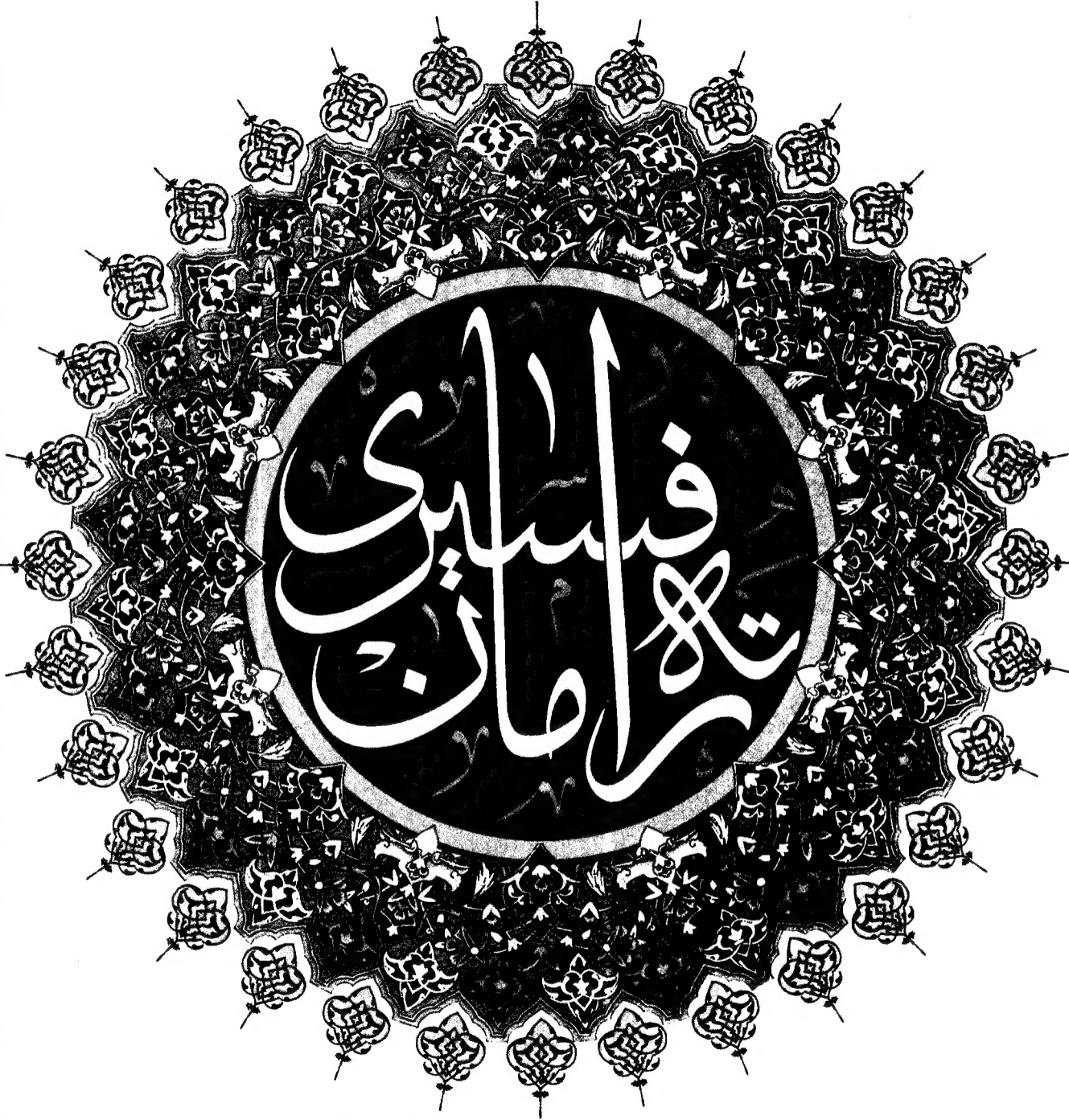

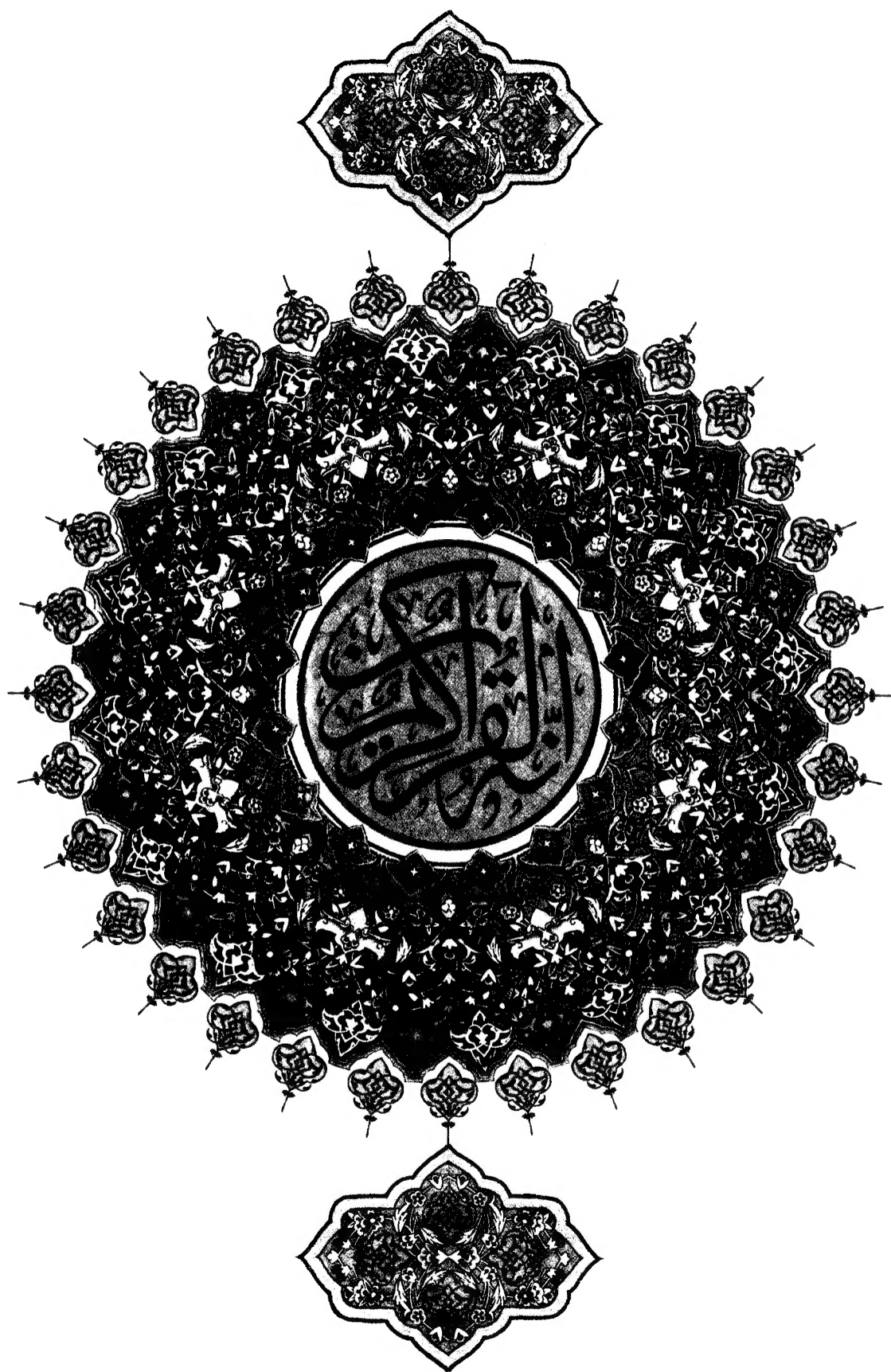
نوسینی:

نہ حمہد کاکہ مہ حموود

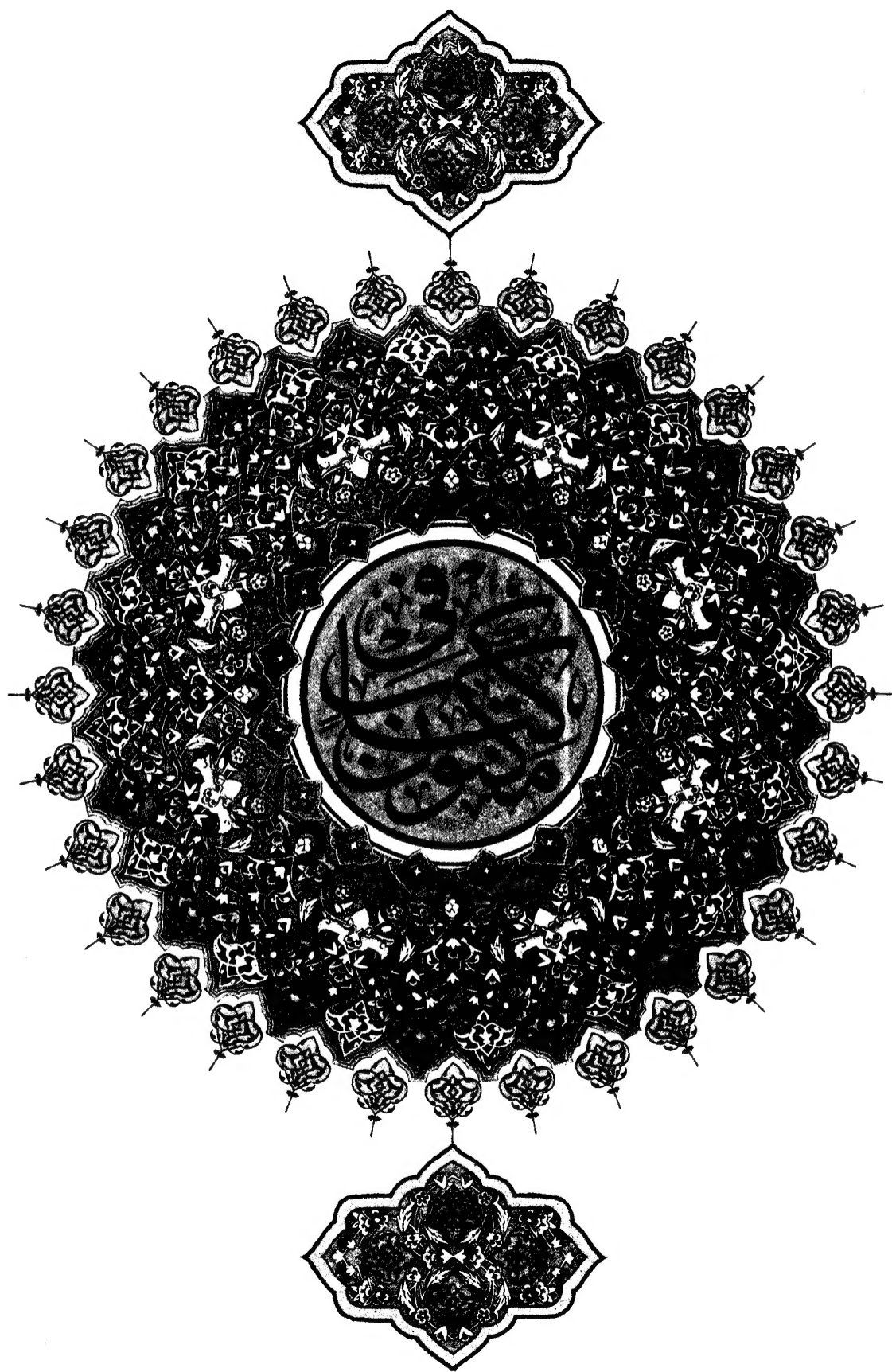

لہ مانا و مہ بہستی قورئان

خواه‌نی نامه‌ی ناسمانی بوون و، له‌یه‌کتره‌وه نزیك بوون؛ ئینجا لیزه‌دا قورئان ئینکاری شه و به‌ته‌ما بوونه‌یان ده‌کا وده‌فرموی: ﴿۷۵﴾ أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ ﴿۷۵﴾ ناخو ئیوه (ئه‌ی ئیمانداران!) به‌ته‌مان خه‌لکیکی ئاوی وه‌ک جووله‌که، برۆا به‌ینن و ئایینی ئیوه قبول بکه‌ن؟ ﴿۷۶﴾ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَةَ شَبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿۷۶﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْمَرْءَ مَسْلَمَةً لَّا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا فَالْحَقُّ فَذَبُّوا عَنْهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿۷۷﴾ وَإِذْ قُلْنَا نَقَسْأَفَادِرَ تُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۷۸﴾ فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُعَذِّبُ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَيُزِيلُ كُفْرَهُمْ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۷۹﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيُخْرِجُ مِنْهُ أَلْمَاءٌ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۸۰﴾ أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿۸۱﴾ وَإِذَا قُلُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِعَضُّهُمْ إِلَيْنَا بَعْضٌ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۸۲﴾

خو ده‌سته‌یه کیشیان فرموده‌وه قسه‌ی خویان بیست ﴿۷۵﴾ ثم يحرفونه من بعدما عقلوه ﴿۷۶﴾ له‌پاشان دواى تیگه‌یشتن لینی، هه‌لسان واتاو مانا که‌یان گوری! ﴿۷۷﴾ وهم يعلمون ﴿۷۸﴾ ده‌شیانزانی لایان داوه‌وه کاریکی هه‌له‌یان کردووه، به‌لام له‌به‌ر عینادی و سه‌رینجیان، کۆیان نه‌کرده‌وه ده‌سه‌ر دار نه‌بوون، که‌وابوو هه‌رگیز ئیوه به‌ته‌مای ئیمانی شه‌وانه‌مه‌بن، له‌ولایشه‌وه ﴿۷۹﴾ وَإِذَا قُلُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا ﴿۸۰﴾ هه‌رکه به‌برواداران ده‌گه‌ن ده‌لین: ئیمه‌ باوه‌رمان هه‌ناوه ﴿۸۱﴾ وَإِذَا خَلَا بِعَضُّهُمْ إِلَيْنَا بَعْضٌ ﴿۸۲﴾ هه‌رکه له‌گه‌ل یه‌کتریشدا کۆده‌به‌نه‌وه ﴿۸۳﴾ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ﴿۸۴﴾ به‌یه‌کتر ده‌لین: ناخر چۆن ده‌بئی ئیوه شه‌وانه‌یه که‌خوا له‌ته‌وراتدا پییداون و ئاگاتان لیبه‌تی - له‌بابه‌ت پیغه‌مه‌به‌ر و ئیسلامه‌وه - لای موسلمانان ده‌درکینن؟ ﴿۸۵﴾ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ ﴿۸۶﴾ هه‌تا بیکه‌نه به‌لگه‌ لای په‌روه‌ر دگارتان و، له‌دوارۆژیشدا زال بن به‌سه‌رتانا؟ ﴿۸۷﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۸۸﴾ ناخو تا که‌ی تی‌ناگه‌ن و بیرناکه‌نه‌وه؟ واته:

به‌بکۆزه‌که‌ی خوی کردوگوتی: دوو ئامۆزاکه‌ی خۆم کوشتمیان، به‌لام دواى شه‌وه‌وه گفتوگۆیه، نه‌ژباو خه‌رامرده‌وه. (عه‌بدول‌وه‌هه‌باب نه‌ججان) له‌کتیپی (قصص الانبیاء) دا ده‌لی: مه‌سه‌له‌ی زیندوو بوونه‌وه‌ی کۆزراوه‌که به‌وه‌ شیوه‌یه که‌ته‌فسیره‌کان باسی ده‌که‌ن، له‌قورئان و فرموده‌کاندا هه‌یج ده‌قیکی له‌سه‌ر نه‌هاتووه، شه‌وه‌ به‌سه‌لینن، به‌لکو له‌درۆو ده‌له‌سه‌ی (به‌نی ئیسرائیل) ده‌چن و، بئی و نه‌بئی تیغه‌لکیشی شه‌وانه، که‌وابوو بی‌ده‌نگ بوون له‌وه‌ جوړه‌ قسانه‌ باشترو له‌بارتره‌ له‌گه‌ل ده‌قی قورئانه‌که‌دا ﴿۷۵﴾ وَبَرِّكُمْ آیاته‌ لعلکم تعقلون ﴿۷۶﴾ خوی گه‌وره‌ چه‌ندین به‌لگه‌ی ده‌سه‌لاتی خۆیتان نیشان شه‌دات - وه‌ک شه‌م رووداوه سه‌رسوره‌ینه‌ره - تا به‌لکو تیگه‌ن و بیر له‌ ده‌سه‌لاتی خوی گه‌وره‌ بکه‌نه‌وه‌وه باوه‌ری راست و دروست بینن. (مه‌راغی) له‌ته‌فسیره‌که‌یدا ده‌لینت: بۆیه خوا له‌ناو گیان له‌به‌رانی تردا فرمائی به‌سه‌ر برینی مانگادا، چونکه‌ شه‌وانه‌ گۆیره‌که‌ په‌رست بوون، خوايش شه‌یه‌وی هوشیاریان بکاته‌وه‌وه، خوا که‌شیان پی سه‌ر بری، تا بیریک بکه‌نه‌وه‌وه تی‌بگه‌ن که‌چۆن ده‌بئی خودا سه‌ر بری. ده‌بئی شه‌وه‌یش بلین: هه‌ر له‌به‌ر شه‌وه‌ش بوو که‌خوی گه‌وره‌ هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه‌ کۆزراوه‌که‌ی زیندوو نه‌کرده‌وه.

دێره‌قیی جووله‌که:

ئینجا دواى نیشان‌دانى شه‌وه‌موو به‌لگه‌وه‌ موعجیزانه، که‌چی هه‌ر سوودیان لی‌وه‌رنه‌گرتن، خوی گه‌وره‌ پێیان شه‌فرموی: ﴿۷۴﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴿۷۵﴾ که‌چی دواى شه‌وه‌موو موعجیزانه‌ش ده‌کانتان بوونه‌ به‌رد، بگه‌ر له‌به‌رد ره‌قتیش، واته: شه‌وه‌کانی یه‌عقوب هه‌یج په‌ندو ئامۆزگاریه‌کیان وه‌رنه‌گرت! ﴿۷۶﴾ وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ﴿۷۷﴾ بئی‌گومان تاشه‌ به‌ردی وا هه‌یه، به‌خوهره‌م و ته‌وژم جوگه‌ ئاوی لی‌هه‌لده‌قۆلی ﴿۷۸﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيُخْرِجُ مِنْهُ أَلْمَاءٌ ﴿۷۹﴾ وه‌ه‌ندیکیشیان شه‌قار شه‌قار ده‌بن و ده‌لویه‌ده‌لویه‌ ئاوی لی‌دیه‌ ده‌ری ﴿۸۰﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴿۸۱﴾ وه‌ه‌شیانه‌ له‌ترسی خوا له‌چیا کاته‌وه‌ به‌ره‌یه‌یه‌وه، که‌چی ده‌لی ئیوه‌ی، (به‌نی ئیسرائیل) به‌هه‌یج شتی نه‌رم نابیت ﴿۸۲﴾ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۸۳﴾ شه‌مه‌ش بزانن که: هه‌رگیز خوا له‌کاروکرده‌وه‌کانتان بئی ئاگاو خافل نییه.

به‌ته‌مای باوه‌ر هه‌نانی جووله‌که مه‌بن:

په‌یامبه‌رو هاوه‌لانی زۆر هه‌ولیان ده‌داو، زۆریش سووربوون له‌سه‌ر باوه‌ره‌نانی جووله‌که، چونکه‌ هه‌ردوو لایان (شه‌مان و شه‌وان)

سورته فاتیحه

مککه مکیه (۷) ثابته، (۲۵) وشبه، (۱۱۳) بیت

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

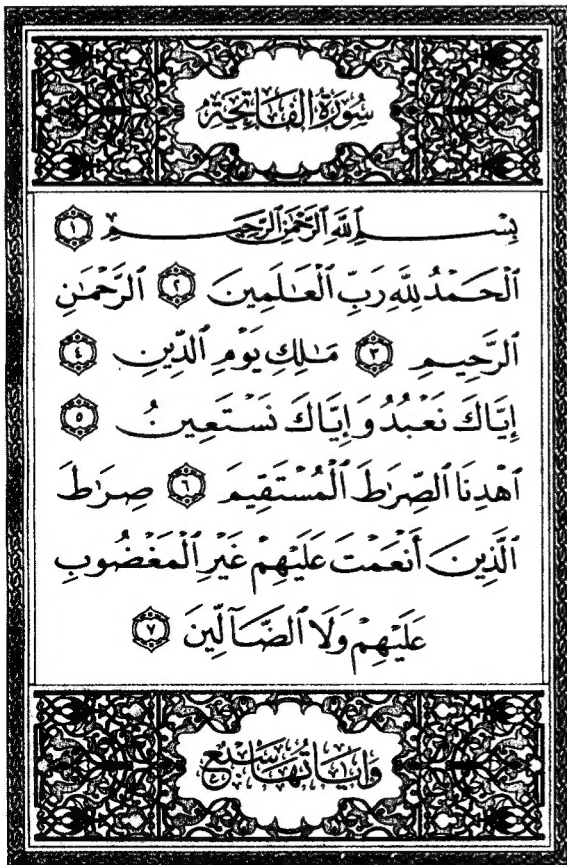
ثم سورته له بهرته وه له دانانی ریزه بندی سورته ته کانی قورئاندا
 - نهک له هاتنه خواره وه - له سهرتهای قورئانه وهیه پیی دهلین:
 سورته فاتیحه (وأم الكتاب) دایکی کتیبان، له فهرمووده یه کدا
 - ترمزی ریوایه تی کردوه - ده فهرموئ: ((الحمد لله رب العالمین
 أم القرآن، وأم الكتاب، والسبع المثاني والقرآن العظيم)). ثم
 سورته له گهل که می ژماره ی ثایه ته کانیدا، ماناو
 مه به شتیکی ئیجگار فراوان و زور گرنگ ده گه یه نی، ههرله بناغه
 سه ره کییه کانی ئیسلامه وه، هه تا پایه و لقه کانی، ئینجا
 ئیمان و بیرو باوه، نه وسه خوا به رستی،
 ریخه ستنی نه حکامه کان، رۆژی دوایی و رستاخیز، ناوو
 سیفه ته جوانه کانی خوا و هه رگرتنی یارمه تی هه رته نها له خوی،
 خوا به رستی ته نها هه ر بۆته و، داوای دامه زراندن و سه قامگیر
 بوون له سه ر ریگه و ریبازه راسته که ی ئیسلام، ریگه ی
 په یامبه ران و، پیاو چاکان و، خو شه ویستان و دوستانی خوا،
 خو دوورگرتن له هه موو ریگه لاروخچه کان، له گش ریچکه و تووله
 ریگاکان، هه ر له بهر نه مه ی شه خویندنی له نویره کاندای پیویست و
 واجیب کراوه، وه به گه وره ترین و به پیتترین سورته ته کانی قورئان
 له قه له م دراوه، چونکه له بوخاریدا هاتوه: ((لَا أَعْلَمَنَّكَ سُوْرَةً هِيَ
 أَعْظَمُ السُّوْرِ فِي الْقُرْآنِ: الحمد لله رب العالمین، هِی السُّعْ الْمَثَانِی
 وَالْقُرْآنُ الْعَظِیْمُ الَّذِی أُوْتِیَتْهُ)) واته: سویند به خوا سورته تیکت فیر
 ده که م که له هه موو سورته ته کانی قورئان مه زنترو گه وره تره..

دهبی هه موو کار ی هه ر به ناوی خوا وه بی:

به لی خوی گه وره میهره بان له سورته کورته دا مرو
 تیده گه یه نییت که ده بی هه موو ئیش و کار و جم و جوول و بزوتن و
 هه ول و خه بات و تیکوشانیکی ته نیاو ته نیا به ناوی نه وه وه بی
 و، هه چ شتیکی تری ئاویت نه کری، نه گینه ده بیته کوفرو شیرک،
 چونکه بته رسته کانی نه وه ده مش ناوی خوا یان ده هینا، به لام
 ناوی شتی تریشیان ده خسته پالی، بۆیه خوی بالاده ست له م
 سه رتهای قورئانه وه فیرمان ده کا که: نابی ئیمه شه به هه له و په له ی
 موشریکاندا بچین، بۆیه به م شیوه یه ده فهرموئ:

۱: بسم الله ﴿تَـنْهَـا بَـهْ نَـاوی خَـاوه تَـم سورته ته ئَـنَـیْـرَـمَـه﴾

خواره وه، ده سا ئیوه ش (ته ی ئیمانداران!) له ته واوی جم و جوول و
 ئیش و کاره کانتاندا هه ر به ناوی خوا وه کار بکه ن، (نهک به ناوی
 پاشاو سه روک و خاوه ن هیزه کان و هه رشتی تره وه) وه هه ر بۆ
 نه و بکوشن و هه ول بده ن، چونکه هه چ که سیکی تر - بیجگه
 له خوی - هه چ شتیکی به ده ست نییه و، هه چ کاریکیش به بی نه و

پیروژ نابیت، ﴿الرحمن الرحيم﴾ به خشه رو به به زه یی و دلاوایه.
 ۲: الحمد لله ﴿ته واوی جو ره کانی سو یاس و ستاییش ته نها هه ر
 بۆ خوا یه﴾

﴿رب العالمین﴾ که په روه دگاری ئاده می و فریشته و گشت
 ئاسمانه کان و زه ویی و بوونه وه ره، په روه دگاری ته واوی
 جیهانه کانه، که و ابوو ئایینه که شی په یام و نامه کی عاله مییه.
 ۳: الرحمن الرحيم ﴿به خشنده ی به به زه یی میهره بانه.
 به زه ییه که ی ئیجگار فراوانه، میهره بانیه که ی شی به رده وام و
 نه براو یه ۴: مالک يوم الدين ﴿خواه نی رۆژی پاداشت و
 تۆله یه، که سیکی تر نییه - بیجگه له و - شتیکی به ده ست بیت،
 به تاییه تی له و رۆژدا، وه کو له ثایه تیکی تر دا ده فهرموئ: (یوم
 لا تملک نفس لنفس شیئا والأمر يومئذ لله) ۱۹/۸۲..

دهبی نه نیا به بهرنامه‌ی خوا کار بکه‌ین:

به‌لی پئویسته باشتەر له قورئانی پیرۆز وردبینه‌وه تێ بگه‌ین، تا رێک و بێک ترو قوولتر خۆمانی ته‌سلیم بکه‌ین و، له‌هه‌موو نیش وکاره‌کانماندا هه‌ر په‌یره‌ی له‌و بکه‌ین، ده‌بی هه‌رچۆنی نوێژو رۆژووو هه‌جمان به‌ به‌رنامه‌ی خوا به‌رێوه ده‌به‌ین، هه‌رئاواش سیاسه‌ت و ئابووری و، کاری کۆمه‌لایه‌تی و فره‌هه‌نگی‌شمان هه‌ر به‌و پێوانه‌ بێت، بۆیه فره‌مانمان پێ ده‌کاو، پێمان ده‌لێت که: به‌زمان وله‌ناخی ده‌لوه‌ بلیین: ﴿ ۵: ایاک نعبد ﴾ خواجه ته‌نها هه‌ر ته‌و ده‌پرستین، ته‌نیا به‌رنامه‌و پرۆگرامه‌کی تۆمان لاپه‌سه‌نده، هه‌ر گوێ رایه‌ل و ملکه‌چی تۆ ده‌بین، یه‌کتا په‌رستی (توحید الألوهیه) ی راسته‌قینه - که گه‌لی که‌س تییدا ده‌که‌وتنه‌ هه‌له‌و، هه‌له‌ ده‌بی- به‌م شیوه‌یه جیه‌جی ده‌بی و له‌لای خوا قبووله ﴿ ایاک نستعین ﴾ وه ته‌نها هه‌ر له‌تۆ داوا یارمه‌تی وکۆمه‌ک ده‌که‌ین، ته‌نها ته‌وی که‌بتوانی له‌رۆژه سه‌خته‌کاندا یارمه‌تیمان به‌ده‌یت و سه‌رمان خه‌یت به‌سه‌ر دۆزمنی خۆت و ئێمه‌دا، (توحید الربوبیه) ی راسته‌قینه‌ش ته‌مه‌یه‌و، ده‌بی هه‌موو شتی‌کمان بگێڕینه‌وه بۆلای خوا ﴿ ۶: اهدنا الصراط المستقیم ﴾ خواجه پێنماییمان بکه‌ بۆ رێگه‌و رێبازه‌ راسته‌که‌ی خۆت که‌تایینی پیرۆزی ئیسلامه‌و شاره‌زaman بکه‌، وه‌هه‌ر له‌سه‌ر ئه‌وره‌یه‌ش به‌هه‌میشه‌یی سه‌قامگێرو دامه‌زرمان بکه‌ ﴿ ۷: صراط الذین اُنعمت علیهم ﴾ رێی ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ناز و نهمه‌ت و به‌خششی خۆت به‌سه‌ردا رشتوون - له‌په‌یامبه‌ران و، راستگۆیان و شه‌هیدان و پیاوچاکان- ﴿ غیر المغضوب علیهم ولا الضالین ﴾ نه‌ک پێی ته‌وانه‌ی که‌ خه‌شم و قینی تۆیان به‌سه‌ردا رژا، وه‌ک گه‌لی یه‌هوود، وه‌ نه‌ک پێی ته‌وانه‌یش که‌ گوپراو سه‌رلێشیواو بوون، وه‌ک گه‌لی گاواران. سه‌باره‌ت به‌ فه‌زڵ و گه‌وره‌یی ئه‌م سووره‌ته‌ گه‌لی فره‌مووده هه‌یه، له‌وانه‌ پێشه‌وا (ئه‌حمه‌د) گێڕاوه‌تییه‌وه: ((والذی نفسی بیده ما أنزل الله فی التوراة ولا فی الإنجیل ولا فی الزبور ولا فی الفرقان مثلاً، هی السبع المثانی والقرآن العظیم الذی أوتیته)). سوێند به‌خوا نه‌ له‌ ته‌ورات و، نه‌ له‌ ئینجیل و، نه‌ له‌ زه‌بوورو، نه‌ له‌ فورقاندا سووره‌تیکی تر وه‌کو ئه‌م سووره‌تی (فاتیه) یه‌ که‌ به‌ من دراوه، نه‌هاتوه.. جاتۆیش (ئه‌ی ئیماندار!) زۆر به‌ وردیی و ملکه‌چکردنه‌وه بیه‌خوینه‌وه په‌یره‌ویی بکه‌.

بسم الله .. به‌ هیواش، یان به‌ ده‌نگی به‌رز به‌خوینری؟:

له‌باره‌ی (بسم الله الرحمن الرحیم) هه‌وه: هه‌میشه‌ هاوه‌لان به‌

(بسم الله الرحمن الرحیم) قورئانیان ده‌س پێ ده‌کرد، وه‌ به‌کۆ ده‌نگی هاوه‌لان (بسم الله الرحمن الرحیم) ی سووره‌تی (نه‌مل) ئایه‌تی که‌ له‌ ئایه‌ته‌کانی قورئان، به‌لام ئه‌مه‌ که‌ له‌سه‌ره‌تای هه‌موو سووره‌ته‌کانه‌وه (بسم الله..) هه‌یه، ئایا ئایه‌تیکی سه‌ربه‌خۆیه؟ یا به‌شی که‌ له‌سه‌ره‌تای هه‌ر سووره‌تی که‌ تییدا نووسراوه؟ یان ته‌نها به‌شی که‌ له‌سووره‌تی (فاتیه)؟ یان هه‌ر ئایه‌تی که‌ نیه‌ له‌ قورئان؟ به‌لکو ته‌نها بۆ جیاکردنه‌وه‌ی سووره‌ته‌کانه‌ له‌ یه‌کدی. جابۆ ئه‌م وه‌لامانه‌ زانیانی پێشینه‌ان و پاشینه‌ان ده‌رباره‌ی هه‌ر یه‌ک له‌و بۆچوونانه‌ قسه‌یان جیاوازه، بۆ نموونه: (ئیه‌ن عه‌بباس) ده‌لی: (إن رسول الله ﷺ كان لا یغرف فصل السورة حتی ینزل علیہ بسم الله الرحمن الرحیم). (ئه‌بی داوود: کتاب الصلاه ۲۰۹/۱) واته: پێغه‌مبه‌ر ﷺ سه‌ره‌تای سووره‌ته‌کانی قورئانی بۆ لێک نه‌ده‌کراوه‌وه، هه‌تا (بسم الله..) ده‌هات. ئه‌بوعه‌بدللا نی‌شابووری (حاکیم) ئه‌م رپویه‌ته‌ی له‌ (مستدرک) دا هێناوه. وه‌له‌ (سه‌حیح) ی (ئیه‌ن خوزه‌یمه‌) شدا له‌ (ئوم سه‌له‌م) هه‌واتوه: ((إن رسول الله ﷺ قرأ البسملة فی أول الفاتحة من الصلاة وعدّها آية)) که‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ گشت نوێژه‌کانیدا له‌سه‌ره‌تای (فاتیه) هه‌وه (بسم الله..) ی ده‌خویندو به‌ ئایه‌تیکی فاتیه‌شی داده‌نا. (ئیه‌ن که‌سیر) ده‌لی: (عه‌مری کوپی هاروونی به‌لخی) ش ئه‌مه‌ رپویه‌ت ده‌کا، به‌لام رپویه‌ته‌که‌ی لاوازه، جا ئه‌و هاوه‌لانه‌ی لێیان نه‌گێڕنه‌وه (که‌ بسم الله..) یان به‌ ئایه‌تی که‌ له‌ گشت سووره‌ته‌کان داواوه‌ بێجگه‌ له‌ سووره‌تی (به‌رائه‌ت)، ئه‌م به‌رێزانه‌ن: (ئیه‌ن عه‌بباس، ئیه‌ن عومه‌ر، ئیه‌ن زویه‌یر، ئه‌بوو هوره‌یره، عه‌لی ئه‌بی تالیب). له‌ پاشینه‌انی (تابعین): (عه‌تا، تاوس، سه‌عیدی کوپی جوبه‌یر، مه‌کحول، زه‌هری، عه‌بدوللا کوپی موپاره‌ک، شافعی، ئه‌حمه‌دی کوپی حه‌نبه‌ل، ئیسه‌حاقی کوپی راهویه، ئه‌بو عوبه‌یدولقاسم، ئیه‌ن سه‌لام- په‌حمه‌تی خودایان لی بێ- به‌لام پێشه‌وا (مالیک و ئه‌بی حه‌نیفه‌) و، هاوه‌لانی‌شان ده‌لێن: نه‌له‌ فاتحه‌و، نه‌له‌ غه‌یری فاتحه‌دا ئایه‌ت نیه‌.

جا ئاخۆ له‌ نوێژدا به‌ده‌نگی به‌رز ده‌خوینری؟ یان به‌ده‌نگی نزمو هیواش؟ به‌لی ته‌وانه‌ی پێیان وایه‌ ئایه‌تی که‌ نیه‌ له‌ سووره‌تی فاتیه، ده‌نگی بۆ به‌رز ناکاته‌وه، هه‌روه‌ها ئه‌و که‌ سه‌ش ده‌لی به‌شی که‌ له‌سه‌ره‌تای فاتیه، ته‌وانه‌ش که‌ ده‌لێن به‌شی که‌ له‌سه‌ره‌تای گشت سووره‌ته‌کان له‌ نیو خۆیاندا قسه‌یان جیاوازه، پێشه‌وا شافعی و، زۆرێک له‌ هاوه‌لان وه‌ک: (ئه‌بوو هوره‌یره، ئیه‌ن عومه‌ر، ئیه‌ن عه‌بباس، موعاویه، ئیه‌ن عبداڵه‌ و به‌یه‌قه‌ی له‌ عومه‌رو عه‌لی) یه‌وه‌ نه‌گێڕنه‌وه، وه‌ له‌ رپویه‌تیکی (غه‌ریب) یشدا هاتوه

که متر نه‌بی. شی‌او‌ی با‌سیشه گش قور‌ئان (۱۱۴) سو‌وره‌ته، در‌یژ‌ترین‌ی سو‌وره‌تی، سو‌وره‌تی (به‌قه‌ره)‌یه، و کور‌ت‌ترین و ب‌چوک‌ترین سو‌وره‌تیش‌ی، سو‌وره‌تی (که‌وس‌ه)‌ه، در‌یژ‌ترین‌ی ئایه‌تیش‌ی، ئایه‌تی (۲۸۶)‌ی سو‌وره‌تی (به‌قه‌ره)‌یه، وه کور‌ت‌ترین‌ی ئایه‌ت، ئایه‌تی (مُدهامَّتَان)‌ی سو‌وره‌تی (الر‌حمان)‌ه.

✱ ثابته: به واتای نیشانه هاتوو، ثابته‌کانی قورئانیش: (۶۲۰) و زیادهیه که، له‌نیوان (۴) تا (۴۰) ثابته.

✽ سوورہ تی مکہ کی: بہو بہشہ قورٹانہ دہلین کہلہ (مہککہ) دا ہاتووه، ٹہوانیش (۸۶) سوورہ تن، (مہدہنی) یش: ٹہو بہشہ قورٹانہ یہ کہلہ (مہدینہ) دا ہاتووه تہ خواروہ، ٹہمانیش (۲۸) سوورہ تن.

* سوورەتی (فاتیحە/۷) ئایەتە ، ئېمامی شافعیی (رەحمەتی
خوای لّی بیّت) (بسم الله..) بەیەکەم ئایەتی قورئان دادەنئی ،
بەلام زانایانی دیکە (الحمد لله) بەیەکەم ئایەت دادەنئین و (بسم
الله..) بەئایەت دانائین ، جا بەپێی ئەم بۆچوونە ئایەتی شەشەم :
(صراط الذین..) -یە ، ئایەتی حەوتەمیش : (غیر المغضوب علیهم
ولا الضالین) -ە

* هر كه سى ويستى به شى له قورئان-سووره تى، ياكه متر-
بخوينى سووننه ته له سه ره تايه وه بلى: (أعوذ بالله من الشيطان
الرجيم)، ئاماژه به و تايه ته كه ده فه رموى: (فإذا قرأت القرآن
فاستعذ بالله من الشيطان الرجيم).

* سوننەتە بۇ خويىندى ھەربە شىكى قورئان ، كەم يان زۆر-
سوورەتى (تەۋبە) نەبى- (بسم الله الرحمن الرحيم) یش بىرى ،
ھەروھە بۇ ھەر كاريكى تىرى خيىر و پاش و شەرى.

سورہ تی (بقدرہ)

مەككە يېپە (۲۸۶) ئاپەتە.

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

نەم سوورەتە لە سوورەتە درێژەکانی قورشانەو، داکۆکیی لە سەر
چەسپاندنی چەند ئە حکامیکی کۆمەلایەتیی نیو موسلمانان
دەکات، پەنجە ئە خاتە سەر پایە گڕنگەکانی ئیمان و بیروباوەر،
جوړەکانی خواپەرستیی، مامەلە و کڕین و فرۆشتن، ئە خلاق و
پەوشت و قییم، کاروباری خانەوادەو خێزان و ژن بەشودان
و ماریی و تەلاق و لەیکە جیاپوونەوه، "عیدەوحەیزی ژنان"
و چەندین حوکمی تر.

جاله سه ره تاوه هه ندی له سیفاتی موسلمانان و بی پاوه ران و

که هر چوار خهلیفه که ش به دهنگی بهرز له نویژا خویندویانه. له (تابعین) یشدا ئهم بهرپژانه به دهنگی بهرز خویندوویانه: (سه عیدی ئیین جو به یر، عیکر مه، ئه بو قهلابه، زههری، علی کورې حوسه ین، موحه ممدی کورې علی، سه عیدی کورې موسه ییبه، عه تا، تاوس، مواهید، سالم، موحه ممدی کورې که عبی قوره زی، ئه بی به کری موحه ممدی کورې عمری کورې حهزم، ئه بو واثیل، ئیین سیرین، موحه ممدی کورې مونکه دیر، علی کورې عه بدوللای کورې عه بباس، موحه ممدی کورې نافعی به ندهی ئیبن عومه، زهیدی کورې ئه سلم، عومری کورې عه بدولعهزیز، ئه زهقی کورې قهیس، حه بیبی کورې ئه بی سابیت، ئه بی شه عسا، مه کحول، عه بدوللای کورې مه عقیل، وه ئیمامی به یه قی، عه بدوللای کورې سه فران و موحه ممدی کورې حه نیفه شی زیاد کردوه. به لگه شیان ئه وهیه که: (۱) ئه بو هوره یره له نویژیکیدا به دهنگی بهرز (بسم الله...) ی خویند، کاتیکش لیبوویه وه، وتی: ئهم نویژهم پر به پر وه کو نویژی پیغه مبه ر بوو. نه نسایی: کتاب الإفتتاح ۱۳۴/۲. (۲) ئیین عه بباس دهلی: پیغه مبه ر ﷺ (بسم الله الرحمن الرحيم) ی به دهنگی بهرز ده خویند.

(ثەببو داوود، ترمزى). (۳) ئەنەسى كۆرى مالىك دەلى: لەشئوھى خويندەنەھى پىغەمبەرەيان ﷺ پرسى: ئەھۈش وتى: (كانت قِرَاءَتُهُ مَذًا، ثم قرأ (بسم الله الرحمن الرحيم) يَمْدُ بِسْمِ اللَّهِ، ويمد الرحمن، ويمد الرحيم) بوخارى. (۴) لەتەك فەرموودەيەكى تىرىش كەپىشەوا (ئەحمەد) ھىئاويەتسى. دەستەيەكەش دەلەين: بە دەنگى بەرز ناخويندرى، ئەمەش راي ھەر چوار خەلىفەكەو، عەبدللاى كۆرى موغەفەل و خەلکىكى ترە لەپىشىنان و پاشينان. لە فەرموودەيەكى (متفق عليه) یشدا كە (ئەنەس) دەلى: (صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبَى بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَكَانُوا يَسْتَفْتِحُونَ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ). پىشەوا (موسلىم) یش ئەم رىوايەتەى دىكەى ھىئاو: (لا يذكرون (بسم الله الرحمن الرحيم) فى أول قراءة، ولا فى آخرها) ھەرۈەكو ئىعامى (بوخارى)ش ھىئاويەتەى لە (كتاب الاذان، ۱/۱۸۹. ئەمەى باسكرا بەلگەى ئەو كەسەيە كە لەنويۇدا (بسم للـتـ)) ى بەدەنگى بەرز دەخوينى، ئەو كەسەش كە بەھىۋاش بىخوينى، ئەوا نويۇزەكەى ھەردوولا دروستە، بەلام خويندەنەھى بە دەنگى نەھىنى و ھىۋاش لە رەشتى پىغەمبەرۈ خەلىفەكانەو نەزىكتەرەو، فەرموودەى (متفق عليه) یشى لەسەرە.

چہند زانیاریہ کی بیویست:

* سوورەت: بەبەشی لەقورئانی ییروز دەلین کە لەسێ ئایەت

دو پرووه کان باس ثکات، ئینجا سه ره تای دروستبوون وداستانی باوه که وره مان ئادهم علیه السلام هتا در چوو له به هشت. نه وسا به دریژه نه روا ته سه ره باسی جووله که که له مه دینه دا دراوسی موسلمانان کان بوون، ته وای پیلانه کانیا ن نه خاته روو، وه هره له بهر خه یانه ت وگریکاریانه که پتر له یه که له سه ره سی سووره ته که له وان نه دوی،

دیسانه وه چونکه موسلمانان هیمان له سه ره تای دروستکردنی دهوله تدا بوون، نه گه ریته وه سه ره دانانی چهند یاساو بهرنامه یه که بویان، بوئه وهی له خوا بهرستی و مامه له یاندا کاری پیبکن، وه که باسی حوکی رزوو و حج و جیهادو ناشیرین کردنی سوو (ریبا) له ناویاندا.

ئهم سووره ته له بهر بایه خدان بهو رووداوه گه وره یه له سه ره می (موسا) په یامبه ردا علیه السلام رویدا، پیی ده لئین: سووره تی (به قهره) چونکه نه وده مه جووله که یه که کوژاو بکوژه که ی نه ده زانرا! ئینجا بو دوزینه وهی بکوژه که مه شو ره تیان به موسا کرد، خوی کار جوانیش نیگای بو موسا کرد که: ده بی مانگایه که سه ره برن و پارچه یه کی له نه دما میکی جهسته ی کوژاوه که بدنه، جابه فرمانی خوا زیندوو ده بیته وهو، ناوی بکوژه که دیاری ده کات. له جیگای خویدا زیاتر ئهم باسه دیت.

ئهم سووره ته یه کی که له (۲۹) سووره تانه ی که سه ره تاکه یان

به پیی پچر پچر له یه که ده ست پیی ده کات، وه که: (ص، ق، ن، گه، یس، گس، حم، ألم، الر، گسم، المص، المر، که یه عص، حم، عسق). (ئیبین که سین) ده لئیت: پیته دووباره بووه کانیا ن لی ده رکه، ئهم (۱۴) پیته یان ده میننه وه که لم وته دا کو کرانه ته وهو کورته که ی ده بیته: (نَصُّ حَكِيمٍ قَاطِعٌ لَّهٗ سِرٌّ).

زاناکان له دیار یی کردنی مه به ست له م پیته نه دا قسه ی جیاوازیان هیه، به لام قسه ی راستر نه وه یه که: نه و پیته نه ئامازنه بوئه وه ی که قورئان موعجیزه وه هیچ که سیکیش ناتوانی نموونه ی ته نها سووره تیکیشی لی پیی.

سه بهرته به گه وره یی ومه زنی سووره تی (به قهره) گه لی فهرمووده هاتون، که نه مانه بریکیان:

((لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يُنْفِّرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ)) (موسلم، ترمزی) واته: نه کهن ماله کانتان وه که گورستان لی بکن، (کرووکپ) لی بکن و قورئانی تیدا نه خوینن، به تاییه تی سووره تی (به قهره)، چونکه هه رمالیک سووره تی (به قهره) ی تیا بخوینری، شه تان به په له لئی هه لدی و له وجیگایه دا ناوه ستیت.

* ((اقْرَأُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرْكَةٌ، وَتَرْكُهَا حَسْرَةٌ، وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ)) (موسلم). واته: هه میسه سووره تی (به قهره) بخوینن، چونکه خویندنی نه و سووره ته، مایه ی فپرو پیته و، واز لیه نیانیشی مایه ی په شیمانی و داخ و حه سره ت و خه فته، وه هه رگیز جادو و بازه کانیش ده ره قه تی نه وجیگایه نایه و پیی ناوین که نه وی تیدا خوینراوه.

* پیغه مبه ریش علیه السلام کاتی که کومه لیکی نارد بو نه جامدانی کاریک، نه وکه سه یانی کرده سه رکرده و بهر پرسیان که: سووره تی (به قهره) ی له بهر بوو، پاشان پیی فهرموو: ((إِذْ هَبْ فَاَتَتْ أَمِيرُهُمْ)) (ترمزی)، واته: ده سابجوو، تو رابه روه میریان به.

قورئان ری نیشاندهری پاریز گارانه:

به لی قورئانی پیرو ز رینماو شفای دلانه، به لام دلانیک که ئاماده بن بو بیستن و وه رگرتن، ئاماده بن که لک و سوود له م قورئانه وه رگرن، وه که چون نه خو شیک ئاماده ده بی له بهر ده م پزیشکدا بو وه رگرتنی ئاموز گارییه کانی و، به کاره یانی ده رمانه کانی، بو یه ده فهرمو ی:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ ۱: أَلَمْ ۝ ۲: ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ ۝﴾
 ئهم کتیبه (قورئان) بو که سیک تی بفکری هیچ گومانیک تی تیدا نییه که له لایه ن خوا وه هاتوو، بو یه له جیگایه کی تر دا ده فهرمو ی: (أَلَمْ تَنْزِيلَ الْكِتَابَ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ).

روونكر دىنەمۇيەك: (ذلك) لىرەدا لەجىنى (هذا) دايە، جابۇيە (هذا) يش گۆردراوۋە بە (ذلك) ھەتا گەورەيى و پاىە و پلەى بىلدى قورشان دەرکەوۋى، چونكە ھەر وەكو لەزانستەكانى رەوان بېژىدا ھاتوو: (ذلك) بۇ ھەشتىكى خاوەن پاىە و پلەى بەرزى وەكو قورشان بەكار دىت، ەەر بە زمانەوانەكانىش دەلىن: (ذا) للقرىب، و (ذاك) للمتوسط، و (ذلك) للبعيد.

﴿ ھدى للمتقين ﴾ نوورو پىنمايە بۇ موسلمانە پارىزگارەكان، واتە: بۇ ئەوانەى فەرمان و بېرپارەكانى خوا جى بەجى دەكەن و، لەكارە ناپەسەندو ھەرامەكانىش خۇ وەدووردەگرن، وەشفای دلانىشە بۇ ئيمانداران، وەكو دەفەرموۋى: (قل هو للذين آمنوا ھدى وشفاء...) يان دەفەرموۋى: (ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين). ﴿ ۳: الذين يؤمنون بالغيب ﴾ ئەوانەى بېروايان بە گىشت نەيىنى نادىارەكان ھەيە، وەكو بەھەشت و دۆزەخ و فرىشتە و زىندووبوونەو. ھتد ﴿ وقيمون الصلاة ﴾ و بەراستى وبە شىۋەيەكى تىرو تەسەل و گىشت كات لەكاتى خۇيدا نوۋزەكانيان دەكەن.

تىيىنى: لە بەرگرنكى مەزنى نوۋز، (۶۷) جار لەقورشانى پىرۇزدا ناوى ھاتوو. ﴿ وما رزقناهم ينفقون ﴾ وە لەوھش كر دوومانە بەرزق و رۇزىيان لە رىگای خىردا دەبەخشىن و زەكاتى لى دەدەن، لە فەرمودەيەكى (متفق عليه) دا ھاتوو دەفەرموۋى: ((بئى الإسلام على خمس: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصوم رمضان، وحج البيت)) واتە: ئىسلام لە سەرىنچ پاىە دامەزراو:

۱) شايەتى بە تاك وتەنيايى خواى مېھرەبان و بە پىغەمبەرىتى (موحەممەد ﷺ).

۲) جىبەجىكردى نوۋز بە رىك وپىكى.

۳) زەكاتدان بەو شىۋەيە خوا دەيەوۋى.

۴) رۇژووى مانگى رەمەزان.

۵) ھەجى مالى خوا.

﴿ ۴: والذين يؤمنون بما أنزل إليك ﴾ وەئەوانەى بېروايان بەو قورشان و كىتبە ھەيە بۇتۇ دابەزىنراوۋە ﴿ وما أنزل من قبلك ﴾ وەبەو كىتب و نامە ئاسمانيانەش كە پىش تۇ بۇ پىغەمبەران دابەزىنراون، واتە: تەورات و ئىنجىل و(سحوف)ەكان.

(ئەبووداود) رىوايەت دەكاو دەلى: پىغەمبەر ﷺ دەفەرموۋى: ((إذا حَدَّثَكُمْ أَهْلَ الْكِتَابِ فَلَا تَكْذِبُوهُمْ وَلَا تَصْذُقُوهُمْ، وَلَكِنْ قُولُوا: آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأَنْزَلَ إِلَيْكُمْ)) واتە: كاتى خاوەننامەكان ئاخافتن بۇتان، ئىۋە (ئەى ئيمانداران!) نە بەدرويان بخەنەو و نە

تەسدىقىشىيان بكەن، بەلكو بلىن: باوەرمان ھىناوۋە بەو نامەيە بۇ ئىمەو بۇ ئىۋە دابەزىنراوۋە. ﴿ وبالأخرة هم يوقنون ﴾ وە بېرواي بەھىزو يەقىنىشىيان بەھاتنى رۇژى دوايى ھەيە. ﴿ أولئك على ھدى من ربهم ﴾ ئەوانە - خاوەنى ئەو پىنچ سىفەتانە- لەسەر ئەورىگەو رىپازەن لەلەيەن پەرورەدگارى خۇيانەوۋە رىنما كراون بۇى ﴿ وأولئك هم المفلحون ﴾ وە ھەر ئەوانەش رزگارو سەرفرازن.

خاوەنناس لە باوەر خۇى دەبوۋىرى:

لەئايەتەكانى پىشودا ھەندى لەسىفاتى ئيماندارانى باس كر، ئىستاش بەدوۋ ئايەت باسىكى كورتى خوا نەناس و بى باوەرمان دەكات، تاخەلكى چاك و خراب، بەختيارو كافرو كەللە رەق بەباشى بناسرىن و لاى ھەموان پروون و ئاشكرا بن، بۇيە ئەفەرموۋى:

﴿ ۶: إن الذين كفروا ﴾ بى گومان ئەوانەش سەبارەت بە بەلگەو ئايەتەكانى خوا، خاوەنناس و بى باوەرمان ﴿ سواء عليهم ﴾ وەك يەك وايە بۇيان ﴿ أأنذرتهم أم لم تنذرهم ﴾ ئايا بيانترسىنى، يان نەيانترسىنى، واتە: ئاگادارىيان بكەيت، يان نا ﴿ لا يؤمنون ﴾ ھەر باوەر ناھيىن، كەوابو لەباوەر نەھىنانيان دلنبايە و بەتەمايان مەبەو خەرىكى كارى خۇت بە ﴿ ۷: ختم الله على قلوبهم و على سمعهم ﴾ چونكە خوا بەھوى گوناح و سەرىچيانەوۋە مۇرى بەدەختى بەسەر دل و گوپاندا ناو، ھەرگىز رۇشنايى بېروايان تى ناچى و ھەق نابيستن، بۇيە پىغەمبەر ﷺ كەلە جار ئەم زىكرە لەسەرزارى بوو دەيەرموۋ: ((يَا مُقْلَبِ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ)) (ترمىزى) ﴿ وعلى أبصارهم غشاوة ﴾ وە بەسەر چاويشىانەوۋە پەردەيەك ھەيە، ھەرگىز رىگای ھەق و راسنى نابيىن، چونكە لەئاستى ئەودا خۇيان كوپر كر دوو، بۇيە ەگەرچى بەچاو ھەق ببىن، بەلام بەدل وەرىناگرن و داوى ناكەون ﴿ ولهم عذاب عظيم ﴾ ھەر بۇيە سزايەكى زۇر مەزن و گەورەشىيان بۇ ھەيە.

رىنمايەكانى ئايەتى(۷-۶):

۱) سوننەتى خوا وايە كە: ئەو كەسانەى ئەھلى عىنادو ئىرەيى بن و خۇ بەلزەن و سووربن لەسەركوفرو بى پروايى، لەھىدايەت و رىنمايى بىبەشىيان دەكا، چونكە ئەوان لەئاست رىگاراستەكەى ئەودا خۇيان كەرو كوپرو لال دەكەن و رى دەرناكەن.

۲) وشيارى و وريايى لەسووربوون و پىداگرتن لەسەر كوفرو

ستەم و فەساد، بۇ دوايىش توورە بوونى خواو ناردنى سزاو قارلى گرتن.

دوورووھەكان بىناسە!

جا دواى باسى ھەندى لە نىشانەو سىقاتى باوھەدار و بى

ناكەن! ديارەھۆى بى ھەستىشيان ھەر ئەمەيە كە: ﴿ ۱۰: فى قلوبهم مرض ﴾ دليان دەردو نەخۆشىي و ھەسوودىي و گومان و ناپاكىي تىدايە ﴿ فزادهم الله مرضا ﴾ جاخوايش رۆژ لەدواى رۆژ دەردو نەخۆشىيەكەيانى زياد كردن، جگە لەوھيش ﴿ ولهم عذاب أليم ﴾ سزايەكى سەخت و ئيش پىگەيەنەريان بۆھيە ﴿ بما كانوا يكذبون ﴾ لەبەر ئەوھە كەدرويان كرد، بەتاييەت ئەو دەمەي كە دەيانگوت بىروامان بەخواو بەرۆژى دوايى ھەيە.

رەنمايى ئايەتەكانى (۸، ۹، ۱۰):

(۱) خۇياراستن لەدروو كارى دووروويى و فرت وفيل، ديارە كە ئەنجامى ئەو كارانەش ھەر لەسەر خاوەنەكەي دەشكىتەوھە.

(۲) (منافيق) و دووروو، كەسانىكەن كە بەزمان ئيمان ئاشكرا دەكەن و، كوفرو بى پروايى لەدل و دەروونياندا دەشارنەوھە.

(ئيبىن عەبباس) -خوای لى رازى بى- دەلى: دوورووھەكانى سەردەمى پىغەمبەر ﷺ (۳۵۰) پىساو (۱۷۰) ژن بوون، ئەوانىش پىكەتابوون لە كەسانىكى ھۆزى (ئەوس) و (خەزەرەج) و جوولەكە، ھاورى لەگەل سەرۆكى دوورووھە موشرىكەكانىش: (عەبدوللای كورى سەلوول).

﴿ ۱۱: وإذا قيل لهم لا تفسدوا في الأرض ﴾ وەكاتى پىيان بگوترى: گىرەشيوينى و ئاشووب و خراپەكارى لەم ولات و زەويەدا مەكەن ﴿ قالوا إنما نحن مصلحون ﴾ دەلین: ھەرگىز ئىمە گىرەشيوين و ئازاوەجى نين، بەلكو ئىمە ھەرچاكەسازو رىكخەرى كارى چاك و باش بووينە! بۆيە خوای گەورە لەم ئايەتە دوايەدا بەدرويان دەخاتەوھە دەفەرموى: ﴿ ۱۲: ألا إنما هم السفهاء ﴾ و شيارين! كە بە راستى ھەر ئەوانن موفسید و خراپەكارو گىرەشيوين ﴿ ولكن لا يشعرون ﴾ بەلام بەھۆى لووت بەرزيانەوھە بەخۆيان نازانن و ھەستىش ناكەن كە ئەنجامى ئەو درويانە ھەر دەرئەكەوى! ﴿ ۱۳: وإذا قيل لهم آمنوا كما آمن الناس ﴾ وەكاتى پىيان بگوترى: دەسا ئىوھش وەكو ئەو مەردمە ئيماندارە، ئيمان و باوھەركى راستەقىنە پىين ﴿ قالوا أتؤمن كما آمن السفهاء ﴾ دەلین: جانايا ئىمەش وەك ئەو خەلكە گىل و نەفامانە، (واتە: وەك سووھەيب و بىلال و عەممان) بروا پىينين؟! گوايە: ئەوانە ئەرئەفام و گىلە پىياو نەبوونايە، باوھەريان نەدەھىنا..!

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشْوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ ءَاخِرٍ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يُخَدِّعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٤﴾ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿٦﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَا ءَامَنَ الْأَوَّلُونَ كَمَا ءَامَنَ السَّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السَّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ وَإِذَا لَعَنُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنُوا إِذَا ضَلَلُوا إِلَىٰ شَيْءٍ طَبَعْنَاهُمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ ﴿٩﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٠﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدْيِ فَمَا رَجِعَتْ إِلَهُكُمُ فَتَعْلَمَنَّهُمْ وَمَا كَانُوا مَهْتَدِينَ ﴿١١﴾

باوھەران، دىت لە (۱۰) ئايەتدا باسى نىشانەي دوورووھەكان دەكە، ھەتا ئاشكرا ببى كە ترسناكى ئەوانە زۆر گەورەترو خراپترە لەمەترسى لە خوانەناس و بى پروايان، بۆيە دەفەرموى: ﴿ ۸: ومن الناس من يقول آمنا بالله وباليوم الآخر ﴾ لەو خەلكانەدا كەسانىك ھەن دەلین: باوھەريان بەخواو بەرۆژى دوايى ھەيە ﴿ وما هم بمؤمنين ﴾ كەجى درۆ دەكەن و، لەراستيدا بروايان نيبە، بەلكو دەيانەوى ئىوھە فريو بەدن و، وردە وردە لىتان نزىك ببنەوھە، لە دۇتان پىلان بگىرن و، پشيوى بخەنە ناوتانەوھە ريزەكانتەن تىك بەدن، بۆيە دەفەرموى: ﴿ ۹: يخادعون الله والذين آمنوا ﴾ ئەوانە بەنيازى خۆيان دەيانەوى فيل و تەلەكە لەگەل خوداو ئەو كەسانەدا بکەن كە بروايان ھىتاوھە ﴿ وما يخدعون إلا أنفسهم ﴾ بەلام لەراستيدا تەنھا لەگەل خۆيان فيل و فەرەج ئەكەن و زيانەكەشى ھەر بۇ خۆيان ئەگەر پتەوھەو تەنھا خۆيان دەخەلەتینن ﴿ وما يشعرون ﴾ لە حالىكدا ھەستىش بەو راستىيە

ئىنجا خۇاى گەورەش وتەكەيان رەت دەكاتەو دەفەرمۇي: ﴿أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السَّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ خەلكىنە چاك بزائى! كە ئەوانن گىل و نەقامى راستەقىنە، بەلام بەخۇيان نازانن.

يېنىمايەكانى ئايەتى (۱۱-۱۳):

- ۱) لووتبەرزىي و خۆھەلكىشانى نابەجى و ناھەق، لەسيفەتى دوورپووانە، بىگومانىش كاريكى نامرۇفانەو ناجوامىزانەشە.
- ۲) ئىسلەخ و چاكسازى لەولاتدا ھەر بەگوپرايەلى خۇاوپىنغەمبەرى ئەو دەبن.
- ۳) فەسادو وىرانكارىش بەنافەرمىانى و ياخىپوون لەخۇاوپىنغەمبەرى خۇا دەبى.
- ۴) خراپەكاران ھەمىشە خراپەو فەسادەكەيان بەئىسلەخ و چاكسازى دادەنن!

فېل و فەرجى دوورپووەكان:

لەم ئايەتانەى خۇارەودە ھەندى لەكاروكردارى دوورپازىيەكان دەخاتەرەو، بۇ ئەو موسلمانان وشياربېنەو بە زمانى لووسيان نەخەلەتېن، دەفەرمۇي: ﴿۱۴: وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفِيدُونَنَا كِتَابٌ تَوَّشَىٰ تُؤْثِرُهُمْ يَوْمَ تَوَفَّاكَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ﴾ ۱۴: ئەو دوورپووانە كاتى تووشى ئەوانە ئەبن باوەرپان ھىناو، بۇ فرېودانى ئىمانداران ئەلېن: ئىمەش ھەك ئىو باوەرمان ھىناو موسلمانن! ﴿وإِذَا خَلَا إِلَىٰ شَاطِئِنَهُمُ﴾ ۱۵: ھەكاتىكىش دەگەنە لای فەرماندە شەفەياتىنەكانيان ﴿قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَؤْنَ﴾ ۱۶: لەراستىدا ئىمە لەگەل بەرنامەو بېرۋاۋەرى ئىو دەيىن، ئىمە ھەر گالئەيان پى دەكەيىن، ئەگىنا چۆن دەچىنە سەر بېرۋاۋەرى ئەو گىل و نەفامانە ۱۹: ﴿۱۵: اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ﴾ ۱۷: با ئەوانە ھەر قسە بكن، بەراستى خۇاى بالادەست گالئە بەوان دەكات ﴿وَيَمْدَحُ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ ۱۸: ھەك دوو رۇزى مۇلەتەيان دەدات، تا پترخۇيان بەدبەخت بكن و، لە سەركىشى ولاپىي خۇياندا سەرگەردان بن ﴿۱۶: أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدْيِ﴾ ۱۹: ئەو ناپاكەنەن ھىدايەت و رېئۇئىيان بە رېبازى چەوت و گومراپى فروشت و، رېبازى راست و دروستيان دۇراند ﴿فَمَا رِيحَتِ تِجَارَتُهُمْ﴾ ۲۰: جا ئەو سەوداۋ بازگانىيەيان سوودبەخش نەبوو، قازانجيان لى نەكرد ﴿وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ ۲۱: ھەك رېگى بەختيارىي و ھىدايەتيان دەست نەكەوت.

يېنىمايەكانى ئايەتى (۱۴-۱۶):

- ۱) دۇۋارىي كاروكردەى دوورپوۋەكان.
- ۲) وشيارىي لە نىكبۋونەو لەوانەى كەلەگەل كەسكىدا روۋىەكيان ھەيەو، لەگەل كەسكى تردا روۋىەكى تر، ھەك لە فەرموودەيەكى (متفق عليه) یشدا ھاتوۋە دەفەرمۇي: ﴿(شِرَارُكُمْ ذُو الْوَجْهَيْنِ)﴾ واتە: زۆر خراپەكانتەن دوورپوۋەكانتەن. يان دەفەرمۇي: ﴿.. وَتَجْدُونَ شَرَّ النَّاسِ ذَا الْوَجْهَيْنِ، الَّذِي يَأْتِي هَؤُلَاءِ بِوَجْهِ، وَهَؤُلَاءِ بِوَجْهِ)).﴾ واتە: دوورپوۋەكانتەن بە خراپەتەن كەسى كۆمەلگەت دەست دەكەون.
- ۳) ھەندى مۇقى ھەك شەيتان ھەن كە ھەمىشە كارۋىشەيان بانگكردنى خەلكىيە بۇ رېبازى چەوتى كوفرو نافەرمىانى خۇا.
- ۴) تۆلەو سزا بۇدۇرمانى دىن، لای خۇا براۋەتەو ھەك مەسكەرە.

دوونەزىلە و نەمۇنە بۇ دوورپوۋەكان:

ئەم قورئانە پىرۋزە لەسەر باۋونەرتى عەرەبەكان ھاتوۋە، بەتايىبەت بۇنمۇنە ھىنانەو (تەشەببە) كەردن، بۇيە لىزەدا دووچۆرە نەمۇنەيان بۇ دەھىنئەتەو ھەريەكەيان (تەشەببە) دەكات بەھال و بارۇدۇخىكەو، بۇيەكەميان دەفەرمۇي: ﴿۱۷: مَثَلُ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا﴾ نەمۇنەى ئەو دوورپوۋەناپاكەن، ھەك مەسەلەى كەسكىكە، كە بۇ خۇى خەرىكى ھەلگىرساندى ئاگرىك بېت، تا رىي پىدەرىكات ﴿فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ﴾ ھەركە ئاگرەكە ھەلگىرسا و دەروۋىەرى رووناككردەو ﴿ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ﴾ ۱۸: خۇا رووناككەى بىردن و كۇزاندەو ﴿وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يَبْصُرُونَ﴾ ۱۹: لەناو تارىكستاندا، وىلى كەردن ھەشتىنئەو، ديارە ئىتر بەھىچ كلۇجى نابىنن و رىي ھەقيانەت دەرناكەن ﴿۱۸: صَمٌ بَكْمٌ عَمًى فَمَهٌ لَا يَرْجِعُونَ﴾ ۲۰: ئەوانە چۈنكە ھەق نابىسن و وشەى راست بەزارىاندا نايەو، لەھەقىش ترووسكاىي ناكەن كەرۋال و كوپىرن، ئىتر پەشىمانىش نابنەو ھە ناستوانن بگەرىنەو بۇھەق و راستى. بەلى يەكەمجار ئەو دوورپوۋە بۇ تروسكاىيەك تا رىي پىدەركەن زۆر ھەولياندا، بۇيە ھەركە ئىسلام ھات قۇزتيانەو ھە خەرىكۋو لەتارىكستان خۇ زىگارىكەن، بەلام پاش ئەو بەپەلە پاشگەز بوونەو، باۋونەرتى باۋوپايرانيان تىنى تىكردنەو پىشتيان لەئىسلام ھەلكردەو كەوتنەو ناۋشەو زەنگەكەو، ھەك ھەك ئەو

که سه که ناگره که ی کردوهو پاشان لییکوژایه وه.

ئینجا بۆ مه سەل و نمونە ی دووهمیشیان ئەفەرموی: ﴿ ۱۹: أَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ ﴾ یان وهك كه سانیك وان كه له جیگایه کی زۆرتاریکدا، بارانیکی به خۆرهم و لیزمەیان لی بباری ﴿ ورعد وبرق ﴾ و تریشقه و شریخه ی هه وره برهوسکه و

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِينَ اسْتَوْفَدُوا نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُمْ
ذَهَبَ اللَّهُ بَسُورَهُمْ وَزَكَّاهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يَصِيرُونَ ﴿ ۲۰: صُمُّ
بِكُمْ عَنْ قَوْمٍ لَا يَرْجِعُونَ ﴾ ﴿ ۲۱: أَوْ كَصِيبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ
ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ
حَذَرًا لِمُوتٍ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴾ ﴿ ۲۲: يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ
أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْرَافُهُ إِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَرُهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿ ۲۳: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ
وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ ﴿ ۲۴: الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ
بِهِ مِنَ الشَّجَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ
تَقُولُونَ ﴿ ۲۵: وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا
فَأَنْتُمْ بَسُورَةٌ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ ﴿ ۲۶: إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا
النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿ ۲۷

چه خماخه سه ریان لی تیکیدا ﴿ يجعلون أصابعهم في آذانهم من الصواعق حذر الموت ﴾ ئەوانیش لەترسی مردن و ئەودەنگە قورس و سەختەدا پل و قامکیان بئاخننە ناو گوچکەیان ﴿ والله محيط بالكافرين ﴾ هەرچەند کاری واش بکەن، هەرگیز لەمردن رزگار نابن، چونکه خوا چواردهوره ی خوانه ناس و بی باوه رانی داوهو، زاله به سه ریانداو، قەت لە دەستی دەرناچن ﴿ ۲۰: يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ ﴾ نزیکه ئەو بهرق و چه خماخه یه، چاویان لە جیسی خۆی بفرینن و کوێز بین ﴿ كلما أضاء لهم مشرؤا فيه ﴾ هەرکە ئەو بهرق و بزیکه یه رینگیان بۆ رووناک کردنەوه، ئەوان لە بهر رووناکاییه که ییدا دهکونه ری ﴿ وإذا أظلم عليهم قاموا ﴾ که رووناکییه ش کوژایه وه نه ماو تاریک بوولیان، راده و ههستن و ههلوێسته دهکەن ﴿ ولو شاء الله لذهب بسمعهم وأبصارهم ﴾ خۆ ئەگەر خوا وێستبای هیزی بیستن و بینایی له کاردهخستن ﴿ إن الله على كل شيء قدير ﴾ بی گومان خوا به سه ر هه موو شتی کدا

دهسلاتی ههیه و به توانایه.

لەم ئایە تانەدا خوا دوو رووه کان بهرامبەر به قورئان دهچوینیت به چه ند که سیك که له شهوێکی بارانوی و تاریکستاندا بزیکه و چه خماخه لییان بداو، له و کاته دا فرسه تی لی بینن و چه ند ههنگاوێک بچن، به لام که رووناکییه که نه ماو کوژایه وه، خیرا له سه ری بوههستن...! چونکه ئەمانیش هه رکه قورئان به پنی ئاواته کانی ئەوان بووبا، ههنگاوێکیان دهناو به رهو پیش دههاتن و، به دلایان بوو.. خۆ ئەگەر پێچه وانه ی خواست و ئاره زوووه کانی ئەوان بووایه، وهك ئەوه که فرمان بدایه جیهادو به خشی نی مال و سامان له رنی خوا - ئەوا تێیدا دهوستان و پاشه و پاش دهگه رانه وه، وهکو له جیگایه کی تر دا باسی سروشتیان دهکاو دهفهرموی: (وإذا دعوا إلى الله ورسوله ليحكم بينهم إذا فريق منهم معرضون، وإن يكن لهم الحق يأتوا إليه مذعنين) نوور: ۴۸-۴۹.

یه کتاپه رستی (توحید الألوهیه):

پاش باسکردنی هه رسی دهسته که: (باوه ردارو، بی باوه رو، دوو روو) ئیتر سه رجه م هه ردم بانگ دهکات بۆ یه کتاپه رستی و رووله خواکردن، دهفهرموی: ﴿ ۲۱: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ ﴾ که ئیوهو پێشوه کانی ئیوه ی له نه بوون دروست کردوهو ﴿ لعلکم تتقون ﴾ چونکه ئاوا په رستنی ک هیزی پارێزگاری دروست دهکاو، به لکو ئیوه ش خۆ بهارێزن ﴿ ۲۲: الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا ﴾ خوایه کی وایه زهوی بۆ ئاماده کردوون و کردووه تی به رایه خ تا به ئاسانی له سه ری بژین ﴿ والسما بناء ﴾ و به لای سه رووشتانه وه - وهك گومه زی و کوشک - ئاسمانی راگرتوه ﴿ وأنزل من السماء ماء ﴾ لهو حه وایشه وه ئاوێکی بۆ باراندن ﴿ فأخرج به من الشجرات رزقا لكم ﴾ ئینجا بهو بارانه جوهرها میوه و رۆزی بۆ فهراهم هینان و شینی کرد ﴿ فلا تجعلوا لله أندادا ﴾ جاکه وابهو ئیوه ش چاک بیپه رستن و، هیچ جوهره هاوبه شیکی بۆ دامه نین و، ته نه یا ساو به رنامه که ی ئەو وه رگرن ﴿ وأنتم تعلمون ﴾ دهخۆ خۆیشتان چاک دهزانن که ئەو جوهره بتانه هیچیان به دهست نییهو، ته نه اخوا ی گه وره یه رۆزی و دارایی و سامانتان ده داتی، له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه: گه وره ترین گوناح و تاوان لای خوا، قایه لیوونه به شه ریک بۆی، له حالیکدا هه رته ویش دروستی کردویت، وه له فهرمووده یه کی تر دا هاتوه: مافی خوایه به سه ر به نده کانییه وه که: ده بی به باشی بیپه رستن و هیچ شتی نه که نه شه ریک و هاوتای، وهکو ئەم

فرموده ده فرموی: ((لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فَلَانٌ، وَلَكِنْ لِيَقُلْ: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فَلَانٌ)) پیشه واهمه ده. واته: هیچکامیکتان نه لین: نه گهر خواو فلانه کس، حزو مهیلیان هه بی، به لکو ده بی بلیت: خوا مهیلی هه بی، پاشان بلی: فلانه کس سیش حه زی هه بیت

نامازو رینماییه کانی نایه تی (۲۱-۲۲):

(۱) پرستنی ئه و خوا به - که خولقینهری ئه م ژیا نه به -، واجیب و پیویسته.

(۲) ناسینی خوا به (ئه سماو سیفات) - که کانییه وه واجبه.

(۳) شیرک و هاوه شدانان - به هه موو جوړه کانییه وه - قه ده وه حه رامه.

(۴) چه سپاندنی په یامه که ی پیغه مبه ر.

(۵) ئاده مزاد سه بارهت به قورئان سی دهسته و تاقمن: پاریزگار و شوینکه و تووی هه ق. که لله رهق و حاشاکه ره هه ق و راستی. دوودل و به گومان و بی بار.

چه سپاندنی په یامه که ی پیغه مبه ر:

پاش ئه وه له نایه ته کانی پیشوودا یه کتا په رستی خوی کارزانی چه سپاند، ئیستا له نایه تانه شدا، راستی قورئان و پیغه مبه ریتی موحه ممه د ده سلینتی و ده فرموی: ﴿۲۳: وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ﴾ نه گهر سه بارهت به و قورئانه ی ئیمه نار دو ومانه ته سه ر بهنده ی خو مان موحه ممه د ئیوه دوودل و به گومانن: ئاخو راسته یان نا؟ سا ده ی هه ول بدن هه ی نه بی بچو و کترین سووره تیک وه که ئه و بینن ﴿وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ بۆئه وهش شایه دو هاو باوه ر کانتان، ئه وانیه و له کاتی ته نگانه دا په نایان پیده بهن - بیجگه له خوا - بانگ بکهن ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ نه گهر ئیوه راست ده که نه ده لین موحه ممه د خوی هه لپه سه توه، خو ئیوه ییش خو شخوان و ره وان بیژن ده سا فرموون وه که کورترین سووره تی بینن ﴿۲۴: فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا﴾ خو نه گهر هیچتان بۆ نه کرا، که هه رگیز هیچیشتان بۆ نا کرئ ﴿فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ ده سا وهرن باوه ر بینن و خو تان بیاریزن له و ناگره ی که ده سه چیلوه هه لگیر سی نه ره که ی جه سه تی ئاده می و به رده، ددان به وه یشدا بنین که ئه م قورئانه له لایه ن خوا وه یه، نه گینا ده بنه سووته مه نی ئه و ناگره ی ﴿أَعَدْتُ لِلْكَافِرِينَ﴾ که ئیستا بۆ کافران و بی باوه ران ئاماده کراوه.

رینماییه کانی نایه تی (۲۳-۲۴):

(۱) هاتنی قورئان، به لگه یه له سه ر پیغه مبه ریتی موحه ممه د.

(۲) ده سه وسان وه ستان و، ناته وانایی ئاده می به رامبه ر به هینانی ته نها سووره تی له قورئان.

(۳) ته نها به باوه رو کاری چاک ئاده مزاد له ناگر دوور ده که ویتوه.

پاداشی موسلماننه صالحه کان:

پاش ئه وه ی سزای خاوه ناسانی به یانکرد، دیته سه ر باسی پاداشی ئیمانداران و ده فرموی: ﴿۲۵: وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ ئه ی پیغه مبه ر! مژده بده به وانیه که برویان به خواو به په یامبه رو به روژی دواپی هه یه و، ئاکاره چاک و په سه نده کان نه نجام ده دن ﴿أَنْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ که بی گومان به هه شت گه لیکیان بۆ هه یه، که چه ندین کانیاوو رووبار له ژیر ده رخته کانییدا دین و ده چن ﴿كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا﴾ هه ر که له و به ره م و میوه ی به هشتانه یان بۆ دینن و ده یچیژن ﴿قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ﴾ ده لین: خو هه ر ئیستا له مه تان بۆ هینانین، ئه مه هه ر ئه و روژییه بوو که پیشتر پیماندره ﴿وَأَتُوا بِهِمْ مِثْلَهَا﴾ دپاره ئه و میوه جاته ی له به هشتا بۆیان ده هینری، هه موو - له چاک و باشیدا به رنه گ - له یه که ده چن، به لام به تام وه زه لیک جیاوازن. (ئیبین ئه بی حاتم) ئه م فرموده یه دینتی: ((أَنْهَارُ الْجَنَّةِ تَجْرِي تَحْتِ تِلَالٍ، أَوْ مِنْ تَحْتِ جِبَالِ الْمِسْكِ)) واته: رووباره کانی به هه شت له بن چه ند گردو ته بۆ لکه یه که، یان له ژیر چیای (میسک) - هه وه هه لده قولین ﴿وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ﴾ له و به هه شته دا چه ندین ئافره ت و هاوسه ری پاک و خاوپنیا ن بۆ ئاماده کراوه ﴿وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ و به هه تا هه تاییش له وئ ته میننه وه و ژیا نیکی خو ش ده به نه سه ر.

خوا له هینانه وه ی نه زله شه رم ناکات:

ئه وه بوو له چه ند نایه تی پیشوودا رووبه رووی بی برویان وه ستایه وه و پیگوتن: نه گهر ئیوه ده لین موحه ممه د بۆ خوی قورئانی هه لپه سه توه، ده سا فرموون ئیوه و وه که ئه و قورئانیک بینن، ئه وانیش په کیانکه وت و بینان نه کرا وه که ته نها سووره تیکی کورتیشی بینن، جا دیسانه وه ره خنه یه که تر ده گرن و ده لین: ناوی هه ندی شت وه که: (هه نگمیش، جالجالوکه، میرووله)

راستی ھەردوو جیھانن.

دوای ئەوەکە بە توندی دابەزییە سەر ئەوانەى کە برۆیان بە مەسەل و نموونەکانى خواو پەيامبەر نىيە، ئىنجا بە شىۋەيەكى زۆر بىزارىي و رەتکردنەو پىيان دەفەرموئى: ﴿ ٢٨: كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ ﴾ خەلكىنە! ئىۋەچۆن سەبارەت بە خواى گەورەكافرو بى باوەر دەبن؟ ﴿ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا ﴾ خۆئىۋە پىش ئەم ژيانەتان بى گيان و مردوو بوون و، ھەر لەتۆلى خاك دا بوون ﴿ فَأَحْيَاكُم ﴾ ئىنجا خوا گيانى بە بەردا كردن و ھىنانىيە خانەى ھەبوو كەنەو ﴿ ثُمَّ يَمِيتَكُمْ ﴾ دوای ئەو بە ماوەيەك گىانتان لى دەسپىننەو و دەتانمىرنى و، وەك يەكەم جارتان لى دىنەو ﴿ ثُمَّ يَحْيِيكُمْ ﴾ ديسانەو بۆ جارىكى تر گىانتان پى دەبە خشىتەو و زىندووتان دەكاتەو ﴿ ثُمَّ إِلَيْهِ تَرْجَعُونَ ﴾ ئەوسا ئىتر بۆ لىكۆلنەو و لىپرسىنەو، گشتتان تەنھا بۆلای خۆى دەگەرنەو، كەوا بوو باوەر نەبوون بە دەسلەت و ھىزى خوايەكى بەتواناى وا، گىلى و خۆ وىل كردن و سەرگەردانىيە.

نیشانەى دەسلەت و توانايى خوا:

خواى کارزان لەم ئايەتەدا ھىندى ئايەت و نیشانەى دەسلەت و توانايى خۆى باس دەكات، ھەتا پتر سەرنجى مەزەن رابكيشى بۆ ئيمان و باوەر ھىنان، بۆيە دەفەرموئى: ﴿ ٢٩: هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ﴾ ئەو خوايە كە لە زەویدا - لەبەر سوود و قازانجى ئىۋە - ھەمووچۆرە شتىكى دروستكرد ﴿ ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ ﴾ لە پاشان كە وىستى ئاسمان دروست بكا، كردىە حەوت ئاسمان. (تەبەرىي) لەم جىگايەد اچەند وتەيەك دەھىنى بۆ تەفسىرى بىژەى (استوى)، لە پاشان ھەموويان دەداتە دواو، چونكە لەگەل ماناو مەبەستى زمانى عەرەبدا بۆ ئەم جىگايە ناگونجىن، دواتر دەلەيت: (الاستواء هنا يعنى العلو والإرتفاع، علا عليها علو ملك و سلطان، لا علو إنتقال وزوال). ﴿ فساھن سبع سموات ﴾ پاشان بە وىنەى حەوت ئاسمانى رىك و پىك وقەشەنگ، ئاسمانەكانى رىكخست ﴿ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ ھەر ئەويشە بە ھەمووشتى زاناو ئاگايە، جائىتر زاتىكى خاوەن دەسلەتەى ئاوا، چۆن ناتوانى ئىۋە پاش مردن زىندوو بكاتەو...؟! تىبىنى: بىژەى سەماوات (١٩٠) جار لە قورئاندا ھاتووە.

ئادەمزاد جىنشىنى يەكترن:

خواى كارجوان لە ئايەتەكانى پىشەو مەنتى نايە سەر بەندەكانى خۆى كە: تەواوى ئەوشتانەى لە زەویدان ھەر بۆخىرو

لەقورئاندا ھاتووە ئەگەر قورئان - وەك ئەوان دەلەن فەرموودەى خوايە - ھەق نەبوو باسى ئەوشتانەى تىدباويە! بۆيە دەفەرموئى: ﴿ ٢٦: إِنْ اللَّهُ لَا يَسْتَحْي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا تُوقِفُهَا ﴾ بى گومان خوا لەو كە مەسەل و نموونە بە (مىشوو) و بچوكتريش لەو، يان گەورەتر لەو بەيىننەو شەرم ناك، چونكە مەبەست لەو نموونە ھىنانەو تىگەياندى خەلكە، جا سەبارەت بەم مەسەل و نەزىلانە مەردم دەبنە دوو بەشەو، بە شىكى باوەرى پىدەكەن، وەكو دەفەرموئى: ﴿ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ﴾ ئەوانەى كە برۆيان ھىناو، چاك دەزانن ئەوچۆرە نموونانە ھەقىقەتەى ئەو لەلەين پەرورەدگار يانەو، واتە: ھەرچۆنى پەرورەدگارىان بە ھەق دەزانن، ھەروا نموونەكانىشى بە ھەق و راست دەزانن و برۆيان پىدەكەن، بەشى دوو ھەميش: كەسانى خوا نەناس و بى باوەر و، ھەردەم حاشا لە راستى دەكەن، وەك دەفەرموئى: ﴿ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ﴾ ئەوانەشيان كە كافرو بى پروان دەلەن: دەبى مەبەستى خوا لەم نموونە ھىناو داچى بى، واباسى ئەوچۆرە شتانە دەكات؟! واتە: ئەگەر قورئان فەرموودەى خوا بوايە، باسى ئەوانەى تيا نەدەبوو! خواى گەورەيش لەو ئەمیاندا دەفەرموئى: ﴿ يَضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَبِهِدَى بِهِ كَثِيرًا ﴾ خوا بەو مەسەلانە گەل كەس - لەبەر لاسارىي خۆيان - گوێروا سەر لىشىۋاودەكات، وە فرە كە سىشى - لەبەر ئامادەيى خۆيان بۆ ھەق وەرگرتن - پى شارەزاو رىنمايى دەكاو، دەرەنجام بە ھەق دەگەن ﴿ وَمَا يَضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴾ خۆ ئاشكرايشە ھەر ئەو كەسانەى پىگوێرا دەكا، كە خۆيان لاپى بن و لە سنوور دەرچووبن ﴿ ٢٧: الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ ﴾ لە سنوور دەرچووانىش ئەوانەن كە: پەيمان و بەلەننامەى خوا - دوای تىگەيشتن و مەحكەم گریدانى - ھەل دەوەشپننەو، واتە: لە سەرەتاو برۆاى پتەويان بە ھاتنى پەيامبەرمان (موحەمەد) ﷺ ھەبوو چوونە ژىر فەرمانىيەو، كە چى دواتر لى پەشيمان بوونەو ھەلەيان وەشانەو ﴿ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ ﴾ و ھەر پەيوەندىيەكيش كە خواى گەورە فەرمانى دابوو دەبى جىبەجى بكريت - وەك دۆستايەتى كردن لەگەل برۆاداران و گوێرايەلى پەيامبەران و سەردانى خزان - ئەوان پشگوى دەخن و دەبېرن، وەكو لە سوورەتى (قیتال) يشدا ئەم ئايەتە ھاتووە دەفەرموئى: ﴿ فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقْتُلُوا أَرْحَامَكُمْ ﴾. ﴿ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ﴾ وەلە زەویدشا فساد بۆلە دەكەنەو، كارى بەدكارىي و ناجوامىرى دەكەن ﴿ أُولَئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴾ تەنھا خاوەنى ئەم كارە ناپەسەندانە زيانمەندى

قازانچى ئەوانى دروستكردووه، ئىنجا دەست دەكات بە باسى دروستبوونى ئادەمىي خۇي باوه (ئادەم) ﷺ و جىنشىنكردى لەزەيدا بۇ بەرپوۋەردىنى كاروبارى ژيانى خۇيان وحوكمکردن بە بەرنامەكەى خوا لەناو بەندەكاندا، بۆيە ئەفرەموى: ﴿ ۳۰: واذ قال ربك للملائكة ﴾ ئەوكاتە وەبىر بېنە ئەى موخەممەدا! ﷺ كەپەرۋەردگارت بەفرىشتەكانى گوت: ﴿ اِنى جاعل فى الارض خليفة ﴾ كەبە راستى من دەمەوى جىنشىننىڭ لە زەويدا بۇ ئاودانكردەنەوى زەۋبى دابنېم. زانايانى تەفسىر بۇ ديارىكردى ئەو (خەلىفە) يە دوۋراو بۇ

چوونى جياوازيان ھەيە: يەككى دەلى: ئەو خەلىفەيە (ئادەم) پىغەمبەرەو ﷺ، خۇاي مېھرەبان كىردوۋىيەتى بە جىنشىنى خۇي بۇ جىيەجى كىردىنى فەرمان و بىرپارەكانى خۇي، يەككىدى پىيوايە ئەو خەلىفەيە ھەم ئادەم و، ھەم ئەۋەكانىيەتى، بەدرىژايى رۇزگار دەبنە جىنشىنى يەكتر. ئىمامى (تەبەرىي) ىش دەلى: مەبەست بەو جىنشىنە (خەلىفە) يە ئەو گەلانەن كە يەك لەدۋاي يەك دىن و دەچن، لەۋەش دەچى ھەر ئەمەلە گەل رۇخى قورئاندا گونجاو تربىت، چونكە كەس ناتۋانى جىنشىنى خۇابكات. خۇايش باشتر ئەزانى. ﴿ قالوا أجعل فيها من يفسد فيها ويسفك الدماء ﴾ فرىشتەكانىش گوتيان: ئاخۇ تۇ كەسىكى وا دەكەيتە جىنشىن كە كارى فەسادو بەدكارى وخۇي رىژى بكات. ۱۹. ﴿ ونحن نسيح بحمدك ونقدس لك ﴾ لەحالىكا ئىمە ھەر خەرىكى تەسبىح تەحمىدى تۇي و، تۇبە پىرۇز رادگرىن و، لە ھەرشىتىكى نەشیاوو نەگونجاۋىە دوۋرت دەتگرىن. ۱۹. ﴿ قال انى أعلم ما لا تعلمون ﴾ پەرۋەردگار ىش لەۋەلاياندا فەرموۋى: بىگومان ئەۋى من ئەيزانم ئىۋە نايزان. (ئىبىن كەسىن) ئەلى: كە فرىشتەكان دەلېن: ﴿ أجعل فيها من يفسد فيها.. ﴾ مەبەستيان رەخنەگرتن و سووكايەتى و ھەسوۋدى و ئىرەيى بىردن بە ئادەم نەبوو، بەلكو پىرسىارە لەھىكمەتى خوا بۇ دروستكردى ئادەم و، جىنشىنكردى لەزەويدا، وەك بلىن ئاخۇ ھىكمەت چى بى لە دروستكردى ئادەمدا، لەكاتىكا فەساد و بەدكارى دەكەن؟ ۱. خاۋەنى تەفسىرى (تەسەھىل) ىش دەلېت: خوا خىستىەدلىئانەۋەكە: جۇرى ئادەمىي بەسروشت بەدكار وخۇي رىژيان تىدايە، بۆيە ئەۋپىرسىارەيان كىرد. بەھەر حال باسى دروستكردى باۋە(ئادەم) - وەك مامۇستا (موخەممەد عەبدە) ئەلېت - لە(متشابهات) - ەو، تەنھا خۇاي گەۋرە خۇي ھەقىقەتەكەى چاك دەزانى، بۆيە ئىمەيش بەو شىۋەيە كە خۇي مەبەستىيەتى ملەمان كەچكردوۋو بىرومان بى ھىناۋو، تەسلىمى بوۋىن.

رېنەمىي ئايەتى (۳۰):

(۱) ئەۋەى نەزان بى دەبى ھەمىشە لە پىياۋى زانۋادانا بېرسى و، زاناش لە پىرسىار كەران ھەل نەشاخى و، بە جوانى ۋەلامىان بداتەۋە. تىبىنى: وشەى(مەلانىكە) لەقورئاندا(۶۸) جار ھاتوۋە.

رېزى(ئادەم) لە فرىشتە پىترە:

ئىنجا بۇئەۋى پىتر رۇشن و ئاشكرا بى كە: ئەم ئادەمزادە گەلى تۋاناي نەپنى و نادىارى تىدايەو، دەشتۋانى زۇر بەباشى كاروبارى زەۋى بەرپوۋە بىات، خوا فەرموى: ﴿ ۳۱: وعلم آدم الأسماء كلها ﴾ خوا ناۋى ھەموۋىشتىكى، پىۋىست-بۇژيانى ئادەم خۇيى و نەۋەكانى ھەتا رۇژى سەلا- فىرى (ئادەم) كىردو خىستىە مىشكىيەۋە ئامادەى كىرد كەبۇ ھەموو سەردەمى چى بكاو چۇن بۇ. (ئىبىن عەبباس) ئەلى: تەنانت ناۋى قاب وقاچاغ و كەچكىشى فىر كىرد. ئايا دزانىت كە: ناۋى (ئادەم) لەقورئانى پىرۇزدا(۲۵) جار بەم شىۋەيەى خوارەۋە ھاتوۋە؟ سوۋرەتى (بەقەرە) ئايەتى: ۳۴، ۳۳، ۳۱، ۳۷، ۳۵. (ئالى عىمران) ئايەتى: ۳۳، ۵۹. (مائىدە) ئايەتى: ۲۷. (ئەعراف) ئايەتى: ۳، ۲۷، ۲۶، ۱۹، ۱۱، ۱۷، ۳۵، ۱۰. (ئىسرائە) ئايەتى: ۷۰، ۶۱. (كەھف) ئايەتى: ۵۰. (مەرىم) ئايەتى: ۵۸. (تاھا) ئايەتى: ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵. (ياسىن) ئايەتى: ۶۰. ﴿ ثم عرضهم على الملائكة ﴾ لە پاشان خىستىە بەر دەم فرىشتەكان ﴿ فقال أنبؤنى بأسماء هؤلاء إن كنتم صادقين ﴾ فەرموۋى: دەسائەگەرئىۋە راست ئەكەن لەئادەم بەتۋانائرو باشترن بۇجىنشىنىيەتى، فەرموۋى ناۋى ئەۋىشتانەم بى بلىن ﴿ ۳۲: قالوا سبحانك لا علم لنا إلا ما علمتنا ﴾ ئەۋانىش گوتيان: تۇ پاك و بىخەۋشى، ئىمە ھىچ زانىبارىيەكمان نىيە، مەگەر ئەۋى خۇت فىرت كىردىن ﴿ إنك أنت العليم الحكيم ﴾ بىگومان تەنھا ھەر ئەتۋى خۇاي زۇر زاناو كارجوان و، گىشت كارەكانىشت پىرلەھىكمەت و لەجىي خۇيدان، جا دۋاي دەرەكەۋتنى بى دەسەلاتى فرىشتەكان و ددان پىنئانان ﴿ ۳۳: فقال يا آدم أنبهم بأسمائهم ﴾ خوا فەرموۋى: ئەى ئادەم! دەساتۇ ناۋى ئەۋىشتانەيان پى بلى ﴿ فلما أنبأهم بأسمائهم ﴾ ئىنجا كەئادەم دەست بە جى ئەۋانى ئاگادار كىردو ناۋەكانى پىگوتن ﴿ قال ألم أقل لكم إني أعلم غيب السموات والأرض ﴾ خوا فەرموۋى: ئەى - لە پىشەۋە- من پىم نەگوتن كە: من گىشت غەيب و نادىارى ئاسمانەكان و زەۋبى ئەزانم ﴿ وأعلم ما تدون وما كنتم تكتمون ﴾ وچاكىش ئاگادارم

(۲) دەبىي لەخۇبەزلىزانين و حەسودىيى وئىرهىيى خۇ دوروبرگىرىن، چونكە ھەر ئەر دوو نەخۇشىيە بوونە ھۆي ئەرەيى كە شەيتان سۆزە نەبا.

بەلێ.. حیکمەتی خوا وابوو کە باوە (ئادەم) مان دروست بکا،
 فریشتە کەرنووشی بۆ بباو، لە بەهەشتدا نیشتەجێیان بکا، وەك
 ئەفەرموی: ﴿ ٣٥: وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ﴾
 گوتمان: ئەم ئادەم! خۆتوو هاوسەرەکت (حەوا) لە بەهەشتدا
 نیشتەجێ ببێ ﴿ وکلا منها رغدا حيث شئتما ﴾ و لە هەركوێی هەز
 دەکەن رزق و رۆژی بەفراوانی بخۆن ﴿ ولا تقربا هذه الشجرة ﴾
 بەلام تەنها نزیکێ ئەم درختە مەکە و نەهه. قورئانی پیرۆز جۆری
 درەختە کە دیاری ناکات، بۆیە ئێمەیش هەروا دەکەین و لێی
 بێ دەنگ دەبین چونکە هەر خوا خۆی دەیزانی ﴿ فتكونا من ﴾
 ﴿ الظالمين ﴾ ئەگینا ئەگەر بیخۆن لە سەتەمکاران دەبن ﴿ ٣٦: ﴾
 ﴿ فَاذْلَمْنَا الشَّيْطَانَ عَنْهَا ﴾ ئینجا شەیتان پێی هەلخاندن و لەخستە
 بردن ﴿ فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ﴾ ئیتر لە نازو نیعمەتە دەری
 پەراندن و بە دەکردنی دان ﴿ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ﴾
 و ئێمەیش پێمانگوتن؛ مادەم ئەو پارێزەتان شکاند، ئیتر لێرە
 جێتان نابێتەوه، دەبێ هەمووتان لە بەهەشت دابەزنە خوارەوه،
 هەندیکیشان ببە دوژمنی هەندیکتان، واتە: لەبەر ئەوە کە مەوێ
 بە سروشت حەزی لە دونیا و ژیا و ژیاو، بێ سۆ لەگەڵ یەکتەر دەبنە
 ناحەز و نەیار، مەبەست بەوانەش لەم ئایەتەدا بچنە سەر زەوی:
 باوە ئادەم و، دایە حەوا، شەیتانی نەحەلەتییە، واتە: بەگوێکردنی
 شەیتان بووبەهۆی دەکردن و نەیان لە بەهەشت، کە وابوو ئێوە و ریا بێ
 بەرفەرمانی شەیتان مەکەن ﴿ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى ﴾
 ﴿ حِينٍ ﴾ و زەویش هەتا ماوەیەکی دیاریکراو بۆ مردنتان، نیشتنگەو
 جیگە ی ژیا و سوود وەرگرتنتانە، پێغەمبەر ﷺ دەفەرموی:
 ﴿ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ ﴾
 ﴿ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا ﴾ (موسلیم). واتە: رۆژی جومعه لە
 گشت رۆژەکانی دونیامەزنترو باشترە: چونکە کە ئادەم دروسکا،
 رۆژی هەینی بوو، رۆژی هەینی بایە ناو بەهەشتەوه، هەر رۆژی
 هەینیش بوو کرایە دەر.

ئینجا ئادەم پاش هەلەکیان بەخۆدا هاتنەوه و زانیان تووشی گوناح
 بوونە، بۆیە لەخوا پارانەوه کەلێیان ببووری، وەکو دەفەرموی:
 ﴿ ٣٧: فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ ﴾ ئادەم لەلایەن پەروردگار یەوه
 بە ئیلهام چەند وشە و تەیهیکی پێگەیش و گوتمان: (ربنا ظلمنا
 أنفسنا وإن لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين) جا ئەویش
 بەو وشانە لالەو نزای لەخوا کرد ﴿ فتاب عليه ﴾ وخواش
 تەوبە ی لێ وەرگرت ﴿ إنه هوالنواب الرحيم ﴾ چونکە بەراستی
 هەر خۆیەتی زۆر زوو نزاو پارانەوه لە تەوبەکەران وەردەگرت،
 زۆریش میهرەبان و دلاوایە. خاوەنی تەفسیری (مەراغی) دەلێت: لەم

جیگایەدا چەند باسیک هەیە، رافە کە رانی قورئانیش درێژەیان
 پێ داوه، بەلام ئێمە کورتی دەکەینەوه:

یەكەم: سەبارەت بە چۆنیەتی و شیوەی دابەزینی باوە (ئادەم)
 و دایە (حەوا) لە بەهەشت بۆ سەر زەوی، تەفسیرەکان گەلی
 ریاوایەتیان هێناوه، بەلام بەلای زانیانەوه زۆریەیان لە راست
 ناچن و دەشگونجیت کە دەست هەلبەستی جوولەکە بن.

دووەم: مەسەلە ی دروستبوونی دایە (حەوا) لە پەراسووی
 بابە (ئادەم) مانای ئەوە نییە کە هەر لە خۆی ئادەم و پەراسووەکی
 ئەو دروستکرا بێ! بەلکو مانای وایە کە (حەوا) ش هەر لەو توخم
 و تەرج و رەگەزەیه کە ئادەمی لێ دروست بووه، وەك خوا خۆی
 دەفەرموی: (وخلق منها زوجها..). یان دەفەرموی: (ومن آياته أن
 خلق لكم من أنفسكم أزواجا..). ٣١/٣٠.

سێیەم: ئەو فەرموودەیە کە (بوخاری) و (موسلیم) هێناویانەو
 دەلێت: ((وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضِلْعٍ أُعْرَجَ..))
 واتە: هەمیشە بەرامبەر بە ژنان، چاک بژیو چاک کار بن،
 چونکە ئەوان لە پەراسوویەکی لار بەدیھێنران، پەراسووش
 وەك دەفەرموی: ((وإن أُعْرِجَ شَيْءٌ فِي الضِّلْعِ أُعْلَاهُ فَإِنَّ ذَهَبَتْ
 ثِقْبَتُهُ كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكَتُهُ لَمْ يَزَلْ أُعْرَجَ..)) واتە: بەراستی لارو
 خێچترینی بەشی پەراسوو، بەشی لای سەر و یەتی، گەر بتهوی
 راستی بکەیتەوه، دەشکێنی، خۆ ئەگەر وازیشی لێ بھێنی، ئەوا
 هەمیشە بەلارو خێچی دەمی نیتەوه، کەواتە بەردەوام لەگەڵ ژاندا
 باش و تەبا بن، هەتا بتوانن پێکەوه بژین و، باری ژیا تان تێک
 نەچیت.

چوارەم: سەریچی باوە ئادەم و، خواردنی لەدرەختە قەدەغە
 کراوەکە، پێش ئەوسات و کاتە بووه، بێتە پێغەمبەر، چونکە
 پێغەمبەرەکان سەریچی خودا ناکەن و، ئەو کارەش بۆ شانی
 پەیا مەبران دەست نادا، جالە بەر ئەوه:

أ) دەبێ خواردنی درەختە کە لە دەست ئەنقەست نەبوویت،
 بەلکو لە رێی لەبەر چوونەوه بووبێ، بەلام کە: (بە عیسیان)
 ناوبراوه، چونکە شکاندنی ئەو فرمانە کاریکی گەورە بووه
 لە پێغەمبەرەکان ناوە شێتەوه.

ب) ئەو رووداوە (لە متسابهات) ی قورئانەو، ناگونجی مانا
 راستە و خۆیەکی خۆی لێ بگێردی، بەلکو دەبێ حەقیقەتە کە ی
 بەخوا حەوا ئە بکری، پێشیانیشمان هەر ئەمە دەلێن.
 مامۆستا (خالد) پێش لەم جیگایەدا- سەبارەت بە مەسەلە ی ئادەم-
 رای (موحەممەد عەبدە) ی هێناوه، (سەبید) یش: دەر بەری ئەو
 بەهەشتە ی کە باوە ئادەم و دایە حەوا ی تیا مانەوه، دەر بەری

حه قیقه تی فریشته کین وچین؟ یان ئیبلیس و شهیتان کییه؟
ئاخوچون خوا گفتوگۆی له گهڵ کردن؟ چون وه لامیان دایه وه؟
بو وه لامی هه موو ئه وپرسیاران ده لیت: ئه مانه گشت له و شته
نادیارانه که ته نهها خودی خوی گه و ره خوئی ئه یانزانی و، ده م
تیگوتانیشیان بی که لکه، به لام ئیمان و پروابوون پییان واجیب
ویوپیسته، ئیتردوای ئه وه هیچ پیوست ناکات ئیمه خو مان له و
به ره و ژوو رو هه لڊیره یه بدهین.

رینماییه کانی ئایه تی (۳۵-۳۷):

- ۱) ریزی باب (ئاده م) و، ریزی نه وه کانی به لای خوا وه
زۆره.
- ۲) گوناح و نافهرمانی خوا ده بیته هوئی له ده ستدانی نازوو
نیعمه ت.
- ۳) ده بی تا دنیا مابن دوژمنایه تی شهیتان له بیر نه کری.
- ۴) ته و به و په شیمانی له گشت گوناحیك و، هه رگیز
نه گه رانه وه بۆیان.

تییینی: بیژه ی (شهیتان) له قورئاندا (۷۰) جار هاتوو وه، (شه یاتین) یش
(۱۷) جار، (ئیبلیس) (۱۱) جار.

وهك له ئایه ته كاندا دیاره خوی گه و ره دوو جار فه رمان به
ده رچوونی باوه ئاده م و دایه حه و له به هه شته دده، جار یکیان
بو نیشته جی بوون و گوزهرانه له سه ر زویدا تاما ویهك که باس
کرا، دووهم جار یشیان ئه مه یه که ئیستا ئه فه رموی: ﴿ ۳۸: قلنا
اهبطوا منها جميعا ﴾ ئه و جا گوتمان ده بی هه مووتان له به هه شت
دابه زنه خواره وه - بو تاقیکردنه وه تان- ﴿ فاما یأتیکم منی هدی ﴾
ئه و سا هه رکه له لای نه منه وه ری نیشاندیگتات بو هات، ده بی
په یه وه ی لی بکه ن ﴿ فمن تبع هداى ﴾ جا هه رکه سیك په یه وه ی
له هیدایه ت و ری نیشاندهری منی کرد ﴿ فلا خوف علیهم ولا هم
یحزنون ﴾ ئیتر نه هیچ ترس و بیمیکیان ده بی و، نه چاوله دوا یش
ده بن و خه فته بخون بو پاشه رۆژیان، واته: نه له هاتنی قیامه ت
ده ترسن، وه نه خه فته ده خون بو ئه وه ی له دونیادا له ده ستیان
چوه، له سووره تی (تاها) شدا ده فه رموی: ﴿ قال اهبطا منها جميعا
بعضکم لبعض عدو فاما یأتیکم منی هدی فمن اتبع هداى فلا یضل
ولا یسقی. ﴾ ۳۹: والذین کفروا وکذبوا بآیاتنا ﴾ ئه وانه ش به
ئایه ت و نیشانه کانی ئیمه بی باوه ر بوون و به درۆیان خسته نه وه
﴿ اولئک أصحاب النار هم فیها خالدون ﴾ ئه وانه ده بنه ها ورپی
دۆزه خ و؛ بو هه تا هه تاییش تییدا ده میننه وه.

هاندانی (بهنی ئیسرا ئیل) بو موسلمان بوون:

باسی دروستکردنی (ئاده م) په یامبه ری کردو، ئه و هه موو نازو
نیعمه تانه شی خسته پیش چاوو، له ته واوی ئاده مزادیشی خوا ست که
پروابینن، ئینجا دیته سه ر باسی جووله که و، گه لی نازو نیعمه تیشیان
وه بیر دینیته وه، تابه لکو چاوله به ربین و پروابینن.. جا له به ر ئه وه
که پتر لاریپی و لاساری جووله که بزانری، نزیکه ی جزمیکی
ئهم سووره ته باس له جووله که ده کات، واته: له ئایه تی ۴۰-۱۴۲
له خراپی و فه سادکاری ئه وان ده وئی، وه کو ده فه رموی: ﴿ ۴۰:
یابنی اسرائیل ﴾ ئه ی کوران و نه وه ی ئیسرا ئیل! ئیسرا ئیل:
به واتای به نده ی خوا هاتوو ه! زانا کان ده لین: مه به ست
به (ئیسرا ئیل): (یه عقوب) ی کوری (ئیه راهیم) ه، درودو سلوا یان
له سه رییت، (ئیه بن عه بباس) ده لی: تاقمی له جووله که هاتنه
لای پیغه مبه ر ﴿ پی فه رموون: ئه ری ده زانن که: مه به ست به
ئیسرا ئیل (یه عقوب) ه؟ گوتیان: به لی، ئه میش فه رموی: ((اللهم
فاشهد)). (ته یالسی ریوا یه تی ده کا). ﴿ اذکروا نعمتی الی أنعمت
علیکم ﴾ بیر له و نازو نیعمه تانه م بکه نه وه: پیمان و رشتن
به سه رتاندا ﴿ وأوفوا بعهدی ﴾ وه فاش به و په یمانه بکه ن، که
له گه ل مندا گریتاندا و به ئه مه ک بن و، به باشی گویریایه لی بریاره کانم
بن و، پروا به موحه مبه دی پیغه مبه رم ﴿ بینن و بو مه ردمیشی
باس بکه ن ﴿ أوف بعهدکم ﴾ ئه وانیش به په یمانی ئیوه وه فا
ده کم و به ئه مه ک ده به م له گه لتاندا، واته: پادا شتان ئه ده مه وه
ده تانبه مه ناو به هه شته وه ﴿ وإیای فارهبون ﴾ ده سا ده بی ته نهها
له من بترسن و، په یه وه ی هه ر له فه رمانی من بکه ن ﴿ وآمنا
بما أنزلت مصدقا لما معکم ﴾ وده بی به و قورئانه ش نار دوومه ته
خواره وه باوه ر بکه ن، که به راستدانه ری ئه و ته وراته ی لای ئیویه
﴿ ۴۱: ولا تکنوا أول کافره ﴾ وه له باتی ئه وه ببنه یه که م
پروادار پیی، نه بنه پێشه نگ ویه که م کس له وانیه ی که باوه ری
پیناکه ن، چونکه ئیوه خاوه ن کتیب و له کتیبه که تاندا باس له م
قورئانه کراوه ﴿ ولا تشتروا بآیاتی ثمنا قلیلا ﴾ وه ئایه ته کانی من
به نرخ و به به هایه کی که م مه فروشن، واته دین و ئایینتان به پاره و
پوولیکی که م و که مبه ها مه گۆرنه وه ﴿ وإیای فاتقون ﴾ وده بی
ته نهها هه ر له سزاو تۆله ی من به راستی پاریز بکه ن و بترسن.

راستیه کان مه شیوینن:

خوای به ده سه لات فه رمان به جووه کان ده کات که هه ق وناهه ق
تیکه ل نه که ن و له مه ردمی نه شیوینن، بۆیه ده فه رموی: ﴿ ۴۲:

ولا تلبسوا الحق بالباطل ﴿ و جل و بهرگی کارو بهرنامه ی باطل و ناروا، مه که نه بهر هق و هق وناهق تیکه له مه که نه و، له خوستان وله خه لکی مه شیوینن ﴿ و تکتبوا الحق ﴾ و راست و هه قیش مه شارنه وه حاشاتان نه بی لئی ﴿ و أنتم تعلمون ﴾ بوخویشان چاک نه زانن که ثم قورئانه (که لام ی) نه زهل ی خواهیه و ده بی بی سی و دوو وهری بگرن ﴿ ۴۳ ﴾ : و أقیموا الصلاة و آتوا الزکاة و اركعوا مع الراكعين ﴿ فرمانیان بی بکه با به تیرو تهسهل نویژ نه جام بدن و، به شیکی داراییشیا به زکات بدن و، له گه له کرنووش بهر اندا، کرنووش بهرن، واته : له گه له موسلمانه کاندان نویژ به کومه له بکه.

تیبینی : له بهر شکومه ندی زهکات و گرنگی و بیویستی بو کومه لگی مروف، له قورئاندا خوی میهره بان (۳۲) جار ناوی بردوو.

خوتان له چاکه هه له مویرن:

جواره که کان خه لکیان هه له نا بۆکردنی ئیش و کاری خیر و، پیاوه تی و جوامیری، که چی خوشیان نه یان ده کرد! بویه خوی گه وه سه رزه نشتیان ده کاو ده فرموی : ﴿ ۴۴ ﴾ : أَمَّا مَرُونَ النَّاسِ بِالْبِرِّ ثَاخُو كَی رَاسْتَه ئیوه فرمانی چاکه به خه لکی بدن ﴿ و تتسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ ﴾ که چی واخوتان له بیرده که نه و، گوئی ناده نه ؟! ﴿ و أنتم تتلون الكتاب ﴾ وله کاتی که بوخوشتان کتبی ته ورات ده خویننه وه و به رده وام ده وری ده که نه وه، خوینده وارن ؟! ﴿ أفلا تعقلون ﴾ داخو بیرکی وردو تیژ به کار ناهینن و، ژیرنابن و، له و کاره ناپه سندانه ناگه رینه وه ؟! دیاره ثم سه رکونه و سه رزه نشت کردنه بو هه مو جواره که و زانایه که، له هر سه رده میکدا بژی، چونکه ده بی زاناکان سه رقافله و پیشهنگی کومه له و کومه لگه بن، بو نه جامدانی هه موو کاریکی خیر و چاکه و، خولادان له هر کاریکی ناشیرین و ناپه سه ند.

پیشه و (علی) ﴿ له باره ی زانای لاسارو، خوا به رستی ناله باره وه، چنده جوان ده لیت : (قَصَمَ ظَهْرِي رَجُلَانِ عَالِمٌ مُتَهَكِّكٌ وَجَاهِلٌ مُتَسَكِّكٌ) واته : له کارو باری دیندا، دوو که س پشتی منیان شکاندوو : زانایه کی سنوو به زینی ثانی خودا، خوا به رستیکی نه قام و نه زان..! هه زار رهحه ته له و شاعیره ش که نه ویش هه له باره یه وه ده لیت :

لَا تَنْهَ عَنْ خُلُقِي وَتَأْتِي مِثْلُهُ

عَارٌ عَلَيْكَ إِذَا فَعَلْتَ عَظِيمٌ

إِنْدًا بِنَفْسِكَ فَإِنَّهَا عَنْ غِيَّهَا

فَإِذَا انْتَهَتْ عَنْهُ فَأَنْتَ حَكِيمٌ

فهناك يُقْبَلُ إِنْ وَعَظْتَ وَيُقْتَدَى

بالرأى منك وَيُنْفَعُ التَّعْلِيمُ

واته : نه گه رده ته وی مه ردم گویت بۆگری و قسه ته لی وه رگری، ده بی پیش هه موو شتی که نه فسی خوت راست بکه یته وه له خراپه له غاوی که یست، ئینجا نه وکاته ئیتر په ندو ئاموزگاریت به که له

قُلْنَا أَهْبَطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَأَمَّا يَا تَيْتُكُمْ مَنِ هَدَىٰ فَمَنْ يَتَّبِعْ هَذَا فَلَاحُوفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿ ۴۵ ﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿ ۴۶ ﴾ يَنْبِئُ إِسْرَءِيلَ أَذْكَرُوا نِمْنِي أَلَيْ أَصْنَعْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِنِّي فَازِهُبُونَ ﴿ ۴۷ ﴾ وَمَا مَنَّا بِمَا نَزَلَتْ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرِينَ وَلَا تَسْتَرْوُوا بِآيَاتِي ثُمَّ أَقْبِلُوا وَإِنِّي فَأَقْفُونَ ﴿ ۴۸ ﴾ وَلَا تَلْبَسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكُنُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۴۹ ﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿ ۵۰ ﴾ أَفَأَمْرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ نَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿ ۵۱ ﴾ وَأَسْعِيزُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿ ۵۲ ﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُم إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿ ۵۳ ﴾ يَنْبِئُ إِسْرَءِيلَ أَذْكَرُوا نِمْنِي أَلَيْ أَصْنَعْتُ عَلَيْكُمْ وَأَيُّ فَضْلَتِكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿ ۵۴ ﴾ وَأَتَقُوا بِمَآ لَا يَجْرِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿ ۵۵ ﴾

دی و سوود بهخش ده بیته بو ثم و نه و. (نه بولعه تاهیه) ش هه بو پشتگیری له و مانایه زور جوانی گوتوو :

وَصَفَّتِ النَّفْسُ حَتَّى كَانَتْ ذُو تَقَىٰ

وَرِيحُ الْغَطَايَا مِنْ ثِيَابِكَ تَسْطَعُ

واته : چیه به چه شنی په سنی (ته قوا) ده که یست، ده لیت خوت له خوا ترس و (موتقی) یست ؟! که چی هه له جل و بهرگه که ته، بوئی گوناحان دی.

یه کیکی تریش ده لیت :

وغيرُ تَقَىٰ يَأْمُرُ النَّاسَ بِالْقَتْلِ

طَيْبٌ يُدَاوِي النَّاسَ وَهُوَ غَلِيلٌ

واته : مروقیکی بی ته قوا و که مته رخه له خوا ناسیندا، فرمان به خه له بدا به (ته قوا)، وه کو پزیشکیکی نه خو شه که ده رمانی خه له بکاو، که چی بو خویشی له شبه باره و نه خوش!

وابوو له پله و پاڼه كه تان شهرمې بكن.

بۇ خۇپراگريى هانا به نوښت بهرن:

كهس به هانای خوانه ناسانه وه نايهت:

ليږده ائو خه لكه وشيار ده كاته وه كه به و نازو نيعمه ته وه سهرقال
نه بن و، ناگاشيان له هاتنى روزه سهخته كى بهرى بيت، بويه
ده فهرمووى: ﴿ ٤٨: واتقوا يوما لا تجزى نفس عن نفس شيئا ﴾
له و روزه خۇپاريزن و بترسن كه كهس فرياي كهس ناكه وى و تواناي
هه لگرتنى هيچ شتيكى نيبه بوى، هه تا بارو كۆلى سووك بكات،
وه كو له نايه تيكي ترده ده فهرمووى: (ولا تسز وزارة وزر آخرى)
﴿ ولا يقبل منها شفاعه ﴾ تكاو شه فاعهت و پارانه وهى كه سيش بوى
كه سى تر وهرناگيرى، واته: نه گهر تكا كار يكيش ده ست بكه وىت،
هه ر لىي وهرناگيردرى.

(ته بهرى) ده لىت: تكاو شه فاعهت له وكه سانه وهرناگيردرى
كه له سهر كوفرو بى باوه رى مردبن، نه گينا له فهرمووده يه كدا
كه (بوخارى) و (موسليم) هينا و يانه هاتووه ده فهرمووى: ((...إني خبأت
دعوتى شفاعه لأمتى، وهى نائلة إن شاء الله منهم، من لا يشرك بالله
شيئا)) واته: به راستى شه فاعهت خوم بوى نوممه ته كه كم داشاردووه و،
هه ركه سيك هاوبه شى بوخوا دانه نابى به نيزنى خوا پنى ده كات
﴿ ولا يؤخذ منها عدل ﴾ هيچ پارو برىتى و باره مته يه كيشى
"گريمان گهر هه شى" لى وهرناگيردرى ﴿ ولا هم ينصرون ﴾ و
كومه كيشيان پى ناكرى بوى رزگار بوونيان له سزاي خوا.

روونكر دنه مويه ك: مه سه لهى تكاو شه فاعهت يه پيامبه ران - عليهم
الصلاه والسلام - بوگوناهپاران له دواروژدا بهم شيوه يه:

(١) هه ندى ثايهت له قورئاندا هه يه، كه تهماشايان ده كه يت
به روا له رته شه فاعهت ده كه نه وه و دداني پيا نانين بوى نمونه
ثايه تى: ((...لا بيع فيه ولا شفاعه...)) (٢/٢٥٤).

(٢) هه ندى كيشيان به راشكاوى دداني پيدا ده نين، به لام ده لىن:
به مهرجى خوا مؤلهت بدو رازى له سهرى، وهك ده فهرمووى:
(يوم يأت لا تكلم نفس إلا بأذنه...) (١١/١٠٥)، يان ده فهرمووى:
(ولا يشفعون إلا لمن ارتضى) (٢٨/٢١) جا له بهر شه وهى ثم
دوو جوړه ثايه تانه له قورئاندا هه ن، زانكان بوونه ته دوو ده سته وه:
ده سته يه كيان ددان به شه فاعهت ده نين و، ده ربارى شه و ثايه تانه ش
كه به رها "مطلق" هاتوون له گهل شه و ثايه تانه دا كه ددان به تكادا
ده نين بهم جوړه يه كيان ده خه ن وده لىن: بى شك كه شه فاعهت
به بى فرمان وهرپارى خواى گهره نابى. شه وده سته كهى تريش
ثايه ته كاني شه فاعهت هه روه كو خويان بى ده سكارى ده هيلنه وه و،
شه فاعهت ده دهنه دواوه. كه وابوو له قورئاندا ده قيكى و نيبه كه

ئينجا بوى زالبون به سهر نه فس و ثاره زووداو، بوى گه يشتن به ثاوات
و ثامانه كاني دونياو قيامهت، خواى گهره شه فهرمووى: ﴿ ٤٥:
واستعينوا بالصبر والصلاة ﴾ بوى گه يشتن به ثاواته كانتان به لامار
به دهنه نوښتو خۇپراگرتن. واته: بهير كرده وه له پاداشتى ثارامگرتن
و، له پارانه وه و لالانه وه له نوښتو، ده بيهته هوى سهر كه و تننتان، جا
كه وابوو ده بى ثارامتان بى و، دريژه به نوښتو كهان به دن ﴿ وانها
لكبيرة إلا على الخاشعين ﴾ بى گومان نوښتو خويندن و خۇپراگرتن
له سهرشاني چاكان و له خواترسان نه بى ئهركيكى زور قورس و
گهره و گرانه ﴿ ٤٦: الذين يظنون أنهم ملاقوا ربهم ﴾ نه وانه يش
نه وكه سانه كه سوور ده زانن و بهير و پرواى پته و يان هه يه كه:
له روژى سه لادا ده چنه خزمه تى په روه ردى گارى خويان ﴿ وأنهم
إليه راجعون ﴾ و باوه رى پته و يشان هه يه كه ته نها بولاى شه
ده گهر پنه وه و، لاي شه و يش بهرى كيگه ي خويان ده چنه وه.

رينمايى نهم دوو نايه ته:

(١) واى! چهنه كار يكي به ده فهره كه سى فرمان به چاكه
بدو، بوى خويشى نه يكا! بى گومان گوناه و تاوان كرن
كار يكي دزيو ناشياوه، به لام بوى (زانا) و ماموستايان
دزيوترو نه شياوترو.

(٢) له كاتى رووبه پروو بوونه وهى رووداوه دژوارو سهخته كاند
ده بى په نا ببه ينه بهر نوښتو خويندن و، خۇپراگرو به
سهر بين.

ئينجا له بهر شه وهى كه جووله كه له خوا زور بى ناگاو غافلبون، بوى
جار يكي تر بانگيان ده كاته وه ده فهرمووى: ﴿ ٤٧: يا بني إسرائيل
اذكروا نعمتى التى أنعمت عليكم ﴾ شه نه وهى ئيسرائيل! شه
نازو نيعمهت و چاكانه تان له بهير بيت من رشم به سهر تاندا و
پنم دان، هه تا هه ميشه بوى من سوياسگوزار و ملكه چين ﴿ وأنى
فضلتكم على العالمين ﴾ شه له بهير تانه له چاو خه لكاني سهرده مى
خوتاندا، چون فزل و ريزم له ئيوه نا، واته: له باو باپيران تاندا
چه ندين به پيامبه رو پاشاو پياوى هه لكه و ته م به ديه پينا، دياره شه و
ريز لينا نه له وان، ريز لينا نه له ئيوه ش، له فهرمووده يه كدا - كه
ئيمامى (ترمذى) هينا و يه تى - ده فهرمووى: ((ألا إنكم وقيتُم سبعينَ
أمةً أنتم خيرُها وأكرمُها على الله)) واته: ئيوه به سهر حه فتا نوممه تدا
تيه پريون و، به لاي خواوه له هه مووشيان باشترو به ريزتر بوون، كه

به راشكاوانه ددان بنيت به بوونی شه فاعه تدا، هه ربو به له ناو زاناکانشدا جياوازی وناکوکی پهيدا بووه. به لام فرموده دی راست و(سه حیح) هه به که ددان به شه فاعه تدا بنيت، وهك ده فرموی ((شفاعتی لأهل الکبائر من أمتی، فمن کذب لم یُنلها)) (ترمزی) و (نه بووداوود) ریوایه تیان کردووه (ئه لیانی) یش ده لیت: سه حیح؛ واته: تکاو شه فاعه تی من له ناو ئومه تدا بوخه لکه خاوه ن گوناخه گه وره کانه، جا هه رکه سیك باوه ری به شه فاعه ت نه بی، بی به ش ده بی لی.

خاوه نی ته فیسری (أچواو البیان) ده لیت: به پی قورثان و فرموده و کوی رای زاناکان شه فاعه ت بو موسلمانان هه به، به لام ده بی به فرمان و مؤله تی خوابی، وهك ده فرموی: ((من ذا الذی یشفع عنده إلا بإذنه) (٢/٢٥٥) یان ده فرموی: (یومئذ لاتنفع الشفاعة إلا من أذن له الرحمن) (٢٠/١٠٩) یان ده فرموی (لاتغنی شفاعتهم شیئا إلا من بعد أن یأذن الله لمن یشاء ویرضی) (٥٣/٢٦) هه روهك ده لی ده رگای شه فاعه ت بو خوانه ناس و بی باوه ران داخواوه. (به نده) ش به لامه وه وایه که: بی سو شه فاعه ت بو موسلمانان هه به.

رونکردنه ویه که له باره ی شه فاعه تده وه: (لاله کایی) له کتیبی (شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة) به رگی ٣ لاپه ره (١١٦٠) دا ده لیت: مه سه له ی شه فاعه ت و تکای په یامبه ر ﷺ له رژی قیامه تدا به م جوړه به: دیاره که خوی گه وره پیش هه مووشتیک، خوی له م سووره تانه دا باسی شه فاعه ت ده کات، بو نموونه سووره تی: (زومه ر/٤٤، به قه ره/٢٥٥، یوونس/٣، نه جم/٢٦، نه به/٣٨، سه به/٢٣، مه ره م/٨٧، ئه نبیاء/٢٨، تاها/١٠٩). ئه وجا زاناکان ئه و ئایه تانه ی که ددان به شه فاعه تدا نانین کو یان کردوونه ته وه ویه کیان خستوون. بیجگه له و ئایه تانه ش چه ندین فرموده دی راست و ره وان هه به بو پشتگیری له بوونی شه فاعه ت، وهکو ده فرموی: ((إن لكل نبي دعوة مُستجابة، وإنی أحب أن أَدخِرَ دعوتی شفاعةً لأمتی یوم القیامة)) موسلیم، واته: به راستی هه موو پیغه مبه ریك داواو داخوازیه کی قبوولکراوی لای خوی هه به، منیش پیم خو شه ئه و داوا به ی خزم بکه مه زه خیره ی رژی به ری بو شه فاعه تی ئومه ته کم. یان وهکو ئه م فرموده به: ((أَغْطِیْتُ خَمْسًا لَمْ یُطَهَّنْ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِیَاءِ قَبْلِی، وَذَكَرَ مِنْهَا الشَّفَاعَةُ)) بوخاری و موسلیم، واته: پینچ شتم پی دراوه که به هیچ پیغه مبه ری به ر له من نه دراوه: ئه وجا به که به که ناوی هیئان و، پاشان شه فاعه تیشی باس کرد. وه به در له مانه ش، (١٦) فرموده دی (سه حیح) سی تر له ریوایه تی تروه ده باره ی بوونی شه فاعه ت هاتوون، هه روه ها (مقامه ل مه محمود)

که له ئایه تی (ئیسرا) دا هه به مه به ست پنی ئه وه به که خوی گه وره له ناو هه موو په یامبه راندا شه فاعه تی به موحه ممه د ﷺ به خشیوه. جگه له وانه ش هیئان چه ندین فرموده دی (مشهور) و (متوات) هه و، ددان به وه دا ده نین که خه لکانیک ده چه نه دوزه خه وه، پاشان پیغه مبه ر ﷺ شه فاعه تیان بو ده کاو دینه ده روه. بو به ئه هلی سوخته و جه ماعه تیش له سر ئه و رایه ن که تاوانبارانی (موحد) به پی تاوانه کانیان ده سویتیرین، به لام بو هه میشه له ناو دوزه خدا نامیننه وه و پیغه مبه رمان موحه ممه د ﷺ شه فاعه تیان بو ده کا.

ئه وانه یش که نکولی شه فاعه تیان کردووه دوو ده سته ن: (موخته زیله) و (خه واریج)، ئه مانیش لای ئه هلی سوخته و جه ماعه ت هه ردووکیان به گو مپراو سه رلشیواو داده نرین.

(حافیزی حه که م) یش / ره حه تی خوی لی بی له کتیبی (أعلام السنه المشهوره) دا شه فاعه ت ده کات به شش به شه وه:

(١) شه فاعه ته گه وره که ی به ریابوونی رژی قیامه ت، که خوی گه وره له و رژه دا خوی داوه ری نیوان به نده کانی ده کا، ئه مه یان تایبه ته به رابه رو پیشه وامانه وه موحه ممه د ﷺ.

(٢) شه فاعه ت بو کردنه وه ی ده روزه کانی به هه شت، دیاره که به که م که سیش ده یان کاته وه پیغه مبه رمان موحه ممه د ﷺ.

(٣) شه فاعه ت بو رزگار کردنی ئه و ئیماندارانه ی بریاری دوزه خیان بو دراوه.

(٤) شه فاعه ت بوخه لکانی ئه هلی (ته وحید) که له ناو دوزه خ بی نه ده ری.

(٥) شه فاعه ت بو به رزکردنه وه ی پله و پایه ی هیئدی له به هه شتیبه کان.

(٦) شه فاعه ت بو سو کردن وکه مکردنه وه ی سزای (ئه بوو تالیب) سی مامی پیغه مبه ر ﷺ.

ئه مه کورته ی راو بو جوونی ئه هلی سوخته و جه ماعه ت بوو له باره ی شه فاعه ته وه، هیوادارین توانییتمان به شیکی زوری روون بکهینه وه، پیغه مبه ری هیژایشان شه فاعه تمان بو بکات.

به نی ئیسرا ئیل له فیرعه ون رزگار ده بی:

ئینجا خوی گه وره به که به که نیعمه ت و چاکه کانی خوی پتر بو (به نی ئیسرا ئیل) باس ده کاو ده فرموی: ﴿٤٩: وَإِذْ نَجَّيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ﴾ نه وه کانی به عقوب! بیر له وه بکه نه وه که باوو باپیرانتانمان له هه له تی درنده ی فیرعه ون و فیرعه ونیان رزگار کرد ﴿یسومونکم سوء العذاب﴾ که هه میشه ئیوه یان به سه ختی سزا ده دا ﴿یذبحون أبناءکم﴾ کوره کانتانیمان سه رده برین و

﴿وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ﴾ نافرته کانتانیاں دہیشتہ وہ بؤ کارہ کری و خزمہ تگوزاری ﴿وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ﴾ نہ و رزگار بوونہ شتان لہ لایہن بہرہ و رذگار تانہ وہ تاقیکردنہ وہ یکہ کی گہورہ بوو بؤتان ﴿۵۰﴾ واذ فرقنا بکم البحر ﴿یادی نہ و کاتہش بکہنہ وہ دہریاکہم بؤ شہ فکردن، واتہ﴾ نہ و دہریاہہ بوو بہ زہویہ کی وشک

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿۵۱﴾ وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَأَنجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنَّهُمْ نَظَرُونَ ﴿۵۲﴾ وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ أَخَذْنَا الْعَجَلَ مِنَ بَعْدِهِ وَأَنَّهُمْ ظَلِمُوا ﴿۵۳﴾ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۵۴﴾ وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿۵۵﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَتَّبِعُوا أَمْرًا وَلَا تُطِيعُوا أَمْرًا أَنفُسَكُمْ بِأَخَذِكُمُ الْعَجَلَ فَتَوَبُّوا إِلَىٰ بَارِيكُمْ فَاقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِندَ بَارِيكُمْ فَثَابَ عَلَيْهِمْ أَنَّهُ هُوَ الْوَأَبَ الْأَحْمَرُ ﴿۵۶﴾ وَإِذْ قُلْتُمْ يَتَّبِعُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَقٌّ رَّبِّي اللَّهُ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّعِقَةُ وَأَنَّهُمْ نَظَرُونَ ﴿۵۷﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِّنْ بَعْدِ مَوْتِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۵۸﴾ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ كُلَّ مِائَةٍ مَّائَةٍ مَّا رَزَقْنَاهُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿۵۹﴾

و، نیوہ لہ دوازده جیگاوه لی پی پرنہ وہ ﴿فأنجیناکم وأغرقتنا آل فرعون﴾ نہ و سا نیوہ مان رزگار کردو، لہ وہ دواش فیرعون و شوینکہ و تووہ کانیمان نو قم کردو خنکاند ﴿وأنتم تنظرون﴾ نیوہش بہ چاوی سہر بینیتان و تماشاتان دہ کرد.

تینینی:

۱) نہ و دہریاہہ لیباند او پرنہ وہ لینی، دہریای (قلزم) بوو، کہ نیستا پی پرنہ دہریای (سوور)، خوی گہورہ نہ و دہریاہہ کردہ دوازده بہ شہوہ، بہ نہ ندازی ژمارہی نہ وہ کانی یہ عقوب.

۲) باسی خنکاندن فیرون و رزگار بوونی بہنی نیسرائیل لہ دہستی، لہ چہ ندین سوورہتی قورئاندا ہاتوہ، و ہک نایہتی (۱۶۳) ی (نہ عرف) و نایہتی (۵۲) ی (نہ نفال) و (۱۰۳) ی (نیسرائ) و (۶۳-۶۶) ی (شوہرا) و (۵۵) ی (زوخروف) و (۱۷) ی (دوخان).

بہنی نیسرائیل خوویان دایہ گویرہ کہ پهرستن:

پاش نہ وہ کہ لہ دہریاکہ پرنہ وہ داویان لہ موسا کرد کہ کتیبیکیان لہ لایہن پهرہ و رذگار پانہ وہ بؤ بینتی تا کاری پی بکن، کہ چی سہر گہردان و سہر لیشیواو بوون و لہ و ماوہیہ داہستیان کردہ گویرہ کہ پهرستن، لہ و بارہ وہ خوی گہورہ نہ فہرموی: ﴿۵۱﴾ واذ واعدنا موسیٰ أربعين ليلة ﴿ثی لہ بیرتانه بہ لینمان بہ موسا دا و گوتمان: دوی چل شہوی تر تہ و راتتان بؤ نہ نیرین﴾ ثم اتخذتم العجل من بعده ﴿کہ چی ہر کہ نہ و ہات بہ دم بہ لینکہ مانہ وہ، خیرا نیوہ گویرہ کہ تان پهرست و کردتانه خوا﴾ و أنتم ظالمون ﴿دیارہ بہ م کارہ بوونہ سستہ مکارو سنووری خواتان بہ زاند، دریزہی نہ م رووداوه لہ نایہتی (۱۴۲) ی (نہ عرف) و (۸۶) ی (تاہا) دا پتر ہاتوہ. ﴿۵۲﴾ ثم عفونا عنكم من بعد ذلك ﴿کہ چی دوی نہ و ہہ موو کارہ ناشیاوانہ تان، ہیشتای نیوہ ہر چاویوشیمان لہ تاوانہ کانتان کردو سزامان نہ دان﴾ لعلکم تشکرون ﴿بہ لکو سوپاسگوزاری بکن و جاریکی تر تاوانی وانہ کن.

ہر بؤ زانیاری: لہ قورئانی پیروزدا (۱۳۶) جار ناوی (موسا) لہ م سوورہ تانہ دا ہاتوہ: (بہ قہرہ) ۱۲ جار (ثالی عیمران) ۱ (نہ نبیاء) ۳ (مائیدہ) ۳ (نہ نعام) ۳ (نہ عرف) ۱۹ (یوونس) ۸ (ہود) ۳ (نیبراہیم) ۳ (نیسرائ) ۳ (کہ ہف) ۲ (مہریہم) ۱ (تاہا) ۱۷ (نہ نبیاء) ۱ (حہج) ۱ (مؤمینون) ۲ (فورقان) ۱ (شوہرا) ۸ (نہ مل) ۳ (قہ سہس) ۱۸ (عہ نکہ بووت) ۱ (سہ جدہ) ۱ (نہ حزاب) ۲ (سافقات) ۲ (غافین) ۵ (فوسیلہت) ۱ (شوورا) ۱ (زوخروف) ۱ (نہ حفاف) ۲ (زاریات) ۱ (نہ جم) ۱ (سہف) ۱ (نازیعات) ۱ (نہ علا) ۱. ﴿۵۳﴾ واذ آتینا موسیٰ الكتاب والفرقان ﴿بیری نہ و کاتہ بکہنہ وہ کہ کتیبی تہ وراتی - جیاکہ رہوی رہواو نارہوا- مان دایہ موسا﴾ لعلکم تہتدون ﴿تا بہ لکو رینوین و بہختیارین و، ریگی حق بدوزنہ وہ﴾ ﴿۵۴﴾ واذ قال موسیٰ لقومہ یا قوم ﴿ثی لہ بیرتانه نہ و دہمی کہ موسا بہ ہوزو گہ لہ کہی خوی وت: ثی ہوزو گہ لی من!﴾ ﴿إنکم ظلمتم أنفسکم باتخاذکم العجل﴾ بہ راستی نیوہ کہ گویرہ کہ تان کردہ خوی خؤتان و پهرستان، بہ وہ ستمیکی گہورہ تان لہ خؤتان کردو پی گوناہبارو تاوانبار بوون ﴿فتوبوا إلى بارئکم﴾ دہسا پہشیمان ببہ وہ و بگہ رنہ وہ لای بہ دیہینہ رتان و تہ وہ بہ بکن ﴿فاقتلوا أنفسکم﴾ ورن لہ باتی نہ وہ خؤتان بکوژن، واتہ: نہ و انہ تان وا گویرہ کہ تان نہ پهرستوہ، گویرہ کہ پهرستہ کان بکوژن، نیجنا نہ و انیش فرمانہ کیان جیبہ جی کرد، و ہک لہ تہ وراتدا ہاتوہ. ﴿ذلکم خیر لکم عند بارئکم﴾ نہ و پہشیمان بوونہ وہ و خو کوشتنہ،

بەلای پەرورەدگار تانەو، لە گوناه و نافەرمانی چاکترە بۆتان «فتاب علیکم» ئیبنجاخوایش دواى لەناوبردنى هەندیک، تەو بەی لیوەرگرتن «إنه هو التواب الرحيم» چونکە بەراستی هەر خۆیتى که هیجگار تەوبە قبوڵکەرۆ، لیبوور دەو میهره بانه.

بەنى ئیسرائیل داواى بینینی خوا دەکەن!

ئەم ئایە تانەش باس لەو دەکەن پاش مراندونیان بەهەرە تریشەقە کەو زیندووکردنەو هیان- داواى دیتنى خوا دەکەن که بینینی خوا لەتوانای مروّفا نییه: بۆیه دەفرموی: «۵۵: وإذ قلتم يا موسى لن تؤمن لك حتى نرى الله جهرة» ئەى لەبیر تانە که حەفتا کەستان لەگەڵ مووسادا چوونە کیوی (توور) بۆ داواى لیبووردن لەتوانای گوێرەکە پەرستن، کەچی بە مووساتان گوت: هەتا بەئاشکرا و بەچاوی خۆمان خوا نەبینین، هەرگیز بڕوا ناکەین ئەم کتیبەت لەلایەن خواوە بۆهاتیبیت؟! «فأخذتكم الساعة وأنتم تنظرون» ئیبنجا لەو دەمدا هەرە تریشەقە گرتنى و خۆیشتان بەچاوە تەماشاتان دەکرد «۵۶: ثم بعثناكم من بعد موتكم» پاشان دواى ئەومەرگەتان زیندوومان کردنەو «لعلكم تشكرون» تا بەلکو سوپاسگوزار بن. ئایەتى (۲۰-۲۲) ی (مائیدە) ش هەر بەخشش و بەهرەیهکی تری خوا هەیه بەسەریانەو بەسى دەکا، هەرچەند لەویش هەر نکووی و سەرپێچیان کرد.

خواگەزۆو شىلاقی بۆ باراندن:

ئیبنجا پاش باسکردنى لاپردنى هیندی بەلّو موسیبەت لەسەریان، بری لە نەعمەتى خۆی باس دەکا بۆیان و دەفرموی: «۵۷: وظللنا عليكم الغمام» یەکیتر لەتازو نەعمەتەکانمان ئەمەیه کەکاتى لە (میس) دەرچوون ولەدەریاکە پەڕینەووە کەوتنە ناو گەرمایەکی ئیجگار زۆرەو هەورمان بەلای سەر و تانەووە کردە سیبەر «وأنزلنا عليكم المن والسلوى» و گەزۆو مەلى شەلاقە (هەوێرە) مان بۆناردن. (سەلوا): پەلەوهرێکی گوشت خۆشە بەقەد کۆتریک دەبی و بەکوردی شەلاقەى پێدەلین. «كلوا من طيبات ما رزقناكم» گوتمان دەسا لەو رزق و رۆزیه پێمانداون بخۆن «وما ظلمونا ولكن كانوا أنفسهم يظلمون» کەچی سوپاسگوزاریتان نەکردو سەپلەو بیو هەفاوون، ئیمەیش رۆز یەکەمان لی گرتەو، بەو خۆیان سەمیان لە خۆیان کرد، نەک لە ئیمە.

لاساری و بەراوەزویی جوولەکە:

پاش ئەو لەگەڵ مووسا لەمیسەر دەرچوون، خوا فرمانی پێ کردن

کە: بچنە (بیت المقدس) و جیهادی (عەمالیق) بە بی دینەکان بکەن، کەچی لەو خۆیان هەلّاوارد و بەگوێیان نەکرد، ئەو تە دەفرموی: «۵۸: وإذ قلنا ادخلوا هذه القرية» دیسان بیری بەخششیکى ترمان بکەنەو، ئەو دەمە کە- دواى ئەو سەرگەردانییهی تییدا بوون لەچۆل و دەشتی (سینا) دا- پێمانگوتن: بچنە ناو ئەم شارو ئاوايه

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا
وَأَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ
وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا
غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنْ
السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾ وَإِذْ اسْتَسْقَى مُوسَى
لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ
أَثْنَاءَ عَشْرَةٍ عَيْنَاءٌ عَلَيْهِ كُلُّ نَاسٍ مِثْرَهُمْ كَلُوا
وَأَشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتَوِافِ الْأَرْضِ مُغْسِدِينَ ﴿٦٠﴾
وَإِذْ قُلْتُمْ يَسْخُومُونَ لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَجِدْ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ
يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا ثَلَبْتُمُ الْأَرْضِ مِنْ بَقَلٍهَا وَقِطَافِهَا وَفُورِهَا
وَعَذَائِهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَى
بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْطُوا بِمِصْرٍ إِنَّا لَكُمْ نَاسًا نَشْتُمُ
وَمُضِرَّتْ عَلَيْهِمُ الدَّيْلَةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبِ رَبِّهِمْ
اللَّهُ ذَاكَ يَأْنَهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ
النَّبِيَّيْنَ يَغْتَرِبُونَ فِي الْحَقِّ ذَاكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

(بیت المقدس) بەو «فكلوا منها حيث شئتم رغدا» حەز لە هەر نەعمەتى دەکەن زۆرو فراوانە لیی بخۆن، واتە: جۆرەها خواردەمەنى تیا دەست دەکەوێ «وادخلوا الباب سجدا» وگوتیشمان هەر لە دەروازەى دیاریکراوی شارەکەو بەرێزۆو بەحورمەتەو بەچنە زۆری و سوژەى شوکر بەرن «وقولوا حطة» وبشالین: پەرورەدگاری ئیمە! تاوانەکانمان بوهرینه و لیمان خۆش ببە. «(حطه):» بەزمانی جوولەکە مانای لیبووردنە «نغفر لكم خطايكم» ئەوکاتە ئیمەیش لە هەلّو تاوانەکانتان دەبووین «وسنزيد المحسنين» و سەرەرای ئەویش پاداشی چاکە کاران زۆر بەزیادەو دەدەینەو «۵۹: فبدل الذين ظلموا قولاً غير الذى قيل لهم» کەچی سەتمکارو لەسنوور دەرچووەکان هەلسان، ئەو وشەو گوتارەى پێیان وترا بوو گۆرپیان ولە باتی سوژەو ملکەچی کەوتنە گالته و لەباتی ئەو یلین (حطه) وتیان (حبة). «فأنزلنا على الذين ظلموا رجزاً من السماء بما كانوا يفسقون» ئیبنجا

له‌بەر ئه‌وه‌كه نافهرمانيان كرد ئيمه‌ش له ئاسمانه‌وه سزايه‌كمان ناردە سهریان.

مووسا ئاوی خواست بۆ په‌یڕه‌وانی:

دیاره كه ئایه‌ته‌كانی ئهم سووره‌ته یه‌ك له‌دوای یه‌ك هه‌ریاسی نیعمه‌ت و به‌خششه‌كانی خویان بۆده‌كه‌ن، بۆیه دیسانه‌وه ئه‌فه‌رموئ: ﴿٦٠: وَاِذْ اسْتَسْقٰی مُوسٰی لِقَوْمِهٖ﴾ له‌بیرتان بێت ئه‌وكاته كه‌له میسر ده‌رچوون و تینوو‌یه‌تی و بێ ئاوییه‌کی زۆرتان توشبوو، مووسا بۆقه‌وم و كه‌سه‌كه‌ی داوای ئاوی كرد، ﴿فَقَلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ﴾ ئینجا ئیمه‌یش پێمان گوت: ده‌سا به‌ دارده‌سته‌كه‌ت له‌وبه‌رده‌ بده ﴿فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا﴾ مووساش له‌ به‌رده‌كه‌یداو ده‌ست به‌ جێ دوانزه‌ كانیاوی له‌ه‌لقوئ، به‌ ژماره‌ی دوازه‌تیره‌كه‌یان، وه‌كو ئه‌فه‌رموئ: ﴿قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرِیْهِمْ﴾ ئیتر هه‌موو تیره‌یه‌ك جێی ئاوخواردنه‌وه‌ی خۆی زانی، بێ ئه‌وه‌ی تووشی ده‌مه‌ ده‌مێ و چه‌له‌حانی ببن ﴿كَلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِّزْقِ اللّٰهِ﴾ ئینجا پێمان وتن: ده‌سا له‌و رۆزی ونیعمه‌ته‌ی خواجه بخۆن و بخۆنه‌وه، واته: ئه‌وه گه‌زۆو شه‌لاقه بخۆن، ئه‌وه‌یش كانیاوی زۆر بێ‌ماندوو بوون بخۆنه‌وه ﴿وَلَا تَعْنُوا فِی الْاَرْضِ مَفْسِدِیْنَ﴾ ئیتر له‌ زه‌ویدا به‌دکاری و فه‌ساد مه‌كه‌ن.

خراب به‌ چاك ده‌گۆڕنه‌وه:

ئینجا لیژده‌ تاوانی‌کی تریان ده‌خاته‌روو، ئه‌وه‌بوو هه‌میشه‌ بڕووبیانووی زۆریان له‌ مووسا ده‌گرت، ئه‌ویش په‌یتا په‌یتا بیانوه‌كانی ده‌بڕین، به‌لام هه‌رکۆلیان نه‌ده‌دا، چونكه‌ لای فیرعه‌ون فی‌زی بپوون، بۆیه ئه‌فه‌رموئ: ﴿٦١: وَاِذْ قُلْتُمْ یٰٰ مُوسٰی﴾ ئه‌ی له‌ بیرتانه ئه‌وده‌مه‌ كه‌به‌ مووساتان گوت: ئه‌ی مووسا! ﴿لَنْ نَّصْبِرَ عَلٰی طَعَامِ وَاحِدٍ﴾ هه‌رگیز ئیمه‌ له‌م چۆنی سینایه‌دا له‌سه‌ر یه‌ك جوړه‌ خواردنه‌می: (گه‌زۆو شه‌لاقه) ئۆقره‌ ناگیرین و رازی نابین ﴿فَادْعَ لَنَا رَبِّكَ یَخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنَبِّتُ الْاَرْضُ﴾ له‌به‌رئه‌وه داوا له‌ په‌روه‌رگارت بکه‌ له‌و رزق و رۆزی و به‌روبوومه‌ی زه‌وی ده‌یروینێ ﴿مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا﴾ له‌ سه‌وه‌وات و خه‌یارو ﴿وَفُومِهَا وَعَدَسُهَا وَبَصَلُهَا﴾ سیر و نیسك و پیاز، بۆمان به‌ره‌م بێنێ ﴿قَالَ اَتُستَبْدَلُونَ الذِّی هُوَ اَدْنٰی بِالذِّی هُوَ خَیْرٌ﴾ مووسا له‌ وه‌لامدا گوتی: چۆن ئیوه شتی خراب به‌چاك ئه‌گۆڕنه‌وه؟! واته: سیرو پیاز به‌ گه‌زۆو شه‌لاقه ئه‌گۆڕنه‌وه؟! ﴿اهْبِطَا مِصْرًا فَاِنَّ لَكُمْ مٰسَاۤءِلَٔمَ﴾ جا ئه‌گه‌ر ئه‌تانه‌وئ له‌م جوړه‌ خواردنه‌ رزگارتان بێ، سه‌ربه‌ره‌وخوارینه‌وه بۆ هه‌ر شاری پێتان خۆشه‌ (بیابانی سینا به‌جێ

بێن)، چونكه‌ بێ‌گومان له‌وئ هه‌رچیتان بوئ هه‌یه ﴿وَضَرَبْتَ عَلَیْهِمُ الذِّلَّةَ وَالْمَسْكَنَةَ﴾ له‌به‌ر ئه‌و بیروباوه‌ره‌ لاسارانه‌یان تووشی سه‌رشۆری و نانی ریسوایی و زه‌لیلی و بێ ئه‌نوانی بوون كه ئیتر هه‌رگیز له‌ کۆلیان نابێته‌وه، چونكه‌ تێناکۆشن و جیهاد ناكه‌ن، تا دوژمن له‌ ولّات و نیشتمانیان ده‌ر په‌ڕینن، بۆیه ﴿وَبَاۤءَا بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِ﴾ به‌ ئه‌ویه‌ری خه‌شم و قینی خواوه‌ هاتنه‌وه ﴿ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوْا یَكْفُرُوْنَ بِآیٰتِ اللّٰهِ﴾ چونكه‌ زۆر سه‌په‌و بێ‌بروا بوون به‌ئایه‌ت وه‌لگه‌ومووعجیزه‌كانی خوا ﴿وَيَقْتُلُوْنَ النَّبِیْنَ بِغَیْرِ الْحَقِّ﴾ هه‌ر به‌ناه‌ق په‌یامبه‌رانیان ده‌كوشت (ئه‌شعیاو زه‌كه‌ریاو یه‌حیا)یان سه‌ره‌بری!! ﴿ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ﴾ چونكه‌ هه‌میشه‌ هه‌ر سه‌ر پێچیان ده‌کردو، خه‌ریکی ده‌ست درێژیکردن بوون و هه‌ق و راستیه‌كانیان ژێر پێ ده‌کرد، له‌فه‌رمووده‌یه‌كدا هاتوووه‌ ده‌فه‌رموئ: ﴿اَلَاكُیْرُ بِطَرِّ الْحَقِّ وَغَمَطِ النَّاسِ﴾ (موسلم). له‌فه‌رمووده‌یه‌کی تردا هاتوووه: ﴿اَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا یَوْمَ الْقِیٰمَةِ رَجُلٌ قَتَلَهُ نَبِیٌّ، اَوْ قَتَلَ نَبِیًّا، وَاِمَامًا ضَلٰلَةً، وَمِثْلٌ مِّنَ الْمِثْلِیْنَ﴾ (پیشه‌وا ئه‌حمه‌د).

ئیمان و ئاکاری چاكه‌ میه‌ی به‌ختیاریه‌:

جا دوای باسکردنی هه‌ندئ له‌ تاوان و ناپاكییه‌كانی جووله‌كه، ئه‌وسا به‌كورتی ئه‌فه‌رموئ: ﴿٦٢: اِنَّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا﴾ به‌ راستی ئه‌وانه‌ی وا به‌ به‌رنامه‌كه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ بڕوایان هینا ﴿وَالَّذِیْنَ هَادٰوْا وَپه‌یڕه‌وانی مووسا، پێش هاتنی ئهم په‌یامبه‌ره‌ ﴿وَالنَّصَارٰی﴾ و په‌یڕه‌وانی عیسا ﴿وَالصّٰبِیْنَ﴾ و سابییئ مه‌زه‌به‌كان، ئه‌وانه‌ كه‌ له‌ ئایینی مووسا و عیسا لاینداو بوونه‌ فریشته‌په‌رست ﴿مِّنْ اٰمَنٍ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ﴾ هه‌ر كه‌سێکیان بڕوای ته‌واوی به‌خواو به‌ رۆژی دواپی هه‌بئ ﴿وَعَمَلٍ صٰلِحًا﴾ و ئاکاری خێرو چاكه‌ بکه‌ن ﴿فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ لای په‌روه‌رگاریان كرئ و پاداشتیان بۆ هه‌یه ﴿وَلَاخَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ﴾ هێچ ترس و خه‌فه‌تیکیشیان تووش نابێت، واته: هه‌ر كه‌سێك له‌سه‌ر به‌رنامه‌ی هه‌ر په‌یامبه‌رێك بووبئ و، پاشانیش بڕوای به‌خواو به‌ رۆژی دواپی هه‌بئ و، ئه‌هلی خێرو چاكه‌یش بێت، ئه‌وه‌ لای خۆی گه‌وره‌ نرخ و بایه‌خی خۆی هه‌یه، مه‌گه‌ر ئه‌و ئایینه‌یان سه‌راییته‌وه.

جووله‌كه‌ په‌یمانیا‌نداو، شكانه‌دیشیان!:

دیسان باس هه‌ر باسی جووله‌كه‌یه، چونكه‌ ئه‌وان دوای ئه‌و هه‌موونیعمه‌ت و به‌خششانه‌ هه‌ر سه‌ر پێچیان ده‌کرد و په‌یامبه‌رانیان ده‌كوشت و به‌لێنه‌كانیان هه‌لئه‌وه‌شاندوه‌وه، بۆیه ئیستاش ئه‌فه‌رموئ: ﴿٦٣: وَاِذْ اَخَذْنَا مِثٰقَكَمَ﴾ ئه‌ی بیرتانه په‌یمانمان ئی و هه‌رگرتن

که کار به تهورات بکهن ﴿ ورفعنا فوقکم الطور ﴾ وکیوی (توور) یشمان وهک سیبهری به سهرتانه وه راگرت، تابه چاوی سهر دهسه لاتمان ببینن وله سهر هق ئوقره بگرن ﴿ خذوا ما آتیانکم بقوة ﴾ ئینجا پیمان وتن: ئه وه بهرنامه یی پیمانداون به هموو هیزه وه بیگرن؛ ئه گینا ئه م کیوه دهدهین به سهرتانا ﴿ واذکروا مافیہ ﴾ وچیشی تیدایه همیشه له بیرتان بی و به وردیش کارو رفتاری بی بکهن ﴿ لعلکم تتقون ﴾ به لکو له ئه نجامدا له خواترس و خویاریزین و، له سنووره کانی دهرنه چن ﴿ ٦٤ ﴾: ئم تولیم من بعد ذلک ﴿ که چی دواى ئه وه هموو به لین و په یمانه رووتان وه رگپراو پشتتان له ریپازی خوا هه لکردو په یمانه که تان هه لوه شانده وه ﴿ فلولا فضل الله علیکم ورحمته ﴾ خو ئه گهر به زهیی و فزل و میهره بانی خوا نه بووبا له سهرتان، که تهوبه ی لی وهرگرتن ﴿ لکنتم من الخسیرین ﴾ له دهسته ی زیان لیکه وتوان و زهره مەندان ده بوون.

جووله که ریژی شه ممه ده سکینن و ده بنه بهراز:

پاش ئه وه خه لکی گوندی (ئه یله) په یمانه که بیان شکاندو، بهرامبه ر رۆژی شه ممه ش— که به لینیان دابوو ریژی لی بگرن— که وتنه فرت وفیل، خوا ده فهرموئ: ﴿ ٦٥ ﴾: ولقد علمتم الذین اعتدوا منکم فی السبت ﴿ وخبیه حالئ ئه وانه شتان زانی چیمان به سهر هینان، پاش ئه وه له رۆژی شه ممه دا ده ست درێژیان کردو راوه ماسیان ئه نجامدا، پیشتر مووساش ^{عليه السلام} بۆ ئه وه ی ئه و رۆژه زیاتر خه ریکی خواناسی بن و له هه لپه ی دونیا دووربکه ونه وه، ئیش وکاری له و رۆژه دا لی یاساغ کردن، که چی قسه که ی مووسایان شکاند، ئه و جا خوی کار جوانیش گه وره ترین تۆله ی لی سهندن، وه کو ده فهرموئ: ﴿ قتلنا لهم کونوا قرده خاسئین ﴾ له بهر ئه وه بهر یارمانداو پیمانگوتن: ده سا بچن ببنه مه میوونی ریسواو ترۆکراو په ست. جه ماوه ری زانایان ده لین: هه ر به واقیعی ئه وانه بوونه مه میوون، به لام دواى ئه وه، تنه ا سئ رۆژ ژیان و له دونیا مانه وه، پاش سئ رۆژه که ئیتر هه موو فه وتان و تیاجوون. (ئیین جه رین) و (ئیین حاته م) له (موجاهید) ه وه ده لین: ئه گه رچی بوونه مه میوون، به لام وینه و سووره تیان، له سوورته و سیمای ئاده می نه سراپه وه، به لکو هه ر ئه وه بوو که دل و کار و کرده و بیان وهک کار و کرده و ی مه میوون دزیوو ناشیرین و په ست و ریسوا بوو. ئم مه سه له یه له سووره تی (ئه عراف)، ئایه تی (١٦٦) دا، زیاتر باسکراوه، ده توانی سوودی لی وهرگریست. ﴿ ٦٦ ﴾: فجعلناها نکالا لما بین یدیها وما خلفها ﴿ ئینجا به په ندو عبیره تیکی وامان بردن که هاوچه رخانیا ن و گهلانی پاش خوشیان په ندیان لی وهربگرن ﴿ وموعظة للمقین ﴾

بوخواناسان و خویاریزانیش هه میشه مایه ی ئاموزگاری بیت.

رینما ییه کانی ئایه تی (٦٣-٦٥):

- (١) ده بی وه فا به په یمان و ریکه وتننامه کان بکری.
- (٢) ده بی بهر یاره کانی خوا به وزه و به توند بگیردرین.

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّٰدِقِينَ
مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٣﴾ وَإِذْ
أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا ءَاتَيْنَاكُمْ
بِقُوَّةٍ وَآذِكُوا مَا بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِمَّا
بَعْدَ ذَٰلِكَ فَلَوْلَا فِضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَفُتِنْتُمْ مِنْ
الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَمِنَكُمْ فِي السَّبْتِ
قَتَلْنَا لَهُمْ كُنُوزًا قَرَدَةً خَاسِرِينَ ﴿٦٦﴾ جَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا
بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾ وَإِذْ قَالَ
مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَنَّىٰ
يُؤْتَىٰ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْغَٰفِلِينَ ﴿٦٨﴾ قَالُوا
أَدْعُ لِنَارِكَ يَبْنَ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِصَ
وَلَا يَكُرُّ عَوَانُ يَبْنَ ذَٰلِكَ فَأَفْصَلُوا مَا تُمْرُونَ ﴿٦٩﴾
قَالُوا أَدْعُ لِنَارِكَ يَبْنَ لَنَا مَا لَوْ نَهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءٌ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ﴿٧٠﴾

(٣) ته قوا تنه ا به جیبه جی کردنی بهر یاره کانی خوا چنگ ده که وئ.

(٤) حیل و فرت وفیل بو حه لالکردنی حه رامکراوه کانی خوا، حه رامه.

(٥) پاشه رۆژو ئه نجامی فیل بازان.

جووله که له باره ی (مانگا) که وه رۆریان گوت و، خواش به نی توند کردنه وه:

پاشان له م چهند ئایه ته دا که دین به خششیکی تریان ده خاته پیش چاو، هه تا باشر چاو له به رین بو خوی گه وره، بۆیه ده فهرموئ: ﴿ ٦٧ ﴾: وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبُحُوا بَقَرَةً ﴿ ئه وکاته وه بیرینه که مووسا به هۆزه که ی خزی گوت: بی گومان خوا فه رمانتان پی ده دا که مانگایه ک سه ربهرن، هۆی ئه وه فه رمانه ش ئه وه بوو که: پیاویکی زۆر ده وله مندیان هه بوو، یه کی له

میراتگره کانی بڼه وه به زوویی سامانه که ی به میرات ده سته کویت، به ناهق کوشتی وپاشان تهرمه که یشی گواسته وه بڼ گوندیکی دیکه، نه وساش میراتگرانی چوونه سهر خه لکی گونده که و داوای خوینیان لښه کردن و ده یانگوت ښووه کوشتوتانه! مووساش عليه السلام بڼ ناشکرا کردنی بکوژه که هه ولکی زوری لگه لدان، به لام نه مان ههر راستیه که یان نه درکاند و، نه وانیش ههر داوایان له مووسا ده کرد که له خوا بخوازی به نیگا و هحی به شکوم بویان روشن بکاته وه، نه ویش فهرمووی: بڼ ناشکرا بوونی بکوژه که خوا فهرمانتان پڼ دهکات: مانگایه که سهر بپرڼ وپارچه یه کی له لاشه ی کوژاوه که بدن، نه وسا به فهرمانی خوی به ده سله ات زیندوو ده بیته وه و پیتان ده لڼ: کی کوشتوویه تی، نه وانیش ﴿ قالوا ألتخذنا هزوا ﴾ وتیان: ٦٧ ثایا مه سخره مان پڼ نه که ییت و نه مانکه یته گالته جاری خوت؟! ٦٨ ښمه چی ده لڼ و تویش چی ده لڼیت؟ دیاره به لایانه وه نه و قسه و پاسه جیگه ی سهر سوپرمان و مه سخره بوو ﴿ قال أعوذ بالله أن أكون من الجاهلین ﴾ مووسا ییش وتی: په نا نه به مه بهر خوا که له نه زان و نه فامانیم وگالته تان پڼ بکه م. ﴿ ٦٨: قالوا ادع لنا ربک یبین لنا ماهی ﴾ نه و جا وتیان: جا که وایه له پهر وهر دگاری خوت داوا بکه با بومان روون بکاته وه نه و مانگایه چوڼ مانگایه که و سیفته ته کانی چوڼه؟ ﴿ قال إنه یقول إنها بقرة لا فارض ولا بکر ﴾ مووسا ییش وتی: خوا نه فهرمووی: نه و مانگایه نه پیریکی له کار که و ته یه و، نه جوانیکی که م ته مه نه ﴿ عوان بین ذلک ﴾ به لکو ناوه نجی ومیانه ساله ﴿ فافعلوا ما تؤمرون ﴾ ده سا ښتر نه وه نده قوولی مه که نه وه و به زوویی چیتان فهران پیکراوه جیبه جی بکه و.. که چی هیمان به و وه لامه ییش دلایان ناوی نه خوارده وه بویه ﴿ ٦٩: قالوا ادع لنا ربک یبین لنا ما لونها ﴾ وتیان له پهر وهر دگارت بخوازه بومان روشن بکاته وه رهنگی چوڼه؟ ﴿ قال یقول إنها بقرة صفراء فاقع لونها ﴾ مووسا وتی: خوا نه فهرمووی: نه و مانگایه رهنگی ته و او زهردی توخه ﴿ تسر الناظرین ﴾ ته ماشا که رانی (به سهر کردنی) دلخوش نه کا. ﴿ ٧٠: قالوا ادع لنا ربک یبین لنا ماهی ﴾ که چی ههر خریکی بروبیانوو بون و دیسانه وه وتیان: له پهر وهر دگارت داوا بکه با به ته و اوای بومان روون بکاته وه بزاین چوڼ چوڼیه؟ ﴿ إن البقر تشابه علینا ﴾ به راستی نه و مانگایه له باره ی رهنگ و که و ره و بچو و کیه وه لیمان ټیکچوو و بومان نادوژ ټیته وه ﴿ وإنا إن شاء الله لمهتدون ﴾ به راستی نه که ره خوا خوی بیه و ی رنمایمی ده کریسین و نه یدوژینه وه. ﴿ ٧١: قال إنه یقول إنها بقرة لا ذلول ﴾ مووسا وتی: خوا نه فهرمووی: نه و مانگایه نه پامکراوه ﴿ تثیر الأرض ﴾ بڼ ژیر نیرو زهویی کیلان ﴿ ولا تسقى الحرث ﴾ وه

نه ناوی کشت وکالیشی پیدراوه، واته: هیچ کاریکی پڼ نه کراوه ﴿ مسلمة لاشية فیها ﴾ یه که رنکه و هیچ په له ی ټیدانییه و زهر دیکی ته و او ﴿ قالوا الآن جئت بالحق ﴾ نه وسا وتیان: وا ښستا هقت هینا و مه به سته که ت خسته روو و حالی بووین ﴿ فذبحوها ﴾ ښجا دواي نه و سهر لیکر د نه وه یه مانگایه کی ناوایان په یدا کردو سهر یان بری ﴿ وما کادوا یفلون ﴾ ههر چنده نزیک بوو سهری نه پرڼ (ښین جهرین) ده لڼ: نه وه نده له سهری روشن، خوایش به وشیوه یه به نی توند کردنه وه.

رینماییه کانی نایه تی (٦٧-٧١):

- (١) په سستی و بهر رهوشتی جوو له که و، چه چه قه و مملانی و ژور وتیان.
- (٢) رهخنه گرتن له برپاره کانی خوا کاری موسلمان نییه، ده بی خوت بده ی به ده سستی برپاری خوا وه، نه که رچی له حیکمه تیشیان ټینه گه ییت.
- (٣) ښنکاری و خو دوور گرتن له توندپړه ی له نه نجامدانی فهرمانه کانی خوا دا، سهر نه جامی وه کو له فهرمووده ی (متفق علیه) دا هاتوو وه ده فهرمووی: ﴿ یسروا ولا تعسروا وبشروا ولا تنفروا ﴾ وه به هاوه لانیسی فهرموو: ﴿ إنما بعثتم مبسرين ولم تبعثوا معسرين ﴾ (ترمزی).

کوژاوه که زیندوو بوویه وه و، ناوی بکوژه که ی درکاند:

- ٧٢: ﴿ وإذ قتلتم نفسا فادارأتم فیها ﴾ نه و کاته تان بیردی، که سیکتان کوشت و له ناو خوتاندا که و تنه هه ول و ته قلا بڼ دوزینه وه ی بکوژه که و، له خو دوور خسته وه و، هاتنه لای مووسا و داوای روونکردنه و هتان لیکر د؟ زاناکان ده لڼ: نه مان ته ههر چنده له خو ښندنه و هدا که و ټوته دواي ﴿ وإذ قال موسى لقومه إن الله یأمركم أن تذبحوا بقرة ﴾ به لام له مانا و مه به سته، له پیش نه وه وه یه ﴿ والله مخرج ماکنتم تکتمون ﴾ جائه وه ی شاردتانه وه خوی گه و ره ده ریخست، وه کو نه فهرمووی: ﴿ ٧٣: فقلنا اضربوه ببعضها ﴾ پیمانگوتن پارچه یه که له لاشه ی مانگا سهر پراوه که له جه سته ی کوژاوه که بدن، نه وسا ده سته جی کوژاوه که زیندوو ده بیته وه و پیتان نه لڼ کی کوشتوویه تی ﴿ کذلک یحی الله الموتی ﴾ ههر ټابه و شیوه یه خوا مردوو انیش زیندوو نه کاته وه. (ښین که سیر) له (ښین عه بیاس) به وه نه لڼ: دواي جیبه جی کردنی نه وشیوه یه، ده سبه جی کابرا که زیندوو بوویه وه و، ده ماره کانی له شیشی فیشقه ی خوینیان به ست و، داستانه که ی خوی گیرایه وه و، ناماژه ی

خواه‌نی نامه‌ی ناسمانی بوون و، له‌یه‌کتره‌وه نزیک‌بوون، ئینجا لی‌ره‌دا قورئان ئینکاری شه‌و به‌ته‌ما‌بوونه‌یان ده‌کا وده‌فرموی: ﴿۷۵﴾ أَفْطَمْعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ ﴿٧٥﴾ نَاحُوْ ثِيُوْهُ (ئه‌ی ئی‌مانداران!) به‌ته‌مان خه‌ل‌کیکی ئا‌وای وه‌ک جووله‌که، بر‌وا به‌یئن و ئایینی ئی‌وه‌ قبول بکه‌ن؟ ﴿٧٥﴾ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ

به‌بک‌وژه‌که‌ی خ‌و‌ی کرد‌وگ‌وتی: دو‌و ئام‌وزا‌که‌ی خ‌و‌م ک‌وش‌تم‌یان، به‌لام د‌و‌ای شه‌و ق‌س‌و گ‌فت‌وگ‌ویه، نه‌ژیا‌و خ‌ی‌ر‌ام‌رده‌وه. (عه‌بد‌ول‌وه‌ه‌هاب نه‌ج‌جار) له‌ک‌ت‌ی‌بی (ق‌ص‌ص ال‌أن‌بی‌اء) دا ده‌ل: مه‌سه‌له‌ی زین‌د‌و‌بو‌ونه‌و‌ی ک‌و‌ژ‌را‌وه‌که‌ به‌و ش‌ی‌وه‌یه که‌ ته‌فس‌یره‌کان با‌سی ده‌که‌ن، له‌ق‌ور‌ئان و ف‌ه‌رم‌وده‌کان‌دا ه‌ی‌ج ده‌ق‌یکی له‌سه‌ر نه‌ه‌ات‌وه، شه‌و به‌سه‌ل‌ی‌نی، به‌ل‌کو له‌ در‌و‌و ده‌له‌سه‌ی (به‌نی ئی‌س‌رائیل) ده‌چی و، بی‌ی و نه‌بی تی‌ه‌ه‌ل‌ک‌یش‌ی شه‌وانه، که‌ه‌اب‌و‌و بی‌ده‌نگ بوون له‌و جو‌ره‌ ق‌سانه‌ باش‌ت‌رو له‌بار‌تره‌ له‌گ‌ه‌ل ده‌قی ق‌ور‌ئانه‌که‌دا ﴿٧٥﴾ و‌یر‌یک‌م آی‌انه‌ له‌ل‌کم‌ تع‌ق‌لون ﴿٧٥﴾ خ‌و‌ای گ‌ه‌وره‌ چه‌ن‌دین به‌ل‌گ‌ه‌ی ده‌سه‌لات‌ی خ‌و‌یتان ن‌ی‌شان شه‌دات - وه‌ک شه‌م رو‌ودا‌وه سه‌رس‌و‌ر‌ه‌ینه‌ره- تا به‌ل‌کو تی‌ب‌گ‌ه‌ن و بی‌ر له‌ ده‌سه‌لات‌ی خ‌و‌ای گ‌ه‌وره‌ بکه‌نه‌وه‌و با‌وه‌ری راست و در‌وست بی‌ئن. (مه‌راغ‌ی) له‌ ته‌فس‌یره‌که‌یدا ده‌ل‌یت: بو‌یه‌ خوا له‌نا‌و گ‌یان له‌به‌رانی تر‌دا ف‌ه‌رمان‌ی به‌سه‌ر‌پ‌ر‌ینی مان‌گ‌ادا، چ‌ون‌که‌ شه‌وانه‌ گ‌و‌یر‌ه‌که‌ په‌ر‌ست‌بوون، خ‌و‌ایش شه‌یه‌وی ه‌و‌ش‌یار‌یان ب‌کاته‌وه‌و، خ‌واکه‌ش‌یان پی‌ سه‌ر‌پ‌ری، تا بی‌ری‌ک بکه‌نه‌وه‌و تی‌ب‌گ‌ه‌ن که‌چ‌و‌ن ده‌بی‌ی خ‌ودا سه‌ر‌پ‌ری. ده‌بی‌ی شه‌و‌ه‌یش بل‌ی‌ن: ه‌هر له‌به‌ر شه‌وه‌ش بو‌و که‌خ‌و‌ای گ‌ه‌وره‌ ه‌هر له‌سه‌ره‌تا‌وه ک‌و‌ژ‌را‌وه‌که‌ی زین‌د‌و‌و نه‌کر‌ده‌وه.

دل‌ره‌قیی جووله‌که:

ئینجا د‌و‌ای ن‌ی‌شان‌دانی شه‌وه‌مو‌و به‌ل‌گ‌ه‌و م‌وع‌ج‌یزانه، که‌چی ه‌هر سو‌ود‌یان لی‌وه‌رنه‌گ‌رتن، خ‌و‌ای گ‌ه‌وره‌ پ‌ی‌یان شه‌فرم‌وی: ﴿٧٤﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴿٧٤﴾ که‌چی د‌و‌ای شه‌و ه‌ه‌مو‌و م‌و‌ج‌یزانه‌ش دل‌ه‌کانتان بو‌ونه‌ به‌رد، ب‌گ‌ره‌ له‌به‌رد ره‌ق‌تر‌یش، واته: نه‌وه‌کان‌سی یه‌ع‌ق‌و‌وب ه‌ی‌ج په‌ند‌و ئام‌وز‌گ‌اریه‌کیان وه‌رنه‌گ‌رت! ﴿٧٤﴾ وَإِنْ مِنْ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ﴿٧٤﴾ بی‌گ‌ومان تاشه‌ به‌ردی وا ه‌ه‌یه، به‌ خ‌و‌ر‌ه‌م و ته‌و‌ژ‌م جو‌گ‌ه‌ ئا‌وی لی‌ه‌له‌ده‌ق‌و‌ل ﴿٧٤﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْقُقُ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ ﴿٧٤﴾ وه‌ه‌ندی‌کی‌ش‌یان شه‌ق‌ار شه‌ق‌ار ده‌بن و دل‌و‌یه‌دل‌و‌یه‌ ئا‌وی لی‌ د‌ی‌ته‌ ده‌ری ﴿٧٤﴾ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴿٧٤﴾ وه‌ه‌ش‌یانه‌ له‌تر‌سی خوا له‌چ‌یا‌کانه‌وه‌ به‌ره‌ه‌بی‌ته‌وه، که‌چی دل‌ی ئی‌وه‌ی، (به‌نی ئی‌س‌رائیل) به‌ه‌ی‌ج ش‌تی نه‌رم ن‌ای‌یت ﴿٧٤﴾ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾ شه‌مه‌ش ب‌زانن که: ه‌هر‌گ‌یز خوا له‌ کار‌و‌کر‌ده‌ه‌کانتان بی‌ی ئا‌گ‌او خ‌اف‌ل ن‌ی‌یه.

به‌ته‌مای با‌وه‌ر ه‌ی‌نان‌ی جووله‌که‌ مه‌بن:

په‌یام‌به‌رو ها‌وه‌لانی ز‌و‌ر ه‌ه‌ل‌یان ده‌دا‌و، ز‌و‌ر‌یش سو‌ور‌بوون له‌سه‌ر با‌وه‌ر‌ه‌ی‌نان‌ی جووله‌که، چ‌ون‌که‌ ه‌ه‌رد‌و‌ل‌ایان (شه‌مان و شه‌وان)

قَالُوا أَدْعُنَا رَبَّنَا يَجِدْنَا آمِنًا إِنَّهُ يَنْقَضُ عَلَى الْعَرْشِ عِلِّيُّنَ ﴿٧٦﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ أَذَلُّ لَكُمْ يُتْرَكُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا فَاقُولُوا نَعْلَمُ بِحَقِّهَا قَدْ جِئْنَاكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٦﴾ أَفْطَمْعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ قَرِيبٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يَحْرُفُونَ عَنْهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقِلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِذَا قَالُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ سَمْعًا لَوْلَا أَمْنًا اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

خ‌و‌ ده‌سته‌یه کی‌ش‌یان ف‌ه‌رم‌وده‌و ق‌سه‌ی خ‌و‌ایان بی‌ست ﴿٧٦﴾ ثُمَّ يَحْرُفُونَ مِنْ بَعْدِ مَا عَقِلُوا ﴿٧٦﴾ له‌پاشان د‌و‌ای تی‌گ‌ه‌یش‌تن لی‌ی، ه‌ه‌لسان واتا‌و مانا‌که‌یان گ‌و‌ری! ﴿٧٦﴾ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾ ده‌ش‌یان‌زان‌ی ل‌ایان دا‌وه‌و کار‌یکی ه‌ه‌له‌یان کرد‌و‌وه، به‌لام له‌به‌ر ع‌ین‌ادی و سه‌ر‌پ‌چ‌ی‌یان، ک‌و‌یان نه‌کر‌ده‌وه‌و ده‌سه‌به‌ردار نه‌بوون، که‌ه‌اب‌و‌و ه‌ه‌ر‌گ‌یز ئی‌وه‌ به‌ ته‌مای ئی‌مان‌ی شه‌وانه‌ مه‌بن، له‌ولا‌یشه‌وه ﴿٧٦﴾ وَإِذَا قَالُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا ﴿٧٦﴾ ه‌ه‌ر‌که‌ به‌ پر‌واداران ده‌گ‌ه‌ن ده‌ل‌ی‌ن: ئی‌مه‌ با‌وه‌ر‌مان ه‌ی‌نا‌وه ﴿٧٦﴾ وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ ﴿٧٦﴾ ه‌ه‌ر‌که‌ له‌گ‌ه‌ل یه‌ک‌تر‌یش‌دا ک‌و‌ده‌به‌سه‌وه ﴿٧٦﴾ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ سَمْعًا لَوْلَا أَمْنًا اللَّهُ عَلَيْكُمْ ﴿٧٦﴾ به‌یه‌ک‌تر ده‌ل‌ی‌ن: ئاخ‌ر چ‌و‌ن ده‌بی‌ی ئی‌وه‌ شه‌و ق‌سانه‌ی که‌ خوا له‌ ته‌ورا‌ت‌دا پی‌یدا‌و و ئا‌گ‌اتان لی‌یه‌تی - له‌باب‌ه‌ت پی‌غه‌م‌به‌ر و ئی‌س‌لامه‌وه - لای مو‌س‌لمان‌ه‌کان ده‌ر‌ک‌ی‌ئن؟ ﴿٧٦﴾ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ ﴿٧٦﴾ ه‌ه‌تا بی‌که‌نه به‌ل‌گ‌ه‌ لای په‌روه‌رد‌گ‌ارتان و، له‌ د‌وار‌و‌یش‌دا ز‌ال بن به‌سه‌رتانا؟ ﴿٧٦﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾ نَاحُوْ تَاكِي تِيْ نَاكِي وَ بِيْر نَاكِي نَهْ وَ واته:

خاوه‌نی نامه‌ی ئاسمانی بوون و، له‌یه‌کتره‌وه نزیك بوون، ئینجا لیڤه‌دا قورئان ئینکاری ئه‌و به‌ته‌ما‌بوونه‌یان ده‌کا وده‌فهرمو‌ی: ﴿۷۵: أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ﴾ ئاخو ئیوه (ئه‌ی ئیمانداران!) به‌ ته‌مان خه‌لکیکی ئا‌وای وه‌ک جووله‌که، پروا به‌یئن و ئایینی ئیوه قبول بکه‌ن؟ ﴿وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ

به‌بکوژه‌که‌ی خۆی کردوگوتی: دوو ئاموزاکی خۆم کوشتیمان، به‌لام د‌وای ئه‌و قسه‌و گفتوگۆیه، نه‌ژیا‌و خ‌یرامرده‌وه. (عه‌بدول‌وه‌ه‌هاب نه‌ج‌جار) له‌کتیپی (قصص‌ال‌انبیاء) دا ده‌ل: مه‌سه‌له‌ی زیندوو‌بوونه‌وه‌ی کوژراوه‌که به‌و شیوه‌یه که ته‌فسیره‌کان باسی ده‌که‌ن، له‌قورئان و فهرمووده‌کاندا هیچ ده‌قیکی له‌سه‌ر نه‌هاتوه، ئه‌وه به‌س‌لین‌ی، به‌ل‌کو له‌ در‌و‌و ده‌له‌سه‌ی (به‌نی ئیس‌رائیل) ده‌چی و، بب‌ی و نه‌ب‌ی تی‌هه‌ل‌ک‌یش‌ی ئه‌وانه، که‌وابوو بب‌ده‌نگ بوون له‌و جو‌ره ق‌سانه باشترو له‌بارت‌ره له‌گه‌ل ده‌قی قورئانه‌که‌دا ﴿ویریکم آیاته‌ لعلکم تعقلون﴾ خ‌وای گه‌وره چه‌ندین به‌ل‌گه‌ی ده‌سه‌لات‌ی خ‌وێتان نیشان ئه‌دات - وه‌ک ئه‌م رووداوه سه‌رس‌وره‌ینه‌ره- تا به‌ل‌کو تی‌یگه‌ن و بیر له‌ ده‌سه‌لات‌ی خ‌وای گه‌وره بکه‌نه‌وه‌و باوه‌ری راست و در‌وست بب‌ئن. (مه‌راغی) له‌ ته‌فسیره‌که‌یدا ده‌ل‌یت: ب‌و‌یه خ‌وا له‌نا‌و گیان‌له‌به‌رانی تر‌دا فه‌رمان‌ی به‌سه‌ر‌پ‌رینی مان‌گادا، چون‌که ئه‌وانه گو‌ی‌ره‌که په‌رست‌بوون، خ‌واب‌ش ئه‌یه‌و‌ی ه‌وشیاریان ب‌کاته‌وه‌و، خ‌واکه‌شیان پ‌ی سه‌ر‌پ‌ری، تا بب‌یر‌یک بکه‌نه‌وه‌و تی‌یگه‌ن که‌چ‌ون ده‌بی خ‌ودا سه‌ر‌پ‌ری. ده‌بی ئه‌وه‌یش بل‌ین: ه‌هر له‌به‌ر ئه‌وه‌ش بوو که‌خ‌وای گه‌وره ه‌هر له‌سه‌ره‌تاوه کوژراوه‌که‌ی زیندوو نه‌کرده‌وه.

د‌ل‌ره‌قی جووله‌که:

ئینجا د‌وای نیشان‌دانی ئه‌وه‌موو به‌ل‌گه‌و مو‌ع‌ج‌یزانه، که‌چی ه‌هر سوودیان ل‌وه‌رنه‌گرتن، خ‌وای گه‌وره بب‌یان ئه‌فه‌رم‌و‌ی: ﴿۷۴: ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْرَةً﴾ که‌چی د‌وای ئه‌و ه‌موو مو‌ج‌یزانه‌ش د‌له‌کانتان بوونه به‌رد، ب‌گ‌ره له‌به‌رد ره‌ق‌تریش، واته: نه‌وه‌کان‌سی یه‌ع‌ق‌ووب هیچ په‌ندو ئاموز‌گاریه‌کیان وه‌رنه‌گرت! ﴿وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ﴾ بب‌ی‌گومان تاشه به‌ردی وا ه‌یه، به‌ خ‌ورم و ته‌وژم جو‌گه ئا‌وی ل‌ه‌له‌ده‌ق‌و‌ی ﴿وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشَّقُّ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ﴾ وه‌ندیک‌یش‌یان شه‌قار شه‌قار ده‌بن و د‌لو‌به‌د‌لو‌به ئا‌وی ل‌ی د‌یته ده‌ری ﴿وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾ وه‌شیانه له‌تر‌سی خ‌وا له‌چیا‌کانه‌وه به‌ر‌ئه‌بیته‌وه، که‌چی د‌لی ئی‌وه‌ی، (به‌نی ئیس‌رائیل) به‌هیچ ش‌تی نه‌رم ناب‌یت ﴿وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ ئه‌مه‌ش بزائن که: ه‌هرگیز خ‌وا له‌ کاروکرده‌وه‌کانتان بب‌ی ئا‌گاو خ‌افل نییه.

به‌ته‌مای باوه‌ر ه‌ینانی جووله‌که مه‌بن:

به‌یامبه‌رو هاوه‌لانی ز‌ور ه‌ه‌ولیان ده‌داو، ز‌ور‌یش سوور‌بوون له‌سه‌ر باوه‌ر ه‌ینانی جووله‌که، چون‌که ه‌ردوو‌لایان (ئه‌مان وئه‌وان)

قَالُوا ادْعُ لِنَارِكَ يَبِينَ لَنَا مَا حَىٰ إِنَّ الْبَعْرَ تَشَبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا
إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْذُونَ ﴿٧٥﴾ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ
تُتِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا
الَّتِي جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَجُّوهَا وَكَاذِبُ يَفْعَلُونَ ﴿٧٦﴾ وَإِذْ
قُلْتُمْ نَفْسًا فَاذْرِي ثُمَّ فِيهَا وَاللَّهُ يُخْرِجُ مَا تَكْتُمُ ﴿٧٧﴾
فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُعَذِّبُ اللَّهُ الْمُؤْمِنَ وَيُرِيكُمْ
آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٨﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْرَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ
مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشَّقُّ فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنْ
مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ
﴿٧٩﴾ أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ
يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾ وَإِذْ أَلْقَا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا
وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ سَمَاتًا
اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨١﴾

خ‌و ده‌سته‌یه کیش‌یان فه‌رموده‌و ق‌سه‌ی خ‌وایان بب‌ست ﴿ثم يحرفونه من بعدما عقلوه﴾ له‌پاشان د‌وای تی‌گه‌یشتن ل‌ینی، ه‌ه‌لسان واتاو مانا‌که‌یان گو‌ری! ﴿وهم يعلمون﴾ ده‌شیان‌زانی لایان داوه‌و کار‌یکی ه‌ه‌ل‌یان کردووه، به‌لام له‌به‌ر عینادی و سه‌ر‌پ‌نج‌ییان، کو‌یان نه‌کرده‌وه ده‌سه‌ر‌دار نه‌بوون، که‌وابوو ه‌هرگیز ئی‌وه به‌ ته‌مای ئی‌مانی ئه‌وانه مه‌بن، له‌ولایشه‌وه ﴿۷۶: وَإِذْ أَلْقَا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا﴾ ه‌هرکه به‌ پروا‌داران ده‌گه‌ن ده‌ل‌ین: ئی‌مه باوه‌رمان ه‌یناوه ﴿وَإِذَا خَلَا بِبَعْضِهِمْ إِلَىٰ بَعْضٍ﴾ ه‌هرکه له‌گه‌ل یه‌ک‌تریش‌دا کو‌ده‌بنه‌وه ﴿قَالُوا اتَّخَذُوا لَهُمْ سَمَاتًا بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ﴾ به‌ یه‌ک‌تر ده‌ل‌ین: ئاخ‌ر چ‌ون ده‌بی ئی‌وه ئه‌و ق‌سانه‌ی که‌ خ‌وا له‌ ته‌ورات‌دا پ‌ییدا‌ون و ئا‌گاتان ل‌ی‌یه‌تی - له‌بابه‌ت پ‌ی‌غه‌مبه‌ر و ئی‌سلامه‌وه- لای مو‌س‌لمانه‌کان ده‌در‌ک‌یئن؟ ﴿لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ﴾ ه‌ه‌تا بیکه‌نه به‌ل‌گه‌ لای په‌روه‌ر‌د‌گارتان و، له‌ د‌وارو‌ژیش‌دا ز‌ال بن به‌سه‌رتانا؟ ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ ئاخ‌و تا‌که‌ی تی‌ناگه‌ن و بب‌رناکه‌نه‌وه؟ واته:

راستى ئۇ ۋە پەسەن ۋە سىفەتەنەي پىغەمبەر كە لەتەوراتدا ھاتوون،
لاى مۇسلمانەكان مەدركىنن ۋە باسپان مەكەن.
ئىنجا خوا لەسەر ئۇ ۋە پىرو پۇچوونەيان، سەركۇنە ۋە سەرزەنشەتپان
دەكاو دەفەرمۇ: ﴿ ۷۷: أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ لَٰهٌ شَيْءٌ قَبْلَ هَٰذَا مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ لَٰهُ الْإِلَٰهَ ۚ سُبْحَٰنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۚ ﴾
مەگەر ئۇوانە كە بە يەكتەر دەللىن قەسە راستەكەيان
لا مەدركىنن- نازانن كە بىي گومان ھەر چى لە دللا دەيشارنەو ۋە
ھەرچىش ئاشكرى ئەكەن، خوا ھەردەيزانى؟.

پاشان دواى ئۇ ۋە دىتە سەرباسى كەپە عەوامەكانيان كە بە
كوپرانە دواى زانا بەدرەفتەكانيان ئەكەون ۋەگوئى لەمشتپان
دەبن، ئەفەرمۇ: ﴿ ۷۸: وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ ۚ وَهُمْ يَكْفُرُونَ ۚ ﴾
جوولەكە ھەيانە كەپەعەوام ۋە نەخوئندەوارن ۋە، ھىچ نووسىن
ۋە خوئندەو ۋە يەك نازانن ﴿ إلا أمانى ﴾ ئەمە نەبى كە ۋا ئەزانن
تەورات جگەلە چەند ئاۋات ۋە ھىۋاۋ ئارەزوۋىيەك كە پۇئەوان
ھاتوۋە، ھىچى تەرنىيە، ۋە بەخەيال لەنپو خوئاندا دەللىن: ترسى
دوا رۇزتان نەبى، چونكە باۋوپايرانمان گشت پەيامبەر بوون ۋە، لاى
خوا تەكامان بۇ ئەكەن ۋە، ئەۋىش لىمان خوئ دەبى.. ھتد ﴿ وإن
هم إلا يظنون ﴾ لەگەل ئۇۋەيشدا كە بىروى تەۋاۋيان نىيە، ھەر
لە ناوخەيال ۋە گوماندا دەژىن، بۇيە پىيان ۋايە بەجوۋرە خەيال ۋە
ئاۋاتانە رزگارپان دەبى، مەبەست ئۇۋەيە كە جوولەكە خوئندەوارو
نەخوئندەوارپان، لاى خوا يەكسانن بۇ جەزەبە ۋە سزادان.

ۋەھىل بۇ ئۇۋانە دەسكارى نامەي خوا دەكەن:

بەشىكى زۇر لە جوولەكەكان نامە ۋە تەۋراتپان - لەبەرامبەر
تەماحىكى دونىاۋە گۇرۋى ۋە، ھەرامپان پىي ھەلال كەردو،
ھەلالپان پىي ھەرام كەرد! ئۇۋا خواى بالادەست لە بەرامبەر
ئەۋكارەيانەۋە ئەفەرمۇ: ﴿ ۷۹: فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ ۚ بِأَيِّدِهِمْ ۚ ﴾ ۋەھىل ۋە سزى سەخت، بۇ ئۇۋانەيە كە بەدەستى
خۇيان تەۋرات دەنوۋسەنەۋە ﴿ ثم يقولون هذا من عند الله ۚ ﴾ ۋە
پاشان دەللىن: ئەمە لە لاى خواۋە ھاتوۋە ﴿ ليشترىوا به ثمننا
قليلا ﴾ لەبەر ئۇۋە كەبەنرخ ۋە بەھايەكى كەم بىفروشن ۋە، كەمىك
لە مالى دونىاي پىي بەدەست بىنن! (بوخارى) لە (ئىبن عەبباس) ۋە
ۋە ئەللى: ئەم ئايەتە سەبارەت بە زانا كەللەپۇۋچەكانيان ھات،
ئۇۋانەيان كە كەپە عەوامەكانيان چەۋاشە ۋە سەرلېشىۋاۋ دەكەرد،
چونكە بە ئارەزوۋى خۇيان دەستكارى (تەۋرات) پان دەكەردو،
بەۋەش نەخوئندەوار ۋە بۇرە پياۋەكانيان فرىو دەداۋ دەستكەۋتىكى
مادىشپان بۇخۇيان بەدەست دەھىئا! جا قورئان لەبەر گەۋرەيى
ئۇۋە تاۋانەيان دوۋبارە ھەپەشەيان لى دەكاتەۋە دەفەرمۇ: ﴿ فويل

لهم مما كُتِبَ أُيُهِمْ ﴾ دىسانەۋە ھاروۋ سزى سەخت بۇ ئۇۋە
دەست ۋە قۇلپرانەي كە تەۋراتپان گۇرۋى ۋە بەدەستى خۇيان
نوۋسىيەنەۋە! ﴿ ۷۹: وَيَلِٰهُم مَّا يَكْسِبُونَ ﴾ ھاروۋ لەۋان چە
كەسابەتتىكى ھەرام ۋە دىزىۋ بەدەست دەھىنن؟.

دىسانەۋە باسى سەرلېشىۋاۋىيەكى تىران دەكات كە: خۇيان بە
يارو ھەلېزاردەي خوا ئەزانى ﴿ ۸۰: وَقَالُوا لَنْ تَمْسَنَا النَّارُ ۚ إِلَّا
أَيَّامًا مَّعْدُودَةً ﴾ گوتپان: چەندە گوناچار بىن، ھەرچەند رۇژىكى
ژمىردراۋو كەم نەبىت لە دۇزەخدا نامىننەۋە، مەبەستپان لەۋ چل
رۇزەيە كە گۇپرەكەيان تىدا پەرسەت! ﴿ قُلْ أَخَذْتُ عَهْدَ
عَهْدًا ﴾ ئۇي موحەممەد! ﴿ پىيان بلى: باشە ئۇۋە لەخواۋە ھىچ
پەيمانىكتان ۋە رگرتوۋە كە: تەنپا چەند رۇژىكى كەم لە دۇزەخدا
ئەپن؟ ﴿ فلن يخلف الله عهده ﴾ ھەتا خۋاش پىچەۋانەي بەللىنى
خۇي كار نەكا ﴿ أَمْ يَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَالًا تَعْلَمُونَ ﴾ پان ھەر
لە خۇتانەۋە شىتىكى بىي پناغە بەدەم خواۋە دەللىن؟ ﴿ ۸۱:
بلى من كسب سيئة ﴾ نەخىر، ۋانىيە بەلكو ھەركەسىك كوفرو
تاۋان ئەنجام بدا ﴿ وأحاطت به خطيئته ﴾ خراپە ۋە تاۋانەكانىشى
گەمارۋى دابى ﴿ فأولئك أصحاب النار ﴾ ئۇۋانە يادەرى ئاگرى
دۇزەخن ﴿ هم فيها خالدون ﴾ ۋە بە ھەتاهەتايىش تىدا ئەمىننەۋە
ۋە لىي جيا نابنەۋە، ئەگەرچى خۇشپان بەكورى پىغەمبەرپان
بزانن.

رېنەمىيەكانى ئايەتى (۷۹-۸۱):

۱) خۇپاراستن لەۋ (فەتۋا) ناھەقەنەي كە لەبەردەستكەۋتىكى
دونىايى، ھەرام ھەلال دەكەن، پان بە پىچەۋانەۋە.
۲) نەسەب ۋە رشتە ھىچ كەلكى بە مۇۋفى لاسارو
سەرلېشىۋاۋ ناگەيەننى.
۳) ھەمىشە دەبىي لەگوناخى گەۋرە بچوك دوور بىن،
خۇئەگر تۈۋشپان بوۋىن، پىۋىستە زوۋ بەپەلە تەۋبە
بەكەين ۋە كەدەۋى چاكى بە دۋادا بىننن.

تەيىننى: ھەندى لە زانايان دەللىن: مەبەست بەم تاۋانە ۋە (سىئە)يە،
شەرىك ۋە ھابەشەدانانە بۇخۋا، چونكە موشرىك ۋە ھابەشەدانەر،
خوا لىي خوئ نابى ۋە، ھەتە ھەتايە لە دۇزەخدا ئەمىننەۋە.
بەشىكى تىران ئەللىن: مەبەست پىي ھەموو جۇرە تاۋانەكانى ترە،
كەۋابوۋ ئەۋكاتە تاۋانبارەكە - ئەر مۇسلمان بىت - بەھەتاهەتايى
لەۋى نابى، بەلكو بەپىي گوناخەكانى دەمىننەۋەۋە پاشان دىتەدەر.
﴿ ۸۲: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾ ۋە ئۇۋانەيش كە پروايان

به تاقمه شکستخوار دوه که ئەدا بو ئازاد کردنی ديله کانين به و بيانوووه که گوايا (تەورات) پييان ده لیت ئەو فيديه به بدن ، له هه مان کاتدا هه ر ئەو تەوراته برا کوژيشی لی حه رام کرد بوون ، که چی به ئاره زووی خوڤيان برا کوژيان ده کردو دواتریش فيديه يان ده دا...! جا بو راستکردنه و ی ئەو هه لیه خوای گه و ره ميه ره بان

بہ خواو بہ فہرمانہ کانی ئو ہیناو، کردہوی چاکیان ئہ نجامدا ﴿اولئک اصحاب الجنة هم فیہا خالدون﴾ ئہ وانہ یاوہری بہہشتن و بۆہ تاہہ تاییش تیایدا ئہ میننہوہ.

سهرنجیك: چوونه بهه شت بهستراوه به ئیمان و باوهری ته واوو
 کاروکردهوی چاکهوه، نهک بهه سهب و نه ژاد و نزیکیه تی به
 پیاوچاکانهوه، ئهوه بوو که (سوفیان) به په یامبهری گوت ﷺ
 (له باره ی ئیسلامهوه) شتیکم نیشان بده، که ئیتر پیویست نه بی له
 که سی تر پرسیاریکه م. ئهویش فره مووی: ((قُلْ أَمَنْتُ بِاللّٰهِ فَأَسْتَغِیْمُ))
 واته: باوه به خوا بیتهو، بهو بهم لاوبه ولادا مه چو. (موسلیم)
 باب ۱۲/ج ۲/۴.

جوہلہ کہ بہ ئینیند او هه ئیان وه شاندوه:

لهم چند ثایه ته شدا هه ریاسی تاوانه کانی جووله که ده کات که کاتی
خوی له گه‌ل مووسادا کردیان، شه فرموی: ﴿ ۸۳: وَاِذْ اخَذْنَا
مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ ﴾ له بیرتانه شه وحله په یمانی به هیزو پته ومان
له کورپان و نه وه کانی یه عقووب وهرگرت؟ ﴿ لَا تَعْبُدُونَ اِلَّا اللهَ ﴾ که
بښجگه له خوا نابی هیچ شتیکی تر بپه رستن ﴿ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ﴾
له گه‌ل باوک و دایک ﴿ وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ ﴾ و
خزمانی نزیک و، مندالانی هه تیو و، خه لکانی بیته و چاکه بکه ن
﴿ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا ﴾ و له گه‌ل هه موو خه لکدا قسه ی چاک
وباش بکه ن، پرووخوش بن، دل فراوان بن، خوورپه وشتان قه شنگ
وجوان بی. که ئیمامی (شه حمده) له (شه زه) هوه له په یمابهروه ﴿
شه فرموی: ((لَا تَخْفَرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَإِنْ لَمْ تَجِدْ فَالْتَمِسْ أَخَاكَ
بِوَجْهِ مَنْطِقٍ))﴾ ﴿ وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ﴾ و نویژه کانتان به
پرله ماناو ملکه چیبیه وه بکه ن و، به شیکی دیار یکراوی سامانیشتان
به زه کات بدهن ﴿ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴾
که چی باش شه وه، هه مووتان -تاقیمکی که متان نه بی- پستان له و
په یمانه کردو ناهه رمان بوون.

له مه دینه دا دوو تاقم جووله که هه بوون ، جووله که ی (بهنی قوره یزه) و (بهنی نه زیر) یه که میان هاوپه یمانی هۆزی (ئهوس) بوو ، دووهمیشیان هاوپه یمانی هۆزی (خه زهج) ، جا کاتئ ئه و دوو هۆزه جهنگیان ده بوو ، جووله که کانیش له گه له هاوپه یمانهکانی خۆیاندا دهچوونه جهنگه وه ، دهره نجام ههر جووله که بوو ، جووله که ی دهکوشت و سهروو مالیشی به تالان دهرد. ! له (تهورات) یشدا ئه م کاره قه دهغه و یاساغه ، خۆ (ئهوس و خه زهج) یش بئ باوهر بوون نه یانده زانی قه بر و قیامهت چیه .. ! که چی پاش کۆتایی هاتنی جهنگه که ، دهسته سهرکه و تهووه که دهچوون بیتاک و (فیدیه) یان

أَوْ لَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُرْسُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾
وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنْ هُمْ
لَا يَنْظُرُونَ ﴿٧٨﴾ قَوْلِ الَّذِينَ يُكْتَبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ
ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْرَوْا بِهِ مُمْنًا قَلِيلًا
قَوْلِ لَهُمْ مِمَّا كُتِبَ بِأَيْدِيهِمْ وَنِزِيلِ لَهُمْ مِمَّا كُتِبَ
﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ تَمَسَنَا النَّارُ إِلَّا أَنْتَ مَا تَعْدُوهُ قُلْ
أَتُخَذَ ثَمَّ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ أَلَنْ يُخْلَفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ لَعَلَّوْنَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾ بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً
وَأَحْطَتْ بِهِ خَطِئْتُهُ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾ وَإِذْ
أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَإِلَّا لَوَلَّيْتُمْ
إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَوَعَلُّوْا
لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ
تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

فهرمووی: ﴿ ۸۴: وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ ﴾
 ئەى لەبىرتانە پەيمانى پتەومان لى وەرگرتن کە خوێنى يە کتر بە
 ناحق نە پێژن ﴿ ولا تخرجون أنفسكم من دياركم ﴾ و يە کترى
 لە جىگا و زىدو ناوچەى خۇتان دەر نە کەن ﴿ ثم أقرتم وأنتم
 تشهدون ﴾ پاشان بپار تاندا و بوخۇشتان شايدە بوون کە دە بى
 ئەو پەيمانە نە شکىرنى و جىبە جى بکرى ﴿ ۸۵: ثم أنتم هؤلاء
 تقتلون أنفسكم ﴾ کە چى دواى ئەو هەش ئیو (ئەى بەنى ئیسرا ئیلی
 سەردەمى پیغەمبەر) بەربوونە گیانی يە کتر و خۇتان دەکوشت
 ﴿ و تخرجون فریقا منکم من ديارهم ﴾ و دەستە يە کىشتان لە مال
 و حالى خو وەدەردە نین ﴿ تظاهرون علیهم بالإنثم والعدوان ﴾ و بە
 پشتیوانى خە لکانىکى تر دژيان دەوەستن و دەست درپێزى دەکەنە
 سەریان ﴿ و إن یأتوکم أسارى تغادوهم ﴾ و کە چى ئەگەر دیلیشتان
 لى گیرا، گشتتان (فیدیە) یان بۆ ئەدەن! ﴿ و هو محرم علیکم
 إخراجهم ﴾ خو دەر کردنیشان هەر زوو یاساغ کراوە لیتان، واتە:

نادرین، تا لای بیته ده ری.

نووت به رزی جووله که و کوشتنی پیغه مبه ره کان:

دیسان قورئان بۆ جاریکی تر ئه و به خششانه ی خوا بۆ کوران و نه وه ی یه عقوب ده خاته روو، پاشانیش سپله ییان به رامبه ریان، ده فهرمو ی: ۸۷: ولقد آتینا موسی الکتاب * سویندیی به خوا، ئیمه کتییی (تهورات) مان دا به موسا * وقفینا من بعده بالرسول * و دوی ئه ویش په یتا په یتا په یامبه رانمان نارد * و آتینا عیسی ابن مریم البینات * و چنه به لگه و مؤعجیزه یه کی پروویشمان به (عیسای کوری مهریم) دا تا په یامبه ریتی خوی پی بسه لینی * و آیدناه بروج القدس * و به فریشته ی سروشیش (روح القدس/ جبریل) پشتیوانیمان لی کرد، که چی نه نجامی ناردنئ ئه وه موو په یامبه رانه، هر ئه مه بوو که نه فهرمو ی: * أفکلماء جاءکم رسول بما لاتهای أنفسکم استکبرتم * که ی ئه مه راست و ره وایه که هه تا ئیستاش هه ر کات په یامبه ریکتان بۆ هاتیئ - که په یامه که ی له گه ل هه واه ئاره زووی ئیوه دا نه گونجایی - ناره زاییتان ده ربرپوه ده عیه و ته که ببورتان به سه ریاندا کردووه باوه رتان نه هیئاوه؟! * ففریقا کذبتم و فریقا تقتلون * ئه وساش بوونه ته دووده سته وه: ده سته یه کتان باوه رتان پی نه کردن و به درو تان خسته نه وه، وه کو (عیساو موحه مه د) - سلای خویان له سه ر بیئت - ده سته یه کی تریشیانتان کوشتن، وه کو (زه که ریاه یه حیاه ئه شعیا) - سلای خویان لی بیئت - تبیینی: نای پیروزی عیسا (۲۵) جار له قورئاندا هاتووه. ۸۸: وقالوا قلوبنا غلف * جووله که کان به پیغه مبه ریان دهوت: دلان له ناو په رده و کالاندایه و، هیچ وه رناگری و له قسه کانیش تیناگه یین، خویاش له به رامبه ر ئه و خووه ناپاکه یانه وه فهرمو ی: * بل لعنهم الله بکفرهم * نه خیر، ئه وه نییه ده لیئ. به لکو هه ر له به ر بی باوه رپیان خوی کاردروست، له میهره بانی خوی دووری خسته نه وه و نغیرنی لی کردون * فقلیلا ما یؤمنون * ئیتر زور به که م برها دین.

جووله که چاوه نواری پیغه مبه ر بوون،

که هاتیش باوه رپان بیته کرد؟

به لی.. جووله که به ر له هاتنی پیغه مبه ر * هه ره شه یان له موشریکه کان ده کرد که: به م زوانه پیغه مبه ری دی و، له ژیر به یداخئ ئه ودا جه تگیان له گه ل ده که ن، جا که هاتیش درو یان کردو باوه رپان نه هیئا، بۆیه ده فهرمو ی: ۸۹: ولما جاءهم کتاب من عندالله مصدق لما معهم * هه رکه له لایه ن خواوه کتییکیان بۆهات که پشتگیری

(کوشتن) و (ده کردن) له ناوچه و ولاتدا هه ردوو کاریکی هه رام و یاساغن که چی ئیوه کوشتنه که پشتگو ی ئه خه ن و به ره ئه بنه گیانی یه کتر، خو ئه گه ر جووله که یه کیش دیل بکری گشتان (فیدییه) بی ئه دهن به بیانووی ئه وه که له (تهورات) دا فهرمانتان بیکراوه، ئینجا خوی گه وره ئه و کاره گه نده له یان ده داته دواوه

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُحَرِّجُونَ
أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِينِكُمْ ثُمَّ أَقْرَضْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾
ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا
مِنْكُمْ مِنْ دِينِهِمْ تَبْلُغُونَ عَلَيْهِمْ يَأْلَانِمْ وَالْعَذَابُ
وَلَا يَأْتُوكُمْ أَسْرَى تَفْعَلُونَ وَهُمْ وَهُمْ وَهُمْ عَلَيْكُمْ
إِخْرَاجُهُمْ أَفْئُوتُ مِثْلُ بَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ
بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ
وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ
يُنصَرُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَفَعَيْنَا مِنْ
بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ
بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ
اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا
قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

ئه فهرمو ی: * أَفْئُوتُ مِثْلُ بَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ * باشه! چۆن ره وای هه قه باوه رتان به به شیکی به رنامه که ی تهورات هه بی و به به شیکی تری کافرین و حاشای لی که نه؟! هه رگیز شتی و ناگونجیئت * فما جزاء من یفعل ذلك منكم إلا خزی فی الحیاة الدنیا * دیاره هه رکه سیکتان کارو رهفتاری ئاوا بکاو، په یمانی خوی هه لوه شینیته وه، هه ر له م ژیانی دونیایه دا ریسوا و زه لیل ده بی * یوم القیامة یردون إلى أشد العذاب * و له روژی قیامه تیشدا به توندی جه زه به و سزاده درین * وما الله بغافل عما تعملون * هه رگیز خواش له هیچ کارو کردوه یه کی ئیوه، بی ناگا و خافل نییه. که واپوو چۆن ئیوه بی شه رمانه رهفتاری ئاوا ئه که نه...! ۸۶: أولئك الذين اشتروا الحياة الدنيا بالآخرة * ئه وانه که سانیکن ژیانی قیامه تیان به ژیانی ئه م دونیایه داوه * فلا یخفف عنهم العذاب * له به ره وه هیچ کات سزایان لی سووک و که م ناگریته وه * ولا هم ينصرون * له لایه ن هیچ که سیکیشه وه هاوکاری و یارمه تی

جووله که پاش په‌یماندا ن و، راگرتنی کیوی
(توور) به‌سهریانه‌وه یاخیی بوون:

لیزه‌دا بو جاریکی تر هندی له سه‌ریچییه‌کانیان به روویاندا
ده‌داته‌وه، تابه‌لکو ته‌می خوارد بین بویه نه‌فهرموی: ﴿۹۳﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا
مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمَّا جَاءَهُمْ
مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿۹۳﴾
بَشَسْمَا أَسْرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ بَعِيًّا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿۹۴﴾
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا تَأْمِنُوا بِمَا
أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَكُفِّرُوا بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿۹۵﴾ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ
ثُمَّ أَخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿۹۶﴾
وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمِعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا
وَأَشْرَيْنَا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ
بَشَسْمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۹۷﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ ﴿۹۳﴾ له بیرتانه په‌یمانیک
به‌هیزو پته‌ومان لی وەرگرتن که به ته‌ورات کار بکه‌ن، کیوی
(توور) یشمان به‌سهرتانه‌وه راگرت و پیمانگوتن: ﴿۹۳﴾ خذوا ما آتیناکم
بقوة واسمعوا ﴿۹۴﴾ هره‌فرمانیکمان پی‌داون له (ته‌ورات) دا، ده‌بی زور
به‌توند بیگرن و بیبیسن و گوپرایه‌لی بن، واته: به‌وردی کردارو
ره‌فتاری پی بکه‌ن ﴿۹۴﴾ قالوا سمعنا وعصينا ﴿۹۵﴾ که چی گوتیان: به‌لی
بیستمان و، گوپرایه‌لیش نابین...! ﴿۹۵﴾ وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ
بِكُفْرِهِمْ ﴿۹۶﴾ شه‌وینی گوپره‌که په‌رستی، تیکه‌لی دل وده‌رونیان ببوو،
چونکه کافر بوون و باوه‌ریان له‌بیر چوووه‌وه ﴿۹۶﴾ قُلْ بَشَسْمَا يَأْمُرُكُمْ
بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۹۷﴾ شه‌ی موحه‌مه‌د ﴿۹۷﴾! بلنی: شه‌گه‌ر
پروادارین، بی‌شک پرواکه‌تان تووشی شتی زور خراپ و نار‌ه‌وای
کردون. ئینجا رووبه‌روویان شه‌ه‌ستی و شه‌فرموی: ﴿۹۴﴾ قُلْ
إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ ﴿۹۴﴾ شه‌ی
موحه‌مه‌د ﴿۹۴﴾! پییان بلنی: شه‌گه‌ر راست شه‌که‌ن و باوه‌رتان وایه که

نایه‌ته‌کانی ته‌وراتیشی ده‌کردو مژده‌ی به‌هاتنی پیغه‌مبه‌ریش ده‌دا
﴿۹۳﴾ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا ﴿۹۳﴾ به‌مه‌رجی به‌ر
له‌هاتنی شه‌وکتیبه‌ مژده‌یان به‌هاتنی ده‌داو ده‌یانویست له ژیر
به‌یдахی شه‌ودا به‌سه‌ر بی‌باوه‌راند زالبین ﴿۹۳﴾ فلما جاءهم ما عرفوا
كفروا به ﴿۹۴﴾ که چی هه‌رکه شه‌و په‌یامبه‌ره‌یه‌هات، که پیشتریش
شه‌یانناسی وله ته‌وراتدا پیناسه‌ی کرابوو، پروایان پی‌نه‌کردو
پشتیان تی‌کرد ﴿۹۴﴾ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿۹۴﴾ ده‌سا نه‌حله‌ت
ونفرینی خوا له‌سه‌ر شه‌وجووله‌که بی‌باوه‌رانه بیت که باوه‌ریان
پی‌نه‌کرد ودرویان کرد ﴿۹۵﴾ ۹۵: بَشَسْمَا أَسْرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ ﴿۹۵﴾ نای
به‌چ به‌ه‌یه‌کی زورخراپ وکه‌م به‌ها، خو‌یانیان فروشت ﴿۹۵﴾ أَنْ
يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا ﴿۹۶﴾ به‌رامبه‌ر به‌و قورثانه خوا ناردی کافرو
بی باوه‌ر بوون وحه‌سوودییان برد ﴿۹۶﴾ أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى
مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴿۹۶﴾ که خوا ده‌رگای فره‌لی خو‌ی له هه‌ره‌بدیک
له به‌نده‌کانی خو‌ی بکاته‌وه و فره‌مانی خو‌ی پی بسپیری ﴿۹۶﴾ فَبَاءُوا
بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ ﴿۹۷﴾ ده‌ره‌نجام دووچار تووشی رق وحه‌شمی
خو‌ای گه‌وره‌بوون "خه‌شم له‌سه‌ر بی باوه‌ریان به‌په‌یامبه‌ر ﴿۹۷﴾ و
خه‌شمیکیش له‌سه‌ر گوپینی ته‌ورات" ﴿۹۷﴾ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿۹۷﴾
دیاره بوئه و بی‌باوه‌رانه سزایه‌کی سه‌رسوره‌ینه‌رو ریسواکه‌ر ه‌یه
﴿۹۱﴾: وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ﴿۹۱﴾ هه‌رکه پییان بگوتی: ﴿۹۱﴾
وه‌رن به‌وبه‌رنامه‌یه که خوا ناردوویه‌تی باوه‌ر به‌ینن ﴿۹۱﴾ قَالُوا
تُؤْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا ﴿۹۲﴾ ده‌لین: هه‌رچی بوخو‌مان هاتووه باوه‌ری
پی‌ده‌که‌ین، واته: ته‌نها به‌ته‌ورات پروا دینین ﴿۹۲﴾ وَيَكْفُرُونَ
بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ ﴿۹۲﴾ ئیتر جگه له‌و باوه‌ر
به‌هیچ کتیبیک‌تری ناکه‌ن، هه‌ر چه‌نده پشتگیری له کتیبه‌که‌ی
خو‌شیان بکات، واته: قورثان و ئینجیل ناسه‌لینن، له‌حالیکدا
که هه‌ر شه‌و (قورثانه) ش راست ودروسته و ته‌وراته‌که‌ی شه‌وانیش
ده‌چه‌سپینی ﴿۹۳﴾ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۹۳﴾
پییان بلنی: باشه! شه‌گه‌ر به‌کتیبه‌که‌ی خو‌تان پرواتان ه‌یه، شه‌ی
بوچی له‌وه‌وبه‌ر په‌یامبه‌ره‌کانی خو‌اتان کوشت، شه‌گه‌ر راست شه‌که‌ن
پروادارن...! واته: پروای وا راست نییه شه‌گه‌رنا په‌یامبه‌ره‌کانتان
نه‌ده‌کوشت ﴿۹۴﴾ ۹۴: وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ﴿۹۴﴾ سویند به‌خوا
مووساش به‌لگه‌و مؤعجیزه‌ی زوری بو هیئان وهاته لاتان ﴿۹۴﴾ ثُمَّ
اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿۹۵﴾ که چی پاش شه‌وه - که
به‌ده‌هوتی خوا - چوو بو کیوی توور، ئیوه گوپره‌که‌تان په‌رست و
کردتانه خو‌ای خو‌تان و به‌وه‌ش سته‌متان له خو‌تان کرد.

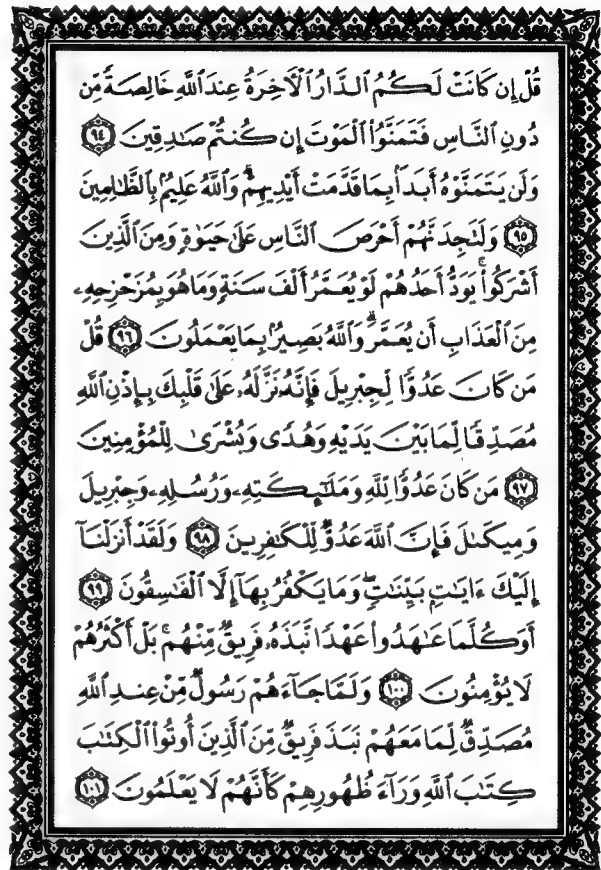
ناتوانن هیچ شتیکی لی بشارنەووە درۆی لەگەڵدا بکەن.

جوولەکە جبریل بەدوژمنی خۆیان دەزانن:

پێشەوا (ئەحمەد) لە (ئەبەس) ھەو - خوا لایان رازی بێ - دەلی: تاقمی لەجوولەکە روویان لە پیغەمبەر ﷺ کردو وتیان: ئەبولقاسم! ئیمە پێنج شت لە تۆ دەپرسین، جائەگەر تۆ وەلامت داینەو، ئەوا باوەردەکەین تۆ پیغەمبەریت و، پەیرەوشت لی دەکەین، ئەوجا وەک (ئیسرائیل/ یەعقوب) بەلێنی لەکۆرەکانی خۆی وەرگرت، لەبارە (یوسف) ھەو ﷺ بەلێنی داو گوتیان: (الله علی مانقول وکیل) پیغەمبەریش ﷺ ھەروا بەلێنی دانئ و بۆی دوویات کردنەو، فەرمووی: دەسا پرسیارە کانتان بلین: ئەوانیش وتیان: نیشانە ی پیغەمبەریتی چییە؟ فەرمووی: ((تَنَامُ عَيْنَاهُ، وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ)) واتە: پیغەمبەر ھەردووچاوی دەنوین، بەلام ھەرگیزدلی نانوی و لەخوا خاfl نابێ، وتیان: ئەی ئەو تنۆکە ئاوە کە دەچیتە مندالانەو، چۆن جاری دەبیتە مینی، جاریکیش دەبیتە نیری؟ فەرمووی: ((يَلْتَقِي الْمَاءُ، فَإِذَا عَلَا مَاءُ الرَّجُلِ مَاءُ الْمَرْأَةِ أَذْكَرَتْ، وَإِذَا عَلَا مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءُ الرَّجُلِ أَثْنَتْ)) واتە: کە ھەردوو ئاوەکە لەجیی خویاندا بەیەک دەگن، ئەگەر ئاوی پیاو کە سەرکەوت بەسەر ئاوی ژنە کەدا، ئەو کۆری دەبێ و، خۆ ئەر ئاوی ژنە کە سەرکەوت بەسەر ئاوی پیاو کەدا، ئەوا کچی دەبێ.

وتیان: دەباشە! یەعقوب چ شتیکی لە خۆی قەدەغە کرد؟ فەرمووی: ((كَانَ يَشْتَكِي عَزَقَ النَّسَا لَا يَجِدُ شَيْئًا يَلَامُهُ إِلَّا أَلْبَانٌ كَذَا وَكَذَا)) واتە: کاتی خۆی یەعقوب ﷺ تووشی (عەرقوننەسا) بوو، پێچگە لە شیر (وشت) یش شتیکی تری بۆباش نەبوو، ئەوجا لەبەر ئەوە کە وشتەرە کە بێنی ئەو سەر نەبردی، گۆشتە کە ی لەخۆی ھەرام کرد، وتیان: راست ئەکەیت. وتیان: باشە ئەی ئەو (رەعد) و دەنگە لە ھەورەکانەو دەیت چییە؟.. لەو لەمدا فەرمووی: ((مَلَكٌ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ (عَزَّوَجَلَّ) مُوَكَّلٌ بِالسَّحَابِ، يَبْدِيهِ مَخْرَاقَ مَنْ نَارٍ يُزْجَرُ بِهِ السَّحَابُ، يَسُوقُهُ حِينَ أَمَرَ اللَّهُ)) خوا فریشتە یەکی ھەیە، کاروباری گشت ھەورەکانی پێ سپێرداوە، ئەو (رەعد) و بروسکە یش ئیو دەیبینن و دەبێسن، دەنگ و نەعرەتە ی فریشتە کە یە. وتیان: راست دەکەیت، بەلام تەنیا پرسیارێکمان ماوە، ئەگەر بە راستی وەلامیمان بەیتەو، ئەوا پەیمان و بەیعتت دەدەین و باوەرت پێ دین، پرسیارە کە ییش ئەمە یە: ھەر پیغەمبەرێک فریشتە یەکی وەحی ھاتۆتە لای و وەحی بۆھیناوە، باشە ئەو فریشتە یە وەحی بۆتۆ دینی کییە؟ فەرمووی: (جویریل) ﷺ. وتیان: جویریل! ئەو جویریلە کە

لەخواوێ نزیکن و، مالی ئەو دونیاش ھەرتایبەتە بە ئیو ھەو، بەشی کەسی تری تێدانییە "وہک خۆتان ئەلین" ﴿فَتَمْنُوا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ جائەگەر ئەو راستە، دەسا داوای مردن بکەن، تازوو بچنە بە ھەشتەو، بەلام دیارە قورئان سروشتیان ئەناسی و ئەزانئ کە درۆ ئەکەن بۆیە پێیان ئەفەرموئ: ﴿۹۵﴾: ولن یتمنوہ أبدا بما

قەمت آیدیم ﴿بەھوی ئەو کار و کردەو نادر و ستەیانەو، پێشی خۆیانیان خستوون، ھەرگیز داواو ئارەزووی مردن ناکەن، ﴿۹۶﴾ والله عليم بالظالمين﴾ وخواش بە ستەمکاران - خۆیان و نەفسیەتیان - چاک زاناو بە ئاگایە ﴿۹۷﴾: ولتجدنهم أحرص الناس على حياة ومن الذين أشركوا ﴿سويندبێ بە خوا، تۆ دەبینی کە جوولەکە لە ھەلپە بۆ ژبانی ئەم دونیایە، لەتەواوی مەردم، بگرە لەو کەسانەش شەریک بۆخوا دادەنن، سوورترو تامەز زۆترن! کەوا بوو درۆ ئەکەن کە دەلین ئیمە گەلیکی کەم تەمە عین ﴿یود آحدم لو یعرم ألف سنة﴾ ھەر کام لەوانە ئاواتەخوازە و پێی خۆشە کە: ھەزار سال تەمەنی ھەبێ و بژی! ﴿وما هو بمزحزحه من العذاب أن یعر﴾ خۆ ئەر ئەو تەمەنە درێژەشی بدیت، - کاتی مردو گەرایەو لای خوا - بەوتەمەنە درێژە ی لە سزای خوا دوور ناخوێتەو و رزگار نابێ ﴿والله بصير بما یعملون﴾ وخواش بەو کار و کردەو ئەوان دەیکەن زۆر بینایە، کەوا بوو ئیتر ئیو ھەرگیز

أوتوا الكتاب كتاب الله وراء ظهورهم ﴿ دهسته به كه له خاوهن كتيب و نامه كان، كتيب و نامه كانی خویان پشتگوئی خست و خویانیان لی بیی ناگا کرد، واته: له بهر نه وهی كه كتيبی ته ورات په سنی پیغه مبه ری تیدا بووه، له گه ل قورئاندا په کیان ده گرت، زاناکان نه ویشیان فریدایه پشته وه! بویه نه فهرموی: ﴿ كأنهم لا يعلمون ﴾ هره ده لیست هه وال و نیشانه ی وایان له ته وراتدا نه زانیوه جا هر به ویشه وه نه وه ستان، به لكو به جادوو و شتی واوه خویان سه رقال کرد و گوتیان: کاتی خویشی (سوله یمان) هر به جادوو گری و سیحر، ده سه لاته که ی خوی را گرتبو...! بویه خوا به دروی خسته نه وه.

سهر گوزشته که ی (هاروت) و (ماروت):

﴿ ۱۰۲: و اتبعوا ما تتلوا الشياطين على ملك سليمان ﴾ هندی له نه وه کهانی (په عقوب) که و تنه شوینی نه و جادوو، شه یاتینی سه رده می پاشایه تی و ده سه لاتی سوله یمان ﴿﴾ دایان هیئا و ده یان خویند، واته: که و تنه شوینی نه و فروفیلان نه ی ده باره ی حکومه ته که ی سوله یمان ده یان کرد ﴿ وما كفر سليمان ﴾ خوتا شکرایشه که سوله یمان کافرو جادوو گره نه بوو و نه ویش "جادووی دانه هیئا" وه که نه وان ده لئین ﴿ ولكن الشياطين كفرو ﴾ به لكو شایه تینه کان جادوویان داهینا و کافرو بی پروا بوون و له سنوور ده رچوون ﴿ يعلمون الناس السحر ﴾ و خه لکیشیان فیری جادوو نه کرد ﴿ وما أنزل على الملكين ببابل هاروت وماروت ﴾ هره وه که و تنه شوینی نه و زانیاری و زانستی ه هاتبوویه سه ر نه و دوو فریشته یه "هاروت وماروت" له "بابل ی عیرا قدا.

له و سه رده مه دا مه ردم زور سه رقال بوون به جادوو و فروفیل له گه ل په کتردا، جا له و کاته دا خوی گه و ره نه و دوو فریشته ی نارد تا جادوویان بو روون بکه نه وه خه لکی تی بگا و به هه له نه چن و بزائن که جادوو له گه ل مؤعجیزه ی په یامبه ری تیدا دوو شتی لیک جیاوازن، وه له هه مان کاتیشدا نه و دوو فریشته یه به خه لکه که یان نه و ت: ئیمه ته نها مایه ی تاقیکردنه وه ی و هاتووین بو به تالکردنه وه و هه لوه شانه وه ی سیحر، ده خیل سه د ده خیل ئیوه نه فیری ببین و، نه ره فتاریشی پی بکه ن، به لی... کاری نه و دوو فریشته یه هر نه مه بوو، ئیتیر له مه به ولاره شتی کی تر نه بوو، هه رچه نده به داخه وه قسه ی زور - ته نانه تی به دم ئیبن و عه بباسه وه - ده باره یان ده گپ نه وه! ﴿ وما يعلمان من أحد حتى يقول إنما نحن فتنة فلا تكفر ﴾ وه له هه مان کاتدا هر که سیکیان فیری جادوو نه کرد له سه ر هتاوه پییان ده گوت: نه م کاره ی ئیمه ته نها بو تاقیکردنه وه و

ده ستووری جه نگ و کوشت و کوشتر ده دا؟! خو نه وه دوژمنی ئیمه یه، نه گهر له باتی نه وه گوتبات میکانیله که ره حمه ت و باران و سه وزایی دینی، قبولان بوو، نه و سا خوی گه و ره نه م نایه ته ی ناره ده خواره وه و فهرمووی: ﴿ ۹۷: قل من كان عدوا لجبريل فإنه نزله على قلبك بإذن الله ﴾ نه ی موحه ممه د ﴿﴾ پییان بلئ: هر که سیك خوی به دوژمنی جویره ئیل ده زانی، ده با له خه م و خه فته دا به ری، چونکه بی گومان نه وه به فهرمانی خوا نه م قورئانه ی دابه زاندوه بو سه ر دل و ده روونی تو، ئیتیر با جووله که هر رقیان لی بیی و دوژمنایه تی له گه ل بکه ن، وه که خویان هاوار نه که ن و نه لئین: جویره ئیل دوژمنی ئیمه یه...! ﴿ مصدقا لما بين يديه ﴾ نه و قورئانه ش نه و ده یه یئنی، پشتگیری له کتیبه کهانی به رده سته ده کا، به ته وراته که ی نه وانیشه وه ﴿ وهدى وبشرى للمؤمنين ﴾ وهر ینمایى و موژده ی شه بو پرواداران، که و ابو پروا نه بوونی نه وانه به قورئان نه ر هر له بهر نه وه بی که جوهریل هیئا ویه تی، نه وه شتی کی زور خراب و ناره و و ناما قوله. ﴿ ۹۸: من كان عدوا لله وملائكته ورسله وجبريل وميكال ﴾ هه رکه سیك دوژمنی خواو فریشته و په یامبه ر کهانی نه و جوهریل و میکائیل بیت، نه وه بی سو کافرو بی با وهره ﴿ فان الله عدو للكافرين ﴾ له به رامبه ر نه ویشه وه، بی گومان خوا ناحه زو دوژمنی بی با وهره و، مامه له ی دوژمنایه تیان له گه ل نه کات، چونکه هه رکه سیك دوژمنایه تی له گه ل دوسته کهانی خوا دا بکا، وه که دوژمنایه تی له گه ل خودی خوا دا کرد بی وایه.

به لگه ی پیغه مبه ری تی موحه ممه د ﴿﴾:

﴿ ۹۹: ولقد أنزلنا إليك آيات بينات ﴾ سویند بی به خوا نه ی موحه ممه د ﴿﴾ ئیمه به لگه و نیشانه یه کی زور و نا شکرمان بو نارد ویت، بو سه لماندنی راستی په یامبه ری تیت ﴿ وما يكفر بها إلا الفاسقون ﴾ خو مه گهر هر فاسق و له سنوور ده رچووه کان حاشا و نکوولی لی بکه ن ﴿ ۱۰۰: أو كلما عاهدوا عهدا نبذه فريق منهم ﴾ مه گهر بوجی جووله که هه ر جار ی به لئین و په یمانیک ده دن به خوا خیرا ده سته یه کیان پشتگوئی ده خه ن و هه لیده وه شیننه وه؟ ﴿ بل أكثرهم لا يؤمنون ﴾ بویه وایش نه که ن، چونکه زور به ی زورینه یان بروای پی ناهینن، ئیتیر چو پیمان ده به نه سه ر، (مالیکی کوری سه یف) ی جووله که، هه رکه پیغه مبه ر هات، سویندی خوارد که: خوا سه باره ت به و پیغه مبه ره، هیچ په یمانیکی لی وهر نه گرتوون! ﴿ ۱۰۱: ولما جاءهم رسول من عند الله ﴾ دیسان دوی نه وه ش که خوا نه م پیغه مبه ره ی ناره لایان ﴿ مصدق لما معهم ﴾ و پشتگیری له ته وراته که شیان ده کا ﴿ نبذ فريق من الذين

فیر بوونی جیاکردنه وهی (مُعْجِزَه) و (سِیْحَرَه) و له لایه ن خواوه نیردراوین، که و ابوو ئاگادار به! خۆت کافر مه که و فیری جادوو نه بیت، ﴿فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته﴾ به لām هندیك هه کۆلیان نه دا تاله دوو فریشته وه فیری ئه مه بوون که بتوانن به سیحر ژن و میزد لیک بکه نه وه، واته: مه رده که به گوئی

وَاتَّبِعُوا مَا تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مَلِكٍ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينُ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هُنُوتَ وَمُرُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ قِسْطٌ فَلَا تَكْفُرَا فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَأْذِنُ اللَّهُ وَيَعْلَمُونَ مَا يَصْرِفُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٥٦﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَآتَقَوْا لِمَثُوبَةٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٥٧﴾ يَأْتِيهِمُ الذِّكْرُ ؕ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا زَعَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ مَا يَوْذُو الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا لِلْمُشْرِكِينَ أَنَّ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنَ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ ؕ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٥٩﴾

فریشته کانیان نه کردو، فیری جادوو بوون و پاشان جادوو و سیحریان له یه که ده کردو، جوړه ها کاری ناپه سهندو ناشه رعیان نه انجام ددها، هه رچه ند ﴿وما هم بضارين به من أحد إلا بإذن الله﴾ به برپاری خوا نه بووبا ئه و جادوو گه رانه توانیان نه بوو زیانیک به هیچ که سی بگه یه نن ﴿ویتعلمون ما یضرهم ولا ینفعهم﴾ هه فیری شتی ئه بوون که زیانیان لی بدو، هیچ قازانج و سوودیکی نه بی بۆیان ﴿ولقد علموا لمن اشتراه ماله فی الآخرة من خلاق﴾ که ئه و کاره ناپه سنده شیان ئه کرد، وه نه بی له رووی نه زانینه وه بیت، به لکو ئه و (جوله کانه) چاک ده شیان زانی ئه و که سه ی کرپاری جادوو گهری بی، له رووی دوا ییدا هیچ که لک و سوودیکی پی ناگاو له به هره ی خوا بی به شه، ئه و سا بوئه وه ی پتر له سیحر تی بگه ین چه ند ئایه تیك وهاوړی له ته که کورته رافه یه کی جادوودا باس ده که ین، جا ئه مانه هه ندیک له و ئایه تانه که له باره ی (سیحر) وه هاتوون،: (ولكن الشياطين كفروا يعلمون الناس السحر) (به قمره ۱۰۲)، (فلما جاء

السحرة) (یوونس: ۸۰)، (وجاء بسحر عظیم) (ئه أعراف: ۱۱۶). زانیان ده باره ی بوون و حقیقه ت و راستی سیحر، چه ند قسه یه کیان هه یه:

(۱) هه ندیکیان ده لاین: سیحر شتی که و حقیقه تیکی هه یه، ده شتوانی به واقع یی و به به رچاوی بی نه ره وه روئی خوی ببینی و، بویشی هه یه له حاله تی که وه بو حاله تیکی دی هه رشتی بگوړی.

(۲) هه ندیکسی دی پیچه وانه ی رای ئه وانه ن، وه ک ئیمامی (ئیبین جه ریس) - ره حمه تی خوی لی بی - که ده لی: نارپکی و جیاوازی له پیناسه کردنی (سیحر) دا زور زوره، هه ندیک له زانیان ده لاین: سیحر کۆمه لیک فروقیل و چه واشه گهری و خیده یه، ساحیر به سه لیه ی خوی واده کا له سیحر لی کراوه که، و ابزانی که ئه وه ی ئه ی کات حقیقه ته و بنه رته یکی هه یه، وه ک که سیك له دووره وه (سه راب) تراویلکه یه که ده ببینی و بوخوی واده زانی ئاوه، که چی کاتیك لی نزیك ده بیته وه، ئه و جا ده زانی ئاوه نییه. هه ندیکسی دی ئه لاین: ساحیر ده توانی ته نانه ت ئینسانیش بکاته گویدرژ!!، یان ئینسان و گویدرژ بگوړی به شتیکی دی، دواتریش زانی پایه به رز (لاله کاشی) ئه لی: ئه گه نه یتوانیبا ئه م جوړه شتانه بکات، هه رگیز نه یشیده توانی جیاوازی بخاته نیوان ژن و میزده وه، که و ابوو ده شتوانی چۆله که بکات به مروء یا.. هتد (ئیبین قه ییم) یش ره حمه تی خوی لی بی له ته فسیری سوورته ی (فلق) ده لی: ئه م ئایه ته ی: (ومن شر النفاثات فی العقد) ئه و فرموده یه ش خاتوو عایشه - ره زای خوی لی بی - ده گیریته وه که: سیحر له پیغه مبه ری خوا ﷺ کرا، ئه مانه هه ردووکیان به لگه ن له سه ر ئه وه که سیحر هه یه و راسته. به هه ر حال ئه هلی (ته فسیر) و (حه دیس) هه ردوولا ئه لاین: ئه و ریوایه تانه ی که له هاوه لان و سه له فه وه هاتوون به لگه ن له سه ر ئه وه که سیحر حقیقه تی هه یه، وه ئه و ئایه ته ش که خوی گه وره ده فرموی: (فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء و زوجته) دیسانه وه هه رته وه ده سه لمیننی که سیحر له تی کدانی په یوه ندی ژن و میزدا کاریگه ربی خوی هه یه و، بیجگه له مانه ش فرموده ی راست و دروستیش هه یه که پیغه مبه ری خوا ﷺ سیحر لی کراوه. جه ماوه ری زانیانیش له سه ر ئه وه که: سیحر کاریگه ربی خوی هه یه. بو نمونه ئیمامی نه وه ی (ره حمه تی خوی لی بی) له شه رحی (موسلیم) دا ئه لی: (والصحيح أن له حقيقة وبه قطع الجمهور وعليه عامة العلماء، ويدل عليه الكتاب والسنة المشهورة)، به لām هه ر (نه وه ی) خوی ده لی: ئه و راو بۆچوونه که ده لی: ساحیر ده توانی ئینسان بگوړی به غه یری خوی له واقع یه وه زور دووره، ئیتر خوی گه وهریش باشت ده زانی. (ئیبین حه زم) یش

—رحمته خوی لی بی— دهلی: (وذهب أهل الحق إلى أنه لا يقبل أحد عينا ولا يحيل طبيعة إلا الله عزوجل لأنيائه فقط). (ثبین حه جهر) یش —رحمته خوی لی بی— دهلی: شتی که جیگهی قسهو باس بیت نهوویه که ثایا ساحیر دهتوانی شتی که له حاله تیگه وه بوحاله تیگی دیکه بگوری؟ پاشان تهلی: جه ماوهری زانیان له سر نهوون که سیحر راسته و حقیقه تیگی هه یه و کاریگه ربی خویشی هه یه، به لام ناتوانی هیچ شتی که له حاله تیگه وه بو حاله تیگی دی بگوری، خوایش باشر دهزانی.

دهبی نهووش بزانیان که سیحر یه کیگه له گوناوه زور گه وره کان و دهبی موسولمان زور خوی لی بپاریزی، ههروه کو له (سه حیج) سی موسلیم و بوخاری) دا هاتووه، وه نیمامی (عومرو، نیمامی عوسمان و، جندوب و، خاتوو عایشه و، خاتوو حه فسه) یش—خوایان لی رازی بی— له سر نهوون که دهبی ساحیر بگوری.

له کتیبه کی نیمامی (ترمزی) یشدا هاتووه که پیغه مبهری خوا فهرموویه تی: ((أحد الساحر ضربة بالسيف)) جا ثم حه دیسه هه رچه نده (ضعيف الإسناد) ه، به لام نیمامی (زهه بی) دهلی: (والصحيح أنه موقف علي جندب بن عبدالله).

سه بارهت به حوکی ساحیریش نیمامی (ثهمده) و نیمامی (مالیک) —رحمته خویان لی بی— دهلین: دهبی ساحیر بگوری، به لام نیمامی ثهمده ثم قسه یه ش ده کاو دهلی: ته گهر ساحیره که له (أهل الذمة) بوو، نهووه نا کووری، به لگه شی نهووه فهرمووده سه حیحه یه که (البيد بن الأعصم) سی یه هوودی سیحری له پیغه مبهری خوا کردو نه شیکوشت، به لام نیمامی شافعی و نیمامی نه بو— حه نیفه —رحمته خویان لی بی— دهلین: ساحیر نا کووری، جا له هه میلله تی که بیت (أهل الذمة) بی یان نا. به لگه شیان نهوویه که پیغه مبهری کاتی ساحیره که سیحری لی کرد نه یکوشت، خوایش باشر نه زانیت. منیش ده لیم: حوکه که ده دریت دهستی نه میرو رابهری دهستی زانیانی سهردهم، ته گهر نهوان کوشتنیان پی باش بوو، نهووه ده کووری، ته گینا نازاد ده کری (والله أعلم). ولبس ماشروا به أنفسهم لو كانوا يعلمون به راستی ته گهر تیگه یشتبان نهووشته کی نهوان خوینیان پی فروشت، دهیانیان چ کاریکی زور خراپ و ناپه سهند بوو.

رینماییه کانی نایه تی (۱۰۲):

(۱) دزایه تی قورئان وسوننهت، له بهر نهووه که کاری خراپ و فسادو سته مکارییان حهرام کردووه، سهره پای کافربوون، ده رگای هه موو باتل و دزیوییه کیش له مرؤف ده کاته وهو،

قورئانیان لا بچوک ده بیته وه، په نا به یاسا ده ستر کرده کان ته بهن و، بازاری بیدعه چییه کان گهرم ده کن و، به خوشیان نازانن چ ده کن؟!.

(۲) گشت قازانچ وزیانیک هه به دهستی خواجه.

(۳) فیربوونی سیحر و به کار هیانی هه ردوو کاریکی حه رامن، وهک (ته بو حه نیفه، مالیک، ثهمده) —خوایان رازی بی— نه لین، به لام هه ندی له هاوړپانیی نه بو حه نیفه نه لین: فیربوونی سیحر بو خواریستن، نه حه رانه و، نه کوفره.

﴿ ۱۰۳: وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقُوا ﴾ خوثر نهو جووله کانه پروایان به بهر نامه کی خوا هه با —وهک پیویست— وه له سزایشی پاریزیان کردبا ﴿ لَمْثُوبَةٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ ﴾ دهیانیان که پاداشتی که له لای خواجه باشره بوایان، لهو قازانجه دنیاییه ی چاوه رانیان ته کرد ﴿ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴾ ته گهر بیانیانیباو، زانستی ژیرانه یان بخستایه ته کار.

تبیینی: لهو سهرده مه دا جادوو گهریکی زور په یدابوو، جادوو گهره کانیش کاری زور سهرسو رهینه ریان ده کرد و، زور که سیش وایده زانی تهوکاری نهوان مؤعجیزه یه و خویشیان په یامبهرن، جا له بهر نهووه خوی بالادس نهو دوو فریشته ی ناردو جووری جادوو هه کی فی کاردن، تا بتوانن جادوو مؤعجیزه لی که جیا که نهووه بزانی نهوانه ی که داوای په یامبه ریتی ته کن بی به لگه یه کی زانستانه و باوه رپی کراو، کاریکی زور ناپه سهند ته کن و جادوو بازن، نهک په یامبه ر.

وشه ی جوان و ناسک بلین:

لیره دا دیسانه وه تاوانیکی تری جووله که روون ده کاته وهو ده فهرمو ی:

﴿ ۱۰۴: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا ﴾ نهی نهوانه ی باوه رتان هیناوه! له کاتی قسه کردن له گهل پیغه مبهردا ﴿ مَهْلِينَ ﴾ (راعنا) بهومانایه که گوايه باش گو ی بیستمان به تا نیمه مه بهستی خؤمانت پی راده گیه نین و توش وهر یگریت، چونکه وشه ی ((راعنا)) هه لهو وشه یه ده چیت که جووله که بو مانای به دکار و خراپ لای خو یان به کاری ده هیئن، چونکه به زمانی عیبری جووله که (راعنو) واته: نهی به دکار و ساویلکه! دیاره مه بهستی نهوان بهو وشه یه گالته و لا قرتیکردنه به په یامبه ر، جا له بهر نهووه که (راعنا) نزیکه له وشه ی (راعنو) وهو، (راعنو) ش له زمانی نهواندا به مانای مرؤفی زور ساویلکه و خراپه، نابی ئیوه (نهی موسلمانان!) به کاری بهینن ﴿ وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا ﴾ وه له باتی بلین (راعنا) بلین (انظرنا)،

چونکہ ئەم وشەییە تەنھا مانای مۆلەت خواستن و چاوەنۆری دەبەخشى، وەك خوا ئەفەرمۆی: (وقولوا انظرنا واسمعوا) بَلِّين: تەماشامان بکەو، ھۆشت پێمانەوہ بێت، ئێوەش گۆیى بەدەنى و تەکانى ببیسن، واتە: ئێوە وەك ئەوان مەبن کە دەلێن: (سمعنا و عصینا) ﴿ وللکافرین عذاب أليم ﴾ بۆئەو بێ باوەرانە سزایەکی ئیش پێگەییەنەر ھەییەو ئامادەییە. (ئیین کەسین) دەلی: لەم ئایەتەدا خۆی گەورە موسلمانان قەدەغە دەکات، کە لە قسەوگووتارو رەفتاردا، خۆ بە کافرانەوہ بشوبھێنن، وە سەبارەت بە فەرموودەى: ((مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)) دەلی: ئەمە ئەوپەر ھەرەشەییە لەو کەسانە کە لە جەژن و قسەوگووتارو جل و بەرگ و بارى کۆمەلایەتیدا، خۆ دەشوبھێنن بە خوانەناس و کافرانەوہ. ئای کاشکا! ئەمرۆ موسلمانان کە مێک ھۆشیار دەبوونەوہو ئەوئەندە بەدواى لاسایی داب و نەریت و مۆدەبازى بێگانە نەدەکەوتن و نەدەچوونە ژێر پەرچەمى ئەم و ئەوى دژ بە دین و ولات و نیشتمانمانەوہ ﴿ ۱۰۵: ما یود الذین کفروا من اهل الکتاب ولا المشرکین أن ینزل علیکم من خیر من ربکم ﴾ خاوەن نامە بێ باوەرەکان، ئەوانەى دینی خۆیان لە دەسداو، ئەوانەش موشریکن و ھاوبەش بۆ خوا دادەنێن، قەت پێیان خۆش نییە لە لایەن پەرورەدگارتانەوہ، ھێچ خێروبیریکتان بۆ بێت، چ جایی ئەوہى پێیان خۆش بێت، قورئانتان بەدیاری و خەلات بۆ بێت ﴿ واللہ یختص برحمته من یشاء ﴾ و خواش مەیلی خۆیەتى، ھەرکەس خۆی حەزبکا رەحمەت و سۆزى خۆی بۆ تابیەت دەکاو دەیکاتە پیغەمبەر ﴿ واللہ ذو الفضل العظیم ﴾ و دیارە خوا خاوەنى فەزلى و بەخششى زۆر گەورەییە.

نەسخ و لەکارخستن لە قورئاندا:

جوولەکەو ھاوئەلدارەکان دەیانگوت: سەیری موحمەد ناکەن چون ئەمرۆ شتیکی ئەلی و، سەبەینى شتیکی تر؟! خۆای گەورە لەو ئەمیاندا فەرمووی: ﴿ ۱۰۶: مانسخ من آية أو نسلها ﴾ ئێمە لەقورئاندا ھەر ئایەتیکی بێسپینەوہو لەکارى بخەین، یان فرامۆشی بکەین و لەبیری ببەینەوہ ﴿ نأت بخیر منها أو مثلها ﴾ ئێمە لەباتى ئەوہ، ئایەتیکی چاکتر و ئاسانتر، یان ھەرۆکۆ ئەو دەخەینە جیبی، تا لەپاشە روژدا ببی بەمایەى پاداشتی گەورە تر و زیاتر، (تەبەرى) بۆ لەکارخستنى ئایەتەکان وگۆڕینیان، چەند نموونەییەك دینیئەوہ:

یەكەم: گۆڕینی قورس بۆئاسان، وەك لابردن و سپینەوہى شەونویژ لەسەر موسلمانان.

دووہم: گۆڕینی ئاسان بۆقورس، وەك گۆڕینی چەند روژی روژوو

—کە لەسەرەتاوہ ھەبوو— بۆ روژووی مانگیکی رەبەق، ئەمە ھەرچەندە قورستەر، بەلام لەرووی پاداشتەوہ گەورەتر و باشترە. سییەم: گۆڕین و سپینەوہى بپاریك بۆ بپاریکی تر وەكو خۆی، وەك گۆڕینی رووگە لە (بیت المقدس) ھەوہ (بۆكەعبە).

خۆای گەورە سەیری بەرژووەندى خەلکی خۆی دەکا، چاك دەزانیت کە ئەمرۆ بپاریك زۆر لەبارو گونجاو، بەلام بۆسەبەینى نەگونجاو، ئەوسا ئەویش بە فەزلى خۆی ئەسپریتەوہ، چونکە: ﴿ ألم تعلم أن الله على كل شىء قدير ﴾ مەگەر نەزانینوہ کە خۆای گەورە بەسەر ھەموو شتیکیدا بەتواناو دەسلەتدارەو ھەرچیش بکات ئەیکات، ئەمرۆ بپاریکە، بۆ سەبەینى، بپاریکی ترہ ﴿ ۱۰۷: ألم تعلم أن الله له ملك السموات والأرض ﴾ ئایا نەتانزانینوہ کە بێ سۆ دەسلەتداریتى ومولکایەتى گشت ئاسمانەکان و زەوى ھەر بۆخوایە؟ ﴿ وما لکم من دون الله من ولى ولا نصير ﴾ و دیارە بێجگە لەخواش، ھێچ یاوەرۆ کۆمەك کاریکتان نییە، بێ بەھاوارو ھاناتانەوہ.

ئەم مەسەلەى (نەسخ) و سپینەوہیە، لەکۆنەوہ بۆتە ھەراو کیشەى ناو زانایان و، کتیب و نووسراوى زۆریان تیدا نووسیوہو، ھەر یەكە بە بارى راو بۆ چوونى خۆیدا رایدەکیشى و، پەسەندى دەکات، ئەگەرچى لەکتیبەکانى خۆماندا دەلی: جەماوہرى زانایان لەسەرئەوہن کە: نەسخ لە(ئەوامیرۆ نەھیددا ھەییە، قورتبى دەلی: (أنکرت طوائف من المنتمين للإسلام المتأخرين جوازہ وھم محجوجون بإجماع السلف على وقوعه فى الشريعة الإسلامية).

پرسیارى بى جى و ناسایست مەكەن:

﴿ ۱۰۸: أم تريدون أن تسئلوا رسولکم كما سئل موسى من قبل ﴾ ئەى یاران وھاوئەلان! مەگەر ئێوەیش ئەتانەوى داواى چەند بەلگەو مۆعجیزەییەکی گەورە لەپەيامبەرەكەتان (موحمەد ﷺ) بکەن سەرەرای ئەو ھەموو بەلگانەى بۆتان ھاتن ھەرۆک لەمەوبەر لەلایەن بەنى ئیسرائیلەوہ داوا لەمووسا کرا! کە چى ئەوانەى لای مووسا ﷺ ھیشتا داواى ئەو ھەموو بەلگانە بۆی ھێنان گوتیان (أرنا الله جهره)! جابۆئەوہ لەوجۆرە خووە ناریکە بیانترسینى خۆای گەورە ئەفەرمۆی: ﴿ ومن يتبدل الکفر بالإيمان ﴾ جاھەرکەسێک کوفر بەئیمان بگۆڕیتەوہو، دین ویاوہرى راستى خۆی، بدا بەبى ئایینى ﴿ فقد ضل سواء السبيل ﴾ بى گومان ئەوہ رێگای راست و دروستى لێوئبووہو، سەر لێشیواوہ، خۆای گەورەلە جیگایەکی تردا دەفەرمۆی: (ياأيها الذین آمنوا لاتسئلوا عن أشياء إن تبد لكم تسؤکم وإن تسئلوا عنها حين ینزل القرآن تبد لکم والله

راستیه که ی نه مه یه که: هرکه سیک به چاک و بیخه وش، خوی به ده ست خواوه دابی و، روی هرله خوابی و، له فرمانه کانی سه ریچی نه کا ﴿وهو محسن﴾ وه له هه مانکاتدا چاکه خوازیش بیټ ﴿فله أجره عند ربه﴾ نه وه پاداشتی لای په روه ردگاری خوی وهرده گری و مسوگهره ﴿ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون﴾ ونه ترس

غفور حلیم)، پیغه مبه ریش ﷺ ده فرموی: ((درونی ماترکتکم...)) (موسلیم). ﴿۱۰۹: و ذکر من أهل الكتاب لو یردّونکم من بعد ایمانکم کفارا حسدا من عند أنفسهم﴾ زوریک له خواوه ننامه کان - له بهرحه سوودی و ناپاکی خویان- پییان خۆشه دوی پرواهینان، کافرتان بکه نه وه ﴿من بعد ماتین لهم الحق﴾ پاش نه وه ی که هق و راستیان به ته وای بۆ روون بوویه وه زانیان که: موحه ممد ﷺ پیغه مبه ری خوابه. (نوسامه ی کوری زهید) نه لی: جاریک پیغه مبه ری سوا ری گویدر یزیک ببوو (عه بدولای کوری ثوبه) یش، ته نزو ته شه ریکی لی دا، پیغه مبه ریش به (سه عدی) گوت: گویت لی بوو چی گوت؟! سه عدیش پیی گوت: بیبه خشه و قسه که ی پشتگوی بخه، پیغه مبه ریش ﷺ - که هه رده م کاری لی بوورده - به خشی، نه و جا هم ثایه ته هات و فرمووی ﴿فاعفوا واصفحوا حتی یأتی الله بأمره﴾ واته ئیوه لییان ببوورن و، چاویوشییان لی بکه ن، تسا فرمان و برپاری خوا به سه رکه و تن و رزگار بوون دیت ﴿ان الله علی کل شیء قدير﴾ به راستی خوا به سه ر هه مووشتیکیدا تواناو ده سه لاتداره. ئینجا یه ک دووهوی سه رکه و تن بۆ موسلمانان باس ده کا و نه فرموی: ﴿۱۱۰: وأقیموا الصلاة وآتوا الزکاة﴾ به رده وام نویژه کانتان به ریک و پیکی بکه ن و که مته رخه بییان تیا مه که ن و، زه کاتیش بده ن به وانه ی پییان ده شی ﴿وما تقدموا لأنفسکم من خیر تجدوه عند الله﴾ وه هه رکاریکی خیر و چاکه، بۆ نه ولتانی پیش بخه ن، پاداشته که یتان لای خوا پی ده گاته وه ون نابیټ، وه ک خوی گه وره له جیگای ترده نه فرموی: (فمن یعمل مثقال ذرة خیراً یره...) وه بۆ خو دورخستنه وه یان له گوناوه نافه رمانی نه فرموی: ﴿ان الله یماتعلون بصیر﴾ به راستی خوا به گشت کار و کرده تان بیبایه و، چاودی ری کردار و کوشتانه.

پرو پاگه نده ی جووله که؟

هه میسان قورثانی پیروژ، پرو پاگه نده یه کی تری جووله که کان باس ده کا و ده فرموی: ﴿۱۱۱: وقالوا لن یدخل الجنة إلا من کان هودا أو نصاری﴾ جووله که گوتیان: هیچ که سی - پیجکه له جووله که - ناچیته به هه شته وه، گا و ره کانیش هه به و جو ره گوتیان: نه سارا و عیسا یی نه بیټ، که سی تر نارواته به هه شته وه! دیاره به رده وام هه ردوولا هه ولیان ددها یه کتر به درو بیخه نه وه، به هه شت بۆ خویان قورخ بکه ن! ﴿تلك أمانیهم﴾ هم قسه و باسانه به هه میشه ثاوات و خه یال پلاویانه ﴿قل هاتوا برهانکم ان کنتم صادقین﴾ توش پییان بلی: ده سا نه گه ر راست بیژن له بۆ جووه کانتاندا، به لکه کانتان بهینن ﴿۱۱۲: بلی من أسلم وجهه لله﴾ به لی..

﴿مَا نَسَخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ﴿۱۱۳﴾ ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾ ﴿۱۱۴﴾ ﴿أَمْ تَزِيدُ مِنْ أَمْرِنَا لَكُمْ كُفْرًا وَلَئِنْ سَأَلْتُمْ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾ ﴿۱۱۵﴾ ﴿وَذَكِّرْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ رَدُّوْكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَفَّارًا حَسْبُكَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مَنْ بَعْدَ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْتُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهَ بِأَمْرٍ مِنْ اللَّهِ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ﴿۱۱۶﴾ ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ نَجِدْهُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنْ اللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ ﴿۱۱۷﴾ ﴿وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرِيًّا تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ﴿۱۱۸﴾ ﴿بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ ﴿۱۱۹﴾

و بیمیکیان ده بیټ له قیامه تدا، نه خه م و خه فته یش ده خو ن بۆ دنیا.

شه ره قسه ی مووسایی و عیسا یی: ده سته یه ک له هه ردوولا، ته نها خویان به راست و دروست ده زانی! جابۆ ده مکوت کردونیان، خوا ده فرموی: ﴿۱۱۳: وقالت اليهود ليست النصراری علی شیء﴾ جووله که ده یانگوت: مه سیحی و گا و ره کان له سه ر هیچ بنه ما و ئانیکی پروا پیکرا و نین و هیچکاره ن ﴿وقالت النصراری ليست اليهود علی شیء﴾ وه گا و ره کانیش ده یان گوت: جووله که ناهه قن و له سه ر هیچ بنه ما و راستیه ک نین ﴿وهم يتلون الكتاب﴾ به مهرجی که هه ردوولا شیان کتیب و نامه ی ئاسمانی ده خویننه وه، جووله که (ته ورات)، نه مانیش (ئینجیل) که هه ردووکیان قسه و باسی راست و باشیان تیایه، که چی له گه ل نه وه یشدا یه کتریان به کافرو بی باوه ر دادنه ﴿کذلک قال الذین لا یعلمون مثل قولهم﴾ خو نه وانه یش که هیچ نه زانن وه ک نه وانه ی که ته نها مادده یان

به لاهو شته، هر وهکو نهوانه دهلین و قسه دهکن و، باوهریان به هیج ثاینیکی ناسمانی نییهو بی پهردهش دهلین: ((الدين أفيون الشعوب / ثاین تریاکی گه لانه!)) ﴿الله يحكم بينهم يوم القيامة فيما كانوا فيه يختلفون﴾ نهوسا سه بارهت بهو ئیختیلاف و مشت و مروه کی شه یانه خوا له روژی قیامه تدا دادگاییان دهکات و،

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتْ النَّصْرَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصْرَى لَيْسَتْ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٢﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسْجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٣﴾ وَاللَّهُ الشَّرِيفُ الْغَرِيبُ فَأَيْنَمَا تُولَّوْا فَثَمَّ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَدِينٌ ﴿١١٥﴾ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَبَهْتُمْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٧﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْئَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿١١٨﴾

برپاری دروست ددات، تا دهکره وی، ئاخو جووله که راسته، یان فه له؟ نهوکاته خویان ده بیننه وه.

داخستنی مزگه وته کان له یادی خوا:

﴿١١٤﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ ﴿دهبی کئ له وکسه سته مکار ترو تاوانبار تر بی، ریگه نه دا له مزگه وته کاندا یادی خوا بکری ﴿وسعی فی خرابها﴾ وبؤ ویرانکردنیشیان، تی بکوشی و، نه هیلی خوا په رستیان تیدا به کری، یان هر بیان پرووخینی، وهک کو مؤنیسته کان، که تنه ها له (سه مه رقه ند) دا چوارده هه زار مزگه وتیان له ناوی پیرۆزی خوا داخست! رۆمانه کانیش دواي (٧٠) سال له بهر زکردنه وهی عیسا ﷺ بؤ ناسمان، چوونه (بیست المقدس) هوهو بهر دیان له سه ره رد نه هیشت، ته نانهت په یکه ره که ی (سوله یمان) یشیان رووخاند! ﴿اولئک ماکان لهم أن یدخلوها إلا خائفین﴾ نهوانه

هر نه ده بوو بشچنه ناو مزگه وته کانه وه، به ترس و بیمه وه نه بیست، واته: له باتی نه وه که نهوان نه مرو ئاوا به مزگه وته کان بکه ن، ده بوو موسلمانان ریسوایان بکه ن و ملیان بی دانه وینن، چ جای نه وه که بتوانن مزگه وته کان بر وخینن؟! بویه پیغه مبه ر ﷺ پاش ئازا کردنی مه ککه، فه رمانی دا که سالی ئاینده نابی کافرو موشریک حه ج بکه ن و بیته مالی خواوه: ﴿ألا لا یحجن بعد العام مشرک، ولا یطوفن بالبيت عریان، ومن کان له أجل فأجله إلی مدته﴾ (فتح الباری). ﴿لهم فی الدنیا خزی ولهم فی الآخرة عذاب عظیم﴾ به شی نهوانه له دونیادا هر ریسوایی و به دناویه، له پاشه روژیشدا تووشی سزایه کی گه وره و گران ده بن.

له نوپژدا روو بکه ره رووگه:

﴿١١٥﴾: والله المشرق والمغرب فأینما تولوا فثم وجه الله ﴿خوره لات و، خورئاوای دونیا، هه ره ی خوا به و، خوی خواوه نیانه، جاکه و ابسو له نوپژه کاندا روو له هه رجیگایه ک بکه ن، رووگه به و خوا له وییه و رووی لی تانه.

له وه ده چی وهک ئیمامی (موسلم) ئه لی ئه م برپاره پيش دیار یکردنی رووگه بووی، له ولا شه وه نه و بوچوونه ی نهوانی پووجه لکرده وه که گویا ته نها له (دیو) و (کنیسه) کاندا خوا په رستی نه کری...! ﴿إن الله واسع عليم﴾ بی گومان زانستی خوا به ربلاو و فراوانه و، له هه موو شتیکیش به ناگایه، خوی چاک ده زانی چو ن نه خشی کاره کانی خوی بکیشی. جاکه و ابوو نه گه ر نهوان مزگه وته کانیان لی داخستن، ئیوه له هه رجیگایه کی تر دا ده توانن نوپژه کانتان بکه ن، چونکه گشت نه ملاو نه ولا کانی زهوی، بؤ ئیوه مزگه وته.

رینماییه کانی نایه تی (١١٤-١١٥):

(١) ده رکردنی خه لکی له مزگه وته کان، تاوانیکی زور گه وره به.

(٢) ده بی مزگه وته کان له کافران بیار یزین و، قبوولیش نه کری بچه نیویه وه، مه گه ر موسلمانان خویان ریگا به دن و رازی بن.

(٣) نوپژی سوننهت به سه ر ولاخه وه - رووت له رووگه وه بی، یا نه - ره وایه.

(٤) نوپژ خوینی فه رز، هه تا ده کری ده بی رووی له رووگه وه بی، مه گه ر کاتی که نه خویش بی و نه توانی رووی تی بکا، وه یان کاتی ترسی هه بی، وه یا جه نگاوه ر

﴿ولا تسأل عن أصحاب الجحیم﴾ وئیتر پاش نه‌وه دهریاره‌ی دۆزه‌خیه‌کان، تۆ به‌رپرسنیت، واته: نه‌وانه‌ی نه‌وجۆره‌ وتانه نه‌درکینن، نه‌هلی دۆزه‌خن و، هیچ کاتیش رزگاریان نابئی لئی.

هه‌تا نه‌چیته سهر دینی مووسایی و عیسانی، لیت رازی نابن:

﴿۱۲۰: ولن ترضی عنک اليهود ولا النصارى﴾ هه‌رگیز نه‌م جووله‌که‌و فه‌لانه له توخۆشیان نایه (ئه‌ی موحه‌ممه‌ ﷺ)! ﴿حتى تتبع ملتهم﴾ هه‌تا په‌یره‌وی له ئایین و به‌رنامه‌یان ده‌که‌یت، واته: هه‌تا نه‌چیته سهر دینی نه‌وان هه‌رگیز به‌ته‌مای ره‌زامه‌ندی نه‌وان مه‌به‌و، باوه‌ریش ناهینن و، له‌پیلان وئاژاوه‌گیرى و فه‌سادو، خراپه‌ کارى کۆتا ناکه‌ن ﴿قل إن هدى الله هو الهدى﴾ ده‌سا ئه‌ی په‌یامبه‌ر ﷺ! پێیان بلئ: بئى‌گومان ریی راست و دروست، هه‌ر نه‌م به‌رنامه‌و ریبازیه‌ی خواپه، واته: هه‌ر قورئان و رینماییه‌کانى نه‌و، راسته‌ رى و رى نیشانده‌ره، نه‌ك ریبازو کویره‌ رینگاکانى تر که‌ئیه‌و هاوکاره‌کانى ئیه‌وی له‌سهره، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ ده‌فه‌رموو: ﴿لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يَقُولُونَ عَلَى الْحَقِّ لَا يَصُرُّهُمْ مِنْ خَلْقِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ﴾ (موسلیم). ﴿ولئن اتبعت أهواءهم﴾ سویند بئى به‌خوا نه‌گه‌ر په‌یره‌وی له هه‌واو ئاره‌زووی نه‌وان بکه‌یت و بچیته سهر کرده‌و ته‌یان ﴿بعدالذی جاءک من العلم﴾ دواى نه‌وه‌که زانست و زانیاریت بۆهاتووو، یه‌قینت هه‌یه که ته‌نها قورئان و دینی (ئیسلام) راست و ره‌واپه ﴿مالک من الله من ولی ولانصیر﴾ ئیتر چاک بزانه که بئى‌شک هیچ سهرپه‌رست و چاودیرۆ کۆمه‌ککاریکت له خواوه‌ بۆنابئ. له‌هه‌موو سهرده‌میکتدا جووله‌که‌و گاور-هه‌رچه‌ند ناوبه‌ناو له‌ناو خویشاندان ناریک‌بوون-به‌لام بۆپیشیل کردنى ئاینى ئیسلام و لاوازکردنى په‌یامه‌که‌ی خوا، یه‌کیان گرتوووه‌ هه‌رله‌ هه‌لدا بوون، دیاره‌ هه‌ر جار هه‌ر به‌شیوازیك خه‌ریک‌بوون، بۆیه‌ خواى گه‌وره‌ به‌م ئایه‌ته‌ باوه‌رداران ئاگادار ده‌کاته‌وه که نه‌وانه نه‌تانخه‌له‌تینن و نه‌چنه سهر ئایینه‌که‌یان و ورپای پیلانه‌کانیان بن ﴿۱۲۱: الذين آتيناهم الكتاب يتلونه حق تلاوته﴾ نه‌وانه‌یان که کتیب و نامه‌مان پیدان -ته‌ورات و ئینجیل- و به‌ راست و دروستیش ده‌وری ده‌که‌نه‌وه‌و ده‌یخوینن و، کارى پئى‌ده‌که‌ن ﴿أولئک يؤمنون به﴾ دیاره‌ نه‌مانه‌یان بساوه‌رى ته‌واویان پئی هه‌یه و، لای خوا په‌سه‌ندن، که‌وابوو ده‌بئ په‌یره‌وی له‌تۆش بکه‌ن، چونکه ته‌وراته ده‌سکاری نه‌کراوه‌که‌یان فره‌مانیان پئى‌ده‌کا که: باوه‌ر به‌و پیغه‌مبه‌ره‌ بیئن له ئاخ‌ر زه‌ماندا دیت، نه‌مانه‌یان راست و ئیماندارن، نه‌ك نه‌وانه‌یان که ته‌وراتیان گۆرى و کاریان پئى‌نه‌کردو له‌تۆش یاخى بوون ﴿ومن یکفر به﴾ هه‌رکه‌سیش

بئى و دوژمن له‌ رووی قیبه‌له‌وه نه‌بئى، یا له‌ ده‌س دوژمن هه‌له‌هاتبئى، یا نه‌زانئى قیبه‌ له‌ کوپه‌یه‌ تا رووی تئ‌بکا.

خوا که‌ی مندائى هه‌یه‌؟:

جووله‌که‌ ده‌یانگوت: (عوزه‌ین) کورى خواپه! (نه‌سارا)یش ده‌یانگوت: عیسا! هاوبه‌شدانه‌رانیش: فره‌شته‌یان به‌ کچی خوا داده‌نا..!! بۆیه خوا فره‌مسووی: ﴿۱۱۶: وقالوا اتخذ الله ولدا﴾ هه‌رسئ لایه‌نه‌که ده‌یانگوت: خوا مندائى بۆخوى راگرتوووه ﴿سبحانه﴾ خوا له‌وشتانه‌ پاک و خاوین و بیخه‌وشه، ئاخ‌ر چۆن نه‌گونجئى مندائى ببئى؟! ﴿بل له مافى السموات والأرض﴾ نه‌خیز، به‌لکو هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌ویداپه‌ به‌ عوزیر و عیساو فره‌شته‌ یشه‌وه-هه‌موو مولکى خوان ﴿کل له قانتون﴾ وه‌ هه‌ر هه‌مووشیان ملکه‌چى فره‌مان و ئیراده‌و ویستى نه‌ون جا ئیتر بۆچى پئویستى به‌وانه‌یه‌؟ ﴿۱۱۷: بديع السموات والأرض﴾ به‌دییه‌نه‌رى ئاسمانه‌کان و زه‌ویه ﴿وإذا قضى أمرا فإنما يقول له كن فيكون﴾ هه‌ر که‌ویستیشى فره‌مان و برپارى بدا، ته‌نها نه‌فه‌رموئ: ببه، نه‌ویش ده‌ست به‌جئ ده‌بئ.

له‌پیشه‌وه‌نه‌وانه‌ی ده‌مکوت‌کرد که‌ ددانیان به‌ تاك وته‌نیایی خوادا نه‌دنا، ئیستاش روو له‌وانه ده‌کا که له‌باره‌ی په‌یامبه‌رئى په‌یامبه‌ره‌وه مملانئى ده‌که‌ن: ﴿۱۱۸: وقال الذين لا يعلمون﴾ نه‌وانه‌ی وا بئى‌ئاگا و هیچ نه‌زانبوون-نامه‌یان نه‌بوو، په‌یره‌وی هیچ په‌یامبه‌ریکیشیان نه‌ئه‌کرد-ده‌یانگوت: ﴿لولا یکلمنا الله﴾ باشه! بۆچى خوا رو به‌روو قسه‌مان له‌گه‌ل ناکاو پیمان نالیت که‌تۆ په‌یامبه‌ریت؟! ﴿أو تأتينا آية﴾ یان بۆ پشتگیری تۆ، به‌لگه‌و مۆعجیزه‌یه‌که‌مان بۆنایه‌؟! ﴿کذلک قال الذين من قبلهم مثل قولهم﴾ خو نه‌وانه‌یش به‌رله‌وان بوون، هه‌ره‌مان قسه‌یان ده‌کرد ﴿تشابهت قلوبهم﴾ له‌ ئینکاری و مملانئى و دوان له‌ شانئى قورئان و په‌یامبه‌ردا، دلپان چوونییه‌که‌ و له‌یه‌ک ده‌جئ.

به‌ئى له‌هه‌موو سه‌ده‌یه‌که‌دا کۆمه‌له‌ خه‌لکیکی گه‌وج و گیل، سه‌رى ژه‌راویان ده‌بزوینن و، زۆر بئى‌شه‌رمانه‌ نه‌و جوړه قسانه ده‌که‌ن! ﴿قدینا الآيات لقوم یوقنون﴾ خو به‌راستى ئیمه به‌لگه‌و مۆعجیزه‌کانى خۆمانمان روونکردوه‌و که‌لکى ده‌بئ بۆ خه‌لکیکی یه‌قیندار، دیاره‌ نه‌وانه چونکه دلپان نه‌خۆشه‌و، به‌گومان و دوودلن، به‌هیچ به‌لگه‌یه‌ک قایه‌ل‌نابن و به‌هه‌ره‌ وه‌رناگرن ﴿۱۱۹: إنا أرسلناک بالحق بشیرا ونذیرا﴾ ئیمه تۆمان به‌راست و ره‌وان نارد ئه‌ی موحه‌ممه‌! ﷺ که: مژده به‌ خه‌لکانى ئیماندارو ئاکارچاک بده‌یت، مه‌ردمى کافرو بئى‌باوه‌ریش له‌قارى خوا بترسیئیت

کافرو بنی بساوه بنی پیتی ﴿ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴾ نه وانه زیانمند دهن و، ده چنه ریزی زبان لیکه وتوانه وه ﴿ ۱۲۲: یابنی اسرائیل اذکروا نعمتی الّتی أنعمت علیکم ﴾ نهی کوپان ونه وهی به عقوب! یادی نه وگشت نیعمت و به خششانم بکه نه وه رستم به سه رتاندا ﴿ وَأُنی فضلکم علی العالمین ﴾ و له بیریشان بیت

وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَبِيعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنَّ آتِیَّتَ آهَآءَهُمْ بَعْدَ الَّذِی جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِیٍّ وَلَا نَصِیرٍ ﴿۱۲۳﴾ الَّذِیْنَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَتَّىٰ تَلَآوْتَهُ ۖ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۖ وَمِنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿۱۲۴﴾ يَتَّبِعِ إِسْرَآءِيلُ مَا أَذْكُرُوا ۖ وَنُفِیَ إِلَیَّ أَنْعَمْتُ عَلَیْكَ ۖ وَأَنِّ فَضَّلْتُكَ ۖ كَرَّمَ عَلَى الْمَلَائِكِیْنَ ﴿۱۲۵﴾ وَاتَّقُوا یَوْمَآ لَا تَجْزِی نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا یُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَعَةٌ ۖ وَلَا هُمْ یُنصَرُونَ ﴿۱۲۶﴾ وَإِذْ ابْتَلَا إِبْرَہِیْمَ رَبُّهُ بِكَلِمَتٍ فَأَتَتْهُنَّ قَالَ إِنِّی جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۖ قَالَ وَمِنْ ذَرِیَّتِی قَالَ لَا یَنَالُ عَهْدِی الظَّالِمِیْنَ ﴿۱۲۷﴾ وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَیْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَہِیْمَ مُصَلًّی ۖ وَعَہَدْنَا إِلَىٰ إِبْرَہِیْمَ وَإِسْمَعیلَ أَن طَهِّرَا بَیْتِی لِلطَّآئِفِیْنَ وَالْمُحْکِمِیْنَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿۱۲۸﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَہِیْمُ رَبِّ اجْعَلْ هَٰذَا بَلَدًا ۖ إِنَّمَا وَارَدُكُمُ آهَلُهُ مِنَ الثَّمَرِیِّ مِنْ أَمْنٍ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْآخِرُ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمِیغُهُ قَلِیلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ ۖ وَنُفِیَ الْمَصِیْرِ ﴿۱۲۹﴾

که: فه زل و ریزمدان به سه ر ته وای خه لکی جیهانی خوتاندا ﴿ ۱۲۳: واتقوا یوما لاتجزی نفس عن نفس شیئا ﴾ وه له و روژه خو بیاریزن که: روژی نه فسی نه فسیه و هرکه س بوخویتی ﴿ ولا یقبل منها عدل ﴾ و هیچ بارمه و بریتیه کیش له باتی هیچ که سیك وهرناگیرد ی ﴿ ولا تنفعها شفاعة ﴾ وه هیچ تکاو پارانه ویه کیش به هانای که س نایه و سوودی نابیت نه گهر به بنی بساوه مردبی ﴿ ولا هم ینصرون ﴾ وه له هیچ لایه کیشه وه یارمه تی نادرین و کومه ک ناکرین.

نبیراهیم و نیمامهت:

جا دوی باسکردنی میژوویه کی دیرینی هوژی جووله که ولا ساریبان، واته: نه وانه کی نهامه یان بو هات و نافرمانی خویانکرد! دیته سه رباسی نمونه یه کی پرشنگذاری گوپرایه لانی فرمانی خوا، وه که نه فرموی: ﴿ ۱۲۴: واذ ابتلی ابراهیم ربّه بکلمات فاتمه ن ﴾

نه وکاته وه بیرینه وه، خوی په روه ردگار، نبیراهیمی به چهند وشه کاروکرده و فرمان (لا اله الا الله، قوربانی کردن به نبیسماعیلی کوری) تاقیکرده وه، ئینجا نه ویش زور به چاکی وجوامیرانه گشت فرمانه کانی جیبه جی کرد و نه نجامیدان، وه که له جیگاهیه کی ترده فرموی: (و ابراهیم الذی وفی) (۳۷/۵۳). ﴿ قال إنی جاعلک للناس إماما ﴾ نه و سا که نبیراهیم له هم موو تاقیکردنه وه کاندا ده رچوو، خوی گه وره پیی فرموو: به راستی له پاداشی گوپرایه لی وجیبه جی کردنی فرمانه کاندا، پرپارمدا بته که مه پیشه و او رابه ری خه لکی دنیا ﴿ قال ومن ذریتی ﴾ نبیراهیمیش گوتی: حز ده که م وه چه و زار و له کانیشم به هر مه ندبن و ببنه رابه ری خه لکی ﴿ قال لا ینال عہدی الظالمین ﴾ خوا فرموی: په یم و په یمانی من (په یمابه ریتی و پیشه وایه تی) هرگیز به خه لکانی بنی باوه ر و سنو و به زین نادری. ئینجا زانا کانیشتان ده لین: (الظالم: لا یصلح أن یكون خلیفة ولا حاکما ولا مفتیا ولا شاهدا ولا راویا) واته: مروفی سته مکار و ناهه قیکار، بوخه لیفه یی و، بودا وهریی و، بوموفتیی، بوشایه دو، بوگیرانه وهی هه و ال و فرموده ده س نادات، به کورتی: پیای کافرو سته مکار-له ته رازووی ئیسلامدا- به که لکی هیچ ئیش و کاریکی ثابینی و کومه لایه تی موسلمانان نایه ت.

رینماییه کانی نایه تی (۱۲۴):

(۱) به پیشه و بوون و وهرگرتنی (نیمامهت) به هو ی باوه ری ساف و به قین و خوږاگری له سه ر نه هلی هیادیات نه بی، وه ده س نایه، نایه تی: (وجعلنا منهم أئمة یهدون بأمرنا لما صبروا وکانوا بأیاتنا یوقنون) (۲۴/۲۴) گه وره ترین به لگه یه بو نه و هه حقیقه ته.

(۲) (ولایة العهد) واته: دیاریکردنی جینشین و خه لیفه له لایه ن پیشه و او وه بو خو ی هه رله ژیان ی خویدا له دینی ئیسلامدا ریگه دراوه و ره وایه، به مه رجیک نه و (وه لی عهده) ه خاوه ن باوه ر و زانیار و کوشر و دادا گه رو خوږاگری.

(۳) هه ستان به نه نجامه گه یاندنی داوا شه ر عیه کان، شیایو به مروف ده دات بو پیشه وایه تی. سه بارت به خه لافه ت هه ر له چه رخی هاوه لانه وه سی بوچوون هه بووه: یه که م: له ئال و به یت بیت. دووم: له قوره یش. سییه م: له ناو تویره کانی جه ماوه ردا کی شیاهه؟ له راو بوچوونه کانی پیشه و (عومه ر) یشه وه رای سییه م له په سه ند ده چیت، به لام بو نه وه ریز له هه رسی بوچوونه که بگیرد ی، هه لئار دنیکی پاک و شه رعی له ناو هه رسی تاقمه که دا بکریت باشه.

تیبینی: ناوی ئیبراهیم ﷺ: له (۲۵) سووردهتی قورئاندا (۶۹) جار هاتوووه.

مه زنی و گهوهیهی که عبه:

﴿ ۱۲۵ ﴾: وإذ جعلنا البيت مثابة للناس وأمنا ﴿ ١٢٥ ﴾ مه شت وهیبریئ که: که عبه مان کرده په ناگاو مه لبه ندی ئەمن وئاسایش وهیمنی وکۆبوونه وه بۆگشت خه لکانی دنیا، به شیوهیه که ئه ر له مالی که عبه دا بکۆر ببینرایه، که س وکاری کۆژراوه که بۆیان نه بوو دهستی بۆ بهرن! (بوخاری) دهلی: (عومهری کۆری خه تتاب) -خوالیی رازی بی- به په یامبهری گوت: خۆزگه جی وه ستانه که ی ئیبراهیمت ده کرده نوێزگه، ئینجا خوا ئەم ئایه ته ی ناردو فرمووی: ﴿ واتخذوا من مقام إبراهيم مصلی ﴾ جی ومه قامه که ی ئیبراهیم بکه نه نوێزگه ی خۆتان، واته: له لای ئەوه بهرده دا له کاتی دروستکردنی که عبه دا، ئیبراهیم دهیخسته ژیری، نوێزو تاعهت بکه ن ﴿ وعهدنا إلی ابراهيم وإسماعیل ﴾ ئینجا (ئیبراهیم وئیسماعیل) مان راسپاردن ﴿ أن طهرا بیتي للطائفین والعاکفین والركع السجود ﴾ که ماله که م -که عبه- بۆئه وانه ی ته وافی ئەکه ن وه به ده وریا دین وده چن، و بۆئه وانه ش ئیعتیکافی تیداده که ن وله وی ده میننه وه، و بۆ کر نووشبه ران و سوژده به ران له بت وبتپهرستی پاک بکه نه وه. تیبینی:

وشه ی (ئیسماعیل) له قورئاندا (۱۲) جار هاتوووه.

مالی خوا پاک رابگرن:

﴿ ۱۲۶ ﴾: وإذ قال إبراهيم رب اجعل هذا بلدا آمنا ﴿ ١٢٦ ﴾ وه ده مه ش وه بیبریئنه که ئیبراهیم دوعای کردو وتی: پهروه ردگار که م ئەم جیگایه واته: -که عبه- به شاریکی بیوه ی وهیمن وئاسایش رابگره ﴿ وارزق أهله من الثمرات من آمن منهم بالله واليوم الآخر ﴾ رزق ورۆزی و میوه و (خواردمه نی) یان بی بیه خشه، به تاییه تی ئەوانه یان باوه ریان به خواو به رۆزی دواپی هیه ﴿ قال ومن كفر فأمتعه قليلا ﴾ خواش فرمووی: دوعاکه ت گیرا ئەکه م و، مروفه بی باوه رکانیش، سه رده میکی که م، ده ژینم وخووشی وهرده گرن و، له نازو نیعمه تی ئەم دونیایه راده بوین. (قورتوبی) دهلی: وهرگرتنی رزق ورۆزی و بۆیوی له سه ران و ده سه لانداران ی سه رده م، سی حاله تی هیه: یه که م: ئه ر دارایی و ده سه که وته کانی ده ولت له سه ر بنه مای شه ریعه تی ئیسلام بیئت، دیاره هه لال و ره وایه، چونکه هاوه لال و پاشینانی ئەوان، له ده ستی (هه ججاج) بۆیویان وهر ده گرت. دووه م: ئەگه ر له هه لال و هه رام تیکه ل بوو-

وه که ئەمه رۆ-ئهو ئه ر بگونی وهر نه گیردری، ئەگینا بۆ خه لکانی ئاتاج ومۆتاج قهیدی نییه. سییه م: خو ئه ر دارایی ده ولت، به ئاشکرا هه رام ونا ره وابه و، بی سو له حاله تی ئاوا دا وهرگرتنی نا ره واو نادرسته. ﴿ ثم اضطره إلى عذاب النار وبئس المصير ﴾ پاشان به ره و سزای به تینی ئاگر ده بیچچمه وه، ئای چ خراپ وشوو مه جیگا و چاره ی وا! ئیبراهیم ﷺ نازو نیعمه ته کانی دونیاشی هه ره که پێشه وایه تی و ئیمامه ت ته ماشا کرد، بۆیه ته نها بۆ باوه رداره کانی داوا کرد. (ئالووسی) ده لیئت: له سه رده مه دا میوه ی به هاره و هاوینه و پاییزه له وشاره دا کۆده بوویه وه.

دروستکردنی که عبه:

﴿ ۱۲۷ ﴾: وإذ يرفع إبراهيم القواعد من البيت وإسماعیل ﴿ ١٢٧ ﴾ وه ده مه بخه وه یادی گه له که ت که: (ئیبراهیم وئیسماعیل) پایه و بناغه ی که عبه یان داده پرشت و به رزیان ده کرده وه، به ده م ئەوه شه وه زیکریان ده کردو ده یانگوت: ﴿ ربنا تقبل منا إنک أنت السميع العليم ﴾ پهروه ردگاری ئیئه! ئەم خزمه ت و کاره یه مان لی وه رگره، به راستی هه ر ئەتوی زۆر ژنه و بۆ پارانه وه لاله مان، هه رخویشته فره زانو، ئاگاداری گشت نیازو مه به سه ته کانه ی. به لی مروفی باوه ردار ده بی هه میشه له ئەنجامدانی ئاکاری چاکه و خیردابی و، هه رده م له خواش داوا بکا بۆ وهرگرتنی، وه که ئایه تی: (والذین یؤتون ما آتوا وقلوبهم وجله...) (۶۰/۲۳) راستی ئەم مه به سه ته یه دوویات ده کاته وه ﴿ ۱۲۸ ﴾: ربنا واجعلنا مسلمین لک ﴿ ١٢٨ ﴾ وه پهروه ردگارمان! وابکه که هه ردوو که مان له ته وای ئیش وکاره کاندای هه ر ملکه چ و به رفهرمانی تو بین، تا بتوانین هیچ شتی که نه که یه شه ریک و هاو به شت ﴿ ومن ذریتنا أمة مسلمة لک ﴾ وه له ناو مندال و نه وه کانی شه ماندا ئوممه ت و گه ل و کۆمه لیک رابیئنه که: ئەوانیش ملکه چ و دل سوژبن و، ته نها روو له تو بکه ن ﴿ وأرنا مناسکنا ﴾ وه رۆو ره سمی هه جی ئەو شوینه پیرۆزه شه مان نیشان بده، تابزانی چۆن به ریک و ته وای وبتپهرستین و هه جت بۆ بکه ین ﴿ وتب علینا إنک أنت التواب الرحیم ﴾ و یارمه تیمان بده بۆ گه رانه وه بۆلای خو ت و، ته و به مان لی وه رگره، چونکه به راستی ته نها هه ر ئەتوی ته و به وهرگرو دلا و له گه ل به نده کانتدا.

ئیبراهیم داوای ناردنی په یامبه ر ده که:

﴿ ۱۲۹ ﴾: ربنا وابعث فیهم رسولا منهم ﴿ ١٢٩ ﴾ پهروه ردگارمان! هه ر له زار و له وه نه وه کانیاندا (نه وه کانی ئیبراهیم خوی) په یامبه ریک بۆ ئەوه که لکی (هه ره م) به به ری بکه ﴿ یتلوا علیهم آیاتک ﴾ تا

ئایەکانی تۆیان بە سەرا بخوینى ﴿ و يعلمهم الكتاب والحكمة ﴾
 وفیری بەرنامەكەى تۆیان بكات؛ (قورئان و سوننەت) یان ئاشناو
 شارەزا بكە ﴿ ویزكهم ﴾ و نەفسیان لە هەموو كاریكى خراب
 و ناپەسەند پاك راگرى و، هەرخەرىكى تۆناسین بن ﴿ إنك
 أنت العزيز الحكيم ﴾ بە راستى تەنها هەر ئەتۆ خواپەكەى زال و

رەبە أسلم ﴿ ئەو دەمە كە پەرورەدگارى هەلبژاردو پێى فرموو:
 دەبێى ملكەچى برپارو فەرمانى من بى و، خو تەسلىمى ئیمە
 بكەیت، ئەوجا ئەویش ﴿ قال أسلمت لرب العالمين ﴾ گوتى: وا
 خۆم تەسلىم و ملكەچى فەرمانەكانى پەرورەدگارى جیهان كردو،
 تەنیا روو لەو دەكەم.

ئىبراهیم و یەعقوب كۆرەكانیان رادەسپێرن بەم ئیسلامە:

﴿ ۱۳۲: ووصى بها إبراهيم بنيه ويعقوب ﴾ ئىبراهیم و یەعقوب،
 ئەو ئایینەیان بە كۆرەكانیان وەسیەت كردو راسپارد: ﴿ يابنى
 إن الله اصطفى لكم الدين ﴾ گوتیان: رۆلەكانم...! بێ گومان بن
 كە خوا ئەم ئایینى یەكتاپەرستىەى هەلبژاردووە بۆتان ﴿ فلا
 تموتن إلا وأنتم مسلمون ﴾ دەسا ئیوێش هەول بەدەن كە تەنیاو
 تەنیا بە موسلمانىتى بمرن، واتە: تەنها ساتىك لەم دینە كلا نەبن
 و دوور نەكە و نەوێ لێى.

پێنمايەكانى ئایەتى (۱۳۰-۱۳۲):

(۱) نەزان و گێلە پیاو نەبێى، كى روو لە ئیسلام
 وەردەگيرى؟.

(۲) ئایینى ئیسلام، ئایینى هەموو پێغەمبەرە، ئەگەرچى
 شیوێ شىوازی كارىشیان جیا بووبى، دیارە بێجگە لەویش،
 هەموو دین و بیروو بیروكەيەك، داھێنراو باتلە.

(۳) سوننەتە هەموو كەسیك "بە تايبەتى نەخۆش" پەیمان
 لە منداڵ و كەس و كاری خوێ وەرگرى كە: تامردن دەس
 لە ئیسلام بەر نەدەن و، لا دین نەبن.

تێبینى: یەعقوب (۱۶) جارناوى لە قورئاندا ھاتوو.

جوولەكە ئەیانوت: یەعقوب فەرمانى بە كۆرەكانى كردوو كە دەبێ
 ھەر لە سەر ئایینى جوولەكە بن، بۆیە خوا ئەو قەسە دەداتە دواو
 دەفرەموى: ﴿ ۱۳۳: أم كنتم شهداء إذ حضر يعقوب الموت ﴾
 ئاخۆ لە سەر مەرگى یەعقوبدا، ئیوێ ئامادە بوون تابزانن لە و كاتەدا
 چى گوت بە كۆرەكانى؟ ﴿ إذ قال لبنيه ما تعبدون من بعدي ﴾ بە
 تايبەتى ئەو كاتە كە پێى گوتن: كۆرەكانم! دواى مردنى من چى
 دەپەرستن؟ ﴿ قالوا نعبد إلهك وإله آبائك إبراهيم وإسماعيل
 وإسحاق إلهها واحدا ﴾ هەموو گوتیان: ئیمەش ھەرخواكەى تۆو،
 خواكەى باوو باپیرانى تۆ (ئىبراهیم و ئىسماعیل و ئىسحاق)، بە تاك
 و تەنیاى دەپەرستین و، ھىچ شتێ ناكەینە شەرىك و ھاوبەشى
 ﴿ ونحن له مسلمون ﴾ و ھەموو شمان تەنھا بۆ ئەو تەسلىم و ملكەچ

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ
 مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٢﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ
 لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرَنَا مَوَاسِكَاتٍ وَبِئْسَ
 إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٣٣﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا
 مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
 وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٣٤﴾ وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ
 مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا
 وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٥﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ
 قَالَ أَسْلَمْتُ لربِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣٦﴾ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ
 وَيَعْقُوبَ يَبْنِي إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا
 وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٧﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ
 الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ
 إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا
 وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٨﴾ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا
 مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾

دەسەلاتدارو كار جوان و جوانكاريت. بەلێ.. دۆعاو نزاكەى ئىبراهیم
 گیرابوو و خواى میهرەبان پێغەمبەرىكى شەریف و دلۆزۆو رەوشت
 بەرز وەكو (پێغەمبەرمان موخەمەد) ی بۆ ناردن.

مەگەر گەوج لە دینی ئىبراهیم لابدا:

دواى ئەو كە باسى راستى و شیاوى دین و ئایینەكەى ئىبراهیمی
 كرد، ئەوسا دێتە سەر لۆمە كردن و سەركۆنەى ئەوانەى پشتی
 لێدەكەن، وەك دەفرەموى: ﴿ ۱۳۰: ومن يرغب عن ملة إبراهيم
 إلا من سفه نفسه ﴾ كى ھەيە بەدەر لەو كەسە خوێ گیل و گەوج
 بكا، ئایینى ئىبراهیم بنێتە لاو و لا بدا لێى، دەست بەداتە بت
 پەرستى؟ ﴿ ولقد اصطفيناك فى الدنيا ﴾ سویدبێى بە خوا، ئیمە
 لەم دونیا بە ئىبراهیممان ھەلبژاردوو، پایەى پەيامبەرتى و
 پێشەوا یەتیمان پێ بەخشى ﴿ وإنه فى الآخرة لمن الصالحين ﴾ و
 لەدوا روژیشدا و لەریزى چاكان و سالحاندا ﴿ ۱۳۱: إذ قال له

دہین، له جیگایه کی ترده ده فہرموی: (وله أسلم من فی السموات والأرض طوعا وکرها وإلیہ یرجعون)، یان ده فہرموی: (وما أرسلنا من قبلك من رسول إلا نوحی إلیہ أنه لا إله إلا أنا فاعبدون) پیغہ مہریش ده فہرموی: ((نحن معشر الأنبياء أولادُ عَلَاتٍ، دیننا واحد)) واتہ: ئیمہ ی پیغہ مہرہان، گشت وکو کوری بابیکین، تہنیا دایکمان جیایہ، مہہست تہوہیہ کہ ہموو لہ بنہرہ تدا ئیش وکارمان یہ کہ، مہگہر لہ ہیندی لق وپویدا فہرق وسوونیک ہبی ﴿۱۳۴﴾: تلک اُمۃ قد خلت ﴿۱﴾ بلٰی تہمانہ - ئیبراہیم وکورہ کانی تہو - ئوممت وگہ لیک بوون کہ تیہرہ یان کردو رویشتن ﴿۲﴾ لہا ما کسبت ولکم ما کسبت ﴿۳﴾ ہرشتیکیان کردبی چاک، یان خراب ہر بوخویانہ، تہوہش ئیوہ کردوتانہ ہر بوخوتان تہبی ﴿۴﴾ ولا تسألون عما کانوا یعملون ﴿۵﴾ و لہ دواروژیشدا پرسیری کارو کردوہوی تہوانتان لی ناکریت.

یاسای خوا وایہ کہ ہیچ کہ سیک بہ کردارو رہفتاری کہ سیکی تر گرفتار نہ بیو، ہرشتیکیشی کرد، ہر بوخوی بی، پیشہوا غہزالی (رہحمۃ تہی خوا ی لی بیست) دہ لیت: ہہ کہ باوکیکی برسی بہ نانخواردنی کورہ کی تیروبو، وہ یان بہ ناوخواردنی تہو تیروابوو، تہودہمہش کوری تاوانبار بہووی باوکیوہ وہ رزگار دہبی. ﴿۱۳۵﴾ وقالوا کونوا ہودا أو نصاری تهتدوا ﴿۱﴾ خاوہ نامہکان بہ موسلمانہ کانیان دہگوت: وہرن بینہ جوولہ کہ، یا فہلہ، تہوسا دہکونہ سہر ربی راست! جابو راستکردنہوی تہو بوچوونہ ہلہ یان، خوا فہرموی: ﴿۲﴾ قل بل ملة إبراہیم حنیفا وماکان من المشرکین ﴿۳﴾ تہی موحمہد! ﴿۴﴾ پیان بلٰی: نہخیر، یہ ہودویہ و نہسرائیہ تہی ومان ناوی، بہ لکو ئیمہ ہرلہ ئایینی پاک و بیخہوشی (ئیبراہیم) پہرہوی دہکین، چونکہ تہو لہ ہموو بہرنامہ یہ کی لارو خچ لایداوہو، ہرگیزیش لہاوبہ شدانہران نہبوو.

موسلمان باوہری بہ گشت کتب و پیغہ مہرہک ہہیہ:

﴿۱۳۶﴾: قولوا آمنا بالله وما أنزل إلینا ﴿۱﴾ تہی برواداران! بلین: ئیمہ باوہرمان بہ خواو بہو (قورٹان) بہ بومان دابہ زیوہ ہہیہ ﴿۲﴾ وما أنزل إلی إبرہیم وإسماعیل وإسحاق و یعقوب والأسباط ﴿۳﴾ وہ بہو بہرنامہ یہ کہ بو (ئیبراہیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یہعقوب و نہوہ کانیان) نیردراوہ ﴿۴﴾ وما أوتی موسی وعیسی ﴿۵﴾ و بہو کتبہش بہ مووسا بہ عیسا دراوہ ﴿۶﴾ وما أوتی النبیون من ربہم ﴿۷﴾ و بہو یہامہش بہ ہموو پہیامہرانی تر دراوہ لہ لایہن پہرہردگار یانہوہ ﴿۸﴾ لا نفرق بین أحد منهم ﴿۹﴾ ہیچ فہرق وجیاوازیہ کیش، ناخہینہ نیوان ہیچ

وَقَالُوا اكُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۳۶﴾ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿۱۳۷﴾ فَإِنَّمَا آمَنُوا بِمِلَّةِ مَا آمَنَ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۱۳۸﴾ صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿۱۳۹﴾ قُلْ أَتُحِبُّونَنِي فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿۱۴۰﴾ أَمْ نَقُولُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَبَ شَهَادَةً عِنْدَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِفَعِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۱۴۱﴾ تِلْكَ أُمۃٌ فَدَخَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُنْهَوْنَ عَنْهَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۴۲﴾

و سواسیشی دہکین ﴿۱۳۷﴾: فأن آمنوا بمثل ما آمنتم به فقد اهتدوا ﴿۱﴾ جا تہر تہوخواوہ نامانہو، خہ لکانی تر، وکو ئیوہ باوہریان ہیئا، مانای وایہ کہ بہ راست وروان کہ وتونہ تہ سہر ربی راست و رینما بوون ﴿۲﴾ وإن تولوا فإنما هم فی شقاق ﴿۳﴾ خوئہر لہق پشتیان ہلکردو باوہریان نہ ہیئا، دیارہ کہ لہق وراستی لایاندوہو لہ دزایہ تہ دان ﴿۴﴾ فسيفيكهم الله وهو السميع العليم ﴿۵﴾ تہوسا توش تہی موحمہد! ﴿۶﴾ ہر خوات بہ سہ و، لہنازارو بیزاریان دہتپاریزی و زالت دہکات بہ سہر یاندا، وزویش بیسہرو فرہزانہ، واتہ: بہ ہموو سہریو چرہ یہ کیان ناگادارہ ﴿۱۳۸﴾: صبغة الله ﴿۱﴾ تہم ئایین و بہرنامہ ی خواہ، کہ ئیستا توی لہ سہرہ، رہنگ و نہخشہ یہ کہ، خوا ی لہ کارزان بہ دہستووری خوی دایرشتوہ ﴿۲﴾ ومن أحسن من الله صبغة ﴿۳﴾ دہبی کی لہ خوا جوانتر رہنگ و نہخشہ بریژی؟ ﴿۴﴾ ونحن له عابدون ﴿۵﴾ وئیمہش گشتمان تہنہا تہو دہپرستین و تہسلیمی تہودہ بین ﴿۱۳۹﴾: قل أتُحِبُّونَنِي فِي

گۆرینی ڕووکەو حیکمەتە کە:

پەيامبەر ﷺ تا لەمە کەدا بوو، لە نوێژەکاندا —وەکو پەيامبەرانی (بەنئیسرائیل)— ڕوی دەکردە (بەیتولەقدیس) ئەگەرچی لەدایشەووە حەزی دەکرد خوا مۆلتی بدا ڕووبکاتە کەعبە ی پیرۆز، بۆیە تا ئەو ڕۆژە ڕووکە گۆرا، بە جوړی نوێژەکانی دەکرد، سوچیکێ (سەخەر) و (کەعبە) یشی دەگرتەو، جا کە هاتە (مەدینە) ش شانزە مانگ هەر بەو حالەتەو مایەو، بۆی نەگونجا و مۆلت نەدرا ڕوو بکاتە کەعبە، بۆیە هەموو جاری لەخوا دەپارایەو، تا بەلکو وەکو (ئیبیراهیم) ﷺ مۆلتی بداو ڕوو بکاتە کەعبە، ئەوسا بۆ وەلامی ئەم مەبەستە —هە (سیوتی) و (ئیبین کەسیر) دەلێن— نایەتی: (قد نرى قلب وجهك...) هاتە خوارو.

ئینجا باسی هەندێ کەس دەکا کە بێ بیرکردنەو، لە حیکمەت و ئەنجامی ئەم ئالوگۆریە: تانەو تەشەر و تەنز لە زاریانەو دەردەچێ و، رەخنە دەگرن، بۆیە دەفرموی: ﴿ ١٤٢: سيقول السفهاء من الناس ﴾ بێ گومان خەلکە دەم بە تال و گێل و نەزانەکان— لەجوولەکەو کافرەکانی مەککەو موناqqەکانی مەدینە— رەخنە دەگرن و دەلێن: ﴿ ما ولاهم عن قبلتهم التي كانوا عليها ﴾ باشە! دەبێ چ شتێ وای لیکردبن کە: واز لەو ڕووکە یە بێنن، جارێ لەسەری بوون و گشت جاری ڕوویان تێدەکرد، واتە: (بەیتولمە قدیس) کە ڕووکە ی پێغەمبەرانی پێشووە؟ ﴿ قل لله المشرق والمغرب ﴾ لە وەلامیاندا بلی: ئە ی موحمەد ﷺ! سەرچەمی خۆرەلآت و خۆرئاوا، بگرە هەموولایەکی جیهان، هەری خوا یە و ئەوخواوەنییەتی و، ئارەزووی خۆشیەتی کوی دەکاتە قیبلە، جاری (بەیتولمە قدیس)، جارێکیش، کەعبە، چونکە دەسەلاتداری بێ سنوورە ﴿ یهدی من یشاء إلى صراط مستقیم ﴾ مەیلی لە هەرکەسێک هەبێ، رێنمایی دەکات بۆ رێی راست و، گرنگیش گۆڕپاریەلی و دامەزراندنی دلەکانە لەسەر ئەو ی کەخوا بۆیانی دیاری دەکات، کەوابوو دەبێ تەسلیمی فرمان و بربارەکانی بین ﴿ ١٤٣: وكذلك جعلناکم أمة وسطا ﴾ هەرچۆنی بۆ نایینی پیرۆزی ئیسلام، رێنماییمان کردن، هەرئاواش لە تەواوی ئیش و کاردا، کردومانن بە ئوممەت و گەلێکی میانەرەو، واتە: ئێو ئە ی موسلمانان! نە وەکو (نەسار) زێدە رەون، ئەو کە جوولەکەش کەمتەرخەمن، کەوابوو ئێو ئوممەتێکی خێرخوا و هەلێژدراون ﴿ لتكونوا شهداء علی الناس ﴾ تا لەسەر ئەو خەلکە ببنە شایەت کە: بەلی.. پەيامبەر ﷺ پەيامە کە ی خوا ی گەورە ی بە راست و رەوان گەیاندا ﴿ ویكون الرسول علیکم شهيدا ﴾ و پەيامبەریش بەسەر

الله ﷻ ئە ی موحمەد ﷺ! پێیان بلی: ئایا بۆ ئێو رەوا یە لەبارە ی دین و نایینی خواوە، ململانێ و دەمەقالی لە گەل من بکەن، لە گەل ئەو یەشدا خۆتان بە کۆر و خۆشەویستی ئەو ئەزانن؟! ﴿ وهو ربنا وربکم ﴾ و پەرورەدگاری ئێمەو، پەرورەدگاری ئێو یەشە، هەموو کاری شایستە ی خۆیتە ﴿ ولنا أعمالنا ولكم أعمالکم ﴾ و کارو کردە ی خۆمان بۆخۆمان و، کارو کردە ی خۆشتان بۆخۆتان، واتە: ئێمە لە کارەکانی ئێو بێزارو بەرین، دیارە ئێو ش کارتێان بە ئێمە نییە، لە نایەتێکی تردا دەفرموی: ﴿ وإن کذبوک فقل لی عملی ولکم عملکم أنتم بریون مما أعمل وأنا بری مما تعملون ﴾ ونحن له مخلصون ﴿ وە ئێمە بەدلی پاک و بە دلسوژانە ئەو پەرورەدگارە دەپەرستین و، ملکه چی دەبین، واتە: کاکلەو حەقیقەتی نایینداری، دلسوژی و خۆ یەکلاردنەو یە بۆخوا ﴿ ١٤٠: أم تقولون إن إبراهيم واسماعيل وإسحاق ويعقوب الأسباط كانوا هودا أو نصاری ﴾ یان بەلاتانەو وایەو دەلێن: (ئیبیراهیم وئیسماعیل و یەعقوب وکۆر و ئەو کەکانی ئەو) جوولە کە یان فەلە بوون؟! ﴿ قل أنتم أعلم أم الله ﴾ پێیان بلی— ئە ی موحمەد ﷺ! باشە خوا چاکتر دەزانێ یان ئێو؟ دیارە کەخوا لە هەموان چاکتر بە ئاگایەو دەزانێ، دەخۆ ئەو رایگە یاند کە: ئەوانە هیچیان نەجوولە کە بوونە، نەفەلە، وەکو دەفرموی: (ماکان إبراهيم یهودیا ولا نصرانیا ولكن کان حنیفا مسلما وما کان من المشرکین) ﴿ ومن أظلم ممن کتم شهادة عنده من الله ﴾ دەبێ کێ لەو کەسە ستمکارتر بێ، شایەتیەکی لابی و لەخوا ی بشاریتەو؟ خاوەننامەکان لە کتیبەکانیاندا هاتبوو کە: دینی پەسەندو قبول لای خوا، هەردینی ئیسلامە، موحمەدیش پێغەمبەر ی خوا یە، ئەو بەرێزانەش هیچکامێکیان، نەجوولە کەو، نەگاور بوون ﴿ وما الله بغافل عما تعملون ﴾ دەسا بزائن، هەرچۆنی ئێو هەق و راستیەکان بشارنەو، هەرگیز خوا لەو کارو کردە یەتان دەیکەن، خافل و بێ ئاگا نییەو، حسیبی وردتان لە گەل دەکات ﴿ ١٤١: تلك أمة قد خلت لها ما کسبت ﴾ ئەم پەيامبەر رو ئەتەوانە یان، ئوممەت و کۆمەلێکبوون و مردن، وە بە خۆیان و کارو کردە یانەو چوون و تێپەرین و، هەرشتێکیشیان کردبێ پاداشە کە ی بۆخۆیانە ﴿ ولکم ما کسبت ﴾ ئێو ش هەرشتێکتان کردبێ هەر بۆخۆتانە ﴿ ولا تسألون عما كانوا بعملون ﴾ وە لەهیچ کارو کردە یەکی ئەوانیش بەرپرس نابن، واتە: هەرچەند خۆتان بە نەو ی ئەوانە بزائن، هەتا پەیرەوییان لێ نەکەن و، بە چاکێ بەدوایاندا نەچن، کەلک و سوودیان لێ نایینن بە تاییبەتی ئە گەرباوەرتان بە موحمەد— نەبێت خوا نەناس و جەحەندەمین.

خویشان، روو له رووگه کهت ناکه نو په پرهویت ناکه ن ﴿وما أنت بتابع قبلتهم﴾ خودیاره نه توش - پاش نه وهی خوا رووی کردیته که عبه - روو ناکه یته رووگه ی نه وان ﴿وما بعضهم بتابع قبله بعض﴾ نه وانیش روو ناکه نه رووگه ی په کترو په پرهوی له یه کتر ناکه ن، نه جووله که رووله رووگه ی گاوران دهکا، نه نه مانیش روو

الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ يَوْمَ يُنْفَخُ الْأَشْجَارُ فَتَبْلُغُ أَرْضُ الْبَرِّ وَتُجْعَلُ الْأَرْضُ كَالْخَبْزِ الْمَسْخُورِ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٤٧﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿١٤٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٤٩﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿١٥٠﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿١٥٢﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥٣﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿١٥٤﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿١٥٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥٧﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿١٥٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥٩﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿١٦٠﴾

له رووگه ی نه وان دهکهن ﴿ولئن اتبعت أهواءهم من بعد ما جاءك من العلم﴾ دواى نهو زانست و زانباریه له خواوه بؤت هات و، به نیگاش بؤت دهرکهوت که هق و راستی له رووگه کاندای کامیه، گریمان نه گهر تو له ههواو ههوهسی نهوان په پرهوی بکه ی ﴿إنک إذا لمن الظالمین﴾ بئی گومان نهو کاته له ریزی سته مکاران دهی ﴿١٤٦﴾: الذین آتیناهم الكتاب ﴿نهوانه کتیب و نامه مان پیداون﴾ یعرفونه کما یعرفون أبناءهم ﴿چاک نهو (په یامبه) ده ناسن و، هه رجیشی له گهل خو ی هیناوه ده زانن راسته، هه رجوئی مندال و کورانی خو یان ده ناسن. (عبدوللای کوری سه لام) ی جووله که، پاش موسلمان بوونی، گوتی: به لی.. نه و قسه یه راست وروایه، چونکه له په یامبه ریټی موحه ممد ﴿هیچ گومانیکمان نییه، به لام ده گونجی دایکی کوره که کاریکی خراب و دزیوی کردی.﴾ و ان فریقا منهم لیکنتمون الحق ﴿به راستی دهسته یه کیشیان نکوولی نهو ههقه دهکهن و راستی دهشارنه وه﴾ و هم یعلمون ﴿وچاکیش

شاره زان و ده زانن که: هق و راستی کامیه؟ به لام له بهر نیرهی و عینادی خو یان باوه نه هیئن! وهکو پیغه مبه ر ﴿ده فرموی: ((إِنَّهُمْ لَا يَخْشَوْنَكَ عَلَى شَيْءٍ كَمَا يَخْشَوْنَكَ عَلَى يَوْمِ الْجُمُعَةِ الَّتِي هَدَانَا اللَّهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا، وَعَلَى الْقَبْلَةِ الَّتِي هَدَانَا اللَّهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا، وَعَلَى قَوْلِنَا خَلْفَ الْإِمَامِ آمِينَ))﴾ (پیشوا نه حمده). ﴿١٤٧﴾: الحق من ربك ﴿نه مه حق و راسته و له پرهوهر دگارت هوهیه، نهک به ثاره زوو و داخوازی که سیل بیت﴾ فلا تكونن من الممترين ﴿دهسا هه رگیز تو (نه ی موحه ممد!﴾ له ریزی تاقی دوو دلان و بهد گومانان مه به - دیاره مه به ست بهم ثاراسته یه ته نه قه و مو گه له که به تی و، هه ناننی خو شیه تی تا پتر سوور بی له سه ر هق، نه گینه نهو خو ی هه رگیز به گومان و دوو دل نابیت.. به لی ده بی هیچ کات گوی بو جووله که و گاورو بی باوه دهکانی تری سه ردهم نه گرین؛ چونکه هه میسه خه ریکی دروست کردنی جوړه ها گومان و دوو دلین له ناو جیهانی نیسلامدا ﴿١٤٨﴾: ولكل وجهة هو موليها هه رگهل و میلله تیک رووگه یه کیان هه یه، رووی تی دهکهن، به لام نیستا هه ر قبیله ی نیوه په سه نده، که و ابوو له گورانی قبیله له (سه خره) بو که عبه، نهوانه چ پشیوی و هه رایه ک دروست نهکهن؟ له جیگایه کی تر دای ده فرموی: (الكل جعلنا منكم شرعه ومنهاجا ولو شاء الله لجعلكم أمه واحده ولكن ليلوكم فيما آتاكم..). ﴿فاستبقوا الخيرات﴾ که و ابوو نیوه (نه ی موسلمانان!) گوی بهوانه مه ده و، هه میسه هه ول بدن و، بو کردنی هه موو کاریکی خیر، پیشبرکی بکه ن، دیاره نه قبیله یه ش یه کیکه لهو کاره خیرانه ﴿اینما تكونوا یات بکم الله جمیعا﴾ له هه ر جیگایه بن "دهشت و کینو چول و بیابان" خوا هه موان دینی و له قیامه تداکوتان دهکاته وه، نه گرچ جهسته شان لیک جیابی، نه و ساش دهر نه که وی کی راسته و کیش دروژن ﴿إن الله علی کل شیء قدير﴾ چونکه به راستی خوا توانای به سه ر هه موو شتیکیده یه ﴿١٤٩﴾: ومن حيث خرجت فول وجهک شطر المسجد الحرام ﴿تو له هه رشوینیک دهرکهوتی، ده بی له نویژدا رووله (مه مسجد و لحرام) بکهیت﴾ وانه للحق من ربک ﴿دلنیا شبه رووله که عبه کردن راست و دروسته و له لایه ن پرهوهر دگارت هوه بریار دراوه ﴿وما الله بغافل عما تعملون﴾ و لهو کارو کردهش نیوه دهیکهن، هه رگیز خوا بئی ناگا نییه ﴿١٥٠﴾: ومن حيث خرجت فول وجهک شطر المسجد الحرام وحيثما كنتم فولوا وجوهكم شطره ﴿و له هه رجییه که وه دهرچویت و هاتیهته دهره ی، ده بی له نویژدا روو هه رله ((مه مسجد و لحرام)) بکهیت، وه نیوهش نه ی موسلمانان، له هه ر جییه ک بوون له ماله وه، یان ریبارو راگوزر بوون، ده بی "له نویژدا رووتان هه ر له

مژگەوتی (حەرام) ەو ەبۆ. بەئى دووبارەو سى بارە کردنەو ەى فەرمان بە ڕوو لەکەعبە کردن: ئەو ەو جار فەرمووی: ((فول وجهک..)) جارێکی تر فەرمووی: (فولوا وجوهکم..). بۆگرنگی و بایە خدانە بە گۆرانى ڕووکە لە (بیت المقدس) ەو ەو بۆ کەعبە، بێجگە لەو ەش، ئەمەش دەگەیه نى: کە چ لەمەککە دابن، چ لە دەرەو ەى مەککە، ئەبى لە نوێژدا ڕوو ەەر لە کەعبە، یان لە جیهەت و سووچى ئەو بکەن، واتە: خۆدەربازکردن نىیە لەم بېرارە ﴿لئلا يكون للناس عليكم حجة﴾ تا ئەو خەلکەى جوولەکو گاورە، هیچ بەلگەىەکیان دژی ئێو بە دەستەو ە ئەبى و ئەلین: جائەگەر ئەم پەيامبەرە راست دەکات دەبوو ڕووی لە ڕووکەى ئیبراھیم کردبا ﴿إلا الذين ظلموا منهم﴾ مەگەر ئەوانەیان لاسارو ستەمکارین، دیارە بڕوبیانووی ئەوانە ەەر ئەمینى، بۆنموونە: جوولەکە دەلین: بۆیە ڕووی لەکەعبە کرد چونکە مەیلی بۆ قورەیش ەەییە و، ئەوانى خوش دەو، ھاوبەشدانەرەکانیش دەلین: دواى گەرانەو ەى بۆ ڕووکەکەمان (کەعبە) چاوەڕووانى گەرانەو ەى خویشى دەکرى بۆ ئایینەکەمان! ﴿فلا تخشوم﴾ دەسا ئێو لەو پیلانى ستەمکارانە مەترسن و، گوێ بۆ قەشیان مەگرن ﴿واخشونی﴾ دەبى ەەر لەخۆم بترسن، لە من شەرم بکەن و، پەپرەو ەى لەم پەيامبەرەى منە بکەن و، ەەر لەسەر ئەو ڕووکە تازەییەش بن ﴿ولأتم نعمتی عليكم﴾ و ە بۆ ئەو ەى نازو نىعمەتى خۆمتان بۆ تەواوبکەم، چونکە ڕووکردن لە ڕووکەى ئیبراھیم و، پەپرەو ەى لە ئایینى ئەو، گەرەترین دەسکەوت و نىعمەتە ﴿ولعلکم تهتدون﴾ و ە بەشکم شارەزای رێگەى راست بین.

ناردنى پىغەمبەر ﷺ شوکرى دەوێت:

دواى ئەو ە کە پتر لەسییەکی سوورەتەکە، باسى نازونىعمەتەکانى ەۆزى جوولەکەى کرد، ئیستاش دێتە سەر گفتوگۆ لەگەل مۆسڵمانەکاندا و گەل نازونىعمەتیان بۆ باس دەکا، یەکى لەوانە ھاتنى پىغەمبەر ﷺ و ەکو دەفەرموى: ﴿١٥١: کما أرسلنا فيکم رسولاً منکم﴾ ەروەکو ئەو نىعمەتى قىبلەییەم پێدان، ەەر ئاواش لەناو خۆتاندا پەيامبەرێکمان بۆناردن، واتە، ەەر بۆ تەواو کردنى نىعمەتەکانم ئەو پىغەمبەرەشم بۆ ناردن ﴿یتلوا علیکم آیاتنا﴾ ئایەتەکانى ئیمەتان بۆ دەخوینى ﴿ویزیکم﴾ و لە ەموو خوویەکی ناپەسەند، دل و دەروونتان پاکژ دەکا ﴿ويعلمکم الکتاب والحکمة و يعلمکم مالم تکنونوا تعلمون﴾ و قورئان و حکیمەت و فەرموودەکانیشتان فێر دەکات، و چەند شتى واتان فێردەکا کە لەمەبەر ئەتاندەزانى ﴿١٥٢: فاذکرونی اذکرکم﴾ دەسائێو ە

ئەى مۆسڵمانان! یادی من بکەن، تا منیش یادی ئێو بکەم، پاداشتان بە چاکە بدەمەو ە، لەفەرموودەییەکی رەواندا ھاتوو ە: ((خوا دەفەرموى: ئەو ەى لەدلى خویدا یادم بکات، منیش لای خۆم نێوى دەبەم، ەەرکەسیش لەناو کۆمەلدا باسم بکات، منیش لەناو کۆمەلدا باشتر لەوان -کۆمەلەى مەلائیکە- باسى دەکەم)). (فتح الباری: ۱۳/۳۹۵). ﴿واشکروا لی ولا تکفرون﴾ و دەبى ەەر سوپاسى من بکەن و، لە نىعمەتەکان حاشا مەکەن و، ەەرگیز ناسپاسیم مەکەن و پشت لە بەرنامەکەم مەکەن، بەللى.. مۆسڵمانان تا بە تێرو تەسەلى سوپاس و یادى خویان دەکردو، تەنیاو تەنیا ڕوویان لە ڕووکەکەى ئەو دەکرد، خوايش سەرى دەخستن و ناوی بەرز دەکردنەو لەدونیادا. لە فەرموودەییەکدا ھاتوو ە: ((من أنعم الله علیه نعمة فإن الله یحب أن یری أثر نعمته علی خلقه)) (پیشەوا ئەحمەد). واتە: کە خوا نىعمەتێکی بەکەسیک بەخشی، ەز دەکا بە بەندەکانییەو ە دیاربى.

بەنا بەرنە بەر خۆراگری و نوێژ:

﴿١٥٣: یا أيها الذین آمنوا استعینوا بالصبر والصلاة﴾ ئەى گەل! خوا ەن باو ە! بەنا بەرنە بەر خۆراگری و نوێژ، ەتا لەسەر قوناغە گرژەکانى ژیاانتان خۆراگر بن، واتە: لەکاتى ناخۆشى و نەرەحەتییدا خۆراگر بن و بەجوانى نوێژ بکەن، ئەو جا پاداشتان زۆر دەبێت، لە فەرموودەدا ھاتوو ە: ((عجبا لأمر المؤمن لا یقضى الله له قضاء إلا کان له خیرا: إن أصابته سراء فشکر کان خیرا له، وإن أصابته ضراء فصبر کان خیرا له)) (موسلیم). ﴿إن الله مع الصابرين﴾ بى گومان خوا لەگەل ئارامگرانە و، لەگش گرتیکە پشتگیریانە و سەریان دەخا، ئەگەرچی بەشەھید بوونیش بێت، پیشتریش فەرمووی: (واستعینوا بالصبر والصلاة وإنها لکبیرة إلا علی الخاشعین)

شەھید زیندوو ە نامری!

﴿١٥٤: ولا تقولوا لمن یقتل فی سبیل الله أموات﴾ بەوانە لەرێگای خوادا دەکوژرین و شەھید دەبن، مەلین مردوون ﴿بل أحياء ولكن لا تشعرون﴾ بەلکو لە بەرزەخان وزیندوون، بەلام ئێو ەست بەو جۆرە ژیا نەیان ناکەن، چونکە ژیا نى ئەوان لە کارەنھێنى و نادیارەکانى خوا یە، بۆیە بى چەندوچوون ملکەچ بوون و تەسلیم بوون بە فەرموودەى خواى گەرە و ە کارێکی پێویستە، چونکە قەسەکردن لە بابەت جۆرى ژیا نى شەھیدەو ە زیادەرەو ە و لە سنوور دەرچوونەو، بەتەواو ە چۆنییەتیەکەى دەرکناکرى، بۆیە خوا

نه فەرموئى: ئىيۆ هەستى پىناكەن. لە فەرموودە يەكئى (سەحیح) و باوە پىكر اودا هاتووه كه: شەهید لە لایەن خۆى گەورە وە حەوت جوړخە لات دەكرێت:

(۱) هر له کاتی رڼانی یه کهم دڼوی خوښییه وه خوا له ته وای
گوناهانې ده پورې.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ بَلْ أَحْيَا وَلَكِنَّ
لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾ وَلَتَبْلُوُنَّكُمْ فِي نَفْسٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ
وَقُصْرٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ
﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
﴿١٥٦﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾ إِنَّ الصَّافِيَ وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَارِ اللَّهِ
فَمَنْ حَاجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ
بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يَكْفُرُونَ مَا أُنْزِلَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ
لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ النَّارُ
﴿١٥٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ فَأُولَئِكَ أَتُوبُ
عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ
كَفَّارٌ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ
﴿١٦١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ
﴿١٦٢﴾ وَلِلَّهِ كُودٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾

(۲) له به هه شتدا پله وپایه ی خوۍ ده بینئ.

(۳) له جه زړه به و سزای گور پاريز راو دهی.

(۴) ترسی نه فخری دووهمی نابی.

(۵) به جوانی و زینہ تی ٹیمان ئہ راز ینریتہ وہ.

(۶) چہ ندین (حورہ لعین) سی پی تہ بہ خشری.

٧) بو (٧٠) كەس لە خەزم و كەس و كاری خۆی شەفاعةت دەكا. تەرمزی، ئیبن ماجه، پێشەوا ئەحمەد، (ئەلبانی) یش بەرەوانی داناوه.

موسلمان دہیٰ تہ زمون بکریٔ:

﴿ ۱۵۵ : وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ ﴾ بے گومان بن جاویدار تاقیتان دهکینه وه! ﴿ من الخوف والجوع ونقص من الأموال والأنفس والثمرات ﴾ به به شیک له ترس و برسیه تی و که مکردنه وه و له ناوچوونی مال و دارایی دنیا و زبانی گیانی و تیاجوونی

بەرۆو بوو و دەسکەوتەکانتان؛ واتە: دەبى چاک بزائن سروشتى
 رىڭەى جيهادو سەرکەوتن ئەمەيە کە: مەرؤف بەيناو بەين
 تووشى ئەم جوۆرە زيانە روالەتيانە دەبى، بەلام دەبى بەئارام و
 خوگرىيت ﴿ و بشر الصابرين ﴾ دەساتۆش ئەى موحهممەد! ﷺ
 بەوانە کەخۆراگرو بەئارام مژدە بدە ﴿ ۱۵۶: الذين إذا أصابتهم
 مصيبة ﴾ ئەوانەى کە تووشى ھەربەلاو نەھامەتییو چورتىک
 دەبن ﴿ قالوا إنا لله وإنا إليه راجعون ﴾ وخیرا دەلین: ئیمە
 ھەرهى خواين و، ئەو دروستى کردوين و، دەرەنجامیش لەقیامەتدا
 ھەر بۆلاى ئەو دەچینەوہ ﴿ ۱۵۷: أولئك عليهم صلوات من
 ربهم ورحمة ﴾ مژدەيان بەدرى: دەکەونە بەر دروودو رەحمەتى
 پەرورەدگارى خۇيان ﴿ وأولئك هم المهتدون ﴾ وشارەزاو
 رىئوینکراو ھەرئەوانن.

سه‌فایو مه‌روه دوو دروشتی خوا په‌رستین:

بەلەي! لە پيشەوێ له باسی گۆرانی رووگەدا ئەو هەيگەيانە کە: مەککە جیگای حەج و چەرخی دەوری مالی خوايه، جا (بوخاری) و (موسليم) لە (ئەنەس) هەو -خوایان لی رازی بئی- دەلێن: ئیمە لە سەرەتای هاتنی ئیسلامدا، هاتووچۆی نیوان (سەفا و مەرە) مان بە کاریکی جاهیلی و حەرام ئەزانێ! تاخوای کارزان فەرمووی: ﴿ ١٥٨: إن الصفا والمروة من شعائر الله ﴾ بە راستی هاتووچۆی نیوان (سەفا و مەرە) لە دروشم و نیشانه کانی ئایینی خوای گەورەن ﴿ فمن حج البيت أو أعتمر ﴾ ئینجا هەر کە سیك چوو بۆ حەج، زیارەتی مالی خوای کرد، یان هەربۆ بە جیهینانی عومرە چوو و عومرە کرد ﴿ فلا جناح عليه أن يطوف بهما ﴾ هیچ گوناھێکی ناگات کە: هاتووچۆی نیوان هەردوو تەبۆلکە کە (سەفا و مەرە) بکا، واتە: ئەگەرچی کاتی خویشی هاوبەش دانەرە کان سەعی ئەو جیگایەیان کردبێ، و، دەستیان بە بته کاندای هینابی و ماچیان کردبن، ئەمڕۆ بە فەرمانی خوا بۆ ئیو هەوايه تەوافیان بکەن ﴿ ومن تطوع خيرا فإن الله شاكر عليم ﴾ هەر کە سیکیش لە پەردەي خو بە کەم زانیندا هەر چاکە يە ک بکا و تەوافی زیاتر ئەنجامبدا، خواش پاداشی چاکەيان ئەداتەو، بە کردەویشیان زاناو ئاگایە.

نه‌ج‌له‌تی خوا له‌وانه‌ حه‌ق ده‌شارنه‌وه:

دېسان ھەر لىسەر دڭ پېسى و ناپاكى خەلكانى بى باۋەر وجوۋلەكە
دەرۋاۋ ئىفەر موۋى ﴿ ۱۵۹ : ﴾ اِنَ الَّذِيْنَ يَكْتُمُونَ مَا اُنْزِلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ
وَالْهُدٰى ﴿ بە راستى ئەوانى ئەو بەرنامە و رىئمايە دەشارنەۋە لەو
كتىبەدا ھەيە بۇ شارەزايى خەلک ﴾ من بعد ما بيناه للناس فى

الكتاب * دواى نه‌وى له (تهورات و ثنجیل) دا روونمان کردوته‌وه (وه‌کو سیفاتی پیغه‌مبه‌رو فرمان به برواهینان پیی... هتد) ﴿أولئك يلعنهم الله﴾ خوا نفرینیان لی ده‌کا ﴿ويلعنهم اللاعنون﴾ و ته‌واوی نفرینکه‌رانیش نفرینیان لی ده‌کن... دیاره نه‌مه تاییهت نییه به جووله‌که‌و گاوره‌کانه‌وه، نه‌گه‌ر چی له‌باره‌ی نه‌وانیشه‌وه هاتییت، به‌لکو هه‌رکه‌سیک هه‌ق و راستی له‌م نوممه‌ته‌ی پیغه‌مبه‌ره ﴿بشاريته‌وه، یان بیگوری و خه‌لکی چه‌واشه بکا، نه‌وانیش هه‌ر به‌ر نه‌و نفرین و نه‌حله‌ته ده‌که‌ون.﴾ ﴿١٦٠﴾ إلا الذين تابوا وأصلحوا وبينوا ﴿جگه له‌وانه په‌شیمان بوونه‌وه وناکاری چاکیان کردو، شاردراره‌که‌یان ناشکرا کرده‌وه و ده‌ریانخست﴾ ﴿فأولئك اتوب عليهم﴾ منیش له‌مانه ته‌وبه و ده‌رگرم و لییان خو‌ش ده‌بم ﴿وأنا التواب الرحيم﴾ وه‌ریو خو‌شم له‌ته‌وبه‌کاران ده‌بوورم، به‌رامبه‌ریان دل‌و‌قام ﴿١٦١﴾ إن الذين كفروا ﴿نه‌وانه کافرو بی باوه‌رن﴾ و ماتوا وهم كفار ﴿و هه‌ر به‌کافری و بی‌دینیش له‌دونیا ده‌مرن﴾ ﴿أولئك عليهم لعنة الله والملائكة والناس أجمعين﴾ ده‌که‌ونه به‌ر نه‌حله‌ت و نفرینی خواو هه‌موو فریشته‌و خه‌لکان به‌تیکرا ﴿١٦٢﴾ خالدین فیها ﴿له‌و سزاو نفرینه‌یشدا هه‌میشه دووچارن و نه‌میننه‌وه﴾ ﴿لا يخفف عنهم العذاب﴾ سزایان سووک نا‌کری ﴿ولا هم ينظرون﴾ و مو‌له‌تیش نادرین پروو بیانونویه‌ک بو خو‌یان به‌ییننه‌وه، (عومه‌ری کوری خه‌تتاب) و پی‌شه‌واکانی دواى نه‌ویش - خوا له‌گشتیان رازی بی- له‌(قن‌ووت) و وتاره‌کانیاندا نه‌حله‌تیان له‌کافران ده‌کرد؛ بویه ئیستاش بی‌کیشه‌و هه‌را زاناکان ده‌لین: نه‌حله‌تکردن له‌کافران به‌شیویه‌کی گشتی، ره‌وايه.

جووله‌که له‌هه‌مووشتیکدا ته‌سلیم و ملکه‌چی زاناکانیا بپوون، ته‌نانه‌تی حه‌لال و حه‌رامیشیان هه‌ریه‌ده‌ست نه‌وان بوو! دیاره خو‌ ته‌سلیم‌کردنی کوپرا‌نه‌ی‌ئاوا له‌سه‌ر حسابی دینی خوا، هه‌له‌یه‌کی زور گه‌وره‌یه، چونکه نه‌بی ته‌نها خواى گه‌وره یاسای حه‌لال و حه‌رامی لای‌و، گوی گرتن بو زانایانیش ته‌نها له‌چوارچیوه‌ی شه‌ریعه‌تی ئیسلامدا ده‌بی، بویه خوا فه‌رمووی: ﴿١٦٣﴾ وإلهم إله واحد ﴿خواو په‌رستراوی راسته‌قینه‌ی ئیوه، هه‌ر خوایه‌کی تاک و ته‌نیايه، واته: هه‌ر نه‌ویش بوی هه‌یه یاسای ژیان و بوونه‌وه‌ر ده‌ست نیشان بکاو، حه‌لال و حه‌رامیش داب‌ئیت﴾ ﴿لا إله إلا هو الرحمن الرحيم﴾ غه‌یره‌ز خو‌ی هه‌چ په‌رستراویکی تر شیاو و راست نییه، هه‌ر بو‌خوشی زور به‌به‌زه‌یی و به‌خشدنه‌و دل‌و‌قان و میهره‌بانه، پیغه‌مبه‌ر ﴿ده‌فه‌رموی: ناوه‌گه‌وره‌و پیروژه‌که‌ی خوا (إسم الله الأعظم) له‌م دوو ئایه‌ته‌دايه: (والهکم إله واحد)، (الله لا إله إلا هو الحی القيوم). (عارضة الأحوذی: باب الدعوات/ ١٣/ ٦٢).

به‌لگه‌ی بپوونی خوداو تاک و ته‌نیايي زوره:

﴿١٦٤﴾ إن فی خلق السموات والأرض ﴿له‌ دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا، به‌و هه‌موو نه‌سستیرو کاکه‌شان و چیاو دۆل و به‌رزی و نزمیه‌وه﴾ ﴿واختلاف الليل والنهار﴾ و جیاوازی

إِن فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْمُلْكِ الَّذِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَلْقِي لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٥﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَلْبِغُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ سَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٦﴾ إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٧﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوَ أَنَّا كُنَّا نَدْرِكُهُمْ لَسَاكِرًا فَتُبِّرَ آمَنَهُمْ كَمَا تَبَرَّأُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٨﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ كُلُّهُمْ أَمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَاكٌ وَطَبَإٌ لِّمَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿١٦٩﴾ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

و گۆرانکاری و هاتوچۆی شه‌وو روژاندا، جاری درێژ ده‌بنه‌وه، جاری‌کیش کورت ﴿والفلك التي تجري في البحر﴾ و له‌و که‌شتیانه‌شدا که به‌ناو ده‌ریاکاندا هاتوچۆ ده‌که‌ن ﴿بما ينفع الناس﴾ بۆ به‌رزه‌وه‌ندی و قازانج به‌خه‌لک گه‌ياندن، ﴿وما أنزل الله من السماء من ماء﴾ و له‌و ئاوه‌دا خواى گه‌وره له‌عاسمانه‌وه ده‌بیارینى ﴿فأحيا به الأرض بعد موتها﴾ ئینجا به‌هوی ئه‌و ئاوه‌وه زه‌وی دواى مردن و وشک هه‌لگه‌رانی زیندوو کرده‌وه ﴿وبث فيها من كل دابة﴾ وه‌موو جوژه زینده‌وه‌ریکی تیا‌بلاو کرده‌وه ﴿وتصريف الرياح﴾ وله‌جولانه‌وه‌و هاتوچوو‌پیکردن و گه‌رانی بایه‌کان، هه‌رجاره‌ی به‌شیویه‌ک، جاریک سارد، جاریک گه‌رم، جاریک گه‌رده‌لوول ﴿والسحاب المسخر بين السماء والأرض﴾ وه‌له‌و هه‌وران‌ه‌ش و له‌نیوان ئاسمان زه‌ویدا راگیراو و رامن ﴿آيات لقوم يعقلون﴾ له‌گشت نه‌وانه‌دا چه‌ندین نیشانه‌و به‌لگه‌ی به‌هیزه‌یه به‌ئوه‌وانه‌ی تی ده‌گه‌ن و تی ده‌فکرین و ده‌زانن نه‌م هه‌موو شتانه

خواهنی یاساو رژیمیکن و، له خۆیانسه وه پهیدا نابن و روونادهن، بۆیه له فهرمودیه کدا هاتوو: ((ویل لمن قرأ هذه الآية فمج فيها)) واته: دۆزهخ بۆئه وکه سهیه که ئهم ئایه ته ئه خۆینیتته وهو ته نها ده می ده جولیته وهو، که لک له ماناکه ی وهرناگرن؛ مه به ست له و که سانه یه که تی نافکرین و بیرى لى ناکه نه وه، هه تا خوا بدۆزنه وهو به تاك وته نیا بیپه رستن.

رێبه ران و په پیره وانیان:

ئینجا پاشه روژی ئه وانه باس ده کا له نیشانه کانی ئهم بوونه وه ره تی نافکرین و شه ریک بوخوا داده نین! بۆیه ده فهرموى: ﴿١٦٥﴾ ومن الناس من يتخذ من دون الله أندادا ﴿١﴾ هه ندی له م خه لکه هه یه له گه لى ئه وه شدا تی نافکرى تاخوا به ته نها بیپه رستى هیشتا چه ند هاوتاو چه ند هاوبه شیکی بۆ دانه نى ﴿٢﴾ یحبونهم کحب الله ﴿٣﴾ خویشیان ده وین وهك خوشه ویستى خودا، واته: ئه وانیش هه ر ئه وهنده بت و به رنامه کانیان خو ش ده وى ﴿٤﴾ والذین آمنوا أشد حبا لله ﴿٥﴾ ئه وانه ش وا باوه ریان هیناوه، خویان له هه موو شتیك زیاتر خو ش ئه وى ﴿٦﴾ ولو يرى الذین ظلموا إذ یرون العذاب أن القوة لله جمیعاً ﴿٧﴾ ئه وانه وا سته میان کردوو هاوبه شیان بۆ خوا دانا، کاتى ئه و روژه سه خت و سزایه ده بینن که له قیامه تدا دوو چاریان ده بی، ئیتر چاک بۆیان ده رده که وى و ده زانن: که هه رچی هیزو توانا هه یه هه ره هه موو بوخوایه ﴿٨﴾ وأن الله شدید العذاب ﴿٩﴾ و سزای خواش توندو قورس و سه خته، ئیتر ئه مرۆ له دونیادا له و شیرک و سه ر لی شویاوییه ده هاتنه ده رى ﴿١٠﴾ إذ تبرأ الذین اتبعوا من الذین اتبعوا ﴿١١﴾ ئه وکاته که سه رۆک و پی شه واکان، له په پیره وانی خو یان بیزار ده بن و حاشا ده که ن ﴿١٢﴾ ورأوا العذاب وتقطعت بهم الأسباب ﴿١٣﴾ که به چاوی خو یان سزاکه ده بینن، هه موو په یوه ندی وه ویه کی نیوانیان پچرا و لیك ترازا؛ وه به خزم و که س و کارو گروژه کانیان هیچ هیوایه ک نه ما ﴿١٤﴾ وقال الذین اتبعوا ﴿١٥﴾ شوینکه وتوو هه کان به سه رۆکه گو مپاکان ده لین: ﴿١٦﴾ لو أن لنا كرة ﴿١٧﴾ ئه گه ر هه رته نیا جارى ده گه راپه نه وه سه ردونیا ﴿١٨﴾ فتتبرأ منهم ﴿١٩﴾ ئه و سا ئی مه ش یه خه مان لى هه لده ته کاندن و به راته تمان لى ده کاردن ﴿٢٠﴾ کما تبرأوا منا ﴿٢١﴾ وهك ئه مرۆ ربه ره کانه مان خو یان له ئی مه به رى کردو، حاشایان لى کردین ﴿٢٢﴾ کذلک یریه م الله أعمالهم حسرات علیهم ﴿٢٣﴾ خوا به وشو یه یه کارو کرده ی خو یان نیشانه دواو ده بیته کۆل و که سه ر بۆیان و له ناگریشدان ﴿٢٤﴾ وما هم بخارجین من النار ﴿٢٥﴾ هه رگیزیش له و ناگرى دۆزه خه ده رنایین و رزگار نابن و، به هه تا هه تاییش هاو رپی ده بن. به لى شوینکه وتنى هه ر تاغووتیکى ئهم دونیا یه ئه نجامی

هه به م شیوه یه ده بی له م گفتوگۆیه دا باسکرا، بۆیه زۆر پیویسته بزانیان کى هه ل ده بیژیرین و، کى ده که یه نه رابه رو سه رکرده ؟؟.

پاک و ره و باخۆن و، به شوین شه یاندا مه چن:

﴿١٦٨﴾ یا أيها الناس كلوا مما فی الأرض حلالا طيبا ﴿١﴾ ئه ی خه لکینه! له رزق و روژی سه رزه مین هه لایکی پاک، بخۆن، واته: هه ر خوی گه وه ره بیپه رستن و، هه ر شتیکی شى کرده خوراكتان، هه لاله و بیخۆن، ئه وه یشى یاساغ کرد لی تان توخنی مه که ون ﴿٢﴾ ولا تتبعوا خطوات الشیطان ﴿٣﴾ هه رگیز به شوین هه نگاوه کانی شه یانیشدا مه رو ن و په پیره وى لى مه که ن ﴿٤﴾ إنه لکم عدو مبین ﴿٥﴾ ئه و دوژمنیکى ئاشکراتانه، ده سا وریابن، فریوتان نه داو نه تانخاته ناو شیرک و کارى هه رنامه وه، له جیبیه کی تر دا ده فهرموى: ﴿٦﴾ إن الشیطان لکم عدو فاتخذه عدوا إنما یدعو حزبه لیكونوا من أصحاب السعیر). ﴿٧﴾ إنما یأمرکم بالسوء والفحشاء ﴿٨﴾ چونکه ئه و فهرمانتان پی ده دا هه ر کارى خراپ و داوین پیسی و، فه حشا و زینا بکه ن ﴿٩﴾ وأن تقولوا على الله مالا تعلمون ﴿١٠﴾ و هانیشتان ده دا شتی وا ده رباره ی خوا بلین که هه ر زانیاریتان پنی نییه.

خوانه ناسان کویرانه شوینی پێشینانیان که وتن:

﴿١٧٠﴾ وإذا قیل لهم اتبعوا ما أنزل الله ﴿١﴾ هه رکه به په پیره وانی شه یان بو ترى: هه ر په پیره وى قورئان و ئه و به رنامه یه بکه ن، خوا ناردوو یه تی و، هه رگیز به قسه ی شه یان مه که ن ﴿٢﴾ قالوا بل نتبع ما ألفینا علیه آباءنا ﴿٣﴾ پاساو دیننه وه و ده لین: ئی مه هه ر له وه په پیره و ده که یه ن که باب و باپیرانمان له سه رى بوون و په پیره ویان کردوو ﴿٤﴾ أو لو کان آباؤهم لا یعقلون شیئاً ولا یهتدون ﴿٥﴾ ئه گه رچی باب و باپیرانی شیان هیچیان له راسته رى نه زانی بی و هیدایه ت و رینما نه بوون؟ ئه وانه هه ر شوینیان ده که ون؟ به لى شوینکه وتن و چاولیگه رى له با تل و پر وپوچ، به هیچ شیوه یه جیگه ی قسه و باس نییه، که چه نده کاریکی نا ره و او خراپه، به لکو ده بی هه رله "هه ق" و راستی و حه قیقه ت په پیره وى بکری و هه ر ئه مه ش کاریکی دروست و ره وایه ﴿٦﴾ ١٧١: ومثل الذین کفروا ﴿٧﴾ نموونه ی ئه و کافرو بى باوه رانه ﴿٨﴾ کمثل الذی ینق بما لا یسمع إلا دعاء ونداء ﴿٩﴾ هه ره کو نموونه ی ئه و ئاژه له یه که ده نگ ده رى بۆ رزگار کردونیان له ومه ترسیانه دینه ریان، که چی جگه له خو رپه ن و ده نگیک شتی تر نابیسن وتی ناگه ن، دیاره بى باوه ره کانیش "له گیلی و شوینکه وتنی باب و باپیرانیاندا بى هیچ لیکۆلینه وه یه ک" وه کو ئه و مه رو ئاژه له یه که شوانیك دهنگی ده داو هیچ شتیك نابیسى،

که نه وان نه یخون له و پیناوه دا هر ناگرو، دهره نجام له قیامه تدا ورگیان پرده کهن له ناگر و لا یکلهم الله یوم القیامة و خوا له روژی قیامه تدا، قسه یه کی خوشیان له گهل نا کاو، توره یه لیبیان و لا یزکیهم و له گوناح و تاوان پاکیان ناکاته ووه لیبیان خوش نابیته و لهم عذاب الیم به لکو سزایه کی نیس پیگه یه نه ریشان

جگه له دهنگ و هاواریک نه بی، نه مانیش هر چه نده گوپیان له قورثانه وه ده بیته، راستیه که ی وهر ناگرن و نایبیس! صم بکم عمی فهم لا یعقلون نه وکه سانه که رولال و کویرن، چونکه فامو ژیریان له ده ست داوه هیج له هق حالی نابن، بویه به کویرانه دوا ی هه مو وکه سیک ده که ون ۱۷۲: یا ایها الذین آمنوا کلوا من طیبات ما رزقناکم نهی گهل خاوهن باوه ران! لهو نیعمه ته پیمان دان و کرمانه روژیتان، کامی پاکه نه وه بخون و اشکروا لله ان کنتم ایاه تعبدون و سوپاسی خواش بکه ن، نه ر راسته تنها نه و ده پرستن. واته: گوپرایه لی راسته قینه ی نه و بکه ن، چونکه هه ر شتیکی تان بۆ حلال نه کا، هه ر شتیکی شتان لی یاساغ نه کات، هه ر له به رژه و هندی نیویه، ده سا نیوه ش زور به نه مه که بن و سوپاسی بکه ن.

به ناچار ی نه بی گوشتی مرداره وه بوو ناخوری:

۱۷۳: انما حرم علیکم الميتة والدم ولحم الخنزیر و خوا ی گه وره تنها هه ر نه مانه ی لی یاساغ کردون: لاک ی مرداره وه بوو، خوینی رژاو ره وان، واته: نه و خوینه ی له هه ر ژاوه و گیان له به ریک دیته ده ری و ده روا مه یخون. گوشتی به رازیش له گهل هه مو و شته کانی تریدا هه روا و ما اهل به لغیر الله و هه ر ژاوه لیکیش - که بۆ سه ربین - ناوی غهیری خوا ی لی هیزار بیته، نیتر له به ر بت و جن و پاشاو ده سه لاتداران سه رب پر دی، یان بوخواو پاشا، یان بوهر شه خس و پیریک و فن اضطر غیر باغ و لا عاد به لام هه ر که سی له به ر ناچار ی و بی ژاره وو، هه ر به نه ندازه ی پیویست بخوات وزیاده خوژی نه کات و فلا اثم علیه هیج تاوان و گونا هیکی ناگات، له خواردنی نه و شتانه دا، دیاره ده بی به و پنبه بیته، زاناکان باسیان لی کردوه ۱۷۴: ان الله غفور رحیم به راستی خوا زور گونا حپوش و دلوفان و میهره بانه، نه و ته له کاتی ته نگانه دا خواردنی هه ر اتمان بۆ حلال ده کات.

جووله که هه میسه حق ده شان نه وه:

۱۷۴: ان الذین یکتبون ما انزل الله من الکتاب بی گومان که سانی که نه وه ی خودا له ته وراتدا نار دوویه تی - له به ر به رژه و هندی خو یان و پارته که یان - که تمنای ده که ن و ده یشار نه وه و یشتر ون به ثمنای قلیلا و به نرخ و به هایه کی که م ده یفروشن، واته: هه ق و راستیه کان له مه ردم ده شان نه وه، هه تا لای سه روک و ده سه لاتداران که می دونیایان ده سه که وئ اولئک ما یا کلون فی بطونهم الا النار پر به سکیان هه ر ناگر ده خون، واته: نه و به هاو نرخیه

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أُولَٰئِكَ لَا يَعْقِلُونَ سَبَّأُوا لَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٥﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَتَّقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دَعْوَةً وَبَدَأَهُمْ مُّكْمٌ عَمِي فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧٦﴾ تَبَايَاهُمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَلَّمُوا مِنْ مُّطِيبَتٍ مَا رَزَقْنَاهُمْ وَأَشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٧﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ- لَغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٨﴾ إِنْ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ الْكِتَابِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٩﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابِ بِالْغَفْوَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٨٠﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٨١﴾

بۆ هیه ۱۷۵: أولئک الذین اشتروا الضلالة بالهدی والعذاب بالمغفرة نه و سه رگه ردانانه ریگای راستیان به گومرایی و، لی خوشبوونی خوا یان به سزا گوپییه وه، هه ر ناو و سیفه تیکی پیغه مبه ر له ته ورات هه بوو، جووله که له خه لکیان شارده وه گومرا بوون و فما أصبرهم علی النار ده بی چون بتوانن له سه ر ناگر خوراکرن ۱۷۶: ذلک بأن الله نزل الکتاب بالحق چونکه خوا ته ورات ی به هق نارد، بۆ روونکردنه وه ی حه قیقه ت و راستیه کان و ده ر خستنی سیفه ت و ره و شته کانی پیغه مبه ر که نه وان شار دیانه وه و ان الذین اختلفوا فی الکتاب و به راستی نه وانه ش له سه ر نه م کتبیبه نیختیلاف و جیاوازی و نا کوکیان هیه، واته: جووله که و گاور، چونکه هه ر نه وان بوون که هه ر شتیکیان به دل بووبا ده ر یانده خست و هه ر شتیکیان به دل نه بووبا ده یان شارده وه لقی شقاق بعید له دژایه تی و دوو به ر که یه کی ناجورو دوو رو در یژدان و هه ر گیز هق و راستی نادوژ نه وه، بویه

شایسته‌ی دوزخ. ده‌سائیوش ئی ئیمانداران! وریابن! هیچ راستیه‌ک نه‌شارنه‌وه، چونکه‌ شارده‌وه‌ی هەر نیشانه‌و به‌لگه‌یه‌کی زانیاریانه‌ بۆ بوونی‌خواو راستی و واقعیه‌تی ئیسلام، وه‌ یان بۆ دروستی و راستی به‌نامه‌ی خوا، له‌لایه‌ن زاناکانه‌وه "له‌هەر سه‌رده‌میکدا" به‌که‌تمان و شارده‌وه‌ی راستیه‌کان دانه‌نری، وه‌به‌رئه‌و هه‌ره‌شه‌یه‌ ده‌که‌ون.

هەر رییازی چاکه‌ هه‌لبێژره:

﴿ ۱۷۷: لیس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق والمغرب ﴾ چاکه‌و چاکه‌کاری هەر ئه‌وه‌ نییه‌ ئیوه -جوله‌که‌و گاور- کاتی نوێژ- روو له‌ خۆره‌لات بکه‌ن، یان خۆراوا، ئه‌گه‌ر له‌رووی گوێزایه‌لیه‌وه‌ نه‌بی بۆ فه‌رمانی خوا، دیاره‌ رووکرده‌ "مه‌سجیدولحه‌رام" یش هه‌روایه‌ ﴿ ولكن البر من آمن بالله واليوم الآخر ﴾ به‌لکو چاکه‌ی راست و دروست ئه‌مه‌یه‌ که‌ باوه‌ری راسته‌ قینه‌ی به‌خواو به‌روژی دواپی ﴿ والملائكة والكتاب والنبین ﴾ وه‌فه‌ریشه‌و به‌کتیپی ئاسمانی و به‌یه‌یامبه‌رانی خوا هه‌بی ﴿ وآتی المال علی حبه‌ ذوی القربی ﴾ له‌ومال ودارای یش -هه‌رچه‌ند خۆشه‌ویسته‌ش بی لایان- به‌شیکی بده‌نه‌ خزمه‌کانیان و ده‌ستیان لێ نه‌نووقینه‌ن و بی به‌شیان نه‌که‌ن ﴿ والیتامی والمساکین وابن السبیل ﴾ و به‌شی بده‌ن به‌ منالانی هه‌تیو و، خه‌لکانی بی‌ه‌وا و رییوار، له‌رینگا جیماوانی بی‌خه‌رجی ﴿ والسائلین وفی الرقاب ﴾ و سواکه‌ران" ئه‌وانه‌ی ناچارن به‌سوال و ده‌ست پانکرده‌وه‌" وه‌به‌ یه‌خسیران وکۆیله‌کان، واته‌: له‌پێناو ئازادکردنی به‌نده‌و دیله‌کاندا ببه‌خشن ﴿ وأقام الصلاة وآتی الزکاة ﴾ و نوێژی تیرو ته‌سه‌ل بکات و، زه‌کاتی مال بده‌ن ﴿ والموفون بعهدهم إذا عاهدوا ﴾ وه‌ هه‌ر به‌لێن و په‌یمانێک گرێ ده‌ده‌ن ببه‌نه‌ سه‌رو هه‌لینه‌ وه‌شینه‌وه‌و وه‌فای پی بکه‌ن ﴿ والصابرین فی البأساء والضراء وحین البأس ﴾ و له‌کاتی نه‌بوونی و ده‌ستکورتی و نه‌خۆشی و به‌ره‌هه‌کانی له‌گه‌ل دوژمندا خۆ راگرین ﴿ أولئک الذین صدقوا ﴾ مرۆ راسته‌کان ئه‌وانه‌ن، پاش باوه‌رینه‌یان ئه‌و سیفه‌تانه‌یان تێدابی "نه‌ک ته‌نها به‌روو کرده‌ خۆره‌لات وه‌کو گاوره‌کان، یان خۆراوا وه‌کو جووله‌که‌.. له‌ولایشه‌وه‌ هه‌رشتی که‌ به‌رژه‌وه‌ندی خۆیانی تیا به‌دی نه‌که‌ن له‌ موسلمانانی به‌شارنه‌وه‌، ﴿ وأولئک هم المتقون ﴾ و دیاره‌ هه‌رئه‌وانه‌شن خواناس و پارێزگاری راسته‌قینه‌، چونکه‌ به‌کردارو ره‌فتاریش سه‌لمانیدیان که‌ بره‌وان هه‌یه‌ و خۆپه‌رست‌نین و بۆ هه‌ل ناگه‌رین.

تۆله‌ سه‌ندنه‌وه‌و حیکمه‌ته‌که‌ی:

﴿ ۱۷۸: یاأیهاالذین آمنوا کتب علیکم القصاص فی القتلی ﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌ردارن! له‌ باره‌ی کوژراوانه‌وه‌، به‌شیوه‌یه‌کی دادگه‌رانه‌ و یه‌کسانی و، بی ده‌ست درێژی و زیاده‌ ره‌وی (قیساس) و تۆله‌مان له‌سه‌ر داناو: ﴿ الحر بالحر والعبد بالعبد والأنتی بالأنتی ﴾ ئازاد له‌ بری ئازاد، به‌نده‌ له‌ باتی به‌نده‌، مینه‌ له‌ تۆله‌ی مینه‌ ﴿ فمن عفی له‌ من أخیه شیئ ﴾ ئینجا هه‌رکه‌سه‌یش له‌لایه‌ن بری هاو‌دینی خۆیه‌وه‌، واته‌: له‌لایه‌ن که‌س وکاری کوژراوه‌وه‌ عه‌فوو چاویوشی لێکرا (له‌ کوشتنه‌وه‌) و، به‌خوین رازی بوو ﴿ فاتباع بالمعروف وأداء إلیه‌ بإحسان ﴾ ده‌با خوین وه‌گره‌که‌ ریی چاک بگریته‌ به‌رو، به‌ پیاوانه‌ و به‌پیی باوونه‌ریتیی ناوچه‌که‌ ره‌فتار بکاو بجولێته‌وه‌، لایه‌نی بکوژه‌که‌ش به‌جوامیرانه‌ و سه‌ردانه‌ خوین به‌که‌س وکاری کوژراوه‌که‌ بده‌ن ﴿ ذلک تخفیف من ربکم ورحمة ﴾ ئه‌و لیبووردن و خوین وه‌رگرتنه‌ له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگارتانه‌وه‌ بارسووی و به‌زه‌یه‌که‌ بۆتان، کاری و بۆ جوله‌که‌و گاور نه‌کراوه‌. ﴿ فمن اعتدی بعد ذلک ﴾ دوا ئه‌م خوین‌گرتن و لی‌بووردنه‌، هه‌رکه‌سیک ده‌ست‌درێژی کرد بۆسه‌ر خوینده‌ره‌کان ﴿ فله‌ عذاب أليم ﴾ سه‌زایه‌کی ئیش پێگه‌یه‌نه‌ری بۆ هه‌یه‌، واته‌: هه‌رکات بکوژ له‌تۆله‌و قیساس عه‌فوو کرا، یان خوینیدا، که‌چی پاش ئه‌وه‌ ده‌ست‌درێژی کرایه‌ سه‌ری، بی‌گومان ئه‌و ده‌ست‌درێژیکاریه‌ تووشی سه‌زایه‌کی ده‌ردناک ئه‌بی له‌دویناو له‌قیامه‌تدا ﴿ ۱۷۹: ولکم فی القصاص حیاة یا أولی الألباب ﴾ ئه‌ی خاوه‌نانی فام و ژیری! له‌م تۆله‌ وه‌رگرتنه‌وه‌دا ژیانی خۆش و مه‌زنتان هه‌یه‌، واته‌: ئه‌م یاسایه‌ ده‌بیته‌ مایه‌ی مانه‌وه‌ی ژیانی مرۆف و، خۆ دورگرتن له‌کوشت وکوشتار، چونکه‌ کابرای بکوژ بزانی، که‌سی بکوژی ده‌کوژرێته‌وه‌، ئیتر ده‌س‌درێژی بۆسه‌رگیانی ئه‌م وئه‌و ناکات ﴿ لعلکم تتقون ﴾ به‌لکو له‌به‌ر ئه‌و یاسایه‌ له‌سنووره‌کانی خوا خۆبارێزن، ئاسووده‌یی و به‌ختیاری بۆ ولات و ناوچه‌که‌تان بگه‌رێته‌وه‌و خوین رێژی نه‌کری.

چه‌ند روونکرده‌وه‌یه‌ک:

(۱) ته‌نها ده‌وله‌ت مافی وه‌رگرتنه‌وه‌ی قیساس و تۆله‌ی هه‌یه‌، پیویسته‌ له‌سه‌ر موسلمانان هه‌ول بده‌ن ده‌وله‌تیکی ئیسلامیی و دروست بکه‌ن، بره‌وی به‌ (قیساس) بی و به‌شتوانی ئه‌نجامی بدا، به‌تایبه‌ت ئه‌م‌رۆکه‌ ئه‌م جوژه‌ بریارانه‌ له‌دوینادا پشتگوێ‌خراون. (۲) جه‌ماوه‌ری زانایان یه‌کده‌نگن بۆ کوشتنه‌وه‌ی کۆمه‌له‌ خه‌لکیک" له‌باتی کوشتنی ته‌نها که‌سیک" ئه‌گه‌ر هه‌موویان هاوبه‌ش ببوون

وقازانجی بوخویه تی و، به جیایا داشی زیاده که شی نه در یته وهو لای خوا ون نابی ﴿ و أن تصوموا خیر لکم ﴾ خو له گد له وهو شدا، نه به روژووبین گه لی چاکتره بۆتان ﴿ إن کنتم تعلمون ﴾ نه گهر بتانزانیبا و بتوانن. **چهند ناگاداریه ک:**

(۱) تاقی له زانایانی پیشین (سه له ف) ده لئین: هر که سی له سهرتای مانگی ره مه زانه وه نیشته جی و (مقیم) بوو، له پاشان چوو به سهره؛ بوی نییه به بیانوی سهره که یه وه روژووه که ی نه گری. (نیین که سیر) نه لی: نه مه قسه یه کی (غریب) و نه ناسراوه.

(۲) دهسته یه ک له هاوه لآن وله پاشینان ده لئین: هر که سی چوو به سهره؛ نابی روژوو بگری.

(۳) کو مه لی له زانایان نه لئین: نه روژوو له سهره راو، نه شکاندنه که ی واجیب نییه، به به لگه ی هه رمووده ی: ((فَمِنَ الصَّائِمِ وَمِنَ الْمُفْطَرِّ، فَلَمْ يَجِبِ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطَرِّ، وَلَا الْمُفْطَرُّ عَلَى الصَّائِمِ)) (فتح الباری).

(۴) ئیماسی شافعی و دهسته یه کی تر نه لئین: به روژوو بوون له سهره را، له شکاندنه که ی باشته.

(۵) کو مه لیکش نه لئین: به لکو نه گرتنی باشته.

(۶) تاقیمیکی تریش ده لئین: گرتن و نه گرتنی یه کسانه (دیاره نه مانه هه ره یه که یان به لگه ی خو یانیان هه یه).

(۷) ئایا قهزا کردنه وه ی روژوو هه رده بی به دم یه که وه بی و به ینی نه که وی؟ یا به ینا و به ین و پچر پچر له نیو مانگه کانیشدا ده بی! رایه ک نه لی: هر ده بی به یه که وه بی و، پچر پچر نه کری. رایه کی تریش نه لی: نه خیر، قهزا کردنه وه ی واجیب نییه به دم یه که وه بی.

(۸) قسه ی راست نه وه یه که یه ک شایه دی دادگهر به سه بو سه لماندنی (دیتنی مانگی یه ک شه وه ی ره مه زان، به لām بو چه سپاندنی دیتنی مانگی یه ک شه وه ی شه شه لآن؛ ده بی دوو شایهت بن.

گه وره بی و مه زنی مانگی ره مه زان:

پاشان خوای گه وره وه سف و سه نای مانگی ره مه زان ده کاو ده فهرمو ی: ﴿ ۱۸۵: شهر رمضان الذی أنزل فیہ القرآن ﴾ مانگی ره مه زان، نهو مانگه یه که قورئانی تیدا نیردا وه ته خواری، واته: له ره مه زاندا (دهست به ناردنی کراوه) ﴿ هدی للناس ﴾ رینمایمی مه رد ده کا بو گشت کاریکی چاک ﴿ ویناب من الهدی والفرقان ﴾ و چه ندین به لگو نیشانه ی زور روونی تیدایه بو شاهه زای ربی هه ق و، جیا کردنه وه ی راست و ناراست ﴿ فمن شهد منکم الشهر فلیصمه ﴾ ئینجا هه رکه سیکتان مانگی ره مه زانی

﴿ کتب علیکم الصیام ﴾ بزائن روژووی مانگی ره مه زانتان له سهر نوو سراوه و هه رز کراوه ته سهرتان ﴿ کما کتب علی الذین من قبلکم ﴾ هه روه کوله سهر نه وانه ی له پیشتانه وه بوون بریار دراو نوو سرا، دیاره هه ر هوزو ئومه تیک، جوژی روژووی بووه ﴿ لعلکم تتقون ﴾ به لکو به ته قوا بن و؛ سنووره کانی خوا بیاریزن و ده رگای گوناح له خو-

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوسٍ جَنَفًا أَوْ أَتَمًا فَاصْلَحْ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۸۵ ﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿ ۱۸۶ ﴾ أَيَا مَاعُدَدٌ ثَلَاثٌ مِمَّنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۱۸۷ ﴾ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْتُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿ ۱۸۸ ﴾ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِلَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿ ۱۸۹ ﴾

داخه ن و، ده رگای هه موو خیری له خو واز بکه ن ﴿ ۱۸۴: آیاما معدودات ﴾ چه ند روژیکی ژمیروو دیاریکراوه، زور نییه ﴿ فمن كان منكم مریضاً أو على سفر ﴾ ئینجا هه رکه سیکتان نه خوش بوو، نه گهر روژووی گرتبا نه خوشیه که ی زیادی ده کرد؛ وه یان درهنگ چاک نه بوویه وه، وه یان زوری بو ده هات و نه گه تاو ده بوو، یان چوو به سهره ﴿ فعدة من أيام آخر ﴾ نهو جا روژوو هه کیان شکاند، وه یان هه ر له به نه روژوه نه یانگرت، ده بی له روژانی تر دا، چه ند روژی تر به روژوو به وه ﴿ وعلى الذین یطیقونه فدیة طعام مسکین ﴾ و نهو که سانه ش ناتوانن به ئاسانی به روژوو بن و، زور به سه ختی بو یان ده گیری، وه ک پیرو نه خوشی سه رجیگو و؛ ئافره تی شیر ده روو، ژنی دوو گیان؛ نه وه پیویسته له باتی هه ر روژی له روژوو هه ک، خواردنی ژمی خوړاک، یا نرخه که ی بده نه هه ژاری ﴿ فمن تطوع خیرا ﴾ نه گهر که سیک به پیخوش بوونی خو ی خوړاکی زیاتریدا ﴿ فهو خیر له ﴾ نه وه بوخوی باشه

به سهرهات، وه ییوارو نه خوش نه بوو، پروییانووی شه رعیشی نه بوو، ده بی به روژوو بییت ﴿فمن كان منكم مريضا أو على سفر﴾ ئینجا نه وکسه شتان نه خوش و لهش به باره، یا له سه فهره رو ریبارو، روژوو که شسی ده شکینتی ﴿فعدة من أيام أخر﴾ ده بی له روژانی دیکه دا، چهنه روژیکتی تر به قهزا بگریته وه ﴿یرید الله بکم العسر﴾ خوا ئاسووده بی و کار ئاسانی ئیوهی نه وی ﴿ولا یرید بکم العسر﴾ و له نه نجامدانی فهره کاند، نایه وی بکه ونه تنگی و نارحه تی ﴿ولتکملوا العدة﴾ و دهیه وی به ئاسانی روژووئی نه و ماوه ته وای بکه ﴿ولتکبروا الله علی ما هداکم﴾ و به گه وره بی خوا بزانی و قایل بن، که ئیوهی رینما کرد ﴿لعلکم تشکرون﴾ پیویسته سویاسی بکه نه سهر نه و مؤله تدانه و سهخت نه گرتنه.

خوا هاوارو نژای بهنده گانی ده بیسی:

(ته بهری) نه لی: پیایوکی ده شته کی هاته لای په یامبه ر ﴿وگوتی:﴾
 ئاخو خوا نزیك بییت، تا به چپه وهیواش بانگی لی بکهین؟ یان دووره تادهنگی لی بهرز بکهینه وه؟ نه وسا خوی گه وره فهرمووی: ﴿۱۸۶﴾ و اذا سألك عبادي عني فإني قريب ﴿هرکاتی بهنده گانم له باره ی من پرسیارت لی ده کهن: ئایا من دورم لئیانه وه یان نزیك؟﴾ ده بی بزانی، من زور نزیك لئیانه وه ﴿أجيب دعوة الداع إذا دعان﴾ به هانا و پارانه وهی دوعا گویانه وه دیم و وه لامیان نه دهمه وه هرکه لیم وه پارین ﴿فلیستجیبوا لی﴾ ده با نه وانیش فهران و داخوازی من وه لام بده نه وه، فهرمانه گانم پشتگوئی نه خه ﴿ولیؤمنوا بی﴾ و باوهری ته وای بته ویان به من هه بی ﴿لعلهم یرشدون﴾ به شکو ری راست بو خو به دی بکهن. به لی.. پارانه وه نزاو لاله له دهرگای په روه دگارد باغای پروا و دلسوزی نشان دانه، بویه په یامبه ران بایه خیکی زوریان به دوعا ده دا. له فهرمووده ی قودسیدا هاتووه: ((أنا عند ظن عبدي بي وأنا معه إذا دعاني)) (پیشه واه حمده). له فهرمووده ی کی (متفق علیه) یشدا هاتووه: ((يُستجاب لأحدكم ما لم يعجل: یقول: دعوت فلم یرستجب))

سهرجینی زانی و ناوو خوراک له شهوانی رهمه زاندا:

(ته بهری) نه لی: موسلمانانی پیشوو نه ده بوو له مانگی رهمه زانا "دوای نوپژی خه وئتان" ناوو خواردن بخونه وهو بشچنه لای زنه کانیان، ئینجا هه ندیکیان (وهک عومه ری کوری خه تتاب) نه م سنووریهان بو نه پاریزرا، نه و جا به ناچاری نه وکاره ی خوئیانیان بو په یامبه ر ﴿باس کرد، نه وسا بوجاره سه ری نه وه، خوی گه وره فهرمووی:﴾
 ﴿۱۸۷﴾ أحل لكم ليلة الصيام الرفث إلى نسائكم ﴿چوونه لای

ژنانتان و تیکه لای کردن له گه لیاندا له شهوانی رهمه زان بوتان ری درا ﴿هن لباس لکم﴾ چونکه نه وان پو شاک و جلکن بوئیوه "هه نه بی تیکه لییان بکهن و، پیکه وهش برین، خو بی نه وانیش ناتوانن ئارام بگرن" ﴿وانتم لباس لهن﴾ ئیوه ییش جل و پو شاک ی نه وانن" دیسان خوراکرتن بو نه وانیش هه ر قورس و گرانه" ﴿علم

أحل لكم ليلة الصيام الرفث إلى نسائكم من لباس لکم وانتم لباس لهن علم الله انکم کنتم تختانون أنفسکم فتاب علیکم وعفا عنکم فالتن بشروهن وابتغوا ما كتب الله لکم وکلوا واشربوا حتى یبتین لکم الخیط الأبيض من الخیط الأسود من الفجر ثم أتیوا الصیام إلى الیل ولا تبشروهن وابتغوا ما کفون فی المسجید تک حود الله فلا تقرنوها کذلک ینزل الله ینزل للناس لعلهم یتقون ﴿۱۸۷﴾ ولا تکلوا أموالکم بینکم بالبطیل وتدلوا بها إلى المکرم لتأکلوا فریقا من أموال الناس بالایسر وانتم تعلمون ﴿۱۸۸﴾ ینزلونک عن الأمله قل هی موفیت للناس والحق ولیس الیر یان تأتوا البیوت من ظهورها ولکن الیر من اتفر وأتوا البیوت من أبوابها واتقوا الله لعلکم تفلحون ﴿۱۸۹﴾ وقتلوا فی سبیل الله الذین یقتلونکم ولا تفتدوا ربک الله لا یحب المفعذین ﴿۱۹۰﴾

الله انکم کنتم تختانون أنفسکم ﴿به راستی خوا بو خوی نه یزانی که ئیوه هه رگیز خوتان پی ناگیردری و نه وسنووهره ده شکینن و، له گه ل خیزانه کانتانا دروست نه بن ﴿فتاب علیکم﴾ بویه به و په شیمان بوونه و تان تویه لی وهرگرتن ﴿عفا عنکم﴾ و چاو پو شی لی کردن و لیتان خوش بوو ﴿فالتن بشروهن﴾ ئیتر هه رله ئیستاوه ئازادن و ده توانن بچنه لایان ﴿وابتغوا ما کتب الله لکم﴾ و نه وهش خوا له چاره تانی نویسو له نه وهو زارو له ی چاک داوای بکهن. واته: ده بی نه و تیکه لاییه" ته نها بو رابواردن نه بییت، به لکو ده بی نیازی په یدا بوونی مندال و زیاده بوونی وه چه شسی له گه ل بییت" ﴿وکلوا واشربوا﴾ ده سا به ریژیایی شه وگار بخون و بخونه وهو، بچنه لای خیزانه کانتان ﴿حتى یبتین لکم الخیط الأبيض من الخیط الأسود من الفجر﴾ هه تا نه وکاته هه ودا ی سپیایی ده مه و به یان له نیو هه ودا ی ره شسی شه و له روژه له توه ده ره که وهی و جیا نه بیته وه." (بوخاری) نه لی: نه وانیه ی وای نه یانو یست روژوو بگرن تاله

ھەر شەيەو، جا ئەگەر فریای خۇیان نەكەون و زۆر راست و ھەق - رەو نەبن، ئەوا بەزووویی تێ دەكەون، بۆیە دەبێ ھەر لەسەرەتاو ھاوای پروو پووچ و بیجی وەر نەگرن و تۆمار نەكەن و بەرگری لی نەكەن، خۆ بە بریاری ھاكەكانیش نەحەرام، حەلال دەبێ، نەحەلالیش حەرام دەبێ، ھەر لەبەرئەو ھەبوو ئەو ئایەتە سەر ھەو ھات، ئەم فەرموودەش كە (ئوممی سەلەمە) ھینای رایگە یاند: ((أَلَا إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّمَا يَأْتِينِي الْخَصْمُ، فَعَلَلْتُ بَعْضَكُمْ أَن يَكُونَ أَلْحَنُ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَأَنْصِي لَهُ، فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَإِنَّمَا هِيَ قِطْعَةٌ مِنْ نَارٍ، فَلْيُخْمِلْهَا أَوْ لِيَذْرُهَا)) متفق علیہ. واتە: بزانی "كاتێ كێشەيەك دێتە لام بۆ پرانەوێ" وادەبێ ھەندێ لەو كێشەدارانە لێزانترن لە ھەندێكی تریان، ئەوجا منیش بە پێی ئەو بەلگەيە بریاری خۆم دەدەم، دەسا بزانی ئەوێ من بریاری مافی موسلمانێكی بۆ دەدەم "لەواقیعدا ھی ئەویش نییە" ئەو پارچە ئاگرێك بۆ دا بریو، ئەوسا ئێتر خۆی دەزانێ وەری دەگرێ، یا دەستی لی ھەل دەگرێ.

مانگ نۆی بوونەو:

﴿ ۱۸۹: یَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ ﴾ لەبارەي مانگ نۆی بوونەو ھەش پرسیارت لی دەكەن ئەوێ موخەمەد ﷺ و دەلێن: بۆچی لەسەرەتاو زۆر باریك و بچوو كە، لەپاشان وردە وردە گەورە ئەبێ و، پرتەبیئەو، بۆ دواپیش بچوو كە ئەبیئەو، ئەوسا بۆ ماوەيەك لە چا و ن ئەبێ؟ ﴿ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ ﴾ پێیان بلی: ئەوێ پیغەمبەر! ﷺ كە ئەومانگە ھیلال و نۆییە بەو شیوہیە دەیبینن، بۆ زانی و دیاریکردنی كاتەكانی خواپەرستی و راگرتنی ئاماری سالی و مانگەكانە بۆ رێكویی كەردنی ژبانی خەلك و، دۆزینەوێ مانگی بەرۆزوو بوون و، زانیی كاتی چوونە حەج.

(بەراء ئەلی: ئەم ئایەتە (وأتوا البيوت..) بە لەبارەي ئێمەي (ئەنسان) ەو ھات، چونكە ھەركاتی كەسێكمان حەجی كردباو بەتایبەتەو، دەبوو لەدەرگاوە نەچووبایە مائەو! جا رۆژی پیاویكمان كاتێ گەرایەو لەحەج، گوێی بەو نەداو لەدەرگاوە چوویە مائەو! ئەوسا بۆدوایی خەلكەكەمان لێیان كردە ھەرا! جا بۆرەتكردەوێ ئەو ھەرایە، ئەم ئایەتە ھات. (پێشوا بوخاری). ﴿ و ليس البر بأن تأتوا البيوت من ظهورها ﴾ واش چاك نییە ئێو لە پشەتەو بچنە ناو مائەكانەو بەتایبەت كە ئیحرام ئەبەستن و حەج ئەكەن، جاكاتێ ئەگەر پشەتەو لەسەریانەو ئەرۆنە ژوورەو! ﴿ ولكن البر من اتقى ﴾ بەلكو كاری چاك و پەسەند ئەوێ كە لە سنوورەكانی خوا خۆبارێزن ﴿ وأتوا البيوت من أبوابها ﴾ دەسا

دەزوویەكی سپی یان بە قاچێكیانەو ئەبەست و، تالێكی رەشیش بە قاچەكەي تریانەو، ئێتر تا ئەوانەیان لێك جیانەكردایەتەو دەستیان لەخواردن ھەلنەئەگرت، ئەوسا بۆروونكردەوێ ئەم كارە ئەو ئایەتە ھاتوو، پیغەمبەر ﷺ تێی گەیاندن كە: مەبەست ھەو داو رشتەي شەو و رۆژە، نەك دەزووی سپی و رەش. ئیمامی (موسلیم) یش ئەم فەرموودەي ھیناوە ((لا يغرنكم من سحر كرم أذان بلال ولا هذا البياض: الأفق المستطيل هكذا حتى يستطير هكذا وأشار بيده معترضاً)). ﴿ ثم أتموا الصيام إلى الليل ﴾ لە پاشان رۆزوووەكەتان بێنەسەر و تەواوی بكەن "ھەر لە شەبەقەو تا شەو دێت و خۆراوا دەبیئ" ﴿ ولا تباهرهن وأنتم عاكفون في المساجد ﴾ بەلام ئەو كاتەي كە لە مژگەوتدا مات دەبن و خەریكی ئیعتیكاف دەبن و تێكەلی ژنانتان مەكەن واتە: چوونە لای ژنانتان لە تەواوی شەو ھەكاتی رەمەزان و غەیری رەمەزاندان بۆتان رەوايە، مەگەر كەسێك لە مژگەوتدا نییەتی ئیعتیكاف و خەلوێ ھینابی، دیارە نابێ ئەو كەسەيە بەھێج شیوہیەك لە ژنەكەي نزیک بیئەو، ئەگینە ئیعتیكافەكی ھەلنەو شەیتەو" ﴿ تلك حدود الله فلا تقربوها ﴾ ئەمانە باسكرا گشت سنووری خوان، دەسا ئێویش لێیان نزیک مەبنەو" ئەو سنوورانە مەشكێن" ﴿ كذلك بين الله آياته للناس ﴾ ئا بەو شیوہیە خوا نیشانەو بەلگەكانی خۆی بۆ مەردم رۆشن ئەكاتەو ﴿ لعلمهم يتقون ﴾ بەلكو خۆ بپارێزن و لە ھەواو ئارەزوو پەیرەوێ نەكەن و دوور بكەونەو. ئیعتیكاف: خۆ دا برنە لە خەلك و مانەوێە لە مژگەوتی جامیعە، پیغەمبەریش ﷺ گەلی جار ئەو كارەي ئەنجام داو، بەتایبەت لە دە رۆژی كۆتایی مانگی رەمەزاندان؛ بەلای كەمبەو دەبیئ شەو و رۆژیك لە مژگەوتدا بمیئێئەو؛ شیاوی پاسە بۆ ئەوێ نۆیژەكەي ھەینیشی بكات دەبێ ھەر لە مژگەوتی جامیعەدا بمیئێئەو.

خواردنی مائی یەكتر بە ناپەرەو ھەرامە:

﴿ ۱۸۸: وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ ﴾ سامان و دارایی یەكتر بە ناپەرەو نادروست لەنێوخۆتاندا مەخۆن، بەلی: دانانی یاسا و بەرنامە بۆ پاراستنی مال و دارایی و شیوہی خەرج كردنی، ئەگەرچی ھی خۆبێشت بێت شتێكی زۆر پێویستە، ﴿ وتدلوا بها إلى الحكم ﴾ مەیشیدەن بە ھاكمان و كار بەدەستان ﴿ لتأكلوا فريقا من أموال الناس بالإثم ﴾ تا بەناپەرەو بەشێك لە مال و دارایی مەردم بخۆن ﴿ وأنتم تعلمون ﴾ بۆ خۆشتان چاك ئەزانن كە ئەو جورە كارانە نادروست و ناپەرەو. بەلی ئیش و كاری پارێزەر "موحامی" یەكانیش زۆر نزیکە لەم

ئیوه له ده رگاوه بیته ماله کانتانه وه، واز له وکاری خوتانه بیته و اتقوا الله لعلکم تفلحون ﴿۱۹۰﴾ له خوا ده بی هه موو کات بترسن و بۆه موو کاریک له ده رگای خۆیه وه بچنه ژووره وه، تا به لکو بهختیارو بهخته وهرو زرگارین له هه ردوولا.

له گه ل شه ر فرۆشاند ا به نه گن:

﴿۱۹۰﴾: وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم ﴿۱۹۰﴾ ئیوهش له راهی خودا له گه ل نه وه که سانه دا به نه گن که له گه لتان به جه نه گ دین و، نه یانه وی له سه ردانی مالی خوا پیتان لی بگرن، نه گه رچی له مانگه خاوه ن ریزه کان "الأشهر الحرم" یشدا بیته ﴿۱۹۱﴾ ولا تعدوا إن الله لا یحب المعتدین ﴿۱۹۲﴾ به لام وریابن! نابیی ده ست دریزی وزیاده روی بکه ن له کاتی رو به رو بوونه وه جه نکدا، کئی جه نکئی له گه ل کردن هه ر له گه ل نه وه دا به نه گن. چونکه به راستی خوا ده ست دریزکاری خۆش ناویته جا که وابهو ئیوه ده ست پیشخه ر مه بن له جه نکدا، خۆنه گه ر که سیکیشتان له جه نکدا کوشت جه سه ته کی تیک مه ده ن و ناشیرین و بی ریزی مه که ن و، له ج و لئوو لووتی مه برن ﴿۱۹۱﴾: وقاتلوه م حیث تقفوه م ﴿۱۹۲﴾ و له هه رشوینیکیش ده ست دریزکه راتنان ده ست که وت و ده سه لاتنان هه بوو به سه ریاند ا نه گه رچی له زه وی (مزگه وتی هه رام) یشدا بن بیان کوژن ﴿۱۹۳﴾ و آخرجوه م من حیث آخرجوه م ﴿۱۹۴﴾ له و شوینه ش ده ریانه پیرن که ئیوه یان لی ده ره پیراند، واته: وه کو نه وان له مه که که ئیوه یان ده رکرد، ده ئیوهش له وی نه وان ده رکهن ﴿۱۹۵﴾ والفتنه اشد من القتل ﴿۱۹۶﴾ خو فیتنه نانه وه وه یشوومه گیران و عه زیته دانی موسلمانانیش به وجۆره نامرۆفانه بۆنه وه له ئایینی خۆیان په شیمانیا ن بکه نه وه زۆر له کوشتن خرابترو، واته: نه گه ر که سیکی کوشتنی بی باوه رانی لانه ره حه ت بیته، بی گومان عه زیته و نه شه که نه دانی موسلمانانه کان زۆر گه وهره ترو قورسترو ﴿۱۹۷﴾ ولا تقاتلوه م عند المسجد الحرام حتی یقاتلوه م فیہ ﴿۱۹۸﴾ ئیوه له سنووری مه سجید و له حه رامدا نابیی جه نکیا ن له گه ل بکه ن مه گه ر نه وان له وی جه نکتان له گه ل بکه ن، واته: هه رکه سیکی له و کافرا نه رویشته که عبه وه، ئیتر نابیی ده ستی بۆ به ریی، مه گه ر نه وه ده ست بکاته وه ﴿۱۹۹﴾ فإن قاتلوه م فاقتلوه م ﴿۲۰۰﴾ جا نه گه ر نه وان له گه لتان جه نکان، ئیوه یش جه نکیا ن له گه ل بکه ن و بیان کوژن ﴿۲۰۱﴾ کذلک جزاء الکافرین ﴿۲۰۲﴾ سزاو تۆله ی کافرو بی باوه ران هه ر ئاویه.

جه نه د قیینه یه ک:

(۱) هه ندی جار پیویست ده کات دوژمن به خوی نه زانیته کتوپر هیرشی بۆ بکریته، ده شکری له و هیرشه دا هه ندی ژن و مندال و

خه لکانی بی تاوان پیوه بین، ئایا حوکی شه ریه ته ئیسلام له مه دا چی یه؟ وه لام: نه گه ر هیچ ریگایه کی تر نه بیته بۆ به ره ره چ دانه وه ی هیرشه کانیان و بۆ زالبوون به سه ر دوژمناندا به وجۆره نه بی، زاناکان ده لئین: هیرشی ئاوا ره وایه و هیچ گونا هیکئی له سه ر نییه.

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْبَلُوهُمْ وَآخِرُ جُحُومٍ مِّنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقْبَلُوهُمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقْتُلُوَكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَتَلُوكُمْ فَاغْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿۱۹۰﴾ فَإِنْ أَنْتَهُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۱۹۱﴾ وَتَقْبَلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الَّذِينَ لِلَّهِ فَإِنْ أَنْتَهُوا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿۱۹۲﴾ الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿۱۹۳﴾ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۹۴﴾ وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِفُوا بِسُكْرٍ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَن كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّنْ رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَمَن فَعَلَ ذَلِكَ لِمَنِ أَمْرُهُ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرًا الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۱۹۵﴾

(۲) گه لی جار به ناچارى به تۆپ و جۆره ها چه کی تری قورس و کوشنده هیرش ده بریته سه ر دوژمن، له هه مان کاتیشدا شارو دیهات و مزگه وت و قوتابخانه و خه سه ته خانه کانیش به ر زیان ده که ون، ئایا حوکی ئیسلام بۆ نه وه ده بی چی بیته؟ وه لام: نه گه ر خاوه ناس و کافره کان نه وجۆره چه کانه یان به کاره ینا، نه وای ئیمه یش به ناچارى به کاری دینین، به لام تابکری ده بی له وشوینانه ده ستپاریزی بکری.

﴿۱۹۲﴾: فإن انتهوا فإن الله غفور رحيم ﴿۱۹۲﴾ خو نه گه ر نه وان جه نکیا ن وه ستان و ده سه ردارتان بوون، نه وه بی گومان خوا زۆر پۆشه ری گونا هانه، دلۆفان و میهره بانه، تا به لکو بگه ریته وه و برۆاش بینن ﴿۱۹۳﴾: وقاتلوه م حتی لا تکون فتنه ﴿۱۹۴﴾ له کوشتنیا ن کۆل مه ده ن هه تا ئاژاوه و فیتنه له ناو ده چی و، هیزو توانایشیا ن نامینی عه زیته و ئازاریشتان به دن و، بۆخویان سه ر شوړو ریسوا ده بن ﴿۱۹۵﴾ ویكون الدين لله ﴿۱۹۶﴾ ئایین و دین و به رنامه ی زیان،

ہر بہرنامہ و دینی خوا دہی و، زالیش دہی بہ سہر گشت بہرنامہ کانی تردا ﴿فَانِ انتھوا فلا عدوانِ اِلَّا عَلٰی الظَّالِمِینَ﴾ ٹینجا ٹہ گہر ٹہ وان دہ سہر دار بوون و کوٹاییان بہ شیرک ہیٹا و، کولیان بہ دوژمنایہ تی و کاری نامہ ردانہ یان دا، ٹیتر ہیچ دوژمنایہ تیہ ک بہرامہ ریان نییہ، مہ گہر لہ سہر ٹہ وانہ یان ستہ مہ کارو شہر فروشبن، ہرکاتیکیش ٹہ مانہ دہستیان لہ ناہہ قی و بی باوہری ہہ لگرت، ٹیتر لہ گہل ٹہ وانیشدا، جہنگ نا کرئ۔

لہ مانگہ حہرامہ کاندہا بی ہو جہنگ نارہواہیہ:

پیغہ مہری خوا ﷺ و موسلمانہ کان لہ سالی شہ شہ می کوچیدا چوون بو عومرہ، بہ لام موشریکہ کان رییان لی گرتن بچنہ ناو شاری مہ ککہوہ و عومرہ کہ یان بکن، ٹہ مہ لہ مانگی (زیقہ عدہ) دا بوو، دیارہ ٹہ میٹ یہ کیکہ لہ مانگہ قہدہ غہ کراوہ کان ونابی جہنگی تیڈا بکرئ، بویہ لہ گہ لیاندا ری ککہوت کہ ٹہ مسال بگہ ریٹہ وہو سالی ٹایندہ بیٹہوہ عومرہ کہ ی بکات، ٹیمامی ٹہ حمہد دہ لی: پیغہ مہر ﷺ ہہر گیز لہ مانگہ حہرامہ کاندہا جہنگی نہ کردوہ، مہ گہر شہری پی فروشرا بی، ٹہوسا خوا فہرموی: ﴿۱۹۴: الشہر الحرام بالشہر الحرام والحرمات قصاص﴾ مانگی حہرام بہ مانگی حہرام و، شکاندنی ریڑی ہہر خاوہن ریڑیکیش تۆلہ ی ہہیہ، واتہ: ٹہ گہر ٹہ وان لہ مانگہ قہدہ غہ کراوہ کاندہا لہ گہ لٹان بہ جہنگ بسین، ٹیوہیش بوٹان ہہیہ لہ گہ لیان بچہنگین وحہقی بہرگریٹان ہہیہ ﴿فمن اعتدی علیکم﴾ ٹینجا ہہرکہ سیٹک دہست دریڑی کردہ سہرتان و دہستی پیش خست ﴿فاعتدوا علیہ بمثل ما اعتدی علیکم﴾ ٹیوہش ہہریہ ٹہ ندازہ ی ٹہو دہست بکہنہوہ لی، واتہ: بی زیادہرہوی تۆلہ ی خوٹان بکہنہوہ ٹہ گہرچی مانگی قہدہ غہ کراویش بی ﴿واتقوا اللہ واعلموا أن اللہ مع المتقین﴾ وہ لہ خوا ترستان ہہ بی و پاریز بکن و، چاکیش بزائن کہ بہراستی خوا لہ گہل پاریزکارانہوہ ہہ میٹہیش پشتگیریان لی ٹہ کات، واتہ: ٹہ گہر لہ لایہن ٹہ وانہوہ بہ چہک و تہ قہ مہنی قورس و گازی ژہہراوی لیٹان درا، ٹیوہش بہ ناچاری بہ ہہ مان چہک و تہ قہ مہنی و ہلامیان بدہنہوہ زیادہرہو مہ بن۔

مال لہ ری خوادا ببہ خشن:

﴿۱۹۵: وأنفقوا فی سبیل اللہ﴾ تادہ توانن گیان و سامانی خوٹان لہ ری خوادا بہخت بکن، واتہ: ہہ موو جوڑہ چہک و بیڈاویستیہ کی جہنگ بکرن و خوٹانی بو ٹامادہ بکہن ﴿ولا تلقوا بأیدیکم اِلٰی التھلکۃ﴾ خوٹان بہ دہستی خوٹان بہ فہتہرات

مہدہن،، بہم شیوہیہ کہ دارایی نہ بہ خشن و دہست لہ جیہاد ہہ لہ بگرن ﴿وأحسنوا إن اللہ یحب المحسنین﴾ و خیزو چاکہ بکن، بہراستی خوا ٹاکار چاکانی خوٹ ٹہوی. (حوزہ یغہ) ٹہ لی: ٹایہ تی (وأنفقوا فی سبیل اللہ..) لہ بارہی ٹینفاق و بہ خششہوہ لہ ری خوادا ہات (بوخاری)، ریواہیہ تیکی تر دہ لی: لہ و دہ مہدا ہہ ندی کس بہ ہہ لہ مانای ٹہم ٹایہ تہ یان کرد، تا ٹہ بووٹہ بیووی ٹہ نساری وتی: مانای ٹہو ٹایہ تہ بہ ہہ لہ مہ کہن، چونکہ لہ بارہی ٹیمہوہ ہات، ٹہوہ بوو کہ دوا ی سہرکہ و تنی ٹیسلام و دہ سہلات بہدہ سترگرتنی ہہ ندی لہ خہلکہ کمان وتیان: ٹیمہ ٹہو ماوہیہ زیانیکی زورمان دیتوہ لہ بہر دینی ٹیسلام و ٹیستاش ٹیسلام سہرکہ و توہو، چاک وایہ ٹیمہش دہس بکہین بہ پرکردنہوی کہم و کورپہ کانی رابر دوومان و بوخومان دانیشین و بچہ و پیئہوہ! جا خوا ی گہورہش ٹہو ٹایہ تہ ی ناردو تی گہ یاندن کہ: ٹہو کارہی ٹیوہ خو لہ ناو بردن و واژہیٹانہ لہ جیہاد، سہیری کتیبی (الصحيح المسند/ من أسباب النزول) بکہ۔

چہند ٹیینیہ ک:

(۱) ٹہ گہر مؤلہ تی دوژمن بدریت دہست پیش بخت، لہ وانہیہ زیانی گہورہ مان لی بدو سہرکوٹمان بکات، دہ ٹایا بو مان رہواہیہ ٹیمہ دہست پیش بچہین؟ و ہلام: بہ لی.. لہ ہل و مہر جیکی ٹاودا ہیچ گومان و دووڈی نیہ کہ پیش ٹہ وان دہستی خو مان بوہ شیئین۔

(۲) دوژمن لہ زیان گہ یاندن و زیادہرہوی دہست ناگیڑیٹہوہ مہ گہر بہوہ کہ لہ مال و مندالی بدری، ٹایا لہ ہل و مہر جیکی ٹاودا کاری و ہا رہواہیہ؟ بہ لی کاتی کہ دوژمن دہست پاریز نیہ کاو لہ ہیرشہ کانی واژ نہ ہیئنی بہوہ نہ بی کہ لہ مال و مندالی بدری، دیارہ لہ کاتی ٹاودا بہ ناچاری لہ مال و مندالیان دہدری و باخ و باخاتیشیان دہسوتینری۔

(۳) جہنگہ کانی پیامبہرو ہاوہ لان، بہ شیوہیہ کی گشتی بہرگری لہ عدالت و راستی بووہ، چونکہ ٹہ وان لہ سہرہ تاوہ بہ بہ لگہو و نیشانہ خہ لکیان بانگ دہ کرد بولای ٹیسلام، خوٹہ گہر ہیزیک نہ ہیٹہ تی و ہہرہ شہی لہ بانگہرہ کانی کرد بی، ٹہ مانیش بو پاراستنی گیانی بانگہرہ کانی و ہلامیان داوہ تہوہ، بی گومان ہہ موو ٹہو جہنگانہ ہہر لہ ٹہوہ بوون، نک بو ٹہوہ کہ بہ زور خہلکی موسلمان بکریٹ، ٹایہ تی: (أفأنت تکرہ الناس حتی یكونوا مؤمنین) باشرتین بہ لگہیہ بو ٹہو راستیہ۔ جا کہ و ابو ٹہ گہر لہ بانگہ واژہ کمان ری گیراو، ہہرہ شہش لہ بانگہرہ کانمان کرا، ٹہوا ٹیمہیش شیریان لی ہل دہ گرین و کاری خو مان ٹہ کہین۔

حج و عومره به کاملی به جی بینن:

پاش باسکردنی رۆژوو و، پاشانیش جیهاد، ئیستاش باسی حج و عومره دهکات و دهفرموئ: ﴿ ۱۹۶: وأتموا الحج و العمره لله ﴾ هه ربو خوا حج و عومره به چاکی و به ته وای ئه نجام بدهن، واته ئه گهر نیازی هه ریه که له وانه تان کرد، ده بی زۆر به ریک و بیکی جیه جییان بکهن و ته نهانیه تی خویان لی بینن ﴿ فان احصرتم فما استيسر من الهدى ﴾ ئینجا ئه گهر هه ریکه شیان نه دان بچنه حج، یان عومره، ئابلوقه ی دوژمن کران، وه یان نه خوشی ری پی نه دان و نه تانتوانی ئه رکه کانیان ته وای بکهن، ئه و سا چه نه ده تانن ئاژهل بکه نه قوربانی وله ئیحرام بچنه ده ری، چونکه په یامبه ریش ﷺ ئه و کاته که له سالی روودای حوده بییه دا ریکه یان پی گرت، قوربانی دا و ئیحرامی شکاند ﴿ ولا تحلقوا رؤسکم حتی يبلغ الهدی محله ﴾ وه نابی سه رتان بتاشن، و ئیحرام بشکینن هه تا ئاژهل قوربانی و هه دیه کانتان نه گاته جیه که دیار یکرای خوی، واته: له و جیه گایه دا که ریتان لی گیراوه، ئه و جیه گایه حه رم بیت، یان ده ره وه ی حه رم ده بی ئیه ویش هه ره له و قوربانیه کانتان سه ر به رن ﴿ فمن کان منکم مریضا ﴾ ئینجا هه رکه سیکتان نه خوش و له ش به بار بوو ﴿ أوبه أذى من رأسه ﴾ وه یان برین و ئازاریکی له سه ردا بوو ناچار بوو سه ری بتاشی ﴿ ففدية من صیام أو صدقة أو نسک ﴾ ئه بی یه کی له م که فاره ت و بریتیان به دات، واته: ئه گهر که سی پیش ئه وه قوربانیه که ی بگاته جیه که ی خوی، و یستی سه ری بتاشی، ئه بی سی رۆژ به رۆژوو بیت، وه یان سه ده قه و خیریک بکات (که خوراک شه ش هه ژاره)، وه یان مه ریک یان بزیک بکاته خیر هه ره له ویدا ﴿ فإذا أمتم ﴾ ئینجا هه رکه کاتی ترستان له دوژمن نه ما، وه یان له نه خوشی ئاسووده و دلنیا بوونه وه، ﴿ فمن تمتع بالعمرة إلى الحج ﴾ ئه و جا هه رکه سی که له سه ره تا وه ئیحرامی به عومره به ست و ئه رکه و ئه رکه نه کانی به جی هیناو، پاشان و یستی به هره ببا له عومره و ته مه تتوع بکا هه تا کاتی ئیحرام به جه به ستن، ئینجا ئیحرامی به حج به سه ته وه ﴿ فما استيسر من الهدی ﴾ چ هه یوانیکی له ده ست دی ده بی بیکاته قوربانی ﴿ فمن لم یجد ﴾ ئه و جا هه رکه سی که بوی نه کراو ده ستی نه رۆیشت ﴿ فصیام ثلاثة أيام فی الحج ﴾ ده بی له باتی ئه وه - به ره له رۆژی عه ره فه - سی رۆژان له رۆژه کانی حج، به رۆژوو بیت ﴿ و سبعة إذا رجعت ﴾ و هه وت رۆیش هه رکه گه رانه ماله وه ﴿ تلك عشرة كاملة ﴾ به مه ده بیته ده رۆژی ته وای، ده سا ئیه و ش ئه مه پشتگوئی نه خه ن ﴿ ذلک لمن

لم یکن أهله حاضری المسجد الحرام ﴾ ئه و ته مه تتوع و ئیحرام به عومره به ستنه، ئینجا به حج، ئه و که فاره ته ش بوکه سی که که خوی و مالو مندالی نیشته جی (مه که که) و مه سجید و له حه رام نه بن، واته: خه لکی ده ره وه ی حه رم بیت، ئه و سا موته ی بوه هیه، چونکه خه لکانی مه که که زۆر به ئاسانی حج و عومره بکهن، بویه ئه و رووخسه ته یان بو نییه. هه رکه تیکیش به بو نه ی نه خوشیه وه گه مارو دران و نه یان توانی حج، یا عومره ته وای بکهن، هه میسان بو یان نییه قوربانی بکهن وله ئیحرام بیته ده ری، به لکو هه رده بی به هه رجو ری بو یان ده کری هه موو پایه کانی حج و عومره ته وای بکهن. ئیمامی (مالیک) و ئیمامی (شافعی) ده لین: (موحسه ر/ واته: ری لیگیراو) به نه خوشی، نابی قوربانی بدا له ئیحرام بیته ده ری، به لکو ئه گهر سالیکیشی پی بچی هه رده بی به و ئیحرامه وه به یئیتیه وه تا ته واف ده کات، به لام زانیانی تر ده لین ئه ویش وه (موحسه ر) ی تراویه. ﴿ واتقوا الله واعلموا أن الله شدید العقاب ﴾ ده بی به چاکی له خوا بترسن و، باش بزائن که به راستی خوا له تۆله سه ندا توندو تیژو سه ختگیره، ده سا هه چکاتی سه ریچی لی نه کهن و به رنامه که ی نه گۆرن.

مانگه کانی ئیحرام به حج:

﴿ ۱۹۷: الحج أشهر معلومات ﴾ گه رمه ی هه جکردن چه نه مانگیکی دیار یکراون، ئه مه یش هه ره له ئیبراهیمه وه ﷺ هه تا ئیستا هه ر و ابو وه، واته: کاتی ئیحرام به حج به ستن ته نه مانگی شه شه لان و ناوجه ژنان و ده رۆژه ی سه ره تای مانگی هه جه، که و ابوو پیش ئه وانه یا دوی ئه وانه ئیحرام به حج دانامه زری. ﴿ فمن فرض فیهن الحج ﴾ ئینجا هه رکه سی بریاریدا له و مانگانه دا حج بکاو، ئیحرامیشی بو به ست ﴿ فلا رفث ولا فسوق ولا جدال فی الحج ﴾ ده بی چاک بزانیست که تخونی ژنان که وتن و به دکاریکردن و ناو و ناتۆره لیک هه لدان و ده مه قالی و قه له گه ل یه کتر کردن و شه ر و هه را له هه جدا نین، واته: ئه بی ده ست له و کرده وانه هه لگری، هه تا ریژی مالی خواو، ریژی کارو کرده وه کانی حج و عومره ی تیا ده رکه وئی ﴿ وما تفعلوا من خیر یعلمه الله ﴾ دلنیا شین هه ر کاریکی چاک ئه نجام بدهن خوا ده یزانی و ئاگاداره پیی که و ابو له هه موو کاتا خیرخواز و ئاکارچاکبن، به تایبه تی له کاتی هه جدا ﴿ وتزودوا فإن خیر الزاد التقوی ﴾ ده سا هه ول بدهن تۆشه و زادی سه فره ی هه جتان ئاماده بکهن تا له ریکا و باندا ده ست له مه ردم پاننه که نه وه و، ئاتاج و مۆتاج نه بن، به لام له گه ل ئه وه شدا چاکترین زه خیره و تویشوو بۆتان ته وای

پاريزگار ييه له دهستان کوردنه وه له خه لک و، دوور که وتنه وه له گوناج. (ئيبين عه بباس) ته لیت: (يه مه نی) يه کان ده هاتنه حه ج و له ماله وه تۆشه يان هه لئه نه گرت و ده يانگوت: ئيمه خه لکيکين ته وه کولان به خواجه و پالمان به وه وه داوه و په کمان ناکه وي، جا کاتي ته گه يشتنه (مه دينه) ناتاج و موتاج ده که وتن و په نايان به م و به و

الْحَجَّ أَشْهَرُ مَعْلُومَتٍ فَمَنْ رَضِيَ فِيهِكَ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا سَوْفَ وَلَا حِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَاتَ فَعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزُودُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ الْقَوَى وَأَتَقُونَ بِتَأْوِيلِ الْأَنْبِ ۝ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْتُكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الصَّالِينَ ۝ ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ سِكَكُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَنْشَدُوا ذِكْرًا فَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ ۝ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝ أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝

دهبردو دهستان ده دايه سوال! ته وسا ئايه تي: (وتزودوا...) هات و هه له که ی بۆ راستکردنه وه. (ئيمامي بوخاری). ﴿واتقون يا أولى الألباب﴾ ته ی خاوه نانی ئاوه زوو بيرا! دهبی له یاساکانی من پاريز بکه ن واته: فه رمانه کانم جيپه جي بکه ن و سه ريپجي مه که ن.

بازرگانی له سه فه ري حه جدا ره وايه:

بوخاری له (ئيبين عه بباس) وه ته لی: له سه رده می جاهيليه تدا له بازاره کانی: (عوکازو، ميجه ننه و، زوله جان دا خه لک کو ده بوونه وه بۆ بازرگانی، جاکاتي ئيسلام هات ته وه کاره يان به گوناج داده نا و، نه ده بوو بچه نه وه شوينانه ته گهر بۆ حه ج هاتبن، ته وسا ئايه تي: (ليس عليكم جناح.. هات و راستيه که ی بۆ روشن کردنه وه و فه رموی. ﴿١٩٨﴾ ليس عليكم جناح أن تبتغوا فضلا من ربكم﴾ گوناختان ناگات ته گهر له ماوه ی حه جدا له په ره رده کارتان رزق و رۆزی بخوازن و، بازرگانی بکه ن، واته:

که هاتن بۆ حه ج هه ر به مه به ستي خاوه بين، ته و جا له پال ته وه شدا ته گهر کرين و فروشتنيش بکه ن بۆ ژيان و گوزهرانتان هيج قه يدي نيبه ﴿فإذا أفضتم من عرفات﴾ جا که ويستتان له (عرفات) داگه رين و بينه خوارى بۆ "موزده ليفه" ﴿فاذكروا الله عند المشعر الحرام﴾ هه ر که گه يشتنه (مه شه ره رولحه رام) که کۆيکه له خواروی موزده ليفه وه زيکرو يادی خوا بکه ن ﴿واذكروه كما هداكم﴾ وه سوپاسيشی بکه ن له به ر ته وه که هيج شاره زاييتان نه بوو خستنييه سه ر ربي راست و مه ناسکی حه جی تي گه ياندن ﴿وان كنتم من قبله لمن الضالين﴾ خو به راستی ئيوه پيش هيدايت و رينمايی خوا سه ر ليشيواو و گومرا بوون و، نتان ته زانی به شيويه کی راست و دروست ئاداب و نه رکه کانی حه ج نه نجام به ن.

چهند روونکردنه وه يه ک:

(١) کاتی وه ستان له رۆزی (عه ره فه) دا پاش نيوه رۆی رۆزی نۆيه می زيحه ججه يه، هه تا که ميک به رله هه له اتنی خوری رۆزی ده يه می زيحه ججه، واته رۆزی جه ژنی قوربان. ته مه رای ئيمامي ماليک و ته بو حه نيفه و شافعي يه "خوا لييان خوش بيت" خو ته گهر پيش ئاوا بوونی خوری رۆزی عه ره فه، سنووری عه ره فه ی به جيپه يشت، ته وا جه ماوه ري زانايان ته لين: هه ر حه جه که ی دروسته، به لام له باتی ته وه ده بی په زی سه ر بری.

(٢) له قسه يه کی پيشه وا شافعي دا هه يه که: چوونه موزده ليفه وشه و له وي مانه وه واجبه، جائه گهر حاجی بۆ نه کرا شه و له وي بمينيته وه، ده بی فيديه و بريتي بدا.

(٣) داگه رانه خواره وه له عه ره فاته وه بۆ (مشعر الحرام) ی موزده ليفه دواي خو رئاواي رۆزی نۆيه می مانگه، واته: شه وی جه ژن.

(٤) مه به ست له حه ج و عومره دا ده بی ته نها ره زامه ندی و خوشنودی خوا بيست، جادواي ته و نيبه ته و ته نجامدانی ته رکه کانیان، ته گهر که سيک کرين و فروشتن و ماله له ش بکات "به شيويه يه کی په سه ندو جوان" ره وايه و گوناخی نيبه. ﴿١٩٩﴾ ثم أفيضوا من حيث أفاض الناس﴾ له پاشان له هه ر کۆيوه خه لک داگه ران بۆ (مينا) ده بی ئيوه ش هه ر له ويوه داگه رين واته: ئيوه "ته ی قوره يش و ده وله مه نده کان" خو تان له و خه لکه جيا مه که نه وه، با هه مووتان يه کسان بن و خو به گه وه دامه نين و، گشت پيکه وه ئاداب و پايه کانی حه ج جيپه جي بکه ن ﴿واستغفروا الله﴾ له و نافه رمانی و سه ريپجيپه تان داواي لييووردن له خوا بکه ن ﴿إن الله غفور رحيم﴾ چونکه به راستی خوا له تاوان و گوناخان زور لييوورده و دلاوايه.

بُو خَوی سهر به سته گونا هیك نایه ته سهری ﴿لَمَنْ اتَّقَى﴾ به لَام
 نه ویش خستنه یه بُو که سیکه خُوبار یَز بُو و، بیه وی حه جه که ی
 بهر یك و بیکی بکا، واته: له رووی که مته رخه می و گوینده دانه وه
 نه بی. ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ﴾ و له ته وای کاروبار تاندا له خوا بترسن،
 به تاییهت له کاتی نه نجامدانی مه ناسکی حه جدا ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ

مه ناسکتان به جی هیئا زیکری خوا زور بکهن:

به لَ له سهرده می جاهیلییه تدا که له مناسکی حه ج نه بوونه وه،
 گشت کۆده بوونه وه و ده ستیان ده کرد به هه لدان به باوو باپی ره یاندا
 و باسیکی خوا یان نه ده کرد، ئیتیر ئەم نایه ته هاته خواره وه و
 فهرمووی: ﴿۲۰۰: فَاِذَا قُضِيَتْ مَنَاسِكُكُمْ﴾ جا که ئەرك و
 پایه کانی حه جتان جییه جی کرد ﴿فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ
 اَوْ اَشْدَّ ذِكْرًا﴾ هه چوئی باس و خواسی باوو باپی رانتان نه کهن،
 هه به و جو رهش بگره له وهش پتر ناوی خوا بینن و یادی بکهن.
 ﴿فَمَنْ النَّاسِ مِنْ يَقُولُ﴾ هه ندی که س هه یه له کاتی دوعا و
 پارانه وه دا ئەل: ﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا﴾ ئە ی په ره وردگاری
 ئیمه! له دونیادا هه رچیمان پی ده به خشی، پیمان ببه خشه، ئیتیر
 باسیکی قیامه تیان له لا نیه ﴿وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ﴾ ئە و
 جو ره که سانه له دوا و ژدا هیچ به شیکیان نابو، به شپرا و ده بن
 له ره حمه تی خوا چونکه ته نه ا دونیا و یست بوون و دا وای دونیا یان
 کرد ﴿۲۰۱: وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ﴾ هه شیانه ده لی: ﴿رَبَّنَا آتِنَا
 فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً﴾ په ره وردگاری ئیمه! دا وای
 له ده که یه هم له دونیادا خیر و چاکه مان پی ببه خشه، روژی زور
 و له شی ساغ و، زانست و زانیاری هیزی خوا به رستی، هند..
 هم له دوا و ژیشدا نازو نیعمه تمان بده ری ﴿وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ﴾
 وه له سزای ئاگریش بمانبار یزه ﴿۲۰۲: اَوَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ نَصِيبٌ مِمَّا
 كَسَبُوا﴾ دیاره ئەمانه چونکه خاوه ن فام و ژیرن، به پیی کرده وه
 که یان به شیانه ده بی و، به ره وه ره ده بن ﴿وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾
 خواش زور به گورج و چه سپانی حیساب و لیپرسینه وه ی هه مو
 شتی ده کا، واته: هیچ شتیکی لی تیک ناچی و، به په له ش حیسابی
 هه رکه سه ئەدا به ده ستییه وه.

﴿وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي
 يَوْمَيْنِ فَلَا أَثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا أِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى
 وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ وَمِنْ
 النَّاسِ مَنْ يَعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ
 عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿۲۰۳﴾ وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى
 فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ
 لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ﴿۲۰۴﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ
 بِالْإِلْتِمَاسِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَيْسَ إِلَهَ مَعَهُ ﴿۲۰۵﴾ وَمِنْ
 النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ
 رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿۲۰۶﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا
 فِي السِّلَاحِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ
 إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿۲۰۷﴾ فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ
 مَا جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَاَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
 ﴿۲۰۸﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلُلٍ مِّنَ الْفُجَارِ
 وَأَلَمَ لَيْكُمُ الْوَعْدُ الْأَمْرُ إِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿۲۰۹﴾

إليه تحشرون ﴿وه بیشزانن که به راستی هه موتان لای ئە و
 کۆ ئە کرینه وه حه شر ئە کرین.

په سن و رهوشتی مروفی دوورازی:

(سه دی) ئەلایت: ئە خنه س"ی کوری شوریه یی دووروو" هاته لای
 په یامبه ر ﴿ثیمان و باوه ری خوی دهر بری و سویندیشی خوارد که:
 تۆم خو ش ئە و ی و، له گه ل ئیۆم ئیتیر ئەم نایه ته هات و فهرمووی:
 ﴿۲۰۴: وَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ
 عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ﴾ مروفی و هه یه سه بارهت به ژیا نی ئەم دونیا به
 به قسه و گو فتاری سه رسامت ده کا و دهر باره ی ئە وهش که له
 دلیا به خوا ده گری به شایهت که هه رچی ده لی راسته ﴿وهو ألد
 الخصام﴾ که چی له دژا یه تی کردندا زور بی ویزدان و سه ره سه خته
 ﴿۲۰۵: وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ﴾ هه رکه پشتی له هه لکردی
 و دوور که وته وه ده ست ده کات به کاری به د فهری له م سه ره وه یبه دا

له سَی روژه ی دوا ی جه زنی قورباندا یادی خوانان له بیر ب:

﴿۲۰۳: وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ﴾ وه له چه ند روژیکی
 ژمی زرا و دیار یکرا و (۱۲، ۱۱، ۱۰) ی مانگی حه ج له سه ر
 یادی خوا به رده و امین، واته: هه رده م خه ریکی و تنی زیکری
 (الله اکبر) بن ﴿فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ﴾ ئینجا هه ر که سیك
 له ره جمی شه ی تانه کاندایه ی کرد دوو روژی پیش خست و، بُو
 روژی سییهم له وی نه مایه وه. ﴿فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ هیچ گونا هی
 ناگات ﴿وَمَنْ تَأَخَّرَ﴾ وه هه ر که سیکی ش مایه وه تا روژی سییهم
 بو ئە نجامدانی ره جمی شه ی تانه کان ﴿فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ دیسانه وه
 هیچ گونا هی ناگات، واته: بو هه لبار دنی یه کیك له م دوو باره یه

﴿ لفسد فيها ويهلك الحرث والنسل ﴾ بۆ ئەوێ خراپە ی تیدا بکاو، مەزراو کشت و کێلگەو تۆرەمە لە ناو ببا ﴿ والله لا يحب الفساد ﴾ ھەرگیز خوا لە بەد فەری خۆشی نایە ﴿ ۲۰۶: ۲۰۶ ﴾ وایا قیل لە اتق الله أخذته العزة بالإثم ﴿ ھەرکە پێشی بگوتری: دەبی لەخوا ترست ھەبێ، ئەوسا دەمارزی، زیاتر بەرەو تاوان و گوناح دەبیات، ﴿ فحسبه جهنم ولبس المهاد ﴾ جەھەنمی بۆ بەس دەبیات، دیارە ئەو جێیەکی زۆر خراپە! ﴿ ۲۰۷: ۲۰۷ ﴾ ومن الناس من يشرى نفسه إبتغاء مرضات الله ﴿ لەناو خەلکی، مەزنی وایش ھەبە لەبەر رەزای خۆی گەورە گیانی خۆی دەبەخشی ﴿ والله رءوف بالعباد ﴾ خواش لەتەک بەندەکانی خۆیدا بەبەزەیی و دلۆقە

ئیسلامت دەبی گشت قبول بێ:

﴿ ۲۰۸: ۲۰۸ ﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً ﴿ ئەی گەلی خاوەن باوەران! دەبی ھەمووان ئامادە ی چوونە ناو فەرمانی خاوەن ﴿ ولا تتبعوا خطوات الشيطان ﴾ ھەرگیز پێ مەنێتە جێ پێ شەیتان ﴿ إنه لكم عدو مبين ﴾ چونکە دیارە کە شەیتان بە ئاشکرا دوژمنتانە ﴿ ۲۰۹: ۲۰۹ ﴾ فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ ﴿ ئەوسا پاش ئەو کە ئەو بەلگە ئاشکرایانەتان بۆھات، خۆتان خلیسکان ﴿ فاعلموا أن الله عزيز حكيم ﴾ دەبی چاک بزائن بە راستی خوا زۆر بە توانا و بە دەسلەتە، ئاگا دارو کار جوان ولەکارزانە ﴿ ۲۱۰: ۲۱۰ ﴾ هل ينظرون إلا أن يأتيهم الله في ظلل من الغمام والملائكة وقضى الأمر ﴿ ئاخۆ پەرەوانی شەیتان بێ لەمە لەروژی قیامەتدا خۆی گەورە لە پەلە ھەریکی سپیدا بێتە لایان و داویریان بکا، فریشتەکانیش بەرێز ئامادە ببن بۆ تێپەرانی بپارەکانی خوا، دادگایشیان بپێتە ھەو، بنێردرێن بۆ دۆزەخ، دەبی بەدەر لەمە چاوەروانی چی بن؟ ﴿ وإلى الله ترجع الأمور ﴾ ئەوساش ئەنجامی ھەموو کاری بەیئەرزەتەو لەی خۆی گەورە و بەدادگەرانی داویریان بکات، ئیمامی (تەبەری) لە فەرموودە یەکی درێژدا شیوەی ھاتنی خۆی گەورە ی بۆ دادگایی مەردم رۆشن دەکاتە ھەو و لەبەشیکی ئەو فەرموودەدا ھاتووە: ﴿.. فيشفعه الله ويأتي في ظلل من الغمام..﴾ واتە: خوا شەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ وەر دەگرێ و، خۆشی دیت بۆ دادگایی خەلک.

بەنی ئیسرائیل بە چاکە ی خوا نازان!

﴿ ۲۱۱: ۲۱۱ ﴾ سل بنی إسرائيل كم آتيناكم من آية بينة ﴿ لەبەنی ئیسرائیل "نەوەکانی یەعقوب" بپرسە! ئەری دەزانن کە چەندین بەلگە و نیشانە ی روونمان بۆناردوون ئەبوا یە پاش ئەوبەلگانە

عیبەرەتیان گرتباو سوپاسگوزاری خاویان کردبا، کە چی زۆرکیان پشتیان لێ ھەلکردن و گۆریانەو بە کوفر، دلنایان ﴿ ومن بديل نعمة الله ﴾ ھەرکە سێ نعیمەت و بەخشی خوا بگۆرێ، واتە: لەباتی ئەو ئەو نیشانانە بکاتە ھۆی رێنموونی بۆ خۆی کە چی لە خوا پەرستی لایەت ﴿ من بعد ماجاءته ﴾ بەتایبەتی پاش ئەو کە بەلگەکانی بۆھاتن، بروای پێ ھێنان، ھەرکە سێ کاری لاساری ئاوا بکات، لەقیامەتدا تووشی سزای خۆی ئەبێ ﴿ فان الله شديد العقاب ﴾ بێ گومانیشە سزاو تۆلە ی خوا زۆر گران و سەختە، خۆی گەورە بەلگە و نیشانە یەکی زۆری دا بە جۆلە کەکان لەسەر دەستی موسادا ﷺ کە چی باوەریان پێ نەکردن و، لەباتی ئەو پشتیان لە موسا کرد ﴿ ۲۱۲: ۲۱۲ ﴾ زين للذين كفروا الحياة الدنيا ﴿ ژيانی ئەم دونیایە بۆ کافران و بێ باوەران، جوان کراوەو رازینراوەتەو، بەشیوە یەکی خۆیانی بۆ دادەنێن ﴿ ويسخرون من الذين آمنوا ﴾ گالەو گەپیش بەو کەسانە دەکەن باوەریان ھێناوە، پێیان ئەلێن سەیرکە ئەمانە ژيانی ئەم دونیایە یان چۆن لەخۆ حەرام کردووە! ﴿ والذين اتقوا فوقهم يوم القيامة ﴾ بالێردا ئەو کافرانە ھەر لاقرتیی خۆیان بکەن، چونکە ئەو کەسانە ی کە لە دونیادا پارێزگارییان لەسنوورەکانی خوا کردووە، لەروژی دوایدا لەسەر ووی ئەوانەو دەبن و ژيانی خۆشی ھەتا ھەتاییشیان ھەبە ﴿ والله يرزق من يشاء بغير حساب ﴾ خوا بۆ ھەرکە سێک خۆی بپەشت رزق و روژی فراوانی ئەداتێ لە دونیاو لە قیامەتدا " بێ ژمارە و لێپرسینەو ھەو لێکۆلینەو.

مەردم گشت یەک بەرەبوون:

(ئێبن جەریر) دەلی: نێوان (ئادەم و نوح) دە سەدەبوو، ئەو خەلکە ھەموو لەسەر ھەق و راستی بوون، پاشان ھەراو ناکوکیەکیان بوو لێک ترازان و ئەوسا بۆ یە کخستەو ھەیان پێغەمبەر گەلێکی نارد، ھەک دەفەرموی: ﴿ ۲۱۳: ۲۱۳ ﴾ كان الناس أمة واحدة ﴿ لەسەرەتاو ھەموو خەلک یەک دەستەو یەک بەرە بوون، گشت لەسەر ئاینیکی پاک و راست و دروست بوون، بەبێ یەکتر نە ئەژیان، ئەبەو ھاوکاری یەکتریان بکردایە، کە چی وردە وردە لە ئەنجامدا جیاوازی و ناکوکی کەوتە نێوانیانەو ھەو لێک ترازان ﴿ فبعث الله النبيين مبشرين ومنذرين ﴾ ئێنجا خوا پەيامبەرانی نارد موژدە دەرین (بە پاداشت، بۆ ئەوانە یان بروایان ھەبە) ترسیئەریش بن (بۆ ئەوانە یان، جیاوازی و ناکوکی ئەکەن). ﴿ وأنزل معهم الكتاب بالحق ﴾ وە کتێب و نامە ی ھەق و راستیشی لەگەڵ ناردن؛ وادەر ئەکەوێ کە ھەر پەيامبەرە ی نامە ی تاپبەتی خۆی پێ بوو،

ئىتر قەوارەكەى زۆر بوويىت، يان كەم، نووسرايىتەو يان نا
 ﴿ ليحكم بين الناس فيما اختلفوا فيه ﴾ تا ئەوئى بوويە كىشەى
 نىوانيانو، ناكۆكى و دووبەرەكيسان تىيدا هەبوو، بۆيان شى
 بكتەو، واتە: نابى حوكمى لابهلايى بۆ خۆى برىار بداو هەق و
 ناهەق تىكەلاو بكا بەلكو پىويستە بە ياسايەكى خوايى ئەو كارە
 بكاو، هەق وناھەق لىك بكتەو ﴿ وما اختلف فيه الا الذين او
 تسه ﴾ خو ھەر ئەوانەيان لەو بەرنامەو كتيبەدا ناكۆكبوون، كە
 لەپيشدا كتيبيان پى درابوو ﴿ من بعد ما جاءتهم البينات ﴾ ئەويش
 پاش ئەوھەموو بەلگەو نيشانە رووانە بۆيان ھاتن ﴿ بغيا بينهم ﴾
 جىاوازى و دزايەتتە كەشيان ھەر لەبەر ئىرەى و ھەسادەتى
 ناوخۆيان بوو تا وای کرد پىك نەين، واتە: وەنەبى راستىەكانيان
 لى ون بوويىت، نەخىر بەلكو تەنھا ھەسادەت بوو دەستە دەستەى
 كردن و رووبەرۆوى يەك وەستان و ھەقيان لى گومبوو ﴿ فهدى الله
 الذين آمنوا لما اختلفوا فيه من الحق باذنه ﴾ ئىنجا ئەوانەى
 باوھريان ھىنابوو، خواى گەورە بەفەرمانى خۆى شارەزاو رىئوينى
 كردن و تىي گەياندن كەھەق وراستى لەچىدايەو قسەو بۆچونى كى
 راستە ﴿ والله يهدى من يشاء الى صراط مستقيم ﴾ خوا ھەز
 لەھەر كەسى بكت رىنمايى ئەكات بۆ رىگەى راست و دروست
 و كىشەكەى يەكلا دەكاتەو.

سەرنجىك: لەو ئەچىت ھەموو ئومەت وگەلىك پەيامبەرەى
 بووبى بە نامەيشەو، بەلام بەھۆى دووركەوتنەوئى زەمان تىكەل
 وپىكەليان كرىيت، بۆيە لای فارسەكان و ھىندىيەكان ھەندى نامە
 وكتىب ھەيە باسى ئايىنيانى تىدايە.

داواى يارمەتییان لەخوا كردو، خوايش فەرمووى: ﴿ ألا إن
 نصر الله قريب ﴾ ئاگاداربن و مزگىنى بى كە بەراستى يارمەتى خوا
 بۆموسلمانان نزىكەو بەم زوانە دى. بەلى ياساى خوايە كە بەبى
 چەشتنى عەزىت و ئازارو ئەشكەنجە بە تايبەت لە گۆرەپانى
 جەنگدا يارمەتى نايە.

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ يُدِلْ رِجْمَةً
 اللَّهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُ ثُمَّ قَانَ اللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١٥﴾ زَيْنَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَسَعَوْهُمْ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ
 اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ
 ﴿٢١٦﴾ كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ
 وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ
 فِي مَا اختلفوا فيه وَمَا اختلف فيه إِلَّا الَّذِينَ أَوْثَرُوهُ مِنْ بَعْدِ
 مَا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
 لِمَا اختلفوا فيه مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ لِمَنْ
 صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٢١٧﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا
 يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمُ الْأَسَاءَةِ وَالضَّرَاءِ
 وَزُلْزَلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ
 أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ
 مَا أَنْفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِللَّهِ وَلِذِي الْآرْقَانِ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ
 وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَعْمَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢١٩﴾

مال بە كى دەبە خىرىت؟

بە ختو خۆرايى ناچنە بەھەشتەو:

﴿ ٢١٤: أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الجنة ﴾ ئاخۆ ئىو بەلاتانەو
 وایە كەھەر بەئاسانى دەچنە بەھەشتەو بەر لەدىتتى تەنگانەو
 ناخۆشى؟ ﴿ ولما يأتكم مثل الذين خلوا من قبلكم ﴾ كەچى
 ئەوئى بەسەر پيشنانانانا ھاتووەو، تووشى گەلانى ئيماندارى پيش
 ئىو بوو، ھىشتا بەسەر ئىو دەنا ھاتووە ﴿ مستهم البأساء والضراء
 وزلزلوا ﴾ ئەوان تووشى گەلى سەختى و ھەژارى و ناخۆشى
 و برسەتەو چەوسانەو بوون، زۆر بەتوندى تەكانيان خواردو
 كەوتنە چركە چرك و لەرزە لەبەردەم نەھامەتتەكاندا ﴿ حتى
 يقول الرسول والذين آمنوا معه متى نصر الله ﴾ ئەو قوناغە سەخت
 وناەبارە ئەوئەندە درىژەى كىشا پەيامبەر ﷺ و ئەو برودارانش
 لەگەلىا بوون دەيانگوت: دەبى يارمەتى خوا كەى بىت و، كەى
 بىت بەھانامانەو؟! بەلى حالىان ئەوئەندە بەد بوو ئاراميان نەماو،

﴿ ٢١٥: يسألونك ماذا ينفقون ﴾ لىت ئەپرسن ئەى پىغەمبەر ﷺ:
 چ جۆرە سامانىك ئىنفاق بكەن و بە كىشى بەدەن؟ ديارە ئەم خىرو
 بەخششە غەيرى زەكاتە ﴿ قل ما أنفقتم من خير ﴾ لە وەلامدا
 پىيان بلى: ھەرشتىكى چاك و خاوين، بتانەوئى بىكەنە خىرو،
 لەرپى خوا بىيەخشن كاريكى پەسەندە ﴿ فللوالدين والأقربين
 واليتامى والمساكين وابن السبيل ﴾ و بىدەن بەباوك و دايك و
 خزمى نزىكتان و ھەتيوان، بى نەوايان و، رىبواران (ئەوانەى لە
 رىگا داماون). پىويستە مەرفە ھەرگىز مافى باوك و دايك و خزمانى
 پشتگوى نەخا، وە لە خىرو خىراتيشدا پيشيان بخا ﴿ وما تفعلوا
 من خير فإن الله به عليم ﴾ نەھەر ئەو، بەلكو ھەر چاكەيەكى تر
 ئىو بىكەن خوا پىي بەئاگاو زانايە وپاداشيشتان ئەداتەو.

جيهاد له سهر موسلمانان قهرزه:

﴿ ۲۱۶ ﴾: كتب عليكم القتال وهو كره لكم ﴿ له سهرتان جهنگ نوسراوه - له گهل بئ باوه راندا بيكهن - دياره جهنگيش شتيكي قورس و نار هه ته و خوشتان ليينايه، دل و دهر و ون هه زي

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْعًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْعًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۲۱۷ ﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَفِيهِ قُلُوفٌ مُّكَبَّرَةٌ وَاسْتَغْلِبُوا فِيهِ سَبِيلَ اللَّهِ وَكَفَرُوا بِهِ وَالْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَإِخْرَاجَهُمْ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يَقْتُلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿ ۲۱۸ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۲۱۹ ﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعَةٌ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْمَنْفُ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿ ۲۲۰ ﴾

به شهپر هاتن له (أشهر الحرم) ۱۵:

﴿ ۲۱۷ ﴾: يسألونك عن الشهر الحرام قتال فيه ﴿ ليئت شه پرسن له باره جهنگ کردن له مانگی حرامدا: ناخو ره وایه و مؤلت هیه، یا نا؟ په یامبه (عبدوللای کوری جه حشی) پورزی خوئی له مانگی جه مادی دووه مدا پیش رووداوی به در به دوو مانگ له گهل ههشت که سی کوچه رییدا نارد، شه و بهو له ریگادا شه و قی سی که سی قورهیش بوون و، یه کیکیان لی کوژراو، دوانیان لی دیل کران و هینانیان بو خرزمت په یامبه ﴿ شه ویش شه و کاره ی پی ناخوش بوو، چونکه ریکه وتی بهرواری یه کی "ره جه ب" ی ده کرد واته: مانگه قه دهغه کراوه کان، جا قورهیش لییان کرده هه را که موحه ممد ﴿ له مانگه حهرامه کانداهنگی حلال کردووه خوی گه ورهش فهرمووی: ﴿ قل قتال فيه كبير ﴿ له وهلامدا بلئی: به لی جهنگ کردن له م جوړه مانگاندا کاریکی زور گه وره گوناوه، ﴿ وصد عن سبيل الله وکفر به ﴿ به لام ریگرتن له ریگه ی خواو بئ بروایی به خواو ﴿ والمسجد الحرام و إخراج أهله منه أكبر عند الله ﴿ جهنگ کردن له مزگه وتی حهرام داو دهر کردن و دهر به دهر کردنی خه لکه که ی، شه مانه گشت له لای خوا زور گه وره و گران ترن له جهنگی مانگه حهرام کراوه کان، که و ابو شه و کاره که له دهستی عبدوللاوه که وت شه و له و ریگرتن له دینی خواو، کافر بوون به خواو، شه شکه نه جو نازاردانی موسلمانان له لایه ن قوره ی شه و شه و کاره ی عبدوللایش له و ی قوره ی شه گه وره تر نییه ﴿ والفتنة أكبر من القتل ﴿ وه نازاوه و فیتنه نانه و هه له کوشتن و جهنگ کردن و زور هینان بو موسلمانان تاپاشگه زبینه و له جهنگ له مانگی حهرامدا خراپترو گه وره تره ﴿ ولا يزالون يقاتلونكم حتى يردوكم عن دينكم إن استطاعوا ﴿ بئ گومانین هه میشه شه و بئ باوه رانه جهنگتان له گهل ده که نه و هه رگیز کو تایی ناهینن و دهست هه لئاگرن "تائه گه ر بویان بگونجی" له ئایینتان

پئ ناکا چونکه کوشتن و برین، بهخت کردنی دارایی و، به جئ هیشتنی نیشتمانی تیدایه "به لام نه گه ر چی ئا وایش بیئت هه ر جیهاد هوی سهر فرازیتانه" ﴿ وعسى أن تکرهوا شیئا وهو خير لكم ﴿ له وانه یشه له شتیک حه زنه که نه و ناخوش بیئت لاتان، به لام خیر و چاکه ی تیدا بیئت و به خیریش گه ری ﴿ وعسى أن تحبوا شیئا وهو شر لكم ﴿ رهنکه حه زتان له هه ندی شت بئ و پییشتان خوش بیئت که چی شه رو خراپ بیئت و ناکامه که ی باش نه بی، مروف به سروشت هه ر دانیشتنی پی خوشه، به لام دانیشتن و خوذ زینه و له جیهاد ریسوایی و ژیرده سته یی به دواو هیه ﴿ والله يعلم و أنتم لا تعلمون ﴿ بئ گومان خوا خوی شه زانی چ شتی چاکه و چ شتی خراپه، به لام ئیوه نایز انن. (زوهری) شه لیئت: جیهاد له سهر هه موو که سیک واجب و پیویسته؛ ئیتر به عه مه له جیهادا بیئت، یان دانیشتنیئت، بو شه و که هه رکاتئ داوای یارمه تی لی کرا، بو به ره ی جیهاد، وه یا هاواری بو هیئرا، وه یا و ترا بچو بو گوړه پانی

وهرده گپرن ﴿ ومن يرتدد منكم عن دينه ﴾ جا ههركه سيكتان له ئاييني خۆي پاشگەز بپتهوه ﴿ فيست وهو كافر ﴾ و به كافر بيش بمرى ﴿ فأولئك حبطت أعمالهم في الدنيا والآخرة ﴾ ئەوانه كه به كافرى دهمرن كارو كرده وەيان له ههردوو دونيا به فيرو ئەروا، لهم دونيايه دا له خپرو بپرى ئيسلام بى بهش ئەبن و، مامه لهى بى بروايان له گەل ئەكرى، له ولايش هيچ پاداشتيكى خيريان ناييت ﴿ وأولئك أصحاب النار هم فيها خالدون ﴾ ده شبنه هاوهل و هاوپپى دۆزهخ و، به ههتاهه تايش له وى ئەمينهوه.

روونكر دهنه و به كه: ئيمامى (مالك) و ئيمامى (ئەبو حەنيفة) ئەلن: ههركه سى به كافرى، وه يا به (مورتهدى) مرد، هه رچى كارو كرده وى چاكيشى هه بى به فيرو ئەروا و با تل ئەبى، وه ههروه ها ئيمامى (شافعى) و بگره كۆي زانايانيش ئەلن: ته نانه ت ئەگه ر ته و بهش بكا پاش له دين وه رگه رانه كه وى موسولمان بپته وه ده بى هه موو كار ه چاكه كانى بكاته وه وه قه زايان بكاته وه، بۆ نموونه: ئەگه ر حه جى كر دبى، ده بى ئىستا دووباره بپكاته وه، به لام ئيمامى (شافعى) به ته نها خۆي ئەل: گپران ه وه كردنه وەيان ناوى. له نيو زاناکانا كيشه يه كه هيه: ئايا مرۆيه كى له دين وه رگه راره وه (مورتهد) دەس به جى ده كوژرى، يا مؤلت ده درى، ئەگه ر موسلمان نه بوويه وه ئەوسا ئەكوژرى؟ جه ماوه رى زانايان ئەلن: داواى ته و بهى لى ئەكرى، جائه گه ر هه ر سوور بوو له سه ر كوفره كهى ئەوا ئەكوژرى، به لام پيشه وا (مالك) ئەل: ئەگه ر كه سى جو پنى به پيغه مبه ردا، ئەوه دەس به جى بى ئەوهى داواى ته و بهى لى بكرى ئەكوژرى. دياره هه موو خاوه ن رايه كانيش به لگه ي خويانيان هه يه. ﴿ ۲۱۸: إن الذين آمنوا والذين هاجروا ﴾ بى گومان ئەوه كه سانهى كه بروايان هيناو كوچيان كردوو و ده ربه ده ر بوون ﴿ وجاهدوا فى سبيل الله ﴾ و له راي خوادا جيهاديان كرد ﴿ أولئك يرجون رحمة الله ﴾ ئەوه به رپزان ه به ته ماي ره حمه ت و به زه يى و ميهره بانى خوا وه ندن "بۆيه ئەوه نده خويان ماندوو نه كه ن و ده كوژن" ﴿ والله غفور رحيم ﴾ بى گومانيش خوا پۆشه رو دلۆفانه. كاره كهى عه بدوللايش چونكه تپوه تلان و ناچارى بووه، ئەگه ر هه له يه كيشى تيا بوو بپت، خواى گه و ره چاوپۆشيان لى ئەكات.

شهراب خواردنه وه قوما ر كردن:

پيشه وا (ئەحمه د) ده لئيت: په يامبه ر ﴿ كاتى رويشته مه دينه، خه لكى كى زۆر عه رقه خۆرو قوما رچى بوون بۆيه هاتن پرسىارى حوكمى ئەم دوانه يان له پيغه مبه ر ﴿ كرد، جا بۆ ئەوه وه لامه ئايه تى: ﴾ يسألونك عن الخمر..﴾ هات، به لام له به رته وه كه

باسى زمان و قازانجى عه رقه و قوما ريشى ده كرد، هيشتا ئەوه خه لكه به ته واوى قه ناعه تيان نه كرد كه شه راب خواردنه وه قوما ر ياساغ بن، تا جاريك پياويكى كۆچه رى سه رخۆش، پيش نويزى ئەكرد و قورئانه كهى تيكه ل كرد، ئينجا به توندتر له وه، ئەم ئايه ته ش هاته خواره وه: ﴿ يا أيها الذين آمنوا لا تقربوا الصلاة وأنتم سكارى..﴾ له پاشان سه خه تر له ميش ئايه تى: ﴿ يا أيها الذين آمنوا إنما الخمر والميسر والأنصاب والأزلام..﴾ هات، ئەوسا ئيتر به ته واوى ده ستيان له شه راب خواردنه وه قوما ر كردن هه لگه ر ﴿ ۲۱۹: يسألونك عن الخمر والبسر ﴾ له بابه ت باده و شه راب و قوما ره وه لئيت ئەپرسن: ئاخۆ ئەوانه حه لال و ره وان، يان حه رام و نا ره وان؟ ﴿ قل فيهما إثم كبير ومنافع للناس ﴾ پييان بلى: تاوان و گونا هيان گه و ره يه، چونكه وتهى ناشيرين و، جموو جو لى ناپه سه ندو، خواردنى سامانى ئەم و ته ويان به ناهه ق تپدايه، بۆ خه لكيش برى قازانج و كه لكيان بۆ هه يه "خۆشى و له زه تىكى تپدايه بۆيان؛ بارى ئابوورى و بازرگانيش بۆ هه ندى كه س ده س ده دا ﴿ وإثمها أكبر من نفعها ﴾ به لام تاوان و زيان ه كانيان له سوودوو به هه ركه يان زۆر تره ﴿ و يسألونك ماذا ينفقون ﴾ لئيشه ت ئەپرسن چى ئينفاق بكه ن له رينگه ي خوادا.. ﴿ قل العفو ﴾ بلى ئەى په يامبه ر ﴿ زنده له خۆتان و، له مال و مندالتان، ببه خشن ﴿ كذلك بين الله لكم الآيات ﴾ هه ر ئا به و شيويه خواى گه و ره به لگه و نيشانه كانى خۆيتان بۆ روون ئەكات وه، هه ر شتيك قازانج و سوود به خش بپت بۆتان ره وا ئەكا، هه ر شتيكيش زيان به خش بپت ليتان ياساغ ئەكات" ﴿ لعلكم تتفكرون ﴾ ۲۲۰: ﴿ فى الدنيا والآخرة ﴾ به لكو بتوانن له ئاكامى كارو بارى دونيا و قيامه تتان بير بكه نه وه" هيچ كاميكيان پشت گوئى نه خه ن" لهم ئايه ته وه: هه موو جو ره شه راب و قوما ريك ئەگه رچى ناوى جو را و جو رى تريشان لى نرابى قه ده غه ن. باشترين و پيرۆز ترينى سه ده قه ئەوه يه كه له كاتى ده وله مه ندى و ده سه لات و زياد له پيويستيه كانى خاوو خيزان بپت. ﴿ إبدأ بنفسك فتصدق عليها، فإن فضل شئ فإلهلك فإن فضل شئ عن أهلِكَ فلذى قرابتك، فإن فضل عن ذى قربتك شئ فهكذا: أى: تصدق به على الفقراء و المساكين)) موسليم رپوايه تى كردوه. واته: له به را چاوت له خۆته وه بپت، ئەوجا مندال و خيزانت، پاشان خزمانى نزىكت، دواتر خه لكانى تر.

له مه ر هه تيو ان چۆن ره قتا ر بكه ين؟

﴿ يسألونك عن اليتامى ﴾ له تو پرسيار ئەكه ن ئەى په يامبه ر ﴿ سه باره ت به هه تيو ان، چۆن ره قتا ر بكه ين؟ ئاخۆ ئاوو خوراكيان

جیا بیت لیمان یان نا؟ ﴿ قل إصلاح لهم خیر ﴾ بلی: ههردهم به چاکه و چاکه کاری تاگاتان لییان بیت ویتوانن به جیا مالکه یان راگرن، کاریکی چاکه بویان ﴿ وإن تخاطوهم فإخوانکم ﴾ خوئه گهر له گهل ئیوه دهژین و مال و سامانی ئه و انتان له گهل مال و سامانی خوټان لی کدا و وه براو خوشکی خوټان بن، ئه وه کاریکی

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَاطَبُوا عَنْ فَأَخْوَانَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣١﴾ وَلَا تَسْكَبُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يَتُوبُوا وَلَا أَمَّةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا أَعْبَجَتْكُمْ وَلَا تُنْكِرُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يَتُوبُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا أَعْبَجَتْكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِآيَاتِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٣٢﴾ وَبَيِّنْ عَنِ الْمُحْجِصِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَأَعِزُّوا لِلنِّسَاءِ فِي الْمَحْجِصِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٣﴾ نِسَاءُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُّكْفَوُّهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٤﴾ وَلَا تَجْمَعُوا أَلْعُرْضَةَ لِأَيِّنِّيَكُمْ أَن تَبْرُوا وَتَتَّقُوا وَتُصَلِّحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾

زورباشه، ﴿ والله يعلم المفسد من المصلح ﴾ خوټا کهسانی فه سادکارو به دکار له کهسانی چاکه کار زور چاک ده ناسیت ﴿ ولو شاء الله لأعنتکم ﴾ ئه گهر خوا بیویستبا، فه رمانی جیا کردنه وهی مالی هه تیوانی ئه داو مهرجی سه ختی له سه ر دانه نان ﴿ إن الله عزیز حکیم ﴾ چونکه به راستی خوا هه رخوی زال و بالادهسته، هه کیم و کار جوان و له کارزانه بو ئه و که سهی و ا چاودیزو سه په رستی کاری هه تیوه، به لی ټیکه لکردنی دارایی و سامانی هه تیو به مالی سه په رستی هه تیوه که وه "له گهل پیش چاوگرتنی به رژه وهندی هه تیوه که دا" به مهرجی خیزو سوودی ئه وه، زیاترینی بو هه تیوه که کاریکی رهوایه، خوئه گهر به و ټیکه لکردنه مالی هه تیوه که م ونوقسان ده بوو، دیاره ئه وه هه رامو قه دهغیه.

له بت په رستان زن ماره فاکری و، ژنیسیان لی ناخواری:

﴿ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠ ١٠٠١ ١٠٠٢ ١٠٠٣ ١٠٠٤ ١٠٠٥ ١٠٠٦ ١٠٠٧ ١٠٠٨ ١٠٠٩ ١٠١٠ ١٠١١ ١٠١٢ ١٠١٣ ١٠١٤ ١٠١٥ ١٠١٦ ١٠١٧ ١٠١٨ ١٠١٩ ١٠٢٠ ١٠٢١ ١٠٢٢ ١٠٢٣ ١٠٢٤ ١٠٢٥ ١٠٢٦ ١٠٢٧ ١٠٢٨ ١٠٢٩ ١٠٣٠ ١٠٣١ ١٠٣٢ ١٠٣٣ ١٠٣٤ ١٠٣٥ ١٠٣٦ ١٠٣٧ ١٠٣٨ ١٠٣٩ ١٠٤٠ ١٠٤١ ١٠٤٢ ١٠٤٣ ١٠٤٤ ١٠٤٥ ١٠٤٦ ١٠٤٧ ١٠٤٨ ١٠٤٩ ١٠٥٠ ١٠٥١ ١٠٥٢ ١٠٥٣ ١٠٥٤ ١٠٥٥ ١٠٥٦ ١٠٥٧ ١٠٥٨ ١٠٥٩ ١٠٦٠ ١٠٦١ ١٠٦٢ ١٠٦٣ ١٠٦٤ ١٠٦٥ ١٠٦٦ ١٠٦٧ ١٠٦٨ ١٠٦٩ ١٠٧٠ ١٠٧١ ١٠٧٢ ١٠٧٣ ١٠٧٤ ١٠٧٥ ١٠٧٦ ١٠٧٧ ١٠٧٨ ١٠٧٩ ١٠٨٠ ١٠٨١ ١٠٨٢ ١٠٨٣ ١٠٨٤ ١٠٨٥ ١٠٨٦ ١٠٨٧ ١٠٨٨ ١٠٨٩ ١٠٩٠ ١٠٩١ ١٠٩٢ ١٠٩٣ ١٠٩٤ ١٠٩٥ ١٠٩٦ ١٠٩٧ ١٠٩٨ ١٠٩٩ ١١٠٠ ١١٠١ ١١٠٢ ١١٠٣ ١١٠٤ ١١٠٥ ١١٠٦ ١١٠٧ ١١٠٨ ١١٠٩ ١١١٠ ١١١١ ١١١٢ ١١١٣ ١١١٤ ١١١٥ ١١١٦ ١١١٧ ١١١٨ ١١١٩ ١١٢٠ ١١٢١ ١١٢٢ ١١٢٣ ١١٢٤ ١١٢٥ ١١٢٦ ١١٢٧ ١١٢٨ ١١٢٩ ١١٣٠ ١١٣١ ١١٣٢ ١١٣٣ ١١٣٤ ١١٣٥ ١١٣٦ ١١٣٧ ١١٣٨ ١١٣٩ ١١٤٠ ١١٤١ ١١٤٢ ١١٤٣ ١١٤٤ ١١٤٥ ١١٤٦ ١١٤٧ ١١٤٨ ١١٤٩ ١١٥٠ ١١٥١ ١١٥٢ ١١٥٣ ١١٥٤ ١١٥٥ ١١٥٦ ١١٥٧ ١١٥٨ ١١٥٩ ١١٦٠ ١١٦١ ١١٦٢ ١١٦٣ ١١٦٤ ١١٦٥ ١١٦٦ ١١٦٧ ١١٦٨ ١١٦٩ ١١٧٠ ١١٧١ ١١٧٢ ١١٧٣ ١١٧٤ ١١٧٥ ١١٧٦ ١١٧٧ ١١٧٨ ١١٧٩ ١١٨٠ ١١٨١ ١١٨٢ ١١٨٣ ١١٨٤ ١١٨٥ ١١٨٦ ١١٨٧ ١١٨٨ ١١٨٩ ١١٩٠ ١١٩١ ١١٩٢ ١١٩٣ ١١٩٤ ١١٩٥ ١١٩٦ ١١٩٧ ١١٩٨ ١١٩٩ ١٢٠٠ ١٢٠١ ١٢٠٢ ١٢٠٣ ١٢٠٤ ١٢٠٥ ١٢٠٦ ١٢٠٧ ١٢٠٨ ١٢٠٩ ١٢١٠ ١٢١١ ١٢١٢ ١٢١٣ ١٢١٤ ١٢١٥ ١٢١٦ ١٢١٧ ١٢١٨ ١٢١٩ ١٢٢٠ ١٢٢١ ١٢٢٢ ١٢٢٣ ١٢٢٤ ١٢٢٥ ١٢٢٦ ١٢٢٧ ١٢٢٨ ١٢٢٩ ١٢٣٠ ١٢٣١ ١٢٣٢ ١٢٣٣ ١٢٣٤ ١٢٣٥ ١٢٣٦ ١٢٣٧ ١٢٣٨ ١٢٣٩ ١٢٤٠ ١٢٤١ ١٢٤٢ ١٢٤٣ ١٢٤٤ ١٢٤٥ ١٢٤٦ ١٢٤٧ ١٢٤٨ ١٢٤٩ ١٢٥٠ ١٢٥١ ١٢٥٢ ١٢٥٣ ١٢٥٤ ١٢٥٥ ١٢٥٦ ١٢٥٧ ١٢٥٨ ١٢٥٩ ١٢٦٠ ١٢٦١ ١٢٦٢ ١٢٦٣ ١٢٦٤ ١٢٦٥ ١٢٦٦ ١٢٦٧ ١٢٦٨ ١٢٦٩ ١٢٧٠ ١٢٧١ ١٢٧٢ ١٢٧٣ ١٢٧٤ ١٢٧٥ ١٢٧٦ ١٢٧٧ ١٢٧٨ ١٢٧٩ ١٢٨٠ ١٢٨١ ١٢٨٢ ١٢٨٣ ١٢٨٤ ١٢٨٥ ١٢٨٦ ١٢٨٧ ١٢٨٨ ١٢٨٩ ١٢٩٠ ١٢٩١ ١٢٩٢ ١٢٩٣ ١٢٩٤ ١٢٩٥ ١٢٩٦ ١٢٩٧ ١٢٩٨ ١٢٩٩ ١٣٠٠ ١٣٠١ ١٣٠٢ ١٣٠٣ ١٣٠٤ ١٣٠٥ ١٣٠٦ ١٣٠٧ ١٣٠٨ ١٣٠٩ ١٣١٠ ١٣١١ ١٣١٢ ١٣١٣ ١٣١٤ ١٣١٥ ١٣١٦ ١٣١٧ ١٣١٨ ١٣١٩ ١٣٢٠ ١٣٢١ ١٣٢٢ ١٣٢٣ ١٣٢٤ ١٣٢٥ ١٣٢٦ ١٣٢٧ ١٣٢٨ ١٣٢٩ ١٣٣٠ ١٣٣١ ١٣٣٢ ١٣٣٣ ١٣٣٤ ١٣٣٥ ١٣٣٦ ١٣٣٧ ١٣٣٨ ١٣٣٩ ١٣٤٠ ١٣٤١ ١٣٤٢ ١٣٤٣ ١٣٤٤ ١٣٤٥ ١٣٤٦ ١٣٤٧ ١٣٤٨ ١٣٤٩ ١٣٥٠ ١٣٥١ ١٣٥٢ ١٣٥٣ ١٣٥٤ ١٣٥٥ ١٣٥٦ ١٣٥٧ ١٣٥٨ ١٣٥٩ ١٣٦٠ ١٣٦١ ١٣٦٢ ١٣٦٣ ١٣٦٤ ١٣٦٥ ١٣٦٦ ١٣٦٧ ١٣٦٨ ١٣٦٩ ١٣٧٠ ١٣٧١ ١٣٧٢ ١٣٧٣ ١٣٧٤ ١٣٧٥ ١٣٧٦ ١٣٧٧ ١٣٧٨ ١٣٧٩ ١٣٨٠ ١٣٨١ ١٣٨٢ ١٣٨٣ ١٣٨٤ ١٣٨٥ ١٣٨٦ ١٣٨٧ ١٣٨٨ ١٣٨٩ ١٣٩٠ ١٣٩١ ١٣٩٢ ١٣٩٣ ١٣٩٤ ١٣٩٥ ١٣٩٦ ١٣٩٧ ١٣٩٨ ١٣٩٩ ١٤٠٠ ١٤٠١ ١٤٠٢ ١٤٠٣ ١٤٠٤ ١٤٠٥ ١٤٠٦ ١٤٠٧ ١٤٠٨ ١٤٠٩ ١٤١٠ ١٤١١ ١٤١٢ ١٤١٣ ١٤١٤ ١٤١٥ ١٤١٦ ١٤١٧ ١٤١٨ ١٤١٩ ١٤٢٠ ١٤٢١ ١٤٢٢ ١٤٢٣ ١٤٢٤ ١٤٢٥ ١٤٢٦ ١٤٢٧ ١٤٢٨ ١٤٢٩ ١٤٣٠ ١٤٣١ ١٤٣٢ ١٤٣٣ ١٤٣٤ ١٤٣٥ ١٤٣٦ ١٤٣٧ ١٤٣٨ ١٤٣٩ ١٤٤٠ ١٤٤١ ١٤٤٢ ١٤٤٣ ١٤٤٤ ١٤٤٥ ١٤٤٦ ١٤٤٧ ١٤٤٨ ١٤٤٩ ١٤٥٠ ١٤٥١ ١٤٥٢ ١٤٥٣ ١٤٥٤ ١٤٥٥ ١٤٥٦ ١٤٥٧ ١٤٥٨ ١٤٥٩ ١٤٦٠ ١٤٦١ ١٤٦٢ ١٤٦٣ ١٤٦٤ ١٤٦٥ ١٤٦٦ ١٤٦٧ ١٤٦٨ ١٤٦٩ ١٤٧٠ ١٤٧١ ١٤٧٢ ١٤٧٣ ١٤٧٤ ١٤٧٥ ١٤٧٦ ١٤٧٧ ١٤٧٨ ١٤٧٩ ١٤٨٠ ١٤٨١ ١٤٨٢ ١٤٨٣ ١٤٨٤ ١٤٨٥ ١٤٨٦ ١٤٨٧ ١٤٨٨ ١٤٨٩ ١٤٩٠ ١٤٩١ ١٤٩٢ ١٤٩٣ ١٤٩٤ ١٤٩٥ ١٤٩٦ ١٤٩٧ ١٤٩٨ ١٤٩٩ ١٥٠٠ ١٥٠١ ١٥٠٢ ١٥٠٣ ١٥٠٤ ١٥٠٥ ١٥٠٦ ١٥٠٧ ١٥٠٨ ١٥٠٩ ١٥١٠ ١٥١١ ١٥١٢ ١٥١٣ ١٥١٤ ١٥١٥ ١٥١٦ ١٥١٧ ١٥١٨ ١٥١٩ ١٥٢٠ ١٥٢١ ١٥٢٢ ١٥٢٣ ١٥٢٤ ١٥٢٥ ١٥٢٦ ١٥٢٧ ١٥٢٨ ١٥٢٩ ١٥٣٠ ١٥٣١ ١٥٣٢ ١٥٣٣ ١٥٣٤ ١٥٣٥ ١٥٣٦ ١٥٣٧ ١٥٣٨ ١٥٣٩ ١٥٤٠ ١٥٤١ ١٥٤٢ ١٥٤٣ ١٥٤٤ ١٥٤٥ ١٥٤٦ ١٥٤٧ ١٥٤٨ ١٥٤٩ ١٥٥٠ ١٥٥١ ١٥٥٢ ١٥٥٣ ١٥٥٤ ١٥٥٥ ١٥٥٦ ١٥٥٧ ١٥٥٨ ١٥٥٩ ١٥٦٠ ١٥٦١ ١٥٦٢ ١٥٦٣ ١٥٦٤ ١٥٦٥ ١٥٦٦ ١٥٦٧ ١٥٦٨ ١٥٦٩ ١٥٧٠ ١٥٧١ ١٥٧٢ ١٥٧٣ ١٥٧٤ ١٥٧٥ ١٥٧٦ ١٥٧٧ ١٥٧٨ ١٥٧٩ ١٥٨٠ ١٥٨١ ١٥٨٢ ١٥٨٣ ١٥٨٤ ١٥٨٥ ١٥٨٦ ١٥٨٧ ١٥٨٨ ١٥٨٩ ١٥٩٠ ١٥٩١ ١٥٩٢ ١٥٩٣ ١٥٩٤ ١٥٩٥ ١٥٩٦ ١٥٩٧ ١٥٩٨ ١٥٩٩ ١٦٠٠ ١٦٠١ ١٦٠٢ ١٦٠٣ ١٦٠٤ ١٦٠٥ ١٦٠٦ ١٦٠٧ ١٦٠٨ ١٦٠٩ ١٦١٠ ١٦١١ ١٦١٢ ١٦١٣ ١٦١٤ ١٦١٥ ١٦١٦ ١٦١٧ ١٦١٨ ١٦١٩ ١٦٢٠ ١٦٢١ ١٦٢٢ ١٦٢٣ ١٦٢٤ ١٦٢٥ ١٦٢٦ ١٦٢٧ ١٦٢٨ ١٦٢٩ ١٦٣٠ ١٦٣١ ١٦٣٢

كارى ژن ومىزدى لەگەلىا حەرامە، ئەگىنا پىكەو نەخواردن
ويىكەو خەوتن و.. ھتد ھەلەلە. (موسلىم). ۲۲۲: ويسألونك
عن المحيض ۋە پىغەمبەر ﷺ سەبارەت بە تىكەلى ژنان
لەسەردەمى بى نوپۇزى ھەيزياندا لىت ئەپرسن؟ ۋە ھەلەلە
پىيان بلى: ئەو خويىنە شتىكى زىناۋى ۋە قىزەنە ھەركەسىك لىي
نزيك بېيىتە ۋە توۋشى عەزىيەت ۋە نازار ئەبى ۋە فاعتزلوا النساء
فى المحيض ۋە جا كەوابو ۋە ئىوھىش لەماۋە بى نوپۇزىياندا لىيان
ۋە ھەدوربىن ۋە تىكەلى سەرجىيان مەكەن ۋە لا تقربوهن حتى يظھرن
ۋە نابى نزيكيان بېنە ۋە بچنە لايان، ھەتاپاك ئەبنە ۋە فاذا
تظھرن فاتھن ۋە جاكە پاكىش بوۋنە ۋە ھەزىيان شوش، ئەو جا
دەتوانن بۇيان بچن ۋە تىكەلە ۋە پىيان لەگەل بەكەن ۋە من حيث أمركم
الله ۋە لە ۋە جىيە ۋە خەل پىدان، واتە: لە پىشە ۋە إن الله
يحب التوايين ويحب المتطهرين ۋە بەراستى خەل ۋە كەسانە
خوش ئەۋى كە لە گوناھ پەشىمان ئەبنە ۋە، خۇيان بەپاك ۋە خاۋىن
راڭەگرن "تەبىئەت پاكەن لەكاتى ھەيزدا، لەپاشە ۋە قەدەغە كراۋ
ناچنە لاي ژنەكانيان" ۲۲۳: نساؤكم حرث لكم ۋە ژنەكانتان
لەكاتى پاكىدا جىيى كشتوكالتانن جىگە سەوز بوۋنى تۆۋتەن
ۋە فاتوا حرثكم أنى شتم ۋە كەوابو لەھەر كۆپۈ دەتەنە ۋە بچنە
كىلگە كەتەنە ۋە بەھەركات ۋە بەھەر جۆر ئەتەنە ۋە "ھەر لەجىگە
سەوز كەتەنە ۋە بى ۋە، پاك بى ۋە قدموا لأنفسكم ۋە ھەر شتىك
كە ھەلەلە قازانچە بۇتان" ھەموو كەدەۋىيەكى خىز، ديارە ئەو
منداھەلەش ئەگرىتە ۋە پىشى خۇتانى بچەن ۋە واتقوا الله ۋە دەبى
لە پىيارەكانى خواش پارىز بەكەن ۋە سنوورى مەشكىنن ۋە واعلموا
أنكم ملائكة ۋە چاكىش بىزانن كە بى گومان ئەچنە پىشگای خوا،
بەدەيدارى شادەنە ۋە لىشتان ئەپرسىتە ۋە: چىتان كەرد، چۆنتان
كەرد؟ ۋە بشر المؤمنین ۋە پروادارنىش دلخۇش بەكە ۋە بەدەيدارە
بە ھەموو نازو نىعمەتەكانى بەھەشت كە بۇيان ئامادەكراۋ.
لەم دوو ئايەتەدا (۲۲۲-۲۲۳) ۋە ھەدەگىردى كە: دەست تىكەل
كەردن لەگەل ژنەكانتاندا لەكاتى بى نوپۇزى ۋە زەيسانىدا قەدەغە
ھەرامە، ژنى بى نوپۇزى زەيسان تا خويىنەكە تەۋا ۋە ئەبى ۋە
نەۋىسىتە ۋە خۇي نەشۇرى ھەرامە چوۋنە لاي، چوۋنە لاي ژنان
لە پاش (دېس) يە ۋە "بەدەنگى كۆى زاناکان" ھەرامە. خۇپاك
كەدەنە ۋە لە گوناھ ۋە تاۋان بەتەۋىيە، ۋە لە ھەموو چىك ۋە چەپەلى
يەك ۋە جىبىكى ئىسلامى يە، راي جەماۋەرى زانايان لەسەر ئەۋەيە
ھەر كەسى لەكاتى ھەيزدا چوۋىيە لاي ژنەكە كە فارەتى لەسەر
نىيە، بەلكو دەبى تەۋبە بكا، ئەو ھەرمۇدەيەش كە دەلى: (الكفارة
بنصف دينار أو دينار) بە لاۋازيان دانائە.

بۇ ۋاز ھىنان لەكارى چاكە سوپىدە بەخەل نەخوردن:

۲۲۴: ولا تجعلوا الله عرضة لأيمانكم أن تبروا وتتقوا وتصلحوا
بين الناس ۋە سوپىدە كانتان بەخەل مەكەنە كۆسپ ۋە بەرھەلىست
بۇ كەردنى چاكە ۋە پىخستى نىۋانتان ۋە خۇپارىزى ۋە تەقۋاتان؛
ۋاتە: ئەگەر سوپىدەتەن خەل بۇ نەكەردنى ھەر كارىكى چاك، بە
ئەو سوپىدە نەبىتە لەمپەرو مانىيە بۇ نەكەردنى ئەو كارە خىرە،
بەلكو سوپىدەكەتەن بىشكىنن ۋە كەفارەتى بەدەن ۋە بچن ئەو كارە
چاكەنە ئەنجام بەدەن ۋە والله سمع عليم ۋە خەل زۆر بىسەر
زانايە ئاگادارى ھەموو نىيازو نىيە تىكتەنە ۲۲۵: لا يؤاخذكم
الله باللغو فى أيمانكم ۋە بى گومان خەل گەۋرە بە سوپىدە بى
نىيازو سەر زارەكەنە پىسارىتان لى ناكەلەتەن ناگرى ۋاتە: ئەو
سوپىدەنە كە" لە خۇتانە ۋە بى ئىرادە نىياز! "ناۋەللاۋ بەلى
ۋەللا" لەدەمتەن دەرەچەن، گوناھتەن ناگات گەر كارىان پىنەكەن
ۋە لىكن يؤاخذكم بما كسبت قلوبكم ۋە بەلكو لەسەر ئەسوپىدەنە
لىتان دەرگى كە نىيەتە دەلتەن لەسەرە ئاگاتان لەخۇتانە؛ ۋاتە:
ھەر سوپىدە بەنىيازو نىيەت بوو ۋە شكانتان، دەبى تۆلە ۋە كەفارەتى
بەدەن، بەۋىيە كە لەسوۋرەتى (مائىدە) دا روونكرائە ۋە والله
غفور حلیم ۋە خەل زۆر پۇشەرۋە تەقەت ۋە لەسەر خۇيە.

سوپىدە خەل لەگەل ژنەكانيان نەنەن:

۲۲۶: للذين يؤلون من نسائهم تربص أربعة أشهر ۋە كەسانە
سوپىدە خەل لەگەل ژنەكانيان "دەس تىكەل نەكەن ۋە نەخەن"
ھەتا چوار مانگ مۇلەتەن دەرگى بۇشكاندىن سوپىدەكانيان ۋە
گەرەنە ۋە بۇسەر جىگە ۋە خەۋتەنن ۋە فإن فاؤا فإن الله غفور
رحيم ۋە ئىنجا ئەگەر لە ماۋەيەدا گەرەنە لايان سوپىدەكانيان
شكاندو رىكەۋتەن ۋە چوۋنە ۋە لاي ژنەكانيان، ئەۋە بى گومان خەل
زۆر لىبوردە ۋە چاۋپۇشكىكارو دلۇفانە، دەبورى لەماۋەيە. ۋە إن
عزموا الطلاق فإن الله سمع عليم ۋە خۇتەگەر "پاش ئەو چوارمانگە"
بۇ تەلەق دانىيان ھەرسوۋر بوۋن ۋە لىبران ۋە نەگەرەنە لايان، ئەۋە
بەراستى خەل بىسەرۋە زانايە.

بەگۈرتى: كەسى سوپىدى خەل نەۋاتە لاي ژنەكە، ئەۋە نابى
ئەسوپىدە لەچوارمانگ زىاتر تىپەرى، خۇتەگەر پىش چوارمانگە
گەرەيە ۋە چوۋىيە ۋە لاي ژنەكە؛ ديارە ئەۋە ھىچى لەسەر نىيە،
تەنەتەن ئىبىن عەبباس "خەل لى رازى بىت" ئەلەت: ئەگەر چوار
مانگە كە تىپەرى ۋە، ئەۋەكەسە ھەر سوۋر بوو لەسەر قەسى خەل
ئەۋە خۇيە خۇيەك تەلەقى ئەكەۋى ژنەكە (بائىن) بە دەبىتە ۋە

پرپوو، وهیان لهحه یزدا بوون، نابێ کیتمانی بکه، به لکو دهبی هەر راستیه که ی بلین ﴿إِنْ كُنْ يَوْمَئِذٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ ئەگەر باوهریان به خواو بهرۆزی دواپی ههیه دهبی کیتمانی ههق نه کهن ﴿وَبِعَوَلْتِهِنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ﴾ مێردهکانیان "له پیاوانی تر" خاوهن ههقترن بۆ دیسان گهراوه لایان، له ماوهی عیددهدا، تا ئهوه که شوو به یهکیکی تر بکهن ﴿إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا﴾ ئەگەر لهو ماوهیهدا بیانوهی "ناشتی بکه و" کاروباری خۆیان رێک و پێک بکه، دیاره ئهوه ههقی گهراوهیه بۆ تهلاقیکه، که مافی گهراوهیهی تێدا ههبی ﴿ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف﴾ ژنان ههچونێ ئهرکی ژنانه یان لهسه ره، مافی رهوای خۆشیان لهسه ر پیاوان بهشیوهیهکی پهسهندی کۆمه لگهی ئیسلامی ههیه، واته: دهبی ههردوولا مافهکانی یهکتر بپاریزن و، که سیکیان ستهم لهوی تریان نهکات، ئەگەر پیاوان لهسه ر یان بێت مارهییان بدهن و، ژیان و ژیاوری باشیان بۆ پهیدا کهن و، قهتیش ئهزیهت و ئازاریان نهدهن، ههروایش دهبی ژنان ریعایهتی حال و ژیاپی مێردهکانیان بکهن و، روهخۆش و، روهگهشبن لهتهکیانداو، زیادهروهو (موسریف) نهبن لههیج کاریکیاندا ﴿وللرجال عليهن درجة﴾ زیاد لهمهیش پیاوان پلهیهکیان بهسه ر ژنانوه ههیه. (سهید قوتب) ئهلی: ئهوه پله زیادهیه که بۆ پیاوان ههیه ئهوهیه که دهتوانی دوا تهلاقدان ئهکه بگێرێتهوه ژیر رکیفی خوی، بهلام ئافرهتهکه ناتوانی ئهوه کاره بکات، ئەگەرچی ههندی لهزانیان دهلین ئهوه پلهیه ههرو (قهوومه) یه که له سوورهتی (نیسه) دا باسکراوه، خۆنهگەر "گریمان" ئهمهیش بێت، دیاره که ئهوپلهیه پلهی (تهکلیف) نه که (تهشریف)، له ئایهتی (۵۹) ی (نهحل) یشدا هه رله م بابته شتی که نووسراوه، ﴿والله عزيز حكيم﴾ وه خواش دهسه لاتدارو زاله، له کارزان و کار بهجیه. چونکه مافی به ژنان بهخشی، پاش ئهوهی که وهک کوتال و کهل و پهل سهیر ئهکران!!

تهلاق سیانهو، ژن دوو کهرته دههینرێتهوه:

﴿۲۲۹: الطلاق مرتان﴾ ئهوه تهلاقه که مێرد بتوانی تێیدا ژنه کهی بگێرێتهوه بۆ لای خوی تهنها دوو کهرته ﴿فإمساک بمعروف أو تسريح بإحسان﴾ ئینجا دواپی (بۆ سییه م جان) یا ئهبی به یاسایهکی چاک وقهشهنگ و، به گوزهرانیکی پهسه ند رابگیردری و، ئیتر تهلاق به دهمی نه بێت، یان بهشیوهیهکی باشو بی ههرا دس لێک بهردانه واته: لههیج حالیکه نابێ ستهمی ل بکات وبه خراپه ناوی بهریت، که وابوو تهلاق سیی کهرته، که رهتی یه کهم، ئەگەر هیمان ژنه که له ماوهی عیددهدا بسو، ئهوه بی نیکیاحی تازه پیاوه که ئهتوانی

رزگاری دهبی لینی، ئه مه راو بوو چوونی ئه بو حه نیغه یشه "خوا لینیان خوش بیته" خۆنه گەر هه ر درێژه ی دایه و نه گه رایه وه لای، ئه وا پاش چوار مانگ دادوه ری شه رع ی به زو ر پینی ته لاق ده دا، چونکه دینی ئیسلام، هه رچو ئنی نان ونه فقه ی داناهه، سه ر جیگاییشی داناهه، بۆیه ئەگەر لهو چوار مانگه دا نه گه رایه وه سه ر جیگاکه ی،

لَا يُؤْخَذُ مِنَ اللَّهِ بِالْعُصِيَّةِ وَلَكِنْ يُؤْخَذُكُمْ بِمَا كَسَبْتُمْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٨﴾ الَّذِينَ يُؤْلَوْنَ مِنْ بَسَائِهِمْ رُبُّهُمْ أَرْبَعَةٌ أَشْهُرٌ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٩﴾ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٣٠﴾ وَالْمُطَلَقَاتُ يَرْصُنَّ أَنْفُسَهُنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لهنَّ أَنْ يَكُنَّ مَخْلُوقَاتٍ لِلَّهِ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَمَنْ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهَا بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهَا دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٣١﴾ الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكِ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمُ أَنْ تَأْخُذُوا بِمَنْ أَعْتَمَلَهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُفِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُفِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِئْتَا فَعَلَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْدُوها وَمَنْ يَعْصِ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣٢﴾ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ مِنْ بَدَلٍ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُفِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٣﴾

دادوه ر لیکیان جیا دهکاتهوه، پیاوه که پینی خوش بیته، یان نا! ته نانته (ئیبین ته ییمیه) ده لی: ئەگەر پیاوه که تاقه ی سه رجیگای نه بوو، دادگا پینی ته لاق ده دات.

عیددهی ژنی ته لاق دراو:

﴿۲۲۸: والمطلقات یرصن بأنفسهن ثلاثة قروء﴾ ئه و ژنانه ی -پاش چوونه لایان- ته لاق دران، تا سی پاک ی ده بی خویان بگرن ومێرد نه که نه وه.

(قوره) له سه ر قسه ی ئیمامی شافعی و ئیمامی مالیک، پاکیه، یان ده لێن: تا سی حه یز ده بینن ئەگەر خاوهن حه یز بوون له سه ر وته ی (ئه بو حه نیغه) و ئیمامی (ئه حمه د) ده بی دانیشن، له پاشان ئاره زوو ی خویانه شوو بکه نه وه، یان نا ﴿ولا یحل لهن أن یکنمن ما خلق الله فی أرحامهن﴾ بۆ ئه و ژنه ته لاق دراوانه ره وایه نییه ئه وه ی خوا خسته و یه ته مند الدانیانه وه بیشار نه وه، واته: ئەگەر سکیان

بېگېزپەتە لای خۇي، كەرەتە دووھەمىش ھەر بەوشىۋە، ئەوجا بۆكەرەتە سىيەم: يا ئەبى بە رىكويىكى لای خۇي راي بگري، جارېكى تر تەلاق نەخوا، وەيادەبى بەچاكى و بى ھەرا تەلاقى بداو، ھېچ سەتەمىكى لى نەكات ۋ لا يحل لكەم أن تأخذوا مما آتتموهن شيئا ۋە بۇتان رەوانىيە "ئەي مېردەكان" كە لەو ماددەيە بە ژانەكانتان داوھ ھېچ شىككىان لى وەرېگرەنەو "لە بەرامبەر تەلاقەكە يانەو" ۋ لا أن يخافا ألا يقيما حدود الله ۋ مەگەر ئەوكاتە ژن وپياوھە بترسن كەنەتوانن سنوورەكانى خوا بەباشى راگرن ۋ فإن ختم الأ يقيما حدود الله ۋ خۇئەگەر ترستان ھەبوو "ئەي قازىيەكان: " كە ئەو ژن وپياوھ سنوورەكانى خوا راناگرن، ھەمىشە ھەراو كېشە يانە ۋ فلا جناح عليهما فيما افتدت به ۋ لەحالى ئاوادا ھېچ گوناھىكيان ناگات، كە ژنەكە دەس لەمارەبىيەكەى خۇي ھەلېگري لە بەرامبەر تەلاقەو، واتە: "ھەركات گەيشتەنە پلەى پېكەو ھەنەژيان، ژنەكە ئەتوانى شىك لمارەبەكەى بدا، يان ھەمووى بەمېردەكەى و تەلاقى لى وەرگري، وخۇي رزگارېكا. ئەمەيە كە لەشەرىيەتى ئىسلامدا پېي ئەلەين (خولع) - خۇدامالەينن لەدەس پياوى ناچيزە ۋ تلک حدود الله فلا تعتدوها ۋ ئەم تەلاقدان و گېرانە وەى ژن بۇ ژېر رېكىنى مېردو، يان خولع كردن لەگەلىان.. ھتد گشت سنوورو ياساى خوان، كەوابوو لىيان دەر مەچن ۋ من يتعد حدود الله فأولئك هم الظالمون ۋ ئەوانەش كە لەسنوورەكانى خوا تى دەپەرن سەتەمكارن، بەلى لەسەردەمى جاھىليەتا، بگرە تا دەمېكىش لەسەرھەلدانى ئىسلاما تەلاقدان سنوورېكى نەبوو، پياوى واهەبوو دەجارو بېست جار ژنەكەى خۇي تەلاق ئەداو ئەيگېرايەو بۇنىكاخى خۇي، تا ژنى لەوانە سكالای بردە لای خاتوو عايشە (رەزاي خۇاي لەسەر بېت)، ئەويش بۇ پېغەمبەرى ۋ گېرايەو، ئەوجا ئەم ئايەتەى: (الطلاق مرتان..) ى ھات. لەم ئايەتەو ھەرگېرا كە سى تەلاقە بەيەك كەرەت، وەك بلى: (أنت طالق ثلاثا) ھەرامو بېدەيە، بەلام لەگەل ئەوەيشدا جەماوهرى زانايان سى تەلاقەكە بەيەك كەرەت دەخەن، ئەوسا ئەگەر ژنانىك لەگەل پياوھەكەى خۇيدا پېكەو ھەدەگونجان، بۇ چارەسەرى ئەمە لەفېقھى ئىسلاميدا بەناوى (خولع) ھە ھاتوھ: كە ژنەكە دەتوانى بەمارەبىيەكەى خۇي ئازاد بكا، لەحوالەتە گرژىي و ئالوزىيە كە لەگەل مېردەكەى دروستى كردو، شياوى باسە دەبى ئەوەيش بزانين قسەى راست ئەوہيە كە (خولع) بەماناى تەلاقەو، ژمارەى تەلاقى پىكەم ئەبېتەو. بەلام ئاخۇ پياو دەتوانى زياد لەو ھەختى خۇي كردوويەتى بەمارەبىي ژنەكەى ئىستا لەبەرامبەر تەلاقەكەيەو لىي بىسنى؟ بۇئەمە ھەنەفییەكان

ئەلەين: ئەگەر تەلاقەكە بەھوى ناچيزەيى ئافەرەتەكەو ھەبوو، ئەوھ پياوھەكە كاتى خۇي چەندەى داوھ بەمارەبىي ژنەكەى ئىستاتاش دەبى ھەر ئەوھى لى وەرېگرەتەو، خۇ ئەگەر تاوان تاوانى پياوھەكە ھەبوو، ئەوا نابى لەباتى تەلاقەكە ھېچ شىككى لى وەرگري، بەلكو دەبى بەخۇرايى تەلاقى بدات، ديارە ئەم ياساى (خولع) بەبەنەماو چارەسەرىكى زۇر باشە بۇ خۇ رزگارکردنى ژنان لەدەس پياوان.

دواى سى تەلاقە ژنەكەى بۇ ھەلال نىيە،
مەر شوويەكى تر بكاو تەلاقى بدري:

۲۳۰: فإن طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره ۋ ئىنجا ئەگەر لەدواى ئەم دوو جارەش، بۇجارى سىيەم ژنەكەى تەلاقدا، ئەوھ ئىتر جارېكى تر ئەو ژنەى بۇ ھەلال نابى تا دەچى شوو بە پياويكى تر دەكاو لەگەلېشى دەس تېكەل دەكاو" ئەوسا بە ئارەزووى خۇيشى تەلاقى دەدات، يان دەمرى، ئەوجا ئىتر ئەمىش دەتوانى - پاش عېدە - مارەى بكاوھە. ھەر ئەمەيە "تەھليل"ى شەرىكى كە لەقورئاندا ھاتوھ، ئىتر بېجگە لەمە بەھەر جۇرو شىۋەيەكى تر ئەم مەسەلەيە دەسكارى بگرى، ئەوھ پېغەمبەر ۋ بە "التيس المستعار" سابرىنى خواززاو، ناوى بردوھ و دەشفەرموى: ((لن الله المحلل والمحلل له)) (مسند الإمام احمد ۴۵۰/۱-۴۵۱). واتە: نەھلەتى خوا لەھەردو پياوھەكە-مېردى يەكەم و دووھم- كەوابوو جگە لەمە كە ئايەتەكە خۇي ديارېكردوھ گشت جۇرېكى تر، ناشەرى وناپەسەندەو ھىلەوفرت وفيلە، بۇيە ئەفەرموى: ۋ فإن طلقها فلا جناح عليهما أن يتراجعا إن ظنا أن يقيما حدود الله ۋ خۇ ئەگەر ئەو مېردەى دووھەمىش "بەئارەزووى خۇي" تەلاقى دا ئەوسا كە ئەوژن وپياوھ ھېچ گوناھيان لەسەر نىيە دووبارە بگەرپەنەو لای يەكتەر بۇ ژيانى ژن و مېردى، بەو مەرجەى كەوابزانن ھەردووكيان دەتوانن سنوورەكانى خوا راگرن و "بەيەكەو بژين" ۋ تلک حدود الله يبينها لقوم يعلمون ۋ ئەم ياسايانە گشت سنوورى خوان و، روونيان دەكاتەو بۇئەوكەسانە بېر لەپاشە پۇژى كارەكانيان دەكەنەو. جاكەوابوو ژنى پاكتاوو سى بەسى كراو بەدوو مەرج نەبى بۇ مېردەكەى ھەلال نابېتەو، يەكەم: بەشىۋەيەكى شەرىكى مارە بگرى لەپياويكى ترو دەسېشى لەگەل تېكەل بكا، ئەوسا يا بەئارەزووى خۇي تەلاقى بدا، يان بمرى. دووھم: ئەبى ھەردوولا "ژن و پياوھەكە" يەقىنيان ھەبېت پاش گەرانەوھەكە دەتوانن پېكەو بژين و ئەو ھالەتەى پېشوو دووبارە نەبېتەو.

بکه‌ن * واتقوا الله واعلموا أن الله بكل شئ عليم * نه‌شی له‌خوا
بترسن و چاکیش بزائن که به راستی خوا به هم‌وو شتیک زانو
به‌ناگایه.

له‌م نایه‌تدا وه‌رگیراوه که: پیاوی ته‌لاقدر بوی حلال نییه
ژنه‌کی به‌نیینه‌وه لای خوی و نازارو دهرده‌سهری بدا، تاناچاری
بکا دس له‌ماره‌یه‌کی هه‌لیگری و ته‌لاقی به‌خواری لی‌وه‌یگری،
هه‌روه‌ک سووکایه‌تی کردن به‌نایه‌ت و حوکمه‌کانی خواو
تیینه‌په‌راندونیان کاریکی حرام و کوفره.

ده‌ست مه‌هیننه‌ ری زان بجه‌نوه لای میردی پیشوویان:

﴿ ۲۳۲ ﴾: وإذا طلقتم النساء فبلغن أجلهن * هه‌که ژنانتان
ته‌لاق داو گه‌یشتنه ئاخر ماوه‌ی دیاریکراو بوعاده‌ی مانگانه‌یان و،
حه‌یه یان ته‌واوبوو.

﴿ فلا تعضوهن أن ينكن أزواجهن ﴾: ئیوه‌ی که‌س و کاری
ژنان! ری‌یان لی‌ مه‌گرن شوو به‌ میرده پیشووه‌کانیان بکه‌نوه.
ئیمامی (بوخاری) له‌ (مه‌عقلی کوری یه‌سان) وه‌ ده‌گیریتنه‌وه‌وده‌تی:
مه‌عقل خوشه‌که‌ی خوی له‌ پیاویکی موسلمان ماره‌ کرد، ئه‌وجا
پاش ماوه‌یه‌ک ته‌لاقی داو، عیدده‌یشی به‌سهرچوو، پاشان هه‌زیان
له‌یه‌ککرده‌وه‌و پیاوه‌که‌ رزیشته‌ له‌ (مه‌عقل) ی برای ژنه‌که
خوایینی کرده‌وه، ئه‌ویش پی‌ی‌گوت: برۆ ئه‌ی رژدو چروک! من
وه‌ختی خوی ژنم پیدایت تو ته‌لاقت دا! سویندبه‌خوا هه‌رگیر
ناکه‌ریتنه‌وات، ئه‌وسا خوی گه‌وره‌ش نایه‌تی: (فلا تعضوهن
أن ينكن أزواجهن) ی نارد، چونکه‌ خوی گه‌وره‌ ده‌یزانی که‌ئو
ژن و پیاوه‌ پی‌ویستیان به‌یه‌کتر هه‌یه، جا کاتیکیش (مه‌عقل)
نایه‌ته‌که‌ی بیست وتی: خوی‌به‌ ئه‌وا بیستم و فره‌مانتم به‌جی
هینا، له‌پاشان کابرای بانگکردو خوشه‌که‌ی بۆ ماره‌ کرده‌وه.
﴿ إذا ترضوا بينهم بالمعروف ﴾: به‌ مه‌رجی که‌ له‌گه‌ل هاوجووتی
پیشوویاندا ریکه‌وتن «واته: هه‌ر ئافره‌تیک ته‌لاق درا، پاشان
میرده پیشووه‌که‌ی خواستیه‌وه‌و به‌یه‌کیش رازی‌بوون، ده‌بی‌ که‌س
و کاره‌کی ده‌ست نه‌هیننه‌ ریگای و بوی ماره‌ بکه‌نوه. * ذلک
یوعظ به‌ من کان منکم یؤمن بالله والیوم الآخر * کی له‌ئیه
بروای به‌خواو به‌روژی سه‌لا هه‌بی ئه‌م ئاموزگارییه‌ ده‌بی‌س و کاری
پی‌ده‌کات * ذلکم ازکی لکم و اطهر * ئه‌وانه‌ سوودیان بۆتان
هه‌یه‌و ده‌بنه‌ به‌هری پاکیتان * والله یعلم و أنتم لا تعلمون *
خواچاک ئه‌زانی چ شتیک بۆئیه‌ چاکه، به‌لام ئیه‌ سه‌ری لی
ده‌رناکه‌ن نایزانن.
له‌و نایه‌ته‌وه ئه‌م چهند شته‌ گرنگیه‌ وه‌رده‌گیری:

له‌گه‌ل زنی ته‌لاقدر او دا جوامیر بن:

﴿ ۲۳۱ ﴾: وإذا طلقتم النساء فبلغن أجلهن * نه‌گه‌ر ژنانتان ته‌لاق داو
ماوه‌ی حه‌یه و چاوه‌روانیان ته‌واوبوو، واته: هی‌مان دهره‌تیان هه‌بوو
بکه‌ریتنه‌واتان * فامسکوهن بمعروف أو سرحوهن بمعروف *

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمَّحْنَ أَجَلَهُنَّ فَمَسْكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ
سَرْحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضَرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْدِي اللَّهِ هُزُؤًا وَادْكُرُوا
يَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ
يُعْظِرُكُمْ بِهِ سَاءَ مَا تَعْمَلُونَ ﴿۲۳۱﴾ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۲۳۲﴾
وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمَّحْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ
أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرْضَوْنَ بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ
مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿۲۳۳﴾ وَالْوَلَدَاتُ يَرْضِعْنَ أَوْلَدَهُنَّ
حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِمَّ الرِّضَاعَةُ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ
وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ وِزْرًا شَيْئًا وَلَا تُضَارَّ
وَلَدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ
فَإِنْ أَرَادَ إِصْطِلَاحٌ عَنْ نَرِضٍ وَتَهَاوُشٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَلَا
أَرَدْتُمْ أَنْ تَرْضِعُوا أَوْلَدَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا
ءَاتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَالْقَوْلُ وَاللَّهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۲۳۴﴾

ئه‌وسا ئیه‌وش یان به‌شیوه‌یه‌کی چاک و جوامیرانه رایانگرن
وبیانیه‌ننه‌وه لای خۆتان وینکه‌وه بژین، یان به‌چاکی و شیوه‌یه‌کی
جوان ده‌ستیان لی‌ هه‌لیگرن و ته‌لاقیان بده‌ن، به‌لام وریابن مافیان
نه‌خۆن * ولا تمسکوهن ضارا لتعتدوا * ئیتتر نابی رایان بگرن
و به‌قه‌ستی نازاریان بده‌ن، تا ناچاریان بکه‌ن له‌به‌رامبه‌ر ته‌لاق
—دانیانه‌وه ماره‌یه‌که‌ی یانتان پی‌بده‌ن * ومن یفعل ذلک فقد ظلم
نفسه * وه‌ره‌که‌سیک کاری و ابکات، بی‌گومان سته‌مو ناهه‌قی
له‌خوی کردوو * ولا تتخذوا آیات الله هزوا * گشت ئه‌وانه
نیشانه‌و سنووری خوان، نابی ئیه‌وش به‌لاقرتی و گالته‌وه بیانگرن
﴿ واذکروا نعمة الله علیکم ﴾: وه‌ئو نیعمه‌ت و به‌خششی خوی‌به
وه‌بیربینن که: پیغه‌مبه‌ری بۆ ناردن و ریگای راستی نیشان‌دان
و ئاموزگاری کردن * ﴿ وما أنزل علیکم من الحکمة ﴾: هه‌روا ئه‌و
کتیب و نامه‌و حیکمه‌ته‌ش که‌ دایبه‌زنده‌ خواره‌وه بۆتان * یعظمک
به‌ * و ئاموزگاریتان پی‌ده‌کات، وه‌بیر بینن و سوپاسیشی له‌سه‌ر

(۱) ڤيگرتن له ژني ته لاق دراو ههركه ويستی بگهړيتهوه لای ميړده پيشوهكەى كارىكه حه‌رامه.

(۲) (ولى) و سه‌ره‌رشتيكاڤ بۆ ژنان -به‌تاييه‌ت بۆ نيكاح- واجيب و پيويسته، چونكه كه خوا ده‌فه‌رموى (ولا تعضوه‌ن)، له‌گه‌ل سه‌ره‌رشتكارانى ژنانيه‌تى.

(۳) په‌ندو ئامۆزگارى بۆيه‌كتر، گه‌لى كه‌لك به‌خش و به‌سووده.

عليكم اذا سلمتم ما آتيتم بالمعروف ﴿ به‌مه‌رجيك به‌پيى دابى رۆژ كرپيان به‌دى، هيج گوناهيكتان ناگات ﴿ واتقوا الله واعلموا أن الله بما تعملون بصير ﴿ ده‌بى له‌نافه‌رمانى خوا شه‌رم بكه‌ن و پاريزتان هه‌بى و ياساكانى شه‌و پشتگووى نه‌خه‌ن، وه‌چاكيش بزنان كه‌بى گومان خوا به‌گشت كرده‌وه‌كانتان بينايه‌و، هيجى لى ون نابيت.

ده‌بى‌ته‌ن‌ها دوو سال شير به‌ منداڵ بدريت:

۲۳۳: والوالدات يرضعن أولادهن حولين كاملين ﴿ داياكان تا دوو سالى ته‌واو ده‌توانن شير به‌مناله‌كانيان به‌دى، واته: به‌لام نابى له‌ دوو سال تيپه‌رى، خو ئه‌گه‌ر له‌وماوه‌يه كه‌متر بيت قه‌يناكات، چونكه ده‌توانن شه‌يش به‌پيى باوه‌نه‌ريتى ناوچه‌كه‌و به‌رژه‌وه‌ندى خويان ره‌چاو بكه‌ن ﴿ لمن أراد أن يتم الرضاعة ﴿ شه‌و دوو ساليه‌يش بۆ كه‌سيكه كه‌بيهوى ده‌ورانى شيرپيدان ته‌واو بكات؛ ئه‌گينا دووسال شيرپيدان پيويست نيه‌يه به‌لى له‌سه‌ر باوك پيويسته شيرده‌ريك بۆ منداكه‌ى په‌يدا بكات، ئيتر داياكى مناله‌كه‌ى بى، وه‌يان هه‌ر ژنيكى تر بى، دياره هه‌ر داياكه‌كه‌ى خووى چاكتره هه‌رچه‌نده ته‌لاقيش درايت ﴿ وعلى المولود له رزقهن وكسوتهن بالمعروف ﴿ له‌وماوه‌دا ئازوووه‌و جلكو پوشاكى شه‌ودايكه شيرده‌ريه "ته‌لاق درايت يانه" له‌سه‌ر باوكى منداكه‌يه، ده‌بى به‌شيوه‌يه‌كى جوان و به‌پيى باوى موسلمانانى شه‌وشينه شه‌نجام بدريت ﴿ لا تكلف نفس إلا وسعها ﴿ دياره هيج كه‌سيك به‌ده‌ر له‌توانا خووى ته‌كليف وداواى لى‌ناكرى؟ چونكه ﴿ لا تضار والدة بولدها ﴿ هيج داياكيك له‌به‌ر دزايه‌تى كردن له‌گه‌ل باوكى شه‌و منداكه‌دا مافى زيان گه‌ياندى به‌مناله‌كه‌ى نى‌يه "واته: مناله‌كه‌ لى‌به‌نه‌رپته‌وه، يان ئازوووه‌ى كه‌مى بدريت" ﴿ ولا مولود له بولده ﴿ هه‌روا خواوه‌نى مناله‌كه‌يش، واته (باوكى منداكه‌) نابى زيانى پى بگات ﴿ وعلى الوارث مثل ذلك ﴿ شه‌گه‌ر منداڵ باوكى نه‌بوو له‌سه‌ر ميرات به‌ره‌كه‌ى پيويسته جلكو بژيوى داياكه‌كه‌ى فه‌راهه‌م كه‌ن، هه‌رچونى له‌سه‌ر باوكه‌كه‌ پيويست بوو ﴿ فإن أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرَ ﴿ خوئه‌گه‌ر داياك وباوك "هه‌ردوو" به‌ره‌زامه‌ندى وراويژ له‌گه‌ل يه‌كتر ويستيان زووتر منال له‌شير بگرنه‌وه ﴿ فلا جناح عليهما ﴿ هيج گوناهيكيان ناگات به‌لام، يه‌كيكيان "به‌ته‌نها" بوى نيه‌يه پرپارى پرانه‌وى بدات ﴿ وإن أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ ﴿ خو ئه‌گه‌ر ويستان دايه‌ن شير بداته منداكه‌كانتان له‌به‌ره‌شه‌وه كه‌ خووى شيرى نه‌بوو، يان هه‌ر شيرى پى نه‌ئه‌دا، وه‌يان له‌به‌ر هه‌ر هۆيه‌كى تربى ﴿ فلا جناح

ڤينمايه‌كانى شه‌م نايه‌ته:

(۱) له‌سه‌ر گشت داياكيك -ئه‌گه‌رچى ته‌لاق دراویش بى- پيويسته مناله‌كه‌ى گوش بكا، شه‌وجا شه‌گه‌ر ويستى ته‌سليمى خواوه‌نه‌كه‌ى بكاته‌وه،.

(۲) لای سه‌رووى ماوه‌ى شيرپيدان، دوو سالى ره‌به‌قه، به‌به‌لگه‌ى فه‌رمووده‌ى: ((الارضاع بعد فصال، ولا يتم بعد احتلام)) شه‌بو داوود. وه‌ به‌پيى فه‌رمووده‌ى ((لا يحرم من الرضاع إلا ما كان من الحولين)) (بوخارى).

(۳) وه‌رگرتنى كرى ومزه بوشيرپيدان، حه‌لال وه‌وايه.

(۴) خزمانى نزىك -له‌ حالى هه‌ژاڤدا- نه‌فه‌قه‌يان له‌سه‌ر يه‌كتره.

(۵) باوك، يا ميراتگري باوك، ده‌توانن دايه‌ن بۆ مناله‌كه‌ بگرى. شه‌گه‌ر به‌رژه‌وه‌ندى كوربه‌له وساواكه‌ى تيداووه‌و.

ژنى شه‌و مردوو ده‌بى چوار مانگ و ده‌ رۆژ چاوه‌روان بيت:

۲۳۴: والذين يتوفون منكم ﴿ شه‌وپياوانه‌ى ليتان شه‌مرن ﴿ ويذرون أزواجا ﴿ وژنه‌كانيان به‌جى ديلى، ئيتر له‌گه‌ليا‌ندا خوتبن، يان نا ﴿ يترصن بأنفسهن أربعة أشهر وعشرا ﴿ شه‌بى -شه‌وژناه- چوار مانگ وده‌شه‌و چاوه‌روان بن، "له‌وماوه‌يه‌شدا ته‌نانه‌ت نابى خو‌شيان ئارايىش به‌دى، واته: وه‌ك ژنيك خه‌يالى ميړد كردنى هه‌بى خو‌نیشان نه‌ده‌ن ﴿ فإذا بلغن أجلهن ﴿ ئينجا هه‌ركه‌ گه‌يشته‌ن كو‌تايى ماوه‌يان و عيده‌ديان پرپاوه‌ ﴿ فلا جناح عليكم فيما فعلن فى أنفسهن بالمعروف ﴿ له‌وه‌به‌ولاوه ئيتر هه‌ركارىكى په‌سه‌ندو شه‌رى به‌خو بكه‌ن، قه‌يناكاو گوناخى بۆ ئيوه نيه‌يه شه‌ى خاوه‌ن ژنه‌كان! شه‌ى كو‌مه‌لى موسلمانان! واته: شه‌گه‌ر "پاش شه‌وه" به‌ پيى ياساى ئيسلام و باوى ولا‌ت "خويان نیشان به‌دى و خو‌پرازيننه‌وه‌و خو‌ئاماده بكه‌ن بۆ شه‌و كردن قه‌يناكا ﴿ والله بما تعملون خبير ﴿ خو ئيوه‌ش هه‌ركارى بكه‌ن، خوا پيى ئاگايه.

رینمایی نهم نایه تهی (۲۳۴):

(۱) ژنی میزد مردوو، دهبی چوار مانگ و دهروژی هیجری
قه مری چاره ووان بی وعیددهی خوی رابگری.

(۲) نه گهر ژنیک میزده که ی نادیارو (مفقود) بوو، ناخو بو

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَرَوْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ
أَرْبَعَةً أَشْهُرًا وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ يَمُنُّ بِالْعَمَلِ خَيْرٌ
(۲۳۶) وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةِ النِّسَاءِ
أَوْ أَكْنَنتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنْكُمْ سَتَذَكَّرُوهُنَّ
وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا
وَلَا تَقْرَبُوا عَهْدَ الزَّكَاجِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَفُورٌ حَلِيمٌ (۲۳۷) لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ
مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى التَّوَسُّعِ
قَدْرُهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ قَدْرُهُ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ
(۲۳۸) وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ
لَهُنَّ فَرِيضَةً فَمِنْ صَفِّ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُوا أَوْ يَعْفُوا
الَّذِي بَيْنَهُمَا عَقْدَةُ الزَّكَاجِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى
وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (۲۳۹)

رینمایی نایه تهی (۲۳۵):

بخوازم ﴿أو أكنتم في أنفسكم﴾ یان به دل حه زیان لی بکنه
و بریاریدن که ماریان بکنه و، نه یخنه روو ﴿علم الله أنکم
ستذکرونهن﴾ چونکه خوا خوی چاک نه زانی که نیوه (به پیی
سروشت) هه رنویان نه بهن وباسیان نه کهن و، توانان نیبه
به رامبه ریان خوتان رابگرن، هه بویه خوایش رهویدا که به
ناراسته خو دویان بکن، یان له دلقاندا هه بن ﴿ولکن لا تواعدوهن
سرا﴾ به لام نه کهن به نه پیی و ژیر به ژیری به لنینان بدهنی،
واته: له ژیر به ردهوه به یمانیان لی وهرمه گرن که دهبی ته نها به نیوه
شوو بکنه ﴿إلا أن تقولوا قولاً معروفاً﴾ مه گهر به قسه یه کی
په سهندو گونجاوو چاک ودروست، کهس وکاریان بدوینن، پییان
بلین: عیددهی ته واکرد ناگادارم بکن، واته: نابی نه و نانه
میزدیان مردوو، له ماوهی عیدده یاندا بو خواستنیان قسه یان له گهل
بکری، مه گهر به شیوهی خسته پیشچاوو هیماو (ته عریچ) یان
کهس وکاریان ناگادار بکریت ﴿ولا تعزموا عهدة النکاح حتی یبلغ
الکتاب أجله﴾ باسی ماره کردونیان مه کهن تاماوهی عیدده که یان
—چوار مانگ وده شه وه که— ته واونه بییت ﴿واعلموا أن الله یعلم ما فی
أنفسکم فاحذروه﴾ دهبی چاکیش بزنان که به راستی خوی گه وره
ده زانیت نیوه چیتان له دلایه، که واپوو له وهی قه دهغه یه خوتان
دوو بگرن و خولادهن ﴿واعلموا أن الله غفور حلیم﴾ بشزنان
که بی گومان خوا له گوناها ن لی بوورده یه و، ژوریش له سه ر خویه،
نیستا په له ناکاو توله تان لی ناسینی.

- (۱) خواستنی ژنان له ماوهی حه یه وعیدده دا حه رامه.
- (۲) نه گهر پیش ته واپوونی عیدده یاندا ماره کران، نه و
ماره کردنه به تاله و، دهبی لیك جیابکرینه وه، پاشان بو ی
ماره بکریته وه.
- (۳) له هه موو نیس وکاریکدا، دهبی (الله) مان له پیش چاوبی.

ته لاق دانی ژنان بهر له نووستن له گه لیاندا:

﴿۲۳۶: لا جناح علیکم إن طلقتم النساء﴾ نه گهر له گهل
ژنه کانتاندا نه گونجان و ته لاق تان دان، گونا حیکتان ناگات ﴿ما
لم تمسوهن أو تفرضا لهن فريضة﴾ پیش نه وه نزیکیتان
له گهل کردین و ماریه کتان بو دیار کردین، واته: ته لاق دانی
ژن پیش چونه لای و، پیش دیار کردنی ماریه بی بو ی، گونا هی
نیبه و هیچیشیان ناکه وی ﴿ومتعهن﴾ دهبی له مالی خوتان
یارمه تیه کیان بدهنی ﴿على الموسع قدره وعلى المقتر قدره﴾

راگرتنی ماوهی عیدده که ی هه له و روژه وه که مردوو
عیددهی خوی ده ژمی ری، یا له و روژه وه که هه والی
مردنه که ی گه یشته وه؟ قسه ی راست "بو نهم مه سه له یه
"نه وه یه که هه له روژی مردنه که یه وه عیددهی راده گری و
بو ی حسیب ده کری.

(۳) ژنانی ته لاق دراویش، وه ک ژنانی میزد مردوو، دهبی خو
نارایش نه دهن و خو نه رازیننه وه و، له مالیش نه چنه ده ری تا
عیدده که یان ته واونه کهن.

ژنی شوو مردوو دهبی ناراسته وخو بخوازری:

﴿۲۳۵: ولا جناح علیکم فیما عرضتم به من خطبة النساء﴾
هیچ گونا هی کتان له سه ر نیبه له خواستنی ژنه میزد مردوو کاند
(به کیانیه) و ناراسته وخو، له ماوهی حه یه وعیدده دا، وه کو نه وه
بلیت: نه گهر خوا بو م ریک بخت دهمه وی ثافه تیکی چاک

له و هـ شـدا دهـستـدار به پـنـی توانای خـوی و، هـه ژـارو دهـسـکور تـیش، هـه ربه نهـندازهـی توانای خـوی ۱ متاعا بالمعروف ۲ ثم شتهـش شـیاوو خوا بهـسـند بـی و بهـپـنـی باوی موسـلـمانانی ناوچه ۳ حقـا علی الحسین ۴ لهـسه رجـاکـه کاران مافیکـی پیـویـسته. بهـلـی ثم مـوتـعه یـه بـۆ هـه ر ژنـیک پیش گواستنهـوه تهـلـاق بدری، واجـیب و پیـویـسته، بهـلـام بـۆ ژنـانی تهـلـاقـدراوی پاش گواستنهـوه سووننهـته.

رینمایی نایه تی (۲۳۶):

(۱) ژنـانی تهـلـاقـدراو پیش نزیکـی لهـگـهـل کردونـیان و، پیشـدانانی مارهیـی بـۆیان (موتعه) یان بـۆ واجـیبـه و دیار یکردنی ریزهـکهـشی بهـپـنـی بوون و؛ نهـبوونی تهـلـاقـدهـرهـکهـیه. (۲) نهـگـهـر ثاـفرهـتیکی ثاوا ی بـی ماره، میـردهـکهـی بـمـری، ثایا (مهر المثل) ی بـۆ دادهـنـری، یان تهـنـیا میرات دهـباو عیدده رادهـگـری؟ لهـ وهـلـام دهـلـیین: نهـگـهـر بهـپـنـی (قیاس) بـیت مارهیـی بـۆ دانانـری، بهـلـام نـیمـامی (ترمزی) فهـرمـوودهـیهـکی هـینـاوه سهـبارته به دانانی مارهیـی بـۆته و جـۆره ژنانه که: (مهر المثل) یان بـۆ دادهـنـری.

ژن بهر له نوستن تهـلـاق بدریت، نیوهی مارهیـی دهـبا:

لهـم چهـند ئایه تهـدا خـوای کارزان باسی ئهـو ژنانه دهـکات که بهـر له سهـر جـنـیی لهـگـهـل کردن تهـلـاق دهـدرین: ۲۳۷: وآن طلقتـمـوـخـن من فـیـل ان نـسـوـخـن ۱ نهـگـهـر ئیـوه پیش چـوونـه لای ژنهـکانـتان، تهـلـاقـتان دان ۲ و قد فرضتم لهن فریضه ۳ و مارهـیـیـشان بـۆ دیاری کردبوون ۴ فـنـصـف ما فرضتم ۵ دیاره نیوهی ئهـو مارهـیـیهـیان دهـکهـوی بـۆتان دیاری کردوون شـیاوی باسیـسه نهـگـهـر لهـم حالتهـدا میـردهـکه پیش ژنهـکهـی مرد، ئهـوا ژنهـکه تهـواوی مارهـیـیهـکهـی ئهـبات، خـۆ نهـگـهـر ژنهـکه پیش میـردهـکهـی مرد، دیسانهـوه هـه تهـواوی مارهـیـیهـکه ئهـروات بـۆمیرات بهـرانی ژنهـکه ۶ إلا ان یحسـن ۷ و یعفو السـدی بـیده عقدة النکاح ۸ مهـگـهـر ژنهـکان خـۆیان چاوپـۆشـیتان لی بـکن و مافی خـۆیانـتان پیـبهـخـشن، یان نهـوکه سهـه گریدانی مارهـکردنهـکه ی بهـدهـسته چاوپـۆشی بکات، واته: مهـگـهـر ژنهـکه خـۆی بـلی: هـیچـم ناوی لی، یان میـردهـکه گشتی مارهـیـیهـکه ی بداتی. (تهـبهـری) دهـلـیت: نهـوکه سهـه ی مارهـکردنهـکه ی بهـدهـسته میـردهـکه دهـگریتهـوه، هـهـندیکـیش دهـلـین نهـخـیر میـردهـکه ناگریتهـوه، بهـلـکو مهـبهـست پـنـی سهـرهـرشتیارو (وهـلـی) ژنهـکه یه. ۹ وآن تعفوا اقرب للنسـوی ۱۰ خـۆنهـگـهـر ئیـوه (ئهـی پـیاوان) ژنان ببورن و، هـهـموو مارهـیـیهـکه یان بـدهـنی، وه یان ئیـوه ئهـی ژنان! دهـست لهـنیوهـکه ی

خـۆتان هـهـلـبـگـرن و هـیچ لهـپـیاوهـکه تان نهـسـینن، بـی شـک هـهـردوو بارهـکه بهـسهـندهـو به ئاکاری تهـقـوادارانـهـوه نزیکـتره ۱ ولا تنسوا الفضل بـسـکم ۲ ناشـی لی بـوور دوویی و کارچاکی و پـیاوهـتی نیوانـتان لهـبـیربـکن، واته: نهـگـهـر که سـیک ژنـیکی تهـلـاق دا، با رابردووی ژنهـکه و مـالی خـهـز و و رانسی لهـبـیر نهـچـیتهـوه، بهـجـۆری کارهـکانی ئهـنجام بـدات، ریعایه تیان بکات ۳ ان الله بما تعملون بصیر ۴ بـی گـومان خوا بـینـایه بهـهـرکار ی ئیـوه دهـیکـن.

رینمایی نایه تی (۲۳۷):

(۱) ژنـیکی مارهیـی دیاری بـۆ کراو تهـلـاق دراوی پیش لهـگـهـل نوستوو، نیوهی مارهـیـیهـکه ی دهـکهـوی، مهـگـهـر ژنهـکه خـۆی لی دابهـزی، هـهـروهـک پـیاوهـکه ش بهـرهـزانهـندی خـۆی دهـتوانی دهـس له نیوهـکه ی خـۆی هـهـلـبـگـری و بیبهـخـشی بهـژنهـکه. (۲) هـیـشتنهـوه ی ئاکاری چاک و پـیاوهـتی له نیوان هـهـردوو خـیزانهـکهـدا (کهـس و کاری ژنه تهـلـاقـدراوهـکهـو، پـیاوه تهـلـاقـدهـرهـکه) کاریکـی پیـویـسته. بهـ کورتی و پوخته: بـۆ ژنـانی تهـلـاقـدراو چوار حالته هـیه، یهـکهـم: لهـگـهـل نه نووستوو مارهیـی دیاری بـۆ نهـکراو، ئهـم جـۆره یان (موتعه) یان دهـکهـوی و، عیدده یان لهـسهـر نییه، دووم: ژنـیک بهـرله دهـست تـیکهـل کردن لهـگهـلـیاو، دوا ی دیار یکردنی مارهیـی بـۆی، تهـلـاق بدری، نیوهی مارهـیـیهـکه ی دهـبا (مهـگـهـر میـردهـکه ی ئهـو نیوهـکهـشی بـۆ زیادبکا) عیددهـشی لهـسهـر نییه، سیـیهـم: تهـلـاق دراوی لهـگهـل نوستوو، ماره بـۆ دیار ییکراو، هـهـموو مارهـیـیهـکه ی دهـباو، عیددهـشی دهـکهـویته سهـر. چوارهـم: تهـلـاقـدراوی لهـگهـل جـووت بووی بـی مارهیـی، دیاره ئهـمهـش (مهر المثل) ی دهـکهـوی و، دهـبی عیددهـش رابگری.

نویژه کان (به تاییه تی نویژی ناوهنجیی) بپاریزن:

لهـم ئایه تهـشـدا خـوای کارجوان فهـرمان دهـدات به راکرتنی گشت نویژه کان: ۲۳۸: حافظـرا علی الصـلوات ۱ هـهـموو نویژه کان بپاریزن و، له کاتی خـۆیانـدا ئهـنجامیان بـدهـن و، مه یانفه وتین ۲ و الصـلاة الوـسطی ۳ له ناویاندا گرنگی به نویژه ناوهـراستهـکه بدهـن.

سهـرهـنجـیک: لهـناو ژاناکاندا ئیختیلاف و جیاوازییهـک سهـبارته به دیار یکردنی ئهـو نویژه ناوهـندی و ناوهـراستهـیه—هـیه، بهـلـام رای بهـهـیزیان ئهـوه یه که ئهـو نویژه ناوهـنجـیه نویژی عهـسه ۴ و توموا

لله قانتین ۞ همیشه به ملکه چیبیه وه به فرمانی خوا هستن و، بی دنگو به ترسه وه نویژ بکن.

نویژی ترس و تهنگانه:

له م نایه ته شدا باسیکی کورتی نویژی ترس و تهنگانه دهکات: ۲۳۹:

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ
قَانِتِينَ ﴿۲۳۹﴾ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرَجَلًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ
فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿۲۴۰﴾
وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُم مَّنْ يَدْرُونَ أَرْجَا وَصِيَّةَ
لَا رَوْحَهُمْ مَّتَعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَا
فَلَا جَنَاحَ عَلَيْنَا فِي مَافَعَلْنَا فِي أَنْفُسِهِمْ مِنْ
مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿۲۴۱﴾ وَالْمُطَلَقَاتُ مَتَّعٌ
بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿۲۴۲﴾ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۲۴۳﴾ أَلَمْ تَرَ
إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ
فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى
النَّاسِ وَلَئِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿۲۴۴﴾
وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۲۴۵﴾
مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا
كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۲۴۶﴾

فإن خفتم فرجالاً أو ركبانا ۞ ئینجا ته گهر ئیوه له جهنگ، یان له ههرشتیکی تردا ترستان هه بوو، بۆتانیس نه دهکرا به شیوهی ئاسایی نویژه کان بکن، ده توانن به پیادهیی، یان به سواری، بیان خوینن و نه نجامیان بدن، ئیتتر رووتان له پرووگه وه بیئت، یان نا ۞ فاذا امنتم ۞ چاکه ترستان نه ماو ئه مین بوونه وه، واته: وه زعتان ئاسایی بوویه وه ۞ فاذكروا الله كما علمکم ما لم تکنوا تعلمون ۞ ئینجا هه رچونئی خوا فیژی ئه وشتانهی کردون و جارن نه تان ده زانین، یادی خوابکهن، واته: به شیوهی ئاسایی نویژه کانتان بکن.

رینمایی نایه تی: (۲۳۸-۲۳۹):

(۱) ئه بی هه موو نویژه کان - به تاییه تی نویژی عه سران و به یانیان - له کاتی خویندان و به هه موو مه رجه کانیسیانه وه نه نجام بدرین.
(۲) قسه ی راس له دیاری کردنی ئه نویژه ناوهنجیبیه دا - به

به لگهی ئه و فرمووده سه حیحه ی: (شغلونا عن الصلاة الوسطی صلاة العصر) - ئه وه یه که ئه و نویژه ناوه راسته، نویژی عه سره.

(۳) زه لیلی و ملکه چکردن "به تاییه تی له کاتی نویژه کاندان" بوخوای خواهن دهسلات واجیبه.

(۴) نویژی ترس (صلاة الخوف) ئیتتر له بهر ههر شتی بیی، نویژ خوین ده توانی به پیادهیی، یان به سواری نه نجامی بدات، بو پتر زانیاری له م نویژه، له نایه تی: (۱۰۲) - سی سووره تی (نیساء) دا هه موو جوهره کانی (صلاة الخوف) باس کراوه.

تییینی: بویه کتوپر باسی نویژی هی نایه کایه وه، هه تا هه مان بزائن هه رکه کاتی نویژ پی شهات، ده بی به خیریایی دهس له هه موو ئیش و کاریک هه لبگریسن و پروین به لای نویژه کانه وه. ۲۴۰: والذین يتقون منکم و یذرون أزواجاً وصية لأزواجهم متاعاً إلى الحول غير إخراج ۞ ئه و که سانه له ئیوه له سه ره مه رگدان و ده مرن و نه کانیان دواي خوین به جی دیلن، با پیش ئه وه ی گیانیان ده رچی راسپیرن و وه سیهت بکن که ئه کانیان "ته گهر و یستیان" تاماوه ی سالیک ده رنه کرین و هه رله جیی خوین به میننه وه و خه رجیان بدن، به ئی.. له سه ره تایی هاتنی دینی ئیسلامدا ئنی میرمردو ده بوو به و شیوه ره فتاری له گهل کرابا، به لام دوايي هه ربه نایه تی (۲۳۴) ی ئه م سووره ته ئه و بریارو حوکه مه سراپه وه وگۆرا به چوارمانگ و ده روژ ۞ فإن خرجن فلا جناح علیکم فیما فعلن فی أنفسهن من معروف ۞ خو ته گهر به ویستی خوین ده رچوون، (دیاره مافی خه رجیان نامینی) و گوناخیکیش له سه ر ئیوه نییه سه بارت به هه ر کاریکی خوا په سه ندوو شیوا بو خوتان ده یکن "ته گهر دواي عیددهش خوین نیشان بدن بو شووکردن ئه وه شیان بۆه یه" ۞ والله عزیز حکیم ۞ خوا بالاده ست و، کار جوان و کار دروسته، بیه وی ههر شتی بکا ئه یکات و هه موویشی خیره ۲۴۱: و للمطلقات متاع بالمعروف ۞ بو هه موو ژنانی ته لاقدراو، موته یه کی گونجاوو ره و واجیب و پیویسته "دیاره به تاییه تی ئه وانه یان که میردیان له گهل نه خه ووتوو و ماره ییشیان بو دیاری نه کراوه ۞ حقا علی المتقین ۞ ئه م کاره له سه ر پیاوانی پاریزکارو له خوا ترس برپاره (عه بدورره حمانی کوری زه ید) ده ئی: که نایه تی: (متاعاً بالمعروف حقا علی المحسنین) هات، پیاویک گووتی: که و ابوو ته گهر خیرم ویست، موته ی ده ده می، ته گهر نا نایه می، پاش ئه و قسه یه ئه م نایه ته: (و للمطلقات متاع بالمعروف

حقا علی المتقین) هات. ئەو زانیانە کە ئەم ئایەتە دەکەنە بەلگەی
واجیبی مۆتە، دەلێن: ھەموو ژنیکی تەلەقدراو ھەقی مۆتە
ھەیە. ﴿ ۲۴۲: کذلک یبین الله لکم آیاتہ ﴾ ھەر ئا بەو شیوہ
خوای گەورە نیشانەو یاساکانی خۆی لە بارە ی تەلاق و خولع
وشیردانەو.. ھتد بۆ ئیوہ روژن ئەکاتەوہ ﴿ لعلکم تعقلون ﴾ بەلکو
ئێوہ بیرکەنەو ھو تێ بگەن.

رینمایی نایه‌تی (۲۴۰-۲۴۱):

(۱) دەبىي پىياوان لەسەر ھەر مەرگدا ۋە ھىيەت پەن كە
ژەنە كانىيان "پاش خۇيان" تا سالى لەو مالىدا "تەيىدا ژيانو"
دەرنە كرىن ۋە خەرجىش بىر يىن، ئەگەر خۇيان پىيان خۇش
بوو. ئىمامى تەبەرى ئەل: ئەم ئايەتە بۇ ژاننى مېردمردوو
رەحمەتە ۋە ھۆكۈمە كەشى ھەربەردە ۋامە، (شىخ الإسلام/
ئىبن تەيمىيە) ۋ (ئىبن قەيىم) ىش ھەروا دەلىن.

(۲) (موتە) ىش دەبىي شىكىكى ۋە ھابىي شىاوى ژنى تەلاقدراو
بىت، ديارە كە ھەركە سەيش بەپىي تواناو دەسەلاتى
خۇپەتە.

ههزاران کەس لە ترسی مردن لەزیدی خۆیان هەڵماتن!:

بەلێ.. دەبێ هەموان دلنایان کە مردنی هەمووگەلیک بە دەست
 کێشانه و هیه تی لە جیهاد، چونکە هەرگەلی جیهادنەکا، زۆر بە ئاسانی
 دوژمن زāl دەبێ بە سەریاو ریسواو ژێر دەستە ی ئەکاو خێروپیروی
 ولاتە کەشی دەخوات، زیندووکردنەو هیشی هەریە راپەرین و روو
 بەروو بوونەو هیه لەگەل دوژمن، ئەها خوا دەفەرموی: ﴿ ٢٤٣: أَلَمْ
 تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ ﴾ ئەرێ
 تۆ ئەوانەت نەدیت کە بەهەزاران کە سبوون و، ترسی مەرگ
 وای لی کردن ولات و نیشتمانی خوێان بەجێ بهێلن وله جیهاد
 —بەبیانوی (تاعوون) هە—هەلێن؟! ﴿ فَقَالَ لَهُمَ اللَّهُ مَوْتُوا ﴾
 خوایش پێی فەرموون دەسا بمەن! ئەوانیش هەموو مردن ﴿ ثُمَّ
 أَحْيَاهُمْ ﴾ پاشان لەسەردا وای پیغەمبەرەکیان زیندووی کردنەو هەو،
 گیانی جیهادی کردو هە بەبەرینانو بەلاماریانداو خوێان پزگار
 کردو هە ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ ﴾ بێگومان خوا سەبارەت
 بە خەلکی خاوەن فەزل و بەخششە، بەیناو بەین تووشیان دەکا،
 هەتا لەخەوی خەفەت وەخەبەر بین ﴿ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا
 يَشْكُرُونَ ﴾ بەلام زۆر بەی خەلکی سوپاسگوزار نابن.

(سہیید قوتب) دہلی: پیوست ناکات بگہرین بہ دوی ئہ وانہ دا
 ھلہاتن، تابانین کی بوون؟ وہ یان لہ کوی بوون؟ ئہ گہرچی

هه‌ندی قسه‌وباسیش هه‌بی، چونکه ئەگەر زانینی پێویست
بوایه، دڵنیا به‌ خوا روونی ده‌کرده‌وه.

رینمایی نایه‌تی (۲۴۳):

(۱) هر که تعاون و چاره‌قووله و هره‌په‌تايه‌کي تر که‌وته
 ناوچه‌يه‌که‌وه، نابي خه‌لکي شه و ناوچه‌يه هه‌لبين و بچن
 بو و لاتيکي دي، وه‌کو شه فهرموده — ثيمامي (ترمزي)
 هينايه‌تي — ده‌ليت: ((بَيِّتَةُ رِجْزٍ اَوْ عَذَابٍ اُرْسِلَ عَلَيَّ
 طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَاِذَا وَقَعَ بِأَرْضِ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا
 تَخْرُجُوا مِنْهَا، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضِ وَلَسْتُمْ بِهَا فَلَا تَهْبِطُوا عَلَيْهَا))
 شه و سزاو جه‌زهره‌يه به‌سهر به‌ني ئسرائيلا هات، لاي
 پيغه‌مبهر ﷺ باسکرا، شه‌ويش فهرمووي: ههرکات له
 جيگايه‌کدا شه‌وسزايه پيشهات و، شه‌ويش له‌وي بوون،
 ده‌بي هر له‌وي بميننه‌وه و درنه‌په‌رين، خو نه‌گر له‌وي
 نه‌بوون، مه‌چن بو شه‌و شوينه

۲۴۴: ﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ ئىتىز ھەرگىز مەترسن و لە ڤىگای
خووا بجه نگیڤ ﴿ وَاَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ چاك بزانن كه
بهراستى خووا ژنه واو زانايه، ئازاو ترسنوك ئه ناسى ﴿ ۲۴۵: من ذا
الذى يقرض الله قرضا حسنا ﴾ كى مالى خوى به قهرزدهدا به خوا،
له پىناوى سه رخستنى دينى خووادا، به خشىنىكى چاك و پاك و،
به دل و دهر و نىكى پر له سوزوه..؟ ﴿ فَبِضَاعِهِ لَهُ أضعافا كثيرة ﴾
هه تا خوايش چه ند ئه وهندهى بداته وه ﴿ وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ ﴾
خووا مهىلى خويته تى ڤرزق و ڤوزى به نده كان كه م بكا ته وه، يان
زور و فراوانى بكا ت، واته: له به خششدا ڤژدى و چرووكى بوجيهاد
مه كهن، چونكه كلىلى مال و دارايى هه راى خويته تى ﴿ وَإِلَيْهِ
تَرْجِعُونَ ﴾ و سه رنجام هه مووشتان هه بولاى دپنه وه، ته نها هه
لاى ئه وىش دادگايى ده كړين.

جوونلہ کہ داواي (شا) يہ ک دہ کہن، لہ گہ ليا بجنہ غہزا:

﴿ ۲۴۶ 》: اَلَمْ تَرَ اِلَى الْمَلَا مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ مِنْ بَعْدَ مُوسَى ؑ ثَوْرِي
 نَهْتَزَانِيوَه چەند کەسێک لە پیاو ماڤولانی (بەنی ئیسرائیل) لە پاش
 مووسا و لەسەر دەمی (داوود) دا ﴿ ۲۴۷ 》 اِذْ قَالُوا لِنَبِيِّهِمْ اِمْسِكْ لَنَا مَلِكًا
 يَمْلِكُنَا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ ﴿ ۲۴۸ 》 بە پەيامبەرەكەى خۆيانيان گوت: (شا) رابەر و
 ئەمیر بێت بۆ هەڵبژێرە، تا لە ژێر فەرمانى ئەودا، نەخشە و پلانى
 جەنگ داپۆزین و، لە راي خوادا جەنگ بکەين ﴿ ۲۴۹ 》 قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ اِنْ
 كُنْتُمْ عَلَيَّ كَافِرًا اَلَّا تَقَاتِلُوْا ﴿ ۲۵۰ 》 بە پەيامبەرەكە وت: باشە! ئەگەر

برپاری جه ننگتان بؤدراو، له وانه نییه جه ننگ نه کهن و په شیمان بنه وه؟ قالوا وما لنا ألا نقاتل فی سبیل الله؟ ثوانیش وتیان: جا چۆن ئیمه له پینا و دینی خوا خو ده بویرین؟ و قد أخرجنا من دیارنا وأبنائنا خو ده شیبینی له زیدی خومانیان و ده رناوین، له نه ولادو مندالمان دور خرابینه وه؟ جا که نه وه حالمان بی، ئیمه

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ سَوَّاهُ بَيْنَ يَدَيْهِ إِذْ قَالَ لَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ أَلَا تَأْتُونَنَا فَأَمَّا إِبْرَاهِيمُ فَاسْتَبْرَأَ وَكُنْتُمْ أَصْفَرُ لُحْيٍ وَإِذْ قَالَ لَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ أَلَا تَأْتُونَنَا فَأَمَّا إِبْرَاهِيمُ فَاسْتَبْرَأَ وَكُنْتُمْ أَصْفَرُ لُحْيٍ وَإِذْ قَالَ لَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ أَلَا تَأْتُونَنَا فَأَمَّا إِبْرَاهِيمُ فَاسْتَبْرَأَ وَكُنْتُمْ أَصْفَرُ لُحْيٍ وَإِذْ قَالَ لَهُمُ الْمُؤْمِنُونَ أَلَا تَأْتُونَنَا فَأَمَّا إِبْرَاهِيمُ فَاسْتَبْرَأَ وَكُنْتُمْ أَصْفَرُ لُحْيٍ

چۆن جیهاد ناکهین؟! فلما كتب عليهم القتال تولوا إلا قليلا منهم جا که فرمانی جه نگیان بؤ دهر چووا هر که میکیان نه بیت روویان و هر گپرا و، په شیمان بوونه وه و رایان کرد والله عليم بالظالمين و خوا به ناهه قیکاران زانو به ناگایه که جیهاد ناکه ۲۴۷: وقال لهم نبيهم إن الله قد بعث لكم طالوت ملكا جا که نه وان داوای سهر کرده و نه میریکی جه نگیان کرد په یامبه ره که یان پی گوتن: دسا دلنیا ب خوا برپاری داوه (تالووت) که سهر بازیکه و له بنه مالهی پاشاکان نییه- پاشاو نه میرتان بیت، وهك خوشستان داوای پاشاو فرماندهیه کتان کرد قالوا أنى يكون له الملك علينا که چی هندیکیان وتیان: جا کوا نه و شایانی نه پاشایه تییه له سهر ئیمه؟! واته: له بنه مالهی سهر کرده و پاشاکان نییه ونحن أحق بالملك منه ئیمه خومان له و زور به شیاوتر ده زانین بؤ سهر کردایه تی و فرماندهیی ولم يؤت سعة من المال جگه له وهیش، مال و سامانیکی وایشی پی نه دراوه،

دیاره پاشاو فرماندهش به لای نه وانه وه ده بی سهر و تمه ند بی قال إن الله اصطفاه عليكم په یامبه ره که وتی: بی گومان خوا نه و (تالووت) هی بؤ هه لبرزادوون و له سهری کردوونه فرمانده و زاده بسطة فی العلم والجسم و زانست و زانیارییه کی زور، قه لافه تیکی به هیزو، شان وشه که تیکی پتر له ئیوهی داوه تی واته: زور ئازا و خاوهن پلانی جه ننگه. (ئیین که سیر) ده لی: ده بی فرمانده نه م دووسیغه ته تی تیدا بیت:

(۱) به وکاره زانو شاره ز بیت.
(۲) لهش و قه واره و جهسته یه کی ریکویک و دارپژراو، بؤته وهی خهک ریژی لی بنین و بهرگه ی ناره حه تی و ته ننگانه بگری والله یوتی ملکه من شاء خوا بیهوی مولک و پاشایه تی به هر که س بدا دهیدا، ئیتر به ئاره زووی ئیوه نابیت والله واسع عليم به خششی فراوان و بهر بلاوه، له هه مووشتیک به ناگایه، نه زانی کی شیاوی به خشینی مولک و ده سه لاته، تهفسیری (خال) یش له م شوینه دا نه لی: بویه خوا (تالوت) ی هه لبرارد، چونکه:

(۱) به سروشت ناماده تر بوو بؤ پاشایی، که نه مه له هه مووشت گرنگتره.
(۲) زاناترو داناتر بوو بؤ هه لسوراندنی کاروباری کو مه ل و گه ل.
(۳) جوانترو به سهر و سیماتر بوو.
(۴) یارمه تی خواشی له گه ل بوو.
خوای گهره نه م گشت هویانه ی بؤ ریک خستبوو، بی نه وهی که ده خلی خوئی تیدا بیت ۲۴۸: وقال لهم نبيهم إن آية ملكه أن يأتيكم التابوت و په مبه ره که یان پی گوتن: پیروزی و راستی نیشان و دروشمی پاشایه تی (تالووت) له لایه ن په روه ردگار یه وه، سندووق و "تابووته" زه و تکراره که یه، بؤتان دیته وه: نه و سندووقه ش کاتی خوئی (به نی ئیسرائیل) ته وراتیان تی خستبوو و هه لیان گرتبوو، به لام (عه مالیه) کان هاتن به سهر یاندا زال بوون و لییان زه و ت کردن فیه سکینه من ربکم دلنیا بوونی تیدا یه و بقیه مما ترک آل موسی و آل هارون له گه ل هندی یادگارو که له پووری خانه واده ی مووسا و هاروون، وهك: دارده ست و پیلوو کالاکه ی مووسا و میزه ره که ی هاروون ی برای، نه مانه له و تابووته دان و دینه و ده دستتان تحمله الملائكة فریشته هه لی ده گرن و ده یه پیننه وه بؤتان إن فی ذلک لآیه لکم إن کنتم مؤمنين به راستی له گه رانه وهی نه و سه ندووقه دا، نیشان و به لگه ی گه و ره هیه بؤتان، بؤ شیاوی (تالووت) نه گهر به خوا و به رژی دوایی باوه رتان هیه. ۲۴۹: فلما فصل طالوت بالجنود جا که تالووت له شکره که ی له شاری (بیت المقدس) برده ده ری،

قال إن الله مبتليكم بنهر ﴿ بئى گوتن: بئى گومان خواى گه‌وره ده‌به‌وى به‌جوبارنك تاقيتان بکاته‌وه ﴾ فمن شرب منه فليس مني ﴿ نه‌وسا هه‌رکه‌سيك لئى بخواته‌وه له‌من نييه‌و به‌که‌لك نايه‌ت له‌م سوپايه‌دا بيئت، نه‌و جوبارو چه‌مه‌ش که‌وتبووه نيوان (نه‌رده‌ن) و (فه‌لستين) هه‌وه بئى ده‌لئى: جوبارى (شه‌ريعه) ﴿ ومن لم يطمعه فإنه مني ﴿ وهه‌رکه‌سيش هيچى لئى نه‌خواته‌وه سه‌ربه‌منه‌و به‌که‌لکى سه‌ربازبى ديت ﴿ إلا من اغترف غرفة بيده ﴿ مه‌گه‌ر که‌سيك هه‌ر به‌لامشت لئى هه‌لگوزى و لئى بخواته‌وه، نه‌وه قيناكات ﴿ فشربو منه إلا قليلا منهم ﴿ ئينجا له‌گه‌ل نه‌وروونکرده‌وه يه‌دا هه‌موو لبيان خوارده‌وه که‌ميکيان نه‌بيئت ﴿ فلما جازوه هو والذين آمنوا معه ﴿ ئينجا که‌تالووت و نه‌وانه‌ى باوه‌ريان له‌گه‌ليا هينابوو له‌ چه‌مه‌که‌ په‌رينه‌وه‌و، له‌تاقیکردنه‌وه‌که‌ ده‌رچوون (که‌ژماره‌يان (۳۱۳) که‌سبوو، به‌ئه‌ندازه‌ى يارانى به‌دن) ﴿ قالوا لا طاقة لنا اليوم بجالوت وجنوده ﴿ وتيان: ته‌مرو له‌به‌ر زورى نه‌وانه‌ وکه‌مى ئيمه، له‌ وزه‌و تواناماندا نييه‌ به‌رامبه‌ر به‌جالووت وله‌شکره‌که‌ى بوه‌ستين و بجه‌نگيئى ﴿ قال الذين يظنون أنهم ملأوا الله ﴿ نه‌وانه‌يان يه‌قينيان بوو به‌ديدارى خوا ده‌گه‌ن گوتيان: ﴿ کم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله ﴿ گه‌لى جار به‌فه‌رمانى خوا کۆمه‌لئکى که‌م به‌سه‌ر کۆمه‌لئکى زوردا سه‌رکه‌وتون، واته: زالبوون و سه‌رکه‌وتن به‌ژماره‌ى زور که‌م نييه، به‌لکو هه‌ربه‌ ئيراده‌و فه‌رمانى خوايه ﴿ والله مع الصابرين ﴿ خوا هه‌ميشه له‌گه‌ل ده‌سته‌ى به‌ئارام و خورا گرانه‌و، هه‌رده‌م پشتگيريانه ﴿ ۲۵۰: ولما برزوا لجالوت وجنوده ﴿ جاکه‌ تالووت و سوپا که‌مه‌که‌ى، تووشى جالووت و سوپا زور و مه‌شق ديده‌که‌ى بوو ﴿ قالوا ربنا أفرغ علينا صبرا ﴿ سوپاکه‌ى (تالووت) نزيان کردو گوتيان: ئه‌ى په‌روه‌ردگارى ئيمه‌! و ابکه‌ گشت کاتى سه‌برمان به‌سه‌ردا برئزه، به‌تايبه‌تى له‌م گۆره‌پانى جه‌نگه‌دا خوراکر بين ﴿ وثبت أقدامنا ﴿ پيمان له‌ گۆره‌پانى جه‌نگدا بچه‌قينه‌و سه‌قامگيريى، هه‌رگيز ترس نه‌چيته‌ دلمانه‌وه‌و هه‌لنه‌ييئى ﴿ ۲۵۰: وانصرنا على القوم الكافرين ﴿ و به‌سه‌ر ده‌سته‌ى بئى باوه‌رانى وه‌کو جالووت وله‌شکره‌که‌ى سه‌رمان بخه.. به‌لئى پئويسته‌ موسلمانان هه‌موو کاتى به‌تايبه‌تى له‌ گۆره‌پانى جه‌نگدا دلان هه‌رلاى خوابيئت، په‌يتا په‌يتا داواى کۆمه‌ك و يارمه‌تى لئى بکەن ﴿ ۲۵۱: فهزموهم باذن الله ﴿ ئينجا تالووت، و سوپاکه‌ى "به‌فه‌رمانى خوا" جالووت و سوپاکه‌يان شکاند ﴿ وقتل داود جالوت ﴿ و داوود که‌سه‌ربازنك بوو له‌گه‌ل سوپاکه‌ى تالووت (جالووت)ى فه‌رمانده‌ى له‌شکره‌که‌ى نه‌وانى کوش، ئيتير له‌شکر شکاو، (تالووت)يش خه‌لاتى داوودى کرد ﴿ وآتاه الله

الملك والحكمة ﴿ له‌وه‌ودوايش خوا فه‌رمانه‌روايى و زانستى پيدا ﴿ وعلمه‌ مما يشاء ﴿ وهه‌رچى خوى ويستى فيرى ته‌وى کرد، دروستکردنى "جل و به‌رگى جه‌نگى، له‌گه‌ل ناووشوره‌تى باشداو کتیبى (زه‌بوون)يشى بوئاردو کرديه‌ پيغه‌مبه‌ر ﴿ ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض ﴿ ته‌گه‌رخوا هه‌ندىک له‌وخه‌لکه‌ بئى باوه‌رى

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرَّبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ فَقَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُم مُّلتَقُوا اللَّهَ كَم مِّنْ فِتْنَةٍ قَلِيلًا غَلَبَتْ فِتْنَةٌ كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿ ٢٥١ ﴾ وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبَّتْ أَقْدَامُنَا وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿ ٢٥٢ ﴾ فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿ ٢٥٣ ﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿ ٢٥٤ ﴾

به‌هه‌ندى له‌و مه‌رده‌م باوه‌رداره له‌ناونه‌بردا با ﴿ لفسدت الأرض ﴿ ئيستا ته‌م زه‌ويه خراپ و ويران ببوو، فه‌ساد زه‌وى گرتبوويه‌وه ﴿ ولكن الله ذو فضل على العالمين ﴿ به‌لام خوا فه‌زلو چاكه‌ى له‌سه‌رگشت جيهانيان هه‌يه، به‌يناو به‌ين سته‌مكاران به‌ده‌ستى خه‌لكانى راست و خاوه‌ن عه‌داله‌ت له‌ناو ده‌بات، و سيخورمه‌يه‌ك له‌باوه‌رداران ده‌داو، وه‌خه‌به‌ردين وله‌ بئى باوه‌ران رائه‌په‌رن ورايان ده‌مالن ﴿ ۲۵۲: تلك آيات الله نتلوها عليك بالحق ﴿ ته‌مانه‌ بو‌مان باسكردى "هه‌رله‌باسى هه‌زاران كه‌سه‌كه‌وه هه‌له‌هاتن له‌نيشتامانيان و، ده‌سه‌لاندان به‌تالووت و.. "گشت ته‌مانه‌ نيشانه‌كانى ده‌سه‌لاتى خوان كه‌ به‌راست و ره‌وان بو‌ت ده‌خوينينه‌وه.

﴿ وإنك لمن المرسلين ﴿ و دلنياه (ئه‌ى موحه‌مه‌د) ﴿ يه‌كه‌يكى له‌په‌يامبه‌ران، كه‌واته‌ پشت ته‌ستوربه‌ له‌سه‌ر كارى خوت.

رېنمايى ئايەتى (۲۵۰-۲۵۱):

- (۱) جىھادى شەرى دەپ رابەرۈ فەرماندەيەكى شەرى ھەبى، پىۋىستە ۋە فەرماندەش، بەكاروبارى جەنگ زاناو كارامەبىت، فامىدەۋ ژىر بى، بەلاشەۋ جىسمانى بى.
- (۲) تاقىكرىنەۋە ھەلسەنگاندنى لەشكر، بۇ زانىنى ئەندازە ئامادەيى بۇ جەنگ و خۇراگرى لە كاتى تەنگانەدا پىۋىستە.
- (۳) جىھاد لە بەر لەناو بردنى فەسادو شەر فرۇشان فەرمانى پىكراۋە.
- (۴) ژمارەى سوپاكەى تالووت (۳۱۴) كەس بوو، ۋەك ئەو فەرمودە: ((إِنكُمْ عَلَى عِدَّةِ أَصْحَابِ طَالُوتَ)) بە ھاۋەلانى (بەدى) فەرموو ئىۋەش ھەر بەقەد ھاۋەلەكانى (تالووت)ن، ئەوان (۳۱۴) كەس بوون خۇاى گەۋرە سەرى خستىن بەسەر لەشكرى كافراندا.

خاۋەنى تەفسىرى (مەراغى) ئەلپىت: ئەو چىرۋكانەى پىشەۋە ئەم پەندانەيان تىا بەدى ئەكرى:

- (۱) ھەرگەلېك بەرەۋ تىاچوون مىلى نا، دەبى بىرىكەتەۋە بەگورجى ھەموويان برۇنە ژىر ئالاي پىاۋىكى دادگەريانەۋە، ۋەك نەۋەكانى يەعقوب.
- (۲) پىۋىستە پىاۋ ماقوۋلانى ۋلات جەماۋەرەكەيان بە خەبەر بگەنەۋە.
- (۳) كاتى جاماۋەرەكە سەر لىشۋاۋ بوو، ۋادەزانن: بەرپۋەبەرانى ۋلات دەبى دەۋلەمەندو سەرۋەتمەند بن، بەلام نە. دەبى كەسانىك بن شارەزاي زانست و زانىارى ئەو سەردەمە بن، با زۇر ھەژارو بى نەۋايش بن.
- (۴) ئەۋكاتە سەرگەۋتن بە دەست دپت كە سوپاكە گۇرپاىلى تەۋاۋيان بۇ فەرماندەكەيان بىي.
- (۵) گەلى جار گەلانى بى دەسلەت و ژمارە كەم بەسەر ژمارەيەكى زۇردا زال ئەبى، ئەگەر ئارامى بىي ۋە لەخۋا بىپارپەتەۋە.
- (۶) جەنگ ۋەبەگزاچوون بۇ رامالينى تاۋانباران، سۈننەتتىكى خۋايىيە، ھەندى كاتىش كارىكى ناچارىيە.

كۆتايى جزمى ۲، (والله الحمد والمآل)...

ھىندى پىغەمبەر پەلى بەرزتەرە:

۲۵۳: تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض ﴿ثُمَّ به ھەموو

ئەم پەيامبەرەنە "كە تۇش يەككىيانى" شان ۋە شەۋكەتۋىلەى تايىبەتيمانداۋە، لەگەل ۋە شەدا ھەندىكيان لەھەندىكى تريان "لەپلەۋ پاىەى پەيامبەرپەتيدا بەرزترن، چونكە ئازارو بىزاريان لەۋانى تر پىتر دىتۋە ﴿منهم من كلم الله﴾ بۇ نموۋە: ھەيانە يەكسەرە خۋا خۇى قسەى لە گەل كىردوۋە، ۋەك (موسا) ۋە (موھەممەد) سىلاۋيان لىبىت، پۋىە دەفەرمۇى: ﴿ورفع بعضهم درجات﴾ ۋەلەۋ پاىەى ھەندىكيانىشى ۋەك (موھەممەد) ﴿كە خۋا خۇى لە بارەيەۋە دەفەرمۇىت: ﴿وإِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ﴾ - بىردە سەز ھەموۋىانەۋە، ھەر ۋەك پەلى ھەندى پىغەمبەرى تىشى لە (ئولولەزم)كەكان، لە چاۋ ئەۋانىتردا سەرخست. ﴿وَأَتَيْنَا عِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ الْبَنَاتِ﴾ ۋە بە (عيساى كورى مەرىم) ىش چەندىن بەلگەۋ نىشانەى رۋونمان بەخشى "ۋەك زىندوۋ كىردەۋى مردوۋان و، چاككرىنەۋەى كوپرانى زگماك" ۋەتد. ﴿وَأَيَّدَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ﴾ ۋەبە جۋىرپىلى (رۋحول قودوس) پىشتىگىرپمان لىكرى، دىارە ئەمانەۋە ئەۋ چەند مۇعجىزانەى ترە كەلەسۋورەتى (ئالى عىمران) ۋە (مائىدە)دا باسكراۋن، گىشت ماناى پەلە بەرزى عيسان ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْنَا الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ خۇ ئەگەر خۋا ۋىستباى - ئەۋانەى كە لە دۋاى ئەم گىشت پەيامبەرەنەۋە ھاتن-، باۋەردار دەبوۋن ۋە شەرى يەكتريان نەدەكرى ﴿من بعد ما جاءتهم الْبَنَاتِ﴾ بەتايىبەتى پاش ئەۋ ھەموۋ بەلگەۋ نىشانانە بۇيان ھات، بەلام دىارە خۋا نەيۋىست لەۋ كارە بەزۇر رپيان لىبگىرى ۋەبەرپىنن، پۋىە دەفەرمۇى: ﴿وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا﴾ بەلام ئەۋان لەناۋ خۇياندا تىك چوون ۋىژاپەتى ۋە نەيارى يەكتريان كىرد ﴿فمنهم من آمن ومنهم من كفر﴾ ئىنجا ھەندىكيان باۋەريان ھىناۋ، ھەيشيانبوۋ بى پرواۋ خۋانەناس مايەۋە ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا﴾ ئەگەر خۋا ۋىستباى بەر نەدەبوۋنە گىيانى يەكتىر ۋە يەكتريان نەدەكۋىشت، چونكە ھەموۋ شتى ھەرىە دەستى ئەۋە و، ئەۋ خۇى ئەتۋانى بە پىي ۋىستى خۇى بىكات، ۋەك ئەفەرمۇى: ﴿وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَرِيدُ﴾ بەلام ئەۋەى كە خۋا خۇى دەيەۋى لە رۋوى حىكمەت ۋە زانىنەۋە بىكا، دەپكا، ئىتر بەزۇر ھىچ شتىك بەكەس ناكات. بەلكۋ ئەپخاتە بەر ئەقل ۋە ۋىژدانى خۇى ۋەسەرىستى دەكات ﴿۲۵۴: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْقَضُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ﴾ ئەى ئەۋانەى باۋەرتان ھىناۋە! بىبەخشىن ھەندىك لەۋ مال ۋە سامانەى پىمانداۋن ﴿من قبل أن يَأْتِيَ يَوْمَ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةَ وَلَا شِفَاعَةَ﴾ پىش لە ھاتنى رۇژىك ھىچ كرىن ۋە فرۇشتىتىكى تىدا نىيە (تا بەمال خۇتان بىكرنەۋە) ھەرۋەك ھىچ دۋستىي ۋە تكاۋ شەفاعەتىك سۋودى نابى. رافەكەرانى قورئان ئەلپن: دۋستايەتى تەنھا لە نىۋان بى پرواكاندا سۋودى نىيەۋ بى

هیچ کەسێک ناتوانی تکا بکات، هاوێش دانەرەکان پێیان وابوو کە: بته‌کان دەتوانن شەفاعة‌تیان بۆ بکەن بۆیە ئەیانوت: (ما نەبەدھم إلا لیقربونا إلی الله زلفی...) ۳/۳۹. ﴿یعلم ما بین یدیهم وما خلفهم﴾ ئەوەی ئیستایە بەردەستیانیایە و دیارە، ئەوەش کە لە پێش سەریانە وەبەو نادیارە، ئەو پێی ئاگایە، واتە: کاروباری

کەلکە، تەکاش ھەر بۆ بێ پروایان نییە، ئەگینە-ئەگەر خوا خۆی بیهوێ و مۆلەت بدات- بۆ موسلمانان شەفاعةت ھەیە، جا بۆ مەسەلە ی شەفاعةتیش بگەرێوە بۆ ئایەتی (۴۸) ی ئەم سوورەتە؛ لەوێ زیاتر بایسی شەفاعةتکراوە. ﴿والکافرون هم الظالمون﴾ و ھەركافروو بێ باوەران ناھەقیکارو ستەمکارن، چونکە ھەر ئەوانن بە تەواوی لە سنوور دەرچوون ولە خوا یاخی بوون، بۆیە ھەرشتیکیش- لە دونیادا- بەخت بکەن لێیان وەرناگیرێ، دەسا ئیوە بەسەر و بە مال جیھادیان بکەن.

رێنمایی ئایەتی (۲۵۲-۲۵۴):

(۱) پایە و پلە ی ھەندێ لە پەيامبەران- سلاویان لە سەر بێت - لە ھەندیکیان بە پێی جیھاد و تیکۆشان و خۆراگرتن- گەرەتەرە.

(۲) (کەلام) سیفەتێکی بەرز ی ئەزەلی خواپە، ھەر وەکو خۆی گەرە خۆی لە کێوی توور لە گەڵ مووسا، لە (مەلە کووت) ی بڵندیشا لە گەڵ موحمەد ﷺ و تووێژی کرد.

(۳) بپروا ئیمان، بێ پروای و کوفر، ھەریەک لە مانە بەستراوە بە ویست و خواستی خواوە، ویستی ھەر کەسێک ئیمان بپێیت، دلی گۆشاد دەکات، نەیشیویست، دلی قوفل دەبێت.

(۴) ئیختیلاف و دەنگە دەنگ سەرچاوەی ھەموو نەگبەتیبە کەو، کارێکی زۆر دزی و ناپەسەندە، ئینفاق و بەخشین لە پێی خوادا واجب و پێویستە، ھۆشیاری بۆ خۆسازدان بۆ پۆژی بەرێ، بە ئیمان و کارو کردەوی چاک دەبێت.

گەرەبە و مەزنی (ئایەتە لکۆرسی):

﴿۲۵۵: الله لا إله إلا هو الحي القيوم﴾ (الله) کە بێ وێنە و بێ ھاوتایە و خواوەنی ھەموو سیفاتی کامەل، جگە لەو ھێچ پەرستراویکی -تری راستەقینە نییە، ھەر ئەوە ھەمیشە زیندووی راستەقینە و، راگیرکەری بوونەورو؛ بەرپۆبەری کاروباری دوروستکراوەکانی خۆیەتی و راوەستاوە بە زاتی خۆیە ﴿لاتأخذه سنة ولا نوم﴾ نەخەو نووچکە دای ئەگرێ و، نەخەو دەبیاتەوہ ﴿لە مافی السموات وما فی الأرض﴾ ھەرچی ھەبێ لە ئاسمانەکان و لە زویدا ھەرمولکی ئەوہ ﴿من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه﴾ کێ بێت- لە پۆژی دوایدا- بتوانی شەفاعةت بکات لای ئەو، ھەتا ئەوخۆی مۆلەتی نەدا؟ "دیارە کە ھەتا ئەوخۆی مۆلەت نەدات،

﴿تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض منهم من كلم الله ورفق بعضهم درجت وءاتينا عيسى ابن مريم البينات وأيدته روح القدس ولوشاء الله ما اقتتل الذين من بعدهم من بعد ما جاءتهم البينات ولكن اختلفوا فمنهم من آمن ومنهم من كفر ولوشاء الله ما اقتتلوا ولكن الله يفعل ما يريد﴾ ﴿يأتيا الذين آمنوا أنفقوا مِمَّا رَزَقْنَكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفِيعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ ﴿الله لا إله إلا هو الحي القيوم لا تأخذه سنة ولا نوم﴾ ﴿لە مافی السموات وما فی الأرض﴾ ﴿من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه﴾ ﴿یعلم ما بین یدیهم وما خلفهم﴾ ﴿ولا يحيطون بشئ من علمه﴾ ﴿إلا بما شاء﴾ ﴿وسع كرسيه السموات والأرض ولا يئوده حفظهما﴾ ﴿وهو العلي العظيم﴾ ﴿لا إكراه في الدين﴾ ﴿قد تبين الرشد من الغي﴾ ﴿فمن يكفر بالطغوت ويؤمن بالله فقد استمسك بالعروة الوثقى لا انفصام لها والله سميع عليم﴾ ﴿۲۵۱﴾

دونیاو قیامەتیان تەنھا ھەر ئەو ئەیزانی" ﴿ولا يحيطون بشئ من علمه إلا بما شاء﴾ ھێچ کەسێش ناتوانی بە پلە ی زانیی خوادا بگا، مەگەر خوا خۆی بیهوێ، کە لە سەر زمانی پەيامبەران شتیکیان بۆ پروون بکاتەوہو ئاگاداریان بکا ﴿وسع كرسيه السموات والأرض﴾ کورسی خۆی گەرە تەواوی ئاسمانەکان و زەوی داگرتووە. (کورسی) لای زمانەوانەکان "أهل اللغة" بە واتای: تەختی پاشایەتی ھاتووە. بەلام ئەو کورسییە کە خوا بۆ خۆی قایەل دەبێ و ئەفرموی: (وسع كرسيه) مەبەست جێ پێی پەرەردگار خۆیەتی- جەل جلالە-، وەك (ئێبەن عەبباس) ئەفرموی: (الكرسي: موضع القدمين، والعرش لا يقدر قدرة إلا الله عز وجل) (رواة الحاكم في المستدرک، وقال انه على شرط الشيخين، وقد روى مرفوعا والصواب أنه موقوف).

بەلێ ھەر ئەمە کە ئێبەن (عەبباس) دەیی، راووبۆچوونی زاناکانی سەلەفیشە، ئەم رێوایەتیش کە دەلی: مەبەست بە (کورسی)

سینه کی قورئانه. وه ئیمامی (نه سائی) یش ثم فەرمووده یه باس ئەکات: ((من قرأ دبر کل صلاة مکتوبه آیه الكرسي لم یمنعه من دخول الجنة إلا أن یموت)). واتە: هەرکەسیک پاش نوێژه فەرزه کان ئایه ته لکورسی بخوینێ، هەر که مرد دهچیتە به هه شته وه.

ئه ئیسلامدا خۆسه پان نییه:

﴿۲۵۶﴾ لا إکراه فی الدین ﴿﴾ لهم دینی ئیسلامه دا داسپاندن و ناچار کردن و زهبرو زهنگ نییه بۆدینداری و وهگرتنی ئایینی ئیسلام، به ئی حوکمی ئهم ئایه ته تنها خاوهن کتیب و خاوهن نامه کان ئەگریته وه، مه نسوخ و سراهه یش نییه، واتە: هەر جووله که وگاوار سەر ناخریته سهریان بۆ ئیسلامبوون. ﴿﴾ قد تبين الرشد من الغی چونکه بێگومانه که ڕیگای چاک و راست له ڕیگای ناراست و کوفرو تووله ڕیگاکان لیک جیاکراوه ته وه و ئاشکراو نمایانه، جا له بهر ئه وه نایه وێ زۆر له هیچ که سیك بکریت بۆ ئیسلامبوون و هەر که سهش به مه یلی خۆیه تی ﴿﴾ فمن یکفر بالطاغوت ﴿﴾ ئینجا هەرکەسیک باوه ڕی به "تاغوت" نه بییت، دیاره تاغوت ئه وه که سه یه که له سنووری خوا ده رچێ و، به رنامه چه وته کان قبول کا، جا هەرکەس خۆی له و جوړه شتانه دوورگرت ﴿﴾ و يؤمن بالله ﴿﴾ و باوه ڕی به خوا هینا ﴿﴾ فقد استمسک بالعروة الوثقی ئه وه بێگومانه دهستی به هه نگل و به هوکارێکی پته وو قایمه وه گرتوه ﴿﴾ لا انفصام لها ﴿﴾ که هەرگیز هه لئاوه شیت و پسان و پچرانیشی بۆنییه ﴿﴾ والله سمیع علیم ﴿﴾ وه خوای گه وه یش ژنه واو زانایه. زانا کان ده لێن: (مه جوس) و (سوبی) یه کانیش، له مه دا حوکمی جوولو که و گاوریان هه یه، واتە: ئەمانیش هیچ جوړه زۆریکیان لێ نا کړی بۆ وه گرتنی دینی ئیسلام، به لکو هەر له سه ردینی خۆیان "هه گه ریپیان خوش بوو" ده میننه وه، سه رانه یان لێ سه نرێ به لام خه لکانی تری بته پرست و هاو به شدان هه رو هه رجوړه بێ دینیکی تر له و باب ته "هه تا شه و رۆژه باوه دینن" ده بی جه نگیان له گه ل بکری ئه گه ر تواناو به رژه وه ندی تیدا بوو. هه موو یاساو ده ستوریکی ئیسلامی پیرۆز راست وه قه، ئیتر بیجگه له و گشت ده ستورو به رنامه یه کی تر ناراست و گومارایه. ده بی پێش ئیمان و باوه رهینان به خوای گه وه، ده بی به ته واوی له گشت تاغوته کانه وه دوور بکه وی، خۆدیاره واتای (لا اله إلا الله) یش بۆیه که مجار نه فی و لادانی هه موو ده سه لاتداره مله و ره کان و تاغوته کانی دونیا یه، پاشانیش ته سلیم بوون و باوه رهیانه به خوای تاک وته نیا. شیاوی باسیشه له سه رده می جاهیلییه تدا هه ر ئه و بته ی واده یان په رست

زانست و زانیاری خواجه و، (تاویل) یشی ده که ن، رپوایه تیکی پارێزراو نییه، دیسانه وه ئه و رپوایه ته ش که ده لیت: مه به ست به (کورسی) هه ر عه رشه؛ (ئینب که سه یر) ده لیت- ئه وه یش رپوایه تیکی لاوازه.

شایه نی باسه (عرش) یش له ته واوی دروستکراوه کانی خوا "به کورسیشه وه، وهک (ئه بووزهر) ده یگێریته وه" زۆر گه وه تره، ئه بووزهر ده ئی (أن النبی ﷺ قال: ((ما السموات السبع والأرضون السبع عند الكرسي إلا كحلقة ملقاة فی أرض فلاة، وأن فضل العرش علی الكرسي كفضل الفلاة علی تلك الحلقة)) (والحدیث له طرق. وقد رواه أبو حاتم وابن حبان فی صحیحه وأحمد فی مسنده وغیرهم). واتە: پێغه مبه ر ﷺ فەرموویه تی: هەر سه وت ئاسمانه کان و هەر سه وت زهوییه که له چاو (کورسی) دا، ده لیت ئه لقه یه که و خراوته زهوییه کی چۆل و کاکی به کاکی، ئه وسا عه رشیش له چاو (کورسی) دا ده لیت ئه و زهوییه کاکی به کاکییه یه که ئه و ئه لقه یه تی فریدرای. وه ئیمه ش هه ر به و جوړه که خوای گه وه باسی "عرش و کورسی" بۆ خۆی کردوه و سه له ف مانایان بۆ کردوین باوه رمان پێیه تی، بێ هیچ (ته ئویل) و (تعديل) یك. ﴿﴾ ولا یؤده حفظهما ﴿﴾ وه راگرتن و پاراستنی ئاسمانه کان و زهوی بۆ خوا گران و سه خت نییه ﴿﴾ وه العلی العظیم ﴿﴾ و هه ر ئه و بلندو پایه به رزو گه وه یه، له ده سه لات و توانادا هاوشانی نییه.

ڕینمایی: ئهم ئایه ته ی (۲۵۵):

۱) پیرۆزترین و گه وه ترینی ئایه ته کانی قورئان، ئایه ته لکورسییه، چونکه (۱۸) جار ناوی پیرۆزی خوای تیدا هاتوه، له نیوان ناوو راناودا (ظاهر) و (مضمهر) دا، په نجا وشه ش بیژه یه، (۱۰) رسته یه، خۆ هه موو سووره ته که ش هه ر باس له (رپووبیه ته) و (ئولوویه ته) و (ئه سماء) و (سیفات) ی خوا ئه کا، پاش نوێژه فەرزه کان و، پێش خه وو، له ناو مالا، بۆ تارنانی شه یاتینه کان خویندنی سوننه ته و زۆر گرنگ. پێشه وا (ئه حمه د) یش ئهم فەرمووده له فه زلی ئه ودا ئه هیئنی: ((إن آیه الكرسي تعدل ربع القرآن، وإن الزلزلة، والکافرون، والنصر، کل واحده تعدل ربع القرآن، وإن الصمد تعدل ثلث القرآن)) واتە: فه زل و گه وه یی ئایه ته لکورسی به ته نها خۆی- له چواره کی قورئان ده دات، ئهم سووره تانه ش: (زه لزه له، کافیروون، نه سر)، گه وه یی و خیری خویندنی هه ر یه که یان هه روایه، به لام خویندنی سووره تی (سه مه د، واتە: ئیخلاص) خیری

پیمان دهگوت: (طاغیه)، بؤیشتگیری ثم قسهیه ثم فەرمووده هاتوو: ((كانوا يهلون لمناة الطاغية)).

خوا یاری نیماندارانه:

۲۵۷: الله ولي الذين آمنوا ﴿۱﴾ هـر خوایه یارو یاوهری ئەو کەسانە باوەریان هیناوه ﴿۲﴾ یخرجهم من الظلمات إلى النور ﴿۳﴾ چونکه له هەموو پێبازە چەوت و تاریکستانەکانی کوفرهوه دەریاندین و بەره نوورو رۆشنایی ئیسلامیان دەبا ﴿۴﴾ والذين كفروا أولياؤهم الطاغوت ﴿۵﴾ ئەوانەش کە کافرو بێ باوەرن، یارو یاوهریان هەر تاغوت و شەیتانە لەجنیو، لەئادەمی ﴿۶﴾ یخرجونهم من النور إلى الظلمات ﴿۷﴾ لە پێبازی نوورو رووناکی دەریان دەپەڕێنن و بەرهو پێبازە تاریکستانەکان ئەیانەن ﴿۸﴾ أولئك أصحاب النار هم فيها خالدون ﴿۹﴾ ئەمانە دەبنە یارو یاوهری ئاگری دۆزەخ و، بە هەتاهە تاییش تێیدا ئەمیننەوه.

جوابه جهنگی نه مروود له گەل ئیبراهیم علیه السلام:

۲۵۸: ألم تر إلى الذي حاج إبراهيم في ربه ﴿۱﴾ ئایا تۆ دیمەنی ئەو کەسەت نە دیبوو کە چۆن لە گەل ئیبراهیمدا "سەبارەت بە پەرەردگاری" دەهە قاتی و ململانیی دەکردوای دەزانی هەر خۆی خوا یە ۱؟ ﴿۲﴾ أن آتاه الملك ﴿۳﴾ لەبەر ئەوە کە خوا پاشایەتی و دەسەلاتی پێداوو، ئەوی کە خۆی بە خوا زانی بە عینادییەوه لێی پرسی و گوتی: ئەو تۆ پەرەردگارت کێ یە؟ ﴿۴﴾ إذ قال إبراهيم ربي الذي يحيي ويميت ﴿۵﴾ ئیبراهیمیش لەو ئەلامدا گوتی: پەرەردگاری من هەر ئەو زاتە یە کە ژیان دەبەخشێت و، دەشمڕێت، واتە: ژیان و مردن هەر بە دەستی ئەو هە ﴿۶﴾ قال أنا أحى وأميت ﴿۷﴾ کەچی ئەویش وتی: خۆ منیش کەسانی دەژێنم و، کەسانی کیش دەمرێنم ئارەزووم لە هەر کەسێک بوو ئەوا ئەیکوژم و دەیمێنم، وەیان چاوپۆشی لێ ئەکەم و دەیمێنم، دیارە ئەم و ئەلامە هەر لەرووی عینادییەوه بوو، ئەگینا ئەو و ئەلام نەبوو. جاکە ئیبراهیم زانی و ئەلامە کە ی ناپاستە، بە لێگە یەکی تری هینایەوه بۆچە سپاندنی دەسەلاتی خوا و دەمکووت کردنی ئەو، بۆیە دەفەرموی: ﴿۸﴾ قال إبراهيم فإن الله يأتي بالشمس من المشرق ﴿۹﴾ گوتی: دە ی باشە خوا لە خۆرەلاتەوه خۆر دینێ ﴿۱۰﴾ فأت بها من المغرب ﴿۱۱﴾ دەسا تۆیش کە داوای خوا یەتی ئەکەیت لە خۆرئاواوە بیهێنە، واتە: یاسای بوونەوه بەگۆرە ئەگەر تۆیش خوا ییت ﴿۱۲﴾ فبهت الذي كفر ﴿۱۳﴾ ئەوسا ئیتر ئەوسە مکارو بێ باوەرە حەپە ساو نقە ی لێرا و ئەلامی ئەماو بوو بە قسە ی خۆیەوه بەکی کەوت ﴿۱۴﴾ والله لا يهدي القوم

الظالمين ﴿۱۵﴾ بێ گومانە کە خوا هۆزو گەل سەتە مکاران رینمایێ ناکات، واتە: بە لێگە و نیشانەکانی خۆیانانی فێر ناکات، هەتا بتوانن سەر لە هەقەوه دەرکەن، بۆ زیاتر روونبوونەوه ی شێوهی شەرە قسەو مشت و مەر، سەیری (مونا زە) کە ی ئیبراهیم بەکە لە ئایەتی (۷۴) ی سوورەتی (نەنعام)، لە گەل باوکی و هۆزە کەیدا.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا ءُولِيَآءُهُمُ الظُّلُمَاتُ يُخْرِجُهُم مِّنَ
النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ ؕ أُولَٰئِكَ مَصْحَبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٥٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ
أَن ءَاتَاهُ اللَّهُ الْمَلَكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّىَ أَلَّذِى يُعْجِى
وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْىِى وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِى
بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِى
كَفَرَ ؕ وَاللَّهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٩﴾ أَوْ كَالَّذِى مَرَّ
عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُعْجِى هَٰذِهِ
بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ ؕ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ
قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ؕ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ
فَآنْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ ؕ لَمْ يَتَسَنَّهْ ؕ وَآنْظُرْ إِلَى
حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ ءَايَةً لِّلنَّاسِ ؕ وَآنْظُرْ إِلَى
الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِئُهَا ثُمَّ نَجْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا
تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦٠﴾

رینمایێ ئایەتی (۲۵۸):

- (۱) نیعمەت و بەخششەکانی خوا لە لایەن خەڵکانی
- خوانەناس و کافرەوه، هەمیشە نکوولی و ئینکاری دەکرێن.
- (۲) یارمەتی و هاوکاری خوا تەنها بۆ دوستانی خۆی دەبێ.
- (۳) هەركات مەرووف چوووە ناو سەتەمەوهو کردیە کاری
- رۆژانە ی، لە هیدایەتی خوا بێ بەش دەبێ.
- (۴) قسەو مشت و مەر (المجادلة والمناظرة) لە مەر روونکردنەوهو
- چە سپاندنی بوونی خواو، راستی دینی ئیسلامەوه دروست
- و پەرەوایە، پێدەچێ ئەو دەسەلاتدارە، نە مروود، پاشای
- (بابل) یەکان بووبی..

سەرگۆزشتە ی عۆزەیر:

۲۵۹: أَوَكَلَّذِى مَرَعَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا ﴿۱﴾ یان

ھەزاران ھەزار سال، يان مليۇن مليۇن سال گيان بگيرتەو ھە
لاشە رزىوھەكان ئەم داستانەيە دەرگاي پرسيارو ھەلام بۇ دۇزىنەو ھە
راستىيەكان دەكاتەو ھە، ھاوكات لەگەل رى خوشکردن بۇ داواکردنى
بەلگەو نىشانە بۇ كارە ئالۆزەكانى لای مروؤف.

ئىبراھىم: خوايە! چۆن مردووان زىندوو دەكەيتەو؟

﴿ ۲۶۰: واذ قال إبراهيم رب أرنى كيف تحى الموتى ﴾ ھە
بىرېينە وباسى ئەمە بگە كە ئىبراھىم بۇ ئەو ھەي لە پەلەي "علم
اليقين" ھە بگاتە پەلەي "عين اليقين" وتى: ئەي پەرۋەردگارى من!
نىشانم دە- با بەچاوى سەر بېيىم- كە تۆچۆن مردووان زىندوو
ئەكەيتەو؟ ﴿ قال أو لم تؤمن ﴾ خوا فەرموۋى: مەگەر تۆ ھىشتا
بروات بەزىندوو بوونەو ھەيئە؟ ﴿ قال بلى ولكن ليطمئن قلبى ﴾
ئىبراھىم وتى: بەلى چاك باوھەم ھەيە، كە تۆ دەتوانى مردووان
زىندوو بگەيتەو ھە، بەلام ھەز ئەكەم بە چاۋ بېيىم تا بەتەواۋى
دلىابم ھەر لەمەيشەو ھە بو پېغەمبەر ﷺ فەرموۋى: ((نحن أحق
بالشك من إبراهيم إذ قال: رب أرنى كيف تحى الموتى، قال أو لم
تؤمن؟ قال: بلى، ولكن ليطمئن قلبى)) (فتح البارى: ۴۹/۸). ﴿ قال
فخذ أربعة من الطير ﴾ خوا فەرموۋى: دەسا چوار پەلەو ھەر بگەرە
وجوان سەرنجيان بەدە، ئەوسا ھەرچوارىش سەر بەر، ﴿ فصرهن
إليك ﴾ ئىنجا پەل پەليان كەو خوینگۆشتەكەيان تېكەل بگەو
بىيانكە چوار كوت ﴿ ثم اجعل على كل جبل منهن جزءا ﴾ پاشان
ھەر كوتىكەيان لەسەر لوتكەي كىۋىك دانى ﴿ ثم ادعهن يأتينك
سعيًا ﴾ ئەوجا بانگيان بگە و، بە فەرمانى خوا بەپەلە "زىندوو
ئەبنەو ھە دىنە لات ھەر پارچەي لەگەل پارچەكەي خۇيدا يەك
ئەگرەتەو ھە ﴿ واعلم أن الله عزيز حكيم ﴾ بزانە و بىگومانە كە
خوا چەندە دەستەلاتدارە، كاردروستە "بىيەوئى ھەرىشى بكات
ئەيكات و، پرىشە لە ھىكەت".

پىنمايى ئايەتى (۲۶۰):

- (۱) مروؤف بە سروشت ھەزى لە زانىنەو ھەر لە ھەولدايە
بۇ، لە ھەر شتى تىنەگا بۇ دەكۆشى تى بگاۋ بىزانى.
- (۲) خۇشەويستى خوا بۇ ئىبراھىم بى سنوورە، بۇيە ھەلامى
دايەو ھە نىشانەشى خستە پىش چاۋى تا پتر دلىيا بى.
- (۳) چەسپاندنى ژيانىكى دووم - پاش مردن - بۇ پاداش
و تۆلە.
- (۴) زىاد بوونى ئىمان و باو ھە بىرۋانين و بىرکردنەو ھە
نىشانەكانى خۋاي گەورە.

دەنگوباسى ئەو كەسەت بىستوو ھە بەقەرەخ ئاۋايىيەكى وىراندا
(بيت المقدس) رابردوۋ دىتى، كە داروبەردى ھەموو بەسەرەيەكا
كەوتوو ھە چۆل و وىرانەيەو دىۋارەكانىشى بە مىچەكەيەو ھە تەپپو ھە؟
﴿ قال أنى يحيى هذه الله بعد موتها ﴾ ئەوسا بەسەر سۇرمانىكەو ھە
"لە بەرخۇيەو" وتى: ئاخۇ خوا دواۋى وىرانىوونى ئەم گوندەو،
مردنى خەلگەكەي چۆن دەتوانى ئەمە زىندوو ئاۋەدان بگاتەو ھە؟
﴿ فأماته الله مائة عام ثم بعثه ﴾ ئىنجا خوا بۇماۋەي سەد سال
مراندى و بى گيان كەوت، پاشان زىندووۋى كەردەو ھە، تا بەچاۋ
دەسەلاتى ئەو (خوا) يە بېيىنى ﴿ قال كم لبثت ﴾ خوا لەسەر
زارى فرىشتە لىتى پرسى و فەرموۋى: ئەرى تۆ چەندەت پى چوۋە
بە مردوۋى؟ ﴿ قال لبثت يوما أو بعض يوم ﴾ لەو ھەلامدا وتى: وا
ئەزانم رۇژىك يا كەمترىش لە رۇژىك ماۋەتەو ھە، زاناکان دەلەين:
ئەو رۇژە كەمردو بى گيان كەوت كاتى چىشتەنگاۋ بوو، جا
كاتىكىش زىندووۋى كەردەو ھە لىساند كاتى خۇرئاۋا بوو، بۇيە
ئەويش ئەو ھەلامەي دايەو ھە ﴿ قال بل لبثت مائة عام ﴾ خوا
فەرموۋى: نەخىر، بەلكو سەد سالت پى چوۋە ﴿ فانظر إلى
طعامك وشرابك لم يتسنه ﴾ ئەوسا لەگەل ئەو ھەيشدا تەماشايەكى
خواردەمەنى و خواردنەو ھەكەشت بگە، دەبىنى تائىستاش تامو
رەنگيان نەگۇراۋەو فاسىد نەبوون. ﴿ وانظر إلى حمارك ﴾ بشنوارە
بۇ گۇيدىرەكەت چۆن ئىسك و پروسكى رزىو ھە، چۆنىش ھەر
ئىستا لەپىش چاۋخۇتەو ھە زىندووۋى دەكەينەو ھە؟ ﴿ ولجعلك آية
للناس ﴾ بۇ ئەو ئەم مەسەلەي بەسەرھات و زىندووۋى ھەيەت
بگەينە مۇعجىزەو پەندىك بۇخەلک، ھەتا دلىيابىن لە مەسەلەي
زىندووۋى ھەيەت ﴿ وانظر إلى العظام كيف ننشزها ﴾ سەرنجى ئەم
ئىسقانانەش بەدە بزانە چۆن ئەيانىزىننىن و پىكەيان دەلكىنەنەو ھە،
دواۋى ئەو ماۋەزۇرەيە ﴿ ثم نكسرها لحما ﴾ لەپاشان بە گۆشت
دايان دەپۇشىن ھەرۋەك يەكەمجارى لى ئەكەينەو ھە ﴿ فلما تبين له
قال أعلم أن الله على كل شئ قدير ﴾ ئىنجا كاتى ئەو دەسەلاتەي
بۇدەركەوت و بۇ رۋون بوۋىەو ھە، وتى: وا ئىستا چاك ئەزانم و
بەچاۋىش دىتم كە بەراستى خوا بەسەر ھەموۋىشتىكدا دەسەلاتى
ھەيەو، دەتوانى ھەموو كارى بكا.

سەرنجىك: لەبەر ئەو ھەي كە قورئان ناۋى ئەو كەسەي ديارى
نەكردو ھە بەلاي ئاۋايىيەكەدا تىپەرى، ئىمەيش ناۋەكەيمان
ديارى نەكرد، چۈنكە زانايان لە بارەي ديارى كەردىيەو ھە كىشەو
ناكۆكىيان ھەيە، گرنگىش ھەر ئەمەيە بزانرى كە خوايەك
دەسەلاتى زىندووۋى ھەيە كەسكى بى دواۋى مراندنى سەد
سال، ديارە كە ھەر ئەو خوايەش دەسەلات و تواناي ھەيە "دواۋى

تیبینی: نیمه ش لهم کورته ته فسیرده ناوی په له وهره کانمان - وهک
هندی ریوایهت دیارییان دهکات - دیاری نه کرد؟! چونکه
قورثانیس ناوی دیاری نه کردوون، بی له ویش شه ووی که له
جیگایه دا گرنگ بیت هر نه مه یه که: زیندو وکردنه ووی مردووان
بوخوا، کاریکی زورثاسانه، ته نه فهرمانیکی خوابی به سه.

نموانه له پراهی خوا مال به خت دهکهن:

(قورتوبی) نه لی: له پرووداوه کی (ته بووک) دا (عوسمانی کوری
عففان) - ره زای خوی لی بی - هزار و شتر - له گه له هموو
پیویستییه کدا - و هزار دینار زیړیشی له به ردهم په یامبه ر ۷۰۰
دانا، نینجا په یامبه ر ۷۰۰ دهستی تی نه خست و نه یفه رموو:
نیترو دوی نیمرو عوسمان هرچی بکات قهیناکات. له ولایشه وه
(عبدوررحمان) ی کوری (عوف) هشت هزار دره می هیناو
وتی: نه ی په یامبه ری خوا! چوار هزاریشم بو مناله کانم داناوه،
وا نه و چوار هزاریشم به قهرز به خوا، په یامبه ر ۷۰۰ فهرمووی:
خوا به رکه ویت ویت بخاته هردوکیانه وه. جابو نه وه خوا
فهرمووی: ۲۶۱: مثل الذين ينفقون أموالهم في سبيل الله كمثل
حبة أنبت سبع سنابل ۷۰۰ نمونه ی نه و که سانه ی که دارایی خوین
له ریگه ی خوادا نه به خشن، هر وه کو دانه تو می که که حه ووت
گول دهردهکا ۷۰۰ فی کل سنبله مائة حبة ۷۰۰ و هر گوله ی سه د
دانه ی تیدا بی "که واپوو ته نه ها دانه تو می که (۷۰۰) دهنکی پیوه
ده بی، واته: پاداشتی گشت خپرو چاکه یه که به لای خواوه یه که
به ده، تا حه ووت سه ده ۷۰۰ والله يضاعف لمن يشاء ۷۰۰ و هیمان بو
هر که سیش خوا خوی بیوه ی چهند به رامبه ر پاداش دها ۷۰۰ والله
واسع عليم ۷۰۰ چونکه خوا به خشنی یه کجار فراوانه، زور ناگاو
زانایه "نه زانی هر که س چنده هه لئه گری".

پینمایي نه م نایه تنی (۲۶۱):

(۱) فزله تی به خشین له ری جیهادا، نینفاق و سه ده قه
بو جیهاد له هموو شتی گهره تره، سه ده قه و نه نجامه
باشه کانی. ۲۶۲: الذين ينفقون أموالهم في سبيل الله ۷۰۰
نه و که سانه ی که سامانی خوین له پیناوی خوادا نه به خشن
ثم لا يتبعون ما أنفقوا منا ولا أذى ۷۰۰ پاشانیس هیچ جوړه
منه تی ناکه و به چاویاندا نایه دهنه وه دلی که س ناشکینن
لهم أجرهم عند ربهم ۷۰۰ پاداشیان لای په روه دگاریان
به رچاو گیراوه ۷۰۰ ولا خوف عليهم ۷۰۰ نه هیچ ترسیکیان بو

نه بی له روژی قیامه تداو ۷۰۰ ولا هم يحزنون ۷۰۰ نه خه فتبارو
زوپریش نه بن بو دونیایان.

۲۶۳: قول معروف ۷۰۰ قسه و گو فتاریکی خوش و شیرین له
رووی نیازمه ندانا، ۷۰۰ ومغفرة ۷۰۰ چاوپوشی و لیبووردن له هه لی

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُنْخِلُ الْمَوْتَ قَالَ أَوْلَمَ
تُؤْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَئِنْ لَيْتُمْ مِّنْ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ
الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا
ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦١﴾
مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ
أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سَنَابِلٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ
لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٢﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٣﴾
قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا
أَذًى وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٦٤﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يُبْطِلُوا
صَدَقَتَكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ
وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ
ثَرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَكَسَّهُ صَلَدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ
شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٥﴾

داواکاریک ۷۰۰ خیر من صدقة يتبعها اذى ۷۰۰ باشته له به خشیني که
عزیه و دل نیشانی به دوا بی به رامبه ر خیرینکاریک ۷۰۰ والله
غنی حلیم ۷۰۰ خوایش له به خشیني نیوه به تایبهت (به ومنه ته وه)
زور بی نیازو، زوپریش هیمنه و، خوگرو له سر خویه، ده توری و،
چاوپوشی دهکا.

پینمایي نایه تنی (۲۶۲-۲۶۳):

(۱) منه تنان به سر خه لکدا به هو ی خپرو سه ده قه وه کاریکی
حه رامه.
(۲) هر کات به شی هه ژاران نه بوو بدری، با قسه ی خویشان
له گه ل بکری، خو نه گهر خیرخوازه که تووره بووو قسه ی
خرابی کرد، تو وریابه تووره مه به و، لی بیووره، دیاره
که قسه یه کی خوش له و سه ده قه یه گه ل باشته که منه ت

و نازاری به دوا دابی، بویه نه فهرموی: ((الكلمة الطيبة صدقة)) (موسلم/ ۲۶۲۶ باب/ ۴۴۱) واته: نهر هیچ نه بوو بدریته داواکاره که، خو قسه یه کی خوش خیرو سده قه یه. یان ده فهرموی: ((.. ولو أن تلقی أخاک بوجه طلیق)) نهر به روویه کی گه شهوه پیشوازی براهت بکهیت-لهو حاله تدها نییه بیدهیتی-کاریکی باش و په سندهو به کمی مه زانه یا ده فهرموی: ((لا یدخل الجنة مدمن الخمر، ولا عاق لوالديه ولا منان)) سی کهس ناچنه به هه شته وه: که سی هه همیشه عاره ق ده خواته وه، که سی نازاری دایک و بایی ددها، که سی کیش شت ببه خشی و بیداته وه به روویدا.

مال ببه خشن و مهیده نه وه به جاویندا:

﴿ ۲۶۴: یا ایها الذین آمنوا لا تبطلوا صدقاتکم بالمن والأذى ﴾
ئی نه وانه ی باوه رتان هیئاوه! پاداشی سده قه و به خشنه کانتان به هوی منه تنان و نازار گه یاندنه وه به فیرۆ مه دهنو باتل مه که نه وه ﴿ کالذی ینفق ماله رثاء الناس ولا یؤمن بالله والیوم الآخر ﴾ وه کو که سی که مه که نه به روو پامایی وریاکاری مالی خوی ده به خشییت و تیمان و پرواش به خواو به روژی دوا ی نییه، بویه هه ردهم له کاتی به خشییندا نازاری دلی مه ردهم ته دات. ﴿ فمثلہ کمثل صفوان علیہ تراب ﴾ نه وکاره یان له وه ده کا که تاشه به ریدیکی زور ساف و لووس هه ندی گلی به سهره وه بییت و تو میشی له سهر چیندرایی ﴿ فأصابه وابل فترکه صلدا ﴾ بارانیکی لیژمه و دلۆپ گه وره ی لی بباری و هیچ شتیکی به سهره وه نه یه لییت و تاشه به رده که به ره ق و ته قی بمینی "کرده وه ی مروقی رپا بازیش هه بهو شیوه یه، هه موو خیرو بیریکی به با نه چی و به حه وادا نه روا، " وه کو ده فهرموی: ﴿ لا یقدرن علی شیء مما کسبوا ﴾ هیچ به هره یه کیان لهو به خشیینه ده ست ناکه ووی "نه له دونیادا، نه له قیامه تدها، چونکه له بهر ره زامه ندی خوا نه بووه" ﴿ والله لا یهدی القوم الکافرین ﴾ بی گومان سن خوی گه وره هه رگیز هوزو گه لی بی باوه ران رینمایی ناکات بو شتی که خیریانی تیذا بییت "چونکه ته نه ا تیمان و باوه ره- که مروق بو خیرو بیر ی هه ردو و جیهان تی نه گه یه نی، " نه وان باوه ریان نییه، خواش رینماییان ناکات.

رینمایی نایه تی (۲۶۴):

- (۱) منه تنان و نازار گه یاندن به خه لک له سده قه و به خشییندا قه ده غه یه.
- (۲) منه تنهر، نازار دهر، رپا چی، سده قه کانیا ن

بیهوده و باتله.

(۳) رپا حهرامه و به شیکه له شیرک.

﴿ ۲۶۵: ومثل الذین ینفقون أموالهم ابتغاء مرضاة الله و تثبتا من أنفسهم ﴾ نمونه ی نه وانه ش که داراییان بو به ده ست هیئانی ره زامه ندی خوا ده به خشن و، دل وده روونی شیان له سهر پاداشی خوا سه قامگیره، لهو لایشه وه بهو به خشیینه "دل وده رونیان له رژی و چرووکی پاک نه که نه وه" ﴿ کمثل جنة بربوة أصابها وابل ﴾ گه شه کردن و زیاد بوونی خیره که یان، هه ره کو باخیکه به ته پو لکه یه کی به رزه وه بی و، بارانیکی دلۆپ گه وره ی لی ددها ﴿ فأتت أکلها ضعفين ﴾ ئینجا باخه که یان-له چاو باخی تردها- دوو به رامبه ر به روو بوو بدات ﴿ فإن لم یصبها وابل فطل ﴾ خو نه گهر بارانی لیژمه و دلۆپه گه وره ش لی نه ددها، نه بارانیکی وردو سووک و شه ونم تیروای کا، جا مروقی خیر خوازیش کارو کرده وه ی هه همیشه له بره و دایه و، قهت به فیرۆ ناچی و، لای خواش قبوله ﴿ والله بما تعملون بصیر ﴾ خوی گه وره ی ش سه بارهت به هه ر کاری ئیوه نه یکه ن (به رپایی، یانا) بینایه و ده بیینی و به پینی نه وه حیسانتان ده کا.

کی حه زده کا خیرو خیراتی ببیته قهره قوو؟

﴿ ۲۶۶: أبود أحدکم أن تكون له جنة من نخیل وأعناب ﴾ ناخو کی تان حه ز بکا و پی خوشییت: باخیکی له گشت جو ره خورماو، گشت جو ره ره زی که هه بی ﴿ تجری من تحتها الأنهار ﴾ و به خورم ثاوی روو بار به بنکی داره کانیدا بروا و ﴿ له فیها من کل الثمرات ﴾ هاتبنه به روو هه موو جو ره میوه یه کیشیان تیاییت -سهره رای خورماو تری- ﴿ وأصابه الکبر ﴾ پیرییش په کی خستی ﴿ وله ذرية ضعفاء ﴾ له گهل نه وه یشدا کو مه لی مناله ورده ی لاوازو بی هیزیشی هه بی و، نه توانن به هیچ ئیشی هه لسن ﴿ فأصابها إعصار فيه نار ﴾ له نا کاو گیزه لووکه یه کی پر له گره ی لیبه لکا ﴿ فاحترقت ﴾ و بسووتی، ئیتر خوی و مال و مندالی به سهر گهرانی و هه ناسه ساردی بمیننه وه، دیاره کاری وا زور جیگه ی نیگهرانی و داخ و حه سره ته، بی گومان به نه وکه سه ش که له دونیادا دارایی به خت ده کاو، پاشان به رپا و منهت و نازاردان خیره که ی باتل ده کاته وه، هه ر ثاوا له روژی قیامه تا ره نه رۆ ده بییت، له کاتی که زوریش پیویستیته تی و، زوریش ته نگانه یه تی ﴿ کذلک بین الله لکم الآيات لعلکم تتفکرون ﴾ هه همیشه ثابه و شیوه خوا به لگه و نیشانه کانی خوی روون نه کاته وه بۆتان، تا

هه له و په له کانیشتان بپوری. ﴿الله واسع علیم﴾ خوا خاوهنی نیعمه تیکي فراوانه و، زور زانو به ناگایه به هه موو کردارو نیازیکتان. ﴿۲۶۹: یوتی الحکمة من یشاء﴾ دانایی و حکمه تی خویشی ددها به هرکه سی خوی بیهوی، "قورئان و فرموده کانی پیغه مبهری به وردیسی تی ته گیه نی" و فیری دهکات ﴿ومن

به لکو به وردی بیړی بکه نه وه په ندو ناموزگاریان لی وهرگرن و، له کارو کردهوی رپابازی و، منه تختنه سه رخه لک کوتا بکه.

رینمایي نایه تی (۲۶۵-۲۶۶):

(۱) مه سهل ونموونه هیئانه وه بو نزیك خستنه وهی ماناو مه به ست له زهینی گوئی گراندا، شتیکی زور چاک و سوود به خشه، بویه خوا نهو یه ک دوو نه زیله یه هیئانه وه.

(۲) خپرو سه دهقه ی بی منهت و بی نازار و بی رپا، پاداشه کی چه ند به رابره ده بیت، خپرو بیړی سه دهقه ی پیاوی منهت کارو، رپابازو، نازاردریش، باتل و بی خیر ده بیت.

(۳) لیکن یلینه وه بیرکړنه وه له نیشانه کانی خوا بو چه سپاندنی بیرو باوه کاریکی پیویسته.

له مالی پاک و حلال ببه خشن:

﴿۲۶۷: یا ایها الذین آمنوا أنفقوا من طیبات ما کسبتم ومما أخرجنا لکم من الأرض﴾ نهی نهو که سانه ی باوه رتان هیئاوه! لهو مال چاک وپاکه که له ریگه یه کی په سه ندو حلاله وه به ده ستان هیئاوه، له وهش که له زهوی دهرمانخستوه بوتان ببه خشن وه هروها لهو به روو بووانهش له زهویدا بومان رواندون ﴿ولا تیمموا الخیث منه تنفقون﴾ به دوا ی به خشیني شتیکی ناپوخت و بی که لکی وادا مه گهرین، واته: مه چن خراپه کی لی جیا بکه نه وه بیده ن له ریگه ی خوادا ﴿ولستم بأخذیه إلا أن تغضوا فیه﴾ له کاتیکیدا -خوخوشتان بن- له باتی نه وه هژاره گهر چاوپویشی نه کهن وهی ناگرن، باشه! نهی خوا ی گه وره- که له هه موو شتیکی بی نیازه- چو ن وهی نه گری؟ ﴿واعلموا أن الله غنی حمید﴾ چاک بشزانن که به راستی خوا له گشت به خشینیکی نیوه دهوله مندو بی نیازه و، که لکه که یسی بو خوتان نه گهریته وه، سوپاس کراویشه، ته نها هه رثویش شایه نی سوپاسه، واته: بوونه وهر گشت پیویستی به وه. ﴿۲۶۸: الشیطان بعدکم الفقر﴾ له کاتی به خشیندا شهیتان به لینی هه ژاری ونه داریتان پیده داو پیتان نه لیت: نه گهر ببه خشن، لات وهه ژار نه کهن! بو نه وه ده ست بنووقینن ﴿ویأمرکم بالفحشاء﴾ هیمان بو کاری ناشیاویش وهک (رژدی و چرووکی) ونه به خشین و هه ر تاوانیکی تر هه لتان نه نیئت ﴿والله یعدکم مغفرة منه وفضلاً﴾ خواش به لینی لیپووردن و فزل و به هره ی خویتان پیته دا، واته: به لیتان ده داتی که نهو سامانه ی به خششی تیا بکری، پیتی تی بخت بوتان وله

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتُبَيِّتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَكَانَتْ أَعْظُمًا ضَعْفَتٍ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۲۶۹﴾ أَوَدُّ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَةٌ ضَعْفَاءٌ فَأَصَابَهَا أَعْصَارٌ مِنْهَا فَتَافَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿۲۷۰﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَرْجَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَتَّبِعُوا الْهَيْبَةَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخْذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْنُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌ حَمِيدٌ ﴿۲۷۱﴾ الشَّيْطَانُ يَدْعُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَدْعُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلاً وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿۲۷۲﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَلْوَلًا لَا أَلْبَابَ ﴿۲۷۳﴾

یوت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا ﴿به هر که سیش حکمه ت و زانایی قورئان و فرموده بدری، دیاره خپرو چاکه یه کی زوری پی دراوه" دهرگای دونیاو قیامه تی لی والا کراوه﴾ وما یذکر إلا أولوا الأرباب ﴿خاوهن بیرو هوشمندان نه بی، که سانی تر لهو به هره یه تی ناگهن و ناموزگاری وهرناگرن؛ چونکه هه موو کات هه ر موفه ژیره کائن به ناموزگاری به کانی خوا به هره مند بوونه.

رینمایي نایه تی (۲۶۷-۲۶۹):

(۱) زهکات هه له دراوا، هه له مهرو مالاتا، هه له بهرو بووی زهویدا فرهز ویویسته و ده بی بدری.

(۲) زهکات و به خشین له مالی خراپدا کاریکی نابه جی وناپه سنده.

(۳) وریا بوون له دهغه غه و خه ته ره ی شهیتان له کاتی به خشیني مالدا.

۴) مەزنى پلەو پایەى زانست و زانیاریى بەسەر مال و ساماندا.

﴿ ۲۷۰: وما أنفقتم من نفقة ﴾ بە شیوەیەکی گشتی ھەر شتی ئیوھ ئەببەخشن "چاک، یان خراپ،" ﴿ او نذرتم من نذر ﴾ وە یان ھەر نەزری دەکەن لە سەرخۆتان بۆ ئەنجامدانی ھەر فەرمانیکی خوا، وە یان بۆکردنی ھەر گوناھیک، بۆنموونە: (نەزەر بێت قسەت لە گەڵ نەکەم!) ﴿ فإن الله يعلمه ﴾ بێگومانین خوا پێی ئەزانێ، و پێی بە ئاگایەو، پاداشیشتان ئەداتەوہ ﴿ وما للظالمين من أنصار ﴾ و بۆ ستەمکارانیش "ئەوانەى وا زەکات نادەن، یان سامان لە پێی گوناھدا بەخت ئەکەن، لە رۆژی قیامەتدا هیچ جوړە یارمەتیی دەریک نییە و کەس فریایان ناکەوێ، بە ئی... مەبەست بە ھەر نەزریک نزیك بوونەوہ بێت لە خوا، ئەوہ لای خوا پەسەندەو چاکەو، پێویستە جیبەجیش بکری، خو ھەر نەزریکیش لە رق ھەستانەوہ بێت—وہکو ئەوہ بلیت: ئەگەر لەگەڵ فلانە کەسدا قسە بکەم، ئەبێ چوار رۆژ بە رۆزووبم— ئەوہ ئەم جوړە نەزەر ناپەسەندەو دانامەزری و نابێ کاری پێ بکریت.

مال بەخشین بە ئاشکرا و بە نەینیی:

﴿ ۲۷۱: إن تبدوا الصدقات فنمأ هي ﴾ ئەگەر ئیوھ خێرو سەدەقەو بەخشین بە ئاشکرا بکەن، کاریکی باش و چاکتان کردووە، چونکە سەدەقە بەو جوړە، دەبێتە مایەى چاوی لێکردنی خەڵک لیلتان ﴿ وإن تخفوها وتؤتوها الفقراء فهو خير لكم ﴾ خو ئەگەر بە نەینیی بیکەن و بپشارنەوہو، دەستی ھەژارانى پێ بگرن، ئەم بارەیان باشتەر، چونکە لە ریاو روپامایى دەباریزرێن ﴿ و يكفر عنكم من سيئاتكم و الله بما تعملون خبير ﴾ و خوا لە ھەركارى ئیوھ ئەبکەن—ئاشکرایىو، نەینیی— ئاگادارە. زانیان ئەلین: ئەگەر ئەنجامدانی ئەو خێرو چاکەى لە مالێکی زەکات بێت، ئەگەر بە ئاشکرا بدری، چاکترە باشتەر، خو ئەگەر سەدەقەىەکی سوننەت و پیاوہتى بێت، بە نەینیی بدری باشتەر.

رێنمایی ئایەتى (۲۷۱-۲۷۰):

۱) ھەلنانى مروّف بۆ ئەنجامدانی سەدەقە، ھەرچەندە کەمیش بێ.

۲) خو دوور گرتن لە ریاو، لە بەخشینی مالی بەدو خراپ.

۳) سەدەقە کردن بە ئاشکرا—کاتى بزانی

رپای تیناکەوێ.

۴) سەدەقەى سوننەت بە پەنھانی بکری باشتەر، وەك لەم فەرموودەدا ھاتووە: ((صدقة السر تطفئ غضب الرب)) واتە: سەدەقە کردن بە نەینیی، توورەبى خوا دەکوژنیتەوہ، یان دەفەرموێ: (سبعة يظلهم الله فى ظله يوم لا ظل إلا ظله، إمام عادل، وشاب نشأ فى عبادة الله، ورجلان تحابا فى الله اجتماعا عليه و تفرقا عليه، ورجل قلبه معلق بالمسجد إذا خرج منه حتى يعود اليه، ورجل ذكر الله خاليا ففاضت عيناه، ورجل دعتة امرأة ذات منصب وجمال فقال: إني أخاف الله رب العالمين، ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما بنفق يمينه). واتە: ھەوت کەس ھەن—لە رۆژی قیامەتدا—خوای گەورە دەیانباتە بن سیبەرى خۆبەوہ، کە بێ لەو، سیبەرى نابێ بۆ ھەوانەوہ لەو رۆژەدا: پێشەواىەکی عادل و دادگەر، لاویک لە ناو خواپەرەستیدا پێگەیشتییت، دووکەس ھەر لەبەر خوا پێکەوہ کو ببەوہ و، ھەر لەبەر خوایش لێک جیاببنەوہ، کەسیکیش ھەمیشە دلی بە مزگەوتەوہ بەسترا بێت ھەردەم بچى و بێت. پیاویکیش لە چۆلەوانیدا یادى خوا بکاو، ھەر لەبەر خوایش بگری و ئەسیرین بپزێ. پیاویکیش ئافەرەتیکی خاوەن ھەسەب و نەسەب و جوان بانگی بکات بۆ کاری دزیو فاحشە لە گەلیا، کەچی خوێ نەدا بە دەستەوہ و بلی: من لەترسى خوا ناوێم. پیاویکیش کە خێرو سەدەقە بکات، ئەوئەندە بە نەینیی بیکات، دەستی چەپى بە دەستی راستى ئەزانى. زەکات دەریش ئەگەر بزانی خەڵکانى تریش چاوی لێدەکەن، دەبێ بە ئاشکرا بیکا.

﴿ ۲۷۲: ليس عليك هدام ﴾ ئەى پێغەمبەر! ﷺ خستەنە سەر رێگەى راستى ئەو خەڵکانە، ئەركى سەرشانى تۆ نییە، واتە: ئەر رێنما نەبوون و ئەکەوتنە سەر پێی راست، تۆ بەرپرس نابیت. ﴿ ولكن الله يهدي من يشاء ﴾ بەلام خوا مەیلی لە ھەر کەسێک ھەبى بپخاتە سەر راستە رێ، ھیدایەت و رێنمای دەکا.

یارمەتیدەران لە "مەدینە" دا وەك ئیمامى تەبەرى دەلیت— لە نیوان ھاوہەشدارەکاندا خزم و ناسراو و دوستان ھەبوو، ئەوسا لە کاتى خێرو خیراتدا خوێان ئەپاراست تا دەستى ئەوانە نەکەوێت، لەولایشەوہ ھەولیان لەگەڵ ئەدان کە باوہر بێنن و موسلمان ببین، جا ئەم ئایەتى: (ليس عليك هدام...) لەگەڵ مۆلەتدان بە (سەدەقەى سوننەت) پێیان ھات ﴿ وما تنفقوا من خير فلأنفسكم ﴾

سهدهقهیه دهبی، تا بتوانی دریژه به ئیش و کارهکانی بدا ﴿۲۷۴﴾:
الذین ینفقون أموالهم ﴿۱﴾ ئه و کهسانه ی که مال و داراییان ئه به خشن
﴿باللیل والنهار سرا وعلانیة﴾ به شهوو به رۆژ، به نهینی و
به ئاشکرا، واته: دهستیان قهت له خیروخیزات نابری ﴿۲﴾ فلهم
أجرهم عند ربهم ﴿۳﴾ لای پهروهردگاریان پاداشیان مسوگهره ﴿۴﴾ ولا

هرچی له خیر(مال) بیه خشن، کهک و سوودهکهی ههر بۆ خۆتان
ئهگهر پتهوه له دونیاو، له قیامهتدا ﴿۵﴾ وما تنفقون إلا ابتغاء وجه
الله ﴿۶﴾ دیاره ئیوهش -ئهی ئیمانداران!- ههر له بهر پهزامهندی
خوا گشت خیری دهکن ﴿۷﴾ وما تنفقوا من خیر یوف الیکم وأنتم
لا تظلمون ﴿۸﴾ ههر خیریکیش دهکن له بهر خوا، پاداشه کهیتان به
چهند بهرامبهرده دریتهوه، بئ ئهوهی هیچ ستهمیکتان لی بکری.

ئه مانه شیای خیر و خیراتن:

پاشان دیته سهه باسی ئه و کهسانه که شیاو ترن خیر و خیراتیان
بدریتی، وهکو دهفه رموی: ﴿۲۷۳﴾ للفقراء الذين أحصروا فی
سبیل الله ﴿۱﴾ خیر و به خشین شیای ئه و موهاجیره ههزارانه به که
له پیناوی ئایینی خوا، رییان له جموجول لی گیراوه، له کردوو
کهسابهت دهست و پینان به ستراوه، چونکه خۆیان تهرخان کردوه
بۆ جیهاد، بۆ خویندن، بۆ ههرکاریکی دی که خیری گشتی تیدا
بیئت.

﴿لا يستطيعون ضربا فی الأرض﴾ ناتوان -به هوی دوژمنانی
ئیسلا موه- بۆ خوشیان ههولی بدهن و بگهرین بۆ بازگانی و شتی
وا، ههتا به شکو پاروویه نان پهیدا بکن.

﴿یحسبهم الجاهل أغنیاء من التعفف﴾ ئه و کهسهی که شارهزای
ژیانیان نه بی و نه یان ناسییت، له بهر عیقفهت و نهفس بهرز بیان،
واده زانییت دهوله مندو بی نیازن، چونکه خۆیان له خورادن و
خواردنهوه زۆر بی نیاز نیشان ئه دهن.

﴿تعرفهم بسماهم﴾ تۆ ئهی پیغه مبههرا! ﴿۲﴾ به سهرو سیمایاندا
ئه یان ناسییت -که چهن نهفس بهرز و بیباکن له ژیان، ئهگهر چی
بی دهسهلات وههزاریشن.

﴿لا یسألون الناس إلحافا﴾ به زۆریش داوای هیچ شتی له خهک
ناکهن ﴿۳﴾ وما تنفقوا من خیر فإن الله به عليم ﴿۴﴾ ئیوهش ههر
سامانیکی باش -له ریگهی خوا- بیه خشن، بی گومانین خوا
پیی ئاگایه و لای ون نابییت، -ههرچهند زۆر به نهینیش بیئت.

ئه مانه که ئهم ئایه ته باسی پهسنهکانی کردن، نزیکه (۳۰۰-۴۰۰)
که سیک بوون، له مهکهوه ههجره تیان کردبوو وهاتبوونه مه دینه،
پاشان به هوی سهرقالبوون به (جیهاد) هوه دهستیان به سراپوو و،
هیچیان پی نه ئهکرا، په یامبه ریش ﴿۵﴾ ساباتیکی بۆ کردبوون و
ههر خهریکی له بهر کردنی قورئان بوون، ههر کاتیکیش بچوبا
بۆ خه زایهک، لهگه ل خوی ئه یبردن، که ئه شگه پانه وه پاسهوانی
ماله که یان نه کرد.. جابۆ له مه و پاشیش تا رۆژی قیامت ههر که سی
ئه و سیفه تانه ی تیدا بیئت، شایسته ی ئه و جوژه ده سگیرویی و

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ
يَسْمَعُهُ ﴿۱﴾ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿۲﴾ إِنْ تَبَدُّوا
الْأَصْدَقَاتِ فَنِعْمَ أَهْلٌ لِلْغُلَامِ وَلَئِنْ تَحْفُوهَا وَتُؤْثَرُهَا الْفُقَرَاءُ
فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيَكْفُرْ عَنْكُمْ مِنْ سَعْيَاتِكُمْ
وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿۳﴾ لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ
وَلَكِنْ اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلَا تُنْفِسْكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ
وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ
﴿۴﴾ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ
الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ
لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَأِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿۵﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
بِالْأَيْلِ وَالْأَنْهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۶﴾

خوف عليهم ولا هم يحزنون ﴿۱﴾ ئیتر نه هیچ ترسیکی رۆژی دواپی
روویان تیده کاو، نه خهفته بارو زویریش ئه بن " بۆ دونیایان"

پینمایی ئایهتی (۲۷۴-۲۷۳):

(۱) سهدهقهی سوننهت به کافرانیش دهشی، پاداشتی
سهدهقه کهیش ههر بۆخواوه سهدهقه کهیه.

(۲) دهبی هه میسه ئیخلاص له سهدهقه دا هه بی.

(۳) به پیی نیازی خواوه سهدهقه که، پاداشی سهدهقه کهش
دهگۆردری.

(۴) فهزیلهتی عیقفهت و سوال نه کردن و دهستیان نه کردنه وه
له م و له و، ههرچنده زۆریش ئاتاج و مۆتاج بی.

(۵) ئیلحاح و پیداکرتن له داواکردن و سوالدا کاریکی زۆر
ناپهسهندو دزیوه.

(۶) به شهوو به رۆژ، به نهینی و به ئاشکرا، خیر و

سه دهقه ده کری.

(۷) خوا مزگینئی برواداره به خشه ره کان ئه دا که : پاداش و کرییان لای خوای خوایان حه تمیی و مسوگه رده بی و، نایشه لئی خه فته بخون و خه مباربین بو دونیا یان.

حالی سوود خوره کان

﴿ ۲۷۵ : الذين يأكلون الربا لا يقومون ﴾ نه و که سانه سوودنه خون، (دینارنک به دوو دینار، یان به زیاتر دهدهن) که له گور دهنرین پاشان زیندوو نه کرینه وه و راست دهبنه وه ﴿ إلا كما يقوم الذي يتخبطه الشيطان من المس ﴾ و راست دهبنه وه هر ده لئی شعیاتی نی دهستی لی وه شانددون. عه ره به کان به مروقی په رکه مداروو فیدار ده یان گوت : جنوکه دهستی لی وه شانددوه، نه و جا قورثانی پیرویش له سهر زمانی نه وان هات، به کورتی : پیای سوود خور له روژی قیامه تدا وه کو مروقی په ته ری و شیتی لیدی ﴿ ذلك بأنهم قالوا إنما البيع مثل الربا ﴾ چونکه له دونیا دا ده یان گوت : مامه له و کرین و فروشتنیش، هر وه کو مامه له کردن به سوود وایه " واته هر دوکیان به لای نه وانه وه په کسان، " چونکه نه وان باوه ریان به حه رام و حه لال نییه ؟ ﴿ وأحل الله البيع وحرم الربا ﴾ خو خواش کرین و فروشتنی ریدا وه ؛ سوود خو ریشی حه رام و یاسا غکردوه. ﴿ فمن جاءه موعظة من ربه فانتهى ﴾ ئینجا هر که سیك ناموزگاری په روه ردگاری بو هات و به گویشی کردو وازی له سوود خواردن هینا ﴿ فله ما سلف وامره إلى الله ﴾ ئیتر ئیستا له سوودی که له به را خواردوویه تی، چاویوشی نه کری چونکه نه وه پیش یاسا غبونوی رپیا بووه، له مه و دوایش حه و له لای خوا ده کری، نه ویش بو یه هیه لئی خو ش بیی ﴿ ومن عاد فأولئك أصحاب النار ﴾ هر که سیش - پاش نه م برپاره - گه راپیه وه بو سوود خواردن، ده بنه یارو هاو ریی ناگر ﴿ هم فيها خالدون ﴾ به هتا هتا ییش تییدا نه میننه وه چونکه رپیا یان به حه لال زانیوه به وه ش کافر بوون.

خوا فهرو بیت له مالی سوودداردا هه ل ده کری:

﴿ ۲۷۶ : يحق الله الربا ويربي الصدقات ﴾ خوا فهرو پیتی سوود خو ری نا هیلی، واته : هر داراییه ک رپیا ی تییدا بیت، دهره نجام هر تیاده جیت، به لام خو رو خیراتی مال و سامانی سه دهقه، خوا به فزلی خو ی زیادی نه کات و پیتی تییده خات بو خوا وه نه که ی ﴿ والله لا يحب كل كفار أثيم ﴾ به راستی خوا هه موو کافرو بی باوه ریکی دلره و گونا حکاری خو ش ناوی، واته : نه وانه ی سوود

خوری ده که ن و به حه لایشی ده زانن، خوا نه ناس و دلره و بی میهره بانن به رام بهر به خه لکانی هه ژارو په ککه و ته، نه گینه چون به جوامیرانه وه مهردانه قهر زیان ناده نی و، ده چن (فائیده) و قازانجیک ده خه نه سه ریان ؟ ﴿ ۲۷۷ : إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ به راستی نه و که سانه که باوه ریان هینا، ئاکاری چاکیان کرد ﴿ وأقاموا الصلاة وآتوا الزكاة ﴾ و نویزه کانیان به هوش و گوشه وه نه نجامداو زه کاتیشیان به خه لکانی شیوا به خشی ﴿ لهم أجرهم عند ربهم ﴾ پاداشیان و به لای په روه ردگاریانه وه ﴿ ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون ﴾ نه هیچ ترسیان نه بی له دوا روژدا، نه خه فته تبارو دلگرائیش نه بن بو دونیا یان.

رینمایی نایه تی (۲۷۵-۲۷۷):

- (۱) توله ی سوود خور له روژی قیامه تدا - نه گهر ته و به نه کا - مسوگه ره.
- (۲) سوود به به لگی نایه ته که و چه ندین فهرمووده ی سه حیح و دروست، حه رامه.
- (۳) به یع و کرین و فروشتن - به مه رجه کانییه وه - حه لاله.
- (۴) هه ره شه ی سه ختی خوا بو که مکردنه وه وله ناوبردنی مالی سووددار، به لیشی بو زیاد کردنی مالی سه دهقه و بیت تیخستنی.

له پاشماوه ی سوود وازی یان:

﴿ ۲۷۸ : يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله وذروا ما بقى من الربا ﴾ نه ی نه و که سانه ی باوه رتان هینا وه ! ده بی به ته وای ملکه چی فرمان و، قه دهغه کراوه کانی خوابن " و له گشت سنوره کانی پاریز بکه ن و، له پاشماوه ی سووده که شتان - که به لای شه م و نه وه ویه واز بینن و، داوای مه که ن ﴿ إن كنتم مؤمنين ﴾ نه گهر باوه رداری راسته قینه ن، ده بی گویریایه لی ته وای فهرمووده کانی خوابن و، له و سووده ش بیده نگ بن ﴿ ۲۷۹ : فإن لم تفعلوا ﴾ خو نه گهر واتان نه کرد و، ده ستان له سوود خوری هه لنه گرت " ﴿ فاذنوا بحرب من الله ورسوله ﴾ نه و سا جه نگیکی گه و ره رابگه یه نن له گه ل خواو په یام به ره که یدا ﴿ ، ﴾ چونکه سوود خوری دژایه تی کردنی فهرمانه کانی خواو پیغه مبه ری خوایه، واته : سوود خواردن ئیعلانی جه نکه له گه ل خواو پیغه مبه ر ﴿ وإن تبتم ﴾ وه نه گهر ده ست له سوود خوری هه لگرن و په شیمان ببنه وه لئی ﴿ فلکم رؤس أموالکم لا تظلمون ولا تظلمون ﴾ سه رمایه کانی مالی خوتان به ته نها و (بی سوود) بسیننه وه له قه رزاره کان، ئیتر نه

وام و مامه‌له‌ی ماوه‌دار بنووسن:

نینجا له دریزترین نایه‌تی قورئاندا، باسی (وام = قهرن) دان به‌یه‌کتر به‌بی به‌هره‌ئه‌کا، له‌گه‌ل کورته باسیکی بازرگانی و (ره‌هن) دا، ئه‌مه‌یش ئه‌وه‌ ئه‌گه‌یه‌نی که به‌لای دینی ئیسلامه‌وه

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ
مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ
مِّن رَّبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ
قَالَ لِيَكْلَأَنَّ سَمًا وَلَهُمْ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٨٠﴾
اللَّهُ الرِّبَا وَبِزَيِّ الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٨١﴾
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٨٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٨٣﴾ فَإِن لَّمْ تَقْعَلُوا
فَأَذْنُوبَ حَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتِغُوا فَكَيْتُمْ بِهِ
أَمْوَالَكُمْ لَا تَحْلُمُونَ وَلَا تَحْلُمُونَ ﴿٢٨٤﴾ وَإِن كَانَتْ
ذُوعُسْرَةٌ فَنُظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ
إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٥﴾ وَأَتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ
اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨٦﴾

هاوکاری کردنی یه‌کترو قهرز به‌یه‌کتری دان، کاریکی زور پیووست وگرنگه، بویه ده‌فرموی: ﴿ ۲۸۲: یا ایها الذین آمنوا إذا تداینتم بدین إلى أجل مسمى فاکتبه ﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیناوه! هه‌رکات قهرزو قوله‌ی ماوه‌دارتان له‌گه‌ل یه‌کتردا کرد، وه‌یان کرین و فروشتنتان به‌قهرزکرد بۆ ماوه‌یه‌کی دیاریکراو بینووسن، هه‌تا به‌ باسی پاریزگاری بکریت و، بۆ دواڕۆزیش نه‌بیته هه‌راو قهره به‌لای نووسین چاکترین هویه بۆ مانه‌وه‌ی دۆستایه‌تی و براهه‌تی و مسوگه‌ر بوونی قهرزه‌که‌یش، بویه ده‌فرموی: ﴿ ولیکتب بینکم کاتب بالعدل ﴾ با نووسه‌ریکی خاوه‌نداد، به‌دادگه‌رانه بینووسیت و، وه به‌لای هج لایه‌کدا نه‌روا و، "شاره‌زای یاسای کرین و فروشتنیش بیت" ﴿ ولا یأب کاتب أن یکتب کما علمه الله فلیکتب ﴾ ناشی هیچ نووسه‌ریک سه‌ریچی بکا له نووسینی "قه‌باله‌که" دا، هه‌رچونی خوا فی‌ری نووسینی کردوه، بابینووسیت "واته: هه‌رکات داوایان لکرد که بویان بنووسی، ده‌بی بینووسی و تهره‌یان نه‌دات"

ئیه له قهرزاره‌کان سته‌م که‌نو، واته: "زیاد له ماله‌که‌ی خۆتان وهرمه‌گرنه‌وه" وه‌نه له لایه‌ن ئه‌وانیشه‌وه سته‌متان لی‌کری، "هه‌ر به‌و جۆره که که‌متر له سه‌رمایه‌که‌تان بدریته‌وه" ﴿ ۲۸۰: وإن کان ذو عسرة فنظرة إلى ميسرة ﴾ ئه‌گه‌ر قهرزاره‌که‌ش ده‌ست ته‌نگ و نه‌داربوو "ده‌بی تا ده‌سه‌لات په‌یدا ئه‌کا بۆ بۆاردنه‌وه‌ی قهرزه‌که‌ ماوه‌ی بده‌ن" ﴿ وأن تصدقوا خير لكم ﴾ خۆ ئه‌گه‌ر قهرزاره‌که‌تان توانای دانه‌وه‌ی نه‌بوو، ئیه‌ ئازادی بکه‌ن وینی ببه‌خشن گه‌لی بۆتان باشتره ﴿ إن كنتم تعلمون ﴾ ئه‌گه‌ر بزائن ئه‌م کاره "چ خیرو پاداشیکی گه‌وره‌ی تیدایه بۆتان" سه‌رمایه‌که‌شتان ده‌به‌خشی پییان ﴿ ۲۸۱: واتقوا يوما ترجعون فيه إلى الله ﴾ خه‌لکینه! له سزای رۆژیک بترسن که هه‌مووتان تیدی هه‌ینرینه‌وه بۆ لای خوا ﴿ ثم توفي كل نفس ما كسبت ﴾ له پاشان هه‌موو که‌سیک پاداشی کارو کرده‌وه‌ی خۆی به‌ته‌واوی دیته‌وه رپی ﴿ وهم لا يظلمون ﴾ سته‌میشیان لی‌ناکری "که‌م و کورتی له چاکه‌کانیاندا ناکری، زیادیش له گونا‌هه‌کانیاندا" نادری به‌کۆلیاندا.

رینمایی نایه‌تی (۲۷۸-۲۸۱):

(۱) ته‌وبه‌کردن له سوود خۆری واجب وپیووسته.
(۲) سوودو بازاری سوود خۆری، ده‌بی له لایه‌ن (حاکم) یکی شه‌ره‌ره‌وه وه ویران بکریت. (ئیبین خویرمند) ئه‌لی: ئه‌گه‌ر شارنشینیک سوود خۆرییان کرده پیشه‌ی خۆیان و به‌حه‌لایان داده‌ئا ئه‌وا به (مورته‌د) داده‌نرین، خۆ ئه‌گه‌ر له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا به‌حه‌رامیان ده‌زانی، هه‌ر پیووسته رابه‌رو فه‌رمانده‌ی موسلمانان جه‌نگیان له‌گه‌ل بکا. (ئیبین عه‌بباس) ئه‌لی: ئه‌گه‌ر که‌سی به‌ردوام خه‌ریکی سوودخۆری بوو، پیووسته (ئیمام- رابه‌ن) داوای ته‌وبه‌ی لی‌بکا، جائه‌گه‌ر ده‌ستی لی‌هه‌لگرت ئه‌وه‌باشه! ئه‌گه‌نه له‌ملی ده‌دری. فه‌رمووده‌ی: ﴿ اجتنبوا السبع الموبقات.. آكل الربا ﴾ بۆسه‌ختگیری له سه‌رسووده.

(۳) (ئیبین عه‌بباس) ئه‌لی: ئه‌م نایه‌ته‌ی ﴿ واتقوا يوما.. ﴾ کۆتا نایه‌تی قورئانه، کاتیی جویرییل هینای وتی: له سه‌ره‌تای نایه‌تی (۲۸۰) ی سووره‌تی (به‌قهره) وه دای بنین، په‌یامبه‌ریش ﷺ دواي ئه‌وانیته ته‌نها (۲۱) رۆژ، یان (۸۱) رۆژ به‌سه‌ر دونیاوه ژیا/به‌هه‌زاران دروودو سلاوی له سه‌ربیت.

﴿ وليلمل الذي عليه الحق ﴾ خۆ ئەگەر قەرزارەكەش خویندەوار نەبوو تاخۆی بینووسی، دەبێ بۆخۆی هەقەكە بەیان بكاو، نووسەرەكەیش بینووسی ﴿ وليتق الله ربه ﴾ دەبێ لە خۆی بەروەردگاری خۆی بترسێ ﴿ ولا يبخس منه شيئا ﴾ ولە كاتی نووسینەكەدا كەم و كورتی لە هیچ شتیکی نەكات ﴿ فإن كان

يَأْتِيهَا الَّذِي مَأْمُورٌ إِذَا تَدَايَيْتُمْ بَدَنَ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاتَّخِذُوهُ وَلْيَكُتَبْ بَيْنَكُمُ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكُتَبْ وَلْيَلِمْ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ تَكُتُبُوا صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَى أَجَلٍ ذَٰلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ سَوْفَ يُعَذِّبُكُمْ وَأَنْتُمْ قَوَّامُونَ اللَّهُ يُعَلِّمُكُمْ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٥٨﴾

الذى عليه الحق سفيها أو ضعيفا﴾ ئينجا ئەگەر قەرزارەكە هەلەشە ونەزان وکەم ئاوەز بوو، وەيان لە روانگەي ئەقلەو بەي هيزو لاواز بوو (منال بوو، يابە سالا چووبوو) ﴿ أولا يستطيع أن يمل هو ﴾ وەيان نەيدەتوانی ئەوێ پيوستە بيلی و بنووسری، (کەرولال بوو) يان نەخویندەوار بوو ﴿ فليمل وليه بالعدل ﴾ با چاوديرو سەرپەرشتکارەكەي بە دادگەرانه سەندەكە داريزوي، نووسەرەكەيش بینووسی ﴿ واستشهدوا شهيدين من رجالكم ﴾ دەبێ دوو پياوي مۆسلمان لە خۆتان بۆ ئەو کارە شايدەبن واتە: دەبێ مۆسلمان و ئازادو بالغيش بن ﴿ فإن لم يكونا رجلين ﴾ با پياويك خۆ ئەگەر دوو پياو دەسەنەكەوتن ﴿ فرجل وامرأتان ﴾ با پياويك و دوو ئاوفرەتێ وای ببنە شايدەت ﴿ ممن ترضون من الشهداء ﴾ كە ئيوەش بە شايدەتي دانيان رازي بن و پەسەنديان بکەن (دوو ژنەكە پيکەوەبن) ﴿ أن تضل أحداهما فتذكر إحداهما الأخرى ﴾ تە ئەگەر يەكێك لەم دوو ئاوفرەتە لە بيري چوو، ئەوي تريان وە

بيري بينيتەوہ ” دوو ژن لە باتي يەك پياو لە حساباتي پارەو قەرزو قۆلەدا پيکەوہ شايدەت ئەبن، چونکە ئاوفرەتان زۆر کەم بەم جوړە حساباتانەوہ خەريک دەبن، بەلام بێگومان لە بابەت ئيش و کاری ناو مال و مندالەوہ لە پياو بيري بەهيزترە، سەرەرای ئەمەيش کە هەندێ کات يەك ژن بە دوو پياو حساب ئەکړي، وەکو لە مەسەلەي کړين و فروتندا دوو ژن بە يەك پياو دادەنرێ، وەلە هەندێ جاردا ژنيك بەدوو پياو دادەنرێ، وەکو شايدەتي تەنها ژنيك لەسەر مانەوہي کچيتي کچيک، يان شايدەتي مامانيک بۆ لە دايم نەبوونی مندال ويا...يا...، جا بۆ ئەو کە خوینەري بەريز زياتر لەم باسە -دوو ژن لە باتي يەك پياو بەشايدەت بن- ئاگادار ببی دەتوانی سەرکێ (تەفسيري خال) و، (سەرپەستي لە ئيسلامدا) بدات. ﴿ ولا يَأْبَ الشَّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا ﴾ هەر وەختيکيش شايدەتەکان بانگکران بۆشايدەتيان، يان بۆ هەلگرتنی شايدەتي، نابێ خۆبگرن و ئامادە نەبن ﴿ ولا تساموا أن تكتبوه صغيراً أو كبيراً إلى أجله ﴾ هەرگيز نابێ لە نووسيني ماوہي قەرز -کەمبێ، يا زۆر- ماندوو ببن و لەشگراني بکەن و پشتگوێي بخەن ﴿ ذلکم أقسط عند الله وأقوم للشهادة وأدنى ألا ترتابوا ﴾ ئەو نووسينە بەو شيوەيە لەلای خوا، دادگەرانه ترو پەسەندترە، چاکتریش دەتوانن شايدەتي راگرن و، بۆ نەهيشتني گومان و دوودليش -چ بۆ شايدە، چ بۆ داوەر، چ بۆ قەرزار- باشترە ﴿ إلا أن تكون تجارة حاضرة تديرونها بينكم ﴾ هەموو کات بینووسن، مەگەر وەختی بازگانی، ئالگوگرتان دەست بەدەست و بەنەقدی بێت ﴿ فليس عليكم جناح ألا تكتبوها ﴾ ئەوسا گوناھتان ناگات ئەگەر نەینووسن ﴿ و أشهدوا إذا تبايعتم ﴾ شاھيد بگرن لە کاتی کړين و فروشتندا، ئيتير چ بە حازرو نەقد بێ، چ ماوەدارو بە قەرز بێ ﴿ ولا يضار كاتب ولا شهيد ﴾ نابێ چ نووسەر، چ شايدەت، زياتقان پێ بگەيەنن و ئازارتان بدەن، بەم شيوە کە هەقەكە نەنووسن و، شايدەتي بە هەق نەدەن ﴿ وإن تفعلوا فإنه فسوق بكم ﴾ خۆ ئەگەر وانەكەن، ئەو لەسنوور دەرچوونەو گوناخ لەملی خۆتانە ﴿ واتقوا الله ﴾ و دەشي لەخوا بترسن. ﴿ ويعلمكم الله ﴾ وە خوا فيزي زانست و کاروباري ئايبينتان ئەكات، ”هەر شتيك لە بەرژەوہندی خۆتاندا بێت نيشانتان ئەدا ﴿ والله بكل شيء عليم ﴾ و خوايش بە هەموو شتيك زانايە” قازانج و زياني هەموو شتيك ئەزانی، بۆيە ئا بەو شيوەيە ياسای ژيانقان بۆ دائەنيت.

پنمایای نایه‌تی (۲۸۲):

نهر نه‌تان نووسی بارمته وهر گرن:

﴿۲۸۳: وإن كنتم على سفر ولم تجدوا كتابا فوهان مقبوضة﴾ خؤ
 نه‌گهر له‌سهر سه‌فه‌ر بوون - نه‌ی نه‌وانه‌ی قهرزو مامه‌له شه‌کن ۱- و
 خوینده‌وارتان ده‌ست نه‌که‌وت، قه‌باله‌که‌تان بوونووسی، ده‌کری

(۱) شه‌م نایه‌ته: ناماژه‌یه‌که بو (بیع السلم)، وه‌کو شه‌م
 فه‌رموده سه‌حیه‌ش به راشکاوی باسی شه‌کا: ((من
 أسلف فی تمر فلیسلف فی کیل معلوم ووزن معلوم إلى أجل
 معلوم)) ناشکرایشه که (سه‌له‌م) و (سه‌له‌ف) یه‌ک مانایان
 هه‌یه. (ئیبن جهرین) شه‌لی: نووسینی قهرزوو قؤله‌چ به
 کرین بی‌وچ به فروشتن بیٚت، یان به سه‌له‌م، واجیبه.
 (۲) ههر نیعمه‌تیک ده‌بی هاوکاری خه‌لکی پی بکری وه‌ک
 شه‌فه‌رموی: (کما علمه الله فلیکتب).

(۳) دانانی بریکارو قسه‌کهر له‌باتی خؤ دروسته.

(۴) له هه‌موو شتی‌کا دادگه‌ری پیویسته، به‌تایبه‌ت له
 نووسینی قهرزوو فه‌رزدا.

(۵) شایه‌د دانان بو نووسینی (سه‌نه‌د، کومپیه‌اله) پیویسته.

(۶) شایه‌دیی سه‌ر مال، ده‌بی دوو پیایوی ژیری نازادی
 موسلمان بن.

(۷) هه‌مووشتی- بیجگه له زینا که شه‌و چوار شایه‌دی
 ده‌وی- به‌که‌متر له دووشایه‌د نابی.

(۸) دوو ژنی موسلمان له جیی شایه‌دی پیایویک دا ده‌بی.

(۹) سه‌باره‌ت به شایه‌دی به‌نده‌و مندال: جه‌ماوه‌ری زانایان
 قسه‌یان وه‌ر ناگرن، له بری کاری ساده‌دا نه‌بی. ۱۰- قهرز
 زووبی، یان که‌م، ده‌بی بنووسری.

(۱۱) مامه‌له و بازگانی نیوان خؤ‌تان به‌مه‌رجی حازرو
 نه‌قدبی، نووسینی پیویست نییه.

(۱۲) شایه‌د بو کرین و فروشتنی (عه‌قار) زه‌ویی، کشت
 وکال و ههر شتیکی گرنگ واجیبه.

(۱۳) زیان گه‌یاندن به‌ خاوه‌ن هه‌ق له‌لایه‌ن شایه‌دو
 نووسه‌روه قه‌ده‌غو حه‌رامه.

(۱۴) ته‌قوا ده‌بیته‌مایه‌ی زیاد بوونی زانست وزانیاری، تا
 داوه‌ر بو خؤی شایه‌د بانگ نه‌کا پیویست نی‌یه له خؤیه‌وه
 بجیت شایه‌دی بدا، شه‌گهر چی فه‌رموده هه‌یه: سه‌باره‌ت
 به‌و که‌سانه‌ی به‌ مافی ناگادارن و به‌ قسه‌یه‌کی شه‌وان
 ده‌ر نه‌که‌وی، له‌ حاله‌تی وادا ده‌بی له‌ خؤیانه‌وه، بی
 پیوتن- بچن شایه‌دی بده‌ن، دیاره‌ شایه‌تی وابه‌باشترین
 شایه‌تی ناوه‌ینراوه چونکه ده‌بیته‌هؤی ده‌رخستنی مافی‌ک،
 که له ریگای شه‌وه‌وه نه‌بیٚت ده‌ر نه‌که‌ویٚت.

﴿وإن كنتم على سفر ولم تجدوا كتابا فوهان مقبوضة﴾
 ﴿فإن أمن بعضكم بعضا فليؤد الذي أؤتمن أمانته، وليتق الله ربه﴾ ولا تكتموا
 الشهادة ﴿والله بما تعملون عليم﴾ ﴿لله ما في السموات﴾
 ﴿وما في الأرض﴾ وإن تئبدوا ما في أنفسكم أوتخفوه
 يحاسبكم به الله فيغير لمن يشاء ويعذب من يشاء
 والله على كل شيء قدير ﴿أمن الرسول بما أنزل﴾
 ﴿إليه من ربه﴾ والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته وكتبه
 ورسله لا تفرق بين أحد من رسله وقالوا سمعنا
 وأطعنا غفرنا لك ربنا وإليك المصير ﴿لا يكلف﴾
 ﴿الله نفسا إلا ما أوسعها﴾ لها ما كسبت وعليها ما اكتسبت
 ربنا لا تؤاخذنا إن نسينا أو أخطأنا ربنا ولا تعمل
 علينا آسرا كما حملته على الذي من قبلنا ربنا ولا
 تحملنا ما لا طاقه لنا به وأعف عنا وأغفر لنا وأرحمنا
 أنت مولانا فانصرنا على القوم الكافرين ﴿﴾

بارمته وگه‌روه‌یک لای خاوه‌ن قهرزه‌که دابنن، تا وه‌ک سه‌نه‌دی‌ک
 لای بمیٚتیته‌وه و دلنیا بیٚت ماله‌که‌ی تیانانچیت ﴿فإن أمن بعضكم﴾
 بعضا ﴿ثینجا شه‌گهر پرواتان به‌یه‌کدی هه‌بسو و شه‌مین بوون و
 بارمته‌ی نه‌ویست ﴿فلیؤد الذی أؤتمن أمانته ولیتق الله ربه﴾ جا
 با شه‌و که‌سه‌ی که به شه‌مین دانراوه، واته: قهرزداره‌که له‌کاتی
 خؤیدا سپارده‌که "قهرزه‌که" بداته‌وه به‌خاوه‌نه‌که‌ی و، له‌ خؤای
 په‌روه‌ردگاری خؤی بترسی و، "گزی تیا نه‌کات" ﴿ولا تکتوموا﴾
 الشهادة ﴿والله بما تعملون عليم﴾ دووباره‌ روو شه‌کاته‌وه شایه‌ته‌کانو: شه‌فه‌رموی: نه‌ی
 شایه‌ته‌کان! نابی خؤ‌تان له‌شایه‌تی بشارنه‌وه "هه‌رکات پیویست
 بوو" ﴿ومن یکتها فإنه آثم قلبه﴾ وه‌ هه‌رکه‌سی‌ک کیتمانی
 شایه‌تی بکاو بیشاریته‌وه، به‌ راستی دلی‌خؤی ژه‌نگاوی و تاوانبار
 ده‌کا ﴿والله بما تعملون عليم﴾ خؤخواش به‌وکارانه‌ی نیوه
 شه‌یکه‌ن زاناو ناگایه "که‌وابوو هه‌یج شتی‌ک له‌یه‌کتر مه‌شارنه‌وه".

رینمایی نایه تی (۲۸۳):

(۱) دانانی بارمته و گرهو (رهن) لای خاوهن قهرزه که، له ماله وه بیئت، یان له سه فیردا بیئت، -هه تا قهرزه که ی تیا نه چی- کاریکی په سه ندو ره وایه. به لی. (رهن) به

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كِتَابَ فَرِهْنِ مَقْبُوضَةً فَإِنْ مِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا فُلْيُوا الَّذِي أَوْثِنَ أَمْنَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٤﴾ اللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٨٥﴾ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفِرُّ بَيْنَ أَيْدِي مَنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٦﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٧﴾

پیی دهقی قورئان به تایبیت بهم نایه ته ی به رده سمان، له سه فیردا بن. هه روا نه گهر له ماله وهش بن، به سوننت دانراوه به کو ی دهنگی ئوممت چه سپینراوه، له فرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه: (إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِشْتَرَىٰ مِنْ يَهُودِيٍّ طَعَامًا فَطَلَبَ الْيَهُودِيُّ رَهْنًا، فَرَهْنَهُ دَرَعَةً ﷺ فَمَاتَ وَدَرَعُهُ مَرْهُونَةٌ فِي ثَلَاثِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ).

(۲) کاتی د لئیابوون له تیانه چوونی ماله که تان، نهوا ده توانن ره هن وهر نه گرن جا گرهو کراوه که، نه گهر چه یوانیکی سواری بوو، یان مهریکی خاوهن شیر بوو، یان خانوویه که بوو تییدا داده نیشتن، نهوه هه قه خاوهنه که یان سوودیان لی وهر بگری، نهک خاوهن قهرز، واته: خاوهن پاره که بو ی نییه نهوانه له قازانجی خویدا به کاری نیی، خو نه گهر خاوهن قهرزه که چوو به خانووه که وهو بو خوی به کاری هیئا، نهوا ده بی کری بو خاوهنه که ی دابنی.

(۳) شاردنه وهو کیتمانی شایه دی، یان درو کردن له شایه تییدا، کاریکی هه رماهو له گوناچه گهره کانه.

هه ر چیتان له دل گرتی خوا لی تانی ده پرسی:

﴿۲۸۴﴾: اللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ هه رچی له ئاسمانه کان و هه رچی له زه ویدایه، هه موو هی خوا به "ته نها نهو دروستی کردوه، ته نها نهویش خاوه نییه تی، که واته: ده بی ته نها شه ریعت و به رنامه ی نهویش پیاده بکری" ﴿۲۸۵﴾: وَإِنْ تَبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ هه گهر نهوه ی له ناو دل وده روون تاندایه، ئاشکرای بکه ن ﴿۲۸۶﴾: أَوْ تَخْفَوْهُ بِحَاسِبِكُمْ به الله ﴿۲۸۷﴾: يَان بېشارنه وهو ده ری نه خه ن، له هه ردوو حاله ته که دا خوا لی کو لی نه وه تان له گهل ده کات. (ئیبین عه بیاس) ده لی ت: پاش لی کو لی نه وهو لی پرسی نه وه لهو شتانه ی که له دل وده روونا نه یشارنه وه، خوی گهره له بر واداران خو ش نه بی و سزای بی پروایان ده دات، بو یه (ئیبین عه بیاس) به لایه وه وایه که نایه تی: (إِنْ تَبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تَخْفَوْهُ بِحَاسِبِكُمْ به الله) نه سخ نه بو ته وه. ته فسیره کان له م جی گایه دا جو ره ها قسه یان هه یه، به لام نه مانایه ی ماموستا "خال" به لامه وه له هه موان جوانتره که نه لی "نه گهر نهوه ی له دلتان دایه له سیقاتی نه فسی، وه کو بی پروایی و، هه سوودی و، ناپاکی و به خیلی، ئاشکرایان بکه ن، یان بیانشارنه وه، خوا بو ی هه یه حیسابتان له گهل بکات، چاک به چاک و خراب به خراب". ﴿۲۸۶﴾: فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ ئینجا له هه رکه سی که خوی بیه وی خو ش نه بی ﴿۲۸۷﴾: وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ هه رکه سی که ی که ی شو خوی بیه وی وه شیاویش بی -به سزا- سزای نه دات" واته: نه گهر کرده وهو خه یالات گه یشتبیتته راده یه که که بووی به شتیکی نه فسی و سروشتی، نهوه هه رگیز ته وه بو په شیمانی به دوا یا نایه ت. ﴿۲۸۸﴾: وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ خواش به سه ر هه موو شتی که دسه لاتاره "توانای لی بووردن و سزادانی شی هه یه" ﴿۲۸۹﴾: آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ هه م په یام به رهو، نهو ئیمان دارانه ی له گهل یان باوهر یان هیئا وهو لی یان روونه که نهو به رنامه یه له لای په روه ر دگاریانه وه هاتو ته خواری راسته و دروست ﴿۲۹۰﴾: كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وهه موو شیان بر وایان هیئا وه به تا ک و ته نیایی خواو، فریشته کانی، کتبیبه کانی و په یام به ره کانی ﴿۲۹۱﴾: لَا تَفَرِّقْ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ ده شلی: ئیمه هه یج فره ق و جیاوازیه که له نیوان پیغه مبه رانی خوا دا ناکه ین، بر ومان هه یه که هه موو خوا ناردوونی، وهه ریه که شیان به به رنامه ی خو یه وه هاتووه، واته: ئیمه وهک جووله که و گاوره کان ناکه ین، بر ومان به هه ندیکیان

بۆمان هه‌لنه‌گیرێ و له‌ تواناو وزه‌ماندا نه‌بێت ﴿واعف عنا﴾ چاو پۆشیمان لێ بکه‌ ﴿واغفر لنا﴾ هه‌له‌ و تاوانمان بپۆشه‌ ﴿وارحما﴾ و ره‌حمان پێ بکه‌ ﴿أنت مولانا﴾ هه‌ر ته‌تۆش سه‌ره‌به‌رستیارو پشت و په‌نامانی ﴿فانصرنا على القوم الكافرين﴾ ده‌سابه‌سه‌ر هۆزو به‌ره‌ی بێ باوه‌ران و خاوه‌ناسه‌ماندا، سه‌رمان بخه‌، واته‌: به‌لگه‌و نیشانه‌مان فێر بکه‌، با له‌ کاتێ موحاده‌له‌و ده‌مه‌قالێدا، وه‌له‌کاتی رووبه‌روو بوونه‌وه‌و جه‌نگیشیاندا زالبین. (موعان) هه‌ر که‌ له‌ خوێندنی ئهم سوورته‌ ته‌بووه‌وه‌ ته‌یوت: (آمین فاللهم آمین).

رێنمایی نایه‌تی (۲۸۶):

- (۱) لابرندی ئه‌ركو باری گران و قورس له‌سه‌ر شانی ئهم ئوممه‌ته‌.
- (۲) تاوانێ له‌ حاڵی له‌ بیرچوون وه‌له‌دا ڕووبدا، هه‌یج سزاو تۆل‌یه‌کی نییه‌.
- (۳) خۆشبوون له‌و هه‌له‌و په‌لانه‌ی به‌ دڵدا تێده‌به‌رێت.
- (۴) فێربوون و خوێندنی ئهم دوعایه‌ی ئاخری سوورته‌ی (به‌قه‌ره‌) سوننه‌ته‌، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌لانی هه‌مووکاتی ئه‌یان خوێند، له‌ فه‌رمووده‌یه‌کیشدا - ئیمامی (موسلیم) له‌ (ثین مه‌سه‌عود) هه‌و هه‌یناویه‌تی - ده‌فه‌رموێ: (من قرأ هاتین الآيتين من آخر سورة البقرة فی لیلة کتاه). واته‌: هه‌ر که‌ سه‌یک - له‌ هه‌ر شه‌ویکدا - ئهم دوو نایه‌ته‌ی ئاخری سوورته‌ی (به‌قه‌ره‌) یه‌ بخوینێ، بۆ ئه‌و شه‌وه‌ به‌سه‌یه‌تی. یان هاوووه‌ ده‌فه‌رموێ: (من قرأهما بعد العشاء مرتین أجزأته من قیام اللیل، وکفته‌ من شر الشیطان فلا یكون له‌ علیه‌ سلطان). واته‌: هه‌ر که‌ سه‌یک پاش نوێژی خه‌وتنان دووجار شه‌و دوو نایه‌ته‌ بخوینێ، ئه‌وا له‌باتی شه‌و نوێژی شه‌و شه‌وه‌ بۆی ده‌نوو سه‌ریت و، له‌ خراپه‌و شه‌ری (شه‌یتان) یش پارێزراو ده‌بی و، ده‌ره‌قه‌تیشی نایه‌ت.
- ئیمه‌ش له‌ کۆتایی ته‌فسیری ئهم سوورته‌ی (به‌قه‌ره‌) دا، هه‌ر شه‌م دوعایه‌ ده‌که‌ین: (ربنا لا تؤاخذنا إن نسینا أو أخطأنا، ربنا ولا تحمل علینا إصرا کما حملته‌ علی الذین من قبلنا، ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به‌ واعف عنا واغفر لنا وارحما أنت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرين)، پاشانی ده‌لیین: (آمین فاللهم آمین)

ببی و، به‌ هه‌ندیکیان باوه‌ر نه‌که‌ین ﴿وقالوا سمعنا وأطعنا﴾ و ته‌لین: وته‌ی خوامان بیست و گوێرایه‌ لێ فه‌رمووده‌کانی خاوی، ساتۆش شه‌ی په‌روه‌ردگارمان! "هه‌رچی به‌فه‌رمووی ئاماده‌ین" ﴿غفرانک ربنا وإلیک المصیر﴾ داوای بو‌ردنت لێ نه‌که‌ین، ده‌سا تۆیش لیمان خۆش بیه‌ شه‌ی په‌روه‌ردگارمان! چاکیش ده‌زانین که‌ سه‌ره‌نجام گه‌رانه‌وه‌شمان ته‌نها بۆ لای تۆیه‌. به‌لێ.. به‌و شه‌یوه‌یه‌ موسلمانی کامل: گوێ بیسته‌، گوێرایه‌له‌، ددان به‌ ناته‌واوی و هه‌له‌کانی خۆیدا نه‌نێ، بۆیه‌ له‌خوا داوای لیبوو‌ردن نه‌کات، بۆیه‌ له‌ پاشه‌ ڕۆژ ته‌رسیت.

رێنمایی نایه‌تی (۲۸۵):

- (۱) به‌یانی ئه‌رکان و پایه‌کانی ئیمان به‌ خواو، فره‌شته‌کانی و کتیب و پێغه‌مبه‌رانی ئه‌و.
- (۲) بڕوا به‌ هه‌موو پێغه‌مبه‌ران واجیبه‌، هه‌روه‌کو بڕوا نه‌بوون به‌ هه‌ندیکیان هه‌رام و کوفه‌.
- (۳) ئیتاعه‌ و به‌گوێکردنی خواو پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی، و خۆ به‌ده‌سته‌وه‌دان و، رازی بوون به‌ هه‌موو بڕیاره‌کانی خوا پیویسته‌.

ته‌کلێف و ئه‌رکی به‌ده‌ر له‌توانا ناگرێ:

﴿۲۸۶: لا یكلف الله نفسا إلا وسعها﴾ هه‌رچه‌نده‌ خوا له‌ خه‌یاڵ و خه‌ته‌ره‌ی دڵ و ده‌روون، ده‌پرسیته‌وه‌، به‌یشاریته‌وه‌ 'یان ده‌ریخاو به‌یخاته‌ ڕوو.. به‌لام له‌ گه‌ل ئه‌وه‌یشدا - به‌ده‌ر له‌توانا- ته‌کلێف و ئه‌رکی ناخاته‌ سه‌ر شانی هه‌یج که‌سه‌یک ﴿لها ما کسبت﴾ هه‌ر که‌سه‌یک کاریکی چاکی ئه‌نجام دا، پاداش و خه‌یره‌که‌ی بۆ خۆی ده‌بێت ﴿وعلیها ما اکسبت﴾ وه‌هه‌ر خراپه‌یه‌کیشی کرد، به‌ زیانی خۆیه‌تی و، یه‌خه‌ی خۆی ده‌گرێ.

ئینجا له‌ کۆتایی سوورته‌که‌دا شه‌یوه‌ی موناجات و پارانیه‌وه‌مان فێر ئه‌کا و ده‌فه‌رموێ: ﴿ربنا لا تؤاخذنا إن نسینا أو أخطأنا﴾ شه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه‌! ئه‌گه‌ر فه‌رمانیکی تۆمان له‌ بیرچوو، یان تێیدا به‌هه‌له‌چووین، لیمان مه‌گره‌ ﴿ربنا ولا تحمل علینا أصرا کما حملته‌ علی الذین من قبلنا﴾ شه‌ی په‌روه‌ردگارمان!.. هه‌یج ته‌کلێف و ئه‌رکیکی ئه‌وه‌ند قورس و گران مه‌خه‌ سه‌ر شانمان - ئه‌گه‌رچی به‌شتوانین جیبه‌جی به‌که‌ین- وه‌ک شه‌و ئه‌رکانه‌ی له‌ سه‌ر شانی ئه‌وانه‌ی به‌ر له‌ئیمه‌ت نا ﴿ربنا ولا تحملنا مالا طاقة لنا به‌﴾ شه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیمه‌! ئه‌رکیکی وا به‌سه‌رماندا مه‌ده‌،

سوورەتی (ال عمران)

مەدەنییە و (۲۰۰) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشەندە میهرەبان

ئەم سوورەتەش یەکیکە لە سوورەتە درێژەکانی قورئان و، باسی دوو خاڵی گرنگ ئەکات:

یەکەم: خواپەرستی راستەقینە و، پەیامبەرپیتی پیغمبەر و ﷺ، راستی و دروستی قورئانی پیرۆز.

دووەم: حەج و جیهاد و سوود خواردن و زەکات نەدان و.. هتد، باسیکی جەنگی (بەدر) و (ئوحد) دەکات، شیای ئامازەبو کردنە، کە نزیکەی (۸۳) ئایەتی ئەم سوورەتە، سالی نۆیەمی کۆچی لەمەدینەدا سەبارەت بە شاندەکی خەلکی (نەجران) هاتن، کە پێک هاتبوو لە (۶۰) سواری هەلبێژراوی دەمپرسی ھۆزەکیان، هاتنە لای پیغمبەر ﷺ تا لەبارە (عیسا) وە قسە و یاس بکەن و بە پیغمبەری بەسەلێنن کە: گواپە عیسا (خوا) یە! ھەر وەکو سوورەتی (بەقەرە) باسیکی درێژی جوولەکەکانی کرد.

جا ئابەم شیوەیەش دەست پێ دەکاودەفەرموی: ﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ألم ﴾ واتە: قورئان ھەر لەم پیتانە: (ئەلف، لام، میم) و، وێنەیان پێک هاتوو، جا ئەگەر ئێوە باوەرتان پێی نییە، دەسا فەرموون وێنە ی بێنن؟ ﴿ ۲: الله لا إله إلا هو ﴾ ھەر (الله) یە خوا و پەرستراوی راستەقینە بە ھەق، بێجگە لەخۆی، ھێچ خوا و پەرستراویکی تر نییە، شیای پەرستن بێت ﴿ الھی ﴾ ھەمیشە زیندوو، ھەمیشە بوو و دەبێ ﴿ القیوم ﴾ پایەدار و چاودیری گشتکار و، راگیرکەری ھەموو بوون و ھەرە، واتە: ئەمە یە خوا راست و بە ھەق، ئەک عیسا خواپێ وەکو عیسا ییەکان دەلێن.

سەرنجێک: لە فەرموودە ی باوەر پیکراودا ھەبە کە: ناو ھەر وە پیرۆزەکی خوا (ئیسما ئەعزەم) لە (ئایەتە لکوری) و، لە یە کەم ئایەتی (ئالی عیمران) دایە: ﴿ الله لا إله إلا هو الھی القیوم ﴾. ﴿ ۳: نزل علیک الکتاب بالحق ﴾ ئەم (قورئان) یە یوردە و ردە، کەم کەم، بە ھەق و راست و دروست، دابەزانووتە سەرتۆ ﴿ مصدا لما بین یدیہ ﴾ پشتگیری ئەو ھەموو نامە و کتیبە پێشوانە ی خۆیەتی، واتە: ددان بەو کتیبانە شدا دەنییت، بەر لەخۆی بوون ﴿ وأنزل التوراة والإنجیل ۴: من قبل ھدی للناس ﴾ و لە پێش ئەم قورئانە ی شەو (تەورات و ئینجیل) ی دابەزانند، بۆ رێنۆینی خەلکانی سەردەمی خۆیان ﴿ وأنزل الفرقان ﴾ پاش

ئەوانیش ئەم (قورئان) ی دابەزانند، بۆ جیاکەر ھە ی راستی و ناراستی، ھەق و باتل ﴿ إن الذین کفروا بآیات الله ﴾ ئەو کەسانە ی کە بە بەلگە و نیشانەکانی خوا پڕوایان نییە و کافرن، لە کاتی کدا ھەمووش پڕبە دەم ھاواری بوونی خوا، تاک و تەنیایی خوا دەکەن ﴿ لهم عذاب شدید ﴾ بە راستی لە دوا پۆژدا سزایەکی زۆر قورس و گرانیان بۆ ھەبە ﴿ والله عزیز ذواتنقام ﴾ خۆ دیارە کە خواش زۆر بالادەست و بە توانایە، تۆلە سیئەرە لەبێ باوەران، بە ھەر شیوەیەکی خۆی بپھۆی ﴿ ۵: إن الله لا یخفی علیہ شیء فی الأرض ولا فی السماء ﴾ نە لە زەوی، نە لە ئاسمان، ھێچ شتێک لە خوا شاراوہ نییە، ئاگاداری ھەموو دەغدەغە و خەتەرانی دڵەکانیشە ﴿ ۶: هو الذی یصورکم فی الأرحام کیف یشاء ﴾ تەنھا ئەو، بتوانی لە مەلەکانی دایکتاندا ھەر چۆنی حەزیکا، نەخشی سەروو سیمابو پچمتان بکیشی: یەکی رەشپیس، یەکی سپیپیس، یەکی نیر، یەکی مێ، یەکی بالابەرز، یەکی کورتە بالا، واتە: بە ئارەزووی خۆی نەخشی دادە پێژی و گەلانی ھەموو شتی دەکات ﴿ لا إله إلا هو العزیز الحکیم ﴾ جگە لەخۆی ھێچ پەرستراویکی تر نییە ھەق بێت، ھەر خۆشی بالادەست و زالە، زۆر کارزان و کاردروستە، ھەموو شتیکی لە جیگە ی خۆیدا یە، لە سوورەتیکی تردا لە بارە ی دەسلالت و زەبردەستی خواو دەفەرموی: ﴿ یخلقکم فی بطون أمهاتکم خلقا من بعد خلق فی ظلمات ثلاث.. ﴾.

ئایەتە (موحکەم) و (موتەشابیه) ەکانی قورئان:

کاتی نوێنەری گاوەرەکانی (نەجران) ھاتە لای پایامبەر ﷺ پێیان گوت: باشە! تۆش سەبارەت بە عیسا، ھەر وەک ئێمە نالییت کە: وشە و پۆچی خواپە؟ مەبەستیان ئەو ھەبوو کە بە بیروباوەری ئەوان عیسا ئادەمی نییە و خواپە! ئینجا خوا ئەم ئایەتە ی ناردو فەرموی: ﴿ ۷: هو الذی أنزل علیک الکتاب ﴾ ھەر ئەو خواپە ئەم کتیبە (قورئان) ی دابەزانند سەرت ﴿ منہ آیات محکمات هن أم الکتاب ﴾ ھەندیکی، چەند ئایەتیکی (تەئویل) ھەلناگرن و مانا و مەبەستەکانیان موحکەم و روشن و دامە زراوو ماک و بناغەن بۆ ئایەتەکانی تری، واتە: نەگۆراو و، قابیلی دەستکاری نین و، تێئەگە یشتوان ناتوانن لە مەبەستەکانی خۆیاندا بە کاریان بێنن ﴿ وأخر متشابھات ﴾ و ئەو تریشی (موتەشابیه) و لێکچوون، واتە: بێژە و شەکانی مانای جوورا و جوور ھەلەگرن و، بۆ ھەموو کەسیکیش روشن نین، چونکە چەند واتا و مانایەکی قوول و، چەند مانایەکی جیا لەوی تر دەبەخشن، بەلام خۆیندەوارە زانیارەکان لە بەر روشنایی ئایەتە موحکەمەکاندا، مانای ئەمانیش

قورئان (محکم و متشابه) له لایه ن په روږدگارمانه وهیږه، پیغه مبهري له باره یتيگه یشتن له مبهستی ټایه ته کان، دوعای بؤ (ثیبن عه بیاس) کردوو فره مووی: ((اللهم قَهْهُ فِي الدِّينِ، وَعَلَيْهِ التَّوَلَّى)) (فتح الباری). ﴿وما يذكر إلا أولوا الأبواب﴾ خو له راستیدا ته نها خاوه ن بیرو، پیاوه زیره ک و دلوشیاره کانن، به وردی بیړه که نه وه و

ده زانن و چاره سهریان ده که ن ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ﴾ ټینجا نه وانه ی له دلایندا لادان و چه وتی هیه و، هه میسه ټاماده ن بؤ فیتنه نانه وه ﴿فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ﴾ هه رله (موته شابیه) ه کان ده گه رین و، هه ر له وان په پره و ټه که ن و، به ټاره زووی خو ټیان ته فسریریان ټه که ن ﴿ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ﴾ به مبهستی گیره شوینی ولادانی خه لکی له ریگی راست و خولقاندنی گومان بویان ﴿وابتغاء تأويله﴾ وه یان هه رچونیک دلایان حه ز بکا، مانایان بکه ن و، ته فسیرو لیکنانه وه ی هه لیان بؤه له بستن، به و ناوه وه که هه رخو ټیان خه مخوری قورئان و ده بیاریژن! ﴿وما يعلم تأويله إلا الله﴾ له کاتیکنده ته فسیرو لیکنانه وه ی مانا راسته که یان، خوا نه بی که سیکی تر نایزانی، که و ابو ټیمه هه رته سلیم بوون و ملکه چیمان له سه ره، ټه وسا ټه گه ر شتیکی واهه بوو، ټه بی له ژیر رووناکي ټایه ته کانی ترده ته فسیر بکریته وه.

جه ماوه ری زانیان ده لاین: ټایه تی (وما يعلم تأويله إلا الله) (وه قف) ی ته واهه، واته: له خویندنه وده، ده بی قورئان خوین له سه ر بیژهی (إلا الله) دا بوه ستیت، پاشان له (والراسخون) ه وه ده ست پی بکاته وه، ټه مپش ټه وه ده گه یه ټیت که به راستی ته نها هه رخوا خو ټی ده زانی مبه ست له ټایه تی (متشابه) دا چیه؟ (ته به ری) ده لیت: (أرجح الأقوال: في معنى المحكم والمتشابه دون خلقه، كوقت خروج عيسى وقت طلوع الشمس من مغربها، وقيام الساعة، وفناء الدنيا...) واته: قسه ی په سه ندو گونجاوو شیاو بؤ مانای (موحکم و موته شابیه) ټه وه بوو، نه ک وه کو (نه سارا) و (خه وارج) ه کان به ټاره زووی خو ټیان ته فسریری ټایه ته کانیان ده کردوه، بؤ نمونه: له ټایه تی: (..وروح منه..) ١٧١/٤ (نه سارا سهریان له خو ټیان شیواند و وتیان: ټه مه مانای وایه که (عیسا) کوری خوايه! هه ق بوو له به ر رووناکي ټم ټایه ته دا: (إن هو إلا عبد أُنعمنا عليه..) وه یان ټایه تی: (إن مثل عيسى عند الله كمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له كن فيكون) ٥٩/٣. ته فسریری ټایه تی (وروح منه..) بکه نه وه، ټه وسا بویان ده رده که وت که عیسا خوا نییه، به لکو به نده ی خوايه. (خه وارج) یش له ټایه تی (..إن الحكم إلا لله..) دا خو ټیان سه ر لیشیواو کرد، به ټایه تی له رووداوه که ی نیوان (عه لی کوری ټه بی تالیب) و (موعاوییه) دا، ټه وه بوو ټیمامی (عه لی) یان کافر کرد! به ټایه تی له مو ده مه دا که (ټه بوو مووسای ټه شه ری) کرد بوو هه که م بؤ کو ټا پریاری کوژانده وه ی فیتنه و کیشه که یان. ﴿والراسخون في العلم يقولون آمنا به﴾ ټه وانه ش که له زانستدا پوچوو و دامه زراوو زورزانان ده لاین: ټیمه باوه رمان به (متشابه) هیه ﴿کل من عند ربنا﴾ هه ردوو به شه که ی

سُورَةُ الزُّمَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَلِيُّ الْفَرِيدُ ﴿١﴾ نَزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابُ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٢﴾ مِن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْقُرْآنَ إِنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْقِصَارٍ ﴿٣﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٤﴾ هُوَ الَّذِي يَصُوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٥﴾ هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ تُخَكِّكُ هُنَّ أُمَّ الْكِتَابِ وَأُخْرُ مُتَشَبِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٦﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٧﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْعَاهِدَ ﴿٨﴾

سوودی لی وده رده گرن وله م حه قیقه ته تی ده گن. پیغه مبهري خوا ټم ټایه ته ی (هو الذی أنزل علیک القرآن منه آیات محکمت هن أم الكتاب وأخر متشابهات) ی، هه تا (وما يذكر إلا أولوا الأبواب) خوین ده وه پاشان فره مووی: ((فإذا رأيت الذين يتبعون ما تشابه منه، فأولئك الذين سَمَّى الله فأخذروهم)). ﴿٨﴾ ربنا لاتزع قلوبنا بعد إذ هدیتنا ﴿٦﴾ ټه و ژیرو ټیگه یشتاوه ده لاین: په روږدگارمان! دوا ی ټه وه ی هیدایه تتداین وړینماییت کردین، دلکه کانمان له ری ټه قی خو ټ لامده، هه تا بکه وینه شوینی فیتنه خوازه کان. ﴿٧﴾ وهب لنا من لدنک رحمة ﴿٨﴾ وه له لای خو ټته وه رحمه تمان پی ببه خشه و، دلان له سه ر هق دابه زړینه ﴿٦﴾ إنک أنت الوهاب ﴿٧﴾ به راستی هه ر ټه و ی به خشنده و به خشینه ری هه ر مه زن، پیغه مبهري له باره ی دامه زرانندی دلکه کانه وه، لادانیان، له خوا ده خوازی وده فره مو ی: ((يَا مُقَلِّبِ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ)) پاشان ټایه تی: (ربنا لاتزع قلوبنا بعد إذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة إنک

داده‌ها ﴿ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ﴾ ثینجا خوایش به‌هوی گوناج و تاوانی خویناهه و گرتنی و "له‌ناوی بردن" ﴿ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾ دلنیا بن خوا توله‌سینیک زور توندو سه‌ختگیره؛ واته: سه‌رنجامی قوره‌یشیش هه‌روهک نه‌وانه تیا چوون و دوزه‌خه، نه‌وسا سامان و مندالیشیان هیچ که‌لکیان پی‌ناگه‌یه‌نن" ﴿ ۱۲ ﴾: قل للذين كفروا ﴿ به‌وانه‌ی که بی پروان بلی ﴾ ستغلبون وتحشرون إلى جهنم ﴿ که بهم زووانه "هه‌ر له دونیادا" تی ده‌شکین و ژیر نه‌که‌ون، وه له‌دوا رژی‌شدا به‌رهو دوزه‌خ کو نه‌کرینه‌وهو راده‌پیچرین "هه‌رچه‌نده نه‌مرو موسلمانان له‌نوحودا به‌ره‌واله‌ت تی شکابن" ﴿ ویش المهاد ﴿ که دوزه‌خیش جی خه‌ویکی خراپه‌!

هه‌قه له‌رؤزی (به‌در) عیبرت بگرن:

﴿ ۱۳ ﴾: قد كان لكم آية في فتنين التقتا ﴿ به‌راستی له‌و دوو کومه‌له‌دا له‌جنگی (به‌در) دا پروبه‌رووی یه‌کتر وه‌ستان، ده‌رس و ناموزگارییه‌ک هه‌بوو بو‌نیوه نه‌ی جووله‌که! ﴿ فتنه تقاتل فی سبیل الله ﴿ ده‌سته‌یه‌کیان بو‌خوا ده‌جنگین ﴿ و آخری کافرة ﴿ و ده‌سته‌کی تریان کافرو بی پروان و، له‌پیناوی تاغوتانداو، دژبه‌خوا ده‌جنگین ﴿ یرونهم مثلیهم رأی العین ﴿ به‌چاوی خوینا کومه‌له‌پرواداره‌کیان به‌دوو نه‌وه‌نده‌ی خوینا ده‌بینی، نه‌وساش خوا ترسی خسته‌دلپانه‌وه و تی‌شکان ﴿ والله یؤید بنصره من یشاء ﴿ دیاره‌خوا پشتگیری هه‌رکه‌سیک که خوی بیه‌وی و به‌شیایو بزانی ده‌کات، بویه پشتگیری له‌خه‌لکی (به‌در) کردو سه‌ری خستن ﴿ إن فی ذلک لعبرة لأولی الابصار ﴿ به‌راستی له‌و هاوکاری و سه‌رخستنه‌دا "له‌گه‌ل که‌می نه‌مان و، زوری نه‌واندا" وانه ناموزگارییه‌کی گه‌وره هه‌یه بو‌نه‌وانه‌ی بینایی خوینا ده‌خه‌نه کارو خاوه‌ن فامن؛ که‌وا بوو هیزی مادی بو‌مروقه‌کان هه‌موو شتیک نییه‌و، سه‌رکه‌وتیش به‌زوری ژماره‌و چه‌ک و ته‌قه‌منی نییه، به‌لکو ته‌نها به‌پشتیوانی و یارمه‌تی خوایه، نه‌گه‌رچی پی‌ویسته‌گشت رووبه‌روو بونه‌وه‌یه‌ک چه‌ک و ته‌قه‌منی خوی بو‌تاماده بکری.

به‌زهرق و به‌رقی زینی دنیا چه‌واشه مه‌بن:

﴿ ۱۴ ﴾: زين للناس حب الشهوات ﴿ هه‌زوو ئاره‌زوو ﴿ من النساء ﴿ بو‌ژنان ﴿ والبین ﴿ بو‌کورانسی زورو ﴿ والقناطیر المقطرة من الذهب والفضة ﴿ بو‌کوماو کیسه‌ی زیرو زیوو ﴿ والخیل المسومة ﴿ بو‌ره‌وه نه‌سپی نیشانداری پرخال ﴿ والأنعام ﴿ وپو‌مه‌رو بزین ووشترو گاو مه‌زراو کشتوکال، رازینراوه‌ته‌وه بو‌خه‌لکو لایان

أنت الوهاب)ی خوینده‌وه. ﴿ ۹ ﴾: ربنا إنک جامع الناس لیوم لا ریب فیہ ﴿ به‌روه‌ردگارمان! به‌راستی هه‌رتو کوکه‌ره‌وه‌ی خه‌لکیت "بو‌یاداش وتوله" بو‌رؤزیک که بو‌هاتنی گومانیک نییه. ﴿ إن الله لا یخلف المیعاد ﴿ به‌راستی خوا له‌به‌لین و وه‌عه‌ده‌کانی خوی لانا‌داو به‌یمان ناشکینی. به‌لی هه‌مووکات بنیاده‌م به‌رامبه‌ر به‌قورشان

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ تُنْفِ عَنْهُمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا أُولَدَهُمْ
مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿ ۱۰ ﴾ كَذَابٌ بَالٍ
فِرْعَوْنُ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ
وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۱۱ ﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْيُهُمْ
وَتَحْشُرُهُمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَيُقْسَىٰ إِلَيْهَا ﴿ ۱۲ ﴾ قَدْ كَانَ
لَكُمْ آيَةٌ فِي فِتْنَةِ الْقُرْآنِ وَالْغَتَّافَةِ تُصَلِّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ فِي شَيْخِهِمْ رَأَىٰ الْأَمِينُ وَاللَّهُ
يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّأُولِي
الْأَبْصَارِ ﴿ ۱۳ ﴾ زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ
وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْخَيْلِ
وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَرْبِ ذَٰلِكَ مَتَاعُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْعِقَابِ ﴿ ۱۴ ﴾ قُلْ
أَوْفَيْتُكُمْ بِعَهْدِي إِنَّكُمْ لَٰلَّذِينَ أَتَقَوْنَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ
وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ يُبَصِّرُ الْبَلَاءَ ﴿ ۱۵ ﴾

دوو ده‌سته‌یه: به‌شیکیان وه‌ک خوی ته‌فسیری ئایه‌ته‌کان روون نه‌که‌نه‌وهو به‌موو لینی لانا‌ده‌ن، نه‌وی دیکه‌ش به‌پیی به‌رژه‌وه‌ندی خوینا ته‌فسیری ده‌که‌نه‌وه‌!

مال و نه‌ولاد به‌هانا نایه‌رؤزی سه‌لا:

﴿ ۱۰ ﴾: إن الذين كفروا لن تغني عنهم أموالهم ولا أولادهم من الله شيئاً ﴿ بی‌گومان نه‌و که‌سانه‌ی که به‌په‌یامبه‌ر ﴿ بی‌باوه‌رو کافرن له‌و رژه‌ی قیامه‌تدا هه‌رگیز نه‌مالیان، نه‌مندالیان له‌سزای خوا بی‌نیازیان ناکه‌ن و، فریایان ناکه‌ون هه‌رچه‌نده نه‌مرو خوینا بی‌هه‌لته‌کیشن و شانازی پیوه نه‌که‌ن" ﴿ وأولئک هم وقود النار ﴿ ده‌شبه‌نه سووته‌مه‌نی و ده‌سته‌چیه‌ی ئاگر ﴿ ۱۱ ﴾: كذاب آل فرعون ﴿ خووو داییان هه‌ر وه‌کو خوو داب و نه‌ریتی گه‌لی فیرعه‌ون ﴿ والذین من قبلهم ﴿ و نه‌وانه‌ش له‌پیش نه‌وانه‌بوون وایه ﴿ کذبوا بآیاتنا ﴿ که گشت جاری ئایه‌ته‌کانی نییه‌یان به‌درو

گهواهی بۆ تاک و ته‌نیایی خوا:

﴿ ۱۸: شهد الله أنه لا إله إلا هو والملائكة وأولو العلم ﴾ خوا له‌ریگه‌ی دروستکراوه‌کانیییه‌وه شایه‌تی‌ده‌دا -خۆهر خۆی به‌سه بۆشایه‌تی- پاشان فریشته‌و زاناکانی‌ش شایه‌تی‌ده‌دن که:

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا آتِنَا مَا كُنَّا نَعْبُدُكَ وَأَنْتَ الْغَفُورُ الْكَرِيمُ ﴿١٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالَّذِينَ كَانُوا يَتَّبِعُونَ هَؤُلَاءِ سَيَكُونُ لَهُمْ عَذَابُ النَّارِ ﴿١٩﴾ الصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُتَّقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ﴿٢٠﴾ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقَائِمُ الْقَابِلُ بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢١﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى اللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَكُونَ لَهُمْ جِزْيَةٌ مِنْ يَدِ الْمَدِينَةِ لَكُنُوزٌ خَالِدَةٌ لَهُمْ لَا يَصْنَعُونَ الْبُخْسَ ﴿٢٢﴾ وَالَّذِينَ كَانُوا يَتَّقُونَ اللَّهَ مِنْ قَبْلُ وَأَنُذِرَتْهُمْ رَبُّهُمْ أَنْ يُبَدِّلُوا دِينَهُمْ قَالُوا لَنْ نُتَنَبَّأَهُمْ بِالْأَسْحَارِ ﴿٢٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى اللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَكُونَ لَهُمْ جِزْيَةٌ مِنْ يَدِ الْمَدِينَةِ لَكُنُوزٌ خَالِدَةٌ لَهُمْ لَا يَصْنَعُونَ الْبُخْسَ ﴿٢٤﴾ وَالَّذِينَ كَانُوا يَتَّقُونَ اللَّهَ مِنْ قَبْلُ وَأَنُذِرَتْهُمْ رَبُّهُمْ أَنْ يُبَدِّلُوا دِينَهُمْ قَالُوا لَنْ نُتَنَبَّأَهُمْ بِالْأَسْحَارِ ﴿٢٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى اللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَكُونَ لَهُمْ جِزْيَةٌ مِنْ يَدِ الْمَدِينَةِ لَكُنُوزٌ خَالِدَةٌ لَهُمْ لَا يَصْنَعُونَ الْبُخْسَ ﴿٢٦﴾

بی‌جگه له‌خۆی هیچ په‌رستراویکی شیاوی راسته‌قینه نییه ﴿ قائما بالقسط ﴾ گشت کاتیکی‌ش له‌نیوان بوونه‌وه‌ردا، دادپه‌روه‌ری راگه‌تووه ﴿ لا إله إلا هو العزيز الحكيم ﴾ دووباره‌غه‌یره‌ز له‌خۆی، هیچ په‌رستراویکی‌تر نییه، بالاده‌ست و زاله، کارجوان و کارزانه، بۆیه‌همیشه به‌دادگه‌رانه له‌نیو گشت بوونه‌وه‌ردا نه‌جوولێته‌وه. به‌ئێ ئه‌مه بۆ زانایان ئیجگار پله‌و پایه‌یه‌کی گه‌وره‌یه، که خۆای‌گه‌وره "له‌پال خۆی و فریشته‌کانیشیدا" بۆ تاک و ته‌نیایی خۆی، ده‌یانگری‌به‌شایه‌ت، هه‌قه‌ نه‌وانیش هه‌قه‌ره‌وو هه‌قبی‌زین و شه‌م لاو شه‌ولا نه‌که‌ن. ﴿ ۱۹: إن الدين عند الله الإسلام ﴾ بێ‌گومان ته‌نها شه‌م دینی ئیسلامه‌یه، په‌سه‌ند و قبووله‌ی خۆا، چونکه‌ پالاوته‌و پوخته‌ی ته‌واوی ئایینه‌ ئاسمانیه‌یه‌کانی‌تره، بۆیه له‌جیگایه‌کی‌تردا ده‌فه‌رموی: (ومن غير الإسلام دينا فلن يقبل منه) واته: هه‌رکه‌سی‌ک به‌هر دینی‌کی‌تره‌وه به‌ره‌و خۆا بجیت، خۆا لێی وهرناگری ﴿ وما اختلف الذين اوتوا الكتاب ﴾ نه‌وانه‌ش که‌کتیب‌و

شیرینکراوه، ته‌نانه‌ت گه‌لی جار زیانی خۆشیانی تێدا‌یه‌و ملی خۆیانی بۆ ده‌شکێنن که‌چی هه‌رکه‌می ناکه‌نه‌وه!! ﴿ ذلک متاع الحیاة الدنیا ﴾ دیاره‌ نه‌وانه‌ هه‌موو نیعمه‌تی ژیا‌نی شه‌م دونیا‌یه‌ن و خۆا بۆ مرو‌فی به‌دی‌هینان ﴿ والله عنده حسن المآب ﴾ خۆ جیگای هه‌وانه‌وه‌ی زۆر خۆشتر و سه‌ره‌نجامی گه‌شه‌دارتر له‌وانه، هه‌رلای خۆایه، که‌وابوو پێ‌ویسته‌ ئاده‌می نه‌وه‌نده سه‌ره‌نکاته‌ ناوچه‌رگی شه‌و شتانه‌وه‌و، هه‌موو مه‌به‌ستی‌کی هه‌ر نه‌وانه‌ بن، شه‌گینا خۆ خۆای‌دلۆ‌فان نه‌وانه‌ی هه‌ر بۆ که‌ک لێ‌وه‌رگرتن دروستک‌ردوه‌و به‌م‌رو‌ف: ﴿ ۱۵: قل أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ ﴾ به‌و خه‌لکه "که‌ جوونه‌ته‌ ناوچه‌رگه‌ی نه‌وانه‌وه" بلی شه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ نه‌ری هه‌ز شه‌که‌ن باشت‌رو چاک‌تر له‌سه‌رجه‌م نه‌وانه‌تان پێ‌ را‌به‌گه‌یه‌نم؟ ﴿ للذين اتقوا عند ربهم جنات تجري من تحتها الأنهار ﴾ باشت‌ر له‌وانه، شه‌مه‌یه‌که: بۆ نه‌وانه‌ی له‌ شیر و تاوان خۆ ده‌پاری‌زن، لای په‌روه‌ردگاریان چه‌ندین باخاتی به‌هه‌شتیان بۆه‌یه، که‌ چه‌ندان چۆمه‌ ناو و رووبار، له‌بن داره‌کانیا‌نه‌وه‌ ده‌رو‌ن ﴿ خالدين فيها ﴾ و به‌ ژیا‌نی ئیجگاری و هه‌میشه‌یی له‌وی‌ ده‌بن ﴿ وأزواج مطهرة ﴾ و چه‌ندین هاوسه‌رو ژنی پاک و خا‌و‌نیشیان بۆه‌یه ﴿ ورضوان من الله ﴾ بی‌جگه‌ له‌وانه‌ش "هه‌موو" په‌زامه‌ندی خۆایان پێ‌ ده‌گا ﴿ والله بصير بالعباد ﴾ بێ‌گومان شه‌و خۆایه‌ بی‌نا‌یه به‌ حا‌لی به‌نده‌کانی خۆی و چاک‌ته‌زانێ چی له‌ دل و ده‌روونیاندا‌یه. به‌ئێ خۆشی‌و رابواردنی راسته‌قینه‌و تێ‌رو ته‌واو هه‌ر شه‌مه‌یه‌ که‌ خۆای گه‌وره‌ خۆی به‌یا‌نی کرد نه‌ک سۆزوو ئاره‌زوو کردنی شه‌و شتانه، به‌ جو‌ری ئیتر به‌ لاتوه‌ و ابی‌ت که‌ شه‌وانه هه‌موو شتی‌ک بن ﴿ ۱۶: الذين يقولون ربنا آتينا ﴾ خۆپاری‌زان شه‌وانه‌ن که‌ شه‌لێن: شه‌ی په‌روه‌ردگارمان! بێ‌گومان ئی‌مه به‌خۆتوو به‌ په‌یامبه‌رانت به‌روا‌مان هه‌یه ﴿ فاغفر لنا ذنوبنا وقنا عذاب النار ﴾ ده‌سا تۆیش "به‌به‌زیی خۆت" له‌ گونا‌هه‌کانمان ببو‌وره‌و له‌سزای ئاگری‌ش به‌مانپاری‌زه.

سیفات گه‌لی‌کی ئی‌مانداران:

﴿ ۱۷: الصابرين والصادقين والقانتين والمنفقين ﴾ ئی‌مانداران شه‌مانه‌ سیفه‌تی‌ان: خۆرا‌گرن و شان شه‌ده‌نه به‌ر فه‌رمانه‌کانی خۆا، هه‌میشه‌ راست بێ‌ژو راست‌گۆن، به‌شێ‌وه‌ک که‌هه‌موو گیانیان بۆته‌ راستی، ملکه‌ج و گو‌ی رای‌ه‌لن، هه‌موو‌وکات خه‌ریکی نو‌ی‌ژو خواپه‌رستین، سامان به‌خشن، واته: له‌هه‌موو پرۆ‌ژه‌یه‌کی خێ‌ردا ده‌ستی‌ان له‌خه‌رجدا‌یه. ﴿ والمستغفرين بالأسحار ﴾ هه‌موو رۆ‌ژی‌کی‌ش به‌ره‌به‌یان، له‌خۆا ده‌پاری‌نه‌وه‌ لێ‌یان خۆش بی‌ت، واته: به‌ر له‌نو‌ی‌ژی به‌یا‌نی خه‌ریکی شه‌و نو‌ی‌ژو، پارانه‌وه‌ی لێ‌خۆشبو‌ون.

نامه‌یان پیدرا "واته: جووله‌که‌و گاور" که له‌ناو خویندا پښک نه‌هاتن وله‌هق لایاندا ﴿إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ﴾ هەر پاش شه‌بوو که به‌لگه‌و زانیاری ته‌واویان بۆ هات دهرباره‌ی راستی شه‌و ئایینه‌ی و موحه‌مه‌د ﷺ هینای ﴿بَغْيًا بَيْنَهُمْ﴾ شه‌ویش هەر له‌بهر عینادی و حه‌سوودییه‌ک بووله‌ ناویاندا هه‌بوو، چونکه ده‌یانزانی به‌هاتنی دینی ئیسلام، سه‌روکیه‌تی شه‌وان له‌کیس شه‌چیئت، بۆیه له‌باوه‌ر هینان به‌دینی ئیسلام کلا بوون و بووبه هه‌راو کیشه‌یان!! ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ ده‌سا دلنایان هه‌رکه‌سیک باوه‌ری به‌ئایه‌ت و نیشانه‌کانی خوا نه‌بیئت، باچاک بزائن که خوا له‌روژی پرسینه‌وه‌دا، به‌چه‌سپانی به‌حیساییان راده‌گا، ﴿۲۰﴾ فَإِنْ حَاجَكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعْتُ خَوْفٌ مِّنْكَ وَدَهْمٌ قَالُوا وَمَلَانِي سَخْتِيَانِ لَهْ‌گه‌ل کردی" سه‌باره‌ت به‌عیساو هه‌رگوئیان خوایه تۆ له‌وله‌لامدا بلی: مَن خَوِّمُ بِهِرْه‌وه‌کانم به‌پاکی پرومان کردوته خواو ته‌سلیم و ملکه‌چی برپاره‌کانی شه‌وین و، هه‌رخویشی تاک وته‌نیاو بی‌هاوه‌ل و بی‌شه‌ریکه ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأَمِينَ﴾ به‌وانه‌ش و نامه‌یان پی دراوه (له‌جووله‌که‌و له‌گاور) نه‌زان و بی‌نامه‌کانیش (له‌هاوه‌ش دانهرانی قورهبش) بلی: ﴿أَسْلَمْتُ﴾ ئایا، دوا‌ی شه‌و هه‌موو به‌لگانه‌ ئیوه‌ش "وه‌کو ئیمه‌" موسلمان و ملکه‌چی خوا بوون؟ یان هه‌ر سوورن له‌سه‌ر بی باوه‌ری خو‌تان؟! ﴿فَإِنْ أَسْلَمُوا﴾ جا شه‌گه‌ر ملکه‌چ و موسلمان بوون، واته: هاتنه سه‌ردینه‌که‌ی تۆ وازیان له‌یه‌هودیه‌ت و نه‌سرائیه‌ت هینا ﴿فَقَدْ اهْتَدَوْا﴾ شه‌وا "به‌هه‌قیقه‌ت" پښکی به‌ختیارییان دۆزیوه‌ته‌وه‌و ریتما بوون ﴿وَإِنْ تَوَلَّوْا﴾ خو‌شه‌گه‌ر پرویان وه‌رگێرا له‌ئیسلام و سه‌ریچیان لی‌کردو باوه‌ریان نه‌هینا ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ﴾ بی‌گومانبه‌ ئه‌رکی تۆ ته‌نها هه‌رگه‌یاندنی په‌یامه‌که‌ی خوایه "ئیتیر له‌بی‌پروایی شه‌وان تۆ هه‌ج زانیکت پی‌ناگو به‌رپرسیاریش نیت".

﴿وَاللَّهُ بِصِرِّ الْعِبَادِ﴾ بی‌گومان خوا به‌به‌نده‌کانی شاره‌زاو بینایه‌ تۆله‌و پاداشتیان" وه‌ک پیویست" شه‌داته‌وه، موسلمان بن، یان نا.

جووله‌که‌ پیغه‌مبه‌ران و سالتانی زۆریان کوشت:

﴿۲۱﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ﴾ بی‌گومان شه‌و جووله‌که‌و گاوارانه که باوه‌ریان به‌ئایه‌ت و نیشانه‌کانی خوا نییه ﴿وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ﴾ و په‌یامبه‌رانیش "به‌ناهق" شه‌کوژن!. (ئیبین که‌سین شه‌لی: جووله‌که‌ ته‌نها له‌نیوه‌ روژیکدا، سی سهد په‌یامبه‌ریان کوشت!! ﴿وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ﴾ شه‌وانه‌یش ده‌کوژن، که‌فه‌رمانی چاکه‌و دادپه‌روه‌رانه به‌خه‌لک ده‌دن، هه‌ر

له‌و ده‌مه‌دا، "بیجگه‌ له‌ پایامبه‌ران" سه‌دو دوازه‌ه پی‌اواچاک وخواپه‌رستیشیان کوشت ﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ مژده‌ی سزایه‌کی ئیش پیگه‌یه‌نه‌ریان پی‌بده‌" دياره شه‌و سی تاوانه: (بی‌پروایی به‌ئایه‌ته‌کانی خوا، کوشتنی په‌یامبه‌ران له‌خوت و خو‌رایی، کوشتنی بانگبه‌رانی دینی ئیسلام) تۆله‌یان هه‌ر جه‌ززه‌به‌و سزایه. ﴿۲۲﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتِ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ شه‌وانه‌ن که‌له‌دونیاو له‌قیامه‌تدا کاروکرده‌وه‌کانیان به‌فیرپۆیه ﴿وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ﴾ هه‌ج یارو یارمه‌تیده‌ریکیشیان بۆ نییه.

ریتماپییه‌کانی ئایه‌تی (۲۱-۲۲):

(۱) بی‌باوه‌ری و سته‌م "هه‌ریه‌که‌یان" ده‌بنه‌ هو‌ی تیا‌بردنی خه‌لکانی دونیاو، تووش بوونی سزای شه‌ولایان، (۲) کوشتنی بانگبه‌رانی دینی ئیسلام و، پیغه‌مبه‌ران وه‌کو یه‌کن لای خوا! (ئیبین جه‌ری) له (شه‌بو عوبه‌یده) وه‌ شه‌لی: له‌ پیغه‌مبه‌رم پرسى ده‌بی چ که‌سی له‌ روژی قیامه‌تا سزای زۆر سه‌ختی هه‌بی؟ فه‌رمووی: شه‌و که‌سانه که‌ پیغه‌مبه‌ران و، بانگبه‌رانی دینی خوا ده‌کوژن، پاشان ئایه‌تی: (إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ...ي خَوِّينَهُوه، دوا‌یی فه‌رمووی: قه‌ومی جووله‌که‌ له‌ماوه‌ی ته‌نیا روژیکا" سه‌ر له‌ به‌یانیه‌ که‌ی" چل و سی پیغه‌مبه‌ریان کوشت! جا (۱۷۰) که‌سی (به‌نی ئیسرائیل)ی رووبه‌پرویان وه‌ستان و لۆمه‌و سه‌ره‌زنشتیان کردن، که‌چی بۆ ئیواره‌که‌شی، شه‌وانیشیان کوشت! ئیتیر له‌و روژه‌وه‌ ناسراون! موشریک و هاوه‌ش‌دانه‌ران، خوا کاروکرده‌وه‌یان به‌فیرپۆده‌با، شه‌وه‌ی خوا هاوکاری نه‌کا، هه‌ج که‌سی ناتوانی سه‌ری بخا.

خاوه‌ن نامه‌کان حوکی خاویان قبول نه‌بوو:

﴿۲۳﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ﴾ ئاخۆ شه‌وانه‌ت نه‌دیتوه‌وه که‌ به‌شیکی گه‌وره‌یان له‌کتیپی ته‌ورات و ئینجیل پی‌درا‌بوو ﴿يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ﴾ که‌هه‌ریانگ شه‌کران بۆ لای کتیب و نامه‌که‌ی خوا، واته: (ته‌ورات) و، (ئینجیل) هه‌تا شه‌و کتیبه‌ پرپاری راسته‌قیینه‌ بدا له‌ننویانیانداو داوه‌رییان بکا ﴿ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مَعْرُضُونَ﴾ که‌چی ده‌سته‌یه‌کیان روو وه‌رده‌گێرن و پی‌ی رازی نابن و هه‌ر سه‌ریچیی ده‌که‌ن "ده‌بی خوینده‌وار په‌یره‌وی هه‌ر له‌ راستی بکات، شه‌گه‌ر چی‌زیانی خو‌شی تیا‌بیئت" ﴿۲۴﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَيْمَانًا مَّعْدُودَاتٍ﴾ شه‌و که‌تمانی هه‌قه‌یش له‌بهر شه‌و‌بوو

پېچه وانسه" ﴿وتخرج الحى من الميت وتخرج الميت من الحى﴾ زیندوو له مردوو دهر دینئو، مردویش له زیندوو دهرده خه ی گيا ئهروپنی له دانه، دانهش ئهروپنی له گيا، وه ههروه ها ﴿وترزق من تشاء بغير حساب﴾ ههركه سیش خوت بتهوى بئ ژماره رزق و رۆزى ئهدهیتى.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ فِرَقًا مِّنْهُمْ وَمُعْضُوهٌ ۚ
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِن تَمَسُّنَا النَّارُ إِلَّا يَأْتِيَا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَمُوا
فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾ فَكَيْفَ إِذَا جُمِعْتُمْ فِي
يَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ
مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ
مَنْ تَشَاءُ يَبْدَأُ إِلَهُكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٧﴾ تُولِجُ اللَّيْلَ
فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ
وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٨﴾
لَا يَتَخَذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ
يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ يَتَّقُوا مِنْهُمْ
نَفْسًا وَيَحْذَرُوا اللَّهَ نَفْسَهُ. وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٩﴾ قُلِ
إِنْ تَحْفَظُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ بُنُّوْهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمَ مَا فِي
السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٠﴾

موشریک و خوانه ناس مهكه نه دؤس:

(عوبادهی کورى سامت) يه کيک بوو له موجهيده کانی بهدرو پياویکی زور سالحیش بوو کاتی په یامبهه بۆ جهنگی خه ندهق خوی رېک خست پئی وت: ئه ی په یامبهه ری خوا! پېنج سه د کهس جووله که ی هاوپه یمان و برادره م هه یه، مؤلته بده با له گه ل خوم بیانهینم بۆ ئه م جهنگه، وهاوکاریمان بکه، ئه وساخوا فره مووی: ﴿٢٨﴾ لا يتخذ المؤمنون الكافرين أولياء من دون المؤمنين ﴿٢٩﴾ نابی پرواداران جگه له پرواداران کهس بگرن به دؤست و به یارمه تی دهروو پشت و په نای خویان ﴿٣٠﴾ ومن يفعل ذلك فليس من الله في شيء ﴿٣١﴾ ههركه سیك له فهرمانی خوا ده رچی و کافران بکاته دؤستی خوی، ئه وه هچ به شیکی په یوه ندیسی ئیمانیه به خواوه نییه. به لی.. په یوه ندیسی و دؤستایه تی کردن له گه ل کافراندا رهوا نییه، به لام په یمانه ستن کاتی به رژه وه ندی ئیسلامی تیا ره چاو بکریت رهوا به

که ده یانگوت: ئه گهر بشمانخه نه ناو دۆزه خه وه چه ن رۆزى نه بئ پیمان ناچئ "مه به سستیان له وه ئه ر (٤٠) رۆزه بوو که گویره که یان تیا به رست ﴿٣٢﴾ و غره م فی دینهم ما کانسوا یفترون ﴿٣٣﴾ به و درۆیه یان بۆ ئایینی خویان هه لیان به ست سه ریان له خویان شیواند و فربویان خوارد" ئه وه بوو وتیان: ئیئمه کورو خۆشه ویستی خواین و، باوو باپیرانی شمان په یامبهه ر بوونه، تکامان بۆ ئه که ن" ﴿٣٥﴾: فکيف إذا جمعناهم لיום لا ريب فيه ﴿٣٦﴾ ئینجا ئه بئ ئه و رۆزه حالیان چلۆن بیت، که بئ گومان هه رپیش دیت وهه موویان کۆ ده که ینه وه بۆ لیکۆلینه وه و لپرسینه وه ﴿٣٧﴾ ووفیت کل نفس ما کسبت ﴿٣٨﴾ و هه موو که سیش به سزاو تۆله ی کاروکرده و ی خوی ئه گا ﴿٣٩﴾ وه م لا یظلمون ﴿٤٠﴾ وه یچ سته میکی شیان لی ناکری، له ته ورات و ئینجیل دا باسکرابوو که هه رکات موحه ممه د ﴿٤١﴾ هات، ده بئ خاوه ن نامه کان په یه ره و لی بکه ن، که نکوولی ئه و راستیه یان ده کردو ده یانگوت: شتی وانیه له ته ورات و ئینجیل دا، پیمان ده گوترا: باشه! ئه و کتیبانه پینن باپیکه وه سه یریان بکه ین، بزانیان وانیه! هه لده هاتن وده رۆیشتن وگویشیان له سزانه بوو، چونکه ده یانگوت: ئه گهر وایشبیت، هه رچه ند رۆزیکه!

چون شوکرانه بئیر بین؟

ئینجا کاتی په یامبهه ر ﴿٤٢﴾ فه تحی مه ککه ی کرد، به لینی به ده س گرتن و فه تحی ناوچه کانی (فارس) و (پۆم) یشیدا، ئه و جا دوو روو جووله که کان کردیانه هه راو گوتیان: های های! موحه ممه د! تۆ له کوئی و، راستی ئه م قسه یه ت له کوئی!! شتی وا چون ئه بئ؟! مه گهر تۆ خاوه نی هه موو شتیکی و، ده سه لات و مولکی دونیاش هی تۆیه دیاره به مه ککه ییش تیر نه بوویت، ئه وسه خوا فره مووی: ﴿٢٦﴾ قل اللهم مالک الملك ﴿٢٧﴾ بلئ: خوايه! ئه ی خاوه ن هیزو ده سه لات! ﴿٢٨﴾ تؤتی الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء ﴿٢٩﴾ ههركه سیك خوت بتهوى ده سه لات و مولکی پی ئه ده ی، ههركه سیش خوت بتهوى ده سه لات و حکوومه تی لی ده سستیئى "ده سه لاتداری بئ سنوورو بئ مه ودا هه ر ئه توی" ﴿٣٠﴾ وتعز من تشاء وتذل من تشاء ﴿٣١﴾ ههركه سیش خوت بتهوى بالاده ست و ریزداری ئه که ی و، هه ر که سیش خوت بتهوى زه لیل و سووکی ئه که ی ﴿٣٢﴾ بیدک الخیر ﴿٣٣﴾ گشت خیر و چایه ک هه ر به ده سته خوته ﴿٣٤﴾ انک علی کل شئ قدير ﴿٣٥﴾ به راستی تۆ به سه ر هه موو شتیکیدا به تواناو ده سه لات داری ﴿٣٦﴾ تولج اللیل فی النهار وتولج النهار فی اللیل ﴿٣٧﴾ شه و ئه به یته ناو رۆز، رۆزیش ئه به یته ناو شه و" له م زیاد ئه که یست و، له ویش که م ئه که یست، یا به

هیچ کەس ناتوانی لە سزای ئەو بێباوەڕی "﴿ ۲۹: قُلْ إِنْ تَخْشَوْنَ مَافِي صُورٍ كَمَا أَوْتَدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ ﴾" بێ ئەو پێغه مەبەر ئەوێ لە سنگ و دلتانایە ئەگەر بېشارنەو، یاخود ئاشکرای بکەن و دەریخەن، لای خوا چوونییە، چونکە ئەو بەهەمووی ئەزانێ، "واتە: بە هەر شیوێکە دۆستایەتی و هاریکاری بێ باوەران بکەن " بەنا شکراو بەنهیتی" لای خوا یە کسانەو ئاشکرایه ﴿ و يعلم ما فی السموات وما فی الأرض ﴾ و هەرچیشت لە ئاسمانەکان و لە زەویدایە، ئەو چاک پێی ئەزانێ و پێی ئاگاداره ﴿ والله علی کل شیء قدير ﴾ ئەو خواوەش بە سەر هەموو شتیکدا بە تواناو دەسەلاتداره.

گەش کەسێ کردەوێ "خاس و خراپ" خۆی دەبینی:

﴿ ۳۰: یوم تجد کل نفس ما عملت من خیر محضاً ﴾ بترسن لەو رۆژێ کە هەموو کەسێک هەر چاکەیکە کردبێت! دۆسیە و پەرەندە بۆ کراوە دەبینی و "پێی دلخۆش ئەبێت" ﴿ وما عملت من سوء تود لو أن بیننا و بینہ أمدا بعيداً ﴾ هەرکاریکی خراپیشی کردبێت "دیسان دەبینی و ئاوات خوازە کە لەنیوان خۆی و کارەخراپەکانیدا مەوداو ماوەیکە زۆر دوور ببوایەو هەرچاوی پێ نەکەوتبا ﴿ و يحذرکم الله نفسه ﴾ هەر لە سزای زاتی خۆی گەر دەبێت خۆتان بپاریزنو، ئاگادار بن بەریکو پێکی گۆڕایەلی بکەن ﴿ والله رؤوف بالعباد ﴾ و خوا هەمیشە بەرامبەر بە بەندەکانی خۆی میهرەبان و دلۆقانه.

ئەر خواتان خۆش دەوێ، شوینی پێغه مەبەر کەون:

نوێنەری گاوەرەکانی (نەجران) هاتنەلای پەيامبەر ﷺ سەبارەت بە (عیسا) مەلانییەکی زۆریان لەگەڵ کرد: جاری ئەیانوت خوایه! جاریکی دی ئەیانوت کۆری خوایه! دیسانەو دەیانگوت سیفەتێکی خوایه! بۆیە خوا فرموی: ﴿ ۳۱: قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ ﴾ پێیان بێ ئەو پێغه مەبەر ئەگەر ئێوە خواتان خۆش ئەوێ و " ئەتانەوێ لێ نزیك ببینەو" دەبێ پەیرەوی لە شەریعت و بەرنامەکی من بکەن، ئەوسا خواش ئێوەی خۆش دەوێ ﴿ و يغفر لکم ذنوبکم ﴾ و لە هەلەو گوناھەکانیشتان خۆش ئەبێت ﴿ والله غفور رحیم ﴾ چونکە ئەو خوایه زۆر چاوپۆشیکارو، زۆریش دلۆقان و میهرەبانە ﴿ ۳۲: قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ ﴾ بێ: دەبێ گۆڕایەلی خواو پەيامبەرین ﴿ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴾ خۆ ئەگەر روویان وەرگێژاو گۆڕایەل نەبوون چاک بزائن کە کافر بوون و، خواش بێ باوەرانی

و هە پەيامبەر لەگەڵ (خوزاعە) دا پەیمانی بەست و هاوبەشدانەرو موشریک بوون ﴿ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً ﴾ مەگەر لێیان بترسنو، بێتانهوێ لە شەریان خۆ قوتار بکەن و خۆ بپاریزن، ئەو لەوکاتەدا چاک وایە بە روالەت دۆزمنایەتی و دژایەتی نەکرین، بۆ پشتگیری ئەمە ئیمامی (بوخاری) ئەم (ئەسەر) لە ئەبوو دەرداو دەینی: ﴿إِنَّا لَنَكْشُرُ فِی وَجْهِ أَقْوَامٍ وَ إِنْ قُلُوبُنَا لَتَلْعَنَهُمْ﴾ (فتح الباری: کتاب الأدب / باب ۸۲/ ص ۶۱۳۱). واتە: بێ گومان "و هەکو موسلمانان" لەرووی خەڵکانی خراپدا، لێو بەزەردەخەنەین، بەلام دڵمان نەعلەتیان لێ دەکاو، رقی لێیانە. (ئێبێن بەتتال) دەلی: پێکەوێ ژبان و (مودارات) بە شیکە لەرەوشتی موسلمانان. هەندێ کەس (مودارات) و (موداهەنە) تیکەل دەکاو وادەزانێ هەردوو یەک شتە! بەلام راستیەیکە ئەمە یە کە مودارات: رووخۆشی و قسە ی نەرم و نیانە لەرووی نەیاراندا، لەبەر دروستبوونی ئولفەت و هۆگری لەنیوان هەردوولا! بەلام (موداهەنە): و هەکو زاناکان دەلێن: زیندەگییە لەگەڵ (فاسیق) و پیاو خراپانداو، لەگەڵ رەزا بوون بەو کارە دەیکات دیارە ئەم (موداهەنە) یە حەرەمەو، (مودارات) رێی پێ دراو. (فتح الباری). ئێبێن عەبباس ئەلی: (لیس التقية بالعمل، إنما التقية باللسان)، واتە: خۆ قوتار کردن لێیان تەنها هەر بەقسە و گووتارە، نە بەدڵ و کارو کردووە هاوکاری بکری، دیارە ئەمەش تەنیا بۆ موسلمانانی بێ دەسەلات و ناتەواو رێی پێ دراو، بۆیە لەم سۆنگەیکەو دەوڵەتی ئیسلامیی دەتوانی لەگەڵ دەوڵەتی ئایسلامییدا بەرژووەندییەکانی خۆی گرتی پدا بەمەرجی عەقیدەو ئایدۆلۆژی رۆڵەکانی و لاتەکی پاریزراو بێت، نەکەوێ ژێر گوشاری سیاسی و ئابورییەو، و دەورە نەدزێن. ﴿ و يحذرکم الله نفسه ﴾ خۆی گەرە دەیهوێ ئێوە هەر لە زاتی خۆی بترسنو و شیارین. بەلی.. گەلی جار لەقورئان و فرمودەدا بێژی (نەفس) بۆ خوا بەکارهاتوو، بۆنموونە لە سوورە (۲۸/۳، ۲۰/۶، ۵۴/۴۱)، لە فرمودەیشدا و هە: (ولذلك مدح نفسه.. (بوخاری)، و هە (کتب فی کتابة یکتبه علی نفسه.. (مسلم)، ئیمامی (بەیهەقی) ییش ئەلئیت: (قال الشیخ: ومعنی قول الله سبحانه وتعالى إنه نفس، أی إنه موجود ثابت غیر متف ولا معدوم) و هە ئەلئیت: (نەفس) بە چەند مانایە هاتوو، بەلام هەر ئەمەیان بۆ خوا دەگونجێت کە بێین: (إثبات الذات لله تعالی)، جا بۆیە ئیمەیش لەم تەفسیرە کورتەدا وشە (نەفس) مان بە (زات) مانا دایەو. سەیریکی (الأسماء والصفات) ی ئیمامی بەیهەقی- بەرگی/ بکە.

﴿ وإلى الله المصير ﴾ و چاکیش بزائن کە چارەنووس و گەرانهوێ هەمووشتان لە قیامەتدا تەنها بۆ لای خوایه "دیارە ئێتر ئەو حەلە

خوشنای ﴿۳۳﴾: إن الله اصطفى آدم ونوحا وآل إبراهيم وآل عمران على العالمين ﴿بني گومان خوا ئادم و نوح و ئبراهیم و خانوادهی ئبراهیم و، ئالی عیمران﴾ (باوکی مەریەم)ی هەڵبژاردوو ڕیزی دان بەسەر هاوچەرخانی خۆیاندا و کردنییە پیغمبەر، پەيامبەراییەتیش گەورەترین بەخشین و، بەڕیزترین شەرف و پایەپەلەیه ﴿۳۴﴾: ذرية بعضها من بعض ﴿هەموو زارۆ و نەوێ یەکن و لەیەکتری داکەوتون و گشت یەك خێزانن﴾ (والله سمیع علیم) و خوا خۆی ژنەواو زانایە، ئەوان هەرچی بلێن خوا ئەیبیسێو، هەرشتیکیش لەدیاندا بێت، هەر پێی دەزانێ.

لەدايکبوونی خاتوونە مەریەم:

﴿۳۵﴾: إذ قالت امرأة عمران ﴿ثەوسات وکاتە گرنگە وەبیربێتە کە ژنەکی عیمران وتی: ﴿رب إني نذرت لك ما في بطني محررا﴾ ئەو پەرەردگارم! تۆ خۆت دەزانێ کە بەراستی من بپارمدا کە ئەو منالە کەوتۆتە منداڵانمەو نەزری تۆی کەم بۆخزمەتکردنی (بیت المقدس)، لەهەموو ئیشی ئازادو سەریەستی کەم، بەئێ دایکی خاتوو مەریەم پاش ئەو کە منداڵێ نەدەبوو، ئەوسا بەفەرمانی خوا دووگیان بوو، بپاریدا کە هەركات لەدایکبوو پیگەیشیت بیکاتە مەجیوری (بیت المقدس)، چونکە بەتەمابوو خۆی گەورە کۆری بدات، تاخزمەتی (بیت المقدس)ی پێ بکات ﴿فتقبل مني إنك أنت السميع العليم﴾ جا تۆیش ئەم نەزەم ئێوەرگەر، بەراستی تەنھا ئەتۆی خۆی ژنەواو بیسەر زانا ﴿۳۶﴾: فلما وضعها قالت ربي إني وضعتها أنثى ﴿ئەوسا کە

منداڵەکی داناو، دیتی کچە "دیارە ئەویش بە تەمای کۆر بوو" وتی: ئەو پەرەردگارم! داوای لیبووردنت ئێدەکم، ئەوا من کچم بوو! بە کەلکی مەجیوری نایەت ﴿والله أعلم بما وضعت﴾ خۆ خواش خۆی چاکتر خەبەردارە لەوێ دیویە، دەزانێ پەلێ ئەو کچە ئەو دیویە "لە زۆر کۆران باشتر و چاکترە" ﴿وليس الذكر كالأنثى﴾ دیارە ئەو کۆرە ئەو داوای دەکرد وەک ئەم کچە نییە دیویەتی، چونکە لەم کچەدا گەورەترین مۆعجیزە ئەبێت ﴿وإني سميتها مريم﴾ حەننە دایکی مەریەم وتی: بەراستی من ناوم ناوێ مەریەم لێ زامانی ئەواندا بەواتای: خواپەرستیار ﴿وإني أعizzها بك وذريتها من الشيطان الرجيم﴾ وە من خۆیشی و زارۆکەیشم بەتۆ سپارد؛ تالە شەری شەیتانی نفرین لێکراو پارێزراو دووربن، واتە: هەرچەند بۆ مەجیوری ناشییت، بەلام با هەر خەریکی خواپەرستی بێت، خواش بپارێزێ ﴿۳۷﴾: فتقبلها ربها بقبول حسن ﴿ئینجا پەرەردگاری ئەو بەشیوێهەکی زۆر

جوان و پەسەند ئەو مەریەمە ی ئێوەرگرت هەرچەندە منالیش بوو ﴿وأنتها نباتا حسنا﴾ بە پەرەردەیهکی چاک و جوان پێی گەیاندا چ پۆخی و دەروونی، چ جەستەیی و لا شەیی ﴿وكلها زكيا﴾ زەکەریایشی کردە مامۆستاو سەریەرسەت و چاودێریکاری ئەو، واتە: چووێ ژێرچاودێری زەکەریاو، چونکە پیاویکی زۆر سەلح

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَأُوحِدَرُكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿۳۸﴾ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۳۹﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿۴۰﴾ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿۴۱﴾ ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۴۲﴾ إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۴۳﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِزُّهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿۴۴﴾ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْتَبَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَ هَارِزًا قَالَتْ يَمْ يَمْ أَنَّىٰ لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۴۵﴾

وچاک وپاک بوو، مێردی پوری دایکیشی بوو لەتێرو پشکدا ناوی ئەم دەرچوو بۆ چاودێریکردنی خاتوو مەریەم ﴿كلما دخل عليها زكريا المحراب وجد عندها رزقا﴾ پاشان کە مەریەم گەورە بوو هەر جاریکی زەکەریا لە حوجرەکیدە سەری لێدەدا دەیدی جۆرە میوەو خۆراکیکی لایە لەو کات و جیگایدا نەبوو، بۆیە بە سەرسۆرمانیکەو ﴿قال يا مريم اني لك هذا﴾ زەکەریا دەپرسێ: ئەوێ مەریەم! تۆ ئەم میوەو رزق و رۆزییەت لەکۆی بوو؟ ﴿قالت هو من عند الله﴾ ئەویش گوتی: لەلایەن خواوە بۆم هاتوو ﴿إن الله يرزق من يشاء بغير حساب﴾ بەراستی خوا بە هەرکەسێک بپەڕێت رۆزی بدات، بێ ژمارەو بێ ماندوووبوون و عەزەتکێشان دەیدات. ئە (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتوو: ((كل بنی آدم یمسە الشیطان یوم ولدته أمه إلا مريم وابنها)) واتە: هەر منداڵێ کە لە دایک ئەبێت شەیتان تێی ئەکوێت و ئەزەتی ئەکا خاتوو مەریەم و کۆرەکی ئەبێت، چونکە دایکی مەریەم دوعای بۆکردن و گوتی:

(إِنِّي أَعِيزُهَا بِكَ وَذَرِيتُهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).

زهكهریا چهزی له مندالێكی چاك و پاكه:

﴿ ۳۸ ﴾: هنالک دعا زکریا ربه ﴿ جا هه ره لهوێ زهکهریا - که نهو هه موو لێوه شارهیهی مه ریه می دیت - چهزی له مندال کردوبانگی

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ. قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً. إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿ ۳۸ ﴾ فَنَادَاهُ الْمَلَكُ: «وَهُوَ قَائِمٌ يَصَلِّي فِي الْحَرَابِ» أَنْ اللَّهُ يُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ مُصَدِّقًا لِكَلِمَةٍ مِنْ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿ ۳۹ ﴾ قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ: كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿ ۴۰ ﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ: «إِنَّكَ أَتَىكَ الْكَلِمَةُ الْثَلَاثُ» ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَادَّكُرَ رَبُّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعِشِيِّ وَالْإِبْكَرِ ﴿ ۴۱ ﴾ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ: «يَمْرُؤُا إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءٍ» الْمَلَائِكَةُ ﴿ ۴۲ ﴾ يَمْرُؤُا اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَأَسْمُدِي وَأَرْكَبِي مَعَ الرَّاكِبِينَ ﴿ ۴۳ ﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُ أَفْلَهُمْ أَنْهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿ ۴۴ ﴾ إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ: «يَمْرُؤُا إِنَّ اللَّهَ بَشَّرَكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ» ﴿ ۴۵ ﴾

له پهروهردگاری خوی کردو ﴿ قال رب هب لي من لدنك ذرية طيبة ﴾ وتی: نهی پهروهردگارم! له لایه نه خۆته وه زارو لێکی چاك و پاکم پێ بیه خشه، "نهو ده مه زهکهریا خۆی به تهواوی چوو بوو به سالآ و، ژنه که بیهی پیرو نه زۆک بوو" ﴿ إنک سمیع الدعاء ﴾ چونکه به راستی تو خواجه کی ژنه وای، پارانه و هیت ﴿ ۳۹ ﴾: فنادته الملائكة ﴿ ئینجا فریشته کهی ئیمه (جوبره ئیل) بانگی لی کرد ﴿ وهو قائم يصلي في الحراب ﴾ که نه وکات له میحرابه کهیدا وه ستابوو و نوێزی نه کردوو "خهریکی پارانه وهو لاله بوو" له خوا ﴿ أن الله يبشرك بيحيى ﴾ بانگی لی کرد که به راستی خوای گه وه موژدهت پیده دا، به یه حیا ﴿ مصدقا بكلمة من الله ﴾ که ددان به گشت بیژه وشه یه کی خوادا ده نی، واته: باوه ری به عیسا یه هیه که به وجۆره "بئی باب" له دایکبووه، ﴿ وسيدا وحسورا ونبا من الصالحين ﴾ مرو فیککی مه زن و گه وه ره ریزداره له ناو گه له کهیدا، زوریش خوراکرو دووره په ریزه له ئاره زووی

نه فسی وکاری نابه جیدا له گهل تواناو قابلیه تی به ده نیشدا وه له ئاینده دا ده بیته په یامه ره له ریزی چاکاندا یه. بیژه ی (سه یید) به لای شه رزانه کانه وه به که سی ئه لێن: هه لسی به چاکسازی حالێ خه لک له کارو باری دونیاو ئاخیره تیاندا، پیغه مبه ر ﴿ فره مووی: ((أنا سيد ولد آدم ولا فخر))، وه یان سه باره ت به (حه سه ن) ی که هزای فره مووی: ((إن ابني هذا سيد، ولعل الله يصلح به بين فتيين عظيمين من المسلمين)) (بوخاری ۷۱۰۹ / باب-۲۰). واته: نه م کورم-حه سه نی که هزام-پیوا یکی ماقوول وخاوه ن ریزه، ئومیده بیته مایه ی ناشتی نیوان دوو ده سه تی گه وه ره له موسلمانان. به لی هه روا یه شو، چونکه هه رکه (عه لی) بابی کورزا، پتر له (۴۰) هه زار که س هاتن په یمانیان دایه، بگره زوریکیش له وانه ی په یمانیان به بابی نه دا بوو په یمانیان به مدا، نه وسا نزیکه ی (۷) مانگی له عیراق و خوراسان مایه وه، به لام کاتی له گهل ده سه ته وه سه ته ی (موعاویه) دا خه ریکبوو تی کچن له (نه نبان) ی عیراقدا، ئیمامی حه سه ن -خوا لێی رازی بیته- نهو شه رو شوهری زور پێ ناخۆشبوو، وه زور ده ترسا له رشتنی خوینی موسلمانان له هه ردوولا، بۆیه له گهل موعاویه دا -له سه ر چه ند مه رچیک- پێک هاتن وفتیله ی جه نکه که ی کورزانه وهو، بووبه هو ی ناشتی نیوان هه ردوولا، که وابه ره راسته (سه یید) بوو، دیندوست بوو خو نه ویست و دونیا نه ویست بوو ﴿ قال رب انی یكون لی غلام ﴾ زهکهریا به سه ر سورمانیکه وه وتی: نهی پهروهردگارم! جا چۆن من کورم ده بیته ﴿ وقد بلغنی الکبر وامراتی عاقر ﴾ من وا پیر بووم و ژنه که بیه م نه زۆکه؟! سه رسورمانه که ی زهکهریا له وه بوو که منال بوون له ته مه نیکی ئاوادا له یاسای باوو نه ریته وه دووره ﴿ قال کذلک الله یفعل ما یشاء ﴾ گو تی: خوا هه رچی ئاره زوو بکات واده کا، نه م کاره ی تویش پراوته وهو هه رده بی ﴿ ۴۱ ﴾: قال رب اجعل لی آية ﴿ نه و جا زهکهریا "بو شه و ی پتر دلنیاو دلخۆش بیته" وتی: نهی پهروهردگارم! خۆت نیشانه یه کم بۆ دیاریکه، به لگه بیته له سه ر بوونی منداله که ﴿ قال آیتک إلا تکلم الناس ثلاثة أيام إلا رمزا ﴾ خوا یه فره مووی: نیشانه که ت شه و به بی که تا سی رۆژو سی شه و، تو ناتوانیت له گهل مه رمددا قسه یه بکه یست، مه گه ر به هیما و ئاماژه "به سه ر، یان به ده ست، که له گهل شه و هه دا نه خۆش نیت "هتا بگو تری: نه خۆشی رپی پێ نادا ت قسه بکات ﴿ واذکر ربک کثیرا ﴾ له و ماوه یه شه دا یادی پهروهردگارت زور بکه ﴿ وسبح بالعشی والإبکار ﴾ له ده مه ده مه ی ئیواران و به یانیاندا پهروهردگاری خۆت پاک و بیخه وش راگره "ناوی

زوبانی ئەواندا نازناویکی پیرۆزه، وهك له زمانى عه رهیدا دهلییت: سدیق، فارووق.. ﴿وجیها فی الدنیا والآخرة﴾ له دونیایو قیامه تدا پیاوماقوول و به پیره ﴿ومن المقربین﴾ یه کیکیشه له نزیکه کانی خوا ﴿٤٦﴾: ویکلم الناس فی المهد و کھلا ﴿له بئشکه دا و به گه وره بئش له گهل خه لکدا قسه ی سه یرو سه مه ره دهکا. ﴿ومن

زور بینه و، له ته سبیحاتیشی کلامه به، "بۆ زیاتر ئاشنا بوون بهم داستانیه (زه کهریا) یه -سلاوی له سه ری- بچۆ بۆ سه ره تای سوورته ی (مه ریهم).

مه ریهم خاتوون له ژنانی دنیا له بان تهر:

﴿٤٢﴾: واذ قالت الملائكة يا مريم ان الله اصطفاك ﴿ثو کاتهش وه بیر بینه که فریشته کان- جویره ئیل- به فره مانى خوا- به مه ریهمى گوت! به راستى خۆ تاوى ده ستنیشان کرد بۆ کارىکی زۆر گرنگ، واته: هه ندئى خه سلته ی پى داوى که به ئافره تانى دونه ی نه داوه﴾ و طهرک واصطفاک على نساء العالمين ﴿پاک و خاوینى راگرترى "له هه موو کارىکی ناپه سه نه ده وه دووریت، هه لیبژاردیت و به رزى کردیت وه به سه ره هه موو ژنانى جیهاندا" ﴿٤٣﴾: يا مريم ائنتی لربک ﴿ده سا مه ریهم! تۆیش- له به رامبه ره ئه وه وه- یه کلا به بۆ په ره ره دگارت و، ملکه چ و خۆ به که مزان به. ﴿واسجدى وارکعی مع الرکعین﴾ سو جده و کر نووش له گهل رکوع به راندا ببه، واته: له گهل نوێژکاراندا نوێژ بکه و له گهل یان به ﴿٤٤﴾: ذلک من انباء الغیب نوحیه الیک ﴿ثو باسه ی "مه ریهم و زه کهریا به" له وه وهاله شاراو وه نادیار به که تۆ ئاگات لى نه بوو ئیبه به وه حى پیت رانه گه یه نین "نه گینا هه رگیز تۆ نه ته زانى" ﴿وما کنت لدهم اذ یلقون اقلامهم ایه م یکفل مريم ﴿ثو کاته یش ئەوان قه له مه کان یان ده هاو یشته "ناو ده ریای ئوردونه وه" هه تا بزائن کامیان سه ره په رست و چاودیرى مه ریهمى بۆ ده بپیت، تۆ له لایاندا نه بوویت "دیاره له ناو خۆ یاندا له سه ره چاودیری کردنى مه ریهم، هه ره که سه بۆ خۆ ی ده یو یست شه ره فی به خۆ ی کردنى مه ریهمى پى بپری! سه ره نه نجام ده ستووریکی خۆ یانیان به کاره ینا- وهك تیر ویشک هاو یشتن" ده ره نجام بۆ زه کهریا ده رچوو و (خاتوونه مه ریهم) درایه ده ستى ئه و ﴿وما کنت لدهم اذ یختصمون﴾ وه ئه و کاتهش که ده مه قالى و هه رایشیان بوو له لایان نه بوویت، که واته: هه موو ئه مانه خۆ ی بالاده ست پى گوتویت و، مانای وایه تۆ پیغه مبه ریت.

مه ریهم خاتوون به عیسا مرگینى ده دریتى:

﴿٤٥﴾: اذ قالت الملائكة يا مريم ان الله یبشرک بکلمه منه ﴿له وى نه بوویت که مه لانیکه (جویره ئیل) به مه ریهم یان گوت: به راستى خوا موژده ی کارىکی سه مه ره ت پى ده دات، کورپکت ئه داتى بى باوک، وه و ئه سه بابى مندالبوون، به لکو ته نها به فره مانى ببه، ئه ویش ده بپیت: (کن فیکون) ﴿اسمه المسيح عيسى ابن مريم﴾ ناوی عیسا ی کورى مه ریهم وه، نازناوی مه سیحه. (مه سیح) له

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾
قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرًا قَالَ كَذَلِكَ
اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾
وَعَلَّمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٤٨﴾
وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ
أَنِّي أَخْلَقُ لَكُم مِّنَ الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ
فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ
وَأُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُم بِمَا تَكُونُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ
فِي بُيُوتِكُمْ إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَّكُم إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾
وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيَّنَّ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأُحِلَّ لَكُم
بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّ اللَّهَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا أَحْسَسَ عِيسَىٰ مِنْهُمُ
الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ
أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾

الصالحين ﴿یه کیکیشه له پیاوچاکان ﴿٤٧﴾: قالت رب أنى يكون لى ولد ولم يمسنى بشر﴾ ئه وسا خاتوون مه ریهم وتى: ئه ی په ره ره دگارم! جا من چۆن کورم ده بى، خۆتا ئیستا هه یج مرویهك توخم نه که وتووه! ﴿قال كذلك﴾ جویره ئیل وتى: فره مانى خوا به و، هه روا ده بى ﴿الله یخلق ما یشاء﴾ خوا چه زى له هه رشتیک بى دروستى ئه کات، بۆ یه یه بى باوک، مندال بخاته مندالده وه، ده ستوانى بى باوک ودا یك مروف به دى بینیت وه کو ئاده م ﴿إذا قضى أمرا فإنما یقول له کن فیکون﴾ چونکه هه ره که و یستى بریارى شتیک بدا، ته نها هه ره ئه وه نه ده پى ده فره مو ی: ببه! ئه ویش ده ستبه جى: ده بى.

قه درو پله ی عیساو په سه نه کانی:

﴿٤٨﴾: ويعلمه الكتاب والحكمة والتوراة والإنجيل ﴿هه ره بۆ خۆش ی ئه و کورده ی تۆ- شه ره زای نووسین و خۆش نووسى و حیکمه ت و

كارجوانىي و كاردروستىي و تەورات و ئىنجىل ئەكات ﴿ ۴۹ : و رسولاً إلى بنى إسرائيل ﴾ دەشېكا بەپېغەمبەرىك بۇلاي نەوھەكانى يەعقوب، پېيان دەل: من پېغەمبەرىكم بۇلاي ئىوھ رەوانە كراوم ﴿ أنى قد جئتكم بأية من ربكم ﴾ لە لايەن پەرورەدگار تانەوھ بە نېشانەو بەلگە يەكەوھ ھاتووم بۇلاتان ﴿ أنى أخلق لكم من الطين كهيئة الطير ﴾ ھەر لە قور شكلې پەلەوھ ساز ئەكەم ﴿ فأنفخ فيه فيكون طيراً بإذن الله ﴾ فووى پيا ئەكەم و، بەئىزنى خوا خېرا ئەبېتە پەلەوھەرىكى زىندوو تابېتە ھۆى پروا ھېنانتان ﴿ و أبرئ الأكمه والأبرص ﴾ جگە لەوھ كوېرى زگماك و پېست بەلەكاوى چار ئەكەم ﴿ وأحى الموتى بإذن الله ﴾ وھ مردووان زىندوو ئەكەمەوھ بە ئىزنى خوا (ئېبنى كەسىر) ئەل: شكلى پەلەوھەرى ساز كردو كەوتە گەردش و جموجول (قورتوبى) یش ئەل: چوار كەسىشى زىندوو كەردەوھ ﴿ وأنبئكم بما تآكلون وما تدخرون في بيوتكم ﴾ ھەرچېش لەمالەوھەتان دەخۇن و ھەرچېش تېیدا دەھېلنەوھ پېتان دەلېم و لېتانی ئاگادار ئەكەم ﴿ إن فى ذلك لآية لكم إن كنتم مؤمنين ﴾ بەراستى ئەوھ بەلگە و مۇعجىزەن بۇتان ئەگەر راست بکەن ئەلېن: پروامان بە نېشانەكانى خوا ھەيە، ﴿ ۵۰ : ومصدقا لما بين يدي من التوراة ﴾ بەو تەوراتەى بەرلە خۇم بووھ بەباوھرم دەيسەلېنم ﴿ ولأحل لكم بعض الذى حرم عليكم ﴾ بەئەركى خۇمى دەزانم ھەندى شت كە لەسەرتان ياساغ بووھ لە تەوراتدا "ئېستا من -بەفەرمانى خوا بۇتان ھەلال -كەم" ﴿ وجئتكم بأية من ربكم ﴾ بەلگە يەكى ترم بۇ راستى خۇم لەلایەن پەرورەدگار تانەوھ ھېناوھ بۇتان ﴿ فاتقوا الله وأطيعون ﴾ دەسا ئىوھش ھەر لە خوا بترسن و پروا بەو بەلگانە بېنن و، فەرمانم بە جى بېنن "كاتى بانگتان ئەكەم بۇ خواپەرستى"

﴿ ۵۱ : إن الله ربى وربكم فاعبدوه ﴾ بىگومانېن پەرورەدگارى من و پەرورەدگارى ئىوھ ھەر ئەوخوايە مەنى بەو شىوھ دروستكرد، كەوابوو ھەرئەو بېرستى ﴿ هذا صراط مستقيم ﴾ ئەمە رېگەى راست و دروستە من بۇ ئىوھم باس كرد، دەئىوھىش دەستى لى بەرمەدەن.

ھەوارىيەكانى عيسا ﷺ:

﴿ ۵۲ : فلما أحس عيسى منهم الكفر ﴾ ئىنجا ھەركە عيسا ھەستى كرد ئەوانە باوھرى پى ناكەن "پاش ئەو ھەموو مۇعجىزانە ﴿ قال من أنصارى إلى الله ﴾ وتى: كى بى لەبەر خوا يارو ياوھرم بى وپېكەوھ بەرھوانى لە دېنەكەى بکەين؟ ﴿ قال الحواريون نحن أنصار الله ﴾ شاگردە دلسۆز وپالاوتەكانى وتیان: ھەر خۇمانېن

لەبەر ئايىنى خوا يارىدەدەرىين؛ بە تەنبا ئامادەين خۇبەخت كەين بۇخوا ﴿ آمنا بالله واشهد أنا مسلمون ﴾ باوھرى دامە زراومان بەخوا ھېناوھو، تۆيش شايبەتە عيسا! كە: بەراستى ئېمە موسلمان و ملکہچى فەرمانى خواين ﴿ ۵۳ : ربنا آمنا بما أنزلت ﴾ ئەى پەرورەدگارمان! بەو بەلگەو نېشانانە بۇت ناردين پروامان كرد ﴿ واتبعنا الرسول ﴾ لە پەيامبەرەكەشت (عيسا) پەيرەويمان كرد ﴿ فآتينا مع الشاهدين ﴾ دەسا تۆش لەگەل ئەوانەدا بماننوو سە شايبەتى يەكتايى خواو راستى پەيامبەرەكەتن ﴿ ۵۴ : ومكروا ومكر الله ﴾ لەولايشەوھ دوژمنانى دىنى خوا فېلېان كرد بۇ كوشتنى عيسا! بەلام خوا فروفېلەكەيانى پووچەل كەردەوھو، بەربوونە گيانى ئەو كەسە نارديوويان بۇ كوشتنى عيسا و ئەويان كوشت ﴿ والله خير الماكرين ﴾ بىگومانېن خوا باشتەر چارەكەرە بۆھلەوھەشەوھى فېل و پېلانەكانيان.

خوا عيساى بىردەوھ بۇ خۇى:

﴿ ۵۵ : إذ قال الله يا عيسى إني متوفيك ﴾ ئەوھبوو فەرمووى: ئەى عيسا! بەراستى من دەتەبەوھ بۇلاي خۇم و، ھەتا رۇزى ئەتگەيەنمە كاتى ديارپېكراوى ئاسايى بۇ ژيانت دەمېنى و، ئەوسا ئەتمېنم، واتە: ئېستا بەر لەھاتنى كۇتايى ژيانت ناھېل ئەوانە بتكوژن و بمریت ﴿ ورافعك إلى ﴾ ولەلاي خۇيشم جىي بەرزت دەبىو، سەرت دەخەم بۇ ئاسمان بۇلاي خۇم. زانايان لە شىوھى بەرزكردنەوھى عيسادا دوو قەسيان ھەيە:

(۱) دەلېن: لەم ئايەتەدا پاشو پېش ھەيەو، لە بنەرتەدا بەم جۆرەيە: (إني رافعك إلى ومتوفيك) واتە: لە پېشدا بەرزت ئەكەمەوھ بۇلاي خۇم، ئەوساكە ھاتتە خواروھ ئەتمېنم.

(۲) دەلېن: ئايەتەكە ھېچ ئالوگورېكى تېدا نېيەو، ھەرەك ئېستايەو، ماناشى ئەوھەكە ئەتمېنم، ئەوجا بەرزت ئەكەمەوھ بۇلاي خۇم.

(سەيىد قوتب) ئەل: عيسا چۆن مردوو، چۆن بەرزبوويەوھ؟؟ ئەم جۆرەشتانە لەكارە (غەيبىيات) وناديارەكانن، ھەرچەند (تەبەرى) ئەلېت: مەبەست ئەوھەيە كە خوا عيساى بەزىندوويى بۇلاي خۇى بەرزكردۆتەوھ، چونكە ئەو فەرموودانەيش كە يەكەدەنگن بۆگەرەنەوھ ھاتنەوھى عيسا لە ئاخىزەماندا بۆسەرزەوى، گشت (متواتر)ن؛ جاھەر بۇ پتر زانيارىي لەبارەى (عيسا)وھ دەلېن: عەقىدەى ئەھلى سوننەت وجەماعەت ئەوھەيە كە: (عيسا) ھەر بەزىندوويى "بەفەرمانى خوا" بەرزكراوھتەوھ بۇئاسمان بۇلاي خۇى، جا بۇ دوايى "پېشھاتنى رۇزى قىايەت" دېتە خواری و،

به‌شهریعتی موحه‌ممد ﷺ حوکم و پرپار دداو کارده‌کا، پاشان ده‌جال ده‌کوژی و پرووی سهر زهویی پر ده‌بی له دادو عه‌دالت و فهر و به‌ره‌کته، ئیتر له‌گه‌ل (الطائفة المنصورة) دا که‌له‌پیناوی حه‌قدا ده‌جه‌نگین جیهادی خوی ده‌کا و له‌پشت سهر ئه‌میره‌که‌یانه‌وه نویژ ده‌کا، ئه‌مه‌یه کورته‌ی راو بو چوونمان له‌م مه‌سه‌له‌دا ئیتر خوای گه‌وره‌ش باشت‌ر ده‌زانی ﴿وَمَطْهَرَك مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ وه‌له به‌دکاری ئه‌وانه که‌باوهرپان نه‌هیناوه پاکت ده‌که‌مه‌وه، واته: پرزگارت ده‌بی و ناهیلیم زیانت پی‌بگه‌ینه‌ن ﴿وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ وه ئه‌وانه‌ش وا شوینکه‌وته‌ی تو بوون و خاوه‌نی باوهر بوون، تا رۆژی قیامت ئه‌گه‌ر به‌راستی لئی بنه‌ون زالیان ئه‌که‌م به‌سهر بی‌باوهرپان و دوژمنانیاندا ﴿ثم إلى مرجعکم فأحكم بینکم فیما کنتم فیہ تختلفون﴾ له‌پاشان گشتتان ههر بۆلای خۆم دیینه‌وه، ئینجا منیش به‌راست و دروست گیره‌و کیشه‌ی نیوانتان سه‌باره‌ت به‌کاروباری عیسا به‌دادپه‌روه‌رانه ده‌به‌رمه‌وه ﴿٥٦﴾ فأما الذين کفروا فأعذبهم عذابا شديدا فی الدنيا والآخرة ﴿ثوکه‌سانه‌ش باوهرپان پی نه‌هینای، له ههر دوو جیهاندا به‌توندی سزای قورس و سه‌ختان ئه‌ده‌م ﴿وما لهم من ناصرین﴾ و هیچ یارمه‌تی ده‌ریکیشیان به‌هانا نایه ﴿٥٧﴾ وأما الذين آمنوا و عملوا الصالحات فیوفیهم أجورهم﴾ ئه‌وانه‌ش که باوهرپان هیناوه کاره‌چاکه‌کانیان ئه‌نجام داوه، خوای‌گه‌وره به‌ته‌واوی پاداشتی شیای خویانیان ده‌داته‌وه ﴿والله لا یحب الظالمین﴾ خو به‌راستی خواش سته‌مکارانی خو‌ش ناوی، ئیتر چون سته‌م له‌به‌نده‌کانی خوی ئه‌کات، ئیبن که‌سیر ده‌لئیت: که‌خوا (مه‌سیح) ی‌گه‌یانه‌ده‌لای‌خوی، هاوه‌له‌کانی به‌ش به‌ش به‌وون، هه‌یان بوو باوهری به‌خوا هه‌بوو و ده‌یشی‌گوت: عیسا به‌نده‌ی خاویه‌و، کوری خاتوو مه‌ریه‌مه، هه‌یشیانبوو ده‌یگوت: کوری خاویه! هه‌یشیانبوو ده‌یگوت: خاویه! نزیکه‌ی (٣٠٠) سالی‌ک به‌و عه‌قیده شروهره‌وه‌یانه‌وه مانه‌وه، ئینجا (قوسه‌نتین) ی‌پاشای (یونان) بوویه عیسا‌یی‌و، به‌ئاره‌زووی خوی ده‌سکاری دینه‌که‌ی کرد، گوشتی به‌رازی بو‌ه‌لال کردن و، له‌نویژدا پرووی پی‌کردنه‌ خۆره‌لات.. هتد له‌پۆژوه‌که‌یانه‌دا، ده‌رۆژی بو زیادکردن ﴿٥٨﴾ ذلک تتلوه علیک من الآیات والذکر الحکیم﴾ ئه‌وه‌هه‌والانه‌ی که‌بۆتوی ئه‌خوینینه‌وه له‌ئایه‌ته‌کانی قورئان و رینیشاندهرن و، پرپه‌پر هه‌قیان پیکاهه‌ ده‌رباره‌ی عیسا: (ذلک عیسی ابن مریم قول الحق الذی فیہ یمترون) مه‌ریه‌م / ٣٤.

نه‌قلی (ئاده‌م) و (عیسا) له‌یه‌که‌ ده‌چی:

﴿٥٩﴾ إن مثل عیسی عندالله کمثل آدم ﴿به‌راستی مه‌سه‌ل و نموو نه‌ی دروستبوونی عیسا‌یش "که‌جیگه‌ی سه‌رسوورمانی ئه‌وانه‌یه، بووه‌ته‌ جیگه‌ی مشت و مرپان" هه‌روه‌کوو مه‌سه‌ل و

رَبَّنَا أَمَّا كَيْفَ أَزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتَبْنَا مَعَ الشَّهِيدِ ﴿٥٩﴾ وَمَكْرُوهٌ وَمَكْرَاهٌ وَاللَّهُ خَبِيرٌ الْكَافِرِينَ ﴿٦٠﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَعْيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لَا تَكُنْ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦١﴾ كَفَرُوا بِالَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٢﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذُّهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٦٣﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمُ وَاللَّهُ لَا يُغَيِّبُ الظَّالِمِينَ ﴿٦٤﴾ ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٦٥﴾ إِنَّ مِثْلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمِثْلِ آدَمَ خَلَقْنَاهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٦﴾ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٧﴾ فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْوَحْيِ فَقُلْ مَا أَلْبَسْتُ أَنْفُسًا تَآوَأْنَ بَيْنَهُمْ وَأَنْفُسًا وَأَنْفُسُكُمْ تَنْتَبِهَلْ فَتَجْعَلُ لِنَفْسِكَ عَلَى الْكُذِبِ ﴿٦٨﴾

نموونه‌ی دروستبوونی ئاده‌مه له‌لای خوا ﴿خلقه من تراب﴾ ئه‌وه‌بوو ههر له‌گل قالیی بو‌پرشت و، بیچه‌که‌ی دروست‌کرد ﴿ثم قال له کن فیکون﴾ پاشان پی‌گوت: به‌ه! خیرا ئه‌ویش بوو، که‌وا‌بوو حالی عیسا سه‌رسوور هینتر ترنیه‌ی له‌حالی ئاده‌م، چونکه‌ عیسا ئه‌گه‌رچی دایکی هه‌بوو، به‌لام خو ئاده‌م نه‌باوکی هه‌بوو، نه‌دایک، به‌لکو له‌گل فه‌راهه‌می هینا، ده‌سا ئیتر ئه‌و هه‌موو مشت و مرپه‌تان له‌چییه؟ ﴿٦٠﴾ الحق من ربک ﴿سه‌باره‌ت به‌عیسا قسه‌ی راست هه‌رئه‌مه‌ بوو په‌روه‌ردگارت بۆتی باس‌کرد ﴿فلا تکن من الممتрін﴾ ده‌سا تۆیش له‌گومانداران خو‌ت وه‌ دوورخه‌و، به‌رامبه‌ر به‌ده‌سه‌لاتی من بو‌چوونه‌کانت نه‌گۆریت.

گش ده‌زانی خوا تاک و ته‌نیایه:

﴿٦١﴾ فمن حاجک فیہ من بعد ما جاءک من العلم ﴿ئینجا دوا‌ی ئه‌وه‌مووزانی و راستیانه "که‌له‌باره‌ی عیسا‌وه" هاته‌لات،

من أهل الكتاب آمنوا بالذي أنزل على الذين آمنوا وجه النهار ﴿٦٧﴾ دهستهيك له خاوهن نامهكان بههنديكيانيان گوت: ئيوه وهرن له تاقى به يانيدا باوهر بهو قورئانه بيئن بو ئيماندارهكان هاتووه ﴿٦٨﴾ واكفروا آخره لعلهم يرجعون ﴿٦٩﴾ له كوئايى ئاخرو ئوخرى روژدا، واته: تاقى ئيواران په شيمان ببنهوهو به دروى بخنهوه، به لكو

و به كټا به رست و ملكهچ و راسال و موسلمانيك بوو، تنهها ساتيكيش له هاو بهش په يداكه ران نه بوو، ئيتير بو ده لين: (كونوا هودا او نصارا ته تهاودا) ﴿٦٩﴾ ١٩: ٦٨: إن أولى الناس بإبراهيم للذين اتبعوه ﴿٧٠﴾ ئهوانه كى كه له هه موو كه سى به ئيبراهيمه وه نزيكترن، ئهوانه كه ئهوسا شويى ته كهوتن ﴿٧١﴾ وهذا النبي والذين آمنوا ﴿٧٢﴾ و ئهم پيغه مبهرو ئهوانه شن كه باوهر يان پي هيناوه، نهك ئيوهى جوله كهو گاور، كه و ابوو خو شه ويستى و په پرهوى كردن، به سهر زاره كى نابيت ﴿٧٣﴾ والله ولي المؤمنين ﴿٧٤﴾ بى گومان خوا پاريزهرو يارو ياوهرى گشت ئيماندارانه.

رېنمايييه كانى نايه تى (٦٤-٦٨):

- (١) هه رگيز ئاده مى له ئه من و ئاسايشدا ناژى، تا به بنه ماي يه كسانى: (..ألا نعبد إلا الله..) وه دهن نه گرى.
- (٢) ميژووى رهواو راست ده بيته به لگه نامه، ههروهكو خواي گه و ره سه رنجى جووله كهو گاوره كانى راكيشا بو پيشه وهى خويان.
- (٣) موجداه لهو كي شهى بى به لگه و زانست له هيچ كه سيك وه رنا گير درى.
- (٤) يه هودى بهت و نه سرائييه ت، هه ردوو بيدعه و داهينراون و، به هيچ كلوجى دين نيين.
- (٥) موسلمانان ته گهرچى زمان و خاك و ولايتيان جياوازو له يه كه دوور بى، به لام له بنه رته دا، هه موو يه كن و پشتيوانيان خوايه، بويه فهرمووى: (والله ولي المؤمنين).

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَلَبَّيْكَ اللَّهُ لَهْوُ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٦٧﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ تَمَّالُوا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٩﴾ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٠﴾ هَكَأَنَّهُمْ هُوَلَاءُ حَمَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾ مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٧٢﴾ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٣﴾ وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّوكُمْ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٧٤﴾ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٥﴾

موسلمانان كانش توشى دوودلى بين ويگه رينه وه واز له موحه مبهده بيئن و بلين: جانه گهر ئيسلام راست بويا ئهوانه ئه هلى كيتاب چون لىي په شيمان ته بوونه وه، له كاتيكدا خوينده وارن وكتيبيان بو هاتووه؟ ﴿٧٣﴾: ولا تؤمنوا إلا لمن تبع دينكم ﴿٧٤﴾ جووله كه له ناو يه كتر گوتيان: تنهها به وكه سانه باوهر بكن كه له سه ردينى خوتانن و، رازو نيازى خو يشتان تنهها لاي خوتان بدركيئن و، متمانه به كه سى تر مه كن و، ته نياوته نيا دينى خوتان به راست بزانن ﴿٧٥﴾ قل إن الهدى هدى الله ﴿٧٦﴾ بلئى: به راستى هه رخوايه ريگى راست نيشان ده دا، چونكه ربي راست هه رى ئه وه ﴿٧٧﴾ أن يؤتى أحد مثل ما أوتيتم أو يحاجوكم عند ربكم ﴿٧٨﴾ چونكه ته گهر رازو نيازى خوتان لاي ئه م و ته بدركيئن و ئه وانيش فيرى ئه و زانست و به لگانه ده بن پيتان دراون، ئهوسا بو رتان ده دن، وه يان لاي پهروه ر دگارتان فير ده بن بهو به لگانه چه له حانيتان له گهل بكن، مه به ستيان ئه وه به نيشانه كانى هاتنى پيغه مبه ره كه له كتيبي

خاوهن نامهكان ده يانه وى ئيوه له دين كلابن:

- ٦٩: ودت طائفه من أهل الكتاب لو يضلونكم ﴿٦٩﴾ دهسته يه كه له خاوهن نامهكان چه زيان ده كرد، ئيوهى (موسلمان) گومرا بكن و ما يضلون إلا أنفسهم ﴿٧٠﴾ كه چى مه گهر هه ر خويان سه رليشياووو گومرا بكن و ما يشعرون ﴿٧١﴾ و به م راستيه ش هه ست ناكه ﴿٧٢﴾: يا أهل الكتاب لم تكفرون بآيات الله ﴿٧٣﴾ ئهى خاوهن نامهكان! بوچى به نايه ت و نيشانه كانى خوا بى باوهر ده بن؟ خو هه موو به لگه بو راستى پيغه مبه ره و انتم تشهدون ﴿٧٤﴾ بوخو شتان شايه تن و ته زانن كه ئه و نايه تانه راست و دروستن. ﴿٧٥﴾: يا أهل الكتاب لم تلبسون الحق بالباطل و تكتمون الحق ﴿٧٦﴾ ئهى خاوهن نامهكان! بوچى به رگى باتل و ناهق ئه كه نه به ره قو راستيه كانى پي ده شان نه وه خه لكى چه واشه ده كه ن؟ ﴿٧٧﴾ و انتم تعلمون ﴿٧٨﴾ له كاتيكدا خو يشتان چاك ته زانن كه كامه هه قهو، كامه ش ناهق ﴿٧٩﴾: وقالت طائفة

تهوراتدا هن، لای موسلمانان نه درکینرین ﴿ قل إن الفضل بیدالله یؤتیه من یشاء ﴾ بلی: به راستی ریزو فزل و په یامبه ریتی به دهست ثیوه نییه، به لکو هر به دهستی خوایه، کی حزل لی بکا نهو فزله ی دداتی ﴿ والله واسع علیم ﴾ وه خوا په رداره، فره زانه ﴿ ۷۴: یختص بر حمته من یشاء ﴾ هر که سیک نهو بیه وی

سبیل ﴿ بهانه شیان نه مه یه که ده یانوت: خواردنی مال و سامانی نهو نه خوینده واراننه (عهر به موسلمانان) هیچ گوناخو تاوانیکیان نییه، چونکه مالی گشت که سیک غیری خویان به حلال نه زانن! ﴿ ویقولون علی الله الکذب وهم یعلمون ﴾ درو بؤ خوی گه وره هله ده به ستن (که ده لین خوا مالی شم و نه وی بؤ حلال کردین، بؤ نه مه خو شیان نه زانن که درو ده کهن ﴿ ۷۶: بلی من أوفی بعهدہ واتقی فإن الله یحب المتقین ﴾ دیاره هر که سیکیان په یمانی خوی جیبه جی بکاو، پابه ندبیت پیوه وه له سنوره کانی خواش خویاریزی، به وه ده بیته پاریزکار، به راستی خواش پاریزکارانی خوش نه ویت.

په یمانشکین نهو دنیا بی به شه:

﴿ ۷۷: إن الذین یشترون بعهد الله وأیمانهم ثمنًا قليلًا ﴾ بی گومان نهو که سانه ی په یمانی خویان له گهل خواو، وه سوینده کانیان به به هایه کی کهم نه فروشن، په یمانیاندا هر که په یامبه ر هات باوه ر بینن، سویندیشیان خوارد که هاوکاری و یارمه تی بدن، که چی به پاره و پولیکی بی به ها نه وه قه یان شارد وه! ﴿ أولئک لا ینالونهم فی الآخرة ولا یکلهم الله ولا ینظر إلیهم یوم القیامة ولا یرکبهم ﴾ نه وانه له دوا ریزدا هیچ به شیان نییه، خواش له ریزی قیامه تا، قسه ی میهره بانیان له گهل ناکاو، به چاویکی دلوقانی شه وه تماشایان ناکاو، گونا هیان پاک ناکاته وه ﴿ ولهم عذاب أليم ﴾ وه سه رهای نه وانه یش، گشت سزایه کی نیش پیگه به نه ریان بوه یه، چونکه سویندو په یمانه کیان نه برده سه رو درو یان کردو، به ته ماحی دنیا هقه که یان ون کرد.

رینماییه کانی نایه تی (۷۷-۷۵):

- ۱) جووله که متمانه ی پی ناکری و عهده و په یمان ناباته سه رو، همیشه گزی و خه یانته پیشه یانه.
- ۲) هر که سنی درو بکا له گهل خواو، بی شک له گهل شم و نه ودا، ده توانی پتر درو به کا.
- ۳) جووله که پیان وایه گهلانی تر پیس و ناپاکنو، مال و مندالیشیان حله لاله بویان.
- ۴) خه یانته ی په یمان شکندن له بهر خاتری مال و سامان له هه مو شتی گه وره ترو سامناکتره.

خاوه ن نامه کان کتبی خوا ده گورن:

﴿ ۷۸: وإن منهم لفریقًا یلون ألسنتهم بالکتاب ﴾ به راستی هر

يٰۤأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْسُونَهُ الْفَصْلَ بِالْبَطْلِ وَتَكْفُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ۷۵ ﴾ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَكُفُّوا أَعْيُنَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿ ۷۶ ﴾ وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَن تَبِعَ دِينَكَ قُلُوبُ الْهَدَىٰ هَدَىٰ اللَّهُ أَنْ يُؤَيِّدَ أَحَدًا مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُجَازِمَكُمُ عَذْرَبِكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۷۷ ﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿ ۷۸ ﴾ وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَن إِنْ تَأْمَنَهُ بَقِطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَن إِنْ تَأْمَنَهُ بَدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمَّتْ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَّةِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿ ۷۹ ﴾ بَلَىٰ مَن أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿ ۸۰ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ۸۱ ﴾

به ر په حمت و میهره بانی خوی ده خات و "په یامبه ریه تی نه داتی" ﴿ والله ذو الفضل العظيم ﴾ خوا خاوه نی چاکه و فزل و به هری زور گه وره یه.

خاوه ن نامه کان و هه لگرتنی سپارده:

﴿ ۷۵: ومن أهل الكتاب من إن تأمنه بقنطار يؤده إليك ﴾ هر له ناو خاوه ن نامه کانا که سی وایه هیه نه گهر مال و داراییه کی زوری له لا دانیت، هر که داوای لی بکه یت به ده سپاکی ده دتاته وه، دیاره که متر به ثاسانتر، (عه بدولای کوری سه لام) هه زار ثوقییه نالتوونیان له لا دانا، به پاکی دایه وه خاوه نه که ی ﴿ ومنهم من إن تأمنه بدینار لا يؤده إليك ﴾ هی وایشیان هیه ته نها دیناریکی له لا دانیت به سپارده ناتداته وه ده خوات ﴿ إلا ما دمت علیه قائما ﴾ مه گهر خوت له سه ری راوه ستیت و داوای بکه یته وه، به زور لئی وهر بگریته وه ﴿ ذلك بأنهم قالوا ليس علينا فی الامین

په یامبه ر ښه فرموی: ((نعوذ بالله من علم لا ینفع، وقلب لا یخضع...))، واته: په نا بهرخوا ده بهم له زانستیک قازنجی نه بیت، له دلنیکیش له خوا شهرم نه کاو نه ترسی ﴿۸۱﴾: واذ أخذ الله ميثاق النبیین ﴿۸۰﴾ نه وکاته یان وهیبر بینه وه که خوا په یمانی بته وو به هیزی له یه که یه که ی په یامبه ران وه رگرت ﴿۸۱﴾ لما آتیتکم من کتاب

له خاوهن نامه کانداهیه "وهك (که عبی کوری نه شرف) له کاتی خویندنه وهی ته وراتدا جوړیک زمانیان به یه کدا ددهن به مه بهستی ونکردن و شارندنه وهی سیفه ته کانی په یامبه ر ښه ﴿۸۰﴾ لتحبوه من الکتاب وما هو من الکتاب ﴿۸۱﴾ بؤ نه وهی نیوه وایزان گویا نه وهی نه وان دهی خوینن ته وراته، که چی له ته وراتیشدا نییه به لکو ته نها پیچراوه و دروستکراویکی خوینانه ﴿۸۱﴾ ویقولون هو من عند الله ﴿۸۲﴾ ده شلین: نه وه که دهی خوینن خوا گوتوویه تی وناردوویه تی ﴿۸۳﴾ وما هو من عند الله ﴿۸۴﴾ دلنیش بن له لایه ن خوا وهه نییه ﴿۸۵﴾ ویقولون علی الله الکذب ﴿۸۶﴾ به لکو درو به دم خوا نه کهن ﴿۸۷﴾ وهم یعلمون ﴿۸۸﴾ خویشیان نه زانن که درو نه کهن. دژانی چینی خوینده وارو زانا، به پاره و پول و کورسی و، هر ته ماحیکی تر، خه سارهت و که سهریکی زور گوره یه، چونکه شیواندنن جوگرافیا میژووی رابردو، ون دهی و، راستیه کانیش چه واشه ده کړن.

هیچ پیغه مبه ری به که س نالی بمپه رستن:

گاوه کان دهیانگوت: عیسا فرمانی داوه که دهی نه و بپه رستین! ټینجا خوا له وه لایمانا فرموی: ﴿۷۹﴾ ما کان لبشر أن یؤتیه الله الکتاب والحکم والنبوة ﴿۸۰﴾ بؤ هیچ مروفتیک ره و نییه که خوا کتیب و نامه ی دابیتی و فیزی و ورده کاری و له کارزانی کردبی و پله ی په یامبه ری پی دابیت (وهکو عیسا) ﴿۸۱﴾ ثم یقول للناس کونوا عبادا لی من دون الله ﴿۸۲﴾ پاشان به خه لکی بلیت: وهرن له باتی خوا بینه به ندهی من و، من بپه رستن، هرگیز نه وه رووی نه داوه نابی ﴿۸۳﴾ ولکن کونوا ربانین ﴿۸۴﴾ به لکو به خه لکیان هر نه مه گوتووه: وهرن بینه زاناو، ملکه چی ته وای فرمانه کانی خوا بن و، خوو سیفه تی خوایی بگرن ﴿۸۵﴾ بما کنتم تعلمون الکتاب وبما کنتم تدرسون ﴿۸۶﴾ چونکه نیوه مه رد فیزی نامه کی خوا نه کهن و، دهرسی خواناسی نه خوینن، په یامبه ری خوایش عیسا له مه به ولاره هیچ شتی نالیت ده نیتر نیوه نه و درو شاخداریه بؤ نه کهن؟! ﴿۸۰﴾ ولا یأمرکم أن تتخذوا الملائكة والنبيين أربابا ﴿۸۱﴾ فرمان به هیچ کامیشتان نادهن بچن فریشته و پیغه مبه ران بکه نه خواو بیانپه رستن، خوا چو کس ده کاته په یامبه ر له ملاوله ولاره بلیت له گه ل خوا دا منیش، وهیان فلانیش بپه رستن ﴿۸۲﴾ آیا مرم بالکفر بعد إذ أنتم مسلمون ﴿۸۳﴾ ناخو فرمانتان پی ده کا به کوفرو له دین وهرگه ران، پاش نه وهی نیوه موسلمان بوون و یه کلا بوونه وه بؤ خوا؟ زوړیک هه ن بهر نه وه هره شهیه ده کهون و، مه رد ده که نه کویله ی خوینان و، به هری دونیایان ل وهرده گرن و، خویشیان ل کهر کردووه، زانست وزانیاریه که یان به ره خوا نه بیردوون بویه

وَأَن مِّنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُونَ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٩﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبِيَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِّي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيُنَا بِمَا كُنْتُمْ تُعْلَمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٨٠﴾ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا لِلنَّبِيِّ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٢﴾ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٣﴾ أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَمْنُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٤﴾

وحکمة ﴿۸۰﴾ که هر چه نده کتیب و نامه ی زانستی و حکمه تم پی دابن ﴿۸۱﴾ ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم ﴿۸۲﴾ وه پاشان په یامبه ریک هاته ناوتان و نه وهی نیوه یشی به راست زانی. خوا "هر نه وکاته" په یمانی ل وهرگرتن که: ﴿۸۳﴾ لتؤمنن به ولتنصرنه ﴿۸۴﴾ نه بی باوهری پی بینن و، هاوکاری وپارمه تیشی بدن. نیبنی عه عباس نه لیت: خوا هر په یامبه ریکی ناردیبت په یمانی ل وهرگرتووه که "سهره پای خویشی" دهی هوزو گه له که شی ناگدار بکات، که باوهر به و په یامبه ره بینن، مه به ست نه وهیه که مووساو عیسا ش (علیهما السلام) هر نه و روزه به گه له که یان راگه یاندووه که هرکات موحه مه د ښه هات، باوهری پی بینن ﴿۸۵﴾ قال أقررتم وأخذتم علی ذلکم إصری ﴿۸۶﴾ جا خوا به په یامبه ره کانی وت: ثایا ددانان به وه داناو په یمانه کی منتان وهرگرت؟ ﴿۸۷﴾ قالوا أقرنا ﴿۸۸﴾ وتیان: به ل په یمانان داو، هروا ده کهین ﴿۸۹﴾ قال فاشهدوا ﴿۹۰﴾ نه وسا خوا فرموی: ده سا نیوه له ناو خوتانا بؤ ثم به لینه به شایهت بن

﴿ وَأَنَا مَعَكُمْ الشَّاهِدِينَ ﴾ وائىش له گەلتانم وشايعەتم لەسەر ئەو پەيمانە.

دېنا فلن يقبل منه ﴿ هەرکەسى بيجگە لەبەرنامە و شەرىعەتى ئىسلام ھەردىنيك بۇ خۆى ھەلئىزىرى و بىکا بە بەرنامەى خۆى ھەرگىز لىئى وەر ناگىردى ﴿ وهو فى الآخرة من الخاسرين ﴾ و لەدواروژىشدا لەپىزى زيانمەندانە.

پىغەمبەرەن بە ئىنيان داکە: باوەر بە موحەممەد بىن:

﴿ ۸۲: فَمَنْ تولى بعد ذلك فأولئك هم الفاسقون ﴾ ئىنجا ھەرکەسىك لەمە بەدواوە لەو پەيمانە پاشگەز بىتەووە رووى لى وەرگىزى، "فاسق" و لە سنوور دەرچووە، کەوابوو مەملانى و خۆکلاکردنى فەلەو جوولەکەکان لەباوەر ھىنان بە موحەممەد و بەرنامەکەى، راکردنە لەراستىەکان و خۆدەريازکردنە لىيان و ياخى بوونىشە لەپىغەمبەرەکانيان.

بەدەر لە ئىسلام ھىچ دىنى قبول نىيە:

﴿ ۸۳: أغير دين الله يغون ﴾ ئاخۆ دىنيكيان دەوى، غەيرەز دىنى خوا (خاوەن نامەکان)؟ ئايين و بەرنامەکەى خوا دەبويز ﴿ وله أسلم من فى السموات والأرض طوعا وكرها ﴾ کە ھەرچى لە ئاسمانەکان و زەوىدايە بىيانەوى، نەيانەوى موسلمان و مل کەچى فەرمانى ئەون و، ھىچ کەسىك ناتوانى لەژىر دەسلەلاتى خوا، خۆى لايدات ﴿ وإليه يرجعون ﴾ و ھەموانىش تەنھا ھەر بۆلای ئەو دەگەرئىزىنەو، سەرئەنجامىش ھەموو تۆلە پاداشتى خۆيان وەرئەگرن، ھەرکەسىك بەدەر لەدىنى ئىسلام، تىکۆشى بۆ ھەر بەرنامەيەکى ترو، لەپىناويا خەبات بکات، کارىكى دزىوى کردوو، لای خوايش زۆر بىزراو قىزەونە. ﴿ ۸۴: قل أمنا بالله وما أنزل علينا ﴾ بلى: خۆم گەلەکەم باوەرمان ھىناو بەوقورئانە ﴿ وما أنزل على إبراهيم وإسماعيل وإسحاق ويعقوب والأسباط ﴾ بەو پەرەوانەش کە بۆ ئىبراھىم و ئىسماعىل و ئىسحاق و يەعقوب و نەوہەکانى ئەو (يوسف وبراكانى يوسف) ھاتبو، دەستەيەك لە زانايان دەلین: مەبەست بە (ئەسبەت) نەتەوہ گەلى (بەنى ئىسرائىل)ە، نەك نەوہەکانى يەعقوب کەھەندى رەفتاريان لىوہشايعەو لەگەل پلەى پەيامبەرەيەتييدا نەدەگونجا. ئەمە راوېوچوونى ئىمامى (بوخارى) و (ئىبين کەسىر). ﴿ وما أوتى موسى و عيسى ﴾ باوەرىشمان بەو تەورات و ئىنجىلە کە بۆمووسا و عىسا ھاتووہ ﴿ والنبىون من ربهىم ﴾ وە بەگشت پەيامبەرەنى دى وەکو(داوود و سولەيمان وئەيىوب) ھەيە ﴿ لا نفرق بين أحد منهم ﴾ لەبەرەمبەر ھىچ کەسىكىشياندا جياوازييمان نىيە وپروامان بەھەموويان ھەيە، چونکە ئىمە وەك گاورو جوولەکە ناكەين ﴿ ونحن له مسلمون ﴾ تەنھاو تەنھا ملکەچ وگوپرايەلى ئەوين، سەرىنچى لە ھىچ بريارىكى ناكەين ﴿ ومن يبتغ غير الإسلام

خوا ئەناس لەگيانەلدا نە تەوہى قبولە، نەبارتەقاي:

﴿ ۸۶: كيف يهدى الله قوما كفروا بعد إيمانهم وشهدوا أن الرسول حق و جاءهم البينات ﴾ جا خوا چۆن رىنمايى گەلىك ئەكات دواى ئەوہى باوەريان ھىناو شايعەديياندا کە ئەم پەيامبەرە راستەو چەندىن نىشانەو موعىزەيان بۆ ھاتبو، کەچى سەر لەنوى بى باوەر بوونەو؟ (ئىبين عەبباس) -خوا لى رازى بى- ئەلى: پياويك لە يارمەتيدەرانى (مەدينە) ئيمان و پرواى ھىنا، پاشان وەرگەرايەوہو پەيوەندى کردوہ بە ھاوبەش دانەرەکانەو، دوايى ناردى بۆلای خزمەکانى خۆى کە: بنىرنە لای پەيامبەر ﷺ بەلکو عافوى بکاو تەوہى لىوەرگىزى؟ ئەوسا ئەم ئايەتى: (كيف يهدى الله قوما كفروا بعد إيمانهم) ھەت(إن الله غفور رحيم) ھات. (الحديث رجاله گەلانە ستمەکارن، ھەرگىزىش خواي گەورە گەلى ستمەکار رىنمايى ناکات ﴿ ۸۷: أولئك جزاؤهم أن عليهم لعنة الله والملائكة والناس أجمعين ﴾ سزای ئەمانە ھەر نفرىنى خوايەو نفرىنى فرىشتەيە و نفرىنى تەواوى خەلکى ئەم دونيايەيە ﴿ ۸۸: خالدين فيها ﴾ و بە ھەتتا ھەتاييش لەو نفرىنەدا ئەمىننەوہ ﴿ لا يخفف عنهم العذاب ولا هم ينظرون ﴾ سزاييشان قەت لەسەر سووك ناکرى و، مۆلەتى ھىنانەوہى برويانووشيان پى نادى ﴿ ۸۹: إلا الذين تابوا الله من بعد ذلك وأصلحو ﴾ مەگەر ئەوانەيان دواى ئەوکارە پەشيمان بووينەوہو تەوہە بکەن ﴿ فان الله غفور رحيم ﴾ چونکە بەراستى خوا بەرامبەر بەوانە زۆر لىبووردەيە، زۆرىش دلۆقان و ميھرەبانە، ﴿ ۹۰: إن الذين كفروا بعد إيمانهم ثم ازدادوا كفرا ﴾ ئەو کەسانە کەدواى باوەر ھىنان کافر بوونەو، ھەروا مانەو لە بى باوەرىيدا ھەتا مردن، مەبەست جوولەکەکانە، دواى باوەر ھىنانيان بە مووسا، پشتيان لە عىسا ھەلکرد، کاتى موحەممەدىش ھات ﷺ روويان لەويش وەرگىرا ﴿ لن تقبل توبتهم ﴾ ھەتا ئاوابن ھەرگىز تەوہەيان لىوەرناگىرى ﴿ وأولئك هم الضالون ﴾ بى گومان ئەوانە چونەتە ناو دەستەى گومراو سەر لىشيوادەکانەوہو بۆخزيان سەرلشيواون ﴿ ۹۱: إن الذين كفروا وماتوا وهم كفار ﴾ بى گومان ئەوانەى کە بى باوەر بوون و ھەر بە بى باوەرىش مردوون ﴿ فلن يقبل من أحدهم ملء الأرض ذهباً ولو افتدى به ﴾ بى گومان ھەريەکەيان

نه گهر پری ئەم زەوییه زێڕیش بۆ که فارهتی گوناحی خۆی بدا، هەرگیز لێی وەرناگێردری ﴿أولئك لهم عذاب أليم﴾ ئەوانه سزای ئێش پێگهیه نهریان بۆدهبی ﴿وما لهم من ناصرين﴾ و هیچ یارمه تیدهریکیش به هانایانهوه نایه ﴿٩٢﴾ لَن تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تَحِبُّونَ هەرگیز ناگه نه هیچ پلهیهکی خێرو چاکه- تا له وشتهی خۆتان خۆشتان دهوی نه به خشن له بۆ رپی خوا ﴿وما تنفقوا من شيء فإن الله به عليم﴾ بيشزانن هەر شتێك ببه خشن له رپی خوا، خوا پپی زاناو ناگایه و هه ربوتان ئه هیلایته وه، پاداشتانی ئه داته وه. ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) ئه لێن: پاش هاتنی ئەم ئایه ته، پێشهوا (عومه) - خوا لپی رازی بیته- ویستی به شه کهی (خه بیه) ی که له هه مووشتی لای خۆشه ویستر بوو بدا له رپی خوا، په یامبه ریش ﷺ فهرمووی: وامه که، به لکو باخه که بهیله وه بۆ خۆتو، به ره کهی ببه خشه.

رێنمایی نایهتی (٩٢):

(١) هه موو راستی و چاکه یه که مرۆ رێنۆینی دهکا بۆ به هه شت ئەم فهرمووده ی: ((عليكم بالصدق فإن الصدق يهدي إلى البر، وإن البر يهدي إلى الجنة، ولا يزال الرجل يصدق ويتحرى الصدق حتى يكتب عند الله صديقاً)) هه ر ئه وه حقیقه ته ده سه لینی.

(٢) کاتیکیش ئەم ئایه ته ی (لَن تَنَالُوا الْبِرَّ) هات هاوه لَان چه سپانیان کرد بۆ به خشی نی مال، عومه ر که نیزیکی هه بوو زۆریش خۆشی ئه ویست، له رپی خوا دا ئازادی کرد، (زهیدی کۆری حاریسه) ش باشتترین ئه سپی سواری هه بوو، هه رله رینگای خوا دا کردی به سه ده قه، (ئه بو ته لحه) ش باخه که ی (بهیره حا) ی به خشی، بئ له مانه ش (خوا له گشتیان رازی بئ). ده ستیان هه رله خێردا بووه.

کۆتایی جزئی ٣، (والله الحمد والمنة) ..

هیچ خواردنی که له به نی ئیسرا ئیل هه رام نه بوو:

﴿٩٣﴾ كل الطعام كان حلالاً لبني إسرائيل هه موو خۆراك و خواردمه نییه کی پاک وحه لال، بۆ نه وه کانی (یه عقووب) حه لال و ره وابوو. واته: جۆره شتیکی وایان لی یاساغ نه بوو ﴿إلا ما حرم إسرائيل على نفسه من قبل أن تنزل التوراة﴾ ئه وه نه بیته که یه عقووب پێش هاتنی ته ورات، بۆ خۆی پارێزی لی کردوو، بۆ خۆی قه ده غه ی کرد. پێشهوا (ئه حمه د) له و باره یه وه فهرمووده یه کی درێژ رپوایه ت ده کا، له به شتی له و فهرمووده دا هاتوو ده لیت: یه عقووب

نه خۆشییه کی سه ختی گرت، پاشان نه ززی کرد که: نه گهر خوا شفای بدات، جاریکی تر گوشت و شیر و وشت نه خواو پارێزی لی بکا، نه گهر چی هه زیشی لی بکا، ئینجا خوا نه زره که ی لی وه رگرتو، شفای نه خۆشییه که ی دا، ئیتر له مه وه جووله که کانیش، چاویان له و کردو گوشت و شیر و وشتیان له خۆیان یاساغ کرد! واته: حه ق

قُلْ أَمَرَ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تَفْرُقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٩٤﴾ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٥﴾ كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٩٦﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاءُهم أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَآلِئِكَ الْبَازِئَاتُ أَجْمَعِينَ ﴿٩٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٩٨﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَسْلَمُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا لَّن نَقْبَلَ تَوْبَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ بَلَاءٌ الْأَرْضِ ذَهَابًا وَلَوْ أَفْتَدَىٰ بِدَيْنٍ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿١٠١﴾

نه بوو ئه وان ئه و گوشته له خۆیان یاساغ بکه، چونکه ئه وته نها بۆخۆی پارێزی لی کردو، هه ر له خۆی هه رامی کرد، جابۆ پتر زانیاری لپی، ته ماشای ته فسیری (ئیبی که سیر) بکه ﴿قل فأتوا بالتوراة فاتلوها إن كنتم صادقين﴾ ئه ی پێغه مبه ر ﷺ به جووله که بلی: نه گهر ئیوه راست ئه که نه ئه لێن هیچ شتێك به بۆنه ی سته می ئیمه وه یاساغ نه کراوه، به لکو خوا به مه یلی خۆی هه رامی کردوو، ده سا ته ورات بیئن و بیخویننه وه بزائن وایه؟ ﴿٩٤﴾ فمن افترى على الله الكذب من بعد ذلك ﴿٩٥﴾ جا دواى ئەوه رپوون بوویه وه که: هیچ خواردمه نییه که له پێشدا قه ده غه نه بووه، ئیتر هه رکه سیك له سه ر خوا درۆ هه لبه سئ ﴿فأولئك هم الظالمون﴾ ئه وان نه سته مکار ﴿٩٥﴾ قل صدق الله ﴿٩٦﴾ بلی: هه رچی خوا گوتوو یه تی، راستی فهرمووه ئه وه کاره ی ئیوه له ئایینی بابی (ئیبیراهیم) دا نه بووه، به لکو خۆتان دروستتان کردوو ﴿فاتبعوا ملة إبراهيم﴾ ده سانیوه ش هه ر له ئایینی ئیبیراهیم په رپه وه ی بکه، نه که له ئایینی

(موسلیم) له (ئه‌بوزهری غه‌فاری) یه‌وه ئه‌لی: له‌پیغه‌مبه‌رم ﷺ پرسى: یه‌که‌مین مزگه‌وت له‌زه‌ویدا چ مزگه‌وتیک بوو؟ ئه‌ویش فه‌رمووی: ((المسجد الحرام، قلت ثم أى؟ قال: المسجد الأقصى، قلت: کم بینهما؟ قال: أربعون عاماً، ثم جعلت الأرض لك مسجداً، فحيثما أذرتك الصلاة فصل)) واته: یه‌که‌مین مزگه‌وت، مزگه‌وتی (حهرام) بوو، وتم ئه‌ی پاش ئه‌و؟ فه‌رمووی: مزگه‌وتی (ئه‌قسا)ی (بیت المقدس) وتم: ماوه‌ی دروستکردنی نیوانیان چه‌ندسال بوو؟ فه‌رمووی: چل سال، جا بۆ دواپی فه‌رمووی: پرووی زه‌وی گشت بۆ تۆ کراوه‌ته مزگه‌وت، ئه‌وسا له‌هر جیگایه‌کدا بوویتی کاتى نوێز هات، له‌وی نوێزه‌که‌ت بکه‌.

ئاسه‌واری ئیبراهیم و حه‌جی مالى خوا:

﴿ ۹۷: فيه آيات بينات مقام إبراهيم ﴾ چه‌ند به‌لگه‌ی پروون و ئاشکرای تیدا، واته: له‌که‌عبدا، یه‌کیکیان مه‌قام و ئاسه‌واری جی پییه‌کانی ئیبراهیم، ئه‌وکاته‌که‌عبه‌یان دیوار ئه‌کرد و ئه‌وه‌ستا، ده‌سا ئاخۆ جیگایه‌کی پیروزی و شایسته‌ی ئه‌وه‌ نییه‌، بکری به‌ نوێزگاوه‌تیا خوی تیدا پیه‌سترى؟! ﴿ ومن دخله كان آمناً ﴾ وه‌هرکه‌سیشی تى چووبى و په‌ناى پى‌بردبى، ئه‌مین وبى ترسه‌بووه‌ له‌ زیان و ده‌سدیری کردنه‌ سه‌ر. (ئین عه‌بباس) ده‌لێت: ئه‌گه‌ر بکوژی بابیش له‌ویدا ببینم، له‌به‌ر ریزو حورمه‌تى که‌عبه‌، ده‌ستی بۆ نابه‌م ﴿ والله على الناس حج البيت من استطاع إليه سبيلاً ﴾ خوا حه‌جی که‌عبه‌ی بپارداوه‌ له‌سه‌ر مه‌ردم، له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی توانای رینگای هه‌بى ﴿ ومن كفر فإن الله غنى عن العالمين ﴾ وه‌هر که‌سیکیش باوه‌ری به‌و حه‌جه‌ نه‌بى، ئه‌وه‌ باچاک بزانی که‌کافرو بى‌باوه‌ره‌، به‌راستی خوایش له‌ته‌واوی خه‌لکانی جیهان، نه‌ک ته‌نها هه‌ر له‌وان، بى‌ نیازه‌!.

رێنماییه‌که‌ی ئایه‌تى (۹۷):

- (۱) به‌حج و ته‌وافی مالى خوا به‌ره‌که‌ت ده‌س ئه‌که‌وى.
- (۲) ئه‌وه‌که‌سه‌ی بتوانى حه‌ج بکاو، ئه‌وسا بى‌هۆیه‌کی شه‌رعی پشتگۆبى بخاو نه‌یکا، کافر ئه‌بى.
- (۳) له‌ماوه‌ی ته‌مه‌ندا یه‌کجار حه‌ج فه‌رزه‌، چونکه‌ فه‌رمووده‌ی: ((لا، ولو قلت نعم لوجبت)) له‌ وه‌لامى پرسیاریکدا، باشتترین به‌لگه‌یه‌ بوئه‌وه‌.
- (۴) بى‌ نیازی خوا له‌ته‌واوی بوونه‌وه‌ر، له‌گه‌لى جیگای تریشدا هاتوه‌، بۆ نمونه‌: سووره‌تى ئیبراهیم/۸: (وقال موسى إن تكفروا أنتم ومن فى الأرض جميعاً فإن الله لغنى

جووله‌که‌و گاور بۆخویان دایانه‌یناوه‌ ﴿ حنیفا ﴾ که‌ ئیبراهیم هه‌رخوا په‌رستو هۆگرى هه‌ق بوو، له‌هه‌موو ئایینیکی پووچه‌ل و نا‌ه‌وا لای دابوو و ته‌نها بۆخوا ملکه‌ج بوو ﴿ وماکان من المشرکین ﴾ وه‌له‌ موشه‌ریکان و هاوبه‌شدانه‌ران نه‌بوو.

لَنْ نَنالُوا إِلَهَ حَقٍّ تَنْفَعُوا مَتَاعُ حَيَاتِهِمْ وَمَا تَنْفَعُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلَيْهِ ﴿ ۹۶ ﴾ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّنَبِيِّ إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۹۷ ﴾ فَمَنْ أَفَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿ ۹۸ ﴾ قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿ ۹۹ ﴾ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ﴿ ۱۰۰ ﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿ ۱۰۱ ﴾ قُلْ يَتَّهِلُّ الْكُفْبُ لَمْ تَكْفُرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ﴿ ۱۰۲ ﴾ قُلْ يَتَّهِلُّ الْكُفْبُ لَمْ تَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبِعُوا عَوَجًا وَأَنتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿ ۱۰۳ ﴾ يَتَّهِلُّ الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فِرْقَانِ الَّذِينَ آوُوا أَلَا كُتِبَ بِرُدُّكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كُفْرِينَ ﴿ ۱۰۴ ﴾

رێنمایی ئایه‌ته‌که‌ی (۹۳-۹۵):

له‌شه‌ریعه‌ته‌که‌ی تریشدا (نه‌سخ) هه‌ربووه‌، وه‌کو ئه‌وه‌که‌ خوا هه‌ندى خواردمه‌نى له‌سه‌ر جووله‌که‌، به‌هۆی سه‌ریچی خۆپانه‌وه‌ حه‌رام‌کرد، پاش ئه‌وه‌ که‌ بۆیان هه‌لال بوو، دروو ده‌له‌سه‌ی جووله‌که‌ که‌ ده‌لێت بابی ئیبراهیم (یه‌عقوب) بوو، گوشت و شیرى و شترى حه‌رام‌کرد.

یه‌که‌مین مال بۆ خوا په‌رستى دروستکرا (که‌عبه‌) بوو:

﴿ ۹۶: إن أول بيت وضع للناس للذي ببكة ﴾ به‌راستی یه‌که‌مین (مال) بۆ مه‌ردم سازکرا له‌رووی زه‌ویدا، تا له‌خواپه‌رستیدا رووی تى‌بکه‌ن، ئه‌و ماله‌یه‌ له‌مه‌که‌دایه‌، واته: که‌عبه‌ی پیروژ ﴿ مبارکا وه‌دى للعالمين ﴾ جیگایه‌کی زۆر پیروژو پر له‌خێرو سه‌رچاوه‌ی ژپانه‌، نیشانه‌ی خواناسینه‌ بۆ هه‌موو خه‌لکی جیهان، ئیمامی

حمید) وهله سووره تی (زومه/۷) دا: (إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِي عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ) وه له سووره تی (ته غابون/۶) دا نه فهرموئ: (فَكْفُرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَىٰ اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِي حَمِيدٌ) وه له سووره تی (یوونس/ ۶۸) دا نه فهرموئ: (قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ...) وه له سووره تی (فاتیر/۱۵) دا نه فهرموئ: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ).

خاوه نامه کان له دینی خوا لایاندا:

﴿ ۹۸: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ﴾ ئی پیغمبر! ﷺ به خاوه نامه کان بلئ: بۆچی ئیوه به ئایه ته کانی خوا که به لگه ی راستی په یامبه ر- کافرو بئ باوه رن؟ ﴿ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ ﴾ و خوا له سه ر هه موو کاروکرده وه یه کتان شایه دو ئاگاداره، ناترسن له خوا یه کی ئاوا قارتان لی بگری؟ ﴿ ۹۹: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ مِنْ آمَنَ ﴾ ئی پیغمبر ﷺ پیان بلئ: بۆچی ئیوه ی خاوه نامه، رئی خوا له باوه رداره کان ده گرن و، ناهیلن بکه ونه شوینی ریگا که ی و، ریبازه که ی داده خن لیان ﴿ تبغونها عوجا ﴾ ته تانه وئ به لاروخچی نیشانی خه لکی بده و، نه و موسلمانانه شی لی په شیمان بکه نه وه باوه رپان پی هیناوه، بویه ده تانه وئ هه رده م سیغه ته کانی په یامبه ر ﷺ که له ته وراتدا هه، بگورن وراست و ناراست ئاویته بکه ن ﴿ وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ ﴾ و بوخوشتان چاک نه زانن وشایه دن که هه ر ئو ریگایه موحه ممه دی ﷺ له سه ره، راست و دروسته و، سه رجه م به رنامه و ریچکه کانی تر گشت باتل وناهه قه ن. (سه دیی) ده لئیت: نه گه ر لیان پرسیبان: ئایا ناووسیغه تی موحه ممه د ﷺ له ته وراتدا هه یه؟ ئه یانوت: نه خیر، شتی وانیه! بؤ ئوه مه ردم له ودینه تازه یه بته کیئنه وه. ﴿ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴾ دلنیا شبن هه رگیز خوا غافل و بئ ئاگا نییه له و کاره چه وتانه ئیوه نه نجامیان ده دن، بویه هه رجوړی ململانی ده کن، ئاوا خوا توله تان ده دا.

نابی موسلمان به قسه ی نه هلی کتیب بکا:

(شه ماسی کوړی قه یس) ی په هوودی، هه رکه موسلمانانه کانی (ئه وس) و (خه زه ج) سی دیت، زور به خو شی پیکه وه ده ژین، خه ریک بوو دلی پر له رقی بته قی، بویه به مه به سستی تی کدانی نیوانیان، جووله که یه کی نارده لایان و رووداوه کوئه که ی زه مانی جه نگی نیوانیانی هینا یه وه ناو، جائه وانیش له مال چوونه ده ری و، شیریان له یه ک کی شاو هه ردو و ژانه گوړه پان، نه وسه پیغمه ریش ﷺ چوو ه نیوانیان و ئاموژگاریه کی زوری کردن و

فه رمووی: (أَبْدَعُوا الْجَاهِلِيَّةَ، وَأَنَا بَيْنَ أَظْهَرِكُمْ؟) پاشان ئایه تی: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ...) هات و، په شیمان بوونه وه و ئیتر زور گریان وچوونه وه سه رباری ئاسایی خو یان، به لئ... راست وه ستان له سه ر دینی ئیسلام و، پشت هه لکردن له کو شکه کانی (کرملن) و (کو شکى سپی و... هتد) خالیکی گه وه و پیویسته به تاییه تی بؤ نه مرؤی موسلمانان، زور پیویسته موسلمانان به زیره کانه بژین، هه تا به ناوی نه ته وه و (مه زه ب) ه وه له ت وپه تیان نه کنه و، ژیرخانی ئابووریان له وه زیاتر وپران نه کنه، چونکه جووله که و فله و نه لقه له گو یکانیان له هه ر جیگایه ک بن، سه رکه و تنيان له ته فرقه ی موسلماناندا ده بیننه وه، بویه ده بی به هیچ شیوه یه ک رازی نه بین به هیچ به رنامه و نه خشه و پلانیک شه وان بومان داپرژن، وه کو ده فهرموئ: ﴿ ۱۰۰: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّكُمْ بِإِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ﴾ ئی ته وکه سانه ی باوه رتان هیناوه! ئه ر ئیوه پاش ئه وه باوه رتان هینا- گوئ رایه لئی له ده سته یه کی دل پر له رقی خاوه نامه کان بکه ن، نه و کافرتان نه کنه و له دینی ئیسلام لاتان ده دن، به لئ ئه مه هه رچه ند له وکاته دا له گه ل (ئه وس) و (خه زه ج) ی بوو، به لام تا رژی قیامت هه موو موسلمانیک ده گریته وه. ﴿ ۱۰۱: وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ ﴾ ئیوه چو ن بئ باوه ر ده بن! خو هه میشه ئایه ته کانی خوا به نیگا بؤ تان دین و، له لایه ن پیغمه ر هه وه ﷺ به سه رتاندا نه خو ئیرینه وه و، خویشی هه رله ناوتاندا یه؟ ﴿ وَمَنْ يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ دلنیا بن هه رکه سیك ده ست به دین و ئایینی خوا وه بگریت، به راستی بؤ ریگا راسته که ی ئیسلام، هیدایه ت دراوه و رینمای کراره.

به هه قیانه ت خوا بیه رستن:

﴿ ۱۰۲: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ﴾ ئی گه لی خاوه نامه باوه ر! ده بی هه رچو ئی پیویسته، ئاوا له سنووره کانی خوا پاریز بکه ن... هه میشه گوړپرایه ل بن، هه رگیز سه ریچی نه کنه، هه رده م خواتان له یادییت، هیچ کات له بییری نه کنه، سوپاسگوزار بن، سپله مه بن، له سووره تی (ته غابون: ۱۶) دا هاتوو وه ده لئ: (فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ) به لئ له خوا ترسان به پی توانایه، راسته، ده بی هه تا گیانمان له به ردایی، له خوا بترسین و به رفهرمانی نه و بین، بویه ده فهرموئ: ﴿ وَلَا تَمُوتُنْ إِلَّا وَأَنْتَ مُسْلِمٌ ﴾ و ده بی هه ر به موسلمانیتی بمرن، واته: هه تا زیندوون توند ده ست به ئیسلامه که تانه وه بگرن و، ده ستی لی به رمه ده ن،

هتا روژی که مردن با به دینه وه بچنه وه لای خوا.

هه موو به دینی خواوه دهس وهرینن:

﴿ ۱۰۳: واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا ﴾ به تیکرا گشتنان دهست به رشته ی نایینی خواو قورئانه که یه وه بگرن و، قهت

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠٣﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَحُونَّ وَلَا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٤﴾ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٥﴾ وَلَنْ تَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ؕ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٦﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٧﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٨﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضَتْ وُجُوهُهُمْ ففِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٩﴾ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١١٠﴾

لیسی نه ترازین و، کاریکیش مه که ن بپیته هو ی پهرت بونتان و، دهره نجامیش دهسته دهسته و کومه ل کومه ل، لپی راههستن و، توزتان به حه وادا بجیت، بویه خوا له جیگایه کی تردا جهخت له سه ره نه وه بهسته ده کاته وه ده فره مو ی: (واطیعوا الله ورسوله ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم واصبروا ان الله مع الصابرين) (فتح الباری: ۵۰۴/۸). بی گومان له سه ره تای ئیسلامه وه هه ره وه یه کگرتن و یه کرپییه بوو، موسلمانان توانییان له ماوه ی (۳۰) سالدا به ریژه یه کی که مه وه له چاو سوپاو له شکری کوفره وه، گه لی ناوچه و ولاتی دنیا نازاد بکه ن، ده سا با نه مرؤش موسلمانان یه کرپی بن و قهت لی که نه ترازین، هه تا خواش یارمه تیمان بداو سه رمان خات ﴿واذکروا نعمة الله علیکم﴾ نيعمهت و به خششه کانی خوا وه بیر بینن ﴿اذ کنتم أعداء فألف بین قلوبکم﴾ نه وده مه که ئیوه – له سه رده می نه فامیدا – دژ به یه کتر بوون، ئینجا خوی به به زهی، هوگری و ته بابی خسته نیوان دل کانتانه وه ﴿فأصبحتم بنعمته

إخوانا﴾ نه و جا ئیستا به هو ی به خشش و میهره بانی خو یه وه بوونه براو کینه ی چه نندین ساله له دلتان ده رجوو، له م ئایه ته دا باسی شه وه نه کراوه که ناخو شه نه یاری ی و دژایه تییه له گه ل یه کتر دا چه ندو چو ن بوو؟ به لام له جیی تردا باسی ده کاو ده لی: گه یشتبوویه پله یه کی وا خه ریک بوو چاره سه ره نه کریت نه گه ره خوا نه یو یستایه، وه ک له سووره تی (نه نفال: ۶۲-۶۳) دا هاتو وه: (وان یریدوا أن یخدعوک فإن حسبک الله هو الذی أیدک بنصرة وبالمؤمنین * وألف بین قلوبهم لو أنفقت مافی الأرض جمیعاً ما ألفت بین قلوبهم ولكن الله ألف بینهم إنه عزیز حکیم). ﴿و کنتم علی شفا حفرة من النار فأنتذکم منها﴾ نه و کات ئیوه له سه ره لیواری چالیک ی پر له ناگردا بوون و رزگاری کردن لپی ﴿کذلک یبین الله لکم آیاته﴾ خوا ئابه و شیوه جوانه یه ئایه ته کانی روون نه کاته وه بو تان ﴿لعلکم تهتدون﴾ به شکور پی راست بدوزنه وه و ری نوین بین.

ده بی کومه لی هه بن فه رمان به چاکه بده ن و،

ری له خراپه بگرن:

﴿ ۱۰۴: ولتنک منکم أمة یدعون إلى الخیر ﴾ پیو یسته هه میسه کومه ل ودهسته یه که له ئیوه بییت نه ی موسلمانان! مه ردم بو ری ی خیر و چاکه بانگ بکه ن ﴿ویامرون بالمعروف وينهون عن المنکر﴾ و فه رمان به چاکه بده ن و، ری له خراپه بگرن ﴿وأولئک هم المفلحون﴾ دیاره نه وانه ن سه رفرازو به اختیار که: به لیپراوانه هه لده سن به وکاره پیروژه و خو یانی بو یه کلا نه که نه وه، به راستی و دروستی و، بی ترس و له رز له کار به ده ستانی روژگار به رنامه که ی خوا ده گه یه نن. پیغه مبه ری رابه ریشمان ده فره مو ی: ((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، وَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَٰلِكَ أَوْفَىٰ الْإِيمَانِ)) یان ((ولیس وراء ذلک من الإیمان حَبَّةٌ خَرْدَلٍ)) (موسلیم).

پهرت مه بن ولیک مه ترازین:

﴿ ۱۰۵: ولا تکنونوا کالذین تفرقوا واخلتفوا من بعد ما جاءهم البینات ﴾ ئیوه وه که نه و جووله که و گا ورانه مه بن، که دوا ی چه نندین به لگه و نیشانه ی روون بو یان هات، پهرت بوون و دووبه ره کییان تی که وت و دژی یه کدی وه ستان ﴿وأولئک لهم عذاب عظیم﴾ نه وانه سزایه کی گه وره و گرانیان بو هه یه، چونکه لی که ترازان و دووبه ره کی و دژایه تی یه کتریان کردو، پیچه وانه ی فه رمانه که ی خوا ره فتاریان کرد! پیغه مبه ره فره مو ی: ((بی گومان خاوه ن

نامه کان دینه که یانیان شیواندو، بوونه (۷۲) دهسته، ثم
 ئوممه تهش دهبه (۷۳) دهسته و دهکونه شوینی ههواو ئاره زووی
 خوین، جا تنیا ئهوانه یان بههشتین، که لیکناتراژین و پیکه وه
 کارده کهن...)) (پیشهوا ئهحمده). ۱۰۶: یوم تبیض وجوه
 و تسود وجوه ﴿له رۆژێکدا که هه ندی کهس پرووی سپی دهبی و،
 هه ندیکیش پروو رهش دهبن...﴾ ﴿فاما الذین اسودت وجوههم﴾ ئینجا
 ئهوانه ی و پروو رهش دهبن پنیان ئهوتری: ﴿اکفرتم بعد ایمانکم﴾
 ئایا پاش باوهر هینانتان کافر بوونه وه؟! ﴿فذوقوا العذاب بما
 کنتم تکفرون﴾ دهسا ئهمرۆ بههوی بی باوهر پیتانه وه ثم سزایه
 بچیزن، له جیگایه کی تر دا خوا ئه فهرموئ: (ویوم القیامة تری
 الذین کذبوا علی الله وجوههم مسودة) واته: ئهوانه واهدهم خواوه
 دروین کرد، ده یانی بی پروویان ره شه، له سووره تی (یونس: ۲۷) دا
 هاتووه: (والذین کسبوا السیئات جزاء سیئة بمثلها وترهقهم ذلة ما
 لهم من الله من عاصم کأنما أغشیت وجوههم قطعا من اللیل مظلماً)
 وهوی سزای قیامه تیان، کاری فسادو خراپه ی دونیا یانه، وه له
 سووره تی (عبهس: ۴۰-۴۲) دا هاتووه: (وجوه یومئذ علیها غیرة *
 ترهقها قتره، أولئک هم الکفرة الفجرة) هوی سزایان بی باوهر بی وه
 سنوور ده چوونه، ئه وشتانه له به نه رته دا گشت یه کشتن، به لام
 به چه ند دهسته واژه یه کی جیاواز، له قورئاندا هاتوون، له سووره تی
 (تاه: ۱۰۵) دا (ونحشر المجرمین یومئذ زرقا) هاتووه که: به پرووی
 رهش و چاوی شین و هر گه راویانه وه حه شر ده کرین و کۆده کرینه وه.
 ﴿۱۰۷: وأما الذین أبیضت وجوههم﴾ ئهوانه شیان که پروویان سپی
 و گهش و جوانه ﴿ففی رحمة الله هم فیها خالدون﴾ به هه تاهه تای
 له ناو میهره بانی و به هه شتی خوادان ﴿۱۰۸: تلک آیات الله تتلوها
 علیک بالحق﴾ ئه مانه که به راستی و دروستی بوئ ئه خوینینه وه،
 گشت ئایه تی خوان ﴿وما الله یرید ظلماً للعالمین﴾ و خواش
 هه رگیز ناهه قی و سته م له جیهانیان ناکا، بریاره کانی گشت پرن
 له خیر و چاکه بۆیان و، مه به ستیشی رینمایییانه، نه ک سته م.

رینماییه کانی ئایه تی (۱۰۴-۱۰۸):

- (۱) ده بی هه مووکات له نیو ئوممه تی ئیسلامدا دهسته و
 تاقمی ببن که ئوممه تانی تر بانگ بکه ن بۆ دینی ئیسلام.
- (۲) ئه گه ر هیرش کرایه سه ر ئیسلام، ده بی ئه وه دهسته
 ئاماده یه به رگری لی بکه ن وجهه نگیان له گه ل بکه ن، هه روا له
 هه موو شارو گوندیکا پیو یسته ئه و کۆمه له دروست بکری.
- (۳) جیاوازی و ئیختیلاف حه رامه له دیندا،
 ئه گه رچی ئیستا به داخه وه موسلمانان به شیوه یه کی و

لیکن ترازاون، فهرمووده که ی پیغه مبه ریان ﴿له خویناندا
 جی کردۆتوه که: ده فهرموئ: (تَفَرَّقَتِ الْيَهُودُ عَلَى أَحَدِي
 وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، أَوْ سَبْعِينَ فِرْقَةً، وَالنَّصَارَى مِثْلَ ذَلِكَ، وَتَفَرَّقَتْ
 أُمِّي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً)، واته: جووله که بوونه (۷۰)
 یان (۷۱) دهسته، عیسایه کانیش هه روا، ثم ئوممه ته ی
 منیش دهبه (۷۳) دهسته. (رواه الترمذی، وقال حدیث
 صحیح). به ئی وابوو، چونکه هه رله و سه رده مه نزیکانه دا
 موسلمانان بوونه (۶) دهسته: (حه رورییه، قه رامیه،
 جه همیه، مورجینه، رافیزه، جه بریه) دیسان هه ریه که ش
 له مانه بوویه (۱۲) دهسته و، ئه وسا به هه موویانه وه (۷۲)
 دسته که یان ته و او کرد، دیاره که ئه مانه هه مووشیان دۆزه خین،
 تاقمی ئه هلی سوننه ت وجهه ماعت نه بی، ئه و جار ئه گه ر
 ئیستاش سه یریکی نیو ده وله تانی ناوچه که بکری، ده بی نری
 که چۆن کراونه ته چه ندین ده وله تۆکه و، حکومه تۆکه وه،
 دیاره که ده رمان و چاره سه ری ئه و حاله ته ش ته نها ثم
 فهرمووده سه حیه یه: ((إِنَّ اللَّهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلَاثًا: يَرْضَى
 لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَأَنْ تَغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ
 جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا، وَأَنْ تَنَاصَحُوا مَنْ وُلَّاهُ اللَّهُ أَمْرَكُمْ، وَيُكْرَهُ
 لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةُ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةُ الْمَالِ)). خوا له سی
 شت رازییه و، له سی شت تووره یه: رازییه ببیه رستن و،
 هیچ شتی که نه که نه هاو به شی، حه زده کا سه رجه م ده ستان
 به دینه که ی ئه وه وه بی و، لیکن ترازین، حه زده کا
 هه رکه س ده بیته (ئه مین) تان دلسۆزی بن، زقیشی له سی
 ده بیته وه: گوتی گوتی و قسه ی بی جی، داواو پرسیا ری
 نابه جی، سه رفی مال به هه له خه رچی. به ئی خه لکانی
 بیده چی و، په یره وانی هه واو ئاره زو له قیامه تا روویان
 ره شه. ئه هلی سوننه ت وجهه ماعت: هه ر ئه و که سانه ن
 که له باره ی (عه قیده و) و (عیباداته) وه، به و به رنامه یه
 کارده که ن که په یامبه رو هاوه لانی له سه ری بوون، بی گومان
 ئه مانه له رۆژی قیامه تا روویان سپی ده بی، په یامبه ر ﴿
 ئه فهرموئ: ((إِفْتَرَقَتِ الْيَهُودُ إِلَى أَحَدِي وَسَبْعِينَ فِرْقَةً،
 وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَسَتَفْتَرِقُ
 هَذِهِ الْمَلَّةُ إِلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً
 فِي الْجَنَّةِ، وَقِيلَ مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: هُمَ الَّذِينَ يَكُونُونَ
 عَلَى مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي)).

(۴) ئه نجامی گشت کاروباریکی دونیا و قیامه ت
 هه رلای خوایه.

﴿ ۱۱۳ : لیسوا سواء ﴾ خاوهن نامه‌کان له و سیفه تانه‌دا هه‌موو وه‌کو یه‌کنین ﴿ من أهل الكتاب أمة قائمة ﴾ چونکه له‌خواهه‌نامه‌کاندا کۆمه‌لی وایان هه‌یه له‌سه‌ر فه‌رمانی خوا دامه‌زراون و، فه‌رمانه‌کانسی به‌رپکی جیبه‌جی ده‌که‌ن ﴿ یتلون آیات الله آناء اللیل وهم یسجدون ﴾ وپوو له‌خوان وه‌رده‌م ئایه‌ته‌کانی خوا به‌شه‌ودا ده‌خویننه‌وه‌و، خه‌ریکی نوپژ وکر‌نووش بردن بۆخوا، له‌سوورته‌ی (به‌قه‌ره: ۱۲۱) دا هاتووه: (الذین آتیناهم الكتاب یتلونہ حق تلاوتہ أولئک یؤمنون به) واته: به‌راستی و به‌هه‌ق ئه‌وانه ته‌ورات ده‌خوینن، که بروایان پپی هه‌یه. وه له سوورته‌ی

(ثالثی عیمران: ۱۹۹) دا هاتوو: (وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا)، واته: باوه‌ریان به‌خواو قورئان و ته‌ورات هه‌یه‌و، هه‌رگیز به‌رنامه‌و نایه‌ته‌کانی خوا به‌به‌هایه‌کی که‌م ناگورنه‌وه. له سووره‌تی (ره‌عد: ۳۶) دا هاتوو: (وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ يُفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ) که به‌قورئان زور دلخوش ده‌بن. له سووره‌تی (نه‌نعام: ۱۱۴) دا هاتوو: (وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ) چاک ده‌زانن که قورئان راست و دروسته، له سووره‌تی (تیسراو: ۱۰۷، ۱۰۹) دا هاتوو: (إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا) هه‌رکه قورئانیان بو ده‌خوینرته‌وه، به‌روودا ده‌که‌ون و ده‌گرین، وه‌له‌سووره‌تی (مائیده: ۸۳) دا ته‌فرموی: (وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ) هه‌رکه قورئان ته‌بیسن به‌کول ده‌گرین و دلیان پرته‌بی له‌ترسی خوا ﴿ ۱۱۴: یؤمنون بالله واليوم الآخر ﴾ باوه‌ریان به‌خواو به‌پوژی سه‌لا هه‌یه ﴿ ویاْمرون بالمعروف وینهون عن المنکر ﴾ و فرمان به‌چاکه ده‌دهن و ری له‌خرابه ده‌گرن ﴿ ویسارعون فی الخیرات ﴾ و بو ته‌نجامدانی گشت کاریکی خیر له‌ناو یه‌کتردا تیژره‌وی و تالوکه‌یانه ﴿ أولئک من الصالحین ﴾ نائه‌وانه له‌ریزی پیاوچا‌کاندان ﴿ ۱۱۵: وما یفعلوا من خیر فلن یکفروه ﴾ هه‌ر کاریکی خیریش بکه‌ن، قه‌ت لییان ون نا‌کری و، بی‌به‌ش نابن و لای خوا پاداش ته‌درینه‌وه ﴿ والله علیم بالمقین ﴾ و خوایش به‌پاریزکاران زاناو به‌ناگایه، کرده‌وی هیچ که‌سیک لای نه‌و نادیارو په‌نه‌ان نییه ﴿ ۱۱۶: إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ﴾ نه‌و که‌سانه‌ی کافرو بی‌باوه‌رن، مال و منالیان هیچ شتیکیان لی ناگورنه‌وه، له‌سزای خوا بی‌نیازیان نا‌کا، هه‌رچه‌نده له‌پیناویاندا خوین مان‌دوو کردبیٔ ﴿ وأولئک أصحاب النار هم فیها خالدون ﴾ هاوری و، یاری ناگری دوزه‌خ هه‌رته‌وانه‌ن و، به‌هه‌میشه‌ش تی‌دان ﴿ ۱۱۷: مثل ما ینفقون فی هذه الحیاة الدنیا کمثل ریح فیها صر ﴾ نمونه‌ی نه‌و پوول و داراییه‌ی نه‌و بی‌باوه‌رانه له‌م ژبانه‌ی دونیایه‌دا به‌ریاو رووینی ده‌یبه‌خشن بوته‌وه‌ی خه‌لکی باسیان بکاو ناوو شو‌ره‌ت ده‌ربکه‌ن، وه‌کو باو گه‌رده‌لولیکی وشکه‌رو سووتینه‌ر وایه ﴿ أصابت حرث قوم ظلموا أنفسهم فأهلکته ﴾ که له‌کشت و مه‌زرای نه‌و که‌سانه بدات سته‌میان له‌خوین کرده‌وه و سه‌ریچیان له‌فهرمانه‌کانی خوا کردبی، جا باکه‌یش هه‌موو کشتو‌کاله‌که له‌ناو‌به‌ری و، هیچ سوودیکی لی‌وه‌رنه‌گرن، هه‌ر نا‌به‌و شی‌وه‌یه‌ش خوی‌گه‌وره کارو کرده‌وی

بی‌باوه‌ره‌کان به‌هوی کوفرو تاوانه‌کانیانه‌وه ده‌سرپته‌وهو بی‌سوود ته‌بیٔ بوین ﴿ وما ظلمهم الله ولكن أنفسهم یظلمون ﴾ وخوا -له‌وه که له‌روژی قیامه‌تدا کرده‌وه‌کانیان بی‌که‌لک ده‌بی- سته‌می لی نه‌کردوون، که‌ئاوای لی‌کردبن، به‌لکو خوین سته‌میان له‌خوینا کرد، چونکه باوه‌ریان به‌خوا نه‌بووو، له‌ریکه‌یه‌کی بی‌نرخیشدا

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾
مِثْلَ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمِثْلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾ يَتْلَىٰ عَلَيْهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَنفَخُوا بَاطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ مُعَقِّلُونَ ﴿١١٨﴾ هَٰئِئَنتُمْ أَوْلَاهُمْ يُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا الْقَوْمُ فَالِقُوا فِئَاتِنَا وَإِذَا اخْلَوا عَضُوا عَلَيْهِمْ آلَانَا مِنْ الْغَيْطِ قُلْ مَوْتُوا بِغَيْطِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾
إِنْ تَمَسَّسْتُمْ حَسَنَةً سَوْفَ تَسَوُّهُمُ وَإِنْ تَصَبَّيْتُمْ سَيِّئَةً يَبْغُرُوا بِهَا وَإِنْ تَصَبَّرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرَّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾ وَإِذْ عَدُوٌّ مِنْ أَهْلِكَ شُوِيَ الْمُؤْمِنِينَ مَقْلَعِدَ الْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾

مال و سامانه‌کیان به‌خت کرد.

بیجگه له‌موسلمانان، که‌س مه‌که‌نه هه‌مرازان:

﴿ ۱۱۸: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ ﴾ نه‌ی ته‌وانه‌ی باوه‌رتان هیئاوه! به‌ده‌ر له‌خوتان، که‌سیک مه‌گرنه دۆست و مه‌یکه‌نه جیی رازونیازی خوتان و، نه‌پینییه‌کانی خوتانیان لا بدرکینن، پیغه‌مبه‌ر ده‌فرموی: ((خوا هه‌ر پیغه‌مبه‌ریکی نارده‌بی، یان هه‌ر خه‌لیفه‌یه‌کی دانایی، دوو‌هاورازی بو‌داناوه: هاو‌رازیکیان فرمانی چاکه‌ی پی‌ده‌کاو دنه‌ی ده‌دا له‌سه‌ری، نه‌ویکه‌شیان کاری خراپه‌ی خستوته به‌رده‌می وه‌انیداه له‌سه‌ری، ئیتر مه‌ر خوا مرو‌ف بیاریزی)) (فتح الباری). ﴿ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا ﴾ له‌کار تی‌کدان و زیان پی‌گه‌یاندنتان، دریغ‌ناکه‌ن و کول‌نا‌ده‌ن ﴿ ودوا ما عنتم ﴾ پییان خو‌شه‌و ئاواتیانه ئیوه هه‌ر له‌ده‌ردو ئازاردا بن ﴿ قد بدت البغضاء من أفواههم وما تخفي صدورهم أكبر ﴾ جگه له‌وه‌ش

که به ناشکرا دژایه تیتان ده کهن، هیمنان شو رق و قینه یه ش
له دلیاندا ده یشارنه وه فره ترو گه وره تره له وه ی که به زاریاندا
دی، دلیان پره له پیلان و فروقیل به رامبه رتان ﴿قد بینا لکم
الآیات﴾ ئیمة نیشانه و به لگی زورمان بۆرۆشن کردوه، ههتا
به و ئایه تانه دۆست و دوژمن لیک بکه نه وه ﴿إن کنتم تعقلون﴾
ئهر ئیوه تی بفکرین و دهرکی راستیه کان بکه، ئه زانن کی بگره
دۆست و هاواراز، به لی زور گرنگه موسلمانان دۆست و نه یاری
خویان بناسن، زوریش پیویسته کارو باری خویان نه خه نه بهر
دهس دوژمنانی دینی خوا، زوریش مه به سته نه کرینه هاوارازو
کارو باری نهینی و ناشکرای موسلمانان بزائن ﴿۱۱۹﴾ ها
انتهم اولاء تجبونهم ولا یحبونکم ﴿ناگادارین ئه ی کۆمه لی
باوه رداران! ئیوه دوو رووه کانتان خووش دهوی، که چی ئه وان
قهت ئیوه یان خووش ناوی ﴿وتؤمنون بالکتاب کله﴾ ئیوه
باوه رتان به کتیبه که ی خوتان و، به کتیبه که ی ئه وانیش هیه،
که چی ئه وان وانین! له سوورته ی (شور: ۱۵) هاها تووه: (وقل
آمنت بما أنزل الله من کتاب)، وه له سوورته ی (به قهره: ۲۸۵) دا
ئه فرمووی: ﴿کل آمن بالله وملائکته وکتابه ورسوله﴾ واته:
هه موو باوه ردارن به گشت کتیبه کانسی خوا، نه که ته نها به قورئان
باوه ریان هه بی ﴿وإذا لقوكم قالوا آمنا﴾ کاتیکیش پیتان بگه
به دوو رووی و ناپاکی خویان ده لین: باوه رمان هیناوه. ﴿وإذا
خلاوا عضوا علیکم الأنامل من الغیظ﴾ که ته نیا ده بن و لیئان دوو
ده که ونه وه، له بهر رکی خویان سه ری نه چیان ده گه زن، واته: زور
رقیان لیئانه ﴿قل موتوا بغيظکم﴾ ئه ی پیغه مبه را! ﴿بلی:
دهک به و دهر دو رقه تانه وه بمرن، چونکه هه ر نیعمه تی خوی ته و او
ده کات بۆ موسلمانان ﴿إن الله عليم بذات الصدور﴾ به راستی
خوا به و نه یینییه ی ناودلیان زور زانایه، ئه زانی چ پیلانیئیک
به رامبه ر به موسلمانان له سینگیاندا یه ﴿۱۲۰﴾: ﴿إن تمسکم حسنة
تسؤم﴾ ئهر چا که و، خیری کتان وه کو ده سته که وتی جهنگی،
یان سه رکه وتن- تووش ببی، پیی نار ههت ده بن و، خه فته
و مهراقی زوری پی ده خوون ﴿وإن تصبکم سيئة یفرحوا بها﴾ خو
ئهر نار هه تی و ناخوشیه کتان تووش ببی، ئه وان پیی که یف خووش
ده بن ﴿وإن تصبروا وتتقوا لا یضرمکم کیدهم شیئا﴾ و نه گه ر
ئیوه ئه ی موسلمانان! له به رامبه ر هه ر نار هه تی هه ک بیته ریتان
به ئارام بن و، له شانکندن سئووره کانی خوا خو بپارین، ئه و
فرو فیله که یان هیچ زیانی کتان پی ناگه یه نیت ﴿إن الله بما یعملون
محیط﴾ بی گومان خوا ده وری هه موو پیلان و کرده وه کانی داوون و
ناگاداره پییان.

خه زای ئو خود:

ناگاداری: له ئایه تی (۱۲۱) وه هه تا ده گاته ئایه تی (۱۸۰) ی
ئهم سوورته، واته: ﴿۶۰﴾ ئایه تی ته و او، سه بارهت به جهنگی
(ئو خود) ها توون.. شیایو ئامازه بۆ کردنه، جهنگی (ئو خود)
له سالی سییه می کۆچیدا روویدا، جابه م شیوه یه ش رودا وه که
دهس پی ده کاو ده فرمووی: ﴿۱۲۱﴾: ﴿وإذ غدوت من أهلك﴾
ئهو کاته وه بیر پیته ئه ی پیغه مبه ر! که له به ره به یاندا مال و
مندالی خوتت جی هیشت و چوو پیته دهری به ره و ئو خود، ئه و
رۆه رۆزی به ره به یانی شه ممو، ﴿۷﴾ شه لانی سالی سییه می
کۆچی بوو، په یامبه ر! له و ده مه دا به خه و دیتبوی که: شیره که ی
پارچه یه کی لی بۆته وه و، مانگایه کیشی بۆ سه ر پراوه و، ده ستیشی
به زرییه کی تۆکه و مه که مه وه گرتووه.. دوا یی وای لیکدا یه وه
که چه ند که سیئ له خزم و هاوه لانی ده کوژین و، که سیکی نزیک
خویشی له وجهه نکه دا پیوه ده بی و، قه لا مه که مه که یه ش که ده ستی
پیوه گرتبوو شاری مه دینه یه. ئیمامی (موسلیم) ریوایه تی کردوه
﴿تبوی المؤمنین مقاعد للقتال﴾ پینگه ی جهنگت بۆ پرواداره کان
دیاری ده کرد، پلانی جهنگ و جیگه ی سه ربازگهت بۆ ریک
ده خستن، ده سته ده سته ت ده کردن، جیگه ی تیره و شین و، جیگه ی
ئه سپسوارو هه روه ها.. ﴿والله سمیع عليم﴾ و خوا زور ژنه وایه بۆ
قه کانتان که: مه شه ورته پی ده کردن و ئه وان چیان پی ده گوئی،
زور زانایه، ده زانی چی باشه بۆتان ﴿۱۲۲﴾: ﴿إذ همت طائفتان
منکم أن تفشلا﴾ که له و کاته دا خه ریک بوو دوو ده سته تان ئه ی
موسلمانان! لاواز وسست بن و وره به رده ن و هه لپین، ئه و سا
په یامبه ر! به (یهک هه زان) که سه وه له مه دینه وه به ره و ئو خود
چوو، جا له سه ربازگه ی بی باوه رکه انه وه نزیک بوونه وه و بیستتان
که بی باوه رکه کان (سی هه زان) که سن، ئیتر ئه و دوو هۆزه ی (به نی
سه له مه و) (به نی حاریسه) خا و بوونه وه و، ویستیان به جیت بیلن
و رابکه ن ﴿والله ولیهما﴾ به لام خوی سازکارو سه ره رشتیکار،
به هانایانه وه هات و سه ره نجام سه ری خستن به سه ر دوژمندا و
نه یه یشت و ره یان پرووخی. بوخاری ده لی: جابری کوری عه بدوللا
- خوا لیی رازی بی- ده لیت: ئهم ئایه تی: ﴿اذهمت طائفتان
منکم أن تفشلا..﴾ له باره ی ئیمة (دوو تیره که ی: کورانی حاریسه و،
کورانی سه له مه و) وه هات، وه له به ره وه که خوا پیمان فرموو: ﴿والله
ولیهما..﴾ خوا دۆست و سه ره رشتیارانه، هه رگیز هه زم نه ده کرد،
نه ها تبا یه ته خواره وه! له بهر ئه و گوا یا نه یینی ئیمة ده خاته روو.
﴿وعلى الله فلیتوکل المؤمنون﴾ ده با باوه رداران ته نها به خوا

پشت بیهستن، دواى رېځخستنى هو جه نځييه كان.

به درتان له بېرې، كه ميشوون و خواش سهري خستن:

﴿ ۱۲۳ ﴾: ولقد نصركم الله بيدر وانتم اذلة ﴿ بى سو له روژى (به در) دا خوابه سر دوژمندا سهري خستن و، ناته و اوو كه م بى ده سلات و كزولا وازيشوون، به لام چونكه (سه بى) و (ته قوا) تان هه بوو، خوا سهري خستن، ئيستايش ئه هروا بميننه وه، خوا هه سهرتان ده خات ﴿ فاتقوا الله لعلمكم تشكرون ﴾ ده سا هه له خوا بترسن و خو بپاريزن، به لكو بتوانن شوكرى بكهن.

رووداوى به در، روژى هه ينى و، (۱۷) سى مانگى رهمه زانى سالى دووه مى كوچى بوو، ژماره ي موسلماننه كان له و جه نځه دا (۳۱۳) كه س بووو، دوژمنيش - به هه موو پيداويستيبه كى جه نځى ته و روژوه - نزىكه ي هه زاركه س بوو، له گه ل ته وه شدا خوا هه سهري خستن، هه تا بزائن كه سهري خستن به ده ستي خوايه، بيبه ويټ ته گه رچى پيداويستيشان ناته و او بټ، سهرتان ده خات، له نايه تيكي تر دا خوا ده فرموى: (ويوم حين اذا عجبكم كثرتم فلم تغن عنكم شيئا..)

فريشته له ئو خودا هاتنه ياريان:

رافه كه رانى قورئان قسه يان جيا وازه كه: به لئنه كه ي خوا به ناردنى فريشته بو هاوكارى موسلماننه كان، ئاخو روژى به در بوو، يان ئو خود؟ (ئيبين جه رين) روژى به در په سهند ده كاو پي وايه ئه له ئو خودا به شدار ييان كردبا، موسلماننه كان نه ده شان، له ولايشه وه هاوبه شى فريشته به سراوه به سه برو ئارامى ته وانه وه، خو ئه وان سه برو ئاراميان نه بوو، هه تا خوا فريشته بنيري بو هاوكاريان

﴿ ۱۲۴ ﴾: اذ تقول للمؤمنين ألن يكفيكم أن يمدكم ربكم بثلاثة آلاف من الملائكة منزلين ﴿ نه وده مه وه بېرېينه ئه ي پيغه مبه ر! ﴿ (روژى به در، يان ئو خود) كه به باوه دره كانت ده گوت: ئاخو نه وده تان به س نه بى كه: پهروه درگارت له فريشته كانى خو (سى هه زان) بنيريته خواري بو هاوكاريان، واته: هيشتاي به و حاله ته شه وه، له بهر كه ميتان وره تان نه ما بوو. ته فسيرونوس و ميژوونوسه كان له وده هاوده نځن كه خوا له و روژده فريشته ي ناردو جه نځيشيان كرد، (ئه سه ر) يكي زوړبېش هاتوو كه فريشته به ميژه رى سپى و رهش و زه رده وه چوونه ناو گوړه پاني جه نځه وه. (ئه بوو داوودى مازنى) ده لئيت: له جه نځى (به در) دا كه و تمه دواى كابرايه ك تا له ملي بده م، چاپېش ته وه من بېگه م، ديم سهري په رى و هيچ كه سيكيش له پيشمه وه نه بوو. ﴿ ۱۲۵ ﴾: بلى إن

تصبروا وتتقوا ﴿ بلى ئه و ته ندازه به به سه، ئه ر ئيوه خوړاگرين و له سنووره كانى خوا پاريز بكهن ﴿ ويا توكم من فورهم هذا ﴿ وخو له كاته دا په لامارتان بدهن ﴿ يمددكم ربكم بخمسة آلاف من الملائكة مسومين ﴿ پهروه درگارتان به پينچ هه زار فريشته ي نيشانه دار كو مه كتان ده كات. (ئيبين زوبه يين) ده لئيت: (مسومين)

إذ همّت طائفتان منكم أن تفشلا والله وليُّهُما وعلى الله فليتوكل المؤمنون ﴿ ولقد نصركم الله بيدر وانتم اذلة فاتقوا الله لعلمكم تشكرون ﴿ اذ تقول للمؤمنين ألن يكفيكم أن يمدكم ربكم بثلاثة آلاف من الملائكة منزلين ﴿ بلى إن تصبروا وتتقوا ويا توكم من فورهم هذا يمددكم ربكم بخمسة آلاف من الملائكة مسومين ﴿ وما جعله الله إلا بُشْرَى لَكُمْ ولنطمئن قلوبكم به وما النصر إلا من عند الله العزيز الحكيم ﴿ ليقطع طرفاً من الذين كفروا ويكفهم فينقلبوا خائبين ﴿ ليس لك من الأمر شيء أو توب عليهم أو يعذبهم فإنهم ظالمون ﴿ والله ما في السموات وما في الأرض يغفر لمن يشاء ويعذب من يشاء والله غفورٌ رحيم ﴿ يتأبها الذين آمنوا لا تأكلوا الربوا أضعافاً مضاعفةً واتقوا الله لعلمكم تفلحون ﴿ واتقوا النار التي أعدت للكافرين ﴿ وأطيعوا الله والرسول لعلمكم ترحموا ﴿

به و اتاي به دروشم و به ناوونيشانى ديار يكر اووه دينه لاتان: ميژه ره و عه مامه يان زه رده و، لوفكه به نيو شانياندا به ربو ته وه. (ئيبين جه رين) ده لئيت: به لگه ي به شدارى نه كردنى فريشته له جه نځى ئو خودا، به هيژ تره، تا له به لگه ي به شدارى كردونيان، چونكه موسلماننه كان ئارام و سه بريان نه بووو نافه رمانى پيغه مبه رمان كرد، له ولاشه وه دنيا به ئه گه ر به شداريان كردبا، باوه دران تووشى ته وه هه موو كي شه وگرفتانه نه ده بوون و سه رده كه وتن، به لام فريشته له به در دا به شدار ييان كرد. ﴿ ۱۲۶ ﴾: وما جعله الله إلا بشرى لكم ﴿ خواى كار جوان ته و عيشى هه ر بوئه وه كرد: ببيته مژده يه ك بوئيوه ﴿ ولنطمئن قلوبكم به ﴿ و پييشى دنيا و به ئارام بن. واته: بو به خوا فرموى: (ألن يكفيكم..) و فريشته يش هاتن تا بى به مژده بو تان و دليستان ته ستور بى و، ئيتر له زوړى ژماره ي ته وان نه ترسن ﴿ وما النصر إلا من عند الله العزيز الحكيم ﴿ ته گينه خو سه ركه وتن ته نها به ده ستي خواى بالا ده ست و كار جوانه، به هيژو

فریشتە و ھۆ ئەسباب نییە، چونکە ئەر بیهۆی سەرتانخات، بئی ئەوش سەرتان دەخات ﴿ ۱۲۷: ليقطع طرفا من الذين كفروا ﴾ خوا ویستی لەو رۆژەدا بەشی لە بئی باوەران لەناو ببا، ئەوەبوو (۷۰) کەسیان - کە ھەندیکیشیان رابەروسەرۆک بوون - کوژران، (۷۰) کەسیشیان دیل کران ﴿ أو یکتبھم فینقلبوا خائبین ﴾ یان بۆ ئەو بیانشکێتی و ریسوایان بکائەر نەکوژران، ئەوجا بە ناو میدی و خەجالتەو بەگەرێنەو.

رێنماییەکانی ئایەتی (۱۲۴-۱۲۷):

(۱) (موجاہید) و (عیکرمە) و ھەندێ تر دەلێن: ئایەتی: ﴿ إذ تقول للمؤمنین ﴾ پەیمان و بەلێن بوو بە موسلمانان کە: ئەگەر (سەب) و (تەقوا) یان ھەبێ خواش بە ژمارەیک لە فریشتە پشتیوانیان لێ دەکا، ئەمەش لە بەدردا ئاشکراو بوون بوو، بەلام لە ئوحدودا نافەرمانیان لە فرمانەکی پەیامبەر ﷺ کرد، ئیتر ئەو ھاوکاری و یارمەتیییە نەهات و، ئەوانیش تێک شکان.

(۲) بۆسەرکەوتن ئەگەرچی دەبێ، ژمارە ی ھاوسەنگ و چەک و تەقەمەنی پێویست ھەبێ، بەلام لە گەل گشت ئەمانەیشدا سەرکەوتن تەنیا ھەربە دەستی خوا، لە (بەد) دا فریشتە لە دیمەنی مژدا بە واقعی بە شداربوون وجەنگیان کرد.

﴿ ۱۲۸: لیس لك من الأمر شیء أو یتوب علیھم ﴾ تۆ ھیچ کاریکت بە کاری ئەوانەو نییە، چونکە یا تەو بەیان لێ وەردەگرتی و موسلمان دەبن ﴿ أو یعذبھم ﴾ و ھیان ئازارو سزایان دەدات، ئەگەر بەردەوام بن لە سەر بئی باوەری ﴿ فإنھم ظالمون ﴾ چونکە بە راستی ئەوانە ستمکارن و، شایانی سزان. پێشەوا (موسلم) دەلێ: کاتی لە (ئوحدود) دا پەیامبەر ﷺ ددانی پیرۆزی شکاو روخساری جوانی خویناوی بوو، فەرمووی: ئاخۆ گەل ھۆژی ئاوا دەم وچاوی پەیامبەرەکیان خویناوی بکەن، دەبێ چۆن بەختیارو سەرفرازین، واتە: خوا یە تۆ لەیان لێ بستی؟ ئیمامی (بوخاری) دەلێ: یەکە یەکە ناوی دەھێنان، پێشەوا (ئەحمەد) دەلێ: لە ناویاندا ناوی ئەم سێ کەسە ھینا: (حاریس، سوھەیل، سەفوان) دەرەنجامیش تەو بەیان کرد و گەرانیو ﴿ ۱۲۹: والله مافی السموات وما فی الأرض ﴾ ھەرچی لە ئاسمانەکان ولە زەویدا، ھەر مولکی خوا یە و خۆی بالادەستە ﴿ فیغفر لمن یشاء و یعذب من یشاء ﴾ ھەز بکا لە ھەرکەسیک ببووری شیواویش بیست، دەبووری، لە ھەرکەسیش ھەز بکا و شیواویش، سزای ئەدا ﴿ والله غفور رحیم ﴾

وخوا زۆر لێبوە رەدو میھرەبانە.

سوود خواردن (زۆر و کەمی) ھەرمانە:

﴿ ۱۳۰: یا ایھا الذین آمنوا لا تأکلوا الربا أضعافا مضاعفة ﴾ ئە ی ئەوانە ی باوەرتان ھیناوە! سوود، چین لە سەر چین مەخۆن و ھەری مەگرن، وەک سەر دەمی نەقامی، دەچوون بۆ نموونە: (۱۰۰) دیناریان ئەدا بە (۳۰۰) دینار. چونکە لە بنەرەتدا سوود بە ھەموو جۆری شتیکی ھەرمانکراو: وەک لە جیگایەکی تردا ئەفەر مووی: (..) و حرم الربا.. ﴿ واتقوا الله لعلکم تفلحون ﴾ دەسا لە خوا بترسن و لە نافەرمانی خۆتان پارێزن، بە شکو بەختیار بین و ببیەنەو ﴿ ۱۳۱: واتقوا النار التي أعدت للكافرين ﴾ ولەو ئاگرە ی بۆ بئی باوەران ئامادە کراو خۆ پارێزن ﴿ ۱۳۲: وأطيعوا الله والرسول لعلکم ترحمون ﴾ لە خوا و لە پەیامبەر گوێرایە لێ بکەن، بە تاییەتی لە سوود خۆتان پارێزن، بە لکو بەر رەحمەتی خوا بکەن. سوود خۆری بانقەکانی ئەمرۆیش، لە سوود خۆری جاھیلیەتی ئەوکاتە دژوارتر و خراپتر، چونکە ئەو رۆژە کەسیک شتیکی ئەفروشت بە شتیکی دی، ئەگەر کاتی ھاتباو نرخەکی نەبووبا بیدا، ئەوا دوا ی دەخست و زیاد ی دەکردبۆی، بەلام ئیستا ھەر یەکە مجار دراوی دەدری بە دراوی تا ماو یەک، لە گەل رەچا کردنی زیادە یەکیش، پاشانیس دەس بە جی لە سەری تۆمار دەکری.

بەلە بکەن ئەنە نجامدانی کارە خێرەکاندا:

﴿ ۱۳۳: وسارعوا إلى مغفرة من ربکم ﴾ بەلەو چەسپانی بکەن بۆ کردنی ئەو شتانە ئەبنە ھۆی لیبووردنی پەرورە دگارتان ﴿ وجنة عرضها السموات والأرض ﴾ وچوونە بە ھەشتیکی فراوانی واوہ کە: ھەر پانتاییەکی بە ئەندازە ی ئاسمانەکان و زەویە، بە لێ.. لە سوورەتی (حەدید- ۲۱) ییشدا ھاتوو: (سابقوا إلى مغفرة من ربکم وجنة عرضها كعرض السماء والأرض). جارێکیان نوێنەری (ھیرەقل) بە نامە یەکەو ھاتە لای پەیامبەر ﷺ لە نامە کیدا نووسرابوو: ئە ی موخەممەد! تۆ لە نامە کەتدا بانگت کردوین بۆ بە ھەشتیک دەلێیت: ھەر پانتاییەکی بە ئەندازە ی پانتایی ئاسمان و زەویە، جائەر ئەمە وا بێ، ئە ی دۆزەح لە کوێیە؟ پەیامبەر ﷺ فەرمووی: ((فَأَيُّ اللَّيْلِ إِذَا جَاءَ النَّهَارُ؟)) واتە: کە رۆژ ھات، شەو دەبێ لە کوێ بۆ و چی لیبییت؟ (پێشەوا ئەحمەد). ﴿ أعدت للمتقين ﴾ ئامادە کراو (ئەو بە ھەشتە) بۆ پارێزکاران. زانایان دەلێن: ئەم ئایەتە بە لگە یە بۆ ئەو کە ئیستا بە ھەشت ئامادە کراو ھە یە.

ئىنجا خوا ھەندى سىقاتى بەھەشتىيە پارىزكارەكان باس
ئەكاودەفرموى: ﴿ ۱۳۴: الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ ﴾
پارىزكارە بەھەشتىيەكان ئەو كەسانە كەلە خۇشى وناخۇشىدا، لە
بوون و نەبووندا، ئەوان دارايى ئەبەخەشن ﴿ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظِ ﴾
وړك و غەزەبى خويان - لەكاتى توورە بوندا - دەخۇنەو ەو كارى
بىناكەن ﴿ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ﴾ و لەھەلەى مەردم خۇش دەبن
و تۆلە ناسينن ﴿ وَاللَّهُ يَحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾ و خوايش خىرخوازانى
خۇش ئەوى ﴿ ۱۳۵: وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً ﴾ و ھەركە كارىكى
دزىو ناشيرين بكن، واتە: گوناھىكى گەورە ئەنجام بدەن ﴿ أَوْ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ﴾ يان سەتم لەخۇ بكن، واتە: گوناھىكى بچووك
بكەن ﴿ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ ﴾ بە تالووكەو بەپەلە،
خوا يادەكەنەو ەو، داواى لىبووردنى گوناھەكانيانى لىدەكەن
﴿ وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ ﴾ جادەبى - بىجگە لەخوا - كى
گوناھان بپوشى؟ ﴿ وَلَمْ يَصِرُوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴾ جا
ئەوانە لەسەر تاوان و گوناخى زانىبووانە ھەلەيە، سوور و بەردەوام
نين، خۇشيان ئەزانن كە سوور بوون لەسەر گوناخ كارىكى زۆر
خراپ و ناپەسەندەو، دەشزانن ھەركەسيك تەوبە بكات، خوا
لىيە و ەدەگرىت. پەيامبەر ﷺ ئەفرموى: ((مَا أَصْرَ مَنْ اسْتَغْفَرَ
وَإِنْ عَادَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً)) ئەبوو يەعلى و ئەبووداود.
﴿ ۱۳۶: أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُم مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ ﴾ ئەوانە پاداشتيان
لەپەرورەدگاربان بەخەشين و لىبووردنە ﴿ وَجَنَاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ ﴾ و چەند باخىكى بەھەشتە، كە چەندىن جۆگەو رووبار
بەبەرياندا تى دەپەرى ﴿ خَالِدِينَ فِيهَا ﴾ و بەھەتا ھەتايش تىيدا
ئەمىننەو ە ﴿ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴾ ئەھا! چەن چاكە پاداش و كرىى
ئاكارچاكان.

﴿ ۱۳۷ ﴾ : قد خلت من قبلکم سنن ﴿ به راستی پیش نژدهش پرویدا چهند ری ویاسایهک، وهک ئەوه له نژده پرویدا - ئەهی هاوه لآن - له ئو خوددا ! به لآم دهره نجام خوا سه ری خستنه به سه رکافره کانداه، ده سا مژده بیت نژدهش سه رده که ون. ﴿ فسیروا فی الأرض فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین ﴾ جا یجن به سه رزه ویدا وینۆرن پاشه رۆژی به درۆخه ره وان و بی باوه ران چۆن بوو؟ ﴿ ۱۳۸ ﴾ : هذابیان للناس ﴿ ئەم قورئانه وتارو روونکردنه وهیه کی گه وره یه بۆگشت مه ردم، هه مووشتی روونده کاته وهو، حالێ گه لانسی رابوو ردووش

﴿١٠٨﴾ وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٠٩﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ
فِي السَّرَّاءِ وَالصَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ
عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾ وَالَّذِينَ إِذَا
فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا
لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرَ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُبْرِئُوا عَلَى
مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١١١﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ مَّغْفِرَةٍ
مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّتْ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا وَبِمَا أَجَزَ الْعَمَلِينَ ﴿١١٢﴾ فَدَخَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ سَبْعُ
مَاسِرٍ وَإِلَى الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عِقَابُ الْمُكَذِّبِينَ
﴿١١٣﴾ هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١١٤﴾
وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ
﴿١١٥﴾ إِنْ يَمَسَّكُمْ فَرَحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرَحٌ وَفِئَةٌ
وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نَدَاؤُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ
آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُم مَّشَدَّةً وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١١٦﴾

بِئِ هَیْز مَهْبَن وَ، خَهفَهت مَهخُوَن ﴿وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ﴾ چُونکِه هَر ئِیَوَهن بَه رَزو زَالْ، دَه رَه نَجَامِیش سَه ر دَه کِه وَ ﴿إِنْ کُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ نَه گَه ر باوَه ر تان بَیْی. بَه لَی.. بَیْ گُومان بیروباوَه رِی مَوسَلْمَانان بَه ر ز تَرَه، بَه پِر و و پِر و گَر اَمِیان شِیاو تَرَه ﴿۱۴۰﴾: إِنْ یَمْسُکُمْ قَرْحُ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ ﴿خَوْنَه گَه ر ئِیَوَه برِینداریتَن تَوشِیو و لَه ئُوحود، بَیْ گُومان ئَه و خَه لَکِه دوژ مَنه شتَن (واته: هاوِیَه شَدانِه رِه کَان) وَهْکِ ئِیَوَه برِیندَار بوون وَ، تَوشِی هَه مَان زَام هَاتَن لَه جَه نَگِی بَه دَر دَا، هَه ر لَه م سَورَه تَی (ئالی عِیمران - ۱۴۳) دَا هَاتووه: (وَلَقَدْ کُنْتُمْ تَمْنُونَ الْوَيْتَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْتَظِرُونَ) دِیسانه وه لَه هَه مَان سَورَه ت، ئایه تَی (۱۴۰) دَا ئَه فَر مَوی: (وَيَتَّخِذْ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ)، وَه ئایه تَی (۱۵۲) ی ئَه م سَورَه تَه ئَه فَر مَوی: (حَتَّىٰ إِذَا فُشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تَحْبُونُ مِنْكُمْ مَنْ يَرِيدِ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يَرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ) وَه لَه ئایه تَی (۱۵۳) ی شَدَا ئَه فَر مَوی: (إِذْ تَصْعَدُونَ

ولا تلوون على أحد والرسول يدعوكم في أخراكم) مەبەستیش لەزەخم وبری نی موسلمانەکان ئەوەبوو کە ئەم چەند ئایەتە وێنەیان دەستنیشانیان کرد؛ برینی هاوێبەشدانەرەکانیش (سوورەتی ئەنفال — ۱۲، ۱۳) ئاماژەی بۆ ئەکاوە دەفەر موی: ﴿إذ يوحى ربك إلى الملائكة إني معكم فثبتوا الذين آمنوا سألقي في قلوب الذين كفروا الرعب فاضربوا فوق الأعناق واضربوا منهم كل بنان * ذلك بأنهم شاقوا الله ورسوله ومن يشاقق الله ورسوله فإن الله شديد العقاب﴾ دەشگونجی کە زام و ناپەختی هەردوولا هەر لەرۆژی (ئوحد) دا بووبی. ﴿وتلك الأيام نادولها بين الناس﴾ ئێمە ئەم رۆژگارە سەرکەوتن و، تێکشکانە، لەنیو مەردمدا دەستاو دەستی پێ دەکەین، رۆژی بۆ ئێوەیو، رۆژیکیش بۆ ئەوان ﴿وليعلم الله الذين آمنوا﴾ بۆ ئەو لەدو نیادا خوا ئەو کەسانە دەربخاوە بەخەڵکیان بناسی باوەریان هێناوە، هەموو کەسیک بزانێ ئەوانە لەکاتی تەنگانەدا چەن بە ئارامی. بەڵێ.. باوەرداران ناسران و لەتاقیکردنەویدا هەرچوون و، درێژەیان بەکاری خۆیاندا، هەرگیزیش بیریان لەگەرانەووە خۆدزینەووە نەکرد لەئوحد، (عەبدوللای کوری ئوبە کوری سەلوول) ی ناپاک و دوورپا نەبی، کە بەخۆی (۳۰۰) کەسەووە پاشەکشە کرد بۆ مەدینە، هەرئەوکارە ئێوەیشبوو، (بەنی حاریسە) و (بەنی سەلەمە) ی تووشی دوودلی کردو خەریک بوو تێک بشکێن و بگەرێنەو، جالەم جەنگەدا موسلمانەکان (۷۰) شەهیدیان دا، چواریان بارکەران بوون و، لەنیوانیاندا (حەمزە) ی مامی پەيامبەر ﷺ (موسەب) بەدی دەرکان، ئەوانی تر گشت لەئەنسار بوون (خوا لەهەموان رازی بێت) بێ گومان بەوجیهادو چوونە گۆرەپانە ی جیهادەووە پاک و ناپاک لێک جیاکرایەو، باوەردارو بێ باوەر دەرەکەوت ﴿ويتخذ منكم شهداء﴾ وەچەند شەهیدیکیشان لێوەرگرێ، واتە: لەرێی خوادا بکوژرێن و رێزتان لێ بێن بە شەهیدی و، بۆدوایش پتر دیفاع و بەرهانی لەدینەکی خوا بکەن ﴿والله لا يحب الظالمين﴾ وخوا خەڵکانی ستمکاری خۆش ناوی ﴿۱۴۱﴾: ولیمحص الله الذين آمنوا ويمحق الكافرين ﴿وتا ئو موسلمانە راستانە لەبێزنگەدا، کافرەکانیش لەناو ببابوئەوێن، واتە: موسلمانێ سەنگەر، لەموسلمانێ خەوت و خەوالو دەرکەوێت. جا لەبەر ئەمانە گشت، خوادەستوو برپاری جەنگیدا لەگەڵ موشریکان.

بێ ئەزموون چۆن دەچنە بەهەشت؟

﴿۱۴۲﴾: أم حسبتم أن تدخلوا الجنة ﴿ناخو ئێوە پێتان وایە، هەروا بێ تاقیکردنەووە بەکوشتارو جیهاد، بەئاسانی بچنە بەهەشتەو؟

﴿ولما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ويعلم الصابرين﴾ کەهیشتا جیهادکەران وخۆ راگرتان -لەگۆرەپانی جەنگدا- لای خوا دەرەنەکەوتوون وتاقینەبوونەتەو. واتە: خوا حەزەکا ببینی ئەوانە ی جیهاد دەکەن و ئەوانە ی ئارام دەگرن، وە لەم ئایەتەشدا خوا موسلمانەکان هەلدەنی لە سەر جیهاد و لەسەر سەبر، چونکە بەهەشت بێ تاقیکردنەووە بۆ هیچ کەسیک دەست نادا، هەروەک لەم چەن ئایەتەشدا روونکراوەتەووە دەفەر موی: ﴿أم حسبتم أن تدخلوا الجنة ولما يأتكم مثل الذين خلوا من قبلكم مستهم البأساء والضراء وزلزلوا حتى يقول الرسول والذين آمنوا معه متى نصر الله ألا إن نصر الله قريب﴾ (بەقەرە: ۲۱۴)، و یان لە سوورەتی (تەوہ: ۱۶) دا هاتووە: ﴿أم حسبتم أن تتركوا ولما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ولم يتخذوا من دون الله ولا رسوله ولا المؤمنين وليجة والله خير بما تعلمون﴾ یان دەفەر موی ﴿ألم * أحسب الناس أن يتركوا أن يقولوا آمنا وهم لا يفتنون * ولقد فتنا الذين من قبلهم فليعلمن الله الذين صدقوا وليعلمن الكاذبين﴾ (عەنکبووت/ ۳، ۱). بەڵێ. ئەوانە ی وا کاتی خۆی ئامادە ی جەنگی (بەر) نەبوون، ئاواتیان دەخواست جەنگیکیان بۆ ساز بێ، هەتا لەپێناو دینی خوا بجەنگێن، بە پلە ی شەهیدی بگەن، وەیان کافران بشکێن، کەچی ئەو حەلە جەنگە کە فەرزکراو دەبوو بێنە گۆرپانی جیهادەووە بە ئارامی، وادەر نەچوون! ئەوجا خوا فەر موی: ﴿۱۴۳﴾: ولقد كنتم تمنون الموت من قبل أن تلقوه ﴿سوێند بەخوا ئێوە بەر لەو ئەمرو لەگەڵ مەرگدا رووبەر و بێنەو، ئاواتی مردنتان دەخواست! ﴿فقد رأيتموه وأنتم تنظرون﴾ سا و ببینتان و سەیرتان دەرکەو، واتە: هۆبەکانی مردنتان ببینی و سەیرتان دەرکەو براکانتان دەرکۆرێن و نزیک بوو ئێوەش بکوژرێن، دەسا جەنگ بکەن وتی بکوژن. پێغەمبەر دەفەر موی: ﴿لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَاسْلُوا الْعَاقِبَةَ، فَإِذَا لَقِيتُهُمْ فَأُضْرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ﴾ واتە- ئاواتی رووبەر و بوونەووە دوژمن مەخوازن، هەمیشە لەخوا بخوازن لەبەلاتان دوورگرێ، جائەر رۆژیکیش بە دوژمن گەشتن بە ئارامی، چاکیش بزانن بەهەشت لەژێر سێبەری شیرەکاندا یە.

دەنگۆی مردنی پێغەمبەر ﷺ لە ئوحد:

(ئێبەن قومیئە) ی موشریک لەئوحددا بەردیکی بۆ پەيامبەر ﷺ هەلداو ددانی پیرۆزی شکاندو، هاتە پێشەووە بێشیکوژی، بەلام (موسەب) پەلاماری دایە و نەیهیشت، کەچی لە پال ئەویدا موسەبی شەهیدکردو، جارێشیدا کە: موخەمەد کوشت، چونکە سەروسیماو شیوەی پێغەمبەر و موسەب زۆر لەیەک ئەچوو،

وايزانى پيغه مبهري كوشتووه، جا بهو دهنگوو پروياگه ندهيه هندی له هاوه لآن خاوبونه وه ترسان وگوره پانيان به جي هيشت و، خوايش فرموي: ﴿ ۱۴۴: و ما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل ﴾ موحه مدهيش ته نها هريغه مبهريكه و چيتري نييه، بهرله ويش گه لي پيامبه راني تر هاتوون و رويشتوون و مردوون و دينه كه شيان دواي خويان ههر ماوه ته وه، ئه ميش ههر وه كه ئه وان وايه ﴿ افان مات أو قتل انقلبتم على أعقابكم ﴾ باشه! ئه ر ئه وه فاتي كرد وهك (مووسا) و (عيسا) وه يان كوژراو شه هيدبوو وهك (زه كه ربا) و (يه حيا) ئيهو پاشگه ز دهنه وه وه له دين وه رده كه رين؟ به لي ئه و روزه كه هاويه شدانه ره كان بلاويان كرده وه كه: پيامبه ر ﷺ كوژراوه، ترس و بيميني زور كه وته دلي هندی له موسلمانه كانه وه وه له نيو گوره پانه كه دا سست و لاواز بوون، ئه وسا خوايش به و ئايه ته گله يي لي كردن ﴿ ومن ينقلب على عقبيه ﴾ خو ههر كه سيكيش: پاشگه ز بيته وه وه له دين وه رگه ري ﴿ فلن يضر الله شيئا ﴾ باچاك بزانيت كه ههر گيز ناتواني زيانتي به خوا بگيه نييت، به لكوه هر له خوي زيان ده دات ﴿ وسيجزي الله الشاكرين ﴾ دلنياشين كه خوا پاداشتي شوكرانه بزيان ئه داته وه وه سهريان ده خات.

تيبيني: پيغه مبه رمان موحه مده ﷺ رۆزي دووشه ممه هيجره تي كرد بۆمه دينه و كاتي چيشته نكاو گه يشته ئه وي، ههر رۆزي دووشه ممه ش بوو، كوچي يه كجاري كردو، بۆ هه تاهه تايش گه رايه وه لاي خواي ميهره بان و دلوفان، رۆزي سي شه ممه و، شه وي چوار شه ممه بوو به خاك ئه سپاردا. (ئه نه س) ئه لي: ئه و رۆزه كه هيجره تي كردو گه ييه (مه دينه)، شارو ده ورووبه ري شار پرشنگدار بوو گه شايه وه، ئه و رۆزه ش كوچي دوايي كرد، تاريخايي و خهم و خه فته به جاري دونياي مه دينه ي داپوشي، ته نانه ت لي مان تي كچوو بوو و خو مانمان نه ده ناسيه وه، ههر بويه (عومهرى كوري خه تاب) وتي: ﴿ إن الرسول لم يمُتْ، ولَنْ يَمُوتَ ﴾ بي گومانم كه پيغه مبه ر ﷺ نه مردووه و، ناشمري! هه تا (ئه بووبه كي) هيوري كرده وه و چوويه سه ر مي مبه رو وتي: (من كان يعبد محمدا فإن محمدا قد مات، ومن كان يعبد الله فإن الله حي لا يموت)، واته: خه لكينه! ههر كه سيك موحه ممه دي په رستبي، ئه و موحه ممه د مرد، ههر كه سيش خواي په رستبييت، ئه و خوا زيندووه و ههر گيز نامرييت. پاشان ئايه تي (وما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل...) بي خويندنه وه و خه لكه كه هيور بوويه وه.

به برياري خوا نه بي هيج كه سيك نامري:

﴿ ۱۴۵: وما كان لنفس أن تموت إلا بإذن الله ﴾ هيج كه سيك چ

پيامبه رو خه لكى تر به ويست و فره ماني خوا نه بي نامري، واته: مردن پيش وپاش نكاو، لاي خوا ماوه ي بۆديار يكراره و، نه به چوونه جيهاده وه - بهر له كات وساتي خوي - زووديت، وه نه به پالدا نه وه خو له جيهاد دزينه وه دوا ده كه وييت ﴿ كتابا مؤجلا ﴾ مردني ههر كه سيك، كاتي نووسراوه و تۆمار كراوه، ئيتر خوشاردنه وي بۆ

وَلِمَحْصَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَمَحُوكَ الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۴۱ 〉
حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْمُرِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّادِقِينَ ﴿ ۱۴۲ 〉 وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمْنُونَ الْوَيْتَ مِنْ قَبْلِ أَن تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَآيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ نَظُرُونَ ﴿ ۱۴۳ 〉 وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿ ۱۴۴ 〉 وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَتَبْنَا مُوَجَلًّا وَمَنْ يُرَدُّ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِيهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرَدُّ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِيهِ مِنْهَا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿ ۱۴۵ 〉 وَكَانَ مِنْ نَبِيِّ قَتَلَ مَعَهُ رِثْيُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّادِقِينَ ﴿ ۱۴۶ 〉 وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَن قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۴۷ 〉 فَآلَنَّهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابَ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿ ۱۴۸ 〉

چيه له گوره پاني جيهاد، خوا ده فره موي: (وما يعمر من معمر ولا ينقص من عمره إلا في كتاب...) ﴿ ومن يرد ثواب الدنيا نؤته منها ﴾ ههر كه سيك له هه وله كانيدا ته نيا پاداشتي ئه م دونيايه هه ز لي بكا، واته: ته نيا ده سته كوتي جهنگي پيش چاو بگري ئيمه ش به شي لي ده دين، واته: ئه ويش به ده ستي خوايه بي دا، يا نهيدا ﴿ ومن يرد ثواب الآخرة نؤته منها ﴾ ههر كه سيكيش خوشي و نيعمه تي دوا رۆزي گه ره ك بي، خوا هه رپي ده دا، واته: كه سي هه ربو دونيا بكوشيت، خوا مه يلي له چه ند بيت ده يداتي، به لام له قيامه تا ببه ش ده بي، ههر كه سيش بۆ قيامه ت هه ول بدار، ئه و قيامه ت مسۆگه ره، له دونياشدا - ئه رمه يلي هه بي - به شي ده دات، كه وابه و دونيا و قيامه ت هه رلاي خوايه ﴿ وسنجزي الشاكرين ﴾ بي گومان له دونيا وله قيامه تا پاداشتي سوپاسگوزاران ده دينه وه، ئه وانه ي كه خويان راگرت له گوره پاني جهنگدا له هه ردوولا سه ربه رزن.

بُودَند انده‌وی نیم‌اندازه‌کانی نوحود:

﴿ ۱۴۶: و کأین من نبی قاتل معه ربیون کثیر ﴾ په‌یامبه‌رانیکی زور له ربی خوادا جه‌نگان و، له‌گه‌ل‌ئه‌وانیشدا کۆمه‌لئیکی زۆری زانی خواپهرست وصالح، شان به‌شانیان له‌بهر به‌رزکردنه‌وی وشه‌ی خوا، جه‌نگان و تووشی ئیش و ئازاریکی زۆریوون وه‌ندیکیشیان کۆژران (وه‌کو ئیوه) ﴿ فما وهنوا لما أصابهم فی سبیل الله ﴾ که‌چی‌ئه‌وانه‌شیان، واما و نه‌کۆژران، له‌بهر‌ئه‌و ناره‌حه‌تییه‌ له‌ربی خوادا دووچاریان بوو، هیچ وه‌خت لاوازو خاوو بی‌هیز نه‌بوون ﴿ وما ضعفوا ﴾ و بی‌تین و سستیشت نه‌بوون له‌جیهاد ﴿ وما استکانوا ﴾ و سه‌ریشیان بۆدوژمن دانه‌خست و، پشتیان له‌جیهاد هه‌لنه‌کرد ده‌سا ئیوه‌یش ئه‌ی یارانی نوحود! هه‌رگیز ماندوو نه‌بن و نه‌پسین و به‌ئارام‌بن ﴿ والله یحب الصابین ﴾ خواش خه‌لکانی خوگرو به‌ئارامی خو‌ش ده‌وی، ئه‌وانه‌ی که‌ هی‌زی ده‌روونیان ناپسیت و، ته‌سلیم به‌دوژمن نابن و خو به‌ده‌سته‌وه‌ ناده‌ن ﴿ ۱۴۷: و ما کان قولهم إلا أن قالوا ربنا اغفر لنا ذنوبنا ﴾ پاش ئه‌و هه‌موو به‌لا و نه‌هامه‌تانه‌شیان هه‌رده‌یانگوت: په‌روه‌ردگار که‌مان! له‌گوناحمان خو‌ش‌بیه ﴿ وإسرافنا فی أمرنا ﴾ و له‌دریغی و زیاده‌رویمان بی‌وشه ﴿ وثبت أقدامنا ﴾ و یته‌وتر پیمان داچه‌قیته‌ له‌گۆره‌پانی جه‌نگدا، تاهه‌رگیز نه‌پسیین وه‌لنه‌یه‌ین ﴿ وانصرنا علی القوم الکافرین ﴾ سه‌رمان بخه‌ به‌سه‌ر هۆزی کافراند. به‌ئ.. پاش ئه‌وجیهاده‌ درێژوو بی‌ وچانه‌ داوای ده‌وله‌مه‌ندیی و پاداشتی دونیا ناکه‌ن و، له‌گه‌ل‌خوای خو‌یاند زور به‌ ویا‌لا و به‌ ئه‌ده‌به‌وه‌ دینه‌ ئاخافتن، بۆیه‌ داوای هیچ شتیکی دونیا‌یان ل‌نه‌کرد بۆخو‌یان، جا له‌به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌شه‌وه‌ خوا هه‌مووشتیکی پی‌دان، له‌هه‌مان کاتدا ئه‌م ئایه‌تی (وکأین من نبی) سه‌رزه‌نشتیسه‌ بۆ هه‌له‌ئا‌توه‌کانی رۆزی نوحود، واته‌: هه‌ق نه‌بوو ئیوه‌ش هه‌لین و پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌گۆره‌پاندا به‌جی‌بیلن ﴿ ۱۴۸: فاتاهم الله ثواب الدنیا وحسن ثواب الآخرة ﴾ ئینجا له‌به‌ر‌ئه‌وه‌ خواش پاداشتی دونیا و ئاخه‌رتی پی‌دان له‌دونیا سه‌ری خستن و چاکه‌و پاداشی دوا رۆژی‌شی پی‌دان، واته‌: لی‌بووردن و به‌هه‌شتی خو‌ی دانی ﴿ والله یحب المحسنین ﴾ به‌رده‌وام خوا ئاکار چاکانی خو‌ش ئه‌وی به‌راستی ئه‌وان جیهادی چاکیان کرد بۆخوا.

شوینی فات و فیتی خوانه‌ناسان مه‌که‌هون:

هه‌رکه‌ دوورازه‌کان له‌نوحود گه‌رانه‌وه‌ خیرا کردیانه‌ فات و فیت له‌موسلمانه‌کان و گوتیان: ئه‌گه‌ر راست‌بوویا موحه‌مه‌د ﷺ

په‌یامبه‌ره، ئیوه‌ ئه‌وه‌تان دووچار نه‌ده‌بوو! ئه‌وجا خوای گه‌وره‌ بۆ ئه‌وه‌ به‌رواداره‌کان هۆشیار بکاته‌وه‌و، هیچ کات گو‌یرایه‌ل و به‌ره‌فرمانی دوژمن نه‌بن، فه‌رمووی: ﴿ ۱۴۹: یاایها الذین آمنوا إن ططیعوا الذین کفروا ﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هی‌ناوه‌! ئه‌گه‌ر ئیوه‌ گو‌یرایه‌ل کافرو بی‌ باوه‌ران بکه‌ن ﴿ یردوکم علی أعقابکم ﴾ ئه‌وا له‌دین پاشگه‌رتان ده‌که‌نه‌وه‌، چونکه‌ ئه‌و تیکشکانه‌ ده‌که‌نه‌ داوو ئیوه‌ی پا تووشی دوو‌دی ده‌که‌ن ﴿ فتقلبوا خاسرین ﴾ ئه‌و حه‌له‌ به‌زیانمه‌ندی ده‌گه‌رینه‌وه‌ ﴿ ۱۵۰: بل الله مولاکم ﴾ گو‌ی بۆئه‌وانه‌ مه‌گرن، دۆست و یارمه‌تیده‌ر و سه‌روه‌ری ئیوه‌، ته‌نیاو ته‌نیا خوای گه‌وره‌یه‌، هه‌ر ئه‌و یارمه‌تی ئیوه‌ ده‌دا، جاکه‌وابوو هه‌ر گو‌یرایه‌ل ئه‌وبن و، مه‌که‌ونه‌شوین په‌روویاگه‌نده‌ی ئه‌وانه‌ ﴿ وهو خیر الناصرین ﴾ هه‌ر ئه‌و (خوا)یشه‌ له‌هه‌موکه‌س چاکتر یارمه‌تیده‌رو کۆمه‌ککاره‌ ﴿ ۱۵۱: سنلقى فی قلوب الذین کفروا الرعب ﴾ بی‌گومان ترس و له‌رز ده‌خه‌ینه‌ دلی بی‌باوه‌رانه‌وه‌و ئه‌وسا ده‌شکین، به‌ئ... ئه‌مه‌ یاسای خوایه‌ که‌ هه‌رکات کافران ده‌گه‌نه‌ موسلمانان راسته‌قینه‌، ترسی به‌رواداره‌کان ده‌چیته‌ دل‌یانه‌وه‌و، له‌گۆره‌پاندا هه‌لدین و راده‌که‌ن، هه‌ر ئه‌مه‌یه‌ که‌پیغه‌مبه‌ریش ده‌فه‌رمووی: ((أُعْطِیْتُ خُمْسًا لَمْ یُعْطَ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِیَاءِ قَبْلَی: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ...)) (فتح الباری). ﴿ بما أشرکوا بالله ما لم یزل به‌ سلطانا ﴾ له‌به‌ر‌ئه‌وه‌که‌ بی‌ به‌لگه‌ی خوایی، هاو‌به‌شیان بۆخوا دانا! دیاره‌ ئه‌وکاره‌ کاریکی زور ناره‌واو ناهه‌قه‌و، له‌به‌رده‌م هه‌قدا قه‌ت ئۆقره‌ ناگرئ ﴿ ومأواهم النار ﴾ و جیگا و ئارامگه‌یان ناو ئاگرئ دۆزه‌خه‌ ﴿ وبئس مشوی الظالمین ﴾ و جی و ربی سته‌مکارانیش خراپترین جیگا ده‌بی له‌دۆزه‌خدا.

که‌ پووتان له‌ ئالانه‌که‌نا، کی‌شه‌ په‌یدا بوو و شکان:

﴿ ۱۵۲: ولقد صدقکم الله وعده ﴾ بی‌گومان، خوا به‌لینی به‌ئیه‌داو جی به‌جی‌شی کرد، ئه‌وه‌بوو تاقی به‌یانیه‌که‌ی، ئیوه‌ زور به‌دلسۆزانه‌ هاتنه‌ گۆره‌پانه‌وه‌و جه‌نگتان ده‌کرد، خواش یارمه‌تیدان و له‌وسه‌رتایه‌وه‌ سه‌ری‌خستن، وه‌کو ده‌فه‌رمووی: ﴿ إذ تحسونهم بإذنه ﴾ ئه‌وحه‌له‌ که‌ به‌فه‌رمانی خوا دوژمنتان ده‌کوشت و قه‌لاچۆتان ده‌کردن، هه‌تا ئه‌وه‌نده‌ به‌جوان ده‌جه‌نگان په‌یامبه‌ریش ﷺ فه‌رمووی: ((لکم النصر ما صبرتم)) واته‌: هه‌تا به‌ئارام‌بن، سه‌رکه‌وتوو ده‌بن، وابوو هه‌رله‌ سه‌رکه‌وتندا بوون ﴿ حتی إذا فشلتم وتنازعتم فی الأمر ﴾ هه‌تا ئه‌وکاته‌ی ترسان و سست و لاواز بوون و، بووبه‌کی‌شه‌تان له‌سه‌ره‌ه‌ندی ده‌سکه‌وت و عصیتیم من بعد ما أراکم ماتحبون ﴿ ئیتر پاش دیتنی

سهرکه وتن وتالانه که، که به ته مای بوون، لاتاند او سهریچی فرمانه کانی په یامبه رتان کردو، بوسو که مینی سهر شاخه که تان چول کردو، سهر نه نجام هه موو تیکشکان ﴿منکم من یرید الدینا﴾ بووتان مالی دونیای دهویست، غه نیمه ت و دهستکه وتی مه به ست بوو، به تاییه تی که له سهره تاوه کافره کان شکان و چاوتان بریبه که له وپه له که یان ﴿ومنکم من یرید الآخرة﴾ هه یشتان بوو پاداش وخوشی دواړوژی دهویست، گوئی به دهستکه وته که نه ده داو کیوه که ی جی نه هیشت ﴿ثم صرفکم عنهم لیبلیکم﴾ له پاشان خوا دهستی ئیوه ی لهو جه نکه کوټا کردو یارمه تی خوی لی گرتنه وهو تی شکان و، بی باوه رانیش زالبوون، خوا نه وه ی کرد هه تا تاقیتان بکاته وهو دهر که وی چن به نارامن له کاتی تی شکان، به لی.. نه وانه له گهل نه وه یشدا ثالای خویان به رز کرد بوو یه وهو، موسلمانیش بوون، بی تاقیرکرنه وه خوی گوره سهری نه خستن، ده بی خوشه ویستی دنیا لایان نه مینی و هه وله کانیان هر له بهر دینی خوا بی و، خویان له هه موو شتی دامال نه گینا سهرناکه ون ﴿ولقد عفا عنکم﴾ له گهل نه وه یشدا خوی دلوفان ئیوه ی لهو هه له به خشی ولیتان خوشبوو، چونکه نه وان زورو ئیوه کم و، به دهس نه نقه سیش نه بوو ﴿والله ذو فضل علی المؤمنین﴾ خوا خاوه نی فزل وریزه بو باوه رداران، بویه لیان خوشبوو، به لی پرواداران تا به چاکی رووبکه نه خواو به رنامه که ی خوا، نه واخوایش باشر یارمه تیان ده دات، هه رچه نده هندی جار تووشی هه له یش بین، موسلمانانی نه وده مه ته نیا هه له یه ک بوو کردیان، ثاوا یارمه تییان لی گیرایه وهو شکستیان هیئا، جاده بی موسلمانانی نه مرو شیایو چی بن؟ بی شک هه ر هم هو یه یه، ئیستا بوونه ته ژیرده سته ی جیهانیان، هیچ کیان و بوونیکیان نییه.

شیوازی هه ندی له تیشکانه که ی ثوحود:

﴿١٥٣: اذ تصعدون ولا تلون علی أحد﴾ نه وچه له که هه لاتن و بلاوه تان کردو، وه به کیوه که دا سهرده که وتن و له ترس دوژمندا لاتان به لای هیچ که سیکدا نه ده کرده وه ﴿والرسول یدعوکم فی أحرکم﴾ په یامبه ریش ﷺ له پشت سهرتانه وه هه ریانگی ده کردن و، نه ی فرموو: ((إِلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ، إِلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ، أَنَا رَسُولُ اللَّهِ مَنْ يَكْرِفْ فَلَهُ الْجَنَّةُ))، واته: نه وچه له که شکان وپهرت بوون، دهسته یه ک به رهو مه دینه گهرانه وهو، دهسته یه کیش چوونه سهر تاشه به رده کانی (ثوحود) پیغه مبه ریش ﷺ هه ر نه یفرموو: بگه رینه وهو وهرنه لای من، بگه رینه وهو وهرنه لای من، نه ی به نده کانی خوا! هه رکه سیک بگه رینه وهو به هه شتی بو هیه، که چی ئیوه هه ر ملتان ناو ناو رتان

نه دایه وه! ﴿فَأَنَابَکُم غمًا بغم﴾ ئینجا له بهر نه وه که ئیوه خه وخه فته تان خسته دل پیغه مبه ره وه، خوایش هر به خه م وخه فته جه زای دانه وه، له بهر مبه ر نه وکاره تانه وه دوومه راقی گوره ی پی چه شتن: یه که م: خه می تیکشکان. دووم: خه می نه وه که وتیان: په یامبه ر ﷺ کوژرا! ﴿لکیلا تحزنوا علی ما فاتکم ولا

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوْكُمْ عَلٰٓىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٥١﴾ بَلِ اللّٰهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّصِيرِينَ ﴿١٥٢﴾ سَأُنْفِیْ فِی قُلُوْبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطٰنًا وَمَا لَهُمْ اَلْكَارُ وَیَسَّسَ مَثْوٰی الطَّٰلِیْمِیْنَ ﴿١٥٣﴾ وَلَقَدْ صَدَقَکُمُ اللّٰهُ وَعَدُهُ اِذْ تُحْسِنُوْهُمْ اِیَّادِیْهِ حَقَّ اِذَا فَعَلْتُمْ وَتَنْزَعْتُمْ فِی الْاَسْرِ وَعَصَيْتُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا اَرٰیْنٰکُمْ مَا تَحِبُّوْنَ مِّنْکُمْ مَّنْ یُّرِیْدُ الدُّنْيَا وَمِنْکُمْ مَّنْ یُّرِیْدُ الْاٰخِرَةَ ثُمَّ صَرَفْکُمْ عَنْهُمْ لِبَیْلِیْکُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْکُمْ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَلَی الْمُؤْمِنِیْنَ ﴿١٥٤﴾ اِذْ تَصْعَدُوْنَ وَلَا تَلُوْنَ عَلٰی اَحَدٍ وَالرَّسُوْلُ یَدْعُوْکُمْ فِیْ اٰخِرِیْنَکُمْ فَانْتَبِیْکُمْ عَمَّا یَعْمَرُ لَکِیْلًا تَخْرُجُوْا عَلٰی مَا فَاْتَاکُمْ وَلَا مَا اَصْبَحْکُمْ وَاللّٰهُ خَبِیْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ﴿١٥٥﴾

ما أصابکم﴾ تا بو نه وه دهستکه وته ی له دهستتان چوو و، بو نه وکوشتن و برینانه شتان دوو چارتان بوون له وی دلگران نه بن ﴿والله خیر بما تعملون﴾ بی گومان بن که خوا به وکارانه دهیکه ن، زانو به ناگایه و پاداشیشتان نه داته وه.

له رینه ماییه کانی نایه تی (١٥٢-١٥٣):

- (١) فرمان شکاندنی فرمانده به تاییه تی له کاتی جه نگدا ده بیته هو ی تیکشکان.
- (٢) نافرمانی له خواو له پیغه مبه ر ﷺ وخیختلاف و کیشه له نیو ئومه تدا، ناسه واریکی ره شی ده بی، لای که می تیکشکانی دونیایه و، له دهستدانی ده ولت و حکومته.
- (٣) هه ر موسیبه تی تووشی مروث بی لای خوا له وه گوره تریش هیه، تیشکانی (ثوحود) نه گه رچی به ره واله ت تولو سزابوو، به لام له واقیعه نایعته و

تاقىکردىنەۋە بوو، چۈنكى مۇسلمانەكان وشىياربوونەۋە كە سەر كەۋتەن و تېشكان ھەردو بەسراون بەكۆمەلى ھۆكارەۋە لەسەرۋويانەۋە بەرفەرمانى و تاعەتسى فەرماندە، دەبىي ئەو ھۆكارانە پشتگوى نەخرىن، تەنھا جارى نافەرمانى كردنى پىغەمبەر ﷺ دەبىتە مايە چەندىن شەھىدو برىندارو تېكشكان، خۇ ھالەتى ئىستاي مۇسلمانانىش باشتىن بەلگەي ئەو راستىيە، چۈنكى ئەر ھاۋەلان يەكجار سەرىچىيان كىردىت، خۇ ئىستا سەدان ۋەھزاران سەرىچى ولسارى ھەيە!

پاش ئەو خەمە، خوا بۇ ئۆقرەي دل خەۋاندنى:

﴿ ۱۵۴ : ثم أنزل عليكم من بعد الغم أمة ناعسا ﴾ جاخوای مېھربان پاش ئەوخەم وخەفەتە قورسە، ھېمنىي و ئاسودەبىيەكى باشى بۇناردن، سوو كە خەۋىكى لىخستىن، ھەتا بىھەۋىنەۋە وزەشتان دەمەزەرد بېتەۋە ئەو نارەھەتتەتان لە بېر بېچتەۋە ﴿ يغشى طائفة منكم ﴾ خەۋەنوۋچكەكە، ھەندىكتانى گرتەۋە لەوخەم وخەفەتە ھەۋانەۋە. پېشەۋا (بوخارى) دەلى (ئەبوو تەلحە) وتى: من يەكېك بووم لەۋانە خەۋەنوۋچكە بىردمىيەۋە، چەند جارېك شمشىرەكەم لە دەست بەرۋويەۋە ھەلگرتەۋە. ديارىشە كە خەۋ لەكاتى وادا بەلگەي پشتگىرى خوايە. ﴿ وطائفة قد أهتمهم أنفسهم ﴾ دەستەبەكېش (لە دوورازەكان) ھەرخۇيانىان لا مەبەست بوو، لەبەرئەۋە، لەخەۋەنوۋچكەكە كە مايەي ئىسراحتە و ھەۋانەۋەي دلان بوو بېبەش بوون ﴿ يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية ﴾ گومانى ناھەقيان بەخودا دەبرد ۋەكو گومانى سەردەمى جاھىلىيەت ﴿ يقولون هل لنا من الأمر من شيء ﴾ و ئەيانوت: ئايا ئىمە لەم كارە ھىچمان ھەيە؟ واتە: ئىمە بەزۇر ھىنراوين، چۈنكى ئەگەر بەراي ئىمە بوايە ئەۋا ئىمە لەمەدىنە دەماينەۋە، دەرەدەچووين ئەم ھالەشمان تووش نەئەبوو ﴿ قل إن الأمر كله لله ﴾ پىيان بلى ئەي پىغەمبەر! ﷺ كەبى شك گشت كارى ھەربەدەستى خوايە، سەر كەۋتەن وسەرەنەكەۋتەن، ھىچ كەسېك بۇي نىيە لەخۇيەۋە فەرمان بدات، دەسا تۇش تەنھا فەرمانى سەرشانى خۇت جىبەجى بىكە گوييان بۇمەگرە ﴿ يخفون في أنفسهم مالا يبدون لك ﴾ گەلى كارى نەپتى لەدلى دەرۋوياندا دەشارنەۋە لاى تۇ دەرىناخەن ﴿ يقولون لو كان لنا من الأمر شيء ما قتلنا ههنا ﴾ بۇ نمونە دەلېن: ئەگەر ئىمە شتىكان بەدەست بوايە، ھەرگىز نەدەھاتىن بۇ دەرۋەي مەدىنە و لىرەش بەكۈشت نەدەچووين ﴿ قل لو كنتم فى يوتكم لبرز الذين كتب عليهم

القتل إلى مضاجعهم ﴾ ئەي پىغەمبەر! ﷺ پىيان بلى: ئەگەر ئىيە لەمالى خۇشتان بووبان و نەھاتنايە گۆرەپانى جەنگەۋە، ھىمان ئەۋانەي و كۈشتىيان لەسەر نووسراۋە، دەھاتنە جىي تەخت بوونى لاشەيان و لەۋى مەرگىشيان تووش دەبوو، واتە: لەقەدەرى خۇاى گەۋرە دەرچوونيان نەدەبوو ﴿ وليبلى الله ما فى صدوركم ﴾ بۇيە خۇا ئەو شتەنەشتان بەسەردىنى، دەيەۋى دلۋ دەرۋونتان تاقى بىكاتەۋە، گومانىش نىيە كەبەلاۋ نارەھەتى باشتىن ھۆكارە بۇدەركەۋتەن دىل سۇزىي، ئاشكرابوونى لارىي ولسارىي مەۋف ﴿ ولیمحص ما فى قلوبكم ﴾ دەيشىيەۋى ھەرچى لەدلتانايە لەبىزنگى بداد دەرى بخا ﴿ والله عليم بذات الصدور ﴾ خواش لەرازو نيازى دلەكان زاناۋناگادارە.

ئەۋانەتان لە ئۇخود ھەئەتەن:

﴿ ۱۵۵ : إن الذين تولوا منكم يوم التقي الجمعان ﴾ بى گومان ئەۋانەتان كە لەرۇۋى بەرەنگار بوونەۋەي ھەر دوو دەستەي مۇسلمان و بى باۋەردا لەخەزاي (ئۇخود) دا پشتيان ھەلگەرد ولەگەرەپان ھەلاتن ﴿ إنما استزلهم الشيطان ببعض ما كسبوا ﴾ ھەرلەبەر كارى بوو پېشتىر كىردىيان، شەيتان ھەلى خلىسكاندن و تووشى ئەۋەلەيەي كىردن، پەيامبەر ﷺ بەجەنگاۋەرە كانى فەرمو: لەسەر شاخەكە قەت نەجولېن، كەچى شەيتان فرىۋىدان و سەر شاخەكەيان بەجى ھىشت ۋەھكارە روويدا! ﴿ ولقد عفا الله عنهم ﴾ ۋە بى گومان خۇا لەسزاي دوارۇز بەخشىنى ﴿ إن الله غفور حلیم ﴾ بى گومان ھەرخوايە زۇرلېبووردە، زۇرىش لەسەرخۇۋ ھىمە، پەلە ناكاو لەمروقان دەبورت.

ئىۋە ۋەك خۇانەنسان مەلېن:

﴿ ۱۵۶ : يا أيها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين كفروا ﴾ ئەي ئەۋانەي باۋەرتان ھىناۋە! ئىۋە ۋەكو ئەۋ كافرانە مەبن ﴿ وقالوا لإخوانهم إذا ضربوا فى الأرض أو كانوا غزى ﴾ كە بەبرا كافرەكانىيان دەۋت: كاتى چوۋبانە سەفەرى بازىرگانى، ۋە يان جەنگى دۇژمن و مردبان ﴿ لو كانوا عندنا ما ماتوا وما قتلوا ﴾ ئەگەر لاى ئىمە مابان و نەچوۋنايە سەفەرى يان جەنگ نەدەمردن و، نەدەكوژان. مۇسلمان دەبىي ملەكەچى پلان و نەخشەي خۇا بىت، چ بۇ تەمەن و، چ بۇ رۇز و رۇزىي و، چ بۇبەختىارىي و، چ بۇبەدەختى، چۈنكى ئەمانە گشت ھەر ئەۋرۇزە تۇمار كراۋن ئەۋان لەپزدانى دايكىياندا بوون، ئىترە بەسەفەرو، نە بەغەزاۋ جىھاد ناگۇرېن و پاش وپېش ناكەن ﴿ ليجعل الله

حولک ﴿خوئنگەر که سیکی توورده قسه رهق و دلرهق بای، دهوروو بهریان چول ده کردی و، لیت دورده که و تنه وه ﴿فاعف عنهم واستغفر لهم وشاورهم فی الأمر﴾ دهسا تو تازارو هه له کانیان بیه خشه و، له خوایش داوای لی خوشبوونیان بو بکه، تاله هه له و تاوانه کانیان بیوری، وه له ته وای کاره ستراتیژییه کانیشدا پرس و

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمْنًا مَسَايَفَ شِيءٍ مِمَّا بَقِيَ مِنْكُمْ وَطَافَ قَدَامَهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَنْظُرُونَ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الْحَقُّ ظَنُّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنْ الْأَمْرُ كُلُّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ يَتْلُوهُ الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتْلُوهُ إِلَّا خَوْفَهُمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرًى لَوْ كَانُوا عِنْدَ مَا مَاتُوا وَمَا قَتَلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُخَيِّمُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٥٩﴾ وَلَكِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٦٠﴾

راو مهشورت و راویژیان پی بکه.

شورواو راویژ بنه مایه کی گرنگه له نیسلامه:

ئیمامی (بوخاری) له (کتاب التفسیر) ی (فتح الباری: ۸/۵۸۵) ده لیت: له (تهورات) دا هاتوو: (إنه ﷺ ليس بفظٍ ولا غليظٍ ولا سخابٍ في الأسواق، ولا يجزئ السيئة، ولكن يَغْفُو وَيُصْفَحُ). واته: پیغه مبهړ ﷺ هه رگیز قسه رهق و، دلرهق نه بووه، کاری خرابیشی به کاری خراب، په رچ نه داوه ته وه، هه میسه لیووردو بیوشی هه له بووه، هه ر بویه به رامبه به هه له اتوووه کانی (ثوحد) یش زور نرم و نیان بوو. به لی تهو ئایه ته بناغه و بنه مای مهشورت و راویژه له نیوان (ئه میر) و ته هلی حهل وعه قدا. پرس و راکردن به خه لکانی فامیده له گشت کاره گرنگه کاندو، ، بؤدواییش کاریکردنی، یاسیه کی به رزی شکواری شهریه ته نیسلامه. زاناکانمان ده لین: هه (ئه میر) ی ته گبیرو راویژ به ته هلی دین و زانست نه کا،

ذلك حسرة في قلوبهم ﴿ وروژانی بیروباوه ری تاوا، بؤئه وه یه که خوا بیکاته مایه ی داخ و حه سرهت له دلایندا، چونکه باوه ریان به قه ده ری خوا نییه !. پاشان خوا بیروبوچونی و ده داته دواوه و، ده فهرموئ: ﴿ والله يحيى ويميت ﴾ خوایه، گیان ته به خشی و ده یژینی، هه خوشیه تی گیان ته باته وه ده مرینی ﴿ والله بما تعملون بصير ﴾ و خواش به هه ر کارو کرده وه یه ئیوه ته نجامی ده دهن بیناو به ناگیه ﴿ ۱۵۷ ﴾: ولئن قتلتم فی سبیل الله ﴿ خوئنگەر ئیوه له بیناوی ریگای ثایینی خوا به کوشت چن ﴿ او متم ﴿ وهیان له وکاته دا بمرن خه ریکی جیهان ﴿ لمغفرة من الله ورحمة خير مما يجمعون ﴾ دیاره لیووردن و رحمت و میهره بانی خوا، له سر جهم ته وشته ی ئیوه کوئ ته که نه وه باشترو چاکتره، خوا جیهادیان پی ده کات، تا لییان خوش ببی، چونکه خه لکانی کوژراو مردو له به ره کانی جهنگدا، له بهر ته وه به هشتیان به گیانی خوین کرپوه، ده گنه پله لیووردن و میهره بانی خوا، هه ته وه یه که خوا له جیگایه کی ترده ته فهرموئ: (إن الله اشترى من المؤمنين أنفسهم وأموالهم بأن لهم الجنة يقاتلون في سبيل الله فيقتلون ويقتلون وعدا عليه حقا في التوراة والإنجيل والقرآن ومن أوفى بعهده من الله فاستبشروا ببيعكم الذي بايعتم به وذلك هو الفوز العظيم) (تهویه: ۱۱۱) یان ته فهرموئ: (قل بفضل الله ورحمته فبذلك فليفرحوا هو خير مما يجمعون) (یوونوس: ۵۸) یان ده فهرموئ: (ورحمته ربك خير مما يجمعون) (زخروف: ۳۲) تهو ئایه تانه هه موو به لگه که ژیانی تهم دنیا له چاو ژیانی ناخیره تدا شتیکی براوه و بی بایه خه، بویه خوا ی میهره بان ده داته هیندی له باوه داران ﴿ ۱۵۸ ﴾: ولئن متم أو قتلتم لإلى الله تحشرون ﴿ دلنیا بن ته گه ره له سه ر جیش بمرن، وهیان له گوژه پانی جیهاد بکوژرین، بی گومانه له هه ردو و حاله ته که دا هه ر بؤلای خوا کوئ ته کرینه وه و دینه وه به رده سستی خوئ، که و ابو هه ول بدهن جیهاد بکه و، ره زامه ندی خوا به ده ست بینن. هه زار ره حمتی خوا له م شاعیره که له و باره وه چه ند جوان ته لی: (فإن تک الأبدان للموت أنشئت)، واته: جا که به دهن و جهسته ی مروئ بومردن دروستکاربن، دهسا کوژرانی به شیر له ری خوا دا باشتتر نییه ؟.

دلوفانی و نه رم و نیانی پیغه مبهړ ﷺ:

﴿ ۱۵۹ ﴾: فبما رحمة من الله لنت لهم ﴿ به هوئ رحمت و به زهی و میهره بانی خوا وه یه، تو (ته ی پیغه مبهړ ﷺ) ته وه ند هه رم نیان بووی له گه لیان، سه ره رای ته وه موو سه ریچی و نافه رمانییه یان له ثوحدو کردیان ﴿ ولو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من

هیچ پیغمبەرێك ناشی، جل و بەرگی جەنگی لە بەرکاو، پاشان هەتا خوا کۆتایی بەو جەنگە دینی داینیتەو، بەڵێ پەيامبەری خوا ﷺ لەگەڵ ئەوەیشتا کە لە ئوچوددا تەنیا نۆ کەسی لامایەو، لە نۆ کەسە کە پەشە و تەیان کۆژان و شەهیدبوون، کەچی هێشتا خوا هەرفەرمانی پێ دەدا کە: داوای لیبووردن بە تیکرا بکا بۆ هاوێلانسی! ﴿ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ﴾ ئینجا دواى پرس و راو مەشۆرەت وەختی لێ پرایت بۆ ئەنجامدانی کارەکەت، پشت بە خوا ببەستەو بچۆ کارەکەت پیادە بکە. (تەبەری) دەلیت: ئەگەر کاریکت بە لاوە رهواو حەق بوو و، بپاریشتدا بیکەیت، بچۆ ئەنجامی بدە، ئەگەر چی لەگەڵ هاوێلانیشدا راو بچوونتان یەك نەگرتەو، لە سوورەتی (شورا)، ئایەتی (۳۸)، بری باسی راویزو ئەنجومەنسی راویز کراو، دەتوانی بچیتەو ئەوئى ﴿ إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴾ بە راستی خوا ئەو کەسانى خوێش ئەوئى، پشت هەر بەو دەبەستن ﴿ ۱۶۰: إِنَّ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ﴾ ئەو دەبەستن ۱۶۰: ئەو کەسانى خوا ئەو کەسانى خوێش ئەوئى، پشت هەر سەرتان بخت وەك لە بەدردا سەری خستن، ئەوایخەم بن هیچ کەسیك ناتوانی بە سەرتانا زال ببیت ﴿ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ ﴾ خۆئەر وازبێشتان لێ بێنئى و، لە یارمەتیتان دەست هەلبگرئى، دەبێ ئیتر کئى بئى دواى ئەو یارمەتیتان بدات؟ ﴿ وَعَلَى اللَّهِ فليتوكل المؤمنون ﴾ دەبا باوەرداران تەنھا پشت بە خوا ببەستن کە وایبوو سەركەوتن و تیشکان هەموو بە دەستی خوايە.

بۆ هیچ پیغمبەرى فیل و فەرەج ناشی:

(ئێبەن عەبباس) دەلیت: لە رۆژی (بەدەر) دا لە غەنیمەتە کە پارچە قوماشیکى سوور لە نێو خەلکە کەدا ون بوو، ئەوسا زۆر بئى شەرمانە دووروو هەکان خستیانە سەر پەيامبەر!! ﷺ پاشان ئەم ئایەتەى: (وما كان لنبى.. هات و پاکانەى بۆ کرد. (ئێبەن کەسیر) ئەلیت: ئەو ئایەتە لە هەموو گزى و خیانهتێك پاکانەى بۆ پیغمبەر کرد، ئەك تەنھا لە غەنیمەت، بۆیە ئەفەرموئى: ﴿ ۱۶۱: وما كان لنبى أن يغفل ﴾ بئى گومان ناحەق و گزبى و خیانهت بۆ هیچ پەيامبەرێك شیاو نییە و ناشی، لەگەڵ خەلکیدایک، بە تەبابەتەى لە دەستکەوتى جەنگدا ﴿ ومن يغفل يأت بما غل يوم القيامة ﴾ هەر کەسێ گزبى و نادادى بکات، ئەوا لە رۆژى قیامەتدا ئەو گزبى و تەشەقە لەیە بە کۆلیەو هیە —بۆ ئەو ئەبزووى بچیت— دەبیندرئى ﴿ ثم توفى كل نفس ما كسبت ﴾ لە پاشان هەموو کەسێك بە گۆیرەى کردووە کەى خۆى بە تێرۆتە سەلى سزا دەدرئى ﴿ وهم لا يظلمون ﴾ و ستمى هیچ شتیکیشیان لێ ناکرئى.

ئەو بەرکە نار کردنى ئەمیرى و واجیبە، لە کۆنیشەو و تراو: پیاوی پرس و راکەر هەر گزبى پەشیمان نابئى. هەر کەسیکیش خۆى بە شتیکی عەجایب و عەنتیکە بزانی و مەشۆرەت نەکا، ئەوا سەرى لێ تێك دەچئى و کارە کەشى لە دەست دەچئى، پیغمبەر ﷺ لەو بارەو دەفەرموئى: ﴿ (ما ندم من استشار، ولا خاب من استخار،

وَلَيْنَ مُتَمِّمٌ أَوْ قَاتِلٌ لِّإِلَهِ اللَّهِ تُخِشُّونَ ﴿١٥٩﴾ فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَيْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَا نَقُضُوا مِنْ حَوْلِكَ فَأَعِزَّهُمْ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوَرَهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦١﴾ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تَوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦٢﴾ أَفَمَنْ أَتَّبَعَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا لَهُ جِهَةٌ وَقَسْرَ الْمَصِيرُ ﴿١٦٣﴾ هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ لِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٤﴾ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٥﴾ أَوْلَمَّا أَصَبْتُمْ مَعْصِيَةَ قَدْ أَصَبْتُمْ مِنْهَا قُلْتُمْ أَنْ هَذَا قُلُومٌ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٦﴾

ولا عال من اقتصد)). پیغمبەر پاش پرس و راویز کردن بە هاوێلانئى و وەرگرتنى رایان، ئیتر بە جوامیرانە بۆ جیبە جئى کردنى کارە کەى لێ پراو و پیادە شى کردو و، ئەگەر چی هاوێلان بۆ دوايى لە راکەشیان پەشیمان بووبن، بۆ نمونە: پرس و رای پئى کردن: ئایا لە نێو شارى (مەدینە) دا لەگەڵ موشریکاندا جەنگ بکەن یا لە دەرەوئى مەدینە دا، هاوێلان دەرەوئى مەدینە یان پئى باشبوو، خویشى ناوشارى پئى باشبوو، ئەجا پاش لیکۆلینەو هیە کى ورد، چوو سەر رایە کەى ئەوان و، بە گورجى گەرایەو بۆ مالهو، هەتا خۆى بۆ نامادە بکاو، جل و بەرگی جەنگی بپوئى، پاشان هاوێلان پۆزشیان بۆ هینایەو و پەشیمان بوونەو و چوونە سەر رایە کەى ئەو، بەلام پیغمبەر ﷺ لە رایە کەى خۆى دانه بە زیو لێ پرا بۆ ئەنجامدانی. بەڵێ (عەزم) و لێبران کە خوا ئەفەرموئى: ﴿ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ﴾ ئاوا دەبئى. بۆ خویشى دەفەرموئى: ﴿ (لا ينبغي لنبى لبس لأمته أن يضعها حتى يحكم الله بينه وبين أعدائه..)) واته: بۆ

پیایوی نه مین و، پیایوی فیل و هه ره جلیدهر وه کو یه ک نین:

﴿ ۱۶۲: أَمِنْ اتَّبِعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ ﴾ ئاخو که سنی به ئاکاری چاکه وه شوینی ره زامه ندی و خوشنوودی خوا که وتبی، واته: هه رگیز گزیی و خه یانه تی له مه رد نه کردبی، وه کو که سیک وایه به خه شم و قینی خوا وه گه رایته وه، واته: فرت و فیلی له خه لکی کردبی؟! بی سو یه کسان نین. له ئایه تی (۱۷۳، ۱۷۴) ی هه مان سووره تدا سیفه ت و وه سفی نه وانه روون نه کاته وه که شوینی ره زامه ندی و خوشنوودی خوا که وتوون، وه که نه فهرموی: ﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ * فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ نه وانه یش که وتنه بهر تووره یی خوا وه، سووره تی (مائیده ۸۰) به در یژی باسیان ده کاو ده فهرموی: ﴿تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ﴾. ﴿وَمَا وَاهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ شوین و جیگای نه و که سه لادره دۆزه خه وه، دۆزه خیش جیگایه کی زۆر خراپه، به لام پر به بالا و کالایانه ﴿۱۶۳: هُمْ دَرَجَاتُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ به و هه ره که له شهلی خیرو، له شهلی شهر، لای خوا چه ند پله و پایه هه یه، پله و پایه ی باوه داران و، پله و پایه ی دوو رووان، که سیکیشیان سته می ل نا کر ی ﴿وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾ و خوا به هه موو کرده و هه یان بینایه، هه ی شتیکی ل و ن نابیت.

به ناردنی پیغه مبه ر، چا و له به ری منه تی خوا یین:

﴿ ۱۶۴: لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ ﴾ بی گو مان خوا منه تی نابه سه ر باوه داران دا، چونکه هه ره له خو یان به یامبه ر یکی مبه ره بان و دل و فانی بو ناردن، هه تا به ئاسانی و توویژی له گه ل بکه ن و لئی تی بکه ن ﴿يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ﴾ ئایه ته کانی خوا یان به سه را ده خوینیته وه وه، دل و ده رونیشیان له هه ر ئاکاریکی دژیو خراپ پاکژ ده کا ﴿وَيَعْلَمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ و فیزی قورئان و حیکمه ت و فهرمووده کانیشیان ده کات ﴿وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَفَى ضَلَالٍ مَبِينٍ﴾ بی شک به ره له هاتنی نه و پیغه مبه ره، سه ر لی شیوا و بوون و هه ی شتیکیان نه ده زانی و، زۆر یش به دخو بوون و، دارو به ردیان ده په رست، کچیان زینده به چال ده کرد، به ژنان سوو کایه تی یان نه کرد، بی سنوورمه ی و شه رابیان ده خواره وه، له سووره تی (جومعه) شدا کورته یه که هه ره له باسه دواوین، ده توانی ته ماشای بکه یت.

هوی تی کشکانه که ی ئو خود به ده سته خوتان بوو:

﴿ ۱۶۵: أَوْ لِمَا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ ﴾ ئاخو کاتی زیانتان پی گه یشته له تی کشکانه که ی رۆژی ئو خود دا و سه رتان سوپما، به تایبه تی که (۷۰) که ستان شه هید بوون؟ ﴿قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا﴾ که بی سو ئیوه ش بهر له (به در) دوو نه وه ند زینتان به وان گه یاند: (۷۰) که سیان کوژران و، (۷۰) که سیشیان دیل کران ﴿قَلَّمَ أُنَىٰ هَذَا﴾ گو تتان: هوی دوو چار بوون مان چی بوو؟ ﴿قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ﴾ نه ی پیغه مبه ر! ﴿بَيِّنًا بَلَىٰ﴾ نه وه هه ره له خوتانه وه بوو تووشتان بوو، هوی سه ره کی له خوتانه وه بوو، چونکه ئیوه فهرمانی پیغه مبه رتان شکاند ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ بی گو مان بن خوا به سه ر هه مووشتیکدا به توانایه، هه رچی چه زیکا نه ی کات. له م ئایه ته دا هه ره چه ند به کورتی هوی تی کشکانی مو سلمانه کان نه خاته گه ردنی خویانه وه، له ئایه تی (۱۵۲) ی هه مان سووره ت زیاتر هوی روودا وه که روون ده کاته وه، وه کو له پیشه وه نه فهرموی: ﴿وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ مِنَ الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أُرَاكُمَا تَحِبُّونَ مِنْكُمْ مِنْ يَرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يَرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ﴾. ﴿۱۶۶: وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّقْيِ الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ﴾ نه و ی رۆژی به یه که گه یشته نی دوو کۆمه له که - له جه نگی (ئو خود دا) - دوو چارتان بوو، هه موو به ر یارو فهرمانی خوی له سه ربوو ﴿وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ بو نه وه ی مو سلمانه به هیژو دامه زرا وه کان بناسرین و ده رکه ون ﴿وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا﴾ نه و دوو رووانه ش بناسرین، واته: ﴿عَهْدُ بَدَلًا هَؤُلَاءِ﴾ که نه ورژه وره ی (۳۰۰) که سی برد، که سییه کی سوپاکه بووو، له گه ل خو و گپزانییه وه بو مه دینه ﴿وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا﴾ له ریگادا مو سلمانه کان پییان گه یشته و پییان گو تن: و هه ر له ریگای خوا دا جه نگی بکه ن، یان دیفاع و به رگری بکه ن ﴿قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبِعَنَّكُمْ﴾ که چی له وه لامدا و تیان: نه گه ر بزانیان ئیوه تووشی جه نگی و کوشتار ده بن، دلنیابن ده سمان لی بهر نه ده دان و، دواتان ده که وتین و ده جه نگیان، دیاره نه مه ش خو دزینه وه و جو ره را کردنی که بوو له راستیه کان، ئینجا قورئان و له میکی نه مه یان نه داته وه نه فهرموی: ﴿هُمُ لِلْكَافِرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ﴾ نه وانه که - نه و رۆژه نه و قسه یان کرد -، له کو فره نه زیکتر بوون تا له ئیمان و باوه ره وه، چونکه یارمه تی مو سلمانانیان نه دا و نه و بیانووه شیان به فرو فیل هنیایه وه ﴿يَقُولُونَ بِأَفْوَهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ﴾ نه وه ی به زار ده یلین، غه یری نه وه یه له دلنیاندایه، واته: چا که ده زانن تووش ده بن و هاو کار یشته ن نا که ن! چونکه

فى سبيل الله أمواتا ﴿۱﴾ وا مه زانن ئەو كەسانەى لەرىى خوادا كوژران مردوون ﴿بل أحياء عند ربهم يرزقون﴾ بەلكو زىندوون ولاى پەروەردگارىيان بژيوى وەر دەگرن و رادەبويړن، ئيمەش لەدونيادا دەر بارەى ژيانى شەھيد ھەر ئەمەندە ئەزانين و، ملکہ چى دەقى ئايەتەکانى قورئانين، بەللى لەم ئايەتەدا روون نەکراوەتەو: ئاخو خەلکى دونيا دەزانن ئەو بژيوى ژيانە چۆنە؟ بەلام لەسوورەتى (بەقەرە/ ۱۵۴) دا بەراشکاوى روون کراوەتەو دەللى: خەلکى ئەم دونيا لەو جوړە ژيانە ھيچ نازانن و تى ناگەن: (ولا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله أموات بل أحياء ولكن لا تشعرون). ﴿۱۷۰﴾ فرحين بما آتاهم الله من فضله ﴿بەو نعيمەت و ميبەرەنابىيە خوا پىي داو، دلخوش و دلشاد و خوشحالن﴾ ويستبشرون بالذين لم يلحقوا بهم من خلفهم ﴿ومژدەش بەو موحاھيدانە دەدەن، کە ھيمان بەوان نەگەيشتوون و ئىستا لەژينن وزىندوون لە گۆرەپانى جىھاددان ولەدواى ئەوانەوھن﴾ ﴿ألا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾ مژدەيان دەدەننى کە لە دواوژدا ھيچ ترسيکيان نابى و، ھيچ خەفەتيکيش ناخون بۆ دونيايان ﴿۱۷۱﴾ يستبشرون بنعمة من الله وفضل ﴿بەو نازو نعيمەت و بەخشش و بەھرانەى خوادليان خوۋشە چونکە پاداشتيان چەند بەرامبەر وەرگرتۆتەوھ﴾ ﴿وأن الله لا يضع أجر المؤمنين﴾ بەوھش کەيف خوۋش کە خواى گەورەپاداشتى باوھرداران لەناو نابا.

لە رينمايىيەکانى ئايەتى (۱۶۹-۱۷۱):

(۱) شەھيد زىندووەو قەت نامرى، موسلمانانيش ھەروا، بەلام ژيانى شەھيد کامل ترە.
(۲) شەھيد مزگىنى بە موحاھيدانى پاش خوڤيان دەدەن، کە ئەوانيش وەکو ئەمان پاداشيان بۆ ھەيە. ئىمامى (ترمزى) ئەم فەرموودە دەھينى: (لِلشَهِيدِ سِتَّةُ خِصَالٍ: يُغْفَرُ فِي أَوَّلِ دَفْعَةٍ، وَيَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ، وَيُجَارُ مِنَ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَيَأْمَنُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ، وَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ، الْيَاقُوتَةُ مِنْهَا خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَيُزَوَّجُ اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ زَوْجَةً مِنَ الْحُورِ الْعِينِ، وَيَشْفَعُ فِي سَبْعِينَ مِنْ أَقَارِبِهِ). واتە: شەھيد شەش جوړخەلات دەکرى: لەيەکەم دلوپى خوڤينيەوھ خوا لىي خوۋش دەبييت، پيگەى خوۋى دەبينى لەبەھەشتدا، لەسزاي گۆر دەپاريزرى، لەترسە گەورەکەى روژى سەلا ئەمین دەبييت، تاجى ريزو شەرهفى لەسەر دەنريت کە: تەنها ياقوتەيەکى لەدونيائو، لەتەواوى ئەوى لەدونيادايە باشترە، (۷۲) (حورولعين) دەدرىتى، شەفاعەت بۆ

دەيانينى کە چۆن پاش (بەدر) لەھەمولا يەکەوھ لەشکرکيشى کراوھ بۆتۆلەکردنەوھ، ئيتتر چۆن جەنگ نابييت، بۆيە خوا فەرموى: ﴿والله أعلم بما يكتُمون﴾ خوا چاک دەزانى بەوھى لەدلادەيشارنەوھ، درۆدەکەن کە دەلئين: ئەگەر بزائين ئەوھى شەر دەبن، ئيمەيش دەجەنگايين. ﴿۱۶۸﴾ الذين قالوا لإخوانهم وقعدوا ﴿ئەو کەسانە کە بوخوڤيان دانىشتبوون و نەچووبوونە جەنگ و، بەبراو کەس و کارى شەھيدەکانيشيان دەوت: ﴿لو أطاعونا ما قتلوا﴾ ئەگەر بەگوپى ئيمەيان کردباو، نەروشتنايە بۆ جەنگ، نەدەکوژران! وەکوئيمە نەچووين و نەکوژراين ﴿قل فادرؤا عن أنفسكم الموت إن كنتم صادقين﴾ ئەى پيغەمبەر! ﴿بييان بللى: دەسا مردن لەخوتان لايدەن ئەگەر راست ئەکەن نەچوونە گۆرەپانى جىھاد ھۆکارىکە بۆ نەمردنى مروۋف و، دەبييتەھوى تەمەن دريژيى، چونکە خو ئيوھ پالتان لى دايەوھو نەچونە غەزاو، دەشمرن.

لە رينمايىيەکانى ئايەتى (۱۶۵-۱۶۸):

(۱) موسيبەت و بەلاو نەھامەتى، بەرھەمى گوناح و تاوانە، وەکو خوا لەجىگايەکى تەردا دەفەرموى: (وما أصابكم من مصيبة فَمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ) ۳۰/۴۲.
(۲) ھەموو رووداويک پيش خولقاندنەکەى لاى خوا ئاشکرايە.
(۳) ھەندى جار مروۋف پرى شت دەللى، ئەوھندە گران وناقولايە دەيباتە سەر لىواری کوفر.
(۴) وشيارى و، خو پاراستن لەمردن، (قەزاو قەدەن) ناگيريتەوھ.

کوژراوانى رپى خوا، ھەميشە زىندوون:

لەفەرموودەيەکدا —ئىمامى ئەحمەد لە مەسئەدەکەيدا ھيئاوئەتى— ھاتووە: پيغەمبەر ﷺ بەھاوھەلانى فەرموو: کە براکانتان لەئوھود دووچار بوون و شەھيد کران، خواى کارجوان روۋحەکانيانى کردووە بە بەرى کۆمەلە پەلەوھريکى سەوزداو، دەرۆتە سەر رووبارەکانى بەھەشت و، لە ميوھى جوړاو جوړى بەھەشت دەخون، پاشان دەچنە بەر چەند گلۆپيکى زېرين لەبن سيبەرى عەرشدا، ئينجا کە ئەو گشت خوۋشى و بەھرەيانە دەبين، دەلئين: ئەى خوژگا: براو کەس و کارەکانيشمان بەمەيان زانيبا، ھەتا لە جىھاد پال نەدەنەوھ: پاشان خوا فەرموى: دەوا من لە باتى ئيوھ ئاگاداريان ئەکەم، ئەوجا خوا فەرموى: ﴿۱۶۹﴾ ولا تحسبن الذين قتلوا

هه‌رده‌چم به‌دوایاندا ﴿فزادهم إيماناً﴾ که‌چی به‌هه‌ره‌شه‌که‌ی
 (نوعه‌یم) ب‌پرواو وره‌یان به‌هیزتر بوو ﴿وقالوا حسبنا الله ونعم
 الوكيل﴾ وتیان: ئیمه هه‌ر خوامان به‌سه، شه‌ویش چاکترین
 چاودیر و یارمه‌تیده‌ره. وته‌که‌ی (نوعه‌یم): ﴿إن الناس قد جمعوا
 لكم﴾، بوو به‌هوی زیادبوونی ب‌پرواو وزه‌یان له‌گۆره‌پاندا، زانا‌کان
 له‌به‌ر چه‌ند ئایه‌تیکی ئاواده‌لین: (ئیمان) زیادو که‌م ده‌کا، هه‌ر که
 زیادبوو، ب‌پرواده‌که‌ش هه‌ول ده‌دا کاروکرده‌وی زیاتر ب‌کا،
 خوئه‌گه‌ر ئیمانه‌که‌ی سست و خاو بووه‌وه، ئەواکاروکرده‌وه‌شی
 که‌م ده‌کا ﴿١٧٤﴾ فاتقلبوا بنعمة من الله وفضل ﴿ئینجا له
 ئاکامی شه‌ویشت بستنه‌یان به‌خواوه‌وه، به‌به‌خشش و نبعمه‌تیکی
 فراوانی خواوه‌گه‌رانه‌وه مه‌دینه ﴿لم یمسهم سوء﴾ وتوو‌شی
 هیچ ناخۆشی و نا‌په‌حه‌تییه‌کیش نه‌بوون، له‌وه‌ره‌پاشانه‌ده‌یانکرد
 ﴿واتبعوا رضوان الله﴾ هه‌ر له‌ره‌زامه‌ندی و خو‌شنوودی خوا
 ده‌گه‌ران ﴿والله ذو فضل عظیم﴾ خواش خاوه‌نی به‌خشش و

به‌هریه‌کی زور گه‌وره‌یه ﴿ ۱۷۵: إنما ذلکم الشیطان یخوف أولیاءه ﴾ دیاره‌ئو هه‌ره‌شه‌ی (نوعه‌یم) هه، هه‌ره‌شه‌ی شه‌یتانه‌و ده‌یه‌وی ئیوه به‌هاودۆستانی خوی بترسیئیت، واته: ئه‌وکاره‌ی (نوعه‌یم) هه‌هر له‌کاری شه‌یتان ده‌کا. ﴿ فلا تخافوهم وخافونی إن کنتم مؤمنین ﴾ جائه‌گه‌ر باوه‌رتان به‌هیزه، له‌وان مه‌ترسن، له‌خوم

فَأَقْبَلُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَصَّلَ لَمْ يَمَسْسَهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانُ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿ ۱۷۶﴾ إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ. فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿ ۱۷۷﴾ وَلَا يَحْزَنْكَ الَّذِينَ يَسُرُّونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿ ۱۷۸﴾ إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ۱۷۹﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُطِّلُّ لَهُمْ جَهَنَّمَ إِنَّمَا نَمْلِكُ لَهُمْ لِيُذَادُوا إِنَّمَا هُمْ وَعَدٌ مُّهِينٌ ﴿ ۱۸۰﴾ تَمَّكَانَ اللَّهُ لِيُذَرَّ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِن رُّسُلِهِ مَن يَشَاءُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ. وَإِن تَوَلَّوْا فَسَوْفَ نَكْفِيكُمْ أَجْرَ عَظِيمٍ ﴿ ۱۸۱﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْغُلُونَ إِيمَانَهُمْ أَنَّ اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ. هُوَ خَيْرٌ لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَغُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿ ۱۸۲﴾

بترسن، خوا ده‌فه‌رموی (أليس الله بكاف عبده ويخوفونك بالذين من دونه) هه‌تا ده‌گاته (قل حسبي الله عليه يتوكل المتوكلون).

پێنمايييه‌كاني ئايه‌تي (۱۷۲-۱۷۵):

(۱) مه‌زنی و فه‌زیله‌تی ئا‌کاری چا‌ک وته‌قوا، که بئ‌گومان هه‌ردوو‌کیان کللی هه‌موو خ‌یرێ‌کن.

(۲) ر‌یزو فه‌زنی هاوه‌لانی پ‌یغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ به‌رامبه‌ر خه‌ل‌کی تروه‌ و، قه‌درو نرخیان به‌لای خواوه‌.

(۳) گه‌وره‌یی و به‌ره‌که‌تی وتن‌ی وشه‌ی (حسبنا الله ونعم الوکیل) له‌کات‌ی ته‌نگانه‌دا به‌تایبه‌ت پ‌یغه‌مبه‌ران (موحه‌مه‌د) و (ئ‌یبراه‌یم) ع‌لی نبینا وعلیهم أفضل الصلاة والسلام له‌ قوناغه‌ تال و تفته‌کانی ژیا‌نیاندا ده‌یانگوت.

(۴) شه‌یتان هه‌مووکات به‌ دۆستانی خوی، پ‌رواداران

ته‌سل‌یه‌و د‌ل‌دانه‌وی پ‌یغه‌مبه‌ر ﷺ:

پ‌یغه‌مبه‌ر ئه‌وه‌نده‌ چه‌زی ده‌کردخاوه‌ناسه‌کان ئ‌یمان بینن، گه‌ل‌جار تووش‌ی خه‌م وخه‌فته‌ ده‌بوو، ئه‌وجا خواش فه‌رموی: ﴿ ۱۷۶: ولا یحزنک الذین یسارعون فی الکفر ﴾ به‌ودوو‌روو کافرا‌نه خه‌فته‌بار مه‌به، که‌په‌له‌ ده‌که‌ن بۆ د‌ژایه‌تی تو ﴿ إنهم لن یضروا الله شیئا ﴾ ئه‌وانه هه‌رگ‌یز ناتوانن که‌مه‌ترین زیانی‌ک به‌ خوا بگه‌یه‌نن ﴿ یرید الله أن لا یجعل لهم حظا فی الآخرة ﴾ خوا ئه‌یه‌وی له‌ دوا‌رۆ‌دا ه‌یج به‌ش‌یک‌یان نه‌بی، چونکه بۆ خ‌ویان له‌م ژیا‌نه‌دا، به‌ئاره‌زووی خ‌ویان ر‌یگه‌ی لارو چه‌وت هه‌له‌به‌زێ‌رن ﴿ ولهم عذاب عظیم ﴾ و‌ب‌ویه له‌باتی پاداشی چا‌ک، سزایه‌کی گه‌وره‌یان بۆ هه‌یه ﴿ ۱۷۷: إن الذین اشتروا الکفر بالإیمان ﴾ به‌راستی ئه‌و که‌سانه‌ی وا له‌باتی باوه‌ر، بئ‌ی پ‌رواییان ک‌ری، واته: ئ‌یمانیان گ‌ۆ‌په‌وه، به‌کوف‌رو بئ‌دینی ﴿ لن یضروا الله شیئا ولهم عذاب أليم ﴾ هه‌رگ‌یز ناتوانن به‌ ه‌یج جو‌ری‌ک زیانی به‌ خوا بگه‌یه‌نن و، سزایه‌کی ئ‌یش پ‌یگه‌یه‌نه‌ریشیان بۆه‌یه ﴿ ۱۷۸: ولا یحسبن الذین کفروا أنما نملی لهم خیر لأنفسهم ﴾ با ئه‌وکه‌سانه‌ی که‌ ر‌ی‌بازی بئ‌باوه‌رییان گ‌رتوه‌و، پ‌ییان وا نه‌بی ئه‌و م‌و‌لت و نیعه‌تانه‌ پ‌ییان ده‌به‌خشین، قازانج و خ‌یره‌به‌زیان ﴿ إنما نملی لهم لی‌زدادوا إنما له‌به‌ر ئه‌وه‌یه ته‌مه‌نیان در‌یژ ئه‌که‌ین و م‌و‌لتیان ئه‌ده‌ین، که‌باری گونا‌حیان زیاتر بئ‌ی ﴿ ولهم عذاب مهین ﴾ و سزایه‌کی په‌ستکه‌رو ئا‌پ‌روو به‌ریشیان بۆ هه‌یه، له‌ ئایه‌تی (۹۵، ۹۴/ی/ ئه‌عراف) دا ر‌وون کراوه‌ته‌وه که‌ ب‌ویه به‌لا و نه‌ها‌مه‌تی درا به‌سه‌ریاندا، به‌ل‌کو بگه‌ر‌ینه‌وه لای خوا، جا که هه‌ر در‌یژه‌یان به‌ مله‌و‌وری خ‌ویان دا، ئه‌وسا خوا گ‌وزه‌رانی خ‌وشی پ‌یدان و، ئه‌وان‌یش سه‌رگه‌رم‌بوون پ‌یی، هه‌تا ک‌ت‌وپ‌ر گ‌رتوونی، وه‌ک له‌ج‌یگایه‌کی تردا ئه‌فه‌رموی: (وما أرسلنا فی قریة من نبی إلا أخذنا أهلها بالبأساء والضراء لعلهم یتضرعون ثم بدلنا مکان السیئة الحسنه حتی عفاوا وقالوا قد مس أباءنا الضراء والسراء فأخذناهم بغتة وهم لا یشعرون). وله ئایه‌تی (۴۲-۴۳): (ث‌نع‌ام) دا ئه‌فه‌رموی: (ولقد أرسلنا إلی‌ أمم من قبلک فأخذناهم بالبأساء والضراء لعلهم یتضرعون * فلولا إذ جاءهم بأسنا تضرعوا..) دیسان، له‌ئایه‌تی (۴۴/ی/ ئه‌نع‌ام) دا ئه‌فه‌رموی: (أخذناهم بغتة فإذا هم مبلسون) ﴿ ۱۷۹: ماکان الله لی‌ذر المؤمنین علی ما أنتم علیہ ﴾ خواه‌یج کات پ‌رواداران‌ی بئ‌ی تا‌ق‌یردنه‌وه هه‌له‌سه‌نگاندن، به‌و‌حاله‌ته‌وه وان له‌سه‌ری، (که‌ دوو

القیامة، یأخذُ بِلَهْمِ مَتْنِهِ (یعنی بِشِدْقَتِهِ) یقول: اَنَا مَالُک، اَنَا کَنْزُک)) له پاشان ئهم ئایه تی (۱۸۰) یه ی خوینده وه. بوخاری (کتاب التفسیر/ ۴۵۶۵) بابی: (ولا یحسبن الذین یمخلون بما آتاهم الله.. واته: ئهوی خومالی پی ده دا و، ده گاته سنووری زه کات وزه کاتی لئادات، له روژی قیامه تدا ده کریته ئه ژدیها یه کی سه رتاس و دوو خالی رهش، به سه ر چاویه وهن، نیشانه ی زو تر سناکیه، ئه وساهه رووچه ناکی ده کریته ویی ده لی: من ماله کی تو م، گه نه کی تو م ﴿و الله میراث السموات والأرض﴾ بی گومانیشین که: ئاسمانه کان و زهوی هه ر بو خوا ده مینه وه، هی ئه ون، که وابوو به خشن و چرووکی مه کهن ﴿والله بما تعملون خبیر﴾ و خواش به و کاره ئیوه ئه یکه ن زو ر به ئاگایه.

رینما ییه کانی ئایه تی (۱۷۹-۱۸۰):

- (۱) به سپارده و ته کلیفه کانی خوا، موسلمان ی راستبیزو، دروژن لیک ده کرینه وه.
- (۲) کاره غه یب و نادیاره کان ته نها خوا ده یانزانی، مه گه ر یه کی له پیغه مبه رانی خو ی لی به ئاگا بکا.
- (۳) به های به هه شت: ته نها باوه رو ته قوا یه.
- (۴) رژی و به خیلی له مال و ساماندا، کاریکی به دفه رو نه گبه تیه بو خاوه نه کی.
- (۵) هه رکه سی خوا مالیکی پی داو هه قی شه ری لی نه دا، به و ماله ی خو یه له روژی به ری دا سزا ئه در ی، به به لگه ی ئه م ئایه ته و، ئه و ئایه ته ی (ته وه) یه که ده دفه رموی: (والذین یکنزون الذهب والفضة.. له گه ل چه ندین فره مو ده دا.

خوا له موشریکان به هه ره شه یه:

(ئیبین عه بباس) ده لی: کاتی خوا فره مووی: (من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا) جووله که کان بو لاواز کردنی وزه ی موسلمانان گو تیان: ئیمه ده وه له مندو دارین، خوایش هه ژارو بی نه و، بو یه داوای قه ر زمان لی ده کات! جا بو پووچه لکرده وه ی قسه که یان خوا فره مووی: ﴿۱۸۱: لقد سمع الله قول الذین قالوا ان الله فقیر ونحن اغنیاء﴾ بی گومان خوا وته ی ئه و که سانه ی بیست که وتیان: خوا هه ژاره و، ئیمه داراوده وه له مندین ﴿سنکتب ما قالوا وقتلهم الانبیاء بغیر حق﴾ بی سو ئه و قسه و گو فتاره یان و، ئه وه به ناهه ق کوشته ی په یامبه رانه یان له سه رده نووسین وتو له یان لی ده که ینه وه ﴿ونقول ذوقوا عذاب الحریق﴾ تو له یان لی ده سینین و پییشیان ده لین: ده سا

رووو دل سو ز، خه م خو رو پاک تیکه لن) نه هیشته وه، به لکو هه ندی جار بو پالاوتنی چاک و خراب، بی ئارام و به ئارام جو ره به لا و نه هه مته ی ده نیژی ﴿حتى یمیز الخبیث من الطیب﴾ هه تا پیس و پاک له یه ک جیا بکاته وه، بی گومان رووداوه که ی (ئو حود) یش چاکتر هه لسه نگاندن و تاقیکردنه وه بوو، ئه وه بوو (عه بدوللا ی کوری ئوبه ی) وه ک له پی شه وه و تمان به خو ی و سی سه د که سه وه وره ی به زی و، نیفاقی ده رکه وت، که وابوو داوای جیهاد و هیندی ته کلیف له راست و ناراست، دل سو زو ناپاک لیک ده کاته وه ﴿وما کان الله لیطلعکم علی الغیب﴾ خو خوانا گاداری کاره نادیاره کانی شی نه کردو و غه یب نازان، هه تا به دل بزانی کی چاکه و کی خراپه.. به لکو هه ر ده یی تاقیکردنه وه روودا و، مروقی چاک و خراب له یه ک جیا بکاته وه، وه ک له ئو حوددا ﴿ولکن الله یجتبی من رسله من یشاء﴾ به لام ده کری خوا له ناو په یامبه رانی خویدا مه یلی هه رکه سیکی بی، هه لیژی و، هه ندی جار یش بی تاقیکردنه وه ئاگاداری بکات که: فلانه که س ناپاکه، رازو نیازی به دفه ره وه کو له جیگایه کی تر دا ده فره مو ی (عالم الغیب فلا یمظهر علی غیبه الا من ارتضى من رسول).. ﴿فآمنوا بالله ورسله﴾ ده سا ده یی پروایه کی پته و و راسته قینه تان به خوا و به په یامبه رانی هه بی ﴿وان تؤمنوا وتتقوا فلکم اجر عظیم﴾ ئه ر باوه ریکی راسته قینه تان هینا و خو یشتان له سنووره کان پاراست و ده رنه چو و، کری و پادا شتیکی یه کجار گه وره تان پی ئه در ی. لی ره دا جیهاد و جهنگی گو ره پان کو تایی دیت. باس و خوا سی رووداوه که ی (ئو حود) ده پیچری ته وه.. هه رچه ند ریوایه تیک ده لی ئایه تی (۱۸۰) که ئیستا دیت هه ر له و (۶۰) ئایه ته یه که سه به رته به رووداوه که ی ئو حود هاتو و نه.

چکووس و رژد مه بن:

ئینجا موسلمانان هه لده نییت بو به ختکردنی مال و دارایی له ریگه ی خوا دا، بو یه ته فره مو ی: ﴿۱۸۰: ولا یحسبن الذین یمخلون بما آتاهم الله من فضله هو خیرا لهم﴾ با ئه و که سانه که خوا له فه رل و میهره بانی خو ی مالی پی به خشی و و، رژی و چرووکی تی دا ده که ن، و نه زانن ئه و چکووسی و چرووکییه قازانجیانه ﴿بل هو شر لهم﴾ نه خیر، خیر و قازانج نییه بو یان، به لکو مایه ی زه ره رو زیانیانه، چونکه ﴿سیطوقون ما بخلوا به یوم القیامة﴾ له روژی قیامه تدا به و سامانه ی چرووکییان تی دا کردو وه، تو ق ده کریته ملیان، پی شه و (بوخاری) له (ئه بوو هه ره یه وه ده گپری ته وه که په یامبه ر ﴿ده فره مو ی: (من آتاه الله مالا فلم یؤد زکاته، مثل له ماله شجاعا افرع﴾ (ای ئعباسا عظیما) له ز بیستان، یطو قه یوم

پەر له حیکمهت و نامه‌ی شاره‌زاکه‌ره‌وه هاتنه‌لای هۆزه‌که‌یان و باوه‌پیشیان پێ نه‌کردن، که‌واته تۆیش وه‌کو نه‌وان.

پێنمایه‌ی کانی ئایه‌تی (۱۸۱-۱۸۴):

(۱) کوفری جووله‌که‌و بێ نه‌ده‌بیان له‌گه‌ڵ خواو پێغه‌مبه‌رانی نه‌ودا، له‌را‌ده به‌ده‌ر بوو.

(۲) کوشتنی نه‌و گشت پێغه‌مبه‌رانه له‌لایه‌ن یه‌هووده‌وه.

(۳) ئاشکراکردنی نه‌ودرویا‌نه‌ی جووله‌که‌ که‌ گوايه خوا په‌یمان‌ی له‌گه‌ڵ به‌ستوون: هه‌ر پێغه‌مبه‌ری هاته‌لایان بر‌وای پێ نه‌که‌ن، هه‌تا قوربانیه‌یک ده‌کاو نه‌وساش ئاگر‌ی به‌ی‌دا‌ده‌بێ و ده‌یخوات.

(۴) سه‌ره‌خۆشی پێغه‌مبه‌رو هه‌ل‌نانی‌شی بو‌خو‌راگر‌تن له‌به‌رامبه‌ر تو‌په‌هاتی یه‌هووده‌وه.

هه‌موو که‌سی‌ک تانی مردن ده‌چێژی:

﴿ ۱۸۵: کل نفس ذائقة الموت ﴾ هه‌موو که‌سی‌ک بێ جیاوازی تانی مردن ده‌چێژی، وه‌ک خوا خۆی له‌جی‌گایه‌کی ته‌ردا ده‌فه‌رموی: (کل من علیها فان) هه‌ر چی له‌م دونیایه‌دا یه‌ تیا‌ده‌چێ و انما توفون أجورکم يوم القيامة ﴾ روژی قیامه‌ت، گشت کر‌ی و پا‌داسی خۆتانتان ده‌در‌یت‌ه‌وه ﴿ فمن زحزح عن النار وأدخل الجنة فقد فاز ﴾ ئینجا هه‌ر که‌سی له‌ئاگر دوور خرایه‌وه و براه به‌هه‌شته‌وه، بێ شک سه‌رفرازو سه‌رکه‌وتوو ده‌بێ ﴿ وما الحياة الدنيا إلا متاع الغرور ﴾ ژیا‌نی ئه‌م دونیایه‌ش، ته‌نها خۆشی و له‌زه‌تی‌کی که‌م و چه‌واشه‌کارو فریو‌ده‌رو، خسته به‌ره، که‌واته وشیار بن! پێغه‌مبه‌ری خوا فه‌رموی: ((موضع سوط فی الجنة خیر من الدنيا وما فیها)) ته‌وجا گو‌تی: ته‌رحه‌زی‌ش ده‌که‌ن ئایه‌تی: (فمن زحزح عن النار وأدخل الجنة فقد فاز) بخو‌یننه‌وه.

چهند پێنمایه‌ی که‌:

(۱) له‌کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا زی‌کری (لا اله الا الله) بخه‌نه‌سه‌ر زاری نه‌خۆشه‌وه.

(۲) سووره‌تی (یس) ی بو‌ بخو‌یننه‌وه، به‌ل‌کو سزاو نا‌په‌حه‌تی گیان‌کێشانی بو‌ ئاسان بێی، چونکه پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: ((ما مِنْ مَّيِّتٍ يَقرأُ عِنْدَهُ يَسَ إلا هُوَ عَلَيَّه))، واته: هه‌ر نه‌خۆشی‌ک له‌گی‌انه‌لا بێ و، سووره‌تی (یاسین) ی له‌سه‌ر بخو‌ینریت، پله نا‌په‌حه‌ته‌کانی سه‌ره‌مه‌رگی بو‌ ئاسان ده‌کریت. یان نه‌وه‌فه‌رمووده که (ته‌بو داوود) ریا‌یه‌تی ده‌کا: ((اقرأوا یس علی موتاکم)) واته: سووره‌تی (یاسین) بو‌ نه‌خۆشه‌کانتان بخو‌ینن.

سزای سووتینه‌ر بچێژن ﴿ ۱۸۲: ذلک بما قدمت أیدیکم ﴾ نه‌و سزایه‌ش له‌به‌ره‌وه‌یه که‌ ئیوه نه‌و کارانه‌تان ده‌کرد ﴿ وأن الله لیس بظلام للعبید ﴾ و بیه‌زانن که: هه‌ر گیز خوا غه‌ر له‌عه‌بدان ناکا ﴿ ۱۸۳: الذين قالوا إن الله عهد إلینا ﴾ نه‌و جووله‌کانه‌ی گو‌تیان: بێ گو‌مان ئیوه خوا له‌ته‌وراتدا وه‌سیه‌تی بو‌ کردو‌وین ﴿ ألا

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَعِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَتَكُنُّبُ مَا قَالُوا وَقَتْلُهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ دُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿ ۱۸۱ ﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿ ۱۸۲ ﴾ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِينَا بَقْرَانِ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِ يَأْتِيَنَّكُمْ وَإِلَازِي قُلْتُمْ قَالُوا قَاتِلُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۱۸۳ ﴾ فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿ ۱۸۴ ﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿ ۱۸۵ ﴾ تَتَجَلَّوْا فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْتُمْ سِكِّمٌ وَلَنْتَسْمَعُ مِنْ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ نَصَرُوا وَتَوَقَّعُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿ ۱۸۶ ﴾

ئۆمن لرسول حتی یاتینا بقریان تأکله النار ﴿ که باوه بهیچ په‌یامبه‌ری‌ک نه‌که‌ین هه‌تا موع‌جیزه‌یه‌ک دی‌نی‌و، به‌چاوی خۆمان ده‌بی‌نین و، موع‌جیزه‌یه‌که‌یش ته‌مه‌بیت که‌هه‌ر که‌سی‌ک خێرو سه‌ده‌قه‌یه‌ک بکات ئاگر‌یک (هه‌وره بروسه‌) یه‌ک له‌ئاسمانه‌وه بێت بیخوات، واته: (بیسوتینی) ته‌وجا باوه‌ری پێ ده‌که‌ین ﴿ قل قد جاءکم رسل من قبلی بالبینات وبالذی قلم ﴾ نه‌ی پێغه‌مبه‌ر! ﴿ بیان بلی: خو‌چه‌ندان پێغه‌مبه‌رتان پێش من به‌ نیشانه‌گه‌لی ئاشکرا بو‌هات ﴿ فلم قتلتموهم إن کنتم صادقین ﴾ ده‌سابو کوشتووتان و، باوه‌رتان پێ نه‌کردن، ته‌گه‌ر راست ته‌که‌ن له‌م قسه‌دا، دیاره ئیوه خه‌ل‌کی‌کی درۆزن و نا‌راستن ﴿ ۱۸۴: فإن کذبوک فقد کذب رسل من قبلک ﴾ جائه‌ر به‌درۆزنیان دانایت و باوه‌ریان پێ نه‌هینایت، هێچ خه‌م و خه‌فه‌ت مه‌خو‌ چونکه‌ گه‌لی له‌ پێغه‌مبه‌رانی به‌ره‌له‌تۆیش، به‌درۆزنیان دانان و باوه‌ریان پێ نه‌هینان ﴿ جاؤا بالبینات والزیر والکتاب المنیر ﴾ به‌کو‌مه‌لی به‌ل‌گه‌و نیشانه‌ی ئاشکرا، کتیی

۳) کاتی که مرد دهبی هردوو چاوی بنری بهیه کا، نهوسا بشوردی و کفن بکری و نوژی لهسهر بکری و بهپلهش بگهیه نرته گورستان وله گلکوی موسلماناندا بهپله به خاک بسپردی، چونکه پیغمهبر ﷺ دهفرموی: ((اَسْرَعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكَّ صَالِحَةٌ فَخَيْرٌ تَقْدُمُهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ تَكَّ غَيْرَ ذَلِكَ فَشَرُّ تَقْضُوهُ عَنْ رِقَابِكُمْ))، واته: بهپله تهرمی مردوو بگهیه ننه گورستان، چونکه ئه ئاکارچاک بیئت، ئهوا زوو دهیگهیه ننه جیی خوش، خوئر بهدکاریش بیئت، شهریکه وزوو له کولتان دهبیتهوه.

ئیماندار بهر نه زموون دهکوهی:

﴿ ۱۸۶: لَتَبْلُوْنَ فِيْ اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ ﴾ سویند بهخوا گیان و داراییتان (ئهی موسلمانان!) بهبلاو نه هامت بهر تاقیکردنه وه دهکون، واته: دهبی بچنه گوره پانی جیهادو مالو سامان بهخت بکهن وتووشی زیانی سهرومالی ببن. لهجیگایه کی تردا ئه و تاقیکردنه وه یه روونکراوه تهوه، وهک لهئایه تی (۱۵۷، ۱۵۵) ی بهقه ردها هاتوو دهفرموی: (وَلَتَبْلُوْنَكُمْ بَشْيٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاْجِعُونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ). ﴿ و لتسمعن من الذين أوتوا الكتاب من قبلكم ومن الذين أشركوا أذى كثيرا ﴾ وهله وانهی کتیبیان پی دراوه له پیش ئیوه وه وله هابه شدانه رانه وه زورو زه بهنده قسهی نابه جی و ناخوش ته بیستن و، پیی دلته نگ دهبن، بهلام... ﴿ وَإِنْ تَصَبَّرُوا وَتَتَّقُوا ﴾ ئه گهر ئیوه له بهرامبه ر وته کانیانه وه خوگربن و، له کردارو وتارتاندا پاریز بکهن، سه رکه وتوو دهبن، وهک دهفرموی: ﴿ فَإِنْ ذَلِكُ مِنْ عِزْمِ الْأُمُورِ ﴾ بهراستی کاری وا، له کاری مردان و جوامیزان دهچیت، دهبی بایه خو گرنگی بدریتی، سروشتی بوونه وه ره که: هه رکه سیگ به ره و خوابچیت، دهبی هه رکه س به پیی توندوتوولی دینه که ی خوی، ئازارو بیزار بیژی.

دینماییه کانی ئایه تی (۱۸۵-۱۸۶):

- ۱) دونیا جیگای پاداش و توله نییه، به لکو جیگای هه ول و کوشش و کارو کرده وه یه.
- ۲) زرگاری و، بهختیاری راسته قینه دوور بوونه له ئاگرو، چوونه ناو بهه شته.
- ۳) ژبانی ئه م دونیا کالایه که، نابیی پشته پیوه بهه ستری.
- ۴) تاقیبوونه وه کاریکی زهرووری و حه تمییه، جا

له بهرامبه ریه وه سه برو ته قوا بو موسلمانان پیویسته.

ه) جووله که و گاورو موشریکان، هه ردهم ئازاری موسلمانان دهدهن، ئه وه بوو (فه حاس) ی یه هوودی وتی: ئیمه دهوله مندین و، خواش هه ژاروو بی دهسلات!، نه ساراش وتیان: عوزه ر کوری خوایه! موشریکان وتیان: (لات و عوززاو مه نات) شه ریک و هاویه شی خوان! (عه بدوللای کوری سه لول) یش به پیغمه مبه ری گوت: نزیک ی کوره کانه مان مه به وه، (که عبی کوری شه رف) به هه ژاروه ی نابه جی و نا قولاً ئازاری پیغمه مبه روموسلمانان کانی ده دا، گه لی جار بهرامبه ر به ژنه موسلمانان به خراپه ده دا، بویه له ئه نجامدا پیغمه مبه ر ﷺ (موحه ممه دی کوری مه سلمه ی) ناردو فورسه تی لی هیئاو کوشتی.

خاوه ن کتیبه کان هه ق دهشارنه وه:

﴿ ۱۸۷: وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ ﴾ باسی ئه و خاوه ننامه به که خوا پهیمانی لی وه رگرتن ﴿ لَتُبَيِّنَنَّ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ ﴾ که به ریکو پیکی - ئه و نامه یه بویان هاتوو - به خه لکی راگه بیینن و، هیچی لی نه شارنه وه ﴿ فَبِذُوهُ رَاءَ ظُهُورِهِمْ ﴾ که چی به لی نه که یان فریادیه پشتیان وه و پشتگوویان خست! ﴿ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ﴾ و به هایه کی که میان پیکری، واته: تهورات و ئینجیلیان به دونیایه کی کهم فروشت! ﴿ فَبَسْ مَا يَشْتَرُونَ ﴾ ئای چه نده خراپ بوو ئه وه ی کرپیان و سه و دیان پی کرد، چونکه له باتی قیامه تی نه پراره، دونیای فانی و تیاچوو یان وه رگرت، (ئیبین که سین) ده لیئت: ئه م ئایه ته هه ره شه یه بوگشت زانیه ک، ئه وانه یان گه لی جار راستیه کان له به ردهم ده سلانداراندا ده شارنه وه، یان له بهرامبه ر ته ماحیکی دونیا وه، یان سروشتیان تیک چوو، هه ر کامیکیان بیئت، لای خوا کاریکی زور دزیوو قیزه ونه، هه قه هه رگیز له جاده راسته که کلا نه بن. ئه بو سه عیدی (خودری) یش ده لیئت: له سه رده می پیغمه مبه ردا ﷺ کومه لی دووروو هه بوون، هه رکه پیغمه مبه ر ﷺ چووبا بوغه زایه ک، خو یان لی ده دزیه وه، که یفیشیان پی ده هات، که پیغمه مبه ر ﷺ ده شه اته وه بوزشیان بو ده هیئا وه، هیما ن پیشیان خوشبوو سو پاس بکرتن، ئه و جا ئه و ئایه ته هات و فرموی: ﴿ ۱۸۸: لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا ﴾ وامه زانه ئه و که سانه ی دلشادن به وه ی که کردوو یانه ﴿ وَيَحْبُونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا ﴾ و حه زیش ده که ن بو کاری که نه شیان کردوو، تاریف و سو پاس بکرتن ﴿ فَلَا تَحْسِبْنَهُمْ بِمُقَازَةِ الْعَذَابِ ﴾ تو وامه زانه له جه زه به زرگاریان

دهبی. (ثیین عه‌بباس) دهلی: ثم ثایه‌ته سه‌بارته به‌خاوه‌ننامه‌کان هات، پیغه‌مبه‌ر ﷺ شتیکی لی‌پرسی‌ن، نه‌وانیش لی‌بان شاردوه‌و شتیکی دیکه‌یان پی‌گوت، که‌چی دواییش به‌وکاره‌یان زورده‌لشادو خوشحال بوون! ﴿ و لهم عذاب أليم ﴾ و سزای ئیش پیگه‌یه‌نه‌ریان بویه‌یه. ﴿ ۱۸۹: و لله ملك السموات والأرض والله على كل شيء

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ، فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَأَشْرَوْا بِهِ مِنْهُمَا قَلِيلًا فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿۱۸۷﴾ لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجِبُونُونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسِبَنَّهُمْ بِمَفَازٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۱۸۸﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱۸۹﴾ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَآخِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿۱۹۰﴾ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿۱۹۱﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تَدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿۱۹۲﴾ رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿۱۹۳﴾ رَبَّنَا وَءَاثِمْنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿۱۹۴﴾

قدیر ﴿ وخواه‌نداریتی ئاسمانه‌کان و زهوی هه‌ر بۆ‌خوایه‌و، هیچ شتیکی لی‌بزرنا‌بیت، چونکه به‌سه‌ر هه‌موو شتیکی‌دا ده‌سه‌لاتاره.

رینما‌یییه‌کانی ئایه‌تی (۱۸۷-۱۸۹):

۱) خوا په‌یمانی تۆکه‌ه‌و مه‌حکه‌می له‌زانا‌یانی (به‌نی ئیسرائیل) وهرگرت که: هه‌رگیز هه‌ق نه‌شارنه‌وه، دیاره زانا‌یانی ثم ئومه‌ته‌ش ده‌بی‌چاکتر سوور بن بۆ‌ده‌رخستنی هه‌ق و راستی و، ته‌ئویل نه‌کردنی ئایه‌ته‌کان له‌به‌رخاتری ثم و نه‌و.

۲) موسلمان نابی‌ریگا بدا مه‌ده‌ج و سوپاس بکری له به‌رامبه‌ر شتیکه‌وه نه‌یکردبی، به‌لکو نه‌گه‌ر کردبوویشی ده‌بی‌بیشاریته‌وه.

له‌بوونه‌وه‌ردا نیشانه‌گه‌لی هه‌یه‌ بۆ‌تاک و ته‌نیایی خوا:

﴿ ۱۹۰: إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ به‌راستی له‌وشیوه دروستکردنه سه‌رسوهره‌یه‌ره‌ی ئاسمانه‌کان و زهوی ﴿ واختلاف الليل والنهار لآيات لأولي الألباب ﴾ و ئالوگۆری شه‌وو پوژ، چه‌ندین به‌لگو نیشانه‌ی پته‌و هه‌یه‌ له‌سه‌ر بوونی خوا، تاک و ته‌نیایی، بۆ‌که‌سانی خاوه‌ن ژیری و هۆشه‌ندن ﴿ ۱۹۱: الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ ﴾ نه‌وکه‌سانه‌ی که به‌پیوه‌و به‌دانیشتن و له‌سه‌ر ته‌نیشته و راکشان یادی خوا ده‌که‌ن ﴿ و يتفكرون في خلق السموات والأرض ﴾ له‌دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زهوی راده‌مینن و بیرته‌که‌نه‌وه ﴿ ربنا ما خلقت هذا باطلا ﴾ نه‌لین: نه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیغه! هه‌رگیز تۆ ثم دروستکراوه پر له‌ورده‌کارییه‌ت بیه‌وده و بی‌ئامانج دروست نه‌کردوه ﴿ سبحانك ﴾ تۆ له‌هه‌موو ناته‌واویییه‌ک پاک راته‌گرین ﴿ فقنا عذاب النار ﴾ ده‌سا تۆیش له‌سزای ئاگر بمانپاریزه. له‌ ئایه‌تی (۲۷) ی سووره‌تی (صاد) دا هاتوه: ﴿ وما خلقتنا السماء والأرض وما بينهما باطلا ذلك ظن الذين كفروا فويل للذين كفروا من النار ﴾ که بی‌باوه‌ران پیان وایه ثم بوونه‌وه‌ره له‌خۆیه‌وه‌و بیه‌وده دروستکراوه. ﴿ ۱۹۲: ربنا إنك من تدخل النار فقد أخرجته ﴾ په‌روه‌ردگا‌را! بی‌گومان هه‌رکه‌سی من تدخ‌ل النار فقد أخرجته ﴿ په‌روه‌ردگا‌را! گویمان له‌جارچییه‌ک بوو بانگی ده‌کرد، واته: تۆ بیخه‌يته ناو ئاگروهه، ریسوات کردوه‌و، لای گشت مه‌ردم ئابرووی چوهه ﴿ وما للظالمين من أنصار ﴾ و بۆ‌خه‌لکانی سته‌مکار و بی‌باوه‌ر هیچ پشتیوانیک نییه ﴿ ۱۹۳: ربنا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا ﴾ به‌په‌روه‌ردگا‌رتان باوه‌ر بینن، نه‌وسا ئیغه‌یش وه‌لامان دایه‌وه‌و پرومان هینا و شوینی که‌وتین ﴿ ربنا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا ﴾ نه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیغه! ده‌سا گونا‌هه‌کانمان بیوشه ﴿ وكفر عنا سيئاتنا ﴾ و به‌میهره‌بانی خۆت له‌تاوانه‌ ورده‌کانمان ببووه، بیان سه‌ره‌وه ﴿ وتوفنا مع الأبرار ﴾ و له‌گه‌ل چاکان بمانرینه ﴿ ۱۹۴: ربنا وَءَاثِمْنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ ﴾ په‌روه‌ردگاری ئیغه! نه‌وه‌مان بی‌به‌خشه له‌سه‌ر زمانی په‌یامبه‌رانته‌وه به‌لینست پیدابووین ﴿ ولا تخزنا يوم القيامة ﴾ شه‌رمه‌زارو روو زه‌ردی روژی قیامه‌تمان مه‌که ﴿ إنك لا تخلف الميعاد ﴾ به‌راستی تۆ له‌په‌یماندا لاریت نییه‌و ده‌یبه‌يته سه‌ر.

له سهر ته نیشته سوننه ته، وهك خاتوو عائیشه (خوا لینی رازی بیت) ته لی: ((إِنَّ النَّبِيَّ كَانَ يَذْكُرُ اللَّهَ فِي كُلِّ أَحْيَانِهِ))،
واته: پیغه مبهری خوا ﷺ هه همیشه یادی خواى ده کرد.
(۴) داواى پهنادان له ئاگرى دۆزهخ به پرواوا ئاگرى چاك
و پارانوه له خوا سوننه ته.

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلَ عَمِلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ
ذِكْرٍ أَوْ أَنْتُمْ بَعْضُكُم مِّنَ الْبَاقِينَ هَاجِرُوا وَآخِرُجُوا
مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَوْذُوا فِي سَبِيلِي وَقَتَلُوا وَقَتَلُوا لَا كُفْرًا
عَنَّهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا ذَنْبَهُمْ جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ قَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾
لَا يَغْرُوكَ تَقْلُبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي آلِهَتِهِمْ مَتَاعٌ قَلِيلٌ
ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٦﴾ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا
رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
تُزَلَّجُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآبَرَارِ ﴿١٩٧﴾ وَإِنَّ مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا
أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِعَائِدَتِ اللَّهِ ثَمَنًا
قَلِيلًا أَوْ لَتِيكًا لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِبْرَئِيلَ
سَرِيعَ الْحِسَابِ ﴿١٩٨﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَصْبَرُوا
وَصَابِرُوا وَرَاطَبُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٩٩﴾

سُورَةُ الْاِنْمَارِ

پهروه ردگار به هانای خاوهن دلانهوه دیت:

کاتی که موسلمانان بهو شیوهیه پارانوه، پهروه ردگاریش وهلامی
دانهوهو دوعاکه یانی گیرا کرد، وفهرمووی: ﴿ ۱۹۵: فاستجاب
لهم ربهم انی لا اضيع عمل عامل منكم من ذکر أو انشی ﴾ ئینجا
پهرو ردگاریان وهلامی دانهوه که: بهراستی من کاروکردهی هه راکم
له ئیوه - نیرو میتان - زایه و بی پاداش ناکهم ﴿ بعضکم من
بعض ﴾ هه نیکتان له هه ندیکن، پیاو، له ژنهو، ژنیش له پیاووه
گشتیشان لای من چوون یه کن، که وابوو له پاداش تیشدا یه کسانن،
لهم نایه تدا پلهو یه کسانى ژنان و پیوان له پاداش وتوله دا
وهك یهك راده گه یه نری، پاش نهو ی ژنان هیچ حیسابیکیان
بو نه ده کرا! ﴿ فالذين هاجروا وأخرجوا من ديارهم ﴾ جا
نهو که سانهی هیجره تیان کردو له زیندو نیشتمانی خویمان ده رکران
﴿ وأوذوا فی سبیلی ﴾ وله رای مندا ئازار دران ﴿ وقاتلوا وقتلوا ﴾
و جهنگان له گهل دوزمنانی منداو شه هیدکران ﴿ لا کفرن عنهم
سیئاتهم ﴾ به ته نکید تاوانه کانیان ده سهرمه وه ﴿ ولادخلنهم جنات
تجرى من تحتها الأنهار ﴾ و ده یانخه مه نیو چه ند باخاتیکه وه،
که به بهر دره خته کانیدا پروبارو چومه ئاو ده چیت ﴿ ثوابا من
عندالله ﴾ نهو پاداش تیکه له لای خوا وهری ده گرن ﴿ والله عنده
حسن الثواب ﴾ لای خواش پاداشتی باش وچاک هه یه، واته:
به هه شتی رازا و جوانیان بو ناماده یه.

رینما ییه کانی نایه تی (۱۹۰-۱۹۵):

(۱) بو به هیژ بوونی ئیمان و پروا، پیویسته له به دیه پنهری
ئاسمانه کان و زهوی تیرامانین بکه یین.
(۲) خویندنی ئهم نایه تانه ی: (إن فی خلق السموات
والأرض...) تاکوتایی سووره ته که، به تاییه تی له کاتی
هه لسان بو شه و نویژ سوننه ته، له بهر نهو فره موده (متفق
عليه) یه که (ئیبین عه بباس) ده لی: پیغه مبهری ﷺ بو ماوه یه ک
له گهل خانه واده ی خویدا قسه ی ده کردو پاشان تا به شی
سییه می شه و دنه ووست، نهوسا هه لده سا له ئاسمانه کان ورد
ده بوویه وهو ده یگوت: (إن فی خلق السموات والأرض...)
جا هه لده ساو ده ست نویژی ده گرت و سیواکی ده کردو،
یانزه رکات نویژی ده کرد، نهوجا (بیلال) بو به یانی بانگی
گوت، پاشان دوو ره کات سوننه تی بهرله نویژی به یانی
ده کرد، نهوجا له مال ده رده هات و بهر نویژی بو ده کردن.
(۳) هه مووکات یادی خوا به پیوه، به دانشیتن، به راکشان،

(۵) فزیه تی هیجره ت و جیهاد له بهر خوا.

(۶) ژن و پیاو له پاداش و توله دا یه کسانن.

(۷) هه ول بدری ژبان له گهل چاکاندا به ری بکری.

به گهر و فری خوانه ناسان چهواشه مهبین:

جاخوا بو دلخوشی په یامبهری ﷺ ته فره مووی: ﴿ ۱۹۶: لا یغرنک
تقلب الذین کفروا فی البلاد ﴾ هاتوچو و گهروفری خوانه ناس
وبی باوه ران له ولاتان و شاران، تو چه واشه نهکا و سهرت لی تیک
نه دات ﴿ ۱۹۷: متاع قلیل ﴾ نهو کالو گوزهرانیکی که مهو ته و او
ده بی و ده گه رینه وه لای خوا بو لیکو لینه وه ﴿ ثم ما راهم جهنم ﴾
پاشان ری و شوینیان دۆزهخه ﴿ وبئس المهاد ﴾ ئای دۆزهخیش چ
لانکیکی خراپه ﴿ ۱۹۸: لکن الذین اتقوا ربهم لهم جنات تجری من
تحتها الأنهار ﴾ به لام نهو که سانه ی له سنووره کانی پهروه ردگاریان
خو ده پار یزن، چه ند باخاتیکیان بو هه یه له به هه شتدا که: ئاوو

رووبار به به ریاندا دهروا ﴿ خالدين فيها ﴾ و به هه تاهه تاييش تيا دهبن ﴿ نزلنا من عند الله ﴾ نهوه ميوانداریه که لای خوی گهوره، بویه نهوگشت ریزه یان لی دهگری ﴿ وما عند الله خیر للابرار ﴾ خو نهوهش لای خوی به پیاوچاکان باشته.

خواهنامه کانیش باوهرداریان تیدایه:

له (نه نهس) هوه دهگیز نهوه کاتی که (نه جاشی) مرد، پیغه مبه ر ﴿ فہرموی: ((استغفروا لأخیکم)) داوی لیخوشببون بوبراکه تان (نه جاشی) بکهن، که چی خه لکه که وتیان: سهیره فهرانمان پی دهده، داوی لیخوشببون بکهین بؤ کافرو خوانه ناسی که له ولاتی حه به شه ده مردوه؟! نهوجا ئم ئایه ته هات و فهرانموی: ﴿ ۱۹۹: وإن من أهل الكتاب لمن يؤمن بالله وما أنزل إلیکم وما أنزل إلیهم ﴾ به راستی له خواهنامه کانداه و هیه، باوهری به خوا بهو به قورئانه بؤ ئیوه نیردراوه، بهو کتیبانه ییش بؤخویان رهوانه کراوه هیه، بؤ نمونه: (عبداللای کوری سهلام) و هاوه له کانی و، (نه جاشی) و شوینکه وتوه کانی باوهریان به وانه هه بوو ﴿ خاشعین لله ﴾ خاکه ران له بهرامبه ر خواداو لیی ده ترسنو ملکه چی فهرانه کانی ئهون ﴿ لا یشترون بآیات الله ثمنا قلیلا ﴾ هه رگیز به ئایه ته کانی خوا به هیه کی کم ناکرن، هه رچی له تهورات و ئینجیلیشدا هاتوه نایشانه وه ﴿ أولئک لهم أجرهم عند ربهم ﴾ ئا نه وانه لای پهروه دگاریان مزه پاداشیان بؤ هیه ﴿ إن الله سریع الحساب ﴾ بی گومان خوا زور زوو به کارو حیسابدا دهگات، هیچی لی ون نابیئت، چونکه ئاگای له هه مووشتیکه ﴿ ۲۰۰: یاأیها الذین آمنوا اصبروا ﴾ ئه ی گه لی خواهن باوه! له سه ره نار هه تییه که دیته ریتان، خوراگربن ﴿ وصابروا ﴾ و له خوراگیشدا پی شه نگبن، واته: ده بی ئیوه ئارامتان له هه موان زیاتر بیئت، به تاییبه ته له گوره پانی جهنگدا ﴿ و رابطوا ﴾ وه ده بی بؤپاراستنی سنوره کانی دهوله تی ئیسلامی، هه میشه په یوه ست و سازو ته یارب و، هه مووکات له سه نگه ردا ئاماده بن و دیفاع له سنوره کانتان بکهن ﴿ واتقوا الله لعلمکم تفلحون ﴾ وله خوا بترسن، به شکو بهروه به ختیاربن. به لی ئه م سوورته — که په ره له باسی (سه بر) و (ته قوا).. — ئامازه یه به گرنگی ژبانی موجهید، به تاییبه ته له گوره پانی جیهاددا.

رینماییه کانی ئایه تی (۱۹۶-۲۰۰):

۱) ده بی موسلمان هه میشه وریاو وشیار بی و، هیچ کات رزق و ریزی فرهی کافران له خشته ی نه با، چونکه شتی و نیشانه ی ره زامه ندی خوا نییه، وهئو نیعمه ت

و به خششانه که خوا بؤ ئاکارچاکان ئاماده ی کردوون له م دونیایه و له وه ییش تییاده باشته.

۲) ریزگه تن له باوهرداره خواهن کتیبه کان و، مژده ی قورئانییش به به هشت پییان، به تاییبه تی (عبداللای کوری سهلام) و (نه سهحه مه) ی (نه جاشی). له فهرانموده یه کی (متفق علیه) دا هاتوه: ئه وه خته که (نه جاشی) مرد، پیغه مبه ر ﴿ هه والی مردنه که ی به هاوه لانی گه یاندو، پاشان فهرانموی: ((إِنَّ أَخَاکُمْ بِالْحِشَّةِ قَد مَاتَ، فَصَلُّوا عَلَیْهِ، فَخَرَجَ إِلَى الصَّحراءِ، فَصَفَّهْمُ وَصَلَّى عَلَیْهِ))، واته: نه جاشی براتان له حه به شه مردوه، ده سا نویژی له سه ره بکهن، پاشان له مال چوویه ده ری و هاوه لانی له دهشت ریز کردو نویژی له سه رکرد. خوراگرتن په یوه سبتبون به سه ره سنوره کانی ئیسلامه وه بؤ به ده ست هیئانی به ختیار و سه رکه وتنی دونیا و قیامه ت هه میشه واجیبه. خویه یوه ست کردن به سنوره کانه وه (مورابیته) بؤ پاراستنیان له په لاماری کافران زور مه زن و گه وره یه، گه لی فهرانموده ش بؤنه وه هاتوه وه کو: ﴿ (رِبَاطُ یَوْمٍ فِی سَبِيلِ اللهَ خَیْرٌ مِنَ الدنیا وما فیها)) (بوخاری)، خوئاماده کردن و مانه وه له سه نگه ردا بؤپاراستنی ریگای خوا ته نیا رۆژیک له هه موو دونیا باشته. یان: ﴿ (رِبَاطُ یَوْمٍ خَیْرٌ مِنْ صِیامِ شَهْرِ وَقِیامِهِ)) (موسلم). (ریبات) سی ته نیا رۆژیک له رۆژووو شه و نویژی مانگی که چاکتره.

سوورته ی (نیساء)

مه ده نییه و (۱۷۶) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی مبه ره بان

ئهم سوورته ش یه کی که له سوورته دریزه کانی قورئان و په ره له یاسای جوراوجوری شهرعی، له وانه: یاسای ریکخستنی کاروباری دهره وه ی موسلمانان، بایه خیش ده دات به کاروباری ژنان، به جوریک که ده توانین بلین ته وه ره که ی هه رباسی کاروباری ژنانه، هه ره له به ره ته میشه به سوورته ی (النساو، ژنان) ناوبراوه، ئینجا باسیکی پیکه یئانی خیزان و، ده و له ت و، مافی هه تیوان ده کات به تاییبه تی کچوله بی باوکه کان نه وانه ی و باوکیان نه ماوه له کوشی سه ره رشتی کاردا ده ژین. قه درو حورمه ت و، که رامه ت و ریزی ژنان ده پاریزی و، داوا له پیساوان نه کات که به دین و ویزدانه وه سه یری کاروباریان بکهن و مافیان بؤ دابین

بکەن لە: مارەیی و میرات و بژێوی رۆژانە و چاک رەفتاری.. هتد. ئەندازە یەکیشت بە درێژە یاسای کە لە پوور و میرات بۆ گشت کەسێ دیاریی ئەکات، پاش ئەوەی کە لە جاهیلییەتدا گالته بە میرات ئەکرا، کە بە راستی لەم یاسای میراتەدا کە دینی ئیسلام دای هیناوە گەورەترین دادگەری و یەکسانی بەدی ئەکری، هەر وەها باسیکی ئەو ژنانەش ئەکات کە بە هۆی رشتە و شیرخواردن و ژن و ژن خواستەنەو هەرام دەبن مارە بکری.

پە یۆهەندیی نیوان ژن و میرد رێک دەخات و دەشلیت پە یۆهەندی نیوان ژن و پیاو تەنها شتیکی جەستەیی و تیرکردنی ئارەزووی جنسی نییە، بە لکو پە یۆهەندییەکی بنە مادارو ئادەمیانە، هەر وەک باسی ئەوەش دەکا کە مارەیی نرخ و بەهای ژنان نییە، بە لکو بەخشش و دیارییە کە قورئانی پیرۆز لە سەر پیاو بۆ نووسیون، چونکە مارەیی هۆیە بۆ زیادبوونی خۆشەویستی و، پێکەو بەستنی دلەکان.

رەچاوکردنی چەند نەخشە و پلانێک بۆ راگرتنی پە یۆهەندی نیوان ژن و میرد لە کاتی ئالۆزبوونی نیوانیان و هیورکردنەوی ئالۆزییە کە، لە گەڵ دیاریکردنی ئەرک و دەسەلاتی پیاو بەرامبەر بە ژنان، (قەوامە) و دەسەلاتی پیاوانیش روون دەکاتەو دەلیت: قەوامە مانای بەکۆیلە کردنی ژن بۆ پیاوان نییە، بە لکو قەوامە ئەرک و تەکلیفی کە خراوەتە سەر شانی پیاوان بۆ ژنان.

لەبازنەوی خێزانەو بۆ بازنەوی کۆمەلگە بە گشتی ئەگۆیژیتەو، بەرامبەر هەموو شتیکی فرمان بە چاکە دەداو، روونی دەکاتەو کە بناغە ی چاکە، سۆزو میهرەبانی و دەستەبەر بوونە بۆیە کتری و ئامۆژگاری و چاوپۆشی و لیووردنە لە یەکترو پاراستنی ئەمانەت و راگرتنی دادگەرییە.. دیارە کۆمەلگە یەک بەو شیوەیە بنیات بنی ژور بە هیژو بەتین دەبی.

فرمان ئەدات کە هەموو کات ئامادەبن بۆ پاراستنی ئەمن و ئاسایشی دەرەو (الأمن الخارجی) و هۆشیاربەن لە پیلانی دوژمنان و ژێردەستەیی بۆیان و پینیشیلیان نەکەن.

هەندی یاسا دادەنێ بۆ تەعامول کردن لە گەڵ دەولەتانی نە یارو ناحەز، وەیان لە گەڵ دەولەتانی بی لایەن و پینیان دەلیت کە موسلمانان چۆن لە گەڵ دەولەتاندان رەفتاریکەن.

پاش فرمان بە جیهادیش هیوشتیکی توند دەکاتە سەر دوورووکان، چونکە ئەوانەن میکروبی فساد و گیرەشیوینی و، مایە ی ساردکردنەوی مەردوم لە جیهاد.

موسلمانان هۆشیار دەکاتەو لە خاوەننامەکان، بە تایبەت جوولە کەکان.

لە کۆتاییدا باسی سەرلیشیواوی گاوردەکان دەکا سەبارەت بە عیسا

کە: ئەوەندە گەورەیان کرد هەتا پەرستیان و پاشان بە قسە ی ئەوان کۆژاوە هەلیانواسی، لە گەڵ ئەوەیشدا کە بە خوایان ئەزانی! قورئان بانگیان دەکات کە واز لەو بیرو بۆچوونە پووجەیان بینن و سەر جەم بگەڕێنەو بۆ یەکتاپەرستی.

هەر لەبەر ئەو هەموو مەسەلە تایبەتە ندانە ی ژنانە پینێ دەلین: (سوورەتی گەورە ی ژنان) و بە سوورەتی (تەلاق) یش دەلین: سوورەتی بچووکی ژنان.

ترستان لە خوا هەبی و، ئاگاستان لە خزمان بی:

خوای جوانکار لەم ئایەتەدا فرمان بە تەقوا دەداو داوا دەکا کە: تەنها ئەو بپەرستن، بۆیە دەفرموی:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ : یا أيها الناس اتقوا ربكم ﴾ ئە ی خەلکینە! لەو پەرورەدگارەتان پەرواتان بی و بترسن ﴿ الذی خلقکم من نفس واحدة ﴾ کە ئەو ئیوێی لە تاکە کەسێک (ئادەم) ﷺ دروست کرد ﴿ وخلق منها زوجها ﴾ و هەر لەو تاکە کەسەش هاوسەرە کەشی (حەوا) دروست کرد، لەم فەرموودە راست و رەوانەیشدا هاتوووە دەفرموی: ((.. فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلْعٍ وَإِنْ أَعْوَجَ شَيْءٌ فِي الضِّلْعِ أَعْلَاهُ، فَإِنَّ ذَهَبَتْ تَقِيْمُهُ كَسَزَتْهُ وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بالنساء خيراً)) (فتح الباری: ۳۳۳/۶).

واتە: ئاڤەت لە پەرأسوو دروست کراوە، بی شک بەشی هەرەلاری پەرأسوو، بەشی سەرروویەتی، جا ئەگەر بتهوی راستی بکەیتەو، ئەوا دەیشکیی، خو ئەگەر وازی لی بپینیت، ئەوا هەر بەلاری دەمیینیتەو! واتە: دەبی ئارام و سەبەرتان لە گەڵ ژناندا هەبی ﴿ وبت منهما رجالا كثيرا ونساء ﴾ و لەو دووانەیش پیاوانیکی ژورو، ئاڤەتانیکی ژوری بەدونیادا بڵاو کردەو لە گەڵ جیاوازی رەنگ و زمان و لیها تووی و لیوەشاو بیان ﴿ واتقوا الله الذی تساء لون به والأرحام ﴾ و لەو خواپە ی بترسن کە بەناوی ئەو یەکترو سۆیند دەدەن و لە یەکترو بەو داوا ئەکەن، بۆنمونە ئەلین: لە بەرخا ئەو کارەم بۆ بکە، ئەو شتەم بەدەری، وە هەر وا خوشتان لە مافی خزمایەتی بپاریزن و پشت لە یەکترو نەکەن و، هاوکاری یەک بن و، لە کاتی بوون و نەبوون بە دەم یەکەو بەن. ﴿ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمٌ رَقِيباً ﴾ بی گومان خوا بەوردی و هەمیشەیی ئاگادار و چاودیرە بە سەرتانەو، دەزانی ئەرکی سەر شانتان ئەنجام دەدەن، یان نا.

رێنمایی ئەم ئایەتە:

(۱) فەزل و گەورەیی ئەم ئایەتە، بۆیە هەر کە پێنەمبەر ﷺ

وتاری بۆ هەر شتیکی دابا، ئەم ئایەتەو، ئایەتی (یا أيها الذین

آمنوا اتقوا الله حق تقاته ولا تموتن إلا وأنتم مسلمون) ی سووره‌تی (ثالی عمران) و ثایه‌تی (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و قولوا قولا سدیداً یصلح لکم أعمالکم و یغفر لکم ذنوبکم و من یطع الله و رسوله فقد فاز فوزاً عظیماً) ی سووره‌تی (نه‌حزاب) ی ده‌خویندو، پاشان نه‌یفه‌رموو: ((أما بعد)).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنَسَاءً ۚ وَالَّذِي اللَّهُ الَّذِي نَسَا لَكُمْ يَدُورُ أَلَّا تَحْمِلُوا إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ وَآتُوا اللَّهَ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ﴿٢﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَقْسُطُوا فِي الْبَيْنِ فَاذْكُرُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَتَى وَكَذَلِكَ وَرَضِعْ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَذَىٰ أَلَّا تَعْلُوا ﴿٣﴾ وَآتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ مِنْ خِلْفَةٍ فَإِنْ طَبَنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُنَّ فَتَسَاءَلُوهُ هُنَّ أَكْرَمُ بَيْنًا ﴿٤﴾ وَلَا تَتَوَلَّوْا السُّهْمَةَ أَمْوَالَكُمْ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُنَّ مِنْهَا وَآتُوهُنَّ مِمَّا كَسَبْتُمْ وَقُولُوا لَهُنَّ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾ وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا ۚ وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْعَفْ ۚ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

نه‌وسا باسی‌مه‌به‌سته‌کی ده‌کردو وتاره‌کی ددها.

۲) گرنگی فرمان به ته‌قوا، بویه لی‌ره‌یشدا دووچار فرمانه‌که وتراوه‌ته‌وه، سهردانی خزمان و لی‌پرسنه‌وه لی‌یان پی‌ویسته‌وه، پی‌چه‌وانه‌که‌شی کاریکی حهرامه، ریعایه‌تی برایه‌تی له‌نی‌وان مروفه‌کانا له‌کاتی کرین و فروشتندا کاریکی پی‌ویسته.

مَالِي هه‌تیوان به‌ناهه‌ق مه‌خون:

﴿٢: و آتوا الیتامی أموالهم﴾ مال و سامانی هه‌تیوان - هه‌ر که‌پی‌گه‌یشتن و بالغ‌بوون - به‌ری‌کوی‌کی بده‌نه‌وه ﴿ولا تتبدلوا الخبیث بالطیب﴾ و ناپاک به‌پاک مه‌گورنه‌وه، واته: مال و دارایی که‌م نرخ‌ی خوتان، به‌مال و سامانی به‌نرخ‌ی نه‌وان مه‌گورنه‌وه ﴿ولا تأکلوا أموالهم إلی أموالکم﴾ و مال و سامانیان تی‌که‌ل به‌مالی خوتان مه‌که‌ن و، پی‌که‌وه مه‌خون ﴿انه کان حوبا کبیرا﴾

به‌راستی خواردنی مال و سامانی هه‌تیو، تاوان و گونا‌هیکی ئی‌جگار گه‌وره‌یه. ﴿٣: وإن خفتم ألا تقسطوا فی الیتامی﴾ خوتنه‌گر ترسان که به دادگه‌رانه نه‌توان ره‌فتار له‌گه‌ل کی‌زه هه‌تیوه‌کاندا بکه‌ن، نه‌گر ماره‌یان بکه‌ن ﴿فانکحوا ما طاب لکم من النساء مثنی و ثلاث و رباع﴾ ده‌سا نه‌و ژنانه ماره بکه‌ن پی‌تان ده‌شین، دوان دوان، سیان سیان، چوارچوار، واته: هه‌ریه‌کی‌کتان ده‌توان هه‌تا چوار ژن ماره بکه‌ن، به‌مه‌رجی عه‌دالته و توانای ژیان‌دونیان، بویه‌ده‌فه‌رموی: ﴿فإن خفتم ألا تعدلوا فواحدة﴾ خوتنه‌گر ترسان نه‌توان به‌دادگه‌رانه وه‌کو‌یه‌ک ته‌ماشای ژنه‌کانتان بکه‌ن، ده‌بی ته‌نها ژنی‌ک ماره بکه‌ن ﴿أوما ملکتم أیمانکم﴾ و بیان هه‌ر به‌و که‌نیزانه ده‌ستتان که‌وتوون و بوونه‌ته مولکتان قه‌ناعت بکه‌ن ﴿ذلک أدنی ألا تعولوا﴾ تا به‌و شی‌وه نزی‌کتره که‌غه‌دروسته‌م له‌ژنان نه‌که‌ن. پی‌شه‌وا موسلیم ده‌لیت: (عورو‌ی کوری زوبه‌ین) مانای‌ثایه‌تی ((وإن خفتم...)) ی له‌خاتوو عایشه‌ی پوری پرسی و نه‌ویش گوتی: خوشکه‌زاکه‌م! له‌سهرده‌می جاهیلییه‌تدا کچوله‌ی هه‌تیوو بی‌باب ده‌که‌وته لای که‌سی‌ک که‌سهره‌پرستیاری بکا، هه‌تا گه‌وره ده‌بوو، نه‌وجا هه‌رجی هه‌بوو تی‌که‌ل مال‌ه‌که‌ی خوی ده‌کرد، پاشان له‌به‌رماله‌که‌ی حه‌زی له‌ده‌کردو، ده‌یویست به‌ماره‌یه‌کی که‌متر له‌ژنانی‌تر ماره‌ی بکاو به‌شوی بدات، جا بو راستکردنه‌وه‌ی نه‌وه‌له‌یه‌و، لابرندی نه‌وسته‌مه له‌ژنان، خوا ربی له‌گرتن و فه‌رموی: یا نه‌ویه که‌ماره‌یی شی‌او‌ی خویانیان بده‌نی، نه‌وسا ماره‌یان بکه‌ن، و بیان بچن ژنانی‌تر ماره‌بکه‌ن.

به‌لی... گومان نییبه که له پیش دینی نی‌سلامدا، بی‌یاساو دیار‌یکردنی هیچ جو‌ره سنوور‌یک ژنانی‌کی زوریان ماره ده‌کرد و تی‌که‌ل ده‌بوون له‌گه‌لیاندا، ته‌نانه‌تی تا سه‌د ژنیان حه‌لال‌کردبوو بو‌خویان، به‌لام کاتی که نی‌سلام هات زور به وردیبنانه سنوور‌یکی بو‌نه‌و کاره دیاری‌کردو لای سه‌رووی به‌چوار ژن دانا. نه‌ویش له‌گه‌ل پیش چاو‌گرتنی چه‌ند مه‌رجی‌ک، له‌وانه:

یه‌که‌م: نابی‌ زیاد له‌چوار ژن ماره بکرنیت.

دووم: نابی‌ مافی هی‌چکامی‌کیان پی‌شیل بکری.

سییم: ده‌بی نه‌و پی‌اوه وه‌ک خه‌لکانی هاوشانی خوی بتوانی بی‌انژی‌ه‌نی و دارایی و، له‌هه‌موو رویه‌که‌وه تی‌ریان بکات.

جا هه‌ر له‌م سو‌نگه‌یه‌وه زاناکان به‌کوی ده‌نگ بریاریان داوه که: هه‌رکه‌سی‌ک خوی دل‌نیابی‌ت که‌ناتوانی دادگه‌ر بی‌ت له‌گه‌ل ژنه که‌یدا، بو‌نه‌و حهرام و یاسا‌غه ته‌نها ژنی‌کی‌ش ماره بکات، ئیتر چ‌جای دوان یان سیان، یان چوار. دیاره نه‌م بوون و نه‌بوون و دادگه‌ری لای‌می‌رد، مه‌سله‌یه‌که‌وه پی‌وه‌ندی به‌ئایین و دینه‌ویه،

خوای دلوفان ری به مروفی کهم ئاوه زو نه زان وشیت نادات
که: سامان ودارایی بدریته لایان وبه ئاره زووی خویان خه رجی
بکهن، بویه دهفرموی: ﴿ ۵ : ولا تؤتوا السفهاء أموالکم ﴾ مال

وسامانی خوتان مه دهنه دهستی جاحیل و نه زان خهرجه کان،
 نه وه تیوانهش که هیشتا پی نه گیشتون و نه زان خهرجن، نه
 سامانیکیان هه بی، لای خوتان رایگرن ومهیده نه دهستیان ﴿التي
 جعل الله لکم قیاما﴾ که خوا کردوویه هوی نهش و نما و زیانو
 گوزهرانتان، واته: مال وسامان که هوی گوزهران و زیانتان، به فیرو
 دایمه نین و مهیکه نه دهستی مناله هه تیوو بی باب و بی سهریه رست
 ﴿وارزقوهم فیها واکسوهم﴾ و رزق و روزی و جل و بهرگیان
 به پیی باوی ناو موسلمانان لهوماله بو دابین بکهن ﴿وقولوا
 لهم قولاً معروفا﴾ و به قسه ی په سهندو دل خوشکهر له گه لیان
 بدوین و بلین: و نه زانن ئیمه سامانه که تان دهخوین! انه خیر،
 به لکو ههرکات ئیوه گه وره بوون و پی گیشتن، مال مالی خوتانه،
 لهم ئایه ته وه شهریه ته ئیسلام یاسای (حیج) و قه دهغه کردنی
 سهرف و خهرجی مال و دارایی داهینا، جا ده بی ئه وانه که
 منالن، یان شیئن، وه یان جاهیل و نه زان خهرجن، ماله که یان
 لی بیه ندری و، بدریته دهستی (وه صبی) و چاودیریان، یان هه تا
 حالیان چاک ده بیئت، له دادگا بویان بپاریزری، به لام ده بی بو
 نه و ماوه خواردن و جل و بهرگیان بو دابین بکریت ﴿٦﴾ و ابتلوا
 الیتامی حتی إذا بلغوا النکاح﴾ هه تیوان بخه نه و ژی تاقیکردنه وه وه،
 هه تا نه گه نه ته منی بالغ بوون و ژنخواستن و توانای ژن و میردی،
 واته: به جاری ماله که گشت مه که نه وه مشتیان، به لکو بهینا
 و بهین شتیکیان بدهنی و چاودیریان بن: ئاخو نه زانن خهرجی
 بکهن؟ ﴿فإن آنستم منهم رشدا﴾ ئینجا نه دیتان به فام و
 ژیرن و خاس و خراب له یه که ده که نه وه ﴿فادفعوا إلیهم أموالهم﴾
 نه و سا ئیوه یش بی دوا که وتن پارو سامانه که یان بده نه وه، منال
 ههرکه پی گه یش و بالغ بوو، به وه له هه تیوی دهرده چی و، ده چیته
 قوناغیکی تره وه، بویه پیغه مبه ر ﴿ده فهرموئ: ((لایتم بعد احتلام،
 ولا ضمات یوم إلى اللیل)) نه بووداوود.

به پیی ماندو بوون له گهل هه تیودا نان بخون:

﴿ولا تأکلوها إسرافاً ویداراً أن یکبروا﴾ بهرله وه هه تیوه کان
 گه وره بین، ئیوه نه ی چاودیریانی هه تیوان! به زیدره ویو و به په له
 ماله که یان مه خون ﴿ومن کان غنيا فلیستعفف﴾ نه وی ده وله مندو
 ده سه لاتندار بیئت، ده بی خو بیاریزی و هیچ شتی که له و سامانه
 وهرنه گری، بوخوی، ته نانه تی بو چاودیریانی کریی نه ویئت
 ﴿ومن کان فقیراً فلیأکل بالمعروف﴾ کیش هه ژارو نه داره،
 ده توانی به پیی پیویستی ژیان خوی، به پیی باوی رزق لی
 بخوات، پیغه مبه ریش ﴿ده فهرموئ: ((کل من مال یتیمک غیر

مُسْرِفٍ وَلَا مُبَذِّرٍ وَلَا مُتَأْتِلٍ مَالاً، ومن غیر أن تَقَى مالک...﴾ فإذا
 دفعتم إلیهم أموالهم﴾ ههرکاتیکیش بالغ بوون و، ویستتان مال
 و سامانه که بده نه وه دهستیان نه ی چاودیریان! ﴿فأشهدوا علیهم﴾
 ده بی شایه تیان له سهریگرن، هه تا بو دوی کیشو هه را نه نینه وه
 ﴿وکفی بالله حسباً﴾ خو هه خواش بو چاودیری و لپیرسیینه وه
 به سه، نه گهر رهفتاری ریکوینک نه کهن توله تان لی ئه سینئ.

پیش هاتنی دینی ئیسلام عه ره به کان میراتیان به ژن و مندال نه ددها..
 به لام که قورئان هات به شه میراتی بو هه موان داناو فهرمووی:
 ﴿٧: للرجال نصیب مما ترک الوالدان والأقربون﴾ له و که له پووره ی
 له دوی باوک و دایک و خزمانی نزیک، جی ده مینی، نیرینه به شی
 خوی هه یه ﴿واللنساء نصیب مما ترک الوالدان والأقربون﴾ و هه روا
 له و میراتهش له باوک و دایک و خزمانی نزیک به جی ده مینی،
 میینهش به شی خوی هه یه، ههرچه نده له به شه کاندای جیاوازی
 و فهرق و تهفاوت هه بی ﴿مما قل منه أو کثر﴾ نه و میراته کهم
 بیئت، یان زور ﴿نصیباً مفروضاً﴾ به شی ههرکه سی که له لایه
 په روه ردگاروه دیاریکراوه براوه ته وه ده بی بیدریتی، جا نه دنازه
 ریژه ی نه م به شه یه له م ئایه ته دا دیاری نه کراوه؛ به لام هه له م
 ئایه تانه ی سووره تی (نیساء) دا که ده فهرموئ: (یوصیکم الله فی
 أولادکم.. ١١) وه له ئایه تی (١٧٦) دا که ده فهرموئ: (یستفتونک
 قل الله یتیکم فی الکلاله) نه و ریژه یه روون کراوه ته وه.

کهسانی بی بهش له میرات، ده بی به سدار بکرین:

﴿٨: وإذا حضر القسمة أولوا القربی والیتامی والمساکین فارزقوهم
 منه﴾ ههرکه له کاتی دابه شکردنی که له پووره که دا خزمانی نزیک
 مردوو میرات نه گهر، وه هه تیوان و بی نه وایان له وی بوون، ده بی
 له و میراته شتیکیان بدهنی و بی بهشیان نه کهن، ههرچه ند میراتیشیان
 نه که وی ﴿وقولوا لهم قولاً معروفا﴾ وه به رووی خویش و جوانه وه
 قسه یان له گهل بکهن، با ره نجه دل نه بن و لی تان نه توری.
 ستم له مندالان مه کهن:

﴿٩: ولیخش الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً خافوا
 علیهم﴾ نه و که سانهش که له پاش خویشان چه ند وه چه و مندالیکی
 بی ده سه لات و لاواز به جی دین، ده با له کاتی وه سیه تکردندا
 ترسی خوایان له دلدا بی و؛ شتیکی و له پاش خویشان رانه سپیرن
 ناهقی و ستم بی، واته: جوړه وه سیه تی نه کهن، زیان به ژیان
 و ژیاوری خیزانه جیما وه که ی بگه یه نی و، به وه ویوه لات و
 که له لا بکهون، (سه عدی کوپی ئه بی وه ققاس) نه خوشبووو
 ویستی دووبه شی ماله که ی بکاته خیرو سه ده قه، جی ئامازه

ثایه تی میرات و، میراتگران:

له سه رده می نه فامیدا مندال و ژن میراتیان نه دهرایه! نه یانوت: مالو سامان بو که سیك ده بی بتوانی سواری ولاخ بی و، شیر هه لبرگی و بتوانی، له گهل دوزمن جهنگ بکا، ئینجا خوی دلوفان

لِرِّجَالٍ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾ وَلَا تَحْسَبُوا الدِّينَ أَلْوَنَ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ ضِعْفَانِ خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبُخْسِ ذَٰلِكُمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ فِيْكُمْ الْقِسْمَ الَّذِيْ أَنْتُمْ لَا تَرْضَوْنَ مِنَ الْمَالِ الَّذِي تَكْتُمُونَ إِنَّكُمْ أَنْتُمْ لَا تَرْضَوْنَ مِنَ الْمَالِ الَّذِي تَكْتُمُونَ إِنَّكُمْ أَنْتُمْ لَا تَرْضَوْنَ مِنَ الْمَالِ الَّذِي تَكْتُمُونَ إِنَّكُمْ أَنْتُمْ لَا تَرْضَوْنَ مِنَ الْمَالِ الَّذِي تَكْتُمُونَ

فرموی: ﴿ ۱۱: یوصیکم الله فی اولادکم ﴾ ناگاردارین! خوا سه بارت به کاروباری منداله کانتان وهسیه تتان بو نه کاو پیتان راته گیه نی ﴿ للذکر مثل حظ الأنثیین ﴾ که ده بی که له پوورتاندا دووئه وهنده بی به شی میینه، بدهنه نیرینه، واته: نیرینه دوو به شو میینه نیوه بی شو. له م ثایه تدها هوی جیاوازی شو به شانیه دیاری نه کردوو، به لام له هه مان سووره تدا ثایه تی (۳۴) ده لی: (الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض وبما أنفقوا من أموالهم) هوکه دیاری کردوو له به رنه وهیه که گهل ئهرکی مال و مندال و، گهل جموجول ده که ویتته سه ر پیاوان و، هیچ له وانه ناکه ویتته سه ر ژنان، بو نمونه: ژبان وژیوی گش مال و مندال، له سه ر پیاوانه، ته نانه تی ژنان که پنده گهن و بلووق ده بن و، هه تامیزدیش ده کهن، نه فقه قیان له سه ر پیاوانه، هه ر درانه لای میزدیش، ده بی ماره بی یان بو دیاری بکری و، میرده که شی وه کوخه لکانی هاوشانی خوی به باشی بییان ژیه نیت،

پیکردنه ته نیا کیژ له یه کیشی هه بوو، نه و جا پیغه مبه ر ﴿ ربي لي كرت ونه يهيشت، ويستی نیوه بی به خشی، هه ر ربی نه دا، کردیه سییه ک، ئینجا ریگه ی داو، فره موویشی هیمان سییه کیش زوره، جابو دوا بی فره مووی: ﴿ انک أن تذروا رثتک أغنياء خير من أن تذروهم عالة يتكفون الناس ﴾ (فتح الباری). واته: پاش خووت میراتبه ره کان به تیرو ته سه ل به جی بیلیت باشتره، هه تا بکه ونه ده سگرتنه وه لای مه ردم ﴿ فليتقوا الله وليقولوا قولا سديدا ﴾ ده با له خوا بترسن و هه میشه به رامبه ر به مافه کانیان قسه ی باش و په س نه بکهن.

هه ره شه له مال خو رانی هه تیو:

﴿ ۱۰: إن الذين يأكلون أموال اليتامى ظلما ﴾ نه و که سانه ی که به سته م وناهق، مالو سامانی مندالانی هه تیوو بی باب ده خوون ﴿ إنما يأكلون في بطونهم نارا ﴾ بی سو ته نها ناگر ده که نه سک و ورگیانه وه، پیغه مبه ریش ﴿ خواردنی مالی هه تیوی به یه کی له گوناچه گه وره کان نه ژماردوو. ﴾ (فتح الباری). ﴿ وسیصلون سعیرا ﴾ و به زووییش ده خرینه ناوناگریکی زور گهرم و به گری دوزه خه وه.

رینماییه کانی ثایه تی (۷-۱۰):

۱) دانانی یاسای میرات له ثایینی ئیسلامدا، جا هه رکه سیك له خزمان و هه تیوان و بیته وایان، نه وانه ی میرات نابهن، له کاتی دا به شکردنی میراته که داله وی بوون، ده بی شتیکیان بدریتی، خوئه گهر به شیان نه درا ده با به قسه یه کی خووش به ری بکری و هه ولی رازی بوونیان بدری.

۲) ناموژگاری نه و که سه بکریته له گیانه لادایه که: له وهسیه ته که یدا ناهقی له منداله کانی نه کا.

۳) ده بی زور به چاوی سوزه وه چاودیزی هه تیوان بکری، خواردنی مالی هه تیو به ناهق و سته م، هه ره شه ی سه خت هه یه به رامبه ری و به گوناھی گه وره ش دانراوه، دیاری کردنی به شیك له میرات بو نه و خزمانه میراتیان بی نابریته، له ثایه تی (۱۸۰) ی سووره تی (به قهره) یشدا باسکراوه نه ندازه یه ک دریزه ی پی دراوه، پی شه و (بوخاری) له (ئیبن عه بباس) هه وه ده لیته: نه م ثایه ته ی (۸) ی سووره تی (نیساء) له نه سراوته وه کاری پی ده کری، (ئیبن جهری) یش هه روا ده لیته، غیری نه مانیش زانایه کی زور هه مان راو بوچوونیان هه یه وه لیته: نه وانه به شه میرات نابهن، ده بی شتیکیان بو دیاری بکریته.

ته‌گینه‌ده‌توانی داوای جیابوونه‌وی لیبکات ﴿فان کن نساء فوق اثنتین﴾ خو ته‌گه‌ر ئافره‌ته میراته‌گه‌ره‌کان دوان بوون، یان زیاتر ﴿فلهن ثلثا ما ترک﴾ دووبه‌ش له سیبه‌شی میراته‌که‌ده‌به‌ن ﴿وان کانت واحدة فلها النصف﴾ خوئه‌ر میینه‌که‌ته‌نه‌ها کچی‌ک بوو؛ نیوه‌ی میراته‌که‌ بوئه‌وه ﴿ولأبویه لكل واحد منهما السدس﴾ شه‌ش یه‌کی‌ش دهری به‌ه‌ریه‌که‌ له باوک و دایکی مردووه‌که ﴿ما ترک إن کان له ولد﴾ لهو که‌له پوره‌ی به‌جییه‌ش‌تووه، به‌مهرجی مردووه‌که منالی له‌پاش به‌جیمایی، ئیتر چ نیینه بی‌ت، چ میینه ﴿فان لم یکن له ولد﴾ ئینجا ته‌گه‌ر هیچ مندالی نه‌بوو ﴿وورثه ابواه﴾ و ده‌بوو باوک و دایکی میراته‌که‌ی بگرن ﴿فلامه الثلث﴾ سییه‌کی بو دایکی ده‌بی‌ت ﴿فان کان له إخرة فلامه السدس﴾ ئینجا هه‌روه‌ک باوک و دایکی هه‌یه، ته‌گه‌ر چه‌ند برابه‌کی‌شی هه‌بوو، دووان، یان زیاتر، شه‌وه له‌و‌حاله‌ته‌دا دایک شه‌ش یه‌کی پی‌ده‌دری و، ئه‌وی تریشی ده‌میینه‌ته‌وه بو باوک‌که‌، چونکه ئازووقه‌وه نه‌فه‌قه و هه‌موو پی‌داوایسته‌ی‌کانی ژنان له‌سه‌ر پیاوانن ﴿من بعد وصية یوصی بها أودین﴾ مافی میراته‌ره‌کان داوای دانه‌وه‌ی قهرزو قۆله‌و پی‌که‌پنانی وه‌سیه‌تی مردووه‌که دهری ﴿آباؤکم وأبنائکم لا تدرون أیهم أقرب لکم نفعا﴾ ئیوه‌ نازانن له‌ باوانتان و نه‌وه‌و کوره‌کانتان کامیان سوودی زیاتره‌ بو‌تان، که‌وابوو شوینی یاسای جاهیلییه‌ت و نه‌قامی مه‌که‌ون: که‌ به‌شی مندال و ژنانیان نه‌ته‌دا ﴿فريضة من الله﴾ بریاریکه‌ خوا خو‌ی دیاری کردووه‌ بو‌تان، نابی هیچ که‌سی ده‌ستکاری بکات؛ که‌وا بوو ئیوه‌یش ئا به‌و شیوه‌یه‌ میراته‌که‌ دابه‌ش بکه‌ن ﴿إن الله کان علیما حکیما﴾ بی‌گومان خوا هه‌میشه‌ زانیه‌ به‌وه‌ی چاکه‌ بو میراته‌ره‌کان و، کار به‌ جیشه‌؛ هیچ کاریکی بی‌ هووده‌ نییه‌.

میراتی ژن و میرد:

﴿١٢: ولکم نصف ما ترک أزواجکم إن لم یکن لهن ولد﴾ له‌و میراته‌ ژنانتان به‌جی ده‌هیلن ته‌گه‌ر مندالیان نه‌بی، کور، یان کچ، له‌ دووبه‌ش به‌شی‌کتان هه‌یه ﴿فان کان لهن ولد فلکم الربع مما ترکن﴾ ته‌گه‌ر منالی‌شان هه‌بوو، ئیوه (ئه‌ی میرده‌کان) چواریه‌کتان ته‌که‌وی له‌و که‌له‌پوره‌ی ئه‌و ژنانه‌تان به‌جی‌یان هیش‌تووه، ئه‌وی تریشی بومیرات به‌ره‌کانی تر ته‌بی‌ت ﴿من بعد وصية یوصین بها أودین﴾ ته‌مانه‌ش داوای ته‌نجامدانی وه‌سیه‌تی‌ک کردوویانه، یان دانه‌وه‌ی قهرزو قۆله‌یه‌که له‌ سه‌ریانه‌ ﴿ولهن الربع مما ترکن﴾ ژنه‌کانتان چواریه‌کی میرات‌تان ده‌گرن ﴿إن

لم یکن لکم ولد﴾ به‌مهرجی مندالتان نه‌بی، جائه‌گه‌ر ته‌نه‌ها یه‌ک ژنتان هه‌بوو، هه‌موو چواریه‌که‌ بوئه‌وه ته‌بی‌ت، خوئه‌گه‌ر له‌ژنی‌ک زیاتر بوون، ته‌وا به‌یه‌کسانی دابه‌ش ته‌کرئ له‌ نیوانیاندا ﴿فان کان لکم ولد﴾ خو ته‌گه‌ر منالی‌شان هه‌بوو ﴿فلهن الثمن مما ترکن﴾ ژنانتان هه‌شت یه‌کی میراته‌که‌یان پی‌ده‌بری ﴿من بعد وصية توصون بها أودین﴾ پاش دانه‌وه‌ی قهرزیک له‌سه‌رتانه، یان پی‌که‌پنانی وه‌سیه‌تی‌ک کردووتانه، ﴿وان کان رجل یورث کلاله أو امرأة﴾ خو ته‌گه‌ر پیاوی‌ک، یا ئافره‌تی‌ک مردو (باوک و باپیرو مندالی نه‌بوو) ﴿وله أخ أو أخت﴾ به‌لکو برابه‌ک یا خوشکی‌کی دایکی هه‌بوو، چونکه ته‌گه‌ر خوشکی دایکی نه‌بن میراته‌که‌ی جوړیکی تره ﴿فلکل واحد منهما السدس﴾ هه‌ریه‌که‌یان شه‌ش یه‌کی میراته‌که‌ی بوئه‌یه ﴿بی‌جیاوازی له نیوان نیرو می‌دا﴾ ﴿فان کانوا أكثر من ذلک﴾ ته‌گه‌ر براو خوشکه دایکی یه‌کان له‌یه‌کی‌ک زیاتر بوون ﴿فهم شراکاء فی الثلث﴾ هه‌موو یان سییه‌کی که‌له‌پوره‌که‌ ده‌به‌ن "نیرو می‌یان به‌یه‌کسانی" ﴿من بعد وصية یوصی بها أودین﴾ شه‌و میرات‌گرتنه‌یش داوای پی‌که‌پنانی وه‌سیه‌تی‌ک کراوه؛ یان له‌داوای قهرزی: له‌سه‌ریه‌تی ﴿غیر مضار﴾ نابی وه‌سیه‌ته‌که‌ به‌جوړیک بی‌ زیانبه‌خش بی‌ت به‌ که‌له‌پوره‌گه‌ره‌کان، که‌وابوو ئیوه‌ش گرنگی بی‌بدن ﴿وصية من الله﴾ شه‌م وه‌سیه‌ته‌ و شه‌م بریاره‌ له‌خواوه‌یه ﴿والله علیم حلیم﴾ شه‌و خوایه، شه‌و بریاره‌ی داوه‌ بوخو‌ی ته‌زانی چ شتی چاکه، ئاگادارو له‌سه‌رخو‌یه، بوئه‌ له‌سه‌ر پی‌چیکاران په‌له‌ناکا تۆله‌یان لی‌سینیت.

له‌یه‌دا پرسیاریک ده‌کرئ: بوچی له‌میرات‌دا ژنان وه‌ک پیاوان حسابیان بو‌ نا‌کرئ؟ له‌ کاتی‌که‌دا ژن لاواز‌ترو موتاج تره‌ به‌ دارایی؟! جا بو شه‌مه‌ وه‌لامیکی کورت ته‌ده‌ینه‌وه‌وه ده‌لین: ئیسلام به‌پی‌ی ته‌کلیم و ته‌رکی سه‌رشانی مرۆفه‌کان شه‌و میراته‌ی داناوه، گومانیش نییه‌ له‌وه‌دا که‌پیاوان خه‌رج و ته‌رکی سه‌رشانیان زۆرترو گه‌وره‌ترو، پابه‌ندبوونی دارایی‌شان زیاتره، چوون له‌ ئیسلام‌دا ته‌نه‌ها پیاو داوای بژیویی و ژانی ژن و مندالی ل‌ده‌کرئ، هه‌ریاو ماره‌یی وه‌ک فهرزیک خوا‌یی پی‌ش‌که‌ش به‌ژن ده‌کا. دابی‌نکردنی خان و به‌ره‌و جل و به‌رگ و خواردن و خو‌رک و پی‌داوایسته‌یه‌کانی‌تر، ته‌مانه‌ هه‌ره‌مه‌وو له‌سه‌رشانی پیاوه، خو هه‌لگرتنی شه‌و ته‌کلیم‌ه‌ش له‌لایه‌ن پیاوه‌وه، بی‌ریزی و که‌مه‌دربی‌ژنان نییه‌ وه‌ک ده‌لین! به‌لکو سروشتی ئاده‌م‌زاد که‌ یاسای کۆمه‌لگه‌ی له‌سه‌ر بنیات نراوه‌ وایه‌ که‌ ئافه‌رت خانمی ناو مال بی‌ سه‌ره‌رشتی مندال بکا و نه‌بری‌ته‌ به‌ر ته‌وخۆره‌ گه‌رمه‌ی عه‌ره‌بستان و ته‌فریقیاو

دهشتی شاره زور و بیتوین، نابئی پاچه کۆله و دروینه و گیره و کیشه و ههرئیشیکی تر له گهل سروشیتدا نه گونجیت، پئی بکری، ئیش و کاره کانی دهره و ی مالیش بدری به سه رشانی پیاواندا "که به راستی نه گهر سه یریکی وردیی یاسای فسیؤلوجیای ههر دوولا بکری، به باشی دهرته که وئ که نه و دابه شکردنه به وشوویه پر به بالای ههر دوو کیانه ئیش و کاری دهره و ی مال که بی گومان نه و کاته و ئیستایش له ۹۵٪ ی ههر ناوا قورسو سهخت بووه، ئاشکرایشه ته وای ژنانی جیهان نابنه دکتوره پاریزهرو وه زیرو سهرک وه زیان.. هتد، تا له ئه رک و کیشی ئازه لداری پرزگاریبن، له ولایشه وه ئیسلام به رنامه ی گشت شارو لادییه که، نه وانه یش و داواده که نه که ژنان له دهره و ی ماله وه کار بکه، دهبی ئاماده یش بن که ههر به یانی تائیواره شان بدهنه بهر گیره و کیشه و پاچه کۆله و شوانی مهرو مالات و کاره جورا و جوره قورسه کانی تر. نه تنه ها بو کاری دهوله تی و دائیره کان که به یانیان به سه یاره و ئارایشه وه بکه ونه ری، و نه زانم ژنان چه و اشه کرابن، بویه داوای کاری دهره و ی ماله وه نه که نه، چونکه ده زانم نه لییان دیت نه و کارانه بکه، وه نه ئاماده ش ده بن، بی گومان نه و ژنانی دابه ش بوون به ته وای جیهاندا، نه گهر له ماله وه به یینه دهره وه پر به بالایان تووشی زهره روزیان ده بن، دیاره نه و میراته یش به و ریژه یه پاش ره چا و کردنی نه وه مه موو ئیعتیبارانه دانراوه، وه شه وه ش به زهی ئیسلامه به رامهر به ژن. نه ک سه یرکردنی به مروقی ژماره دوو.

دهرچوون له فهرمانی خوا:

﴿ ۱۳: تلک حدود الله ﴾ ئهم یاسای میراته -بۆتان باسکرا- سنووره کانی خوان، دهبی ئیوهش به باشی ئاگاتان لییان بی ﴿ ومن یطع الله ورسوله ﴾ وه هرکه سیك به رفهرمانی خواو په یامبه ره که ی بکا و گوپراه لیان بی ﴿ یدخله جنات تجری من تحتها الأنهار ﴾ خوا ده یخاته ناو چه ند باخ و باختیکه وه، که ناو و پروبار به به ریاندا ده جیت ﴿ خالدين فیها ﴾ وبه هتا هه تایش تیپیاندا نه مینه وه ﴿ وذلك الفوز العظيم ﴾ نه وه شه سه رکه و تن و به ختیار ی گه و ره و مه زن ﴿ ۱۴: ومن یعص الله ورسوله ﴾ وه هرکه سیکیش له فهرمانی خواو په یامبه ره که ی ده رچی و، به گوئیان نه کات ﴿ ویتعد حدوده ﴾ و سنووری خواش به به زینتی ﴿ یدخله نارا خالدا فیها ﴾ نه یخاته ناو ئاگریکه وه، به هه میشه یش تیپدا نه مینه وه ﴿ وله عذاب مهین ﴾ و سزایه کی ریسواکه ریشی بۆ هه یه، که و ابو و ههر گیز سپارده و وه سیه ته کانی خوا مه شکینن، فهرمود ده یه که ده لیت: ژن و بیای و هه یه، هه فتا

﴿ وَلَكُمْ نَصْفُ مَا تَرَكَ آوَدُ بْنُ كَيْسٍ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوْصِيْنَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ ﴾ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوْصَوْنَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَلَةً أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُّ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَلِيلٌ ﴿ ١٢ ﴾ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿ ١٣ ﴾ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿ ١٤ ﴾

عليهن أربعة منكم ﴿ دهبی چوار شایهت له خوتانیان لی بگرن نه ی موسلمانان! بۆنه و کاته جووتبوون ﴿ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ ﴾ ئینجا ئه ش شایه تیان له سهردان، دهبی ئیوه له ماله کاندا رایانگرن وزیندانیان بکه ﴿ حتى يتوفاهن الموت ﴾ تا نه مرن ﴿ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴾ یان خوا دهره تان و ریگه یه کیان بۆ دانه نیت. به لی.. له سهره تای ئیسلامدا ههر ئافهره تی: داوین پیسی کردبا، ده بوو له مال زیندانی بکری هتا نه مرد، پاشان خوا سووره تی (نوو) ی ناردو ئهم ئایه ته ی ئیره ی نه سخ کرده وه بریاری دا که: نه گهر میردی کردیبت، ده بیبت به رده باران بکریت هتا ده مریت، خو نه گهر میردی نه کردیبت، تووشی نه و کاره دزیوه بووی، سه د قامچی لی دهری، دیاره له سووره تی (نوو) دا پتر روشن کراوه ته وه ﴿ ۱۶: والذان بأتیانها منکم فاذوهما ﴾ نه وژن و پیاوه موسلمانان، یان نه و کچ و کوپه تان که نه و کاره ده که نه (زینا، یان نیریازی) دهبی ئازاریان بدهن، واته: سه رزه نشتیان بکه،

تهریقان بکهنهوه، به پیللاو شتی وا لئیان بدهن.

تۆلهی داوین پیسی و کاری نیربازی، له سه ره تایی ئیسلامه وه به وجۆره بوو، ههتا دوا بریاری یه کجاره کی خوا هات ﴿فان تابا وأصلحا﴾ جائه گه ره شیمان بوونه وه خوئیانیان چاک کرد، واته: دهستیان هه لگرت لهو کاره دزیوه ﴿فأعرضوا عنها﴾ جائیوه ش

بدا ﴿١٨﴾: وليست التوبة للذين يعملون السيئات ﴿و تهوبو په شیمانی بو ئه وانه نییه که به درێژایی ته مه نیان، خه ریکی گوناح و تاوانن ﴿حتى إذا حضر أحدهم الموت﴾ تاله سات و کاتی گیانه لاو مردندا ﴿قال إني تبت الآن﴾ دهلی: بئی گومان له و کارانه م په شیمانم، دیاره ئه وجۆره تهوبه یه لای خوا وه رناگیرئ، وه کو فه رموده که ش به راشکاوی ددانی به وه داننا ﴿ولا الذين يموتون وهم كفار﴾ وه بو ئه و که سانه ش به کافری ئه مرن تهوبه قبول نییه، واته، ئه گه ر چی له کاتی سه ره مه رگیشدا تهوبه بکه ن، هه ر لئیان وه رناگیرئ ﴿أولئك أعتدنا لهم عذابا أليما﴾ ئیمه سزایه کی ئیش پیگه یه نه رمان بو ئه وانه ئاماده کردوه.

رینما بییه کانی ئایه تی (١٥-١٨):

(١) تۆلهی زینا بهر له سپینه وهی به ئایه تی سووره تی (نور) و بریاری پیغه مبه ر ﴿لله باره ی ژن و پیاوی به یه ک گه یشتوو به شیوه ی شرعی و، پاشان زینا کردونیان به به رده باران، به لام به و مه رجانه ی زانیان باسیان لی ده کهن.

(٢) ده بی ژووپه شیمان بنه وه ئه وانه ی وا تۆبه ناکه ن تا گیان دیته سه ر لوتیان و ده که ونه (غه رغه ره) له و کاته دا تهوبه لئیان وه رناگیردئ، ئه و کافرا نه ییش که هیوا یان به ژیان نامینئ ئه وسا تهوبه ده کهن هه روا.

به زۆرداری ژنان مه که نه ماله میرات:

(ئیه ن عه بباس) ده لئیت: له سه رده می نه فامیدا ئافه رته هه ر وه کو که له پوور ئه م ده ست و ئه و ده ستی پی ده کرا، ئه رکه سیك مردبا، خزم و که س و کاره کی، ده هاتن یا ژنه که یان ماره ده کرد، وه یان ئه یاندا به کابرایه کی تر، یان نه یان ده هیشت جاریکی تر میزد بکاته وه، ئه و جا خوا ی گه وه فه رمووی: ﴿١٩﴾: یا ایها الذین آمنوا لا یحل لکم أن ترثوا النساء کرها ﴿ئهی ئه و که سانه ی پرواتان هی ناوه! بو ئیوه ره وای نییه به زۆرداری ژنان بکه نه میرات و دهستیان به سه را بگرن ﴿ولا تعضلوهن لتذهبن بعض ما آتیتموهن﴾ نابئ ته نگه تاویان بکه ن و ئازاریان بده ن، له بهر ئه وه که له هه ندئ له و ماره بییه ی پیتانداون ده سه لگرن ﴿إلا أن یأتین بفاحشة مبینه﴾ جامه گه ر به ئاشکرا داوین ته ری و زینا بکه ن، یان هه ر کاریکی تری نابه جئ بکه ن، دیاره ئه و کاته ره وایه ناچار بکری ن و ته لاق بدری ن ﴿وعاشروهن بالمعروف﴾ به باوونه ریتیکی په سه ندو جوان هاو کارییان بکه ن و مامه له تان چاک بییت له گه لیاندا، وه کو ئیوه چاوه روانی چاکه له وانه ده کهن ﴿فان

وَالَّذِي يَأْتِيكَ الْفَحْشَةُ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَ أَزْوَاجَهُنَّ مِنْكُمْ إِنْ شَهِدُوا فَاْمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾ وَالَّذَانِ يَأْتِيَنِهَا مِنْكُمْ فَقَادُوهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦﴾ إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ الشُّوْعَ بِجَهْلٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْفَنِّ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِيَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَآءِ آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحْشَةٍ مُبِينَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَمَسَّ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَجَعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

وازیان لئی بینن و ئازاریان مه دهن، پیغه مبه ر ﴿ده فه رموئ: ئه ر که نیزه تان زینای کرد، تۆلهی لی بسیئن، به لام بۆدوایی که س بۆی نییه تانه و ته شه ری لی دات. (فتح الباری). ﴿إن الله كان توابا رحیما﴾ چونکه بئی شک خوا هه میشه له تهوبه کاران ده بووری و به به زه بییه.

تهوبه به ره گیانه لا قبوله:

﴿١٧﴾: إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ﴿به راستی خوا تهوبه ته نها له و که سانه وه رته گری که به نه فامی و نه زانی خرابه ده کهن ﴿ثم يتوبون من قريب﴾ پاشان له ماوه یه کی نزیکدا په شیمان ده بنه وه و تهوبه ده کهن ﴿فأولئك يتوب الله عليهم﴾ ئا ئه وانه خوا تهوبه یان لی وه رته گری، پیغه مبه ر ده فه رموئ: ﴿إن الله يَقْبَلُ تَوْبَةَ عَبْدِهِ مَالِمِ يُعْرِضْ﴾ (بی شه واه هه مده). ﴿وكان الله علیما حکیم﴾ و خوا یش هه میشه زانا و کار جوانه، ئه زانی بریار چۆن

کره‌تموه‌ن ﴿ ئینجا شه‌گهر به‌هوی لاساریانه‌وه ژبان له‌گه‌لێاندا نه‌ده‌گونجا ددان به‌خوتاندا بگرن و ئیوه هه‌رچاک بن ﴾ فعسی أن تکرهوا شیئا ویجعل الله فیہ خیرا کثیرا ﴿ چونکه گه‌ل شتی واهیه ئیوه خوشتان لێنایه، کهچی خوا خێروچاکه‌یه‌کی زۆری تیا داناوه، پیغه‌مبهر ﷺ ده‌فه‌رموی: ((خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي)) (ته‌بوو داوود).

ئه‌گهر کلوریک دراو ماره‌یی ژنان بێ لییان مه‌سینه‌وه:

﴿ ۲۰: وان أردتم استبدال زوج مكان زوج ﴾ ئه‌گهر ویستتان ژنیک بخه‌نه جیگای ژنیکی تهره‌وه، واته: ژنیک ته‌لاق بده‌ن و ژنی تر بپینن ﴿ و آتیتم إحداهن قطارا ﴾ به‌ژنه‌کی پێش‌ووتان زێرو داراییه‌کی زۆرتان دابوو ﴿ فلا تأخذوا منه شیئا ﴾ نابێ هیچ شتیکی لێ وهر‌بگره‌وه. ئه‌گهرچی کلوریکیش بپیت، له‌م ئایه‌ته‌وه وا به‌ دیار ده‌که‌وی که ره‌وایه مالی زۆر بکریته ماره‌یی ژنان، ئه‌گهر (عومه‌ر-خ) ماوه‌یه‌ک ریی لێ گرت و پاشان هاته‌وه سه‌ر رای گشتی و، به‌لام بێ شک چه‌نده ئاسانکاری بۆ به‌یه‌گه‌یاندنی کچ و کورپک بکری، هێمان هه‌ر که‌مه، پێشه‌وا (عومه‌ر) پش وه‌کو سولته‌و فه‌رمانه‌روا هه‌قیه‌تی نه‌هیلێ کۆمه‌لێ گیروگرفت بخریته به‌رده‌م کیژان و لاوانه‌وه، له‌لایه‌ن هۆزی خه‌زورانه‌وه، یان له‌لایه‌ن کۆمه‌لگه‌ی گه‌نده‌ل و فاسیده‌وه، ئه‌مه‌ش که‌خوای گه‌وره‌ ریگای داوه ماره‌یی ژنان هه‌رچه‌نده بپیت قه‌یدی نییه، بێ‌گومان ئه‌مه‌ بۆگه‌رانه‌وه‌ی شه‌خصیه‌ت و که‌سیتی ژنانه، به‌تایبه‌تی ئه‌و ده‌مه‌ که: ژن کرابوو به‌ میرات و که‌له‌پوور، له‌گه‌ل ئه‌مه‌شدا فه‌رموو ده‌ گه‌لێ هه‌یه‌و داوا ده‌که‌ن که: هه‌ول‌بدری زنده‌ ره‌وی له‌ماره‌ییدا نه‌کریت، به‌تایبه‌تی بۆ خه‌لکانی بێ‌تواناو بێ‌ده‌سه‌لات، دینی ئیسلام رازییه به‌هه‌ر جوړیک که‌کچ و کورپه‌که له‌سه‌ری ریک ده‌که‌ون، رازییه -به‌مه‌رجی کچه‌که رازی بێ- ماره‌یه‌که‌ی ئه‌لقه‌یه‌کی زێر بپیت، یان سووره‌تیکی قورئان بپیت ﴿ تأخذونه به‌تانا وإثما مینا ﴾ ده‌تانه‌وی به‌ بوختان و خۆتووشی گوناح‌کردن به‌ناشکرا بیسینه‌وه لێیان درۆیان بۆه‌لبه‌ستن و ناچاریان بکه‌ن ده‌ست له‌ماره‌یه‌که‌یان هه‌لگرن؟ ﴿ وكيف تأخذونه ﴾ جا چۆن دروسته لێیان وهر‌گره‌وه ﴿ وقد أفضی بعضکم إلی بعض ﴾ که ئیوه پێکه‌وه بوون و به‌یه‌ک گه‌یشتبوون، واته: کاری شه‌رعیان کردوه ﴿ وأخذن منکم میثاقا غلیظا ﴾ و ئه‌وانیش په‌یمانیکه‌ی قایم و ئه‌ستووریان لێ وهر‌گرتوون، واته: نیکاح و ماره‌کراون بۆتان، ده‌سا خۆشه‌ویستی نیوانتان بخویننه‌وه؟

رینما‌یه‌یه‌کانی ئایه‌تی (۱۹-۲۱):

(۱) هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی باوی به‌میرات‌کردنی ژنان و ئازاردانیان به‌مه‌به‌ستی ده‌ست هه‌لگرتنیان له‌ماره‌ییان، مه‌گه‌ر زیناب‌که‌ن، یانیتا‌عه‌ی می‌رد نه‌که‌ن، ئه‌وه‌کات ده‌توانی

وَأِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَهُنَّ قِطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿٢٠﴾ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْتُ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنْ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمْ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضْعَةِ وَأُمَّهُنَّ نِسَائِكُمْ وَرَبِّبُكُمْ الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمْ الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَخَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

نااسایی بپیت له‌گه‌لیا، هه‌تا خۆی بکریته‌وه و ده‌س له‌ماره‌یه‌که‌ی هه‌ل‌بگری، وه‌یان ته‌لاقی بدات له‌سه‌ر زیاتر له‌ماره‌یه‌که‌ی خۆی.

(۲) ماره‌یی ژنان هه‌رچه‌ند زۆری، بۆیان هه‌لال و ره‌وایه، ئه‌گهرچی به‌ره‌که‌تیش له‌وه‌دایه ماره‌یی که‌م و سووک بپیت. (۳) ده‌بی ماوه‌ی په‌یمان و متمانه به‌یه‌کتر دان و، گۆرینه‌وه‌ی خۆشه‌ویستی له‌یاد نه‌کریت.

ژنی باب‌تان نه‌خوازن و ماره‌ مه‌که‌ن:

(قه‌یس) که‌ بابی مرد ویستی -له‌سه‌ر باوی جاهیلییه‌ت- باوه‌ژنه‌که‌ی ماره‌بکا، جا باوه‌ژنه‌که‌شی خۆی به‌ده‌سته‌وه نه‌داو گوتی: من به‌کوری خۆمت ئه‌زانم، شتی واچۆن ده‌بی، بۆیه ملی پێ نه‌داو، ده‌ره‌نجام چوون له‌پیغه‌مبه‌ریان پرسی، ئه‌وسا ئه‌م ئایه‌ته‌هات و فه‌رموی: ﴿ ۲۲: وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنْ

که ژنی به کور کراو (دعی) ماره کردنی یاساغ نییه.. ئەمەش بە ئاشکرتر لە سوورەتی (ئەحزاب: ۳۷) دا هاتوووە: (فلما قضی زید منها وطرا زوجناکھا لکی لا یكون علی المؤمنین حرج فی أزواج أَدعیائھم إذا قضاوا منھن وطرا وکان أمر اللہ مفعولا) وە لە سوورەتی (ئەحزاب: ۴) دا ئەفرموی: (وما جعل أَدعیائکم أبنائکم ذلکم قولکم بأفوا حکم) دیسان لە سوورەتی (ئەحزاب: ۴) دا هاتوووە: (ماکان محمد أباً أحد من رجالکم).

مارە کردنی ژنی کوری شیریش قەدەغە یە، لە فەرموودە یەکی (متفق علیہ) دا هاتوووە: (يَخْرُجُ مِنَ الرِّضَاعِ مَا يَخْرُجُ مِنَ النَّسَبِ)، واتە: ھەر ژنێک بە ھۆی (نەسب) و رشتە و ماری کردنی حەرام بێت، بێ گومان بە شیر خواردنیش حەرام دەبێت. ﴿وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأَخْتَيْنِ﴾ دوو خوشکیش پێکەووە کۆیکە نەو و بییانکە نە ھاوسەری خۆتان رەوا نییە، واتە: نابێ دوو خوشک بەکەیتە ژنی خۆت لە یەک کاتدا، دوو پووری، یان ژنێک و پووری ھەروا ﴿إِلَّا مَا قَد سَلَفَ﴾ مەگەر لە رابووردوودا بە سەرتانا ھاتبێ، لە سەردەمی نەزانی و نە فامیدا کردبێتان، ئەو تێپەرپووە لە سەرتان ناکەوێ ﴿إِنْ كَانَ غُفُورًا رَحِيمًا﴾ بە راستی خوا سەبارەت بەوانە، ھەمیشە و بەردەوام زۆر لێبووردو و دلۆقان و میھرەبانە.

رێنەمایێیەکانی نایەتی (۲۲-۲۳):

شیوێەکانی ژن ماری کردنی سەردەمی جاھیلییەت، ئەو شیوێەیان نەبێ ئیسلام ددانی پێ داناو ھەموو جۆرەکانی تری حەرامە، بە تابیەتی ژنی باوەک (باوەژن) ھەر بە ماری کردنی لە لایەن باوەکەو لە کور قەدەغە ئەبێ، وە بە فەرموودە (موتەوات) یش ژن لە گەڵ پووردا، وە لە گەڵ دایکی ژنەکە خۆیدا، سەرچییە لە گەڵ کرابی یان نا؟ خۆ ئەگەر ماری بکا، پاشان بەر لە چوونە لای تە لاقی بدا، دەتوانی کچەکە ماری بکا، وە لە فەرموودە (متفق علیہ) دا هاتوووە: ((إِذَا نَكَحَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ فَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ أُمَّهَا، دَخَلَ بِالْبَنَتِ أَوْ لَمْ يَدْخُلْ، وَإِذَا تَزَوَّجَ الْأُمَ فَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا ثُمَّ طَلَقَهَا فَإِنْ شَاءَ تَزَوَّجَ الْبَنَتَ))، واتە: ھەرکە پیاو ژنیکی ماری کرد، بۆی نییە دایکە کەشی بخوازی، ئیتر سەرچییە لە گەڵ کچەکە دا کردبێت، یان نا، بەلام ئەگەر دایکە کەشی خواست و، پێش سەرچییە تە لاقی دا، دەتوانی کچەکەشی بخوازی. دایکی شیری و کچ و خوشکەکانی (بە مەرجەکانی خۆی) کە لە کتێبەکاندا نووسراون، ھەورەھا پوور برازاو خوشکە زای شیری، و بە ھۆی ژن خواستنیشە وە باوەژن

النساء ﴿ ئەو ژنانە مەخوازن کە باوکتان ماری کردوون بۆخۆیان، واتە: ژنی باوکت (باوەژن) یاساغە لێت، لەبەر حورمەت و ریزی باوکیەتی. لەم ئایەتە دا روون نەکراوەتەو: ئاخۆ مەبەست بە نیکاح تەنھا (عەقد)ە، یان (عەقد) و (وطء) یشە؟ بەلام لە سوورەتی (ئەحزاب: ۴۹) دا هاتوووە: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمَنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ) کە مەبەست پێی تەنھا (عەقد)ە، واتە: ھەر بە ماری کردنی بۆ باوک لە کور حەرام دەبێ، ئیجماعی زانیان لە سەر ئەو یە کە بۆ کورە کەش ھەروایە. ﴿إِلَّا مَا قَد سَلَفَ﴾ مەگەر ئەو یە کە لە سەردەمی نە فامیدا بوو، بۆ ئەو گوناھتان لە سەر نابێ، چونکە تێپەرپووە، ئیمامی (تەبەری) دەلی: خەڵکانی پێش ئیسلام باوەژنی خۆیانیان لە خۆ ماری ئەکردا ﴿أَنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا﴾ چونکە بێ گومان ماری کردن و سەرچییە ئەمانە کاریکی زۆر ناپەسەندو، زۆر نابەجێ و بێزارووە ﴿وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ رێبازیکی زۆر خراپ و ناشیرینی شە و یاسایە.

ئەم ژنانە مەخوازن:

﴿۲۳: حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ﴾ دایکتان، واتە: دایکی خۆتان و دایکی باوک و دایکی دایک حەرامە ﴿وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ﴾ و کچانتان و خوشکانتان، کورەزاو کچەزایش.. ھەروا خوشکی باوک و دایکی بن، یان ھەر باوکی یان دایکی بن ﴿وَعَمَاتُكُمْ﴾ و پورتان (خوشکی باوک) ﴿وَأَخَوَاتُكُمْ﴾ پوورتان (خوشکی دایک) ﴿وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ﴾ کچی براو کچی خوشک (برازاو خوشکەزا) ﴿وَأُمَّهَاتُكُمْ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ﴾ ئەو ژنانە بە ساوایی شیریان پێ داو (دایکی شیریتان) ﴿وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ﴾ ئەو کچانە ی ھاو شیرتان بوون ﴿وَأُمَّهَاتُكُمْ نَسَائِكُمْ﴾ و دایکی ژنانتان (خەسووتان) ﴿وَرَبَائِكُمْ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ﴾ و ئەو کچانە ی خۆتان بە خێوتان کردون (زێ کچ، کۆلەبەس) ﴿مِنْ نَسَائِكُمْ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ﴾ لەو ژنانە بن کە ئێوە چوونە لایان. بە ئێ ئەگەر ژنان پێش چوونە لایان تە لاق دران، ئەرکە کانیان ماری بکەن قەیدی نییە ﴿فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ﴾ خۆ ئەگەر لە گەڵیان نەخە و تەبوون ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ﴾ گوناھیکتان لە سەر ناکەوێ کچەکانیان ماری بکەن، واتە: ئەو ئەو دایکە نیکاح کرا بۆ باب، پاشان -بەرلە گواستنەو- تە لاق دران، کور دەتوانی کچەکەشی ماری بکات، بەلام پێچەوانە کەشی نابێت ﴿وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ﴾ ھەروەھا قەدەغە یە حەلال ئەو کورە یشتان ماری بکەن؛ کە بە راستی لە پشتی خۆتان بن، واتە: بووک، دیارە ئەمە ژنی کورەزاو کچەزایش ئەگریتەو، لەم ئایەتەو وەر ئەگیرێ

(فما استمتعتم به منهن.. ماره کردنی هه میسه یی دهگه یه نیت، نهك نیکاحی کاتی وله زهت وهرگرتن بۆماوه ییه، که پئی یده لێن: (نکاح المتعه) ئەگەرچی وشە ی (أجورهن) یشی تیدا هاتبی و، تۆزی گومان له مه سه له که دا پهیدا بکا، چونکه بئی گومان که بیژهی (أجورهن) له جیگای تردا به مانای ماره یی هه تاهه تایي هاتوه،

(تیکه لی له گه ل کرابی یان نا)، کۆله وه س (زرکچ) ئەگەر له گه ل دایکه که یدا دهستی تیکه ل کردبی، بووک، کۆره که ی چووبیته لای یان نا؟ قورتوبی) ئەلی: هه رکاتی پیاو ی ژنیکی ماره کردو، نیکاحه که ی به تال ده رچوو، سه رجییشی له گه ل کرد، ئیتیر بۆ بابی و بۆ کۆری و بۆ باپیره ی و بۆ هه موو نه وه کانی ئەو پیاو هه حرام ئەبی.

کۆتایی جزمی ۴، (ولله الحمد والمئه)..

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۖ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَإِجْلَ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ ۖ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ ۖ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكَحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَنَيْتِكُمْ الْمُؤْمِنَاتِ ۖ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ ۖ فَانْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۖ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسْفِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ ۚ فَإِذَا أُحْصِنَ فَإِنَّ أَتَيْتُمْ بِفَحِيصَةٍ فَلَهُنَّ يَصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَدَابِ ۚ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ أَلَمْتَ مِنْكُمْ ۖ وَأَنْ تَصْرُوا خَيْرَ لَكُمْ ۖ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾ يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ الَّذِي بِيَدِهِ ۖ وَيُزَكِّيَكُمْ ۖ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾

وهك له سووره تی (نیساء) دا فره موویه تی: (فانكحوهن بإذن أهلهن وآتوهن أجورهن) وه له سووره تی (مائیده: ۵) دا فره موویه تی: (و المحصنات من المؤمنات والمحصنات من الذين أوتوا الكتاب من قبلكم إذا آتيتوهن أجورهن) هه رچه نده ده لێن: (ثيبن عه بباس و ثوبه ی کۆری کعب و سه عیدی کۆری جوبه یرو سه دی) بهم شیوه یان خویندۆته وه: (فما استمتعتم به منهن إلى أجل مسمى)، گوا یا به پئی ئەو خویندنه وه یه ده بی (نکاح المتعه) ریی پئی درابی، به لām زانایانی دیکه بهم به لگانه ی خواره وه نه و بۆچوونه ده ده نه دوا وه ده لێن:

۱) وشه ی (إلى أجل مسمى) که له (ثيبن مه سه عود) وه هاتووه، به ته واوی روون نه بووه ته وه که ئاخۆ له قورئانه یان نه؟ چونکه ها وه لāن گشت یهك دهنگ بوون که نابیی له قورئانه که ی پیشه وا عوسماندا بنووسریت، زانایانی (توصول) یش ئەلێن: (إن ما قرأه الصحابی علی أنة قرآن، ولم یثبت کونه قرآنا لا یستدل به علی

﴿ ۲۴: والمحصنات من النساء إلا ما ملکت أیمانکم ﴾ ئەو ئافره تانه یشتان پئی ناشی میردیان هه یه و ئازادن، یان که نیزهن، مه گه ر ئەو که نه یزانه ی له جه نگدا ده ستان که وتوون و بوونه ته مالتان، ئەمانه ئەگه رچی میردیشیان هه بیته حه لāl پۆتان، به ومه رجه دوو گیان نه بن، خو ئەگه ر دوو گیان بوون، ئەوه پاش دانانی سه که که یان ماره کردونیان حه لāl ده بی، دیسان بهم مه رجه ش موسلمان بین و با وه پ بین، وه یان ئەو که سه ی که به به شی جه نگی وه ری ده گری، ره فاقه تی له گه ل بکا به مولکیه ت. ئەم ئایه ته له روودا وه که ی روژی (حونه ین/ ئەوتاس) دا هاته خواری، ئەو پرۆژه ی که هه ندی ژن دیل کرابوون و، ها وه لāنیش نه یان ده زانی چۆن ره فتاریان له گه ل بکه ن، ئەوسا ئەو ئایه ته هاته خواری. ﴿ کتاب الله علیکم ﴾ خوا خۆی ئەم سنوورانه ی بۆدیاری کردوون و بۆی بریار داون، ده بی ئیوه ش چاک ره فتاریان له گه ل بکه ن ﴿ وأحل لکم ما وراء ذلکم أن تبتغوا بأموالکم ﴾ بیجگه له وانه ریتان پیدراوه که به مال ودارایی خو تان ئافره تانی تر تا چوار ماره بکه ن به شیوه ی شه رعی ﴿ محصنین غیر مسافحین ﴾ و به داوینپاکی، نه به داوین پیسی وناجوامیرانه، واته: له ماره کردونیاندا ده بی یاساو مه رجه کانی نیکاح ره چاو بکرین، ئەگه ر نا ئەو کاره یه به (سه فاح) و داوین پیسی وزینا داده نری ﴿ فما استمتعتم به منهن فآتوهن أجورهن فريضة ﴾ ئینجا له گه ل هه ر ژنیکیاندا بوونه هاوسه ر ده بی له به رامبه ر ئەوله زه ته وه ماره یییان به نه ی، چونکه خوا ی گه وه ره بۆی دیاری کردوون، که وا بوو هه رچۆنی ئیوه له زه تیان لی وه ر ئەگرن به هو ی ماره کردونیانه وه، ده بی ئا وایش ماره یییان به نه ی، ئەمه یش له ئایه تی (۲۱/ نیساء) دا فره موویه تی: (وکیف تأخذونه وقد أفضی بعضکم إلى بعض)، وه له ئایه تی/ ۴۰ (نیساء): (وآتوا النساء صدقاتهن نحلة)، وه له سووره تی (به قه ره): (ولا یحل لکم أن تأخذوا مما آتیتوهن شیئا) ئەو ماره یییه به رووتنر باسکرا وه هاتووه مه به ستیش بهم ئایه ته: ((فما استمتعتم به منهن)) ماره کردنه به هه تاهه تایي و ماره پیدانیانه. زاناکانیش ده لێن: ئەم ئایه ته ی:

شئ). ئەو ھەر ھاوئەیک بەقورئانی بخوینیئەو، بەلام ئیسیات نەبووبی قورئانە، ناکرئ بەبەلگە بۆ ھیچ شتیک.

(۲) گریمان ئەگەر وەك (خبر الاحاد) یش بئ، کە ھەندیک دەلئین ئەبیتە بەلگە، وە یان تەفسیری ھاوئەلان بئیت، ئەو بەم بەلگە بەھیزانە رەت کراوئەتەو:

یەکەم: کوئ زانایان لەسەر ئەو یە کە (نکاح المتعہ) سراوئەتەو نەماو.

دووم: فەرموودە راست و دروست ھەبە، وەك پئشەوا (موسلم) ھیناویەتی و دەفەر موی: ((یا أيها الناس إني قد كنت أذنت لكم فی الإستمتاع من النساء، وإن الله قد حرم ذلك إلى يوم القيامة، فمن كان عندة منهن شئ فليخل سبيلة، ولا تأخذوا مما آتيتموهن شيئا)) واتە: ئەئ خەلکینە! من بەر لە ئیستا بەشیو یەکی کاتی مۆلەتەدان بەھەر و لەزەت لە ژنان وەرگرن، بەلام دلنایان کە لەم رۆژو ھەو ھەوای لەکارزان تاروژی قیامەت ھەرامی کرد، ئەوجا ئەو کەسە ئیئیک بەو جووئەلابی، بارپگە ی بدو بچئ بوخوئ میرد بکاو ئیوئەش مارەبیبەکی بەدەنی.

۳- گریمان ئەگەر ئەم ئایەتەش (نکاح المتعہ) بگەبەئیت، ئەوا دیسان ھەر بە چەند فەرموودە یەکی راست و دروست ھەلوئەشاوئەتەو، ئەوئە جاریک سەرپنەوئە لە خەبەر دا لەسەر زمانی (علی کوپ ئەبووئالب) دا ھاتوئە: (عن علی بن أبي طالب... البخاری فی المغازی، حدیث رقم (۴۲۱۶) وفی النکاح، حدیث (۵۱۱۵)، والذباح، حدیث (۵۵۲۳). ومسلم فی النکاح)، جاریک تریش لە (فەتھی مەککە) دا راگەبەنرا. (مسلم حدیث (۲۱) کتاب النکاح). ﴿ولا جناح علیکم فیما تراضیتن بہ من بعد الفریضة﴾ ھیچ گوناھیکتان لەسەر نابئ گەر لەسەر کەمکردنەوئە مارەبیبی پەیکەون لەنیوان خۆتاندا: ژنەکە ھەندیک ئی لا ببات، یان میردەکە بۆ ژنەکی زیاد بکات، واتە: ژنەکە دەتوانئ میرد لەمارەبیبی ئازاد بکا، میردیش دەتوانئ بوئ زیاد بکا ﴿إن الله کان علیما حکیما﴾ چونکە بئ گومان خوا ھەردەم زانیە بە ھەر ژوئە و ھەندیکەکانی مەردم، کاردرستیشە، ھەرچی بە کەلکیان بئیت ئەو یان بۆ دادەنئ ﴿۲۵: ومن لم یستطع منکم طولا﴾ ئەوجا ھەرکەسیکیشتان لەبەر دەستەنگی مالی، توانا دەسەلاتی نەبوو ﴿أن ینکح المحصنات المؤمنات﴾ ژنانی ئازادی داوئینپاک بڕوادار مارە بکات ﴿فمن ما ملکیت ایمانکم من فتیاتکم المؤمنات﴾ با لەو کێژە (کەنیزە) بڕوادارانە بوونەتە مالتان مارە بکات، واتە: تا دەتوانئ دەبئ ژنیکی ئازاد و موسلمان بخوازیت، جا ئەگەر دەسەلاتی ئەوئە نەبوو ئەوجا کەنیزە مارە بکا، بەمەرجئ ترسی تووش بوونی زینای ھەبئ، ئەگەر کەنیزە مارە نەکا، خو

ئەگەر کەسئ ژنیکی ئازادی داوئینپاک بڕواداری ھەبوو، دیارە ئیتر نابئ کەنیزە مارەبکا. ﴿والله أعلم بإیمانکم﴾ خواش لەھەر کەس چاکتر رادەئ ئیمانتان دەزانئ، تەنھا ئەو ئەزانئ بڕوادارن ھەبە یا نا، چونکە بڕوئ شتیک ئیئینیبە ﴿بعضکم من بعض﴾ ئیو ھەمووتان لەتیرە یەکتەرن، کەس لەکەس مەزن و گەورەتر نیبە، چونکە ھەمووتان لەئادەمن، جاکە وابوو عارتان ئی ئەبیت ئەو کەنیزانە مارە بکەن ﴿فانکحون بإذن أهلن﴾ بەبئ مۆلەت و دەستووری خواوئەکانیان مارەیان بکەن ﴿وأتوهن أجورهن بالمعروف﴾ چۆن باوئ لەناو خۆتاندا مارەبیبیان بەدەنی، فرۆفلیان لەگەل مەکەن و بە سووک و کەم تەماشایان مەکەن ﴿محصنات غیر مسافحات﴾ بەو مەرجە ئەوانیش داوئینپاک بن و داوئینپیس نەبن ﴿ولا متخذات أخذان﴾ و بە ئیئیش دۆست و یاری نیرینەیان نەبئ بۆ رابواردونیان ﴿فإذا أحصن﴾ جا ئەگەر میردیان کرد ﴿فإن آتین بفاحشة﴾ و ئیئجا ئەگەر داوئینپیسیان کرد ﴿فعلین نصف ما علی المحصنات من العذاب﴾ ئەو ئیوئە ئازاری ژنانی شوودارو ئازادیان لەسەر، واتە: تەنھا پەنجا شەلاقیان لئدەن لەگەل (۶) مانگ دوور خستەوئە ﴿ذلک لمن خشی العنت منکم﴾ مارەکردنی ئەو کەنیزانە بۆ ئەوانیە رەبەنی ئازادیان دەداو ترسی تووشی ھەلەیان ھەبەو توانای مارەکردنی ژنی ئازادیان نەبئ، وەك جەماوئەری زانایان جگە لە ئەبوو ھەنیفە ئەلئین: ئەبوو ھەنیفە (خ) پئی وایە: ھەرکەسیک ژنی ئازادی نەبئیت، دەتوانئ کەنیزە موسلمان، یان خواوئەنامە مارە بکات، ئیتر دەسەلاتی مارەکردنی ژنی ئازادی ھەبئ، یان نەبئیت؟ ترس تووشبوونی زینای ھەبئ، یان نا؟ بە بەلگە ئایەتی: (والمحصنات من الذین أوتوا الکتاب من قبلکم...). بەئ ژنانی کەنیزە - کە ئیسلام رینگا دەدا ژن و میردیان لەگەل بکریئ - ئەوژنانە بوون کە لە جەنگە ئیسلامییەکاندا دیل دەکران و بئ میرد دەکەوتن، جا بۆ ئەو ھەبەش نەبن لە تیکەل ژن و میردی، پاش تەواو بوونی عیددەیان مارە دەکریئ ﴿وأن تصبروا خیر لکم﴾ لە ھەمان کاتدا خوئراگربن و کەنیزە مارەنەکەن تا خواوئەرووتان ئی دەکاتەو، چاکترە بۆتان، چونکە نەو کانتان نابنە کوئلە و بەندە ﴿والله غفور رحیم﴾ و خواش زۆر لئبوور دەبە، دلۆقان و میھرەبانە.

رئینما ییبەکانی ئایەتی (۲۴-۲۵):

(۱) مارەکردنی ژنی خواوئە میرد بۆ ھیچ کەسیک رەوا نیبە، مەگەر لە میردەکی جیا بئتەو بە تەلاق، یا بە مردن، پاشانیش عیددە یە سەر بچئ، بەلام کەنیزە

جەنگی ئەگەر چی مێردیشی هەبێ، پاش پڕواھێنانی و بەسەر چوونی عێددەدی مەرە دەکری، چونکە بە ئیسلامبوونی ژنەکە لە یەک حەرەم ئەبن.

(۲) مەرەبێ بۆ ژنان واجب و پێویستە، ژنان دەتوانن هەندی لە مەرەبێیەکیان ببەخشن بە مێردەکانیان.

(۳) هەرکەنیزەیک موسلمان بوو زینای کرد، ئەووە نیووی ژنە ئیماندارێکی ئازاد تۆلە دەدری.

(۴) مەرەنەکردنی کەنیزە — ئەگەرچی دەسلاتی مەرەکردنی ژنی ئازادیشی نەبێ — باشتەر، چوون

ئیمامی (عومەر) دەلی: هەرکەسێ کەنیزە مەرەبکا، منداڵەکی دەبێتە بەندە. ﴿ ۲۶: یڕید الله لیسن لکم ﴾ خوا دەیهوێ بەو بڕیارانە دەیدا هەرچی بە کەلکەنان بێت لە حەلال و حەرەم بۆتان روون بکاتەوہ ﴿ و یهدیکم سنن الذین من قبلکم ﴾ ولەریو شوینی پێشینانیشتان — پەيامبەرەن و پیاوچاکان — شارەزاو رێنماتان بکات، تائێوەیش چاو لەوان بکەن ﴿ و یتوب علیکم ﴾ وتەوبەو پەشیمانیشتان لی وەرگری ﴿ والله علیم حکیم ﴾ و خواش زۆر زانیە بە ئەحوالی بەندەکانی، کارزان و کار جوانە بۆ دانانی پلان و ئەحکام بۆیان ﴿ ۲۷: والله یڕید أن یتوب علیکم ﴾ خوا ئەیهوێ تەوبەو پەشیمانیتان لی وەرگری.

سەرئێک: دوویات کردنوی تەوبە لێردا ئامازەیه بەوہ کە بەزەیی خوا فراوانەو، بۆئەوێ ئەوانیش لە تەوبەکردن کۆل نەدەن ﴿ و یڕید الذین یتبعون الشهوات ﴾ ئەو کەسانەش دەکەونە شوینی هەواو ئارەزوو ئەیانەوێ ﴿ أن تمیلوا میلا عظیما ﴾ بەتەواوی ئێوہ لە خشتە بەرن و لاری بن و هەر خەریکی کاری دزیو نا شیابوین ﴿ ۲۸: یڕید الله أن یخفف عنکم ﴾ خوا ئەیهوێ بەم بەرنامانە کاروبارتان بۆ ئاسان بکات ﴿ وخلق الإنسان ضعیفا ﴾ چونکە ئادەمیزاد لە بەری ئەویندا بە لاواز و کزویی هیز دروستکراو لەبەر دەم ئارەزووکانیدا گەلی جار خۆی بۆ ناگیری "بۆیە خواش مۆلەتی مەرە کردنی کەنیزە بۆ داو.

بە سەودا و مامەڵەو رازی بوون نەبێ، مالی یەکلای مەخۆن:

﴿ ۲۹: یا أيها الذین آمنوا لا تأکلوا أموالکم بینکم بالباطل ﴾ ئەو ئەو کەسانە ی باوەرتان هێناوہ! مال و سامانی یەکتزی لەخوت و خۆراپی مەخۆن، واتە: بە دزی و گزی و داگیر کردن و بەرتیل (یانسیب) و نوشتە و فال گرتنەوہ.. هتد ﴿ إلا أن تكون تجارة عن تراض منکم ﴾ مەگەر لە رێگەی سەودا و بازرگانی و رەزامەندی نیو

خۆتانەوہ بێت، واتە: هۆی ناپەسەند بەکار مەهێنن بۆ زیادکردنی دارایی خۆتان، بەلکو دەبێ هەر رێگەی بازرگانی و کپین و فروشتن بگرنە بەر، کە ئەویش چاکترین رێگایە بۆ ژیاقتان ﴿ ولا تقتلوا أنفسکم ﴾ و لەناو یەکترا جەنگ و ئاژاوە مەکەن و، بەناھەق و نەرەواش یەکتزی مەکوژن، وە یان خۆتان مەکوژن ﴿ إن الله کان

وَاللّٰهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿۲۷﴾ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿۲۸﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْباطِلِ ۖ إِنِ لَا تَكُونُ تَحْكَمَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿۲۹﴾ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ عُدُوًّا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿۳۰﴾ إِن تَجْتَنِبُوا كِبَايْرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نَكُفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا ﴿۳۱﴾ وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا لِلنِّسَاءِ ۚ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا ۚ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَكُلِّ شَيْءً عِلْمًا ﴿۳۲﴾ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوْلًىٰ وَمَا تَرَكَ الْوَلَدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ ۚ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَنُكُمْ فَأَتَوْهُم نَصِيبُهُمْ ۖ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿۳۳﴾

بکم رحیم ﴿ چونکە بەراستی خوا دەربارە ی هەمووتان دلۆتان و میهرەبانە کوشتنی خوو مروؤف بەناھەق یاساغ کردووہ ﴿ ۳۰: و من یفعل ذلک عدوانا و ظلما ﴾ هەرکەسیکیش کاری نەرەوای و ابکات بەنیازی دوژمنایەتی و ستەم کردنەوہ ﴿ فسوف نصلیه نارا ﴾ لەئایندەدا دەپەخەینە ناو ئاگریکی گەورەوہ تا بسووتی و سزا بجێژی ﴿ وکان ذلک علی الله یسیرا ﴾ ئەوہش بۆخوا زۆر ئاسانە ﴿ ۳۱: إن تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه ﴾ ئەگەر ئێوہ لەو تاوانە گەورانە خو دووربگرن ﴿ نکفر عنکم سیأتکم ﴾ ئیمەش لەهەلەو پەلەتان دەبوورین ﴿ وندخلکم مدخلا کریم ﴾ دەتانبەینە جیگایەکی بە قەدر و عیززەت بە هەشتان دە دەینی.

چاو مەبەرنە مالی یەکتز:

ئیمامی (ئەحمەد) لە (موجاھید) — وە ئەگەر پێتەوہ: کە (نوم سەلەمە — خۆای لێی رازی بێت) وتی: ئەو پەيامبەری خوا! ﴿

پیاوان ده چنه گوره پانی جیهادهوه ژنان ناچن، له میراتیشدا دوو
 نه وندهی ژنان ده بهن! ئینجا خوی گه وره فرمووی: ﴿ ۳۲: لا تمنوا ما فضل الله به بعضكم على بعض ﴾ نابی ثاوات بو شتی
 بخوازن که خوا فهزل و ریژی هه ندیکتانی به سهر هه ندیکا داوه،
 واته: نه گهر که سیك داراییه کی یا هه رشتیکی تری پی درایی،
 هه رگیز ئیوه چاوی تی مه برن و هه سوودی پی مه بهن ﴿ للرجال
 نصيب مما اكتسبوا ﴾ چونکه پیاوان پاداشت و مافیان به پیی
 هه ول و کوششی خویان ﴿ وللنساء نصيب مما اكتسبن ﴾ ئافره تانیس
 له به رامبه ر کرده وه یان مافو به شی خویان هه یه که وابوو با
 هه موو که سیك تی بکوشی و ئیره یی به یه کتر نه بهن ﴿ واستلوا الله من
 فضله ﴾ ئیوه ده بی هه میسه له خوا داوی رژی و چاکه بکهن،
 چونکه هه ره وه ده هنده و به خشنده یه ﴿ إن الله كان بكل شيء
 عليما ﴾ له به ره وه که خوا بوخوی به هه موو شتیك ژانیه و چاک
 ده زانی، که به ره وه وندی هه ری که له به نده کانی خوی له چیدایه،
 بویه له به شی هه ری که یاندا فره ق و ته فاوت هه یه ﴿ ۳۳: ولکل
 جعلنا موالی ﴾ بو هه میرات به ریك چه ند که سیكمان داناوه
 به میراتگر ﴿ مما ترک الوالدان والأقربون ﴾ که له ومیراته ی باوک
 و دایک و خرمی نریک به جییان هیشتووه میرات بگرن، وه ده بی
 به داد په ره ویش دابه شی بکهن ﴿ والذین عقدت أیمانکم ﴾ نه و
 که سانه ش که په یمانتان له گهل به ستوون هه رکات مردن و مالیکیان
 له دوا به جیما، له سهرده می نه فامیدا ده یانگوت: نه گهر خوینی
 بکه ویته سهرم، ده بی ئیوه خویتم بو بدن، نه گهر منیش مردم ئیوه
 میراتم لی ببهن ﴿ فأتوهم نصیبهم ﴾ ده بی ئیوه مافی خویانیان
 پی بگه یه نن هاوکاریان بکهن و خیانه ت له یه کتر نه کهن، به لی:
 نه مه له ناویاندا باووو هه تا خوی گه وره به ئایه تی (وألوا الأرحام
 بعضهم أولى ببعض) له سوورته ی (نه نفال) نه وکاره ی هه لوه شانده وه
 و میراتی برده وه سهر بنچینه ی مردووه که ﴿ إن الله كان على کل
 شيء شهيدا ﴾ به راستی خوا به سهر هه موو شتیکا هه میسه شایه ت
 و ئاگاداره، هه ر به پیی نه وه ییش که نه و خه لکه کردویه نه توله و
 پاداش نه داته وه.

رینماییه کانی ئایه تی (۳۲-۳۳):

- ۱) ئاره زوو خواستن بومال و سامان و کارنه کردن بو
 په یدا کردنی، شتیکی دژیو نه شیاوه.
- ۲) ئیره یی و هه سوودی بردن بهم و به و کاریکی هه رامه.
- ۳) هاوارو دوعا لای خوی میهره بان هویه کن بو جیه جی

بوونی مه به سته کان.
 ۴) دامه زرانی یاسای میرات بردن له یه کتری و په یمان
 به ستنی برایه تی، ده بی مافی خوی بدریتی، به لام هه قی
 میرات بردنی نییه.
 ۵) ده بی هه میسه چاودیری و به ئاگایی خوا ره چاو بکری.

ده سه لات ی پیاوان به سهر ژناندا (قه ووامه):

﴿ ۳۴: الرجال قوامون على النساء ﴾ پیاوان مافی به ریوه به ریتیان
 به سهر ژنانه وه هه یه و، ده توانن چاودیریان بکهن، ژنانیش ده بی
 به پیی پلان و نه خشی نه وان ره فتار بکهن.
 ئیره دا پیویسته کورته باسیک ده براره ی (قه ووامه) و ده سه لات ی پیاوان
 به سهر ژناندا بنووسین:

وا نه ژانم نه مافی چاودیری و کار به ده سته ی پیاوان به سهر
 ژنانه وه، سهر دلی ژوریک له عه لمانیه کانی گرتووه و ژوریش بیان
 قورسه و بویان قبول ناکری! به تابیته نه وانه یان وا نه یانه وی
 خویان لای ژنان خۆشه ویست کهن و، رژی تا ئیواره گریه یان
 بو ده کهن، بویه ش هه ره وانه بی سنوور ژنانیان به ره لا کردو
 ناردونیانه سه نگه ری دژی میرده کانیانه وه به لینیان پی داو
 که به یه که وشه ییش گویریایه لی نه کهن!! عه لمانیه کان به و جو ره!
 نه و خه لکه دینداره ییش که به وردی یاسای (قه ووامه) یان
 وهر نه گرتوه، نه مه یان به هه ل قوسته وه لای ژوریه یان ژن بووه
 به کویله و ده بی هه موو شتیکی ژنان هه ر به ده سته ی نه وان بیته!
 نه گه رچی جه نابیشی هیچی لی نه زانیته...! جا له به ره نه مه له م
 جیگایه دا به کورته یه که ده لیین:

(قه ووامه) مانای ژن به کویله و به به نده کردنی نییه بو پیاوان وهک
 نه وانه لینی تی گه شتوون به لکو ئاراسته و رینماییه کی خوا ییه بو
 شیوه ی کارو ره فتاری پیاوان له گهل ژناندا، (ته و جیه) ی خوا ییه
 بویان که ده بی ژور به چاوی ریزه وه نه و سپارده و نه مانه ته
 خوا ییه، له چاویان باشته ر پاریزن، مافیان دابین کهن له خانوو
 جل و به رگ و خواردن و خوړاک و په روه رده و هۆشیار کردنه وه ی له
 گیر و گرفت و رووداوه کانی گیتیان بو مسوگر بکهن، وه له سهرماو
 گهرماو برسسیه تی و تینویه تی بیانپاریزن، هیچ کات بی نازیان
 نه کهن، که متر نه بن له ژنانی هاوشانی سهرده می خویان، پیاوان
 نه هیلن هه ست به نه بوونی و موحتاجی بکهن، هه ربویه له کاتی بی
 (نه فقهه) پیدا ده سه لات به ژن دراوه ده ست له پیاوه که ی هه لبرگی،
 وه یان به کورتنه ر بلین: نه و پله و ده سه لات و پایه که به پیاوان
 دراوه، به رپرس بوون و نه رک له سهرشان نانه (مولیه التکلیف) ه،

نەك بە زیاتر دانانی پیاوانە بە سەر ژناندا (تەفزیل) و (تەشریف) گومانیش نییە بۆ پیاوان، کە هەر خێزانەى دەبێ بەرپۆوەبەرو چاودێریکی هەبێ، بۆ ئەوەى ئیش و کارەکانی بەرپۆوە جێبەجێ بین تا نەبێتە (فەوزا) و کێ بەرکێ، وایش ئەزانم پاش هەموو لێکدانەوه یەك ئەوجار پیاوان ئەو (تکلیف) بە کران. خوشکانی بەرێز! ئەگەر ژیان هەر بریتی بێت لەو کە لە دەزگایەکی دەوڵەتیدا بێتە کارمەند، پاشان بە سەیارە بێت و پڕۆیت و سەرى هەموومانگێک پەرەیهکی باش بخەیتە گیرفانتەوه، ئەو لە و حالەتەدا نەك هەریاوان بە لکو تۆیش دەتوانی (قەووامە) و ئەركەکانی ناو خێزان بە دەست بگرێ.. بەلام خو ئاشکرایە کە نان پەیدا کردن هەروەك لە دەزگایەکی دەوڵەتدا دەبێت خۆدیارە ئەمەیش رێژەیهکی کەمە لە نێو ژناندا چونکە بەشیکی زۆریان بە بازرگانی و، پیشەسازی و، کشتوکال و، گێڕەوکیشە و، هەزاران جووری تری ژيانى لادى و گوند نشینەکانیشەوه خەریکن، دانیام لە و کاتەدا هەرگیز تۆ بەو (قەووامە) یە رازی نابیت ئەگەرچی زۆریشت لێکەن، بە لکو خۆت بە ناسک و نۆل دادەنێیت و، پیاویش بە مرقیکی جەستە بە هێزو زەر، دەلێت هەقی پیاو هەلسێ بە ئیش و کاری مەزراو کشتوکال.. هتد. ئومێدەوارم چ ئەمانی چ ئیسلامی لەم مەسەلەدا زیادەپۆی نەکەن و پڕبەپرمافی خۆی بدەنێ. ﴿بما فضل الله بعضهم على بعض﴾ ئەم (قەووام) بەیش بۆیە دەدرێ بە پیاوان، چونکە خۆای گەورە فەزلی هەندیکایى داو بە سەر هەندیکدا، چونکە پیاوان جەستە و لاشەیان توندو تۆلترو بە هێزترە لە ژنان و، لە گەل کارەکانیشدا شیوو گونجاو ترن وە هەروەها.. ﴿وبما أنفقوا من أموالهم﴾ سەرەرای ئەوەش پیاوان ئەركی مال و دارایی بەخت کردونیان بۆ بەرپۆوە چوونی مال لە سەرە؛ دەبێ مەرەیی و ئازووقە بدەن بە ژنان ﴿فالسالحات قانتات﴾ جا ژنانى ژیرو چاک و پاک ئەوانەن کە ملکه چى فرمانی میژدەکانیان بن ﴿حافظات للغيب﴾ دوور لە شوویان شەرمی خوێان دەپاریزن و گزبیاان لێ ناکەن، بە تاییبەت کاتێ کە میژد دیارنە بێت هەرگیز ناتوانن خیانەتی لێ بکەن ﴿بما حفظ الله﴾ وەك خوا فرمانی داوە گوێرایەل دەبن ﴿واللاتي تخافون نشوزهن﴾ ئەو ژنانەش ئێوە لە سەرپێچی و مل ئەدانیان دەترسن. لەم ئایەتەدا تەنها باسی (نشوز) و سەرپێچی ژنان رادەگەیهنیت، بەلام هەر لەم سوورەتی (النساء/ ۱۲۸) دا هاتوو: ﴿وإن امرأة خافت من بعلها نشوزا أو أعرضا﴾ کە دان بە سەرپێچی و مل ئەدانی پیاوانیشدا دەنێت و دیارە کە ئەوانیش لاساری و (نشوز) یان بەرامبەر ژنان دەبێت ﴿فعظوهن﴾ جا لە و حالەدا بۆ یەكەم جار: ئامۆژگارییان

کەن و، لە خوا بیا نترسین ﴿واهجروهن فى المضاجع﴾ بۆ دوو هە جار: ئەگەر ئامۆژگاری بپۆوە بوو، جێ خەویان بۆ ماوێهەك لێ جیا کەنەوه ﴿واضربوهن﴾ بۆ سییەم جار: ئەگەر بەو هەیش راست نەبوونەوه، گەر لێشیان بدەن و تەمبیان کەن دەبێ، بەلام بە لیدانیکی سووك و برینداریان نەکەن و لە دەم و چاویان نەدرێ و

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَإِلَّا فَضَّلَ اللَّهُ خِفَظَتْ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّذِي يَخَافُونَ نَشْوَرَهُمْ فَعَظُّوهُمْ وَأَهْجُرُوهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُمْ فَإِنْ أَطَعَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِمْ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿٦٤﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٦٥﴾ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَلًا فَخُورًا ﴿٦٦﴾ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِأَمْوَالِهِمْ الَّتِي آتَاهُمُ اللَّهُ لِيَنْفِقُوا فِي سَبِيلِهِ وَاعْتَدُوا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٦٧﴾

ئاسەواری بە جێ بمانی. لە فەرموودەى سەحیحدا هاتوو: ((واتقوا الله فى النساء، فإنهن عندكم عوان ولكم عليهن ألا يوطئن فرشكم أحدا تكرهنه، فإن فعلن فاضربوهن ضربا غير مبرح، ولهن عليكم رزقهن و كسوتهن بالمعروف))، (موسلم كتاب الحج ۸۸۹/ ۸۹۰)، زانایان یەك دەنگن لەو هەدا کە نابێ بەو لیدانە ئیش و ئازاریان پێ بگا، لە فەرموودەیهکی دیکەدا هاتوو: ((لا تضربوا إماء الله)) (ئەبوو داوود، نەسائی). ﴿فإن أظعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلا﴾ ئێنجا ئەگەر بەم ھۆیانە لە یاخى بوون و ملنەدان وازیان ھێناو گوێرایەلێ بوون، ئیتر ئێوەش ھېچ پێگە یەکی تر مەگرنە بەر بۆ ئازاردانیان و ستم لێ کردنیان ﴿إن الله كان علیا کبیرا﴾ بەراستی خوا جێ بەرزو بلندە، گەورەو زانایە، ھەرکە سێک دەستدریژی بکات، تۆلەى لێ ئەسینێ.

نەر ژن و پیاو پیکهوه هه ئیان نه کرد،
له ههردوولا (که یخوا) بگرن:

﴿ ۳۵: وإن خفتم شقاق بينهما ﴾ خو ئه گهر ترستان له بشیوی و ناکوکی ژن و میرد هه بوو، ده تانزانی پیکهوه هه ئناکهن ﴿ فابعثوا حکما من أهله وحکما من أهلها ﴾ جا که سیکی دادوهر له خزم و بنه ماله ی میرده کهو، دادوهر یکیش له خزم و کهس و کاری ژنه که بنیرن بو دۆزینه وه ی هه له کانیان و، ئهوسا دانانی چاره سه ریک به هه ر جوړیک که ئه وان به چاکیان ده زانی ﴿ إن یريدا إصلاحا یوفق الله بينهما ﴾ ئه گهر هه ردووک رازی بوون پیک بینه وه و نییه تیان پاک بوو ئه وا خواش یه کیان ئه خات و پیکیان دینیته وه و پیرۆزی ئه خاته کاره کانیانه وه ﴿ إن الله کان علیما خیرا ﴾ به راستی خوا به رده وام زانی به ئه حوالی گشت کهسی، ئاگاداره به بهرژه وندی به نده کانی.

رینماییه کانی نایه تی (۳۴-۳۵):

- (۱) چه سپاندنی سه ره رستیاری و (قه ووامه) سی پیاوان به سه ر ژنانه وه.
- (۲) ریزو قه در لیتان له ژنه سالحه کان، چاره سه ری نافه رمانی و مل نه دانی ژنان (نشون).
- (۳) پرووبیانو دۆزینه وه بو لیدان و ئازاردانی ژنان حه رامه.
- (۴) فه رمان به (ته حکیم) و ناویژیکردن له کاتی ناکوکی نیوان ژن و میردا بو ده رخستنی هوی ناکوکی و پیکهوه نه ژیان و پاشان یه ک بخرینه وه، یان لیک جیا بکړینه وه.

به نده ایه تی خوا بکه ن و هیچ شتی مه که نه شه ریکی:

﴿ ۳۶: واعبدوا الله ولا تشركوا به شیئا ﴾ ئه ی خه لکینه! ته نها خوا بپه رستن و هیچ شتی که مه که نه هاو به شی، نه مروف، نه دار، نه به رد.. نه بتان ﴿ وبالوا الدین إحسانا ﴾ و به کاروکرده وه ی چاک و شیرین له گه ل باوک و دایکتان ره فتار بکه ن، باهه می شه قسه تان خو ش بیست له ته کیان، کردارتان پاک و په سه ند بیست به رامبه ریان، رزق و رۆزی و بژیویان به دهنی ﴿ وبذی القربی ﴾ وه ده رباره ی خزماتی نزیک ﴿ والیتامی والمساکین والجاردی القربی والجار الجنب ﴾ وهه تیوان و هه ژاران و بی نه وایان و دراوسی بی دیوار به دیوارو، دراوسی دوورو بیگانه ﴿ والصاحب بالجنب ﴾ و هاوه ل و هاوړی هه می شه بییتان، وهکو خیزان، هاوړی خویندن، ئه وکه سه ی به هه می شه له لاتانه ﴿ وابن السبیل ﴾ و به وانه ی

ریوارو ئاواره و نه ناسراوو له ری جیماون ﴿ وما ملکک أیمانکم ﴾ و نه وانه ی بوونه ته ژیرده سه ته و به نده و که نیزه تان هه روا ئاکار چاک بن ﴿ إن الله لایحب من کان مختلا فخورا ﴾ چونکه به راستی خوا ئه وانه ی خو ش ناویست لووت به رزو ده عیه بازو خو به زلزانن، پیغه مبه ریشمان (موحه ممه د) ﴿ فەرمووده یه کی فەرمووه: گشت جوړه دراوسییه که ده گریته وه: ﴾ ((خیر الأصحاب عندالله خیرهم لصاحبه، و خیر الجیران عندالله خیرهم لجاره)) (مسند احمد)، واته: هاوه لی چاک و باش لای خوا، ئه وکه سه یه له گه ل هاوه ل و هاوړیکه یدا باش بیست، دراوسی چاک و باشیش لای خوا، ئه وه یه که بو دراوسییه ی چاک و باش بیست.

ژردو چرووک مهن و هانی ئهم و نه ویشی بو مه دهن:

﴿ ۳۷: الذین یبخلون ویأمرون الناس بالبخل ﴾ ئه وکه سانه ش که چرووکی و پیسه که یی ده که نه پیشه ی خویان و، هیمن فه رمانیش به خه لکی ده دهن به چکووسی و چرووکی! ﴿ ویکتمون ما آتاهم الله من فضله ﴾ وه ئه و خه لاته پیش خوا پی داوان له مال و سامان و زانستی، له خه لکی ئه شارنه وه و ناهیلن هیچ کهسی سوودی لی وه رگریست، دیاره کاری و، پیشه ی خوانه ناسانه ﴿ وأعتدنا للکافرین عذابا مهینا ﴾ ئیمه ییش بو خوانه ناسان و حاشا که رانی نیعه ته کانی خوا، به تاییه تی بو ئه وانه یان چرووکی و پیسه که یی ئه که ن سزایه کی ریسواکه رمان ئاماده کردوه ﴿ ۳۸: والذین ینفقون أموالهم رءاء الناس ﴾ ئه وکه سانه ش که بو رووبینی مال و داراییان به خت ئه که ن واته: مه به ستیان به و به خششه ره زامه ندی خوا نییه.. ﴿ ولا یؤمنون بالله ولا بالیوم الآخر ﴾ دیاره بو یه ئاوا ده که ن، چونکه پروای راسته قینه یان نه به خوا هیه، نه به رۆزی دواپی، ئه گینا ره فتاری ئاویان نه ئه کردو شه یتانیشیان هاوړی نه ئه بوو ﴿ ومن یکن الشیطان له قرینا ﴾ و هه رکه سیکیش شه یتان هاوه ل و هاوهدم و هاوړی بیست و ری بو دابنیت ﴿ فساء قرینا ﴾ جا هاوړییه کی زور خراپی بوخوی گرتوه، بو یه ئه وکاره ناشیاوو ناریکانه شی پی ده کات ﴿ ۳۹: وماذا علیهم لو آمنوا بالله والیوم الآخر ﴾ ئه وانه چ زیانیکیان تووش ئه بوو، ئه گهر به ریکی پروایان به خوا و به رۆزی دواپی هینا با ﴿ و أنفقوا مما رزقهم الله ﴾ و له و رزق و رۆزییه ش که خوا پی به خشیون به شیکیان به خت کردبا، بی گومان ئه گه رئاویان کردبا جگه له سوودو قازانجی هه ردوولا زیانیکیان نه ده کرد ﴿ و کان الله بهم علیما ﴾ و خواش هه می شه به کاروباری ئه وان زانیه، به نیازو نییه تیان ئاگاداره.

رینما بییه کانی نایه تی (۳۶-۳۹):

(۱) دهست نیشان کردنی مافی (۱۰) دهسته لهم نایه تهاداو
فهرمان به جیبه جئی کردنی وهکو: پهرستنی خوا به تاك و
ته نیاو، چاکه کردن له گهل دایک و باوك و... هتد.

(۲) دهعیه نواندن و خو به زلزانین و خو هه لکیشان حه رهامه،
بویه پیغه مبه ر لله لهم فرموده دا ته فرموی: ((إن الله لا
ينظر إلى من جر ثوبه خيلاء))، واته: خوی کارزان به چاوی
میهره بانییه وه ته ماشای نهوکه سانه ناکا که بۆده عیه و فیز
جل و بهرگیان به دواوی خو یاندا راده کیشن.

(۳) رژی و چرووکی و، شارنده وی زانست و ههقیقه ت
قه دهغه یه، وه که ده فرموی: ((ياكم والشح، فإنه اهلك
من كان قبلكم، أمرهم بالقطيعة فقطعوا، وأمرهم بالفجور
ففجروا)) (مسلم/کتاب البر ۱۳۳/۲)، واته: وریابن له
چرووکی و پیسکه یی، چونکه هه ریسکه یی بوو خه لکانی
پیش ئیوه ی له ناویرد، په یوه نندییه کانی نیوان خزم و کهس
و کاری هه لوه شانند، کاری ناشیاو و خرابی پی کردن، له
ریوایه تیکی تر دا هاتوو: (حملوهم على أن سفكوا دماءهم
واستحلوا محارمهم)، واته: بۆ رشتنی خوینی یه کتری و،
حه لال کردنی حه رهامه کانیا ن هانی دان. به لی ریاو روپامایی
و ریا بازی کاریکی ناشیرین و ناپه سه ندن، هاوده م و
هاو ریکردنی به دکاران و خراپکاران، کاریکی دزیو و
ناپروو به ره.

به سه نگی وردیله یه کیش سته م له کهس نا کرئ:

﴿۴۰﴾: إن الله لا يظلم مثقال ذرة ﴿بئى گومان خوا به سه نگی
بجوو کترین گه ردیله (زه رره).. سته م له هیه چ کهس ناکا ﴿و إن
تک حسنة يضاعفها﴾ و نه گهر به نه ندازه ی گه ردیله یه که چاکه
بوو، خوا به ره که تی به سه ردا ده ریژی و دوو نه وه نده پاداشی
ته داته وه ﴿ويؤت من لدنه أجرا عظيما﴾ و لای خو ی پاداشتیکی
گه وره ی پی ده به خشئ ﴿۴۱﴾: فكيف إذا جئنا من كل أمة بشهيد
﴿بئى حالى بئى باوهران ته ورژوه چو ن بئى که ئیمه له هه ر گه لیك
شایه تیك دینین شایه تییا ن له سه ر بدات﴾ و جئنا بك على هؤلاء
شهيذا ﴿توش ده که یینه شایه ت ئی پیغه مبه ر لله له سه ر هه موو
ته وانه؟ (عه بدوللای کوری مه سهوود) ده لی: پیغه مبه ر لله پی
وتم: هه ندی قورئانم بۆ بخویننه، منیش وتم: چو ن بو تی بخوینم؟
خو قورئان بو تو هاتوو، فرموی: به لی راسته بو من هاتوو،

به لام پیم خو شه له غه یری خو مه وه بیبیسیم، جا منیش سوور ه تی
(نیساء) م بۆ خویند، هه تا گه یشته م نه م نایه ته ی: (فكيف إذا
جئنا.. فرموی: به سه، پاشان دیتم هه ردو و چاوی پر بوون
له فرمیسك! (فتح الباری: ۷۱۲/۸). ﴿۴۲﴾: يومئذ يود الذين
كفروا وعصوا الرسول ﴿جا له و رژه دا ته وانه ی و ابئى باوهر

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِيشَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ
بِاللهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ
قَرِينًا ﴿۳۸﴾ وَمَا ذَا عَلَيْهِمْ لَوْ ءَامَنُوا بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَانْفَقُوا
مِمَّا رَزَقَهُمُ اللهُ وَكَانَ اللهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿۳۹﴾ إِنَّ اللهَ لَا يَظْلِمُ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِن تَكُ حَسَنَةً يُضَعِفْهَا وَيُؤْتِ مِن لَّدُنْهُ
أَجْرًا عَظِيمًا ﴿۴۰﴾ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ
وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿۴۱﴾ يَوْمَئِذٍ يُوَدُّ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ
اللهَ حَدِيثًا ﴿۴۲﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ
وَأَنْتُمْ سُكَرَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي
سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِن كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ
أَحَدُكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَسْتُمْ مِنَ النِّسَاءِ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً
فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ
اللهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿۴۳﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ
الْكِتَابِ بَشَرُوا الصَّلَاةَ وَيُرِيدُونَ أَن يُضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿۴۴﴾

بوون و له فرمانی په یامبه ر سه ریچیان کردوو ته خوازن ﴿لو
تسوى بهم الأرض﴾ که له گهل خاکدا یه کسان بوونایه و زیندو
نه کرابانه وه ﴿ولا يكتمون الله حديثا﴾ دیاره نه و رژه ناتوان
هیچ قسه یه که له خوا بشار نه وه، چونکه هه موو نه ندانه کانی له شیان
شایه تیان له سه ر نه دن. به لی لهم نایه ته دا روون نه کراوه ته وه ناخو
چو ن کرده وه کانیا ن ده خرینه روو، به لام له سوور ه تی (یس ۶۵) دا
هاتوو: (اليوم نختم على أقواهم و تكلمنا أيدىهم وتشهد أرجلهم
بما كانوا يكسبون) ته م نایه ته روونی کردو ته وه که هه رچه نده
مملانئ و چه له حانئ بکه ن و بلین: (والله ربنا ما كنا مشركين)
الأنعام/ ۲۳.. یان بلین: (ما كنا نعمل من سوء) النحل/ ۲۸. بئى
که لکه و، هه ر پییا ن ده رده خرئ.

رینما بییه کانی نایه تی (۴۰-۴۲):

(۱) دادگه ری و لوتف و میهره بانئ خوا زور زوره!

(۲) پله سه خته کانی روژی قیامت، نه و نه قورسن کافران ده خوازن که هر گل بوونایه.

(۳) گه ورهیی و فزیله تی نه سورته تی (نیساء) یه.

به لهش قورسی و سهر خوشی نزیکی نویتز مه بنه وه:

﴿ ۴۳: یا ایها الذین آمنوا لا تقربوا الصلاة وأنتم سكارى ﴾ نهی شه و که سانه ی باوه پتان هیناوه! له کاتیکدا سهر خوشن، نزیکی نویتز مه که ونه وه، دیاره نه م ئایه ته له پیش یاسا عگردنی شهراب و عهره قهوه هاتوته خواره وه، وه نه مه یه که م ههنگاوه ده هاو پترری بو حهرامکردنی شهراب، چونکه پاش نه م ئایه ته به دوو قوناغی تر ئینجا به یه کجاری حهرام ده کری ﴿ حتی تعلموا ما تقولون ﴾ هه تا ده زانن چی ده لین! نه وه ته له باتی شه وه له نویتزه کانتاندا بلین: ﴿ قل یا ایها الکافرون لا أعبد ما تعبدون ﴾، ده لین: ﴿ قل یا ایها الکافرون، أعبد ما تعبدون ﴾. ﴿ ولا جنبا إلا عابری سبیل حتی تغتسلوا ﴾ وه له کاتی له شگرائیدا- تا خوتان شه شو- نزیکی مزگهوت مه بنه وه، مه گهر ریپوار بن و له سه فهدا بن، جا نه گهر ریپوار بوون و ئاویش نه بوو و له شیشتان بی نویتز بوو، له باتی خوشتن ته یه موم بکه ن، شه و جا نویتزه که تان بکه ن، وه که ده فرموی: ﴿ وإن كنتم مرضی أو علی سفر ﴾ خو نه گهر نه خوش بوون، یا له سه فهدا بوون ﴿ أو جاء أحد منکم من الغائط ﴾ یان یه کیکتان له سهر پیش ئاو هاته وه ﴿ أو لامستم النساء ﴾ یان تخوونی ژنه کانتان که وتن.

زاناکان له مانای ((أولامستم النساء)) دا نا کوکن، به لای نه م به ریزانه وه: (عهلی کوری شه بوو تالیب و، ئوبه ی کوری که عب و، مواهیدو، تاوس و، حه سه ن و، عوبه یدی کوری جوبه ی) و هه ندیکی تریش، له (ئیبین عه بباس) ه وه ده گپنه وه: که مه به ست پی ئیکه لیکردنی ژن و پیاوه، که و ابوو: به لیکه وتنی ههر شه ندامیکی ژن و پیاو له یه کتر، ده ست نویتز ناشکی، مه گهر سه رجیپی بکه ن. ئیمامی (ته به ری) یش له ته فسیر کردنه وه یدا ده لی: ((أی عاشترتم النساء بالجماع)). واته: له گه ل ژنانتاندا جووتبوون، شه و کاته ده ست نویتز تان ده شک. به لکه یشیان نه م فه رموده سه حیه یه که ده لی: (أنه قبل بعض نسائه ثم صلی ولم يتوضأ) واته: پیغه مبه ر ﷺ بری له خیزانه کانی خو ی ماچ ده کردو، بی ده ست نویتز گرتنه وه شه نویتزی ده کرد. ((وقالت عائشة -رضی الله عنها-: کان رسول الله ﷺ يتوضأ ثم یقبل، ثم یصلی ولا يتوضأ)). خاتوو عایشه (خ) ده لی: پیغه مبه ر ﷺ ده ست نویتزی ده گرت و وا ده بوو یه کی له خیزانه کانی ماچ ده کردو، پاشان بی ده ست نویتز گرتنه وه

نویتزی ده کرد. به خاتوو عایشه یان گوت: ده بی غه یره ز تو کیی ماچ کرد بیت؟! شه یش هاته پیکه نین. (وحدث عروة عن عائشة: أن رسول الله ﷺ قبل بعض نسائه ثم خرج الى الصلاة ولم يتوضأ، قلت من هی إلا أنت؟ فضحكت) رواه أبوود و الترمزی و ابن ماجه. (به نده) یش پاش لیکو لینه وه یه کی زور قه ناعه تم هاته سه ر نه م رایه ی دواییه، خوایش بو خو ی زانتره و چاکتر ده زانی.

خاوه نی (فی ظلال القرآن) - پاش هینانی چوار راو بو چوونی لیک جیا- نه لیت: (والذی ترجمه فی معنی ((أو لامستم النساء)) أنه کنایة عن الفعل الذی یستوجب الغسل، وبذلك نستغنی هنا عن کل الخلافات فی مسألة الوضوء). واته: شه ی په سه ند بی به لامانه وه له مانای ((أولامستم النساء..)) دا شه وه یه که (کینایه) یه له شتیکدا خو شورین پیویست ده کات. ئیمه ش ههر نه م مانایه مان ده چیت ده وه که ده لی: مه به ست به (لامستم النساء) تیکه لی ژن و پیاوه. شه لیت بیجگه له و کو مه له وانا یانه، کو مه له زانایه کی تر هه ن که ده لین: مه به ست پی له یه که که وتنی پیستی ژن و پیاوه، نه که جیماعو تیکه لی. ﴿ فلم تجدوا ماء ﴾ جا له و حاله تانه دا هیج ئاو یکتان ده ست نه که وت، بو ده ست نویتز، یان بو خو شورین ﴿ فتمموا صعيدا طيبا ﴾ ئینجا گلکی پاک په یدا بکه ن ﴿ فامسحوا بوجوهکم وأيديکم ﴾ ده م چاوو ده ست کانتانی بیه نوون، له باتی ده ست نویتز خوشتن به ئاو ﴿ إن الله کان عفوا غفورا ﴾ به راستی خوا زور لیپورده یه، ریگه تان بو ئاسان شه کات، زوریش بیوشه له کاری هه له و نه زانین.

رینه ماییه کانی نایه تی (۴۳):

(۱) له ش قورس نابی له مزگهوتدا بمینیته وه، به لام ده توانی به په له به نیویدا تیپه ری، وه ناشتوانی قورشان بخوینی، وه کو ده فرموی: ((لا یقرأ الجنب ولا الحائض شیئا من القرآن)) (ئیبین ماجه).

(۲) له شگران ده بی به ئاو خو ی بشوری، خو نه گهر ئاو نه بوو ته یه موم بکاو ئینجا شه گهر گل ده ست نه که وت بو ته یه موم، - وه کو کو مه له زانایه کی زور ده لیت- به هه موشتیکی تر، (وه که به رد، زیخ، لم.. دروست وره وایه. چونکه عهره به کان له مانای (صعیداً..)) دا ده لین: (المراد بالصعيد هنا هو کل ما صعد علی وجه الأرض ولم تدخله صناعة البشر کالتراب والحجر والرمل والشجر والنبات..).

خاوه ننامه کان ریمان هه له کردو حوکمی خواشیان گۆری:

﴿ ۴۴: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ ﴾ ئاخو ئه وانته نه دیوه ئه ی پیغه مبهرا! ﴿ که به شیک له (تهورات) یان پی دراوه، واته زاناکانیان ﴾ یشترون الضلالة ﴿ که چی له باتی هیدایهت و رینمایسی گومپایی و ریی هه له بوخو دهکرن ﴾ ویریدون أن تضلوا السبيل ﴿ دهشیانهوی ئیوهش وه خویان ریگه هه له بکهن. له سوورهتی (بهقهره: ۱۰۹) دا هاتوو: (ود کثیر من أهل الكتاب لو یردونکم من بعد ایمانکم کفارا حسدا من عند أنفسهم) وه له سوورهتی (آل عمران: ۶۹) دا هاتوو: (ودت طائفة من أهل الكتاب لو یضلونکم وما یضلون إلا أنفسهم وما یشعرون). ﴿ ۴۵: وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ ﴾ وه خوی بههق، له خوتان به نیازو جموجوی دوژمنانتان زاناره ﴿ وکفی بالله ولیا وکفی بالله نصیرا ﴾ و تهنها خوی کارسازو یارمه تیده رتان به سه، ده سائیوهش تهنها هه ربهو پشت بههستن ﴿ ۴۶: مِنَ الَّذِينَ هَادُوا ﴾ ئه دوژمنانه تان بریکیان لهو جووله کانهن ﴿ یحرفون الکلم عن مواضعه ﴾ که گوتارو فهرموودهی خوا له جیی خوی ئه گۆرن و مه بهسته کانی هه له دهگێرنه وه ﴿ وبقولون سمعنا وعصينا ﴾ وه به کینه و گالته شه وه به تو دهلین: بیستمان و گویشمان نه دا!! ﴿ واسمع غیر مسمع ﴾ ده سا تۆیش گوی بگره بۆمان، ئه ی موحه مه ده ﴿ یاخوا قه تیش نه بیسیست، واته: خوا کهر وکاست بکا، یان بتمرینئ و نه ژییست ﴾ و راعنا ﴿ ههروه ها له کاتی قسه و تووێژدا پیئت دهلین: ((راعنا)) ئه و وشه یه له زمانی عه ره بیدا به واتای مۆله تمان بده و په له مان لی مه که هاتوو، به لام له زمانی خویاندا مه به ستیان پیی جینیو سووکایه تی کردنه به پیغه مبهرا ﴿ لیا بالسنتم و طعنا فی الدین ﴾ له بهر تانه و ته شه ر دان و لاقرتی به دین کردن، زمانیان ده لالچ دهگرن، هه تا به و کرداره یان هه ق و ناهه ق تیکه له بکهن و مانا راستیه که ی بشارنه وه! ﴿ ولو أنهم قالوا سمعنا وأطعنا ﴾ خو ئه گهر له باتی ئه وه گوتبایان: بیستمان و گوپرایه لیین بوئ ﴿ واسمع وانظرنا ﴾ و قسه مان بیسه و، مۆله تمان بده تا تی دهگه ین ﴿ لکان خیرا لهم وأقوم ﴾ دیاره ئه وه چاکتر و راستتر بوو بۆیان لای خوا ﴿ ولکن لعنهم الله بکفرهم فلا یؤمنون إلا قلیلا ﴾ به لام به هوی سپله یی و بی باوه رییانه وه خوا نفرینی لی کردن و، له ئه نجامیشدا که میکیان نه بیئت باوه ریکی راست ناهینن.

رینماییه کانی ئایه تی (۴۴-۴۶):

(۱) له بهرامبه ر گزی وفرت و فیلی یه هووده وه هه ره له سه رده می

پیغه مبه ره وه ﴿ تا ئه مرۆ بو برواداران ته نیا خوا به سه. (۲) ده ر خستنی نیازو نییه تی به ده فهری جووله که به رامبه ر به پیغه مبه ر ﴿. (۳) باوه ری که م و لاواز، ئاسه واریکی چاک بو خاوه نه که ی ناخاته وه.

وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللّٰهِ نَصِيرًا ﴿۴۵﴾
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ
سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَآتَمَمَّ غَيْرَ مَسْمُوعٍ وَرَرَعْنَا لِيَّا يَا لَيْسَ لِيْهِمْ
وَطَعْنًا فِي الدِّينِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَسْمَعُوا وَانْظُرْنَا
لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَٰكِن لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ
إِلَّا قَلِيلًا ﴿۴۶﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ ءَامِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا
مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلِ أَن نَّطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا
عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ
اللّٰهِ مَفْعُولًا ﴿۴۷﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَن يَشْرِكْ بِهِ شَيْئًا وَلَٰكِن يَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿۴۸﴾
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُونَ أَنفُسَهُمْ بِلِ اللَّهِ مُزَكَّىٰ مِّن يَشَاءُ
وَلَا يَظْلُمُونَ قِتْلًا ﴿۴۹﴾ انْظُرْ كَيْفَ يَقْرَءُونَ عَلَى اللَّهِ الْكِتَابَ
وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا ﴿۵۰﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا
مِّنَ الْكِتَابِ يَكْفُرُونَ بِالْحَبِيبِ وَالظَّالِمُوتِ وَيَقُولُونَ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَتُّوْا لَهُ هَدًى مِّنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا سَبِيلًا ﴿۵۱﴾

ئه ی خاوه ننامه کان! به م قورئانه ش باوه ر بکهن:

﴿ ۴۷: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابِ ﴾ ئه ی ئه وانه ی له پیشه وه کتیب و نامه تان پی دراوه ﴿ آمنا بما نزلنا ﴾ باوه ر بینن به م قورئانه ی دامانیزاندو ته خواره وه ﴿ مصداق لما معكم ﴾ که ددان ده نی به و کتیبه ی ئیوه دا ﴿ من قبل أن نطمس وجوها ﴾ به ره له وه چه نه ده م و چاوێک ساف بکه ین. شیوه ی مروقیان لی دامالین ﴿ فتردها علی أدبارها ﴾ و وه کو پشتی سه ریانی لی بکه ین، واته ئیتر ری ده رنه که ن و به ئامانج نه گهن ﴿ أو نلعنهم كما لعنا أصحاب السبت ﴾ یا خود نفرینیان لی بکه ین، هه ره وک چو ن نفریمان له وانه کرد روژی شه ممه یان شکاندو بوونه مه یموون، له سووره تی (بهقهره: ۶۵) دا: (ولقد علمتم الذين اعتدوا منكم في السبت فقلنا لهم كونوا قردة خاسئين) وه له سووره تی (ئه عراف: ۱۶۶) دا: (فلما عتوا عن ما نهوا عنه قلنا لهم كونوا قردة خاسئين) وه له سووره تی (مائیده: ۶۰) دا:

104

له نیو خه لکی زه ویشدا. دادگهری له پاداش و توله دا له نیوان گشت مروغه کاندا: (ولا یظلمون فتیلا).

خاوه نامه کان بته کان و تاغوت ده که نه ده که م:

(ئیب عه بیاس) ده ئی: (که عبی کوری نه شرهف) هاته مه کهه، قوره ییش پنیانگوت: تو که له خاوه نامه کانی، راتان بهرامبر به ئیمه (موحه ممه) چیه؟ نه وه ئیمه په یوه ندی خزمایه تیمان نه پچران دووه، و شتر و مالات سه رده برین بوه ژاران، ناوو شیر ده دینه حاجیه کان...؟ (موحه ممه) یش که سیکی وه جاخ کویره، بوته مایه لیکن ترازانی خزمان و، شونیکه وتوووه کانی! جا ده بی نهو چاک بیت، یان ئیمه؟! (که عب) یش گوتی: دیاره ئیوه له خوی وله شونیکه وتوووه کانی شی باشترن، له وه لامی نهو قسه و باسه دا ئهم ئایه ته هات و فرمووی: ﴿٥١﴾ ألم تر إلی الذین اوتوا نصیبا من الکتاب ﴿٥١﴾ ناخو سهیری نه وانه نه کردوه که به شیک له کتیبی (تهورات) یان پی دراوه؟ ﴿٥٢﴾ یؤمنون بالجبیت والطاغوت ﴿٥٢﴾ که چی باوه ریان به بت و، تاغوت و فالگرتنه وه جادووو شهیتان هیه، واته: پهیره وی له بهرنامه دونیاییه کان ده که ن!! ﴿٥٣﴾ و یقولون للذین کفروا ﴿٥٣﴾ به موشریک و بی باوه ریه کان نه لین: ﴿٥٤﴾ هؤلاء اهدى من الذین آمنوا سبیلا ﴿٥٤﴾ ری و ریپازی نه وانه (موشریک و کافره کان) له ری باوه رداره کان نمایان تره ﴿٥٥﴾ اولئک الذین لعنهم الله ﴿٥٥﴾ ئانه وانه خوا نفرینی لی کردون وله میهره بانی خوی دووری خستوونه ته وه ﴿٥٦﴾ ومن یلعن الله فلن تجد له نصیرا ﴿٥٦﴾ دیاره هه که سیک خوا نه حلهت و نفرینی لی بکات، هه رگیز تو هیچ یارمه تیده ریکت بو ده ست ناکه وی ﴿٥٧﴾ أم لهم نصیب من الملك ﴿٥٧﴾ ناخو هیچ ده سه لاتیکیان هیه؟ تا به ئاره زووی خو بیان داوه ری بکه، به شی ئهم بدن و نهو بییه ش بکه ﴿٥٨﴾ فإذا لا یؤتون الناس نقیرا ﴿٥٨﴾ نه گه را بی، نه وه نه چرووکن به نه ندازی تو یکلی پستی دنکه خورمایه که به شی که س نادهن، واته: نه گه ده سه لاتی سامانی خه لکیان هه بووبا هیچ شتیکیان به ش نه داندان ﴿٥٩﴾ أم یحسدون الناس علی ما آتاهم الله من فضله ﴿٥٩﴾ یان ئیره بی و حه سادته به پیغه مبه ر ﴿٦٠﴾ و هاولانی نه بن له بهر نه وه که خوا نه وپله و ده سه لاته ی - له فزل و میهره بانی خوی - پی داون؟ ﴿٦١﴾ فقد آتینا آل ابراهیم الکتاب والحکمة ﴿٦١﴾ جا به راستی به نه وه ئیبراهیمی په یامبه ر (علیه السلام) - که جووله که ش به ری نهون - کارزانی و په یامی په یامبه رایه تیمان پی به خشین ﴿٦٢﴾ و آتیناهم ملکا عظیما ﴿٦٢﴾ و ده سه لاتیکی مهن و گه وره شمان پی دان. ده سه لاته که ی (یوسف) و (داوود) و (سوله یمان - سلاویان له سه ربی) به ناوبانگه

ده سا ئیتر نه وان بوچی نه وه نه ده حه سادته به موحه ممه ﴿٦٣﴾ نه بن؟ ﴿٥٥﴾ فمنهم من آمن به ومنهم من صد عنه ﴿٥٥﴾ ئینجا هه ندیکیان باوه ریان پی هیناو، بریکیشیان ریپان لی گرت، ئیتر ده بی بهرامبه ری تو چون بن؟ ﴿٥٦﴾ و کفی بجهنم سعیرا ﴿٥٦﴾ و ناگری هه لکیرساوی دوزه خ به سه له بهرامبه ر نکوولیبه کانیانه وه ﴿٥٦﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٦﴾
 أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يَأْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٧﴾
 يَحْسَدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا
 آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٨﴾
 فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكُفِيَ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٩﴾
 إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ
 جُلُودُهُمْ بِدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ
 كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٦٠﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
 لَمْ يَمُوتْ فِيهَا أَرْوَاحٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ﴿٦١﴾
 إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ
 النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا
 بَصِيرًا ﴿٦٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي
 الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ
 تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٦٣﴾

إن الذین کفروا بآیاتنا ﴿٥٦﴾ بی گومان نهو که سانه ی به ئایهت و نیشانه کانی ئیمه بی باوه رن ﴿٥٧﴾ سرف نصلیهم نارا ﴿٥٧﴾ له دوار وژدا ده یان به نه ناو ناگریکی بلیسه دارو گهرمه وه نه یان برزینتی ﴿٥٨﴾ کلما نضجت جلودهم ﴿٥٨﴾ هه رجاره ی که پیستی جهسته یان داپلوخوا سووتا ﴿٥٩﴾ بدلناهم جلودا غیرها ﴿٥٩﴾ چه ند پیستیکی تریان بوته گورین له جیی نه ودا ﴿٦٠﴾ لیدوقوا العذاب ﴿٦٠﴾ تاپتر نهو سزایه بچیژن. له فهرمووده یه کدا هاتوو: له قیامه تدا جهسته ی حه هه ننه مییه کان گه وره نه کریت، به شیوه یه که نیوان نه رمایی گوئی هه ریبه که یان به نه ندازی کیوی ئو خودی لیدی. (ئیمامی نه حمه د) ﴿٦١﴾ إن الله کان عزیزا حکیم ﴿٦١﴾ به راستی خوا ده سه لاته داری کار درسته، هه رگیز له خووه سزای هیچ که س نادات ﴿٥٧﴾ والذین آمنوا وعملوا الصالحات ﴿٥٧﴾ نهو که سانه ش که باوه ریان هیناوو کاره چاکه کانیان نه نجام داوه ﴿٦٢﴾ سندخلهم جنات تجری من تحتها الأنهار ﴿٦٢﴾ بی گومان له دوار وژدا ده یان به نه ناو باخ و باخاتی واوه، که به بن

درهخته کانیدا کانی و پروبار دیت و دهروا ﴿ خالدين فيها أبدا ﴾ هتا سهریش هر لهوئی ئەمیننەوه ﴿ لهم فيها أزاج مطهرة ﴾ ژنانی پاک و خاوینیان دەدەیننئى که له هەموو شتیکی نارهواو قیزەون دوورن ﴿ وندخلهم ظلا ظلیلا ﴾ و دەشیان بەینە بن سێبەری چرو پرەوه، ئیتر لهوئی نه سەرماو، نه گەرما، تینیان تی ناکات. لەم ئایەتەدا سێبەری بەهەشت بەوشەى (ظلیل) هاتوو، وه له جیگایەکی تردا به (دائم) هاتوو وهك: ((أكلها دائم)). وه له سوورەتی (الواقعه: ۳۰) دا: هاتوو: (وظل ممدود). وه له سوورەتی (المسرات/ ۴۰) دا: (إن المتقين فى ظلال وعیون) هاتوو، واتە به کۆهاتوو. وه له سوورەتی (یس/ ۵۶) دا: (هم وأزاجهم فى ظلال على الآرائك متكئون) هاتوو به واتای ئەوەکە: به هەشتییهکان له گەل ژن و هاوسەرەکانیان لەسەر تەختی رازاون و پێکەوه پالیاں لى داوێتەوه، دیارە ئەم جوړە لیکدانەوهی جیاواز لەیهک فراوانی نازونیمەتەکانی بەهەشت دەگەیهنئى.

لەم فەرموودەیه شدا هاتوو: ((إن فى الجنة لشجرة يسیر الراكب فى ظلها مائة عام لا یقطعها، شجرة الخلد)) (تەبەرى: ۴۹۲/۸). لەبەهشتدا درەختیکی گەرەو نەپراوی واهیه، سوارچاک سەد سأل پروا، ئەوسا هێمان بۆی نایپریت.

هەرچی ئەمانەت بى بیدەنەوه دەسى خاوەنەکەى:

﴿ ۵۸: إن الله یامرکم أن تؤدوا الأمانات إلى أهلها ﴾ بى گومان خوا فەرمانتان پى دەدا که هەموو ئەمانەت و سپاردەیهک بەدەنەوه دەست خاوەنەکەى ﴿ وإذا حکمتم بین الناس أن تحکموا بالعدل ﴾ و هەركات دادگایی نیوان مەردوم دەکەن، به دادگەرانه و یەکسانی داوهرى بکەن، واتە: بەلای هێچ کەسیکدا دامەبەرن، پێغه مبهى ﷺ دەفەرموئى: ((إن الله مع الحاكم مالم یجر، فإذا جار وکله الله إلى نفسه)) (ئیبین ماجه: ۷۷۵/۲)، واتە: خوا پشتگیری له (داوهر) دەکا هتا ناهەقی نهکا، هەرکە ناهەقی کرد، خوا وازی لى دینئى و دەیداته دەستی خوئى! ﴿ إن الله نعمایعظکم به ﴾ بەراستی خواى بەهەق بەجوانترین شیوه، بەشیوازیکی زوور چاک ئامۆزگاریتان ئەکات، کەوا بوو ئیوه ئەوسپاردانەى لاتان بەدەنەوه بەخاوەنەکانیان و، هەمووکاتیش بەدادگەرانه بریار بەدن ﴿ إن الله کان سمیعاً بصیراً ﴾ بى گومان خوا هەمیشە ژنەوايه بۆ گشت شتئى، بینایه بۆ دیارو نادیار. پێغه مبهى ﷺ دەفەرموئى: ((إد الأمانة إلى من أئتمنک، ولا تخن من خانک)). (پێشەوا ئەحمەد: ۴۰۴/۳). واتە: سپاردە بەدەوه دەستی خاوەن سپاردەکە، هەرگیز خەیانەت و گزى مەکەن، تەنانەتى له گەل ئەوەکە سەشدا خەیانەتى لى کردوویت.

گوێزایەلئى خواو پێغه مبهى روکار بەدەستانى خۆتان بن:

﴿ ۵۹: یاأيها الذين آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا الرسول ﴾ ئەى ئەوەکەسانەى باوەرتان هێناوه! گوێزایەلئى فەرمانى خواو پەيامبەر بن لەهەموو کاروباریکدا ﴿ وأولى الأمر منکم ﴾ وه بەر فەرمانى کاربەدەستان و کارسازانى خۆتان بن، واتە: بەقسەى ئەوکاربەدەست و زانایان بکەن، که له خۆتان بن. واتە: له چوارچێوهى شەریعەتدا گوێزایەلئان بن ﴿ فإن تنازعتم فى شئ ﴾ ئینجا ئەگەر لەشتیکدا کێشه و ناکۆکیتان بوو ﴿ فردوه إلى الله والرسول ﴾ جا بێگێرنەوه بۆ لای خواو پەيامبەر ﷺ، واتە: باتەنها قورئان و سوننەت داوهر و حەکەمتان بن. بەلئى پێویستە له هەمووشتیکدا بگەرێنەوه لای خواو پەيامبەر ﷺ، دیارە کەپرپاری پەيامبەریش ﷺ هەر پرپاری خوايه، وهك له سوورەتی (نیساء: ۸۰) دا هاتوو: ﴿ ومن طبع الرسول فقد أطاع الله ﴾ کەوابوو نابئى بەهێچ جوړیک کێشه کانتان بەرنە لای تاغوتەکانى سەردەم، وهك ئەفەرموئى: (ألم تر إلى الذين یزعمون أنهم آمنوا بما أنزل إلیک و ما أنزل من قبلک یرسدون أن یتحاكموا إلى الطاغوت وقد أمروا أن یکفروا به و یرید الشیطان أن یضلهم ضلالاً بعيداً) ۶۰/۴. وه نابئى بەهێچ تاغوتیک باوەرت هەبئى، ئەوجا دەبیته موسلمانى کامل و خاوەن باوەر، وهك له سوورەتی (بەقەرە: ۲۵۶) دا هاتوو: (فمن یکفر بالطاغوت و يؤمن بالله فقد أستمسک بالعروة الوثقی) ﴿ إن کنتم تؤمنون بالله و الیوم الآخر ﴾ ئەگەر باوەرتان بەخواو بەروژی دواى هەیه، دەبئى ئاوابیئت ﴿ ذلک خیر و أحسن تأویلاً ﴾ ئەوگێرانەوهی کێشه و هەرایه بۆلای قورئان و سوننەت، جوانترو چاکتره بۆتان، چاکترین رەفتاریشه بۆداهاتووتان.

پێنماییهکانى ئایەتى (۵۹-۵۸):

(۱) دەبئى هەموو سپاردەو ئەمانەتى بپاریزئى و، پاشان لەکاتى پێویستدا بدريتهوه به خاوەنەکەى، ئەگەرچی خاوەنەکەى پیاو خراپ و موشرىک و کافریش بئى. سەرنجیک: ئەگەر بئى ئیهمالى و درینى ئەوەکەسەى سپاردەکەى لایه، سپاردەکە تیاچوو، ناکەوێتە سەرى وهکو پێغه مبهى ﷺ دەفەرموئى: ((لا ضمان على المؤمن)) (رواه الدار القطنى).

(۲) دادگەرى و عدالت -بەتایبەتى له (قەزاوێت) و داوهریدا- فەرمانیکی خوايیه و پێویستە جیبه جئى بکریئت، دەبئى ئیتاعەى خواو، پێغه مبهى رو سەرپەستیارانى

يَكْفُرُوا بِهِ ﴿٦٠﴾ لَكَاتِيكَدَا فەرمانیان پئدرابوو به و بهرنامه شه یقانیانه باوهر نه کهن و کارنه کهن ﴿٦١﴾ و یرید الشیطان اُن یضلهم ضلالا بعیدا ﴿٦٢﴾ و شه یقانیان ده یه وی گومراییان بکات به گومرا کردنیکی یه کجار دورو بی سنوور، بویه ثاوا سر بویه بهرنامه دونیاییه کان شوهر ده کهن! ﴿٦٣﴾ و إذا قیل لهم تعالوا اِلَی ما اَنْزَلَ اللهُ و اِلی

موسلمانان (واته: زانیان و، فوقه ها) کان بکری، هه نه مه یه (سه هلی کوری عه بدوللا) نه لی: هه تا خه لکی ریز له سولتانی موسلمانان و زانیانیان بگرن، هه میشه له خیردا نه بن، خواش کاروباری دونیاو ئاخیره تیان بؤ ساز نه کا، خو نه گهر سووکایه تیان پی بکهن، نه وا بهرنامه ی دونیاو دوا روژیان لی تیک نه چی.

۳) هه موو کی شه کان ده بی بؤ چاره سر بدرینه وه دهستی قورئان و سوننه تی پیغه مبهه.

۴) به خیتاری و سهه فرازی دونیاو ئاخیره ت هه بؤ نه م ئوممه ته یه.

۵) رزگاری مروف له وه دایه هه موو کاره کانی به پنی کیتاب و سوننه ت جیبه جی بکا.

کی شه مه به نه لای تاغووته کان:

پیاویکی جووله که و یه کیکی دووروو کی شه یه کیان هه بوو، جا بؤ چاره سه ره که ی جووله که که وتی: بابجینه لای (موحه ممه د) داوهرییمان بکا، کابرای دوورووش وتی: نه خیر، بابجینه لای (که عبی کوری نه شرف) ی جووله که، ئینجا جووله که که وتی: من ده لیم بابجینه لای په یامبه ره که تان، که چی تو بؤلای که عبم ده به یه ت؟! نه وسا کابرای دووروو به ناچار ی له گه لیا چوو بؤلای په یامبه ره ﷺ و ده ره نجام کی شه که به قازانجی جووله که که برپایه وه، نه وسا دوورووه که وتی: من به برپاری (موحه ممه د) رازی نیم، ده بی بجینه لای (عومهری کوری خه تتاب) به لی هه ره که رویشتنه لای عومهر، جووله که که پنی گوت: نه وه بزانه که پیشتر رویشتنه لای (موحه ممه د) و برپاری بؤ مندا، که چی و ئیستا نه م به ناو موسلمانان قایل نابی و هیناومی بؤلای تو، وتی: جا چؤن نه م قسه وایه؟ وتی: به لی. نه وسا عومهر گوتی که میك چاوه روان بن هه ره ئیستا داوهریتان نه که م. عومهر هه لساو به په له گه راپیه وه ماله وه و شمشیره که ی خو ی هیناو دای له ملی دوورووه که و، فره مووی: هه ره که سیك رازی نه بییت به حوکم و برپاره کانی خواو په یامبه ره که ی ئابه وشیویه داوهری نه که م، ئیتر نه م ئایه ته هات و فره مووی: ﴿٦٠﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِینَ یَزْعُمُوْنَ اَنَّهُمْ اٰمَنُوْا بِمَا اَنْزَلَ اِلَیْکَ ﴿٦١﴾ ئه ر ی نه وانه ت نه دیوه و ده لیم باوهریان به و بهرنامه و قورئانه یه دابه زینراوه بؤت هه یه ﴿٦٢﴾ و ما اَنْزَلَ مِنْ قَبْلَکَ ﴿٦٣﴾ و به و په یامه ش پیش تو دابه زینراوه باوهر ده کهن ﴿٦٤﴾ یریدون اُن یتحاکمو اِلَی الطّٰغُوْتِ ﴿٦٥﴾ ده یانه وی بؤ برینه وه ی داواو کی شه کانیان بچنه لای تاغووت و بهرنامه شه یقانییه کان؟! ﴿٦٦﴾ و قد اَمَرُوْا اُن

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِینَ یَزْعُمُوْنَ اَنَّهُمْ اٰمَنُوْا بِمَا اَنْزَلَ اِلَیْکَ و مَا اَنْزَلَ مِنْ قَبْلَکَ یُرِیدُوْنَ اَن یتَحٰکَمُوْا اِلَی الطّٰغُوْتِ و قد اَمَرُوْا اَن یکْفُرُوْا بِهٖ و یرِیدُ الشَّیْطٰنُ اَن یُضِلَّهُمْ ضَلٰلًا بَعِیْدًا ﴿٦٠﴾ و اِذَا قِیلَ لَهُمْ تَعٰلَوْا اِلَی مَا اَنْزَلَ اَللّٰهُ و اِلَی الرَّسُوْلِ رَاٰی الْمُنٰفِقِیْنَ یَصُدُوْنَ عَنْکَ صُدُوْدًا ﴿٦١﴾ فَکَیْفَ اِذَا اَصٰبَتْهُمْ مُّصِیْبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَیْدِیْهِمْ ثُمَّ جَآءَ وَکَ یَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا اِحْسٰنًا وَ تَوْفِیْقًا ﴿٦٢﴾ اَوَلَمْ یَلِکَ الَّذِیْنَ یَعْلَمُ اللّٰهُ مَا فِی قُلُوْبِهِمْ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ و عَظَمَتْ لَّهُمْ فِیْ اَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِیْعًا ﴿٦٣﴾ و مَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا لِیُطَاعَ بِاِذْنِ اللّٰهِ و لَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ جَآءَ وَکَ فَاسْتَغْفَرُوْا اللّٰهَ و اَسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّٰبًا رَّحِیْمًا ﴿٦٤﴾ فَلَا وَرَیْکَ لَا یُؤْمِنُوْنَ حَتّٰی یُحْکَمُوْکَ فِیْمَا شَجَرَ بَیْنَهُمْ ثُمَّ لَا یُحْدِثُوْا فِیْ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضٰیْتَ وَ یُسَلِّمُوْا سَلٰمًا ﴿٦٥﴾

الرسول ﴿٦٠﴾ کاتیکیش به و دوورووانه بگوتری: وهرنه لای نه م بهرنامه و شه ریعه ته خوا دایبه زاندوووه، وهرنه لای نه م په یامبه ری خوایه، تا کی شه که تان بؤ ببرینه وه ﴿٦١﴾ رایت المنافقین یصدون عنک صدودا ﴿٦٢﴾ که چی دوورووه کان ده بینی به توندی رووت لی وهرنه گپرن و، قه تیش به و بهرنامه و برپاره ی تو رازی نابن! له سوورته تی (منافیقون: ه) یشدا هاتوو: (وإذا قیل لهم تعالوا یستغفر لكم رسول الله لئوا رؤسهم و رأیتهم یصدون وهم مستکبرون) که نه ک ته نها بؤ چاره سه ری کی شه کانیان نایه نه لای پیغه مبهه ﷺ، به لکو نه گهر بؤته وه یش بی که په یامبه ره ﷺ داوا لی بووردونیان بؤ بکات هه مل باده دهن و نایه ن! ﴿٦٣﴾ فکیف إذا أصابتهم مصیبة بما قدمت أیدیهم ﴿٦٤﴾ جاکاتی به هو ی نه وکرده وه خراپه یانه وه و بهر خو یانیان داوه نه هاهمه تیبه کیان تووش ده بی ﴿٦٥﴾ ثم جاوک یحلفون بالله ﴿٦٦﴾ پاشان به هاوار هاوار دینه لات و سویند به خوا ده خون ﴿٦٧﴾ ارندا إلا إحسانا و توفیقا ﴿٦٨﴾ که ئیمه له بردنی کی شه و ئاواوه کانمان

کیشه‌کانی نیوانیان تۆ ده‌که‌نه داوهر ﴿ثم لا يجدوا في أنفسهم حرجا مما قضيت﴾ و ئەوساش به‌رامبەر به‌ویریاری تۆ داوته، هیچ ته‌نگیه‌کیان ده‌ست نه‌که‌وی له‌ده‌روونیاندا ﴿و يسلموا تسليما﴾ و به‌چاکیش ته‌سلیم و ملکه‌چ بین. به‌ئێ ده‌بی ملکه‌چی و ره‌زامه‌ندی ته‌واومان بۆه‌موو بریاره‌کانی خواو په‌یامبەر ﴿هه‌بی، وه‌ك له‌سووره‌تی﴾ (نور: ۵۱) یشدا هاتوووه‌ ده‌فرموی: ﴿انما كان قول المؤمنين اذا دعوا الى الله ورسوله ليحكم بينهم ان يقولوا سمعنا و اطعنا﴾.

پێنماییه‌کانی ئایه‌تی (۶۴-۶۵):

- (۱) ده‌بی گوێزایه‌ی له‌هه‌موو (ئه‌مر) و (نه‌هی)یه‌کانی پێغه‌مبەر ﴿بکری﴾.
- (۲) هه‌موو گوناخی گه‌وره‌و بچووک سنوور به‌زاندن و سته‌مه‌و ده‌بی ته‌وبه‌ی لی بکری.
- (۳) پێویسته‌ به‌هه‌موو بریارێکی خواو پێغه‌مبەر ﴿رازی بین﴾.

﴿۶۶﴾ ولوا ان كتبنا عليهم ان يقتلوا أنفسهم ﴿گريمان ته‌گه‌ر ئێمه‌ له‌سه‌ر ئەوانه‌مان نوسیبا که ده‌چنه‌ لا‌ی تاغووته‌کان بۆ چاره‌سه‌ری کیشه‌کانیان که: ده‌بی بۆ وه‌رگرتنی ته‌وبه‌و په‌شیمانی له‌و کاره‌یه‌یه‌کتر بکوژن و بچنه‌ غه‌زا﴾ ﴿أو اخر جوا من دياركم﴾ یان ده‌بی له‌ نیشتمانن بچنه‌ ده‌ری له‌به‌ر خوا، هه‌روه‌ک به‌جووله‌که‌کانی به‌ر له‌ئێوه‌مان گوت ﴿ما فعلوه‌ إلا قليل منهم﴾ زۆر که‌میکیان نه‌بیت، وه‌لامیان نه‌ئه‌دایه‌وه‌و نه‌یان ئه‌کرد، به‌لام خۆ خۆی گه‌وره‌ ته‌کلیفی له‌توانا به‌ده‌ر ناکا ﴿ولو أنهم فعلوا ما يوعظون به﴾ دياره‌ ته‌گه‌ر به‌پێی ئامۆژگاری و فه‌رمانه‌کانی خواو په‌یامبەر ره‌فتاریان کردباو ئه‌م فه‌رمانه‌یان ئه‌نجامدا ﴿لکان خيرا لهم وأشد ثبیتا﴾ ئیتیر بۆ دونیاو قیامه‌تیشیان چاک ده‌بوو و باوه‌ریشیان پته‌وتر ده‌بوو ﴿۶۷﴾: ﴿وإذا لاتیناهم من لدنا أجرا عظیما﴾ ئینجا ئێمه‌ش بۆ خۆمان پاداشتیکی گه‌وره‌مان پێ ده‌به‌خشین ﴿۶۸﴾ و له‌هیدناهم صراطا مستقیما ﴿ئه‌وساش به‌ته‌واوی ئه‌مانخستنه‌ سه‌ر رێگه‌ی راست و له‌سه‌ری دامه‌زراومان ئه‌کردن﴾ ﴿۶۹﴾: ﴿ومن يطع الله والرسول﴾ و هه‌رکه‌سیکیش به‌ر فه‌رمانی خواو ئه‌م په‌یامبهره‌بی ﴿فأولئك مع الذين أنعم الله عليهم﴾ ده‌بیته‌ هاوڕێی ئه‌وه‌که‌سانه‌ که خوا چاکه‌و به‌هره‌ی خۆی به‌سه‌را رشتوون، واته: له‌سه‌ر رێگای ئه‌وان ده‌بن له‌ دونیاو له‌ دواڕۆژدا ﴿من النبیین والصدیقین﴾ له‌په‌یامبهران و راستگوێیان ﴿والشهداء والصالحین﴾ و شه‌هیدانی رێگه‌ی خواو

بۆلای غه‌یری موحه‌مه‌د ﴿تہنہا چاکسازی و پرینہوہی کیشہ و ئاژاوہ‌کانمان مہ بہست بووہ، بہرژہوہندی و داوای کردوہ﴾ ﴿۶۳﴾: ﴿أولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم﴾ ئا ئەوانه‌ که‌سانێکن خوا ئه‌زانێ چ مہ بہست و نیازێک له‌دلێانداہی ﴿فأعرض عنهم﴾ جا تۆیش پشتگوێیان بخه‌و لێیانگه‌ری و پۆزشیان لی وه‌رمه‌گره‌ ﴿وعظهم﴾ و به‌جوانی ئامۆژگارییان بکه‌، با له‌وه‌ زیاتر درۆو ده‌له‌سه‌و فروفیل نه‌که‌ن ﴿وقل لهم في أنفسهم قولا بلیغا﴾ وه‌ به‌ وته‌یه‌کی جهرگه‌رانه‌ له‌گه‌لیان بدوی، به‌شێوه‌یه‌ک که هیچ قسه‌یان نه‌مینێ و خۆ به‌ده‌سته‌وه‌و له‌درۆو ده‌له‌سه‌ ده‌ست هه‌لبگرن.

پێنماییه‌کانی ئایه‌تی (۶۰-۶۲):

- (۱) بردنی هه‌ر کیشه‌یه‌ک بۆلای غه‌یری قورئان و سوننه‌تی پێغه‌مبەر، کارێکی ناپه‌سه‌ندو حه‌رامه‌. مل نه‌دان به‌ پیاوه‌ (تاغووت)ه‌کان و اجیبیکی شه‌رعییه‌و ده‌بی خه‌لکیش بۆ برانه‌وه‌ی کیشه‌کانیان هه‌ر بۆلای قورئان و سووننه‌ت بانگ بکری.
- (۲) خه‌لکانی نه‌زان و نه‌فام ده‌بی پشتگوێ بخری و، پۆزش و قسه‌یان لی وه‌رنه‌گیردری و، به‌ چه‌روپه‌ش ئامۆژگاری بکری، هه‌تا مل راده‌کێشن.

به‌ره‌فرمانی پێغه‌مبەر واجبه‌:

﴿۶۴﴾ وما أرسلنا من رسول إلا ليطاع بإذن الله ﴿وهه‌رکه‌سیکمان به‌ په‌یامبهری‌تی ناردبیت، ته‌نیا هه‌ر بۆ ئه‌وه‌ بووه‌ که ده‌بی به‌ فه‌رمانی خوا گوێزایه‌ی بکری، واته: گشت په‌یامبهران له‌سه‌ر بریاری خوا ده‌بی به‌گوێیان بکری، دياره‌ (موحه‌مه‌د)یش ﴿یەکی له‌و په‌یامبهرانه‌یه‌و، ده‌بی گوێزایه‌ی بن﴾ ﴿ولو أنهم إذ ظلموا أنفسهم﴾ و ته‌گه‌ر ئه‌و دووروانه‌ وه‌ختی سته‌میان له‌خۆیانکرد، به‌وه‌ کیشه‌کانیان برده‌ لا‌ی تاغووته‌کان ﴿جاؤک فاستغفروا الله﴾ هاتبنايه‌ لا‌ی تۆ ئه‌ی موحه‌مه‌د ﴿! و داوای لی‌بووردنیان له‌ خوا کردبا ﴿واستغفر لهم الرسول﴾ و په‌یامبهریش (واته: تۆی پێغه‌مبەر) داوای لی‌بووردنت بۆ کردبان ﴿لوجدوا الله توابا رحیما﴾ بێ‌گومان خۆایان به‌ ته‌وبه‌ وه‌رگروو میه‌ره‌بان ده‌ست ده‌که‌وت.

تا شه‌رعی خوا نه‌که‌نه‌ به‌رنامه‌، موسلمان نین:

﴿۶۵﴾ فلا وربک لا يؤمنون ﴿نه‌خیر وه‌ک ئه‌وه‌ نییه‌ دووروه‌وه‌کان ده‌یزانن، سوێندی به‌په‌روه‌ردگارت ئه‌ی پێغه‌مبەر نابنه‌ باوه‌ردار﴾ ﴿حتى يحكموک فیما شجر بینهم﴾ تا بۆیه‌که‌لا کردنه‌وه‌ی

سالحان و کارچاکان ﴿حسن اولئک رفیقا﴾ دیاره ئەمانە چ
 هاو دەم و هاو پێیەکی چاک و بێ وێنە، دەسا هەرکەسیک پێی
 خۆشە کە لە قیامەتدا لەگەڵ ئەمانەدا بێت، دەبا خۆی بۆ ئامادە
 بکات بۆیە لە ربوایەتیکی (مەرفوع)دا هاتوو: پیاویک هاتەلای
 پەيامبەر ﷺ وتی: بێ گومان بە، من تۆم لە خۆم و مال و منداڵەکانم
 خۆشتر ئەوی، کاتیکیش کە لە مالهۆم هەر لە یادمی و، هەرگیز
 بێ تۆش نۆقرە ناگرم، بەلام کە بێرم لە مردنی خۆم و تۆم کردووە
 ئەوسا زانییم کە تۆ لەگەڵ پەيامبەران دەچیتە بەهەشت و جیگە
 خۆت، ترسم ئی نیشتم کە جاریکی تر نەتبینمەو! ئینجا ئایەتی:
 (ومن يطع الله والرسول) هاتە خوارووە. (ئین کەسین ئەمە ی هیناوە
 ﴿٧٠﴾: ذلک الفضل من الله ﴿ئەو قەدر و ریز لێنانە لە خواوەیەو خوا
 خۆی ئەو حورمەتە ی گرتوون ﴿و کفی بالله علیما﴾ و هەر خۆشی
 (الله) بەسە کە بەهەموو شتێ دەزانێ و پاداش دەداتەو.

هەمیشە هۆشیار و ئامادە بن:

﴿٧١﴾: یا ایها الذین آمنوا خذوا حذرکم ﴿ئە ی ئەوانە ی باوەرتان
 هیناوە! دەبێ هەمووکات وریابن و هۆشی خۆتانان هەبێ و
 ئامادە بن بۆ رووبەر و رووبوونەو ی دوژمنانی دینی خوا ﴿فانفروا
 ثبات﴾ دەسا دەستە دەستە، تیپ تیپ، بچنە جیهاد ﴿أو
 انفروا جمیعا﴾ وە یان هەمووتان پێکەو بچنە غەزاو هەلەت بەرن
 بە پێی پێویست، مەبەست ئەو یە کە هیچ کات گۆرەپان چۆل
 نەبێ، ئەگینا موسلمانان سوک و ریسوا ئەبن ﴿٧٢﴾: وإن منکم
 لمن لیطئن ﴿بێ گومان دەستە یە کە لە دوو روو کانتان لە ناوادیە
 سستی دەکەن و خەلکیش لە جیهاد سارد ئەکەن ئەو ﴿فإن أصابتکم
 مصیبة﴾ ئینجا ئەگەر ئێو تەووشی بەلاو نەهامەتێک بوون، وەکو:
 کوشتن، یان تیکشکان لە گۆرەپاندا ﴿قال قد أنعم الله علی إذ
 لم أکن معکم شهیدا﴾ هەر یە کە لە دوو روووانە ئەلیت: بە راستی
 خوا چاکە و بەهرە ی گەورە ی لەگەڵدا کردم کە لەگەڵ ئەوانەدا
 ئامادە نەبووم، هەتا منیش وەک ئەوان دوو چار بوو بام ﴿٧٣﴾:
 ولئن أصابکم فضل من الله ﴿خۆ ئەگەر لە فەزڵ و بەهرە ی خواوە
 دەسکەوت و سەرکەوتنیکتان بۆ بوو ﴿لیقولن کان لم تکن بینکم
 و بینە مودة﴾ بەراشکاوی هەر وەک کەسیک کە لە پێشدا هیچ
 پە یوەندی و ئاشنایەتیەکتان نەبوو بێت، دەلی: ﴿یا لیتنی کنت
 معکم فأفوز فوزا عظیما﴾ ئە ی خۆزگایە! منیش لەگەڵیاندا
 بووبام، ئەوسا منیش لەو دەستکەوتە بەشدار دەبووم و بە ئاواتیک ی
 گەورە دەگەیشتم.

هەر بۆ خوا بچنە غەزا:

﴿٧٤﴾: فلیقاتل فی سبیل الله الذین یشرّون الحیاة الدنیا بالآخرة ﴿
 دەسا با ئەوانە جەنگ بکەن و بچنە غەزا کە لە بەر خوا دەیانەوی
 دەس لەم ژیا نی دۆنیایە هەلگرن و، قیامەت بە دۆنیا بکرن ﴿ومن

ولوا أنا کنینا علیهم أن أقتلوا أنفسکم أو أخرجوا من
 دینکم ما فعلوہ إلا قلیل صلتهم ولو أنهم فعلوا ما یوعظون
 به لکان خیرا لهم وأشدّ تنبیئا ﴿٧٥﴾ وإذا لا یتنبه من
 لدنا أجرا عظیما ﴿٧٦﴾ ولهدیهم صراطا مستقیما ﴿٧٧﴾
 ومن یطع الله وألرسول فأولئک مع الذین أنعم الله علیهم
 من النبیین والصدیقین والشهداء والصلحین وحسن
 أولئک رفیقا ﴿٧٨﴾ ذلک الفضل من الله وكفی
 بالله علیما ﴿٧٩﴾ یا ایها الذین آمنوا خذوا حذرکم
 فانفروا ثبات أو انفروا جمیعا ﴿٨٠﴾ وإن منکم لمن لیطئن
 فإن أصابتکم مصیبة قال قد أنعم الله علی إذ لمرأکن معکم
 شهیدا ﴿٨١﴾ ولئن أصابکم فضل من الله لیقولن کان
 لم تکن بینکم و بینة مودة یتلین کنت معکم فأفوز
 فوزا عظیما ﴿٨٢﴾ فلیقتل فی سبیل الله الذین
 یشرّون الحیوة الدنیا بالآخرة ومن یقتل فی
 سبیل الله فیقتل أو یغلب فسوف نؤتیة أجرا عظیما ﴿٨٣﴾

یقاتل سبیل الله ﴿هەر کەسەش دەچیتە غەزا لە پێناوی خوادا
 ﴿فیقتل﴾ چ بکوژریت و شەهید بکری ﴿أو یغلب فسوف
 نؤتیة أجرا عظیما﴾ یان زāl بێی و سەرکەوی، ئیمە لە دۆنیا
 پاداشتیکی گەورە ی پێ ئەبەخشین. بە ئی موسلمان چ بکوژری،
 یان زāl بێی، هەر دوو بارە کە ی بۆ ئەو هەر سەرکەوتن و پیرۆزییە،
 وەک لە سوورەتی (التوبة: ٥٢) یشدا هاتوو: (قل هل تربصون بنا إلا
 إحدى الحسین).

بۆ رزگاری خەلکانی بێ هیز و ژنان و منداڵان جیهاد بکەن:

﴿٧٥﴾: وما لکم لا تقاتلون فی سبیل الله ﴿ئە ی ئیمانداران! ئێو
 بە چ بەهانە و بیانوویە ک ناچنە غەزا لە ربی خوا ﴿والمستضعفین
 من الر جال والنساء والولدان﴾ و لە بەر رزگارکردنی پیاوان و
 ژنان و منالانی لاواز و چەوساو و بێ دیفاع ﴿الذین یقولون ربنا
 أخرجنا من هذه القرية الظالم أهلها﴾ ئەوانە ی کە ئەلین: ئە ی

پهروهردگاری ئیمه! تو له م شارهی (مهککهیه) که دانیشتوو هکانی سته مکارن رزگارمانکه، چونکه نازاری زورمان ددهن و رئیسمان نادهن کوچ بکهین ﴿واجعل لنا من لدنک ویا﴾ دهسا له لایه خوته وه پشتیوان و کارسازیکمان بو به دبینه ﴿واجعل لنا من لدنک نصیرا﴾ و هر له لای خوته وه - به فه زلی خوت -

(٢) موجهید دونیای خوی ددها به پاشه روژ و قیامت.
(٣) موجهید چ بکوژری و شهید بی، یان به غه نیمه ت و دهستکه وه وه بگه ریتسه وه، له ههردوو حاله ته که ده سهرافازو سهرکه وه وه.
(٤) نابی باوهرداران له ترسی دوژمنانی دینی خوا دهست له جیهاد هه لیکرن، چونکه هیزی نه وانه له شهیتانه وه وه، نه خشی شهیتانیش هه رچه نده بی لاوازه.

جیهاد فهرز کرا گوتیان بو غه زات له سهر نووسین؟

هه ندی له موسلمانان که هیمان له مهککه ده بوون هاتنه لای په یامبه ر ﷺ وتیان: تائیمه هاوبه شمان بو خوا دانه نا و موشریک بوین، سهربلندو بی ترس بوین، که چی که باوهردمان هینا، بووینه ژیر دهسته و ترسنوک بووین! دهسا موله تی جیهادمان بده باچین غه زیان بکهین؟ نه ویش ﷺ فرمووی: من تائیستا نه نها به چاوپوشی و لیبووردن فرمانم پی کراوه، نه به جهنگ. جا که له سهر داواکهی خویان جهنگ فهرز کرایه سهریان، ترسیان لی نیشست و خویان گرت ه دواوه (أخرجة الحاكم فقال: رجالة رجال الصحيح).. ئینجا ئه م ئایه ته هات و فرمووی: ﴿٧٧: ألم تر إلى الذين قيل لهم﴾ ناخو سهیری نه وانه ت نه کرد پنیان گوترا: ﴿كفوا أيديكم وأقيموا الصلاة وأتوا الزكاة﴾ دهست له جهنگ بگرنه وه وه شه رمه که ن، چونکه کاتی جهنگ نه هاتوو، وه له باتی جیهاد نویژه کانتان بکه ن و زهکات بدن، هه تا خوا موله ت ده دات ﴿فلما كتب عليهم القتال﴾ جاکه چوونه مه دینه وه جهنگ و جیهادیان له سهر فهرز کرا ﴿إذا فريق منهم يخشون الناس كخشية الله﴾ یه که سه ردهسته یه کیان نه وه نده له رووبه پروو بوونه وهی خه لکی نه ترسان، که له خواش هه نه وه نده نه ترسان ﴿أو أشد خشية﴾ یاخو زیاتریش ده ترسان ﴿وقالوا ربنا لم كتب علينا القتال﴾ و له ترسا گوتیان: ئه ی پهروهردگارمان! بوچی ئیستا جهنگت فهرز کرده سهرمان؟ ﴿لولا أخرتنا إلى أجل قريب﴾ خوژگه تا ماوه یه کی تر دوات خستباین، تا به مردنی خومان ده مردین، نه به کوشتن ﴿قل متاع الدنيا قليل﴾ ئه ی پیغه مبه ر ﷺ! بلی: ژیان و گوزهرانی ئه م دونیایه که م و کورته له چا و قیامه تدا ﴿والآخرة خير لمن اتقى﴾ ژیانی ئاخیره ت بو نه وانه ی له خوا ده ترسن زور باشته ره له ژیانی دونیایه ﴿ولا تظلمون قتيلا﴾ وبه نه ندازه ی نه ورشته یه له ناو قلیشی ناوکه خورمادایه سته متان لی نا کرئ، واته: که مترین سته م له که س نا کرئ ﴿٧٨: أينما تكونوا يدرککم الموت﴾ دلنیا یه شبن له هه ر جیگاهه کدا بن، مردن پیتان ده گات،

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وِيَاءً وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿٧٥﴾ الَّذِينَ آمَنُوا يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الْطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُوا أَيَدِيكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ لَوْلَا أَخَّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا تظْلَمُونَ قَتِيلًا ﴿٧٧﴾ أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُضَيِّعْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُضَيِّعْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قُلْ الْغُيُورُ لَا يَكْادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾ مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

یارمه تیده ریکمان بو به دبینه، پاشان خوی دلوفانیش به هانایانه وه هات و په یامبه ری ﷺ بو ناردن و، مهککه ی بو نازاد کردن ﴿٧٦: الذين آمنوا يقاتلون في سبيل الله﴾ نه و که سانه ی باوهردمان هیناوه، له ربی خوا دا کوشتار ده که ن ﴿والذين كفروا يقاتلون في سبيل الطاغوت﴾ نه و که سانه ش کافرو بی باوهردن، له ریگه ی تاغووت و شهیتاندا کوشتار ده که ن ﴿فقاتلوا أولياء الشيطان﴾ دهسا ئیوه له گه ل دژستان و یارانی شهیتاندا غه زا بکه ن و بجهنگین ﴿إن كيد الشيطان كان ضعيفا﴾ بی گومان پیلان و فرو فیلی شهیتان - له چا و دهسه لات و توانای خوا دا - لاوازو بی هیزه.

رینما ییبه کانی ئایه تی (٧٤-٧٦):

(١) جیهاد جهنگ له بهر دینی خواو بو رزگارکردنی خه لکانی کزوبی دهسه لات و، هه لوه شانه وهی دام و ده زگای له خوا یاخیین فهرز کراوه.

بهرهفرمانی په یامبه، بهرهفرمانی خوابه ﴿ومن تولى فما أرسلناك عليهم حفیظاً﴾ وهر که شیش پشت هه لیکات و گوپرایه لی نه کات، نه وه نیمه تۆمان نه نار دووه که پاریزه رو چاودیری به سه ریانه وه، دیاره که بهر پرسیاریش نابیت لییان، به لکو تنهها راگه یاندن و ته بلیغت له سه ره ﴿۸۱﴾: و یقولون طاعة ﴿ولهناو دورووه کانداهیه

ئیتتر خو لادان له خه زانئوه رزگار ناکات له مردن، جا که و ابوو بوج له جیهاد هه لیدین؟ و خو دهنه وه ﴿ولو کنتم فی بروج مشیده﴾ نه گهر له ناو کوشک و قه لای سهخت و قایمیدا بن هر دهرن، جا که و ابوو له جهنگ رامه کهن ﴿وإن تصبهم حسنة یقولوا هذه من عند الله﴾ هر خووشی و چاکه یه کیان بیته ری، ده لئین نه مه له خواهیه ﴿وإن تصیبهم سیئة﴾ خو نه گهر ناخووشیه کیان تووش بوو ﴿یقولوا هذه من عندک﴾ به پیغه مبهه ﴿نه لئین: نه مه له لایه ن توه بوو، واته: نه هاهمه تی و شوومی تویه!﴾ قل کل من عند الله ﴿بنیان بلی: نه ی پیغه مبهه!﴾ هه موو - هات و نه هاهمه تییه ک- هر له خواهیه وه، نه وخوی دروستی نه کاو بهرهفرمانی خو یه تی و، مه به سیشی تافیکردنه وه ی ئیوهیه، چونکه تنهها نه وخوی نه توانی که لک و زیان بیه خشی ﴿فما لهؤلاء القوم لا یکادون یفقهون حدیثا﴾ نه وه نه وه خه لکه چیانه؟ خه ریکه له هیچ شتیک تی نه گهن و له حقیقهت حالی نه بن و، له مه به ست و نیازه کانی قورئان خو گیل کهن؟! ﴿۷۹﴾ ما أصابک من حسنة فمن الله ﴿هر خووشی و چاکه یه کت تووش بوو له خواهیه ﴿وما أصابک من سیئة فمن نفسک﴾ وهر ناخووشی و خراپه یه کیشیت تووش بوو له خو ته وهیه، واته: به ره می کرداری دهستی خو ته، خو ت به خو تی نه که ییت ﴿و أرسلناک للناس رسولا﴾ و نیمه تۆمان نار دووه به پیغه مبهه بو ته وای خه لکی ﴿وکفی بالله شهیدا﴾ و خواش به سه ناگادارو شایهت بیته بو گه یاندنی بهرنامه که ی خواو، وه لای نه وان.

مَنْ طِيعَ الرَّسُولَ فَقَدْ اطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِیْظًا ﴿۸۱﴾ وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَأُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبْسِتُونَ فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿۸۲﴾ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفَرِيقَ الَّذِي كَفَرَ وَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ لَوْ كَانُوا فِيهِ أَخِلًا فَكَثِيرًا ﴿۸۳﴾ وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿۸۴﴾ فَقَدِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تَكْفُفُ إِلَّا نَفْسُكَ وَحَرَضَ الْمُؤْمِنِينَ عَنِ اللَّهِ أَنْ يَكْفُفَ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا ﴿۸۵﴾ مَنْ يَشْفَعْ شَفْعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفْعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيمًا ﴿۸۶﴾ وَإِذَا حُجِرْتُمْ فَحَبِوْا بِأَحْسَنِ مِنْهَا أَوْ رُدُّوْهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿۸۷﴾

ده لئین: بو هه موو ئیش و کاری گوپرایه لی و فره مانبه ردارین ﴿فإذا برزوا من عندک﴾ جا هر که له لای تو دهر چوون و دوروکه وتنه وه ﴿بيت طائفة منهم غير الذي تقول﴾ دهسته یه کیان دزی قسه کانی تو شه و ده که نه وه، واته: له لای خو تا گوپیان بو نه گرتی، که چی کاتی دورو ده که وتنه وه شه ویان به کیشه و بیلان ده برده سه ر ﴿والله یکتب ما یبتون﴾ و خوا دهینووسی هه ری لانی لک به شه و دا ده یکه ن ﴿فأعرض عنهم﴾ جا تو وازیان لی بیته ﴿وتوکل علی الله﴾ و هر به خوا پشت بیهسته ﴿وکفی بالله وکیلا﴾ و به سه کارسازت تنهها خوا بی.

نهر قورئان کاری غهیری خوا بوایه ناریک ده بوو:

﴿۸۲﴾: أفلا یتدبرون القرآن ﴿ناخو شه و دورو وانه بوجی له مانا و مه بهستی قورئان وردنابه وه که چه نده وردو پرچی که مه ته، هه تا باوه ریئین ﴿ولو کان من عند غیر الله﴾ خو نه گهر له غهیری

رینماییه کانی نایه تی (۷۷-۷۹):

- (۱) تالووکه و په له وترس و کهم وره می، کاریکی ناشیاون و، نه نجامیکی بی فره یان ده بیته.
- (۲) ناخیرهت بو خو پاریزان له هه موو دونیا باشتره.
- (۳) هه رگیز به خو لادان له جیهاد و هه له اتن مردن دوا ناخیریت.
- (۴) خیرو شه ر، چاک و خراپ، هه موو به برپاری خوا ده بی، هر چاکه یه کت بو پیش هات له خواهیه، هه موو خراپه یه کش له لایه ن خو ته وهیه، خو ت بو خو تی هه لده بزیری، نه گینه هه رگیز خوا به کاری خراپه رازی نییه.

بهرهفرمانی پیغه مبهه، بهرهفرمانی خوابه:

﴿۸۰﴾: مَنْ طِيعَ الرَّسُولَ فَقَدْ اطَاعَ اللَّهَ ﴿هه رکه سی لک گوپرایه لی په یامبهه بکات، نه وه به راستی گوپرایه لی خوی کردووه، چونکه

خوا ببویا ﴿لو جدوا فيه اختلافا كثيرا﴾ بئى گومان شیواوی و دژایه تییه کی زوریان - له رووی رهوانیژی و خوشخوانی و ماناو مه به سته وه - تیا به دی نه کرد، به لام چونکه فرموده دی خوایه، ده بینی له هه موو کم و کورتی و ناتهاوی و دژایه تییه ک دووره.

تا سه رکرده نه زانی هه واله کان بلاو نه که نه وه:

﴿۸۳: وإذا جاءهم أمر من الأمن أو الخوف﴾ هه رکه هه والیکى خوش وه که به دست هیئانی نه من و ئاساییش و سه رکه وتن، یان هه والیکى ناخوش و ترسانکیان پی بگا ﴿أذاعوا به﴾ سه ربه خو بلاویان ده کرده وه لای هه موو که س ده یان کرده هه را، بئى لیکو لیئنه وه ئاخو نه وه هه واله راسته، یان نا؟ چاک وایه بشارد ریته وه کپ بکریته وه، یان به لاو بکریته وه؟ واته: ده بوو بزانبابا نه وه هه واله راسته یان نا؟ به ره وه ونه دی تیذایه بلاو بکریته وه، یان نا، نه وسا بلاو بکرایه ته وه؟ ﴿ولو ردوه إلى الرسول وإلى أولى الأمر منهم﴾ خو نه گهر بیان بر دایه ته وه بولای په یام بهر ﴿و فرمانده کانیان﴾ ﴿لعلهم الذين يستنبطونه منهم﴾ نه وه خاوهن سه لیه کانیان ده یان زانی هه واله راسته که ی ل ده ریئن ﴿ولولا فضل الله عليكم و رحمته﴾ نه گهر فزل و میهره بانی خوا به سه رتانه وه نه بوایه، که له سه ر ئیمان دایمه زرانن ﴿لا تتبعتم الشيطان إلا قليلا﴾ که میکتان نه بئى په پره ویتان له شه یقان ده کردو، به وه سه وه ده غده غی خو ی له خشته ی ده بردن، به لام به فزل و ره حمه تی خو ی نه یه یشت و پاراستنی.

رینماییه کانی نایه تی (۸۰-۸۳):

- ۱) گوپی رایه لی و فرمان به رداری پیغه مبه ر، بریاریکى خویى واجیبه، چونکه فرمانی خوی له سه ره.
- ۲) ده بی بؤ به هیژ بوونی ئیمان و باوه رمان له نه بوونی نا کوکی و دژایه تی و هه له له نیو قورئاندا تی بفکرین.
- ۳) ده بی هه موو هه واله کان، به تاییه تی هه واله کانی به ره ی جهنگ، هه ر فرمانده جهنگییه کان - پاش له بیژنگ دانیان - رایان بگه یه نن و بلاویان بکه نه وه.
- ۴) خه لکیکی زور هه یه که هه ر به بیستنی جوړه هه والیک، خیرا ده گوری و وه له ده ست ده دات.

نهر به ته نیاش بیت بجوړه جهاد:

﴿۸۴: فقاتل فی سبیل الله﴾ ئینجا له پیناوی ئایینی خواو بزگار کردنی لاوازه کاند کۆشتاروخه زا بکه نه ی پیغه مبه ر! نه گهر

به ته نه ها خویش بیت ﴿لا تکلف إلا نفسك﴾ توه ره له هیدایه ت و نه رکی خو ت به رپرستیت ﴿و حرض المؤمنین﴾ و دنه و هانی باوه رداره کانیش بده بؤ جهاد و جهنگ دژی خوا نه ناسان ﴿عسی الله أن یکف بأس الذین کفروا﴾ بئى گومان به خوا به هو ی نه و جهاده وه له زه برو زورو خراپه ی نه و بئى باوه رانه ده تانپاریز ی.

تیبینی: (ته به ری) ده لی: هه موو کرداریکی (عه سا) که بیژه ی (الله) بکاری بیت بوجه تمیی و واجبه، واته: ته حقیق و حه تمیه ت ده گه یه نیئت، نه ک بؤ هیواو ئومید. ﴿والله أشد بأسا﴾ و هیژ وه له تی خوا له وان سه ختتره له جهنگدا ﴿و أشد تنکیلا﴾ له سزاو توله یشدا توندترو تیژتره. به لی هه ر به جهاده ده ستریزی بئى باوه ران له کول نه که ویت، بؤیه پیویسته موسلمانان به وتارو سیمینار و بلاو کراوه بؤ نه وه مه به سته هو شیار بکریته وه ﴿۸۵: من یشفع شفاعة حسنة﴾ هه رکه س تکای هه رکاریکی چاک بکا و، مه به سستی شی به ده ست هیئانی ره زامه ندی خوا بئى، وه ک چاک کردنی نیوان موسلمانان، یان دهنگی خو ی بخاته پال دهنگی هه ژاران و مافخوراوان و پشتگیری له هه ق بکات ﴿یکن له نصب منها﴾ به شیکی باشی له و خپرو چاکیه بؤ ده بی، واته: خو ی گه وه پاداشتی چاکى ده داته وه ﴿ومن یشفع شفاعة سيئة﴾ و هه رکه سیکش تکا بؤ هه رکاریکی خراپه بکاو هه ول سه ر خستنی بدا، واته: تکا بؤ کاری نار هوا و خراپه بکاو، هاوکاری خه لکانی خراپ بکات، بؤ تیكدانی نیوان موسلمانان و، پشتگیری له ناهه ق و باتل بکا ﴿یکن له کفل منها﴾ به شیکی له و کاره خراپه یه بؤ ده بی و توله ده دری له به رامبه ریته وه ﴿و کان الله علی کل شیء مقیتا﴾ و خوایش هه میشه به سه ر هه مووشتیکدا به تواناو چاو دیره، پاداشت و توله ی هه مووکه سیك به پیی شیواوی خو ی نه داته وه ﴿۸۶: وإذا حیتم بتحیة﴾ و کاتی به هه رجوړیک چاک وچو نی و سلاوتان لی بکری له لایه ن موسلمانانه وه ﴿فحیوا بأحسن منها أو ردوها﴾ جا ئیوه به جوانتر له و چاک و چو نی له باوه رداران بکه ن، یان هه ر هیچ نه بیئت وه کو خو ی وه لام بده نه وه، واته: نه گهر نه و گوتی: (السلام علیکم) ئیوه له وه لامدا بلین: (وعلیکم السلام ورحمة الله)، خو نه گهر گوتی: (السلام علیکم ورحمة الله) ئیوه بلین: (وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاته). ﴿إن الله کان علی کل شیء حسیبا﴾ به راستی خوا به حسابی هه مووشتیک ده گاو له گشت که سیك ده پرستیته وه پاداشتی هه موو کاریکش نه داته وه ﴿۸۷: الله لا إله إلا هو﴾ که نه وخوا به ده سه لاته خو ی نه بی، هیچ په رستراویکی دیکه به هه ق نییه شیواوی په رستن بیت ﴿لیجمعنکم إلى يوم القيامة لا ریب فیه﴾ سویند به خوا خو ی، ئیوه هه موو بؤ

رؤزی قیامت - که هاتنی هیچ گومانیکی تیدا نییه - کوئه کاته وه.
 ناگاداریی: قورتوبی ئه ل: (وکل لام بعدهانون مشددة، فهو لام القسم) واته: هه موو لامیک بچیته سهر ههر کرداریک و (ن) سی گیراو به دوایدا بیئت، وه کو (لیجمعنکم) یان (لتبعین) بو سویند ده بی. ﴿ومن أصدق من الله حديثاً﴾ جاکئی له خوا قسه و گوفتاری راستره؟!.

ده بی به رامبه ر دووروویه کرا بن:

ئیمامی (موسلم) له (زهید) وه (خوا لییان رازی بیئت) ئه لیت: په یامبه ر ﷺ له گه ل چه ند که سیکدا رویشت بو (ئوحد)، به لام ههر له ریگه دا گه لیکیان (وهک ئوبه ی و هاوړیکانی) گه رانه وه، ئینجا له به رامبه ر ئه و کاره یه وه هاوه لان بوونه دوو دهسته: دهسته یه کیان وتیان: ده بی جه نگیان له گه ل بکه ی و بیانکوژین. دهسته یه کی تریان وتیان: نابیی جه نگیان له گه ل بکه ی، چونکه به روا له ت بروادارن! جاخوا فهرمووی: ﴿٨٨﴾: ﴿فما لكم في المنافقين فتنين﴾ چیتانه (ئهی برواداران) سه باره ت به و دوورووانه دوو دهسته نه؟ بو به تیکرا بریاری کوفریان نادهن ﴿والله أركسهم بما كسبوا﴾ خو خوا ژیره و زووری کردوون و به کافر داینان، چونکه چاک ئه یانناسی، که و ابوو ئیوهش دوودل مه بن به رامبه ریان و بشرانن که کافر و توله یان ههر کوشتنه ﴿أتریدون أن تهدوا من أضل الله﴾ ناخو که سیک خوا گومرای کرد بیئت، ئیوه ده تانه وی ری راستی نشان بدهن؟! ﴿ومن يضل الله فلن تجد له سبيلاً﴾ خو دیاره هه رکه سیک خوا خوی گومرای بکات، هه رگیز ناتوانیت هیچ ریگه یه ک بو ده ر بازوونی بدوزیته وه ﴿٨٩﴾: ﴿ودوا لو تكفرون كما كفروا﴾ دوورووه کان ئاوات ئه خوازن و ئه یانه وی - وهک خو یان خوانه ناسن، ئیوهش بی باوه ر بن و له دین وه رگه رین ﴿فتكونون سواء﴾ ئه وسه هه موو وهک یه کتان لی بی و یه کسان بن له گومرا ییدا ﴿فلا تتخذوا منهم أولياء﴾ جا ئیوه دوستانه یه تییان مه کن و مه یانگرنه دوست ﴿حتى يهاجروا في سبيل الله﴾ تا له ری خوا کوچ ده کن و به باشی خو یان یه کلا ده که نه وه بو خوا ﴿فإن تولوا﴾ خو ئه گه ر روویان وه ر چه ر خاندو کوچیان نه کرد ﴿فخذوهم واقتلوهم حيث وجدتموهم﴾ ئه و ئیوهش له هه ر کوئی ده ستانن که وتن بیانگرن و بیانکوژن ﴿ولا تتخذوا منهم ولداً ولا نصيراً﴾ و له هیچ کامیشیان دوست و یارمه تیده ر مه گرن، تا ئه و کاته ئه وانیش له مه ککه بار ده کن و په یوه ندییان به وانه وه ئه پچری ﴿٩٠﴾: ﴿إلا الذين يصلون إلى قوم بينكم وبينهم ميثاق﴾ ئه و که سانه یان نه بی په نا ده به نه بهر تیره و هوزیک که په یمان و به لین له نیوانتاندایه،

واته: بوونه ته هاویه یمانی هاویه یمانتان، له کاتی وادا ئه وانیش وهک هاویه یمانه کانتان خو یینان پاریزراوه نابیی له گه لیان به جه نگ بین ﴿أو جاؤكم حصرت صدورهم أن يقاتلوكم أو يقاتلوا قومهم﴾ یان مه گه ر ئه و که سانه ی به ناچار ی هاتبنه لاتان و دوودل بن له گه ل تان جه نگ بکه ن، یان تووشی خزم کوشتن بین، چوون

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَ بَيْنَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾ ﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا﴾ ﴿٨٨﴾ وَدُّوا أَنْ تُكْفَرُوا كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يَهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٨٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَاءَهُمْ حَصْرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يَقُولُوا أَوْفِئُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتِلُوكُمْ فَإِنْ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يَقَاتِلُوكُمْ فَأَلْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩٠﴾ سَتَجِدُونَ أَخْرَيْنَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلٌّ مَارَدُّوْا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِنْ يَعْتَزَلُوكُمْ وَيُلْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَامَ وَيَكْفُمُوا أَلْيَدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿٩١﴾

هه روهک له گه ل تان نین، دوژمنایه تیشتان ناکن، جا که و ابوو خه لکانی ئاوا مه کنه دوژمن وله گه لیان به جه نگ مه یه ن، باهه ر به بی لایه ن بمینه وه ﴿ولو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم﴾ خو ئه گه ر خوا ویستبای زالی ده کردن به سه ر تاناو به جه نگ ده هاتن له گه ل تاندا، به لام وا ئیستا خوا دل راگرتوون و نایانه وی له گه ل تان نه یار بن ﴿فإن اعتزلوكم﴾ جا که ئه وان خو یان لاداه لی تان ﴿فلم يقاتلوكم﴾ و جه نگیان له گه ل نه کردوون ﴿وألقوا إليكم السلم﴾ و بو خو یان ری و ریازی ئاشتییان گرتوته بهر ﴿فما جعل الله لكم عليهم سبيلاً﴾ خواش هیچ ریگه یه کی نه داوه به ئیوه ده سیان بو به رن و جه نگیان له گه ل بکه ن ﴿٩١﴾: ﴿ستجدون آخرين يريدون أن يأمنوكم ويأمنوا قومهم كلٌّ ماردُّوا إلى الفتنه أركسوا فيها فإن يعتزلوكم ويلقوا إليكم السلم ويكفموا أيديهم فخذوهم واقتلوهم حيث تقفتموهم وأولئك جعلنا لكم عليهم سلطاناً مبيناً﴾ به ته ئکید بریتر یانتان ده ست ده که وی، ئه یانه وی ئیوه ئه مین بکه ن و ترسیان نه بی لی تان ﴿ويأمنوا قومهم﴾ و قه ووم هوزه که شیان ئه مین بکه ن و لییان نه ترسن، ئه وسه ئه گه ر ئیوه سه رکه وتن به سه ر موشریکه کانداه لین: ئیمه له گه ل

نیوهین! کاتیکیش موشریکه کان به سەر ئیوهدا زال بوون ده چنه وه لای قهوم و هۆزی خۆیان و له گهڵ ئەوان دهب و بتان ده پهرستن ﴿كلما ردوا إلى الفتنة أركسوا فيها﴾ ئەوسا ههركاتیکیش بۆیان بکریست، بئ سئ و دوو ده چنه وه ناو شیرک و بئ دینییه که ی خۆیان ﴿فإن لم يعتزلوكم﴾ جائه گهر له به دفه ری و ئاژاوه

دوو شت ته نجام بدات ﴿فترير رقة مؤمنة﴾ یه که م: ئازاد کردنی کۆیله یه کی باوه ردار، چونکه گونا هیک ی گه وره ی کردووه ﴿ودية مسلمة إلى أهله﴾ دووهم: خوینیک به که س و کاره که ی بدری ﴿إلا أن يصدقوا﴾ مه گهر بیکه نه سه ده قه و بیبه خشن. ﴿فإن كان من قوم عدو لكم﴾ خۆ ئه ر کوژراوه که له تیره یه کی خواره ناسی دوژمنتان بوون ﴿وهو مؤمن﴾ و موسلمانیش بوو، ئەوا یه ک شتی ده که و پته سەر، وه کو ده فهرموئ: ﴿فترير رقة مؤمنة﴾ به نده یه کی باوه ردار ئازاد بکات، واته: خوینی نادری ﴿وإن كان من قوم بينكم وبينهم ميثاق﴾ خۆ ئه گهر نه و مرؤفه ئیمانداره کوژراوه له تیره یه کی خواره ناسی سویند خۆرو هاویه یمانتان بوو ﴿فدية مسلمة إلى أهله﴾ ئەبئ تۆله ی خوینه که ی به میرات به ری کوژراوه که بدری ﴿وترير رقة مؤمنة﴾ و به نده یه کی بروداریش ئازاد بکا ﴿فمن لم يجد﴾ جا هه رکه سیك به نده ی ده ست نه که وت، واته: توانای کرینی نه بوو، یان هه ر به نده نه مابوو، وه کو ئیستا ﴿فصيام شهرين متتابعين﴾ ئەوه دوو مانگی ره به ق له سەر یه ک بئ وچان به روژوو ده بئ، مه گهر نه خۆش بیت ﴿توبة من الله﴾ تا خوا په شیمانی له بکوژه که وه رگری ﴿وكان الله عليما حكيما﴾ و خواش زانای کاردروسته، ئەزانئ چ بریاریک چاکه بۆ ئاده میزاد.

کوشتنی موسلمانن به ئەنقهس تۆله ی جهه نه مه به رده وام:

﴿٩٣: ومن يقتل مؤمنا متعدا﴾ وهه رکه سیك به ده ستی ئەنقه ست مروقیکی خاوه ن باوه ر بکوژی ﴿فجزاؤه جهنم خالدا فيها﴾ سزاو تۆله ی هه ر دوژه خه و به هه تاهه تاییش تییدا ئەمینیته وه ﴿و غضب الله عليه ولعنه﴾ غه زه ب و تووره بی خوا له سه ره و نفرینیشی ئی کردووه ﴿وأعد له عذابا عظيما﴾ و سزایه کی گه وره و قورسیشی بۆ ئاماده کردووه.

رینه ابییه کانی نایه تی (٩٢-٩٣):

(١) مروقی خاوه ن باوه ر، هه رگیز ناتوانئ به ده س ئەنقه ست که سیکی باوه ردار به نا هه ق بکوژی.

(٢) تۆله ی کوشتنی مروقی به هه له: ئازاد کردنی به نده یه کی باوه رداره، ده بئ خوینه که یشی بدری به که س و کاره که ی.

(٣) ئەگه ر کوژراوه که له هۆزی بوو په یمانیان له گه ل مۆرکرا بوو، ده بئ خوین به که سوکاره که ی بدری و، به نده یه کیش ئازاد ئەکری.

وَمَا كَانِ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسْلِمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانِ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُمْ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسْلِمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَىٰ إِلَيْكُمْ أَلَسَلَّمَ لَسَلَّمَ مُمْمِنًا بَلَّغْتُ عَرَضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِّن قَبْلُ فَمَنْ أَكَلَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٤﴾

نانه وه خۆیان لانه دا لیئان ﴿وبلقوا إليكم السلم﴾ و پێشنیازی ناشتی و ملکه چیشیان ده رنه بری بۆتان، واته: رینگای ناشتیان نه گرت به ر ﴿وبكفوا أيديهم﴾ و ده ستیشیان له كوشتن و برینتان هه لئه گرت ﴿فخذوهم واقتلوهم حيث تقفتموهم﴾ ئەوسا ئیوهش له هه ر جیگایه کدا ده ستتان به سه ریاند زال بوو بیانگرن و دیلیان بکه ن، خۆ ئەگه ر ده ستدریژی کاریش بوون بیانکوژن ﴿وأولئکم جعلنا لکم علیهم سلطانا مبینا﴾ بۆ ئەوانه ی وا دژایه تیئان ده که ن، ده سه لاتمان پێتاندا وه -له به رئه و خیانه ت و گزیکاریه یان- ئیوهش دژایه تیئان بکه ن و چۆن بۆتان گونجا بیانکوژن. ﴿٩٢﴾ و ما کان لمؤمن أن یقتل مؤمنا ﴿ری نه دراوه هیچ باوه رداریک باوه رداریک یکه بکوژیست، بۆیه ئەوه موو ورده کاری و (ئیحتیات) به شکاره ﴿إلا خطا﴾ به خه تا وبه هه له نه بیست، ئەگینا کوشتنی موسلمان به نا هه ق- هه رگیز ره وای نییه ﴿ومن قتل مؤمنا خطا﴾ و هه رکه سیك مروقیکی باوه ردار ی به هه له کوشت، ده بئ له تۆله یدا

۴) نه‌گهر کوژراوه‌که موسلمان بوو، به‌لام سهر به‌هونیکي کافرو دژوار بوو، بۆ‌ئوه ته‌نیا به‌ندیه‌ک ئازاد ده‌کړیت. واته: خوښیان پې‌نادری.

۵) هره‌کسې به‌نده‌ی دس نه‌کوت، ده‌بې دوومانگي ره‌بق - به‌ دواي یه‌کدا - به‌روژوو بې.

۶) کوشتنی دس نه‌نقه‌ست: یا تو‌له و (قیصاص) ی لی وهرده‌گیردری، یان به‌ ته‌نیا خوښی دهری، خو‌نه‌گهر که‌س و کاره‌کی هیچ کامیکیان نه‌نجام نه‌دا بۆ که‌س وکاری کوژراوه‌که، ئه‌وا خوا له‌ قیامه‌تدا پاداشتی ده‌داته‌وه و بوخویشی کارنیکي باشکړدوه.

که چوونه جیهاد هه‌موو شتی لیک به‌ده‌نه‌وه:

ثیمامی (بوخاری) ده‌ل: کابرایه‌کی ده‌وله‌م‌ده‌ باوه‌ری هی‌ناو، موسلمان‌ه‌کانیش بې‌ ئاگابوون لی، جاکاتی هات و سلاوی لی‌کردن، ته‌وان وتیان: ته‌مه بۆ‌نه‌وه سلاو ته‌کا ئیمه نه‌یکوژین و، مه‌ر و مالاته‌که‌ی پپاریزی، بۆ‌یه لی‌یان قه‌بوول نه‌کردو کوشتیان!! جا تم ثایه‌ته هات و فهرمووی: ﴿ ۹۴ 》 یا ایها الذین آمنوا اذا ضربتم فی سبیل الله ۱) ئی ته‌و که‌سانه‌ی باوه‌رتان هی‌ناوه! کاتی له‌به‌ر ربی خوا ده‌چنه جیهاد، یان هه‌رکارنیکي تر ده‌که‌ن ﴿ فتینوا ۲) به‌باشی بکۆلنه‌وه له‌و خه‌لکه‌ی پپیان ته‌گه‌ن و له‌خوتانه‌وه به‌ کافرین دامه‌نن و مه‌یانکوژن ﴿ ولا تقولوا لمن القى اليکم السلام لست مؤمنا ۳) و ته‌و که‌سه داواي ناشتی ده‌کاو ده‌یه‌وی فهرمانبه‌ردار بې، ئیوه پپی مه‌لین: ئیماندار نیت. ﴿ تبتغون عرض الحیاة الدنيا ۴) ده‌تانه‌وی به‌وه سامان و داراییه‌کی ژبانی دونیا به‌ده‌ست بخن ﴿ فعند الله مغنم كثيرة ۵) خو به‌لای خواوه غه‌نیمه‌تیکی زور و فراوان هه‌یه ﴿ كذلك کنتم من قبل ۶) ئیوه‌یش - به‌ر له‌مه - هه‌ر ئاوا بوون و ئیمان هی‌نانتان هه‌ر به‌و شیوه بوو لی‌یشتان و هرگیرا ﴿ فمن الله علیکم ۷) جاخوا به‌به‌زه‌یی خو‌ی ری‌زی گرتن و منه‌تی نایه‌ سهرتان و دینی خو‌ی سهرخت و، ئیوه‌ش ئیمانی خوتانتان دهربری ﴿ فتینوا ۸) جا بۆ‌جاریکی‌تر پپیان ده‌لایته‌وه: له‌ کاره‌کانتان بکۆلنه‌وه ته‌وسا نه‌نجامیان بده‌ن. واته: په‌له مه‌که‌ن له‌بپاردا وردو له‌ سهرخو‌بن ﴿ ان الله کان بما تعملون خبیرا ۹) به‌راستی خوا هه‌میشه له‌وکارو کرده‌وه ده‌یکه‌ن به‌ئاگایه‌و، هه‌ر به‌ پپی ته‌وه‌ش پاداشت و تو‌له‌تان ته‌داته‌وه.

رینمایه‌کانی ثایه‌تی (۹۴):

۱) ده‌بې بۆ جیهاد رن‌گه‌ی دوورو دریز ببری.

۲) ده‌بې له‌و شتانه بکۆلینه‌وه که کردنیشیان به‌هه‌له زیانیکی گه‌وره‌ی لی ده‌وه‌شیته‌وه.

۳) وهرگرتنی په‌ندو ئاموژگاری له‌برووداوه‌کان.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكَأَنَّ اللَّهَ الْحَسْبَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿ ٩٥ 〉 دَرَجَتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ٩٦ 〉 إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَالِمِ أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَيْسَ مَا مِنْهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿ ٩٧ 〉 إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿ ٩٨ 〉 قَالُوا لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَمْعُو عَنْهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ غَفُورٌ ﴿ ٩٩ 〉 وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْعًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكُهُ الْوُتُّ فَقَدْ وَفَّعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ١٠٠ 〉 وَإِذَا ضَرَأْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا وَأَحِبَّاءُ ﴿ ١٠١ 〉

موسلمانی جه‌نگاوه‌رو دانیشتوو که‌ی وه‌ک یه‌کن:

پیشه‌وا (بوخاری) له‌(به‌راء) به‌وه ده‌گیرپته‌وه: کاتی که‌ثایه‌تی: (لا یستوی القاعدون من المؤمنین.. هاته‌خواری، پیغه‌مه‌به‌ر (زه‌ید) بانگ‌کرد تابوی بنوسی، ته‌ویش ده‌فه‌ی شانی حه‌یوانیکی هی‌ناو ثایه‌ته‌که‌ی له‌سه‌ر نووسی، پاشان کوره‌که‌ی (توممی مه‌کتوم) هات و سکا‌لای نابینایی خو‌ی کردو رایگه‌یاند که‌ له‌ به‌ر نابینایی ناتوانی بجیت بۆ جیهاد، ده‌بې چاره‌ی چی بی‌ت، ته‌وجا به‌شه‌که‌ی تری هات و فهرمووی: (.. غیر اولی الضرر..). ﴿ ۹۵ 》: لا یستوی القاعدون من المؤمنین غیر اولی الضرر والمجاهدون فی سبیل الله بأموالهم وأنفسهم ۱) واته: ته‌و دانیشتوو به‌رواداران - جگه له‌وانه‌یان نوقستانن - و موجهیدانی که‌ به‌مال و به‌گیانیان له‌رپی خوادا تی‌ده‌کۆشن یه‌کسان نین، واته: که‌سیک له‌ گۆره‌پاندا بې و جیهاد بکات، له‌گه‌ل که‌سیکی دانیشتوو‌دا یه‌کسان

نېن، مەگەر ئەو دانىشتۇۋە غوزىكى شەرىيەتتە، ۋەك شەلى و كۆپىرىي ۋەھر ئاتەۋاۋىيەكى تر، يان فەرماندەكەى مۆلەتى دايتت وگۆرەپانى جى ھىشتىتتت. بەلى لەم جىگايەدا فەزلى ھەندى لە مۇجاھىدانى بەسەرھەندىكى دىكەدا نەداۋە، سەرچەم چوۋىيەك باسيان دەكا، بەلام لە سوورەتى (ھەدەيد: ۱۰) دا بە راشكاۋى دەبىنرى كە ھەندىكىان فەزلىان ھەيە بەسەر ھەندىكى تىراندە، ۋەك دەفەرەمۆ: (لا يسترى منكم من أنفق من قبل الفتح وقاتل أولئك أعظم درجة من الذين أنفقوا من بعد وقاتلوا وكلا وعد الله الحسنى). فضل الله المجاهدين بأموالهم وأنفسهم على القاعدين درجة ۋەمۇجاھىدانى كە بەمال ۋەبە گىيانىان جىھاد دەكەن، خوا بە پلەيەك فەزلى داۋن بە سەر دانىشتۇندا، تەنەتتەى بەسەر ئەۋانەشدا بىيانوۋىان ھەيە، يان مۆلەت دراۋن. بەلى.. ئەو كەسەى ئامادەى جىھادى ھەيە، بىيانوۋىەك دەستى دەگرى ۋە بۆى ناگونجىت، لاى خوا ھەر بەمۇجاھىد ئەدرىتە قەلەم، بەلام ئەلەتە ۋەك ئەو مۇجاھىدە نىيە كە بەسامان ۋەبەگىان لەگۆرەپاندايە ۋەكلا وعد الله الحسنى ۋەخوا بەلىنى پاداشتى بەرزو بەنرخ و چاكى داۋە بەھەر دوولايان- واتە: بە خەلكانى دانىشتۇۋى بە بىيانوۋ، مۇجاھىدى ناي گۆرەپان ۋەفضل الله المجاهدين على القاعدين أجر عظيم ۋەخوا بەكرى ۋەمزەيەكى مەزن فەزلى مۇجاھىدانى داۋە بەسەر خالكانى دانىشتۇۋدا ۹۶: درجات منه ۋەئەيش چەندىن پلەيە بە فەزلى خۆى ۋەمغفرة ورحمة ۋەھاورى لەگەل لىبۇوردن ۋەمىھەرەبانى ۋەكان الله غفورا رحىما ۋەخوا ھەمىشە لىبۇوردەى مىھەرەبانە، بىيانوۋ پۇزۇش لە بىيانوۋداران ۋەرنەگرى ۋە، پاداشى كۆشەران فراۋان دەكات.

نابى لەناۋ مۇشرىكاندا دانىشى:

پىشەۋا (بوخارى) لە (ئىبىن عەبباس) ەۋە دەگىرپتەۋە: كە ھەندى لە مۇسلمانان بە ھۆى مال ۋە سەرۋەتتەنەۋە لە مەككە كۆچىان نەكرد، گەلى جار دەبوۋنە مايەى زۆرۋوۋن ۋەقەرەلەبالغىرەندى ھۆزى بى باۋەرەپان لە برامبەر ھۆزى پىغەمبەرەۋە ۋەھەندى جارىش بى باۋەرەكان بەزۆر دەيانبردن بۇ گۆرەپانى جەنگ ۋە دەشكۇزرا، ئىنجا خىۋاى كارزان ئەم ئايەتەى ناردو فەرەمۆۋى: ۹۷: إن الذين توفاهم الملائكة ظالمى أنفسهم ۋەبى گۇمان ئەۋانەيان كە فرىشتە گىيانى كىشان، لەكانىكدا ناھەقىيان لەخۇيان كرد، چونكە (دار الشرىك)يان بەجى نەھىشت ۋەكۆچىان نەكرد بۇ نىشتمانى ئىمان (مەدىنە) ۋەقالوا فیم كنتم ۋەبەر لەۋە ئەللىن: باشە ئىۋە لەكۆى بوۋن، بۇچى لىرە كۆچتان نەكردو لەگەل مۇشرىكەكاندا

مانەۋە؟! ۋەقالوا كنا مستضعفين فى الأرض ۋەئەللىن: ئىمە لەۋ ۋلاتەى مەككەدا بى دەۋسەلات ۋەلاۋاز كرابوۋىن، نەمان دەتوانى بۇھىچ لايە كۆچ بەكىن ۋەبەناچارى ھەر لەۋشۋىنە ماينەۋە ۋەقالوا ألم تكن أرض الله واسعة ۋەفرىشتەكان ئەللىن: ئايا زەۋىي خوا فراۋان ۋەئاۋالە نەبوۋ ۋەفتهاجروا فيها ۋەتا لەۋى كۆچ بەكەن ۋەبۇرۇنە جىگايەكى ترو، بە ئازادانە خوا پەرستى خۇتانتان كىرەبا؟ ۋەفأولئك مأواهم جهنم وساءت مصيرا ۋەجا لە قىيامتەدا ئەنۋاۋ جىگايان جەھەننەمەۋ، ئەۋىش چارەنۋ- سىكى نالەبارو خراپە ۹۸: إلاالمستضعفين من الرجال والنساء والولدان ۋەئەو پىاۋو ژن ۋەمنداۋنە نەبى ۋەلايستطيعون حيلة ۋەكە تۋاناي ھىچ خۇدەرباز كىرەندىكىان نىيە ۋەولا يەتدون سبىلا ۋەشارەزى رىگەش نىن ۋەرى دەركناكەن ۹۹: فأولئك عسى الله أن يعفو عنهم ۋەجا بى گۇمان خوا لەۋانە ئەبوۋرى ۋەكان الله عفوا غفورا ۋەخوا ھەمىشە گۇناھ پۇشى لىبۇوردەيە، لەخاۋەن بىيانۋانىش بىيانوۋ ۋەردەگرىت.

رەنەمىيەكانى ئايەتى (۹۵-۹۶):

- ۱) فەزلى مۇجاھىد بەسەر ئەۋ كەسانەدا جىھاد ناكەن ۋەدانىشتۇۋن ھەتمىە.
- ۲) بىروادارى خاۋەن پۇزۇش ۋەبەبىيانوۋ، كرى ۋەمزەى مۇجاھىدانى گۆرەپانىان ھەيە، بەمەرجى تۋانايان نەبوۋىى بچنە غەزاۋ لەدلىشەۋەھەزىان لى كىرەبى، پىغەمبەرىش ۋەكاتى مۇسلمانەكان لەغەزى (تەبوۋك) بوۋن ۋەھەندى ھاۋەلان بە ھۆى نەخۇشەيەۋە جىمابوۋن لەۋبارەيەۋە فەرەمۆۋى: ((إن بالمدينة رجالا ما قطعتم واديا، ولا سرتهم مسيرا إلا كانوا معكم حبسهم المرض)) (بوخارى). واتە: پىاۋگەلى لەمەدىنەدا بە ھۆى نەخۇشەيەۋە جىماۋن، دلىابىن ئىۋە ھەرشىۋو دۇلى دەپرن ئەى مۇجاھىدان! ئەۋانە شەرىك ۋەھاۋەشتانن. بەلام لەگەل ئەمەشدا مۇجاھىدانى فىئەلى سەر گۆرەپان، پلەى تايبەتى خۇيانيان ھەيە.

كۆچ بەكە بۇ خوا، دەكەۋىتە فەرەحانەۋە:

۱۰۰: ومن يهاجر فى سبيل الله ۋەھەركەسىك لەبەردىنى خوا لە زىدى خۆى كۆچ بكات ۋەيجد فى الأرض مراغما كثيرا وسعة ۋەلەۋ ۋلاتەدا كە بۆى دەچى گەلى جىگاۋ شۋىنى باشى ھەۋانەۋەى بۇدەبى ۋەدەكەۋىتە فەرەحانىيەۋە. (تەبەرى) لە (ئىبىن عەبباس) ەۋە دەگىرپتەۋە دەلىت: كاتى ئايەتى: (إن الذين توفاهم

الملائكة.. هاته خواری، پیاویک له مه ککه دا به هوئی نه خوشیه وه نهیتوانیبوو کۆچ بکا، جا له ترسی ئه وه که له (دار الکفر) دایه، به خزم و کس و کاره که ی وت: تکاتان ل ده که م به زوویی له مه ککه بمبه نه ده ری و.. به ره مه دینه به ریم بکه ن، له ریوایه تیکی تر دا هاتوو: به ری که ه وت بۆ مه دینه، به لام پيش ئه وه به پیغه مبه ر هاتوو: به گه له مه دینه، له ریگادا گیانی سپارد، جا له و باره یه وه ئه م ئایه ته هاته خواری و فهرمووی: ﴿ومن یرک الموت﴾ پاشان له ری دا مردنی رسوله ﴿وهرکه سی که له مالی خوی ده رچی و کۆچ بکا بۆ لای خواو په یام به ره که ی﴾ ﴿ثم یدرکه الموت﴾ پاشان له ری دا مردنی پی که یشت، پيش ئه وه ی بگاته ئه و جیگایه ی بوی ده چی ﴿فقد وقع أجره علی الله﴾ ئه وه بی گو مان پاداشی که وتۆته سه رخواو مسوگه ر ده بی ت ﴿وكان الله غفوراً رحیماً﴾ وخوایش هه می شه تاوانبۆشی میهره بانه.

رینماییه کانی ئایه تی (۹۷-۱۰۰):

- ۱) هه ر کات بر واداران ری و شوینی خوا به رستیان ل به سرا، ده بی له و جیگایه هیج رته بکا بۆ ولاتیکی تر که بتوانی له وئ به ئازادانه خوا به رستی بکات.
- ۲) مانه وه له (دار الکفر) و هیج رته نه ک ردن تییدا، به گوناحی گه وره دانراوه.
- ۳) که سی که جیهادی له کۆل بکه وئ، هه ر ئاوا هیج رته تیشی له سه ر لاده چی.
- ۴) که سی له مال ده رچی و پاشان له ریگادا مرد، ئه وه پاداشی کاملی هه یه، (ئیین عه بباس) ئه ل: (زه موره ی کوری جوندوب) کۆچی کرد بۆ لای پیغه مبه ر هاتوو به لام به ره له وه بگات لای له ریگه دا مرد، ئه و سا ئایه تی: (ومن یرک من بیته.. هات. کۆچ ئه وه یه که: له شارو ئاواپی کافره کانه وه که سی بچیت بۆ ولات و ئاواپی موسلمانان، دیاره ئه م کۆچه ش به فهرز دانراوه. بۆ بارکردنیش هۆگه لی هه یه، بۆ نمونه: ئیمامی (مالیک) ئه ل: له هه ر جیگایه که جنیو به (سه له ف) و پیشینانمان بدری، نابی له و جیگایه دابنیشی.
- ۵) له هه ر ولاتی حه رام خواری زāl بوو به سه ر هه لال خواریدا هیج رته پیویسته.
- ۶) هه ر موسلمان له خوی، یا له مال و مندال و شه ره فی ده ترسا، ده بی هیج رته بکات.

۷) هه ر ولاتی که زانایه کی وای تی دا نه بی شاره زای ئه حکامه کانی دینی خوا بی ت، پیویسته له وئ ده رچی.

کورته کردنه وه ی نویره کان:

﴿۱۰۱﴾: و إذا ضربتم فی الأرض فلیس علیکم جناح أن تقصروا من الصلاة ﴿کاتی به سه فهر چوون به ولاتدا - بۆ جیهاد، یان بۆ بازگانی - ئه وه له حالی وادا هیچ گونا هیکتان له سه ر نابی، که نویره چوار رکاتی به کان کورت بکه نه وه ﴿إن خفتم أن یفتکم الذین کفروا﴾ ئه گه ر ترستان بوو بی باوه ره کان تووشی پیلانیکتان بکه ن: (بتانکوژن، بتانگرن ئازارتان بدن). جا بۆ دواپی خه لکه موسلمانانه که هاته لای پیشه و (عومه ر) وتیان: خو ئیستا ترسمان نه ماوه، ئاخۆ هه ر ئه توانین نویره کان کورت بکه نه وه؟ ئه ویش فهرمووی: منیش هه مان پرسیارم له په یام به ر هاتوو و له لامدا فهرمووی ((صدق الله بها علیکم فأقبلوا صدقة)) (پیشه واه ئه حمه د). واته: ئه وه سه ده قه و میهره بانیه کی خوا بوو له گه ل ئه م ئومه ته دا کردی، ده سا ئیوه ش لی و هه رگرن، بی له مه یش له و سه رده مه دا زۆری نه ی خه لک ده چوونه سه فهر به مه به ستی خۆپاراستن و خۆحه شاردان له کافره کان و خۆدزی نه وه له جیهاد، بۆیه ترس له کافران، ده کاته هۆی کورته کردنه وه ی نویره کان، جا بۆیه پیچه وانه که ی و هه ر ناگی ری، واته: هه ر که ترسه که نه ما، نویره که ش کورت نه کری ته وه، بۆ به لگه ی ئه مه ئوسولیه کان ده ئین: (والمنطوق إذا خرج مخرج الغالب، أو علی حادثة فلا مفهوم له، کقوله تعالی: ولا تکرهوا فتیاتکم علی البغاء إن أردن تحصناً..). ﴿إن الکافرین کانوا لکم عداو مبیناً﴾ به راستی بی باوه ران هه می شه به ئاشکرا دوژمنتان.

نویره ترس و شیوه ی کردنه که ی:

(ئیین که سیر) له (ئه بوو عه بیاش) به وه - که پیشه واه (ئه حمه د، حاکم، ئیین جه ری) ریوایه تی ده که ن - ئه گه ری ته وه و ئه ل: له گه ل په یام به ری خوا دا هاتوو له (عوسفان) دا نویره نیوه رۆمان ده کرد، بی باوه ره کانیش به سه رۆکایه تی (خالیدی کوری وه لید) له به ره ده ماندا (له لای رووگه وه) بوون، جا که دیتیان وائی مه خه ریکی نویره ئین و تیان: خوزگه هه ر ئیستا به یه که ده ست ده ماندا به سه ریاندا!! پاشان و تیان: خو به نینیکی تر کاتی نویره تریان دیت، خو ئاشکرایه که موسلمانانه کان نویره ئیان له خۆیان و له مال و مندالیان خۆش تر ده وئ، (عه بیاش) ده ل: له نیوان نویره نیوه رۆو عه سردا (جو بریل) ئه م ئایه ته ی هینا و فهرمووی: ﴿۱۰۲﴾: و إذا

﴿ فیمیلون علیکم میله واحده ﴾ نه‌وسا نه‌وانیش به یه‌ك دهست په‌لامارتان بدن و هی‌رش بی‌ننه سه‌رتان، كه‌وابوو نابیی هه‌موو به یه‌كجار پی‌كه‌وه نو‌یژ بكه‌ن، به‌لكو ده‌بی ده‌سته‌یه‌ك به‌چه‌كه‌وه پاسه‌وانتان بن هه‌تا لی‌ده‌بنه‌وه ﴿ ولا جناح علیکم إن كان بكم أذى من مطر أو كنتم مرضی ﴾ وه نه‌گه‌ر نار‌ه‌حه‌تی و نازاری‌كتان هه‌بوو وه‌كو باران، یان نه‌خو‌ش و بریندار بن، نه‌وه له‌وكتانه‌دا هیچ گونا‌ه‌تان له‌سه‌ر نی‌یه ﴿ أن تضعوا أسلحتكم ﴾ چه‌كه‌كانتان دان‌ین له‌كاتی نو‌یژه‌كاندا ﴿ وخذوا حذرکم ﴾ وه‌رده‌بی هوشیاری و ریا‌یی خو‌تان وه‌رگرن، واته: تا نه‌توانن ئاماده باش بن بۆ دو‌ژمن و خو‌تان بپاری‌زن لی‌یان ﴿ إن الله أعد للکافرين عذابا مهینا ﴾ دیاره كه‌خوا بۆ بی‌باوه‌ره‌كان سزایه‌کی ئابروو به‌روو ریسواکه‌ری ئاماده کردوو. به‌لی‌ خو‌ای گه‌وره‌و دل‌وفان له‌به‌ر باران و هه‌رشتی‌کی تری د‌ژوار موله‌تی موس‌لمانان د‌دا چه‌كه‌کانیان له‌شان داگرن، به‌لام له‌وکاته‌شدا هه‌رده‌بی هوشیار و وریابن، كه‌وابوو نه‌گه‌ر موس‌لمانان هه‌میشه ئاماده باش بن بۆ جیهاد خو‌ای به‌ده‌سه‌لات کافران ده‌شک‌ینی و ریسوایان ده‌کات.

دوای نو‌یژی ترس یادی خوا ر‌ژور بکه‌ن:

﴿ ۱۰۳: فإذا قضیت الصلاة ﴾ جا هه‌رکات له نو‌یژه‌که‌تان ده‌بنه‌وه ﴿ فاذا قضاها قعودا و علی جنوبکم ﴾ ده‌سا به‌راوه‌ستان و به‌دانیش‌تنه‌وه به‌راکشان و له‌سه‌ر ته‌نیش‌ت یادی خوا بکه‌ن، به‌شکو خوا سه‌رتان بخات ﴿ فإذا اطمأنتتم فأقیموا الصلاة ﴾ جا کاتیی دل‌نیاده‌بن و ترستان نام‌ینی، ئیتر به‌ئاسایی وه‌ك جارن نو‌یژه‌كانتان نه‌نجام بدن ﴿ إن الصلاة كانت علی المؤمنین کتابا موقوتا ﴾ به‌راستی نو‌یژ له‌سه‌ر باوه‌رداران فه‌رزی‌که، کات و شی‌وه‌یکردنه‌که‌ی لای خوا دیاریکراوه، نه‌گه‌ر حال‌تی‌کی نا‌ئاسایی په‌یدا نه‌بوو نابیی لی‌ی لای‌دری‌ت. له‌م ئایه‌ته‌دا کات بۆ نه‌نجامدانی نو‌یژه‌كان دیاری نه‌کراوه، به‌لام له‌سووره‌تی (ئیسراو: ۷۸) دا: (أقم الصلاة لدلوك الشمس إلى غسق الليل و قرآن الفجر إن قرآن الفجر كان مشهودا) وه له‌سووره‌تی (رووم: ۱۷-۱۸) دا: (فسبحان الله حين تمسون و حين تصبحون وله الحمد فی السموات و الأرض و عشیاء و حين تظهرون) وه له‌سووره‌تی (ه‌ود: ۱۱۴): (وأقم الصلاة طرفی النهار وزلفا من الیل) وه‌خته‌که‌یان دیاریکراوه و، پی‌غه‌مبه‌ریش ﷺ له‌گه‌ل (جبریل) دا هه‌ردوو پی‌که‌وه له‌کاتی خو‌یدا نو‌یژیان کرد. به‌لی... پی‌ش‌خستن و دوا‌خستنی نو‌یژه‌كان له‌کاتی دیاریکراویاندا، واته: (جه‌مه‌ ته‌قدیم وجه‌مه‌ ته‌خ‌ین) ربی پی‌ دراوه، وه‌ك پی‌شه‌وا (موس‌لیم) هی‌ناویه‌تی له‌باسی (حه‌ج) دا: ((ثم أذن ثم أقم فصلی

كنت فیهم فأقمت لهم الصلاة) کاتیی له‌نا‌وا‌ه‌وه‌لا‌نتدا بو‌ویت نه‌ی پی‌غه‌مه‌را! ﷺ واته: له‌سه‌فه‌ردا، ئی‌نجا ویستت نو‌یژی به‌کو‌مه‌لیان بۆ بکه‌یت و، کاتیی رو‌وبه‌روو بو‌ونه‌وه‌ش بوو له‌گه‌ل کافراندا ﴿ فلتقم طائفة منهم معك ﴾ با ده‌سته‌یه‌کیان له‌گه‌لت هه‌لسن و نو‌یژ دابه‌ستن، نه‌وانی تری‌شیان له‌رووی دو‌ژمن رابوو‌ه‌ستن، واته:

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَنْتُمْ طَائِفَةً مِنْهُمْ مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلِتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَذَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٤﴾ فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْخُلُوا اللَّهَ فِيمَا وَعُودُوا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلُمُونَ فَلِئَهِمْ يَأْلُمُونَ كَمَا تَأْلُمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٦﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَالِفِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٧﴾

نه‌گه‌ر دو‌ژمن له‌نی‌وان ئی‌وه‌و قبیله‌ دابوو، هاوه‌له‌كانت بکه‌ به‌دوو ده‌سته‌وه ﴿ وليأخذوا أسلحتهم ﴾ وده‌بی هه‌موو -نو‌یژخو‌ین و پاسه‌وان- چه‌كه‌كانیان به‌ده‌سته‌وه بگرن ﴿ فإذا سجدوا فليكونوا من ورائكم ﴾ جا کاتیی نه‌م ده‌سته‌كه له‌گه‌ل تۆ سو‌ژده‌ه‌بن، به‌پله‌ بچن له‌ دوای ئی‌وه‌وه رابوو‌ه‌ستن و پاری‌زگاری‌تان بکه‌ن، واته: ده‌سته‌ی یه‌که‌م رکاتی‌ك له‌ نو‌یژه‌که‌یان له‌گه‌ل تۆ ده‌که‌ن، نه‌وسا به‌په‌له‌ جیا ده‌بنه‌وه‌و بۆ خو‌یان نه‌وی‌تری ته‌واوده‌که‌ن وده‌بنه پاسه‌وان ﴿ ولتأت طائفة أخرى لم يصلوا ﴾ وده‌بی نه‌و ده‌سته‌که‌ی تر كه‌هیمان نو‌یژیان نه‌کردوو‌و پاسه‌وانن بی‌نه‌ پی‌ش ﴿ فليصلوا معك ﴾ وه‌له‌گه‌ل تۆ‌دا نو‌یژ به‌ جه‌ماعه‌ت بکه‌ن ﴿ وليأخذوا حذرهم وأسلحتهم ﴾ و ده‌بی وریایی خو‌یان وه‌رگرن و چه‌كه‌کانیشیان به‌ده‌سته‌وه بگرن ﴿ ود الذين كفروا لو تغفلون عن أسلحتكم وأمتعتكم ﴾ و بی‌باوه‌ره‌كان پی‌یان خو‌شه‌كه ئی‌وه -به‌ه‌وی نو‌یژه‌که‌تانه‌وه- له‌چه‌ك و كه‌ل و په‌له‌كانتان غافل و بی‌ئاگا ببین

نویژی دابهست به جه ماعت، دهبی ئه ویش وهك ئه وئیمامه
نویژه که ی ته واکا، به لام ئه گهر که سیک (موقیم) بوو و
نویژی له تهك ئیمامیکی مووسافیر کرد، قهیدی نییه، به لام
بو دواپی دهبی خوی ته وای بکا.

له به دوا دا چوونی دوزمندا سستی مه که ن:

﴿ ۱۰۴: ولا تهنوا فی ابتغاء القوم ﴾ له به دوا دا چوون و راوانانی
له شکری کوفر و دوزمندا سست و که متهرخه مهن، دهبی هه موو
کون و قوزبنیکیان لی بگرن، پیشه و (قورتوبی) ئه لیت: ئه م ئایه ته
له جهنگی ئوحددا هاته خواری، ئه وه ده می په یامبه ری خوا
فرمانی دا که شوینی بی باوه ره کان که ون و راویاننن له هه مان
کاتدا موسلمانانه کانیش به خهستی بریندار ببوون. برپاریش بوو
هه ره وانه له گه لیان بچن که له جهنگی ئوحددا به شدار ببوون
پاشان ئه م ئایه ته هات و فرمووی: ﴿ إن تكونوا تألمون فأنهم
يألمون كما تألمون ﴾ واته: ئه گهر ئیوه له وانه وه تووشی ئیش
و ئازارو برینداری و ناره حه تی بین، بی گومان بن ئه وانیش هه ر
وه کو ئیوه تووشی جه زره به ئه بن که چی ئه وان ئارامیان هه یه
و کۆل نادهن، که و ابوو دهبی ئیوه باشتر خۆراگرن و راویان بکه ن،
چونکه: ﴿ وترجون من الله مالا يرجون ﴾ ئیوه هومیدتان خوایه،
به ته مان له لایه ن خواوه ده سته که وتان هه بیست، ئه وان به ته مای
ئه وهش نین، واته: ئیوه به ته مای پاداشی قیامه تن، ئه وان
به ته مای نین ﴿ وكان الله عليما حكيما ﴾ خوا هه موو وه ختی به و
ناره حه تییه دوو چارتان ئه بیست زانایه، کار ره وایه، له وشتانه دا
فرمانتان پی ده کات، وه کو خوی له جیگایه کی تر دا ئه فهرمووی:
(ولا تهنوا ولا تحزنوا وأنتم الأعلون إن كنتم مؤمنين، إن يمسمكم
قرح فقد مس القوم قرح مثله..) (آل عمران ۱۳۹-۱۴۰).. یان
ده فهرمووی: (فلا تهنوا وتدعوا إلى السلم وأنتم الأعلون والله معكم
ولن يترككم أعمالكم) (محمد: ۳۵).

هه ر به قورئان حوكم بکه:

پیاویك به ناوی (توعمه ی کوری ئوبه یریق) وه کلاو خووده یه کی
له مالی (قه تاده) ی دراوسییدا دزی و له لای (زهید) ی جووله که دا
شاردیوه، پاشان گومان خرایه سه ر توعمه وداوای خووده که ی
لی کرا، ئه وسه ئه ویش سوپندی خوارد که نه یبردوه و ناگایشی لئی
نییه، به لام بو دواپی لای جووله که که دوزرایه وه، ئه ویش وتی:
توعمه لیزه دایناوه، خه لکیکش له جووله که کان شایه دیان بو
داو که وته سه ر توعمه، ئینجا هۆزه که ی توعمه (به نی زه فهر)

الظهر، ثم أقام فصلى الظهر، ولم يفصل بينهما شيئا)) ئه بوو داوودو
پیشه و ئه حمه د و ترمرزی و ئیبنی حیببان و داره قوتنی و به یه هقی
و حاکیم له (موعان) وه ریوایه ت ئه که ن و ده لین: ((إن النبي ﷺ
كان إذا ارتحل قبل أن تنزع الشمس آخر الظهر حتى يجمعها إلى
العصر، يصليهما جميعا، وإذا ارتحل بعد بزوغ الشمس صلى الظهر
والعصر جميعا ثم سار، وكان إذا ارتحل قبل المغرب آخر المغرب
حتى يصليهما مع العشاء وإذا ارتحل بعد المغرب عجل العشاء فصلاها
مع المغرب)). ئیبن عباسیش ئه لیت: ((أنه ﷺ كان في السفر إذا
زاغت الشمس من منزله جمع بين الظهر والعصر قبل أن يركب، فإذا
لم تنزع في منزله سار حتى إذا حانت العصر نزل فجمع بين الظهر
والعصر، وإذا حانت المغرب في منزله جمع بينها وبين العشاء، وإذا
ارتحل في منزله ركب حتى إذا كانت العشاء نزل فجمع بينهما))
رواه أحمد والشافعي في مسنديهما.. ((عن أنس: كان النبي ﷺ إذا
رتحل قبل أن تنزع الشمس آخر الظهر إلى وقت العصر، ثم جمع
بينهما، وإذا زاغت صلى الظهر ثم ركب)) (بوخاری/ح ۱۱۱۱).

رینماییه کانی ئایه تی (۱۰۱-۱۰۳):

۱) پیغه مبه ر ﷺ زور جاران هه م به قسه، هه م به کرده وه
دوو پاتی کور تکرده نی نویژه کانی ده کرده وه، به لام زاناکانمان
له مه دا قسه یان جیاوازه که: ئاخو ئه و کورت کردنه وه یه
واجیبه، یا سووننه ته؟ هه ندی ده لین: واجیبه، چون
خاتوو (عائشه) ئه لی: ((فرضت الصلاة ركعتين ركعتين))،
به لام جه ماوه ری زانایان پیاپی وایه که: کور تکرده وه
(سووننه ت) هه ندیکی دیکه ش ئه لین: ئه وکه سه یه به
ئاره زووی خۆیه تی: ده توانی کورتی کاته وه. ده شتوانی
به ئاسایی بیکا، به لام قسه ی په سه ندیان ئه مه یه که:
کور تکرده وه سوونه تیکی (مۆته ککه ده و) دوپات کراوه یه.
۲) نویژی ترس و شیوه ی کردنه که یشی دانی پێدا نراوه.
۳) گه وره یی نویژ به جه ماعت، ته نانه تی له کاتی ترس و
جه نگیشدا ته ئید کراوه.

۴) ناوه ی نانی خوا هه مووکات سووننه ته به تاییه تی له کاتی
رووبه روو بوونه وه دا.

۵) نویژ فهرزه و کاته که شی دیاریکراوه، وه کو هه ج فهرزه و
کاتی خوی هه یه و نابی لئی لایدریت.

۶) مووسافیر دهبی له شووره ی گونده که ی، یان شاره که ی
دهرچی ئه و جار ده توانی نویژه کان کورت بکاته وه.

۷) گه ر ییواریک له پشت ئیمامیکی ته واکه ری نویژه وه

چوونه لای پیغه مبهه ۱۰۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۰۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۰۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۰۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۰۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۰۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۰۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۰۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۰۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۰۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۱۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۱۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۲۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۲۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۳۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۳۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۴۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۴۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۵۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۵۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۶۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۶۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۷۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۷۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۸۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۸۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۰ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۱: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۱ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۲ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۳: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۳ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۴: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۴ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۵: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۵ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۶: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۶ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۷: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۷ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۸: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۸ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۱۹۹: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۱۹۹ 〉

چوونه لای پیغه مبهه ۲۰۰: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق ﴿ ۲۰۰ 〉

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٣٦﴾ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا ﴿١٣٧﴾ يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّنُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٣٨﴾ هَاتَمَةُ هُوَلَاءِ جَدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَدِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَمْ مَن يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١٣٩﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٤٠﴾ وَمَن يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبْهُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٤١﴾ وَمَن يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿١٤٢﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَن يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّوكَ إِلَّا أَنفُسُهُمْ وَمَا يَضُرُّوكَ مِن شَيْءٍ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١٤٣﴾

رینماییه کانی نایه تی (۱۰۹-۱۰۵):

۱) حوکم و برپاردان به غیری قورثان و سوننهت کوفره.

۲) پشتیوانی له سته مکاران و تاغووتان و گزیکاران حهرامه.

۳) داواکردن له خوا بو به خشینی تاوانه کان، چ بچوک چ گه وره کاریکی پیروزو پیویسته.

۴) رق و قین له تاوانکاران و پیاو خراپان رق و قینیکی پیروزه.

۵) وه بیر هیئانه وهی روژه کانی قیامت به پهن دو ناموزگاری.

هه ره له یه کت کرد ته وهی لی بکه:

۱۱۰: وَمَن يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ﴿ ۱۱۰ 〉

کاریکی خراپ و ناله بار بکات، دزی، یان هه رچی تر وه یان سته م له خوی بکات ﴿ ۱۱۱ 〉

لیسی ببوروی ﴿ ۱۱۲ 〉

لیبوردو و میهره بانه ﴿ ۱۱۳ 〉

هه ر گوناخو تاوانیک بکا ﴿ ۱۱۴ 〉

نیمه ثم قورثانه مان بو تو ناردوه که بی گومان هه مووی راست و هه قه ﴿ ۱۱۵ 〉

هه روه ک خوا ری پی نیشان داوایت دادپه روه رانه داوهری مه رد بکه. ﴿ ۱۱۶ 〉

بو گزیکاران و خائینان و ناپاکان ﴿ ۱۱۷ 〉

به رده وام له خوا داوای لیبووردن بکه له هه ر نیازیک که به دل تا بیت له باره ی پشتیوانی کردنی خائینانه وه، نه گه رچی به به رزه وه ندیت دانا بیت و نیازیک به دل تا هات بیت ﴿ ۱۱۸ 〉

به راستی خوا هه موو کات زور لیبووردو، دلوقان و میهره بانه ﴿ ۱۱۹ 〉

له وکه سانه مه که، که ته نانه تی له گه ل خویشان خیانه تیان کردوه، وه کو (نوسهیدی کوری عورو) که به هو ی دزی و خواردنی ماله سپارده که وه سه ریچی له خوا کرد ﴿ ۱۲۰ 〉

أثیمًا ﴿ ۱۲۱ 〉

له گهلی جیگای تردا هاتوو هه ره نه دراوه به هه ره قسه و باسیک به نهیانی بکریت، مه گهر قسه و باسیک به رژه وهندی موسلمانانی تیدا بیت، وهک ثایه تی: (یا ایها الذین آمنوا إذا تناجیتم فلا تنجاوا بالإثم والعدوان ومعصية الرسول وتناجوا بالبر والتقوى واتقوا الله الذى إلیه تحشرون * إنما النجوى من الشيطان...) (المجادله/ ۱۰ -

و توباله که ی ته نهها له سه ره خوی ده که وی، واته: خوی گیروده نه بیت، وهک خوی گه وه ره له جیگایه کی تردا نه فهرموی: (ولا تکسب کل نفس إلا علیها ولا تزر وازرة وزر أخرى) (الأنعام/ ۱۶۴) یان ده فهرموی: (ومن أساء فعلیها...) (الجایه/ ۱۵). ﴿وكان الله علیما حکیما﴾ بئی گومان خوا هه مووکات زاناو به ناگایه له وهک سه نه ی گوناه ده که نه، کار به جی و له کار زانه توله ته نهها له وه که سه ده سینیت که گونا هه که ی کردوه ﴿۱۱۲﴾: ومن یکسب خطیئة أو إثمًا ﴿هه که سیک به هه له یان به قه ست، تاوانیکی لی روو بدات، ئیتر نه تاوانه بچوک بیت یان گه وه﴾ ثم یرم به بریئا ﴿له پاشان بیخاته سه ره بئی تاوانیک و پئی مجرؤ بکات﴾ فقد أحتمل بهتانا وإثما مبینا ﴿بئی گومان نه وه که سه بار ی دروؤ گونا حی ناشرای له کؤل خوی ناوه﴾ ۱۱۳: ولولا فضل الله علیک ورحمته ﴿خو نه گهر فزل و میهره بانی و ره حمه تی خوا به هانای تو نه هاتبا به نه ی پیغه مبه ر﴾! ﴿له مت طائفة منهم أن یضلوك﴾ دهسته یه که له وانه ته مایان تی کرد بوویت گو مرآت بکه نه، واته: ده یان نویست تو پشتگیری له تاوانباران بکه یه، نه وه بوو دوو رووه کان ویستیان توعمه ی ثوبه یرقی مونا فیق و دوو روو دز رزگار بئی و، کابرای جووله که ی بئی تاوان تیوه بگلیت، به لام خوی گه وه نه یه یشت نه وه روو بدا ﴿وما یضلون إلا أنفسهم﴾ خو مه گهر هه رخو شیان به وکاره گو مرآ و لاری بکه نه ﴿وما یضرونک من شیء﴾ دلنیا شبه نه وان ناتوانن هیچ جو ره زبانیکت پئی بگه یه نن، چونکه خوا پشتیوانته و نه تباریزیت ﴿وانزل الله علیک الکتاب و الحکمة﴾ له گه له نه وه یشدا خوا قورئان و ورده کاری و حکمه تی بؤناردیت و، واته: نه وانه چو نه توانن سه ره له تو تیک بدن ﴿وعلمک ما لم تکن تعلم﴾ زور شتی فیر کردی که پیشتر نه تده زانی، وه کو به رنامه ی په یامبه رانی پیش خو ت و، چهندان کاری تری گرنگ و مه زن ﴿وکان فضل الله علیک عظیما﴾ توش هه میسه چاکه و میهره بانی زور گرنگت له خوا وه له گه ل کراوه.

زۆرینه ی سربه و چربه بئی هووده یه:

﴿۱۱۴﴾: لا خیر فی کثیر من نجواهم ﴿زۆر به ی سرته سرت و چپه کانیان هیچ خیره به ره یه که ی تیدا نییه، مه به ست له چپه و نه یینییه کانی (هۆزی به نیی ثوبه یرقی) هه. نه وه بوو خر ده بوونه وه و راویژیان ده کرد که: چو نه (توعمه) له و کاره دزیوه به یرینه وه، به لام که لکی نه بوو بویان، پاشان قورئانی پیرو زری له هه موو پیلان و سرته سرتیک گرت، وهک فهرموی: (لا خیر فی کثیر من نجواهم).

﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ يَتَرَكَ الْتَّائِبُ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا يَبَيِّنُ لَهُ الْهُدًى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ تُولَّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿۱۱۵﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَنْ يُشْرِكْ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿۱۱۶﴾ إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْسَانًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿۱۱۷﴾ لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا أُخَذْنَ مِنْ عِبَادِي نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿۱۱۸﴾ وَلَا ضَلَّتْهُمْ وَلَا مَيَّنَتْهُمْ وَلَا مَرَّتْهُمْ فَلْيَعْبُدْكُمْ قُلْ اللَّهُ وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا ﴿۱۱۹﴾ يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿۱۲۰﴾ أُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ﴿۱۲۱﴾

﴿۹﴾ ﴿إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ﴾ جا مه گهر که سیک فهرمان بدات به سه ده قه و کاری چاکه و پیک هینانه وهی مه ردو فهرمان بدا به ناو بژی و ناشت بوونه وهی نیوان خه ک بو نه م کارانه به هه رجور راویژو چپه بکری و، به نهیانی هه نگا و بریت، هه ره خیره چاکه یه، واته: هه کورو کز بوونه وه یه که ساز ده دری بو نه نجامدانی نه و کارانه زور باش و په سه نده. به لی نه گهر چی له م جییه دا نه و ئیسلح و ریکه ستنه نیوان گشت مه ردو ده گریته وه، به لام له چنه د جییه کی تردا نه و ئیسلح و ریکه ستنه یه دیاریکراوه که مه به ست پئی چاک کردنی نیوان موسلمانانه، هه وهک له سووره تی (الحجرات/ ۱۰) دا نه فهرموی: (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ) دیسان هه ره له ثایه تی (۹) ی هه مان سووره ت: (وإن طائفتان من المؤمنين اقتتا فأصلحوا بينهما) هاتوو هه، هه وهک له سووره تی (الأنفال/ ۱) دا نه فهرموی: (..فاقتوا الله وأصلحوا ذات بینکم..). ﴿ومن یفعل ذلك ابتغاء مرضات الله﴾

(مریم/۴۴): ((..لاتعبد الشيطان..)) هاتوو. (۱۱۸: لعنه الله) خوی گهوره له رهحمهت و میهره بانی خوی ئه و شهیتانه ی بیبهش کرد ﴿وقال لاتخذن من عبادک نصیبا مفروضا﴾ ئه ویش به ملهوری خوی گوتی به خوا: شهرت بیئت له بهنده کانی تۆ به شیک دایرم بۆخۆم، ههروهک له سوورهتی (الإسراء/۶۲) دا: (ارایتک هذا الذی کرمت علی لئن أخرتنی إلى یوم القیامة لأحتکن ذریته..)) بۆچونیهتی وشیهی سهرلیشیواوکردونیاں هاتوو. وه له سوورهتی (السبا/۲۰) دا: (ولقد صدق علیهم إبلیس ظنه) هاتوو که: چۆن شهیتان بۆچوون و گومانه که ی خوی برده سهرو خه لکیکی زۆر وه دووی قسه ی کهوتن، ههروهه له سوورهتی (الحجر/۳۹-۴۰): (ولأغویهم أجمعین * إلا عبادک منهم المخلصین) وه له سوورهتی (النحل/۱۰۰): (إنما سلطانه علی الذین یتولونه والذین هم به مشرکون) هاتوو که: شهیتان هه رگیز دهسه لاتی به سه ر موسلمان ه راست و دل سۆزه کاندای نابی. ﴿۱۱۹: ولأضلنهم ولأمننهم﴾ ههروهه وتوو یهتی هه ر ده بیئت له راسته ری سه ر لیشیواویان بکه مو دلایان پرکه م له ئاوات و ئاره زووی ناراست و سه ر قالیان که م، بۆیه به وخه لکه ی دهگوت: زیندوو بوونه وه و هیچ حیساب و کیتابی نییه، وه ههروهه ﴿ولأمرنهم فلیتکن أذان الأنعام﴾ مه رج بی بۆخۆم فره مانیاں پییده م، گوئی ئاژال و مه رومالاتیان دایدرن، یا بیهرن و بیکه نه نیشانه ی حه رام بوونیاں، به ئی له سه رده می نه فامیدا هه ر وشتریک پینج سکی کردبا، دیارییاں نه کرد بۆ بهت کانیان و گۆشتیان نه نه خوارد ﴿ولأمرنهم فلیغیرن خلق الله﴾ وه ده بی فره مانیشیاں پی بده م که: شکل و بیجمی دروستکراوه کانی خوا تیک بده ن و بگۆرن (ئیبنی عه بباس و، موجهیدو، زه حاک) ده لێن: مه به ست له م گۆرین و ده سکاری کردنی خه لکی خوایه، تیکدان و گۆرینی دینی خوایه لییاں، (ته به ری)ش هه ر ئه مه ی پی باشه. منیش هه ر وا ئه زانم که مه به ست به و گۆرینه، گۆرینی دین و (فیترهت) یانه، ئه گه رچی هه ندی مانا و مه به ستی تریش بگه یه نیئت. وه ک هه ندی له رافه که رانی قورئان له م شوینه دا ئاماژه به هه ندی شتی تر ئه کهن، وه ک کوتانی خال و، ریکوینیککردن و هه لگرتنی برۆو، شاش کردنی ددان و، هه لکیشانی مووی روخسار و روومهت، بۆ پشتگیری قسه که یان ئه م فره مووده یه ش ده هیئن:

((لَعَنَ اللهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ، وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَمِصَّاتِ، وَ الْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيَّرَاتِ خَلْقَ اللهِ)). بوخاری/ کتاب اللباس/ ۵۹۳۱. موسلیم / کتاب اللباس والزینه / ۱۶۷۸ واته: نه عله تی خوا له و ژانه که: خال ده کوتن بۆ ژنانی تر، له و ژنانه ش خالیان بۆ ده کوتن، له و ژنانه ش روخسار هه لده گرن و، له وانه ش روویان

جا هه رکه س به مه به ستی ره زاو خوشنوودی خوا به نه یینی کار بکا، بۆ هه رکاریکی په سه ند ﴿فسوف نؤتیہ أجرا عظیما﴾ له دوا ییدا پاداشیکی گه و ره و بی سنووری ئه ده نی ﴿۱۱۵: ومن یشاقق الرسول من بعد ماتین له الهدی﴾ هه رکه سیك پاش ئه وه ی ریگه ی هه ق و راستی بۆ ده رکه وت و شاره زای دینی خوا بوو (وه کو ئوبه یریق)، دژایه تی پیغه مه بر ﷺ بکا ﴿ویتبع غیر سبیل المؤمنین﴾ و ریگا و ریبازی بگریته بهر، که ریگای راستی باوه رداران نه بیئت ﴿نوله ما تولى ونصله جهنم﴾ ئیمه ییش رووی ئه که یه نه وه به رنامه و ریگایه به ئاره زوی خوی له دونیادا هه لییژاردوه، ئیتر ئیمه وازی لی دینین و، هه قمان نییه به سه ری وه و، له قیامه تیشدا ئه یخه یه نه ناوئاگری تاودراوی دۆزه خه وه ﴿وساءت مصیرا﴾ ئای که دۆزه خ جیو ریبه کی زۆر سامناک و خراپه و، بۆیان ئاماده کراوه.

رینه ماییه کانی ئایه تی (۱۱۴-۱۱۵):

- (۱) چیه و سرت ه سرتی دوو که س، بی ره زامه ندی سییه میان هه رامه.
- (۲) هه موو کۆبوونه وه یه کی نه یینی خیری تیدا نییه، ئه گه ر بۆ کۆکردنه وه ی خیر و سه ده قه، یان بۆ فره مان به چاکه، یان بۆ ریکخستنی ئیوان دوو که سی ناکۆک نه بی.
- (۳) ده رچوون له نه خشه و پلانی ئه هلی سوونتهت و جه ماعهت، و په یه وه ی کردن له ده ست و تاقمه سه ر لیشیواوه کان کاریکی قه ده غه و هه رامه.

خوا له موشریکان نابوو ری:

﴿۱۱۶: إن الله لا یغفر أن یشرک به﴾ بی گومان خوا له وانه خوش نابی هاوه ل و هاوه به شی بۆ دانین ﴿ویغفر ما دون ذلک لمن یشاء﴾ تاوانی که متر له شیرک بۆ هه رکه سیك خوی بیه وی وشایسته بیئت ئه بوری ﴿ومن یشرک بالله فقد ضل ضللا بعیدا﴾ ده سا بزائن که هه رکه سیك شه ریک و هاوبه ش دابنیئت بۆخوا، به راستی له راده به ده ر گومراو سه ر لیشیواوه ﴿۱۱۷: إن یدعون من دونه إلا إناثا﴾ ئه وانه له جیاتی خوا هانا و په نا ده به نه بهر دو بتی وا که زۆربه یان بۆ خویان ناوی میینه یان لی ناون، وه کو: (لات، عوززا، مه نات) ﴿وإن یدعون إلا شیطانا مریدا﴾ دیاره هه رانا ده به نه بهر شه یتانیکی ده رکراو و گومراو له سنوور ده رچوو، چونکه ئه وه هه لیان ده نیئت بۆ ئه و جۆره کردارانه! مه به ست به م ئایه ته په رستن و گویری له شه یتانه، وه ک له سووره تی (یس/۶۰): (ألم أعهد إلیکم یا بنی آدم ألا تعبدوا الشیطان) یان له سووره تی

به بهر یاندا دهروا ﴿ خالدين فيها أبدا ﴾ هتا سهریش هه ره وی
 نه بن ﴿ وعد الله حقاً ﴾ دیاره ئه و به لینهی خوا پی یداون هه قه و
 جیبه جینی دهکا ﴿ ومن أصدق من الله قبلاً ﴾ جا چ که سیک له خوا
 راست بیژتره له بزپاره کانیدا؟.

بو هه لده گرن، له و ژنانهش ددانه کانیان باریک و شاش ده که ن
 و به وه خویان له خه لک ده گورن. له سووره تی (الروم/ ۳۰): ﴿ فأقم
 وجهك للدين حنيفا فطرت الله التي فطر الناس عليها لا تبديل
 لخلق الله ﴾ به راشکاو پشنگیری ئه و راستیه ئه کات که ده لی: ئه و
 گورینه شیواندن و گورینی دین و فیتروته ﴿ ومن يتخذ الشيطان
 وليا من دون الله ﴾ جا هه رکه سی له باتی خوا شه یتان بکاته
 دؤست و یارمه تیده ر بو خووی و واز له نایینی خوا بینئ ﴿ فقد
 خسر خسرانا مبيناً ﴾ به راستی زهره رو زیانیکی ناشکرای کردوه،
 چونکه قیامه تی له کیس ددها ﴿ ۱۲۰: يعدم و يمنيهم ﴾ شه یتان
 هه میشه به لینی سه رکه و تن و به ختیار بیان پی ده داو، به ئاوات و
 ئاره زوو دلخویشان ئه کا ﴿ وما يعدم الشيطان إلا غرورا ﴾ خو
 له راستیشدا به لینی شه یتان هه دروو فریودان و چه واشه کردنه
 ﴿ ۱۲۱: أولئك مأواهم جهنم ﴾ جی و ری ئه مانه دوزه خه ﴿ ولا
 يجدون عنها محيصاً ﴾ بی له و په ناگه یه کی تریان ده ست ناکه وی و،
 هه رگیز رزگاریان نابیت لی.

رینه ماییه کانی نایه تی (۱۱۶-۱۲۱):

(۱) ته واوی گوناخان به بچوک و گه وره یه وه بیجگه له شیرک،
 خوای میهره بان ده یانبووری ئه گهر خووی حه زکا، (عه لی
 کوری ئه بی تالیب) ئه لی: له قورئاندا نایه تی تر نییه
 وه که ئه م نایه ته ی: ﴿ إن الله لا يغفر أن يشرك به، ويغفر
 ما دون ذلك لمن يشاء ﴾ لام خو شه و یستر بی/ (نیمامی
 (ترمزی) هیناویه تی). بته رستان و ئاره زوو هه واهه پهرستان،
 له به ره تدا گشت شه یتان په رستن.

(۲) به لگه ی شه یتان په رستی ئه نجامدانی گوناخه کانه
 به بچوک و گه وره یانه وه.

(۳) خالکوتان و برؤ و روخسار هه لگرتن و، ددان شاش
 و باریک کردن و، داخکردنی حه یوان و، خه ساندنی
 ئازهل و ئاده مزاد کاریکی یاساغ و حه رامه. چه کی
 شه یتان هه میشه دروو ده له سه و ئاره زوو بازی و له خشته
 بردنی (جن) و مروقه.

﴿ ۱۲۲: والذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ ئه وانه که باوه ریان
 هه یه و ئاکاری چاک ئه نجام ددهن و به گوئی شه یتان ناکه ن
 ﴿ سندخلهم جنات تجري من تحتها الأنهار ﴾ بی گومان ئه یانبه ینه
 ناو چه ند باخ و باخاتیکی به هه شته وه که جوگه ی ئاوو رووبار

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ
 اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿ ۱۲۱ ﴾ لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ
 وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ
 وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿ ۱۲۲ ﴾ وَمَنْ
 يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
 فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿ ۱۲۳ ﴾ وَمَنْ
 أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ
 مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿ ۱۲۴ ﴾ وَلِلَّهِ مَا
 فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
 مُخِيطًا ﴿ ۱۲۵ ﴾ وَاسْتَفْتَوْنَاكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ
 فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتِمُّ النِّسَاءَ
 الَّتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَرَغْبُوْنَ أَنْ تَكُوْهُنَّ
 وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ آلِ الدِّينِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلنِّسَاءِ
 بِالْقِسْطِ وَمَا تَعْمَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ﴿ ۱۲۶ ﴾

مروقه به ئاوات به نامانج ناگات:

﴿ ۱۲۳: لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ ﴾ پاداش و
 په رزوزم کردن و به لینه کانی خوا نه به ئاوات و ئاره زوی ئیویه
 ئه ی موسلمانان! وه نه به ئاوات و ئاره زوی خاوه ننامه کانیشه
 به لکو به هه ول و تیکوشان و گوپرایه لی کردنی خوایه. ئیبنی
 عه بیاس ئه لیئت: خوای گه وره به م نایه ته ته ماحی خسته نه به ر
 بو هه ول و تیکوشان له دنیا و قیامت ﴿ من يعمل سوءا یجز
 به ﴾ هه رکه سیک هه رکاریکی ناره واهه خراب بکا، دنیای بن هه ر
 به وکاره ی خو به جه زره به دهری. ﴿ ولا یجد له من دون الله ولیا
 ولا نصیرا ﴾ بیجگه له خوا هیچ چاودیر و یارمه تیده ریکی ده ست
 ناکه وه ی به هاواریه وه بیئت ﴿ ۱۲۴: ومن يعمل من الصالحات
 من ذکر أو أنسی وهو مؤمن ﴾ هه رکه سیک نیر بی، یان می
 هه رئه وهنده که خاوه ن باوه ر بیئت و ئاکار چاک بیئت ﴿ فأولئك

يدخلون الجنة ولا يظلمون نقيرا ﴿ ده‌چنه به‌ه‌شته‌وه‌وه كه‌مترين سته‌ميشيان لي‌ناكرئ، شه‌گه‌رچي به شه‌ندازه‌ي خالي ورديله‌ي ناوكه خورمايه‌كيش بيئت (النقيير: النكته في فهر النواه) ﴿ ۱۲۵: ومن أحسن ديناً ممن أسلم وجهه لله وهو محسن ﴾ ناخو دينداري‌ك هه‌بي ثاييني له‌وكه‌سه باشترو چاكثر بي كه‌خوي دابيته ده‌ستي خواو ناكارچا‌كيش بي ﴿ واتبع ملة إبراهيم حنيفاً ﴾ و كه‌وتبيته شويني ثاييني پاكي ئيبراهيمي كه له‌هه‌مووشتي لايدابي و، هه‌رتنه‌ها به‌ره‌خوا هاتي؟ ﴿ واتخذ الله إبراهيم خليلاً ﴾ له‌كاتي‌كدا خوا شه‌و ئيبراهيمه‌ي كردوته دوست و خو‌شه‌ويستي خوي، ده‌سا ئيوه په‌په‌ره‌ي لي‌بكه‌ن ﴿ ۱۲۶: والله مافي السموات وما في الأرض ﴾ شياوي باسپشه خوا هه‌رچي شه‌كات له‌به‌ر پيوستي خوي نيبه، چونكه هه‌رشتي‌ك له‌ئاسمانه‌كان و، له‌زه‌ويديه هه‌ي خوايه ﴿ و كان الله بكل شيء محيطاً ﴾ هه‌ر شه‌ويشه كه به هه‌مووشتي‌ك به‌ئاگو زانايه، هيچي لا ون ناييت.

مالي كيژه هه‌نيوه‌كان مه‌خون:

﴿ ۱۲۷: ويستفتونك في النساء ﴾ هاوه‌لانت شه‌ي پيغه‌مبه‌ر ﷺ! له‌باره‌ي ژنانه‌وه، هه‌تيوبن يان هه‌تيو نه‌بن، لييت شه‌پرسن كه: ده‌بي چ مافيكيان له‌سه‌ر بيئت بويان؟ ﴿ قل الله يفتيكم فيهن وما يتلى عليكم في الكتاب ﴾ توش پييان بلي: خوا خوي له‌م كتيبه‌دا كه بوټان ده‌خوينرتيه‌وه فه‌تواو وه‌لامتان شه‌داته‌وه بوټان روون شه‌كاتيه‌وه ﴿ في يتامى النساء اللاتي لا تؤتونهن ما كتب لهن ﴾ سه‌باره‌ت به‌ميراتي شه‌و كيژوله هه‌تيوانه لاتان و ده‌تانه‌وي له‌و ماره‌يي و ميراته خوا بوي نووسيون بيبه‌شيان كه‌ن، به‌لي له‌م جييه‌دا روون نه‌كراوه‌ته‌وه كه شه‌وي له‌م قورئانه‌دا ده‌خوينرتيه‌وه ديارى ده‌كرئ بو ژنان چييه؟ به‌لام هه‌رله‌سه‌ره‌تاي شه‌م سووره‌ته خو‌يه‌وه به‌ثايه‌تي: (وإن خفتم ألا تقسطوا في اليتامى فانكحوا ما طاب لكم من النساء) روون كراوه‌ته‌وه كه مه‌به‌ست خواردني مافي شه‌وكچه هه‌تيوانه‌يه كه له‌ژير ركيئي شه‌واندان و، هه‌تا خه‌لكيش له‌ماره‌كردني شه‌و كچه هه‌تيوانه‌دا به‌ترسن و سل بكه‌نه‌وه و، بچن ژناني‌تر ماره‌بكه‌ن ﴿ وترغبون أن تنكحوهن ﴾ ده‌تانه‌وي له‌خوتانيان ماره‌بكه‌ن و ماره‌بيشيان نه‌ده‌ني! دياره خوا ريتان لي‌ده‌گرئ ماره‌بيان بخون و ميراتيان نه‌ده‌ني ﴿ والمستضعفين من الولدان ﴾ هه‌روه‌ها فه‌رامنتان پي‌ده‌دات له‌بابه‌ت كوراني ميرمندان و خه‌لكاني لاوازه‌وه كه: به‌ري‌ك ويكي ميراتيان به‌ده‌ني و سته‌ميان لي‌نه‌كه‌ن، ﴿ وأن تقوموا لليتامى بالقسط ﴾ ده‌بي له‌گه‌ل گشت هه‌تيوانيشدا به‌عه‌داله‌ت و جواميرانه‌ ره‌فتار بكه‌ن و بجومينه‌وه،

به‌لي له‌م جيگايه‌دا شيوه‌ي دادگه‌ري له‌گه‌ل مندالاندا روون نه‌كراوه‌ته‌وه، به‌لام له‌سووره‌تي (الأنعام/ ۱۲۵) دا ده‌فه‌رموي: (ولا تقربوا مال اليتيم إلا بالتي هي أحسن) وه له‌سووره‌تي (البقره/ ۲۲۰): (قل إصلاح لهم خير وإن تخالطوهم فإخوانكم) والله يعلم المفسد من المصلح) وه له‌سووره‌تي (الحج/ ۹) دا (فأما اليتيم فلا تقهر) وه له‌سووره‌تي (البقره/ ۱۷۷): (وأتى المال على حبه ذوى القربى واليتامى) شيوه‌ي ره‌فتاري دادگه‌رانه له‌گه‌ل هه‌تيواندا هاتووو روونكراوه‌ته‌وه. ﴿ وما تفعلوا من خير فإن الله كان به‌عليماً ﴾ و هه‌ركاري‌كي خير وچاكه بكه‌ن وه‌ك دادگه‌ري له‌گه‌ل ژنان و هه‌تيواندا، دلنيابن خوا پي ئاگو زانايه. (ثيبي عه‌بياس) شه‌لييت: شه‌م ثايه‌ته له‌باري شه‌وكه‌سانه‌وه هاته‌خواري كه‌كيژوله‌ي هه‌تيويان لا بوو به‌خيويان ده‌كرد، به‌لام وه‌ك عاده‌ت و باوي ناله‌باري خو‌يان شتيكيان فرئ ده‌دايه سه‌ري، به‌وه ده‌بوونه ماليان! ئينجا شه‌گه‌ر جوان وشوخ و شه‌نگ بووبا نه‌يان شه‌هيشت كه‌س بيخواري و داواي بكات، كاتي‌كيش مردبا گشت سامانه‌كه‌يان ده‌خوارد. شه‌وجا خوا فه‌رموي: (و يستفتونك..) هه‌روه‌ها ده‌لييت: سه‌رده‌مي پيش ئيسلام كيژوله و كوراني مير مندال ميراتيان نه‌شه‌داني، جا خوا فه‌رموي: (.. وأن تقوموا لليتامى بالقسط) (پيشه‌وا بوخاري شه‌م رپوايه‌ته‌ي هيناه).

قوشق بووني پياو له‌هاوسه‌ره‌كه‌ي:

﴿ ۱۲۸: وإن امرأة خافت من بعلها نشوزاً أو إعراضاً ﴾ شه‌گه‌ر ژني‌ك هه‌ستي كرد ميرده‌كه‌ي لاساره‌و قوشقي بووه، ﴿ فلا جناح عليهما أن يصلحا بينهما صلحاً ﴾ هيچ گونا‌هي نيبه شه‌و ژن و پياوه هه‌وي ناشتي و پي‌كهاتن به‌دن و چاويوشي له‌هه‌ندي مافي يه‌كتر بكه‌ن ﴿ والصلح خير ﴾ دياره ناشتي و ري‌كه‌وتن له‌و در‌ونگي و لاساري و ناچيزه‌يي پياو و شه‌لاق و جيا‌بوونه‌وه يه‌ چاكترو باشترو ﴿ وأحضرت الأنفس الشح ﴾ خو‌رژدي و به‌خيلي و سووربوون له‌سه‌ر مالي دونياش له‌نفس و ده‌رووني هه‌موو مروقي‌كا هه‌يه بويه له‌وانه‌يه شه‌كه ده‌ست له‌ماره‌بييه‌كه‌ي خوي هه‌لنه‌گرئ و، پياوه‌كه‌ش نه‌گوردي ئا‌وازه‌كه هه‌ر بمينيته‌وه ﴿ وإن تحسنوا وتقوا ﴾ جا شه‌گه‌ر له‌گه‌ل خيزانه‌كانتанда چاكه بكه‌ن، هه‌رچه‌نده شه‌وانيش هه‌ر خراپ بن و خو له‌لاساري و ناچيزه‌يي بپاريژن ﴿ فإن الله كان بما تعملون خبيراً ﴾ بي‌گومان خوا به‌هه‌موو كاروكرده‌ويه‌كتان ئاگايه. په‌يامبه‌ري خوا ﷺ به‌رنامه‌ي دانابوو بو‌كاتي مانه‌وه لاي خيزانه‌كاني و كاته‌كاني بو‌دابه‌ش كرد بوون، له‌گه‌ل شه‌وه‌شدا هه‌ر شه‌يه‌فه‌رموي: ((اللهم هذا قسمي فيما أملك،

اتقوا الله ﴿ كه ده بئی هر له خوا بترسن و به باشی فرمانه کانی جیبه جی بکهن ﴾ وإن تكفروا فإن الله مافى السموات وما فى الأرض ﴿ خوئه گهر بئی باوه ریش بن، و حاشای لی بکهن، چاك بزائن كه هه رچی له ئاسمانه كان و زه ویدایه هه ره هی خوایه ﴾ و كان الله غنيا حميدا ﴿ و بوخوشی له گشت كهس بئی نیازو دهوله مه ندی

فلا تؤاخذنى فيما تملك ولا أملك﴾ مه به سستی ئه وه بوو كه خوايه! خوټ چاك ده زانى كه من لهو كارانه دا ده سه لاتم هه بئی به سه رياندا ژنه كانم له يه كتر جيا ناكه مه وه، هه ربه كه يان مافى خوټى ده ده مئى، به لام ئه گهر يه كيكيان خو شه ويستى له دلدا پتر بوو، سا تو ليم مه گره. خاتوو عائيشه خوا لئى رازى بئى، ئه لئيت: ئه گهر پياويك دوو ژنى هه بوو باو، يه كيكيانى حه ز لى نه كردبا، وه يان به كه لكى ژن و ميژدى نه ها تباو بپويستايه ته لاقى بدا، ژنه كه ده يوت ته لاقم مه دهو، سه بارهت به كاروبارى منيش نازاد به، جايئير ئه م ئايه ته: ﴿ فلا جناح عليهما ﴾ هات، بوخارى و موسليم هيناويانه، ئه گه رچى هه ندئى جياوازيشان هه بئى. هه ر چه ن بكوشن ناتوانن له گه ل ژنان تاندا ﴿ بئى جياوازى ﴾ رهفتار بکهن:

﴿ ۱۲۹: ولن تستطيعوا أن تعدلوا بين النساء ولو حرصتم ﴾ دلنياشبن هه رگيز ناتوانن هه رچه ند هه ولش بدن كه به يه كسانى و بئى جياوازى له گه ل ژنانى خو تاندا رهفتار بکهن. زانايان ده لئين: مه به ست به م ﴿عه داله ت﴾ ه له م ئايه ته دا كه جيبه جى نايى له نيوان ژن و ميژدا ته نها خو شه ويستى دل و ده روونييه، چونكه ده گونجى پياو يه كئى له هاوسه ره كانى لا خو شه ويست تر بئى له دلدا، دياره ئه وه يش هيج گونا هيكى تيڊا نيبه به ومه رجه كارى پئى نه كا ﴿ فلا تملوا كل الميل فتدروها كالمعلقة ﴾ جاكه وا بوو ئه وه نده دووريان مه خه نه وه له خو تان، هه تا بيانكه نه هه لپه ساردهو داماو بن، واته: نه ته لاق درا يئت تا بچيټ بو خوټى شوو بكات، نه وهك ميژدداريش بيټ مافى خوټى وه رگريټ ﴿ وإن تصلحوا وتتقوا فإن الله كان عفورا رحيم ﴾ ئه گهر له گه ليان پيټك بيټن له گوناخ خوټ بپاريژن و له خوار بوونه وه له بپياره كانى خوا به رامبه ريان پاريز بکهن، ئه وا به راستى خوا ليپووردهو به ره حمه و ميهره بانه ﴿ ۱۳۰: وإن يتفرقا يغن الله كلا من سعته ﴾ خوټ ئه گهر پاش هه وليكى زور بو پيكه ينانيان هه ر به يه كجارى ده س ليټك به رده ن، خواى گه وره هه ردوولايان بئى نياز ئه كاو له ده ستگوشادى خوټى ده روويان لى ده كاته وه، واته: په كى كه سيان له سه ر ئه وى ديكه يان ناخاو له وانه شه هاوسه ريكى باشتتر به ميژده كه بداو، ميژديكى چاكتريش به ژنه كه بدا ﴿ و كان الله واسعا حكيما ﴾ چونكه خوا هه ر بوخوټى ده ست گوشادو كارزان و كار جوانه ﴿ ۱۳۱: والله مافى السموات وما فى الأرض ﴾ بئى گومان هه رچى له ئاسمانه كان و زه ویدایه هه ربوخوايه و هه ر ئه ويش خاوه نيبه تى ﴿ ولقد وصينا الذين أوتوا الكتاب من قبلكم وإياكم ﴾ به راستى ئيمه ئيوه و ئه و كه سانه ش له پيش ئيوه دا كتييمان دانئى رامان سپاردن ﴿ أن

وإن امرأة خافت من بعلها شوراً أو إغراً صاً فلا جناح عليهما أن يصلحا بينهما صلحاً والصلح خير وأحضرت الأُنثى السُّحَّ وإن تحسنوا وتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿ ١٢٨ ﴾ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوا كَالْمِغْلَقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ١٢٩ ﴾ وَإِنْ يَفْرَقَا يُمْسِكْ اللَّهُ كَيْلًا مِنْ سَعْتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿ ١٣٠ ﴾ وَاللَّهُ مَافِي السَّمَوَاتِ وَمَافِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَافِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حميدًا ﴿ ١٣١ ﴾ وَاللَّهُ مَافِي السَّمَوَاتِ وَمَافِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿ ١٣٢ ﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ﴿ ١٣٣ ﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿ ١٣٤ ﴾

سوياس كراوه ﴿ ۱۳۲: والله مافى السموات و مافى الأرض ﴾ به لى هه رچى له ئاسمانه كان و له زه ویدایه هه ربوخوايه، ده سا كه ي پئويستى به ئيوه يه؟ ﴿ و كفى بالله وكيلا ﴾ هه رخواش به سه بريكار بئى ﴿ ۱۳۳: إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بآخَرِينَ ﴾ ئه ي خه لكينه! ئه گهر خوا بيه وئى گشتان ته فرو توونا ده كاو، له جيگه ي ئيوه دا خه لكينكى تر دينئى، ئه م راستيه چه ند جارى له قورئانى پيرؤزدا دووبات كراوه ته وه، وهك له سووره تى ﴿ الأنعام/ ۱۳۳ ﴾: ﴿ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلَفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴾ وه له سووره تى ﴿ محمد/ ۳۸/ ۱د ﴾: ﴿ وَ إِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ﴾ وه له سووره تى ﴿ إبراهيم/ ۱۹-۲۱/ ۱د ﴾: ﴿ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴾ ﴿ و كان الله على ذلك قديرا ﴾ و خوا هه ميشه له سه ر كارى وا به توانايه ﴿ ۱۳۴: مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ﴾ هه ركه سيټك خوټى وياداشتى ئه م دونيايه ي

شایه دییه که به هق ﴿ وَاِنْ تَلَوْاْ اَوْ تَعْرَضُوْا ﴾ خوئه گهر زمان بیچن بهیه کاو له هق مل بادهن، یان خوټانی لی لابه دن و هقه که بگورن ﴿ فَاِنَّ اللهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا ﴾ بی گومان خوټان چاک نه زانن که خوا به وکاره دهیکن هه میشه ناگیه. که واته وریابن که تمنای هق مهکن، پیغه مبه ر ﴿ ده فرموی: شایه تی باش و په سندن نه وهیه بهر له وه داوای لی بکری شایه تی بدات، نه و شایه ته خوئی ده بیټ له بهر خوا شایه تی بدات/ (موسلیم گپراویه تیه وه). ده سا تو ش نه له بهر دهوله مهن دی که سیک و، نه له بهر هژاری که سیک دیکه شایه تیه که مه شیوپنه.

نهی نیمانداران! نیمانتان کامل کهن:

﴿ ۱۳۶: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ نَهَىٰ هَهُنَا خَاوَهن باوهر! ده بی باشر و باشر باوهر بینن به خواو به پیغه مبه ره که ی و به وکتیبه ییش بهش بهش ناردی بو پیغه مبه ری خوئی موحه مبه د ﴿ و به وکتیبه ییش بهر له قورټان ناردنی، وه کو ته ورات و ټینجیل و په راوه کانی تر، هتا نیمانتان کاملتر بی و، هه مووشتان هه ست به بریایه تی و ته بابی بکه ن له ژیر سایه ی دینی خوادا ﴿ و من ی کفر بالله و ملائکته و کتبه و رسله و الیوم الآخر ﴿ هه رکه سیکیش باوهری نه بی به خواو به فریشته کانی و، به کتیبه کانی و به په یامبه ره کانی و، به رژی دوابی ﴿ فقد ضل ضللاً بعيداً ﴿ نه وه له راده به دره له رنګه ی هه قه وه دووره و چاوه روانی هی دایه تی لی نا کړی.

دوورووه کان حولجولی مه زه بن:

﴿ ۱۳۷: إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ۖ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَخٰوِفٌۢ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۚ ﴾ به راستی نه و دوورووه نش که به که مجار باوهر پان هی ناو پاشان په شیمان بوونه وه و، دووباره برویان هی نایه وه و، هه به شوینیا کافر بوونه وه. نه وسه بی باوهری خوین زیاتر کرد هه تامردن هه ر کافر بوون ﴿ لم یکن الله لیغفر لهم ﴿ هه رگیز له رپی نه ودها نییه خوا چاو پو شییان لی بکا ﴿ ولا لیهدیهم سیلا ﴿ و بو ریگای راست و دروستیش شاره زیان بکا.

رینماییه کانی نایه تی (۱۳۵-۱۳۷):

۱) ده بی له کاتی داوهری و شایه دی دانداد گهر بین.
۲) شایه دی ناهق و، کیمانی شایه دی، کاریکی حه رامه، پیغه مبه ر ﴿ فرموی: ((أَلَا أَنْتُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَارِ؟ قُلْنَا بَلَىٰ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: الشُّرْكَ بِاللَّهِ، وَعَقُّقُ الْوَالِدَيْنِ، وَكَانَ

بوی، باچاک بزانی که خوئی و پاداشتی دونیاو دواروژیش هه رلی خوایه، ټیتر بوچی نه وکه سه هه رته نها دونیای ده ویت؟! ﴿ وکان الله سمیعاً بصیراً ﴿ خواش به رده وام ژنه وای بینایه ناگاداری کاروکردار تانه و، هه ر به پی نه وه ییش پاداش و توله نه داته وه.

﴿ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلَىٰٓ أَنْفُسِكُمْ أَوِ ٱلْوَالِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ ۚ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَٱللَّهُ أَوَّلُكُمْ بِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا ٱلْمَوْتِۙ أَن تَعْدِلُوْا ۚ وَإِنْ تَلَوْاْ أَوْ تَعْرَضُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيرًا ۝۱۳۵﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَٱلْكِتَٰبِ ٱلَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۚ وَٱلْكِتَٰبِ ٱلَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِٱللَّهِ وَمَلَآئِكَتِهِ ۖ وَكُتُبِهِ ۖ وَرُسُلِهِ ۖ وَٱلْيَوْمِ ٱلْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ۝۱۳۶﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُواْ ثُمَّ ءَامَنُوا سَبِيلَ ٱلَّذِينَ سَبَّلَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّهُمْ سَبِيلَ ٱلَّذِينَ يَتَّخِذُونَ ٱلْكُفْرَ ئَوْلَةً ۚ أُولَٰئِكَ فِي ٱلدُّنْيَا ٱلْمُؤْمِنِينَ ۚ يَتَّبِعُهُمُ ٱلْغَيَرَةُ ۚ فَإِنَّ ٱلْغَيَرَةَ لِلّٰهِ ۚ جَمِيعًا ۝۱۳۷﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِى ٱلْكِتَٰبِ أَن إِذَا سَمِعْتُمْ ءَايَٰتَ ٱللَّهِ يَكْفُرُ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخْرُجُوا فِى حَدِيثٍ غَيْرِهِمْ ۚ إِذًا مِّثْلَهُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْكَافِرِينَ فِى جَهَنَّمَ جَمِيعًا ۝۱۳۸﴾

بن جیوازی کاری مهردم رایه رینن:

﴿ ۱۳۵: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ ۚ نَهَىٰ هَهُنَا نه وکه سانه ی باوهر تان ههیه! به داپه ره وهی و به کسانى هه لسن بو نه نجامدانی کاری مهردم، به شیوهیه که هیچ کات سته متان لینه وه شیته وه ﴿ شهداء لله ﴿ هه میشه شایه دی له سه ره هق بدنه بوخوا، ﴿ و لو على أنفسكم أوالوالدين والأقربين ﴿ نه که رچی نه و شایه تیه ش به زبانی خوټان و، دایک و باوک و خرمانیشتان بیټ، ده بی ټیوه هه ر به ریکی جیبه جی بکه ن بی لادان ﴿ إن یکن غنیا أو فقیرا فالله أولى بهما ﴿ نه گهر شایه تی بو دراو دهوله مهنه بی، یان هه ژار، دلنابین خوا باشرته بوین له ټیوه، چونکه نه وخوئی چاک نه زانی به رژه وه نندیان له چیدایه ﴿ فلا تتبعوا الهوی أن تعدلوا ﴿ که و ابو مه که ونه شوینی هه و او ثاره زووتان تا له هق لابه دن، واته: خرمایه تی تینتان تی نه کات بو شار دنه وهی

متكنا فجلس وقال: ألا وشهادة الزور، ألا وشهادة الزور، وما زال يكررها حتى قلنا ليته سكت.))

۳) مروّف هەتا ئەمرىت دەبىي ھەر لەسەر بېروا ئىمانى خۇي دامەزراو بىت.

۴) پايەكانى ئيمان و باوەر: باوەرپوونە بەخاوا بەفريشته و بەكتىب و بەپىغەمبەران و بەرۆژەكەي تر، لەتەك قەزاو قەدەردا، وەكو دەفەرموى: ((إنا كل شيء خلقناه بقدر)).

۵) لەدىن وەرگەراو (مورتەد) بەلاى ھەندى لەزانايانەو ھەسرى رۆژ مۆلەتى پەشيمانى دەدرىتى، جائەگەر لەوماوەيدا پەشيمان نەبوو ھەو دەكوژى، ئەوساش نە نوژى لەسەر دەكرى، نە لە گۆرستانى مۇسلماناندا دەنیزىت، ھەندى دەلین مۆلەت نادى و يەكسەر دەكوژى.

مثلهم ﴿ ئەگىنا ئىوھش لە گوناح و تاواندا وەك ئەوان دەبن، وەك بەراشكاوى لەسوورەتى (الأنعام/۶۸): (وإذا رأيت الذين يخوضون في آياتنا فأعرض عنهم حتى يخوضوا في حديث غيره) بۆ پشتگىرى و دووپاتكردنەو ھى ئەومەبەستە ھاتووە، خۆئەگەر لەبىرتان چوو و لەگەلئاندا دانىشتن، پاشان وەبىرتان ھاتەو، دەبى دەسبەجى پىشتيان لى ھەلئەكەن و لە كۆرەكەيان ھەلسن. وەك لەسوورەتى (الأنعام/۶۸) دا ئەفەرموى: (وإما ينسبك الشيطان فلا تقعد بعد الذكرى مع القوم الظالمين). ﴿إن الله جامع المنافقين والكافرين في جهنم جميعاً﴾ ديارە خواي گەورەش لەرۆژى قىامەتدا گشت دووړو و بى باوەرەكان لە دۆزەخ كۆ دەكاتەو، ھەرەك ئەوان لە دونيادا گشتيان قسەيان يەك بوو بۆ دۆرمانايەتى مۇسلمانان.

دوورپووەكان بۆ رۆژى دەگەرىن:

﴿ ۱۴۱: الذين يتربصون بكم ﴾ ئەو دوورپووانەى وا ھەردەم چاوەروانى دەرفەتەك دەكەن لىتان و ھەر لەمەلاسدان بۆتان ﴿فإن كان لكم فتح من الله﴾ سا ئەگەر خوا ئىوھى سەرخست و زال بوون دەستكەوتىكتان دەسكەوت ﴿قالوا ألم نكن معكم﴾ ئەلین: ئەى مەگەر ئىمەش لەگەل ئىوھ نەبووین و پىكەو جىھادمان نەكرد؟ ﴿وإن كان للكافرين نصيب﴾ خۆئەگەر بى باوەرانيش بەشىكيان دەستكەوت و سەركەوتن بەرسەرتانا وەكو لەرۆژى ئوحودا ﴿قالوا ألم نستحوذ عليكم ونمنعكم من المؤمنين﴾ ئەلین: ئەى مەگەر ئىمە نەبووین نەمان ھىشت باوەرداران پىتان بگەن و زىانتان پى بگەيەن؟ كەوابوو ئەبى بەشى ئىمەشى لى بدەن ﴿فالله يحكم بينكم يوم القيامة﴾ خوا دوايى و رۆژى سەلا بىرارى راست و دروستان بۆ دەدات، لەبەرئەو ھى لەدونيدا بەتەواوى ھەق و ناھەق لىك ناكريتەو ﴿ولن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلاً﴾ ديارە كە خواش ھەرگىز رى نادا بى باوەرەكان دژى مۇسلمانان بن و زال بن بەسەرياندا، بەتايبەتى لەرۆژى قىامەتدا، وە لەم دونيايەشدا ھەرگىز نابى مۇسلمانان ژىر دەستەى خوانەناس و بى باوەرەكان بن و حوكم و ياسا ئەوان جىبەجى بكەن.

پىنەيايەكانى ئايەتى (۱۳۸-۱۴۱):

۱) بە دۆستكردى بى باوەرەكان و كافران و ھارىكاريان كاريكى ھەرەمە، بۆنموونە: لەكاروبارى ئاييندا پەنايان پى بېرى و بكرىنە كۆمەك، بۆ ئازاردانى تاقى لە مۇسلمانان، چونكە ئەوكاتە كە موشرىكىك چوو ھەلاى پىغەمبەر ﷺ گوتى: من ھاتووم يارمەتى تۆ بدەم لە جەنگدا، ئەویش لە

﴿ ۱۳۸: بشر المنافقين بأن لهم عذاباً أليماً ﴾ ئەى پىغەمبەر ﷺ تۆ بەدوورپووانە مۆژدە بدە كە سزايەكى ئىش پىگەيەنەريان ھەيە، ديارە كە ئەلەيت مۆژدەيان پدەرى مەسخەرەيان پى دەكا، ئەگىنە مۆژدە بەخۇشى و رابواردن دەدرى ئەك بەسزا ﴿۱۳۹: الذين يتخذون الكافرين أولياء من دون المؤمنين﴾ دوورپووەكانىش ئەوكەسانەن دۆستى كافرو خوانەناسان دەكەن، لەباوەرداران دەتەكنەو، خۇشيان لەچارەيان نايەت و، كار بۆ كافران دەكەن ﴿أيتغون عندهم العزة﴾ ئاخۆ بەتەمان عىززەت و حورمەت و سەركەوتنيان لای ئەوانەو دەسكەوى؟ ھەرئەم دەردەيە لەم سەردەمەى خۇشماندا كە بەشىكى زۆر لە مۇسلمانان دەبىرنىن شوپى كۆمەلانى تازە دروستكراو كەوتوون و خۇشيان دەوین و چاوەروانى رىز و حورمەتيان لىو دەكەن! ﴿فإن العزة لله جميعاً﴾ خۆ بەراستى ھەرچى قەدرو رىزى دونياو قىامەت ھەيە، تەنھا ھەربەدەستى خاويەو ھەرلای ئەویش دەست ئەكەوى، كەوابوو بۆچى پشتگىرى لەم و لەو دەكەن، ئەى مەگەر خوا نافەرموى: (من كان يريد العزة فلله العزة جميعاً..) يان نافەرموى: (ولله العزة ولرسوله و للمؤمنين ولكن المنافقين لا يعلمون) ئىتر لەكوى بەشوينكەوتنى دۆرمانى دىنى خوا سەركەوتتو دەبن؟! ﴿۱۴۰: وقد نزل عليكم في الكتاب﴾ خۆ بەراستى خواي گەورە لەم قورئاندا بەئىوھى راگەياندووە ﴿أن إذا سمعتم آيات الله يكفر بها ويستهزأ بها﴾ كە ھەركات زانىتان و بىستان ئايەتەكانى خوا كەسيانىك باوەريان پى ناكەن و گالەيان پى دەكەن ﴿فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره﴾ ھەتا ئەو باسە ئەگۆرن و دەچنە سەر قسەيەكى تر و واز لەوكارەيان دىن، ئىوھ لەگەلئان دامەنىشن ﴿إنكم إذا

وہلما فہرمووی: ((ارجع فانا لانستعین بمشرك)). واتہ:
بگہریوہ، چونکہ ئیمہ ریمان پی نہ دراوہ موشریکان بکہینہ
هاوکارو لہ جہنگہ کاندہا ریکاریمان بکہن.
(۲) عیززت و حورمت ہہرگیز لای غہیری خوا
بہدست نایہ.

﴿یراؤن الناس﴾ لہ بہرامبہر خہلکدا روپامایسی دہکەن و بۆ
رووبینی نوێژ ئەکەن! تا پێیان نہ لێن کافرن ﴿ولا یذکرون الله
إلا قليلا﴾ زۆر کەمیشیان یادى خوا ئەکەن ﴿۱۴۳﴾ مذبذبین
بین ذلک ﴿لہ نیوان ئیمان و کوفردا دوو دلن، ہیماں خویمان
یہکلا نہ کردۆتەوہ، بۆیہ ہەم لہ لای موسلمانہ کانداہەن و، ہەم
لہ لای کافرہکانیش ﴿لا إلی ہولاء ولا إلی ہولاء﴾ نہ ئەوہیہ
بچنہ لای ئەمان و موسلمان بن، نہ ئەوہیشہ بہیہ کجاری خو بەدەنہ
لای ئەوان و کافربن، واتہ: نہ لەو لان و نہ لەم لان، دەیانہوێ
لەونیوانەدا ہەردوولا رازی بکہن ﴿ومن یضل الله فلن تجد له
سیلا﴾ دیارہ ئەوانہ گومراو رێ گوراون، ہەرکەسیکیش خوا
گومرای بکات بہوێ لاساری ئەوکەسہ خوہوہ قەت تۆ ناتوانی
ہیچ رینگایہکی خیری نیشان بەدیت.

ریمایییہ کانی ئایہتی (۱۴۲-۱۴۳):

پەسن و سیفاتی دوورووہکان: تەمەلی و سستی کردنہ
لەنوێژەکاندا، ئیمامی مالیک لەکتیپی (الموطأ) دا ہیئاویہ تی:
((إن النبی ﷺ قال: تلك صلاة المنافقين - ثلاثا - یجلس
أحدهم یرقب الشمس حتی إذا كانت بین قرنی الشیطان،
أو علی قرنی شیطان، قام فینقر أربعا لا یذکر الله فیہا الا
قلیلا)) دوورووہکان پالی لێ دەدەنەوہو لینی دادەنیشن ہەتا
خۆر ہەلدی، پاشان بہپەلەو خافل و بی ئاگا ہەلدەستن
بۆنوێژەکیان و، چوارجار دەنووک لہ زەوی دەدەن و
دەچن! ئەمە ہەرپەسن و سیفەتی پیاوی دوورووہی،
ئەگەرنا موسلمان نوێژەکانی لہ کاتی خویماندا و زۆریش
بەزەوق و خوشییوہ ہەلدەستی بۆیان، ئیمامی موسلیم ئەم
فەرموودیہ دەہینی: ((مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ
الْقَتَمَيْنِ "الْمُتَرَدِّدَةِ بَيْنَ قَطِيعَيْنِ مِنَ الْغَنَمِ" تَعْبُرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً
وَالِی هَذِهِ أُخْرَى)). واتہ: مەروفی دووروو ہەر دەلێی مەرہ
شیئەتیہ، جارێ دەچیتە ناو ئەو میگەلەکەو، جارێ دیتە
ناو ئەم میگەلەکە.

خوانەناسان مەگرن بە دۆس:

﴿۱۴۴﴾ یا أيها الذین آمنوا لا تتخذوا الکافرین أولیاء من دون
المؤمنین ﴿ئەو ئەوانەو باوەرتان ہیئاوہ! بەدەر لہ موسلمانان
خەلکانی بی باوەر بہ دۆست و پشتیوانی خو مەگرن ﴿أتریدون أن
تجعلوا الله علیکم سلطانا مبینا﴾ ئاخۆ ئەتانەوێ بەلگەییکی ئاشکرا

الذین یربصون بکم فإن کان لکم من الله فتح من الله فکالوا الله
تکون معکم وإن کان لکفرین نصیب قالوا الله تستخوذ
علیکم ونمنعکم من المؤمنین قاله یحکم بینکم یوم
القیامۃ ولن یجعل الله لکفرین علی المؤمنین سیلا ﴿۱۴۱﴾
إن المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم وإذا قاموا إلی
الصلاة قاموا کسالی برأءون الناس ولا یذکرون الله إلا
قلیلا ﴿۱۴۲﴾ مذبذبین بین ذلک لا إلی ہولاء ولا إلی ہولاء
ومن یضل الله فلن یجد له سیلا ﴿۱۴۳﴾ یا أيها الذین آمنوا
لا تتخذوا الکفرین أولیاء من دون المؤمنین أتریدون
أن یجعلوا الله علیکم سلطانا مبینا ﴿۱۴۴﴾ إن المنافقین
فی الذرک الأسفل من النار ولن یجد لهم نصیرا ﴿۱۴۵﴾
إلا الذین تابوا وأصلحوا واعتصموا بالله وأخلصوا
دینهم لله فأولئک مع المؤمنین وسوف یؤتی الله
المؤمنین أجرا عظیما ﴿۱۴۶﴾ ما یفعل الله بعدایکم
إن شکرتم وءامنتم وکان الله شاکرا علیما ﴿۱۴۷﴾

(۳) بەکوی دەنگی زاناکانیش رەزامەندی بەرپازی کوفر،
ہەر کوفرہ.

دەغەلی دوورووہکان:

﴿۱۴۲﴾ إن المنافقین یخادعون الله وهو خادعهم ﴿بێ گومان
دوورووہ دەغەلەکان بەخەیاڵی خاویان دەیانەوێ فیل لہ خوا بکہن
و بیخەلەتین! ئەو پرە ملکہچی و بەرفەرمانەشیان ہەر بۆئەوہیہ،
بەلام خوا خەلەتینەرو تەفرەدەری ئەوانہ، فرۆ فیلەکانیان زۆر بہ
ئاسانی پووچەل ئەکاتەوہو سەر ناگرن ﴿وإذا قاموا إلی الصلاة
قاموا کسالی﴾ ہەرکە دەچن بۆ نوێژ کردنیش دەبینی بہ تەوہزەلی
راست ئەبنەوہو ہەلدەسن، چونکہ بہ تەمای پاداشت و خۆشنوودی
خوا نین، ہەرۆک لہ سوورەتی (التوبہ/۵۴): (ولا یأتون الصلاة إلا
وہم کسالی) وە لہ سوورەتی (الماعون/۴-۵): (فویل للمصلین الذین
ہم عن صلاتہم ساهون) ئەو مەبەستە ہاتووہو دووپاتکراوہتەوہ.

همیشه بیسره، گشت قسه و وتوو وِئِزْک دهبیسی، زانایه به‌وهی له‌نیوانیاندا پرووده‌دات. ﴿۱۴۹﴾: «إِنْ تَبْدُوا خَيْرًا أَوْ تَخْشَوْهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ» خۆنه‌گەر ئیوه چاکه بکه‌ن، به‌ناشکراپی، یان به‌نه‌یسی، یان له‌کردارو ره‌فتاریکی ناله‌بار چاوپیوشتن، له‌گه‌ل تواناو ده‌سه‌لاتدا ﴿فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا﴾ بی سو خوا همیشه

دژی خۆتان ده‌رباره‌ی دوو‌رووییتان بده‌نه ده‌ستی خوا، جا نه‌وکاته دووچار بین؟ ﴿۱۴۵﴾: «إِنَّ الْمُنَاقِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ» دیاره‌که دوو‌رووه‌کان له‌چینی هه‌ره خواری ناگری دۆزه‌خ‌دان ﴿وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا﴾ و تۆش هه‌رگیز ناتوانیت یارمه‌تیده‌ریکیان بۆ په‌یدا که‌ی ﴿۱۴۶﴾: «إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا» مه‌گه‌ر نه‌وانه‌ی ته‌ویه بکه‌ن و خۆ ساز بده‌نه‌وه ﴿وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ﴾ و به‌باشی ده‌ست به‌قای خاوه بگرن ﴿وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ﴾ وله باتی رووپامایی کردن به‌پاکی ویه‌کلایی دینداری بۆ خوا بکه‌ن ﴿فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ نه‌وسا له‌به‌هه‌شتدا له‌گه‌ل باوه‌رداراندا نه‌بن ﴿وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ دیاره له‌دواروژیشدا خوای گه‌وره پاداشیکی زۆر مه‌زن به‌نیمانداره‌کان ده‌دات ﴿۱۴۷﴾: «مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ» خوا چ نیازو مه‌به‌ستیکی به‌سزادانی ئیوه هه‌یه، نه‌گه‌ر ئیوه شوکرانه بژیرو سوپاسگوزارین و باوه‌ری دامه‌زراوتان هه‌بیته؟ واته: خوا هه‌رگیز سزای به‌نده‌ی شوکرانه بژیرو باوه‌ردار نادا ﴿وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا﴾ هه‌مووکات خوا پاداش ده‌ره‌وه‌ی به‌نده چاکه‌کانییه‌تی و، له‌هه‌موو شتیکیش به‌ناگاو زانایه، هه‌رکه‌سی سوپاسگوزاری بیته و باوه‌ری پی هیئا بیته، نه‌ویش پاداشی به‌چاکه ده‌داته‌وه.

کۆتایی جزمی ۵، (ولله الحمد والمئه)...

بۆ غه‌در لیکراو نه‌بی، ژی به‌وشه‌ی تال و تفت نادری:

سته‌م لیکراو ده‌توانی هه‌مووقسه‌یه‌که له‌رووی سته‌مکاردا بکات، نه‌گه‌رچی لیبووردنیش په‌سه‌ندترو باشتره، وه‌کو ده‌فه‌رموی: ﴿۱۴۸﴾: «لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ» خوای گه‌وره دلۆفان هه‌رگیز پینی خۆش نییه هیچ که‌سیک ده‌نگ به‌رزکاته‌وه‌و قسه‌ی ناخۆش و ناحه‌ز له‌رووی ئه‌م و نه‌ودا بکات، نابێ که‌سی نزای شه‌ر له‌که‌سی بکا، به‌ناوو ناتۆره‌و، ناوی ناخۆش ناوی ببا، مه‌گین که‌سیک سته‌م و ناوه‌قی له‌گه‌ل کرابیته، نه‌وحه‌له‌ ریی هه‌یه باسی هه‌قی خۆی بکا، ناوی سته‌مکاره‌که به‌ریته، نه‌گه‌رچی له‌وکاته‌شدا هه‌ر بی‌ده‌نگی و ئارامگرتن باشتره، وه‌کو له‌جیگای تردا ده‌فه‌رموی: (ولمن انتصر بعد ظلمه فأولئك ما عليهم من سبيل) (شورا/۴۱). واته: ئه‌و که‌سانه‌ی له‌پاش سته‌م لی‌کردن، تۆله‌ی خۆیان ده‌سیننه‌وه، خه‌تا بار نابن، له‌فه‌رموده‌شدا هاتوو: ((الْمُسْتَبَانَ مَا قَالَا، فَعَلَى الْبَادِي مِنْهُمَا مَالٌ يَغْتَدِ الْمُظْلُومُ)) نه‌بووداود. واته: ئه‌و دوو که‌سه‌یه که جێبو به‌یه‌کدی ده‌ده‌ن، گوناچه‌که‌ی ده‌که‌وێته سه‌ر ده‌سپێشخه‌ره‌که‌یان، به‌مه‌رجی غه‌در لیکراوه‌که زیاده‌رویی نه‌کا. ﴿وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا﴾ خوای گه‌وره

﴿لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا﴾ ﴿۱۴۹﴾: «إِنْ تَبْدُوا خَيْرًا أَوْ تَخْشَوْهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا» ﴿۱۵۰﴾: «إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُقْرِئُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا» ﴿۱۵۱﴾: «أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا» ﴿۱۵۲﴾: «وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُقْرِئُوا بَيْنَ أَمْرِهِمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» ﴿۱۵۳﴾: «يَسْأَلُ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمُ كِتَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَأَىٰ لِلَّهِ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا آلَ عِجْلٍ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَىٰ سُلْطَانًا مُبِينًا» ﴿۱۵۴﴾: «وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَلِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا» ﴿۱۵۵﴾

ده‌سه‌لاتداره بۆ عه‌فوو کردن و لیبووردن، له‌فه‌رموده‌شدا هاتوو: ((ما نقص مال من صدقة، ولا زاد الله عبدا بعفو إلا عزا، ومن تواضع لله رفعه الله)) (موسلیم). واته: هیچ مال و داراییه‌که له‌به‌خشین که‌م ناکا، هه‌ر به‌نده‌یه‌کیش عه‌فوو بکا، هه‌میشه سه‌ر به‌رزه، نه‌وه‌ی له‌به‌ر خوا، خۆ به‌که‌مه‌بزانێ و له‌جیگای خۆی بیته خواری، حه‌تمه‌ن خوا به‌رزی ده‌کاته‌وه.

حاشا له هه‌ندێ پیغه‌مبه‌ران کوفری نه‌واوه:

﴿۱۵۰﴾: «إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ» بێ‌گومانه‌ نه‌وانه‌ی وادلیان دژی خواو پیغه‌مبه‌ره‌کانییه‌تی ﴿ویریدون أن یفرقوا بین الله ورسله﴾ و ده‌شیانه‌وی له‌نیوان خواو پیغه‌مبه‌ره‌کانیدا فه‌رق و جیاوازی دانین ﴿و یقولون نؤمن ببعض ونکفر ببعض﴾ و ده‌لین: ئیمه‌باوه‌ر به‌هه‌ندیکیان ده‌که‌ین، هه‌ندیکیشیان به‌جینی باوه‌ر نازانین ﴿و یریدون أن یتخذوا بین ذلک سبیلا﴾ و ده‌شیانه‌وی

واتە: ئەوساش كە بەمووساتان گوت: ئیمە پروات پئی ناھینین تا بەئاشكرا خوا نەبینین! ئیتەر ھەر لەبەرچاو خۇتاندە برووسكە گرتنی، ئەوسا پاش ئەوێ مردن، زیندووومان كردنەو، بەلكو شوكرانە بژیر بن. ﴿ثم اتخذوا العجل من بعد ما جاءتهم البينات﴾ پاشانیش -دوای دیتنی چەند بەلگەیهکی زۆر روون و ئاشكرا لەسەر دەستی مووسا- گۆیرەكەیان پەرست، وەخوا لە زمان ئەوانەو دەگۆریتەو كە گوتیان: ﴿اجعل لنا إلهًا كما لهم آلِهَةٌ﴾ ئەعراف/۱۳۸. واتە: مووسا! خوایهكمان وەكو خواكانی ئەوان بۆ دابین بكە! ﴿فعفونا عن ذلك﴾ ئیمەش چاوپۆشیمان لی كردن ﴿وأتينا موسى سلطانًا مبينًا﴾ بەلگەو دەسەلاتیكى ئاشكرامان دا بە مووسا. ﴿۱۵۴﴾: ورفعنا فوقهم الطور بميثاقهم ﴿بەھۆی پەیمانێ كەدايان، كۆی (توون) لەسەریان بەرز راگرت، پاش ئەو لاساری و سەرلێشێواوییهیان ﴿وقلنا لهم ادخلوا الباب سجدا﴾ پیمانگوتن: لەو دەرگاوە بەسوژدەو بەچنە ناو (بیت المقدس) وداوای لیبووردن لەخوا بكەن، كەچی قسەكەیان شكاندین و، لەباتی ئەو بەلێن (حِطَّة) گوتیان ((حِطَّة في شِعْرَة)). ﴿وقلنا لهم لا تعدوا في السبت﴾ پێشمان گوتن: لە پۆژی شەممەدا دەستدریژی مەكەن و، سنوور مەشكێن و، بەو یاسایە پەفتار بكەن بۆتان دیاری كراوە ﴿واخذنا منهم ميثاقًا غليظًا﴾ پەیمانێكى بەهێز و پتەویشمان لی سەندن كە لاساری نەكەن، كەچی نەیانبردە سەر، وەكو لە سوورەتی (ئەعراف) دا زیاتر پروون كراوەتەو لەسەرەتای ئایەتی: ﴿واسألهم عن القرية التي كانت حاضرة البحر﴾ واتە: دەربارەى ئەو شارە -گوندی (ئەیلە) كە دەكەوتێ قەراخی دەرپاوەو نیوان شاری (مەدینە) و كۆی (توون)ەو- لێیان پرسە؟

تاوانەكانی جوولەكە:

﴿۱۵۵﴾: فيما نقصهم ميثاقهم وكفرهم بآيات الله وقتلهم الأنبياء بغير حق وقولهم قلوبنا غلف ﴿ئەوجا لەبەر پەیمان شكاندونیان و باوەر نەبوونیان بەنیشانەكانی خواو لەناھەق كوشتنی پێغەمبەرانیان و گوتەیان: ئیمە دلان داخراوە (بەر جەزەبەو نفیرنی خوا كەوتن). وەكو لە جیگای تردا دەفەرمۆی: ﴿وقالوا قلوبنا في أكنة مما تدعونا إليه﴾. ﴿بل طبع الله عليها بكفرهم﴾ نا دلایان دانەخراوە، ھەر خوا خۆی دلی مۆر کردوون و قەت خێرو قسەى باش وەرناگری، چونكە قەومێكى نالەبارو لارن ﴿فلا يؤمنون إلا قليلا﴾ ئیتەر بەشی كەمیان نەبێ باوەر ناھینن.

لەو نیوانەدا رینگەیهك بۆ خۇیان دیاری بكەن ﴿۱۵۱﴾: أولئك هم الكافرون حقا ﴿بئی دوو دلی، ئەمانە كافروخوا نەناسن، چونكە ئەو داوايەیان ناپەسەندە، وە پروا بوون بەخوا، بەگشت فەرمان و برپارەكانیشی دەبێ، ئەگینە ئەو داوايە، داخوازییەکی بێھوودەو بێ ناوەرۆكە ﴿وأعتدنا للكافرين عذابا مهينا﴾ وە ئیمە سزایەکی ئابرو بەرمان بۆ ئەو خوا نەناس و كافرانە، ئامادە كردوو، وە لە جیگای تریشدا دەفەرمۆی: ﴿وضربت عليهم الذلة والمسكنة وبأوا بغضب من الله﴾. (بەقەرە: ۶۱) ﴿۱۵۲﴾: والذين آمنوا بالله ورسله ولم يفرقوا بين أحد منهم ﴿ئەوانەش كە باوەریان ھەبە بەخواو بەپێغەمبەرەكانی و لەناویانیشدا ھیچ فەرق و جیاوازیەك ناکەن، وەك ئەم ئوممەتی موحمەدە ﴿كە بەراستی بێ فەرق و سوون چوونە ژیر ئەركی خۇیانەو، وەكو لەجیگای تردا دەفەرمۆی: ﴿آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته وكتبه ورسله لانفرق بين أحد من رسله﴾. (بەقەرە: ۲۸۵). واتە: ئەم پێغەمبەرەو ئەوانەش لەگەڵ ئەو باوەریان ھێناو، گشت لێیان پروونە كە ئەوقورئانە لەلایەن پەرورەدگارنەو ھاتوو، ھیچ فەرقیکیش ناخەن لەناو پێغەمبەرەكانیا، بەلكو باوەریان بەگشتیان ھەبە. ﴿أولئك سوف يؤتيهم أجورهم﴾ ئەوانە لەدوای خۆ پاداشی شیواو خۇیانیان دەداتێ ﴿وكان الله غفورا رحيمًا﴾ وخواش گوناھپۆشە، لەتاوان و گوناھەكانیان دەبووری، مېھرەبان و دلۆقانە.

مەملانی و عینادی جوولەكە:

﴿۱۵۳﴾: يسألك أهل الكتاب أن تنزل عليهم كتابا من السماء ﴿خواوەننامەكان، داوات لی دەكەن كە كتیبێكى تاییبەتیان لەئاسمانەو بۆ بێنی، نووسرابێ بۆ فلانەكەس، ھەرەكو چۆن تەورات بەكاملی و گشت پێكەو ھات بۆ مووسا، دیارە (قورەیش)یش ھەمان بیانوویان لی گرتی و گوتیان: ﴿وقالوا لن نؤمن لك حتى تفجر لنا من الأرض ينبوعا﴾ ئیسراء/۹۰. واتە: بپروات پئی ناكەین تا لەم زەمینە كانییەكمان بۆ ھەلدەقوینێ. ﴿فقد سألوا موسى أكبر من ذلك﴾ بئی سو ھەر ئەوانە مەزنترو گەرتر لەوھیان لەمووسا خواست بوو: ﴿فقالوا أرنا الله جهرة﴾ گوتیان: دەبێ بەئاشكرا خوامان پئی نیشان بەدەیت! ﴿فأخذتهم الصاعقة بظلمهم﴾ جا لەسزای ئەو قسە نارەواو ناھەقەیانەدا، ھەرە تریشقەیهکی سەخت گرتنی، لەسوورەتی (بەقەرە)شدا ھاتوو: ﴿واذ قلتم يا موسى! لن نؤمن لك حتى نرى الله جهرة فأخذتهم الصاعقة وأتم تنظرون﴾. ﴿ثم بعثناكم من بعد موتكم لعلكم تشكرون﴾ (۵۵-۵۶).

بوختانی جووله که دهر باره‌ی (مهریه‌م)

و لاف لیدانی کوشتنی عیسا علیہ السلام:

۱۵۶: و یکفرهم وقولهم علی مریم بهتانا عظیما ﴿﴾ له‌بهر کافر بوون و ئەو بوختانه گه‌وره‌یه‌ی بۆ خاتوونه (مهریه‌م) کردیان، گوا‌یا زینای کردبیت! ۱۵۷: وقولهم إنا قتلنا المسيح عیسی ابن مریم رسول الله ﴿﴾ وه له‌بهر ئەو‌هش که ده‌یانگوت: ئیمه عیسی کوری مهریه‌مان کوشت - که پیغه‌مبهری خوا‌یه، خوا‌ی گه‌وره به درو‌یان ده‌خاته‌وه ده‌فهرمووی: ﴿﴾ وما قتلوه وما صلبوه ولكن شبه لهم ﴿﴾ که چی نه‌توانییان بیکوژن و، نه‌توانیشیان له‌قه‌ناره‌ی بدن، وه‌کو خۆیان کردیان هه‌را، به‌لکو سه‌ریان لی تیکچوو بوو، پیاویکیان دیت له‌بیچمو شک‌دا وایان زانی (عیسا) یه‌و له‌قه‌ناره‌یان دا ﴿﴾ وإن الذين اختلفوا فيه لفي شك منه ﴿﴾ وه ئەوانه‌ی دهر‌باره‌ی ئەو کی‌شه‌یانه، له‌دوود‌لی‌دان ﴿﴾ مالهم به من علم إلا اتباع الظن ﴿﴾ هیچ زانستییه‌کیان به‌وه نییه، جگه له شو‌نیکه‌وتی گومان نه‌بی، بۆ‌یه ده‌فهرمووی: ﴿﴾ وما قتلوه یقینا ﴿﴾ به‌یه‌قین و بی‌گومان نه‌یان‌کوشتوو ۱۵۸: بل رفعه الله إلیه ﴿﴾ به‌لکو خوا‌ی گه‌وره به‌ره‌و خۆی به‌رزی کرده‌وه، له‌سووره‌تی (ثالی عیمران) ثابته‌تی (۵۵) دا، ئەم مه‌سه‌له‌ی به‌رز کردنه‌وه‌ی (عیسا) یه، در‌یژتر باس‌کراوه، جابۆ پتر تیگه‌یشتن و به‌ئاگا‌بوونت لی‌ی، ده‌توانی بگه‌رنیته‌وه لای ﴿﴾ وکان الله عزیزا حکیمًا ﴿﴾ خواش هه‌میشه و به‌رده‌وام به‌ده‌سته‌لات و کار‌زانه، خۆی ده‌زان‌ی چی ده‌کات، هه‌رکه‌سیک په‌نای پی‌برد، ده‌پیار‌یژی و، سه‌ری ده‌خات.

۱۵۹: وإن من أهل الکتاب إلا لیؤمن به قبل موته ﴿﴾ کاتی عیسا له‌ئاسمان دیته‌ خواری، گشت خاوه‌ن کتیبه‌کان به‌ر له‌مه‌رگی عیسا به‌روای پی‌دینن.

(بوخاری) ئەم فهرمووده‌یه‌ی هی‌ناوه: ((والذی نفسی بیده، لیوشکَن أن یزول فیکم ابن مریم حکما عدلا، فیکسر الصلیب، ویقتل الغنزیر، ویضع الجزیه، ویفیض المال حتی لا یقبله أحد، حتی تکرن السجده خیرا من الدنیا وما فیها)) (فتح الباری: ۵۶۶/۶). واته: سو‌یتدم به‌وه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته، خه‌ریکه کوره‌که‌ی مهریه‌م علی‌ه‌ السلام بیته‌ خواره‌و بۆ ناوتان، ئەوسا ببیته‌ داوه‌ریکی دادگه‌رو دادپه‌روه‌رو، خاچ (سه‌لیب) بشکین‌ی و، به‌راز نه‌هیل‌ی و بیکوژی و، سه‌رانه هه‌لبگر‌ی و ژیان و بژیویش ئەوه‌نده زۆریبی، که‌سیک نه‌بی شتی‌ک له‌که‌سیکی تر وه‌ر گر‌یت، هه‌تا ته‌نها سوژده‌یه‌ک "بۆخوا به‌رن" له‌گشت دنیا چاکتر ده‌ بیت.

﴿﴾ ویوم القیامة یكون علیهم شهیدا ﴿﴾ وه‌له‌ روژی به‌ریدا (عیسا)

ده‌بیته شایه‌ت له‌سه‌ریان، که‌په‌یامه‌که‌ی خوا‌ی گه‌وره‌ی به‌ر‌یک وپیکی پیگه‌یاندوون و، تییشیگه‌یاندوون که ئەو بۆ خۆی به‌نده‌ی خوا‌ی تاک و ته‌نیایه، نه‌ک کورو رو‌له‌ی خوا، وه‌کو ئەوان ده‌لین. وه‌له‌کو‌تایی سووره‌تی (مائیده) شدا ده‌فهرمووی: (وإذ قال الله یا عیسی ابن مریم أنت قلت للناس اتخذونی وأمی إلهین من دون

فَمَا نَقْضِهِمْ مِثْقَلَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقَالَهُمُ الْأَنْبِيَاءُ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَعَّ اللَّهُ عَلَىهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٦﴾ وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٧﴾ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٨﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٩﴾ وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٦٠﴾ فَيُظْلَمُونَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦١﴾ وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْبَهُمْ آمُورَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦٢﴾ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَخِرُونَا فِي أَلْمَامِهِمْ وَلَنُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَٰئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٣﴾

الله.. (۱۱۶) واته: ئەو‌کاته‌ش وه‌بیر بیته که خوا به‌عیسا ده‌لی: شه‌ری عیسا‌ی کوری مهریه‌م! تۆ به‌و خه‌لک‌ت گوتوو: که‌ده‌بی -غه‌ره‌ز خوا- تۆو دایکت وه‌کو دوو خوا به‌ه‌ستن؟.

له‌بهر ناهه‌قیکاری جووله‌که نازو

نیعه‌تیکی زۆریان له‌سه‌ر هه‌رام کرا:

﴿﴾ ۱۶۰: فظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات أحلت لهم ﴿﴾ له‌بهر ئەو سستم و ناهه‌قیه‌ی جووله‌که کردیان، چه‌ندین شتی هه‌لا‌ل و ره‌وامان له‌سه‌ر قه‌ده‌غه‌ کردن و بیبه‌ش‌بوون لی‌ی ﴿﴾ وبصدهم عن سبیل الله کثیرا ﴿﴾ وه له‌بهر ئەو‌هش که زۆرکه‌سیان له‌ریگه‌ی خوا وه‌رگه‌ران ور‌ییان لی‌گرت، وه‌ک له‌ سووره‌تی (ثالی عیمران) دا ده‌فهرمووی: (کل الطعام کان حلا لبني إسرائيل إلا ما حرم إسرائيل علی نفسه من قبل أن تنزل التوراة.. (ثابته‌تی: ۹۳). واته: هه‌موو جوړه‌ خوواره‌مه‌نییه‌ک بۆ کوران و نه‌وه‌ی ئیسرائیل

چەندىڭمبەرلىكى تىرىشمان ئارزوو، ئەوانە ھىندىكىيان بوون كە لەئايەتى (۱۶۳) دا باسکران ﴿ ورسلا لم نقصهم عليك ﴾ و پىڭمبەرگەلىكى تىرىش ھەن، كە لەقورئاندا بۆم باس نەكردىت. تىيىنى: ئەمانەيش ئەوپىڭمبەرئانن لە قورئاندا ناويان ھاتوۋە: (ئادەم، ئىدرىس، نوح، ھود، صالح، ئىبراھىم، لوت، ئىسماعىل، ئىسحاق، يەعقوب، يۈسۈف، ئەيۈب، شۇەيب، موسى، ھارون، يونس، داۋود، سولەيمان، ئىلياس، ئەلىيەسە، زەكەرىيا، يەحيا، عىسا، زەلكىفل، پىڭمبەرئان (موھەممەد) سەلاۋيان لى بىت. ﴿ وكلم الله موسى تكليما ﴾ خۇاى مېھرىبان بۇ خۇى - راستەوخۇ - قسەى لە گەل مۇسۇدا كىردوۋە، بۆيە پىنى دەگوتىرى (كەلىم).

بۆجى پىڭمبەرئان دەۋانە كران؟

﴿ ۱۶۵: رسلا مبشرين ومنذرين لئلا يكون للناس حجة بعد الرسل ﴾ گىشتيان پىڭمبەرى مۇدەدەر تىرىشەر بوون، تا دواى ئەو پىڭمبەرئانە ھىچ بەلگە و بىيانوۋىك بۇ ئەو خەلگەيە نەمىنى لەلاى خوا، ئەگەر لارو لاسار بوون ﴿ وكان الله عزيزا حكيم ﴾ خوا خۇى گىشت كات دەسەلاتدارە، لەكارزانە، ۋەك دەفەرمۇى: (ولوانا أهلكناهم بعذاب من قبله لئلا قالوا ربنا لولا أرسلت إلينا رسولا فنتبع آياتك من قبل أن نذل ونخزي) طە/۱۳۴. واتە: ئەگەر ئىمە بەر لەم قورئانە ئەوانمان بەسزايەك لەناو بىردى، دەيانگوت: ئەى پەرۋەردىگارمان! بەر لەۋە ئىمە رىسۋا سەر شۇرو زەلىل بىين، بۆجى تۇ پىڭمبەرلىكى خۇتت نەئارە لامان شوپىنى ئايەت و نىشانەكانى بىكەوتباين؟

پىڭمبەر ﷺ دەفەرمۇى: ((لَا أَحَدٌ أَغِيرُ مِنَ اللَّهِ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ، وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْمَدْحَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ - مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ، وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْعَذْرَ مِنَ اللَّهِ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ بَعَثَ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ)) وفى لفظ (من أجل ذلك أرسل رسله وأنزل كتبه) (فتح الباري/۸/۱۴۶). واتە: ھىچ كەسنى نىيە لەخوا بە غىرەتتر بىت، ھەر بۆيەش كارى نەشیاۋو دىزىۋى بەئاشكراۋ نەپىنى رەۋا نەدا، كەسىكىش نىيە بەقەدەر ئەو سوپاس و ستايشى پى خۇش بىت، ھەر بۆيە (مەدح)ى خۇى دەكا، ۋەھىچ كەسك نىيە بەئەندازەى خوا (عوز) و پۇزىشى لاخۇش بىت، ھەر لەبەر ئەۋە بوو گىشت پىڭمبەرئان بەمۇدەدەر تىرىشەر ئارو كىيىشى لەتەك ئارەن. ﴿ ۱۶۶: لكن الله يشهد بما أنزل إليك أنزله بعلمه ﴾ بەلام خۇاى كارچوان ئاگادارە كە ئەو قورئانەى بەزانست وزانىارى خۇى دابەزاندوۋە بوئ ﴿ والملائكة

رەۋابو، بى لەۋەى كە ئىسرائىل (يەعقوب) پىش ھاتنى تەورات خۇى لىلادو پارىزى لىكرد، ئەۋسا ئەمانىش لەبەر ناھەقى خۇيان گەل رىزق و رۇزىيان لىگىرايەۋە، ۋەك دەفەرمۇى: (وعلى الذين هادوا حرمنا كل ذي ظفر ومن البقر والغنم حرمنا عليهم شحومها إلا ما حملت ظهورها أو الحوايا أو ما اختلط بعظم ذلك جزيناهم ببغيم وأنا لصادقون) (نەنەم: ۱۴۶) واتە: ئىمە گىشت زىندەۋرى نىنۇكدارو پىۋى گاۋ مەرمان لەمۇسايىيەكان قەدەغە كىرد، پىۋى نەبى بەپىشت ئەۋانەۋە بىت، يان لەگەل رىخۇلەكانيان بى، يان ئەو پىۋە تىكەل بە ئىسكىيان بوۋىت، ئەو تۇلەيەش چۈنكە ناھەق بوون و لەرىنى راست كىلابوون و لايندا، بى سۇ ئىمە راست دەكەين. ﴿ ۱۶۱: وأخذهم الربا وقد نهوا عنه وأكلهم أموال الناس بالباطل ﴾ ۋە لەبەر سوود خواردونيان، كەرىيان لەخواردنى گىرايو، ھەرۋەھا لەبەر خواردنى دارايى مەردم بەفېرۇۋ ھەۋانئە ﴿ وأعتدنا للكافرين منهم عذابا أليما ﴾ ئىمەش بۇ ئەو كافىرو سىلانئە سزايەكى بەزانمان ئامادە كىردوۋە. ﴿ ۱۶۲: لكن الراسخون فى العلم منهم ﴾ بەلام مەلازۇر زاناكانيان ﴿ والمؤمنون ﴾ ۋە خەلگە بىروادارە كەيان ﴿ يؤمنون بما أنزل إليك وما أنزل من قبلك ﴾ بىروايان بەو كىتپە ھەيە بۇ تۇ نىردراۋەتە خوارەۋە، ۋە بەۋەش باۋەرپان ھەيە ۋا بەر لەتۇ ئارداۋە ﴿ والمقيمىن الصلاة ﴾ بەتايىبەت ئەۋانەى ۋابە باشى نوپۇز بەجى دىنن ﴿ والمؤتون الزكاة والمؤمنون بالله واليوم الآخر ﴾ ھەرۋەھا زەكات دەرانيان ۋ، ئەۋانەشيان بەخواۋ بەرۋى بەرى باۋەرپان ھەيە ﴿ أولئك سنؤتيهم أجرا عظيما ﴾ بىگومان بەۋانە پاداشىكى گەۋرەۋە گرنگ دەبەخشىن، واتە: بەھەشتيان دەدەپىنى.

بۇ تۇۋ بۇ پىڭمبەرئاننى تر، چوۋنىيەك ۋە ھىمان كىرد:

﴿ ۱۶۳: إنا أوحينا إليك كما أوحينا إلى نوح والنبيين من بعده ﴾ ئىمە ۋەھىمان بۇ تۇ كىرد، ھەرۋەكو بۇ (نوح) و پىڭمبەرئاننى دواى ئەۋىشمان كىرد ﴿ وأوحينا إلى إبراهيم وإسماعيل وإسحاق ويعقوب والأسباط وعيسى وأيوب ويونس وهارون وسليمان ﴾ ھەرۋەھا بۇ (ئىبراھىم و ئىسماعىل و ئىسحاق و يەعقوب و نەۋەكانى و عىساۋ ئەيۈب و يونس و ھارون و سولەيمان) ىشمان كىردو بەرنامەى ئىش و كارىانمان تىگەياندن ﴿ وآتينا داود زبوراً ﴾ (زەبوون) ىشمان بەخشى بە (داۋود) (عليهم الصلاة والسلام).

بىست و پىنج پىڭمبەر ناويان لەقورئاندا ھاتوۋە:

﴿ ۱۶۴: ورسلا قد قصصناهم عليك من قبل ﴾ ۋە لەپىشەۋە

بشهودن ﴿ و فریخته‌کانیش ناگایان لینه‌و چاک ده‌زائن که خوا موحه‌ممه‌دی کردووه به‌پیغه‌مبه‌ر و، ئەو قورثانه‌شی بۆناردووه، ئەگەرچی خەلکیش قره‌ قرو دەمبازی بکەن! خۆای گه‌وره‌ بۆ خۆی له‌ سووره‌تیکی تردا ده‌فه‌رمووی: (لا یأتیه‌ الباطل من بین یدیہ‌ ولا من خلفه‌ تنزیل من حکیم حمید). ﴿ و کفی بالله‌ شهیدا ﴿ ناگاداربوونی خۆای گه‌وره‌ به‌سه‌ بۆ ئەو راستیه‌ ﴿ ١٦٧: إن الذین کفروا وصدوا عن سبیل الله‌ ﴾ به‌راستی ئەوانه‌ی بئی باوه‌رن و رینگه‌ی راستی خوا له‌خه‌لک ده‌گرن و ناهیلن شوینی هه‌ق که‌ون ﴿ قد ضلوا ضلالا بعيدا ﴾ بئی سو له‌ راده‌ بئی باوه‌رن و رییانگوم کردووه و سه‌رلی‌شی‌واون ﴿ ١٦٨: إن الذین کفروا وظلموا ﴾ بئی سو ئەوانه‌ی له‌دینی خوا لاینداوکاری ناهه‌قی و سه‌ته‌میان کرد ﴿ لم یکن الله‌ لیغفر لهم ولا لیه‌دیهم طریقا ﴾ ئەوه‌ خوا نه‌لێیان خۆش ده‌بی و، نه‌رینگه‌یه‌یه‌کیان نیشان ده‌دا بۆ خێرو چاکه‌ کردن ﴿ ١٦٩: إلا طریق جهنم خالدين فیها أبدا ﴾ به‌لام رپی جه‌ه‌ه‌نده‌م ئاماده‌یه‌ بۆیان و، به‌هه‌تا هه‌تایی تیا قه‌تیس ده‌مێننه‌وه ﴿ وکان ذلک علی الله‌ یسیرا ﴾ ئەوه‌ش بۆ خوا زور ئاسانه‌ ﴿ ١٧٠: یا أيها الناس قد جاءکم الرسول بالحق من ربکم ﴾ خه‌لکینه‌! ئەم پیغه‌مبه‌ره‌ (موحه‌ممه‌د ﷺ) به‌ئایینیکی هه‌ق و راسته‌وه‌ له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگارتانه‌وه‌ هاتۆته‌ لاتان ﴿ فآمنوا خیرا لکم ﴾ ده‌سا باوه‌ری پئی بێنن، خێرو قازانجتانه‌ ﴿ وإن تکفروا فإن لله‌ ما فی السموات والأرض ﴾ خۆ ئەگه‌ر کافرو خوانه‌ناس بن ویه‌یره‌وی لێنه‌که‌ن، ئەوه‌ چاک بزائن هه‌رشتی له‌ئاسمان و زه‌ویدایه‌ هی خوایه‌و، له‌ موڵکی ئەوه‌یج که‌مناکو، ئیوه‌یش له‌ده‌ستی ده‌رناچن، له‌جینگایه‌کی تردا ده‌فه‌رموی: (وقال موسى إن تکفروا أنتم ومن فی الأرض جمیعا فإن الله‌ لغنی حمید) ﴿ وکان الله‌ علیم‌ا حکیم‌ا ﴾ خواش هه‌میشه‌ زانای کار په‌وان و له‌کارزانه‌.

زیده‌رۆپی له‌ شانی عیسا‌دا:

﴿ ١٧١: یا أهل‌ الكتاب لا تغلوا فی دینکم ولا تقولوا علی الله‌ إلا الحق ﴾ ئەه‌ی خه‌لکانی‌ خاوه‌ننامه‌! هه‌له‌رۆپی و زیده‌رۆپی له‌دینه‌که‌تاندا مه‌که‌ن، شتی راست نه‌بی، ئیوه‌ ده‌رباره‌ی خوا مه‌لێن. فه‌له‌کان ده‌رباره‌ی مه‌سه‌له‌ی عیسا ﷺ زۆره‌ سنوور ده‌رچوون و، گه‌یاندیانه‌ راده‌ی خوا به‌ خوا زانین! پیغه‌مبه‌ریش ﷺ ئەفه‌رموی: (لا تُظرونی کما أظرت النصارى عیسی ابن‌ مریم، فإنما أنا عبد، فقولوا: عبدالله ورسوله‌) ((أحمد ٢٣/١)) ئیمامی بوخاریش به‌م شیوه‌یه‌ ئەم فه‌رموده‌یه‌ی هێناوه‌: ((فإنما أنا عبد فقولوا: عبدالله ورسوله‌)) (فتح الباری/٦/٥٥١). واته‌: خه‌لکینه‌! له‌باره‌ی منه‌وه‌

زیده‌رۆپی مه‌که‌ن، وه‌کو گه‌وره‌کان ده‌رباره‌ی عیسا هه‌له‌رۆیان کردو ئەوه‌نده‌یان پیا هه‌لدا، کردیانه‌ کوری خوا! به‌راستی من ته‌نها به‌نده‌یه‌کم، ئیوه‌ش له‌وباره‌ی منه‌وه‌ هه‌ر ئەوه‌نده‌ بلێن که‌: من ته‌نها به‌نده‌و په‌وانه‌کراوی خوام ﴿ إنما المسیح عیسی ابن‌ مریم رسول الله‌ وکلمته‌ ألقاها إلی مریم وروح منه‌ ﴾ (مه‌سیح کوری

﴿ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَلَامًا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ. وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآدَمَ دَاوُدَ زُكْرًا ﴾ ﴿ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْوِيمًا ﴾ ﴿ رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجْمٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴾ ﴿ لَئِنْ لَمْ يَنْشَهِدْ بِنَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَكُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴾ ﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾ ﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴾ ﴿ إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴾ ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴾ ﴿

مه‌ریه‌م) هه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا بووه‌، خۆای به‌توانا وشه‌ی خۆی هاویشه‌ ناو په‌زدانی مه‌ریه‌م وگیانیکیشه‌ له‌ خواوه‌، (جوهریل‌ی نارد بۆ ئەنجامدانی ئەو کاره‌، ئەویش هه‌ر چۆنی پئی سپێردرابوو کاره‌که‌ی ئەنجامدا، وه‌کوخوا بۆ خۆیشی له‌سووره‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: (ما‌المسیح ابن‌ مریم إلا رسول قد خلت من قبله‌ الرسل وأمه‌ صدیقه‌ کانا یا‌کلان‌ الطعام..)) مائه‌/٧٥. یان ده‌فه‌رموی: (إن مثل عیسی عند الله‌ کمثل آدم خلقه‌ من تراب ثم قال له‌ کن فیکون) نالی عیمران/٥٩. واته‌: نموونه‌ی (عیسا‌)ش به‌لای خواوه‌، هه‌ر له‌نموونه‌ی ئاده‌مه‌، له‌گه‌ل دروستی کردوو پاشان پئی‌گوت: ببه‌ به‌ ئاده‌م، ئەویش خێرابوو، عیسا‌شی هه‌ر ئاوا دروست‌کرد، ئیوه‌یش له‌وه‌ به‌ولاوه‌ مه‌چن، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی: ((من شهد أن لا إله‌ إلا الله‌ وحده‌ لا شریک له‌، وأن محمدا عبده‌ ورسوله‌، وأن عیسی عبده‌ الله‌ ورسوله‌ وکلمته‌ ألقاها إلی مریم وروح منه‌، وإن الجنة‌ حق، والنار حق، أدخله‌ الله‌ الجنة‌ علی ماکان من العمل))

(فتح الباری/۶/۵۴۶). واته: ئهوهی ئهوشایه تیه بدات که: غهیرهز خواخوایهکی تر نییه شیایوی په رستن بیټ، تاک وته نیاو بی شه ریک و بی هاو به شه، (موحه مهه د) یش ښ بهندهی خوایه و خوی ناردوویه تی، عیسا ش بهنده و پیغه مبهری خوایه و ئه و ناردوویه تی و به بریارو فرمانی ئه و بووه و هاویش توویه تی پزدانی خاتوونه

پیغه مبه ران و فریشته کان له بهندایه تی خوا حاشا ناکه ن:

﴿ ۱۷۲: لَنْ يَسْتَكْفِرَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ ﴾ مسیح هر گیز له وه حاشای نه کردووه که عبدو بهندهی خوایه، به لکو شانازی کردووه بهندهی خوابی و قهت خوی به گه ورو زل نه زانیوه له ئاستی بهندایه تی خوا، فریشتانی نزیك به خواشه وه هروه ها، بویه ده فهرمووی: ﴿ وَمَنْ يَسْتَكْفِرْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَسُوءِ بَيْتِهِ ﴾ هه که سیك به بهندایه تی خوی گه ورو رازی نه بی و فیزو ده عیه بنوینی ﴿ فَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴾ بی گومان خوا هه موویان لای خوی کؤ ده کاته وه، روژی سه لا داوه رییان ده کاو هق و ناهق لیك ده کاته وه ﴿ ۱۷۳: فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ﴾ جا نه وانهی خاوهن باوه رو کار چاکن، ئه وه بی له پاداشی خویان، خوا پتر چا که یان له گه ل ده کا ﴿ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا فَسَيُعَذِّبُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ به لام نه وانهی که له خوا لایان داوه لووتیان به رز بووه ﴿ فَيُعَذِّبُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ ئینجا خوا سزاو جه زه به ی به ئیش وه ژانیان ده دا ﴿ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴾ هیج دوست و یار مه تیده ریکیان نابی - جگه له خوا- وه خواش دوست و یاریده ریان نییه.

په سنه کانی قورئان:

﴿ ۱۷۴: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ ﴾ ئه ی خه لکینه! له په روه ر دگار تانه وه به لگه یه کی گه ورو مه زنتان بو ها تووه، تاه یج که سیك برو بیانوی نه میئی ﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴾ و نووو رو شنایه کی ئاشکرمان دابه زاندووه بو تان، دیاره مه به ست له و (بورهان) و (نور) ه، قورئانی پیروژه ﴿ ۱۷۵: فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ ﴾ ئینجا نه وانهی باوه ریان هی ناو، ده ستیان گرت به رسته ی خواوه ﴿ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ مِنْ فَضْلِهِ ﴾ جا به ته ئکید خواش ده یان خاته به ر رحمت و به زه بی خوی و پتریش ﴿ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا ﴾ به ره ولای خوی شاره زای رپی راستیان ده کا. به لی هه موو کات موسلمان ده زانی رپی راست له کوپی وه، هه ره له ویش وه هه نگاو هه لده گریت، چونکه خاوه نی (نور) و (بورهان) ه.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلِبُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا خِيفَ الْكُفْرُ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿ ٧١ 〉 لَنْ يَسْتَكْفِرَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَكْفِرْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَسُوءِ بَيْتِهِ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿ ٧٢ 〉 فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا فَسَيُعَذِّبُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿ ٧٣ 〉 يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴿ ٧٤ 〉 فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ مِنْ فَضْلِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا ﴿ ٧٥ 〉

مه ربه م و، روحيكه له لايه ن خويه وه و، ددانش بنيت به راستی و دروستی به هشت و دوزه خدا.. ئیتر بی سو "کارو کرداری هه چونی بیت" خوی گه ورو ده بیاته به هشته وه ﴿ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ﴾ ده سا ئیوه باوه ر بیټن به خواو به پیغه مبه رانی ئه و ﴿ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً ﴾ مه لیئ خوا سین، واته عیسا و دایکی مه که نه هاو به شی، بویه له سووره تی (مائیده) شدا ده فهرمووی: (لقد كفر الذين قالوا ان الله ثالث ثلاثة وما من إله إلا اله واحد...) مائیده/۷۳. واته: نه وانهی که گوئیان خوا سیه مهینه له سی خویان، بی گومان له دین لایان داوه، جگه له خوی تاک و ته نیا هیج که س بو په رستن ناشی، وه ده رباره ی نه وانه ش پییان و ابو خوا بوو فهرمووی: (لقد كفر الذين قالوا ان الله هو المسيح ابن مريم...) (مائیده/۷۲). انتهورا خیرا لکم ﴿ کۆتایی به و قسانه بیټن، بو ئیوه باشتره ﴿ إنما الله إله واحد ﴾ بی شک هه ر (الله) تاکه خوایه ﴿ سبحانه أن يكون له ولد ﴾ پاک و بیخه وشه له و تومه ته که: مندالی هه بی ﴿ له مافی

كە سىڭ بىرى نەباب و نە مندالى ھەبى (كەلالە):

۱۷۶: يستفتونك ۞ لىت دەپرسن: دەر بارەى كەسى باوك و مندالى نىيەو دەرئى، چى بكنە بەكە لەپوورەكەى؟ (جايىن) دەلى: جارىكيان نەخۇش بووم و پىغەمبەرى خوا ۞ ھاتە سەرەخۇشىم و، لەو كاتەدا بىھۇش كەوتبووم، پاشان دەستنويزى دەرگى و لە ئاوى دەستنويزەكەم - بەفەرمانى خۆى - لى دەپرژىن و بەھۇش دىمەو، جا ئاگادار بووم ئەو پىرسىارەيان لى كرد، ئەوجا خوايش ئايەتى مىراتى نارد / (ئەحمەد: ۲۹۸/۳). ديارە ئەم ئايەتى (يستفتونك..). وەكو زاناکان دەلىن دواھەمىن ئايەتە ھاتووە ۞ قل الله يفتيكم فى الكلالة ۞ پىيان بلى: خوا خۆى و لەمى ئەو ھەتەن دەداتەو. جا بۇ تەفسىرى (كەلالە) ھىندى دەلىن: بەكە سىڭ دەلىن كە نەباوك و نەمندالى ھەبەو دەرئى، ھىندىكى دى دەلىن: ئەو كەسەيە كە تەنھا مندالى نەبى و بىرى، وەكو ئەم ئايەتەى بەردەستمان دەفەرەموى: ۞ ان امرؤا هلك ليس له ولد ۞ ئەر كەسىڭ مردو ھىچ مندالى نەبوو ۞ ولە أخت فلها نصف مترك ۞ ھەر تەنھا خوشكىكى ھەبوو ئەو نىوہى مىراتەكەى دەبا ۞ وھو يرثها ان لم يكن لها ولد ۞ خۇ ئەگەر خوشكەكەش بىرى و، ھىچ مندالى لەپاش نەبوو، ئەو بەراكەى تەواوى مىراتەكەى دەبا ۞ فان كانتا اثنتين فلهما الثلثان مما ترك ۞ خۇ ئەگەر ھەر ئەو مردووە، دوو خوشكى لى بەجىمان، ئەو دەو بەشىان لەسى بەشى بۇ ھەيە، ھەر وھاش ئەگەر لەدو خوشك زىاتەر بوون ۞ وان كانوا إخوة رجالا ونساء ۞ خۇ ئەگەر چەند خوشك و چەند براىكە لەپاش مردووەكە جىمان و ھىچ مندالىشى نەبوو ۞ فلذكر مثل حظ الأنثيين ۞ ئەو ھەر نىزىنەى دوو ئەو ھەندەى مېنە مىراتى بەردەكەوى ۞ بين الله لكم أن تضلوا ۞ خۆى گەرە ئەو ياسايەتان بۇ روون دەكاتەو، ئەو ھەكو لىتان تىڭ بچى و مافى يەكتر زەوت بكنە ۞ والله بكل شئ عليم ۞ ديارە خواش بەھەموو شتىڭ زانايە، ئەو خۆى چاك دەزانى كى لە مىراتەكە چەندە بەشى بدريت، جابۇ پتر ئاگادار بوون لە وردەكارىەكانى مەسەلى مىرات، دەتوانى بگەر پىتەو بۇ ئايەتى (۱۲، ۱۱) سۈورەتى (ژنان) ئەگەر چى رەخەنگران و (عەلمان) بەكان لە بەر خۇشەو پىستىيەكى شەھوانى و كویرانەى ژنان، خۇيانكەر و كویر كردووە، ھەرگىز ھەق نابىسن، ئەگىنە وادەزانم ئەو ھەندە لەو بابەتە نووسراو بۇ مروۋى ژىرو ئاقل بەس بىت، سەرە راي ئەمانەيش، دەبى بزائن كە ھەموو مەسەلەكانى ژنان، وەمىراتىش يەككىيانە، بەگۆترەو سادە بىرپارىيان لەسەر نەدراو، بەلكو زور وردەكارى تيا بەكار ھىنراو، كە ئەر

لەو كەمتر، يان زىاتەر بىت ژيانى ئەو دوو مروۋە (نىروومىيە) تىڭ دەچى و لەرەسەنگ دەبى و، ژنانىش "بۇخۇيان" ھاواريان لى بەرز دەپىتەو، بۇنموونە: (نەفەقە) ى ژنان لەسەر باوك و براو كەس و كارو مېردە، ديارە ئىستا ئەو ژنانە كە لەدەنگايەكدا كارمەندن و ھاوكارى باش دەكرىن، قىووليان نىيەو بەسووكايەتى ژنانى دەزانن و دەلىن: ژنان دەبى بۇ خۇيان بۇيۇ پەيدا بكنە! وادەزانم ئەو خانمانە كە ئەو قەسەدەكەن، ھەر ئەو كاتەيە رازى دەبن بۇيويان لەسەر خۇيان بىت لەجىگايەك كارمەندن، چونكە ئەگەر بىنە كشتىارو كرىكار، كۆلكىشى و پاچە كۆلەو شوانى پى بكنە، ئەو لە باتى جارىك ھەزارجار ھاواريان لى بەرز دەپىتەو و داداوەكەن كە: ژنان خانمى مال بن و نان و نەفەقىان لە سەر پىاوان بى و نەچنە بەر سەرماى زستان و، گەرماى گەرمى ھاوین، جامن نامەوى لەم جىگايەدا زىاتەر بچم، وەكو گۆتم كىبى زورى لەسەر نووسراو، باخانمەكان و، ئەوانەى گرىەيان بۇدەكەن خۇيان بچن بەپىزدانەو دىراسەيەكيان بكنە. زور زور سوپاس بۇخۆاى بالادەس كە پىشتىوانى لى كردم بۇ تەواو كەردنى ئەم كورتە تەفسىرە بۇ سۈورەتى (نىسە).

سۈورەتى (مائىدە)

مەككەيىيەو (۱۲۰) ئايەتە

بەناوى خۆاى بەخشەندەى مېھرەبان

ئەم سۈورەتى (مائىدە) يەش وەك سۈورەتە ھاوپىكانى خۆى: (بەقەرە، نىسە، ئەنفال) گرنگىيەكى زور دەدات بەياسا و دارشتى بەرنامە بۇ رووداوەكان، لەپال تىشك خىستەن سەر بىروباوەرى خاوەننامەكان. ئەم سۈورەتە سىراو (مەنسوخ) ى تىدا نىيەو، (۱۸) بىرپارى فەرزو واجىباتى خۆاى تىدايە. ئەم سۈورەتە لەكاتى گەرەنەو پەيامبەر ۞ لە (خودەبىيە) دا ھاتەخوارەو، سەرچەم باسى حوكمە شەرعىيەكان دەكات، ئەو ھەش لەبەر ئەو ھەيە كە ھىشتا دەولەتى ئىسلامى لەسەرەتاي پى گەيشتىدا بوو، ديارە تادادەمەزى و لەھەلەو پەلە دوور دەبى، پىوېستى بەگەلى ياساوپىنمايى ئاوى خۆاى ھەيە. ئەمەيش كورتەيەكى ئەو حوكمانەيە كە ئەم سۈورەتە لىيان دەدوى: رىكەوتن و پەيمان بەستەن، شىوہى ھەيوان سەررېن، نىچىر راوكردن، ئىحرام بەستەن بەحەج، يا بە عەمرە، مارەكەردنى ژنانى خاوەننامەو كىتب، پاشگەز بوونەو لەئىسلام، نويزو دەست نويز،

یاسای دهست برینی دز، یاسای تۆله ی ریگرو (ئیفساد) کارو عارهق خۆر و قومار باز، که فارهتی سوین شکاندن، نیچیر کوشتن به بهرگی ئیحرآمیه وه، وهسیه تکردن پیش مردن.. هتد.

سه ره رای ئەمانه ییش هه ندی داستان و چیرۆک ده گێڕێته وه بۆ په ندو ئاموژگاری، بۆ نمونه: چیرۆکی (به نی ئیسرائیل) له گه ل

به ئیبتان جیه جی بکه ن:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ١: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾
ئە ی ئەوانە ی بروتان هیناوه! گشت په یمانیک جیه جی بکه ن و، له ئەنجامدانیا به ئەمە ک و به وفابن. به ی.. هه رچی خوا فه رمانی به کردنی دابی، وه یان ریی به کردنی نه دابی، وه کو په یمان ته ماشا ده کری و، ده بی وه فای پی بکریت. پیاویک به (عه بدولای کوری مه سه عود) ی گوت: وه سیه تیکم بۆکه! ئەویش گوتی: هه رکه له قورئاندا گویت له (یا ایها الذین آمنوا) وه وه بوو، ده بی چاک وه ری بگریت، چونکه هه تهن، یان بریاری چاکه یه، وه یان ریگرتنه له خراپه. (خه یسه مه) ده ی: له جیی هه موو (یا ایها الذین...) هه کانی قورئان، له ته ورات دا (یا ایها المساکین) بووه.

ناژهنی هه رام و، هه لال:

خوا ی گه وه ره میهره بان له م ئایه تانه دا مالآت وولاتی هه لال و هه راممان بۆ روون ده کاته وه وه ده فره مو ی: ﴿أحلّت لكم بهیمة الأنعام﴾ خواردنی گوشتی وشترو گاو مه رو بز - دوا ی سه ره برینیان - هه لال کراوه بۆتان، هه روه ها به چکه ی هه رکامیکیشیان، ئەره دوا ی سه ره برینی له ناوسکیا گیانی تیدا نه مایی، وه کو پیغه مبه ره ده فره مو ی: ﴿كُلُوهُ إِن شِئْتُمْ، فَإِنْ ذَكَاتَهُ ذَكَاتُهُ أَمْهٌ﴾. (ئه بوو داوود، ترمزی). ﴿إِلَّا مَا يَتْلَىٰ عَلَيْكُمْ﴾ ئەو په له وه ره ئاژه له نه بی که: له م سووره ته دا هه ریستابۆتان ده خوینریته وه له ئایه تی: (حرمت علیکم المیته) دا. ﴿غیر محلی الصيد وأنتم حرم﴾ به لām تا له ئیحرآم دان، راو کردن به ره وا دامه نین، واته: له بهرگی ئیحرآمدا راوکردنی نیچیری هه یوانی وشکایی - ئەهه رچی گوشتیشی بخوری - هه رام ویا ساغه، دیاره ئەمانه بریارو سنووری خوا ی گه وه رن و، ده بی ئاگادارین ﴿إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ﴾ به راستی خواش هه ر چۆنیکی ویست، بریار ده دات، چونکه ئەو چاکتر ده زانی چی هه لال بکا و، چیش هه رام بکات، واته: (به حیره، و سائیبه و، وه صیله و، حام) - که دواتر باسیان دی - وه ره به کان له خو یانیان هه رام کرد بوون، به قسه ی ئەوان هه رام نابن، چونکه خوا هه لال کردون، دیاریشه بریاری وا، که س بۆی نییه هه لی وه شینیته وه.

ده سکاری دروشمه کانی خوا مه که ن:

﴿٢: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْلُوا شَعَائِرَ اللَّهِ﴾ ئە ی ئەو که سانه ی بروتان هیناوه! (ئه م) و (نه ی) و دروشمه کانی خوا - به تابیته ی

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِيهَا إِن لَّمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا أُخْتَيْنِ فَلَهُمَا النِّصْفَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَن تَضْلُوا وَاللَّهُ يُكَلِّمُ شَيْءٍ عَلَيْهِ ﴿٧٦﴾

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحْلَتْ لَكُمْ بِهَيْمَةِ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْلُوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّهُرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَفِعُونَ فَضْلًا مِنْ رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا إِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمُكُمْ شَيْئًا قَوْمًا أَنْ صَدَّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْبُدُوا وَتَمَازُوا عَلَى الْبَيْتِ وَاللَّقَوِيُّ وَالْظَّاهِرُ عَلَى الْإِيمَانِ وَالْعَدْوَانِ وَأَتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

مووسادا ﷺ که هیمایه بۆگشت یاخی بوون و سه رکیشی و له سنوور ده رچوونی و تۆله که شی.

پاشان داستانی هه ردوو کو ره که ی باب به گه وه ره مان ئاده م ﷺ، که هیمای مملانیی ئەهلی خیرو شه ره تاداو روژی دوا یی.. ئینجا باسی عه قیده هه لوه شاهه که ی جووله که و گاواران و په یمان شکینیان ده کات، که چۆن هه موو وه خت په یمانیان ده به ست و ده یان شکاندو (ته ورات) و (ئینجیل) یان ده گوژی و بریایشیان به په یامه که ی پیغه مبه ره ﷺ نه ده هینا.

به هینانی دیمه نیکی ترسناک و ترسینه ری روژی دوا یی، کو تایی دیت، به تابیته ی دیمه نیکی له گه ل عیسا ی کوری مه ریهم دا ﷺ ئەو کاته که خوا ی گه وه ره پرسیا ری لی ده کاو ده فره مو ی: (أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي آلِهَتَيْنِ مِنَ الدِّينِ) ئەه ی ئەو روژه، چ روژیکی قورس و سه خت و دژواره!.

دروشمه کانی حج وعمره - دهسکاری مه کهن و، پشتگوځیان مه خن ﴿ ولا الشهر الحرام ولا الهدی ولا القلاند ﴾ وه له مانگه قه دهغه کراوه کانیشدا، شهر رهوا مه کهن و، ههرحه یوانیکش ناوی قوربانی و (هه دیی) له سه ربیت بۆ مالی خوا، مه رجه کانی مه شیونینو دهستی بۆ مه بن و، هه رئاژه لیکیش دیار یکرایی و نیشانه ی له مل کرابی به مهستی کردنی به قوربانی، نیشانه که ی له مه کهنه وه له ناوی مه بن. به ئی.. ئه ر حه یوانیکیان بۆ خوا نه زر کردبا، ده هاتن شتیکیان له مل ده کرد، تاببیته به لگه ی نه زر کردنی بۆ خوا، که سیش نه توانی دهستی بۆبیا، قورئان هات که ئه و کاره یان نه نجام بدهن و، قیل وفه رجه ی تیدا نه کهن ﴿ ولا آمین البيت الحرام ﴾ وه له وانه ری مه گرن، که به نیازن ته وافو زیاره تی (که عبه) بکه ن ﴿ یتغون فضلا من ربهم ورضوانا ﴾ وبه ئومیدی فه زل ورؤزی و خوشنودی په روه ردگاریان دهس بخن ﴿ إذا حللتهم فاصطادوا ﴾ جا هه ر که خوتان حه لال کرده وه، واته: ئیحرامتان شکاندو، حه رهمتان جی هیشت، راوو نیچیرگرتنتان بۆ ره وایه و، ده توانن راو بکه ن ﴿ ولا یجرمنکم شأن قوم أن صدوکم عن المسجد الحرام ﴾ هه رگیز رکی کونی نه وانه که: له (خوده بییه) دا رییان لیگرتن له زیاره تی مزگه وتی حه رام، هه لئان نه نیت ﴿ أن تعتدوا ﴾ که ئیستا ئیوه ش ده ستیان پی بگه یه نن و تۆله یان لی بکه نه وه ﴿ وتعاونوا علی البر والتقوی ﴾ له سه ر چاکه و هاوکاری و کۆمه ک و پاریزگاری، یارمه تی یه کتر بدهن، له ئایه یتیکی تر دا ده فره موئ: ﴿ ولا یجرمنکم شأن قوم علی أن لا تعدلوا اعدلوا هو أقرب للتقوی.. ﴾ ﴿ ولا تعاونوا علی الاثم والعدوان ﴾ به لام بۆ گوناخ و تاوان و ده ست درئی و، له سنوور ده رچوون، هاوکاری و کۆمه کی یه کتر مه کهن، پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فره موئ: ﴿ ائضر أخاک ظالماً أو مظلوماً ﴾ واته: هاوکاری و یارمه تی براکه ت بده، سته مکار بی، یان سته م لیکراو، جاهاوه لآن له وقسه یه سه رسامبوون! بۆیه گوتیان: به ئی سته م لیکراوه که راسته و جیی خۆیه تی هاوکاری بکه ین، به لام نه ی چۆن یارمه تی سته مکاره که بدریت؟! ئه ویش فره موئ: دهستی بگه ره مه هیله سته م بکات، ئه وه ده بیته یارمه تی بۆ. (پیشه واه حمه د). ﴿ واتقوا الله إن الله شدید العقاب ﴾ ده بی له سزای خوا بترسن، چونکه به راستی خوا به رامبه ر به نافه رمان، خاوه ن تۆله یه کی زۆر به هیزو تونده.

پنهماییه کانی نایه تی (١-٢):

(١) په یمانی خوا له گه ل به نده کانی و، په یمانی مروقه کان له گه ل خویاندا بیارین.

(٢) گوشتی مه رو مالاتی مرداره وه نه بوو حه لاله.
(٣) راوی نیچیری وشکایی - وه ک نیچیری ده ریایی - بۆ حاجیان و عمره که ران له به رگی ئیحرامدا حه رامه.
(٤) ریزگرتن له (شه عائین) و دروشمه دینییه کانی خوا پیوه یسته.
(٥) ده ستریزی ته نانه تی بۆ سه ر کافرانیش کاریکی حه رامه.
(٦) پیویسته موسلمانان هه میشه له سه ر جیبه جی کردنی فه رمانه کانی خوا، یارمه تی و هاوکاری یه کتر بکه ن و، به سه برو به ئارامیش بن، ئه م فره مووده ی پیغه مبه ره ش هه ر له وباره وه هاتووه ده فره موئ: ﴿ الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيُضِرُّ عَلَى أَذَاهُمْ، أَغْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَضُرُّ عَلَى أَذَاهُمْ ﴾ (پیشه واه حمه د).

وریا بن! خواردنی ئه م شتانه حه رامه:

﴿ ٣: حرمت علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر ﴾ خواردنی گوشتی مرداره وه بووو، هه رخوینی له هه ر نه ندایکی حه یوان بیته ده ری و پروا، حه رامه بۆتان ئه ی موسلمانان!، به لام خوینی گیرساوو نه چوو، وه ک خوینی جگه ر، سیل، حه لاله، هه روه ها ماسیی و کولله ش بی سه رب ریئان حه لال و ده خورین، وه ک پیغه مبه ره ده فره موئ: ﴿ اَحِلَّ لَنَا مِيتَتَانِ وَ دَمَانِ، فَاَمَّا الْمِيتَتَانِ فَالسَّمَكُ وَالْجَرَادُ، وَاَمَّا الدَّمَانِ: فَالْكَبِدُ وَالطَّحَالُ ﴾ (مه سنه دی شافعی). هه روه ها گوشتی به رازیش پیسه و له سه رتان یاساغ کراوه ﴿ وما اهل لغیر الله به ﴾ وهه ر ئاژه لیکیش که له وه ختی سه رب ریئان ناوی غهیری خوی لی به یئری ﴿ والمنخقة ﴾ و مالاتی خنکاوو ﴿ والموقودة ﴾ و لی دراوی مرداره وه بوو ﴿ والمتردية ﴾ وهه لدریوو له شاخه ره وه بوو ﴿ والنطيحة ﴾ و مرداره وه بوو له شه ره قوچدا ﴿ وما اكل السبع ﴾ وهه رچی درنده په لاماری دابی و مرداره بوو بی ﴿ إلا ما ذکیم ﴾ مه گه ر به رله گیان ده رچوونی، فره یای چه قو که وتبی و سه رتان بریپی، واته: ئه گه ر هه ریه ک له وانه پیش گیانده رچوونی به رده سه کوه ت و سه رب را، خواردنی حه لال ده بی ﴿ وما ذبح علی النصب ﴾ وهه رچی بۆ بته کانیش سه رب را حه رامه ﴿ وأن تستقسموا بالأزلام ﴾ وهه رچیش له سه ر قوماری تیر دابه ش ده کری و، مه به سته کانی پی دیاری ده کری، قه ده غه و حه رامه. (ئه زلام) بریتی بووه له سی (قه ده ح) هه ریه که یان یه کی له م ده سته وازه یان له سه ر نووسیوو: ﴿ أَمَرَنِي رَبِّي، نَهَانِي رَبِّي، غَفَلَ، ئه گه ر که سیك ویستبای هه ر کاری بکات، ده چووشتیکی

ہلہدا بوسہر یہ کیکیان، پاشان ہر کامیکانی بؤ دەر چووبا، دەر چوو بہ پئی ئوہیان کاری دہکرد! ئوسا کہ دینی ئیسلامی پیروز ہات، ئو کارہی ہلہوشاندوہ و لہ جیی ئوہدا، بؤ دوزینہوہی ہر کاریکی راست و خیر و چاک (صلاۃ الاستخارہ) ی دانا، ہیوادارم بہرہوی لہ مہ بکریٹ، پیئشہوا (ئہحمہد) بؤ شہرعییہت

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلُ الْغَيْرِ لَكُمْ
يَهُدٍ وَالنَّصَارَةِ وَالْمُؤَفَّقَةُ وَالْمَرْدِيَّةُ وَالطَّيْحَةُ وَمَا أَكَلَ
السَّبْعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ سَسْقِسُوا
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا الْيَوْمَ يَسْأَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ
فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَخَصَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٧﴾
يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَكُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ
مِنَ الْجَوَارِجِ مُكَلِّبِينَ يُعَلِّمُونَكُمْ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا آتَاكُمْ
عَلَيْكُمْ وَادْكُرُوا اللَّهَ عَلَيْهِ وَأَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ
﴿٦٨﴾ الْيَوْمَ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ حَلَلٌ
لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلَلٌ لَهُمْ وَالْحَصْنَتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْحَصْنَتُ
مِنَ الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ
مُحْصِنِينَ غَيْرِ مُسْتَفْحِينَ وَلَا مُمْتَجِدِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٩﴾

و شیوہی (ئیستیخارہ)، ئم فہرمودہیہ دینی و دہفہرموی: ((إذا
هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَقُلْ: اللَّهُمَّ
إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَعِذُّكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ
الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ...)) ہتا کوتابی فہرمودہکہ. ﴿ذلکم
فسق﴾ کردنی ہر کاری لہوانہ، لہسنور دەر چوون و نافہرمانی
خوایہو، تزلہ دہدری ﴿الیوم یس الذین کفروا من دینکم﴾ ئیتر و
(ئہمرؤ) رژی عہرفہیہ ئوہانی کہ کافرو بی باوہرن، لہگہیاندنی
زیان بہ دینہکہتان، واتہ: بی ئومید و بی ہیواو تہماچ بریوون
لہوہ کہ ئیوہ لہ ئایینہکہتان واز بیئن و بگہرینہوہ سہر دین
و ئایینی ئوہان، دہشزان کہ ئیتر ہر گیز زال نابن بہ سہرتانا،
پیغہمبہر ﷺ دہفہرموی: ((إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدِيسٌ أَنْ يَغْدُوَ الْمُصَلِّونَ
فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ بِالْخَرِيشِ يَنْتَهَمُ)) موسلیم/۲۱۶۶. ﴿فلا
تخشوہم و اخشون﴾ کہوا بو لہوان مہترسن، و ہر لہ من بترسن
و پاریزگاری لہسنورہکانی من بکہن ﴿الیوم اکملت لکم

دینکم﴾ و لہئہمرؤوہ بہرنامہ و ئایینہکہتان بہ پایانگہیاند،
واتہ: لہبارہی عہقیدہوجیہادہوہ، لہبارہی حلال و حہرامہوہ،
ہمووشتیکم بؤ تہواو کردن ﴿وأتمت علیکم نعمتی﴾ و ہنیعمہت
و بہخششی خؤم بؤ تہواو کردن سہرم خستن بہسہر دوزمنانتانا و
رینماییم کردن بؤ ریگہی راست، ئیتر نہ پیویست بہ پیغہمبہری
تہر ہہیو، نہ قورئانی دیکہ. ﴿ورضیت لکم الإسلام دینا﴾
ئیسلامیشم بہ بہرنامہ و ئایین بؤ ہلباردن و، نابی ہیچ کاتی
لئی لایدہن و خو کلا بکہن ﴿فمن اضطر فی مخصۃ﴾ ئینجا
لہگہل حہرامکردنی ئو شتانہشدا، ہرکہسیک لہ برسانا ناچار
بوو بؤ خواردنی ہریہکی لہ قہدغہ کراوہکان و، مہترسی ئوہی
ہہبوو گہر شتی نہ خوا لہ برسا ہمری، دہتوانی لییان بخوات
﴿غیر متجانف لاثم﴾ بہمرجی نہیہوی خوی تووشی گوناح
بکاو، زیدہرہوی بکات ﴿فإن الله غفور رحیم﴾ بہراستی خوایش
زور لیووردہیہ، ئہگہر لہ کاتی وادا شتی بخوا لئی ناگری، زوریش
بہ میہرہبان و دلوفانہ، ئوہتا لہ کاتی تہنگانہدا شتی یاساگراوتان
بؤ حلال دہکات، ئہمیش فہرمودہی پیغہمبہرہ ﷺ کہلہو بارہوہ
دہفہرموی: ((إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُحَصُهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تُؤْتَى
مَعْصِيَتُهُ)) (ئیین حبیبان).

رینماییمہکانی نایہتی (۳):

۱) گوشتی بہرازو ہموو شتیکی مردارہبوو حہرامہ.
ہرشتیکیش کہ سہرہنجامہکی بہ (تیر/ ئہزلام)
دہرکہوی (وہک امرنی ربی، نہانی ربی...) قہدغہیہ
بہکار ہینانی.
۲) ہرحہیوانیک لہ بہرامبہر گوری ہر پیغہمبہر و پیوا
چاکیکہوہ، یان لہبہر پئی ہر سہرؤک و پاشایہکہوہ،
سہر برہا حہرامہ. ہر حہیوانی لہ حالی ژبانداسہر برا،
ئہگہرچی لہ گیانہ لایشدا بیٹ حلالہ. دہبی تہنہا لہ خوا
ترسمان ہہبی.

داهینانی ہر کاریکی بیدعہ لہ دیندا حہرامہ. مرؤفی برسی و
ناچار بہ مہرجی مہبہستی بہ زاندنی سنورہکانی خوا نہبی-
دہتوانی لہ گوشتی مردارہبوو بخوا. ہر ئامیریکی تیژ بر-بہدہر
لہ ئیسک و ددان- حہیوانی پی سہرہبدری، بہو مہرجہ کہ
رہگو دہمارہکانی لاملی بپردی و، لہ کاتی سہر بریندا خونیش
دہر پری. نہرم و نیانی و میہرہبانی لہگہل حہیوانہکہدا "بہر
لہسہر برینی" کاریکی سوننہتہ. دہبی ئامیری سہ برین تیژی،

حەيوانەكە رووی لەرووگە بكری و، هەتا بەتەواوی پاش سەرپرین- سارد نەبیتهوه، چەرەمەكەى لى نەكریتهوه. پیغمبەر ﷺ دەفەرموی: ((إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ، وَلِيُحَدِّثْكُمْ شَفْرَتَهُ، وَلِيُخْرِجَ ذَبِيحَتَهُ)) (موسلیم). ئەم فەرمووده هەموو ئەو شتانەى لەخۆگرتوووە باسمان کردن، و تاکەیشی ئەو یەكە: بئى سو خواى دلۆقان لەسەرتانى نووسيووه كە دەبى بەرامبەر بە هەمووشتیک، چاک رەفتار بن، جا هەركە ويستان كەسى بە حەقى شەرى بكوژنەوه، دەبى بەشیوەیەكى چاك و باش وشەرى بیکوژنەوه، هەركاتیکیش دەتانهوى (مالات و بالندیهك) سەر پر، دەبى بەئاسانى سەرى بپر و، یاسای شەریعت رەچاو كەن و، چەقۆكەتان تیز بکەن و، ئیسراحت بە سەرپراوهكە بدەن.

هەرچی جانەوهەرى راو، بیکرێ حەلالە:

٤: يسألونك ماذا أحل لهم ﴿٤﴾ لیت دەپرسن: چى حەلال و رەوايە بۆيان ﴿٥﴾ قل أحل لكم الطيبات ﴿٥﴾ پێيان بلى: هەموو خۆراکە چاک و پاکە کانتان بۆ حەلالە، مەبەست لەوشتانەيەكە قورئان و فەرمووده، یان بە کوێ زانیان، یان بە قیاس، لە حەرەمەکان جیاکراونەتەوه ﴿٦﴾ وما علمتم من الجوارح ﴿٦﴾ و ئەوەش کە بالندەو تاژی شکاری بۆتانی راودەكەن و، بەباشی فێرى راوتان کردبن و نیچیرتان بۆ بگرن ﴿٧﴾ مكلين ﴿٧﴾ و راتان هینابن و تالیمتان کردبن بۆراو ﴿٨﴾ تعلمونهم مما علمكم الله ﴿٨﴾ و شیوهی راوکردنتان فێر کردبن، وەك خوا ئیوهی فێر کردوو، هەرشتی ئاوا هاتە بەردەستان حەلالە بێخۆن، پیغمبەریش لەبارەى (بان)هوه فەرمووی: ((مَا أَمْسَكَ عَلَيْكَ فُكْلٌ)) تەبەری. ﴿٩﴾ فكلوا مما أمسكن عليكم ﴿٩﴾ دەسا بخۆن لەو نیچیرەكە ئەوانە بۆتان دەرگرن و، خۆیان لێى ناخۆن ﴿١٠﴾ واذكروا اسم الله عليه ﴿١٠﴾ بەلام كاتى بەرەلای دەكەن ناوی خواى لى بێن، و بلىن: (بسم الله). (بوخارى) و (موسلیم) - خوا لێیان رازى بێت - دەلێن: پەيامبەر فەرموویەتى: ((إِذَا أُرْسِلَتْ كَلْبُكَ الْمُعْلَمَ، وَذَكَرْتَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلْ مِمَّا أَمْسَكَ عَلَيْكَ، وَإِنْ أَدْرَكْتَهُ وَقَدْ قَتَلَ وَأَكَلَ مِنْهُ، فَلَا تَأْكُلْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنَّمَا أَمْسَكَ عَلَى نَفْسِهِ)). واتە هەركات سەگى راوت هاندایە گیانی هەر مالە و پەلەوهرێك، ناوی خواى لى بێن، ئیتر هەرشتیکى بۆگرتى و، خۆى لێى نەخوارد تۆ لێى بخۆ، خو ئەگەر گرتى و لێى خوارد، لێى نەخۆیت.

بەلى راو نیچیر گرتن بەشیكى زۆر گرنگى بارى ئابوورى و ژيانە، دیارە گەلى كەشیش دى پێوهی بەسراوه حەزى لى دەكات، جا بۆیە

ئیسلامیش ئەو جوړە حەزى كردن و داخوایانە دەرخینى و یاسای بۆ دیاریی دەكات، پەيامبەریش ﷺ دەفەرموی: هەركات سەگى تالیم كراو مەشق دیوت، هانداو ناوی خوات لى هیناو رویشت بۆ نیچیرەكە و دەستی گەیاندى و، گرتى و كوشتى، بەئارەزووى خۆت لێى بخۆو حەلالە، بەلام ئەگەر گرتى و لێى خوارد، نابى تۆیش لێى بخۆیت، چونكە بۆ خۆى گرتوو، جا نیشانەى سەگى مەشق پێكراو تالیم دراو راهینراو بەم شیوەیە:

(١) هەركاتى هانت دا و بەرەللات كرد لە هەر نیچیری، دەبى دەست بەجى بەگویت بكاو بچیت.

(٢) هەركات پیت گوت: نەچیت، دەبى خیرا بوەستى ونەچیت.

(٣) هەركات گیاندارو بالندەيەكى گرت، نابى لێى بخوات.

بەلى بەم مەرجانەى سەرەوه سەگى تالیم دراو، یان باز، یاشاهین، یان هەلۆ. هتد هەرچی بگرن ئەگەرچی گیانیان تیا نەمینى و بمرى گۆشتەكەى دەخوری، و خۆى بە چەقۆ حساب دەكرى ﴿١﴾ واتقوا الله إن الله سریع الحساب ﴿١﴾ ولەخوا خۆ بپاریزن و لەسزای بترسن، چونكە بەراستى خوا بەچەسپانیى حیسابتان لەگەڵ دەكات.

خواردەمەنى ئەهلى كتیب و نیکاحى ژنانیان حەلالە:

٥: اليوم أحل لكم الطيبات ﴿٥﴾ لە ئەمڕۆیە دواوه هەمووشتیکى چاک و پاکتان بۆ رەوايە ﴿٦﴾ وطعام الذين أوتوا الكتاب حل لكم ﴿٦﴾ و سەرپراوى دەستى ئەوانەى نامەیان پێ دراوه رەوايە بۆتان و دەتوانن بێخۆن ﴿٧﴾ وطعامكم حل لهم ﴿٧﴾ وه خواردن و سەرپراوى دەستى ئیوهیش بۆ ئەوان حەلالە و رێى پێ دراوه، واتە: ئەگەر ئیوه بەمەبەستى نزیكبوونەوهى موسلمانان و خواوەننامەكان لەیەكدی، شتیان بەدەنى گوناھتان ناگات، تا بەلكو لە ئایینی پیرۆزى ئیسلام تى بگەن. بەلى.. خوا لە بەردى بناغەى خێزاندا ریگای كردۆتەوه بۆ ژن و، ژن خواستن و خواردنى گۆشتى دەستى خواوەننامەكان، واتە: ریگە بە موسلمانان دراوه كە ئەهلى كتیب ژن بێن و، لە حەيوانى سەرپراوى دەستیان و خواردونیان بخۆن، بەلام ئەو كەسانەى كە لە زنجیرەى یەكتاپەرستى دەرچووبن - وەك ئاگر پەرست و پاشكەزیوووەكان لەئیسلام - بەهیچ شیوەیەك ریگا نییە ژنیان لى بێن و، لە گۆشتى حەيوانى سەرپراویشیان بخۆن. ﴿٨﴾ والمحصنات من المؤمنات والمحصنات من الذين أوتوا الكتاب من قبلکم ﴿٨﴾ و ژنانى ئیماندار و داوینپاك و (حور) و ئازادىستان بۆ حەلالە، هەرەها ئەوژنە داوینپاكەش كە لە پیش ئیوه كتیب و نامەیان پێ دراوه (لەو جوولەكە وگاوارانە) بپراویان بە تەورات و

و پووجه له، خو ئه گهر بو دوايي په شيمان بوويه وه و هاته وه لای ئيسلام، ئه و کاره کانی پيش (ريده) که ی هر له دهس چوو.

(۷) خاتوو (عایشه) دهی: له سه فهریکدا له گهل په یغه مبه ر بووین، هر که گه یشته (ذات الجیش) ملوانکه کم بچراو ون بوو، ئه و جا به و بونه یوه په یامبه ر ﷺ و هاوه لان گشت ماتل بوون و له وی مانه وه و، ئاویش دهست نه ده که وت بوونیز، ئینجا خه لکه که روستنه لای (ئه بوویه کی) ی بابم و گوتیان: خو دیت (عائشه) چی کرد به په یامبه ر و به و خه لکه و، وا ئیستاش ئاویان لانییه؟! جاله و کاته دا که په یامبه ر ئیسراحتی ده کرد و سهری له کوشمدا بووو خه وتبوو بابم هات و وتی: عایشه! ده زانی چون په یامبه ر و ئه و خه لکه ت راگرتوو ئاویش نییه؟ گله یی و سرکونه یه کی زوری کردم و لیم تووره بوو، دهستیکیشی کوتابه که له کم، له بهر په یامبه ر دلم نه هات هاوارو جم و جول بکم، جا کاتی رۆژ بوویه وه و ئا و بو دهست نويز نه بوو، خوی میهره بان ثایه تی (ته موم) ی نارد، پاشان (نوسید) وتی: ئه ی بنه مالیه ی ئه بوویه کر! ئه مه یه کم چاکه و پیروزیان نییه بو موسلمانان، عایشه دهی: پاشان سهر ده کم ملوانکه کم له ژیر و شتره که دایه. (متفق علیه).

باسی دهستنويز:

﴿۶: یاایها الذین آمنوا إذا قمتم إلى الصلاة﴾ ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هیناوه! هر که ویستتان هه لسن بو نويز و دهست نويزتان نه بوو ﴿فاغسلوا وجوهکم وأيديکم إلى المرافق﴾ دم و چاوو دهستان له گهل ئانیشتکاندا بشورن ﴿وامسحوا برؤسکم وأرجلکم إلى الکعبین﴾ و مه سحی سهرتان بکیشن و، پیتان له گهل قاپتاندا بشورن.

بهی.. ئه م وشه ی (وارجلکم) به سی جور خوینراوه ته وه: یه کم و دووم: که به بۆرو سهر (الرفع والنصب) مونه واتیره.

سییه م: -که ژیر (خفض) -ه- شازه و له رای گشتی ده رچوو، جا خویندنه وه ی (وارجلکم) به سهر هیچ گرییه کی تیدا نییه و له گهل مه به ست و عقیده ی ئیمه دایه، به لام (وارجلکم) (به ژیر) سی (لام) -که ئالوزییه که ده خولقینی و، له گهل بیرو بو چوونی ئیمه ناگونجی، چونکه فهرموده یه کی زور زه به بنده هیه و ده چن به کژ (مه سح) کردنی پیدا له باتی شورین، وه کو: ده فهرموی: ((ویل للأعقاب من النار)) و چهند فهرموده یه کی تریش که

ئینجیل هیه ﴿إذا آتیتموهن أجورهن﴾ به مهر چی ماره یییه کانیان به دهنی ﴿محصنین غیر مسافحین﴾ و ئیوهش وه کو ئه وان داوینیاک بن، و شهروال پیس و زیناکار نه بن ﴿ولا متخذی أخدان﴾ و دوستی مینیه ی ژیره ژیرستان بو کاری داوین پیسی نه بی، وه کو له ثایه تیکی تر دا له په سنیاندا ده فهرموی: (محصنات غیر مسافحات ولا متخذات أخدان) ئه گهر چی (عه بدوللا کوری عومه) ربی نه ده دا ژنی نه سرانی ماره بکریت، چونکه ده یگوت: ده لاین عیسا کوری خواجه! جا چ شیرکیک له وه گهره تره، که قورنایش ده فهرموی: (ولا تتکحوا المشرکات حتی یؤمن) ﴿ومن یکفر بالإیمان فقد حبط عمله﴾ بی گومان هر که س پر وای به به رنامه ی ئیسلام نه بی و پاشگه ز بوویه وه، ئه وه به راستی هه مووکارو کرده وه چاکه کانیشی پووجه ل ده بنه وه ﴿وهو فی الآخرة من الخاسرین﴾ و له دواروژیشدا یه کیکه له ریزی زیان مه نداندا. بهی به یی ئه م ثایه ته مروفی (مورته د) و له دین وهر گه راوه هر کرده وه یه کی چاکیشی هه بی باتل و پووجه ل ده بیته وه، به لام له جیبی تر دا ئامازه ده کات که: کاتی کرده وه کانی پووجه ل ده بنه وه که ئه و که سه به بی باوه رپی و کافری سهر بنیته وه و بمری، وه که له سووره تی (به قهره: ۲۱۷) یشدا هاتوو وه ده فهرموی: (ومن یرتد منکم عن دینه فیمت وهو کافر..)

رینماییه کانی ثایه تی (۴:۵):

(۱) ده بی بو گشت کارووباری ژیان، به تاییه تی ده رباره ی حه لال و حهرام له زانیه کی شه رعان بپرسی.

(۲) گوشتی نیچیر به م هر جانه ی خواره وه حه لاله: یه کم: راوینکراوه که تالیمکراوی. دووم: ئه و کاته به ره لا ده کری و ده نیردری بو نیچیره که (بسم الله) ی بکری. سییه م: کاتی نیچیره که ی گرت، لئی بخوا. چواره م: ئه و کاته ده نیردری به نییه تی حه لاکردنه وه بنیردری. پینجه م: هر حه یوانی به تفهنگ، یان به ههر ئامیریکی تری تیژ -نه که به دار، یان به به ردی پان..- گیانی له دهست دا حه لاله.

(۳) ماره کردنی ژنه (کیتابیه کان)، به و مهرجه که: ئازادو داوینیاک بن و به شیوه ی شه ری ماره بکرین حه لاله.

(۴) (نکاح المتعه) لای ئه هلی سوننه ت وجه ماعت ناره واه حهرامه.

(۵) زور جار ناههرمانی و کاری تاوان و گوناح، سهرده کیشی بۆکوفر.

(۶) هه مووکارو کرده وه یه کی مروفی له دین وهر گه راوه، باتل

(۱) تەواوی موسلمانان یەك دەنگن كه تەیه موم بۆ بئی دەست نوژیی بچوك دەكری، بۆ له شگرائیش هەروا زانیایەکی (تابعین) نەبێ.

(۲) چەند جار دەست لە تۆزەكە بدری؟ دەستە یەك دەلین: یەكجار بۆ دەم و چاوو هەردوو دەست بەسە، ئەمەیش رای پێشەوا (ئەحمەدو

(بوخاری) و (موسلیم) دەیانەین لەجیگە ی خۆیاندا، ئیتر جگە لەوێ كه (عوسمان و عەلی و ئیبن عەبباس و مواعویەو عەبدوللای كوری زەید) دەلین: (أَنْ رَسُولَ اللَّهِ غَسَلَ الرَّجْلَيْنِ فِي وَضُوئِهِ، إِمَّا مَرَّةً، أَوْ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثًا) (بوخاری). واتە: هەردەم پێغەمبەر ﷺ لە دەستە نوژییدا جاری، یان دووجار، یان سێ جار پێی دەشوری.

بۆ مەسەلە ی (خوف) یش: زانیان -شیعەو خەوار یج نەبێت- یەك دەنگن بۆ بەکارهێنانی چ لە سەفەردا، چ لە مالهو. ئاخۆ شوڕینی پێ لە (مەسح) ی باشتربێ؟ ئەم وەلامە کێشە یەکی تێدا یە، ئاخۆ ئەگەر خوفەكە درابێت (مەسح) ی دەكریت؟ بۆ ئەمەش زانیان قەسەیان جیاوازه. ماوە ی مەسحی خۆی چەندە؟ جەماوەری زانیان دەلین: ماوە ی مەسحی خوف لە سەفەردا (۳) رۆژ و (۳) شەو، لە مالهو وەیش یەك شەو و یەك رۆژ، دەستە یەكیش دەلین: (مەسح) بئی ماوە یە. ئاخۆ تەنها (مەسح) ی بەشی سەرەو ی خوف پێویستە، یان بەشی ژێرەو ییشی دەیهو ی؟ بۆ هەردوولا ئیختیلاف و رای جیا هە یە.

ئاخۆ گۆرەو ی مەحکەم و ئەستور (مەسح) ی بەسەرە دەكریت؟ ئەمەیش هەرجیگە ی قەسو باسە.

﴿ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطْهَرُوا ﴾ جا ئەگەر لەش گران بوون، دەبێ تەواوی جەستەو تەنتان بشوړنو خاوپنی كەنەوه ﴿ وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ ﴾ خۆ ئەگەر نەخۆش و لەش بەبار بوونو، بەکارهێنانی ئاویش زیانی دەبوو بۆتان، وە یان لە سەفەردا بوون ﴿ أَوْ جَاءَ أَحَدُكُمْ مِنَ الْغَائِطِ ﴾ وە یان یەکیکتان لە جیگای ئەدەبدا بێتەوه ﴿ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ ﴾ وە یان لە گەل ژنانی هاوسەرتان، سەر جییتان كرد (لەسوورەتی (نساء) دا) سەبارەت بەمانای (لامستم..) كورتە باسێك نووسراوه دەتوانی بگەرێتەوه (ئەو ی) ﴿ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً ﴾ ئاویشتان دەست ئەدەكەوت بۆ خۆ شتن، یان بۆ دەست نوژی ﴿ فَتَمَسَحُوا بِمِصْبَا طِبَا ﴾ ئەو كاتە بە تۆزێکی پاك تەیه موم بكەن ﴿ فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ ﴾ روومەت و دەستی خۆتان پێ (مەسح) بكەن: دوو جار دەست بە تۆزەكە دا بدەن بۆ هەردووكیان. دەستە یەك لە زانیان دەلین: هەمووشتیكی زەویی - گۆل، رمل، بەرد، كانگە، خۆی.. هتد- رەوایە تەیه موم ی پێ بكری. ئەمەیش رای (ئیمام مالیک و ئەبوو حەنیفەو سەوری) و هەندێ لە زانیانی ترە، پێشەوا (شافعی) یش بۆخۆی دەلێت: تەیه موم تەنها بە گۆل دەكری، بەلێ.. ئەگەر سەیری رۆحی قورئان و ئاسانكارەكانی ئیسلام بكری كە دەفەرموی: (وما جعل عليكم في الدين من حرج) زۆر بە ئاسانی دەتوانی رای یەكەم هەلبژیرد. چەند رێنمایەك لە بارە ی تەیه مومەوه:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوْهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطْهَرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرَضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدُكُمْ مِنْ الْمَاءِ أَوْ لُمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّمَ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾ وَذَكِّرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِثْلَهُ الَّذِي وَاتَّقُوا اللَّهَ عَالِمِ الْغُيُوبِ ﴿٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٩﴾

عەتاو مەكحول و ئەوزاعی و ئیسحاق) -، هەر ئەمرا یەش لە گشت رایەكانی تر بە هیژترە، چونكە فەرموودە ی (متفق علیه) لەسەرە.

(۳) ئایا مەسحی دەست تائانیشك پێویستە، یان تەنها هەردوو لەپی دەس؟ بۆ هەردووكیان قەسە هە یە، بەلام پێ دەچێ كە تەیه موم تەنها بۆ هەردوو لەپ بە هیژتر بێ.

(۴) ئایا تەرتیب لە ئەندامەكانی تەیه مومدا پێویستە؟ زانیان بۆ ئەمەش رای جیا یان هە یە.

(۵) بە یەك تەیه موم دوو فەرز یا زیاتر دەكری، یان نا؟ هەندێ وەك ئیمامی (ئەحمەدو حەسەنی بەسری و ئەبوو حەنیفە) دەلین: بەلێ زیاد لە فەرزێکی پێ دەكری. بەلام پێشەوا (مالیک و شافعی) دەلین: تەیه موم یەك یەك فەرز ی پێ دەكری. ﴿ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ ﴾ خوا نایەو ی لە دیندار ییدا هیچ جۆرە نارەحەتیەك بخاتە سەر شانتان و سەخڵەتتان بكا ﴿ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ ﴾ بەلكو ئەیهو ی لە گوناھو تاوان پاكتان بكاتەوه

له خوا بترسن، چونکه به راستی هه رکاری بکه، خوا ئاگاداره لئی ﴿٩﴾: وعد الله الذين آمنوا وعملوا الصالحات لهم مغفرة وأجر عظیم ﴿٩﴾. ئه وکه سانهش بر وایان هیئاوه و ئاکاری چاک ئه نجام ددهن، خوا به لئینی لیبوردن و پاداشی زۆرو گه وهی پئی داو، به به زهیی خۆی دهیانباته به هه شته وه ﴿١٠﴾: والذين كفروا وكذبوا بآياتنا ﴿١٠﴾. ئه وانهش نکوولی تاك وته نیایی خوا ده که و، بروا به به لگه و نیشانه کانمان ناکه و به دروویان ده زانن ﴿١١﴾: أولئك أصحاب الجحیم ﴿١١﴾. ئه وانه هه موو هاو پئی دۆزه خن و، هه رگیز لئی دوور ناخرینه وه و رزگاریان نابی لئی.

چاکه ی خواتان له بیرینی:

﴿١١﴾: یا أيها الذين آمنوا اذكروا نعمة الله عليكم ﴿١١﴾. ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هیئاوه! ده بی یادی نیعمه و به خششه کانی خوا بکه نه وه به سه رتانه وه و له بیرتان نه چن ﴿١٢﴾: إذ هم قوم أن یسطروا إلیکم یدیهیم ﴿١٢﴾. ئه و جاره که هۆزی جووله که ی (به نی نه زیر) و یستیان دهستی خیانه تتان بو درێژ که و په لامارتان بدن، (ئیبین جهرین) له (عیکره مه) وه ده لی: په یامبه ر ﴿١٣﴾: خۆی و، هه ندی له هاوه لانی رویشتن بۆلای هۆزی (به نی نه زیر) بوجیه جی کردنی کاریکی گرنگ، ئه و سا ئه وانیش ئه وه یان به مه ل زانی و پیلانی خیانه تیان بو دارشت و ویستیان هه م خۆی و هه م هاوه له کانی بکوژن! جاله و حاله ته ناسکه دا، به فهرمانی خوی گه وه (جویره نیل) هات و له و کاره ساته ئاگاداری کردو، خوایش له و پیلانه رزگاری کرد، ئیتر بو له بیرنه کردنی ئه و به خششه ئایه تی: (فکف أیدیهیم عنکم..) هات.

رووداوه کهش به م جوژه بوو: له لایه ن موسلمان هه کانه وه دوو کهس به هه له کوژران، ئه و جا کهس و کاره کیان هاتنه لای پیغه مبه ر ﴿١٤﴾: داوای خوینیان لی کرد، پیغه مبه ریش ﴿١٥﴾: خۆی و هه ر چوار خه لیفه کانی و (عبدالرحمانی کوری عه وف) - دروودی خویان لی بی - چوونه لای (به نی نه زیر) تا به پیی ریکه و تننامه که ی نیوانیان که: ده بی له حاله تی ئاوا دا هاوکاری یه کتری بکه، به شی له خوینه که بدن، ئه و سا که نزیکه مه دینه بونه وه پیشواییه کی گه رمیان لی کردو جیگایه کیان بو حه وانه وه ی ئاماده کردو به لئینی هاوکاریشیان دایه، به لام ئه و رۆژه یان به مه ل زانی و هه ندی خه لکیان ئاماده کرد که بچه سه ربانی ئه و خانووه ی تییدا دانیشتیبون، تا به ردناشیکی گه وه بخه ن به سه ریا! به لام خوی گه وه ئاگاداری کرد، ئیتر ده سه ب جی خۆی و هاوه لانی هه ستان و گه رانه وه مه دینه، ئیتر به و بۆنه وه پیغه مبه ر ﴿١٦﴾: ریکه و تننامه که ی

﴿١٧﴾: ولیم نعمة علیکم ﴿١٧﴾. وه ته وای به خششی خۆی به سه رتانا برێژی ﴿١٨﴾: لعلمکم تشکرون ﴿١٨﴾. به لکو سوپاسی چاکه و به هه ر کانی بکه ن ﴿١٩﴾: و اذكروا نعمة الله علیکم ﴿١٩﴾. ئه و گشت نیعمه و به خششانه تان له بیر بی، که خوا ده رباره ی کردن ﴿٢٠﴾: وميثاقه الذی واثقکم به ﴿٢٠﴾. ئه و په یمانه شتان له بیر نه چی له گه ل خوا دا گریتاندا ﴿٢١﴾: إذ قلتم سمعنا وأطعنا ﴿٢١﴾. ئه و ده مه که به یعه تتان به پیغه مبه ر داو گوشتان: بیستمان و گو ی رایه ل و به رفهرمانین، مه به ست به به یعه ته کانی سه ره تای ئیسلامه که: چوونه ژیر هه موو جوژه ئاماده بییه ک له گه ل پیغه مبه ردا ﴿٢٢﴾: واتقوا الله إن الله علیم بذات الصدور ﴿٢٢﴾. ده سه مه میسه له خوا په رواتان هه بی و، لئی بترسن و سه ریچی حوکم و برپاره کانی مه که ن، چونکه به راستی هه رچی له سنگ و له ده کاندایه ئه و ده یزانی.

راست و بیخه وش شایه تی بدنه:

﴿٢٣﴾: یا أيها الذين آمنوا كونوا قوامین لله ﴿٢٣﴾. ئه ی گه لی خاوه ن باوه! هه میشه و به رده وام هه ول بدن که له به رخا دادگه رو راست و، پابه ندی گشت برپارو فهرمانه کانی بن ﴿٢٤﴾: شهداء بالقسط ﴿٢٤﴾. به دادگه رانه شایه تی بدن و، به لای هه یج لایه کدا مه برن، ته نانه تی منداله کانیشتان. (نوعمانی کوری به شیر) ده لی: باو کم هه دیه و به خششیکی دامی، پاشان دایکم (عه مره ی کچی ره واحة) گو تی: هه تا پیغه مبه ری خوا به م به خششه، ئاماده و ئاگادار نه بییت، من رازی نابم و نامه وی، پیغه مبه ریش هات تابزانی و سه یری بکا، ئه و سا به باو کمی فهرموو: مه گه ر هه ر ئاوا به شی هه موو منداله کانت داوه؟ گو تی: نه خیر! پیغه مبه ریش فهرمووی: ((إتقوا الله واعدلوا فی أولادکم، إتی لا أشهد علی جور)) (متفق علیه). له ریوایه تیکی تر دا هاتووه: ((أکلٌ وَلَدٌکَ نَحَلَتْ مِثْلَهُ))، واته: له خوا بترسن و له گه ل گشت منداله کانتاندا راست و دادگه ر بن، بی گومان به من ئاماده ی هه یج جوژه کاریکی سته م و ناهه قی نابم، واته: ده بی وه کو به نه ندازه ی ئه مه، به هه موو منداله کانت بده بیت، ئه گینه سته م و ناهه قیه، نوعیم ده لی: ئیتر بابم گه رایه وه و ئه و کاره ی هه لوه شانده وه (فتح الباری: ٢٥٠/٥). ﴿٢٥﴾: ولا یجرمنکم شتان قوم علی ألا تعدلوا ﴿٢٥﴾. خه شم و قین و دوزمنایه تی هه یج کهس و هه یج لایه ک، واتان لی نه کات به عه داله ت ره فطار نه که ن ﴿٢٦﴾: إعدلوا هو أقرب للتقوی ﴿٢٦﴾. ده بی له گه ل مه ردم دادگه ر بن، هه رچه نده ئه وان ناهه داله ت و ناریکیش بن، چونکه بی گومان ره فтары دادگه ری و یه کسانی به ته قواوه نزیکتره و پارێزگاری سنووره کانی خوی پئی ده کریت ﴿٢٧﴾: واتقوا الله إن الله خبیر بما تعملون ﴿٢٧﴾. و هه ر

نیوانیانانی هه‌لوه شانده‌وهو خوی بۆ ده‌رکردونیان ئاماده کرد، وهک له سووره‌تی (حه‌شر) دا هاتوه. دیاره خه‌یانته و پیلانی ئاوا یه‌که‌م جاریان نه‌بوو، به‌لکو چه‌ند جاری شتی ئاویان لی دووباره و سێ باره بۆته‌وه ﴿فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ﴾ خوايش ده‌ستی گرتن و نه‌یهیشت زالی‌ن به‌سه‌رتانا ﴿وَ اتَّقُوا اللَّهَ﴾ ده‌سا له‌خوا په‌رواتان بی و بترسن ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ بروادارانیش ده‌بی تنه‌ها پشت به‌خوا به‌ستن. تا هه‌مووکات فریایان که‌وێت.

خواه‌نامه‌کان په‌یمان ده‌ده‌ن و به‌ر پێیسی ده‌خه‌ن:

﴿١٢﴾: وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿بَنِي كُومَانِ﴾ خوا په‌یمانی پته‌وی له‌ (نه‌وه‌کانی یه‌عقوب) وه‌رگرت: که به‌ر فرمان و گوێپاریه‌ل بن ﴿وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا﴾ و هه‌ر له‌خۆیان دوازه رابه‌رو چاودێرو سه‌روکمان نارد، له‌هه‌ر هۆزێک فرمانده‌یه‌کی هه‌لبژارد بۆ جیه‌جی کردنی په‌یمان‌که‌، جابۆ دوايش هه‌ره‌وانه بوون که مووسا ﴿مُوسَى﴾ ناردنییه سه‌ر (که‌نعان) یه‌کان له‌قه‌له‌ستین. (ئێین ئیسحاق) ده‌لی: هه‌لبژاردنی‌ئو دوازه رابه‌ره له‌ورۆژدا بوو که مووسا، بۆچه‌نگی زۆرداره که‌نعانییه‌کان رووی له‌قه‌له‌ستین کرد ﴿وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ﴾ وخوا پێی فرموون: به‌راستی من له‌گه‌ل ئێوه‌م ﴿لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ﴾ ئه‌گه‌ر ئێوه به‌رێک و پێکی نوێزبکه‌ن و زه‌کات بده‌ن ﴿وَ آمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ﴾ وپه‌په‌یامبه‌ره‌کانم باوه‌رتان هه‌بی و، قه‌درو رێزیان لی پێین و یارمه‌تیان بده‌ن ﴿وَ اقْرَضْتُمُ اللَّهَ فَرَضًا حَسَنًا﴾ و مالی خۆتان به‌قه‌رزو (وام) یکی جوان وپه‌سه‌ند بده‌نه‌ خوا، واته: له‌رێگه‌ی خوادا مال و سامانتان به‌خت بکه‌ن ﴿لَا كُفْرَ عَنْكُمْ سِتَاتِكُمْ﴾ ئه‌وسا منیش گونا‌هه‌کانتان ده‌پۆشم ﴿وَلَا دَخْلَكُمْ جَنَاتُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ وئه‌تانه‌مه ناو چه‌ند باخاتیکی به‌هه‌شته‌وه که: چۆم و رووبار به‌خوێ به‌هه‌ر یاندا ده‌پوا ﴿فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ﴾ ئێنجا دوا یه‌په‌یمان‌ه هه‌رکه‌سیکتان رێی بی پروایی گرت به‌رو، په‌یمان‌که‌ی هه‌لوه‌شانده‌وه ﴿فَقَدْ ضَلَّ سِوَاءَ السَّبِيلِ﴾ باچاک بزانێ که: رێگه‌ راست و ره‌وانه‌که‌ی خوا ی ون‌کردوه ﴿١٣﴾: فَمَا تَقْضِهِمْ مِثْقَالُ حَبِّ زَرْعٍ وَلَا بَعْضُهُمْ أَمْرًا بِالْآخَرِ ﴿فَمَا تَقْضِهِمْ مِثْقَالُ حَبِّ زَرْعٍ وَلَا بَعْضُهُمْ أَمْرًا بِالْآخَرِ﴾ ئێنجا به‌هۆی په‌یمان‌شکانده‌نه‌یه‌وه ﴿لَعَنَاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً﴾ له‌به‌زه‌یی خۆمان و، له‌هه‌ق وراستی دوورمان خسته‌وه، دلیانمان ره‌ش‌کردو، خێرو به‌زه‌ییان تیدا نه‌ماو، هه‌یچ ئامۆزگارییه‌کیان وه‌ر نه‌ده‌گرت ﴿يَحْرَفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ﴾ و وشه‌ی په‌یمان‌که‌ی خوا یان له‌جیی خۆی گوێ، به‌ وشه‌ی‌تر و به‌ئاره‌زووی خۆیان هه‌قی‌شان کرده‌ ناهه‌ق و، که‌وته‌نه‌ دوا یه‌ه‌وا ئاره‌زووی خۆیان و، نه‌یان‌توانی

به‌باشی له‌په‌یمان‌که‌ تێبگه‌ن وکه‌لک وه‌رگرن ﴿وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾ وپه‌شێکی زۆری ئه‌وه‌ی ئامۆزگاریانی پێ‌کرا‌بوو، له‌بیر خۆیان‌یان برده‌وه‌و ره‌فتاریان پێ‌نه‌کرد! ﴿وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ﴾ هه‌تا ئێستاش کارو کرداری گزیکارییان، ده‌بینی و ده‌بێسی و، هه‌رخه‌ریکی پیلان و نه‌خشه‌ی شه‌رن، چونکه هه‌رده‌م پێشه‌یان

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٤﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ لَّا يَسْطُرُونَ إِلَيْكُمْ أَيَّدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٥﴾ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَءَامَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سِوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٦﴾ فِيمَا نَقُضُهُمْ ثَبَتَهُمْ لَعْنَتُهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٧﴾

خیانه‌ته ﴿إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ﴾ به‌شێکی زۆر که‌میان نه‌بیئت ﴿فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ﴾ جا تۆ له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا، چاوپۆشیان لی بکه‌و، لێیان مه‌گره‌ شایه‌ت بێنه سه‌ر رێی هه‌ق وراستی. جه‌ماوه‌ری زانایان ده‌لێن: حوکمو برپاری ئه‌م ئایه‌ته له‌م شوێنه‌دا، سه‌راوه‌ته‌وه‌و کاری پێ‌ناکری ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ به‌راستی خواش چاکه‌ کارانی خوێش ئه‌وی ﴿١٤﴾: وَمَنْ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ ﴿وَهُ هَرُوه‌ها په‌یمانمان له‌وانه‌ش وه‌رگرت گوتیان: ئێمه نه‌سه‌راین، بۆئه‌وه یارمه‌تیده‌ری ئاینی خوا بن ﴿فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَاعْرِضْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ که‌چی ئه‌و برپارو ئامۆزگاریه‌ کرابوون زۆرێکیان له‌بیرکرد، ئێنجا ئێمه‌یش تا رۆژی به‌ری دۆژمنایه‌تی و رکه‌به‌رایه‌تیمان له‌نیوانیاندا به‌ریاکرد ﴿وَسَوْفَ يَنْبِئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾ له‌خوا ئاگاداریان ئه‌کات له‌وکارانه‌ی ئه‌یان‌کرد.

قورئان نوورو پووناکییه:

﴿ ۱۵: یا اهل الكتاب قد جاءكم رسولنا ﴾ ته‌ی خاوه‌ننامه‌کان! به‌راستی په‌یام‌به‌رمان (موحه‌مه‌د) ﷺ هاته‌لاتان ﴿ بین لکم کثیرا مما کنتم تخفون من الكتاب ﴾ زوری له‌وه‌ی که‌ئیوه له‌نامه‌که‌تاندا

کان حلا بنی اسرائیل إلا ما حرم اسرائیل علی نفسه من قبل أن تنزل التوراة قل فأتوا بالتوراة فاتلوها إن کنتم صادقین و دیسان گاوره‌کانیش موژده‌که‌ی عیسیایان به‌هاتنی په‌یام‌به‌ر ﷺ شارده‌وه، وه‌ک له‌سووره‌تی (سه‌ف: ۶) دا هاتووه: ﴿ واذ قال عیسی ابن مریم یا بنی اسرائیل انی رسول الله الیکم مصدقا لما بین یدی من التوراة ومیشرا برسول یاتی من بعدی اسمه أحمد ﴾. ﴿ وبعفو عن کثیر ﴾ وه‌ له‌زوری‌کیشی بی‌ده‌نگ ته‌بی و چاویوشی ته‌کا ﴿ قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین ﴾ بی‌گومان له‌لایه‌ن خواوه‌ نوورو نامه‌یه‌کی ناشکراو پوون هاته‌لاتان.

قورئان ده‌تخاته‌ سه‌ر پی هیمنی و ناشتی:

﴿ ۱۶: ۱۶: یهدی به‌الله من اتبع رضوانه سبیل السلام ﴾ بی‌گومان خوای په‌روه‌ردگار به‌قورئان رینماییی ته‌وکه‌سه ده‌کات بو‌ه‌مووری و پینازی هیمنی و ناشتی ده‌که‌ونه شوین ره‌زامه‌ندی و خوشنودی ته‌و ﴿ ویرجه‌م من الظلمات إلى النور بإذنه ﴾ وه‌به‌ فه‌رمانی خو‌ی له‌گشت ریگه‌ تاریکه‌کانی شیرک و کوفر ده‌ریان دینیی بو‌ رووناکی ئیمان ﴿ ویه‌دیه‌م إلى صراط مستقیم ﴾ و بو‌پینازو پیی راست رینماییان ته‌کات.

عیسیاییه‌کان موشریک و کافرن:

﴿ ۱۷: ۱۷: لقد کفر الذین قالوا ان الله هو المسيح ابن مریم ﴾ بی‌گومان ته‌وانه‌ی گوتیان: ﴿ خوا خو‌ی عیسی کوری مه‌ریه‌مه‌و له‌ودا جینی بو‌ته‌وه! بی‌باوه‌رو کافرن ﴾ ﴿ قل فمن یملک من الله شیئا ﴾ ته‌ی پیغه‌مه‌ره‌ا ﷺ به‌ نه‌سارا بلی: ﴿ کئی ده‌سه‌لاتی که‌مترین شتی هه‌یه به‌رام‌به‌ر به‌خوا، تا ری له‌پریاره‌کانی بگریست ﴾ ﴿ ان اراد ان یهلك المسيح ابن مریم وأمه ومن فی الأرض جمیعا ﴾ ته‌گهر ویستبای (مه‌سیح) ی کوره‌که‌ی مه‌ریه‌م، و دایکی و هه‌رجی تریش له‌زه‌ویدایه له‌ناو ببات، جا ته‌گهر مه‌سیح خوا ده‌بوو - وه‌کو ته‌وان ده‌لین - ده‌ سا با پریاری خوا رته‌ بکاته‌وه؟ خو‌ ناشکرایه که‌سه‌یکی و انبیی، که‌ وایوو ته‌و قسه‌ ناب‌ه‌جینیانه‌ش نه‌که‌ن ﴿ والله ملک السموات والأرض وما بینهما ﴾ خو‌گشت مولکایه‌تی و ده‌سه‌لاتداریتی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌رجیش له‌نیواندایه هه‌ر بو‌خوایه ﴿ یخلق ما یشاء ﴾ ویستی له‌هه‌ر شتی‌ک بی‌ت دروستی ته‌کات؛ بو‌یه‌ زور ئاسایییه‌ عیسا‌ش بی‌ باوک دروست بکا ﴿ والله علی کل شیء ق‌دیر ﴾ چونکه‌ خوا به‌ده‌سه‌لات به‌توانایه له‌سه‌ر هه‌موو شت ﴿ ۱۸: و قالت الیهود والنصارى نحن أبناء الله وأحباؤه ﴾ و جووله‌که‌کان و فه‌له‌کان گوتیان: ئیمه‌ کوران و

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَرُّهُ أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾ يٰٓأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْقُو أَعْيُنَ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَفِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

ده‌تانشارده‌وه ته‌و ده‌ریده‌خات بو‌تان، وه‌ک له‌ (آل عمران: ۲۳) دا هاتووه: ﴿ ألم تر إلى الذین أوتوا نصیبا من الكتاب یدعون إلى کتاب الله لیحكم بینهم ثم یتولی فریق منهم وهم معرضون ﴾ وه‌به‌شی له‌وه‌ی ده‌یانشارده‌وه ناو‌نیشان و سیفاتی په‌یام‌به‌ر بوو ﷺ وه‌ک له‌سووره‌تی (به‌قه‌ره: ۹۸): ﴿ وکانوا یستفتحون علی الذین کفروا فلما جاءهم ما عرفوا کفروا به‌ فلعنة الله علی الکافرین ﴾ دا هاتووه، حاشاشیان له‌وه ته‌کرد که‌ خوای کار جوان به‌هو‌ی لاری ته‌وانه‌وه بو‌ویی که‌ هه‌ندی خواردنی حه‌لال و خاوینی له‌سه‌ر حه‌رام‌کردین، وه‌ک له‌سووره‌تی (نيساء: ۱۶۰): ﴿ یظلم من الذین هادوا حرما علیهم طیبات أحلت لهم ﴾ وه‌ له‌ سووره‌تی (ته‌نعام: ۱۴۶) دا فه‌رموویه‌تی: ﴿ وعلی الذین هادوا حرما کل ذی ظفر ومن البقر والغنم حرما علیهم شحومهما ﴾ وه‌ده‌شیانگوت: هه‌ر شتی‌ک بو‌یه‌ عقووب حه‌رام نه‌بو‌ویی بی‌گومان له‌سه‌ر ئیمه‌ش حه‌رام نه‌بووه، که‌چی قورئان به‌ درو‌یان ته‌خاته‌وه، وه‌ک له‌ سووره‌تی (آل عمران: ۹۳) دا فه‌رموویه‌تی: ﴿ کل الطعام

خۆشه‌یستو دۆستانی تاییه‌تی خواین و خاوه‌ن ریزین لای ئەو، چونکه روڵو نه‌وه‌ی په‌یامبه‌رانیان ﴿ قل فلم یعذبکم بذونکم ﴾ ئەو موحه‌ممەد ﷺ پێشان بلی: جا وایه! ئەو بۆچی له‌سه‌ر گوناوه‌کانتان سزاتان ئەدات؟! ﴿ بل أنتم بشر ممن خلق ﴾ ئەو، ئاوا خۆتان دامه‌نن، ئیوه‌یش هه‌ر ئاده‌مزان وه‌ک خه‌لکی ترخوا دروستی کردوون ﴿ یغفر لمن یشاء ﴾ هه‌رکه‌سیک خوا خۆی بیه‌وی لێی خۆش ده‌بی ﴿ و یعذب من یشاء ﴾ و یستیشی سزای هه‌رکه‌سیک بدات ئەیدات، به‌لام له‌پال دادپه‌روه‌ریدا ﴿ والله ملک السموات والأرض وما بینهما ﴾ و هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی و، هه‌رچی له‌نیوانیاندا، هه‌ر هی‌خوایه‌و چۆنیشی و یست و ده‌کات ﴿ وإلیه‌ المصیر ﴾ سه‌ره‌نجام و گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موویشی هه‌ر بۆلای ئەوه‌و پاداشی هه‌مووانیش هه‌ر لای خۆیه‌تی ﴿ ۱۹ ﴾ یا اهل‌الکتاب قد جاءکم رسولنا ﴿ ئەو خاوه‌نامه‌کان! ئەوا په‌یامبه‌ری ئیمه‌ (پێغه‌مبه‌ر ﷺ) هاته‌ لاتان و، ده‌بیته‌ پێغه‌مبه‌ری هه‌موان و، ده‌بی گشت باوه‌ری پێی بین و، په‌ی‌ره‌وی لی‌بکه‌ن ﴿ یبین لکم علی فتره‌ من الرسل ﴾ پاش ماوه‌یه‌ک که زنجیره‌ی په‌یامبه‌ران بچراو نه‌هاتن، وایستا ئەم پێغه‌مبه‌ره‌ دێته‌ لاتان و، باسی ئەوماوه‌یه‌تان بۆ روون ده‌کاته‌وه‌، واته‌: ئەوماوه‌ی (۶۰۰) شه‌ش سه‌د سه‌له‌ – وه‌کو هیندی ده‌لین – که زنجیره‌ی هاتنی په‌یامبه‌رانی تیاچراو نه‌نێردان، ئەم په‌یامبه‌ره‌ نوێیه‌ دێته‌ لاتان و، سه‌ر له‌نوێ به‌رنامه‌تان بۆ نوێ ده‌کاته‌وه‌و له‌رابوردو به‌ئاگاتان ده‌کات، پێغه‌مبه‌ر خۆی ﷺ ئەفهرموی: ((إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِمرِی لَأَنَا، لَیس بَیْنِی وَبَیْنَهُ نَبِیٌّ)) (فتح‌الباری). واته‌: به‌راستی من له‌ هه‌مووکه‌سیک به‌کوره‌که‌ی (مه‌ریه‌م) عیسا ﷺ نزیکترم، چونکه له‌نیوانماندا هه‌یچ پێغه‌مبه‌ریک نه‌بووه ﴿ أن تقولوا ما جاءنا من بشیر ولا نذیر ﴾ له‌به‌ره‌وه‌ که له‌رۆژی دوایدا نه‌لین: له‌خواوه‌ هه‌یچ مژده‌ده‌رو ترسینه‌ریکمان بۆ نه‌هات ﴿ فقد جاءکم بشیر و نذیر ﴾ ده‌سا ئەوا مژده‌ده‌رو ترسینه‌رتان هاته‌ لا، ئیتر هه‌یچ بیانوویه‌کتان نه‌ما ﴿ والله علی کل شیء قدير ﴾ خوایش به‌سه‌ر هه‌مووشتیکدا ده‌سه‌لاتاره‌و ده‌توانی تۆله‌ی یاخییان بداو، پاداشی به‌ره‌مانان مسۆگه‌ر بکات.

قودسی پیرۆزو، یاخییوونی جووله‌که‌:

﴿ ۲۰ ﴾: واذ قال موسی لقومه ﴿ ئەوکاته‌یان وه‌بیریینه‌ که: مووسا به‌گه‌له‌که‌ی خۆی گوت: ﴿ یا قوم اذکروا نعمة‌ الله علیکم ﴾ ئەو هۆزی من! ده‌بی ئیوه‌ یادی نیعمه‌ت و به‌خششه‌کانی خوا بکه‌نه‌وه‌ به‌سه‌رتانه‌وه‌ ﴿ إذ جعل فیکم أنبیاء ﴾ چونکه ئەوه‌موو

په‌یامبه‌رانه‌ی ده‌سته‌ ده‌سته له‌نیوختاندا بۆناردن ﴿ وجعلکم ملوکا ﴾ و پاشایه‌کی زۆریشی هه‌ر له‌خۆتان فه‌راهه‌م هیناو، ژیانیکێ خوشتان به‌سه‌ر بردوو، له‌فیرعه‌ونیش رزگارتان بوو ﴿ و آتاکم مالم یؤت أحدًا من العالمین ﴾ و به‌خششی وای پێ‌دان که له‌م جیهانه‌دا به‌هه‌یج که‌سیکی نه‌دابه‌و: ده‌ریاتان بۆ له‌ت‌بوو، دوژمنتان نفوم‌بوو

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبُّوا قُلُوبَهُمْ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُکُمْ بِذُنُوبِکُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ یَغْفِر لِمَن یشَاءُ وَیُعَذِّبُ مَن یشَاءُ وَلِلَّهِ مَلِکُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَیْنَهُمَا وَإِلَیْهِ الْمَصِيرُ ﴿۲۱﴾ یَا أَهْلَ الْکِتَابِ قَدْ جَاءَکُمْ رَسُولُنَا یُبَیِّنُ لَکُمْ عَلَن قُرْآنٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ قَدْ جَاءَکُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ ﴿۲۲﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ یَقَوْمِ أَذْکُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَیْکُمْ إِذْ جَعَلَ فِیْکُمْ أَنْبِیَاءَ وَجَعَلَ لَکُمْ مُلُوکًا وَآتَکُمْ مَّا لَمْ یُوْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِینَ ﴿۲۳﴾ یَقَوْمِ ادْخُلُوا الأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِی کَتَبَ اللَّهُ لَکُمْ وَلَا تَرُدُّوا عَلَیْ أَذْکُرُوا فَتَقْلِبُوا خَاسِرِینَ ﴿۲۴﴾ قَالُوا یَا مُوسَى إِنَّ فِیْهَا قَوْمًا جَابِرِینَ وَإِنَّا لَنَدَّخُلُوهَا حَتَّى یَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنْ یَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ﴿۲۵﴾ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ یَخْفَوْنَ أُنْعِمَ اللَّهُ عَلَیْهِمَا ادْخُلُوا عَلَیْهِمَ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّکُمْ عَلَیْهِمْ وَعَلَی اللَّهِ فَتَوَکَّلُوا إِنْ کُنْتُمْ مُؤْمِنِینَ ﴿۲۶﴾

له‌ئاو خنکا.. ﴿ ۲۱ ﴾: یا قوم ادخلوا الأرض المقدسة التي كتب الله لکم ﴿ ئەو گه‌له‌که‌م! بچنه ئەو زه‌وییه‌ پیرۆزه‌وه (بیت المقدس) که خوا برپاری داوه، بیکاته‌ جیگا و باره‌گاتان ﴿ ولا تردوا علی أعقابکم ﴾ و له‌جیهاد پاشه‌کشه‌ مه‌که‌ن و مه‌گه‌رینه‌وه‌و، له‌ترسی دوژمن هه‌له‌یه‌ن ﴿ فتقلبوا خاسرین ﴾ ئەوسا زیانبارو خه‌ساره‌تمه‌ند بین ﴿ ۲۲ ﴾: قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِیْهَا قَوْمًا جَابِرِینَ ﴿ که‌چی وتیان: ئەو مووسا! ئیمه‌ ده‌زانین که گروپ و گه‌لیکی زۆرسه‌رکه‌ش و به‌توانا سته‌مکاری لێیه‌و، ئیمه‌ ده‌ره‌قه‌تیان نایه‌ین ﴿ وإنا لن ندخلها ﴾ و هه‌رگیز ناچینه‌ ئەوی ﴿ حتی یخرجوا منها ﴾ هه‌تا ئەوانه‌ نه‌چنه‌ ده‌ر لێی ﴿ فإن یخرجوا منها ﴾ جائه‌گه‌ر بێ جه‌نگو سه‌رئێشه‌ – له‌وی بچنه‌ ده‌ری ﴿ فإنا داخلون ﴾ بێ‌گومان ئەوکاته‌ ئیمه‌یش ده‌چینه‌ ناویه‌وه ﴿ ۲۳ ﴾: قال رجلان من الذين یخافون ﴿ به‌لام دوو پیاوی سالح و له‌خوا ترس (یوشع، کالب) له‌دوانزه‌ فه‌رمانده‌که‌یان ﴿ أنعم الله علیهما ﴾ خوا نازو

دەرچوووه لیک جیابکه وهه هه موو که سیکیش به تۆله و پاداشی خۆی بگهینه ﴿۲۶﴾: قال فإنها محرمة عليهم أربعين سنة ﴿۲۶﴾ جا خوا فرمووی: دهوا ئه وهو ییه پیروژهیان (شام و فلهستین) لی یاساغه و نابیی پیی تی بخه و، دهبی بۆ ماوهی چل دانه سال ﴿۲۶﴾ یتیهون فی الأرض ﴿۲۶﴾ له وهو ییه دا به ویلی و سه رگه ردانی بسووړینه وهه ریگه دهر نه کهن ﴿۲۶﴾ فلا تأس على القوم الفاسقين ﴿۲۶﴾ ئه وسه تۆیش بۆ ئه م گه له یاخی و سه ریچی که ره خه م و خه فته مه خۆ، ته فسیری (ته سهیل) له (ئیین عه بباس) وهه دهلی: شهوانه دهویشتن، به لام که روژیان لی دهوویه وه سهیر ده کهن، هه رله جیگای خویان دان، چل سال ئه وه کارو پیشه یان بوو.

رینما ییه کانی نایه تی (۲۶-۲۴):

ترسنۆکی و بی جورته تی یه هوودو بی ئه ده بیان بهرامبه ر به خوا و به پیغه مبه رانیان! بیزاری و به راءت له کاری خرابی خراپکاران و داوی خه شم و تووهریی خوا بۆیان، بایه خ نه دان و خه م و خه فته نه خواردن بۆ سته مکاران، به تاییه ت ئه وه ده مه ی و سزای خویان بۆ دی.

سه رگروشته که ی (هابیل) و (قابیل):

﴿۲۷﴾: واتل عليهم نبا ابني آدم بالحق ﴿۲۷﴾ ئه ی پیغه مبه ر ﴿۲۷﴾! تۆ به سه رها ت و رووداوه که ی نیوان هه ردوو کوره که ی ئاده م (هابیل و قابیل) یان به راست و رهوان بۆ بخوینه وه، تاچاک بزائن که ئه نجام و پاشه روژی مروقی سته مکارو و فیلباز بی ئاکامه و، به شکو عیبه رتیشی لی وه ربگرن ﴿۲۷﴾: إذ قربا قربانا ﴿۲۷﴾ ئه وه حه له که هه ردووکیان به مه به ستی نزیکبوونه وه له خوا و، گیرابوونی مه به سته که یان، یه کئی قوربانی و خیریکیان کرد ﴿۲۷﴾ فقبل من أحدهما ﴿۲۷﴾ ئینجا له یه کیکیان (هابیل) که راست و، له خواترس بوو وه رگیرا ﴿۲۷﴾ ولم يتقبل من الآخر ﴿۲۷﴾ ولهوی تریان (قابیل) وه رنه گیرا، چونکه مرویه کی که الله رهق و له خوا نه ترس بوو. ته فسیری ته به ری دهلی: (عه بدوللای کوری عومه) دهلی: هابیل باشتترین مال و سامانی خۆی به خشی و به خت کرد، ئه وسه خوایش لئی وه رگرت، به لام چونکه (قابیل) خراپترین سامانی خۆی به خت کرد، خواش ره تی کرده وه لئی وه رنه گرت ﴿۲۷﴾ قال لأقتلنك ﴿۲۷﴾ که چی ئه مه یان که قوربانیه که ی لی وه رنه گیرا وتی: به راستی من دهبی تۆ بکوژم، ئه ی چون خیره که ی من وه رنه گیرا؟ ﴿۲۸﴾ قال إنما يتقبل الله من المتقين ﴿۲۸﴾ (هابیل) وتی: جا من چی بکه م، به راستی خوا ته نها له پارێزکاران خیرو قوربانی وه رده گری ﴿۲۸﴾: لئن بسطت إلى يدك لتقتلني ﴿۲۸﴾ ئه گه ر

نیعمه تی خۆی رشتبوو به سه ریاندا به بروای به هیژو چاوی نه ترس و دلی دامه زراوه وه به قه ومه که یانیان گوت: ﴿۲۷﴾ ادخلوا عليهم الباب ﴿۲۷﴾ له ده روازه ی شاره وه بچه سهریان و یه ک هیژی سه خت بکه ن و، لییان مه ترسن ﴿۲۷﴾ فإذا دخلتموه فإنكم غالبون ﴿۲۷﴾ جا هه ر که چوونه ناوشاره وه، ئیتر به راستی ئیوه زال ده بن ﴿۲۷﴾ وعلى الله

قَالُوا يَمْوَسَّىٰ إِنَّا لَنَدْخُلُهَا أَبَدًا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ
أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتِلَا إِنَّا هُنَا قَاعِدُونَ ﴿۲۷﴾ قَالَ رَبِّ
إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافِرْقَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
الْفَاسِقِينَ ﴿۲۸﴾ قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً
يَتَيَهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿۲۹﴾
﴿۲۹﴾ وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا
فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ
قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿۳۰﴾ لَئِن بَسَطْتَ إِلَى يَدِكَ
لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ
رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿۳۱﴾ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَبُنِيَ بِأَنْبِيَ وَإِنَّكَ فَتَكُونُ
مِنَ الصَّاحِبِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿۳۲﴾ فَطَوَّعَتْ
لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿۳۳﴾
فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِي
سَوْءَ أَخِيهِ قَالَ يُوتِلْنِي عَجَرٌ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا
الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿۳۴﴾

فتوكلوا إن كنتم مؤمنين ﴿۲۷﴾ ودهبی بۆ سه ركه ووتنش ته نها پشت به خوا بهه ستن، ئه گه ر ئیوه بروای راسته قینه تان هه یه ﴿۲۴﴾: قالوا يا موسى إِنَّا لَنَدْخُلُهَا أَبَدًا دَامُوا فِيهَا ﴿۲۷﴾ که چی وتیان: ئه ی مووسا! دلنیا به هه رگیز ئیمه ناچینه ئه وشاره وه تا ئه وانی لی بیت! ﴿۲۷﴾ فادْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ ﴿۲۷﴾ جا ئیترتۆ فرمووخۆت و پهروه رداگارت، بچن جه نگیان له گه ل بکه ن، ئیمه وا لیره دانیشتووین و نایهینه جهنگ، وه لامیان بۆ مووسا ﴿۲۷﴾، ئاوابوو! به لام وه لامی (سه عد) روژی (به د) بۆ پیغه مبه ر ﴿۲۷﴾ ئه مه بوو گوتی: سویند به وزاته ی تۆی به راست و رهوا ناردوه، ئه گه ر بچیته نیو ده ریاوه، ئیمه ش به په له خو مانی تی ده خه بن. ﴿۲۵﴾: قال ربی إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي ﴿۲۷﴾ ئه و جا مووسا وتی: پهروه رداگام! خو ت ده زانی که به راستی من ته نها ده سه لات ی خو م و برا که م هه یه، ئیمه ده ره قه تی ئه وان نایه بن ﴿۲۷﴾ فافرق بيننا وبين القوم الفاسقين ﴿۲۸﴾ ده سا تۆ ئیمه له وه گه له سته مکارو له سنوو

مردوو واجیب و پیویسته، باشتیرین دوو کوره‌کی ئادهم:
به‌ناهق کوژراوه‌که‌یانه.

مروّف ده‌بئ‌ریز له مروّف بگری:

﴿ ۳۲: من أجل ذلك ﴾ جا له‌بەر بئ فەری و خرابی ئەو کوشتنه

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ
نَفْسًا يَغْتَرِ نَفْسًا أَوْ فَسَادًا فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ
النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ
جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا
مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَكُسْرُؤٌ ﴿٣٣﴾ إِنَّمَا
جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ
فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ
وَأَرْجُلُهُمْ مِّنْ خَلْفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ
لَهُمْ جِزَاءُ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٤﴾
إِلَّا الَّذِينَ تَنَاءَوْا مِن قَبْلِ أَنْ تَقْرَأُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٥﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا
اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَئِنْ
لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْقَدُوا بِهِ مِنْ
عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا نُقِيلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

ناردوست وناپه‌وايه، وه بۆ ئەوه جارێکی تر، کاری وا ڕوو نه‌داته‌وه
﴿ کتبنا علی بنی اسرائیل ﴾ له‌سه‌ر ئەوه‌کانی (یه‌عقوب) مان ب‌پاردا
﴿ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ ﴾ که هه‌رکه‌سیک به‌ناهق مروّفیک
﴿ بکوژی ﴾ ﴿ أَوْ فَسَادًا فِي الْأَرْضِ ﴾ یان بئ ئەوه کاریکی خراب و
گه‌نده‌ل له‌ولاتدا کردبێ (وه‌ک ریگرتن و شه‌ریکدانان بۆخوا، وه‌یان
هه‌ر هۆیه‌کی تر له‌و باب‌ه‌تانه‌ که ده‌بیته‌ هۆی کوشتنه‌وه) ﴿ فَكَأَنَّمَا
قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا ﴾ وه‌کو هه‌موو خه‌لکی سه‌ر زه‌وی کوشتبێ
﴿ وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا ﴾ هه‌رکه‌سیکیش مروّفیک
بئ تاوان له‌مه‌رگ رزگار بکا، وابزانێ که ته‌واوی خه‌لکی له‌مه‌رگ
رزگار کردووه و ژبانی پێ به‌خشیوه. به‌لێ ئەو دووباره‌یه هه‌ردووکیان
قه‌درو رێژانه له‌ئاده‌می و پاراستنییه‌تی له‌کوشتن ﴿ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ
رُسُلْنَا بِالْبَيِّنَاتِ ﴾ خو به‌رده‌وام په‌یامبه‌رانیشمان به‌چه‌ند به‌لگه‌ی
روونه‌وه هاتنه‌ لایان، تا به‌لکو له‌هه‌ق لانه‌ده‌ن ﴿ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ
بَعْدَ ذَلِكَ ﴾ که چی دواي هاتنه‌که‌شیان گه‌لیکیان ﴿ فِي الْأَرْضِ

تۆش ده‌ست بۆ من درێژ بکه‌یت که بکوژی ﴿ مَا أَنَا بِبَاسِطِ
يَدِي إِلَيْكَ لَأَقْتُلَكَ ﴾ هه‌رگیز من ده‌ست له‌تۆ ناکه‌مه‌وه تۆ بکوژم
﴿ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴾ چونکه به‌راستی من له‌سه‌زای
خوای په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کان ده‌ترسم ﴿ ۲۹: إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ
بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ ﴾ ده‌مه‌وی تاوان و گوناهی کوشتنی من و، تاوان و
گوناهی گیرا نه‌بوونی قوربانی و خه‌یره‌که‌ی خویشته هه‌لگیریت،
من نامه‌وی خۆم گوناه‌بار بکه‌م ﴿ فَتَكُونُ مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ ﴾ جا
به‌وه‌یه‌وه بپیته هاورپی ئاگری دۆزه‌خ ﴿ وَذَلِكَ جِزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴾
و ئەوه‌یه‌شه ده‌بێ تۆله‌ی سه‌ته‌مکاران ﴿ ۳۰: فَطُوعَ لَهُ نَفْسَهُ قَتَلَ
أَخِيهِ ﴾ ئینجا نه‌فس و ده‌روونی (قابیل)، کوشتنی هاروونی برای
لا شیرین و ئاسان کردو به‌کاریکی چاکی دایه‌ قه‌له‌م! ﴿ فَقَتَلَهُ
فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾ بۆیه‌ فورسه‌تی لی‌هیناو کوشتی و چووه
ریزی زیانمه‌ندانه‌وه ﴿ ۳۱: فَبِعَثَ اللَّهُ غَرَابًا بِبِئْسَ الْإِنْسَانِ
أَثِمًا ﴾ ئینجا خوا قه‌له‌ ره‌شه‌یه‌کی ناردو، به‌ده‌نووک و چنگ خه‌ریک بوو
زه‌ویه‌که بکوژی و گله‌که‌ی فری‌ بدا، بۆ قه‌له‌ ره‌شیکی تری مرداره‌وه
بوو ﴿ لِيرِيهَ كَيْفَ يُوَارِي سَوْءَ أَخِيهِ ﴾ هه‌تا نیشانی بکوژه‌که
بدات، ئەویش چۆن لاشه‌ی براکه‌ی له‌خا‌کا بشاریته‌وه ﴿ قَالَ
يَا وَيْلَتَى أَعِجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغَرَابِ ﴾ ئەوسا‌که بکوژه‌که
(قابیل) ئەوه‌ی دی وتی: داخ و هه‌سه‌رت بۆ من! چون نه‌مزانی
وه‌ک ئەم قالا‌وه بکه‌م لاشه‌ی هاوریکه‌ی خو‌ی شارده‌وه ﴿ فَأَوَارَى
سَوْءَ أَخِي ﴾ منیش لاشه‌و ته‌نی براکه‌م بشارمه‌وه ﴿ فَأَصْبَحَ مِنَ
النَّادِمِينَ ﴾ ئینجا به‌و کرده‌وه چووه‌ ریزی په‌شیمانان و، په‌نجه‌ی
هه‌سه‌رت و په‌شیمانی گه‌ست.

رێنماییه‌یه‌کانی نایه‌تی (۲۷-۳۱):

- ۱) ده‌بێ به‌هه‌موو کاریکی چاک، به‌خواوه‌ نزیك ببینه‌وه.
- ۲) گه‌وره‌یی تاوانی هه‌سوودی و شوینه‌واره به‌ده‌فه‌ره‌که‌ی.
- ۳) کرده‌وه‌ی چاک هه‌ر به‌ئیخلا‌سو به‌مه‌رجی ریکبوونی
له‌گه‌ل شه‌رع وه‌رده‌گیردری.
- ۴) (قابیل) یه‌که‌م که‌سی بوو که تاوانی کوشتنی داهینا،
بۆیه‌ پیغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموی: ﴿ (مَا مِنْ نَفْسٍ تَقْتُلُ نَفْسًا ظُلْمًا
إِلَّا كَانَ عَلَىٰ ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ، ذَلِكَ بِأَنَّهُ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ
الْقَتْلَ) 》， واته: هه‌ر له‌وکاته‌وه هه‌تا رۆژی سه‌لا هه‌رکه‌سیک
به‌ناهق بکوژریت، به‌شیک له‌وتوا‌نه ده‌که‌ویته‌ سه‌ر
گه‌ردنی کوره‌یه‌که‌مه‌که‌ی ئادهم عليه السلام، چونکه ئەو
یه‌که‌م که‌س بوو کوشتنی داهینا. شارده‌وه‌وه له‌گۆرانی

لمسرفون ﴿ به پیاو کوژو سنوور به زین دهرچوون له زهویدا! ۱

رینماییه کانی نایه تی (۳۲):

- ۱) خوا به نی (یه هوود) ی توندکردهوه، بویه پاش ئه هه موو خوین رشتنه یان تۆله ی سه ختی بۆ دانان.
- ۲) فسادو خراپکاری (به نی ئیسرائیل) وه نه بی له نه زانینه وه بووبی، نه خیر، به لکو شوینی هه واو ئاره زووی خوین که وتن و، له نه نجامیشدا غه زه بی لی گرتن، مه به ست به مانه ش که له م ئایه تانه دا هاتوون، هه ر ئه وانن له: (غیر المغضوب علیهم) ۷/۱ یان (یا ایها الذین آمنوا لا تتولوا قوما غضب الله علیهم...) ۳۱/۶۰ دا باس کراون.

تۆله ی ئه واننه ی دژی خواو پیغه مبه ر خراپه ده که ن:

(ئیبن که سیر) -وه که له بوخاریدا هاتووه- ده ئی: کاتی هۆزی (عورهینه)، له ئیسلام پاشگه ز بوونه وه، پاشان شوانه که ی په یامبه ریان ﷺ کوشت و، وشتره کانیشیان به تالان برد، ئه م ئایه ته هاته خواره وه فهرمووی: ﴿ ۳۳: إنما جزاء الذین یحاربون الله ورسوله ﴾ بی گومان تۆله و جه زه به ی کاری خراپی ئه واننه ی دژایه تی له گه ل خواو پیغه مبه ری ئه وده که ن و، دژی ئه و ده جه نگن و ده کوژن و هیرش ده که نه سه ر شارو گونده کان ﴿ ویسعون فی الأرض فسادا ﴾ به رده وامیش له عه رزدا هه ولی فسادوکاری گه نده ئی و خراپه کاری ده دن و، ری له خه لکیش ده گرن، تۆله یان ئه ویه که: ﴿ أن یقتلوا ﴾ ئه واننه یان خه لکیان کوشتووه، ده بی به توندی و بی به زه ییانه بکوژین ﴿ أو یصلبوا ﴾ ئه واننه یان خه لک ده کوژن و سامانیشیان ده بن، ده بی هه لواسرین و له دار بدرین ﴿ أو تقطع أیدیهم وأرجلهم من خلاف ﴾ ئه واننه یان ته نها سامانی خه لک به تالان ده بن، ده بی یان ده ست و پییان -راست و چه پ- به ردری ﴿ أو ینفوا من الأرض ﴾ یان شار به ده ربکرن، له شاریکه وه بۆ شاریکی تر، وه یان زیندانی بکرن، ئه گه ر ته نها خه لکیان ده ترسان، واته: نه که سیان ده کوشت و نه داراییشیان ده برد ﴿ ذلک لهم خزی فی الدنیا ﴾ له دونیادا ئه وه ریسوایی و سه رشویرییه بۆیان ﴿ ولهم فی الآخرة عذاب عظیم ﴾ و له دواروژیشتدا سزایه کی گه وره یان بۆ هه یه. به ئی.. ئه م مه سه له ی دژایه تی و ریگرتنه یه درێژه یه کی هه یه، له کتییبه فیه یی به کاندان وه ک پیویست باس کراوه، بویه لی ره ئیمه درێژه ی نادیه نی ﴿ ۳۴: إلا الذین تابوا من قبل أن یقتلوا ﴾ مه گه ر ئه واننه یان پیش ئه وه بیانگرن و ده سه لات په یدا که ن به سه ریاندان، په شیمان ببه نه، دیاره

ئو ده مه ئیتر مافی خویان له کۆل ده که وی، ته نیامافی ئاده مییان له سه ر ده مینی و، ده بی ئه و ماله بده نه وه، یان بییژیرن ﴿ فاعلموا أن الله غفور رحیم ﴾ بشزانن که به راستی خوا زۆر لیوورده یه، زۆریش میهره بانه، هه رکه س گه رایه وه لای، لی خووش ده بی.

رینماییه کانی نایه تی (۳۳-۳۴):

دیاریکردنی تۆله ی ریپرو ئه واننه ی که له ده سه لات ی سه ردار ی ئیسلامی سه رده م، ده رده چن و هیژو توانو چه کیان هه یه، ده چنه شاخ و ده شت و ده رو، ده ست ده که نه هیرش بردنه سه ر موسلمانان، جا ئه واننه خوین ده کوژین و، مال و سامانیان ده بریت، تۆله ی دونیاشیان ئه ویه که له ئایه ته که دا باس کراوه، له قیامه تیشدا خوا له گوناچه کانیان ده بووری: ﴿ (فَمَنْ وَفَىٰ مِنْكُمْ فَأْجُرُهُ عَلَىٰ اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعَقِبَ بِهِ فَهَر كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْهَا شَيْئًا وَسَّوَّاهُ اللَّهُ فَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَذْبُهُ وَإِنْ شَاءَ عَفْوُهُ)). واته: ئه وی بۆ تۆله و جه زه به لی وه رگرتن، خۆی به ده سه ته وه بدا، پاداشه که ی ده که ویته لای خوا، ئه وه ش کاری له واننه ده کاو ئه و جار تۆله ده در ی، ده بیته که فاره ت و مایه ی پۆشی نی گوناحانی، هه ر که سیکیش تووشی کاری له واننه بوو، ئه و جار خواش لیی داپۆشی، ئه وه حه واله ی خوایه، ویستی سزای ده دا، یان لیی خووش ده بی. (موسلیم/ کتاب الحدود: ۱۳۳۳).

جه ماوه ری زانیان ده لین: جه رده ش (به عه ره بی) (لص) حسابی (موحاریب) ی بۆ ده کریت، جا بۆ یه که مچار داوی لی ده کری واز بین ی، خۆنه گه ر هه ر وازی نه هیئا، ئه وا جه نگ ی له گه ل ده کری، ئه وسا ئه گه ر تۆ له پیناو دیفا عدا کوژرایت، شه هیدو به هه شتی ئه بی، خۆ ئه گه ر جه رده که کوژرا، خوینی به فیه رۆ ده چی ت، (ئه بو هورهیره) -خوا ی لی رازی بی ت- بۆ پشتگیری ئه و راستیه ئه م فهرمووده یه دینی که: پیاویک هاته لای پیغه مبه ر گو تی: ئه ر مرو فیک ویستی ده س به سه ر ماله که مدا بگری ت؟ فهرمووی: نه یه دی تی، وتی: ئه ی ئه گه ر جه نگ ی له گه ل کردم، فهرمووی: جه نگ ی له گه ل بکه و بی کوژه، گو تی: ئه ی ئه گه ر ئه و منی کوشت؟ فهرمووی: تۆ شه هیدیت، گو تی: ئه گه ر من ئه و کوشت؟ فهرمووی: له دۆزه خدایه. جه ماوه ری زانیان ده لین: هه لئۆاردن و دیاریکردنی یه کی له و سزایانه به رامبه ر به جه رده، یان بۆ ریپرو و (محارب) ئیختیاری ئیمام و پیشه وایه، ئه و ده توانی به پینی

به رژه و هندی نه و کاته ی موسلمانان، یه کئی له و سزایانه دیاری بکا، به و مەرجه بیژهی (أو) له ئایه ته که دا بۆ (ته خییڤ) دابنری، وه کو هندی ده لێن: نه گهرنا به پێی تهفسیره که ی ئیمه هه رکه سی - بهر له گرتنی - ته و به بکا، لێی ده بووردی، مه گهر خۆی داوای تۆ له بکا، وه یا ماله که ی لامابوو، نه وه لێی وه رده گیردی و ده درێته وه دهستی خاوه نه که ی، رهحمهت و میهره بانسی خوای گه و ره زۆره.

له خوا بترسن و بچنه جیهاد:

۳۵: یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله ﴿۳۵﴾ ئه ی نه وانه ی باوه رتان هیناوه! ده بی له نافه رمانی خوا خۆ بپاریزن و، به رده وام به رفه رمانی بن ﴿۳۶﴾ وابتغوا الیه الوسیله ﴿۳۷﴾ بۆ نزیکبوونه وه شتان به خواوه، هه ر هۆکارو کرده وه یه که ده زانن نزیکتان ده کاته وه لای نه و، ده شی ئیوه هه ول بۆ به دن و بیکه ن، هه تا ره زامه ندی نه و به ده ست بێنن ﴿۳۸﴾ وجاهدوا فی سبیله ﴿۳۹﴾ له پێناو ریگه ی خواشدا هه میشه کۆشش بکه ن و، هه ول به دن و بچنه غه زا ﴿۴۰﴾ لعلکم تفلحون ﴿۴۱﴾ به شکو له هه ردوو جیهاندا سه رفرازو به ختیار بن ﴿۴۲﴾: ان الذین کفروا ﴿۴۳﴾ نه وانه ی خاوه ناس و بی باوه رن ﴿۴۴﴾ لو ان لهم ما فی الارض جمیعا ﴿۴۵﴾ نه گه ر هه رچی خێرو بیڕیک له زه ویدایه هی نه وان بێت ﴿۴۶﴾ ومثله معه لیفتدوا به ﴿۴۷﴾ و نه و نه دی تریشی له گه ل به خه ن، بۆ نه وه ی (فیدییه) و بریتی بی بۆ خۆ رزگار کردونیان ﴿۴۸﴾ من عذاب یوم القیامه ﴿۴۹﴾ له سزای رۆژی قیامهت ﴿۵۰﴾ ما تقبل منهم ولهم عذاب الیم ﴿۵۱﴾ لێیان وه رنا گیردی، و سزایه کی ئیش پێگه یه نه ریشیان بۆ هه یه ﴿۵۲﴾ یریدون ان یخرجوا من النار ﴿۵۳﴾ هه مووکات هه ول ده دن و ده یانه وی له و ئاگرو سزایه بێنه ده ری و خۆ رزگار بکه ن ﴿۵۴﴾ وما هم بخارجین منها ﴿۵۵﴾ به لام هه رچی هه ول به دن قه د لێی نایه نه ده ری و ده رباز نابن ﴿۵۶﴾ ولهم عذاب مقیم ﴿۵۷﴾ و سزایه کی نه براوه شیان بۆ ده بی.

رێنمایییه کانی نایه تی (۳۵-۳۷):

(۱) گشت کات ده بی له خوا ته قووت هه بی و، هه ول نزیکبوونه وه له و به دیت، وه ده بی به رده وام له پێناو نه ودا جیهاد بکری.

(۲) به ده ست هینانی (وه سیله) واته: په یدا کردنی هه ر هۆیه کی خۆ نزیک کردنه وه به خواوه واجیبه، زانایان له پێناسه ی (وسیله) دا ده لێن: ((فکل قریه هی وسیله تقرب من رضا الله، وعلیه فکل الأعمال الصالحة هی وسیله)) هه موو

کاریکی چاک و باش، هۆکاری نزیکبوونه وه یه له خوا، که وابوو گش ئا کاریکی باش (وه سیله) به. وه له فه رمووده ی سه حیح دا هاتوه: ((ما تقرب الی عبْد بشی أحب الی مما افترضت علیه)). واته: هه یج به نده یه که ناتوانی به باشترو چاکتر له فه رزه کان، له منه وه نزیک بێته وه.

یُریدون ان یخرجوا من النار وما هم بخارجین منها ﴿۳۵﴾ ولهم عذاب مقیم ﴿۳۶﴾ والسارق والسارقة فاقطعوا یدیهما جزاء بما کسبا نکلاً من الله والله عزیز حکیم ﴿۳۷﴾ من تاب من بعد ظلمه وأصلح فإن الله یُتوب علیه إن الله عفور رحیم ﴿۳۸﴾ الذین علم أن الله له ملامت السموات والأرض یعذب من یشاء ویعفر لمن یشاء والله علی کل شیء قدید ﴿۳۹﴾ یتأیها الرسول لا یحزنک الذین یسکرعون فی الکفر من الذین قالوا آمنا بأفواههم ولم تؤمن قلوبهم ومن الذین هادوا سمعوا للکذیب سمعوا لقوم آخرین لم یأتواک یحرفون الکفر من بعد مواضیه یقولون ان أوتینا هذا فخذوه وإن لم توتوه فاحذروا ومن یرد الله فتنه فلن تملاک له من الله شیئاً أولئک الذین لیرید الله أن یطهر قلوبهم فله فی الدنیا آخری ولهم فی الآخرة عذاب عظیم ﴿۴۰﴾

((وه سیله)) به جیگا و باره گایه کی هه ره به رزیش له به هه شتا ده لێن، وه که پێغه مبه ر ده فه رموی: نه وه ی بانگ بیسی و پاشان بلی: ((اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آت محمدا الوسیله والفضیله، وابعثه مقاماً محموداً الذی وعدته)) شه فاعه تی منی بۆ پێویست ده بی، یان ده فه رموی: ((ثم سلوا لی الوسیله، فإنها منزلة فی الجنة لا تنبی إلا لعبد من عباد الله، وأرجو أن أكون أنا هو، فمن سأل لی الوسیله حلت له الشفاعة)) (فتح الباری).

روونکردنه وه یه که: رافه که رانی قورشان یه که ده نگن که (وه سیله) بریتیه له هه موو کارو کرده وه یه کی چاک. (ئالووسی) ده لی: هه ندی که س له ری ئی ته م ئایه ته ی: (وابتغوا الیه الوسیله.. وه، په نا ده به نه بهر (سالحان) و چاکان و ده یانکه نه (وه سیله) ی نیوان خوا و به نده کانی و، خاتریان ده به نه بهر خوا و ده لێن: (اللهم إنا نقسم

ایدهما ﴿ دهستی پیاو و ژنی دز، له تۆله ی دزیکردندا بېرن ﴿ جزاء بما کسبا نکالا من الله ﴾ له تۆله و سزای دزیکردندا، برباریکه له خواوه دراوه، دهبی نه نجامی بدهن، پیغه مېهر ده فرموی: ((لَعَنَ اللَّهُ السَّارِقَ يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فَتَقْطَعُ يَدَهُ، وَيَسْرِقُ الْحَبْلَ فَتَقْطَعُ يَدَهُ)) (متفق علیه). یان ده فرموی: ((تَقْطَعُ يَدَ السَّارِقِ فِي رُبْعِ دِينَارٍ فَصَاعِدًا)). (بوخاری) و (موسلیم) ﴿ والله عزیز حکیم ﴾ و خواش زور به تواناو بالادهست و، کار به جی و کارزانه، هه موو شتیکی پر له حکیمه ته ﴿ ۳۹: فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ ﴾ ئینجا که سئی دوی ستم و ناهه قبییه که ی، په شیمان بوویه و هو خوی ریک و پیک کرده و ﴿ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ﴾ بی گومان خواش، ته و به و گه رانه و ی لی وهر نه گری. (ئیبی عه بباس) و (موجاهید) ده لین: پاش ته و که یاسای دهست برین درا به سهریا، خواش ته و به ی لی وهر نه گری ﴿ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ به راستی خوا زور لیووردیه، زوریش دلوان و میهره بانه ﴿ ۴۰: أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ ئه ری تۆ نه تزانویه که به راستی دهسه لاتداری و خواوه ندرایتی ئاسمانه کان و زوی ته نها هی خوایه، هه رچی بکات، ده یکات ﴿ يَعْذِبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ ﴾ بویه خوا خوی بیه و ی، سزای هه که سیک بدات، سزای ده دات، هه رکه سیکیش خوی مه یلی لی بی و شیابوی، لی خۆش ده بی ﴿ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ خواش به سهر هه موو شتیکیدا به تواناو به دهسه لاته.

رینما بییه کانی نایه تی (۲۸-۴۰):

(۱) تۆله ی ژن و پیاوی دز: برینی دهستی راستیانه، هه تا ده گاته مه چه کیان، به و مه رجه که دزراوه که له جینی شیای خۆیدا بوو بی و، ئه میش به نه یینی بر دبیتی و، نرخیشی (۱/۴) ی دیناریکی زیر بی و، دزه کهش بالغ و ژیر بییت، جا پاش دهس برینه که، وه کو: (ترمزی و، ئه بووداوود، نه سای) رپوایه ت ده کهن ده سی له ملی هه لده به ستری، هه ر کاتیکیش ته و به بکا و هه رچی بر دووه بیداته وه، خوا لی وهر نه گری.

(۲) دز تا نه بریتکه لای دادوهر ته و به ی لی وهر ده گیردی، ئه گه رچی دهستی نه بر درایی، به لام که برایه لای حاکم و دادوهر، ئیتر هه ر ده بی دهستی بر دردی.

(۳) ده بی مرؤی ئیماندار، به رامبه ر به بریاره کانی خوا، خۆ به دهسته وه بدا.

(۴) به کۆی دهنگی زانایان ئه ر (باوک) شتی له مالی کوری بدزی، دهستی نابردی، له بهر فرموده ی: ((أَنْتَ وَمَالُكَ

عَلَيْكَ بَفْلَانٍ أَنْ تُعْطِيََا كَذَا)) هه شیانه په نا ده به نه بهر مردوو، یان بهر پیاو چاکیکی نادیار و (غاییب) و ده لی: (يَا فُلَانُ أَدْعُ اللَّهَ تَعَالَى لِيَرْزُقَنِي كَذَا وَكَذَا) واده زانن ته وه، به کاره ینانی (وه سیله) به! فرموده یه کی ئاواش له پیغه مېهر وه ﴿ ده گیر نه وه: (إِذَا أُغْنِيَكُمْ الْأُمُورُ فَعَلَيْكُمْ بِأَهْلِ الْقُبُورِ، أَوْ فَاسْتَعِيثُوا بِأَهْلِ الْقُبُورِ)، جا له م سۆنگیه وه (ئالووسی) - پاش ته وه که رپده دا (ته وه سسول) به پیغه مېهر ﴿ له حالی ژیان و مردندا بکریت، ئه گه رچی ته و ی پی باشه که هه ر به ناوه کانی خواوه بی - ده لی: زور جار خه لکیک په نا ده به نه بهر (ئه ولیا) کان، به مردووی، یان له ژياندا، ده لی: (يَا سَيِّدِي فُلَانُ أَغْنَيْتَنِي..) بی شک ئه م جوړه ته وه سسول و په نا بردنه بهر، شیای موسلمان نییه و، نابی نزیکي بکه ویتته وه، به لکو گه لی له زاناکانمان به (شیرک) یشیان داناو، خۆ ئاشکرایه هه ر که سیک هاوار له زیندوویه ک (غاییب)، یان له مردوویه کی نادیار ده کات، واده زانی دهسه لاتی هینانی خیر و، لادانی شه ری هه ی! ئه گینا ته و هاواره ناکات. هه ق و راستی ته مه یه که: پو یسته موسلمان له هه موو جوړه شتیکی ئاوا دوور بگری و، ته نیاو ته نیا له خوا هاوار بکات. (ته به رانی) ده لی: له سهرده می پیغه مېهر دا ﴿ دوورازییه ک زور ئازاری موسلمان کانی ده دا، ئینجا ته بوویه کر (خوا لی رازی بی) گوئی: بابچین په نا بهرینه بهر پیغه مېهر ﴿ به لکو له م دووروه رزگار بین، ئه ویش ﴿ فرموی: ((إِنَّهُ لَا يُسْتَعَاثُ بِى، إِنَّمَا يُسْتَعَاثُ بِاللَّهِ تَعَالَى)) په نا بهرین نابری، به لکوهه ر خوایه په نای پی ده بری. بی شک هاوارو په نا بردنه بهر گوړو گوړستان، کاریکه ده بی خۆمانی لی دوور بگری، به تاییه تی خه لکه به قام و خواوه ناوه زه کان، ئینجا ته مه ش که به نیاو بهرین کابرای په نابهر موشکیله که ی جیبه جی ده بی، نابی بیته مایه ی شه ر عییه ت دان به و هاوارو هانایه، چونکه بی گومان ته و به ده مه وه هاتنه، (ئیبتلا) و (فیتنه) به، خۆ هه ندی جاریش (شه یان) خۆی ده کاته که سه هاوار بو براوه که و، هاوار که ره کهش به و شکل و سیمای شه ی تانه، واده زانی ته و که سه یه ئه م هانای پی بردووه، بی له وهش به (که رامه ت) سی ده زانی بوی! جابو پتر به ئاگابوون له م مه سه له یه، ده توانی خۆت ته ماشایه کی ته فسیری (ئالووسی) بکه ییت.

سزای دز:

به ر له هاتنی دینی ئیسلام، برینی دهستی دزو خوین و (قه سامه) و چه شتی تر، باو بوون وه بوون، هه رکه ئیسلامیش هات، ته وانه ی گشت سه لماند وهه ندی مهر جی تریشی خسته سه ریان، وه کو ده فرموی: ﴿ ۳۸: وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا

لاییک))، بۆ پێچهوانە کەیشی، رای پەسەند ئەمە یە کە: ئەر کورپیش لە مالی بابیا دزی کرد، دەستی نابردی.

هەلۆستە یە ک: دەبی لە کۆمەلگە ی راستە قینە ی ئیسلامدا، ئەوە نە پێداویستی یە کانی ژبانی مەوێ جێبە جێ بکڕین، بڕاوپر بیر لە دزی نە کاتەو: ژبانی و گۆزە رانی و، پەرە دە ی دەسە بەر بکڕیت، لە دابە شکردنی ئیش و کار و مال و ساماندا، عە دالە ت و دادوەری رە چا و بکڕیت، دەبی لە گە ل ئە مانە ی شدا، خاوە نداریتی تاکیش (ملکیە فردیە) لە سەر بنە مای حە لال پەرە ی پێ بدری و، بشکڕیتە دە زگایە کی خێر بۆ کۆمە لگا، جا ئە رئا و کرا بۆ گشت کە سێک، دڵنیا یە ئیتر بیر لە دزی نامینی، خۆ ئە گەر کە سێکیش پاش ئە وە مە و دە ستە بە ربوونە دزی کرد، ئیتر هە قیە تی دە ستی بە بردی، چونکە دزیە کە ی تە نیا بۆ دە ست درێژی (ئە من) و ئاسایشی ولات و کۆمە ل و کۆمە لگابوو، نە ک بۆ ژبان و بژیوی، بە لām لە گە ل ئە مانە شدا ئەر (شوبهە) و ئیشکالێک هە بوو لە دزیکردنە کە یدا، دە ستی نابردی.

بە ئی.. تاک هە موکات مافی خۆ یە تی بە ئارە زووی خۆ ی بخوا و بخواتە و، جل و بە رگی جوان و قە شە نگی هە بی، خانو و بە رە و باخ و باخاتی هە بی، جیی حە وانه وە و ئی سە راحە تی هە بی، بە ئی هە قە کۆمە ل، یان دە و لە ت - کە جیگری کۆمە ل- ئە م چە ن پێ داویستیانە جێبە جێ بکا بۆ تاک: یە کە م: ئە گەر توانای کارکردنی هە بوو، دە بی فیری کاری بکە ن، دە بی کار و ئامیزی کاری بۆ فەرە هە م بێ ن، خۆ ئەر نە ی دە توانی کار بکات، جا ئیتر کار نە بوو بیکا، یان ئامیرە کە ی نە بوو، یان دە ی توانی کاریکا، بە لām کار نە بوو بیکا، یان بە شیوە ی کاتی هە بوو، یان بە ر دە وام هە بوو، بە لām پێی نە دە ژیا، دە بی لە م رێیانە وە ژبانی مە و گەر بکڕیت:

یە کە م: لە رپی خێزان و بنە ماله کە ی خۆ یە و، ئە وانه یان، نە فە قە ی ئە میان لە سەرە.

دوو م: لە رپی دە سە لاتدارانی گەرە کە وە.

سێ یە م: لە (بیت المال) بە شێ زە کاتی دە دریتی، جائە گەر بە زە کاتە کە نە دە ژیا، ئە و سا دە و لە ت ژبانی ئە و خە لکە هە ژارە دە خاتە سەر شانی دە و لە مە ن دە کان.

جائە گەر ئاوا بە دە م هە ژارو بی نە واهە بچین، کێ دزی دە کا؟ خۆ ئە گەر لە و حالە تە شدا هیشا هەر دزی کرد، دیارە لە بەر برسییە تی نە بوو، بە لکو بۆ پێ کە وە نانی مال و سامانە لە رێگە ی ناشە رعییە وە، ئیسلامیش رێگە بە کە س نادا لە خت و خورایی ئاسایشی کۆمە لگە بخاتە خە تەر و ترس و لە رزە وە، مال و سامانی

ئە م و ئە و فەرە وود بکات.

هە موو تاکیک لە کۆمە لگە ی ئا وادا، هە قیە تی لە رپی حە لالە وە (نە ک لە رپی سو و تخوا ردن و گزی و دە سبە سە راگرتن و (ئیح تیکار) و، خا وە رنی کزی و مزی کریکاران) مال و سامان پێ کە وە بنی، جا ئە گەر کە سی دزی کرد "پاش ئە وە بە شی خۆ ی ژبانی بۆ مە و گەر کرا"، دیارە هێ چ بڕو و بیانوویە کی شە رعی نییە و، دە بی جە زرە بە و تۆ لە بدری.

بە لām ئە گەر بیانوویە کی شە رعی هە بوو، وە یان لە و مالە دا دزیو یە تی شوبهە یە ک هە بوو، لە حالە تی ئا وادا یاسای ((اِذْرَاوْ اَلْخُدُوْدَ بِالْثُّبُهَاتِ)) دیتە پێش. بۆ یە (عومەر د.خ) لە وشکە سالیە کە دا دە ستی دزی نە دە بری، وە یان ئە و کاتە خۆ لāmە کانی (ئین حاتب) لە پیاویکی هۆزی (موزە نییە) و شتریکیان دزی، پاش لیکۆ لینە وە لە هۆ ی دزیکردنە کە، دەرکە و ت کە لە لایە ن (ئاغا) کە یە وە برسی کرا و، بۆ یە دزیان کردو وە ئیتر دە ستی نە برین و، و شترە کانی شی بە ئاغا کە یان بژارد، بۆ ئە وە ژیر بی و جاریکی تر خۆ لāmە کان برسی نە کا.

شە ریعە تی ئیسلام بە رلە تۆ لە وەرگرتن، هە موو رێگە یە کی (ویقایە) و خۆ پارستن دە گریتە بە رو، بڕو بیانووی کە س ناهیلێ ت بۆ تا و انکردن، پاشان ئەر تا و انیک روویدا، تە نیا تۆ لە ی تا و انبارە کە دە دات، ئە وانه ی هەر بە ناهە ق تە ماح دە کە نە سە رومال و حالی خە لکی. مالیکیش کە دە دزی و دە ستی دزی لە سەر دە بری، دە بی لە جیی مە حکە م و شیایوی خۆ یدا دانرا بی، بە نە یینی و پە نامە کی بربا ییت، نرخ و بە هایە کیشی هە بی، وە کو لای زانا کان بربارە، چا و رە یە کی دیناریکی زیڕ بی.. کە وابوو ئەر کە سی مالی لا دانرا و، دزی لی کرد، یان خۆ لāmیک (خزە مە تکاریک) کە رپی پێ درا وە بە نا و مالدا دیت و دە چی شتیکی دزی، دە ستیان نابردی، یان ئە گەر بە روو بوو لە کیلگە دا، یان پێش ئە وە بخریتە خە رمانە وە دزرا، دە ستی دزە کە ی نابردی.. وە.. وە، بە دە ر لە وانه ش دە بی مالە کە بە شی دزە کە ی پێ وە نە بی، کە وابوو ئە گەر لە ها و شە ریکی خۆ ی دزی کرد، یان لە (بیت المال) دزی کرد، دە ستی نابردی، بە لکو یاسی (تە عزیز) و سە رزە نشت دیتە پێش، بە قامچی و شە لاق، یان بە ندیخانە و زیندان، یان ئامۆ زگاری، ژیر دە کړیت، وە یان هەر کە س بە پێی حالی خۆ ی، دادوەر جوړە تە عزیریکی دە کات، بە ئی.. ئە م گومان و (شوبهە) انە، وە کو برسییە تی و ئاتاج و موتاجی و، شە ریکی و ها و بە شی و، پیلینەر (موتە ریف) لە ئیعترا فە کە ی پە شیمان بێ تە وە، یان شایە تە کان نکوولی بکە ن، هە ریه ک لە مانە ری بە دە ست برین دە گرن

(فوقه ها) و پيشه واکانيشمان گهل شتيان به شوبه داناوو رى له دهست برين دهگرن، بؤ نموونه: هر شتيك له بنه پتدا حه لال بئ و مالى گشتي بئ، وهكو كانياوو دهرياو ثاوه كان، يان راوو نيچيركوشتن، به لاي (ته بوو حنيفه) وه ده پتته شوبه وه، رى له دهست برين دهگريت، كؤمپانيا گشتييه كانيش هه روا، ديسان دزيني ته وشتانه كه زوو فاسيدو خراب دهبن، وهكو هه ندى خوراك و، ميوه و سه وزه جات و گوشت و نان و هه رشتيكي تر له و بابته. خو پنه رى هيژا! شم چهند نموونه به بؤ سه ماحه تي ئيسلام و، ريگرتن له بريني دهستي دز به شوبه و گؤمان به سه، پتعه مبه ريش ده فرموئ: ((اِذْرَعُوا اَلْخُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ)). عومهرى كورى خه تابيش (د.خ) دهئ: (لأن أعطل الحدود بالشبهات أحب إلى من أن أقيمها بالشبهات). بئ شك به دانانى توله دهست برين، شه ريعه تي ئيسلام ده توانئ هو نفسييه كانى دزى ريشه كه بنكات، پاش ثه وه كه هه مو رييه كى له دزى گرت. دياره كه بريني دهستي دز، له سر شم بنه مايه دانراوه، نه كه هه كه سئ دزى كرد، بيانووى ببئ، يان نه ببئ دهستي ببريت، ئاشكرايشه ته نيا چاره سر يك بؤ كارى دزوى دزى، هه رثه و توله دهست برينه به، هه رثه وه به ده توانئ واى ليكات كه جاريكي تر بير له مال و سامانيكي كه سيكي تر نه كاته وه، هه ميشه ش چاوى له دهستي خويه تي و ده زانئ بؤچى پراوه، به لام زيندانى كه ياساكانى ته مرؤ هه ليان بزاردوو وه په سهنديان كردوو، بئ سو ثه و دوزه نابيني و، هه رثه و نده به كه دزه كه بؤ ماوه به كه له نيش و كار راگير اووه، هه كه نازاد بوو ده كه پتته وه سهركاره كهى خوى، له جار نيش زياتر.

له بهر كردارى جووله كه دلت نهنگ مه كه:

پياويكى جووله كه له گهل ژنه جووله كه يه كدا كارى ناشه رعييان كردبو، پاشان وتيان: بچنه لاي موحه ممه د بپرسن: جانه گهرثه و له توله پيدا پريارى شه لاقيدا، ثه وا به گوئى بكن، نه گينا هه رچى دهئ گوئى مه ده نئ، ثه وسا "وهكو بوخارى و موسليم" ده لئين، ثايه تي: (يا ايها الرسول لا يحزنك..) هاته خواري. (موسليم و ته بوود اوودو پيشه واته حمه د) يش ده لئين: جووله كه كان توله زيناكار "كه (به رده باران) بوو" گوپريان به شه لاق ليدان و رووره شكردن، جا هاتن له په يامبه ريان ده پرسى: ئاخو حوكمى زيناكار چييه، به ومه به سته كه په يامبه ريش ده سر ثه وه كه ثه وان پيانخوشه ثه رى بكا، ثه ويش فرمووى: ((اللهم إني أول من أخيا أمرك إذ أماتوه))، ئيتتر فره مانى به به رده باران دا، خوى

گه وره ش ثايه تي (يا ايها الرسول لا يحزنك الذين) هه تا ثايه تي (۴۵) ي ناردو فرمووى: ﴿ ٤١: يا ايها الرسول لا يحزنك الذين يسارعون في الكفر ﴾ ثه ي په يامبه رى خوا ده وه كه سانه دل ته ننگت نه كهن، له بئ باوه پيدا تيژره وى و پيشه روى ده كهن و راو بؤچوونى خو يان ده خه نه بهر بريارو فره مانى خواوه ﴿ من الذين قالوا آمنا بأفواههم ﴾ ثه واته يان به دم و زمان ده لئين: برومان هيناوه ﴿ ولم تؤمن قلوبهم ﴾ كه چى به دل بريويان نه هيناوه ﴿ ومن الذين هادوا ﴾ و ثه واته شيان بوونه ته جووله كه وه رده م ﴿ سماعون للكذب ﴾ گوئ بؤ درؤ هه لده خه و، كارى بئ ده كهن ﴿ سماعون لقوم آخرين لم يأتوك ﴾ گوئ بؤ كه سانيكي ترى جاسوس و خوانه ناس دهگرن كه: هيمان نه هاتوونه ته لاي تو، وهك جووله كه كانى (خه بيهر) و (فه دك) له باتى ثه وه كه گوئ بؤتو بگرن، كه چى گوپيان بؤ خه لكى تر دهگرت و، به بريارى ثه وان رهفتاريان ده كردو قسه ي توشيان ده برده لاي ثه وان ﴿ يحرفون الكلم من بعد مواضعه ﴾ وشه و برياره كانى خوا له جيگه ي خويدا ده گؤرن، ثه وه بوو به رده بارانى زيناكاريان به قامچى ليدان گوئى! ﴿ يقولون إن أوتيم هذا فخذوه ﴾ ده لئين: بچن له موحه ممه د بپرسن: جا نه گهر وهك ثه وهى خو مان برياريدا، واته: قامچى له باتى به رده باران، ثه وا لئى وه رگرن وه گوئى بكن ﴿ وإن لم تؤتوه فاحذروا ﴾ خو نه گهر ثه و برياره ي خو مانى نه دا، وشيارين و خو تانئى لي بپاريژن و به گوئى مه كهن ﴿ ومن يرد الله فنته ﴾ هه كه سئ خوا بيهوئ به سه ختى تاقي بكا ته وه و گوپراى بكات ﴿ فلن تملك له من الله شيئا ﴾ هه رگيز تو ناتوانئى له خواوه شتيكي بؤ بكهيت و، له وه جه زره به به رزگارى بكهيت ﴿ أولئك الذين لم يرد الله أن يطرهم قلوبهم ﴾ ثه مانه خه لكانيكن خوانا به وئى له چلك و چه پل و شيرك، دليان پاك بكا ته وه ﴿ لهم في الدنيا خزي ﴾ به شيان له م جيها نه دا ريسوايييه ﴿ ولهم في الآخرة عذاب عظيم ﴾ له دواپوژيشدا سزايه كى زور سهخت و گه وره يان هه به ﴿ ٤٢: سماعون للكذب ﴾ هه ميشه بؤ درؤ و پوپالانته و قسه ي نادروست، گوئ بؤ درؤ هه لده خه و ﴿ أكالون للسحت ﴾ حه رامخور و به رتيل خورن ﴿ فإن جاؤك ﴾ جا نه گهر جاري بؤ بريارو داوه رى كي شه كانيان هاتنه لاي تو ﴿ فاحكم بينهم أو أعرض عنهم ﴾ ثاره زووته له نيو انياندا داوه رى بكهيت، يان روويان لي وه ربگيږى و گوپيان نه ده تي، چونكه به دل نه هاتوونه ته لات و راست ناكهن ﴿ وإن تعرض عنهم ﴾ خو نه گهر روويان لي وه ربگيږى و داوه ريان نه كهيت ﴿ فلن يضروك شيئا ﴾ هه رگيز ناتوانن هيج زيان نيكت بئ بگه يه ننن (ئيبن عه بيباس، موحايد، عيكه مه، حه سه ن،

ئېڭىستا جوولهكه له رېڼى راست لايانداهه ﴿۱﴾ والربانيون والاحبار ﴿۲﴾
و زانا خوا ناس و شهرعزانه كانېشيان هه روا ﴿۳﴾ بما استحفظوا من
كتاب الله ﴿۴﴾ و نه وانهش كه پارېزگارى ته ورتيان پې سپېړا بوو
پاش نه وى يه كه م كه نه هيڅن تېكه و ليكه بكرى ﴿۵﴾ و كانوا عليه
شهداء ﴿۶﴾ و شايع تيش بوون له سهري وده يانزانى راست و هه قه ،

سَمِعُوا لِلْكَذِبِ أَكْثَرُونَ لِلْحَقِّ فَإِنْ حُكِمَ بِكَ
فَأَحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَكَنْ
يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَأَحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٦﴾ وَكَيْفَ يُحْكُمُ اللَّهُ
فِيهَا حُكْمَ اللَّهِ ثُمَّ تَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَا
التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ
أَسْلَمُوا الَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ
اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ
وَأَخْشَوْنَ اللَّهَ وَلَا تَتَّبِعُوا بُيُوتَ شِمَّا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٨﴾ وَكُنَّا عَلَيْهِمْ
فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ
بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ
فِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ
لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٩﴾

نەك وەكو ئۆيۈ ئەي يەھودى سەردەم! كە تەوراتتان گۆرى و
 حوكمستان پىئە كەرد! ﴿ فلا تخشوا الناس واخشون ﴾ كە واپوو
 ئەمەردەم مەترسەن، بەلكو دەببى تەنھا لەمەن بترسەن و، بەرفەرمانەم
 بن ﴿ ولا تشتروا بآياتي ثمنا قليلا ﴾ ئايەت و نیشانەكانى مەن
 بەبەھايەكى زۆر كەم مەفروۆشەن، ھەق مەشارنەوہ و كىتەمانى
 مەكەن، خوا چۆن فەرمان دەدا، ملپراكيشن وتەسليم بن ﴿ ومن لم
 يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون ﴾ ھەركەسەك بەو كىتەب
 و بەرنامە خوا نارەوويەتى حوكم و بېرىار نەدات، ئيتىر لەبەرئەوہ
 بىئ كە بەكەم و كورتى بزانى، يان ھەر پىرواى پىئە نەببى، وە
 يان لەبەر ھەر ھۆيەكى تىر بى، ديارە ھەركەسەكى وا لەوكافرو
 بىئ باوەرئەيەو لە چوارچۆيە دىنى خوا دەچىتە دەرى. (شەيخ
 ھەسەنى بەسەرى) دەلەيت: ئەم ئايەتى (ومن لم يحكم بما أنزل
 الله) ئەگەر چى دەربارەى جۆلەكە ھاتبى، بەلام لە گەل ئەوہ يەشدا
 گشتگىرەو، ھەموو مۇسلمانان و خواەن دىنىك دەگىرەتەوہ.

سوددی، زهیدی ئیبن ئەسەلم، عەتای خوراسانی و.. هتد) ده‌لێن: ئەو ئایەتە: (فَإِنْ جَاؤَكَ..) بە ئایەتی: (وَأَنْ أَحْكَمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) سەراوەتەو دەبێ تەنیا بە قورئان داوەر بێان بکات ﴿وَإِنْ حُكِّمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ﴾ خۆ ئەگەر داوەر بێشت کرد لە نیوانیاندا، دەبێ بە دادگەرانه بێت ﴿إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ بە راستی خوا خەڵکانی دادپەر و، دادگەری خۆش دەوێ ﴿٤٣﴾: و کیف یحکمونک ﴿سەیرە ئەوانە دێنە لات و، دەیانەوێ تۆ بکەنە دادوەر بۆ کێشەکانیان﴾ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ﴿و خۆشیان (تەورات) یان لایەو بەروونی حوکم و بڕیاری خۆای تێدا یەوکاریشی پێ ناکن؛ واتە: هاتنە کە یان بۆ لای تۆ راست نییە ﴿ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ﴾ دین بۆ داوەری، کە چی دوا ی داوەر بێیە کە ی تۆ، بێشت هەڵدە کەن و پازی نابن و ڕوو وەر دە گێرن ﴿وَمَا أَوْلَىٰكَ بِالْمُؤْمِنِينَ﴾ ديارە ئەوانە هەر بڕوادار نین، نە بەتۆ، نە بە تەوراتە کە ی خۆشیان.

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۴۱-۴۳):

(۱) خەم و خەفەت نە خواردن بۆقسەي ناپەسەندی

کافروخوانه ناسان، کاریکی شهرعی و سوننه ته.

(۲) گوئی گرتن بؤ درؤ له بهر ناچارى نه بئى
کارىكى حرامه.

(۳) گۆرینی بریارو (که لام) ی خوا، قه دهغه وحه رame.

٤) داوهر ده‌توانی له نیوان خاوه‌ننامه‌کاندا داوهری بکا، ده‌شتوانی بیان نیږی بولای زاناکانی خویان.

(۵) دادگهري ويه کسانى و بى لايه نگرى له حوکمدا پيوسته ، نه گهر چى بريار بو دراوه کهش ناموسلمان بى.

٦) ددان نان به کوفری (جووله‌که) دا، چونکه زاناکان ده‌لین: هه‌رکه‌سی شوینی حوکی غه‌یری خوا که‌وی کافر ده‌یی، خو دیاره جووله‌که‌یش ئه‌وه حالیانه.

سەيرو سەمەرە لەو ەدايە کە زۆربەى موسلمانى ئەمڕۆش
 ھەر بەياساي ئەم لاو، ئەولا کار دەکەن!.

کارکردن دژی فهرمانی خوا، له‌دین وهرگه‌رانه:

﴿ ٤٤ ﴾ : إنا أنزلنا التوراة فيها هدى ونور ﴿ ٤٥ ﴾ ثِمَّة تهوراتمان ناردہ خوارى، بى شىك بۆ ھەموو خىروچا كەيەك، رىئەيى و روونا كايى تىدايە ﴿ ٤٦ ﴾ يحكم بها النيسون الذين أسلموا للذين هادوا ﴿ ٤٧ ﴾ ھەموو ئەو پەيامبەرەنەى (بەنى ئيسرائيل) — كە بەرفەرمان و ملكە چى پرىارى خوا بوون — ھەربەو تەوراتە داوهرى مووساييە كانيان دەكرد، واتە :

(عهلی کوری ته بی ته لحه) ش له (ئیبین عه بباس) هوه دهلی: ئایه تی: (ومن لم یحکم بما أنزل الله فأولئک هم الکافرون) مانای ئه وهیه که: ههر که سئ ئینکاری و نکوولی ههرشتی له (ما أنزل الله) بکا، پیی کافر ده بییت، به لām ئه وکه سه که باوه ری پی ده کاو، حوکمیشی پی ناکا، ده بیته پیاویکی ناهه قیکارو فاسیق / ئیبین جهیری ته به ری. (ئیبین تاوس) یش دهلی: (ولیس کمن یکفر بالله وملائکته وکتابه ورسله). وقال الثوری: من ابن جریج عن عطاء قال: کفردون کفر؛ ظلم دون ظلم، وفسق دون فسق (ئیبین جهیر) واته: ئه وکه سه که باوه ری به شه ریعه تی ئیسلام هه یه، به لām له به ره ره هویه ک بییت، حوکمی پی ناکات، ئه مه وه کو ئه وه نییه که باوه ری به خواو به فریشته و، به کتیب و پیغه مبه ره کان نه بی. (سهوری) یش دهلی: ئه و جوړه که سانه، جوړه کافر یکن و کافری ته واو نین. گه لی له زاناکان ده لی: ئه مه مانای ئه وهیه که ئه ر پیاویک ژنیکی کوشت، له باتیدا ده کوژ ریته وه، به به لگه ی ئه م فرموودانه ش: ((إِنَّ الزَّجَلَ يُقْتَلُ بِالْمَرْأَةِ)) (نه سای). یان ئه م فرمووده: ((الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ))

تۆله ی چاوو لووت و گوئی و، ههر زه خمیکی تر:

﴿٤٥﴾: وکتبا علیهم فیها ﴿٤٥﴾ ئیمه له ته وراتدا له سه ر (به نی ئیسرائیل) مان نووسی و بریارمان دا ﴿٤٥﴾ أن النفس بالنفس ﴿٤٥﴾ که تۆله ی کوشتنی گیانیك، گیانیکه، واته: ئه رکه سیك کوژرا، ته نها بکوژه که ی ده کوژ ریته وه، نابی ده س بۆ که سیکی تر ببریت ﴿٤٥﴾ والعین بالعین ﴿٤٥﴾ وچاو له باتی چاو ﴿٤٥﴾ والأنف بالأنف ﴿٤٥﴾ و لووت له باتی لووت ﴿٤٥﴾ والأذن بالأذن ﴿٤٥﴾ و گوئی له باتی گوئی ﴿٤٥﴾ والسن بالسن ﴿٤٥﴾ ددان له جیاتی ددان ﴿٤٥﴾ والجروح قصاص ﴿٤٥﴾ وه موو زام و برینیکیش، به گویره ی خوی قیساس و تۆله ی هه یه، که چی له گه ل ئه و بریاره دا، هیمان هه سه ر پیچیان کردو، بۆخه لکی خویان ئاماده بیوون، تۆله بکه نه وه، به لām بۆدانه وه ی هه قی خه لکی تر، لارو لاسار بیوون و، گه لی له بریاره کانی خویان گوژی! ﴿٤٥﴾ فمن تصدق به ﴿٤٥﴾ جاهه رکه سئ له کابرای تاوانبار خوش بوو و به خشی و کردیه خیر ﴿٤٥﴾ فھر کفارة له ﴿٤٥﴾ ئه و کاره یه ده بیته که فاره ت و سرپینه وه ی گوناخه کانی و، خواش له و خوش ده بی ﴿٤٥﴾ ومن لم یحکم بما أنزل الله ﴿٤٥﴾ و ههر که سیك به پیی ئه و به رنامه یه خوا ناردوویه تی داوه ری و بریاره دات ﴿٤٥﴾ فأولئک هم الظالمون ﴿٤٥﴾ بی سۆ له ریزی سته مکاران و سنوور ده رچووان ده بن.

عیساو ئینجیله که ی:

﴿٤٦﴾: وقفینا علی آثارهم بعیسی ابن مریم ﴿٤٦﴾ به دوی پیغه مبه ره کانی (به نی ئیسرائیل) دا عیسا ی کوری مه ریبه میشان نارد ﴿٤٦﴾ مصداقا لما بین یدیہ من التوراة ﴿٤٦﴾ که باوه ری به و ته وراته هه بوو، به ر له خوی هاتیوو ﴿٤٦﴾ وآتیاه الإنجیل فیہ هدی و نور ﴿٤٦﴾ و (ئینجیل) یشمان دایه که رینمایی و رووناکی تیدابوو ﴿٤٦﴾ مصداقا لما بین یدیہ من التوراة ﴿٤٦﴾ و ته سدیقی (ته ورات) یشی ده کرد ﴿٤٦﴾ و هدی و موعظة للمتقين ﴿٤٦﴾ بۆ خواناسان و خویاریزان رینماو ئاموژگاری بوو، واته: پاش ئه وانه ئیتر هه قیوو له خراپه و خراپه کاری سل بکه نه وه ﴿٤٧﴾: ولیحکم أهل الإنجیل بما أنزل الله فیہ ﴿٤٧﴾ وه شوین که و تئوانی (ئینجیل) یش، ده بی هه ربه پیی ئه و رینمایانه خوا تییدا دایه زاندوون بریار بدن، واته: برویان به هه مووی هه بی و، حوکم به هه موویشی بکه ن ﴿٤٧﴾ ومن لم یحکم بما أنزل الله فأولئک هم الفاسقون ﴿٤٧﴾ و ئه وکه سانه ش به و به رنامه -خوا ناردوویه تی- بریارو حوکم نه بدن، دیاره یاخی و ناپاک و له سنوور ده رچوون. به لی.. خوانان تاك و ته نیایه، به دیهینه رودروستکه رمان تاك و ته نیایه، پاشا وخواه نمان تاك و ته نیایه، که واوو ده بی حاکم و دادوهر یشمان (واته: شه ریعه تی ئیسلام) تاك و ته نیایی، دانهری حوکم و ته حکام، هه ر ده بی تاك و ته نیایی، وه هه رخواش مافی لابردن و گوژینی پرگه و مادده یه کی هه یه، ده بی له یه ک شه ریعه تیش په یه وه ی بکری، بی گومان قه بوولکردنی ئیسلامیکی ئاوا، لای خواپه سه نه وه به دینداری داده نریت، پیچه وانه ی ئه مه و حوکم به غه یری (ما أنزل الله).. (کوفرو زولم و فیسقه).

رینماییه کانی ئایه تی (٤٤-٤٧):

- (١) ده بی هه ر له خوا بترسین و، هه ر فه رمانه کانی ئه ویش جیبه جی بکه ی، ئینکاری یاسا کانی خواو، حوکم پی نه کردونیان و، سووکایه تی پی کردونیان و په سه ند کردنی هه ندیکی و پشتگوئی خستنی هه ندیکی تری، بی شک کوفره.
- (٢) تۆله و (قیساس) و خوین له نه فس و، له برین و زه خمه کاند و اجیبه، بۆ نموونه: هه ردوو چاو خوینی ته واوی ده که وئ، یه ک چاوینی ساغ نیو خوین، لووت خوینی ته واو، هه ردوو گوئی خوینی ته واو، یه ک ددان پینچ و شتر، هه ردوو لیو خوینی ته واو، زمان، خوینی ته واو.
- (٣) زیاده وه ی له تۆله دا -دوو که س له باتی یه ک که س، یا

له باتی بکوژه که خزیمکی بکوژیته وه - کاریکی حه رame.
له کتیبی (ئینجیل) یشدا تۆله و قیساس هه ره به بووه، که و ابوو
ئیوهش - عیسایی و مووسایی - کار به و پریارانه بکه.

هه ره به قورئان بریار بده:

پاش باسکردنی (تهورات) دیته سه ریاسی قورئان و، رایده که یه نیت
که ده بی ته نیا به و حوکم و پریار بدهن، بۆیه ده فره مو: ﴿ ۴۸ :
وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ ﴾ ئه کتیبه ی (قورئان) یشمان،
هاوړی له گه له هه موو راستیه کدا ناره خوارى بۆت ﴿ مصداق لما
بین یدیه من الکتاب ﴾ ته سدیقى ئه و کتیبانهش ده کات به ره له خو ی
هاتوون ﴿ ومهمنا علیه ﴾ و چاو دیرو پاریزه رو شایه تیشه بۆیان،
ئه مینداری هه موو کتیبه کانی به ره له خو یه تی، ئه هه شتیکی
به راست، یان ناراست دانا، هه ره ئه وه یه ﴿ فاحکم بینهم بما أنزل
الله ﴾ ده سا تۆش له نیوان گشت خه لکاندا، ته نانه تی جووله که و
گاوه کانیس هه ره به پنی ئه وه به رنامه یه کار بکه و پریار بده، خوا
ناردوو یه ﴿ ولا تتبع أهواءهم عما جاءك من الحق ﴾ وله وه ق
و راستیه له خوا وه بۆت هاتووه لاهه ده و، مه که وه شوینی هه واو
ئاره زوویان ﴿ لكل جعلنا منكم شرعة ومنهاجا ﴾ بۆ هه ره یه کى له
ئیوهش ئه ی موسلمانان و ئه هلی کیتاب! یاساو به رنامه یه کمان دانا،
بۆ ئه وه کاری پنی بکه و، لئی لانه دن، واته: پله به پله به دوای
یه کدا کتیب و به رنامه مان بۆ ناردن، هه تا کو تا به رنامه (قورئانی
پیروژ) ئیتر پاش هاتنی ئه و، ده بی هه موو له ده وریا خر بینه وه و،
کار هه ره به بکه ﴿ ولو شاء الله لجعلكم أمة واحدة ﴾ خو ئه گه ره
خوا ویستبای هه موواتانی ده کرده یه ک گه له و یه ک ئوممه ت و،
هه ره له سه ره تا وه یه ک به رنامه شی بۆ داده نان ﴿ ولكن ليلوكم
فيما آتاكم ﴾ به لاه به وشتانه پیمانداون ویستی تاقیتان بکاته وه،
تاده رکه وه ی کى گوپرایه له، کیش سه ریچی ده کا، ئه موژ دین
وئایینیکه، سه به ینى شه ریعه ت و به رنامه یه که، هه تا ده رکه وه ی
کامتان به ئاسانی و بی چهندو چۆن ته سلیم ده بی و به رفه رمانه
﴿ فاستبقوا الخيرات ﴾ که و ابوو گشتان پیشبرکی بکه، بۆ
ئه نجامدانی هه موو کاریکی چاکه وخیر ﴿ إلى الله مرجعكم جميعا ﴾
دنیا شبن هه موو هه ره بۆلای خوا ده گه رپینه وه ﴿ فينبئكم بما كنتم
فيه تختلفون ﴾ ئه وساش زۆر به وردی له وشتانه ئاگارتان ده کا،
ناکوکی و کیشه تان بوو، پاشانیس هه رکه سه به پنی کارو کرده وه ی
خو ی، پاداش و تۆله وه رده گریت.

به قورئان کیشه ی مه ردم به خه ملینه:

﴿ ۴۹ : وَأَنْ أَحْكَمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ ﴾ دیسان ده بی هه ره به وه رنامه
له ناو جووله که وگاوو خه لکانی تریشدا، حوکم و پریار بدهیت، خوا
ناردوو یه ﴿ ولا تتبع أهواءهم ﴾ نابى شوینی هه واو ئاره زووی

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِمْ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
التَّوْرَةِ وَأَتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿ ۵۱ ﴾ وَلِيَحْكُمَ
أَهْلَ الْأَنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَا يَحْكُمَ بِمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿ ۵۲ ﴾ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا
عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا
آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فِيَنبئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿ ۵۳ ﴾ وَأَنْ أَحْكَمْ بَيْنَهُمْ بِمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَأَحْذَرُوا أَن يَفْسِدُوا عَنْ
بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَا بَرُّدٌ أَنْ يُعَذِّبَهُمُ
بَعْضُ دُؤُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿ ۵۴ ﴾ أَفَحُكْمَ
الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿ ۵۵ ﴾

ئه وانه بکه وى و، چه واشه ت بکه.

(ئيبين عه بباس) ده ئى: تاقمى له زانايانى يه هه وود وهك (ئيبين سوريا،
كه عب، شاس) خر بوونه وهو گو تيان: با بچينه لاي موحه ممه د،
به لكو بتوانين له خشته ي به رين و فريوى بده ين، چونكه خو
ئويش هه ره وهك ئيمه ئاده مييه، بچين پنى بلين كه: له فلانه
مه سه له دا پشتگيري له ئيمه بكه، ئه وسا ئيمه يش له هه ندى شتا
په يره وى له تو ده كه ين، دياره خو يشت چاك ده انى كه: ئه ر ئيمه
شو ين ت كه وين، هۆزه كانى تريش چاو مان لى ده كه ن، به لى هه ستان
و چوونه لاي و، مه به سه ته كانيان لا دركان، به لاه ئه و ﴿ به هيچ
شي وه يه ك به گو يى نه كردن و، نه يان توانى له رنى راست بيتراز ينن،
ئينجا ئه م ئايه ته هاته خواره وه و فره مووى: ﴿ واحذرهم أن يفتنوك
عن بعض ما أنزل الله إليك ﴾ هۆشيار به! له و رينما يانه ي
خوابوى ناردوى، لا ريت نه كه ن وكلا نه بيت ﴿ فإن تولوا ﴾
ئينجا ئه گه ره له داوه رى و پريارى تو، روويان وه رگيراو، نه هاتنه

۵) شەرىعەتى ئىسلام لەگەش شەرىعەتەكانى تر، لەهەموو روویەكەو تیرۆ تەسەل ترە.

مووسایى و مەسیحى مەكەنە دۆس:

﴿ ۵۱: يا أيها الذين آمنوا لا تتخذوا اليهود والنصارى أولياء ﴾
ئەى ئەوانەى باوەرتان هیناوه! مووسایى و عیسایى مەكەنە دۆست و پشتیوانتان، واتە: نە یارمەتیان بدەن و، نە داواى یارمەتیشیان لى بکەن، وە بەهیچ جۆرىك (موالات) و هاوکارى و خۆشەویستیان نەبى بۆیان ﴿ بعضهم أولياء بعض ﴾ چونکە ئەوانە هەندىکیان پشتیوان و یارمەتیدەرى هەندىکیان و، لەبەر ئیوەش دەست لەدینى خۆیان هەلناگرن و، گشتیشیان بۆ ئیوە دەبنە یەك دەستەو بەستەو، لەرۆژى خۆیدا گەلەكۆمەتان لى دەكەن ﴿ ومن يتولهم منكم ﴾ و هەرکەسیكىشتان دۆستایەتییان لەگەل بکاو، بیانکا بە یارمەتیدەرو دۆستى خۆى، وە یان هاوکارى و هاوڕێیان بکات ﴿ فإنه منهم ﴾ بى شك ئەوكەسە هەر لەوانەو بەوان دادەنرى، ئەگەرچى بەناسنامەیش موسلمان بىت ﴿ إن الله لا يهدي القوم الظالمين ﴾ بىگومان خوا هیدایەت و رێنمایى گەلى ناهەق و سەتمکار ناکات، دیارەئەوانە کە دەبنە دۆست و هاوکارى جوولەكەو فەلەو دوورازى، سنوورى خوا دەبەزینن و سەتمکارن، خواش هاوکارى خەلکانى ئاوا ناکات. ئەوموموسای ئەشەرىى نووسەرىكى نەسرانى هەبووا، کاتى پێشەوا (عومەر) پێى زانى دەریکردو رێى نەدا، ئیش وکارى موسلمانان بخریتە بەردەستى (وەك لەرێنمایەکانیشدا دىت) ﴿ ۵۲: فترى الذين فى قلوبهم مرض ﴾ دەبینى ئەوانە کە لەدلێاندا بەرامبەر بەدینى ئىسلام گومان و نەخۆشى هەبە (وەكو ئوبەى وهاو وینەكانى ئەو) ﴿ يسارعون فيهم ﴾ بۆ بەدۆست بوونیان پەلەو تێژرەوى دەكەن و خۆ دەكىشنە ناویانەوہ ﴿ يقولون نخشى أن تصيبنا دائرة ﴾ ئەمە دەكەنە بیانوو دەلێن: دەترسین دووچارى بەلاو رووداوىك ببین، بۆیە دەیانكەینە پشتیوان و ئاشناى خۆمان، شايد رۆژى موسلمانەكان لەجەنگەكاندا سەركەون، ئەوسا ئێمەش هیچ پەنايەكمان نەمىنى، خواوەننامەكان دەكەینە دۆست، بالەورۆژە دژوارەدا پەنامان بدەن و یارمەتیمان بدەن ﴿ فعسى الله أن يأتي بالفتح ﴾ بىگومان خوا بەم زووانە دەرگای خێرۆ سەركەوتن لە پەيامبەر و موسلمانان دەكاتەوہ، ئەوہ بوو مەككە ئازادبوو، جوولەكەى (بەنى قورەيزە) شى ريسواکرد ﴿ أو أمر من عنده ﴾ یان فەرمانێك لەلایەن خۆیەوہ دەربكات بۆ ئابرووبردى ناپاکان، وەكو دانانى سەرانبەو جیزیە لەسەریان ﴿ فيصبحوا على ما أسروا فى أنفسهم نادمين ﴾ ئەوسا ئەو تاقمە

سەرنەخشەى تۆ ﴿ فاعلم أننا يريد الله أن يصيبهم ببعض ذنوبهم ﴾ چاك بزانەكە: خوا دەیهوى -بەهۆى تاوانەكانیانەوہ- تۆلەیان لى بسینیت ﴿ وإن كثيرا من الناس لفاسقون ﴾ خۆ بىگومان زۆرىنەى خەلك لەرێ دەرچوون و لاينداوہ.

دابى جاھیلییەتى بەر لەئىسلام مەھینەوہ:

﴿ ۵۰: أفحكم الجاهلية بيغون ﴾ ئاخۆ ئەمانە دەیانەوى، داب و یاسای جاھیلیەتى بەر لە ئىسلام زیندوو بکەنەوہ و بریارو حوكمى خوا، وەلانێن وەك ئەوان؟! ﴿ ومن أحسن من الله حكما ﴾ جا دەبى بریارو حوكمى كى جوانترو باشتر بىت، لەحوكم و فەرمانى خوا ﴿ لقوم يوقنون ﴾ بۆئەوانە کە هیچ شك و گومانىكىان نىيەو، ئەهلى یەقینن؟ چونکە هەرئەمانە چاك دەزانن کە شەرىعەتى ئىسلام لەهەموو بەرنامەكانى تر گونجاوترە بكریتە دەستوورو سەرچاوەى دەستوور، بى دین و لادەرەكان نازانن و تىناگەن، ئامادەش نابن تىبگەن!

(تەتار)ەكان بەياساکەى (جەنگیزخان) کاریان دەکرد! کە پێك هاتبوو لە چەندفەرمان و بریارىكى تىكەل لە دینى ئىسلام و جوولەكەو گاور، هاوړى لەگەل هەندى راوېوچوونى خۆشى، پاشان چینی پاش ئەوان کەهاتن پەپرەوییان لىکردو فەزلیاندا بەسەر شەرىعەتى خوادا! دیارە کارى ئاوا، دەرچوونە لەئىسلام و، مروڤى پى کافر دەبى، پێغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ((أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ مَنْ يَتَّبِعْ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ، وَطَالَبَ دَمَ امْرِئٍ بغير حق، لِيَرِيقَ دَمَهُ)) (تەبەرى). کەوابوو زۆر پێویستە کە: موسلمانان بەتایبەتى حوکمەت و دەولەتەكان بگەرێنەوہ بۆلای بەرنامە پیرۆزەكەى ئىسلام و، هەر ئەویش بکەنە یاساو دەستوور بۆ وڵات.

رێنمایىیەكانى ئایەتى (۵۰-۴۸):

- ۱) دەبى لە هەمووشتيكدا هەر بەقورئان و سووننەت، حوكم و بریارىدەرت، نابى هیچ شەرىعەت و بەرنامەيەكى تر، بكرى بە یاساو بەرنامەو حوكم و بریارى پى بدرى.
- ۲) نابى پەپرەوى لە هەواو ئارەزوى خەلكى بكرى.
- ۳) حىكمەتى جیاوازی نۆیان شەرىعەتە ئاسمانىيەكان، ئىبتىلاو تاقىكردنەوہیە.
- ۴) زۆرى زۆرىنەى موسیبەت و بەلا هەر لەگوناحەوہ سەر هەلەدا.

توندو تیژو بههلهتن ﴿یجاهدون فی سبیل الله﴾ بۆ رهزامهندی خواش تی دهكۆشن و جهنگ دهكهن ﴿ولا یخافون لومة لائم﴾ و له تهشهرو لومه لومه کرانیش ناترسن و باکیان نابیی، پیغه مبهری خوا دهفرموی: ﴿(مَایَنْبَغِیَ لِلْمُؤْمِنِ أَنْ یُذِلَّ نَفْسَهُ)﴾ بۆ موسلمان ناشی خۆی زهلیل و ریسوا بکات، گوتیان: چۆن موسلمان خۆی

دوو روو ئیمان لاوازانه، له سه ره و کاره دزیوو نیازه گلاوهیان له دلاشار دیوویانهوه- په شیمان ببنهوه، واته: هیچ کاریکیان پێ نهکری بۆیان و، په نجهی په شیمانی بگهزن ﴿۵۳﴾ و بپول الذین آمنوا ﴿ثو سا که پیروزی هات، ئەوانهش بر وایان هیناوه به سه رسورمانیکه وه به گاورو جووله که کان دهلین: ﴿أهؤلاء الذین أقسموا بالله جهد أيمانهم﴾ ئاخۆ ئەمانه بوون -دوو رووه کان- که زۆر به توندی سویندیان به خوا دهخوارد ﴿إنهم لمعكم﴾ که ههتا سه ره له گه لئان و پشتیوانتان، که چی ئەوا خوا سپی هه لالین و ده ری خست درویان له گه ل کردن ﴿حبطت أعمالهم﴾ ئەو کارانه ی ئەوان کردیان به فیرو چوون ﴿فأصبحوا خاسرين﴾ دوا بیه کهش زیانکار و زهره مند بوون و، هیچ پاداشیکیان بۆ نه بوو.

رینما بیه کانی ئایه تی (۵۱-۵۳):

۱) دۆستایه تی له گه ل جووله که وه نه ساراو کافرانی تر دا حه رامه، به لام له بواری بازرگانی و ئاوه دانی و پیشه سازی -ئه گه ر پپیوست بوو- قهیدی نییه.

۲) هاوکاری بێ باوه ران و مورته ددان به زبانی موسلمانان و به وه رگه ران له دین داده نری.

۳) دۆستایه تی بێ باوه ران، هه میشه له ئیمان کزییه وه سه ری هه لداوه، بۆیه نه نجامه که یشی هه ر کافر بوونه.

ئه بوو مووسای ئەشعه ری نووسه ریکی گاوری هه بوو، پی شه وا عومه ر پپی گوت: ده ری بکه با پروات، پاشان ئەم ئایه ته: ﴿یا ایها الذین آمنوا لاتتخذوا...﴾ بۆ دوو پاتی مه به سه ته که ی خوینده وه، تیی گیان دن که: نابیی ئەوانه له ئیش و کاری موسلمانانه وه نزیک بخرینه وه، بکری نه دۆست و ئاشناو پشتیوان.

پاشگه ز بوونه وه له ئیسلام و نه نجامه که ی:

﴿۵۴﴾ یا ایها الذین آمنوا ﴿ئهی ئەو که سانه ی باوه رتان هیناوه!﴾ من یرتد منکم عن دینه ﴿هه رکه سیکتان له ئایینی خۆی (واته): له دینی ئیسلام﴾ پاشگه ز بپته وه وه رگه ری ﴿فسوف یأتی الله بقوم﴾ جا خوا له مه ولا که سانیک دینیت، ئەوه ند هه رفه رمانی ده بن ﴿یحبه م و یحبونه﴾ خۆشی دهوین و، ئەوانیش ئەویان خۆش دهوی ﴿أذلة علی المؤمنین﴾ وله ئاستی خاوه ن باوه راندا، خۆ به که مزان و به سه زۆن ﴿أعزة علی الکافرين﴾ و به رامبه ره کافرویی باوه ران، خۆ به گه وره زان و سه ره یلندو ده روون به رزن،

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿۵۱﴾ فَذَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسْكِرُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ فَدَمِينٌ﴾ ﴿۵۲﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهْلَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتِ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ﴾ ﴿۵۳﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةً لَاحِيَةً ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ ﴿۵۴﴾ إِنَّمَا وَلَكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾ ﴿۵۵﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ﴾ ﴿۵۶﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ دِينًا مِنْكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنَّكُمْ مَعَكُمْ وَمِنْ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ﴿۵۷﴾

ریسواده کات؟ فره مووی: ﴿(يَتَّخِمْ مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يُطِيقُ)﴾ ئەوه ند هه بجپته ژیر به لاو ناره حه تی، ده ره نجام بو ی هه لئه گیر ی و وه له ده س بدات ﴿ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء﴾ ئەو خۆ شه و یستی و تیکۆشانه، فه زل و به خشی خوا به، به هه رکه سیك خۆی بیه و ی ده ida ﴿والله واسع عليم﴾ و خواش فه زل و مبه ره بانی فراوانه، زۆریش زانایه، ده زانی کئ شایسته ی ئەو به خشینه یه.

ده بی ته نیا خواو پیغه مبه ره که ی و باوه رداران بکه نه دۆست:

﴿۵۵﴾: إِنَّمَا وَلَكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا ﴿پشتیوان و دوستی ئیوه ئە ی موسلمانان! هه رخواو په یامبه ره که ی و باوه رداران، نه ک جووله که و گاورو ئەلقه له گو یکانیان ﴿الذین یقیمون الصلاة و یؤتون الزکاة و هم راکعون﴾ ئەوانیش ئەوانه به ریک و پیک نو یژ ده کهن و زکات ده دن و، هه میشه ش دیار ده ی کړنووش و ملکه چی بۆ فره مانه کانی خوا یان پیوه دیاره ﴿۵۶﴾: وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ

ورسوله والذین آمنوا ﴿ وههركه سیکیش دۆستایه تی له گهڵ خواو په یامبهری خواو، ئەوانه دا بکا، بپروایان هیئاوه، ئەوا دهبه حیزب و گرووی بی خوا ﴿ فَإِنْ حَزَبَ اللَّهُ هُمْ الْغَالِبُونَ ﴾ بئی گومانیش ته نیاو ته نیا حیزب و کۆمهڵی خوا سهرفرازو زāl و سهركه وتوون.

پێنمایه کانی ئایه تی (۵۴-۵۶):

۱) پاگه یاندنی ههواله غهیبی و نادیاره کان له لایه ن قورئانه وه، پاشانیش به راست ده رجونیان، به لگه ی ئەوه ن که قورئان فه رموده و (کهلام) ی خوایه .
۲) فه زیله ت وپله و پایه ی ئیمامی (ئه بووبه ک) و هاوه لانی به تاییه تی هۆزی (ئه بوو موسای ئه شعهری/یه مه نی). (ئیبی ئیسحاق) ده ل: بێجگه له عهره بی مه دینه و، مه ککه و، (به حره ی) هه موو ئەو خه لکه له دین وه رگه رانه وه و، بوونه دوو به ش: هه ندیکیان هه ر زه کاتیان نه ده دا، هه ندیک ی دیکه یان به ته وای (دین) یان خسته ئه ولاه، جا بۆ راستکردنه وه یان ئیمامی (ئه بووبه ک) و هاوه لانی، جه نگیان له گه ل کردن.

۳) خۆشه وستی خواو ریز بۆ پڕواداران و، په سترکردنی بی پڕواو کافران و گه وره بی جیهادو سه قامگیر بوون له سه ری و گو ی نه دان به لۆمه ی لۆمه که ران.

۴) فه زیله تی نوێژ کردن و زه کات دان و رکوع بردن بۆ خوا.

۵) سه ربه رستی و چاودێری خوا بۆ پڕواداران، مانای زāl کردن و سه رخستنیانه.

ئەوانه گالته به دینتان ده کەن، مه یانکه نه دۆس:

﴿ ۵۷: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ ئە ی گه لی خاوه ن باوه ر! ﴿ لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوا وَلَعِبًا ﴾ له گه ل ئەو که سانه دا لا قرتی و گالته به دینتان ده کەن دۆستایه تی مه کەن ﴿ مِنَ الَّذِينَ أَوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ الْأُولَى ﴾ چ ئەو که سانه بن، پێش ئیوه کتیب و نامه یان بۆ ها تووه، چ ئەوانه بن موشریک و بی باوه رن، واته: ئەو که سانه ریز له دین و ئایینتان نانین، و سووکایه تی بی ده کەن، ئیوه ش ریزان لی مه نین و دۆستایه تیان له گه ل مه کەن و، مه یانکه نه هاوکارو هاوپی خۆتان ﴿ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ و ده بی پارێز له خوا بکه ن و، هه رگیز لاری و نافه رمانی نه کەن، ئەگه ر ئیوه به راستی پڕوادارن.

بئی دین گالته به بانگ و نوێژ ده کات:

﴿ ۵۸: وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوا وَلَعِبًا ﴾ هه رکه بۆ نوێژ کردن بانگ ده لێن، ئەمانه لا قرتی و گه مه و گالته ی بی ده کەن ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴾ ئەوه ش چونکه گه لیک ی نه فام و بی عه قل و بی ئاوه زن و، بیر له پاشه روژی خۆیان نا که نه وه، دیاره کارو ره وش ی و، داب و نه ریتی گش شوینکه و تووه کانی شه ی تانه، وه که پیغه مبه ر ده فه رموی: ﴿ (إِذَا سَمِعَ الْأَذَانَ أَذْبَرَ وَلَهُ حُصَاصٌ أَيْ ضَرَاطٌ - حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ، فَإِذَا قُضِيَ التَّأْذِينَ أَقْبَلَ، فَإِذَا تَوَبَّ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ، فَإِذَا قُضِيَ التَّوْبُ أَقْبَلَ، حَتَّى يَخْطُرَيْنَ الْمَرْءَ وَقَلْبُهُ فَيَقُولُ: أَذْكَرْ كَذَا، أَذْكَرْ كَذَا، لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرْ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْكُرُ كَمْ صَلَّى، فَإِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ السَّلَامِ) ﴾ (متفق عليه). ئەوانه زۆر دلگه ران ده بن به نوێژوو خوا په رستی موسلمانان و، زۆریش پێیان ناخۆش ده بیته، ئه رپۆشیان بکری، درێغی نا که ن له داخستنی مرگه وته کان!

خاوه ن کتیبه کان رکیان له ئیمانه اره کانه:

﴿ ۵۹: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ ﴾ به وخواه نمانه - گالته به نوێژ ده کەن - بلی: ﴿ هَلْ تَنْقُمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ أَمَنَا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِ ﴾ که مه سه خه ره ده کەن و تانه و توانج ده گرن، مه گه ر هه ر له به رئه مه نبیه که ئیمه باوه رمان به خواو، به و قورئانه نێردراوه ته لامان و، به و کتیبانه ش هه یه، پێش ئەم قورئانه ناردارون ﴿ وَأَنْ أَكْثَرُكُمْ فَاسِقُونَ ﴾ و ده شزانین که بی گومان به شی زۆرتان له سنوور ده رجوون و لاتان داوه، بۆیه ئاوا ری به به ختی خۆتان نابەن؟ ﴿ ۶۰: قُلْ هَلْ أَنْبِئُكُمْ بِشَرِّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ ﴾ پێیان بلی: ئاخۆ ده تانه و ی لای خوا ئاگاردارتان بکه م له سزاو تۆله ی خراپتر له وه؟ واته: ئیوه ئیمه به خراپ ده زانن! به لام چاک بزانن که خه لکانی خراپن ﴿ مِنْ لَعْنَةِ اللَّهِ وَغَضَبِ عَلَيْهِ ﴾ خوا نفه رینی لی کردون و خه شم و قینی لی هه لگرتوون ﴿ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقُرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ ﴾ و هه ندیکیشیانی کرده مه یموون و به راز ﴿ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ ﴾ ویت و تاغووت و شه ی تانیان په رست ﴿ أُولَئِكَ شَرِّ مَكَانًا ﴾ جیگای ئەمانه له گشت جیه که خراپتره ﴿ وَأَضَلَّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴾ و له راسته ری، زۆر لاری و لاده رن، ئەمانه گو مپراو به دکارو به دفه رن، نه ک ئیمانه اره کان، خوا ی گه وره له وه سه فی ئیمانه اراندا ده فه رموی: ﴿ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ﴾.

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۶۰-۵۷):

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۶۱-۶۲):

(۱) نابیی یه‌هوودو نه‌سارا، بکرینه دوست و یارو یارمه‌تی بدرین، وه‌یان یارمه‌تیاں لی وه‌بگیردری، به‌تایبه‌تی دل‌ره‌ق و سته‌مکاره‌کانیاں، (جوبیر) ئه‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌ویستی بچیست بۆ ئو‌خود، تاقمی له‌جیوله‌که‌هاتن خۆنیاںیاں ناماده‌کرد له‌گه‌لیا بچن، ئه‌وسا پیغه‌مبه‌ریش ﷺ فەرمووی ((إِنَّا لَنَشْتَعِينُ عَلَىٰ أَمْرِنَا بِالْمُشْرِكِينَ)). به‌د ره‌وشتی یه‌هوودو بی ئه‌قلیاں.

(۲) یه‌هوود زۆر هه‌ولده‌دا بۆ‌گومرا کردنی موسلمانان.

(۳) یه‌هوود بوونه (مه‌یموون)، وه‌کو له‌سووره‌تی (به‌قهره)، نایه‌تی (۶۵) دا هاتوه. شاعیریکیش ده‌لی: (فلعنة الله على اليهود إن اليهود إخرة القردة) جیوله‌که‌له‌قیامه‌تدا له‌هه‌موکه‌س جی و پێیان خراپتره.

﴿ ۶۱: وَإِذَا جَاؤُكُمْ قَالُوا آمَنَّا ﴾ هه‌رکه‌دینه لاتان -ئو جیوله‌که‌و دووروانه- به‌درو ده‌لین: ئیهمیش موسلمانین و پرومان به‌تایین و به‌په‌یامبه‌ر هیناوه ﴿وقد دخلوا بالكفر وهم قد خرجوا به﴾ که‌چی هه‌ر به‌بی باوه‌ری هاتنه زوور لای تۆو، هه‌ر به‌بی باوه‌ریش چوونه‌ده‌ری، واته: هاتنه‌که‌یان هه‌یج که‌لکیکی نه‌بوو بۆیان و، هه‌ر به‌کوفره‌وه هاتن و، هه‌ر به‌کوفریشه‌وه ده‌رجوون ﴿والله أعلم بما كانوا يكتمون﴾ و خوا به‌وه‌ی له‌دل و ده‌رونیاندا شاریدیانه‌وه، له‌گشت که‌سی زاناتره ﴿۶۲: وترى كثيرا منهم يسار عون في الإثم والعدوان﴾ زۆری له‌و جیوله‌کانه‌ ده‌بینی، په‌له‌و چه‌سه‌پانی ده‌که‌ن بۆ ئه‌نجامدانی تاوان و ده‌ست درێژی ﴿وأكلهم السحت﴾ و خواردنی مالی هه‌رام، چونکه‌کاری وابۆته‌پیشه‌یان ﴿لبس ما كانوا يعملون﴾ دیاره‌که‌کاریکی زۆرخراپیان کرد.

ده‌بین خواناس و زانا پێ له‌هه‌رامخۆری بگرن:

﴿ ۶۳: لولا ينهاهم الربانيون والأحبار عن قولهم الإثم وأكلهم السحت ﴾ بۆچ پیشه‌واو زانایانی خوایی و زانا بلیمه‌ته‌کانیاں، یه‌هوود له‌وته‌ی تاوان و خواردنی مالی هه‌رام ناگیرنه‌وه؟ واته: هه‌قه زاناو داناو پیاوه‌چاکه‌کانیاں، نه‌هێلن ئه‌وانه‌سه‌ر بکه‌نه‌ئو جۆره‌تاوانانه ﴿لبس ما كانوا يصنعون﴾ به‌راستی ئه‌و بیده‌نگی و گوێ نه‌دانه‌ی زاناو پیشه‌واکان کاریکی زۆر نادروست و خراپه.

(۱) له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا ﷺ ده‌سته‌یه‌ی دووروی یه‌هوود له‌مه‌دینه هه‌بوون.

(۲) جیوله‌که‌زۆر بایه‌خ به‌گوناه و تاوان ده‌ده‌ن، خراپی و

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُوعًا وَلَمَّا دُكِّتْ يَدَهُمْ قَوْمٌ لَا يَمِيقُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ يَا هَلْ أَكْتَبَ هَلْ تَقِيمُونَ مِنَّا أَلَا أَنَا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ مِن قَبْلُ وَأَن أَكْذَرُكُمْ فَسِيقُونَ ﴿٥٩﴾ قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَن لَّعَنَ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾ وَإِذَا جَاءَ وَكُم قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ خَلَوْنَا بِالْكَفَرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِمُ اللَّهُ أَغْلَرِ مَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦١﴾ وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسِرُّونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السَّحْتَ لَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقْسِمَنَّ بِكُمُ اللَّهُ مَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦٢﴾ لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السَّحْتَ لَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقْسِمَنَّ بِكُمُ اللَّهُ مَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦٣﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُمْنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَئِنْ يَدُكَ كَبِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُفِينًا وَكُفْرًا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾

نه‌شیاوی بی ده‌نگی زاناکان له‌به‌رامبه‌ر گشت کاریکی (مونکه‌س) و فه‌ساده‌وه، ته‌نانه‌تی هه‌ندێ له‌ (سه‌له‌ف) ده‌لین: (إن هذه الآية أشد آية وأخطرها على العلماء) واته: به‌راستی ئه‌م نایه‌ته، له‌گشت نایه‌ته‌کانی قورشان -خه‌ته‌رترو سامناکتره‌ بۆ- زاناکان.

جیوله‌که‌ده‌لین خوا ده‌ستی به‌سه‌تراوه:

﴿ ۶۴: وقالت اليهود يد الله مغلولة ﴾ (فه‌نحاس) ی یه‌هودی نه‌قام ونه‌زان گوتی: خوا ده‌ستی زنجیر کراوه‌به‌سه‌تراوه، بۆیه‌وا رۆدو چروکه‌و، رزق و پۆزی به‌بهنده‌کانی خۆی نادا! ﴿غلت أيديهم﴾ ده‌که‌ده‌ستی ئه‌وان که‌له‌بچه‌وئیفلیج بی و، شه‌له‌ل لێی پداو، هه‌رئه‌وانیشن رۆدو چرووک ﴿ولعنوا بما قالوا﴾ وه‌له‌به‌ر ئه‌و قسه‌شیان نفیرنی خوایان لی‌کرا، بۆیه‌به‌رده‌وام چکۆوس و به‌خیلن ﴿بل يدها مبسوطتان﴾ نه‌خه‌یر ده‌ستی خوا

بوخوی کوژاندوویه ته‌وهو نه‌یان‌توانیوه زیانت لی‌بدن ﴿ و یسعون فی الأرض فسادا ﴾ هه‌میشه‌ش له‌ولاتدا، له‌هه‌ولدان بو‌بلا‌کردنه‌وهی فسادو خراپه‌و گیره‌شیوینی ﴿ والله لایحب المفسدین ﴾ بی‌گومان خواش خه‌لکی خراپه‌کار و گیره‌شیوینی خوش‌ناوی ﴿ ۶۵ ﴾: ولو أن أهل الكتاب آمنوا واتقوا ﴿ خۆنه‌گهر خاوه‌ن کتیب و نامه‌کان پروایان هیناباو، له‌نافه‌رمانی خوا خویان پارازتبا ﴿ لکفرنا عنهم سیئاتهم ﴾ هه‌رگوناه‌ی کردبوویان، ده‌مانپوشی ﴿ ولأدخلناهم جنت النعم ﴾ و ده‌مان بردنه‌ناو چه‌ندین باخ و باخاتی پریوو له‌خوشی و نیعمه‌ت.

کارکردن به‌به‌رنامه‌ی خوا، مایه‌ی خوشگوزهرانییه:

﴿ ۶۶ ﴾: ولو أنهم أقاموا التوراة والإنجيل ﴿ و شه‌گهر مووسایی و عیسیاییه‌کان، هه‌ستان به‌کارکردن به‌ته‌ورات و ئینجیل ﴿ وما أنزل إليهم من ربهم ﴾ و شه‌و قورثانه‌ی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار یانه‌وه نی‌ردراوه‌بو‌یان ﴿ لا‌کلوا من فوقهم ومن تحت أرجلهم ﴾ شه‌و ده‌مه‌لای سه‌روویانه‌وه‌و له‌به‌ر پییانه‌وه، نازو نیعمه‌تی خویان ده‌خوارد، واته: خوا به‌ره‌ک‌ت و پیتی ئاسمان و زه‌وی بو‌ده‌باراندن، له‌ئایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ ولو أن أهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا عليهم بركات من السماء والأرض ﴾. ﴿ منهم أمة مقتصدة ﴾ هه‌یانه‌ی ئیرو میانه‌ره‌ون ﴿ و کثیر منهم ساء ما يعملون ﴾ زۆریکیشیان خراپ و به‌دفعه‌پانه‌کارده‌ک‌ن، له‌جیبه‌کی تردا هاتووه: ﴿ ومن قوم موسى أمة يهدون بالحق وبه يعدلون ﴾.

هه‌رجی له‌خواوه‌هاتووه، ده‌بی‌پا‌بگه‌یه‌نری:

﴿ ۶۷ ﴾: يا أيها الرسول بلغ ما أنزل إليك من ربك ﴿ شه‌ی په‌یامبه‌را ﴿ هه‌ر فه‌رمان و بیریاریک له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار ته‌وه‌بۆت هاتووه، بی‌دوودلی و ترس له‌هیچ که‌سی‌پا‌بگه‌یه‌نه‌ ﴿ وإن لم تفعل فما بلغت رسالته ﴾ خۆنه‌گهر وات نه‌کرد، چاک بزانه‌که‌به‌ته‌واوی په‌یامه‌که‌ی خوات نه‌گه‌یان‌دووه، خاتوونه‌عایشه‌ده‌لێت: شه‌ر پیغه‌مه‌به‌ر بیتوانایه‌ثایه‌تیکی له‌قورثان به‌شاریته‌وه، شه‌وا‌ثایه‌تی: ﴿ وتخفى في نفسك مآل الله مبدية وتخشى الناس والله أحق أن تخشاه ﴾. ده‌شارته‌وه. ﴿ بوخاری و موسلیم ﴾. ﴿ والله يعصمك من الناس ﴾ دلنیا‌شبه‌خوا له‌ئازارو پی‌لانی شه‌و خه‌لکه‌ده‌تپاریزی، هه‌ر که‌بیانه‌وی دوو‌چاری به‌لایه‌کت بکه‌ن، له‌و باره‌وه‌خاتوو عایشه‌—خوالیی رازی بی‌ت—ده‌لێت: په‌یامبه‌ر ﴿ هه‌میشه‌پاسه‌وانی هه‌بوو، هه‌تا‌ثایه‌تی ﴿ والله يعصمك من الناس ﴾ ی‌بو‌هات، شه‌وسا فه‌رمووی: خه‌لکینه! ئیتر ئیوه‌بچن به‌لای کارتانه‌وه، چونکه‌من

نه‌به‌سراوه، وه‌کو شه‌وان ده‌لێن، به‌لکو هه‌ردووده‌ستی خوا هه‌میشه‌و به‌رده‌وام وال‌او‌گوشادن ﴿ ینفق کیف یشاء ﴾ هه‌رچۆنیک خوی بیه‌وی، ده‌یبه‌خش‌ی. پی‌شه‌وا ﴿ ته‌حمده‌—خوای لی‌رازی بی‌—شه‌فرموده‌یه‌ی هیناوه: ﴿ إِنْ يَمِيزَ اللَّهُ مَلَأَى، لَا يَغِيظُهَا نَفَقَةً سَخَاءَ الْيَلِّ وَالنَّهَارِ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مِنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغْضُ

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَدَخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿ ۶۵ ﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿ ۶۶ ﴾ يَأَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿ ۶۷ ﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿ ۶۸ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ مِنَ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلُوا صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿ ۶۹ ﴾ لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا قُلْنَا جَاءَ هُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿ ۷۰ ﴾

ما‌فی‌یَمِینه. قال: وعزَّشهُ على الماء، وفي يده الأخرى الفَيْضُ—أو القَبْضُ—يَرْفَعُ وَيَخْفِضُ)). وقال: (يقول الله تعالى: أَنْفَقَ أَنْفَقَ عَلَيْكَ) / (متفق عليه). ﴿ وليزيدن كثيرا منهم ما أنزل إليك من ربك طغيانا وكفرا ﴾ بی‌شک شه‌و قورثانه‌ی له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار ته‌وه‌بۆت نی‌را له‌باتی شه‌وه‌پروای پی‌به‌ینن، که‌چی زۆریکیان زیاتر رۆده‌چن له‌سه‌ره‌ک‌شی و بی‌باوه‌پیدا! به‌لی‌قورثان بو‌سرۆی ئیماندار ده‌بیته‌مایه‌ی رینمایي و ره‌حمه‌ت، که‌چی بو‌مرۆقی تاوانبارو دل‌ره‌ق، یاخی‌تر ده‌بن! وه‌کو ده‌فه‌رموی: ﴿ قل هو للذين آمنوا هدى وشفاء والذين لا يؤمنون في آذانهم وقر وهو عليهم عمی ﴾. ﴿ وألقينا بينهم العداوة والبغضاء إلى يوم القيامة ﴾ ئیمه‌ش تارۆزی قیامه‌ت، دو‌ژمنایه‌تی و کینه‌و ره‌قه‌به‌ریمان له‌نێوان (جووله‌که‌و گاور) اندا به‌ریاکرد، واته: هه‌رگیز دلایان هۆگری یه‌ک‌نابی و، هه‌میشه‌خه‌ریکی دوو‌به‌ره‌کی و دو‌ژمنایه‌تین ﴿ كلما أوقدوا نارا للحرب أطفأها الله ﴾ هه‌رچه‌ن ئاگری شه‌ریشیان هه‌لگیرساندیی، خوا

خوادم پاریزی. (متفق علیه). ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾
بئى گومان خوی گه وره هیدایهت و رینوینی هۆز گه لی بئى باوه ران
ناکات، به لی پیغه مبه ر ﷺ بئى که م و زیاد پر به پر شهریهت و
به نامه که ی خوی گه یاندو هاوه لانیسی کرده شایه، له (حجة
الوداع) دا نزیکه ی (۱۴۴) هزار که س له هاوه لان گوئ بیستی بوون
که فرمووی: خه لکینه! ئیوه که پرسیری منتان لی ده کریت،
چ ده لئین؟ گوتیان: (نَشْهَدُ أَنْكَ قَدْ بَلَغْتَ وَأَدَّيْتَ وَنَصَحْتَ). ئه و جا
ئه ویش په نجه ی بو ئاسمان به رزه وه کرد و فرمووی: ((اللَّهُمَّ هَلْ
بَلَغْتَ؟ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتَ)) (موسلیم). ﴿۶۸: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ
عَلَى شَيْءٍ﴾ بلی: ئه ی خاوه ننامه کان! ئیوه له سر هیچ به نامه و
ثانیکی دروست و رهوان نین ﴿حَتَّى تَقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ﴾
هه تا به پیی ته ورات و ئینجیل ﴿وَمَا أَنْزَلْ إِلَيْكُمْ مِنْ رِبْكَ﴾ و
ئه وه ی له لایه ن په روه ردگار تانه وه بو تان هاتوه نه چولینه وه، واته:
ده بی ئیقامه ی ته واوی کتیبه کانی خوا بکه ن ﴿وَلِيُزِيدَنَّ كَثِيرًا
مِنْهُمْ مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ رِبْكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾ بئى گومان له باتی
گوپرایه لی له و قورئانه ی له لایه ن په روه ردگار تانه وه بو ت هات
ئه ی پیغه مبه ر! ﷺ زوریکى خاوه ننامه کان سر که شترو بئى باوه رتر
ده کا ﴿فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ ده ساتو ش بو گه ل و
کۆمه لی بئى باوه ران هه رکه پروا ناهینن، غه مبارو دل غه مگین مبه
﴿۶۹: إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا﴾ بئى گومان ئه وانه ی پروایان
هینا و ئه وانه ش جووله که ن (شوینکه و تروانی مووسا) ﴿وَالصَّابِرُونَ
وَالنَّصَارَى﴾ سو بییان و فه له کانیش، (سایبه): به چه ند جوریک
ته فسیر کراوه ته وه، به لام ئه وه یان زورتر بچیته دله وه ئه مه یه
که ئه وانه کۆمه لیک بوون له پیش هاتنی ئیسلامدا، هه ر خویان
ده په رست، بئى ئه وه ی مه زه بیکی دیارییان بو خویان هه بووبی
﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا﴾ هه ر کامیکیان پروای
دامه زراوی به خوا و به روژی دوا یی هه بی و ئاکاری چاک بئى ﴿فَلَا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ نه هیچ ترسیکیان له دوا پوژدا
هه یه، نه دل زویریشن بو دونیا ییان، به لکو به ئاره زووی خویان،
دلخو ش ده کرین.

رینه ماییه کانی نایه تی (۶۷-۶۹):

(۱) ده بی پیغه مبه ران به ته واوی و بی ماتلبوون سپارده که یان
رابگه یه نن، پیاو هه ق بلی پیغه مبه ریشمان موحه ممه د ﷺ
وه کو پیغه مبه رانی تر، باش هه ستا به ئه نجامدانی
ئه رکه کانی سه رشانى.
(۲) ئه م نایه ته ده مکوتی ئه وانه که ده لئین: په پیغه مبه ر ﷺ

کیتمانی هه ندی له وه حیو و سپارده که ی خوی کردوه!
دایکی موسلمانان خاتوو عایشه ئه لی: ئه گه ر پیغه مبه ر ﷺ
توانیبای ته نها شتیکی که میش بشاریته وه، ئه و نایه تی
(عبس و تولى) ده شارده وه.
(۳) عیسمهت و پاریزراوی له گشت شتیک ته نها بو
پیغه مبه ره ﷺ. خاوه ننامه کان به کافرو بئى پروا داده نرین،
مه گه ر ئه وانه یان پروا به موحه ممه دیش بینن و په پیره ی
له په یامه که شی بکه ن.
(۴) خه لکانی عینادو خو به زلزان هه تا بیست به به لگه و
نیشانه کانی خوا، سه رکیشتر ده بن.

﴿۷۰: لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ بئى گومان ئیمه په یمانی
به هیزو پته ومان، له نه وه یه عقووب وه رگرت و پیمانگو تن که:
هه میشه گوپرایه لی و به رفرمان بن ﴿وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا﴾ و گه لی
په یامه ریشمان بو ناردن، بو تیگه یاندنی ئه و مه به سته ﴿كُلَّمَا
جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ﴾ که چی هه رجاره ی یه کئى له و
په یامه رانه، به پیچه وانه ی ئاره زووی ئه وان شتیکی بو هینابان،
ئیتر به هو ی لاساری خویانه وه ﴿فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ﴾
ده سته یه که له په یامه ره کانیا ن به دروژن داده ناو ده سته یه کیشیان
هه ر به کوشتن شه هیدیان ده کردن ﴿۷۱: وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةً﴾
پیشیان وابوو هه رگیز سزاو به لایان بو نایه و، خوا له سر ئه وکاره
لییان ناگری ﴿فَعَمُوا وَصَمُوا﴾ ئینجا ده باره ی حه ق و راستی
کوپرو که ر بوون ﴿ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾ پاشان خوا په شیمان
بوونه وه ته وه بی لی وه رگرتن ﴿ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرًا مِنْهُمْ﴾ به لام
دیسانه وه به شیکی زوریان، له ئاستی راستی و هه قدا، پاش ئه وه
خوا تۆبه ی لی وه رگرتن کوپرو که ر بوونه وه ﴿وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾
خواش به هه موو ئه و شته ی ئه وان ده یکه ن بی نایه و، تۆله شیان
لی وه رده گری.

ئه وانه ی ده لئین خوا خۆی مه سیحی
کوری مه ریه مه، له دین وه رگه راون:

﴿۷۲: لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾
عیساییه کان-ئه وانه یان ده لئین: خوا خۆی مه سیحی کوری
(مه ریه م)-ه بئى گومان کافرن، چونکه خوا بو خۆی تا ک و ته نیا یه و،
(مه سیح) یش هیمان هه ر له بی شکدا بوو گوتی: (إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِي
الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا) هه تا ئه وه که گوتی: (وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ
فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ) ﴿وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾

﴿ ۷۳: لقد كفر الذين قالوا إن الله ثالث ثلاثة ﴾ بئ‌گومان‌ئو گاورانه‌ی گوتیان: خوا سی‌یه‌مینه له‌سی دان‌ه خوا که، کافرو بئ‌باوه‌رن. گاوره‌کان ده‌سته‌یه‌کیان ده‌لین: (خوایه‌تی) دابه‌ش کراوه له‌نیوان خواو عیساو مه‌ریه‌مدا! بۆیه خواش فه‌رمووی‌ئو وانه کافرن‌ئم قسانه ده‌کهن، له‌کو‌تایی سووره‌ته‌که‌دا دیت: (و‌إذ قال الله يا عيسى ابن مريم أأنت قلت للناس اتخذوني وأمي إلهين من دون الله قال سبحانك... ﴿ وما من إله إلا إله واحد ﴾ خو‌جگه له‌خوا‌ی تا‌کو ته‌نیا، هیچ په‌رستراوی‌ک بۆ په‌رستن ناشئ، ونییه ﴿ وإن لم ينتهوا عما يقولون ﴾ خو‌نه‌گه‌ر کو‌تایی به‌و قسانه‌یان نه‌هینن ﴿ ليمسن الذين كفروا منهم عذاب أليم ﴾‌ئو له‌رو‌ژی سه‌ل‌دا سزایه‌کی ئیش پی‌گه‌یه‌نهر، تووشی‌ئو وانه‌یان ده‌بی له‌دین لایانداوه ﴿ ۷۴: أفلا يتوبون إلى الله ويستغفرونه ﴾ جا‌ئایا حقه نییه‌ئو وانه له‌وتاوانه‌گه‌وره‌یه په‌شیمان بینه‌وه‌و داوای لی‌بووردن له‌خوا بکه‌ن؟ ﴿ والله غفور رحيم ﴾ خواش زور لی‌بوورده‌یه، زوریش می‌هره‌بانه، له‌گه‌ل‌ئو وه‌له‌نه‌شدا - پاش ته‌به - ده‌یان به‌خشیت ﴿ ۷۵: ما المسيح ابن مريم إلا رسول ﴾ مه‌سیحی کوری مه‌ریه‌میش ته‌نیاوته‌نیا پی‌غه‌مبه‌ری‌ک بووه‌و هیچی‌تر ﴿ قد خلت من قبله الرسل ﴾ به‌رله‌ویش بئ‌ سو‌چه‌ند په‌یامبه‌ری بوون و تی‌به‌رین ﴿ وأمه صديقة ﴾ و دایکیشی ژنی‌کی زور راست بوو ﴿ کانا یا‌کلان‌الطعام ﴾ هه‌ردوو وه‌کو خه‌ل‌کی‌تر خواردونیان ده‌خواردو پی‌ویستیان به‌خو‌رک هه‌بوو، جا‌ئهر خوابوونایه، چو‌ن پی‌ویستیان به‌خو‌رک ده‌بوو؟ ﴿ انظر كيف نبين لهم الآيات ﴾ ده‌سا سه‌یر بکه و بزانه چو‌ن ئی‌عه‌ئو وه‌ه‌موو نیشانه‌و به‌ل‌گانه‌یان بۆ شی ده‌که‌ینه‌وه؟ ﴿ ثم انظر أئی یؤفکون ﴾ دی‌سانه‌وه به‌روانه و چاک‌بزانه، داوی‌ئو وه‌ه‌موو روون کردنه‌وه‌یه چو‌ن له‌ئاستی هه‌قدا ترازی‌نران و نه‌چوون به‌لای راستیدا و به‌رده‌وام درۆ هه‌ل‌ده‌به‌ستن؟ ﴿ قل أتعبدون من دون الله ما لا یملک لكم ضرا ولا نفعا ﴾ پی‌یان بئ‌ی: ئاخو‌که‌ی راسته‌ ئی‌وه بی‌جگه له‌خوا که‌سی‌کی وه‌ک عیسا ده‌په‌رستن که: ده‌سه‌لاتی نییه هیچ زیان و سوودیکتان پی‌ بگه‌یه‌نی‌ت؟ ﴿ والله هو‌السمیع‌العلیم ﴾ خو‌هه‌رته‌ن‌ها خوا‌خو‌ی بی‌سنده‌ی راسته‌قینه‌یه، به‌ئا‌گاو زانایه به‌هه‌لسوکه‌و‌تتان، واته: ده‌بو‌چی له‌په‌رستنی‌ئو و کلابوون و لاری‌بوون.

رینما‌یییه‌کانی‌ئایه‌تی (۷۶-۷۳):

- (۱) به‌تال کردنه‌وه‌ی بی‌رو به‌روای نه‌سارا له‌باره‌ی به‌رباردانی بوونی‌سی خوا.
- (۲) بی‌زاری و نکوولی عیساو دایکی عیسا له‌وکه‌سانه

مه‌سیحیش کاتئ ره‌وانه کرا‌گوتی: ئه‌ی نه‌وه‌کانی یه‌عقوب! ﴿ اعبدوا الله ربی وربکم ﴾ ده‌بی‌ئیه‌و هه‌ر‌ئو خوا‌یه به‌رستن که په‌روه‌ردگاری منیش و په‌روه‌ردگاری ئی‌وه‌شه ﴿ إنه من یشرک بالله ﴾ چاک بزانی که هه‌رکه‌سی‌ک شه‌ریک و هاوبه‌ش بو‌خوا دابنئ ﴿ فقد حرم الله علیه الجنة ﴾ بئ‌ شک خوا به‌هه‌شتی له‌سه‌ر یاساغ ده‌کا

وَحَسِبُوا أَن لَّاتَكُونُ فِتْنَةً فَعَمَّوْا وَصَمَّوْا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمَّوْا وَصَمَّوْا كَثِيرٌ مِّنْهُمْ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿ ٧١ ﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّكَ اللَّهُ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ بَنِي إِسْرَءِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿ ٧٢ ﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّكَ اللَّهُ تَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهِ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِن لَّمْ يَنتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿ ٧٣ ﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿ ٧٤ ﴾ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ بُرِّئَ لَهُمُ الْأَلْبَتُّ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿ ٧٥ ﴾ قُلْ اعْبُدُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُم ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿ ٧٦ ﴾

﴿ وما‌واه‌النار ﴾ جئ و شو‌ینی‌ئا‌گه‌ره. پی‌غه‌مبه‌ریش ﷺ له‌وباره‌یه‌وه ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿ إنا الجنة لا يدخلها إلا نفس مسلمة - وفي لفظ - مؤمنة ﴾ (فتح‌الباری). واته به‌ده‌ر له‌موسلمان که‌سی‌تر نا‌چیته به هه‌شته‌وه. ﴿ وما للظالمین من أنصار ﴾ سته‌مکارانیش هیچ جو‌ره یارمه‌تی ده‌ریکیان بۆ نییه‌و رزگار نابن.

رینما‌یییه‌کانی‌ئایه‌تی (۷۲-۷۰):

- (۱) هه‌میشه می‌زووی یه‌هوود پره له‌کاری به‌ده‌فه‌رو تاوان و قه‌تل و عام.
- (۲) خوا‌گه‌ل‌ی ریز‌ی له‌جو‌وله‌که‌ناوه، که‌چی له‌گه‌ل‌ئو وه‌یشدا‌ئو وانه زور لاسارو لاری‌بوون.
- (۳) ددان نان به‌کوفری‌ئو تاقمه نه‌سارانه‌دا که‌ده‌لین: (مه‌سیح) خوا‌یه.
- (۴) به‌هه‌شت بۆ که‌سی‌هاوبه‌ش بۆ خوا دابنئ نییه.

به خویان داده نین.

(۳) کردند و هی ده روزهی تهویه له نه سارا.

(۴) عیسو دایکی هردوو ئینسانن نهک خوا به پیئی نه و هکه هردووکیان ده خون و ده خونوه، دیاره نه مش به سنی مروقه، نهک خواو به دیهینن.

چهند رینماییه ک:

(۱) زیاده رهوی و داهینان و کاری (بیدعه) له عه قیدهو خوا

شیرک دانان بو خواو، زیاده رویی له دیندا:

﴿ ۷۷: قل یا اهل الكتاب لا تغلوا فی دینکم غیر الحق ﴾ نهی پیغمبر ﷺ! به خواه نامه کانی (نه سارا) بلی: کاری نارهواو زیاده رویی له ئایینی خوتاندا به ناهق مه کن، مه لین: عیسا خویسه، یان کوری خویسه ﴿ ولا تتبعوا أهواء قوم قد ضلوا من قبل ﴾ و مه که ونه شوینی ههواو ئاره زوی نهو جووله کانهش که هر بهرله هاتنی ثم په یامبه ره، گومار بوون و ده یانگوت: عیسا زاینه ی زینایه! ﴿ وأضلوا كثيرا ﴾ و خه لکیکی زوریشیان له ری گومار کردو له خسته برد ﴿ وضلوا عن سواء السبیل ﴾ و خوشیان له راسته ریگه گومارو کلابوون و دوور که وتنه وه.

نه علمتی خوا له کافرانی به ره ی ئیسرائیل:

﴿ ۷۸: لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود و عیسی ابن مریم ﴾ له سهر زمانی (داود) و (عیسای کوری مریه م)، نفرین و نه علت، لهو (به نی ئیسرائیل) به کافرو بی باوه رانه کرا. (قورتوبی) نه لی: جا که وابوو نه علت و نفرین کردن له خه لکانی کافرو بی باوه ره وایه. ﴿ ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون ﴾ چوون نه وانه له سنوور دهر چوون و پیشه یان هر ده ستریز ی بوو ﴿ ۷۹: کانوا لا یتناهون عن منکر فعلوه ﴾ و نه ریتیشیان وابوو رییان نه ده گرت له وخرابه و تاوانانه ده یانکرد ﴿ لبس ما کانوا یفعلون ﴾ ئای چ کاریکی زور خراپیان کرد ﴿ ۸۰: تری کثیرا منهم یتولون الذین کفروا ﴾ زوری له و دوو روو و جووله کانه ده بیینی، که له گهل خوانه ناس و هاو به شدانه ره کان، په یوهندی ده به ستن و ده به نه دوست و پشتیوانیان ﴿ لبس ما قدمت لهم أنفسهم ﴾ ئای چ شتیکی خراپیان - بو پاشه روژی خوین - پیش خست ﴿ أن سخط الله علیهم ﴾ که نه نجامه که ی نه وه بوو: خوا تووره بوو لییان ﴿ وفي العذاب هم خالدون ﴾ وله سزایشدا به هه تاهه تایی له روژی دوا ییدا ده میننه وه ﴿ ۸۱: ولو کانوا یؤمنون بالله و النبی وما أنزل إلیه ﴾ ئهر نه وانه به دل باوه ریان، به خواو به په یامبه رو بهو به رنامه یه ی بوی دابه زینراوه هیئابا ﴿ ما اتخذوهم أولیاء ﴾ نهو کافرانه یان نه ده کرده دوست و هاو پی خوین ﴿ ولكن کثیرا منهم فاسقون ﴾

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَصْلُوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿ ۷۷ ﴾ لَعْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿ ۷۹ ﴾ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿ ۸۰ ﴾ وَلَوْ كَانُوا يَوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ مَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِمَّا أَخَذُوهُمْ أَوْلَىٰ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿ ۸۱ ﴾ لَنَجْذِبَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذْوَةً لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَنَجِدَنَّ أَقْرَبَهُم مَّوَدَّةَ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا الْذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرُكَ إِنَّكَ يَٰنَا مِنْهُمْ قَسِيصٌ وَرَهْبَانٌ ءَانَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿ ۸۲ ﴾

په رستیدا، کاریکی نارهواو حه رامه.

(۲) نه نجامی نافه رمانی خواو، ده ست دریز ی و، هه له روی، بی به شبوونه له په حمه تی خواو، زیانمندی و خو له ده سدانه له دونیاو له قیامهت.

(۳) بی دهنگی به رامبه ره (مونکن) و قسه و ره فتاری ناشه رعی، کاریکی حه رامه و، نه نجامیشی به زیان ده شکیته وه سهر کو مه ل و کو مه لگه به گشتی.

(۴) به دوست گرتنی کافران و نه هلی فساد، کاریکی نه شیاو و ناپه سهندو قه ده غیه.

(۵) هاوکاری کردنی خوانه ناس و بی باوه ران - دژ به باوه داران - کوفرو له دین دهر چوونه.

جووله که و موشریک سهر سه ختانه دژایه تی موسلمانان ده که نه:

﴿ ۸۲: لتجدن أشد الناس عداوة للذين آمنوا اليهود والذين أشركوا ﴾
 بی گومان جووله که و هاویه شدانه ره کانت ده ست ده که ویت ئه ی
 پیغه مبه ر! که: پتر له هه موو خه لکانی تر، دژایه تی ئیمانداره کان
 ده که نه، چونکه دلایان پره له کینه و رک و ئیره یی و عیناد، له کوئیشه وه
 پیشه یان هه ر کوشتنی پیغه مبه ران و بانگبه رانی ری هق بووه
 ﴿ ولتجدن أقربهم مودة للذين آمنوا ﴾ و بی گومان ده بیینی و بۆت
 ده رته که وی که: به سوزترینی خه لکانی جیهان به رامبه ریه وانه ی
 باوه رپان هیئاوه ﴿ الذين قالوا إنا نصارى ﴾ ئه وکه سانه ن گوتیان:
 ئیمه نه سارو یاری عیساین، واته: ئه مان له یه هوود زور نزیک ترن
 به باوه رداره کانه وه له لایه نی خۆشه ویستییه وه ﴿ ذلک بأن منهم
 قسيسین و رهبانا ﴾ چونکه بریکیان قه شه و زانان و خواپه رست
 و ره بن و گو شه گیرن و، خویان یه کلا کردۆته وه بوخوا، هه رده م
 ئینجیل ده خوئینه وه، ده زانن چ راستیه کی تیدییه ﴿ وأنهم
 لا يستکبرون ﴾ و فیزاوی نین و خو به زلزان و ده عیه باز نین.
 (ته به ری) ده لی: ئه م ئایه تی (وإذا سمعوا..) له باره ی (نه جاشی) و
 هاوه له کانیه وه هاته خواری.

سهرنجیک، به داخه وه خه لکیکی زور واده زانن ئه م ئایه ته ی: (و.
 لتجدن أقربهم مودة للذين آمنوا الذين قالوا إنا نصارى..) وه سف
 و سه نای (نه سارا) ی ئیستییه و، ده شکری بکړینه براو دۆستی
 موسلمانان، چونکه (به لای ئه وانه وه) مه سیحیه کان وه ک جووله که
 دژایه تی موسلمانان ناکه! دیاره ئه مه راو بوچوونیکی لاواز وه له و
 ناته واوه، چونکه قورئان زور به توندی ئاگادارمان ده کاته وه که
 هه رگیز جووله که و گاور نه که یه دۆست و یارمه تی ده ری خوومان،
 وه ک خوا خوی ده فره موئ: (یا ایها الذین آمنوا لا تتخذوا اليهود
 والنصارى أولیاء بعضهم أولیاء بعض) ۵/۵. یان ده فره موئ:
 (ولن ترضی عنک اليهود ولا النصارى حتی تتبع ملتهم) ۱۲۰/۲،
 وه میژووی جه نکه کانی خاچپه رسته کان به لکه یه کی دیکه یه،
 ئینجا ئه م ئایه تی: (ولتجدن أقربهم مودة للذين آمنوا..) سه باره ت
 به کۆمه لکیکی تاییه تی (نه سارا) ی حه به شه هات، واته: ئه وانه که
 (نه جاشی) نارندیه لای په یامبه ر ﷺ، جاهه رکه گه یشتن، ئه ویش
 بری قورئانی به سه ردا خوئنده وه، ئه وانیش خیرا راستیه کانیا ن
 سه لماندو، به کول ده ستیان کرده گریان، وه ک کۆتایی ئایه ته که ش
 ئه مه ده سه لینی وده فره موئ: (وأنهم لا يستکبرون * وإذا سمعوا
 ما أنزل إلى الرسول ترى أعینهم تفیض من الدمع مما عرفوا من
 الحق یقولون ربنا آما فاکتبنا مع الشاهدين).

﴿ ۸۳: وإذا سمعوا ما أنزل إلى الرسول ﴾ هه رکه گوییان له و
 قورئانه وه ده بی بو په یامبه ر ﷺ دابه زینراوه ﴿ ترى أعینهم تفیض
 من الدمع ﴾ ئه بیینی ئه سرین له چاویان ده رژی و، دلایان ترسی
 خوای لی ده نیشی و به کول ده گرین ﴿ مما عرفوا من الحق ﴾
 چونکه له ناستی راستی و حه قیقه ت چاک تی گه یشتوون و بۆیان
 ده رکه و تووه و ناسیویانه ﴿ یقولون ربنا آما فاکتبنا مع الشاهدين ﴾
 ئه و ساش له ناخی دل وه ئه لین: په روه ردگارمان! ئیمه باوه رمان
 هیئا به و قورئانه ی خو ت ناردت، سا تویش له گه ل شایه تاندا ناومان
 بو راستی و هه قیانه تی قورئان بنووسه ﴿ ۸۴: وما لنا لا نؤمن بالله
 وما جاءنا من الحق ﴾ ده شلین: جاجیمانه باوه ر به یه کتاپه رستی
 خواو، به و راستیه ی له قورئاندا هاتوه نه هیئین؟! ﴿ ونطمع أن
 یدخلنا ربنا مع القوم الصالحين ﴾ به ته ماشین په روه ردگارمان له گه ل
 پیاوچا کاند بمانباته به هه شت؟ ئیمامی (ته به ری) ده لی: ئه م
 ئایه تی (وإذا سمعوا..) له باره ی (نه جاشی) خوی و هاوه له کانیه وه
 هاته خواری، ئه و ده مه ی که (جه عفری کوری ئه بوو تالیب) له
 حه به شه قورئانی بو ده خوئندن، ئه وان تیرگریان و به فرمی سک
 پیشیان ته ربوو، هه ندی ریوایه ت ده لی: نه جاشی بو خوی که و ته
 ری بیست بۆلای پیغه مبه ر، به لام له ریگه دا کۆچی دواپی کرد و
 مرد، پیغه مبه ریش ﷺ هه ر له مه دینه وه نوژی له سه ر کرد ﴿ ۸۵:
 فأتابهم الله بما قالوا جنات تجری من تحتها الأنهار ﴾ ئینجا خواش
 له به رامبه ر ئه و قسه وه کردیان و پارانه وه: به چه ندان باخ و باخاتی
 به هشت، که جوگه و رووباریکی زور به خو پ به به ریاندا ده روا
 پاداشتی دانوه ﴿ خالدین فیها ﴾ و هه تا سه ریش تییدا ئه میننه وه
 ﴿ و ذلک جزاء المحسنين ﴾ و ئه وه ش پاداشتی گشت کارچا کانه
 ﴿ ۸۶: والذین کفروا و کذبوا بآیاتنا ﴾ ئه وانه ش که نکولی
 یه کتاپه رستییان کردو باوه رپان به نیشانه و ئایه ته کانی ئیمه نه بوو
 ﴿ أولئک أصحاب الجحیم ﴾ ئه وانه هاوه لی ئاگرو دۆزه خن و، لی
 دوور ناکه ونه وه.

رینه ماییه کانی ئایه تی (۸۲-۸۶):

- (۱) دژایه تی یه هوودو موشریکان به رامبه ر به ئیسلام و موسلمانان.
- (۲) (نه سارا) راست بیژه کانیا ن به موسلمانانه وه نزیکن.
- (۳) فه زیله تی خو به که مزانین و، بی فره ی خو به زلزانین.
- (۴) ئه م ئومعه ته فه زل و ریزی به سه ر ئومعه تانی ترده هیه.
- (۵) خاوه ننامه کان کاتی فه زیان ئه بی که به راستی

موسلمان بین۔

(٦) ئەنجام و چارەسەری کافران و بەدرۆ خەرەوان
 ھەر دۆزەخە.

ھەرکەسىڭ ئىوانەى نەبوو، دەبى سى رۇزان بە رۇزۇو بى ﴿ ذلک کفارة أيمانکم إذا حلقتم ﴾ ئەوسى جۈرەيە باسکران، کەفارەت و تۆلەى ئەوسویندەنەيە بەئەنقەست خواردوتانن و دەیانشکینن ﴿ واحفظوا أيمانکم ﴾ دەسا سویندەکانتان راگرن و بیانپارینن، بەناچارى نەبیئ مەیانشکینن ﴿ کذلک بیین الله لکم آیاته ﴾

گۆشه گيري و ره به نييه ت له ئيسلامدا په سهند نيه:

(بوخاری) له (ئىبن عەبباس) ھو - خوالییان رازی بیئت -
 دەلیت: ھەندى له ھاوھلان، ژن ھینان و گوشت خواردنیان له خو
 حەرام کردو، تەنانەتى وتیان: ئامسیری پیاوھتیمان دەبرین و واز
 له دونیا دینین و خویمان دەکەینه گەرۆک و سەیاخ و، گۆشەگیر
 و رەبەن، ئینجا خوا ئەم ئایەتەى ناردە خواریو ھو فەرمووی:
 ﴿ ۸۷: یاایھا الذین آمنوا لا تحرموا طیبات ما أحل الله لکم ﴾
 ئەى ئەو کەسانەى باوەرتان ھیناوه! ئەو شتە پاکانە خوا رەواى
 داون بۆتان بە ناوی زوھدو خواناسییەو ھەخۆتانى حەرام مەکەن
 ﴿ ولا تعتدوا إن الله لا یحب المعتدین ﴾ له رادەش تى مەپەرن و
 بەسەر سنوورەکانى خوادا دەستدریژی مەکەن، چ لەحەلدا،
 چ لەحەرامدا، واتە: جل و بەرگی جوان و، خواردن و خەوو
 ئیسراحت و، ھاوسەرى ژنان لەخۆ حەرام مەکەن، چونکە
 رۆح و چاوو گوێ و، مال و خیزان و میوان و خزمان، ھەقیان
 لەسەرتانەو، دەست ھەلگرتن لەمانە زیادەپەوى و سنوور بەزانە،
 دلیاشبن خوا خەلکانى سنوور دەرچووی خوێش ناوی ﴿ ۸۸:
 وکلوا مما رزقکم الله حلالا طیباً ﴾ دەسا ئیوھ لەو رزق و رۆزیە پاک
 و حەلال و خاوینە، خوا پێی داون بخۆن و، لەخۆتانى قەدەغە
 مەکەن ﴿ واتقوا الله الذی أنتم یه مؤمنون ﴾ و لەنافەرمانى ئەو
 خواھە بترسن، باوەرتان پێی ھەیه.

که فارهت و بارته قای سویند:

﴿ ۸۹ : لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِالْفُلُوفِ ۖ أَيْمَانُكُمْ ﴾ ﴿ خُود بۛ سۛوۛئۛدۛی سۛر زارەکی و بۛی مە بە سەت و بۛی نیاز، وەك بڵییت (نا، والله، بە ئی، والله) ناتانگری و جەز بە تان نادا ﴾ ﴿ لۛكن یؤاخذكم بما عقدتم الأیمان ﴾ بە لām بەو سۛوۛئۛدانه دەتانگری و سزاتان دەدا، كە بە دل گرییان دەدەن و لە ناخی دل تانە وەن و نایشیان بە نە سەر ﴿ فكفارتہ إعطام عشرة مساكين ﴾ جا دەبۛی لە كە فارەتی ئەم جۆرە سۛوۛئۛدانه دا خۆراك بە دەكەسی بۛی نەواو ھەژار بەدەن ﴿ من أوسط ما تطعمون أهليكم ﴾ لەو خۆراكە مام ناو ھەندییە، كە ئیو ھەژارنە بە مال و مندال و خێزانی خۆتانی دەدەن ﴿ أو كسوتهم ﴾ یان دەبۛی دە ھەژار پۆشتە بكەن ﴿ أو تحریر رقبة ﴾ یان دەبۛی كۆیلە یەك ئازاد بكەن ﴿ فمن لم يجد فصيام ثلاثة أيام ﴾ ئێنجا

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ
الدَّمْعِ مَعَ أَعْيُنِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْ لَنَا
الشَّاهِدِينَ ﴿٨٧﴾ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ
وَنَطْمَعُ أَنْ يَدْخُلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٨﴾ فَأَنْبِئْهُمْ
اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٩﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْحَرِيمِ ﴿٩٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَا تَحْرُغُوا طِبَّتْ مَا أَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَصْدُوا آبَاتِ اللَّهِ
لَا يَحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٩١﴾ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٩٢﴾ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ
بِالْقَوَاعِي آمَنَيْتُمْكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ
فَكَفَرْتُمْ بِهِ وَإِصْلَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا نَطْعَمُونَ
أَهْلِيكُمْ أَوْ كَسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ
ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفْرَةُ آمَنَيْتُمْكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا
أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٩٣﴾

ئا بەوشىۋىمىيە خوا ياساكانى خۇى رووندىكاته وه بۇتان ﴿ لعلمكم تشكرون ﴾ بەشكو سوپاسگوزارى پەرودىگارتان بكەن.

تېيىنى: مەرۇف لەوكە فارەتەدا (موخەيىەر) وسەرپشكە ، ھەركامىكىان ھەئبۇررى دەتوانى. پۇشاكىش: ئەوى لەناوخە لكانى ماقوئدا پىنى بلىن (پۇشاك) دەبى. خوراكەكەش: يان دەبى (۶۰۰) گرام بىت ، يان دەبى نرخەكەى بدات ، رۇزوۋەكەش: مەرچ نىيە ھەر سى رۇزەكە بەسەرەكەۋە بىت.

رینماییه گانی نایه تی (۸۷-۸۹):

(۱) حەرامکردنی حەڵال و، حەڵالکردنی حەرام، لە موسلمان ناوەشیتەوێ.

(۲) کەم وێنەیی سووربوونی ھاوێلان لەسەر خوا پەرستیی.

(۳) زیادەڕووی و (غلو) و لەدینیشدا حەرامە.

(۴) دەبێ کەفاریەت، سوپێند یاش خستنی بدرێت.

و، فالگرتنەوہ بۆ دەرکەوتنی باریکی چاک، یان خراپ، یان بۆ تاقیکردنەوہی بەخت، وەك عادت و باو بوو ﴿رجس من عمل الشیطان﴾ ئەمانە گشت پیسن و لەکاری شەیتانن ﴿فاجتنبوا لعلکم تفلحون﴾ دەسا ئێوە خۆتانسی ئی دووربگرن، تا بەلکو لە دونیاو لەقیامەتدا رزگارو بەختەوہربن ﴿٩١﴾: إنما يريد الشیطان أن یوقع بینکم العداوة والبغضاء فی الخمر والمیسر ﴿شەیتان ھەر ئەیەوێ بەشەرابخواردن و قومارکردن، دوژمنایەتی وقین بخاتە ناوتان﴾ و یصدکم عن ذکر الله وعن الصلاة ﴿و لەیادی خواو لە نوێژکردن ریتان ئی بگری و، وەرتانگێری ﴿فهل أنتم منتھون﴾ ئاخو ئیتر ئێوە لەو کارانە دەسبەردار دەبن؟ واتە: دەبی لەوشتانە دەست ھەلبگرن کە: خوا حەرامی کردون، بە ئی کاتی ئەم ئایەتە ھاتە خواروہ بە پەلە ھاوہلان وتیان: پەرورەدگارمان! ئەوا دەستمان لە ھەموو ئەو شتانە ھەلگرت، دەستمان ھەلگرت بە ھەتاهەتایی! پاشان ھەر عارەقیکیشیان ھەبوو خیرا رشتیان. (ئەبووھوریرە خوای ئی رازی بێت دەلی: ئەودەمە کە پیغەمبەر ﷺ ھاتە مەدینە، خەلکەکی سەرگەرمی مەشرۆبەت و قومارکردن بوون، ئەوسا لە پیغەمبەریان ﷺ پرسى: ئاخو ئەمانە حەرام بن، یان نا؟ جابۆ ئەو وەلامە ئەم ئایەتە سوورەتی (بەقەرە) یە ھات و فرمووی: (یستلونک عن الخمر و المیسر قل فیھما إثم کبیر و منافع للناس..)) بەلام ئەو کۆمەلگە یە لەبەرئەوہ کە خوا فرموو بوو: ((فیھما إثم کبیر..)) وا حالی ببوون کە ھێمان حەرام نەکراو، بۆیە ھەر کۆلیان نەدا لییان، ھەتا روژیک پیاویکی مەست و سەرخۆش بەر نوێژی دەکردو، لە پێش نوێژیە کەدا قورئانەکی شیانندو تیکە ئی کرد! ئیتر ئایەتیک لەوہ توندتر ھات و فرمووی: (یاایھا الذین آمنوا لا تقربوا الصلاة وأنتم سکاری حتی تعلموا ما تقولون..)) پاش ئەم ئایەتەش خەلکە کە ھەر دەیان خواردوہ، بەلام ھەلیان دەدا نەکەوێتە کاتی نوێژەکانوہ، دیسان خوای گەورە ئایەتیک سەختتری ناردو فرمووی: (یاایھا الذین آمنوا إنما الخمر و المیسر و الأنصاب و الأڑلام رجس من عمل الشیطان فاجتنبوا لعلکم تفلحون) ئیتر ئەوسا برابوہر دەستیان ئی ھەلگرت، (پیشەوا ئەحمەد). کەوا بوو حەرام بوونی مەشرۆبەت و قومار بە سێ قوئاغدا تێپەرپوہ. ﴿٩٢﴾: وأطیعوا الله وأطیعوا الرسول وأحذروا ﴿و دەبی بە بەردەوام گوێڕایە ئی خوا بن و، بەرفەرمانی پەيامبەربن و، وریاشین ھەمیشە لەوشتە ناپەسەندانە دوور بگرن ﴿فإن تولیت﴾ جا ئەگەر لەقسەم دەرچوون و، رووتان لە ئامۆزگاریبەکانم وەرگێرا ﴿فاعلموا أنما علی رسولنا البلاغ المبین﴾ ئەبێ بزائن کە بەراستی پەيامبەر جگەلە راگەیاندننی پەيامی خوا ھیجی تری لەسەرنییە، سزاو

٥) زۆر سویندخواردن، ئەگەر لەسەر ھەقیقەتی بێ کاریکی ناپەسەندو (مەکرۆہ).

٦) سویند بەغەیرەز خوا حەرامە، بە بەلگە ئی ئەم فرموودە پیغەمبەر فرموویەتی: ((مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ أَوْ كَفَرَ)) (ترمزی). یان دەفرمووی: ((ألا إن الله ینھاکم أن تحلفوا بآبائکم، فمن کان حالفاً فلیخلف بالله أَوْ لیضمت)).

٧) سویند خواردن بۆکردنی ھەرکاریکی (مەندوب)، یان بۆ رینگرتن لە ھەرکاریکی ناپەسەندو (مەکرۆہ)، لە شەریعەتی ئیسلامدا ریی پێ دراوہ بشکێندرێ و، کە فارەتی بدریت، ئەگەر بەرژوہەندی لەوہدا بوو، بەلام ئەگەر سویندە کە بۆ تەرکی (واجیب) ئیک بوو، یان بۆ کردنی (حەرام) ئیک بوو، ئەوہ لەم حالەتەدا خستەنەکی واجیبە.

٨) سویند سێ جوڑی ھەیه: یە کەم: سویندی (باتل / لەغو) ئەوہ کە فارەتی بۆ نادری، وەکو ئەوہ کە سیک بلی: (ئەری وەللا، ناوہللا) جا لەبەرئەوہ کە ئەم جوڑە سوینانە لەناخی دلەوہ نایەن، نەگوناحیان ھەیه و نەکە فارەت، دووہم: سویندی درۆ (غەمووس): واتە: درۆکردن و سویند خواردن، بە دەس ئەنقەس، ئەم جوڑەشیان لەبەر گەورەیی گوناح و تاوانەکی، کە فارەتی نییە، مەگەر ھەرتەنھا تەوہ لای بیا. سییەم: سویندیکە کە فارەتی بۆ دەدری، ئەمیش ئەوہ یە کە سیک بە دەس ئەنقەس سویند ئەخوا بۆ کردنی کاریک یا بۆ نەکردنی، لەپاشان سویندەکی ئەشکینی، دیارە ئەم جوڑە سویندەیان لەم سوورەتەدا باسکراوہ. ئیمامی (بوخاری) لەبارە سویندی (غەمووس) ئەوہ ئەم فرموودە یە ھیناوە: ((أن النبی ﷺ سألہ أعرابی قاتلاً یا رسول الله: مالکبائر؟ قال: الإشراک بالله، قال: ثم ماذا؟ قال: عقوق الوالدين، قال: ثم ماذا؟ قال: اليمين الغموس.. قلت وما اليمين الغموس؟ قال: التي یقطع بها مال أمرئ مسلم هو فیها کاذب)) واتە: سویندی (غەمووس) یە کیکە لە تاوانە گەورەکان و لەبەر گەورەیی گوناحەکی کە فارەتی بۆ نادری، دەسا ئێوە خۆتان ئی لادەن.

شەرابخۆری و قومار بازی:

﴿٩٠﴾: یاایھا الذین آمنوا إنما الخمر و المیسر ﴿ئە ئی گەلی خواوہن باوہر! بێ گومان بن کە عارەق خۆری (مەشرۆبەت) و قومار بازی و کاغەزی (یانصیب)﴾ و الأنصاب والأڑلام ﴿و ئەو بەردە حەییانی بتهکانی لەسەر، سەر دەپری بۆ بتهکان

تۆله‌یش هه‌ربه‌ده‌ستی خواجه.

(ئیسین عه‌بباس) ئه‌لئیت: کاتی ئایه‌تی حه‌رامکردنی ئاره‌ق هات، هاوه‌لان وتیان: ئه‌ی په‌یامبه‌ری خوا ﷺ! باشه! ئه‌وانه‌مان که ئاره‌ق خۆر بوون و ئیستا مردوون چی بکه‌ن؟! جا بۆ وه‌لامی ئه‌و پرسیاره‌ وه‌کو (ئیسین جه‌ری) ده‌لّ ئه‌م ئایه‌ته‌ هات وه‌رمووی: ﴿۹۳: لیس علی الذین آمنوا وعملوا الصالحات جناح فیما طعموا﴾ بۆ ئه‌وانه‌ی وا ئیستا باوه‌ریان هیناوه‌ ئاکارچاکن، پیشتیش "پیش حه‌رام بوونی مه‌شرووبات" خواردوویانه‌ته‌وه، هیچ گوناهیکیان له‌سه‌ر نییه‌ ﴿إذا ما اتقوا وآمنوا وعملوا الصالحات﴾ به‌مه‌رجی ئیستا خۆ پارێزین و، باوه‌ریان هه‌بی و کرده‌وی چاک ئه‌نجام به‌ن ﴿ثم اتقوا وآمنوا﴾ بۆ دوا روژیش له‌ خوا پارێزیکه‌ن و، له‌سه‌ر ئیمانیه‌ که‌یان توکه‌مه‌ سابتن ﴿ثم اتقوا وأحسنوا﴾ له‌ پاشا هه‌ر پارێزکارو چاکه‌کارین و، هه‌میشه‌یش له‌هه‌ولداین بۆ نزیکبوونه‌وه به‌ خواجه ﴿والله‌ یحب المحسنین﴾ وخوا ئاکارچاکی خۆش شه‌وی. به‌لّی هه‌ر له‌به‌ر گرنگی ته‌قواو ئیمان بوو، که‌ ئه‌وه‌نده‌ جار خۆی گه‌وره‌ له‌ ئایه‌ته‌که‌دا هه‌ردووکیانی دوویات کرده‌وه.

رێنماییه‌ کانی ئایه‌تی (۹۳-۹۰):

(۱) هه‌موو جوهره‌ عاره‌ق و مه‌شرووباتی، له‌گه‌ڵ جوهره‌کانی قوماو فالگرتنه‌وه‌و کتیب گرتنه‌وه‌و هه‌موو جوهره‌ فروو فیلیکی تر له‌و بابته‌ قه‌ده‌غه‌و حه‌رامه‌.

(۲) پێویسته‌ به‌زوویی ده‌ست له‌وشتانه‌ هه‌ل بگیردری، وه‌کو هاوه‌لان زۆر به‌تالووکه‌ وتیان: (إنتهینا یا ربنا)!

(۳) عاره‌ق و قوماو دوو کاری ناپه‌سه‌ندن و، دژایه‌تی و خه‌شم و قین له‌ نیوان (مه‌شرووب) خۆزان و یاریکه‌راندا دروست ده‌که‌ن، ئیتر ری له‌یادی خوا گرتن و دوورخستنه‌وه‌یان له‌نوێژ له‌باس نایه‌.

(۴) جیبه‌جی کردنی فره‌مانی خواو فره‌مانی پیغه‌مه‌به‌ر ﷺ واجیبه‌.

(۵) ده‌بی ئیمه‌ گشتمان تامردن ته‌قواو پارێزمان هه‌بی.

﴿۹۴: یا ایها الذین آمنوا لیبلونکم الله‌ بشئ من الصید﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیناوه‌! خوا به‌شتیک له‌ نیچیری وشکانی له‌کاتی ئیحماد تاقیتان ئه‌کاته‌وه‌ که‌ دیته‌ به‌ر ده‌ستتان ﴿تناله‌ ایدیکم و رماحکم﴾ که‌ زۆر به‌ئاسانی به‌ده‌ست و به‌ نێزه‌کانتان ده‌توانن راوی بکه‌ن، دیاره‌ که‌ راوی ئه‌و جوهره‌ نیچیرانه‌ به‌به‌رگی (ئیحماد) هه‌وه‌ حه‌رامه‌، که‌چی که‌ له‌ حوده‌ی بییه‌دا بوون نیچیره‌کان

ئه‌هاتنه‌ نزیکي بارو باره‌گا کانتانه‌وه‌و زۆریش به‌ئاسانی ده‌تانتوانی بیانگرن، یان بیانکوژن، به‌لام چونکه‌ له‌ به‌رگی ئیحماد بوون خۆی گه‌وره‌ بۆ تاقیکردنه‌وه‌ لێی یاساغ کردن ﴿لیعلم الله‌ من یخافه‌ بالغیب﴾ تا ده‌رکه‌وی چ که‌سێ به‌په‌نامه‌کی و به‌ نه‌ینیش له‌خوا ئه‌ترسی و، له‌ حه‌رامه‌کانی دوور ئه‌که‌ویتته‌وه‌ ﴿فمن اعتدی بعد

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْأَسْبَرُ وَالْأَنصَابُ وَالَّذِينَ رَجَسُوا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا رِبَیْدُ الشَّيْطَانِ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَبِهُونَ ﴿٩١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا إِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٩٢﴾ لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ بِحَسَنَاتِكُمْ عَلِيمٌ ﴿٩٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَبْلُوَكُمُ اللَّهُ بَشْيٍّ مِنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَنْ أَعْدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ مُدْعَوْنَ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَهَرَجَاءٌ مِثْلَ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَرَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِ عَفَا اللَّهُ عَنْ سَلَفٍ وَمَنْ عَادَ فَيَنْقِمِ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو نِقَامٍ ﴿٩٥﴾

ذلك ﴿ئینجا هه‌رکه‌سیک پاش ئه‌و ئاگاداریه‌ سه‌رپنجی و ده‌ست درێزی کرد ﴿فله‌ عذاب الیم﴾ سزایه‌کی ئیش پیگه‌یه‌نه‌ری بۆ هه‌یه‌.

نیچیر کوشتن له‌ئیحماد دا حه‌رامه‌:

﴿۹۵: یا ایها الذین آمنوا﴾ ئه‌ی ئه‌وکه‌سانه‌ی باوه‌رتان هیناوه‌! ﴿لا تقتلوا الصید وأنتم حرم﴾ هه‌تا له‌ ئیحماد دان هیچ جوهره‌ نیچیریکی وشکانی مه‌کوژن، گوشتی بخوری، یانه‌خوری ﴿ومن قتلکم منکم متعمدا﴾ هه‌رکه‌سیکتان به‌ده‌ست ئه‌نقه‌ست کوشتی و له‌ئیحمادیشدا بوو، به‌لام له‌م گیانه‌به‌رو جانه‌وه‌رانه‌ نه‌بوو که‌ ناویان له‌بوخاری و، موسلیمدا هاتوو: ((خمس فواسق یقتلن فی الحل والحرم: الغراب، والحدأة، والعقرب، والفأرة، والکلب العقور)) واته‌: ئه‌م پینچ شته‌ گشت کاتی له‌هه‌رم و له‌ده‌ره‌وه‌یدا کوشتنیا مۆله‌تی پی‌دراوه‌: قه‌له‌ره‌شه‌، داله‌ کۆلاره‌، دوویشک،

مشك، سه گي لاگير ﴿ فجزاء مثل ما قتل من النعم ﴾ له توله ي
 شه ودها ده بي وينه ي نيچيره كوژراوه كه له مهرو بزن و وشتر و
 كه فارته بدات ﴿ يحكم به ذوا عدل منكم ﴾ دوو كه سي دادگه ري
 زاناشان بر ياري له سهر بدهن و بلين: شه مه بو بارته قاو كه فارته ي
 نيچيره كوژراوه كه ده شي ﴿ هديا بالغ الكعبة ﴾ شه و كه فارته

راوی دهريا به نيحرامه وه ده كريت:

﴿ ٩٦: أحل لكم صيد البحر وطعامه ﴾ هه موو جوړه نيچيرو
 خوارده مه نييه كي ده ريكانتان بو رهوايه، نيتر له نيحرامدا بن، يان
 نا ﴿ متاعا لكم وللسيرة ﴾ تا ببيتته بزيوي نيوهو، ريواران و،
 هه موو كاتني كه لكي لوه رگرن ﴿ و حرم عليكم صيد البر ما دتم
 حرما ﴾ وه تا له بهرگي نيحراميشدا بن، راوي وشكاني قه دهغه و
 ياساغه بوتان ﴿ واتقوا الله الذي إليه تحشرون ﴾ ده بي له و خوايه
 بترسن كه ده بريته وه لاي شهو، له بهر ده ست شه ودا كوډه كرينه وهو،
 پاداشتان شه داته وه.

رېنمايييه كاني نايه تي (٩٦-٩٥):

(١) كاتني هاوه لان له (خوده يييه) بوون، نيچيريكي زوړو
 زه به نه له بهر ده ستره سياندا ده هات و ده چوو، شه وسا خواي
 ميهره بان بو تاقيكرده وه يان حرامي كرد كه به هيچ جوړي
 ده ستي بوهرن، جا شه وانيش فره مانه كه يان جيبه جي
 كرد، له مه يشدا زوړ له (به ني ئيسرائيل) به كان گوپرايه لټر
 و باشت هاتنه مه يدان.

(٢) به بهرگي نيحرامه وه راوكردن و نيچير گرتن به ده ر
 له نيچيري ده رايي حرامه، كوشتني شه و جانه وه ره
 به ئازارانه نه بي، (وهك مارو دوو پشك و قه له ره شه و مشك
 و شيرو پلنگ و گورگ و.. هتد) شه مانه چ به نيحرامه وه و،
 چ به غه يري نيحرامه وه، له (حهرم) و، له ده ره وه يشيدا
 مؤله ت به كوشتنيان دراوه، شه فره مووده ي: ((خمس
 فواسق يقتلن في الحل والحرم: الحية، والغراب الأبقع، و
 الفأرة، و الكلب العقور، والحدأة)) هه شه و راستييه ده لي

أَحْلَلْ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَارَةِ وَحَرَّمَ
 عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ
 تُحْشَرُونَ ﴿٩٥﴾ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ
 قِيَمًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلْبَدِ ذَلِكَ لِيَتَعْلَمُوا
 أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
 شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٦﴾ أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ
 غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٧﴾ مَاعِلِ الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلْعُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
 تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٨﴾ قُلْ لَا يَسْتَوِي الْحَيِّثُ وَالطَّيِّبُ
 وَلَوْ أَغْنَيْكَ كَثْرَةُ الْحَيِّثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَتَأُولَىٰ إِلَّا لِبَسٍ
 لَّعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴿٩٩﴾ يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْكُنُوا
 عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبَدِّلْ لَكُمْ سُلُوكٌ وَإِنْ تَسْكُنُوا عَنْهَا يَنْزِلُ
 الْفَرءُ أَنْ تُبَدِّلْ لَكُمْ عَمَّا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٠﴾ قَدْ
 سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿١٠١﴾
 مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَيْعَةٍ وَلَا سَیْبَةٍ وَلَا وَصِيَّةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ
 الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَرِهَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٢﴾

به نيته هه ريمي كه عبه و هه له و يش سه ري بهري و، بيداته
 هه ژاران ﴿ أو كفارة طعام مساكين ﴾ يان له جيئي قورباييه كه شه گه ر
 هاووينه ي حه يوانه كوژراوه كه نه بوو خواردن بدري به خه لكاني
 بي نه واو هه ژار، هه هه ژاره ي مشتني خوراك ﴿ أو عدل ذلك
 صياما ﴾ يان به شه ندازه ي قيمه تي شه و نيچيره چنه روژيك به روژوو
 بن، واته: ده بي حه يوانه كوژراوه كه بكرني به پاره و، شه پاره يه
 چه نده خواردن بكات، له باتي هه مشتني روژيك به روژوو بن
 ﴿ ليزوق وبال أمره ﴾ تا توله ي شه و سه ريچييه ي خويه بجيژي
 ﴿ عفا الله عما سلف ﴾ خوا له كاري سه رده مي نه فامي و پيش شه
 قه دهغه كردنه يه خوش بووه ﴿ ومن عاد فينتقم الله منه ﴾ ئينجا
 كه سيك بجيته وه سه رباري نيچير كوشتن دواي حرام بووني،
 خوا توله ي له دكه اته وه ﴿ والله عزيز ذو انتقام ﴾ چونكه خوا زوړه
 ده سه لات و، توله سينه، هه كه سيك له فره مانه كاني سه ريچي
 بكات، زوړ به ئاساني ده تواني توله ي لي بسيني.

﴿ ٩٧: جعل الله الكعبة البيت الحرام قياما للناس ﴾ خواي دلوفان
 كه عبه (بيت الحرام) ي كردوته هو ي پايه دار بوون و سه قامگير بوون
 بو ژياني مه رد له هه ردوو جيهاندا، شه وه ته له دونيادا بوته
 جيگه ي ئاسايش و نعيمه ت و خوشگوزه راني، بو خه لكاني لاواز
 و بي ده سه لات به تايبه تي، بو دوا روژيش نيشانه ي به ختيازي
 موسلمانانه ﴿ والشهر الحرام ﴾ مانگه حه رمانه كانيشي گپراوه
 به هو ي ژيان و ئيسراحت بو يان، چونكه مانگه قه دهغه كراوه كان
 ئازاوه جه نكيان تيدا قه دهغه كراوه خه لكان ده حه وينه وه
 ﴿ وَالْهَدْيَ وَالْقَلْبَدِ ﴾ قورباني بي نيشانه و، نيشانه داريش هه روا،
 واته: شه و شترانه يش كه گه رده بنده ده كرينه مليان و ئاماده

دهكرين بؤ خوا ﴿ ذلک لتعلموا أن الله يعلم ما فی السموات وما فی الأرض ﴾ شهوش هتا بزائن که: هرچی لهناو ئاسمانهکان و زهويدايه، خوی گهوره پیی دهزانی ﴿ وأن الله بكل شیء عليم ﴾ وه به هه مووشتیکیش به ناگایه، خوی چاک ئهزانی چی باشه بۆزیان ومانهوهیان ﴿ ۹۸: إعلموا أن الله شديد العقاب ﴾ دهبی شهوش بزائن که به راستی خوا له سزاداندا زۆر توندو سهختگیره بۆکهسی له بریارهکانی سه ریچی بکات ﴿ وأن الله غفور رحيم ﴾ بی گومانیشبن که هه خوییه تاوان پۆشه، دلۆقان و میهره بانه ﴿ ۹۹: ما على الرسول إلا البلاغ ﴾ ئه رکئی له سه ره په یامبه ره ﴿ هه ره گه یاندنی په یامه کهی خوییه ﴾ والله يعلم ما تبدون وما تکتوم ﴿ ئیتر خوا بۆخوی له وشتانه ئیوه به ئاشکرا دهیکه و، له وانهش به نهیینی دهیکه و ئه یشارنه وه زانوا ئاگاداره.

پرسیاری بی جی و نه شیوا مه کهن:

﴿ ۱۰۰: قل لا يستوی الخیث والطیب ﴾ بلی: پیس ویاک، چاک و خراپ، حه لال و حه رام، وهک یهک نین لای خوا ﴿ ولو أعجبک کثرة الخیث ﴾ ئه گهر چی زۆرایی ماله پیس و خراپه کهش سه رسامت بکا، چونکه مال و سامانیکی حه لال و کهم، زۆر باشتره له مالیکی زۆری حه رام، وهکو ده فهرمووی: ﴿ (ما قل و کفی، خیر مما کثر و ألهی) واته: که میکی خود که فاف، زۆر باشتره له زۆریکی سه رقانکه ره ﴿ فاتقوا الله یا اولی الألباب ﴾ جاکه وابوو گشتان هه ره له خوا بترسن، ئه ی خاوه نانی عه قل و ژیری! ﴿ لعلکم تفلحون ﴾ تابه شکو له دونیاو له قیامه تدا به ختیاریو سه رفراز بن. له م ئایه تانه ی خواره وه خوی گه و ره ئه ده بی موسلمانان داده دا و رییان لی ده گری که پرسیار له هه ندی شت بکهن که لک و سوودی تیا نه بییت بۆیان، بۆنموونه ئه یان پرسی: باوکم کییه؟ یان وشتره کهی گوم ده بوو ئه یوت: وشتره کهم له کوئییه؟ جا بۆ سه رزه نشتکردونیان (وهکو بوخاری ریوايه تی ده کات) خوا فهرمووی: ﴿ ۱۰۱: یا أيها الذین آمنوا لا تسألوا عن أشياء ﴾ ئه ی ئه و که سانه ی باوه رتان هیناوه! له و شتانه له په یامبه ره ﴿ مه پرسن ﴾ إن تبدلکم تسؤم ﴿ که ئه گهر بۆتان روون بکریته وه غه مبارو ناره حه ت ده بن ﴾ وإن تسألوا عنها حين ينزل القرآن ﴿ ئه گهر یش پرسیاره که هه لگرن بۆ ئه وکاته ی قورئان بیته خواره وه ﴾ تبدلکم ﴿ ئه و سا وه لکه تان بۆ شی بکریته وه، له وانه یه تووشی ناره حه تی ببین، که وابوو له و جۆره شتانه پرسیار مه کهن، نه وهک به نتان توند بکریته وه، له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو که: گه و ره ترین گوناھی موسلمان له وه وه په یدا ده بییت له شتیکی بپرسیت و حه رام

نه کراییت، که چی به بۆنه ی پرسیاره که ی ئه وه وه حه رام بکریت ﴿ عفا الله عنها ﴾ خوی دلۆقان له و جۆره پرسیاره ناپه سه نده ی پیشووتان بوورا ﴿ والله غفور حلیم ﴾ چونکه خوا بۆ خوی هه میشه لی بوورده یه، زۆریش له سه رخۆو هیمن و په له نه که ره له سزاو تۆله دا ﴿ ۱۰۲: قد سألتها قوم من قبلکم ﴾ خۆ خه لکانیکیش به ره له ئیوه پرسیاریان له و جۆره شتانه کرد ﴿ ثم أصبحوا بها کافرین ﴾ پاشان که وه لام درانه وه کافر بوون پییان و ره فکاریان پی نه کرد، بۆ نموونه: گه له که ی سالح علیه السلام، داوا ی وشتره که یان لی کردو پاشانیش باوه ریان پی نه هینا!.

تفسیری به حیره و سائیبه و وه صیله:

﴿ ۱۰۳: ما جعل الله من بحیره ولا سائبة ولا وصیلة ولا حام ﴾ خوا له م چوار جۆره وشتره: (به حیره، سائیبه، وه صیله، حام) که لک وهرگرتنی حه رام نه کردوو، به لی هه ره وشتریکی پینج سکی کردباو، ئاخره که یان ئیر بووبا، هه لده سان گوپیان کون ئه کردو به ره لایان ده کردو نه یانده هیشت که س باری لی بنی، وه یان سواری ببی، به مه یان ده گوت: (به حیره) (سائبه) یش: ئه وه بوو که سیکی ئه یوت: ئه گهر له م نه خۆشییه چاک بوومه وه، مه رج بییت ئه و وشتره یه م (سائبه) بی، واته: بۆ خوی به ره لالا بی و، نابی هیچ سوودیکی لی وهر بگیردی، (وسیله) ش: ئه و وشتره یه که به سکیکی نیره یه ک و میچکه یه کی ده بوو، ئه و سا ئه یانوت: ئه و له به ره خاتری ئه م وشتره میچکه یه نیره کهش سه رنابرین، ئیتر ده بوویه (وصیله) و ئازاد ده بوو. (حام) یش ئه و وشتره نیره بوو که به هو ی ئه وه وه وشتریکی میینه ده سک بکات، ئیتر پییان ده گوت: خوی له سه ره برین رزگار کرد! ئینجا کاتی که ئیسلام هات هه موو ئه مانه ی ره ت کرده وه، ری به وه که سه ره لی شیوا وه دا گوشتیشیان بخۆن و سوودی تریشیان لی وهرگرن، ﴿ ولكن الذین کفروا ﴾ خوا حه رامی نه کردبوون، به لکو کافرو بی باوه رکان، خۆیان بۆخۆیان حه رامیان کردبوو ﴿ یفترون علی الله الکذب ﴾ هه میشه له سه ره خوا درۆو پرو پالانته هه لئه به ستن، واته: هه رخۆیان حه لال حه رام ئه کهن و، حه رام حه لال ئه کهن! ﴿ وأکثرهم لا یعقلون ﴾ زۆر به شیان نه زان و بی ئه قل و بی ده رکن، بۆیه ئه و بریارانه بۆخۆیان ئه دن و، پیشی خوا ده که و ﴿ ۱۰۴: وإذا قیل لهم ﴾ هه رکات پییشیان بگوتری: ﴿ تعالوا إلی ما أنزل الله وإلی الرسول ﴾ گشت وهرن بۆلای ئه و کتیبه ی خوا ناردوویه تی و، ببین به ره و فهرمانی په یامبه ری ئه و ﴿ هه تا ریتان بۆ روون بیته وه ﴾ قالوا حسبنا ما وجدنا علیه آبائنا ﴿ ئه لین: ئیمه هه ره ئه و ئایینه مان به سه که له

میراتبہ رانی مردوہ کہیش سویندیان خوارد کہ ٹہو دہفرہ زیوہ مالی
فلانی خزمیانہ، ٹیترپو وہ لامی راستی ٹہم ٹایہ تہ - وہک بوخاری
و ترمزی ہیٹاویانہ - ہات و فہرموی:

﴿ ۱۰۶: یا ایہا الذین آمنوا شہادۃ بینکم ﴾ ٹہی ٹہ وانہی باوہرتان
ہیٹاوہ! ﴿ إذا حضر أحدکم الموت ﴾ ہرکات یہ کیکتان مہرگی
ہات ﴿ حین الوصیۃ اثنان ﴾ ویستی وہسیہ تی بکا، دہبی لہ کاتی
وہسیہ تہ کہ دا دوو کہسی ﴿ ذوا عدل منکم ﴾ دادگہر لہ خوتان
بکاتہ شاید ﴿ أو آخران من غیرکم إن أنتم ضربتم فی الأرض
فأصابکم مصیۃ الموت ﴾ خوٹہ گہر چوونہ سہفر و مہرگتان
ٹہوقہ بوو، موسلمانیشتان دہست نہ کہوت، دہتوانن دوو کہستر لہ
غہیری خوتان بکہنہ شاید ﴿ تحبسونہما من بعد الصلاۃ فیقسمان
باللہ إن ارتبتم ﴾ جائہ گہر لہو دوو شایدہ بہد گومان بوون، ہہتا
دوای نویژی عہرہردوو راگرن، ٹہوسا دہبی سویندی بخون
﴿ لا نشتری بہ ثمناً ﴾ کہ: ٹیمہ لہ بہرہیچ کہسیک دینمان بہ
ہیچ شتیگ نافروشین ﴿ ولو کان ذا قربی ﴾ ہر چہندہ ٹہو کہسہ
کہ بہ سویندہ کہی ٹیمہ شتیکی دہستکہوی خزمیشمان بیت ﴿ ولا
نکم شہادۃ اللہ ﴾ و شایدہی خوایش نہ شارینہوہ ﴿ إنا إذا لمن
الآئین ﴾ ٹہگینہ تاوانبارو گوناہبار دہبین ﴿ ۱۰۷: فإن عثر علی
أنهما استحقا إثمًا ﴾ ٹینجا ٹہ گہر - دوای سویند خواردنہ کہ - زانراو
دہرکہوت کہ دوو شایدہ تہ کہی پینشوو درویان کردوہ و خویمان
تاوانبار کردوہ ﴿ فأخران یقرمان مقامہما من الذین استحق علیہم
الأولیان ﴾ دہبی دوو کہسی شیاوو نزیکتر لہ میراتبہ رانی مردوہ کہ
لہ جیاتی ٹہو دوو شایدہ پینشوہ درونزہ " گوناہبارہ" بینہ پینش
﴿ فیقسمان باللہ لشہادتنا أحق من شہادتہما ﴾ سویندی بخون
وبلین: سویندہ خوا ٹہم شایدہ تیہی ٹیمہ لہ شایدہ تیہ کہی ٹہوان
راسترو ہہ قترہ ﴿ وما اعتدینا ﴾ لہ ہہ قیش لامان نہ داوہ ﴿ إنا
إذا لمن الظالمین ﴾ دہنا لہ ستہ مکاران دہبین، ٹینجا پاش سویند
خواردنہ کہ مالہ کہ دہدریٹہوہ بہ میراتبہ رانی مردوہ کہہ ﴿ ۱۰۸:
ذلک أدنی أن یأتوا بالشہادۃ علی وجہہا ﴾ ٹہوہش باشتر و نزیکترہ
بہوہوہ کہ ٹہو دوو شایدہ تہ وہک خوئی شایدہ تیہ کہ بدن و، گزی
تیا نہ کہن ﴿ أو یخافوا أن ترد ایمان بعد ایمانہم ﴾ وہیان بترسن
کہ بہ سویندی ٹہوانی دیکہ، سویندہ کانی ٹہمان رہت بکرنہوہ
﴿ واتقوا اللہ واسمعوا ﴾ دہسا لہ خوا بترسن و لہ سویندہ کانتانا
درووگزی مہکن و، ہہمیشہ ہہق بگرنہ گوئی و، کاری پی بکہن
﴿ واللہ لا یهدی القوم الفاسقین ﴾ خوای کارجوانیش ہہرگیز
خہ لکانی لہ سنوور دہرچوو، شارہزاو رینما ناکا بو رینی راست.
تیپینسی: ٹہ گہر لہ جیگاہ کدا موسلمان دہست نہ کہوت بکری

باوہ پیرانمانہوہ دہسمان کہوتوہوہ، وہہر تہنہا لہویش پہیرہوی
ٹہ کہین ﴿ أولو کان أبأوہم لا یعلمون شیئاً ولا یہتدون ﴾ کہ
باوو باپیرانیشیان ہیچیان نہ زانیوہ ورییان دہرنہ کردوہ، ٹاخو
ہہردوایان بکہون؟ ﴿ ۱۰۵: یا ایہا الذین آمنوا علیکم أنفسکم ﴾
ٹہی گہلی خاوہن باوہر! خہریکی پاکسازی دہروونی خوتان بن

وَإِذْ أَقْبَلَ هُمُتًا تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا
حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٠٩﴾ يٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ
لَا يَصْرِكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَإِنْ نَبَذْتُمْ إِيمَانَكُمْ تَصِلُوا ﴿١١٠﴾ يٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهِدُوا
بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا
عَدْلٍ بَيْنَكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ
فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ
فَيَقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِمُسْمَاؤُنَا وَلَا فَرْقٍ
وَلَا نَكُنَّ شَهِدَةً لِلَّهِ إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْآيَمِينَ ﴿١١١﴾ فَإِنْ عَثَرَ عَلَى
أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقْرُمَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ
اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوَّلَيْنِ فَيَقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهِدْنَا أَحَقُّ
مِنْ شَهِدَتِهِمَا وَمَا أَهْتَدَيْنَا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١١٢﴾ ذَلِكَ
أَدْنَى أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَى وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانُ بَعْدَ
أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَسْمِعُوا اللَّهَ لَا يَهْدِيَ الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١١٣﴾

و، خو بگونجینن لہ گہل خواداو ہہمیشہ ہوشتان بہ خوتانہوہ بی
﴿ لا یصرکم من ضل إذا ہتدیتم ﴾ ٹہوساکہ پرواتان ہیٹاو ریتان
دوژیہوہو ٹاموژکاری خہ لکیشتان کرد، ٹیتر خہ لکانی گومرا بوو
ناتوانن زیانتان پی نابگہ یہنن، ہہرچہندہ پیلان بگپرن ﴿ إلى
اللہ مرجعکم جمیعاً ﴾ ہہموو شتان ہہر بولای خوای گہورہ دینہوہ
﴿ فینبئکم بما کنتم تعملون ﴾ ٹینجا ہہرچیتان کردوہ ٹاگادارتان
دہکات لینی و، پاداشیشتان ٹہداتہوہ.

پیوایکی موسلمانہی ہوزی (بہنی سہم) لہ گہل دوو پیوای گاورد
(تہمیم و عہدی) چوونہ سہفریک و لہ ریگہدا (سہم) بیہ کہ مردو
ہیچ موسلمانیک لہو دہوروہرہدا نہ بوو تا وہسیہ تیان لابکات، جا
کہ دوو فہلہ کہ کہلہ پوورہ کہیان بردہوہ بو میراتبہ رکانی دہفریکی
زیونینان لی گلدایہوہ بو خویمان، پہیامبہر ﷺ سویندی دان کہ ہیچ
شتیکیان لا نہ دابی، پاشان لہ مہککہدا دہفرہ کہ بینرا دہفروشرا!!
فروشیارہکان وتیان: ٹیمہ لہ (تہمیم) و (عہدی) مان کریوہ،

تۆم فیۆی نووسین و ورده‌کاری و ته‌ورات و ئینجیل کرد ﴿ واذ
تخلق من الطین کهیئة الطیر یاذنی ﴾ وه‌ئه‌مه‌ش کاتی به‌فرمان
و یارمه‌تی من شیوه‌ی په‌له‌وه‌ریکت له‌قور دهنه‌خشان وساز ده‌کرد
﴿ فتنفخ فیها ﴾ ئینجا فووت پیاده‌کرد ﴿ فتكون طیرا یاذنی ﴾
به فرمان و ده‌سلاتی من ده‌بووبه‌ی بالنده‌یه‌ک و ده‌فری ﴿ وتبرئ

به‌شایه‌ت له‌سه‌ر هه‌ر وه‌سیه‌تنامه‌یه‌ک ده‌توانی جووله‌که و گاور،
یان ئاگره‌پرست بکریته‌ شایه‌ت له‌سه‌ر وه‌سیه‌ته‌که.

رێنماییه‌کانی ئایه‌تی (۱۰۸-۱۰۶):

- ۱) وه‌سیه‌تکردن چ له‌ماله‌وه، چ له‌سه‌فه‌ردا سوننه‌ته.
- ۲) به‌شایه‌د گرتنی موسلمان له‌سه‌ر وه‌سیه‌تکردن واجیبه.
- ۳) ئه‌گه‌ر موسلمان ده‌ست نه‌که‌وت بۆ شایه‌دی، ئه‌وا
ناموسلمانیش ده‌بی، به‌ومه‌رجه وه‌کو ئیمامی (ئه‌حمه‌د)
ئه‌لی ئه‌م ئایه‌ته مه‌نسوخ نه‌بی، دیاره‌ قسه‌ی راستیش له‌ناو
زاناکاندا هه‌ر ئه‌مه‌یه‌که (مه‌نسوخ) نییه.
- ۴) سویندانی خه‌لکی پاش نوێزی عه‌سر، له‌به‌ر گرنگی‌دان
به‌ سوینده‌که، وه‌کو له‌فرموده‌دا هاتوه‌ سوننه‌ته.
- ۵) ئه‌گه‌ر (دادوه‌) له‌شایه‌ده‌کان دوودل بوو، ده‌توانی
سویندیان بدا.

پێغه‌مبه‌ران پرسیاری قه‌ومه‌که‌یانیان لی‌ده‌کریته‌:

﴿ ۱۰۹: یوم یجمع الله الرسل ﴾ له‌و رۆژه بترسن که خوا گشت
په‌یامبه‌ره‌کانی خوی کۆده‌کاته‌وه ﴿ فیقول ماذا اجبت ﴾ ئه‌وجار
لێیان ئه‌پرسی و ئه‌فه‌رموی: ئه‌ری چۆن وه‌لامیکتان درایه‌وه
له‌لایه‌ن ئه‌و گه‌لانه‌وه نێردان بۆلایان، کاتی بانگتان ده‌کردن بۆ
رێی راست؟ ﴿ قالوا لا علم لنا ﴾ جا له‌به‌ر شه‌رم وه‌ده‌بی‌خوایان
و، سه‌ختی رۆژه‌که ئه‌لین: خوايه‌! ئێمه‌ هیچ زانیارییه‌کمان له
وباره‌یه‌وه نییه ﴿ انک انت علام الغیوب ﴾ چونکه‌ بێ‌گومان ته‌نها
هه‌ر ئه‌تۆی کیه‌به‌ ته‌واوی له‌حالی گشت نادیاره‌کان به‌ئاگای.

عیسا! ئه‌م چاکانه‌ت له‌بیر نه‌چێ:

﴿ ۱۱۰: اذ قال الله یاعیسی ابن مریم ﴾ ده‌بی‌ئه‌و به‌خشش
و به‌هه‌رانه‌تان له‌ بیربێ‌ که‌خوای له‌کارزان به‌ عیسا‌ی کوری
مه‌ریه‌می‌داو، پێی‌ فه‌رموو: ﴿ اذكر نعمتی علیک وعلی والدتک ﴾
عیسا! یادی به‌خششه‌کانی من بکه‌وه‌که به‌خشیم به‌ خۆت و دایکت
﴿ اذ ایدتک بروح القدس ﴾ ئه‌وده‌مه‌که به‌ جوهره‌ئیل پشتگیریم
لی‌کردیت و، به‌مه‌ریه‌می‌داکیشت مژده‌ماندا ﴿ تکلم الناس فی
المهد وکھلا ﴾ که‌ له‌به‌ر پاکانه‌ بۆ دایکت و، ده‌رکه‌وتنی په‌له‌وپایه‌ی
به‌رزی‌خویشته‌، هه‌م به‌مندالی و له‌بیشکه‌دا، هه‌م به‌گه‌وره‌یی‌وله
هه‌ره‌تی ده‌سه‌لآتدا، ده‌توانی له‌گه‌ل ئه‌و خه‌لکانه‌دا وه‌لامی ژیرانه
به‌ده‌یه‌وه‌، قسه‌ی پێغه‌مبه‌رانه‌ بکه‌یت. ﴿ واذ علمتک الکتاب
والحکمة والتوراة والإنجیل ﴾ ئه‌مه‌یشت له‌بیر بیت عیسا! که‌من

﴿ یوم یجمع الله الرسل فیقول ماذا اجبتم قالوا لا علم
لنا انک انت علام الغیوب ﴾ ﴿ اذ قال الله یعیسی ابن مریم
اذ کرمیعتی علیک وعلی والدتک اذ ایدتک بروح
القدس تکلم الناس فی المهد وکھلا واذ علمتک
الکتاب والحکمة والتوراة والإنجیل واذ تخلق
من الطین کهیئة الطیر یاذنی فتنفخ فیها فتكون طیرا
یاذنی وتبرئ الاکمه والابرص یاذنی واذ تخرج
الموتی یاذنی واذ کففت ببی‌اسرائیل عنک اذ
جنتهم بالبیت فقال الذين کفروا منهم ان هذا الا سحر
میت ﴾ ﴿ واذ اوحیت الی الحواریین ان آمنوا بی
وبرسولی قالوا امنا واشهد باننا مسلمون ﴾ ﴿ اذ قال
الحواریون یعیسی ابن مریم هل یستطیع ربک ان
یرزعل علینا ما یبدء من السماء قال انقوا الله ان کنتم
مؤمنین ﴾ ﴿ قالوا نریه ان تأکل منها وطمعین قلوا بینا
وعلکم ان قد صدقتنا وکون علیها من الشهیدین ﴾

الاکمه والابرص یاذنی ﴿ دیسان وهه‌ر به‌ ئیزن وفه‌رمانی من
کویری زگماک و به‌له‌کت چاک ئه‌کرده‌وه ﴿ واذ تخرج الموتی
یاذنی ﴿ هه‌ربه‌ کۆمه‌ک و ئیزنی من بوو توانیت مردوو له‌گۆر ده‌ر
به‌یسی و زیندوو یکه‌یه‌ته‌وه ﴿ واذ کففت بنی‌اسرائیل عنک ﴿
ئه‌و کاته‌یشت له‌بیربیت که‌ ده‌ستی جووله‌که‌م لی‌ به‌دوور گرتیت
و نه‌مه‌یشت زیانته‌ لێده‌ن ﴿ اذ جنتهم بالبینات ﴿ ئه‌و ده‌مه‌ که‌تۆ
ئه‌وه‌موو نیشانه‌ روونانه‌ت بۆ هێنان ﴿ فقال الذين کفروا منهم ﴿
جاکافرو بی‌ باوه‌ره‌کانیشیان وتیان: ﴿ ان هذا الا سحر مبین ﴿
ئه‌مه‌ بێ‌ و نه‌بی‌ جادوو‌یه‌کی‌ ئاشکرایه ﴿ ۱۱۱: ﴿ واذ اوحیت
إلی الحواریین ﴿ ئه‌ی عیسا! بیر ی ئه‌و به‌خششه‌یش بکه‌وه‌ که
دلسۆزه‌کانتم تی‌گه‌یاند ﴿ ان آمنوا بی و برسولی ﴿ ده‌بی‌ پرواتان
به‌ من هه‌بی و به‌په‌یامبه‌ره‌که‌شم، واته‌: پشتیوانی لی‌ بکه‌ن و
باوه‌رتان پێی‌ هه‌بیت ﴿ قالوا امنا واشهد باننا مسلمون ﴿ وتیان:
خوايه‌! باوه‌رمان هێنا تۆشایه‌ت به‌، که‌ ئێمه‌ هه‌ر موسلمان و

بۆ ئەوانەیش دوایی دین، بپیته جهژن و مایه خۆشی، واتە: ئەو رۆژه بکەینه جهژن و خۆشی بۆ گشت لامان ﴿وآية منك﴾ و نیشانەیه کیش بۆ لەتۆوه بۆ راستی پەيامبەرەتی من ﴿وارزقنا و أنت خير الرازقين﴾ دەسا بژێوی و رۆژییەکی بۆ ماندوو بوونمان بدەری، چونکە هەر ئەتۆی چاکترین رۆژیدەران ﴿١١٥﴾: قال الله إني منزلها عليكم ﴿خا وەلامی دانەووە فەرمووی باشە! و ا من ئەو خوانەیان بۆ دەنێرم﴾ فمن يكفر بعد منكم ﴿ئینجا دواي ئەو خوانە ئیتر هەركەسیكتان بۆ باوەر بێت بە پەيامبەرەكەم عیسا علیہ السلام﴾ فإني أعذبه عذابا لا أعذبه أحد من العالمين ﴿ئەوا من سزایەکی توندی وای ئەدەم کە تانیستا لەناو خەلکی جیهاندا سزای هیچ کەسیکم و نەدای. سەرەنجیک: زاناکان بەکۆی دەنگ دەلێن: خۆی میهرەبان وەلامی دانەووەخوانەکی بۆ ناردن.

عیسا لە شیرک حاشا دەکا:

﴿١١٦﴾: وإذ قال الله يا عيسى ابن مريم ﴿ئەوکاتەش وەبیریته کە خۆی کارزان لە رۆژی قیامەتدا بە عیسا کۆری مەریم ئەلی: ﴿أأنت قلت للناس اتخذوني وأمي إلهين من دون الله﴾ ئەری تۆ بەوخەلکەت گۆت کە لە جیاتی خۆی تەنیا خۆت وادیکت بەکەنە دوو خوا؟! ﴿قال سبحانه ما يكون لي أن أقول ما ليس لي بحق﴾ عیسايش دەلی: خوایه! من هەمیشە تۆ بە پاک و خاوین رانەگرم و، هەرگیزیش بۆن ناشیشتیکی ناراست و ناشیاوی و بەرامبەر بە تۆ بلییم ﴿إن كنت قلتە فقد علمتە﴾ ئەگەر ئەو قسەیم کردبێ، بۆ شک تۆ خۆت دەزانی ﴿تعلم ما في نفسي﴾ هەرچی لەناخی مندايه تۆ ئەیزانیت ﴿ولا أعلم ما في نفسي﴾ بەلام من دەربارە ئەوەی لە نەفس وزاتی تۆدايه شتیکی ئەوتۆ نازانم ﴿إنك أنت علام الغيوب﴾ بە راستی تەنیا هەر خۆتی بەهەموو نادیارەکان زانایت ﴿١١٧﴾: ما قلت لهم ألا ما أمرتني به ﴿چیت فەرمان پێکردوم، منیش هەرئەوهم پێگوتوون﴾ أن اعبدوا الله ربی و ربکم ﴿پێم وتوون: کە تەنیا هەر (الله) بپەرستن، کە پەرورەدگاری من و ئێوێهه ﴿و كنت عليهم شهيدا ما دمت فيهم﴾ هەتا لە ناویشیاندا بوم ئاگاداریان بووم ﴿فلما توفيتني كنت أنت الرقيب عليهم﴾ کە مریشم بەفەرمانی خۆت، ئیتر تۆ بۆخۆت چاودێر ئاگاداریان بوویت ﴿و أنت على كل شيء شهيد﴾ دیاریشە کە تۆ بۆخۆت بەسەر هەمووشتیک بە ئاگای ﴿١١٨﴾: إن تعذبهم فإنهم عبادك ﴿ئیستایش ئەگەر تۆ سزایان بدەیت، بۆ گومانەکی بەندە خۆت و، کەسیش بۆی نییه هیچ بلیت﴾ وإن تغفر لهم

کۆپرایە ئی تۆین ﴿١١٢﴾: إذ قال الحواريون يا عيسى ابن مريم بيريكهوه كه حوارييه دلسوژه شوينكه وتوووه كانت وتيان: ئەي عيساي كوري مريمه! ﴿هل يستطيع ربك﴾ ئەری دەكری پەرورەدگارت ﴿أن ينزل علينا مائدة من السماء﴾ لە ئاسمانەووە خوانێكمەن بۆ بپیریتە خوارەووە هەموو جوړە خواردنێکی

قال عيسى ابن مريم اللهم ربنا أنزل علينا مائدة من السماء تكون لنا عيدا لا أولنا ولا آخرنا وآية منك وارزقنا وأنت خير الرزقين ﴿١١٢﴾ قال الله إني منزلها عليكم فمن يكفر بعد منكم فإني أعذبه عذابا لا أعذبه أحد من العالمين ﴿١١٥﴾ وإذ قال الله يا عيسى ابن مريم أنت قلت للناس اتخذوني وأمي إلهين من دون الله قال سبحانه ما يكون لي أن أقول ما ليس لي بحق إن كنت قلتة فقد علمتة تعلم ما في نفسي ولا أعلم ما في نفسي إنك أنت علام الغيوب ﴿١١٦﴾ ما قلت لهم إلا ما أمرتني به إن أعبدوا الله ربي وربكم وكنت عليهم شهيدا ما دمت فيهم فلما توفيتني كنت أنت الرقيب عليهم وأنت على كل شيء شهيد ﴿١١٧﴾ إن تعدبهم فإنهم عبادك وإن تغفر لهم فإنك أنت العزيز الحكيم ﴿١١٨﴾ قال الله هذا يوم ينفع الصديقين صدقهم لم حنت تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها أبدا رضي الله عنهم ورضوا عنه ذلك الفوز العظيم ﴿١١٩﴾ لله ملك السموات والأرض وما فيهن وهو على كل شيء قدير ﴿١٢٠﴾

تێدا بێت؟ ﴿قال اتقوا الله﴾ عیسا وتی: خەلکینە! لەخوا بترسن و واز لەجوړە قسانە بێن ﴿إن كنتم مؤمنين﴾ ئەگەر راستە باوەرتان بە دەسلەلاتی خوا هەیه ﴿١١٣﴾: قالوا نريد أن نأكل منها ﴿گوتیان: ئاخر ئەمانەوێ لێی بخۆین﴾ و تظمئن قلوبنا ﴿و دلنایش ببین لەسەر یەکتاپەرستی خوا، راستی تۆ﴾ و نعلم أن قد صدقتنا ﴿و باشتیش بزانین کە تۆ راستت لەگەڵ کردوین﴾ و نكون عليها من الشاهدين ﴿و بشبێنە شایەت کە ئەوخوانە بەلگە دەسلەلاتی خواوە، باوەریشمان بتهوتر ببی.

هاتنی (خوانە) کە بۆ قەومەکی عیسا:

﴿١١٤﴾ قال عيسى ابن مريم ﴿عیسا کۆری مەریم وتی: اللهم ربنا أنزل علينا مائدة من السماء﴾ ئەي خۆی پەرورەدگارمان! بە میهرەبانی خۆت لەو ئاسمانەووە خوانێكمەن بۆ بپیرە خوارەووە ﴿تكون لنا عيدا لا أولنا ولا آخرنا﴾ کە بۆ ئەمانەمان ئیستا هەین و

فإنك أنت العزيز الحكيم ﴿١﴾ نہ گھر لیشیان ببوریت، نہ وہ خوت چاك ده زانی و، بخوشست دہ سہ لاتدارو کار جوانی.

ہر راستیہ بہ کہ لک دی:

﴿١١٩﴾ قال الله هذا يوم ينفع الصادقين صدقهم ﴿٢﴾ خوی بہ ہق پاش نہ وہ موو ٹاموز گاریہ کردنی، فرمووی: ئیر نہ مرو راستگوین، راستگوین کہ لیان پی دہ گہ بہ نیست، واتہ: تہ نیا یہك خواہرستان قازانجیانہ ﴿٣﴾ لہم جنات تجری من تحتها الأنهار ﴿٤﴾ بخواہرستانی راستگو، لہ بہ ہشتدا چہند باخاتیك ہیہ، وبہ بریاند چہندین روپار بہ خور دہ چیت ﴿٥﴾ خالدين فيها أبدا ﴿٦﴾ بہ ہتہ تاییش تیاند دہ میننہ وہ ﴿٧﴾ رضی اللہ عنہم ﴿٨﴾ خوی میہربان لیان رازیہ، واتہ: کردہ وہ کانی وەر گرتوون ﴿٩﴾ ورضوا عنه ﴿١٠﴾ وئوانیش لہ خوا رازین ﴿١١﴾ ذلك الفوز العظيم ﴿١٢﴾ ہر نہ وہیش سہرکہ و تن و سہر فزای گہروہیہ ﴿١٣﴾ ١٢٠: اللہ ملک السموات والأرض وما فيهن ﴿١٤﴾ ٹاسمانہ کان و زہوی و، ہر چیش لہ نیوانیانداہ گشتی مولکی خواہ، واتہ: ہموو شتیك ہر نہ و دروستی کردوہ، بویہ نہ پیوستی بہ زن ہیہ نہ بہ مندال ﴿١٥﴾ و هو على كل شيء قدير ﴿١٦﴾ ہر نہ ویشہ بہ سہر ہموو شتیكیشدا بہ تواناو بہ دہ سہ لاتہ، نہ توانی ہموو نیعمہ تی بہ بہ ندہ کانی ببہ خشیت، بویہ نیعمہ یش وک (بہ ندہ) یہ کی خوی ہمیشہ داوی فزل و بہ خشی لی دہ کہین.

سویاسی فرہو زور بخوی خواہن بہ ہرہ، کہ یارمہ تیدام بو تہا و کردنی تہ فسیری سوورہ تی (مائیدہ).

سوورہ تی (شہ نعم) ۱

مہ کہ بیہ و (١٦٥) ٹاہتہ

بہ ناوی خوی بہ خشنده میہربان

نہ سوورہ تی (شہ نعم) ۱ شہ یہ کیکہ لہ سوورہ تی درتہ کانی مہ کہہ، جوغز و باز نہ کہ شی، ہریاسی عقیدہ و بناغی ٹیمان و باوہرہ، نہ لہ تہ جیاوازی لہ گہل سوورہ تی مہ دہ نیہ کاند لہ ٹامانج و بچوونداہ، چونکہ سوورہ تی مہ کہہ بیہ کان وکو سوورہ تی مہ دہ نیہ کان باسی رور و و حہج و تولہ و یاسای خیزان و جہنگ و ناشتی ناکن، بہ لکو تہ نیا لہ بارہی نہ شتہ سہرہ کییانہ وہ دہدوین، وکو:

(١) خواہ تی خوی کارزان (الوہیہ).

(٢) و حی و پھیامی قورٹان.

(٣) زیندو و بوونہ وہ و یاداش و تولہ، ہر لہ بہر گرنکی نہم سی شتہ یش بوو کہ نزیکہی (١٣) سال لہ مہ کہہ دا ہر لہ و بارہ وہ قورٹان دہات. ٹیمامی (تہ بہری) لہ (عہ بدوللا) ی کوری (عوہن) وہ لہ بارہی فہزیلہ تی نہم سوورہ تی وہ دہ گپرتہ وہ کہ پیغہ مہر ﴿٤﴾ فرمووی: (نزلت علی سورہ الأنعام جملہ واحدہ، وشیعہا سبعون

ألفامن الملائكة لهم زُجُلٌ بِالسَّيْحِ وَالْتَحْمِيدِ). واتہ: نہم سوورہ تی (شہ نعم) ۱ گشت بہ یہ کجارو بہ سہر یہ کہہ وہ بوم ہات و، حہفتا ہزار فریشتہ یش لہ تہ شریفاتی بوون و، بہ دہنگی بہرز سپاس و تہ سبب حاتیان دہ کرد.

﴿١﴾ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ١: الحمد لله الذي خلق السموات والأرض ﴿٢﴾ ہموو جوہرہ سویاس و ستایشیک تہ ناو تہ نا بوئہ خواہ کہ ٹاسمانہ کان و زہوی بہ دیہینا ﴿٣﴾ وجعل الظلمات والنور ﴿٤﴾ و تریکی بیہ کان و رووناکیشی داہینا، دیارہ ریگانکی گومرایسی و، سہر لیشیاوای زور زورن، بویہ قورٹانی پیروز بہ کو ہینای و فرمووی: ((وجعل الظلمات)). بہ لام چونکہ ریگہ و ریبازی بہ ختیار و سہر فزای تہ نیا ہریہ ریگاہ، کہ دینی ٹیسلامہ بہ (موفرہد) و تاک ہینای و فرمووی: (النور). ﴿٥﴾ ثم الذين كفروا بربهم يعدلون ﴿٦﴾ کہ چی لہ گہل نہ وہیشدا نہ وانہی کہ کافرو بی باوہرن، دین ہاوبہش بو پەرہر دگاریان دادہ نین و،

موشرىك زۆر ئەھلى عىناڧە:

﴿ ۴: وما تأتئهم من آية من آيات ربهم ﴾ ھەر بەلگەو نىشانە يەك
لە بەلگەو نىشانە كانى خۇاى پەرۋەردگار بىتتە لای ھاۋبەشدانەرەكان
بۇ چەسپاندنى يەكتاپەرستى و راستى پەيامبەر ﷺ ﴿ إلا كانوا
عنها معرضين ﴾ ئەۋەندە سەر سەختن ئىللاۋ بىللا ھەر روۋى
لۈۋەردەگىرن و حاشاى لۈۋەكەن ﴿ ۵: فقد كذبوا بالحق لما جاءهم ﴾
ئەۋەتە ھەركە ئەم قورئانەشيان بۇ ھات، باۋەريان پىئ نەھىنا و
بەدرۋيان دانا! ﴿ فسوف يأتيهم أنباء ما كانوا يستهزءون ﴾
دۇنيابىن لە دۋارۋۇدا ئەنجامى بەدرۋخستنەۋەى ئەۋبەلگانەيان
پىئ دەگا كە ئەۋان گالتەيان پى دەكرد و تۆلەش ۋەرئەگرن ﴿ ۶: ألم
يروا ﴾ ئاخۇ ئەۋ بى باۋەرانە نەيانبىنيۋەۋە عىبەرەتيان ۋەرنەگرتوۋە
﴿ كم أهلكنا من قبلهم من قرن ﴾ كە خەلگىكى زۆرمان لە پىش
ئەۋانەۋە قىركردو فەۋتاند؟ ﴿ مكناهم فى الأرض مالم نمكن لكم ﴾
ۋە دەسلەت و توانايەكى وامان پى دابوون كە بەئىۋەمان نە دابو
ئەى قورەيش دەسا بۇكوئى چوون؟! ﴿ وأرسلنا السماء عليهم
مدرارا ﴾ ۋە لە ئاسمانىشەۋە بارئىكى بەلئىزمەۋ بە خورمان بۇ
باراندن ﴿ وجعلنا الأنهار تجري من تحتهم ﴾ وامان كرد كەجۈگە
ۋ رووبارو كانىۋاى زۆرۋ زەبەنە لە ژىر كۆشك و باخەكانىانەۋە
دەردەچوۋ ﴿ فأهلكناهم بذنوبهم ﴾ ئىنجا بە ھۆى تاۋانەكانىانەۋە
قىمانكردن و لەناۋمان بردن ﴿ وأنشأنا من بعدهم قرناً آخرين ﴾
ۋىاش لەناۋبردنى ئەۋانىش خەلگىكى ترمان دامەزاندو بەدى
ھىنا، دىسان ئەۋانىشمان بەھۆى لاسارى خۇيانەۋە لەناۋبرد،
دەسا ئىۋەيش وريابن.

رېئەمىيەكانى ئايەتى (۶-۴):

- (۱) پشت لەحق كىردن و كارپى نەكردنى، ماناى باۋەر
نەبوۋنە پىئى.
- (۲) مەسخەرەۋ گالتەكردن بە دىن، دەبىتە ھۆى
ھاتنى سزا.
- (۳) عىبەرەت و پەند ۋەرگرتن لەمىزۋوى گەلانى
رابووردو تىياچوۋ.
- (۴) گشت ئۆمەتلىك بە ھۆى گوناحى خۇيەۋە تىياچوۋ.

﴿ ۷: ولو نزلنا عليك كتابا فى قرطاس ﴾ ئەگەر لەباتى ئەم
قورئانە كەئىستىا بۆت ھاتوۋە نووسراۋەيەكى ترمان لەسەر كاغەزو
لاپەرەيەك دابەزاندبا ﴿ فلمسوه بأيديهم ﴾ جا دەستيان لۈ داباۋ

بتان ئەكەنە ھاۋبەش بۆى؟! كەبەرەستى ئەمەيشيان لە ھەموۋشتى
زىاتر جىگەى سەرسورمانە! ﴿ ۲: هو الذى خلقكم من طين ﴾ ھەر
ئەۋ پەرۋەردگارە بوۋ كە (بابى) ئىۋەى (ئادەم ﷺ) بۇ يەكەمجار
لەقور بەدېھىنا ﴿ ثم قضى أجلا ﴾ لەپاشان كاتىكى بۇ ژىنيان
دىارى كردو بېرياردا ﴿ وأجل مسمى عنده ﴾ ۋادەيەكىشى بېرياردا
بۇ كۆتايى ھەموۋ جىھان ﴿ ثم أنتم تموتون ﴾ كەچى ئىۋە دۋاى
ئەۋ ھەموۋ بەلگانەيش لەسەر دەسلەتى خوا، ھىمان ھەر دوۋد
ۋ بەگومانن لەزىندوۋبوۋنەۋە! ﴿ ۳: وهو الله فى السموات وفى
الأرض ﴾ لەئاسمانەكان و لەزەۋىدا خوا ھەر ئەۋخوايە كەناۋى
(الله) يە ﴿ يعلم سرهم وجهرهم ﴾ لەگشت كارى نەھىنى و
ئاشكراتان ئاگادارە ﴿ ويعلم ماتكسبون ﴾ خەرىكى ھەركارىكىش
بن چاك چاك پىئ دەزانئى، جاكەۋابوۋ ھەر ئەۋخوايە بېرستىن كە
خاۋەنى ئەۋ گشت سىفەتانەيە.

ئەم بېزەى (الله) يە لەم ئايەتەدا: (وهو الله فى السموات... بهسى
جۆرتەفسىر كراۋە، يەكەم: بەماناى مەعبۇدو پەرستراۋە، واتە:
ھەرئەۋە پەرستراۋى راستەقىنەۋ بەرھەق لەگشت ئاسمانەكان و
زەۋىدا، ھەرۋەكو لەسوۋرەتى (۸۴/۴۳) يىشدا دەفەرمۇئى: (وهو
الذى فى السماء إله وفى الأرض إله) دوۋم: فەرماشتى: (يعلم
سرهم وجهرهم) لە نىۋان (وهو الله) و لە نىۋان (فى السموات وفى
الأرض) دايەۋ دەبىتە: (وهو الله يعلم سرهم وجهرهم فى السموات
وفى الأرض) واتە: ھەر ئەۋەكە لەئاسمانەكان و زەۋىدا بە گشت
كارە نەھىنى و ئاشكراتانتان دەزانئى، ھەرۋەكو لەسوۋرەتى (۶/۲۵):
(قل أنزل الذى يعلم السر فى السموات والأرض...) ھاتوۋە پىشتگىرى
ئەۋ مانايە دەكا.

سىيەم: ئىمامى (تەبەرىي) دەلى: دەبىئى لەكاتى خۇيىندەۋەيدا لەسەر
بېزەى (فى السموات) دا رابوۋەستى و بلىيىت: (وهو الله فى السموات)
ئەۋسا (وفى الأرض) ي پەيوەست بىكەيت بەپاشەكەيەۋەۋە بلىيىت:
(يعلم سرهم وجهرهم فى الأرض)، جا بەپىئى ئەم ماناى سىيەمە
دەبىتە: (الله ﷻ مستو على عرشه فوق جميع خلقه، مع أنه يعلم سر أ
هل الأرض وجهرهم). ئايەتى (أأنتم من فى السماء...) سۋورەتى
(ملك) و ئايەتى: (الرحمن على العرش استوى) سۋورەتى (طه)
پىشتگىرى لەۋمانايە دەكەن، (ئىبىن كەسىر) دەلى: دۋاى ئەمە
زانايان يەكەدەنگ ۋەستان دژى (جەھەمى) يەكان كەدەلئىن: خوا
لەگشت جىگايەكدايەۋ بى (مەكان) بە. تەفسىرى ئەۋ ئايەتەشيان
بەھەر سى شىۋەكە كردۋتەۋە.

بینابیان بۆ نه مانی گومان و دوو دلییان ﴿ لقال الذین کفروا ﴾ هیشتای کافرو بی باوه ده کان، نه و نه ده ناله بارو نه هلی عینادن هر نه یانوت: ﴿ ان هذا الا سحر مبین ﴾ ببی و نه بی نه مه هر جادوویه کی ناشکراو نمایانه و، نیمه ی پی چاوبه ست کراوه!

به لای موشریکانه وه پیغه مبه ر نابی مرو بی:

﴿ ۸: وقالوا لولا انزل علیه ملک ﴾ ده شیانگوت: نه ری بوخوا له ناسمانه وه فریشته یه کی بۆ نه ناره خواره وه و، شایه تی پیغه مبه ریتی بۆ بدات، نه گهر راست نه کات ده لی په یامبه رم ﴿ ولو انزلنا ملکاً لقضى الامر ﴾ دیاره نه گهر نیمه فریشته مان بوئه وکاره ناردباو، نه وانیش وه کو باوی خویمان باوه ریان نه هینابا، بی گومان کار له کار ده ترازو سزایان بوئه هات ﴿ ثم لا ينظرون ﴾ پاشانیش مؤلّه ت نه نه دران ته نها چاوتروکانیکیش بژین ﴿ ۹: ولو جعلناه ملكاً ﴾ گریمان نه گهر وه خویمان پیشنیاریان کرد گیارابامان به فریشته یه ک له باتی نه وه که په یامبه ر مروقه ﴿ لجعلناه رجلاً ﴾ هر ده بو له شکل و سیمای پیایوکیان دانابا، چونکه نه گهر له بیچی فریشته دا بیته لایان، هر گیز قه بوولی ناکه ن ﴿ وللبسنا عليهم ما یلبسون ﴾ و نه و ساش نه وه ی وائیستا لییان تیکه ل بووه ده لنین پیغه مبه ر نه بی فریشته بیّت، هر ه مان ره خنه ده گرنه وه لییان تیک ده چیّت، که وابه و پیغه مبه ر هر ده بی به شه ربیّت ﴿ ۱۰: ولقد استهزئ برسل من قبلک ﴾ بی گومان به به گه لیک له پیغه مبه رانی به ره له توش مه سخه ره و گالته کراو نه شپسان، که وابه و توش وه نه وان به نارام به و ددان به خوئا بگره ﴿ فحاق بالذین سخروا منهم ما كانوا به يستهزءون ﴾ نه و س له نه نجامی نه و گالته پی کردنه دا سزوا جه زره به یه خه ی گرتن ﴿ ۱۱: قل سیروا فی الأرض ﴾ پییان بلئی: بچن به ولاتی بی باوه ده کاندانه وانه ی یاخی بوون گه شتی بکه ن ﴿ ثم انظروا کیف کان عاقبة المکذبین ﴾ نه و س ته ماشاکه ن، بزائن پاشه روژی نه وانه چون بوو که ثایه ته کانی خویمان به درو داده نا؟

رینماییه کانی نایه تی (۱۱-۷):

(۱) هه لگراسی په یامی خوا ته نیا هر مروقه بوون، نه ک فریشته.
(۲) گالته و سووکایه تی کردن به پیغه مبه ران و بانگبه رانی دینی خوا، داب و نه ریتی مروقه لاساره کانه و نه گوراهو، هه ربوه و، هه رده یشبئی، بویه ده بی گشتان زور به تابشت

و خوړاگر بین.

(۳) نه نجامی به درو خه ره وان هر تیاچوونه.

ده بی گش ملکه چی فهرمانی خوابین:

﴿ ۱۲: قل لمن مافی السموات والأرض ﴾ بلئی نه ی پیغه مبه ر!

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلْبَسُونَ ﴿ ۱ ﴾ وَلَقَدْ اسْتَهْزَأُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَقَّ بِالَّذِينَ سَخَرُوا مِنْهُمْ مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿ ۲ ﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿ ۳ ﴾ قُلْ لِمَنْ مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَ كُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۴ ﴾ وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿ ۵ ﴾ قُلْ أَغِيرَ اللَّهُ أَتَاخُذُ الْفَاتِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطِيعُمْ وَلَا يَظْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونُ مِنَ الْمُسْرِكِينَ ﴿ ۶ ﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿ ۷ ﴾ مَنْ يَصْرِفْ عَنْهُ يَوْمَ مَزِيدَ فَجْدَ رَحْمَةٍ وَذَلِكَ الْقَوْلُ الْمُنِينُ ﴿ ۸ ﴾ وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَضْرِبْ فَلَكَ أَشْفَاءُ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ يَخْرِقْهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ وَيَبِيرْ ﴿ ۹ ﴾ وَهُوَ الْغَافِقُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿ ۱۰ ﴾

نه و ی له ناسمانه کان و زه ویدایه، مولکی کییه ۱۲: ﴿ قل لله ﴾ تو بوخوت بلئی: هه موو هه مولکی خواجه، نه ک هی به ته کان ﴿ کتب علی نفسه الرحمة ﴾ له سه رخوی نووسیوه که ده بی به رحمت و میهره بان بیّت به رامبه ر به به نده کانی خوئی ﴿ لیجمعنکم إلى يوم القيامة لا ریب فیه ﴾ دلنیا بن له روژی قیامه تدا که هاتنی بی گومانه هه مووتان بوئی کو نه کاته وه، جا نه وکاته پاداشت و توله و نه رنه گرنه وه ﴿ الذین خسروا أنفسهم فهم لا یؤمنون ﴾ نه و که سانه ش که زیانیان به خویمان گه یاندو، خویمان دوړاند، باوه ر ناهینن و ددان به یه کتا په رستیدا نانین ﴿ ۱۳: وله ما سکن فی اللیل والنهار ﴾ هه رچی له شه و روژدا نارام ده گریّت، گشت مولکی نه وه و، له ژیر ده سه لاتی نه و دایه ﴿ وهو السميع العليم ﴾ هه رخویشی هه میشه بیسه رو زانایه ﴿ ۱۴: قل أغیر الله أخذ ولیا ﴾ بلئی: ده تانه و ی منیش وه کوخوتان له خوا به ولاره، که سیکی تر به دوست و یارمه تیده ری خوّم بزائم؟! ﴿ فاطر السموات والأرض ﴾ که به دیه پنه ری

پی بگه یه نیت، دیاره هه رخوی به سهر هه مووشتیکا دهسه لاتداره و
 حه زله هه رچی بکا ده توانی نه نجامی بدا، وهك ثم فهرمووده
 سه حیهش که نیمای ترمزی ده یهینی دهلی: پیغه مبه ر ۱۸ به
 (ثیب عهباس)ی فهرموو: ((یا غلام! اذا سألت فاسأل الله وإذا
 استعنت فاستعن بالله، واعلم أن الأمة لو اجتمعوا على أن ينفعوك
 بشيء لم ينفعوك إلا بشيء قد كتب الله لك، ولو اجتمعوا على أن
 يضروك بشيء لم يضروك إلا بشيء قد كتب الله عليك، رفعت
 الأقلام وجفت الصحف)). واته: ئه ی لاوه که! هه رکه ویستت داوا
 بکه یت، هه ر له خوی بکه، ویستیشیت داوای هاوکاری و کومه ک
 بکه یت، ده بی هه ر له خوی بکه یت، چاکیش بزانه که نه گه ر
 هه موو خه لکان کۆ ببه وهو بیانه وی قازانجیکت پی بگه یه نن،
 به دهر له وه که خوا خوی بریاری دابیت، ناتوانن هیچ قازانجیکت
 پی بگه یه نن، نه گه ریش کۆ ببه وهو بیانه وی زیانیکت پی بگه یه نن،
 ناتوانن، مه گه ر ویستی خوی له سه رییت، چونکه قه له مه کان
 (له نه زله دا) هه رچییان نووسی، نووسییان و، مه ره که به که ش
 وشکه وه بووه ۱۸: وهو القاهر فوق عباده ۱۸ هه ر خوشیه تی
 زال و ده ست رویشیت و به سه ره موو عه بده کانیدا ۱۹ وهو
 الحکیم الخیر ۱۹ هه ر نه ویشه له کارزان و کار جوان و به ناگایه به
 کاروباری به نده کانی.

قورتوبی دهلی: موشریکه کان وتیان به پیغه مبه ر ۱۸: کئی هه یه
 شایه دی له سه ر پیغه مبه ری تی تو بدا؟ جابو ئه وه لاهمه ثم نایه ته
 هات و فهرمووی: ۱۹: قل أي شيء أكبر شهادة ۱۹ پپیان بلی:
 شایه تی کئی له هه موو شایه تی هه مه زنترو گرنگتره بو راستی
 په یامبه ری تی من؟ ۱۹: قل الله شهيد بيني وبينكم ۱۹ بلی: خوا
 که له هه موو شایه تی هه گه ره ترو به ناگاتره له نیوانماندا شایه ته
 بو راستی من ۱۹: وأوحى إلى هذا القرآن لأتذكركم به ومن بلغ ۱۹
 بویه ثم قورئانه شم وهی بوکراوه، که ئیوه هه رکه سیکی تریش
 دهنگی ثم قورئانه ی ده گاتی، پی بترسینم و، ناگادار که مه وه
 ۱۹: أنکم لتشهدون أن مع الله آلهة أخرى ۱۹ چلون ئیوه ئه ی کافرو
 بی باوه ران! شایه تی نه دهن که له گه ل (الله) دا چند خواجه کی تر
 هه بی؟ ۱۹: قل لا أشهد ۱۹ پپیان بلی: نه گه ر ئیوه شایه تی وابدن،
 دلنیا ب که هه رگیز من شایه تی نادم (الله) هاوبه شی بی، به لکو
 به هه موو توانم نکوولی ئه وه نه که م، چونکه هه رگیز ژیری ریگه
 نادا به شتی وا ۱۹: قل إنما هو إله واحد ۱۹ بلی: ئه وخواجه،
 هه رتاک وته نیایه و، که سی تر شایه تی په رستن نییه ۱۹ وانی
 برئ مما تشركون ۱۹ و له شه ریک دانانی ئیوه بو خوا، به راستی من
 به ری و بیزارم.

ئاسمانه کان و زهوییه ۱۹: وهو یطعم ولا یطعم ۱۹ روزیش به گشت
 دروست کراوه کان ده داو، خویشی له روزی بی نیازه؟ ۱۹: قل إني
 أمرت أن أكون أول من أسلم ۱۹ پپیان بلی: فهرمانم پی داراوه
 که یه که مین موسلمان و، یه که مین که س بم خو ته سلیم به خوی
 گه وره م بکه م ۱۹: ولا تكونن من المشركين ۱۹ وهه فهرمانم پی دراوه

قُلْ أَتُؤْمِنُونَ بِأَكْبَرِ شَهَادَةٍ قُلْ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا
 الْقُرْآنُ أَنْ أُذْكَرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَفَيْكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ
 إِلَهًا آخَرَ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرٌّ مِمَّا
 تَشْرِكُونَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ بِمَا وَهَبَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ
 آبَاءَهُمْ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ
 مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ
 ﴿٢١﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّا يَشْرَأُكُمْ
 الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ لَنَنْكُرُنَّهُمْ إِذْ أَنْقَلَبُوا إِلَى اللَّهِ
 رَبِّنَا مَا كَانُوا مُشْرِكِينَ ﴿٢٣﴾ أَظْهَرَ كَيْدًا عَنَّا أَنْفُسَهُمْ وَصَلَّ
 عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْتَزُّونَ ﴿٢٤﴾ وَهُمْ مِمَّنْ يَسْتَعِثُّ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى
 قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كَلِمًا
 لَا يُؤْمِنُوهَا حَقًّا إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا
 إِلَّا أَسْطِيرٌ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾ وَهُمْ يَتَّبِعُونَ عَنْهُ وَيَتَنَبَّهُونَ عَنْهُ وَإِنْ
 يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ رَأَوْهُ فَاعْلَوْ أَنَّ الْآثَارَ
 فَعَالُوا إِنَّمَا تَلَوْنَاهُ فَرْدًا وَلَا تَكُذِّبُ بآيَاتِنَا وَكَوْنُوا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾

نابی له هاوبه شدانه ران بیت ۱۵: قل إني أخاف إن عصيت
 ربي عذاب يوم عظيم ۱۵ بلی: نه گه رمنیش وهو ئیوه سه ریچی
 له خوی په روه ردگارم بکه م وبتان ببیه رستم، دلنیا ب نه وکاره به من
 ناگری، چونکه من له نازاری روژیکی مه ترسیدار ده ترسم ۱۶:
 من یصرف عنه یومئذ ۱۶ نه وهی له و روژده رووی له و سزایه
 وهه رگیز درئ ۱۶: فقد رحمه ۱۶ نه وه به راستی خوا میهره بانی له گه ل
 کردوه و به ر به زه یی خوی خستوه و ذلك الفوز المبين ۱۶ دیاره
 هه رنه ویش به ناشرکا به ختیار و سه رفرازییه.

چاکه و به لا هه ر به ده ستی خواجه:

۱۷: وإن یمسک الله بضر ۱۷ نه وخواجه ده سه لاتداریکی وهه یه
 نه گه ر تووشی هه رجوره به لا و زیانیکت بکات ۱۷: فلا کاشف له إلا
 هو ۱۷ به غه ره ز خوی هیچ که سی ناتوانی لای بیا ۱۷: وإن یمسک
 بخیر فهو علی کل شیء قدیر ۱۷ خو نه گه ر خیر و چاکه یه کیشت

رېنەماییه کانی ئایهتی (۱۷-۱۹):

(۱) بۇ ھەمووشتىك دەبىي پەنا ھەربە بەخو بېرى، ۋەك لەسوورەتى (يونس) ۋەچەندىن سوورەتى تردا دووپاتى ئەو ھەكاتەو ھەدەرمۇ: (ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك...) ۱۰۶.

خو شايەدى بۇ راستى پېغەمبەر ئەدا بە ناردنى قورئان و نىشانە گەل بۆى.

(۲) ھەركەس ئەم قورئانەى پىگەشت، دەبىي وشيارەوبى و بروبىانووى نەماو.

(۳) بنەماى ئىسلام لەسەر وشەى پىرۇزى (لا إله إلا الله) دادەمەزى، ھەروەك بىزارى و حاشايشە لەھەمووچۆرە (شېرك) يەك.

۲۰: الذين آتيناهم الكتاب ۋەو جەلەكەو گاۋرانەى كىتەب و نامەمان پىداپوون ۋەعرفونە كەما يعرفون أبناءهم ۋەروەكو كۆرەكانى خۇيان دەناسن، ھەرواۋايش (پەيامبەر) دەناسن، چونكە لەتەورات و ئىنجىلدا سىفەتە بەرزو جوانەكانى ھاتوۋو بەئاگاشن لىيان ۋەالذين خسروا أنفسهم ۋەو كەسانەى زىانيان لەخۇيان دا بە ھەلئۇاردنى رىگا چەوتەكان ۋەفهم لا يؤمنون ۋەئىترباۋەر ناھىيەن بە موھەمەد ۋەچونكە ھەرخەرىكى مەملانى و عىنادى خۇيان ۲۱: ومن أظلم ممن افترى على الله كذبا ۋەبىكى لەو كەسە ستەمكارتر بى كەدرۇ بەدەم خواۋە ھەلەبەسەت وبللى: لە قىيامەتدا بىتەكان شەفاعەتمان بۆدەكەن؟ ۋەاكذب بآياته ۋەيان بەئايەتەكانى خوا باۋەر نەكاو، بەدرويان دانىت؟ ۋەإنه لا يفلح الظالمون ۋەبەراستى ستەمكاران و درۇ ھەلەبەستان قەت سەرفرازو پزگار نابن.

لەشېركى موشرىكان دەپىچىنەو:

۲۲: ويوم نحشرهم جميعا ۋەوورۇۋە ۋەبىر بىنە كە ھەمووموشرىكەكان -پاش زىندوۋكردنەو- كۆ ئەكەينەو بۇ لىپرسىنەو لەكارۋكردەو ھەيان ۋەثم نقول للذين أشركوا ۋەپاشان بەو كەسانە ھاۋەلىيان بۇ خوا دانائەللىين: ۋەأين شركاؤكم الذين كنتم ترعون ۋەكۆين ئەوانە ئىۋە بە گومان كرىدبووتانن بەھاۋەلى خوا و، پىتان وابو شەرىكى خوان؟! دەسا ئىستا بىانھىيەن ۲۳: ثم لم تكن فتنتهم ۋەلپاشان لەو لەمدا ھىچ عوزرو بىانوۋو ۋەلەمىكىيان نىيە ۋەإلا أن قالوا والله ربنا ما كنا

مشرکين ۋەئەمە نەبى كەبەراشكاۋى ئەم درۇيە بكەن و بلين: سوپند بەخوۋى پەروەردگارمان ھەركىز ئىمە ھاۋەشمان بۇ خوا دانەناۋە ۲۴: أنظر كيف كذبوا على أنفسهم ۋەتەماشاكە تەنەنتى چۆن لەگەل خۇشياندا درۇ ئەكەن، ھەروەك لە دونىادا درۇيان دەكردو ئەيان وت: (ما نعبدهم إلا ليقربونا...) ۋەضل عنهم ما كانوا يفترون ۋەئەو درۇدەلەسەيش ھەلىيان بەستبوۋ لە سەر خوا لە كىسيان چوۋو سوۋدىيان لىنەبىنى ۲۵: ومنهم من يستمع إليك ۋەھەركە تۇ قورئان ئەخۇنىتەو ھەيانە دىت گۆيت بۇ رائەگرى و، ھىچ كەلكىشى لىۋەرناگرى. ۋەجعلنا على قلوبهم أكمة ۋەلەبەر كۆرەكەيان پەردەمان بەسەر دلىاندا كىشاۋە ۋەأن يقفهو ۋەبۆئەو لىت تىنەكەن ۋەفى آذانهم وقرا ۋەلەبەرلارى ۋەلاسارىيان گۆيىان شىمان گران و قورسكردو ھەلىيان ھىچ خىرى بىيسن ۋەإن يروا كل آية لا يؤمنوا بها ۋەئەو ھەند سەرسەختن كە ئەگەر ھەرجى بەلگەو نىشانەيش ھەبەچاۋ بىيىنن، ھىمان ھەر باۋەرناكەن و ددان نانين پىيدا، ئىى لەسەرداۋى ئەوان مانگت بۇ لەت نەكردن، كەچى باۋەرپان نەھىناۋ وتيان ئەو كارە جادوۋە! ۋەحتى إذا جاؤك ۋەئەساكەيش كەھاتنە لات ۋەبجادلوك ۋەدەكەونە شەرە قسەۋچەلەھانئ لەگەلت ۋەيقول الذين كفروا ۋەكافرو بىباۋەرپەكان دەللىن: ۋەإن هذا إلا أساطير الأولين ۋەبىيۋنەبى ئەم قورئانە ھەر ئەفسانەو (ئوستورە) سى پىشۋەكانە، لەو بەۋلاۋە شتىكى دى نىيە ۲۶: وهم ينهون عنه وينأون عنه ۋەھەم رى لەخەلكى دەگرن لەبىستنى قورئان و، ھەم بۇخۇشيان خۇيانى لىدور ئەگرن ۋەإن يهلكون إلا أنفسهم وما يشعرون ۋەبەم كارەشيان ھەر خۇيان لەناۋ دەبەن و بەخۇش نازانن.

پاش دىتنى سزا خوزگە ھىچ نابەخشى:

۲۷: ولو ترى إذ وقفوا على النار ۋەئەو كاتە ھاۋەشمانە رەكان بىيىنى كە لە بەرامبەر ئاگردا راگىراۋو بەند كراون، بىگومان كارىكى زۆر سامناك و گەورە ئەبىنى ۋەفقالوا يا ليتنا نرد ۋەئىنجا لەو رۇۋەدا ئەللىن: ئاى خوزگە جارى تر دەگىرپاينەو بۇ دونيا ۋەولا نكذب بآيات ربنا ۋەبەلگەو نىشانەكانى پەوەرگارمان كافرو بىباۋەر نەدەبوۋىن ۋەونكون من المؤمنين ۋەلەبىرواداران دەبوۋىن ۲۸: بل بدا لهم ما كانوا يخفون من قبل ۋەدیارەئەخوزگەو پەشىمانىيەيان راست نىيە، بەلكو كار لەكار ترازو، ئەو كارە خراپانەشيان كاتى خۇى لە خەلكيان ئەشاردەو، ئىستا كەوتنە روو و بۇيان دەرەكەوتن و، بۇخۇشيان ھالى بوون

﴿ قالوا یا حسرتنا علی ما فرطنا فیها ﴾ کاتئی قیامه تیان هات
 ئەلین: ئەی ئاخ و داخ! بۆ ئەوەندە ئیمە سستی و، دریغیمان کرد
 لە دونیادا لە ئەنجامدانی کاری چاکەدا ﴿ و هم یحملون أوزارهم
 علی ظهورهم ﴾ و ئەوانیش باری قورسی گوناھیی خۆیانیان
 بەکۆلەویە ﴿ ألساء ما یزرون ﴾ بزانن! کە بارو کۆلەکیان زۆر
 خراپ و نالەبارە ﴿ ۳۲ ﴾: وما الحیاة الدنیا إلا لعب و لهو ﴿ به
 ئاگابن! کە زۆریە ئی یانی ئەم دونیایە هەر گالتهو گەپە ﴿ وللدار
 الآخرة خیر للذین یتقون ﴾ دلنایان ئەو مالهەکی تر، بەهەشت بۆ
 ئەوانە کە پاریزگاری لە فرمانەکانی خوا ئەکەن چاکترە ﴿ أفلا
 تعقلون ﴾ دەسا ئیتر بیرناکەنەو، ژیر نابن کە پاداشتی قیامەتتان
 بۆ چاکترە؟.

دلدا ئەو ی پیغمبەر:

﴿ ۳۳ ﴾: قد نعلم إنه لیحزنک الذی یقولون ﴿ چاک ئەزانین
 بەوقسانە کە کافرو بێ باوەرەکان بەرامبەر بە تۆ دەیکەن و
 دەلین، گواپە بەقسە ئی ئەوان تۆ شاعیر و شیت بێ! ئەوساش
 بەو وشە ناپەسەندەیان دل زویر ئەبیت ﴿ فأنهم لا یکذبونک ﴾
 لە راستیشدا لەسەر بنەمایەک بە درۆزنت نازانن، بەلکو چاک
 ئەزانن تۆ راستگویت ﴿ ولكن الظالمین بآیات الله یجحدون ﴾
 بەلکۆلەبەر ئەمەیکە ستمکارو بێ باوەرەکان، کردوویانە بەپیشە
 کە هەردەم نکولی و ململانێ نایەتەکانی خوا بکەن ﴿ ۳۴ ﴾: ولقد
 کذبت رسل من قبلک فصبروا علی ما کذبوا و أودوا ﴿ فرهیک
 لە پیامبەرانێ بەر لە تۆ سۆیند بە خوا لەلایەن گەلەکیانەو بە
 درۆخرانەو، ئازارو ئەشکەنجە دران و، باوەریان پێ نەکردن و،
 ددانیشیان بەخۆدا گرت ﴿ حتی أتاهم نصرنا ﴾ هەتا یارمەتی
 ئیمەیان پێ گەیی، دەسا تۆش وابە. ﴿ ولا مبدل لکلمات الله ﴾ خۆ
 هیچ کەسیکیش نییە بتوانی بپار و بەلێنەکانی خوا بگۆری
 بەرامبەر بە یارمەتی پیغمبەران ﴿ ولقد جاءک من نیا المرسلین ﴾
 دیاریشە کە هەوایی پیامبەرانت پێ گەیشتووە کە چون ئازاردان
 و، چۆنیش توانییان لە بەرامبەرەو خۆ راگرتن هەتا سەرئەنجام
 کۆمەکی خویان بۆ هات و سەرکەوتن ﴿ ۳۵ ﴾: وإن کان کبر علیک
 إعراضهم ﴿ و ئەگەر روو وەرچەر خانێ ئەوانەت لا گەورەوگران و
 قورس بوو ﴿ فإن استطعت أن تتبغی نفقا فی الأرض ﴾ دەسا ئەگەر
 ئەتوانیت بچۆ لە زەویدا زاغە و تونیلێک بۆ خۆت بکۆلە ﴿ أو
 سلما فی السماء فتأتیهم بآية ﴾ یان بچۆ پەڕەیهێک بە ئاسمانەو
 بنی و پیا سەرکەو، هەتا نیشانە و موعجیزەیهکی وایان بۆیبنی،
 بەلکو ئەوانە بێتیتە ژێر بارو پروات پێ بکەن، مەبەست ئەو یە

﴿ ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه ﴾ و ئەگەر گریمان بشکێرێنەو
 بۆ دنیا، ئەو کارانەرییان لێ دەگیرا، هەمیسان دەچوونەو سەریان
 و هەردەیانکەن ﴿ وإنهم لکاذبون ﴾ بە راستی درۆ ئەکەن و
 لە درۆزانن ﴿ ۲۹ ﴾: وقالوا إن هی إلا حیاتنا الدنیا ﴿ هەتا لە
 دنیا شادبوون دەیانگوت: بێجگە لەم ژیا نەو دونیایەمان هیچ

بَلْ بَدَأَهُمْ مَا كَانُوا يُحْفَوْنَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رَدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ
 وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿۳۵﴾ وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ
 بِمَبْعُوثِينَ ﴿۳۶﴾ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا
 بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿۳۷﴾
 قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِقَوْلِهِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ
 بَغْتَةً قَالُوا يَحْسِرُنَا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ
 عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلْسَاءَ مَا يَزُرُونَ ﴿۳۸﴾ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا
 لَبِءٌ وَلَهُوٌّ وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۳۹﴾
 قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزَنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يَكْذِبُونَكَ
 وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿۴۰﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَتْ
 رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كَذَّبُوا وَاوْدُوا حَتَّىٰ أَنهَمُ نَصْرًا
 وَلَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبِيِّائِ الْمُرْسَلِينَ ﴿۴۱﴾
 وَإِنْ كَانَ كِبَرٌ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ
 نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلْمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ
 اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿۴۲﴾

ژیا نێ تر نییە ﴿ وما نحن بمبعوثين ﴾ و قەتیش زیندوو ناکرێنەو،
 واتە: نە ژیا نێ تر هەیهو، نە زیندوو بوونەو هەش ﴿ ۳۰ ﴾: ولو ترى
 إذ وقفوا على ربهم ﴿ و ئەگەر ئەوکاتە کە لە پێش پەرورەدگاریاندا
 رادەگیردرین بۆ لیکۆلێنەو بیانبینی ۱۱ ﴿ قال أليس هذا الحق ﴾
 خوا پێیان ئەفەرموی: دە ئاخۆ ئەم زیندوو بوونەو یە راست و
 رهوان نەبوو؟ ﴿ قالوا بلى وربنا ﴾ ئەوانیش ئەلین: بەلێ سۆیند
 بە پەرورەدگارمان راست و رهوان بوو ﴿ قال فذوقوا العذاب بما
 كنتم تكفرون ﴾ پێیان ئەفەرموی: دەسا بە هۆی ئەو ی لە دونیادا
 کافرو بێ باوەر بوون، ئیستا فەرموون سزاو جەزەبە ئەو
 بجێژن ﴿ ۳۱ ﴾: قد خسر الذين كذبوا بقاء الله ﴿ بە راستی ئەو
 کەسانە دیداری خویان بە درۆ ئەزانی و، باوەریان نەدەکرد بە
 زیندوو بوونەو، بێ سو بە تەواوی زیانەند بوون ﴿ حتى إذا جاءتهم
 الساعة بغتة ﴾ تا لە ناكاو قیامەت و زیندوو بوونەو یان لێ پێشدی
 و، ئەوانیش هەر خەریکی دوژمنایەتی و، ململانێ لە گەل قورئاندا

ئەوا بە ئاسانی دەیخاتە سەر شارپگە کە ی خۆی.

رێنماییی ئایەتەکانی (۳۶-۳۹):

(۱) باوەڕ بە خواو بە دیداری و، بە پیغەمبەرە کە ی،
بەختیاری و سەرفرازی هەردوو جیهانە، هەروەکو کوفرو

﴿ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴾ ﴿ ۳۶ ﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ۳۷ ﴾ وَمَا قَدَرْنَا فِي الْأَرْضِ وَلَا ظِلٌّ بِطَرْفِ بَجَنَّا حَيْهَ لَا أَمَّمْ أَمْثَالَكُمْ ﴿ ۳۸ ﴾ مَا قَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿ ۳۹ ﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُوبَكُمْ فِي الظُّلُمَاتِ مِنْ يَسَاءِ اللَّهِ يُضْلِلُهُ وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿ ۴۰ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْتُمْ عَذَابَ اللَّهِ أَوْ أَنْتُمْ السَّاعَةَ أَعْبَرِ اللَّهُ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۴۱ ﴾ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿ ۴۲ ﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَآخَذْنَاهُمْ بِالْأَسْوَ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرُّوْنَ ﴿ ۴۳ ﴾ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۴۴ ﴾ فَلَمَّا تَسَوَّأَ مَذْكُرُوا بِوَيْهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿ ۴۵ ﴾

بئى پروایی بەدبەختی و شەرمەزاری دونیا و قیامەتە، مەروفی
بەوادار هەمیشە وریاو (زیندوو) و، بەرژەوێندی خۆی
دەزانى لەچیدا، خوا ئایەت و نیشانە نانێری - کە
ئەوانە داواى بکەن - چونکە هەرکە ناردی و بەروایان پێ
نەکرد، لە ناو دەچن.

(۲) جوولندەو ئاژەل و گیان لەبەر، هەریەکیان بۆخۆی
ئومەت و کۆمەڵیکەن - وەکو ئێوە - و هەمویشیان ملکەچی
فەرمان و بێرەکانى خوان.

(۳) گشت رووداو و گۆڕانکاریەکان لە (أم الكتاب) دان و،
لەئەزەلدا هەر لەوێ بێراریان لەسەر دراوە.

کاتی سزا موشریکانیش لەخوا دەپارێنەوه:

﴿ ۴۰ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ ﴿ ۴۱ ﴾ بَعُو موشریکانە بئى:
پێم بڵێن: ئەگەر سزای خواتان بۆ هات ﴿ ۴۲ ﴾ أَوْ أَتَاكُمْ السَّاعَةُ ﴿ ۴۳ ﴾

کە نایەوێ پەيامبەر ئەوهێند سوورو بئى تاقت بئى پروا هینانیا
﴿ ۴۰ ﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُم عَلَى الْهَدْيِ ﴿ ۴۱ ﴾ وَه نەبێت لە دەس دەرجوو
بن، نەخێر، چونکە ئەگەر خوا وێستبای لەسەر رێگەى راستى و
بەختیاری بەزۆر هەموو کۆ بکاتەوه، زۆر بە ئاسانى دەى کرد، بەلام
دەبێ باوەرى وا چ کە لکێکی هەبێ؟ ﴿ ۴۲ ﴾ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿ ۴۳ ﴾
جا ئیتر نابێ تۆ لەو کەسانە بێت کە حیکمەتى خوا لەو هەدا نازانن
کە بۆچی دەبێ مەردوم بە ئارەزووی خۆیان بەروابێنن، ئەک بە زۆر
﴿ ۳۶ ﴾ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ ﴿ ۳۷ ﴾ ئەمەیش بزانن کە بە راستى
تەنها ئەوانە وەلام دەدەنەوه و باوەڕ دێنن کە بەدل گۆی ئەگرن و
ئەبێسن ﴿ ۳۸ ﴾ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ﴿ ۳۹ ﴾ ئەو کافرو خوانە ناسانەش کە
وەکو مردوو وانە و باوەڕ ناھێنن، خوا زیندووێان دەکاتەوه، دیارە
ئەوانەى وا بەدل نابێسن و بئى باوەڕن، وەکو مردوو کە پروکاسن
ولەهیچ شتێک حالى نابن ﴿ ۴۰ ﴾ ثُمَّ إِلَيْهِ يَرْجَعُونَ ﴿ ۴۱ ﴾ پاشانیشت گشت
دەگیرێنەوه بۆلای خۆی و پاداشیان ئەداتەوه.

موشریکەکان لەبەلگەى تر دەگەڕێن:

﴿ ۳۷ ﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ﴿ ۳۸ ﴾ بئى باوەرەکان و تیان:
بۆچی جگە لەم قورئانە نیشانە و موعجیزەیهکی تەرى لە لایەن
پەروردگارێهەو بۆ نەهاتە خوار، تابییتە بەلگەى راستى بۆی؟
﴿ ۳۹ ﴾ قُلْ إِنْ اللَّهُ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً ﴿ ۴۰ ﴾ بئیان بئى: بئى گومانە کە خوا
بە توانایە هەر بەلگە و نیشانەیهک ئەوان داواى ئەکەن بێنێری.
﴿ ۴۱ ﴾ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ۴۲ ﴾ بەلام زۆر بەیان نازانن کە پاشەرۆژیان
چۆن ئەبێ ئەگەر ئەو نیشانەیه هات، ئایا ئەمێنەوه، یالەناو
ئەبێرن؟ ﴿ ۳۸ ﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ ﴿ ۳۹ ﴾ گشت رەو کەر و
گیانلە بەرێکی ئەم زەوییە ﴿ ۴۰ ﴾ وَلَا طَائِرٌ يَطِيرُ بِجَنَاحِهِ ﴿ ۴۱ ﴾ هەموو
بەلندەیه کێش کە بە دوو بالان دەفرێ ﴿ ۴۲ ﴾ إِلَّا أَمَّمْ أَمْثَالَكُمْ ﴿ ۴۳ ﴾
هەموو ئەمانە چەند ئومەتێکن وەکو ئێوە دروستکراوی خۆمان و
یاسای تابیەتیان داناهەو بۆ ژیا نیا و موتاجمان ﴿ ۴۴ ﴾ مَا قَرَطْنَا فِي
الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ﴿ ۴۵ ﴾ لەهیچ شتێک کە مەترخە میمان نەکردوو (لە لوح
المحفوظ) دا ﴿ ۴۶ ﴾ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يَحْشَرُونَ ﴿ ۴۷ ﴾ لە پاشانیشت هەموو بۆلای
پەروردگارێان کۆ دەکێنەوه و توێژێنەوه یان لەگەڵ دەکێرێ و پاداش
وتۆلە وەر دەگرنەوه ﴿ ۳۹ ﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ﴿ ۴۰ ﴾ ئەو کەسانەى
ئایەتەکانى ئێمە بەدرۆ دادەنێن و باوەریان پێ ناکەن ﴿ ۴۱ ﴾ صَمٌّ وَبُكْمٌ
فِي الظُّلُمَاتِ ﴿ ۴۲ ﴾ کەرولان لەناو تاریکیاییەکاندا سوور دەخۆن ﴿ ۴۳ ﴾ مِنْ
يَسَاءِ اللَّهِ يَضْلِلُهُ ﴿ ۴۴ ﴾ خوا خۆی بێهەوێ کە سێ گومرا بکات، ئەیکات
لەبەر لاساری و سەرسەختی خۆی ﴿ ۴۵ ﴾ وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿ ۴۶ ﴾ حەزى لە هەرکەشیش بئى بێخاتە سەر رێگەى راست،

یان قیامه تتان هات ﴿أغیر الله تدعون إن کنتم صادقین﴾ ناخو
 -له وکاته دا- جگه له خوا هاوار بو که سی تر ده بن فریاتانکه ویت،
 نه گهر راست نه کهن نه لین بته کان که لک به خشن؟ ﴿٤١﴾ بل ایاه
 تدعون ﴿نا، تنها هاوار له خوا نه کهن﴾ فیکشف ما تدعون
 إلیه إن شاء ﴿نهوسا نهویش نه گهر ویستی و ناره زووی هه بوو،
 نهوا نزا که تان گیرا نهکا و، دهرووتان لی نهکاته وهو کوسپه که تان
 بو تهخت دهکات﴾ و تنسون ما تشرکون ﴿نهو بتانهیش ئیستا
 به هاوبه شی خویان داده نین لهو رۆژده له بیریان دهکهن﴾ ﴿٤٢﴾
 ولقد أرسلنا إلی أمم من قبلک ﴿سویند به خوا بهر له توش
 نهی پیغه مبه ر ﴿! په یامبه ریکی زۆرمان نارد له لای گهلانی
 پیشووو باوه ریان پی نه هیان﴾ ﴿فأخذناهم بالأساء والضراء﴾
 ئینجا ئیمهیش به هه زاری وبه نه خوشی وبه جوړه ها به لای تر
 قارمان لی گرتن ﴿لعلهم یتضرعون﴾ تا به لکو سهردانه وینن بو
 په روهر دگاریان و بیدار ببینه وهو روومان لی بنینه وه ﴿٤٣﴾ فلولا
 إذ جاءهم بأسنا تضرعوا ﴿دهسا که سزا که مان نه و قه یان بووو
 قارمان لی گرتن، بوله بهرمان نه پارانه وهو خو یان نه دا به دهسته وه،
 هه تا ئیمهیش رزگاریان بکهین؟﴾ ﴿ولکن قست قلوبهم﴾ نه و هیان
 نه کرد، به لکو له باتی نه وه دل یان ره شه وه بووو له سر بی باوه ریان
 سوورتر بوون ﴿وزین لهم الشیطان ما کانوا یعملون﴾ شه ی تانی
 نه و شیرک و تاوانانه ی له سهری بوون بوی رازاندنه وهو له پیش
 چاوی جوان کردن وهه روا له سر بی باوه ری مانه وه ﴿٤٤﴾ فلما
 نسوا ما ذکرنا به ﴿جا که نه وه موو ئاموژگاریه یان له بیرخو
 برده وه که له سر زمانی په یامبه ران کرابوون ﴿فتحنا علیهم
 أبواب کل شیء﴾ ئینجا ئیمه یه ش بو خه فلاندونیان و، وهک
 (استدراج) یکیش، دهروازه ی هه موو خیریکمان بو والا کردنه وهو
 رزق و رۆزیه کی فرهمان رشت به سه ریاندوا، نه وانی ش خوشی و
 نیشوه گرتنی ﴿حتى إذا فرحوا بما أوتوا﴾ هه تا به و مال و منداله ی
 پیماندا بوون، ده عیه و فیزگرتنی و له ری راست لایاندا ﴿أخذناهم
 بغته فإذا هم مبلسون﴾ نهوسا ئیمهیش کتوپرک قارمان لی گرتن و،
 نه وانی ش له وه موو خوشگوزه رانییه بی هیوا و ناو مید بوون ﴿٤٥﴾
 فقطع دابر القوم الذین ظلموا ﴿ئینجا نه وانه ی که ناهه قی و سستم
 پی شه یان بوو، هه موو خیر و خوشیه کیان له کیس چوو و دوا براو
 بوون﴾ والحمد لله رب العالمین ﴿سویاس و ستایشی بی پایانی ش
 بوخوا ی په روهر دگاری جیهانه کان، ده ساتوش ئهم به سه رهات و
 رووداوانه بو ئوممه ته که ت بگپره وه، به لکو عیبه رته ی لی وهر گرن.

پینما ییبه کانی ئایه تی (٤٥-٤٠):

(١) مروقی موشریک و خوانه ناس زور سه یروسه مه ریه!
 کاتی نهامهت و تنگانیه ک ده بی نی، به هه له و دهوان
 هاوار ده بات بوخوا ی گه و ره، هه رکه رزگاریشی بوو، خیرا
 روو وهر ده گیر و پشت دهکاته وه خوا!!
 (٢) ئوممه تان و گهلانی یاخی هه رکه لاری و کلابوون و،
 خواش توله ی دان و هه ر ژیر نه بوون و نه گه رانه وه بو ری
 راست، هیان هه ر له گهل نه وه شدا خوا ده رگای رزق
 و رۆزیان لی والا دهکا و گوزهرانیان خوشتر دهکا، خو
 دیاره که کاری وا خه فلاندن و (ئیسندراج) ه، نه گینه کتوپر
 ده یانگری و قریان دهکا و له ناو ده چن. پیشه وا (نه حمه د) له
 (عوقبه ی کوری عامی) وه ده گیر یته وه که: پیغه مبه ر ﴿
 فرموی: ((إذا رأیت الله یعطى العبد من الدنيا علی
 معاصیه ما یحب، فإنما هو استدراج، ثم تلا رسول الله ﴿
 فلما نسوا ما ذکرنا به فتحنا علیهم أبواب کل شیء حتی
 إذا فرحوا بما أوتوا أخذناهم بغته فإذا هم مبلسون)). واته:
 هه رکه دیتت که خوا نیعمهت و رۆزی به و خه لکه یاخی و
 نافه رمان به رانه دا، چاک بزانه که نه وه (ئیسندراج) ه و،
 ورده ورده به مال و سامان و کوپو نه ولاد سه ریان دهخوا،
 کتوپر لیان ده سی یته وه ده یانگری و رزگار بوونیان نییه،
 پاشان ئهم ئایه ته ی: (فلما نسوا ما ذکرنا به...) خوینده وه.
 (٣) به لی قریبون و تیاجوونی ستمکاران گشت له شووم و
 به دفه ری خو یانه وه یه.
 (٤) گوته ی زیکی (الحمد لله) له ناخرو کوتایی هه موو کاریکی
 خیره وه سوننه ته.

﴿٤٦﴾ قل أرأیتم إن أخذ الله سمعکم وأبصارکم ﴿بهو بی باوه ره
 یاخی یانه بلئ: باشه! نه گهر خوا ههستی گوئی و چاو و بیستن
 و دیتتانی وهر گرتنه وه﴾ و ختم علی قلوبکم ﴿و موری شی به سه ر
 دلتان دانا﴾ من إله غیر الله یا یکم به ﴿ده بی بیجگه له خوا کی
 هه بی بتوانی بوتانی بگپر یته وه پیتان بداته وه؟﴾ أنظر کیف نصر
 الآیات ﴿دهسا بروانه چو نه گشت جو ری به لکه دینینه وه له سه ر
 یه کتاپه رستی خو مان﴾ ثم هم یصدفون ﴿که چی له گهل نه و
 هه موو به لگانه دا هه ر روو وهر ده گیرن له هق و راستی!﴾ ﴿٤٧﴾ قل
 أرأیتکم إن أتاکم عذاب الله بغته أو جهرة ﴿پیم بلین: نهی نه گهر
 له نا کاو، یان به ئاشکرا به لاو سزای خواتان بو هات﴾ هل یهلک

به دل و دهر و ونیش ههر ره زامه ندی شه ویان شه وی ﴿ ما علیک من حسابهم من شیء ﴾ چونکه تو هیچ کارت به کاری شه وانه وه نییه ﴿ وما من حسابک علیهم من شیء ﴾ و شه و ونیش هیچ کاریکیان به سهر تووه نییه، به لکو حیسابی هه ردو لاتان لای خوایه ﴿ فطردهم فتكون من الظالمين ﴾ تاربان مه نی با نه چیه

فَقُطِبَ دَايِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ وَخَمَّ عَلَى قُلُوبِكُمْ
مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ أَنْتُمْ كَيْفَ تَصُرُونَ الْأَيْدِ
ثُمَّ يَصْدِفُونَ ﴿٤٦﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَنْزَلْنَا عَذَابَ اللَّهِ
بِفِتْنَةٍ أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَمَا
نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
يَمَسُّهُمْ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ
عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ
إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوْحَى إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ
أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾ وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُخْشَرُوا
إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ دُونُهُ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٌ لَهُمْ يَقُولُونَ
﴿٥١﴾ وَلَا تَنْظُرُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْرِ وَالْعَيْتِ يُرِيدُونَ
وَجْهَهُمَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمِنْ حِسَابِكَ
عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

ریزی سته مکارانه وه. له م ثایه ته دا خوی گه و ره و میهره بان ری له به یامیهر ﴿ ده گری که شه و موسلمانان کزو لاوازانه بتورینی، دیاره که ثایه تی (۱۸/۲۸): (واصبر نفسک)، وه (۶/۵۲): (وإذا جاءک الذین یؤمنن...)، وه ثایه تی (۱۱/۲۹): (وما أنا بطارد الذین آمنوا...)، وه ثایه تی (۱۱/۳۰): (وما أنا بطارد المؤمنین...)، وه ثایه تی (۱۱/۳۰): (ویاقوم من یصرنی من الله إن طردتهم...) گشت ثمانه بو پشتگیری و دوویا تکرده وهی شه و مه به سته یه ﴿ ۵۳: وکذلک فتنا بعضهم ببعض ﴾ ئیمه هه نا به و شیوه یه هه ندیکیان به هه ندیکی دی تاقی ده که یه وه ده و له مه ند به هه ژار، بی پایه به پایه دار ﴿ لیقولوا أهؤلاء من الله علیهم من بیننا ﴾ هه تا ده لین: ناخو خوا له نیوانماندا ثمانه ی به رچاکه ی خو ی خست و منه تی نایه سه ریان و هه لیبژاردن بو ئیمان و باهر؟! واته: ئیمه شایسته ی شه و منه ته بووین که خوا هیدا یه تمان بدات، نه که شه و خه لکه لات ولاوازه ﴿ أليس الله بأعلم بالشاكرين ﴾ ناخو خوا له وان باشتر

إلا القوم الظالمون ﴿ بیجگه له سته مکاران ده بی کبی تر تیا بیجیت؟ واته: هه ریو تیا ده چن ﴿ ۴۸: وما نرسل المرسلین إلا مبشرین و منذرین ﴾ به یامیهر و ونیش هه به مژده ده و ترسینه رده نیوین ﴿ فمن آمن وأصلح ﴾ جا هه رکه سیل باهری هیئا و ناکاری چاکی شه نجامدا، واته: دوی شه و پیغه مبه رانه که وت ﴿ فلا خوف علیهم ولا هم یحزنون ﴾ ئیتر نه له هیچ شتی که ترسیان ده بی بو پاشه روژیان، وه نه هه رگیز خه فته تباریش شه بن بو دونیایان ﴿ ۴۹: والذین کذبوا بآیاتنا ﴾ شه و که سانه ش که به لگو نیشانه کانی ئیمه به درو دانه نیین و، به دوی پیغه مبه راندا ناچن ﴿ یمسهم العذاب بما کانوا یفسقون ﴾ به وهی له سنوور ده رجونیانه وه سزایان شه و قه ده بی.

پیغه مبه ر کلیلداری گه نجینه کانی خوا نییه:

﴿ ۵۰: قل لا أقول لكم عندی خزائن الله ﴾ بییان بلئ: خو من به ئیوه نالیم کلیلداری گه نجینه کانی خوا، تاهه رچیم لی بخوازن بتوان جیه جیی بکه م ﴿ ولا أعلم الغیب ﴾ ناشلیم له گشت غیب و نادیاریک ده زانم، هه تا ناگداری هه موو شتی که م ﴿ ولا أقول لكم إني ملک ﴾ ناشلیم من فریشته م، به لگو هه ر ناده میم ﴿ إن أتبع إلا ما یوحی إلی ﴾ پهیره وی هه ره و وه حی و نیگایه ش شه که م که خوا بو م ده نیوئ ﴿ قل هل یستوی الأعْمى والبصیر ﴾ ده سا بلئ: ناخو نا بینا و بینا وه کو یه کن؟! واته: پهیره وانی هه ق و پهیره وانی ناهه ق، یان بلئین: بی باهر و پروادار وه کو یه کن؟! ﴿ أفلا تتفكرون ﴾ ده بوچی بیر ناکه نه وه؟! ﴿ ۵۱: وأنذر به الذین یخافون أن یخشروا إلی ربهم ﴾ تو به م قورثانه شه و که سانه بترسینه که ده ترسن روژیک پیش بییت لای پهروه ر دگاریان کو بکرینه ﴿ لیس لهم من دونه ولی ولا شفیع ﴾ و ده سزانن که جگه له ویش هیچ دؤست و یار مه تیده رو تکا کاریکیان نییه ﴿ لعلهم یتقون ﴾ به شکو "له م دونیایه دا" له خوا بترسن و، کاریکی باش بکه ن بو قیامه تیان.

هاو به شدانه ره کان - وه کو (ئیین ماحه و ئیین جه رین) ده لین - شه و ده مه که (سوه یب و عه مارو بیلال و خه بباب)، و ده سته یه کی تر له موسلمانان بی نه واهه ژاره کان، له دانیشته کانی پیغه مبه ردا ﴿ ناماده ده بوون، و تیان: ده بی تو شه وانه له خو ت دوور بخه یته وه نه بیینه لات، شه و جار ئیمه دینییه لات و شوینیشت شه که وین! ئیتر شه م ثایه ته هات و فره مووی: ﴿ ۵۲: ولا تطرد الذین یدعون ربهم بالغداة والعشی ﴾ تو هه رگیز شه و که سانه تار مه نی که به به یانیان و ئیواران یادی پهروه ر دگاریان شه که ن ﴿ یریدون وجهه ﴾ و

سوپاسکاران ناناسی؟ حیکمہ تی خوی وایہ کہ خہ لکی بہیہ کتر تاقی بکاتہوہ: ہہندیکی بہدولہ مہندی ومال و دارایی، ہہندیکیشی بہ پیغہ مہریتسی پلہ و مقام، موشریکہ کانیش بہ نہ زانی خوئیان لہ خوبایی بوون و رخنہ یان لہ ہہزارہ کان گرت، ماناو مہبہستی شہم نایہ تانہش کہ دہفرموون: (۶/۵۳): کذلک فتنا بعضہم

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٣﴾ وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٤﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ الْأَنْبِيَاءَ وَلِنُسَيِّبَ لِكَافِرِينَ سَيِّئًا ﴿٥٥﴾ قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أُعْبِدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أُنَبِّئُكُمْ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنَّ الْحُكْمَ لِلَّهِ يُفْصِلُ الْخَافِ وَالْكَافِرَ ﴿٥٧﴾ قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُضِّي الْأُمُورَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ يُعَلِّمُ مَا فِي الْكِتَابِ وَالْخُرُوجَ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ زَرْقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

بعض..)، (وقال الذين كفروا.. ما سبقونا إليه..)، (أى الفريقين خير مقاما وأحسن نديا) (۷۳/۱۹). ئەو حەقیقەتە دوویات دەکەنەوہ.

رینە مہریتسی نایہتی (۵۰-۵۳):

- ۱) پیغہ مہران گشت بنیادەمن.
- ۲) پیغہ مہر ﷺ نە (غیب) دەزانی و، نە دەشتوانی دەسکاری بوونەوہر بکا.
- ۳) مروفی ئیماندار وئی ئیمان وەکو یەک نین، موسلمان بە چاوساغ و بینا دادەنریت، کافریش وخوانەناسیش بە کوپرو نابینا.
- ۴) پیکەوہژیان لہ گەل خەلکانی ہہزارونەبووو، ئەہلی تەقواو پروادار رەوشتیکی بەرزى دینی ئیسلامەو، بە سوننەتی داوہ تەقەلەم.
- ۵) دەولە مەندی و ہەژاری، پایەداری و بئی پایەیی،

ہیزداری و بئی ہیزی، ئەمانە گشت بو تاقیکردنەوہن. ۶) ہەر خەلکانی شوکرانە بژیر شیاون چاکەیان لہ گەل بکری.

﴿ ۵۴: وإذا جاءك الذين يؤمنون بآياتنا ﴾ تۆش ہەركات ئەو کەسانە کہ بروا بہ نیشانەکانی ئیمە دینن دینە لات ﴿ قتل سلام علیکم ﴾ ریزیان لی بگروہ بہ سنگیکی فراوانەوہ بلی: سلاوتان لەسەر بیت ﴿ کتب ربکم علی نفسہ الرحمة ﴾ دلنایان کہ پەرورەدگارتان لەسەر خوی نویسوہ بہ بەزەییو بہ رەحم بیت لہ گەلتان ﴿ أنه من عمل منكم سوءا بجهالة ﴾ و ہەرکەسیکیشتان لەنەزانی خویەوہ گوناہی بکا ﴿ ثم تاب من بعده وأصلح ﴾ لہ پاشان پەشیمان ببیتەوہو ئاکاری چاک رەچاو بکات ﴿ فأنه غفور رحيم ﴾ بەراستی خوایش لہ بەرامبەر ئەو کەسەوہ زور پۆشندەو لیبووردەییە بو گوناگانیان، زۆریش مہرەبان و دلۆقانە ﴿ ۵۵: وكذلك نفضل الآيات ﴾ ئیمە ہەر ئا بہو شیوہیہ ہەمیشە نایەت و بہ لگەکانی خۆمان بو مروفەکان روون ئەکەینەوہ بە شکوم شوینی ہەق بکەون ﴿ ولنستبين سبيل المجرمين ﴾ دەشمانەوی رینگەو ریزازی تاوانباران روون بیت وەقیش ئاشکرا ببی ﴿ ۵۶: قل إني نهيت أن أعبد الذين تدعون من دون الله ﴾ بہو موشریکانە بلی: بەراستی من ریم پی نە دراوہ ئەوشتانە بپەرستم کہ ئیوہ لەباتی خوا ئەیانپەرستن ﴿ قل لا أتبع أهواءكم ﴾ پیشیان بلی: من ہەرگیز لہ ہەواو ئارەزووی ئیوہ پەیرەوی ناکەم ﴿ قد ضللت إذا ﴾ دلنایام کہ ئەگەر وا بکەم لا ریی ئەبم و رینگەو راست ون ئەکەم ﴿ وما أنا من المهتدين ﴾ و لەسەر رینگای راست نابم.

پیغہ مہر بہ لگەیی بہ ہیزی ہەییە:

﴿ ۵۷: قل إني على بينة من ربي ﴾ پییان بلی: بی گومان بن کہ من لەلایەن پەرورەدگارمەوہ بە لگەیی پتەوم پییہ بو پرواھینان، قورئانم بوھیناون ﴿ وکذبتم به ﴾ کہ چی ئیوہ پرواتان پی نە کرد و بە درۆتان دانا! ﴿ ما عندی ما تستعجلون به ﴾ ئەو بە لاو سزایەش ئیوہ بە پەلەن بوی لای من نییہ ﴿ إن الحكم إلا لله ﴾ چونکە ہەموو حوکم و پریاریک ہەر هی خواہی، ہەمووشتی ہەر بە دەستی ئەوہ ﴿ یقض الحق ﴾ و ہەر ئەویشە ہەق شیتەل و بەیان دەکا ﴿ و هو خير الفاصلين ﴾ ہەر ئەویشە بە باشترین شیوہ ہەق و ناہەق لیک دەکاتەوہ، ہەر ئەویشە دەتوانی تۆلە و سزای تاوانباران بداو، ستەمیش لہ کەس نە کات، دیاریکردنی کات و روژی هاتنی سزاکەش تەنھا لای خواہی، وەکو لەم سوورەتەو،

له چه ند سووره تیکی تردا ته فهرمووی: (قل لو ان عندی ما تستعجلون به...) (۶/۵۸)، وه ئایه تی (۲۹/۵۴) و (۱۰/۵۰) و (۲۹/۵۳) ته مانه هه موو دووپاتی ته و راستیه ده که نه وه ﴿ ۵۸: قل لو ان عندی ما تستعجلون به ﴾ پنیان بلی: ته گهر ته و سزایه وائیوه به په له ن بوی لای من بوايه ﴿ لقضی الامر بینی و بینکم ﴾ ته و کاری من و ئیوه هه رزوو یه کلا ده بووه ووه سزاتان بو ده هات ﴿ والله أعلم بالظالمین ﴾ خواش له هه موو که س به موشریکان و سته مکاران زاناته. خاتوو عائیشه - خوا لیلی رازی بیته - له پیغه مبه ر ﷺ ده پرسیت: ئاخو روژیکی سه ختترت وه کو (ئوحد) دیتی؟ فهرمووی به لی: ته وهی له لایه ن قه ومه که ی توه (روژی عه قه به) تووشم بوو، سه ختتر بوو له روژی ئوحد، چونکه داوام له (ئین عه بدیالیل) سی سه رکرده ی (تایف) کرد په نام بدا، په نای نه دام، ئیتر منیش زور بی تاقهت بووم و ئوقره نه گرت، هه تا چوومه (قرن الیعالب/شوینیکه شه و روژی له مه که که وه دووره) پاشان سه رم به رزکرده وه ده بینم هه وریک به راسه رمه ویه و سیبه ری بو کردوم و، جو بریلی تیدایه و پنی گوتم: خوا قسه و گوفتاری ته وانه ی بیست، ته و ئیستاش فریشته ی ویرانکه رو تیکده ری شاخه کانی ناردوته لات، چ فهرمانیکی پی ده که ی ئاماده ی، فریشته یه که ییش سلای کردو گوتی: ئه ر ده ئییت ته و دوو شاخه ده دم به سه ریاندا، پیغه مبه ریش ﷺ فهرمووی: نه، شتی وام که، به شکوم له ئاینده دا خوا ی گه وره له نه وه و زارو له ی ته مانه، نه وه و وه چه یه کی واهدی بینیت، که زوره ریک وپیکی خوا بیه رستن (متفق علیه).

به لی به پیی رواله ت ئایه تی: (قل لو ان عندی ما تستعجلون...) و ته و فهرمووده خاتوو عایشه گپراهیه وه، یه ناکه ون و ناکوکن، چونکه ئایه ته که ده لیت: ئه ر ته و سزایه - ته وانه به تالووکه ن بوی - به دهستی موحه ممد بووبا، کار له کار ده ترازو تیا ده چوون، فهرمووده که ییش ده لی: خوا ی گه وره فریشته ی ناردو کاره که ی خسته به ر دهستی پیغه مبه ر که: ئه ر مه یلی بیی ده توانی فهران به و فریشته یه بدات: شاخه که بکوتی به سه ریاندا، که چی میهره بانسی نواند و ری نه دا به وکاریه. (ئین که سین) بو یه که خستنی نیوان ته م ئایه ت و فهرمووده ده لی: ته و سزایه له ئایه ته که دایه و ته وان داوایانکرد، دیاره که به دهستی پیغه مبه ر نییه، بویه فهرمووی: ته گهر به دهست من بووبا به په له بوم ده هینان، به لام له فهرمووده که دا واهاتوو که ته وان داوای سزایان نه کردوو، به لکو خوا ی میهره بان له لایه ن خویه وه به زه بی جوو لاو فرشته که ی ناردو ته ویش گوتی: ئه ر فهران به دیت ته و دوو شاخه ده کوتم به سه ریاندا پیغه مبه ریش قه بوولی نه کرد، که وابوو هیچ ناکوکیه که له نیوانیاندا نییه.

پنماییه کانی ئایه تی (۵۸-۵۴):

- (۱) پیویسته له گه ل پرسیار که راندا هه میشه نه رم و نیان و له سه رخو بین و توندو سه ختگیری نه که یین.
- (۲) په پروانی هه وائاره زوو باتل، زوو تووش ده بن و تیا ته چن.
- (۳) موسلمان ی بانگ به ری ئیسلام ده بی خوا به هه موو سیفه ته کانییه وه چاک بنا سیت.
- (۴) هه لگرائی مه شخه لی بانگه وازو گه یاندنی دینی خوا، ده بی له به رامبه ر گشت رووداوو گیر وگرفته کانه وه زوره ئارام و خوږاگر بن.

﴿ ۵۹: وعنده مفاتح الغیب لا یعلمها الا هو ﴾ کلیلی گشت گه نجینه کانی غه یب، ته نه ا لای خوا یه و، ته نه ا هه ر ته ویش پنیان ده زانیت و، ته وای کاره نادیاره کانیش لای ته وناشکرا و دیارن، ئیمامی (بوخاری و، پیشه واهمه ده) ته م فهرمووده یه دین که: خاتوو (عائیشه) ده لی: ((من زعم ان رسول الله ﷺ خیر بما یكون فی غد، فقد أعظم علی الله الفریة، والله یقول: ((قل لا یعلم من فی السموات والأرض الغیب الا الله)) (أخرجه مسلم). به لی په یامبه ری خوا ﷺ ده بی به راشکاو یه به هه موو مه ردم بلی: من هیچ کاریکی غه یب و نادیار نازانم، بویه خوا فهرمانی پی ده کات بلی: (قل لا أقول لکم عندی خزائن الله ولا أعلم الغیب...) خوئه وکاته ش که خاتوو عائیشه تومه تبارکراو، بوختانه که ی بو هه لبه سرا، په یامبه ر ﷺ ته گهر چی به هیچ شیوه یه کی لیلی به دگومان نه بوو، به لام به شیوه یه کی (عین الیقین) یش ئاگای له هه واهه که نه بوو، هه تا خوا خوی پاکانه ی بو کردو فهرمووی: (أولئک مبرؤن مما یقولون)، (ئیه راهیم) ی پیغه مبه ر ﷺ ته و کاته فریشته کان هاتنه لای، به په له گوئیکیکی بو سه ربرین، چونکه نه یزانی فریشته ن، هه تا خویمان و تیان: (إنا أرسلنا إلی قوم لوط) (۱۱/۷۰)، ته و سا که هاتنه لای (لووت)، ته ویش نه یزانی فریشته ن، بویه: (سی بهم وضاق بهم ذرعا) (۱۱/۷۷)، (یه عقووب) ﷺ له به ر دووری یوسف (ئاوی مرواری) سه رچاوی گرت و کویر بوو، چونکه هیچ هه واییکی لیلی نه بووو نه یته زانی له کوپییه؟ خو (سوله یمان) یش ﷺ گشت شه یاتین و باکانی له به رده ستا بوو، که چی هه واییکی ته و تووی له خه لکی (مه نده ب) و هوژی (به لقیس) نه ته زانی، تا په پووسلیمانه که هات وتی: (أحطت بما لم تحط به وجئتک من سبأ نبیا یقین) (۲۷/۲۲)، (نوح) ﷺ ته وده مه که کوره که ی خنکاو

و، کردهوهکانیشتان دهژمیزن ﴿ حتی إذا جاء أحدكم الموت ﴾ جا که وهختی مردنی یهکیکتان هات ﴿ توفته رسلنا ﴾ فریشتهکانمان گیانی دهکیشن ﴿ وهم لا یفرطون ﴾ خو له جیبه جی کردنی فرمانهکانی خودا، هه رگیز کوتایی و سستی ناکه ﴿ ۶۲: ثم ردوا إلى الله مولاهم الحق ﴾ له پاشان دوی زیندووو بوونه وه هه موو دهگه پنه وه لای خوا، که گه وره و سه روه ری راسته قینه ی هه موانه ﴿ ألا له الحكم ﴾ دهبا گشت هوشار بن! که داوه ری و بریار هه ربه دهستی نه وه ﴿ وهو أسرع الحاسین ﴾ به خیرتر له هه رحیسا بگریکش حیسابی گشتیان دهکا.

رینماییه کانی نایه تی (۵۹ - ۶۲):

(۱) مهوادی دهسه لات و تواناو حکمه تی خوی خاوهن به زهیی بی سنووره.

(۲) هه مووکاریکی غهیب و نادیار، دیارو ناشکرا ته نیا خوا خوی دهیزانی.

(۳) مهوادی (قهزا) و (قهدهری) خوا هه مووشتی دهگریته وه، ته نانه تی هه رگه لاداریک له دار به ریته وه، ناگای لئیته تی.

(۳) (مهعاد) و لیپرسینه وه و تۆله و پاداش، بریاریکی حه تمی خویه وه هه ر پیش دیت.

بهخش و کهرهمی خواو، هه لمهت و قاری:

﴿ ۶۳: قل من ینجیکم من ظلمات البر والبحر ﴾ پینیان بلی: له تاریکیه کانی و شکایی و، ده ریادا، به تاییه تی کاتی ریتان لی و نه بی، کی رزگارتان دهکات؟ ﴿ تدعونہ تضرعا وخفیة ﴾ نه و کاته که به گیردین، به ناشکراو به نهینی، بگره به هه موو شیویه که، لئی ده پاپنه وه ده لئین: ﴿ لئن أنجانا من هذه لنكونن من الشاکرین ﴾ نه گه رپه روه رگار نه مجارهش له م به لاو ته نگه ژه یه رزگاری کردین، په یمان بیت له شوکرانه بژیران بین ﴿ ۶۴: قل الله ینجیکم منها ومن کل کرب ﴾ بلی: له و هه موو ناره حه تی و ته نگه ژه یه و، له هه موو ناسته نگیکی تریش، خوارزگارتان دهکات ﴿ ثم أنتم تشرکون ﴾ که چی پاش نه وه له باتی سوپاسگوزاری شه ریک و هاو به شی بو بریار نه دهن! ﴿ ۶۵: قل هو القادر ﴾ بلی: دهسه لاتی هه یه و دهشتوانی ﴿ علی أن یبعث علیکم عذابا من فوقکم ﴾ له سه رووتانه وه سزایه کتان بو بنیری، به هه وره تریشقه و باو بوژان و.. هتد ﴿ أومن تحت أرجلکم ﴾ یان له ژیر بیتانه وه به بوومه له رزه و روچوونی زهوی، گیروده تان بکات ﴿ أوبلسکم شیعا ﴾ یان بتانکاته چه ند دهسته و بهسته یه کی ناکوک و نه گونجاو

هاواری لی به رزبوویه وه، نه یزانی ئیماندارو باوه ردار نه بووه، بویه گوتی: ﴿ رب إن ابني من أهلي.. ﴾ نه وسا خوایش فهرمووی: (یانوح إنه لیس من أهلك..) (۱۱/۴۶)، جاکه و ابوو گشت په یامبه ران و فریشته کانیش، نه گه ر خوا له نادیارو (غهیب) شتیکیان لی به ناگا نه کا، هیچ نازان، وه کو له جیگایه کی ترده ده فهرمووی: (.. وما کان الله لیطلعکم علی الغیب..) (۳/۱۷۹)، دیاره سه بارهت به غهیب و نادیار جگه له وه حی هه رچی بگوتری کوفرو بی باوه رپیه، بویه پیغه مبه ر ده فهرمووی: ﴿ (من أتى عرافا فسأله عن شيء لم تقبل له صلاة أربعين يوما) ﴾ أخرجه مسلم، وقال القرطبي: فمن قال إنه ينزل الغيث غدا، و جزم به فهو كافر، أخبر عنه بأمانة إدعائها أم لا؟ وكذلك من قال: إنه يعلم ما في الرحم فإنه كافر، فإن لم یجزم و قال: إن النوء، ينزل الله به الماء عادة، وأنه سبب الماء عادة، وإنه سبب الماء علی ما قدره وسبق فی علمه لم یكفر، إلا أنه يستحب أن لا یتکلم به).

عه راف: به و که سه ده لئین: پئی وایه و ده لی: من هه موو کاریکی نادیارو غهیب ده زانم! ﴿ و یعلم ما فی البر والبحر ﴾ هه رچیش له و شکانی و ده ریادیه نه و نه یزانی ﴿ وما تسقط من ورقة إلا یعلمها ﴾ هیچ گه لا داریکی بی ناگاداری نه و ناوه ریت ﴿ ولا حبة فی ظلمات الأرض ﴾ هه ردانه یه که له ناو تاریکیی زه ویدا بی ﴿ ولا رطب ولا یابس ﴾ و هه رچی ته رو و شکیشه ﴿ إلا فی کتاب مبین ﴾ گشتی نه وانه له ناو کتیبیکی ناشکرادیه وه کو (الوح المخفوظ)، واته: خوی کارزان به گشت بوونه وهر - به گیاندارو بی گیانییه وه - زانست و زانیاری هه یه.

به رله مردن و دوی مردن هه رخوا خاوه نه:

﴿ ۶۰: وهو الذی یتوفاکم باللیل ﴾ هه ر نه وخوایه که به شه ودا ده تانخه وینتی و، هه ستان لی ده سینتی و، وه ک مردوتان لی دیت ﴿ و یعلم ما جرحتم بالنهاری ﴾ و به روژیشدا هه ر تاوانی بکه ن پئی ده زانی ﴿ ثم یبعثکم فیه ﴾ نه وسا به روژ راتانده پهرینی و هه لتان ده سینتی ﴿ لیقضى أجل مسمى ﴾ تا ماوه ی دیاریکراوی خوی به سه ر ده چی و، نه گه نه کوتایی ته مه نتان ده ژین ﴿ ثم إلیه مرجعکم ﴾ له پاشان ده تانمرینی و هه رده چنه وه لای خوی ﴿ ثم ینبئکم بما کنتم تعملون ﴾ پاشانیش ناگادارتان نه کا له هه رچی کردوتانه ﴿ ۶۱: وهو القاهر فوق عباده ﴾ هه ر خویته تی زال و ده سه لاتدار به سه ر به نده کانیددا نه گه ر بیهوی هه موو ته سلیم و ملکه چی فهرمانی نه و نه بن ﴿ ویرسل علیکم حفظة ﴾ فریشته ی چاودیرو پاریزه ریشتان له سه ر دانه تی و، له جنیبه کان ده تانپاریزن

له گهل یه کتردا و، توشی کیشهو گرفتتان بکا ﴿ و یذیق بعضکم بأس بعض ﴾ و به هندیکتان نازارو جه زره بهی هندی بدا ﴿ انظر کیف نصرَف الآيات ﴾ ده پروانه چون به هه مووشیویه که به لگه و نیشانه یان بؤده گورین و نیشانیان دده دین ﴿ لعلهم یفقهون ﴾ به شکو تی بگن و وردبته و لیان و بگه پینه وه سهر رنی راست و بهرنه بته گیانی یه کتر.

رینماییه کانی نایه تی (۶۲-۶۵):

(۱) چ به لگه یه که له مه به هیتر بیت له سهرناه قی و باتلی (شیرک) (موشریکان) که: ده بیینی له کاتی تهنگانه و ته نگرده، هاوار هه ربو خوی گه وره نه بهن، چونکه ده زانن به ناده رو بزگار که له کاتی به لاو موسیبه تدا ته نیا خواجه.

(۲) و شیرابونه وه، خو پاراستن له هه ر ئیختیلاف و کیشه یه که سهر بکیشی بو به شبه شبوون و کوتله بهندی، نیمای موسلیم ثم فهرمووده دینی: ((ان الله زوی لی الارض (ای جمعها) فرأیت مشارقها و مغاربها، وإن أمتی سیبلغ ملکها مازوی لی منها، وأعطیت الكنزین الأحمر والأبیض، وإنی سألت ربی لأمتی ألا یهلکهم بسنة مجاعة، ولا یسلط علیهم عدوا من سوء أنفسهم فیستبیح بیضتهم، وإن ربی قال لی یامحمد! إنی إذا قضیت قضاء فإنه لا یرد، وأنی أعطیتک لأمتک ألا أهلكهم بسنة عامة، وألا أسلط علیهم عدوا من سوی أنفسهم یستبیح بیضتهم ولو أجمع علیهم من بأقطارها، أو قال: من بین أقطارها حتی یكون بعضهم یهلك بعضا، ویسبی بعضهم بعضا)). مه به ست له فهرمووده نه مه یه که گهل و نه ته وهی موسلمان، هه تاهیه ریزو یه که ده ست بن و، نه بته چهند دهسته و بهسته یه که، هیچ هیزیک ناتوانی زال ببی به سهریاو، بینه دیل و کویله ژیرده ستیان.

﴿ ۶۶: و کذب به قومک و هو الحق ﴾ و قوره یشی هؤزت (تهی پیغه مبهرا!) ثم (قورئان) هیان به دروداناو، پروایان پی نه کرد، خودیاریشه که هه قورئان راست و دروسته ﴿ قل لست علیکم بوحیل ﴾ بیان بلی: خو من بهر پرس و چاودیری ئیوه نیم، تا به زور پرواتان پی بینم ﴿ ۶۷: لکل نبأ مستقر ﴾ هه مووکارو هه والیکیش لای خوا کاتی خوی هه یه، نه مرؤ یا سبه ینی هه پیش دیت، نه وسا هه موو راست و ناراستیک ده رته که وهی ﴿ و سوف تعلمون ﴾ له ناینده شدا چاک نه زانن که ناوایه.

له گهل نه وانه دا له نایه ته کانی خوا خراب دده وین دامه نیشه:

﴿ ۶۸: وإذا رأیت الذین یخوضون فی آياتنا ﴾ هه ر که نه موشریکانه دیت خهریکن له باره ی ثایه و نیشانه کانی ئیوه وه خراب دده وین و گالته نه کهن ﴿ فأعرض عنهم ﴾ پرویان لی

وَهُوَ الَّذِی تَوَفَّنَا بِاللَّیْلِ وَتَعْلَمُ مَا جَرَحْنَاهُ بِالنَّهَارِ ثُمَّ یَبْعَثُکُمْ فِیهِ لِقَاضٍ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَیْهِ مَرْجِعُکُمْ ثُمَّ یُنَبِّئُکُمْ بِمَا کُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۶۸﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَرَسُولُ عَلَیْکُمْ حَفَظَةً حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدُکُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا یُفْرِطُونَ ﴿۶۹﴾ ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُکْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِینَ ﴿۷۰﴾ قُلْ مَنْ یُضِلِّکُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُوْهُ نَضْرَعًا وَخَفِیَةً لِّئِنْ أَجَبْنَا مِنْ هَؤُلَاءِ لَنَتَّکُوْنَ مِنَ الشَّاکِرِیْنَ ﴿۷۱﴾ قُلْ اللَّهُ یُضِلِّکُمْ مِنْهَا وَمِنْ کُلِّ کَرِیْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِکُوْنَ ﴿۷۲﴾ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَی أَنْ یَبْسُطَ عَلَیْکُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِکُمْ أَوْ یَنْحِتَ أَنْجِلَکُمْ أَوْ یُلَیْسَکُمْ شِیْئًا وَیَذِیقَ بَعْضُکُمْ بِأَسْ بَعْضٍ أَنْظُرْ کَیْفَ نَصَرْتُ الْأَنْبِیَاءَ لَمَّا هَمُّوا بِکُفْرٍ وَکَذَبَ بِهِ قَوْمُکَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ بِوَحِیْدٍ ﴿۷۳﴾ لَکُلِّ نَبِیٍّ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿۷۴﴾ وَإِذَا رَأَیْتَ الذِّیْنَ یُخَوِّضُونَ فِیْءِ بَیْنِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى یُخَوِّضُوْا فِی حَدِیْثِ غَیْرِهِ وَلَا یُلَیْسَ بَیْنَکَ الشَّیْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکْرِیْ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِیْنَ ﴿۷۵﴾

وه چهرخیته وه، خیرا ههسته وجییان بهیله ﴿ حتی یخوضوا فی حدیث غیره ﴾ تا قسه که یان نه گورن و واز له و گالته و مه سخره دینن ﴿ وإما ینسینک الشیطان ﴾ نه گهر شهیتان ثم ناموژگاریه شی له بیر بر دیته وه له گهل یان دانیشیتیت ﴿ فلا تقعد بعد الذکر مع القوم الظالمین ﴾ جا دوا ی ته وه، هه ر که به بیرت هاته وه، ئیتر دوا ی ته وه نابی له گهل ته و خه لکه سته مکاره دانیشی، به لکو ده بی زوو جییان بهیلی ﴿ ۶۹: وما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء ﴾ ته و که سانه که له وانه خو دور ده گرن و، پاریز نه کهن و هه رگیز ناچنه کوره کانیانه وه، ئیتر هیچ حیساب و گوناهیکی ته وانه یان له نه ستو نابی، نه گهر لاقرتیش بکهن ﴿ ولکن ذکری لعلهم یتقون ﴾ به لام له گهل ته وه یشدا ئیمه هه فرمان دده دین که ئیوه دور بن لیان، به لکو بیر بکه نه وه خو پاریزن له گالته و مه سخره کردن به دینی ئیسلامی پیرو زو قورئانی به فهر. (سه دی) ته لی: که خراپکاران ئیوه بیینن له گهل یان داده نیشن، ئیتر هیچ شه میکتان لی ناکن و

گالتہ گرتووه ﴿ و غرتهم الحیاة الدنيا ﴾ ژیا نی ئهم دونیا یه ش بهتواوی فریوی داو و، قیامه تیان له بیرچوته وه، ﴿ و ذکر به ﴾ ده سا تو بهم قورثانه هه می شه ئاموژگاریان بکه و، سزای قیامه تیان وه بیرینه ﴿ ان تبسل نفس بما کسبت ﴾ و بابشزان که هه رکه سیك بکه ویتته زیندانی بی دهره تانی کارو کرده وهی خو به وه ﴿ لیس لها من دون الله ولی ولا شفیع ﴾ و جگه له خوا هیچ کهس یارمه تی ناداو، هیچ که سیش تکابو رزگار بوونی ناکا ﴿ وان تعدل کل عدل لا یؤخذ منها ﴾ ته نانه تی هه رچی مالی دونیا ییشی هه یه له فیدی وه بریتی خویدا پیدا، هیمان لینی وه رنا گیرئی ﴿ أولئک الذین أبسلوا بما کسبوا ﴾ ته مانه له بهر کارو کرده وهی خراب و، له بهر بی باوه رییان، له دوزه خدا به ند ده کرین و، بو هه می شه ییش گرفتار ده بن ﴿ لهم شراب من حمیم وعذاب الیم ﴾ ئاوی کول به کولیان ده دهنی بو خواردنه وه یان و، سزای به ئیشیان هه یه ﴿ بما کانوا یکفرون ﴾ چونکه خوانه ناس و بی باوه ر بوون.

رینما ییبه کانی ئایه تی (۶۸-۷۰):

- (۱) له هه ر جیگایه ک بی حورمه تی به رام بهر به قورثان و دینی (ئیسلام) بکری، مانه وه و دانیشتن له و جیگایه دا حه رام وه، ده بی به به له جی به یلری، (سه له ف) یش یه ک ده نگن که له گه ل ئه هلی (که بائین) دا به تاییه ت له کاتی ئه نجام دانی دا کۆرو دانیشتن و په یوه ندی ره وای نییه.
- (۲) (فوزه یلی کوری عه یان ئه لی: هه رکه سی بیدعه چیبه کی خوش و یست، خوا کارو کرده وهی باتل ئه کاته وه.
- (۳) ته گه ره بهر لاوازی و کزی و بی ده سه لاتی ئه وکه سه، یان له بهر لاوازی گشتی موسلمانان نه توانرا ئه و جیگایه چول بکریست، ئه وه هه رده بی یان به زمان، یان به دل بیزاری و ئینکاری ئه و کاره دزیو و ناپه سه نده یه بکری.
- (۴) هه رکه سی به کوفره که یه وه به ری، هه رگیز له ئاگری دوزه خ رزگاری نابی.

نموونه ی مروی له دین وه رگه راوه:

ئیبین که سیر له (سه دی) یه وه ئه لی: کاتی هاو به شدانه ره کان به موسلمانان کانیا و ت: وه رن په پره وی له ئایین و دینی ئیمه بکه و، وازی ئین له موحه مه د و دینه که ی! جابو ئه و وه لامه خوا ی گه و ره ئهم ئایه ته ی: (قل أندعوامن دون الله.. ی نارده خوا ری و فره مووی: ﴿ ۷۱: قل أندعوا من دون الله مالا ینفعنوا ولا یضرنا ﴾ پیسان بلی: ئاخو ده تانه و ی جگه له خوا هاواریو شتی تر به رین و

له گالته کردن و مه سه خره به قورثان کۆل ناده ن. (قورتوبی) ئه لی: (فی هذه الآیه رد علی من زعم أن الأئمة الذین هم حجج و اتباعهم، لهم أن یخالطوا الفاسقین و یصوبوا آراءهم تقیه. و قال الطبری: لا تجالسوا أهل الخصومات. قال ابن العربی: هذا دلیل علی أن مجالسة أهل الکبائر لا تحل. و قال ابن خویر منداد: من خاض فی آیات الله

وَمَاعَلِ الَّذِينَ یَفْقُونَ مِنْ حَسَابِهِمْ مِنْ شَیْءٍ وَلَئِنْ ذُکِّرْتُمْ لَمَّا هُمْ یَفْقُونَ ﴿ ۷۰ ﴾ وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِینَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوَاً وَغَرَّتُهُمْ الْحَیْوةُ الدُّنْیَا وَذُکِّرُوا بِهِمْ أَنْ تَبْسَلَ نَفْسٌ یَمَا کَسَبَتْ لَیسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِیٌّ وَلَا شَفِیعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ کُلَّ عَدْلٍ لَا یُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِکَ الَّذِينَ اتَّسَلُوا یَمَا کَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِیمٍ وَعَذَابٌ أَلِیمٌ یَمَا کَانُوا یُکْفَرُونَ ﴿ ۷۱ ﴾ قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا یَنْفَعُنَا وَلَا یَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَیْهِمْ عَقَابًا بَعْدَ إِذْ هَدَیْنَاهُ اللَّهُ کَالَّذِی اسْتَهْوَتْهُ الشَّیْطَانُ فِی الْأَرْضِ حِیرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ یَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَیِ أَتَبْنِیَ قُلْ إِنْ هَدَیَ اللَّهُ هُوَ الْهُدَیُّ وَأَمْرًا لِلْإِسْلَامِ رَبِّ الْعَالَمِینَ ﴿ ۷۲ ﴾ وَأَنْ أَقِیمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا زَکَاةَ وَهُوَ الَّذِی إِلَیْهِ تُحْشَرُونَ ﴿ ۷۳ ﴾ وَهُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَیَوْمَ یَقُولُ کُنْ فَیَکُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْکُ یَوْمَ یُنْفَخُ فِی الصُّورِ عَلَیْمُ الْغُیْبِ وَالشَّهَادَةُ وَهُوَ الْحَكِیمُ الْحَبِیرُ ﴿ ۷۴ ﴾

"مؤمنان او کافران" ترکت مجالسته و هجر، و کذلک منع اصحابنا الدخول إلى أرض العدو ودخول کنائسهم و البیع، و مجالسة الکفار أهل البدع)، واته: ئهم ئایه ته به لگه یه له سه ره ئه وانه که ده ئین: ئیما مه کان و په پره وکه رانیان گشت حوججه ت و به لگه ی خوان، جا "له بهر ته قیه" و خو پاراستن، ده توانن له گه ل پیاو خراپاندا خو تیکه ل بکه ن و، گو ی بۆ قسه یشیان بگیردری! ئیما می (ته به ری) ده لی: هه رگیز له گه ل ئه وانه دا دامه نیشن گالته وگه پ به ئایه ته کانی خوا ده که ن. (ئیبینول عه ره یی) ده لی: ئهم ئایه ته به لگه ی ئه وه یه که نابی له گه ل ئه هلی (که بیره) دا دابنیشین. (ئیبین خوه یزه مند) ده لی: هه رکه سیك روچوو له گالته و مه سه خره به ئایه ته کانی خوا، ده بی واز له خو ی و کۆره که ی به یتر ی. جا بو باشتر تیگه یه شتن له ماناو مه به سستی ئهم ئایه ته، سه یریکی ته فیسری ئایه تی (۱۴۰) سی (نیساء) بکه لهم ته فیسیره دا ﴿ ۷۰: وذر الذین اتخذوا دینهم لعبا ولهموا ﴾ تو واز له وانه بیته که ئایینی (فیتری) خو یان به گه مه و

بیپهرستین، که نه سوو دیکمان پی ته گه یه نن، نه گهر بیانیپهرستین،
ونه زیانیسمان پی ته گه یه نن، نه گهر نه یانیپهرستین ﴿ و نرد علی
أعقابنا ﴾ پاشه و پاشیش و هرگه ریپین و پشت له ثایینی خوا بکه بن
﴿ بعد إذ هدانا الله ﴾ پاش نه وهی خوی دلوفان شاره زای راسته ریپی
کردین؟ ﴿ کالذی استهوت به الشیاطین فی الأرض حیران ﴾ و هکو
که سی که شه یاتینی هه لی خه له تاند بی و، چه واشه و سه رگه ردان
بوو پی و له زه ویدا بسوور پته وه ﴿ له أصحاب یدعونہ الی الهدی
اتنا ﴾ نه وسا هندی له هاوه لانی خوی بانگی لی بکه و پیپی
بلین: وهره لای ریگای راست و له گه ل نیمه به، که چی له گه ل
نه ویشدا، پهیره وی هه له شه یاتینی بکات! ﴿ قل إن ھدی الله
هو الھدی ﴾ بلی: ریپی راست هه ره و ریگه یه خوا دیاری کردوه
﴿ وأمرنا لنسلم لرب العالمین ﴾ و فهرمانیشمان پی دراوه له لایه نن
خواوه که خو بدهینه دهستی پهروه ردگاری جیهانه کان و ته سلیمی
نه و بین، واته: نه وه پاش و هرگه ران له ئیسلام- و هکو پیانویک وانه
له گه ل چهند هاوریپه کدا په ریپه کی راستا برون، جا پیاهه که ری
گوم بکا، دهسته یه شه یاتین رهفتار به ملاوبه ولای ریگه دان بانگی
لی بکه و سه رلیشیواوی بکه و، هه ریپه که یان بیبه نن به لایه کدا،
به لام هاوریپکانی بانگی لی بکه و بلین وهره لای نیمه، ریگه که
لیره وه یه، که چی نه و هه مل بادا، نه و جا نه وهش لادانتان له ریپی
راست هه و هکو نه و که سه وایه که په یامبه ر ﴿ له سه ر ریگایه ک
و هستابی و بلی: لیره وه وهره نه مه یه ریگه یی ثایینی ئیسلام. که چی
نه و هه رو وهره ریپی (ته به ری) ﴿ ۷۲: وَأَنْ أَقِمُوا الصَّلَاةَ
وَاتَّقُوا ﴾ پیمان گوتراوه: که به رده وام نویت بکه و له خوا بترسن
و به هه میسه یی سنوره کانی بیاریزن ﴿ وهو الذی الیہ تحشرون ﴾
و نه و خوا یه هه مووتان هه رلای نه و کوده کرینه وه ﴿ ۷۳: وهو
الذی خلق السموات والأرض بالحق ﴾ هه نه ویشه که ئاسمانه کان
و زه وی به راست و به هه ق به دیپیناوه ﴿ و یوم یقول کن فیکون ﴾
هه روژیکیش بفرموی: "به روژی قیامت" به، دهسته جی
ده بی ﴿ قوله الحق ﴾ خوا یه کی وایه که هه و ته و قسه ی نه و
راست و دروسته و، قسه هه ر قسه ی نه وه ﴿ وله الملک ﴾ مولک و
دهسه لاتیش هه هی خویه تی ﴿ یوم ینفخ فی الصور ﴾ به تاییه تی
نه و رژه که فوو به شه یپور "صور" دا ده کری ﴿ عالم الغیب
والشهادة ﴾ گشت شتیکی نادیارو دیار ده زانی ﴿ وهم الحکیم
الخبیر ﴾ هه نه ویشه کار جوان و زانو ئاگادار به هه موو شتیکی.

رینما بیبه کانی نایه تی (۷۱-۷۳):

(۱) پاشگه زبوونه له دینی ئیسلام، کاریکی هه رام

وقه دهغه یه.

(۲) گوپی رایه لی له شه لی باتل و به قسه کردونیان
کاریکی هه رامه.

ئیستا هه دینی ئیسلام، دینی راسته قینه ی خوا یه و
پیپی رازیبه.

(۳) ده بی دین و شه ریعه تی ئیسلام به هه موو پایه و
لقه کانیبه وه وهره ریگری و پیاده بکری.

(۴) (مه عاد) و زیندوو بوونه وه بو حساب و لیکنو لینه وه له
گشت کارو کرده وه یه که هه قو دیت.

ئیبراهیم ئاموزگاری بابی دهکا:

﴿ ۷۴: وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرِني ﴾ نه و کاته و به بیر بیته که
(ئیبراهیم) ئاموزگاری (ئازنه) ی باوکی ده کرد و پیپی گوت:
﴿ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً ﴾ نه ری تو بنگه لیک چو نه خوا ده گری
وده یانیپهرستی؟! ﴿ إنی أراک وقومک فی ضلال مبین ﴾
بی گومان من ده بینم هه خوت و، هه نه ته وه خزمه کانه ت
له ری لاتان داوه به ئاشکرا سه رلیشیواون ﴿ ۷۵: وكذلک
نری إبراھیم ملکوت السموات والأرض ﴾ هه رئاوا مه له کوت و
دهسه لاتی فراوان و بی سنووری خو مان نیشانی ئیبراهیم ده ده نن
له ئاسمانه کان و زه ویدا (قورتوبی) نه لی: (ملکوت: آی ملک،
وزیدت الواو والتاء للمبالغة فی الصفة مثل: الجبروت). هه ندی له
زاناکان نه لین: نه وده مه خوا نه ودهسه لات و مه له کووته ی نیشانی
ئیبراهیم دا له ئاسمان و زه ویدا، ته مه نن (۱۵-۱۷) سال بوو
﴿ ولیکون من الموقنین ﴾ هه تا له جهرگه ی نه وانه دابی یه قینی
ته وایان به بوون و یه کتایی پهروه ردگاریان هه یه ﴿ ۷۶: فلما جن
علیه اللیل ﴾ جا که شه و به سه رها ت و تاریکایی شه و دنیای
دایوشی ﴿ رأى کوبا ﴾ سه ریکی ئاسمانی کردو نه ستیره یه کی
روونا کداری به دی کرد ﴿ قال هذا ربی ﴾ وتی: بی و نه بی
ته مه پهروه ردگارمه. جا له به ره نه وه نه وکات گه له که ی بت و خورو
مانگ و نه ستیره یان ته په رست، ته میس نه رم نه رمی بویان چووو
هه مووشیانی پووجه ل کرده وه ﴿ فلما أفل قال لا أحب الآفلین ﴾
جا هه رکه له چاو ئاوا بوو و نه ما، وتی: من هیچ شتیکی ئاوا بووم
خوش ناوی ﴿ ۷۷: فلما رأى القمر بازغا ﴾ که دیتیسی مانگ
هه لات ﴿ قال هذا ربی ﴾ وتی: ته مه یه پهروه ردگارم ﴿ فلما أفل
قال لئن لم یهدنی ربی ﴾ جا هه رکه ته میس ئاوا بووو نه ما وتی:
بی گومانم که نه گهر پهروه ردگارم هیدایه تم نه دات ﴿ لا کونن من
القوم الضالین ﴾ منیش له و خه لکه گوپراو سه رلیشیواو ده ب ﴿ فلما

رأى الشمس بازغة ﴿٧٤﴾ تهوجا ههركه خوړی دیت هه لهات ﴿٧٥﴾ قال هذاری ﴿٧٦﴾ گوتی: ته مەیانە پەرودگارمه ﴿٧٧﴾ هذا أكبر ﴿٧٨﴾ ته مە مانگ و ته ستیره کانی تر گه وهره تره ﴿٧٩﴾ فلما أفلت ﴿٨٠﴾ جا که ته مەیش ئاوا بووو له چاو ون بوو ﴿٨١﴾ قال یا قوم إني برئ مما تشرکون ﴿٨٢﴾ وتی گه له کهم! به راستی من له و بتانه ی ئیوه ته یانکه نه هاو به شی خوا

شیرک له هه موو شتی گه وهره تره:

﴿٨٠﴾: وحاجة قومة ﴿٨١﴾ ههركه ئیبراهیم له بته کان دوور که و ته وه، ئیتیر هوزوو گه له که ی کهوتنه شه ره قسه و دمه قالی له گه لیا ﴿٨٢﴾ قال أتأجونی فی الله وقد هدان ﴿٨٣﴾ تهویش وتی: ئایا ئیوه سه بارهت به بوون وتاک و ته نیایی خوا قره قرو ده مپازیم له گه ل ته کهن، که من خوا خو ی به چه ندین به لگه ی روون و ئاشکرا شاره زاو رینمایی کردووم ﴿٨٤﴾ ولا أخاف ماتشرکون به ﴿٨٥﴾ له و بتانه ش ناترسم ئیوه ته یانکه نه هاو له و شریکی خوا ﴿٨٦﴾ إلا أن يشاء ربی شیئا ﴿٨٧﴾ به لام پەرودگارم خو ی حه زیکا، تووشی به لاوشتیکم دهکا، ته گینا هه رگیز به ده سستی ته وانه تووشی هیچ شتی نابم ﴿٨٨﴾ وسع ربی کل شیئ علما ﴿٨٩﴾ خو پەرودگار یشم ئاگای له هه موو شتی که ﴿٩٠﴾ أفلا تتذكرون ﴿٩١﴾ ده سانیوه بیر ناکه نه وه له و کاره هه لانه ده یانکه نه!

﴿٨١﴾: وكيف أخاف ما أشركتم ﴿٩٢﴾ من چو ن له و دارو به رده ده ترسم ئیوه کردووتانن به هاو بهش و شه ریکی خوا ﴿٩٣﴾ ولا تخافون أنکم أشركتم بالله ﴿٩٤﴾ به لام ئیوه ناترسن له وه شه ریک و هاو بهشتان بو خوا داناوه؟! ﴿٩٥﴾ ما لم ينزل به علیکم سلطانا ﴿٩٦﴾ به مه رجی خوا هیچ به لگه و نیشانه یه کی بو یشگی ری ته وانه نه نار دۆته خواره وه، واته: بی زانست و به لگه هه ر له خو تانه وه بتان ده په رستن ﴿٩٧﴾ فأی الفريقین أحق بالآمن ﴿٩٨﴾ ئاخو کام ده سته مان (ئیمه، یان ئیوه) هه قدارترین به ئاسایش و نه من له روژی قیامه تدا؟! ﴿٩٩﴾ إن کنتم تعلمون ﴿١٠٠﴾ ته گه ره ئیوه خاوه ن زانست و زانیاری بن، ته مه لی که ده ده نه وه ﴿١٠١﴾ الذين آمنوا ولم یلبسوا إیمانهم بظلم ﴿١٠٢﴾ ته و که سانه ی پروایان هی ناو، له هه مان کاتدا ناحه قی و شیرکیان تی که ل به ئیمان که یان نه کرد ﴿١٠٣﴾ أولئک لهم الأمن ﴿١٠٤﴾ ئاسایش و نه بوونی ترس له سزای خوا هه ر بو ته وانه، نه ک بو بت په رسته کان ﴿١٠٥﴾ وهم مهتدون ﴿١٠٦﴾ وهه ر ته وانیشتن رینمایی کراو بو ری که ی راست و، به هه قیانه تیش له سه ری نی.

پیشه و (نه حمده) ده گپ ریته وه دلی: کاتیی ته م ئایه تی: (الذین آمنوا ولم یلبسوا إیمانهم بظلم..) هاته خواری، هاو له ان زور پییان سه خله ت بووو گو تیان: ئاخو که سی که هه بی سته می نه کرد بی له خو ی؟ پیغه مبه ر ﴿١٠٧﴾ فه رموی: مه به ست به و (سته م) ه له ئایه ته که دایه (شیرک) ه، واته: دانانی شه ریکه بو خوا، مه گه ر ته و ئایه تانه تان نه خو یندۆ ته وه که (لوقمان) به کو ره که ی خو ی گو ت: (یا بنی لا تشرک بالله إن الشرک لظلم عظیم).

رینماییه کانی ئایه تی (٨٠-٨٢):

(١) (موناظه ره) و گف تو گو روو به رووی باتل بیژان و

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ مَا أَزِدُّكَ إِلَهًا أَنتَ تَخْذُ أَصْنَامًا إِلَهًا إِنِّي أُرِيدُكَ وَفَوَ مَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٧٤﴾ وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ﴿٧٥﴾ فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى الْكُتُبَ قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أَحِبُّ إِلَّا فِيلَيت ﴿٧٦﴾ فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَيْتَ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ﴿٧٧﴾ فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ يَقُولُ إِنِّي بِرِيٍّ مِمَّا تَشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾ إِنِّي وَجْهَتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٧٩﴾ وَحَاجَّتْهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحِبُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِوَدِّ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾ وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُم بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾

ته کیمه وهو بیژان ﴿٧٤﴾: إني وجهت وجهي للذي فطر السموات والأرض ﴿٧٥﴾ دلنیا بن و ما من رووم کرده رووی پیروزی ته و زاته که ئاسمانه کان و زهوی به دی هی ناوه ﴿٧٦﴾ حنیفا ﴿٧٧﴾ له هه موو شیرک و کار یکی پرو بووچ و به تالیش لا مداو، رووم ته نه نه له زاتی پاکی بیخه وش ی ته و کرد ﴿٧٨﴾ و ما أنا من المشركين ﴿٧٩﴾ وه له و که سانه ش نیم هاو به شی بو داده نین.

رینماییه کانی ئایه تی (٧٤ - ٧٩):

ده بی بیژاری و حاشا له هه موو جو ره شیرک و، له هه رکاریکی خراب ده رپیریت، گه رچی به رامبه ر به که س و کارو خزمانیش بی، هه ره و کو (ئیبراهیم) ئینکاری و نکوولی له گه ل باب و خزمانی خویدا کرد، شیای ئاماژه بو کرد نه گه ل و هۆزه که ی ئیبراهیم (صابئه) و ته ستیره په رست بوون.

موشریکان، به مبهستی روونکردنه وی هق و دهرخستنی راستیهکان، به شکو بیته سهر رپی راست وهیدایهت ببن، کاریکی پیویست وری پی دراوه له ئیسلامدا.

(۲) دهستهو بهستهی موشریکان وخوانه ناسان، له هه مووکاتدا عه قلیه تیکی سهیرو سه مه ره داخراویان ههیه.

(۳) نهوکه سهش شیاو بیته به نه منیه تی خواو، له سزایشی ترسی نه بیته، هه ره وهیه که هاویهش و شهریکی بو دانه نی.

۸۳: و تلک حجتنا آتیناها ابراهیم علی قومه ﴿٨٣﴾ نه مه چهند به لگهیهک بوون نیشانی ئیبراهیممان داو سه زمان خست به سهر گه له بت په رسته کهیدا ﴿٨٤﴾ نرفع درجات من نشاء ﴿٨٥﴾ کییشمان ئاره زووبی وهکو ئیبراهیم ﴿٨٦﴾ پله و پاییهی بهرز ده کهینه وهو سهری ده خهین به سه رگه له کهیدا ﴿٨٧﴾ ان ربک حکیم علیم ﴿٨٨﴾ بی گومانه که په روه ردگارت زور کار جوان و، زوریش زانایه، خوئی چاک نه زانی چی بکات.

ئیسحاق و یه عقوب هه ردوو به

(پیری) درانه ئیبراهیم (علیه السلام):

۸۴: و وهبنا له إسحاق و یعقوب ﴿٨٤﴾ ئیبراهیمیش پاش نه وه هیوای منالی نه مابوو، ئیسحاق و یه عقوبمان پی به خشی و به په یامبه ریتی شه رفمه ند بوون وهکو نه فهرموئی: ﴿٨٥﴾ کلا هدینا ﴿٨٦﴾ هه مووشیانمان رینمایی رپی راست کردوو بوونه په یغه مبه ر ﴿٨٧﴾ ونوحا هدینا من قبل ﴿٨٨﴾ بهر له ئیبراهیمیش نوو حمان رینمایی کردو بوویه پیغه مبه ر ﴿٨٩﴾ و من ذریته داود و سلیمان ﴿٩٠﴾ له ناو زار و له نه وه کانی ئیبراهیمیشدا داوودو سوله یمان ﴿٩١﴾ و ایوب و یوسف و موسی و هارون ﴿٩٢﴾ و نه ییووب و یوسف و موسا و هاروونیشمان شاره زا کردن و بوونه پیغه مبه ر ﴿٩٣﴾ و کذلک نجزی المحسنین ﴿٩٤﴾ ئیغه هه ر ئاوا پاداشی چاکه کاران نه دهینه وه ﴿٩٥﴾ و زکریا و یحیی و عیسی و الیاس ﴿٩٦﴾ زه که ریاو یه حیوا عیساو ئیلیاسیشمان شاره زاو رینما کردو بوونه په یغه مبه ر، بویه ده فهرموئی: ﴿٩٧﴾ کل من الصالحین ﴿٩٨﴾ هه مووشیان له پیاو خاسانی خوا بوون ﴿٩٩﴾ و اسماعیل و یونس و لوطا ﴿١٠٠﴾ ئیسماعیل و ئه لیه سه ع و یونس و لوتیش هه روه ها ﴿١٠١﴾ و کلا فضلنا علی العالمین ﴿١٠٢﴾ وه هه مووشیانمان زیاتر له گشت خه لکی سه رزه وی ریزو قهر لی نان ﴿١٠٣﴾ و من آبائهم و ذریاتهم و إخوانهم ﴿١٠٤﴾ وله باوو باپیران و نه وه کانیان و براکانیاندا کو مه لیکی زورمان لی رینمایی کردن ﴿١٠٥﴾ و اجتیبناهم و هدیناهم إلی صراط مستقیم ﴿١٠٦﴾ و بریکیانمان

هه لیزاردن بو پیغه مبه ریتی و، شاره زای رپی راست و دروستمان کردن ﴿٨٧﴾ ذلک هدی الله ﴿٨٨﴾ نه وهیه رپی راستی خواو، رینما یش هه ربه دهستی خو به تی ﴿٨٩﴾ یهدی من یشاء من عباده ﴿٩٠﴾ له بهنده کانی خوئی کی حه ز لی بکا، شاره زاو رینمایی گشت کاریکی خیری شه کات ﴿٩١﴾ ولو أشرکوا ﴿٩٢﴾ له گه له نه وهیشدا نه گهر نه و

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمَنُ
وَهُمْ يُهْتَدُونَ ﴿٨٦﴾ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى
قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ شَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٧﴾
وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا
هَدَيْنَا مِن قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ
وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٨﴾
وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٩﴾
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا كُلًّا أَفَضَّلْنَا عَلَى
الْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾ وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ
وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٩١﴾ ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي
بِهِ مَن يَشَاءُ مَن عَبَادَهُ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٩٢﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٩٣﴾
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فِيمَ هَدَاهُمْ أَفَتَرَدُّونَ قُلْ لَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٤﴾

په یامبه رانه ﴿٩٥﴾ هاویه شیان بوخوا دانابا ﴿٩٦﴾ لحبط عنهم ما كانوا يعملون ﴿٩٧﴾ هه مووکاره کانیان سه رجه م پووچه له نه بوویه وه، باشه ده بی حالی خه لکانی تر چۆن بیته، نه گهر هاویهش و شه ریک بوخوا دابننن؟ ﴿٩٨﴾ أولئك الذين آتيناهم الكتاب والحكم والنبوة ﴿٩٩﴾ نه وانه بوون ئیغه کتیب و نامه و تیگه یشتن و په یامبه ریتیمان پی دان ﴿١٠٠﴾ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ ﴿١٠١﴾ ئیجنا نه گهر نه مانه ی سه رده می تو نه ی موحه ممه د! کافرو بی پروا بن په یغه مبه ریتی نه وانه و، به ئایه ته کانمان ﴿١٠٢﴾ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا ﴿١٠٣﴾ به راستی نه وکاره ده دهینه دهستی تا قم و گه لیکی تر، وهکو (نه نسارو موهاجر) ﴿١٠٤﴾ لیسوا بها بکافرين ﴿١٠٥﴾ نه وان کافرو بی پروا نابن پییان و ده شیان پارین و ته سلیمیان ده بن ﴿١٠٦﴾ أولئك الذين هدى الله ﴿١٠٧﴾ نه وپیغه مبه رو نه وه شوینکه و توهان یان بوون، خوا بوخوئی شاره زاو رینوینی کردن و، به هق ریگیان گرت ﴿١٠٨﴾ فبه داهم اقتده ﴿١٠٩﴾ سا تویش نه ی موحه ممه د ﴿١١٠﴾ هه ره له شوین نه وانه وه بچو و، چاوله سیفه ته کانی

به (تورات) که کی خوشیانه وه!! ﴿ قل من أنزل الكتاب الذی جاء به موسیٰ ﴾ پیمان بلی: باشه! نه و نامه (تورات) که موسیٰ هینای کی دایه زاند ﴿ نورا وهدی للناس ﴾ که بوویه روونکی و، رینمای بی مردم؟ ﴿ تجعلونه قراطیس ﴾ که نیوه نیستا له نویسه ره سه نه که ی پره پره ی ده که ن ﴿ تیدونها و تخفون کثیرا ﴾ به شیکی که می که به قازانجتان بی بو خه لکی ده ره خه و، باسی ده که ن و، زوریکیشی که به زبانی خوتانی بزانی نه یشارنه وه، وه که نه و پسن و سیفته جوانانه ی سهاره ت به په یامبر ﴿ له توراتدا هاتوون ﴾ و علمتم مالم تعلموا اتم ولا اباؤکم ﴿ باشه نه گهر خوا هیچ نامه کی نه نارووه! نه و هوالانه که له م قورثانه دا به نیوه راگه یه نرا که نه خوتان و، نه باو باپیرانتان ده تانزانی کی فیبری کردن؟ ﴿ قل الله ﴾ ده سا بلی: هه خوی گه وره بوو نه و قورثانه ی نارد ﴿ ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون ﴾ نیرت وازیان لی بیته باهر به قسه ی نابه جینی خویانه وه سه رقال بن و گالته و مه سخره بکن، نه و سا چاک نه زانن ﴿ ۹۲: و هذا کتاب انزلناه مبارک ﴾ نه م قورثانه ش بومان دابه زاندوویت نامه یه کی پیروزه و، مایه ی به خته و هری هه موو خه لکانه به مهرجی په پره ی لی بکن ﴿ مصدق الذی بین یدیه ﴾ به راست دانهری نه و کتیبانه شه له پیشیه وه بوون وه کو (تورات و تینجیل و...) ﴿ ولتذر به أم القری ومن حولها ﴾ دامان به زاند هه تا توئی پیغه مبر! ﴿ خه لکانی شاری مه که و، ثاوییه کانی ده ورو بهری مه که کی پی بترسینی ﴾ والذین یؤمنون بالآخرة ﴿ جا نه و که سانه ی پروایان به رژی دواپی هه بی ﴿ یؤمنون به ﴾ نه و پروایش به م قورثانه ده که ن و هم علی صلاتهم یحافظون ﴿ به به رده و امیش هوشیان به نویزه کانیانه وه یه و، چاودیری و پاریزگاریان نه که ن و، له کاتی خویاندا به چاکی و پاکی نه نجامیان ده دهن.

نه وه ی بلی: (وه جیی) م بو هاتووه، لیتی سته مکارتر نییه:

﴿ ۹۳: ومن أظلم ممن افتری علی الله کذبا ﴾ ده بیچ که سیلک له وه سته مکارتری که له سه ر خوا درو هه لبه سی و بلی: خوا هیچ شتیکی به وه کی نه نارووته خوار، نه تورات، نه قورثان! ﴿ او قال أوحی الی ﴾ یان بلیت: من له لای خواوه وه کی و سروش بو کراوه وه کو (موسه یله مه ی نه سوه دی عه نس) که بی شه رمانه داوای پیغه مبریتی ده کرد! ﴿ ولم یوح إلیه شیء ﴾ له راستیشدا هیچ شتیکی بو وه کی نه کراوه ﴿ ومن قال سأ نزل مثل ما أنزل الله ﴾ وه یان بلی: منیش ده توانم وه کو نه و کتیبانه بنیرم، خوا ناروونی؟ ﴿ ولو ترى إذ الظالمون فی غمرات الموت ﴾ و نه گهر له وکاته دا

نه و ان بکه ﴿ قل لا اسئلكم علیه أجرا ﴾ پیمان بلی: له به رامیه ر که یاندنی به رنامه که ی خواوه، داوای هیچ مزه و کریمه کتان لی ناکه م ﴿ إن هو إلا ذکرى للعالمین ﴾ نه م (قورثانه یش) ته نها په ندو ناموزگارییه بو هه موو خه لکانی جیهان. به لی راسته، قورثان بو نه وانه ی گوپی بو ده گرن و، دلیان و شیاره،

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ قُلْ مَن أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ يَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ يُبَدُّونَهَا وَيُخْفُونَ كَثِيرًا وَعِلْمُهُمَّ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلْ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٣﴾ وَهَذَا كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ مُسَارِكًا مُّصَدِّقًا لِّلَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَن حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٤﴾ وَمَن أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوْحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَن قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٥﴾ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرْدًا كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكُم مَّا خُلِقْتُمْ وَرَأَىٰ ظُهُورُكُم مَّا نَزَّلْنَاهُ مَعَكُمْ شُعَاعًا كَمَا الَّذِي رَعَيْنَاهُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٦﴾

په ندوو ناموزگارییه و، قازانج و خیری لی ده بینن.

پیغه مبر ناده مییه و به رنامه یشی بو هاتووه:

(نیشن عه بیاس) و (مجاهید) نه لین: ثایه تی (وما قدروا الله حق قدره...) له باره ی قوره ی شه وه هاته خوار، نیامی (ته به ری) ش هه ره نه و قسه یه ی په سه ند کردووه. هه ندیکیش ده لین: سه باره ت به جووله که کان هات. نیمه یش له م ته فسیره کورته دا له سه ر راو بوو چوونی ده سته ی دواپی مانامان لی دایه وه، چونکه ده کی قورثانه که ش پشتگیری له وه نه کا، خوایش باشر نه زانی. ﴿ ۹۱: و ما قدروا الله حق قدره ﴾ که چی (جووله که) وه که پیویست ریژیان له خوا نه گرت و نه یانناسی ﴿ إذ قالوا ما أنزل الله علی بشر من شیء ﴾ کاتی گوتیان: خوا هیچ نامه و وه کیکی بو هیچ ناده مییه که نه نارووه! دیاره نه م عینادی و نیهریه بییه یان، ته نیا له رقی قورثاندا یه، بویه نیکاری هه موو وه کی و سروشیک ده که ن

به ئەندازەو حسیییکی ورد راگرتووهو، هەریەکیان لەخولگە ی خۆیدا زۆر بە وردی دین و دەچن ﴿ ذلک تقدیر العزیز العلیم ﴾ ئەوەش ئەندازەگیری خوای خاوەن دەسەلات و زانیە ﴿ ۹۷ ﴾ : و هو الذی جعل لکم النجوم ﴿ هەر ئەویشە کە ئەستێرەکانی کردووه بەنیشانە بوو ئیوه ﴾ لتهدوا بها فی ظلمات البر والبحر ﴿ تا

﴿ إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى ﴾ یُخْرِجُ الْحَمَى مِنَ الْمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمِيتَ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكُمُ اللَّهُ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿ ۹۸ ﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿ ۹۹ ﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿ ۱۰۰ ﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُنْتَبِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ فَإِنَّ ذَلِكُمُ لَايُتَّبَعُ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۰۱ ﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ الْبَنِينَ وَبَنَتِ بَعِيرٌ عَلَيْهِمْ سُبْحَكَهُمْ وَقَالُوا عَلَى عَمَّا يَتَّبِعُونَ ﴿ ۱۰۲ ﴾ يَدْعُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ وَلَوْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿ ۱۰۳ ﴾

لەتاریکیەکانی وشکایی و دەریاو زەریاکاندا رێیان پێی دەرکەن ﴿ قد فصلنا الآيات لقوم يعلمون ﴾ بەراستی ئێمە نیشانەکانی خۆمان بۆ خەڵکانیکی زاناو ژیر روشن دەکەینەوه ﴿ ۹۸ ﴾ : وهو الذی أنشأکم من نفس واحدة ﴿ هەر ئەویشە کە هەموو ئیوهی لە تەنیا کەسیک (ئادەم) ی بابتان بنەرەت دانا ﴿ فمستقر ومستودع ﴾ ئەوسا لەمناڵدانی دایکتاناو، لەپشت بابتانا مەحکەم دایمەزراندن ﴿ قد فصلنا الآيات لقوم يفقهون ﴾ بەراستی ئێمە نیشانەکانی خۆمان بۆ خەڵکانیک کە لە راستیەکان تی بگەن، روون دەکەینەوه ﴿ ۹۹ ﴾ : وهو الذی أنزل من السماء ماء ﴿ هەرئەو دەسەڵتدارەیه کە لە هەورەکانەوه بە ئەندازە ی پێویست دەباراند ﴿ فأخرجنا به نبات كل شيء ﴾ ئێنجا هەموو جوهرە رووەکیکمان لێ دەرھینا ﴿ فأخرجنا منه خضرا ﴾ ئەوساش هەر لەوه، سەوزەگیاو گۆل و گۆلزارو شینایی لێ دەرھێنین ﴿ نخرج به حبا متراكبا ﴾ لەویش چەندین دەنکە کە لەکە کردووی لەسەر یەکی لێ پەیدا دەکەین، وەکو گۆلە گەنم

کە سەتەمکاران لە نارەحەتی و پەلەقاژە ی مەرگدان ببینی چۆن گرفتاریبون ﴿ والملائكة باسطوا أيديهم ﴾ فریشتە ی گیانکێشانیش دەستیان لێ دەکەنەوهو لێیان دەدەن ﴿ أخرجوا أنفسكم ﴾ و پێیان دەلێن: دەگیانی خۆتان لەجەستەتان دەرپهێنن وپێنێرنە لای قارو توورەیی خوای گەورە، دیارە ئەوانیش بۆیان دەرنایهو، فریشتەکانیش لەپشتەوه تێیان دەسەرھێنن ﴿ اليوم تجزون عذاب الهون ﴾ پێشیان دەلێن: وا ئەمڕۆش بە ئەو پەری سەرشۆڕیی و ریسواوییەوه جەزەبەو تۆلە ئەدرێن ﴿ بما كنتم تقولون على الله غير الحق ﴾ چونکە لە دونیادا لەسەرخوا درۆتان هەڵدەبەست و قسە ی نایەجێتان دەکرد ﴿ وكنتم عن آياته تستكبرون ﴾ ولەبەرانبەر ئایەتەکانیشیەوه خۆتان بەزڵ دەزانی ﴿ ۹۹ ﴾ : ولقد جئتمونا فرادی ﴿ له رۆژی دوایدا خوا بە بێ باوەڕەکان ئەفەرموی: وا ئەمڕۆ بێ مال و حال و رووت و قووت و تاک و تەنیا بێ سۆهاتنەوه لامان ﴿ كما خلقناكم أول مرة ﴾ هەرۆک چۆن لەسەرەتاوه بێ مال و حال و رووت و قووت دروستمان کردن ﴿ و تركتم ما خولناكم وراء ظهوركم ﴾ و هەرچی شمان پێی داوون لەمال و سامانی دنیا، لەدوای خۆتان گشتتان جێپهێشت ﴿ ومانری معكم شفعاء كم الذين زعمتم أنهم فيكم شفعاء ﴾ ئەوانەیش نابینن بەهاناتانەوه بێن کە پێتان وابوو شەریک وهاوبەشی خۆان، هەتا تێکاو شەفاعەتتان بکەن ﴿ لقد تقطع بينكم ﴾ ئەوا هەرچی ئەسباب و هۆی پەییوەندی نێوانتان بوو پێچراو نەما ﴿ وضل عنكم ما كنتم تزعمون ﴾ ئەو شتانەش ئیوه بە خەیاڵ و اتان دەزانی تێکاتان بۆ ئەکەن، هەموو تیاچوون و بەهێچ دەرچوون.

بەم بەلگانه باش خوا بناسه:

﴿ ۹۵ ﴾ : إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى ﴿ بێ گومان هەرخوایه دانەودەنک و ناوکی جوړاو جوړی دانەویڵە لە ژیر زوپییدا دەقێشیئێ، واتە: هەردەسەلات و توانایی ئەوەکە ناوک لەت ئەکا وکشت وکاتی لێ دەرپهێنێ، درەختی لێ سەوز دەکا ﴿ یرج الحی من المیت ﴾ زیندوویش لەمردوو دەرپهێنێ، گیا لەدانەویڵە ی وشک دەرپهێنێ ﴿ و یرج الحی من المیت ﴾ و دەرپهێنێ مردوویشە لە زیندوو ﴿ ذلکم الله فانی توفکون ﴾ ئەو ئەو کارانە دەکا خوای پەروردگار تانە، دەسا ئیوه لە بڕواھێنان چۆن کلا دەپن و لا ئەدرێن؟ ﴿ ۹۶ ﴾ : فالق الإصباح ﴿ هەرخواشیەتی تاریکایی شەوگار لادەداو، سپێدە ی بەرەبەیان دینی و دنیا رووناک ئەکاتەوه ﴾ ﴿ وجعل الليل سکنًا ﴾ و شەویشی بۆ ئیسراحت و پشوو دان دانا، هەموو شتێک تیا یا ئارام ئەگرێ ﴿ والشمس والقمر حسانا ﴾ و خۆرو مانگیشی

تیبینی وقسه یه کیان هه یه: یه کی دهلی: له دونیادا هه رگیز خوا بویهچ که سیك نابینری و دهرك ناکری، نه گهرچی له قیامه تیشدا ببینری، بویه خاتوو (عائیشه/خوا لیلی رازی بیت) دهلی: (من زعم أن محمدا أبصر ربه فقد كذب على الله) فإن الله تعالى قال: ((لا تدرکه الأبصار وهو یدرک الأبصار)).

(ثیبین عه بیاس) یش پیچه وانهی قسه که ی خاتوو (عائیشه) دهلی. هه ندیکی دیکه دهلین: نه له دونیاو نه له قیامه تدا خوا نابینری!! دیاره نه مەیش به رهوالت پیچه وانهی ثایه تی: (وجود یومئذ ناضرة إلى ربها ناظرة) (۲۲/۷۵-۲۳)، وه پیچه وانهی ثایه تی: (کلا إنهم عن ربهم یومئذ لمحجوبون) (۱۵/۸۳) یه.

به چاوی دل بنۆرن بۆ خوا:

﴿ ۱۰۴: قد جاءکم بصائر من ربکم ﴾ به راستی له لایه ن پهره ردگار تانه وه چاوی هه قبین و، دلی وشیارو، هوی تیگه یاندن و به لگه ی رووتنان بۆهات، هه تا ری راست بدۆزنه وه ﴿ فمن أبصر فلنفسه ﴾ ئینجا هه رکه سیك ری ده رکردو، به دل تی گه یشت و، باوه ری هیئا، بی گومان بۆخوی قازانجه ﴿ ومن عمی فعلیها ﴾ و هه رکه سیکیش له ئاستی راستیه کان چاوی دلی کوپرو نابینابوو، دیاره گوناوه تاوانه که ی ده که ویتنه سه رخوی ﴿ وما أنا علیکم بحفیظ ﴾ خو منیش پاریزه رو چاودی ری ئیوه نیم، هه تا بتوانم له کاری ناپه سەند لاتاندهم ﴿ ۱۰۵: کذلک نصر الف آیات ﴾ ئیمه هه راوا گشت به لگه و نیشانه کان ئالووگۆر ده که ی و، جوړاو جوړ ده یانخه ی نه روو، تاهه ق وناهه ق ده رکه وی ﴿ ولیقولوا درست که چی بی باوه ره کان له باتی ئه وه باوه ربین، گه یشتنه ئه و راده یه بلین: تو بۆ خو ت ئه م قورئانه ت لای ئه م و ئه و خویندوه، نه ک له خوا وه هاتبی ﴿ ولینینه لقوم یعلمون ﴾ ده شمانه وی ئه وقورئانه روون بکه ی نه وه بۆخه لکانیک له شت تی ده گه ن و ده زانن ﴿ ۱۰۶: اتبع ما یوحی إلیک من ربک ﴾ ده بی هه ره له وفه رمانه په پره ی بکه یت که له لای په ره ردگار ته وه به وه چی بو ت دیت ﴿ لا إله إلا هو ﴾ که جگه له وه په ره ردگار هه هچ په سترایکی تر شیای په رستن نییه ﴿ وأعرض عن المشرکین ﴾ تو ئیستا واز له موشریکان و ها به شدانه ران بیته و، روو هه ره له خوا بکه ﴿ ۱۰۷: ولو شاء الله ما أشركوا ﴾ دیاریشه نه گه ره خوا ویستبای ئه وانه ها به شی بۆ دانه نین، نه یانده توانی ها به شی بۆ دابنن، به لکو ئه هاتنه سه ر ری راست، چونکه هه موو شتی به بریارو فره مانی ئه و ده بی ﴿ وما جعلناک علیهم حفیظا ﴾ ئه مه ش بزانه که تۆمان نه کردۆته به رپرس و چاودیرو ژمیاری کارو کرده ویهان ﴿ وما أنت

و جو و مه ره زه و.. هتد ﴿ ومن النخل من طلعها قنوان دانية ﴾ وه له گو لی دارخورمایش هی شووی چرو پروو شو ره وه بوو فره اهام دینن ﴿ وجنات من أعتاب والزیتون والرمون متشابها و غیر متشابه ﴾ وه چه ن باخیک له ره زو له داری زه یتوون و له بنه هه ناری ها و وینه و له یه کچوو له گه لادا، جیاوازو له یه ک نه چوو له تامدا، به ره هه ممان هیئا ﴿ انظروا إلى ثمره إذا أثمر و ینعه ﴾ ده سا وه ختی وه به ردین و میوه یان پی ده گا، جوان ته ماشای به ره می هه ری هه کیان بکه ن و بزائن ئه و هه موو ئال و گۆره کی ده کا؟ ﴿ إن فی ذلکم لآیات لقوم یؤمنون ﴾ به راستی له وچه ند شتانه دا گه لی نیشانه ی گه و ره و مه زن هه ن بۆ گه لیک بیه وی باوه ره به خوا بکا ﴿ ۱۰۰: وجعلوا لله شرکاء الجن ﴾ چه نده مایه ی سه رسورمانه که موشریکه کان ئه و جنوکانه یان کرده ها به شی خوا!! له باتی ئه وه ی که ته نها خوا بیه رستن. ﴿ وخلقهم ﴾ خو ده شانن که ته نها خوا بۆ خوی دروستی کردوون ﴿ وخرقوا له بنین وبنات بغیر علم ﴾ وه هه ره به نه زانی خو یان و، به درۆ و ده له سه کورو کچیان دایه پالی خوا، واته: گو تیان: (عوزه یی) کوری خوا یه و، فره شته یش کچییه تی ﴿ سبحانه وتعالی عما یصفون ﴾ خو خواش زۆر پاک و بی عه یب و به رزو بلند و بی خه وشه له وشتانه ئه وان ده یده نه پالی ﴿ ۱۰۱: بدیع السموات والأرض ﴾ به دیه ی نه ری ئاسمانه کان و زه ویه ی، بی ئه وه له سه ره تاوه نه خشه یه کیان بووی ﴿ أنى یكون له ولد ولم تکن له صاحبة ﴾ باشه خوا یه کی بی نیازی وا چۆن نه ته وه مندالی هه یه، که ئه و له بنه رته دا ژن و ها وسه ری نه بیت؟ ﴿ وخلق کل شیء ﴾ هه موو شتیکیش به بته کانی ئه وانیشه وه هه رخوی دروستی کردوه ﴿ وهو بکل شیء علیم ﴾ و به هه موو شتیکیش زۆر زانا و به ئاگایه ﴿ ۱۰۲: ذلکم الله ربکم لا إله إلا هو ﴾ هه ره ئه و خوا یه په ره ردگاری ئیوه، ئیترجگه له و هچ په سترایکی تر نییه بۆ په رستن بشی ﴿ خالق کل شیء فاعبدوه ﴾ دروستکری هه موو شتیکیشه، ده سا ئیوه ش به شیوه یه کی شیواو بیه رستن ﴿ وهو علی کل شیء وکیل ﴾ هه ره ئه ویشه پاریزه رو و چاودی ری هه موو شتیکی.

خوا به چاو ده رک ناکری و نابینری:

﴿ ۱۰۳: لا تدرکه الأبصار ﴾ هیه چاویک ده رکی ناکاو بۆ نابینری ﴿ وهو یدرک الأبصار ﴾ له کاتی که دا ئه و هه موو چاوه کان ده رک ده کاو ده بی نی و به وردیش ئاگای له هه موو شتیکیه ﴿ وهو اللطیف الخبیر ﴾ ته نها ئه ویشه کارناسک و وردبین و ئاگادار به هه موو شتیکی. (سه له فی سالح) له م دیتن و نه دیتنه ی خوا ی گه و ره یه دا چه ند

علیهم برکبل ﴿ وپاریزهر و بریکاری کاروباریشان نیت.

جنیو به بتی کافران مه‌دهن، هه‌تا خوانه‌ناسانیش به (خوا)ی نیوه‌ی نه‌دهن:

(ئیب عه‌بباس) ده‌لئیت: بی‌باوه‌ه‌کان به په‌یامبه‌ریان ﴿ و ت: ده‌بی یا تو به‌رامبه‌ر به خواکانی ئیمه‌واز له‌قسه‌ی خراپ بی‌نی، یان ئیمه‌ش سووکایه‌تی به خواکه‌ی تو ده‌که‌ین. (قه‌تاده‌یش) ده‌لئیت: موسلمانانه‌کان قسه‌ی سووکایه‌تییان به به‌ته‌کان ده‌کردو، بی‌باوه‌ه‌کانیش جنیویان به خوا‌ی موسلمانان ده‌دا، نه‌وجا نه‌و ئایه‌ته‌هات و فهرمووی: ﴿ ۱۰۸: ولا تسبوا الذین یدعون من دون الله ﴿ ئیوه جنیوو قسه‌ی خراپ ده‌باریه‌ی نه‌و بتانه مه‌که‌ن، که نه‌و خه‌ل‌کانه له‌باتی خوا نه‌یانپه‌رستن ﴿ فیسبوا الله عدوا بغير علم ﴿ نه‌وجا نه‌وانیش به ده‌زایه‌تی و نه‌زانین، جنیو به‌(الله) بده‌ن.

(قال العلماء: حکمها باق فی هذه الأمة علی کل حال، فمتی کان الکفار فی منعة وخیف أن یسب الإسلام، أو النبی ﷺ، أو الله، فلا یحل لمسلم أن یسب صلیانهم ولا دینهم ولا کتائبهم، ولا یتعرض إلى ما یؤدی إلى ذلک، لأنه بمنزلة البعث علی المعصية. وفی الآیة -أیضاً- ضرب من الموعظة، ودلیل علی وجوب الحکم بسد الذرائع، وفیها دلیل علی أن المحق قد یکف عن حق له إذا أدى إلى ضرر یكون فی الدین) قورتوبی ده‌لئیت: زانا‌کان ده‌لئین: نه‌م بریار‌ی جنیو نه‌دانه به په‌رستراوی خوانه‌ناسان، هه‌موو کات له‌ناو نه‌م ئوممه‌ته‌دا به‌رده‌وام ده‌بی و ده‌مینیت‌ه‌وه ده‌بی‌کاری پی‌بکریت، که‌وابوو هه‌رکات کافره‌کان به ده‌سه‌لات و قودره‌تمه‌ند بوون و، له‌وانه‌بوو جنیو به دینی ئیسلام، یان به خوا‌ی گه‌وره بده‌ن، وه یان سووکایه‌تی به پیغه‌مبه‌ر ﴿ بکه‌ن، قه‌ت له‌وحاله‌دا ره‌وانییه موسلمانانه‌کان جنیو به دین و به که‌نیشته‌و، به خاچه‌که‌یان بده‌ن، ته‌نانه‌تی ناب‌ی شتی بورووژینریت سهر بکیشی بو‌ته‌وکاره، چونکه کاری ئاوا وه‌کو نه‌وه‌وايه دنه بدریت له‌سهر نافه‌رمانی و یاخی بوون له‌خوا. وه نه‌م ئایه‌ته (مواده‌عه) و وازه‌ینان له‌کافرانیشی تیدایه‌و، دیسان به‌لگه بو‌ته‌وه‌یش که بریار به (سد الذرائع) ده‌دری و پی‌ی قایل ده‌بین، هه‌روه‌کو نه‌م راستیه‌شی تیدایه که: خاوه‌ن ماف گه‌لی جار ده‌بی ده‌ست له‌مافی خو‌ی هه‌لبگریت، نه‌گه‌ر کاریکی خراپ و ناشیاو له‌داواکرده‌که‌یدا ده‌وه‌شایه‌وه، زیانیکی دینی لی‌په‌یداده‌بوو ﴿ کذلک زینا لكل أمة عملهم ﴿ هه‌رجو‌ئی نه‌وانه به‌رگری له‌خوا ناهه‌قه‌کانیان ده‌که‌ن، هه‌رئاوایش بو‌هه‌موو ده‌سته‌و کومه‌لیک کارو کرده‌وه‌کانیان بو‌ده‌رازینینه‌وه‌و، به‌رگرییان لی‌ده‌که‌ن ﴿ نه‌م

إلى ربهم مرجعهم ﴿ بۆدوا‌ییش هه‌ردینه‌وه لای په‌روه‌ردگاریان ﴿ فینبتهم بماکانوا یعملون ﴿ نه‌وسا‌یش له‌گشت کاروکرده‌وکانیان به‌ئاگایان ده‌کات. په‌یامبه‌ر ﴿ له‌باره‌ی قسه‌ی خراپ و جنیودان به‌یه‌کتری ده‌فه‌رموی: (ملعون من سب والديه، قالوا کیف یسب الرجل والديه؟ قال: یسب أبا الرجل، فیسب أباه، ویسب أمه، فیسب

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَضِيَ عَنْكُمْ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ
فَأَعْبَدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿ ١٠٩ 〉 لَا تُدْرِكُهُ
الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿ ١١٠ 〉
مَّا جَاءَكُمْ بِبَصَائِرٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ. وَمَنْ عَمِيَ
فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيفٍ ﴿ ١١١ 〉 وَكَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ لَّا يَعْلَمُونَ ﴿ ١١٢ 〉 وَلَقَدْ عَلِمْتُمْ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿ ١١٣ 〉
اتَّبِعْ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ
الْمُشْرِكِينَ ﴿ ١١٤ 〉 وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ
حَفِيفًا وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿ ١١٥ 〉 وَلَا تَسْأَلُوا الَّذِينَ
يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْأَلُوكَ اللَّهَ عَدْوًا وَعَدُوًّا أُولَٰئِكَ زِينًا
لِّكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿ ١١٦ 〉 وَأَسْمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَنِهِمْ إِنِّي جَاءْتُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
لِيُؤْمِنَنَّ بِمَا أَقْلُ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا
جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ١١٧ 〉 وَتَقَلَّبَ أَفْعَادُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ كَمَا لَوْ
يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَرُهُمْ فِي طَعْنِنِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿ ١١٨ 〉

أمه). (حدیث صحیح). واته: نه‌وه‌ی جنیو به دایک و بابی خو‌ی بدات نه‌حله‌تی لی‌کراوه؛ گو‌تیان: چو‌ن ده‌بی مرو‌ف جنیو به دایک و بابی خو‌ی بدات؟ فهرمووی: نه‌م جنیو به‌دایک و بابی نه‌م ده‌دا، نه‌ویش جنیوه‌که به‌دایک و بابی نه‌م ده‌داته‌وه.

﴿ ۱۰۹: وَأَسْمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ ﴿ به‌گشت هیزانیه‌وه سویندیان به خوا‌خوارد ﴿ لئن جاتهم آیه ﴿ که هه‌ر موعجیزه‌و نیشانه‌یه‌کیان بو‌بیت ﴿ لیؤمنن بها ﴿ باوه‌ری پی‌بکه‌ن ﴿ قل إنما الآيات عند الله ﴿ پییان بل‌ی: ته‌واوی به‌لگه‌و نیشانه‌کان ته‌نها به ده‌ستی خوان و، من هیچ ده‌سه‌لاتیکم نییه، شتیکی ساده‌شتان بو‌بینم ﴿ وما یشعركم أنها إذا جاءت لا يؤمنون ﴿ ئیوه چوزانن که نه‌گه‌ر نه‌و موعجیزانه‌شیان بو‌بیت، نه‌وان هه‌ر باوه‌ر ناکه‌ن ﴿ ۱۱۰: وَتَقَلَّبَ أَفْعَادُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ ﴿ ئیتر ئیمه‌دل و چاویان له‌ناستی هه‌ق وهرده‌گپ‌رین وله‌کار ده‌خه‌ین ﴿ کما لم یؤمنوا به أَوَّلَ مَرَّةٍ ﴿ هه‌روه‌ک چو‌ن له‌سه‌ره‌تاوه‌پروایان پی‌نه‌هینا، که‌وابوو

ھەرىغەمبەرىڭ ھاتىبى، ۋەكو تۆ دژايەتى كراۋە (متفق عليه).
پەيغەمبەر بە (ئەبووزەي) ۋەرمو: لە شەياتىنى بنىادەم و
جىنۇكە، پەنات بىردە بەر خوا؟ ئەۋىش گوتى: دەۋۇ لە مەۋفەشدا
شەياتىن ھەيە؟! ۋەرمو: بەلى، (تەبەرىي).

بەكورتى: ھەموو مەۋفەشكى سىنور بەزىن شەيتانە، كەۋابو ھەموو
سەركەشەك دەپتە شەيتان، بۇيە دەۋەرمو: (الكلب الأسود
شيطان) (موسليم: كتاب الصلاة/۳۶۵). ﴿يوحى بعضهم إلى بعض
زخرف القول غرورا﴾ كە ھەندىكىيان "بۇفەردان" گوتەي رازاۋە
بى ناۋەرۇك بە ھەندى خەلىكى سادە رادەگەيەنن "بەمەبەستى لە
خىشتە بىردن ۋە ھاشەكەردن ۋە ترساندونيان لەرەيە ھەق" دەستەۋىش
بە ئارام بە ﴿ولو شاء ربك ما فعلوه﴾ دىنبايە كە ئەگەر پەرۋەردگار
ۋەستەي ئىۋانە دژو ھەيەر نەيەر نەيەر، ئەۋجۇرە قسانە ھەلنەبەسن،
ھەرگىز نەيەر نەتوانى ئەۋ كارە بىكەن، بەلام خىكمەتى خۇي
لەۋەدايە كە ھەر پەيغەمبەرەي دژو نەيەرىكى ھەيى ﴿فذرهم وما
يفترون﴾ دەسا تۆش لەخۇيان ۋەلەۋ دژو دەلەسەيە ھەلەدەبەستن
ۋەزبەيەنەۋ، دىرژە بەكارى خۆتەدە، چۈنكە تۆ خوا سەرۋەر
پشتىۋاننە ﴿۱۱۳﴾: ولتصغى إليه أفئدة الذين لا يؤمنون بالآخرة
ۋەدەبا ئىستەر ئەۋانەي ۋا پەرۋايان بە پۇژى دۋايى نىيە، ھەردى
بەندى، گۈيى بۇ راگرن ﴿وليرضوه وليقتربوا ما هم مقتربون﴾
ۋەسەكەيان پەسەندەكەن ۋە پىي رازى بن ۋ، ھەرتاۋانىكىش ئەكەن
با بىكەن "چۈنكە تەنھا ئەۋ كەۋدەنەنە دۋايان دەكەۋن ۋ، پاشە
پۇژىشيان ھەر لاي خۇمانە.

لە رەنمايىيە كانى ئايەتى (۱۱۱-۱۱۳):

(۱) خوا مەيل ۋەيستى لە ھەر شەيى بىيى، بى گومان ھەر
ئەۋە دەيى، ھەزىش بە شەيى نەكا، ھەر گىز نابى،
ئەمەيە ماناى (ئولۇھىيەت ۋە رىۋىيەت) ۋە خواي گەۋرەۋ،
قەزاۋەدەر كە لەئەزەلدا پىياري لەسەر داۋە.
(۲) سەرەخۇشى ۋە دلدانەۋەي پەيغەمبەر ﷺ بەۋە كە ھەر
پەيغەمبەرەك ۋەكو تۆ دژو نەياري لە نىۋ شەيتانە كانى
بنىادەم ۋە جىندۇكەدا ھەبۋە، بەلام خوا پەيغەمبەرەكەي
خۇي سەر خىستۋە بەسەريانا.

(۳) مەۋفە ھەردەم دەيى ۋەرياو ۋەشيار بىي، تا لە خىشتە
نەبىي، چۈنكە فرىۋدان ۋە لە خىشتە بىردن تەنھا چەكىكە
بۇ شەيتان.

(۴) ئەۋ دلدانە كە كافرو خوانەناسن، ھەمىشە بۇ فەسادو
خراپەۋ كارى باتل ئامادەترن، تالەۋ دلدانەي كە بىرۋادارن.

ھەرىغەمبەرىڭ تىرىش بىيەن ھەرىۋاي پىي ناكەن ﴿ۋەذرهم فى
طغيانهم يعمهون﴾ ئىمەش لە سەرلىشىۋاي خۇياندا دەيانەيلىنەۋە
باھەمىشە لەگىزاۋدا بىلىنەۋە.

رەنمايىيە كانى ئايەتى (۱۰۸-۱۱۰):

ھەر قەسەۋ كەردارى بىيەتە مايەي جىنۋودان لەلەيەن موشرىك
ۋە بى باۋەرەنەۋە بەخواۋ بە پەيغەمبەر ﷺ ئەۋ قەسەۋ كەردارە
ھەرام دەپت.

(۱) لەبەر ھەر خىكمەتەك خۇي خۇي چاك دەزانى
ھەموو كارىكى دژوۋ خراپ لاي خاۋەنەكەي جوان ۋە
شىرىن دەكرىت، ئەۋسا دەيكات.

(۲) ھەيدايەت ۋە رەنمايىيە تەنبا بە دەستى خاۋە، بۇيە گەلى
جار مەۋجىزەش دى ۋە خەلەكە ھەر پىروا نەيەنن!.

كۆتايى جزى ۷، (ولله الحمد والمثله..)

لەپىشەۋە كافىرەكان سۈيىندىان خاۋەدو گوتيان: (لئن جاءتهم آية
ليؤمنن بها..) كە ئەگەر بىي لە قورئان نىشانەۋ ئايەتەكى تىريان
بۇ ھاتبا، بىي سۇ باۋەرەيان پىي دەكرە! يان گوتيان: (.. لئن تؤمن
حتى تؤتى مثل ما أوتى رسول الله..) يان گوتيان: (.. لو لا أنزل
علينا الملائكة أو نرى ربنا..) جا بۇ ئەۋەي پەيغەمبەر ﷺ بەتەماي
ئىمانيان نەيىت، ۋەرمو: ﴿۱۱۱﴾: ولو أننا نزلنا إليهم
الملائكة لكانوا كفاراً لولا أن نزلناهم على قومهم لآمنوا
ۋەك خۇيان داۋايان كەرد ﴿ۋەكلمهم الموتى﴾ ۋە مردوۋەكانىش
زىندوۋ بوۋنايەتەۋە ۋەسەيان لەگەل كەردىان بۇ راستى تۆ
﴿وحشرنا عليهم كل شيء قبلاً﴾ ۋە ھەموو رابوردۋانىشمان روو
بە روۋيان كۆ كەردبايەتەۋە ۋەشايەتى راستى تۆيان دابا ﴿ما كانوا
ليؤمنوا إلا أن يشاء الله﴾ باۋەرەيان نەدەھىنا مەگەر خوا ئارەزوۋو
ۋەستى لىبا، ئەگىنا ھەرگىز باۋەر نەيەنن، دەيارە ئەمە بىي ھىۋاۋ
مەيۋوس بوۋنە لە باۋەرەيەنەيان، ھەتا پەيغەمبەرەش ﷺ بەتەمايان
نەبىي ﴿ولكن أكثرهم يجهلون﴾ بەلام زۆرەيەيان نەزان ۋە بىي
ئاگان لەم راستيانە.

ھەموو پەيغەمبەرەك ناخەزىكى بنىادەمى ۋە جى ھەبۋە:

﴿۱۱۲﴾: وكذلك جعلنا لكل نبي عدوا شياطين الإنس والجن
ھەر چۈننى قورەيش نەيەردى تۆن ئەي پەيغەمبەر! ﴿لنلنبايە
بۇ ھەموو پەيەمبەرەكى دى شەياتىنى دژنەيەريمان، لەئادەمى،
لەجىنى دانەۋە، (ۋەرەقەي كورى نەۋفەل) بە پەيغەمبەرەي گوت:

سەر برپیناندا ناوی خویان له سهرهینراوه ﴿ان كنتم بآياته مؤمنين﴾ تهگەر راسته بروتان به ثابته و به لگه کانی خوا ههیه، واته: لهو چه یوانانه مه خۆن که: یان مردارهوه بوون، یان بۆغهیری خوا سهرپراون ﴿۱۱۹﴾ وما لكم ألا تأكلوا مما ذكر اسم الله عليه ﴿ده بۆ چی ئیوه له گوشتی ئه و په له وهره ئاژه لانه ناخۆن

﴿۱۱۴﴾ أفغیر الله أبتغی حکما ﴿پێیان بلێ: ئاخۆ رهوایه جگه له خوای به دهسه لات که سی تر بکه مه داوهری نیوانمان؟ ههتا شایهتی بدات کامان راست تهکات؟ ﴿وهو الذی أنزل إلکم الکتاب مفصلاً﴾ که ههر تهویشه ئه م قورئانهی به رۆشنگراوهیی دابه زاندۆته خوارهوه بۆتان و، سهرجه م برپاره کانیشی پروون ﴿والذین آتیناهم الکتاب﴾ خو تهوانه یش و نامه مان پێ داوون ﴿یعلمون أنه منزل من ربک بالحق﴾ چاک ته زانن که ئه و قورئانه له لای پهروه ردگارت تهو به و، گشتیشی راست و دروسته ﴿فلا تكونن من الممتрін﴾ ده سا تو هه رگیز له خه لکانی دوو دل و به گومان مه به، گومانته نه بی که ئه م قورئانه خوا ناردوویه ﴿۱۱۵﴾ وتمت کلمه ربک صدقا وعدلا ﴿و گشت وته کانی پهروه ردگارت (قورئان) و سهرجه م برپاره کانی، له راستی و دادگه ریدا، ته واو به پایان که یشتوون و ببۆینه ن ﴿لا مبدل لکلماته﴾ نابێ هیچ که سی ده سکاری و ئالوو گۆریان بکا ﴿وهو السميع العليم﴾ هه رته و خۆی چاک ته بیسی و، باش زاناو ئاگاداره به هه مووشتیک.

زۆرینهی خه لک گومراو سهر لیشیواوه:

﴿۱۱۶﴾ وإن تطع أكثر من فی الأرض ﴿تهگەر له زۆربهی خه لکانی ئه م سهر زهوییه، که بی باوهره ن پهیره و ی بکهیت ﴿یضلوك عن سبیل الله﴾ له ریگهی خوا لات نه دهن و چه واشه و سهر لیشیواوت ته که ن ﴿إن یتبعون إلا الظن﴾ چونکه خۆیشان ههر دوی دوو دلی و به دگومانی ده که ون ﴿وإن هم إلا یخرسون﴾ وهه ر به ته خمین و به دگومانی له پرپیوچ خه ریکن و ده گه رین، ته گینه هیچ به لگه یه کی ئه و تو یان نییه.

ئهو چه یوانه حه لاله، که سهر ده بری به ناوی خواوه بی:

﴿۱۱۷﴾ إن ربک هو أعلم من یضل عن سبیله ﴿بی گومان پهروه ردگارت زۆر باشت به ئاگا و زانیه له حالی ئه و که سانه له رپی خوا لایانداوه ﴿وهو أعلم بالمهتدین﴾ و باشت ریش ئه و که سانه ده ناسی شاره زای ریگهی راستن و زینمان. ثیمامی (ترمزی) ئه لێ: کومه له خه لکیک هاتنه لای پیغه مبه ر ﴿وتیان: ته و چه یوانه ئیغه خۆمان ده یکوژینه و به پاکی ده زانین و لپی ده خۆین، چه یوانی کیش که به قسهی خوا بکوژیته وه، واته: به و شیوه ئیوه ده لپن سهر ببری، به پاکی نازانین و لپی ناخۆین، ئاخۆ ئه م راو بوو چوونه چۆن بی؟ جا بۆ ئه و وه لامه ئه م ئایه ته هات و فرمووی: ﴿۱۱۸﴾ فکلوا مما ذکر اسم الله عليه ﴿ده سا ئیوه ئه ی موسلمانان! له گوشتی ئه و ئاژه لانه بخۆن که له کاتی

﴿وَلَوْ أَنزَلْنَا إِلَیْهِمُ الْمَلِیْکَ وَكَلَّمَهُمُ النَّوْحَ وَحَسَرْنَا عَلَیْهِمْ کُلَّ شَیْءٍ وَقُلْنَا مَا کَانُوا لَیْسُوا بِأَلَا أَنْ یَشَاءَ اللَّهُ وَلَیْکِنْ أَكْثَرُهُمْ یُجْهَلُونَ﴾ وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِیٍّ عَدُوًّا شَیْطَیْنِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ یُوحِیْ بِغَضَبِهِمْ إِلَیَّ بَعْضُهُمْ رُحُوفٌ الْقَوْلِ غَرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلَهُمْ فَذَرَهُمْ وَمَا یَقْتُرُونَ ﴿۱۱۳﴾ وَلَیْسَ عَلَیَّ إِلَیْهِ أَفْعَدُ الَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلَیْسَ لَهُمْ دَلِیْلٌ وَلَیْفَرُّوْا مَا هُمْ مُقْتَرُونَ ﴿۱۱۲﴾ أَفَغَیْرَ اللَّهِ أَتَّبَعِیْ حُكْمًا وَهُوَ الَّذِیْ أَنْزَلَ إِلَیْكُمْ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِیْنَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ یَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِنْ رَبِّکَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِیْنَ ﴿۱۱۱﴾ وَتَمَّتْ کَلِمَتُ رَبِّکَ صَدَقًا وَعَدَ لَا لَا مُبْدِلٌ لِّکَلِمَتِهِ وَهُوَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ ﴿۱۱۰﴾ وَإِنْ طُغِيَ أَكْثَرُ مَنْ فِی الْأَرْضِ یُضِلُّوكَ عَنْ سَبِیْلِ اللَّهِ إِنْ یَلْمِزُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا یَخْرُصُونَ ﴿۱۰۹﴾ إِنْ رَبُّکَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ یُضِلُّ عَنْ سَبِیْلِی وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِیْنَ ﴿۱۰۸﴾ فَكُلُوا مِمَّا ذُکِّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَیْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآیَاتِهِ مُؤْمِنِیْنَ ﴿۱۰۷﴾

که ناوی خویان له سهر دی؟ ﴿وقد فصل لکم ما حرم علیکم﴾ خوهرشتیکی لی حه رام کردین، به باشی بۆی شیکردونه ته وه، واته: به ته واوی حه لال و حه رامی بۆ لیک جیا کردونه ته وه، ده سا ئیوه یش ته خونی حه رامه کان مه که ون ﴿إلا ما اضطررتم إلیه﴾ مهگەر شتی که له پرووی ناچار یه وه بی، واته: ههر چه نده ئه و په له وهره ئاژه له ناره واو یاساغ بی و ناوی خوای لی نه هینرابی، له کاتی ناچار ییدا بۆتان ره واو حه لال ده بی خواردنی ﴿وإن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغیر علم﴾ خو زۆری له و مه ردمه ش ههر به ئاره زووی خویان و، بی هیچ جوهر زانسته و زانیارییه که خه لکیک سهر لیشیواو ته که ن، واته: به ئاره زووی خویان حه لال، حه رام ته که ن و، حه رام، حه لال ده که ن! ﴿إن ربک هو أعلم بالمعتدین﴾ به راستی پهروه ردگارت له حالی خه لکانی زیده روو، سنوور به زین له هه موو که سی به ئاگا و زاناره ﴿۱۲۰﴾ و ذروا ظاهر الإنم و باطنه ﴿خه لکینه ئیوه له تاوان و گونا هانی ئاشکرا و نه یی، خو بپاریزن

سەر برینیدا واجب و پیوسته، بویه هه‌ندی له زاناكان
ئه‌لین: (بسم الله) كردن له كاتى سەر بریندا واجیبه،
كه‌وابوو به پێى رای ئه‌مانه هەر موسلمانێك ئازەلێكى
سەرپى و به‌دهست ئه‌نقه‌ست ناوى خاوى له‌سەر نه‌هینا،
ئهو گۆشته حه‌رامه لای ئهو ده‌سته‌یه.

(۳) هه‌ندیك ئه‌لین: ئه‌گه‌ر به‌هه‌له‌و له‌بیر چوون
بوو، قه‌یدی نییه‌و ده‌خوری.

(۴) ده‌بى پەیره‌وى له‌فیهى زانايان بکریو، له‌هه‌وا
بازانه‌وه دوور بگرن.

(۵) ده‌بى له‌هه‌موو گوناچه‌كان -به‌ده‌ست‌به‌ر بگرن، یان
به‌دل- خۆ به‌پاریزن.

(۶) هه‌موو جوړه سەرپراویك به‌ده‌ستى هاوبه‌شدانه‌رو
ئاگر به‌رست و، خاوه‌ناس و(مورته‌دى)وخه‌لكانى عه‌لمانیى
ناخوری، بویه پیوسته موسلمانان هه‌رگیز لای ئه‌وانه
گۆشت نه‌کرن.

موسلمان زیندوووه، خاوه‌ناس مردوو:

(۱۲۲: أَوْ مِنْ كَانَ مِيتًا فَاحْيِنَا) ئاخۆ كه‌سێك مردووبو، ئینجا
زیندووێ كه‌ینه‌وه، واته: كافرو بى‌پروایی، پاشان ئیمان و‌باوه‌ر
بخه‌ینه دایه‌وه‌و باوه‌ر بپێت و‌جعلنا له‌نورا یمشى به‌فى الناس
و‌پرووناكى و‌نووریشى به‌هینى، رێى خۆى پى‌ده‌ركاو، به‌سەر
به‌ستى له‌ناو مه‌ردمدا هاتوو چۆ بکات و‌كمن مثله فى الظلمات
وه‌كو كه‌سى وایه له‌ناو تاریکیه‌كانى شیرك و‌سه‌رلێشواویدا بپێت
(ليس بخارج منها) كه‌هه‌رگیزیش نه‌توانى خۆى لى‌پزگار بکاو
بپێته‌ ده‌رى؟ دياره‌ هه‌ر ئه‌و كه‌سه‌یه‌ زینده‌و خاوه‌ن نوور، ئه‌مه‌ش
نموونه‌ى رێگا و‌پیا‌زى راستى م‌رو‌ف‌ى پ‌روا‌داره‌، ئه‌ویشیان مه‌سه‌ل
و‌نموونه‌ى م‌رو‌ف‌ى لاسارو، رێگا چه‌وته‌كه‌ى بى‌باوه‌رانه‌، وه‌ك
(ثيبس عه‌بباس) ئه‌لى. و‌كذلك زين للکافرين ما كانوا يعملون
وه‌كو چۆن ئیمان و‌پروا لای پ‌روا‌داران جوان و‌رازاو‌ه‌یه‌، هه‌روا ئه‌و
كه‌سانه‌ش بى‌پروا و‌كافرن، كاره‌ خراپه‌كانیان لاجوانه‌ و‌،هه‌موو
كارێكى خراپ و‌دزیو به‌چاك‌ده‌زانن!

فرت و‌فیلێ تاوانباران و‌چاره‌نووس و‌رێ و‌شوینیان:

(۱۲۳: وكذلك جعلنا فى كل قرية اكابر مجرميها) هه‌رچۆنى
كه‌وره‌پیاوانى مه‌ككه -شاره‌كه‌ى تو- ده‌ستیان دایه‌كارى خراپ
ونامه‌ردانه‌، هه‌ر ئاواش پیاو‌خراپ و‌تاوانكارانمان له‌ناوچه‌ى هه‌ر
په‌یغه‌مبه‌رىكدا كرده‌ سه‌ركرده‌و ده‌سه‌لاتدارو گه‌وره‌و رابه‌ریان

و‌وازه‌یه‌نین (إن الذين يكسبون الإثم) بى‌گومان ئه‌وانه‌ى و‌ا
گوناح و‌تاوان ده‌كهن (سيجزون بما كانوا يفترون) بى‌سو له
تۆله‌ى گونا‌هه‌ ئاشكرا و‌نه‌په‌نیه‌كانیاندا سزا ده‌ده‌زین (۱۲۱: ولا
تأكلوا مما لم يذكر اسم الله عليه) هه‌ر په‌له‌وه‌رو حه‌یوانى له‌كاتى
سەر بریندا ناوى خاوى له‌سەر نه‌هینرابێت، ئیوه له‌گۆشته‌كه‌ى

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ
لَكُمْ مَحْرَمَ عَلَيْهِمْ إِلَّا مَا أَصْطَرَّتْكُمْ إِلَيْهِ وَإِنْ كُنْتُمْ لَيْسَ
بِأَهْوَاءِهِمْ بَغَيْرِ عَلَيْهِمْ إِنْ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١٢١﴾
وَذَرُوا ظَهْرَ الْإِنْتِمْ وَبَاطِنَهُ إِنْ أَلْزَمْتُمْ يَكْسِبُونَ الْإِنْتِمْ
سَيَجْزُونَ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٢٢﴾ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكَرْ
اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ لِيُؤْخِنَ إِلَى
أُولِي آيِهِمْ لِيُجْدِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢٣﴾
أَوْ مِنْ كَانَ مِيتًا فَاحْيِنَا وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي
النَّاسِ كَمَنْ مِثْلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ
زَيْنٌ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٤﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا
فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مَجْرِمِهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا
يَمْكُرُونَ إِلَّا بِآنْسِيسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٥﴾ وَإِذَا جَاءَتْهُمْ
آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَى مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ
أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا
صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٦﴾

مه‌خوون (وإنه لفسق) بى‌گومان ئه‌و جوړه خواردنه، تاوان
و‌گوناحه‌و له‌رێگه‌ ده‌رچوونه (وإن الشياطين ليوحون إلى
أوليائهم) و‌بشزانن كه‌شه‌ياتینه‌كان هه‌میشه‌ شتى پ‌روو پ‌ووج
ئه‌خه‌نه‌ دلى دۆسته‌كانیانه‌وه‌و، دنه‌یان ده‌دن (ليجادلوكم)
بۆ ئه‌وه‌ موجداه‌له‌و ده‌مه‌ قالیقان له‌گه‌ل بکه‌ن و، كیشه‌وگرفتار بۆ
بنینه‌وه (وإن أطيعتموهم إنكم لمشركون) خۆ ئه‌گه‌ر به‌گویتان
كردن له‌گوته‌و كارو بۆچوونه‌كانیاندا، د‌لنابین ئیوه‌یش موشريك
وهاوبه‌شدانه‌رن، چونكه‌ په‌یره‌وى كردنى غه‌یرى به‌رنامه‌ى
خوا،كوفرو هاوه‌لدانانه‌ بۆ خوا.

له‌رێنماپییه‌كانى ئایه‌تى (۱۲۱-۱۲۸):

(۱) خواردنى گۆشتى هه‌موو ئازەلێكى سەر پ‌راو به‌ده‌ستى
موسلمان حه‌ل‌ه‌.

(۲) (بسم الله..) كردن له‌سەر هه‌موو ئازەل و‌په‌له‌وه‌رێك له‌كاتى

﴿ لیمکروا فیها ﴾ ھەتا دەستیان دایە فرۆفیل و چەواشەکاری تییداو، ڕووبە ڕووی پەيامبەرەکان و ھەستان، کە وابوو تۆش لە گەلە لاسارە کەت دڵزویر مەبە ﴿ وما یمکرون إلا بأنفسھم ﴾ خۆ فرۆ فیلێش ھەر لە خۆیان دەکەن و، ئە نجامە کەشی ھەر لە سەر خۆیان دەکەوی ﴿ وما یشعرون ﴾ ھەستیشی پێ ناکەن ﴿ ۱۲۴ ﴾ :
 وإذا جاء تھم آية ﴿ ھەرکە مۆعجیزەو بە لگە یەکیان بۆ دی بۆ راستی پەيامبەر ﷺ ﴾ قالوا لن تؤمن حتی تؤتی مثل ما أوتی رسل الله ﴿ دەلین: تا ئەو بە لگەنە بە پەيامبەرانی خوا دراو، بە ئیتمەیش نەدرین، ھەرگیز باوەر ناکەین ﴾ الله أعلم حیث یجعل رسالتہ ﴿
 خۆ خوا خۆی باشتەر دەزانی، پەيامی خۆی لە کوی دابنێو، چ کەسی بکات بە پەيامبەر ﴿ سیصیب الذین أجمروا صغار عند الله و عذاب شدید بما کانوا یمکرون ﴾ دلتیابن ئەوانە ی کە ناھەقیکارو تاوانبار بوون، سووکی و سەر شوێی و، سزایەکی زۆر توندیان لای خوا تووش دەبێ ﴿ ۱۲۵ ﴾ : فمن یرد الله أن یھدیہ یشرح صدرہ للإسلام ﴿ ئیجنا ئەو کەسە کە خوا بیەوی پینمایێ بکات بۆ دینی ئیسلام، دڵ و سنگی فراوان و گوشاد ئەکاو، پاداشی قیامەتی لا شیرین ئەکاو، ئەوجا زۆر بە ئاسانی دینی ئیسلام قبوڵ دەکات، پیغەمبەری خوا دەفرموی: ئەو موسلمانە زیرەکە کە ھەمیشە مردنی لەبیر بێ و، ھەولەکانی بۆ خۆ سازدان بێت بۆ پاش مردن، لیشیان پرسی: دلان چۆن گوشاد و فراوان دەبن بۆ وەرگرتنی دینی ئیسلام...؟
 فرموی: نوورێک لە لایەن خواوە دەھاوێژرێتە ناویەو، ئەوسا بەرچاوی روون دەبێتەو و رێی پێ دەردەکا، گوتیان: نیشانە یەک بۆ ئەو ھە یە؟ فرموی: بەردەوام بیر کردنەو لە یانە ی نەمری و، دوورکەوتنەو لە خۆشەوێستی دنیای فریودەر، خۆ ئامادەکردن بۆ پاش مردن نیشانە یەتی (تەبەری). ﴿ ومن یرد أن یضلہ ﴾ کیش خۆی حەز بکا گومرای بکا ﴿ یجعل صدرہ ضیقاً حرجاً ﴾ وا بە توندی نەفس تەنگی ئەکا ﴿ کأنما یصعد فی السماء ﴾ دەلێی بەرەو ئاسمان سەردەکەوی ﴿ کذلک یجعل الله الرجس علی الذین لا یؤمنون ﴾ ئەو کەسانە ی وا بپروا ناھێن، ھەر بەو شیوازە خوا ی گەورە شەیتان زال ئەکات بە سەریاندا ﴿ ۱۲۶ ﴾ :
 وهذا صراط ربک مستقیماً ﴿ ئەم شەریعەت و بەرنامە یەکە، رێی پەرورەدگاری تۆیە، سەرچەم راستەو لاریی تیدا نییە ﴿ قد فصلنا الآيات لقوم یذکرون ﴾ بێ گومان بۆ ئەوانە ی لە ئامۆزگاری کەلک و سوود وەردەگرن، بە لگە کانمان ڕوون دەکەینەو ﴿ ۱۲۷ ﴾ :
 لهم دار السلام عند ربهم ﴿ ئەو خواوەن باوەرێانە لە پەرورەندە ی خۆیانەو (دار السلام - بە ھەشت) یان بۆ ھە یە ﴿ وهو ولیهم ﴾ کە ھەر ئەو پەرورەدگارە - لە دنیایو، لە قیامتدا - پشتیوان و

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۲۵ ﴾ وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذْكُرُونَ ﴿ ۱۲۶ ﴾ لَهُمْ دَارُ الْآلَاءِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿ ۱۲۷ ﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَمْعَسِرُ الْإِنْسَ قَدْ اسْتَكَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمَعَ بَعْضُنَا لِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَلْجَنَّا الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا قَالُوا نَارُ مَوَدِّكُمْ خَلِيلِينَ فِيهَا أَلَا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿ ۱۲۸ ﴾ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿ ۱۲۹ ﴾ يَمْعَسِرُ الْإِنْسَ وَالْإِنْسَ أَلْجَنَّا إِلَيْكُمْ رُسُلًا مِّنكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَنُذِرُكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿ ۱۳۰ ﴾ ذَلِكَ أَن لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ﴿ ۱۳۱ ﴾

بە راستی ئیو ھەلکیکی زۆرتان لە بەرە ی ئادەمی رام کردو گومراتان کردن ﴿ وقال أولیاءھم من الإنس ﴾ مروفە دۆستە رامکارو کانیان دەلین: ﴿ ربنا استمتع بعضنا ببعض ﴾ ئە ی پەرورەدگاری ئیتمە! راستە بریکمان لە بریکی تر کەلکی وەرگرت و بە ھەرەمەند بوون، جینییەکان بە ئیتاعە ی ئیتمە ی مروف بە ھەرەیان بردو خۆشحال بوون، خوشمان بە جیبی جیکردنی فرمانی ئەو جنۆکە ئاغانە مان دلشاد بووین، وا ئیستا گیرۆدە ی کاری خۆمان بووین ﴿ وبلغنا أجلنا الذي أجلت لنا ﴾ ئەو ئەجەل و وادە یە ش بۆت دیاری کردبووین، پێی گەشتین و مردین، واتە: تەمەنی چاکیشمان بە سەر برد، ھەق بوو بیر بکەینەو، کەچی ھەرلارو لاسار بووین ﴿ قال النار مثواکم ﴾ خوا فرموی: لە تۆلە ی ئەویدا ئاگری دۆزەخ جیگای گشتتانە ﴿ خالدين فیھا إلا ما شاء الله ﴾ و بە ھەتا ھەتاییش تییدا دەبن، مەگەر خوا بە مەیلی خۆی بیکۆری، یان سزاندەدا، واتە: ھەر ئەو ماوە (بەرە خییە) بێ سزا دەبن کە دەنێردرین بۆ

دۆزهخ ﴿إِنَّ رِبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾ به راستی پەروردگارت زۆر له کارزان و کارجوانه، زۆریش به ئاگا و زانییه ﴿۱۲۹﴾: و کذلک نولسی بعض الظالمین بعضا ﴿و هروک جننی و ئادهمی که لک له به کتر وهرده گرن و، جنیه کان ئادهمییه کان ده چه و سینه و وه زالددهن به سه ریاندا، هر ئاواش هه ندی له سته مکاران ده خهینه

وَلِكُلِّ دَرَجَتٍ مَّعَالِمٌ وَأَمَّا رَبُّكَ بِمَنْفِعٍ عَمَّا يَكْفُرُونَ ﴿۱۳۰﴾ وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ آخِرِينَ ﴿۱۳۱﴾ إِنْ مَا تَوَعَّدُونَ لَا تَلْتُمْ وَمَا أُشْرِعَ بِمُغِيرَتِ ﴿۱۳۲﴾ قُلْ يَقُولُوا أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِكُمْ إِنْ عَمِلْ فُتُوْا فَتَعْمَلُوا مِمَّنْ تَكْفُرُونَ لَكُمْ عَذَابُهُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿۱۳۳﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِثْلَ دُورِ الْكَوْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِرَحْمَتِهِ وَهَذَا لَشِرْكَائِنَا فَمَا كَانُوا لَشُرْكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانُوا لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرْكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿۱۳۴﴾ وَكَذَلِكَ زُفْتُ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرْكَاءُؤُهُمْ لِيُزْذَوْهُمْ وَيَكْلَسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوا فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿۱۳۵﴾

ژیر ده سه لاتى بریکى تریان و ریسواو سه رشوریان ده کهن، پاشانیس یه کتر له ناو ئه بهن ﴿بما کانوا یکسون﴾ به هوی ئه و کاره ناپه سه ندانه وه ده یانکردن.

خوانه ناس شایه تی له خوی ده دا:

﴿۱۳۰﴾ یا معشر الجن والإنس ﴿ثی کۆمه لی جننی و ئادهمی!﴾ ﴿ألم یأتکم رسل منکم﴾ مه گهر هه ر له خۆتان (له ئادهمی) چه ند په یامبه ریکتان بۆ نه هاتن ﴿یقصون علیکم آیاتی﴾ ثایهت و نیشانه کانی منتان بۆ بخویننه وه ﴿وینذرونکم لقاء یومکم هذا﴾ وله گه یشتن و دیمانه ی ئهم روژه تان بترسین ﴿قالوا شهدنا علی أنفسنا﴾ کاتی هیچیان بۆ نامینیته وه ئه لین: به لی ئه ی پهره ر دگار! شایه تی له سه ر خۆمان ئه ده یین: به لی په یامبه رانی تو هاتن و، نامه که شیان گه یان دپییمان ﴿و غرتهم الحیاة الدنیا﴾ ئه و جا خوی گه وه ره فره مووی: ئهم ژبانه زرق و برقه ی گیتییه فریوی دان

﴿وشهدوا علی أنفسهم﴾ و شایه تیشیان له سه ر خۆیان دا ﴿أنهم کانوا کافرین﴾ که راستیه که ی ئه مه یه: کافرو خوانه ناس بوون ﴿۱۳۱﴾: ذلک أن لم یکن ربک مه لک القرى بظلم ﴿ناردنی ئه و په یامبه رانه له بهر ئه وه یه که ئیوه چاک بزائن هه رگیز پهره ر دگارت هیچ شارو گوندیکی به ناهه قی - قرنه کردووه ﴿وأهلها غافلون﴾ و دانیشتووه کانیشی خافل و بی ئاگا و بی تاوان بووبن، واته: هه تا ئیمه په یامبه رنه نیرین و، ئه وانیس لی لا نه دهن، قاریان لی ناگرین ﴿۱۳۲﴾ و لکل درجات مما عملوا ﴿بۆ هه ر مروقیك - چاک، یان خراب - له بهرامبه ر ئه و کاره ی کردووه یه تی، چه ندین پله و پایه هه یه، و یاداش و تۆله ش وهرده گرن﴾ و ما ربک بغافل عما یعملون ﴿خۆ پهره ر دگاریشت هه رگیز له و کاره ی ئه یکه ن بی ئاگا و خافل نییه، واته: هه ول و تیکۆشانی هیچ که سیك بزرنا بی.

رینما ییه کانی نایه تی (۱۲۹-۱۳۲):

- (۱) به ره ی جننی زالددهن به سه ر بهری ئینسانداو، کاری خراب و بیقه ریان پی ده کهن و، گو مر او سه ر لیشیواو ده بن.
- (۲) وریابه به ژبانی ئهم دنیایه فریو نه خویت.
- (۳) هاتنی پیغه مبه ران بۆ نیشاندانی ریگه ی راسته و نه مانی پرو بیانو و به لگه ی خه لکه.
- (۴) پاداش و تۆله هه ر به پنی کارو کرده وه یه.

﴿۱۳۳﴾: وربک الغنی ذو الرحمة ﴿وه پهره ر دگاری تو له ته واوی خه لکی، بی نیازو، خاوه ن به زه یی و دلۆقانه﴾ ﴿إِنْ یَشَاءْ یُدْهِبْکُمْ﴾ ئه گهر بیهوی لاتان ئه باو له ناو ئه چن ﴿و یستخلف من بعدکم ما یشاء﴾ له پاش ئیوه ییش هه زی له هه ر چی نیکی تربی له جیتاندا دایده نی ﴿کما أنشأکم من ذریة قوم آخِرین﴾ هه ر چۆنی ئیوه ی له تۆرهمه و نه وه ی گه لیکی تر خسته وه ﴿۱۳۴﴾: إِنْ مَا تَوَعَّدُونَ لَا تَلْتُمْ ﴿بی گومان هه ر بریاریکتان بۆ ده دری - له پاداشت و تۆله - بی دواکه وتن پیش دیست﴾ ﴿وما أنتم بمعجزین﴾ خۆ ناشتوانن په کی خوا بخه ن و نه هیلن کاره کانی ئه نجام بدات ﴿۱۳۵﴾: قُلْ یَا قَوْمِ أَعْمَلُوا عَلٰی مَكَاتِكُمْ ﴿ئه ی پیغه مبه ر!﴾ - بلی: ئه ی هۆزه که م! هه ر چی له ده ستان دیست، درینی مه که ن و، هه ر به و شیوه یه کار بکه ن هه لتان بژاردووه بۆخۆتان، واته: که خۆتان به راست ده زائن، ده سا له سه ر ئه و کاری خۆتان به رده وام بن ﴿إِنِیْ عَامِلٌ﴾ بی گومان منیش هه ر خه ریکی کاری خۆم ده بم ﴿فسوف تعلمون من تكون له عاقبة الدار﴾ ئه و سا چاک ئه زائن پاشه روژی چاک و باشی ئه و ماله که بۆ کی ئه بییت؟ ﴿إِنَّهٗ لَا یَفْلَحُ الظَّالِمُونَ﴾

تهو کاره نه کهن، نه یان ده کرد، دهیتوانی به زوریش بیټ لهو هه لهیه
بیانگیریتسه وه ﴿ فذرهم وما یفترون ﴾ ده ساتوش له خو یان و له
دروو ده له سه که یان " که ته یانگوت خوا شهریک و هاو به شی هیه "
وازی بهینه، خوی گه و ره خو ی به ده ردیانه وه دیت ﴿ ۱۳۸ ﴾ : وقالوا
هذه اُنعام وحرث ﴿ وده یانگوت : ته م ناژهل ومه پرو مالات و کشت

بی گومان هه رگیز سته مکاران به ختیارو رزگار نابن، واته : ئیوه
سه رلیشیواوو ناهه قن، منیش راست وله سه ره قم.

رینماییه کانی ئایه تی (۱۳۲-۱۳۵):

- ۱) خوی گه و ره له هه موو بوونه وهر دهوله مه نندترو
بی نیازه.
- ۲) ده سلات و توانایی خوی کار جوان بو له ناو بردنی تهو
خه لکانه و، هینانی ده سته یه کی تر له جیی ته واندا.
- ۳) به لینه کانی خوا هه رگیز دواناکه ون.
- ۴) هاو به شدانه ران ته گه ر به رده وام بن له سه ر تهو
کاره یان، تهوا به توندی سزایان بو دی.

کارو کرده وی خوانه ناسان:

﴿ ۱۳۶ ﴾ : وجعلوا لله مما ذرأ من الحرث والأُنعام نصيبا ﴿
له به رو بووی تهو کیلگه وکشت و ناژهل ومه پرو مالاته خوا خو ی
دروستی کردبوو، هه ر به شیکیان بوخوا دانا !! به شه که ی تریان
جیایان کرده وه بو گه و ره بته کانیان ! ﴿ فقالوا هذا لله بزعمهم ﴿
تهو ساش بی به لگه و لیکنده وه، به لکو هه ر به خه یالی خو یان
وتیان : ته مه بوخوا یه !! ﴿ وهذا لشركائنا ﴿ وته مه یش هی
هاو به شی و (بته کان) مانه ﴿ فما كان لشركائهم فلا يصل إلى الله ﴿
جا ته وه ی هی بت و هاو به شه کانیان بوو، هه رگیز نه ته گه یشته لای
خوا ﴿ وما كان لله فهو يصل إلى شركائهم ﴿ که چی ته وه ی به شی
خوابوو ته گه یشته لای بته کانیان !! دیاره له کارو بوچوونیکی
زور نارهواو هه له دا بوون، چونکه له وه گه ری که شه ریکیان بوخوا
دانابوو، له دابه شکردنه که یشده رناراست ده رچوون، ته وه ته
به شه که ی خوایش ده خه نه سه ر به شی بته کانیان و، له وه یشدا
هه ر درو یانکرد ! ﴿ ساء ما يحكمون ﴿ چ خراپ بریاریک ته دهن،
چونکه هیمان بته کانیان لاخوشه ویستربوو له خوا.

موشریکان منداله کانیان ده کوژن:

﴿ ۱۳۷ ﴾ : وكذلك زين لكثير من المشركين قتل أولادهم
شركاؤهم ﴿ شه یاتینه کان هه روهك تهو کاره یان بو تهو موشریکانه
رازانده وه، هه روا (بته وانه) موشرکه کانیش وایانکرد که زوری له
هاو بیره کانیان کوشتنی منداله کانیان لا جوان ویه سه ند بیټ ! بویه
ده یانتهوانی کیژه کانیان زینده به چال بکه ن ﴿ لیروهم ﴿ بوئه وه
له ناویان به رن ﴿ ولیبسوا علیهم دینهم ﴿ وبو ته وه ئاینه که یانیان
لی بشیوینن ﴿ ولو شاء الله ما فعلوا ﴿ دلنایان ته گه ر خوا ویستبای

وَقَالُوا هَذِهِ أَفْئِدَةٌ حَرْثٌ جَبْرٌ لَا يَطْعُمُهَا إِلَّا مَنْ
نَشَأَ بِرَعْمِهِمْ وَأَفْئِدَةٌ حُرْمَتٌ ظُهُورُهَا وَأَفْئِدَةٌ لَا يَذْكُرُونَ
أَسْمَاءَ اللَّهِ عَلَيْهَا أَفْئِدَةٌ عَلَيْهِمْ سَجَازِيهِمْ يَمَاسُكَانُوا
يَقْتَرُونَ ﴿ ۱۳۸ ﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَفْئِدِ
خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ
مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَجَازِيهِمْ وَصَفْتُهُمْ أَنَّه
حَكِيمٌ عَلَيْهِ ﴿ ۱۳۹ ﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ
سَهًّا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ
قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿ ۱۴۰ ﴾ وَهُوَ الَّذِي
أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالْأَنْخُلَ وَالزَّرْعَ
مُخْتَلِفًا أَكْثَرًا لِّتُوتٍ وَالزَّيْتُونِ وَالزَّيْتُونِ الْمُتَشَابِهِ وَغَيْرَ
مُتَشَابِهٍ كُلًّا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ
حَصَادِهِ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ لَا يَجِبُ الْمُسْرِفِينَ ﴿ ۱۴۱ ﴾
وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسَاتٌ كُلًّا مِمَّا رَزَقَكُمْ
اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْطَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مُبْصِرُونَ ﴿ ۱۴۲ ﴾

وكان وكيلگه يه ﴿ حجر لا يطعمها إلا من نشاء بزعمهم ﴾ قه دهغه و
ياساغن و نابي هيج كه سيك - بي ئيزني ئيمه - لييان بخوات
به دهروي تهوان، واته : به دهروي خو يان ده يانگوت : خواردونيان
حرام وقده دهغه يه مه گه ر بو كه سيك خومان بمانه وي ﴿ وأنعام
حرمت ظهورها ﴿ ده شيانگوت : ته م مالات و وشترانه ش نابي
كه س سوار بيان بي، نه بو حه ج و، نه بو هيج شتيكي تر ﴿ وأنعام
لا يذكرون أسم الله عليها ﴿ هه روا ته م مالاته ش كه له هيج كاتيكا
نابي ناوي خوي له سه ر به يئيريت، چونكه ته نها بو بته كانن
﴿ افتراء عليه ﴿ ته مه يش درو له سه رخوا ده كه ن كه ده لين خوا
فه رمانی پی کردوين و، به دینداری دادنه ين !! ﴿ سيجزيهم بما كانوا
يقترون ﴿ بي گومان بن له به ر ته و دروو ده له سه يانه خوا تو له يان ته دا
﴿ ۱۳۹ ﴾ : وقالوا ما بطون هذه الأُنعام خالصة لذكورنا ﴿ جور يكي
تری دروو کاره نارهواکانیان ته مه بوو كه ده يانگوت : هه رشتی له
سکی ته م ناژه لانه دايه هه ربو نيژينه و پياوه کانمان حه لال و رهوايه

رینماییه‌کانی نایه‌تی (۱۳۶-۱۴۰):

- (۱) داهینانی هر یاسایه‌کی دژ به شهرعی خوا، قه‌ده‌غه و حه‌رامه.
- (۲) هرشتی نهر بکری بو دارو به‌رد، یان بو‌گورو گورستان، یان بو پیرو ئه‌ولیاکان، ئه‌و نه‌زره قه‌ده‌غه و حه‌رامه و دانامه‌زریت.
- (۳) خه‌لک کوشتن به‌ناهق و، ریگرتن له‌مندال بوون (تحدید النسل) بی هیچ به‌رنامه و هویه‌کی شهرعی کاریکی ناپه‌سهندو حه‌رامه.

هه‌رخوایه گشت باغ و باغات و به‌روبوو به‌دی دینی:

﴿ ۱۴۱: وهو الذي أنشأ جنات معروشات وغير معروشات ﴾ پاش باسکردنی ئه‌وه‌موو هه‌لانه‌یان، له‌م نایه‌ته‌دا دایان ئه‌چله‌کینی و، ئه‌یه‌وی بیان هینیت‌هه سهر ری راست و تییان بگه‌یه‌نیته که نابی ئه‌وجوره کاره نابه‌جییانه بکه‌ن، چونکه هه‌موشتی هی خوایه، ئه‌مانه‌ش و ئه‌وانه‌یش، بویه ئه‌فه‌رموی: خوا هه‌ره‌ئو به‌ده‌سه‌لاتیه که جوهره‌ها باخاتی وه‌دییه‌ناوه، هیندیکیان داربه‌ست و که‌پری ده‌وی، هه‌ندیکیشیان که‌پرو داربه‌ستی ناوی ﴿ والنخل والزروع مختلفا أكله ﴾ هه‌روا جوهره‌ها خورماو مه‌زراو کشتیشی وه‌دی هینا، که تام و بون و ره‌نگیشیان لیک‌جیاوازه ﴿ والزيتون والرمون متشابه ﴾ وه زه‌یتون و هه‌ناریشی به‌دییه‌نا، که گشت جوهره‌کانی به‌رواله‌ت له‌یه‌کتر ده‌چن ﴿ وغير متشابه ﴾ و له‌تام و ره‌نگا جیاوازن و له‌یه‌ک ناچن ﴿ کلوا من ثمره إذا أثمر ﴾ ده‌سا هه‌رکه میوه‌که‌یان پی‌گه‌یشته، بۆتان هه‌یه لئی بخون ﴿ وآتوا حقه يوم حصاده ﴾ وه له‌روژی دروینه‌و میوه چینی‌شدا به‌شه‌که‌ی خوا جیا‌بکه‌نه‌وه (زه‌کات) سی لی‌بدن و، هه‌زاره‌کان دلخوش بکه‌ن ﴿ ولا تسرفوا ﴾ به‌لام زیاده‌ره‌ویی مه‌که‌ن و، له‌سنوور ده‌رمه‌چن، به‌تایبه‌تی له‌به‌خشدا، واته: هیچ شتی به‌ناهق وه‌رمه‌گرن و، به‌ناه‌قیش به‌م و به‌وی مه‌دن. ﴿ إنه لا يحب المترفين ﴾ بی‌گومان بن خوا زیاده‌ره‌وانی خوش‌ناوی، واته: باهه‌میشه ده‌ستان به‌ده‌م هه‌زاره‌کانه‌وه بی و، له‌و خیر و بیره بی به‌شیان مه‌که‌ن، به‌لام ده‌بی له‌سنووری خویدا بی و، به‌چه‌شنی نه‌بیته که گشت سه‌روه‌ته‌که‌تان ببه‌خشن و، ئه‌وساش به‌ده‌ستی خالی بوختان دابنیشن ﴿ ۱۴۲: ومن الأنعام حمولة وفرشا ﴾ وه‌له‌ناو ئاژه‌له‌کاندا پرکی بو باروسواری و، پرکی‌شی بو کۆلکه‌و خوری و خواردن بو دروست‌کردن ﴿ کلوا مما رزقکم الله ﴾ ده‌سا

﴿ ومحرم علی أزواجنا ﴾ بۆ ژنان و مینه‌کانمان ناره‌واو حه‌رامه ﴿ وإن یکن میتة فهم فیہ شرکاء ﴾ خو ئه‌گه‌ر مرداره‌وه بووبا، ژن و پیاویان تیدا به‌شدارده‌بوون!! به‌لی هه‌رکه مروفت له‌یاسای خوا لاب‌دات، ئابه‌و شیویه‌ی خو‌ی سه‌رلی‌شو و ده‌کاو جوهره‌ها یاسای ئالۆز به‌سه‌ر خو‌ی و گه‌لدا ده‌سه‌پینتی، بویه‌ده‌بی مروفت هه‌میشه ته‌سلیم و ملکه‌چی بریاره‌کانی خوی گه‌وره‌بی و، تاله‌موویه‌ک لانه‌دات، بویه ده‌فه‌رموی: ﴿ سیجزيهم وصفهم ﴾ بی‌سو خوا تۆله‌ی ئه‌و دروو ده‌له‌سه‌یه‌یان ده‌دا ﴿ إنة حکیم عليم ﴾ بی‌گومان هه‌ر خو‌یه‌تی له‌کارزان و کار جوان، زۆریش داناو زانا، ئه‌زانی چ کاریکی دزیو ناپه‌سه‌ندیان کردو، ده‌شرانی چییان شایسته‌یه ﴿ ۱۴۰: قد خسر الذين قتلوا أولادهم سفها بغير علم ﴾ به‌راستی ئه‌وانه‌ی -به‌گه‌وجی و نه‌زانی مناله‌کانی خو‌یانیان کوشت، له‌به‌ر هه‌زاری، یان له‌به‌ر ده‌مارگیری! دیاره‌که له‌دونیاو له‌قیامه‌تا زیان‌یان‌کرد ﴿ وحرّموا ما رزقهم الله ﴾ وه به‌ده‌ر له‌وه‌ش رزقی خو‌یان لی حه‌رام‌کردبوون ﴿ إفتراء علی الله ﴾ به‌درووده‌له‌سه له‌سه‌ر خوا، گوا‌یا به‌فه‌رمانی خوا بووه! ﴿ قدضلوا وما كانوا مهتدين ﴾ بی‌گومان گومرا بوون و ری راستیان نه‌دۆزییه‌وه و، هه‌مووشتیکیشیان له‌ده‌ست‌دا. خوی کار جوان لۆمه و سه‌رکۆنه‌ی هاوبه‌شدانه‌ره‌کانی کرد، له‌به‌ر ئه‌وه که کافرو بی باوه‌رن بوون و، هاوبه‌شیکی هه‌مه جوهره‌یان بو دانا‌بوو، له‌کاتی‌کا به‌ته‌نها ئه‌و خوایه. (ئین عه‌بباس) ده‌لی: ئه‌گه‌ر کینگه‌یه‌ک، یان باخی، یان ئاژه‌ل و مالا‌تیکیان هه‌بووبا، به‌شیکیان لی‌داده‌نا بو خوا، به‌شیکی‌شی بو‌به‌ته‌کان و، بۆ‌دواتریش به‌شه‌که‌ی خو‌یان ده‌خسته نیوبه‌شی به‌ته‌کانه‌وه، هه‌روا و شتری (به‌حیره، سایبه، وصیله، حام) یان داده‌نا بو‌به‌ته‌کان و له‌خو‌یان حه‌رام ده‌کرد!! و هه‌ر هه‌یوانیکیشیان بکوشتایه‌ته‌وه بو خوا، تا ناوی به‌ته‌کانیان نه‌برد‌با نیان ده‌خوارد!! که‌چی ئه‌وه‌ی بو‌به‌ته‌کانیان سه‌رده‌پری قه‌ت نیوی خو‌یان له‌سه‌ر نه‌ئه‌هینا!! هه‌روه‌ها له‌ترسی برسپیه‌تی، یان له‌به‌ر عه‌یب و عار، مناله‌کانی خو‌یانیان ده‌کوشت!! ئه‌وه‌نده‌ش نه‌قام‌بوون ئه‌گه‌ر مه‌رو مالا‌ته‌که‌یان نیرینه‌ی بوایه، سه‌ریان ده‌پری و به‌شی ژنانیان لی نه‌ئه‌دا.

وه هه‌ر (ئیسین عه‌بباس) ده‌لی: ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وی نه‌قامی عه‌ره‌به‌کان بزانیته، بچۆ له‌نایه‌تی (۱۳۰) سی سوورته‌ی (ئه‌نعام) هه‌وه بخوینه‌وه: ﴿ قد خسر الذين قتلوا أولادهم سفها بغير علم، وحرّموا ما رزقهم الله إفتراء علی الله ﴾ قد ضلوا و ما كانوا مهتدين ئه‌وجا ده‌زانی که چه‌نده نه‌زان و نه‌قام‌بوون.

لیشیواوییه کی تری عه ره به کان بوو که له پښ نیسلاندا هندی مهرو مالآت و میوه یان له خو حه رام ده کرد، پاشان خوی گهروه بوو روونکردنه وه که به توانایی خوی باخی پر له دره ختی لاق به رزو، لاق نزمی بو به دیهینان، نه وه بوو فهرمووی: (وهوالذی أنشأ جنات معروشات) نه وسایش جوړه ها حه یوانی بو سواری و،

ثَمَنِيَّةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الصَّانِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْرِ اثْنَيْنِ
قُلْ أَلَذَّكْرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ
أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نَحْنُ نَعْلَمُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٣﴾
وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ أَلَذَّكْرَيْنِ
حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ
أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْكُمُ اللَّهُ بِهِذَا فَمَنْ
أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ
عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٤﴾ قُلْ لَا أَجِدُ
فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مَعْزَمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ
مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَيْرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ
فِسْقٌ أَمِلْ لِعَيْرِ اللَّهِ يَدًا فَمَنْ أَضَلُّ مِنْ أَضَلِّ عَصَايَ وَلَا عَادِلَ
رَبِّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٥﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا
كُلَّ ذِي ظُفُرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ
شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا
اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِحَبِيمٍ وَإِنَّا لَصَدِيقُونَ ﴿١٤٦﴾

بوگوشته که یان دروست کردو فهرمووی: ((ومن الأنعام حمولة وفرشا..)) ١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠ ١٠١ ١٠٢ ١٠٣ ١٠٤ ١٠٥ ١٠٦ ١٠٧ ١٠٨ ١٠٩ ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠

رېنمايييه کانی نايه تی (١٤١-١٤٤):

- (١) خواردنی خورماو تری و هه نارو زهیتون حه لاله.
- (٢) دهی خورماو زهیتوون و دانه ویله - به مهرجه کانی خویان - زه کاتیان لی بدری.
- (٣) خواردنی به شی له خورماو تری به فرهیکه یی - به رله زه کات لی در کردنیان - حه لاله.
- (٤) گوشتی مهرو بزن و وشترو گا - نیرو مییان - حه لاله.
- (٥) مافی هه لوه شانده وی یاسا جاهیلیه کان و، (حهرام

لهو گشت بژیویی و، رزق و رژییه خوا پنی داوون بخون و لا تبعوا خطوات الشيطان هه رگیزیش دوی نه خشه و هه نگاهه کانی شهیتان مه کون، واته: له خو تانه وه هیچ شتی حهرام مه کون و، هیچ شتیکیش حه لاله مه کون ﴿انه لکم عدو مبین﴾ چونکه (شهیتان) به ناشکرا دوژمنتانه ﴿١٤٣: ثمانية أزواج﴾ له ناژهل و مالآتیشدا هه شت جووت (گوشت خوراوی) بو دروست کردن، وه کوده فهرمووی: ﴿من الضأن اثْنين﴾ له جوژی مهردا دووان "مهرو بهران" ﴿ومن المعز اثْنين﴾ و له جوژی بزنیشدا دووان - نیرو می - تگه و بزن ﴿قل أَلَذَّكْرَيْنِ حَرَّمَ أَمْ الْأُنثَيَيْنِ﴾ بلی: تا خو خوا نیزی نه و دووانه یی یاساگردوه، یان میینه کانیان؟ واته: نه وانه که کشت و کال و ناژهل و مهرو مالآت له خو حهرام نه کون و، پییان وایه که: خوا له سهری قه دهغه کردوون، پییان بلی: کاری و زور جیگه یی سه رسورمانه و، زوریش له ژیرییه وه دووره ﴿اما اشتملت عليه أرحام الأنثيين﴾ یان نه وی حهرام کردوه له مندالدانی میینه کاندایه؟ جائه گه نه وانه قسه یی ناوا بکن، نه وه هیچی وانییه، چونکه گه لی جار گوشته که یان نه خون و سواری وشتره کان نه بن، که و ابو نه قه دهغه کردنه یان له کوپوه هیئا؟ نه گه له بهر نیزینه کان بیئت، ده بی هه مو نیزینه کان لییان حهرام بن، خو نه گه له بهر میینه کانیش بیئت، دیسان ده بی میینه کان هه مو حهرام بن لییان، ده سائتر نیوه نه مه تان له کوئی هیئا که: بتوان هندی حهرام بکن و، هه ندیکیش حه لاله؟! ﴿نبئونی بعلم إن کنتم صادقین﴾ ده سا نه گه راست نه کون - له داوا که تاندا - که ده لی خا (به حیره و سایییه و وه صیله و حام) ی حهرام کردوه، به لگه یه کی راست وره وانم نشان بدن ﴿١٤٤: ومن الإبل اثْنين ومن البقر الإثْنين﴾ له جوژی وشتریش دوانی "نیرو می و" له جوژی گایش دوانی نیرو میی بو فهرامه مهینان ﴿قل أَلَذَّكْرَيْنِ حَرَّمَ أَمْ الْأُنثَيَيْنِ﴾ اما اشتملت عليه أرحام الأنثيين هه میسان بلی: باشه! نیزه کانی حهرام کردوه، یان میینه کانیان، یان نه وی له مندالدانی میینه کاندایه؟ ﴿أم كنتم شهداء إذ وصاكم الله بهذا﴾ یان نیوه له وی بوون نه و کاته که خوا نه مه به سته یی پی راسپاردن؟ واته: کاتی نه و جوړه مالیاتانه یی له حهرام کردن نیوه بو خو تان ناگادار بوون؟! ﴿فمن أظلم ممن افترى على الله كذبا﴾ جاده بی چ که سته له و که سته سته مکارتر و سه رکیش تر بیئت، که درووده له سه له سه خوا هه لیه سیئت؟ ﴿ليضل الناس بغير علم﴾ و بی نه وه هیچ جوړه زانیارییه کی له و باره وه هه بی، و خه لکیش گومرا و سه رلیشیواو بکا ﴿إن الله لا يهدي القوم الظالمين﴾ به راستی خوی گه و ره گه لی سته مکار ناشناو شاره زای ریگه یی راست ناکات. نه مهیش سه

وحەلال) کردن به تەنیا هەقی خوايه.

۶) گفتو گو بە شیوهی (موازەرە) و رووبەر و لە پێناوی ناساندنی بەرنامەى هەق و بەرنامە باتلەکاندا کاریکی پەوايه.

نەم شتانەن لێتان قەدەغەن:

﴿ ۱۴۵: قل لا أجد فيما أوحى إلى محرما على طاعم يطعمه بهوانه كه له خۆپانەوه ئەو ئاژەل و مەر و مالاتە یاساغ ئەكەن بلی: لەو شتانەدا خۆای گەورە بە وەحی بۆی ناردوم، شتیك نابینمەوه خواردنی له كەسێك حەرام بى، باشە! ئیوه ئەو هەموو شتانەتان چون حەرام کرد؟ ﴾ (إلا أن يكون ميتة أو دما مسفوحا أو لحم خنزير) بێجگە لە مردارەوه بوو؛ یان خۆنیکی رۆژندراو، یان گۆشتی بەراز ﴿فإنه رجس﴾ كه بێ گومانە ئەو (بەرانە) هەموو گیانی پیس و قیزەونە ﴿أو فسقا أهل لغير الله به﴾ یان مەگەر ئاژەلێ كه بە ناوی غەیری خواوە سەرپراي، ديارە ئەو جۆرە سەرپرێش فیسق و لە سنوور دەچوونەو، خواردنی یاساغە، دەسا چاك بزائن كه هەر ئەو جۆرە شتانە حەرامن، ئەك ئەوانەى وا ئیوه بە ئاژەرزوى خۆتان حەرامیان ئەكەن ﴿فمن اضطر غير باغ ولا عاد﴾ ئینجا هەر كەسێك بە ناچارى و بە بێ ئاژەرزو، ئەو حەرامانە پخواو، لە ئەندازەى پێویست نە چیتەدەر، هیچ گوناھێكى ناگا ﴿فإن ربك غفور رحيم﴾ چونكە بە راستى پەرودرگارت -بە تايبەتى له كاتى وادا- زۆر لێ پور دەيه، زۆریش بەرحم و مېهرەبانە، ئەوەتە لە كاتى ئاوادا رێگەتان لێ ناگرێ، بە پێى پێویست حەرامیش بخۆن ﴿۱۴۶: وعلى الذين هادوا حرمنا كل ذى ظفر﴾ گۆشتى هەموو ئاژەلێكى نینۆكدارو (سەدان) مان وەك و شترەراوى و.. لە سەر جوولەكەكان حەرام كرد ﴿ومن البقر والغنم حرمنا عليهم شحومها﴾ پێوو چەورى گاو مانگا و مەرىشمان لە سەر حەرام كردن ﴿إلا ما حملت ظهورهما أو الحوايا﴾ پێوو چەورى سەرىشت و رێخۆلەكانیان نەبێ ﴿أو ما اختلط بعظم﴾ یان ئەو پێوهى تێكەلێ ئێسك بووبێ، واتە: چەورى قەبرغە و دووگ ﴿ذلك جزيناهم ببغيهم﴾ ئەو تۆلە و قارەشمان، لە بەر سەر كەشى و یاخى بوونیان بوو، چونكە ئەوان پەيامبەرێكى زۆریان كوشت، مال و سامانیكى زۆرى مەردومیان بە تالان برد..! ئەوسا خوا زۆرى بۆ هیئان و، ئاوا بەنى توندكردنەوه، واتە: حەرام كردنی ئەوانە بەهۆى تاوانى خۆپانەوه بوو، ئەك لە بەر ئەوەبێ كه كاتى خۆى (یەعقوب) لە سەر خۆى حەرامى كردبێ، وەك ئەوانە دەلێن، هەر بۆیە لە شۆنێكى تردا فەرمووی: (فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات..). ﴿وإنا

لصادقون﴾ بێ گومان راستگۆ و دادپەروەرىش بووین، هەر چىيان بێ كرا هەقى خۆيان بوو، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: خوا جوولەكە لەناو بەریت! لە بەر لاسارى خۆيان پێوو چەورىيان لێ قەدەغە كرا، كه چى بەفیل هەلسان تەواندیانەوه و فرۆشتیان و پاره كەبىيان خوارد! (متفق عليه). ﴿۱۴۷: فإن كذبوك فقل ربكم ذو رحمة واسعة﴾ ئینجا ئەگەر ئەو هاوبەشەدانەرو جوولەكانە باوەریان پێ نەكردیت و، بە درۆيان خستیتەوه، تۆیش بلی: پەرودرگارتان ئیجگار خاوەن پەرحم و خاوەن بەزىبىهكى فراوانە، پەلە ناكات بە سزادانتان، ئەگینە هەر ئیستا جەزەبەى دەدان ﴿ولا يرد بأسه عن القوم المجرمين﴾ خۆ هەرگیز سزاو قارىشى لەهۆزى تاوانباران، رەت ناكړیتەوه، واتە: هەر كاتى قارى لەهۆزى گرت، پەت بوونەوهى نىيە، كه وابوو هوشيار بن.

رێنمايىبەكانى نایهتى (۱۴۵ - ۱۴۷):

- ۱) هەموو جۆرە مردارەوه بووبەك، كه لەم سوورەتى (نەعام) -هەولە سوورەتى (مائیدە) باس كراون گۆشتیان حەرامە، وه بەفەرموودەى رەوانیش -جگە لەوانیش- ئیسترو كەرى مألېش هەروا.
- ۲) هەر درندەبەكى كه لێ بەدارو، هەموو پەلەوه رێكى قولابدار حەرام كراون.
- ۳) گوناك كردن، گەلێ جار دەبێتە مايهى بێ پیتی و بێ بەرەكەتى رزق و، پراى خێرو خوشى لاى خوا.

موشرىكان دەلێن: ئەو خوا وىستبای موشرىك نەدەبووین:

﴿ ۱۴۸: سيقول الذين أشركوا﴾ ئەوكەسانەى هاوێليان بۆ خوا دانا، بێ گومان بۆخۆ رزگار كردنى خۆيان ئەلێن: ﴿لو شاء الله ما أشركنا ولا آباؤنا﴾ ئەگەر خوا وىستبای كه خۆمان و، باوو باپيرانمان هاوبەشى بۆ دانەنێن، قەت هاوبەشمان بۆ دانەدەنا ﴿ولا حرمنا من شئ﴾ و هیچ شتێكىشمان لەخۆ یاساغ نەئەكرد ﴿كذلك كذب الذين من قبلهم﴾ ئەوانەيش لە پێشيانەوه بوون هەر ئاوا وەكو ئەمانە باوەریان بە پێغەمبەران نەهێناو، كه وێنە درۆ دەلەسە هەلبەستەن و، بە درۆيان خستەوه ﴿حتى ذاقوا بأسنا﴾ هەتا سزاو قارى ئێمەيان بۆهات و چەشتیان ﴿قل هل عندكم من علم﴾ پێيان بلی: ئەگەر بەلگەبەكێ زانستیان لایە بۆ راستى بۆچوونەكانیان ﴿فتخرجوه لنا﴾ جابا بۆمانى دەر بخرەن؟ ﴿إن تتبعون إلا الظن﴾ ديارە ئیوه تەنەداوای گومان و سەر لێشواوای

تو خنی تاوان و کاره دزیوه کان - ناشکراو نهیینیان - مه کهون، واته :
نزیکی هیچ جوره گوناھن : - گهوره و بچووک، ناشکراو نهیینی -
مه کهونوه ﴿ ولا تقتلوا النفس التي حرم الله إلا بالحق ﴾ پینجهم :
که سیکیش مه کوژن، خوا کوشتنی به هق نه بی یاساغ کردوه، واته
ئیوه به هق نه بی مهردوم مه کوژن، په یامبه رمان ﴿ چنده جوان

ده کهون ﴿ وإن أنتم إلا تخرصون ﴾ وههر له خوتانه وه ده خه ملینن
و درؤ ده کهن، نه گینه هیچ به لگه یه کتان لا نییه ﴿ ۱۴۹ : قل فله
الحجة البالغة ﴾ ده سا تو بلی : به لگه ی زور ره ساو به قووه و تیرو
ته واو، ههر هی خوا یه و، ئیوه هیچ به لگه یه کی شیاوو به که لکتان
لا نییه ﴿ فلو شاء لهداكم أجمعين ﴾ خو نه گهر خودا ویستبای
به لگه ی ره ساتان ده ست بخت، هه مووتانی شاره زاو ریئما ده کرد.
﴿ ۱۵۰ : قل هلم شهداءكم الذين يشهدون أن الله حرم هذا ﴾ بلی :
ده سا ئو شایه تانه بینن شایه تی ددهن که خوی گهوره بوخوی
ئم شتانه ی حرام کردوه ﴿ فإن شهدوا فلا تشهد معهم ﴾ جا
گریمان نه گهر ئاماده بوون و شایه تیپاندا، تو شایه تیپان له گهل
مه ده، واته : بروایان پی مه که، چونکه درؤزن وقسه هه لیه سن ﴿ ولا
تتبع أهواء الذين كذبوا بآياتنا والذين لا يؤمنون بالآخرة وهم بربهم
يعدلون ﴾ نابی په پیره ی له هه واو ئاره زووی ئو که سانه بکهیت
که ئایهت و نیسانه کانی ئیمه به درؤ داده نی و، به ئاره زووی
خویان حلال و حرام نه کهن و، به رۆزی دوا بییش باوه رناکهن و،
هاوتاو هاوبه شیش بۆپهروه دگاریان داده نی و بت ده پهرستن.

ئم سفارشانه باش وهر گرن:

جا پاش باسکردنی ئو شتانه که ئه وان به ئاره زووی خویان
حه رامیان کردن له سه ر خویان، دپته سه رباسی ئه و شتانه خوی
گهوره له بهر زیان و ناشییاویان حرامی کردون، له گهل ئه مه شدا
(۱۰) راسپارده و وه سیه تنامه باس ده کات که : گشت شه ریعه ته
ئاسمانیه کانیش تییدا به کدهنگ بوون، وه که ئه فهرموی : ﴿ ۱۵۱ :
قل تعالوا اتل ما حرم ربکم علیکم ﴾ به و کافرو بی باوه رانه
بلی : وهرن با ئه و شتانه تان بو بخوینمه وه که په روه دگارتان
یاساگی کردون له سه رتان : ﴿ ألا تشرکوا به شینا ﴾ یه کهم : نابی
هیچ شتی که نه شه ریک و هاوبه شی خوا، واته : شیرک قه دهغو
حه رامه، ده بی ئیوه پی قایل نه بن. ﴿ و بالوالدين احسانا ﴾
دووم : له گهل باوک و دایکدا هه میشه ئاکار چاک بن. ﴿ ولا تقتلوا
أولادکم من إملاق ﴾ سییه م : له ترسی برسیتی و هه ژاری،
منداله کانتان مه کوژن، به لی.. که سی وایان هه بوو - له بهر هه ژاری
ونه داری بی جیاوازی - نیرومی ئه کوشت !.

هه ندی له زاناکان ئه م ئایه ته نه که نه به لگه ی حرامیه تی (عه ز) و
ریگرتن له زگیبون، به لام تا قمی تر درئییه کی دده نی و ده لین
له بهر چنده هویه که حلاله... ﴿ نحن نرزقکم وایاهم ﴾ چونکه
هه ئیمه ی رزق و رۆزی به ئیوه، به وانیش ئه ده یں. ﴿ ولا تقربوا
الفواحش مظهر منها وما بطن ﴾ چواره م : به ناشکراو به نهیینی

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسْعَوْا لِرَبِّكُمْ
بِأَسْمَعُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿ ۱۵۲ ﴾ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا
لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ
كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا
قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا
الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿ ۱۵۳ ﴾ قُلْ لِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ
فَلَوْ شَاءَ لَهْدَكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿ ۱۵۴ ﴾ قُلْ هَلَمْ شَهِدْ أَكُمْ الَّذِينَ
يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا إِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ
مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿ ۱۵۵ ﴾ قُلْ
تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ
شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ
إِمْلَاقٍ عَنْ نَرْزُقْكُمْ وَإِنَّهٗمْ وَبِآيَاتِنَا لَا تَحْكُمُونَ
مَظْهَرٌ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي
حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿ ۱۵۶ ﴾

رافه ی ئو هق و ناهه قه ی کردوه به م فهرموده یه : ((لا یحل دم
امری إلا یأحدی ثلاث: الثیب الزانی، والنفس بالنفس، والتارک
لدينه المفارق للجماعة)) (بوخاری و موسلیم) ﴿ ذلکم وصاکم
به ﴾ خوی گهوره بوخوی ئه مانه ی به ئیوه راسپاردوه ﴿ لعلکم
تعقلون ﴾ به شکوم بیر بکه نه وه وریاو ژیر بن، چاک و خراپ،
هق و ناهق له یه که بکه نه وه ﴿ ۱۵۲ : ولا تقربوا مال الیتیم إلا
بالتی هی أحسن ﴾ شه شه م : هه رگیز نزیکی مال و دارایی هه تیوان
مه کهونوه به شیوه یه کی چاک و جوان نه بی ﴿ حتی یبلغ أشده ﴾ تا
بوخوی ئه گاته حاله تی پر هیژی و توانایی خوی و، بالغ و کامل
ئه بییت، ئه وسا ئیتر نه گهر له ژیر دهستی ئیوه شدا بوو، بیده نه وه
دهستی خوی. ﴿ وأوفوا الکیل والمیزان بالقسط ﴾ هه وته م :
با پیوانه و کی شاننه تان دادگه رانه بی، واته : مامه له تان ریک و ریک
و، دوور له گزی و خیانهت بییت ﴿ لا نکلف نفسا إلا وسعها ﴾
خو ئیمه ش له توانا به ده ر، ته کلیف و داوا له هیچ که سی که ناکه یں

نهم هیله راسته به نامو ریباره که می، دهسا نیویش می
 نیمانداران! همیشه شوینی بکهون و هر بهودا بجن. لا
 تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبیل. دهیه می ده سپارده که خوا
 نه فرموی: مه کهونه شوینی ریچکه کانی تر، نهوسا له شاریکه که می
 خوا بترازین و پهراگنده بین. ذلکم وصاکم به لعلکم تتقون
 نهوانه گشت وهسیهت و راسپاردهو ناموزگاری خوان، دهسا به لکو
 نیویش بیانپاریزن وسنوورشکیینی نه کهن ۱۵۴: ثم آتینا
 موسی الکتاب تماما علی الذی أحسن. له پاشان (تهورات) مان
 دا به مووسا، له بهر تهواو کردنی چاکه و نیعمه تی خومان له سر
 نهوه چاکه کار بوو له نومه تی مووسا. و تفصیلا لکل شی
 وه روونکه رهوش بو هه مووشتی، به تاییه تی هر شتی نهوان
 نیازمند بوون پیی. و هدی و رحمة. به رینمایی و رحمت
 و به زهی بو تان، تابوتان له ریگه چهوته کان خوتانی پی رزگار
 بکهن. لعلهم بقاء ربهم يؤمنون. به شکو به دیدارو لبقای
 پهروه دگاریشیان له دواروژدا باور بکهن، نهوجا له گوناح
 بگه رینه وه ۱۵۵: وهذا کتاب انزلناه مبارک. نهم قورئانهش
 ناردمانه خوار کتیبکی پیروز و پر پینه. فاتبعوه واتقوا لعلکم
 ترحمون. دهسا گشتان په پرموی لی بکهن و، بیکه نه پیشه وای
 خوتان، و له خواش خو بیاریزن، به شکو له هر دوولا میهره بانیتان
 له گه ل بکاو، سزا نه درین.

قورئان به لگه به به سه رتانه وه:

۱۵۶: أن تقولوا إنما أنزل الكتاب علی طائفتین من قبلنا
 نهم قورئانه مان نارد بوئه وه نیو نه لین: نامه و کتیب ته نها بو
 دوو کومهل و دوو دهستی بهر له خومان (واته: جووله که وگاور)
 دابه نیراوه، نیمه بی نامه و کتیبین. وإن کنا عن دراستهم
 لغافلین. و به راستی نیمه له خویندنه وهی کتیبه کانینان ناگادار
 نه بووین ۱۵۷: أو تقولوا لو أننا أنزل علینا الکتاب لکنا أهدى
 منهم. هتا نه شلین: نه گهر نیمش وهکو نهوان نامه مان بو هاتبا،
 لهوان باشر شارها نه بووین و ریمان دهرده کرد. فقد جاء کم بینه
 من ربکم وهدی ورحمة. دهوا نیستا له لایه نه پهروه دگارتانه وه
 به لگه و نیشانه به کی روون و، رینمایی و به زهی بکهان بوهات، نیتر
 هیچ پروییانوویه کتان نه ما. فمن أظلم ممن کذب بآیات الله
 جا ده بی چ که سیک لهو که سه سته مکارتر بی، که پاش نه وکتیبه
 بروای به نایه ته کانی خوا نه بی و به درویان بزانی. و صدف
 عنها. و روویان لی وهر گیزی! سنجزی الذین یصدفون عن
 آیتنا سوء العذاب بما کانوا یصدفون. دلنایان به زوویی سزایه کی

بوعه دالت و دادگه ری. وإذا قلتم فاعدلوا ولو کان ذا قربی
 هه شته م: هر که قسه به کتان کرد، یان برپاریکتاندا، ده بی دادگه
 بن تییدا، نه گهرچی نهو برپاره دژی خزمانی نزیکی خوشتان
 بی. وبعهد الله أوفوا. نویه م: ده بی بهرامبر به به ایمان و
 ناموزگاریه کانی خوا به نه مک و به وه وفا بن، واته: هر مامه لهو

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
 وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ وَالْعَهْدُ بَيْنَ يَدَيْنَا لَا تَكْفُلُ نَفْسًا إِلَّا
 وَبِهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ
 اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّيْنَاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٦﴾
 وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ
 فَتَفْرَقَ بَيْنَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّيْنَاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
 تَتَّقُونَ ﴿١٥٧﴾ ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي
 أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّعَالَمٍ يَلْقَاءُ
 رَبَّهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٨﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ
 وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٩﴾ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ الْكِتَابَ
 عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَفَنَافِلَتِ
 ﴿١٦٠﴾ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَا الْكِتَابَ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ
 فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ
 أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ
 يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٦١﴾

ریکه و تننامه به کتان هه بوو، به جوانی جیهه جیی بکهن و، له بهر
 نهم و نهو، قورئان و فهرمووده کان پشتگو می خه ن. ذلکم وصاکم
 به. خوا نه مانه به نیو رهاسپاردووه ناموزگاری و، وهسیه تی
 پی کردوون، دهسا ناگاتان له خوتان بییت. لعلکم تذکرون. به لکو
 هر له بیرتان بن و ناموزگاریان پی وهر گرن.

ته نیا له ریازی نیسلام په پرموی بکهن:

(نیسن مه سعود) نه لیت: په یامبر ﷺ پوژی هیلیکی راستی
 کیشا، پاشان فهرمووی: نهم هیله راسته نمونه ریگاوی ریازی
 خوایه، نینجا چهنده هیلیکی تری به راست و چهپدا کیشاو،
 فهرمووی: نه مانهش نمونه لاری و کویره ریگاکانه، چاکیش
 بزائن له سر هر یک لهو کویره ریگانه شهیتانیک له ناده می
 وه ستاوه، خه لکی بو بانگ دهکات، نینجا کوتی مه به ست نه مهیه
 که خوا نه فهرمووی: ۱۵۳: وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ

زورخرابی تهوکه سانه ددهین، روو له ثایه ته کانمان وهرته گپن، هه له بهرته وکاره کردیان.

بۆچی هه ره مړوو سبهینی ده که نه ایمان و تهوبه دا؟

۱۵۸: هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة ۞ ناخو ته وانه که تهوبه ناکه و ناگه پنه وه لای خوا، ته نیا چاوه روانی ته مه ناکه کتوپر فریشته ی گیانکیشان بیته لایان و گیانیان بکیشی؟ ۞ او یاتی ربک ۞ یان پهروه دگارت له ویستگه ی قیامه تدا بیته لایان بو داوه ری نیوانیان؟ ۞ او یاتی بعض آیات ربک ۞ یان نیشانه کانی پهروه دگارت بریکیان - بهرله هاتنی روژی دواپی وهک خوړ هلاتن له خوړتاووه - بین وسهره لبدن و، دهرگای تهوبه یان لی دابخریت ۞ یوم یاتی بعض آیات ربک ۞ خو تهو روژه که هیندیکی نیشانه کانی پهروه دگارت دین وسهره لده دهن ۞ لا ینفع نفسا ایمانها لم تکن آمنت من قبل ۞ یتیر هه که سیل بهرله وه باوه ری نه هیئابی و، تهو روژه باوه بهینی، هیچ قازانجیکی لی ناکات ۞ او کسبت فی ایمانها خیرا ۞ یان بییه وی له و ماوه یه دا چاکه یه که به ده ست بهینی، هه میسان بی سوود ده بیت، که و ابو بهرله و روژه باوه بهین و، کاریکی باشیش وه ده ست بخه یو خوستان ۞ قل انتظروا ۞ بلی: ده سا نیوه چاوه روان بن هه تا تهو روژه دیت، جا خو تان ده بیننه وه ۞ إنا منتظرون ۞ تهو نیمه ش بو خو مان چاوه روانین.

دینه که تان په روژو بلاو مه که نه ولیک مه ترازین:

۱۵۹: إن الذين فرقوا دينهم ۞ بی گومان تهوکه سانه ی دینی خو یانیان په رت و بلاو کرد ۞ و کانوا شیعا لست منهم فی شی ۞ و بوونه چهنده ستو به سته یه کی جیاوازو لی کتزازو، تو کاریکت به وان نییه ۞ إنا أمرهم إلى الله ۞ به راستی بریاری چاره نووسیان هه رلای خوا یه، تهو خو ی چاک ده زانی جه زه به و تهو لیان چو ن بدات ۞ ثم ینبهم بما كانوا یفعلون ۞ پاشانیس به هه رکاری کردوویانه ناگاداریان ده کات.

تهه ثایه تی: (إن الذين فرقوا دينهم وکانوا شیعا لست منهم فی شی...) تهه گرچی له بنه رته دتا رووی له (یه هوودو نه صار) یه، تهوان بوون ثایینی خو یانیان په رت کردو هه لوه شانده وه، به لام نیستا هه موو موسلمانانی دونیا ده گرپته وه، تهوانه یان له قازانجی تهه دینی نیسلامه کارناکه و، ده سته ده سته لی وه ستاون ۞ ۱۶۰: من جاء بالحسنة فله عشر أمثالها ۞ هه رکه سیل له م دونیا یه دا چاکه یه که بکا، له روژی قیامه تدا ده به رام بهر چاکه ی له گهل ده کرپته وه ۞ ومن

جاء بالسئة فلا یجزی إلا مثلها ۞ هه رکه سیکیش خراپه یه بکا، تهنها به ته ندازه ی تهو خراپه یه تهو له وجه زه به ته دری، واته: زیاد له تاوانه که ی خو ی تهو له نادری به سه ریا وه کو ده فرموی: ۞ وهم لا یظلمون ۞ به هیچ شیوه یه کیس سته م له هیچ که سیکیان ناکریت.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيسَاءُ لِمُتَكَبِّرٍ مَّا كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلْ أَنْظِرُوا إِنَّا مُنْظِرُونَ ﴿١٥٨﴾ إِنْ الَّذِينَ فَارَقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا أَلَسْتُ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦٠﴾ قُلْ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾ قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أُبَدِّعُ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْلِفُونَ ﴿١٦٤﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ خَلْقَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٥﴾

هه رنیسلامه راسته ریگه:

۱۶۱: قل اننی هدانی ربی إلى صراط مستقیم ۞ تهی پیغه مبه را بلی: به راستی پهروه دگارم رینمایي کردوم بو ریگه یه کی راست ۞ دینا قیما ملة إبراهيم حنیفا ۞ رینمایي کردوم بو دین و ثایینی زور راست و پایه دار، ثایینی پاکي (ثیبراهیم)، که رووی له هه لاری و ناره وایه که وهرچه رخانده بوو، تهنها و تهنها رووی له خوا بوو ۞ وما كان من المشركين ۞ تهنها ساتیکیش له هاوبه شدا نه ران نه بوو ۞ ۱۶۲: قل إن صلاتی ونسکی ومحیای ومماتی ۞ دیسان بلی: به راستی نوژ وچه و قوربانی و زیان ومردم ۞ لله رب العالمين ۞ گشت هه بو خوا ی پهروه دگاری جیهانه کانه ۞ ۱۶۳: لا شریک له ۞ که هیچ هاوه لیکی بو نییه ۞ وبذلک أمرت ۞ هه به وهش فرمانم پی دراوه، ده بی هه بو خوا بزییم وبمرم ۞ وأنا أول المسلمين ۞ دیاره که یه که م که سیشم

لەریزی موسلمانانی ئەم ئوممەتەدا.

بەبەزەیی کە: شارەزاو رینمای کردم بۆ نووسینی ئەم کورتە تەفسیرە سوورەتی (ئەنعام).

بەدەر لەخوا کەس بەپەرورەین مەزانە:

سوورەتی (ئەعراف)

مەككەییەو (۲۰۶) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

ئەم سوورەتە یەكێكە لە سوورەتە درێژەکانی (مەككە) و، یەكەم سوورەتیش بەو شیوە درێژە هەواڵ و داستانێ پەيامبەرەن -علیهیم السلام- باس دەکات، جا ئەوەی لێرەدا زۆر گرنگ و مەبەست بێت، هەرۆك لە گشت سوورەتەکانی تری مەككەشدا هەرۆك، بریتییە لە بناغەو بنەما سەرەکییەکانی دینی ئیسلام، وەکو: (یەكخواپەرستی، زیندوو بوونەو پاداشت و تۆلە، سەرو و وەحی و پەيامەكە ی پێغەمبەر). باسی گەرەبی و مەزنی قورئان دەکات کە چۆن بۆتە مۆعجیزە یەکی زۆر گرنگی هەتاهەتایی، چۆن بۆتە بەهەرۆ خەلاتیکی خۆی دلۆقان بەسەر مەرفەکانەو. کەوابوو دەبێ بە توندیش دەستی پێوە بگرن و، هەرگیز لێی دوور نەکەونەو. بۆ ئەوە لەهەردوولا بەختیار بین. ئەوەیان بێر ئەخاتەو کەهەموو لە یەكباب (ئادەم) دروستکراون و، وەبیریان دینی چۆن ریزی لێناون و فەرمانی بە فریشتەکان کردووە سوژدەو کړنووشی بۆ بەرن، لە پاشا هوشیاریان ئەکاتەو لە فیل و فەرەجی (شەیتان) کە: چەندە دوژمنیکی سەرەخستە بۆیان، هەر لە (ئادەم) وە هەتا (خاتم) و، بگرە تا دنیا دنیاش بێت، دەسا دەبێ ئیوەش بە دوژمنی ئاشکرای خۆتانی بزانن. داستانێ باوە (ئادەم) و (شەیتان) هەر لە سەرەتایەو هەتا دەرچوونی لە بەهەشت و، هاتنە خوارەو بۆ سەر زەوی باس دەکات کە: هەرەمووی مانای مەملانی هەقە لە گەل ناھەق، چاکە یە لە گەل خراپە، هەتا دنیا کۆتایی دێت. هەر بۆیە خواش لەم سوورەتەدا چوار جار بە رستە: (یا بنی آدم، یا بنی آدم)! مەرف هوشیار ئەکاتەو لەسەر دوژمنایەتی شەیتان، هەتا رۆژی دوا یی. دیمەنی هەرسێ تاقم و دەستەکە و گفتوگۆی ئیوانیان: موسلمانەکانی یارانی بەهەشت، بێ پرواکان و هاورپایانی دۆزەخ، هەواڵ و یارانی ئەعراف، باس دەکات. خوێشالی بەهەشتییەکان و، بەدبەختی و خەم و پەژاری دۆزەخییەکان و، تۆمارکردنی نقرین و دوور بوونیان لە میهرەبانی و سۆزی خۆی میهرەبان بەرامبەرین. ئینجا لە نیوان هەردوکیاندا (شوورە) یەك دادەنری و کۆمەڵی موسلمانانی لەسەر رادەوێستن، هەر دوولایان دەناسن، بەهەشتییەکان بە رووی گەش

﴿ ۱۶۴: قل أغیر الله أبغی ربا ﴾ هەمیسان بلی: ئایا بۆ من دەبێ جگە لە خوا کەسیکی تر بە پەرورەدگاری خۆم بخاوم، واتە: بیکەمە گەرەو خۆم؟ دیارە قەت شتی وا نابێ ﴿ وهو رب کل شی ﴾ خۆ هەرئەویشە پەرورەدگاری هەموو شتێک ﴿ ولا تکتسب کل نفس إلا علیها ﴾ وەهەرکەسێک هەر کاریکی خراپ بکا بەزێانی خۆی ئەواو دەبێ ﴿ ولا تزر وازرة وزر أخرى ﴾ و هیچ کەسێک باری گوناھێ هیچ کەسیکی تر هەلناگرێ. ئەم ئایەتە وەلامە بۆ (وەلید) و وێنە ئەو کە دەیکوت: وەرن لەمن پەرەو بکەن، ئەوسا منیش گوناختان هەلدەگرم! (ئینب عەبباس) ئەمە ی گێراوەتەو. هەندیکی دی ئەلین: لەسەر دەمی جاھیلیەتدا باب لەباتی کور، کور لەباتی باب، خەمی نزیک لەباتی خەم سزا دەدا! ئەوجا ئەو ئایەتە هات بۆ راستکردنەو ئەو هەلە یە، بەلام (قورتوبی) ئەل: ئەمە کە: کەس گوناخی کەس هەلناگرێ تەنھا بۆ رۆژی قیامەت. ﴿ ثم إلى ربکم مرجعکم ﴾ پاشان هەر بۆ لای پەرورەدگارتان دەگەرێنەو ﴿ فینبکم بما کنتم فیہ تختلفون ﴾ ئینجا لەوشتانە ناکۆک بوون و هەراتان بوو لە سەریان ئاگادارتان دەکاو، لە راستیەکان تێتان دەگە یەنیت ﴿ ۱۶۵: وهو الذی جعلکم خلأف الأرض ﴾ هەر ئەویشە ئیوەی کردە جێنشینی یەکتەری لەسەر رووی ئەم زەویەدا، واتە: دەتانهینێ بەدوای یەکتەردا ﴿ ورفع بعضکم فوق بعض درجات ﴾ هەندیکتانی بەچەند پلە یەك سەر خست بەسەر هەندیکتەردا، لەبوون و لەنەبووندا، بۆیە هە یە پاشاوداریە، هە یە گەداونەدارە ﴿ لیلوکم فیما آتاکم ﴾ تا تاقیتان بکاتەو لەویدا پێی داو، واتە: هەتاخۆتان و خەلکانی تریش بزانن ناخۆ شوکرانە بژیر دەبن یا نە؟ ﴿ إن ربک سریع العقاب ﴾ بێ گومان بە پەرورەدگارت زوو بە پەلە تۆلە دەستینێ لەیاخییان ﴿ وإنه لغفور رحیم ﴾ و لەتاوان و گوناخ دەبووری و، زۆریش پۆشەر و دلاوایە. پێغەمبەریشمان "موحەممەد" لەوبارەو دەفەر موی: ئەگەر موسلمان زانیبای خۆی گەرە چ تۆلە و جەزەبە یەکی هە یە، هەرگیز بەتەمای بەهەشت نەدەبوو، کافریش ئەگەر زانیبای رەحمت و بەزەبی خوا چەندە فراوانە، هەرگیز لەبەهەشت بێ هیوا نەدەبوو، چونکە خۆی دلۆقان رەحم و بەزەبی خۆی کردووە بەسەد بەشەو، تەنھا بەشیکی خستۆتە سەر رووی ئەم زەویە، ئەو میهرەبانی و سۆز خۆشەو یستییە گشت لەووە هەلقولیو.

لەکۆتاییدا: سۆیاسی بیکۆتایی بۆ پەرورەندە خاوەن دەھندە ی

بکیت ﴿لنذر به﴾ بۆت هات هتا خه لکی بی باوه ری پی
بترسینی ﴿وذكری للمؤمنین﴾ و بشیپته ئاموزگاری و، یاداوهری
بۆ کۆمه لی پرواداران، چونکه به تهنها ئه وان وه ک پیویست قازانج
و که لکی لی وهر نه گرن ﴿۳: اتبعوا ما أنزل إليکم من ربکم﴾
خه لکینه! هه رچی له لایه ن پهروه رداگارتانه وه دابه زیئراوه بۆتان،

و سپی و پرشنگداریانه وه، دۆزه خبییه کانیش به پرووی رهش و گرزو
ناله باریانه وه. که میك به درێهیش باسی داستانه که ی (نوح)
(و هوود) و (سالح) و (لووت) و (شوعیب) و (موسا) - علیهم الصلاه
والسلام - ده کات.. له سه ره تاوه به پیری په یامبه ران (نوح) عليه السلام
دهست پی ده کات.. ئه وه موو ئازارو عه زیته و ئه مبه رو ئه و به ره ی
پیان کرد له سه ر به رنامه که ی خواو، ئه ویش چۆن به جوامیرانه
ئارامی گرت و خوی به دهسته وه نه دا. داستانه که ی (موسا)
(و فیرعه ون) و ئه وه موو مملانییه له گه ل موسا عليه السلام کردیی و
ده رنجام ئه وه موو به لا و نه هامه تییه پرووی کرده جووله که کان،
به هوی سه ری پیچیان وه له موسا عليه السلام. ئینجا خراپترین نه زیله و
نموونه دینیته وه بۆ زانا خراپکاره کانی جووله که "ئه وانه یان وا دوا ی
راستی و هه ق نه که وتن و خویان کرده کۆمه ککاری ئه م و ئه و".
نموونه یان به وینه ی سه گیک ده هیئته وه که هه رده م زمانه ملاسی
بکاو، زمانی به قوردا بیینی و، هه رگیز ئیسه راحت له خوی نه بیینی..
وه کوده فه رموی: (ولو شئنا لرفعنا بها ولكننا اخلد إلى الأرض واتبع
هواه فمثلنا كمثل الكلب إن تحمل عليه يلهث أو تتركه يلهث). بۆیه
ئه و نموونه یانه بۆ دینیته وه هتا هه موو که سیك بزانیته که هه ر
زانایه ک زانسته که ی له جیگه ی خۆیدا به کار نه هیئاو، به لکو
کر دییه هۆکاری خۆ ژیاندن و هه ر پۆزه ی له ده رگایه کی دا بۆ
پاروویه نان!! ئه وه با حیسابیک بۆ خوی بکات، چونکه خوا
زۆر لئی بیزاره و، به ته واوی ئابرووی خیزان و خانه واده ی زانایانی
بردووه. سووره ته که له کۆتاییدا به سه لماندن یه یه کتا په رستی ی ده رگا
له خوی داده خواو، به توندی دانه به زیته سه ر ئه وانه که جگه له خوا
ئه م و ئه و نه که نه خوی خویان، واته: فه رمانیان پی ده که ن "دارو
به رد، پاشاو سه رۆک، کور، ژن و مال، هه واو ئاره زوو ده په رستن".
له گه و ره یی ئه م سووره ته دایه که پیغه مبه ر ﴿لنویزی شیوانه له
هه ردو رکاته که دا سووره ته ی (نعراف) ی خویند/ وه کونه سای ی
ده گپی رته وه و ده لیت: (عن عائشه أن رسول الله ﷺ قرأ فی صلاه
المغرب بسوره (الأعراف)، فرقتها رکعتین) إسناده صحیح. به م
شیوه یه ش دست پی ده کا و ده فه رموی:

سُورَةُ الْأَعْرَافِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَص ﴿۱﴾ كَتَبَ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ
لِنَذْرِيهِ. وَذَكَرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿۲﴾ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم
مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿۳﴾
وَكَمْ مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيِّنًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ﴿۴﴾
فَمَا كَانَ دَعْوَانَهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ أَبْسًا إِلَّا أَن قَالُوا إِنَّا كُنَّا
ظَالِمِينَ ﴿۵﴾ فَلَنَسْتَأْذِنَ الْكَافِرَ أَنْ يُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْتَأْذِنَ
الْمُرْسِلِينَ ﴿۶﴾ فَلَنَقْصُصَ عَلَيْهِمْ بَعَثُ مَا كُنَّا عَلَيْهِمْ
وَالْكَوْزُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُطْلِقُونَ ﴿۷﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿۸﴾ وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ
فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعْنٍ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿۹﴾
وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا
لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿۱۰﴾

په په ره ی بکه ن ﴿ولا تتبعوا من دونه اولياء﴾ بیجگه له و مه که ونه
شوینی سه ر په رستیارو کار به ده ستانی تر ﴿قلیلا ما تذکرون﴾
ئیوه زۆر که م بیر نه که نه وه و ئاموزگاری وهر نه گرن!

هه وائی شارو گونده قه کر اوه کان:

﴿۴: وکم من قرية اهلکناها﴾ گوندو شارو ئاواپییه کی زۆرمان -
له وانه ی سه ری پیچیان کرد- له ناو برد ﴿فجاءها بأسنا بیاتا﴾ به وشیوه
که هه ر له ناو جه رگه ی شه ودا سزای ئیغه یان بۆ هات ﴿أو هم
قائلون﴾ یان له کاتی (قه یلو له) وحه وانه وه ی نیوه پۆدا بوون، واته:
له کاتی پشوو دان و حه وانه وه و را بواردن و خه فله تا، کتوپر گرتمانن
﴿۵: فما کان دعواهم إذ جاءهم بأسنا﴾ که سزا که مان بۆیان هات،
قه سه و هاوار یکیان نه ما ﴿إلا أن قالوا إنا كنا ظالمین﴾ ئه مه نه بیته
که ددانیان به تاوان و گوناخی خۆیاندا ناو گوتیان: بی گومان ئیغه
خۆمان سته مکار بووین و، فه رمانی خوامان شکاند، بۆیه وا ئیستا

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: المص ﴿ثم پیتانه ش، وه
له پی شه وه باسما ن کرد، هیماو ئاماژه ن بۆ ئیعه جازو په وانبیژی قورئان،
هه روه ک (ته حه ددی) به بۆ عه ره به بی باوه رکه کان و بییان ده لی: ئه گه ر
گومانیکتان له م قورئانه دا هیه، ده سا فه رموون ته نیا سووره تیک
وه ک ئه و بیئن ﴿۲: کتاب أنزل إليك﴾ ئه مه کتیب و نامه یه که،
له لایه ن خواوه دابه زیئراوه بۆت ئه ی موحه ممه د! ﴿فلا یکن
فی صدرک حرج منه﴾ نابیی له به ر قسه ی ناپاکان خۆت دلته نگ

کړنووشیان برد، شهیتان نه بیټ، ټو له ریزی کړنووشبه ران خوی هه لاوارد، چونکه دهغیهو فیزوو خو به زلزانین نه هیشت ۱۲: قال ما منعک ألا تسجد إذ أمرتک ۱۱ خوا فهرمووی: باشه! من که فرمانم پیدای سوژده بهریت بو ئادم، چ شتیک ریی لی گرتیت "نهی شهیتان" کړنووش نه بهیت؟

تینینیهک: زانا (نه خو) زانه کان هه ندیکیان دهلین: (لا: هنا زائدة، زیدت لتأكيد الجحد).

(ثین جهرین) یش دهلی: (إن ((ما منعک)) مضمن معنی فعل آخر تقدیره: ما ألزمتک واضطرتک أن لا تسجد إذ أمرتک). (ثین که سیر) دهلی: (وهذا القول قوى حسن. والله أعلم). قال أنا خير منه ۱۲ وتی: له بهر ټو ده که من لهو چاکترو بهر پزترم، چون ده بی (فاضل) سوژده بو (مه فضل) بهریت ۱۱ خلقتی من نار ۱۱ ټو منت له ناگر دروست کرد ۱۱ خلقتی من طین ۱۱ و ټو ویشته له قور دروست کرد، له بهر ټو ده سوژده نابهم ۱۳: قال فاهبط منها ۱۱ خوا فهرمووی: ده سا لهو پله ته - بهه شت، یان (ملکوت الاعلی) - وهره خواری ۱۱ فما یكون لک أن تتکبر فیها ۱۱ ټو بوټ نییه به سر که سدا فیز بکهیت له م شوپنه دا. زور بهی ته فیسر که رانی قورئان دهلین: راناوی (منها) له م جیگایه دا بو بهه شت ده چپته وه، به لام هه ندیکیان دهلین: بو ټو پلهو دهره جهیه ده گه پته وه که له (ملکوت الاعلی) دا شهیتان هه ی بوو ۱۱ فاخرج إناک من الصاغرين ۱۱ ده سا ههر ئیستا دهر چو، به راستی ټو له ریزی سووک ورسواکاندایت ۱۴: قال أنظرنی إلى یوم یبعثون ۱۱ شهیتان وتی: خواجه! تا ټو کاتهی گشت خه لکان دهرین و زیندوو ته کرپنه وه موله تم بده ۱۵: قال إناک من المنظرین ۱۱ خوایش فهرمووی: بی گومان له موله تدر او هکانی و، تا رژی زیندوو بوونه ویش هه رده مینیت، به لی.. هیشتنه وهی شهیتان هه تا رژی زیندوو بوونه وهی گشت خه لکی، له بهر ئیبتیلا وئیراده و بریاریکه خو ی دهی زانی ۱۶: قال فما أغویتنی لأقعدن لهم صراطک المستقیم ۱۱ ټو جا شهیتان که و ته ململانی و عیناده وه وتی: چونکه گومرات کردم، شهرتی ری راسته که ی ټویان لی بگرم ۱۷: ثم لا یتنبه من بین أیدیهم ومن خلفهم وعن أیمانهم وعن شمائلهم ۱۱ ټو ساش له بهر دهم وله دواپانه وهو، له راست وله چه پپانه وه بو یان بیم و بجمه جهسته یانه وهو دنیوا و قیامه تیان لی چه واشه بکه م ۱۱ ولا تجد أكثرهم شاکرین ۱۱ "ټو وکات ده بینی که زور به یان سوپاسگوزارو یه کتاپه رست نابن، گو ی به فرمانت نادهن و به دوا ی مندا دین، به داخوه ئیبلیس گومان و سوینده که ی خوی برده سهر و، ملی خه لکیکی زوری شکاندو گومراو سهر گهر دانی کردن، وهکو

ټو هه مان به سهرهات ۶: فلنسألن الذین أرسل إلهم ۱۱ دلنایان لهو که سانه په یامبه رانیان بو هاتوو ده پرسینه وهو دهلین: ټاخو کاتی بهر نامه ی خواتان پی راگه یه نرا له لایه ن پیغه مبه رانه وه، وه لامتان چی بوو بو یان؟ له جیگایه کی تریشدا ته فهرمو ی: (ثم إن علینا حسابهم) ۲۶/۸۸ ۱۱ ولنسألن المرسلین ۱۱ وه له پیغه مبه رکانیش ده پرسین: ټری بهر نامه که ی خواتان گه یاند.. ۷: فلنقصن علیهم بعلم ۱۱ ټینجا به راستی سهر له بهر چیان کردوو بی زیادو که م وه ک خوی بو یان ته گپنه وه و، له نامه ی کارو کرداریاندا بو یان ده هینری ۱۱ وما کنا غائبین ۱۱ قه تیش ئیمه لیان بی ناگاو نادیار نه بوین، هه تا نه زانین چیان کردوو. (ثین که سیر) ته لیت: گه ورو به چووک و، وردو درشتیان پی دهلین ۸: والوزن یومئذ الحق ۱۱ وه کی شان وه لیکن دانه وهی کارو کرده وهی گشت ته و خه لکانه، لهو رژی قیامه تدا به راستی و داد گهرانه دپته پیش و، ستم له هیچ که سیش ناکریت ۱۱ فمن ثقلت موازنه ۱۱ ټینجا ههر که سیک تای ته رازووی کرده وهکانی گران و قورس بیټ لای خوا، واته: کارو کرده وهی دنیای چاک بیټ ۱۱ فأولئک هم المفلحون ۱۱ دپاره ههر ټو وانه به اختیار و سهر که و ټوو سهر رازن ۹: ومن خفت موازنه ۱۱ که سیکی که تای ته رازووی کارو کرداری سووک و بی به هابوو، واته: خوانه ناس بوو ۱۱ فأولئک الذین خسرو أنفسهم ۱۱ ټو وانه ش، ټو وانه که زانیان به خو گه یاندو خو یان فه وتاند ۱۱ بما کانوا بآیاتنا یظلمون ۱۱ چونکه له بهر امبه ر ټایهت و نیشانه کانی ئیمه وه سته میان کردو، روویان لی وهر گپران، جا ئیستاش خو مان نه زانین چیان پی ته که یان.

له زه ویی بزئویمان پی داو:

۱۰: ولقد مکناکم فی الأرض ۱۱ سویند ته خو م ئیمه، ئیوه مان ټه ی ټاده مزاد! له م زه وییه دا دامه زانندو نیشته جی کرد ۱۱ وجعلنا لکم فیها معاش ۱۱ وهوی ژیان و ژیوار یشمان تییدا سازدا بو تان، ټو وهنده پی پی بژین ۱۱ قلیلا ما تشکرون ۱۱ که چی زور که متان شوکرانه بژیری و سوپاسم ده که ن!

فریشته سوژده دهب، ئیبلیس یاخی ده بی:

۱۱: ولقد خلقناکم ۱۱ سویند به خوا ئیوه مان (باوکه ئادم) له قور دروست کرد ۱۱ ثم صورناکم ۱۱ پاشان بهو شکله جوانه یه وینه و نیگار تانمان کیشا ۱۱ ثم قلنا للملائکه اسجدوا لآدم ۱۱ پاشان به فریشته کانمان وت: گشتتان کړنووشی ریز بو ئادم بهرن فسجدوا إلا إبليس لم یکن من الساجدين ۱۱ هه موو ټو وانش

خوای گه وره له جیگاهیه کی تر دا ده فره رموی: (ولقد صدق علیهم ابلیس ظنه...) ۱۸: قال اخرج منها مذءوما مدحورا ﴿۱۸﴾ خوا فره رموی: ده سا له و پله ته له ناسمان، یان له به هشت به نابروو چوویی و پهستی و دهرکراوی بچوره دهری ﴿۱۹﴾ لمن تبعك منهم لاملان جهنم منكم اجمعين ﴿۲۰﴾ ده لنیابه دوزخ له خوټ و نه وانه ی دوات ده که ون پرته که م، له ټوله ی شو لاساری و بی گوښه دا ﴿۲۱﴾ و یا آدم اسکن أنت وزوجک الجنة ﴿۲۲﴾ به ئاده میسمان گوت: نه ی ئاده م! توخوت و هاوسه رکه ت دوا ی دهرکردنی شه یتان له به هشتدا ساکن و سه قامگیر بن و بمیننه وه ﴿۲۳﴾ فکلا منها حیث شئتما ﴿۲۴﴾ هه رجیش له وی ئاره زووتانه بخون ﴿۲۵﴾ ولا تقربا هذه الشجرة ﴿۲۶﴾ به س توخنی شو دره خته یه مه که ون بوم دیاری کردون. ﴿۲۷﴾ فتکونا من الظالمين ﴿۲۸﴾ که لیتان خوارد له سنوور شکینان و سته مکاران ده بن.

شه یتان باوه ئاده م و دایه جهوا ده خه له ټینی:

﴿۲۰﴾ فوسوس لهما الشیطان لیبی لهما ما وری عنهما من سوءاتهما ﴿۲۱﴾ شه یتان لیتان نه گه راو چووه بن کلیشه یانه وه، بوئه وه شهرمینگا و عوره ټیان - که له وان داپوشرا بوو - دهرخاو شهرمه زاربن ﴿۲۲﴾ وقال ما نهاکما ربکما عن هذه الشجرة ﴿۲۳﴾ و پی گوټن: په روره دگارتان که نه ی ده هشت ټیوه له م داره نزیک ببنه وه و لی بخون ﴿۲۴﴾ الا ان تکونا ملکین ﴿۲۵﴾ هه بوئه وه بوو ټیوه نه بنه فریشته و، وه کو شو وان خپرو شه پنه زانن ﴿۲۶﴾ او تکونا من الخالدين ﴿۲۷﴾ یان هه رگیز نه مرن و به هه تا هه ټایی له به هشتدا بمیننه وه، خو نه گه ر بو به یز بوون بیت له سه ر خوا په رستی، خواردنی شو دره خته قه ی ناکات ﴿۲۸﴾ وقاسمهما ﴿۲۹﴾ شه یتان زانی به و ناسانییه بروای پی ناکه ن، بو یه سویندی بو خواردن و وتی: ﴿۳۰﴾ انی لکما لمن الناصحين ﴿۳۱﴾ به راستی من له دل سوژان و خیر خوازانم بوتان و به دل ئاموزگاریتان ده که م، "نامه وی فریوتان بده م بچی باوه ر ناکه ن!" ﴿۳۲﴾ فدلها ما بغرور ﴿۳۳﴾ ټینجا به فرو فیل و سوینده که ی، فریوی دان و ته ماحی خسته به ریان وله خشته ی بردن ﴿۳۴﴾ فلما ذاقا الشجرة ﴿۳۵﴾ ټینجا هه ر که له به ری دره خته که یان چه شت ﴿۳۶﴾ بدت لهما سوءاتهما ﴿۳۷﴾ خیرا جل و به رگه که یان له به را دامال راو عیب و عوره ټیان دهرکه وت بو یه کتر و طققا یخصفان علیهما من ورق الجنة ﴿۳۸﴾ به په له به گه لای به هشت ده ستیان کرد به داپوشینی عوره ټیان، خو هه رخواش نه زانی ته وگه لایه له چی بوو؟ و ناداهما ربهما ﴿۳۹﴾ نه وسا په روره دگاریان بانگی کردن: ﴿۴۰﴾ ألم أنهما عن تلکما الشجرة ﴿۴۱﴾ ټایا ریم لی نه گرتن له دره خته بخون؟ و اقل لکما ان الشیطان لکما عدو مبين ﴿۴۲﴾ و پییشم نه وتن:

شه یتان بوتان دهر وژمنیکي ئاشکرایه نه تان خه له ټینی؟ ﴿۲۳﴾: قالا ربنا ظلمنا انفسنا ﴿۲۴﴾ و ټیان: په روره دگارمان! تاوانی خو مان بووو، هه رخواشمان بووین سته ممان له خو مان کردو، فره مانه که تمان شکاند ﴿۲۵﴾ وان لم تغفر لنا وترحمنا ﴿۲۶﴾ و ئیستاش نه گه رلیمان خوش نه بی و، میهره بانیمان له گه ل نه که هیت ﴿۲۷﴾ لنکونن من الخاسرين ﴿۲۸﴾

قَالَ مَا مَنَّكَ اَلَا تَسْجُدُ اِذْ اَمَرْتُكَ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿۲۹﴾ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ اَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاَخْرَجَ اِيَّكَ مِنَ الصَّنْعَيْنِ ﴿۳۰﴾ قَالَ اَنْظِرْنِي اِلَى يَوْمٍ يَرْجِعُونَ ﴿۳۱﴾ قَالَ اِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿۳۲﴾ قَالَ فَمَا اَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿۳۳﴾ ثُمَّ لَا تَجِدُنِي فِيْ اَيِّ يَوْمٍ مِنْ خَلْقِهِمْ وَعَنْ اَيِّ مَنِيْنِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ اَكْثَرَهُمْ شَاْكِرِينَ ﴿۳۴﴾ قَالَ اَخْرَجْ مِنْهَا مَذْمُوْمًا مَّدْحُوْرًا لَّنْ يَتَّبِعَكَ مِنْهُمْ لَّا مَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿۳۵﴾ وَيَتَّكِدُمْ اَسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُوْنَا مِنَ الظَّالِمِيْنَ ﴿۳۶﴾ فَوَسَّوَسَ لَهَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهَا مَا وَّرَى عَنْهَا مِنْ سَوْءِهَا وَقَالَ لَهَا الْمَلَائِكَةُ اِيْذِيْ لَهَا مَا وَّرَى عَنْهَا مِنْ سَوْءِهَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ اِلَّا اَنْ تَكُوْنَا مَلَائِكَةً اَوْ تَكُوْنَا مِنَ الْخَالِدِيْنَ ﴿۳۷﴾ فَاسْتَمَعَا اِيْ لَهَا لَيِّنَ الْكَلِمَ لَيِّنًا حَسْبَ طَبْعٍ فَدَلَّ لَهَا بِمُرُوْرٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهَا سَوْءُهَا وَطُفِفَا يُخَفِّفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَّرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا اَلَا اَنَّهُمَا كَمَا عَلَّمَا الشَّجَرَةَ وَقُلْ لَهَا اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ اَعْدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿۳۸﴾

ده چینه ریزی زیانم ندانه وه.

گشت له به هشت دهر په ریتان:

﴿۲۴﴾: قال اهبطوا بعضكم لبعض عدو ﴿۲۵﴾ خوا فره رموی: ده سا هه ر ئیستا هه مووتان داگه رینه خوار ی و، بشب نه دوزمنی یه کتر (ټیبن که سیر) نه لی: نه وه ی مه به سته له م داگه رینه خواره ودا باوه ئاده م و شه یتانه، وه که له سوورته ی (طه) داته فره رموی (اهبطا منها) هه رچه ند (خاتوو هه و) یش له وی بوو بی و ﴿۲۶﴾ ولکم فی الارض مستقر ومتاع الى حين ﴿۲۷﴾ هه تاما ویه کیش جی و شوینی ژیان و مانه وه تان له زویدا بو هه یه ﴿۲۸﴾: قال فیها تحيون ﴿۲۹﴾ خوا فره رموی: له وی دهر ټیبن و ﴿۳۰﴾ و فیها تموتون ﴿۳۱﴾ وله ویش نه مرن ﴿۳۲﴾ ومنها تخرجون ﴿۳۳﴾ و له ویش دهر ده هیتر ی بو وهر گرتنی پاداشت و ټوله ی روژی هه شرتان ﴿۳۴﴾: یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا ﴿۳۵﴾ نه ی رو له کانی ئاده م! بی گومان ټیبه جل و به رگی که مان پی داون ﴿۳۶﴾ یواری

سو آتكم و ريشا عهيب و عهورهتتان داده پوشتى و، هوى جوانى و خو ئارايشدانيشه و لباس التقوى ذلك خير بلام جلوبه رگى ته قواو پاريزكارى و، شهرم وشكوو كرده وى چاك و دهرنه چوون له سنووره كانى خوا، نه وه له هه موو باشتره، ده سائيه به ته قواوه خو به يوه ست كه. ﴿ ذلک من آيات الله ﴾ نهو به خششانه ش

و، ئابروو بردن و سوو ككردى بنياده مه، بويه نه مروش قوتابيه كانى ده بينى - ليره له وى - برهرو رهواج ده دن به دامالينى جل و بهرگ، وه به هه موو هيزيك يانه وه بانگهيشه زان ده كه بؤ خو روو تکرده وه، خو دهرخستن و تیکه لبوون به پياوان و، هه له اتن له داب و نه رپته ئيسلاميه كان، به ناوى ژيارو پيشكه وتن و شارستانيه ته وه. ! له پشت نه وه يشه وه مه به سته كه دياره و ئاشكرايه كه: تيك دان و خراپكردى كومه ل و كومه لگه يه، به وروژاندنى ئاره زوه جنسيه كان و، نه هيشتنى نه خلاق و حورمه ت وريزى نامووس و، بى غيره ت كرنى مروقه كان له ئاستى شه ره فياندا. ئاشكرايه كه به رزكرده وى ئالای كۆن و تازه له لايه ن شه يتان و قوتابيه كانه وه هه ريو نهو مه به سته يه، نه گه رچى ئيستا شيوه رهنگ و دهنگيشى گوراييت، به راو بوجوونى من نهو سوو كايه تيه كه نه مرو به ژنان ده كريت له لايه ن عه مانيه كانه وه، له ميژووى كۆن و جاهيليه تيشدا نه كراوه! من نامه وى له م كورته ته فسيره دا هيئدى لهو سوو كايه تيانه باس بكه م به ژنان ده كرين، نه گينه هيج پله يه ك نه ماوه ته وه بويان مايه ي قه درو ريز ييت بويان ﴿ انه يراكم هو وقيله من حيث لا ترونهم ﴾ و شيار بن له شه ياتينه كان! چونكه هه ميشه خو يان و، كومه لهو ده سته و به سته يان ئيوه ده بينن، به لام ئيوه نهوان نابيين.

هه ندى له زانكان نه لين: ئه م ئايه ته به لگه ي نه وه يه كه (جن) يه كان هه رگيز نابيين! هه نديكيش نه لين: نه گه رچى ئاواش بى، به لام هه ر رهواو دروسته ببينرين. چونكه فه رموده يه كى زوړو زه به نه ها توون كه هه ر له م دونيا يه دا ده بينرين، له سووره تى (نه حقا ف) و (جن) يشدا زياتر له مباره يه وه نوو سراوه، ده توانى سه يرى بكه يت ﴿ انا جعلنا الشياطين اولياء للذين لا يؤمنون ﴾ به راستى ئيمه شه ياتينه كانمان كردو ته دو ست و ياره مه تيده رى نهو كه سانه بر وايان به خوا نيه، هه تا پتر سه رلي شيواو بين، وا ته: كافرو خوانه ناسه كانن هه رده م گو يرا يه لي يان ده كه ن. ﴿ ٢٨: واذا فعلوا فاحشة ﴾ نه وه نده ش ساد ه نه زانن هه ركاتى كار يكى به دفه ر و ئابرو و به ر بكه ن، وه ك گه ران به ده ورى كه عبه دا به رووتى و، شهريك و هاو به شدانان بو خوا ي گه و ره، نهو سا سه رزه نشت بكرين له سه ر نهو كا ره ﴿ قالوا وجدنا عليها آباءنا ﴾ نه لين: باو با پيرانيشمان واديتووه، بويه ئيستا ئيمه ش به دو اياندا ده چين! ﴿ والله امرنا بها ﴾ خوايش فه رمانى پى كردو وين و ابكه ين! ﴿ قل ان الله لا يأمر بالفحشاء ﴾ نه ي پيغه مبه ر! ﴿ بلى: به راستى هه رگيز خوا فه رمان به كارى دزيو و ناشياوى وا نادا ﴿ اتقولون على الله مالا تعلمون ﴾ چو ن له سه ر خوا شتيكى نا هق ده لين و شتى نه شياو

فَاَلَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٢٧﴾ قَالَ اَمِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوًّا وَلَكُمْ فِي الْاَرْضِ مُسْتَفْرَغٌ مِّنْعِىْ اِلٰى حِينٍ ﴿٢٨﴾ قَالَ فِيهَا مَحْيَوْنَ وَفِيهَا مَمُوتُوْنَ وَمِنْهَا مَخْرَجُوْنَ ﴿٢٩﴾ يٰبَنِيَّ اٰدَمُ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ لِبَاسًا يُّوْرِى سَوْآتِكَ وَيُرِيَا وَلِبَاسَ التَّقْوٰى ذٰلِكَ خَيْرٌ ذٰلِكَ مِّنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّكُمْ يَذْكُرُوْنَ ﴿٣٠﴾ يٰبَنِيَّ اٰدَمُ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطٰنُ كَمَا اَخْرَجَ اٰبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا اِنَّهٗ يَرَبُّكُمْ هُوَ وَقَبِيْلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِيْنَ اَوْلِيَا لِّلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٣١﴾ وَاِذَا فَعَلُوْا فَحِيْشَةً قَالُوْا وَجَدْنَا عَلَيْنَا اٰيٰتَ اللّٰهِ اَمْرًا نَّهٰى عَنْهُ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَآءِ اَتَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٣٢﴾ قُلْ اَمْرًا رَبِّىْ بِالْقِسْطِ وَاَقِيْمُوا وُجُوْهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوْهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُوْدُوْنَ ﴿٣٣﴾ فَرِيقًا هَدٰى وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلٰلَةُ اِنَّهُمْ اَخَذُوا الشَّيَاطِيْنَ اَوْلِيَا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَيَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ مُّهْتَدُوْنَ ﴿٣٤﴾

بريكن له نيشانه كانى ده سه لات و توانايى خوا، نه وه له ئاسمانه وه باران ده بارينى و، لوكه و كه تان و خورى و هه موو شتيكى پى به ره م دينى و، ئيوه يش به ئاره زوى خو تان هه موو جوړه جل و بهرگيكى لى دروست ده كه ن ﴿ لعلهم يذكرون ﴾ به شكو په ند بگرن و بير بكه نه وه و بگه رينه وه لای خواو شوكرانه بژيرن.

نهى بنيادهم! شه يتان نه تان خه له تيئى:

﴿ ٢٧: يا بنى آدم لا يفتنكم الشيطان ﴾ نهى نه وه كانى ئاده م! وريا بن شه يتان فريوتان نه داو، له ئايين وه رتان نه گيرى ﴿ كما اخرج ابيكم من الجنة ﴾ هه روه ك باوك و دا يكتانى به فرو فيل له به هه شت به ده ركردندا ﴿ ينزع عنهما لباسهما ﴾ و جل و بهرگه كه شيانى لى دامالين ﴿ ليريها سوءاتهما ﴾ بوئه وه عه و ره تى خو يانيان نيشان بد او ببينن. به لى دياره كه مه به ستنى شه يتان ته نهاو ته نها دهرخستن عه و ره ته

زینة الله التي أخرج لعباده والطيبات من الرزق ﴿٢٩﴾ بلى: كنییه، جل و بهرگی جوان و خشل و رزق و پژوی و پژوی خاوین و پاکزی - که خوا بویه نده کانی رهوا داوه - حرام و یاساغ کردوه؟ واته: هه مووشتیکی چاک و پاکی دروست کردوه بؤ مروقه کان و حه لایشی کردوه بویان.

﴿يَبْنِيءَ آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَرْجِعُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِرُونَ ﴿٣٤﴾ يَبْنِيءَ آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ أَتَقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَئِكَ يَنْهَكُمُ عَنْ أَنْفُسِهِمْ مِنَ الْعَذَابِ إِذَا جَاءَهُمْ ثُمَّ رَسُولًا يَتَوَقَّعُهُمْ قَالُوا أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

(قورتوبی) ته لی: ثم ثایه ته جوانترینی جل و بهرگ و، خشل و خورازاندنه وهی حه لال کردوه بؤ مروقه کان، به تاییه ته له پژوه کانی ههینی و دووجه ژنه که و، بونه شهرعییه کاندان، کهوابوو دونیا له خو حه رامکردن قه دهغیه ﴿قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ بلی تهو زینته و جوانییه بؤ تهو که سانهیه که لهم ژیا نی دونیا به داوه پیا ن هیناوه، واته: تهو جوانی و زینته ته له بنه رته دا هه شایانی ثیماندارانه، ته گر چی لای مروقی ثیماندار دونیا کهم به هاو بی بایه خه، بویه ده بی نی گه لی جار کافر سه روه تی له موسلمان زورتره ﴿خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ به لام له پژوی دوا بی دا هه تاییه تی موسلمانانه. که واته ثم گشت نازونیه مه تی دونیا به له بنه رته دا هه بؤ موسلمانان دروست کراوه، ئیتر بؤچی وهک پیویست له دونیا دا نه ژین وهو لی بؤ نه دهین و، به ناوی زوه دو ته قواوه دونیا له خو حه رام بکهین؟! ﴿كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ ههروهک حه لال و حه رامان بؤ باس کردن، هه رئاوایش

هه لده به ستن، که ناگاتان لی نییه و نازانن راسته؟! ﴿٢٩﴾ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ ﴿٣٠﴾ ته ی پیغه مبهرا! ﴿بَلَى﴾ پهروه دگارم هه مووکات فره مانسی به دادگه ری و کاری چاک کردوه، نهک به خراپه کاری و فاحیشه، وهکو تهوانه ته لین ﴿وَأَقِيمُوا وَجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ وه له کاتی هه موو کرنووش و "نویژیکیشدا" ته نها پروو له خوا بکهن "و خوتان هه بؤ خوا یه کلا بکه نه وه" ﴿وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ وه به دلنکی پاکوه به رده وام لهو بانگ بکهن و، دینداری و ملکه چی بؤنه و بکهن و" هه ره تهو به رستن ﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾ بزائن ههروهکو له سه رته تاوه ئیوهی له نه بوون به دی هینا، هه رئاوایش گشتان زیندوو ده کاته وهو ته گه ری نه وه لای تهو ﴿٣٠﴾ فریقا هدی دهسته یه کیانی ری نه مای کرد بؤ ریگای راست و دروست و به ری چاکدا چوون ﴿وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ﴾ ودهسته یه کیشیان - به هو ی کارو کرداری خو یانه وه - گومر ابوونیان له سه ر چه سپا ﴿إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ چونکه تهوان له باتی خوا شه ی تانیان کرده یاریده رو دوستی خو یان ﴿وَيَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ ووا بیشیان ته زانی له سه ر ری هه قن و ری نه مان.

که ویستتان بجه نهویژه وه جل و بهرگی جوان له بهر بکهن:

پیشه و (موسلیم) له (ئیبین عه بباس) - هه ده گه ری ته وهو ته لی: له سه رده می نه فامی و جاهیلییه تدا، ژنان به رووتی ته وافی که عبه یان ده کردو ده سوورانه وهو، ته نها په رویه کیان له سه ر شه رینگایان داده ناو ده یان گوت: ته گه رچی ته سوو هه مووی یا هه ندیکی به ده روه بی، له وه زیاتر به حه لال و ره وای نازانم ده رکه وی!! ته و جا له به رامبه ر ته وکاره دزی وه وه خوی گه وره فره مووی: ﴿٣١﴾ یا بنی آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد ﴿٣٢﴾ ته ی رؤه کانی شاده م! هه رکه ده چنه مزگهوت بؤ نویژو هه ر خوا په رستییه کی تر، جل و بهرگی جوان و پاک و خاوین له بهر بکهن. ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا﴾ ده ساله حه لال بخون و، بخونه وهو، هه رگیز زور خو ری و زیاده روی مه کهن ﴿إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ چونکه خوا خو شی له وانه نایه ته ندازه شکینی ده کهن و، له سنوور ده رده چن. هه ندی له زانایانی (سه له ف) ده لین: خوی گه وره ته وایی بابه ته پزیشکییه کانی له نیوهی ته م ثایه ته ی: (کلوا و اشربوا ولا تسرفوا) دا کو کردو ته وه، (ئیبین عه بباس) له ته فیسیری ته م ثایه ته دا ده لی: هه رچی ده خو ی بخو، هه رچیش له بهر ده کهیت له بهری بکه، به مه رچی نه گاته زیاده خو ری و، ده عیه و فیز کردن. (بوخاری/ کتاب اللباس ۱۸۲/۷) ﴿٣٢﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ

به لگه کانی خویمان بوخه لکیکی زانا وتیگه یه شت شیتله ده کین،
هه تا به هه له رفه تار نه کهن.

په روهردگار هه ر نه مانه به کاری دزیوو ناروه ا ده زانی:

﴿ ۳۳: قل إنما حرم ربي الفواحش ما ظهر منها وما بطن ﴾
بلی: نهی پیغه مبه ر! په روهردگارم هه ر کاری خراب و دزیوو
ناشیرینی حه رام کردوه، ناشکراو نهیئی ﴿ والإثم والبیغی بغیر
الحق ﴾ و هه م تاوان و گوناح و له سنوور ده رچوون و، ده سترژی
کردن بۆ سه ر خه لک به ناهه ق ﴿ وأن تشرکوا بالله ما لم ينزل
به سلطانا ﴾ و بی هیچ به لگه یه کی خوایی، شه ریک و هاو به ش
دانین بۆخوا ﴿ وأن تقولوا على الله ما لا تعلمون ﴾ و له ناخواتن
و قسه کردن، ده رباره ی خوا به بی زانین و، به بی به لگه درؤ
هه لبه سن، خوی گه روهردلو قان هه ر نه مانه ی حه رام کردوه، نه ک
جل و به رگی جوان و، خورازاندنوه و خو ئارایش دان و، خواردنی
پاک و حه لال ﴿ ۲۴: ولكل أمه أجل ﴾ نه میش بزانت که بۆ هه موو
نوممه ت و گه لیك، واده و ماوه یه که هیه بۆله ناو بردن و قه رکردن
﴿ فإذا جاء أجلهم ﴾ جا هه ر که کۆتایی ماوه که یان هات ﴿ لا
یستأخرون ساعة ﴾ نه سات و کاتیک دواده که ون ﴿ ولا یستقدمون ﴾
ونه پیشیش ده که ون له وسات و وه خته ی بۆیان دیاری کراوه،
نه وسایش گشت ده چنه وه لای خوا. ﴿ ۳۵: یا بنی آدم إما یا تینکم
رسل منکم ﴾ نهی رۆله کانی ئاده م! هه ر که په یامبه رانی له خۆتان
دیته لاتان ﴿ یقصون علیکم آیاتی ﴾ و ئایاته کانی مه نتان بۆ
ده خویننه وه، ده بی هه موو به قسه یان بکه ن ﴿ فمن اتقى وأصلح ﴾
ئینجا هه ر که سیکتان پاریزکاری و کاروباری چاک بکا ﴿ فلا
خوف علیهم ﴾ ئیتر نه ترس و بیمیکیان له سه رده بی بۆ قیامه تیان
﴿ ولا هم یحزنون ﴾ و نه دل زویرو خه فته تباریش نه بن بۆ دونیایان
﴿ ۳۶: والذین کذبوا بآیاتنا ﴾ نه و که سانه ش که له م دونیایه دا
به لگه و نیشانه کانی ئیمه یان به درؤ دانا ﴿ واستکبروا عنها ﴾
و به رامبه ریان خویان به گه و ره زانی و، روویان لی وه رگیران
﴿ أولئک أصحاب النار ﴾ نه مانه ده بنه هاو پیی ئاگری دۆزه خ
﴿ هم فیها خالدون ﴾ به هه تاهه تاییش تییدا نه میننه وه.

رابه ره گومر اکان خو له په رستیاره کان بزر ده کهن:

﴿ ۳۷: فمن أظلم ممن افترى على الله كذبا ﴾ ده بی کئی له وکه سه
سته مکارتر بیئت که له سه رخوا درؤ هه لبه سی و، بی به لگه
بلی نه مه حه لاله و، نه وه حه رامه ﴿ أو کذب بآیاته ﴾ یان
ئایه ته کانی خوا به درؤ بخاته وه باوهریان پی نه کا؟ ﴿ أولئک

ینالهم نصیبهم من الکتاب ﴾ نه مانه له دونیادا ده کهن به به ش
ونه سیبی خویان له رزق و کارو کرده یه که خوا بۆ نووسیوون،
واته: چی له چاره یاندا نووسرابی - له خو شی و له ناخو شی - دیته
رپیان و نه و قه یان ده بی، بۆ دوا بییش چاکه کانیان به ری ده کرین
بۆ به هه شت و، خراپه کانیشیان بۆ جه هه ننم ﴿ حتی إذا جاءتهم
رسلنا یتوفونهم ﴾ هه تا که (فریشته) نیزاوه کانمان دینه لایان
و، به و په ری نار هه تیه وه گیانیان نه کیشن ﴿ قالوا اینما کنتم
تدعون من دون الله ﴾ پیان نه لین: باشه! نه و بتانه ی که له باتی
خوا نه تان په رستن ئیستا له کوین، با نه مرو فریاتان که ون؟ ﴿ قالوا
ضلوا عنا ﴾ نه لین: لیمان بزر بوون وازیان لی هینان و، به باتل
ونا هه ق ده رچوون ﴿ وشهدوا علی أنفسهم أنهم کانوا کافرین ﴾ نه و
حه له به دزی خویشیان شایه تی نه دهن و ده لین: به لی.. له دونیادا
کافرو خونه ناس بووین.

هه ر که س ده چیته دۆزه خوه

نه حله ت له هاو ره و ستانی خوی ده کا:

﴿ ۳۸: قال ادخلوا فی أمم قد خلت من قبلکم من الجن والإنس
فی النار ﴾ خوا به موشریک و کافره کان نه فهرموئی: ده سا له گه ل
نه و جننی و، ئینسانانه که پیکه وه هاو بیر بوون و به ر له ئیوه له
به ین چوون، بچه ناو ئاگره وه ﴿ کلما دخلت أمة لعنت أختها ﴾
نه و سا هه ر نوممه ت و گه لیك ده چنه ناو نه و ئاگره وه، نفرین له و
خه لکه هاو بیره ی خویان ده کهن ﴿ حتی إذا ادارکوا فیها جمیعا ﴾
هه تا که هه موو پیکه وه له وی کۆده بنه وه ﴿ قالت أخرجهم لأولاهم ﴾
تاقمی (په پره و کاران) یان به تاقمه سه رۆکه کانیان نه لین: ﴿ ربنا
هؤلاء أضلونا ﴾ نهی په روهردگاری ئیمه! نه مانه بوون ئیمه یان
له دونیادا گومر کرد ﴿ فاتهم عذابا ضعا من النار ﴾ ده سا تویش
دوو به رامبه ر له ئاگری دۆزه خدا سزایان بده ﴿ قال لكل ضعف ﴾
خواش ده فهرموئی: بۆ هه ردوولاتان سزای دوو به رامبه ر هیه،
سه رۆکه کان له به ر کوفره که یان و، گومر کردنی ئیوه، ئیوه یش
له به ر بی پروایی و، شوینکه وتنی نه وان ﴿ ولكن لا تعلمون ﴾
به لام ئیوه نازانت ده سته دۆزه خییه کانی تر، چه نده سزایان سه خته،
نه گینه سه بووریتان بۆ ده هات ﴿ ۳۹: وقالت أولاهم لأخرجهم ﴾
ئینجا ده سته یه که مه که یان، واته: سه رۆک ویشه واکانیان،
به شوینکه وتنه و په پره و کانیان نه لین: ﴿ فما کان لکم علینا من
فضل ﴾ حا بۆ ئیوه ی شوینکه وتنه ی ئیمه، هیچتان له ئیمه زیاتر
نییه، واته: ئیمه هه رچیمان کرد، ئیوه یش کردتان، بۆ به هه موومان
یه کسان ده رچووین له سزادا ﴿ فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون ﴾

جهنمه می پری دنیا به شیمانی:

﴿ ۴۴ ﴾ : ونادی أصحاب الجنة أصحاب النار ﴿ جا که به هشتیه کان له جیی خویاندا سه قامگیر بوون، بانگی جهنمه مییه کان دهکن و بییان دهلین: ﴿ أن قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقا ﴾ ثو به لینهی

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ النَّارِ أَن مَّوَدِّنَا مَا وَعَدْنَا رِجَالًا
فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَإِذْ نُودُوا أَن تَخَلَّتُمْ
عَنِ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿ ٤٤ ﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا
عُوجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَفُورُونَ ﴿ ٤٥ ﴾ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ
رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَتِهِمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ
لَمَّا دَخَلُوا هُمْ وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿ ٤٦ ﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ
أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا اجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿ ٤٧ ﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ
الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَتِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ
وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿ ٤٨ ﴾ أَهْلَ الْأَذْيَانِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا بِنَا لَهُمْ
اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ لَا تَخُوفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿ ٤٩ ﴾
وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا
مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهَا عَلَى
الْكَافِرِينَ ﴿ ٥٠ ﴾ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا
وَعَرَّجَتْهُمُ الْحَبْرَةُ أَلْذُنَا قَالُوا لِمَ نَنْسِيهِمْ كَمَا نَسُوا
لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا يَتَنَبَّهُونَ ﴿ ٥١ ﴾

په روهردگارمان پئی دابوون له دونیادا که بمانباته به هشته وهو، ریزو حورمه تمان لی بنیت، وایی گیشستین و جیبه جی بوو ﴿ فهل وجدتم ما وعد ربکم حقا ﴾ ناخو ئیهوش -ئو سزایه ی به لینی پیدابوون - به راست دهر جووو نه نجامه که یتان دهست کهوت؟ ﴿ قالوا نعم ﴾ ئه لئین: به لی پئی گه یه شتین و دهسمان کهوت ﴿ فاذن مؤذن بینهم ﴾ ئینجا له و ناوه دا جار چیه که هاوار ده کاو ئه لی: ﴿ أن لعنة الله علی الظالمین ﴾ دهسا هه رچی سته مکاره، به رنه حله تی خوا که وی ﴿ ۴۵ ﴾ : الذين یصدون عن سبیل الله ﴿ ئه وانه ی که خه لکی له ربی ئایینی خوا لاده دن و، ریگری لی دهکن ﴾ و بیغونها عوجا ﴿ هه ولیش دده دن به لاروخچی نیشانی خه لکی بدن ﴾ و هم بالآخرة کافرون ﴿ سه ره پای ئه وانه یش، برپایان به دوا رۆژ نییه !! ۴۶ ﴾ : وبينهما حجاب ﴿ و له نیوان هه ردوو دهسته که دا به هشتی

و دۆزه خی په رده شووره یه که هه یه، و هکو له سوور هتی (حه دید)، ئایه تی (۱۳) دا باسی ده کاو ده فره می: ﴿ فضرِبَ بینهم بسور له باب ﴾ ﴿ و علی الأعراف رجال ﴾ و ه به سه ر شووره که ی نیوان به هشت و دۆزه خه وه کۆمه لی (ژن و) پیاوی موسلمان هه ن.

تیبینی: ﴿ ئه اعراف ﴾ به شووره یه کی به رز ده لئین که له نیوان به هشت و دۆزه خدایه و، ئه وژن و پیاوه موسلمانانه ی له سه روه ستاوه و، سه یری ئه و خه لکانه دهکن که چاکه و خراپه یان یه کسانه و، راگیر دراو ن تا کۆتا برپاری خوا یان بو دهر ده چیست. ﴿ یعرفون کلا بسیماهم ﴾ هه مووشییان به سه روسیما ده ناسن، دۆزه خیه کان به رووی رهش و، به هه شتیه کانیش به رووی گهش و سپیانه وه. ﴿ ونادوا أصحاب الجنة ﴾ و له یارانی به هه شت بانگ ئه که ن و ئه لئین: ﴿ أن سلام علیکم ﴾ سلّوی خواتان له سه ر بیّت، یاخوا له سزاو تۆله پاریزراو بن و هه ر له خو شیدا بن ﴿ لم یدخلوها ﴾ شیایو باسه هیمان هه رله ﴿ ئه اعراف ﴾ قه تیس ماون و نه چوونه ته به هه شته وه ﴿ و هم یطمعون ﴾ و به تهمان تیی بچن، چونکه خوا ته ماحی ناوته به ریان ﴿ ۴۷ ﴾ : وإذا صرفت ابصارهم ﴿ و کاتیکیش چاویان له به هه شتیه کان وهر ده گیردری ﴿ تلقاء أصحاب النار ﴾ به ره و رووی دۆزه خیه کان دهر و انن و به و حاله زور خراپه یانه وه ده یان بینن ﴿ قالوا ربنا لا تجعلنا مع القوم الظالمین ﴾ ده لئین: په روه ر دگارمان! تکت لی ده که یین مه مان خه ریزی ئه وانه وه سته میان کردوو. ﴿ ونادی أصحاب الأعراف رجالا ﴾ هه ر ئه و ﴿ ئه اعراف ﴾ یانه له پیاو سه ر زله ﴿ دۆزه خی ﴾ یه کانی قوره یش بانگ دهکن ﴿ یعرفونهم بسیماهم ﴾ که به سه روسیما و دیمه نیان ده یان ناسن ﴿ قالوا ما أغنی عنکم جمعکم وما کنتم تستکبرون ﴾ و ئه لئین: دیاره ئه و حه شامهت و زوریه و، ئه و ده عیه و لووت به رزی و خو به زل زاینه تان له باره ی باوه ر هیئانه وه، هیچ که لکیکی پی نه گه یانسن و بی نیازی نه کردن له سزای ئه م رۆژه؟ ﴿ ۴۸ ﴾ : أهؤلاء الذین أقسمت لا ینالهم الله برحمة ﴿ ئایا ئه مانه (بیلالو، سه لمان و...) که ئیستا له به هه شت دان هه ر ئه و باوه ر دارانه نه بوون که ئیوه سویندتان خوارد: به ر ره حمهت و به زه یی خوا ناکه ون و نارۆنه به هه شت، دهسا و ابوو؟ ﴿ ادخلوا الجنة ﴾ خوا پییان ئه لی: دهسا له پیش چا و ئه وانه وه بچنه به هه شته وه ﴿ لا خوف علیکم ولا أنتم تحزنون ﴾ نه هیچ ترستان له سه ره بو رۆژه کانی قیامهت، نه دلگرائیش ئه بن بو پاشیناتان.

جهنمه می تامی نیعه ته ی به هه شت ناکه ن:

ئه اعراف و یاره کانی ئه اعراف:

﴿ ۵۰ ﴾ : ونادی أصحاب النار أصحاب الجنة ﴿ ئینجا

﴿ ۴۶ ﴾ : وبينهما حجاب ﴿ و له نیوان هه ردوو دهسته که دا به هه شتی

دو زه خبیله کانیش له به به شتییه کان بانگ نه کهن و پینان ده لاین:

﴿ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ ﴾ تکایه قومئ له و ئاوه، یان که میك له و رۆژییه خوا پیی داو و به شمان بدن ﴿ قَالُوا إِنْ اللَّهُ حَرَمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ ﴾ ده لاین: بئی گومان خوا هه ردوو کیانی بو کافران هه رام کردوه ﴿ ۵۱ ﴾ الذین اتخذوا دینهم لهوا ولعبا ﴿ نه و که سانه ی که ئایینه که یانیان کردوته گالته جار و غرتهم الحیاة الدنيا ﴾ وژیانی ئهم دونیایه فریوی داو ﴿ فالیوم نساھم کما نسوا لقاء یومهم هذا ﴾ و نه مروش ئیمه له بیرمان کردن، چونکه نه وان له دونیادا که یشتنی ئهم رۆژه یان له بیر خو یان بردبووه ﴿ و ما کانوا بآیاتنا یجدون ﴾ و ئایهت و نیشانه کانی ئیمه شیان ئینکار ده کرد.

برو بیانو له جه حه ننه می وه رنا گیردری:

﴿ ۵۲ ﴾ ولقد جئناهم بکتاب فصلناه علی علم ﴿ بئی گومان ئیمه له گهل پیغه مبه ره کانماندا نامه یه کی ومان بو هیئان که به زانست و زانیاری، راست و ناراستمان تییدا له یه کداوه توه ﴿ هدی ورحمة لقوم یؤمنون ﴾ و رینمایی و میهره بانیش به بو گهلک بیان هوئ باوه ر بینن، چونکه هه ر نه و باوه ردارانه ئ ئاماده یی باشیان تییدایه سوودی لوه گرن ﴿ ۵۳ ﴾ هل ینظرون إلا تأویلہ ﴿ ئاخو جگه له چاوه روانی بو پیش هاتنی نه نجامی هه ره شه کانی خوا له قورئاندا، چاوه پیی چی بکه ن؟ ﴿ یوم یأتی تأویلہ ﴾ رۆژی که ئاکام و نه نجامیشی دی و روون ده بیته وه ﴿ یقول الذین نسوه من قبل ﴾ نه و سا نه وانیه که له پیشدا ئهم رۆژه یان له بیر خو بردبووه نه لاین: ﴿ قد جاءت رسلنا بالحق ﴾ به راستی په یامبه رانی په ره وردگارمان به به رنامه ی راست و ره وانیه وه هاتنه لامان و، رینی راستیان بو روون کردینه وه و، یاخیش بووین لییان، و نه مرو گیروده بووین ﴿ فهل لنا من شفعاء فیشفعوا لنا ﴾ بلیی نه مرو تکاکاریک هه بیئت، لای په ره وردگارمان تکامان بو بکا؟! واته: خو زگه که سیک ده بوو! ﴿ أو نرد فعمل غیر الذی کنا نعمل ﴾ یان کاشکا ده گونجا به ره و دنیا بگیریاینه وه، هه تا کارو کرده وه ی باشت له جارنمان ده که رد؟! واته ته نه ئهم دوو ریگه هه یه بو چاره سه ر، دیاره نه مانیش هیچیان ده ست ناده ن ﴿ قد خسروا أنفسهم ﴾ به هه قیقه ت خو یان دۆراندو، زیانمهن بوون ﴿ و ضل عنهم ما کانوا یفترون ﴾ و نه و دروو ده له سه یه ش هه لیانیه ست— که ده یان گوت: بته کان فریامان ده که ون باتل بوو و له به یان چوو.

ئاسمان وزه مین له شه ش رۆژاندا وهدی هاتنوه:

﴿ ۵۴ ﴾ إِنْ رَبِّکُمْ اللَّهُ الذی خلق السموات والأرض فی ستة ایام ﴿ به راستی هه رخوای په ره وردگاری ئیوه بوو توانی ئاسمانه کان و زه وی له ماوه ی شه ش رۆژدا دروست بکات، خو نه گه ر ویستبای

وَلَقَدْ جِئْتَهُمْ بِکِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ ﴿ ۵۴ ﴾ هَلْ یَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ یَوْمَ یَأْتِی تَأْوِيلُهُ یَقُولُ الذِّینَ کُفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شَفْعَاءَ فِیْشَفَعُوا لَنَا أَوْ نُرْدُ فَعْمَلٌ غَیْرَ الَّذِی کُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا کَانُوا یَفْعَلُونَ ﴿ ۵۵ ﴾ إِنْ رَبِّکُمْ اللَّهُ الذی خلق السموات والأرض فی ستة آیام ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ یَغْیِی السَّیْلَ النَّهَارَ یَطْلُبُهُ حَبِشًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَجَّرَاتٌ بِأَمْرِی أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَکَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِیْنَ ﴿ ۵۶ ﴾ أَذْعَارُ رَبِّکُمْ تَضَرَّعًا وَخَفِیَّةً إِنَّهُ لَا یُحِبُّ الْمُعْتَدِیْنَ ﴿ ۵۷ ﴾ وَلَا تَفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِیْبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِیْنَ ﴿ ۵۸ ﴾ وَهُوَ الَّذِی یُرْسِلُ الرِّیَّحَ تُنْفِثُ بِکَ بَدًی رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَفْلَحَ سَحَابًا نُّقَالَ اسْقِنْهُ لِمَ یَدْرِمُنِی فَأَنْزَلْنَاهُ أَلْمَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ کَذَٰلِکَ نُخْرِجُ الْمَوْتِی لَعَلَّکُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿ ۵۹ ﴾

به چاو تروکاند ئیک دروستی نه کردن، (ئیبین که سین) ده لی: شه ش رۆژه که نه مانه بوون: یه کشه ممه، دوو شه ممه، سی شه ممه، چوار شه ممه، پینج شه ممه، هه ینی، هه ر له رۆژی هه ینیشدا بوو که بابیه (ئاده م) دروست کرا، هه ندی له زاناکان ده لاین: هه ر رۆژی له م رۆژانه نه ندازه ی هه زار سال بوو ﴿ ثم استوی علی العرش ﴾ نه وسایش به وشینوهیه که شایسته و شیای زاتی خو ی بیت "جل جلاله" چوو ه سه ر عه رشی فه رمانه وایی خو ی، دیاره نه و خو ی چو نی مه به ست بیئت له و چوونه سه ر عه رشه، ئیمه ش هه ر به و جو ره باوه رمان پیی هه یه، هه ره ک (سه له ف) یش نه لاین: (أی استواء یلیق بجلاله من غیر تشبیه ولا تمثیل ولا تعطیل ولا تحریف کما هو مذهب السلف وکما قال الإمام مالک "رحمه الله": إمرار الصفات تمر کما جاءت بلا تشبیه ولا تعطیل فلا یقال: کیف؟ ولم؟ ونحن نؤمن بأن الله علی العرش کیف شاء، وکما شاء بلاحد، ولا صفة یبلغها، أو وصف یحدها حاد، نمر الآیه والخبر و نؤمن

ينتهى إليه كما أن للبصر حدا ينتهى إليه). سةیری کتیبی (آداب الشافعی و مناقبه) بکه.

(ثیمامی زهه بی) دهلی: شه یخول ئیسلام - نه بولحه سەنی هەکاری - نه بوو موحه مه دی مه قیدیسی "حافیف له نه بو سه وره وه، له نه بو شه وه بیبه وه، نه وانیش له موحه مه دی کوری ئیدریسی شافعی یه وه (ناصر الحدیث) ده لاین: (القول فی السنة التي أنا عليها ورأيت عليها الذين رأيتهم مثل سفیان ومالك وغيرهما: الإقرار بشهادة أن لا إله إلا الله وأن محمد رسول الله، وأن الآله على عرشه فی سمائه یقرب من خلقه كيف شاء وينزل إلى سماء الدنيا كيف شاء.. وذكر سائر الاعتقاد).

وللسلف (رحمهم الله) فی تفسیر الإستواء أربع عبارات:

(۱) العلو (۲) الإرتفاع (۳) الصعود (۴) الإستقرار.

بۆ زیاتر ئاگاداری له بۆ چوون و عه قیده ی زانای پایه بهرزو پی شهوا شافعی، سه بارهت به (ئه سما) و (صیقات) ی خوا "جل وعلا" سهیری کتیبی (منهج الإمام الشافعی "رحمه الله" فی إثبات العقيدة) بهرگی ۲، ئاماده کردنی (موحه مه دی کوری عه بدورره حمان کوری نه له قل) بکه. ﴿ یغشی الليل النهار ﴾ رۆژ به شه و دانه یۆشی، رۆژیش ﴿ یطلبه حیثا ﴾ به په له ده که ویتنه شوینی شه و ﴿ والشمس والقمر والنجوم ﴾ په روه ردگارتان خۆرو، مانگو، گشت نه ستیره کانی دروست کرد ﴿ مسخرات بأمره ﴾ هه موویشان له ژیردهستی نه ودا رام کران و، به پئی یاسای نه ویش دین و ده چن ﴿ ألا له الخلق والأمر ﴾ چاکیش بزانی! که دروستکردن و ته گبیر و فره مانی بۆ بهر یوه بردنی هه موو بوونه وهر، هه به دهستی نه وه ﴿ تبارک الله رب العالمین ﴾ زۆر به بهر کهت و گه وره یه خواجه که په روه ردگاری گشت جیهانه ﴿ ۵۵: ادعوا ربکم تضرعوا خفیة ﴾ ده سا به سه

کزی و به په نامه کی، له په روه ردگارتان بلا یینه وه ﴿ إنه لا یحب المعتدین ﴾ به راستی خوا ده سدریژکاران و له سنوور ده رجووانی خوش ناوی، به تاییه تی له پارانه وه لاله دا، به وجۆره که زۆر دهنگ بهر زیکه نه وه، هاوار هاوار دهست پی بکه، وه یان داوی بی جی و بی سنوور بکه له خوی گه وره. (ثیبین ماجه) له بۆ پشتگیری نه و قسه یه، نه م فره مووده یه دینی: ((سیکون قوم یعتدون فی الدعاء)) صحیح الإسناد. ﴿ ۵۶: ولا تفسدوا فی الأرض بعد إصلاحها ﴾ خه لکینه! دوی باشیوونی نه م زه وییه "به هو ی ناردنی په یامبه رانه وه "علیهم الصلاه والسلام" هه رگیز ئیفسادو خراپه کاری تیا مه کهن ﴿ وادعوه خفا وطعما ﴾ وهه میشه به ترس و به ئومیده وه له خوا داوا بکه ﴿ إن رحمة الله قریب من المحسنین ﴾ به راستی ره حمهت و به زه یی خوا له چاکه کارانه وه نزیکه، جا که وابهو

بما فیها، ونکل کیفیة فی الصفات إلى علم الله عزوجل. صفة التفسیر - م ۱/ص ۴۵۰/ تهویش له (محاسن التأویل ۲۷۰۸/۷). (ثیبین که سین) یش دهلی: سه بارهت به م ئایه تی: (ثم استوی على العرش..)، قسه و بۆ چوونی زۆر هیه، به لام نه م جیگایه شوینی نه و درێژه پیدانه نییه، به لکو هه نه وه نه ده به سه که ئیمه یش به ری پیشینانماندا وه کو: ثیمامی (مالیک، نه وزاعی، سه وری، له یس، شافعی، نه حمه د، ئیسه ق) که به بی چۆنییه تی و، شه به اندن و، له کار خستنی سیفه ته کان به سه ریاندا بچین. (نوعه یمی کوری حماد) ی "ماموستای بوخاری" دهلی: (من شبه الله بخلقه فقد كفر، و من جحد ما وصف الله به نفسه فقد كفر، وليس فيما وصف به نفسه ولا رسوله تشبیه). له (ثیبین قه یم) ده پرسن: نه گه ر دوو کهس له په پره وانی شافعی بکه ونه چه له حانی له گه ل یه کتر، نه و جا یه کیکیان بلی: هه رکه سی پی وانه بی خوا له ئاسمانه، سه رلیشییاوو سه ر لی تیکچوو، نه وه ی دیکه ش بلی: نه خیر! خوا بی جی و مه کانه، ئایا نه م دوو بوو چوونه کامیان له سه ر عه قیده ی ثیمامی شافعیه؟ له وه لامدا وتی: عه قیده ی شافعی و، عه قیده ی پیشینه کانی ئیسلام، وه ک ثیمامی (مالیک، سه وری، نه وزاعی، ئیبینولوباره ک، نه حمه دی کوری حنه بهل و ئیسه ق) هه ر وه که عه قیده ی زانا به ریزه کانی تره، وه ک (فوزه یلی کوری عیاز، نه بو سوله یمانی دارانی، سه هلی کوری عه بدولای ته سه تتوری) چونکه له نیوان هیچ لایه که له و به ریزانه و یتنه یاندا، هیچ نا کوکی و جیاوازی له به رامبه ر بنه ماکانی ئاییندا نه بووه. نه وه ته پی شه و شافعی له سه ره تای کتیبی (الرساله) دا دهلی: (الحمد لله الذي.. هو كما وصف به نفسه و فوق ما یصفه به خلقه).

(ثیبین که سین) له کتیبی (البدایه والنهایه) دا دهلی: (ره بیعی ماموستای شافعی و پیاوه هه لکه وتوو ه کانی مه زه بی شافعی، به بی باسکردنی هیچ چۆنایه تییه که سیفه ته کانی خوا ده سه لاین، یان به کورت ترو پوخت تر رای ثیمامی شافعی له مه ر سیفاتی خواوه له م سی خاله دا راده گه یه نین:

(۱) یثبت لله جمیع الأسماء والصفات التي نطق بها القرآن ودلت علیها السنه الصحیحه إثباتا بلا تشبیه وتنزیها بلا تعطیل علی حد قوله تعالی: (لیس کمثله شیء وهو السمع البصیر).

(۲) ینزه الله سبحانه وتعالی عن مشابهه خلقه مع إثبات حقیقه هذه الصفات.

(۳) التوقف عن الخوض فیما لا مجال للعقل فیہ مع البأس وقطع الطمع عن إدراک کیفیه هذه الصفات كما روی ابن أبی حاتم بسندة عن أبی إسحاق بن محمد قال: سمعت الشافعی یقول: (إن للعقل حدا

ٹیوہش ہمیشہ وہ پہلے چاکہ بکھن، بڑیہ لہ (تہسہ) دا ہاتوہ:
(بہ آئینہ کھی خوا، بہ خوا پرستی بہرنہ سہر، چونکہ پریاری
خویتی کی: رحمت و بہزیی ٹوہ ہمیشہ لہ چاکہ خوازانہ وہ
نزیکہ. (ٹیبن تہبی حاتم).

ہر خواہ باران دہبارینی و بہروو بوو شین دہکا:

۵۷: وهو الذي يرسل الرياح بشري بين يدي رحمته ﴿ هـ ﴾ ہر
ٹوخوا خاوهن دہسہ لاتیہ کہ (باکان) پیش ہاتنی باران - بہ بہزیی
ودلو فانی خوئی - بہ مژدہدہر ہلہکا ﴿ حتی إذا أقلت سحابا ثقالا ﴾
ہہ تاکاتی باکان ہورہ قورسہ پر لہ ٹاوہکان ہلہدہگرن بہ حہواوہ
﴿ سقناه لبلد ميت ﴾ ٹیمہش بو ولاتیکی مردوو، واتہ: تینوو بی
ٹاوو وشکی دہخینہ ری ﴿ فأنزلنا به الماء ﴾ ٹینجا ٹاوی پی
دہبارینین ﴿ فأخرجنا به من كل الثمرات ﴾ و بہو ٹاوہیہ لہ ہموو
جورہ بہرو بوویہ کی پی سہوز تہکین و دہروی ﴿ کذلک نخرج
الموتى ﴾ ہر بہو شیوہیش مردووہکان لہ گور دینینہ دہری و
زیندوو یان تہکینہوہ ﴿ لعلکم تذكرون ﴾ بہشکو ٹیوہ بیر بکہنہوہ
لہ دہسہ لاتی خواو، باشتر بروا بیٹن بہ زیندوو بوونہوہ.

ٹہم چہند ٹایہ تانہی خواروہش ہرہمان مہ بہست و مانامان
بوڈوو یات دہکہنہوہ: (ومن آیاته أن يرسل الرياح مبشرات..)، (وہو
الذي ينزل الغيث من بعد ما قنطوا وينشر رحمته)، (فانظر إلى آثار
رحمة الله كيف يحيى الأرض بعد موتها إن ذلك لمحي الموتى..).

۵۸: والبلد الطيب يخرج نباته بإذن ربه ﴿ فهوكلوه زهويه چاك
وپاکہیہ، بہ فرمانی پەرورہ دگاری خوئی، سہوزایی و گیای باشی
لی شین دہبی و دہروی، مروئی خاوهن باوہر وک ٹوہ زہویہ چاک
وپاکہیہ، چونکہ ہر ٹوہ بہرک و بیکی عہ قیدہو بیرو باوہر
وہ بہر دینئی و، ہمیشہیش ملکہ چی فرمانی خواہیہ، وک لہ
جیگاہ کی تر دا دہفرموی: (..وأنبتنا نباتا حسنا..) ۳۷/۳. ﴿ والذي
خبت لا يخرج إلا تكدا ﴾ ٹوہ زہویہش خراب وکرو بی لک بیٹ،
ہر درک و دال و گیای بی کھلکی لی شین دہبی. "دیارہ مروئی لاسارو
بی باوہریش وک ٹوہ زہویہ خا و ہن درک و دالہیہ، ہر گیز خیرو
چاکہ لی ناوہ شیتہوہ، ٹہگر چی ہولئی زوریشی لہ گہل بدری،
ٹہم فرمودہیہش - کہ ٹیمامی بوخاری دہی ہینی و دہفرموی:
(..و مثل ما بعثني الله به من العلم والهدى..) بہراشکاو ٹوہراستیہ
دوو یات دہکاتہوہ ﴿ کذلک نصرف الآيات لقوم يشكرون ﴾ ٹیمہ
ہر ٹا بہو شیوہیہو، بہ پی پیو یست بہ لگیہ ہمہ جور دینینہوہ
وٹالوگور تہکین بو کہ سانی سوپاسگوزارو شوکرانہ بڑیرن.

کورتہ باسیکی نووح:

پاش باسی بابہ (ٹادہم) مان، دیتہ سہر باسی پیغہ مہرانی تر، وہ
لہ (نووچ) سہوہ دہست پی دہکاو دہفرموی: ﴿ ۵۹: لقد أرسلنا نوحا
إلى قومه ﴾ سویند بہ خوا بہ پیغہ مہریتی (نووچ) مان نارده لای

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۖ وَالَّذِي خَبَتْ لَا يَخْرُجُ
إِلَّا نَكِدًا ۚ كَذَلِكَ نَصْرَفُ الْأَيَّاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ﴿ ۵۸ ﴾
لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ
مِنَ الْإِلَهِ غَيْرُهُ ۚ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿ ۵۹ ﴾
قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿ ۶۰ ﴾ قَالَ
يَتَقَوَّمُوا لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ ۶۱ ﴾
أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأُنصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ ۖ مِنَ اللَّهِ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۶۲ ﴾ أَوْ عَشِيراً جَاءَهُ ذِكْرٌ مِّنْ رَبِّكَ عَلَى
رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿ ۶۳ ﴾ فَكَذَّبُوهُ
فَأَعْيَيْنَ لَهُ الَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلِ ۚ وَاعْرِفْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا إِنَّا نَمْلَأُ قُلُوبَ الْمُظْلِمِينَ ﴿ ۶۴ ﴾ وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ
هُودًا قَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنَ الْإِلَهِ غَيْرُهُ ۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿ ۶۵ ﴾
قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُكَ فِي
سَفَاهَةٍ ۚ وَإِنَّا لَنَنظُرُكَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ﴿ ۶۶ ﴾ قَالَ يَتَقَوَّمُوا
لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ ۶۷ ﴾

ہوڑو نہتہوہ کھی خوئی ﴿ فقال يا قوم اعبدوا الله ﴾ جا گوتی:
ٹہی ہوڑی من! ہر (اللہ) بہرستن ﴿ ما لکم من إلہ غیرہ ﴾
کہ بی لہوہیچ خواہیہ کی تر نییہ شیایو بہرستن بیٹ، واتہ: نابی لہ
بہرنامہی ہیچ کہ سیکی تر پەرہوی بکھن ﴿ إني أخاف عليكم
عذاب يوم عظيم ﴾ چونکہ ٹہگر ٹیوہ بروا نہ ہینن، بہراستی من
لہ سزای ٹوہ رڑوہ گہورہیہ لیٹان دہترسم کہ پیش دیت ﴿ ۶۰:
قال الملأ من قومه ﴾ کہ چی پیاوہ گہورہکانی ہوزہ کھی لہوہ لادما
پیٹان گوت: ﴿ إنا لنراك في ضلال مبين ﴾ بہ راستی ٹیمہ توولہ
سہر لی شیواییہ کی ٹاشکراو نمایاندا دہبینن! ﴿ ۶۱: قال يا
قوم ليس بي ضلالة ﴾ نووچیش فرموی: ٹہی ہوڑی من! من
گومرا نیم ولہ ہق لام نہ داوہ، وک ٹیوہ دہلین ﴿ ولكني رسول من
رب العالمين ﴾ بہ لکومن نیڑاوو پہامہبری پەرورہ دگاری ہموو
جیہانہکانم ﴿ ۶۲: أبلغكم رسالات ربي ﴾ ہاتوومہ راسپاردہو
پہامہکانی پەرورہ دگارمتان پی رابگہیہنم ﴿ وأنصح لكم ﴾

و ئامۆزگاری خیریشتان بکهه ﴿وَأَعْلَمَ مِنْ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾
 وهسه بارهت بهزاتی خوا، من شتی وادهزانه، ئیوه نایزانه، تهزانه
 که لهسه ربی باوهری تۆله دهرین. ﴿٦٣﴾: أو عجبتم أن جاءكم
 ذکر من ربکم علی رجل منکم ﴿نوح علی بنی گوتن: ئهری ئیوه
 له وهسه رتان سورماوه که له لایهه پهرور دگارتانه وه نامه وئامۆزگاری
 بۆ پیاویک له خۆتان هاتووه؟ ﴿لینذرکم﴾ بۆئوه له سزای خوا
 بتان ترسینئ ﴿ولتتقوا ولعلکم ترحمون﴾ و خۆشتان بپاریزن له
 تۆلهی خوا، سا به لکو له نه نجامدا بکهونه بهر روحم وبهزهیی ئهوه،
 باشه ئه گهر پیاویک له خۆتان بیت بۆکاریکی و بۆچی سه راسیمه
 ده بن؟ ﴿٦٤﴾: فکذبوه ﴿که چی به درۆیان خسته وه و پروایان
 پئی نه کرد! ئه ویش له خوا پارایه وه که خۆی و ئیمانداره کان رزگار
 بکات ﴿فأنجیناه والذین معه فی الفلک﴾ ئه وسه ئیمهش، نوح
 و ئه وانهی له گه لیا چوو بوونه که شتییه که وه رزگارمان کردن له
 نقوم بوون. ئه م ئایه تی ﴿فأنجیناه وأصحاب السفینه﴾ یش که له
 سووره تیکی دیکه دا هاتووه هه ربۆ چه سپاندنی ئه و راستیییه.
 ﴿وَأغرقتنا الذین کذبوا بآياتنا﴾ و ئه وانهش که ئایه ته کانی ئیمه یان
 به درۆ داده نا، له ئاودا نو قیمان کردن، له جیییه کی تر دا ده فره موئ:
 (..مما خطیثاتهم أغرقوا..). ﴿أنهم كانوا قوما عین﴾ چونکه به
 راستی ئه وانه له ئاستی هه ق و راستیییه کان هۆزیک نابیانو کویر بوون،
 ریگه ی هه قیان ون کرد، ئه و جا خوا ئه وانی له ناو برد و پیغه مبه ر
 (نوح) ی ﴿علیه السلام﴾ سه رخست، وه که له جیییه کی تر دا ده فره موئ: (إنا
 لننصر رسلاً..). (ئیبن عبباس) ده لئ: له ناو که شتییه که دا (٨٠)
 پیاویک رزگاریان بوو، یه کیکیان ناوی (جرهم) بوو، به عه ره بی
 ئاخافتنی ده کرد.

کورت به باسیکی هوود: ﴿٦٥﴾: وإلى عاد أخاهم هودا ﴿هوودی
 برایشانمان کرده پیغه مبه رو نارد له لای گه لی عاد.

عاد: کوری (سامی کوری نوح) بوو له چپای (ئه حقاف) ی
 (یه مهن) ئه زیان، مه به ست له ئایه تی (ألم تر کیف فعل ربک
 بعاد..لم یخلق مثلها فی البلاد) یش هه ر گه له که ی (هوود) ه ﴿علیه السلام﴾.
 هه ره وه کو ئایه تی: (فأما عاد فاستکبروا فی الأرض بغير الحق
 وقالوا من أشد منا قوة..) ئه وهه قیقه ته دوویات ده کاته وه. ﴿قال
 یا قوم اعبدوا الله﴾ وتی: ئه ی هۆز وه ته وه ی من! ده بی ته نها
 خوا به رستن ﴿ما لکم من إله غیره﴾ چونکه جگه له و، هیچ
 خوا به رستراویکی شیواتان بۆ نییه ﴿أفلا تتقون﴾ ده سا بۆ
 له سزا ناترسن و خۆنا پاریزن؟! ﴿٦٦﴾: قال الملائه الذین کفروا
 من قومہ ﴿که چی سه رۆک وئاوداره کانی گه له که ی، ئه وانه یان
 باوه ریان نه هی نابوو و تیان: ﴿إنا لنراک فی سفاهة﴾ به راستی

ئیمه تۆ به خه ره فاو و، ری گوم کردو ئه بیینین و" له گێژاوی بی
 عه قلیدا ده ژیت ﴿وإنا لنظنک من الکاذبین﴾ ئه وه ی راستی بی
 واده زانین تۆ له درۆزنه کانیت و پیغه مبه ر نیت! ﴿٦٧﴾: قال یا
 قوم لیس بی سفاهة ﴿هوود فره مووی: هۆزی من! من خه ره فاوو
 نه فام و بی می شک و سه رلیشی واونیم ﴿ولکنی رسول من رب
 العالمین﴾ به لکو پیغه مبه ریکم له لایهه پهرور دگاری جیهانه کانه وه
 نیژدراوم بۆ لای ئیوه ﴿٦٨﴾: أبلغکم رسالات ربی ﴿به یامه کانی
 پهرور دگارتان پئی رائه گه یه نم ﴿وأنالکم ناصح آمین﴾ چاکیش
 بزانه من ئامۆزگاریکی دل سوۆز و هیمن و ئه مینم بۆتان ﴿٦٩﴾:
 أو عجبتم أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم ﴿ئهری له وه
 سه رتان سورماوه که له لایهه پهرور دگارتانه وه نامه یه کی ئامۆزگاری
 بۆ که سیکتان هاتووه ﴿لینذرکم﴾ بۆئوه له قاری خوا بتان ترسینئ؟
 ﴿واذکروا إذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح﴾ ئه وه تان له یادی
 که خوا ی گه وه ره - له دوا ی هۆزی نوح - ئیوه ی جینشین کرد.
 ﴿وزادکم فی الخلق بسطة﴾ له خه لکانی سه رده می خۆیشتان
 قه لافه تی باشتی پئی دان "واته: جه سته ی گه وه ره به رزو
 به خو و به هیز" ﴿فاذکروا آلاء الله﴾ ده سا به خششه کانی
 خوا بیئنه وه بیر و سوپاسی بکهه ﴿لعلکم تفلحون﴾ به شکو
 به ختیارو سه رفراز بین ﴿٧٠﴾: قالوا أجتنا لنعد الله وحده ﴿که چی
 یاخی بوون و پئیان گوت: ئه تۆ هاتووی پیمان بلیت که: ئیمه
 ته نها خوا (الله) به رستین؟! ﴿ونذرما کان بعد آبائنا﴾ له و
 خویانه واز بیین که باو بپیرانمان ئه یان په رستن؟! ﴿فأتانا بما
 تعدنا إن کنت من الصادقین﴾ به هه ر به لاو سزایه کیش هه ر شه مان
 لی ده که یت بیهینه بۆمان، ئه گهر راست ئه که یت پیغه مبه ریت
 ﴿٧١﴾: قال قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب ﴿هوود
 فره مووی: ده بی گومان به به هۆی گوناه و تاوانه کانتانه وه سزاو
 قاری پهرور دگارتان که وه ته سه رتان و کار له کارتازا ﴿أتجادلوننی
 فی أسماء سمیتوها أتم و آبائکم﴾ ئاخۆ راسته ئیوه له به رچه ند
 بتیک - که خۆتان و باوانتان ناوتان لی ناو - شه ره قسه و ده م بازی
 ده که ن له گه لم و، هیچیشیان به ده ست نییه! به لی... ئه وه نه ده ش
 په ست ونزم بوون، چه ند بتیکیان ده په رست و، هه ره که شیان
 ناویکیان لی ناوون، بۆ نموونه: یه کی ناوی نرابوویه (سودا) یه کی
 (سه موود) یه کی تر هه با.. هتد ﴿ما نزل الله بها من سلطان﴾
 خۆ خواش هیچ به لگه یه کی به ته ی دان به زاند بوو بۆ راستیان
 ﴿فانتظروا إنی معکم من المنتظرین﴾ ده سا ئیوه چاوه روان به
 هه تا سزای خواتان بۆ بی، وانیش له گه ل ئیوه چاوه روانم،
 بزانه ی کئ دووچار ئه بی؟! ﴿٧٢﴾: فأنجیناه والذین معه برحمة

پهروه دگرم پئ راگه یانیدن ﴿ نصحت لکم ﴾ و زوړیش به خیرخوازی ناموژگاریم کردن و ترساندن له سزا ﴿ ولکن لا تحبون الناصحین ﴾ به لام من چی بکم، که ئیوه ناموژگاران تان خوش ناوی، هه تا خو تان تووشی ته وسزایه کردو تیاچوون !!

کوړته باسیکی لووت:

﴿ ۸۰: ولوطا إذ قال لقومه ﴾ (لووت) ی برازی (ئیبیراهیم) یشمان نارده لای هوزی خو ی و، پاش بروا هینانی به ئیبیراهیم کوچی کرد بو ولاتی شام، پاشان خوا کردی به په یامبه رو ﴿ ناردی بو ﴾ (سدوم) و گونده کانی دهوړوبه ری، تهویش به مهردانه کاری خو ی نه نجام داو ناموژکاری زوړی کردن که: دهست له و کاره دزیوو زوړ ناپه سندهیه هه لگرن، که تهوونده خراپ و ناشرین بوو، پیش تهوان که سیکی دی نه ی کردبوو، تهو ساش پیی گوتن: ﴿ آتاتون الفاحشة ﴾ ئایا ئیوه کاری شووره یی و، فاحیشه ی وا ته که ن؟ ﴿ ما سبقکم بها من أحد من العالمین ﴾ که بهرله ئیوه هیچ که سیکی له جیهاندا نه ی کردووه، (وهلیدی کوری عه بدوله لیک/ خه لیفه ی ته موهیه کان و، دروستکه ری مزگه وتی دیمه شق). دهلی: ته گهر خوا ی گه وره ته و کاره دزیوه ی هوزی (لووت) ی باس نه کردبا، هه رگیز نه مده زانی نیر له گهل نیردا جوت ده بن! ﴿ ۸۱: إنکم لتأتون الرجال شهوة من دون النساء ﴾ ئه ری ئیوه بو ئاره زووی جینسی خو تان له باتی ژنان له گهل پیاوان جوت ده بن؟ واته: تهوونده زیاده روو سه رکهش و باغین، کاری واده که ن! تهوسا وهک له ئایه تیکی تر دا هاتووه لووت ویستی بیان خاته وه سه ری راست و له وکاره دووریان بخاته وه، بویه هه رمووی: (هولاء بناتی إن کنتم فاعلین) ۷۹/۱۱. ﴿ بل أنتم قوم مسرفون ﴾ نا، ئیوه خه لکیکن سرووشتان تیک چوه و له (فطرت) ده رچوون و زیده رو بیتان کردووه، بویه کاری ده که ن ئاژه لیش نایکات. ﴿ ۸۲: وما کان جواب قوم ﴾ که چی وه لامی گه له که ی لووت هه تهوونده بوو ﴿ إلا أن قالوا أخرجه من قریتکم ﴾ که وتیان: (لووت) و شوین که وتووه کانی له شارو گونده کانتان ده ربکه ن ﴿ إنهم أناس یتطهرون ﴾ چونکه تهوانه که سانیکن ده یانه وی به پاک و خاوپنی بزین! له وکارانه ئیسه ده یان که ین تهوان خو یان به پاک ده نوینن، دیاره به لاقرتبییه وه ته م قسه یه ته که ن ﴿ ۸۳: فأنجیناه وأهله إلا امرأته ﴾ تئیر ئیسه ش خو ی و بنه ماله که یمان له وسزایه ته و قه یان بوو بزگار کرد، ته نیا ژنه که ی نه بی. خوا ی گه وره ده هه رمووی (فأخرجنا من کان فیها من المؤمنین فما وجدنا فیها غیر بیت من المسلمین). ﴿ کانت من الغابرین ﴾ چونکه

ده سبزانن! تهو په یامه ی ئیوه برواتان هیناوه پیی، ئیسه ئینکاری و حاشای لی ده که ین ﴿ ۷۷: ففعلوا الناقة ﴾ ئینجا و شتره که یان په لپه ل کردو کوشتیان ﴿ وعتوا من أمر ربهم ﴾ له هه رمانی پهروه دگاریان ده رچوون و یاخی بوون. (قه تاده) ده لی: ته وکه سه که و شتره که ی په لپه ل کرد ته نیا یه ک که سیان بوو، به لام له بهر ته وکه

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّبِعُونَ مِنْ شُهُولِهِمْ قُصُورًا وَتَنْحِلُونَ الْجِبَالَ يَوْمًا فَاذْكُرُوا آلاءَ اللَّهِ وَلَا تَشْكُرُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِدِينَ ﴿٧٦﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ آسَتْكُمْ بُرُوءًا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِمَنْ أَمِنْ مِنْهُمْ أَتَمَلُوكُمْ أَنْ صَلَّيْكُمْ سَلَّمَ مِنْ رَبِّهِمْ قَالُوا إِنَّا بِكُمْ أَرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٧﴾ قَالَ الَّذِينَ آسَتْكُمْ بُرُوءًا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٧٨﴾ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصْلِحْ أَتَيْنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٩﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثِيمِينَ ﴿٨٠﴾ فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَنْفِرُوا لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ التَّصْحِيحَ ﴿٨١﴾ وَلَوْطَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٢﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ الْنِسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨٣﴾

خه لکه کانی تر بیزار یان له کوشتنه که ی ده رنه بری و، پیی رازی بوون، خوایش کاره که ی دایه پاله هه موویان و پیکه وهش گشتیانی سزادان، وهکو له جیگایه کی تر دا ته هه رمووی: (فکذبوه ففقروها فدمدم علیهم ربهم بذنبهم فسواها..). ۱۴/۹۱. یان ده هه رمووی: (وأتینا ثمود الناقة مبصرة فظلموا بها..). ۵۹/۱۷. یان ده هه رمووی: (ففعلوا الناقة..). ۷۷/۷. ﴿ وقالوا یا صالح اتنا بما تعدنا إن كنت من المرسلین ﴾ تهوسا وتیان: ئه ی سالح! دهسا ته گهر راسته تو پیغه مبه ریت، تهو به لاو سزایه مان بو بیته هه ره شت ده کرد لیمان ﴿ ۷۸: فأخذتهم الرجفة ﴾ تهوسا کتوپر بوومه له رزهو، هه وره تریشقه یه کی سه خت گرتنی ﴿ فأصبحوا فی دارهم جاثمین ﴾ جا هه موو له ماله وه به ده ما که وتن و مردن ﴿ ۷۹: فتولى عنهم ﴾ جا دوا ی له ناوچوونیان ودوا ی تهووه موو هه وله (سالح) له گهل دان وکه لکی نه بوو، لییان دوور که ته وه ﴿ وقال یا قوم ﴾ ووتی: ئه ی هوزه که م! ﴿ لقد أبلغتكم رسالة ربی ﴾ به راستی من په یامی

﴿وتصدون عن سبيل الله من آمن به﴾ سهرهريگاکانيان لي مهگرن و، ريگه ي ديني خوا له و که سانه بيهستن باوهريان به خوا هيئاوه ﴿وتبغونها عوجا﴾ ههوليش بدهن به لارو چهوتی نيشانی بدهن! داخستنی ريگا و بانهکان له خه لکانی هاتووچوگهر، به ناوی گومرگ و نازار دانی مهردم، کاریکی زوړناريک وناپه سنده ﴿واذكروا إذ

ثه وکهوته ته که به جيماوان و بهري و شوینی ثه وانداجووو گزيکاری به ميواونه کانی کرد ﴿٨٤﴾ و امطرنا عليهم مطرا ﴿بۆ له ناوېردونيان بارانيکی نااساييمان بارانده سهریان، واته: بهرده بارانمان کردن و بهردی ژهراويمان به سهر را رشتن، وهک له جييه کی ترده دهفرموی: ﴿وامطرنا عليهم حجارة من سجيل منضود، مسومة عند ربك..﴾ ٨٢/١١، پيشهوا (ثه بوو حه نيغه) له م ثابه ته وه دهلی: مړوی نيزيان دهبی له شاخيکه وه بهر بدریته وهو، پاشانیش بهرده باران بکری، پيشهوا (شافعی) له وته يه کيدا دهلی: ثه و جوړه که سانه ژنيان هيئابی، يا نا، دهبی بهرده باران بکړين ﴿فانظر كيف كان عاقبة المجرمين﴾ ده بنواړه بزانه پاشه روژی تاوانباران چوڼ بوو.

کورته باسیکی شوعه یب:

﴿٨٥﴾ و إلى مدين أخاهم شعيبا ﴿بۆ (مهديهن) يش (شوعه یب) ی برايئمان نارد.

(مهديهن): هه م به هوزه کی و، هه م به شاره که يشی (که له ربي حيازه وه نزيکی مهعان) به دهوتری، وهک دهفرموی: (..ولما ورد ماء مدين..) ٢٣/٢٨. وه ههروا (أصحاب الايكة) يشيان بي دهگوتری ﴿قال يا قوم اعبدوا الله مالكم من إله غيره﴾ پي گوتن: ثه ی هوزی من! هه ر خوا به تاهک وته نيایی بيهرستن، چاکيش بزانن که بيچکه لهو هيچ خواهی کی تر تان نييه که شايسته ی په رستن بيت ﴿قد جاءكم بينة من ربكم﴾ به راستی به لگه يه کی گه وړه ی روونيشان له لايهن په روه ردگار تانه وه بۆ هاتوو، له سهر راستی په يامه که م و راستکردنه وه ی باری چهوتی کۆمه لايه تی ثيوه ﴿فأوفوا الكيل والميزان﴾ دهبا پيواونه و کيشانه شتان به رامبه ربی، مافی مهردوم به ناههق مه خوڼ ﴿ولا تبخسوا الناس أشياءهم﴾ له شتومه کی مهردوم مه دزنه وه، بي به هاو که م ته ماشای مالی خه لکی مه که ن و، فروفيل و حيله يان لي مه که ن، هه ربو ثه مه يه که له جييه کی دیکه دا دهفرموی: (ويل للمطففين الذين..) ﴿ولا تفسدوا في الأرض بعد إصلاحها﴾ له زه ويشدا دوی چاک کردنی ولادانی فساد دهست مه که نه گيره شوینی و، خراپه کاری و سته م ﴿ذلکم خير لکم﴾ هه رثه و ناموژگاري يانه بۆ ثيوه باشترن له دژ وه ستانيان و به گوی نه کردونيان ﴿إن کنتم مؤمنين﴾ ته گهر پرواتان هه بی و راست بکه ن و، ددان به وته که مدا بنيئن ﴿٨٦﴾ ولا تقعدوا بكل صراط توعدون ﴿له سهر ريگاکاندا دامه نيشن و هه رپه شه له وکه سانه بکه ن دين بۆلای شوعه یب و، ده يانه و ی پروا به خوا بيئن، به لی.. ثه و سهر لي شيوواونه ثه مه يان کردبووه خووی خويان که: هه رکه سيک هاتبا بۆلای "شوعه یب" هه رپه شيان لي ده کرد!

وَمَا كُنَّا جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّفْطَرُونَ ﴿٨٦﴾ فَأَجْبَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرًا أَنَّهُ كَانَتْ مِنَ الْغَيْرِينَ ﴿٨٧﴾ وَأَمَطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٨﴾ وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَنْفَرُوا عِبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَقْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨٩﴾ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ مَن أَمَرَ بِهِ وَتَسْمُونَهَا عِوَجًا وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكُتِرْكُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩٠﴾ وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ آتُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّا يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٩١﴾

کنتم قلیلا فکترکم ﴿٩٠﴾ ثه ی ثه وه تان له بیره که به ژماره که م بوون و خوا زوری کردن و ده سلهاتی پی دان، دهسا وهرن سوپاسی بکه ن ﴿وانظروا كيف كان عاقبة المفسدين﴾ دهسا ته ماشا بکه ن و بزانن خراپکاران کاتی لایاندا بیت پاشه روژيان چوڼ بوو؟ ﴿٨٧﴾ و ان کان طائفة منکم آمنوا بالذی أرسلت به ﴿ثه وسا ته گهر دهسته يه کتان باوهريان به و په يامه هيئا به منا نيزدراوه ﴿وطائفة لم يؤمنوا﴾ و دهسته يه کيشتان پرواتان نه هيئا ﴿فاصبروا حتى يحكم الله بيننا﴾ و هه ر دهئارامتان هه بی، هه تا خواخوی له نيوانماندا داوهری دهکا ﴿وهو خير الحاكمين﴾ و ثه ویش له گشت داوهرکان چاکتره، ناشکرايشه که پاشه روژی باش هه ر بۆ پرواداران، تياچوون وفه وتانیش ته نیا بۆ بی باوهرانه.

کوتایي جزمی ٨، (ولله الحمد والمنة) ..

﴿٨٨﴾ قال الملأ الذين استكبروا من قومه ﴿پیاوه ناوداره کانی

له رابور دوویه ﴿علی الله توکلنا﴾ پشتمان ته‌نھا هەر به‌خوا به‌ستوه، (ثین عه‌بباس) ئەلّ: شووعیب پیاوێکی زۆرسالڅ ونوێژ خوین بوو، جا که قسه‌ی زۆری له‌گه‌ل کردن و، بێ که‌لک و قازانج بوو، لیبان بێ ئومید بووو که‌وتنه‌ دوعاو نزا لیبان و وتی: ﴿ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق﴾ په‌روه‌دگارمان! تۆ له‌ نیوان ئیمه‌ و هۆزه‌که‌ماندا به‌هق و دروست داوه‌ری به‌که‌و، هه‌ق وناهه‌ق لێک به‌که‌وه‌و، زالمان بکه‌ به‌سه‌ریاندا ﴿وانت خیر الفاتحین﴾ تۆ له‌ هه‌موو داوه‌ریک چاکتریت، بریاری تۆ دووره‌ له‌سته‌م، گرێ کویره‌کانی ژبانمان هەر به‌تۆ ته‌که‌رینه‌وه ﴿٩٠﴾ و قال الملائه‌ الذین کفروا من قومه‌ ﴿پیاوه‌ ناو داوه‌ره‌کانی هۆزه‌که‌ی -ته‌وانه‌ی که‌ بریایان نه‌هینابوو- به‌خه‌لکه‌که‌یان وت: ﴿لئن اتبعتم شعيباً﴾ ئەمه‌ سویندی بێت ته‌گه‌ر ئیوه‌ په‌په‌روی له‌ شووعیب به‌کن و وه‌لامی داواکه‌ی بده‌نه‌وه ﴿إنکم إذا لخاسرون﴾ بێ گومان بن له‌ زیانمه‌ندان ته‌بن ﴿٩١﴾: فأخذتهم الرجفة ﴿ئهو سا بوومه‌ له‌رزهو، برووسکه‌یه‌کی سه‌ختی وا گرتنی﴾ فأصبحوا فی دارهم جاثمین ﴿هه‌موو له‌ ناو خانووکه‌کانی خۆیاندا بێ گیان که‌وتن و مردن، شووعیب و موسلمانه‌کانیش بزگاریبون، وه‌کو له‌ جیگایه‌کی تر دا ته‌فه‌رموی: ﴿ولما جاء أمرنا نجینا شعيباً والذین آمنوا معه برحمة منا وأخذت الذین ظلموا الصیحة﴾. ﴿٩٢﴾: الذین کذبوا شعيباً﴾ جا ته‌وانه‌ی وا شووعیبیان به‌ دۆر خسته‌وه‌و باوه‌ریان پێ نه‌کرد، وا له‌ناو چوون ﴿کأن لم یغنوا فیها﴾ ده‌تگوت هەر گیز له‌وی نه‌ژیاون، که‌ چی به‌ موسلمانه‌کانیشیان ده‌گوت شه‌رتی له‌م ولاته‌دا ده‌رتان که‌ین! جابه‌میسان ده‌فه‌رموی: ﴿الذین کذبوا شعيباً﴾ ئەو که‌سانه‌ی شووعیبیان به‌ درۆزن داناو، بریایان پێ نه‌هینا ﴿کانوا هم الخاسرین﴾ بۆ خۆیان بوونه‌ زیانبارو تیا چوو، نه‌ک شووعیب و موسلمانه‌کان ﴿٩٣﴾: فتولی عنهم ﴿ئینجا "پاش ئەو سزایه‌ بۆیان هات" شووعیب پرووی لێ وه‌رچه‌رخان و، به‌ناویاندا رویشته‌ ﴿وقال یا قوم لقد أبلغتکم رسالات ربی﴾ به‌ئیش و داخه‌وه‌ وتی: هۆزه‌که‌م! به‌راستی من په‌یامه‌کانی په‌روه‌ردگارم پێتان که‌یاند ﴿ونصحت لکم﴾ و به‌ دلسۆزانه‌ش ئامۆزگاریم کردن، که‌ چی "له‌باتی باوه‌ره‌ینان" گویتان بۆ نه‌گرتم و پشتتان لێ هه‌لکردم! ﴿فکیف آسی علی قوم کافرین﴾ ده‌سا ئیتر پاش ته‌وه‌موو هه‌وله‌م، چۆن بۆ تیاچوونی که‌لێکی بێ باوه‌ری وه‌ک ئیوه‌ من خه‌فته‌ بخۆم.

شارو گونده‌کانی پێش تۆشمان نه‌زموون کرد:

﴿٩٤﴾: وما أرسلنا فی قریه‌ من نبی ﴿هەر په‌یامبه‌ریکمان بۆ

که‌له‌که‌ی شووعیب -ته‌وانه‌یان که‌ له‌ناو که‌له‌که‌یاندا ناو داوه‌ری دیاری بوون و خۆیان به‌گه‌وره‌و مه‌زن ته‌زانی- وتیان: ﴿لنخرجنک یا شعيب والذین آمنوا معک من قریتنا﴾ شووعیب! بێ گومان به‌ ئیمه‌ تۆش و ته‌وانه‌ش وا له‌گه‌ل تۆ بریایان هیناوه‌ له‌شارو ولاته‌که‌ماندا ده‌ر ته‌که‌ین ﴿أو لتعودن فی ملتنا﴾ وه‌یان ته‌بێ بکه‌رینه‌وه

﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِینَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّکَ یَشْعَبُ وَالَّذِینَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيِنَا أَوْ لَنَمُودَنَّ فِی مَلِئِنَا قَالَ أُولُو کُتُبٍ هَیْئَ ۖ قَدْ افترینا علی الله کذباً ۖ إِن عَدْنَا فِی مَلِئِکُمْ بَعْدَ اذْجَعْنَا اللهَ مِنْهَا وَمَا یَکُونُ لَنَا اَنْ نَمُودَ فِیْهَا اِلَّا اَنْ یَشَاءَ اللهَ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا کُلَّ شَیْءٍ عِلْمًا عَلٰی اللهَ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَیْنَنَا وَ بَیْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ ۚ وَاَنْتَ خَیْرُ الْفَاصِلِینَ ۝ ٩٠ ۚ وَقَالَ الَّذِیْنَ کَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَیْنِ اتَّبَعْتُمْ شُعْبًا ۖ اِنْکُمْ اِذَا الْخِیْرُ ۚ وَ ٩١ ۚ فَأَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَ ۚ فَاصْبَحُوا فِی دَارِهِمْ جَاثِمِیْنَ ۝ ٩٢ ۚ الَّذِینَ کَذَّبُوا شُعْبًا کَاَنْ لَمْ یَغْنَوْا فِیْهَا ۚ الَّذِیْنَ کَذَّبُوا شُعْبًا کَاَنْ لَمْ یَغْنَوْا فِیْهَا ۚ الَّذِیْنَ کَذَّبُوا شُعْبًا کَاَنْ لَمْ یَغْنَوْا فِیْهَا ۚ فَتَوَلَّی عَنْهُمْ وَقَالَ یَقَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُکُمْ رَسَالَتِ رَبِّی وَنَصَحْتُ لَکُمْ مَکِیْفَءَ اَمْرِی عَلٰی قَوْمٍ کَافِرِیْنَ ۝ ٩٣ ۚ وَمَا اَرْسَلْنَا فِی قَرْیَةٍ مِنْ نَبِیٍّ اِلَّا اَخَذْنَا اَهْلَهَا بِالْاَسَءِ وَالْضَّرَءِ لَعَلَّهُمْ یَضُرُّعُونَ ۝ ٩٤ ۚ ثُمَّ بَدَّلْنَا مَکَانَ السَّیِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتّٰی عَمُوا ۚ وَقَالَ الْوَاقدُ مَسَکْ ۚ اَبَاءُ نَا الضَّرَءِ وَالسَّرَءِ ۚ فَأَخَذْنَهُمْ بَغْنَةً وَهُمْ لَا یَشْعُرُونَ ۝ ٩٥ ۚ

سه‌ردین و ئایینی ئیمه‌، واته‌: ئیوه‌ ته‌نھا هەر ئەم دوو ڕینگایه‌تان بۆ هه‌یه‌: یا به‌جێ هێشتنی زیدی خۆتان، یان گه‌رانه‌وه‌ بۆ نیو دین و ئایینی ئیمه‌ ﴿قال اولو کنا کارهین﴾ شووعیب گوتی: باشه‌! ته‌گه‌ر پێشمان ناخۆش بێ، ئیوه‌ هەر به‌زۆر له‌دین وهرمان ده‌گێرن و، له‌نیشتمان دهرمان ده‌په‌رینن؟! ﴿قد افترینا علی الله کذباً ۖ ان عدنا فی ملتکم﴾ ته‌گه‌ر بکه‌رینه‌وه‌ ناو دین و ئایینی ئیوه‌، بێ سو درۆمان له‌سه‌ر خوا هه‌له‌به‌ستوه‌، که‌خۆمان به‌ئیماندار داده‌ناو، له‌شیرک که‌نارمان ده‌گرت ﴿بعد اذ نجنا الله منها﴾ به‌تایبه‌تی پاش ته‌وه‌ که‌ خوا بزگاری کردین لێی ﴿وما یكون لنا ان نعود فیها﴾ و هەرگیز بۆمان ره‌وا نییه‌و شیوا نییه‌ بکه‌رینه‌وه‌ نیو ته‌و ئایین و به‌رنامه‌یه‌ ﴿إلا أن یشاء الله ربنا﴾ مه‌گه‌ر خوای په‌روه‌ردگارمان چه‌زبکاو، له‌میهره‌بانی خوای بێ به‌شمان کات، دیاره‌ته‌و کات ده‌سه‌لاتمان نییه‌ ﴿وسع ربنا کل شئ علما﴾ زانستی په‌روه‌ردگارمان هه‌موو شتیکی گرتۆته‌وه‌، ئاگای له‌ئیستاو

یلعون ﴿وله گهرمی گهمه و گالته‌دابن؟﴾ ۹۹: أفأمنوا مکر
الله ﴿بلّیت له‌مه‌کرو هیژو ده‌سه‌لات و سزای خوا دلنیاين؟ که
چون زورله‌سه‌رخو له‌بنیان دیني و خافلیشن﴾ فلا یأمن مکر
الله إلا القوم الخاسرون ﴿خو مه‌گهر هر گهل وه‌وزی زیانمه‌ندان
له‌مه‌کر و توله‌ی خوا دلنیاين﴾ ۱۰۰: أو لم یهد للذین یرثون

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ
مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٧﴾ أَوَلَمْ يَأْتِ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا
ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ
مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ
يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ أَهْلِهَا أَن لَّوْنَشَاءَ أَصْبَنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْبَعُ عَلٰی قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾
ذَٰلِكَ الْقَرَىٰ نَقَضَ عَلَيْهِم مِّنْ أَنْبِيَآئِهِمْ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ
بِالَّذِينَ نَقَضُوا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتِنَا وَأَنزَلْنَا
كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾ وَمَا جَدْنَا
لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِن وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾
ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَقُلُوبُهُمْ أَفْطَرْنَا كَيْفَ كَانَتْ عَنِ الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٣﴾
وَقَالَ مُوسَىٰ يُفْرِعُونَ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

الأرض من بعد أهلها ﴿ناخو ته‌وانه شم زه‌وییه‌یان به‌میرات
بۆده‌میئیت‌ه‌وه، دواى له‌ناوبردنی خه‌لکه‌ه‌ی، نه‌یان زانیوه﴾ أن
لو نشاء أصبناهم بذنوبهم ﴿که ته‌گهر ثاره‌زومان هه‌بی، له‌دواى
له‌ناوبردنی پیش‌وه‌ه‌کان، ته‌مانیشمان به‌ه‌وی گونا‌هه‌کانیا‌نه‌وه
له‌ناو ده‌بردن، هه‌روه‌ک پیش‌وه‌ه‌کانی ته‌وانمان به‌ه‌وی لاساری و
لادانی خویانه‌وه دووچارکرد ﴿ونطبع علی قلوبهم﴾ و مؤریش
به‌سه‌ر دلنیا‌ندا ده‌نیین ﴿فهم لا یسمعون﴾ ئیتر هیج به‌ندو
ثامۆزگارییه‌ک وه‌رنه‌گرن و نه‌بیسن. به‌لکو هه‌ر به‌ره‌و سه‌رکه‌شی
مل بنیئ. وه‌ک خواى گه‌وره له‌چه‌ند جیگایه‌کی تردا ته‌و راستیه
دوو‌یات ده‌کاته‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿أفلم یهد لهم کم أهلکنا من قبلهم
من القرون یمشون فی مساکنهم﴾ ۲۶/۳۲، یان ده‌فه‌رموی: ﴿أولم
تکونوا أقسمتم من قبل ما لکم من زوال﴾ ۴۴/۱۴، یان ده‌فه‌رموی:
﴿وکم أهلکنا من قبلهم من قرن هل تحس منهم من أحد..﴾ ۹۸/۱۹،
یان ده‌فه‌رموی: ﴿فکاین من قرية أهلکناها وهی ظالمة وهی خاوية

هر شاروو گوندیک ناردییو، باوه‌ریان پی نه‌کردیی ﴿إلا أخذنا
أهلها بالباساء والضراء﴾ ئیمه‌ش به‌نه‌خۆشی و، هه‌ژاری و زیان
گرتوومانن، و تاقییمان کردونه‌ته‌وه ﴿لعلهم یضرعون﴾ تا به‌لکو
ملکه‌چ بب‌ن و بپارینه‌وه لیمان و، له‌و لاسارییه‌یان بگه‌رینه‌وه.
﴿۹۵: ثم بدلنا مکان السیئة الحسنة﴾ له‌پاشان ته‌و ناخۆشی
و ده‌ست‌کورتیه‌مان گۆری به‌خۆشی و، گوشاری ﴿حتى عفوا﴾
هه‌تا دوو‌باره سه‌رو مالیان گه‌شه‌ی کرده‌وه و زور بوونه‌وه، به‌لام
هه‌ر نه‌هاتنه سه‌رهیل، وه‌کو ده‌فه‌رموی: ﴿وقالوا قد مس آباءنا
الضراء والسرء﴾ وله‌جیاتی سوپاس‌گوزاری و په‌شیمان بوونه‌وه
وتیان: به‌راستی باو‌بپیرانی‌شمان هه‌رئاو ناخۆشی و، زیانیان
دووچار بووه‌و پاشان ده‌روویان لی‌کراوه‌ته‌وه، واته: ته‌مه شتیکی
سروش‌تییه‌و بوخۆی له‌بوونه‌وه‌ردا روو ده‌دا و، ئیمه به‌قاری خواى
نازانیان! ﴿فأخذناهم بغتة وهم لا یشعرون﴾ ئیتر له‌ناکا‌وو کتوپر
”بی ته‌وه هه‌ست بکه‌ن و په‌شیمان بب‌نه‌وه“ گرتمانن و دووچارمان
کردن، واته: به‌هه‌ردوو جو‌ره‌که به‌بوونی و، به‌نه‌بوونی ره‌فتمان
له‌گه‌ل‌کردن، که‌چی ته‌وان هه‌ر ناسویاس بوون!

چاکی و سه‌لاحه‌ت ده‌بیته‌ مایه‌ی بژئوی باش:

﴿۹۶: ولو أن أهل القرى آمنوا واتقوا﴾ ته‌گهر خه‌لکی ته‌و
گوندو شارانه پروایان هیئابا و، له‌خوا ترسیان بوو‌باو کاریان
به‌به‌رنامه‌ی ته‌و‌کردبا ﴿لفتحنا علیهم بركات من السماء
والأرض﴾ ئیمه‌ش ده‌رگای گشت خیزو پی‌تیکی ئاسمان و
زه‌وییمان به‌روویاندا والا ده‌کردو”له‌ئاسمان وزه‌وی رس‌قمانه‌دا،
دیاره خه‌لکانی شارنشین زیاتر به‌ه‌وی راپواردن و سه‌رگه‌رم
بوونیانه‌وه به‌دونیا‌وه، هه‌رکه‌میکیان پروا ده‌هینا و به‌ره‌و هه‌ق
ده‌هاتن، وه‌کو له‌جیگایه‌کی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿فلولا کانت قرية
آمنت فتنفعا إیمانها إلا قوم یونس..﴾ ۹۸/۱۰. یان ده‌فه‌رموی:
﴿فأمنوا فمتعناهم إلى حین﴾ ۱۴۸/۳۷. یان ده‌فه‌رموی: ﴿وما أرسلنا
فی قرية من نذیر..﴾ ولکن کذبوا ﴿به‌لام له‌باتی ئیمان، ته‌وانه
هه‌ر ملیان نه‌داو پروایان به‌په‌یام‌به‌ره‌کان نه‌کردو به‌دروژنیان
دانان ﴿فأخذناهم بما کانوا یکسبون﴾ ئینجا ئیمه‌یش به‌ه‌وی
کاره خراپه‌کانیا‌نه‌وه به‌سه‌ختی گرتمانن ﴿۹۷: أفأمن أهل القرى
أن یأتیهم بأسنا بیاتا وهم ناثمون﴾ ناخو ته‌و خه‌لکی گوندو شارانه
”که پروا ناهینن“ دلنیا‌ن له‌وه‌که به‌شه‌ودا به‌لای ئیمه‌یان تووش
ناییو، بوخۆشیان هه‌ر له‌خه‌وا بن؟ ﴿۹۸: أو أمن أهل القرى
أن یأتیهم بأسنا ضحی﴾ ناخو ته‌و خه‌لکی شارو گوندن‌شی‌نانه
ته‌مین‌بن له‌وه‌که له‌ده‌می چی‌شته‌نگا‌ودا سزایان بو‌بی ﴿وهم

﴿ ۱۰۹ : قال الملأ من قوم فرعون ﴾ پیاوه ناوداره‌کانی هۆزه‌کی
فیرعه‌ون وتیان : ﴿ إن هذا لساحر عليم ﴾ به راستی ئەم مووسایه
جا دووگه‌ریکی زۆر زاناو به مه‌ه‌اره‌ته‌و، هه‌ر به‌و جادوو‌یه‌ش
﴿ ۱۱۰ : يريد أن يخرجكم من أرضكم ﴾ ئەیه‌وێ گشتتان له‌م
ولاتی خۆتانە "میسەر" ده‌یه‌پێنێ ﴿ فإذا تأمرون ﴾ جائیستا
فه‌رمانتان به‌ چیه‌؟ ﴿ ۱۱۱ : قالوا أرجه وأخاه ﴾ ئەوانیش به
فیرعه‌ونیان وت : تۆ خۆی و(ه‌اروون) ی برای لای خۆت گ‌ل بده‌وه
با له‌ لای خۆت بن و، هیچ شتیکیان به‌رامبه‌ر مه‌که ﴿ وأرسل
فی المدائن حاشرين ﴾ وکۆ‌که‌ره‌کانیش بنێه‌ر بۆ ته‌واوی شه‌اره‌کانی
ژێر ده‌سه‌لاتی خۆت، باهه‌رچی جادوو‌گه‌ره‌ هه‌موو‌کۆ بکه‌نه‌وه‌و
بیان‌ه‌ینن ﴿ ۱۱۲ : یأتونک بکل ساحر عليم ﴾ تا هه‌رچی
جادوو‌گه‌ری ده‌سه‌لاتدارو زۆر زانه‌ بینن بۆلات ﴿ ۱۱۳ : وجاء
السحرة فرعون ﴾ ناریدیان و جادوو‌گه‌ره‌کان هه‌موو هاته‌ن لای

فیرعهون ﴿ و قالوا إن لنا لأجرا إن كنا نحن الغالبین ﴾ و وتیان: باشه! نه گهر ئیمه زال بووین و سه رکه وتین به سه ر مووسادا، ده بی تو مزه کریهه کی باشمان بو دابنییت و خه لاتمان بکهیت؟ ﴿ ۱۱۴: قال نعم ﴾ فیرعهون وتی: به لی باشه ﴿ و انکم لمن المقربین ﴾ بی گومانیش بن له نزیکان و دهسته ی مه شوهره و تاییه تمه ندانی خوُم نه بن ﴿ ۱۱۵: قالوا یا موسی إنا أن تلقی ﴾ نهوجا جادووگه ره کان وتیان: نه ی مووسا! یا تو "به ره ئیمه" عه ساکته بهاویره ﴿ و اما أن نكون نحن الملقین ﴾ یان ئیمه پیش تو ده ی هاویره؟ له وه ده چوو پییان خوُش بیته ده ست بخه نه پیش ﴿ ۱۱۶: قال ألقوا ﴾ مووسا وتی: ده ئیوه بهاویره ﴿ فلما ألقوا سحروا أعین الناس ﴾ چاکه ئامیری جادوووه کی خو یانیان هاویشته، خه لکه که یان چه واشه و چاوبه ست کرد و، پییان و ابو نهو شتانه "نهوان هه لیان داو" هه موومارن ﴿ واسترهبهم ﴾ بویه ترسان و، ترسیکی به تین که وته دلپانه وه ﴿ و جاؤا بسحر عظیم ﴾ له راستیشدا له پیش چاو نهوانه وه جادووویه کی زور گه وره مه زنیان نوانه، چونکه هه ر که سیک دیتبای ده هاته له رزه و نه ترسا.

مووسا سه رکه وت و، جادووگه ره کان موسلمان بوون:

﴿ ۱۱۷: وأوحینا إلی موسی ﴾ وه حیمان کرد بو مووسا ﴿ أن ألق عصاک ﴾ که توُش داردهسته کته بهاویره ﴿ فإذا هی تلقف ما یأفکون ﴾ جا نهویش هاویشته و، هه رچی که ره سه ی جادووی نهوان بوو هه لی لووشی ﴿ ۱۱۸: فوقع الحق و بطل ما کانوا یعملون ﴾ ئینجا هه ق و راستی ده رکه وت و، هه رچی کاری پروو پروچی نهوان بوو چرووک بوو ﴿ ۱۱۹: فغلبوا هنالک ﴾ هه ر لهویشدا فیرعهون و دارو دهسته که ی ژیر که وتن و تیک شکینران ﴿ و انقلبوا صاغرین ﴾ به سه رشوری و تیشکاو ی گه رانه وه ﴿ ۱۲۰: وألقى السحرة ساجدین ﴾ جادووگه ره کانی فیرعهونیش گشت باوه ریان هیئاو سوژده یان برد، که نهوه یان له مووسا دی ﴿ ۱۲۱: قالوا أمانا برب العالمین ﴾ وتیان: وا باوه رمان به پهروه ردگاری جیهانه کان هیئا ﴿ ۱۲۲: رب موسی و هارون ﴾ که پهروه ردگاری (مووسا و هارون) یشه ﴿ ۱۲۳: قال فرعون أمتنم به قبل أن أذن لکم ﴾ فیرعهون وتی: چوَن پیش نه وه من مؤله تتان بدهم، ئیوه پرواتان به مووسا هیئاوه؟! ﴿ إن هذا لمرکرمتموه فی المدینة ﴾ بی گومان نه م کاره ی ئیوه پیلانیکه "به ره وه بیته نه م گوره پانه وه" له شاردا سازاندوتانه ﴿ لتخرجوا منها أهلها ﴾ هه تا هاوالته (قیبیتییه کانی) لی ده ره پینن و، له باتی نهوان هوزه که ی خوُتی تیا نیشته جی بکهن ﴿ فسوف تعلمون ﴾ له مهو پاش چاک نه زانن چیتان پی نه که م.

مووسا به ره ره ده شه ی فیرعهون ده که وه ی:

﴿ ۱۲۳: لأقطعن أیدیکم وأرجلکم من خلاف ﴾ دلنیابن ده ستی راست و، پیی چه پتان نه برم ﴿ ولأصلبکم أجمعین ﴾ هه مووشتان له دار نه دهم و نه تان که مه عیبره ت.

حَقِيقٌ عَلَيَّ أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُمْ
بِبَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٢٤﴾ قَالَ إِنْ كُنْتَ
جِئْتَ بِبَيِّنَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ﴿١٢٥﴾ فَأَلْفَىٰ
عَصَاَهُ فَإِذَا هِيَ ثَعْبَانٌ مُّیْتٌ ﴿١٢٦﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بِيْضَاءُ
لِلنَّظَرِیْنَ ﴿١٢٧﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قُوْرِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا السِّحْرُ
عَلَيْهِمْ ﴿١٢٨﴾ يُرِيدَانِ يُخْرِجَاكَ مِنْ أَرْضِكَ فَأَمَّا ثَمُودُ ﴿١٢٩﴾
قَالُوا أَزُوجُهُ وَآخَاهُ وَارْسِلْ فِي الْمَدَآئِنِ حَاشِرِينَ ﴿١٣٠﴾ يَا ثَوَدُ
يَكُلُ سِحْرٍ عَلَیْهِمْ ﴿١٣١﴾ وَجَاءَ السَّحْرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ
لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَٰلِبِیْنَ ﴿١٣٢﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
لِئِنْ الْمُفْرِیْنَ ﴿١٣٣﴾ قَالُوا يَمْوَسِیَ إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَ إِمَّا أَنْ
تَكُونَ نَحْنُ الْمَلْقِیْنَ ﴿١٣٤﴾ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا
أَعْیْنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءَهُ بِسِحْرٍ عَظِیْمٍ ﴿١٣٥﴾
﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ ثَلَاثُ مَنَآ
يَأْفَكُونَ ﴿١٣٦﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا یَعْمَلُونَ ﴿١٣٧﴾ فَعَلُوا
هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَٰغِرِیْنَ ﴿١٣٨﴾ وَأَلْقَى السَّحْرَةَ سَاجِدِیْنَ ﴿١٣٩﴾

(ئیبین عه بباس) نه لی: ده ست و پی برین و له قه نارهدان، فیرعهون دای هیئا ﴿ ۱۲۵: قالوا إنا إلی ربنا منقلبون ﴾ جادووگه ره کانی و تیان: گرنگ نییه، چوون ئیمه هه ر بو لای پهروه ردگارمان ده چینه وه، توُش چیت له ده ست دی بیکه و دریغی مه که ﴿ ۱۲۶: وما تنقم منا ﴾ دیاره توُش هه ر له بهر نه مه رقت لیمانه و عه زیه تمان ده که یت ﴿ إلا أن أمانا بآیات ربنا لما جاءتنا ﴾ که کاتی ثایه ت و به لکه کانی پهروه ردگارمان بو مان هاتن، باوه رمان پی هیئان ﴿ ربنا أفرغ علينا صبرا ﴾ ده سا نه ی خوای پهروه ردگارمان! ئارامی و تابشتمان به سه ردا بریره ﴿ و توفنا مسلمین ﴾ و به موسلمانه تیش بمان مرینه، واته: هیزی ئیمان له دلماندا توکمه بکه، هه تا به رکه ی نه شکه نهجه و ئازاری فیرعهون بگرین. (ئیبین عه بباس) "خوا لئی رازی بیته" ده لیته: نهوانه که فیرعهون له قه نارهدان پیش نیوه رکه ی جادووگه رو کافر بوون، که چی بو ئیواره که ی بوونه شه هیدی ریگای خواو سه ریلند بوون.

دهسته و به سته که ی فیرعه ون ده که ونه
قه لاچو کردنی نه وه کانی نیسر ائیل:

۱۲۷: وقال المأ من قوم فرعون ﴿١﴾ پیاهه ناوداره کانی هوزه که ی
فیرعه ون به ویان وت: ﴿٢﴾ انذر موسی قومه ﴿٣﴾ ناخو تو واز له

قَالُوا أَمَّا نَبَاتُ الْمَدِينَةِ ﴿١﴾ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿٢﴾ قَالَ
فَرْعَوْنُ أَمَّا نَبَاتُ الْمَدِينَةِ ﴿٣﴾ أَنَا ذَنْ لَكُمْ إِنَّ هَذَا الْمَكْرَ مَكْرُكُمْ
فِي الْمَدِينَةِ لَخُفْرُ حُجْرَاتِهَا أَهْلُهَا فَسَوْفَ تَعْمَلُونَ ﴿٤﴾ لَأَقْطَعَنَّ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ ثُمَّ أَوَلِّصُكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥﴾
قَالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُقْبِلُونَ ﴿٦﴾ وَمَا نَنْفَعُنَا آلَآءُ آلِهَةٍ إِنَّمَا
يَأْتِي رَبَّنَا بِمَا لَنَا صَبْرًا وَنُفْعًا مَسْلُومِينَ ﴿٧﴾
﴿٨﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فَرْعَوْنَ أَتَنْذَرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ وَيَذُرْكُمُ الْهَيْكَلُ قَالَ سَتَقْبَلُونَ أَهْلًا وَمَنْسُخَةً
نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿٩﴾ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ
اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٠﴾ قَالُوا أَوَدِينَا
مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ
أَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ
فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فَرْعَوْنَ
بِالْأَسْنِينَ وَنَقَصْنَا مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٢﴾

ئالی فیرعه ون بهر قات وقری ده خهین:

۱۳۰: ﴿١﴾ ولقد أخذنا آل فرعون بالسنين ونقص من الثمرات ﴿٢﴾
به راستی به گران و وشکه سالی و که م بوونی به رو بووم و، میوه جات
و داهات، قارمان له دهسته و به سته ی فیرعه ون گرت ﴿٣﴾ لعلم
یذکرون ﴿٤﴾ تا به شکو داخله کین و به خه بهر بینه وه و په ند و هرگرن
﴿٥﴾ فإذا جاءتهم الحسنة ﴿٦﴾ که چی هر که هر زانی و
خوشگوزه رانیان بو هاتبا ﴿٧﴾ قالوا لنا هذه ﴿٨﴾ له باتی شوکرانه بژی ری
دهیان گوت: ﴿٩﴾ ثمه له بهر شان و حال خومانه! ﴿١٠﴾ و إن تصبهم سيئة
یطیروا بموسی ومن معه ﴿١١﴾ خوئه گهر پاش نه و خوشگوزه رانییه هر
گرانی و ناخوشییه کیان تووش هاتبا، له مووسا له و خه لکه ی له گه لیا
بوون، ره شبین ده بوون ﴿١٢﴾ ألا إنما طائرهم عند الله ﴿١٣﴾ هوشیارین!
نه وه ی له قازانج وله زیانیان بیست، هر به بریاری خواهیه، نه ک
له بهر شوومی مووسا و نه وانه بی له گه لی بوون ﴿١٤﴾ ولكن أكثرهم
لا يعلمون ﴿١٥﴾ به لام زور به یان ثم راستییه نازانن ﴿١٦﴾ ۱۳۲:
وقالوا مهما تأتنا به من آية ﴿١﴾ پاش هینانی به لکه و نیشانه یه کی زور
له لاین مووسا وه پبیان گوت: مووسا! هر نایه ت و به لکه یه کمان
بو بهیئیت ﴿٢﴾ لتسحرنا بها ﴿٣﴾ هه تا جادوومان لی بکه یه ت و، چاو
به سمائی بی بکه یه ت و، بهتوی له و حاله لامان بدهیت ﴿٤﴾ فما نحن
لک بمؤمنین ﴿٥﴾ هر باوه رت پی ناکه ین.

خوا قاری له گه له که ی فیرعه ون گرت:

۱۳۳: ﴿١﴾ فارسلنا عليهم الطوفان والجراد ﴿٢﴾ ئینجا ئیمه ییش

مووسا و گه له که ی دینی ﴿١﴾ لفسدوا فی الأرض ﴿٢﴾ هه تا به نازادانه
دهست بکه نه ئیفسادو گیره شیوینی و ثم ولاته ت لی تیک بدهن؟
﴿٣﴾ و یذکر و آله تک ﴿٤﴾ و دهست له په رستنی خو ت و په رستراوه کانت
هه لگری و نه یان په رستی؟ ﴿٥﴾ قال سنقتل أبناءهم ﴿٦﴾ فیرعه ونیش وتی:
ناهیلین ده رچن، چونکه به م زووییه نیرینه و کوره کانیان نه کوژین
و بنه بریان نه که ین ﴿٧﴾ ونستی نساءهم ﴿٨﴾ و ژنه کانیشیان بو راژه و
کاره که ری و خزمه تگوزاری ده هیلینه وه ﴿٩﴾ و إنا فوقهم قاهرون ﴿١٠﴾ خو
بی گومانیشیه ئیمه به سه ریاند زال و سه که وتوو ده بین و له ده ستمان
دهر ناچن ﴿١١﴾ ۱۲۸: قال موسی لقومه ﴿١﴾ نه وسا مووساش "دوای
نه و هه ره شه و گوره شانه" به هوزه که ی خو ی وت: ﴿٢﴾ استعینوا بالله
واصبروا ﴿٣﴾ هر له خوا یارمه تی بخوازن و، په نا هر به خوا به رن
و به نارام و خوراگریش بن ﴿٤﴾ إن الأرض لله ﴿٥﴾ بی گومان ثم گوی
زهوییه مال و مولکی خواهیه ﴿٦﴾ یورثها من یشاء من عباده ﴿٧﴾ چه ز به
هه رکه سیك له به نده کانی خو ی بکاو شیاویش بی، میراتییه تی نه و

و اورثنا القوم الذین کانوا یتضعفون مشارق الأرض ومغاربها التی بارکنا فیها ﴿٢٦﴾ ٢٥ سا ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠ ١٠١ ١٠٢ ١٠٣ ١٠٤ ١٠٥ ١٠٦ ١٠٧ ١٠٨ ١٠٩ ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠

بارانیکی به توفان و به لیزه مه و کولله مان ناردده سهریان بؤ له ناو بردنی خویان و، فه وتاندنی کشتوکال و مه زاکانیان.
له (سونه نی ئه بووداود/ کتاب الأطحه ٣/ ٣٥٧) دا هاتوو: له پیغه مبهریان ٢٢٢ پرسی سه بارهت به خواردن و نه خواردنی کولله، له وه لامدا فره مووی: ((أكثر جنود الله، لا آكله، ولا أحرمه)) کولله فره ترینی سویاکانی خواجه، نه دهی خۆم و نه حه رامیشی ده که م.
﴿ والقمل ﴾ (سوون) یشمان ناردده سهریان، دانه و پله که یانی ده خوارد و که لکی نه ده ما، وه یان گه نه و ئه سپیمان تی به رده دان، هه تا خویان و ئازه له کانیان ئازار بدن ﴿ والضفادع ﴾ (بوق) یشمان ناردده سهر کاسه و که و پلایان ﴿ والدم ﴾ و خویتمان کرده سزایان، به زوری خوینی لووتیان بهر نه بوو، یان کانی ئاوه کانیان پر ده بوو له خوین و وه یان گه لیکیان خوینی له شیان بهر نه بوو، وه یان خوینیان پیس نه بوو و تووشی فشار نه بوون، وه یان خوینیان فیشقهی نه به ست و تووشی ئیفلیجی نه بوون. ﴿ آیات مفصلات ﴾ گشت ئه مانه ثایهت و نیشانهی روون و ئاشکراو لیک جیان، بؤ راستی مووسامان ناردن ﴿ فاستکبروا وکانوا قوما مجرمین ﴾ که چی ده عیه و فیزگرتنی و ئیمانیا نه هینا، له به نه رده تا گه لیکیی تاوانکارو تاوانبار بوون بویه نه وه نده یاخی و لاسار بوون ﴿ ١٣٤ ﴾ ولما وقع علیهم الرجس ﴿ هه رکه نه و سزایه هاته سهریان و به چاودیتیان ﴿ قالوا یا موسی ادع لنا ربک ﴾ و تیان ئه ی مووسا! له پهروه ردگارت بخوازه و بپار پهروه ﴿ بما عهد عندک ﴾ له بهر پهیمانیک که له گه ل تودا کردوو په تی له بهر نه و پله ی په یام به ریتیه پی داوی ﴿ لئن کشفنا عنا الرجس ﴾ دلنیا به نه گه ر نه و سزایه له سهر لاپردین ﴿ لنؤمنن لک ﴾ مه رجبی باوه رت پی بینین ﴿ ولنرسلن معک بنی اسرائیل ﴾ و نه وه کانی یه عقوو بیشت له گه ل بنیرین، واته: ئیمه وازیان لپی دینین و ته سلیم ده بین ﴿ ١٣٥ ﴾ فلما کشفنا عنهم الرجس ﴿ که چی کاتی سزاکه مان له سهر لادان ﴿ إلى أجل هم بالغوه ﴾ تا نه و ماوه دیاری کرابوو بؤ له ناو بردن و نقوم کردونیان، که ئیتر هه ق بوو باوه بینین ﴿ إذا هم ینکثون ﴾ بؤ جاریکی تر خیرا په یمانه که یان ده شکاند.

فیرعه و نمان خنکان و، به نی ئیسرا ئیل بوونه جینشین:

﴿ ١٣٦ ﴾: فانتقمنا منهم ﴿ جا ئیمه یش توله مان لی سهندن ﴿ فأغرقناهم فی الیم ﴾ و له ده ریای (نیل) دا نقومان کردن و خنکان ﴿ بأنهم کذبوا بآیاتنا ﴾ چونکه ثایهت و مؤعجیزه کانی ئیمه یان به درودانا ﴿ وکانوا عنها غافلین ﴾ خافل و گیل و بی ناگاشبوون لییان، بویه هه ولی به درو خستنه وه یان ده دا ﴿ ١٣٧ ﴾:

له ده ریا په رینه وه به په یکه ری (بتا) گه بین:

﴿ ١٣٨ ﴾: وجاوزنا بنی اسرائیل البحر ﴿ و نه وه کانی یه عقوو بمان له ده ریای (قولزم) - که ئیستا که نداوی (سویس) ی پی ئه لین - په رانده وه ﴿ فأتوا علی قوم یعکفون علی أصنام لهم ﴾ نه و ساها تنه

تیاچوون و نابوودی و هیلاکه ته ﴿ و باطل ما کانوا یعملون ﴾ و هر چیش ده که بن بئ که لک و باتله، واته: ﴿ حوین وبتانیان دوابران ۱۴۰: قال أغیر الله أبغیکم إلهاً ﴾ مووسا وتی: باشه نیوه ده تانه وی جگه له خوا، خوی ترتان بو بخوازم بویه رستن؟! ﴿ و هو فضلکم علی العالمین ﴾ که هر نه ویشه فزلتانی داو به سر خه کانی سهرده می خوتاندا ﴿ ۱۴۱: وإذ أنجیناکم من آل فرعون ﴾ نه مه شتان له بیر بیت که له دهستی بنه ماله و ده سه لاتدارانی فیرعه ون رزگارمان کردن ﴿ یسومونکم سوء العذاب ﴾ که سزای زور خراپیان پی ده چشتن، وزه لیل و ریسوایان نه کردن ﴿ یقتلون أبناءکم ﴾ نیرینه و کورده کانتانیان نه کوشت و، بنه بریان نه کردن ﴿ ویستحبون نساءکم ﴾ و مینه و نه کانتانیان زینده رانه گرت و به یه خسیری دهیان هیشتنه وه بو کاره کهری و خر مه تگوزاری ﴿ و فی ذلکم بلاء من ربکم عظیم ﴾ دیاره له ودها تاقیکردنه وه یه کی گه و ره مه زن بوو بوتان له لایه ن په روه ردگار تانه وه ﴿ ۱۴۲: وواعدنا موسی ثلاثین لیلۃ ﴾ وه به لینی (۳۰) شه وده مان به مووسا داو گوتمان دوا ی تیپه ربوونی نه و ماو هیه ده بی بیته کیوی (تور) بو پارانه وه و ده رگرتنی ته ورات ﴿ وأتمنناها بعشر ﴾ وه ده شه وی تریشمان خسته سهری و به وه بوویه چل شه وی ته واه.

به لی.. مووسا به لینی به هوزه که ی خوی دا که نه گهر خوا فیرعه ونی دوژمنی بو له ناو بیات، به نامه یه کی تیروته واوی ژیانیان له لایه ن خوا وه بو دینی، جا که فیرعه ون و دام و ده زگاکه ی تیاچوو و خنکان، مووسا داوی له خوا کرد که: کتیب و نامه یه کی وای بو بنیری، خوایش - جلا جلاله - فرمانی پی کرد که: ده بی (۱۰) روژ له مانگی (زیحه ججه) شی بخاته سر، تابیی به چل شه وی ته واه، بویه ده فهرمی: ﴿ فتم میقات ربّه أربعین لیلۃ ﴾ به وه ماوهدیاری کراو ه کی په روه ردگاری بوو به چل شه و، چونکه (۳۰) شه وی مانگی زیقه عده و، ده روژی یه که می مانگی زیحه ججه ییش چلی ته واه وده کات.

(ثیب عه بباس) ده لی: ناخر روژی به لینه که یه که م روژی جه ژنی قوربان بوو، هر له و روژه شدابوو خوا قسه ی له گدل (مووسا) کرد، هر نه و روژیش بوو نه م دینی نیسلامه به پایان گیشته و، ثایه تی: ﴿ (الیوم اکملت لکم دینکم..) هات. ﴾ و قال موسی لأخیه هارون ﴿ موسا به هاروونی برای گوته: ﴿ اخلفنی فی قومی ﴾ هتا له ناو نه ته وه و خزماندا دیمه وه تو جی نشینم به ﴿ وأصلح ﴾ و هه می شه ییش خهریکی چاکسازنی به و، خزمان هه به ره و خوا ببه ﴿ ولا تتبع سبیل المفسدین ﴾ وقته به رنی خراپکاراندا مه چوو ناگادار به! دیاره نه م ناراسته یه بو دوویات کردنه وه یه، نه گینه

لای کومه ل و قه و میک، که هه رده م خهریکی په رستنی بته کانیان بوون و کزو له یان له به رده میاندا کردبوو ﴿ قالوا یا موسی اجعل لنا إلهاً ﴾ وتیان: مووسا! ده ساتوش خوا یه کمان بو په یداکه ﴿ یا بی په رستین ﴾ ﴿ کما لهم آلهة ﴾ و هکو نه وانه چهند خوا یه کیان بوخویان داناهو ده یان په رستن ﴿ قال إنکم قوم تجهلون ﴾

وَجَنُوزًا بِسَبِّ إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَمْكُؤْنَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَمْسُوسُ أَجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٩﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ مَتَّبِعَاتُ مَا هُمْ فِيهِ وَيَنْظُرُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾ قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤١﴾ وَإِذْ أَنْجَيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكَ سُوءَ الْعَذَابِ يَقْنُلُونَ أَيْدَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤٢﴾ وَوَعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فَنَتِمَّ مِيقَتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَىٰ لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرِيكَ وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نَرِيكَ فَلَمَّا سَجَلْ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ سُجَّدًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَنَكَ بُنْتَ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٤﴾

مووسا وتی: به راستی نیوه گه لیکی نه قام و نه زانن، بویه به گه و ره یی خوا نازانن و نه و جو ره شتانه داوا ده که ن!!.

(نه بوو واقیدی له یسی) ده لیت: هاوه لآن له گدل پیغه مبه ر ﴿ به ره و (حونه ین) ده رچوون و، له ریگادا داریکی گه و ره ی سه وزیان دیت و، داوایان لی کرد که: و هکو کافره کان داریکی تابیه تی خوینانیان هه یه و، ده چنه بنی و شیعر وه و نراوه ده لین و، رم و که وانه کانیشیانی لی هه لده واسن و، به و کاره یان پیروزی ده کن و، له وی قه تیس ده مینن! ده با نیمه ییش نه م داره پیروژ بکه یین و چه که کانمانی لی هه لواسین و بی په رستین! نه ویش فهرمووی: ﴿ الله اکبر! نه مه هر له و قسه یه ده چی که هوزه که ی مووسا داوایان له مووسا کرد و گو تیان: ﴿ اجعل لنا إلهاً کما لهم آلهة قال إنکم قوم تجهلون ﴾ لثر کبن سنن من قبلکم حذو القذة بالقذة حتی لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه / ترمزی. ﴿ ۱۳۹: إن هؤلاء متبر ما هم فيه ﴾ بی گومان نه و حالته ی نه وانی تیادیه "که بته کان ده په رستن، سهر نه جمای

هاروون پیغه مبهردو کاری هر چاکسازیه.

مووسا ده خوازنی په روره دگاری ببینی:

۱۴۳: ولما جاء موسى لميقاتنا ﴿١٤٣﴾ ووسا كه مووسا هات بوشوینی موناجاته كه له گه لمان ﴿١٤٤﴾ و كلمه ربه ﴿١٤٥﴾ و په روره دگاری كه وته قسه و گفست و گو له گه ل و گوینی له دهنكییه وه بوو ﴿١٤٦﴾ قال رب ارنی انظر إلیك ﴿١٤٧﴾ مووسا بو پتر دلنیاپی و خوشه ویستی به په روشه وه گوتی: په روره دگاریم! خوتم پی نیشان ده، زور ناره زوومه بت بینم ﴿١٤٨﴾ قال لن ترانی ﴿١٤٩﴾ خوا فهرمووی: مووسا! هر گیز له دنیا په داتوانی بم بینی، چونكه بونییه ی ناده میزادی نیستا ثم دنیا په، توانای بینینی خوی نییه ﴿١٥٠﴾ ولكن انظر إلى الجبل فإن استقر مكانه فسوف ترانی ﴿١٥١﴾ به لام له كیوه پروانه، من خومی نیشان ددهم، جائه گهر شو "كه بونییه له توه بته وتره" له جپی خوی ماو، نه بزووت، نه وساش توده توانی بم بینی، نه گینه نام بینی ﴿١٥٢﴾ فلما تجلی ربه للجبل ﴿١٥٣﴾ جاهه ركه په روره دگاری بو كیوه كه خوی دهر خست ﴿١٥٤﴾ جعله دكا ﴿١٥٥﴾ هر به جاری كیوه كه ی روونك كرده وه هه پروون هه پروونی كرد ﴿١٥٦﴾ وخر موسى صعقا ﴿١٥٧﴾ و مووساش بیهوش كهوت و بوورایه وه ﴿١٥٨﴾ فلما أفاق ﴿١٥٩﴾ ثینجا كه به هوش هاته وه ﴿١٦٠﴾ قال سبحانك تبت إلیك ﴿١٦١﴾ وتی خویا! پاك و خاوینی و بی خه وشی هر بو تویه، هر شتیكیش تو له كه دار بكا، دوور رات ده گرم لئی و، په شیمانیشم له داوا كه م ﴿١٦٢﴾ وأنا أول المؤمنين ﴿١٦٣﴾ ومن به كه مین كه سم له ناو به نی ئیسرا ئیلیه پرواداره كاندا ئیمانم به گه وره یی و ده سه لاتی تویه. به لی.. زور به ی راو بوچوونی زانكان له سه ر نه وه په كه: هیچ كه سیك له م جیهانه دا خوی گه وره ی نه دیته وه نایشی بینی، ته نانه تی دیتنه كه ی په یام به ییش ﴿١٦٤﴾ ده لین هر به دل بووه، نه ك به چاوی سه ر.

(ثیبن كه سیر) نه لیت: بیژه ی ((لن)) له م نایه ته ی (لن) ترانی) په دا لای زورینه ی زانكان بوته كیشه، چونكه و شه ی ((لن)) بو به ربه ست كردنه له روودانی هر كاریك به هه تا هه تای، (نه خو) زانه كان ده لین (لن فی التأبید). مو عته زله كانیش نه مه یان كردو ته به لگه ی خویان كه: خوا نه له دنیا دا، نه له پاشه رۇډا نابینرئ، به لام نه مه له هه موو بو چوونه كان لاواز تره، چونكه گه له فهرمووده ی (موت هواتر) هاتووه كه: مو سلمانان له قیامه تدا خوا نه بینن، دیسان نایه تی (لا تدر كه الأبصار) یشیان هر به بینین لیک داو ته وه، واته: به لای نه وانه وه قهت خوا نابینرئ، نه له دنیا دا، نه له پاشه رۇډا، جا بو زانیاری زیاتر له باره ی ثم مه سه له وه، سه رئ له سووره تی (نه جم) بده، چونكه له وی

پتر روون كراو ته وه ﴿١٤٤﴾ قال یا موسى إني اصطفيتك على الناس برسالاتي وبكلامي ﴿١٤٥﴾ به لی مووسا گه یشته میقاته كه وخوا فهرمووی: مووسا! بی گومان به من به م په یام و قسانه له گه لم كردیت، هه لبراردوی و فزلم دایت به سه ر نه و خه لكه دا ﴿١٤٦﴾ فخذ ما آتيتك ﴿١٤٧﴾ ده ساتوش هه رچیم پی داوی توند توند بیگره و کاری پی بكه ﴿١٤٨﴾ وكن

قَالَ يٰمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمَىٰ
فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَكَتَبْنَا
لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِن كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ
شَيْءٍ وَفَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا سَأُرِيكُمْ
دَارَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾ سَأَصْرِفُ عَنْ آيَتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِن يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا
بِهَا وَإِن يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِن يَرَوْا
سَبِيلَ الْغِيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِفَكَاهِ
الْآخِرَةِ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يَعْبُرُونَ إِلَّا مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾ وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِن بَعْدِهِ مِن حُلِيِّهِمْ
عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خَوَارٌ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يَكْلِمُهُمْ وَلَا يُهْدِيهِمْ
سَبِيلًا أَلَمْ تَخْذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٨﴾ وَلَمَّا سَقَطَ
فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِن لَّمْ يَرْحَمْنَا
رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

من الشاكرين ﴿١٤٨﴾ وله شوكرانه بژیرانیش به.

به رنامه له چهند (ته ته له) په كدا به مووسا دهر دئ:

۱۴۵: وكتبنا له في الألواح من كل شيء ﴿١٤٥﴾ وه له و (له و) و ته ته لانه، به مووسا مان دان، حوكمی هه موو شتیكمان بو نووسی، واته:

نه وه ی نه وان پیو یستیان پی بوو بومان نارد.

(له لواح) كووی (له و) ه، مه به ست شو ته ته لانه په به رنامه و شه ریه ته كه ی مووسا ی تییدا نوو سرا بوو ﴿١٤٦﴾ موعظة ﴿١٤٧﴾ تا ببی به په ند و ناموز گاری بو یان ﴿١٤٨﴾ و تفصیلا لكل شی ﴿١٤٩﴾ و شی به ره وه ی هه موو حه لال و حرامیك ﴿١٥٠﴾ فخذها بقوة ﴿١٥١﴾ جا توش مووسا! زور به هیزو به توند شو (له لواح) انه بگره ﴿١٥٢﴾ و آمر قومك أن يأخذوا بأحسنها ﴿١٥٣﴾ فهران به گه له كه شت بده هره چا كه په یان بگرن و ره فتاری پی بكن، مه به ست نه وه په كه ته ته له كانی ته ورات (حسن) و (أحسن) ی تییدا په، بو نموونه (قصاص) و تو له وهر گرتنه وه ربی پی دراوه و کاریکی

(حسن) ه، عهفهوو لیووردنیش ههروا، به لām کاریکی (أحسن) ه. دهسا ئیوه کاربه (أحسن) هکه یکه. ﴿سأوریکم دار الفاسقین﴾ دلنیاشین خانه و لانه ی سنوور به زینه کانتان - له سهفه ره کانتاندا - نیشان ددهم، نه وساده بینن چیمان پی کردن.

نه هلی فیز له نایه تی خوا که لک وهر ناگری:

﴿١٤٦﴾ سأصرف عن آياتي الذين يتكبرون في الأرض بغير الحق﴾ بئ گومان نه و که سانه ی که به ناهق له سه ره زوی ته که ببوو رو ده ست در یژی نه کن، له وهر گرتنی نیشانه کانی خومیان لا نه دم و، ناهیلیم لییان تی بگن ﴿وإن يروا كل آية لا يؤمنوا بها﴾ و نه گهر هه ر ثایه ت و به لگه یه کیش ببینن بۆ یه کتا په رستی، نه وان هه ر باوه ری پی ناکن و به جادووی داده نی! ﴿وإن يروا سبيل الرشدا﴾ یان نه گهر ری به ختیار ی و سه فرازی ببینن ﴿لا يتخذوه سبيلا﴾ وه ری ناگرن و پییدا ناچن. ﴿وإن يروا سبيل الغي يتخذوه سبيلا﴾ خو نه گهر ری خراپه کاری و سه ر لی شیواوی ببینن، خیرا وه ری ده گرن و کاری پی ده کن! ﴿ذلك بأنهم كذبوا بآياتنا﴾ نه وه ش چونکه نایه ته کانی ئیمه یان به در و داده نا ﴿وكانوا عنها غافلين﴾ و خافل و بی ناگاشبوون لییان و سه رنجیان نه دانئ ﴿١٤٧﴾ والذين كذبوا بآياتنا ولقاء الآخرة﴾ نه و که سانه ش نیشانه کانی ئیمه و، هاتنی دوا روژیان به در و دانا ﴿حبطت أعمالهم﴾ کاره چاکه کانیان پوو چهل بوویه وه و له ناو چووو، هیچ سوو دیکیان لی وهر نه گرت ﴿هل يجزون إلا ما كانوا يعملون﴾ ناخو به وه نه بیئت کردوویانه، سزا وجهه زه به نه درین؟.

سه رگورشته ی گویره که په رسته نه که:

﴿١٤٨﴾ واتخذ قوم موسى من بعده من حليهم عجلا جسدا له خوار﴾ پاش چوو نه که ی مووسا بۆ کیوی (توور) گه له که ی - له خشل و زیړه که یان - گویره که یه کی به پوره یان بوخویان سازدا و په رستیان! پیاویکی (سامری) ناویان هه لسا به نه نجامدانی نه و کاره و سه ره رشتی کرد، ده رنجام نه و گویره که بی گیانه ی له شیوه ی په یکه ردا لی که وته وه و په رستیان! ﴿ألم يروا أنه لا يكلمهم﴾ مه گهر نه یان دی نه و گویره که یه قسه یان له گهل ناکات ﴿ولا يهديهم سبيلا﴾ و بۆ ری راستیش ری نماییان ناکات ﴿يتخذوه﴾ له گهل نه وه یشدا کردیانه خوی خویان!! ﴿وكانوا ظالمين﴾ و به رامبه ر به خویان سته مکار بوون و چوونه ریزی موشریکانه وه ﴿١٤٩﴾ ولما سقط في أيديهم﴾ که ری راستیان له ده سته که وت ﴿ورأوا أنهم قد ضلوا﴾ و زانییان که به راستی گومراو سه رگه ردان بوون

﴿قالوا لئن لم يرحمنا ربنا﴾ په شیمان بوونه وه و تیان: نه گهر په روه ردگارمان بهر میهره بان ی خویمان نه خا ﴿ويعفونا﴾ ولیمان نه بووری ﴿لنكونن من الخاسرين﴾ بی گومان له زیانمندان ده بین ﴿١٥٠﴾ ولما رجع موسى إلى قومه غضبان أسفا﴾ کاتی مووسا له کیوی (توور) به تووره پی وخه فته تیکی زوره وه گه رایه وه ناوه زه که ی ﴿قال بئسما خلفتموني من بعدي﴾ تنی خوړین و وتی: به راستی له دوا ی من جیش شینیکی زور خراب بوون! چوون نه و کاره زور خراب و به ده تانه کردو، ثایینی منتان گوړی؟! ﴿أعجلتم أمر ربكم﴾ ناخو له برپاره کانی په روه ردگاری خو تان په له تان کرد؟ "نه تان توانی خو تان بگرن هه تا من چل روژه که ته واو نه که م و دیمه وه؟! و فرمانی په روه ردگارتان دی ﴿وألقي الألواح﴾ و له خه فته و دل په ریشانی خو شیدا (له وح) و ته له کانی هاویش و خستی! ﴿وأخذ برأس أخيه يجره إليه﴾ قزی سه ری (هاروون) ی برای گرت و به ره و لای خوی کی شای، وه کو هه ر مرو فیک له که س و کاری خوی تووره نه بی، له کاتی کردنی هه ر کاریکی ثاوا دا ﴿قال ابن أم﴾ هاروون وتی: نه ی دایک برا که م! دیاره که (مووسا) و (هاروون) برای باوک و دایکی یه کن، به لām که به و ناوه وه بانگی نه کات، بۆ سه رنج راکیشانی و، بزواندنی هه ست و نه ستی برایه تیبه تی، بۆیه نه و وشیه به کار هی ناو گوتی: دایک برا که م ﴿إن القوم استضعفوني﴾ بی گومان نه وه زه گویره که په رسته زوریان لی سه ند م و، بی ده سلات و لاوازیان کردم ﴿وكانوا يقتلونني﴾ و نه وه نه دیش ملانلیم له گهل کردن و هخت بوو بشمکوژن ﴿فلا تشمت بي الأعداء﴾ ده سا تویش کاری مه که دل دوژمنانم پی خوشکه یت ﴿ولا تجعلني مع القوم الظالمين﴾ منیش له گهل خه لکه گویره که په رست و سته مکاره که مه خه، چونکه من هیچ ده سه لاتیکم نه بوو ﴿١٥١﴾ قال رب اغفر لي ولأخي﴾ که بۆ مووسا ده رکه وت "ده سه لاتی هاروونی تی دا نه بووه، وتی: په روه ردگارم! له خو م و له برا که م خو ش ببه ﴿وأدخلنا في رحمتك﴾ و بهر به زه یی خو تمان بخه ﴿وأنت أرحم الراحمين﴾ و هه ر نه تو ش له هه مووخه لکانی میهره بان، به میهره بان تری ﴿١٥٢﴾ إن الذين اتخذوا العجل﴾ به راستی نه وانه ی که گویره که یان کرده خواو بهر ده وام بوون له سه ر په رستنی وه ک سامری و شوینکه وتوانی ﴿سينالهم غضب من ربهم﴾ به ته نکید له توله ی نه و ه دا بهر قارو غه زه بی په روه ردگاریان ده که ون له ناخیره تدا ﴿وذلة في الحياة الدنيا﴾ و له ژبانی نه م دونیا به شدا ریسوا و سه ر شوړه بن، نه وه بوو بهر بوونه گیانی یه کترو، یه کتریان ده کوشت! ﴿وكذلك نجزي المفترين﴾ ئیتره ره که سیک دروه له به سی ئیمه

«وهكو نهوانه» جه زره به و تۆله ی دده دین ﴿ ۱۵۳ 》: والذین عملوا السیئات ﴿ ۱ 》 نهو كه سانهش گوناح و تاوانی كوفریان كرد ﴿ ۲ 》 ثم تابوا من بعدها و آمنوا ﴿ ۳ 》 له پاشان په شییمان بوونه وه و پروایان هیئاو، ههتا مردنیش له سهری مانه وه ﴿ ۴ 》 إن ربك من بعدها لغفور رحیم ﴿ ۵ 》 بئى گومان پهروه دگارت پاش نهو په شییمان بوونه وهیه، بیوش و لیبوورده یه کی، دلوفان و میهره بانه.

مووسا له نوورده ییبه كه ی هیدی ده بیته وه:

﴿ ۱۵۴ 》: ولما سكت عن موسى الغضب ﴿ ۱ 》 جا كه رقه كه ی مووسا هیدی بوویه وه «سه بارهت به هاروون و گهله كه ی» ﴿ ۲ 》 أخذ الألواح ﴿ ۳ 》 تخته وه ته ته له كانی هه لگرت وه «نهوانه ی كه ته ورتایان تیا نووسرا بوویه وه نهو په رتی كرد بوون» ﴿ ۴ 》 وفى نسختها هدی ورحمة للذین هم لربهم یرهبون ﴿ ۵ 》 كه رینمایى و به زه یی تیدا بوو بۆ نهوانه ی له ده سه لاتى پهروه دگاریان ده ترسن، واته: له گه ل نهو یشدا هیدایه تی نهوانی تیدا مابوو.

حه فتا كه سی به نی ئیسرا ئیل ده چنه موناجاتی خوا:

﴿ ۱۵۵ 》: واختار موسى قومه سبعین رجلا لميقاتنا ﴿ ۱ 》 نهو سامووسا له گهله كه ی خوی بۆ موناجاتی خوا، حه فتا پیاوی هه لكه وته ی ده سنیشان كرد لهوانه ی گویره كه یان نه په رست بوو، بچنه کیوی (توور) بۆ لیبووردن لهوانه ی گویره كه یان په رست بوو و په شییمان بوونه وه، جا بۆ نهو له خوا كات و ژوانی وه رگرت، كه چی كاتى گه یشتنه نهو ی گوتیان: ده بی به چاوی خو مان خوا ببینین! ﴿ ۲ 》 فلما أخذتهم الرجفة ﴿ ۳ 》 جا له تۆله ی نهو ده كه وتیان: ((أرنا الله جهرة / ده بی خوا ببینین نهو سا پروا ده هیئین)) بوومه له رزه یه کی سه خت گرتنی و مردن و، مووساش خه م و په ژاره دای گرت ﴿ ۴ 》 قال رب لوشئت أهلكتهم من قبل و إياى ﴿ ۵ 》 ووتی: پهروه دگارم! نه ر ئاره زووت هه با، نهوا پېش ئاماده بوونمان له کیوی (توور) گشتمانن ده مراند ﴿ ۶ 》 أتهلكنا بما فعل السفهاء منا ﴿ ۷ 》 ئایابه هو ی كاروكرده وه ی گێله پیاوو جاهیله كانمان، هه موومان له ناو ده بهیت؟.

ئیمامی (ته به ریی) نه لیت: خوا فرمانی به مووسا كرد كه: كو مه لیك له خه لكه كه ی به رى بۆ کیوی توو رو داوا ی لیبووردن بكه ن نهو یش بردنی، كه چی به مووسایان وت: هه رگیز پروا ناكه ی ن نهو خوا بی قسه ت له گه ل ئه كا، هه تا به چاوی سه ر نه ی بینین، ئیتر له تۆله ی نهو ده تا تریشقه یه کی گه وه لی دان و گشتیان مردن، جاپاش نهو مووسا كه وته پارانه وه وتی: پهروه دگارم! جا من كاتى گه رانه وه به (به نی ئیسرا ئیل) چ بلیم له به رامبه ر تیا

چوونی نهو حه فتا كه سه وه! ﴿ ۱ 》 خوزگا منیش و نهوانیشته به ر له مه له ناو بردبا. (سه ددی) نه لیت: مووسا گریه و پارانه وه یه کی زۆری كرد، هه تا خوا هه موویانی زیندوو كرده وه، وهك له جیگای تردا نه فهرمو ی: (ثم بعثناككم من بعد موتكم... ۵۶/۲) ﴿ ۲ 》 إن هى إلا فتنتك ﴿ ۳ 》 خوا یا! دیاره نهو رووداوه هه ر نه زموون و

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعْمَلْتُمْ أَمْرًا رِيبَكُمْ وَقَالَ الْأُلُوحُ وَأَخِذْ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمِّ الْقَوْمِ اسْتَصْعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿ ۱۵۶ 》 قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿ ۱۵۷ 》 إِنَّ الَّذِينَ أَخَذُوا الْوَعْدَ مِنْكُمْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِي الْأَعْيُنِ وَذُنُوبٌ كَثِيرَةٌ سَيُجْزَوْنَ الْعَذَابَ ﴿ ۱۵۸ 》 وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۵۹ 》 وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ وَفِي نُسخَتِهَا هَدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ یرهبون ﴿ ۱۶۰ 》 وَأَخَذَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا أَلِيمَةً فَنَبَّأَهُمْ بِمَا فَعَلَ لَهُمْ رَبُّهُمْ فَشَبَّوْا وَأَهْلَكَهُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَبْلُغُوا أَجَلَ الْآلَمِينَ ﴿ ۱۶۱ 》 وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿ ۱۶۲ 》

تا قییکردنه وه ی خۆته بۆ هه موومان ﴿ ۱ 》 تزل بها من تشاء و تهدی من تشاء ﴿ ۲ 》 مه یلی خۆته هه ر كه سیکی پی گومرا به یه ت و، هه ر كه سیکی شاره زاو رینما به یه ت ﴿ ۳ 》 أنت ولینا ﴿ ۴ 》 ته نها هه ر نه توی سه ره رست و گه وره مان ﴿ ۵ 》 فاغفر لنا وارحمنا ﴿ ۶ 》 ده ساتوش لیمان خو ش بیه و، به زه ییت پیماندا بیته وه ﴿ ۷ 》 وأنت خير الغافرين ﴿ ۸ 》 باشتیرین به خشینه ر هه ر نه توی ﴿ ۹ 》 ۱۵۶: واكتب لنا فى هذه الدنيا حسنة وفى الآخرة ﴿ ۱۰ 》 له م دونیا به و له و دونیا به «ژیا نیکی خو ش و چا کمان بۆ بنو سه» ﴿ ۱۱ 》 إنا هدنا إليك ﴿ ۱۲ 》 بئى گومان ئیمه بۆ لای تو گه راینه وه ﴿ ۱۳ 》 قال عذابی أصيب به من أشاء ﴿ ۱۴ 》 خوا ش فهرمووی: مه یلم له هه ر كه سی هه بی سزا وجه زره به ی خو می ده دم ﴿ ۱۵ 》 ورحمتی وسعت كل شئ ﴿ ۱۶ 》 به زه یی و میهره بانیشم نهو نه ده زۆره هه موو شتیکی داگرتو وه، به شی هه موو كه سیك ده كات ﴿ ۱۷ 》 فسأكتبها للذین یتقون ﴿ ۱۸ 》 بۆ نهو كه سانه ی ده نووسم كه پاریزکاری له گونا هه و خرا به نه كهن ﴿ ۱۹ 》 ویؤتون الزكاة ﴿ ۲۰ 》 و زه كات نه دهن ﴿ ۲۱ 》 والذین هم بآیاتنا

یؤمنون ﴿ و به ثایهت و کتیبه‌کانیشمان باوه‌ریان هه‌یه.

سیفه‌ته‌کانی پیغه‌به‌رامان (موحه‌مه‌د):

﴿ ۱۵۷: الذین يتبعون الرسول النبي الأمي ﴾ ئیماندارى کامل
ئه‌وانه‌ن ده‌که‌ونه شوینی ئه‌و په‌یامدارو هه‌والده‌رى خوايه، که

وَكَتَبْنَا فِي هَذِهِ الْكِتَابِ حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا
هَذَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي
وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَأَنَا كَتَبْتُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ
فِي الْتَوَارِثِ وَلَا يَجِدُ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ
عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا
النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾ قُلْ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
فَقَامُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْتِي بِاللَّهِ
وَكَلِمَتِهِ وَأَتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾
وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٩﴾

نه‌خوینده‌یه، مه‌به‌ست به‌ ئومى) که‌سیکه‌هه‌یج شتیکی نه‌خویندیی و
نه‌نووسی بی! که‌وابوو که‌سیکی وه‌ک موحه‌مه‌د ﴿ ١٥٦﴾ له‌گه‌ل
ئه‌وه‌یشدا نه‌ی خویندوو هه‌و په‌ر په‌له‌ی په‌یامبه‌رایه‌تی تیا به‌دی
ده‌کری، ئه‌مه مه‌به‌سته له‌ وشه‌ی (الأمی)، نه‌ک خوانه‌ خواسته
مانای ئه‌زانین و جه‌هل بی، ئیمامی (بوخاری) یش ئه‌م فه‌رمووده‌یه
هه‌یناوه: ((نا أمة أمة لا نكتب ولا نحسب)) واته: ئیغه‌ ئوممه‌تیکیین
نه‌ده‌نووسین و، نه‌حیسابگیرین. ﴿ الذی یجدونه مکتوبا عندهم
فی التوراة والإنجیل ﴾ ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ی که‌ ناوو سیفه‌ته‌کانی
له‌ته‌ورات وله‌ ئینجیلدا نووسراوه‌ لای خو‌یان ده‌ستیان ده‌که‌وی،
واته: زور به‌ چاکى ئه‌ی‌ناسن ﴿ یأمرهم بالمعروف ﴾ فه‌رمانیان
به‌ چاکه‌ پی‌ده‌کا ﴿ وینهاهم عن المنکر ﴾ و له‌ شتی خراب و
ناپه‌سه‌ند ری‌یان لی‌ده‌گریٔ ﴿ ویحل لهم الطیبات ﴾ و هه‌مووشتیکی
پاک وخواویتیان، بو‌حه‌لال ده‌کا ﴿ ویحرم علیهم الخبائث ﴾ و هه‌موو
شتیکی پیس و زیانبه‌خشیان لی‌یاساغ ئه‌کات، وه‌ک شه‌راب و

گوشتی به‌رازو ریب... هتد ﴿ و یضع عنهم إصرهم والأغلال التي
كانت عليهم ﴾ و بارو ته‌کلیفی قورس و، کؤت و زنجیری
له‌سه‌ریان شه‌ته‌ک درابوو لای ده‌با، مه‌به‌ست لابر دنی ئه‌وشتانه‌یه
که‌ له‌سه‌ر شانیان قورس و گران بوون: وه‌ک خو‌کوشتن بو‌یه‌شیمان
بوونه‌وه له‌په‌رستنی گو‌یلکه‌که‌و، حه‌رامیبه‌تی ده‌ستکه‌وتی
جه‌نگی... هتد، واته: به‌هاتنی ئه‌و په‌یامبه‌ره ﴿ ئه‌و شته
قورسانه‌ گشت هه‌لگیران، وه‌کو خو‌ی ئه‌فه‌رموی: ((بعثت بالحنيفية
السمحة...)) واته: به‌شه‌ریعه‌تیکی چاک ویاک وپه‌سه‌ماحه‌ته‌وه کرامه
پیغه‌مبه‌ر، وه‌هه‌روا به‌ دوو نوینه‌ره‌که‌ی خو‌ی بو‌(یه‌مه‌ن) -موعازو
ئه‌بوومووسا- ی‌وت: ((بشروا ولا تنفروا ویسروا ولا تعسروا
وتطاعوا ولا تختلفوا...)) (بوخاری و موسلیم). واته: که‌ده‌چن
مژده‌و مزگینی ده‌ر بن و، خه‌لکی تارمه‌نین و، ئاسانکارین و،
قسه‌ی یه‌کتر بییس و، هه‌راو کیشه‌مه‌نیته‌وه ﴿ فالذین آمنوا به ﴾
ئینجا ئه‌وانه‌ی بپروایان به‌و په‌یامبه‌ره هه‌ینا ﴿ وعزروه ونصروه ﴾
و به‌ری‌زو حوره‌مه‌ته‌وه رایان‌گرت و، هاوکاری و پشتگیری لی‌کرد
به‌جیه‌ادو تیکو‌شان ﴿ واتبعوا النور الذی أنزل معہ ﴾ و دوا‌ی ئه‌و
پرووناکیه‌ش که‌وتن له‌گه‌لیا نی‌ردراوه ﴿ أولئک هم المفلحون ﴾ ئه‌و
خه‌لکانه‌ ئه‌مانه سیفه‌تیان‌بن، به‌ختیارو سه‌رفرازن.

په‌یامبه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر گشتگیره:

﴿ ۱۵۸: قل يا أيها الناس ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ﴿ بلی: ئه‌ی
خه‌لکینه! ﴿ إني رسول الله إليکم جمیعاً ﴾ چاک بزانی که: من
په‌یامبه‌رون‌ی‌ردراوی خوام بو‌لای سه‌رجه‌م ئیوه، نه‌ک ته‌نها بو‌لای
هه‌ندیکتان، وه‌ک ئه‌م فه‌رمووده (پی‌شه‌وا ئه‌حمه‌د ۳۰۱/۱) پشتگیری
ئه‌و راستییه ده‌کا وده‌فه‌رموی: ((أعطيت خمسا لم يعطهن نبی قبلی
-ولا أقوله فخرا- بعثت إلى الناس كافة: الأحمر والأسود، ونصرت
بالرعب مسيرة شهر، وأحلت لی الغنائم ولم تحل لأحد من قبلی،
وجعلت لی الأرض مسجدا وطهورا، وأعطيت الشفاعة فأخترتها لأمتی
يوم القيامة، فهي لمن لا یشرک بالله شیئا)) واته: به‌فه‌خریشه‌وه
نالییم، پینج شتم پی‌دراوه، هه‌تا ئیستا به‌هه‌یج پیغه‌مبه‌ریکی به‌رله
خو‌م نه‌دراوه: من نی‌ردراوم بو‌هه‌موو خه‌لک، بو‌سوورو ره‌ش...
بو‌گشت ئاده‌مزا، به‌لام پیغه‌مبه‌رانی تر هه‌ریه‌که‌ بو‌لای هوزو
گه‌لیکی تاییه‌تی ره‌وانه‌ کران، وه‌یه ترس خسته‌نه‌ ناو دلی دوژمنه‌وه
مه‌ودای مانگه‌ ری‌یه‌ک یاری‌درام، وه‌ده‌سه‌ستکه‌وته جه‌نگیبه‌کانم
بو‌حه‌لال کرا، که‌بو‌گه‌لانی تر حه‌لال نه‌بووه، وه‌هه‌موو زه‌ویم
بو‌کرایه‌ نو‌یزگه‌و پاکه‌ره‌وه، وه‌شه‌فاعة‌تم پی‌به‌خشاو، هه‌یشتمه‌وه
بو‌قیامه‌تی ئوممه‌ته‌که‌م، بو‌ئه‌وانه‌یان (شه‌ریک) بو‌خوا بریار ناده‌ن.

﴿بیت المقدس﴾ و کلوها منها حیث شئتم ﴿لهه رلايه کیش هه رچی
ناره زووتانه بیخون ﴿وقولوا حطة﴾ که ده شچنه ناو شاره که وه
بلین: خوابا! گوناهاه کانمان هه لبوهری ﴿وادخلوا الباب سجدا﴾
وه له ده رگاکه یه وه به دهم سوژده وه بچنه ژووری و سوپاسی خوا
بکه ﴿نغفر لكم خطیاتکم﴾ ئەوسا ئیمه یش له هه له ویه له کانتان

وَقَطَعْنَهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَبِطًا أَمْأًا وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ
إِذَا اسْتَسْقَفَهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَجَاسَةً قَالَ أَنَا نَسِ
مَشْرِبُهُمْ وَظَلَلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَمَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ
وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا
ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦١﴾ وَإِذْ
قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ
شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَّغْفِرْ
لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ سَرِيزًا الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦٢﴾ فَبَدَّلَ
الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ جُرَّاتٍ مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَظْلِمُونَ ﴿١٦٣﴾ وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ
حَاضِرَةً أَلَيْسَ لَهَا عَذَابٌ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ
جِثَاتُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا تَسْبِتُونَ
لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٤﴾

ده بوورین ﴿وسنريد المحسنين﴾ هیمان بۆ ئەوانه ی ئاکارچاکن،
پاداشی زیاتریش ددهین ﴿١٦٢﴾: فیدل الذین ظلموا منهم قولا
غیر الذی قیل لهم ﴿ئینجا ئەو قسه ی پێیان وترا بوو که: ده بی
له کاتی چوونه ژووره ده بلین: ((حطة)) خوابا! گوناهاه کانمان
هه لبوهری، که چی سته مکاره کانیان هه لسان و گۆریان و وتیان:
(حطة فی شعيرة)! وه له باتی ئەوه که به کرنووشه وه بچنه نژی
شاره وه، به پشتاو پشتی چوونه ژووری!! ﴿فأرسلنا عليهم رجلا
من السماء بما كانوا يظلمون﴾ جا ئیمه یش به هژی ئەو سته مه وه
کردیان، له ئاسمانه وه سزایه کمان ناره سهریان. سه یریکی
سووره تی (به قهره)، ئایه تی شه ست بکه، له وی ته فسیری ئەم
ئایه تانه روونتر کراوه ﴿١٦٣﴾: وسألهم عن القرية التي كانت
حاضرة البحر ﴿ئهی پیغه مبهه!﴾ ده رباره ی شاره که ی (ئه یله) وه
که ده که ویته قهراخی - ده ریای سوورو، نیوان مه دیه ی وکیوی توور-
لێیان بیرسه: چی به سه رهات و، هوی به سه رهاته که ی چی بوو!

﴿الذی له ملک السموات والأرض﴾ من ئەوخوایه ناردومی که
ده سه لانداریتی ته وای ئاسمانه کان و زهویی ته نها هی ئەوه ﴿لا
إله إلا هو﴾ ئەونه بی، هیچ په رستراوی به هه ق نییه ﴿یحیی
ویمیت﴾ ژبان ئەبه خشی و، گیان ده ستینی ﴿فأمنوا بالله ورسوله
النبي الأمي﴾ ده سا ئیوه ش به خواو به و په یامبه ره هه وه لده ره
نه خوینده واره ی خوا بروابکه ن ﴿الذی یؤمن بالله وکلماته﴾ که
ئهو ی بۆ خۆی پروای کاملی به خواو به هه موو وشه کانی ئەو هه یه
﴿واتبعوه لعلکم تهتدون﴾ ده بی ئیوه ش شوینی بکه ون، سابه لکو
به ختیار و شاره زای ریگه ی هه ق بین ﴿١٥٩﴾: ومن قوم موسى ﴿
وله له گه له که ی مووسادا وه ک ئەو خه لکه لاساره ی تیدیاه، هه رله و
هۆزو گه له شدا ﴿أمة يهدون بالحق﴾ ئوممه ت و ده سته یه کی
واهه یه ریگه ی راست و دروست دده نه به رهو خه لکیش به هه ق
رینما ئەکه ن ﴿وبه یعدلون﴾ و هه ر به هه قیش دادگری و
حوکم ئەکه ن ﴿١٦٠﴾: وقطعناهم اثنتي عشرة أسباطا أمما ﴿وله
به رناسانکاری ئیش وکاره کان (به نی ئیسرائیل) مان کرده دوازه
ده سته، بۆ ئەوه ی هه ر ده سته ی سه روک و (نه قیب) ی خۆی بناسی
و، کاروباری خۆی به ریته وه لای ئەوو، سه ری مووساش سووک
ببی ﴿وأوحينا إلى موسى إذا استسقاها قومه﴾ ئەو کاته ش که
هۆزه که ی مووسا تینوویه تی زۆری بۆ هیناو داوای ئاویان لی کرد،
ئیمه سه رووشمان بۆ کرد ﴿أن يضرب بعصاك الحجر﴾ که به
دار ده سته که ت له و به رده بده، ئەویش لی دا ﴿فانجست منه
اثنتا عشرة عينا﴾ و ده ست به چی دوازه کانی لی هه لقوی "به
ژماره ی خویان" ﴿قد علم كل أناس مشربهم﴾ ئیتر هه موو
ده سته یه کیان ئاوه خۆره ی خۆی ده زانی ﴿وظللنا عليهم الغمام﴾
وه له و ده شته گهرمه ی (که نعان) هه شدا هه ورمان کرده سییه ر بۆیان
﴿وأنزلنا عليهم المن والسلى﴾ گه زوو (شه لاقه) شمان ناره
سه ریان و، به ئاسانی که لکیان لی وهرده گرتن ﴿كلوا من طيبات ما
رزقناکم﴾ پیمان گوتن: سا له وگشت شته پاکانه پیمان به خشیون
بخون و سوپاسمان بکه ن، که چی ئەوان له باتی ئەوه ناسوپاسییان
کردین و وتیان: ((لن نصبر على طعام واحد...)) ٦١/٢. ئیمه ش
گۆزه رانمان لی تال کردن ﴿وما ظلمونا﴾ وه نه بی به وکاره یان
توانیییتیان سته می له ئیمه بکه ن ﴿ولكن كانوا أنفسهم يظلمون﴾
به لکو هه ر له خویان سته میان کرد، خویان خسته به ر قاری خوا،
به هوی پروو بیانوویه کی زۆریان وه ﴿١٦١﴾: وإذ قيل لهم اسكنوا
هذه القرية ﴿ئهی پیغه مبهه! وه بیری ئەو جووله کانه بیته
که وتوونه ته سه رده می تۆوه، ئەو دهمه به پیشووه کانیان وترا - پاش
گه رانه وه یان له ماوه ی سه رگه ردانییه که یان - بچنه ئەم شاره وه

دهگوت: ﴿لم تعظون قوما﴾ بۆچی ئۆوه ئامۆزگاری که سانیکي وا ئەکن؟ ﴿الله مهلکم﴾ که خوا دههوی له ناویان بهری ﴿أو معذبهم عذابا شديدا﴾ یان بهتوندی سزایان بد؟ ﴿قالوا معذرة إلى ربکم﴾ وتیان: له بهر پۆزشی لای پهروهردگارتان، به لکو بهوئامۆزگارییه توانییتمان ئهرکی سهرشانی خویمان جیه جی بکهین. ﴿ولعلهم يتقون﴾ شاید ئهوانیش خوپیاریزن له ناههرمانی خوا ﴿١٦٥﴾: فلما نسوا ما ذكروا به ﴿جا که ئه و په ند و ئامۆزگارییه یان له بیرخو برده وه و هیچ سوودیکی پی نه گه یاندن ﴿أنجينا الذين ينهون عن السوء﴾ ئیمهیش ئهوانه یانمان رزگار کرد که رییان له خراپه دهگرت ﴿وأخذنا الذين ظلموا بعذاب بئس بما كانوا يفسقون﴾ زۆربه توندی سزای ئهوانه شمان دا سته میان له خو کردو، سنوورهکانیان بهزاند ﴿١٦٦﴾: فلما عتوا عن ما نهوا عنه ﴿جا که بیباکانه درێزه یان بهوکاره یان دا ریگری کرابوون لئی ﴿قلنا لهم﴾ پیمان وتن: ﴿كونوا قردة خاسئين﴾ دهسا له تۆله ی ئه وه دا بینه (مهموون) به دووره خراوی و سووک و ریسوا، واته: وهک مهیموون سووک و بی ریز و بی حورمهت بن، به کورتی وهکو تهفسیر که رانی قورئان دهلین: دانیشتوانی گونده که بههوی تاوانهکانیانه وه بوونه سی دهسته: دهسته یهکیان سه ریچییان کردو سزای توند دران. دهسته یهکی تریان دهستیان له خراپه هه لگرت و رزگار بوون. دهسته یهکی تریان له ئاست گشت ناهه قییه ک بی دهنگ بوون، خوای گه وره خوای چاک ئه زانی ئه مانه یان چیان به سه ر هات؟.

جه ماوه ری زانیان له سه ر ئه وه ن که: سه روکهکانیان بوونه مهیموون و بهراز، به لام دوای سی روژ، تیاچوون و مردن، وهک له جیگای تر دا خوا ئه فیه موی: (وجعل منهم القردة والخنازير..) ﴿١٦٧﴾: وإذ تأذن ربك ﴿ئه مهش وه بیر بیته که پهروهردگارت پی شهوهرکانیانی تی گه یاند ﴿ليبعثن عليهم إلى يوم القيامة من يسومهم سوء العذاب﴾ که تا روژی قیامهت که سانیکي وا زال ده که م به سه ر یاندا که هه می شه خراپ ترین سزایان پی بجیزی، ئه گه ر باوه ر به پیغه مبه ر نه هیئن.

به لی.. وابوو، سه ر ده می ک به (بختنص)، ماوه یه ک به گا وره کان، ئه و جا به (هیتله ن)، سه ره رای ئه وان هیش مو سلمانه کان هه موو کاتی ده رس و په ندی قاره مانیه تیان داده دان، خوا یاری بی ت به م زووانه ش چاوه روانی کۆ تاجه نگیان له گه ل مو سلمانه کاند ده کری، هه رو ه کو په یام به ر ﴿له و باره یه وه ده فیه موی: (لا تقوم الساعة حتى يقاتل المسلمون اليهود..))﴾. ﴿إن ربك لسريع العقاب﴾ بی گومانه که پهروهردگارت زۆر زوو به تۆله دا ده گا ﴿وإنه لغفور

﴿إذ يعدون في السبت﴾ کاتی که له روژی شه ممه دا ناههرمانی خوایان ده کردو، ماسیهه کانیان له روژه قه دهغه کراوه دا راو ده کرد! ﴿إذ تأتيهم حيتانهم يوم سبتهم شرعا﴾ چونکه له روژی شه ممه دا ماسیهه کان، به زۆری له سه ر ئاوه که ده رده که وتن و، به ئاسانی وهک تاقیه کردنه وه به ک "بۆیان ده گێردان ﴿ويوم لا يستون لا

وَإِذ قَالَتْ أُمَةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعْطُونَ قَوْمًا اللَّهُ مَهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذِرَةُ إِلَى رَبِّكُمْ وَعَلَّاهُمْ يَنْتَقُونَ ﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَدَابِ بَنِي سِمْيَاسَ مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿١٦٦﴾ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قردة خاسئين ﴿١٦٧﴾ وَإِذ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مِّنْ سَوْءٍ مِّنْهُمْ سَوْءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٨﴾ وَقَطَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَمْمَاتٍ مِّنْهُمُ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٩﴾ فَعَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ وَرثُوا أَلْكِ كَتَبَ يَأْخُذُونَ عَرْضَ هَذَا الْأَذَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرْضٌ مِّثْلَهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِثْلُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَاللَّذَّارِ الْأُخْرَى خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٧٠﴾ وَالَّذِينَ يَبْتَسِئُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧١﴾

تأتيهم ﴿به لام ئه و روژه که شه ممه نه ده بوو، دیار نه ده مان و" خوایان ده رنه ئه خست، ئه وانیش له شه ممه دا پشوویان بۆ ده گرت و بۆ روژی یه که شه ممه ئه یان گرتن و به ممه سنووریان به زان و یاخی بوون ﴿کذلک نبلوهم﴾ ئاوا تاقییان ئه که ی نه وه - له تۆله ی سه ریچی خوایاندا- ﴿بما كانوا يفسقون﴾ به هوی ئه وه ی ناههرمانیان کردو له سنوور ده رچوون.

(أصحاب السبت) له روژه کانی هه ینیدا ده هاتن هه وزیکیان دروست ده کردو ماسیهه کانیان تی ده کردو تی دا ده مانه وه، ئه وسا تا شه ممه بوا به ده ستیان بۆ ئه به ردن، به لکو - وهک فی لیک- ده چوون روژی یه که شه ممه ده ریان ده هیئان!!.

هه ندی له جووله که سه ریچی ده که ن و ده بینه مهیموون:

﴿١٦٤﴾: وَإِذ قَالَتْ أُمَةٌ مِّنْهُمْ ﴿وهی رییئن که دهسته یه ک له خراپه کارهکانیان به پیاو چاکه کانیان "کاتی ئامۆزگارییان ده کردن"

رحیم ﴿ و زوریش پۆشهرو لیبووردهو، دلوفان و میهره‌بانه.

جووله‌که بهم لاو بهولادا تهره ده‌بین:

﴿ ۱۶۸: وقطعناهم فی الأرض أما ۱۶۸: یه‌هوودمان له زه‌ویدا پهرت کردن و بوونه چهند ده‌ستهو به‌سته ی لیکترازاو و ههر ده‌سته‌یان که‌وته جییه‌که‌وه ۱۶۸: منهم الصالحون ۱۶۸: هه‌یان‌بوو بیاو چاک و سالح ۱۶۸: و منهم دون ذلک ۱۶۸: و هه‌یشیان‌بوو چاک دهرنه‌چوو ۱۶۸: و بلونا هم بالحسنات والسيئات ۱۶۸: به خوشی و ناخوشی تاقییمان‌کردنه‌وه ۱۶۸: لعلهم يرجعون ۱۶۸: تابه‌لکو بگه‌رینه‌وه بولای خوای‌خویمان و واز له کوفر بیئن ۱۶۹: فخلف من بعدهم خلف ۱۶۹: که‌چی له‌پاشیانه‌وه جیئشینیکی بی‌خیرو ناسالح و به‌دکار به‌جیماو هاته جیگایان، وه‌ک له‌جیگایه‌کی تردا ده‌فرموی: ۱۶۹: ورثوا الكتاب ۱۶۹: وکتیبی ته‌وراتیان گرت‌ده‌ست، ۱۶۹: یاخذون عرض هذا الأدنى ۱۶۹: که‌ههر بو مال و کالای ئهم دونیا به‌سته تی‌ده‌کۆشان له‌باتی ئهو رۆژه‌کی تر ۱۶۹: ويقولون سیغفر لنا ۱۶۹: ئهمه کاربانه‌وه ده‌شلین: بی‌سو ئیمه ههرزوو له‌لایه‌ن خواوه تاوانه‌کانمان ده‌به‌خشرین ۱۶۹: وإن یأتهم عرض مثله ۱۶۹: خوئه‌گه‌ر دیسان کالایه‌کی وه‌ک ئهو‌ه‌یان ده‌ست که‌وتبا، ئه‌گه‌ر ههرامیش بووبا ۱۶۹: یاخذوه ۱۶۹: ئه‌وه‌ند سروشت نرمن وه‌ری ده‌گرن، واته: به‌رده‌وام خهریکی دونیان و، شوینی ئاواتی پرو بووچ ده‌که‌ون و، ههرگیز له‌خرابه‌ناگه‌رینه‌وه ۱۶۹: ألم یؤخذ علیهم میثاق الكتاب ۱۶۹: ناخو له‌وته‌ورات‌ده‌ا په‌یمانی پته‌ویان لی وه‌رنه‌گیراوه؟! ۱۶۹: أن لا یقولوا علی الله إلا الحق ۱۶۹: که‌به‌رامبه‌ر به‌خودی خوا هق نه‌بی‌چیت نه‌لین ۱۶۹: ودرسوا ما فیہ ۱۶۹: ئه‌وه‌ی له‌ته‌وراتیشدا بوو هه‌موویان توژی بوویه‌وه‌و دیراسه‌یان کردبوو، که‌چی ههر گویمان نه‌دا! ۱۶۹: والدار الآخرة خیر للذین یتقون ۱۶۹: خو ئهو ماله‌کی تر "رۆژی قیامت" بو ئهو که‌سانه‌ی که‌له‌خوا ده‌ترسن، باشتره له‌لادان و ئهم دونیا‌یه‌یان ۱۶۹: أفلا تعقلون ۱۶۹: ده‌ساتی‌ناگه‌ن و ژیر نا‌هن؟ ۱۶۹: والذین یمسکون بالكتاب وأقاموا الصلاة ۱۶۹: ئهو که‌سانه‌ش که‌هه‌میشه ده‌ست به‌کتیبه‌کی (ته‌ورات)‌ه‌وه ده‌گرن و، به‌باشیش نوژی ده‌که‌ن، دیاره‌به‌و کاره‌یان ده‌بنه‌پیایوی چاک و سالح ۱۶۹: إنا لا نضع أجر المصلحین ۱۶۹: بی‌گومان ههرگیز ئیمه‌ش پاداشی چاک‌سازان زایه‌ناکه‌ین. دیاره‌تا ئیره‌لاساری جووله‌که‌کانی باس‌کرد، ئیستایش دیته‌سه‌رباسی قار لی‌گرتن‌یان، وه‌ک ئه‌فرموی: ۱۶۹: وإذ نلقا الجبل فوقهم ۱۶۹: ئه‌ری له‌بیرتانه ئه‌وکاته کی‌وه‌کی (توور)‌مان له‌بن هیئاو به‌لای سه‌ریانه‌وه راگرت ۱۶۹: كأنه ظلة ۱۶۹: ده‌ت‌گوت پارچه‌هه‌وریکه‌به‌هه‌واوه

﴿ وظنوا أنه واقع بهم ﴾ و وایان ده‌زانی ئه‌گه‌ر فه‌رمانی خوا جییه‌جی نه‌که‌ن، به‌سه‌ریاندا ئه‌که‌وی ﴿ خذوا ما آتیناکم بقوة ﴾ پییمان وتن: ئه‌وه‌فرمان و بریارانه‌ی پییمان‌داون، توند بیان‌گرن و کاریان بی‌بکه‌ن ﴿ واذکروا ما فیہ لعلکم تتقون ﴾ وه‌ههرچی‌شی تیدایه‌ههر له‌یادتان بی‌و، ره‌فتاری بی‌بکه‌ن، به‌شکو خو‌ب‌باریزن

﴿ وَإِذْ نَفَقْنَا الْجِبَلُ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظِلَّةٌ وَظَنُوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَادْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِنْ بُنَى آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٢﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ الْأَنْبِيَاءَ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٣﴾ وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرَ فَآتَيْنَاهُ الشَّيْطَانَ فَاكُنَ مِنَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٧٤﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحَمَّلَ عَلَيْهِ يَلْهَثَ أَوْ تَرَكَهٗ يَلْهَثُ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٥﴾ سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسُهُمْ كَالْأِيَّامِ الْيَتَامَى ﴿١٧٦﴾ مَنْ يَدْعُ اللَّهَ فَهُوَ الْمُتَّقِي وَمَنْ يُضِلَّ فَإِنَّهُ يَهْدِي لَكُمْ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٧﴾

له‌نافه‌رمانی خوا.

خوا په‌یمان له‌زاروو زیچی ئاده‌م ده‌گری: که‌بییه‌رستن:

﴿ ۱۷۲: وَإِذْ أَخَذْنَا مِنْ بُنَى آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ ۱۷۲: ئه‌وکاته وه‌بیر بیینه‌که‌په‌روه‌ردگارت له‌پشتی نه‌وه‌کانی ئاده‌م وه‌چه‌وه‌وه‌ی وه‌ده‌ره‌ینا ۱۷۲: وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ ۱۷۲: و په‌یمانی لی‌وه‌رگرتن و، کردنی به‌شایه‌د له‌سه‌رخویمان بو‌یه‌کخوا‌به‌رستی، ئه‌وجا فه‌رموی: ﴿ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۱۷۲: ئه‌ری من په‌روه‌ردگاری ئیوه نیم؟ ۱۷۲: قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا ۱۷۲: گشت وتیان به‌لی، ئیمه‌شایه‌تی ئه‌ده‌ین تو خوای ئیمه‌یت. هه‌ندئ له‌رافه‌که‌رانی قورشان ئه‌لین: ئهم وتووژیو قسه‌و باسه‌واقیعییه‌و حقیقه‌تی هه‌یه، به‌لگه‌شیان ئه‌و ریوایه‌ته‌یه‌که‌ (ئیبین عه‌بباس) ئه‌ی هیئتی و ئه‌لی: ههرچی زاروو نه‌وه‌ی عه‌ولادی ئاده‌م هه‌بوو که‌خوا حه‌زیکا دروستیان بکات تاروژی قیامت، به‌جاری هه‌موویانی له‌پشتی ئاده‌م هیئایه‌ده‌ری

و، پەیمانی ئی وەرگرتن کە: دەبئی ھەر ئەو بپەرستن و، شەریک و ھاوبەشی بۆ دانەنن، جا خواش کەفیل و دەستەبەری رۆژی ئەوان ئەبئی (رواه أحمد والنسائی والحاكم). بەلام (ئیبن کەسیر) پئی وایە: کە ئەو بەلێن و پەیمانە شتیکى فیعلی نییە، بەلکو نەزىلە و تەمسىلە، مەبەستیش بەو شاھیدی دانە ئەو یەكە: خۆی گەورە گشت عەولادی ئادەمى بە (فیترەت) لەسەر یەکتاپەرستى دروست کردوو، وەك (شیخ حەسەنى بەسرى) یش دەلی: بەلگەیش ئەو یەكە خۆ لە ئایەتە کە دا دەفەرموی: (من بنی آدم) و نافەرموی: (من آدم)، وەفەرموی: (من ظهورهم) نە یەفەرموو: (من ظهوره).

(ئیبن کەسیر) ئەلئیت رىوایەتە کە ی ئیبن عەبباس) یش (مەوقوف) ە، ئەك (مەرفوع). ﴿أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ نەکا رۆژی قیامەت بلێن: ﴿إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ﴾ بەراستى ئیمە لەم یەکتاپەرستییە بى ئاگا و خافل بووین، ﴿١٧٣﴾: أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ يَا نَعْلَيْنَ: باوو پاپیرانمان - لەپیش ئیمە - ھاو ئەیان بۆخوا دانا، ئەوسا ئیمەش چاومان لی کردن، ئەگینا و نە ئەبووین ﴿وَكُنَّا ذُرِّيَةً مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ خۆئیمە کۆمەلی زارۆو منالی دواى ئەوان بووین و، چاومان لەوان کردو، ئاگامان لە هیچ شتی نەبوو ﴿أَفْتَهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ﴾ ئاخۆ "خوایا!" دەتووی ئیستا بەھۆی کار و کرداری ناھەق بیژان و بەتالکارانەو لە ناومان ببەیت؟! ﴿١٧٤﴾: وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ ھەر ئاوا ئایەت و بەلگەکانى خۆمان رۆشن ئەکەینەو، تا مەردوم تیفکرین و ھەق و ناھەق لیک بەکەنەو ﴿وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ و بەشکو لە سەر لێشاوی بگەڕێنەو.

نموونهی زانی لارو لاسار:

ئینجا خۆی گەورە نموونەى زانا خراپەکانى سەردەم دینیتهو و ئەفەرموی: ﴿١٧٥﴾: وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا ١٧٥ ئەى پیغمبەر! ڤهنگ و باسى ئەو کە سە سەر لێشاو ھیان بۆ بخوینە کە بەلگەو نیشانەى خۆمانمان پێدا.

(عەبدوللای کورى مەسعود) ئەلی: ئەو زانیە (بەلەمى کورى باعورا) یە، کاتى خۆى مووسا ناردى بۆ ئامۆزگارى پاشای (مەدیەن) و، پاشاکەش رێژیکى زۆرى لیگرت و، لە ئەنجامى ئەو رێژ لیگرتنەو ھەو چوو سەر ئایینی ئەوان و، نەگەرایەو لە مووسا! ھەندى رىوایەتیش لە ئیبنی مەسعودو، غەیری ئەو یەكە ئەلێن: ئەو پیاو پیاویکی صالح بوو، پێش ئەو بەنى ئیسرائیلییەکان بچنە فەلەستین ئەو لەو بوو، بەلام چونکە لەو دنیانین کە جوولە کە دەسکاری ئەو رىوایەتەیان نەکردبى، ناتوانین تەمانە

بخەینە سەرى. لەولایشەو رىوایەتەکان جیاوازیی و، پشیمبى و، ئالۆزىەکی زۆریان تێدا یە، بۆ نموونە: رىوایەتێ: ئەلئیت: ئەو پیاو ناوی (بەلام کورى باعورا) یەو لەبەنى ئیسرائیلییەکان بوو، یەكی دیکە ئەلئیت: لە دەسەلاتدارەکانى فەلەستینە، یەكی تر دەلئیت: پیاویکی عەرەبە، ناوی (ئومەییەى کورى سەلت) بوو، ھەندى تر دەلێن ھاوچەرخى پەيامبەر بوو، پێیان وتوو (أبو عامر الفاسق). ھەندى تر دەلێن: نەخیر، ھاوچەرخى مووسا بوو. ھەندى تر ئەلێن: نەخیر پاش مووسا بوو. جا لەبەر ئەو ئالۆزىە، دیارى نەکردن و دان نەنان بە هیچ کامیکیاندا چاکتر و گونجاوترە لەگەل دق و رۆحى قورئانە کە دا، چونکە نە لە قورئاندا، وە نە لە فەرموودە یەكی "مەرفوع" دا دیارى کراو. بەلام گرنگ ئەمە یە کە بزانی: ئەوانەى واپرا ناھین و ملکەچ نابن بۆ ئایەتەکانى خوا پاش ئەو یە بۆیان روون کراو یە، ھەر لە دوولئو ئەمبەر و ئەو بەردا ئەبن، حالیان وەك حالى سەگیکى ماندوو وایەو، ھەرگیز سروشتی خۆى تێك نەداو، ھەر ھاسکە ھاسکى خۆى بکا، ئەو جوړە زانا سەر لێشیاو ھەش ئایەتەکانیان چ بۆ بخوینرێتەو، یان نەو؟.. لە ئەمبەر و ئەو بەرى خۆیان ناکەون و ھەر رۆژەى لە سەنگەرێك دان و، لە دەرگایەك دەدەن!! ﴿فَانْخَلَخْ مِنْهَا﴾ خۆى لی دارنێن و یەخەى لی ھەلتەکاندن "واتە: خۆى کافر کردو نەگەرایەو بۆ ھەق" ﴿فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ﴾ ئینجا شەیتان دواى ھەنگاوەکانى خۆى خست ﴿فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ جاپووە ناو ریزی گومرايانەو ﴿١٧٦﴾: وَلَوْ شَاءَ لَرْفَعْنَاهُ بَٰئًا ١٧٦ ئەگەر ویستبامان پەلى بەرزیمان بەو ئایەتەنە دەدایەو، دواى ناھەقى نەدەکەوت ﴿وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ﴾ بەلام ئەو خۆى بەزەویدا نووساند، واتە: دونیای ھەلژاردو رووی تێ کرد ﴿وَاتَّبَعَ هَوَاهُ﴾ وپەیرەوى لە ھەواو ئارەزووی خۆى کرد، دەرەنجام سەرگەردان بوو ﴿فَمَثَلُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ﴾ نەزىلەو نموونەى ئەو جوړە کە سانە - لە پەستییەدا - وەك نەزىلەى ئەو سەگە ھارە وایە ﴿إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ﴾ ئەگەر تارى بنییت و بۆی بچیت، ئەو لە ماندوویى خۆیدا زمانت لی دەرە کێشێ ﴿وَإِنْ تَرَكَهْ يَلْهَثْ﴾ و ئەگەر وازیشی لی بەینى، ھەر زمان دەر دینى و، خەریکی ھاسکە ھاسکى خۆى ئەبى. "واتە: ھەر زۆرت بۆ ھینا ھەلدی و ھاسکە ھاسکى پێ دەکەوی، وازیشت لی ھینا ھەروایەو دیتە سەرت! ئەو کە سەیش کە خۆى بوارد لە ئایەتەکانى خوا، بزانی یان نەزانی، سروشتی تێك چوو و قەت ناگۆرێ و، ھەر سووکەو ھەر رۆژەى لە لایە کە ﴿ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا﴾ ئەو بەسەرھات و چیرۆکە یە نموونەى بەسەرھاتى ئەو کە سانە یە کە:

بەلّی ئەمە ئەو (٩٩) ناوھ پیرۆزە یە کە لە قورئان و فەرموودەکاندا
هاتوون (وترمز) یش کۆی کردوونەتەو و لەکتیبە کە ی خۆیدا بەو
شیوھ نووسیونی، دەبێ ئەوھش بزانری کە ناوھ پیرۆزەکان تەنها

شیتته...! ۱۸۵: أو لم ينظروا في ملكوت السموات والأرض وما خلق الله من شيء ﴿﴾ ثانياً بؤ زانینی دهسه لاتی گه ورهیی و فراوانیی خوا، له ئاسمانه کان و زهوی و له وه موو شتانهی تره که خوا دورستی کردوون رانه ماون تاملکهچ بن؟ ﴿﴾ و آن عسی أن یکون قد اقترب أجلمهم ﴿﴾ خو له وهش دهچی ئاکامیان نزیک بوویته وهو دهره تیان نه مینی بؤ به دهسته نانی کردهوی چاک؟! ﴿﴾ فبأی حدیث بعده یؤمنون ﴿﴾ جا نه گهر بهم قورئانه پروا نه کهن و دانه چله کین، ده بی بهچ قسه یه کی تر پروا بکهن ﴿﴾ ۱۸۶: ومن یضل الله فلا هادی له ﴿﴾ خوا ری له ههرکه سیك بگوری "به هوئی لاساری نه وکه سه خو یه وه" ئیتر هیچ ربهریکی بؤ نییه دهستی بگری ﴿﴾ و یذرهم فی طغیانهم یعمهون ﴿﴾ سهره رای نه وهش وازیان لی دیننی باهر له ناو سهرکه شی خو یاندا سهرگهردان بن.

هاتنی روژی سه لاو نیشانه کانی:

هاوبه شدانه ره کان وتیان: ئه ی پیغه مبهرا! ﴿﴾ نه گهر راست ده که یت تۆ په یامبهری خوا یت، ده سا پیمان بلی: روژی قیامهت که ی دیت؟ جا خوا ئه م ئایه ته ی دابه زاندو فرمووی: ﴿﴾ ۱۸۷: یسألونک عن الساعة ﴿﴾ له بابته روژی قیامهت وه لیت ده پرسن: ﴿﴾ آیان مرسیها ﴿﴾ که ی رووده داو دیته دی؟ ﴿﴾ قل إنما علمها عند ربی ﴿﴾ پیمان بلی: ته نها په روه دگرم ده زانی که ی دیت ﴿﴾ لا یجلیها لوقتها إلا هو ﴿﴾ ئه و نه بی هیچ که سیك ناتوانی له کاتی خویدا بیخاته رووو دیاری بکا ﴿﴾ ثقلت فی السموات والأرض ﴿﴾ هله یان و زانینی هاتنی کاتی قیامهت بؤگشت نه وانه ی له ئاسمانه کان و زهویدان قورس و سه خته ﴿﴾ لا تأتیکم إلا بغتة ﴿﴾ ههر کتوپرک بۆتان دی.

(ته به ریی) ئه م فرمووده ی پیغه مبهره دیننی: که روژی قیامهت دهرگا به مردم ده گری، خه لکیش بی ناگیه لئی، یه کی گۆلاوه که ی چاک ده کا، یه کی ئاوی مهرو پاتاله که ی ده دا، یه کی له بازاردا کالاکه ی ده نوینی، ته رازووه که ی به رزکردۆته وه، نزم کردۆته وه. یان له فرمووده یه کی تر دا هاتووه: هه تا خۆر له خۆرئاواوه هه لئه یهت، قیامهت نایهت، جا ههرکه هه له ات و خه لکیش دیتیان، ئه و جا گشت باوه ر دینن، دیاره ئیتر ئه و کاته یه له هیچ که سیك باوه ر وه ر ناگی ری، نه گهر بهر له وه باوه ری نه هینابی. ﴿﴾ یسألونک کانک حفی عنها ﴿﴾ جۆرک له تۆ نه پرسن - ئه ی موحه ممه د ﴿﴾! - وهک تۆ له زانینی هاتنه که یدا پسپور بییت ﴿﴾ قل إنما علمها عند الله ﴿﴾ تۆیش بلی: ته نها ههر خوا خو ی ده ی زانی "هیچ که سی تر نای زانی، ئیتر نه وانیش با نه وهنده له سه ری

له و (۹۹) ناوه دا نه براونه ته وه، وه کو پیشه و (ئه حمه د) له جینی خویدا له و باره وه فرمووده ی هیئاوه. ﴿﴾ و ذروا الذین یلحدون فی أسمائهم ﴿﴾ له وانه گهر پین ده س وهر ده دن له ناوه کانی خوا و به ده س نه نفه ست ده یان گۆرن، واته: له مانا و مه به ست لایان ده دن، یان ناوی تری بؤ داده نین! بؤنموونه: موشریکه کان له باتی نه وه که ناوی (الله) بینن، ده یان گوت (لات)، یان له باتی نه وه بلین (عزیز) نه یان وت: (عزی).. هتد. ﴿﴾ سیجزون ما کانوا یعملون ﴿﴾ دلنیا به نه وانه به تۆله ی کرده و ی خو یان نه گهن. هاوه لانی په یامبه ر ﴿﴾ جاری وابوو ده یان گوت "یا الله" جاری وایشبوو ده یان گووت "یاره حمان" (ئه بوجهل) یش گوینی له وه بوو وتی: موحه ممه د له لایه که وه ده لیت یهک خوا هه یه، که چی له پارانه وده دا هاوار و هانا بؤ چهن د خوا یهک نه با؟! جاله وه لامی نه وده دا ئه م ئایه ته ی (و الله الأسماء الحسنی...) هاته خواری. ته فسیری (ئیبین که سی). ﴿﴾ ۱۸۱: ومن خلقنا أمة یهدون بالحق ﴿﴾ له و مرؤفانه دا دروستمان کردون، هه میشه ئومهت و گه لی واهیه که: به رهو رینگای راست و دروست خه لکی هیدایهت نه کهن ﴿﴾ و به یعدلون ﴿﴾ و به هه قیش بریار نه وده ن و داوه ری نه کهن، نه گهر چی دونیایش پر بی له ستم، واته: له ناو ئومهت ی هه موو پیغه مبه ریکدا پیاو چاک و (داعیه) هه لکه و توه: وه کو له فرمووده یه کی (متفق علیه) داها توه و ده فرمو ی: (لا تزال طائفة من أمتی ظاهرين علی الحق لا یضرهم من خذلهم ولا من خالفهم حتی تقوم الساعة). واته: له ئومهت ی مندا هه تا قیامهت دیت پشتیوانانی هه ق نابرنن، سه ریچی ئه م و نه ویش زیانیکیان پی ناگیه نیت ﴿﴾ ۱۸۲: والذین کذبوا بآیاتنا ﴿﴾ نه وانه ش پروایان به ئایهت و نیشانه کانی ئیمه نییه و به درو یان دانان ﴿﴾ سنستدرجه م من حیث لا یعلمون ﴿﴾ هیدی هیدی ئه یان گرین بی نه وه به خو شیان بزائن. (ئیسیتدرج) نه ویه ههرکه گوناحی ده کهن، له باتی نه وه خوا ی گه و ره تۆله یان لی بسیننی، گوزهرانیان با شتر ده کا، نه وانیش چه و اشه ده بن و زیاتر سه رده که نه ناو تاوان و گوناح، ئیتر کتوپر خوا قاریان لی ده گریت ﴿﴾ ۱۸۳: وأملی لهم ﴿﴾ و ماوه یه کیش مۆله تیان نه دهم و، سزایان دوا نه خه م هه تا پترمه ستی دنیا ده بن ﴿﴾ إن کیدی متین ﴿﴾ دلنیا بن پلانم بۆله ناو بردونیان زۆر ورد و به هیزه ﴿﴾ ۱۸۴: أولم یتفکروا ما بصاحبهم من جنة ﴿﴾ ئاخو بیران نه کردۆته وه، تا بزائن که هاو ریکه یان "موحه ممه د ﴿﴾" ههر گیز تووشی شیتی نه بووه؟ ئه مه وه لامی نه و ئایه ته یه که ده فرمو ی: (یا ایها الذی نزل علیه الذکر إنک لمجنون). ﴿﴾ إن هو إلا نذیر مبین ﴿﴾ نه و ههر په یامبه ریکی تر سینهری ئاشکرایه بؤ ههر خاوه ن دلک، ئیتر چۆن پیی نه لاین

فەرمودەدەك ھەيە پېشەوا (ئەحمەد) و(تیرمزی) ھیناویانە ، ئەویش ئیمامی (ئیبنی کەسین) لە بارەییەو ئەلیت : لە سنی رینگەو نائەواو (مەعلول) ، بێجگە لەوێش دەلیت : ئەو فەرمودەییە (مەوقوف) . ئەگەر ھەرشتیکێ تر لەو بابەتەو ھەبێ بە لاوازی دادەنێ . وە ھەر وەھا بە پێزی دەلیت : ئیمام (حەسنى بەسرى) پێی

نەرۆن ﴿ ولكن أكثر الناس لا يعلمون ﴾ بەلام زۆرەى ئەم مەردمە راستیەکان نازانن .

پێغەمبەریش (موحەممەد) بۆ خۆی شتیکی بەدەس نییە :

﴿ ۱۸۸ : قل لا أملك لنفسی نفعاً ولا ضراً إلا ما شاء الله ﴾ بلی : من خواوەنى هیچ شتێك - چ سوود ، چ زیان - بۆ خۆشم نيم ، مەگەر ئەوەندە خوا مەیلی ھەبێت ، ئیتەر من لە کوی ھاتنى رۆزی قیامەت ئەزانم ؟ ﴿ ولو كنت أعلم الغيب ﴾ ئەگەر من غەیب و نادیارم زانیبا بى وەحی ﴿ لاستكثر من الخير ﴾ ئەو ھەلە خێرو بیری زۆرم بۆ خۆم گیردەكەوت ﴿ وما مسنى سوء ﴾ وقەتیش خراپەو زیانم تووش نەئەبوو ﴿ إن أنا إلا نذير وبشير ﴾ ھەموو بزائن من تەنھا ترسیئەرو موژدەدەرم ﴿ لقوم يؤمنون ﴾ بۆ کەسانى بڕوا دەکەن بە پەيامبەریەتى من .

ھەموو ئەيەك کەس (ئادەم) :

﴿ ۱۸۹ : هو الذى خلقكم من نفس واحدة ﴾ ھەر ئەو خوايەيە کە ئیوہی لە تەنھا کەسێك (ئادەم) دروست کرد ﴿ وجعل منها زوجها ﴾ لیسكن إليها ﴿ وھەرلەویش (حەوا) ى ھاوسەرى - بۆدڵ ئارامی ئەو - فەراھەم ھینا ﴿ فلما تغشاها ﴾ جا کە ئادەم لە گەلیاجووت بووو ﴿ حملت حملاً خفيفاً ﴾ ئەویش لەسەر خۆ دووگیان بوو ﴿ فمرت به ﴾ جا ماوہیەکیش بەوسکەوہ مایەوہ ، واتە : تا کاتى لەدایکبوونی گوزەراندی و کاری رۆژانەیشی پێوہ دەکرد ﴿ فلما أثقلت ﴾ جا کە چوویە قۆناخی سەختی و قورسییەوہ ، واتە : لەدایکبوونی نزیک بوویوہ ﴿ دعوا الله ربهما ﴾ ھەردوو لە خۆی پەوہردگاریان پارانەوہو وتیان : پەروەردگارمان : ﴿ لئن آتيتنا صالحاً ﴾ شەرتبێ ئەگەر مندالیکى ئێرینەى چاکمان پێ ببەخشى ﴿ لنكونن من الشاكرين ﴾ لە خەلکانى شوکرانە بۆرین ﴿ ۱۹۰ : فلما آتاها صالحاً ﴾ جاھەرکە مندالیکى ئێرینەى سالح و راسالی دانى ﴿ جعلاً له شركاء فيما آتاها ﴾ ئەوہى خوا پێی دابوون کردیانە شەرىك و ھاوہەش بۆى و ، پەیمانەكەى خۆیانیان شکاند ﴿ فتعالى الله عما يشركون ﴾ جا خوا بەرزو بلندە ، پاك و بێ خەوشە لەوہ ئەوانە دەیکەنە ھاوہەشى .

بەلێ .. ئەگەر سەیریکی ئەم رووداوو داستانەيە بکړی ، وا دەردەكەوێ - لە چاوی ئیمەوہ - زۆر ئالۆزە ، چونکە ئەگەر بەوردی سەیری دارشتنى قورئانەكە بکړی دەبى بابە (ئادەم) و دایە (حەوا) مندالەكەیان کردیئە ھاوہەشى خوا !! ئیتەر چۆن ؟ لە بەر چی ؟ ئیمە شتیکی بەھیزمان بە دەستەوہ نییە بۆ چۆنییەتییەكەى ، ئەگەر چی

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَا سْتَكْبَرْتُ مِنَ الْغَيْبِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۸۸ ﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَفِّرَنَّ مِنَ الشَّرِّ كَإِنْ ﴿ ۱۸۹ ﴾ فَلَمَّا آتَتْهُمَا صَالِحًا جَعَلَ اللَّهُ لَهُمَا شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿ ۱۹۰ ﴾ أَيْشُرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿ ۱۹۱ ﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَمْ يَصْرُوا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَصْرِوْنَ ﴿ ۱۹۲ ﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ ﴿ ۱۹۳ ﴾ إِنْ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادُ أَمْثَلُكُمْ فَأَدْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۱۹۴ ﴾ أَلَهُمْ أَزْجُلُ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أُنْدٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَذُنٌ يُسْمَعُونَ بِهَا قُلْ أَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تُنْظَرُونَ ﴿ ۱۹۵ ﴾

وايەكە : مەبەست بەم رووداوو بابە (ئادەم) و دایە (حەوا) نییە ، پاشان ئیبن کەسیر دەلیت من بۆخۆم ئەم رایەم بە دلە ، بەلگەیشم ئایەتەى (فتعالى الله عما يشركون) ، منیش وەك خۆم ھەرئەو بۆچوونەم پێ چاکە ، چونکە شتیوا بۆ پەيامبەران زۆر نەگونجاوہ ، ئەى چۆن دەبیت خانەوادەى پێغەمبەران ھەر ئەوەندە لە بیروباوەرو عەقیدە تێگەشتن ؟ چۆن دەبى ئەزانن چ شتێك دەبیتە شيرك بۆ خوا ؟ چۆن دەبیت ئەزانن کە ھەموو شتێك بە دەستی خوايە ؟ چۆن دەبیت خوا ببیەوێ مندال بمرینى و ، شەیتان ئەيەلیت ؟ تەنانەت ئەمە زۆر سامناك ترە لە خواردنى درەختەكەى بەھەشت ، چونکە يەكەم : ئەو خواردنە نابیتە شيرك . دووہم : پاكانەيشی بۆ کراوہ بە ئایەتەى (ولم نجد له عزما) سییەم : دەگونجیت کە سەرەتای ئایەتەكە باس لە ئادەم و حەوا بێت و ، ناوہراستەكەى بۆ گێرانیوہى شتێك بێت کە لە سرووشت و تايبەتمەندى نەوہکانى ئەوان بێت . واتە : وەچەکانمانیان ، چونکە بنیادەمن لە سرووشتیانەوہ نزیکە

داوای شتیوا بکەن و، پاشانیش بە پیچەوانەو ڕەفتار بکەن.

خواکانتان - بەدەرلە خوا - بێ توانان:

﴿ ۱۹۱: أيشركون ما لا يخلق شيئا ﴾ ئایا دەبێ شتێك بکەنە هاوبەشی خوا، کە نەتوانی هیچ شتێك دروست بکات؟ ﴿ و هم يخلقون ﴾ دەبێ خۆشیان - هاوبەشەکان - دروست بکړن، واتە: خۆ ئەویتانە خۆیان دروست کراون، ئیتر چۆن ئەپەرستړن؟ ﴿ ۱۹۲: ولا يستطيعون لهم نصرا ﴾ و بە هیچ شتێوەیەکیشت ناتوانن هیچ یارمەتی و کۆمەکی پەرستیارەکان بدەن ﴿ ولا أنفسهم ينصرون ﴾ تەنانەتی ناتوانن کۆمەك بەخۆشیان بکەن و، خراپەیک لە خۆیان بگێرێنەو، ئیتر چۆن دەیان پەرستن ﴿ ۱۹۳: وإن تدعوه إلى الهدى ﴾ خۆ ئەگەر بانگیشتیان بکەن بۆ ئەوێ رێی راستتان نیشان بدەن ﴿ لا يتبعوكم ﴾ هیچ نابیسن و بە دەنگتانەو نایەن ﴿ سواء عليكم أَدْعَوْتَهُمْ أَمْ أُتِمَّ صَامَتُونَ ﴾ بانگیان بکەن، یا بێ دەنگبن و دەنگ نەکەن، یەكبارە بۆتان، واتە: داوایان لێ بکړی، یان نەکړی یەكسانە ﴿ ۱۹۴: إن الذين تدعون من دون الله عباد أمثالكم ﴾ بێگومان ئەوانە کە ئێوە - پیچگە لە خوا - بانگیان ئەکەن و ئەیان پەرستن، هەر بەندەو دروست کراون وەك خۆتان ﴿ فادعوهم فليستجيبوا لكم ﴾ دەسا بانگیان بکەن با وەلامتان بدەنەو ﴿ إن كنتم صادقين ﴾ ئەگەر ئێوە راست ئەکەن ئەوانە شتێکیان بە دەستە ﴿ ۱۹۵: ألهم أرجل يمشون بها ﴾ ئا خۆ ئەوانە - لانێ کەم - دەتوانن وەك ئێوە لەسەر رێی بچن بۆ پیوستییەکانیان ﴿ أم لهم أيد يبطشون بها ﴾ یان دەستیان هەیە هەلەتی پێ بەرن بۆ ڕەت دانەوێ نەیار و ناخەزیان ﴿ أم لهم أعين يبصرون بها ﴾ یان چاویان هەیە پێی ببینن؟ ﴿ أم لهم أذان يسمعون بها ﴾ یان گوێیان هەیە پێی ببیسن؟ "جا ئەگەر ئەوانە - هەر هیچ نەبێ - بە ئەندازە ئێوە تواناو دەسەلاتیان نییە، باشە! چۆن هاواریان لێ دەکەن و ئەیان پەرستن؟ ﴿ قل أدعوا شركاءكم ثم كيدون ﴾ بلی: دەسا هاوار لە بتهكانتان بکەن، پاشانیش - بەهەمووتانەو - نەخشەو پلانی لەناوبردنم داریژن ﴿ فلا تنظرون ﴾ بە هیچ شتێوەیەکیشت مۆلەتم مەدەن، واتە: ئێوە هەرچی بکەن، من بە خایالدا نایەت و نرخێ بۆ دانانیم، چونکە خوا گەورە لەمە کروحیلە ئێوە دەم پاریژی ﴿ ۱۹۶: إن ولي الله الذي نزل الكتاب ﴾ بە راستی گەورەو سەرپەرستیکاری من هەر ئەخواوە کە: ئەم قورئانە ئارێوێتە خوارەو ﴿ وهو يتولى الصالحين ﴾ و هەر بۆخۆشی چاودێری و سەرپرشتی سالحان و چاکان ئەکات ﴿ ۱۹۷: والذين تدعون

من دونه ﴾ خۆ ئەوانە ئێوە - کە پیچگە لە خوا - هاواریان لێ دەکەن ﴿ لا يستطيعون نصرکم ﴾ نە دەتوانن یارمەتی ئێوە بدەن ﴿ ولا أنفسهم ينصرون ﴾ و نە یارمەتی خۆشیان بدەن ﴿ ۱۹۸: وإن تدعوهم إلى الهدى لا يسمعون ﴾ ئەگەر داوای هیدایەتیان لێ بکەن بۆ ئەوێ خیرتانی تێداوە، نابیسن، ئیتر چۆن دەتانەوێ وەلامتان بدەنەو یارمەتیان بدەن ﴿ وتراهم ينظرون إليك ﴾ وادەبینن - بە رەوالت - بۆت دەروانن ﴿ وهم لا يبصرون ﴾ کەچی هیچ نابینن لە هەقیقەتدا.

ئەهە ئەو یەكتر چاوی بپۆشن:

﴿ ۱۹۹: خذ العفو وأمر بالعرف ﴾ هەموو کات بۆ جێبەجێکردنی ئیش و کارەکانت رێگە ئاسان بگرە بەر و، عەفو و لیبووردنیش رەوشتت بێ و، هەردەم فەرمان بە چاکەبدە ﴿ وأعرض عن الجاهلین ﴾ و لەخەڵکانی نەفامیش روو وەرگێرەو، سەر مەخەرە سەریان و، لە رێگە بانگەوازە (دەعوە) وەر بۆو هەنگاو بنێ، واتە: پاش بەلگە هێنانەو بۆیان، ئەگەر هەر سوور بوون لە سەر کاری نەفامی خۆیان، پشت گوێیان بخەو بە کاری دەعوەو خەریک بە ﴿ ۲۰۰: وإما ينزغنك من الشيطان نزغ ﴾ و هەركاتیکیشت لە شەیتانەو وەسووسە یەك ت بەدلا هات و، هەلێ نایت بۆکردنی کاریکی ناشەرعی و حەرام ﴿ فاستعذ بالله ﴾ تۆش پەنا هەر بە خوا بەرەو خۆت بدە لای ئەو ﴿ إنه سمیع علیم ﴾ چونکە بە راستی ئەو زۆر ژێناو، زۆر زانیە بەگوتار و رەفتاری مەووف ﴿ ۲۰۱: إن الذين اتقوا ﴾ بێگومان ئەوانە کە لە شێرک و کاری ناشەرعی پارێزەدەکەن ﴿ إذا مسهم طائف من الشيطان ﴾ هەر کە وەسووسەو خەتەراتیکیان لە شەیتانەو پێ دەگا ﴿ تذکروا ﴾ بەخیرایی دادەچلەکی و بیر ئەکەنەو لەسەر رێگە خۆیان دادەگرن ﴿ فإذا هم مبصرون ﴾ دەبینن - زۆر زوو - چاویان ئەکړێتەو لەگوناھان دەگەرێنەو ﴿ ۲۰۲: وإخوانهم يمدونهم في الغي ﴾ برا خراپە ئادەمیەکانیان - ئەوانە کە هەردەم بەداوای شەیتاندا ئەروون و لەخوا ناترسن - هاوکاریان دەکەن و تێ دەکۆشن تازیاتر سەرلێشیواویان بکەن ﴿ ثم لا يقصرون ﴾ ئیتر کۆتا ناکەن و ناگەرێنەو بۆ رێی هەق ﴿ ۲۰۳: وإذا لم تأتهم بآية ﴾ وە هەر کات داوای موعجیزە یەك لێ بکەن و تۆیش بۆت ئەنجام نەدرێت ﴿ قالوا لولا اجتبتها ﴾ ئەلێن: باشە! بۆ خۆت - ئەو موحەممەد ﷺ - بۆ رێکی ناخەو؟ ﴿ قل إنما أتبع ما يوحى إلي من ربي ﴾ پێیان بلی: من تەنها پەرەوێ لەو ئەکەم لە لایەن پەرورەدگارمەو بە وەحی و سروش بۆم دی ﴿ هذا بصائر من ربكم ﴾ ئەم قورئانەو ئایەتەکانی کۆمەلە مەشخەلێکی

(ئەحمەد) يشهوه ههروا دهلین، بهلام (ئەبووحەنیفە) و ئیمامی
(ئەحمەد) دهلین: که (مەئمووم) هەرنوێژیک (جەهری، یان سڤی)
بهکۆمەل بیکات (قیرائە) ی لەسەر نییه. بهلام ئیمامی (بوخاری)
دهلی: هەموو کاتیك (قیرائە) ی لەسەرە. (ئیبین جەرین) یش دهلی:
مەبەست لەم کڕوو بێ دەنگییه لەکاتی خویندنی قورئاندا: کڕوو

پەرەردگارتن، ئایەت و مۆعجیزە ی تری ناوی وبەسە بو ری
دەرکردن ﴿ وهدی ورحمة لقوم یؤمنون ﴾ وری نیشاندهر و
میهرەبانییه بۆ کۆمەلێک باوەر دینن وکاری پێدهکەن.

کە قورئان دەخوینری گویی بۆ را دیرن:

﴿ ۲۰۴: وإذا قرئ القرآن فاستمعوا له ﴾ وه هەر که ئەم قورئانە
دەخویندری زۆر بەوردی - ئیوه ئە ی ئیمانداران! - گوئی بدەنی
﴿ وأنصتوا لعلکم ترحمون ﴾ و کڕو بێ دەنگ بن و ههراو هوربا
مەکن، سا به لکو خوا له بەر پێژلێنان و قایل بوون بهگەورەیی
و پێژداری قورئان، بەزەیی پێتاننا بیتەوه، واتە: به پێچهوانە ی
هاوبەش دانەرەکانەوه، که ئەوان لەکاتی خویندنی قورئاندا دەیکەنە
ههراو هۆسە و دهلین: ﴿ لا تسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه... ﴾.

بەیان ی و ئیوارە بەتەرسەوه لەخوا بپاریوه:

﴿ ۲۰۵: واذکر ربک فی نفسک تضرعا وخیفۃ ودون الجهر
من القول ﴾ بەلارەملی و ترسەوه و بەنهیتی و لەسەر خۆ، هەمیشە
گەورەیی خوای پەرەردگارت یاد بکە، له فەرموودە یه کی (متفق
عليه) شدا هاتوو: که (ئەبوو موسای ئەشعەری) دهلی: له
سەفەری کدا هەند ی له خەلکەکه له دوعا کردندا دەنگیان بەرز
کردهوه، پێغه مبهری ﷺ گوئی له خەلکەکه وه بوو بەدەنگی بەرز
دوعایان کرد! فەرمووی: ﴿ أیها الناس إریعوا ﴾ (إرفقوا)، علی
أنفسم، فإنکم لا تدعون أصم ولا غایبا، إن الذی تدعونه سمیع
قرب) واتە: بەهیواش و لەسەر خۆ دوعا بکەن، چونکه ئیوه له
کەسیکی کە پرو دور داوا ناکەن، خوای ئیوه نزیک و ژەنوا یه.
﴿ بالغدو والآصال ﴾ هەموو بەرەبەیان و، دەماو دەمی ئیوارانیك
﴿ ولا تکن من الغافلین ﴾ وەرگیز له بێ ئاگیان مەبە، واتە:
لەوانە پەند وەر ناگرن.

ناگادارییه ک: ئیمامی ئەحمەد له (ئەبوو هورەیره) دهلی: پێغه مبهر
نوێژیک ی بەدەنگی بەرز خویندو، پاشان فەرمووی: ئەری هیچ
کەسیکتان لەگەل من سوورەتی (فاتحە) و سوورەتی تری خویند؟
پیاویك گوتی بە ئی من خویندم، فەرمووی: باشە! بۆ دەبی لەگەل
من قورئان بخوینری؟! واتە: ئیوه گو ی بگرن بۆ پێشنوێژەکه،
ئەوسا خەلکەکش وازیان لە خویندنی سوورەتی (فاتحە) و
قورئانی تر هینا لە نوێژانەدا بەدەنگی بەرز دەخوینری.

(عەبدوللای کوری موبارەک) یش دهلی: له نوێژە (جەهرییه)
کاندا، نابێ (مەئمووم) هیچ شتیك بخوینری، ئیمامی (مالک) و،
ئیمامی (شافعی) له قەولی (قەدیم) یدا و، ریا یه تیك له ئیمام

إِنَّ وَلِيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ تَوَكَّلِ الصَّالِحِينَ ﴿٣٦﴾
وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْمَعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا
أَنْفُسَهُمْ يَصُدُّونَ ﴿٣٧﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا
وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ خُذِ الْعَوَاظَ
بِالْعَرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٩﴾ وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ
الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ
الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا
فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٤١﴾ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوهُمْ فِي الْغَى ثُمَّ
لَا يَنْصُرُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بَأْيَةٌ قَالُوا لَوْلَا آجْتَبَيْنَاهَا
قُلْ إِنَّمَا آتَيْتُ مَا يُوحَى إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَآئِرُ مِنْ رَبِّكُمْ
وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٤٣﴾ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ
فَأَسْمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَاذْكُرْنَاكَ
فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٤٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٤٦﴾

بێ دەنگییه لەکاتی نوێژو وتارەکانی جەژنی قوربان و، جەژنی
رەمەزان، رۆژی هەینیدا، چونکه فەرموودە هەیه فەرمان دەدا که
له پشت پێشنوێژو، لەکاتی وتارەکاندا بێ دەنگ بن. ﴿ ۲۰۶: إن
الذين عند ربك ﴾ ئەو فریشتانە ی که لای پەرەردگارتن و نزیکن
له میهرەبانی ئەوهوه ﴿ لا یستکبرون عن عبادتہ ﴾ هەرگیز خۆ به
گەورە نازانن و سەر پێچی له پەرستنی ئەو ناکەن وەک هاوبەش
دانەرەکان نین که دەعیە نەهیل ی بێ پەرستن ﴿ ویسبحونه ﴾ له
هەر شتی شایستە ی ئەو نەبی به پاک و خاوی ن رای ئەگرن و،
تەنها بەگەورەیی ئەو قایل ئەبن ﴿ وله یسجدون ﴾ هەر بۆئەویش
سوژدەو کړنووش ئەبەن و، تەنها ئەو دەپەرستن، دەسا ئیوهش
وابن. جەماوەری زانا یان ئەلین: ئایەتی (وله یسجدون) بۆ قورئان
خوینەرەان و گوێگران جیی سوژدەیه، وه له دیاریکردنی جیگای
سوژدەکانی قورئان و ژمارەیاندا، زانا کان کێشە یانە، بهلام لای
سەر ووی بۆچوونەکان ئەمەیه که: سوژدەکان لەقورئاندا یازدەن،

بەكورتى: ئەو رووداۋەى (بەدس) گەورە جىڭاي تايىبەتى خۇى
 ھەيە لەمىژوۋى مۇسلىماناندا، چۈنكە پۈزەى دوژمنانى دىنى خۇاى
 تىدا شىكىنراۋ، بوو بە وانەى سەرکەوتن و عىززەت و سەرفرازى
 ھەردوو دونيا بۇ مۇسلىمانان. لە كاتى گىرەنەۋى رووداۋەكەدا شەش
 جار خۇاى كارجوان -ناۋەناۋ- بە (يا ايها الذين آمنوا...) بانگ
 دەكاتە مۇسلىمانەكانكە: زياتر خۇ بگرن و ئاراميان بېى لە بەرامبەر
 ئەو رووداۋانەۋە بەرەنگاريان دەبنەۋە، چۈنكە پىرۈزىي و عىززەت
 لە روو بەروو بوونەۋە لە خۇ ئامادە كردندايە.. دەبى ئەمەش
 بزانن ئىۋەكە داۋاى بروا و ئيمان دەكەن، نابى ھىچ كات خاڧل بن
 لە دوژمىنتان، بۇيە جارى داۋايان لى دەكات كە ھىچ كات لە رووبە
 رووبوونەۋەدا ھەلنەيەن و پشت ھەلنەكەن، ئەگىنا بە توندترىن
 شىۋە سزاو تۆلە دەدرىن، جارىكى تر داۋايان لى دەكات گۆى
 رايەلىي خۇاۋ پەمىامبەر بن ﷺ و، سەرىپچى لەفەرمانەكانيان
 نەكەن، جارىكى ترىش پىيان دەللىت ئەو بەرنامەى پەمىامبەر ﷺ
 ئەوانى بۇ بانگدەكات مايەى زىندەگىي و، ژيان و ژىۋارىكى خۇش
 و بەختىارى ھەردوو جىھانە. بانگيان دەكات كە: ھەرگىز نەينى
 يەكانى خۇيان نەخەنە بەردەستى بى پروايان و، لەملاۋ لەۋلا
 بىلاۋيان نەكەنەۋە ھەتا دوژمن نەزانى خەرىكى چىن، چۈنكە
 بىلاۋكردنەۋە دركاندنى نەينىيەكان دەبىتە خيانەت و گزىكارى
 لە خۇاۋ لە پەمىامبەر ﷺ و لە مۇسلىمانان. پىيان دەللىت: كە "تەقۋا"
 مايەى ھەموو سەرکەوتنىكەۋ، بەرزترىن بەروو بوۋى دەبى، كە
 وابوۋ ھەمىشە دەبى لە خوا بترسن و، لە ھەموو جىۋولەكانتاتن
 بەئاڭگىن، پىيان دەللىت: ھەرگىز پەرت و تەفرەقەۋ پەرەگەندە
 نەبن، ئەگىنا تى دەشكىن و ھىزو پىزتان بە با دەروات، چۈنكە
 ھەموو سەرکەوتنىك لەپال ۋە ھەدەت و يەكپىزى دايە. لە كۇتايىدا
 پىيان دەللىت كە لەناۋخۇياندا يەكتىريان خۇش بوى، دەلى: گشت
 مۇسلىمانانى دونيا، بە يەك گەل و، يەك ئومەت دەدرىنە قەلەم..
 پىشيان دەلى: نابى لە نىۋان مۇسلىمانان و بى باۋەراندە پەيوەندى
 لەسەرحسابى دىن و ئاقىدە ھەبى، ئەگەرچى خزمەيتىش لە
 نىۋاندا ھەبى. ئەمە كورتەى "ئەھداف" و ئامانجەكانى سوورەتى
 (ئەنفال) بوو. لە خۇاى دلۇقان دەخۋازم سوود بەخش بىت.

ئەنفال جىيە؟

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ يسألونك عن الأنفال﴾ ھاۋەلان
 لەبابەت ئەو دەستكەۋتەى جەنگى (بەدس) ھەۋە لىت دەپرسن: ئاخۇ
 بۇ كى بى و، چۈن دابەش ئەكرى؟ ﴿قل الأنفال لله والرسول﴾
 پىيان بلى: ھوكمى (ئەنفال) بە دەست خۇاۋ پەمىامبەرە، واتە:

لە كۇتايى ئەم سوورەتى (ئەعراف) ھەۋە دەسىپى دەكەن و لە
 كۇتايى سوورەتى (عەلق) دا تەۋاۋ دەبن، مالكى و شافىيەكان
 دەللىن: لە تەۋاۋى ئەو پازدە شۈپنەدا لە كاتى خۇيىندونياندا سوژدە
 بىردن سووننەتە.

لە كۇتايى ئەم سوورەتەۋە زۆر سوپاسى بى پايانى خۇاى كارزان
 دەكەم كە يارى دام بۇ تەۋاۋ كردنى تەفسىرەكەى.

سوورەتى (ئەنفال)

مەدەنىيەۋ (۷۵) ئايەتە

بەناۋى خۇاى بەخشندەى مېھربان

ئەم سوورەتە بايەخ بەبەرنامەۋ لايەنى ياسا دەدا، بە تايىبەتى
 ياسا بۇ جىھاد، چارەبۇ ھەندى بابەت دادەنلىت كە پاش
 روودانى جەنگەكان پەيدا دەبن، بۇنموونە: ياساى جەنگ
 دادەبەزىنلىت-ئەگەر ناچار كران بۇ جەنگ ۋەگەل چەند
 رىنمايىيەكى تردا بۇ كاتى رووبەروو بوونەۋە لەگەل دوژمنانى
 دىنى خۇادا.. دەستور وياسا بۇ دىل و دەسكەۋتەكانى جەنگ. ئەم
 سوورەتە پاش رووداۋەكەى (بەدس) ھاتە خوارى كە: بەراستىيە
 رووداۋىكى زۆر پىرۈز لە مىژوۋى مۇسلىماناندا دەژمىردى، چۈنكە
 دەرگايۋالا كىر لەبەردەم گشت غەزاكانى تردا، سوپاس و شوكرانە
 بژىرى بوو لە بەرامبەر ئەو سەرکەۋتە پىرۈزەۋە.. تەنانەتە ھەندى
 لە ھاۋەلان بەم سوورەتەيان دەگوت: سوورەتى (بەدس)، چۈنكە
 زۆر بەدرىژە باسى رووداۋەكەى رۈزى بەدر ئەكات، شىۋاى
 باسە رووداۋەكە لە مانگى رەمەزانى سالى دوۋەمى كۆچىدا بوو،
 رووداۋەكەش بە سەرکەۋتەنى ھەق دەژمىردى بەسەر ناھەق و
 پروو پوۋچدا، بەر پەرچ دانەۋەيەكىشە بۇ ئەو ھەموو سەركىشى و
 دەستدرىژىيە دەكرايە سەر مۇسلىمانەكان، ھۆى رىزگار كردنى ئەو
 پىرەمىردوژن و مندلانە بوو كە: بى دىفاع مابوونەۋە ھەر رۈزەى
 بروپىيانوۋەكىيان پى ئەگرتن، بەتايىبەتى ئەۋانەى لە مەككەدا لە بەر
 دەستىاندا بوون و دەيانگوت: (ربنا أخرجا من هذه القرية الظالم
 أهلها..) ئەو سا خۇاى مېھربان ۋەلامى دانەۋەۋ ئەو غەزايەى بۇ
 رىك خىستىن و، دەرەنجام بوو بەمايەى سەرکەۋتەنى مۇسلىمانەكان
 بە سەر بىتپەرستەكاندا، لەگەل كەمى ژمارەيان و ناتەۋاۋى
 چەك و تەقەمەنى ئەۋكاتەيان بەرامبەر بە دوژمنان و، خۇئامادە
 نەكردونيان بۇ جەنگەكە، چۈنكە مۇسلىمانەكان بۇ ئەۋە ھاتىۋون
 مال و سامانە زەۋىتكارەكەيان لە قورەيش بىسپىننەۋە.. بۇيە رىگەيان
 لەكارۋانەكە گرت، بەلام دەرەنجام ئەو جەنگە لابلەيە روۋىدا،

ناشتی نیوانیان.

۳) به یه کخوپه رستی و تاعهت، ئیمان زیاد نهکا، به سه ریچی و نافهرمانیش ئیمان کهم نهکا.

۴) باوهرداران هه ندیکیان باوهریان کامله، هه ندیکیشان کهم و کورت و ناته واره.

شیوهی دابه شکرده که یه تایبه ته به وانه وه ﴿فاتقوا الله﴾ ده بی ئیوهش له خوا ترستان هه بی و، سه ریچی له برپارهکانی نه کهن ﴿واصلحوا ذات بینکم﴾ و نیوان خوتان بسازین و، ده بی گشتان یه کبن و جیاوازی و کیشه تان نه بیئت و، یه کتر ناشت بکه نه وه ﴿و اطیعوا الله ورسوله﴾ و گشت کاتی له فره مانی خواو، له قه سه ی په یامبه ری نهو، گوپرایه لی بکهن، به تایبه تی ده براره ی ده سته که وه که ی به در. (عوباده) نه لیئت: ئه م ئایه ته له باره ی ئیمه ی نه هلی به در وه هاته خواری، چونکه ئیمه بووین له شیوه ی دابه شکرده ده سته که وه که دا کیشه و نا کو کیمان بوو، نه و سا خوایش نه نغاله که ی لی سه ندینه وه و خسته ی بهر ده ست په یامبه ری خوی ﷺ، پیشه و (نه حمده) ریوایه تی کردوه. ﴿ان کنتم مؤمنین﴾ که پرواتان هیناوه، ده بی ملکه چ بن.

موسلمانان راسته کان بناسه:

۲: ﴿انما المؤمنون الذين إذا ذكر الله وجلت قلوبهم﴾ باوهرداران راسته قینه و دلسوز هه نه وانه که هه رناوی خوا هیتر، دلپان له بهر گهره بی نهو ده که ویتنه له رزهو، ترسی لی ده نشیت ﴿وإذا تليت عليهم آياته﴾ هه رکه ئایه ته کانیشی ده خوینرینه وه به سه ریاندان زادتهم ایمان باوهریان زیادو به هیز نه بی.

ئیمامی (بوخاری) و، گه لی له زاناکانی تر ئه م جوړه ئایه تانه ده که نه به لکه ی زیادبوونی ئیمان و باوهر، هه روه کو جه ماوه ری ئه م ئومه ته یش هه ر رایان وایه، ته نانه تی پیشه و (شافعی) و، ئیمامی (نه حمده) و هه ندیکی دی باسی (ئجماع) ی له سه ر ده کهن.

﴿و علی ربهم يتوکلون﴾ هه ر به په روه ر دگاریشیان پشت نه به ستن، واته: پشت ویه نایان هه ر نه وه ﴿۳: الذين يقيمون الصلاة﴾ نه وانه شن که به رپکو پیکی نوپژ نه کهن ﴿ومما رزقناهم ينفقون﴾ و له و بژیوه یش به شمان داوون له ربی خوا دا ده به خشن، به ناوی زه کاته وه بیئت، یان به ناوی سه ده قه وه ﴿۴: أولئك هم المؤمنون﴾ حقا باوهرداران راسته قینه هه ر نه وانه، چونکه کرده وه یشیان خسته وته پالی ئیمانه که یان ﴿لهم درجات عند ربهم ومغفرة و رزق کریم﴾ به لای په روه ر دگاریانه وه پله و پایه یه کی زورو، لیبووردن و روزی به رده وام و چاک و پاکیشیان هه یه،

رینما ییه کانی ئایه تی (۱-۴):

(۱) ته قواو خو پاریزی له به زاندنی برپاره کانی خوا.

(۲) ریکه ستنی نیوان موسلمانان و، پاراستنی ته بایی و

سُورَةُ الْأَنْعَالِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ
وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ
مِنَ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَايَهُونَ ﴿٥﴾
يَجِدُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ
وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا
لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّكُوكِ تَكُونُ لَكُمْ
وَيُرِيدُ اللَّهُ أَن يُخَيِّطَ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَع دَائِرَ الْكَافِرِينَ
﴿٧﴾ لِيُخَيِّطَ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

ه) نیشانه ی ئیمان کاملی ئه مه یه که له م ئایه ته نه دا روون کراوه ته وه.

به په روه ی له پیغه مبه ر ﷺ بکه پیشه ی خوت:

ه: ﴿کما أخرجک ربک من بیتک بالحق وإن فریقاً من المؤمنین لکاهون﴾ هه رچوئی ده سته یه ک له موسلمانان، ده رچوونی تو زیان له ماله که ت (له مه دینه) پی ناخوش بوو، نه که رچی به فره مانی په روه ر دگارت بووو کاریکی ره واد دروستیش بوو، هه ر ئاواش دابه شکرده ده سته که وت و (ته نغال) به که یان به و شیوه یه پی ناخوش بوو، بو دوا ییش به خیریان ته واد بوو ﴿۶: یجادلونک فی الحق بعد ما تبین﴾ هیمان پاش ده رکه وتنی هه ق وراستی نه وان ده مه قالی و موجداه له ت له گه ل ده کهن سه باره ت به و برپاره راسته یه ”برپاری جه نگ له گه ل کافراند“ ده لین: خو ئیمه بو جه نگ نه هاتووین، به لکو هه ر بو کاروانه که هاتووین، جا له به رته وه

فریشته بو پشتیوانیتان نه نیرم ﴿ ۱۰ ﴾: وما جعله الله إلا بشری ﴿ و خوا شهوی هه ر بو شهو کرد که بیته مژدهی سرکه و نتان ﴿ و لتطمئن به قلوبکم ﴾ و دلستان نوقره بگری پنی ﴿ و ما النصر إلا من عند الله ﴾ و شهوش بزائن که سرکه و تن و یارمه تیش ته نها لای خوایه ﴿ إن الله عزیز حکیم ﴾ به راستی خوا زور به تواناو به دهسه لاته، زوریش کار جوان و له کارزانه، شهو ته جیهاد فرهز دهکات هه تا نه یارو دوژمنه کانتان سرکوت بین.

خوا له به دردا بو نوقره دی دل هاوه لانی خهواند:

﴿ ۱۱ ﴾: إذ يغشیکم العاص أمنة منه ﴿ شهوشتان له بیر بیت - که به رورژی پیش جهنگه - به خهوه نووچکه لهوکاتی نارحه تی و ترسه دا هیمنی و ناسوده یی دای گرتن.

(عالی) کوری شهو تالیب) ته لیت: لهو روه دا هه موو خهومان لی کهوت، په یامبه ر خوا نه بیت ﴿ و لهو له بن دهرختیکدا هه ر نوژی شه کرد و، هه تا به یانی له خزمهت په روه ردگاریدا پارایه وه و داوی یارمه تی لی کرد ﴿ و ينزل علیکم من السماء ماء ﴾ بارانیسی له ناسمانه و بوتان نارد ﴿ لیطهرکم به ﴾ تاله چلک و چه به لی ریگه پاک و خاوتتان بکاته وه ﴿ و یذهب عنکم رجز الشیطان ﴾ و به دگومانی و هه موو خه یالات و نیازیکی نه گونجاوی شه ی تانیشتان لی وه دوورخات ﴿ و لیربط علی قلوبکم ﴾ و دلنیا تان کات له سر یارمه تی خوی ﴿ و یثبت به الاقدام ﴾ و له گوره پانی جیهاددا پیتان مه حکم و سه قامگیر کا به لی.. موسلمانان کان پیش شهو به گنه (به در) چلک و چه به لی ریگه و، تینوویه تی و، هه ر حاله تیکی تری ناهه مواریان تووش ببوو، جا خوی گه و ره - وه ک که رامهت و ریژلینان بویان - شهو بارانه ی بو باراندن و، شهوانیش خویانیان پی خاوپن کرده وه. ﴿ ۱۲ ﴾: إذ یوحی ربک إلى الملائكة ﴿ و بهیرستان بیت که په روه ردگارت نیگای بو فریشته کان کرد: ﴿ انی معکم ﴾ که بجن هاوکاریان بکه ن، به راستی خویشم له گه لتانم ﴿ فثبتوا الذین آمنوا ﴾ و غیرهت و بهر پرواداره کان بنین و، موژده ی سرکه و تنیان بده نی و، دل شه ستووریان بکه ن ﴿ سألنی فی قلوب الذین کفروا الرعب ﴾ بوخویشم زوو ترس و بیم شه خه مه دلی کافرو بی باوه ره کانه وه، هه تا هه لیبن وجهنگیانی پی نه کریت ﴿ فاضربوا فوق الأعناق ﴾ ده سا ئیوهش - شهی فریشته کان! - به توندی له ملیان دهن ﴿ واضربوا منهم کل بنان ﴾ و هه موو په نجه و سر په نجه کانیان بیهرینن، هه تا له کار شه کون و، به ناسانی دیل شه کرین، و هیان شه کوژرین واته: سه روو دهستیان بیهرینن، هه تاجه نگیانی پی نه کریت ﴿ ۱۳ ﴾: ذلک بأنهم شاقوا الله ورسوله ﴿ شهوش چونکه دژایه تی خواو

ده بی بگه ریینه وه" واته: شه گه ر چی پیشیان خوش نه بوو تو خوت خاوه نی (نه نغال) - که به بیت و به کی شه دهیت بیده ی، به لام خیر له وه دابوو ﴿ کأنما یساقون إلى الموت ﴾ و ده مه قالی و ململانیته له گه له ده کن ده لیت بو مردونیان لی ده خورن ﴿ و هم ینظرون ﴾ و به ناسکرا مردن ده بینن و له پیش چاویانه وه یه، چونکه شه مان هه م ژماره وه هه م چه کیان له بی باوه ره کان که متر بوو ﴿ ۷ ﴾: و إذ یعدکم الله إحدى الطائفتین أنها لکم ﴿ شهی له بیرتانه! خوا به لی نی یه کی له دوو تاقمه که ی پی دان - کاروانه که، یان سوپاکه - شهو بوو کاروانیک به بازرگانییه کی زوره وه له ولاتی شامه وه - به سه روکیا یه تی شه بوو سوفیان - ده گه رایه وه، په یامبه ریش ﴿ به وه حی و به سرووش ناگادار کرابوو که: یه کی لهو دوو دهسته یه - سوپاکه، یان قافله که - ده سه کوتی نیوه ده بی، شهو سا په یامبه ریش ﴿ مه شوره تی به هاوه لانی کرد، چی بکه ن باشه؟ شهوانیش له به ره شهو خویانیان ناماده نه کرد بوو بو جهنگ، چه زیان له قافله که ده کرد. ئینجا که لهو ده مه دا که هه راوکیشه یان له ناوپه یدا بوو، په یامبه ریش ﴿ تووره و دلگران بوو لییان، پاشان هاوه لان ناماده یی خویانیان دهر بری بو جهنگه که و، ته نانه تی پیشیان خاته دهریاوه هه ر ناماده ن.. پاشان شهویش موژده ی سرکه و تنی پی دان (سیره ی ئیبن هیشام). ﴿ و تردون أن یغزذات الشوكة تكون لکم ﴾ چه زتان ده کرد شهو قه دهسته بی چه که که بن، واته: کاروانه که، نه ک له شکرو سوپاکه ﴿ و یرید الله أن یحق الحق بکلماته ﴾ خو خواش ده یه وی به لی نه که ی خوی بجه سپینی، ده یه وی دینی هه ق و راست (دینی ئیسلام) زال بکا ﴿ و یقطع دابر الکافرین ﴾ و ره گ و ریشه ی بی باوه رانیس ببری ﴿ ۸ ﴾: لیحق الحق ویبطل الباطل ﴿ شهو ده کا هه تا هه ق و راستی سه قامگیر بکاو، نارواو ناهه قیش، هه لوه شی نی ﴿ ولو کره المجرمون ﴾ با تاوانبارانیس پییان ناخوش بیت.

هانان ده به نه بهر خوا، شهویش دیت به هانایانه وه:

﴿ ۹ ﴾: إذ تستغیثون ربکم ﴿ و بهیرینن شهو ده مه دا که نارحه ت و دل نیگه ران بوون و، هانانان بو په روه ردگارتان بر دو پیغه مبه ریش - وه ک موسلیم هیناویه تی - رووی کرده رووگه و فره مووی: ﴿ اللهم أنجز لی ما وعدتنی، اللهم إن تهلک هذه العصابة من أهل الإسلام فلن تعبد فی الأرض أبدا ﴾ خوا یا! به لی نه که ی خوتم بو جیه جی بکه، خوا یا! شه گه ر شه دهسته یه له ناو بجیت، ئیتر تو هه رگیز ناپه رسترییت، جا لهو ده مه دا شه نایه ته هاتوو فره مووی: ﴿ فاستجاب لکم ﴾ شهو په روه ردگارتان وه لامی دانه وه ﴿ انی مدکم بألف من الملائكة مردفین ﴾ که: دلنیا بن به شوینییه کدا هه زار

ئەو دەمە کە گل و زیخە کەت بۆ هەلەدان، چونکە ئەو هەندە خۆل و زیخ کە ی شایەنی ئەو هە سەوایەکی گەورە ی ئاوا سەرگردان و تەفرۆتوونا بکات. (ئەین عەبباس) دەلەیت: پە یامبەر ﷺ لامستیک خۆل هەلگرت و بەرەو روخساری موشریکەکان هەلە ی دا فەرمووی: (شاهت الوجە)) واتە: خویا! ئەم دەم و چاوانە گشت کوێرو

پەنغە مەبەرە کە ی دەکەن ﴿ و من یشاقق الله ورسوله ﴾ هەر کە سیش لە گەل خواو پەنغە مەبەری ئەودا دژایەتی و مەملانی بکا ﴿ فإن الله شدید العقاب ﴾ بە راستی خوا تۆلە ی زۆر بە هیزە، سەختگیرە ﴿ ۱۴: ذلکم فذوقوه ﴾ دەسا لە دونیادا ئەو سزایە بپچیزن ﴿ وأن للکافرین عذاب النار ﴾ بێ گومانیشین لە دوا روژدا سزای ئاگر بۆ کافرەکان ئامادە یە.

لەبەر زۆری دوزمن هەلەمە یەن:

﴿ ۱۵: یاایهاالذین آمنوا ﴾ ئە ی گەلی خاوان باوەرا! ﴿ إذا لقیتم الذین کفروا زحفا ﴾ هەر کە لە مەیدانی جەنگدا تووشی بێ باوەران بوون و بە زۆری هیڕشیان بۆ هینان و کە مەکم لیتان نزیک دەبوونەو ﴿ فلا تولوهم الأدبار ﴾ نابێ پشتیان تێ بکەن و، هەلەین و رابکن، بە لکو دە ی بەرامبەریان خۆراگرین ﴿ ۱۶: و من یولهم یومئذ دبره ﴾ هەر کە سیک لە روژی رووبەروو بوونەو هەدا پشتیان تێ بکات و خۆی بدزیتەو شوینی خۆی چۆل بکات ﴿ إلا متحرفا لقتال ﴾ مەگەر بۆ شەرکردن لە شوینی کەو بۆ شوینیکی تر، بە مەبەستی ئەو جاریکی تر خۆی ساز بداتەو بۆ هیڕش، وە یان بۆ ئەو بێت فیل لە بێ پرواکان بکات، ئەوسا خیزا بگەریتەو سەریان بۆ جەنگ، دیارە لەم حالە تانەدا قەیدی نییە ﴿ أو متحیزا إلى فئة ﴾ یان جێ گۆرکی بکاو خۆی بگە یە نیتە تاقمییکی تری جەنگاوەرەکان، بۆ ئەو هەموو پیکەو بە شتر جەنگ بکەن، وە ک دەلی: (الحرب خدعة). ﴿ فقد باء بغضب من الله ﴾ ئەو بەدەر لەو حالە تانە، خەشم و قینیکی زۆری خۆی دەکەوێتە سەر ﴿ وماواه جهنم ﴾ و جێ و ریشی دۆزەخ دە ی ﴿ وبس المصیر ﴾ ئای دۆزەخیش چارە نووسیکی خراپە.

خوا خۆی خاوانە ناسانی کوشت لە بەدردا:

﴿ ۱۷: فلم تقتلوهم ولكن الله قتلهم ﴾ لە پاش رووداوە کە ی (بەدر) خەریک بوو هاو لەان جوامیری و قارەمانییەتی خۆیان یان باس دەکرد، ئەوجا خوا فەرمووی: لە راستیدا ئیو بێ باوەرە کانتان نە کوشت لە بەدرا، چونکە شتی وا لە توانای تۆدا نەبوو، بە لکو خوا بۆ خۆی هاوکاری کردن و کوشتنی و، لە ناوی بردن و، ئیو هشی سەر خست ﴿ و ما رمیت إذ رمیت ولكن الله رمی ﴾ ئەو دەمە کە تیرە کانت هاویشت ئە ی پەنغە مەبەر! ﷺ خاوانە ناسانتان تێ شکان، لە واقیعدا هاوێژەرە کە تۆ نەبووی، چونکە تیشکانی ئەوانە لە توانای تۆدا نەبوو ئەگەر خوات لە گەل نەبووبا، کە و ابوخوا ی بالادەست بوو تیرەکانی هاویشت و بەو شیو ترسی خستە دلایانەو، بە تاییبەتی

إذ تستغيثون ربكم فاستجاب لكم أني مبدكم بألف من الملائكة مردفين ﴿ ۱ ﴾ وما جعله الله إلا بشرى ولتطمئن به قلوبكم وما النصر إلا من عند الله إن الله عزيز حكيم ﴿ ۲ ﴾ إذ يغشاكم الغمام أمنه منه وبرز عليكم من السماء ماء ليطهركم به ويذهب عنكم رجز الشيطان وليربط على قلوبكم ويثبت به الأقدام ﴿ ۳ ﴾ إذ يوحي ربك إلى الملائكة أني معكم فثبتوا الذين آمنوا سألني في قلوب الذين كفروا الرعب فأضروا فوق الأعناق وأضربوا منتهم كل بئان ﴿ ۴ ﴾ ذلك بأنهم شاقوا الله ورسوله ومن يشاقق الله ورسوله فأكب الله شديد العقاب ﴿ ۵ ﴾ ذلکم فذوقوه وأن للکفرین عذاب النار ﴿ ۶ ﴾ یاایهاالذین آمنوا إذا لقیتم الذین کفروا زحفا فلا تولوهم الأدبار ﴿ ۷ ﴾ و من یولهم یومئذ دبره دبره إلا متحرفا لقتال أو متحیزا إلى فئة ﴿ ۸ ﴾ و ما رمیت إذ رمیت ولكن الله رمی ﴿ ۹ ﴾ و ما واه جهنم ﴿ ۱۰ ﴾ و من یشاقق الله ورسوله فاکب الله شدید العقاب ﴿ ۱۱ ﴾ ذلکم فذوقوه و أن للکفرین عذاب النار ﴿ ۱۲ ﴾ یاایهاالذین آمنوا إذا لقیتم الذین کفروا زحفا فلا تولوهم الأدبار ﴿ ۱۳ ﴾ و من یولهم یومئذ دبره دبره إلا متحرفا لقتال أو متحیزا إلى فئة فقد باء بغضب من الله و ماواه جهنم و بس المصیر ﴿ ۱۴ ﴾

زەرەتال بەکەیت! ئینجا هەریە کە لەوانە پارچە خیزو خولیکی بەرکەوت و لە ترسانا پشتیان هەلکردو تێ شکان ﴿ و لیلی المؤمنین منه بلاء حسنا ﴾ ئەو کارە بۆ ئەو هەشبوو کە خۆی لە کارزان برودارەکان چاک تاقی بکاتەو، واتە بەرەو نیعمەتیکی تری خۆی بەموسلمانان بناسینی، ئەو بوو ئەو هەموو دەستکەوتە جەنگییە ی پێدان و، بێ باوەرکانیشی تێ شکان ﴿ إن الله سمیع علیم ﴾ بێ گومان خوا زۆر بیسەر و ژەنەوایە، بۆخۆی نزاکە ی پە یامبەر ﷺ بیست ووە لامیشی دایەو، زانایش بە دلسوژی و ئیخلاسیان ﴿ ۱۸: ذلکم وأن الله موهن کید الکافرین ﴾ ئەو کارانە بۆ ئەو هە ی بزانن کە: بێ گومانە خۆی گەورە فرت و فیلێ خاوانە ناس و کافران ریسواو بێ ئاکام دەکات (زەری) ئەلەیت: روژی بەدر (ئەبوو جەهل) وتی: خویا! هەر کامیکمان ئیمە و تاقمی موخە مەد کامەن خراپەو مافی خزمایەتی پێشیل کردوو، دەمووی ئەمرۆ لە ناوی بێبەیت. خۆی گەورەش رووی قسە ی دەکاتە بێ باوەرەکان و، بە لاقرتییەو

بیان نه لیت: ﴿ ۱۹: إن تستفتحوا ﴾ نه گهر سه رکه و تنان دهویت
﴿ فقد جاءكم الفتح ﴾ به لئ و یارمه تی خواتان بو هات، به لام
به شی ئیوهی تیدا نه بوو، چونکه ئیوه گوشتان: ﴿ اللهم إن كان هذا
هو الحق فامطر علينا حجارة من السماء... ﴾ و بوتان هات! ﴿ وإن
تنتهوا ﴾ جا نه گهر له جهنگ و دژایه تی په یامبه ریش ۷۷ واز

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَارَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ
وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِئَلَّيْكَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۱۷ ﴾ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَذِبِ
الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۸ ﴾ إِنْ تَسْتَفِئِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ
وَإِنْ تَنْهَوْا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ
فَتْحُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۱۹ ﴾ يَأَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَاتَّبَعُوا
تَسْمَعُونَ ﴿ ۲۰ ﴾ إِنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ
الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿ ۲۱ ﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ
وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿ ۲۲ ﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهُ
تَحْشُرُونَ ﴿ ۲۳ ﴾ وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا
مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۲۴ ﴾

بینن ﴿ فهو خير لكم ﴾ بودونیاو قیامه تنان قازانجتانه ﴿ وإن
تعودوا نعد ﴾ نه گهر بشکه ریښه وه سه ر جهنگ و، ناژاوه نانه وه بو
موسلمانان، وائیښه تی ه لده چینه وه، وه رژی به درتان لی
نه کهینه وه ﴿ ولن تغني عنكم فتكم شيئا ولو كثرت ﴾ دهسته و
کومه له که شتان چنده زوریټ، له هیچ سزایه ک بی نیازتان ناکا،
وه کو رژی به در خوتان دیتان چون دهسته به سته که تان ته فرو
توونا بوو هیچ که لکی نه بوو بوتان ﴿ وأن الله مع المؤمنين ﴾
بی گومان خوا له گهل باوه داراندايه، یارمه تی بیان نه دا.

گوږایه لی خوا پیغه مبه ره بن ۷۷:

﴿ ۲۰: يا أيها الذين آمنوا اطيعوا الله ورسوله ﴾ نهی نه وانه ی
باوه رتان هیناوه! گوټی بیستی خوا په یامبه ره که ی بن ﴿ ولا
تولوا عنه وأنتم تسمعون ﴾ وپشت له فرمانه کانی مه که ن که:
دهشیسن چیتان بوباس دهکات ﴿ ۲۱: ولا تكونوا كالذين قالوا

سمعنا ﴾ وهک نه و موشریک و بی باوه رانه مه بن که: گوټیان
چوو به گوټیانا! ﴿ وهم لا يسمعون ﴾ که چی نه چوو به گوټیاناو
که لکیان لی وهر نه گرت!.

کومه لیک له هوزی (به نی عه بدودان) گوټیان: ئیښه سه باره ت به و
کتیبه موحه ممد ۷۷ هیناویه تی که رولالین و نابیسین، وه له گهل
(نه بوو جهل) یشدا چوونه به ره کانی جهنگ، نه و جا خوا فهرمووی:
﴿ ۲۲: إن شر الدواب عند الله ﴾ بی گومان بی فترینی ره که رو
جولنده لای خوا ﴿ الصم البکم الذین لا یعقلون ﴾ نه و خه لکه
که رو لاله یه تی ناگات، واته: بیر له نایه ت و بوونه وهر ناکاته وه
خوی گیل دهکا، بی شک نه وانه له هه موو گیانله به ران په سترن
﴿ ۲۳: ولو علم الله فيهم خيرا ﴾ خونه که رخوا زانیای خیریک
به ناو چاویانه وه یه ﴿ لأسمعهم ﴾ کاریکی ده کردکه: وشه ی هه ق
و ناموزگاریه کانی قورشان بیسین، به لام بوخوی ده زانی که:
خو ماندو کردن له گهل یان بی که لکه، وه کو ده فهرمووی: ﴿ ولو
أسمعهم ﴾ گریمان پیښیان بیسی ۷۷ لتولوا وهم معرضون ۷۷
روویان وهر ده گپراو ده رویشتن و باوه ریان نه ده هینا، چونکه له
(نه زه) دا خوا ده زانی هر گیز باوه ر ناهینن! که وایوو توش
خهریک مه به له گهل یان.

به دهنگ خواو پیغه مبه ره وه بن:

﴿ ۲۴: يا أيها الذين آمنوا استجيبوا لله وللرسول إذا دعاكم لما
یحیکم ﴾ نهی گهل خاوه ن باوه ر! هه رکه خواو پیغه مبه ر بانگیان
کردن بوته نجامدانی نه وکاره ی ئیوه ده زنیټه وه، (واته: گوږایه لی
له قورشان، جیهاد، رهوشتی پاک و بهرز... هتد) خیرا وه لایان
به نه وه فرمانه که یان جیبه جی بکه ن ﴿ واعلموا أن الله يحول
بين المرء وقلبه ﴾ چاکیش بزائن که بی گومان خوا ده توانی له نیوان
مروث و دلیدا له مپه ردانی و، نه هیلی تووشی هیچ خیرو چاکه یه ک
بیټ، بویه ده بی مروث هه میشه له خوا بترسی وخوی بداته دهستی
نه، هه رله بهر نه وهش بوو په یامبه رمان ۷۷ به رده وام نه ی فهرموو:
(يا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك...) خوا یا! که نالوگوږی
گشت دل کهان به دهستی خوټه، ده سا دلم له سه ر دینی خوت تکه
بکه ﴿ وأنه إليه تحشرون ﴾ نه مهش پراوته وه که هه مووتان لای
نه و کو نه کرینه وه و پاداشت و تولهش وهر نه گر نه وه.

له به لاو فیتنه ی گشتگیر خو پیاړیزن:

﴿ ۲۵: واتقوا فتنة لا تصيبن الذين ظلموا منكم خاصة ﴾
له وفیتنه وه به لایهش خو پیاړیزن و بترسن، که کاتی دیت، ته نها

همه مو مال و سامان و مالتان هوئی تاقی کردنه وهن بۆتان، بۆ
 شهویه ده رکه وی ئاخو ئیوه چون هه لسوکه وتیان له گه له شه کهن؟
 بلییت له بهر شهوان بهرزه وهندی ئیسلام وه لانه نین؟ ﴿وَأَنَّ اللَّهَ
 عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ ناشکرایشه پاداشی زۆرو زه به نهو فراوان هه
 لای خواجه. (ئه بوو لوبابه) له نیو (به نی قوره زه) دا سامان و

ئه وقه ی شهوانه تان نابیت ناهه قیان کردوهو ده ستیان تی دایه،
 به لکو یه خه ی هه موان - گوناچارو، بی گوناح، چاک و خراپ -
 ده گریتوه، یان وهك ده لێن (ته رو وشك) پێكه وه ده سووتی، بۆیه
 (بوخاری) له فهرمووده یه كدا هیناویه تی: ﴿إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا
 الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَيْهِ، أَوْ شَكَّ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ
 عِنْدِهِ﴾ واته: كه خه لکی سته مکاریان دی و، ده ستیان نه گرت
 له خراپه كه ی، نزیکه خوای به توانا جه زه به ی هه موان بدات
 ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ بشزانن كه بی گومان تۆله ی
 خوا توندو سه خته (سه دی) ئه ی: ئه م ئایه ته له کاتی خویدا
 به تایبه تی بۆ ئاموزگاری (به در) یه کان هات، به لام له گه له شه وهدا
 سه د مه خابن له رووداوه كه ی (جه مه له) دا تووشی شه و هه موو به لاو
 فیتنه یه بوون و له ناو خویندا وه جهنگ هاتن!

ئهوسا چهن كه م و بی ده سه لات بوون؟!

﴿٢٦﴾ واذكروا إذ أنتم قليل مستضعفون في الأرض ﴿٢٦﴾ ئه وکاته
 وه بیر بیننه وه كه ئیوه ئه ی موسلمانان! له مه ككه دا كه م و كزبوون
 و لاواز و ده سه پاچه ش بوون ﴿تخافون أن يتخطفكم الناس﴾ و
 ده ترسان خه لك بتان رفینن و بتان كوژن ﴿فأواكم﴾ له وکاته دا خوای
 مبه ره بان په نایدان و، شاری (مه دینه) ی کرده په ناگاتان ﴿وأيديكم
 بنصره﴾ و له رۆژه كه ی (به در) دا یارمه تی دان و پشتگیری لی کردن
 و سه ری خستن ﴿ورزقكم من الطيبات﴾ و رۆزی پاك و چاکی
 پی به خشین، کاروانه كه ی کرده ده سته و تتان ﴿لعلكم تشكرون﴾
 گشت ئه مانه ی بۆ کردن به شکو شوکرانه بۆیرین.

له دینی خوا ده غه لی مه كهن:

﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا
 أَمَانَاتِكُمْ ﴿٢٧﴾ ئه ی شهوانه ی باوه رتان هیناوه! گزی و خیانه ت له خواو
 له پیغه مبه رو له سپارده کانتان مه كهن، واته: نه یار و دوژمنی
 شهوان مه كهنه یارو دۆستی خو تان و، نه یینییه کانیان لادری کینن
 ﴿وأنتم تعلمون﴾ بۆ خویشتان چاك شه زانن كه گوناوه تاوانی
 خه یانه ت کردن چه نده گه وره یه و، ده شه گریتوه سه ر ئه ستوی
 ئیوه. ئه م ئایه ته (وهك شیخی سیووتی) ئه لی سه باره ت به (ئه بوو
 لوبابه) هاته خواری، ئه وده مه كه په یامبه ر ﷺ ناردی بۆ لای (به نی
 قوره زه) له سه ر داوای خوای سولح و سازشیان له گه لکا، جا ئه وانیش
 مه شه ره تیان پی کردو گو تیان: به بریاری (سه عد) رازین، كه چی
 ئامازه ی به قورگی کرد! واته سازشیان له گه له كهن تیا ئه چن!
 ﴿٢٨﴾ واعلموا أنما أموالكم وأولادكم فتنة ﴿٢٨﴾ بشزانن كه بی گومان

وَإِذْ كُنْتُمْ قَلِيلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ
 أَنْ يَخطفَكُمْ النَّاسُ فَتَأْوِلُوا أَنْفُسَكُمْ بِغُرُوبٍ وَرَزَقَكُمْ
 مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ
 ﴿٢٧﴾ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ
 عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْقَرُوا
 اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ
 لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾ وَإِذْ يَنْكُرُكَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا الْيَتِيمَتِكَ أَنْ يَفْتُلُوكَ أَوْ يُنْفِرُوكَ وَيَنْكُرُونَ
 إِلَيْكَ وَاللَّهُ خَبِيرُ الْمُنْكَرِينَ ﴿٣٠﴾ وَإِذْ أَنْشَأَ عَلَيْهِمُ آيَاتِنَا
 فَأَلْوَافًا سَجْعًا لَوْنُهَا لَقَلِيلٌ مِّثْلُ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا
 أَسْطُورٌ الْأَوَّلِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ
 هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ
 أَوْ أُنْزِلْ عَلَيْنَا آيَةً أَلَيْسَ اللَّهُ لِعِبَادِهِمْ
 وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كُنْتَ اللَّهُ مُعَذِّبُهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٢﴾

منداله كه ی جی ما بوو، له بهر شه و بوو شه و نه رمیه ی له گه له تواندن
 و شه (ته سهریج) هیدا! ﴿٢٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ
 ئه ی شهوانه ی باوه رتان هیناوه! ئه گه ره له خوا به ترسن و پاریزگاری
 بریاره کانی بکهن ﴿يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا﴾ نوور یکتان ده داتی بتوانن
 چاك و خراپی پی لێك جیاكه نه وه و ریتان بۆ روون کاته وه
 ﴿ويكفر عنكم سيئاتكم﴾ و له گوناوه کانی پیشو وشتان ببووری
 ﴿ويغفر لكم﴾ و تاوانه کانیشتان بیه خشی ﴿والله ذو الفضل
 العظيم﴾ و خواش بۆ خوای خاوه نی به هره ی زۆر گه و ره مه زنه.

له بیرت بی چ بیلانیکیان بۆ دارشتیت!

(ئیب عه بباس) ده لیت: ئه نجوومه نی قوره یش له (دار و نودوه)
 کو بوونه وه، بۆ شه و ده رباره ی په یامبه ر ﷺ نه خشه و پلانیکی ورد
 دابریژن! جاپاش وتوو و یۆزکی زۆرو، شه ره قسه یه کی نیوانیان،
 بریاریاندا بیکوژن...! (جو بریل) یش به فره منی خوا خیرا

يستغفرون ﴿ براۋەتەۋە كە: ھەركەسىڭ، يان ھەر گەلئىك - دواى كوفرو ھەرتاۋانئىك - داۋاى لىببوردن بىكات، ناكرى خۋاى دلۇقان قارى لى بگريٲ، ئەگەرچى خراپىشبن.

دواى كارى خراپ، خوا چۇن جەزىبەيان نەدا؟

﴿ ۳۴: وما لهم ألا يعذبهم الله ﴾ جا بۇخوا سزاي ئەۋانەيان نەدا ﴿ وهم يصدون عن المسجد الحرام ﴾ كە رىگەى مزگەۋتى(ھەرام) لە موسلمانان دەگرن، بەتايىبەتى سالى رووداۋەكەى حودەيبىيە ﴿ وما كانوا أولياءه ﴾ خۇ ئەۋانە خاۋەنى مزگەۋتى (ھەرام) نىن، ھەتا ھەقيان بىٲ رى بەخەلكى تر نەدەن ﴿ إن أولياءه إلا المتقون ﴾ چونكە ھەر خۇ پارىزان ھەقى خاۋەنىٲيان ھەيە ﴿ ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴾ بەلام زۇربەيان نازانن، بۇيە سادەۋ نەزانەكانى قورەيشىش ئەيانوت: ئىمە خاۋەن و سەرپەرشتى مالى خاۋىن!! بە ئارەزوۋى خۇمان، كى مۇلەت بدەين بۇ زىارەتى كەعبە، كىش بگىرەنەۋە!

(ئىبن عەبباس) ئەلى: قورەيش بە پرووت و قوۋتى و چەپلەۋ فىكەۋ ھەراۋ ھۇسە بەدەۋرى كەعبەدا دەسوۋرانەۋە تەۋافىان دەكردا جا خۋاى گەۋرەش بەۋ ئايەتە ئەۋ نوٲىزەيانى پوۋچەل كەردەۋەۋ فەرموۋى: ﴿ ۳۵: وما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء وتصدية ﴾ نوٲىزو پارانەۋەۋ لالەشيان لە لاى(كەعبە) دا لەروۋى راستى و گوٲرايەلىيەۋە نىيە، بەلكو ھەر فىكەۋ چەپلەۋ ھەراۋ ھۇسەيە ﴿ فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون ﴾ سا لەبەر بى باۋەرٲتان ئەۋسزاي گرتن و كوشتەنە لەبەردا بچىزن (المكاء: الصفير، والتصدية: التصفيق).

خاۋەناسان مالى خۇيان خەرج دەكەن بۇ بەستى رىبازى خوا:

(ئىبن جەرىرى تەبەرى) دەلىت: ئەۋ دەمە كە قورەيش لە (بەدر) شكان وتيان: خزمىنە! خۇ بىنىٲتان (موحەممەد) چى پى كردين؟! دەسا ئەمرو رۇۋى ھىممەت و غىرەتە.. رۇۋى ھاۋكارى و كۆمەكە، بەلكو تۇلەى كوژراۋەكانمان بگەينەۋە. ئىتر ئەم ئايەتە ھات وفەرموۋى: ﴿ ۳۶: إن الذين كفروا ﴾ بى گومان ئەۋانەى بى باۋەرن ﴿ ينفقون أموالهم ليصدوا عن سبيل الله ﴾ مال و سامانى خۇيان بەخت دەكەن بۇ رىگرتن لە رىبازى خوا ﴿ فسيفقونها ﴾ جا بە تەكىد بەردەۋام بەختى دەكەن بۇ ئەۋ مەبەستە ﴿ ثم تكون عليهم حسرة ﴾ پاشان ئەبىتە مايەى ئىش وداخ بۇيان و، پەشيمان ئەبنەۋە ﴿ ثم يغلبون ﴾ سامانەكەيان بەخت دەكەن، بەلام بۇ دوايى ھەر ژىر ئەكەۋن وتى دەشكىن

ھەۋالەكەى دابەزانن، ئىتر پەيامبەر ﷺ، خۇى بۇ كۆچكرن نامادە كرد، ئىنجا پاش ئەۋە كەگەيشتە (مەدىنە) بەۋجۇرە كە ژىننامە دەى گىرٲتەۋە خوا پىلانەكەى قورەيشى بۇگىرەيەۋەۋ فەرموۋى: ﴿ ۳۰: وإذ يمكربك الذين كفروا ﴾ ئەۋكاتە ۋەبىر بىنەكە بى باۋەرەكان دەيانويست فىلٲ لى بگەن ﴿ ليبتوك ﴾ كە: يا بتگرن و بەندت بگەن ﴿ أو يقتلوك ﴾ يان بتكوژن ﴿ أو يخرجوك ﴾ يان - ھەر ھىچ نەبى - لە مەككە دەرت پەرىننن ﴿ ويمكرون ويمكر الله ﴾ بەلى.. فرت و فىلى خۇيان دەكەن، ديارە خوايش پلانى خۇى دادەرٲىزى بۇ پوۋچەل كەردەۋەى پىلانەكەيان ﴿ والله خير الماكرين ﴾ دلنپاشبن خوا لەھەموۋ پلاندانەرىك باشترە بۇ پوۋچەل كەردەۋەى فرت و فىلى پىلانگىران. سەيرى (ئىبن ھىشام) و (ئەسباب و نزوۋول) سى سىۋوتى بگە.

ۋادەزانن دەتۋانن ۋەك قورئان بلىن:

﴿ ۳۱: وإذا تتلى عليهم آياتنا ﴾ ھەركە ئايەتەكانمان بۇ قورەيش بخوٲىرنەۋە ﴿ قالوا قد سمعنا ﴾ ئەۋەندە ياخى و سەركەشن ئەلن: گوٲمان لى بوۋو بىستمان ﴿ لو نشاء لقلنا مثل هذا ﴾ خۇئەر مەيلمان بىٲ ھەر ۋەكو ئەمە دەلٲىن ﴿ إن هذا إلا أساطير الأولين ﴾ ئەمە (موحەممەد) دەلٲىت ھەر، قسەۋ ئەفسانەى پىشيانە (نەزرى كورى حارىس) دەچىتە (حىرە) و ھەندى چىرۇك و داستانى(كىسرا) و(قەيسەر) و(كليلە) و(دمنە) دەھىنى، جا كە پىغەمبەر ﷺ قورئانى بۇ ئەخوٲندەۋە دەلٲىت: (لو نشاء لقلنا مثل هذا..)! ﴿ ۳۲: وإذ قالوا اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك ﴾ ۋە بىر بىنە ئەۋ دەمەكە قورەيش وتيان: خوايا! ئەگەر راستە ئەم قورئانە ھى تۇيە ﴿ فأمطر علينا حجارة من السماء ﴾ لە ئاسمانەۋە بەردە بارانمان بگە ۋەكو قارت لەگەلانى ترگرت ﴿ أو إتنا بعذاب أليم ﴾ ۋە يان سزايەكى ئىش پىگەيەنەرمان بۇ بىنە، ديارە ئەمە گەمەۋ لاقرتى دەكات و، ئەۋبەر نىشانەى نەفامى و سەرسەختىيانە، ئەگىنا دەبوۋ لە باتى ئەۋە داۋاى بەردەباران بگەن، لەخوا بپارٲنەۋە رىنماييان بىكات، چونكە ۋەك (ئىبن كەسىن) دەلٲىت: دەبوۋ بىان وتايە (اللهم إن كان هذا هو الحق من عندك فاهدنا له ووفقنا..). نەك داۋاى بەردە بارانى خۇيان بگەن!! بەلى.. ئەۋ دەمەكە ئەبوۋجەھل وتى: (اللهم إن كان هذا هو الحق..). ئەم ئايەتە ھات وفەرموۋى: ﴿ ۳۳: وما كان الله ليعذبهم وأنت فيهم ﴾ ھەتا تۇ لە ناۋياندا بىٲ ئەى پىغەمبەر! ناكرى خوا سزايان بدا، ئەگەرچى بۇخۇشيان داۋاى بگەن، چونكە تۇ رەھمەت و مېھرەبانى و، بەزەيىت بۇ ھەموان ﴿ وما كان الله معذبهم وهم

السبيل ﴿ دەبى يەك لە پېنجى بۇخواو بۇيەيامبەر خەزمانى و، بۇ ھەتايان و ھەژاران و رېبواران بېت، واتە: دەستكەوتى جەنگى ئەكرى بە پېنج بەشەو: بەشېكى بۇ ئەوانەيەو، چوار بەشەكەى تىرشى بەم شېوھە بەسەر جەنگاوەرەكاندا بەش دەكرېت: بەشى يەكەمى بۇ خواو بۇ يەيامبەر دادەنرېت، واتە: ئەم بەشە ئەدرى

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَ ۚ إِنَّ أَوْلِيَاءَهُ إِلَّا الْمُنَافِقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٩﴾ لِيَمِزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكَبُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٤٠﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَآقَدٌ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٤١﴾ وَقِيلُوا لَهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ لِلَّذِينَ كَلَّمَهُ اللَّهُ فَلَانَ أَنْتَهُوَ آفَاتٌ ۚ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٢﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ ۖ يَغْمُ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤٣﴾

بەوانە كە لە ڕێگای خوادا تێدەكۆشن و، لە سنوورەكانى ولاتى ئىسلاميدا ئەمىننەو، خەرىكى خۆئامادەكردن بۇ جيهادو، چاودىرى ولات و نىشتەمان دەكەن و، لە كافران دەى پارىزن، ھەروا بۆ ھەر شتىكى تر كە بەرژەوھەندى و، خەزمەتى ئىسلامى تێدا بېت سەرف دەكرېت. ديارىكردى ئەندازەى بەشەكانى تىرش ھەوالەى خەلىفەو ئەمىرى ئەوكاتە ئەكرى، ئەو چۆنى بەلاوہ باشبوو، وا دابەشى دەكات ﴿ إن كنتم آمنتم بالله وما أنزلنا على عبدنا يوم الفرقان ﴾ ئەگەر باوەرتان بە خواو بەو بەرنامەيە ھەيە ناردوومانە بۆ عەبدو بەندەى خۆمان (موحەممەد ﷺ) لە رۆژى جياكردنەوھى راست و ناراست دا، واتە: لە رۆژەكەى بەردا ﴿ يوم التقى الجمعان ﴾ رۆژى بە يەكگەيشتنى ھەردوو دەستەكە، دەستەى پروداران و، دەستەى بىدين و بىباوەدان ﴿ والله على كل شئ قدير ﴾ خوا تواناى بەسەر ھەموو شتىكدا ھەيە، و ىستى لە ھەرشتىك بوو بىكا، ئەيكات، لەو رۆژەدا وىستى مۆسلمانەكان

والذين كفروا إلى جهنم يحشرون ﴿ دلتايان گشت بىباوەدان بەرەو دۆزەخ ئەبرين وکو ئەكرېنەوہ ﴾ ﴿ ٣٧: ليميز الله الخبيث من الطيب ﴾ بۆئەو خواى كاردروسى پيس و پاك لىك ھەلاوېرى، مۆسلمان و كافور لىك جيا بكاتەوہ ﴿ ويجعل الخبيث بعضه على بعض ﴾ و مۆففى پيس و ناپاك، خوانەناس و بىدين لەسەر يەك ھەلچنى ﴿ فيركمه جميعا فيجعل في جهنم ﴾ جا گشتيان پىكەوہ لە دۆزەخدا خرىكاتەوہ ﴿ أولئك هم الخاسرون ﴾ بىبەخت و زەرەمەندى راستەقىنە ھەر ئەوانەن ﴿ ٣٨: قل للذين كفروا ﴾ بە بى باوەرەكانيان بلئ: ﴿ إن ينتهوا يغفر لهم ما قد سلف ﴾ ئىستاش ئەگەر دەست لە بىدينى و جەنگ ھەلگرن و مۆسلمان ببن، لە ھەرچى رابووردويانە چاوپۆشى دەكرى (لەدەوھى كوفرو خوانەناسيدا ھەرشتىكانى كرەبى عەفوہ) ﴿ وإن يعودوا فقد مضت سنة الأولين ﴾ خو ئەگەر جاريكتر تى بچنەوہ بۆ سەنگەرو كوشتار، ديارە كە بەسەرھاتى پىشووھەكان تى پەريوہ چۆن بووہ بۆ وىرانكردنى ولات و لەناوبردنى مال و سامانيان، واتە: ئەوان چيان بە سەرھات، بە سەرئەمانەيش ديت ﴿ ٣٩: وقاتلوهم حتى لا تكون فتنة ويكون الدين كله لله ﴾ ھەتا كوفرو شيرك لەبندى و، بە ھەتا ھەتايى كۆتايى دى و، دىندارى ھەر بۆ خوا دەبى، ئىوھش ئەى مۆسلمانان! بەردەوام بەجەنگ بىن لەگەليان ﴿ فإن انتهوا ﴾ جا ئەگەر لەكارى خراب و دزىو شيرك و كوفر دەسبەردار بوون ﴿ فإن الله بما يعملون بصير ﴾ ئەوسا ھەرچى بكەن خوا پىي بىنايە ﴿ ٤٠: وإن تولوا فاعلموا أن الله مولاكم ﴾ خو ئەگەر بشتيان ھەلكرەو گوييان نەگرت، چاك بزائن كە خوا بۆخوى (مەولا) و پشتيوانتانه ﴿ نعم المولى ونعم النصير ﴾ خوايش چ گەورەو مەولايەكى چاكە، چ پشتيوان و كۆمەكارىكى باشە! لەكۆتاييدا زۆر سوپاسى خوا دەكەم، كە يارمەتى دام بۆ تەواوكردنى جزمى نۆيەم، لە سوورەتى ئەنفال.

كۆتايى جزمى ٩، (والله الحمد والمنة) ..

بەشكردى (غەنیمەت و ھەيە):

لەسەرھەتاي سوورەتەكەدا فەرمووى: (يسئلونك عن الأنفال...) لەبارەى دەسكەوتەكەى (بەد) ھەو لىت دەپرسن: ئاخۆ چۆن دابەش دەكرى و بۆكى دەبىت؟ جابۆ وەلامى ئەوپرسيارە خواى لە كارزان فەرمووى: ﴿ ٤١: واعلموا أنما غنمتم من شئ ﴾ دەبى بزائن ئەى پروداران! كە ھەر جۆرە دەستكەوت و غەنیمەتتىكتان دەسكەوت لە مال و سامانى بى باوەدان، زۆر بى، يان كەم ﴿ فأن لله خمسہ وللرسول ولذی القربى والمساكين وابن

سهرخات "ته گهر چی ژماره و چه کیشیان که م بوو" سهری خستن، موسلماننه کان (۳۱۳) که س بوون، کافره کانیش نزیکه ی (۱۰۰۰) که س بوون، به فهرمانی خوا توانیبیان (۷۰) که سیان لی بکوژن و، (۷۰) شیان لی دیل بکن. روونکردنه وه یه ک: هدرشتی به شهرو جهنگ دهست بکه ویت،

أسفل منکم ﴿ کاروانه کهش له خوارتری ئیوه وه بوو به چوار کیلومتر ونیو به ره و ده ریاو ده ستیان پی نه ده گه بی ﴿ ولو تو اعدتم لأختلقتم فی المیعاد ﴿ وه ئه ژوان و (مهوعید) تان بوجه نکه که دانابا، ئه و ئیوه له سهر کاته که ناکوک ده بوون دوا ئه که و تن، واته: و ا به ئاسانی ریک نه ده که و تن و له بهر که می ئیوه و، زوری ئه و ان جهنگه که تان نه ده کرد، وه ئیستا نه ده بوو که کتوپر روو به روو وه ستان و سهر که و تن ﴿ ولكن لیقضی الله أمرا کان مفعولا ﴿ به لام بی خوتاماده کردن چوونه جهنگه که وه، بو ئه وه ی بریار ریک لای خوا پراوه ته وه (سهر خستنی ئیسلام و موسلمانان و، تن شکانی دوژمنان و کافران) بیته دی ﴿ لیهلک من هلک عن بینة ویحیی من حی عن بینة ﴿ و تا ئه وه ی ده بی بمری و تیا بجی و، ئه وه ش بریاره بژی و زینده بی باهر دوولا به به لگه ی ئاشکرابی، واته: کئی موسلمان ده بییت، با له سهر به لگه موسلمان بییت، کیش کافرو خوانه ناس ده بییت، با ئه ویش پاش به لگه بییت. ﴿ وإن الله لسمیع علیم ﴿ بی گومان خوا و ته کانتان ئه بیست که: چوون ده پارینه وه، به کرده وه کانیش تاندا ده زانی شیایو سهر خستنن، بویه له به دردا سهری خستن.

خوا کافرو موسلمانن به که م ئامار هیئیه به رچاو یه ک:

﴿ ۴۳: إذ یریکهم الله فی منامک قلیلا ﴿ ئه وه ش وه بیر بیننه که: خوا له خه و نندا ژماره ی دوژمنانتی به که م وبی بایه خ نیشان دایت، هه تا هاوه لانتی لی ئاگادار بکه ییت و، ئه و انیش دلقایم بین به یارمه تی خوا. (موجاهید) ئه لی: خوی گه و ره ئه وانی له خه و دا به که م نیشانی په یامبه ردا ﴿، جا ئه ویش بو هاوه لانی گیرایه وه، ده ره نجام به سهر که و تن دلنیا بوون و سهری که و تن ﴿ ولو أراکم کثیرا ﴿ ئه ره وانی به زور نیشان دابایت ﴿ لفشتم ﴿ لییان ئه ترسان و سست ده بوون ﴿ ولتازعتم فی الأمر ﴿ و له ناو خوتانیشدا ناکوک و به رت ده بوون ﴿ ولكن الله سلم ﴿ به لام خوا له وه پاراستنی و، نه ی هیشت تووشی ئه وه بین ﴿ إنه علیم بذات الصدور ﴿ چونکه بی گومانه به وه ی له دل و ده روون دایه زاناو به ئاگایه ﴿ ۴۴: واذ یریکمهم إذا التقیم فی أعینکم قلیلا ﴿ ئه ی له بیر تانه که: له کاتی به یه که گه یشتندا له گوره پانی جهنگدا به که م نیشانی دان له بهر چاوتاندا، هه تا لییان سل نه که نه وه و به دلنیا ییه وه بویان بچنه پیشی ﴿ ویقلکم فی أعینهم ﴿ و ئیوه شی له بهر چاوی ئه و اندا به که م نیشاندا ﴿ لیقضی الله أمرا کان مفعولا ﴿ هه تا ئه وه ی بریاری له سهر داوه جیه جیی کا، وه ک سهر خستنی موسلمانان ﴿ وإلى الله ترجع الأمور ﴿ کاره کانیش

﴿ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَآلِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ أَمِنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْفَتْحِ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۴۳﴾ إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدُوِّ الدِّينَاوِهُمْ بِالْعُدُوِّ الْقُصُوصِ وَالرَّكْبِ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَا خْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۴۴﴾ إِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَاكُمْ كَثِيرًا أَلْقَيْتُمْ وَلَتُنْزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۴۵﴾ إِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّفَقُّتِ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿۴۶﴾ بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فُتً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿۴۷﴾

پیی ده لاین (غه نیمه ت)، هه رچیش بی جهنگ و هه را ده سکه و ت وه کو "مالی سهرانه و، خه راج و، مالی بی میراتگرو هه روه ها.. " پییده لاین: (فه ی) ته گهرچی هه ندی له زاناکان ده لاین: هه ردو وه ک یه کن. (ئیبین ته ییمیه) ده لی: ئه مانه هه ردو و ده ریته ده ستی ئه میرو پی شه و، چونی به چاک زانی، و ا به شی ده کا، ته نانه تی "جیا له به شی خوی" شتیکی بو هه لده بیژدری، وه کو له روژی (به د) دا شیری (زولفه قار) درایه پیغه مبه ر ﴿.﴾

خوا موسلماننه کانن له به دردا سهر خست:

﴿ ۴۲: إذ أَنْتُمْ بِالْعُدُوِّ الدِّينَا ﴿ ئه و روژه تان وه بیر بییت ئه ی بر و اداره کان! که له گه ل بی باوه ره کاند به یه ک گه یشتن، ئیوه له داویننه ی نزیکتر بوون (له خوارووی شیوه که دا) و نزیک به مه دینه ﴿ و هم بالعدوة القصوى ﴿ و ته و انیش "بی باوه ره کان" له داویننه ی دوورو، لای سه رووی مه دینه دا دامه زرا بوون ﴿ والركب

هموو هر بۆلای خوای دانا دهبرینهوه.

هیندی نه خشمو پلانی جهنگ:

﴿ ۴۵: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً ﴾ ئهی ئهوانه ی باوهرتان هیناوه! کاتی لهگه لهگه دهستهیه که له دوژمنان بهیه که دهگه له جهنگدا ﴿ فَاثْبِتُوا ﴾ بهرامبهریان مه حکم و دامه رزاون و هرگیز هه له نهی ﴿ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا ﴾ وهیادی خوا زۆر بکه ﴿ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴾ به شکوسه فرازین و سه کههون ﴿ ۴۶: وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴾ وه گوی رایه لی له فرمانه کانی خوا په یامبهری ئه بکه ﴿ وَلَا تَنَازَعُوا فَعَشَلُوا وَتَذَهَبَ رِيحُكُمْ ﴾ وقره قرو کیشهش لهگه لهگه کهتردا مه کهه، ههتا هیزو توانانان بجی و، ئه وساش کزو لاوازو سست بین ﴿ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾ ئارامتان بیت - کاتی به دوژمن گه یشتن - چونکه دلتیان خوا لهگه لهگه ئارامگران دایه.

کهش و فشی قوره بيش نهوده مه چوونه بهدر:

﴿ ۴۷: وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرَاءَ النَّاسِ ﴾ ئیه وه کو ئهوانه مه به که له بهر پروپامایی بۆخه لهک له ماله وه ده چوون و، فشه وه که شخه یان ده کرد، مه به ست له و یاخییانه کافره کانی قوره بيشه، چونکه ئه وده مه که ده چوون بۆ بهدر (ئه بو جهل) وتی: سویند به خوا ههتا نه چی نه (به در) و عه ره قی تیا نه خوینده وه، و شتر سه رنه برین و، کیژوله وه که نه یزه گۆرانیمان بۆ نه لێن و، هه موو عه ره ب پێ نه زانن - ههتا لیمان بترسن - ناگه پینیه وه! ﴿ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ ورپی خوایش له خه لهک ده به ستن ﴿ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴾ وخو خواش به هه موو کاریکی ئه وان زاناو ناگایه وه، گه ماروی داون، ئیتر چی ده کهه و چی ده لێن بۆخو یان ئازادن ﴿ ۴۸: وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ ﴾ شهیتان ئاکاری ناپه سه ندی ئه و کاته ی ئه وانی لا جوان کردن، ههتا بچن لهگه لهگه په یامبهردا ﴿ بَجَهَنگین ﴾ وقال لا غالب لكم اليوم من الناس ﴿ و فریوی دان و پپی گوتن: ئه مرۆ که سی که نییه له ناو خه لهکدا بتوانی به سه ر ئیه ودا زال ببی ﴿ وانی جار لکم ﴾ و منیش بۆخۆم هاوکارو پشتیوانتانم ﴿ فلما تراءت الفتنان ﴾ جاکه هه ردوو کۆمه له که یه کتریان دیت و روو به روو بوونه وه و، روژی خو ی هات ﴿ نکص علی عقبیه ﴾ شهیتان پاشه و پاش دزه ی بۆ کردو هه لهات ﴿ وقال إني بري منكم ﴾ وتی: بیسو من لهگه لهگه ئیه نیم و به ریم لیتان ﴿ إني أرى ما لاترون ﴾ چونکه ئه وه ی من ده ی بینم و ده ی زانم، ئیه نای زانن و نای بینن، من ده بینم به ئاشکرا فریشته

دینه خوارو و هاوکاری ئه ولا ده کهه ﴿ إني أخاف الله ﴾ چاک بزائن من له سزای خوا ئه ترسم ولهگه لهگه ئیه نیم ﴿ والله شديد العقاب ﴾ سزاو تۆله ی خواش زۆر سه خته بۆ تاوانباران ﴿ ۴۹: إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ ﴾ وه بیر بیتنه که دوو رووه کان ﴿ والذين في قلوبهم مرض ﴾ و ئه وانه ی له دلتیاندا نه خو ش و به دگومانی هه بوو

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَعَشَلُوا وَتَذَهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿ ۴۵ ﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿ ۴۶ ﴾ وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِتْنَانِ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَنَا لَمَّا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۴۷ ﴾ إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَانِ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿ ۴۸ ﴾ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَرَ هُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿ ۴۹ ﴾ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لَّيِّدٍ ﴿ ۵۰ ﴾ كَذَّابٍ مَالٍ فَرُوعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿ ۵۱ ﴾

دهیان گوت: ﴿ غر هؤلا دینهم ﴾ ئه وانه - واته: موسلمانه کان به قسه ی ئه وان - به ئایینه که یان خه له تاوان و چه واشه بوون، بۆیه خویان ناوه بهم جهنگه وه! ئه گینه به وژماره که مه وه چۆن جهنگ ده کریست؟ خواش فهرمووی: ﴿ ومن يتوكل على الله ﴾ با ئه وانه هه ر قسه بکه، چونکه هه ر که سی که پشت به خوای گه و ره به به ستی، خوا یارمه تی ئه دات ﴿ فإن الله عزيز حكيم ﴾ چونکه بی گومانه که ئه و خوا به زۆر ده سه لاتدارو به توانایه، کار دروست و کار جوانه، هه موو شتیکی پر له حیکمه ته ﴿ ۵۰: ولو ترى إذ يتوفى الذين كفروا الملائكة ﴾ ئه ر له سه ره مه رگدا بی باوه ران ببینی که: چۆن فریشته کان گیانیان ئه کیشن، ئه و شتیکی سه رسو ره یته ر ئه ببینی ﴿ يضربون وجوههم وأدبارهم ﴾ ده ببینی له و حاله ته دا دم و چاوو پشتیان ده کو تن ﴿ وذوقوا عذاب الحريق ﴾ و پیشیان ده لێن: ده سا سزای سووتینه ری دۆزه خ بجیژن ﴿ ۵۱: ذلك بما قدمت أيديكم ﴾ ئه و سزاو لی دانه ش له بهر ئه و کاره خراپانه یه له پیشه وه ده تان کرد

﴿ وَأَن لَّهِ لَیْسَ بِظَلَامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴾ و بئی گومانیشبن هر گیز خوا غه در له بهنده کانی خوئی ناکاو، به ناهق و ناروا سزای هیچ که سیّک نادات ﴿ ۵۲ ﴾: کذاب آل فرعون ﴿ شیوہی تاوانکاری ئەمانەش دەلییت بەدکاری فیرعون و نزیکەکانی فیرعونە ﴾ والذین من قبلهم ﴿ و ئەوانەش که له پیشیانەوه بوون، وەکو گەلی نووح و

ذَلِكَ يَأْتِ اللَّهَ لَمْ يَكْ مُعِيرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُعْذِرُوا
مَا بِنَفْسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٧﴾ كَذَابٌ آلِ
فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْتَهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٨﴾
إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾
الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَوْعِدٍ
وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٦٠﴾ فَإِذَا تَشَفَّعْتُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِدَ بِهِمْ
مَنْ خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَدْكُرُونَ ﴿٦١﴾ وَإِنَّا نَخَافُ مِنْ
قَوْمٍ خِيَانَةٍ فَإِنِذِلْ بِهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِيِينَ
﴿٦٢﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَسْبَغُوا إِنتَهُم لَا يُعْجِزُونَ ﴿٦٣﴾
وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَالْآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ
لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٤﴾ وَإِنْ جَنَحُوا
لِلسَّلَامِ فَاجْتَنِبْهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾

(هوودو لووت ..) چوون ﴿ کذبوا بآيات ربهم ﴾ چونکه باوه‌ریان به‌ئایه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگاریان نه‌کرد ﴿ فأهلكناهم بذنوبهم ﴾ ئینجا ئیمه‌یش به‌هۆی گونا‌هه‌کانیا‌نه‌وه له‌ناومان بردن ﴿ وأغرقتنا آل فرعون ﴾ هه‌رجی سه‌ربه‌فیرعه‌ونیش بوون له‌ده‌ریادا خنکانمان و نقوممان کردن ﴿ وكل كانوا ظالمين ﴾ که هه‌موویان سته‌مکار بوون و باوه‌ریان به‌یه‌کخواپه‌رستی نه‌بوو ﴿ ٥٥ : إن شر الدواب عند الله ﴾ بئ‌گومان خراپ‌ترین ره‌وکه‌ر وجولنده به‌لای خواوه ﴿ الذين كفروا فهم لا يؤمنون ﴾ ئه‌وانه‌ن بئ‌ باوه‌رن ﴿ ٥٦ : الذين عاهدت منهم ﴾ ئه‌وانه‌ی په‌یمانته له‌گه‌ل به‌ستن ﴿ ثم يتقضون عهدهم في كل مرة ﴾ پاشان جار له‌دوای جار په‌یمان‌ه‌کیان هه‌لده‌وه‌شینه‌وه ﴿ وهم لا يتقون ﴾ و هه‌رگیز له‌شه‌ر و ئا‌ژاوه‌ش خو‌لانه‌ن، مه‌به‌ست له‌و په‌یمان شکینه‌نه جووله‌که‌ی (به‌نی قوره‌یزه‌یه)، چونکه ئه‌وان بوون که په‌یام‌به‌ر ﷺ په‌یمانی له‌گه‌ل به‌ستن بو ئه‌وه هاوکاری موشریکه‌کان نه‌که‌ن، که چی په‌یمان‌ه‌کیان شکانه‌و له‌پوژی به‌ردا هاوکاری وهاوبه‌شی قوره‌یشیان کرد! پاشان وتیان په‌یمان‌ه‌که‌مان له‌بیر چووه، به‌لام وانه‌بوو، چونکه چه‌ند جار ئ‌ک په‌یمان‌یان داو هه‌رئا‌وا شکانه‌یان !!.

کافران تہمیں بکھن:

﴿ ٥٧ : فَاِذَا تَقَفُّهُمْ فِي الْحَرْبِ ﴾ ٥٧ : ئينجا ته گهر له جه ننگدا زال بوويت به سهر ياندا ﴿ فَشَرَّدَ بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ﴾ و ايان لي بکه پائه وانه ي له پشتيان وهن په رت و بلاوېين و په ندو عيبرهت وه رگرن ﴿ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴾ به شکو بير بکه نه وه و ده ست له خيانت هه لگرن، واته : به لکو نه وانه بېنه په ند بو څه لکانی تريش، تا جاري کي تر نه نه و ان نه څه لکانه. تر، بير له جه ننگ وئاوه نه که نه وه له گه لټان.

سوئی و بهمانان به ئاشکرا بده دواووا:

﴿ ۵۸ : وإِذَا خَافُ مِنْ قَوْمِ خِيَانَةٍ ﴾ گهر ترست له هرهوژی (وهکو بهنی نه زیرو، بهنی قوره یزه) هه بوو: گزیت لی بکهن و په یمان بشکینن ﴿ فَاَنْذِرْ لَهُمْ عَذَابَ ﴾ جا تۆش به ئاشکراسویند و په یمانه که یمان به سهره بدهوه، تا به رامهر یهک دهن، واته: با ههردوولا بزائن که ئیتر په یمان له نیواندا نه مساوه ههولی حاله تیکی تر بدن ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴾ به راستی خوا گزیکارانسی خوش ناویت، نه وانهی ماناو ریزی په یمان نازائن و، فیل له یه کدی ده کهن.

پیشہ و (نہ حمہ د/ خوا لئی رازی بیٽ) دہلی: لہ نیوان (روم) ہکان
و (موعاویہ) دا پھیمانیک مۆر کرابوو، لہ لای ئەوانوہ بہرہو

هوودو.. هتد ﴿ كفروا بآيات الله ﴾ حاشايان له ئايه ته كانى خواکرد ﴿ فأخذهم الله بذنوبهم ﴾ خوايش به هوئى گوناخ و تاوانه كانيانه وه قارى لى گرتن ﴿ إن الله قوى شديد العقاب ﴾ ئاشكرايشه كه خوا زور به هيژه، توله ي زور سه خته ﴿ ٥٣ ﴾ : ذلك بأن الله لم يك مغيرا نعمة أعمها على قوم ﴿ ثو سزايه ش له بهر ئه وه توشيان بوو، چونكه : خواى گه و ره هه ر به ره و به خششيكى به هه ر گه ليك دايى، لئى نه گور بوو، لئى تيك نه داوه ﴾ حتى يغيروا ما بأنفسهم ﴿ هه تا ئه وان ببرى خويانيان نه گورى بى، واته : مه گه ر ئه وحه له بى پرواو سپله ده ر چووين، ئه وسائه ويش قارى لى گرتوون، خواى ميهره بان پيغه مبه رى بوئاردن باوه ريان بى نه كرد، ئه ويش جه زره به ي دان ﴿ وأن الله سميع عليم ﴾ به راستى خوا زور بيسنده به، زور زانايه، ده زانى چى ده كه ن و چى ده لين، پاشان به پيئى ئه وه سزاو توله ده دا ﴿ ٥٤ ﴾ : كذاب آل فرعون والذين من قبلهم ﴿ ئه وانه به ده ردى داروده سته كه ي فيرعه ون و، ئه وانه ي له بيئشانه وه بوون

﴿ ٦١ : وَإِنْ جُنَحُوا لِلْسَّلَامِ فَأَجْنَحْ لَهَا ﴾ ئەگەر دوژمنانی دینی خوا مهیلی ناشته وایی و ناگربه سیان کردو ملیان راکیشابۆی، تۆیش ئەهی بیغهمبهەر! ده توانی قیوێ بکهیت و، وه لامیان بدهیته وه،

هانی موسلمانان بده بچنه جهنگ:

﴿ ۶۵: یاایها النبی حرض المؤمنین علی القتال ﴾ نهی په یامبهرا! هانی باوهداردهکان بده بابچنه جهنگ، له گهل پیش چاو گرتنی گشت هؤکارهکانی جهنگ به پیی توانا بو سهرکهوتن ﴿ ان یکن

وَأَنْ تُرِيدُوا أَنْ يَخَذَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ
يَصْرِفُهُ وَيُلَاقِيهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۶۵﴾ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْوَأْثِقَ
مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ
اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿۶۶﴾ يَأْتِيهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ
اللَّهُ وَمَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۶۷﴾ يَأْتِيهَا النَّبِيُّ حَرَضَ
الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَبِيرُونَ
يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ
الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿۶۸﴾ أَلَمْ تَرَ خَفَفَ
اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلَّمَ آبَ فَيْكُمْ ضَعْفًا إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ
صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ
يُؤْذِنُ اللَّهُ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿۶۹﴾ مَا كُنْتُ لِنَبِيِّ أَنْ يَكُونَ
لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُشْرَخَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا
وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿۷۰﴾ لَوْلَا كُتِبَ مِنْ
اللَّهِ سَبَقٌ لَكُمْ فِيمَا أَهَضْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿۷۱﴾ فَكُلُوا مِنَّمَا
عَزَمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۷۲﴾

منکم عشرون صابرون ﴿ نه گهر نپوه بیست کهسی خو راگرتان هه بی له قوناغدها ﴾ یغلبوا مأتین ﴿ دهشی به سهر دوو سده که سدا زال بن (یه که بده) واته: ده کړی یه که کهستان بهرامبهری ده کهس راوه ستیت ﴿ وان یکن منکم مائه یغلبوا ألفا من الذین کفروا ﴾ هروا نه گهر سده کهسی خو راگرتان هه بی، نهوا به ئیزنی خوا زالدین به سهرهزار کهسی کافردا ﴿ ذلک بأنهم قوم لا یفقهون ﴾ چونکه نهوانه خه لکانیکی تی نه گه یشتوون.

به لی.. وهک (ئیسین عه بیاس) نه لی: له سهرهتای هاتنی دینی ئیسلامه وه ده بوو یه که کهس بهرامبهری ده کهس راوه ستابا، چونکه موسلمانان کهم و لاوازو بی ده سلات بوون، دیاره بریاری وا له سهرشانیان قورس و سخت بوو، بویه نه سخ بوویه وه فرمووی: ﴿ ۶۶: الآن خفف الله عنكم ﴾ هر ئیستا خواکاری بو ئاسان کردن ﴿ وعلم أن فيكم ضعفا ﴾ و زانی که وزه ده سلاتان کهمو، کز ولاوازن ﴿ فإن یکن منکم مائه صابرة ﴾ جا نه گهر سده

کهسی خو راگرو به نارامتان هه بی ﴿ یغلبوا مأتین ﴾ دهره قه تی دوو سده کهسیان دین ﴿ وان یکن منکم ألف ﴾ خو نه گهر یه که هزار کهسی خو راگرتان هه بی ﴿ یغلبوا ألفین بإذن الله ﴾ نهوا به فرمان و بریاری خوا دهره قه تی دوو هزار کهسیان دین، بو دوایش و بریاردرا که: نه گهر ژماره موسلمانان نیوه ژماره ی خوانه ناسان بوو، ده بی بهرامبهریان بجه نگی و خو راگرین، خو نه گه روا نه بوو، ده توانن له وشهره خو لایدهن ﴿ والله مع الصابرين ﴾ خوایش له گهل خو راگرانه.

نابی بهر له ده سلات دیل رابگیردری:

ئیمامی (مسلم) نه لی: (عومری کوری خه تتاب/خوا لی رازی بی) وتی: کاتی که له به درا قورده یش خه فتایان لی کوژواو، خه فتاشیان لی دیل کرا، په یامبهرا ﴿ له باره دیله کانه وه پرس و راویژی به هاوه لان کرد: ثایا چی بکړی باشه! ﴾ (نه بوو به کرا/خوا لی رازی بی) وتی: من یم چاکه فیدیه و بریتیان لی وهر بگیری، تا خومانی پی به هیز بکهین، له و لایشه وه به لکو له ناینده دا خوا رینمایان بکاو موسلمان بین، په یامبهرا ﴿ فرموی: نهی کوری خه تتاب! تو رات چیه؟ ﴾ (عومر) یش وتی: من وام پی چاکه فلانی خزم بدهیته ده ست با بیکوژم، (عه قیل) ی ناموزایشته بده دهستی (عه لی) با بیکوژی، فلانه که سیش بده دهستی (حه مزه) با بیکوژی، تا هه مو که سی بزانی که: ئیمه له گهل کافراندا نهرم و نیان نین، به تاییه تی نهوانه یان سهرؤک و پیشه وای کوفرن، په یامبهرا ییش ﴿ راو بوچوونه کی (نه بوو به کس) ی قه بوول کرد!، (عومر) گوتی: جا بو سبه نیی چووم دیتم و په یامبهرو نه بوو به کرا - هه ردوو- خه فته تبارن و نه گرین، منیش وتم: یم بلین چی قه و ماوه؟! فرموی: بو نه وه ده گریم که هاوه لان فیدیه و بریتیان هه لیزارد، ئینجا خوا هم ثایه تی دابه زاندو فرموی: ﴿ ۶۷: ماکان لنبی أن یكون له أسرى ﴾ به هیچ په یامبهریک ری نه دراوه که دیلی هه بی و، دیل راگری، یان بریتی وهر گری ﴿ حتی یسخر فی الأرض ﴾ هه تا هیزو ده سلات به ده ست ده گریت ﴿ تریدون عرض الدنيا ﴾ ئیوه ده تانه وی له ززهت و کالای دونیاتان ده سکه وی له وهر گرتنی بریتیدا ﴿ والله یرید الآخرة ﴾ خوایش پاشه روژی نه وی بوتان، نه یه وی پاداشی گه وره و مه زنتان ده سته که وی و، پاشه روژ هه لیزرن.

تییینییه ک: هم گله بی و عیتابه رووله و که سانه ده کات پیغه مبهرا راویژی پی کردن و نهوانیش فیدیه یان هه لیزارد ﴿ والله عزیز حکیم ﴾ خوا بوخوی زور به ده سلات وزویش کارجوانه ﴿ ۶۸:

و لی‌لانه‌دا، بویه ده‌فهرموی: ﴿۷۲: إِنْ الذِّينَ آمَنُوا﴾ بی‌سو
 نه‌وانه‌ی باوه‌ریان هی‌نا ﴿و‌هاجروا﴾ وله‌ زی‌دو ول‌ات و نیشتمانی
 خو‌یان - له‌بهر خو‌شه‌ویستی خواو په‌یام‌به‌ره‌که‌ی - کو‌چیان‌کرد
 ﴿و‌جاهدوا ب‌أموالهم و‌أنفسهم فی سبیل الله﴾ وله‌رای خوا‌دا
 - به‌سامان و‌گیانیان - جیهادیان‌کرد ﴿والذین آووا و‌نصروا﴾

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي آيَاتِكُمْ مِنَ الْأَشْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ
 فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أَخَذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ
 وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٣﴾ وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا
 اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ ﴿٧٤﴾ إِنْ الَّذِينَ
 آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ إِلَى أُمُورِهِمْ و‌أَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ
 آمَنُوا وَلَمْ يَهِجِرُوا مَا لَكُم مِّنْ وَلِيَّتِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يَهِجِرُوا
 وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ النُّصْرَةُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ
 يَبْغُوكُمْ وَيَبْغِيهِمْ مِّثْلُ مَا اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾ وَالَّذِينَ
 كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوا نَكُنْ فِتْنَةً فِي
 الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ﴿٧٦﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا
 وَجْهَهُمْ إِلَى سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ
 الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُمْ تَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِن
 بَعْدِ وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ لَكُمْ فَأُولَئِكَ مَعَكُمْ وَأُولَئِكَ الْأَرْحَامُ
 بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٨﴾

و نه‌وانه‌ش که کو‌چره‌کانیان به‌خو‌وه‌ گرتووو یارمه‌تییان‌دان
 ﴿أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ﴾ نه‌مانه‌ گشت ده‌بنه‌ خزم و‌که‌س
 و‌کاری یه‌کتر و‌میراتیش له‌ یه‌کتر ده‌بنه‌ ﴿والذین آمنا﴾
 نه‌وانه‌ش که باوه‌ریان هی‌نا ﴿ولم ی‌هاجروا﴾ و‌هر له‌ مه‌که‌شدا
 مانه‌وه‌و کو‌چیان نه‌کرد "بو‌مه‌دینه" ﴿مالکم من ولایتهم من
 شیء﴾ ئیوه‌ هیچ هه‌قیکتان به‌سه‌ریان‌وه‌ نییه، واته: میرات له
 یه‌ک نابهن و، له‌سهرتان نییه یارمه‌تیشیان بدن، وه‌ له‌ ده‌سکه‌وتی
 جه‌نگیش به‌ش‌نابهن ﴿حتى ی‌هاجروا﴾ هه‌تا نه‌وانیش و‌ه‌کو ئیوه
 له‌ ول‌اتی کوفر هی‌جره‌ت ده‌که‌ن ﴿وإن استنصروکم فی الدین
 فعلیکم النصر﴾ خو‌ نه‌گه‌ر داوای یارمه‌تییان لی‌کردن بو‌ پاراستنی
 ئایینه‌که‌یان، ده‌بی ئیوه‌ش یارمه‌تییان بدن و‌ سه‌ریان‌خن به‌سه‌ر
 دوژمنانی هه‌ردو‌ل‌اتاندا ﴿إلا علی قوم بینکم و‌بینهم میثاق﴾
 مه‌گه‌ر دژی نه‌وانه‌ له‌گه‌ل ئیوه‌ هاو‌په‌یمانن و‌ ریکه‌وتننامه‌یان
 مو‌رکردبی نه‌گه‌ر چی‌کافیش بن، له‌و ده‌مه‌دا نابی یارمه‌تییان

لولا کتاب من الله سبق ﴿نه‌ی‌بیشتر له‌خواوه‌ پرپار ده‌رنه‌چوو‌با که
 سزای هه‌له‌کار - به‌ ئیجتیهاد - نه‌دات ﴿لمسکم فیما أخذتم
 عذاب عظیم﴾ له‌و بریتی و‌رگه‌ته‌تانه‌ سزایه‌کی گه‌وره‌تان
 دوو‌چار نه‌بوو و‌قاری لی‌ده‌گرتن ﴿٦٩: فکلوا مما غنمتم حلالا
 طیباً﴾ ده‌سا له‌و ده‌سکه‌وته‌ گرتو‌تانه‌ بخو‌ن به‌ حه‌ل‌الی و‌پاکي
 ﴿واتقوا الله﴾ و‌له‌ خوا‌ بترسن ﴿إن الله غفور رحیم﴾ به‌راستی
 خوا‌ زور لی‌بو‌ورده‌یه، زور دل‌وفان و‌ میهره‌بانه، له‌هه‌له‌ی نه‌زان
 ده‌بو‌وری، کو‌ری زانایان ده‌لین: پی‌شه‌وای مو‌سلمانان خو‌ی سه‌ر
 پشکه - سه‌باره‌ت به‌دیل - ناخو‌ ده‌یان‌کو‌زی، و‌ه‌کو یه‌خسیره‌کانی
 (به‌نی قوره‌هیزه) یان فیدیه‌و بریتی و‌هرده‌گری و‌ه‌کو دیله‌کانی (به‌در)
 و‌ه‌یان دیل به‌دیل کا ﴿٧٠: یا أيها النبی قل لمن فی أیدیکم من
 الأسرى﴾ نه‌ی په‌یام‌به‌ر ﴿به‌دیل‌ه‌کانی ژیر ده‌ستت بلی﴾: ﴿إن
 یعلم الله فی قلوبکم خیراً﴾ نه‌گه‌ر خوا‌ بزانی چاکه‌یه‌ک له‌دل‌تانایه،
 بروایه‌کی پاک و‌چاک ده‌بی به‌دینی ئیسلام ﴿یؤتکم خیرا مما أخذ
 منکم﴾ له‌وه‌ی لی‌تان و‌هرگیراوه‌ باشترتان ده‌داتی ﴿و‌یغفر لکم﴾
 و‌ گونا‌هه‌ پی‌شو‌وه‌کانیشتان ده‌بو‌وری.

پی‌شه‌وا (مو‌سلیم) ده‌لی: نه‌ودمه‌ که له‌ (به‌حره‌ین) -ه‌وه‌ مال و‌ سامانی‌ک
 ده‌سکه‌وت و‌ هات، (عه‌بباس) ی مامی پی‌غه‌مبه‌ر ﴿به‌ پی‌غه‌مبه‌ری
 گوت: خو‌ت ده‌زانی که: من هم فیدیه‌ی خو‌م و، هم‌ هی
 (عه‌قیل) یشم داوه، ئیستا هه‌قه‌ له‌و مال‌یه‌ قه‌ره‌بو‌وی بکه‌یته‌وه‌ بو‌م،
 نه‌و جا نه‌ویش پارچه‌ قوماشیکی راخست و‌ چه‌نده‌ی حه‌ز لی‌بو‌و
 بردی ﴿والله غفور رحیم﴾ و‌خواش زور چاو‌پو‌شه‌ له‌هه‌له‌و تاوان،
 زوریش دل‌وفانه. نه‌و کاته‌ که په‌یام‌به‌ر ﴿فیدیه‌که‌ی لی‌و‌هرگرتن
 زوربه‌ قورسیان زانی، جابو‌ و‌لامی نه‌وه‌ نه‌و ئایه‌ته‌ی سه‌ره‌وه
 هات و، تی‌ی‌گه‌یاندن که: به‌ قازانجیان ته‌واو ده‌بی﴾ ٧١: ﴿وإن
 یریدوا خیانتک﴾ خو‌ نه‌گه‌ر -دیل‌ه‌کان- ده‌یان‌وسیت به‌ئیسلام
 بو‌ونه‌که‌یان فرت و‌ فی‌ل و‌خیانه‌تت له‌گه‌ل بکه‌ن و، له‌دل‌ه‌وه
 به‌راستیان نه‌بوو ﴿فقد خانوا الله من قبل﴾ به‌راستی پی‌ش دیل
 کردنیشیان له‌گه‌ل خوا‌ خیانه‌تیان کردو‌ ناراس بو‌ون ﴿فأمکن
 منهم﴾ نه‌وسا خوایش ئیوه‌ی زال‌کرد به‌سه‌ریاندا و‌ تی‌ی‌شکاندن،
 جا ئیستاش نه‌گه‌ر شتی و‌ا بکه‌نه‌وه‌ ئیغه‌ش و‌ایان لی‌ده‌که‌ینه‌وه
 ﴿والله علیم حکیم﴾ خوا‌ زانایه، له‌کارزان و‌ کارجوانه، نه‌زانی
 چی‌ باشه‌ بو‌ مه‌ردوم.

مو‌هاجرو نه‌نار بو‌ونه‌ یه‌کده‌سته:

نهم سو‌وره‌تی (ته‌نفال) - به‌ باسیکی (موالات) کو‌تایی دیت،
 هه‌تا هه‌موو که‌سیک دؤست و‌ پشتیوان و‌ (وه‌لیی) خو‌ی بناسی

بردنە ھەلئەۋەش ئىتتەۋە كە بە ھۆى برايتى و ھاۋپە يمانىيەۋە لە
يەكتىران دەگرت، دەى گىرپتەۋە بۇ سەر بىنەماكى خۆى كە بە
خزمایەتییە. ﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ بە راستى خوا بە ھەموو
شتىك زانىيە، ھەموو شتىك لای ئەو ھىكمەتتىكى تىدایە، واتە:
ئەگەر مىراتگىرى پىشتىي نەبوو، خزمە نزیكەكان شایستە ترن لە
بېگانەكان.
سوپاسىكى بى وىنە، بۇ خواى تاك وى وىنە، كە يارمەتى دام بۇ
تەۋاۋ كىرنى تەفسىرى سوورەتى (ئەنفال).
وصلی اللہ وسلم وبارك علی محمد وآلہ وصحبہ و كل من والاہ.

بدن ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ خوا بە ھەموو كىردەۋەكانتەن بىناۋ
بەئانگايە، بەم ئايەتەنە پەيوەندى و دۇستايەتى لەننۆۋان ئىمانداران
و خوانەناساندا قەدەغە كرا.
خواى بە بەزەبى موسلمانەكانى كىردە سى بەشەۋە: كۆچكەرەن،
پىشتىۋانان، كۆچ نەكەرەن. كۆچكەرەن پىش دەخا، چونكە ئەوانن
بناغەى دىنى ئىسلام، پاشانىش باسى پىشتىۋانان دەكات، چونكە
لەو رۆژە تەنگەدا دەستى كۆچ كەرەكانيان گرت و، خوايش مافى
(ۋەلايە) خستە نۆۋانايەۋە، ئەو موسلمانانەش كۆچيان نەكرد
ھەتا كۆچ نەكەن مافى (ۋەلايە) يان نىيە.

سوورەتى (تەۋبە) ۹

مەدەنىيەۋ (۱۲۹) ئايەتە

بەناۋى خواى بەخىشندەى مېرەبان

ئەم سوورەتە گرنگىيەكى تايپەتى دەدا بەلايەنى ياسا ۋەبەرنامە
بۇ كارە پىۋىستىيەكان، ياسا بۇ پەيوەندى ناۋخۆبى و، دەرەۋەى
موسلمانان لەگەل دەۋلەتەندا دەنۋوسى. ئىمامى (بوخارى) لە
(بەرە) كورى (غازەب) ەۋە ئەگىرپتەۋە كە: سوورەتى (بەرەئە)
لەۋاى گشت سوورەتەكانى قورئانەۋە ھاتتە خوارەۋە.
ئەم سوورەتە دوو ئامانجى سەرەكى ھەيە:
يەكەم: دانانى بەرنامە بۇشۆيە چۆنىيەتى مامەلەۋ
ھەلسوكەۋت كىردن لەگەل موشرىك و خاۋەننامەكاندا.
دوۋەم: باسى ئەۋ كەسانە دەكات كە: پەيامبەر ﷺ كاتى
بانگى كىردن بۇ خۇئامادە كىردن بۇ جەنگى (رۇم) ەكان ھەر ئەمرو
بەيانيان دەكردو نەچوون.

دوۋ پونكىردنەۋە:

(۱) ئەگەر بەوردى سەرنجى دەقەكانى سوورەتى (بەرەئە) بدرى
و، ئەو رىۋايەتەنەى دەربارەى ھاتنى سوورەتەكە وتراون لەگەل
رووداۋەكانى ژيانى پەيامبەردا ﷺ بەراوردى بىكرىن، دەرئەكەۋى
كە: تەۋاۋى سوورەتەكە لە سالى نۆيەمى كۆچىدا ھاتتوۋە، بەلام
ئەك لەسەرىەك، بەلكو بە سى قۇناغدا تىپەرىۋە.. يەكەمىيان:
لەمانگى (رەجەب) ى ھەمان سالدو پىش روودانى (تەبوۋك).
دوۋەمىيان: لەكاتى خۇئامادە كىردندا بۇ ئەۋ غەزايەۋە لە ناۋەراستىدا.
سىيەم: پاش گەرەنەۋە لە تەبوۋك.. سەرەتەى سوورەتەكە بۇ كۆتايى
ئايەتى (۲۸) لە ئاخرو ئۆخرى سالى نۆيەمدا ھات، كەمىك پىش
ھاتنى كاتى ھەج.

(۲) پاش ئەۋە پەيامبەر ﷺ لە تەبوۋك گەرەپەۋە ۋىستى

خوانەناسانىش گشت يەكەتاقمەن و، نابى بىكرىنە دۇس:

﴿۷۳: وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ ئەۋانەش خوانەناس
و بى باۋەرن دۇست ۋەھاۋكارى يەكتەرن، كەۋابوۋ نابى -لەلايەن
موسلمانانەۋە- يارمەتى ۋەھاۋكارى بىكرىن ﴿إِلَّا تَفْعَلُوهُ﴾ خۇ
ئەگەر ئىۋە بەۋ شۆۋە نەكەن فەرمانتەن پى كراۋە؛ واتە: موسلمانان
نەكەنە دۇست ۋەھاۋكارو، خوانەناس و كافىرانتەن كىردە دۇست و
ھاۋكار ﴿تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ فساد كىبر﴾ كارەساتىكى گەرەۋە
فەسادو ئازاۋەيەكى سامناك لەروۋى زەۋى سەرەلەدا، چونكە
موسلمانەكان بى ھىزۋ لاۋاز دەبن و، بى باۋەرەكان بەھىز دەبن.
بەپىي فەرمودەى پىغەمبەر ﷺ خەلكى دوو ئايىنى لىك جىاۋاز
مىرات لەيەك نابەن، ھەرەكو موسلمان لەكافرو، كافىر لە موسلمان
مىرات نابەن، پاشان ئايەتى: (وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ..سى خۆپىندەۋە.

ئىماندارى راستەقىنە بناسە:

﴿۷۴: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ ئەۋانەش
بروایان ھىناۋەۋە كۆچيان كىردوۋە تى كۆشاۋن لە راى خوادا
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَنَصَرُوا﴾ ئەۋانەش "كۆچكەرەكانيان پەناداۋ
يارمەتییان دان ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًا﴾ ئەمانەن باۋەردارى
بەھەق ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ لىبوردن و پۇزىيەكى باش و
قەشەنگيان ھەيە ﴿۷۵: وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ﴾ ئەۋانەش دواتر
باۋەريان ھىنا ﴿وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ﴾ ۋەھىجرەتتەن كىردو
لە گەل ئۆۋەشدا جىھادىيان كىرد ﴿فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ﴾ ئەۋانە
لەئىۋەن، ئەگەرچى پاداشى ئۆۋەشيان نەبىت، كەۋابوۋ دەبى
ئەمانەش يارمەتى و ھاۋكارى بىكرىن ﴿وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ
أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ﴾ خزم بۆخزم -بە پىي كىتیبى خوا
نزیكتەرن- بۇ مىرات لە يەكتەرتەن. ئەم ئايەتە ئەۋ جۆرە مىرات

له گهل نه ویشدا که ماوهی په یمان هکی که متر بوو له چوار مانگ،
ماوه کسې بؤدریز کرایه وه بؤ چوار مانگ، نه ویکه شیان له گهل
نه ویشدا که ماوه بؤ په یمان هکی دیاری نه کرا بوو، بؤی کرایه چوار
مانگ، هتا باشر به خویاندا بچنه وه کوڅا بریاری خویان بدن،
چونکه پاش نه و ماوه یه یتیر جهنگ ده کړی له گهلان ۳: واذان

بچیت بؤ حج، به لام نیازه کسې گورې و فرمووی: نیستا
هاوبه شدا کاره کانیش به روت و قوتی دین بؤ حج و به دوری
(که عبه) دا نه سوورینه وه!! جا له بهر نه وه من نه موی نه مسال
حج نه کم، هتا نه وانه بهو شیوه یه نه بینم، جا له بهر نه و
(نه بو به کړی) کرده نه میر و چاودیرو سهر په رستی حجی نه وساله و
ناردی. ټینجا بؤ دواپی سهره تای سوورته ی (تهوبه) هات و (عهلی
کورې نه بو تالیب) یشی به دوا ی نه بو به کړدا نارد، بؤ نه وه که
ثم چوار بریاره بخوینیته وه به سهر موشریک و خوانه ناسه کاند: ۱
نابی جاریکی تر هیج که سیک به دوری که عبه دا به روتی
تهواف و چرخه بکات. ۲
دوا ی نه مسال هیج هاوبه ش پیداکاریک نزیکی (که عبه)
نه بیته وه.

۳) همر ریکه و تننامه یه که له گهل په یامبهردا ښکړاوه، نه و تا
نه و کاته کاری پی ده کړیت بؤی دیاری کراوه.

۴) تهنها موسلمان ده چیت به هه شته وه.

سهره تای ثم سوورته - وه کو سوورته کانی دیکه قورثان - (بسم
الله الرحمن الرحیم) ی تیدا نییه، چونکه له تور په ی و رک و قینی
خوا بهرامبه به موشریکه کان باس ده کات.

خوا چاره ی موشریکانی ناوی:

۱: براءة من الله ورسوله إلى الذين عاهدتم من المشركين
ثمه بیزاری و دستبهردانی خوا په یامبهردا کسې له و موشریکانه
که نیوه په یمان تان له گهل به ستن وراستیان نه کرد له گهل تاندا.

نه و عهده بانه که له و دور به رده بوون و په یمانان مؤر کرد بوو، ورده
ورده ده ستیان دایه هله و شاند نه وه په یمان هکیان، نه و سا خوایش
فرمانی دا به په یامبهردا ښکړ که نه ویش په یمانسی خوی له گهلان
هله و شینیته وه و چوار مانگیشیان مؤلت بدات بؤ چاره سهری
خویان، وه کو ده فرمو: ۲: فسيحوا في الأرض أربعة أشهر
با بؤ ماوهی چوار مانگ به ئاسووده یی و هیمنی و بی هیج ترسیک
بؤ خویان به سهر به سستی بین و بچن و، هیج که سیکش به نیازی
خرابه وه سهریران نه کات ۳: واعلموا انكم غير معجزي الله
وینیشیان بلین با بزائن: که نیوه هه رگیز له دست خوا ده نارچن
و، ناتوانن ده سته و سانی بکهن ۴: وأن الله مخزي الكافرين
و بشزانن که: خوا ئا بر و بهرو ریسوا که ری گشت دوژمنان و بی
با وهرانه، له دنیا دا به دیل کردونیان ددهاو، کوشتنیا ن هلال
دهکا، (موحه مدهی کورې ئیسحاق) نه لی: نه وانه که خوی گه و ره
به راته تی لی کردن، دوو کو مهل بوون له هاوبه شدان هره کان: یه کیکیان

سورة البقرة

بِرَاءةٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي
اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ ۝ وَأَذِّنْ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ
وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَيُنْشِرُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَعْلَمُ ۝ إِلَّا الَّذِينَ
عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ
شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُوا الْبَيْعَةَ الَّتِي كُنْتُمْ
فِيهَا ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ۝ فَإِذَا أَنْسَلَخْنَا الْأَشْهُارَ الْحُرُمَ
فَأَقِلُّوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوا حُزْمَكُمْ
وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ إِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝
وَأِنْ أَحَدُكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ
كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ آتِ بِيْعَتَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ۝

من الله ورسوله إلى الناس و ثمه ئاگاداریه که له لایین خواو
په یامبهردا کسې به بؤ هو موخه که ۱: يوم الحج الأكبر که
سهره تاکه ی رژی یه که می مانگی حجی (نه کبه) ه، واته رژی
یه که می جه ژنی قوربان) راده گه یه نریت.

(موجاهید) نه لیلت: مه به ست به حجی گه و ره: ئی حرام به حج
به ستنه، حجی بچو و کیش ئی حرام به ستنه به عومره، چونکه
نه رک و پایه کانی ثم له حج که متره.

هه ندیک له زاناکان ده لین: رژی حجی نه کبه: رژی عهده فیه،
هه ندیک دیکه نه لین: رژی جه ژنی قوربان. (ته به ری) ش نه موی
هه لیزاردوه، چونکه په یامبهردا کات ۲: کات ۱: نارد فرمووی:
(إذهب بهذه القصة من سورة براءة وأذن في الناس يوم النحر إذا
اجتمعوا بمني: أنه لا يدخل الجنة كافر، ولا يحج بعد العام مشرك،
ولا يطوف بالبيت عريان، ومن كان له عهد عند رسول الله فهو
له إلى مدته) واته: ده بچو ثم داستانه ی سوورته ی (به راته) یان

بەملاو بەولادا بچن" ﴿ واقعدوا لهم كل مرصد ﴾ ۹ ۋەلە ھەموو كەمىن و رىگەيەكەشدا بۆيان دانىشەن ﴿ فان تابوا ﴾ ۱۰ ئىنجا ئەر پەشىمان بوونەو ھە ھاوبەشدا نان بۆخا ﴿ واقاموا الصلاة ﴾ ۱۱ و بەرىكو پىكى نويزيان ئەنجامدا ﴿ وآتوا الزكاة ﴾ ۱۲ و زەكاتيان جىيە جىيە كرد ﴿ فخلوا سبيلهم ﴾ ۱۳ ئۆيەش رىگەيان بۆ چۆل بىكەن و "ھەقتان بەسەريانەو ھەبى، با بىيەن و بچنە ناو ھەرەمىشەو" ﴿ إن الله غفور رحيم ﴾ ۱۴ بە راستى خوا لەگوناج زۆر لىبووردەيە، زۆرىش دلۇقان و مېرەبانە بەرامبەر بە تەوبەكاران.

ئەرموشرىك داواي پەنا بگا، دالەدە دەرىت:

﴿ ۶: وإن أحد من المشركين استجارك فأجره ﴾ ۱۵ ئەر يەككە لەو موشرىكانە پەناي پىيەنايت، پەناي بەدە، دالەدى بەدە ﴿ حتى يسمع كلام الله ﴾ ۱۶ ھەتا بە باشى فەرمایشتى خوا دەبىسى و لىيە ھالى دەبى، واتە: قورئانى بۆ دەخوئىت و لىيە تى دەگات ﴿ ثم أبلغه مأمنه ﴾ ۱۷ پاشان بېگەيەنە ۋە جىيەكە كە ھىيەن وئاسوودەبى و، لە ھىچ نەترسىت، زانايان رايان وايە: ئەو كەسانە دىنە ولاتى ئىسلامىيەو ھە بۆ ھەر شىتەك ھاتىن - بە مەرچى بە شىوہى پرس و را ھاتىن و مۆلەت درابىن - ئەوا پارىزراو دەبىن. ﴿ ذلك بأنهم قوم لا يعلمون ﴾ ۱۸ چونكە ئەوانە گەلەنكەن نازانن ئىمان وېروا چىيە، سابلەكو بەو پەنادانە بىرى بىكەنەو ھە ئىسلام تى بىگەن ﴿ ۷: كيف يكون للمشركين عهد عند الله وعند رسوله ﴾ ۱۹ بۆ موشرىكان پەنا ھەبىت بەلای خواو پىغەمبەرەكەيەو؟ كاتى ئەوان پەيمان ھەلەو شىنەو ھە لەسەر بى باوہرى خۇيان بىيەنەو ھە بەئاسوودە بىيەن و بچن؟ ﴿ إلا الذين عاهدتم عند المسجد الحرام ﴾ ۲۰ بۆ ئەو كەسانە نەبىت كە لەلای مژگەوتى (ھەرام) دا پەيماننان لەگەل بىستەن و، ئەوانىش پەيمانەكەيان ھەلەو شىنەو ھە، ۋەكو ھۆزى (خوزاعە) ﴿ فما استقاموا لكم ﴾ ۲۱ ئەوانە ھەتا بە رىكو پىكى لە سەر پەيمانەكەيان بن و ۋەفادارىن ﴿ فاستقيموا لهم ﴾ ۲۲ دەبى ئۆيەش پەيمانەكەيان بە رىكو پىك راگرن و ۋەفادارىن. پىغەمبەرى خوا پەيمانى لەگەل قورەيشدا بۆماو ھە سال مۆر كەرد، ھەتا ئەوان خەيانەتەيان نەكەرد ئەم ۋەفای پەيمانەكەي خۇى كەرد ﴿ إن الله يحب المتقين ﴾ ۲۳ بە راستى خوا پارىزكارانى خۇش دەو، ئەوانەي ۋەفادارىن و پەيمان شىيەن نىن.

بەلە.. پىغەمبەر ﷺ لە مانگى زىقەدەدى سالى شەشەمى كۆچى لە (ھودەبىيە) ئاگر بەستى لەگەل قورەيشدا، بۆماو ھە (۱۰) سال مۆر كەرد، ئىتر خۇى و مۇسلمانەكان پابەند بوون پىيەو، ھەتا قورەيش پەيمانەكەيان شكاندو ھاوکارى (بەنى بەكر) يان

بۆ بخوئىنەو ھە، لەرۆزى جەزنى قوربانىشدا كە خەلكە (مىنا) كۆ دەبىتەو، ئەم بىرپارەيان پىرەبگەيەنە كە: كافرو خوانەناس ناچىتە بە ھەشت، سالىكى تر نابی ھىچ كەسىكى (موشرىك) ھەج بكاو خەلكى بە رووتى تەواف بكا، ھەركە سىكىش پەيمانىكى لەگەل پىغەمبەردا ﷺ ھەبى، بەردەوامە تاكاتى خۇى ﴿ أن الله برئ من المشركين ورسوله ﴾ ۲۴ ھەموو ئاگادارىن! كە بى گومان خواو پىغەمبەرەكەي بەرىن لە موشرىكەكان، واتە: ئىتر ھىچ ئىعتىبارك بە پەيمانىان نىيە ﴿ فإن تبتم فهو خير لكم ﴾ ۲۵ جا ئەگەر پەشىمان بىنەو ۋەگەر پەنا ھەلەو شىيە، باشترە بۆتان لە مانەو ھەتەن لەسەر شىرك ﴿ وإن توليتم ﴾ ۲۶ ۋەگەر پىشتىشان لە ئىمان وېروا ھەلەكەرد ﴿ فاعلموا أنكم غير معجزي الله ﴾ ۲۷ چاك بزانن كە ئۆيە ھەرگىز لە دەست خوا دەرنانچن، ناتوان دەستەوسانى بىكەن ﴿ وبشر الذين كفروا بعذاب أليم ﴾ ۲۸ ئەو كەسانەش بى باوہرن بە سزايەكى ئىش پىگەيەنە مژگىنيان بەدە!

لەگەل پەيمانىكىن مامەلەي تاييەتى دەكرى:

﴿ ۴: إلا الذين عاهدتم من المشركين ﴾ ۲۹ واتە: لەگەل ھەموويان پەيمان ھەلەو شىنەو ھە، مەگەر ئەو موشرىكانە كە پەيماننان لەگەل بەستوون و ھەلەيان نەو شاندوتەو ﴿ ثم لم ينصوكم شيئا ﴾ ۳۰ ھىچ مەرجىكىشيان لىكەم نەكەردو، واتە: خەيانەتەيان لەگەل نەكەردوون ﴿ ولم يظاهروا عليكم أحدا ﴾ ۳۱ و دژى ئۆيەش كۆمەكى ھىچ كەسىكىان نەكەردو ھە بۆ ھىز ھىنانە سەرتان، نەبە چەك و نە بە پىاو ﴿ فأتوا إليهم عهدهم إلى مدتهم ﴾ ۳۲ ئۆيەش پەيمانى ئەوانە راگرن ھەتا كاتەكەيان تەواو دەبىت، ئەگەر چى لە چوار مانگىش زىاتەر بىت ﴿ إن الله يحب المتقين ﴾ ۳۳ بى گومان خوا پارىزكارانى خۇش ئەو، ئەوانەي رىزى رىكەوتننامە ئەگرن، جا كەواتە رىزگرتن لە پەيمان و رىكەوتننامە بىنەماو بىناغەيەكى پىرۆزى دىنى ئىسلامە ﴿ ۵: فإذا انسלخ الأشهر الحرم ﴾ ۳۴ ئىنجا كە مانگە ھەرام و خاوەن رىزەكان بىرەنەو، واتە: ئەوانەي كە جەنگيان تيا قەدەغەكراو، كە ئەوانىش ئەم چوار مانگەن: (زىقەدە، زىحەجە، موحەررەم، رەجەب) ۋەكو لەئايەتى (۳۶) ى ئەم سوورەتەشدا ھاتو ھەدەر موئى: (منها أربعة حرم ذلك الدين القيم فلا تظلموا فيهن أنفسكم..) ﴿ فاقتلوا المشركين حيث وجدتموهم ﴾ ۳۵ دەسا ئۆيەش لە ھەر جىگايەكدا موشرىكەكاننان دەستكەوت بە مەرچى (ژن و مندال و گۆشەگىر نەبىن) "لە ھەرەم و لە دەرەو ھە ھەرەم، لە چوار مانگەكان و، لەغەبرى چوار مانگەكانىشدا" بىان كوژن ﴿ وخذوهم ﴾ ۳۶ و بىان گرن و "دىليان بىكەن" ﴿ واحصوهم ﴾ ۳۷ وگە مارۆيان بەدەن و "مەھىلەن

خه لکانیکدا نه جه نگیین که په یمانی خوئیانیان هه لوه شانده وه و، تانه و ته شهریان له ثابینه که تان دا ﴿ و هموا بإخراج الرسول ﴾ و لی بران بو ده ربه راندنی په یامبه ر ﴿ له مه که ده؟! ۱۹. له م سووره ته دا نالی که به عه مه لیلی له مه که ده ریان کرد، به لام له چه ند جیگایه کی تر دا هاتوو و ددانی پیداده نی، بۆنموونه: له سووره تی

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ مَا اسْتَقَمْتُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾ كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا تَرْفُقُوا بِهِمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَقْوَمِهِمْ وَتَأْتِي قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨﴾ أَشْتَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾ لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَنُوا بِأَوْثَاقِكُمْ فِي الَّذِينَ وَتَفَصَّلَ الْآيَاتِ لَقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ وَإِنْ لَكُمُوهَا أَيْمَنُكُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ﴿١٢﴾ أَلَا تَتَذَكَّرُونَ قَوْمًا نَكَتُمْ أَيْمَنَهُمْ وَهَكُمُوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَّوْكُمْ أَزْكَ مَرْءٌ أَوْ تَخْشَوْنَهُمْ فَأَلَّاهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

کرد دژی (خوزاعه) سی هاویه یمانی پیغه مبه ر ﴿، نه وسا نه میش ناچار بوو له (۸) سی رهمه زاندا له شکری برده سهریان و فه تحی مه که سی کردو نه وانه یان ئیمانیان هیئا - که نزیکه سی (۲) هه زار که س بوون - نازاد بوون. ﴿ ۸: کیف وإن يظهروا عليكم ﴾ چون په یمان له گهل نه وانه دا ده به سریت که نه گهر زال بن به سهرتانا ﴿ لا یرقبوا فیکم إلا ولا ذمة ﴾ نه ره چاوی خزمایه تیتان له گهل ده که ن و، نه هاویه یمانی تی ﴿ یرضونکم بأقوامهم ﴾ به زمانی لووسیان رازیتان نه که ن ﴿ وتأتی قلوبهم ﴾ و دلیان ئیبا ده کات ﴿ وأكثرهم فاسقون ﴾ زوره شیان سنوور به زین و په یمان شکینن ﴿ ۹: أشتروا بآیات الله ثمنا قليلا ﴾ ثابته کانی خویان به نرخ و به هایه کی زور که می دنیا فروشت به (نه بوو سوفیان) ﴿ فصدوا عن سبيله ﴾ به ره نهستی خه لکیشیان کرد له ریگه سی خوا ﴿ إنهم ساء ما كانوا يعملون ﴾ به راستی کاریکی زور خراپیان کرد ﴿ ۱۰: لا یرقبون فی مؤمن إلا ولا ذمة ﴾ له گهل هیچ خاوهن باوه ریکدا ره چاوی خزمایه تی و هاویه یمانی ناکه ن، هه ر کات ده سه لاتیان بوو به سهرتانا دهستی خویان نه وه شیئن ﴿ وأولئك هم المعتدون ﴾ نه مانه ن ده ستدریژ کاری راسته قینه و په یمان شکین، ده سا ئیوهش زیره ک و هوشیار بن به رامبه ریان ﴿ ۱۱: فإن تابوا وأقاموا الصلاة وآتوا الزكاة ﴾ ئینجا نه گهر له شیرک و بته رستی په شیمان بوونه وه و ملکه چی شه ریمه تی خوا بوون و، به ریگو پیکی نوژیان کردو زه کاتیان دا ﴿ فأخوانکم فی الدین ﴾ ده بنه برای دینیتان و تفصل الآيات لقوم يعلمون ﴿ و ئیمه ثابته که نامان بوخه لکی بزانی شی ده که یینه وه.

رابه رانی کوفر په یمان نابهنه سه ر:

﴿ ۱۲: وإن نکثوا أیمانهم من بعد عهدهم ﴾ شه ر دوا ئیمزاو مو ر په یمان نامه که یانیان هه لوه شانده وه ﴿ وطعنوا فی دینکم ﴾ و توانج و ته شهریان له ثابینه که تان گرت ﴿ فقاتلوا أئمة الکفر ﴾ ده سا ئیوهش سه رانی کوفر و خاوه ناسیی بکوژن. زاناکان نه لئین: هه ر که سی توانج و ته شه ر له ثابینی پیروزی ئیسلام بدا هه قه بکوژی. ﴿ إنهم لا أیمان لهم ﴾ چونکه به راستی نه وانه مانای هیچ په یمانیکیان لا نییه ﴿ لعلمهم ینتهون ﴾ جه نگیان له گهل بکه ن، هه تا به لکو کوتابی به گیره شیوینی و خراپه کاری و، توانج و ته شهریان بینن.

له گهل په یمان شکینه کان بجه ننگن:

﴿ ۱۳: ألا تقاتلون قوما نكثوا أیمانهم ﴾ ده بی بو له گهل

(۱۱/۶۰) ده فره موئ: (یخرجون الرسول وإياکم)، یان له سووره تی (۱۳/۴۷) دا ده فره موئ: (و کاین من قریه هی أشد قوة من قریتک التی أخرجتک..) یان له سووره تی (۴۰/۹) دا ده فره موئ: (إلا تنصروه فقد نصره الله إذ أخرجه الذين كفروا..) یان له سووره تی (۳۰/۸) دا ده فره موئ: (وإذ یمر بک الذین کفروا لیشتوک أو یقتلوک أو یخرجوک) یان له سووره تی (۷۶/۱۷) دا ده فره موئ: (وإن کادوا لیستفزونک من الأرض لیخرجوک منها...) ﴿ و هم بدؤکم أول مرة ﴾ بو یه که مجاریش هه ر نه وان بوون دهستیان به جه نگ کرد له گهل ئیوه دا، نه وان بوون له گهل خوزاعه دا - که هاویه یمانی ئیوه بوون - به جه نگ هاتن، ده بو ئیوهش هه قتان نییه جه نگیان له گهل بکه ن ﴿ أتخشونهم ﴾ ئایا لییان ده ترسن و شه ریان له گهل ناکه ن؟ ﴿ فالله أحق أن تخشوه إن كنتم مؤمنين ﴾ خو خوا شایسته تره که لئی بترسن، نه گهر باوه ردارن و، ددان به وه دا ده نین که ته بی ته نها له و بترسن ﴿ ۱۴: قاتلوهم یعذبهم الله

بایدیکم ﴿﴾ له‌گه‌لیان بجه‌نگن -ئئی پرواداران! - ئه‌وسا خوایش به‌دهستی ئیوه‌ سزایان ده‌دا ﴿﴾ و یخ‌زم ﴿﴾ و له‌به‌رده‌ستی‌شاندا ریسوایان ئه‌کات ﴿﴾ و ینصر کم‌علیهم ﴿﴾ و سه‌رتان ئه‌خات به‌سه‌ریاندا ﴿﴾ و یشف‌صدور قوم مؤمنین ﴿﴾ و کاری ده‌کا کوئی دلی پروادارانیش -به‌تایبه‌تی (خوزاعه) /دابمرکی به‌سه‌رخستنی ئایینی ئیسلام و

له موشریکان ئاوه دانکردنه وهی مزگهوت ناوه شیته وه:

لهوسه رده مه دا کاروباری مزگه وتی (حه رام) که وتبوووه لای
موشریکه کان! خواش فهرمووی: ﴿ ۱۷: ماکان للمشرکین أن
يعمرُوا مساجدَ الله ﴾ بۆ خه لکانی هاوبه شدانه ر شیاوو رهوا نییه
ئاوه دانکرده وهی مزگه وته کانی خوا ﴿ شاهدین علی أنفسهم
بالکفر ﴾ بۆخویشیان شایه تی بی باوه پیتی خو بیان دده دن، کارو
رهفتاریان هی بی پروا و بت په رستانه، واته: بی پروا لیئی ناوه شیته وه
مزگه وت ئاوه دان بکاته وه، به تابییه تی خویشی هاواربکات وبلئی:
من عه لمانیم، یان به دهوری که عبه دا بسورپته وه وبلئیت: (البیک لا
شریک لک، إلا شریکا هو لک، تملکة وما ملک) ﴿ أولئک حبطت
أعمالهم ﴾ بۆهه میسه کاروکرده وهی ئه مانه بووجه ﴿ وفي النار هم
خالدون ﴾ و به رده وامايش له ئاگردان ﴿ ۱۸: إنما بعمر مساجد
الله من آمن بالله والیوم الآخر ﴾ به راستی هه ر به وکه سه ده که وهی
مزگه وته کانی خوا ئاوه دان بکاته وه که برپوای به خواو به رژی
دوایی هه یه ﴿ وأقام الصلاة وآتی الزکاة ﴾ و به جوانی ودروست
هه لده سی به ئه نجامدانی نوپۆ زه کات دهدات ﴿ ولم یخس إلا
الله ﴾ و له خواش نه بیئت له هیچ که سی ترسی نییه ﴿ فعسی
أولئک أن یکونوا من المهندین ﴾ بی گومان بن ئه وانه —ئو کرده وه
چاکانه ده که ن— له ریزی شاره زا کراوان دان. (ثیبن عه بباس) ده لی:
هه موو وشه یه کی (عسی) له قورئاندا، مانای (واجب) ده که یه نیئت،
بۆنموونه: خوا که به پیغه مبه رمان (موحه ممه د) ﴿ ده فره موئ:
(عسی أن یبعثک ربک مقاما محمودا) مانای وایه بی شک وگومان
(مه قامه له حموود) ی دهداتی. (ئه بوو حه بیان) یش هه روا ده لیئت،
ئه مه یه که پیغه مبه ر ﴿ ده فره موئ: هه رکه پیاویکتان دیت
هۆگری مزگه وت بوو، ئیوه شایه تی ئیمانی بۆ بده ن، چونکه خوا
ده فره موئ: ﴿ إنما بعمر مساجد الله.. ﴾ (مسند الامام أحمد).

ٲاو به حاجى به خشين و چاوڊڙى كه عبه ، وه كو ئيمان و
جيهاد نين :

﴿ ۱۹ ﴾ : أ جعلتم سقاية الحاج وعمارة المسجد الحرام ﴿ ۱۹ ﴾ ثانياً ثبوتنا و دان به حاجیه کان و ثاوه دایکړدنه وهی مزگه ووتی (حرام) تان گټپراوه ﴿ ۲۰ ﴾ کمن آمن بالله واليوم الآخر وجاهد فی سبیل الله ﴿ ۲۱ ﴾ وهک کاری شهوهی بروای به خواو به روژی دواپی هیناوهو جیهادی کردوه له

فَتَبَلَّوْهُمْ بَعْدَ بَهِمُّ اللَّهِ بِأَيْدِيكُمْ وَتُخْرِجُهُمْ وَيَضْرِبُكُمْ
عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾ وَيَذْهَبُ
غَيْظُ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ
﴿١٥﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا
مَعَكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ
وَلِجَهَّةٍ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ
أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ
أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾
إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَغْشُ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى
أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ
الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْثَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

تۆله سەندىنە ۋە لىيان ﴿ ۱۵ ﴾ : ۋىذەب غىظ قلوبەم ﴿ ۱۶ ﴾ ۋە پىك و
 توورەبى دلىشان لا دەبات و دلخۇش دەين ﴿ ۱۷ ﴾ ۋىتوب الله على من
 يشاء ﴿ ۱۸ ﴾ كىيش تەوبە بكا ۋە پەشىمان بىتە ۋە ۋاش حەز لە چارەى
 بكا، تەوبەى لى ۋە رەگرىت، بۆنمۇنە: (ئەبوو سۇفیان، عىكرەمە،
 سولەيم) ۋىرى ترىان برۋايان هىئا ۋ لىيان قەبوول كرا ﴿ ۱۹ ﴾ ۋالله علیم
 حكیم ﴿ ۲۰ ﴾ ۋ خوا زۆر زانایە، زۆرىش كارزان ۋ كار جوانە.

موسلمان تاقی ده کریته وه به جیهاد:

﴿ ۱۶ : أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا ﴾ ثایا پیٲتان وایه -ئهی برواداران! -
که بیٲ تافیکردنه وه دهرجن و، راستگوو درؤزن دهرنه کههوی؟ ﴿ و لما
یعلم الله الذین جاهدوا منکم ﴾ که -هیشتا له پیٲش چاوخه لکه وه -
بوخوا دهرنه کهه وتوووه مواهیٲدتان ﴿ ولم یتخذوا من دون الله ولا
رسوله ولا المؤمنین ولیجة ﴾ و ئهوانه شتان که به دهر له خواو، له
یه یامیره که ی، له ئیمانداران، که سیان نه گرتوووه به جیی رازو

رنگه‌ی خوادا؟!.

وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ ﴿١٠﴾ بَيْنَانِ بَلَى: نَهی موحه‌مهده: ﴿١١﴾ نهر باوک و کورو براو، ژن و خیزان و کومه‌ل و خیل و خزمانتان ﴿١٢﴾ و أموال اقترقموها ﴿١٣﴾ و مال و سامانیک په‌یداتان کردووه ﴿١٤﴾ و تجارة تخشون کسادها ﴿١٥﴾ و بازرگانیک ده‌ترسن ره‌واجی نه‌مینى ﴿١٦﴾ و مساکن ترضونها ﴿١٧﴾ و مه‌سکه‌ن و

موشریکه‌کان به‌وجوره کارانه خوینیان هه‌لده‌کیشاو که‌ش و فشیان ده‌کرد به‌سه‌رموسلمانه‌کاندا! خوی گه‌وره‌یش به‌ونایه‌ته ره‌تی دانه‌وهو پینی‌گوتن: هه‌رگیز نه‌و کارانه ناگه‌نه پله‌ی ئیمان و جیهادکردنی موسلمانه‌کان، وه‌کو ده‌فه‌رموی: ﴿١٨﴾ لَا یَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ ﴿١٩﴾ نه‌ودوانه "بروادارو بی پروا" لای خوا یه‌کسان نین، کاری موشریکه‌کان کاریان بی‌هووده‌یه‌و، موسلمانه‌کانیش کاریان پی‌روزو پرپیته ﴿٢٠﴾ وَاللَّهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِینَ ﴿٢١﴾ و خواش رینمایى خه‌لکانی‌سته‌مکار ناکات بو‌کاری خیرو چاک، بویه‌ ئاودان به‌حاجیه‌کان و ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی مزگه‌وتی حه‌رام به‌باشتر داده‌نین له‌ئیمان و جیهاد ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا ﴿٢٣﴾ نه‌و که‌سانه‌ی باوه‌ریان هیناو له‌زیدی خوین کوچیان کرد ﴿٢٤﴾ وَجَاهَدُوا فِی سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ﴿٢٥﴾ و له‌رنگه‌و ریبازی خوا به‌مال و سامان و گیانیان-جیهادیان کرد ﴿٢٦﴾ أَكْثَرُ دَرَجَةٍ عِنْدَ اللَّهِ ﴿٢٧﴾ به‌لای خواوه‌ پایه‌و پله‌یان مه‌نزترو به‌رزتره، له‌وانه که‌به‌خه‌یالی خوین ئاو ده‌دن به‌دهم حاجیه‌که‌انه‌وه‌و مزگه‌وته‌کان پاک و خاوین ده‌که‌ن و موشریکیشن ﴿٢٨﴾ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٩﴾ هه‌ر نه‌وانه‌ش به‌ختیارو سه‌رفرازان ﴿٣٠﴾ ٢١: بیه‌رهم ره‌یم برحه‌ منه و رضوان ﴿٣١﴾ په‌روه‌ردگاریشیان مژده‌ی میهره‌بانى و په‌زامه‌ندی مه‌زنی خوینی ده‌داتى ﴿٣٢﴾ وَجَنَاتٍ لَهُمْ فِیْهَا نَعِیمٌ مُّقِیمٌ ﴿٣٣﴾ و چهند باخ و بیستانیکى واشیان ده‌داتى، که‌ تییدا گوزه‌ران و نیعمه‌تی نه‌براه‌ریان بو‌ده‌بى ﴿٣٤﴾ ٢٢: خالدين فیها أبدا ﴿٣٥﴾ به‌ه‌تا هه‌تاییش له‌وی ده‌بن ﴿٣٦﴾ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِیمٌ ﴿٣٧﴾ بی‌گومان خوا پاداشی زور گه‌وره‌ی لایه‌ بو‌برواداران.

موشریکان مه‌که‌نه‌ دؤس نهر خزمی نزیکیش بن:

﴿٢٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴿٢٤﴾ نه‌ی نه‌وانه‌ی باوه‌رتان هیناو! ﴿٢٥﴾ لَا تَتَّخِذُوا أِبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنَّ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ ﴿٢٦﴾ نهر باوو باپیران و براکانتان کوفریان لا باشترو چاکتر بوو له‌ئیمان و باوه‌ر، مه‌یانکه‌نه‌ دؤستی خوتان و خوشه‌ویستی و په‌یوه‌ندیتان بویان نه‌بى ﴿٢٧﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ ﴿٢٨﴾ وه‌ره‌که‌سیکتان نه‌وانه‌ی خو‌ش‌بوئ و بیان‌کاته دؤست و (بگانه‌) ی‌خوئ ﴿٢٩﴾ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٣٠﴾ دیاره نه‌و جو‌ره که‌سانه‌ سته‌مکارن (ئیبین عه‌بباس) نه‌ی: ده‌بنه‌ موشریک و هاوبه‌شدانه‌ر بو‌خوا.

به‌ی: حوکمی‌ثم نایه‌ته تا‌روژى قیامه‌ت به‌رده‌وامه‌و، ده‌بى ته‌واوی موسلمانان ته‌نهاو ته‌نها بو‌خوا خو‌شه‌ویستی و (موالات)یان هه‌بى و، هه‌رله‌گه‌ل نه‌هلی خوادا بن ﴿٣١﴾ ٢٤: قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ

يُبْسِرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّتْ لَمْ فِیْهَا نَعِیمٌ مُّقِیمٌ ﴿١٠﴾ خَلِیدِینَ فِیْهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِیمٌ ﴿١١﴾ یَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا أِبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ ﴿١٢﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٣﴾ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسْکَنٌ تَرْضَوْنَ أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِی سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ وَاللَّهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْفَاسِقِینَ ﴿١٤﴾ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِی مَوَاطِنَ کَثِیرٍ وَیَوْمَ حُنَینٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كُرُوتُكُمْ فَلَمْ تُقْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَصَافَتْ عَلَیْكُمْ الْأَرْضُ بِعَازِجَتٍ ثُمَّ وَاسَتْكُمْ مُدْرِیرٌ ﴿١٥﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَبْکِینَهُ عَلَى رَسُولِهِ لَعَلَّ الْمُؤْمِنِینَ وَانْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِینَ ﴿١٦﴾

خانوو به‌ره‌یه‌ک خو‌شتان ده‌وین ﴿١٧﴾ أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِی سَبِيلِهِ ﴿١٨﴾ هه‌ریه‌ک له‌مانه‌تان له‌خواو له‌په‌یامبه‌ره‌که‌ی وله جیهادو تیکوشان له‌رپی خوادا لا خو‌شه‌ویستتر بى ﴿١٩﴾ فَتَرَبَّصُوا ﴿٢٠﴾ چاوه‌روان بن ﴿٢١﴾ حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ﴿٢٢﴾ هه‌تا فه‌رمان له‌خواوه به‌سزاتان دى ﴿٢٣﴾ وَاللَّهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْفَاسِقِینَ ﴿٢٤﴾ خوایش رینمایى له‌ش‌ه‌ر ده‌رجوان ناکات بو‌هیچ خیرو چاکه‌یه‌ک.

به‌ی پیغه‌مبه‌ر ﴿٢٥﴾ کاتى فه‌رمانى به‌هیج‌ه‌رت و بارکردن له‌مه‌که‌ه‌وه‌ بو‌مه‌دینه‌دا، خه‌ل‌که‌ه‌وته‌مه‌شۆره‌ت به‌یه‌کترى، ه‌ی‌وایان هه‌بوو ژنه‌که‌ی، یان کوره‌که‌ی، یان هه‌رخزم و که‌س و کاریکی نزیکی.. ده‌سته‌دامینى ده‌بوو بارنه‌کاو نه‌چیت بو‌مه‌دینه، نه‌وسا نه‌و نایه‌ته‌ی سه‌ره‌وه‌هات به‌وشیوه‌یه‌ئاراسته‌ی کردن. ئیمامى نه‌حمه‌دو نه‌بووداوود ثم فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ره‌دینن: ((إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِینَةِ وَأَخَذْتُمْ بِأَذْنَابِ الْبَقَرِ وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذَلًّا لَا تَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ))

واتە: ھەركات كړين و فروشتنتان به فيل و فەرەج بووو دەستتان گرت به كلکی گاکانهوه (واتە: به جووت و کشت وکال و مەزراوهوه سەرقال بوون) و، وازتان له جیهاد هیئا، خواش ریسواتان دەکا، مەگەر بگەرینهوه بۆلای دینه کەتان.

سەرکەوتن ھەرلای خوایە:

﴿ ۲۵: لقد نصرکم الله فی مواطن كثيرة ﴾ بئی گومان خوا لەگەڵی جیگادا ھاوکاری کردن و یاری دان و سەری خستن، لەگەڵ کەم و کورتی و ناتەواویتاندا ﴿ و یوم حنین ﴾ بەتایبەتی لەرۆژی (حونەین) دا. (حونەین: دۆلێکە دەکەوێتە نیوان مەککەو تایەف) ەوه. بەھۆی لەخۆبایی بوونتەنەوه تێکشکان وخوا هات بەھاناتانەوه، وەکو دەفەرموێ: ﴿ إذ أعجبتکم کثرتکم ﴾ ئەو دەمە ی کەبە زۆری خۆتان بایی بوون و نازییتان و، بیرتان لە دەسەلاتی خوا نەکردەوه گوشتان: ھەرگیز ئەمڕۆ بەم ژمارە زۆرەوه "کەئاماری دەگەیشتە دوازدە ھەزارکەس" ناشکێین! ئەگەرچی ئەوان چواردە ھەزار کەس بوون، وەکو ئیمامی (بەییھقی) ریوایەتی دەکات ﴿ فلم تغن عنکم شیئا ﴾ کەچی ئەو حەشامەتە هیچ کەلکی بئی نیازی نەکردن و ھەر تێکشکان ﴿ وضقت علیکم الأرض بما رحبت ﴾ زەویش بەو گوشادو فراوانییە لەترساندا تەنگ بوو لیتان ﴿ ثم ولیم مدبرین ﴾ پاشانیش پاشەکشەتان کردو ھەلھاتن! واتە: سەرکەوتن تەنھا لە دەستی خوادایە، بەزۆری و کەمی دوژمن نییە، بۆیە دەبێ ھەموو کات خوامان لەبیر بێت ﴿ ۲۶: ثم أنزل الله سکینتہ علی رسولہ و علی المؤمنین ﴾ دوایی ئازامی و ئوقرە ی ناردە سەر دل و دەروونی پەيامبەرەکە ی و، بروادارەکان، ھیزی دەروونیان بۆ گەراپەوه و ترسیان ئەما ﴿ وأنزل جنودا لم ترہا ﴾ ولەشکرێکی زۆریشی نارد بۆھاوکاریتان و، نەشتان دین ﴿ وعذب الذین کفروا ﴾ و بئی باوەرپەکانیشی سزادا، کوژران و دیل کران و سامانیان لەدەست دا ﴿ وذلک جزاء الکافرین ﴾ ھەرئایە سزای کافران و بئی باوەران ﴿ ۲۷: ثم یتوب الله من بعد ذلک علی من یشاء ﴾ دوای ئەوسایەش حەزی لەچارە ی ھەرکەسیک کردو بەشیای زانی، تەوبە ی ئی وەرگرت و لئی بووراو شارەزای دینی ئیسلامی کرد ﴿ والله غفور رحیم ﴾ وچوون خوا بۆخۆی زۆر لایبوردیە، زۆریش دلۆقان و میھرەبانە. بە ئی رووداوەکە ی (حونەین) رۆژی شەممە، (۶) سی مانگی شەوالی سالی (۸) سی کوچی، بە (۱۹) رۆژ پاش فەتحی مەککە رووی دا، پیغەمبەر ﷺ بەخۆی و (۱۲) ھەزار کەسەوه لەمەککە چوونە دەری، شیای بایە (۲) ھەزاریان لە موسلمانە نوپیەکان بوون و، نەشارەزای جەنگ بوون،

ھۆی جەنگەکش زۆریکی زۆرینە ی عەشیرەت و ھۆزەکان رووبەر و وەستان و خۆیان ئامادە ی لەمارێک کردبوو، دەرئەنجام لەسەر تەاوە موسلمانەکان بەشیوپیەکی سەپرو سەمەرە تێکشکان و، لەو (۱۲) ھەزار کەسە ی تەنھا (۱۰۰) کەسیان لەگەڵ پیغەمبەر ﷺ مانەوه، ئەمیش ھاواری زۆری ئی دەکرن بگەرینهوه، بەلام کار لەکار ترازابوو و ئاوەریان نەدایەوه! ئەوجا پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: خوا یە! دەسا یارمەتیەمان بۆ بنێرە، پاشان فەرمانی دا بە (عەبباس) سی مامی کە یەکە یەکە ھەلھاتوو ھەلھاتوو ھەلھاتوو بەناوی خۆیانەوه بانگ بکاتەوه، ئەوانیش کە زانیان پیغەمبەر ﷺ گۆرەپانەکە ی چۆل نەکردووه ھەردە لیت: (أنا النبی لا کذب * أنا ابن عبدالمطلب) تیپ تیپ و پۆل پۆل گەرانەوهو جەنگ گەرم بوو، پاشان پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: ((الآن حمی الوطیس)) وائیستا جەنگ گەرم بوو، ئیتیر لامشتی خۆی ھەلگرت و ھاویشتیە نیو کافرەکانەوهو، ھەریەکیان بەشی خۆی بەرکەوت و لیلایی ھات بەسەر چاویا، لەئەنجامدا پاش چەند کاتمیری تێک خوانەناسەکان تێکشکان و موسلمانەکان سەرکەوتن و ئەو چەند ئایەتەش لەسەرەوه خوینرانەوه ھاتە خواری. والحمد لله رب العالمین.

دئی بەموشریک نادری بچیتە مزگەوتی (حەرام) ەوه:

﴿ ۲۸: یاأيها الذین آمنوا ﴾ ئە ی ئەوانە ی باوەرەتان ھیناوه! ﴿ إنما المشرکون نجس ﴾ چاک بزانی ھەرچی ھاوبەش دانەرو موشریکە ناپاک و پیسن لە بیرو باوەرو نییەتیاندا، لە باوونەرتیاندا ﴿ فلا یقربوا المسجد الحرام بعد عامهم هذا ﴾ دوای ئەمسالەیان (سالی نوپیە می کوچی) نابێ نزیکی (کەعبە) ببینەوه، ئەمە ئەو سالە بوو کە (ئەبووبەکر) ﷺ حەجی پئی کردن و سوورەتی (بەرئە) یش ھات ﴿ وإن ختمت عیلة ﴾ خو ئەگەر لە ھەزاری دەترسان، بەنەھاتنی ئەوان بۆ کړین و فروشتن بۆ بازارەکانی مەککە ﴿ فسوف یغنیکم الله من فضلہ إن شاء ﴾ دلنیا ب ئەگەرخوا بیەوی لە رۆزی خۆی دەولەمە ندتان دەکا، واتە: دەرگایەکی تەرتان بۆ دەکاتەوه وگۆزەرانتان باش دەکات ﴿ إن الله علیم حکیم ﴾ چوون بە راستیخوا زانیە، لەکارزان و کار جوانە، کەوا بوو حەرامە موشریکان بچنە مزگەوتی (حەرام). دیارە گومانیش نییە کە ھەر گیز نابێ خانوو بەرەیشی تیا دروست بکەن، وەدەبئی لە نیوہدورگە ی عەرەبیدا وەکو (مەککە، مەدینە، یەمامە، یەمەن) و دەورو بەریان دەر بکړین، نەگەر بە ریبواری ھاتووچۆ بکەن ﴿ ۲۹: قاتلوا الذین لا یؤمنون بالله ولا بالیوم الآخر ﴾ لەگەڵ ئەوانەشدا بجەنگێن "ئە ی برواداران" کە بەخوا، بە رۆزی دوایی

مه نات) خوامانن ودهیان په رستین، ئەمانیش (عوزەین) و(عیسا) به خوادەزانن! ﴿قاتلهم الله انی یؤفکون﴾ بەر نغرینی خوا بکەون، چون ئاوا لەهەق خو کلا دەکەن؟ ﴿۳۱﴾ اتخذاوا حبارهم و رهبانهم اربابا من دون الله ﴿له بری خوا مەلا و رهبەنەکانی خو یانیان کردەخوا! واتە: حەرامیان بو حەلال کردن، وەکو ئەو فەرموودەییە

بئی باوەرن ﴿ولا یحرمون ما حرم الله ورسوله﴾ و هەر شتیکیش خوا و پەیا مەرەکە ی ئەو حەرامیان کردبئی، ئەمان بە حەلال و رهوای دادەنن ﴿ولا یدینون دین الحق﴾ و ملکه چی ئەم دین و ئایینە هەقەش نابن، کەتەنھا ئەو دینەش راست و دروستە. ﴿من الذین اتوا الكتاب﴾ ئەوانەش دەبئی ئەو جەنگەیان لەگەڵ بکریت، خاوەن کتیب نامەکانن، مووسایی و عیسایین ﴿حتى یعطوا الجزية عن ید﴾ جەنگیان لەگەڵ بکەن هەتا بە دەستی خویمان سەرانی دەدەن ﴿وهم صاغرون﴾ و ملکه چی دەبن بو شەری پیرۆزی ئیسلام، واتە: ملکه چی فەرمانی خوا دەبن و لەژێر رکێفی ئیسلامدا باجوو سەرانی خویمان دەدەن و دەژین، ئیمامی شافعی ئەو: باج و سەرانی تەنھا لە ئەهلی کتیب و خاوەننامەکان وەر دەگیردری.

سەرنجێک: هەرمووسایی و عیساییەکان باوەری بە موحمەد ﷺ نەبئی، مانای وایە بە سەر جەم پیغمبەرانی باوەری نییە و، پەپەرەوی لەهەوا و نەفس و ئارەزووی خۆی دەکا، نەک لە تەورات و ئینجیل، چونکە لەواندا هاتوو: دەبئی باوەریە (موحمەد) بێنن، هەر لە بەر ئەوەش بوو بپاری جەنگی لەگەڵ دان. شیایو باسە ئەم ئایەتە سالی نۆیەمی کۆچی و پاش سەقامگیر بوونی نیو دەوورگی عەرەبی هات بو فەرمان بە جەنگ لەگەڵ خاوەننامەکاندا، بۆیە پیغمبەر ﷺ لەمەدینە و لە دەوور و بەری مەدینە (۳۰) هەزار کەسی کو کردەو و بۆ هیژمەت بردنە سەر (رۆم) هەکان.

تێبینی: سەرانی بپاریکی خاوییە لە بەر پاراستنی ئەم و ئاسایشی نیشتمان و پیشکەشکردنی پرۆژە خزمەت گوزاریەکانەو دەبئی ئێزینە ی بالغ و ئاقل و فامیدەو دەست رویشتوو ئەو سەرانی بدا، وەکو موسلمانەکان زەکات دەدەن و دەچنە سەربازی و، پارەو پولیکیان لی دەسەنرێت لەبەر اوەر پرۆژە خزمەت گوزاریەکانەو، خو ئەگەر ئەوانیش چوونە ژێر تەکلێفی پرۆژە خزمەتگوزاریەکانەو و سەربازیان کرد، ئەو کات سەرانی کەیان لەکیۆل دەکەوی.

جوولەکە (عوزەیر) دەکەنە کۆری خوا، فەلەش عیسا:

﴿۳۰﴾ وقالت اليهود عزير ابن الله ﴿جوولەکە وتیان: (عوزەیر) کۆری خوا یە!﴾ وقالت النصارى المسيح ابن الله ﴿فەلەکانیش پاش عیسا بە سێ سەدە- وتیان: مەسیح (واتە: عیسا) کۆری خوا یە! کەوابوو جەنگیان لەگەڵ بکەن، چونکە کافرو موشریکن ﴿ذلک قولهم بأفواههم یضاهون قول الذین کفروا من قبل﴾ ئەو قسە یەشیان کە هەر بەزار دەیکەن لە قسە ی کافەرەکانی پێش خویمان دەچی، موشریکەکان دەیان گوت: (لات، عوززا،

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ يَتَّخِذُ الَّذِينَ آمَنُوا آمَنًا آمَنًا الْمُشْرِكُونَ بَحْسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيَكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٣٢﴾ قِيلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٣﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرُ ابْنِ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قُلْ لَكُمْ اللَّهُ أَلَّ أَنْ يُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣٥﴾

— ترمزی لە عەدیەو— لە سەر زاری پەیا مەر ﷺ دە ی گێرێتەو و دەلی: خاچیکم لەمدا بوو و چوومە خزمەتی پیغمبەر، کە منی دیت ئەم ئایەتە ی خویندەو: ﴿اتخذوا حبارهم و رهبانهم﴾ پاشان (عەدی) گوتی خو ئەوان: سوژدە بۆ مەلا و رهبەنەکانیان نابەن، بەلکو دەسکاری حەلال و حەرامیان بۆ دەکەن ﴿والمسیح ابن مریم﴾ و فەلەکانیش عیسای کۆری مەرە میان کردەخوا! ﴿وما أمروا إلا ليعبدوا إلها واحدا﴾ خو و افەرمانیشیان پێ درابوو کە: دەبئی هەر خوای تاک و تەنیا بپەرستن ﴿لا إله إلا هو﴾ کە جگە لەخو ی هیچ پەرستراویکی تر بە هەق نییە ﴿سبحانه عما يشركون﴾ خوا لەوشتانە، پاک و بێخەوشە، بئی باوەرەکان دەیکەنە هاوتاو هاوبەشی.

خاوەننامەکان گەرەکیانە نووری ئیسلام بکوژننەو:

﴿۳۲﴾ يريدون أن يطفئوا نور الله بأفواههم ﴿ئەیانەو ی بە

فووی ده میان نوورو رؤشنایی خوا "ثایینی ئیسلام" بکوزیننه وه به بلاوکردنه وه ی پرویاگه ندوه ریگرتنی خه لک لیی ﴿ و یأیی الله إلا أن یتیم سورہ ﴾ خوخوایش ئه یه وی هه ر ئه م نوورو رؤشنایی ثایینی خوویه هه بی و، به پایانی بگه یه نیت و سه ری بخت ﴿ ولو کره الکافرون ﴾ ئه گه رچی بی باوه ره کانیش پییان ناخوش

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣٣﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٤﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَاْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُمْسِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٥﴾ يَوْمَ يُخَمِّنُ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا تَفْسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ عَذَابَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّهُ عَشْرَ شَهْرٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ ذَلِكَ الَّذِينَ الْفِئَمُ فَلَا تَقْلِبُوا فِيهِمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَقَبَّلُوا الْمُشْرِكِينَ كَأَنَّهُمْ يَفْقَهُونَكُمْ كَأَنَّهُمْ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٧﴾

بیت ﴿ ۳۳: هو الذي أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ﴾ هه ر ئه خووايه خوویه تی په یامبه ری خووی نارد به ری نیشاندهری ثایینی و ریبازی حق و حه قیقه ت ﴿ لیظه ره علی الدین کله ﴾ بو ئه وه به سه ر گشت ثایینه کانی تر دا زالی کات، وه کو ئه م فره مووده ره وانه هاتوووه د فره مووی: ﴿ إن الله زوی لی الأرض مشارقه ا و مغاربه ا، و سیبلغ ملک امتی مازوی لی منها ﴾ واته: خوا خو ره لات و خو رئاوای رووی زه وی پیچایه وه بوم - وه کو نه خشه - هینرایه پیش چاوم و دیتم، پاشان فره مووی: رۆژی دیته پیش ئوممه تی من ته واری ئه و شوینانه - له م نه خشه یه دا بوم تو مار کراوه - ده گریته ده ست. ﴿ ولو کره المشركون ﴾ ئه گه ر چی هاویه شدانه ره کانیش حه زنه که ن و پییان خو ش نه بییت.

ئه وانه باوه رتان هیئاوه! بی سو به شی زۆری فره زانه کانی جووله که و، گۆشه گیرو ره به نی فه له کان ﴿ لیأکلون أموال الناس بالباطل ﴾ به تالان و هه واته مال و سامانی مه ردوم ئه خو ن ﴿ ویصدون عن سبیل الله ﴾ و ریی خوایشیان لی ده گرن و، ناهیلین دینی ئیسلام قه بوول که ن!! ﴿ تبیین که سیر ﴾ ده لی: مه به ست له زانا خراپه کان و، خواپه رسته گو م را کانیا نه، وه کو (سوفیانی کوری عویه یه نه) ش له باره ی هه موو زانایه کی خاپ و سه رگه ر دانه وه ئه لیت: (من فسد من علمائنا کان فیه شبه من اليهود، ومن فسد من عبادنا کان فیه شبه من النصارى)، واته: هه ر زانایه که مان - زه ره ی خو ی تال کردو ره وشتی تیک چوو، دلنیا بن لی کچوانیکی به (یه هوود) - وه هه یه و، به شی له سیفه تی جووله که ی تیدایه، هه ر که سیش له عابیده کا نمان تیک چووو ده ستی دایه خراپه کردن، دیاره ئه ویش به شی له سیفا تی فه له و گا و ره کانی تیدایه. (عه بدولای کوری موباره ک) یش له م هونرا ویه دا چه ند جوان ده لی:

و هل أفسد الدين إلا الملوك

و أبحار سوء و ره بانها؟
واته: باشه! به دهر له پاشاو له مه لا خراپه کان و، له عابیده ره به نه کان، کیی تر (دین) سی تیک دا؟

﴿ والذين یکنزون الذهب والفضة ﴾ ئه وانه ش زیرو زیو کو ئه که نه وه ﴿ ولا ینفقونها فی سبیل الله ﴾ و له ریی خوا دا به ختی نا که ن ﴿ فبشرهم بعذاب أليم ﴾ جا توش به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر مژده یان بده ری! ﴿ ۳۵: یوم یحیی علیها فی نار جهنم ﴾ رۆژی که ئه و زیرو زیوه له ناو ناگردا سوور ئه کریته وه و گه رم ئه کری ﴿ فکوی بها جباههم و جنوبهم و ظهورهم ﴾ ئینجا نیوچاوو که له که و پشتیانی پی داخ ئه کری و ده سوتینری ﴿ هذا ما کنتم لآنفسکم ﴾ و پییان ئه وتری: ئه مه ئه و زیرو زیویه خرتان کرده وه بو خو تان و، به ختان نه کرد بو ریی خوا! ﴿ فذوقوا ما کنتم تکتزون ﴾ ده سا سزا که ی بچیژن.

به لی به خشینی مال و سامان له ریی خوا دا شتیکی سه ره کی و خالیکی گرنکه له دینی ئیسلامدا، ته نانه تی پیاو یکی وه کو (ئه بوو زه ر) رای وایه که زیاد له نه فه قه ی مال و مندال، کو کردنه وه دانانی هه ر پارو پولیک (له بانق وله هه ر جیگایه کی تر دا) قه ده غه و حه رامه، بویه چوو به گژ (موعاویه) و (عوسمان) دا (خوا لییان رازی بی).

سال دوانزه مانگه:

﴿ ۳۶: إن عدة الشهور عند الله اثنا عشر شهرا فی کتاب الله یوم خلق السموات والأرض ﴾ بی گومان هه ر ئه و رۆژه که خوا دونیای

له زانای خراپ و، عابیدی نه زان دوو ری که ره وه:

﴿ ۳۴: یا ایها الذين آمنوا إن كثيرا من الأحبار والرهبان ﴾ ئه ی

الله ﴿ تهی نهوانه ی باوهرتان هیئاوه! چیتانه که پیتان دهگوتری: بجنه جیهاد له ربی خوادا ﴿ اناقلتم الى الأرض ﴾ له شگران وتهملن و، بهزور خو دهنووسینن بهزهویداو، دوی پیغه مبهه ناکهون یوخه زای (تهبووک) ﴿ أرضیت بالحياة الدنيا من الآخرة ﴾ ناخو له بهرتهوه بی که ژبانی ثم دونیایه تان له قیامت بی

داهیناو، ناسمانه کان و زهوی دروست کرد، ژماره ی مانگه کانیشی له (له وحواله حفوون) دا به دوازه مانگ دانا، ئیتر بهگورین و پاش و پیشکردنی خوانه ناس و موشریکه کان نهو یاسایانه ناگوردی ﴿ منها أربعة حرم ﴾ ثم چواره یان: (زیهقه عده، زیحه ججه، موهره، ره جبه) ریژی تایبه تیپان هه یه و جهنگیان تیدا هه رانه ﴿ ذلك الدين القيم ﴾ ته به بریاری راسته قینه ی خوایه، ئال و گور ناکری و، نابی له خوتانه وه بجن جهنگیان تیابکن ﴿ فلا تظلموا فيهن أنفسكم ﴾ دها ئیوهش له ومانگانه دا ستم وناهه قی له خوتان مهکن، شهر فروشیپان تیدا مهکن ﴿ وقاتلوا المشركين كافة ﴾ ئیوهش هه مووتان به یه که دهست و به گه له کومه کی له گه له هه موو موشریکاندا بجهنگن ﴿ كما يقاتلونكم كافة ﴾ هه رچونئ نهوان به یه که دهست لیئان دهن و جهنگتان له گه له که نه ﴿ واعلموا ان الله مع المتقين ﴾ چاکیش بزانشن خوا له گه له پاریزکاران دایه، هه رکه سیش خوی له گه له بیت هه میشه سه رکه وتوو نه بی.

نابی بریاری خوا دهسکاری بکری و بگوردی:

﴿ ۳۷: إنما النسيء زيادة في الكفر ﴾ بی گومان راگو یزان و دواختنی حورمه تی مانگیگ بومانگیکی ترو، ئال و گورپان زیاد کردنه له کوفرو خوانه ناسی.

عه ره به کان له بهرتهوه ی که هه ر خه ریکی جهنگ و ئاژاوه بوون، هه ندی جار نهو چوار مانگه قه دهغه کراوه یان دهگورئ بو نهو مانگانه جهنگیان تیدا قه دهغه نه بوو، هه تا شه ره که یان هه لال بکهن، دیاره ثم فرت و فیل و خو دزینه وه له بریاره کانی خوا کوفرو زیاد کردن بوو له کوفر ﴿ يضل به الذين كفروا ﴾ نهو بی باوهرانه ی پی گومرا ده کری ﴿ يحلونہ عاما ﴾ که سالی شه ره له مانگه قه دهغه کراوه کاند هه لال ده کهن ﴿ و يحرمونه عاما ﴾ و سالیکیش یاساگی نه کهن ﴿ ليوأطوا عدة ما حرم الله ﴾ هه تا بهو کاره یان ژماره ی نهو چوار مانگه یه که خوا شه ری تیدا یاساغ کردوون - له گه له مانگه ره واکاندا - به رامبه ر بکه نه وه ﴿ فيحلوا ما حرم الله ﴾ ئیتر لهو ریگه وه نهو مانگانه ی که خوا یاساگی کردوون هه لالیان ده کهن ﴿ زين لهم سوء أعمالهم ﴾ کرده وه ی خراپ و ناشیرینی خو یانیان لا جوان کرا، بویه ئاوا رهفتار ده کهن ﴿ والله لا يهدي القوم الكافرين ﴾ هه رگیز خوا هه لکانی بی پروا شه رها رینمایي ناکات بو ری هه ق و وه رگرتنی.

بوجی بو جیهاد نابزووتن؟

﴿ ۳۸: يا أيها الذين آمنوا ما لكم إذا قيل لكم انفروا في سبيل

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا
يُحْلُونَ عَامًا وَيُحْكِمُونَ عَامًا لِيُؤْطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ
فِيهِمْ لِيُحْلُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ رَبُّكَ لَهُمْ سَوَاءٌ أَعْمَلُوا وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿ ٣٧ ﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ
آمَنُوا مَالُكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَنَا قُلْتُمْ
إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ
فَمَا مَنَعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿ ٣٨ ﴾
إِلَّا أَنْفِرُوا بِكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا
غَيْرَكُمْ وَلَا تَنْصُرُوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿ ٣٩ ﴾ إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ
الَّذِينَ كَفَرُوا تَأَنَّفِ أَتَيْنَ إِذْ هُمْ أَفْئَادُ الْفَارِ إِذْ
يَقُولُ لِمَنْ حِجْوِ لَا تَخْرُجْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ
اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا
وَجَعَلَ لِكَلِمَةِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْسُّفْلَى
وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿ ٤٠ ﴾

باشتر بی؟ ﴿ فما متاع الحياة الدنيا في الآخرة إلا قليل ﴾ جانه ره بهر نه وه بیت، خو ژبانی ثم دونیایه له چاوژپان و گوزه رانی دوا رۆژ، شتیکی زور کهم و بی بایه خه، په یامبه ریش ﴿ له باره ی خو ناماده کردنه وه بو جیهاد ده فره موی: ((من مات ولم يغز ولم يحدث به نفسه، مات على شعبة من نفاق)) (رواه مسلم). ﴿ ۳۹: إلا تنفروا يعذبكم عذابا أليما ﴾ نه ر گشت به جارئ به ره وه مه دانی جیهاد له گه له په یامبه ردا ﴿ دهر نه چن، خوا سزایه کی ئیش پیگه یه نه رتان نه داو، دوژمنیش زال نه کات به سه رتانا ﴿ ويستبدل قوما غيركم ﴾ ئیوه لاده باو خه لکیکی ترده خاته جیگاتان، نه و جا نهوان وه کو ئیوه نابن و، دیفاع له پیغه مبهه ده کهن و، وه لامی ده ده نه وه بو جیهاد ﴿ ولا تنصروه شيئا ﴾ خو به دوا که وتنیشتان له جیهاد ناتوانن به ره له سستی بووه ستن و، هیچ جو ره زیانیکی پی بگه یه نن ﴿ والله على كل شيء قدير ﴾ وه خواش به سه ره هه مووشتیکدا به توانایه، ده توانئ له ناوتان بیات و، خه لکیکی تر

فی سبیل الله)) متفق علیه. ﴿ والله عزیز حکیم ﴾ وخواش بخوی
زور به ده سلات وکارزان وکاردرسته.

دہبی گشت بچہ جیہاد:

سالی رووداوه که ی جهنگی (تہبووک)، خوی میہربان فرماندها
به گشت موسلمانہ کان کہ له گہل پیغمبہر ﷺ ری بگرہ بہرو
بچہ غہزا دژی (رؤم) خاوه ننامہ کافرہ کان، ثم فرمانہشی
فرمانیکی حتمی بوو و، خو لادان نہ بوو لی! وهک دہفرموی:
﴿ ۴۱: إنفروا خفا و ثقلا وجاهدوا بأموالکم و أنفسکم فی سبیل
الله ﴾ دہبی گشتتان (سووکبارو گرانبار، پیرولاوو گہنج، نازاو
به جہرگ، ترسنوک و بیورہ) بہ مال و سامان، بہ دل و بہ گیان
لہری خوادا جیہاد بکن ﴿ ذلکم خیر لکم إن کنتم تعلمون ﴾
گہر بشرانن ثوہ قازانجتانہو، بوتان چاکترہ تا خو نوساندن بہ
زہویداو، پیغمبہریش لہ تہبووک بیٹ.

بیانوی دوو رووہ کان:

ثینجا خوی پاشا حالی دووروو و دواکہ وتووہکانی شہری
(تہبووک) دہگیرتہوہ کہ: چو خویان و خہلکیان پہشیمان
دہکردهوہ لہ جیہاد، بویہ دہفرموی: ﴿ ۴۲: لو کان عرضا قریبا
و سفرا قاصدا ﴾ خو ئەگہر ئەوہی بانگ کران بوی لہ (تہبووک)
دہسکہ وتیکی نزیک و سہفریکی بی رهنج و بی ماندووہوون بووبا
﴿ لا تبعرک ﴾ لہ بہر ئەوہ بہ ئاسان دوات ئەکەوتن و لہ گہلت
دەرئەچوون ﴿ ولکن بعدت علیہم الشقة ﴾ بہ لام ئەو مەودا دوورو
نارہحت و دژوارہیان لاگران وسخت بوو، بویہ بروو بیانووہیکی
زوریان ہینایہوہو رییان بو خو دزینہوہ خوش کرد ﴿ و سیحلفون
بالله ﴾ بو دواپیش دین بہ خوا سویند ئەخون و دەلین: ﴿ لو
استطعنا لخرجنا معکم ﴾ ئەر توانیبامان "واتہ: و لاخ و داراییمان
ہہبووبا" لہ گہلتاندا دہردہچووین بوخہزا کہ ﴿ یہلکون أنفسہم ﴾
بہ ہوی ئەودرودہلہسہوہ خو لہ ناو دہبہن ﴿ والله یعلم إنہم
لکاذبون ﴾ خواش چاک ئەزانن دروژنن و دروژنہکەن ﴿ ۴۳:
عفا الله عنک لم أذنت لہم ﴾ خوا لیت خوش بی، بچی
-بی تاقیکردنہوہ- مۆلەتت بہ دوورووہکاندا نہیہن بو خہزا کہ ی
تہبووک؟ ﴿ حتی یتبین لک الذین صدقوا ﴾ ئیزنت نہدابان تا
ئەوانەت بو دہردہکەوتن راستیان دہکرد ﴿ وتعلم الکاذبین ﴾
وموافق و دروژنہکانیشست دہناسی؟ ﴿ ۴۴: لا یستأذنک الذین
یؤمنون بالله والیوم الآخر ﴾ دلنایاہ ئەوانہی بروایان بہ خواو بہ
روژی دواپی ہہیہ، ہیچکات نایہن داوا مۆلەتت لی بکن بو

بہنیتہ جیگاتان، مہبہست لہم ئایہ تہ ہلنانی موسلمانہکانہ بو
جہنگی تہبووک و، ثم ئایہ تہی: ﴿ یاایہا الذین.. ﴾ ش سہبارت بہ
دوا کہ تووہکانی جہنگی (تہبووک) ہاتہ خواری. کہوابوو لہکاتی
زہروورہت و پیویستدا دہبی گشتتان دہرچن و راپہرن، چونکہ
ئامادہبوون بہ ئەندازہی پیویست، کاریکی نووسراوو فہرزہ.

خوا بو خوی پیغمبہر ﷺ سہردہخات:

﴿ ۴۰: إلا تنصروه فقد نصرہ الله ﴾ ئەر ئیوہ یارمەتی پەیامبەر
نەدەن و، لہ گہلی نہ چن بو جہنگی (تہبووک)، دلنایان خوا
یارمەتی دەدا، ہەر چو یارمەتی دا ﴿ إذ أخرجه الذین کفروا ﴾
ئەودمہ کہ بی باوہرہکان -لہمەکە- دہریان پەرانو، ناچاریان
کرد کوچ بکات بو مەدینہ ﴿ ثانی اثنین ﴾ کہ یەکیک بوو لہ دوو
کەسان، واتہ: لہودمەدا کہ تەنیا دوو کەس بوون، (پەیامبەر ﷺ و
ئەبوو بەکر ﷺ) جاحوا لہو کات وساتہ تەنگەدا ئەبووہکری کردہ
پالپشت و پشتیوان بوی ﴿ إذ هما فی الغار ﴾ کہ لہ ئەشکەوتەکی
کینوی (سەور) دا بوون.

کینوی سەور: شاخیکہ دہکەوتنہ نزیک شاری مەککەوہ، پیغمبہرو
ہاوہلەکی لہوی سئ روژ مانوہ، پاشان (۸) ی مانگی رەبیعی
یەکەمی، سالی یەکەمی کوچی، بەرامبەرہ (۲۳ / ۹ / ۶۴۴) ز
گەشتنہ مەدینہو، پشوازیہکی گہرم وگوریان لی کرا، بہو شیوہیہ
لہکتیپہکانی تەفسیرو ژیننامەدا باسکراوہ ﴿ إذ یقول لصاحبہ لا
تحزن إن الله معنا ﴾ کہ لہو دہمەدا پەیامبەر ﷺ بہ ھاوریکەکی خوی
(ئەبوو بەکر) دہگوت: خەمی منت نہ بی و، لہبەر من دل تەنگ
مہبہ، دلنایاہ خوا لہ گہلمانہ، ئەمەش ئەو کاتہبوو کہ بی باوہرہکان
دواپان کەوتبوون و ئەوہندەش نزیک بووہوونوہ ئەرتەماشای
بەرپی خویانیان کردبا ئەمانیان دہدیت، بویہ ئەبووہکر لہ
گیانی پیغمبەر ترساو بی تاقەت بوو، پەیامبەریش ﷺ فہرموی:
ترست نہ بی، چونکہ خوا لہ گہلمانہ ﴿ فأنزل الله سکتتہ علیہ ﴾
ثینجا خوا ئارامی و ہیمنی و ئوقرہی خوی ناردہ سەر ئەبووہکر
﴿ وأیڈہ بجنود لم ترہا ﴾ و پیغمبہریشی بہ لہسکری -کە ئیوہ
نەتان دیت- لہ فریشتەکان پشتگیری کرد ﴿ وجعل کلمة الذین
کفروا السفلی ﴾ وە وشەو شیرکی موشریک و بی باوہرہکانیشی
بن خست و تیگشکان ﴿ وکلمة الله هی العلیا ﴾ وە ہەر وشە
خوا بەرزو بلندہ، واتہ: تەوحیدو یەکخوایہرستی، شیای ئاماژہ
بو کردنیشہ تەنہا جہنگیک بوخوایہو پەسەندە لای، کہ لہبەر
بہرز راگرتنی بریارو ئەحکامەکانی خوا بیٹ، وەکو پیغمبہری
پیشہوامان دہفرموی: ﴿ (من قاتل لتکون کلمة الله هی العلیا فہو

له وسه ركه وتنه - ركيان ده بوه وه پييان ناخوش بوو، به لام خواي گه وره هر كاري خوځي كرد ﴿ ۴۹ ﴾: ومنهم من يقول ائذن لي ولا تفتني ﴿ له نيو دووړووه كاندا كه سي وايان هيه به پيغه مېر ده ليت: موله تم بده نه ي موحه مېده! بابو خوم دانيشم و نه چمه خزاو مه كه وه، نه وهك تووشى نارېحه تى و گوناج بېم! نه م نايه ته - وهك

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالاً وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿ ١١ ﴾ لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيًّا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَأَتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعْدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا الْحَرَجَ أَنَّا مَعَكُمْ مَلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿ ١٢ ﴾ عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى تَسْتَفِيزَ لَكُمُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعَذَّلَ الْكَافِرِينَ ﴿ ١٣ ﴾ لَا يَسْتَفِيزُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَن يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿ ١٤ ﴾ إِنَّمَا يَسْتَفِيزُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَآزَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَفْتَرُونَ ﴿ ١٥ ﴾ وَلَوْ أَزَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ لِعَائِهِمْ فَنَبْطِئَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿ ١٦ ﴾ لَوْ خَرَجُوا فِئَكُم مَّا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا تُضْعَمُوا إِلَيْكُمْ يَبْغُونَكُمْ مِنَ الْغَنَّةِ وَفِيكُمْ سَمْعُونُ وَمُثْنُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿ ١٧ ﴾

سيووتى نه لى - نه وحه له هاته خوارى كه (جهدى كورى قهيس) به مېه ستي خو دزينه وه وتى: من له به ردهم جوانى و شوخ وشهنگى كچه رومييه كاندا تواناي خو گرتم نبييه و دترسم تووشى گوناج بېم، دسا به لكو ئيزم بدهيت نه يه م بوخه زاكه! ﴿ ۱۱ ﴾ ألا فى الفتنة سقطوا ﴿ بيدارين! هره به و قسه يه نه وانه كه وتنه ناوه مان فيتنه و تاقي كړنه وه و گوناج و تاوان، چونكه هره به و قسه يه نه نجامى دوو پرووى و، ناپاكيان ناشكرا بووو دهر كه وت كه مېه سته له وگوته يه خو دزبينه وويه له په يامېر ﴿ ۱۲ ﴾ وإن جهنم لمحيطه بالكافرين ﴿ و بى گومان دوزخ دهره ي بى باوره كاني داوه، قهت بزگاريان نابى لى ﴿ ۱۳ ﴾: إن تصيبك حسنة تسؤهم ﴿ نه ر چا كه يه كت دسه كه وېت، واته: له جهنگيكا سه ركه ون - وه كو فه تحى ولا تى روم - گه لى بيتا قهت دهن و پييان ناخوشه ﴿ ۱۴ ﴾ وإن تصيبك مصيبة ﴿ خو نه گهر به لايه كت تووش بى وتيك بشكيين ﴿ يقولوا قد أخذنا أمرنا من قبل ﴿ نه لىن: نيمه هر به رله مه ئيحتياتي خو مانمان وهر گرت

دانېشتن و نه چوونه جيهاد، به لكو نه وان هه مووكات چاوه روانى فرمانى تون ﴿ أن يجاهدوا بأموالهم وأنفسهم ﴾ فرمانيان پي بدهيت كه به سامان و گيانيان جيهاد بكن، چونكه نه زانن خوا چ پاداشتكي بؤ مواهيدان ديارى كړدوه ﴿ والله عليم بالمتقين ﴾ و خواش زور زانايه به حالى خو پاريان ﴿ ۴۵ ﴾: إنما يستأذنك الذين لا يؤمنون بالله واليوم الآخر ﴿ هه ميشه هر نه وانه داواى موله تت لى ده كه نه - نه چنه جيهاد - كه پر وايان به خواو به رورزى دوايى نبييه و راتابت قلوبهم ﴿ و له راستى دينى ئيسلا ميشدا دوو دلى فهم فى ربهم يترددون ﴿ به رده و اميش له دوو دلى خو پاندا سه رگه ردانن و ده تلينه وه.

مروفي دوو بووو دروزن:

﴿ ۴۶ ﴾: ولو أرادوا الخروج لأعدوا له عدة ﴿ نه گهر بيان ويستايه له گه لت دهر چن بؤ جيهاد، چهك و تويشو هه موو پيوستيبه كيان بؤ ناماده ده كرد ﴿ ولكن كره الله انبعاثهم ﴿ به لام چونكه خوا هاتنيانى پي خوش نه بوو ﴿ فنبطهم ﴿ گريى خسته به رده ميان و، وره يان نه ماو پاليان لى دايه وه ﴿ وقيل اقعدوا مع القعدين ﴿ و پيشيان گوترا: ده بچن له گه ل دانېشتوواندا، واته: زن و مندال و نه خوش و په ككه و ته و نابينا كاندا بوخوتان دانېشتن! ﴿ ۴۷ ﴾: لو خرجوا فإيكم مازادوكم إلا خبالا ﴿ نه گهر - نه و دووړو وانه - دهر يش چوويان له گه لتان بؤ مهيدانى جهنگ، دوو دلى و خراپه و گيره سيو ينى نه بوايه خير يكيان بوزياد نه ده كړدن ﴿ و لا وضعوا خلالكم ﴿ به په له ش به ينتانيان تيك ددها ﴿ ييغونكم الفتنة ﴿ چونكه هه ميشه ده يانه وى فيتنه و ناژاوه تان بويينه وه ﴿ وفيكم سماعون لهم ﴿ و له نيو ريزه كاني ئيوه شدا كه سانى وا هيه قسه ي نه واني قه بووله و، گويان بؤ ده گرى و، هه وال و دهنگ و باستانيان بؤ دهن ﴿ والله عليم بالظالمين ﴿ خوا بوخوى دووړو وه سته مكاره كان چاك ده ناسيت، ده زاننى دليان چى تيديه ﴿ ۴۸ ﴾: لقد ابتغوا الفتنة من قبل ﴿ پيش ئيستاش (واته: هه رله سه رته ي هاتنه وه بؤ مهدينه) هه ر خريكي فيتنه نانه وه و ناژاوه ن، له جهنگي (نوحود) يشدا (عبدوللاى كورى ثوبه ي) و ده سته و به سته كه ي هه ولى زوريان دا بؤ په شيما نكړنه وه ي هاوه لان و، خه لك يكيان لى كيرانه وه! ﴿ و قلبوا لك الأمور ﴾ و هكاروباريان لى هه لگيرايته وه، باتليان كړده هق و، هه قيان كړده ناهق! ﴿ حتى جاء الحق وظهر أمر الله ﴿ هه تا رورزى كه هق و راستى دهر كه وت و يارمه تى خواهات و، ناييى ره واي خوځى سه رخت و خه لك يكي زور بوونه موسلمان، به تاييه تى پاش به در ﴿ وهم كارهون ﴿ و نه وانيش

(ثببن عه بباس) ته لی: ثم ثایه ته له باره ی (جهددی کور قهیس) هوه هاته خوار ی، چونکه درو یه کی هه لیه ست و داوای کرد وازی لییه یین ونه ییه نه خه زاوه ﴿ ۵۴ ﴾: وما منعهم أن تقبل منهم نفقاتهم ﴿ ۵۵ ﴾ له به رنه مه یه هیچ مال به خشینیکیشیان بوری خوا لیوه رناگیردری ﴿ ۵۶ ﴾ إلا أنهم كفروا بالله وبرسوله ﴿ ۵۷ ﴾ چونکه باوه ریان به خواو به په یامبه رکه ی ئه و نه کرد ﴿ ۵۸ ﴾ ولا یأتون الصلاة إلا وهم کسالی ﴿ ۵۹ ﴾ و هه رنو یزیکش بکه ن زور به قورس و لهش به بارو و ته مه لییه وه ده ی که ن، چونکه به دل نای که ن و، مه به ستیان ته نها روو یامایی و ریاییه.

(ثببن عه بباس) ته لی: ثمه سروشتی خه لکی دوو رووه: که نه گه ر کاتی نو یزی و، نه توانی خوی لی دهر یاز بکات، ئه و نو یز ئه کا، خو ئه ر به ته نها بوو ناچی به لایدا! ﴿ ۶۰ ﴾ ولا ینفقون إلا وهم کارهون ﴿ ۶۱ ﴾ و هه رشتیکش ببه خشن - له ری خوادا - به ناحه زو پی ناخوش بوون ده ییه خشن ﴿ ۶۲ ﴾: فلا تعجبک أموالهم ولا أولادهم ﴿ ۶۳ ﴾ نابی زوری دارایی و زاروو منالیان سه رسامت بکاو، له سووره تیکی تر دا ده فره مو ی: (ولا تمدن عینک إلى ما متعنا به أزواجنا منهم زهرة الحياة الدنيا) بو پشتگیری و دوو یاتکر دهنه وه ی هه مان مه به ست. ﴿ ۶۴ ﴾ إنما یرید الله لیعذبهم بها فی الحیاة الدنیا ﴿ ۶۵ ﴾ چونکه خوا ئه یه و ی به مال و سامان و ئه ولادیان هه ر له م زیانی دونیایه سزایان بدات، چونکه به نیفاق زه کاتی لی دهن و، پاشانیش دبیته داخ و هه سره ت بو یان ﴿ ۶۶ ﴾ و تره ق أنفسهم وهم کافرون ﴿ ۶۷ ﴾ و به سه ختیش بمرن و، کافرو بی باوه رین ﴿ ۶۸ ﴾: ویحلفون بالله إنهم لمنکم ﴿ ۶۹ ﴾ سو یند به خوا ئه خو ن و ده لین: به راستی ئیمه له ئیوه ین ﴿ ۷۰ ﴾ وما هم منکم ﴿ ۷۱ ﴾ له راستیشدا درو ده که ن و له ئیوه نین ﴿ ۷۲ ﴾ ولكنهم قوم یفرون ﴿ ۷۳ ﴾ به لکو گه لیکی تر سنوکن، بو یه ئه و سو یند هه ده خو ن ئیوه وازیان لی به یین و نه یان کوژن ﴿ ۷۴ ﴾: لو یجدون ملجأ أومغارات أومدخلا ﴿ ۷۵ ﴾ ئه وه نده تر سنوکن گه ر په نا گه یه کیان ده سه که ویت، یان ئه شه که ویتک، یان ژیر زه مینیک، ئه گه ر چی کونیک ی زور بچکوله و ته سکیش بی ﴿ ۷۶ ﴾ لولوا إلیه وهم یجمعون ﴿ ۷۷ ﴾ زور به په له و به چه سپانی - وه کوئه سپی سه رکیش - خو یانی بو لولده دهن و خو یز ده که ن!! واته: ئه وه نده رقیان لی تانه هه ر گیز حه زن که ن رووتان تییکه ن ویتانین!

گله و گارنده ی دوو رووه کان له سه ده قه به خشیندا:

پیشه و (موسلم) ته لی: کاتی په یامبه ر ﴿ ۷۸ ﴾ ده سته که ی جه نگی (حونه ین) ی دابه شکرد، پیاویک له دوو رووه کان هات و گوئی: موحه مه د! داد گه ر به!! به راستی تو پیاویکی داد گه ر نیت!

و باش بوو نه چوینه خه زاکه، هه تا ئیمه یش تووشی ثم تیکشکانه ببین ﴿ ۷۹ ﴾ ویتولوا وهم فرحون ﴿ ۸۰ ﴾ به دلشادی و خوشحالییه وه پشت له پیغه مبه ر ﴿ ۸۱ ﴾ ده که ن و ده چن به ری خویاندا، ئینجا خوا وه لامی جه ر گه ریان ئاراسته ی پیغه مبه ر ده کا، بو یه ده فره مو ی: ﴿ ۸۲ ﴾: قل لن یصینا إلا ما کتب الله لنا ﴿ ۸۳ ﴾ بلی: - ئه ی پیغه مبه ر! -

لَقَدْ آتَيْنَا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَكَلَبْنَا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَرِهُونَ ﴿ ۸۴ ﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَتَذُنْ لِي وَلَا تَقْبِلَ لِيَ الْفِتْنَةَ سَقَطُوا أُولَئِكَ جَهَنَّمَ لَمْ يَحِيطُوا بِهَا لَكِن كَفَرُوا ﴿ ۸۵ ﴾ إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَكَانُوا فِي هَمٍّ مَرِحُونَ ﴿ ۸۶ ﴾ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿ ۸۷ ﴾ قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِنْ آخَذَ الْحُسَيْنُ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ يَأْتِيَكُمُ الْفِتْنَةُ أَفَرَبِّصُوا أِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿ ۸۸ ﴾ قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِنْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿ ۸۹ ﴾ وَمَا مِنْهُمْ أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَرِهُونَ ﴿ ۹۰ ﴾

قه ت شتیکیان تووش نایه، خوا خوی له (له وحو له حقوون) دا بریاری نه دابی بومان ﴿ ۹۱ ﴾ هو مولانا ﴿ ۹۲ ﴾ هه ر ئه ویش بوخوی گه و ره و سه ره رمانه ﴿ ۹۳ ﴾ وعلى الله فلیتوکل المؤمنون ﴿ ۹۴ ﴾ موسلمانان ده بی پشت و په نایان هه رخوا بیئت ﴿ ۹۵ ﴾: قل هل تربصون بنا إلا إحدى الحسنيين ﴿ ۹۶ ﴾ بلی: ئاخو ئیوه جگه له یه کی له و دوو کاره زور چاک و پیرو زانه - یان سه رکه و تن به سه ر ئیوه دا، یان شه هیدی -، چیترمان بو چاوه روان ده که ن؟ ﴿ ۹۷ ﴾ ونحن نترصد بکم ﴿ ۹۸ ﴾ و ئیمه ش چاوه روانین ﴿ ۹۹ ﴾ أن یصیبکم الله بعذاب من عنده أو بأیدینا ﴿ ۱۰۰ ﴾ که خوا به سزایه کی ئاسمانی خوی، یان به ده سته ی ئیمه دوو چارتان بکات ﴿ ۱۰۱ ﴾ فترصدوا إنا معکم مترصدون ﴿ ۱۰۲ ﴾ ده سا چاوه روان بن، و ئیمه ش پیکه وه چاوه روان ده بین، بزائن کیمان دوو چار ئه بی؟ ﴿ ۱۰۳ ﴾ قل أنفقوا طوعا أو کرها لن یقبل منکم ﴿ ۱۰۴ ﴾ پیان بلی: به خووشی، یان به زور و ناخووشی ببه خشن، خوا هه ر لی تان و هه ر ناگری ﴿ ۱۰۵ ﴾ إنکم کنتم قوما فاسقین ﴿ ۱۰۶ ﴾ چونکه بی سو ئیوه گه لیکی سنو ره زین بوون.

ئەو رەببوارانەش كە لە رەگادا تۆیشووێان لێ دەبەری و ناگەنەو
جیگای خۆیان، واتە: زەكات هەر بۆ ئەم هەشت سنفەیه، ئیتر
كە سێكی تر بۆ نیه دەست بخاتە كارو بارههوهو، رەخنە بگرێ و
داوای بەش بكات ﴿فريضة من الله﴾ بپاری خوايهو، ئەو خۆی
بپویهتەوه، كەس دەستی تێوەر نەدا ﴿والله عليم حكيم﴾ وخوا

پەيامبەریش ﷺ فەرمووی ((ويلك ان لم أعدل فمن يعدل؟))
واتە: تیاچیت! باشە! ئەو من دادگەر نەبم، دەبێ كێ دادگەر
بێ؟ پاشانیش ئەم ئایەتە هات و فەرمووی: ﴿٥٨﴾ ومنهم من
يلمزك في الصدقات ﴿٥٨﴾ له دوو رووهكاندا هەیه عەبیدارت دەكا
لە دابەشكردنی سەدەقەدا و بەدڵی ئەو نیهی! ﴿فان أعطوا منها
رضوا﴾ خۆتەگەر بەشی خۆیانیان لێدرا دلشادو رازی دەبوون
﴿وان لم يعطوا منها إذا هم يسخطون﴾ و ئەگەر بەشیان نەدرا
لێی، دەبینی بەخێراییی تۆرەو قەڵسەدەبن و رقت لێ هەلەدەگەرن،
و هەك ئەو كەابرایە لەخۆیهوه ئەوقسانە تۆرەدا! ﴿٥٩﴾ ولوا
أنهم رضوا ما آتاهم الله ورسوله ﴿٥٩﴾ خۆتەگەر لەباتی ئەو رەخنەو
عەبیدار كێرەنەیان، رازی بووبان بەو بەشی خاوە پەيامبەرەكە
پێی دان ﴿وقالوا حسبنا الله﴾ وگوتبايان خوامان بەسە ﴿سؤتينا
الله من فضله ورسوله﴾ و دلنایشین لە ئایندەدا خاوە میهرەبان
لە فەزڵ و چاكەیی خۆی پێمان دەبەخشێ و، پێغه مەهریش پتر
لەوه مان دەداتێ ﴿إنا إلى الله راغبون﴾ وە ئێمە حەزمان هەر
لەگۆڕایەلی و بەر فەرمانی خوايه، ئەگەر ئەمەیان گوتبا، قازانج
و خێر بوو بۆیان.

زەكات تەنها بەمانە دەستێ:

پاش ئەو مونا فیه كان پێغه مەهریان عەبیدار كرد لەشیوهی
دابەشكردنی سەدەقەكەدا، خاوە كاردروست فەرمووی: ﴿٦٠﴾
إنما الصدقات للفقراء والمساكين ﴿٦٠﴾ سەدەقەو زەكات هەر بۆ
هەژاران و بێ نهوایان ﴿والعالمين عليها﴾ و كێكاریانی كۆكەرەوهی
زەكات، واتە: ئەو دەزگایە هەلەدەستێ بەكۆكردنەوهی و دابەشكردنی
بەسەر (صنف) بەكاندا ﴿والمؤلفة قلوبهم﴾ وە بەوانە ئۆمیدەهیه
لەئایەندەدا دلایان بە ئیسلامهوه ھۆگرێبێ، (ئەمیی موسلمانان
دەتوانن دیاری و زەكات و، هەرشێكی ترخۆی بەباشی بزانی
بئێرێ بۆئەوجۆرەكەسانە، تابهشكو ھۆگرێبن.

پێشەوا (ئەحمەد و موسلیم و ترمزی) دەگێرەنەوه كە: سەفوانی
كۆری ئۆمەیه) گوتی: زۆر رقم لە پەيامبەر بوو! بەلام هەر
ئەوئەندە دیاری و بەخششی بۆ ناردم، هەتا بپویه خۆشەوێستترینی
كەسم ﴿وفي الرقاب﴾ وە بۆ ئازاد كردنی بەندەو یەخسیرەكان،
هەتاخۆیانێ پێ رزگارێكەن و لەكۆیلايه تی ئازاد بێن ﴿والغارمين﴾
وە بۆ دانەوهی قەرزی قەرزارەكان، واتە: ئەوانەیی لە خەزمەتی
رێگە ئیسلامدا قەرزار بوون ﴿وفي سبيل الله﴾ و لە پێناوی رێی
خوادا، واتە: بۆ ئەو موحاهیدانەیه هەمیشە ئامادەن بۆپاراستنی
سنوورەكانی ئیسلام و دەچنە جیهاد ﴿وإين السبيل﴾ وەبۆ

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ
بِمَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَرْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَغُفُورٍ ﴿٥٥﴾
وَيُحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ بِكُمْ وَلَكِنَّهُمْ
قَوْمٌ يَفْقَهُونَ ﴿٥٦﴾ لَوْ يَحْذَرُونَ مَلَجًا أَوْ مَغْرَبًا
أَوْ مَذَلًّا لَوْلَا إِلَهُهُمْ وَهُمْ يَجْحَدُونَ ﴿٥٧﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ
فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا
هُمْ يَسْخَطُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿٥٩﴾ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ
لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفُ قُلُوبُهُمْ
وَفِي الرِّقَابِ وَالْفَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَيْنَ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ وَمِنْهُمْ
الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أذنُ قُلْ أَذْنُ خَيْرٍ
لَكُمْ يَوْمُنَ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ الْمُؤْمِنُونَ وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ
ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

چاك زانایە، دەزانن كێ پێی شیاوه، كاریه جێ و لەكارزانە، هەموو
بپاریكی لەجیبی خۆی دایه.

ئاخۆ پێویست بێ ئەم زەكاتە بدرێ بەهەر هەشت سنفەكە...؟
یان ئەگەر بە تەنها كە سێكیش بدرێ هەرئەبێ؟ ئیمامی شافعی
و كۆمەلێك لە زانایان رای یەكەمیان پەسەندكردووه، ئیمامی
(مالك) و دەستەیهك (لەم بەرێزانە وەكو: (عومەر، حوزەیفە،
ئێبن عەبباس، سەعیدی كۆری جوبەین) راوێچوونی دووهەمیان
هەلێاردووه، تەنانەتی ئەگەر هەر بەیهك كە سیش بدرێ دروستە.

سیمو رهوشی دوروهه كان:

﴿٦١﴾ ومنهم الذين يؤذون النبي ﴿٦١﴾ لەناودوو رووهكاندا
خەلكی و هەیهكە بەقسە ئابەجێ پەيامبەر ﷺ ئازار دەدا
(وەكو نەتەقی كۆری حاریس) شەیتان ﴿ويقولون هو أذن﴾
و بەپێغه مەهر ئەلێن: خۆش باوەرو گۆی لە مشتە، واتە: گۆی

خالد! فيها ﴿بِی گومان بی ناگری دوزخ به شیه تی و، به هتا هتاییش لهوی ئه بی﴾ ﴿ذلک الخزی العظیم﴾ ﴿ئهویه به د نیوی و ریسوایی گه وره مه زن﴾ ﴿٦٤﴾ یحذر المنافقون أن تنزل علیهم سورة ﴿دو رووه کان هه میشه ئه ترسن که له باره یانه وه سووره تیک بیته خواری﴾ ﴿تنبئهم بما فی قلوبهم﴾ ﴿نهینیه کانی دلیانیان به پرواداره کان بلیت﴾ ﴿قل استهزؤا﴾ ﴿بلی﴾ به ئاره زووی خوٚتان گالته بکنه "به دین و ایمان، به نهینیی و به ناشکرا! ﴿إن الله مخرج ما تحذرون﴾ ﴿بی گومان بن له هرچی ده ترسن خوا ده ریخت، زور به باشی ناشکرای ده کا بۆ موسلمانان کان. له چهند جیگایه کی ترده ئه و راستیه ده خاته روو، بۆنموونه له سووره تی: ﴿٢٩/٤٧﴾ دا هاتوو ده فرموی: ﴿أما حسب الذين فی قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغانهم﴾ یان له سووره تی ﴿٣٠/٤٧﴾ دا ده فرموی: ﴿ولتعرفنهم فی لحن القول﴾ یان له سووره تی ﴿٤/٦٣﴾ دا ده فرموی: ﴿...یحسبون کل صیحة علیهم﴾ ﴿٦٥﴾ ولئن سألتهم ﴿ئه گهر لییان بپرسیت: سه بارت به گالته کردن به خواو ئایه ته کانی و پیغه مبهری خوا: ﴿ليقولن إنما كنا نخوض ونلعب﴾

ئه لئین: به راستمان نه بووه، به لکو ته نه گالته و گه پمان ده کرد. (قه تاده) ده لئیت: له و ده مه دا که پیغه مبهر ﴿سهرقالی خه زای (ته بووک) بوو، چهند سواریک له دوو رووه کان به بهرده میا تیه پرین و گوتیان: زور سهیره! ئه م پیاوه پیی وایه که کۆشک و قه لای رۆمه کان ده گری های های له وه! پاشان ئه م قسه یه به پیغه مبهر گه یشته وه، ئه ویش بانگی کردن و گوتیان: ئه مه سویندی بی به گالته وه گوتومانه، ئه و سا ئه م ئایه ته هاته خواره وه و فرموی: ﴿قل أبالله وآياته ورسوله كنتم تستهزؤن﴾ پییان بلی: ئایا گالته تان به خواو ئایه ته کانی و، به پیغه مبهر که ی کردبوو؟ واته: هه ر ته یکی کوفرو ناشیرین و ناقولاً له دم ده رچیت، بی گومانه مروفی پی کافر ده بییت ﴿٦٦﴾ لا تعتذروا قد کفرتم بعد ایمانکم ﴿بلی﴾ برپویانووی بیجی مه هیننه وه، چونکه پاش ئه وه باوهرتان هیئا، کافر بوونه وه ﴿إن نعت عن طائفة منکم﴾ ئه رله بریکتان خوش ببین له بهر ئه وه که په شیمان بوونه وه له گوته که تان ﴿نعذب طائفة بأنهم كانوا مجرمين﴾ ئه و جه زه به ی برنکیان ده دهین به هوئی ئه وه ی تاوانکار بوون، واته: بهرده وام بوون له سه ر کوفرو نیفاق.

ژن و پیاوی دوو روو وه کو یه کن:

﴿٦٧﴾ المنافقون والمنافقات بعضهم من بعض ﴿پیاوو ژنی دوو روو هه موو وه کو یه کن، واته: جیاوازی له نیو نیروو مییاندان نییه، چونکه

بۆ هه موو قسه یه که ئه گری ﴿قل أذن خير لكم﴾ بلی: ته نه ها گوی له چاکه یه که ئه گری، قازانجی ئیوه بییت، گوی هه ر بۆ قسه ی راست و خیر ده گری ﴿یؤمن بالله﴾ باوهری کاملی به خوا هیه، هه رچی به فرموی پیاده ی ده کات ﴿یؤمن للمؤمنين﴾ به موسلمانان کانیش باوهر ده کات ﴿ورحمة للذين آمنوا منكم﴾

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿٦٩﴾ يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَزِرُوا إِلَّكَ اللَّهُ مَخْرُجٌ مَّا تَحْذَرُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٧١﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنْ نَعَفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٧٢﴾ أَلَمْ تَفْقَهُوا تَبْخَسُوهُمْ مِنْ بَعْضِ مَا مَرُورٍ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٧٣﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٧٤﴾

و به زهیی و میهره بانیشه بۆ ئه انه تان پروایان هیئاوه، چونکه رینمایي خیریان ئه کات ﴿والذين يؤذون رسول الله﴾ ئه انه ش که په یامبهری خوا ﴿تازار ئه دهن (وه کو جولا لاسی کوری سووه ید) ﴿لهم عذاب أليم﴾ سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریان بۆ هیه. له سووره تی (ئه حزب) یشدا ئه م ئایه ته هاتوو ده فرموی: ﴿إن الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله فی الدنيا والآخرة وأعد لهم عذابا مهینا﴾ ﴿٦٢﴾ یخلفون بالله لکم لیرضوکم ﴿سویند تان به خوا بۆ ئه خوځ که هیچ شتیکی خراپیان نه وتوو- بۆ ئه وه ئیوه رازی بکنه ﴿والله ورسوله أحق أن يرضوه﴾ خو خواو په یامبهری ئه و شایسته ترن، له خوئیانیان رازی بکنه ﴿إن كانوا مؤمنين﴾ ئه گهر به راستیموسلمان بن و، پروایان به فرمووده ی خواهه بی ﴿٦٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴿ئی بۆ نه یان زانیوه که ئه وه ی له گه ل خواو له گه ل په یامبهره که یدا ﴿مملانی بکا و دژیان بووه سقی و، سه نگه ریان لی بگریت﴾ فأن له نار جهنم

نوح وعاد و ثمود و قوم إبراهيم و أصحاب مدين و الموثفكات
 شه و گه لانه يش ياخي بوون وله ناومان بردن شه مانه بوون: هوزو گه لی
 (نوح)، عادی (هوود)، سه موودی (سالم)، خه لکی (مه دینه) ی
 هوزه که ی (شوعه یب) و شارو گونده کانی گه لی (لووت) انتهم
 رسلهم بالبینات په یامبه ره کانیان گه لی نیشانه و به لگه ی زور

سروشتی گشتیان یه که بامرون بالمنکر و ینهن عن المعروف
 فرمان به خراپه ددهن و ری به چاکه ده گرن و یقبضون ایدیهم
 و ده ست له مال به ختکردن بوری خوا ده قوچینن نسوا الله
 فرمانی خویان له بیر خو برده وه فنیسهم خوابش نه وانی
 بگشت کاریکی چاک له بیرکرد ان المنافقین هم الفاسقون
 به راستی هردو ورووه کائن له سنور دهرچوو ۶۸: وعد الله
 المنافقین و المنافقات و الکفار نار جهنم خالدين فیها خوا بریاری
 ناگری دوزخه خی به پیاو و زانی دو ورووو خه لکانی خوانه ناس داوه،
 به هتا هتایی له وی دهن هی حسبهم ناگری دوزخه خیشیان
 به سه و، ره سوا یان نه کات بو جه زه به و سزایان و لعنهم الله و
 خوا له به زهی خویشی دوری خستنه وه و لهم عذاب مقيم
 بی له وهش سزای هه می شه بی به شیان ۶۹: کالذین من قبلکم
 حالی نیوه شهی مونا فقه کان وهک حالی نه وانه ی پیش خوتانه
 کانوا اشد منکم قوه و اکثر اموالا و اولادا که له نیوه به هیز
 تربوون و، مال و مندالیشیان له نیوه پتر بوو، که چی نه وانه گشت
 نه یان توانی سزایان لی وه دوررخن فاستمعوا بخلاتهم به دینی
 خویان به هره مه ند بوون و، ماوه یه کیان پی برده سر فاستمعتم
 بخلاتکم نیوه یش هه روا به دینی خوتان به هره مه ند بوون
 و، ماوه یه ک بوخوتان به خوشی ژبان کما استمع الذین من
 قبلکم بخلاتهم هه چوننی نه وانه ی بهرله نیوه به دینی خویان
 به هره مه ند بوون و، ماوه یه ک بوخویان ژبان.

کَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَ أَكْثَرَ
 أَمْوَالًا وَأَوْلَدًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ
 كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَ خُضْتُمْ
 كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ حَطَّتْ أَعْيُنُهُمْ فِي الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۖ ۶۸
 نَبَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادُ وَ ثَمُودُ وَقَوْمُ
 إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَنتَهُمْ
 رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ
 كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۖ ۶۹
 أُولَئِكَ بَعْضُ الْأَمْرُوتِ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
 وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيَطِيعُونَ اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۖ ۷۰
 وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
 الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكَانَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ
 وَرِضْوَانٍ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۖ ۷۱

رۆشنیان بۆهینان، که چی هه بریایان پی نه کردن و، نه و ساش
 خوا له بنی هینان فما کان الله لیظلمهم خوا به ناههق وسته م
 له ناوی نه بردن ولكن کانوا أنفسهم یظلمون به لکو بو خویان
 سته میان له خویان کرد، شه هه موو لاری و لاساری به یان کرد،
 نیمه یش بۆدوایی فه و تانمانن، باشه! دو ورووه کان دلنیا ن شه
 سزایه یان شه و قه نابی؟ ۷۱: و المؤمنون و المؤمنات بعضهم أولیاء
 بعض پیاوان و ژنانی باوهر دار هه موو دۆست و خوشه و یست و
 یارمه تیده ری یه کن له گشت خوشی و ناخوشیه کدا بامرون
 بالمعروف و ینهن عن المنکر هه رده م فرمان به چاکه شه دهن
 و، له خراپه ریگری شه کن و یقیمون الصلاة و هه لئه سن
 به نویژو و یؤتون الزکاة و زه کات شه دهن و یطیعون الله
 ورسوله و یتتاعوه و ملکه چن بو فرمانه کانی خواو په یامبه ره که ی
 شه اولئک سیرحمهم الله بی گومان خوا نه وانه هه ده خاته
 بهر میهره بانسی و به زهی خوی إن الله عزیز حکیم چونکه

(ئیبین که سیر) ده لی: مه به ست به و خه لکانه ی پیش خویان،
 جووله که یه، پیغه مبه ریش له و باره یه وه ده فره موئی: ((والذی نفسی
 بیده لتبعن سنن الذین من قبلکم شبرا بشری، و ذراعا بذراع، و باعا
 بیاع حتی لو دخلوا جحر ضب لدخلتموه، قالوا و من هم یا رسول
 الله؟ أهل الکتاب؟ قال: فمن)) واته: سویندم به وکه سه گیانی منی
 به ده سته بست به بست، گه ز به گه ز پهیره ویی له و مووسایی و
 عیساییانه ده کن بهر له خوتان بوون، ته نانه تی شه گه ر بچه کونی
 سووسه ماره وه (چه ند ته نگ و بچووکه) نیوه یش هه ول ددهن
 خوتانی پیا بکه ن! و خضتم کالذی خاضوا و هه کوئه وان
 سهریان له ناهه قینا، نیوه ش به خه ستی رۆچوون تی داو، هه ردوولا
 سهرتان له بی دینی به وه دهرچوو اولئک حبطت أعمالهم فی
 الدنيا و الآخرة کاروکرده وه ی چاکی شه مانه له دونیاو له قیامه ت
 بیه ووده و، بی پاداش مایه وه و اولئک هم الخاسرون و هه ر
 شه وانه شن دژاوو زیانبار ۷۰: ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم
 ناخو شه و دو وروانه ده نگ و باسی شه وانه ی بهر له خویانیان
 پی نه گه یشته ووه؟ که چۆن سه ریچییان کردو، له ناومان بردن قوم

بى گومان خوا زۆر دەسەلانداره، لە کارزان و کار بەجییه.
بۆزانين: (ئالووسى) دەلێت: ھەر کردارێكى خوا: پیتی(س)ى
لەسەربوو، بۆ تەئكیدو جەخت لە سەر كردنەوھى، بۆیە ئیئمەیش
تەفسیری (سیرحمهم الله) مان بە پیتی ئەووەکرد.

لەگەڵ خۆنەناسان توندو تیژیە:

﴿ ۷۲: وعد الله المؤمنين والمؤمنات جنات تجري من تحتها
الأنهار ﴾ خوا بەلێنى بە پیاوو ژنە باوەردارەکان داوہ بەباخگەلێک
لەبەھەشتدا: لە ژێرکۆشک و تەلارو دارو درەختەکانیاندان رووبارگەلێک
دێت و دەجیت ﴿ خالدين فيها ﴾ بە ھەتا ھەتاییش لەوێ دەمێننەوہ
﴿ مساكن طيبة في جنات عدن ﴾ و بێ لەو ھەش چەندین خانوو
بەرەى پاك و خاوینى لەناو بەھەشتە ھەتاھەتاییبەکاندا بۆئامادە
کردون ﴿ رضوان من الله أكبر ﴾ سەرە راى ئەوانە، رەزامەندى
خوا لەھەموو گەورەتر و خوشترە ﴿ ذلك هو الفوز العظيم ﴾ ھەرئەوہ
بەختیارى و سەرفرازى گەورەو مەزنە پیغەمبەر ﷺ دەفەرموێ:
ئەو کەسەى باوەرى بەخواو بە پیغەمبەرى ئەوہ، بەباشى نوێژ
دەکاو، رۆژووی رەمەزان دەگرێ، دەشێ خوا بیخاتە بەھەشتەوہ،
ھىجەرەتى کردبێ، یان لە زێدى خویدا ما بێتەوہ، گوێیان: ئایانەم
مژدە خوێشە بە خەلکی تر نەدەین؟ فەرمووی: لە بەھەشتدا سەد
پلە ھەيە ئێوان ئەم پلە بۆ ئەوپلە ئەندازەى دوورى ئێوان ئاسمان
و زەویيە، خۆای بەخسەندە ئامادەى کردووە بۆموجاھیدان، دەسا
ھەرکە داواى بەھەشتتان کرد داواى (فیردەوس) بکەن، چونکە
ئەو فیردەوسە لای سەرووو ناوەرەستى بەھەشتە، رووبارەکانى
بەھەشتیش لەوێ ھەلەدەقوێن، عەرشى خوا لەسەر وویانەوہیە.
(متفق عليه). ﴿ ۷۳: يا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين ﴾ ئەى
پەيامبەر ﷺ! لەگەڵ بى پرۆیان و دورووەکاندا (بەشیر) جەنگ
و جیھاد بکە ﴿ واغلظ عليهم ﴾ و توندوتیژ بە لەگەڵیان و،
نەرمییان لەگەڵ نیشان مەدە ﴿ وماأوام جهنم ﴾ و لەپاشەڕۆژیشدا
جێ و پێیان ھەردۆزەخە ﴿ وبئس المصير ﴾ و دۆزەخیش جێ
و شوێنكى ئیجگار دژوارو خراپە، لەسوورەتى (تەحریم)یشدا بۆ
جەخت لە سەر توندو تیژی بە رامبەر بە موشرىك و كافران
دەفەرموێ: (يا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم
وماأوام جهنم وبئس المصير).

قورتوبى ئەلێ: (وهذه الآية نسخت كل شئ من العفو والصلح). واتە:
ئەم ئایەتە ھەموو سولح و سازش و لیبووردنیكى ھەلۆھەشاندۆتەوہ.
(جولاسى كۆرى سووھید) گوێتى: ئەر ئەوہ راست بێت موخەمەد
دەلێت، ئەوا ئیئمە لە گوێدرێژ نەزانتر و خراپترین! جا بۆ دواى

ئەم قەسە بە پیغەمبەر گەیشتەوہو، جولاسیش زانى و ھات و
کەوتە پاكانە بۆخۆى، ئەوجا ئەم ئایەتە ھات و فەرمووی: ﴿ ۷۴:
يحلقون بالله ما قالوا ﴾ سوێند بە خوا ئەخۆن کە: وشەى كوفرو
بى باوەرى بە زاریاندا نەھاتوہ، قەسەى خراپیان بە پەيامبەر ﷺ
نەگوتوہ ﴿ ولقد قالوا كلمة الكفر ﴾ خۆ لەواقیەشدا قەسەى كوفرو
خۆنەناسیان گوتبوو ﴿ وكفروا بعد إسلامهم ﴾ و دواى راگەیاندى
ئىسلامبوونیشیان، دیسان گەرابوونەوہ سەركوفرو، خۆیان كافرو
كردبوویەوہ ﴿ وهمرا بما لم ينالوا ﴾ و بەو مەبەست و نیازە
پیسەشیان نەگەشتن، لى پرابوون کە پەيامبەر لە (لیلەالعقبە) دا لە
(تەبووك) بكۆژن! بەلام خەيالیان خاو بوو بۆیان نەچوو بە سەر،
بۆدوايش ئەو ھەوال و دەنگ و باسەیان بە پیغەمبەر ﷺ گەياندو،
ئەویش لەتۆلەى ئەوجموجوولە ناپەسەندەیان و پستى بیانكۆژى،
بەلام لەبەر دىعایەى خراپ و چاوپۆرای خەلکانى نەیار نەى كۆشتن!
﴿ وما تقموا إلا أن أغناهم الله ورسوله من فضله ﴾ ھەر لەبەرئەو ھەش
ركیان لەموسلمانەكان بوو کە: خۆای دلۆقان بە مېھرەبانى خۆى
بى نیازى كردبوون لەوان و، نازو نىعمەتىكى زۆرى پى دابوون
و، پەيامبەرىش لەدەستكەوتە جەنگیەكان درێغى لى نەدەكردن،
لەبەرئەو کە پرێك لە ژێر سیبەرى ئىسلامدا ژیا بوونەوہ پێیان
ناخۆش بوو! لە چەند جیگایەكى تردا قورئانى پیرۆز ئەم راستیە
دوپیات دەكاتەوہ، بۆنموونە: لە سوورەتى (۸/۸۵) دا دەفەرموێ:
(وما نقموا منهم إلا أن يؤمنوا بالله العزيز الحميد) یان لە سوورەتى
(۱۲۶/۷) دا دەفەرموێ: (وما تنقم منا إلا أن آمنا بآيات ربنا لما
جاءتنا..) یان لە سوورەتى (۴۰/۲۲) دا دەفەرموێ: (الذين أخرجوا
من ديارهم بغير حق إلا أن يقولوا ربنا الله..). ﴿ فإن يتوبوا يك
خيرا لهم ﴾ ئینجا ئەگەر بەو حالەشەوہ پەشیمان ببنەوہ -لەكارى
ناپاكیى و دوو روویى خۆیان- خێرو قازانجیانە ﴿ وإن يتولوا
يعذبهم الله عذابا أليما فى الدنيا والآخرة ﴾ خۆئەرپشتیش لە ئىسلام
بکەن و، لەسەر كارى خراپى خۆیان سوور بن، خۆای گەورەش
- لەدونیائو لەقیامەتدا- سزایەكى ئیش پیگەيەنەریان ئەدا ﴿ وما
لهم فى الأرض من ولى ولا نصير ﴾ دیارە ئەو ساش لەم سەر
زەویەدا ھىچ جۆرە دۆست و پەشتیوانىكیان بۆ نابێ، رزگاریان
بكات لەو سزایە.

(ئێبن كەسىر) دەلێ: زۆربەى رافەكەرانى قورئان پێیان وایە ئەو
پەیمان شكێنە (سەعلەبەى حاتەب)ى ئەنسارییە، چونکە وەكو
(تەبەرى) دەلێت ئەو بوو لە پیغەمبەرى خواست: دۆعای رزق
و رۆژى و سەرۆت و سامانى بۆبكا، كەچى خۆای بەخسەندە
خەلاتىكى زۆرى كردو نەیشیتوانى پەیمانەكەى جیبەجى بكات!

خه لکانی سنوور به زین ناکات بو باوهر هیئان.

دووووه کان خوشحالن به له ماله وه بوون:

۸۱: فرح المخلفون بمقعدهم خلاف رسول الله ﷺ دوووروو چروو ککراوه کان - به تابییه تی ئه وانه یان له جه نگی (ته بووک)

اَسْتَغْفِرُكُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرُكُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرُكُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ كُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨١﴾ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَيْضَحْكُوا قَلِيلًا وَلَيْبَكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٣﴾ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَعَذُّوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُنَافِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿٨٤﴾ وَلَا تَصِلْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَرْبِهِمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٥﴾ وَلَا تَعْجِبْكُمْ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهِنَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٦﴾ وَإِذَا أَنْزَلْتُ سُورَةً أَنْ أَمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَعِذْكَ أُولُوا الطَّلُوفِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَحْنُ مَعَ الْفَاجِرِينَ ﴿٨٧﴾

خوڤان دزیه وه، خوشحال و دلشادن به چرووک بوون و مانه وه یان له ماله وه، له گه له په یامبه ردا دهر نه چوون بوته بووک! چونکه پیشه ی هه موومروقیکی بی هیمه مت هه رئاوایه ده بینی: له کاتی ته نگانه داخوی ده گریته دواوه، واشده زانی کاریکی باشی کردوه و کرهوا أن یجاهدوا بأموالهم وأنفسهم فی سبیل الله ﷻ وه پیشیان خوش نه بوویه سهروهت و سامان و، به گیانی خوڤان له ریگی خوادا بچنه خه زواجیهاد بکه و قالوا لا تنفروا فی الحر به یه کتریانده گوت: له م کاتی گه رمایه دا دهرمه کهون و مه چن بو جهنگ، دیاره که جهنگی ته بووک له کاتیکی زور گه رماو ناره حه تدا بوو، میوه ی زوروو خوشمه زه پی گه یی بوو و قل نار جهنم اشد حرا پیان بلی: ئه ی موحه ممد ﷻ! ناگری دوزه خ گهرمتره له گه رمای هاوین و لو کاناو یفقهون و ئه ر ژيرو فامیده بوونایه چاک تی ده گه یشتن. جابو پتر روون بوونه وه ی ئه وئاگره، خوای گه وره له چه ند جیگایه کدا باسی ده کات، بوئموونه: له

سووره تی (۶/۶۶) دا ده فرموی: (..نارا و قودها الناس والحجارة)، یان له سووره تی (۱۶-۱۵/۷۰) دا ده فرموی: (کلا إنها لظى نزاعة للشوى)، یان له سووره تی (۵۶/۴) دا ده فرموی: (کلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غیرها..) یان له سووره تی (۱۹/۲۲-۲۱) دا ده فرموی: (یصب من فوق رؤوسهم الحميم یصهر به مافی بطونهم والجلود ولهم مقامع من حديد). یان له سووره تی (۲۹/۱۸) دا هاتووه: (وإن یستغیثوا یغاثوا بماء کالمهل یشوی الوجوه..) یان له سووره تی (۱۵/۴۷) دا ده فرموی: (و سقوا ماء حمیما فقطع أمعاءهم). ﴿۸۲﴾ فلیضحکوا قلیلا ودهبا له به رامبه ر ئه وئاگره سه خته وه که م پی بکه من و لیبکوا کثیرا و زور بگرین، چونکه رۆزی دواپی هه رگیز نابریته وه لییان، واته: هه قنه بوو زور پیکه نینیان بووبا و جزاء بما کانوا یکسبون و تاودانی ئه وئاگره به و شیویه، بو توله و جه زره به ی ئه وانه، له به رامبه ر ئه و تاوانانه وه دهیان کردن.

ری به موفاق نادریت بجیته خه زاو،
که مردیش نویژی له سه ر ناگریتا!

﴿۸۳﴾: فإن رجعک الله إلى طائفة منهم و جا که خوا بریدیته وه مه دینه، بۆلای دهسته یه که له موفاقه کان - له وانه ی نه هاتبوونه ته بووک- دینه لات و فاستأذنوک للخروج و داوات لی ده کهن مؤله تیان بدهیت له گه له تو دهر چن و بچن بو غه زایه کی تر، واته: له نه هاتنه که ی ته بووک په شیمان و قل لن تخرجوا معی أبدا و توش له وه لامیاندان بلی: هه رگیز ناشی جاریکی تر له گه له من بچنه دهری و هاوپییه تیم بکه ن بو هیچ خه زایه کی تر و لن تقاتلوا معی عدا و و ناشکرکی جاریکی تر له گه له مندا بچنه شه ری هیچ دوزمنیک و انکم رضیتم بالقعود اول مرة و چونکه ئیوه هه ر له هوه له رۆژه وه رازی بوون به دانیشتن و، مانه وه ی ماله وه تان هه لپژارد، بویه خوتان دزیه وه نه هاتن بو ته بووک و فاقعدوا مع الخالفین و ده ئیستاش بچن خانه نشین بن و له گه له ژنان و مندا لاندان بوخوتان له ماله وه بمیننه وه. له سووره تی (۱۱۰/۴۸) شدا هاتووه ده فرموی: (ونقلب أفئدتهم وأبصارهم كما لم يؤمنوا به أول مرة..) مه به ست ئه مه یه که خوای گه وره "له به ر لاساریان دل و بیانیی له ری راست لادان. ﴿۸۴﴾ ولا تصل علی أحد منهم مات أبدا و هه رگیز نویژ له سه ر که سی له و دوو رووانه مه که بمری، چونکه نزاو نویژی تو بو ئه وانه، ده بیته مایه ی میهره بانی و بارانی به زیی خوا، دیاره ئه وانه یش شیایو ئه و دلوقانی و میهره بانییه نین و لا تقم علی قبره و له سه ر گوره که یشی به پیوه مه وهسته

لہ مال دانیشین، ہر وہ کو لہ چہند جیگاہ کی تردا باسی ثہو
خو وہ بہ دفعہ پریان دہکات، بۆنموونہ: لہ سوورہ تی (۴۵-۴۴/۹)
دادہ فہر موئی: (لا یستأذنک الذین یؤمنون باللہ والیوم الآخر أن
یجاہدوا بأموالہم وأنفسہم واللہ علیم بالمتقین) ہتادہ گاتہ (..فہم
فی ربہم یترددون) یان لہ سوورہ تی (۱۹/۳۳) دا ہاتو وہ: (فإذا جاء
الخوف سلوکم بالسنۃ حداد..).

دوور وہ مان کہیف خو ش بوون کہ لہ گہل بہ جیما وہ کان بوون:

﴿ ۸۷: رضوا بأن یکنوا مع الخوالف ﴾ رازی بوون بہ وہی
کہ لہ گہل ژن ومندا ل و پیرو پہ ککھوتہ کاندابن و، نہ چنہ جیہاد
﴿ وطبع علی قلوبہم فہم لا یفقہون ﴾ و بہوئی نکو ولیان لہ
جیہاد موئی بہ دبہختی نرا بہ سہر دہلیاندا وھیچ تئی ناگہن
و، نازانن جیہاد چ عزیزہ تیکی دنیا و قیامہ تی تیدیہ، بۆیہ
دانیشتنی مالہ وہیان لہ جیہاد پی باشترہ! ﴿ ۸۸: لکن الرسول
والذین آمنوا معہ ﴾ بہ لام پہیامبہرو ثہوانہی لہ گہل ثہودان
وہروایان ہیئا وہ ﴿ جاہدوا بأموالہم وأنفسہم ﴾ بہ مال و سامان و
گیانیان جیہاد دہکەن بۆسہرخستنی دینی خوا ﴿ وأولئک لہم
الخیرات ﴾ ہموو خیرو چاکہ یہک -لہ قیامہ تدا- ہر بۆ ثہوانہ یہ
﴿ وأولئک ہم المفلحون ﴾ و ہر ثہوانیش سہر بلندو بہختیارن
﴿ ۸۹: أعد اللہ لہم جنات ﴾ بہ دہر لہو سہر بہر زیبہ یان، خوا ی
میہرہ بان چہند باخ و بہہشتیکی بۆ ثامادہ کردوون ﴿ تجری
من تحتہا الأنہار ﴾ کہ لہ بن درہخت و کۆشکہ کانیا نہوہ جوگہو
پروبار گہل دیت و دہچیت ﴿ خالدین فیہا ﴾ بہ ہتا ہتاییش
لہوئی دہبن ﴿ ذلک الفوز العظیم ﴾ ہر ثہوہیہ دہسکھوتی مہزن و،
سہرکھوتنی گہورہو بی وینہ ﴿ ۹۰: وجاء المعذرون من الأعراب ﴾
وہعارہ بہ دہشتہ کیبہ خاوەن ٹیمان و، بیانوودارہ کان ہاتنہ لات ثہی
پیغہ مہرہ! ﴿ لیؤذن لہم ﴾ ہتا مؤلہت بدرین "و نہ چنہ جیہاد"
﴿ وقعد الذین کذبوا اللہ ورسولہ ﴾ ثہو دروژنانہ شیان کہ لہ گہل
خواو پہیامبہری ثہو دا دروئیان کرد -لہ ٹیمان و باوہرہ کیاندا-،
لیی دانیشتن و، گوئی خوئیانیان کہر کردو، نہ ہاتن پۆزش و عوزر
-بۆ نہ ہاتنہ کیان- بیننہوہ، چونکہ ٹیمانیکی سہر زارہ کیان ہہبوو
﴿ سیصیب الذین کفروا منہم عذاب الیم ﴾ سہر نہ نجام سزایہ کی
قورس و ٹیش پیگہ یہنہر، ہر دوو چاری بی باوہرہ کانیاں دہ بیت.

نہ مانہ جیہادیان لہ سہر نیبہ:

﴿ ۹۱: لیس علی الضعفاء ولا علی المرضى ﴾ ثہو کہ سانہی
بونییہی لہش وجہ ستہیان لاوازو بی ہیزہ، یان لہش بہ بارو

بۆ داوای گوناح پۆشین و لی بووردن ﴿ إنہم کفروا باللہ ورسولہ ﴾
چونکہ بہ راستی ثہوانہ "بہرلہوہ بمن" حاشایان لہ خواو لہ
پہیامبہرہ کی ثہو کرد ﴿ وما توا وہم فاسقون ﴾ ہر بہ فاسقی و
یاخیانہش مردن، واتہ: ثہو خوانہ سانہ لہ ناو کۆمہ لگہ دا نابی پلہو
ریزیان بۆ دابنری.

بوخاری لہ (ٹیبن عہ بیاس) -وہ دہلئت: ثہم ثاہیہ تی (ولا تصل
علی أحد..)، سہ بارہت بہ کورہ کی (سہ لولول) ہاتہ خواوہوہ،
وہک دہلی: (فصلی علیہ رسول اللہ، ثم انصرف فلم یمکث إلا یسیرا،
حتى نزلت الآیتان من ((براءة)) ولا تصل علی أحد منہم مات أبدا)
واتہ: پیغہ مہری خوا نوپڑی لہ سہر تہرمہ کی (سہ لولول) کرد،
پاشان زوری نہ خیاند، ہتا ثہو دوو ثاہیہ تی (بہرائہ) ہاتن
ورییان لہوہ گرت کہ جاریکی تر ثامادہی بہر یکردنی تہرمی ہر
کہ سیک بی لہ دوور وہ کان، یان نوپڑی لہ سہر بکات، بہ لی پاش
ہاتنی ثہو ثاہیہ تانہ پیغہ مہر ﴿ ہر گیز دوا ی تہرمی موشریک
و دوور وہ نہ دہکھوت، ونہ دہچوویہ سہر گوری نوپڑی لہ سہر
بکا، چونکہ دہبی ثہو خہ لکہ لاسارودژ بہ ٹیسلامہ تہمی پکری،
مہسہ لہی کراسہ کہیش ٹہگہر کردبیتی بہ کوفنی سہ لولول، لہ بہر
ثہوہبوو کاتی خوی سہ لولول کراسیکی خو لاتی (عہ بیاس) سی مامی
کردبوو، ٹہمیش ویستی پاداشتی پیاوہ تیبہ کی بداتہوہ، بہ لام
کہ ثہو ثاہیہ تانہ ہاتن، ہموو ثہو شتانہ قہدہ غہ بوون ﴿ ۸۵:
ولا تعجبک أموالہم وأولادہم ﴾ نابی زوری مال و مندالیان تو
سہر سام بکا و، بہلاتہوہ شتیکی گرنگ بیت، چونکہ ثہو بہخششہ
لہ بہر خو شہ ویستیان نیبہ ﴿ إنما یرید اللہ أن یعذبہم بہا فی الدنیا ﴾
بہ لکوخا ہر ٹیہوئی بہو سہر و ہت و سامانہ یان لہ دونیادا سزایان
بدا ﴿ وتزہق أنفسہم وہم کافرون ﴾ وکاتی گیانیشیان دہکیشی
بہ کافری بمن، واتہ: لہ دونیادا زہکات دہخاتہ سہریان، ٹہوانیش
زور بہ دلگرائی دہی دہن و خفہت و حہ سہرہ تی پی دہخون، کہ
مردیشن کافرن، چونکہ ٹیمانی راستیان نہبووہ.

نہ مہش چہند خوویہ کی تری خو دوا خہرانہ لہ جیہاد:

﴿ ۸۶: وإذا أنزلت سورۃ ﴾ ہر کہ بہ شیک لہ قورٹان دابہ زینری
پییان بلئت: ﴿ أن آمنوا باللہ و جاہدوا مع رسولہ ﴾ کہ دہبی
باوہر بہ خوا بہینن و لہ گہل پہیامبہرہ کییدا ﴿ جیہاد بکہن
﴿ استأذنک أولوا الطول منہم ﴾ بہ خیرایی دہست رویشتوہ کانیاں
دین داوای مؤلہت لی دہکەن کہ نہ چنہ خہزاکوہ و پروویانوویہک
دہہیننہوہ، ہہ تا خو بشارنہوہ!! ﴿ وقالوا ذرنا کن مع
القاعدین ﴾ دہشلین: وازمان لی بہینہ با لہ گہل ثہو دانیشتوانہ دا

فرمیسی که ده رشت ۱۱ آلا یجدوا ما ینفقون ۱۱ که شتیکیان نه بوو له ریی خواو سه رختنی دینی ئیسلامدا خه رچی بکه. به لی.. له دینی ئیسلامدا داواو ته کلیف به نه ندازه ی تواناوده سلات ده کری، بویه خوا له جیگایه کی تر دا هه ره له باره وه ده فرموی: (لا یكلف الله نفساً إلا وسعها).. یان ده فرموی: (لیس علی الأعمی حرج ولا علی الاعرج حرج).. راسته نه وکه سانه که جهسته و لاشه یان که لکی چوونه سه ریازی پیوه نییه، نه وه بی شک هیچ داوایه کیان لی ناکری بچه خه ز، به لکو پاداشیشیان هه به لای خوا، بویه پیغه مبه ر ۱۱ ده فرموی: (لقد ترکتم بالمدينة اقواما ماسرتم مسیرا... ۱۱ نه بوو داوود / فی الجهاد (۲۵۰۸) باب (۲۰)، والبخاری فی الجهاد: (۲۸۳۹/باب/۳۵). واته: ئیستا ئیوه له گۆره پانی جهاددان و، له (مه دینه) ش خه لکیک - به هوی نه خۆشی و کهم نه ندانی و نه بوونی که ره سی جهنگه وه جیماون، دلیان هاو به شتان له به هه شتدا، چونکه دلیان له لاتانه و، نه گهر بوشیان کرابا ده هاتن.

کۆتایی جزئی ۱۰، (والله الحمد والمنة)..

۹۳: إنما السبيل على الذين يستأذنونك وهم أغنياء ۱۱ به لکو ری گله یی و گازنده و تۆله ته نها له سه ره نه وانه یه که داراو دهوله مه ندن و، دین داوا ی مؤله تست لی ده کهن نه چنه جهاد ۱۱ رضا بان یکنوا مع الخوالف ۱۱ رازی بوون له گهل به جیماوه کان بن و، له ماله وه بنه بخه ن له گه لتان نه یه ن!! ۱۱ وطع الله على قلوبهم ۱۱ نه وساش له به ر نه وه خوی گه وه موری به دبه ختی به سه ره دلیاندا نا ۱۱ فهم لا يعلمون ۱۱ ئیترله پاشه رۆژی خراپی خۆیشیان نازانن و به هوشنایه نه وه ۱۱ ۹۴: يعتذرون إلیکم إذا رجعت إلیهم ۱۱ هه رکه له غه زای ته بووک گیرینه وه بو لایان، به په له دین و ده ست نه که نه به روو بیانوه هینانه وه بو تان ۱۱ قل لا تعتذروا ۱۱ بلی: هیچ به روو بیانوو یه که مه هیننه وه ۱۱ لن نؤمن لکم ۱۱ چونکه چاک ده تان ناسین و هه رگیز به رواتان پی ناکه یان ۱۱ قد نانا الله من أخبارکم ۱۱ به به حقیقه ت خوی گه وه ره له ده نگوباس و هه واله نه یه نییه کانتانی ناگادار کردین، واته: تینی گه یان دین که چ شتی که له دلتان دایه ۱۱ و سه ری الله عملکم و سه ره ۱۱ بو ئاینده ش به ته ئکید خواو په یامبه ری خوا، گشت کرده وه کانتان ده بینن، واته: خواو پیغه مبه ره که ی ده زانن چ کار یکتان لی ده وه شیته وه له مه به دوا؟ ۱۱ ثم تردون إلی عالم الغیب والشهادة ۱۱ له پاشان ده برینه وه لای نه و زانایه که به هه موو نادیارو دیاریک نه زانی و ناگاداره ۱۱ فینبکم بما کنتم تعملون ۱۱ ئینجا هه ر شتی کانتان کرده وه ناگادارتان نه کات لینی.

نه خۆشن ۱۱ ولا علی الذین لا یجدون ما ینفقون حرج ۱۱ وه نه وانه ی هه چیان ده ست ناکه وی به ختی بکه ن بوخو ئاماده کردن بوچوونه جهاد، نه مانه هه چ گونا هه کیان له سه ره نییه دانیشن و نه چنه خه ز ۱۱ إذا نصحو الله ورسوله ۱۱ به مه رجی راسال و سه لخواو دلسوزین به خواو به په یامبه ره که ی و، هانی خه لکانی تر به دن

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٩٧﴾ لَيْكِنَ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُخْبِرُونَ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩٨﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩٩﴾ وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٠﴾ لَيْسَ عَلَى الضَّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٠١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَحِدٌ مَأْجِلُكُمْ عَلَيْهِمْ تَوَلَّوْا أَعْيَيْهُمْ تَفْيِضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ﴿١٠٢﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

بوجیهادو، نه سه تم وگری له به ر پیی موسلماناندا دروست نه کهن و، له جهاد په شیمانان نه که نه وه، بویه ده فرموی: ۱۱ ما علی المحسنین من سبیل ۱۱ خه لکانی پوزشدارو خیرخواز نه نه چنه جهاد، هه چ ریه که نییه بو سزادانیان، واته: نه وانه که به نه ندازه ی ده سه لاتیان هه ول ده دن بو چاکه و، خۆشیان نازنه وه له خه ز سووچیکیان نییه ۱۱ والله غفور رحیم ۱۱ وخوا گوناخپۆش و لیووردیه، دلوفان و میهره بانه، به پنی ده سه لات و توانا نه رک داده نیی ۱۱ ۹۲: ولا علی الذین إذا ما أتوک لتحملهم ۱۱ وه له سه ره نه وانه ش جهاد نییه و گوناخیان ناگات که نه چنه خه ز: کاتی هاتنه لات و داوایان کرد که له گهل خۆت بیا نه بیت بو جهادو، و لاخی سواریان بویه بیدا بکه بیت ۱۱ قلت لا أجد مأجلكم علیه ۱۱ تۆیش گووت: هه چ شتی که شک نابه م هه لتان گری و سواری بین ۱۱ تولوا وأعینهم تفيض من الدمع حزنا ۱۱ ئیتر نه وانیش به و حاله وه لای تو گه رانه وه، چاوشیان - له خه م و خه فته تا - به لیشاو

فرت و فیلی دووړووه کان:

زانایه به وهی دهی کهن ودهیلین ﴿ ۹۹ ﴾: ومن الأعراب من يؤمن بالله واليوم الآخر ﴿ ههیشیان به باشی باوهری به خواو به رژی دواپی ههیه ﴾ ویتخذ ما ینفق قربات عند الله وصلوات الرسول ﴿ وهرچیش لهو ریبه دا ببه خشی به نزیکبونه وهی خواو، به مایه دو عاوداوی لیبووردنی پیغه مبهری داده نیت ﴿ ألا إنها قرابة لهم ﴾

﴿ ۹۵ ﴾: سیحلفون بالله لكم إذا انقلبتم إليهم ﴿ هه که له ته بووک هاتنه وه لایان، خیرا دین وبه خوا سویندتان بؤ ته خوڼ که: توانای هاتنمان نه بوو له گه لتاندا بیینه خه زاکه بویه نه هاتین ﴿ لتعرضوا عنهم ﴾ هه تا وازیان لی بهینن "وناویان نه بهن" ﴿ فأعرضوا عنهم ﴾ ده سا وازیان لی بهینن و ویلیان بکهن و مهیاندوینن و ترخیان بؤ دامه نین ﴿ إنهم رجس ﴾ چونکه خوڼان و کارو کرده و هیان پیس و ناپاکه ﴿ و ماؤاهم جهنم ﴾ و جی و شوینیان ناگری دوزه خه ﴿ جزاء بما كانوا یکسبون ﴾ ثم تولیانه له بهر نه و کارو کرده و هیه کردوویانه ﴿ ۹۶ ﴾: یحلفون لكم لترضوا عنهم ﴿ سویندتان بؤ ده خوڼ هه تا رازی بن لییان ﴿ فإن رضوا عنهم ﴾ خو ټه لیشیان رازی بین ﴿ فإن الله لا یرضی عن القوم الفاسقین ﴾ ټه وه بی گومان خوا له خه لکانی سنوور به زین رازی نابیت، کورده کی (سه لول) هه که پیغه مبهر گه رایه وه هات سویندی بؤ خوارد که: جاریکی تر دوانا که ویت.

دهشته کی بی ره زاترو کولی ترون:

﴿ ۹۷ ﴾: الأعراب أشد کفرا ونفاقا ﴿ عه ره به دهشته کییه کانی دهره وهی مه دینه، له مهر بی باوهری و دووړووییه وه له خه لکانی تر سه رسه ختترن ﴿ وأجد أن لا یعلموا حدود ما أنزل الله علی رسولہ ﴾ شایسته و له بار تریش به نه زانینی سنووری ټه و یاسایانه ی خوا ناروونی بؤ په مایمه ره که کی ﴿ والله علیم حکیم ﴾ وه خوا به هه موو ئیش و کاری زانایه، له کارزان و کار دروسته، پیغه مبه ریش فهرمووی: ((من سکن البادية جفا، ومن اتبع الصيد غفل، ومن أتى السلطان أفتن)) (پیشه و ټه حمه د). واته: مروئی دهشته کی دلره که، پیای راوچی خافل و بی ناگایه، هاتووچو که ری لای (سولتان)، تووشی نازار ده بیت. (مسند ۳۵۷/۱). هه له بهر ټه مه یشه که: ته نیا له ناو شارنشینه کانداه پیغه مبه ره ره وانه کراون، وه کو ثایه تی: (وما أرسلنا من قبلک إلا رجالا نوحی إليهم من أهل القرى..). ټه و راستییه ده سه لیلی ﴿ ۹۸ ﴾: ومن الأعراب من یتخذ ما ینفق مغرما ﴿ له عه ره به دهشته کییه کان ههیه: که هه رچی له ریگه ی خوا دا بدات، به زیان و (غرامه) ی داده نی، چونکه له دلوه نای کاو بروای پی نییه ﴿ و یتربص بکم الدوائر ﴾ و سه ره ی ټه و هیش هه چاوه روان به لا و نه هاتیکتان به سه را بی !! ﴿ علیهم دائرة السوء ﴾ یاخوا به لا و ټیشکان هه ره به سه ر خوڼاندا بی ﴿ والله سميع علیم ﴾ خوا ټه وایه، به قسه نابه جیکانیان،

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذْ رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَآتَعَذِرُوا لَنْ نُوْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهَ مِنْ أَنْبَارِكُمْ وَسَرَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلَی الْعَلِيِّ وَالْشَّهَادَةِ فَيُنْزِلُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿ ۹۵ ﴾ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَا وَنُهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿ ۹۶ ﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿ ۹۷ ﴾ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿ ۹۸ ﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿ ۹۹ ﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبًا عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْآنٌ لَهُمْ سَيَذَلُّهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۰۰ ﴾

به لی.. یزانن! بی گومان ټه و به خشینه نزیکبونه وهیه که به خواوه بویان ﴿ سیدخلهم الله فی رحمته ﴾ وخواش هه دهیان خاته بهر به زهیی و میهره بانی خوڼه وه ﴿ إن الله غفور رحیم ﴾ چونکه خوا زور لیبووردهیه، زور دلوفانه.

فه زلی کوچه رهان و پشتیوانان و شونیکه و توانیان:

ټینجا سه ره ی باسکردنی کو مه لی (ټه نسا) و کوچکه رانه بویه ده فهرمووی: ﴿ ۱۰۰ ﴾: والسابقون الأولون من المهاجرین والأنصار ﴿ له دهسته یه که می پیشه نگی کوچکه رهان و پشتیوانان ﴿ والذین اتبعوهم بإحسان ﴾ و چاک په پیره وانی ټه وانیش ﴿ رضی الله عنهم ﴾ خوا رازی بوو لییان ﴿ ورضوا عنه ﴾ و ټه وانیش له خوا رازی بوون.

له چه ند جیگایه کی تر دا ټه و فزل و ریزو حورمه ته هاتووه، بونموونه: له سووره تی (۳/۶۳) ده فهرمووی: (وآخرین منهم لما یلحقوا

بهم.. یان له سوورتهی (۱۰/۵۹) دا دهفرمووی: (والذین جاؤوا من بعدهم یقولون ربنا اغفر لنا ولإخواننا..)، یان له سوورتهی (۷۵/۸) دا دهفرمووی: (والذین آمنوا من بعد وهاجروا وجاهدوا معكم فأولئك منكم..) بئی له مهش نه وه مان دهست دهخن که: (تابیین) و پاشینانی نه وانه، وهک پشینیانیان حیسابیان بۆده کری

دوورووه کانی (مه دینه) و دهشته کییه کان:

﴿ ۱۰۱: ومن حولکم من الأعراب منافقون ﴾ له عه ره به دهشته کییه کانی دهورو به ریشتاندا خه لکیکی دوورو و منافیق ههیه، وهکو هۆزی (موزهینه، نه سلهم، غیفار، نه شجعه) ﴿ ومن أهل المدينة مردوا على النفاق ﴾ وه له خه لکانی (مه دینه) شدا ههندیکی دوورو و، لیپراو بو دوورووی هه ﴿ لا تعلمهم نحن نعلمهم ﴾ توئی موحه مهه دایان ناسی، ههتا لهم دونیایه دا بریاری خۆتینانی له سه ربه دیت، ئیمه بوخومان زورباش دهیان ناسین ﴿ سنعذبهم مرتین ﴾ جا له بهر نه وه ئیمه له دونیادا دووجار سزایان نه دهین، جاریکیان به سه رختنتان به سه ر دوژمه کانتاندا که به وه دلگران دهین، جاریکیشیان به نابرو بردونیان و نیفایان ﴿ ثم یردون إلى عذاب عظیم ﴾ له دواییشدا نه بیرنه وه بو جه زره به و سزایه کی هه ره گه وه.

موسلمانان به جیمانه کان له جیهاد:

﴿ ۱۰۲: وآخرون اعترفوا بذنوبهم ﴾ بری خه لکی تریش ههیه ددانیان به گوناوه هه لکانی خۆپاندا نا، که له خه زای ته بووک "له بهر سستی خۆپان دواکه و تن" پاشان تهوبه یان کردو په شیمان بوونه وه ﴿ خلطوا عملا صالحا وآخر سیئا ﴾ هه ندی کارو کرده وهی چاکیان نه نجام دا و، بریکی خراپیان تیکه ل کرد ﴿ عسی الله أن یتوب علیهم ﴾ بئی گومان خوا لییان خووش ده بی و، تهوبه یان لی و ده گریست ﴿ إن الله غفور رحیم ﴾ به راستی خوا بو گوناوه زور لیپوردهیه، زوریش میهره بان و دلوقانه. به لی.. گه لی ریوایهت ههیه له سه ر نه وکه سانه ده دوئی و، دیارییان ده که ن و هه ریه که بوخوی شتیکی لی ده لیت! به لام له گه ل نه ویشدا هه موو جوژه موسلمانیک به رده که وی که نه ویش کارو کرده وهی به وچه شنه بیت و، پاشان تهوبه بکات، بۆیه هه رکه (نه بوو نه وفا) سه ده که ی خوی هیئا، پیغه مبه ر ﴿ فہرمووی: ((اللهم صل علی آل أبی أوفی)) (موسلیم). خوی به له خانه وادهی (نه بوو نه وفا) ببوریت و رهحه تیان به سه را بریژیت.

له سامان و داراییدا زه کات ههیه:

﴿ ۱۰۳: خذ من أموالهم صدقة ﴾ له سامانه که یان زه کات و سه ده که یه وه رگه ﴿ تطهرهم وتزکیهم بها ﴾ دل و ده روونیانی پی پاکه وه که، ههتا له گوناوه کانیان پاک ببه وه و، چاکه کانیان فراوان ببی و ده شگه نه پلهی هه ره بهرز ﴿ وصل علیهم إن

وَالسَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۰۴﴾ وَمَنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النَّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿۱۰۵﴾ وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۰۶﴾ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۰۷﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْتَوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿۱۰۸﴾ وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْشَرُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۰۹﴾ وَآخَرُونَ مُرْجُونَ لَأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۱۱۰﴾

و، ره زامه ندی خوا به دهست دینن ﴿ و أعدلهم جنات تجري تحتها الأنهار ﴾ به دهر له وهش چه ندان باخ و بیستانی بو سازاون که: به به رده رخت و کوشکه کانیدا رووبار گه لی ده جیت ﴿ خالدين فيها أبدا ﴾ به هه تاهه تاییش تییدا نه مینه وه ﴿ ذلك الفوز العظيم ﴾ هه ره نه وهیشه ده سکوت و سه رفرازی گه وه ره به نرخ. (سه عیدی کوری موسه ییه ب) و دهسته یه کی تر له پیناسه ی (سابقین) دا ده لئین: (هم الذین صلوا الى القبلتين). نه وانه بوون که له نویژه که دا روویان له هردو قبیله که کرد. ئیمامی شافعی و یارانیشی ده لئین: (هم الذین شهدوا بیعة الرضوان). نه وانه بوون له (به یعه تولریزان) دا ناماده بوون، ده سا واهیلو ئوف بو نه وانه ی رکیان له و که سانه یه که خوا رازییه لییان و نه وانیش له خوا رازین! بئی له وهیش هیشتا جنیویان ده دهنی و ته کفریان ده که ن!!.

صلاتک سکن لهم ﴿ و دوعای چاکیان دهرهق بوبکه، چونکه دوعا ونزای تو، دلنارامی وئوقره به خسه بویان ﴿ والله سمیع علیم ﴾ وخواش زور بیسندهیه، زوریش زانایه. ئەم ئایه ته - ئەگەرچی رووی له خه لکه دواکه و توه که بیئت له (ته بوبک) - به لام گشتیه و گشتگیره ته و اوای موسلمانان دهگرتیه ووه، ده بی هتا روژی قیامت" به شی له مال و سامانیان ببه خشن بو ری خوا ﴿ ۱۰۴: أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ ﴾ ئاخو نه یان زانی بی که بی گومان خوا ته و به و په شیمانی له گشت بهنده کانی خو ی قه بوبل دهکا ﴿ و يأخذ الصدقات ﴾ و سه ده قش له هه موو پرواداران و دلسوزان وهرده گری ﴿ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ ﴾ بی گومان هه خوا به ته و به قوبولکارو، میهره بان و دلوفان، ده سا ئیوهیش "ئه ی موسلمانان" ته و به بکه و خیر و سه ده قه بدهن بو ری خوا، پیغه مبه ری خوا ده فرموی ﴿إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ الصَّدَقَةَ وَيَأْخُذُهَا بِمِيزَانٍ﴾ فیریه لا حدکم، کامیری أحدکم مه ره، حتی أن اللقمة لتصير مثل أحد﴾ (ترمزی). واته: بی گومانه که خوی میهره بان سه ده قه قبول ده کاو به دهستی راستیشی وهری ده گری و، گه وهری ده کا، هه ووه کو چو ن یه کی له ئیوه جوان و نه سپه کی به خیو ده کاو گه وهره ده بی، ته نانه تی یه ک پارو لای خوا به قه د (نوحود) سی لی دی.

هه ره شه له یاخیان:

﴿ ۱۰۵: وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسِيرَی اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ ﴾ ئه ی پیغه مبه را به هه موو ئه و خه لکه بلی: کاری خو تان بکه، بی گومان بن که خوی گه وهره، پیغه مبه ره کی و، موسلمانان به ره می کرده و هه کانتان ده بین، واته: هه رشتی بکه خوا پیغه مبه ر و ئیماندارانی لی به ئاگا ده کات، هه ر چه ند به دزی و به نه ئیش بیکن ﴿ وَاسْتَرِدُّونَ إِلَى عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ﴾ و به ته ئکید ده برینه و لای (خوی) زانی نادیارو دیار ﴿ فَيُنِثْكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ ئه و سا به هه رکاری کردوتانه ئاگادارتان ئه کات.

کاروباری سی هاوه له به جیماوه کان له جیهاد:

﴿ ۱۰۶: وَأَخْرَجُوا مَرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ ﴾ و دهسته یه کی تری جیماوه کان، چاوه ری فرمانی خوان و چاره نووسیان دواخراوه. رافه که رانی قورشان ئه ئین: ئه مانه، ئه و سی که سه بوون که له خه زای ته بوبک خو یان به ئه نه قه ست دواخست و نه چوونه خه زاکه. (ئیب عه بباس) ده لی: ئه و سی که سه یه: (که عب) و (هیلال) و (موراره) بوون، دهستی دهستیه کی زوریان به خو یان کرد بو چوونه ته بوبک، به لام دهره نجام هه ر نه چوون و نه چوون!!

شایه نی باسه هه ر سی که سه که ش له ئه هلی به در بوون "ئینجا له بهر ئه و به پیامبه ر ﷺ ری له هاوه لان گرت له قسه و سلاو لی کردونیان، هه تا فرمانی خویان بو هات و ته و به یان لی وهرگیرا، و هه کو له جییه کی تری ئەم سوورته دا خوا ده فرموی: (و علی الثلاثة الذین خلفوا حتی إذا ضاقت علیهم الارض بما رحبت..) ﴿ إما یعذبهم وإما یتوب علیهم ﴾ ئه نجامیان دواخراوه، جا یا خوا سزایان ده دات، یان ته و به یان لی وهرده گری ﴿ والله علیم حکیم ﴾ وه خواش زور زانایه، زوریش کار به جی و له کارزانه، جا بو دوا یی خوی گه وهره ته و به ی لی وهرگرتن و فرموی: (لقد تاب الله علی النبی والمهاجرین والأنصار..).

مزگه وتی (زار) و به سه رهاتی:

﴿ ۱۰۷: وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضَرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ وه له دوو رووه کاند که سانی واهن و هه کو (ئه بوو عامیری راهیبی عیسی) - که له مه دینه دا - دژ به پیغه مبه رو موسلمانان و، بو به هیز کردنی کوفرو بی باوه ری خو یان و، بو په رت کردنی ریزه کانی کومه لی باوه رداران و دوو رخسته و هیان له پیغه مبه ر ﷺ شوینی به ناو مزگه وتی زاریان سازدا ﴿ وإرسادا لمن حارب الله ورسوله من قبل ﴾ و بو ئه و به بکه نه (که مین) و روانگه بو ئه و که سانه که پیشتر به رله دروسکردنی دژ خوا و پیامبه ره که ی ده جه نگان. ده گپ نه و هه که (ئه بوو عامس) فاسق هه می شه هه ره شه ی له پیامبه ری خوا ده کرد که: به هه موو هیزکی دژایه تی بکاو، هه رکه سیکی ش شه ری له گه ل بکات ئەم ئاماده ده بیئت هاوکاری بکات! جا به فرمانی ئه و دژو نه یاره ی پیغه مبه ره ئه و مزگه و ته یه کرایه وه، هه تا بییته جیگای پیلان و فاک و فیک دژ به موسلمانان ﴿ ولیحلفن إن أردنا إلا الحسنى ﴾ که چی به هه موو هیزکیان سویند ئه خو ن که: ته نها چاکه و خیرمان له کردنه وه ی ئه و مزگه و ته دا مه به ست بووه ﴿ والله یشهد إنهم لکاذبون ﴾ خو خوا بو خو ی چاک به ئاگایه که دروژن و دلشیان چی تیدایه و، مه به ستیشیان چی بووه؟ ﴿ ۱۰۸ لا تقم فیہ أبدا ﴾ هه رگیز توش - ئه ی پیغه مبه را - له مزگه وتی وادا رامه و هه سته و نو یژ مه که ﴿ لمسجد أسس علی التقوی من أول يوم ﴾ دلنایه ئه و مزگه و ته یه "مزگه وتی قوباء" که هه ر یه که م روژ له سه ر بناغه ی ته قوا دامه زرا ﴿ أحق أن تقوم فیہ ﴾ به هه قتره تو نو یژی تیا بکه یت، هه تا مزگه وتی (زار) ﴿ فیہ رجال یحبون أن یتطهروا ﴾ له م مزگه و ته دا کومه له پیاویکی تیدایه - له پشتیوانان - زور حه زیانه له هه موو چلک و چه په لیه ک و، له هه ر تاوان و گونا هیک پاک بنه وه ﴿ والله یحب المطهرین ﴾ دیاره خواش

بۇخۇي پاكاني خۇش دەۋى ﴿ ۱۰۹: اَمِنْ اَسَس بِنِيَانِهِ عَلَى تَقْوَى
مَنْ اَللّٰهُ وَرِضْوَانٍ خَيْرٍ ﴾ ئاخۇ ئەۋەي بىنەرەتى مەگەۋتەكەي خۇي
لەسەر خواناسىن و تەقۋاۋ رەزامەندى خوا دارشتىي "ۋەكو مەگەۋتى
قوبى" چاكتەرە ﴿ اَمِنْ اَسَس بِنِيَانِهِ عَلَى شِفَا جَرْفِ هَارٍ ﴾ يان ئەۋ
كەسەي كە بىنەرەتى مەگەۋتەكەي لەسەر لىۋارى ئاۋدېرى فەشەل

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفَرِّقًا بَيْنَ
الْمُؤْمِنِينَ وَارْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اَللّٰهُ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ
وَلِيَحْلِفُوْا اِنْ اَرَادْنَا اِلَّا اَلْحُسْنَ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
﴿ ۱۷ ﴾ لَا تَقُمْ فِيْهِ اَبَدًا الْمَسْجِدُ اَسْسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ اَوَّلِ
يَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَقُوْمَ فِيْهِ وَفِيْهِ رِجَالٌ يُحْسِنُوْنَ اَنْ يَنْظُرُوْا
وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَهِّرِينَ ﴿ ۱۸ ﴾ اَمِنْ اَسَس بِنِيَانِهِ
عَلَى تَقْوَى مِنْ اَللّٰهُ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ اَمِنْ اَسَس بِنِيَانِهِ
عَلَى شَفَا جَرْفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهٖ فِى نَارِ جَهَنَّمَ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى
الْقَوْمَ الظَّالِمِيْنَ ﴿ ۱۹ ﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَنُهُمُ الَّذِى بَنَوْا رِيبَةً
فِىْ قُلُوْبِهِمْ اِلَّا اَنْ يَنْقَطِعَ قُلُوْبُهُمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿ ۲۰ ﴾
اِنَّ اَللّٰهَ اشْتَرٰى مِنْ الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ
بَاَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَرَّبُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اَللّٰهِ فَيَقْتُلُوْنَ
وَيُقْتَلُوْنَ وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِى التَّوْرَةِ وَالْاِنْجِيْلِ
وَالْفُرْقَانِ وَمَنْ اَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنْ اَللّٰهِ فَاسْتَشِيرُوا
بِیْبَعِيْكُمْ الَّذِى بَايَعْتُمْ بِهِ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿ ۲۱ ﴾

و روخەك داناۋە، دیوارىك لەسەر قورى كرابى لاۋا ھىنايىتى و،
بەرە رووخان مىلى نابىت، ئەبى چۆن بىنايەكى لەسەر بكرىت؟!
﴿ فانھار بە فى نار جھنم ﴾ ئىنجا لەناكاو بەو فەشەل و رووخەكەۋە
دەكەۋىتە ناۋ ئاگرى دۆزەخەۋە. واتە: ئايا كەسىك بىناغەي ئايىنى
خۇي لەسەر دىسۆزى وتەقۋا دارشتىي، ۋەكو كەسىك دەبى كە
لەسەر پروپىلانتەۋ دۈۋرۋوبى دایرشتىي؟ ﴿ واللّٰه لا يھدى القوم
الظالمين ﴾ ھەرگىز خواش رىنمايى خەلكانى سەمكار ناكات،
واتە: ئەوانەي ئەۋ مەگەۋتى (زىران) يان كەردەۋە، ناھەقىكارو
سەمكارن ﴿ ۱۱۰: لا يزال بنيانهم الذى بنوا ريبية فى قلوبهم ﴾
بىنايەكەيان، واتە: مەگەۋتى (زىران) كە بەۋ نىيازەۋە درۋستيان كەرد،
ھەمىشە چاۋگى بىم وترسە لە دىياندا ﴿ اِلَّا اَنْ تَقْطَعَ قُلُوْبِهِمْ ﴾
لىشىيان نابىت مەگەر دىيان لەتەتە بىيى و بىرن ﴿ واللّٰه علیم
حكيم ﴾ ۋە خواش زۆر زانايە، زۆرىش كارزان و كاربەجىيە.

خوا بە بەھەشت گيان و سامانى مۇسلمانانى كرى:

﴿ ۱۱۱: اِنْ اَللّٰهُ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ ﴾ كە
خوا گيان و سامانى مۇسلمانانى كرىۋە ﴿ بَاَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ ﴾ كە
لە باتياندا بەھەشتيان بداتى ﴿ يقاتلون فى سبيل الله ﴾ كۈشتار
دەكەن لە رىي خوادا ﴿ فيقتلون ويقتلون ﴾ جا ئەكۈزۈن و،
دەشكۈزۈيىن ﴿ وعدا عليه حقا ﴾ ئەۋ كرىن و فروشتەن بەلنىكى
ھەقە خۋاي گەۋرە داۋەتەي ﴿ فى التوراة والإنجيل والقرآن ﴾ لە
تەۋرات و ئىنجىل و قورئاندا ﴿ ومن أوفى بعهد من الله ﴾ ئەۋە
كى لە خوا پابەند ترە بە پەيمان و بەلنى خۋىۋە؟ ﴿ فاستشروا
ببيعكم الذى بايعتم به ﴾ دەسا موزدەۋ مەگىنى بە يەكتەر بەدن
و، گشتان دىلشادىن - ئەي مۇسلمانان! - بەۋ كرىن و فروشتەنەي
كردوۋتانه ﴿ وذلك هو الفوز العظيم ﴾ ديارەھەر ئەۋ مامەلەيە
دەسكەۋتى مەزىن و سەرفرازىي گەۋرەيە ﴿ ۱۱۲: التائبون
العابدون الحامدون ﴾ ئەۋ بروادارانە كەخۋاي گەۋرە ئەۋكرىن
و فروشتەنەي لەگەل كەردون ئەمانەن ۋەكو خۇي دەفەرەمۋى: لە
راپردۋوى خراپى خۇيان پەشىمان، عابىدو خواپەرستىن، شوكرانە
بژىر و سۈپاسگوزارن ﴿ السائحون الراكعون الساجدون ﴾ رۇزۋ گرو
جىھادكەرن، روكۈع بەرو كرىنۋوش بەرن ﴿ الأمر بالمعروف
و النهى عن المنكر ﴾ ورى گرن
لەخراپە ﴿ والحافظون لحدود الله ﴾ و پارىزەرن بۇ سەنۋورەكانى
خوا، ئەمانەن لەگەل خوادا مامەلەي بەھەشتيان كردوۋە
بەھەشتىن ﴿ وبشر المؤمنين ﴾ دەسا تۈش - ئەي موھەمەد! -
ئەۋ مەگىنىيە بەدە بەۋ باۋەردارانە ﴿ ۱۱۳: ماكان للنبي والذين
آمنا أن يستغفروا للمشركين ﴾ نە بە پەيامبەر رى دراۋە داۋاي
لىبۋوردن بۇ ھاۋبەشدانەران بكات، نە بە باۋەردارانش ﴿ ولو
كانوا أولى قربى ﴾ ئەگەر چى خزمى نىزىكىشىيان بن ﴿ من بعد
ماتيين لهم أنهم أصحاب الجحيم ﴾ بەتايبەتەي پاش ئەۋە بۇيان
دەركەۋتوۋە كە دۆزەخىن و بۇكۈفر كاردەكەن.

ئىمامى (بوخارى) دەلى: ئەم ئايەتە سەبارەت بە (ئەبۋ تالىب) ھاتە
خوارى، ئەۋ دەمە كە لە گيانەلادا بۋوۋ دەستەيەكىش لە سەرانى
قورەيش لەۋى ئامادە بۋوۋ، پىغەمبەرىش چۈۋبە لای سەرى
ۋەفەرەمۋى: مامە! بلى: (لا إله إلا الله) ئەۋسا مىنىش لای خوا
ئەي كەمە بەلگە بۆت، (ئەبۋ جەھل) پرىدايەۋ گۈتى: ئەبۋو
تالىب! خەرىكە ۋاز لە ئايىنى (عەبدول مۇتتەلب) دىنى؟!
پەيامبەر ﷺ ۋەفەرەمۋى: سۈيىند بە خوا ھەتا رىم لى نەگىرى، ھەر
داۋاي لىبۋوردنت بۇ ئەكەم. ھەر لەۋبارەۋە بۋو ئەم ئايەتەيەش ھات

و فرموی: (اِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ اَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ) قصص/۵۶.

لی خوشبوون بۆ موشریکان داوا ناکری:

۱۱۴: وما كان استغفار إبراهيم لأبيه ﴿﴾ خو داوا كردنه كه ی ئیبراهیمیش بۆ لی خوشبوون له باوکی ﴿﴾ إلا عن موعده وعدھا إیاد ﴿﴾ تنھا له بهر ئهوهبوو كه كاتێ خۆی -پیش ئهوه بێ باوهری باوکی بۆ دهركهوی- به ئیننی دابوو به كه: داوا ی لیبووردنی بۆ بكات، وهكو به ئاشكرا له سوورتهی (مهريهم) و، ئایه تی (۴۷) دا باس كراوه ده فرموی: (قال سلام عليك سأستغفرلك ربی إنه كان بى حياء) ﴿﴾ فلما تبين له أنه عدو لله ﴿﴾ جا كه زانی سوور دوژمنی خوايه ﴿﴾ تبرا منه ﴿﴾ به خه ی لی هه لته كان و به راته تی لی كرد ﴿﴾ إن إبراهيم لأواه حليم ﴿﴾ چونكه ئیبراهیم پیاویکی زۆر ملكه چ و دەس به دواو، هیم و له سه رخۆ بوو به رامبه ر به خه لكانی نه زان.

بێ به ئگه كهس ئاوانبار ناکری:

۱۱۵: وما كان الله ليضل قوما بعد إذ هداهم ﴿﴾ خو پاش ئه وهش خوا خه لکیکی خستبێته سه ر راسته ری، ئیتر نه بووه جارێکی تر گومرايان بكات. ئهم ئایه تهش سه باره ت به هه ندی له و موسلمانانه هاته خوارێ كه داوا ی لیبووردنیان كردبوو بۆ موشریکه كان، له پاشان ترسان كه خوا قاریان لی بگری، ئینجا هات بۆ دلدا نه وه یان ﴿﴾ حتى یبین لهم ما یتقون ﴿﴾ تا ئه و شتانه یان بۆ روون بكاته وه كه ده بی خۆیانی لی پارێزن ﴿﴾ إن الله بكل شی علم ﴿﴾ بێ گومانه خوا به هه موو شتیك زاناو به ئاگایه ﴿﴾ ۱۱۶: إن الله له ملك السموات والأرض ﴿﴾ به راستی ده سه لاتی ته واوی ئاسمانه كان و زهوی هه ر بۆ خوايه ﴿﴾ یحی ویمیت ﴿﴾ کئی ویمیت ده بیژ ئیننی، کیشی ویمیت ئه ی مریننی و، هیدایه ت و گومراییش هه ر به ده ستی خۆیه تی ﴿﴾ وما لکم من دون الله من ولی ولا نصیر ﴿﴾ بیجگه له خواش هه یج دۆست و پشتیوانیکتان ده ست ناکه ویت له سزا رزگارتان کات، ده سا ئیتر هه رله خۆی بترسن.

خه زاكه ی ته بووك:

۱۱۷: لقد تاب الله على النبی ﴿﴾ چوون بۆ جیهاد فه رمان و کارێکی برپاوه ی خوايه، بۆیه هه ر جوژه دواكه و تننیک -بێ بیانووی شه ری- وه ر ناگیرئ و نا په سه نده و تۆله ی هه یه .. بۆیه خوا له و کاره ی په یامبه ره ییش خو ش بوو كه: مۆله تی ده سه ته یه ك

له دوو رووه كانی دا كه: له گه لی نه چن بۆ جهنگی ته بووك ﴿﴾ والمهاجرین والأنصار ﴿﴾ وه له كوچكه ران و پشتیوانانیش- كه هه ندیکیان چوونه جیهاد و، هه ندیکیشیان خۆیان به زه ویدا نووساند خو ش بوو ﴿﴾ الذین اتبعوه فی ساعة العسیر ﴿﴾ ئه وانه یان كه له جهنگه سه خته كه ی (ته بووك) دا دوا ی پیغه مبه ركه وتن

التَّائِبُونَ الْعَمَدُونَ الْعَمَدُونَ السَّاجِدُونَ
الزَّكَّاءُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَالنَّكَاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَفَظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ
يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَى قُرْبَى مِنْ بَعْدِ
مَا بَيَّنَّ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٥﴾ وَمَا كَانَ
أَسْتَغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ
فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ
﴿١١٦﴾ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّى
يَبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ إِنَّ اللَّهَ
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُم مِّنْ
دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٨﴾ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى
النَّبِيِّ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي
سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ
مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٩﴾

و په پره و بیان لی كرد و چوونه ته بووك ﴿﴾ من بعد ما كاد يزيغ قلوب فريق منهم ﴿﴾ پاش ئه وه خه ريك بوو هه نديكيان دلایان لاری بیئت و نه چنه جیهاده كه وه! ﴿﴾ ثم تاب عليهم ﴿﴾ پاشان دووباره خوا ته و به ی لی وه رگرتن ﴿﴾ إنه بهم رؤف رحيم ﴿﴾ چونكه به راستی خوا به رامبه ر به وانه زۆر به لوتفه، زۆریش له گه لیان به مبه ره.

سه رگروشته ی سنی هاوه له جیماوه كان:

۱۱۸: وعلى الثلاثة الذين خلفوا ﴿﴾ خوا ته و به ی له و سنی كه سه ش وه رگرت كه خۆیان له غه زاكه گرته دواوه، واته: له مه دینه مانه وه و نه چوونه جهنگی ته بووك ﴿﴾ حتى إذا ضاقت عليهم الأرض بما رحبت ﴿﴾ تا له خه فه تدا وای لی هات ئهم زه ویه فراوانه یان لاته نگ بوو ﴿﴾ وضاقت عليهم أنفسهم ﴿﴾ وله خه م و خه فه تا له گيانی خۆیان بیزاربوون، چونكه په یامبه ر ﴿﴾ برپاری دابوو نابی هه یج كه سێك ته نانه تی سلاویشیان لی بكات،

هتا فرمانی خوا دیت!! ﴿وَلَوْ أَنَّ لَنَا مَلْجَأٌ مِّنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ﴾
 ئیتر زانیان که هیچ پهنایه کیان نه ماوه، مهگه هر پهنا به خوا
 بهرن ﴿ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا﴾ له پاشان خوا رینمایي تهوبه ی
 کردن، بۆ نه وه تهوبه بکه، ئیتر نه وانیش تهوبه یان کردو خوا
 به خشینی ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ به راستی تنه ا نه وه

پاداشی چوونه جیهاد:

﴿۱۲۰﴾ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَن حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ بُوْءٌ
 مه دینه ییبه کان وعه ره به بیابانییبه کانی دهو رووبه ری مه دینه حه لال
 نیبه ﴿أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ﴾ که خو دواخن له په یامبه ری
 خواو ﴿لَمَالَهُ وَلِيَّ دَانِيشَن﴾ ولا یرغبوا بأنفسهم عن نفسه
 وگیانی خو یان له گیانی په یامبه ر لا گرنگترینست و خو یانی لی
 هه لاویرن و، ثم هم موو پاداشی قیامه ته له دهست بدن ﴿ذَلِكَ
 بَأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ چونکه
 هر تینوویه تیسی و ماندوویه تیسی و برسییه تیبه کیان له ری خوا
 تووش ده بی ﴿وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا﴾ وهر هه نگاو یك دهی هاوین
 ﴿يَغِظُ الْكَفَّارَ﴾ و بی باوه ره کان تووره بکات و ینالون من عدو
 نیلا ﴿وَهُر زِيَانِيْكَ لَهُ دَوْرَمْنِيْ خَوَا دَهْدَن﴾ إلا کتب لهم به عمل
 صالح ﴿بِهَر يَهْكَ لَهُ وَانَه خَوَايْ گه وره کرده ویه کی چاکیان بۆ
 ده نووسی ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرُ الْمُحْسِنِينَ﴾ بی گومان خوا ره نجی
 کارچا کان به زایه نادات، نه وانه که بوونه به لا گه ردانی پیغه مبه ری
 خواو، کهم تا زور لیسی کلا نه بوون ﴿۱۲۱﴾ وَلَا يَنْفَقُونَ نَفَقَةً
 صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَهُر چهنده مال به خت دهکن، کهم، یان
 زور له ری خوادا ﴿وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا﴾ وهر شیوه له و دولیک
 ده برن بۆ جیهاد ﴿إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ﴾ نیلا هه موویان بۆ ده نووسی
 ﴿لِيَجْزِيَهمَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ هه تاخوا به چاکتر له وهی
 کردوویانه پاداشیان بداته وه، واته: هه رگیز له ری باز ده کی پیغه مبه ری
 و هاوه لانی کلا مبه ن، وه کو (که عبی کوری مالک و، هیلالی کوری
 ئومیه یه و، موراره ی کوری ره بیع) نه کن، چونکه وه کو (که عب)
 خوی ده لی: بیجگه له (به دن) ئاماده ی گشت خه زاکان بووه، به لام
 له خه زایه ی ته بووکدا که هه موو ئامپرو کهل و په لیکی جهنگشی
 هه بوو، هر نه مروو سبه یینی کردو نه که و ته ری هتا نه وان
 گه رانه وه، نه میش تووشی نه و گیرو گرفته یه بوون. ﴿۱۲۲﴾
 وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً هَقْ نَهَبُو باوه رداره کان هه موو
 به جاری بچنه جیهاد و شارو گونده کان چول بکه. به لی پاش
 هه ره شه کانی خوی گه وره له وانه ی خو یان له جیهاد ده دزیبه وه و
 دوا ده که و تن له جیهاد، موسلمانان که په یمان یان دا که ئیتر له مه وودا
 هیچ که سیکیان به جی نه مینی، هر بۆیه کاتی په یامبه ر
 چوویه مه دینه هه موو به جاری په لاماریان ده داو ده چوونه خه زاو،
 په یامبه ریش ﴿بِه تَه نِیا خوی ده مایه وه، ئینجا نه و نایه ته هات.
 ﴿فَلَوْ لَا نَفَر مِّن كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ﴾ با له باتی نه وه هه موو
 بچنه ده ری، له ناو هر دهسته یه ک چه ند که سیکیان بچنه ده ری

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ
 بِمَارْحَتٍ وَضَافَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ
 مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ
 الرَّحِيمُ ﴿۱۲۱﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ
 الصَّادِقِينَ ﴿۱۲۲﴾ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَن حَوْلَهُ
 مِنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ
 عَن نَّفْسِهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ
 وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِظُ
 الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيلًا إِلَّا لَكِبَ لَهُمُ
 بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۲۳﴾
 وَلَا يَنْفَقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ
 وَادِيًا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهمَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ ﴿۱۲۴﴾ وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً
 فَلَوْ لَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
 وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿۱۲۵﴾

خوایه قه بوو لکاری تهوبه و، لیبوورده و، زوریش دلوفان و میهره بانه
 ﴿۱۱۹﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ هُیْ نه وانه ی باوه رتان
 هیناوه! له ناهه رمانی خوا پاریز بکه ﴿وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾
 و هه میش له گه له دهسته ی راستان بن، نه وانه که له گه له پیغه مبه ردا
 چوونه خه زاو، بۆ ری خوا به مال و به گیان تیکوشان، نه و سئ
 هاوه له ش له بهر نه وه بوو خوا ده رگای خیری لی کردنه وه، چونکه
 پاش نه وه تووشی نه و تاقیکردنه وه یه بوون و هه رکه پیغه مبه ر له
 ته بووک گه رایه وه، هاتن نه وه ی راستی بوو گو تیان و، هیچ شتیکیان
 لی نه شارده وه، به لی (عوسمانی کوری عه فغان) بوو توانی نه و به ره و
 به شه گه وریه بۆخوی مسوگر بکاو، له و روژه ته نگه دا سوپاکه ی
 (ته بووک) بۆ پیغه مبه ر ﴿وَهَرِیْ خَاو، له و روژه ناسوره ده ربازی
 بکاو، نه ویش پیی به رموی: (ما ضر ابن عفان ما عمل بعد اليوم)
 المسند ۷۵/۴. واته: ئیتر پاش نه مرو عوسمانی کوری عه فغان
 هه رچی بکا، زیان ناکات.

له قورئان دهنردریت و نهیئیه کانی ئەوانی تیدایی و، لای پیغه مبهەر بن ﷺ ﴿نظر بعضهم إلى بعض﴾ بویه کتری ئەروانن وله خه جاله تی خویاندا ده لێن: ﴿هل يراكم من أحد﴾ ئاخۆ بلیی که سێک له موسلمانان بتان ببینی، ئەگەر بۆی دهرچن و به جی بهیڵن ﴿ثم انصرفوا﴾ له پاشان خویان ده کیشایه دواوه

﴿لِتَقْهَرُوا فِي الدِّينِ﴾ بۆ ئەوهی - له و جموجوولهی جیهادهدا - له کاروباری ئاییندا شارهزاو ئاگادار بین و، باش تی بگه کە: ئیسلام ئایینی جموو جووله ﴿وَلِيَنْدَرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ﴾ وکله گۆره پانی جیهادیش گه رانه وه ناو خێلی خویان بیان ترسیئن و هۆشیاریان بکه نه وه ﴿لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ به لکو له نافهرمانی خوا خۆ وه دور بگرن.

له گه ل کافره هاوسیکانتان به شه ر بین:

﴿۱۲۳﴾: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴿ئە ی گه لی خاوه ن باوه ر!﴾ قاتلوا الذين یلونکم من الکفار ﴿له گه ل ئەو کافره نادا بجه نگیئ لیتانه وه نزیکن، واته: بهر له هه موو شتی ده بی ده وروو بهری خۆتان پاک بکه نه وه له شیرک و خوانه ناسی، ئەوجا پرۆن بۆ جیگه کانی تر، بویه پیغه مبه ریش ﷺ ﴿له به را له عه ره به کانی ده وروو به ریه وه ده ستی پی ده کرد﴾ و لیجدوا فیکم غلظه ﴿و ده بی توندو تیژی و زه برو زه نگیشتان لی ببینن، واته: باهه ست بکه ن به توندو تیژی و لی برانتان﴾ واعلموا أن الله مع المتقين ﴿وچاکیش بزائن که: خوا له گه ل خۆ پارێزانه.

ئیمان زیادو که م ده کات:

﴿۱۲۴﴾: وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ ﴿وه هه ر که به شیک له قورئان دیته خوار ی﴾ فَمَنْهُمْ مِّنْ يَقُولُ أَيْکُمْ زَادَتْ هَذِهِ إِيْمَانًا ﴿هه ندی له دوو پرووان به گالته وه به وی تر ده ل: ئاخۆ ئەم سووره ته باوه ری کیتان زیاده کات؟﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا ﴿جا ئەوانه ی باوه ریان هیناوه ﴿فزادته م ایمانا﴾ ئیمان و بیرو باوه ریان زیاده کات﴾ وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿و به اته نه که شی دلشادو خۆش حال ده بن﴾ ﴿۱۲۵﴾: وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ ﴿وه ئەوانه ش له دلیاندا نه خۆشی و نیفاق هیه﴾ فزادته م رجسا إلى رجسهم ﴿کوفرو ناپاکییان پتر ده کات، واته: له باتی به ره وه هق هاتنیان، به دگومانییان خه ستر ده بیته وه﴾ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿وکه مر دیشن هه ر به کافری مردن و، حاشایان له دینی ئیسلام کرد.

تاقیکردنه وه ی دوو پرووه کان:

﴿۱۲۶﴾: أُولَئِكَ يَرْوُونَ أَنَّهُمْ يَفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ﴿ئاخۆ ئایینن که هه ر ساله ی جار ی، یان دوو جار تاقی ده کرینه وه "به بی بارانیی و، به جیهادو رویشتن بۆ جه نگ"﴾ ﴿ثم لا يتوبون﴾ که چی هه ر تهویه نا که ن ﴿وهم لا يذكرون﴾ و بیرو نا که نه وه په ند وه ر نا گرن ﴿۱۲۷﴾: وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ ﴿هه ر که به شی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَفَلَا الَّذِينَ يُلُونَكُمْ مِنَ الْكَفَّارِ
وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غُلْظَةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾
وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ أَيْکُمْ زَادَتْ هَذِهِ
إِيْمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ
﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فزَادَتْهُمْ رِجْسًا
إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أُولَئِكَ
أَنَّهُمْ يَفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ
لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٢٦﴾ وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ
سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ
ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ الَّذِينَ قُلُوبُهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ
﴿١٢٧﴾ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ
عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

سُورَةُ التَّوْبَةِ

ده گه رانه وه وه در ده چوون ﴿صرف الله قلوبهم﴾ یاخو دلیان له باوه ر وه چه رخی ﴿بأنهم قوم لا يفقهون﴾ چونکه به راستی خه لکیکی تی نه گه یشت و نه فامن.

منه تی خوا بزائن که پیغه مبه ری بۆ ناردن:

﴿۱۲۸﴾: لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ ﴿سویند به خوا هه ر له خۆتان په یامبه ریکی پایه به رزتان بۆ هات و چاک ده ی ناسن له کنبه ﴿عزيز عليه ما عنتم﴾ هه ر نا ره حه تیبه کتان توش بیت زۆر سه خته لای و پیی سه خله ت ده بی ﴿حريص عليكم﴾ زۆریش سووره له سه ر پرواهینانتان ﴿بالمؤمنين رؤوف رحيم﴾ به رامبه ر به پرواداران زۆر دلسو زو به به زه بی و دلوفانه، له سووره تی (۱۶۴/۳) یشدا ده فره مو ی: ﴿لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولا من أنفسهم...﴾ جهخت له سه ر هه مان مه به ست ده کاته وه ﴿۱۲۹﴾: فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ ﴿ئینجا ئه ر به اته نه که ت به ره مه ند

بۆ یه که مجار به باسیکی په یامبه رمان (موحه ممد) و په یامه که ی دهست پی دهکات، نه و راستیی ه دهسه لینیت که: هر ئوممهت و نه ته وهیه که په یامبه ریکی بۆ هاتوه، که و ابو به ناهق سه ریان له هاتنی موحه ممد سور ده مینی، له کاتی کدا هر له خوشیانه: بۆیه ده فهرمو: (أكان للناس عجا أن أوحينا إلى رجل منهم).. له پاشان چهند ئایه تیک بۆ روونکردنه وهی "ئولو هییهت" و "عبودییهت" دینی، نه و ساش خه لکی بۆ به راست خواناسین و ملکه چ بوون بۆی پینوین ده کاو، پینان ده لیت که: ته نها خوا دروستکارو روژیده ره، هر نه وه ژیان و مردنی به دهسته، کاروباری گیتی و جیهان ته نها به وه.. جگه له خوا هیچ که سی که شتیکی به دهست نییه، غهیره ز خویشی هه موو تیا ده چی و ده فه وتی.

ئینجا هه لویستی هاوه لدا نه ران به رامبه ر به قورئان و په یامه که ی په یامبه ر سور باس ده کاو ده لیت: ئهم قورئانه به لگه و مؤعجزه یه کی نه مره، هه تا دونیا دونیا بیت هر نه مینیته وه. وه هم پینان ده لیت: فرموون نه گهر راست ده که نه له ده عاکه تاندا ته نها سوورته ی له وینه ی نه قورئانه بهینن، که ئیوه خوتان به سه رچاوه ی خوشخوانی و ره وانیزی ده زان!

دهستی ئاده می ده گری و، گه لی سیقاتی خویان پی ده ناسینی و، پاشان به بوونه وهر ده ئیان گپری و پینان ده لیت: وهرن له م ئاسمان و زه ویه دا سه یری شوینه واری ده سه لاتنی خوا بکه ن و بزنان چ عه جاییاتی ده بینن، پاشان داستانی هه ندی له په یامبه ران، (نوح) و گه له که ی (موسا) و نه ته وه که ی، وه هه ره ها فیرعه ونی تاغوت.. هه ره که دهست نه خاته بان چیرۆکی (یونس) په یامبه ر سور بۆیه سووره ته که ش به سوورته ی (یونس) ناوبراوه.

فرمان به په یامبه ر سور نه دا که: ته نها دهست به شه رعه ته که ی خواوه بگری و، ده بی به رامبه ر به وه هه موو نازارو نه شه که نه جه ده کرین له لایه ن تاوانبارانه و خوراکرو به ئارام بی.. تا کو تا بریاری خوی بۆ دی.

پیغه مبه ر هه ر له ئاده مزاد ره وان ده کری:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الرتلک آیات الکتاب الحکیم
 نه مه چهند ئایه تیکی نه و قورئانه مه حکم و به پیزیه * ۲:
 أكان للناس عجا أن أوحينا إلى رجل منهم * ئاخو بۆ خه لک
 جیی سه رسورمانه که وه حیمان بۆ پیاویکیان کردوه و کردوومانه ته
 پیغه مبه رو پیمان گوتوه؟! * أن أذر الناس * که گشت مه ردم
 به سزای دواوژی خوی گه وره به ده سه لات بقرسینه * و بشر الذین
 آمنوا * و به وه که سانه ش باوه ریان هیئا وه مژده و مزگینی بده * أن

نه بوون، دل زویر مه به و بلی: من هر خوام به سه * لا إله إلا هو * بی له و خواجه هیچ په رستراویک نییه شیاوی په رستن بیت * علیه توکلت * هر به ویش پشت ده به ستم * وه رب العرش العظيم * وهر نه ویشه خاوه و په ره ودرگاری عهرشی گه وره. به لی ته نها خوا به پشتیوان زانین پیشه ی هه موو پیغه مبه ران بووه: وه کو له سوورته ی (۱۱/۵۴-۵۶) ده فهرمو: (قال إني أشهد الله وأشهدوا أني برى مما تشرکون من دونه فکیدون جميعا ثم لا تنظرون إني توکلت على الله ربى وربکم.. وه له سوورته ی (۱۴/۱۲) ده سه باره ت به (نوح) ده فهرمو: (فعلى الله توکلت فأجمعوا أمرکم.. وه پیغه مبه رانی تر ده لین: (وما لنا ألا نتوکل على الله وقد هدانا..). نه بوو (خه یسه مه) ی نه ناساری (خوی لی رازی بیت) روژی چوویه ناو باخه که یه وه، ژنیکی جوانیشی هه بوو، له سیبه ریکی خه ست و خۆلدا رایه خیکی بۆ راخست و، فه ریکه خورماو ئاوی خویشی بۆ هیئا، پاشان بیریکی کرده وه و سه یریکی کردو وتی: سیبه ریکی خه ست و، فه ریکه خورمایه کی چاک و، ئاویکی ساردو، ژنیکی جوان و..!! په یامبه ریش سور له به ر خورو گه رمادا بیت.. ئای نه کاره م چ کاریکی ناره واو نادرسته!! ئیتر ده ست به جی هه لساو و شتره که ی ئاماده کردو شیرو ره که ی به دهسته وه گرت و به په له ریگای گرت به ره رو ریشیت، په یامبه ریش سور له وئی سه یری کرد، دیتی و له دووره وه سواری به په له هات، زور حه زی ده کرد (نه بوو خه یسه مه) بیت، بۆیه فهرمو: (کن أبا خيثة) واته: به ش نه سواره و به په له دیت (نه بوو خه یسه مه) بی، به لی که گه یشت و هاته پيشه وه به (نه بوو خه یسه مه) ده رچوو، ئیتر پیغه مبه ر سور زوری حه زی کرد، پاشان له خوا داوی لیبووردنی بۆ کرد. کو تایی ته فیسیری سوورته ی (ته وه) والحمد لله رب العالمین. ئیمه ش داوی لیبووردن له گشت هه له و په له یه کمان ده که ی.

سوورته ی (یونس)

مه که یییه و (۱۰۹) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی مبه ریان

ئهم سووره ته ش له و سووره ته مه که یییا نه یه که بایه خ به بنه ماو بناغه ئیسلامیه کان ده دن وه کو: (بروا به خوا، به گشت کتیب و نامه کانی و، به په یامبه ران و، به زیندوو بوونه وه، به پاداش و تۆله) ده شتوانی بلییت به مه له سووره ته کانی تر جیا ده کریته وه که: مرۆفه کان بانگ ده کات بۆ بروا هیئان به گشت کتیبه ئاسمانیه کان، به تاییه ت قورئانی پیرۆز.

واته: زور به ئاسانتتر - پاش مردن - زیندوویان دهکاته وه ﴿ لیجری الذین آمنوا و عملوا الصالحات بالقسط ﴾ ههتا ئهوانه ی بر وایان هیناوه و ئاکاریان چاک بووه، خوی گه وره به دادگاران پاداشیان بداته وه ﴿ والذین کفروا ﴾ و ئهوانه ش واکافرو بئ باوه یوون ﴿ لهم شراب من حمیم و عذاب الیم ﴾ خواردنه وه یه کی زور گهرم

لهم قدم صدق عند ربهم ﴿ که به راستی پایه و پله و پاداشی باش و بهر زیان بۆ ههیه لای پهروهردگاریان، به هوی ئه وهی له دونیادا کار و کرده وهی چاکیان پیش خستوه ﴿ قال الکافرون ان هذا لساحر مبین ﴾ که چی کافرو بئ باوه دهکان به پیغه مبه ریکی ئاویان گوت: بئ گومان ئه موحه ممه ده ﴿ جادووگه ریکی ئاشکرا و روونه !

خو به دیهینه ری گشت بوونه وهره:

﴿ ۳: ان ربکم الله الذی خلق السموات و الارض فی ستة ايام ﴾ به راستی پهروهردگارتان هه رئه و خوایه یه که: ئاسمانه کان و زهوی له ماوهی شەش رۆژدا دروست کرد، هه ندی ده لئین: مه به ست به و رۆژانه، هه ر ئه م رۆژانه ی دونیا یه، هه ندیکیش ده لئین: هه ر رۆژه ی به قه ده هه زار رۆژه ی ئیستامانه ﴿ ثم استوی علی العرش ﴾ پاشان به و شیوه یه که شایسته و شیای زاتی ئه و بئ و، ئه و خوی مه به ستی بئ، چوو یه سه ر عهرشی فه رمانه وایی خوی، هه ر بۆیه زاناکانیش له ته فیسیریدا ده لئین: (أی استواء یلیق بجلاله من غیر تشبیه ولا تمثیل ولا تعطیل ولا تحریف كما هو مذهب السلف. و كما قال الإمام مالک - رحمه الله -: الإستواء معلوم، و الکیف مجهول، و الإیمان به واجب، و السؤال عنه بدعه. و قال الإمام أحمد - رحمه الله -: أخبار الصفات تمر كما جاءت، بلا تشبیه ولا تعطیل، فلا یقال: کیف؟ ولم؟ نؤمن بأن الله علی العرش کیف شاء و كما شاء بلا حد ولا صفة یبلغها و اصف، أو یحدها حاد، نقرأ الآیه و الخبر و نؤمن بما فیهما و نکل الکیفیه فی الصفات إلی علم الله عزوجل). ﴿ یدبر الأمر ﴾ به تنه ا بۆ خوی کار و باری جیهان به ریوه ده با، بئ ئه وهی هه یچ که سینک بتوانی ربی لی بگری و هه لئیه شیئیته وه ﴿ ما من شفیع إلا من بعد اذنه ﴾ خوی به دواوه هه یچ تکاکاریک نییه تکایان بۆ بکا، مه گه ر که سینک ئه و بۆ خوی مؤله تی بدا ﴿ ذلکم الله ربکم فاعبدوه ﴾ هه رئه و خوایه (الله) یه پهروهردگارتان، ده سا ئیوه ش هه ر ئه و به رستن ﴿ أفلا تذکرون ﴾ ئاخۆ په ندو ئامۆژگاری وهر ناگرن و، وردنا بنه وه له و هه موو بوونه وهره پرله عه جاییاته؟،

هه موان هه ر بۆلای خو ده چنه وه:

﴿ ۴: إلیه مرجعکم جمیعاً ﴾ هه موو هه ر بۆلای ئه و ده گه رینه وه و، پاداش و تۆله وهر ده گرن ﴿ وعد الله حقاً ﴾ خوا به لئینیکی راست و دروستی داوه، بۆ خوی ده ی باته سه رو، هه رگیز پیچه وانه که ی روونادات ﴿ إنه یبدأ الخلق ثم یعیده ﴾ چونکه به راستی هه ر ئه و بۆ خوی له سه ره تاوه "بئ بنج و بناغه" گشت دروستکراوه کان به دیدیئنی، له پاشان هه ر به تنه یا خویشی وه ک خوی لی ده کاته وه،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّيْكَ آيَتِ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿ ۱ ﴾ أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَهُمْ قَدَمٌ صَدَقَ عَنْ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ ﴿ ۲ ﴾ إِنْ رَبُّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدِيرُ الْأُمُورَ مَا مِنْ شَيْعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿ ۳ ﴾ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ مِمَّا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿ ۴ ﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِنُعَلِّمُوا أَعْدَادَ السَّيِّئِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿ ۵ ﴾ إِنْ فِي آخِثَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَقُونَ ﴿ ۶ ﴾

و، سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریان بۆ ههیه ﴿ بما كانوا یكفرون ﴾ له بهر کافری و بئ باوه رییان. له چه ند ئایه تیکی دیکه دا نموونه ی ئه و سزاو جه زه به یه به خه ستتر ده خاته روو، بۆ نموونه: له سووره تی (۴۴/۵۵) دا ده فره موئ: (یطوفون بینها و بین حمیم آن...) یان له سووره تی (۱۵/۴۷) دا ده فره موئ: (وسقوا ماء حمیما فقطع أمعاءهم...) یان له سووره تی (۲۲/۱۹-۲۰) دا ده فره موئ: (یصب من وفق رؤسهم الحمیم، یصهر به ما فی بطونهم و الجلود) یان له سووره تی (۲۵/۱۸) دا ده فره موئ: (وإن یستغیثوا یغاثوا بماء کالمهل یشوی الوجوه) یان له سووره تی (۵۴/۵۶-۵۵) دا ده فره موئ: (فشاربون علیه من الحمیم، فشاربون شرب الهمیم) یان له سووره تی (۱۶/۱۴) دا ده فره موئ: (من ورائه جهنم و یسقی من ماء صدید یتجرعه ولا یکاد یشیغه...).

هه‌مووستنی سایه‌تی بیون و تاک و ته‌نیایی خوایه:

۵: هوالدی جعل الشمس ضياء ﴿﴾ خوا هه‌ر ئەو زاته‌یه که: تیشک ورووناکی به‌خۆر به‌خشیوه ﴿﴾ والقمر نورا ﴿﴾ و مانگیشی رووناک‌کردۆته‌وه، له‌خۆروه‌وه رووناکی ده‌داتنی و، رووی زه‌وی

جیی بی‌باوه‌ران هه‌ر دۆزه‌خه:

۷: ﴿﴾ إن الذين لا يرجون لقاءنا ﴿﴾ بی‌گومان ئەوانه‌ی وا له‌روژی قیامه‌تدا ئومێدو پڕوایان به‌دیدارو لبقای ئیمه‌ نییه ﴿﴾ و رضا بالحياة الدنيا ﴿﴾ و بۆخۆشیان به‌م ژیانی گیتییه - له‌باتی دوا روژ- رازین ﴿﴾ و اطمانوا بها ﴿﴾ و پیتی دلنیا، واته: واپالیا پێوه‌داوه، واده‌زانن هه‌تا هه‌تایه‌ تییدا ده‌میننه‌وه! ﴿﴾ والذين هم عن آياتنا غافلون ﴿﴾ و ئەوانه‌ش که له‌نیشانو نایه‌ته‌کانی ئیمه‌ بی‌ئاگان ﴿﴾ أولئك مأواهم النار ﴿﴾ جی و شوینی ئەوانه‌ گشت هه‌ر ئاگری دۆزه‌خه ﴿﴾ بما كانوا يكسبون ﴿﴾ به‌هۆی ئەو کاره‌خراپانه‌وه له‌دونیادا کردویان.

پاداشی چاک و نه‌پراوه‌ بۆ موسلمانێ ئاكار چاکه:

۹: ﴿﴾ إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴿﴾ به‌راستی ئەوانه‌ش بپروای راسته‌قینه‌یان هیناوه و ئاکاری چاکیان ئەنجام دا ﴿﴾ يهديهم ربه‌م يامانهم ﴿﴾ به‌هۆی باوه‌ره‌ راسته‌که‌یانه‌وه‌ خوای په‌روه‌رگاریان رینۆینیان ئەکات بۆئه‌نجامدانی هه‌موو کاریکی خیر و چاک ﴿﴾ تجرى من تحتهم الأنهار فى جنات النعيم ﴿﴾ و ده‌شیانباته‌ چه‌ند به‌هه‌شتیکه‌وه که له‌بنکی دارو دره‌خت و له‌ ژێر کۆشکه‌کانیانه‌وه‌ گه‌لی رووبارو چۆم دین و ده‌چن ﴿﴾ ۱۰: دعواهم فيها سبحانك اللهم ﴿﴾ داواو نزیایان له‌وی ئەمه‌یه‌ ئەلین: خوایه! تۆ پاک و خاوین و بێ خه‌وشیت، شه‌ریک وهاوه‌لت نه‌بووه‌ نییه ﴿﴾ وحتیهم فيها سلام ﴿﴾ وچاک وچۆنیان تییدا درو دو سلاوه، واته: به‌یه‌کتری ده‌لین: سه‌لاو، له‌سزای دۆزه‌خ پارێزراوبیت.

سلاو کردنی خوا له‌به‌هه‌شتیه‌که‌نه‌ له‌یه‌کتره‌، فریشته‌کانیش له‌وان، له‌چه‌ند جیهیه‌کی دیکه‌ی قورئاندا هاتوه، بۆ نمونه: له‌سووره‌تی (۴۴/۳۳) دا ده‌فه‌رموی: (تحتهم يوم یلقونه سلام وأعد لهم أجرا کریم) یان له‌سووره‌تی (۲۳/۱۳- ۲۴) دا ده‌فه‌رموی: (والملائكة یدخلون علیهم من کل باب سلام علیکم..) یان له‌سووره‌تی (۶۲/۱۹) دا ده‌فه‌رموی: (لا یسمعون فیها لغوا إلا سلاما..) یان له‌سووره‌تی (۲۵/۵۶- ۲۶) دا ده‌فه‌رموی: (لا یسمعون فیها لغوا ولا تأثیما إلا قیلا سلاما سلاما) یان له‌سووره‌تی (۵۸/۳۶) دا ده‌فه‌رموی: (سلام قولا من رب رحیم). ﴿﴾ و آخر دعواهم أن الحمد لله رب العالمین ﴿﴾ کۆتا دوعایان ئەوه‌یه که هه‌میشه‌ ئەلین: ته‌واوی سوپاس بۆ خوای په‌روه‌رگاری گشت جیهانه‌که‌نه، پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وامان ده‌فه‌رموی ((إن أهل الجنة یلهمون التسبیح والتحمید کما یلهمون النفس)) (موسلیم) واته: خه‌لکی به‌هه‌شت

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِمَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غٰفِلُونَ ﴿٧﴾ أُولَٰئِكَ مَأْوَهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾ دَعْوَهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّاتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۖ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ وَلَوْ يَجِدُوا اللَّهَ لِلنَّاسِ أَسْرَرًا أَسْتَعْجِلَ لَهُمُ بِالْخَيْرِ لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ فَذَرُوا الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾ وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِن ضُرُّهُ كَانَ كَٰذِبًا ﴿١٢﴾ لِلْمُتَسِّرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا طَغَوْا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا ﴿١٤﴾ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكَمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

بۆ رووناک کردوونه‌ته‌وه ﴿﴾ و قدره‌ منازل ﴿﴾ و چه‌ند جی و مه‌نزلگه‌یه‌کیشی بۆ دیاری کرووه، واته: به‌(۲۸)قوناغ و مه‌نزلدا تی‌ده‌په‌ری، وه‌کو له‌ سووره‌تی (یس)یشدا ده‌فه‌رموی (والقمر قدرناة منازل حتى عاد کالعرجون القديم/۳۹). ﴿﴾ لتعلموا عدد السنين والحساب ﴿﴾ هه‌تا ئیوه‌ ژماره‌ی ساله‌کان و حسابی مانگ و روژه‌کان بزانن ﴿﴾ ما خلق الله ذلک إلا بالحق ﴿﴾ بی‌گومانیش خوای کاردروست ئەو خۆرو مانگه‌ی بپه‌ووده‌ دروست نه‌کردوه، به‌لکو به‌هه‌ق و دروست به‌دی هیناوه ﴿﴾ یفصل الآيات لقوم یعلمون ﴿﴾ خوا به‌لگه‌کانی خۆی بۆ گه‌لیک به‌ ده‌سه‌لاتی ئەو بزانیت شی ده‌کاته‌وه ﴿﴾ ۶: إن فی اختلاف الليل والنهار ﴿﴾ بی‌گومان له‌هاتوچۆی شه‌وو روژو، ئال وگۆریاندا ﴿﴾ وما خلق الله فی السموات والأرض ﴿﴾ وله‌و گشت شتانه‌دا خوا له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا دروستی کردوون ﴿﴾ لآیات لقوم یتقون ﴿﴾ گه‌لی نیشانه‌هه‌یه‌ بۆ ئەوانه‌ له‌سزای خوا خۆ ده‌پاریزن که یارمه‌تییان بدات بۆ به‌هیزبوونی ئیمان و باوه‌ریان.

وہکو دہفہرموی: (ولئن اذقناه نعماء بعد ضراء... إلا الذین صبروا وعملوا الصالحات أولئک لهم مغفرة وأجر کبیر). ﴿ کذلک زین للمسرفین ما کانوا یعملون ﴾ ھەر ئابەو جورەیش کاروکر دەوی سنوور دەرچوو ھەر کان لایان دەرەزینریتەو ھەر یو ھەر دەم شوینی ھەر ھاو ئارەزووی خۆیان دەرکەون.

خەلکیکی زۆر بەر لەنیو ھەبەین چوو:

﴿ ۱۳: ولقد أهلكنا القرون من قبلكم لما ظلموا ﴾ بە راستی چینیکی زۆرمان بەرلە نیو ھەر کاتی سەستەمیان کردو بێ باوەر بوون- لەناو برد ﴿ وجاءتهم رسلهم بالبینات ﴾ خۆ پەیا مەرەکانیشیان بە چەند نیشانەو بەلگەو روونەو ھەر ھاو ھاو، بۆ ئەو ھەر باوەر بێنن ﴿ وماکانوا لیؤمنوا ﴾ ھەر باوەریان نەھینا، واتە: بۆ خۆشمان دەمان زانی کە ھەر خۆ بە دەستەو نادەن و، پێ لەسەر شیرک و کوفری خۆیان دادەگرن، ئەگەر پیغەمبەرانیشت بێنە لایان، بۆیە فەوتانمانن ﴿ کذلک نجزی القوم المجرمین ﴾ ئیمە ھەر ئاوا سزای تاوانباران دەدەین، پاش بەلگەو تیگە یاندونیان ﴿ ۱۴: ثم جعلناکم خلائف فی الأرض من بعدهم ﴾ لەجیانداندا- پاش ئەوان- ئیویشمان لە زەویدا جێنشین کرد ﴿ لننظر کیف تعملون ﴾ تا ببینین ئیویش چۆن رەفتار ئەکەن؟

سەردارانی قورەیش نیجگار یاخی بوون:

﴿ ۱۵: وإذا تتلی علیهم آیاتنا بینات ﴾ ھەر کە ئایەتە روونەکانمان بۆیان بخوێنریتەو ﴿ قال الذین لا یرجون لقاءنا ﴾ ئەوانەو کە ئومیدیان بە لایق و دیداری ئیمە نییە ئەلین: ﴿ إئت بقرآن غیر هذا أو بدله ﴾ جگە لەم قورئانە، نامەیکێ ترمان بۆ بێنە، یان ھەر بیکۆرە بەشتیکێ تر، واتە: دەبێ گەلێشتی دەسکاری بکەیت بۆمان، ھەرمانمانی بۆ ھەڵل کەیت، وە یان بە پیچەوانەو ھەر ﴿ قل ما یكون لی أن أبذل من تلقاء نفسی ﴾ پێیان بڵی: ھەر گێز من لەخۆمەو ھەر بۆم نییە بیکۆرم، چونکە ئەمە بەرنامەو شەریعەتی خواپە، کاری من نییە دەسکاری کردنی، واتە: تەنانەتی پیغەمبەر ﷺ بۆی نییە دەسکاری قورئان بکا، بەلام بەیناوە بەین خوا بە ویستی خۆی "لەبەر ئەو ھیکمەتەو خۆی دەیانانی" ئەوکارە دەکا، بۆ نموونە: لە سوورەتی (۱۰۱/۱۶) دا دەفەرموی (وإذا بدلنا آية مكان آية والله يعلم بما یفعل... یان لە سوورەتی. (۱۰۶/۲) دا دەفەرموی (مانسخ من آية أو ننسها نأت بخیر منها أو مثلها...) یان لە سوورەتی (۷-۶/۷۸) دا دەفەرموی (ستقرئک فلا تنسی إلا ما شاء الله إنه یعلم الجهر وما یخفی...) ﴿ إن أتبع إلا

ھەر ھەکو فێردەکرین ھەناسە بەدن، ئاواش فێردەکرین تەسبیحات و سوپاسی خوا بکەن ﴿ ۱۱: ولو یجعل الله للناس الشراستعجالهم بالخیر لقضى إلیهم أجلهم ﴾ ئەگەر ھەکو خەلک بۆ بە دەست ھینانی خێرو چاکە بۆخۆی پەلە یەتی، خواپە بە ھەمان شیو ھەر بۆ تۆلەیان بە پەلە بواپە، ئەو کات بە زوویی ئاکامیان دەھات و ھەموو تیا دەچوون و بە تۆلەو خۆیان دەرکەشتن.

(موجاہید) دەئی: مەبەست ئەو یە کە مەرۆف کاتی رقی ھەل دەستی زۆر زوو نزای شەرو خراپە لە خۆی، یا لە مال و مندالی خۆی دەرکاو دەئی: خواپە! بە زوویی ئەمانە لەناو ببە، خواپە! بەرکەتیا نەھیلی. (تەبەری) یە دەئی: جا ئەگەر خواپە بە پەلە و لەامیان بداتەو، ھەر چۆن و لەامی نزای خێریان دەداتەو، دۆعیان و ھەر دەرگرت، ئەو زۆر بە زوویی تیا دەچوون و نەدەمان ﴿ فذر الذین لا یرجون لقاءنا ﴾ جا ئەوانەو بە تەماو لایق و دیدارمان نین، وازیان لێ دەھینن، واتە: بەلەو جەزەرەو سزایان ناکەین، تا بەشکو کە سێکیان لێ پەیدا بێ تەو بەکا، وە یان لەناو نەو کانیاندا کە سێک ھەلکەو ئیت باوەر پەینیت ﴿ فی طغیانهم یعمھون ﴾ با ھەر لە نیو سەرکەشی خۆیاندا سەر گەردان بن و بپیننەو.

گشت مەرۆفی لە کاتی بەگەر ھاتندا خوا بەیاد دەکا:

﴿ ۱۲: وإذا مس الإنسان الضر دعانا ﴾ کە مەرۆف زیانیکی قورسی دووچار دەبێ، خێرا ھاوارمان بۆ دینێ و لیمان دەپارێتەو!! ﴿ لجنبه أو قاعدا أو قائما ﴾ لە سەر تەنیش، یان بە ڕاکشان، یان بە پیو، واتە: بە ھەموو شیو یە کە دەپارێتەو بۆ لادانی گرتە کەو ﴿ فلما کشفنا عنه ضره ﴾ ئینجا ھەر کە نارەحەتی یە کەمان لاپرد ﴿ مر کان لم یبدعنا إلی ضر مسه ﴾ وا بەر دەوام دەبێ لە سەر تاوانکاری، دەلێت رۆژی نەبوو ھاوارمان لێ بکات بۆ لاپردنی زیانیکی دووچار بێو!! چونکە سروشتی ئادەمی وایە ھەر کە بەلاو نەھامەتی یە رووی تێ بکا، بە خەستی ھاوار بۆ خوا دینێ! جا کە کەوتە فەرھانی یەو خێرا خۆی لێ دەگۆریت، ھەر ھەر کە چەند جێ یەکی تر دا نموونەو ئەو سروشتە نالەبارەو ئادەمیزادە لە چەند جێ یەکی تر قورئاندا باس کرەو، بۆ نموونە: لە سوورەتی (۸/۳۹) دا دەفەرموی: (وإذا مس الإنسان ضر دعار ربه منیباً إلیه ثم إذا خوله نعمة منه نسی ما کان یدعو إلیه من قبل...) یان سوورەتی (۴۹/۳۹) دەفەرموی: (فإذا مس الإنسان ضر دعانا...) ھەر ھەر کە سوورەتی (۵۱/۴۱) دا دەفەرموی: (وإذا أنعمنا علی الإنسان أعرض ونأی بجانبه وإذا مسه الشر فذو دعاء عریض). بەلام بەندە باوەر دارو سەر راسەکان دەدان بە خۆیاندا دەرگرن و، کاری ھەر لە شەبەو ناکەن،

رزگار نابین له دونیاو له قیامه تدا.

موشریکان به نه مای بته کائن شه فاعه تیان بکه نه:

﴿ ۱۸: وبعبدون من دون الله ما لا يضرهم ولا ينفعهم ﴾ وهله باتی خوایش چهند شتیکی وا نه پهرستن که: نه ده توانن زیانیکیان پی بگه یه نه و، نه سوو دیکیان پی ببه خشن ﴿ وبقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله ﴾ دشلین: نه وانه - ده بیان پهرستین - لای خوا تکارمان ده بن، واته: یو نه و مه به سته ئیمه نه بیان پهرستین ﴿ قل أنتیون الله بما لا يعلم فی السموات ولا فی الأرض ﴾ بلئی: ناخو خه بهر به خوا ددهن به شهریکیک خوی نه زانی پنی له ئاسمانه کان وله زه ویدا؟! ﴿ سبحانه وتعالی عما یشرکون ﴾ خوا پاک و خاوین و بی خه وشه، به رزو بلنده له هه شتیکی بی باوه ران ده کی نه شهریک و هاویه شی ﴿ ۱۹: وما کان الناس إلا أمة واحدة ﴾ له سه رتای ژیا نه وه خه لک هه موویه ک تیره و، یه ک ئوممهت بوون و، یه ک ئایینیان هه بوو، ئایینی یه ک خوا پهرستی ﴿ فاختلفوا ﴾ که چی له نیوان خو یاندا نا کوک بوون ولیک ترازان! (ئیین عه بباس) نه لی: نیوان (ئادهم) پیغه مبهرو (نوح) پیغه مبهرو - سلاویان له سه ر بی - (۱۰) سه ده بوو، خه لکیش هه موو له سه ر دین و ئایینی خوی تاک و ته نیا بوون، پاشان نا کوکی که وته نیوانیانه وه هه ق و ناهه قیان تی که ل کردو ده ستیان دایه بته پهرستی، ئینجا خوا په یامبه رانی - یه ک له دوی یه ک - بو ناردن و له ناو خویشیاندا نا کوک بوون! ﴿ ولولا کلمه سبقت من ربک ﴾ وه نه گه ر له پی شدا بریاریک له پهروه ر دگار ته وه دهر نه چوویا که: هیه خه لکیک له ناو نه بات، تا ئاگادار نه کریته وه پیغه مبهری بو نه یهت ﴿ لقضی بینهم فیما فیهم یختلفون ﴾ ئیستا داوه ری نه و نا کوکیه کرابوون کی شه یان بوو تییدا ﴿ ۲۰: وبقولون لولا أنزل علیه آیه من ربه ﴾ هاویه شدانه ره کان ده لین: باشه! بوچی له لایه نه پهروه ر دگار یه وه به لگه و نیشانه یه کی بو نه هاته خواره وه شایه تی راستی بو بدات؟! ﴿ قل إنما الغیب لله ﴾ جا تو بلئی: ده ستیوه ردانی گشت کاریکی نادیارو غه یب هه ر بوخوایه، واته: هه ر نه و غه یب ده زانی و، ده توانی به لگه و موعجیزه بنیری ﴿ فانتظروا ﴾ جائیوه چاوه روانی بریاری خوابن ﴿ إنی معکم من المتظرین ﴾ و انیش له گه ل نیوه بی شک چاوه روان ده بم.

هه رکه که وتنه وه فهر حانه، گزی ده که نه وه:

﴿ ۲۱: وإذا أذقنا الناس رحمة من بعد ضراء مستهم ﴾ هه رکه بهو خه لکه خو شی و رهحه تی ده چیژین، پاش زیان و ناخو شییه ک

مایوحی إلی ﴿ من دوی هیچ شتیکی ناکه وم مه گه ر نه وه ی به سه رش و وه حی بوم بیت، واته: هه ر شتیکیک بو خوینده نه وه، هه ر نه وه یه و زیادو که م ناکریت ﴿ إنی أخاف إن عصیت ربي عذاب يوم عظیم ﴾ نه سه ر پینچی له پهروه ر دگارم بکه م، به راستی له سزای روژیکی گه وه (روژی قیامهت) ده ترسم ﴿ ۱۶: قل لو شاء الله ماتلوته

وَإِذَا تُنْفِخُ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَأَنْتَ بِشُرِّهٖنَا غَيْرُهَا أَوْ بَدَّلَ ٱللَّهُ قُلُوبَنَا ۚ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَبَدِلَهُمْ مِنْ قُلُوبِهِمْ ۚ إِنِّي أَنۢشِءُ إِلَّا مَا يُوۡحَىٰ إِلَيَّ ۚ إِنِّي أَخَافُ ۖ إِنۢ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَّوۡمٍ عَظِيمٌ ۝۱۵ قُلْ لَّوۡ شَاءَ ٱللَّهُ مَا تَلَوۡنَهُۥ عَلَيْهِمْ وَلَا أَدۡرَبۡتُكُمْ بِهِۦ ۚ فَقَدۡ لَبِثۡتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّنۢ قَبۡلِهِۦ ۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ۝۱۶ فَمَنۢ أَظۡلَمُ مِمَّنۢ فَوۡتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوۡ كَذَّبَ بِعَآيِنَتِهِۦ ۚ إِنَّمَا لَا يَفۡلَحُ ٱلۡمُجۡرِمُونَ ۝۱۷ وَصَبَدُونَ مِنۢ دُوبِ ٱللَّهِ مَا لَا يَصۡرُهُمْ وَلَا يَنۢفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنۢدَ ٱللَّهِ قُلْ أَتُنۢشِئُونَ ٱللَّهَ يَمَآ لَا يَعۡلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي ٱلْأَرۡضِ سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ ۝۱۸ وَمَا كَانَ ٱلنَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخۡتَلَفُوا۟ وَلَٰكُلۡمَ كَلِمَةٍ سَبَقَتۡ مِن رَّبِّكَ لَقَضَىٰ بَيِّنَتُهُمۡ فِيمَا فِيهِ يَخۡتَلِفُونَ ۝۱۹ وَيَقُولُونَ لَوۡلَا أُنۢزِلَ عَلَيْهِ ءَايَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ فَقُلْ إِنَّمَا ٱلۡغَيۡبُ لِلَّهِ فَٱنتَظِرُوا۟ إِنِّي مَعَڪُم مِّنَ ٱلۡمُنۡظِرِينَ ۝۲۰

عليكم ﴿ بلئی: نه گه ر خوا ويستبای نه م ده توانی نه م قورئانه شتان بو بخوینمه وه ﴿ ولا أدراکم به ﴾ خوافیری نه ده کردن ﴿ فقد لبث فيكم عمرا من قبله ﴾ بی گومان من ته مهنیکی زورم له ناواتاندا برده سه ر - به رله هاتنی نه م قورئانه - چاکیش ده م ناسن نه ر جاری درویه کم هه لبه ستبیت، یان توانی بیتم به شی له قورئانتان بو بینم، نه وده مهش که خوا ویستی نه بوو، نه م توانی هیچ له قورئان بلیم و بیزانم، به لام چونکه نه مرو ئیراده مه یلی له سه ره، له پاش چل سال بو ی ناردم و هاتمه لای ئیوه ﴿ أفلا تعقلون ﴾ ده سا بو ژیری به کار ناخن و ژیر نابن؟ چونکه نه گه رمن خو م دام هیئنا، هه ر له سه ر ده می لاویدا دام ده هیئنا ﴿ ۱۷: فمن أظلم ممن افترى على الله كذبا ﴾ ده بی کئی له وکه سه سه سته مکار تر بیت که: له سه رخوا درو هه لبه ستی و بتوانی شتی بکاته قورئان و قورئانیش نه بیت؟! ﴿ أو کذب بآياته ﴾ یان ئایه ته کانی نه و به درو بزانی؟ ﴿ إنه لا يفلح المجرمون ﴾ به راستی تاوانباران قهت سه رفرازو

زخرفها ﴿ هه تا ئه و ده مه ی زهوی بۆخوی رهنگاو رهنگ ده بی و، جوانی خو ی دهر ده خا ﴿ وازینت ﴿ و خو ی ئارایش ده دا ﴿ و ظن اهلها انهم قادرون علیها ﴿ و خاوه نه که ی و ده زانی له ژیر ده سه لات ی ئه و دایه و، چونی بو ی ده توانی سوودی لی وهرگری و، هیچ که سی ک نییه لی تی ک بدات !! ﴿ آتاها امرنا لایلا

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءَ مَسْتَهْمٍ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَجَبْنَاهُمْ مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَجَبْنَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيَكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾ إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدِرُوا بِعَلَيْهَا أَنْتَهَا أَمْرًا تَلَا أَوْ تَهَارَا فَنَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْرُبْ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٤﴾ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

أونهارا ﴿ جا له ناكاو به شهو، یان به پوژ، فه رمانی ئیمه بو ویرانکردنی دیت (گرهبا، یان پرووسکه لیی ده دا) و ده ی سووتینی ﴿ فجعلناها حصیدا ﴿ وای له ده که ین ده لیبت دروینه کراوه ﴿ کان لم تغن بالأمس ﴿ واده زانی دوینی نه بووه ﴿ كذلك نفصل الآيات لقوم يتفكرون ﴿ ئیمه ئابه و شیویه نیشانه و به لگه کانی خومان بو خه لکی بیر بکاته وهو عیبرهت وهرگری شی ده که ینه وه.

به لی.. وینه و نموونه ی رازاوه یی و جوانی ئهم دونیایه و، پاشان ویران بوونی و تیاچوونی له چه ند جیگایه کی تر دا باس کراوه، بو نموونه: له سووره تی (۴۵/۱۸) دا ده فره مو ی: (واضرب لهم مثل الحياة الدنيا كماء أنزلناه من السماء.. وكان الله على كل شيء مقتدرا) یان ده فره مو ی: (..ثم يهيج فتراه مصفراً ثم يجعله حطاماً إن في ذلك لذكرى لأولی الألباب) زمر: ۲۱ یان ده فره مو ی: (..كمثل الغيث أعجب الكفار نباته ثم يهيج فتراه مصفراً ثم يكون حطاماً..) حدید: ۲۰ به لی.. ئه مه مه سه له ی ژیا نی ئهم دونیایه،

تووشیان ده بیئت ﴿ إذا لهم مكر في آياتنا ﴿ که چی خیرا ده بیینی به رامبه ر نیشانه و ئایه ته کا نمان گزی و فرت و فیل و مه کرده که ن! ﴿ قل الله أسرع مكرًا ﴿ بلی: ﴿ خوا له وان به په له تر نه خشه بۆله ناو بر دونیان داده نیئت، ورده ورده له گه لیان ئه پروات تا کتوپر ئه یان گریئت ﴿ إن رسلنا يکتوبون ما تمکرون ﴿ بی گومان بن هه ر فرت و فیلی بکه ن فریشته کا نمان ئه ی نووسن و تواماری ئه که ن ﴿ ۲۲: ﴿ هو الذی یسرکم فی البر و البحر ﴿ هه ره ئه و زاته یه که ئیوه له و شکانی و، له ده ریادا - بو به ده س هینانی رزق و رۆزی و سه یران و سه فا- ده گپیری ﴿ حتی إذا كنتم فی الفلک ﴿ جا ئه وحه له که له که شتییه کان دان ﴿ وجرین بهم بریج طیبه ﴿ و بایه کی خوش و سازگار به ره و مه به ست که شتییه کان به وانیشه وه ده بات ﴿ و فرحوا بها ﴿ و پی خوشحال ده بن ﴿ جاءتها ریح عاصف ﴿ ئا له و ده مه دا باو تو فیکی توندو سه خت بو ی بیئت ﴿ وجاءهم الموج من کل مکان ﴿ وشه پو لیش له گشت لایه که وه بو یان بیئت ﴿ وظنوا أنهم أحيط بهم ﴿ و چاکیش زانیان که و توونه ته ناو گیزاوی ده ریادو ده ور یان گیراوه و، تیاچوونیان له به ر ده م دایه ﴿ دعا الله مخلصین له الدین ﴿ زور به دل دلسۆزی و ملکه چیبیه وه هاوار له خوا ده که ن ولیی ده پارینه وه ده لین: ﴿ لئن أنجبتنا من هذه لنكونن من الشاكرين ﴿ خوایه! سویند بی ئه ر له م به لایه رزگارمان بکه یت، شوکرانه یژیر بین و، جاریکی تر لاساری نه که ین ﴿ ۲۳: ﴿ فلما أنجاهم ﴿ چاکه رزگاری کردن له و گرفته پیشیان ها تبوو ﴿ إذا هم یبغون فی الأرض بغیر الحق ﴿ به په له و به شیویه یه کی نار هوا و ناهه ق، ده سه ده که نه وه به کاری فه سادو خراپه کاری له زه ویدا ﴿ یا ایها الناس إنما بغیکم علی أنفسکم ﴿ ئه ی خه لکینه! چاک بزنانن که: به راستی ئهم خراپه کاری و ده ست در یژیییه تان، ئوبال و زیانه که ی هه ر بو خوتانه ﴿ متاع الحیاة الدنیا ﴿ له زه ت و خوشیییه کی که می ژیا نی ئهم دونیایه ﴿ ثم إلینا مرجعکم ﴿ له پاشان هه ر بۆلای خومان دینه وه ﴿ فننبئکم بما کنتم تعملون ﴿ ئینجا له وه ی کردو تانه ئا گادارتان ده که ین، پاشانیش به پیی ئه وه پاداش و تۆله ده در یژیه وه.

وریابن! ژیا نی دنیا له خسته تان نه با:

۲۴: ﴿ إنما مثل الحياة الدنيا ﴿ بی گومان نموونه ی ژیا نی ئهم دونیایه ﴿ کما أنزلناه من السماء ﴿ هه ره وه کو ئه و بارانه وایه که: له ئاسمانه وه ده ی پارینیان ﴿ فاختلط به نبات الأرض ﴿ رووه کی هه مه ره نگ ی زهوی پی ده رو ی ﴿ مما يأکل الناس والأنعام ﴿ له وه ی مرو ف و مه رو مالات ده ی خو ن ﴿ حتی إذا أخذت الأرض

ده‌سا ئیوه‌بیش گشت وریابن، تا نه و دونیایه ده‌سخه‌رۆتان نه‌کات
 ﴿ ۲۵: والله يدعو إلى دار السلام ﴾ خوایش بۆ مالی ناشستی و
 سلام، واته: بۆ به‌هشتی خوئی، بانگ ده‌کا ﴿ ویهدی من یشاء إلى
 صراط مستقیم ﴾ و هه‌ر که‌سیکیش نه‌وخوئی بیه‌وئی و، به‌شیاوئی
 بزانییت، رینمایی ده‌کات بۆ رینگه‌ راسته‌که‌ی قورئان ﴿ ۲۶: للذين

ره‌ش هه‌لده‌گه‌ری، ده‌لئییت تاریکستانی شه‌و دای‌پۆشیوه ﴿ أولئك
 أصحاب النار ﴾ نه‌وانه‌ ده‌بنه‌ یارو‌هاو‌پیی‌ ناگ‌ری دۆزه‌خ ﴿ هم
 فيها خالدون ﴾ به‌ه‌تا هه‌تاییش تییدا ده‌میننه‌وه.

به‌رستراوه‌کان له‌ په‌رستیاره‌کانیان حاشا ده‌که‌ن:

﴿ ۲۸: ویوم نحشرهم جميعا ﴾ نه‌و رۆژه‌ وه‌بیرینه‌ که‌ هه‌موو
 به‌تیک‌را بۆ لایپ‌رسینه‌وه! کۆ ده‌که‌ینه‌وه.

بۆجه‌خت له‌ سه‌ر نه‌مه‌ له‌ سووره‌تی (که‌ه‌ف/ ۴۷) یشدا هاتوو‌وه
 ده‌فه‌رموئی: (وحشرناهم فلم‌ نغادر منهم أحدا) ﴿ ثم‌ نقول
 للذين‌ أشركوا ﴾ پاشان به‌وانه‌ی وا‌هاوبه‌شیان بۆ خوا‌دانا
 ده‌لئین: ﴿ مکانکم‌ انتم‌ وشرکاؤکم‌ ﴾ ئیوه‌خۆتان و‌هاوبه‌ش و
 په‌رستراوه‌کانتان له‌ جیی‌ خۆتان‌بن و‌نه‌جولین، تا خوا‌برپاری
 یه‌که‌جاریتان بۆ ده‌دات ﴿ فزیلنا بینهم‌ ﴾ ئینجا ئیمه‌بیش لیکیان
 ده‌که‌ینه‌وه" هاوبه‌شدانه‌رو‌په‌رستراو، واته: په‌یه‌ه‌ندی‌خوئی
 و‌خزمایه‌تی نیوانیان‌ناهی‌لین ﴿ وقال‌ شرکاؤهم‌ ﴾ و‌نه‌و‌حه‌له
 په‌رستراوه‌کانیان (هه‌رشتیک‌ بین: فریشته، شه‌یتان، دارو‌به‌رد...) .
 به‌په‌رستیاره‌کان ده‌لین: ﴿ ماکنتم‌ ایانا‌تعبدون‌ ﴾ هه‌رگیزئیه
 په‌رستی ئیمه‌تان نه‌کردوو! په‌رستیاره‌کانیش ته‌لین: به‌ئی...
 بی‌گومانه‌ که‌ ئیوه‌مان په‌رست، نه‌وجا په‌رستراوه‌کان ده‌لین:

﴿ ۲۹: فکفی‌ بالله‌ شهیدا بیننا‌وبینکم‌ ﴾ ته‌نها خوا‌له‌نیوانماندا
 شایه‌ت‌بی به‌سه‌ ﴿ إن‌ کنا‌عن‌ عبادتکم‌ لغافلین‌ ﴾ دلنیا‌بن ئیمه‌ له
 په‌رستی ئیوه‌ بی‌ ناگا‌و‌غافل‌بووین ﴿ ۳۰: هنالک‌ تبلوا‌کل‌ نفس‌
 ما‌أسلفت‌ ﴾ ئیت‌رله‌وئی هه‌موو که‌سیک‌ گێڕۆده‌ی نه‌وه‌ ده‌بی‌ت‌پیشی
 خوئی‌خستوو، وه‌ به‌وه‌بیش پاداش و‌تۆله‌ وه‌رده‌گرت، واته: به
 چاک‌ و‌ خرابی‌ خوئی، پاداش و‌تۆله‌ نه‌دریته‌وه.

به‌ئی... گێڕۆده‌ بوونی‌ مرو‌ف‌ به‌وشتانه‌ پیشی‌ خوئی‌خستوو، له
 سووره‌تگه‌لیکی‌ قورئاندا هاتوو، بۆ‌نموونه: له‌سووره‌تی (۱۳/۷۵)‌دا
 ده‌فه‌رموئی: (ینبأ‌الإنسان‌ یومئذ‌ بما‌قدم‌ وأخر) وه‌له‌سووره‌تی
 (۹/۸۶)‌دا ده‌فه‌رموئی: (یوم‌ تبلى‌ السرائر) وه‌ له‌سووره‌تی (۱۳/۱۷) -
 (۱۴)‌دا ده‌فه‌رموئی: (ونخرج‌ له‌ یوم‌ القیامة‌ کتابا‌ یلقاه‌ منشورا، إقرأ
 کتابک‌ کفی‌ بنفسک‌ الیوم‌ حسیبا) وه‌ له‌سووره‌تی (۹۴/۱۸)‌دا
 هاتوو‌وه‌ ده‌فه‌رموئی: (ویقولون‌ یا‌ ویلتنا‌ مال‌هذا‌ الکتاب...) ﴿ وردوا
 إلی‌ الله‌ مولاہم‌ الحق‌ ﴾ و‌ هه‌موو به‌ره‌و‌ لای‌ خوا‌ی‌ گه‌وره‌و،
 سه‌په‌رستیاری‌ راسته‌قینه‌یان ده‌برینه‌وه‌و، نه‌وجا ده‌رده‌که‌وئی‌ که‌:
 نه‌وانه‌ خوا‌ نه‌بوون و، به‌ناهه‌ق‌ کرابوونه‌ خوا! ﴿ وضل‌ عنهم‌
 ما‌کانوا‌ یفترون‌ ﴾ هه‌ردرو‌و‌ پرپۆلانتیه‌کیان‌کردبوو، که‌گوايه
 به‌ته‌کان‌تکایان‌ بۆ‌ نه‌که‌ن، گوم‌ ده‌بی‌ و‌به‌فیرو‌ ده‌چیت.

﴿ الَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ
 وَلَا ذُلٌّ أَتَتْكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ فِيهَا خَالِدُونَ ﴾ وَالَّذِينَ
 كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذُلٌّ مَّا لَهُمُ مِنَ
 اللَّهِ مِنْ عَاصِرٍ كَانَمَا أَغَشِيتَ وَجُوهَهُمْ قَطْعًا مِنْ أَيْلٍ مُظْلِمًا
 أَتَتْكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿ ۷ ﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ
 جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَّكَاؤُكُمْ فَزَيَّلْنَا
 بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَّكَاؤُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَاعِبِدُونَ ﴿ ۸ ﴾ فَكَفَىٰ بِاللَّهِ
 شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ غَافِلِينَ ﴿ ۹ ﴾
 هُنَالِكَ تَبْلُوا كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ
 الْحَقُّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿ ۱۰ ﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ
 مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمِنْ بِمَلِكِ السَّمْعِ وَالْأَبْصَرِ وَمِنْ يُخْرِجُ
 الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ
 فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿ ۱۱ ﴾ فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ
 فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنْتُمْ تُصِرُّونَ ﴿ ۱۲ ﴾ كَذَلِكَ
 حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنْتُمْ لَا تُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۳ ﴾

أحسنوا الحسنی ﴿ بۆنه‌وانه‌ش چاکه‌ ده‌که‌ن، پاداشی‌ زۆر چاک‌ و
 به‌ه‌شت‌ه‌یه‌ ﴿ وزیادة‌ ﴾ وه‌زیاد‌له‌وش، واته: دیتنی‌ رووی
 پیروزی‌ خوا‌ی‌ میهره‌بان و‌ته‌ماش‌کردنی‌! ﴿ ولا‌ یره‌ق‌ وجوهم‌
 قتر‌ ولا‌ ذلة‌ ﴾ و‌تۆزو‌ غۆبارو‌ سه‌رشو‌ری‌ له‌ دهم‌ و‌چاویان‌ نانی‌شی،
 هه‌رچو‌نی‌ له‌دهم‌ و‌چاوی‌ دۆزه‌خییه‌کان ده‌نی‌شی ﴿ أولئك‌
 أصحاب‌ الجنة‌ ﴾ نه‌وانه‌ یارانی‌به‌ه‌شتن ﴿ هم‌ فیها‌ خالدون‌ ﴾
 و‌به‌ه‌تا هه‌تاییش تییدا نه‌میننه‌وه‌و‌ لئی‌ ده‌رناچن ﴿ ۲۷: والذين‌
 کسبوا‌ السیئات‌ ﴾ نه‌وانه‌ش‌وا‌ له‌ دونیادا‌ کاری‌ خراپ‌ده‌که‌ن و،
 له‌سه‌ر‌ شیرکی‌ خو‌یان‌ به‌ر‌ ده‌وام‌ ده‌بن ﴿ جزاء‌ سیئة‌ بمثلها‌ ﴾
 تۆله‌ی‌ گشت‌ خراپه‌یه‌کیان‌ به‌ نه‌دازه‌ی‌ نه‌وخراپه‌یه‌ کردوویانه‌و
 بۆیان‌ زیاد‌ نا‌ک‌ری، وه‌ک‌ بۆ‌ چاکه‌کاران‌ له‌ پاداشی‌ چاکه‌یاند‌ زیاد
 ده‌ک‌ری ﴿ وتره‌قهم‌ ذلة‌ ﴾ وه‌به‌وونی‌ دایان‌ ده‌گرت ﴿ ما‌ لهم‌ من‌
 الله‌ من‌ عاصم‌ ﴾ هیچ‌ پارێزه‌ریکی‌ش‌ نییه‌ له‌ تۆله‌ی‌ خوا‌ لایان‌ بدا
 ﴿ کانما‌ أغشیت‌ وجوهم‌ قطعاً‌ من‌ اللیل‌ مظلماً ﴾ دهم‌ و‌چاویان‌ وا

رابهری بۆ هه‌ق و راستی بکات "نه‌که‌سیکی تر" ﴿أفمن يهدي إلى الحق﴾ ده‌سا که‌سیک که بتوانی ریبهری هه‌ق و راستی بکات ﴿أحق أن يتبع﴾ شیاو تره په‌پره‌وی بکریت؟ ﴿أمن لا يهدي إلا أن يهدي﴾ یان ئەو که‌سه‌ی که بۆ خویشی ری نه‌زانی، مه‌گه‌ر ری نیشان بدری؟ واته: ئەو بتانه‌ی ئیوه که ئیره بۆ ئەوی ری ده‌رناکه‌ن، هیژا ترن بۆ په‌پره‌وی کردن، یان ئەو خوا به‌که‌ئه‌و هه‌موو ده‌سه‌لاته‌ی هه‌یه؟ ﴿مالکم کیف تحکمون﴾ چیتانه؟ چۆن برپاری واده‌ن و، داوه‌ری واده‌که‌ن؟ ﴿٣٦﴾ وما يتبع أكثرهم إلا ظنا ﴿زۆرینه‌ی هاو به‌شدانه‌ران هه‌ر له‌گومان په‌پره‌وی ده‌که‌ن" واته: هه‌یج به‌لگه‌یه‌کی ئەو تۆیان نییه‌" که ئەوانه شتیکیان به‌ده‌س بی، بی له‌خه‌یال" ﴿إن الظن لا يغني من الحق شيئا﴾ خو گومانیش سه‌باره‌ت به‌هه‌ق و راستی هه‌یج ناهینی و، سزای خوا له‌کۆلناکاته‌وه ﴿إن الله عليم بما يفعلون﴾ به‌راستی خوا به‌وکاره‌ی هاو به‌شدانه‌ره‌کان ئەی که‌ن به‌ئاگاو زانایه‌.

ئهم قورئانه ناشی هی خوا نه‌بی:

﴿٣٧﴾ وما كان هذا القرآن أن يفتری من دون الله ﴿به‌هه‌یج شیوه‌یه‌که‌ نابی و ناگونجی ئهم قورئانه هی خوانه‌بی و، به‌ درۆو ئیفتیرا هه‌لبه‌سرابیت، واته: ته‌نها خوا بۆ خو‌ی ده‌توانی قورئانی ئاوا بنی‌ری، ئیتر هه‌یج که‌سیکی تر ناتوانی کاری واکات﴾ ولکن تصدیق الذی بین یدیہ ﴿به‌لکو هی خوا به‌وه، ته‌سدیقی (ته‌ورات) و (ئینجیل) یش ده‌کات﴾ وتفصیل الکتاب ﴿وروونکه‌ره‌وه‌ی هه‌موو کتێبه‌ ئاسمانیه‌کانیشه﴾ لا ریب فیه من رب العالمین ﴿هه‌یج گومانیکێ تیدا نییه‌ که له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کانه‌وه‌یه‌ به‌لی.. ئەو راستیه‌ له‌چه‌ند ئایه‌تیکی دیکه‌دا هاتوه‌وه، بۆنموونه: (لقد کان فی قصصهم عبرة لأولی الأباب، ما کان حدیثا یفتری ولکن تصدیق الذی بین یدیہ وتفصیل کل شی وه‌دی ورحمة لقوم یؤمنون) سووره‌تی (١١١/١٢) یان ده‌فه‌رموی: (وما تنزلت به‌ الشیاطین، وما ینبغی لهم وما یستطیعون) سووره‌تی (٢٦/٢١١). یان ده‌فه‌رموی: (وبالحق أنزلناه وبالحق نزل) سووره‌تی (١٧/١٠٥). یان ده‌فه‌رموی: (أم یقولون افتراه قل فأتوا بسورة من مثله وادعوا من استطعتم من دون الله إن كنتم صادقين) سووره‌تی (١٠/٣٨). یان ده‌فه‌رموی: (وإن كنتم فی ریب مما نزلنا علی عبدنا فأتوا بسورة من مثله) سووره‌تی (٢/٢٢). یان ده‌فه‌رموی: (أم یقولون افتراه قل فأتوا بعشر سور مثله مفتریات) هوود/١٣. یان ده‌فه‌رموی: (قل لئن اجتمعت الإنس والجن علی أن یاتوا بمثل هذا القراء لا یأتون بمثلہ ولو کان بعضهم لبعض ظهیرا) سووره‌تی (١٧/٨٨).

﴿٣٨﴾ أم یقولون افتراه ﴿یان ده‌لین: (موحه‌مه‌د)﴾ خو‌ی هه‌لی به‌ستوه‌وه له‌سه‌رخوا!! ﴿قل فأتوا بسورة مثله﴾ تۆش بلی: ده‌سا ئەگه‌ر وایه‌ که ئیوه ده‌یلین، فه‌رموون ته‌نیا سووره‌تی‌ک وه‌که‌ ئه‌و بی‌ن، که له‌هه‌موو روویه‌که‌وه‌ له‌و بجی وادعوا من استطعتم من دون الله ﴿بیجگه‌ له‌خوا، هه‌رکه‌سیک ئەتوانن هاواری بۆ به‌رن و، داوای یارمه‌تی لی بکه‌ن بۆ ئەو کاره﴾ إن كنتم صادقين ﴿ئه‌گه‌ر راست ئەکه‌ن ئەلین: تۆ خو‌ت هه‌لت به‌ستوه‌وه له‌سه‌رخوا﴾ ٣٩: بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمه ﴿نه‌خیر، که‌ باوه‌رش ناهینن هی ناته‌واوای قورئان نییه‌ به‌لکو به‌درۆی ده‌زانن و له‌مانا مه‌به‌سته‌کانی تی نه‌گه‌یشتوون﴾ ولما یأتهم تأویلہ ﴿وهیشتا راستیشیان بۆ ده‌رنه‌که‌وتوه‌وه، واته: ئەنجامی هه‌ره‌شه‌کانی قورئانیان بۆ پیش نه‌هاتوه‌وه، هه‌ق بوو چاوه‌روانبین ویه‌له‌نه‌که‌ن، وه‌کو له‌سووره‌تی (ئعراف/٥٣) ده‌فه‌رموی: هل یظنرون إلا تأویلہ يوم یأتی تأویلہ یقول الذین نسوه من قبل قد جاءت رسل ربنا بالحق فهل لنا من شفعاء... وده‌فه‌رموی: (بل هم فی شک من ذکرى بل لما یذوقوا عذاب) ٨/٣٨. کذلک کذب الذین من قبلهم ﴿هه‌ر ئاوا ئەوانه‌ش له‌پیشیانوه‌وه‌ بوون، باوه‌ریان به‌هه‌ره‌شه‌کانی خوا نه‌کردو، پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌درۆزن دانا﴾ فانظر کیف کان عاقبة الظالمین ﴿سا بروانه‌و چاک بزانه ئەنجامی سته‌مکارانی گه‌لانی پی‌شوو چۆن بوو؟﴾ ٤٠: ومنهم من یؤمن به ﴿له‌و خه‌لکه‌دا هی وایه‌یه‌ له‌ ئاینده‌دا باوه‌ری پی‌دینی و، ومنهم من لا یؤمن به﴾ وهه‌یشیان به‌باوه‌ری پی‌ناهیینی و، له‌سه‌ر کوفری خو‌ی سوورده‌بی‌ت﴾ وربک أعلم بالمفسدین ﴿وه‌په‌روه‌ردگارت له‌هه‌موو که‌س باشت‌ر به‌حالی خراپه‌کاران و بی باوه‌ران ده‌زانیت.

بی‌زاری له‌موشریکان:

﴿٤١﴾ وإن کذبوک فقل لی عملی ﴿ئه‌گه‌ر برپایان پی نه‌کردیت، پی‌یان بلی: پاداشی کارو کرده‌وه‌ی خو‌م بۆ خو‌م﴾ ولکم عملکم وتؤله‌ی کارو کرده‌وه‌ی ئیوه‌یش بۆ خو‌تان﴾ أنتم برئون مما عمل ئیوه‌ له‌وکاره‌ من ئەی که‌م ته‌ریک و به‌رین﴾ وأنا برئ مما تعملون و منیش له‌وکاره‌ی ئیوه ئەی که‌ن ته‌ریک و به‌رین. به‌لی.. ئەو بی‌زاری و نکوولی ده‌رپینه‌ له‌ په‌رستنی غه‌یری خوا له‌گه‌لی ئایه‌تی تر دا هاتوه‌وه، بۆنموونه خوا ده‌فه‌رموی: (قل یاأیه‌ا الکافرون... لکم دینکم ولی دین) ٦/١٠٩. ده‌فه‌رموی: (إنا برآءا منکم ومما تعبدون من دون الله...) سووره‌تی (٤/٦٠). ٤٢: ومنهم من یستمعون إلیک ﴿وه‌ لیبیاندا هه‌ن به‌ ره‌واله‌ت گوینت

بۆ ده گری، به لام به دل وهری ناگرن و مه به ستیان نییه و ده لئی کهرن ﴿ أَفَأَنْتَ تَسْمَعُ الصَّمَّ ﴾ تۆ ده تهوی به خه لکی کهر قورئان ببیسینی ﴿ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴾ ئهر تی شنه گهن؟ واته: تۆ قهت ناتوانی هیدایه تی ئه و جوړه که سانه بدهیت ﴿ ۴۳ ﴾ و منهم من بنظر إلیک و هه یانه بۆت ده روانی و نیشانه ی په یامبه رایه تیت لی ده بیننی و ئه زانی تۆ پیغه مبه ریت، به لام پیی هیدایه ت نابن ﴿ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعَمَى ﴾ تۆ ده تهوی خه لکانی کویر شاهه زا بکهیت و، بیان خه یته سه ر ریی راست و دروست ﴿ وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ﴾ ئه گهر نه شبینن؟ ﴿ ۴۴ ﴾: إِنْ اللَّهُ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا به راستی خوا هیچ جوړه ستمیک له و خه لکه ناکا ﴿ وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴾ به لام ئه و خه لکه خویمان ستم له خویمان ده کهن و، ده ست له ریی راست به رده ده ن، بویه به د به خت ده بن.

له بهر سه ختی قیامهت واده زانن ته نیا روژی ژیاون:

﴿ ۴۵ ﴾: وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ ﴿ ۴۵ ﴾ ئه و روژه و بهیرینه که خوا هه موو کافران کو ئه کاته وه بۆ وهرگرنتی تۆ له ی کاره کانیان ﴿ كَانُوا لَا يَلْبِثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ ﴾ واده زانن له بهر سه ختی ئه و روژه ته نه ساتیک له دونیادا ماونه ته وه ﴿ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ ﴾ وله نیو خویشیاندا یه کتر ئه ناسن و به رده بنه گله یی و گازنده له یه کتر، ئه م ده لیت تاوانی تۆ بوو من وام لی هات، ئه وی دی ده لیت: نا، تاوانی تۆ بوو وائیستا من گیرۆده بووم، به لام ئه م گله یی و گازنده چ که لکیکی هه یه ﴿ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ ﴾ ئه وانه ی که باوه رپان به لبقاو دیداری خوا نه کرد، دلنیا بن زیانبارو ره نه ره پوون ﴿ وَمَا كَانُوا مَهْتَدِينَ ﴾ و رییشیان دهر نه کرد له دونیادا، بویه ئیستا گیرۆده بوون. وهک له م چه ند ئایه تانه شدا ئه و مه به سته دوویات کراوه ته وه، بۆنموونه: ده فهرموئی: (کأنهم يوم يرون ما يوعدون لم يلبثوا إلا ساعة من نهار) ئه حقاف/ ۳۵. وه ده فهرموئی: (کأنهم يوم يرونها لم يلبثوا إلا عشيّة أو ضحاها). نازیعات/ ۴۶. وه ده فهرموئی: (يوم تقوم الساعة يقسم المجرمون ما لبثوا غير ساعة..) روم/ ۵۵. وه ده فهرموئی: (يتخافتون بينهم إن لبثتم إلا عشرا) سوورته ی (۱۰۳/۲۰). وه ده فهرموئی: (قالوا لبثنا يوما أو بعض يوم فاسأل العادين) سوورته ی ۱۱۳/۲۳.

تاوانباران له دونیاو له قیامهت تۆ له ده درین:

﴿ ۴۶ ﴾: وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعْدُهُمْ ﴿ ۴۶ ﴾ و ئهر به شئی له و هه ره شه یه ت نیشان بدهین ئه ی پیغه مبه ر! به لیئیان پی ده دهین و، ئیستا به چاو ببیینیت ﴿ أَوْ نَتُوفِيَنَّكَ ﴾ یان پیش ئه وه که

نیشانته بدهین بت مرینین ﴿ فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ﴾ جاله هه ردوو حاله که دا هه رلای خویمان دینه وه ﴿ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴾ له پاشانیش خوا بۆخوی شایهت و به ئاگایه له وکار وکرده وانه ده ی کهن، پیویست به شایه دی تر ناکا ﴿ ۴۷ ﴾: وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ وَهه ر هۆزو گه لیک په یامبه ریکی هه یه و بانگیان ده کات بۆ

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعَمَىٰ وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ﴿ ۴۷ ﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿ ۴۸ ﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَانُوا لَا يَلْبِثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مَهْتَدِينَ ﴿ ۴۹ ﴾ وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعْدُهُمْ أَوْ نَتُوفِيَنَّكَ فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴿ ۵۰ ﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ قَضَىٰ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يَظْلِمُونَ ﴿ ۵۱ ﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۵۲ ﴾ قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَعْجِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِرُونَ ﴿ ۵۳ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُمْ عِدَائِيْ بَيْنَنَا أَوْ نَحَارًا مَاذَا يَسْتَعِجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿ ۵۴ ﴾ أَنْتُمْ إِذَا مَآوِعُكُمْ مِّمَّنْ يَدْعُو الْكُفْرَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿ ۵۵ ﴾ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْغُلْغُلَةِ هَلْ يُخْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿ ۵۶ ﴾ وَتَسْتَعْجِلُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قَوْلِي وَإِنِّي أَنَا الْحَقُّ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿ ۵۷ ﴾

یه که خوا په رست، وه له قیامه تیشدا ده بیته شایه د له سه ریان ﴿ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ ﴾ ئینجا هه ر که په یامبه ره که یان "له قیامه تا" هاته لایان و، شایه دی له سه ر دان ﴿ قَضَىٰ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ﴾ ئیتر به داد گه رانه داوه ری ده کری له نیوانیاندا ﴿ وَهُمْ لَا يَظْلِمُونَ ﴾ وهیچ ستمیشیان لی ناکری، واته: بی تاوان و گوناح سزای هیچ که سیک نادری.

بی باوه رانی قیامهت به په له ن بۆ هاتنی:

﴿ ۴۸ ﴾: وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ ۴۸ ﴾ بی باوه رکان ده لین: باشه! ئه گه ر ئیوه راست ده کهن قیامه ت دیت، ئه م به لیئنی هه ره شه یه که ی جیبه جی ده بیت؟ ﴿ ۴۹ ﴾: قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿ ۴۹ ﴾ له وه لاما د بلی: خو من له زیان و له سوودی خویشم هیچ نازانم و، ده سه لاتیکم نییه ﴿ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ﴾ مه گه ر ئه وه ی خوا خو ی مه یل و ویستی له سه ر بی، ده سا ئیتر من چۆن ده زانم

ئەو رۆژە کە ی دیت؟ ﴿ لکل أمة أجل ﴾ بۆهەموو ئومەت و ئەتەو بەک، لای خوا ماووە کاتێک هەیه بۆ لەناو بردنی ﴿ إذا جاء أجلهم ﴾ جاھەرکە ئاکامیان هات ﴿ فلا يستأخرون ساعة ﴾ ئیتر ناتوانن تەنھا دەم و ساتێک دوا بکەن ﴿ ولا يستقدمون ﴾ و پێشیش ناکەن لەو ماوێهە بۆیان دیاری کراوە ﴿ ۵۰ : قل أرأيتم

قیامەت راستەو دروست:

﴿ ۵۳ : ويستنبئونك أحق هو ﴾ بێ باوەڕەکان دەپرسن: ئایا ئەو ی هەوالت پێ داین لە سزا راستەو دیتە دی؟ ﴿ قل إی وربی إنه لحق ﴾ پێیان بڵی: بەلێ راستەو پەیدا دەبێت سۆپێد بە پەروەردگارم ﴿ وما أنتم بمعجزین ﴾ و ئیوەیش ناتوانن خوا دەستەوسان بکەن و، لە دەستی رابکەن و خو قوتار بکەن ﴿ ۵۴ : ولو أن لكل نفس ظلمت ما فی الأرض ﴾ و ئەر هەرچی لە زەویدایە هێ تەنھا کە سێکی موشریک و ستەمکار بێت ﴿ لا فتدت به ﴾ لەروژی قیامەتدا بریتی خۆی پێ دەدات بۆ رزگار بوونی لە سزا ﴿ وأسروا الندامة لما رأوا العذاب ﴾ و ئەو کاتە کە بە چاوە سزاکە دەبینن، ئەوان پەشیمان دەبنەو، بەلام لەبەر خەجالەتی خۆیان دەری نابرن و دەیانشارنەو ﴿ وقضى بينهم بالقسط ﴾ و لە نیوانیاندا بە دادگەرانه داوهری دەکری ﴿ وهم لا یظلمون ﴾ و هیچ ستەمیشیان لێ ناکری ﴿ ۵۵ : ألا إن لله ما فی السموات والأرض ﴾ ئاگادار بن! بە راستی هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ خوایه ﴿ ألا إن وعد الله حق ﴾ بێدارین و چاک بزانی! کە بەلێنی خوا -بەهاتنی روژی قیامەت و، پاداش و تۆلە- راست و ڕوایە ﴿ ولكن أكثرهم لا یعلمون ﴾ بەلام زۆریە ئەوانە نازانی ئەو رۆژە چ روژیکە، بۆیە وای بێ ئاگان و مەلانی ئەکەن ﴿ ۵۶ : هو یحیی ویمیت ﴾ تەنھا ئەوێ زین دەداو، هەر خۆشیشەتی دەمرینی و گیان دەباتەو ﴿ وإلیه ترجعون ﴾ هەر بۆ لای ئەویش دەگەرێنێنەو، جا ئەو کاتە بەلێنەکانی خوا بە چاوی خۆتان دەبینن و، پاداشیش وەرئەگرن.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِی الْأَرْضِ لَا فَعَدَّتْ بِهِ. وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ. وَفِی سَعَةِ يَوْمِهِمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا یُظْلَمُونَ ﴿۵۴﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِی السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ. أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَکِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ ﴿۵۵﴾ هُوَ یُحْیِی وَیُمِیتُ وَإِلَیْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۵۶﴾ یَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ تَکْمِ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّکُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِی الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِینَ ﴿۵۷﴾ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَکَ فَلْیَفْرَحُوا هُوَ خَبَرٌ مِمَّا یَجْمَعُونَ ﴿۵۸﴾ قُلْ أَرَأَیْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَکُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْنَاهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَدْبَ لَکُمْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَنْزِیْلًا ﴿۵۹﴾ وَمَا ظَنُّ الذِّینَ یَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ الْکَذِبَ یَوْمَ الْقِیَمَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَکِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا یَشْکُرُونَ ﴿۶۰﴾ وَمَا تَكُونُ فِی شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا کُنَّا عَلَیْکُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِیضُونَ فِیهِ وَمَا تَعْزِیْبُ عَنْ رَبِّکَ مِنْ شَقَالٍ ذَرُوفِ الْأَرْضِ وَلَا فِی السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَکَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِی کِتَابٍ مُبِینٍ ﴿۶۱﴾

إن اتاکم عذابه ﴿ ئە ی پێگەمبەر! بڵی: ئاخۆ ئەر سزای خواتان بۆبێت ﴿ بیاتاً أو نهاراً ﴾ بە شەو، یان بە رۆژ، خو ناتوانن لەخۆتان ی دوورخەنەو ﴿ ماذا يستعجل منه المجرمون ﴾ دەسا ئیتر چ پەلەیهکی بۆ دەکەن ئەو تاوانبارانە؟ ﴿ ۵۱ : أتم إذا ما وقع آمنتم به الآن ﴾ ئاخۆ پاش ئەو کە سزاکە هات بۆتان باوەرتان هینا بە خوا، دەبێ باوەری وای چ کەلکیکی هەبێت بۆتان، بۆیە دەگوتریت: ئەو ئیستا باوەردێن؟ ﴿ وقد کتتم به تستعجلون ﴾ لە کاتێک بەر لە هاتنە کە ی، ئیو -بەگالتەو- بە لەتان بۆ دەکردو، باوەرتان پێ نەدەکرد! ﴿ ۵۲ : ثم قبل للذین ظلموا ﴾ لە پاشان بەو کەسانە کە ستەمیان کردووە دەگوتریت: ﴿ ذوقوا عذاب الخلد ﴾ دەسا سزای هەتا هەتایی بجێژن ﴿ هل تجزون إلا بما کتتم تکسبون ﴾ ئاخۆ بەدەر لەو خۆتان کردووتانە، جەزەبەو تۆلە دەدرین؟ دانیابن چیتان کردووە، هەر بەو هوش تۆلە دەدرین.

قورئان پەندو شفاو رینمایی و بەزەیی خوایه بۆ مەروڤەکان:

﴿ ۵۷ : یا أيها الناس قد جاء تَکْمِ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّکُمْ ﴾ ئە ی خەلکیه! بێ گومان پەندو ئامۆزگارییهکی گەورە مەزنتان -واته: قورئانی پیرۆز- لای پەروەردگارتانەو بۆ هات، سزای خواتان وەبیر دەخاتەو ﴿ وشفاء لما فی الصدور ﴾ و شفاو دەرمانیشە بۆ ئەو گومان و نەفامییهی لە سینگدا یە ﴿ وهدی ورحمة للمؤمنین ﴾ و رینمایی و رەحمەت و بەزەیی شە بۆ گشت باوەرداران، لەچەند جییهکی تریشدا ئەم شفا ی قورئانە بۆ دل و دەروونی ئیمانداران دوویات کراوەتەو، بۆنموونه: لەئایەتی (۸۲/ ئیسرا) دا دەفرموی: (ونزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنین...) وە دەفرموی: (قل هو للذین آمنوا هدی وشفاء...) ﴿ ۵۸ : قل بفضل الله وبرحمته ﴾ بڵی: دەبێ تەنھا بە بەهەر و میهرەبانی خوا -واته: بە قورئان و ئیسلامی پیرۆز- ﴿ فبذلک فلیفرحوا ﴾ خوشحال و دلشاد ببن،

چونکه سەرفەرازی ھەردوو جیھانەكەن ﴿ ھو خیر مە یجمعون ﴾ ئەوھش لە ھەمەموو دەسكەوتە ئەوان كۆی دەكەنەو ەباشترە.

بئى لەخوا مافى حەلال و حەرامكردن بۆ كەس نىيە:

﴿ ۵۹: قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ ﴾ بلى: ئاخۆ ئەو رزق و رۆزىيە كە خوا داى بە زاندوو ەبۆتان ﴿ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا ﴾ ئەو جا ئیو ەبیش بە ئارەزووی خۆتان بە شىكى قەدەغە و حەرام دەكەن و، بە شىكىشى حەلال؟! ﴿ قُلْ أَاِنَّ اللَّهَ أَذُنٌ لَكُمْ ﴾ بلى: ئاخۆ خوا ئیزنى داوان ئاوا بكەن؟ ﴿ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ﴾ نەخیر، بۆخۆتان درۆ لە سەرخوا ەلەبەسن! ﴿ ۶۰: وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾ و دەبى بۆچوونی ئەوانە وا درۆ لە سەرخوا ەلەبەسن -لە بابەت تۆلەى رۆزى قیامەتە- چۆن بى؟ تۆ بلىیت وایزانن خوا چاوپۆشییان لی دەكات؟ ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ ﴾ بى گومان خوا بەرامبەر بە ھەموو كەسى خواھنى بە ھەرى مەزن و گەورەییە، بۆیە زوو سزایان نادات تا شوكرى بكەن ﴿ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴾ بەلام زۆریەیان لەبەرامبەر ئەو گشت نیعمەتانەو ەناسویاس و سوپلەن و بى نازانن!.

وردو درشت (گەورەو بچوو ك) لای خوا چوون یەكە:

﴿ ۶۱: وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ ﴾ وەتۆ لە ھىچ كاریكدا نابى ﴿ وما تتلوا منه من قرآن ﴾ و ھىچ شتى لە قورئانیان بە سەرا ناخوینییت ﴿ ولا تعملون من عمل ﴾ و ئیو ەش ئەى مەروفا! ھىچ كاری ئەنجام نادەن ﴿ إلا كنا عليكم شهودا ﴾ مەگەر ئییمە بە سەرتانەو ە ئاگادارین، واتە: ھەر شتیك دەكەن و، بە ھەر جۆرى دەى كەن، ئییمە لی بە ئاگاین ﴿ إذ تفيضون فيه ﴾ ھەر ئەوكاتە دەست بەكارەكەتان دەكەن و بۆى رۆدەچن ﴿ وما يعزب عن ربك مثقال ذرة في الأرض ولا في السماء ﴾ وە بەئەندازەى تۆزقالیكیش، نە لە زەوى، نە لە ئاسمان، شتى لە پەرورەدگارت ون نابییت ﴿ ولا أصغر من ذلك ولا أكبر ﴾ و نە بچووكتەر لەو ەو، نە گەورەتریش لەو ﴿ إلا في كتاب مبين ﴾ ھىچ شتى لەوانە لە ئییمە نادیارو بزر نییە و، ھەموویشى لە نامەییەكى ئاشكرادا ەك (لوح المحفوظ) تۆماركراو ە.

ئەولیای خوا بناسە!:

﴿ ۶۲: أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ ﴾ چاك بزائنن و ھۆشیارین! كە دۆستەكانى خوا -دوا رۆژ- ھىچ ترس و بیمىكیان لەسەر نییە ﴿ ولا هم يحزنون ﴾ و دل زویرو خەفەتباریش نابن

بۆ دونیای پاش خۆیان ﴿ ۶۳: الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴾ دۆستى خوا ئەوانەن كە: باو ەرى كاملیان ھینا ەو، ھەمیشەش لە خوا دەترسن و، خۆ دەپارێزن لە ھەر شتى: پیویستە خۆپاریزی لیكەن، بەردەوامیش بە پیى فەرمانى خوا و بە یامبەر ەكاردەكەن. تەفسیرەكان چەندە بە جوانى پیناسەى پیاوانى

الْآيَاتِ أُولِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿ ۶۳ ﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿ ۶۴ ﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَبْدِيلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿ ۶۵ ﴾ وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ آلِ مِرَّةٍ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿ ۶۶ ﴾ الْآيَاتِ لِلَّهِ مِنَ فِي السَّمَوَاتِ وَمِنَ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَسْمَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَسْتَعِثُّوا إِلَّا الظَّنُّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿ ۶۷ ﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿ ۶۸ ﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۶۹ ﴾ قُلْ إِنْ لِلَّهِ أَلِفٌ قُرْآنٌ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ لَا يَقْلِبُوهُ ﴿ ۷۰ ﴾ مَنَعَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿ ۷۱ ﴾

خواو (ئەولیاء) كان دەكەن و دەلین: (الولی: ھو المومن التقى) واتە: ھەلى: ئەو مەروفا خوا ەن ئیمان و خواترسەییە كە: ھەمیشە خواى لەیادە، لەفەرمودەییەكیشدا ھاتوو ە: ((إِنَّ اللَّهَ عَابِدًا مَاهِمُ بِأَنْبِيَاءَ، وَلَا شُهَدَاءَ، يَغْطِيهِمُ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِمَكَانَتِهِمْ مِنَ اللَّهِ، قَالُوا أَخْبِرْنَا مِنْ هِم. فَلَعَلْنَا نَحْبِمْ، قَالَ: هِم قَوْمٌ تَحَابُوا فِي اللَّهِ، عَلَى غَيْرِ أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا أَمْوَالٍ يَتَعَاطَوْنَهَا، فَوَاللَّهِ إِنْ وَجَّهَهُمْ لِنُورٍ، وَأَنْهُمْ لَعَلَّى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ، لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ، وَلَا يَحْزَنُونَ إِذَا حَزَنَ النَّاسُ، ثُمَّ قَرَأَ) أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ.. (سنن أبى داوود). واتە: بەراستى خواى گەورە تاقمى بەندەى ھەن، نە پیغەمبەرن، نە شەھید، كە چى ئەو ەندە پلەیان بەرزە لەرۆزى قیامەتدا پیغەمبەران و شەھیدان خۆزگەیان لی دەخوازن! گوتیان: بابازانیین كین، تا خۆشمان بوین، فەرمووی: ئەوكەسانەن كە: بى تەماح و، بى خزمایەتى یەكتریان خۆش دەوى! سویند بەخوا روخساریان پر لەنوو ەو، لەسەر میمبەرى نووریشن چاك

داستانی نوح و نه‌توده‌کلی:

﴿ ۷۱: وَاَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ ﴾ تُوْشَی پیغه‌مبه‌ر! ﴿ هُوَ اَوْ وْ به‌سه‌رهاتی نوح (به‌یامبه‌ر) یان بُو بخوینه‌وه ﴿ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ ﴾ ئه‌وحه‌له‌که: به‌هۆزو‌گه‌له‌که‌ی خۆی‌گوت: ﴿ يَا قَوْمِ اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَیْكُمْ مَّقَامِی وَتَذِکْرِی بآیَاتِ اللّٰهِ ﴾ ئه‌ی هۆزی من! ئه‌ر به‌بوونم له‌ناوتاندا قه‌ئس و ناره‌حتن و، ئامۆزگاریشم به‌ئایه‌ته‌کانی خوا، لاتان گران ده‌بی و پیتان ناخۆش ده‌بیٔ ﴿ فَعَلِی اللّٰهُ تَوَكَّلْتُ ﴾ ده‌سا چاک‌بزانن‌که: من هه‌ر به‌خوای خۆم پشت ده‌به‌ستم و، ئیوه‌یش چی نه‌که‌ن بیکه‌ن گویم لّٰی نبیه ﴿ فَاجْمَعُوا اَمْرَکُمْ وَشُرَکَاءَکُمْ ﴾ ئه‌وسا ئیوه‌و گشت په‌ستراوه‌کانتان قسه‌تان یه‌که‌بخه‌ن و هاواریان بۆبه‌رن، با یارمه‌تیتان بدن بُو دژایه‌تی و به‌ربه‌ره‌کانیی من ﴿ ثُمَّ لَا یَکُنْ اَمْرَکُمْ عَلَیْکُمْ غَمَةٌ ﴾ پاشان با کارو پرپارتان، ئاشکرا وروون بی و، دوودلّٰی تیدا نه‌بی، واته: به‌ئاشکرا سه‌رحه‌م دوژمنایه‌تیم بکه‌ن! ﴿ ثُمَّ اقْضُوا اِلَیَّ وَلَا تَنْظُرُوْنَ ﴾ پاشان گشت په‌لامارم بدن و، هیچیش مۆله‌تم مه‌دن، دیاره‌ئمه‌ئمه‌ئو په‌رمتمانه‌یه به‌خوای گه‌وره‌که‌پشتیوانییه‌تی ﴿ ۷۲: فَاِنْ تَوَلَّیْتُمْ فَمَا سَأَلْتُکُمْ مِنْ اَجْرٍ ﴾ خۆ نه‌گه‌ر له‌ئامۆزگاریه‌کانیشم روو وه‌رگێن، له‌به‌ر ئه‌وه‌نبیه‌که‌من داوای کرێه‌کم لّٰی کردبن، به‌لکو هه‌ر له‌به‌ر لاساری و به‌دبه‌ختی خۆتانه ﴿ اِنْ اُجْرِیْ اِلَّا عَلَیَّ اللّٰهِ ﴾ چونکه‌مزه‌و پاداشی‌من هه‌ر لای‌خوایه ﴿ وَاَمَرْتُ اَنْ اَکُوْنَ مِنَ الْمُسْلِمِیْنَ ﴾ و فەرمانم پێ‌کراوه‌که‌له‌موسلمانان به‌م ﴿ ۷۳: فَکَذَبُوْهُ ﴾ که‌چی (نوح) یان به‌دروژن داناو باوه‌ریان پێ‌نه‌هیئا! ﴿ فَجَنّٰهُ وَمِنْ مَعَهُ فِی الْفَلَکِ ﴾ ئه‌و جا ئیمه‌یش خۆی و ئه‌وخه‌لکه‌ باوه‌ریان هینابووو له‌گه‌لّٰی بوون له‌که‌شتیبه‌که‌دا، رزگارمان‌کردن ﴿ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ ۙ

﴿ أَنْ تَبْوءَ الْقَوْمَ بَمَضْرَبٍ ﴾ که بوقوم و هوزهکی خوتان له (میس) دا چند مائی بکنه نه نواو پرستگا (تیین عه بیاس) نه لی: زورله فیرعه ون و له دام و ده زگای نه و ده ترسان که: جه زره به و نازاریان بدهن، بویه فرمانیان پی کرا که له ماله وه خواهر رستی خویان بکنه و، نه چنه که نیسه کان ﴿ واجعلوا بیوتکم قبله ﴾ و ماله کانتان بکنه قبیله و رووگه تان ﴿ وأقیموا الصلاة ﴾ و له وی به تیرو ته سله نویژ بکنه ﴿ وبشر المؤمنین ﴾ و به باوهر دارانش مژده بده که: خوی گه وره به سه رسته مکاراندا سه ریان ده خات.

مووسا دؤعا له فیرعه ون و پیاوانی دیوه خانی ده کا:

﴿ ۸۸: وقال موسى ربنا ﴾ و هو موسا وتی: نهی پهروه دگارمان! ﴿ إنك آتيت فرعون وملأه زينة وأموالا في الحياة الدنيا ﴾ به راستی تو خشل و سامانی زورت له ژبانی دونیادا به فیرعه ون و دارو ده سته که دی ﴿ ربنا ليلضوا عن سبيلك ﴾ نهی پهروه دگارمان! وائستار یگای راست به خویشیان و به نه ته وه که یشیان چه واشه ده کهن ﴿ ربنا اطمس على أموالهم ﴾ ده سا نهی پهروه دگارمان! مال و سامان و داراییه که یان ته فروتوونا که و، شوینه واریان مه هیله ﴿ واشدد على قلوبهم ﴾ دل و ده روونیان پتر قورس و رهق و رهش که، دلایان موره ﴿ فلا يؤمنوا حتى يروا العذاب الیم ﴾ چونکه تا سزای ئیش پیگه یه نهر نه بینن و تووشی نه بن، باوهر ناهینن ﴿ ۸۹: قال قد أجيب دعوتكما ﴾ فره مووی: دلنایان وا داواکه تان وه رگیرا ﴿ فاستقيما ﴾ ده سا ئیوه یش له و مه یدانه دا سابت و دامه زراو بن و، له سه رکاری خوتان خوراکرن ﴿ ولا تتبعان سبيل الذين لا يعلمون ﴾ و له ریی نه وانه وه مه چن نازانن که هره شهی من چه نده سه خته! (ته به ریی) نه لیت: پاش چل سال ئینجا شهم دوعایه یان گیرابوو ﴿ ۹۰: وجاوزنا بني إسرائيل البحر ﴾ وه ئیمه ش وه چه نه وهی ئیسرائیلیمان له (ده ریای سويس) وه په رانده وه ﴿ فأتبعهم فرعون وجنوده بغيا وعدوا ﴾ ئینجا فیرعه ون و سوپاکه ی-بو ستم و ده ست دریزی- شوینیان که وتن ﴿ حتی إذا أدركه الفرق ﴾ تا نه و سته خه ریک بوو بخنکی و نوqm بیی ﴿ قال آمنت أنه لا إله إلا الذي آمنت به بنو إسرائيل ﴾ نه و سا وتی: واپروام هیئا: که به دهر له و خوایه نه وه کانی ئیسرائیل پروایان پی هیئا وه هیچ په رستراویکی تر نییه شیای په رستن بینت ﴿ وأنا من المسلمين ﴾ وه من له و خه لکه موسلمان و ملکه چانم که بو خوا ملکه چن.

که سزایان بدهن و له و ئایینه به زور و هریان گیرن ﴿ وإن فرعون لعال في الأرض ﴾ بی گومان فیرعه ون له و ولاته دا پیاویکی خو به زلزان و ده سه لاتدارو ﴿ وإنه لمن المفسرین ﴾ ویه کی بوو له سنور دهر چووان و سه رلیشیواوان، بویه داوای خوایه تی ده کرد!

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَأْتُونِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ﴿ ۷۹ ﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴿ ۸۰ ﴾ فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يَصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿ ۸۱ ﴾ وَيُخَيِّئُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿ ۸۲ ﴾ فَمَاءٌ آمِنٌ لِّمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةً مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَقْبِضَهُمْ وَإِنْ فِرْعَوْنُ لَمَّالٌ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿ ۸۳ ﴾ وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ مَأْمَنُ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿ ۸۴ ﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿ ۸۵ ﴾ وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿ ۸۶ ﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى وَأَلْيِهِ أَنْ يَبْوءَ الْقَوْمَ بَمَضْرَبٍ يَوْمَئِذٍ وَاجْعَلُوا يَوْمَئِذٍ كُفَّةً ﴿ ۸۷ ﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۸۸ ﴾ وَقَالَكَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ مَأْتِيَتُ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿ ۸۹ ﴾

مووسا هانی قه و مه که دی ددها پشت ببه ستن به خوا:

﴿ ۸۴: وقال موسى يا قوم ﴾ مووسا وتی: نهی گه له کهم! ﴿ إن كنتم آمنتم بالله ﴾ نه گهر به راستی ئیوه باوهر تان به خوا هیئا وه ﴿ فعليه توكلوا ﴾ جا ده بی ته نها پشت به و ببه ستن ﴿ إن كنتم مسلمين ﴾ نه گهر موسلمان و ملکه چی فرمانی نه و بوون ﴿ ۸۵: فقالوا على الله توكلنا ﴾ جا نه وائیش و تیان: ئیمه ته نه باه خوا پشت ته ستوورین و، کاری خومان دایه لای نه و ﴿ ربنا لا تجعلنا فتنة للقوم الظالمين ﴾ نهی پهروه دگاری ئیمه! مه مان خه ره به رفیتنه و تاقیکردنه وه له بهر ده سستی هوزو گه لی سته مکاراندا، تا زال نه بن به سه رمانداو، له دین و هره مان نه گیرن ﴿ ۸۶: ونجنا برحمتك من القوم الكافرين ﴾ و به میهره بانی خویشته له ده ست هوزی بی پروایان- فیرعه ون و تاقمه که دی نه و- رزگارمان بکه ﴿ ۸۷: وأوحينا إلى موسى وأخيه ﴾ و سهروشان به (مووسا) و (هاروون) ی برای کرد

سزاکه باوهریان نه هیئاو، بۆ دوا بیس سوودیان لی نه بینی ﴿۹۸﴾
 قوم یونس ﴿۹۹﴾ به لام هۆزو نه ته وه که یونس ﴿۱۰۰﴾ لما آمنوا ﴿۱۰۱﴾ کاتی
 باوهریان هیئا بهر له هاتنی سزاکه ﴿۱۰۲﴾ کشفنا عنهم عذاب الخزی فی
 الحیاة الدنیا ﴿۱۰۳﴾ نیمهش سزای ئابروویه رو ریسوا که رمان لی لادان له
 ژیا نی دنیادا، واته: له نیو گوندو شاره پی شووه کانداه خه لکی نه بوو
 بهر له کاتی دیتنی سزا باوهریین به په یامبه ره که یان و سوودی
 بووبی بویان، هۆزو نه ته وه که یونس نه بی ﴿۱۰۴﴾، نه وان بهر له
 دیتنی سزاکه دهست به جی ته و به یان کردو گه رانه وه بۆلای خوا،
 خواش ته و به یی له وهر گرتن و به هر مه ندبوون ﴿۱۰۵﴾ و متعاهم إلی حین ﴿۱۰۶﴾
 وه تا ماوه به کیش - پاش نه وه - ژیا نمان و گوزره نمان پی دان.

مهردم به زور باوهر ناهینن:

﴿۹۹﴾: ولو شاء ربك لآمن من في الأرض كلهم جميعا ﴿۱۰۰﴾: وما كان لنفس
 بهر وهر دگارت و یستبای به زور باوهر به خه لک بی نی، نه واهرچی
 له م زه و به دا یه (ئینس) و (جن) تیکرا، به زور باوهریان ده هیئا
 ﴿۱۰۱﴾: أفأنت تكره الناس ﴿۱۰۲﴾: تاخو توشه ی پیغه مبهه! له خه لک زور
 ده که یست ﴿۱۰۳﴾: حتی یکنوا مؤمنین ﴿۱۰۴﴾: تا به ناچار ی باوهریین و
 ببیه بر و دارا؟! دیا ره کاری واره و نییه ﴿۱۰۵﴾: وما كان لنفس
 آن تومن إلا یذن الله ﴿۱۰۶﴾: وه بۆ هیچ که سی نه بووه - به ئاره زووی
 خو - باوهر بی نی، نه گهر خوا نه ی و یستبی، که و ابوو دلگران
 مه به بویان ﴿۱۰۷﴾: ویجعل الرجس علی الذین لا یعقلون ﴿۱۰۸﴾: و خوا سزا
 بۆ نه وانه ده بریته وه که: له نیشانه کانی نه و تی نافکرین، هه تا
 سوودیان لی وهر گرن.

له ناسمان وزه ی پروانن چی ده بینن؟

﴿۱۰۱﴾: قل أنظروا ماذا فی السموات والأرض ﴿۱۰۲﴾: بلی:
 - به کافران - به وردی سهیریکی ئاسمانه کان و زهوی بکه، بزانه
 چی ده بینن؟ بۆ به لگه ی وه حدانییه ت و تاک و ته نیایی خوا، له
 خو رو مانگ و شه وو پۆزو باران و هه ووو شاخ و پروو بارو به رزی
 و نزمی و.. هتد ﴿۱۰۳﴾: وما تغنی الآیات والنذر عن قوم لا یؤمنون ﴿۱۰۴﴾
 نه رچی نه وه هه موو به لگه ی نیشانه و ترسینه و پیغه مبهه رانه کار
 ناکاته سه ره گه لیک - له نه زه لدا به هوی لاساری خو یانه وه بویان
 براییته وه - باوهر ناهینن ﴿۱۰۵﴾: ۱۰۲: فهل یتظرون إلا مثل آیام الذین
 خلوا من قبلهم ﴿۱۰۶﴾: مه گهر هه ر چاوه پروانی پۆزانی نین وه کو پۆزانی
 نه وانه ی بهر له وان بوون و نه مان؟ وه کو رۆژه کانی گه لی نوح و
 عادو سه موود.. ﴿۱۰۷﴾: قل فانتظروا إنی معکم من المنتظرین ﴿۱۰۸﴾: به
 هه ره شه وه بییان بلی: ده سا ئیوه چاوه پروان بن بۆ سزا، به راستی

په ره وهر دگارت وه هه قهت بۆ هاتووه گو مانی تیدا نییه ﴿۹۸﴾ فلا تکرهن
 من الممترین ﴿۹۹﴾ جا که واته له وه خه لکه دوودل و به گو مانه مه به.
 (قه تاده) نه لیت: په یامبه ره ﴿۱۰۰﴾: فهرمووی: ((لا أشک ولا أسأل))
 واته: نه شک و گو مانم هه یه، وه نه له که سی کیش ده پرسم. ﴿۹۵﴾:
 ولا تکرهن من الذین کذبوا بآیات الله ﴿۹۶﴾: هه ر گیز ناشی له وانه بیت

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةً ءَامَنَتْ فَنفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ بُرُؤُسَ لَمَّا
 ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ
 إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٨﴾ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مِنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ
 جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾ وَمَا
 كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ
 عَلَىٰ الذِّبِّ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾ قُلْ أَنْظَرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنَّذْرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾
 فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ آيَاتِ الذِّبِّ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ
 قُلْ فَانظُرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ نَسِجِي
 رُسُلَنَا وَالذِّبِّ ءَامَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا سُبْحَ الْمُؤْمِنِينَ
 ﴿١٠٣﴾ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الذِّبِّ
 تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّكُم وَأُمِرْتُ
 أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾ وَأَنْ أَعِزَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا
 وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ
 مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنْ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾

که پروایان به ثایه ت و نیشانه کانی خوا نییه و به درو یان داناون
 ﴿۹۸﴾: فتكون من الخاسرين ﴿۹۹﴾: نه وسا توش له زیانباران ده بیت
 ان الذین حقت علیهم کلمه ربک ﴿۱۰۰﴾: بی گو مان نه وانه ی فهران و
 گفنی نه زه لی په ره وهر دگاری تو یان لی هاته دی، بۆ سزادانیان له بهر
 به در و دانان (وه که فیرعه ون) ﴿۱۰۱﴾: لا یؤمنون ﴿۱۰۲﴾: باوهر ناهینن ﴿۹۷﴾:
 ولوجاءتهم کل آیه حتی یروا العذاب الیم ﴿۱۰۳﴾: نه گهرچی هه مو
 به لگه ی نیشانه به کیشیان بۆ بیت، تا سزای ئیش پیگه یه نه ره به چاوی
 خو یان ده بینن، دیا ره نه و کاتهش هیچ که لکی نابی بویان.

مه ره قه و مه که ی (یونس) بهر له دیتنی سزا ئیما نیان هیئا نی:

﴿۹۸﴾: فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةً ءَامَنَتْ فَنفَعَهَا إِيمَانُهَا ﴿۹۹﴾: ده با خه لکی شاری
 - له و شارانه ی هه ره شه یان لی کرا به سزا، نه گهر باوهر نه هیئا -
 بهر له هاتنی سزا باوهریان هیئا، تا باوهره که یان سوودی هه بوو یا
 بویان و له سزاکه لادربان، که چی هیچ کامیکیان بهر له دیتنی

منیش لە گەل ئیوھەدا لە چاوەروانانم بۆ تیاچوونتان ﴿ ۱۰۳ 》 : ثم ننحیٰ رسولنا والذین آمنوا ﴿ پاشان لەنیو ئەواندا پەيامبەرەکانمان و ئەوانەى باوەریان ھیناوە لەو سزایە رژگار دەکەین ﴾ کذلک حقا علینا ننحی المؤمنین ﴿ ئاواش مافیکی نەگۆراوە لەسەر ئیمە : کە دەبێ برواداران لەوجۆرە بەلایانە رژگار بکەین .

خوایەتەنیا بپەرستن و پالێ پیوھەدەن :

﴿ ۱۰۴ 》 : قل یاایھاالناس إن کنتم فی شک من دینی ﴿ بلی ئەى خەلکینە ! ئەگەر ئیوھ لە راستی و دروستی ئەم ئایینەم بەگومان و دووڤدن ﴿ فلا أعبد الذین تعبدون من دون الله ﴾ دلنایان -جگە لە خۆای گەورە- ئەوانەى وا ئیوھ ئەیان پەرستن، من نایان پەرستم ﴿ ولكن أعبد الله الذی یتوفاکم ﴾ و بەلکو من ھەر ئەو خوایە ئە پەرستم کە ئیوھ ئەمرینى ﴿ وأمرت أن أکون من المؤمنین ﴾ و فەرمانیشم پێکراوە کە : لە برواداران بە ﴿ ۱۰۵ 》 : وأن أقم وجهک للذین حنیفا ﴿ و پێشیم و تراوە کە : دەبێ بە راست و ڕەوانی، ھەر لە ئایینی ئیسلام رووبکەم ﴿ ولا تکونن من المشرکین ﴾ و دەستووریشم پێدراوە کە ھەرگیز لە موشریکان نەبم ﴿ ۱۰۶ 》 : ولا تدع من دون الله ما لا ینفعک ولا یضرک ﴿ و نابێ جگە لە خوا، شتى وا بپەرستی کە : نە سوودت پێ بگە یە نیت نە زیانت لێدا ﴿ فإن فعلت فإنک إذا من الظالمین ﴾ جا ئەگەر کاری وات کرد، واتە : ھاوارت بۆ غەیری خوا برد، بێگومان تۆ لە ستەمکارانی و، چاوەروانی سزاشبە ﴿ ۱۰۷ 》 : وإن یمسک الله بضر فلا کاشف لہ إلا هو ﴿ ئەرخواش توووشی زیانیکی کردیت، جگە لە خۆی ھیچ لادەریکی نییە ﴿ وإن یردک بخیر فلا راد لفضله ﴾ و ئەگەر نیازی چاکایەکی پێ کردیت، دیسان ھیچ رەتکەرەویەکی نییە، مەبەست ئەوێە کە تەنھا خوایە دەتوانی چاکە و خراپە، کەلک و زیان بەیێنی، یان لای بدات لیت، کە وایو دەبێ تەنھا ئەویش بپەرستی و ھەر لەویش ھاوار بکەیت . (ئیبین کەسیر) لە (ئەنەس) ەوھە فەرموودەییە دەگێرێتەوھە دەلێت : (اطلبوا الخیر دھرم کلھ، وتقرضوا لنفحات رحمة الله، فإن لله نفحات من رحمته، یصیب بها من یشاء من عباده، واسألوه أن یستر عوراتکم، ویؤمن روعاتکم) . واتە : ھەمیشە خێرو چاکە بخوازن و، بەردەوامیش خۆبخەنە بەر سۆزو نەسیمی خوا، چونکە میھرەبانی خوا گەلێ زۆرە، بەھەرکە سێکیش ھەز بکا لەبەندەکانی دەی داتی . . دەسا داوا بکەن با کەم و کورتییەکانتان داپۆشی و، لەترسیش ئەمینتان بکاتەوھە ﴿ یصیب به من یشاء من عباده ﴾ و ھەز بە چارەى ھەرکە سێک بکات لەبەندەکانی خۆی، میھرەبانییەى

پێ دەبەخشی و، توووشی چاکەى دەکات ﴿ وهو الغفور الرحیم ﴾ تەنھا ھەر خۆیەتى زۆر پۆشەر و لیبووردەو، میھرەبان و رەحیم و دلۆقان ﴿ ۱۰۸ 》 : قل یا ایھا الناس قد جاءکم الحق من ربکم ﴿ بلی : ئەى خەلکینە ! وا لە لایەن پەرورەدگار تانەوھە قورئان و پیغەمبەرتان بۆ ھات ﴿ فمن اهتدى ﴾ ئینجا ھەر کە سێک رینی راست بەدی بکا ﴿ فإنما یھتدی لنفسه ﴾ دیارە ھەر بۆ خۆی رینۆینەو، کەلکی ھەر بۆ خۆی ئەبێت ﴿ ومن ضل فإنما یضل علیھا ﴾ ھەر کە سێکیش گومراو سەلێشیواو بوو، ھەر خۆی زیانی لێ دەکەوێت ﴿ وما أنا علیکم بویل ﴿ خۆ منیش بریکاری ئیوھ نیم، ھەتا کارو کردەوھەتان بپاریزم و راستتان بکەمەوھە ﴿ ۱۰۹ 》 : واتبع ما یوحى إلیک ﴾ ھەرلەو فەرمانە پەپرەوی بکە بەوھەحی بۆت دى ﴿ واصبر حتى یحکم الله ﴾ و ئارامت ببێ -لە ژیر ئازارو ئەشکەنجەدا، تا ئەو رۆژە دیت کە خوا بۆخۆی داوھەری دەکا ﴿ وهو خیر الحاکمین ﴾ و کە ھەر ئەویشە لە گشت دادوھەرەکان بۆ بەندەکانی خۆی بەعەدالەت ترو باشترە، چونکە بەھەق و عەدالەت داوھەری دەکا .

ھەندى ئەلین : ئەم ئایەتەى (واصبر) بە ئایەتى (قیقال) نەسخ کراوەتەوھە . (ئیبین عەبباس) یش ئەلێ : ھەر کە ئەم ئایەتە ھات، پیغەمبەر ﷺ خیرا ئەنسا ریبەکانی کو کردەوھە فەرمووی : (إنکم سترون بعدی أثره، فاصبروا حتى تلقونی) بوخاری/کتاب الفتن ۹۲/بابی ۲ . واتە : پاش من دەبینن کە خەلکی لەبەردونیا ئیش و کاریان پێ دەسپێردی (واتە : لەسەردەمی مندا روونادات) دەسا تادەگەنە من بە ئارام و خۆراگربن و مەیکەنە ھەراو کێشە . کوئایى تەفسیری (یونس) زۆر سوپاس بۆخۆی کارجوان .

سوورەى (ھود) ە

مەککەییەو (۱۲۳) ئایەتە .

بەناوی خۆای بەخشندەى میھرەبان

ئەم سوورەتە خواوەنشکۆیە، وەکو سوورەتەکانی تری مەککە باس دەکا لە بیرو باوەرو یەخوایە رستی و، پەيام و، پاداش و تۆلە، کە میکیش درێژەدەدا بە داستانى ھەندى لە پەيامبەرەکان ﷺ بۆ دلدانەوھى سەرداری پەيامبەرەکان موھەممەد ﷺ تابه ئارام و خۆراگربى لەسەر ئازارو ئەشکەنجەى دلپەقەکانى قورەیش، بە تابیەت پاش مردنى (ئەبوو تالیبی) مامى و، (خەدیجە) خاتوونى ھاوسەرى : ئایەتەکان پەیتا پەیتا دەھاتن، نەھامەتى و بەلای پەيامبەرانیان بۆ باس دەکرد، بۆ دلقایم بوونى و، ماندوو نەبوونى .

له بهر گرنگی و سامناکی ئهم سووره ته یه له (مه سنه دی) ئه بوو (یه علا) دا - که ترمزی هیناویه تی: - (ئه بوویه ک) خوا رازی بی لییان وتی: له پیغه مبهرم پرسی ﷺ: بۆچی وا زوو پیری بویت؟! ((قال: شییتی سورة هود، والواقعة، وعم یتساءلون، وإذا الشمس کورت)، وفي رواية (هود وأخواتها)) فهرمووی: سووره ته کانی (هوود، واقیعه، نه بهو، ته کوپی) له ریوایه تیکدا دهلی: (هوود) و هاویننه کانی ئهو بوو پیریان کردم!

قورئان به لگهی تاک و ته نیایی خواجه:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الر﴾ ئهم جوړه پیتانهش هه له و پیتانه که ئهم قورئانه یان لی پیک هاتوو، دهسا ئه گه ده توان ئیوهش وینهی بهینن ﴿کتاب احکمت آیاته﴾ ئهم نامه یه - که له لایه ن خواوه نیردراوه - کتیبیکه گشت ئایه ته کانی ریکو پیکن ده ستکاری ناکرین. ﴿ثم فصلت من لدن حکیم خیر﴾ له پاشان هه له لایه ن خواجه کی کاردروستی ئاگاداره وه "نه ک له لایه ن ئهو به یامبه ره وه - وه ک ئه وان ده لین - به جوانی حه لال و حه رامه کانی شی کراونه ته وه ﴿۲: ألا تعبدوا إلا الله﴾ نیردراوه که به ئیوه بلێ: بیجگه له خوی بالاده ست نابی که سی دی بیه رستن ﴿إني لکم منه نذیر وبشیر﴾ چاکیش بزائن که: من له لایه ن ئهو (خوا) له کارزانه وه ترسینه رو موژده دهرم بۆگشت خه لکانی راسال و لاسار ﴿۳: وأن استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه﴾ که ده بی له پهروه دگاری خۆتان داوای لیپووردن بکه ن، پاشان تهویه له شیرک بکه ن و بگه رینه وه بۆ لای ئهو ﴿یمتعکم متاعا حسنا إلی أجل مسمى﴾ ئه وسا ئه ویش هه تا ماوه یه کی دیاریکراو بۆتان به هره مه ندتان ده کات و به خۆشی راته بویرن و بوخۆتان ده ژین ﴿ویؤت کل ذی فضل فضله﴾ وه فه زل و چاکه ی خوی ددها به هه موو خاوه ن فه زل و چاکه یه ک ﴿وإن تولوا فإني أخاف علیکم عذاب یوم کبیر﴾ خۆ ئه ر له باوه ر هینان روویان وه چهرخاند، ئه وا بی گومان من له سزای روژیکه گه وره تان ده ترسم، واته: روژی قیامت ﴿۴: إلی الله مرجعکم﴾ به ئاگاشبن که: ته نها به ره و لای خوا ده گه رینه وه ﴿وهو علی کل شیء قدیر﴾ ئه ویش به سه ر هه موو شتیکدا به ده سه لات و به توانایه و، پاداش و تۆله ی گشت کاریکتان ده داته وه.

خوا له هه موو شتی به ئاگایه:

(ئیبین عه بباس) ده لی: (ئه خه نه سی کوری شوره یق) کاتی سهردانی په یامبه ری کرد، سویتدی بۆ خوارد که: من تۆم زۆر خۆش ده وی،

بۆ یه که مجار (قورئان) ده نرخی نی که: چه نده راست و دروسته و، هیچ کات ناته واوی و نه گونجای تیدا نییه، چونکه له لایه ن خواجه کی زاناو داناوه نیردراوه، ئینجا هه ندی به لگه ی بوونه وه ده خاته پیش چاویان، به لکو له سه رکیشی خویان بسله مینه وه و، به ته نیا روو له خوا بکه ن، گه لی نموونه شیان بۆ دینیته وه و، پاشان

وَأَن يَسْأَلَ اللَّهَ بَصِيرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿۷۷﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا هَدَىٰ لِنَفْسِهِ وَمَنِ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿۷۸﴾ وَأَنبِئْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَأَصِرْ حَتَّىٰ يَخُذَكَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿۷۹﴾

سُورَةُ هُودٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكْعَةُ أَحْكَمَتْ أَيْتُهُ ثُمَّ فَصَلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَيْرٍ ﴿۱﴾ أَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ ﴿۲﴾ وَإِنِ اسْتَغْفَرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يَغْفِرْ لَهُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ﴿۳﴾ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۴﴾ أَلَا إِنَّهُمْ يَلْمُوزُكَ وَهُمْ لَيَسْتَخْفُونَ مِنْهُ أَلَا جِئْتُمْ بِسُوءِ ثَبَاتٍ لَّهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسْرُوتُ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلَيْهِمْ بَذَاتُ الصُّدُورِ ﴿۵﴾

ده لی: که رو کویرو بینا و نه وا وه کو یه ک نین، پاشان دیته سه ریاسی په یامبه ره کان، بۆ یه که مجار له (نوح) وه ده ست پی ده کات، چونکه "له پاش تۆفانه که وه" به باوکی دووه می ئاده مزاد داده نری. وه له هه موو شیان ته مه ندریزتر و، به ئارام تریش بووه، پاش ئه ویش باسی (هوود) دیت - که ئهم سووره ته ی به رده ستمان، له بهر قاره مانیتی و جوامیری خوی به ناوی ئه وه وه ناو نراوه، په یامبه ری گه لیکی سه سه ختی که لله ره قی بی ویزدانی له خسته چووی به لاشه و قه باره بوون!، بۆیه خوا (با) یه کی زۆر توندو ساردو سه ختی بۆ ناردن و له ریشه هینانی. بۆ دواتر باسی (سالم) په یامبه ر دیت، له پاشان (لووت) یش، ئینجا (شوعه یب و مووسا هاروون) سه لامی خوا له سه ره موویان بییت.

له کو تاییدا به سه رهاتی چه ند نه ته وه گه لی باس ده کات بۆ په ندو ئامۆزگاری قوره یش و هاویره کانیان، به شکو دابچه کی و، ده ست له و ئازارو ئه شکه نجه به رامبه ر به په یامبه ر ﷺ هه لبرگن.

و عهرشه که ییشی -پیش دروستبوونیان- ههر له سه رئاوبوو، له م بارهیه وه شه م فرمودانه ش هاتوون:
(۱) له (مه سنده دی پیشهوا شه حمه د) دا هاتوو: (عوقه یلی) دهلی: له پیغه مبهرم ﷺ پرسى: (این کان رینا قبل أن یخلق خلقه؟) ناخو بهر له دروستکردنی به دیهینراوه کان، پهروهردگارمان له کوئی

که چی دلی پرپوو له پیلان و نیفاق، جا شه م ثایه ته هات و فرمودی: ﴿۵﴾ أَلَا إِنَّهُمْ يَشْنُونَ صُدُورَهُمْ ﴿﴾ چاک بیدارین! که: شه و کافرو موشریکانه سهرو سینگیان خوار ده که نه وه سرت سرت ده که ن دژی موسلمانانه کان ﴿﴾ لیستخفوا منه ﴿﴾ تابه خه یالی خویان بهو سرت سرتیه یان گزی و پیلانه کانیا ن له خوا بشارنه وهو ده رنه که وی! ﴿﴾ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ ﴿﴾ چاک هوشیارین! شه و کاته که به جل و بهرگه کانیا ن سهرو سینگیان د داده پو شن، -تا پیلانه کانیا ن ده رنه که ون- خوی بالاده ست به هه موو شتیکیان به ناگایه.
﴿﴾ یعلم ما یسرون وما یعلنون ﴿﴾ به هه موو شه و شتانه یان ده زانی که: ده یشارنه وه، یان ده ی خنه روو به نا شکرا ده ی که ن و ده ی لین ﴿﴾ إنه علیم بذات الصدور ﴿﴾ چونکه بو خوی زانیه، به ههر شتی له سینگ وله نیو ده کاندایه، چ جای پیلان و سرت سرتیان.
زور سویاس بو خوی کار جوان که له م جزمی (۱۱) یه بوومه وه له (۲۷) ی شه عبانی (۱۴۱۵) ک، به رامبه به کانوونی دووه می (۱۹۹۵) ی ز، به رده و امیش چاوه روانی فه زل و میهره بانسی و دلوقانی تی شه م.

کزایی جزمی ۱۱، (ولله الحمد والمآل) ..

﴿۶﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿۱﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مُتَعَبُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿۲﴾ وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أَمْتٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولَنَّ مَا يَحْسِبُونَ: أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَّ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿۳﴾ وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكُونَنَّ مِنَّا كَفُورًا ﴿۴﴾ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نِعْمَةً بَعْدَ ضَرْاءٍ مَسْتَهْزِئَةٍ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ﴿۵﴾ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿۶﴾ فَلَمَّا كُنَّا نَارُكَ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ يُوعَظُكَ أَنْ يَقُولُوا أَلَا نَزَّلُ عَلَيْهِ كُتُبًا أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلِكٌ أِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿۷﴾

بووبی؟! ((قال: کان فی عماء)) ائی فوق سحاب عالیا علیه ما تحته هواء وما فوقه هواء) فرمودی: بهر زو بلندبوو له سه ر هه ورئک، نه له ژیریه وه (هوا) هه بوو، نه له بانیه وه ((ثم خلق العرش بعد ذلک)) پاش شه وه عهرشه که ییشی دروست کرد.

(۲) سئل ابن عباس عن قول الله: (وكان عرشه على الماء) على أى شئ كان الماء؟ قال: على متن الريح / إسنادة صحيح. له (ثبین عه بیاس) ده پرسن: شه ری باشه که ته ختی فرمانه وایی خوا له سه ر ئاو بووبیت، ده بی ئاوه که له سه رچی بووبیت؟ گوتی: له سه ر پشتی ((با)) بوو!

(۳) وفي صحيح ((مسلم)) عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله ﷺ: ((إن الله قدر مقادير الخلائق قبل أن يخلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة، كان عرشه على الماء))، واته: بهر له دروستکردنی ناسمانه کان و زهوی (به په نجا هه زار سال) خوی گوره شه ندازه گیری گشت شتیکی کردو، شه دمه ش عهرشه که ی

﴿۶﴾: وما من دابة في الأرض إلا على الله رزقها ﴿﴾ هه موو ره که رو گیان له بهر یکی شه م زهویه (مروف و ئاژل و زینده وهرانی تر) ژیان و گوزهرانیان هه موو له سه ر خوایه و، بوخویشی بریاری داوه که: ده بی بیان ژیه نی ﴿﴾ و یعلم مستقرها ومستودعها ﴿﴾ بی له وه ییش، به شوین و بنکه ی سه ر هکی و، جیی شه مانه ت و کاتیشیان ناگاداره و ده زانی، یان بلیین: چاک ده زانی له کوئی ده ژین و، له کویش دهرن ﴿﴾ کل فی کتاب مبین ﴿﴾ سه رله بهری هه موو شه وانه له نامه یه کی روون واته له (لوح المحفوظ) دا پیش شه وه ی که بوونه وه دروست بکری لای خوا نووسراوه، ثایه تی: (۳۸) له سووره تی (شه نعم) که ده فرمودی: (وما من دابة في الأرض ولا طائر يطير بجناحيه..) له گهل (وعنده مفاتيح الغيب لا يعلمها إلا هو..) ۵۹/۶ ههر جهخت له سه ر شه و راستیه ده که نه وه.

ناسمان و زهوی و ده ی هیئاو ته ختی

فرمانه واییشی له سه ر ئاوبوو:

﴿۷﴾: وهو الذى خلق السموات والأرض فى ستة أيام ﴿﴾ ههر شه و خوایه یه ناسمانه کان و زهوی له ماوه ی شه ش روژدا دروست کرد، جا ئیتر خوایه کی به ده سه لاتی ئاوا، چو ن ناتوانی زیندووتان بکاته وه؟ ﴿﴾ وکان عرشه على الماء ﴿﴾ وهیما ن تهخت

موشریکان پیغەمبەر تەنگەتاو دەکەن:

﴿ ۱۲: فَلَعلک تارک بعض ما یوحی إلیک ﴾ ئە ی پیغەمبەر! ﴿ ۱۲: فَلَعلک تارک بعض ما یوحی إلیک ﴾ ئە ی پیغەمبەر! ھەرسووربوونیان لەسەر کوفرو بێ باوەری، خەریکە لەھەندێ لەو قورئانە ی بە وحی و بەسروش بۆت دی خۆت ھەلاویزی ﴿ وضائق بہ صدرک ﴾ و لەوانەشە سینگ و دلێت تەنگ ببی ﴿ أن یقولوا لولا أنزل علیہ کنز ﴾ کە دەلێن: ئەو بۆ گەنجینە ی و سامانیکی بۆدانە بەزێنرا لەزێروو لە زیوو. ھتد بایاوا ھەزارو بێنەوا نەبووبا! ﴿ أو جاء معہ ملک ﴾ یان ئە ی بۆ فریشتە یەکی لەگەڵ نەھات؟ شایەتی بۆدات ﴿ إنما أنت نذیر ﴾ جا تۆ لەبەر قەسە ی ئەوانە خەفەت مەخۆ - ئە ی پیغەمبەر! ﴿ - چونکە تۆ تەنھا ھەر ترسینەر و گەییە نەریت، جا ئیتر لە باتی دلگراسی و نارەحەتی، دلخۆش و سینگ گوشاردەو، لەو قسانە یان نیگەرەن مەبە بەلکو وەکو ئەو ھەموو پیغەمبەرەنەبە بەرلەخۆت بوون، چونکە ھەموو تانەو تەشەرکیان لێدان و بەئارامیشبوون ﴿ واللہ علی کل شیء وکیل ﴾ وە خوا خۆیشی بەسەر ھەموو شتیکی ناگادارو بریکارو چاودێرە ﴿ ۱۳: أم یقولون إفتراء ﴾ یان دەلێن: موخەمەد ﴿ خوی ئەم قورئانە ی ھەلبەستوووە داوێتە پالی خوا! ﴿ قل فأتوا بعشر سور مثله مفتریات ﴾ پێیان بلی: جا ئەگەر ئێوە ئەو قورئانە بەدرۆو ھەلبەسراو دەزانن، دەسا فەرموون ئێوەش دەسوورەتی ھەلبەستە - وەك خۆتان دەلێن - وەکو ئەو بەیئەن کە: لەھەموو روویەکەو وەکو ئەو وایەن. بەلێ.. پاش بەرامبەر وەستانیان و "تەحەددا" کردونیان بە ھینانی دە سوورەت وەکو ئەو، ئەو ساش دەسووسان وەستانیان، پەککەوتنیان؛ فەرمووی: دە ئەگەر ئەو شتان پێناکری، دە فەرموون تەنھا یەك سوورەت بەیئەن. ﴿ وادعوا من استطعتم من دون اللہ ﴾ ھەرکەشیش دەتوانن - بێ لەخوا - بانگی بکەن بۆ ھاوکاریتان ﴿ إن کنتم صادقین ﴾ ئەگەر راست ئەکەن دەلێن ئەم قورئانە درۆو ھەلبەستراوە ﴿ ۱۴: فإن لم یستجبوا لکم ﴾ جا ئەگەر خوا نەناسان وەلامتانیان نەدایەو وە نەیان توانی ئەو کارە بکەن - کە ھەرگیز ناشتوانن - ﴿ فاعلموا أنما أنزل بعلم اللہ ﴾ ئەو ئەتەر چاک بزانن و یەقینتان ھەبێ کە بەراستی ئەو قورئانە ھەر بە ناگاداری و زانیینی خوا ناردراو تە خوارووە، دەست ھەلبەسراوی ھیچ کەسێک نییە ﴿ وأن لا إله إلا ھر ﴾ و دلنیاشین کە لە: خۆی پەرورەدگار بەدەر، ھیچ شتیکی نییە شیوا ی پەرستن بییت بە ھەق ﴿ فهل أنتم مسلمون ﴾ دە ئایا ئیتر ئێوە تەسلیم و ملکەج دەبن و خۆ بە دەستەو دەدەن؟

لەسەر ئاو بوو ﴿ لیلوکم أیکم أحسن عملا ﴾ ئەم بوونەو ھەری دروست کرد بۆئەو ی تاقیبتان بکاتەو: ئایا کامتان کردەو تان چاکترە ﴿ ولئن قلت إنکم مبعوثون من بعد الموت ﴾ سویند ئەخۆم ئەگەر بەشلییت: بێ شک ئێوە پاش مردن زیندوو ئەکرێنەو و تۆلە دەدرێن ﴿ ليقولن الذین کفروا ﴾ بە تەنکید ئەوانە ی کە کافرو بێ باوەرن ئەلێن: ﴿ إن هذا إلا سحر مبین ﴾ ئەم قەسە و یاسە تۆ دەیکەیت و دە یلێیت جادوو یەکی ئاشکرا بەولاو شتیکی تر نییە ﴿ ۸: ولئن أخرنا عنهم العذاب إلى أمة معدودة ﴾ خۆ ئەو بۆ ماوە ساتیکی ژمیراوو کەمیش بییت سزایان لێ دوور بخەینەو ﴿ ليقولن ما یحبسه ﴾ خیرا بەگالتەو ئەلێن: باشە ئەبێ ئەو سزایە چی دوا ی خستبیت، بۆ نەھات؟! ﴿ ألا یوم یأتیهم لیس مصروفا عنهم ﴾ بیداربن! کە ئەو رۆژە ی سزایان بۆدی، قەت لێیان لاندری و، خۆ دەرباز ناکەن و، کەسیکیش ناتوانی قوتاریان بکا لێی ﴿ وحق بهم ماکانوا به یستهنون ﴾ و ئەو سزایەش ئەوان گالتەیان پێ دەکرد دوو چاریان ئەبێ و داوینیان ئەگریت.

مرو زور سێلەو بێ بارە:

﴿ ۹: ولئن أذقنا الإنسان منا رحمة ﴾ بێ سو ئەگەر لەفەزل و میھرەبانی خۆمانەو خۆشی و ئاسوودەییان بەئادەمزاد چیشتب، واتە: رزق و رۆزی فراوانمان پێدایا ﴿ ثم نزعناها منه ﴾ پاشان - ھەربۆتاقیکردنەو - لێمان سەندبایەتەو ﴿ إنه لیؤس کفور ﴾ بێ گومان زور بێ ئومیدو سێلەو ناسو یاس دەبێ ﴿ ۱۰: ولئن أذقناه نعماء بعد ضراء مسته ﴾ خۆ ئەگەر دوا ی ئەو تەنگانە یەش خۆشی و لەشی ساغ و رزق و رۆزمان پێچیشتب ﴿ ليقولن ذهب السینات عنی ﴾ بە فیزیکیوە ئەلێ: تازە ئیتر ھەرچی مایە ی بەدی و ناخۆشی بوو لێمانەو دوورکەوتەو، کاتی بەسەرچوو و، جارێکی تر ھەزاری و ناخۆشی دووچارم نابیتەو! ﴿ إنه لفرح فخور ﴾ دەبێنی کە ھەمیشە لەخۆشی و خۆ قەفکردن و بایی بوون و چەواشەگەری دایەو، رێی راست ناگریت، مروفی لارولاسارو بێ دین ھەردەم ئاویە ﴿ ۱۱: إلا الذین صبروا وعملوا الصالحات ﴾ جگە ئەوانە ی و ئارامیان ھەبەو، لەکاتی نارەحەتیدا خۆیان دەگرن و، ئاکارە چاکەکانیش ئەنجام دەدەن، لەکاتی فراوانی رزق و رۆزی و خۆشحالییدا ﴿ أولئک لهم مغفرة وأجر کبیر ﴾ بەشی ئەوانە لیبووردن و پاداش و مزە ی زور فراوان و گەورە یە لای خوا.

نهوی دنیا ویست بی، قیامه تی نابی:

۱۵: من کان یرید الحیاة الدنیا وزینتها ﴿ هەرکه سیک ته نهیا ژیا نی ئه م دونیا یه و جوانی و زه رق و به رقی ئه وی بو ی و، پاشه ر ژ و پش تگ و ی بخا ﴿ ن وف الیهم اعمالهم فیها ﴿ ئه وای ئیمه ش هه ر له م دونیا یه دا به تی و ته سه لی پاداشی گشت هه ول و کرده وه چاکه کانیان - وه ک سه ردانی خ زمان و.. هتد - ده ده ی نه وه: به ته ندروستی و ئاسووده یی و روژی و ناوو شو ره تی دنیا ﴿ وه م فیها لا ییخسون ﴿ هیجیشیان لی که م نا کر ی ته وه ۱۶: اولئک الذین لیس لهم فی الآخرة إلا النار ﴿ ئه وانه له دو ار ژ و دا - جگه له ناگر - هیج به شو و به ره یه کیان نییه ﴿ و حط ما صنعوا فیها ﴿ وه ره هول و چاکه یه کیشیان له دونیا دا کر دبی، گشتی به فیر و و بیهو و ده ده چی ت ﴿ و باطل ما کانوا یعملون ﴿ و باتل و ناحق و نا ره وایه ئه وه ی کر دیان. له جیگایه کی تر دا خوا ئه فه رموی: (من کان یرید العاجلة عجلنا له فیها ما نشاء لمن نرید ثم جعلنا له جهنم یصلیها مذموما مدحورا ومن اراد الآخرة وسعی لها سعیها وهو مؤمن فأولئک کان سعیهم مشکورا.. وللآخرة أكبر درجات وأکبر تفضیلا) ۲۱-۱۸/۱۷

مروقی به رچاو روون باوه ری به قورئان هه یه:

۱۷: أفمن کان علی بینة من ربه ﴿ ئاخو که سیک له لایه ن په ره و ردگار یه وه به لگه یه کی ئاشکرا و روونی هه بی ﴿ ویتلوه شاهد منه ﴿ وه ره له لایه ن ئه و یش وه شایه دیک، واته: جبریل هه بی و قورئانی بو بخوینیت ه وه؟! ﴿ ومن قبله کتاب موسی إماما ورحمة ﴿ و به ره له قورئانی ش نامه و ته و راته که ی موسا ﴿ که بو گه لی به نی ئیسرا ئیل - پی شه و او ره حمه ت بوو، شایه دی له سه ر راستی بدات، ئاخو ئه م جو ره که سه واته پیغه م به ره هه ر ئیما نداریک وه کو ئه و خه لکه بی به لگه و دنیا ویست و بی باوه ره وایه؟ ﴿ اولئک یؤمنون به ﴿ ئه وانه گه لیکی راستی خوا زن و، باوه ر به م قورئانه ده که ن ﴿ ومن یکفر به من الأحزاب ﴿ و هه رکه سیش له کو مه له کانی تری دنیا، حاشای لی بکا و باوه ری پی نه هینی ﴿ فالنار موعده ﴿ بی گومانه که ناگری دوزه خ جیه تی ﴿ فلا تک فی مریة منه ﴿ جا که و ابو و تو هیج جو ره گومانیکت له راستی و دروستی ئه م قورئانه نه بی ﴿ إنه الحق من ربک ﴿ چونکه هه ر ئه وه هق و راست و دروست و، له لایه ن په ره و ردگار ته وه بو ت هاتو وه ﴿ ولكن أكثر الناس لا یؤمنون ﴿ به لام زو ره ی ئه و خه لکه به کویرانه و، بی ئه وه ی هیج جو ره به لگه و زانستیکیان

لابی، باوه ر نا هینن به م راستیه! (ئه نه س) ئه م فه مووده یه هینا وه ده لیت فه رموی: ((والذی نفس محمدیبه لایسمع بی أحد من هذه الأمة، یهودی ولا نصرانی ثم یموت ولم یؤمن بالذی أرسلت به إلا کان من أصحاب النار)) (موسلیم) کتاب الایمان (۱۵۳) بابی (۷). واته: سویندم به خوا، هه ر که سی ناوی من ببیسی - له م

أَمْ یَقُولُ ﴿ أَفْتَرَنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مثله ۱۲ مَفْتَرٍ ۚ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِینَ ﴿ ۱۳ ۚ فَالَّذِینَ یَسْتَجِیْبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ قُلْ أَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿ ۱۴ ۚ مَنْ كَانَ یُرِیدُ الْحَیْوةَ الدُّنْیَا وَزِیْنَتَهَا نُوفِ إِلَیْهِمْ أَعْمَلُهُمْ فِیْهَا وَهُمْ فِیْهَا لَیْخُسُونَ ﴿ ۱۵ ۚ أُولَئِكَ الَّذِینَ لَیْسَ لَهُمْ فِی الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِیْهَا وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا یَعْمَلُونَ ﴿ ۱۶ ۚ أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَیِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ ۖ یَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ ۖ كُنْتُ مُوسَىٰ ۖ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۖ أُولَئِكَ یُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ وَمَنْ یَكْفُرْ بِهِ ۖ مِنَ الْأَحْزَابِ ۖ فَالْتَأَمُّ مَوْعِدُهُ ۚ فَلَا تَكُ فِی مَرِیْئَةٍ أَنْتَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ ۚ وَلَٰكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا یُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۷ ۚ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۖ أُولَئِكَ یُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ وَیَقُولُ الْأَشْهَدُ هَؤُلَاءِ الَّذِینَ كَذَبُوا عَلَیَّ رَبِّهِمْ ۖ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِینَ ﴿ ۱۸ ۚ الَّذِینَ یَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَیَبْغُوْنَهَا عِوَجًا ۖ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿ ۱۹ ۚ

ئومه ته وه له مووسایی و له عیسا یی - و باوه ر یشم پی نه کا، دلنایان جیگای دوزه خه.

درو به ناوی خوا وه ده که ن و، ریگه که یشی له مه رد ده به سن:

۱۸: ومن أظلم ممن افترى على الله كذبا ﴿ ده بی کئ له و که سه سته مکار تر بی ت که: له سه ر خوا درو هه لیه سی و هاو به شی بو بریار بدات؟ ﴿ اولئک یعرضون علی ربهم ﴿ گشت ئه وانه له روژی دوا ییدا له خزمه تی په ره و ردگار یاندا راده نوینرین بو پرسیار و ه لام ﴿ ویقول الأشهاد ﴿ و شایه تگه لیکی زور (له ئیما نداران و فریشته و په یام به ران) له روژی قیامه تدا دین و شایه تیان له سه ر ده دن وئه لین: ﴿ هؤلاء الذین کذبوا علی ربهم ﴿ ئه مانه بوون - له دونیا دا - له سه ر په ره و ردگار یان درو یان کر دو، هاو ری و هاو ه لیان بو دانا ﴿ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظالمین ﴿ ده با نه حله ت و نفرینی خوا له خه لکانی نا هه قکارو سته مکار بی ت ۱۹: الذین

له دواړوژدا له هه مووکس دواړوترو زیانمنه ندرتن، چونکه بی له تاوانی خویشیان، تاوانی خه لکیشیان به کولوه ویهو، قیامه تیشیان به دونیا فروشتووه. خوی گه وړه له دواړوژدا دنکه دنکه گوناحان به مروقه ئیمانداره کان دهناسینتی و پئی لده نین و، ده سزانن تیا ده چن، ئهوسا له گهل ئه وهشدا خوا تاوانه کانیان داده پوشتی، به لام مروی کافرو دووړوو: هه موو شایه ته کان نه حله تیان لده کن (فیقول الأشهاد هؤلاء الذين كذبوا على ربهم ألا لعنة الله على الظالمين) (موسلیم).

پاداشی ئیمانداران لای خوا:

﴿ ۲۳: إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ بی گومان ئه وانهش که باوهریان هیناو، ئاکاری چاکیان ئه نجامدا ﴿ وأخبتوا إلى ربهم ﴾ وله راست په روهردگاریان دلیان داساکاو خویشان به کزو که مدانا ﴿ أولئك أصحاب الجنة ﴾ ئه وانه ده بڼه خاوهنی به هه شت و تییدا نیشته چی ده بڼه ﴿ هم فيها خالدون ﴾ به هه تا هه تاییش له وی ده بڼه ﴿ ۲۴: مثل الفريقين كالأعمى والأصم والبصير والسميع ﴾ مهسهل و نموونه ی ئه دوو دهسته یه - مروقی باوهردارو بی باوهر- هه روهکو مهسهلی کوپرو که روچاوساغ و بیسه ره، واته: بی باوهریان هه موو نابیناو کهرن، باوهردارانیس چاوساغ و ژنه وان ﴿ هل يستريان مثلا ﴾ ده ناخو ئه دوو دهسته یه وهک یهک و اېن؟ ﴿ أفلا تذكرون ﴾ ده سا بوجی ئیوه بیړی ناکه نه وه و پند وهرناگرن و لیکی ناده نه وه، هه تا قازانچ به خوتان بگه یه نن؟.

سهرگروشته ی نوح و نه ته وه که ی:

﴿ ۲۵: ولقد أرسلنا نوحا إلى قومه ﴾ به راستی (نوح) مان نارده لای قوم و هوزه که ی خوی، دوی ئه وه که دونیایان پرکرده ئاژاوه و خراپه کاری ﴿ إني لكم نذير مبين ﴾ چووه لایان و پئی گوتن: بی گومان که من ترسینه ریکی ئاشکرام بوتان ﴿ ۲۶: ألا تعبدوا إلا الله ﴾ هاتووم پیتان بلیم که: بیجگه له خوا هیچ کهس و شتیکی تر مه پهرستن ﴿ إني أخاف عليكم عذاب يوم أليم ﴾ چونکه "ئر به گویم نه کهن" ده ترسم سزای روژیکي ئیش پیگه یه نهرتان تووش بیی ﴿ ۲۷: فقال الملا الذين كفروا من قومه ﴾ که چی گه وړه گه وړه ناودارانی هوزو گه له که ی نوح - ئه وانه یان خوانه ناسو بی باوهریون له وهلامی نووحد- و تیان ﴿ مانراک إلا بشرا مثلاً ﴾ ئیمه تو وهکو مروقیکی ئاسایی ناوخومان ده بیینن، واته: وانا زانین شایسته ی په یامبریتی بیت، هه تا قسه کانت بیبیین، چونکه هیچ شتیکت له ئیمه زیاتر نییه! ﴿ وما نراک اتباعک إلا الذين هم أرادنا

یصدون عن سبيل الله ﴾ ئه وانه ی که ریگای خوا له خه لکی ده به ستن ﴿ ویغونها عوجا ﴾ و هه میسه له هه ولیشدان لاری بکه نه وهو، به لارونه شیاوی بی بو به رنامه ی ژبان نیشانی مه رد می بدن ﴿ وهم بالآخرة هم کافرون ﴾ و باوهریشیان به دواړوژ نییه، کافرو بی باوهرن، بویه کاری واده کهن ﴿ ۲۰ أولئك لم یکنوا

أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضَاعِفُ لَهُمْ الْعَذَابَ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿ ۲۱ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿ ۲۲ لَاجِرَمَ أَنْتُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ ﴿ ۲۳ إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿ ۲۴ مِثْلَ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْمَى وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿ ۲۵ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِذِي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿ ۲۶ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿ ۲۷ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا تَرْنِكَ يَا أَبَشْرًا مِثْلَنَا وَمَا تَرْنِكَ أَتَبْعُكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ يَبَادُوا رَأْيِي وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ﴿ ۲۸ قَالَ يَتُوبُ آدَمُ رَبِّهِ إِذْ ظَنَّنَا أَنَّكُمْ كَذِبْتُمْ مِنْ عِنْدِهِ فَعُصِيتَ عَلَيْهِمْ أَنْ يَزِلُّوا كُفُّوا أَسْمَهُمْ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

معجزين في الأرض ﴾ خو ئه وانه کومه لیکی وده مان هه رگیز ناتوانن لهم زه ویهدا له دهستی ده رچن ﴿ وما كان لهم من دون الله من أولياء ﴾ و بیجگه له خوایش هیچ دوست و یارمه تیده ریکیان دهس ناکه وی له سزا رزگاریان بکا ﴿ يضاعف لهم العذاب ﴾ سهره رای ئه وهش، به پئی شیوازی کوفره که یان سزایان چهنده به رامیهر بو ئه کری ﴿ ماکانوا یستطیعون السمع و ما کانوا یبصرون ﴾ چونکه له دونیادا ئه وهنده کینه و رقیان له حق بوو، نه یان ئه توانی وشه ی حق بیبسن و، نه شیان ئه توانی بیبسن و ری ده رکه ن، تا ئه مرو خو دهر باز بکهن ﴿ ۲۱: أولئك الذين خسروا أنفسهم ﴾ دیاره بهرله هه مووشتیک، ئه وانه خوینیان دواړاندو زیانمنه د بوون و ضل عنهم ما کانوا یفترون ﴿ ئه و په رسراوانهش که به دروو پروبالانته و، ناهق ده یان په رستن، لیان بزر بوون و به فیرو چوون، واته: هیچ که لک و سوو دیکیان نه بوو بویان ﴿ ۲۲: لاجرم أنهم في الآخرة هم الأخسرون ﴾ جا هیچ گومانیکیش نییه که

نالیم گه نجینه و خه زینه ی خوا لای منه و، گه نجینه داری خوام،
تا شهوی شوینم ده که وی دهوله مندی بکم ﴿ ولا أعلم الغیب ﴾
ناشلیم من تاگام له نادیارو شتی غه بیبیه ﴿ ولا أقول إني ملك ﴾
و ناشلیم من فریشته یه کم، نیردراوم بولاتان تا به دروزنم بزائن
﴿ ولا أقول للذين تردى أعینکم ﴾ وناشلیم بهو ئیماندارانه ی که

بادی الرأی ﴿ وداوکه وتووه کانیششت هه رروته و پووته و (سه فیه)
و بی بیروشاوه زن ده بینین ﴿ وما نری لکم علینا من فضل ﴾
ناشبینین هیچ پله و پایه یه کی زیاده تان به سه رنیمه دا هه بیت، تا
شیایو شه و به بن ئیمه دواتان بکه وین ﴿ بل نظنکم کاذبین ﴾ به لکو
گومان ده به بن دروزن، چ خوت و چ هاوه لانت!

ده سه لاتداران و سه رانی چه واشه، غهیره ز خویان به رروته و پووته
داده نین و بییان ده لین: ﴿ هم أرادلنا بادی الرأی... ﴾! چونکه نافامن
که هه ق و راستی بو هه رکه سی ده رکه وت و به یه روی لی کرد،
شه و که سه راست و هه قدوسته، نه ک گیل و گه وچ و نه زانه کانی لای
شه وان ﴿ ۲۸ ﴾: قال یا قوم أرأیتم إن کنت علی بینه من ربی ﴿ نوح
وتی: نهی قوم و هوزم! شه گهر بینیتان من به لگو و نیشانه یه کی
ناشکراو به هیزم له لایه ن پهروه ردگار مه وه هیه ﴿ و آتانی رحمة من
عنده ﴾ و هه له لای خوشیه وه رحمت و به زه یه کی پی دابم، واته:
پله ی پیغه مبه ریتی پی به خشیم ﴿ فعمیت علیکم ﴾ وشارد رابیتته وه
له ئیوه و لی تی نه گهن، چونکه ئیوه شیایو شه و نیعمه ته نین
﴿ انزل مکموها ﴾ ده کری ئیمه به زور بیده بن به سه رتانا و، برواتان
پی بینین ﴿ وأنتم لها کارهون ﴾ و ئیوه یش هزی لی نه که ن و
نه تانه وی، بی گومان هه رگیز ئیمه به زور باوه په که س ناهینین
﴿ ۲۹ ﴾: و یا قوم لا أسألكم علیه مالا ﴿ نهی قوم و هوزی من!
بزائن که من له به رامبه رگه یاندنی شه ناموزگاری و به رنامه یه م، هیچ
مزه و پاداشیکم له ئیوه ناوی، هه تا لاتان قورس بی و بوتان نه دریت
﴿ إن أجری إلا علی الله ﴾ چونکه پاداش و مزه ی من هه له سه ر
خوایه و هه له موم ده وی ﴿ وما أنا بطارد الذین آمنوا ﴾ هه رگیز یش
شه وانه باوه ریان هیناوه له به ر قسه ی ئیوه تاربان نانیم و دورریان
ناخه مه وه، دیاره شه وان داوایان کردبوو که: برواداره کان له کورو
دانشتنه کانیدا وده رنی، شه و سا دینه لای، ههروه کو قوره یش
هه مان داخواییان له پیغه مبه ر هه بوو! ﴿ إنهم ملاقوا ربهم ﴾
چونکه بی گومان شه وان له قیامه تدا له گه ل پهروه ردگاری خویان
دیده ن ده که ن و شکایه تی من ده که ن له لای شه ﴿ ولکنی أراکم
قوما تجهلون ﴾ به لام - راستیه که ی من ئیوه به هوزو گه لیکی
نه قام و نه زائن ده بینم، شه گینه چون داوی ده کردنی شه و ئیمانداره
هه ژارانه تان ده کرد و، به گیله پی اوو نه زانتان ده زانین! ﴿ ۳۰ ﴾:
و یا قوم من یبصرنی من الله إن طردتهم ﴿ نهی قوم و هوزی من!
چ که سی ده توانی یارمه تیم بداو له سزای خوا رزگارم بکا شه گهر
شه و ئیماندارانه م دور خسته وه وهرم کردن؟ ﴿ أفلا تذکرون ﴾
ناخو هیچ بیر ناکه نه وه "که چه نده تاوانه ده کردونیان" ﴿ ۳۱ ﴾:
ولا أقول لکم عندی خزائن الله ﴿ من هه له بهر شه و پیغه مبه رم

و یَقُولُ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَا إِنْ أُخْرِیَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا
أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلْمَعُونَ وَلَیْسَ لَیْسَ
قَوْمًا یَجْهَلُونَ ﴿ ۲۸ ﴾ و یَقُولُ مَنْ یُبْصِرْ مِنْ رَبِّی مِنْ رَبِّی
أَفَلَا تَذْکُرُونَ ﴿ ۲۹ ﴾ وَلَا أَقُولُ لَکُمْ عِنْدِی خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا
أَعْلَمُ الْغَیْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّ مَلَأْتُ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِینَ تَرَدَّدُوا
أَعِیْنُکُمْ لَنْ یُؤْتِیَهُمُ اللَّهُ خَیْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِی أَنْفُسِهِمْ إِنِّ إِذَا
لِیِّنَ الظَّالِمِیْنَ ﴿ ۳۰ ﴾ قَالُوا یَسْخَرُ قَدْ جَدَلْتُنَا فَاکْثَرْتَ
جِدْلَنَا فَأَیْنَ بِنَا یَعْدُنَا إِنْ کُنْتَ مِنَ الصَّادِقِیْنَ ﴿ ۳۱ ﴾ قَالَ
إِنَّمَا یَأْتِیْکُمْ بِهَ اللَّهِ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِیْنَ ﴿ ۳۲ ﴾ وَلَا یَنْفَعُکُمْ
نُصْحِیْ إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أُنْصَحَ لَکُمْ إِنْ کَانَ اللَّهُ یُرِیدُ أَنْ یُغْوِیَکُمْ
هُوَ رَبُّکُمْ وَإِلَیْهِ تُرْجَعُونَ ﴿ ۳۳ ﴾ أَمْ یَقُولُونَ أَفَرَرْنَا
قُلْ إِنْ أَفَرَرْنَا فَمَنْ لَیْسَ بِإِجْرَائِیْ وَأَنَا بَرِیءٌ مِمَّا یُشْخَرُونَ ﴿ ۳۴ ﴾
وَأَوْحِیْ إِلَیَّ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ یُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِکَ إِلَّا مَنْ قَدْ آمَنَ
فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا کَانُوا یَفْعَلُونَ ﴿ ۳۵ ﴾ وَأَصْنَعِ الْفُلَکَ بِأَعِیْنِنَا
وَوَحِیْنَا وَلَا تَخْطِیْطِیْ فِی الَّذِینَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُخْرَجُونَ ﴿ ۳۶ ﴾

له به رجاوی ئیوه سووک و بی نرخن ﴿ لن یؤتیهم الله خیرا ﴾ که
خوا هه رگیز خیرو چاکه یان له گه ل نا کاو له سه ر رنی راست نین،
وه ک ئیوه پیتان وایه ﴿ الله أعلم بما فی أنفسهم ﴾ خوا خوی
چاک ده زانی چی له دل و دهرونیان دایه و، پاداش و توله شیان هه
به پیی شهوی دلیان ده داته وه ﴿ إنی إذا لمن الظالمین ﴾ شه گهر
من شه و بکم که ئیوه ده لین، به راستی بی گومان ده چه ریزی
سته مکارانه وه.

قه و مه که ی نوح سزا ده خوازن:

﴿ ۳۲ ﴾: قالوا یا نوح ﴿ وتیان نهی نوح! ﴿ قد جادلنا فأکثرت
جدالنا ﴾ به راستی شه ره قسه و ده مه قالی زورت له گه ل کردین و
زوریش له سه ری رؤیشتی، ده سا له گه ل شه و شه دا زور به چاکی
بزانه که: ئیمه هه رگیز دوا ی خوت و به رنامه ت ناکه وین ﴿ فأتانا
بما تعدنا إِنْ کنت من الصادقین ﴾ ده سا نه ر ته و ده توانی و له

راستگوییانیت، نه‌و سزایه‌مان بۆ بهینه به‌لیمان پی‌ده‌دهیت ﴿۳۳﴾: قال إنما يأتيكم به الله إن شاء ﴿نوح وئی: به‌راستی هینانی نه‌و سزایه هر به‌دهستی خوابه‌و، هه‌ر نه‌ویش ده‌توانیت بی‌هینی بۆتان نه‌ر ویستی ﴿وما أنتم بمعجزین﴾ که هینایشی ئیتیر ئیوه ناتوان به‌ره‌لستی بکه‌ن و، ده‌سته‌وسان بی‌ه‌ستینن ﴿۳۴﴾: ولا ینفعکم نصحی إن أردت أن أنصح لکم إن کان الله یرید أن یریکم ﴿خو نه‌گه‌ر خوا بی‌ه‌وی گومراشتان بکاو ریتان لی‌تیک بدا، ئیتیر من هه‌ر چه‌ند نامۆزگاریتان بکه‌م بۆ سوودو که‌لکی ئیوه، سوودو که‌لکی نابئ بۆتان، چونکه خوا خووی ده‌یه‌وی گومرا‌بن، دیاره‌که ئیتیر هه‌ر گیز ناتوان له ئیراده‌ی نه‌و ده‌رجن ﴿هو ربکم﴾ هه‌ر نه‌ویشه په‌روه‌ردگارتان ﴿والیه ترجعون﴾ و هه‌ر بۆلای خویشی ده‌چنه‌وه‌و، حیساب ولی‌کۆلینه‌وه‌تان له‌گه‌ل ده‌کات ﴿۳۵﴾: أم یقولون افترأه ﴿یان ده‌لین: موحه‌مه‌د ﴿خوئ ئه‌م چی‌روکه‌ی هه‌لبه‌ستوه‌و نه‌یداته پالی خوا! نه‌و‌شاش باوه‌ر به‌داستانی گه‌له‌که‌ی (نوح)‌ناکه‌ن ﴿قل إن افتریته﴾ نه‌ی موحه‌مه‌د! بلئ: نه‌گه‌ر وابئی که ئیوه نه‌ی لین ومن خووم هه‌لم به‌ستبئی ﴿فعلی إجماعی﴾ دیاره‌گوناح و تاوانه‌که‌ی هه‌رده‌که‌ویته سه‌رخووم، ئیوه به‌ر پرس نین، وه‌نه‌گه‌ر راستگۆم، نه‌وه ئیوه تاوانبارن ﴿وأنا برئ مما تجرمون﴾ و منیش له هه‌ر تاوانی ئیوه ده‌ی‌که‌ن به‌ری و بی‌زارم، واته: که‌س تۆله‌ی که‌س نادری به‌سه‌ریا.

پاش نه‌وه که نوح بۆی ده‌رکه‌وت نه‌وانه ئیمان ناهینن، تووره‌بوو لی‌یان ودوعای لی‌کردن و فەرمووی: (رب لاتذر علی الأرض من الکافرین دیارا) (نوح/۲۶) خوایش فەرمووی: ئه‌م نایه‌تی (۳۵) به‌رسته‌یه‌کی تی‌هه‌ل‌کیشه له‌نی‌وان داستانه‌که‌ی نووحدا (علیه‌السلام) تا پی‌غه‌مبه‌ر ﴿یه‌کسه‌ره ئازارو بی‌زاره‌که‌ی قوره‌یش وه‌بیرینئی و، بزانی له‌به‌ر نه‌وه که پی‌غه‌مبه‌رانی به‌رله‌خویشی هه‌ر له‌و سزایه‌دا بوون، ده‌بی نه‌میش به‌ ئارامتر بی‌له‌وان ﴿۳۶﴾: وأوحی إلی نوح ﴿به‌نوح وه‌حی و سرووش‌کرا پاش نه‌وه گوتی: (.إنی مغلوب فانتصر) ۱۰/۵۴﴾ أنه لن یؤمن من قومک إلا من قد آمن ﴿ده‌بی چاک‌بزانیت که جگه له‌وانه له‌مه‌و‌به‌ر پروایان هیناوه، ئیتیر که‌سیکی دی له‌هۆزه‌که‌ت باوه‌ر ناهینئی ﴿فلا تبئس بما کانوا یفعلون﴾ که‌وابوو له‌و کارانه ده‌ی‌که‌ن خه‌فه‌تبارمه‌به، چونکه ده‌ره‌نجام تۆ رزگار نه‌بی و، نه‌وان تیا ده‌چن.

نوح له‌چاره‌نوو‌سی قه‌ومه‌که‌ی حالی بوو:

﴿۳۷﴾: واصنع الفلک بأعیننا ووحینا ﴿ده‌بی له‌به‌ر چاو خو‌مانه‌وه‌و به‌پیی سرووش و فرمانی خو‌مان که‌شتیه‌که‌ی دروست بکه‌یت

وخه‌لکه موسلمانه‌که‌ی سوار بکه‌یت ﴿ولا تخاطبنی فی الذین ظلموا﴾ و ئیتیر له‌مه‌ر نه‌وانه‌وه سه‌ته‌میان‌کردوه لیم مه‌پار ئیوه "بۆ رزگار بوون وله‌ناو نه‌چوونیان" ﴿إنهم مغرقون﴾ چونکه به‌راستی بریار دراوه که ده‌بی نه‌وانه تقوم بین و یخنکین، واته: کار له کار تراز‌اووه قسه‌ی پی‌ناوی ﴿۳۸﴾: ویصنع الفلک ﴿نوو‌حیش ده‌ستی دایه دروست‌کردنی که‌شتیه‌که‌ی به‌پیی نه‌خشه‌و فەرمانه‌که‌ی خوا، ئیتیر چۆن له‌چی و نه‌ندازه‌که‌ی چه‌ندبوو؟ بۆ وه‌لامی نه‌مه‌ریوایه‌ت زۆره، به‌لام گه‌لی له‌و وه‌لامانه‌بناغه‌و بنه‌مایه‌کیان نییه، نه‌وه نه‌بی‌ت که‌خوا‌ی کار جوان له‌سووره‌تی (قه‌مه‌)‌دا باسیان ده‌کا ﴿وکلما مر علیہ ملا من قومه﴾ هه‌ر که‌کۆمه‌لی له‌سه‌ردارانی هۆزه‌که‌ی به‌لایدا ده‌روشتن ﴿سخرأ منه﴾ گالته‌یان پی‌ده‌کرد و ده‌یان‌گوت: "های! های! دوینئی په‌یامبه‌ر بوویت و، نه‌مرو ب‌وویته دارتاش!" ﴿قال إن تسخرأ منا﴾ نوح وئی: نه‌گه‌ر ئیوه نه‌مرو گالته به‌ئیمه‌ بکه‌ن ﴿فإننا نسخر منکم کما تسخرون﴾ نه‌وا ئیمه‌یش له‌کاتی نقومبوونه‌که‌دا "که‌سه‌ره‌نجامی ئیوه‌یه" گالته به‌ئیه‌وه‌که‌ین، هه‌روه‌کو ئیوه نه‌مرو گالته‌و لا‌قرتی به‌ئیمه‌ ده‌که‌ن ﴿۳۹﴾: فسوف تعلمون ﴿له‌مه‌ودواش چاک‌ده‌زانن "پاشه‌رۆژ چۆن نه‌بی و بۆ کئی ده‌بی" ﴿من یأتیه عذاب یخزیه﴾ و کیش سزایه‌کی بۆ ده‌بی ئابرووی به‌ری ﴿ویحل علیہ عذاب مقیم﴾ و له‌قیامه‌تیشدا سزایه‌کی هه‌تا هه‌تابی وله‌بن نه‌هاتووی خوا ده‌که‌ویته سه‌ری وله‌کۆلی‌نابیته‌وه ﴿۴۰﴾: حتی إذا جاء أمرنا وفار التنور ﴿نه‌و حاله‌ت‌یه‌ان هه‌ر به‌رده‌وام بوو هه‌تا نه‌وکاته که بریاری پیاده‌کرنی سزاکه‌مان گه‌یی، نیشانه‌یشی نه‌وه‌بوو که: ئاویش له‌رووی زه‌وی له‌هه‌موو لایه‌که‌وه هه‌لقۆی، ته‌نانه‌تی له‌(ته‌نوره‌)‌کانیشیانه‌وه که جیگه‌ی ئاگری نه‌وانه، به‌لام (ئیب‌ع‌به‌باس) نه‌لیت: (التنور: وجة الأرض، وقال الطبری: والعرب تسمى وجه الأرض تنور الأرض) واته: به‌رووی گشت زه‌وی ده‌لین: ته‌نور، مه‌به‌ست نه‌وه‌یه‌که هه‌رکات دیتتان له‌گشت لایه‌که‌وه ئاوه‌له‌لقۆی و که‌وته سه‌ر زه‌وی، نه‌وه ئیتیر کاتی سزاکه‌هاتووه ﴿قلنا احمل فیها من کل زوجین اثنین﴾ نه‌وسا به‌(نوح)‌مان گوت: له‌هه‌ر نێ‌رو مییه‌کی گیانه‌به‌ران، دوان له‌که‌شتیه‌که‌دا هه‌لگره ﴿وأهلك إلا من سقى علیہ القول﴾ هه‌روا خانه‌واده‌که‌ت سوار بکه، مه‌گه‌ر که‌سیک که هه‌ر له‌زوه‌وه -به‌هۆی لاساری خو‌یه‌وه- بریاری تیا‌چوونی بۆ درابئی، وه‌کو(که‌نعان)‌ی کو‌رت و، (واعیله‌)‌ی خیزانت، نه‌مانه به‌هۆی بی‌باوه‌ری خو‌یا‌نه‌وه، ده‌بی له‌گه‌ل نه‌واندا تیا‌چن ﴿ومن آمن﴾ وه‌هه‌ر که‌سیکی دیکه‌ش باوه‌ری هینابی هه‌لی‌گره ﴿وما آمن معه إلا قليل﴾ خو‌ژماره‌یه‌کی که‌میش نه‌بی‌ت له‌گه‌لیا پروایان

کوردي، كردين) ﴿وقيل بعدا للقوم الظالمين﴾ پاشان گوترا: دهبا ئه و گه له سته مكارهيه له به زيبى خواوه دووربى.

نه هينا (ئيبين عه بباس) ئه لىت: له گه له ئه وه يشدا كه نوح (۹۵۰) سال له ناوياندا بوو، ته نها (۸۰) كه سيك باوه رى هينا پنى!

نوح بۆكۆره كهى هاوارى ئى به رزه وه بوو:

﴿۴۵: ونادى نوح ربه﴾ ئه وسا نوح سۆزى باوكايه تى جولاندى

ئيمانداره كان چوونه گه ميبه كه وه به ناوى خوا حه ره كه تى كرد:

﴿۴۱: وقال اركبوا فيها بسم الله مجريها وممر سبيلها﴾ ئه وسا (نوح) به سه رنشيني گه ميبه كهى وت: دهسا سوارى بين و له چوونى و له وه ستانيدا هه به ناوى خواوه ﴿ان ربي لغفور رحيم﴾ چونكه به راستى په روه ردگارم زۆر لىبووردهيه، زۆر يش دلوفان و ميه ره بانه به رامبه ر به ئيمه ي باوه ردارو له م به لايه لامان ده دات ﴿۴۲: وهى تجرى بهم فى موج كالجبال﴾ ئنجا كه شتييه كه به ناو شه پۆلى وادا ده ي بردن وهك چيكان بوو، واته: له بلندي وگه وه ربه ي و شيوه ياندا ﴿ونادى نوح ابنه وكان فى معزل﴾ و(نوح) يش بانگى له كۆره كهى كرد، كه له شو ئينكى چه پهك بوو ﴿يا بني اركب معنا﴾ ئه ي كۆره چكۆله كه م! وه ره له گه لمان سواره و خۆت له ئيمه مه پۆره ﴿ولا تكن مع الكافرين﴾ وله كافرو بى باوه ران مه به به ئاييني خوا.

زه ريانه كه كۆتايى دى و كۆره كهى نوح ده خنكى:

﴿۴۳: قال سآوى الى جبل يعصمني من الماء﴾ كۆره كهى نوح له وه لامى بابيا وتى: په نا ده به مه لاي ئه و چيايه، له ئاو و توفانه كه ده م پاريزى و ناخنكيم ﴿قال لا عاصم اليوم من امر الله الا من رحم﴾ نوح وتى: ئه مړه هيج پاريزه ريك بوهيج كه سيك نيبه له به رامبه ر ده سه لات و فرمانى خواوه، مه گه ر كه سيك كه خواى به به زه به ي روحمى بى بكات ﴿وحال بينهما الموج فكان من المغرقين﴾ ئا له و قسه و باسه دا بوون كتوپر شه پۆلى ده رياكه كه وته نيوانيان و، بۆخوى چووه ريزى نو قوو مكر او و خنكاوه كانه وه ﴿۴۴: وقيل يا ارض ابلى ماءك﴾ و دواى تيا چوونى گه له لاساره كهى نوح له لايه ن خواوه وترا: ئه ي زه وى! ئاده ي ئاوه كهى سه رت هه لלו وشه و بيكه وه ناو زكى خۆته وه ﴿ويا سماء اقلعى﴾ تويش ئه ي ئاسمان! ده ست به رداربه له ئاو پژاندى و، باران مه بارينه ﴿وغيض الماء وقضى الامر﴾ خيزا ئاوه كه م بوويه وه و داده لاييه ناو ناخى زه وى و، بپيارو و فرمانه كهى خواش به تيا چوونى گه له كهى نوح جيبه جى كرا ﴿واستوت على الجودي﴾ و كه شتييه كهش له سه ر كيوى جودى وه ستاو له نگه رى گرت.

چياى جودى: ده كه ويته نزيك شارى موسل، له كوردستانى عيراق و، باكورى توركيawe، ئيستاش به م ناوانه يشه وه ناوبانگى هيه: (ئارات، هه راوارد، به خشه نده، جودى، گودى،

وَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَتْنِ قَوْمَهُ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِن تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتَّى إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التُّنُورُ قُلْنَا اجْمَلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلا مَنْ سَقَى عَلَيْهِ الْفُلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ أَكْبَرُ فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ جَعَلَهَا وَتَرَسَّهَا إِن رُبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾ وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحُ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ سَتَأْتِي إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَنَسْمَأْ أَعْلَى وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْمُتَوَدِّيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾

وهاوارى له په روه ردگارى خوى كرد ﴿فقال رب إن ابني من أهلى﴾ وتى: ئه ي په روه ردگارم! به راستى كۆره كه م تاكيكى خيزانه كه مه، تويش به لينت بى دام كه خيزانه كه م پزگار بكهيت ﴿وإن وعدك الحق﴾ وگومانيش نيبه كه به لينت تو راست و هه قه "جا به لكو ئه ويشم بۆ پزگار بكهيت" ﴿وأنت أحكم الحاكمين﴾ تويش له هه موو فرمانه وه اكان داد په روه رتري، چونكه له وان زاناتري ﴿۴۶: قال يا نوح إنه ليس من أهلك﴾ خوا فره مووى: ئه ي نسوح! ئه و كۆره له خيزانى تو نيبه، واته: له و خيزانه نيبه به لينت دايتى پزگارى بكه م ﴿إنه عمل غير صالح﴾ چونكه مرو ئيكى لاسارو و خراپكاره ﴿فلا تسألنى ما ليس لك به علم﴾ ده ساتوش داواى شتيك لى مه كه هيج زانستىكت پنى نيبه وهيجى لى نازانيت ﴿إنسى أعظمك أن تكون من الجاهلين﴾ ئامۆزگاريت ده كه م كه: كارى نه كهيت خۆت ببه يته ريزى نه زان وگونا حكارانه وه.

تييبنى: بۆ زانينى ژماره ي سه رنشيني گه ميبه كه و، چه ند روژ

أَمَم مِّن مَّعَكَ ﴿٤٩﴾ ثَیْتَر مِیْهَره بانی خَوای به به زه بی فریای که و ت
وپی گوترا: ئە ی نوح! به سه لامه تی و به ئاسو ده بی و، به پیروزی
له ئیمه وه بوخوت و بو ئەو ئوممه تانه ی له گه لتن له چپای جوودی
وه ره خواری بو ده شتایی ﴿٥٠﴾ و أمم سمتمهم ﴿٥١﴾ ئەو ئوممه ت
وخه لکانه یش دوایی دین، تاماوه یه ک ده یان ژینین ﴿٥٢﴾ ثم یمهم منا
عذاب الیم ﴿٥٣﴾ پاشان له ئیمه وه تووشی سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر
ده بن، نه گه ر لارو لاسار دهر بچن.

ئهم داستان به لگهی راستی قورئانه:

﴿٤٩﴾: تلک من أنباء الغیب ﴿٥٠﴾ ئهم هه وال وده نگ و باسه بوم
باس کردیت، به شیکه له وهه وال نادیارانه ﴿٥١﴾ نوحیا الیک ﴿٥٢﴾
خومان به وهی پیت راده گه یه نین - ئە ی پیغه مبه ر! ﴿٥٣﴾ ما
کنت تعلمها أنت ولا قومک من قبل هذا ﴿٥٤﴾ نه تو دهر زانی
به ره هاتنی ئهم قورئانه توفان بووه، نه نه ته وه که یشته ده ی زانی
﴿٥٥﴾ فاصبر إن العاقبة للمتقين ﴿٥٦﴾ جا تووش (ئە ی پیغه مبه ر! ﴿٥٧﴾)
به رامبه ر به هه موو پی شه اته کان خو را گرو به ئارام به، وه کو
نوح ﴿٥٨﴾ به ئارام و خو را گروو، چونکه به راستی پاشه روژی
رووناک و، سه ر فرازی بو خو یا ریزارانه له شیرک و تاوان.

هوودو عادی قهومی:

﴿٥٠﴾: وإلی عاد أخاهم هودا ﴿٥١﴾ بۆلای قهومی (عاد) یش (هودو)
برایمان نارد، واته: هه ر له خو یان بوو، وه کو (نوح) مان نارد له ی
قهومه که ی خو ی ﴿٥٢﴾ قال یا قوم اعبدوا الله ما لکم من إله غیره ﴿٥٣﴾
پیی گوتن: ئە ی هۆزو گه لم! ده بی هه ر ئەو خوا تاک و ته نیایه
بیهرستن، چونکه جگه له وه هیج په رستراویکی تری راسته قینه
شکنا به م بو تان ﴿٥٤﴾ إن أنتم إلا مفترون ﴿٥٥﴾ ئیوه هه ردرو هه لده به ستن
له ئیددی عاکردنتان که خوا شه ریکی هه بی له په رستندا، نه گینه
خوا هه ر ئەو تاکه خوا یه یه وه باوه شی نییه له په رستندا ﴿٥٦﴾ ٥١:
یا قوم لا أسألكم علیه أجرا ﴿٥٧﴾ ئە ی هۆزی من! خو له به رامبه ر
گه یاندنی به رنامه که ی خوا دا، من هیج پاداش و کریه کم
لیتان ناوی، هه تا له سه رشانتان سه خت پیت ﴿٥٨﴾ إن أجری إلا
علی الذی فطرنی ﴿٥٩﴾ کری و پاداشی من هه ره سه ره ئەو زاته یه
به دی هی ناوم ﴿٦٠﴾ أفلا تعقلون ﴿٦١﴾ ئاخو هوش و بسیر ناکه نه وه، ژیر
نا بن ﴿٦٢﴾ ٥٢: ویا قوم استغفروا ربکم ﴿٦٣﴾ - ئە ی خزم و گه له کم! -
له په ره ره دگارتان داوا ی لی بووردن و پۆشین ی گونا ج بکه ن ﴿٦٤﴾ ثم
توبوا إلیه ﴿٦٥﴾ پاشانی ش ته وه بکه ن و بی نه وه بۆلای ﴿٦٦﴾ يرسل السماء
علیکم مدرارا ﴿٦٧﴾ ئە ویش له ئاسمانه وه به لی زمه و خو ره م، بارانتان

تییدا مانه وه، تۆفانه که گشتگیر بووی یان نا؟ ئە مانه و چه ندین
قهه ی تر له وه باره وه هه ن، هه موو ده ده یه نه ده سستی خواو، لی ی
بی ده نگ ده بین، نه گه ر چی پی شه وا (ئه حمه د) خوی لی رازی
بی ت - ئهم فه رمووده یه دیتی وده لیت: ((عن أبي هريرة ؓ قال:
مر النبي ﷺ بأناس من اليهود، وقد صاموا يوم عاشوراء، فقال: ما

قَالَ يَنْبُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُمْ عَمِلُوا عَمَلًا غَيْرَ صَالِحٍ فَلَا تَتَلَبَّسَ
مَالَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٥٩﴾
قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْهَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا
تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٠﴾ قِيلَ يَنْبُوحُ
أَهْيْطُ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ
وَأُمَمٌ سُمَّتَهُمْ ثُمَّ بَدَّلْنَا دُونَهُمْ مَعًا عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٦١﴾ يَذَلُّكَ
مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ
مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَذَابَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦٢﴾ وَإِلَى عَادٍ
أَخَاهُمْ هُودٌ قَالَ يَغْفُرَ اللَّهُ مَا لَكُمْ مِنْ آلِهِ
غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٦٣﴾ يَغْفُرَ لَكُمْ غَيْرُهُ
أَجْرًا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٤﴾
وَيَغْفُرَ لَكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ ثُمَّ تُوْبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ
عَلَيْكُمْ يَذَرُهَا رِيزًا وَيَزِدَّكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا
مُجْرِمِينَ ﴿٦٥﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ
بِتَارِكِي آلِ هَارَانَ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٦٦﴾

هذا من الصوم؟ قالوا: هذا اليوم الذي نجى الله موسى وبنى إسرائيل
من الغرق وغرق فيه فرعون، وهذا يوم استوت فيه السفينة على
الجودي، فصامه نوح وموسى ﷺ شكرا لله (عز وجل) فقال النبي ﷺ:
أنا أحق بموسى، وأحق بصوم هذا اليوم. فصام، وقال لأصحابه: من
كان منكم أصبح صائما فليتم صومه، ومن كان أصاب من غداء
أهله فليتم بقية يومه ((مسند الإمام أحمد ٣٥٩/٢ - ٣٦٠)). جا
به پی ئهم فه رمووده یه وا دهر ته که و ی دابه زینیان له که شتییه که،
روژی (١٠) ی مانگی موچه ره م بووی. ﴿٤٧﴾: قال ربی أعوذ بک
أن أسألك ما ليس لی به علم ﴿٤٨﴾ ئینجا نوح په شیمان بووه وه
به په له گه رایه وه لای خواو وتی: ئە ی په ره ره دگه ر! په نات
پی ده گرم که: جار یکی تر داوا ی هه ر شتییکت لی بکه م که زانیاریم
پی نه بی ﴿٤٩﴾ وإلا تغفر لی وترحمنی أکن من الخاسرین ﴿٥٠﴾ ئیشتاش
ئه رتو لیم خو ش نه بی و به زیه ییت پیما نه یه ته وه، له زیانه ندان
ده م ﴿٤٨﴾: قيل يا نوح اهبط بسلام منا وبركات عليك وعلى

راسته رڼیه، واته: نه خشه و پلانه کانی گشت پر له دادن، ستم له کهس ناکاو، حه زده کا هه موو به ره و هه ق بین.

گهلی (عاد) تیا چوو به دهر له نیمانداره کانیان:

﴿ ۵۷: فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ ﴾ جائهر

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْرَضَكَ بَعْضُ إِلَهَتَا يَسْتَوْوُ قَالَ إِنِّي أَشْهَدُ اللَّهَ
وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَشْرِكُونَ ﴿٥٨﴾ مِنْ دُونِهِ فَكِدُونِي
جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ ﴿٥٩﴾ إِنِّي نَزَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبَّكُمْ مَا
مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
﴿٦٠﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَنَسَخْتُ
رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُمْ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ
﴿٦١﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ
مِّنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٦٢﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ جَدِّهِ إِذَا يَدْعُو
رَبَّهُمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٦٣﴾ وَأَتَّبَعُوا
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ إِلَّا إِنَّا عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا
بَعْدَ الْإِعَادِ قَوْمٌ هُودٌ ﴿٦٤﴾ وَإِلَى مُؤَدِّ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ
يَقُومُوا أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَأَسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ
﴿٦٥﴾ قَالُوا لَنْصَلِّحَ نَذَكْتُ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ
نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ﴿٦٦﴾

ئښو هه داخواز بیه کهم روو وهرده چه رځینن و، گوږ ناگرن بوم،
وامن راسپاردهی خوم پږاگه یاندن و، نه نجامی لاری بوو نیشم
بو روون کردنه وه ﴿ وښتخلف ربی قوما غیر کم ﴾ وپه روهر دگار یشم
له ناوتان ده باو له جیاتی ئښو هه لکیکي تر داده نښی که نه وان
به راستی و ئیخلاسه وه نه پهرستن ﴿ ولا تضرونه شیئا ﴾
ناشتوان هیچ زیانیکی پږی بگه یه نن ﴿ إن ربی علی کل شیئ
حفیظ ﴾ به راستی په روهر دگارم پاریزه رو چاودیری هه موو شتیکه،
کارو کرده وه کانتان ده پاریزی وچی لی شاراوه نییه ﴿ ۵۸: ولما جاء
أمرنا ﴾ وه کاتی فهرانمان بو له ناو بردنی هوزه که ی عاد دهرچوو
﴿ نجینا هودا والذین آمنوا معه برحمة منا ﴾ به میهره بانایی به زهی
خومان (هوود) و نه وان هه له گه لیس باوه ریان هینابوو، رزگار کرد
﴿ ونجیناهم من عذاب غلیظ ﴾ و له وسزا هره سهخت و توندهش
لامان دان، نه وه بوو (با) یه کی زور قورس و نه زوکمان نارد هه ریان
و له بنی هینان. ﴿ ۵۹: وتلك عاد جحدوا بآيات ربهم ﴾ نه مهش

بو ده باریننی ﴿ ویزدکم قوه إلى قوتکم ﴾ وه یزیکي تر ددها به هیزو
تواناتان زیاد له هیزی خوتان که پیی بایی بیوون ﴿ ولا تتولوا
مجرمین ﴾ وه ئښو به تاوان روو وهر مه چه رځینن له وهی بانگتان
ده کهن بوی، واته: به شکو له گوناح وه گهرین و تهوبه بکهن، وه کو
په یامبر ﷺ له فهرمووده یه کدا- نه بوو داوود، ئیین ماحه ریوایه تی
ده کهن- نه فهرموئ: ﴿ (من لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم
فرجا، ومن كل ضيق مخرجا، ورزقه من حيث لا يحتسب) ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠ ١٠٠١ ١٠٠٢ ١٠٠٣ ١٠٠٤ ١٠٠٥ ١٠٠٦ ١٠٠٧ ١٠٠٨ ١٠٠٩ ١٠١٠ ١٠١١ ١٠١٢ ١٠١٣ ١٠١٤ ١٠١٥ ١٠١٦ ١٠١٧ ١٠١٨ ١٠١٩ ١٠٢٠ ١٠٢١ ١٠٢٢ ١٠٢٣ ١٠٢٤ ١٠٢٥ ١٠٢٦ ١٠٢٧ ١٠٢٨ ١٠٢٩ ١٠٣٠ ١٠٣١ ١٠٣٢ ١٠٣٣ ١٠٣٤ ١٠٣٥ ١٠٣٦ ١٠٣٧ ١٠٣٨ ١٠٣٩ ١٠٤٠ ١٠٤١ ١٠٤٢ ١٠٤٣ ١٠٤٤ ١٠٤٥ ١٠٤٦ ١٠٤٧ ١٠٤٨ ١٠٤٩ ١٠٥٠ ١٠٥١ ١٠٥٢ ١٠٥٣ ١٠٥٤ ١٠٥٥ ١٠٥٦ ١٠٥٧ ١٠٥٨ ١٠٥٩ ١٠٦٠ ١٠٦١ ١٠٦٢ ١٠٦٣ ١٠٦٤ ١٠٦٥ ١٠٦٦ ١٠٦٧ ١٠٦٨ ١٠٦٩ ١٠٧٠ ١٠٧١ ١٠٧٢ ١٠٧٣ ١٠٧٤ ١٠٧٥ ١٠٧٦ ١٠٧٧ ١٠٧٨ ١٠٧٩ ١٠٨٠ ١٠٨١ ١٠٨٢ ١٠٨٣ ١٠٨٤ ١٠٨٥ ١٠٨٦ ١٠٨٧ ١٠٨٨ ١٠٨٩ ١٠٩٠ ١٠٩١ ١٠٩٢ ١٠٩٣ ١٠٩٤ ١٠٩٥ ١٠٩٦ ١٠٩٧ ١٠٩٨ ١٠٩٩ ١١٠٠ ١١٠١ ١١٠٢ ١١٠٣ ١١٠٤ ١١٠٥ ١١٠٦ ١١٠٧ ١١٠٨ ١١٠٩ ١١١٠ ١١١١ ١١١٢ ١١١٣ ١١١٤ ١١١٥ ١١١٦ ١١١٧ ١١١٨ ١١١٩ ١١٢٠ ١١٢١ ١١٢٢ ١١٢٣ ١١٢٤ ١١٢٥ ١١٢٦ ١١٢٧ ١١٢٨ ١١٢٩ ١١٣٠ ١١٣١ ١١٣٢ ١١٣٣ ١١٣٤ ١١٣٥ ١١٣٦ ١١٣٧ ١١٣٨ ١١٣٩ ١١٤٠ ١١٤١ ١١٤٢ ١١٤٣ ١١٤٤ ١١٤٥ ١١٤٦ ١١٤٧ ١١٤٨ ١١٤٩ ١١٥٠ ١١٥١ ١١٥٢ ١١٥٣ ١١٥٤ ١١٥٥ ١١٥٦ ١١٥٧ ١١٥٨ ١١٥٩ ١١٦٠ ١١٦١ ١١٦٢ ١١٦٣ ١١٦٤ ١١٦٥ ١١٦٦ ١١٦٧ ١١٦٨ ١١٦٩ ١١٧٠ ١١٧١ ١١٧٢ ١١٧٣ ١١٧٤ ١١٧٥ ١١٧٦ ١١٧٧ ١١٧٨ ١١٧٩ ١١٨٠ ١١٨١ ١١٨٢ ١١٨٣ ١١٨٤ ١١٨٥ ١١٨٦ ١١٨٧ ١١٨٨ ١١٨٩ ١١٩٠ ١١٩١ ١١٩٢ ١١٩٣ ١١٩٤ ١١٩٥ ١١٩٦ ١١٩٧ ١١٩٨ ١١٩٩ ١٢٠٠ ١٢٠١ ١٢٠٢ ١٢٠٣ ١٢٠٤ ١٢٠٥ ١٢٠٦ ١٢٠٧ ١٢٠٨ ١٢٠٩ ١٢١٠ ١٢١١ ١٢١٢ ١٢١٣ ١٢١٤ ١٢١٥ ١٢١٦ ١٢١٧ ١٢١٨ ١٢١٩ ١٢٢٠ ١٢٢١ ١٢٢٢ ١٢٢٣ ١٢٢٤ ١٢٢٥ ١٢٢٦ ١٢٢٧ ١٢٢٨ ١٢٢٩ ١٢٣٠ ١٢٣١ ١٢٣٢ ١٢٣٣ ١٢٣٤ ١٢٣٥ ١٢٣٦ ١٢٣٧ ١٢٣٨ ١٢٣٩ ١٢٤٠ ١٢٤١ ١٢٤٢ ١٢٤٣ ١٢٤٤ ١٢٤٥ ١٢٤٦ ١٢٤٧ ١٢٤٨ ١٢٤٩ ١٢٥٠ ١٢٥١ ١٢٥٢ ١٢٥٣ ١٢٥٤ ١٢٥٥ ١٢٥٦ ١٢٥٧ ١٢٥٨ ١٢٥٩ ١٢٦٠ ١٢٦١ ١٢٦٢ ١٢٦٣ ١٢٦٤ ١٢٦٥ ١٢٦٦ ١٢٦٧ ١٢٦٨ ١٢٦٩ ١٢٧٠ ١٢٧١ ١٢٧٢ ١٢٧٣ ١٢٧٤ ١٢٧٥ ١٢٧٦ ١٢٧٧ ١٢٧٨ ١٢٧٩ ١٢٨٠ ١٢٨١ ١٢٨٢ ١٢٨٣ ١٢٨٤ ١٢٨٥ ١٢٨٦ ١٢٨٧ ١٢٨٨ ١٢٨٩ ١٢٩٠ ١٢٩١ ١٢٩٢ ١٢٩٣ ١٢٩٤ ١٢٩٥ ١٢٩٦ ١٢٩٧ ١٢٩٨ ١٢٩٩ ١٣٠٠ ١٣٠١ ١٣٠٢ ١٣٠٣ ١٣٠٤ ١٣٠٥ ١٣٠٦ ١٣٠٧ ١٣٠٨ ١٣٠٩ ١٣١٠ ١٣١١ ١٣١٢ ١٣١٣ ١٣١٤ ١٣١٥ ١٣١٦ ١٣١٧ ١٣١٨ ١٣١٩ ١٣٢٠ ١٣٢١ ١٣٢٢ ١٣٢٣ ١٣٢٤ ١٣٢٥ ١٣٢٦ ١٣٢٧ ١٣٢٨ ١٣٢٩ ١٣٣٠ ١٣٣١ ١٣٣٢ ١٣٣٣ ١٣٣٤ ١٣٣٥ ١٣٣٦ ١٣٣٧ ١٣٣٨ ١٣٣٩ ١٣٤٠ ١٣٤١ ١٣٤٢ ١٣٤٣ ١٣٤٤ ١٣٤٥ ١٣٤٦ ١٣٤٧ ١٣٤٨ ١٣٤٩ ١٣٥٠ ١٣٥١ ١٣٥٢ ١٣٥٣ ١٣٥٤ ١٣٥٥ ١٣٥٦ ١٣٥٧ ١٣٥٨ ١٣٥٩ ١٣٦٠ ١٣٦١ ١٣٦٢ ١٣٦٣ ١٣٦٤ ١٣٦٥ ١٣٦٦ ١٣٦٧ ١٣٦٨ ١٣٦٩ ١٣٧٠ ١٣٧١ ١٣٧٢ ١٣٧٣ ١٣٧٤ ١٣٧٥ ١٣٧٦ ١٣٧٧ ١٣٧٨ ١٣٧٩ ١٣٨٠ ١٣٨١ ١٣٨٢ ١٣٨٣ ١٣٨٤ ١٣٨٥ ١٣٨٦ ١٣٨٧ ١٣٨٨ ١٣٨٩ ١٣٩٠ ١٣٩١ ١٣٩٢ ١٣٩٣ ١٣٩٤ ١٣٩٥ ١٣٩٦ ١٣٩٧ ١٣٩٨ ١٣٩٩ ١٤٠٠ ١٤٠١ ١٤٠٢ ١٤٠٣ ١٤٠٤ ١٤٠٥ ١٤٠٦ ١٤٠٧ ١٤٠٨ ١٤٠٩ ١٤١٠ ١٤١١ ١٤١٢ ١٤١٣ ١٤١٤ ١٤١٥ ١٤١٦ ١٤١٧ ١٤١٨ ١٤١٩ ١٤٢٠ ١٤٢١ ١٤٢٢ ١٤٢٣ ١٤٢٤ ١٤٢٥ ١٤٢٦ ١٤٢٧ ١٤٢٨ ١٤٢٩ ١٤٣٠ ١٤٣١ ١٤٣٢ ١٤٣٣ ١٤٣٤ ١٤٣٥ ١٤٣٦ ١٤٣٧ ١٤٣٨ ١٤٣٩ ١٤٤٠ ١٤٤١ ١٤٤٢ ١٤٤٣ ١٤٤٤ ١٤٤٥ ١٤٤٦ ١٤٤٧ ١٤٤٨ ١٤٤٩ ١٤٥٠ ١٤٥١ ١٤٥٢ ١٤٥٣ ١٤٥٤ ١٤٥٥ ١٤٥٦ ١٤٥٧ ١٤٥٨ ١٤٥٩ ١٤٦٠ ١٤٦١ ١٤٦٢ ١٤٦٣ ١٤٦٤ ١٤٦٥ ١٤٦٦ ١٤٦٧ ١٤٦٨ ١٤٦٩ ١٤٧٠ ١٤٧١ ١٤٧٢ ١٤٧٣ ١٤٧٤ ١٤٧٥ ١٤٧٦ ١٤٧٧ ١٤٧٨ ١٤٧٩ ١٤٨٠ ١٤٨١ ١٤٨٢ ١٤٨٣ ١٤٨٤ ١٤٨٥ ١٤٨٦ ١٤٨٧ ١٤٨٨ ١٤٨٩ ١٤٩٠ ١٤٩١ ١٤٩٢ ١٤٩٣ ١٤٩٤ ١٤٩٥ ١٤٩٦ ١

به سهرهاتی هۆزه که ی عاد بوو باسکرا که به لگه و نیشانه کانی
پهروه دگاری خویان نکوولییان کردو باوهریان نه هینا ﴿ وعصوا
رسله ﴾ و سهرینچی و نافه رمانیان له پیغه مبه رانی خوا کرد،
واته: سهرینچیان له هوود وهک سهرینچیان له هه موو په یامبه ران
کردبێ ﴿ واتبعوا امر کل جبار عنید ﴾ وه شوینی فه رمان و بریاری
هه موو که سیکی زۆردارو سته مکارو یاخی که وتن، واته: له باتی
گوپرایه لیبیان بۆ پیغه مبه ران، په پیره وییان له سهرکاره تاغووته کانیان
کرد! ﴿ ۶۰: واتبعوا فی هذه الدنيا لعنة و يوم القيامة ﴾ وهه ر له م
دونیایه دا، نه حلهت و نفرینیان به دوا داچوو، وهه روژی قیامه تیش
هه روا، ده سا بنوارن و بزائن چیمان به سهر هینان؟ ﴿ ألا إن
عادا كفروا ربهم ﴾ هوشیار بن ویزائن! که گه له عاد به رامبه ر
به پیره و دگاریان بێ وه فاو بێ باوه رو کافر بوون، بۆیه وایان به سهر
هینراو دووچار بوون ﴿ ألا بعدا لعاد قوم هود ﴾ ده سا بیدار بن!
وه با هۆزی عاد له رحمهت و به زهیی خوا هه ر دوور بن.

سالح و سه موودی قهومی:

﴿ ۶۱: وإلی ثمود أخاهم صالحا ﴾ بۆلای هۆزی (سه موود) یش
(صالح) ی برایانمان نارد، که له نیوان (مه دینه) و (ته بووک) دا
ده ژیان ﴿ قال یا قوم اعبدوا الله مالکم من إله غیره ﴾ ته ویش
وتی: ئە هی هۆزی من! ده بێ ئیوه هه ر خوی تالک و ته نیا بپه رستن،
چونکه جگه له خۆی هیچ په رستراویکی تر به هه ق وشایسته ی
په رستن نییه ﴿ هو أنشأکم من الأرض ﴾ چونکه هه ر ئە وه له م
زهویه ئیوه ی به ریا کرد و به دی هینان ﴿ واستعمرکم فیها ﴾
وکردنیشی به ئاوه دانکه ره وه ی زهوی، واته: ده بێ زهوی به داروو
درهخت و کشتوکال و.. هتد ئاوه دان بکه نه وه. ﴿ فاستغفروه ﴾
ده سا داوای لیپووردنی تاوان و گوناچه کانتانی لێ بکه ن، به تایبه تی
بۆ سه رده می بته رستیتان ﴿ ثم توبوا إلیه ﴾ و پاشانیش ته وه به
بکه ن و، به ره و ئە و بینه وه و، واز له گشت کاریکی خراپ و،
بته رستی بێنن ﴿ إن ربی قریب مجیب ﴾ بێ گومان پهروه ر دگام
له بهنده کانییه وه زۆر نزیک و به وه لآم، که واته سالحبوون ده بیته
هۆی ئە وه که خوی دلۆشان، زوو وه لآمی داخوازییه کانتان
بداته وه، له جیگایه کی تر دا بۆ جهخت له سه ر ئە و راستییه خوا
ده فه رموی: ﴿ وإذا سألك عبادی عني فإني قریب أجیب دعوة الداع
إذا دعان... ﴾ (۱۸۶/۲).

وتوو ویزیک له نیو صالح و نه ته وه که یدا:

﴿ ۶۲: قالوا یا صالح قد کنت فینا مرجوا قبل هذا ﴾ هۆزه که ی

له وه لآمدا وتیان: ئە ی صالح! به راستی تۆ به ره وه ئە م قسانه
بکه یت جیی هیواو ئومیدی ئیمه بوویت، چاوه روان بووین ببیته
سالارو گه وره مان، که چی به و قسانه بی هیوات کردین! ﴿ أتنهانا
أن نعبد ما یعبد آبائنا ﴾ ئایا له له په رستنی په رستراوه کانی
باو یا پیرانمان ریمان لێ ده گریته؟ ﴿ وإنا لفی شک مما تدعونا إلیه
مریب ﴾ وه به راستی ئیمه به رامبه ر ئە وخوایه بانگمان ده که یت
بپه رستین به گومان و دوو دلێن ﴿ ۶۳: قال یا قوم أرأیتم إن
کنت علی بینة من ربی ﴾ صالح په یامبه ر وتی: ئە ی گه له من!
ئه ریینتان به لگه یه کی روون و ئاشکرام هینا و له لای پهروه ر دگامه وه
﴿ وآتانی منه رحمة ﴾ وه رحمهت و پیغه مبه ریتی پێ به خشییم، ئایا
پاش ئە وه ده توانم سهرینچی له فه رمانی بکه م؟ ﴿ فمن یصرنی
من الله إن عصيته ﴾ ئە گه ر نافه رمانیم کرد، کێ هیه — بتوانی
له به رامبه ر سزای خواوه — هاوکاری و کۆمه کیم بکاو له سزای لام
بدات؟ ﴿ فما تریدوننی غیر تخسیر ﴾ دلنیا بن (به م هه لویسته تانه وه)
جگه له زیان، هیچ شتی بۆ من زیاد ناکه ن ﴿ ۶۴: ویاقوم ﴾ ئە ی
خزم و هۆزی من! ﴿ هذه ناقة الله لکم آیه ﴾ ئە مه ئە و وشتریه
خۆتان داواتان کرد، خوی گه وره به فه رمانی خۆی له به رده رهق
و ته قه که به دی هینا کردییه به لگه یه کی گه وره و مه زن بۆتان، له
سه ر راستی پیغه مبه ریتی من ﴿ فذروها تأکل فی أرض الله ﴾
ده سا لێ گه رپن یا له و ئه رزه ی خوا بۆ خۆی بخوا و به وه ری
﴿ ولا تمسوها بسوء ﴾ و به نیازی خراپه وه دهستی بۆمه به ن
وئاژاری مه ده ن ﴿ فیاخذکم عذاب قریب ﴾ ئە گینا سزایه کی نزیک
ئه تان گری و دووچار ده بن ﴿ ۶۵: ففعلوها ﴾ که چی — سالحبان
به درۆزن زانی و، هه ر چوار په لی وشتره که یان شکاندو له ت و
په تیان کرد و گوشته که یان دابه ش کرد! ﴿ فقال تمتعوا فی دارکم
ثلاثة آیام ﴾ ئینجا صالح پێ گوتن: ته مه نی درێژتان ته نها سێ
روژی که، جا له و خانوو به ره ی خۆتان ده ئە و ماویه بوخۆتان بژین
و رابوین، تا زهنگی خه ته ری سزا که تان بۆدی ﴿ ذلک وعد غیر
مکذوب ﴾ ئە وه ره شه و به لێنی خوایه، راسته و درۆ نییه، واته:
که سێک نییه بتوانی به درۆی بختا وه ﴿ ۶۶: فلما جاء أمرنا ﴾
ئینجا که له کاتی دیار یکراوی خۆیدا فه رمانه که مان بۆ سزایان هات
﴿ نجینا صالحا والذین آمنوا معه برحمة منا ﴾ صالح و ئە وانه ی
باوه ریان هینا بوو پێی، به میهره بان و به زهیییه کی تایبه تی خۆمان
رزگارمان کردن له تیاچوون ﴿ ومن خزی یومئذ ﴾ وه له پهستی
ئە و روژه په نامان دان ﴿ إن ربک هو القوی العزیز ﴾ به راستی
پهروه ر دگارت ته نها بۆخۆی زۆر به هیزو زال و به توانایه ﴿ ۶۷:
وأخذ الذین ظلموا الصیحة ﴾ وه بۆ روژی چواره م — ئە وانه یان

رحمة الله وبركاته عليكم أهل البيت ﴿﴾ رحمة و بهر که تی خواتان له سهر بیئت ئه ی خانه واده ی مالی ئیبراهیم! ﴿﴾ انه حمید مجید ﴿﴾ به راستی ئه و خوابه هه میشه سوپاسگوزاری شکۆداره، چونکه نازو نیعمه ته کانی ئه وهنده زۆرن له ئه ژمار نایه. له (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتوووه که: باوهرداره کان به

سته میان کردبوو- نه عه رته و دهنگیکی به هه بیته (بومه لرزه، شریخه و بروسکه) گرتنی، له ئه نجامی ئه وده دا شاره که یان ژیره و ژور بوو ﴿﴾ فاصبحوا فی دیارهم جائمین ﴿﴾ ئیتره هه موو له خانوووشوینه کانی خۆیاندا ده مه وروو که وتن و مردن ﴿﴾ ۶۸: کان لم یغوا فیها ﴿﴾ ده تگوت له و لا ته دا روژی نه ژیاون و نه بوون ﴿﴾ ألا إن ئمود کفروا ربهم ﴿﴾ بزنان که بی گومان هۆزه که ی (سه موود) بی باوهرو بی وه فاو سیله بوون به په ره و دگاریان، بۆیه ئه ویش وای به سه ره ئیان ﴿﴾ ألا بعدا لئمود ﴿﴾ بیدارین! بریاری دووری بۆگه لی سه موود له به زهیی خوا درا.

فریشته مژده ی ئیسحاق ویه عقوب ده دهنه ئیبراهیم:

﴿﴾ ۶۹: ولقد جاءت رسلنا إبراهیم بالبشری ﴿﴾ بی سو فریشته راسپاردو ره وانه کراوه کانمان به مژده وه هاتنه لای ئیبراهیم و، مزگینیان به (ئیسحاق) ی کوری دایه ﴿﴾ قالوا سلاما ﴿﴾ وتیان سلاوی بو ئیبراهیم ﴿﴾ قال سلام ﴿﴾ ئه ویش وتی: ئیوهیش به هه میشه سلاوتان لی بی ﴿﴾ فما لبث أن جاء بعجل حنید ﴿﴾ جا دوا ی به خیره اتیان زووچوو گوشتی گولکیکی برژاوی بو هینان "و له به رده میان دای ناو فره مووی لی کردن" ﴿﴾ ۷۰: فلما رأى أیدیهم لا تصل إلیه ﴿﴾ ئینجا که دیتی دهستی بۆنابه ن و لئی ناخۆن ﴿﴾ نکرهم پی ناخۆش بوو و به نادۆس و ناحه ز که وتنه به رچاوی ﴿﴾ وأوجس منهم خیفه ﴿﴾ ولییان ترسا وگومانی خرابی لی کردن ﴿﴾ قالوا لا تخف ﴿﴾ فریشته کانیش هه ستیان پی کردو پیمان وت: مه ترسه ﴿﴾ إنا أرسلنا إلى قوم لوط ﴿﴾ بی گومان ئیمه فریشته یین و نیردراوین بۆلای هۆزی (لوت) له ناویان به رین ﴿﴾ ۷۱: وامراته قائمه فضحکت ﴿﴾ وژنه که ی (ئیبراهیم) - که له پشستی په رده وه وه ستابووو گوینی له مزگینییه که وه بوو- له خۆشییا پێکه نی، وه کو ده فره مووی: ﴿﴾ فبشرناها بإسحاق ﴿﴾ ئینجا ئیمه ش - له سهر زمانی فریشته کان- مژده مان پی دا به کوریک به ناوی ئیسحاق، شیایو باسیشه زۆر پیرو به ته مه ن بوو، مندالیشی نه ده بوو ﴿﴾ ومن وراء إسحاق یعقوب ﴿﴾ وله پاش (ئیسحاق) یش، مزگینیمان به (یه عقوب) ی کوره زای دایه، واته: ئیسحاقیش کوریکی ئه بی و ناوی یه عقوب ده بی ﴿﴾ ۷۲: قالت یا ویلیت أألد وأنا عجوز ﴿﴾ خیزانی ئیبراهیم به سه رسورمانیکه وه وتی: ئه ی رو! من مندالم ئه بیته وه من پیره ژنیکم؟ ﴿﴾ وهذا بعلی شیخا ﴿﴾ و ئه مه یش میرده که مه، پیره میردیکه و، زۆریش به سالا چووہ ﴿﴾ إن هذا لشیء عجیب ﴿﴾ به راستی ئه مه بو من رووداویکی سه یروو سه مه ره یه! ﴿﴾ ۷۳: قالوا أتعجبین من أمر الله ﴿﴾ فریشته کان وتیان: ئه وه له کاری خوا سه رسام ده بیته؟

قَالَ يَنْقُورُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَنَاتٍ مِنْ رَبِّي وَآتَانِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٦٩﴾ وَيَنْقُورُ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أََرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا سَوْوًا فَاخْذُكُمُ عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿٧٠﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ وَعَذَابُكُمْ كَذُوبٌ ﴿٧١﴾ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا بِجَنَّتَيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ رَحْمَةً مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يُوسُفَ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٧٢﴾ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جُثَثٍ ﴿٧٣﴾ كَانُوا لَمْ يَنْفَعُوا فِيهَا إِلَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُدَا لَكُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ ﴿٧٤﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ أَن يُدْهِمَهُمْ لَا تُصِلُ إِلَيْهِمْ نَكْرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٥﴾ وَأَمْرَانَهُ قَائِمَةً فَضَحِكْتُمْ فَبَشِّرْنَاهُم بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧٦﴾

پێغه مبهریان ﴿﴾ گوت: (وقد علمنا السلام عليك، فكيف الصلاة عليك يا رسول الله؟ قال: ((قو لوا: اللهم صل على محمد، وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم و آل إبراهيم، وبارك على محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم، إنك حميد مجيد)) واته: ده زانین چۆن دروودو سلاوت بو بنیزین، به لام نازانین چۆن سه له واتت لی بدهین؟ ئه ویش فره مووی: بلین: (اللهم صل...). تاد.. / فتح الباری: ۶/ ۶۹ و مسلم: ۱/ ۳۰۵.

ئیبراهیم سکا لا بو هۆزه که ی لووت ده کا:

﴿﴾ ۷۴: فلما ذهب عن إبراهيم الروح ﴿﴾ جا که ئه و ترس و بیمه له دلی (ئیبراهیم) ده رچووو هیور بوویه وه ﴿﴾ وجاءته البشری ﴿﴾ و مزگینییه که ی بو هات، واته: مزگینی به ئیسحاق و یه عقوب ﴿﴾ یجادنا فی قوم لوط ﴿﴾ که وته موجداه له و سکا لا سه باره ت به له ناوبردنی هۆزی (لووت) به مه به ستی دواخستنی

سزاکه یان، تا به شکو بۆ دوایی بپروا بینن.

رافه کهرانی قورنان ده لئین: ئەو کاتە کە فریشتەکان هاتن و گوتیان: (إنا مهلكوا أهل هذه القرية) واتە: ئێمە دەمانهێوێ خەڵکی ئەم گوندە یە قەربەکەین، ئیبراھیم پێی گوتن: ئەو ئەگەر پەنجە موسلمانیشی تێدا بێت؟ ئێو هەر لە ناویان ئەبەن؟ وتیان: نەخێر، وتی: ئەو چل؟

قَالَتَ بَوَلَدَتْنِي، أَلَيْدَ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٦﴾ قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهُ وَبَرَكَتُهُ، عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٧٧﴾ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَ تَهُ الْبُشْرَى يُجِدُ لَنَافِي قَوْمٍ لُوطٌ ﴿٧٨﴾ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٩﴾ يَتَذَكَّرُ لَهُمْ عَنْ هَذَا اللَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَنْ دُونَ ﴿٨٠﴾ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيقَهُمْ وَصَافَقَهُمْ دَرَجَاوَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ﴿٨١﴾ وَجَاءَهُمْ قَوْمُهُ، مَهْرُجُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالِ يَقَوْمُ هَتُمُوتُوا بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٨٢﴾ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ﴿٨٣﴾ قَالُوا لَوْ أَنَّا لِرَبِّكُم قُوَّةٌ أَوْ آوَى إِلَى رَبِّكَ سَدِيدٌ ﴿٨٤﴾ قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُواكَ فَاسْرُ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْفُتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرُكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨٥﴾

گوتیان: نەخێر. هەر بەو پێیە لەگەڵیان چوو هەتا وتی: باشە! ئەو ئەگەر یەک موسلمان هەبێت؟ وتیان: نەخێر، ئیبراھیم وتی: (إن فيها لوطا) واتە: دەخۆ(لووت) ی تێدا یە! ﴿٧٥﴾: إن إبراھیم لحلیم أواه منیب ﴿٧٩﴾ ی تێدا یە! واتە: ئێمە دەمانهێوێ خەڵکی ئەم گوندە یە قەربەکەین، ئیبراھیم پێی گوتن: ئەو ئەگەر پەنجە موسلمانیشی تێدا بێت؟ ئێو هەر لە ناویان ئەبەن؟ وتیان: نەخێر، وتی: ئەو چل؟

فریشتە دینە لای لووت:

جا لێردا پەردە بەسەر دیمەنەکی ئیبراھیم و خێزانەکی دادەداتەو دەگەرێتەو سەر بایەکی لووت و دەفەرموی:

﴿ ٧٧: ولما جاءت رسلنا لوطا ﴾ هەرکە شاندە (فریشتە)کەمان لای(ئیبراھیم) هەلسان و، هاتنە لای لووت ﴿ سئ بهم وضاق بهم ذرعا ﴾ پێیان زۆر نارهەست و دلتەنگ و پەڕێشان بوو، چونکە لە سیمای چەند لاویکی جوان چاک و جەھێلدا هاتیوون، ئەمیش ترسا لە ھۆزەکە ی خۆی بن و بۆ ئەو کارە دزیو قیزیوونە هاتبن و، میوانەکانی بێ ریزو بێ حورمەت بکەن!! ﴿ وقال هذا يوم عصيب ﴾ بۆیە لە دلی خویدا گوتی: ئای! چ رۆژیکی زۆر نارهەست و سەختە ئەمڕۆ، ئەمە هەر ئەو رۆژەیە من لێی دەترسام ﴿ ٧٨: وجاء قومه يهرعون إليه ﴾ وە قەومەکی هەر بە بیستنی هاتنی میوانەکان زۆر بە پەلە و بێشەرمانە خۆیان کوتا بۆمالی لووت و زانییان میوانی ھەیە!! ﴿ ومن قبل كانوا يعملون السيئات ﴾ خۆ پێشتریش هەر خەریکی کاری دزیو خراپ و بەدەفەر بوون، سروشتی راستەقینە ی مۆقییان ھەلۆشابوو، بۆیە لە باتی چوونە لای ژنان دەچوونە لای نێرینە!! جا بۆ ئەو بیان ھینیتەو سەر باری راستی ژبان دەفەرموی: ﴿ قال يا قوم هؤلاء بناتي هن أطهر لكم ﴾ جا کە ئەو دیمەنە ئابرووبەرەکی دیت و، بۆ ئەویش دەست دریزی نەکریتە سەر میوانەکانی، وتی: ئەو قەوم و گەلی من! ئەمە کێزەکانم -لەرووی شەرەو- پاکترو چاکترن، مارەیان دەکەم بۆتان ئەگەر واز لە میوانەکانم بینن ﴿ فاتقوا الله ﴾ جا لە خوا بترسن و دەس لەوکارە نابەجییە بکێشنەوہ ﴿ ولا تخزوني في ضيفي ﴾ و لای میوانەکانم شەرەزارو رووزەردم مەکەن و ئابرووم مەبەن ﴿ أليس منكم رجل رشيد ﴾ ئاخۆ پیاویکی سەلاریان تێدا نەبێت، فەرمان بەچاکە بداو، رێ لە خراپە بگریت؟! ﴿ ٧٩: قالوا لقد علمت ما لنا في بناتك من حق ﴾ ئەوانیش وتیان: بەراستی خۆت دەزانی کە: ئێمە ھیچ مەیل و ئارەزوویەکی کچانی تۆمان نییە ﴿ وإنك لتعلم ما نريد ﴾ و بۆخۆشت دەزانی چیمان دەوێت.

لووت ئاوات بۆ ھیز دەخوازی:

﴿ ٨٠: قال لو أن لي بكم قوة ﴾ لووت وتی: ئەگەر لەبەرانبەر ئێوہە ھیزیکم دەبوو، دەم زانی چیم دەکرد (ئیسین عەبباس) ئەو: واتە: خۆزگە چەند کۆریکی زیرەك و زرنگم دەبوون ﴿ أو آوى إلى ركن شديد ﴾ وە یان پەنایەکی خاوەن دەسلاتی بە نامووس و لێھاتووم دەست دەکەوت و بەرگری لێ دەکردم؛ ئەوسا ئەو کاتە، ئێو نەتان دەتوانی ئا بەو شیوہیە بینە سەر میوانم، واتە: ئەو کاش! عەشرەت و ھۆزو خێلێکی بە ھیزیوام دەبوو ﴿ ٨١: قالوا يا لوط انا رسل ربك ﴾ فریشتەکانیش کە دیتیان

به رزه به خریتته خواره وه پاشانیش به رده باران بکری، وه کو گه له که ی لووت به رده باران کرا.

شوعه یب نیردرا بۆ مه دیه ن:

﴿ ۸۴: وَاِلٰی مَدْيَنَ اٰخَاهُمْ شُعَيْبًا ﴾ بۆ لای خه لکی (مه دیه ن) یش

فَلَمَّا جَاءَ اَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيَّهَا سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهَا
حِجَارَةً مِّنْ سِجِّيلٍ مَّنْضُودٍ ﴿٨٥﴾ مَسُومَةً عِنْدَ رَبِّكَ
وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِيْنَ بِبَعِيْدٍ ﴿٨٦﴾ وَاِلٰی مَدْيَنَ اٰخَاهُ
شُعَيْبًا قَالَ يَبْقَرُوْا اَعْبُدُوْا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ
وَلَا تَنْقُصُوْا اَلْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ اِنِّيْ اَرٰنَكُمْ بِخَيْرٍ
وَ اِنِّيْ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيْطٍ ﴿٨٧﴾ وَيَبْقَرُوْ
اَوْفُواْ اَلْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخُسُوْا
اَلنَّاسَ اَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوْا اَلْاَرْضَ مَقْسِدِيْنَ ﴿٨٨﴾
يَقِيْتُ اللّٰهَ خَيْرًا لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ وَمَا اَنَا عَلَيْكُمْ
بِمُحْفِيْظٍ ﴿٨٩﴾ قَالُوْا يَشْعَبُ اَصْلُكَ تَأْمُرُكَ اَنْ
تَّتْرَكَ مَا يَبْعُدُ عَنْ اٰبَاؤُنَا اَوْ اَنْ تَفْعَلَ فِىْ اَمْرٍ لَّنَا مَا نَشْتَوُ
اِنَّكَ لَآتٍ اَلْحِلْمِ الرَّشِيْدُ ﴿٩٠﴾ قَالَ يَبْقَرُوْا اَنۡتُمْ اِن
كُنْتُمْ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّيْ وَرَزَقْنِيْ مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا اُرِيْدُ اَنْ
اُخْلِفَ لَكُمْ اِلٰى مَا اَنْهَيْتُكُمْ عَنْهُ اِنْ اُرِيْدُ اِلَّا اِلۡصْلَاحَ
مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِيْۤ اِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ اُنِيْبُ ﴿٩١﴾

براکه سی خۆیان (شوعه یب) مان به پیغه مبه ریتی نارد. (مه دیه ن)
ده که ویتته سنووری حیجاز، له ولایشه وه هاوسنووری شامه ﴿ ۸۵﴾ قال
یا قوم اعبدوا الله ما لکم من اِله غیره ﴿ ۸۶﴾ وتی: ئه ی گه لی من!
هر به گوئی خوا بکه ن و، به ته نیا هر ته ویش به رستن، غه یری
ئه و خواجه کی تر شیایو پرستن بیت نییه، جا له گه ل ئه وه شدا
ئه و قه ومه کافرو خوانه ناس بوون، بۆیه فره مووی: ﴿ ۸۷﴾ ولا تنقصوا
المکیال والمیزان ﴿ ۸۸﴾ وریابن! له کیشانه و پیوانه دا که م و کور تی
مه که ن، واته: له مامه له دا خه لکی مه خه له تینن ﴿ ۸۹﴾ اِنی اراکم بخیر
چونکه ده تا نبینم له خوشگوزهرانی و، ده سلات و مال و سامانیکی
زۆردان، چ پیویستان به خه له تاندنی مه رد نییه؟ ﴿ ۹۰﴾ وانی اخاف
علیکم عذاب یوم محیط ﴿ ۹۱﴾ وه به راستی من له سه رتان ده ترسم
سزای رۆژیکی گشتگیرتان ئه و قه ببیت؛ ئه ر له فره مانم ده رچن
﴿ ۸۵: ویا قوم اوفوا المکیال والمیزان بالقسط ﴾ ئه ی هۆزو
نه ته وه ی من! با پیوانه و کیشانه تان تیرو ته و اوو دادگه رانه بی ﴿ ۹۱﴾ ولا

به و جزه به ره وانی له میوانه کانی ده کاو، خه فه تباره بۆیان، وتیان:
ئه ی لووت! به راستی ئیمه فریشته ی خواوه ندی توین ونیردراوینه
لای تو ﴿ ۸۵﴾ لن یصلوا اِلیک ﴿ ۸۶﴾ دلنیا به هر گیز ئه و به دکارانه ناتوانن
دهستی ناپاکیان بگه یه ننه تو به ده ستریزی بۆ میوانه کانت ﴿ ۸۷﴾ فاسر
بأهلك بقطع من الليل ﴿ ۸۸﴾ جا تو له گه ل خانه واده که ت به شیکی
زۆری شه و بمینی ده رچن ﴿ ۸۹﴾ ولا یلتفت منکم أحد إلا امرأته ﴿ ۹۰﴾
و ژنه که ت نه بی هیچ که ستان به ره ودا لانه کاته وه ﴿ ۹۱﴾ انه مصیبا
ما أصابهم ﴿ ۹۲﴾ چونکه هر چی تووشی ئه و خه لکه لاساره ده بی،
دلنیا به تووشی ئه ویش ده بی، له وه ده چیت لووت که می په له ی
بووبیت، بۆیه خوی گه و ره فره مووی: ﴿ ۹۳﴾ ان موعدهم الصبح ﴿ ۹۴﴾
بی گومان کاتی سزا که یان ده می به یانه ﴿ ۹۵﴾ اَلیس الصبح بقرب ﴿ ۹۶﴾
مه گه ر ده می به یان نزیک نییه؟.

گونه ده کانی قه ومی لووت سه ره و نه خوون بوون:

﴿ ۸۲: فلما جاء امرنا جعلنا عليها سافلها ﴾ جا که له کاتی خۆیدا
فرمانه که مان گه یشته بۆ تیا چوونیان، شارو گونه ده کانیانمان ژیرو
ژوور کرد، واته: له بنمان هیئان و، سه رو خوار بوون ﴿ ۸۳﴾ و امطرنا
عليهم حجارة من سجيل منضود ﴿ ۸۴﴾ و به قوری سووره و ده کراوی
ره ق - ی چین له سه ر چین - وه ک به رده گل به رده بارانمان
کردن و ده رته نجام خانوو به ره که یان بوویه ده ریایه کی تالو
تفتو، ئاوه که شی که لکی هیچ شتیکی نه ما، پاشان به ده ریای
مردوو (البحر المیت) و به ده ریایه ی لووت (بحیره لوط) ناو بانگی
ده ر کرد ﴿ ۸۵: مسومة عند ربك ﴾ به رده کانییش هه ریبه که
لای په ره و ده گارت ناوونیشانی ئه و که سه ی بۆ دیاری کراو بوو،
لئی بدات ﴿ ۸۶: وما هي من الظالمين ببعيد ﴾ خو ئه و ناوچه و ولاته
و یرانکراوه له سته مکارانی قوره یشه وه دوور نییه، بۆ عیبه رته
وه رگرتن، به لکو زۆر جارانییش به لایا تی ده په رن، وا چاکه بۆیان
عیبه رته ی لی وه رگرن. یان ده لئین: به لاو به سه رهاتی ئاوا سه باره ت
به سته مکاران هیچ دوور نییه، واته: گشت سته مکاریکی له و
چه شنه به لای ئاوا ی پر به بالا یه.

(ئه بووداوود و ترمزی و ئیبن ماجه) له (ئیبن عه بباس) ئه م
فرمودیه ده هیئن: ((من وجدتموه يعمل عمل قوم لوط فاقتلوا
الفاعل والمفعول به)). واته: هه ر که سیکتان دیت کاری گه لی
لووتی ده کرد، هه ردوویان - بکه رو کار له گه ل کراو - بکوژن.
بۆیه پیشه و شافعی له فره مووده یه کیاو ده سته یه که له زانیانییش
ئه لئین: بکه ره که (هه ر که سی بی ده کوژی، واته: ژندار بیت،
یان نا. (ئه بوو حه نیفه) یش ده لی: ده بی (فاعل) به که له شاخیکی

دژایه تیتان بهرامبر به من هه لئان نه نیت بو سوور بوونتان له سره
بئی پروایی ﴿ أن يصيكم مثل ما أصاب قوم نوح أو قوم هود أو قوم
صالح ﴾ که بهو هویه وه دوچارى شه به لایه بین که: دووچارى
گه لی نوح و گه لی هوودو گه لی صالح بوو ﴿ وما قوم لوط منکم
بعید ﴾ خو به سه رهاتى هۆزه که (لووت) یش له ئیوه وه دووریکى وا
نییه و، ده شان چیمان به سه رهاتان، ده سا ئیتر هه قه ئاموزگارى
وه رگرن، بو ئه وه ی دووچارى شه به لایه ی ئه وان نه بن ﴿ ۹۰: ﴾
واستغفروا ربکم ثم توبوا الیه ﴿ وه له پهروه ردگارتان بخوازن
لیتان ببوریت، پاشانیش تهوبه ی لایکه ن و چینه وه بۆلای ﴿ إن
ربی رحیم ودود ﴾ به راستى پهروه ردگارم بهرامبر تهوبه کاران زور
دلآواو میهره بان و به به زه بییه، زوریش پنی خو شه.

بۆپاراستنى هه ق هیزو ده سەلات پێویسته:

﴿ ۹۱: ﴾ قالوا یا شعيب ما نفقه كثيرا مما تقول ﴿ ئه ونا له بارانه
له وه لآمدا وتیان: شوعه یب! ئیمه له زوریکى قسه کانت
تئ ناگه ین! دیاره به گالته و به لاقرتی تهوقسه ده که ن، چونکه
ناگونجی (شوعه یب) یکی پیغه مبه نه زانی چۆن وتاریان بو بداو
تیان بگه یه نئ، که له (ئه سه ر) دا هاتوو ده لیت: (شعيب خطيب
الأنبياء) واته: (شوعه یب) دوانده رو خه تیبی پیغه مبه ره کانه،
ههروه ک ئیمامی (سه وری) یش هه مان قسه ده کا ﴿ و إنا لمراک فینا
ضعیفاً ﴾ وه بئ گومان له ناو خو شماندا به مروفیکى لاوازو، که م
وزه که م سیاسه تت ده زانین ﴿ ولولا رهطک لرجمناک ﴾ ئه ر
له بهر ده سته و به سته که شت نه با، ئیستا به رده بارانمان ئه کردیت
و ئه مان کوشتیت ﴿ وما أنت علینا بعزیز ﴾ خو لای ئیمه یش تو
خاوه ن تواناو به ده سەلات نیت ﴿ ۹۲: ﴾ قال یا قوم أرهطی أعز
علیکم من الله ﴿ شوعه یب وتی: ئه ی هوزو گه لی من! ناخو
ده سته و کۆمه ل و عه شیره ته که متان لا له خوا به تواناو به ده سەلات
تره، وا له خوا شه رم ناکه ن و، له عه شیره ته که م شه رم ده که ن
وه دترسن ﴿ واتخذتموه وراءکم ظهیراً ﴾ و خواتان پشتگوئى
خستوو وه به فه رمانى شه کار ناکه ن! ﴿ إن ربی بما تعملون
محیط ﴾ به راستى پهروه ردگارم بهو کوفرو تاوانه ئیوه ده یکه ن
به ناگا و زانایه و، هیچ شتیکی لی گوم نابیت.

شوعه یب هه ره شه له قه ومه که ی ده کا:

﴿ ۹۳: ﴾ و یا قوم اعملوا علی مکانکم انی عامل ﴿ ئه ی خزم
و گه لی من! هه ر به وشیه و کارتان ده کرد، بیکه ن و درینى مه که ن،
به راستى و منیش سوورم له سه ر ئه نجامدانى کارى خوم ﴿ سوف

تبخسوا الناس أشياءهم ﴿ شتوومه کی خه لکی که م نرخ دامه نین
و مه یان خه له تینن ﴿ ولا تعثوا فی الأرض مفسدین ﴿ له ولایتشدا
فه سادو خراپه کارى بلاومه که نه وه، واته: ته رازوو بازویش به شیکه
له فه سادو کارى که نه ده لی له ولآندا ﴿ ۸۶: ﴾ بقية الله خير لكم إن
کنتم مؤمنین ﴿ رزق و رۆزى و قازانجیک که خوا بئ ته رازوو
بازوو بۆتان دلیته وه چاکتره، له و سامانه ی که به خیانه ت و
ته رازوو بازوو وه رى ده گرن، ئه ر پرواتان هه بئ ﴿ وما أنا علیکم
بحفیظ ﴾ و خو منیش بهرامبر بهو کی شانه و پێوانه ئیوه ده ی که ن،
پاریزه رو به رپرسنیم، چونکه من ته نها ئاموزگارم و حق و راستى
را ده گه یه نم، ئیتر تاوان و گوناخه که ی بو خۆتانه.

وه لآمی مه ده یه ن بو شوعه یب ناشیسته بوو:

﴿ ۸۷: ﴾ قالوا یا شعيب ﴿ خه لکه که وتیان: ئه رى شوعه یب!
﴿ أصلاتک تأمرک أن تترك ما یعد آبائنا ﴾ ئایا نوێزه که ت
فه رمانست پئ ده کا که: ئیمه له په رستنى تهوپه رستراوانه باوو
باپیرانمان ئه یان په رستن ده ست هه لگرن!؟

(شوعه یب) ﴿ پیاو یکی زور نوێز خوین و عابید بوو، بویه
ئه وانیش گوئیان: مه ر نوێزه که ت هانی شه و کاره ت ده دا. ﴿ أو
أن نفعل فی أموالنا ما نشاء ﴾ یان ریمان لی گریه که به ئاره زووی
خۆمان چیمان بویت له مالو سامانه که ماندا ئه نجامی بده ی؟ واته:
ئه ته وئ له ته رازوو بازى ریمان لی بگریه؟ ﴿ إنک لأنت الحليم
الرشد ﴾ ئه و جا به گالته وه پێیان وت: خۆتو به لای خۆته وه -
پیاو یکی هیمن و له سه ر خو و فامیده و سه لاریت!! چۆن فه رمانمانی
پئ ده که یه ت!؟ ﴿ ۸۸: ﴾ قال یا قوم أرأیتم إن کنت علی بینة من
ربی ﴿ شوعه یب وتی: ئه ی قه وم و گه له که م! باشه ئه گه ر من
به لگه یه کی ئاشکرا و روونم له لای پهروه ردگارمه وه بۆهینابن
﴿ ورزقنى منه رزقا حسنا ﴾ ورزق و رۆزیه کی چاک و حه لآل
پیدا ب، یان په یامبه ریتى پئ به خشیم، چ عه یبه یه کی تیدایه،
که من داواى ئیسلاح و چاکسازى له ناو ئیوه دا بکه م، نه هیلم
یه کتری بخه له تینن؟ ﴿ وما أريد أن أخالفکم إلی ما أنھاکم عنه ﴾
ناشه وئ شتی له ئیوه قه ده عه بکه م و، بوخۆم بیکه م. ﴿ إن أريد إلا
الإصلاح ما استطعت ﴾ هه تا بشتوانم هه ر چاکسازى و، ریکو پیک
کردنى حالى ئیوه ده ویت، ئه مه وئ ئیوه ده سپاک و دادگه ربین.
﴿ وما توفیقى إلا بالله ﴾ خو ته و فیک و دۆزینه وه ی ریی راست
و هیدایه تیشم ته نها به خوایه ﴿ علیه توکل و إلیه أنیب ﴾ پشتم
به و به ستوو وه هه ر بۆلای ئه ویش ده گه ر پیه وه ﴿ ۸۹: ﴾ و یا قوم لا
یجرمنکم شقاقى ﴿ ئه ی خزم و گه لی من! ده خیلتانم ناکوکی و

ته وشارو دى ويرانكراوانه ﴿ منها قائم وحصيد ﴾ ته نانه تى ئيستاش هندیکیان به پیوه و شوینه واریان دیاره ته گهرچی خه لکه کهیشی تیاچوو بی هندیکیشى وهك دانه ویله دروینه کراون و، به سهریه کا خران له بهین چوون ﴿ ۱۰۱ ﴾ وما ظلمناهم ﴿ خو سته میشمان لینه کردن له و تیاچوونه دا ﴿ ولكن ظلموا انفسهم ﴾ به لکو نه وان

وَيَقُولُ لَا يَحْمِلُنَّ كَيْفَ إِذْ يُصِيبُكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ
قَوْمُ نُوحٍ أَوْ قَوْمُ هُودٍ وَطَائِفَةٌ مِّنْكُمْ يَدْعُونَ
بِالْبُغْيِ ﴿١٠١﴾ وَيَقُولُونَ لَوْلَا إِذْ يَبْعَثُ
رَبُّهُ لَتَرْثِيَنَّهُمْ لَبِئْسَ مَا تَحْكُمُ بِهِمْ يُحِبُّونَ
الْبُغْيَ ﴿١٠٢﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الَّتِي
كُنَّا نَقُولُ لَكَ قَوْمٌ كَاذِبُونَ ﴿١٠٣﴾ وَلَا يَخَافُ
الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَنَاهُمَا ذُكُورًا ﴿١٠٤﴾ وَتِلْكَ
آيَاتُ الْكِتَابِ الَّتِي كُنَّا نَقُولُ لَكَ قَوْمٌ كَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِذْ يَبْنِي
لَهُمُ الْبَيْتَ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ سُبْحَانَ
الَّذِي فِي سَمَائِهِ ثَمَرَاتُ الْمَنَاقِبِ ﴿١٠٦﴾ وَتِلْكَ
آيَاتُ الْكِتَابِ الَّتِي كُنَّا نَقُولُ لَكَ قَوْمٌ كَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا هُودًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِذْ يَبْنِي
لَهُمُ الْبَيْتَ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ سُبْحَانَ
الَّذِي فِي سَمَائِهِ ثَمَرَاتُ الْمَنَاقِبِ ﴿١٠٨﴾ وَتِلْكَ
آيَاتُ الْكِتَابِ الَّتِي كُنَّا نَقُولُ لَكَ قَوْمٌ كَاذِبُونَ ﴿١٠٩﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِبْرَاهِيمَ إِذْ يَبْنِي لَهُمُ الْبَيْتَ
يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ سُبْحَانَ الَّذِي فِي سَمَائِهِ
ثَمَرَاتُ الْمَنَاقِبِ ﴿١١٠﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ
الَّتِي كُنَّا نَقُولُ لَكَ قَوْمٌ كَاذِبُونَ ﴿١١١﴾

تعلون من يأتية عذاب يخزيه ﴿ له مه ولاش نه زانن كى سزايه كى
بؤ ديت و ريسواى دهكات ﴿ ومن هو كاذب ﴿ و كييش دروژن
دهرده چى ئيوه يان ئيمه ؟ ﴿ و ارتقبوا انى معكم رقيب ﴿ ده ئيوه
چاوه روانى سزاو جه زره به بن، به راستى وا منيش له گهل ئيوه
چاوه روانى سهركه وتن دهيم ﴿ ۹۴ ﴾ ولما جاء أمرنا ﴿ و كاتى كه
فرمانى ئيمه هات بؤ سزادانيان ﴿ نجينا شعيبا والذين آمنوا معه
برحمة منا ﴿ به به زه بى و دلوفانى خومان، شوعه ييب و نه وانه
بروایان بى هينابوو رزگارمان کردن ﴿ وأخذت الذين ظلموا
الصيحة ﴿ و تاوانبارو سته مكاره كانيشمان به دهنك و شريخه به مه زن
گرت ﴿ فأصبحوا فى ديارهم جائمين ﴿ و ئينجا له شوينه كانى
خوياندا هه موو ده مه وروو كه وتن و مردن ﴿ ۹۵ ﴾ كأن لم يغنوا
فيها ﴿ به شيويه كه، ده تگوت هه رگيز له وى نيسته چى نه بوون
و نه ژياون ﴿ ألا بعد لمدین ﴿ بيدار بن ! ياخواخه لكى (مه ديهن)
له به زه بى خواوه دوور بن ﴿ كما بعدت ثمود ﴿ هه روه كو گه لى
(سه موود) تياچوون و دوور كه وتن وه له به زه بى و سوزى خوا.

سهرگروشتهى مووسا و فيرعهون:

﴿ ۹۶ ﴾ ولقد أرسلنا موسى بآياتنا وسلطان مبين ﴿ و بى گومان
مووسا پيغه مبه ريشمان به چه ندين نيشانهى روون و به لگه
ناشكراوه ناره ﴿ ۹۷ ﴾ إلى فرعون وملأه ﴿ لای فيرعهون و
پياوه گه وره كانى ﴿ فاتبعوا أمر فرعون ﴿ (كبار رجاله) فيرعهون
فرمانى كرد په يره وى بكن، نه وانيش له فرمان و قسه
فيرعهون په يره و بيان كرد ﴿ وما أمر فرعون برشيد ﴿ خو فرمانى
فيرعهونيش راست و دروست و رهوا نه بوو، به لكو چه واشه گه رى و
گومرايى بوو ﴿ ۹۸ ﴾ يقدم قومه يوم القيامة ﴿ له روژى قيامه تيشدا
فيرعهون له به ره وه پاشاو گه وره يان بوو پيشيان ده كه وى بؤ نيو
دوزهخ ﴿ فأوردهم النار ﴿ جا ده يان پاته ناو ناگرى دوزهخ وه
﴿ وبئس الورد المورود ﴿ و چهند خراب و ناله باره ناگر جيى
ئاو خواردنه وهو، هه وانه وهى گه ليكى تينوى خه سته بى ﴿ ۹۹ ﴾
وأتبعوا فى هذه لعنة ويوم القيامة ﴿ له روژى قيامه تيشدا
له ره حمه تى خوا دوورنو، نه حله ت و نفرينى نه ويان
به دوا وهيه ﴿ ببئس الرفد المرفود ﴿ چهند خراب و ناله باره،
نه فرته له دواى نه فرته !.

له گونده ويرانه كان عيبرهت وهر گرن:

﴿ ۱۰۰ ﴾ ذلك من أنباء القرى نقصه عليك ﴿ ته و چيروك و
داستانانه بؤت ده گيرينه وه گشت به شيكن له دهنك و باسى خه لكى

خويان سته ميان له خويان كرد، به كوفرو نافه رمانى کردن ﴿ فما
أغنت عنهم آلهم التى يدعون من دون الله من شئ لما جاء أمر
ربك ﴿ ئينجا كه برپارو فرمانى په روه ردگارت بؤ تياچونيان
هات، ئيتر ته وگشت بتانه كه له جياتى خوا ده يان په رستن فريايان
نه كه وتن و، نه يان توانى هيچيك له سزا بى نياز يان كهن ﴿ وما
زادوهم غير تتيب ﴿ و تياچوون و مال ويرانى نه بى، شتيكيان
بؤ زياد نه كردن ﴿ ۱۰۲ ﴾ وكذلك أخذ ربك ﴿ سزاو قارى
په روه ردگارت ئاوايه ﴿ إذا أخذ القرى وهى ظالمة ﴿ كاتى
ويستى خه لكانى سته مكارى شارو گوندن شينه كان له ناو به ريت
﴿ إن أخذه أليم شديد ﴿ كه به راستى سزاو قارىكى سهخت و
ئيش پيگه به نهر بوو ﴿ ۱۰۳ ﴾ إن فى ذلك لآية لمن خاف عذاب
الآخرة ﴿ بى گومان له و به لاو سزايه دا نيشانه و به لگه كه كى گه وره
مه زن هه به، بؤ هه ركه سيك له سزاي دوا روژ بترسيت و، بيه وى
پاريزراو بيت لى ﴿ ذلك يوم مجموع له الناس ﴿ ته وه روژيكى

السّموات والأرض) تا ئاسمانه‌کان و زهوی هبن، ئەوانیش تییدا ئەمێننه‌وه. عەرەب ئەگەر ویستبای بلی ئەو شتە بەردەوام و هەمیشەیه، دەی‌گوت: (ما دامت السموات والأرض) کەوابوو بەهەتا هەتایی لەدۆزه‌خدا دەمێننه‌وه و لێی دەرناچن. (إلا ما شاء ربك) مەگەر پەروردگار ت بیه‌وی له‌وه‌خت و کاتیکدا دەرناچن. (بهيئني بؤنه‌وى به‌جوريكى تر له‌سزا سزايان بدات) (إن ربك فعال لما يريد) بەراستی پەروردگار بێست زۆر بەدەسلاته، بیه‌وی هەرشێ بکات دەی‌کات و هیچ بەرگریکی بۆنايیت (۱۰۸): (أما الذين سعدوا) ئەوانە‌ی‌شان کامەرەن و بەختە‌وەرن (ففى الجنة خالدین فيها) لەئەو‌ل له‌جزوه له‌به‌هشتن و، بۆ هەمیشە لەوی ئەمێننه‌وه (ما دامت السموات والأرض إلا ما شاء ربك) تا ئاسمانه‌کان و زهوی ببن، مەگەر ئەوە‌نده پەروردگار ت مه‌یلی هەبێ کارێ تر بکات، جا ئەو‌کاته له‌به‌هشتدا نابن. (ثینین کەسیر) ئەلێت: مانە‌وه‌یان له‌به‌هشتدا بەهەتا هەتایی واجیب و پێویست نییه له‌سەر خوا، به‌لکو خوا به‌فەزل و منه‌تیه‌تی، جا بۆ ئەوه سوپاس و ته‌سبیحاتی بکەن زی‌کری (سبحان الله، الحمد لله)، ئەخ‌ریته سەر زاریان (عطاء غیر مجذوذ) ئەو به‌خششه هەتا هەتایی و نه‌پراوه‌یه.

شیرک سەرلێشێواوییه و شکی تیا نییه:

(۱۰۹): فلا تک فى مریة مما یبعد هؤلاء) جا تۆ هیچ گومان‌ت نه‌بێ له‌هیچ و پووچی ئەو بێتانه‌ی ئەوانه ده‌یان‌پەرستن (ما یعدون إلا کما یبعد آباؤهم من قبل) چونکه ئەمانیش هەر ئەوه ئەپەرستن وەک باوو باپیرانیان پێشتر ده‌یان‌پەرست، واته: وەک باب و باپیرانیان له‌بته‌پرستی‌دان (وإنما لموفوهم نصیهم غیر منقوص) و بەراستی ئێمه به‌تێروته‌سه‌لی و به‌ته‌واوی پاداش و تۆله‌یان ده‌ده‌ین (۱۱۰): ولقد آتینا موسی‌ الکتاب) ئەمه سوپێندی بێت کتێبی (ته‌ورات) مان به‌مووسا دا (فاختلف فيه) جا بۆدوایی ناکۆکی و جیاوازی تیا دروست‌بوو، هەندێ برۆایان به‌گشت بر‌گه‌و ئایه‌ته‌کانی هینا، هەندیکیش بێ‌باوه‌ربوون، هەرچۆنێ ئەم هۆزو نه‌ته‌وه‌ی تۆیه (ئە‌ی موحه‌مه‌د!) ناکۆکن و هەرایانه، جا کەوابوو هه‌وسه‌له‌و تاقه‌تت بێت (ولولا کلمة سبقت من ربك) خو‌ ئەر له‌بەر ئەو‌پریارو فرمانه نه‌بووبا کەله (ئە‌زەل) دا له‌پەروردگار ته‌وه‌ دەرچوووه بۆ دواخستنی سزاو له‌ناو بردونیان (لقضى بینهم) داوه‌ری ده‌کران و سزا ده‌دران (وإنهم لفي شک منه مرید) بێ‌گومان جووله‌که سه‌باره‌ت به‌راستی قورئان له‌گومانیک‌دان دوودلی په‌یدا ده‌کات (۱۱۱): وإن کلا لما

وايه هه‌مووخه‌لکی بۆ کو‌ئە‌که‌رێته‌وه (وذلك يوم مشهود) و ئەوه روژیکه هه‌موو ئاده‌میزاد چاک و خراپ ده‌یبینن و ئاماده‌ی ده‌بن (۱۰۴): وما نؤخره إلا لأجل معدود) و هەر بۆکاتیکێ که‌می هه‌ل‌زمی‌راو و دیاریمان دوا خستوووه، له (ئە‌زەل) دا پراوه‌ته‌وه که‌ی دێت (۱۰۵): يوم یأتی لا تکلم نفس إلا بإذنه) روژیکیش که

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْدَهُمُ النَّارُ وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ ﴿١٠٤﴾ وَأَتِيعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَبِئْسَ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ ﴿١٠٥﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْفَرَى نَقَصَهُ عَالِيكَ مِنْهَا قَائِدٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٠٦﴾ وَمَا ظَلَمْتُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُهُمْ إِلَّا تَتَابَعٌ ﴿١٠٧﴾ وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْفَرَى رَهِي ظَلِيمَةً إِنْ أَخَذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿١٠٨﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ تَجْمَعُ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ﴿١٠٩﴾ وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُعْدُودٍ ﴿١١٠﴾ يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١١١﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿١١٢﴾ خَلَّيْكَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنْ رَبُّكَ فَقَالَ لِمَا يُرِيدُ ﴿١١٣﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ سَعَدُوا فِي الْجَنَّةِ خَلَّيْكَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْذُورٍ ﴿١١٤﴾

دێت هیچ که‌سێک بۆی نییه به‌فه‌رمانی خوا نه‌بێت قسه بکات (فمنهم شقی وسعید) ئێجنا ئەو خه‌لکه ده‌بنه دوو کو‌مه‌ل، هەیانە به‌هۆی لاساری و کلابوونییه‌وه به‌دبه‌خته‌و چاره‌ره‌ش، هەشیانه به‌بۆنه‌ی چاکی و باشی خو‌یه‌وه به‌ختیارو روو سپییه.

ئاینده‌و پاشه‌روژی خه‌لکانی به‌دبه‌خت:

(۱۰۶): فأما الذين شقوا) جا ئەوانه‌یان به‌دبه‌خت و لارو لاسارن (ففى النار لهم فيها زفير وشهيق) له‌ئاگر‌دان، هەرله‌و‌ییش تووشی هەناسه‌ کورتی و، ته‌نگه نه‌فه‌سی ده‌بنو، هەر هاوار هاواریانه. (ته‌به‌ری) ئەلێت: کاتێ که‌ گویدرێژ ده‌ست به‌سه‌ریین ده‌کات، پێی ده‌لێن: (زفین)، که‌ده‌شپیرپێته‌وه پێی ده‌لێن (شه‌یق). مه‌به‌ست ئەوه‌یه که‌ له‌تاو سزا‌دا هاوارو سه‌ره سه‌رێک ده‌ست پێ‌ده‌کەن، هەر ده‌لێت سه‌ره‌ی گویدرێژه، زۆر به‌سه‌خت هەناسه هه‌ل‌ده‌مژن و، هەناسه ده‌ده‌نه‌وه (۱۰۷): خالدین فیها ما دامت

چونکہ بەراستی چاکەکان کە نوێژیش بەشیکە لەوان، خرابەکان رادەمالن ﴿ ذلک ذکرى للذاکرین ﴾ ئەو نوێژو لەخوا نزیک بوونەویە، یادەوهرییه بۆ ئەوانەى یادی خوا دەکەن ﴿ ۱۱۵ : واصر فإن الله لا یضیع أجر المحسنین ﴾ و ئەى پیغەمبەر لەسەر گشت قووت و نارهحه تییه کانیش بە ئارامە، چونکہ بەراستی خوا

لیوفینهم ریک أعمالهم ﴿ بئى گومانیش پە روهردگارت بەتێرو تەسەلى پاداشى ھەموو کردەوھەکانیان دەداتەوھ لەدوارژدا ﴾ ئەنە بما یعملون خیر ﴿ چونکہ ھەركارى بکەن بئى گومان خواى گەورە بە ئاگایە لێى.

مەردانە خۆت راگرە:

﴿ ۱۱۲ : فاستقم كما أمرت ومن تاب معك ﴾ دەسا خۆتو ئەوانە لەگەڵ تۆدان و تەوبەیان لەشیرک و کردەوھى خراب کردوو، بەوجۆرە خوا فەرمانى پێ کردون بەراست و ریک خۆراگرە ﴿ ولا تطغوا ﴾ و لەسنوورو یاسای خوا تێمەپەرن ﴿ ئەنە بما تعملون بصیر ﴾ چونکہ ھەركارو کردەوھى دەکەن خوا دەى بینى و دەى زانى ﴿ ۱۱۳ : ولا تركنوا إلى الذين ظلموا ﴾ بەھیچ شیوھىەك مەیل مەكەن بۆلای ئەوانەى سەتەمیان کردوو، واتە: پالیان پێوھە مەدەن و پشتگیریان لى مەكەن و، بەکردەوھیان رازى مەبن ﴿ فتمسك النار ﴾ دەنا ئاگر ئەوقەتان ئەبێ و دەسووتێن. شیخی (بەیزاوى) لەمانای (ركون) دەلێت: (ھو العیل اليسير. أى لا تميلوا إليهم أدنى ميل فتمسك النار بركونكم إليهم، وإذا كان الركون اليسير إلى من وجد منه ميل ما يسمى ظلما كذلك، فما ظنك بالركون إلى الظالمين الموصوفين بالظلم، والميل إليهم كل الميل) واتە: (ركون) بەكەمترین مەیل و پال پێوھەدان دەلێن، جا ئەگەر مەرووف بەكەمترین مەیل دان بەلای موشریکان و زالمەنەو، بسووتى و گێروودە ببییت، دەبێ حالى زالمەن خۆیان و ئەوانەى وا بەتەواوى ھاوکارییان ئەكەن چۆن بێ؟ (قەتادە) ئەلێ: ئەمانى ئەم ئایەتە ئەوھى كە ناھەق كاران و سەتەمكارانتان خۆش ئەوى و، بە قەشەشیان مەكەن. كەواوو چەندە بێتوانى دەبێ ئەوھەندە ھاوپی و ھاوکاری خەلكى كافرو بیدەچی نەكرى. خو ئەگەر ناچار كراين ھاوکاری و ھاوپیەتییان بكەين، ئەوھ دەچیتە بابى (تەقیە) و ناچارپیەوھە ئەمیش كۆمەلێ مەرجى ھەبە، لە ئایەتە: (لايتخذ المؤمنون الكافرين أولياء) سى ئالى عیمران دا كورتەيەك بۆ ئەمە نووسراو ﴿ ومالكم من دون الله من أولياء ﴾ و بێجگە لەخواش ھیچ یارمەتیدەریكتان بۆنابى لەوئاگرە دەرتان بێنى ﴿ ثم لا تنصرون ﴾ پاشانىش سەرنەخوێن بەسەر دوزمندا.

بەباشى نوێژەكانت بكە:

﴿ ۱۱۴ : وأقم الصلاة طرفي النهار وزلفا من الليل ﴾ لەھەردوو لای رۆژدا بەیانى و عەسر و لەچەند بەشیکى سەرەتایی شەودا شیوان و خەوتنان نوێژ بەجێ بەینن ﴿ إن الحسنات يذهبن السيئات ﴾

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمَوُفُّوهُمْ نَصِيبُهُمْ غَيْرَ مَنُوعٍ ﴿ ۱۱۵ ﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفَقِى بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مِرْيَبٍ ﴿ ۱۱۶ ﴾ وَإِنَّا لَنَافِقِينَ رَبِّكَ أَعْمَلُوهُمْ إِنَّهُمْ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿ ۱۱۷ ﴾ فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿ ۱۱۸ ﴾ وَلَا تَتَّخِذُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَنَسُّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿ ۱۱۹ ﴾ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرٌ لِلَّذِينَ كَرِهُوا ﴿ ۱۲۰ ﴾ وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿ ۱۲۱ ﴾ قُلْ لَّا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةً يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿ ۱۲۲ ﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْطَحِقُونَ ﴿ ۱۲۳ ﴾

پاداشى چاکەى چاکەکاران زایە ناکات، پێشەوا (ئەحمەد) ئەم فەرموودەى دینی و دەلێت: ((ما من مسلم یذب ذنبا، فیتوضأ و یصلی رکعتین إلا غفر له))، واتە: ھەر موسلمانێک گوناحى بکاو، پاشان دەسنوێژى بگرى و، دوورکات نوێژ بکات، لەگوناخەکانى دەبووردی.

دەبێ دەستەپە ھەبن بۆ بەرەوانى لەھەق:

﴿ ۱۱۶ : فلولا كان من القرون من قبلکم ﴾ ئەوھ بۆ لەو ھەمووخەلکانەى بەرلەئێوھ بوون ﴿ أولوا بقية ينهون عن الفساد في الأرض ﴾ چەند كەسانىكى ژيرو خاوەن ھۆشى وانەبوو، رینگا بەفەسادو خرابەكارى نەدەن لەولادت؟ ﴿ إلا قليلا ممن أنجينا منهم ﴾ بەلام كەمىكیان رێى خێریان گرتەبەرو، دەرفەتى فەسادكاريیان نەداو، ئێمەيش لەسزا رزگارمان كردن، وەكو ئيماندارەكانى ھەموو ھۆزو ئومەتەكان، كەواتە با لەناو ئێوھيشدا (ئەى قورەيش!)

خەلكىكى دىلسۆزى ئاۋا ھەبىي و، رىي لەخرابەكارى بگرى،
وہ لەجىگايەكى تردا دەفەرموى: (ولتكن منكم أمة يدعون إلى
الخير ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر..)، پىغەمبەرىشمان
موحەممەد ﷺ دەفەرموى: ((إن الناس إذا رأوا المنكر فلم
يغيروه، أوشك أن يعمهم الله بعقاب)) (ئىبن ماجە: ۱۳۲۷/۲).
﴿ واتبع الذين ظلموا ما أترفوا فيه ﴾ و ئەوانەى سستەمكار بوون،
شۈبھى ئەو خۇشگۈزەرانىيە كەۋتن و تىيدا مەست بېوون ﴿ و كانوا
مجرمين ﴾ و چووبوونە رېزى تاۋانبارو گوناھكارانەۋە بۇيە خوا
لەناۋى بردن ﴿ ۱۱۷ ﴾: وما كان ربك ليهلك القرى بظلم
پەرۋەردگارت نەى كىردوۋە بەباۋ كە بە ستم شارو گوندەكان لەناۋ
بەرېت ﴿ وأهلها مصلحون ﴾ و خەلکەكەيشيان چاكساز بوو بن.

خوا نەيوست گشت خەلكى دۇنيا ئيماندارين:

﴿ ۱۱۸ ﴾: ولو شاء ربك لجعل الناس أمة واحدة ﴿ نەر پەرۋەردگارت
ويستباي ھەموو خەلكى دۇنيای دەكرده يەك ئوومەت و يەككۆمەل
و ھەموو دىندارو مۇسلمان دەبوون بەلام لەبەر ھەرحىكمەتيك كە
خۇى دەى زانى، ئەۋكارەى بەۋشيوە نەكرد، لەولايشەۋە ئەگەر
ۋاى كىردبا (جەب) و زۆر رووى دەدا، ئيتىر ئەۋكاتەش پاداشت
و تۆلە نەدەبوو ﴿ ولا يزالون مختلفين * ۱۱۹ ﴾: إلا من رحم
ربك ﴿ بەلام بەدرىزايى رۇزگار، ھەر ناتەباۋ ناكۆك و لىكترازو
دەبن و، لەسەر يەك بەرنامەو ئايىن كۆ نابنەۋە، مەگەر كەسيك
پەرۋەردگارت بەزەيى پيا بېتەۋە، بىخاتە سەر رىگەى راست و،
لەو ناكۆكى و ھەراۋ كىشەيە دوور راي گرېت، ديارە ئەۋكەسانە
ھەرگىز كىشە دروست ناكەن و لەناۋيەكدا ناكۆك نابن ﴿ ولذلك
خلقهم ﴾ و لەبنەرەتدا بۇتەۋە دروستى كىردوون بىكەۋنە بەر سۆزو
مىيەرەبانى خۇى و لەۋدەستەۋ كۆمەلە بن كەخوا مىيەرەبانى لەگەل
كىردوون و ناتەباۋ پەرەتەۋازە نەبوون ﴿ وتمت كلمة ربك ﴾ برپارى
پەرۋەردگارىشت دەرچوۋەۋە فەرموۋيەتى: ﴿ لأملأن جهنم من الجنة
والناس أجمعين ﴾ كەدەبى دۆزەخ پىر بىكەم لە جىندۆكە و بنىادەمە
لارو لاسارەكان، ئەۋانەيان كە شياۋى ئاگىرن ﴿ وكلا نقص
عليك من أنباء الرسل ما نثبت به فؤادك ﴾ و ھەۋالى ئەۋھەموو
پىغەمبەرۋ گەلەنەيانت بۇ دەگىرپنەۋە، ھەتا دلتى پىي بەھىز بىكەين
و دلىياشتەكەين لەپراستى كارەكەت ﴿ وجاءك فى هذه الحق ﴾
دلىياشەبە ھەرچى بۇتەۋاتوۋە لەم سوورەتەدا ھەق و راستە ﴿ و
موعظة وذكرى للمؤمنين ﴾ و پەندو ئامۇزگارى و بىرخستەنەۋەشە
بۇ بىرواداران ﴿ ۱۲۱ ﴾: وقل للذين لا يؤمنون ﴿ و بەۋكەسانە بىروا
ناھىنن بلى: ﴿ اعملوا على مكانتكم إنا عاملون ﴾ ئيوە لەسەر

كارۋەكردەۋى خۇتان بىن و، ھەرچىتان لە دەستان دى بىكەن،
بىي گومان ئىمەش لەسەر پەيپەۋ و پىرۋگرامى خۇمان ھەۋلەدەدەين و
كار ئەكەين ﴿ ۱۲۲ ﴾: وانتظروا إنا منتظرون ﴿ و ئيوە چاۋەروانى
سەرەنجامى ئىمە بىكەن، ئىمەش چاۋەروانى سەرەنجامى ئيوە
دەكەين ﴿ ۱۲۳ ﴾: والله غيب السماوات والأرض ﴿ وە زانىنى
ھەموو شىتېكى غەيب و نادىارى ئاسمانەكان و زەۋى ھەر بۇ
خوابە، دەزانى چىتان بەسەر دى و چىش بۇ ئىمە ئەبى ﴿ وإليه
يرجع الأمر كله ﴾ و تەۋاۋى كارو ھەموو بىپارىكىش ھەربۇلاى
ئەۋ دېتەۋە ﴿ فاعبد ﴾ سا تۇش ھەر ئەۋ بېرستەۋ سابت و
نەگۇراۋ بە ﴿ وتوكل عليه ﴾ و ھەر بەۋىش پىشت بېستەۋ ئارامت
ھەبى ﴿ وما ربك بغافل عما تعملون ﴾ و ھەرگىز پەرۋەردگارىشت
بىي ئاگاۋ خافل نىيە لەھەركارو كىردەۋەيك ھەردوولتان دەىكەن،
ۋاتە: ئيوە ئەۋان ھەرچى بىكەن خوا ئاگاى لىيە.

لە (۲۲) ى شەۋالى (۱۴۱۵) ك بەرامبەر بە (۱۹۹۵/۳/۲۱) ز لەم
سوورەتە بوومەۋە.
الحمد لله أولا وآخرا.

سوورەتى (يوسۇف) ھە

مەككەيىيە، (۱۱۱) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مىيەرەبان

سوورەتى (يوسۇف) چىرۆك و داستانى (يوسۇف) دەگىرپتەۋە،
بەتايىبەت كە ئەۋ ھەموو بەلاۋ نەھامەتییەى لەلایەن براكانى و،
خەلكانى ترەۋە لەمالى گەۋرەى مىسرو، لەزىندان ولەنەخشەۋ
پىلانى ژنەكاندا بەسەرىا ھات.. تا دەرەنجام خۋاى مىيەرەبان و
دلۇقان رىزگارى كىردوۋ بوۋيە نموۋنەى دلپاكى و، داۋىن پاكى بۇ
تەۋاۋى جىيەن، بەتايىبەت بۇ لاۋانى سەردەمى خۇى.
زۆر بە ئوسلووب و شىۋازىكى وىژدان بىزۋىن دەست پى دەكات،
شەۋ بىژرەۋ شىۋەى گەياندنى و، تام و چىژى گىرپانەۋەى
چىرۆكەكە، بەجۋرىكى ۋايە دەچىتە ناۋ دلەۋە، ھەرچۈننى خۋىن
بەشادەمارەكاندا دەچى و دەگاتە نىۋ دل، ھەر ۋەكۋ رۇج دەچىتە
ناۋجەستەۋ لاشەۋە.. ئەم سوورەتە ھەرچەندەش مەككەيىيە، بەلام
شىۋازىكى ناسك و نەرمى ھەيە، مىيەرەبانى و، رەحم و سۆز
دەنۋىنى.. بۇيە زانايەك دەلېت: سوورەتى (يوسۇف) و سوورەتى
(مەريەم) لەدوۋبارەۋ سى بارە كىردنەۋەياندا بەھەشتىيەكان تام و
لەزەتەيان لىۋەردەگىرن، (عەتائىش دەلېت: ھەر مەۋىيەكى خەفەتبارو
دلزۋىر سوورەتى (يوسۇف) بىيىسى ئەھەۋىتەۋە.

رېم پي دده دی بوتي بخوښمه وه؟ پيغه مېهر ﷺ رنگ و روخساری پېروزی گؤرا. عه بدوللا دهلي: به عومرم گوت: نابیني روخساری پيغه مېهر ﷺ له تورپه ییدا چون گؤرا! عومرم وتی: (رضینا بالله ربا، وبالإسلام دینا، وبمحمد رسولا) پاشان پيغه مېهر ﷺ فهرمووی: سویند بهو زاته ی که گیانی موحه ممدی به دهسته، نه گهر نیستا

ثم سورته له پاش سورته (هود) وه هاتوه، هر له وساله دا که هر دوو پالېشته که ی په یامېهر ﷺ (نه بووتالیب و، خاتوو خه دیجه) له دونیا دهرچوون، وه له بهر سهختی و نه هامة تپی و رووداوه کان تییدا ناو نرا به (عام الحزن). جا نا له و ماوه تال و پر له میحنهت و نه شکه نجه یه دا ثم سورته دیت بو دلدانه وهی په یامېهر ﷺ. وهك پي بفهرمووی: له بروا نه هینان و نازاری قوم و گه له کهت بی تاقت مېه، چونکه پاش هه موو نارچه تپیبه ک خوشییه، وه له دواي هه موو ته نگانه یه ک فهره حانه یه.. سهیری یووسوفی برات بکه.. که چون نه و هه موو به لا جوراو جوروی به سهردا هات: هر له کیشی براکانی و زیندان و، تاقیکردنه وهی ژنه که ی عه زیزو، نه وین بازی بوی و، نه و فرت و فیل و حیل یه ی بوی دارشت. به لام چونکه نه و له پیناوی بیرو باوهره که یدا راست بوو و نارامی گرت.. خوی گه وره ییش له زیندانه وه بردی بو کوشکی پاشایه تی و، کردیشی به گه وره پیاوی ولاتی میسر.. جا هه رکه سیل بیهوی ریی مهران بگریت، ده بی سه بر و نارامی نه وانیشی هه بی، نه گینا ناگاته نه و سه روهری و پیزو حورمه ته.. بویه په یتا په یتابه پیغه مېهر ﷺ ده فهرمووی: (فاصبر کما صبر أولوا العزم من الرسل) ۳۵/۴۶.. یان ده فهرمووی: (واصبر وما صبرک إلا بالله، ولا تحزن علیهم ولا تک فی ضیق مما یمکرون) ۱۲۷/۱۶.. به لی: به کورتیی: کهش وه وای ثم سورته دلدانه وهی بو په یامېهر ﷺ، و هروا بو کاروانی موجهیدان و، راسالان و، راستگو یان و، چاکان و، پاکان تا روژی قیامهت.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَرَاؤُنَ مَخْلَفِينَ
﴿١٣٥﴾ إِلَّا مَنْ رَجِمَ رَبُّكَ وَلَئِنَّكَ خَلْقُهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٦﴾ وَلَا تَقْصُ
عَلَيْكَ مِنْ آيَاتِ الرُّسُلِ مَا نَسِيتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ
الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٧﴾ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِبِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ ﴿١٣٨﴾ وَانظُرُوا إِنَّا مُنظِرُونَ
﴿١٣٩﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهُ
فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾

سُورَةُ الْاَنْعَامِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿١﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ
بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ
لَمِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٣﴾ إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ
أَحَدَ عَشَرَ كُوكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

(موسا) ییش بیته وه ناوتان و، په پرهوی لی بکن و، پشت له من بکن، گومراو لاری دېن. ټیوه له ناو نوممه ته کانداهشی منن، منیش له ناو پیغه مېهرانا بهشی نیوم. (رواه أحمد) و ان کنت من قبله لمن الغافلين که به راستی تو شه ی پیغه مېهر ﷺ بهر له و قورثانه له خه لکانی بی ناگا بوویت، هیچ شتیکت له و قورثان و داستانه نه ده زانی.

رېنمه اییه کانی نایه تی (۱-۲):

(۱) دهرکه وتنی ئیعیجازی قورثان و ده سهوسان بوونی نه وان، چونکه قورثان هر له پیتانه: (ألم، طس، ق..) پیک هاتوه، که چی هه موو عهره بی خوشخوان و رهوانبیز، نه یان توانی نمونه ی ته نیا سوورته یکی بچوکیشی بهینن.
(۲) ثم قورثانه بویه به زمانی (عهره بی) هات،

ثم قورثانه به زمانی عهره بییه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الر پیته کانی قورثانیش هر له پیتانه پیک هاتوه، جا نه گهر ئیوهش ده توانن، وینه ی نه و (قورثان) به بهینن، ده سا فهرموون! تلک آیات الکتاب المبين ثم سوورته که بو تو هاتوه نایه تگه لی کتیبکی روون و ناشکراو به یانکهری حلال و حرامه بو هه رکه سیل تی بفکری * ۲: إنا أنزلناه قرآنا عربيا قورثانیکه که ئیمه به زمانی عهره بی ناردومانه * لعلکم تعقلون تا به لکو ئیوه ژیری به کار بخن و تی بگن * ۳: نحن نقص عليك أحسن القصص بما أوحينا إليك هذا القرآن * شه ی پیغه مېهر ﷺ ئیمه له گه دل ثم قورثانه دا که بومان وهی و سروس کردیت هه والی گه لانی پیشو به جوانترین شیوه ی داستان بوت باس ده که یین. (عه بدوللا ی کوری سابت) ده لی: (عومرم) هاته لای پیغه مېهر ﷺ وتی: برادره یکی هوژی به نی قوره زمه کورته و پوخته یه کی (تهورات) ی بو نووسیوم، نایا

که عه ره به کان به تاییه تی له و ده مه دا لیی تی بگن و به جیهانیانی بگه یه نن.

۳) قورئان جوانترین و باشتترین داستانی تیدایه، که و ابو شیاو نییه گوی بوشتی دیکه بگیردری، وه کو ئیمامی (نه حمه د/خوای لیی رازی بیئت) له (عومری کوری خه تتاب) وه ده گپریته وه که: نامه یکی له خاوه ننامه کانه وه چنگ که وتبووو، ویستی بؤ پیغه مبهری بخوینیتته وه، شویش تووره بوو و فرمووی: نهی کوری خه تتاب! چوئن تا ئیستایش سرگردانن؟! سویند به و زاتهی که گیانی منی به دهسته، په یامیکی خاوین ویاک و ناشکرام بؤ هینان، که و ابو ئیوه هیچ شتی له و خاوه ننامه مه پرسن، چونکه هه ر خوا ده زانی به راست وه لامتان نه دهنه وه، یا نا؟ ((والذی نفسی بیده لو أن موسی کان حیا ما وسعه إلا أن یتبعنی)) دیسان سویندم به وهی گیانی منی به دهسته، نه گه ر موو ساش ﷺ زیندوو بوايه، هه ر ده بوو په پره وهی له دین و به رنامه ی من بکا.

خه ونه که ی یوسوف:

۴: «إذ قال یوسف لأبيه ﴿ثو کاته وه بیر بینه که یوسوف گوتی به باوکی: ﴿یا أبت إنی رأیت أحد عشر کربا﴾ نهی بابه! به راستی من خه ویکی سه یرم دیتوو، دیتم: یازده نه ستیره ﴿والشمس والقمر﴾ و خورو مانگ ﴿رأیتهم لی ساجدین﴾ سوژدهم بؤ ده بن. پیشه و (بوخاری/خوا لیی رازی بیئت) نه م فرموده یه هیناوه: (سئل رسول الله ﷺ أی الناس أکرم؟) ((قال: أکرمهم عند الله أتقاهم))، قالوا: لیس عن هذا نسألك. ((قال: فأکرم الناس یوسف، نبی الله، ابن نبی الله، ابن نبی الله ابن خلیل الله))، قالوا لیس عن هذا نسألك. ((قال: فعن معادن العرب تسألونی؟))، قالوا: نعم. ((قال: فخیارکم فی الجاهلیه، خیارکم فی الإسلام إذا فقهوا)) واته: له پیغه مبهریان ﷺ پرسى: چ که سئی به ریزتره؟ فرمووی: به رزترینی خه لک لای خوا، خو پاریزتریانه، وتیان: ئیبه له وه ناپرسین! فرمووی: جا پایه به رزتری هه موو مروقه کان (یوسوف) پیغه مبهری، کوری پیغه مبهری، کوری پیغه مبهری، کوری خو شه ویستی خوايه. وتیان: له وهیش ناپرسین! فرمووی: نهی له به نه رت و رشته ی عه رب ده پرسن؟ وتیان: به ل. فرمووی: کییان له سه رده می نه فامیدا باش بووه، ئیستایش له نیو ئیسلامدا هه رنه و که سه باشه، به و مه رجه له م نایینی ئیسلامه تی بگا.

بابی ناموزگاری یوسوف ده کا له باره ی خه ونه که یه وه:

۵: «قال یا بنی لا تقصص رؤیاک علی إختک ﴿یه عقوبی باوکی وتی: کوره چکوله کم شه خه وهت بؤ براکانت مه گیره وه ﴿فیکیدوا لک کیدا﴾ نه وه کو فیلیکت لی بکه ن و داویکت بؤ بنینه وه، چونکه خه وه که ت ئاینده یکی باشی لیوه دیاره ﴿إن الشیطان للإنسان عدو مبین﴾ چونکه شه یتان بؤ بنیادهم دوژمنیکی ناشکرایه، ده توش زور وریابه، نه وه ک براکانت لی هان بدات.

یوسوف فیری لیدانه وه ی مانای خه ون بوو:

۶: «وکذلک یجتیک ربک ﴿هه روه ک په روه ردگارت نه و خه وه ی نیشان دایت، هه ر ئاوايش هه لت نه بپزی بؤ په یامبه ریتی ﴿ويعلمک من تأویل الأحادیث﴾ و ماناو مه به ستی خه ونه کانیشیت فیژده کات چوئن لیکیان به دیتته وه و چاره سه ریان بؤ دابنیت ﴿و یتم نعمته علیک وعلی آل یعقوب﴾ و ده باره ی توو هه موو به ماله که ی (یه عقوب) یش نازونیمه ت و به خششی خوی (پله ی پیغه مبه ریتیتان) بؤ ته و او ده کا ﴿کما أتمها علی أبوبک من قبل إبراهیم وإسحاق﴾ هه روه کو نه و پله و پایه یه ی به سه ر باپیرانت (ئیه راهیم) و (ئیسحاق) له پیش باوکتدا ته و او کرد ﴿إن ربک علیم حکیم﴾ بی گومان به په روه ردگارت زور زانایه، زوریش له کارزان و کارجوانه، چاک ده زانی چی ده کات، له به رچی ده یکا.

سه رگروشته ی یوسوف نیشانه گه لیک تیدایه:

۷: «لقد کان فی یوسف وإخوته آیات للسانلین ﴿بی گومان له به سه رها تی یوسوف و براکانیدا گه لیک به لگه و په ندی گرنگ هه یه بؤ نه وانه ی له و رووداوه ده پرسن ﴿۸: إذ قالوا لیوسف وأخوه کاتی براکانی یوسوف به بؤ چوونی خو یان وتیان: نه مه سویندی بیئت (یوسوف) و (بنیامین) سی برای ﴿أحب إلی أبینا منا﴾ لای بابمان له ئیبه خو شه ویستره! چونکه خه ونه که یان بیستبووو، ده یان زانی ده بیته مایه ی زنده ریزو حورمه ت بؤی لای بابی ﴿ونحن عصبة﴾ خو ئیبه ده سته و کومه له پیاویکی هه ق وایه دل به ئیبه بدات، هه تائه وان ﴿إن أبانا لفی ضلال مبین﴾ بی گومان له مه دا باوکمان که وتوته ناوه له یه کی روون و ناشکراوه، (ئیبین که سین) ده لی: به لگه یه کی قسه برو یه کلاکه روه نییه که: براکانی (یوسوف) پیغه مبه ر بووین. ﴿۹: اقتلوا یوسف﴾ له نیو خو یاندا بریاریانداو گوتیان: چاره رنه وه یه بی کوژن!! ﴿أو أطرحوه أرضا﴾ یان فره ی دهنه شوینیکی چول و بیابانه وه ﴿یخل لکم

که له گه ل خوځاندا بیهن.

یووسف خراپه بن بیره که وه:

﴿ ۱۵: فلما ذهبوا به ﴾ جاکاتی له گه ل خوځان بردیان، نه وه مو قسه و ټاگر به سه یان شکاندو، خه یالی خراپان کرد به رامبه ری،

قَالَ يَبْنَى لَا تَقْصُصْ رَأْيَا عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا
إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾ وَكَذَلِكَ يَجْنِبُكَ
رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِن قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٦﴾ أَفَدَكَانَ فِي يَوْسُفَ وَإِخْوَتِهِ
أَيُّنَ لِلنَّسَاءِ ۖ إِذْ قَالُوا لِلْيُوسُفَ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا
أَيْنَمَا نَزَلْنَا وَنَحْنُ غَضَبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٧﴾ أَقْتُلُوا
يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن
بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿١٨﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ
وَأَلْقُوهُ فِي غَيِّبَتِ الْوَيْبِ لَنَلْقَطَهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنْتُمْ
فَاعِلِينَ ﴿١٩﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمُرُنَا بِمَا نَكُونُ
لِنَصْخَرُ ۖ أَرَأَيْتَ أَن نُّصَلِّيَ بَعْثًا بَيْنَهُ وَنَكْتُمُ ۖ وَرَأَيْنَا
لَحْفَظُونَ ﴿٢٠﴾ قَالَ إِنِّي لَخَشِئْتُ أَن تَكُونُوا مِن تَزْهِقِي ۖ وَأَخَافُ
أَن يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ﴿٢١﴾ قَالُوا لَئِنْ
أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَاسِرُونَ ﴿٢٢﴾

بویه ده فرموی: ﴿ وأجمعوا أن يجعلوه في غيابت الجب ﴾
وښتر هه موو لې پران و، به یه کده نگ رایان هاته سر نه وه که:
به گه له کومه کی بیخه نه بن بیره که وه، (سه دی) ده لیت: به ستیان
به په ټیکه وه، دایان کیشایه خواره وه، جاهه که ده ستی راده کیشا
بولا یه کیکیان - به لکه رحمه پی بکات به زلله پیا یا ده هات،
کاتی له لیواری بیره که یشدا ده ستی ده لالان به به روکی هر
کامیکیاندا، خیرا ده یاندا به ده ستیا، پاشان له نیوه ی بیره که دا
په ته که یان پری و، که وه بنی بیره که وه، ټاو دای پوښی و نه و جا
هه لسا یه وه و په لامارید او چوویه سر به ردیک که له ناوه راستی
بیره که دا بووو، له سه ری وه خوی گرت وه! ټاله و حاله بی حاله دا خوا
فرموی: ﴿ وأوحينا إليه ﴾ نه وسا ئیمه ش وه حی و سروشان بو
یووسف کرد و ټیمان گه یاندا ﴿ لتبشئهم بأمرهم هذا ﴾ که به راستی
روژی دیت تو زگارت ده بی و، نه وان به م کاره ناروا یه یان - که
به رامبه ر تو کردیان - ټاگادار ده که یته وه ﴿ وهم لا يشعرون ﴾

وجه أیکم ﴿ نه وکاته سه رنج و پرووی باوکتان یه کلا ده بیته وه
بوتان و، روو هر به ئیوه نه دات ﴾ و تکرنا من بعده قوما
صالحین ﴿ وه دوی یووسف ته وه به ده که و، ده بنه پیا وچاک و،
گیروگرفتیشتان نامینیت ﴾ ۱۰: قال قائل منهم ﴿ قسه که ریکیان
وتی: ﴿ لا تقتلوا يوسف ﴾ له دزایه تی (یووسف) دا، مه گه نه
نه وسنوره بیکوژن ﴿ وألقوه في غيابت الجب ﴾ وه بیهاوینه ناو
بیخی بیریکی قووله وه، دیاره خوی گه وره کاریکی زور گرنگی
پنیه تی، بویه نه وه که سه یان له وی راست ده بیته وه، نه و رایه
پنشنیاز ده کاو لیشی قبول ده که ن ﴿ يلتقطه بعض السيارة ﴾
نه وسا بو دوی هه ندی کاروانچی ده چنه سر بیره که وه ده ری
دینن و هه لی ده گرن، ئیوه رزگار ده بن و نه ویش نا کوژریت ﴿ إن
کنتم فاعلین ﴾ نه هر نه تانه وی نه و کاره بکه ن. (ئین ئیسحاق)
ده لیت: کاریکی زور دلره قانه یان کرد به رامبه ر به یووسف، چونکه
گوپیان به برایتی و، خوښه ویستی نه و لاوه شوخ و شنگه نه داو،
بیریکیان له ونازارو بیزاره نه کرده و ده چیته دلی نه و (یه عقوب) به
پیره ساله ی بابیان وه!.

به ناوی سه یرو سه فاوه یووسف له گه ل خوځان ده بن:

﴿ ۱۱: قالوا يا أبانا ﴾ نه و جا بو نه نجامدانی پیلانه که یان،
هاتنه لای بابیان و وتیان: بابا! ﴿ مالک لا تأمنا على يوسف ﴾
بوچی به ده ستیاک و نه مینمان دانایت سه بارت به یووسف!
﴿ وإنا له لناصحون ﴾ بی گومان به ئیمه دل سوژو خیرخوازین بوی
﴿ ۱۲: أرسله معنا غدا ﴾ ده سا سه به ینی له گه لمان بینیره بو
ده شت ﴿ یرتع ویلعب ﴾ با بو خوی چی پی خوښه بیخوات
و، گه مو یاریش بکات ﴿ وإنا له لحافظون ﴾ دلنیا یشبه ئیمه
پاریزگاری نه وین و ده ی پاریزین، که و ابو زو ته سلیمعانی بکه و،
له هیچ شتیک مه ترسه ﴿ ۱۳: قال إني ليحزنني أن تذهبوا به ﴾
یه عقوب وتی: بیسو ژورخه فته تبار ده م به برده نه کی، واته:
تواناو وزه ی فیراقیم نییه! ﴿ وأخاف أن يأكله الذئب ﴾ ده شترسم
گورگ بیخوا ﴿ وأنتم عنه غافلون ﴾ و ئیوه یش گوپی نه ده نی و
ټاگاتان لی نه بی، نه و جا کوره کانیش نه و قسه یان له ده م بابیان
قوزته وه، بو دوی کردیانه ده سپیکی خوځان بو فو تانی یووسف
﴿ ۱۴: قالوا لن أكله الذئب ﴾ و تیان: جائه گه ر گورگ خواری
﴿ ونحن عصبة ﴾ و ئیمه یش کومه له پیاویکی به هیزی واین ﴿ إنا
إذا لخاسرون ﴾ دیاره ئیمه زیان دیده و زیانبارین، که واته: هه رگیز
شتی و روونادات و ناییت، به ل پاش نه و هه موو ټاگر به سه بو
ئیشه کانیان، بابیان به ناچار ی قناعت ده کاو قایه ل ده بیت

وهه ستیشناکه ن و، تۆ نانا سنه وهو، نازانن تۆ (یووسف) یت.

لای بابیان تاوانه که بیان پینه ده که ن:

۱۶: و جاءوا بأباهم عشاء یبکون * نهو کاره یان کردو، پاشان شهو دره نگانیک به کوئی گریانه وه بو لای باوکیان هاتنه وه، جا

جمیل * چاره ی من "له به رامبه ر نهو رووداوه تاله وه" هه سه برو نارامیکی جوان وبی سکا لاو بی قه رارییه، سه بریکی وای شایسته ی پله و پایه ی پیغه مبه ری تی بی ت * والله المستعان علی ما تصفون * هه ر خواش داوای یارمه تی ل ده کری بو هه لگرتنی نهو به لایه ی ئیوه وه سفی ده که ن و ده یلین.

یووسف له بیر ده ر هی ترا و وه کو کال فرۆشرا!

۱۹: وجاءت سیارة * جا دوای ماوه یه ک کاروانیک له (شام) ه وه هات بجیت بو (میسر) و له و ناوه دا پیو یستیان به تاو بووو چوونه سه ر بیر ده که * فآرسلوا وارده م * و تاو هه لگۆزه که یانیان نارد تاویان بو ده ری تی * فآدلی دلوه * نهو یش سه ته که ی داهیشته بیر ده که وه، کاتی هه لیکیشایه وه نهو لاویه دیت، سه ری سوپما، بویه * قال یا بشری هذا غلام * وتی: موژده بی ت! نه مه تازه لاویکی جوان و ئیسک سووکه له م بیر ده ا بووه * و آسروه بضاعة * براکانی، یان نهو خه لکه ی ده ورو به ره ده نگوباس و به سه ر هاته که ی (یووسف) یان شارده وهو، کردیانه کالاکه ل و په لیک بو فرۆشتن! * والله عليم بما يعملون * وه خوا بوخوی به ناگاو زانا بوو به وه ی ده یان کرد * ۲۰: وشروه بضمن بخر دراهم معددة * وه به نرخیکی زۆر که م و هه رزان، له بازار ی کۆپله فروشه کانی میسر دا یووسف یان به چه ند دره میکی که م فروشت * و کانوا فیه من الزاهدین * وله فروشتنه که ی شیدا زۆردو نیا ویست نه بوون و گو ییان نه دایه، هه ر ویستیان له کۆلیان بیته وه نه وه ک ناشکرا بی ت.

یووسف ده گاته مالی پاشای میسر:

به لئ نه وان هه ر ویستیان له ده ستیان بیته وه، خوا یش کاری پییه تی، بویه هه ر له یه که م روژه وه قادر مه ی بو داده نی ت هه تا ورده ورده له سه رخۆ سه رکه وی ت، بویه ده ی خاته ده ستی وه زی ری گه و ره ی میسره وهو ده بی حور مه ت و ریژی شی بگرن، وه کو ده فهر موی: * ۲۱: وقال الذی اشتراه من مصر لامراته * وه نهو که سه ی له میسر دا یووسف ی کری (که پاشاو عه زیزی میسر بوو) به ژنه که ی خو ی وت: * أکرمی مشواه * ریزی بگره و شوین و جیگه ی باش و شیاو ی بو ئاماده بکه * عسی أن ینفعا أو نتخذہ ولدا * سابه لکوقا زانج و که لکینکمان پی بگه یه نی ت، یان "که ئیمه منالان نییه" بیکه ی نه کو ری خو مان، له راستیدا خوا خو ی نهو گشت پلانه ری ک ده خات بو یووسف. (نه بوو ئیسحاق) له (ئیبین مه سعود) وه ده لیت: زرن گرتینی مه رد م ئه م سی که سه یه: یه که م:

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ. وَأَجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۱۵﴾ وَجَاءَ وَ أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿۱۶﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا ذَهَبْنَا نَسْتَبِشُ وَتَرَكَنا يَوْسُفَ عِنْدَ مَتْعَعٍ فَأَكْلَمَ الذَّئِبَ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿۱۷﴾ وَجَلَّ وَعَلَى قَمِيصِهِ يَدْمُ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿۱۸﴾ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرَىٰ هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿۱۹﴾ وَشَرَوْهُ بِمِثْلِ نَجَسٍ دَرَاهِمٍ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿۲۰﴾ وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لَا مِرَّةَ أَكْرَمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۲۱﴾ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿۲۲﴾

یه عقووب وتی: چی قه و ماوه! یووسف کوا؟ * ۱۷: قالوا یا أبانا إنا ذهبنا نستبق * وتیان: بابا! به راستی ئیمه روشتین غار غارین و پیشه برکی بکه یان * و ترکنا یوسف عند متاعنا * ویووسف ویشمان لای که ل و په له کانمان به جی هیشت * فأکله الذئب * نهو جا گورگ په لاماری دایه و خواردی!! * وما أنت بمؤمن لنا * وه تو قه ت بروامان پی ناکه یت * ولو كنا صادقین * هه رچه نده راستگۆیش بین، چونکه به گومانی لیمان، جا نه خواز له لا ئیستاش که یووسف بیسه رو شوینه * ۱۸: وجاءوا علی قمیصه بدم کذب * کراسه که شیان به خوینیکی دروینه وه بو هینا، به رخیکیان سه ر بری و، کراسه که بیان تی هه لکیشا، به لام له بیر یان چوو بیشیدرینن، بویه بابیان باوه ری پی نه کردن * قال بل سولت لکم أنفسکم أمرا * گو تی: نه خیز باوه رنا که م شتی و بووبی، به لکومن به لامه وه وایه که هه واه نه فستان شتیکی تری بو شیرین کردوون واته: به ده ر له وه به منتان گوت شتیکی تر تان نه نجام داوه، بویه گو تی: * فصر

ولقد همت به ﴿١٢﴾ ثمه سویندی بیټ شازن به ته وای نیازی خرابی به (یوسوف) کردو، به ته وای لی پراو برپاری دا که: ﴿١٣﴾ و هو به لولا آن رأی برهان ره به ﴿١٤﴾ (یوسوف) یش گیری خوارد به ده سستی و هو ناموزگاری به کی زوری کرد، به لام هر وازی لی نه هیئا، خو ثر به لگو و نیشانه به کی

(عزیز) میسرکه به ژنه که ی گوت: ریزی یوسوف بگره! بیټ و هوش بزانی پایو و پله ی چیه.

دووم: ﴿١٥﴾ و هو کیژوله که به بابی گوت: (یاأبت إستجره...).

سینیم: ﴿١٦﴾ (نه بو به کن) که پاش خو ی (عوم) ی هله ژاردو کردی به خلیفه ی موسلمانان.

﴿١٧﴾ و کذلک مکننا لیوسف فی الأرض ﴿١٨﴾ و ه ئاوا نه م پایو مه کانه ته مان پی دا ئاوا یش قورسای و ده سه لاتمان بو یوسوف له میسر جیگیر کرد ﴿١٩﴾ و لنعلمه من تأویل الأحادیث ﴿٢٠﴾ و هو نه و ی فیریشی بکه ین چون مانای خه ون و پرودا و ه کان لیک بداته و ه، شاره زای چاره سهری گرفته کانی بکه ین ﴿٢١﴾ و الله غالب علی امره ﴿٢٢﴾ خوی گه وره یش به سه رگشت کاره کانی خویدا زال و به ده سه لات ه ﴿٢٣﴾ و لکن اکثر الناس لا یعلمون ﴿٢٤﴾ به لام زوری به ی خه لکی نه مه نازانن و، له حکمه تی کاره کانی تی ناگن ﴿٢٥﴾ ۲۲: و لما بلغ أشده ﴿٢٦﴾ جا که پیگه یش و، به ته وای عه قل و هیزی په یدا کردو، به ده سه لات و توانای لاویتی خو ی گهی ﴿٢٧﴾ آتینه حکما و علما ﴿٢٨﴾ پله ی پیغه مبه ریتی وزانست و زانیاری تیرو ته سه لمان دایه ﴿٢٩﴾ و کذلک نجزی المحسنین ﴿٣٠﴾ و ه نیمه هه موو کاتی ئاوا پاداشتی چاکه کاران نه دینه و ه.

ژنه که ی عزیز میسر ته ماح ده کانه یوسوف!

﴿٣١﴾ و راودته الی هو فی بیتها عن نفسه ﴿٣٢﴾ جائه و ثافره ته ی که یوسوف له مالیا سوو هه ولیکی زوری له گه لدا هه تا رامی بکاو له گه لیا جووت بیټ! له وه ده چیت - وه ک نه لین - ته مهنی عزیز له و سه رده مه دا له چل سال که متر نه بوو بیټ و، ژنه که یشی نزیکه ی سی سالی که بوو بیټ، و هیان ته مهنی ژنه که ی له چل سالی دا بوو بیټ و ته مهنی (یوسوف) یش ده ور و به ری بیست و پینج سال بوو بیټ ﴿٣٣﴾ و غلقت الأبواب ﴿٣٤﴾ و ه به و نیازه و ته وای ده رگا کانی له یوسوف به ست و، توکمه و مه حکمه می کردن ﴿٣٥﴾ و قالت هیت لک ﴿٣٦﴾ و وتی: من خوم بو تو ثاماده کردوه و، توش زور به په له و ره پیچی و ثاماده به ﴿٣٧﴾ قال معاذ الله ﴿٣٨﴾ یوسوف یش داوا که ی رت کرده و ه و تی: په نا به خوا نه گرم، هه رگیز کاری ئاوا ناکم ﴿٣٩﴾ إنه ربی أحسن مثنوی ﴿٤٠﴾ چونکه به راستی میژده که ی تو گوره و ئاغای منه و جوان ریزی لی گرتووم و، پیاوه تی زوره به سه رمه و ه، ده بی جوامیزانه سه یری مال و خانه واده ی بکه م، نه ک خیانه ت و گزی لی بکه م، له ولایشه و به زانندی سنووری خواوه و، کاری سته مکارانه ﴿٤١﴾ إنه لا یفلح الظالمون ﴿٤٢﴾ خو به راستی خه لکانی سته مکار و له سنوور ده رچوو، هه رگیز سه رکه و تووو به ختیار نابن ﴿٤٣﴾ ۲۴:

وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْت لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يَفْلَحُ الظَّالِمُونَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنَّ رَجُلًا مِّنْ رَبِّهٖ كَذَّلِكَ لَنَصَرَفَ عَنْهُ الشَّوْءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِّنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٣٢﴾ وَأَسْبَقَ الْأَبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِن دُبُرٍ وَأَلْفَا سَيِّدَهَا لَدَا الْأَبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٣﴾ قَالَ هِيَ رَوَدَتْني عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِن دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ الْكَذِبُ ﴿٣٤﴾ وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِن دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِن دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِّنْ كَذِبِكُنَّ إِنَّ كَذِبَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٣٦﴾ يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٣٧﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَوِّدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

په ره ر دگاری نه هاتبا به پیش چاوی، دوو چار ده بوو، به لام خوا په نای دا له و کاره نه شیاوه، دیاره سروشتی هه موو ناده مزاده بر واداره کان هر وایه، کاتی که ثاره زوی نه فسی زوریان بو ده هیئی، له وکاته ته نگانه و ناسکه یه دا نووری خوایی بو هه لته کری و، دوور نه که ویته وه لیی. له م جیگایه دا گه لی له رافه کرانی قورشان - به دلپاکی خو یان - به هه لدا چوون! چونکه گه لی بوچوونی نه گونجاوو نار وایان له ته فسیره کانیا ندا له به رامبه ر (وهم بها) ی یوسوف هه نووسیوه، که هیچ نه سل و بنه مایه کی متمانه پیکرا و و پشتگیر یکیان نییه له (کتاب) و (سنه) دا، و ه نه و بوچوونانه دژو نا کوکن له گه ل ده قه کاند. به لام هه ندیکیان وه ک (نه بوومه سعود، سه یید قوتب..). ره دیان نه دهنه و ه ده لین: هر له قورئاندا ده به لگه هیه له سه ر پاکی یوسوف علیها السلام، له وانه: ثایه تی: (قال معاذ الله، إنه ربی أحسن مثنوی..). هه تانایه تی (قالت امرأة العزيز الآن حصحص الحق، أنا روادته عن نفسه وإنه لمن

یووسفی داوه ویووسف هه لهاتوه و رای کردوه له دهستی و
 شهویش له پشته دهستی له کراسه که ی گیر کردوه و دراندوویه تی.
 ﴿ ۲۸: فلما رءا قمیصه قد من دبر ﴾ جا کاتی که شای (میردی
 زلیخا) دیتی کراسه که ی (یووسف) له پشته و هدا دراوه ﴿ قال
 إنه من کیدکن ﴾ وتی: به راستی نه و کاره هه رله پیلان و فرت و
 فیلی نیوه ی ژنان ده کات ﴿ إن کیدکن عظیم ﴾ چونکه نه خشه و
 پیلان و فرت و فیلی نیوه گه لیک گه وره یه ﴿ ۲۹: یوسف أعرض
 عن هذا ﴾ نه و جا رووی کرده یووسف و وتی: یووسف! ساتوش
 له مه واز بینه و، لی بیده نگه، با ثابرومان نه چیت ﴿ واستغفری
 لذنبک ﴾ ثافرت! تویش داوی لیووردن بو هه له و گونا هه که ت
 بکه، چونکه له لایه که وه پینچاته نه و لاوه غه ربه، له لایه کی
 تریشه وه بوختانت بؤ کرد! ﴿ إنک کنت من الخاطئين ﴾ به راستی
 تو له خه تاکارانی.

به لی.. ثابم شیوه یه نه و تاوانه گه وره یه له لای نه و مال و
 خیزانه روخواوه زور به بچووی و ئاسانی کپ کرایه وه. (ئیین
 جه ریس) له (ئیین عه بباس) وه ده لی: هه به بچووی و ناوه خت
 چوار مندال هاتونه قسه و گوتار: کوره که ی (ماشیته) ی کچی
 فیرعه ون، شایه ته که ی یووسف، هاوړیکه ی (جوره یج)، عیسی
 کوری مریه م.

ژنانی شار دهنگ و باسه که ده بیسن:

به لی نه و کاره ساته له دهره وه کوشکی پاشاوه دهنگی دایه وه، بویه
 ﴿ ۳۰: وقال نسوة فی المدينه ﴾ کومه لیک له ژنه ناوداره کانی
 میسر قاویان داخست و وتیان: ﴿ امرأة العزیز تراود فتاها عن
 نفسه ﴾ سهیره! ژنه که ی (عزیز) خه ریکی دلاری و رامکردنی
 غولامه که ی خویه تی و حه زی لی ده کا! ﴿ قد شغفها حبا ﴾ به
 شیوه یه که نه وین و خۆشه ویستی چووه ته ناویه رده ی دلیه وه
 وئوقره ی لی پریوه ﴿ إنا لنراها فی ضلال مبین ﴾ به راستی ئیمه
 له سه رگه ردانییه کی ئاشکرادا ده ی بینین، چونکه نه ده بوو نه و
 له گه ل خزمه تکارکی خۆیدا کاری و ابکات ﴿ ۳۱: فلما سمعت
 بمكرهن ﴾ ئینجا که ژنه که ی عزیز تیروتانه ی نه و ژنانه ی بیست
 ﴿ أرسلت إلیهن ﴾ بؤ گپړانه وه ی ثابرووی خوی و، دهر باز کردنی
 خوی و، بۆ نه وه به وانیشی بسه لینی که له و کاره دا ناهه قی نه بووه،
 ئه رنه وانیش وه کوته و ببیین، خراپتر دوو چاری نه وینی ده بن،
 بویه ناردی به دوا یاندا ﴿ وأعتدت لهن متکا ﴾ و بؤ هه ربه که شیان
 رایه خی جوان و پاله پستی و خوارده مه نی بؤ ئاماده کردن، وه کو
 باوی ده سه لاتدارانی سه رده م ﴿ وآت کل واحده منهن سکینا ﴾

(الصادقین). (ئیین که سیر) یش له (به غه ویی) یه وه ده لی: نه و (وه)
 به ا) ی یووسف ته نه ا خه ته ره و خۆرپه یه کی (نه فس) بوو، خیزا
 سه رکوتی کردو زالبوو به سه ریا. هه ندیکیش ده لین: (هم بها) واته:
 ویستی لی بدات، یان سیما و نیگاری (یه عقوب) ی بابی دیت،
 یان فریشته یه کی دیت و راجله کاو دوو تر که و ته وه له شازن، به لام
 له گه ل نه مگشت بؤ چووانه شدا چاک وایه نه و (برهان ربه) دیاری
 نه کریت ﴿ کذلک لنصرف عنه السوء والفحشاء ﴾ ئا به و شیوه یه
 به هوی ئیمانی دامه زواویه وه له به رده م نه و کاره زور خراپه دا خوی
 راگرت بؤ نه وه ی له ئاینده شدا له هه مو خراپه و کارکی ناشیاوو
 دزیو لای به دین ﴿ إنه من عبادنا المخلصین ﴾ چونکه نه و
 (یووسف) به نده یه که بوو له به نده پاک وه لیزیراوه کانی خۆمان
 ﴿ ۲۵: واستبقا الباب ﴾ سه رنه جام هه ردو به را کردن گه یشتنه لای
 دهرگا که، یووسف بؤ هه له اتن و خۆقوتار کردن، شازنیش به دوی
 ئاره زووی خۆیدا ﴿ وقدت قمیصه من دبر ﴾ و جا له و هه له اتنه دا
 شازن توانی له دواوه دهستی گیر بکا له کراسه که ی یووسف و
 درانی ﴿ وألفیا سیدها لدی الباب ﴾ جا هه ردو وکت و مت له ده م
 دهرگا که دا تووشی سه روه ره (میرده) که ی هاتن ﴿ قالت ما جزاء من
 أراد بأهلک سوء ﴾ جا بؤ نه وه ی راستیه که دهرنه که وئ، شازن
 به په له وتی: ئاخو تو له ی نه و که سه چی بی که نیازی پیاو خراپی
 له گه ل مال و خیزانی تودا بکا؟! ﴿ إلا أن یسجن أو عذاب أليم ﴾
 غهیره ز نه مه یه کی له م دوو شته ی له گه ل بکری: یا بخریته
 به ندیخانه وه، یا به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر سزا بدری؟! ﴿ ۲۶:
 قال هی راودتنی عن نفسی ﴾ (یووسف) یش ده که ویته پاکانه
 بوخوی و، درکاندنی راستیه که، بویه وتی: نه خیز وانییه،
 نه و هه ولیکی زوری دا بؤ رام کردن و له خشته بردنی من بو نه و
 کاره ناپه سه نده و، هه ر به زویش بۆلای خوی بانگی کردم و،
 منیش ره فزم کردو هه له اتم، شهویش به دوا ودا رای کرد، هه تا له م
 دهرگایه دا به تو گه یشتین و کراسه که یشی دراندم! ﴿ وشهد شاهد
 من أهلها ﴾ وه شایه تیک له خزمانی شازن هه لی دایه و شایه تی داو
 وتی: ﴿ إن کان قمیصه قد من قبل ﴾ نه گه ر کراسه که ی یووسف
 له پی شه وه درابی ﴿ فصدقت ﴾ نه و شازن راست ده کات ﴿ وهو
 من الکاذبین ﴾ یووسف له دروژنانه، واته: یووسف په لاماری
 نه وه داوه و شهویش هه له اتوه و رای کردوه له دهستی و شهویش له
 پی شه وه دهستی له کراسه که ی گیر کردوه و دراندوویه تی. ﴿ ۲۷:
 وإن کان قمیصه قد من دبر ﴾ خۆنه ر کراسه که شی له پشته وه دا
 درابوو، ﴿ فکذبت ﴾ نه و شازن دروژنه کات ﴿ وهو من
 الصادقین ﴾ و (یووسف) راست ده کات، واته: ژنه که په لاماری

بئی گومان ئەمە ئەوپەری جوامیری و شەھامەتە کە: لاویکی شوخ و شەنگی وەکو یووسوف، خانمیکی وەکو شازن لەو جیگا رازاوە ئامادەیدا، جگە لەخوا رێگریک نەبیت، کەچی خۆی نەدا بەدەستەووە، لەھەرەشە یزندان و بەندیخانەش نەترسی ﴿۳۴﴾: فاستجاب لە ربە ﴿پەرورەدگاری وەلامی دایەووە نزاکی گێرا

وہبۇ ھەریەکەیشیان چەقویەکی میوہ خواردنی پئی سپاردن، دیارە شارستانیہی (میسر) لەوسەردەمدا لەپەلەویایەکی پیشکەوتوو دابووہ ﴿وقالت اخرج علیھن﴾ ئەوجا لەوکاتەدا ئەوان سەرگەرمی خواردن بوون، ئەمیش ناردی یووسوف ھات و پئی گوت: ئادەی ھەر ئیستا وەرە دەرەوہ بۆ ناویان ﴿فلما رأینہ أکبرنہ﴾ ئینجا ھەر کە یووسوف ھات و دیتیان، بەشتیکی گەورەو بئی وینەو دلرفینیان دانا، ئیتر چەپەسانو مەست و ھەیران بوون ﴿وقطن أیدیھن﴾ و چاویان تئی بری و ئاگایان لەخۆیان نەماو، دەستی خۆیانیان بری ﴿وقلن حاش لله﴾ و وتیان: پاک و خاوینی ھەر بۆ خوا، (بەئێ ئەو رستە) (حاشا للہ) یە لەکاتی شتی سەرسورھینەردا لەناو ەەرەباندان ئەوتری. ﴿ما هذا بشرا﴾ بئی گومان ئەم لاوہ ئادەمی نییە، کە ئەوئەندە جوانە ﴿إن هذا إلا ملک کریم﴾ ببئی و نەبئی، ئەمە ھەرفریشتەکی قەشەنگ و خاوەن ریزە.

پیشەوا (موسلم/خوا لئی رازی بیت- لەباسی شەورەوییەکی پەیمەردا ﴿ثم فہرمودہیہ ہیناوەو دەلیت:﴾ (أن رسول الله ﷺ مر بیوسف علیہ السلام فی السماء الثالثة، قال: فإذا هو قد أعطی شطر الحسن)) واتە: پێغەمبەر ﷺ لەئاسمانی سینیەمدا بەیووسوف گەیی، دیتی نیوہی جوانی گشتی دونیای پئی بەخشاوہ!

﴿۳۲﴾: قالت فذا لکن الذی لمتنی فیہ ﴿کە ژنەکە دیتی وا ئەوانیش ھەموو گێرۆدە ی دەردی ئەوین بوون، ئیتر خۆی بە سەرکەوتوو داناو وتی: ئەمە ئەو جوانیە کە ئیوہ لۆمەو سەرزەنشی مەنتان ئەکرد لەسەر ئەوینی، خۆ ببینیتان ﴿ولقد راودتہ عن نفسہ فاستعصم﴾ ئەمیش راستی رووداوہ کە یە: من ھەولئیکی زۆرمدا بۆ رامکردنی و لەخشتەبردنی بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە، بەلام ئەو ھەر خۆی گرت و پرووی نیشان نەداو خۆی پاراست ﴿ولئن لم یفعل ما أمرہ﴾ ئیستاش ئەگەر بەقسەم نەکات بۆ ئەو کارە کە فەرمانی پئی دەکەم ﴿لیسجنن ولیکونا من الصاغرین﴾ دەبئی بخریتە ناو بەندیخانەو، زەلیل و ریسوایش بکریت؛ دیارە ئەمانیش وەکو شازن گێرۆدە ئەو ئەوینە ببوون، بۆیە پئی پەردە مەبەستەکی خۆی درکان لایان! ﴿۳۳﴾: قال: رب السجن أحب إلی مما یعدوننی إلیہ ﴿جا لەوئامی ئەو ھەرەشەو گۆرەشەیدا یووسوف وتی: ئەی پەرورەدگاری من! بەندیخانەکەم زۆر لاخۆشترە لەوکارە دزیوہ وا ئەو ژنانە منی بۆ بانگ دەکەن و داوای لەمن دەکەن ﴿وإلا تصرف عنی کیدھن﴾ خو ئەگەر تۆ فیل و حیلە ئەوانەم لێ لانەدەیت بەمپەرہانی خۆت ﴿أصب إلیھن﴾ لەوانە یە دلم مەیل وئارەزوویان بکات ﴿وأکن من الجاہلین﴾ و بچمە ریزی نەزان و نەفامەکانەو،

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿٣٤﴾ قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رُودَتْهُ عَنِ نَفْسِهِ فإسْتَعَصِمَ وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرُهُ لَيَسْجُنَ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٦﴾ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْأَيَّاتِ لَيْسَ جُثَّةٌ حَتَّى جِئَ ﴿٣٨﴾ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أُحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبْتًا يَا وَيْلَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِيهِ إِلَّا نَبَأٌ كُفَّا يَأْتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَنُفِخَ فِي سُورَةٍ فَتَسْعَوْنَ فِيهَا وَتَقُولُونَ مَا نَعْمَ لَنَا بِمَكْرِهِنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَصْرِفُ ﴿٤٠﴾

کرد ﴿فصرف عنه كيدھن﴾ و حیلە و فیلکەیانێ لادا لئی ﴿إنه هو السميع العليم﴾ چونکە بەراستی ھەر خۆیەتی بیسەر و زانای، ھاناو ھاواری خەلکانی لێقەوماو دەبیسی و وەلامیان دەداتەوہ. لەفەرموودەییکی (متفق علیہ) یدا ھاتووہ دەفەرموی: ((سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله: إمام عادل، وشاب نشأ في عبادة الله، ورجل قلبه معلق بالمسجد، إذا خرج منه حتى يعود إليه، ورجلان تحابا في الله اجتماعا عليه وافتراقا عليه، ورجل تصدق فأخفاها حتى لا تعلم شماله ما أنفقت يمينه، ورجل ذكر الله خاليا ففاضت عيناه، ورجل دعتة امرأة ذات جمال ومنصب فقال: إنسى أخاف الله)). واتە: لەروژی ھەستانەوہدا خوا ھەت تاقم لەبن سیبەری خۆیدا رادەگرتی و، ناھێلی تووشی ئەو نارەحەتییە ببن، یەکیکیان لاویکە ژنیکی شوخ و شەنگ و یایەدار خۆی بۆئامادە بکاو، ئەم لەبەرخوا وەکو یووسوف- خۆپاریزی و تەسلیم نەبیت.

برپاردر ا یوسوف زیندان بکری:

﴿ ۳۵: ثم بدالهم من بعدمارأوا الآيات ﴾ پاشان دوی بینینی شه هه موو به لگه و نیشانه یه له سه ر پاک ی یوسوف، بۆ خویان وایان به چاک زانی بۆ بزرکردنی دهنگۆکه ﴿ لیسجننه حتی حین ﴾ تا ماوه یه ک بیخه نه به ندیخانه وه، به لکو ورده ورده دهنگ و باسه که نه مینیی و، له بیر بجیتته وه، دیاره شه و بنه ماله دونیا په رست و به زیوانه شه خوویانه که له باتی شه وه سزای تاوانبار که بدهن و تۆله بدریت، تاوانبار ئازاده و، بیتاوانیکی وه کو (یوسوف) زیندان شه کری !!

دوو غولام ته گه ل یوسوف زیندان ده کرین:

﴿ ۳۶: ودخل معه السجن فتيان ﴾ هاوکات دوولاویش، به تۆمه تیک - له گه لیا زیندان کران، وه هه ردوو کیشیان له ده ست و پپی (پاشا) بوون ﴿ قال أحدهما: إني أراني أعصر خمرا ﴾ جا پاش شه وه چوونه گرتوو خانه که وه، هه ری که یان خه ویک ده بینیی و، ده ی گپیتته وه بۆ یوسوف، هه تا مانا که ی بۆ لیک بداته وه، بۆیه یه کیکیان گوتی: له خه ومدا دیتم بۆ شه راب تری شه گو شم و، ده ی ده مه پاشا ﴿ وقال الآخر: إني أراني أحمل فوق رأسي خبزا تأكل الطير منه ﴾ و شه وی دیکه یشیان وتی: منیش له خه ودا دیتم نان له سه ر سه رمه و بالنده لپی ده خوات ﴿ نبئنا بتأويله إنا نراك من المحسنين ﴾ به لکه مانای شه م خه ونه مان بۆ لیک بدیه ته وه، چونکه به راستی ئیمه واده زانین تۆ مه ردیکی ره وشت به رزو چاکه خوازیت.

یوسوف بانگی دوو زیندانییه که ده کات بۆ موسلمان بوون:

﴿ ۳۷: قال: لا يأتیکما طعام ترزقانه ﴾ یوسوف وتی: سه بینیی هه رژه مه نانیکتان بۆ بیت ﴿ إلا نأتکما بتأويله قبل أن يأتیکما ﴾ پی ش شه بگاته ده ستان من ده زانم چییه و، پیشتان ده لیم، واته: مانای خه ونه کانیشتان هه روا به ئاسانی بۆ لیک ده ده مه وه ﴿ ذلکما مما علمنی ربی ﴾ دیاره شه وه له به هری په رورده گارمه و شه فی ری کردووم، جا یوسوف ده یه وی له ری داخوازیه کانیا نه وه ده رگایان لی بکاته وه، بجیتته ناو بانگه وازه که یه وه، بۆلای خوی تاک و ته نیایان بانگکات، بۆیه شه یه وی متمانه ی ته وایان بداتی که: هه رکه سی یک پشت له شیرک بکاو، واز له بت و بت په رستی بینیی، خوی گه وره ش ده رگای خیری بۆ ده کاته وه، زۆر شتی شی فی ر ده کات، بۆیه گوتی: ﴿ إني ترکت ملة قوم لا يؤمنون بالله وهم بالآخرة هم کافرون ﴾ چاک بزائن که من ئایینی شه که سه انه م

واز لی هینا وه که نه بر وایان به خوا هه یه و. نه به رۆزی دوا یی ﴿ ۳۸: واتبعت ملة آبائي إبراهيم وإسحاق ويعقوب ﴾ وه بۆخۆم که وتوو مه ته شوینی ئایینی باوو باپیرانم: (ئیهراهم) و (ئیسحاق) و (یه عقیوب)، هه رکه سی کی دیکه ش ئاوا بکات، هه ر ئاوا سه رکه وتوو ده بی و خوا ده رگای زانستی بۆ واز ده کات ﴿ ما کان لنا أن نشکرک بالله من شئ ﴾ هه رگیز نابیی بۆ ئیمه ی (خانه واده ی پیغه مبه ران وشوینکه وتوانیان) هیچ شتی ک بکه ی نه هاو به ش و هاو لی خوا ﴿ ذلک من فضل الله علينا وعلى الناس ﴾ شه وه یش به ش و باره ی خوا یه به سه ر ئیمه ی (بنه ماله ی پیغه مبه ران) شه وه، که پله ی په یام به ریتی پی به خشین و، به سه ر خه لکان و مه رد می شه وه که: پیغه مبه رانی بۆناردن ﴿ ولكن أكثر الناس لا یسکرون ﴾ به لام زۆربه ی خه لکی سوپاسگوزاری ناکن، وه کو له جیگایه کی تر دا ده فهرمو ی ﴿..بدلوا نعمة الله کفرا وأحلوا قومهم دار البوار﴾ (۲۸/ ۱۴). جا یوسوف ورده ورده ده یه وی بانگه وازه که ی رابگه ی نه ی. بۆیه ده لیت: ﴿ ۳۹: یا صاحبی السجن: أرباب متفرقون خیر ﴾ شه ی هه ر دوو هاو رپی به ندیخانه که م! ئاخۆ چه ند خوا یه کی جیا جیا به رست رین باشت ره ﴿ أم الله الواحد القهار ﴾ یان هه ر یه ک خوی تاک و ته نیاو زال و به ده سلات به سه ر هه موو شتی کدا؟ ﴿ ۴۰: ما تعبدون من دونه إلا أسماء ﴾ شه وه ش بزائن شه وانه ی ئیوه "به ده ر له خوا" ده یان په رستن چه ند (ناو) یکی بی ناوه رۆکن ﴿ سمیتوها أنتم وآباؤکم ﴾ و ئیوه و باوو باپیرانتان به ئاره زوی خۆتان ناوتان ناو و کردووتانن به خوا! ﴿ ما أنزل الله بها من سلطان ﴾ خوا هیچ به لگه یه کی بۆ راستی په رستنی شه وانه نه ناردو وه.

جا یوسوف شه یه وی رۆشن تر بۆیان باس بکات، بۆیه ده لیت: ﴿ إن الحکم إلا لله ﴾ گشت حوکم و برپاریک ته نها ته نها هی خوا یه، ده بی ته نها شه و حاکم و برپار به ده ست بیت ﴿ أمر ألا تعبدوا إلا إياه ﴾ فه رمانی دا وه که: ئیوه ده بی ته نها شه و به رستن و گو براهی هه ر له و بکن، نه ک له سه رۆک عه شیرت، نه ک له گه ل ونه ته وه، نه ک له ولات و نیشتمان، نه ک له حیزب و گرووپ و خیل... هتد ﴿ ذلک الدین القیم ﴾ هه ر شه و ئایین و دینه راست و ره و او پایه داره، که بانگتانم کردبو ی، ده سا وریاو به ئاگابن وشوینی بتان مه که ون ﴿ ولكن أكثر الناس لا یعلمون ﴾ به لام زۆربه ی شه و مه ردمه نازانن ئایینی یه کخوا په رستی راست و ریکه، خوی بالاده ست له جیگایه کی تر دا ده فهرمو ی: (وما أكثر الناس ولو حرصت بمؤمنین) یوسف (۱۲/۳) جائیستا ده ست ده کات به مانا و لی کدانه وه ی خه وه کانیا ن، بۆیه ده فهرمو ی: ﴿ ۴۱: یا صاحبی السجن ﴾ شه ی هه ردوو هاو رپییانی به ندیخانه م! ﴿ أما أحدکما فیسقی ربه خمرًا ﴾

شای میسر خهونیك دهبینی:

﴿ ۴۳ ﴾ : وقال الملك إني أرى سبع بقرات سمان ﴿ ثینجا خوای کار جوان دهیووی به سهر به رزی و سهرهوی یووسوف له به ندیخانه رزگار بکاو بیته ده ری، رۆژیک پاشا خهویك دهبینیت و ده بیته مه راقی

وَأَتَيْتُ مَلَّةً أَبَايَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَتْ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿ ٤٣ ﴾ يَصْجِي السَّجَنَ وَأَرْبَابَ مُتَفَرِّقَاتٍ حَيْرٌ أَرَى اللَّهَ الْوَاحِدَ الْفَهَّارُ ﴿ ٤٤ ﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَتَيِّمُوا مَا أُنْزِلَ وَإِنَّا نَأْتِيكُمْ بِآيَاتٍ ذَالِكِ الَّذِينَ الْقِيمِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ٤٥ ﴾ يَصْجِي السَّجَنَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُضَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ فَفِي الْأَمْرِ لَذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿ ٤٦ ﴾ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا أَذْكَرُنِي عِندَ رَبِّكَ فَأَنَسَهُ الشَّيْطَانُ ذَكَرَ رَبَّهُ فَلَبِثَ فِي السَّجَنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴿ ٤٧ ﴾ وَقَالَ أَلَيْكَ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رَأْيِي إِنْ كُنْتُمْ لِلرَّءْيِ يَاقَعُونَ ﴿ ٤٨ ﴾

شهو و رۆژی و، له ترسی شوومی خهوه کهیدا تهواوی جادووگهرو
 تهستیره ناسهکانی ولاته کهی کو دهکاتهوه بوماناکردنی خهوه کهی،
 کهچی هیجیان سهری لی دهرناکهان! خهوه کهیشی بهم شیوه بووو
 گوتی: له خهومدا ههوت مانگای گهوهی قهلهوم دیت ﴿ یا کلهن
 سبع عجاف ﴾ ههوت مانگای لهرو لاوازو دهیان خواردن! ﴿ سبع
 سنبلات خضر و آخر یابسات ﴾ ههوت گوله گهنمی سهوزو تهرو،
 ههوت گوله گهنمی وشکهه لاتوو زهردم دیت که: له ههوت گوله
 سهوزه که تالا بوون وفهوتانیان ﴿ یا ایها الملا افوتنی فی رؤیای ان
 کنتم للرؤیاء تعبرون ﴾ تهی دهستهی پیاو ماقولان و دونیا دیدان!
 مانای تهو خهوهوم بو لیك پدهنهوه، تهگهر له مانای خهو لیکدانهوه
 دهزانن ﴿ ۴۴ ﴾ قالوا أضغاث أحلام ﴿ تهوانیش وتیان: تهو جوړه
 خهوانه، ههرخهونه درۆزنه و تیکهولیکه و ههقیقه تیان نییه، جا
 یا ههر دهرکیان نه کرد، یا له بهر پاشا نه یان ویرا به راستی لیکي
 پدهنهوه ﴿ وما نحن بتأویل الأحلام بعالمین ﴾ خوئیهمش له مانای

بهلام تهو یه که تان که له خهویدا ترنی ده کرده شهراب، نازاد ته بی
 و، شهراب دهرخوارد پاشای ده دات، واته: رزگاری ته بیته و
 ده چیته وه سهر کاری خوی ﴿ واما الآخر فیصلب ﴾ تهوی دیکهش
 له سیداره ته دری و، ههله وهواسری و به داره که وه ته هیلرته وه ﴿ فتأکل
 الطیر من رأسه ﴾ تهوسا په له وه ره له سهری ته خون. ریوایه تیک
 ده لیت که بهو جوړه مانای خهونه کهی بوکردن، به دلیان نه بووو
 گوتیان: نه خیر هیچ خهونیکنان نه دیتوه، (یووسوف) یش گوتی:
 ﴿ قضی الامر الذی فیہ تستفتیان ﴾ تهوهی پرسیارتان لی کرد، لای
 خوا براوه ته وه ناگوو دری، چونکه خهون بو یه که مجار چون مانا
 لیدرایه وه، له ناینده شدا ههرواده بی و، گووین و به شیمان بوونه وه لهو
 بریاره (ته زهل) ییه تهوزاله یه که ناگوو، ته مه یه که پیغه مبه ریش
 ده فهرمووی: ((الرؤیاء علی رجل طائر مالم تعبر، فإذا عبرت وقعت))
 (مه سنه دی پیغه واته حمه د/ ۱۰/۴).

یووسوف به یه که لهو دوانه ده تی لای ناعات باسم بکه:

﴿ ۴۲ ﴾ وقال للذی ظن أنه ناج منهما ﴿ تهوجا که یووسوف
 زانی شهرابگپه که له به ندیخانه قوتار ده بیته پی گوت: ﴿ اذکرنی
 عند ربک ﴾ که ده چیته وه لای پاشاو گهوره کهت (عه زیزی میس)
 باسی تهم داستان و به سهر هاتهی منی لایکه، ده یهوی روو به
 روو خوی راستیه کهی تی بگه یه نی، سه بارهت بهو بوختانه گه وره یه
 بووی کرا ﴿ فأنسأه الشیطان ذکر ربه ﴾ ثینجا کاتنی له زیندان
 دهرچووو گه رایه وه کو شککی پاشا، شهیتان له بییری برده وه لای
 گه وره پاشا کهی باسی بکا!.

هه ندی له زاناکان راناوی (فأنسأه الشیطان...) ده به نه وه بو
 یووسوف، واته: شهیتان یادی خوای له بیر برده وه، بو یه په نای
 برده بهر خزمه تگوزارو شتی و، تهوجا خوایش له تولهی ته وه دا
 چهند سالی لئی نه پرسسی، بو یه ده فهرمووی: ﴿ فلبث فی السجن
 بضع سنین ﴾ ئیتر یووسوف به ویستی خوا تا چهند سالی که له
 گرتوو خانه که دا مایه وه، بو تهوهی دهستی له هه موو شتیک بیری و،
 هاناو په نا ههر بو خوا به ریت.

به تی.. به پیی مانای وشه ی (بضع/ که له سی ساله وه بونو ده کات)
 له وه ده چیته ههوت سالی که له گرتوو خانه که دا مایته وه، له بهر
 ههر حیکمه تیک خوای له کارزان خوی دهی زانی.
 (ئیسن عه بباس) ده تی: پیغه مبه ر ﴿ فهرمووی: تهگهر یووسوف
 نهی گوتبا به لکو، لای پاشا کهت وه بیرم بی نیست، تهوه نده لهو
 گرتوو خانه دا نه ده مایه وه! (ته فسیری ته به ری).

لیک‌یه و، له‌لایه‌ن شه‌یتانه‌وه‌یه، شه‌وی دیکه‌یشی هه‌ق و راسته‌و، له‌لایه‌ن خ‌وای به‌خشه‌ره‌وه‌یه.
 (۲) شت له‌بیرکردن خ‌ووو ره‌وشتی هه‌موو ئاده‌میه‌که.
 (۳) باسکردنی سیفه‌ت و په‌سنی هه‌رم‌و‌فیک، بی‌زیادو که‌م، شتیکی دروست وره‌وايه.

﴿ ۴۷: قال تزرعون سبع سنين دأباً ﴾ (یووسوف) یش بی‌هیچ گله‌یسی وگازنده‌یه‌که له‌کابرای شه‌رابگیر، بی‌شه‌و بلای باشه! شه‌وکات تو له‌به‌ندیخانه ئازاد بوویت وگه‌رایته‌وه بولای پاشا من چیم پی‌گوتیت؟ وه‌لامی ساقی دایه‌وه‌و وتی: ئیوه‌هوت سال له‌سه‌ریه‌ک کشتوکال" به‌ریکو پیکی ده‌که‌ن ودانه‌ویلده‌چینن ﴿ فما حصدتم فذروه فی سنبله إلا قليلا مما تأكلون ﴾ شه‌وی دووریتانه‌وه -شه‌وه نه‌بی لئی ده‌خون- هه‌ر له‌گوله‌کی خ‌ویدا بیه‌یلنه‌وه له‌عه‌نباردا دای‌نین، چونکه ئاوا له‌سوون وجانه‌وه‌ران ده‌پاریزیت، واته: هه‌ر به‌گوله‌که‌یه‌وه بیکه‌نه عه‌مبارو، که‌مکه‌م لئی یخون و ده‌ست پیوه‌ بگرن ﴿ ۴۸: ثم يأتي من بعد ذلك سبع شداد ﴾ جاله‌پاش شه‌و هه‌وت ساله "خ‌وش و پریته" هه‌وت سالی گرانی و، قاتی و قری و، وشکه‌سالی پیش دیت ﴿ یا کلن ما قدمتم لهن ﴾ هه‌ر رزق و ر‌و‌زیه‌کتان شه‌و هه‌وت ساله دانابی هه‌مووی ده‌خون ﴿ إلا قليلا مما تحصنون ﴾ که‌میکی نه‌بیت که‌ بو تووی هه‌لده‌گرنو، ئازوو‌خه‌ی ده‌که‌ن ﴿ ۴۹: ثم يأتي من بعد ذلك عام ﴾ له‌پاش شه‌و هه‌وت ساله گرانییه، شه‌مجار سالیکی خ‌وش پیش دیت ﴿ فیها یغاث الناس ﴾ بو هه‌موو خه‌لکی بارانیکی زور ده‌باری و، رزق و ر‌و‌زی په‌یدا ده‌بیته‌وه ﴿ وفیه یحصرون ﴾ هه‌ر له‌و ساله‌دا میوه‌جات و تری زور ده‌بی و ده‌یگوشن" و شه‌ر‌به‌ت و پیخوری لی په‌یدا ده‌که‌ن بو خ‌ویان شه‌ی هاوریکه‌م! شه‌میه مانای خه‌وه‌که‌ی پاشا، مانگا له‌رو لاوازه‌کان و، گوله‌وشک هه‌لاتوه‌کان، هه‌وت ساله گرانییه‌که‌یه، ده‌سات‌وش به‌ریکوپیکی بو پاشای بگپه‌وه.

رینماییه‌کانی ئایه‌تی (۴۷-۴۹):

- (۱) ولاتی (میس) هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه‌جیگه‌ی کشت و کال بووه‌و، ولاتیکی به‌فه‌ر بووه.
- (۲) هه‌لگرتن و ده‌ست پیوه‌گرتن و باراستنی به‌روو بووی تازه ونوی بو ر‌و‌زی ته‌نگانه، بنه‌مایه‌کی ئابووری زور گرنگه.
- (۳) زانایان ده‌لین: شه‌م ئایه‌ته به‌لگه‌یه‌کی به‌هیزه بو ره‌چاوکردنی بنه‌مای به‌رزه‌وه‌ندییه ره‌هاکان (المصالح المرسله).

شه‌م جوړه خه‌وانه نازانینو سه‌ر ده‌رناکه‌ین ﴿ ۴۵: وقال الذی نجا منهما وادكر بعد امة ﴾ ئینجا شه‌و یه‌که له‌دوو زیندانییه‌که رزگاری ببوو "و د‌و‌ای ماوه‌یه‌کی زور یووسوفی بیر که‌وته‌وه‌و وتی: ﴿ انا انبئکم بتأويله ﴾ من له‌مانای شه‌وخه‌ونه ئاگادارتان ده‌که‌م "لای که‌سیکی زاناو شه‌اره‌زا" ﴿ فآرسلون ﴾ ده‌سا به‌منیرن،

قَالُوا أَضَعَفْتُ أَحَلِّمْ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَمِ بِعَالَمِينَ ﴿ ٤٥ ﴾
 وَقَالَ الَّذِي نَجَّا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ
 فَأَرْسِلُونِ ﴿ ٤٦ ﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ
 سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ
 وَأُخْرٍ يُاسِئَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعَ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿ ٤٧ ﴾ قَالَ
 تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأْبًا فَا حَصَّدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا
 قَلِيلًا مِمَّا نَأْكُلُونَ ﴿ ٤٨ ﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادًا كُنَّ
 مَاقَدِّمَتَهُمْ لَهَا إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِتُونَ ﴿ ٤٩ ﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
 عَامٌ فِيهِ يَغَاثُ النَّاسُ فِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿ ٥٠ ﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ انْتَوَيْ
 بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلُهُ مَا بَأَلِ
 الْيُسُوفِ الَّذِي قَطَعَ أَيَدِيَّ عَنْ رَبِّي يَكْفِيهِ عَذَابٌ ﴿ ٥١ ﴾ قَالَ
 مَا خَطْبُكُمْ إِذْ رَوَدُّنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ
 مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ افْنِ حَصْرَ
 الْحَقِّ أَنَا رَوَدُّنَّهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصِّدِّيقِينَ ﴿ ٥٢ ﴾ ذَلِكَ
 لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿ ٥٣ ﴾

با بچم بو لای شه‌ولاوه که ئیستا له‌زینداندایه‌و، پیکه‌وه بووین
 ﴿ ۴۶: یوسف ایها الص‌دیق ﴾ جا(ساقی) به‌زووی چووو گه‌یشته
 لای یووسوف وگوتی: یووسوف! شه‌ی پی‌وای راست بیژ! ﴿ افتنا
 فی سبع بقرات سمان ﴾ رای خ‌وت بده سه‌باره‌ت به‌هه‌وت
 مانگای قه‌له‌وو زله ﴿ یا کلهن سبع عجاف ﴾ که‌هه‌وت مانگای
 له‌رو لاواز ده‌یان خ‌ون ﴿ وسبع سنبلات خضر ﴾ و هه‌وت گوله
 گه‌نمی سه‌وزو ته‌ر ﴿ وأخر یاسبات ﴾ و هه‌وتی تری وشکه‌لاتوویش
 ﴿ لعلی أرجع إلی الناس ﴾ به‌شکوم بچمه‌وه‌لای پاشاو خه‌لکه‌که
 "بو‌یانی بگپه‌مه‌وه" ﴿ لعلهم یعلمون ﴾ به‌شکو شه‌وانیش له‌شان و
 شه‌وکه‌تی تو تی‌بگه‌ن و بتناسن.

رینماییه‌کانی ئایه‌تی (۴۲-۴۶):

- (۱) ده‌گونجی خه‌لکی کافرو له‌سنوورده‌رچوویش، خه‌ونی چاک و راست ببینن، خه‌و دووبه‌شه: به‌شیکی تیکه‌و

امراًة العزيز ﴿ له ولا يشهوه نهكهى عهزىزى (پاشاى مىس) هاته پيشى و به ناشكرا وتى: ﴿ الآن حصص الحق ﴾ وا ئىستا بى پهرده هق و راستى ناشكرا بوو ﴿ انار اودته عن نفسه ﴾ من بووم ته ماحم له يووسوف كرد، ددان به راستيدا ده نيم ﴿ وانه لمن الصادقين ﴾ چونكه يووسوف لاويكى بى تاوانه و، له راستگويانه ﴿ ۵۲: ذلك ليعلم انى لم اخنه بالغيب ﴾ ئىنجا يووسوف وتى: ئه مهش بويه من داوام له عهزىزى مىسر كرد لهو دهنگ و باسه بگولتته وه، تا چاك بزائى دلنياييت كه من "ته نانه تى له پاش مله يشه وه" خيانه تم لى نه كرده وه، به لكو هر ريزم بو خانه وادهى ئه و داناه، ده شكرى ئه مه قسهى شازن بيت، هه تا قناعه ت به شا بكات كه بويه دداني به هلهى خويدا نا كه دلنياييت هيچ كات گزى وخه يانه تى لى نه كرده وه ﴿ وان الله لا يهدى كيد الخائنين ﴾ وه چونكه خوا خيانه ت و فيل و ته له كهى گزيكاران سه رناخو به نه نجامى ناگه يه نيت.

رېنمابيه كاني نايه تى (۵۰-۵۲):

- (۱) فەزىلەت و شەرەفى زانىارى و زانست، چونكه هر به هوى زانياريه وه بوو كه (يوسوف) به رز بوويه وه گه بيه لاي پاشاو، بۇدواييش جله وى كارو بارى مىسرى گرته ده ست.
- (۲) گه وره بى (حيلم) و تاقه ت و له سر خوى و په له نه كردن له ئيش و كاردا.
- (۳) فەزلى راست بىزى و، قسهى هق كردن، نه گهر چى به زيانى خوشت ته واو بى.
- (۴) (زليخا) يش به هوى ددان نان به تاوانى خويدا به و پله و پايه به رزه گه بى و، بۇ دواييش بوويه ژنى (يوسوف) ي پيغه مېهر عليه السلام.

كۆتايى جزمى ۱۲، (ولله الحمد والمئه)...

- ﴿ ۵۳: وما أبرئ نفسي ﴾ خو هه رگيزيش پاكانه بوخوم ناكه م ﴿ ان النفس لأماراة بالسوء ﴾ چونكه نه فس و ده روون هه ميشه فه رمان به خراپه ددها ﴿ إلا ما رحم ربى ﴾ مه گه ركه سى خوى په ره وردگارم خوى ره حمى پى بكاو له پيلان وفرت و فيلى بپاريزى ﴿ ان ربى غفور رحيم ﴾ به راستى په ره وردگارم زور لايبورده يه بوه له و تاوانه كان، زوريش دلوفان و ميه ره بانه، به رامبه ر به ته وبه كاران.

(۴) كارامه بى وليوه شاهه بى (يوسف عليه السلام) بو ليكدانه وهى ماناي خه ونه كان.

(۵) پله و فەزلى يووسوف به سر (ميس) يه كانه وه، چونكه زياد له پرسيا ره كه به ده ميانه وه چوو و له و گرانييه يش فريايان كه وت.

ليكوني نه وه له روودا وه كهى نيوان يووسوف و شازن و ژفانى شار:

﴿ ۵۰: وقال الملك ائتوني به ﴾ نوينه رى پاشا گه رايه وه و ماناي خه وه كهى بو گيرايه وه و چوه دليه وه، بويشيد ره كه وت پياوى ئاوا خه يغه له زينداندا بيت، بويه وتى: ئادهى هه ر ئىستا بچن بيه ينن "با خوم وتوويزى له گه ل بكه م" ﴿ فلما جاءه الرسول ﴾ جاكه راسپارده كه هاته لاي يووسوف و قسه و باسه كهى پاشاى بو گيرايه وه، برپارى ئازاد بوونه كه شى پى گوت، يووسوف بپرى كرده وه باشه! چ سر به رزيه كى تيدايه "پاش حه وت سال به نديخانه، ئىستا به هه مان تومه ته وه بچيته ده رى؟ ﴿ قال ارجع إلى ربك ﴾ بويه به راسپارده كهى گوت: بگه ريزه وه بو لاي پاشاو گه وره كه ت ﴿ فاسأله ما بال النسوة اللاتي قطعن أيديهن ﴾ و لى پيرسه: هوى چى بوو ئه و ژفانه ده ستى خويانيان برى "ئه وده مه كه شازن كوى كرده وه؟ واته: بپرسى بزائى من له سه رچى گيراوم، وه ئايا من گونا هبارم يان ئه وانه.. ئه وسا له زيندانه كه ديمه ده رى وده چمه لاي ئه و" ﴿ ان ربى بكيدهن عليم ﴾ بى گومان په ره وردگارم به فرت و فيلى ئه وان چاك به ئاگايه و، زور باش ده زائى كى راست ئه كا، به لام بو ئه وهى خه لكى بزائى كه من دوورم له و جوړه بوختانانه. پيشه واه ئه حمده -خوا لى رازى بيت- ئه م فه رموده يه ئه هينى: ((فقال رسول الله ﷺ لو كنت أنا لأسرعن الإجابة وما ابتغيت العذر)) واته: نه گهر من له جى (يوسوف) دا ده بووم به زووبى وه لامم ئه دايه وه به دواى پوزش و بيانودا نه ده گه رام. دياره مه به ستى باسى جواميزى و ليه اتوووبى و ليبراوه بى (يوسوف) به عليه السلام، چونكه ئه و ماوه زوره له زينداندا مايه وه، كه چى ته نها توژقاله يه كيش ده ستى له خوى به رنده و، ته سليم نه بوو. ﴿ ۵۱: قال ما خطبك إذ راودتن يوسف عن نفسه ﴾ نوينه ره كه گه رايه وه لاي پاشاو، هه رچى چوو بوو به به ينياندا بوى گيرايه وه، پاشايش ژنه كاني هه موو كۆكرده وه وتى: حالتان چى بوو كاتى ويستتان يووسوف له خسته به رن و، ده سته موى بكه ن؟ ئايا ئه و هيچ تاوانيكى هه بوو؟ ﴿ قلن حاش لله ﴾ وتيان: خوا به و روژه نه كا، ئيمه بوختانى بو بكه ين ﴿ ما علمنا عليه من سوء ﴾ ئيمه قه ت هيچ جوړه هه له و خراپه يه كمان له يووسوف نه ديتوه ﴿ قالت

ریزو و پله‌ی یووسوف لای پاشا:

﴿ ۵۴: وقال الملك اتوني به ﴾ جا دواى دهرکه وتنى شه‌هامه‌ت و پیاوه‌تی و جوامیری یووسوف، پاشا وتی: (یووسوف) م بۆ بهینن ﴿ استخلصه لنفسی ﴾ با بیکمه یارو هاوریی تایبه‌تی و، جیگه‌ی

ریزو حورمه‌تی یووسوف له‌سه‌ر زه‌وی:

﴿ ۵۶: وكذلك مكننا ليوسف فى الأرض ﴾ و ئاوا دواى ئه‌و ته‌نگانه‌و دهره‌به‌ره‌یه، ئیمه له‌خاکی میسر دا پله‌و پایه‌و ده‌سه‌لاتمان به‌یووسوف دا ﴿ يتوب منها حيث يشاء ﴾ له‌هر جیگایه‌ك خوی بیه‌وی داده‌نیشی ﴿ نصيب برحمتنا من نشاء ﴾ کیمان بوئ ده‌ی‌خه‌ینه‌ به‌ر به‌زه‌یی و میهره‌بانى خومان ﴿ ولا نضع اجر المحسنين ﴾ و هه‌رگیزیش پاداشی چا‌كه‌خوازان نافه‌وتینین و گوم ناکه‌ین، له‌کاتیکدا یووسوف ئه‌وه‌موو جوامیرییه‌ی نواندو، ئه‌وگشت سه‌برو ئارامه‌ی بوو، ئیمه‌یش ئاوا به‌ر زمان کرده‌و و، خه‌زینه‌ی میسرمان خسته ژیر ده‌ستی ﴿ ۵۷: ولا اجر الآخرة خير للذين آمنوا وكانوا يتقون ﴾ ئه‌وه پاداشی دونیا‌بوو، خو دیا‌ره پاداشی دوا‌روژیش بۆ‌ئه‌وانه‌ی که‌پروایان هیناوه‌و، له‌شیرک و کارى خراب خو پارێزبوون باشت‌ره، به‌ئى چونکه یووسوف پله‌وپایه‌ی خو‌ی و، خانه‌واده‌که‌ی له‌کارى به‌دره‌وشتى پاراست، خوايش ئاوا پله‌ی به‌رز کرده‌وو، له‌قیامه‌تیشدا باشت‌رى بۆ ئاماده‌ کردوو، وه‌کو به‌ (سوله‌یمان) ده‌فه‌رموئى: (هذا عطاؤنا فامنن أو أمسك بغير حساب، وإن له عندنا لزلفى وحسن مثاب).

له‌ رینه‌ماییه‌کانى ئایه‌تى (۵۷-۵۶):

- (۱) فه‌زله‌تى نه‌فس شکاندن و تۆمه‌تبارکردنى به‌ناته‌واوى و که‌م و کوورى.
- (۲) دهرخستنى زانست و زانیاری له‌کاتى پێویستدا، وه‌ك ئه‌لین: (المرء مخبوء تحت لسانه).
- (۳) به‌خۆ هه‌لدانو، خو‌کاندید کردن بۆ هه‌رکارى که‌ ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌که‌سه به‌وجۆره نه‌کا که‌سیتى و ده‌ستپاکى دهرنه‌که‌وى و، پێى نه‌زانن په‌وايه.
- (۴) فه‌زله‌تى ئیخلاص له‌کاروکرده‌وو قسه‌و بیروباوه‌ردا.
- (۵) گه‌وره‌یى و کاریگه‌رى ئیمان و ته‌قوا له‌هه‌ست و نه‌ستی مروڤدا.

﴿ وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَرَجِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿ ۵۷: وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ ﴾ ﴿ ۵۸: فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ﴾ ﴿ ۵۹: قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْهَا ﴾ ﴿ ۶۰: وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ ﴾ ﴿ ۶۱: نَصِيبُ بَرَحْمَتِنَا مِنْ نَشَاءُ وَلَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾ ﴿ ۶۲: وَلَا جُزْءَ الْآخِرَةِ حَقَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا ﴾ ﴿ ۶۳: وَكَانُوا يُتَّقُونَ ﴾ ﴿ ۶۴: وَجَعَلْنَا إِخْوَةَ يُوسُفَ قَدْ خَلَوْا عَلَيْهِ فَعَرَفُوهُمْ وَهُمْ لَهُ مُسْكِرُونَ ﴾ ﴿ ۶۵: وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِأَجْرِكُمْ مِّنْ أَلْتَرُونَ ﴾ ﴿ ۶۶: أَلَيْسَ فِي الْكَيْدِ وَاعًا ﴾ ﴿ ۶۷: وَأَنَّا خُمِرْنَا لَمَّا زِلْنَا ﴾ ﴿ ۶۸: فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْدَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونَنِي ﴾ ﴿ ۶۹: قَالُوا سَرُدُّوهُ عَنْهُ آتَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴾ ﴿ ۷۰: وَقَالَ لِلْمُحْسِنِينَ أَجْعَلُوا بَصَنَّتْهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُوهُمْ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ الْآيَاتِ الْغَيْبِ ﴾ ﴿ ۷۱: فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِّعْ مِنَّا الْكَيْدَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانَا نَكْفُلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ ﴿ ۷۲: ﴾

پرس و رای خۆم، بۆ راگرتنى ده‌وله‌ته‌که‌م ﴿ فلما كلمه ﴾ جاکاتى که یووسوف هاته‌لای و، دواندى و وتووێژى له‌گه‌ل کردو، به‌ته‌واوى که‌سیتى دهرکه‌وت ﴿ قال إنک الیوم لدینا مکین آمین ﴾ پاشا وتی: به‌راستی تۆ ئه‌م‌پۆ لای ئیمه‌ پیاویکی به‌پێزو قورس و پاک و جیگای باوه‌ریت و، ئه‌و قسه‌و قسه‌لوکانه‌یش، هه‌یچ له‌که‌سیتى تۆ که‌م ناکاته‌وه ﴿ ۵۵: قال اجعلنى على خزان الأرض ﴾ یووسوف وتی: جا که‌وايه بکه‌ به‌ سه‌ر کارى خه‌زینه‌و واریداتى میسر هه‌تا بتوانم له‌م گرانی و قات و قریه‌دا خزمه‌تى به‌م خه‌لکه‌ هه‌ژاره‌ بکه‌م ﴿ إني حفيظ عليم ﴾ چونکه من بۆ ئه‌وه‌کاره‌ چاودێریکی باش و، پارێزه‌ریکی زاناو به‌ئاگام. (ته‌به‌ریی) ده‌لیت: ئه‌م داواى (یووسوف) ه‌ وه‌ك ئه‌وه‌ نیه‌یه که‌ بلێیت پاكانه‌ی بۆ خوی کردو، نه‌ده‌بوو به‌وجۆره‌ خوی هه‌لکێشی، چونکه یووسوف ده‌یه‌وی به‌و قسانه‌ی پیاوانی ده‌وله‌ت له‌خوی تی‌بگه‌یه‌نیت که: ئه‌و بۆ به‌ریوه‌بردنى کاروبارى ئابووری، داراییی پیاویکی زۆر لێزانه‌و

ناچار يۈنى براكانى بە ھاتن بۇ مىسرو... ھتد.

(۲) نەخشە دارشتنى يوسوف بۇ ھىنانى براو خىزانەكەيان.

(۳) ئاسەۋارى براۋ تەقۋا لە مروۋدا.

دەيانەۋى (بىنيامين) يىش لەگەل خۆبەرن:

﴿ ۶۳: فلما رجعا إلى أبيهم ﴾ جاكاتى كە گەرەنەۋە لای باوكيان ﴿ قالوا يا أبانا منع منا الكيل ﴾ وتيان: بابە! پىۋانەى رزق و رۆزىمان لىگىراۋە ئەگەر ئەمجارە بىنيامين لەگەل خۇمان نەبەين ﴿ فأرسل معنا أخانا نكتل ﴾ دەسا تۆش مەگەر براكەمان لەگەل بىئىرىت، تا پىكەۋە ئازوۋقە رۆزى ۋەرگىن ﴿ وإنا له لحاظون ﴾ بىگومانىشەبە ئىمە پارىزگارى لىدەكەين، دىارە ئەۋ دەمەش كە فروۋىلەكەيان بەرامبەر يوسوف كرد گوتيان: ﴿ أرسله معنا غدا يرتع و يلعب وإنا له لحاظون ﴾ كەچى راستىشيان نەكرد! بۇيە ﴿ ۶۴: قال هل آمنكم عليه ﴾ وتى: جا دەكرىت (بىنيامين) يىشتان پى بىسپىرم و پرواتان پى بكم و دۇنيام لىتان ﴿ إلا كما أمتكم على أخيه من قبل ﴾ ھەرۋەكو جارى پىشۋو براكەيم پىتان سپارد، واتە: كاتى خۇى (يوسوف) يىشتان بردو، ئاۋاشتان بەسەرھىنا؟! ﴿ فالله خير حافظا ﴾ من بروام بەپاراستنى ئىۋە نىيە، بەلكو چاكتەر پارىزەر ھەرخوايە ئەۋ دەمە دەستى ئەۋ ﴿ وهو أرحم الراحمين ﴾ ئەۋىش لەھەموو خاۋەن بەزەيىكە، بەبەزەيى ترە، واتە: بەتەماي رەحم و بەزەيى خوام.

دراۋەكەيان دەسكەۋتەۋە:

﴿ ۶۵: ولما فتحوا متاعهم ﴾ جا كە بارەكەيان دۋاى ھەۋانەۋە وقسەۋ باس و ئىسراحت كىردەۋە ﴿ وجدوا بضاعتهم ردت إليهم ﴾ دەبىن شت و مەك و پارەۋ پوول و دەست مايەكەشيان بۇ گىڭدراۋەتەۋە ﴿ قالوا يا أبانا مانبغى هذه بضاعتنا ردت إلينا ﴾ گوتيان: بابە! چىمان دەۋى، ئەمەش پارەۋ پوول و كەل و پەلە كەمانە نىڭدراۋەتەۋە بۆمان و، دانەۋىلەى باشىشمان ھىناۋە؟ ﴿ ونمير أهلنا ﴾ ئەگەر براكەشمان لەگەل بىئىرىت، ئەمجارەش بۇيۋى و خۋاردن و خۇراك بۇ خاۋو خىزانمان دەھىئىن ﴿ ونحفظ أخانا ﴾ و براكەشمان بىنيامين ئەپاريزىن لە ھەر شتىكى خراب ﴿ ونزداد كيل بعير ﴾ بەھۋى ئەۋىشەۋە پىۋانەى بارى و شتىكىش زىاد دىئىن ﴿ ذلك كيل يسير ﴾ ئەۋىش بۇ پاشا پىۋانەيەكى كەمە، چۈنكە خاۋەن بەخشە ﴿ ۶۶: قال لن أرسله معكم حتى توتون موتقا من الله ﴾ يەعقوب وتى: ھەرگىز لەگەلتانى نانېرم

براكانى يوسوف دىنە مىسرو بەبارەۋە دەگەرپنەۋە:

﴿ ۵۸: وجاء إخوة يوسف ﴾ گرانى و قات و قى لە ناۋچەكانى (كەنعان) دا سەرى ھەلدا ئەۋسا براكانى (يوسوف) يىش ھاتن بۇ مىسرو بۇ زەخىرە كرىن ﴿ فدخلوا عليه فعرفهم ﴾ جا چۈنە ژوور لای يوسوف، ئەم ئەۋانى ناسىيەۋە ﴿ وهم له منكرون ﴾ بەلام ئەۋان ئەمىيان نەناسىيەۋە چۈنكە ماۋەيەكى ژور بوو ئەيان دىتېۋو، لەۋلايشەۋە پىيان ۋانەبۋو ئەۋ ماۋى و، ئاۋا لە جىگەى پاشادا بىت ﴿ ۵۹: ولما جهزهم بجهازهم ﴾ و كاتى كە يوسوف بارە خۇراكەكەى بۇ رىڭخستىن لەدۋاى رىزىكى ژور و پرسىارو ۋەلام لىيان ﴿ قال اتوني بأخ لك من أبيكم ﴾ وتى: برايەكى باوكيتان ھەيە دەبى بىھىن بۆم دىارە پرسىارى لە ئەزادو بەسەرھاتيان كىردوۋە و تۋيانە برايەكى باوكىشمان ھەيە لای باوكمانە ﴿ ألا ترون أنى أوفى الكيل ﴾ ئايا نابىنن كە من بە تىرۋتەسەلى پىۋانەۋ بارتان ئەدەمى، مىۋاندارىشم كردن ﴿ وأنا خير المنزلين ﴾ و من چاكتىن خانە خۇى بووم بۆتان، باشتىن مىۋاندارىم كردن، مەبەستى ھەلئانئانەۋ، تەماح خستەن بەردەمىيان ﴿ ۶۰: فإن لم تأتونى به ﴾ جانەگەر ئەمجارە ھاتنەۋە ئەۋتان بۇ نەھىنام ﴿ فلا كيل لكم عندى ﴾ جىرەۋ پىۋانەتان لای من نىيەۋ ھىچتان نادەمى دەيەۋى كەمىكىش ترس بخاتە بەريان ﴿ ولا تقربون ﴾ و نىزىكىشم مەكەۋنەۋە بىئەۋ ﴿ ۶۱: قالوا سنراود عنه أباه ﴾ ئەۋانىش دەيانزانى كاتى خۇيشى چ درۋىەكەيان لەگەل (يەعقوب) سى بابياندا كىردوۋە سەبارەت بەخۇى، بۇيە ئىستاش وتيان: دۇنيابە ھەموو فىل و ھەۋلىك لەگەل باوكيا دەدەين بۇھىنانى ﴿ وإنا لفاعلسون ﴾ و بىگومان بە كەئىمە ھەلئەسەين بەۋكارە ﴿ ۶۲: وقال لفتيانہ اجعلوا بضاعتهم فى رحالهم ﴾ و يوسوف بەۋكۈرە لاۋانەى گوت لەبەردەستيا بوون: ئەۋ دراۋەش بۇ شت كرىنيان ھىنابو، بىدەنگىك بىخەنەۋە ئاۋبارەكانيان ﴿ لعلهم يعرفونها إذا انقلبوا إلى أهلهم ﴾ بەشكو كاتى گەرەنەۋە لای مال و مندالى خۇيان بىناسنەۋە، پى بزانن. ﴿ لعلهم يرجعون ﴾ بەلكو - پاش ئەۋە گەرەنەۋە بىنيان - بگەرپنەۋە لامان .

رىنەمايىيەكانى نايەتى (۵۸-۶۲):

(۱) خوا بىھۋى كارى بكا، ھۆكانىشى بۇ رىڭ دەخا: خەۋدېتنى پاشا، دەست نەكەۋتنى كەسى بۇ ماناكردى خەۋنەكەى، پسپۇرى يوسوف بۇ لىكدانەۋەى خەۋنەكان، سەرھەلدانى گرانى و قات و قى لەۋلاتى (كەنعان)

دهکرد، خو ئاشکرایه لہم قورئانہدا تہنہا ہر ئہوئندہ ہاتووہ کہ
فہرمووی: (إلا حاجة فی نفس یعقوب قضاہا) واتہ: تہنہا نیازو
سۆزیکدی دہروونی بوو لہ دلی (یہ عقوب) دا، بہرامبہریان درکانی
و ہیچی تر، کہوابوو دہبی رافہ کہرانی قورئانیش لہوسنووہدا
بووہستن و پەنجہ نہخہ نہ سہر ہیچ شتی و راسپاردہکش وەك
خوی بہرہا و بہرفراوانی بہیلنہوہ، دیارہ ہر ئہمەش شیاوہ بۆ
راگرتنی ئہدەب و ویل لہگەل قورئاندا.

ہەمووشمان چاک دہزانین کہ یہ عقوب (عليه السلام) بہرامبہر کورہکانی
مەترسی شتیکی ہەبوو بۆیان ئەگەر لہیەك دەرگاوە بچنہ ناو
شاری میسرہوہ ہەرچەندہ راسپاردہکش ہیچ بریاریکی خوی
پئی بہرہرچ نہدراہوہ.. کہوابوو بۆ ئیمەیش ہەر و ا چاکہ کہ ئہو
وہسیەت و راسپاردہیہ بہ رہا بہیلنہوہو دیاری نہکەین و،
ہەرتەنہا لہگەل دہقی قورئانہکەدا پڕۆین ﴿ وادخلوا من أبواب
متفرقة ﴾ و لہدەر وازہی جیا جیاوہوہ بچنہ ژووہوہ ﴿ وما أغنى
عنكم من الله من شيء ﴾ ہەرچەندہ من بـہم تەگبیرو راویزانەش
ناتوانم ہیچ قەزاو بریاریکی خوا لہ ئیوہ دوور بخەموہو خوی چۆنی
بریار دابیست، ہەرگیز ناگۆردی و ہەر واش دہبیست ﴿ إن الحكم
إلا لله ﴾ چونکہ بریارو فرمان تہنہا بۆ خواہوہ بـہس ﴿ عليه
توكلت ﴾ پشتم بہو بہستووہ ﴿ وعليه فليتوكل المتوكلون ﴾ جا
کہسانیکیش کہ ہەر ئہو بہشیاوو بہکار ساز دہزانن، دہبا تہنہا
پال بہ ووہ بدەن و پشت بہو بہہستن.

رینمایییہکانی نایەتی (۶۷-۶۳):

- (۱) تەوہککولی تەواوی یہ عقوب (عليه السلام) بہرامبہر بہخوای
خوی و، ناسینی ئەسماو سیفہ تەکانی وەك شیاوہیەتی،
ہەقیش وابی، چونکہ یەکیکە لہ پیغەمبەرائی خوا (عليه السلام).
- (۲) وەرگرتنی پەیمان و مۆرو ئیمزا بۆ کارە گرنگەکان،
ہەرچەند لہ بہرامبہر خزماتی نزیکیشوہ بئی.
- (۳) خو پاراستن لہ (چاوی پيس هيچ زيانيكي نيبه، بہلام
لہگەل ئەوہشدا ہەر دہبی پروات وابی کہ ئەوہیش لہ حوکم
و بریارەکانی خوا ہیچ شتی ناگۆری.
- (۴) پشت تہنہا بہ خوا بہستەو، ئیتر بەدنیایییہوہ
کارەکانت راپەرینہ

﴿ ۶۸: ولما دخلوا من حيث أمرهم أبوهم ﴾ جا کہ لہو جینیہوہ
باوکیان بۆی دیاری کردن بہ جیا جیا چوونہ ژووری ﴿ ما
كان يغني عنهم من الله من شيء ﴾ و ئەوکارەیان ہیچ بریاریکی

تا پەیمانیکیی پتہوم بہ ناوی خواوہ نہ دەنی ﴿ لتأتني به ﴾ کہ
ہەردەبئی بۆوہی بۆمی بہیلنہوہ ﴿ إلا أن يحاط بكم ﴾ مەگەر
لەگش لایەکوہوہ داگیر بکړین و دەسەلاتتان نہ مینی مردن یاہەر
شتی تر بیئە ریتان ﴿ فلما آتوه موثقهم ﴾ جا کہ پەیمانیکیی
پتہویان دایہ ﴿ قال الله على ما نقول وكيل ﴾ یہ عقوب و تی:

قَالَ هَلْ أَمْنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمْنُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ
قَبْلِ اللَّهِ خَيْرٌ حِفْظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٦﴾ وَلَمَّا فَتَحُوا
مَتْنَهُمْ وَجَدُوا بِضْعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا بَلْ آتَانَا
مَا بَغَيْنَ هَٰذِهِ بَضْعَةً نَّارِدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ
أَحْقَانَا وَنَزِدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَٰلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ﴿٦٧﴾ قَالَ لَنْ
أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنْ اللَّهِ لَتَأْتُنِي بِهِ إِلَّا
أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ
﴿٦٨﴾ وَقَالَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ
مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنَّ أَلْمُحْكَمَ إِلَّا
لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٩﴾ وَلَمَّا
دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ
مِنْ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ
لَذُو عِلْمٍ لَمَّا عَلِمْنَاهُ لَنْ يَكُنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٧٠﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ
إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

لەم قسەو باسەمان خوی گەورە ئاگادارو چاودیرە، ئەمیش دەدەمە
دەستی خوا، دەسا بچن خوا بتان پاریزی.

یہ عقوب دەنی: لہیەك دەرگاوە مەچنہ ناو:

﴿ ۶۷: وقال يا بني لا تدخلوا من باب واحد ﴾ باوکیان و تی:
کورەکانم! کہنزیکی شار دہبنہوہ، ہەموو پیکەوہ لہیەك دەر گاوە
مەچنہ ناو شاروہوہ بئی.. لہبەر ہەر ھۆیەك بـوو (یہ عقوب)
وہکوسۆزی باوکیایەتی —ئەو وہسیەتە ی بۆکورہکانی کرد؟
ہەرچەندہ گەلی تەفسیرو ریوایەت ہەیہ بۆدیاریکردنی ھۆیەکە ی،
وہ ہەریەکەشیان شتیك دہلیت، بئی ئەوہی ہیچ بەلگە یەکیان
بەدەستەوہ ہەبئی و، لہگەل دہقی قورئانہکەدا بگونجیئت! خو
گومانیش لہوہدا نییہ کہ ئەگەر ئەو شتە ی وا یہ عقوب کورہکانی
خوی لی دہپاریزی (چاوی پيس بوايه، (وہك ئەوانە دہلین)، وہ
یان ہەر شتیکی تری دیاری، ئەوا ئەوکاتە قورئانہکە خوی دیاری

رینماییه کانی نایه تی (۶۸-۷۲):

- (۱) فزلی زانست و زانیاران.
- (۲) زوربهی خه لکی هه میشه به کاره چاکه کان نه زانن.
- (۳) کارامهیی و لیها توویی یوسوف له راویژو ته گبیر بو

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ
أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا
عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ ﴿٧٢﴾ قَالُوا نَفْقَدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ
وَلَمَّا جَاءَ بِهِ حُمِلَ بِهِ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٣﴾ قَالُوا تَاللَّهِ
لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمُ الْفُسْدُ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ
﴿٧٤﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَذِبِينَ ﴿٧٥﴾ قَالُوا جَزَاؤُهُ
مَنْ رُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ
﴿٧٦﴾ فَبَدَأَ بِأَوْعِينِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ
وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كَذَّبَ النَّاسُ يَوْمَ يَأْتِي السَّارِقَ
فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ شَاءَ
وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٧﴾ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ
فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ بَنِئِ الْقَوْمِ فَأَسْرِهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ
وَلَمْ يَبْدُهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
تَصِفُونَ ﴿٧٨﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَاسِيخًا كَبِيرًا
فَخُذْ أَحَدًا مَكَّانَهُ وَإِنَّا نَرْنَكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٩﴾

هیشته وهی (بنیامین) لای خوی.

(۴) ریزانه و (موکافه نه) بو هر که سی کاریکی تاییه تی
بدییتی و، به چاکی پنی هه لسی، که نه مه له فیه هیشدا
پنی ده لین: (جه عاله).

(۵) ده سه به ری و، ده سه به ر بوون (که فاله) و (که فیل) بو
هه ندی ئیش و کار سه لیتراوه

﴿۷۳﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمْ بِهِ ثَوَانِش وَتِيَان: سَوِند به
خواییه چاک نه زانن که ئیمه بو نه وه نه هاتووین: لَنَفْسُ فِي
الْأَرْضِ: لَهَم زهوییه دا خراپه و گیره شیوینی و، کاری به ده فیری
و فساد بکهین: وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ: رَوُزِیکِش ئیمه قهت دز
نه بووینه: ﴿۷۴﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ: دَهس و پینیانی
پاشا وتیان: جَا نَه گهر ئیوهش دروژن بوون، تَوَلَّه ی چییه؟: ﴿۷۵﴾
قَالُوا جَزَاؤُهُ: دَهس و پینیانی پاشا وتیان: تَوَلَّه ی که نه مه یه:

خوایی ل دوور نه خسته وهو بی نیازی نه کردن، به لکو بریاری
خوی له (نه زه) دا چوون بوو هه ره نه وه نه بی، وهکو ده فهرموئ:
﴿إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضَاهَا﴾ ته گبیرو رینماییه که بی
که لک بوو و، جیگی هیچی بو نه گرتن، نه مه نه بییت که له دل
و دهروونی یه عقووبدا نیازو پیوستیه کی باوکیه تی هه بوو بیلیت
ویستی له ومه ترسییه خوی بیری لی کردبوویه وه ناموزگارییان بکاو
خوایی لی لاپدن راسپاردوه وه سیه تیشی بو کردن، به لام قهزاو
بریاری خوای رت نه کرده وه: ﴿وَإِنَّ لَذُو عِلْمٍ لَمَّا عَلِمْنَاهُ﴾ و
چونکه نهو خاوهن زانیارییه کی فراوان بوو، له وهی فیرمان کردبوو
﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ به لام زوربهی خه لکی نه وهی
نه وهی زانی نای زانن.

یوسوف دلی بنیامین ده داته وه:

﴿۶۹﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ: کاتی کوره کانی یه عقووب
له مالی یوسوف چوونه زوروه وه: ﴿أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ﴾ (بنیامین) سی
برای برده لای خوی و له زوروه که ی خوی دای ناو حه وانیه وه
له رابردو و ناگاداری کردو: ﴿قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ﴾ گوتی:
بی گومان به من بریه که ی تو (یوسوف): ﴿فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ﴾ جاله وهی نه وان پنیان کردیت ساله کانی رابردو و دل
زوویرو غه مگین مه به، تییشیگه یاند که لای خوی دهی هیلیته وهو
نابی نه نه نییه لای که س بدرکینی.

یوسوف ناو خوری پاشا ده خاته ناوباری براکه ی و گلی ده داته وه:

﴿۷۰﴾ فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ: ئینجا کاتی باری بو ریک خستن و
تاماده ی گه رانه وه بوون: ﴿جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ﴾ ناو خوری
پاشا که له زیو بوو، یا نه ومه نه ی که (عه یاره ی) دانه ویله یان
پی ده گرت، خسته ناو باری براکه یه وه ویستی به وه ری خوش کات
بو گلدانه وهی (بنیامین) لای خوی! ﴿ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ﴾ له پاشا
جاریکیشیک جاری راهیشت و گوتی: ﴿أَتَيْهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ﴾
نه ی کاروانچییه کان! بی گومان ئیوه دزن و دزیتان کردوه! ﴿۷۱﴾
قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ: نه وانیش روویان کرده جاریچییه کان و گوتیان:
﴿مَاذَا تَفْقَدُونَ﴾ چیتان لی گوم بووه نه ماوه؟: ﴿۷۲﴾ قَالُوا نَفْقَدُ
صَوَاعَ الْمَلِكِ: وتیان: مه نی پیوانه ی پاشامان ون کردوه: ﴿وَلَمَّا
جَاءَ بِهِ حُمِلَ بِهِ﴾ و هه رکه سیش په یدابکاو بیه پیته وه، باری
و شتریک خوراک و دانه ویله ی ده دیتی وهکو ریزانه و به خشش
﴿وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ﴾ منیش بوخوم ده سه به ری نهو خه لاته م و له
نه ستوی ده گرم.

﴿من وجد في رحله فهو جزاؤه﴾ ئەو پێوانە لەبارى ھەر كەسىكا دەركەوت، ھەر ئەو كەسە بۆ خۆى تۆلەى بێت، وانە دەكرێتە كۆيلەو بەندە ﴿كذلك نجزي الظالمين﴾ بەم شێوەيە تۆلە لەگشت و سەتمەكاران وەردەگرن، دەبێ ببەنە بەندە. بەلێ.. لەشەرىعەتى (يەعقوب) دا ھەركەسىك دزى كردبا، دەبوو لەباتى دەست بپىنى، كرابايە بەندە ﴿٧٦: فبدأ بأوعيتهم قبل وعاء أخيه﴾ ئىنجا ئەوى كارى پشكىنىنى پى سېپىرابوو، (يان ھەر بلێين يووسۆف خۆى) پيش پشكىنىنى بارەكەى (بنيامين) ى براى، دەستى دايە پشكىنىنى بارى براكانى ترى، ھەتا گومان نەبەن بەكارەكەى يووسۆف ﴿ثم استخرجها من وعاء أخيه﴾ پاشان لەناو كەل و پەل (بنيامين) ى برايدا ئاو خۆرەكەيان ھىنايە دەروو دۆزىيەوہ ﴿كذلك كدنا ليوسف﴾ ئاوا ئيمە نەخشەو پلانمان ئەنجام دا بۆ يووسۆف، ھەتا (بنيامين) ى براى لاى خۆى بەيلىتەوہ، كەوابوو بەپىنى ئايەتى (..كدنا ليوسف..) مرووف دەتوانى بۆ گەيشتن بەھەندى مەبەستى شەرى، ھەر رېگەيەكى شياوو گونجاو بگريتە بەر، بەمەرجى لەگەل شەرىعەتدا دژ نەوہستى. ﴿ماكان ليأخذ أخاه في دين الملك﴾ لە بەرنامەى پاشاى مىسردا نەدەبوو يووسۆف براكەى خۆى بگرى و گلى بداتەوہ لاى خۆى لەباتى دزىيەكە بەلكو تەنھا ئەوہەندەى بۆ ھەبوو كە بپىكى لى بداو، دووقايش پى بپىرى، بەلام لەشەرىعەتى (يەعقوب) ى بابيدا ئەو كارەيە ھەبوو، بۆيە كردى ﴿إلا أن يشاء الله﴾ مەگەر خوا واحەز بكا، بۆيە براكانىشى ملان بۆ راكيشاو تەسليم بوون ﴿نرفع درجات من نشاء﴾ ديارە بمانەوى ھەركەسىك سەرخەين، پلە بە پلە بەرزى دەكەينەوہ دەيگەيەننە جىگای شياوى خۆى ﴿وفوق كل ذي علم عليم﴾ خۆ لە بان ھەموو زانايەكەوہ زانتر ھەيە، ھەتا دەگاتە لاى خوا، ئيتىر لەخوا زانتر نيبە.

یووسۆف تاوانبار دەكەن بە دزى:

﴿٧٧: قالوا إن يسرق﴾ براكانى بە (يووسۆف) يان گوت: ئەگەر ئەو ئىستا دزى بكا، جىي سەرسورمان نيبە ﴿قد سرق أخ له من قبل﴾ بەرلەميش برايەكى ھەبوو، ئەويش دزى كرد، مەبەستيان لە يووسۆف خۆيەتى ﴿فأسرها يوسف في نفسه ولم يبدها لهم﴾ يووسۆفیش ئەو وشەيەى لەدگرت و لىي شاردنەوہو بىدەنگ بوو، ليرەدا يووسۆف لەدلى خۆيدا ﴿قال أنتم شر مكانا﴾ گوتى: ئيئو زۆر خراپترن لەوان ﴿والله أعلم بما تصفون﴾ ئەو قەسەش ئيئو وەسپى ئەوى پى دەكەن، خوا لەھەموو كەسى چاكتر بەراستىيەكەى دەزانى.

داوا دەكەن لەباتى بنيامين، يەكى تريان گل بداتەوہ:

﴿٧٨: قالوا يا أيها العزيز إن له أبا شيخا كبيرا﴾ كە زانىيان يووسۆف سوورە بۆ گلدانەوہى (بنيامين) لاى خۆى گوتيان: ئەى عەزىزا! بى گومان ئەو كورەيە باوكىكى پىرى خواوہن ريزو بەحورمەتى ھەيە، ھۆگرى بووہو، ھەرگيز بى ئەو تواناى ژيانى نيبە ﴿فخذ أحدنا مكانه﴾ لەبەرئەوہ يەكى لەئيمە لەجىنى ئەودا گل بدەرەوہ ﴿إنا نراك من المحسنين﴾ بەراستى ئيمە تۆ لەپىزى خيەرەومەندان دەبينين ﴿٧٩: قال معاذ الله أن نأخذ إلا من وجدنا متاعنا عنده﴾ يووسۆف گوتى: ئەى پەنا بەخوا، ئەر ئيمە بەدەر لەو كەسە كالاكەمانى لايووہ، كەسىكى تر لەباتى ئەو گل بدەينەوہ ﴿إنا إذا لظالمون﴾ گەر ئەو بەكەين ئيئو دەيلين، بى گومان دەبينە خەلكى ناھەقكارو سەتمەكار.

رێنمايىيەكانى ئايەتى (٧٧-٧٩):

- (١) پۆزش ھىنانەوہو داواى لىبووردن لەگشت كارىكى ھەلە.
- (٢) پىاوى بەحيلم و ھىمنيش، ھەندى جار ناچار دەكرىت جۆرە قەسە بەكات.
- (٣) داواكردنى عەفو و، داخوازى رەحم و بەزەيى بۆكەسىك پيويست بىت، لە چوارچيۆەى شەرىعەتى خوادا كارىكى رەوايە.
- (٤) وازھىنان لەكەسىكى تاوانكارو ئازادكردنى ئەو و، گرتنى كەسىكى تر لەباتيدا لەشەرىعەتى ئىسلامدا حەرەمە.

دەكەونە مەشۆرەت لەگەل گەورەكەياندا:

﴿٨٠: فلما استيسرا منه خلصوا نجيا﴾ چاكە بى ھىوا بوون يووسۆف بنيامين ئازادكا ئەوجا لە خەلكەكە دووركەوتنەوہو كەوتنە چپەو سرتە سرت و دۆزىنەوہى چارەسەريك ﴿قال كبيرهم ألم تعلموا أن أباكم﴾ برا گەورەكەيان ھەل دايەو گوتى: مەگەر ئيئو نازانن و لەبىرتان نەماوہ كە باوكتان ﴿قد أخذ عليكم ميثاقا من الله﴾ پەيمانىكى بتەوى بەناوى خوا لىوەرگرتن كە (بنيامين) بپارىزن و ببەنەوہ بۆى ﴿ومن قبل ما فرطتم في يوسف﴾ و خۆ بەر لەوہش لەرادەبەدەر دەربارەى يووسۆف خراپەتان كرد! ﴿فلن أبحر الأرض حتى يأذن لي أبى﴾ جا لەبەر ئەوہ دلىيان كە ھەرگيز من لەم ولاتى (ميسر) نەناچمە دەرى، ھەتا بابم ئيزن دەدا بەگەرانەوہم، چوتكە شەرمەزارىيە بۆم بەو ھەوالەوہ بچمەوہ

پښتیا ییبه کانی ثایه تی (۸۰-۸۴):

- (۱) کۆکردنه وهو بانگکردنی خه لکانی به فام وزیر بۆ مه شۆرت و تویرینه وهی هندی رووداوو کاری گرنگ.
(۲) وه بیر هیئانه وهی په یمان و ریکه و تننامه بۆ پاراستنی.

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعَيْنًا عِنْدَهُ إِذَا لَطَلْنَا مُرْتًا ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا أَسْتَيْتُوا مِنْهُ حَكَصُوا نَحِيًّا
قَالَ كَيْفَ هُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمَنْ قَتَلَ مَا فَرَّطَ فِي يَوْسُفَ فَلَنْ أُنْزَجَ
الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨١﴾
أَرْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ
وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴿٨٢﴾
وَسَلَّ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا
وَأَنَا لَصَادِقُونَ ﴿٨٣﴾ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا
فَصَبِّرْ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٤﴾ وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَفَى عَلَى
يُوسُفَ وَأَبْيَضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٨٥﴾
قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَوْا تَذْكُرُ يَوْسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا
أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٦﴾ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي
وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٧﴾

- (۳) گهلی جار حه یاو شهرم زال ده بی به سهر موسلمانداو، له هه ندی شتی باش و چاک بیبه شی دهکا.
(۴) تۆمه تبار کردنی مروقی بی تاوان، له بهر گومان و هندی شت که: پیشتیر له لای بیبراهه.
(۵) بردنی سکالو وخم و خهفت ته نه بۆ لای خوا دهبری.

﴿ ۸۵: ﴾ قالوا تالله تفتوا تذكرو يوسف ﴿ كورده كان وتيان: ثمه چي بوو باسی (یووسوف) ت ههر نه بریه وه سوین به خوا تو قهت یووسوف له بیرناکهیت ﴾ حتی تكون حرصا أو تكون من الهالكين ﴿ نه خۆش ده که ویت، یان ثهت کوژیت ﴾ ۸۶: قال إنما أشكو بثي وحزني إلى الله ﴿ یه عقوب و تی: من خم و په ژاره ی خۆم ته نه لای خوا ده بهم ﴾ وأعلم من الله ما لا تعلمون ﴿ و نه وهی من له خواوه دهی زانم ئیوه نای زانم، بویه هیوام زۆرهو چاکیش ده زانم

بۆلای ﴿ أو يحكم الله لي وهو خير الحاكمين ﴾ یان خوا بریاریکی نویم بۆ ده دا، واته: به بنیامینه وه ده گه ریمه وه، خۆ خوایش له هه موو بریاره ریک چاکتره ﴿ ۸۱: ﴾ أرجعوا إلى آبائكم ﴿ ده سا ئیوه بچنه وه بۆلای باوکتان ﴿ فقولوا بأبانا إن ابنك سرق ﴾ بلین: بابا! به راستی (بنیامین) سی کورت دزی کرد! ﴿ وما شهدنا إلا بما علمنا ﴾ خۆ تا ئیستایش شایه تیمان بۆ هیچ شتی نه داوه، مه گهر به چاو بینییبتان، واته: به چاوی خۆمان دیتان که ناو خۆره که ی پاشا له ناو باره که ی نه ودا بوو، نه و جابه بریاری هه موومان کردیان به بارمه تی نه و ﴿ وما كنا للغيب حافظين ﴾ خۆ ئیبه ناگاشمان له شتی نادیار و غیب نه بوو، کاتی که په یمانمان به تو دا نه مان زانی دزی ده کا هه تا نه ییبه ی و، ئیستاش رووزه ردی لای تو نه بین ﴿ ۸۲: ﴾ وأسأل القرية التي كنا فيها ﴿ بۆ دنیایی خۆیشت بپرسه له خه لکی نه وشاره که ئیبه ی لی بووین ﴿ والعير التي أقبلنا فيها ﴾ ولهو کاروانه ش پیکه وه هاتینه وه ﴿ وإننا لصادقون ﴾ و بی گومانیش به سه به رت به هه و له که ی بنیامین راست ده که ی.

یه عقوب ده بیسی بنیامین گلدراوه ته وه:

﴿ ۸۳: ﴾ قال بل سولت لكم أنفسكم أمرا ﴿ یه عقوب گوتی: نه خیر، وانیبه، کوری من دزی نه کردوه، به لکو نه فستان ثم قسه یه لاشیرین کردوون و، ئیوه یشت ده تانه وهی منی پی بخه له تینن! ﴿ فصر جميل ﴿ دیسانه وه منیش ته نه ا نارام گرتنکی بی ناشکوری و جوانم بۆخۆم هه لبراردوه له به رام به ر ثم تاقیکردنه وه یه شدا ﴿ عسى الله أن يأتيَنی بهم جميعا ﴿ هیوادارم، نه وخوایه هه موویام (یووسوف، بنیامین، رو بیل/ براگه وره که یان) بۆ به یینیه وه گشت پیکه وه کۆ بیینه وه ﴿ إنه هو العليم الحكيم ﴿ چونکه به راستی ئیستا ته نه ا نه و چاک ده زانی به حالی من، نه ویش کار جوان و له کار زانه و بریار ده دات ﴿ ۸۴: ﴾ وتولى عنهم ﴿ ئیتر یه عقوب له تاو خه فته دا له کورده کان رووی وه ر چهرخان ﴿ وقال يا أسفى على يوسف ﴿ وتی: ئای، ئۆف و، نه سف غم و خه فته، ئه ی داخم بۆ یووسوف! نه و زامه که ی نه ویشم کولایه وه. (سه عید) سی کوری (جوبه ی) ده لیت: زیکری (إنا لله وإنا إليه راجعون) ته نه ا خه لاتی ثم ئومه ته یه، نابینی (یه عقوب) چی گوت! ﴿ وابيضت عيناه من الحزن ﴿ جا له سووخم و خه فته دا (تانه) ئاوی سپی په ریه سهر هردوو چاوی ﴿ فهو كظيم ﴿ و ئیتر بیده نگ بۆخوی دانیشت و، چاوه روانی خوا بوو ده رووی خیری لی بکاته وه.

که خه وه که ی یووسف راسته و، ده بی منیش و ئیوهش، هه موو کړنووشی بۆ بهرین.

یه عقوب فەرمان دهدا به سۆراخی یووسف و بنیامین:

۸۷: یا بنی اذهبوا فتحسسوا من یوسف وأخیه ۱ یه عقوب

رینماییه کانی ئایهتی (۸۵-۸۸):

(۱) خه م و خه فته تی زۆر، مژۆف به ره و نه خووشی و، مردن دهبا.

(۲) سکالا ده بی ته نها لای خوا ببری.

(۳) بی هیوا و بی ئومیدی له دهرووی خیر له کاتی ته نگانه دا حه راهه.

(۴) سکالا به مه بهستی ده رخستنی نه خووشی، وه یا هر پیوستییه که له بهر چاره سر وه که ئه وه لای دکتور بگوتری

دروست و ره وایه.

(۵) فەزل و گه وره بی سه ده قه و، پاداشی ئه هلی سه ده قه.

یووسف خۆی ده ناسینی به براکانی:

۸۹: قال هل علمتم ما فعلتم بیوسف وأخیه ۲ یووسف وتی: زانیان کاتی خۆی چیتان به سه ر یووسف و برا که ی هیئا؟ ﴿إذ أنتم جاهلون﴾ ۳ ئه وده مه ی ئیوه به راستیه کان نه زان بوون؟ ئه وانیش به سه ر سورمانیکه وه! ﴿قالوا أأنک لانت یوسف﴾ ۴ گوتیان: مه گه رتو (یووسف) یت؟! ﴿قال أنا یوسف وهذا أخی﴾ ۵ وتی: به لی.. من (یووسف) م و، ئه مه یش (بنیامین) ی برامه ﴿قد من الله علینا﴾ ۶ خوا منه تی نایه سه رمان و، وانیستا لیزه کوی کردینه وه ﴿إنه من یتق و یصبر﴾ ۷ چونکه هه رکه س له خوا بترسی و خۆراگری له بهرده م تاقیکردنه وه کانی، وه ئه وهش پاداشتی خواجه بۆمن له بهر چاکه کاریم ﴿فإن الله لا یضیع أجر المحسنین﴾ ۸ به راستی خوایش پاداشی چاککاران نافه وتینی و بزری نا کاو، به شیای خۆیان پاداشیان ئه داته وه ﴿۹۱: قالوا تالله لقد آثرک الله علینا﴾ ۹ براکانی وتیان: سویند به خوا، خوا فەزل و ریزی دایت به سه ر ئیمه دا، به هوی ته قوا و کرداری شیرین و ئارام و زانیاری و هیمنی خۆته وه ﴿وإن کنا لخطائین﴾ ۱۰ وئمه ش راستییی ئیمه هه له کار و تاوانبار بووین به رام بهر به تو ﴿۹۲: قال لا تثریب علیکم الیوم﴾ ۱۱ یووسف وتی: تازه ئه مرۆ ئیوه هیچ جوړه گله بییه کتان له سه ر نییه و، رابوردو و پێچرایه وه ﴿یغفر الله لکم﴾ ۱۲ خوا له خه تاتان خۆش بیی و، وهو ارحم الراحمین ﴿ئه وه ئه و بخووشی له هه موو میهره بانان به به زه بیتره میهره بانتره.

یه عقوب بۆنی یووسف ده بیسی:

۹۳: اذهبوا بقمیصی هذا ۱۳ جا ئه م کراسه ی منه به رنه وه بۆ باوکم ﴿فألقوه علی وجه أبی﴾ ۱۴ و بیخه نه سه ر ده م و چاوی

يَبْنِي أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْتِسُوا
مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ
﴿۸۷﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ
وَجُنَّا بِضَاعَةِ مَرْجَاةٍ فَأَوْفَ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا
إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿۸۸﴾ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ
بِیُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ﴿۸۹﴾ قَالُوا أَأَنْتَ
لَأَنْتَ یُوسُفَ قَالَ أَنَا یُوسُفَ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ
عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿۹۰﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ آثَرْنَاكَ اللَّهُ عَلَيْنَا
وَإِنْ كُنَّا لَخَطِئِينَ ﴿۹۱﴾ قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَیْكُمْ
الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿۹۲﴾
أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا
وَأْتُونَ بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿۹۳﴾ وَلَمَّا فَصَلَتِ
الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ یُوسُفَ لَوْلَا أَنْ
تُعَذِّدُونِ ﴿۹۴﴾ قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيرِ ﴿۹۵﴾

وتی: کو به کانم! پرۆن بۆ میسر، له وی هه وی زۆر بدهن بۆ جی پی هه لگرتی (یووسف) و برا که ی، به لکو سۆراخیکیان بکه ن ﴿ولا تياسوا من روح الله﴾ ۱ هه رگیز نا ئومیدیش مه بن له ره م و به زه بی ﴿إنه لا یایس من روح الله إلا القوم الکافرون﴾ ۲ چونکه مه گه ر هه ر خاوه ناس و بی باوه ران له ره م و میهره بانی خوا بی هیوا و نا ئومید بن ﴿۸۸: فلما دخلوا علیه﴾ ۳ جا که گه یشته (میس) و چوونه لای یووسف ﴿قالوا یا ایها العزیز﴾ ۴ وتیان: ئه ی عه زیزو پاشای میسر! ﴿مسنا وأهْلنا الضر﴾ ۵ هه م خۆمان و، هه م بنه ماله که مان تووشی گرانی و برسیتی بووین ﴿وجننا بضاعة مرعاة﴾ ۶ و به هاو دراویکی که میشمان له گه ل خۆ هیئا وه بۆ باره گاکه ت ﴿فأوف لنا الکیل و تصدق علینا﴾ ۷ جا تویش وه ک جاران مه ن و پیوا نه که مان بۆ پرپکه و، له خیری خۆت زیاده شمان بۆ بکه سه ر ﴿إن الله یجزی المتصدقین﴾ ۸ به راستی خوا پاداشی خیرمه ندان ئه داته وه.

ههتا هاتنی (عیسا) کاتی که بچووک سلاوی له گه وره کردبا، بوی رهوا بووه سوژدهی ریژی بوی بیات، به لام لهم شه ریه تهی دوا بییه دا، نهوکار سرایه وهو، بریار درا که تنهها بوخوا کرنووش بیریت و قال یا ابت هذا تاویل رویای من قبل و یووسوف وتی: بابا! نه مه مانای نهو خوهم بوو له پیشه وه دیتم. مه بهستی

فَلَمَّا آتَاكَ الْبَشِيرُ أَلْقَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا يَتَّبِعُنَا أَنْتَ وَآبَاؤُنَا أَنْتَ كُنَّا خَاطِئِينَ ﴿٩٦﴾ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُسُفَءَ وَكَانَ إِلَهُ أَبِيهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مَصْرَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِينَ ﴿٩٨﴾ وَرَفَعَ أَبُوبِهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَأْتِيَنَّ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلْنَا رَبِّيَ أَحْسَنَ بِإِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٩٩﴾ رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿١٠٠﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ﴿١٠١﴾ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾

نهو خه ونه به تی که دیتی یازده نه سستیره مانگ و خور کرنووشیان بو دهر د و قد جعلها ربی حقا و ائستا پهروه دگارم ناکامه که ی هیئایه دی و به راستی گیرا، واته: گه یشتمه نهو پله و پایه دیت و قد احسن بی إذ اخرجنی من السجن و چونکه نهو دهمه ی له زیندان دهری هیئام، چاکه ی دهر یاره کردم. لیژده یووسوف قونای نیس و نازاری ناو بیره که وه بیر ناهینیت، بو نهو هه براکانی شه رمه زار نه بن و جاء بکم من البدو و نیوه یشی لهو ساراو بیابانه ی ولاتی (که نعان) هوه هیئایه میسر بو لای من و بعد ان نزغ الشیطان بینی و بین اخوتی و پاش نهو ی (شهیتان) نیوانی من و براکانمی تیکدا و ان ربی لطیف لما یشاء و به راستی پهروه دگارم بهرامبر به هه رکه سیك خوی حه زیکا، نه رم و خاوهن لوتفه هه رچه نده مه ردم دهرک نه کات و انه هو العلیم الحکیم و به راستی تنهها خوی زانیاره، خویشی هه میسه کار جوانه.

باوکم و یأت بصیرا و نهو حه له بینایی چاوه کانی دیته وه، دیاره یووسوف هه رچی بکات، به فهرمان و وه حی خوا بووه و اوتونی باهلمک اجمعین و پاشانیش هه موو خزم و خیزان و بنه ماله که تانم بو بیننه میسر و ۹۴: ولما فصلت العیر و جا که کاروانه که له میسر دهر چوو به رهو شام و قال أبوهم انی لأجد ریح یوسف و باوکیان یه عقوب به وانه ی له دهر ووو به ریابوون وتی: به راستی من بونی (یووسوف) م هه ست ده کم و لو لا أن تفندون و نه گهر وهک جارن به نه زان و کم عه قلم دهر نه که ن؟ و نه لین هاتهران و پاته رانه و ۹۵: قالوا تالله انک لفی ضلالک القديم و که چی وتیان سویند به خوا! ئیستاش هه ر له سه ر هه له کونه که ی خوتی، ریژی (یووسوف) ت له نیمه لا پترتره! نه گینا نه م (یووسوف) ه بو نه برایه وه! و ۹۶: فلما أن جاء البشیر و ئینجا کاتی کاروان نرک بوویه وهو موژده دهره که هات و آلقاه علی وجهه و کراسه که ی خسته سه ر رومو ته یه عقوب و فارتد بصیرا و له ناکاو رووناک ی چاوه کانی بو هاته وهو، چاوی روشن بوویه وه و قال ألم اقل لكم و یه عقوب به کوره کانی گوت: نه ی من پیم نه وتن و انی اعلم من الله ما لا تعلمون و که من له لایه ن خواوه هه ندی شتی و نه زانم نیوه نای زانن و ۹۷: قالوا یا ابانا استغفر لنا ذنوبنا و کوره کان وتیان: بابا! که و ابوو له پهروه ریتت بخوازه که: هه لهو گونا هه کانمان بیوشیت و انا کنا خاطین و به راستی نیمه لارو گونا هه کار بووین و ۹۸: قال سوف استغفر لكم ربی و یه عقوب وتی: له کاتیکی له باردا لای پهروه دگارم داوای لیبوور دنتان بو ده کم، هه ندی له زاناکان ده لین: پارانه وه که ی خسته به ره به یان، چونکه کاتی گیرابوونی پارو له لایه و انه هو الغفور الرحیم و چونکه هه ر خویه تی لیبووردهو میهره بان و دلوا.

یووسوف پیشوازی له باوک و دایکی ده کا له میسر:

و ۹۹: فلما دخلوا علی یوسف و ئینجا له میسر کاتی چوونه لای یووسوف و آوی الیه أبویه و باوک و دایکی له باوه ش گرت و، له کاروانه که جیای کردنه وهو بردنییه لای خوی، شیایو ثماژه بوکردنه کاتی یووسوف چوویه پیشوازییه که، پاشاو تهواوی ده ست وینیانان ناماده ی نهو پیشوازییه بوون و قال ادخلوا مصر ان شاء الله آمنین و وتی: ده سا فهرموون: وه رنه (میسر) هوه ان شاء الله له ناسایش و ناسووده دا دهن و ۱۰۰: ورفع أبویه علی العرش و باوک و دایکی له سه ر تهختی حوکمرانییه که ی دانا و خروا له سجدا و نهوانیش هه موو (دایک و بابی و، یازده براکه ی) کرنووشی ریژو حورمه تیان بو یووسوف برد، به لی.. هه ر له (ناده م) هوه،

رېنمايىيەكانى ئايەتى (۹۵-۱۰۰):

(۱) ھاتنى بۇنى خۇشى يوسۇف لەمەودايەكى زۆر دورەوہ ئايەت و نیشانەيەكى گەرەيە بۇ راستى و پاکی ئەوينەمالە بەرئزە.

(۲) گەرەنەوہى نوور و بينايى چاوى يەعقوب، پاش نابينا بونى ئايەتتىكى ترە.

(۳) كەرەم و بەخشى يەعقوب و داوى لیبور دن بۇ كورەكانى پاش ئەوہەموو ئازارو خەفەتە پېيان چىزا، ئەوپەرى جوامېرى و شەھامەتە.

(۴) پېشوازی میوان ھەر لەدەرۋازەى شارو گوندەوہ پېشەى ئەھلى كەمالە.

(۵) بەراست دەرچوونى خەوہكەى يوسۇف، چۇنى دېتېوو دېتەدى.

(۶) دەرکەوتنى لوتف و رەھمەتى فراوانى خوا لەم داستانەدا.

يوسۇف دوعا دەکا ئەسەر ئىسلام بمرئ:

رافەكارانى قورشان ئەلین: يەعقوب بیست و چوار سال لەگەل یوسۇف لە میسردا ژيانى بردهسەر، ئەوجا پېش ئەوہ بمرئ وەسیەتى کرد کہ لە (شام)دا لە لاى (ئیسحاق)ى بايیدا بېنیژن، ئەوسا (یوسۇف)یش پاش مردنى، بردى بۇ شام ولەوى ئەسپەردەى کرد، لەپاشا (یوسۇف)یش لە ولاتى میسردا (۲۳) سال تەمەنى کرد، جا پېش مردنى بەدل و بەزمان روو دەکاتە خواى گەرەوہ دەلېت: ﴿ ۱۰۱: رب قد آتیتى من الملك ﴾ پەرەردگارم! بەراستى تۆ لەم ولاتەدا دەسەلات و عیززەت و دونیات پىدام، باوک و دايک و براو کەس وکارمت بۇ کۆکردمەوہ ﴿ و علمتنى من تأویل الاحادیث ﴾ و لیکدانەوہى خەوہنەکانیشت فیرکردم ﴿ فاطر السموات والأرض ﴾ بەدیهینەرى ئاسمانەکان و زەمین ﴿ أنت ولى فى الدنيا والآخرة ﴾ لەدونيائو، لە قیامەتدا ھەر ئەتۆى گەرەوہ سەرورەم ﴿ توفنى مسلما وألحقنى بالصالحين ﴾ دەسابە موسلمانى راستەقىنە بمرئەو، بىگەيەنەوہ بەپیاوچاکان، واتە: بە پېغەمبەرەن. بەلى.. ئا بەو شىوہیە کۆتایى ژيان و دەسەلات و دونیای ھەموویان ھات و گەرەنەوہ بۆلاى خواى خۇيان. (یوسۇف) ﷺ لەسەرەمرگیدا ئەم دوعایەى دەکرد: (ربى قد آتیتى..) و پەيامبەریشمان ﷺ لەسەرەمرگى خۇیدا دەى فەرەموو: (اللهم فى الرفيق الأعلى، اللهم فى الرفيق الأعلى،

اللهم فى الرفيق الأعلى) متفق عليه. ﴿ ۱۰۲: ذلك من أنباء الغيب نوحيه إليك ﴾ داستانى يوسۇف لیزەدا پېچرايەوہو دوايى ھات، بۆيە دەفەرەموو: ئەوداستان و بەسەرھات و ھەوالانە لەم سوورەدا بۆت باسکرا ئەى موخەممەد! ﷺ ھەموو لە باس و ھەوالە غەیب و ناديارەکانە، بە وەحى و بە سروش ئاگادارت دەکەين، واتە: تۆ لەمەو پېش ھېچت لى ئەدەزانى.

رېنمايىيەكانى ئايەتى (۱۰۱):

(۱) دۇعاو پارانەوہ بە ئەسماو ناوہ جوانەكانى خواو سىقاتە بەرزەكانى.

(۲) گەرەيى و فەزلى شەوق و سۆز بۇ لاى خواو ھاورىيەتى سالحان و چاکان.

(۳) داواى مردن و مەرگ، ئەگەر لەبەر ئېش و ئازار و مەينەتەكى دونيا نەبى رەوايە، وەکو پېغەمبەر ﷺ ئەفەرەموو: ((لا يمتنن أحدكم الموت لضر نزل به، فإن كان لا بد متمنيا فليقل: اللهم أحيني ما كانت الحياة خيرا لي، و توفي إذا كانت الوفاة خيرا لي)) (رواه مسلم).

﴿ وما كنت لديهم إذ أجمعوا أمرهم وهم يمكرون ﴾ و ئەگينا كە براكانى يوسۇف كۆ بوونەوہ بۇ ئەوہى فىلى لەباوکیان بکەن و، يوسۇف لەگەل خۇيان بەرن و بېخەنە بېرەكەوہ، تۆ لەوى ئامادە نەبویت، بەلکو خۇمان بە وەحی پېمان گەياندیت ﴿ ۱۰۳: وما أکثر الناس ولو حرصت بمؤمنين ﴾ شياوى ئامازە بۇ کردنە زۆرەى ئەو مەردمە، ھەر چەندە تۆ زۆریش سوور بى و، تېبکۆشى بۇ باوہر ھېتانیان، ئەوان ھەر باوہر ناھېنن ﴿ ۱۰۴: وما تسألهم عليه من أجر ﴾ و تۆیش ئەى موخەممەد لەبەرەمبەر ھەولەکانتەوہ داواى ھېچ پاداشىکیان لى ناکەیت، ھەتا پېيان قورس و نارەحەت بى و، لەبەرئەوہ برپا نەھینن ﴿ إن هو إلا ذکر للعالمين ﴾ ئەم قورئانەیش تەنھا پەندو ئامۆزگارى و، بېرختسەنەوہیەکە بۇ سەرچەم ئادەمى و پەرى.

مەردم لەو نیشانە زۆرانە تى نافرین!

﴿ ۱۰۵: وكأبن من آية فى السموات والأرض ﴾ زۆر ئايەت و نیشانە ھەيە لەئاسمانەکان و زەویدا لەسەر بوون و دەسەلاتى پەرەردگار، ئیمانى پى بھینن، کەچى ئەوان ﴿ يمرون عليها ﴾ بەسەریاندا تى دەپەرن و ﴿ وهم عنها معرضون ﴾ روویان لى وەرەچەرخیئن و لییان رانامېئن! ﴿ ۱۰۶: وما يؤمن أكثرهم

و، تنها شوینی بهرنامه‌که‌ی خوا ده‌که‌ون، چاکتره له‌م دونیای
ئیسته‌یان ﴿أفلا تعقلون﴾ ده‌سا بوجی ناوه‌ز ناگرن؟.

پاش فائومی‌دی، یارمه‌تی دیت بۆ پیغه‌مبه‌ران:

﴿۱۱۰﴾: حتی إذا استئس الرسل ﴿هیج نه‌ته‌وه و ئومه‌تیکمان

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿۱۱۱﴾
وَكَايْنٍ مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿۱۱۲﴾ وَمَا يَوْمُنَّ أَكْثَرُهُمْ بِإِلَهِ إِلَّا
وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿۱۱۳﴾ أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ
أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۱۱۴﴾ قُلْ هَذِهِ
سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ
اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۱۵﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ
إِلَّا رِجَالًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَفَلَا يَسِيرُونَ ﴿۱۱۶﴾
الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۱۱۷﴾ حَتَّىٰ
إِذَا اسْتَفْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ
نَصْرٌ مِّنَّا فَتُحْيِي مَنْ تَشَاءُ وَلَا يَرُدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ
﴿۱۱۸﴾ لَقَدْ كُنَّا فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ
حَدِيثًا يُنْتَرَىٰ وَلَئِنْ تَصَدَّقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
وَتَقْصِصْ كُلَّ شَيْءٍ وَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۱۹﴾

سزا نه‌داوه، هه‌تا نه‌وده‌مه که په‌یامبه‌ره‌کانیان له‌ئیمان هینانیان
مه‌ئوس و بی هیوا بووبن ﴿وظنوا أنهم قد كذبوا﴾ و یه‌قینی‌شیان
بووبی که له‌لایه‌ن نه‌ته‌وه‌که‌یانه‌وه به‌درو ده‌خرینه‌وه و باوه‌ریان
پی‌ناکری ﴿جاءهم نصرنا﴾ له‌و کاته‌دا یارمه‌تی ئیمه‌یان بۆ‌هاتووه
﴿فنجي من نشاء﴾ جا کیشمان بو‌یستبا سزای نه‌ده‌ین، رزگاری
ده‌بوو ﴿ولا يرد بأسنا عن القوم المجرمين﴾ بی‌گومان سزاو
جه‌زبه‌ی ئیمه‌ له‌گه‌لی تاوانبار قه‌ت ره‌ت نا‌کرینه‌وه.

خاوه‌ن ناوه‌ز له‌م داستانه‌ په‌ند وهرده‌گری:

﴿۱۱۱﴾: لقد كان في قصصهم عبرة لأُولِي الْأَلْبَابِ سويند
به‌خوا له‌داستان و سه‌رگوزه‌شته‌ی یووسوف و براکانیدا، گه‌لی
عیبره‌ت و ئاموزگاری مه‌زن هه‌یه، بۆ خه‌لکانی هۆشمه‌ندو ژیر
که: بیکه‌نه ری نیشاندهری خو‌یان، بۆ دوزینه‌وه‌ی هه‌ق و راستی
ماکان حدیثا یفتری ﴿دیاره‌ کتیییکی وه‌کو ئه‌م قورئانه‌ش،

بالله إلا وهم مشركون ﴿وخو به‌شی زوری نه‌و خه‌لکه‌ش که باوه‌ر
دینیت، هه‌رموشریک و بته‌رسته! چاک ده‌زانن که‌خوا دروستکه‌ری
بوونه‌وه‌ره، که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا بته‌کانیش ده‌په‌رستن! (ئیین
عه‌بباس) ده‌لی: له‌کاتی سوورانه‌وه‌ی ده‌وری که‌عه‌دا موشریکه‌کان
ئیان وت: (لیک لا شریک لک، إلا شریکا هو لک، تملکه و ما
ملک). ﴿۱۰۷﴾: أفامنوا أن تأتيهم غاشية من عذاب الله ﴿ثایا نه‌و
موشریکانه نه‌مینن له‌لایه‌ن خواوه‌ جه‌زبه‌و سزایه‌کی داگیرکه‌ریان
بۆ‌نایه، هه‌موویان بگریته‌وه‌و به‌جاری گشت قریبن؟ ﴿أو تأتيهم
الساعة بغتة﴾ یان ناترسن کتوپر قیامه‌تیان بۆ‌بیئت و هم لا
یشعرون ﴿و هه‌ربه‌خو‌یشیان نه‌زانن؟ جا نه‌وکاته چی ده‌که‌ن؟

ریگه‌ی پیغه‌مبه‌ر بناسه:

﴿۱۰۸﴾: قل هذه سبيلي ﴿نه‌ی موحه‌مه‌دا! ﴿به‌و خه‌لکه
بلی: ئه‌مه‌یه ریگه‌ی من ﴿أدعوا إلى الله على بصيرة أنا ومن
اتبعني﴾ خو‌م و نه‌وه‌ی شوینم که‌وتوون خه‌لکی بانگ ده‌که‌ین
بۆ یه‌کته‌په‌رستی له‌سه‌ر بنچینه‌ی چاوسا‌غی و به‌لگه‌ی شه‌ری و
عه‌قلی ﴿وسبحان الله وما أنا من المشركين﴾ هه‌میشه‌یش خوا
له‌هه‌رکه‌م و کورتی و نات‌ه‌واوییه‌ک به‌دینته‌ پالی، بی‌خه‌وش راده‌گرم
و، من له‌وانه‌یش نیم شه‌ریک و هاوه‌لی بۆ به‌ریار ده‌ده‌ن!

هه‌ر له‌شاره‌کان پیاوان بوونه‌ته پیغه‌مبه‌ر:

﴿۱۰۹﴾: وما أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا ﴿ئیمه له‌پیش
هه‌لێزاردنی تو نه‌ی موحه‌مه‌دا! ﴿هه‌ر له‌پیاوان پیغه‌مبه‌رانمان
ناردووه، واته: هه‌رگیز نه‌له‌فریشه‌ته، نه‌له‌نافه‌رت، نه‌له‌جننی
پیغه‌مبه‌رمان نه‌ناردووه، (نه‌بوو مووسای شه‌ه‌ری) ده‌لێت:
له‌ریزی ژناندا پیغه‌مبه‌ر نه‌بووه، به‌لکو به‌رزترین په‌لو پایه‌یان
نازناوی (سدیقه) ه‌یه، وه‌کو خ‌وای گه‌وره له‌باسی خاتوو (مه‌ریه‌م) دا
ده‌فه‌رموی: (وأمه صدیقه‌ کانا یا‌کلان الطعام..). ﴿نوحی
إلهم﴾ جائه‌و پیاوانه‌ش وه‌حیی و سه‌روشان بۆ ناردوون ﴿من
أهل القرى﴾ له‌خه‌لکی شاره‌کان بوون، نه‌ک له‌خه‌لکانی ده‌شته‌کی
و نه‌زان و دل‌ره‌ق و، دوور له‌ئاوه‌دانی و شارس‌تانیه‌ت، وه‌کو (ئیین
که‌سی) و (قورتوبی) له‌ته‌فسیره‌که‌یانه‌دا ده‌لێن ﴿أفلم یسیروا فی
الارض فینظروا﴾ نه‌وه‌بۆ نه‌و موشریکانه نه‌چوون به‌رووی زه‌ویدا
گه‌شتی بکه‌ن، تا ببینن؟ ﴿کیف کان عقیبة‌ الذین من قبلهم﴾
پاشه‌روژو نه‌نجامی نه‌و که‌سانه له‌پیشانیه‌وه بوون و، وه‌کو ئه‌مان
به‌روایان نه‌هینا چۆن بوو؟ ﴿ولدار الآخرة خیر للذین اتقوا﴾ و
بی‌گومان بن مالی دوا روژی به‌هه‌شت، بۆ‌ئه‌وانه‌ی وا پارێزه‌که‌ن

قازانجی خوتان به کاریان بینن ﴿ ومن كل الثمرات جعل فيها زوجین اثنين ﴾ وه له هه موو جووری میوه کانددا دوو جووتی تیا دروست کردووه، ترش و شیرین، رهش و سپی، گه وره و بچووک، وه یان بلیین: نیرو میی به دیهیناوه بو متوربه کردنی یه کتر بوئیوه ﴿ یغشی الليل النهار ﴾ و به تاریکی شه و روژ داده پویشی ﴿ ان

نفی عن نفسه المثل وأثبت الصفة. نقلنا هذا عن كتاب: صفات الله ﷻ للأستاذ صالح على المسند. (حافیزی حه که میی) ش (هه زار ره حمت له گووری) لهم هونراوانه دا چهنده جوان ده لیت:

وكل ماله من الصفات

أثبتها في محكم الآيات

***

أوضح فيما قاله الرسول

فحقه التسليم والقبول

***

نمرها صريحة كما أتت

مع اعتقادنا لماله اقتضت

***

من غير تشبيه ولا تعطيل

و غير تکیف و لاتمثیل

***

بل قولنا قول أئمة الهدى

طوبی لمن بهدیه قد اهتدی

ههروهه اثم باسه له سوورتهی (ئه عراف) یشدا به دریژتر لیژه باسکراوه، ده توانی بگه ریته وه نهوی ﴿ وسخر الشمس والقمر ﴾ و خورو (هه یف) یشی رام کرد ﴿ کل یجری لأجل مسمى ﴾ و ههردو وکیشیان تا نه و کاتهی بو یان دیاری کراوه که کاتی تیاچوونی نه م دونیایه له خولگه ی خو یاندا هه ر دین و ده چن و خزمه تی مرؤف ده کهن، وه کو له سوورتهی (یس) یشدا ده فهرموئ: (والشمس تجری لمستقر لها.. ﴿ یدبر الأمر ﴾ زور به وردی کاروباری اثم بوونه وهره، هه لده سوورینی و به ریوه ده با ﴿ یفصل الآيات ﴾ ثایه ت و نیشانه کانی گه وره یی و ده سه لاتی خو ی لهم بوونه وهره دا شیتهل و شی ده کاته وه، هه تا ئیوه بیانکه نه به لگه ی بوون وگه وره یی نه و ﴿ لعلمکم بلقاء ربکم توقنون ﴾ و به شکو به گه یشتنی دیداری پهروه دگاریشتان بگه نه یه قین.

نیشانه کانی توانایی خوا له سه ر زه ویدا:

﴿ ۳: وهو الذي مد الأرض ﴾ خوا هه ره نه و زاته یه که زهوی به هه موو باریکا راکیشاوه فراوان رایخستوه بو تان، به شیوه یه ک که به که لکی ژیان بیست ﴿ وجعل فيها رواسی وأنهارا ﴾ و چهنه شاخ وکیویکی تیا دامه زانددوه تا زهوی پی دامرکیست و، به ئیوه یش له ره له ر نه کات وبتوان به سه ریوه به ژیین وه ههروهه چهنه رووباریکی رهوانیشی تیذا به دیهیناوه، هه تا بو سوود و

سُورَةُ الرَّعْدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَرْ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رِوَاسٍ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلُ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزُرُوعٌ وَخَيْلٌ مُّصْنَوَاتٌ وَغَيْرُ مُّصْنَوَاتٍ يَسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُقِضَ لَهُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ ﴿٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٥﴾ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَذْكَاتُ آبَاءِ نَا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَعْلَىٰ ﴿٦﴾ فَاغْنَاهُمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٧﴾

فی ذلك آیات لقوم یفکرون ﴿ بی گومان له و گش ئال و گوړانه دا چهنه دین ثایه ت و نیشانه ی گه وره مه زن هه یه له سه ر بوون و تاك و ته نیایی، ده سه لاتی بی سنووری خوا بو گه لیک راده میین و بیرده که نه وه کو یرا نه به سه ر اثم بوونه وهره ناچن ﴿ ۴: و فی الأرض قطع متجاورات ﴾ وه له زه ویشدا چهنه دین پارچه زهوی له پال یه کدا هه ن و، جیان و لیکیش ناچن اثم پارچه ی دهشت و نه رمانه و، نه و پارچه شی ره قانه، نه گه رچی گلکه شی یه ک جوړ بی، که چی بریکی به که لکی کشت و مه زرا دیت، بریکیشی بی سوودو خیره ﴿ وجنات من أعناب ﴾ وه ههروهه چهنه دین باخات له جوړاو جوړی رزه تری هه ن که هه ر کام تام و رهنگیکیان هه یه، به دیهینا بو تان ﴿ وزرع ونخل صنوان و غیر صنوان ﴾ و چهنه دین کشت و زارو، دارخورمای لفدارو بی لف و لیک جودا هه ن ﴿ یسقی بماء واحد ﴾ نه وانه هه موو به یه ک جوړ ئاو ده رین و، له ناو یه ک جوړ گلدان ﴿ وفضل بعضها علی بعض فی الأكل ﴾ و

زەوی دەرناچی، وەکو لەم ئایەتەدا دەفەرموی: (ولو یؤاخذ الناس بما کسبوا ماترک علی ظہرها من دابة...) و ئین ریک لشدید العقاب و خو بی گومان پەرورەدگاری تۆ تۆلە توندو سەختە، بۆئەوانەى تەوبە ناکەن و ناگەرێنەو، پێی لەسەر کوفری خوێان و بەدبەختی خوێان دادەگرن.

موشریکان داوای بەلگەى تر دەکەن:

۷: و يقول الذين كفروا خوانه ناس و بی باوهرەکانیش بەعینادو ئیترەبی خوێان دەلێن: ﴿لولا أنزل علیہ آية من ربہ﴾ ئەو بۆچی لە لایەن پەرورەدگارێوە بەلگەىەکی پتەوو بەهێز نەنێردرایە سەر موحمەد، تا مانای راستی ئەو بگەینێ، هەرەکو پێش ئەو گەلێ بەلگەو موعجیزە بۆ مووسا، عیسا هات؟! بەل.. ئەو موشریکانە بەردەوام رەخنەى بێ جێیان لە پیغەمبەر دەگرت، جارێ دەیانگوت: ئەو پیغەمبەرە (صفا) بکاتە زەر، بئەو چیاىە لەبن بێنێ، و، بیکاتە میڤرگ وروبار بۆمان! ﴿إنما أنت منذر﴾ خوا لەوەلامیاندا فەرمووی: تۆ هەر تەنھا ترسینەرێکی، ئیتر دەسلەلاتی ئەوجۆرە شتەنە پێنەسپێراو، ئەوانیش هەر ئەیانەوێ بروبیانو بگرن و، لاساریت لەگەڵ بکەن! ﴿ولکل قوم هاد﴾ و بۆ هەر گەلێک لە گەلانی دۆنیا رێ نیشان دەریک هەبوو، بانگیان دەکات بۆ رێی خوا، هەرەکو تۆ بانگی هۆزەکەت دەکەیت بۆ لای خوا، ئیتر لە تیگەیانندو تەبلیغات بەولاو هێچ پیغەمبەرێک شتیکیدی بەدەست نەبوو ۸: ﴿الله یعلم ما تحمّل کل أنثی﴾ لە پزدانى هەموو مێینەى کەدا (ذن، ئاڤەلا) هەرچی تێدابى پێش دیاریدانى نێرومى خوا دەیزانى، تەنھا هەر ئەویش ئاگادارە پێی ناخۆ: نێرینەى، یامینە، جەستەى تەواو، یان ناتەواو، جوانە، یان نا؟ وەکو لەسوورەتیکى تردا دەفەرموی (ويعلم مافی الارحام) ﴿وما تغیض الارحام﴾ وە هەر ئەویش دەزانێ کە مندالدا نەکان چیاى لێکەم دەبێتەو، واتە: لەباریان دەچى ﴿وما تزداد﴾ وە یان پتر لەماوێ ئاسایى خوێان دەزین، ژنى واهەى پاش دەمانگ، یان زیاتر ئەوجا (حەمل)ەکەى دادەنێت، دە ئەمانە گشت لای خوا زانراو، وەکو پیغەمبەر دەفەرموی: ((مفاتیح الغیب خمس، لا یعلمهن إلا الله...)). ﴿وکل شیئ عندہ بمقدار﴾ شیایى باسە هەموو شتیکیش بە لای خواوە ئەندازەىەکی دیاریکراو هەیه، ماوێ لە دایکبوونی بە ئاسایى، یان بە نا ئاسایى، رزق و رۆزى، ئاکام و مەرگی، بەختیارى و بەدبەختی.

فەزل و ریزی هەندیکیان بەسەر هەندیکى تریاندا لەخواردن و تام و چێژدا دەدەین، وەکو مۆف هەموو لەنەوێ (ئادەم)ن، کەچی لێک جیان، ئەوێان ئاکارى باش وچاکە، ئەوێان لاساروخراپە! وەیان رەنگ و روخساریان هەمەرەنگە ﴿إن فی ذلک لآیات لقوم یعقلون﴾ بەراستى ئا لەو شتانەدا باس کران گەلێ بەلگەو نیشانە هەیه بۆئەوانەى کەبەوردی پێردەکەنەو لەدەسلەلات و توانایی خوای گەورەو، ئاوەزى خوێان دەخەنەگەر.

نکووی ژیانەو (دوای مردن) سەیرە!

۵: و إن تعجب فعب قولهم ﴿خوئەگەر تۆ لەوێ کە ئەو بێرستانە بروات پێناکەن و، رۆژى دواپیش بەدرۆ دەزانن سەرسام دەبیت، چاکبزانە و تەکەى ئەوانە سەیرە کە دەلێن: ﴿إذا کنا ترابا﴾ ناخۆ کە ئێمە مردین و بووینە گل ﴿أنا لفی خلق جدید﴾ سەر لەنوێ ساز دەکریینەو؟ لەجیگایەکی تردا خوای گەورە بۆ بێرکردنەو لە دروستبوونی ئاسمانەکان و زەوی و، پاشان باوهرکردن بەزیندوو بوونەو ناساندنی توانایی خوێ دەفەرموی: ﴿أولم یروا أن الله الذی خلق السموات والأرض ولم یعی بخلقهن بقادر علی أن یحیی الموتی بلی إنه علی کل شیئ قدير﴾ سوورەتى ۳۳/۴۶ ﴿أولئک الذین کفروا بربهم﴾ ئا ئەمانە کافر بوون بەپەرورەدگاری خوێان، بۆیە و نکووی زیندوو بوونەوێان دەکرد ﴿وأولئک الأغلال فی أعناقهم﴾ و هەر ئەمانەشن لەرۆژى قیامەتدا کۆت و زنجیر لە گەردونیانداى ﴿وأولئک أصحاب النار﴾ و ئەمانەن هاوڕێ و یاری ئاگرى دۆزەخ ﴿هم فیها خالدون﴾ بۆ هەمیشەش لەوێ ئەمێنەو، قەتیس دەبن و، رۆژى لێى کلا نابن.

خوانەناس هەمیشە بەهەڵیەو بەپەلەیه:

۶: و يستعجلونک بالسیئة قبل الحسنة و هەر لەبەر سەختگیریان بۆ بەدرۆخستنەوێ تۆ، پێش چاکە (بێوێی و عافیەت)، پەلەت لێدەکەن بەدابه زینى سزا بۆسەریان ﴿وقد خلت من قبلهم المثلات﴾ خو بەرلەوانیش خەلکیکی زۆر تووشى سزاو تۆلەى پەندەینەر بوون لەگەلانی سەرکەشى رابوردو کە هەق بوو پەندو عیبرەت وەرگرن لێیانەو ﴿وإن ریک لذو مغفرة للناس علی ظلمهم﴾ و خو لەراستیدا پەرورەدگارت خاوەن لیبووردنیکى ئیجگار گەورەیه بۆخەلکی، ئەگەرچی ئەوان سەتمەکاریش بن، ئەو تەلەگەل خراپکارییاندا لەدۆنیا تۆلەیان نادات، چونکە ئەگەر خوا بەتاوان خەلک بگرێ، هێچ دەعبایەک لەسەریشتی

هەر خوا ئاگای له دیار و نادیاره:

ئەوقەبەوو کە ئەوقەبیانوو! ئەگەرچی هەمووشیان سەریچیان نەکرد، لەفەرموودەدا هاتوو: (..وقد سئل أنهلك وفيها الصالحون؟) (قال: نعم إذا كثر الخبث)) (بوخاری). واتە: پرسیاریان کرد ئایا ئێمە لەناو دەبرێن پیاوچاكانیشمان لەناودا هەبێت؟ پێغه مەبەریش فەرمووی: بەڵێ.. هەرکە گوناح و تاوان زۆربوو تەربوو و شک پێکەوه

﴿ ٩ 》 عالم الغيب والشهادة ﴿ ٩ 》 ئەو زاتەیه بەگشت نادیارو دیاریک زاناو ئاگاداره ﴿ ٩ 》 الكبير المتعال ﴿ ٩ 》 و ئەویشە گەورە، له هەموو شتێک، هەرئەویشە بەرزو بلند بەسەر گشت شتێکدا ﴿ ١٠ 》 سواء منكم من أسر القول ومن جهر به ﴿ ٩ 》 لەزانینی خوادا یەكسانە ئەو كەسەتان بەپەنامەکی و نەینێ قسە بكات، ئەوەشتان ئاشكرا بیکاو دەنگ هەلبرێت، واتە: هەرکاریکی خێریان شەربكات، له هەر حالەتێكدا بێت، لای خوا چوون یەكەو پێی دەزانیت، هەرئەمەیشە خاتوو (عائیشە) دەلێت: ئەو دەمە كە خاتوو (خەولە) هات لەو زەعی خۆی سكاڵا بكات، من له تەنیشتی ئەو مالدەدا بووم، كەچی ئاگاشم لەگەڵ لەو قسەو باسانە نەبوو، كەچی خوا فەرمووی: (قد سمع الله قول التي تجادلك في زوجها و تشتكى إلى الله والله يسمع تحاوركما والله سميع عليم) (سورەتی موحاده له). ﴿ ٩ 》 ومن هو مستخف بالليل ﴿ ٩ 》 و ئەوكە سەش كە بەشەودا خۆی دەشارێتەوه ﴿ ٩ 》 وسارب بالنهار ﴿ ٩ 》 و ئەوكە سەیش كە بەرژۆی نیوهرۆدا دیت و دەچیت، واتە: هەرکە سێك له ئێوه چ بە پرووناکی و، چ بە تاریکی كارەكانی خۆی ئەنجام بدا، خوا هەر ئاگاداره و پێی دەزانێ ﴿ ١١ 》 له معقبات من بين يديه من خلفه يحفظونه من أمر الله ﴿ ٩ 》 ئەو (خوا) یە كۆمەلێك فریشتە یەهیه كە یەك له دواى یەك دین، لەپیشیەوه و لەپشتیەوه ئامادەن و پارێزگاری دەكەن بەفەرمانی خوا. (موجاهید) ئەل: هەموو كەسێك فریشتە یەكی بۆ دیاری كراوه بۆ پاراستنی بەفەرمانی خوا له هەر شتێك كە بیهوی ئازارو ئەزەیتی پێ بگەینێ، چ خەوتبێ، چ بەخەبەر بێ، لەمەیشدا جەننی و ئادەمی یەكسانە. (بوخاری) و (موسلم) یەش ئەم فەرموودەیان لەم بارەیهوه هیناوه كە دەفەرمووی: ((يتعاقبون فيكم ملائكة بالليل وملائكة بالنهار، فيجتمعون ن في صلاة الفجر و في صلاة العصر))، مەبەست ئەو یە كە فریشتە بەشەوو بەرژۆ یەك بەدواى یەكدا بەردەوام دادەبەزن بۆ پاراستنی مەرۆك و، بۆ نووسینی كارو كردەوهی و، بۆ ئەویش لەكاتی نوێژی بەیانی و، عەسراندا كۆدەبنەوه و بەیەك دەگەن و، بەردەوام هەرله چاودیری دان ﴿ ٩ 》 إن الله لا يغير ما بقوم ﴿ ٩ 》 بێگومان خوا چارەنووس و نازو نیعمەتی خۆی لەهەر هۆزو نەتەوه یەك ناگۆڕێ و، لێیان تێك نادات ﴿ ٩ 》 حتى يغيروا ما بأنفسهم ﴿ ٩ 》 تاكو ئەوان دڵ و دەروونی خۆیان نەگۆڕن بە رەو باری لارو خراب، جا ئەوكاتە خواش ژانیان لێ تێك دەدات، بۆنمو: پرواداران لەجەنگی (ئوحود) دا سەریچیان لەفەرمانی پێغه مەبەر ﷺ كرد، جا بۆ دواى ئەوانیش ئەو یان

وَسَتَعْلَمُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقْفَرٍ لِّلنَّاسِ عَلَى ظُلُمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِعِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عَلَيْهِ الْغَيْبُ وَالشَّهَادَةُ الْكَبِيرُ الْمَتَّعَالِ ﴿٩﴾ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلِ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾ لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ﴿١١﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ أَلْبَنَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَكُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ ﴿١٣﴾

دەسووتی و تیا دەچیت ﴿ ٩ 》 و إذا أراد الله بقوم سوءاً فلا مرد له ﴿ ٩ 》 خۆ هەركات خوا ویستی زیان و نارهحه تیبێك بەسەر هۆزێكدا بهینێ، هەرگیز گەرانهوی بۆ نییه ﴿ ٩ 》 وما لهم من دونه من وال ﴿ ٩ 》 بیجگه لهخۆشی هیچ پشتیوان و سەریەرشتی کاریکیان بۆ نییه، تابوتانی ئەوسزاو نارهحه تیبێیان لێ دوور بخاتەوه.

ههواره بروسکه نیشانهی دهسهلاتی خوان:

﴿ ١٢ 》 هو الذي يريك البرق ﴿ ٩ 》 هەر ئەو زاتە یەكە: بەرق و برووسكەتان له نێو ههواره كاندا نیشان دەدات ﴿ ٩ 》 خوفًا وطعما ﴿ ٩ 》 له لایەكەوه دەبێتە مایە ترس، له لایەکی دیکەوه دەبێتە هۆی هیواو ئومیدی باران. پەیا مەبەر ﷺ هەرکە گرمه گرمی ههوری دەبیست، دەیفەرموو: ((اللهم لا تقتلنا بغضبك، ولا تهلكنا بعذابك، وعافنا قبل ذلك)) (رواه الترمذی، والنسائی، والحاكم، وأحمد، والبخاری فی الأدب). واتە: خوایه! بەتوورەبی و غەزەبی

هانای بۆدهبهن ﴿لايستجيبون لهم بشئ﴾ وهلامی هیچ شتیکیان نادهنهوهو، بهدهنگیانهوه نایهن ﴿إلا كباسط كفيه إلى الماء﴾ وهكو كهسیك كه لهكهناری بیریکدا هەردوو دەستی درێژکا بۆناو بیرهكه ﴿لیبلغ فاه﴾ تا بهلکو ئاو بگاته دەمی ﴿وما هو ببالعه﴾ خو دیاره بهو شیوهیه هەرگیز ئاو ناگاته دەمی و، سوودمه‌ند نابیت، چونکه وا لهوی دەستی نایگاتی، دەسا ئیتر دەمی چۆن دهیگاتی وتینووویهتی دهشکیت؟ واته: چه‌نده ئه‌و كه‌سه كه‌ك له‌و ئاوه‌ وەرده‌گرێ و تینووویهتی ده‌شکی، بته‌رسته‌کانیش ئه‌وه‌نده له‌بته‌کانیان به‌هرمه‌ند ده‌بن ﴿وما دعاء الکافرين إلا في ضلال﴾ بئ‌گومان دوعاو په‌رستنی کافران وبئ‌ باوه‌رانی‌ش هەر گوهرایی و سه‌ر لیشی‌واوبیه‌ه‌ وقت سوود له‌ په‌رستراوه‌کانیان وەر ناگرن!

بوونه‌وهر سه‌رجه‌م سوژده بو خوا ده‌با:

﴿١٥﴾ والله يسجد من في السموات والأرض وكلها وظلالهم بالغدو والآصال ﴿وه هم موثوانه‌ی كه له ئاسمانه‌كان و زه‌ویدان، ته‌نانه‌تی سیبه‌ره‌کانیشیان، بیانه‌وی و نه‌یانه‌وی به‌ بیانیان و ئیواران، سه‌رجه‌م ئه‌مانه‌ گشتیان سوژده بوخوا ده‌بن، واته: خ‌وای گه‌وره‌ رژیم وپاسایه‌کی بو داناون، هەرگیز ناتوانن لئی لاه‌دن و لاساری بکه‌ن، له‌جیگایه‌کی تر‌دا ده‌فه‌رم‌وی: (أولم يروا إلى ما خلق الله من شيء يتفوا ظلاله‌ عن اليمين والشمائل سجدا لله وهم داخرون) ٤٨/١٦.

به‌نگه‌ی تاک و ته‌نیایی خوا:

﴿١٦﴾ قل من رب السموات والأرض ﴿ئهی موحه‌مه‌د ﷺ بلی بییان: کتیه به‌دییه‌نه‌رو خ‌اوه‌نی ئاسمانه‌كان و زه‌وی؟ ﴿قل الله دیاره ئه‌وان هیچ وه‌لامیکیان نییه و ناتوانن نه‌لین خ‌وايه، هەر خ‌ویشته‌ بلی: خ‌وايه به‌دییه‌نه‌رو خ‌اوه‌نیان، چونکه كه‌سیکی‌تر نییه بیجگه له‌و شی‌اوی ئه‌وه‌ بئ‌ و، بتوانی ئه‌وکاره ئه‌نجام بدات ﴿قل أفاتخذتم من دونه أولياء﴾ بلی: ئایا! زیاتر له‌و خ‌وايه ره‌وايه چه‌ند په‌شتیوان و په‌رستراویکتان هه‌لبزاردوه‌و کردووتان به‌خ‌وای خ‌وتان ﴿لايملكون لأنفسهم نفعا ولا ضرا﴾ كه ته‌نانه‌تی بوخ‌ویشییان ده‌سه‌لاتی هیچ سوودو زیانیکیان نییه ﴿قل هل يستوى الأعمى والبصير﴾ بلی ئاخ‌و بی‌ناو نابینا یه‌کسان؟ واته: مر‌و‌قی خ‌اوه‌ن باوه‌رو، بئ‌ باوه‌ر چ‌وون یه‌کن؟ ﴿أم هل تستوى الظلمات والنور﴾ یاخ‌و تاریکیییه‌كان و ره‌وناکی وه‌ک یه‌کن؟ واته: کوفرو شرک ونه‌زانی وئیمان وپاوه‌ وه‌ک یه‌کن؟ ﴿أم جعلوا لله شرکاء﴾ یا ئه‌وانه چه‌ند هاو به‌شیکیان بو خوا دان‌اوه ﴿خلقوا

خ‌وت نه‌مانک‌وزیت و به‌سزای خ‌وت قرمان نه‌که‌یت و، به‌ره‌ل‌ه‌وانه چ‌او پ‌وشیمان لی‌بکه ﴿وينشئ السحاب النقال﴾ هه‌ره‌ئویشه هه‌وره قورس و په‌رباران‌ه‌كان به‌دی دینی ﴿١٣﴾ و يسبح الرعد بحمده ﴿وه‌ره‌ئویشه كه هه‌وره‌گرمه به‌ستایشکردنی، ته‌سبیحات و یادی ده‌كا ﴿و الملائكة من خيفة﴾ و فره‌شته‌کانیش له‌ به‌رت‌رس

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٍ كَفَيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دَعَا الْكَاثِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿١٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتُخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقَ عَلَيْهِمْ قُلْ اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَّاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُ بَثَلٍ لَكُمْ يَصْرِبُ اللَّهُ الْحَقُّ وَالْبَاطِلُ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾ لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَى وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَ مَعَهُ لَأَفْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ هُمْ سُوءَ الْحِسَابِ وَمَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ لِلْهَادِ

و بی‌می ده‌سه‌لاتی بئ‌ سنووری ئه‌و، به‌به‌رده‌وامی یادی ئه‌که‌ن ﴿ویرسل الصواعق﴾ و هه‌ر ئه‌ویشه كه هه‌وره تریشه‌كان ئه‌نی‌ری بۆسه‌ر زه‌وی ﴿فیصیب بها من یشاء﴾ ئینجا ویستی له هه‌رکه‌سیکی بد‌او له‌ناوی به‌ریت، ئه‌وا زۆر به‌ئاسانی پئی دووچار ده‌كاو ده‌یفه‌وتینی ﴿وهم يجادلون فی الله﴾ له‌گه‌ل ئه‌وه‌مه‌و به‌لگه‌و نیشانه‌ن‌ه‌یشدا، هیشتای ئه‌وانه هه‌رخه‌ریکی ده‌مه‌قالی و م‌وجاده‌له‌ن له‌باره‌ی خ‌اوه‌وه‌! ﴿وهو شديد المحال﴾ و ئه‌و زاته بوخ‌وی توندگیره.

بته‌كان به‌ ده‌نگ كه‌سه‌وه نایهن:

﴿١٤﴾ له‌ د‌عوة الحق ﴿بانگه‌وازی هه‌ق و راسته‌قینه‌ ته‌نها می‌ئ‌ه‌وه، واته: وش‌ی خ‌ودا به‌یه‌ک‌زانین هه‌ر بوئ‌ه‌وه، ده‌سا ئی‌وه‌ش هه‌ر ئه‌و به‌ه‌رست‌ن و، به‌ته‌نها هاوار له‌و بکه‌ن ﴿والذين يدعون من دونه﴾ نموونه‌ی ئه‌وانه‌ی كه‌به‌ده‌ر له‌خوا ده‌ه‌رست‌ن و، هاوارو

وهكو مهوادی فلزی و كانزایی ﴿ فيمكث في الأرض ﴾ له زهويدا ده مینیتته وه بهر قه رار ده بی ﴿ كذلك يضرب الله الأمثال ﴾ خوا به وشیه وه نموونه دینیتته وه بۆئیمان و باوه، بۆکوفر و بی پروایی، بۆ هیدایهت و، بۆ گومرایی، جا مه بهست له و نموونانه ئاشکرا کردنی جیاوازییه له نیوان ههق وناههق و، ئیمان و کوفردا.

پاداش و تۆلهی به ختیاریو به ده بهخت:

﴿ ۱۸: للذين استجابوا لربهم الحسنى ﴾ بۆ ئهوانه ی وا وهلامی بانگیشته که ی پهروه ردگاریان دایه وه، له روژی قیامه تدا پاداشی چاکترو، به ههشتیان بۆ هیهه ﴿ والذين لم يستجيبوا له ﴾ و ئهوانه یش که وهلامی بانگیشته که یان نه دایه وه و پروایان نه هینا ﴿ لو أن لهم مافی الأرض جمیعاً ﴾ ته گهر ته واوی ته وه ی له زهويدایه هی تهوان بیئت ﴿ ومثله معه ﴾ و ته وهنده ی تریشی له گهل بی ﴿ لافتدوا به ﴾ هه موو بدهن بۆ رزگار بوونی خویان له سزاو بیانه و بیئت خویان بکرنه وه، دهیدن و هیما ی لییان وه رناگیری و رزگار نابن ﴿ أولئك لهم سوء الحساب ﴾ تهوانه له روژی دوایدا حسابیکی سهختیان بۆ هیهه، واته: کاری وردو درشتیان بۆ ده هیتریتته پیش چاو، تهوسا چاکه کانیان لی وه رناگیری، چونکه بۆخوایان نه کردوه له خراپه کانیشیان نابووردی ﴿ وماؤاهم جهنم ﴾ و جیگایشیان دۆزهخه ﴿ وبئس المهاد ﴾ ئای چ جیگایه کی خراپه دۆزهخ.

ههق ناس و حاشاکهر له ههق یه ک نین:

﴿ ۱۹: أفمن يعلم أنما أنزل إلک من ربک الحق ﴾ ئاخۆ که سیک برۆای وابی که تهو قورئانه له لایه ن پهروه ردگارتته وه بۆت دابه زێراوه، هه موویشی به ههق و راست ده زانیئت ﴿ کمن هو أعمی ﴾ وهکو تهو که سه وایه که له باره ی قورئانه وه کوت و کوپرو نابینایه و راستیه کان نابینی و باوه ریان پی ناکات؟ ﴿ إنما یذکر أولوا الألباب ﴾ بی گومان ته نه اخواهن بیر و ژیره کانن تی ده گهن و ده زانن که تهو قورئانه راسته و له لایه ن خواوه هاتۆته خواوه، ته گینه لارو لاساره کان گوپیان لیی نییه و باوه ریشی پی ناکهن.

په سنی به ختیاران:

﴿ ۲۰: الذين یوفون بعهد الله ﴾ تهو ژیرانه، تهوانه ن که په یمانی خوا جیهه جی ته که ن و، ده بیبه نه سهرو وه فای پی ده که ن ﴿ ولا یتقضون الميثاق ﴾ و تهو په یمانه یش له (ته زهل) به ته ستزیانه هه لێناوه شیئنه وه وه سه ریچی و فه رمان شکینی تییدا ناکهن ﴿ ۲۱: والذين یصلون ما أمر الله به أن یوصل ﴾ و تهوانه ن هه رشتی

کخلقه که وهکو دروستکراوی تهو (خوا) یه یان دروست کردبی ﴿ فتشابه الخلق علیهم ﴾ تهو جا تهو دروستکردنه له وانی شیواندبی و، چه واشه بووبن و، ئیتر دوا ی تهو په رستینیان؟! ﴿ قل الله خالق کل شیء ﴾ بلی: ته ی موحه مه د ﴿ ته نه ا هه ر خوایه دروستکهری هه موو شتیك، نه ک تهو بتانه تهوان ده یان په رستن ﴿ وهو الواحد القهار ﴾ وه تهو یش تاک وته نیای ده سه لاتداره، به سه ر هه موو شتیکدا.

دوو نموونه بۆ مانه وه ی ههق و تیا جوونی ناههق:

﴿ ۱۷: أنزل من السماء ماء ﴾ تهو (خوایه) یه له ئاسمانه وه ئاوو بارانیکی باراند ﴿ فسالت أودية بقدرها ﴾ ئنجا هه ر شیو دو لیک ی پر اوپرو بارستانی خوی باران کردو لافاوی لی په یدا بوو ﴿ فاحتمل السيل زبدا رابیا ﴾ تهو جا تهو سیلا و لافاوه، پووش و په لاش و که فیک ی زوری له گهل خویدا هه لگرت ولبی جیا بووه وه، ئاوه که ش به پروونی ده رکه وت، ته مه وینه و نموونه ی رهوا (ههق) و نارهوا (باطل) ه، ئاوه که نموونه ی ههق و راستیه که به پاک ی پاش که ف و که فه لۆکه که ته مینیتته وه، که فه که یش نموونه ی دین و به رنامه ی باتل و نارهوا و ناههقه، بۆیه پاش ماوه یه ک ده بیینی بۆ خوی فش و پووچهل ده بیته وه. ﴿ ومما یوقدون علیه فی النار ﴾ وه هه روا نموونه و مه سه لیکی دیکه دینیتته وه به و کانزانه ی (وهکو زێرو زیوو ئاسن و مس) که له سه ر ئاگر ده توپنرینه وه ﴿ ابتغاء حلیة أو متاع زبد مثله ﴾ به مه بهستی پالاوتن و وه ده ست هیانی که ره سته ی جوان و خشلیک، یان به مه بهستی دروست کردنی هه رشتیکی تر که ده بیته هوی ژیان و ژیاور، دیاره ته میش هه ر وهکو ئاوه که که ف و که فه لۆکه ده که ویتته سه ری و، زۆر به بی به هاو بی نرخی ته ماشا ده کریت ﴿ كذلك یضرب الله الحق والباطل ﴾ به وشیه وه خوا مه سه ل و نموونه بۆههق و باتل، دینیتته وه و لیکیان جیا ده کاته وه، دیاره ههق و رهوا که، که دینی ئیسلامی پیروزه، وهکو تهو ئاوه ساف و پاک و بیگه رده، له سه ر زهويدا به ساف و پاک ی ته مینیتته وه، خه لک سوودی لی وه رده گری، یان بلین دینی ئیسلام وهکو تهو زێره پالاوته کراوه وایه، به رنامه ی ناههق و باتلیش، وهکو که فی سه ر ئاو و، چلک و چه په لی سه ر زێر وایه، ده بیینی زۆر به زوویی ده نیشیتته وه گوم ده بی و ده روا، ته گهرچی ماوه یه کیش تی که ل به یه ک بین، وه ک تهو فره موئ: ﴿ فأما الزبد فیزهب جفاء ﴾ جا که فه لۆکه که له ناو ده چی و ده روا و فره ی ده دریت، چونکه هیچ قازانج و خیریکی تیا نابیت ﴿ وأما ما ینفع الناس ﴾ به لام تهو ی که به هره و که لک به خه لک ده گیه نیئت، وهکو ئاوه که، یان

خوا برپاری دایی که بگهی نری و جیبه جی بکری، دهیگهی نه ن و جیبه جی دهکن ﴿و یخشون ربهم﴾ و له پرهو ردگاریشیان دهرسن ﴿و یخافون سوء الحساب﴾ و له لیکنولینه وهو حیسابی دژواری دوا رژیش هه دهرسن ﴿۲۲﴾ و الذین صبروا ابتغاء وجه ربهم ﴿و نهوانه شن که بو به دست هینانی رهزایهت و خوشنودی

فریشته کان دینه لایان سهلامیان لی دهکن و دهلین: سهلامتان له سه ربیت ﴿بما صبرتم﴾ به هو ی سه برو خوگرتنتانه وه له سه ر نایینی خواو.. ﴿فنعم عقبی الدار﴾ نای چهنه چاک و باشه! سه ر نهجانی چاکی نه ودونیا بهوشیویه.

نیشانه ی به دبه ختان:

﴿۲۵﴾ و الذین ینقضون عهد الله من بعد میثاقه ﴿به لام نهوانه ی که پهیمانی خو یان له گهل خوادا، دوا ی گریدان و به ستنی هه لدهو شیننه وه﴾ و یقطعون مأمرا الله به أن یوصل ﴿و نهوی که خوا فرهمانی داوه جیبه جی بکری وهک سیله ی خزمایه تی، نهوان دهیبرن و نهجانی نادهن﴾ و یفسدون فی الأرض ﴿هیمان له زه ویشدا فسادو خراپه کاری دهکن﴾ أولئک لهم اللعنة و لهم سوء الدار ﴿نهوانه نفرین و نه علیه تیان بوپراوه ته وهو، له دوا رژیشدا پاشه روژی خراپیان هه یه﴾ ﴿۲۶﴾ الله یسط الرزق لمن یشاء و یقدر ﴿بزانن خودا رزق و روژی زور ددها به هه رکه سیک خوی بیهوی، وه دهیگریته وه له وهیش خوی بیهوی﴾ و فرحوا بالحیة الدنیا ﴿و کافرو بته پرسته کان زیاد له نه ندازه به ژیانی شم دونیا یه یان دلخوشن و بایی بوون!﴾ ﴿و ما الحیة الدنیا فی الآخرة إلا متاع﴾ خو ژیانی شم دونیا یه له چاو ژیانی دوا رژی، له زهت و خوشیبه کی زور کورت و کم دهوامه ﴿۲۷﴾ و یقول الذین کفروا ﴿و کافرو بی باوه رکهانی سه ردهم دهلین﴾ ﴿لولا أنزل علیه آیه من ربه﴾ نهوه بو له لایه ن خواوه نایهت و مو عجزیه هه یه بو موحه مه د نه هاته خوار ی، تابییته به لگه بو راستی خوی و ده عواکه ی، هه روه کو بو مووسا و عیسا هات؟ ﴿قل إن الله یضل من یشاء﴾ بییان بلی: به راستی خوا ناره زوی له هه رکه سیک بییت که نه گه ریته وه بولای گومراو لاری سی دهکا، نه گه ر دوا ی ناردنی مو عجزیه ش بووبیت، چونکه به زور ئیمان به که س ناهی نیت ﴿و یهدی الیه من أناب﴾ و هه ر که سیکش به رهو نهوبگه ریته وهو له کاری نه شیاوو ناپه سه ندی په شیمان بییته وه، ری نمای ی دهکا.

یادی خوا ئوقره و نارامی دلانه:

﴿۲۸﴾ الذین آمنوا و تطمئن قلوبهم بذكر الله ﴿نه مانه یه ده گه ریته وه بولای خوا نه وکه سانه ن که بر وای چاک و بوختیان هینا وه، هه ره ئیتاعه و یادی خوایش دلایان داده مزری و ئاسوده ده بییت﴾ ﴿ألا بذكر الله تطمئن القلوب﴾ جا چاک بزانن! به یادی خوا دلکه کان ئوقره ده گرن و ئاسوده ده بن، بویه باوه درانی ش دلکه کان یان هه ردهم ئاسوده دامه زراوه ﴿۲۹﴾ الذین آمنوا و عملوا

﴿أَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّ أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْمَقَّ كَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَنْذَرُكَ أَتُؤَلُّوا أَلَّا تَلْبَسَ﴾ ﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَلَّا يَنْقُضُوا إِلَيْهِمْ﴾ ﴿وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ﴾ ﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا زَكَاةً وَسَرَّاهُمْ سِرَّاهُمْ وَبَذَرُوا فِي الْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَئِكَ لَهُمْ عَقَبَى الدَّارِ﴾ ﴿جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ﴾ ﴿سَلَامٌ عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عَقَبَى الدَّارِ﴾ ﴿وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ ﴿اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ﴾ ﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَنْابَ﴾ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾

پرهو ردگار یان له به رامبه ر هه موو ئیش و ئازاره کانه وه نارام ده گرن و وهرس نابن ﴿و أقاموا الصلاة﴾ و به ری کو بیکی نوپه رکه کان یان نهجام ددهن ﴿و اتفقوا مما رزقناهم سرا و علانية﴾ و لهو رزق و رژی به ی پیمانداون، به نهی نی و به ئاشکرا لی ده به خشن ﴿و یدرو ن بالحسنة السيئة﴾ وه هه میسه به کاری چاکه، پال به خراپه که یانه وه ده نی ن، له به رامبه ر خراپه و ناله باری خه لکه وه هه میسه پیاوه تی و چاکه دهکن ﴿أولئک لهم عقبی الدار﴾ پاشه روژی پیر و زو چاکی نهو دونیا، هه ر بوته مانه ﴿۲۳﴾ جنات عدن یدخلونها ﴿نهویش چهنه د باخ و به هه شتی که و، به ئاسوده یی ده چنه ناویه وه به هه میسه یه هه ر لهوی ده بن﴾ ﴿ومن صلح من آبائهم وأزواجهم وذرياتهم﴾ و هه روا باوو باپیران و ژنان و مندالانی شیان، نهوانه یان کاری چاک و په سه ندیان کردوه، له به ر پیزنان له مانه به قه درو به حورمه ته وه پیکه وه نه چنه نهو به هه شتانه وه ﴿و الملائكة یدخلون علیهم من کل باب﴾ ﴿۲۴﴾ سلام علیکم ﴿وه له هه ر ده رگایه کیشه وه

الصالحات ﴿٣٠﴾ ثوانه ی وا پروایان هیئاوه کاره چاکه کانیان نه نجام داوه ﴿٣١﴾ طوبی لهم وحسن مآب ﴿٣٢﴾ له پاشه رۆژدا خوشترین ژیان و، باشتترین سهره نجامیان بۆ هیه.

هاتنی پیغه مبهراڤ له بهرچی؟

﴿٣٠﴾ کذلک أرسلناک فی أمة قد خلت من قبلها أمة ﴿٣١﴾ هه وهکو په یامبه رانی پشسوومان ناردە لای قهوم و نه ته وهی خوځیان، تۆیشمان ناردە لای ئەو ئوممه ته که بهر له وان چه نندین هۆزو ئوممه تی تر بوون و تی بهرین ﴿٣٢﴾ لتلوا علیهم الذی اوحینا الیک ﴿٣٣﴾ تا ئەم قورئانه ی که به وهی بۆمان ناردویت بۆ یانی بخوینیت هه و، له سهر لیشوای بییانگێڕیت هه ﴿٣٤﴾ وهم یکفرون بالرحمن ﴿٣٥﴾ که چی ئەوان به هۆی تاوان و بتپه رسته وه، نکوولی په رستنی خوای به به زهیی ده که ن! ﴿٣٦﴾ (ئیبین عه بباس) ئەل: ئەم ئایه ته له باره ی قوره یشیه که نه وه هاته خواری، ئەو کاته که پیغه مبهر ﴿٣٧﴾ پئی فەرموون: ﴿٣٨﴾ (أسجدوا للرحمن) سوژده کوپنوش بهر نه بهر خوای ره حمان و به به زهیی، که چی وتیان: ﴿٣٩﴾ (وما الرحمن؟) ئیمه نازانین ره حمان چییه؟ ﴿٤٠﴾ قل هو ربی لا إله إلا هو ﴿٤١﴾ بلی: هه نه وخو به به زهیی و میهره بانه یه، خواو په روه ردگاری من، جگه له ویش هیچ په رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿٤٢﴾ علیه توکلت وإلیه متاب ﴿٤٣﴾ من هه ر پشت به وه ده به ستم و، هه ر بۆلای ئەویش ده که ریمه وه.

گه وهره یی قورئان و حاشای خوانه ناس لئی:

﴿٣١﴾ ولو أن قرأنا سیرت به الجبال ﴿٣٢﴾ بی گومانه که ئەگەر قورئانی واشمان نارد با کیوه کانی به جوله خرابا له جیگا کانیان ﴿٣٣﴾ أو قطعت به الأرض ﴿٣٤﴾ یان زهوی پئی پاره پاره کرابا ﴿٣٥﴾ أو کلم به الموتی ﴿٣٦﴾ وهیان مردووی بهینا بایه قسه و، له پیش چاویانه وه زیندووی کردبانه وه، خو دهکرا و ابکهین، به لām هیشتای ئیوه ئەی قهومی قوره یش و هاوپیرو باوه ریان! هه ر پرواتان به قورئانیکی وایش نه ده کرد! جا ئیتر بۆ ده لئین: ﴿٣٧﴾ (لولا أنزل علیه آیه من ربه..)، له ولایشه وه ئەم قورئانه بۆ ئەو جوړه کارانه نه هاتووه که به شیوه ی نااسایی خۆی بنوینی، هه تا خه لکی ناچار بکات به باوه رهیئان، به لکو ده بی ئەو خه لکه به ژیرانه باوه ر بهیئیت ﴿٣٨﴾ بل لله الأمر جمیعاً ﴿٣٩﴾ به لām هه موو کاروباریک ته نها بۆ خوا خۆیه تی له موعجیزات و پاداشتی حاشا که راندا ﴿٤٠﴾ أقلم بیأس الذین آمنوا ﴿٤١﴾ ده ئایا ئەوانه ی باوه ریان هیئاوه، تا ئیستایش بی هیوا نه بوون له بر و هیئانی ئەو کافرو بی باوه رانه؟ باچاک بزائن ﴿٤٢﴾ أن لو یشاء الله لهدی الناس جمیعاً ﴿٤٣﴾ که ئەگەر خوا ویستبای به زۆر مه ردم

موسلمان بکا، بی گومان ته وای ئاده میزادی ته خسته سهر رپی راست و، سهر جه م رینمایی ده کردن بۆ راسته رپی، به لām ویستی به و جوړه نییه که به زۆر باوه ر به خه لکی بهیئتی ﴿٤٤﴾ و لا یزال الذین کفروا تصیبه م بما صنعوا قارعة ﴿٤٥﴾ و ئەوانه ش کافرو بی باوه ر بوون، هه روا له سهر کوفرو بی باوه ریه که یان ده میئنه وه و ئیمان

الذین آمنوا وعملوا الصالحات طوبی لهم وحسن مآب ﴿٣٠﴾ کذلک أرسلناک فی أمة قد خلت من قبلها أمة ﴿٣١﴾ لتلوا علیهم الذی اوحینا الیک ﴿٣٢﴾ ولهم یکفرون بالرحمن ﴿٣٣﴾ قل هو ربی لا إله إلا هو علیه توکلت وإلیه متاب ﴿٣٤﴾ ولأن قرأنا سیرت به الجبال أو قطعت به الأرض أو کلم به الموتی بل لله الأمر جمیعاً أفلم یأتین الذین آمنوا أن لو یشاء الله لهدی الناس جمیعاً ولا یزال الذین کفروا تصیبه م بما صنعوا قارعة أو تحل فریباً من دارهم حتی یأتی وعد الله إن الله لا یخلف العیاد ﴿٣٥﴾ ولقد استهزی برسل من قبلک فأملیت للذین کفروا ثم أخذتهم فکیف کان عقاب ﴿٣٦﴾ أفمن هو قایم علی کل نفس بما کسبت وجعلوا لله شریکاء قل سمؤهم أم یتنبؤن بهما لا یعلم فی الأرض أم یظهر من القول بل زین للذین کفروا مکرمهم وصدوا عن السبیل ومن یضلل الله فما له من هاد ﴿٣٧﴾ ثم عذاب فی العیوة الدنیا ولعذاب الآخرة أشق وما لهم من الله من وافی ﴿٣٨﴾

ناهین، هه تا به هۆی کارو کرداره خراب و ناریکه کانیا نه وه، به لآو نه هاتیکی سه ختیان دووچار ده بیئت ﴿٣٩﴾ أو تحل قریبا من دارهم ﴿٣٠﴾ یان هه ر له په نای مال و خانووه کانیا نه وه و نزیک به خوځیان، ئەو به لآیه روویان تی ده کاو دیته سه ریان ﴿٣١﴾ حتی یأتی وعد الله ﴿٣٢﴾ جا ئەمانه به و حاله وه هه ر ده میئنه وه هه تا به لئینی خوا دی به فه تحی (مه که که) و، (که عبه) یش له بت و بتپه رستان پاک ده کریته وه و، دینی ئیسلام سه ر ده که وئ و زال ده بیئت ﴿٣٣﴾ إن الله لا یخلف العیاد ﴿٣٤﴾ به راستی خوا له ئەنجامدانی به لئینی خۆی دوا ناکه ویت.

دلدا نه وه ی پیغه مبهر ﴿٣٥﴾:

﴿٣٥﴾ ولقد استهزی برسل من قبلک ﴿٣٦﴾ و به راستی بهر له تۆیش ئەی پیغه مبهر گائته و مه سخره به په یامبه ران کراوه، هه روه ک هۆزه که ی تۆ گائته و مه سخره به تۆ ئە که ن، به لām ئەو پیغه مبه رانه له به رامبه ر ئەوه وه زۆر مه حکم خوځیان راگرت و به سه بر بوون،

سەھەندى ھەموكاتىيە، دوايى ئايى و نابىرئەوہ ﴿ تلىك عقبى الذىن اتقوا ﴾ ئا ئەم بەھەشتەيە سەرەنجام و پاشەپۇژى ئىماندارانى خۇپاريزو لەخوا ترسە ﴿ وعقبى الكافرين النار ﴾ و سەرەنجام و پاشە پۇژى خوانەناس و بى باوەپرانىش ئاگرى دۈزەخە.

ئەھلى كىتئى راست دىيان بە قورئان خۇشە:

﴿ ۳۶: والذين آتيناهم الكتاب ﴾ و ئەوانەيش كىتئىب و نامەى (تەورات) و (ئىنجىل) مان پى داو ﴿ يفرحون بما أنزل إليك ﴾ بىركىيان بەوقورئانەى كە بۇتۇ نىردراوہ دلشادو خوشحال دەبن، بەتايىبەتى كەدەبىنن ددان دەئىت بەكتىبە راستەكانى ئەواندا، وە ئەوانەش باوەپدارەكانى جوولەكەو فەلەكان بوون ﴿ ومن الأحزاب من ينكر بعضه ﴾ و بەلام ھەندىك لەو دەستەو بەستەى خاوەننامە و، موشرىكانە ھەيە نكولى بازىكى قورئان ئەكەن، چونكە ئەو بازە دان بەراستى ھاتنى پىغەمبەردا دەئى ﴿ قل إنما أمرت أن أعبد الله ﴾ ئەى پىغەمبەر! بلى: من فەرمانم پى دراوہ كە تەنھا خوا بپەرستم ﴿ ولا أشرك به ﴾ كەسى لى نەكەم بەشەرىك و، ھاوہەش و ھاوہلى بۇ دانەنىم ﴿ إليه أدعوا ﴾ من ھەر ئەو دەپەرستم و ھاوارىش تەنھا بۇ ئەو ئەبەم ﴿ وإليه مآب ﴾ و سەرەنجام و گەرەنەویشم ھەر بۇلاى ئەوہ ﴿ ۳۷: وكذلك أنزلناه حكما عربيا ﴾ وەكو چۆن كىتئىبە پىشووہەكانم ناردۇتە خواروہ و، ھەرىكەشىان بەزمانى نەتەوہ گەلەكەى خۇى بووہ، ھەر ئاوايش بەدەستوورى خۇمان ئەم قورئانەمان بەزمانى عەرەبى كەزمانى قەومەكەتە ناردۇتە خواروہ، ھەتا گشت حوكم و بىپارىكت بەو بى و، خەلك و گەلانىش پەپرەوى لى بىكەن ﴿ ولئن اتبعت أهواءهم ﴾ و ئەگەر تۇ ئەى پىغەمبەر! بىكەوئىتە شوين ھەواو ئارەزووى ئەوخواوہن كىتئىب و بىپەرستانە ﴿ بعدما جاءك من العلم ﴾ پاش ئەوہى كە زانىست و زانىارىت سەبارەت بەيەك خواپەرستى بۇھات ﴿ مالك من الله من ولى ولا واق ﴾ ئەوہ لەسزا و جەزەبەى خوا، ھىچ يارمەتىدەر و پارىزەرىكت دەست ناكەوئىت بىپارىزىت، جا كەواتە ھەرگىز دواى ئارەزووى جوولەكەو دىان و موشرىكان مەكەوہ.

پىغەمبەر ان ئادەمزاڊ بوون:

﴿ ۳۸: ولقد أرسلنا رسلا من قبلك ﴾ و بەراستى پىش تۇش پەيامبەر انمان ناردوون ﴿ وجعلنا لهم أزواجا وذرية ﴾ ھەر وەكو تۇرىگەمان پى دان كە ژن و مندالىشىان ھەبى، جا كەوايە كەى جىگەى رەخنەيە تۇ خواوہنى ژن و مندال بى، وەكو ئەوانە رەخنە دەگرن و كر دوويانە بەھەرا! ﴿ وما كان لرسول أن يأتي بآية

كەوابوو تۇيش دەبى ئارامت ھەبى ﴿ فأملت للذين كفروا ﴾ ئىنجا منىش بۇ ماوہيەك وازم ھىنا لەو كەسانەى كافرو بى باوہرن و، لىيان گەرەم ﴿ ثم أخذتهم ﴾ لەپاشا قارم لىگرتن وفەوتانمن ﴿ فكيف كان عقاب ﴾ جا دىتت چۆن بوو سزاو تۇلەى من؟ ﴿ ۳۳: أقمن هو قائم على كل نفس بما كسبت ﴾ ئايا ئەوزاتەى، چاودىرى كاروكردەوہى ھەموانە، وەك ئەو بتانە وايە كە لەگش شتى بى ئاگاو غافلن؟ ﴿ وجعلوا لله شركاء ﴾ لەباتى بپرواھىنان، چەند ھاوہەشىكىيان بۇ خوا داناو، كر دوويانە شەرىكى و ھاواريان بۇ دەبردن! ﴿ قل سموهم ﴾ بلى: دەسا سىفەتەكانيان باس بىكەن، تا دەر كەوئى ئاخۇ بەكەلكى خوايەتى دىن؟ وەك ئەوان پىيان وايە خوان و ھەرىكە ناوېكىيان لى ناوون: (لات، عوززا، مەنات، ھوبەل) واتە: كە بى گيان و بى ھەستن، چۆن دەيانكەنە ھاوتاي ئەوخوايەكە دەبىنى و دەبىسى و ئاگاى لەھەمووشتىكە؟! ﴿ أم تنبئونه بما لا يعلم فى الأرض ﴾ ياخۇ ئىوہ لەزەويدا ھەوالى شتىكى پى دەدەن وادەزانن نايزانى و ئاگادار نىبە پى؟! ﴿ أم بظاهر من القول ﴾ يان لەراستىدا چاك ئەزانن كە ئەوانە شتىكى ھىچ و پووج و بى ناوہپۇكن، بەلام ھەر بەقسەى پپروو پووج و بى ناوہپۇك كر دووتاننە خوا؟ ﴿ بل زين للذين كفروا مكرهم ﴾ نەخىز، بى گومانە كە خوا ھاوہەشى نىبە، بەلكو لەلايەن شەيتانەوہ ئەوكارى بىپەرستىيە بۇ ئەو بى پروا كافرانە رازاوەتەوہ، وئىل و سەرگەردان بوون ﴿ و صدوا عن السبيل ﴾ و رىگەى راستيان لى گىراو گومرا بوون ﴿ ومن يضل الله فما له من هاد ﴾ و ھەركەسىك خوا گومراى بىكا، بەھۇى كەللە رەقى خۇيەوہ، ئىتەر ھىچ رى نىشاندەرىكى بۇ نابى، كەسىكى تر ناتوانى ئىمانى لاشىرىن بىكاو، باوہرى پى بىيئىت ﴿ ۳۴: لهم عذاب فى الحياة الدنيا ﴾ ئىنجا ئەو جوړەكەسانە، ھەر لەم ژيانى دونيايەدا سزايەكى سەخت و قورسيان بۇ ھەيە ﴿ ولعذاب الآخرة أشق ﴾ و ديارە سزاى دواپۇژىش قورسترو نارەحتە ترە ﴿ ومالهم من الله من واق ﴾ وە لەبەرامبەر سزاى خوايشەوہ ھىچ پارىزەرىك نىبە، تا لەو جەزەبەو سزاى خوايە بىپاريزى.

تۇلەى كافران و پاداشى چاكان:

﴿ ۳۵: مثل الجنة التى وعد المتقون ﴾ وەسەف و وئەنى ئەو بەھەشتەى لەلايەن خواى مېھرەبانەوہ بە خەلكى ئىماندارى پارىزكار بەلئىن دراوہ ﴿ تجرى من تحتها الأنهار ﴾ بەم شىوہيە كە: لەبن درەختەكانىيەوہ چەندىن پروبارو چۆمە ئاوى جوان و خاوين و پاك دەروا ﴿ أكلها دائم وظلها ﴾ ميوەجاتى و سىيەرو

سوۋرەي (ئىبراھىم)ە

مەككە يېيىمۇ (۵۲) ئايەتە

بەناۋى خۇاى بەخشەرى دۇلۇان

ئەم سوۋرەتەيش ھەرباسى بېرۋاۋەرۋ بىناغە سەرەككەيە كانى دىنى ئىسلام دەكات، ۋەكو: باۋەر بەخۇاى گەرە، بە پەيامەكەي پېغەمبەر، ئيمان بەرۋرۋى دۋايى ۋ، پاداشت ۋ تۆلەۋ، حىساب ۋ لىكۋلىنەۋە، دەشتۋانى بلىيت: تەۋەرەي سوۋرەتەكە بەگشتى، باسى پەيامبەرۋ پەيامەكەيەتسى، چۈنكە لەم سوۋرەتەدا زياتر لەگشت جىگايەك باسى بانگىشەۋ بانگبەرەن كراۋەر، كارى سەرەكى پەيامبەرەش پتر ديارى دەكات، رافەي يەكبوۋنى تەۋاۋى پەيامە ئاسمانىيەكان دەكات، رايدەگەيەنيت كە پەيامبەرەن ھەموو بۇ مەحكەم كىردنى قەلۋ كۆشكى باۋەر ھاتوۋن، بۇ ناساندنى يەك خۇاى تاك ۋ تەنيا بە مەردم ھاتوۋن، بۇ جياكردنەۋەي راست ۋ ناراست نىردراۋن، ھاتوۋن بۇ دەرھىنانى ئادەمزاد لەناۋ ئەۋەھموو پەردە تارىكانەداۋ، بەرە نوۋرۋ پوۋناكى دىنى راستەقىنەي خۇاى مېھرەبان.

كەۋابوۋ ھەموو پەيامبەرەن يەك ئامانچ ۋ يەك مەبەستيان بوۋە، ئەگەرچى لەلق ۋ پۇيەكاندا جياۋازىيەك بوۋييت. ھەرۋەھا باسىكى (مووسا) شاللىك دەكات كە: چەندە سوۋر بوۋ بۇ بانگكردنى نەتەۋەكەي بەرەۋ يەك خۇاپەرستى ۋ، چۈنۋىش پىي دەگۈتن كە دەبى ھەردەم سوپاسگوزارى خۇا بكن، لەگەل باسكردنى چەند نمونەيەك لەۋ گەلانى بىروايان بە پەيامبەرەكانيان نەكرد، ۋەك نەتەۋەكەي (نۋوح ۋ عادو سەموود...) پاشانىش ئەۋگفتۋگۋۋ دەمەقالى ۋمل ملانىيە كە لەنىۋان گەلانى پېشۋو ۋ پەيامبەرەكانياندا رۋويىداۋ، دەرەنجام لەناۋىردنى قومۋ ھۈزەكانيان: (وقال الذين كفروا لرسلم لنخرجنكم من أرضنا أو لنعودن فى ملتنا...). ديمەنكى سەختى رۋرۋى دۋايىش دىنيت كە: چۈن سەرۋك ۋ پېشەۋا تاۋانبارەكان ۋ شۋىنكەۋتوۋە كزۋلەكانيان دەكەۋنە مەنە ۋ لۋمەي يەكتر، ئەۋ دەلېت: تۋ وات لىكردم، ئەم دەلېت: نا، تۋ بۇخۇت ئارەزۋوت ھەبوۋ، بۇيە بەدوامدا ھاتىت، ئەگىنا مەن ھىچ زۋرىكم نەبوۋ بەسەرتا، پاشانىش ھەموۋخەر دەرېنەۋە بۇ ناۋ ئاگرى دۈزەخ، ئەۋساش چۈن دەس دەكەنە تەف ۋ نغرىن كىردن لەيەكتر، كە ھىچ كەلكىشى نابى بۇيان. ئەم سوۋرەتە چەند ئايەتلىك دىنيت بۇ نمونەي باۋەر ۋ گومرايى، ئيمان: تەشبىيە دەكات بەدرەختىكى جوان ۋ چاك ۋياكەۋە، گومرايىش دەشۋبەننى بەدارىكى نالەبارو

پىسەۋە.. كۋتايىشى دىت بەباسىكى ئەنجامى ستمەكاران لەرۋرۋى دۋايىدا.

ئەم سوۋرەتە بەسوۋرەتى (ئىبراھىم) ناسراۋە، لەبەر ئەۋەكە ھەتا دۇنيا دۇنيا يىت، ھەۋال ۋ سەرگۈزەشتەكانى ئىبراھىم ۋ شاللىك كارە جوامىرو قەشەنگەكانى ئەۋ ھەر شكۈمەند بن.

قورئان خەلىكى لەتارىكىيەۋە بۇ رۋونكى دەبا:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الر﴾ ئەم قورئانە مۇعجىزەيە ھەر لەجۋرى ئەم پىتانەي: (ئەلىف، لام، را) پىك ھاتوۋە، جا ئەگەر ئىۋەش لىتاندنى ۋ دەتۋان، دەفەر موۋن بەلای كەمىيەۋە ۋپنەي تەنھا سوۋرەتلىكى بىتن ﴿كتاب أنزلناه إليك﴾ ئەم قورئانە كىتپىكە ناردمانە خۇارەۋە بۇت، واتە: دەست ھەلبەستى تۋ نىيە، ۋەكو موشرىكەكانى قورەيش ﴿لخرج الناس من الظلمات إلى النور بإذن ربهم﴾ تاختەلكى بەفەرمانى پەرۋەردگارەن لەتارىكىيەكانى كوفرو نەزانى ۋ نەفامى بىنيتە دەر بۇ رۋونكى ۋ ئيمان ۋ زانست ﴿إلى صراط العزيز الحميد﴾ بۇ رىگاۋ بەرنامەي ئەۋخۇا بەدەسلەت ۋ بەتۋانا، ھەمىشە سوپاس كراۋە لەھەردوۋ جىيانەكەدا ﴿الله الذى له ما فى السموات وما فى الأرض﴾ ئەۋ خۇايەي چى لەئاسمانەكان ۋ زەۋىدايە ھى ئەۋە، ۋەكو لەجىيەكى تردا فەرمان دەدا بەپېغەمبەر كە بەگشت خەلىكى جىيان بلىت: ﴿قل يا أيها الناس: إني رسول الله إليكم جميعا الذى له ملك السموات والأرض﴾ ۱۵۸/۷. ديارە ھەر لەم ئايەتەدا دەسلەتلى بى سنوۋرى خۇاى گەرە لەئاسمانەكان ۋ زەۋىدا رادەگەيەنيت ﴿وويل للكافرين من عذاب شديد﴾ ۋاۋەيلا بۇخۋانەناس ۋ بى پروايان لەسزايەكى زۋر سەخت ﴿۳: الذين يستحبون الحياة الدنيا على الآخرة﴾ ئەۋانەي كە فەزل ۋ رىزى ژيانى ئەم دۇنيايە دەدەن بەسەر ژيان ۋ نىعمەتى پاشەرۋۇداۋ، لەۋيان خۇشتەر ئەۋى ۋ ھەر بۇ ئەۋكار دەكەن ﴿ويصدون عن سبيل الله﴾ ۋ خەلكىش لەرپى خۇا دەگىرنەۋە، ناھىلن بەئازادى ۋ سەربەستانە دىندارى خۇيان بكن ﴿ويغونها عوجا﴾ ۋ دەشيانەۋى ئەۋ رىگا راستەي خۇايە، لاروخىچ ۋ كەم ۋ كورت پىشان بەدەن، ھەتا لەگەل ھەۋاۋ ئارەزۋوى ئەۋاندا بگونجىت ﴿أولئك فى ضلال بعيد﴾ ئەۋانە لەگومرايى ۋ سەرلىشىۋاۋى دان ۋ، لەھەقەۋە ترازو ۋ دوۋرن.

ھەموو پېغەمبەرلىك بەرلە (موحەممەد) ﷺ

بە زمانى گەلەكەي ھاتوۋە:

﴿۴: وما أرسلنا من رسول إلا بلسان قومه﴾ ھەموو پەيامبەرلىكمان

﴿إذ أنجاکم من آل فرعون﴾ ته‌ودمه که ئیوهی له ژیر زه‌رو زورو ده‌سه‌لاتی بنه‌ماله‌ی فیرعه‌ون و، ده‌سته‌و به‌سته‌که‌ی رزگار کرد ﴿یسومونکم سوء العذاب﴾ ته‌و‌ه‌بوو که به‌خراپترین شیوه سزای پی‌ده‌چیشتن ﴿یذبحون أبناءکم﴾ زور به‌بی‌ به‌زه‌بییانه کورانتانیان سهر ده‌برین ﴿ویستحیون نساءکم﴾ کچانیشتانیان

به‌زمانی هوزو نه‌ته‌وه‌که‌ی خوی ناردوهه ﴿لیبن لهم﴾ بو‌ته‌وه‌ی شهریه‌ت و به‌رنامه‌که‌ی خویان بو‌روشن بکاته‌وه‌و، به‌ئاسانی تییان بگه‌یه‌نی. پی‌شه‌وا (ئه‌حمده) ئهم فهرموده‌یه‌ی هیئاوه‌و ده‌ئیت: ((الم یبعث الله عز وجل نبیا إلا بلغة قومہ)). هەرگیز خوی گه‌وره پیغه‌مبه‌ریکی نه‌ناردوهه به‌زمانی نه‌ته‌وه‌که‌ی نه‌بووی ﴿فیضل الله من یشاء﴾ ئینجا هەر که‌سێک خوی حه‌ز بکات له‌گومرایی و سه‌رلێشیواوی وه‌ولێ بو‌بدات، ئه‌وا خوی گه‌وره‌یش به‌هوی ئه‌و لاسارییه‌ی ته‌وه‌وه، گومراو سه‌رلێشیواوی ده‌کات ﴿ویهدی من یشاء﴾ وه‌ هەر که‌سێش خوی بیه‌وی به‌ره‌و رینمایی و هیدایه‌ت بی‌ت، ئه‌وا خویان به‌ئاسانی رینمایی بو‌لای دینی ئیسلام ده‌کاو، سه‌ر فرازی دونیاو قیامه‌ت ده‌بی‌ت ﴿وهو العیز الحکیم﴾ چونکه به‌ته‌نها خوا به‌ده‌سه‌لات و به‌توانایه به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا، هەر ته‌ویشه کار جوانو، چاک ده‌زانێ چی ده‌کات.

کورته‌ باسیکی مووسا و نه‌ته‌وه‌که‌ی:

ه: ولقد أرسلنا موسی بآیاتنا ﴿به‌راستی (مووسا) شمان به‌چهند به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کی گرنگه‌وه ناردو فرمانمان پی‌دا ﴿أن أخرج قومک من الظلمات إلى النور﴾ که بجو هوزو نه‌ته‌وه‌که‌ت له‌تاریکیاییه‌کانی کوفرو نه‌زانسی و نه‌فانی ده‌ربینه‌ بو‌نوورو رووناکی ئیمان و زانست ﴿وذكرهم بأیام الله﴾ و روزه‌کانی خواشیان وه‌بیرینه‌وه، واته: ته‌وروزه‌ سه‌خت و دژوارانه‌ی خودا به‌سه‌ر ئوممه‌تانی پیشوویدا هیئا ﴿إن فی ذلک لآیات لكل صبار شکور﴾ چونکه له‌ وه‌بیرینه‌نه‌وه‌ی ته‌و روزه‌دا گه‌لی ئایه‌ت و نیشانه‌ی گه‌وره‌هیه‌ بو‌هەر به‌نده‌یه‌کی زور خوراگرو، زور سوپاس گوزارو شوکرانه‌ بژی، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ ده‌فهرموی: ((إن أمر المؤمن کله‌ عجب، لا یقضی الله له‌ قضاء إلا کان له‌ خیرا، إن أصابته ضراء صبر فکان خیرا له‌، وإن أصابته سراء شکر فکان خیرا له‌))، (مسلم فی کتاب الزهد/۴/۲۲۹). واته: بی‌گومان کاروباری مروفی خاوه‌نباوه‌ر، گشتی جیی خوشحالییه، چونکه هه‌موو برپاره‌کانی خوی گه‌وره به‌قازانجی ته‌و ته‌واو ده‌بی‌ت، ئه‌گه‌ر نه‌خو‌شی و نه‌هامه‌تی تسووش بوو، ته‌و سه‌برو ئارامی له‌سه‌ر ده‌گری، دیاره‌ ده‌بی‌ته‌ قازانج و خیر بو‌ی، خو‌ته‌گه‌ر فهرج و خوشییه‌کی ته‌وقه‌ بوو، شوکرانه‌ بژی ده‌بی، هه‌میسان هەر قازانجیه‌تی ۶: واذ قال موسی لقومه ﴿ته‌وکاته‌ش وه‌بیرینه‌ که (مووسا) به‌ هوزو نه‌ته‌وه‌که‌ی خوی وت: ﴿اذکروا نعمة الله علیکم﴾ ته‌و نیعمه‌ت و به‌خششی خوا به‌سه‌رتانه‌وه وه‌بیرینه‌وه

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿١٦﴾

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّكْعَتَيْنِ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ لِنُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١٧﴾
اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلَّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِيَ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٠﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِنَا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٢١﴾

بو‌خه‌مه‌تکاری و کاره‌که‌ری خویان به‌زیندوویی راده‌گرت و ده‌هیشته‌وه ﴿وفی ذلکم بلاء من ربکم عظیم﴾ و له‌وه‌موو به‌لاو نه‌هامه‌تییه‌دا تووشتان بوو، تاقیرکرنه‌وه‌یه‌کی گه‌وره‌ی تیدابوو له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگار تانه‌وه، له‌جیگایه‌کی ترده‌ ته‌فهرموی: (وبلونا هم بالحسنات والسيئات لعلهم يرجعون) ۱۶/۷: واذ تأذن ربکم ﴿و ته‌و ده‌مه که په‌روه‌ردگارتان پیتانی رایگه‌یاند ﴿لئن شکرتم لأزیدنکم﴾ که: ته‌گه‌ر له‌ به‌رامبه‌ر نیعمه‌ته‌کانمه‌وه سوپاسگوزاری بکه‌ن، ته‌وا منیش نیعمه‌ت و به‌خششی خو‌متان بو‌زیاد ده‌که‌م ﴿ولئن کفرتم﴾ خو‌ته‌گه‌ر بی‌باوه‌رو سپله‌ و پی‌ نه‌زان‌بن ﴿إن عذابی لشدید﴾ ته‌وا به‌راستی جه‌زبه‌وه سزام زور توندو سه‌خته، له‌وانه‌یه ته‌و هه‌موو نیعمه‌تانه‌تان لی وه‌ر گرمه‌وه و، توله‌ی تریشتان بده‌م، ته‌مه‌یه که پیغه‌مبه‌ر ده‌فهرموی: ((إن العید لیحرم الرزق بالذنوب یصیبه)) (پی‌شه‌وا ئه‌حمده). واته: مرو‌ف به‌هوی گوناح و تاوانیکه‌وه ده‌یکا، رزقی که‌م ده‌کاو ده‌پردی

و ثمود ﴿ نه‌ت‌ه‌و‌ه‌ی (ن‌و‌و‌ج) و، (ه‌و‌و‌د) ی پیغه‌م‌ب‌ه‌ری ع‌اد و،
(س‌ال‌ح) ی ه‌و‌زی س‌ه‌م‌و‌ود ﴿ و‌ال‌ذین من ب‌ع‌ده‌م ﴿ و‌ئ‌ه‌وان‌ه‌ش ک‌ه‌ل‌ه
د‌و‌ای ئ‌ه‌وان‌ه‌و‌ه‌ پ‌ه‌ی‌دا ب‌و‌ون و‌ ه‌ات‌ن و‌ ت‌ی پ‌ه‌رین ﴿ ل‌ای‌ع‌ل‌م‌ه‌م ا‌ل‌ل‌ه
ک‌ه‌ خ‌وا ن‌ه‌ب‌ی ک‌ه‌س ب‌ه‌ژماره‌ و‌ر‌ش‌ت‌ه‌ی‌ان ن‌از‌ان‌ی و‌ ب‌ه‌ ئ‌ا‌گا ن‌ی‌ی‌ه‌ ل‌ی‌یان،
د‌ه‌ ئ‌اخ‌و ئ‌ه‌وان‌ه‌ گ‌ش‌ت چ‌ی‌یان ب‌ه‌س‌ه‌را ه‌ات‌؟ ﴿ ج‌اء ت‌ه‌م ر‌س‌ل‌ه‌م
ب‌ال‌ب‌ین‌ات ﴿ پ‌ه‌ی‌ام‌ب‌ه‌ره‌ک‌ان‌یان ب‌ه‌ چ‌ه‌ن‌دین ن‌ی‌ش‌ان‌ه‌و‌ م‌و‌ع‌ج‌یزه‌ی ز‌ور
پ‌رو‌ن‌ه‌و‌ه‌ ه‌ات‌ن‌ه‌ ل‌ای‌ان ﴿ ف‌رد‌وا ا‌ی‌د‌ی‌ه‌م ف‌ی ا‌ف‌وا‌ه‌م ﴿ ک‌ه‌چی ل‌ه‌ب‌ه‌ر
خ‌و ب‌ه‌زل‌زانین و، و‌ه‌ ل‌ه‌ب‌ه‌ر ک‌ی‌ن‌ه‌و‌ ر‌ک‌ب‌ه‌رای‌ه‌ت‌ی، د‌ه‌س‌ت‌یان ب‌ه‌ د‌ه‌ما
گ‌رت‌ن و‌ ق‌س‌ه‌ک‌ان‌یان پ‌ی پ‌رین و، ب‌ه‌ ش‌ی‌و‌ه‌ی‌ه‌ک‌ی نام‌ه‌ردان‌ه‌ چ‌و‌ون
ب‌ه‌گ‌ژیان‌دا ﴿ و‌قال‌وا ا‌نا ک‌فرنا ب‌ما ا‌ر‌س‌ل‌تم ب‌ه‌ ﴿ و‌گ‌وت‌یان: ئ‌یم‌ه
ح‌اشا ل‌ه‌و‌ه‌ د‌ه‌ک‌ه‌ین ئ‌ی‌و‌ه‌ی پ‌ی ن‌یر‌د‌راو‌ه‌ ه‌ی‌نا‌وت‌ان‌ه‌ ﴿ و‌ا‌نا ل‌فی ش‌ک
م‌ما ت‌د‌ع‌ون‌ا ا‌لی‌ه‌ م‌ری‌ب ﴿ و‌ه‌ ب‌ه‌را‌س‌ت‌ی ئ‌ه‌و‌ه‌ی ئ‌یم‌ه‌ی ب‌و‌ بان‌گ
د‌ه‌ک‌ه‌ن ب‌رو‌ای پ‌ی ب‌ک‌ه‌ین، ز‌ور ل‌ئی ب‌ه‌گ‌ومان و‌ د‌و‌ود‌لین.

موجادهله‌ی نیوان پیغه‌مبه‌ران و هۆزه‌کانیان:

﴿ ۱۰ ﴾ : قالت رسلهم أفى الله شك فاطر السموات والأرض ؟
 په يامبه ره كانيان له وه لآمى ؤه و قسه ناپه سهند و نابه جيئانه يان
 وتيان : باشه ! ئيوه له خوايهك به گومانن كه داهينه رو دروستكهرى
 ئاسمانه كان و زه وييه ؟ ﴿ يدعوكم ليغفر لكم من ذنوبكم ﴾
 بانگيښه تان ده كا هه تا له گوناخه كانتان بپوريت ﴿ ويؤخركم
 إلى أجل مسمى ﴾ له دونيا شدا تا ئاكاميكي ديار بپيكر او بؤتان
 بتانه يليته وهو ، به هوئى ياخى بوون تانه وه به پهل له لاناوتان نه با و ،
 سزاتان نه دات ﴿ قالوا إن أنتم إلا بشر مثلنا ﴾ ئه وانيش وتيان :
 ئهم قسه و باسه تان چپيه ، خو مه گهر ئيوه ش هه روهك ئيمه بنيادهم
 نين ؟ ﴿ تريدون أن تصدونا عما كان يعبد آباؤنا ﴾ ده تانه هوئى له و
 خوايانه ي كه باوو باپيرانمان ده يان په رستن وهرمان گيرن ولامان
 بدهن ؟ ﴿ فأتونا بسلطان مبين ﴾ جا ئه گهر راست ئه كه ن ئيوه
 پيغه مبه رن ده سا فرموون به لگه يه كي ئاشكرامان بؤ بينن له سهر
 چه سپانندن و سهر خستنى دوا كه تان ﴿ ۱۱ ﴾ : قالت لهم رسلهم ﴿ جا
 په يامبه ره كانيان له وه لآمدا پييان وتن : ﴿ إن نحن إلا بشر مثلكم
 بلئى ئيمه يش وهك خو تان و تتان بنياده ميكيين وهكو ئيوه ﴾ ولكن
 الله يمين على من يشاء من عباده ﴿ به لآم ئه وه نده هه يه خواى
 گه وره چه ز به ههر به نده يه كي خوئى بكا ، كه پله ي په يامبه ريتى
 پي ببه خشى ، ئه وا ده يداتى و ئه و خه لاتى ده كات ﴾ و ما كان لنا
 أن نأتیکم بسلطان إلا بإذن الله ﴾ و ئيمه ش بؤمان نبييه و ناتوانين
 هيج نيشانه و به لگه يه كتان بؤ به يئينن له وانه ي داوامان لى ده كه ن ،
 به فرمان و مؤلته ي خوا نه بئى ﴿ وعلى الله فليتوكل المؤمنون ﴾ و

﴿٨﴾: وقال موسى إن تكفروا أنتم ومن في الأرض جميعا ﴿٩﴾ جا
مووسايش به گه له که ی خوئی گوت: ئەگەر ئێوه وهه موو خه لکانی
پرووی زهوی، گشت به جاری کافرو بێ باوهڕ بن به خوای گهوره،
هیچ زیانیکی پێ ناگات ﴿١٠﴾ فإن الله لغنی حمید ﴿١١﴾ چونکه به راستی
خوا بوخوئی زۆر بێ نیازه له ئێوه له هه موو بوونهوه، زۆریش

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ
رِيدُكُمْ أَسْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي
ذَلِكَ لَكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ
رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ
عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ حَمِيدٌ ﴿٨﴾ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ
بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ يَأْتِيَنَّهُمْ
فَرَدُّوا أَعْيُنَهُمْ فِي افْتِهِمُهَا وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ
بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٩﴾ قَالَتْ
رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَأَطِيعُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَذْعُوكُمْ
لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُزَخَّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ
مُسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصْذُونَا
عَمَا كُنْتُمْ يَعْبُدُونَ ﴿١٠﴾ أَأَبَاؤُنَا فَآتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿١١﴾

شیایوی تاریف و سوپاس کردنه‌و، بوونه‌وهریش هه‌موو ملکه‌چی ئه‌وه، بۆیه له‌سووره‌تیکی تردا ده‌فه‌رموئ: (إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنَىٰ عَنْكُمْ..)، له‌فه‌رمووده‌یه‌کی (قودس)یشدا هاتووه: خه‌لکینه! ئه‌گه‌ر ئیوه به‌بنیاده‌م و جنۆکه‌یشه‌وه سه‌رجه‌م راساڵ و باش‌بن، چاک بزائن به‌وه مولکی خوا هیچ زیاد ناکا، خوئه‌گه‌ر هه‌مووشتان به‌جاری لاری و لاسار بن، هه‌میشان مولکی خوا به‌وه هیچ که‌م‌ناکات، ئه‌گه‌ر هه‌موویشتان به‌یه‌ک‌جار داخوازیتان هه‌بیئت، خوای گه‌وره ده‌توانی وه‌لامی هه‌مووشتان بداته‌وه، له‌گه‌ڵ ئه‌مانه هه‌مووشدا به‌ئهن‌دازه‌ی نووکه‌ ده‌رزیه‌ک زیان به‌ ده‌سه‌لاتم ناگاو، مولکم که‌م‌ناکات.

هۆزه کانی به رله محمدیش جیون به گز بیغه مه ره کانیاندا:

﴿٩﴾ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ ﴿٩﴾ مَهْگَرِ ثِيْوِه هه وَاوَلْ و
جه سه ره تاتی نه وانه ی بهرله خَوْتَانَتَان نه بیستووہ ﴿٩﴾ قوم نوح و عاد

داوایان له خوا کرد که به سهر هوزه کانیاندا سهریان بخت کاتی ناوومید بوون له ئیمان هیئانیان ﴿ و خاب کل جبار عنید ﴾ ئیتر خوایش سهری خستن و قازانجیان کردو هه موو خه لکیکی ملهورو سته مکارو نکوولی کهری هه ق و راستیه کان، ناوومید و زیانمه ند بوون ﴿ ۱۶ ﴾ من وراثه جهنم له بهرده میشیه وه ناگری دۆزه خه

دهساباگشت برودارانیش وهکو ئیمه تنهها به خوا پشت ببهستن ﴿ ۱۲ ﴾ وما لنا أن لا نتوکل علی الله و باشه! دهبی بوچی ئیمه پشت بهو خواجه نه بهستین؟ ﴿ وقد هدانا سبلنا ﴾ که ئیمه ی ههریه که مانی خستوته سهر ریگه که مان، واته: ئه و ریگه یه ی که خوا رینمایی بو کردوین ﴿ ولنصبرن علی ما آذینونا ﴾ وه دنیاشتان ده کهین که ئیمه له بهرامهر ئه وگشت نازارو عه زیه ته ی ئیوه وه به ئارام ده بین و ههرگیز ده ست له کاره که شمان هه لئاگرین ﴿ وعلی الله فلیتوکل المتکون ﴾ وه دوویاتی ئه که یه وه که ده بی پشت به ستووکان به خوا (ته وه ککول) تنهها پشت به خوا ببهستن چونکه خوا له گه ل ئه هلی ته وه ککول و دۆستانی خۆیه تی.. جا که واته تۆیش ئه ی موحه مه د ﴿ په پیره ی له و پیغه مبه رانه بکه و به ئارام به و پشت تنهها به خوا ببهسته.

خوانه ناسه کان هه ره شه له پیغه مبه ره کانیان ده کهن:

﴿ ۱۳ ﴾ وقال الذین کفروا لرسلم ﴿ وه ئه وانه ی که کافرو بی باوه روون به په یامبه ره کانی خۆیانین گوت: ﴿ لنخرجنکم من أرضنا ﴾ ئه مه سویندی بییت له م ولات و سهر زه و بییه ماندا ده رتان ده کهین ﴿ أو لتعودن فی ملتنا ﴾ یان ده بی وازلوه دینه بینن و، بگه رینه وه بو دین و بیرو باوه ری ئیمه، دیاره ئه م هه ره شه وگوشاره، دابی هه موو خوا نه ناس و کافریکه، بویه هوزه که ی (شوعه یب) یش ﴿ به شوعه ی بیان گوت: (لنخرجنک یاشعوب والذین آمنوا معک من قریبتا.. ۸۸/۷. وه یان هوزه که ی لووت گوتیان: (أخرجوا آل لوط من قریتکم). ﴿ فآوحی إلیهم ربهم ئینجا پاش ئه وه په روه ردگاریان وهی بو کردن و تیگیانندن ﴿ لنهلکن الظالمین ﴾ که به راستی ده سته و به سته ی نا هه قیکاران و سته مکاران له ناو ده بین ﴿ ۱۴ ﴾ و لنسکننکم الأرض من بعدهم و بی گومانیش له پاش له ناو بردنی ئه وانه، ئیوه سهر ده خهین و له شوینه کانیاندا نیشته جیتان ده کهین، له جیگیایه کی ترده ئه و راستیه دوویات ده کاته وه ده فهرموئ: ﴿ وان جندنا لهم الغالبون ﴾ ۱۷۲/۲۷ ﴿ ذلک لمن خاف مقامی و خاف وعید ﴾ دیاره یارمه تی ئاواو، له ناو بردنی ئه و سته مکارانه، بو که سیک ده کهین که له ده سلات و پایه به رزی و مه قامی من و، له هه ره شه کانم ده ترسی، واته: هه رکه سیکی تریش ئا به و شیوه یه له مه قام و ده سلاتم شهرم بکاو بترسیت، ئه و مانیش یارمه تی ئه دم و سهری ده خم به سهر دوژمنیدا، پیچه وانه که یشی مایه ی سهر شووری و دۆزه خه، وه کو ده فهرموئ: ﴿ فأما من طغی و آثر الحیاة الدنیا فان الجحیم هی المأوی ﴾ ۲۹/۲۷/۷۹ ﴿ ۱۵ ﴾ واستفتحوا ﴿ جا په یامبه ره کان

قَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ إِنَّا نَحْنُ الْإِسْرَئِيلُ وَمَا كُنَّا نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِآيَاتِنَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿ ۱۱ ﴾ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْنَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿ ۱۲ ﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُولُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿ ۱۳ ﴾ وَلَنَسُكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿ ۱۴ ﴾ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿ ۱۵ ﴾ مِنْ رَبِّهِ جَهَنَّمَ وَنُفِئَ مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ ﴿ ۱۶ ﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿ ۱۷ ﴾ مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الصَّلَٰلُ الْبَعِيدُ ﴿ ۱۸ ﴾

﴿ ويسقى من ماء صديد ﴾ ودهبی له زرینچکاوو زوخواوی دۆزه خیهی کانیش بخواته وه ﴿ ۱۷ ﴾ يتجرعه ﴿ له بهر تالی و ناخوشیهی که ی، زور به قیزوو بیزه وه قوم قوم دهی خواته وه و لا یکاد یسیغه ﴿ و به ئاسانیس بوی قووت ناچی ﴿ و یاتیه الموت من کل مکان ﴿ له هه موو لایه کی شه وه مه رگی بو دیت ﴿ وما هو بمیت ﴿ که چی ناشمری تا له وسزایه زرگاری بیی ﴿ ومن وراثه عذاب غلیظ ﴿ و پاش ئه و هه موو تالی و تفتیهش، سزاو جه زه به یه کی زور به ژانیش به دوایه وه دیت.

نموونه ی کاری کافر انیش، له نموونه ی (خۆله میس) ده جیت:

﴿ ۱۸ ﴾ مثل الذین کفروا برهم أعمالهم کرماد ﴿ مه سه ل و نموونه ی کارو کرده و ی ئه وانه ی که به په روه ردگاریان کافرو بی باوه رن، هه روه کو خۆله میشیکه ﴿ اشتدت به الريح فی يوم عاصف ﴿ که له رۆژیکی گه رده لوولدا له بهرامهر پایه کی توندا بییت و بیبات به

ئاسماندا ﴿ لا يقدرون مما كسبوا على شيء ﴾ ئەوانىش ناتوانن
 لە ھەولەكانيان و لەو ھى كەردوويانە ھىچ شت يەك بەدەست بخەنەو،
 ھەروەك لەروژيەكى ئاوا دا خاوەنى خۆلەميشەكە ناتوانى كەم يەك
 لەو بوول و خۆلەميشەيە كۆ بكاتەو ﴿ ذلك هو الضلال البعيد ﴾
 ئەو جۆرە زيانە گەورەيەش لارى و گومار ييەكى زۆر دوور لەرەنمايى

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ
يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ
﴿١٧﴾ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الصُّعْفِيُّ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ
مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَّيْنَا اللَّهُ لَهْدَيْنَا لَكُمُ سَوَاءً عَلَيْنَا
أَجْرُ عَنَّا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحْصٍ ﴿١٨﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ
لِمَ أَضِىَ الْأُمُورُ إِلَهُ اللَّهِ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ
فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ
فَأَسْتَجِبْتُمْ لِي فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا
بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنَا بِمُصْرِخِ خَوَاطِكُمْ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا
أُشْرَكْتُ مَعَكُمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
﴿١٩﴾ وَأَدْخِلِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ يُحِبُّهُمْ
فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٠﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً
كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢١﴾

خو! له گه لې ټايه تې تر دا ټه و ماناو مه به سته دوويات کړاوه ته وه، بۇ
نموونه له جيگيايه کدا ده فرموئ: (وقدمنا إلى ما عملوا فجعلناه هباء
منثورا) وه له جيگيايه کي تر يشدا ده فرموئ: (مثل ما ينفقون فى هذه
الحياة الدنيا كمثل ریح فيها صر أصابت حرث قوم ظلموا أنفسهم
فأهلكته..).

نەزموونی ئاسمان و زەمین بە ئگەي زیندوو بوونه و هیه:

﴿ ۱۹ : أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ﴾ ثانياً نه تدیت نهی ثاده مزدا! که بی گومان خوا جَلَّ جَلَلُهُ نه وگشت ناسمان و زهویی به هق و به راست دروست کردوو؟ ﴿ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ ﴾ نه گهر بیهوی له ناوتان ببات له ناوتان دها ﴿ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴾ و خه لکیکی تازه نوئی دینیته شوینه که تان ﴿ ۲۰ : وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بَعِيزٌ ﴾ و نه وکارهش بو خوا زه حمت و قورس نییه ، دهاشه خواهه کی به توانای ناوا ناتوانی نیوه زیندوو بکاتهوه باش مردن؟.

خه ئکه کهم دهسته که به باغره کانیان ده ئین:

﴿ ۲۱ ﴾ : وبرزوا لله جميعا ﴿ و هه موویان له رزوی قیامه تدا له گۆره کانیان ده رده که ون له به رده دم ده سه لاتى خوا دا بو لیپر سینه وه ﴿ فقال الضعفاء ﴾ ئینجا کزو لاوازو شوینکه وتوو هکان ده لین : ﴿ للذين اسکتبوا ﴾ به وانه ی که خو یان به زل ده زانی ﴿ إنا كنا لکم تبعاً ﴾ به راستی ئیمه له دونیادا شوینکه وتوو و پهیره وانی ئیوه بووین و ، هه رچیتان بگوتبایه به گو یمان ده کردن ﴿ فهل أنتم مغنون عنا من عذاب الله من شيء ﴾ ده ئاخو ئیوه ئه مړو ده توانن له به شی له سزای خوا بهمانپار یزن ؟ ﴿ قالوا لو هدانا الله ﴾ ئه وانیش ده لین : ئه گهر خوا له دونیادا ئیمه ی بو خو رزگار کردن رینما کردبا ﴿ لهدیناکم ﴾ ئه و ئیوه شمان له گدل خو مان شاره زاو رینما ده کرد بو خو ده رباز کردن له م سزایه ئه مړو دوو چارمان بووه ﴿ سواء علينا أجزعنا أم صبرنا ﴾ جا ئیستاش نار هه تى و ، بیتاقه تى بکه ین و بیکه ینه دادو هاوار ، یان به ئارامو له سه رخوو بیده نگ بین ، بو هه ردوولا مان یه کسانه و رزگار نابین ﴿ ما لنا من محيص ﴾ و هیچ ده ر هتانو به نایه کمان نییه بو رزگار بوون له سزا .

وتارەكەي (ئىيليس) و يوزش ھىنانەوھى بۆيەيرەوانى:

﴿ ۲۲ ﴾ : وقال الشيطان لما قضي الأمر ﴿ جا كه كار له كار ترازاو
هه موو شتيك براهيه وه، واته : به هه شتي بۆ به هه شت نيز دراو،
دۆزه خيش بۆ دۆزه خ، ئيتير دۆسته مه زن و گه و ره كه يان (شه يتان)
سه رزه نشتيان ده كاو ده لّيت : ﴿ ان الله وعدكم وعد الحق ﴾
بئى گومان خوا له دونيادا له سه ر زمانى پيغه مبه ران به لّينيكي
راست و دروستى پئى دان به زيندوو بوونه وه وجه زاو پاداشت،
وا هينا يه دى ﴿ ووعدتكم ﴾ و منيش به لّينى ناراست و دروو
ده له سه م پئى دان ﴿ فآخفتكم ﴾ به لام من به لّينه كه ي خؤم نه برده
سه رو به پيچه وانه وه فريوم دان و ناتوانم يارمه تيتان بدهم ﴿ وما
كان لى عليكم من سلطان ﴾ خو له وكاته يشدا هيچ هيزو ده سه لات
و به لگه و نيشانه يه كه به ده سه ته وه نه بوو، هه تا به زور گويزا يه لّتان
بكه م ﴿ الا أن دعوتكم ﴾ ئه مه نه ببيت كه گومان و دوو دلي م بۆ
په يدا كردن و، بانگم كردن بۆ گو مراه يى ﴿ فاستجبتم لى ﴾ خيزا
ئيوه يش وه لامتان دامه وه به گو يتان كردم و به ده نگمه وه هاتن ﴿ فلا
تلموننى ﴾ جا كه وابوو ئه مړو كه ئيوه دوو چار بوون، سه ركؤنه و
سه رزه نشتي من مه كه ن ﴿ ولوموا أنفسكم ﴾ به لكو لؤمه و
سه رزه نشتي خؤتان بكه ن ﴿ وما أنا بمصرخكم ﴾ و من ناتوانم
فرياتانكه كوم، هه تا له سزا رزگار تان كه م ﴿ وما أنتم بمصرخي ﴾

پیس‌یه ده‌چی که به‌پیشکوهه هه‌لکیشراوه و فری دراو‌ته سه‌رزه‌ویی و ناجیگیره، چونکه هیچ‌ئه‌سل و بنه‌مایه‌کی نییه که به‌لگه‌ی ژیری و زانستی پشتگیری لی‌بکا ﴿٢٧﴾: یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت ﴿٢٨﴾ جا‌ئه‌وانه که باوه‌ریان به‌خواو به‌گشت بریاره‌کانی خوا‌هیناوه، به‌هوی‌ئم وشه جیگرو نه‌گوراوهی (لا إله إلا الله) وه

و ئیوه‌یش ناتوانن فریای من بکه‌ون، هه‌تا له‌سزا رزگارم بکه‌ن ﴿٢٩﴾: إني کفرت بما أشركتمونی من قبل ﴿٣٠﴾ دلیناشبن که من بیزارم له‌وه که له‌به‌را (واته: له‌دونیا) منتان کرده شه‌ریک و هاوه‌لی خوا و به‌گویتان کردم ﴿٣١﴾ إن الظالمین لهم عذاب أليم ﴿٣٢﴾ نه‌وجا خوا‌ی که‌وره ده‌فرموی: به‌راستی سته‌مکاران، نه‌وانه‌ی پشتیان له‌هق کرد، سزای ئیش پیگه‌یه‌نه‌روو نار‌ه‌حه‌تکه‌ریان بۆ‌ه‌یه ﴿٣٣﴾: وأدخل الذین آمنوا وعملوا الصالحات جنات ﴿٣٤﴾ نه‌وانه‌ش که بر‌وایان به‌خوا‌هینا و کاره چاکه‌کانیان نه‌نجام‌دا، ده‌برینه ناوه‌ندی چه‌ند باختیکی به‌هه‌شته‌وه ﴿٣٥﴾ تجری من تحتها الأنهار ﴿٣٦﴾ که چۆمه‌ئاوو رووبار به‌ژیر دره‌خته‌کانیاندا ده‌جیت ﴿٣٧﴾ خال‌دین فیها یاذن ربهم ﴿٣٨﴾ به‌بریار یه‌روه‌ردگاریشیان هه‌تاه‌تایه له‌وی ده‌میننه‌وه ﴿٣٩﴾ تحیتهم فیها سلام ﴿٤٠﴾ ریزو ئی‌حترامیان تییدا بۆ‌یه‌کتر هه‌رس‌لاوو در‌ووده، له‌جیگایه‌کی تر‌دا ده‌فرموی: (.. وقال لهم خزنتها سلام علیکم..) نه‌مه‌و نایه‌ت گه‌لیکی تر‌ه‌یه له‌مه‌ر س‌لاوو در‌وودی به‌هه‌شتیه‌کان بۆ‌یه‌کترو، س‌لاوی خواو س‌لاوی فریشته‌کانی بۆیان، پی‌ویست به‌هینانیا ناکات.

یه‌کخوا‌په‌ره‌ستی له‌شه‌نگه‌ داری ده‌چی:

﴿٢٤﴾: ألم تر کیف ضرب الله مثلا ﴿٢٥﴾ ئه‌ری تو‌ نازانی که‌خوا چۆن مه‌سه‌ل و نموونه دینیته‌وه ﴿٢٦﴾ کلمه طيبة کسج‌ره طيبة ﴿٢٧﴾ بۆ‌ وشه‌یه‌کی پاک و خیر‌دارو سوود‌به‌خش ﴿٢٨﴾ أصلها ثابت ﴿٢٩﴾ که ریشه‌و ره‌گی له‌نیو زه‌ویدا جیگیر بووی ﴿٣٠﴾ وفرعها فی السماء ﴿٣١﴾ و لق و بۆ‌یه‌که‌شی چووبی به‌ئاسماندا ﴿٣٢﴾: ٢٥: توتی أكلها کل حین یاذن ربها ﴿٣٣﴾ هه‌موو کاتی که کاتی خوی هات به‌رو میوه‌جاته‌کی به‌فرمانی په‌روه‌ردگاری خوی ده‌دا ﴿٣٤﴾ ویضرب الله الأمثال للناس ﴿٣٥﴾ وه خوا ﴿٣٦﴾ وینه‌و نموونه‌ی وردو سوود‌به‌خش دینیته‌وه بۆ‌خه‌لکی ﴿٣٧﴾ لعلهم ی‌تذکرون ﴿٣٨﴾ تابه‌شکو بیر‌به‌که‌نه‌وه و عیبه‌ره‌ت و په‌ندب‌گرن. به‌لی وشه‌ی یه‌کخوا‌په‌ره‌ستی له‌دی ئیمان‌داراندا وه‌ک نه‌و دره‌خته وایه.

شیر‌کیش هه‌موو له‌داریکی ناجسن ده‌چی:

﴿٢٦﴾: ومثل کلمه خبیثه ﴿٢٧﴾ نه‌وجا نموونه‌ی وشه‌ی پیس و ناپاک و بی‌خیر و به‌ره‌که‌ت (شیرک) ﴿٢٨﴾ کسج‌ره خبیثه ﴿٢٩﴾ وه‌کو دره‌ختیکی پیس و ناپاک و بی‌سووده ﴿٣٠﴾ اجثت من فوق الأرض ﴿٣١﴾ به‌ریشه‌که‌وه هه‌لکیشرابی و له‌سه‌ر زه‌وی فری درابی ﴿٣٢﴾ ما لها من قرار ﴿٣٣﴾ مانه‌وه‌و قه‌راری نه‌بی، جا شیرک و بی‌باوه‌پیش هه‌رچه‌نده کێوو ده‌شت و ده‌ریاکان پر‌پاکو بی‌کاته هه‌راو هۆسه، به‌و دره‌خته

توتی أكلها کل حین یاذن ربها ویضرب الله الأمثال للناس لعلهم ی‌تذکرون ﴿٢٦﴾ ومثل کلمه خبیثه کسج‌ره خبیثه اجثت من فوق الأرض ما لها من قرار ﴿٢٧﴾ یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت فی الآخرة الدنیا و فی الآخرة ویضرب الله الأمثال لعلهم ی‌تذکرون ﴿٢٨﴾ ألم تر إلى الذین بدلوا نعمة الله کفرا وأحلوا قومهم دار البوار ﴿٢٩﴾ جهنم یصلونها وینسکون ألقارار ﴿٣٠﴾ وجعلوا لله أندادا لیضلوا عن سبيله قل تمتعوا فإن مصیرکم إلى النار ﴿٣١﴾ قل لعیبادی الذین آمنوا یقیموا الصلوة وینفقوا مما رزقنهم سررا وعلانية من قبل أن یأتی یوم لا ینفع فیهِ ولا ینخلد ﴿٣٢﴾ الله الذی خلق السموات والأرض وأنزل من السماء ماء فأنخرج به من الثمرات رزقا لکم وسخر لکم الفلک لتجری فی البخیر بأمرة وسخر لکم الأنهار ﴿٣٣﴾ وسخر لکم الشمس والقمرة دابین وسخر لکم النیل والنهار ﴿٣٤﴾

خوا پیگه‌یان قایم و سابت نه‌کا ﴿٢٥﴾ فی الحیاة الدنیا و فی الآخرة ﴿٢٦﴾ له‌ژیانی ئه‌م دونیاو، له‌ژیانی نه‌دونیا ﴿٢٧﴾ ویضرب الله الظالمین ﴿٢٨﴾ سته‌مکارانیش گومراو سه‌رلیشیواو ده‌کات ﴿٢٩﴾ ویضرب الله ما یشاء ﴿٣٠﴾ خوا بیه‌وی هه‌رشتی بکات، زۆر به‌ئاسانی ده‌یکات، چه‌ز بکا کێ رینموونی بکاو، کیش گومراو سه‌رلیشیواو بکا، نه‌مانه هه‌موو له‌ده‌سه‌لاتی نه‌ودان. پێشه‌وا (بوخاری) ئه‌م فه‌رموده‌یه دینی وده‌لیت: موسلمان هه‌ر که خرایه‌گۆره‌وه و پر‌سیاری لی‌کرا، خیرا به‌هوی راستی دونیا‌یه‌وه شایه‌تمانیکی راست و به‌هق دینی، مه‌به‌ستیش به‌م نایه‌ته که خوا ده‌فرموی: (یثبت الله الذین آمنوا بالقول الثابت..) هه‌ر نه‌مه‌یه، بۆ‌یه له‌و کاته ناسک و ته‌نگه‌دا وه‌لامی پر‌سیاره‌کانی گۆری بۆ ئاسان ده‌کاو، له‌گشت گرفته‌کان ده‌پیار‌یزی. به‌لام مروفی لارو لاسارو خوانه‌ناس که خرایه‌گۆره‌وه و پر‌سیاره‌کانی لی‌کرا، ده‌حه‌په‌سی و وه‌کو شیتی لی‌دی و هیچ نازانی و سه‌رگه‌ردانه ﴿٢٨﴾: ألم تر إلى الذین بدلوا نعمة الله کفرا ﴿٢٩﴾ ناخو

ئەوانەت نەبىنى نىعمەت و بەخششەكانى خوا (ئىمان و پروا) يان گۆرى بە كوفرو بى باوەرى و سىپلەيى؟ واتە: لەباتى شوكرانە بۆرى نىعمەتى خوا، بى باوەرو كافىروون ﴿وَأَحْلُوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ﴾ ھۆزەكەى خۇيانىيان بردە ناو خانووى تياچوون ﴿۲۹﴾ جەننم يىلونھا ﴿ئەويش دۆزەخە دەچنە نىوى﴾ و بىش القرار ﴿ئە دۆزەخىش چ جىگايەكى خراپە بۆ دۆزەخىيان﴾ ﴿۳۰﴾ و جەلوا للہ آندادا ﴿ھەر ئەو خوانەناسانە چەندىن شەرىك و ھاوبەشىيان بۆ خوا دانا﴾ ﴿ليضلوا عن سبيلہ﴾ ھەتا خەلكى لەرىگەى ئەو لادەن و گومراو چەواشەى كەن ﴿قل تمتعوا﴾ ئەى موھەممەد ﷺ پىيان بلى: دەسا چەند رۆژى بە ئارەزووى خۇتان لەژيانى دونيا بە ھەرمەند بن و رابویرن ﴿فإن مصيركم إلى النار﴾ ئەوە بزانن و دۇنيا بن كە سەرەنجامى كارتان بۆ ئاگرى دۆزەخ دەبى.

نوێز بکەن و سامانىش بىەخشن:

﴿۳۱﴾ قل لعبادی الذین آمنوا ﴿تۆ بەو بەندانەم كە پرواىان ھىناوہ بلى:﴾ ﴿يقيموا الصلاة﴾ بەرىك و پىكى نوێزەكانىيان بکەن ﴿وينفقوا مما رزقناهم سرا وعلانية﴾ و لەو رزق و رۆزىەى پىمان داوون بىەخشن بەنھىنى و بەئاشكرا ﴿من قبل أن يأتى يوم لا بيع فيه ولا خلال﴾ پىش ئەوہ كە رۆژى بىت (رۆژى دوايى) كە نەفرۆشتن و نەدۆستايەتى تىدايە، ھەتا شتى بکەن بۆ خۇيان.

بەخششى خوا زۆر زۆر:

﴿۳۲﴾ الله الذى خلق السماوات والأرض ﴿خوا ئەو دەسەلاتدارىە ئاسمانەكان و زەوى دروست كەردووە﴾ و أنزل من السماء ماء ﴿و لەئاسمان (ھەور) ھەو ئەوئىكى باراندووە﴾ فأخرج به من الثمرات رزقا لكم ﴿ئىنجا بەو ئەوہ گەلى ميوەى جياجياو مەزە خۇشى لەزەويدا رواندووە دەرھىناوہ، تا بىي بەرزق و رۆزى بۇتان و سخر لكم الفلك﴾ وگەمى و كەشتىەكانىشى بۆ رام كەردوون ﴿لتجرى فى البحر بأمره﴾ كە بەدەسەلات و فەرمانى خۇى لە دەريادا بەخۇتان و كەل وپەلتانەوہ بىت و بچى ﴿وسخر لكم الأنهار﴾ و چۆم و پروبارەكانىشى بۆ رام كەردوون ﴿۳۳﴾ وسخر لكم الشمس والقمر دائبين ﴿خۆرو مانگىشى بەدائىمى بۇتان ژىر دەستە كەردووە، واتە: ھەموو كات دىن و ئەرۆن لەبەرخاترى ژيانى ئاسوودەى ئىوہ﴾ وسخر لكم الليل والنهار ﴿و شەوو رۆزىشى بۆ رام كەردوون، بەشەودا بچەوینەوہ، بەرۆزىشدا ھەول ژيان بەدەن﴾ ﴿۳۴﴾ وآتاكم من كل ما سألتموه ﴿وہ لە ھەر شتىك داواتان كەردى و پىويستى ژيانتان بوو بى پىي داوون﴾ وإن تعدوا

نعمة الله لا تحصوها ﴿ئەوانەيش وا باسمايەن كەردن بۇتان، ھەندى بوون لەنىعمەتە بى ژمارەكانى خوا، خۆ ئەگەر ئىوہ بتانەوى نىعمەتەكانى خوا بۆمىرن، ھەرگىز لە ئەژمار نايەن بۇتان﴾ ﴿إن الإنسان لظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾ بەراستى مەووفى لارى زۆر سستەمكارو كوفركەرو سىپلەيە! بۆيە لەبەرەمبەر ئەو ھەموو بەخششەكانەوہ ئەو ھەندە بەدەنمەكەو پى نازانىت! پىغەمبەرى خوا سپاسى خواى دەكردو دەيفەرموو: ﴿اللهم لك الحمد غير مكفى، ولا مودع، ولا مستغنى عنه ربنا﴾ (فتح البارى: ۴۹۳/۹).

دۆعاكەى ئىبراھىم، ئەو دەمە

كە ئىسماعىلى لەپەناى كەعبەدا دانا:

﴿۳۵﴾ وإذ قال إبراهيم ﴿وہ بىر بىنە و بۆ قومەكەتى باس بکە كاتى كە ئىبراھىم وتى:﴾ رب اجعل هذا البلد آمناً ﴿ئەى پەرورەدگارم! ئەم شارەى (مەككە) يە كە كەعبەى پىرۆزى تىدايە بکە بەجىي ئەمەن و ئاسايش و ھەوانەوہ بۆخەلك و گيان لەبەرەن، خواى گەورەيش وەلامى دۆعاكەى دايەوہ، وەك لەجىگايەكى تردا فەرموو:﴾ (أولم يروا أنا جعلنا حرماً آمناً..﴾ يان دەفەرموو: ﴿إن أول بيت وضع للناس للذى ببكة مباركا وهدى للعالمين فيه آيات بينات مقام إبراهيم ومن دخله كان آمناً..﴾ واجنبى وبنى أن نعبد الأصنام ﴿خوایە! خۆم و كۆرەكانم لە بىتەرستى و دەوورخە، بەلى پىويستە دۆعاو پارانەوہ بۆ سالىح بوونى مال و مئال و كۆروكال بكرىت، ھەرەك ئىبراھىم لەخوا سەلاحەتى مەندالەكانى خواست﴾ ﴿۳۶﴾ رب إنهن أضللن كثيرا من الناس ﴿ئەى پەرورەدگارم! بەراستى ئەو بىتەنە خەلكىكى زۆريان سەرلەشيووو گومرا كەردووە﴾ ﴿فمن تعبنى فإنه منى﴾ جا ھەر كە سىك پەيرەوى لەمەن كەرد و شوپىنى ئايىنەكەى مەن كەوت، بى گومان ئەوہ لە شوپنكەوتوانى مەنە ﴿ومن عصانى فإنك غفور رحيم﴾ و ھەر كە سىكىش سەرىچى و نافەرمانى كەردم، ديارە تۆ بۆ خۆت چاك دەزانى چى ئەكەيت، چونكە بەراستى تۆ زۆر لىبوور دەيت، زۆرىش دلاوايت بەرامبەر بەبەندەكانت ﴿۳۷﴾ ربنا إني أسكنت من ذريتى ﴿ئەى پەرورەدگارمان! بى گومان مەن يەكئى لەمەنالەكانم (ئىسماعىل) سى كۆرم داناو جىم ھىشت﴾ ﴿بواد غىر زرع عند بيتك المحرم﴾ لەشيوو دۆلىكى وشك و بى دەرامەت، لاى مالە پىرۆزو بەرىزەكەى خۆت لە مەككەدا ﴿ربنا ليقموا الصلاة﴾ ئەى پەرورەدگارم! بۆئەوہى لەوى بەرىك و پىكى نوێزەكانىيان بکەن و بىتاقەت نەبن ﴿فاجعل أفئدة من الناس تهوى إليهم﴾ دەسا تۆش دلى خەلكىك رابكىشە بۇلايان، تا بەدلى خۇشيان بوين ﴿وارزقهم من الثمرات

پیلوی چاوشیان وه ستاوه و نایه ته خواره وه، واته: له بهر قورس و گرانسی ئه و روژه چاویان ته به ق بووه و نایتر و کینن و افتدته و هواء و دلشیان له هه موو هه ست و نه ستیک به تال و حه تاله.

و له و دۆل و شیوه دا میوه جات و رزق و روزیان بهری ﴿لعلهم یشکرون﴾ تابه لکو به باشی خوا به رستی و سوپاسگوزاری تو بکه ن. ﴿۳۸﴾ ربنا انک تعلم ما نخفی و ما نعلن ﴿ئی ته پهروه ردگاری ئیمه! به راستی تو به هه مووشتی ده زانی و ناگاداریت، ئه وهی بیشارینه وه، ئه وهی ده ری به خه ی و نا شکرای بکه ی و ما یخفی علی الله من شیء فی الأرض ولا فی السماء﴾ خو نه له زهوی، نه له ئاسمان، هیچ شتیک له خوا په نهان و شاراهه نییه، واته: ناگای له و دوعاو پارانه وهی منه و هه یه و، ده زانی به چ مه به ستیک ئه و داویه کرد ﴿۳۹﴾ الحمد لله الذی وهب لی علی الکبر اسماعیل و اسحاق ﴿سوپاس هه ر یو ئه و خوا به یه که به پیری (ئیسماعیل) و (ئیسحاق) ی پی به خشیم، به ی... ئه و ده مه که خوا ئیسماعیلی کرده خه لاتی ئیبراهیم، ته منه ی ئیبراهیم (۹۹) سال بوو، هه روه ها کاتیکش (ئیسحاق) ی پی به خشی ته منه ی (۱۱۲) سال بوو ﴿ان ربی لسمیع الدعاء﴾ بی گومان پهروه ردگارم هه میسه نزاو هاوارو پارانه وهی نزاکاران ده بیسی و قه بوول ده کات ﴿۴۰﴾ رب اجعلنی مقیم الصلوة و من ذریتی ﴿ئی ته پهروه ردگار هه که! خو و مناله کانم له نوێز خوینان دابنی﴾ ربنا و تقبل دعاء ﴿ئی ته پهروه ردگارم! هاوارو دوعاکم قبول بکه ﴿۴۱﴾ ربنا اغفر لی ولوالدی وللمؤمنین ﴿ئی ته پهروه ردگارمان! هه مه له خو و، هه مه له دایکم و باهم و، له گشت باوه دارانیش خو و ببه ﴿یوم یقوم الحساب﴾ له و روژه دا حیساب و لیکو لینه وه به ریا ده بی. ناگاداری: نزا ی لیخو و شبوون له تاوان و گوناخی باوکی، پیش ئه وه بو ی ده رکه و ی که باوکی ناحه زو دوزمنی خوا به، بووه چونکه هه ر که بو ی ده رکه و ت نه یارو دزی دینی خوا به، خیرا به راته تی لی کرد.

وَأَنْتُمْ مِنْ كُلِّ مَسْأَلَةٍ مُسْتَوْفٍ وَإِنْ تَعَدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿۳۸﴾ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿۳۹﴾ رَبِّ إِنِّي أَضَلُّنَ كَثِيرًا مِنْ النَّاسِ فَمَنْ يَبْعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۴۰﴾ رَبَّنَا إِنِّي أَتُكِنُّ مِنْ ذُرِّيَّتِي وَإِدْعَى زُرْعَ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿۴۱﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿۴۲﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿۴۳﴾ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ ﴿۴۴﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿۴۵﴾ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ عَفِيفٌ عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمَ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿۴۶﴾

سزا هات مۆله ت نامینی:

﴿۴۴﴾ وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ ﴿ئی ته موحه ممه د﴾ ئه و خه لکه له سه ختی و ناره حه تی روژیک پترسینه که سزاو جه زه به ی خوا یان بو دیت ﴿فیقول الذین ظلموا﴾ جا ئه وانه ی سته میان کردوه، کاتی سزا که ده بینن ده لین: ﴿ربنا أخرنا إلى أجل قريب﴾ ئه ی پهروه ردگاری ئیمه! بو ماوه یه کی که میش بیت مۆله تمان بده و نا کامان دوا به ﴿نحب دعوتک﴾ تا وه لای بانگه وازه که ت به دینه وه ﴿وتتبع الرسل﴾ و شوینی په یامبه ران که وین، وه کو له ئایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿.. حتی إذا جاء أحدهم الموت قال رب ارجعوا لعلى أعمل صالحا..﴾ ﴿اولم تکنوا أقسمتم من قبل﴾ ئه و جا پییان ئه و تر ی: ئه ی بو ئیوه نه بوون له پیشه وه سویندتان خوارد؟ ﴿مالکم من زوال﴾ که هه رگیز فه ناو نه مانتان بو نییه و، قیامه تیش نایه ت، ده سا وابوو! وه یان ده فرموی: ﴿وَأَقْسَمُوا

خوا نه کرده وهی زالمان بی ناگا نییه:

﴿۴۲﴾ وَلَا تَحْسِبِ اللَّهُ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ﴿هه رگیز تو وایر مه که ره وه که خوا له کار و کرده وهی سته مکاران خافل و بی ناگابیت، نه خیر، به لکو به هه موو کار یکیان زانو ناگاداره، به لایم یو ماوه یه که مۆله تیان ده دات، پاشان ده یانگری و تۆله یان لی ده سینیت، وه کو ده فرموی: ﴿إنما يؤخرهم ليوم تشخص فيه الأبصار﴾ هه ر بو ئه و روژه دوا یان ده خوا ده یان هیلیته وه که ئه وه نده سه خته گشت چاو ییک له ترسانا ته به لقه دهن و، له بزووتن ده که ون ﴿۴۳﴾ مه طعین مقنعی رؤسهم ﴿وله ترسانا به په له به ره و جارچی خوا ده چن و، به سه ر به ره و ئاسمان هه لبرای، هه ره و کو که سییک سه رو ملی ره ق بووبی و نه توانی بیسوورپینی﴾ لا یرتد إلیهم طرفهم ﴿

بِالله جَهدِ اَیمانِهم لِایبِعثَ اللهُ مِنْ یَموتِ.. ﴿٤٥﴾ وَ سَکَنَتمْ فِی مَساکِنِ الذِّینِ ظَلَمُوا أَنْفُسَهم ﴿٤٦﴾ وَ هَیْ تَیْوَهْ جِئِیْ تَهْ وَانَهْ تانْ گرتَهْ وَهْ سَستَهْ میانْ لَهْ خَویانْ کرد؟ ﴿٤٧﴾ وَ تَبینْ لَکُمْ کَیفْ فَعَلنا بِهمْ ﴿٤٨﴾ وَ بَوتانْ رَوونْ بَویِوَهْ وَهْ کَهْ چِیمانْ پِیْ کَرَدَنْ ﴿٤٩﴾ وَ ضَرَبنا لَکُمُ الْأَمْثالَ ﴿٥٠﴾ وَ نَهْزِلَهْ وَ نَموونَهْ ی زُورِیشمانْ لَهْ بَبارَهْ ی گَهْ لانی پِیشووْ بُوْ هِینانَهْ وَهْ،

مُطِيعِينَ مَقْنَعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْقِدُوا هَؤُلَاءِ ﴿٤٦﴾ وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا آخِرْنَا إِلَى أَهْلِ قَرْيَبٍ يُجِيبُ دَعْوَتَكَ وَتَتَّبِعُ الرُّسُلَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ ﴿٤٧﴾ وَ سَکَنَتمْ فِی مَسَکِنِ الذِّینِ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَکُمْ کَیفْ فَعَلنا بِهِمْ وَضَرَبنا لَکُمُ الْأَمْثالَ ﴿٤٨﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٤٩﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٥٠﴾ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٥١﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٥٢﴾ سَرَابِلُهُمْ مِّنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿٥٣﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥٤﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهُ الْوَاحِدُ وَلِيَذَّكَّرُوا أَلَّا يَلْتَبَسُوا

بِهْ لَامْ تَیْوَهْ هِیچْ پَهْ نَندِیکَتانْ لِهْ وَهْ نَهْ گرتَن! وَهْ کَو دَهْ فَهْ رَموئ: (حکمه بالغة فما تغن النذر.. ﴿٤٦﴾) وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ ﴿٤٧﴾ بَیْ گومانْ بَهْ رَامِبَهْ رَهْ مَوسَلَمَانانْ دِرِغِیانْ نَهْ کَرَدْ وَ نَهْ وَهْ سَتانْ لَهْ تَهْ نَجامْ دانی فَرَوِئِلِیْ خَویانْ ﴿٤٨﴾ وَ عِنْدَ اللَّهِ مَكْرَهُمْ ﴿٤٩﴾ بَهْ لَامْ تَهْ نَجامِیْ فَرَوِئِلِیانْ لایْ خَوابوو ﴿٥٠﴾ وَ إِنْ کَانَ مَكْرَهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٥١﴾ وَ تَهْ گَهْ رِیشْ فِئِلِیانْ تَهْ وَهْ نَدَهْ سَهْ خَتْ بَووْ کِیْوَهْ کَانِشِیانْ پِیْ تَهْ لَدَهْ تَهْ کاندَن، بَهْ لَامْ لَهْ گَهْ ل تَهْ وَهْ شَداْ خَویانْ گَهْ وَرَهْ هَهْ ر تَیْوَهْ ی پاراستْ لَهْ دَهْ سَتِیانْ وَ، تَیْوَهْ ی سَهْ رَخِستْ وَ تَهْ وانی تَیْ شَکاند.

خَوا لَهْ بَهْ تَیْنَهْ کانی خَوی پاشگَهْ ز نَابِیتَهْ وَهْ:

﴿٤٧﴾: فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلُهُ ﴿٤٨﴾ جَا لَهْ بَهْ ر تَهْ وَهْ هَهْ ر گِیزْ گومانِیْ وَ نَهْ بَهْ یِتْ کَهْ خَوا بَهْ رَامِبَهْ رَهْ تَیْنِیْ خَوی کَهْ بَهْ پَهْ یامِبَهْ رانی داوه، لَهْ یارمَهْ تِیدانِیانْ وَ لَهْ نَوا بَرَدنی دَوژمانِیانْ پِیچَهْ وانهْ وَ نادرِوستْ بَجَوِئِیتَهْ وَهْ ﴿٤٩﴾ إِنْ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٥٠﴾ بَیْ گومانْ

خَوا زُورْ بَهْ تَواناو دَهْ سَهْ لَاتَداره، خَاوَهْ ن تَوَلَهْ یه، هِیچْ بِالادَهْ سَتِیکِیْ نَبیه ﴿٤٨﴾: یَوْمَ تَبْدِلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَ السَّمَوَاتِ ﴿٤٩﴾ تَوَلَهْ یانْ لِهْ دَهْ سَیْنِیْ لَهْ رَوُزِیْ قِیامَهْ تَدا کَهْ تَهْمْ زَهْ وِیْیَهْ ی تَیْسَتایَهْ تَهْ گَورْدِرِیْ بَهْ زَهْ وِیْیَهْ کِیْ تَر، تاسمانَهْ کَانِشْ هَهْ رَو! لَهْ فَهْ رَموودَهْ یهْ کِیْ (مَتَفَقْ عَلیه) دَا هَاتَوَهْ: خَهْ لَکیْ سَهْ رَجَهْمْ لَهْ رَوُزِیْ قِیامَهْ تَدا لَهْ زَهْ وِیْیَهْ کِیْ مَهْ یِلَهْ وَ سَوَریْ کاکِیْ بَهْ کاکِیدا کَو دَهْ کَرِیْنَهْ وَهْ بُوْ حَهْ شَر کَرَدَن! فَهْ رَموودَهْ یهْ کِیْ تَرِیشْ هَهْ یهْ کَهْ دایِکَمَانْ عَائِشَهْ (خ) لَهْ پِیْنَهْ مَبَهْ ر دَهْ پَرَسِی: تَهْ وَرَزهْ کَهْ تَهْمْ زَهْ وِیْیَهْ نَامِیْنِی، دَهْ بَیْ مَهْ رَدَمْ گَشَتْ لَهْ کَوِیْ بَن؟ تَهْ وِیشْ فَهْ رَمووی: لَهْ سَهْ ر پَرْدِیْ (صراط) ن، پِیشَهْ وَ (تَهْ حَمَد) رِیَوا یَهْ تَیْ دَهْ کات. فَهْ رَموودَهْ یهْ کِیْ تَر دَهْ ل: زُنانیْ وَهْ سَفْ وَ سَهْ ناکَهْ رانیْ مَرَدوان، تَهْ گَهْ ر تَهْ وَهْ نَهْ کَهْ ن لَهْ وَ کَارَهْ یان، تَهْ وَ لَهْ نِیْوانْ بَهْ هَهْ شَتْ وَ دَوْزَهْ خَدا رادَهْ گِیرْدِرِیْ وَ، جَلْ وَ بَهْ ر گَهْ کَانِیانْ (قَهْ تِیران) هَو، تَا گَرِیشْ دَهْمْ وَ چَاووْ رُوخساریْ دَا گَرَتون، (موسلیم: ۶۴۴/۲) ﴿٥٠﴾ وَ بَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٥١﴾ تَهْ وَجَا هَهْ مَوانْ لَهْ گَورَهْ کَانِیانْ دَهْ هِیْزِیْنَهْ دَهْ رَو، دَهْ بَرِیْنْ بُوْ بَهْ رَدَمْ خَوی تَاکْ وَ تَهْ نِیایْ دَهْ سَهْ لَاتَدار، وَهْ لَهْ دَهْ شَتِیکِیْ کاکِیْ بَهْ کاکِیدا دَهْ نَوِیْزِیْنْ بَیْ تَهْ وَهْ ی پَهْ رَدَهْ یهْ کَهْ لَهْ نِیْواندا بَیْت.

تَاوَنَبارانْ بَهْ زنجیرْ جَهْ لَهْ دَهْ کَرِیْن:

﴿٤٩﴾: وَ تَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٥٠﴾ تَیْتَر لَهْ وَرَزهْ دَا تَاوَنَبارانْ دَهْ بَیْنِیْ لَهْ گَهْ ل هَاوکارَهْ کانیْ خَویاندا کَوْتْ وَ زنجیرْ کراون ﴿٥١﴾: سَرَابِلُهُمْ مِّنْ قَطِرَانٍ ﴿٥٢﴾ وَ جَلَّکْ وَ کراسِیْ بَهْ رِیانْ قَهْ ترانیْ رَهْ شَه. قَهْ تران: جَهْ وِیْهْ کِیْ چَهْ وِرو بُوْ گَهْ نَهْ وَ لَهْ داریْ عَهْ رَعَر دَیْتَهْ دَهْ ر، تَهْ وَهْ نَدَهْ شْ مادَدَهْ یهْ کِیْ بَهْ گَرْ وَ گَهْ رَمَهْ بَهْ سادَهْ تَرِینْ شَیْوَهْ تَا گَر تَهْ گَرِی، هَهْ ر بُوْ یَهْ شْ لَهْ نِیْوَ عَهْ رَهْ باندَا وَ شَتِریْ گَهْ رِیْ پِیْ چَهْ وِر دَهْ کَرِیْ وَ بَهْ کاریْ دَهْ هِیْنانْ بُوْ چارهْ سَهْ رِیْ گَهْ رَوِیْ ﴿٥٣﴾ وَ تَغْشَى وَجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿٥٤﴾ دَهْمْ وَ چَاوِیشِیانْ تَا گَرِیْ دَوْزَخْ دایِدَهْ گَرِیْتْ وَ دَهْ یِیْرِیْ نِیْیْتْ ﴿٥٥﴾: لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ ﴿٥٦﴾ بُوْ تَهْ وَهْ کَهْ خَویانْ گَهْ وَرَهْ پاداشْ وَ تَوَلَهْ ی هَهْ مَووْ کَهْ سَیْکْ بَهْ پِیْ تَهْ وَ کَاروْ کَرَدَهْ وَ کَرَدَوِیْهْ تَیْ بَداتَهْ وَهْ ﴿٥٧﴾ إِنْ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥٨﴾ بَهْ راسَتِیْ خَوا حَسابِ کِیشِیکِیْ چَهْ سِپانَهْ، دَهْ رَهْ قَهْ تَیْ هَهْ مَوانْ دَیْت.

قورْئانْ جَارِیکِیْ جِیْهانِیْیَهْ بُوْ گَشَتْ مَهْ رَدَم:

﴿٥٢﴾: هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ ﴿٥٣﴾ تَهْمْ قورْئانَهْ رَا گَهْ یاندِنیْکِیْ گَهْ وَرَهْ مَهْ زَنَهْ بُوْ تَهْ وَاوِیْ خَهْ لَکَانیْ جِیْهانْ لَهْ هَهْ ر جِیْگایَهْ کَدا بَن، لَهْ جِیْگایَهْ کِیْ تَرِیْ قورْئاندا دَهْ فَهْ رَموئ: (.. لَا تَذَرُکُمْ بَهْ وَ مِنْ بَلْغ..) ﴿٥٤﴾ وَ لَیْنَ ذَرُوا بَهْ ﴿٥٥﴾ وَ هَهْ تَا هَهْ مَووْ خَهْ لَکِیکِیْ لَهْ سَزایْ خَوا پِیْ بَتَرِسیْ نَرِیْتْ ﴿٥٦﴾ وَ لَیْ عِلْمُوا أَنَّمَا

* پاشان باسی به سهرهاتی هه ندی له په یامبه ران - علیهم الصلاه والسلام- دهکا، وهک (لوط، شعیب، صالح) به مه بهستی خۆراگرتن و ئارامی په یامبه ران.

* کۆتاییشی دیت به وهبیر هیئانه وهی ئه وه به هره گه وه به یه قورئانه که: خوا به پیغه مبهری به خشیه وه چۆنیش داوای دل ئه ستووری و خۆراگرتنی لی ئه کات له کاتی ته نگانه دا؛ (ولقد آتیناک سبعا من المثانی والقرآن العظيم).

ناویش نراوه سوورهتی (حیجر) چونکه خوای گه وه به باسی (سه مود) ی نه ته وه که ی (سالح) پیغه مبهری دهکات که له (حیجر) دهژیان. حیجر: شوینیکه له نیتوان مه دینه و شامداو، ئیسته ش ئاسه واری هه رماوه، گه لیککی زۆر ئازاو لیها توه و هه لکه وه ته و به توانا بوون، له شاخه کان و خانوو به رهیان بۆ خۆیان ده تاشی، ده تگوت قهت نامرن، جا له وه حاله خۆشه یاندا قاری خوای گه وه هات و ئیبا دهی کردن: (فأخذتهم الصيحة مصبحین، فما أغنى عنهم ما كانوا یکسبون).

روژی دى خوانه ناس ناوات ده خوازی موسلمان بووبا:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الر﴾ ئه م کتیبه که پره له چه ندین شتی زۆر گرنگ، هه ر له م جوړه پیتانه پیک هاتوه، جا ئه گه ر ئیوه نکوولی ده که ن، ده سا فه رموون شتیکی و به یینن ﴿تلك آیات الكتاب وقرآن مبین﴾ ئه مانه ئایه تی کتیب و قورئانیکی ئاشکرایه، که له ره وانییژی و خۆشخوانیدا وینیه هه ر نییه و، گشت ریگا راست و چه وه کانیش روژن ئه کاته وه ﴿۲: ربما يود الذين كفروا لو كانوا مسلمین﴾ ئه وه که سانه ی که له دونیادا خوانه ناس بوون، کاتی له روژی قیامه تدا سزا ده بینن، گه لی جار ناوات ئه خوازن که: خۆزگا موسلمان بووبان، به تاییه تی ئه وه روژه که موسلمان ه کان ده بینن له دۆزه خ دینه ده ری ورزگاریان ده بی ﴿۳: ذرهم يأكلوا ويتمتعوا﴾ تۆش ئه ی پیغه مبه ر! ﴿وازیان لی بینه با هه ره وه ئاژه ل بۆ ماوه یه کی که م بخۆن و رابوین!﴾ و یله هم الأمل و هیوا و ئاواته کانیشیان سه رگه رم و سه رقاییان بکاو، بیان خافیننی و ته وه نه که ن ﴿فسوف يعلمون﴾ ئه و جا بۆ دوا بی ده زانن چییان پی ده که ی، له جیگایه کی تر دا ته ئکید له سه ر ئه وه ده فره موی: (قل تمتعوا فإن مصیرکم إلى النار...) یان ده فره موی: (کلوا وتمتعوا قليلا إنکم مجرمون).

هه موو شاری ماوه ئاکامیکی بۆ دانراوه:

﴿۴: وما أهلكنا من قرية﴾ وه ئیمه خه لکی هیچ شارو گوندیکمان

هه ر له واحد تا چاکیش بزائن که ئه وه خوایه، خوایه کی تا کو ته نیاو بی شه ریک و بی ها وه له ﴿و لی ذکر أولوا الألباب﴾ وه تا خه لکانی به ئاوه زوو و هۆشیار په ندو ئامۆزگاری وه رگرن، و پی سه ر فرازو به ختیار بین له هه ردوو جیهاندا.

زۆر سپاسی خوای کار جوان ده که م که: یار مه تی دام بۆ ته و او کردنی تهفسیری سوورهتی (ئبراهیم/علیه السلام).

کۆتایی جزمی ۱۳، (والله الحمد والمنة) ..

سوورهتی (حیجر) ه

مه که مبییه و (۹۹) ئایه ته.

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

* مه بهستی سه ره کی له م سووره ته دا رافه کردنی بناغه سه ره کییه کانی دینی ئیسلامه و سه لماندونیانه، وهک: یه کخوایه رستی، په یامبه ری تی، زیندوو بوونه وه پاداش و تۆله .. ته وه ره که ی به ده وری دیار یکردنی پاشه پۆژو چاره نووسی زۆرداران و تاغووتاندا ده سوور پته وه، به تاییه ت ئه وانه ی که رووبه پرووی په یامبه ره کانیا ن ده وه ستان ور ییان لی ده گرتن.

بۆیه به جوړه داچله کاندنیک و هۆشیار کردنه وه یه که ده ست پی ده کات: (ربما يود الذين كفروا لو كانوا مسلمین * ذرهم يأكلوا ويتمتعوا ويلههم الأمل فسوف يعلمون).

* بانگی شه ی په یامبه ران دهکا، له گه ل هه لو ئیستی به ده به ختان و گو مپا کاند له ته کیاندا، هه ر له (نوح) ه وه ﴿هه لک تا دواترین په یامبه رمان (موحه ممه د)﴾ دلخۆشی په یامبه ر ده کاو پی ده لیت که: وه نه بی ت ئه و ئازارو چه ره سه رییه ته نه ا له گه ل تۆدا کرابیت .. نه خیر، چونکه وه کو ده فره موی: (ولقد أرسلنا من قبلک فی شیع الأولین، وما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یسته زئون). پیغه مبه رانی زۆر هاتوون و گالته یان پی کراوه، هه ر در یژه یشیان به تی کۆشانیان داوه، کۆلیان نه داوه.

* چه ند به لگه یه که بۆ گه وه یی و ده سه لاتی خوای کارزان له بوونه وه را- دینی ته وه: دیمه نی ئاسمان، زه وی، "بای" قورس و متور به که ر، ژیان و مردن، زیندوو بوونه وه کۆبوونه وه .. (ولقد جعلنا فی السماء بروجا وزیناها للنظرین).

* داستانه مه زنه که ی مرقایه تی .. که له دروست کردنی باب ه (ئاده م) ه وه ده ست پی ئه کات .. دۆژنایه تی کردنی (ئیبلیس) .. کړنووشی فریشته کان بۆ ئاده م، لووت به رزی و ئیبای شه ی تان .. (وإذ قال ربک للملائکه إنی خالق بشر من صلصال من حمأ مسنون).

من ذهب أو جاء معه الملائكة مقترنین) بیان ده‌فرموی: (وقال الذين لا يرجون لقاءنا لولا أنزل علينا الملائكة أو نرى ربنا. ﴿٨﴾ ما ننزل الملائكة إلا بالحق ﴿٩﴾ له وهلا می‌اندا ده‌فرموی: ئیمه‌ش به‌هق نه‌بیئت هه‌رگیز فریشته نانیڤین، واته: یا بۆ په‌یامه‌نیان بۆ پیغمبه‌ران ده‌یان نیڤین، یان بۆ سزادانی خوا نه‌ناس و موشریکان و... هتد ﴿وما كانوا إذا منظرین﴾ که هاتیشن ئیتر ئه‌وانه مؤله‌ت نادرین و، گورج له‌ناو ده‌برین.

خۆمان ئهم قورئانه ده‌پاریزین:

﴿٩﴾: إنا نحن نزلنا الذكر وإنا له لحافظون ﴿١٠﴾ به‌راستی ئیمه‌ خۆمان ئهم قورئانه‌مان ناردۆته‌ خوارێ و، هه‌ر خۆیشمانین ئاگادارو پارێزهری و، له‌دوژمنان ئه‌پاریزین و ناهیلین زیدوکه‌می تیدا بکه‌ن، بۆیه‌ ئه‌وه‌ چه‌ندین سه‌ده‌ هات و چوو، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ هه‌موو دژو نه‌یارانه‌دا، که‌سیک نه‌یتوانیوه‌ ته‌نها پیتیکی بگورێ، یان لێی لایبات.

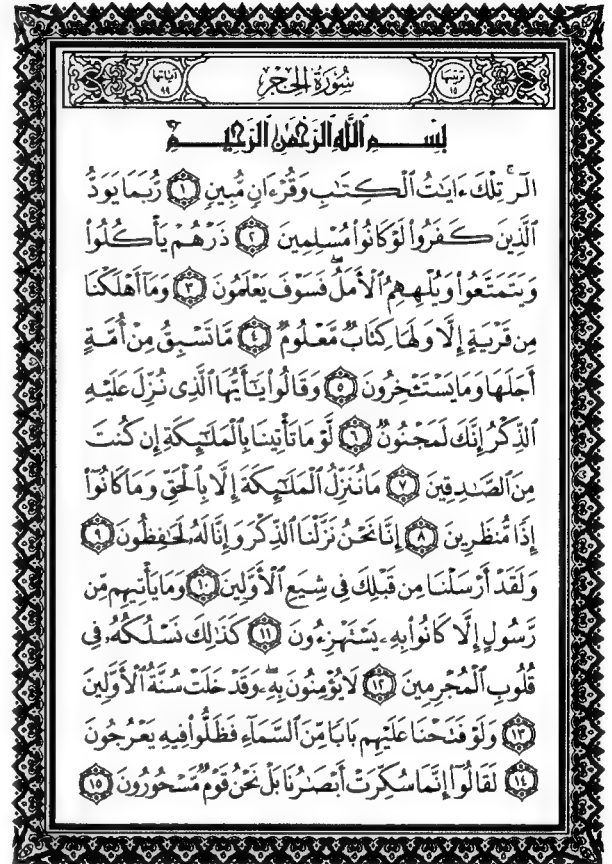
هه‌موو پیغه‌مبه‌ری تانه‌و ته‌شه‌ری لی‌دراوه‌:

﴿١٠﴾: ولقد أرسلنا من قبلك في شيع الأولين ﴿١١﴾ بئی‌گومان له‌ناو کۆمه‌ل و گه‌لانی پێش تۆیشدا په‌یامبه‌ر گه‌لیکمان نارد ﴿١١﴾: وما يأتيهم من رسول ﴿١٢﴾ ئه‌وانه‌ هه‌ر په‌یامبه‌ریکیان بۆ ده‌هات ﴿إلا كانوا يستهزئون﴾ ئیلا گالته‌یان پێ ده‌کرد، جا که‌وايه‌ تۆیش دلت بۆ خۆت دانه‌مینی که‌ قوره‌یش گالته‌ت پێ ده‌که‌ن ﴿١٢﴾: كذلك نسلک فی قلوب المجرمين ﴿١٣﴾ هه‌ر چۆنی سه‌رسه‌ختی و عینادمان خسته‌ دلی پێشینه‌وه‌، برۆیان به‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان نه‌هینا، هه‌ر ئاوايش نکوولی و بی‌زاری وشیرک ده‌خه‌ینه‌ دلی تاوانباره‌کانی سه‌رده‌می تۆیشه‌وه‌ ﴿١٣﴾: لا يؤمنون به ﴿١٤﴾ و برۆ ناهینن به‌ قورئان ﴿وقد خلت سنة الأولين﴾ به‌ راستی باوو عاده‌تی خوا له‌ گه‌لانی سه‌رسه‌ختی پێشودا رابورد به‌ له‌ناو بردنی ئه‌وه‌ی باوه‌ری به‌ نیشانه‌و موعجیزه‌کان نه‌هینا، واته‌: چۆن فه‌وتان وله‌ناو چوون.

چه‌نده‌ موعجیزه‌ بیینی بۆ خۆانه‌ناسان، هه‌ر باوه‌ر ناکه‌ن:

﴿١٤﴾: ولو فتحنا عليهم بابا من السماء ﴿١٥﴾ ئه‌وه‌ موشریکانه‌ ئه‌وه‌نده‌ ئه‌هلی عینادن که‌: ئه‌گه‌ر له‌ ئاسمانیش ده‌رگایه‌کیان بۆ بکه‌ینه‌وه‌ ﴿فظلوا فيه يعرجون﴾ ئینجا له‌ویوه‌ سه‌رکه‌ون و، پاشان به‌ چاوی خۆیان فریشته‌کان ببینن و شایه‌تیت بۆ بدنه‌ن ﴿١٥﴾: قالوا إنما سكرت أبصارنا ﴿١٦﴾ بئی‌شک هه‌ر ده‌لین: چاومان

له‌ناو نه‌بردووه‌، له‌وانه‌ باوه‌ریان به‌ په‌یامبه‌ره‌کانیان نه‌هینا، ئه‌گه‌ر داوای دابه‌زینی سزاشیان کردبێ ﴿إلا ولها كتاب معلوم﴾ مه‌گه‌ر پێش له‌ناو بردونیان نامه‌و ئاکامیکی دیاری کراویان هه‌بووه‌ ﴿٥﴾: ما تسبق من أمة أجلها ﴿٦﴾ بیشزانن که‌ هیچ هۆزو گه‌لیک پێش ئاکامی خۆیان ناکه‌ون ﴿وما يستأخرون﴾ و لێیشی دوا ناکه‌ون، که‌واته‌

ئیه‌وه‌ش هۆشیار بن! هه‌ر کات ئاکامتان هات ده‌پێچرێنه‌وه‌.

پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌نه‌ شی‌ت و لی‌وه‌:

﴿٦﴾: وقالوا يا أيها الذي نزل عليه الذكر ﴿٧﴾ بئی‌باوه‌ره‌کان -به‌گالته‌وه‌- به‌ په‌یامبه‌ریان ﴿گوت: ئه‌ی ئه‌وه‌ که‌سه‌ی -وه‌ک خۆت ده‌لێیت- قورئانت بۆ هاتوه‌﴾ ﴿إنک لمجنون﴾ دلنیا به‌ تۆ دیوانه‌و شی‌تی! دیاره‌ ئه‌وه‌ نه‌فام و شی‌تانه‌ ده‌یانسه‌وی به‌و ته‌ نا‌قۆلاو بێ وێلانیه‌یان پیغه‌مبه‌ر ﴿دل‌ت‌نگ و نار‌ه‌حه‌ت بکه‌ن، ئه‌گه‌ینه‌ بۆخۆیشیان ده‌یانسن که‌ شی‌ت نییه‌، به‌ل‌کو له‌و په‌ری ژیری وئاوه‌زدایه‌ ﴿٧﴾: لو ما تأتينا بالملائكة إن كنت من الصادقين﴾ باشه‌! ئه‌گه‌ر تۆ له‌ راستگۆیانیت -که‌ ده‌لێیت من په‌یامبه‌رم- ده‌ بۆ فریشته‌کان ناهێتته‌ لامان با شایه‌دیت بۆ بدنه‌ن که‌: تۆ پیغه‌مبه‌ریت، له‌ گه‌لی جیگای تردا قورئانی پیرۆز ئه‌وقسه‌ لۆکانه‌یان ده‌گێریته‌وه‌، بۆ نموونه‌: ﴿فلو لا ألقى عليه أسورة

هه وریک به ئاسمانه وه ده رکهوت، ئه و جا پیغه مبه ر ښه فرموی: ((أتدرون ماذا قال ربکم اللیلة؟)) واته: ئه ری ده زانن پهروه ریئتان ئه مشه و چی گوت؟ گوتیان: مه گهر هر خواو پیغه مبه رکه ی بزائن، فرموی: ((أصبح من عبادی مؤمن بی و کافر)) بهنده کان بوونه دوو بهروه: هه ندی بوونه خاوه نیاوهر، هه ندیک بوونه کافرو

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَرَازِبَةً لِلشَّظِيرِ ۖ
وَحَفِظْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۖ (۱۷) إِنْ مِنْكُمْ أَسْرَفٌ أَتَسْمَعُ
فَأَبْعَهُ شَهَابٌ مُمْبِينٌ ۖ (۱۸) وَالْأَرْضُ مَدَدًا نَحْمُهَا وَالْقِطْرُ فِيهَا
رَوِيسٌ وَأَنْتَسِفُ فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ۖ (۱۹) وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا
مَعِيشٌ وَمَنْ لَكُمْ لَهُ ذَرْبٌ ۖ (۲۰) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا
خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۖ (۲۱) وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ
لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَا كُومُهُ وَمَا أَنْشَرْنَاهُ
بِحَزْنِنٍ ۖ (۲۲) وَإِنَّا لَنَحْنُ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ۖ (۲۳)
وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ۖ (۲۴)
وَإِنْ رَبُّكَ هُوَ يُحْشِرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۖ (۲۵) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ
مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ۖ (۲۶) وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ
السُّمُورِ ۖ (۲۷) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِنْ
صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ۖ (۲۸) فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ۖ (۲۹) فَسَجَدَ الْمَلَأِكَةُ كُلُّهُمْ
أَجْمَعُونَ ۖ (۳۰) إِلَّا إِبْلِيسَ ابْنُ أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۖ (۳۱)

خواه ناس ((فأما من قال: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ، فذلك مؤمن
بی، کافر بالکوکب)) واته: ئه و که سه ی ده لیت: هه به فزل
ومیه ره بانی خوا بارانمان بو ده باری، قسه که ی راسته و، باوهر پشی
به خوا هیه و هه قهو، نکوولی وحاشای له ئه ستیرانه. ((و أما من
قال: مُطِرْنَا بِنُوءِ كَذَا وَ كَذَا، فذلك کافر بی، مؤمن بالکوکب))
(بوخاری/۸۴۶، موسلیم/۷۱). ئه و که سه ش بلئی: به هوی ئه و
ئه ستیره یه وه بارانمان بو ده باری، دیاره که ئه وه باوهری به خوا
نییه و، ئه ستیره کان به هه ق ده ناسیت!

جواره م: پیغه مبه ر ښه فرموی: ((أربع فی أمتی من أمر الجاهلیة،
لا یترکونهن؛ الفخر بالأحساب، والظعن فی الأنساب، والإستسقاء
بالأنواء، والنیاحة)) (موسلیم/۹۳۴). واته: چوار شت هه ن له
کاره خراپه کانی سه رده می جاهیلیه تن و، له ناو ئومه تی منیشدا
هه رده مین و وازیان لی ناهینن:

(۱) خو هه لکیشان به بنه ماله و عه شیره ته وه!

تیک دراوه و؛ هه قیه ته که کان وه خویان نابینن ښه بل نحن قوم
مسحورون ښه خیر، ئه وانه ئیمه دیتمان فریشته نه بوون،
به لکو ئیمه که لیک کی جادوو لی کراوین!! واته: جادوومان لی کراوه
بویه حه قیه ته که کان به پیچه وانه وه ده بینن، که واپوو ئه وانه ته نها
به عینادی باوهر ناهینن، توش چنده هه ول بدهیت بو نه هیشتنی
بیانووه کانیان بی سووه ۱۶: ولقد جعلنا فی السماء بروجاً
وه به راستی ئه ستیره که لیک کی رووناکمان خستوته ئاسمانه وه، یان
چهند (بورج) و جیگه یه کمان بو هاتوو چوی ئه ستیره و خورو مانگ
له ئاسماندا داناوه.

عه ره به کان بو زانین و ناسینی کاتو ساتی ئیش و کاره کانیان ئه و
شوین و (بورج) انه یان به دوازه هه ژمارد، هه ره یه که شیان به پیی
ئه قلی ئه وسه رده میان ناوینکیان بو داناوو، وه: بورجی (به رخ،
گا، جهوزا، قرزال، شیر، طول، ته رازوو، دوویشک، که وان،
جه دی، سه تلا، ماسی).

خوینه ری هیژا! له کاتی نووسینی ئه م کورته ته فیسیره دا دیت
(عه لمانی) یه کان که باوهر یان به (میتافیزیقی) و (ماوراء الطبیعة)
نییه و، هه مووشتیک به لای ئه وانه وه هه ره وه یه که چاو ده بیینی
زوریکیان به بورجه کانداهه لده دا، بو نمونه ده یانگوت: هه رکه سیك
له مانگی ئه وهنده دا له دایکبووی، ئاینده و چاره نووسی و (به خت
وناوچاوی باش ده بی، یان بی به خت و چاره ره ش ده بی!)
جامنیش به واجیبکی ئیسلامیم زانی که له دیدی ئیسلامه وه
روونکرده وه یه که له سه ره و راو بوچوونه یه بنووسم، به هیوای
ده رکه وتنی هه ق و راستیه کان و، که رانه وه ی ئه وانیش بو سه ر
رای راسته قینه:

یه که م: پیغه مبه ر ښه فرموی: ((مَنْ أَتَى عَرَافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ
لَمْ يَقْبَلِ الصَّلَاةَ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً)) (موسلیم/۲۲۳۰)، واته: هه رکه سیك
شتیک له ئه ستیره ناسیک پیرسیت، ئه و نوژی چل دانه روژی
وه رناگیردری (ئه گهر پنی کافر نه بیت).

دووهم: له پیغه مبه ر یان پرسی، ده رپاره ی (کاهین = نقلانه) چی:
ئویش فرموی: ((أَلَيْسَا بِشَيْءٍ)) له سه ره هیچ بنه مایه ک نین
و فریان به راستیه وه نییه، گوتیان: خو ئاخر بری جار راست
ده لین: ئویش فرموی: ((تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطُفُهَا الْجِنُّ
فَيَقْرُهَا فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ، فَيَخْلُطُونَ مَعَهَا أَكْثَرُ مِنْ مِائَةِ كَذِبَةٍ)) (مسلم،
۱۵۶۸/۴۱)، به لی ده کری که: (جن) یه کان یه ک بیژه وشه بفرینن
و، بیخه نه گوپی دوسته کانیا نه وه، پاشان ئه وانیش سه د دروی
پیوه بنین.

سییه م: (زهیدی کوری خالید) ده لی: کاتی له حوده بییه دا بووین، په له

(۲) تانهو ته شهر له نه سب و بنه رته یه کتر!.

(۳) خواستنی باران له نه ستیره کان!.

(۴) شین و وهیرو به شوین مردوواندا!.

به لئ... هه ر خپرو شهرېك له نه ستیره كانه وه بناسرې و بخوازرې،
 نه وه هرام و قده غه یه، وهكو له فهرمووده كاندا باس كراوه، بؤ
 نموونه دهگوترې: نه گهر له فلانه مانگدا له دايك بووبیت، نه وه
 ژيانست خوځ دهبې، سهركه وتوو دهبې، پروانامه وهرده گړې،
 هيچ كوښ و له مپه رېك نايه ته ريگای،... هتد. كردنی هم جوړه
 گوتانه و، باوه ربوون پېيان، نه گهر مروفي پې كافر نه بېت،
 بې گومان بن دهبته موشرېك و هاوبه شدانه ر بؤ خوا، ناشكرايه
 كه بيرو بؤ چوونی ناوا به تايبه تی له م سدهی بیست و يه كه دا
 زور جینگه ی سهر و سهرمه ريه! چونكه خه لكانی هه لگري
 عه لمانبيته، بروای به هيچ شتيكي ناديارو(ماوراء الطيعة) نبييه،
 كه چي له ولايشه وه بروا به وشته تور هات و نه فسانانه دهكهن،
 پېيان وايه شه نس و نكينيان به فلانه نه ستيره وه يه، خوځنهری
 به رېزا! هم جوړه مه سلانه؛ نه و نه ستيره باران ده بارېنې و نه گهر
 له فلانه مانگدا له دايك بووبیت سهركه وتوو دهبیت، نه مانه و چهندين
 بيرو و بؤ چوونی تری ناوا، له دينی ئيسلامی پيرو زدا قبول نين وبه
 كاريكي نه فسانه يان داده نې، من واده زانم نه و كه سانه ی نه وييرو
 باوه رهيان هه يه، بؤ خوځيان روو خاون و، له به رده م گيرو گرفت و
 كوښه په كانی ژياندا هه رهيان هيئاوه، ده يانه وې (به خه يالی خوځيان)
 به و شتانه تين وگورېك به خوځيان بدنه وه، له ولايشه وه نه وانه
 كه په رچه می بې دينی و(عه لمانبيته) يان به رز كردوته وه، نابې
 بگه رېنه وه بؤ لای شته (غيب) و نادياره كان، نه گينه به رنامه كه يان
 هه لده و شه يته وه، ده كړې باوه ريان به (غيب) بې و، باوه ريان
 به هه نديكي چي نه بېت! دلنياش بن كه دياري بگردنی چاره نووس
 و به خت خوځندنه وه، ته نياو ته نيا هه رخواي بالاده ست دهيزانی
 و، نه نجامی نه مانه ش كه نه وان دلی خوځيانی پې خوش دهكهن
 به سراوه به هه و و ټيگوشان و جيهادو خو ماندوو كردنه وه، نه ك
 به وه كه له فلانه (بورج) دا له دايك ببيت ﴿ وزيناها للناظرين ﴾
 وه پېيانمان رازاندوته وه بؤ ته ماشا كهران، له جيگايه كي ديكه دا
 ده فهرموي: ﴿ تبارك الذي جعل في السماء بروجا ﴾ ۱۷ و حفظناها
 من كل شيطان رجيم ﴿ ئاسمانيشمان پاراستوه له ههر شهيتانيكي
 نفرين لي كراو، واته: هه ر كاتې شهياتينه كان ده يانه وې به (الملا
 الأعلى) وه بؤ دينی نه نيينيه كانيان نزيك بپنه وه، نه وائېستا رپيان
 لي گيرا، چونكه شهيتان ته نها بؤ هم سهر زهوييه دروست كراوه و
 كاره كانيشی هه ر ليرهن ﴿ ۱۸: إلا من استرق السمع ﴾ به لام نه وه

يان كه ببيهوې گوي بگري و شتيك له هه والي ئاسمان بدزي بؤ
 سهر گهر دان كردنی خه لكی ﴿ فاتبعه شهاب مبین ﴾ شوله ئاگريكي
 رووناك دواي نه كه وې، نه گهر بهری بكه وې نه يسوتينې ﴿ ۱۹:
 والأرض مددناها ﴾ وه يه كي تر له نيعمه ته كانمان به سهر مروقه وه
 نه وه يه كه زهويان به پان و به رين له پيش چاويدا بؤ هاتوچو
 ژيانی كرده رايخ، وهك له جيگايه كي تر دا نه فهرموي: ﴿ والأرض
 فرشناها فتمع الماهدون ﴾ ۴۸/۵۱. ﴿ وألقينا فيها رواسي ﴾ وه بؤ
 نه وه كه زهوي سهر نشينه كانی هه لنه ديروي، چهن د كيويكي به رزو
 سابتمان تي هاويشت ﴿ وأبثنا فيها من كل شئ موزون ﴾ وه زور
 به وردی و پر له حيكمت و مه زنده كاری، هه مو جوړه شتيكمان
 به دی هيئاو، گشت رووه كيكمان تيا رواند. ﴿ ۲۰: وجعلنا لكم
 فيها معاش ﴾ وه هو كاری گوزهران و ژيانی ئيوه شمان تي دانا
 ﴿ ومن لستم له برازقين ﴾ هاوړې له گهل ژيانی نه وانه ش كه
 ئيوه روزي ده ريان نين؛ وهك مندال و كويلو ناژه له كان، چونكه
 خوځشتان و نه وانيش رو زيتان هه ر له سهر خوايه، جا به تايبه ت
 لاوازو بې ده سولات.

كليلی هه موو گه نجينه يه كه هه ر لای خوايه:

﴿ ۲۱: وإن من شئ إلا عندنا خزائنه ﴾ وه گه نجينه كانی هه موو
 شتيك هه ر لای ئيمه يه، ئيمه ده زانين له كوښه و چوڼ پېك هاتوه،
 بؤ نموونه: له چهن د گهر ديله يه كي هايدروجين و ئوكسيجين (H₂O)
 ئاومان پېك هيئاوه هه ر خوځيشمان چاك ده زانين حه قيقه ته كه ی
 چييه؟ ﴿ وما ننزله إلا بقدر معلوم ﴾ جا له گهل نه وه يشدا هه ر
 به نه نذازه يه كي دياري كراو پيوست نه يني رينه خوار،.

(ئيبن جهرين) له (عه بدوللای كوري مه سموود) هه وه نه لیت:
 بارانی هيچ ساليك له ساليكي تر، پتر نبييه، به لام خوا ساليك ليره
 ده ياري نې، ساليك له شوځنيكي تر، پاشان هم نايه ته ی خوځندنه وه:
 (وما من شئ إلا عندنا خزائنه). ﴿ ۲۲: وأرسلنا الرياح لواقح ﴾
 باكانيشمان ناردن بؤ متوربه كهردي هه وره كان، واته: (با)
 هه وره كان به سهر يه كا نه كوتې و نه وچا ئاويان لي پيدا نه بېت،
 هه روهك وشتری مي به نيره كه ی متوربه ده كړې، هه وره كانيش به
 باكان (متوربه) نه كړين، له جيگايه كي تر دا ده فهرموي: ﴿ أفرأيتم
 الماء الذي تشربون أأنتم أنزلتموه من المزن أم نحن المنزلون... ﴾
 ﴿ فأنزلنا من السماء ماء ﴾ ئينجا له و ئاسمانه وه ئاويكمان ناره
 خواره وه ﴿ فأسقيناكموه ﴾ و كردمانه ئاوی خواردنه وه تان و
 پيتانی ده نوشين، واته: چ خوستان و، چ مهرو مالاتتانی پې تي رئاو
 دهكهن ﴿ وما أنتم له بخازنين ﴾ خو ئيوه ناشتوان له لای خوستان

فریشته سوزده دها بو ئادهم، ئیبلیس ئییا دهکات:

﴿ ۲۸ ﴾ : وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ ﴿﴾ وَهَبِيْ لَهُ كَاتِبًا
پهروه دگارت به فرشته کانی گوت: ﴿﴾ اِنِّیْ خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ صَلَٰلٍ
مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُوْنَ ﴿﴾ که من مروقی دروست نه کم له قورپیکی
رهشی گوږاوی وشکه لاتووی وا که هرکات په نجهی لی درابا
دهنگی ده دایه وه ﴿ ۲۹ ﴾ : فَاِذَا سَوَّيْتَهُ ﴿﴾ ثَنِيْجًا هَرَكَهٖ بِتَهْوَاوٍ
رَیْکَمْ خَسَتْ ﴿﴾ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوحِیْ ﴿﴾ وله گیانی خوّم روحم
به به را کردوو، بوو به مروقیکی ته او خواوه نگیان ﴿﴾ فَقَعَوْا لَهٗ
سَاجِدِيْنَ ﴿﴾ ثَبُوءُش (فرشته کان!) داوهر نه وه دهمو روو سوژده ی
بو بهرن همووتان ﴿ ۳۰ ﴾ : فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اٰجِمِعُوْنَ ﴿﴾ ثَنِیْجًا
فرشته دست به چی همو میان به تیکرا فرمانه کی خوابان به چی
هیئاو کرنووشی ریزو حورمه تیان بو ئادم برد ﴿ ۳۱ ﴾ : اِلَّا اِبْلِیْسَ
أَبَى اَنْ يَّكُوْنَ مَعَ السّٰجِدِيْنَ ﴿﴾ شهیتانی گه وره (ئیبلیس) نه بی،
تهو ملی نه داو، ئیبای کرد له گهل کرنووش بهران بیت!! چونکه
شهیتان وه کوی ده لی لناگره، فرشته یش له نووره، تهو همه یشه
سه ریچی نه کات، نه مانیش به هیچ شیوه یه ک نافهرمانی ناکنه،
وه به یه قین وه زانایان ته لین شهیتان له رسته ی فرشته نییه،
به لکو له بهر نه وه که له هموو شوین و جیگاهه کدا له گه لیاندا بوو،
تهو یش بهر فرمانه کی خوا که وت بو سوژده بردن بؤئادم
(شیخ حسینی به سری/خوا لیلی رازی بیت) ته لی: (والله ما كان
إبليس من الملائكة طرفة عين) سویند به خوا (ئیبلیس) هیچ کات
به نه ندازه ی چاو تر ووکانیکیش فرشته نه بووه ﴿ ۳۲ ﴾ : قَالَ يَا اِبْلِیْسَ
مَا لَكَ اَلَّا تَكُوْنَ مَعَ السّٰجِدِيْنَ ﴿﴾ خوا فرمووی: ته ری ئیبلیس!
بوچ تو له گهل کرنووش بهران نه بوویت، چی ربی لی گریت له
گه لیان بیت؟! ﴿ ۳۳ ﴾ : قَالَ لَمْ اَكُنْ لِاسْجُدْ لِّبَشَرٍ ﴿﴾ شهیتان وتی:
هرگیز بو من شایسته نییه کوړنوش بو مرویه ک بهرم ﴿﴾ خَلَقْتَهُ
مِنْ صَلَٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُوْنَ ﴿﴾ تو له قورپیکی ترشاوی وشکه لاتوو
دروستت کردوو، له جیگاهه کی تردا خوا وته کی شهیتان
ده گیر پته که گوتی: (أنا خير منه خلقتني من نار وخلقته من طين)
یاں گوتی: (أرايتك هذا الذي كرمتم علي).

ٹیپیس لہبہ ہشت دہر دہ پیرنی

وَقَاتِلْهُمْ فِي سَبْعِ لَأَشْهُمِلَانِي دَهَكَ:

﴿ ۳۴: قال فاخرج منها فانك رجيم ﴾ خوا فرموی سالا نیو فریشته دا در چو، چونکه تۆلای من دهر کراویت ﴿ ۳۵: وان عليك اللعنة إلى يوم الدين ﴾ وهتا روژی تۆله و پاداشتیش

رایگرن له ناو ده‌ریاو روو‌بارو کانیاوو شیوو دۆله‌کاندا، به‌لکو ئیمه
رایده‌گریښ و کوی‌ده‌که‌ینه‌وه له‌ناو کانیاوو گۆم و گۆلاوه‌کان و..
هتد ﴿ ۲۳ ﴾: **وَإِنَّا لَنَحْنُ نَحْيَىٰ وَنَمِيتُ ﴿﴾** بئی‌گومان هەر خوشمانین
که ژيان ته‌به‌خشین و مردوو‌ه‌کان زیندوو ته‌که‌ینه‌وه، زیندوو‌ه‌کانیش
ته‌مریښ، واته مردن و ژيان هەر به‌ده‌ستی خۆمانه ﴿﴾ و نحن
الوارثون ﴿﴾ هەر ئیمه‌شین میراتگری هه‌موو بوونه‌وه‌رو، پاش ته‌وان
به‌به‌رده‌وامی ته‌میښینه‌وه، ئیتر هه‌مووشتیک تیا ته‌چیټ؛ وه‌ک
له‌تایه‌تی تردا ته‌فه‌رمووی: **(إِنَّا لَنَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا**
يَرْجِعُونَ) ۴۰/۱۵. ﴿﴾ ۲۴: ولقد علمنا المستقدمين منكم ﴿﴾ وه‌ ئیوه
چاک بزائن که ئیمه به‌پیشینانی ئیوه: زیندوو‌ان و مردوو‌ان‌تان
ده‌زانیښ ﴿﴾ ولقد علمنا المستأخرين ﴿﴾ وه‌روا ده‌زانیښ به‌پاشینان،
ته‌وانه‌ش له‌پاش ئیوه‌وه دینه‌ دونیاهه، واته: خوا زانیاه‌و ناگاداری
ته‌واوی بوونه‌وه‌ره، به‌ئیوه‌یشه‌وه، چ ته‌وانه‌ی له‌پیشه‌وه‌بوون، چ
ته‌وانه له‌تاینده‌دا ده‌بن و دین ﴿﴾ ۲۵: **وَإِنْ رَبُّكَ هُوَ يُحْشِرُهُم ﴿﴾**
وه‌به‌راستی په‌روه‌ر‌دگارت ته‌ی موحه‌مه‌د ﷺ گش ته‌وانه‌ کۆ
ته‌کاته‌وه بو‌حیساب و پاداشت و تۆله ﴿﴾ **إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿﴾** چونکه
به‌راستی ته‌و زور کاربه‌چییه، زوریښ زانیاه.

ئینسان له قوردره شهی وشککه لاتو ئافه رینراوه:

﴿ ۲۶ ﴾ : ولقد خلقنا الإنسان من صلصال من حمإ مسنون ﴿﴾ بی گومان
 نئیمه ئینسانی یه کهم (ئادهم) مان له قورپکی ترشاوو وشکهه لاتووی
 وادروست کرد که : هه رکات په نجهی لی درابا شه زرنگایه وه، پاشان
 خوا به توانایی خوئی گیانی به بهرا کردو بسو به ئادهم، وه کو له
 جیگایه کی تر دا بو دوو پاتی شه و راستیه ده فهرموئی : (خلق الإنسان
 من صلصال کالفخار وخلق الجان من مارج من نار) ﴿ ۲۷ ﴾ والجان
 خلقناه من قبل من نار السموم ﴿﴾ له پیش دروست کردنی ئاده همیشه وه
 باوک و سه روکی جیننیشم (ئیبلیس) له ناگریکی بلیسه دارو به هالاو
 دروست کرد.

پیغمبر ﷺ نه فرموی: ((المصوّر الله تعالى آدم ﷺ فی الجنة، ترکه الله ماشاء أن یرکه، فجعل إبليس يطیف به ینظر ما هو فلما رآه أجوف عرف أنه خلق خلقا لا یتمالک)) (موسلیم). فی البر والصلة (۲۶۱۱) باب (۳۱). واته: هر که خوی جوانکار ویندو نه خشی نادهمی پیغمبر ﷺ کیښاو چنده مهیلی بوو له به هشتدا هیښتیه وه، شه یتانیش به دهوړیدا هر دهاتو دهچوو، نه وسا سهیری کرد ناوه وهی بوشو خالییه، ئیتر زانی نه وه دروستکراویکه توانای به سر ټارو زووی خویدا نابیو، نه و دهتوانی به ئاسانی هه لځه له ټینی.

نفرینت له سهره ﴿ ۳۶ ﴾ قال رب فأنظرنی إلى یوم یبعثن ﴿ ۳۷ ﴾ ۱۵
وتی: نهی پەروردگاری من! مه‌ودام بده تا رۆژی خه‌لکی زیندوو
نه‌کرینه‌وه، بۆ نه‌وه تۆله له‌ئاده‌م و نه‌وه‌کانی بکاته‌وه ﴿ ۳۷ ﴾ قال
فإنک من المنظرین ﴿ ۳۸ ﴾ ۱۶ خواش فهرمووی: ده‌تۆ له مۆله‌تدراوانیت
﴿ ۳۸ ﴾ إلى یوم الوقت المعلوم ﴿ ۳۹ ﴾ تا رۆژی دیاریکراو بۆ له‌ناو چوونی

۱۵ نه‌و ریبازه‌ی خواوه ده‌فهرمووی: (وعلى الله قصد السبيل) ﴿ ۴۲ ﴾:
إن عبادی لیس لک علیهم سلطان ﴿ ۴۳ ﴾ بئ‌گومانیشبه تۆ هیچ جوړه
ده‌سه‌لاتیکت به‌سهر دلی به‌نده راساله‌کانی مندا نییه، چونکه ههر
له‌ژیر رکیزی خۆم‌دان و له (ئه‌زه‌ل) دا برپومه‌ته‌وه به‌دوای تۆدا
نایه‌ن ﴿ ۴۴ ﴾ إلا من اتبعک من الغاوین ﴿ ۴۵ ﴾ مه‌گه‌ر نه‌و گومراو لارییانیه‌ی
به‌په‌ره‌وی له تۆ ده‌که‌ن و، به‌دوای تۆدا ده‌چن ﴿ ۴۶ ﴾: وإن جهنم
لموعدهم أجمعین ﴿ ۴۷ ﴾ و به‌راستی دۆزه‌خیش جیگای نه‌وانه هه‌مووه
(واته: شه‌یتان و شوپنکه‌وتووه‌کانی) له ئایه‌تیکی دیکه‌دا جه‌خت
له سهر نه‌وه ده‌کاته‌وه ده‌فهرمووی: (ومن یکفر به من الأحزاب
فالنار موعده).

جه‌حه‌نهم جه‌وت ده‌رگای هه‌یه:

﴿ ۴۴ ﴾: لها سبعة أبواب ﴿ ۴۵ ﴾ دۆزه‌خیش جه‌وت ده‌رگای هه‌یه
﴿ ۴۶ ﴾ لكل باب منهم جزء مقسوم ﴿ ۴۷ ﴾ بۆ ههر ده‌رگایه‌کیش ده‌سته‌یه‌ک
له په‌په‌ره‌وانی شه‌یتانی بۆ دیاری کراوه، گومراکانیش به‌پنی
تاوانه‌کانیان جوړاوچوړن، بۆیه ههر به‌شه‌ی له ده‌رگایه‌که‌وه
ده‌نێدریته ناوی!

ئینجا خوای میهره‌بان پاشه رۆژی پارێزکاران باس شه‌کاو
نه‌فهرمووی: ﴿ ۴۹ ﴾: إن المتقين فی جنات وعیون ﴿ ۵۰ ﴾ به‌راستی
له ئاخیره‌تا پارێزکاران له‌ناو چه‌ندین باخات و له‌لای چه‌ندین
کانیاوی (شه‌راب، شیر، هه‌نگوین...) دان ﴿ ۵۱ ﴾: ادخلوها بسلام
آمین ﴿ ۵۲ ﴾ پێیان شه‌وتری: ده‌سا دوور له هه‌موو به‌لآو نه‌هات و
ناخۆشییه‌ک، به‌ دلنایایی یه‌وه بچه‌ ناویانه‌وه ﴿ ۵۳ ﴾: ونزعنا
ما فی صدورهم من غل ﴿ ۵۴ ﴾ وه ههر قین و قارو دژایه‌تییه‌ک هه‌بیت
که به‌هۆی ژیان و ژبواری دونیاوه په‌یدا بووبی له‌وی له سنجیانی
لا ده‌به‌ین، واته: به‌سنجیکی پاک و سافه‌وه، به‌دلنکی خاوینه‌وه
﴿ ۵۵ ﴾: إخوانا علی سرر متقابلین ﴿ ۵۶ ﴾ له‌به‌رامبه‌ر یه‌کتر به‌ برایانه له‌سهر
ته‌خت داده‌نیشان، که شیوه‌ی دانیشتنی ئاوا باشتترین ریزو
حورمه‌ته بۆ یه‌کتر.

پێشه‌وا (بوخاری) ئهم فهرمووده‌یه ده‌هینیت و ده‌لنیت: ((یخلص
المؤمنون من النار، فیحبسون علی قنطرة بین الجنة والنار، فیقتص
لبعضهم من بعض مظالم كانت بینهم فی الدنیا، حتی إذا هذبوا ونقوا،
أذن لهم فی دخول الجنة)) واته: موسلمانه‌کان له ناگر رزگاریان
ده‌بئی، ئینجا له نیوان به‌هه‌شت و دۆزه‌خدا راده‌گیردین، ههر
هه‌قیکیان به‌سهر یه‌کتره‌وه هه‌بیت بۆیان جیبه‌جی ده‌کریت، نه‌وسا
به‌ پاک و خاوینی و بئ‌رک و کینه‌ گشت ده‌چنه به‌هه‌شته‌وه دوا
نیزندان پێیان ﴿ ۴۸ ﴾: لا یمسهم فیها نصب ﴿ ۴۹ ﴾ وه له‌وی هیچ ره‌نج

قَالَ يٰۤإِبْرٰهٖمُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُوْنَ مَعَ السَّٰجِدِيْنَ ﴿ ٣٦ ﴾ قَالَ لَمْ اَكُنْ
لِلْاَسْحٰدِ لِشَرِّ خَلْقَتُهُ مِنْ مَّصْلٰحٍ مِّنْ حِمٰلٍ مَّسْنُوْنٍ ﴿ ٣٧ ﴾ قَالَ
فَاَخْرِجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَٰجِيْمٌ ﴿ ٣٨ ﴾ وَاِنْ عَلٰٓيْكَ اَلْعَنَةُ اِلٰى يَوْمِ
الَّذِيْنَ ﴿ ٣٩ ﴾ قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِيْ اِلٰى يَوْمِ يُّبْعَثُوْنَ ﴿ ٤٠ ﴾ قَالَ فَاِنَّكَ
مِنَ الْمُنْظَرِيْنَ ﴿ ٤١ ﴾ اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُوْمِ ﴿ ٤٢ ﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا
اَغْوَيْتَنِيْ لِاُزَيِّنَ لَهُمْ فِى الْاَرْضِ وَاُغْوِيَنَّهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿ ٤٣ ﴾
اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُتَخَلِّصِيْنَ ﴿ ٤٤ ﴾ قَالَ هٰذَا صِرَاطٌ عَلٰى
مُسْتَقِيْمٍ ﴿ ٤٥ ﴾ اِنْ عِبَادِيْ لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطٰنٌ اِلَّا مَن
اَتَّبَعَكَ مِنَ الْغٰوِيْنَ ﴿ ٤٦ ﴾ وَاِنْ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿ ٤٧ ﴾
لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُوْمٌ ﴿ ٤٨ ﴾ اِنَّ
الْمُتَّقِيْنَ فِى جَنٰتٍ وَعِيُوْنَ ﴿ ٤٩ ﴾ اَدْخُلُوْهَا سَلٰمًا اٰمِنِيْنَ ﴿ ٥٠ ﴾
وَنَزَعْنَا مَا فِى صُدُوْرِهِمْ مِّنْ غِلٍّ اِخْوَانًا عَلٰى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِيْنَ
﴿ ٥١ ﴾ لَا يَمَسُّهُمْ فِيْهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرِجِيْنَ ﴿ ٥٢ ﴾
﴿ نَبِيٌّ عِبَادِيْ اِنِّ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿ ٥٣ ﴾ وَاَنْ عَذَابِيْ
هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيْمُ ﴿ ٥٤ ﴾ وَيَتَّبِعُهُمْ عَنْ صَفِيْفٍ اَنْزٰهِيْمُ ﴿ ٥٥ ﴾ ﴾

هه‌موو گیانه‌به‌ران، واته: رۆژی (نه‌فخه‌ی یه‌که‌م) ﴿ ۳۹ ﴾ قال
رب بما أغويتني ﴿ ۴۰ ﴾ شه‌یتان وتی: نه‌ی پەروردگاری من! به‌هۆی
نه‌وه‌وه که تۆ گومرات کردم واته: له‌سهر سوژده نه‌بردن بۆ ئاده‌م
﴿ ۴۱ ﴾: لأزینن لهم فی الأرض ﴿ ۴۲ ﴾ مه‌رج بیت منیش گوناح و لاساری
بۆ وه‌چه‌وه نه‌وه‌کانی ئاده‌م له‌زه‌ویدا شیرین که‌م ﴿ ۴۳ ﴾ و لأغوینهم
أجمعین ﴿ ۴۴ ﴾ وگشتیشیان له‌رئی راست گومراو سهر لیشیواو بکه‌م
﴿ ۴۵ ﴾: إلا عبادک منهم المخلصین ﴿ ۴۶ ﴾ مه‌گین عه‌بده دلۆ ده‌روون
پاکه‌کانست، نه‌وانه‌یان له به‌ر ههر حیکه‌مه‌تی خۆت ده‌یزانیت
بریاوت داوه له سهر هیدایه‌ت بن، له شوپنکی دیکه‌دا هاتوو:
(أرايتک هذا الذی کرمت علی لآن أخرتنی إلى یوم القیامة لاحتکن
ذريتہ إلا قليلا) ﴿ ۴۷ ﴾: قال هذا صراط علی مستقیم ﴿ ۴۸ ﴾ خواش
فهرمووی: ئه‌مه رێگه‌ی راست و رێکی به‌ره‌و منه، ده‌ره‌نجامیش
هه‌موو بۆلای خۆم دینه‌وه‌وه، ههر که‌سه‌یش به‌ پنی کارو کرده‌وی
خۆی پاداش و تۆله وه‌رده‌گریت، وه له جیگایه‌کی تردا ههر له مه‌ر

سور ته مینى، واته: شته كه راسته وه رمانى خوابه و پراوته وه
﴿فلا تكن من القانطين﴾ نابى تويش له بى هيو ايان بيت ﴿٥٦﴾:
قال ومن يقنط من رحمة ربه إلا الضالون ﴿٥٧﴾ ثيبراهيم وتى: ده بى
كى له ميهره باني پهروه دگارى خوى ناو ميدي بى، به دهر له رى
لا دهره كان؟ به لام له بهر هيئده پير بوونم سهرم له خوم سور ته ميني

و ناره حه تيه كيشيان تووش نابى، له فهرمووده دا هاتوو: ((أَنْ اللّٰه
أمرنى أَنْ أبشّر خديجة بيت فى الجنة من قصب لاصخب فيه ولا
نصب...)) (متفق عليه). ﴿وما هم منها بمخرجين﴾ و هه رگيزيش
ناهيترينه دهرى لى، چونكه نيعمه تى تهوى نه پراوه بهرده واهمه،
له فهرمووده كه دا هاتوو: به بهه شتييه كان ده گوتريت: مژده بيت
كه: هه ميشه له شساغ و ته ندرستن و نه خووش ناكهون، به خووشى
بژين و رابوين، ثيتر نامرن، هه راووشوخ و شهنگن، قهت پير
نابن، بهرده واهم ليرهن و، هه رگيز جى ناهيلن)) (پيشه واهموسليم).
﴿٤٩﴾: نبي عبادى ﴿٥٠﴾: نبي موحه ممد ﴿٥١﴾ توه بهنده كانم ناگادار بكه
﴿أنى أنا الغفور الرحيم﴾ كه به راستى هه خوم زور لييوورده،
زوريش ميهره بان و دلوفانم ﴿٥٠﴾: وأن عذابى هو العذاب الأليم ﴿٥١﴾
وسزاشم سزاي زور به ژان و ئيش پيگه به نه ره و وينه نيبه، به لام
لييووردينشيم پيش سزام كه وتوو، بويه پيغه مبهري خواش ﴿٥٢﴾
تهه فرموى: ((لو يعلم المؤمن ما عند الله من العقوبة ما طمع بجنّته
أحد، ولو يعلم الكافر ما عند الله من الرحمة ما قنط من رحمته أحد))
(موسليم فى التوبة (٣٧٥٥) باب (٤)) واته: ئهر موسلمان بزانييت
خوا چه نده خاوهن توله يه، هه رگيز كه سيك به ته مای بهه شت
نده بوو، وه ته گهر كافريش زانيبای رهم و بهزه بى خوا چه نده
زوره، قهت كه سيك له رهمه تى خوا ته ماح بر نه ده بوو!

باس و خواستى ميوانه كانى ثيبراهيم:

﴿٥١﴾: ونبئهم عن ضيف إبراهيم ﴿٥٢﴾: نبي پيغه مبهه! دهنگ و
باسى ميوانه كانى ثيبراهيميان لى ناگادار بكه كه: كومه لى فريشته
بوون و خوا ناردنى بو له ناو بردنى قهوم و نه ته وه كهى (لووت) ي
ناموزاي ﴿٥٢﴾: إذ دخلوا عليه ﴿٥٣﴾: ته و كاتهى چوونه ژوروى لاي
﴿فقالوا سلاما﴾ و دهست به جى وتيان: سه لام له ثيبراهيم
﴿قال إنا منكم وجلون﴾ ثيبراهيميش "دياره پاش سلاوسه ننده وه
پنى گوتن: به راستى ئيمه ناتانناسين و ليشتان ده ترسين، چونكه
كه خيرا چووو خوار دنى بو هيئان ولييان نه خوارد، پنى وابوو
نه يارن ﴿٥٣﴾: قالوا لا توجل ﴿٥٤﴾: ته وانيش وتيان: مه ترسه ﴿٥٥﴾: إنا
نشيرك بعلام عليم ﴿٥٦﴾: به راستى ئيمه فريشته ين و هاتووين مزگينى
كوريكى زانا به تويده ين، واته: ئيسحاق (سه لامى له سه ربى)
﴿٥٤﴾: قال أبشّرتموني ﴿٥٥﴾: ثيبراهيم به سه ر سورمانيكه وه گوتى:
ثايا موژدهم ده ده نى؟ ﴿٥٦﴾: على أن مسنى الكبر ﴿٥٧﴾: له حالىكا پيرى
زه ربه لى داوم؟! ﴿٥٨﴾: فيم تبشرون ﴿٥٩﴾: جا له حالى ناو ادا كه من هيئده
پير بم مژدهم به چى ده ده نى ﴿٥٥﴾: قالوا بشرناك بالحق ﴿٥٦﴾
وتيان: به شتيكى هه ق و راست موژدهت ته ده نى، بوچى سهرت

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ ﴿٥٦﴾ قَالُوا
لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَظِيمٍ ﴿٥٧﴾ قَالَ أَبَشِّرْهُنَّ بِمَا
مَسَّنِي الْكَبَرُ فَقِمْتُ بَشِيرُونَ ﴿٥٨﴾ قَالُوا بَشِّرْكَ بِالْحَقِّ
فَلَا تَكُنْ مِنَ الْفَظِطِينَ ﴿٥٩﴾ قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ
رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٦٠﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ
﴿٦١﴾ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ﴿٦٢﴾ إِلَّا آءَال لُوطٍ
إِنَّا لَنَنْجُوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٦٣﴾ إِلَّا أَمْرَاتَهُ فَقَدَرْنَا إِنَّا لَمِنَ
الْفَظِيرِينَ ﴿٦٤﴾ فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ
إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٦٦﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ
يَمْتَرُونَ ﴿٦٧﴾ وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٨﴾ فَأَمَرَ
بِأَهْلِكَ يَقْطَعُ مِنَ اللَّيْلِ وَأَتَّعِ أَدْبَرَهُمْ وَلَا يَلْفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ
وَأَمْسُوا حَيْثُ تَوْمَرُونَ ﴿٦٩﴾ وَفَضَّلْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَاتِ
دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْحِحِينَ ﴿٧٠﴾ وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ
يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٧١﴾ قَالَ إِنْ هَؤُلَاءِ صَبِيُّي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴿٧٢﴾ وَانْقُوا
اللَّهَ وَلَا تَخْزَوْنِ ﴿٧٣﴾ قَالُوا أَوْلَمْ تَسْهَلْ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٤﴾

كه له حاله تى وادا مندالان بييت، نهك له ده سه لاتی خوا هه تا
هيوام به رهمه تى خوا نه بى.

فريشته كان بوچى هاتن؟

﴿٥٧﴾: قال فما خطبكم أيها المرسلون ﴿٥٨﴾: جا دواى ته وه كه (ثيبراهيم)
هيمن ده بيته وه ترسى نامينى ده لىت: تهى ئيردراوه كان! ده بى
كارى گرنگتان لهم هاتنه تاندا چى بييت؟ ﴿٥٨﴾: قالوا إنا أرسلنا
إلى قوم مجرمين ﴿٥٩﴾: وتيان به راستى له لاي خواوه ناردراوين بو
له ناو بردنى گه ليكى تاوانبار، واته: هوزى لووت ﴿٥٩﴾: إلا آل
لوط ﴿٦٠﴾: خاوو خيزانه كهى لووت نه بى، چونكه ته واهه موسلمانن
﴿إنا لمنجهم أجمعين﴾ بى گومانيش ته واهه هه موو رزگار ده كه ين
﴿٦٠﴾: إلا إمراته ﴿٦١﴾: ته كهى نه بييت ﴿٦٢﴾: قدرنا إنها لمن الغابرين ﴿٦٣﴾
چونكه له بهر بى پروايسى و كلا بوونى له ربى هه ق، بريارمان داوه
تهو له ريزى تياچوووه كاندا بييت.

فریشته‌کان دهبنه میوانی لووت:

چاوشۆرم مه‌که‌ن، جا له‌باتی ئه‌وه هۆزه‌که‌ی به‌گۆینی به‌که‌ن ﴿ ۷۰: قالوا أو لم تنهك عن العالمين ﴾ وتیان: ئایا پێمان نه‌گوتیت نابیی که‌س تخونت که‌وێ و میواندری خه‌لکان به‌که‌یت؟ واته: به‌گۆیمان ناکه‌یت و ریگریشمان ده‌که‌یت له‌ ئه‌نجامدانی کاره‌که‌مان؟ ﴿ ۷۱: قال هؤلاء بناتی إن کنتم فاعلین ﴾ لووتیش له‌ناچار یا وتی: کوره‌ غیره‌تتان بێت، ئه‌مانه‌ که‌چه‌کانم، لێتان ماره‌ ئه‌که‌م، ئه‌گەر هه‌ر نیازی ئه‌و کاره‌تان کردووه، تکایه‌ بگه‌ڕێنه‌وه‌ سه‌ر فیتره‌تی پاک و خاوین، وه‌ له‌و به‌د ئه‌خلاقییه‌ لاده‌ن. رافه‌کرانی قورئان ده‌لێن: مه‌به‌ست له‌ وشه‌ی (بناتی) کێژۆله‌و کچانی هۆزو قه‌ومه‌که‌یه‌تی، چونکه‌ هه‌موو په‌یامبه‌ریک باوکسی میله‌ته‌که‌ی خۆیه‌تی ﴿ ۷۲: لعمرک إنهم لفي سکرته‌م یعمهون ﴾ خوا ئه‌فهرموێ: ده‌به‌گیانی تۆ قه‌سه‌م ئه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ! ئه‌وانه‌ له‌گێژاوی مه‌ستی وبیی هۆشی و سه‌رلێشیواوی خۆیاندا یاریان ده‌کردو به‌یه‌کدا ده‌هاتن، چونکه‌ ئاگایان لێ نه‌بوو به‌یانی چییان لێدی...!!

(عه‌بدوللای کورپی عه‌بباس) ده‌لێت: خوا هیچ رێزدارینکی تری وه‌ک موحه‌مه‌د ﷺ دروست نه‌کردووه‌، نه‌شم بیستووه‌ که‌ سویند به‌گیان و ژیانی هیچ که‌سیک بخوات، جگه‌ له‌په‌یامبه‌ر ﷺ. رافه‌که‌رانی قورئانییش به‌کۆی ده‌نگ ده‌لێن: خوا له‌و ئایه‌ته‌دا سویندی به‌گیان و ژیانی پێغه‌مبه‌ر خوارد!! دیاره‌ ئه‌مه‌ به‌لگه‌یه‌ له‌ سه‌ر گه‌وره‌یی و مه‌زنایه‌تی پێغه‌مبه‌ر، وه‌ شتیکی تر جگه‌ له‌مه‌ ناگه‌یه‌نیت، وه‌ک شه‌ریعه‌ت دان به‌ سویند خواردن به‌ غه‌یره‌ز خوا!! چونکه‌ خوا سوین به‌ گه‌ل له‌ دروستکاره‌وه‌کانی ده‌خوا، به‌لام بۆ ئێمه‌ ره‌وا نییه‌ سویندیان پێ بخوین.

له‌گه‌ل گزنگی هه‌تاودا خوا گرتنی:

﴿ ۷۳: فأخذتهم الصيحة مشرقین ﴾ ئنجا له‌گه‌ل گزنگی خۆردا شریخه‌و ده‌نگی فریشته، یان هه‌ر شریخه‌یه‌کی تر گرتنی و، لاپه‌ره‌ی ژیانیان پێجرایه‌وه‌ ﴿ ۷۴: فجعلنا علیها سافلها ﴾ به‌و شیوه‌ که‌ خانووه‌کانیانمان ژێروژوو کرد ﴿ وأمطرنا علیهم حجارة من سجيل ﴾ وه‌ به‌(گلبه‌رد) به‌رده‌ بارانمانکردن ﴿ ۷۵: إن فی ذلک لآیات للمتوسمین ﴾ به‌راستی له‌و سزاو تۆله‌دا زۆر به‌لگه‌و نیشانه‌ هه‌یه‌ بۆ ئه‌وانه‌ی په‌ندوئامۆژگاری وه‌رگرن و، یان ورد ده‌بنه‌وه‌، جا هه‌ر بۆ دووباتی ئه‌و مانایه‌ وده‌رک و زیه‌رکی مرۆی ئیمانداره‌، پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فهرموێ: ((إتقوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ)) پاشانیشت ئایه‌تی: (إن فی ذلک لآیات للمتوسمین) ی خۆینده‌وه‌. الترمذی. (فی تفسیر القرآن (۳۱۳۷) باب (۱۶) من سورة الحجر. وفی سنده‌ عطیة العوفی وه‌و ضعیف جدا، وقد أخرجه

﴿ ۶۱: فلما جاء آل لوط المرسلون ﴾ ئینجا که‌ فریشته راسپارده‌کان له‌سه‌روسیمایه‌کی جوان و شیریندا هاتنه‌ لای بنه‌ماله‌ی لووت ﴿ ۶۲: قال إنکم قوم منکرون ﴾ لووت گوتی: ئیوه‌ که‌سانیکن، من ناتانناسم ﴿ ۶۳: قالوا بل جنناک بما کانوا فیه یمترون ﴾ فریشته‌کان وتیان: ئێمه‌ پیاو خراپ نین، دلنیا به‌ ئێمه‌ فریشته‌ین و هاتووین به‌وه‌ی ئه‌وان گومانیان تێدايه‌، واته‌: هاتووین سزایه‌کمان هێناوه‌ که‌ هۆزه‌که‌ت گومانیان له‌ هاتنیدا هه‌یه‌ ﴿ ۶۴: وأتیناک بالحق ﴾ هاتووین بۆ لات به‌هه‌والنکی هه‌ق و راست، وه‌کو ده‌فهرموێ: (مانزل الملائکه‌ إلا بالحق...) ﴿ وإنا لصادقون ﴾ وه‌بێ گومان به‌راسمانه‌و راست بێژین له‌ قسه‌که‌ماندا.

لووت! شه‌و ره‌وی به‌خاووخیژانت به‌که‌:

﴿ ۶۵: فأسر بأهلک بقطع من اللیل ﴾ جا که‌وايه‌ ئه‌ی لووت! له‌ دواى تێپه‌ربوونی به‌شیک له‌شه‌و خاووخیژانت وه‌ده‌رنی و له‌شارپه‌رۆ ﴿ واتبع أديارهم ﴾ خۆیشت شوینیان به‌که‌وه‌ ﴿ ولا یلتفت منکم أحد ﴾ وه‌ نابیی هیچ که‌سیکیشتان به‌ره‌و دوا لابکاته‌وه‌ تا ئه‌و ناره‌حه‌تی و سزایه‌ نه‌بینی کاتی ده‌باریته‌ سه‌ریان ﴿ وامضوا حیث تؤمرون ﴾ وه‌ بۆ ئه‌و شوینه‌ که‌ فه‌رمانتان پێکراوه‌ له‌ ولاتی(شام) که‌بۆی بچن، رێبگرنه‌به‌ر ﴿ ۶۶: وقضینا إلیه‌ ذلک الأمر ﴾ وه‌ ئه‌و بپاره‌ گرنگ و گه‌وره‌یه‌مان سه‌روش بۆ کرد ﴿ أن دابر هؤلاء مقطوع مصبحین ﴾ که‌ به‌راسیتی له‌ ده‌می به‌ره‌به‌یاندرا هه‌گ و ریشه‌ی هه‌موو ئه‌مانه‌ له‌بن ده‌ردی و، ئه‌بێ هیچ که‌سیکیان لێ ده‌ر نه‌چیت، وه‌ک له‌ئایه‌تی تردا ده‌فهرموێ: (إن موعدهم الصبح ألیس الصبح بقریب). یان ئه‌فهرموێ: (فقطع دابر القوم الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین).

خه‌لکی شار به‌هه‌له‌له‌ سه‌ریان هه‌لدا:

﴿ ۶۷: وجاء أهل المدينه‌ یستبشرون ﴾ وه‌هرکه‌ خه‌لکی شاره‌که‌ی (سدوم) بیستیان وا لووت میوانی هاتووه‌، که‌وتنه‌ هه‌له‌له‌ کێشان و، له‌خۆشیا مژده‌یان به‌یه‌کدی ده‌دا بۆ ئه‌نجامدانی ئه‌و کاره‌ زۆر دزیووقیژه‌ون و ناشیاوه‌یان!! ﴿ ۶۸: قال إن هؤلاء ضیفی فلا تفضحون ﴾ جا له‌به‌ر ئه‌وه‌ که‌ لووت نه‌یزانیبوو ئه‌وانه‌ فریشته‌ن، ترسی هه‌بوو بێ حورمه‌تیا بکه‌ن، بۆیه‌ وتی: به‌راستی ئه‌وانه‌ میوانی منن، تکتان لێ ده‌که‌م روو زه‌ردم مه‌که‌ن و ئابرووم مه‌به‌ن لایان ﴿ ۶۹: واتقوا الله ولا تخزون ﴾ له‌خوا بترسن و، شه‌رمه‌نده‌و

بئی دینی خویندا، له بهر به یانیکێ زوودا سزاو دهنگی و یرانکه ر یان هاته سه ر وگرتنی و تیاچوون، له فهرمووده ها هاتوو: هه ر که پیغه مبه ر ریی که وتبا ئه و شوینانه به هاوه له کانی دهگوت: له م جو ره شوینانه دا به زو ریش بوو ییت ده بی بگرین، نه وه کو سزا که ئه و ناتان ئه و قه بییت. (پیشه واهمه د) ﴿ ۸۴ 》: فما أغنى عنهم

الشوکانی فی الفوائد المجموعة فی الأحادیث الموضوعة.. ئه مه وه نه دی لیکۆلینه وه ی تری له سه ره، ده توانی ته ماشای ته فسیری (قورتبی/ به رگی/ ۵) په راویزه که ی بکه یت. ﴿ ۷۶ 》: وإنها لبسیل مقيم وبه راستی ئیستاش گوندو شاره و یرانکه راوه کان له سه ر ڕیگه ی کاروانه کاندایه له ولاتی (شام)، هه ر به پیوه ماونه ته وه وه ده بیترین و، بوونه ته ده ریاچه یه کی بۆگه ن و پیس، وه کو ده فهرموی: (وانکم لتعمرون علیهم مصبحین، وبایلل أفلا تعقلون) ﴿ ۷۷ 》: إن فی ذلک لآیه للمؤمنین به راستی له وه ده ست وه شانده نیشانه یه کی گه وره ی ده سه لاتی خوا هه یه بۆ پرواداران.

یارانی پیشه ییش (أصحاب الأیکه) له ناو چوون:

﴿ ۷۸ 》: وإن کان أصحاب الأیکه لظالمین وبه راستی (أصحاب الأیکه) خاوه نییشه کان، واته: گه له که ی (شوعه یب) پروایان به شوعه یب نه هیناو سته مکارو له سه رناهه ق بوون. (ئه یکه/ به جیگایه کی پر له دار و دره خت ده لین) ﴿ ۷۹ 》: فانتقمنا منهم ئیمه یش له به رامبه ر ئه وه وه تۆله مان ل سهندن، هه وره تریشقه و بوومه له رزه گرتنی و، بوونه قوربانی لاساری خوین و، وانه ما لیمام مبین که به راستی هه ردووکیان شارو گونده و یراو کراوه کانی نه ته وه که ی (لووت) و، هۆزه که ی (شوعه یب) له سه ره ڕیگایه کی ئاشکرادان و ده بیترین، ریبواران هه موو کات به لایاندا تێپه ر ده که ن و ئاسه واریان دیاره و ده بیتریت ئه وه ی خاوه ن ئیمان و خاوه ن هۆش بئی په ندیان ل وهر ده گرئی، ئه ی ئیوه بۆ په ندی ل وهر ناگرن ئه ی قوره یش؟.

خه لکی حیجریش (سه موود) تیاچوون:

﴿ ۸۰ 》: ولقد کذب أصحاب الحجر المرسلین وبه راستی خه لکی شاری (حیجریش) نه ته وه که ی سالح که له نیوان (مه دینه) و (شام) دایه - په یامبه رانیان به دروژن دانا، واته: باوه ریان به سالح پیغه مبه ر نه کرد، ئه مه ش وه کو ئه وه وایه باوه ریان به هه موو پیغه مبه ران نه کرد بئی. ﴿ ۸۱ 》: وآتیاهم آیاتنا جا له گه ل ئه وه یشدا چه ندین به لگه و نیشانه ی ده سه لاتی خویشان نیشان دان، وه کو وشتره که و، بیره که، به لکو باوه ر به ینن فکانوا عنها معرضین که چی هه ر بیزارییان ده ربیری و پرویان له و گشت موعجیزه و ئایه تانه وهر گیزا! ﴿ ۸۲ 》: وكانوا ینحتون من الجبال بیوتاً آمنین وه ئه وان هۆویکی و ابوون له چیاکاندا، خانوویان بۆ ئاره زووو خووشی ده تاشی و، تیا یاندا به ئاسووده ده ژیان ﴿ ۸۲ 》: فأخذتهم الصیحه مصبحین هه تا له ئه نجامی

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِیَ اِنْ کُنتُمْ فَعَلِیْنَ ﴿ ۷۶ 》 لَعَنَکَ اِنَّهُمْ لَفی سکرینهم یعمهون ﴿ ۷۷ 》 فَأَخَذَتْهُمُ الصَّیْحَةُ مُشْرِقِیْنَ ﴿ ۷۸ 》 فَجَعَلْنَا عَلَیْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ حِجَارَةً مِّن سِجِّیلٍ ﴿ ۷۹ 》 اِنْ فِیْ ذَٰلِکَ لَآیَاتٍ لِّمُتَوَسِّعِیْنَ ﴿ ۸۰ 》 وَإِنَّا لَبَسِیلٌ مَّقْبِرِیْنَ ﴿ ۸۱ 》 اِنْ فِیْ ذَٰلِکَ لَآیَةٌ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ ﴿ ۸۲ 》 وَإِن کَانَ أَصْحَابُ الْأَیْکَةِ لَظَّالِمِیْنَ ﴿ ۸۳ 》 فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّا لَیْلَآِمٌ مِّبِیْنٍ ﴿ ۸۴ 》 وَلَقَدْ کَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِیْنَ ﴿ ۸۵ 》 وَآتَيْنَاهُمُ آیَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِیْنَ ﴿ ۸۶ 》 وَكَانُوا یَسْتَحْتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُیُوتًا آمِنِیْنَ ﴿ ۸۷ 》 فَأَخَذَتْهُمُ الصَّیْحَةُ مُصْبِحِیْنَ ﴿ ۸۸ 》 فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا کَانُوا یَکْسِبُونَ ﴿ ۸۹ 》 وَمَا خَلَقْنَا السَّیْرَتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَیْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآیَةٌ فَاصْصَبْ فَاصْصَبْ الْجَمِیْلُ ﴿ ۹۰ 》 اِنْ رَبِّکَ هُوَ الْخَلْقُ الْعَلِیْمُ ﴿ ۹۱ 》 وَلَقَدْ آتَيْنَاکَ سَبْعًا مِّنَ الْمُنَافِیِّ وَالْقُرْآنَ الْعَظِیْمُ ﴿ ۹۲ 》 لَا تَمُدَّنَّ عَیْنِکَ اِلَیْ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَیْهِمْ وَآخِضْ حَنَآکَ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ ﴿ ۹۳ 》 وَقُلْ اِنِّ اَنَا النَّذِیْرُ الْمُبِیْتُ ﴿ ۹۴ 》 کَمَا اَنْزَلْنَا عَلَی الْمُفْتَسِیْمِیْنَ ﴿ ۹۵ 》

ماکانوا یکسبون هه رچیشیان کرد به ر له هاتنی سزا که، بئی نیازی نه کردن و رزگاریان نه بوو، جا که واته ئه ی مله وهره کان! ئیوه یش بیرئ بکه نه وه و فریای خو تان بکه ون!

قیامه ت به رپوه یه وه هه ر دیت:

﴿ ۸۵ 》: وما خلقنا السموات والأرض وما بینهما إلا بالحق ئاسمانه کان و زهوی و هه رچیش له نیوانیاندا یه، به دادگه رانه و راستی دروستمان کردوون ﴿ ۸۶ 》: وإن الساعة لآیه وه بئی گومان رۆزو ساتی قیامه تیش له هاتندایه و، هه ر پیش دیت، له سووره تی (مؤمنون) دا ده فهرموی: (أفحسبتم أنما خلقناکم عبثاً وأنکم إلینا لاترجعون) ﴿ ۸۷ 》: فاصفح الصفح الجمیل ﴿ ۸۸ 》: جا تۆش ئه ی پیغه مبه ر! به شیوه یه کی چاک و جوان چاوپۆشی له هۆزه که ت بکه، واته: تا کاتی خو ی دیت و مۆله ت به جه نگ و کوشتار ده درئ له گه لیان ﴿ ۸۹ 》: إن ربک هو الخلاق العلیم ﴿ ۹۰ 》: چونکه هه ر په ره ردگاری تۆبه هه میشه

دروستکه رو به دیهینه ره، به ناگاو زانایه به هه موو کارو کرده وه یه ک، وه هه رکات بییه وی زور به ئاسانی قیامت دیییت.

فهرمان به ییداگری له سهر بانگه وازه کهی:

﴿ ۸۷: ولقد آتيناك سبعا من المثاني و القرآن العظيم ﴾ و بی گومان ئیمه حهوت ئایه ته که ی سووره تی فاتحه - که چند جاری له نویژدا ده خویندریته وه دوویات ته کریته وه - وه هه روا ئهم قورئانه گه وره یه شمان پی دایت، که ته واکه ری گشت کتیبه ئاسمانییه کانه، هه موو هه وای و بریاریکی گرنگی تئیدایه، له فهرمووده یه کیشدا بو دوویاتی ئه وه هاتوو وه ده فهرموئی: ((الحمد لله رب العالمين هي السبع المثاني والقرآن العظيم)) ﴿ ۸۸: لا تمدن عنيك إلى ما متعنا به أزواجا منهم ﴾ ئهی پیغه مبه را! چاو مه بره له وه له زهت و خوشیه ی هندی له و بی پروایانه مان پی به هه رهمه ند کردوو، چونکه ئه و قورئانه ی به تو مان داوه زور گه وره به ریزتره، له وه ی به و انمان داوه ﴿ ولا تحزن عليهم ﴾ و خه فته تیشیان بو مه خو که پروا ناهینن ﴿ واخفض جناحك للمؤمنين ﴾ ئه وان ویل بکه و بالی به زهی و میهره بانیت بو برواداران دابخه، واته: له گه لیاندا به سوژ به و له خویششت نزیکیان بکه وه، له سووره تیکی دیکه دا هاتوو وه ده فهرموئی: ((واخفض جناحك لمن اتبعك من المؤمنين)).

کاری پیغه مبه ترساننده:

﴿ ۸۹: وقل إني أنا النذير المبين ﴾ بلی: من ته نها ترسینه ری ئاشکرام، له وه به و لاوه هیچم به ده ست نییه و، هه رکه سیك باوه ر نه کات، ئه و وه کو گه لانی پیشو و گیروده ده بییت ﴿ ۹۰: كما أنزلنا على المقتسمين ﴾ (ئه بوو مه سهوود) له ته فیسیری ئهم ئایه ته دا ده لی: هه ر چوئی قورئانمان دابه زانده خواره وه بو تو ئهی پیغه مبه را!، هه ر ئاواش له سه رده می رابوردوودا کتیبمان ناردوو بو سه ر ئه و جووله که و گاورانه ش سویندیان خواردبوو پیکرا دزایه تی پیغه مبه رکانیان بکه ن ﴿ ۹۱: الذين جعلوا القرآن عضين ﴾ ئه وانه یان قورئانیان به شبه ش کرد، واته: باوه ریان به هه ندیکی کردو، به هه ندیکی باوه ریان نه کرد، هه ر وه کو کتیبه کانی سه رده می خوینیان به شبه ش کردو، باوه ریان به هه ندیکی کردو، هیندیکیان خسته ئه و لاوه. پیشه و (بوخاری) له (ئیبین عه بباس) هه وه ده لی: ئه وانه ی قورئانیان به شبه ش کرد خاوه ننامه کان بوون، ئه وان بوون باوه ریان به هه ندیکی هیئاو، باوه ریان به هه ندیکی نه هیئا! ﴿ ۹۲: فوربك لنسئلنهم أجمعين ﴾ سویند به په ره ر دگارت ئهی موحه ممه د! ﷺ له هه مووان ده پرسین

﴿ ۹۳: عما كانوا يعملون ﴾ له و کارو کرده وه یه ده یان کردو، چو نیش وه لای پیغه مبه رکانیان ده دایه وه؟.

سپارده کهت به ئاشکرا رابگه یه نه:

﴿ ۹۴: فاصدع بما تؤمر ﴾ جا تویش ئهی پیغه مبه را هه رچیت پی سپیژدراوه بی په رده و به ئاشکراو نمایان ده ری بره و، واته: روو به روو به مه رده می را بگه یه نه و، ئایینه کهت ئاشکرا بکه ﴿ وأعرض عن المشركين ﴾ و له او به شدانه ران روو وه رگیره و گوینیان مه ده ری و. ئیبین عه بباس ئه لی: ئهم ئایه ته ی ئیره به ئایه تی: (فاقتلوا المشركين) هی (ته و به) نه سراوه ته وه، به لکو ئه میش بوکات وساتی خو ی کاری پی ده کری ﴿ ۹۵: إنا كفيناك المستهزئين ﴾ چونکه به راستی ئیمه له به رابه ر گالته که راندا بو تو به سین و ناهیلین کاره کهت راگرن، خوای گه وره له جیگایه کی تر دا به رامبه ریان ده فهرموئی: (ودوا لودهن فیدهنون) ۹/۶۸. یان ده فهرموئی: ((والله يعصمك من الناس..)) ﴿ ۹۶: الذين يجعلون مع الله إلهًا آخر ﴾ ئه وانه ی که له گه ل خوادا په رستراویکی تر داده نیین ﴿ فسوف يعلمون ﴾ له دوا ییدا چاک ئه زانن چییان پی ده که ی، ئه وه بوو هه ر له روژی (به دن) دا خوا ریسوای کردن و ئابرووی بردن و، پوزه ی لووتیه رزه کانی شکاند، ئیستایش هه ر که سیك شه ریک بوخوا دابنی و، گالته و مه سه خره به دینی خوا بکات، خوای گه وره خو ی خه می ده خوات و به رووا دهیدا به زه ویدا.

تا هه ق سه رنه که وی کۆل نه ده ییت:

﴿ ۹۷: ولقد نعلم أنك يضيق صدرك بما يقولون ﴾ وه به راستی ئیمه ده زانین که تو له قسه ی ناپه سندی ئه وانه دلت ته نگ ده بی، خه ریکه نه توانی کاره کهت بکه ییت ﴿ ۹۸: فسبح بحمد ربك ﴾ جا تویش بو لا بردنی ئه و نارحه تی و دلته نگیه هه ر شوکری په ره ر دگاری خو ت بکه، به پاک و خاوین رای بگه رو روو له نویژ بنی ﴿ وكن من الساجدين ﴾ و هه رده م له کر نوو شبه ران به. پیشه و (ئه حمده) ئهم فهرمووده (قودس) یه هیئاوه که خوا ده فهرموئی: ((ياابن آدم! لاتعجز عن أربع ركعات أول النهار أكفك آخره)) واته: ئهی نه وه ی ئاده م! تو له سه رته ی روژه وه چوار رکات نویژ بکه، بوکو تایی روژیشت خو مت به سه ﴿ ۹۹: واعبد ربك حتى يأتيك اليقين ﴾ و هه میشه په ره ر دگاری خو ت به رسته، تا ئه وکاته یه قین (مه رگ) ت بو دی. (موجاهید) و (قه تاده..) ده لین: پیشه و (بوخاری) ش وشه ی

باوهر بیان سه بارهت به نعیمه ته کانی خوی گه وره، دهشیانتر سینی له پاشه رۆژیکی رهش و نه گریس، نه گهر درێژه بهو بیرو بۆچونه ههلهیهیان بدهن.

* له کۆتاییدا فهرمای به په یامبهر ﷺ دهکات که زۆر به حیکمهت و وردبینانه خه لکی بانگ بکات بۆ لای دینی خوا، وه له گهلیاندا

(یهقین) ی ههر به مهرگ تهفسیرو مانا کردۆته وه. واته: ههتا ئه و رۆژه دهمریت، ههر له سه ر دین بهو کلا مه به.

تییینی: تاقمی له وانه که به باشی له ئایینی خوا حال نه بوونه و خویان له راستیه کان لاده دن ده لێن: مروّف تا ئه و کاته خوا په رستی له سه ره که به ته وای خوی به به زه یی ده ناسی، جا پاش ئه وه، ئیدی نه نوژی له سه ر ده مینی و، نه هیچ فه رزو واجیباتییکی تر! ده سا تۆش دلنیا به ئه ی خوی نه ری هیژا! که تهفسیری پر به پری ئه م ئایه ته ههر ئه وه یه ئیمه بۆمان کرد.

له (۱۴۱۶/۱/۱) کۆچی بهرامبهر به (۱۹۹۵/۵/۳۱) زایینی له تهفسیری ئه م سووره ته بوومه وه. (الحمد لله رب العالمین).

سوورمتی (نحل) به

مه ککه ییبه و (۱۲۸) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته بناغه و بنه ما سه ره کییه کانی ئیسلام باس دهکات، وه کو خوی ته خوی تا ک وته نیا، وه حی و نیگا، زیندوو بوونه وه و پاداشت و تۆله.

له پال ئه مانه ی شدا گه ئی به لگه ی جوړا و جوړ دینیته وه له ئاسمان و زهوی، له ده ریاو، له کیوه کان، له دهشت و شیوودۆله کان، لیزه مه ی باران و، شینیوونی رووه ک و گژوگیاو، گه می و که شتییه کان و، ئه ستیره کان، که له تاریکییه کانی شه ودا، رېبواران به تاییه تی سوودیان لینی وه ده گرن و، رینان پی ده ده که ن، ئه مانه و چه ندین دیمه نی تر که مروّف به چاوی سه ر ئه یانینی و به گوئی ئه یانینی سیّت.. باس له مانه دهکات بۆ دۆزینه وی خواو به یه ک زانینی ئه و.

* له سه رتاوه باسیکی سروش و نیگا دهکات، که جیگای لاقرتی بی باوهران بوو و پروایان پی نه کردو، هاتنی قیامه تیشیان به شتیکی زۆر دوور له قه له م ده دا.. ته نانه تی ئه وه نده ی ش نه فام بوون ئه یانوت: جا ئه گهر راسته قیامه ت دیت ده فه رموو بۆمان بیئه !! تا دواتر بکه و تایه زیاتر گالته یان ده کرد..!

* سووره ته که زیاتر تیشک ئه خاته سه ربنه مای یه کتا په رستی.. بۆیه روو دهکاته مروّفه کان و پینان ده لیت: هه رکه سه به پینی ده سه لاتی خوئی با ژیری خوئی بخاته گه ر بۆ دۆزینه وه ی خوا، به تاییه ت سه ریک به رزه وه که ن و دروستکراوه رهنگا و رهنگ و نه خشینه کانی ئه و ببینن له م بوونه وه ره فراوانه دا.

* مروّفه کان به گشتی داده چله کینی له ده ره نجامی سه لهی و بی

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿١٦﴾ قَوْلِكَ لَسْتَ لَهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿١٧﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ فَأَصْحَابُ مَأْتَمَرٍ وَأَعْرَضَ
عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٩﴾ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٢٠﴾ الَّذِينَ
يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ سَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ عَلِمُوا
أَنَّكَ بِضُرٍّ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٢٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٢٣﴾ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٢٤﴾

سُورَةُ النِّحْلِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَنَّى أَمَرَ اللَّهُ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١﴾
يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣﴾ خَلَقَ
الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴿٤﴾ وَالْأَنْعَمَ
خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥﴾
وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٦﴾

هه میسه وشه ی جوان و شیرین به کار بینی.. له هه مان کاتیشدا ده بی زۆر لیبوورده و به ئارام و خوگر بیت له سه ر ئه و ته زیه ت و ئه شکه نجه یه له پیناوی بیرو باوهره که یدا ده دری: (أدع إلى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة.. ههتا (واصبر وما صبرك إلا بالله).

هاتنی قیامهت نزیکه:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: أتى أمر الله ﴾ ئه واه فه رمانی خوا بۆ سزای بی باوهران هات و گه شیت و قیامهت به ریا بوو، به لی چونکه قیامهت ههر له هاتندا یه و سه ر ئه نجامیش (ههر پینش دیت) خوی گه وره به کرداری رابووردوو (ماضی) وشه ی (أتی) ی هیئا، ههر وهک له جییتردا ههر له و باره یه وه ده فه رموی: (إقترب للناس حسابهم وهم فى غفلة معرضون) ۱/۲۱. یان ده فه رموی: (إقترب الساعة واتشق القمر). ﴿ فلا تستعجلوه ﴾ جا که وایه په له ی ئه و

ئەوان ئەيانكەنە ھاۋەشى و، دەسلەتلى ھېچ شىئىكىشىيان نىيە.

ئاسمان و زەۋى و مەۋ ھەر خوا داھىيەتاون:

﴿ ۴: خلق الإنسان من نطفة ﴾ ئەو مەۋقەى لە تنۆكە ئاۋ (تۆم) يىكى كەم و لاۋاز دروستکرد ﴿ فاذا هو خصيم مبين ﴾ كەچى لەباتى باۋەرھىنان، بوۋىە دوژمنىكى ئاشكراۋ مەلەننىكەر لەگەل دروستكەرەكەى خۇيىداۋ كەۋتە ئىنكارى كردنى وجوۋدى!! لەسوورەتلىكى تردا ھەر لەۋ بارەيەۋە دەفەرمۇى: (وھوالذى خلق من الماء بشرا فجعله نسبا وصهرا وكان ربك قديرا). پىغەمبەر شىمان (موھەممەد) لە فەرمودەيەكى قودسيدا دەفەرمۇى: ((ابن آدم! انى تعجزنى وقد خلقتك من مثل هذه؟! حتى اذا سويتك فعدلتك مشيت بين برديك وللأرض منك وئيد (الوئيد: شدة الوطء على الأرض يسمع كالدوى من بعد) فجمعت ومنعت، حتى اذا بلغت الحلقوم قلت: أتصدق وأنى أوان الصدقة)) (رواه الإمام أحمد ۴/۲۱۰). پىغەمبەر ﷺ كەمى (تف) دەكاتە ئاۋ(لەپى) دەستى و پاشان ئەفەرمۇى: خواى بالا دەست دەفەرمۇى: ئەى بىنايدەم! تۆ دەتەۋى لە دەستم دەرچى، خۆ من تۆم لە چەشنە ئاۋىكى ئاۋا بەدەيەتاونە؟ كەچى بەدەيەۋە بەسەر زەۋيدا دەچىت! مالت كۆكردەۋە نەتەبەخشى، ھەتا گىيان گەيشتە گەرۋوت، تازە دەلىيت: مال دەبەخشم! جاكەى كاتى بەخشىن ماۋە؟.

مەۋ مالايتىشى لەبەر ئىۋە دروستکرد:

﴿ ۵: والأنعام خلقها ﴾ مەۋ بىز و گاۋ و شىرىشى بۇ دروستکردن، لەسوورەتى (ئەنعام) دا زياتر لە سەرئەم نىعمەتەنە چوۋە، لىرە ھەر ۋەكو ۋەبىر ھىنانەۋەيەك خستىيە روو ﴿ لكم فيها دفاء ﴾ ھۇى گەرمىيان تىدايە بۆتان، واتە: لەۋانە جلك و بەرگ كەمايەى خۇ گەرمكردنەۋەتەنە دروست دەكەن و، خۇ لە سەرما دەپارىزن ﴿ ومنافع ﴾ وبى لە ۋەش گەلى سوۋود كەلى تىرەن تىدايە بۆتان (شىرو دۆۋرۈن و پەنپىرو...) ﴿ ومنها تأكلون ﴾ و لە گۆشتەكەيشيان دەخۇن ﴿ ۶: ولكم فيها جمال ﴾ ۋە جەمال و جوانىشن بۆتان ﴿ حين تريحون ﴾ كاتى ئىۋاران دەيانھىننەۋە ﴿ وحين تسرحون ﴾ ۋە كاتى بەريان دەدەن بۇ لەۋەرگاكانىيان بەيانىيان، ئاى چەندە مايەى دلخۇشى و جوانىيە بۆتان و، خەلىكىش بە چاۋى رىزەۋە سەىرتان دەكەن، چونكە سەرۋەت و سامان بۇدونىاش مايەى قەدرو ئىعتىبارە لای خەلىكى خۇى ﴿ ۷: وتحمل أثقالكم إلى بلد ﴾ ۋە كەل و پەلە قورسەكانىشتان بۇ ئەۋشارانە رادەگۈيىز و ھەلدەگرن، كە ئەگەر ئەۋ ئازەلەنە نەبوۋبان ﴿ لم تكونوا بالغيه إلا بشق

رؤزه مەكەن، بىگومان بىن ھەر دىت، پىغەمبەرىش دەفەرمۇى: بەر لە ھاتنى كات وساتى قىامەت لەلای خۇرئاۋاۋە پەلە ھەۋرىكى رەش ۋەكو (مەتالە) پەيدا دەيىت، بەردەۋام بەرەۋ ئاسمان بەرز دەيىتەۋە ھەلدەكشىت، ئەۋسا جارچىيەك لەناۋ ھەۋرە رەشە كەدا دەلىت: ئەى خەلىكىنە! ئەۋجا خەلىكەكە بەرەۋ يەكدى دىن، ئەۋىش دەلىت: ئەرى گۈيىتان لىۋە بوۋ؟ ھەيانە دەلى: بەلى، ھەيشيانە دوۋدەلە، بۇجارى دوۋەم ھاۋار دەكاتەۋە: ئەرى بىستان؟ خەلىكەكەش دەلىن، بەلى، جا بۇ جارى سىيەم دەلى: خەلىكىنە! ھوشيار بىن! ۋا بىريارى خوا ھات بۇھاتنى قىامەت، پەلەمەكەن و بەرپەۋەيە، ئەۋجا پىغەمبەر فەرمۇى: سوپىندم بەۋ زاتەى گىيانى منى بەدەستە! ئەۋەندە بەپەلە دىت، ئەۋ دوۋ كەسە كە پارچە قوماشىكىيان راخستىيت، فرىاي كۆ كردنەۋەى ناكەۋن، ئەۋ پىاۋەى (حەۋز) و قومى چاك كەردوۋە بۇ ئاۋە خۇرەى ئازەلەكەى، مۇلەتى ناپىت ئاۋيانى تيا بدات، ئەۋ پىاۋەى و شىترەكەى دۇشيوۋە بىخواتەۋە، فرىاي خواردنەۋەى ناكەۋىت، ئىتخرەلىكى بەگشتى سەر قالن، ھەر يەكە بەدەردى خۇيەۋە. ﴿ سبحانه وتعالى عما يشركون ﴾ پاك و خاۋىنى و، بەرزى و بلىندى ھەمىشە بۇ خوا لەۋ شىتانەى ۋا ئەۋانە دەيكەنە ھاۋەشى و ھاۋەلى و، زىاد لەۋەش كە ئەلىن ناتۋانى قىامەت بىنى!

فرىشتە تاك و تەنپايى خوا دەجەسىپىن:

﴿ ۲: ينزل الملائكة بالروح من أمره على من يشاء من عباده ﴾ خوا بەفەرمانى خۇى فرىشتەى ۋەحى (جوبرىل) بەسروش و ۋەحىيەۋە، بە فەرمانى پەيامبەرپەتى دەنپىرى بۇ سەر ھەركەسىك لە بەندەكانى كە خۇى بىيەۋى و بەشىاۋى بزانىت. ئەم ئايەتە رەتى قەسى ئەۋانەيە كە خوا لەسەر زارىانەۋە دەفەرمۇى: (لولا نزل هذا القرآن على رجل من القريتين عظيم) ۳۱/۴۳. يان لە جىگەيەكى تردا دەفەرمۇى: (اللّٰهُ يصطفى من الملائكة رسلا ومن الناس...) يان دەفەرمۇى: (..اللّٰهُ أعلم حيث يجعل رسالته..) ﴿ أن أنذروا أنه لا إله إلا أنا ﴾ ۋەحىيان بۇ دەكاۋ پىيان دەلى: كە خەلك لەسزا بىترسىپن و، ئاگادارىان بكەن كە جگە لە من ھېچ پەرستراۋىك بەھەق نىيە ﴿ فاتقون ﴾ جا كەۋاتە لەسنوۋرەكانم پارىز بكەن و، قەسم مەشكىپن ﴿ ۳: خلق السموات والأرض بالحق ﴾ خوا دەسلەتدارىكى ۋايە كە ئاسمانەكان و زەۋىي بەراست و بەھەق بەدەيەتاونە، نەك بىھوۋدە ھەۋانتە، لەجىگايەكى تردا دەفەرمۇى: (ليجزى الذين أساءوا بما عملوا ويجزى الذين أحسنوا بالحسنى) ئىدى چۆن ھاۋەشى بۇ دابنىن؟! ﴿ تعالى عما يشركون ﴾ بەرزو بلىندە لەۋ بىتانەى كە

تا نیستایند پستان نه زانیوون، ریتان پی نه بردوون، وه کوچه ندین جوړی تری گیانله بهران و ناژهل و ههرشتیکی تر ۹: و علی الله قصد السبیل ۱۰: وهله سهر خوایه روونکردنه وهی ریگهی راست و بانگکردن بوی به به لگه و سه لماندن.

(سوددی) ثلث: مه به ست بهو ریبه، ریگاو ریبازه که ی دینی

وَنَحْمِلُ أَنْفَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِلَيْهِ إِلَّا سَبَقِ
الْأَنْفُسُ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوِّفٌ رَّحِيمٌ ۝ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ
وَالْحَمِيرَ لَتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝
وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهْدَكُمْ
أَجْمَعِينَ ۝ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ
شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ۝ يُثْبِتُ لَكُمْ
يَهَ الْزَرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ
الشَّجَرِ أَنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝
وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ
مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِ رَبِّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
۝ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَنًا إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي
سَخَّرَ الْبَحْرَ لِنَاكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَاسْتَخْرِجُوا
مِنْهُ حَبْلَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلَ الْكَبِيرَ
وَلَتَبْتَغُوا مِنْ قُضَاهٍ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

نیسلامه. ۱۰: و منها جائر ۱۱: و هیشیانه لارو چهوته، مروّف ناگهیه نیته نامانج، وهکو ثابین و بهرنامه کانی تر ۱۲: ولو شاء لهداكم اجمعين ۱۳: خوښه گهر خوا و یستبای رینموونیتان بکات بوړی هق و راست که، نهوا پیکرا هه موواتی رینوینتی دهکردن، بهلام هه لیژاردنی ریگاکان دهخاته بهر دس مروّف خوی و، نازادیشی دهکا بودیاریکردن و هه لیژاردنی، بو نه وهی نه بیته زوروزورکاری، وهکو له نایه تیکی تر دا نه وه حقیقه ته دوویات دهکاته وهو دهفرموی: (ولو شاء ربک لآمن من فی الأرض کلهم جمیعا). یان دهفرموی: (ولو شاء ربک لجعل الناس أمة واحدة ولا یزالون مختلفین...).

باران نیشانه ی دهسه لاتی خوایه:

۱۰: هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ۱۱: خوا ههر نه و زاته دهسه لاتدریه که له حهواوه شاو ده نیریته خواره وه له شیوهی باراندا ۱۲: لکم منه شراب ۱۳: نیوه لینی دهخونه وه، ناویکی خوش

الأنفس ۱۴: نیوه به نه زیته و نازاری گیانی و دهروونی نه بووبا پیان نه ده گه یه شستن، واته: له کاتی حهج و عومروه بازرگانی و ههرجم وجوولیکی تر دا به ناسانی بی نه وانه، بوتان نه نجام نه ده دران، ههر لهو باره وه له جیگایه کی تر دا دهفرموی: (وإن لکم فی الأنعام لعبرة تسقیم مما فی بطونها ولکم فیها منافع کثیرة ومنها تأکلون، وعلیها وعلی الفلک تحملون) و نه مانه و چه ندین نایه تی تر ههر له باره ی نه و نعمته گرنگانه ی خواوه هاتوون و هه، پیویست ناکات به هینانیان ۱۵: إن ربکم لرؤف رحیم ۱۶: به راستی پهروه ردگارتان بهرام بهر به نیوه زور به به زه یی، و زوریش میهره بان و، دهلاویه ۸: و الخیل والبغال والحمیر ۹: ههروه ها نه سپ و ماین و هیسترو گویدریژی دروست کرد ۱۰: لتركبوها وزینة ۱۱: بو نه وهی کاتی نیوه دهچن بو جییه ک سوریان بن، بی له وهیش بینه زینه ت و جوانی و جه مالی دونیاتان. جا باشه خوایه کی دهسه لاتدارو، خاوه ن نیمه تیکی ناوا شیایو پرستن نییه و، ناتوانی مردووان زیندوو بکاته وه؟ (نه بوو حه نیفه) (خوارازی بیت لیسی)، پیی وایه که گوشتی نه سپ و ماین قه ده غه یه و ناخوری، چونکه له نایه ته که دا خوا دهفرموی: (والخیل والبغال والحمیر لتركبوها وزینة) واته: بو سواری وزینه تی دروست کردوون، نه ک بو خواردن، وهکو نه و ده لیت. بهلام جه ماوهی زاناکان وهکو نیامی (مالیک و، شافعی و، نه حمه د) وهاوه لانیان و زوربه ی زاناکانی (سه له ف و خه له ف) یش ده لیت: گوشتی نه سپ و ماین حه لاله و، دهخوری، بهم به لگانه:

(۱) له بوخاری و موسلیمدا هاتووه: (نهی رسول الله ﷺ عن لحم الحمر الأهلية، وأذن فی لحم الخیل) که پیغه مبه ر ﷺ له خواردنی گوشتی (که ی مالی ریگری کرد و، مؤله تی به خواردنی گوشتی نه سپ و ماین دا.

(۲) نیامی موسلیم له خاتوو (نه سما) وه (خوای لی رازی بیت) ده گپریته وه ده لیت: (نحرنا علی عهد رسول الله ﷺ فرسا فاکلناه ونحن بالمدينة) (رواه مسلم، کتاب الصيد/۱۵۴۱). واته: نیمه له سه رده می پیغه مبه ردا ﷺ له مه دینه دا ماینیکمان سه رپری و خواردمان.

(۳) (دوحیه) ده ل: به پیغه مبه رم ﷺ گوت: (ألا أحمل لک حمارا علی فرس، فیتج لک بغلا فترکبها؟ قال: إنما یفعل ذلک الذین لا یعلمون) (مسند الإمام أحمد ۳۱۱/۴). واته: ریگم ده دهیت گویدریژیک له ماینیک بپه زینم، به شکو هیستریکی بیی بو نه ملاو نه ولا سواری ببیت؟ فهرموی: نه وه کاری نه و که سانه یه نازانن. و یخلق ما لا تعلمون ۱۴: بی له وانه یش شتی وا دروست دهکات که

و شیرین بۇخواردەنەوتان دەشتی ﴿ ومنه شجر فيه تسمون ﴾ هەر لەوئاوێ دارودرەخت و گیا شین دەبێو، مەرو مالتیشی لی دەلەوێنن، بەتایبەتیی و شترەکانتان ﴿ ۱۱: بنبت لكم به الزرع والزيتون والنخيل والأعناب ومن كل الثمرات ﴾ هەر بەو ئاوو بارانەوێ کشت وکال و گەنم و جوو و داری زەیتوون و، داری خورماو رەزتان بۆ دەروێنی و سەوزدەکاو غەیرەز ئەوانیش لە هەموو جوړیکی میوهجات ﴿ إن فی ذلك لآية ﴾ بەراستی لەوانەدا بەلگەیەکی ئاشکرای مەزن هەیە بۆدۆزینەوێ خواو ددان نان بە دەسەلاتی خوادا ﴿ لقوم يتفكرون ﴾ بۆ هەر گەلی بەوردی بیربکاتەوێ لە دەسەلاتی ئەو، پاشان ببیەوێ ددان بنین بە یەکتای خوادا، ئەگینە خەلکی لارو لاسار چ کەلکێک وەرەگریت لەوجۆرە شتانە؟.

شەوو رۆژو هەیف و خۆرو گژوو گیای بۆ رامکردن:

﴿ ۱۲: وسخر لكم الليل والنهار والشمس والقمر ﴾ هەرئەو زاتە یە شەوو رۆژو خۆرو مانگی بۆ رامکردن ﴿ والنجوم مسخرات بأمره ﴾ گشت ئەستێرەکانی تریش هەر بە فەرمانی ئەو رام کراون، زۆر بە ئاسانی بە ئاسماندا دین و دەچن ﴿ إن فی ذلك لآيات لقوم يعقلون ﴾ بە راستی لەو شتانەدا کۆمەڵی بەلگەی مەزن هەیە بۆ گەلی تێبگا. لەسوورەتی (ئەعراف) یشدا تەئکیدێ ئەو دەکاتەوێ دەفەرموێ: ﴿ إن ربکم الله الذی خلق السموات والأرض فی ستة أيام ثم استوی علی العرش یغشی الیل النھار یطلبه حیثا والشمس والقمر مسخرات بأمره ألا له الخلق والأمر تبارک الله ربالعالمین ﴾ / ۵۴ ﴿ ۱۳: وما ذراً لكم فی الأرض مختلفاً ألوانه ﴾ وە لەم زەویەیدا چەندین شتی جوړاو جوړو، رەنگ و تام لێکجیاوازی بۆ دروست کردوون، ئەگەرچی لە یەک ریشەیش بن ﴿ إن فی ذلك لآية لقوم یذکرون ﴾ بێگومان لەوێشدا بەلگەی گەورەو مەزن هەیە بۆ کۆمەڵ و خەلکێک بیر بکاتەوێ ئامۆزگاری وەرگری بۆ بەیەک دانانی خوای کار جوان.

زەریا و کێوو چۆم و ئەستێرە بەلگەی بوونی خوا:

﴿ ۱۴: وهو الذی سخر البحر ﴾ هەر ئەو زاتە دەسەلاتدارە یە کە دەریای رامکرد ﴿ لتأکلوا منه لحماً طریاً ﴾ هەتا ئێوە گۆشتێکی ناسکی تازە یی دەربھێنن و لێی بخۆن، لەماسییەکانی سوود وەر بگرن و، بەدەر ئەوانیش چەندین کەلکی تری لی وەرگرن ﴿ وتستخرجوا منه حلیة تلبسونها ﴾ هەتا مرواری و مەرجان و هەر شتیکی تری جوانی لی دەر بھێنن و، بیکەنە خشل و

بەکار بینن، وەك ئەم ئایەتەش ئەفەرموێ: ﴿ یرج منها اللؤلؤ والمرجان ﴾ ۲۲/۵۵ ﴿ وترى الفلك مواخر فيه ﴾ وە کەشتییەکان بە چاوی خۆت دەبینی کە دین و دەچن و بەسنگیان ئاوی دەریا لەت دەکەن لە رۆشتندا ﴿ ولتبتغوا من فضله ﴾ و تا بەهۆیانەوێ لە نیعمەت و رۆزی خوا بگەڕین و کەلک وەر گرن و باز گانی بکەن ﴿ ولعلکم تشکرون ﴾ و بەشکو سوپاسی خوا بکەن، لەسەر ئەو هەموو نیعمەت و بەهراوە پێی بەخشیون ﴿ ۱۵: وألقى فی الأرض رواسبی ﴾ وە لەزەویدا کێوێ زۆر بەرزو بلندەکانی دانا و کردنییە لەنگەر و میخ و زەوی پێی بەستەنەوێ ﴿ أن تمید بکم ﴾ تا ئێوە نەلەرزین، بە ئاسانی بتوانن لەسەری بژین و بگەنە مەبەستەکانی خۆتان و رینوین بن ﴿ وأنھارا وسبلا ﴾ و چەندین چۆم و رووبار و ریبازیشی نیشان دان ﴿ لعلکم تھتدون ﴾ بەشکو ریی ژیاانتان بدۆزنەوێ بەخۆشی بژین ﴿ ۱۶: وعلامات ﴾ وە چەندین نیشانە ی تریشی بۆ دانان، وەکو کێوو گۆردۆلکەو ئاوو هاوشیوێ ئەوانە بە رۆژدا، بۆ ئەوێ ریبواران لە وشکانی و دەریادا ریبان پێی دەرکەن بۆ گەیشتن بە ئامانج و مەبەستەکانیان ﴿ وبالجمھم یھتدون ﴾ ئەوان بە ئەستێرەکانیش ریبان دەرەکرد لە تاریکایی شەو دا.

﴿ ۱۷: أفمن یخلق کمن لا یخلق ﴾ دیارە ئەوانە هەموو کاری خۆان، دە ئاخۆ کەسێک بتوانی بە دی بھێنی و، مەیلی لەهەر شتێک ببی بە ئاسانی دروستی بکات، وەکو ئەوێ وایە کە توانای دروستکردنی هیچ شتیکی نەبێ و، نەتوانی تەنانەتی شتیکی سادەیش دروست بکات؟ ﴿ أفلا تذکرون ﴾ ئایا ئیتیر ئێوە بیر ناکەنەوێ، پەندو ئامۆزگاری وەرناگرن؟ ﴿ ۱۸: وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها ﴾ ئەوانە کەمێک بوون لە نیعمەت و بەخششەکانی خوای گەورە، خۆ ئەگەر بتانەوێ گشت نیعمەت و چاکەکانی خوا بژمێرن، بۆتان ناژمێردرین ﴿ إن الله لغفور رحیم ﴾ خوای لەکارزان زۆر لێبوور دەیە بەرەمبەر بە درێغییەکانتان، زۆریش دلۆقان و میھرەبانە ﴿ ۱۹: والله یعلم ماتسرون وما تعلنون ﴾ هەرشتی ئێوە بێشارنەوێ، بە پەنامەکی و بەنھینی بیکەن و، هەرشتیکیش دەر بخەن و بە ئاشکرا ئەنجامی بدەن، خوا هەر دەیانێ ﴿ ۲۰: والذین یدعون من دون الله لا یخلقون شیئاً ﴾ ئەو بتانەش کە ئەوانە لەباتی خوا داوای هینانی خێرو، لادانی شەرو خراپەیان لی دەکەن و دەیانپەرستن، قەت لێیان نایەت هیچ شتی دروست بکەن ﴿ وهم یخلقون ﴾ و خۆیشیان دروست دەکرن. کەوابوو چۆن دەبنە خواو پەرستترین!! ﴿ ۲۱: أموات غیر أحياء ﴾ خۆ مردوون و زیندوونین ﴿ وما یشعرون أیأن یبعثون ﴾ هەر هەستیش

رېځگري بکه و، ئىسلام به شتيکی ئەفسانەو بى ناوەرۆک نيشانى
 کۆمه لگه بدن!! ﴿ ٢٥ ٓ: لِيَحْمِلُوا أَوْ زَارَهُمْ كَامِلَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾
 ئەوقسەيە دەکەن هەتا رۆژى قىامت بارى گوناھەکانى خويان
 بە تەواوى هەلگرن ﴿ وَمَنْ أَوْزَارَ الَّذِينَ يَضْلُونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ﴾ وه
 له گوناھى ئەو کەسانەش هەلگرن کە بە ئەزانى و گيلانە و بى

ناکەن کە ی پەرستیارەکانیان زیندوو دەکرێتەو، جا ئیتر چۆن داوای خێرو قازانجیان لێدەکرێت؟ لەجیگایەکێ تردا دەفەرموی: (أَتَعْبُدُونَ مَا تَحْتُونَ، وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ/ ۹۵، ۹۶).

بهدر نه (الله) کهسی دی نییه:

﴿ ۲۲ : إلهكم إله واحد ﴾ په‌ستراوی به هه‌قی ئیوه، ته‌نها په‌ستراویکی تا‌ک و ته‌نیا‌یه، بی‌شهریک و بی‌هاوه‌له و هه‌ر خو‌یه‌تی، ئه‌گه‌ر چی کافه‌رکانیش پی‌یان سه‌یره! وه‌کو له جی‌یه‌کی تر‌دا له سه‌ر زاری ئه‌وان ده‌فه‌رموی: (أجعل الآلهة إلهًا واحدًا إن هذا لشيء عجاب) یان ده‌فه‌رموی: (وإذا ذکر الله وحده اشمازت قلوب الذين لا يؤمنون بالآخرة، وإذا ذکر الذين من دونه إذا هم يستبشرون) ﴿ فالذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾ جا ئه‌وانه‌ی که به‌روژی دوا‌یی باوه‌ر ناه‌یین ﴿ قلوبهم منكرة ﴾ دل‌یان نکوولی ته‌نیا‌یی و وه‌حدانی‌یه‌تی خوا ده‌کا ﴿ وهم مستكبرون ﴾ وه‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا خو‌ به‌زل ده‌زانن له شو‌ینکه‌وتنی هه‌ق! ﴿ ۲۳ : لا جرم أن الله يعلم ما یسرون وما یعلنون ﴾ راسته‌و هه‌قه، که خوا ده‌زانی و به‌ئاگایه به‌گشت ئه‌و شتانه ئه‌وان له‌خه‌لک ده‌یشارنه‌وه، یان ده‌ری ده‌برن و به‌ئاشکرا ده‌یکه‌ن.

سەرئىنجىڭ: بۇ ماناۋ مەبەست لەۋشەي (لاجرم): (خەلىل) و (سىبىويە) ى نەحوى دەيىن: بەۋاتاۋ ماناى (حقا) ھاتوۋە، ۋەدەيىن: (ف(لا)) و ((جرم)) كىلمە ۋاھدە، ۋەن الخليل أيضا أن معناها: لا بد، ولا محالة. وقال الزجاج: لا هاهنا نفى، ورد لقولهم: إن الأصنام تغنيهم.. شىاۋى ئامازە بۆكردنە وشەي (لاجرم) لە قورئاندا –لەم ئايەتەندە– چۈرچار ھاتوۋە: (۲۳) ى و (۱۰۹) ى (نەحل). (۴۳) ى (غافر). (۲۲) ى (ھود).

﴿إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ﴾ ھۆبە راستی خۇا خۇشى نایە
لە پیشیلاکەرانی ھەق و راستی و، خەڵکانی خۆبەززان، لە
سوورەتیکێ تردا دەفەرموێ (إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي
سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ).

لاي خوانه ناسان قورئان چيروكي ييشينانه:

﴿٢٤﴾: وَإِذَا قِيلَ لَهُم مَّاذَا أُنْزِلَ رِجْمُ ﴿﴾ وَه هَر كَاتِيْ يَهُ
 هَاوَبَه شَدَانَه رَانَه گَوْتَرَا: ئَهْرِيْ پَهْرَوَه رَدگَارَتَان چِي دَابَه زَانْدَوْتَه
 خَوَارَوَه؟ ﴿﴾ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿﴾ لَه وَه لَامَه رَاسْتَه كَه خَوْ
 دَه بَوِيْرَن وَ دَه لِيْن: چِي نَارِدَوَه؟ هَه رُئَه فَسَانَه وَ ئُسْتَوْرَه وَ پَرُو
 پَالَانْتَه ي پِيْشِيْنَانِي نَارِدَوَه، دِيَارَه بَوِيَه ئَه وَ قَسَانَه ش دَه كَن، هَه تَا
 بَه خَه يَالِي خَاوِي خَوْيَان بَتَوَانن خَه لَك لَه دِيْنِي ئِيْسِلَام وَ رَاسْتِيْيَه كَان

وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسَهُ أَنْ تَبِيدَ بِهِمْ وَاتَّهَرُوا بِسَلَابِ
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَسَتْ بِإِلْتِمَاعِهِمْ يَهْتَدُونَ
﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ
تَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْ لَهُمْ خِزْيٌ
أَخْيَافٌ وَمَا يُشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٢١﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْدٌ
فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ
﴿٢٢﴾ لَأَجْرَمَ أَنْ اللَّهُ يَعْلَمَ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُمْ
لَا يُحِبُّونَ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٣﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنْزِلَ لَكُمْ
قَالُوا الْأَسْطِيرُ الْأُولَى ﴿٢٤﴾ لِيُحْمَلَ أَوْزَارُهُمْ كَأَمَلَةٍ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا
سَاءَ مَا يَزِيلُونَ ﴿٢٥﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَإِنَّ اللَّهَ بَيَّنَّنَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ
مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

بەلگە، ئەوان گومپايان دەكەن، چۈنكى ئەوان سەرۈك و فرماندەن
و، ئەمانىش شوپىنكە وتوو خەلەتاو ﴿ألا ساء ما يزون﴾ ھۇشيار
بىن! چ بارىكى نالە بارو خراپ ھەلئەگرن؟.

يېشىنانىشيان ھەر دەھۆ باز بوون:

﴿ ۲۶ : قد مكر الذين من قبلهم ﴾ به راستی نه‌وانه‌ش له پیشیانوه به‌ووون، هه‌روه‌کو نه‌مانه‌ فرۆفیلان له‌گه‌ڵ په‌یامبه‌ره‌کانیاندا کرد بو له‌ناو بردونیان! ﴿ فأتى الله بنيانهم من القواعد ﴾ ئینجا خوا خانوو به‌ره‌یانى له‌ بن هینا ﴿ فخر عليهم السقف من فوقهم ﴾ به‌و شینوه که سه‌روو میچی خانوو ه‌کانیان به‌سه‌ردا که‌وت و گشت مردن، وه‌کو له‌جیگایه‌کی تر‌دا ده‌فه‌رموی: (کلما أوقدوا نارا للحرب أطفأهاالله..) یان ده‌فه‌رموی: (فأتاهم الله من حيث لم يحتسبوا وقذف فى قلوبهم الرعب..) ﴿ وأتاهم العذاب من حيث لا يشعرون ﴾ وه له‌ شوینیکه‌وه‌ سزایان بو هات که نه‌وان هه‌ستیان پێ نه‌ده‌کردو به

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۲۷﴾ بے‌لّٰی، بے‌گومان خوا خوی چاک ده‌زانی به‌وهی کردووتانه ﴿۲۸﴾ فادخلوا أبواب جهنم ﴿۲۹﴾ ده‌موتان له ده‌رگاگانی دۆزه‌خه‌وه بچنه جه‌ه‌نده‌م، هه‌ریه‌که به‌پینی تاوان و گوناحی خوی وله ده‌رگای خوی‌هوه ﴿۳۰﴾ خالدين فيها ﴿۳۱﴾ به‌ه‌تاهه‌تاییش له‌وی بمیننه‌وه ﴿۳۲﴾ فلبس مشوی المتکبرين ﴿۳۳﴾ جاجیگه‌ی خه‌لکانی لووتبه‌رز و خۆبه‌زلزان - له‌ ئاستی خوا په‌رستیدا - زۆر خراپ و ناهه‌مواره، له‌م ئایه‌ته‌شدا هه‌رجه‌خت له‌ سه‌ر شه‌وه ده‌کاته‌وه که ده‌فه‌رموی: (لا یقضى علیهم فیموتوا ولا یخفف عنهم من عذابها...) یان ده‌فه‌رموی: (النار یعرضون علیها غدوا وعشیا و یوم تقوم الساعة أدخلوا آل فرعون أشد العذاب).

هه‌رچی باشی ته‌واوه خوا نه‌وه ده‌نیری:

﴿۳۰﴾ وقيل للذين اتقوا ﴿۳۱﴾ وه به‌خه‌لکانی خۆپاریز ده‌گوتری: ﴿۳۲﴾ ماذا أنزل ربکم ﴿۳۳﴾ په‌روه‌ردگارتان چی به‌خه‌لات بۆ پیغه‌مبه‌ر ﴿۳۴﴾ ناره‌ خوارى ﴿۳۵﴾ قالوا خیرا ﴿۳۶﴾ ده‌لین: هه‌رچی باشه‌ شه‌وه‌ی ناردووه ﴿۳۷﴾ للذين أحسنوا فی هذه الدنيا حسنة ﴿۳۸﴾ جا بۆ شه‌وانه‌ی له‌م ژبانى دونیایه‌دا ئاکاری چاکیان کردووه، پاداشتی باش و چاکیان بۆ هه‌یه ﴿۳۹﴾ ولدار الآخرة خیر ﴿۴۰﴾ خۆبه‌راستی خانه‌و مالی دوا روژ زۆر باشتره‌ بۆیان ﴿۴۱﴾ ولنعم دار المتقين ﴿۴۲﴾ و بے‌گومان خانه‌ی پارێزگاران چاک‌خانه‌یه‌که ﴿۴۳﴾ جنات عدن ﴿۴۴﴾ که‌چه‌ند باخ و به‌ه‌شتیکی مانه‌وه‌یه ﴿۴۵﴾ یدخلونها ﴿۴۶﴾ و به‌دلی‌خۆش و شادییه‌وه ده‌چه‌ناویه‌وه ﴿۴۷﴾ تجری من تحتها الأنهار ﴿۴۸﴾ چه‌ند چۆم و پروباریش به‌ ژێرداره‌کانیدا ده‌روا ﴿۴۹﴾ لهم فیها ما یشاؤون ﴿۵۰﴾ هه‌ر شتی‌ک ئاره‌زو بکه‌ن، بے‌ عه‌زیه‌ت و ناره‌حه‌تی، له‌وی ده‌ستیان شه‌که‌وی، وه‌کو ده‌فه‌رموی: (و فیها ما تشتهيه‌ الأنفس و تلذ الأعین و أنتم فیها خالدون) ﴿۵۱﴾ کذلک یجزی الله المتقين ﴿۵۲﴾ ئاوا خوا پاداشت ده‌دات به‌ پارێزکاران، ده‌سا ئیوه‌یش ئاکارچاک‌بن ﴿۵۳﴾ ۳۲: الذين تتوفاهم الملائكة طيبين ﴿۵۴﴾ شه‌وانه‌ی که‌ فریشته‌ گیانیان شه‌کیشن و دلشادو خۆش‌حالن و له‌ دونیا پاک و چاک کاریان کردووه، ﴿۵۵﴾ یقولون سلام علیکم ﴿۵۶﴾ پینیان شه‌لین: سلاوتان له‌سه‌رییت ﴿۵۷﴾ أدخلوا الجنة بما كنتم تعملون ﴿۵۸﴾ ده‌فه‌رموون به‌ هوی شه‌و کرده‌وه چاکانه‌وه کردتان بچنه‌ به‌ه‌شته‌وه ﴿۵۹﴾ ۳۳: هل ينظرون إلا أن تأتيهم الملائكة أو يأتي أمر ربك ﴿۶۰﴾ ئاخۆ شه‌وانه‌ که‌ هه‌ر خه‌ریکی بێ‌دینی و لاسارین، بی‌جگه‌ له‌وه‌ که‌ فریشته‌کان بیننه‌ لایان و، گیانیان بکێشن، وه‌ یان فه‌رمانی سزای په‌روه‌ردگاریان بۆ بیت، چاوه‌روانی چی بن؟ ﴿۶۱﴾ کذلک فعل الذين من قبلهم ﴿۶۲﴾ شه‌وانه‌ش که‌ له‌ پێش شه‌مانه‌وه‌بوون هه‌ر وه‌کو شه‌مان هه‌ر شه‌و کاره‌ ناپه‌سه‌ندانیه‌یان کرد،

خه‌یالیاندا نه‌ده‌هات ﴿۶۳﴾ ۲۷: ثم يوم القيامة یخزيهم ﴿۶۴﴾ له‌ پاشان له‌ روژی قیامه‌تیشدا ریسوایان ده‌کاو، نه‌هینیه‌یه‌کانیان ده‌ر ده‌خت، وه‌کو ده‌فه‌رموی: (یوم تبلى السرائر...) ﴿۶۵﴾ ویقول این شرکائی ﴿۶۶﴾ وه‌خوا شه‌فه‌رموی: شه‌و هاویه‌شانه‌ی که‌ داتاننان بۆم له‌کوین؟ ﴿۶۷﴾ الذين كنتم تشاقون فیهم ﴿۶۸﴾ شه‌وانه‌ی که‌ ئیوه‌ له‌به‌ر شه‌وان

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشْفِقُونَ فِيهِمْ؟ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿۶۷﴾ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۶۸﴾ فَأَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿۶۹﴾ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿۷۰﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرُونَ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رَمَتْ مِنْهَا مَا يَسَاءَلُونَ كَذَبَكَ يُجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿۷۱﴾ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُوتَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۷۲﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿۷۳﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَخَافَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِآيِهِ يَسْتَعْزِزُونَ ﴿۷۴﴾

مملانی و ده‌مه‌قالی و دژایه‌تیتان له‌گه‌ل په‌یامبه‌راندا ده‌کرد ﴿۷۵﴾ قال الذين أوتوا العلم ﴿۷۶﴾ شه‌وانه‌ی که‌ زانستی دونیاو قیامه‌تیا لایه‌و، ده‌زان شه‌نجام چۆن ده‌بیت و ده‌لین: ﴿۷۷﴾ إن الخزي اليوم والسوء على الكافرين ﴿۷۸﴾ شه‌رو ریسوایی و سزای ئابروویه‌رو، هه‌یاچوون ته‌نها بۆ کافرو بێ‌ باوه‌رانه. ﴿۷۹﴾ ۲۸: الذين تتوفاهم الملائكة ﴿۸۰﴾ شه‌وانه‌ی که‌ فریشته‌کان گیانیان ده‌کێشن ﴿۸۱﴾ ظالمي أنفسهم ﴿۸۲﴾ و سه‌تمکاری گیانی خۆیان، واته: موشریک و هاویه‌شیان بۆ خوا داده‌نا ﴿۸۳﴾ فألقوا السلم ﴿۸۴﴾ ئینجا له‌و کاته‌دا به‌ناچاری ملکه‌ج و ته‌سليم ده‌بن و ده‌لین: ﴿۸۵﴾ ما كنا نعمل من سوء ﴿۸۶﴾ ئیمه‌ هه‌رگیز کاری ناپه‌سه‌ندو خراپمان نه‌کردووه له‌ دونیادا! له‌ قیامه‌تیشدا بۆ خۆ دزینه‌وه له‌ تاوانی شیرک ده‌لین: (والله ربنا ما كنا مشركين) یان به‌ سویند جه‌خت ده‌که‌نه‌وه له‌سه‌ر رازی کردنی خوای بالاده‌ست، وه‌ک خوی له‌ سه‌ر زاری شه‌وان ده‌فه‌رموی: (یوم یبعثهم الله جمیعا فیحلفون له‌ کما یحلفون لکم) جا خوای کارزان ده‌فه‌رموی: ﴿۸۷﴾ بلی

﴿إن تحرص على هداهم﴾ هر چه نده تو شوی پیغمبر! ﴿وهول بهدیت و سووربیت بو بروا هیئان و رینمایان، که لکی نابی بویان، چونکه نه وانه لاری و گومران﴾ ﴿فإن الله لا يهدي من يحضل﴾ به راستی خوایش رینوینی که سیک ناکات که خوی رینگه گومرایی هه لیزیری بو گومرابوونی خوی و، چه واشه کردنی

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَبِئْسَ مَا فِي الْأَرْضِ فَاظْهَرُوا كَيْفَ كَانَتْ عِقَابَ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ تَحْرِيصَ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٧﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ لَبِينَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلَيْعَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَنَّمُوا لَيُبَوِّثَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

خه لکی، وهکو دهفرموی: ﴿ومن یرد الله فتنته فلن تملک له من الله شیئا﴾ ﴿ومالهم من ناصرین﴾ وه هیچ یارو پشتیوانیکیشیان بو نابی و، دهسلاتی ته واهو هی خوا دهبی، له شوینیکی تردا بو دوویاتکردنه وهی دهفرموی: ﴿ألا له الخلق والأمر تبارک الله رب العالمین﴾ ﴿٣٨﴾ وأقسموا بالله جهد أیمانهم ﴿وه به هرچی توانیان بوو سویندیان خوارد﴾ ﴿لا یبعث الله من یموت﴾ که نه وهی دهمری قهت خوا زیندوو ناکاته وه، دیاره به لای عه قل و ژیری نه وانه وه زیندوو بوونه وه کاریکی نه گونجا وه! ﴿بلی وعدا علیه حقا﴾ نا.. وانیه، به لکو خوا مردوان زیندوو نه کاته وه، چونکه به لینی له سهر داوه و براوه ته وه ﴿ولکن اکثر الناس لا یعلمون﴾ به لام زوری وه شو خه لکه جاحیلن و نازانن به لینی خوا به زیندوو بوونه وه هق وراسته ﴿٣٩﴾ لبین لهم الذی یختلفون فیهِ مردوان زیندوو ده کاته وه تا نه وهی نه وان جیاوازی و، ناکوکیان تییدا هه بوو، بویان روون بکاته وه، واته: بو نه وهی دهی بخا

بویه دهه نجام دووچاری سزای شیواو به خویان بوون ﴿وما ظلمهم الله﴾ خوخواش سته مو ناحه قی لی نه کردن که سزای دان ﴿ولکن کانوا أنفسهم یظلمون﴾ به لکو خویان سته میان له خویان کردو، له پیغمبره کان یاخی بوون و، هاوبه ش و هاوه لیان بو خوا دانا! ﴿٣٥﴾ فأصابهم سیئات ما عملوا ﴿ته و جا توله ی کارو کرده وه خراپه کانسی خویانیاں توش بوو﴾ وحق بهم ما کانوا به یسته زنون ﴿وه نهو سزایه ی گالته یان پی ده کرد تابلوقه ی دان له توله دا، له قیامه تیشدا پییان ده گوتریت: ﴿هذه النار الّتی کنتم بها تکذبون﴾ ﴿٣٥﴾ وقال الذین أشرکوا ﴿وه نه وانه ی هاوبه شیان بوخوا دانا، بوخوا قوتار کردن لهو سزایه ده لین: ﴿لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شیء نحن ولا آبأؤنا ولا حرما من دونه من شیء﴾ نه گهر خوا ویستبای که ههر نهو بپه رستین و، که سیکی تر نه پهرستین، نیتر نه نیمه و نه باوو باپیرانمان غه یری نه ومان نه ده پهرست، وه نه مان ده توانی بی فه رمان و موله تی خویشی، هیچ شتیک حهرام و یاساغ بکه یں! ﴿کذلک فعل الذین من قبلهم﴾ به لی نهو که سانه ش که له بیث نه مانه وه بوون ههر نه ویهان ده گوتوو، ههر ناواشیان ده کرد ﴿فهل علی الرسل إلا البلاغ المبین﴾ ثایا پیغمبره ران جگه له راگه یاندنیکی ناشکراو روون، شتیک تریان له سهره؟ واته: پیغمبره ران غه یره ز راگه یاندنیکی ناشکریان له سهر نییه، وهک پرسینه وه سزادان ﴿٣٦﴾ ولقد بعثنا فی کل امة رسولا ﴿به راستی بو ناو هه موو ثوممهت و نه ته وه یه ک له هه موو سهرده میکدا پایه مبریکمان ناردوه ﴿أن اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت﴾ بو نهو پییان بلی: ته نها خوا بپه رستن و، له تاغووت و یاسا پوچه له کان دوورین.

به لی نهو دووخاله: ﴿خوا پهرستن و، وه لانی تاغووت﴾ که ههر پیغمبره ی داویه تی به گوینی ثوممه ته که ی خویدا نه ساس و بناغی گشت ثایینه کانو دینی ئیسلامیسه، له جیگایه کی تردا دهفرموی: ﴿وما أرسلنا من قبلک من رسول إلا نوحی الیه انة لا اله الا انا فاعبدون﴾ ﴿فمنهم من هدی الله﴾ بازیکیان خوی دلوفان خوی ربی نشان دان، چونکه نامادهو شیواو بوون ﴿ومنهم من حقّت علیه الضلالة﴾ هی وایشیان هه بوو به هو ی لاساری خویانه وه لاری و گومرایی بو برایه وه ﴿فسیروا فی الارض﴾ جا ناده ی به سهر زه ویدا بچن و بگهرین ﴿فانظروا کیف کان عاقبة المکذبین﴾ و ببین و بنوارن چاره نووسی نه وانه ی که پروایان نه هیئا و، په مبره کانیاں به دروژن دانا چوون بوو؟ له جیگایه کی دیکه دا دهفرموی: ﴿دمر الله علیهم وللکافرین أمثالها﴾ یان دهفرموی: ﴿ولقد کذب الذین من قبلهم فکیف کان نکی﴾ ﴿٣٧﴾

آن اوحینا الی رجل منهم.. له م سووره ته شدا دهفرموی: ﴿ ۴۳ : وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحی إلیهم ﴾ وه له پیش تویشدا تهی پیغه مبهرا! ﴿ هه پیاومان کردو ته پیغه مبهرو سروشان بو کردوو، واته: پیغه مبهرا له فریشته و له هیج دروستکراویکی تر نه نیردراون، به لکو هه له ئاده مزاد وجنسی ئینسان بوون، له جیگایه کی تر دا جهخت له سهه ره وه دهفرموی: (وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحی إلیهم من أهل القرى..) ﴿ فاسألوا أهل الذکر إن کنتم لا تعلمون ﴾ * ۴۴ : بالبنات والزیر ﴿ جائه گهر ئیوه وه راستیه تان نه زانیوه و نکوولی دهکن، دهسا فرموی له و جووله که وه فله نهی زاناو به ئاگان له به لگو و کتیبه کان بیرسن، چونکه وهوان به ئاگان و چاک نه زانن که ئیمه له پیاوان نه بی پیغه مبهرا نمان نه ناریدوون؟ ﴿ وأنزلنا إلیک الذکر ﴾ وا بو توش ئهم قورئانه مان دابه زانده خواری ﴿ لتبین للناس ما نزل إلیهم ﴾ بو وهی بو وه خه لکه روون بکه یته وه وهی بو یان دابه زانراوه له یه کخوایه رستی و شهرع و حلال و حرام.. هتد ﴿ ولعلمهم یتفکرون ﴾ وه به شکو بیریکه نه وه ورینما بین.

ئاخو فیلبازان له قاری خوا نه مینن؟

﴿ ۴۵ : أفأمن الذين مکروا السیئات أن یخسف الله بهم الأرض ﴾ ثایا وهوانه کی پیلانه کانیان ریک خستبوو به نیازی له ناو بردن و کوشتنی په یامبهه ر ﴿ ئاخو دلنیا له وهی که خوا نوقمی زهویان ناکات، وه کو قاروونی نقوم کرد؟ ﴿ أو یأتیهم العذاب من حیث لا یشعرون ﴾ یان له لایه که وه سزایان بو بیت که وهوان هه ر ههستی پی نه که نه؟ واته: وه لاری بوونی وهوانه، هه ره وهی شایه نه، نه گهر حیل و هه وه لهی خوا نه بوایه، بویه له سووره تیکی تر دا دهفرموی: ﴿ أفأمنتم من فی السماء أن یخسف بکم الأرض فإذا هی تمور ﴾ ﴿ ۴۶ : أو یأخذهم فی تقلبهم ﴾ یان له ری جم و جوول و گهشت و گهر یاندا بو بازگانسی و رزق و ریزی قاریان لی بگری؟ ﴿ فما هم بمعجزین ﴾ نه شتوانن خوا دهسته و سان بکه و، خو یان ده ریان بکه و، وه کو له سووره تیکی تر دا دهفرموی: ﴿ أو أمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا بیاتا وهم نائمون، أو أمن أهل القرى أن یأتیهم بأسنا ضحی وهم یلعبون ﴾ ﴿ ۴۷ : أو یأخذهم علی تخوف ﴾ یان له کاتی ترس و چاوهروانی کردنی قاردا بیانگری؟ ﴿ فإن ربکم لرؤف رحیم ﴾ جا بی گومان په روه ردگارتان له گهل وه هه موو دهسه لاته دا زور به سوژو میهره بانه، بویه په له ناکاو سزاتان دوا نه خات بو ریزی خو، پیغه مبه ریش دهفرموی: ﴿ إن الله لیملی للظالم حتی إذا أخذ له یقلته ﴾ (متفق علیه).

زیندو بوونه وه هه رچی تر وهوان جیاوازیان تییدا هه بوو به راست ده رچوو ﴿ ولعلم الذين کفروا ﴾ ویا وهوانه کی که کافرو بی باوه رن چاک بزائن ﴿ أنهم کانوا کاذبین ﴾ که بی گومان دروزن بوون که نه یانگوت مردوو زیندوو نابیته وه، نه نجا پاش وه فریشته کان بییان ده لین: ﴿ هذه النار الی کنتم بها تکذبون، أفسح هذا أم أنتم لا تبصرون، إصلوها فاصبروا أولا تبصروا سواء علیکم إنما تجزون ما کنتم تعملون ﴾ ﴿ ۴۰ : إنما قولنا لشی إذا أردناه ﴾ مردوو چو زیندوو نابیته وه، خو ئیمه کاتی بمانه وی هه ر شتی بکهین، قسه مان هه ره مهیه ﴿ أن نقول له کن فیکون ﴾ که پیی بلین: ببه، دهست به جی وه ویش ده بی و دیته دی، ئیتر هیج نار هحتیه کی تییدا نییه بو مان، دیاره قیامه تیش یه کی که له وشتانه که زور به ئاسان دهین، له سووره تیکی تر دا دهفرموی: ﴿ وما أمرنا إلا واحدة کلمح بالبصر ﴾ یان دهفرموی: ﴿ ما خلقکم ولا بعنکم إلا کنفس واحدة.. ﴾.

کوحیه رانی ری خوا:

﴿ ۴۱ : والذين هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا ﴾ وه وه که سانه یش که له بهر خوا ولات و نیشتمانی خو یانیان به جی هیشت، پاش وه وه که ناهقی و سته میان لی کراو ئازار دران، واته: وهوانه کی کوحیان کرد بو (حه به شه) ﴿ لنبؤئهم فی الدنيا حسنة ﴾ به ته نکید ئیمه یش هه ره له دونیادا له جیگایه کی چاکدا نیشته جی یان ده کهین، وه وه بوو بو دوا بی هاتنه (مه دینه) و، خه لکه که ی پی شوازیه کی گهرم و گورپان لی کردن و حه وانیانه وه ﴿ ولأجر الآخرة أكبر لو کانوا یعلمون ﴾ دلنیا پاداش و مزه ی وه دونیا زور باشترو گه وره تر نه بی له پاداشی دونیا، نه گهر دوا که وتوو له هیج رت زانیایان ﴿ ۴۲ : الذين صبروا ﴾ کوحیه ران وهوانه بوون که له سهه ر جیهیشتنی زیدو شارو هه موو شتیک له بهر خوا ئارامیان گرت ﴿ وعلی ربهم یتوکلون ﴾ و ته نها هه ره به په روه ردگاریان پشت ده به ستن، بویه توانیان ولات و نیشتمان و سامان و خرم و که س و کاریان جیهیلن.

پیغه مبهرا نه موو له پیاوان بوون:

(ئیب عه بیاس) نه لی: خوای جوانکار هه ره که پیغه مبه رمان (موحه ممدی) ﴿ نارد، عه ره به کان نکوولی و ئینکاریان کردو گوتیان: چو دهبی له نیوبه ره ی ئینساندا پیغه مبه ر بنیردری! چونکه به لای وهوانه وه پیغه مبه ر هه رده بی فریشته بی، جا وه وه بوو خوا له سووره تی (یونس) دا فرموی: ﴿ أکان للناس عجا

شهریک و هاوئل بو پهروه دگاریان دانه نین و! هه موو شتیکیان له بیر ده چیتوه ﴿ ۵۵ : لیکفروا بما آتیانهم ﴾ هه له بهر نه وه که ناشکوری نه و گشت نازو نیعمه تانه بکه ن پیمان داوون ﴿ فتمتعوا فسوف تعلمون ﴾ ده سا رابویرن بو خوتان، جا دواپی زور ناخایه نی ده زانن چیتان نه وقه نه بیئت.

هه موو شتی سوژده بو خوا ده با:

﴿ ۴۸ : أو لم یروا إلى ما خلق الله من شیء ﴾ ناخو نه وانه ته ماشای هه شتی له دروست کراوه کانی خویان نه کردوه (دارو درخت و کیوو.. هتد) ﴿ یتفیوا ظلاله عن الیمین والشمال ﴾ چون سیبه ره که ی له راسته وه بو چه پ ده گهری، جاری زور ده بی و، جاریکیش که م ده بیته وه ﴿ سجدا لله ﴾ کرنووش و سوژدهش بو خوا ده به ن؟ ﴿ وهم داخرون ﴾ له حالیکدا ملکه چ وته سلیم به ده سه لاتی خوا، واته : هه موو بوونه وهر له بهر ده ستی ده سه لاتی خوی گه وره دان و، بیانه وی، یان نه یانه وی وجوده که یان شایه تی بوون و ده سه لاتی بی سنووری نه وه دده ن ﴿ ۴۹ : والله یسجد ما فی السموات وما فی الأرض من دابة والملائكة ﴾ هه موو نه و خزوک و ره وندانه ی که له ناسمانه کان و زهیدان و، فرشته کانیش به هه میشه یی سوژده بو خوا ده به ن ﴿ وهم لا یتکبرون ﴾ و عه بییشیان لی نایه و، خو به زلیش نازانن، له ثایه تیکی تردا ده فره موی : (الله یسجد من فی السموات والأرض طوعا وکرها وظلالهم بالغدو والآصال) ﴿ ۵۰ : یخافون ربهم من فوقهم ﴾ هه رده م له ده سه لات وقاری نه وه پهروه دگاریان ده ترسن له سه روویانه وه سزایان بو بنیزی، ﴿ ویفعلون ما یأمرون ﴾ و هه رشتیکیشیان پی پسیپردری بی مله جه ری جیبه جیی ده که ن.

ده بی خوا به تاک و ته نیا بیه رستری:

﴿ ۵۱ : وقال الله لا تتخذوا إلهین اثین ﴾ خوا ده فره موی : هه رگیز دوو خوا مه گرن و مه په رستن ﴿ إنما هو إله واحد ﴾ چونکه بی گومان په رستراوی ئیوه هه ریک په رستراوی تاک و ته نیایه ﴿ فإیای فارهون ﴾ جا که واته هه ر له منیش شهرم بکه ن و بترسن ﴿ ۵۲ : وله ما فی السموات والأرض ﴾ هه رشتی له ناسمانه کان و زهویدا هه ن هه ر مولکی نه ون ﴿ وله الدین واصبا ﴾ فره مانبه ریتی به پوختی هه رشایه نی نه وه ﴿ أفعیر الله تتقون ﴾ جا ثایا ئیتر ئیوه له غهیری خوا نه ترسن؟ له سووره تیکی دیکه دا ده فره موی : (أفعیر دین الله یبغون وله أسلم من فی السموات والأرض طوعا وکرها وإلیه یرجعون) ﴿ ۵۳ : وما بکم من نعمة فمن الله ﴾ هه ر رزق و ریزی و نیعمه تیکتان هه بی، هه رله لایه ن خواوه یه ﴿ ثم إذا مسکم الضر فإلیه تجثرون ﴾ دواپییش نه گه ر تووشی هه ر زیانیکیش ببن، هه ر بو لای نه وه هاوارو په نا ده به ن و ده پارینه وه ﴿ ۵۴ : ثم إذا کشف الضر عنکم ﴾ پاشان هه ر که نه زیانه شتان لی لا ببا ﴿ إذا فریق منکم ﴾ خیرا ده سه ته یه کتان ﴿ بریهم یشرکون ﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَشْكُرُوا أَمْهَلُ الَّذِي كَرِهْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۵۵ ﴾ بِالْيَسْبِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿ ۵۶ ﴾ أَقَامِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْفَى اللَّهُ بِهِمْ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۵۷ ﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿ ۵۸ ﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿ ۵۹ ﴾ أَوَلَمْ يَرْوُوا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَنْفَعُوا ظِلَالَهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالْشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴿ ۶۰ ﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿ ۶۱ ﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿ ۶۲ ﴾ وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا لِلنَّهْنِ اثْنَيْنِ إِذَا هُمُ اللَّهُ وَحْدًا قَاتِلَ قَاهُتُونَ ﴿ ۶۳ ﴾ وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الَّذِينَ وَاصِبًا أَفَعَيَّرَ اللَّهُ نَفْعُونَ ﴿ ۶۴ ﴾ وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْثَرُونَ ﴿ ۶۵ ﴾ ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿ ۶۶ ﴾

به شیکی بریویان ده دهنه به که ن:

﴿ ۵۶ : ویجعلون لما لا یعلمون نصیبا مما رزقناهم ﴾ وله و رزق و بریویه پیمان دابوون به شیکیان داده نا بو نه و بتانه ی که هیچ نازانن و، قازانجو سوو دیکشی نییه ! ﴿ تالله لتسالن عما کنتم تنفرون ﴾ و هسویند به خوا به رامبه ر نه و درو هه لیه ستنه تان پرسیارتان لی ده کریست ﴿ ۵۷ : ویجعلون لله البنات ﴾ و بو خوا کچانیان داده نا، واته : وایان ده زانی فریشته کان کچانی خوان ! ﴿ سبحانه ﴾ پاک و خاوپنی و بیخه وشی له وشتانه نه وان ده یلین هه ر بو خوا یه ﴿ ولهم ما یشتهون ﴾ بو خویشیان نه وه ی حه زیان لی هه بوو دایان ده دهنه نا، واته : کور، له سووره تیکی تردا بو سه رزه نشترکردنیان ده فره موی : (ألکم الذکر وله الأنثی، تلک إذا قسمة ضیزی) یان ده فره موی : (ألا إنهم من إفکهم ليقولون ولد الله وإنهم لکاذبون، أصطفی البنات علی البنین، مالکم کیف تحکمون) ﴿ ۵۸ : وإذا بشر

أحدهم بالأنثى ﴿ هەر کاتیکیش مژده و هه والی کچی بهیه کیکیان بدری ﴿ ظل وجهه مسودا ﴾ دهبینی دم و چاوی رهش ههله دهگهری ﴿ وهو کظیم ﴾ دهروونیشی بهرامبهه بهخوا پره له قارو رگ و، پییش دهخواتهوه خهریکه دهتهقیتهوه، هه له بهه رهوه کچی داوهتی! ﴿ ۵۹: يتواری من القوم من سوء ما بشر به ﴾

له نیو نه وانه یشدا که خویان به پیشکه وتوو خاوهن شارستانییهته ده زانن، حالی ژنان له لایان که متر نییه له وانه ی سهردهمی نه فامی کۆن، بویه ده لاین ههه ئیسلام بوو پله و پایه و که سیتهی ژنانی بهرز کردهوه، گه یاندیه نه و جیگایه که پیغه مبهه ﴿ بفهرموی: ((إنما النساء شقائق الرجال))، وه به سه دان وشه ی جوان و پرشنگداری تر، پله و پایه ی ئافرهته ده ترخینهی ده بخاته پال پیاو، ئیسلام ههه که هاته رایگه یاندو فهرمووی: (ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف) بهم وته ی پیروژه ی خوایه مافی ژنانی دیاری کردو ترخاندی، نه مه بهو شیویه، له ولایشه وه له پیش چاوی عه ره به کانه وه پیغه مبهه ﴿ دهستی خاتوو (فاتیمه) ی کچی ده گرت و ماچی ده کرد، له کاتیکی که نه وان کچانیان زینده به چال ده کرد، وه ههروهه کاتی خاتوو (فاتیمه) بهاته با بۆلای پیغه مبهه ﴿ له بهری ههله سه یه وه، وه کاتیکیش له سه فهر ده گه پایه وه سهردانی نه کرد.. به لام به داخه وه تا ئیستایش ژن وه کو پیوست نه گه یشتوته جیگه ی شیای خوی و، نه و یاسایانهش ئیستا باسی مافی ژنان ده کهن ههه له سهه کاغه ز ماونه ته وه و، موسلمانانیش جۆره بۆچوون و ته سه وریکی تایبه تیانه ههیه، خو نه وروپاو ولاتانی تریش له پیش چاوه وهن که چۆن ئافره تیانه کردوه به بووکه شووشه له چیشته خانه و جیگا بازرگانی و، گه شته و گه رانه کاندانه به وینه و نیگار ده برا زیننه وه، وه چۆن له مه له وانگه کاندانه له زه ته ی لی وه ره گهردری، وه له هوتیل و موتیله کاندانه چۆن پرو پالانته بلوو نه کریتته وه به وینه ی ئافره ته وه بۆ پیشکه شکردنی خزمه تی میوانه کانیان؟! ده خوازم ده سه یه کی پسپۆرو خاوهن و یژدان دابنرین بۆ تو یژینه وه لی کۆلینه وه له مافی ژنان و مه سه له گرنگه کانی ژنان له ئیسلامدا، هه تا به کو یترانه، وه یان به نه زانین، وه یان به دوژمنایه تی موسلمانان لی ره وه له وی ئیسلام تاوانبار نه کری.

به زوویی خوا گهر نابن:

﴿ ۶۱: ولو يَأْخُذِ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ ﴾ نه گه به هوی ستهم و له سنوور دهه چوونه وه خوی کار جوان خه لکان بگری ﴿ ماترك عليها من دابة ﴾ نه واه ههچ ره وهنده و گیانله بهریکی به سهه زهویه وه نه ده هیشت، چونکه بهرامبهه فهران و نیعمه ته کانی خوا، مروف به سهه لارو لاساره ﴿ ولكن يُوْخِرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ﴾ به لام هه تا ئاکامیکی دیاری بیکراو بۆیان، دوا یان ده خاو ده یان هیلیته وه ﴿ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴾ ئینجا که ئاکامیشیان هاته، ته نه ساتیک پاش و پیش نا کهن لینی ﴿ ۶۲: ويجعلون لله ما يكرهون ﴾ وه هه ره شتی خویان پییان ناخوشه و

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَسْتَعِزُّوا سُوفَ تَعْلَمُونَ ﴿ ۵۹ ﴾ وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتَسْتَلْنَ عَمَّا كُنتُمْ تَقْتَرُونَ ﴿ ۶۰ ﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَنَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿ ۶۱ ﴾ وَإِذَا بَشِيرٌ أَحَدَهُمْ بِالْأُنْثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿ ۶۲ ﴾ يَتَوَرَّى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَبِهِ أَيَسْكَهَ عَلَىٰ هُوْبٍ أَرَيْدُ شَرِّهِ فِي الرِّبَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿ ۶۳ ﴾ وَلِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿ ۶۴ ﴾ وَلَوْ يَوَازِدُكَ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِ مَا تَرَكَ عَلَيْهِ مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤْخِرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَفْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿ ۶۵ ﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَنَصِيفُ الْبَيْتِ لَهُمُ الْكَذِبُ إِنَّ لَهُمُ الْمُسَىٰ لَاجْرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴿ ۶۶ ﴾ تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ الشَّيْطَانُ أَهْمَلَهُمْ هَوَاهُ وَلَهُمْ الْيَوْمَ وَلَمْ نَعَذِّبْ إِلَيْهِمْ ﴿ ۶۷ ﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْكَ إِلَّا نَذِيرًا لِّمَنْ أَخْلَقْنَاهُ فِيهِ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿ ۶۸ ﴾

له ناخوشی و خرابی نه و مژده یه ی پیی دراوه، له خه له خوی ده شاریتته وه، هه ز نا کات بیبینن ﴿ ایسکه علی هون ﴾ نازانی ناخو له سهه سووکی وشه ره مزاری رای گری و به خوی بکا؟ ﴿ أم يدسه في التراب ﴾ یان بیخاته ژیر خۆله وه و زینده به چالی بکاته؟ ﴿ ألا ساء ما يحكمون ﴾ چاک بزانه! بهریکی زۆر خراپ ده دهه کاتی کیژ ده دهه به خواو، بۆ خویانیش کور! ﴿ ۶۰: للذين لا يؤمنون بالآخرة مثل السوء ﴾ بۆ که سانه ی که بهروایان به ره ژوی دوا یی نییه، وینه و سیفه ته کی خرابیان ههیه، واته: هه زکردن له کوران و رکه بوون له کچان ﴿ والله المثل الأعلى ﴾ خو مه سهه له وه سهفی به ره زو بلندیش بۆ خوایه: (بی نیازی له منال وله هه موو شتیک) ﴿ وهو العزيز الحكيم ﴾ هه ره وه یسه به لاده سهته و ده سه لته دارو کار به جی و هه موو کاریکی دروست و ره وایه. بهی.. سووک و چرووک ته ماشا کردنی ژنان، وه نه بی ته نه هه ره له ناو عه ره به کانی سهردهمی نه فامییدا باو بووبی، به لکو

مما فی بطونه من بین فرث و دم لبنا خالصا ﴿۶۵﴾ له نیوان سروانی ناسکیان و، له نیوان خویندا شیریکی پاک و خاوینتان پی ده نوشین ﴿سانغا للشاربین﴾ خوشمه زهو خوشقووته بؤ نوشینه ران، واته: زور به ئاسانی و ساده ده خوریته وه ده چیته خواری ﴿۶۷﴾: ومن ثمرات النخیل والأعناب تتخذون منه سکرا و رزقا حسنا ﴿۶۸﴾ وه له

هزی لی ناکه ن دایده نین بؤخوا و ده یکه نه هاوبه شی، نه وه تا بریاری کچ ده دن بؤخوا، که چی خوشیان لیلی رانه که ن! نه وه ته شهریکی بؤ داده نین، که چی خویمان له شهریک راده که ن! ﴿وتصف ألسنتهم الکذب﴾ له گهل نه وه یشدا زمانیان گؤ به درؤ ده کا و ده لیت: ﴿أن لهم الحسنی﴾ که پاشه رؤزی چاک و باش - به بؤ چوونی خویمان - هه بؤ نه وانه! ﴿لا جرم أن لهم النار﴾ بی گومان نه وه قسه یانه وانییه، بؤ نه وان هه ر ئاگری دوزهخ هه یه، نه که پاشه رؤزی چاک وه که خویمان ده لین ﴿وأنهم مغرطون﴾ سه ره پای نه وه یش پی شی خه لکانی تر ده خرین و به په له ره وانه ی دوزهخ ده کرین و، له وی بی سه رو شوین ده بن و له بیر ده کرین ﴿۶۳﴾: تالله لقد أرسلنا إلى أمم من قبلک ﴿سویند به خوا به رله تویش گه لی پیغه مبه رمان نارده لای چه ند هؤزو نه ته وه یه که، بؤ رینمای و شاره زاکردونیان له ربی راست ﴿فرین لهم الشیطان أعمالهم﴾ جا شه یتان کارو کرده وه خراپه کانیانی لا شیرین کردن، به ره نه لستی په یامبه رکان وه ستان ﴿فهو ولیهم الیوم﴾ جا نه مروش، واته: له دونیادا هه ر نه وه دوست و یارمه تیده ریان، دیاره که شه یتانیش چ یارمه تیده ریکی ناله بارو خراپه ﴿ولهم عذاب أليم﴾ وله رؤزی قیامه تیشدا سزایه کی ئیش پیگه یه نه ریشیان بؤ هه یه و، رزگاریان نابیت لیلی ﴿۶۴﴾: وما أنزلنا علیک الکتاب إلا لتبین لهم الذی اختلفوا فیه ﴿وه ئیمه نه م قورئانه شمان هه ر بؤ نه وه نارده بؤت نه ی پیغه مبه ر! ﴿بؤ نه وه ی جیساواری و ئیختیلافیان تییدا هه یه بؤیانی رؤشن بکه یته وه ﴿وه دی ورحمة لقوم یؤمنون﴾ و بیبته ری نیشانان و، رحمت و میهره بانی بؤ گهل وه رؤزی بییه وی ئیمان به یتنی ﴿۶۵﴾: والله أنزل من السماء ماء ﴿وخوا له ئاسمانه وه به ده سه لاتی خوی ئاوی بارانده خواری ﴿فأحیا به الأرض بعد موتها﴾ ئینجا زهوی، دوا ی مردنی و وشک بوونی پی زیندوو کرده وه بوورانده وه، واته: هه ره که به باران زهوی ده بزوی و وه بر دیت، هه ر ئاواش دلکان به قورئان ده بزوین و وه به ردین ﴿إن فی ذلک لآیة﴾ بی گومان له وه دا به لگه یه کی گه وره و مه زن هه یه له سه ر بوون و یه که خوا به رستی ﴿لقوم یسمعون﴾ بؤ نه وه لکانه که گوی بؤ وته ی راست و دروست بگرن، له مانا و مه به ستی قسه تی بگهن.

لهم ولساتانه په ند بگرن:

﴿۶۶﴾: وإن لکم فی الأنعام لعبرة ﴿به راستی له دروستکردنی مه رو بزن و وشترو گادا په ندو ئاموزگاری گه وره هه یه بؤتان، ده توان زور به ئاسانی خوا ی کارزانی پی بدوزنه وه ﴿نسیکم

وَالله أنزل من السماء ماء فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿۶۵﴾ وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِّتُفَكَّرُوا فِي بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ قَرْنٍ وَدَمٍ لَبْنًا خَالِصًا سَائِغًا وَلِلشَّارِبِينَ ﴿۶۶﴾ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿۶۷﴾ وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿۶۸﴾ ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً لِّقَوْمٍ يَنْفَكِرُونَ ﴿۶۹﴾ وَالله خَلَقَكُمْ ثُمَّ يُفَكِّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أُولِئِ الْأَعْمُرِ لِكِي لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿۷۰﴾ وَالله فَضَّلَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِي تَفْضِلُوا بِهِ رِزْقَهُمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِعِزَّةِ اللَّهِ يَتَحَدَّرُونَ ﴿۷۱﴾ وَالله جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْزَلِكُمْ بَيْنَ وَحَفْدَةٍ وَرَزَقَكُمْ مِنْ أَلْبَانِهَا أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِغَيْبِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿۷۲﴾

به رو میوه ی داری خورما و تریدا عه ره ق و، رزق و روزه کی چاک و پاک وه ده گرن و، واته: نه وه ی حه لاله لییان وه کو سرکه و میوژو.. هه د شه رابیشی لی دروست نه که ن، باشه! پاش نه و نیعمه تانه ئیدی شهرم ناکه ن لاری ده گرن؟.

(ئیین عه بباس) نه لی: دیاره نه مه پیش یاساغبوونی شه رابه ﴿إن فی ذلک لآیة لقوم یعقلون﴾ بی گومان له وه دا به لگه و نیشانه یه کی گه وره هه یه بؤ هه ر خه لکی تی بگا، ده رکی هه بی بؤدوزینه وه ی خوا ی تاک وته نیا.

تییینی: نه م ئایه ته یه که م ئایه ت بوو دابه زی که زه می عه ره ق بکات.

میشه نگ و هه نگوین بؤ راده مینان نیشانن:

﴿۶۸﴾: وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ ﴿په ره ره دگاری تۆ به ئیلهام، رینمای میشه نگوینی کرد ﴿أن اتخذی من الجبال بیوتا ومن

فەزلى ھەندىكتانى داوھ بەسەر ھەندىكتانا، لە رزق و رۆزىدا، لە بەر ھەر ھىكمەت و بەرژەھەندىك خۆى دەيزانى، ئەو ھەژارو، ئەو ھەولەمەندو پاشايە! ﴿فما الذين فضلوا برادى رزقهم على ماملكت أيمانهم فهم فيه سواء﴾ كەچى ئەوانەى سەرخراون و، رزق و رۆزى باش و فرەيان پى دراو، واتە: ئاڭاكان، ئامادەنەين بەشى بەندەكانيانى لى بدەن و ئىدى ھەموو ھەكو يك شەرىك و بەشدار بن، واتە: گەورە سەرداران لەو سامانەدا كە خوا پى داو ئامادەنەين بەندەكانيان بەكەنە ھاوبەشى خويان، جا ئىتر چۆن دەبى ئەوان بىكەكان و ھەندى لە دروستكراوكان بەكەنە شەرىك و ھاوبەشى خوا لە پەرسەندە؟! لە ئايەتتىكى تردا ھەر لەو بارەيەو دەفەرموى: (ضرب لكم مثلا من أنفسكم هل لكم من مملكت أيمانكم من شركاء فى ما رزقناكم فأنتم فيه سواء تخافونهم كخيفتكم أنفسكم..). ﴿أفبئعنا الله يجمعدون﴾ جا ئايا نكوولى نىعمەت و بەخششى خوا دەكەن و، ھاوئى بۆ دادەنەين؟! واتە: ئايا ئىو چۆن بە شتى قايل دەبن بۇخوا، كەچى بۆ خۇتان قايل نەين پى؟! رازى نابن بەندەكانتان بىنە ھاوبەشتان، ئەى باشە! چۆن ئەو پتەنە دەكەنە ھاو بەش بۇخوا!.

لە بەلگەو بەخشەكانى خوايە زن و پياوو كۆرۆ نەو:

﴿۷۲: والله جعل لكم من أنفسكم أزواجا﴾ وەخوا ھەر لە جنسى خۇتان ھاوئى و ھاوسەرى دانى، خۆ ئەر لە خۇتان نەبووا، ھەكو ئىستا ئولفەت و پەيوەندى باشتان نەدەبوو ژيانتان سەرى نەدەگرت ﴿وجعل لكم من أزواجكم بنين وحفدة﴾ وە لەو ھاوئى و ھاوسەراندەدا كۆرەزاو نەوئى پى بەخشىن ﴿ورزقكم من الطيبات﴾ و لە رزق و رۆزى پاك و ھەلەلىشى پى دان ﴿أفبالباطل يؤمنون﴾ جا ئايا پتەپرستەكان - دواى ئەو ھەموو نىعمەت و بەھرانە - بە پرو پوچ و باتل پروا دەكەن؟! ﴿وبنعمه الله هم يكفرون﴾ و بە گشت بەھرەو بەخششى خوا باوەر ناكەن و ناسوپاسى دەكەن!.

لە قىامەتدا خوا لە بەرامبەر ئەو نىعمەتانەو بە مەزەكان دەفەرموى: ﴿ألم أزوجكم؟ ألم أكرمكم؟ ألم أسخر لكم الخيل والإبل، وأزرك ترأس و تربع؟﴾ (موسلىم: ۲۷۹/۴). واتە: ئەرى ھاوسەرم نەدايتى؟ ئەرى ئەسپ و ماين و وشتەرم بۆ رام نەكردىت؟ ئەرى ئازادەم نەكردىت سەردارى خۇت و خانەو لانەى خۇت بەكەيت؟ ﴿۷۳: ويعبدون من دون الله مالا يملك لهم رزقا من السموات والأرض شيئا﴾ و ئەوانە لە باتى خواى كارزان شتىك ئەپەرسەن كە لە ئاسمانەكان و زەویدا دەسلەتەى ھىچ جۆرە رزق و

الشجر وما يعرشون﴾ كە بچۆ لە نىو تە بەردى شاخەكانداو، ولە ناو داراندا ولەو ھەرزال و خانوانەشدا خەلك بۆت دروست دەكەن، جىنى ژىن و ژىوارى خۇت سازىدە ﴿۶۹: ثم كلى من كل الثمرات﴾ پاشان بچۆ لە ھەر گۆل و مېوئەيك بژىويت بخۆ (بمژە) ﴿فاسلكى سبل ريك ذللا﴾ جا بەئاسانى بەو رىگانەدا برۆ كە پەرورەدگارت بۆى دەست نیشان كردى بۆ مژىنى شىلەى گۆلەكان ﴿يخرج من بطونها شراب مختلف ألوانه﴾ لە نىو سكى مېشەنگەكاندا خواردنەوئە (ھەنگوئىن) يكى ناياب و ھەمەرەنگ دىتەدەرى ﴿فيه شفاء للناس﴾ شفاى گەلى نەخۇشى تىدايە بۆمەردم ﴿إن فى ذلك لآية لقوم يتفكرون﴾ بە راستى لەوئەشدا بەلگەو نىشانەيكى ئىجگار گەورە ھەيە بۆ گەلى رابمىنى و بىر بىكەتەو لە دەسلەتەى خواى گەورە، بىر بىكەتەو بلى باشە! ئەو مېشەنگوئە چۆن دەزانى و كى فېرى كرد ئەو شەش پالووە بەو شىوئە رىك بخت كە تا ئىستاش ئەندازياران سەريان لى سوور ئەمىنى. (ئەبوو سەئىدى خۇدرى) دەلىت: پياوئىك ھاتە لای پىغەمبەر ﷺ گوتى: براكەم زكى دەچىت؟ فەرموى: دەبچۆ ھەنگوئىنى بدەرى، ئەوئىش چوو ھەنگوئىنى دايەو چاك نەبوو! دووبارە سىبارە پياوئەكە چوو و ھاتەو لای پىغەمبەر ھەر گوتى: ئاخىر پىم داو چاك نەبوو! ئەوئىش ﷺ فەرموى: ((صدق الله وكذب بطن أخيك)) بى سۆ خوا راست دەكاو زكى براكەى تۆ درۆ دەكات، دەبچۆ ھەنگوئىنى بدەرى، ئەوئىش چوو و ديسان ھەنگوئىنى دايەو چاكەو بوو (فتح البارى: كتاب الطب: ۱۶۸/۱۰، مسلم، كتاب الإسلام: ۱۷۳۶-۱۷۳۷). ﴿۷۰: والله خلقكم ثم يتوفاكم﴾ وخوا ئىوئە دروستكرد، پاشانىش ھەركە ئاكامتان ھات ئەتانمىنى، لە جىيەكى تردا دەفەرموى: ﴿الله الذى خلقكم من ضعف ثم جعل من بعد ضعف قوة..﴾ ﴿ومنكم من یرد إلى أرذل العمر﴾ ھەيشتانە ئىپاتەو بۆ تەمەنىكى زۆر كەنەفتو پەككەوتەو، ھىچ بىرو ھۆشكى لا نامىنى و، گەلى جار قسەى بى جىش لە زارى دەرئەچى و، دەكەوتە ورنە ﴿لكى لا يعلم بعد علم شيئا﴾ تا درەنجام پاش بە ئاڭاى و زانىن، ھەموو شتىكى لە بىر دەچىتەو، ھىچ شتىك نازانى و: وەك مندالى لى دىتەو، پىغەمبەرى خوا زۆر جار دەفەرموو: ﴿اللهم! إنى أعوذ بك من البخل والكسل والهزم، وأرذل العمر وعذاب القبر، وفتنة الدجال وفتنة المحيا والممات..﴾ (بوخارى). ﴿إن الله عليم قدير﴾ بە راستى خوا زۆر زانايە بە ھەلسووراندنى كارو بارى بەندەكانى، زۆرىش دەسلەتدارو بەتوانايە، مەيلى لە كردنى ھەرشتىك بىيىت بەئاسانى دەيكات ﴿۷۱: والله فضل بعضكم على بعض فى الرزق﴾ وخوا

روزیه کیان نبیه بویان ﴿ ولا يستطيعون ﴾ وناشتوانن باران ببارینن ویاں دارو دره ختیان بۆ سه وزبکن، که چی هر دهیانپه رستن! ﴿ ۷۴: فلا تضربوا لله الأمثال ﴾ جا ئیتر ئیوه نموونه و شهریک بۆ خوا مه هیئنه ئاراهه، چونکه ئه و بئی شهریک و بئی وینهیه ﴿ إن الله يعلم وأنتم لا تعلمون ﴾ به راستی خوا پووچه ئی ئه وهی دهیکه نه دیزانی، وه ئیوه بئی ئاگان و نازانن.

نموونه ی موسلمان و کافر، یان بت و خوا:

لیژده خاوی کار جوان نموونه ی مروفی موسلمان و بئی باوه ر دینیتیه وه ده فهرموئ: ﴿ ۷۵: ضرب الله مثلا عبدا مملوكا لا يقدر على شيء ﴾ خوا مه سه ل و نموونه - بۆ خوی و بۆ ئه و بتانه دینیتیه وه ئه یانکه نه هاوبه ش بوی- به به ندهیه ک که توانای هیچ شتیکی نه بیئت ﴿ ومن رزقناه منارزقا حسنا ﴾ وه که سیکی خاوه ن باوه ری وایش که رزق و روزیه کی چاک و پاکی داوه تی ﴿ فهو ينفق منه سرا وجهرا ﴾ جائه وده سه لاتداره یان به نهینی و به ئاشکرا لینی ده به خشیت وده ستی هر له خیردایه، ئه ویدیکه ش، واته: هیچ ئی نه ها تو وه که بئی خیرو بیژ لئی وه ستاوه و هیچی ئی ناوه شیتیه وه ﴿ هل يستون ﴾ ئاخۆ ئه و دوو که سه وه کو یه ک بن؟ ﴿ الحمد لله ﴾ سوپاس بۆ خوا که هق و راستی ده رکوت ﴿ بل أكثرهم لا يعلمون ﴾ به لام زۆربه یان ئه م حه قیقه ت و راستیانه نازانن، بۆیه دروستکراو و دروستکه ر وه کو یه ک ته ماشا ده که ن!! ﴿ ۷۶: وضرب الله مثلا رجلین ﴾ وخوا به دوو پیاو ده رباره ی هق و ناهه ق مه سه ل و نموونه یه ک ده هیئیه وه ﴿ أحدهما أبکم لا يقدر على شيء ﴾ یه ککیان لاله و، توانای هیچ شتیکی نبیه، تاکاریکی خیری ئی بوه شیتیه وه ﴿ وهو کل علی مولاه ﴾ ویه ککه وته و سه ر باری ئاغاکه یه تی ﴿ اینما یوجهه لا یأت بخیر ﴾ به هه ر لایه کا بینیری، خیری که به ده ست ناهینیت ﴿ هل یستوی هو ومن یأمر بالعدل وهو علی صراط مستقیم ﴾ ئاخۆ که سیکی لائی هیچ ئی نه ها تووی ئاواو، که سیکیش به رده وام فهرمان به دادگه ری بداو له سه ر راسته ریش بئی، وه کو یه ک واین؟! دیاره هه رگیز وه کو یه ک نین، جا باشه ئه ی چۆن ئیوه بتان ده که نه شهریک و هاوبه شی خوا؟!.

زانینی هه مو نادیاریک و هاتنی روژی په سلان بۆ خوایه:

﴿ ۷۷: والله غیب السموات والأرض ﴾ زانینی کارو باری هه مو نادیاریک له ئاسمانه کان و زه ویدا، هه ر بۆ خوایه، هه رئه و ده زانی چۆنه و، که ی ده بیئت ﴿ وما أمر الساعة إلا کلمح البصر أو هو

أقرب ﴾ و هاتنی روژی قیامه تیش هیئنه ئاسانه و خیرایه هه ربه قه د چاوتروکانیکه، یان له خیرییدا له وه ییش نزیکتره، چونکه ته نها هه ر ئه وه ندهیه که خوا پئی به فهرموئ ببه، ئه و جا ده ست به جی ده بیئت.. جا ئه و کاته ئه و روژه هات، ئیتر هه ق و ناهه ق رووتتر ده رئه که وهی، له ئایه تیکی تر دا ده فهرموئ: ﴿ وما أمرنا إلا واحدة

وَعَبْدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَیَمْلِکَ لَهُمْ رِزْقًا مِنْ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا یَسْتَطِيعُونَ ﴿ ۷۷ ﴾ فَلَا تُضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ یَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا یَقْدِرُ عَلَى شَیْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنْ أَرْزَاقٍ حَسَنًا فَهُوَ یَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ یَسْتَوِی الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ ﴿ ۷۹ ﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَیْنِ أَحَدُهُمَا أَبْکَمٌ لَا یَقْدِرُ عَلَى شَیْءٍ وَهُوَ کُلُّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا یُوجِهُهُ لَا یَأْتِ بِخَیْرٍ هَلْ یَسْتَوِی هُوَ وَمَنْ یَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِیمٍ ﴿ ۸۰ ﴾ وَلِلَّهِ غِیْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا کَلَمَحٍ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ ﴿ ۸۱ ﴾ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بَطْنِ طُورٍ أَمَهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَیْئًا وَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْکُرُونَ ﴿ ۸۲ ﴾ أَلَمْ یَرْوِ إِلَى الطَّیْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِی جَوْ السَّمَاءِ مَا یُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنْ فِی ذَٰلِكَ لَآیَاتٍ لِّقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ ﴿ ۸۳ ﴾

کلمح بالبصر ﴿ إن الله على كل شيء قدير ﴾ به راستی خوا به سه ر هه موو شتیکا به قیامه تیشه وه هیژو ده سه لاتی هه یه و هیچ شتیکی ناتوانی به ر هه لستی بکات، یان ئه م ئایه ته ده فهرموئ: ﴿ ما خلقتکم ولا بعثکم إلا کنفس واحدة ﴾ ﴿ ۷۸: والله أخرجکم من بطون أمهاتکم لا تعلمون شیئا ﴾ خوا ئیوه ی له یزدانی دایکتانا وه ده رهینا، که چی ئه و کاته هیچ شتیکتان نه ده زانی ﴿ وجعل لکم السمع والأبصار والأفئدة ﴾ وگوئی و چاوو دئی پیدان، هه تا به ژیرانه بیریکه نه وه ﴿ لعلکم تشکرون ﴾ به شکو شوکرانه بژیری بن و، به باشی خوا بناسن، ئه م ئایه ته ی: ﴿ قل هو الذي أنشأکم وجعل لکم السمع والأبصار والأفئدة قليلا ماتشکرون ﴾ هه ر بۆ سه لاندنی ئه و راستیه یه ﴿ ۷۹: ألم یروا إلى الطیر مسخرات فی جو السماء ﴾ ئاخۆ سه یری بالچنده یان نه کرد بیئت، که چۆن له که ش و هه وای ئاسماندا رام کراون بۆ فرین و گه ران ﴿ ما یمسکهن إلا الله ﴾ دیاره که خوا نه بئی کئی ده توانی ئه وانه رابگری، به تایبه ت کاتی

باله کانیان بلاو ده که نه وهو، کاتیکیش به خوئیانیانه وه دهنووسین
﴿إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ که بی گومان له وشتانه دا
چندین به لگه و نیشانه هیه بؤ که لی باوه پینئی.

ده سا بؤ شوکری خوا ناکه نه؟ ﴿۸۱﴾: والله جعل لکم مما خلق
ظلالا ﴿﴾ وله وشتانه دا خوا بؤی دروست کردون، سیبه رگه لیکی
بؤ به دیهینان تا له که ره ما خوټانی پی بیاریزن ﴿﴾ وجعل لکم من
الجبال أکنانا ﴿﴾ وله کپوه کانیسه دا که لی په ناگاو جینگای په سیوی
وه که ورگ و نه شکوه و... هتد بؤ داناون ﴿﴾ وجعل لکم سرائیل
تقیکم الحر ﴿﴾ و جلک و پو شاکیکی بؤ داهینان که له کاتی که ره ماو
سه رمادا ده تانپاریزی ﴿﴾ وسراییل تقیکم بأسکم ﴿﴾ وه جلکیک
- زری جی - که له زهبری جهنگ له که لی په کتردا ده تانپاریزی
﴿﴾ کذلک یتم نعمته علیکم ﴿﴾ تا به و شیوه په خوا به خشش و
نیعمه تی خوئی ته و او ده کا بؤتان ﴿﴾ لعلکم تسلمون ﴿﴾ به شکو باشر
ملکه چی فرمانه کانی بین و یه کلا بینه وه بؤی ﴿﴾ ۸۲: فإن تولوا
فإنما علیک البلاغ المبین ﴿﴾ نینجا نه که ره پاش شو وه مو وه ول
و روونکرده وه یه، هر پرویان له باوه پینان وه رگیړا، نیگه ران
مه به، چونکه تو تنها که یاندنیکی ناشکراو نمایان له سهره
﴿﴾ ۸۳: یعرفون نعمة الله ثم ينكرونها ﴿﴾ نیعمه و به خششی خوا
ده ناسن و، پاشانیش نکولی ده که نه ﴿﴾ وأكثرهم الکافرون ﴿﴾ و
زوره شیان کافرو بی باوه رن!

حالی موسریکان له رۆزی حله شهردا:

﴿﴾ ۸۴: ويوم نعت من کل أمة شهيدا ﴿﴾ نه ی پیغه مبه را! هه موو
کافریک وریا بکه ره وه له رۆزی که له هه موو نوممه و نه ته وه یه که
ناگادارو شایه تیک (په یامبه ریک) دینین، هه تا شایه تی له سهر
شیوه ی وه لاندانه و یان بدا ﴿﴾ ثم لا يؤذن للذين كفروا ﴿﴾ له پاشان
موله تی قسه و پارانه وه به کافرو بی پرویان نادریټ ﴿﴾ ولا هم
يستعتبون ﴿﴾ و داوی ره زایه ت خوازیشیان لی ناکری بؤ پرو بیانوو
هینانه وه خوا له خو رازی کردن، چونکه دیاره که درو ده که نه،
له جینگایه کی ترده ده فرموی: (هزا یوم لا ینطقون، ولا يؤذن لهم
فیعتذرون) ﴿﴾ ۸۵: وإذا رأى الذين ظلموا العذاب ﴿﴾ کاتی که
سته مکاره کان جهزه به و سزای دوزخ ده بینن ﴿﴾ فلا يخفف عنهم
ولا هم ينظرون ﴿﴾ ثیتر نه سزایان لی که نه کریته وه، نه موله تیش
ده درین بؤ کاتیکی تر، به لکو به په له ده یانفرینن بؤناو ناگر، چونکه
ناکامیان ناشکرایه ﴿﴾ ۸۶: وإذا رأى الذين أشركوا شركاءهم ﴿﴾ جا
که هاویه شدانه ران چاویان به په رسراو هاویه شه کانیان ده که ویت
﴿﴾ قالوا ربنا هؤلاء شركاؤنا الذين كنا ندعوا من دونك ﴿﴾ ده لین:
نه ی په روه دگاری نیمه!! نه مانه هاویه شه کانمان - که له دونیادا -
له باتی تو هاوارمان بؤ ده بردن و ده مانپه رستن، دیاره نه مه پی
لینانه به تاوانه کانی خوئیان و داوی سوککردنی سزایشه بؤ خوئیان

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ
الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ
وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثْنَا وَمِثْعًا إِلَىٰ حِينٍ
﴿٨١﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم
مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم سُرُرًا مِّنْ سُرِيرٍ لِّتَقِيَهُمُ
الْحَرَّ وَسُرَرٍ يُقِيكُمْ بِأَسْكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ ﴿٨٢﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٨٣﴾ يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يَنكُرُونَهَا
وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٤﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ
شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ
﴿٨٥﴾ وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يَخَفُّ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ ﴿٨٦﴾ وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ أَشْرَكُوا شَرَكَاءَهُمْ
قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا ندْعُوا مِن دُونِكَ
فَآلِقُوا إِلَهُهُمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٨٧﴾ وَالْقَوَا
إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّالَةِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٨٨﴾

خانوو و کال و کهل و پهل هه موو نیعمه تی خوان:

﴿﴾ ۸۰: والله جعل لکم من بیوتکم سکا ﴿﴾ خوا له مال و
خانوو کانتاندا حه وانه وهو سوکناگه ی بؤداناون، به تاییه ت
نه وانه تان گه شتیارو کۆچه ری نین ﴿﴾ وجعل لکم من جلود الأنعام
بیوتا ﴿﴾ وه له پیستی ناژهل (مهرو بز و وشتر و گا) یش خانووی
بؤ فراهه م هینان، واته: له موو و کورک و خوری و به رگن،
چادرو جوړه ها نیشنگای تری لی دروست ده که نه بؤ حه وانه و تان
﴿﴾ تستخفونها یوم ظعنکم و یوم إقامتکم ﴿﴾ که له رۆزی بارکردن
و له کاتی مانه وه شتاند، سووک و ناسان هه لده سن و نه لا بؤ
نه ولا ده گویز نه وه ﴿﴾ ومن اصوافها وأوبارها وأشعارها أثنا ﴿﴾
وه له خوری مه رکان و، کورکی وشتره کان و، مووی بز نه کان،
رایه خ و جل و به رگ و... کالو ناومال ده ست ده خه ن ﴿﴾ ومتاعا
إلى حین ﴿﴾ وه تا کاتیکی دیار یکراو، که لکی تریان لی وهرده گرن،

خیر للصابرین ﴿ وإیتاء ذی القربی ﴾ و فرمان به به خشش و پیاوختی و چاکه له گهل خزم و نزیکانیشدا دها، له ثایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿ و آت ذالقربی حقہ والمسکین وابن السبیل ولا تبذر تبذیرا ﴾ و ینهی عن الفحشاء والمنکر والبغی ﴿ وه له هه موو کاریکی دزیو خراپه و ستم و له سنوور دهرچوون ری ده گری،

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٧﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٨﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٨٩﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْدِينَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلَهُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ كَيْدًا إِنْ أَلَّ اللَّهُ يَعْلَمَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْقَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمْ اللَّهُ بِهِمْ وَلِيِّينَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنْتُمْ بِهِ تَحْلِفُونَ ﴿٩١﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَسْتَ لَنْ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٢﴾

سهرتا ئهم ثایه ته هه موو خیرو چاکه یه کی له خو گرتوو و فرمانیشی پی کردوو، ههروه کو به شیکی تری ری له هه موو خراپه و خراپه کاریه که ده گری ﴿ يعظکم لعلکم تذکرون ﴾ خوا به و شیوه یه ناموزگاریتان ده کات، تا به شکو بیر بکه نه وه و په ند بگرن. (حاکیم) له (عبداللای کوری مه سعود) هه ده گری پته وه نه لی: (هذه أجمع آية في القرآن لخير يمثل، ولشر يجتنب)، واته: ئهم ثایه ته پتر له ثایه ته کانی تر هه موو خیرو بیریکی له نامیز گرتوو، ههروه کو گشت خراپه یه کی له خو گرتوو بو خولادان لئی.

که په ایمانتان به ست به جیی یینن:

﴿ ٩١: وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ ﴾ و کاتی په ایمانتان به خوا دا بو کردنی هه کاریک، به ریک و پیکی جیه جیی بکه ﴿ ولا تنقضوا الأیمان بعد توکیدها ﴾ و سویندو په ایمانه کانتان مه شکینن و به تالیان مه که نه وه، پاش نه وهی لیبران جیه جییان بکه،

﴿ فآلقوا إليهم القول ﴾ ئینجا خوا له و کاته دا په رسراوه کان دینیته وه لام و قسه که یان رت ده که نه وه ده لین: ﴿ إنکم لکاذبون ﴾ به راستی ئیوه دروژن، چونکه ئیهم هاو به ش و شهریکی خوا نه بووین، ئهم ثایه ته یش حاله تی دژیه تی وده مه ده منی په رسیارو په رسراوه کان له قیامه تدا پاس ده کاو ده فهرموی: ﴿ ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له إلى يوم القيامة وهم عن دعائهم غافلون، وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم كافرين ﴾ ﴿ ٨٧: وألقوا إلى الله يومئذ السلم ﴾ وله و روزه دا - روزه قیامه ت - هه موو له به رده ست خوی په روه رداردا مل راده کیشن و هیچ ده سه لاتیکیان نامینی ﴿ و ضل عنهم ما كانوا يفترون ﴾ و ئهو دروو ده له سه یه ش که جارن هه لیان ده به ست گوايه خواکانیان تکیان بو ده که ن - هه موو بزر ده بی و، به فیروده چی ﴿ ٨٨: الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله ﴾ ئه وانه ی که کافرو بی باوهر بوون و خه لکیشیان له ری خوا ده گریاوه ﴿ زناهم عذابا فوق العذاب بما كانوا يفسدون ﴾ له جه زای ئهو فسادو ناپاکیه یاندا سزا له سهر سزا جه زه به یان ده ده ین، سزای بی باوهر بوونیان و، سزای ریگری کردنه که یشیان له خه لک.

هه موو پیغه مبه ری ده بیته شایه ت له سهر نه ته وه که ی خوی:

﴿ ٨٩: ويوم نبعث في كل أمة شهيدا عليهم من أنفسهم ﴾ ئه ی پیغه مبه ر! کافرانی هوزه که ت وریا بکه ره وه له روژی که له نیو هه ر ئوممه ت و گه لیکدا شایه تیک (واته: په یامبه ریک) راست ده که ی نه وه تا گه واهییان له سهر بدات ﴿ وجئنا بك شهيدا على هؤلاء ﴾ و تویش به شایه دی دینین له سهر ئه مانه ی خوت، له سووره تی (نیسه) شدا هاتوو و ده فهرموی: ﴿ فكيف إذا جئنا من كل أمة بشهيد وجئنا بك على هؤلاء شهيدا ﴾ ﴿ ونزلنا عليك الكتاب تبيانا لكل شيء ﴾ و ئهم قورثانه شمان بو ناردیت ئه ی پیغه مبه ر! ﴿ تاهه موو شتیک روون بکاته وه ﴾ وهدی ورحمة و بشری للمسلمين ﴿ و بیته رینمایی ورحمه ت و مژده بو موسلمانان، واته: ئهم قورثانه هه موو پیوستییه کی ئاده مزادی تیدایه، ئه ر به وردی په پره وی بکه، قه ت تووشی هه له و په له نابن.

فهرمان به عه داله ت:

﴿ ٩٠: إن الله يأمر بالعدل والإحسان ﴾ بی گومان خوا فرمان به دادرگری و چاکه کردن له گهل ته وای دروستکارو ه کانیدا دها، ته نانه تی له کاتی توله سه ندیشدا، بویه له کوتابی ئهم سووره ته دا ده فهرموی: ﴿ وإن عاقبتهم فاعقبوا بمثل ما عوقبتهم ولئن صبرتم لهو

شاء ربك لجعل الناس أمة واحدة ولا يزالون مختلفين إلا من رحم ربك ولذلك خلقهم ﴿٩٣﴾ ولتسألن عما كنتم تعملون ﴿٩٤﴾ سوئندى لهو هم موو كارو كرده ویه ئیوه كردتان ده پرسریتته وه.

سهرنجیک: (قورتوبی) دهلی: (اللام فی ولیین) .. (ولتسألن) مع النون المشددة يدلان على قسم مضمرة. واته: ئه وه پیتی (لام) انه كه له كرداریكا هه و، كوتاییشی به (نون) سی (توکید) دیت، بو سوینده، وهكو (لیبین) .. هتد. ﴿٩٤﴾ ولا تتخذوا ایمانكم دخلا بینكم ﴿٩٥﴾ وه به سویندو پهیماننه کانتان دهغله و فرو فیل و گزی له گهل یه کتر مهکن، واته: وادهبی سویند بو یه کتر دهخون و پهیمان به یه کتر دهدهن، كه چی دلتان شتیکی تری تیدایه ﴿٩٦﴾ فتزل قدم بعد ثبوتها ﴿٩٧﴾ نهكا بهوکاره پی بخلیسی و له سر ریباری باوهر بترانیت، پاش دامه زانندن و سابت بوونی له سر ئه و ریباره، واته: به کار هیئانی سویندو پهیمان به نیازی دهخله و فرت و فیل وه، مروف له ری راست دهترانیتی ﴿٩٨﴾ وتذوقوا السوء بما صددتم عن سبيل الله ﴿٩٩﴾ وه نهوك بهووی ریگریئانه وه له ریگه خوا سزای سهخت بجیزن ﴿١٠٠﴾ ولكم عذاب عظيم ﴿١٠١﴾ وه له دواروژیشدا سزایه کی گه وره تان بو هیه ﴿١٠٢﴾ ولا تشعروا بعهد الله ثمنا قليلا ﴿١٠٣﴾ و به لین و پهیمانی به خواتان داوه، به یه تی به په یامبه رتان داوه، به نرخ و به هایه کی كه مه فروشن و مه گورنه وه ﴿١٠٤﴾ إنما عند الله هو خير لكم ﴿١٠٥﴾ بی گومان بن هه رنه و خیرو پاداشه لای خوا ناماده كراوه، له هه موو شتی بو ئیوه چاکتره ﴿١٠٦﴾ إن كنتم تعلمون ﴿١٠٧﴾ نه گهر بزائن ﴿١٠٨﴾ ما عندكم ينفع ﴿١٠٩﴾ هه رچی لای ئیوه یه تیا ده چی و نابووت ده بیئت ﴿١١٠﴾ وما عند الله باق ﴿١١١﴾ وه ئه و خیرو پاداشه لای خوایه، هه رده میئیتته وه كوتایی نایهت ﴿١١٢﴾ ولنجزين الذين صبروا أجرهم بأحسن ما كانوا يعملون ﴿١١٣﴾ وه ئه مهش سویندی بیئت نه وانه و له بهرامبه ر فرمانه کانی خواوه به نارام بوون و نه پسان، ئیمه به چاکتر له وهی کردوویانه پاداشیان ده دهینه وه.

کرداری باشه و پاداشته که:

﴿٩٧﴾ من عمل صالحا من ذكر أو أنثى وهو مؤمن ﴿٩٨﴾ هه ركه سیك - له نیر یان له می - هه ر کاریکی چاک نه نجام بده، به ئیمان و باوه درایش بیئت ﴿٩٩﴾ فلنحینه حیا طیه ﴿١٠٠﴾ به لین بیئت بیژنین به ژیانیکی پاك، واته: به ژیانیکی به قناعت و به سه عادهت، له م فرموده یه شدا - كه پی شه واهمه د ریوایه تی کردووه - بو دوو پاتی ئه وه هاتوووه ده فرمووی: ((قد أفلح من أسلم، ورزق كفافا، وقنعه الله بما آتاه)) واته: ئه وهی موسلمان بووو رزق ورؤزی خود كه فافی درایه و، خواش به وهی پنی داوه قناعتی پی كرد، بی شك ئه و

واته: ئه و سویندو پهیمانیه له گهل خه لکیكدا گری دهدهن، زور گزنگی بدهنی و، به كه م سهیری مه كه ن و، بی هووی شه ری هه لیمه وه شیننه وه ﴿٩٣﴾ وقد جعلتم الله عليكم كفیلا ﴿٩٤﴾ وه به تاییه تی كه خواتان به سر خواتانه وه کردووه به (كه فیل) و ده سه بهر ﴿٩٥﴾ إن الله يعلم ما تفعلون ﴿٩٦﴾ به راستی خوا ده زانی هه ر کاری ئیوه ده یكه ن ﴿٩٧﴾ ولا تكونوا كالتی تقضت غزلها من بعد قوة أنكاثا ﴿٩٨﴾ ئیوه وهكو ئه و ئافره ته مه بن كه هه موو كات ریسه كه ی خوی دوا ریسان و به هیژبوونی، خاوده كرده وه کوتكوت ده بوو، واته: پهیمان دان به توندی و، ئینجا هه لوه شانده وهی به ئاسانی، وهكو کاری ئه و ئافره ته وایه كه ریسه كه ی خوی پاش ریسانی خا و بکاته وه و بیكاته وه به خوری، جا ئیوه خاوه نی قسه و ئیمزاو پهیمانی خواتان بن، به تووره بوونیکی ساده پهیمان شکینی مه كن ﴿٩٩﴾ تتخذون ایمانكم دخلا بینكم ﴿١٠٠﴾ سویندو پهیماننه کانتان به نیازی ئه وه وه بیئت فرو فیل له یه ك بكن و، یه کتر بخه له تینن ﴿١٠١﴾ أن تكون أمة هي أربى من أمة ﴿١٠٢﴾ به و بهانه ی فلانه ئوممهت و گهل، له گهلکی تر زورترو به هیژتره.

له و سه رده مه دا كه له گهل لایه كدا پهیمانیان ده به ست، پاشان كه ده یاندی لایه کی تر به هیژتره، ئه و یان هه لده وه شانده وه و، ده هاتن له گهل ئه م لایه نه كه ی ترده پهیمانیان ده به ست! جا قورتانی پیروژ هات کاری وای به دزیوو ناپه سهند وه سف كرد ﴿١٠٣﴾ إنما ییلوكم الله به ﴿١٠٤﴾ دیاره خوا هه ر ده یه وئ به و پهیمان تاقیبتان بکاته وه؛ به راوردتان بکات ئاخو کئ پهیمان ده شکینی و، کیش نایشکینی ﴿١٠٥﴾ ولیبین لكم يوم القيامة ما كنتم فيه تختلفون ﴿١٠٦﴾ دلنایشبن ئه و شتانه ی كه ئیوه جیاوازی و ئیختیلافان تیددا هه بوو خوا له رؤزی قیامه تدا بۆتان درده خا؛ هه ق و ناهه قتان بو روشن ده کاته وه و، هه موو كه سیکیش به پنی ئه وه پاداش و توله وهرده گریئت.

ئه رخوا و یستبای گشتتان هاوئایین ده بوون:

﴿٩٣﴾ ولو شاء الله لجعلكم أمة واحدة ﴿٩٤﴾ نه گهر خوا و یستبای هه موواتانی ده كرده گهلکی هاو ئایین، واته: گشتتانی ده خسته سه ریه ك شارپه، ئیتر ئه و ده مه جیاوازی و، په راگه نده پی دروست نه ده بوو ﴿٩٥﴾ ولكن یضل من یشاء و یهدی من یشاء ﴿٩٦﴾ به لام دیاره حیکمهت و خواستی جوړیکی تره، مه یلی له گومرا کردنی هه ركه سیك بیئت، ئه و لاری و گومرای ده کات، هه زیشی له ریئمای هه ركه سیك بیئت، ئه و شاره زاو ریئمای ده کات. له نایه تیکی ترده جهخت له سه ر ئه وه ده کاته وه ده فرمووی: (ولو شاء ربك لآمن من فی الأرض کلهم جمیعا) یان ده فرمووی: (ولو

که ئەوانە پێت دەلێن: ﴿ إِنَّمَا يَعْلَمُهُ بَشَرٌ ﴾ هەر ئادهمییە که ئەم قورئانی فیژ دەکات، مەبەستیان لە کابرایەکی رۆمی بوو! ﴿ وَلِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي ﴾ خۆ زمانی ئەو کەسە ی ئەوان نیازیانە ئەم قورئانە بدەنە پالی ئەو، عەجەمییە و لە عەرەبیش نەزان و کۆڵە ﴿ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴾ ئەم قورئانەش بە زمانیکی

کەسە بردوو یەتیەو. ﴿ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ و بە چاکترین لەوەی کردوو یانە پاداشیان بدەینەو.

بەر لە قورئان خوێندن (أعوذ بالله.. ی بکەن:

﴿ ٩٨: فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ ﴾ جا هەر کە وێستت قورئان بخوێنی ﴿ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴾ بەر لەوە (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) بکەو هەر بە خوا پەنا بەرە لە پیلان و وەسوەسە ی شەیتانی دوورەو خراو، هەتا نەتوانی لە وردبوانەو لە ماناو مەبەستی قورئان ریت لی بگری، بۆیە جەماوەری زاناکان دەلێن: بەر لە دەست کردن بە قورئان خوێندن سوننەتە (أعوذ بالله.. ی بکری ﴿ ٩٩: إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ چونکە بێ گومانە کە (شەیتان) هیچ زۆرو دەسەلاتێکی بەسەر ئەوانەدا نییە کە برۆیان هیناو ﴿ وَعَلَىٰ رِبْهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ تەنها بە پرورەدگاریشیان پشت دەبەستن ﴿ ١٠٠: إِنَّمَا سُلْطَانُ عَلَى الَّذِينَ يَتُولُونَهُ ﴾ بەراستی هەر تەنها بەسەر ئەوانەدا دەستەلاتی هەیە کە ئەو دەکەنە پشتیان و دۆستی خۆیان و گوێرایەلی دەبن ﴿ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴾ وه هەر وەها بەسەر ئەوانەیشدا کە هاوبەش بۆ خوا دادەنێن، هەمیشە ئەوانە مجرۆ دەکا و تەوبەشیان بە بێردا نایەت ﴿ ١٠١: وَإِذَا بَدُلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ ﴾ هەر کات ئێمە ئایەتێک بە ئایەتێکی تر بگۆڕین و لا بەرین، وەیان ئایەتێکی تر لە جێی ئەو دابنێین ﴿ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَنْزِلُ ﴾ وخوا بۆ خۆی زاناترە بەوەی داڕێژەبەزێنی، واتە: ئەو چاک دەزانێت چ شتی چاکە بۆ ئێستاو بۆ ئایندە و کامەش هەلگری و بێسڕیتەو ﴿ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ ﴾ کەچی ئەوانە کە و دەن و نەفامن لەوە ئەمدا دەیانوت: ئەو موحەممەد! تۆ هەر درۆ هەڵدەبەسیت، بۆیە بەو شیوەیەو بە ئارەزووی خۆت هەر رۆژە ی ئال و گۆڕی دەکەیت، ئەمڕۆ شتێک دەلێیت و، سبەینی شتێکی دیکە ﴿ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ نا، تۆ درۆ هەلبەس نیت، بە ئەو ئەوانە زۆر بەیان بۆ خۆیان نەزان و، لە حیکمەتی خوا تێناگەن، بۆیە وا رەخنە ی بێجی دەگرن و تەسلیم نابن ﴿ ١٠٢: قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ ﴾ تۆ لەوە ئەمیاندا بلی: (روح القدس) (جوهريل) کە لەلای پرورەدگار تەو بە حەق و دادگەرانیە داڕێژەبەزاندوو ﴿ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ تا ئەوانە ی برۆیان هیناو دامەزراو دلتیا بکا ﴿ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴾ و هیدایەت و رێنمایی، و ژدە بێ بۆ موسلمانان.

وَلَا تَنْتَعِذُوا أَيْمَنُكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمُ بَعْضِهِمْ بَعْدَ ثَبَاتِهَا وَتَذُوقُوا أَلْسِنَهُ يَمَاصِدُّكُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٨﴾ وَلَا تَشْرَوْا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٩﴾ مَا عِنْدَ اللَّهِ بِأَقْرَبَ وَلَا تَنْجِزُتِ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٠﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠١﴾ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿١٠٢﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠٣﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُ اللَّهِ عَلَى الَّذِينَ يَقُولُونَ نَعْمَ لِلَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٤﴾ وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُزِيلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٥﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٦﴾

عەرەبی خۆشخوێ و رەوانبێژی ئاشکرایە، باشە! ئەرکە سێک عەرەبی چاک نەزانێ چۆن دەتوانی شتی وا بەو هەموو رەوانبێژی و بە لاغەتەو بلی! ﴿ ١٠٤: إِنْ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيَهُمُ اللَّهُ ﴾ بەراستی ئەوانە ی وا بۆخۆیان ئامادەنێن برۆا بەینن بە قورئان و بە ئایەتەکانی خوا، خواش هەر گێژ شارەزاو رێنمایان ناکات بۆلای خۆی ﴿ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ و سزایەکی بە ئێشیشیان بۆ هەیە ﴿ ١٠٥: إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ﴾ بەراستی هەر ئەوانە درۆ هەڵدەبەسن کە برۆیان بە ئایەتەکانی خوا نییە. ﴿ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴾ لە راستیدا تەنها ئەوانە درۆزن، ئێستەر چۆن بەتۆ دەلێن ئەو موحەممەد! درۆزنی و درۆ بۆ خوا هەڵدەبەسیت!؟

توورەیی خوا لە مورتەد، بەدەر لە ناچارێ:

دەلێن بنیادەمی قورئانی فێر کرد:

﴿ ١٠٦: مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ ﴾ هەر کە سێک پاش برۆا

﴿ ١٠٣: وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ ﴾ سویندیی ئەمەش چاک ئەزانین

هەركەسێك زۆری لی بکری بۆ کوفرو بێ باوەری، ئەگینە دەیکوژن، پاشان ئەویش کوشتنەکی هەلبژارد و وشە کوفر بەزاریدا نەهات و کوشتیان، بێ گومانە کە پاداشی ئەم کەسە زۆر مەزنتەرە لەوکەسە کە مۆلەتە کە بۆخۆی هەلبژیری و بە زمان خۆی کافر دەکاو قوتار دەبێت، بەلام ئەگەر زۆرکردنە کە بۆ کردنی کاریکی تری حەرام بوو، غەیری (قەتل)، بۆ ئەمە پێشەوا (مالیک) دەلی: هەلبژاردنی توندووتیژیە کەو خۆ بە کوشت دانە کە باشترە.

زاناکان بۆ ئەمە یە کەدەنگن کە: هەركەسێ زۆری لی بکری بۆ کوشتنی کابرایەك ئەگەرنا خۆی دەکوژێ، بۆی نییە کاری وابکات، وە هەروا کاتی ئافەرەتێک بە زۆر زینای لەگەڵ کرا (حەددی) لەسەر نابێت. ﴿لکن من شرح بالكفر صدرا﴾ بەلام کەسێک بە بێ خۆشبەوونی خۆی سینگی بۆ کوفر فراوان و گوشاد بکاو کوفرە کەشی بێ خۆش بێت ﴿فعلیهم غضب من الله﴾ ئەو قارو تورەیی خوایان لەسەر دەبێ ﴿ولهم عذاب عظیم﴾ و سزایەکی گەورەشیان لەدوای زۆردا بۆ هەیه ﴿۱۰۷﴾: ذلک بأنهم استحبوا الحياة الدنيا علی الآخرة﴾ چونکە ئەوان ژیان و گوزەرانی ئەم دونیایەیان هەلبژارد بە سەریاشەر زۆردا، وە هەلبژاردنی دنیا بەسەردوا زۆردا کافر بوونە ﴿وأن الله لا یهدی القوم الکافرین﴾ بێ گومان خواش خەڵکانی بێ باوەرو کافر شارەزاو پێنویژن ناکات بۆسەر رێی راست ﴿۱۰۸﴾: أولئک الذین طبع الله علی قلوبهم وسمعیهم وأبصارهم﴾ ئەمانە ئەو کەسانەن کە خوا مۆری بەدبەختی بەسەر دڵ و گوێ و چاویاندا ناو، ئیتر هەق و ناھەق لەیەک جیا ناکەنەو ﴿وأولئک هم الغافلون﴾ وە ئەوانە خاف و بێ ئاگایشن، گوێ بەھیج شتێک نادەن ﴿۱۰۹﴾: لا جرم أنهم فی الآخرة هم الخاسرون﴾ بێ گومان لە پاشەڕۆژیدا زیانمەندو دۆراو ئەوانن ﴿۱۱۰﴾: ثم إن ربک للذین هاجروا من بعد ما فتنوا﴾ جا بەراستی پەرورەدگارت سەبارەت بەوانە کەوا دوا ئەو گشت ئازارو ئەشکەنجە لەمە ککەو کۆچیان کرد بۆ مەدینە ﴿ثم جاهدوا وصبروا﴾ پاشان دەستیان دایە جیهادو، لەسەر پێشەواتەکانی جیهاد بەئارام بوون ﴿إن ربک من بعدھا لغفور رحیم﴾ بەراستی پەرورەدگارت -پاش ئەنجامدانی ئەو کارانە- زۆر لێبووردەییە بەرامبەرین، زۆریش میهرەبانە ﴿۱۱۱﴾: يوم تأتي کل نفس تجادل عن نفسها﴾ زۆری دێ کە هەركەس لەبیری خۆیدا یەو دەمەقالی و بەرگری لە خۆی دەکات، بۆ رزگارکردنی خۆی، واتە: لەبەر سەختی ئەو رۆژیە کەسی لەبیر نایێتی و، بەدەر لە خۆیشی کەسێک نییە پشتیوانی لی بکات ﴿وتوفی کل نفس ما عملت﴾ هەموو کەسیکیش چی کردبێت بەرێک و پێکی پاداش و تۆلەکی بێ دەدرێتەو ﴿وهم

هینانی بەخوا، کافرو بێ باوەر بێتەو، بێ گومان سزای توند دەدری و، دەرکەوتنە بەر قارو تورەیی خواوہ ﴿إلا من أکره وقلبه مطمئن بالإیمان﴾ مەگەر کەسێک زۆری لی کرابی و، لەوکاتەیشدا دلتیابی بەئیمان، وەکو (عەماری کوری یاسر) خوا لێیان خۆش بێت. (ئێبەن عەبباس) دەلیت: موشریکەکان ئازارو ئەشکەنجە ی

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١١٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٣﴾ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١١٤﴾ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إيمَانِهِ إِلَّا مِنْ أَكْثَرَةٍ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمُ عَذَابٌ مِنْ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٥﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحْبَبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١١٦﴾ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَتِهِمْ وَأَبْصَرَتِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفٰطِلُونَ ﴿١١٧﴾ لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿١١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا أَنَّهُمْ جَاهِدُوا وَقَاتَلُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾

(عەمان) یان زۆردا، بەرادەییە کە یشتە حالەتێک لە ژێر سزادا تیا بچیت، ئەوسا لەبەرناچاری و بەدلیکی پر لە ئیمانەو ئەوانی رازی کرد، جا بۆ دواوی هاتە لای پێغەمبەری خوا، و کارەساتەکی بۆ گێڕایەو، ئەویش فەرمووی: لەوکاتەدا دلت چۆن بوو؟ (عەمان) گوتی: دلتیابی بووم بەئیمان: فەرمووی: دەسا ئەگەر ئەم جارەش ئەو حالەتە دووبارە بوویەو، تۆیش جارێ جیت گوتبوو بیلێرەو. (قورتوبی) دەلیت: (أجمع العلماء علی أن من أکره علی الکفر فاختار القتل أنه أعظم أجرا عند الله، ممن أختار الرخصة. واختلفوا فیمن أکره علی غیر القتل من فعل مالا یحل له، فقال أصحاب مالک: الأخذ بالشدة فی ذلک وأختیار القتل والضرب أفضل عند الله من الأخذ بالرخصة. وأجمعوا أيضاً علی أن من أکره علی قتل غیره أنه لا یجوز له الإقدام علی قتله ولا إنتهاک حرمة.. ویصبر علی البلاء الذی نزل به. وإذا استکرت المرأة علی الزنی فلا حد علیها، لقوله تعالی: (إلا من أکره). واتە: زاناکان یە کەدەنگن کە:

لا بظلمون ﴿ و هیچ ستم‌نیکیشان لی ناکری.

نه زیله‌ی شاری مه‌ککه:

﴿ ۱۱۲: و ضرب الله مثلا قریة ﴾ خوا مه‌سه‌ل و نموونه‌ی خوش‌گوزهرانی و ناوه‌دانی شاری (مه‌ککه) دینیت‌هوه ﴿ کانت آمنة مطمئنة ﴾ که ژیانیان پرپوو له ئاسووده‌یی و ئارامش، که چی له‌ملو له‌ولای نه‌وانیشه‌وه خه‌لک تالان‌ده‌کراو ده‌رفینران، پاشان که په‌یامبه‌ریان ﴿ بوهات و، له‌باتی شوکرانه‌ی بژی‌ری، یشتیان تی‌کردو دلیان ئیشان، ئینجا خوی بالاده‌ست جؤراو جؤر جه‌زبه‌ی دان و لئی تیک‌دان ﴿ یاتیها رزقها رغدا من کل مکان ﴾ له‌همه‌موولایه‌که‌وه رزق و پوزی و نیعمه‌تی زوریان بؤ ده‌هات ﴿ فکفرت بأنعم الله ﴾ که چی له‌باتی شوکرانه‌ی بژی‌ری له‌به‌رامبه‌ر نه‌وه‌موو چاکه‌وه ناسوایسی نیعمه‌ته‌کانی خویانکردو، باوه‌ریان به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی نه‌کردو چوون به‌گژیا ﴿ فادأقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا يصنعون ﴾ جا خوایش جل و به‌رگی برسیه‌تی و ترسی له‌به‌رکردن و تالای پی‌چه‌ژین، پاش نه‌وه‌که پیغه‌مبه‌ر ﴿ دو‌عای لی‌کردن و فەرمووی: خواجه! داوات لی‌ده‌که‌م: ساله قات و قره‌کانی سه‌رده‌می (یوسف) یان به‌سه‌ریینه، ئینجا گرانیبه‌کی وایان تی‌که‌وت، به‌ناچاری کورکی و شتریان تیکه‌لی خوین ده‌کردو له‌سه‌ر ئاگریان ده‌ناو ده‌یانخوارد! ﴿ ۱۱۳: و لقد جاءهم رسول منهم فکذبوه ﴾ بی‌گومان هه‌ر له‌خویان په‌یامبه‌ریک و ه‌کو موحه‌مه‌د ﴿ هاته‌لایان، که چی پروایان پی نه‌کردو به‌درویان خسته‌وه‌و روو به‌پروی وه‌ستان ﴿ فأخذهم العذاب وهم ظالمون ﴾ ئینجا هینده ستم‌کار بوون سزا گشتیانی گرت‌هوه.

هه‌لّ بخون و شوکر بکه‌ن:

﴿ ۱۱۴: فکلوا مما رزقکم الله حلالا طيبا ﴾ ده‌سا ئیوه‌ی باوه‌رداران! له‌و رزق و نیعمه‌ته‌ه‌لّ ویاکه‌یه بخون، خوا پیی به‌خشیوون ﴿ واشکروا نعمة الله إن کتم إياه تعبدون ﴾ و شوکرو سوایسی نیعمه‌تی خوا بکه‌ن، نه‌گه‌ر راسته ئیوه هه‌ر نه‌وه‌ده‌پرستن ﴿ ۱۱۵: إنما حرم الله علیکم الميتة والدم ولحم الخنزیر وما أهل لغير الله به ﴾ به‌راستی خوا هه‌ر گوشتی مردار بوو و خوینی ره‌وان و گوشتی به‌رازو نه‌وه‌سه‌رپراوه‌ی که به‌ناوی غیری خواوه‌سه‌ر ده‌پرست لینی حه‌رام‌کردوون ﴿ فمن أضطر غیر باغ ولا عاد فإن الله غفور رحیم ﴾ جا هه‌ر که‌سیک ناچار بوو بؤ خواردنی نه‌مانه، ده‌با -بی‌زیاده‌په‌وی وله‌نه‌دازه به‌ده‌ر- لییان بخواو، چونکه بی‌گومان خوا زور لی‌بوورده، زوری‌ش میهره‌بانه، نه‌وه‌ته‌له‌کاتی

گرانی و نه‌بوونیدا ریگه‌ی داوه به‌خواردنی نه‌و شته‌هه‌رامانه بی‌زیاده‌په‌وی. ﴿ ۱۱۶: ولا تقولوا لما تصف ألسنتکم الکذب هذا حلال وهذا حرام ﴾ وه به‌زمان و سه‌ر زاره‌کی و، بی‌به‌لگه‌ی شه‌رعی، له‌خۆتانه‌وه هه‌ندی شت هه‌لّ، یان حه‌رام مه‌که‌ن، مه‌لین: نه‌مه‌ه‌لّ‌له‌وه‌هه‌رامه، ئیوه‌وه‌کو نه‌و موشریکانه

﴿ یوم تأتي کُل نفس مُجَدِّل عن نفسها وتوفی کُل نفس ما عملت وهم لا یظلمون ﴾ ﴿ و ضرب الله مثلا قریة کانت آمنة مطمئنة یأتیها رزقها رغدا من کل مکان فکفرت بأنعم الله فأذقها الله یاس الجوع والخوف بما كانوا یصنعون ﴾ ﴿ ولقد جاءهم رسول منهم فکذبوه فأخذهم العذاب وهم ظالمون ﴾ ﴿ فکلوا مما رزقکم الله حلالا طيبا واشکروا نعمت الله إن کتم إياه تعبدون ﴾ ﴿ إنما حرم علیکم الميتة والدم ولحم الخنزیر وما أهل لغير الله به فمن أضطر غیر باغ ولا عاد فإن الله غفور رحیم ﴾ ﴿ ولا تقولوا لما تصف ألسنتکم الکذب هذا حلال وهذا حرام لئلا تأخذوا علی الله الکذب إن اللّیین یقرّون علی الله الکذب لا یفلحون ﴾ ﴿ متع قلیل وهم عذاب أليم ﴾ ﴿ وعلى الذین هادوا حرمنا ما قصصنا علیک من قبل وما ظلمنهم ولكن كانوا أنفسم یظلمون ﴾

مه‌که‌ن که به‌ئاره‌زووی خویان (به‌حیره‌و) (سایبیه‌و) (وه‌صیله‌و) (حام) یان له‌خۆ حه‌رام‌کرد! ﴿ لتفتروا علی الله الکذب ﴾ هه‌ر بؤ نه‌وه له‌سه‌رخوا درۆ هه‌له‌به‌سن، چونکه هه‌لّ و حه‌رام به‌ده‌ستی ئیوه‌نییه‌و، بۆتان نییه سنوور شکینی بکه‌ن ﴿ إن الذین یفترون علی الله الکذب لا یفلحون ﴾ بی‌گومان نه‌وانه‌ی که درۆ بؤ خواو ئایینی خوا هه‌له‌به‌ستن، سه‌رفرازو پرزگاری به‌خته‌وه‌ر نابن ﴿ ۱۱۷: متع قلیل ﴾ له‌م ژیانسی دونیادا که‌میک بؤ خۆ راده‌بویرن و به‌هره‌یه‌کی که‌میان بؤ ده‌بی ﴿ ولهم عذاب أليم ﴾ و له‌قیامه‌تیشدا سزایه‌کی به‌ژان و ئیش پیگه‌یه‌نه‌ریان هه‌یه، له‌جیگایه‌کی ترده‌ده‌فرمووی: (نمتعم قلیلا ثم نضطرهم إلى عذاب غلیظ) ﴿ ۱۱۸: وعلى الذین هادوا حرمنا ما قصصنا علیک من قبل ﴾ بؤ نه‌وانه‌ش جووله‌که‌ن چه‌ند شتی‌کمان حه‌رام‌کرد که له‌وه‌و پیش له‌سووره‌تی (نه‌نعام) دا به‌م ئایه‌ته‌ بۆمان گێڕایته‌وه که‌ده‌فرمووی: (وعلى الذین هادوا حرمنا کل ذی ظفر ومن البقر والغنم حرمنا علیهم شحومهما إلا ما حملت

ظهورهما.. ۱۴۶/۶. ﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾
 نیمی به و حرام‌کردنه ستممان لی نه‌کردن، به‌لام نه‌وان ستمیان
 له‌خوین کرد به هوی لادان و سنوور به‌زاندنه‌وه، و‌ه‌کو له‌جیی‌ه‌کی
 ترده ده‌فرموی: ﴿فَظَلَمَ مَنْ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمْنَا عَلَيْهِمْ طِبْيَاتٍ أُحِلَّتْ
 لَهُمْ..﴾ ۱۱۹: ﴿ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ﴾ نه‌وسا

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ
 بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٧﴾
 إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
 ﴿١١٨﴾ شَاكِرًا لِأَنْعِمِهِ اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ﴿١١٩﴾ وَمَا آتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّمَا فِي الْآخِرَةِ لَمِنْ الصَّالِحِينَ
 ﴿١٢٠﴾ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ
 مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢١﴾ إِنَّمَا جَعَلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ
 اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا
 كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢٢﴾ أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ
 وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَحَدِّ لَّهُم بِالْقِيَمَةِ الْحَقِّ إِنْ رَبُّكَ
 هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٣﴾
 وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عَاقَبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
 لَهُمْ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٤﴾ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ
 وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَلُوبٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٥﴾
 إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٢٦﴾

رینموونیشی کرد بو ریگهی راست و یه‌کخواپه‌رستی، له‌سووره‌تی
 (نه‌نبیاء) شدا ده‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ
 عَالِمِينَ﴾ ۱۲۲: ﴿وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً﴾ نیمی‌یش هر له‌دونیا‌دا
 ناوو شوهرتی باشمان دایه ﴿وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾ و له
 پاشه‌روژی‌شدا بی‌گومان له‌ریزی سالحان و چا‌کاندایه ﴿۱۲۳﴾: ﴿ثُمَّ
 أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا﴾ له‌پاشا وه‌حی و سروشمان
 بو تو کرد نه‌ی پیغه‌مبهر! ﴿كَلَّا﴾ که ده‌بی په‌یره‌وی له‌ثایینی پاک و
 راستی ئیبراهیم بکه‌یت به ربک و راستی ﴿وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾
 و هرگیز له‌هاوبه‌شدانه‌ران نه‌بووه، و‌ه‌کو له‌سووره‌تی (نه‌نعام) دا
 هاتوووه ده‌فرموی: ﴿قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا
 قِيَمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾.

ریزان له شه‌مه بو جووله‌کانه:

﴿۱۲۴﴾: ﴿إِنَّمَا جَعَلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ﴾ ری‌زگرتن له
 روژی (شه‌مه) و ئیش و کار نه‌کردن تییدا له‌ثایینی (ئیبراهیم) دا
 نه‌بووه، به‌لکو هر بو نه‌وانه برپاردراو کرایه روژی خوا په‌رستی
 که ئیختلاف و نا‌کوکیان بوو له‌دیاری کردنی نه‌و روژه‌دا، له
 سه‌ره‌تاوه خوا روژی ه‌یینی بو دیاری کردن، که چی گواستیانه‌وه
 بو روژی شه‌مه، ئینجا خوایش له‌سه‌ری گران کردن که: نابی
 له‌و روژه‌دا هیچ جمو جولو کاریک بکه‌ن، که چی له‌ویشدا هر
 که‌وتنه‌وه فرت و قیل ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا
 كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ بی‌گومان په‌روه‌ردگاری تو روژی قیامت سه‌باره‌ت
 به‌وهی نه‌وان نا‌کوکیان تییدا ه‌ه‌بوو به‌دادگه‌رانه داوهری‌یان ده‌کاو،
 ه‌ریه‌که‌شیان به‌پی کاروکرده‌وهی خوئی تولو و پاداشی ده‌دا.

به‌زیرانه نامه‌که‌ی خوا بگه‌یه‌نه:

﴿۱۲۵﴾: ﴿أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾
 نه‌ی پیغه‌مبهر! ﴿كَلَّا﴾ نه‌ی ئیماندار! هر به‌زیرانه‌و نه‌رم و قسه‌ی
 خویش و حیکمه‌ت و، ئاموزگاری شیرین و جوان خه‌لک بو ریگای
 په‌روه‌ردگارت بانگ بکه، سروشتی ئاده‌م‌زاد وایه خوئی به‌شت
 ده‌زانی و به‌ناسانی ته‌سلیم نابیت، جا له‌بر نه‌وه ده‌بی زور به
 ژیرانه‌ بوئی بجیته‌ پش، نه‌وه‌کو ده‌عیو خو به‌زلزاین زالی‌بیت
 به‌سه‌ریاو، گوئی نه‌گرئی بوئی ﴿وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾
 وه به‌چاکتر و باشترین شیوه قسه‌و گفت وگوییان له‌گه‌ل بکه،
 به‌لگه‌ی جوان و به‌هیزیان بو به‌ینه‌وه، ه‌تا وه‌زع ئاسایی‌یه، خو
 نه‌گه‌ر قوناغی جه‌نگ و پی‌ک‌دادان‌بوو، دیاره‌ تویش به‌یاسای جه‌نگ
 کار ده‌که‌یت له‌گه‌لیاندا، ه‌تا دینه‌که‌ت ریسوا نه‌بیت، چونکه

بی‌گومان سه‌باره‌ت به‌وانه‌ش وا به‌نه‌فامی و نه‌زانی کاری خراب و
 ناجوریان کرد ﴿ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا﴾ له‌پاشان دوا
 نه‌و کاره‌ نا‌ه‌مواره‌یان په‌شیمان بوونه‌وه‌و، خوین چاکسازی کرد
 ﴿إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ دلنیا به‌که په‌روه‌ردگارت پاش
 نه‌وه زور لی‌بوورده‌یه به‌رامبه‌ریان، زوریش میهره‌بان و دلوقانه.

ئیبراهیم رابه‌ریکی هه‌فره‌و بوو:

﴿۱۲۰﴾: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ﴾ به‌راستی (ئیبراهیم) ی
 په‌یامبه‌ر ﴿هُوَ الَّذِي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ ه‌موو کاریکی خیزو ملکه‌چی فه‌رمانه‌کانی خوا
 بوو ﴿حَنِيفًا﴾ له‌ه‌موو ثایینکی پروو پوچ لای داو به‌ره‌و ه‌ق
 و به‌نامه‌ی پاک و راستی خوا هات ﴿وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾
 و هرگیز له‌هاوبه‌شدانه‌رانیش نه‌بووه ﴿۱۲۱﴾: ﴿شَاكِرًا لِأَنْعِمِهِ﴾
 سوپاسگوزاری به‌خششه‌کانی خوا بوو ﴿اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى
 صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ خواش بو خوئی هه‌لی‌بژارد بو په‌یامبه‌ریتی و

دەفەرمۇي: (إذ يوحى ربك إلى الملائكة أنى معكم فتبتوا الذين آمنوا..).

بۇ خۇاى تاك و تەنيا، بىي حىساب وئەژمار، شوكرانە بژىرم كە: پىشتىيوانى لى كىردم بۇ تەواو كىردنى نووسىنى كورتە تەفسىرى سوورەتى (نەحل).

كۇتايى جزمى ۱۴، (ولله الحمد والمثله..)

سوورەتى (ئىسرا) بە

مەككە يىپىيە (۱۱۱) ئايەتە.

بە ئاۋى خۇاى بەخشندەى مىھرەبان

ئەم سوورەتە وەك سوورەتەكانى تر گرنگى بەبىرو باۋەدەدات، وەكو يەكخۇاپەرستى، پەيامەكەى پىغەمبەر، زىندوو بوونەوہ.. بەلام خالى سەرەكى لەم سوورەتە پىرۋزەدا خستەنە پىش چاۋى كەسايەتى پەيامبەرە ﷺ لەگەل ئەو ھەموو مۇعجىزە گرنگانەدا ھىناۋىيەتى بۇ راستى خۇى، ھەزاران ھەزار سلاۋى لەسەرەبىت.

* جا لەسەرەتاۋە شەۋرەۋىيە پىرۋزەكە كە مۇعجىزە بە ھەرۋە خەلاتىكى گەۋرە مەزن بوو خۇاى گەۋرە بەخشى بەپەيامەر ﷺ باس دەكات، لەلايەكىشەۋە دەسەلاتى بالادەستىيى خوا نىشان دەدات كە چۈن بەو ئەندازە ماۋە زۆركەمەيە، توانى ئەۋەھەموو رىگە درىژەيەى پىي بېرى و، سەيران وسەفاى ئاسمانى پى بكاو، ھەر لەو ماۋەيەشدا بىگىرپىتەۋە جىگاي خۇى.

* باسى ياخيبيۋونى ھەردوو جارەكەى جوولەكەو سەرگەردان بوونىيان دەكا، لە تۆلەى لارپىي و لاسارپىياندا: (وقضينا إلى بنى إسرائيل فى الكتاب لتفسدن فى الأرض مرتين..).

* ھەندى بەلگە لە سەر گەۋرەيى و تاك و تەنيايى خوا - وەك شەۋو رۆژو ئالو گۆرپان- دىنى: (وجعلنا الليل والنهار آيتين، فمحونا آية الليل..).

* بىرى لەياساي كۆمەلەيەتى و، رەۋشە بەرزەكان دەخاتە رۋوو ھانى مۇقەكانى بۇ دەدات، ھەتا كۆمەل و كۆمەلگەيەكى خاۋەن رەۋشتى بەرز پەيدا بېيىت.

* بەچەند بەلگەيەك باسى سەرگەردانى ھاۋەلدانەرەكان دەكات، ھەرۋەك باسكى قورئان دەكات كە گەۋرەترىن مۇعجىزەيەو، ھەتا ھەتايە بەرقەرار دەيىت.. لەگەل دابەزىنە سەر ھاۋەل دانەرەكان، لەكاتىكا كە داۋاى مۇعجىزەيەكى تر "جگە لەقورئان" دەكەن.

پاك و خاۋىنى خوا لەشەرىك و ھاۋەل باس دەكا: (وقل الحمد لله الذى لم يتخذ ولدا.. وكبره تكبرا). لەگەۋرەيى ئەم سوورەتەيشدا

مەردم دىنى سووك و ريسوا ۋەرناگرىت ﴿إن ربك هو أعلم بمن ضل عن سبيله﴾ تۇ ئاۋا مۇجادەلەيان لە گەل بەك، بەراستى پەرۋەردگارپىشت باشتەر بەحالى ئەۋە دەزانىت كە لەرپى ئەو لايداۋە ﴿وهو أعلم بالمهتدين﴾ وزانترىشە بەحالى ئەو كەسانە رىئوئىنن و لەسەر رپى راستن.

قورتوبى دەلەيت: (هذه الآية: نزلت بمكة فى وقت الأمر بمهادنة قريش، وأمره أن يدعو إلى دين الله و شرعه بتلطف و لين دون مخاشنة وتعنيف، و هكذا ينبغي أن يوعظ المسلمون إلى يوم القيامة. فهي محكمة فى جهة العصاة من الموحدين، و منسوخة بالقتال من جهة الكفار).

دەبى تۆلە بەرامبەر بىت:

﴿۱۲۶: وإن عاقبتكم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم به﴾ ۋەئەگەر تۆلەتان كىردەۋە، بادارىبەدارىبو، سەرەۋىيى وزىادەرەۋى تىدا نەبى.

راقەكەرانى قورئان دەلەين: ئەم ئايەتە (مەدەنى) يەو سەپارەت بە (حەمزەى) (سيد الشهداء) ھاتۆتە خوارەۋە، ئەۋكاتە كە لە (ئوحد) - پاش شەھىد بوونى موشرىكەكان لاشەكەيان تىكدەۋ سىكان درپى، ئەۋجا پەيامبەرىش ﷺ زۆر دلگران و بى تاقەت بوو، بۇيە فەرموۋى: سوئىند بە خۇابى: ئەگەر ئەمجارە خۇاى گەۋرە زالم بكا بەسەريانا، ئەۋەى بە(حەمزە) كراۋە، بەحەقتا كەسيانى دەكەم. ﴿ولئن صبرتم﴾ دلئىاشىن ئەگر ئىۋە خۇ رابگرن و تۆلە نەكەنەۋە، ئەگەر چى ھەقىشتان بىت تۆلە بەكەنەۋە ﴿لھو خير للصابرين﴾ ديارە كارى وا بۇ خۇ راگران و ئارامگران باشتەرە تا تۆلە ۋەرگرتنەۋە، بەمەرچى بتۋان شەۋر خراپە لەخۇتان دوور بخەنەۋە، بىشزانن دەبىتە سەرگەۋتن بۇتان ﴿۱۲۷: واصبر وما صبرك إلا بالله﴾ ئىنجا بە راشكاۋى داۋاى ئارامگرتن دەكات، بۇيە ئەفەرمۇي: خۇراگرىبە ئارامت ھەبى لەتۆلە ۋەرگرتنەۋەدا، كە ديارە بەئارام بوونىشت، ھەر بەكۆمەك و فەرمانى خوا دەبىت، ھەر ئەۋ دەتۋانى يارمەتەت بىدا بۇ خۇراگرتن، ئەگىنە كى دەتۋانى نەفسى رام بكاو دايمركىنىت؟ ﴿ولا تحزن عليهم﴾ ۋە لەبەر ئەۋانەش كە بىروا ناھىيىن خەم وخەفەت مەخۇ ﴿ولا تك فى ضيق مما يمكرون﴾ ۋەلە فرۇفيليان دلئەنگو سەخلەت مەبە، چۈنكە تۆ تەنھا راگەياندىنن لەسەرە، ئىتر باۋەر بھىيىن يانا، تۆ بەرپرس نايىت ﴿۱۲۸: إن الله مع الذين اتقوا﴾ بەراستى خواش لەگەل ئەۋانەدايە كەخۇپارىزو بەتەقوان ﴿والذين هم محسنون﴾ ۋەئەۋانەش چاكەكارو، چاكەخۋازن، ئەم لەگەل بوونەش تەنھا خوا خۇى باش دەزانىت چۈن دەبىت. لەسوورەتى (ئەنقال) يشدا

هاتووہ - وہ کہ پیشہوا ثہ حمہد لہ (تہ بوو لو بابہ) دہ گپرتہ وہ - دہ لی: خاتوو (عائیشہ) وتی: ثہ وندہ پہ یامبہر ﷺ بہ رۆزوو دہ بوو ثہ مان گوت، نابہ وی ہیچ رۆژی لہ سال بہ رۆزو نہ بی، ثہ وندہش بہ رۆزو نہ دہ بوو، ثہ مان گوت ئیتہر ہر بہ رۆزوو نابی، وہ ہموو شہو یکیش سوورہ تی (بہ نی ئیسرائیل) و (زومہ) ی دہ خویند..

شہو رہویہ کہ ی پیغہ مہر ﷺ:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سبحان الذي أصرى بعبدہ لیلہ ﴾ پاکہ و خاوینہ لہ ہرشتیکی نابہ سہندو خراپ، ثہ و خواہی کہ شہورہ وی بہ بندہ ی خوی (موحہ مہد) ﷺ کرد لہ بہ شیکی زور کہ می شہو ی کدا ﴿ من المسجد الحرام إلى المسجد الأقصى ﴾ لہ مزگہ وتی (حرام) ہوہ لہ مہ ککدہا بۆ مزگہ وتہ کہ ی ثہ ولاتہ (بیت المقدس) لہ فہ لہ ستیندا، کہ ثہ و رۆژہ کاروانی بہ چہ ندین رۆژ ثہ و جا دہ یگہ یشتی!! ﴿ الذي بارکنا حولہ لنریہ من آیاتنا ﴾ ثہ و مزگہ وتہ ی ئیمہ دہ و رہ بہرمان پیرۆزو پیتدار کرد بہ جورہا نیعمہ ت و میوہ و میوہ جات و، کردیشمانہ بارہ گای پہ یامبہرمان، تا ہند ی لہ نیشانہ کانی دہ سلات و توانایی خۆمانی پی نیشان بدہین لہ و شہورہ ویہ دا ﴿ إنه هو السميع البصير ﴾ چونکہ ہر ثہ وہ زور بیسنده بۆقسہ و گوفتاری مہرمان، زوربیناو بہ ئاگا، بہ ثہ حوالی گشت مروؤفہ کان، دہ زانی لہ دونیاو لہ قیامہ تدا شایستہ ی چین.

(ئیسرا) و (میعراج) لہ قونایکی زورناسک و مہ ترسیدار لہ زانی پیغہ مہر دا ﷺ بوو، ثہ و دہ مہ کہ زور ماندو و خہستہ بوو، بہ لام بہم رووداوہ گرنگہ میژووپییہ ئاسوی ئاسمانی لیدرہ و شایہ وہو، ہیواو ئومیدیکی بہ خوی وبہ یارانی بہ خشی، (نہ وہ وی) و (قورتوبی) دہ لین: ثہ و رووداوہ یہ پیچ سال پاش پیغہ مہریتی بوو. خاوەنی کتیبی (الرحیق المختوم) دہ لی: لہ (۲۷/ ی (رہ جہ ب) ی سالی (۱۰) ی پیغہ مہرایتیدا بوو، لہ گہ لہ ہندی راو بۆچوونی بری لہ زاناکانی تر. (ئیبینولقہیم) یش دہ لی: قسہ ی راست ثہ و یہ کہ ثہ و شہورہ ویہ بہ (جہستہ) ی پیرۆزی بوو، وہ لہ مزگہ وتی (حرام) ہوہ بۆ مزگہ وتی (قودس) بہ سواری (بوراق) و ہاو پیتی (جوبریل) ﷺ، جا لہ قودس دابہزی و پیش نوپزی بۆ پیغہ مہرہ کان (علیہم الصلاۃ والسلام) کرد و ہر لہ ویش (بوراق) ی بہ ثہ لقہ یہ کی دہرگای مزگہ وتہ کہ وہ بہستہ وہ. پاشان ہر ثہ و شہوہ لہ (بیت المقدس) ہوہ بہر ز کرایہ وہ بۆ ئاسمانی دنیا و، دہرگای بۆ کرایہ وہو ہر لہ وی (بابہ گہورہ) ی گشتمانی (ئادہم) دیت، سلاوی لہ سہر بیت، بابہ یشمان خۆشحال خوی بہ دیتنی دہربری و ددانی نا بہ پیغہ مہریتیدا، ہر لہ ویش خوی خاوەن توانا رۆحی گشت

شہیدہ کانی ئامادہ کردو لہ لای راستیہ وہ نیشان دان، لہ چہ پیشیہ وہ رۆحیانہ تی سہر جہم بہ دبہ ختانی نیشان دا. ثہ و سا سہرخرا بۆ ئاسمانی دووہم و لہ وی (یہ حیا) و (عیسا) ی دیتن (سلاویان لہ سہر بیت) ثہ و انیش پیغہ مہریتیان سہ لماندو، پاشان بۆ ئاسمانی سییہم بہر پیکہ وت و لہ ویش (یوسف) ی دیت (سلاوی لہ سہر بیت) ثہ ویش بہ خیری ہیئاو ددانی بہ پیغہ مہریتیدا نا، بۆ دواپی بہرہ و ژورتر سہرخرا بۆ ئاسمانی چوارہم، لہ ویش (ئیدریس) پیغہ مہر ی دیت و خۆشحال بوو پیغہ مہریتی سہ لماند، لہ پاشا سہرخرا بۆ ئاسمانی (پنجہم) و لہ ویش (ہاروون) ی کوری (عیمران) ی دیت، ثہ ویش پاش بہ خیرہیانی پیخۆشبوونی خوی دہربری و ئیقراری بہ پیغہ مہریتی کرد، لہ ئاسمانی (شہ شہم) یشدا بہ (موسا) گہ یشت و، ثہ ویش ہر وہ کو پیغہ مہرہ کانی تر پیشوازی لی کرد، جاکاتی لہ وی تیپہری موسا گریا! گوتیان بۆچی دہ گریت؟ گوتی: چونکہ لہ بہ ہشتدا ئومہ تی ثہم پیغہ مہرہ، لہ ئومہ تی من زیاترہ، وہ لہ ئاسمانی (حہ وتہم) یشدا بہ (ئیبیراہیم) شاد بوو، پاش بہ خیرہینان و خۆشحالی و ددانان بہ پیغہ مہریتیدا لہ لاین ثہ ویشہ وہ (سلاویان لہ سہر بیت) چوویہ (سدرۃ المنتہی)، پاش ثہ و (بیت المعمور)، ثہ و جا بہر زتر چوو تا بہ دیداری خوی گہورہ شاد دہ بی ولییہ وہ نزیک دہ بیتہ وہ، ہر بہ قہد دوو (کہ وانی) ما، یان نزیکتر، لہ وی ہرچی پیویست بسو بۆئہ و قوناغہ و حی بۆکردو تہی گہ یاند، لہ وانہ (۵۰) رکات نوپزی لہ سہر ئومہ تہ کہ ی فہر ز کرد، پاشان بہ تہ گبیرو راویزی موسا ﷺ نکای لہ خوی میہرہ بان کرد ہتا بۆ کہم کردہ وہ کردی بہم (۵) نوپزی ئیستا.

جا لہم سۆنگیہ وہ (ئیبین تہیمبیہ) دہ لی: ہیچ ہاوەلیکی پیغہ مہر ﷺ تہ یگوتوہ پیغہ مہر ﷺ خوی گہورہ ی دیتوہ، (ئیبین عہ عباس) نہ بی ثہ ویش (خاتوو عائیشہ) بہرہ لستی دہ وستی. (ئیبینولقہیم) دہ لی: ثہ و نزیکبوونہ وہ یہ کہ لہ سوورہ تی (نہ جم) دا باس کراوہ، مہ بہست پنی نزیکبوونہ وہ ی (جبریل) ﷺ و کھو خاتوو (عائیشہ) و (ئیبین مہ سعوود) دہ لین. ثہم باسہ یہ لہ سوورہ تی (نہ جم) دا بہروونتر رۆشن کراوہ تہ وہ.

خوینہری ہیئا! باسی (ئیسرا) لہ یہ ک نابہ تداو، پاشان باسی تاوانہ کانی (بہ نی ئیسرائیل) بہ دوا ی ثہ وداو، دواتر کہ دہ لی: ثہم قورئانہ باشترین ریباز دہست نیشان دہ کا.. ثہ مانہ ہموو ہیماو ئامازن کہ (یہ ہوود) لہ سہر کردایہ تی دہر دہ کریں و، دہدریتہ دہستی ثہم پیغہ مہرہ تازہ یہ و قورئانیش بہرنامہ ی دہ بیت، چونکہ (یہ ہوود) ثہ وندہ تاوانی کرد، کہ لکی راہہ رایہ تییان نہ ماو، خوی گہورہ یش لی سہندنہ وہ تہ سلیمی (موحہ مہد) ی ﷺ کرد، کہ و ابوو

جاری دووهمیشیان (یه حیا) پیغه مبهریان کوشت، خوایش دیسانه وه دوزمنی خویانی به سهریاند زال کردو دووباره کوشترایی زوری لی کردن و، هفته هه زاریشیان لی دیل کران، چونکه بی باوه ربوون و سهرینجیان لی کرد ﴿ولتعلن علوا کبیرا﴾ وه به راستی به سهر خه لکی نهو کاته دا یاخیی دهبن و سهرده که ون،

پیویسته رابه رایه تی کردنی هر ئوممه تیک پر بیت له دادگه ری و دادپه روه ری و، نه خلاق و قیه م و داوین پاکو و ده ستپاکی و، هه ول و تیکویشان و جیهادو لیبران و، لیبووردن و جورثت و نازایه تی و، بی خیانه ت و گزی و فرت و فیل له گهل گهل که یدا. نه گینه خوای گه وره قبولی ناکاو دیزه و گوزهی سهرنخون دهکا، نه گهرچی زوریشی پی بجیت. هیوادارم نه م ئوممه تی ئیسلامه به هوی نه م سیفته پر شکو دارانه وه بتوانی قیاده ی دونیا بکات. بو نووسینی نه م کورته یه سوووم له کتیبی (الرحیق المختوم) ی (صفی الرحمن المبارکفوری) وهرگرت.

مووسا و تهوراته که ی:

﴿۲﴾ و آتینا موسی الکتاب ﴿وہکتیبی (تهورات) یشمان به مووسا دا ﴿وجعلناه هدی لبنی اسرائیل﴾ و کردمانه رینمای بی (به نی ئیسرائیل) ﴿ألا تتخذوا من دونی وکیلا﴾ یشمان وتن: نابی بیجگه له من (خوا) هیچ کهس بکه نه بریکاری خوتان ﴿۳﴾ ذریه من حملنا مع نوح ﴿نه ی نه وه زاروی نه وانه ی که له گهل (نوح) دا کاتی خوی سواری که شتیمان کردن و له توفانه که رزگارمان کردن، ئیوه یش وهکو (نوح) سوپاسی خوا بکه ن ﴿انه کان عبدا شکورا﴾ چونکه به راستی نهو بنده یه کی شوکرانه بژیرو، دهسا ئیوهش پاسی چاکه ی من بکه ن به سهرخوتانه وه به ناردنی (موحه ممه د) بۆتان، ودهر نهو پیغه مبه ره له باره ی شوکرانه بژیرو خواوه ده فره موئ: ﴿ان الله لیرضی عن العبد ان یأکل الاکله، أو یسرب الشره فیحمد الله علیها﴾ (پیشه و نه حممه د). له فره مووده یه کدا هاتوه که له قیامه تدا نه م خه لکه گشت ده چن بۆلای نوح تکاوشه فاعه تیان بۆ بکاو، ده لئین: ﴿یانوح انک اول الرسل إلى أهل الأرض، و قد سماک الله عبدا شکورا، فاشفع لنا إلى ربک﴾ (فتح الباری: ۶/۴۲۸).

جووله که دووجار یاخی دهبن:

﴿۴﴾ وقضینا إلى بنی اسرائیل فی الکتاب ﴿جا هه ره لهو کتیبه ی تهوراته دا، یان له (لوح المحفوظ) دا ناگاییمان به نه وه ی ئیسرائیل دا ﴿لتفسدن فی الأرض مرتین﴾ که به راستی ئیمه له (نه زهل) دا ده زانین: ئیوه له ولاتی (میسر) دا دووجار فسادو گیره شیوینی ده که ن وناهه قی به رامبه ره مردم ده که ن، به لی وابوو، نه وه بوو جار ی یه که میان هه ستان (زه که ریا) پیغه مبهریان کوشت، ئینجا له توله ی نه وه دا خوای گه وره (به خته نه سر) به سهریاند زال کردو، کوشترایی زوری لی کردن و (بیت المقدس) یشی ویزان کرد.

به سهرکه و تنییکی زور گه وره، گه شه ده که ن و ده سلات به ده ست ده گرن، نه و جا بادی هه واده بن و خه لکی ده چه وسیننه وه خوایش تووره ده بی لیتان ﴿۵﴾ فاذا جاء وعد اولهما ﴿ئینجا هه ره که کاتی توله ی یه کیک له دووانه که هاته پیش، بۆ نه وه ی بیانگیرن و سزایان بده بن ﴿بعثنا علیکم عبادا لنا﴾ به نده زور نازاو تایبه تیبه کانی خومان (جالووت) نارد سهرتان ﴿اولی یأس شدید﴾ که به راستی له جه ننگدا خاوه ن هه له تی توندو تیژو به وزه بوون ﴿فجاسوا خلال الدیار﴾ نه وانیش به ناو گشت ولاتا، ته نانه تی به ناو ماله کانیش تاندا -مال به مال- گه ران بۆ گرتنی تاوانباره کانتان ﴿وکان وعدا مفعولا﴾ وه نه م بریاری له ناو بردن و توله یه تان، بریاریکه له لایه ن خواوه دراو جیهه جیش بوو ﴿۶﴾ ثم ردنا لکم الکرة علیهم ﴿له پاشان کار ی ومانکرد که ئیوه نه ی جووه کان! به سهریاند زال ببه وه ﴿وآمدناکم بأموال وبنین﴾ پاش نه وهش که نه وان تالانیان کردن و کوره کانیش تانیان کوشت،

بۆدەنیریت ﴿ وجعلنا جهنم للكافرين حصيرا ﴾ و دۆزە خیشمان
کرده زیندان و بەندیخانه بۆ بئی باوەرەکان.

گەورەیی و مەزنی قورئان:

﴿ ۹: إن هذا القرآن يهدي للتي هي أقوم ﴾ بئی گومان ئەم قورئانە
بۆمان ناردون، ڕیگا و بەرنامە یەکی و نیشانی خەلکی دەدا، که
راستترین بەرنامە و ڕیگایە.

بەلێ.. لە هەموو کات و ساتیکدا، وەبۆ هەرکەسێک ئامادەیی تێدا بێت
ئەم قورئانە ڕی نیشانەدر بوو، دەرەنجامیش بۆتە سەرکردە
دوینا ﴿ ويشر المؤمنين الذين يعملون الصالحات ﴾ و مژدەیش دەدا
بەو برۆادارانە ی که کارو کردووی چاک ئەنجام دەدەن: ﴿ أن
لهم أجرا كبيرا ﴾ که بە راستی پاداشییکی زۆر گەورەیان بۆ هەیه
لەبەهەشتدا ﴿ ۱۰: وأن الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾ و بە راستی
ئەو کەسانەش کە بەدوا ڕۆژ برۆا ناکەن ﴿ أعتدنا لهم عذابا أليما ﴾
سزایەکی زۆر ئێش پیگە یەنەرمان بۆ ئامادە کردوون ﴿ ۱۱: ويدع
الإنسان بالشر دعاءه بالخير ﴾ و مڕۆف چۆن قینی هەل دەسێ و
تەنگەتاو دەبێ و نزای شەڕ دەکا لەمال و مندالی خۆی دەلێت: خوا
بتکوژی، خوا لەناوتبەری، هەر ئاواش لەکاتی ئاساییدا دوعا بۆ
چاکە دەکا، جا ئەگەرخوای گەورە وەلامی نزا شەڕەکی بداتەو
دوعاکە ی گێرا بکات، ئەوا زۆر زوو خۆی و مال و مندالی لەناو
دەجێ و گێرۆدە دەبن، لە فەرموودە یە کدا هاتوووە دەفەرموی:
(لا تدعوا على أنفسكم، ولا على أموالكم، أن توافقوا من الله ساعة
إجابة يستجيب فيها) (موسليم). واتە: هەرگیز دوعا لەخۆتان و
مال و مندالتان مەکەن، ئەوەک بەر ئەوکاتە بکەوێت دوعای
تیا گێرا دەبێت و وەلام بدێنەو. ﴿ وكان الإنسان عجولا ﴾ و
مڕۆف هەمیشە و بەردەوام هەر بەپەلە و هەلەشە بوو، ئەیزانیو
بەرژەوندی لە چیدایە.

شەوو ڕۆژ نیشانە ی دەسەلاتی خوان:

﴿ ۱۲: وجعلنا الليل والنهار آيتين ﴾ وە ئیمە دیاردە ی شەوو
ڕۆژمان بەدوو بەلگەو نیشانە لەسەر تاك و تەناییی و دەسەلاتی
خۆمان نیشان دان ﴿ فمحونا آية الليل ﴾ ئینجا دیاردە ی تاریکیمان
بەسەر شەودا هینا، واتە: ڕووناکی ڕۆژمان بئی لابردو، تاریکی
سەری دەرھینا، هەتا ئیو تێیدا بحەوینەو ﴿ وجعلنا آية النهار
مبصرة ﴾ و دیاردەو نیشانە ی ڕۆژیشمان (خۆر) بەناشکراو بینراو
سازاند ﴿ لتبتغوا فضلا من ربكم ﴾ بۆ ئەو ئیو بگەرین بە دوا
ئەو رزق و رۆژیدە پەرورەدگارتان بەهەرەو رتەن دەکا و دەیدا پیتان

ئیمە مال و کورانتانمان زیاد کردووە ﴿ وجعلناكم أكثر نفيرا ﴾
و ژمارە ی پیاوان و، دەسەلاتیشتان لەدوژمنەکانتان زیاتر بوو،
ئەو بوو پاش ئەو توانیتان (بابلی) یەکان دەرکەن و دیلەکانیشتان
نازاد بکە و دەسەلاتیان لێ وەرگرنەو ﴿ ۷: إن أحسنتم ﴾ جا ئەگەر
لەکاتی دەسەلاتدا ئیو چاکە بکەن و فەرمانی خوا بەجێ بهینن
﴿ أحسنتم لأنفسكم ﴾ دیارە هەر بۆ خۆتان چاکەتان کردووەو
خۆتان کەلکی لێ وەر ئەگرن ﴿ وإن أسأتم فلها ﴾ و خۆ ئەگەر
خرابەیش بکەن، ئەو تۆلەکە ی هەر بۆ خۆتان دەبێت، ئەو بوو
هەر کە خرابەتان کرد، دۆژمن زال بوو بەسەرتانا، کە گەراشەو
بۆ لای خوا زال بوونەو بەسەریاندا ﴿ فإذا جاء وعد الآخرة ﴾
ئینجا کاتی سەرە ی ئەنجامدانی بەلێنی دوا یی هاتە جێ بۆ
تۆلەتان؛ ئەو دەمە ی کە (یەحیا) تان کوشت ﴿ لیسوا وجوهكم ﴾
جا لەتۆلەدا بەندەکانمان دەنیرینە سەرتان کاریکتان پئی بکەن کە
نیشانە ی خەمۆکی لە ڕوخسارو ناو چاوتاندا دیاربێت، بە بەدیل
کردن و کوشتنتان، واتە: نیشانە ی ڕیسوایی بەنیو چاوانتانەو
دەرکەوی ﴿ ولیدخلوا المسجد ﴾ و ئەو دۆژمنانەش بچنە مژگەوتی
(قدس) ئەو لەپیش چاوانتانەو بیروخپن و دەسەلاتیشتان نەبێ
هیچ بکەن ﴿ كما دخلوه أول مرة ﴾ هەرەکو جاری یەکەمیش
چوونە ناویەو، کاتی دەستتان کرد بەخرابەکاری و (زەکەریا) تان
شەهید کرد ﴿ ولیتبروا ما علوا تتيبرا ﴾ و تا دەستیان بەسەر هەر
جێیەکیان گرت وێرانی بکەن و بەتەواوی بەسەرتانا زال ببین.
مێژوو ئەلێت: بۆ یەکەم جار (بەختە نەسر) هیرشی بۆ بردن
(وبیت المقدس) یشی وێران کرد، بۆجاری دوو هەمیش (اسبیانوس) ی
پاشای رۆمەکان بوو، وەماوێ هەردوو هیرشە کە نزیکە ی (۵۰۰)
سال بوو ﴿ ۸: عسى ربكم أن يرحمكم ﴾ بئی گومان لەکاتی ئاوادا
پەرورەدگارتان دەتانخاتە بەر رەحمەتی خۆی، ئەگەر پەشیمان
بینەو. رافە کە رانی قورئان دەلێن: (وعسى: من الله واجبة) واتە:
هەر کرداریکی ((عسی)) بکارەکی خوا بێت، حەتمییەت دەگە یەنیت
﴿ وإن عدتم عدنا ﴾ و خۆ ئەگەر تێ هەلچنەو بۆ سەرپنجی و
پیاوکوشتن، ئەوا ئیمەیش تێ هەلچنەو بەو کاری خۆمان و،
دووبارە دۆژمن زال دەکەینەو بەسەرتاندا، بەلێ.. لەسەدەکانی
دوا ییشدا جاری موسلمانەکانی زال کرد بەسەر یاندا، ئەو بوو
لە نیو دورگە ی عەرەبی دەریان پەراندن، لەم دواترە ی شیدا (هتلر)
دەستی گرت بەسەریاندا، ئیستایش کە دوینا بەگێر هاتوو بە
دەستیانەو، بئی گومان خوا کۆمەلە خەلکیکی باش و شیوا بەر
دەداتە گیان و ملیان با دەدەن، چونکە بەلێنی خوا خۆیەتی
کە هەركات روویان کردووە فەساد، هیزیککی وریا و زنگیان

و لتعلموا عدد السنين والحساب ﴿ و تابشتوان به ئاسانی ژماره‌ی ساله‌کان و، حیسابی شه‌وو روژ چاک بزنان، ده‌سا له‌به‌رامبه‌ر شه به‌خششانوه شوکرانه بژیر بن ﴿ و کل شی فصلناه تفصیلا ﴿ وه به‌راستی هه‌رشتیک که ئیوه نیازتان پئی هه‌بی له‌دونیاو له‌قیامه‌تدا ئیمه به وردی شیمان کردۆته‌وه بو‌تان، واته: هیچ شتیک له‌م بو‌ونه‌وه‌ده‌دا بی به‌رنامه‌و حیساب نه‌ماوه‌ته‌وه، له‌ ئایه‌تیکی تردا هه‌ر له‌و باره‌یه‌وه ده‌فه‌رموئ: (هو‌الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا و قدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب ما خلق الله ذلك إلا بالحق...).

هه‌موو مرو‌فیک له‌ روژی سه‌لادا به‌ کارنامه‌ی خۆیه‌وه دیت:

﴿ ۱۳: و کل إنسان أزمانه طائره فی عنقه ﴾ ئیتر هه‌موو مرو‌فیک کرده‌وه‌که‌یمان -خیر و شر- که له‌ شه‌وو روژدا کردنی -ئاویزانی ملی کرد، واته: له‌ قیامه‌تدا نامه‌ی هه‌موو کار و کرده‌وه‌ی مرو‌ف وهک (ته‌وق) و ملوانکه ده‌کرێته ملی و، هه‌ر به‌ پئی شه‌وش له‌قیامه‌تدا پاداش و تۆله وهرده‌گرێته‌وه، له‌سووره‌تیکی دیکه‌دا هه‌ر له‌و باره‌وه ده‌فه‌رموئ: (فمن يعمل مثقال ذرة خیرا یره و من يعمل مثقال ذرة شرا یره) ﴿ و نخرج له يوم القيامة کتابا ﴾ وه له‌روژی قیامه‌تدا نامه‌یه‌کی -که کرده‌وه‌کانی تیانوو‌سراوه- بو‌ ده‌ردینین ﴿ یلقاه منشورا ﴾ و شه‌ویش به‌کراوه‌یی ده‌گا به‌و نامه‌یه و لئی تی‌ده‌گات ﴿ ۱۴: إقرأ کتابک کنی بنفسک الیوم علیک حسیبا ﴾ پئی ده‌گوترئ: ده‌سا بو‌ خۆت حیساب له‌گه‌ل خۆت بکێشه و پئویست شه‌رو ئیتر هه‌ر تۆ خۆت حیساب له‌گه‌ل خۆت بکێشه و پئویست به‌که‌سی تر ناکا، شه‌وجا شه‌ویش خۆینه‌وار بی، یا نه، بو‌ خۆی کارنامه‌که‌ی ده‌خوینیته‌وه‌و، باش له‌ شه‌نجام و جئ و شوینی خۆی تی‌ده‌گات، له‌ سووره‌تی (قیامه‌)دا ده‌فه‌رموئ: (ینبأ الإنسان یومئذ بما قدم وأخر بل الإنسان علی نفسه بصیره ولو ألقى معاذیره).

که‌س تاوانی که‌س هه‌لناگرئ:

﴿ ۱۵: من اهتدی فإنما یرتدی لنفسه ﴾ شه‌وه‌ی رینگای هه‌ق وراستی بگرئ، شه‌وبو‌ خۆی شاره‌زا بووه، واته: قازانج و پاداشه‌که‌ی هه‌ر بو‌ خۆی ده‌بی و، له‌و روژه‌یشدا سه‌ر فراز ده‌بیئت ﴿ و من ضل فإنما یضل علیها ﴾ هه‌ر که‌سیکیش رینگه‌ گوم بکاو لاری بی، شه‌وش ته‌نها سه‌ر له‌خۆی ده‌که‌وی و، زیان و تۆله‌که‌ی له‌سه‌ر خۆیه‌تی و هه‌ر خۆی گیرۆده‌ده‌بیئت ﴿ ولا ترز وازره و زر آخری ﴾ وکه‌سیش تاوان و گونا‌هی که‌سی تر هه‌لناگرئ، شه‌که‌رجی (وه‌لید) ئاسایه‌کی خوه‌نا‌سیش به‌لینی پی‌داین که: گونا‌حه‌کانیان هه‌لبگرئ، مه‌گه‌ر

ده‌ستی هه‌بیئت له‌و تاوانانه‌دا، له‌ ئایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموئ: (وإن تدع مثقلة إلى حملها لا يحمل منه شیئا...) ﴿ و ما کنا معذبین حتی نبعث رسولا ﴾ و ئیمه تۆله‌وسزای هیچ خه‌لکیکمان نه‌داوه، هه‌تا په‌یامبه‌ریکیان بو‌ نه‌ناردین رپیان بو‌ رو‌شن بکاته‌وه، قورئان بو‌ خۆی پره له‌و بابته، بو‌ نموونه: (کلما ألقى فیها فوج سألهم

عَنِ رَّبِّكُمْ أَلَمْ يَرْحَمْكُمْ وَلَئِنْ عُدْتُمْ عَدَاوَةً لَّجَمْنَا بِهِم لِّلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ﴿ ۱۵: إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ یَهْدِی لِلَّذِی هُوَ أَقْوَمُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِیْنَ الَّذِیْنَ یَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِیرًا ﴿ ۱۶: وَأَنَّ الَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِیْمًا ﴿ ۱۷: وَیَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَیْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿ ۱۸: وَجَعَلْنَا اللَّیْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ مَّحْجُوءَاتٍ آيَةً اللَّیْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّیِّنِ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَیْءٍ فَضْلُنَا نَقْصِیلًا ﴿ ۱۹: وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْفَةً فِی عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ یَوْمَ الْقِیَمَةِ كِتَابًا یَلْقَاهُ مَنْشُورًا ﴿ ۲۰: أَقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْیَوْمَ عَلَیكَ حَسِیبًا ﴿ ۲۱: مَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا یَهْدِی لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا یَضِلُّ عَلَیْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِیْنَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿ ۲۲: وَإِذَا أَرَدْنَا أَن نُّهْلِكَ قَرْیَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِیْهَا فَفَسَقُوا فِهَا فَحَقَّ عَلَیْهَا الْقَوْلُ فَنَدَمْنَاهَا نَدَمَ الْوَسْوَی ﴿ ۲۳: وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن الْقُرُونِ مِن بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ لِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِیرًا بَصِیرًا ﴿ ۲۴

خزنتها ألم یأتکم نذیر قالوا بلی قد جاءنا نذیر فكدبنا...) لی‌ره‌دا شه‌ پرسیاره ده‌کریت: ئاخۆ شه‌و مندالانه‌ی به‌ مندالی ده‌مرن و باوک و دایکیان کافرو خوه‌نا‌سه، یان شیت و که‌رو کاس و پیری خه‌ره‌فاوه، یان خه‌لکی (فه‌تره‌ت) به‌ و هیچی نه‌بیستوهه، ده‌بی له‌ قیامه‌تدا چ بکه‌ن؟ هه‌ندئ زانا ده‌لین: ده‌وه‌ستین و له‌و باره‌وه هیچ نالین. هه‌ندیکیش ده‌لین: بی شک به‌هه‌شتین. هی‌واشیان هه‌یه ده‌لین: جه‌ه‌نه‌مین، دیاره بو‌ هه‌ره‌یه‌که‌شیان به‌لگه‌ هه‌یه، به‌لام به‌پئی (عه‌دل)ی خوایی ده‌بی به‌هه‌شتی بن، شه‌که‌رجی خۆ نه‌دان له‌م شتانه‌ باشتره. ﴿ ۱۶: وَإِذَا أَرَدْنَا أَن نُّهْلِكَ قَرْیَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِیْهَا وَکاتیکیش ویستییتمان شارو ئاوییه‌ک له‌ناو به‌رین، شه‌وا به‌فه‌رمانیکی (شه‌هل)ی فه‌رمانداوه -به‌تایبه‌تی به‌ سه‌ر کرده‌ یاخی و خوشگوزه‌رانه‌کانیان- که فه‌رمانی په‌یامبه‌ران جیبه‌جئ بکه‌ن و گوپرایه‌لیان بن ﴿ ففسقوا فیها ﴾ جا شه‌وانیش له‌باتی گوپرایه‌لی، نافه‌رمانی و سه‌ریچیان تیا کردوه‌و لئی ده‌رجوون ﴿ فحق علیها

القول ۛ بهوه سزايان به سهرا سپاوه ۛ فذرناها تدميرا ۛ نهوجا
ئيميش به سهختى كاومان كردوه، چونكه خۇيان بهلگهيان
بهدهستهو دايڭ، له جيگايهكى تردا هەر لهو بارهيهوه دهفهرموئى:
(وكذلك جعلنا في كل قرية أكابر مجرميها..).

خاتسو (زهينه ب) گوتى: ئهه پيغه مبهري خوا! ۛ (أنهلك
وفينا الصالحون؟ قال: نعم، إذا كثر الخبث) (متفق عليه). واته:
ئاخو ئيمه "لهو حاله تانه دا" ئهه خهلكى باشيشمان تيدايى هەر
تياده چين؟! فهرموئى: كهكارى خراپه به درهوشتانه سهري
هه لدا به ئيوه شه لگه ل ئهواندا تياده چن، ئهه گرچى دهستيشتان
لهو شتانه دا نه بئى ۛ ۱۷: وكم أهلكنا من القرون من بعد نوح ۛ
وه زور له خهلكى سه دهكانمان به هوى لاساريانه وه له ناو برد ئهه
هوزى قوره يش! دواي گه له كهى (نوح)، وهكو گهلانى (عاد) و
(سه موود) و (فهرعون) كه ئهوانيش ههروهك ئيوه لاسار بوون و
پروايان نه هئنا، دهخو ئيوه لهوان نازار تر نين ۛ وكفى بربك
بذنوب عباده خبيرا بصيرا ۛ ههه ئهه مهش به سه كه پهروه ردگار
ئهى موحه ممه دا! ۛ له تاوان و گوناھى بهنده كانى خوى ئاگادارو
بينايه و، هيچ شتيكى لى بزر ناييت.

كى دونيائى دهوئى و كيش روژى پهسلان؟

ۛ ۱۸: من كان يريد العاجلة عجلنا له فيها ما نشاء لمن نريد ۛ
ههركه سيك له كاروكره ديدا تهنيا دونيا ويستى بكات، كه دونياش
به پهله تى دهپهري، ئهوا ئيميش هه زمان له ههركه سيك هه بئى،
به زوويى ئاواتو ويسته كهى پيكد ديتين و دونيائى دهدهيني ۛ ثم
جعلنا له جهنم يصلها مذبذوبا ۛ له پاشان له قيامه تدا به سهه
زه نشت كراوى و دوور خراوهيى له ميه ره باني خوا، دوزه خمان
بو داناهو ده پيژئنى، جا ئيتر ئيستا كه له دونيادايه ئاره زووي
خويه تى كار بو دونيائى دهكات، يان بو قيامه تى ۛ ۱۹: ومن أراد
الآخرة وسعى لها سعيها وهو مؤمن ۛ وه ههركه سيش پاشه روژى لا
مه به ست بئى وهه وليشى بو بداو، له هه مان كاتيشدا پروادار بيئت
به خواو به بهرنامه كهى خوا ۛ فأولئك كان سعيهم مشكورا ۛ
ههول و كوششى ئه مانه جيگهى سوپاسه و، به چهند بهرامبه ريش
پاداشى له سهه وه ده گرن ۛ ۲۰: كلا نمد هؤلاء وهؤلاء من
عطاء ربك ۛ ههريه كه لهو دوو تاقمه چ دونيا ويسته كان و، چ
قيامه ت خوازه كان، له به خششى پهروه ردگار، له دونيادا گشت
به هره وه ده كهين و، به مال و سامان و خوشگوزهرانى هاوكاريان
دهكهين، واته: به كافرو پروادار وهكو يهك رزق و روژى دهدهين،
پاشانيش ههركه سه له قيامه تدا كوئى هه لېگريت دهديهيني

ۛ وما كان عطاء ربك محظورا ۛ خو لهم دونيابه شدا به خششى
پهروه ردگار له هيچ كه سى قه دهغه كراو نيهه ۛ ۲۱: انظر
كيف فضلنا بعضهم على بعض ۛ دهسا پروانه و سه رنج بده ئهى
پيغه مبهرا! ۛ چون ههنديكيانمان -له دونيادا- بهرز كردوته وه
به سهه ههنديكياندا، وا ده بئى موسلمان و كافر ههردوو رزق و روژى
باشيان دهدهيني، واش ده بئى ههردويان نه بوون و ناياندهيني،
وايش ده بئى موسلمانيشه و بژيوى كه مه، يان ههه نيهه تى، چونكه
رزق و روژى به دهسه ت ئهوان نيهه ۛ وللآخرة أكبر درجات وأكبر
تفضيلا ۛ بئى گومان پله و پايه كانى پاشه روژ بو پرواداران گه وه ترو
زيده تهره، ئهه گر چى له دونيادا بژيويان باش نه بيئت، لهم باره وه
ئهم فهرمووده يه ها تووه ده ئيئت: ((إن أهل الدرجات العلى ليرون
أهل عِلِّيِّين، كما ترون الكوكب الغابر فى أفق السماء)) (فتح البارى:
۳۸۶/۶). ۛ ۲۲: لا تجعل مع الله إلها آخر ۛ ههركيى نه كهيت
ئهى مروفا! هاو تاوا وهش بو خوا دابنييت، چونكه ئهه تاك
و تهنيوا بئى هاو تاوا بئى هاو به شه ۛ فتفعد مذموما مخذولا ۛ دهنا
ئهو كاته به سهه زه نشت كراوى و، بئى يارو ياره وه بهرامبه ره
(شيرك) كه ت داده نيشيت، واته: خواي گه وه ره لئيت ناپرسيته وه
دهرووت لى ناكاته وه.

يهه خوا به رستى و چاكه كردن له گه ل باوك ودايكا:

ۛ ۲۳: وقضى ربك ألا تعبدوا إلا آياه ۛ پهروه ردگار ت برپارى داوه و
ههسيه تى كرد كه: ده بئى ههه خوى به رستن ۛ وبالوالدين إحسانا ۛ
وه فهرمانى دا كه: ده بئى له گه ل دايك و بابدا چاكه بكه، وهكو
دهفهرموئى: (أن اشكر لى ولوالديك إلى المصير) ۛ إنا يبلغن
عندك الكبر أحدهما أو كلاهما ۛ جا ههه كات يه كيكيان يان
ههردووكيان -كه له لاي تون- تووشى پيرى و لاوازي بوون ۛ فلا
تقل لهما أف ۛ ههركيى نه كهيت وشه يهكى بيزاريان بئى بلييت،
تهنانه تى بهرامبه ريان ئوفيكيش مه كه ۛ ولا تنهرهما ۛ وههركيى
پاياننا ههله شاخى و به سهه رياندا مه نه رينه ۛ وقل لهما قولا
كرىما ۛ وهه ميشه يش به وشه ي ئه دهه و ويلى جوان و پياوانه
قهه يان له گه ل بكه ۛ ۲۴: واخفض لهما جناح الذل من الرحمة ۛ
وبالئى رحمت و ميه ره بانيان بو بيته خوارى و، بهرامبه ريان
هه ميشه خوت كه م و بچووك بگهه ۛ وقل رب ارحمهما كما
ربيانى صغيرا ۛ و نزا بكه و بلى: پهروه ردگارى من! ههروهكو
ئهوان به شلكى و به چووكى له له دارى منيان كردو رهحميان
بئى كردم، دهسا تويش لهم پيرى و كه نه فت بوونه ياندا رهحميان
بئى بكه و؛ ميه ره بان به له گه ليان، پيغه مبه ريش دهفهرموئى:

دەرچوو، ئەو ھەموو چەلەحانسی و ململانێیە لەگەڵ پەرورەدگاریا کرد ﴿ ٢٨ ٪ واما تعرض عنهم ابتغاء رحمة من ربك ترجوها ٪ وە ئەگەر رووت لەو خزمانە وەرچەرخاندو هیچ نەبوو بەشیان بەدەیت و، چاوەنواری رەحمەت و میهرەبانسی پەرورەدگارت بوویت تا بەلکو لەئایندەدا شتێ بەدا ٪ فقل لهم قولا ميسورا ٪ ئەو ھەکرێ

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْمَعَاشَةَ عَاجِلًا أَمْثَلْنَا فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَذْمُورًا ﴿٢٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿٢٩﴾ كَلَّا تُدَّ هَتُولَاءُ وَهَتُولَاءُ مِنْ عَطَا رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَا رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٣٠﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبْرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٣١﴾ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَذْمُورًا ﴿٣٢﴾ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُنِي وَلَاهُ فَتَكُونَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٣٤﴾ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٣٥﴾ زُرُّكَ أَغْلُرِي مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّلِينَ غَفُورًا ﴿٣٦﴾ وَآتَٰ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْيَتَامَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّبِيلَ وَلَا تُبْذِرْ رِبًّا ﴿٣٧﴾ إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٣٨﴾

بەو تەيەکی ئاسان و خوێش لەگەڵیان بدوینیت و بلیی: ئیشە لێا ھەر خوا گەیاندى بێ بەشت ناکەم ﴿ ٢٩ ٪ ولا تجعل يدك مغلولة إلى عنقك ٪ وە دەستەکانت لە گەردنت گری مەدە؛ واتە: لە بەر رەزێلی و چرووکی خۆت وەك پال بەسراو مەکە، مەبەست ئەو یە ھەر وەکو زنجیر دەستی مەوێ دەبەستی؛ چرووکیش ھەر وە دەستی مەوێ دەبەستی لە بەخشش و ھاوکاری لێقە و ماوان ٪ ولا تبسطها كل البسط ٪ تەواویش دەستەکانت پان مەکە وە تا ھەر چیت ھەبە بیربۆی بۆخۆت و بۆ خەلک ٪ فتقعد ملوما محسورا ٪ ئەو سا ئیتر بە لۆمە کراوی و عەزەتە وە بۆ خۆت دانیشی، چونکە هیچت لا نەماوە، بەلێ دەبێ مەوێ بزانێ لەگەڵ مەل و ساماندا چۆن دەجووڵیتەو، نابێ ھەرچی ھەبە ملقی بکاتەو، ناشێ چرووک و پێسکە بێت، دەبێ میانەرمانە بجووڵیتەو ﴿ ٣٠ ٪ إن ربك يسط الرزق لمن يشاء ويقدر ٪ بێگومان پەرورەدگارت گەر بێوێ رزق و رۆزی فراوان دەکا و دەبەخشیت بۆ ھەرکەسێ خۆی بێوێ، یان

خوایە! ھەر کەسێک دایک و بابی نەبێت بە ھەشتە وە (واتە: کار و رەفتاری باش نەبێت لەگەڵیاندا) سەر فراز نەبێت ﴿ ٢٥ ٪ ربکم اعلم بما فی نفوسکم ٪ پەرورەدگاری ئێو لەخۆتان چاکتر دەزانێ چو لە دلتانایە بەرامبەر یان، ئاخۆ دەتەنەوێ چاکەیان لەگەڵ بکەن، یان ئەزەتیان بەدەن ٪ إن تكونوا صالحين ٪ خۆ ئەگەر ئێو و یەستتان باش و سەلح بن لەگەڵیاندا، کەچی بە (لا ئیرادی) زەللە یەکتان کرد بەرامبەر یان ٪ فانه کان للأوابین غفورا ٪ بەراستی خوا بۆ تەو بە کاران و پەشیمانان زۆر لێبوور دەبە. بەلێ.. لە قورئانی پیرۆزدا "بەدەر لە ھەر موودەکان" زۆر جەخت کراوە تەو ھەسەر چاکە کردن لەگەڵ باوک و دایکدا، چونکە:

(١) باوک و دایک زۆر نرخینراون لە ئیسلامدا، بە جوړیک پاش باسکردنی یەکتا پەرستی داوا دەکات لەگەڵ ئەواندا چاکە بکەن.

(٢) گرنگی دان و وەسیەت بە کاری چاک کردن لەگەڵیاندا گەشتۆتە پلە یە کە ئەگەر باوک و دایک بێ باوەریش بن ھەر دەبێ رێزیان لێ بگێردریت.

(٣) سوپاسی باوک و دایک و رێزو حورمەت گرتنیان لە گەلێ جیگای قورئاندا ھەرمانی پێ کراوە، ھەر وەکە چۆن ھەرمان بە سوپاسی خوا لە بەرامبەر نیعمەتەکانییە وە کراوە.

(٤) جیھاد ئەگەر لە پلە ی ھەرزێ (عەین) دا نەبێ، خەزمتی دایک و باوک گرنگترە لەو، وە ئەگەر لەو دەمەدا رازی نەبوون و پێی نەرەحەت بن نابێ بچیت.

﴿ ٢٦ ٪ وآت ذا القربى حقه ٪ وە چوار چۆنە ی شەرعدا مافی ھەموو خەزم و خوێشان بەدە، چاکەیان لەگەڵ بکەو، سەریان لێ بەدە، لە ھەر موودە کە ی شەدا پاش دایک و باوک باسی خەزمان دەکا و دەفەرموێ: ((ثم الأقرب فالأقرب)) ٪ والمسكين وابن السبيل ٪ و بێ ئەواو رێبواریش بێ بەش مەکە و چاوت لێیانە وە بێت، چونکە ئەوانیش لێ قەوماون و خواوەن مافن ٪ ولا تبذر تبذرا ٪ وە نابێ زیادەر و وە ھەلە خەرج بێت، بەلکو دەبێ میانەرمانە خەرج بکەیت، وەکو لە ئایەتیکێ تردا دەفەرموێ: (والذين إذا أنفقوا لم يسرفوا ولم يقتروا وكان بين ذلك قواما) ﴿ ٢٧ ٪ أن المبذرين كانوا إخوان الشياطين ٪ بەراستی زیادەرمانە بوون بە براو ھاوکاری شەیتان، لە وەدا کە سامان لە جیبی خۆیدا بەخت ناکەن، دیارە ئەو ھەش گەندە لێیە و کاری شەیتانە، مەل و سامان یاسای خەرجکردنیان ھەبە، لەو یاسایە لادرا دەبێت ھەلە خەرجی و نەزانکاری و، پێویستە دەستی بگێردرێ ٪ وكان الشيطان لربه كفورا ٪ شەیتانیشت بۆ پەرورەدگاری خۆی زۆر سەپلە و ناسو یاسگوزار

﴿نحن نرزقهم وإياكم﴾ چونکه ئیمهین رزق و روزی نهوان و ئیوهیش ددهین.

پشوویهک: ئەگەر سەرنجیکی ورد لەرهوانییژی قورشان و وردهکاریهکانی بدیهیت، باشتەر برۆای پێ دینن، چونکه هەر بۆ نموونه لەم سوورەتە (ئیسرا) دا دەرمووی: (نحن نرزقهم وإياکم) روزی مندالەکان پیش دەخا بەسەر رزقی باوکاندا، کهچی لەسوورەتی (ئەنعام) دا رزقی باوکان پیش دەخات: (نحن نرزقهم وإياهم) رافە کە رانی قورشان دەلێن: حیکمەت لەمەدا خۆایش چاکتر دەزانن ئەوێه که لەم سوورەتەدا کوشتنی مندالەکان لەبەر هەژاری و لێ نههاتووێانە بۆنان پەیدا کردن، بەلام لەسوورەتی (ئەنعام) دا کوشتنەکیان بەبۆنە ی هەژاری باوکانەوێه.

﴿إن قتلهم كان خطاً كبيراً﴾ بەراستی کوشتنی ئەو مندالانە تاوان و هەلەکاریهکی زۆر گەورەیه لای خوا، کاتی پیغه مەبەر ئەو کارە دزیوێ دیت که بەرامبەر مندالان دەرکێت فەرمووی: پاش شەریک دانان بۆ خوا، تاوانی کوشتنی مندالان دیت ((.. أن تقتل ولدك خشية أن يطعم معك..)) (فتح الباری: ۱۳/۸).

لە زیناو شەروا ئیسی دوور بن:

﴿۳۲: ولا تقربوا الزنى﴾ وه بهیچ شیوهیهک توخنی زیناو شەروا ئیسی و، ئەوانەیش پێشەکی بۆ، وەک ماچ و مۆچ و قسەو.. مەکەون ﴿إنه كان فاحشة وساء سبیلاً﴾ چونکه بەراستی زیناو داوێن پیسی تاوان و کردەوێهکی زۆر خراپ و، رێگایهکی زۆر ناپەسەنده، لاویکی تازه پێگەیشتوو لە پیغه مەبەر ﴿دهخوای مۆلەتی زینای بدات! ئینجا خەلکەکی دەورووبەری پێیان ناخۆش بوو و یستیان دهمکوتی بکەن، پیغه مەبەر هیوری کردنەوه و فەرمووی بە لاوهکە: ئاوەرە پێش، هاتە پێش و لای خۆی داینا و فەرمووی: شەری حەز دەکە ی خەلکی لەگەڵ دایک و خۆشک و پورتا زینا بکات؟ لاوهکە گوتی: نەخێر، باب و داکم لە دەورت گەڕێن، فەرمووی، دەسا خەلکیش حەز ناکا تۆ لەگەڵ کەس و کاریا زینا بکەیت، پاشان دەستی پیرۆزی خستە سەر شانی و فەرمووی: خۆیە! لەم لاوهیه خۆش بیه، دلی لە گوناخ پاکهوه بکە، عەرەتێ لێ کاری حەرام بپاریزە، ئیتر لاوهکە برابری لێ شتانه نەکردهوه.

خەلکی بە ناھەق مەکوژن:

﴿۳۳: ولا تقتلوا النفس التي حرم الله إلا بالحق﴾ وه ئەو کەسە خوا خۆینی یاساغ کردووه، بەهەق نەبێ ئیوه مەیکوژن، جا ئەر

کەمی دەکا بۆ هەر کەسێک مەیلی لی بێت ﴿إنه كان بعباده خيرا بصرا﴾ چونکه بەراستی ئەو (خوا) یە سەبارەت بەبەندەکانی خۆی بە ئاگا و بینایە، ئەزانن کێ بە سامان حالی چاک دەبێ و، کێش حالی پێ تێک دەچێ و، روو لە فەساد و خراپە کاری دەکات، دەست بلاق و هەلە خەرجی کاریکی زۆر ناپەسەنده، هەر وەکو

وَأَمَّا تَرْضَيْنَهُمْ آيَةً رَحْمَتِي مِنْ رَبِّكَ رَحْمَةً فَأَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مِّنْ سُوْرَةٍ (۳۸) وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا (۳۹) إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا (۴۰) وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً أَلَّا تُرْزَقُوا بَعْضُهُمْ رِزْقُ بَعْضٍ إِن قَتَلْتُمُوهُمْ كَانَ ظَلَمًا كَبِيرًا (۴۱) وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ إِنَّمَا كَانَ فَرْجًا وَسَاءَ سَبِيلًا (۴۲) وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا (۴۳) وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالْحَقِّ مِن أَحْسَنِ حَقِّ يَبْلُغُ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا (۴۴) وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كَلَّمْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ أَلْسِنَتِكُمْ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا (۴۵) وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا (۴۶) وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا (۴۷) كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِندَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا (۴۸)

چرووکی و دەست نوقاندنیش کاری چنۆک و پیاوێه پیسکەکانە، جا لەنیوان هەردووکیان باریکی ناوەنجی شیاوو پەسەنده، خاتوو (ئەسما) دەلی: پیغه مەبەر ﴿فەرمووی: ئەوێه دەوێه بێه خەشە، واتە: هەمیشە بەخەشەریه و قەت لەبەخشین دەست نەگریتهوه، با خۆی دلۆقانیشت دەست لە ئیوه نەگریتهوه، ئەزما ی مەکە، باخوایش لەسەرت ئەزما ی نەکا. ئەم فەرموودەیه ی هەیه: خۆیە! هەرکەس دەبەخشێ تۆش پێی بێه خەشە، هەرکەسیکیشت دەست دەگوشی، مالهەکی بفرۆشێ (متفق علیه).

مندالان مەکوژن:

عەرەبەکان هەر کە منالێان دەبوو، خێرا لەترسی نەداری و هەژاری دەیانکوشت، بەبیانوی هەژاری! جاخوایش بەزەیی بەمندالاندا هاتەوه و فەرمووی: ﴿۳۱: ولا تقتلوا أولادكم خشية إِملاق﴾ زارۆلەو منالی خۆتان لەترسی هەژاری مەکوژن.

شتی نه زانی چونه و چیه، به دوايا مه چو:

﴿ ۳۶: ولا تقف ما ليس لك به علم ﴾ به دواي شتيكدا مه چو
نه زانی چیه و چونه، زانیاریت دهر باره ی نییه، واته: تا
به ته وای زانینت به شتی نه بیت، ههنگای جیددی بۆ نه نییت
و، قسه ی ل نه کیت و، به دوی گومان مه که وه، ثم ثایه تیش
که ده فهرموی: (.. اجتنبوا كثيرا من الظن إن بعض الظن إثم..) دوو پاتی
ثو بنه مایه ده کاته وه، یان ثم فهرموده یه: (.. إياکم والظن فإن
الظن اکذب الحديث..) ﴿ إن السمع والبصر والفؤاد کل أولئک کان
عنه مسئولا ﴾ چونکه به راستی هه موو نه مانه: (گوئی و چاوودل)
هه ریه که یان له رۆزی قیامه تدا به رپر سیارن لئی.

به فیزه وه ههنگاو به سه ر زه ویدا مه نی:

﴿ ۳۷: ولا تمش فی الأرض مرحا ﴾ وه به فیزو خو به زل زانین
و که ش و فشی که وه وهک لووت به رزه سته مکاره کان به سه ر زه ویدا
مه چو ﴿ إنک لن تخرق الأرض ﴾ چونکه به راستی تۆ هه رگیز
ناتوانی ثم زهویه لهت بکهیت و بقلشینیت، چونکه تۆ وه کو
جهسته مروقیکی لاوازو بی دهسلاتی، جا ئیتر ثو خو به زل زانین
و که ش و فشیه یه چیه؟ ﴿ ولن تبلغ الجبال طولا ﴾ قه تیش
قه دو بالات له درێژیدا ناگاته درێژی و به رزی کی وه کان که
به شیکن له م زهویه، جا ئیتر ثو که شخه یه بۆ چیه و، بۆچی
سه ر دانانوتینیت بۆ پهروه ردگاری ثم بوونه وه ره که تۆش به شیکی
زۆر بچووکت لی پیک هیناوه؟ له فهرموده یه کدا هاتووه: ((من تواضع
للّه رفعه فهو فی نفسه حقیر وعند الناس کبیر، ومن استکبر وضعه
الله، فهو فی نفسه کبیر وعند الناس حقیر، حتی لهُو أبغض إلیهم من
الکلب والخنزیر)) (ثیبین که سیر). ﴿ ۳۸: کل ذلک کان سیه عند
ربک مکروها ﴾ گشت نه وانه باس کران، ثو (بیست و پینج)
فهرمان و (نه هیه) به لای پهروه ردگاری تۆ وه هه موو ناپه سه ندن
و، خوا هه زیان پی ناکات ﴿ ۳۹: ذلک مما أوحی إلیک ربک
من الحکمة ﴾ ثو رپنمای و ته خلاق و ویل و رهو شته به رزانه
که بۆمان باس کردیت، هه موو به شیکن له و ویل و یاساو حیکمه ته
قه شهنگانه ی که پهروه ردگارت به وه حی بۆ نیگا کردیت ﴿ ولا
تجعل مع الله إلها آخر ﴾ وه هه رگیز په رستراویکی تر له گهل خوا
دامه نی ﴿ فتلقى فی جهنم ملوما مدحورا ﴾ ثه وسا به لومه کراوه یی و
دهرکراوه یی له رحمه تی خوا، بی یارو یاوهر توور بدریته ناو
دۆزه خه وه، بی ثه وه هیچ که سیک هه بیته لیت بپر سیته وه.

به هق بوو نه و کاته قهیدی نییه، بۆنموونه: که سیک له ئیسلام
پاشگه ز ده بیته وه، یان به ده ست ته نقه ست که سی به ناهه ق
ده کوژی، وه یان که سیکی (موحصه ن) و خاوه ن خیزان زینا
ده کات.. له م سی حاله ته دا کوشتن بۆ ده ولت ره وایه، وه کو له
فهرموده ی ره واند هاتووه. ﴿ ومن قتل ظلوما فقد جعلنا لولیه
سلطانا ﴾ به هه قیقه ت ئیمه ده سلان به میراتگره که ی داوه که
داوا له قازی بکات بیکوژیته وه، یان خوینی لی وهرگری بۆ،
یان ده توانی بیبه خشی و عه فوی بکا ﴿ فلا یسرف فی القتل ﴾
جا ثو (وهلی) یه ش نابی له کوشتن و تۆ له سه ندنه ودا هه له رۆیی و
زیاده روی بکات، واته: بۆ نییه کوو براو ناموزای یان که سیکی
تری بکوژه که بکوژیته وه له باتی بکوژ، وه یان جهسته ی کوژراوه که
بشیوینی وگوئی و لووتی ببری ﴿ إنه کان منصورا ﴾ چونکه
به راستی ثو (وهلی) یه سه رکه وتوووه کۆمه کی پی کراوه له لای نه
خواوه، ثه وه ته مافی (قیصاص) و تۆ له وهرگرته وه ی پی داوه.

له مالی هه تیودا باش ره قنار بکه ن:

﴿ ۳۴: ولا تقربوا مال الیتیم إلا بالتی هی أحسن ﴾ وه له مال و
سامانی هه تیو نزی که مهنه وه، مه گه ر به باشتین شیوه، وهک بۆ
پاراستنی و، هه ولدان بۆ زیاد کردنی له رپی باز رگانیه وه ﴿ حتی
یبلغ أشده ﴾ تا پی ده گاو بالغ و عاقل ده بی و ده گاته هه رته لای و
و، ده شزانی چۆن سامانی خو ی بپاریزی، له ثایه تیکدا هاتووه و
ده فهرموی: (ولا تأکلوها إسرافا ویدارا أن یکبروا..).
ئیمامی (موسلیم) ده گپ رته وه که: پیغه مبه ریش به (ته بووزه ری)
فهرموو: تۆ پیاویکی ئیداره ت لاوازه، جا له بهر ثه وه هه رگیز
سه ر په رستی کاروباری هه تیو نه گریته ده ست: ((.. ولا تولین
مال الیتیم)) ﴿ ۳۵: وأوفوا بالعهد إن العهد کان مسئولا ﴾ و
په یمانیشتان - له گهل خوا، له گهل مه رد - به رنه سه ری، چونکه
به راستی خاوه نه یه یمان له دوا رۆژدا پرسینه وه ی هیه ﴿ وأوفوا
الکیل إذا کلتهم ﴾ هه رکه پیوانه ش بۆ خه لک ده که ن، به تیرو
ته سه لی ته نجامی بدن، خه یانه تیان لی مه که ن ﴿ وزنوا بالقسطاس
المستقیم ﴾ کی شانه شتان ده بی به ته رازووی دادگه رانه و به رانه بر
بی ﴿ ذلک خیر وأحسن تأویلا ﴾ کی شانه و پیوانه به و شیویه
چاکترو باشتره له پاشه رۆژدا لای پهروه ردگارتان. هه موو جاریش
(ثیبین عه بباس) به خه لکه که ی ده گوت: (یامعشر الموالی إنکم
ولیتم أمرین بهما هلک الناس قبلکم، هذا المکیال، وهذا المیزان).

دهلین خوا فریشته ی کردووه به کچی خوئی!

﴿ ٤٠ : أَفَأَصَدِّكُمْ رَبِّكُمْ بِالْبَنِينَ ﴾ ٥٠ : آفأصدكم ربكم بالبنین ٥٠ : ناخو کاری وارهوایه که به قسه ی ئیوه خوای پهروه دگارتان ، کوپانی هه لباردیی بوئیوه ٥٠ واتخذ من الملائكة إناثا ٥٠ و فریشته کانیشی به مینی به بو خوئی هه لباردیی! ٥١

ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٤١﴾ أَفَأَصْفَكَ رُشْدًا
بِالْبَنِينَ وَتَجْعَلُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٢﴾
وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٣﴾
قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَآبْتَغُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا
﴿٤٤﴾ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عَلَٰوًا كَبِيرًا ﴿٤٥﴾ تَسْبِيحٌ لِّهَاسَنَ الثَّنَاتِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ
لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٦﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ
الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ جِهَابًا
مَسْتُورًا ﴿٤٧﴾ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ
قُرْءًا وَإِذَا ذُكِّرْتُمْ لَا يَسْمَعُونَ وَالْقُرْآنُ أَنْزَلُنَا عَلَىٰ أَزْوَاجٍ مُّتَوَاتِرًا
﴿٤٨﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْمَعُونَ يَذَّكَّرُ بِهِ ذِي السَّمْعِ مِنْ قَبْلِهِ وَإِذَا الْمَوْجُزِيُّ
إِذْ يَقُولُ أَظْلَمُ لِمَنْ أَنْزَلَ الْقُرْآنَ لِتَشَاقُّوا إِلَّا رَجُلًا مُّسْتُحَرًّا ﴿٤٩﴾ أَنْظِرْ
كَيْفَ صَرَّفْنَا إِلَيْكَ الْآيَاتِ فَاصْلُحْ أَلَّا يَسْطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٥٠﴾
وَقَالُوا آءِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرَفْنَا أَمْ نُلَبِّثُ فِي خُلُقٍ جَدِيدٍ ﴿٥١﴾

٥٠ : إنکم لتقولون قولاً عظيماً ٥٠ : به راستی ئیوه قسه یه کی زور زلو گه ووه نا قولاً ده که نه بهرام بهر به خوا ، دیاره شه مه ره تی شه وانیه که ده یانگوت : فریشته کچی خوان ! له ئایه تیکی تردا ده فرموی : (وقالوا اتخذ الرحمن ولدا لقد جئتم شيئا إدا تكاد السموات يتفطرن منه وتنشق الأرض وتخر الجبال هدا أن دعوا للرحمن ولدا.) ٥١ : ٤١ : ولقد صرفنا في هذا القرآن ليدذكروا ٥١ : بئی گومان ئیبه له م قورئانه دا هه موو جوړه په ندو ئاموزگاری و پیداو یستییه کمان شی کردوته وه بو مروف ، تا په ند وه دگر و بیر بکه نه وه بپرو بهینن به یه کتایی خوا ٥٢ : وما يزيدهم إلا نفورا ٥٢ : که چی خوانه ناسان تابیت هه دوور ده که ونه وه دوور په ریز دهن ٥٣ : ٤٢ : قل لئو كان معه آلهة كما يقولون ٥٣ : ئه ی پیغه مبهرا به وان به بلی که شه ریک بو خوا داده نیئ : گریمان ئه له گه ل خوا دا چه ند خوا یه که هه بو با وه کو شه وان ده لئ ٥٤ : إذا لا بتغوا إلى ذي العرش سبيلا ٥٤ : ئه وسا هه ریک له و خوا یانه هه ولی دده که ریکه یه که بولای خوای خاوه عه رش بگریته بهر ،

هه تا زال بین به سه ریا ، هه ووه کو ده سه لاتدارانی دونیا که ده بینی دوو پاشا پیکه وه نایانگری و ، هه ولی له ناو بردنی یه کتر دده نه ، ئیستا که شه وه نیبه ، مانای وایه ته نه خوا یه کی تاک و ته نیا هه یه ٥٣ : ٤٣ : سبحانه وتعالى عما يقولون علوا كبيرا ٥٣ : پاک و خاوینی و ، به رزو بلندی بو خوا ، سه باره ت به و قسانه شه و نه فامانه ده یانلئین بهرام بهر به ، شه و خوای تاک و ته نیایه و ، بئی هاوه ل و بئی شه ریکه ، بئی ژن و بئی مندال و بئی هاوسه ره .

هه موو بوونه وهر پاکانه بو خوا ده کا:

﴿ ٤٤ : تسبیح له السموات السبع والأرض ومن فیهن ﴾ ٤٤ : هه رحه وت ئاسمانه کان و زه و ی و ، هه موو شه وان هه ش که تیپانسان ، هه موو گه وریه ی و بئی خه وش ی شه و (خوا) یه ده لئین ، گه واهی بو یه کتایی شه و دده نه ، وه کو شاعیریک ده لئیت :

فقی کل شی له آیه

تدل علی أنه واحد ٥٥ : وإن من شيء إلا يسبح بحمده ٥٥ : هه موو شتیك هه رهاواری تاک و ته نیایی شه و شه که نه ، پارانه وه و ته سیبحات و حه مدی شه و ده لئین ، واته : هه موو نیازمه ندی شه و ، شه و بئی نیازه له هه موو ٥٦ : ولكن لا تفقهون تسبیحهم ٥٦ : به لام ئیوه له پاکانه و ته سیبحاتیان تی ناگه نه چونکه عه قل و ژیریتان ناخه نه کار بو تیگه یشتن . (ئنه س) ده لئیت : پیغه مبهر چووه ناو هوزیکه وه ، دیتی له سه ر پشتی و لاخه کانه وه و سوار بوون و رازی قسه یان دامه زرانده وه ، شه ویش فره مووی : ((ارکبوها سالمة ودعوها سالمة، ولا تتخذوها کراسی لأحدیکم فی الطرق والأسواق، فرب مرکوبة خیر من راکبها، وأکثر ذکرا لله منه)) (پیشه و شه حمده) . ٥٧ : إنه کان حلیمًا غفورًا ٥٧ : به راستی شه و (خوا) یه هه میشه به حه وسه له و له سه ر خو یه ، بویه له گه ل شه وه هه موو گوناج و تاوانه دا مؤله تی ئیوه دده دا و ناتانگری ، زوریش لیبوورده یه ، بویه هه رکه سیك داوای لیبوور دنی لی بکات ، لئی ده بووری .

په رده ده خه یینه سه ر دئی موشریکان با قورئان وهر نه گرن:

(ئیین هیشام) ده لئ : پاش هاتنی سووره تی (تبت یدا...) خیزانه که ی (شه بوله هه ب) زور به تووړه یی و ئالوزیه که وه به ره و پیغه مبهر هات ، (شه بوو به کر) پش ترسی لی نیشیت که پیغه مبهر ٥٨ : بیینی و ، ئازاری بدات ، پیغه مبه ریش فره مووی : شه و قه ت من نابینی هه تا بتوانی ئازارم بدات ، شه و جا هه ندی قورئانی به ده ور خویدا خویند ، پاشان شه م ئایه ته هات و فره مووی : ٥٩ : ٤٥ : وإذا قرأت

فی الحافرة. إذا كنا عظاما نخرة. قالوا تلك إذا كرة خاسرة ﴿٥٠﴾
 فل كونوا حجارة أو حديدا ﴿٥١﴾ بيّان بلّی: حمز دهكەن ببه بهرد،
 یان ئاسن -كه هردوو بهروالهت له ژياننهوه دوورن- شهوكاتهش
 ههرخا زیندووتان دهكاتهوه، چونكه خواى گهوره ههچى لهدهست
 دهراچيئت ﴿٥١﴾: أو خلقا مسا بكبر فى صدوركم ﴿٥٢﴾ یان ببه

القرآن جعلنا بينك وبين الذين لا يؤمنون بالآخرة حجابا مستورا ﴿٥٣﴾
 ههركه تۆ قورئانیان بهسهر دهخوینی -له بهرلاسارى و نهگریسى
 خویمان- ئیمه لهنیوان تۆو شهوانده كه باوهریان بهباشه رۆژ نییه،
 پهردهیهكى نادیارو داپۆشراو دادهنیین ﴿٥٦﴾: وجعلنا على قلوبهم
 أكنة أن يفقهوه ﴿٥٧﴾ وچهند سه ریوشك لهبان دلایان دادهنیین تا لئی
 تی نهگهن. ﴿٥٨﴾ وفى آذانهم وقرا ﴿٥٩﴾ و قورسى و گرانى دهخهینه
 گوپیانهوه، تا ههق نه بیسن، چونكه خویمان نایانهوی ببیسن،
 خواش به زۆر بییان نابیسى.

﴿٦٠﴾ وإذا ذكرت ربك في القرآن وحده ﴿٦١﴾ وه ههركات لهم قورئانهدا
 بهتهنها ناوى پهروه دگارت دینیت. واته: كه باسى (لات) و
 (هوبه..). ناكهیت و، هه بهتهنها دهلیت (لا إله إلا الله) ﴿٦٢﴾ ولوا
 على أديارهم نفورا ﴿٦٣﴾ هاوبه شدانه ركان به قینهوه پشت هه لدهكەن
 و، هه لدین و بیزاری خویمان دهرده بړن تا نه بیسن!

ئاگامان له سرتە سرتى قورەيشه:

﴿٤٧﴾: نحن أعلم بما يستمعون به ﴿٤٨﴾ ئیمه له هه موو كهس چاكتر
 دهزانين كه خوا نه ناسهكان به چ نیازى گوى بۆ قورئان دهگرن
 ﴿٤٩﴾ إذ يستمعون إليك وإذ هم نجوى ﴿٥٠﴾ كاتى گویت بۆ دهگرن و،
 شهوكاتهش كه دهكهونه چریه چرپ و سرتە سرت، واته: ئاگامان
 لیپانه كه چۆن لاقرتى و گالته دهكەن دهلین: جادووبازه، یان
 دهلین جادووی لێكراوه! وهكو دهفرموى: ﴿٥١﴾ إذ يقول الظالمون
 إن تنعون إلا رجلا مسحورا ﴿٥٢﴾ شهو دهمى كه سته مكارهكان له ناو
 یه كتردا دهلین: ئیوه هه له پیاویكى جادوو لێكراو په پیرهوى دهكەن،
 دیاره سه رزنه نشتى یه كتر دهكەن بۆ شهوه خه لكه كى لى هه لېنن
 و، قورسایى كه م بكه نهوهو ناوى بنین جادوو لێكراو ﴿٥٣﴾: أنظر
 كيف ضربوا لك الأمثال فضلوا ﴿٥٤﴾ دهسا بهروانه چۆن نموونه ی
 جۆراوجۆرت بۆ دههیننهوه بهوهش سهریان له خویمان تێكدا،
 بۆیه جارى دهلین شیته، جارىكى تر دهلین جادووی لێكراوه..
 گومرپیه، ساحیره، شاعیره! ﴿٥٥﴾ فلا يستطيعون سبيلا ﴿٥٦﴾ ئینجا
 ناتوانن رینگهیهك بۆ هیدایهت بدۆزنهوه.

دهلین كه بووینه ئیسك و پروسك چۆن زیندوو دهبینهوه؟

﴿٤٩﴾: وقالوا إذا كنا عظاما ورفاتا ﴿٥٠﴾ شهوانه ی باوهریان به زیندوو
 بوونهوه نه بوو به سهه سورمانیکه وه گوتیان: ئایا كاتى ئیمه بووینه
 ئیسكه رزبوو پارچه پارچه بووین و پواین له گۆردا ﴿٥١﴾ إنا لمبعوثون
 خلقا جدیدا ﴿٥٢﴾ ئاخۆ سهه له نوێ زیندوو دهكریینهوه و دروست
 دهبینهوه؟ له جیگایهكى تردا دهفرموى: (يقولون إنا لمردودون

﴿٥٣﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٤﴾ أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْتُمُونَ
 صُدُورُهُمْ فَيَسْمَعُونَ أَمْرَ اللَّهِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ﴿٥٥﴾
 فَيَسْمَعُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قَوْلُ عَسَى أَنْ
 يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥٦﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ
 وَتَقُولُونَ إِنَّا لَنَعْلَمُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٧﴾ وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا لِلَّهِ
 أَحْسَنُ إِنَّا الشَّيْطَانُ يَفْزَعُ بَيْنَهُمْ إِنَّا الشَّيْطَانُ كَاكٌ لِلنَّاسِ
 عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٥٨﴾ وَكُفِّرُوا عَنْكُمْ أَسْمَاءُ بَنَاتِكُمْ وَأَنْ يَسْأَلُوا
 يَوْمَ يَكْفُرُ كُلُّكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٩﴾ وَرَبُّكَ أََعْلَمُ
 بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ
 وَمَا آتَيْنَاكَ دَاوُدَ وَزُلْفَا ﴿٦٠﴾ قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا
 يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرَرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٦١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ
 يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ
 رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٦٢﴾
 وَلِنْ تَنْ قَرِيبَةً إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْفَيْكَةِ
 أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦٣﴾

شتیک و دورستکراویکی تر كه له خه یالی ئیوه دا زۆر سهخت و
 زۆر گه وره بییت، وهك ئاسمان و زهوى.. واته: ببه هه رشتى
 خوا هه ده تانمرینى و زیندووتان دهكاتهوه و تۆ له تان لى ده سینیت
 ﴿٥٣﴾ فسيقولون من یعدنا ﴿٥٤﴾ به سهه سامییه وه دهلین: ده باشه!
 كه ئیمه بووینه بهردو ئاسن، كى ده توانی جارىكى تر بهمان گێریتهوه
 بۆ ژیان و زیندوومان كاتهوه؟ ﴿٥٥﴾ قل الذى فطرکم أول مرة ﴿٥٦﴾
 بلّی: هه شهو زاته ی كه یه كه مجار ئیسه ی به دیهینا بى بناغه،
 هه شهو شه زیندووتان دهكاتهوه. وه له جیگایهكى دیکه دا هه
 لهو باره وه دهفرموى: (وهوالذى یبدا الخلق ثم یعیده وهو أهون
 علیه..). ﴿٥٧﴾ فسيقولون إليك رؤسهم ويقولون متى هو ﴿٥٨﴾ شهوسا
 له رووی ئینكار ییه وه دهست دهكەن سه ره له قى و دهلین: باشه شهو
 زیندوو بوونه وهیه كه ی ده بییت؟ یان دهلین: (متى هذا الوعد إن
 كنتم صادقین) ﴿٥٩﴾ قل عسى أن يكون قريبا ﴿٦٠﴾ بییان بلّی: لهوانه یه
 هاتنى نزیك بییت، دیاره هه ر شتیکیش له هاتندا بییت، نزیكه و

زەبۇر پەيغەمبەر (داۋود) دا، كەۋاتە بۇچى نكۈۈلى قورئان دەكەن ئەى بەنى ئىسرائىل!

پەرسىر اوھەكان بەجىي خوا ئاتەۋانان:

﴿ ۵۶: قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ ﴾ ئەى پەيغەمبەر! بەبى باۋەرەن بلى: ئادەى ھانا بەرنە بەر ئەۋانەى وا لەباتى خوا دەتان پەرسىستن، ئايا زيان وبەلەيەكتان لە سەرلادەبن؟ ﴿ فلا يملكون كشف الضر عنكم ولا تحويلا ﴾ دلىابن كە نەدەسەلاتى لابرەنى خۇشى و زيانىيان ھەيە لىتان، ۋە نەدەسەلاتى ئال وگۈرى بارودۇخيان ھەيە، واتە: تەنھا خوايە ئەۋكارانەى لىدەت ﴿ ۵۷: أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبَ ﴾ ئەۋانەى ئەۋان دەيان پەرسىستن و ھاناۋ ھاۋاريان بۇ دەبەن، بۇنمۇنە: (جوولەكە بۇ عوزەير، گاور بۇ عيسا، موشىكەكان بۇ فرىشتە) خۇشيان ھەتا بەخواۋە نىكتەرن، ھىشتا ھەر لە ھۈيەك دەگەرەن كە خۇيانى زياتر لە پەرۋەردگار پى نىك بىكەنەۋە، ئىتر ئىۋە چۈن ئەۋانە دەپەرسىستن؟! ﴿ ويرجون رحمة ﴾ بەئومىدى رەھمەت و مېھرەبانى ئەۋ (پەرۋەردگار)ن ﴿ ويخافون عذابه ﴾ و لە تۆلەۋ سزايشى دەترەسن، بەلى خواپەرسىتى دەبى لەنئىۋان ھىۋاۋ ترسدا بىت ﴿ إن عذاب ربك كان محذورا ﴾ بەراستى سزاي پەرۋەردگارى تۆۋەھا سەختە، دەبى ھەموو كەسىك خۇى لى پپارىزى.

بەر لە ھاتنى قىيامەت ئاۋەدانى نامىنى:

﴿ ۵۸: وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قُلْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾ بەراستى پىش ھاتنى رۇزى قىيامەت ھەرچى شارو گوندىك ھەبىت ئىمە تىكى دەدەبن و وپرانى دەكەين، ئەگەر چاك بى بەمردنى دانىشتوۋەكانى ﴿ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا ﴾ يان لەدونىادا پىش ھاتنى قىيامەت سزايەكى سەختيان دەدەبن، بەجەنگ ئەگەر پپاۋ خراب و لاسار بن، لەئايەتىكدا دەفەرمۇى: (وما ظلمناهم ولكن أنفسهم يظلمون) يان دەفەرمۇى: (وكأين من قرية عتت عن أمر ربها ورسله..) كان ذلك فى الكتاب مسطورا ﴿ پپارى و لەدۇسىەى (لوح المحفوظ) دا نوسراۋە پپاۋەتەۋە ناگۇرى.

ھۈى نەناردنى نىشانەكان؟

﴿ ۵۹: وَمَا مَنَعْنَا أَنْ نَرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَبَ بِهَا الْأُولُونَ ﴾ ھىچ شتىك رپى لە ئىمە نەگرتوۋە كە مۇعجىزەۋ نىشانەى گرنى بنىرىن و نىشانى قورەيشى بدەبن لەسەر داۋاي خۇيان، ئەۋە

ھەرىش دىت ﴿ ۵۲: يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ ﴾ رۇزى كە خۋاي گەۋرە بانگتان لىدەكات بۇ زىندوۋ بوۋنەۋە؛ ئىۋەيش بەدەم سوپاسەۋە دەست بەجى ۋەلامى ئەدەنەۋەۋە زىندوۋ دەبنەۋەۋە ناتوانن دوابكەۋن ﴿ وتظنون إن لبثتم إلا قليلا ﴾ و واگومان دەبن كە لەدونىادا تەنھا كاتىكى زۇر كەم ماۋنەتەۋەۋە ژياۋن.

چ ۋەشەيە جوانترو باشتەرە بەۋە گۈبەكەن:

﴿ ۵۳: وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ﴾ ئەى پەيغەمبەر! بە بەندەكانم بلى: بە ۋەشەيەك گۈبەكەن باشترو جوانترى بۇ راگرتنى سۇزى خۇشەۋىستى نىۋانىيان، واتە: ھەۋل بدەن چ قسەۋكارو كردارى باشتەرە، ئەۋە بىكەن ئەۋە بلىن، ھەر شتىك دەبىتە ھۈى پچرانى خۇشەۋىستى، دورى لىگرن، بۇيە پىغەمبەر ﴿ بسم فرموده‌يه رىدەگرىت لەۋە كە لوۋەلى تەنگ ئەگەر خالىش بىت بىرىتە ھەرموسلماننىك: ﴾ ((لايشيرن أهدكم إلى أخيه بالسلاح، فإنه لا يدري أهدكم لعل الشيطان أن ينزع في يده فيقع في حفرة من النار)) (پىشەۋا ئەھمەد). ﴿ إن الشيطان ينزع بينهم ﴾ چونكە شەيتان ھەمىشە دەيەۋى فېتنەۋە ئازاۋە لەنئىۋانىياندا ساز بكا، جا ئەگەر ئىۋەش زىرەك ۋەۋشيارنەبن، ئەۋا دەتۋانىت بە شتىكى بچكۈلەش بىت نىۋانتان تىك بدات! ﴿ إن الشيطان كان للإنسان عدوا مبينا ﴾ بىگومان شەيتان بۇ مۇۋف ھەمىشە دوژمنىكى ئاشكرايەۋ، ھەر لەمەلاسدايە بۇيان ﴿ ۵۴: رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ ﴾ پەرۋەردگارتان لەخۇتان چاكتەر دەتان ناسىۋ، چاكتەر دەزانى شىۋاي چ شتىك بن ﴿ إن يشأ يرحمكم ﴾ بۇيە ئەگەر بىھەۋى رەھمتان پىدەكاۋ، بەرەۋ رىبازى ھىدايەت دەتان بات ﴿ أَوْ إن يشأ يعذبكم ﴾ خۇ ئەگەر ھەزىش بىكات سزاتان بدات، كاتى رىبازى خراب بگرنەبەر، ئەۋا سزاتان دەدات، كەۋابوۋ ئەۋ خۇى باشتەر دەتان ناسىت ﴿ وما أرسلناك عليهم وكيلًا ﴾ و تۇشمان بەۋەكىل و بەرپرسار لەكارى ئەۋان ئەناردوۋە، تا ناچارىان بىكەيت باۋەر بىنن، بەلكو تۇرسىنەرو مۇدەبەخشىت، كى بەگۈبى كرديت، دەچىتە بەھەشتەۋە، كىيش سەر پىچى كرد، جىگاي دۇزەخە ﴿ ۵۵: وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ ۋە ھەر پەرۋەردگارت لەحالى ھەموۋ ئەۋانەى لەئاسمانەكان و زەۋىدان زاناترو بەئاگاترە كە خەرىكى چىن ۋچ ھەلدەگرن ﴿ ولقد فضلنا بعض النبيين على بعض ﴾ بىگومان لەناۋ پىغەمبەرەكانىشدا ھەندىكىانمان لەھەندىكى تريان بەرتر گرت، ۋەكو لەئايەتىكى تردا دەفەرمۇى: (تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض منهم من كلم الله ورفع بعضهم درجات) ﴿ وآتينا داود زبورًا ﴾ ۋە كىتپى

نفرینیان لیکرا.

روودای (شورهوی) و دیتنی ئەو هه موو عه جاییاته له ته نه
ساتیکداو، سهوز بوونی ئەو درهخته له نیو ناگری دۆزهخ دا
ههردوو تاقیکردنهوهن بۆ خه لک! جاخوای گهوره سهبارت
بهو درهخته دهفرموی: (انها شجرة تخرج فی أصل الجحیم)

نه بێ که بهر له مان موعجیزهیهکی زۆرمان نیشانی پیشینانیان دا
کهچی بروایان نه هیئا و به دروایان خستنهوهو، ئەوجا بهر قارو
سزaman کهوتن و، له ناومان بردن، ئیستاش که قورهیش داوای
موعجیزه دهکهن و نایان دهینی، ههه له بهر ئەوهیه نه وهک ئەمانیش
بروا نه هیئن، ئەوجا ئیهمیش به پنی یاسای خویمان له ناویان
به رین ﴿ وَاتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا ﴾ ئیهم و شتره که مان
به ناشکراو به پوونی له سهه داوای خویمان به هۆزه کهی (سه موود) دا،
کهچی سهه میان لیکردو په لیان کردو کوشتیان، ئەو جا ئیهمیش
سزaman دان و له ناو چوون ﴿ وَاَنْتَرَسَلْ بِالْآيَاتِ اِلَّا تَخَافُ ﴾
وه ئیهم ههه بۆ ترس وه بهرنامه که: جوراوجۆر ئایهت و موعجیزه
دهنیزین، وهک زههین له رزهو خۆرگیان و مانگیان، بۆ ئەوهیه
بیری بکه نه وهو دابهجه کین، له سهه ده می (عهبدو للای) (ئیین
مه سه موود) دا (کووفه) بومه له رزهیه که لینی دا، گوتی: خه لکینه!
خوا گله ییتان لیکهات، بویه ئەم بومه له رزهیه ناوچه کهی
گرتنه وه، ده سا گله ییبه کانی خوا مه هیلن و رووبکه نه وه لینی،
جا کاتیکیش خۆر گیرا ((پهغه مبههه)) به خه لکه کهی گوت: ئەم
مانگ وخۆره دووبه لگهن له سهه بوونی خوای گهوره، بۆ له دایکبوون
ومردنی ههچ که سیلک ئاوا نابن، به لکو خوای بالادهست دهیهوی
بهو ئاوابوونهیه بهنده کانی خۆی بترسینی، جا ههه کاتی ئیوه
دیتان گیران و ئاوابوون، خهرا په لامار بهدنه زیکرو دؤعاو، داوای
لیبووردن له خوا بکهن...)) (فتح الباری: ۶۱۵/۲).

پهروهردگار دهوهری له مهردم داوه:

﴿ ٦٠: وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ ﴾ ئەوده مه وه بیرینه
که پیمان گوتی: به راستی پهروهردگاری تۆ ئەی پهغه مبههه! ﴿
دهوهری له مهردم داوه دهسهلاتی تهواوی به سهه ریاندا هیهو
دهتهاریزی لییان ﴿ وَاَجْعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي ارْتَبَاكَ اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ ﴾
وتهو شتانهش له شهو رهویه کهدا نیشانمان دایت و به چاودیتن،
ههه بۆ تاقیکردنهوهی خه لکی بوو: ئاخۆ کێ بروا دینی و دهترسی،
کیش بروا نه هیئیی و ناترسی؟ پشهوا (بوخاری) له (ئیین
عهباس) هوه ده لیت: (هی رۆیا عین آریها رسول الله ﷺ لیله
أسری به). واته: ئەم (خهوه) په لێردها مانای دیتنی چاوه، نهک
دیتن له خهودا ﴿ وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْقُرْآنِ ﴾ ودرهخته نفرین
لیکراوه کهش که له قورئاندا به (شجرة الزقوم) هاتوووه بۆته گالته
جاری کافران، ئەویش ههه بۆ تاقیکردنهوهی خه لکه، ئەوه بوو
کاتی باست کرد بۆیان، دهستیان کرده گالتهو گهپ و وتیان: ناگر
درهخت دهسووتینی، چون چۆنی له ناو ناگردا دهووی؟ دههه نجام

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
وَأَتَيْنَاهُمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ
إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٦١﴾ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي ارْتَبَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ
فِي الْقُرْآنِ وَخُوفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٢﴾
وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦٣﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ كُنْتُ نَارًا
كَرِيمًا أَمْ أَنْزَلْنِي إِلَى نَارٍ لَافٍ أَمْ أَكُنَّ مِنْ دَرَجَةٍ
مَنْ دُرٍّ أَمْ أَكُنَّ مِنْ أَنْبِيَاءٍ الْأُولَى أَمْ لَا قَالَ لَا وَمَنْ بَدَّلَكَ
مِنْهَا بَدَّلَكَ وَأَعْلَىٰ عَلَيْهِمْ جِبَالٌ شَامِخَةٌ ﴿٦٤﴾ وَإِذْ قُلْنَا
لِلنَّاسِ اسْجُدُوا لِلرَّبِّ الْعَلِيِّ الْعَلِيمِ ﴿٦٥﴾ فَسَجَدُوا إِلَّا
إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٦﴾ وَإِذْ
قُلْنَا لِلْإِنسَانِ اسْكُنْ أَهْلَكَ الْجَنَّةَ وَآرْتَبْنَاهُ فِيهَا
غُرُفًا ﴿٦٧﴾ وَابْنَاهُ أَهْلًا وَجَعَلْنَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ
هَبْلًا مِنْ دَحْدَاقٍ فَإِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ إِنِّي
كَانْتُ مِثْلَ الْمَلَائِكَةِ قَالَ لَا أَنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنِّي
بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ طِينٍ ﴿٦٨﴾ وَابْنَاهُ
أَهْلًا وَجَعَلْنَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ هَبْلًا مِنْ دَحْدَاقٍ
فَإِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ إِنِّي كَانْتُ مِثْلَ الْمَلَائِكَةِ
قَالَ لَا أَنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنِّي بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ
مِنْ طِينٍ ﴿٦٩﴾ وَابْنَاهُ أَهْلًا وَجَعَلْنَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ
الْجَنَّةِ هَبْلًا مِنْ دَحْدَاقٍ فَإِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ يَا
لَيْتَ إِنِّي كَانْتُ مِثْلَ الْمَلَائِكَةِ قَالَ لَا أَنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ
إِنِّي بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ طِينٍ ﴿٧٠﴾

یان دهفرموی: (أذلك خير نزلا أم شجرة الزقوم إنا جعلناها
فتنة للظالمين). ﴿ ونخوفهم فما يزيدهم إلا طغيانا كبيرا ﴾ ئیهم
ئهوكافرانه به جۆره ئایهت و نیشانه دهترسینین، کهچی پتر
خهریکی سهه کهشی خویمان دهبن!!

سههگورشتهی ئادهم و ئیبلیس:

﴿ ٦١: وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ ﴾ وئهوکاته یان وه بیرینه وه
ئهی په یامبههه! ﴿ که به فریشته کانمان گوت: کړنووش بۆ ئادهم
بهرن، کړنووشی ریزو حورمهت ﴿ فسجدوا إلا إبليس ﴾ جائه وانیش
دهست به جی گشت کړنووشیان برد، ئیبلیس نه بێ ﴿ قال أأسجد
لمن خلقت طينا ﴾ له بهر ئیهرهیی و هه سوودی خۆی وتی: من چۆن
کړنووش ده بهمه بهر که سیلک که له قورئاندا دهترست کردوو؟ من به رزو
به ریزم، ئەو خوارو په سته! ﴿ ٦٢: قَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ كُنْتُ نَارًا
كَرِيمًا أَمْ أَنْزَلْنِي إِلَى نَارٍ لَافٍ أَمْ أَكُنَّ مِنْ دَرَجَةٍ
مَنْ دُرٍّ أَمْ أَكُنَّ مِنْ أَنْبِيَاءٍ الْأُولَى أَمْ لَا قَالَ لَا وَمَنْ بَدَّلَكَ
مِنْهَا بَدَّلَكَ وَأَعْلَىٰ عَلَيْهِمْ جِبَالٌ شَامِخَةٌ ﴿٦٤﴾ وَإِذْ
قُلْنَا لِلنَّاسِ اسْجُدُوا لِلرَّبِّ الْعَلِيِّ الْعَلِيمِ ﴿٦٥﴾ فَسَجَدُوا إِلَّا
إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٦﴾ وَإِذْ
قُلْنَا لِلْإِنسَانِ اسْكُنْ أَهْلَكَ الْجَنَّةَ وَآرْتَبْنَاهُ فِيهَا
غُرُفًا ﴿٦٧﴾ وَابْنَاهُ أَهْلًا وَجَعَلْنَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ
هَبْلًا مِنْ دَحْدَاقٍ فَإِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ إِنِّي
كَانْتُ مِثْلَ الْمَلَائِكَةِ قَالَ لَا أَنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنِّي
بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ طِينٍ ﴿٦٩﴾ وَابْنَاهُ
أَهْلًا وَجَعَلْنَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ هَبْلًا مِنْ دَحْدَاقٍ
فَإِذَا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ إِنِّي كَانْتُ مِثْلَ الْمَلَائِكَةِ
قَالَ لَا أَنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنِّي بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ
مِنْ طِينٍ ﴿٧٠﴾

به سهر منددا داوه؟ ناخوچ جه وهه ریکی به سهرمدا زیاده ۱۹ لئن آخرتنی إلى يوم القيامة ۛ ثەر تا روژی قیامت به زیندوویی بمهیلایت ۛ لا تحتکن ذریته إلا قلیلا ۛ مهرج بیئت زاروو نه وهه کانی -که میکیان نه بی- هه موو گومراو لاری بکه ۛ ۶۳: قال اذهب فمن تبعک منهم ۛ خوا فهرمووی: ده سا بچو مولهتت بیئت، ههرچی ده توانی به کاری بیته، نه و جا هه رکه سیکیان په پرهوی له تو بکا ۛ فإین جهنم جزاؤکم جزاء موفورا ۛ جا نه وه به راستی سزای هه مووتان پر به پر دوزه ده بیئت ۛ ۶۴: واستفز من استطعت منهم بصوتک ۛ وهه رکه سیکیان تو پئی ده ویریت بانگی بکهو، به دهنگ و سه دای ناهه قی خوئت بیخروشیننه وله هه قی وهه دورخه، هه تا ده پخه له تیئی و فریوی ده دهیت.

(شه نقیگی) له (أضواء البیان) دا له تهفسیری (بصوتک) دا ده لی: (مجاهد بو تهفسیری: (بصوتک) ده لی: (أی باللهم والقضاء والمزامیر، وقیل: أی بوسوستک) واته: به گورانی وگالته وگهپ وبه هه موو ناوازه دهنگیکی موسیقا مروقه کان بخروشیننه و بیانخه له تیته، یان به وهه سو سه وهه دهغه. (ثیب عه بباس) یش ده لی: (صوته یشمل کل داع دعا الی معصية) واته: دهنگ و ناوازی شه یقان هه موو کارو کرده وهه یه کی تاوان و حهرام ده گریته وهه. ۛ واجلب علیهم بخیلک ورجلک ۛ وه به گشت له شکرو هیزی سواره و پیادهی خوته وهه دنه یان بدهو هیرشیان بو به ره ۛ وشارکهم فی الأموال والأولاد ۛ و به به هاوبهش له مالو منالیا ندا. واته: له ریگه ی حهرام و یاساغه وهه مالیان پی په یدا بکهو هه ره له و رییه شدا پییان دابنی ۛ وعدهم ۛ و نه وهه ندش به لیینیان بدهری و سهر گهر میان بکه به دروکانی خوته وهه وهه کو نه وهه: قیامت به ری نابی، حیساب و کیتاب نابی..... ۛ وما یعدهم الشیطان إلا غرورا ۛ ههرچی به لیئی شه یقانه، ته نه ها چه واشه گهری و فریودانه، به کورتی: خوی گه وره ده فهرمووی: به هه رشیوه یه که ده توانی بچو هه لیان خه له تیته. پی شهوا (موسلیم) هم فهرمووده یه هیئاوه: ((یقول الله عزوجل: إنی خلقت عبادی حنفاء، فجاءتهم الشیاطین فاجتالتهم عن دینهم، وحرمت علیهم ما أحللت لهم)) ۛ ۶۵: إن عبادی لیس لک علیهم سلطان ۛ بی گومان به تو هیچ ده سه لات و توانیه کت به سهر به نه ده راسته اکانی مندنا نابییت، واته: هه رگیز ناتوانی فریویان بدهیت چونکه خویان له پشتته. (ثیب عه بباس) ده لی: مه به سست به و به ندانه که شه یقان پییان ناویری، خه لکه تیمان داره کانه. ۛ وکفی بربک وکیلا ۛ تو ش په روه ر دگارت پاریزهرو چاودیرو پشتیوانت بیئت، به سته.

گه می ناو ده ریاکان نیشانه ی دلوفانی خواجه:

ۛ ۶۶: ربکم اندی یرجی لکم الفلک فی البحر لتبغوا من فضلہ ۛ په روه ر دگاری ئیوه ئی خه لکینه! هه ره و زاته ده سه لات داریه که شتییه کانتان به ناو ده ریادا به هو ی (با وهه ها تو وچو پی ده کات، یان به هو ی کاره با و به نزی نه وه، بو نه وه ی رزق و روژی بیشوماری خوا به ده سست بیئن و ژیاور په یدا بکه ۛ إنه کان بکم رحما ۛ چونکه نه و (خوا) یه له گه ل ئیوه دا هه می شه به به زه می و به ره حمه، بو یه هو ی ژیا نتان بو ئاسان ده کات، جا ئیتر ئیوه پاش نه و هه موو نازو نیعمه تانه چو ن هاوبه شی بو دانه نیی ۱۹

کافیش له تهنگانه دا هاوار بو خوا ده با:

ۛ ۶۷: وإذا مسکم الضر فی البحر من تدعون إلا إیاه ۛ وهه رکاتیش ئیوه له ناو ده ریادا تووشی ناخوشی و زه ره رو کو سپیک ببین، وهک تقوم بوون و به ره وهه لدر چوون، هه رخواتان له بیر ده میئی و، هه رچی په رستراویک هه یه له بیرتان ده چی و، باوه رتان به هیچ شتیکی تر نامینی ۛ فلما نجاکم إلی البر أعرضتم ۛ که چی هه ر زگاری کردن و به ره و وشکانی چوون، خیرا روو وهه ده چه رخیئن له په رستنی خوا به تاک وته نیا و، کوفری نیعمه ت ده کهن ۛ وکان الانسان کفرا ۛ ومروث به رام بهر به خوا هه رئاوا ناشکورو سپله بووه ۛ ۶۸: أفأنتم ان یخسف بکم جانب البر ۛ نه و ساته له ده ری زگارتان بوو، ناخو له وهه دلنیان که له به شیک له وشکانیدا نه عروتان بکاو به زه ویدا روچن؟ ۛ أو ان یرسل علیکم حاصبا ۛ یان به رده بارانتان نه کات، وهه کو به رده بارانی گه لی (لووت) ی کرد؟ ۛ ثم لا تجدوا لکم وکیلا ۛ له پاشانیش هیچ یارو سهر په رشتیکه ریکتان ده ست نه که ویت، له و سزایه رزگارتان بکات، له ئایه تیکی تردا ده فهرمووی: (إنا أرسلنا علیهم حاصبا إلا آل لوط نجیناهم بسحر. نعمة من عندنا) یان ده فهرمووی: (ءأنتم من فی السماء أن یخسف بکم الأرض فإذا هی تمور. أم أنتم من فی السماء أن یرسل علیکم حاصبا فستعلمون کیف نذیر) ۛ ۶۹: أم أنتم أن یعیدکم فیہ تارة أخرى ۛ یا دوا ی شه وهه که له ده ری زگاری کردن، له وهه دلنیان که بو جاریکی تر ناتانگی رته وهه ناو ده ریاکه ۛ فیرسل علیکم قاصفا من الریح ۛ جا بایه کی تیکشکی نه رو توند بنیریته سهرتان ۛ فبفرقکم بما کفرتم ۛ نه و جا به هو ی کافری و بی باوه ریتانه وهه نقومتان بکا له ده ریاکه ۛ ثم لا تجدوا لکم علینا به تیعا ۛ نه و سا هیچ پشتیوان و یارمه تیده ریکتان ده ست نه که وی داوا ی خوینه که تان بکات لیمان،

که واته بۆ ئه وهنده لارو لاسارن؟!

ئادەمزاد ریزدارە:

۷۰: ولفد کرمنا بى آدم ۞ وىي سو ئيمه ريزيكي زورمان له توره مه وه وهى ئادهم گرت: زانيارى و، ژيرى و، قەدو قامەتى ريك و جوانمان پى به خشى، كه ئه وه مان بۆ گيانله به رانى تر نه كرده وه، وهكو خوا له جيبه كى تر دا ده فەرموى: (لقد خلقنا الإنسان فى أحسن تقويم) القين/ ۴. يان ده فەرموى: (و صوركم فأحسن صوركم) غافر/ ۶۴. ۞ وحسنهم فى البر والبحر ۞ و له وشكانى و، له ده ريدا هه مان گرتن به و شيوه كه كه شتى و جوړه ها هوى ترمان بۆ گواستنه وه يان پى دان، ئه وه تا ئيستايش سه ره پاي ئه وانه، خهريكه ته وای زه وى و بۆشايييه كانى ئاسمانيش ده پشكيني ۞ ورزقتهم من الطيبات ۞ ورزق و رۆزى پاكيشمان پى دان ۞ ففصلهم عني كبير من خلقنا نصيلا ۞ نه كه هه ر ئه وهنده، به لكو (وهكو ئيبين كه سىين) ده ئى: له چاو زوريك له دروستكراوه كانى خۇمان به فريشته كانيشه وه پتر قەدرو ريزمان گرتوون، بۆيه زاناكان ده ئين: جنسى ئادەمزاد له جنسى فريشته به ريزترن ۷۱: يوم ندعوا كل أنس بإمامهم ۞ ئه و رۆژهيشيان وه پيرينه كه هه موو كۆمه له خه لكيك بۆ ليپرسينه وه، به نامى كرداريان بانگ ده كه ين ۞ فمن أوتى كتابه يسينه ۞ جا هه ركه سى نامو دۆسيه ي كردارى بدريته ده ستى راستى، كه ئه و شيويه ش نيشانه ي به ختيارى و سه رفرازييه ۞ فاولتكم يقرءون كتابهم ۞ جا ئه وانه به شادى و به خوشييه وه نامى كرده وه كانى خويان ده خوئيننه وه، چونكه نامه كه يان دراوه به ده ستى راستيانه وه كه نيشانه ي به ختيارييه ۞ ولا يظلمون قتيلا ۞ و به ئەندازه ي تالى ناو ناو كه خورمايه ك (واته: كه مەترين شت) ناحه قى و سته ميان لى ناكرى. ۷۲: ومن كان فى هذه أعمى ۞ هه ر كه سيش له م دونيايه دا، كويز بوو بيت له ئاستى هه ق، واته: دل و دهروونى هه قى وه رنه گرتيى و له ربي راستى دينى ئيسلام لاي دابى ۞ فهو فى الآخرة أعمى وأضل سبيلا ۞ ئه وه له پاشه رۆزيشدا چاوى كويزه و، سه رليشيووتريش ده بى. واته: هيج ربييه كى هيدايه تيان وه چنگ نايه.

دهيانه وى به رنامه كه ي خويان بۆ بگوريت:

(سيووتى) ده ئى: په يامبه ر ۞ له ته واف و چه ركه كانى مالى خوا دا هه مووجار ده ستى له به رده ره شه كه دها، قوره يشيش ويستيان تا هيمما بۆ خواكانى ئه وانيش ئه كا نه هيلن ته وافه كه ي بكات، ئه ويش له به ر بى ده سه لاتى و، خوشه ويستى كه عبه ي مالى خوا، هينده ي

نه مابوو نه رم بى و به گوڤيان بكات، كه رچى له دليشه وه زورى پى ناخوش بوو، جا ئه م ئايه ته هات وه فەرموى: ۷۳: وإن كادوا لبستونك عن الدي أرحما ربك ۞ بى گو مان ئه وهنده ي نه مابوو موشرىك و بى باوه ركه ان سه باره ت به و قورئانه ي ئيمه به وه حى بۆمان نارده وى كلات بكه ن و له خشته ت به رن و

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهُه فَلَمَّا جَنَّكَ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٧٣﴾ أَفَأَمْسَرْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ﴿٧٤﴾ أَفَأَمْسَرْتُمْ أَنْ يْعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَرُسِلَ عَلَيْكُمْ فَأَصْحَابُ مَنْ الرِّيحِ فَمِغْرَقَكُم بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْكُمْ نَصِيرًا ﴿٧٥﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٦﴾ يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمامِهِمْ فَمَنْ أَوفَى كِتَابَهُ يَمِينًا فَاؤْتِ بِكَ يُقْرَأُ وَنُكَتِبُهُمْ وَلَا يَظْلَمُونَ قَتِيلًا ﴿٧٧﴾ وَمَنْ كَانَتْ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٨﴾ وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَرْحَمْنَا إِلَيْكَ لَلْفِتْنَى عَلَيْهِمْ غَايِرَةٌ وَإِذَا لَاتُخَذُوكَ خِلِيلًا ﴿٧٩﴾ وَلَوْلَا أَنْ تَبْتَئَكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَتًّا قَلِيلًا ﴿٨٠﴾ إِذَا لَأَذَقْنَاكَ ضَعْفَ الْحَيَوةِ وَضَعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٨١﴾

له هه ندى فه رمانمان بترازييت ۞ لئفترى علينا غيره ۞ تا شيوازي بانگه وازه كه ت بگورى و غه يري قورئانيان بۆ بخوينيته وه و، درۆ له سه ر ئيمه هه لبه سيه. ۞ و اذا لاتخذوك خيليا ۞ ئيتر كردبايتيان به دۆست و خوشه ويستيان و، ده بوويه پياوى چاك ۷۴: ولولا أن تبتئك لقد كدت تركن إليهم شيئا قليلا ۞ دياره نه گه ر خۇمان توند رمان نه گرتبايت و ده ستمان پيته وه نه بوايه، خهريك بوو له خشته ت به رن و، كه مئى به لاي ئه وانا ده برۆيت و به گوڤيان بكه يه ت ۷۵: إذا لاذقناك ضعف الحياة وضعف الممات ۞ چاك بزانه ئه و كاته يش هه ر له م ژيانى دونيايه دا دوو به رامبه ر سزامان ده دايت، له مه رگيشدا هه ر دوو به رانبه رى ئه وان سزامان پى ده چه شتيت، چونكه گوناھى پيغه مبه رو زانيان له تاوانى خه لكانى تر گه و ره تره، بۆيه سزاييشيان دوو به رامبه ره ۞ ثم لا تجدلك علينا نصيرا ۞ ئه وسا كه سيشت ده س نه ده كه وت بيته هاناته وه ۷۶: وإن كادوا لبستفزونك من الأرض لتخرجوك

منها و بهراستی نهوهندی نه مابوو موشریکه کانی قورهش لهوسر زهوی و خاکه (مهککه) دا زورت بۆ بینن و سه خه لتت بکه بۆ نه وهی شار به دهرت بکه و وادا لا یلبشون خلا فک لا قلیلا نه گهر واش یا، به دواى توشدا خویشیان نهوهنده نه ده مانه وهو زوو به زوو له ناومان ده بردن، چونکه یاسای خوا به

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سَنَةِ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا نَجِدُ لِسِنَانَا مَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾ أَفَرَأَيْتَ إِنْ أَصْلَحُوا لِنُدْلِكَ الشَّمْسُ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْءَانَ الْفَجْرِ إِنْ قُرْءَانَ الْفَجْرِ كَانَتْ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنْ آيَاتِ فَتْحِ خَدِيدٍ نَافِلَةٌ لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ وَأَجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾ وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾ وَإِذَا أَعْمَأْنَا عَلَى الْأَنْسِ أَعْرَضَ وَنَأْبَحْ بِهَ بُولًا فَاسْأَلِ الشَّرْكَانَ يَتُوسَا ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِرَةٍ فَرَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا ﴿٨٤﴾ وَنَسْأَلُكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾ وَلَيْنِ شِئْنَا لَنَدْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾

كه هه رگه لێك په یامبه ره كه یان ده ریکه ن، خوا به زووی تۆ له یان لی ده سینئ، به لام نه وه یان پی نه کرا، به لکو خوا فرمانی دا کۆچ بکات بۆ مه دینه ﴿٧٧﴾: سَنَةِ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا باوو سوننه تی خو مانه كه: هه ر په یامبه ریکمان له پیش تۆ شه وه نارد بی و، نه زیه ت و نازار درایی، شهوا له وه لکه مان تیک داوه و تۆ له مان لی کردو نه ته وه ﴿٧٧﴾ ولا تجد لسننا تحو سلا هه رگیز نابینیت سوننه ت و باوی ئیمه گۆرانی به سه ردا بی و بگۆردیت، بۆیه پاش سال و نیوی له هاتنی شه مانیه ته، له نا کاوجهنگی (به دن) په یدا بوو جه زه به ی دان.

ده بی نوێر له کانی خویدا بکریت:

﴿٧٨﴾: أقم الصلاة لدنوك الشمس إلى غسق الليل نوێره فره زه كان شهو کاتهی خۆر کلاده بی و له ناوه راستی ئاسمان لاده دا نوێره که ی (نیوه روو عه س) ت بکه، کاتیکیش تاریکی شهو دا هات، نوێره که ی

(شیوان و خهوتنان) ت نه نجام ده ﴿٧٧﴾ و قرآن الفجر و نوێره که ی به یانیش ت به چاکی نه نجام دهو قورئانی زوړیشی تیدا بخوینه، هه ر له بهر شه مه ی شه شه نوێره به (قورئان) لیک دراوه ته وه ﴿٧٧﴾ إن قرآن الفجر کان مشهودا ﴿٧٨﴾ چونکه بی گومانه که قورئان خویندنی نوێری سپیده ی به یانیا ن فریشته کانی شهو و روژی تیدا جه م ده بی ت، وهکو (نه بوو هورهیره) له پیغه مبه ره ﴿٧٨﴾ ده گپ رته وهو، ئیمامی (بوخاری) یش شه م فره مووده یه دینیت: ((فضل صلاة الجمع علی صلاة الواحد، خمس وعشرون درجة، وتجتمع ملائكة الیل وملائكة النهار فی صلاة الفجر)) ﴿٧٩﴾: ومن الیل فتعجد به نافله لک ﴿٧٩﴾ وه له به شیکی شهو یشدا خو ت ماندوو بکه به شهو نوێره وهو و قورئانی زوړی تیا بخوینه، شه مه ش به هره یه کی تایبه ته وه، دراوه به توو زیاده له فره زه کانی شه، له پیغه مبه ره ﴿٧٩﴾ ده پرسن: پاش نوێره فره زه کان چ نوێری باشتره؟ فره مووی: شهو نوێر. (موسلم/ کتاب الصیام ۸۲۱/۲) ﴿٨٠﴾ عسی أن یبعثک ربک مقاما محمودا ﴿٨٠﴾ به ئومید به فره وه درگارت بتنیریت شهوین و جیگایه کی په سه ندو به ریزه وه (مه قامه له حمود)، پیشینان و پاشینانیش سوپاست بکه ن، شهو و جیگایه ش پی ده لین: (الشفاة العظمی) لهوی تکا بۆ هه موو موسلمانان به گشتی ده کریت، له پیغه مبه ره ﴿٨٠﴾ ده پرسن: پاش نوێره فره زه کان چ نوێری گه وه تره؟ فره مووی: ((صلاة الیل)) (موسلم). پیغه مبه ره ﴿٨٠﴾ ده فره مووی: هه رکه سیك وه لامی بانگ بداته وهو پاشان شه م دوعایه ی: ((اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاما محمودا الذی وعدته)) بخوینی، شهوا له روژی قیامه تدا بهر شه فاعه تی من ده که وی. (فتح الباری: ۳۹۹/۸) ﴿٨٠﴾: وقل رب أدخلنی مدخل صدق ﴿٨٠﴾ شهی موحه مبه دا! ﴿٨٠﴾ بلی: فره وه درگاری من! له هه ر جیگایه هه م و، هه ر کاریکم به ده سه ته وه بی، هاوکاری و یارمه تیم ده بۆ شه نجامدانی، چ له دونیاو چ له پاشه روژدا، تابه راست و راستانه بتوانم شه نجامی بدهم، واته: با هه رده م جیگه ی ره زامه ندی تۆ بیت، پیغه مبه ره ﴿٨٠﴾ هه تا له مه دینه دا بوو له ژیر نازارو بیزاریک ی زوردا ده ژیا، شه وسا که خوا مۆله تی هیجره تی دا بۆ مه ککه، شه م ئایه ته ی: (وقل رب أدخلنی مدخل صدق وأخرجنی مخرج صدق واجعل لی من لدنک سلطانا نصیرا) هاته خواری. ﴿٨٠﴾ وأخرجنی مخرج صدق ﴿٨٠﴾ به راست و راستانه و سهر فرا زانه ش له و جیگایه دا به ریم بکه، به کورتی: چوونم بۆ هه ر جیگایه ک هه ر له بهر ره زامه ندی و خو شنوودی تۆ بیت، ده رچوونیشم بۆ هه ر جیگایه ک: بۆ مه دینه، بۆ فه تحی مه ککه، چوونه گۆره وه، له گۆر بۆ زیندوو بوونه وه، با شه مانه گش به پیی مه یل و خواستی تۆ بی و، بتوانم به باشی

سیلا ﴿ دلنیش به پهروه دگارت له هه موو کهس چاکتر ده زانی به حالئ ئه و کهسه له ئیوه شاره زاتره، وهیا سه رلیشیواوتره و ریگه ی هه له کردووه، واته: خوی گه و ره هه موو ده ناسی و ده زانی چی ده کهن، بو خویشی حیسابیان له گه ل ده کات، ئیتر ئیستا چون رهفتار ده کهن با بیکن.

رۆح (گیان) چیه؟

(ئین جهریر) ده لیت: خاوه ننامه کان له پیغه مبه ریان پرسى: ده بی (رۆح) چی بیټ؟ ئه وسه ئه م ئایه ته هات و فه رموی: ﴿ ۸۵: و یسألونک عن الروح ﴾ وه له بابته (رۆح) وه لیت ده پرسنو ده لین: باشه ئه و رۆحه ی که هوی ژین و زیندویتی ئاده میزاده چییه، ئایا شتیکی کوئه، تازه یه، هه قیقه تی هه یه؟! ﴿ قل الروح من أمر ربی ﴾ پیان بلی: رۆح، منیش هیچی لی نازانم، چونکه له فه رمانه نه یینییه کانی پهروه دگارمه، به ده سه لاتی خو ی به دیه یناوه و، مړوف و گیانله به رانی پی ده جو لی و ده ژى، ئه وه هر خو ی لی به ناگایه ﴿ وما أوتیت من العلم إلا قلیلا ﴾ وه ئیوه به تایبه تی له بابته رۆحه وه به شیکی که م زانیاریتان پی دراوه، که وابوو ده لم هه موو شتیکی مه کو تن و بی چه ندو چون خو به ده سه وه بده ن زور باشتره، ئه مه یش ئه وه ناگه یه نیټ که مړوف ده بی ده رگای هه موو هه ول و تیکوشانیکی له خو ی دابخات، به لکو ته نها ئه وه ده گه یه نیټ که: بو عه قل و ژیری مړوف سنووریک دانراوه، له وه به و لاوه ری ده رناکات، که وابوو بی ده نگ بوون له (رۆح) خیر و قازانجه بو ی.

گه ر به مانه و قورئانیس ده به ینه وه:

﴿ ۸۶: ولئن شئنا لنذهبن بالذی أوحینا إلیک ﴾ و بی سۆیش ئه و قورئانه بۆمان سروش کردوویت، ئه گه ر به مانه و لی له ناو به رین و لیت وه رگرینه وه له سنگتا بیسرینه وه ئه و زور به ئاسانی ده یسرینه وه، ئه مه یش ناهیلین، (عه بدو لای کوری (مه سه وود) ده لیت: له رۆژه کانی ئاخ زه ماندا له لای (شام) وه (با) یه که هه لده کاو هه موو خه لکی ده گریته وه، پاشان هه رچی قورئان له سینگ و، له (موسحه ف) دایه هه موو ده سرپینه وه له بیر ده چپته وه گو تیشی ئه مه یه که خوا ده فه رموی: (ولئن شئنا لنذهبن بالذی أوحینا إلیک..) ﴿ ثم لا تجد لک به علینا وکیلا ﴾ ئه و جا هیج که سیشته ده ست ناکه و بی به رگریټ لی بکاو نه هیلیټ کاره که مان نه نجام بده ین، واته: چونمان وه حی بو کردوویت، هه ر ئاواش به ئاسانی ده توانین لیت وه رگرینه وه ﴿ ۸۷: إلا رحمة من ربک ﴾ به لام

لییان بجه ده ری ﴿ واجعل لی من لدنک سلطانا نصیرا ﴾ هیژیکی پشتیوان و یارمه تی ده ریشم بو دیاری بکه ﴿ ۸۱: وقل جاء الحق و زهق الباطل ﴾ وه له لای خو ته وه به به رده وای بلی: تازه واهه ق و راستی — که ئایینی پیروزی ئیسلامه — هات و ده رکوت و به تالو چرووک و ناهه ق و شیرک و بی باوه ری هه لوه شاو نه ما ﴿ ان الباطل کان زهوقا ﴾ دیاره که باتل و کاری ناره و، به شی هه ر تیا چوون و ته فرو توونابوو و نه مانه، چونکه پایه دارو ریشه دار نییه، ئه م ئایه ته یش هه ر دوویاتی ئه و راستیه ده کاته وه که ده فه رموی (بل نقذف بالحق علی الباطل فیدمغه فاذا هو زاهق). ئیمامی (بوخاری) له (عه بدو لای کوری (مه سه وود) ده لیت: که پیغه مبه ر ﴿ چووه (مه ککه) وه، دیتی له ده ورو به ری (که عبه) دا (۳۶۰) بت دانراوه، ئه وسه به داره که ی دهستی لی ده دان و ده یفه رمو (جاء الحق و زهق الباطل ان الباطل کان زهوقا. جاء الحق و ما یدىء الباطل و ما یعید) فتح الباری: ۲۵۲/۸.

قورئان شفایه بو ئیمانداران:

﴿ ۸۲: و نزل من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنین ﴾ ئیمه له م قورئانه دا بو تۆمان ناردووه ئه ی موحه ممه د! ﴿ گه لی ئایه ت و سوورته داده ب زینین که مایه ی شیفای چاک بوونه وه یه له نه خو شی نه فامی و گو مپایی و سه رلیشیواوی ده لکان، رحمه ت و به زه بی و میهره بانیشه بو خه لکانی بروادار ﴿ ولا یزید الظالمین إلا خسارا ﴾ له گه ل ئه مه یشدا بو سته مکاران و خاوه ناسان جگه له مه که ده بیته مایه ی زیان بۆیان و، پتر یاخیبوونیان شتی تر زیاد ناکات بۆیان، چونکه خو یان ئاماده نین هیج سوویدیکی لی وه رگرن! ﴿ ۸۳: و إذا أنعما علی الإنسان أعرض و نأى بجانیه ﴾ وه هه ر کات نازو نیعمه تی وه ک سه روه ت و سامان، ته ندروستی و ئه من و ئاسایش به مړوف ده به خشین، ئه و خیرا له خو بایی ده بی و، له فه رمانی خوا روو وه ر ئه گیژی و دوور ئه که ویتته وه له هه ق ﴿ و إذا مسه الشر کان یئوسا ﴾ هه رکاتیش تووشی به لاو عه زیه ت و ته نگانه یه که ده بیټ به ته وای مه یووس و ناو مید ده بی له میهره بانی خوا!، وه کو ئه م ئایه ته یش ده فه رموی: (ولئن أذقنا الإنسان منا رحمة ثم نزعها منه إنه لیؤس کفور و لئن أذقناه نعماء بعد ضراء مسته لیقولن ذهب السیأت عنی إنه لفرح فخور. إلا الذین صبروا..) ﴿ ۸۴: قل کل یعمل علی شاکلته ﴾ بلی: با هه ر دوولا (کافرو بروادار) له سه ر بیرو بو چوونی خو ی چونی بو ده کری کار بکات، ئه گه ر دل و ده روون پاک بیټ، ئه و کارو کرداری پاکی لی ده وه شیتته وه، ئه گینا به پیچه وانه وه ﴿ فربکم أعلم بمن هو أهدی

ئىمە ئەو كارە ناكەين؛ چونكە رەھمەتتىن پەرۋەردىگارت فراوانە،
واتە: ئىمە بەمىپەرەبانى خۇمان ھەر دەپھىلەنەو، جا كەواتە
تۇش دىلخۇش بە بەكارەكەت ومەوہستە * ان فضلہ كان علك
كىرا * بەراستى فەزل و مىپەرەبانى خوا زۆرە بەسەرتەو، ئەوہتە
كردویتی بە پەيامبەرۋ بەرنامەى پىداۋى و رەوانەى كردویت بۇ

بروبىيانوۋى قورەيش:

۹۰: وقالوا ان يؤمن لك حتى تفجر لنا من الارض ينبوعا * له
گەل ئەو ھەموو بەلگانەدا موشرىكە خۇ بەزلزانەكانى مەككە داۋى
ئەوہى كە لە بەرپەرەكانى كردن لەگەل قورئاندا بى ئومىد بوون
و پەكيان كەوت گوتيان: ھەرگىز ئىمە بىروات پى ناكەين ئەى
موھەمەد! * تا لەو زەبىيە وشكەى مەككەىە كانى ئاۋىكمان بۇ
ھەلنەقولىنىت و ئاۋەكەيشى ھەمىشە و بەردەوام بىت * ۹۱: او
تكون لك حنة من نخيل وعنب * يا خود باغىكى پرلە خورماو
ترىت ھەبى * شجر الانهار خلا لها تفجيرا * و جوگوو چۆمە ئاۋو
پروبارى زۆرو فراوان لەناۋيا ھەلقولتىنى و بە بندارەكانىدا بەخورەم
بروات * ۹۲: وتسقط السماء كما زعمت علنا كسفا * ياخود
پارچەپارچەى ئەم ئاسمانەمان بەسەردا بخەيت، ھەر ۋەكو خۇت
خەيالت دەكردو دەتترسانىن و، ھەرەشەت لى دەكردىن و پىت
دەگوتىن: ئەگەر پروا نەھىنن خوا سزاتان ئەدات * او تاتى الله
والملائكة قبيلا * ياخود خۋاى گەورەو فرىشتەكانى ھەردوو بىنە
پىش چاومان و پروبەرۋومان بىكەيت و بىيان بىنن * ۹۳: اوكون
لك بيت من خرف * يا مالو كۆشكىكى گەورەت لەزىر ھەبى و
نەخشىنرايىت، * او ترقى فى السماء * وەيان لە پىش چاوماندا
بەرەو ئاسمان سەرەكەويت * ولن تؤمن لرقيبك حتى تنزل علنا
كتابا نقرؤه * ھىمان بە ۋەش ھەر باۋەرەت پى ناكەين، ھەتا لە
گەل خۇتدا نامەىەكمان بەزمانى خۇمان بۇ دىنى و بىخوينىنەو
ددان بە پىغەمبەرىتى تۇدەبىنى!! ھەر بۇ كەلەل رەقى ئەوانەوہىە كە
خۋاى گەورە لە ھەندى جىگای تردا دەفەرمۇى: (ان الذين حقت
عليهم كلمة ربك لا يؤمنون. ولو جاءهم كل آية حتى يروا العذاب
الاليم). * قل سبحان ربي * بلى: پاك و خاۋىنى و بىگەردى ھەر
بۇ پەرۋەردىگارەكەمە، لەوہى كە ئىۋە پىشنىيارى لەسەر دەكەن؛
بۇچى من چىم تا ئەوانە داۋاى شتم لى بىكەن؟ * ھل كنت لا سراً
رسولا * مەگەر من تەنھا پىغەمبەرىك نىم لە گروى ئادەمىزاد؟ جا
ئىتر ئەو ھەموو ئىقتراح و پىشنىيازەتەن لە چىيە ۹۴: وما
منع الناس ان يؤمنوا اذ جاءهم الهدى * ھىچ شتى نەبۇيە كۆسپ و
رې لەخەلگى بگرىت بۇ باۋەرھىنانىان ئەودەمە كە رى نىشاندەرۋ
پىغەمبەريان بۇ ھات * الا ان قالوا آبت الله شرار رسولا * ئەمە
نەبىت كە بەسەرسامىيەو دەيانگوت: جا چۆن دەبىت خوا لە
خودى ئادەمىزاد پىغەمبەرىك بىئىرى؟! ئەى بۇچى فرىشتە بىراۋو؟
جا لەبەر ئەوہ ئىمە پروا ناھىيىن، لە سەرەتەى(يونس)يشدا ھەمان
بروبىيانوۋىيان ھاتوۋو دەفەرمۇى: (أكان للناس عجباً أن أوحينا

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٩٧﴾ قُلْ لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُوا بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٩٨﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَلَّى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾ وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ﴿١٠٠﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ حَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ﴿١٠١﴾ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَ بَالِهَةً وَالْمَلَائِكَةُ قَبِيلًا ﴿١٠٢﴾ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّى تُنْزِلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرؤه قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿١٠٣﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ أَنَّهُدِي إِلَّا أَنْ قَالُوا أَلْبَسَتْ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴿١٠٤﴾ قُلْ لَوْ كُنَّا فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةً يَّمُشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَآتَيْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿١٠٥﴾ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِمَا وَه خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٠٦﴾

گشتى جىهانىيان ۸۸: قل لئن اجتمعت الإنس والجن * بلى:
ئەگەر ھەموو مروۋف و جىنىيە رەوانبىزۋ بىرتىزۋ وریاو زىرەكەكان
كۆبىنەوہ * على ان باتوا بمثل هذا القرآن * بۇ ئەوہى وینەى ئەم
قورئانە بھىنن * لا باتون بمثله ولوكان بعضهم لبعض ظهيرا *
ھەرگىز ناتوان وینەى ئەو بھىنن، ئەگەرچى ھەندىكيان پالېشت
ۋ ھاۋاكارى ھەندىكيان بن بۇ ئەنجامدانى ئەو كارە! كافران و تيان:
ئەگەر بمان وىستبا ۋەك ئەم قورئانە بلىيىن دەمانگوت، ئەۋجا ئەم
ئايەتەى(قل لئن اجتمعت الإنس والجن..) ھاتە خوارى * ۸۹:
ولقد صرفنا للناس على هذا القرآن من كل مثل * بىگومان ئىمە
لەم قورئانەدا چەندىن ئەزىلەو ئايەت و بەلگەى جۇراۋ جۇرمان
بۇخەلگى ھىئاۋەيەو تا پەندو ئامۇزگارى لى ۋەردەگرن وئىمان پى
بىنن * فالى أكثر الناس إلا كفورا * كەچى لەگەل ئەو ھەموو
بەلگە رۇشنانە دا ھىشتاى زۆرەى خەلگى ھەر ملە جىرۋى و
سپەلى و نكولى ھەق دەكەن.

بایاتنا * با ئو سزاوله تۆلهیه جهزایان بیت، چونکه پروایان به
ثایهت و بهلگهکانی ئییه نه بوو * وقالوا اذا کنا عظاما ورفاتا *
دهیان گوت: باشه! نه گهر ئییه بووینه ئیسکه رزیوو پارچه پارچه و
بهراگنده بووین و رزاین؟ * انا لمبعوثون خلقا جدیدا * نهری
دهکری جاریکی تر سه ره نوئی زیندوو بکریینه وه؟ * ۹۹: اولم یروا

إلى رجل منهم.. ۹۵: قل لو كان في الأرض ملأانكة بمشون
مظمتين * پییان بلئی: نه گهر له زه ویدا له باتی ئاده مزادی ئیستا،
فریشته هه بوو باو به دنیایی رۆشتبان * لنزلنا عليهم من السماء
ملكا رسولا * دیاره ئییه ش ئه وکاته له ئاسمانه وه په یامبه ریکی
فریشته مان بۆ دهناردن، چونکه پیغه مبه ره ده بی هه ره له جوری
خویان بیت؛ تا له یه کتر تی بگهن و، باوو نه ریتی به کتری
بزانن، به لام خو ئیستا ئاده مزاد پیغه مبه ره، که باوو پیغه مبه ریش
ده بی له ئاده مزاد بیت، له سه ره تایی سووره تی (ئه نعم) یشدا ئه و
داواکاری و ره خفه یه هینا وه ده فره موئ: (وقالوا لولا أنزل عليه
ملك ولو أنزلنا ملكا لقضى الأمر ثم لا ينظرون. ولو جعلناه ملكا
لجعلناه رجلا وللبسنا عليهم ما يلبسون) * ۹۶: قل كفى بالله شهيدا
بینی و بینکم * بلئی: هه ره خوا به سه شایه د بیت له نیوان ئییه و
ئیوه دا بۆ راست و درویی من و، لاری و سه رلیشیواوی ئیوه * انه
كان بعبد خيرا بصرا * چونکه به راستی ئه و (خوا) به سه باره ت
به به نده کانی خوئی زۆر به ئاگا و بینایه؛ ده زانی کئی له دین لاده دا و
سه رگهردان ده بیت، کییش به ره وه هه ق دی و به ختیار بیت، ده سا
ئیتتر چی ده لئین، باهه ر بیلئین.

رینمایی و گومرایی به ده ستیی خوا به:

* ۹۷: ومن يهد الله فهو المهتد * هه رکه سئیک خوا رینمایی
بکاو، شایسته شبیت بۆ پرواهیتان و رینمایی، دیاره ئه و که سه یه
شاره زاو، له سه ر پئگهی راست و دروست * ومن بضل * هه ر
که سئیکیش گومراو سه رگهردان بکات به هۆی لاساری خوئی وه
* فلن تجد لهم أولاء من دونه * ئیتتر بیجگه له ربی ئه و (خوا)
بالاده ستوه، ناتوانی پشتیوانیان بۆ ده ست به خه تی و، رزگاریان
بکه تی له سزا، له ئایه تیکی دیکه دا ده فره موئ: (من يهد الله فهو
المهتد ومن يضل فلن تجد له ولایا مرشدا) * ونحشرهم يوم القيامة
على وجوههم عما وبكما وصما * له رۆژی قیامه تیشدا به ده مه و
روویی و کویری و لائی و که ری هه موو کۆ ده که ینه وه و هه شه ریان
ده که ین، چوون له دونیادا هه قیان نه بیستوه، هه قیان نه دیتوه
له ویش هه ر ناپیناو که رو لال ده بن. له پیغه مبه ریان ﷺ پرسى:
چۆن خه لکی به روودا هه شه ر ده کریت؟ فره موئ: (الذى أمشاهم
على أرجلهم، قادر على أن يمشیهم على وجوههم). * ماواههم
جهنم * جئ و پییان دۆزه خه * کلما خبت زدنهم سعبرا * هه ر
جاریکیش بلئسه ی ئاگره که که م و کز بوو، دووباره نیلی ده دین
و هه لی ده گیرسینینه وه و زیاتری ده که ین بۆیان، وه کو ده فره موئ:
(فذوقوا فلن نزيدكم إلا عذابا) * ۹۸: ذلك جزاؤهم بأنهم كفروا

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ
مِنْ دُونِهِ. وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وَجْهِهِمْ عَمَّا وَبَّكَمَ
وَصَمَّاءَ مَا وَنَهُمْ جَهَنَّمَ كَلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾
ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا
وَرُفَاتًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ
وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَّارِبِّ فِيهِ فَإِنِ الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾
قُلْ لَّوَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ خَيْرًا لِّرَحْمَةِ رَبِّي إِذَا لَا تُمَسِّكُكُمْ خَشْيَةُ
الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ سَعَةَ
الْبَيْتِ يَنْتَقِ فَسْتَلَ بِسُورَةِ الْإِسْرَةِ بَلْ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ
إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ
هَٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَافِرٍ وَافٍ لَأَظُنُّكَ
يَكْفُرُ عَوْتُ مَسْجُورًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَقِرَ مِنْ الْأَرْضِ
فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَةَ بَلِ
أَسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جُنَابِ كُرْلَفِيمَا ﴿١٠٤﴾

ان الله الذى خلق السموات والأرض قادر على أن يخلق مثلهم *
ناخو نابین و تئ نافیکرین که هه ره ئه و خوا به ی ئاسمانه کان
و زهوی دروست کردوه.. هه ره ئویش به توانایه وه سه لاتی هه یه
بۆ جاریکی تر دروستیان بکاته وه، خو بۆ یه که مجار بیئاغه و
بئینه مایه که به دیهینان، دنیایان ئیستا زۆر به ئاسانتر ده توانی
دروستیان بکاته وه، له جیگایه کی تر دا هه ره بۆ سه لمانی ده سه لات و
توانایی خوا ی گه وه ده فره موئ: (لخلق السموات والأرض أكبر من
خلق الناس..). * وجعل لهم أجلا لاریب فيه * دیاره که بۆ زیندوو
بوونه وه و گه رانه وه یان بۆلای خویمان، رۆژو ماوه یه کی تاییه تیمان
بۆ دیاری کردوون و، هیج گومانیکیش له هانتی ئه ورۆزه دا نییه و،
به پئیک و پئیکی هه موویشیان له وکاته دا زیندوو ده کرینه وه، وه کو
له ئایه تیکی دیکه دا ده فره موئ: (وما نؤخره إلا لأجل معدود).
* فابی الظالمون إلا كفورا * که چی له گه ل ئه و گشت به لگانه دا،
هیمان سته مکارو بئ پروایان، هه ر نکولی و ململانی ده که ن!

مىرۇ رۇدو چىنۇكە:

﴿ ۱۰۰: قىل لو آنتم تملكون خزائن رحمة ربى ﴾ پىيان بلى: ئەگەر ئىۋە خاۋەنى گەنجىنەكانى ئو گىشت رزق و رۇزى و مېھرىبانىيە پەرۋەردىگارم بوونايە ﴿ إذا لأمسكنم خشية الإنفاق ﴾ ئەۋكاتە لەبەرچاۋچىۋكى و ترسى ھەژارى خۇتان، رۇدېتان دەکردو نەتان دەبەخشى و بەشى كەستان نەدەدا؛ جا ئىتر داۋاى چى لە پەيامبەر دەكەن ﴿ ۱؟ ﴾ و كان الإنسان قنورا ﴿ ئەۋەش جىگەى سەر سورمان نىيە، چونكە ئادەمىزاد ھەر بەسروشت چىروك و بەخىل و بەرچاۋ تەنگە، بۇيە لەئايەتتىكى تردا دەفەرمۇى (أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يَأْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا). سەخاۋەت و بەخششى خوا بى سىنوروى بىۋىنەيە، وەكو لەم فەرمودە(متفق عليه) دا ھاتوۋە: ((بِإِذْنِ اللَّهِ مَلَأَى لَا يَفِيضُهَا نَفَقَةً سَحَاءَ الْيَلِّ وَالنَّهَارِ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مِنْذُ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغْضُ مَا فِي يَمِينِهِ)) واتە: ھەمىشە دەستى بەخششى خوا پرە، قەت بە بەخشىن كەم ناكە، بە شەۋو بە رۇۋ ھەر دەبەخشى، ئاخۇ ناپىنن كە ھەر لەو شەۋو رۇۋ ھە ئاسمانەكان و زەۋى دروست كر دوون ھەر دەبەخشى و دەستىشى خالى ناپىتەۋە؟ (متفق عليه).

نۆ بەلگەكەى مووسا ﷺ:

﴿ ۱۰۱: وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ﴾ بى سۆ ھەر كە (مووسا) مان ناردە لاى فېرەون (۹) ئايەت و بەلگەى ئاشكراۋ زۇر پرونمان دايە: (عەساكەى دەستى، دەستە نوورانىيەكەى خۇى، تۇفان، كۈللە، سوون، بۇق، خۇپن، لەت بوونى دەريا، گرانى ۋات و قىرى، ھەر يەك لەمانە لەسوورەى (ئەعراف) دا باس كر اۋن. ﴿ فَأَسْأَلُ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ ﴾ ھەز دەكەيت (لەبەنى ئىسرائىل) سەردەمى خۇت بېرسە: ئەۋدەمە كە مووسا ھاتە لايان، چىيان دەۋت؟ لە ئايەتتىكى تردا ھاتوۋە: (فاستكبروا و كانوا قوما مجرمين). يان دەفەرمۇى: (وجحدوا بها واستيقنتها أنفسهم ظلماً وعلوا). ﴿ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا ﴾ كەچى كاتى و مووسا بەۋ ھەموو بەلگەنەۋە گەيشت، فېرەون پىي گوت: ئەى مووسا! مەن پىم وايە كە بەراستى تۆ سىحر لىكراۋو شىتت، بۇيە ئەۋ قسانە دەكەيت ﴿ ۱۰۲: قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ ﴾ مووسا وتى: ئەى فېرەون! بەراستى تۆ چاك دەزانى كە ئەۋ (۹) بەلگەۋ ئايەتانە لەخۇيانەۋە نەھاتوون ﴿ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ بەلگو ھەر پەرۋەردىگارى ئاسمانەكان و زەۋى ناردوونى ﴿ بَصَائِرَ ﴾ تا بېنە بەرچاۋ روونكەرۋە بۆ

راستى و دروستى پەيامبەرىيەتيم ﴿ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴾ فېرەون! مەن دلىام كە تۆ لە خەلگە نەفام و تياچوۋو نەحلەتتېيەكانى، ئەگەر ھەر ئەۋە عەقلىت بېت ﴿ ۱۰۳: فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِزَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ ﴾ ئىنجا فېرەون بەتەۋاۋى لى براۋ وىستى لەوسەر زەۋىيەى (مىس) مووساۋ ھۆزەكەى دەربەدەر بكا، لە ئايەتتىكى تردا دەفەرمۇى: (وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ مِنْهَا). ﴿ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴾ ئىنجا ئىمەش دەستى خۇمانمان پىش خست و نوقمى دەريامان كر، بە خۇى و، بە ئەۋانەۋە لەگەلىا بوون ﴿ ۱۰۴: وَكَلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يَسْكُنُوا الْأَرْضَ ﴾ ۋەلەپاش لەناۋ بردنى فېرەون خۇى و دام و دەزگاكەى، بە(بەنى ئىسرائىل) مان گوت: ئىۋە لەم سەرزەۋىيەى (شام) و (مىس) دا نىشتەجى بېن لەجىي ئەۋاندا ﴿ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴾ ئىنجاكە كاتى رۇزى قىيامەت ھات، ئەۋسا دەستە دەستەۋ كۆمەل كۆمەل چاك و خراپتان كۆ دەكەينەۋە بەرەۋ دادگاي خۋاى گەۋرە دىن ﴿ ۱۰۵: وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ ﴾ ئىمە ئەم (قورئان) بە مان لەسەر بىچىنەى راستى و دروستى ناردوۋە، ھەر بۆ چەسپاندنى ھەق و راستىش ھاتوۋە خوارى، واتە: ۋەكو خۇى ھەق، بۆ سەر خستنى ھەقىش ھاتوۋە، كەۋابو توند باۋەشى پيا بكنە و، ھەرگىز بەرى مەدەن ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴾ خۇتېشمان ئەى موھەممەد! ﴿ تَنْهَاهَا بِمُزْدَدِرٍ رَهِيمٍ لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ عَلَيْكَ الْوَحْيُ لَكَ مِنَ الْهَمِّ مَوَازٍ ﴾ تەنھا بەمژدەدەر ترسېنەر رەۋانە كر دوۋە، واتە: ھەر كسېك گوى رايەلت بېت مزگىنى بەھەشتى بدەرى، ھەر كەسېش لاسارو لار بېت بەدۆزەخ بېتسېنە.

قورئانمان بەش بەش نارد:

﴿ ۱۰۶: وَقرآنًا فرقناه لئقرأه على الناس على مكث ﴾ ئەۋ قورئانەشمان بەش بەش بۆ ناردى، ھەتا بەرە بەرە بەشېنەيى و لەسەر خۇ بۆ خەلگى بخۇتېتەۋە. بەلى.. قورئان بەتېكراۋ بەيەكجار لە(لوح المحفوظ) ھەۋە نېردرايە(بیت العزە) لەم ئاسمانەى خۇمانەدا، ئەۋجا لەشەۋى قەدردا دەستى پى كر دو ھاتە خوارى، بەلام بۆ ماۋەى (۲۳) سال ئەۋجا كۇتايى ھات، ۋەكو دەفەرمۇى: ﴿ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ﴾ بەش بەش و بېرگە بېرگە بەپنى پىۋىست وردە وردە دامان بەزاند، چونكە ئەگەر بېرارو فەرمانە فەرەكان ھەموو پىكەۋە بوونايە، لەۋانەبوو بەئاسانى قەبوۋل نەكرابا.

گەلانى بەر لەئۆش باۋەريان بە قورئان ھەببوۋ:

﴿ ۱۰۷: قُلْ آمَنَّا بِهِ أَوْلَا تُؤْمِنُوا ﴾ بەۋ بى براۋانەى پىشنىيازى

دەكرى بگەرپىتەو ە بوئايەتى ۱۸۰ ى سوورەتى (ئەعراف)، چونكە لەوى ئەم باسە زياتر قەسى لىكراو ە ولا تەجر بىلانك ولا تخافت بىنا ە لەكاتى خوڭندىنى قورئاندا بەتايبەت لەنوڭزەكانتدا دەنگ بەرز مەكەو ە مەقېرپىتە تا قوورەيش ئەبىستىن و جىنيو نەدەن بە دىنەكەت؛ زۆرەيش ەيواش و نزمى مەكە، بەلكو لەسەر خۇبەو

مۇعجىزەيان لى دەكردى بلى: بىروا بەو قورئانە بەيىنن، يان بىروا بى نە ەيىنن، بايەخ و بە ەاى كەم ناكاو وەك خۇى دەمىنىتەو ە : ان الذين آمنوا اعلم من قبله ە بەراستى ئەوانەى لەپىش ئەم (قورئان) ەو ە زانست و زانىارىيان بى دراو ە، واتە : خاوەننامەكان، بىاوە سالى و چاكەكانيان چاك دەزانن كە ئەم قورئانە لە ەمان سەرچاوەو ە ەاتوو ە كىتەبەكانى ئەوانى لىو ە ەاتوو ە : اذا يتلى عليهم يحرون للادقان سجدا ە بۆيە ەەر كات بۆيان دەخوڭىرپىتەو ە، بەچەناكو بەرپوودا دەكەو ە زەوى بۆ كىرئوش بىردن و سوپاسى خوا، چونكە تەمەنى دانى و گەيەشتە سەردەمى ئەو پىغەمبەرەو بە دىدارى شادبوون، كەوابو ئىتر ئىو ەئى قورەيش و دەورو بەر! كىرئوش بەرن يان نە، گرنگ نىيە ە ۱۰۸ : ويقولون سبحان ربنا ان كان وعد ربنا لمفعولا ە بۆيە دەللىن : پاكىي و خاوينى ەەر شايستەى پەرورەدگارى ئىمەيەو، بى سۆيش بەللىنى پەرورەدگارمان ەمىشە لەكاتى خۇيدا ەاتوتە دى، لەو كىتەبانەدا بۆ ئىمە ەاتن، ئەو مۇدەيە دابوو، وا ئەمرو جىيە جى بوو ە ۱۰۹ : ويخرون للادقان يحرون ە وەبۆ سوپاسى خوا بەچەناكو دەمەو روو دەكەون و كىرئوش دەبەن ەو ە لەترسى خوادا بەكول دەگرين و فرمىسك لەچاوپان دى ە ويزىدەم خىوعا ە وەهتا دى، جار لەدواى جارىش ئەو قورئانە ملكەجىيان زىاد دەكاو، پىتر تەسلىمى ئەمرى خوا دەبن.

ناو ە پىرۆزەكانى خوا:

۱۱۰ : قل ادعوا الله أو ادعوا الرحمن ە پىيان بلى: لەنزاو دۇعاكانتندا ئەر ناوى پىرۆزى (الله) بەرن؛ وەيان ەاوار بە ەەر يەكئى لەسيفەتە پىرۆزەكانى ئەو بكن، بۆ نموونە : وەكو (الرحمن) ەەر يەكەو قەبوولە ە : ايا ماتدعوا فله الأسماء الحسنى ە جا ئىو ەش بە ەەر ناوو سىفەتەكەو ە، لەو ناوو سىفەتەتە بۆخۇى دىارى كردون دەتوانن داواى لى بكن و ەاوارى بۆ بەرن، چونكە ناوى پىرۆزى خوا زۆرن؛ ئەم دوانەيش (الله، الرحمن) ەەر لەوانن، وەكو لەئايەتەكى تردا دەفەرموى: (هو الله الذى لا إله إلا هو عالم الغيب والشهادة هو الرحمن الرحيم.. له الأسماء الحسنى يسبح له مافى السموات والأرض وهو العزيز الحكيم). جارىكەيان كافرو بى بىرواكان گوييان لەپەيامبەرەو بوو ەكە لەنزاو دۇعاكانىدا ئەيفەرموو: (يا الله! يا رحمن!)، كەچى گوتيان: سەيەر! موخەمەد لەولاو ە بۆ يەكتا پەستى بانگمان دەكات، لەم لايشەو ە لەدوو خوا ەاوار دەكات، جا خوايش ئەم ئايەتەى: (قل ادعوا الله..) ى ناردە خواری، سەبارەت بە ناو ە جوانەكانى خوا.

وَالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٥﴾ وَقرء اننا فرقناه للقراءه على الناس على مكث ونزلناه تنزيلا ﴿١٦﴾ قل امروا به أو لا تؤمروا الذين آمنوا أو لم يؤمنوا من قبله إذا يسألني عليهم يحرون للادقان سجدا ﴿١٧﴾ ويقولون سبحان ربنا ان كان وعد ربنا لمفعولا ﴿١٨﴾ ويخرون للادقان يسكبون ويريدهم خشوعا ﴿١٩﴾ قل ادعوا الله أو ادعوا الرحمن ايا ما تدعوا فله الأسماء الحسنى ولا تجهر بصلواتك ولا تخافت بها وابتغ بين ذلك سبيلا ﴿٢٠﴾ قل الحمد لله الذى لم يتخذ ولدا ولم يكن له شريك فى الملك ولم يكن له ولى من الدن ولا كبره تكبرا ﴿٢١﴾

سورة الكافرون

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾ فَمَا يَشْكُرُ يَأْسَافُ إِذْ بُدِئُوا بِهِ مِنَ الْمُبَشِّرِ وَالْمُنْذِرِ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ﴿٢﴾ مَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَا لَتُفَذَّنَ لَهُ اللَّهُ وَلَهُ الْعَذَابُ أَلِيمٌ ﴿٣﴾

بەشەو ەيەك بىخوڭنە كە ئەوانە لەپشتەو ەن گوييان لى بىت ە وابتغ بين ذلك سبيلا ە لەنيوان ئەو دوو ەالەتەدا رىنگايەكى مام ناو ەندى و لەبار بۆ خۆت رەچاو بكن، قورەيش كاتى گوييان لەپەيامبەرەو ە دەبوو قورئانى دەخوڭند؛ ئەو ەندە كە ەل ەق و سەر سەخت بوون، جىنيويان ەم بەخۇى و، ەم بەخاوەشى دەدا، جا بۆ ئەو ەو كارە نەگرىسەيە نەكن، ئەو ئايەتەى (ولا تەجر بىلاتك..) وەك ئىمامى (بوخارى) و (موسلىم) دەللىن ەاتە خواری. ۱۱۱ : قل الحمد لله الذى لم يتخذ ولدا ولم يكن له شريك فى الملك ولم يكن له ولى من الدن ولا كبره تكبرا ە بۆيە دەكرى بگەرپىتەو ە بوئايەتى ۱۸۰ ى سوورەتى (ئەعراف)، چونكە لەوى ئەم باسە زياتر قەسى لىكراو ە ولا تەجر بىلانك ولا تخافت بىنا ە لەكاتى خوڭندىنى قورئاندا بەتايبەت لەنوڭزەكانتدا دەنگ بەرز مەكەو ە مەقېرپىتە تا قوورەيش ئەبىستىن و جىنيو نەدەن بە دىنەكەت؛ زۆرەيش ەيواش و نزمى مەكە، بەلكو لەسەر خۇبەو

خۆھەلکیش و فریو خواردوو بە سامانەکی. ئینجا ھەژاریکی سەر بەرزو شانازیکەر بە ئیمان و باوەرەکیەو، پاشان دەرەنجامیان. دووھم: ژيانی ئەم دونیایەو ئەنجامەکی. سییەم: نموونەى مەووفى خۆبەزەزان و (مەكبى).. وەكو (ئيبلىس)، ئەو ھەبوو چۆن ئيبای کرد سوژدە بۆ ئادەم ﷺ بەرى، دەرەنجام لە رەھمەت و مېھرەبانى خوا بيبەشکرا.

لە فەزڵ و گەورەبى سوورەتى (کەھف) - دا ئەم فەرموودانە ھاتوون:

۱ = پيشەوا (ئەحمەد) لە (ئەبوودەرداو) ﷺ دەلى: پيغەمبەر ﷺ فەرمووى: ((من حفظ عشر آيات من أول سورة الكهف عصم من الدجال)) واتە: ھەرکەسى (۱۰) ئايەتەکی سەرەتای سوورەتى (کەھف) لەبەر بکا، لە دەجال دەپارێزى.

۲ = ھەر لە ئەبوودەرداو پيغەمبەر ﷺ دەفەرمووى: ((من قرأ العشر الأواخر من سورة الكهف عصم من فتنة الدجال)) واتە: لەبەرکردنى (۱۰) ئايەتى کۆتايى ئەم سوورەتى (کەھف) - دەبيتە مايەى پاراستن لە دەجال.

۳ = ئيبىن عومەر (رضى الله عنهما) لە پيغەمبەرەو ﷺ دەلى: ((من قرأ سورة الكهف في يوم الجمعة سطع له نور من تحت قدمه إلى عنان السماء، يضيء له يوم القيامة، وغفر له ما بين الجمعتين)). واتە: ھەرکەسێک لە رۆژى ھەينیدا سوورەتى (کەھف) -ى خویند، نوورێک لە ژێر پيیەو دەردەچى بۆ ئاسمان و، لەرۆژى قیامەتیشدا رى پى دەردەکاو، دەشييتە کەفارەتى گوناھى نىوانى ئەم جومە بۆئەو جومەکەى تر.

قورئان بە لگەى راستى پيغەمبەرە:

تەفسیری (تەبەرى) و (سیرەى ئيبىن ھیشام) دەلێن: قورەيش دووکەس دەنيژنە لای جوولەکەکان لە راستى و ناراستى پيغەمبەر ﷺ بپرسن، چونکە ئەوان (تەورات) -یان ھەيە دەزانن کە ئەگەر موھەممەد ﷺ راست بىت، ئەوانيش پييان دەلێن: بچن ئەم سى پرسيارەى لىکەن، جا ئەگەر وەلامەکەى راست بوو، ديارە کە پيغەمبەرى خوايە.

يەكەم: يارانى (غارو رەقيم) كى بوون؟

دووھم: ئەو پياوھ كى بوو توانى خۆرھەلات و خۆرئاوا بگەرى؟
سيیەم: (رؤح) چيیەو چى لى دەزانيت؟ ئەميش بى (إن شاء الله) فەرمووى: سبەينى وەلامتان دەدەمەو! بەلام لەبەرئەو کە (إن شاء الله) -ى نەکرد، حیکمەتى خوا وابوو یازدە رۆژ وەحى دواکەوت و، قورەيش لىيان کردە ھەراو ھۆسە، خۆيشى بۆ دواکەوتنى

بزانە، وە ھەموو ناوو سيفەتيكى بەرزوبەندو بەشکۆى بۆ بلى. زۆر زۆر پى دەزانم کە خواى گەورە پشتيوانى لىکردم بۆ نووسين و تەواوکردنى تەفسیری سوورەتى (ئيسراء)، بۆيە ھەردەم، بەردەوام دەلێم: الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسوله محمد الذى أسرى به من المسجد الحرام إلى المسجد الأقصى، وعلى آله وأصحابه وكل من والاہ.

سوورەتى (کەھف)

مەككەيیەو (۱۱۰) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە يەكێكە لەو پينج سوورەتانە کە سەرەتاکەيان بە (الحمد لله) دەست پى دەکەن، وەكو: سوورەتى (فاتيحە، ئەنعام، کەھف، سەبە، فاتى).. ھەمووشيان ستايشى خواى دلۆقان پيشکەش ئەکەن و ددان بە بيخەوشى و پاڪ و خاوپنى ئەودا دەنيژن.

* ئەم سوورەتە بۆ چەسپاندنى بىروباوەرو پىروا بەگەورەبى خوا، سى داستان و سەر گوزەشتە دەگيرتەو.

يەكەميان: داستانى (أصحاب الكهف).. کە وانەو دەرسى فيداكارى و لەخۆبووردنە لە پىناوى بىروباوەردا.. ھيجرەت و بەجيھيشتنى ئەو کۆمەلە لاوھ باوەر ئەستوورو قايمە، ولات بەجى ديلن و لە دەولەت و دەسەلاتى ئەو سەردەمە خۆ قاچاغ دەکەن و ژيانى شاخ و داخ و ئەشکەوت ھەلەدەبژنن.. بەراستى کارى وا ئەوپەرى قارەمانيتى و، جواميرىيە. دووھم: داستانى (خدر) و (موسا) يە (عليهما السلام) بەوشيوھ کە موسا پيگەى خۆبەكەم زانين و (تواضع) -ى گرته بەر لە پىناوى فيربوونى زانست و زانياريدا.. پاشان موسا ھەر لەو نىوانەدا بەسەر ئەو شتە غەيب و ناديارانەدا کە (خدر) دەيزانين ئاگاداربوو. سيیەم: داستانەکەى (زليقەرئەين) -، کە بەراستى ھيماو نيشانەى سەرکەوتنى سەلاحەت و دادگەرى و راستى و تەقوايە، ھەر لەبەر ئەوھش بوو بەشيکی گەورەى خۆرھەلات و خۆرئاواى ئازاد کردو، پاشان ناوچەکانى تر خۆيان ئامادە دەکردبو پيشواى کردن لە سويا رزگارکەرەکەى.

ئەم سوورەتە لەگەل ئەوھشدا ئەو سى داستانە دەگيرتەو، سى نموونەى تری زیندوو وراست و واقعيش بەيان دەکات، تا ھەموو کەسێک بزانيٹ ھەق و راستى پەيوەست بە دەسەلات و سامانى زۆرەو نيبە، بەلکو تەنها بە بىروباوەرى پتەو بەخوايە، سى نموونەکەش ئەمانەن: يەكەم: دەولەمەنديكى بافيشکارو

کارو کرده‌وی جوانترو باشترده‌کات؟ واته: ثم دونیایه جیگای تاقیکردنه‌وی مروّقه، لهم فہرموودہیہ شدا هاتووہو دہفرموی: ((إن الدنيا حلوة خضرة، وإن الله مستخلفكم فيها، فتنظروا ماذا تعملون، فاتقوا الدنيا، واتقوا النساء، فإن أول فتنة بني إسرائيل كانت من النساء)) (پیښه‌وا نه‌حمد). ﴿۸﴾ وانا لجاعلون ما علیها صعیدا جرزا ﴿۹﴾

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنَّ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ﴿۹﴾ فَلَعَلَّكَ بِخروجِ نَفْسِكَ عَنْهُمْ أَنَّكُمْ إِنَّمَا تَؤْمِنُونَ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿۱۰﴾ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّمَن يَسْلُوهُمُ أَهْلُهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴿۱۱﴾ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿۱۲﴾ أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿۱۳﴾ إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرٍ نَارِشِدًا ﴿۱۴﴾ فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿۱۵﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ﴿۱۶﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿۱۷﴾ وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَن نَدْعُوهُ مِنْ دُونِهِ إِنَّهَا لَفَقْلَانَا إِذَا شِطَطَا ﴿۱۸﴾ هَتُولَاهُ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَّوْ لَا يَأْتُونَكَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ أَفَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿۱۹﴾

بی‌گومان ئی‌مه‌و‌ی له‌سەر ئهم زه‌وییه‌دایه ته‌ختی ده‌کین و ده‌یکه‌ینه خاک و خولیکی وشک و بی‌گژو گیای، هیچ سه‌وزایی و، خیروبیریکی تیا ناهیلین، که‌واته تۆیش ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ﴿۹﴾ هیچ خه‌م و سه‌ره‌تیا ن بۆ مه‌خۆ، چونکه هه‌موویان ده‌گه‌رینه‌وه لای خۆمان. ئه‌وانه دونیا چه‌واشه‌ی کردبوون، نکولی زیندو بوونه‌ویان ده‌کرد! که‌چی گه‌لی پروداوی واهیه هه‌رله‌دونیا دا ئه‌گه‌ر ژیرانه ته‌ماشای بکړین، ده‌رده‌که‌ویت که: ژینیکی تر راده‌گه‌یه‌نیست، ئه‌گه‌رچی پاش ماوه‌یه‌کی زوړیش بیټ، وه‌کو داستانه‌که‌ی یارانئ ته‌شکه‌وت (أصحاب الکهف). راقه‌که‌رانی قورئان ده‌گێرنه‌وه که له‌ دوا‌ی سه‌رده‌می (عیسا) دا ﷺ له‌ ولاتی (رۆم) دا پاشایه‌کی سته‌مکار به‌ ناوی (ده‌قیانووس) ه‌وه هه‌بووه و خه‌لکی بۆ بته‌پرستی بانگ ده‌کرد، جا هه‌ر موسلمانیک سوژده‌ی بۆ نه‌بردا ده‌یکوشت!! تاوا‌ی لی‌هات ئه‌و کاره به‌لای موسلمانانه‌وه زوړ گه‌وره‌و سه‌خت و گران بوو، به‌تایبه‌تی لای کۆمه‌لی لاوان

وه‌حیه‌که زوړ بیتاقه‌ت بوو، پاشان (جو‌بریل) ئهم سووره‌تی (که‌هف) ه‌ی بۆ هیناو به‌تێرو ته‌سه‌لی وه‌لامی دانه‌وه‌و فهرمووی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب ﴿۹﴾ هه‌موو سوپاس و ستایش و سوپاسگوزاریه‌کی شیاو هه‌ر بۆ ئه‌و خوایه که: ئهم قورئانه‌ی بۆ سه‌ر به‌نده‌ی خۆی موحه‌مه‌د ﷺ نارده‌خواری ﴿۱۰﴾ ولم يجعل له‌ عوجا ﴿۱۱﴾ وهیچ جوړه‌که‌م و کوړی و خواری و نات‌ه‌واوییه‌کیشی تی‌نه‌خستوه، نه‌ له‌ بیژه‌و وشه‌کانیدا، وه‌نه‌له‌ مانا و مه‌به‌سته‌کانیدا ﴿۱۲﴾ ۲: قیما ﴿۱۳﴾ کتیییکی زوړ راست و پایه دارو به‌نرخه، وه‌له‌ هیچ روویه‌که‌وه که‌چی تێدا نییه ﴿۱۴﴾ لینذر بأسا شیدا من لدنه ﴿۱۵﴾ تا به‌دکاران و کافران له‌سزای توندی خۆی بیدار بکاته‌وه‌و بترسینی ﴿۱۶﴾ و بیشر المؤمنین الذين يعملون الصلحات ﴿۱۷﴾ به‌و پرواداران‌ه‌ش کارو کرده‌وی چاک ئه‌نجام ئه‌ده‌ن مژده‌و مژگینی بدا ﴿۱۸﴾ أن لهم أجرا حسنا ﴿۱۹﴾ که‌ بی‌گومان مژه‌و پاداشتیکی زوړ چاکیان بۆ هه‌یه، به‌هه‌شت و ره‌زامه‌ندی و خوشنوودی خوای گه‌وره ﴿۲۰﴾ ۳: ما‌ک‌ش‌ین فیه أبدا ﴿۲۱﴾ به‌هه‌تاه‌تایی و هه‌میشه‌ش له‌و پاداشه‌دان‌و، هه‌ر ده‌میننه‌وه‌و هه‌رگیز کۆتایی نایه‌ت و نابریته‌وه ﴿۲۲﴾ ۴: وینذر الذين قالوا اتخذ الله ولدا ﴿۲۳﴾ به‌تایبه‌تی ئه‌وانه بترسینی که‌ ده‌لین: خوا کوړی بۆ خۆی داناوه! ﴿۲۴﴾ ۵: ما لهم به‌ من علم ولا لآبائهم ﴿۲۵﴾ که‌ ئه‌و قسه‌ش ده‌کەن، نه‌خوایان شتیکیان لی‌زانیه‌وه، نه‌با‌وو پاپیرانی‌شیان، هیچ کامیان زانیاریه‌کیان له‌و باره‌وه هه‌یه ﴿۲۶﴾ کبرت کلمه‌ تخرج من أفواههم ﴿۲۷﴾ ئای چ قسه‌و وشه‌یه‌کی گه‌وره‌و نا‌قولا‌یان له‌ دم ده‌رچوو ﴿۲۸﴾ إن يقولون إلا‌ کذبا ﴿۲۹﴾ درۆ ده‌له‌سه‌ نه‌بی هیچ شتیکی تر نالین و نازان! ئه‌گینه خوا کوړو مندالی له‌ کو‌ی بوو؟

بۆ موشریکان خه‌م مه‌خۆ:

﴿۶﴾ فلعلک باخع نفسك على آثارهم إن لم يؤمنوا بهذا الحديث أسفا ﴿۷﴾ له‌وانه‌یه تۆیش ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! ﴿۸﴾ له‌خه‌م و خه‌فه‌تی ئه‌وانه‌دا با‌وه‌ر به‌م قورئانه‌ ناکه‌ن، خۆت له‌ نا‌وبه‌یه‌ت و تیا‌بجیت، واته: نابی‌ وابه‌که‌یت، چونکه تۆ ته‌نها را‌گه‌یان‌دنت له‌ سه‌ره، ئیت‌ر ک‌ی با‌وه‌ر دینی‌ت، ک‌یش ناهینی‌ت، حیسابی له‌ سه‌ر تۆ نییه، وه‌کو له‌ چه‌ند سووره‌تیکی تر دا ئه‌وه‌ی دو‌ویات کردۆته‌وه‌و د‌ه‌فرموی: (فلا تذهب نفس علیهم حسرات..) یان ده‌فرموی: (لعلک باخع نفسك ألا یكونوا مؤمنین). ﴿۹﴾ إنا جعلنا ما على الأرض زينة لها ﴿۱۰﴾ هه‌رچی له‌ پروی ئه‌م زه‌وی‌دایه ئی‌مه کرد‌ومان‌ه‌ ما‌یه‌ی جوانی و رازاندنه‌وه بۆی و ده‌ره‌نجام هه‌موویشی تیا ده‌ج‌یت ﴿۱۱﴾ لنبلوهم أیهم أحسن عملا ﴿۱۲﴾ بۆ ئه‌وه تاقیبیان بکه‌ینه‌وه‌و ده‌رکه‌وی کامیان

که‌چەند ساله خەویان لی‌کەوتوو، ئەگەر چی ئیئە خویشان چاک دەیزانین، بەلام دەمانەوی زانایی وتوانایی خویشانیان نیشان بەدەین تا زیاتر سوورین لەسەر باوەرەکیان.

لیرەو دەستیانەکیان بەدریژە باس دەکاو دەفرموی: ۱۳: نحن نقص عليك نبأهم بالحق * ئیئە بەراستی سەرگوروشتەو هەوالی ئەوانەت - بئی زیادو کەم - بۆ دەگیرینەو * إنهم نية آمنوا بربهم * بئی گومان ئەوانە کۆمە لە جحیل و لاویک بوون کە بەراستی پڕوایان بە پەرورەدگاری خویان هیئابوو * وزدناهم هدی * و ئیئەیش زیاتر لە نووری ئیمان رینمونیان کردن و، لەسەر رینگە راستەکە سەقامگیرمان کردن، دەرەنجام ئازامیان گرت و کۆچیان کردو، بۆ پاراستنی دینەکیان چوونە ناو ئەو شاخ و کێو، کەوابوو ئەو لاوەکانی قورەیش! ئیئەیش وەکو ئەوان بن و چاو لە خەلکە پیرە دلەرقانتان مەکن، دەسا راپەرن و بەرەو رینی هەق و راستی وەرن.

تییینی: ئیمامی (بوخاری) و زۆریک لە زاناکان ئەم ئایەتە (وزدناهم هدی...) یە دەکەنە بەلگە ئیئەو (ئیمان) زیاد دەکات * ۱۴: وربطنا علی قلوبهم * و دلێشیانمان پێکەو بەست و، لەسەر هەق توندو قایم و پتەومان کرد و، ئازامیمان پێ بەخشین * إذ قاموا * ئەوکاتە و راپەڕین و، لەبەر دەستی پاشا ستمکارەکە دا وەستان * فقالوا ربنا رب السموات والأرض * ئەوجا گوتیان: پەرورەدگاری ئیئە، هەر پەرورەدگاری ئاسمانەکان و زەویە، تۆ هیچ شتیکت بە دەست نییە * لن ندعو من دونه إلهاً * دلێنیشە هەرگیز بئی لەو ناپەرستین و هاناو هاوار بۆ هیچ پەرسراویکی تر نابەین * لقد قلنا إذا شططا * خو ئەگەر کەسیکی تر بپەرستین و هاواری بۆ پەڕین؛ دیارە کە بئی گومان وشەییەکی ستم و درۆو ناحەقی بە دەماندا هاتوو، لە راستیەکان تێپەرمان کردوو و لامان داو * ۱۵: هؤلاء قومنا اتخذوا من دونه آلهة * ئەمانە کە لە هۆزو خەلکانی ئیئەن، بئی لە خوا چەندین خواو پەرستراویان بۆ خۆیان گرتووو هەلێارد، کە بەراستی کارێکی زۆر خراپ و ناھەقیان کردوو! * لولا یأتون علیهم بسلطان بین * دەسا بۆچی بەلگەییەکی ئاشکرا لەسەر راستیان ناهین، ئەگەر راست دەکەن ئەوانە خوان * فمن أظلم ممن افتری علی الله کذب * جا دەبئی کئی لەو کەسە ستمکارتر بێت کە: لەسەر خوا درۆ هەلەبەسی و بلی خوا شەریکی هەیه؟ دیارە - بئی لەو - هیچ کەسیک نییە، مەگەر هەر ئەو کە هاوبەشی بۆ دانابی.

(فیتیە) شتیکی زۆر خراپ و کارێکی زۆر ناپەسەند بوو، پاشایش ناردی بە دوایانداو ئەوانیش هاتن، پاشان هەرەشەیی کوشتنی لی‌کردن ئەگەر کێوووشی بۆ نەبن!! ئەوسا ئەمانیش پڕووبەرۆوی وەستان و بۆ دواویی هەلھاتن.

سەرگورشتە یارانێ ئەشکەوت:

۹: أم حسب أن أصحاب الکھف و انرقیم کانوا من آیاتنا عجا * ناخۆ تۆش پێت وایە کە: یارانێ ئەشکەوت (أصحاب الکھف) و (رەقیم) لەناو بەلگەکانی ئیئە دا شتیکی سەپرو سەمەرەیه وەکو ئەوان پێیان وابوو...؟! نەخێر... ئەو بۆ دەسلەت و توانایی ئیئە شتی نییە جیگە سەر سورمان بێت، چونکە لە بوونەوێردا گەرەترو سەر سوور پێتەرتمان - وەک ئاسمان و زەوی - هەیه. (رەقیم): وەکو (ئیبین عەباس) دەلی: ئەو تەتەلەو پارچە بەردەیه کە نیوی یارانێ ئەشکەوتەکی لەسەر نووسرا بوو یەو پاش مردونیان * ۱۰: إذ أوی الفیتة إلی الکھف * کاتی کە لاوەکان (حەوت کورە گەنجەکە) پەنایان بۆ ئەشکەوتەکە برد و، لە دەست ئەو ستمکارانە سەردەمە لەبەر فەرمانی خوا هەلھاتن و کێوووشیان بۆ بته‌کانیان نەبرد و سەریان بۆ پاشا دانەنواند * فقالوا ربنا آتنا من لدنک رحمة * وتیان: پەرورەدگاری ئیئە! لە لایەن خۆتەو بەر رەحمەت و میهرەبانییەکی فراوان و گەرەمان بخە، هیزو توانمان بەدە لەسەر هەق راوەستین * وهبی لنا من أمرنا رشد * ریی سەرفرازی و رزگاریمان بۆ ساز بەدە لەم ئەشکەوتەدا، چاوی ئەو یاخیبووانە لە ئاستمان کوێر بکە، بەرەو کارێک بمان بە کە جیگە رەزامەندی خۆت و، مایە لی‌بووردنت بێت، لە فەرموودەیکدا هاتووو دەفرموی: ((وما قضیت لنا من قضاء فاجعل عاقبتہ رشتا)) پێشەو ئەحمەد. * ۱۱: فضرنا علی أذانهم فی الکھف سنین عددا * بەلی هەلھاتن و رۆشتن ئەشکەوتەکەو، ئینجا ئیئەیش نزیانمان گیرا کرد و، بۆ چەند سال وزمانیک بەردە (خەو) مان بەسەر گوێیاندا کێشا و، لە خەو راچوون و ئەو ماوە زۆریە خەویان لی‌کەوت و، هیچ دەنگ و سەدایەکی خەبەری نەکردنەو * ۱۲: ثم بعثناهم * پاشان دواو ماوەیه‌کی دوورو درێژ هەمان ساندن و خەبەرمان کردنەو، هەتا یەکیکیان بجیت شتیکیان بۆ پەیدا بکات بەو پارەیه لایان بووو بیخۆن، وەکو دواویی بەدریژە باسیان دیت * لنعلم أی الحزین أخصی لما لبثوا امدا * تا بزانیان و دەرکەوی کام یەک لەو دوو دەستەو گروپەیان - کە قسەیان جیاوازه لە بارە دیاریکردنی ماوە مانەویان - هەر بە هەژمار سالەکانی مانەویان لەبیرماوە، کام لە دوولا دەزانن

یارانی نه شکوهت له خه لک هه لبران و چوونه غاره کهوه:

۱۶: وَاِذَا غَرَضْتُمْهُمْ وَمَا يَبْعُدُونَ اِلَّا اللّٰهَ ۖ ثُمَّ جَا هَهُنْدَى لَه یارانی نه شکوهت به وانی ترانیان گوت: که برپاره نیوه که نارنگر و دووره پیریز بن له و خه لکوه له پرستراوه کانیان که له جیاتی خوا دهیان پرستن ۖ فَاَوَّا اِلَى الْكَهْفِ ۖ دهسا بهم نه شکوهت به نابهرن و بچنه نیویو، له ناو گهلی ناوای بی دیندا دامه نیشن ۖ بستر لکم من ربکم من رحمته ۖ پهروه دگاریشتان رهمهت و میهره بانی خویتان بو په خش دهکاو دهرووی خیرتان لی دهکاته وه ۖ وَبَعَثَ لَكُمْ مِنْ اَمْرِكُمْ مَرْفَقًا ۖ و کاروباری کوجه که تان و، رنگای رزگار بووتان بو ئاسان دهکا و دهحه وینه وه، نه و جا خه لکه که یان جیهیشت و بوی ده رجوون و بییان نه زانین، هه وهکو پیغه مبه ۖ له گهلی (نه بو بوه کی) دا کوچیان کردو دواشیان که وتن و پییشیان نه زانین.

یاران له شویکی ته ختی نه شکوهت که دهان:

۱۷: تَرَى النَّفْسَ اِذَا طَلَعَتْ تَزاور عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ ۖ به لی رۆشتنه نه شکوهت که وه.. جا کاتی له لای راستیانه وه خۆر هه لدهات، ده تیینی له نه شکوهت که یاندا تیشکی خۆره که کلا ده بوو لییان و ده گه یشته ناو غاره که وه ئو انیش سوودیانی لی وهر ده گرت ۖ وَادْعَتْهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ ۖ کاتیکیش ئاوا ده بوو له لای چه پیانه وه، تیپه ری ده کرد لییان و تیشکه که ی نه ده جووه نه شکوهت که یانه وه، واته: گهرما ئازاری نه ئه دان وشنه ی بایان بو دهات ۖ وَبَعَثَ فِي فِجْوَةٍ مِنْهُ ۖ ئه و انیش له ناو بۆشایه کی ته خت و راستی نه شکوهت که ده راکشابوون و، هه وایه کی ساف و پاکیان بو دهات و، تیشکی خۆریان بهر نه ده کهوت، مه گهر ئه وه که تیشکی نه رم و کزیان بهر ده کهوت تا جهسته یان تیک نه چی. به لی.. له دیار کردنی جیی و شوینه که یاندا کیشه هه یه، هه ندی ده لئین: نزیککی (بیت المقدس) بوون، بریکی تر ده لئین: نزیککی (نه ینه وای) لای (موسل) بوون، هه ندیکی تر ده لئین: له ولاتی (رؤم) بوون، خو ئه گهر دیار کردنی جیگا که یان پیویست بووبا و، شتیکی له مه سه له که گۆرپا، ئه و اخوای کارزان بووانی دیاری ده کرد، چونکه هه یج شتیکی پیویست نه ماوته وه که خوا ی گه و ره وهکو پیویست روونی نه کاته وه، پیغه مبه ریش ۖ دهرموئ: ((ما تترکت شیئا یقربکم اِلَى الْجَنَّةِ وَیَباعدکم اِلَى النَّارِ، اِلَّا وَقَدْ اَعْلَمْتُمْ بِهِ)) (تبین که سین). ۖ ذَلِكُمْ مِنَ اَبَاتِ اللّٰهِ ۖ نه و کاره یه کی که له نیشانه کانی ده سه لاتنی خوا! ۖ من یهد

الله فهو المهتد ۖ هه که سی خوا رینمایی و شاره زای بکات، وهکو چۆن یارانی نه شکوهت خسته سه ر ریی هیدایهت، نه وه ریی دۆزیه ته وه و پیتوین بووه ۖ وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ نجد له ونا مرندا ۖ هه که سی کیش به ووی کاری ناپه سندی خۆیه وه خوا سه ری لی تیک بدات، هه رگیز تو ناتوانی هه یج دوستیکی رابه ری

وَاِذَا غَرَضْتُمْهُمْ وَمَا يَبْعُدُونَ اِلَّا اللّٰهَ فَاَوَّا اِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَهْدِيْ لَكُمْ مِنْ اَمْرِكُمْ مَرْفَقًا ۖ وَرَى النَّفْسَ اِذَا طَلَعَتْ تَزاور عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ ۖ وَاِذَا دَعَتْهُمْ ذَاتُ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ۖ ذَلِكُمْ مِنَ اَبَاتِ اللّٰهِ مِنْ يَّهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُّرْسِدًا ۖ وَتَحْسَبُهُمْ اَنفِكَ اظًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنَقَلْنَهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعِيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطْلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمْلَمْتَ مِنْهُمْ رُعبًا ۖ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوْا بَيْنَهُمْ ۖ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْنَا ۖ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضُ يَوْمٍ ۖ قَالُوْا رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ ۖ فَابْعَثُوْا اَحَدَكُمْ يُوْرِكُمْ هٰذِهِ اِلَى الْمَدِيْنَةِ فَلْيَنْظُرْ اَيُّهَا اَرْكَى طَعَامًا فَلْيَاْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ اَحَدًا ۖ اِنَّهُمْ اِنْ يَظْهَرُوْا عَلَيْنَا فَنَرَجُكُمْ اَوْ يُعِيْدُوْكُمْ فِيْ مَلْتِهِمْ وَكَفَّ حَوْلًا اِذَا اَبْكَا ۖ

بو په یدا بکهیت، تا بیخاته وه سه ر شارپی، وهکو نه وپاشاو قه وه چه واشه کراوه یه.

له غاره که ده خه وتوون:

۱۸: وَتَحْسَبُهُمْ اِنْفِكَ اظًا وَهُمْ رُقُودٌ ۖ ئه گهر سه یرتان کردبان، نه و ده مه نووستبوون که چۆن چاویان کرابوویه وه، نه م دیوو نه و دیویان ده کرد، وات ده زانی بیدارن و به خه بهرن، که چی له واقعیدا خه وتوون ۖ وَنَقَلْنَهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ ۖ وه ئیمه به لای راست و چه یدا هه لگیرو وهرگیرو نه م شانه و شانیان پی ده که ین، بو نه وه ی نه رزین و زهوی جهسته یان نه خواو، وهکو خویان بمیننه وه ۖ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعِيْهِ بِالْوَصِيدِ ۖ سه گه که شیان که دوايان که وتبوو له بهر ده م نه شکوهت که ده هه ردو و زنده و دهستی خوی راخستبوو، ده تگوت پاسه وانیان ده کات، به لی.. هاوریه تی چاکان و نه مران هه میشه مایه ی نه مری بووه، بویه هه تا دنیا

دونیا بیټ، ناوو شوړه تی ټهو سه گه یه له گه ل نه مراندا هر ده مینځته وه. ۱۰ لو اطلعت علیهم لولیت منهم فرارا ۱۱ به شیوه یه کی وا که نه گهر تۆ چووای بت دیبان له سهر ټهو حاله ته یان که: چون خه وتوون و ټم دیوو ټهو دیو و شانه و شان ده کهن، به را کردن به ره دوا ده گه راپته وه و ده لده هاتیت ۱۲ و لمئت منهم رعبا ۱۳ دل و و دهر و ونیشت پر ده بوو له ترس، چونکه ټهو حاله ته یان، حاله ټیکي دژوارو ترسناکه، هه تا که سیك نه توانی لیان نزیك بیټه وه و ده سکاری جهسته یان بکات.

وه خه به رمان هینان و چوونه نیو شار بو بزوی:

۱۹: و کذلک بعثناهم ۲۰ به ټی.. هر چوونیک خه واندمانن، هر ټاواش پاش (۳۰۹) سال له خه و هلمان ساندن و وه خه به رمان هینان ۲۱ لیتساء لوا بینهم ۲۲ تا له نیوان خو یاندا له یه کتر بیرسن: ټاخو چه ند له و ټه شکه و ته که دا مابنه وه؟ ۲۳ قال قاتل منهم کم لبثم ۲۴ بویه قسه که ریکیان گوتی: باشه! ده بی چه ند مابنه وه، نوستووین له م ټه شکه و ته دا؟ ۲۵ قالوا لیثنا یوما أو بعض یوم ۲۶ زور به ټاساییه که وه گوتیان: روژیک، یان به شیکی ماوینه ته وه، بویه بۆچوونیان و ابوو، چوونکه کاتی چونه ټه شکه و ته که وه، سهر له به یانی بوو، کاتیکیش وه خه به رها تن ټاخری روژ بوو ۲۷ قالوا ربکم أعلم بما لبثتم ۲۸ دیاره قسه و بۆچوونیان لیك جیوا و بوو، بویه به ټه نجام نه گه یشتن و، گوتیان: له راستیدا ته نها مهر هر پهروه ردگار تان بزانی چه ند نووستوون و چه ند ماونه ته وه، بویه باش وایه حه واله به زانیاری خوی زانا بکریټ ۲۹ فابعثوا أحدکم بورقکم هذه إلى المدينة ۳۰ ده سا هر ټیستا یه کیکتان بهم (دراوو نو قهر و زیوه وه) بنیرنه نیو شار ۳۱ فلینظر أیها أزکی طعاما ۳۲ با ته ماشا بکات کام خوارند و خوراکي زور چاک و پاکه ۳۳ فلأتکم برزق منه ۳۴ با به ټه ندازه ی پیویست بۆتانی به یینی ۳۵ ولیطلف ۳۶ ویا زور به سهرنج و زیتی ببزویته وه، زور به نه یینی پرواته ناوشاره وه و خوارده نه که بکری ۳۷ ولا یشرعن بکم أحدا ۳۸ و هیچ که سیکیش تان لی به ټاگه نه کات، واته: به شیوه یه که س پیمان نه زانی ۳۹ ۲۰: إناهم إن یظهروا علیکم یرجموکم ۴۰ چونکه به راستی ټه گهر ټاگادارتان بن و پیتان بزنان، یا ټه و ته به رده بارانتان ده کهن ۴۱ أو یعدوکم فی ملتهم ۴۲ وه یان ده تان گپړنه وه بو ناو ټایینی بته پرستی خو یان ۴۳ ولن تفلحوا إذا أبدا ۴۴ ټه و کاته ټیتر له دونیاو له قیامه تدا هر گیز به خته ورو رزگار نابن. به ټی.. ټا به و شیوه یه بو سهر خستنی کاره کیان ټهو هه موو ټه سباب و هو یانه یان به کار هیناو، هو شیارییان به یه کتر دا.

خه ټک یی زانین و (بو بیر موه ری) خانویه کیان له سهر کردن:

۲۱: و کذلک أعثرنا علیهم ۲۲ ههروه کو له خه و هلمان ساندن - دوا ټهو گشت ماوه یه - هر ټاواش خه لکیکمان لی به ټاگا کردن ۲۳ لیعلموا أن وعد الله حق ۲۴ تا بیین و بزنان که: بی گومان به ټینی خوا بو زیندوو بوونه وه راست و دروسته ۲۵ وأن الساعة لا ریب فیها ۲۶ و به یه قینیش به دهر له دوو دی قیامت هر پهیدا ده بیټ ۲۷ إذ یتنازعون بینهم أمرهم ۲۸ جا ټهو دهمی که خه لکه که به دیداریان شادبوو، سهریان له راویژنا سهاره ت به وه چی بکه ن به رامبه ریان ۲۹ فقالوا ابنوا علیهم بنیانا ۳۰ ټه وانه یان لیان به ټاگا کرابوونه وه، بوونه دوو به شه وه: هه ندیکیان وتیان: چاک وایه مالوچکه و گومه زیکیان له سهر دروس بکه ن، بو ټه وه ی ټه وشوینه یه وه کو شتیکی میژووی هر به مینځته وه، پاشان دهر گای ټه شکه و ته که یان لی دا بخه نه وه وازیان لی به یینن ۳۱ ربهم أعلم بهم ۳۲ پهروه ردگاریان له ټیوه چاکتر ده یان ناسی ۳۳ قال الذین غلبوا علی أمرهم ۳۴ به لام ټه وانه ی که زورینه بوون وقسه یان با شتر دهر و بی گوتیان: ۳۵ لتتخذن علیهم مسجدا ۳۶ نا.. سویند به خوا، ده بی پرستگه و مزگه و ټیکیان له سهر دروست بکه ین ټه وه ش له و سهر دمه دا باو بووه، واته: له دهم دهر گای ټه شکه و ته که دا، سهره نجام قسه ی ټم ده سته ی دووه مه سهری گرت.

مه سه له ی مزگه و ت کردنه گورستان و ناشتنی مردوان ټیداو، نویژ ټیدا کردنی:

زانا شاره زاکانی دینی ټیسلام، کاری وایان به کاریکی ناپه سهندو ناروا داناهو، به توندی رییان لی گرتوه، ته نانه تی شیخی (ټیبن حه جه) له کتییی (زه واجر) دا به گونا هی گه وری داناهو. (پیشه و ټه حمه د، ټه بوو داوود، ترمزی، ټیبن ماجه) له (عه بدولای کوری عه بباس) وه ده گپړنه وه که: په یامبه ر ۱۰ فرمویه تی: ((لن الله تعالی زائرات القبور والمتخذین علیها المساجد والسرچ)). واته: نه حله تی خوا له و ټنانه که ده چنه سهر گور، وله وانه ش که مزگه و ت دروست ده کهن له سهر گور و چراو کاره بایان له سهر ه لده کهن. پیشه و (موسلیم) یش ټه می بو زیاد کردوه: ((ألا وإن من کان قبلکم یتخذون قبور أنبیائهم مساجد وإنی أنھاکم عن ذلک)) واته: بزنان! ټه گهر ټه وانه ی به ر له ټیوه گوری پیغه مبه ره کانیان کرد بیټه مزگه و ت، ټه و من ریم لی گرتن. وه هروا (موسلیم و نه سایي) له خاتوو (عائشه) وه ټم فرموده یه ده گپړنه وه: ((إن أولئک إذا کان فیهم الرجل الصالح فمات، بنوا

تستفت فہم منهم أحدا ﴿۱۸﴾ وہ له بارہی ژمارہ شیانہ وہ له کہ سیئک
له و خواہنمانانہ مہ پرسہ، چونکہ ہر وہ حی بہ سہ بۆتو.
(ثین کہ سیر) دلایت: جاریک دہنگ و باسی (أصحاب الکھف) یان
لہ پھیامبہر ﷺ پرسی: ٹویش فہرمووی: بہ یانی ولہ لامتان
دہدہ مہ وہ، کہ چی و وحیی و سروش بۆ ولہ لہ مکہ ی، بازہ روژ

علی قبرہ مسجدا و صوروا فیہ تلک الصور، أولئک شرار الخلق
یوم القيامة)) واتہ: ٹوانہ ی ہر لہ ٹیوہ ہر کہ پیوکی سالیان
لی دہمرد، مزگوتیکیان لہ سہر دہ کردو وینہ و نخش و نیگاری
مردو وہ کہ شیان ساز دہدا، دہسا چاک بزائن کہ ٹوانہ لہ روژی
قیامہ تدا لہ ہہ مووکیئک خرابترن.

ثیمامی (قورتوبی) دہئی: (قال علماؤنا: وهذا يحرم على المسلمين
أن يتخذوا قبور الأنبياء والعلماء مساجد)، واتہ: زاناکانی دینی
ٹیسلام دہلین: ٹمہ وا دہگہ یہ نیت کہ لہ سہر موسلمانان حہرامہ
گوری پیغہ مہرکان و زاناکان بکہنہ مزگوت. فہرموودہ یہ کیش
ہہ یہ کہ ٹیمامی موسلیم دہیگیریتہ وہ: ((لا تصلوا إلى القبور، ولا
تجلسوا علیها)). پاشان قورتوبی دہئی: (أی لا تتخذوها قبلة، فتصلوا
علیها أو إلیها كما فعل اليهود والنصارى).

ژمارہ یان چہندہ؟

﴿۲۲﴾: سيقولون ثلاثة رابعهم كلبهم ﴿۲۲﴾ ٹمہ جوولہ کانہ ی
لہ چہرخی پھیامبہر دا ﷺ دہ ژیان لہ بارہی ژمارہ یانہ وہ دہلین:
سین و بہ سہ گہ کہ یانہ وہ چوارن ﴿۲۳﴾ و يقولون خمسة سادسهم كلبهم ﴿۲۴﴾
ہہ ندیک تریان دہلین: پینچ کہ سن و بہ سہ گہ کہ یانہ وہ شہ سن
﴿رجما بالغیب﴾ ٹم دوودہ ستہ یہ ہر لہ خویانہ وہ بی بہ لگہ
قسہ دہ کہن و، دوا ی خہ یالات کہ وتوون و، دہست لہ کاری
نادیار دہدہن، واتہ: لہو قسہ و باسہ یاندا یہ قینیان نییہ و، بہ
خہ یال دہیکہن ﴿۲۵﴾ و يقولون سبعة وثامنهم كلبهم ﴿۲۶﴾ دہستہ یہ تریان
دہلین: حہوت کہ سن و ہشتہ مینیان سہ گہ کہ یانہ. جا بۆ دوو را
پیشووہ کہ فہرمووی: (رجما بالغیب) بہ لām بۆ رای سییہم ہیچی
نہ گوت و بی دہنگ بوو، و ہکو تہ سدیقی ٹم راو بۆچوونہ ی
دواییہ ی کردبی وایہ، واتہ: بہ سہ گہ کہ وہ دہبنہ ہشت ﴿۲۷﴾ قل
ربی أعلم بعدتہم ﴿۲۸﴾ ٹی پیغہ مہر! ﷺ پییان بلئی: لہ راستیدا ہر
پہرہردگارم بہ ژمارہ یان زانترہ، کہ واتہ خو دان لہو قسہ و باسہ
بی قازانج و بی کہ لگہ ﴿۲۹﴾ ما یعلمہم إلا قلیل ﴿۳۰﴾ دہستہ یہ کی کہ میان
نہ بی بۆ نہ چوون و ژمارہ یان نازان. (ثین عہ بباس) دلایت: من
یہ کیئک لہوانہ کہ دہزانم چہند کہ سن، ٹوانہ حہوت بوون، ٹمہ
ٹہ گہ رچی ہیچ فہرموودہ یہ کیش بۆ دیار یکردنی ژمارہ یان نہ ہاتوہ،
بہ لām (ثین عہ بباس) بہ زیرہ کی و تیگہ یشتنی خو ی دہیزانی کہ
حہوت کہ سن ﴿۳۱﴾ فلا تمار فیہم إلا مرآ ظاہرا ﴿۳۲﴾ جا کہ واتہ تویش
لہ بارہی ژمارہ یانہ وہ زور بہ ٹاسانی باس بکہو، ٹمہوند لہ سہری
مہچو، واتہ: چوٹمان بۆ باس کردیت، ہر ٹاواش قسہ یان لہ گہل
بکہ، قسہ کردن لہ ژمارہ یان کہ لکیکی ٹموتو نابہ خشیت ﴿۳۳﴾ ولا

وَكَذَلِكَ أَغْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّهُ وَعْدُ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ
السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَسْتَرْعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا
أَتَبْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى
أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ﴿۲۲﴾ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ
رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا
بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ
بِعِدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرًّا ظَهَرَ
وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿۲۳﴾ وَلَا تَقُولَنَّ لِيْ أَرَأَيْتَ
إِنِّيْ فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا ﴿۲۴﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ
إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّيْ لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا
﴿۲۵﴾ وَلْيُتْرَكْ فِيْ كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تَسْعًا
﴿۲۶﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لِيْتُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
أَبْصَرُ بِهِ وَأَسْمِعُ مَا لَمْ يَمْسَسْهُ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يَشْرُكَ
فِيْ حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿۲۷﴾ وَأَتْلُ مَا أَرْحَى إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ
رَبِّكَ لَا مُبْدِلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ يَجْعَلَ مِنْ دُونِهِ مِثْلًا حَذًّا ﴿۲۸﴾

دواکہوت، پاشان ٹم ٹایہ تہ ہات و فہرمووی: ﴿۲۳﴾: ولا تقولن
لشيئ إني فاعل ذلك غدا ﴿۲۴﴾ ہرگیز لہ بارہی ہیچ شتیکہ وہ بہ
دلنایاییہ وہ مہ لی: من بہ یانی ٹم وکارہ دہ کہم، بہ وشہ ی (ان شاو
اللہ) وہ نہ بیٹ، واتہ: کاتی ٹم تہوئی ہہرشتی بکہیت، ہہردہ بی
بلئیٹ: ان شاء اللہ.

﴿۲۴﴾: إلا أن يشاء الله واذكر ربك إذا نسيت ﴿۲۵﴾ و ہہر کہ لہ بیرت
چو (ان شاء اللہ) بکہیت و ٹم و جا و ہبیرت ہاتوہ، ہہر دہ بی
(ان شاء اللہ) بکہیت، و ہہ میشہ یادی پہرہردگار فہراموش
نہ کہیت ﴿۲۶﴾ قل عسى أن يهدينى ربى لأقرب من هذا رشدا ﴿۲۷﴾ وہ
لہ ولہ لāmی ہہر پرسیار یکدا بلئی: ہیوادارم پہرہردگارم لہ مہ باشتہ
ونزیکتر بہ ہہ قہوہ شارہ زاو رینماییم بکات.

چہند مانہ وہ لہ غارہ کہد؟

﴿۲۵﴾: ولتبوا في كهفهم ثلاث مائة سنين ﴿۲۶﴾ لاوہ کانیش

دەبىي (بىلال وعەممارو سۈھەيب و خەبىباب و...) لەدانىشتەكاندا
 ۋەدەرنىيىت ۋە لا تعد عنك عنھم ۋە ھەرگىز چاويشت لىيان
 كل نهكەيت و پشتگوڭييان نهخەيت، پەيامبەر ﷺ گەلى سور بوو
 لەسەر پروا ھيئەت ناودارەكانى قورەيش، بەشيوەيەك خەريك بوو
 لە ھەزارەكان واز بىئى و، خۆى بىي نياز بكات لىيان، ئەوسا
 ئىتر قورئان ھات و فەرمووى: ھەر لەگەل ئەماندا بەو، گوئى
 بەوانە مەدە لەسەر رېئى ئىسلام نىن ۋە تىرىد زينة الحياة الدنيا
 بەمەبستى ئەو ھەروە لە جوانى و زەرقو بەرقى ئەم دونيايە بکەيت
 ۋە لا تطع من اغفلنا قلبه عن ذكرنا ۋە بەگوئى ئەو مەكە -كە
 لەبەر لاسارى خۆى- دلمان بىي ئاگا کرد لە يادى خۆمان، بۆيە
 ھەمىشە سەرى کردۆتە دونيا ۋە واتع ھەم ۋە شوئىنى ھەواو
 ئارەزووى خۆى کەوتوو و وازى لە فەرمانى خواى گەرە ھيئاو
 ۋە وکان امر قىل ۋە ھەموو کارو فەرمانىكى لەرادەو لەسنوور
 دەرچوو، لە جىگايەكى تردا ھەر لەو بارەيەو دەفەرموئى: (ولا
 تمدن عينيك إلى مامتنا به أزواجاً منهم زهرة الحياة الدنيا لفتنهم
 فيه ورزق ربك خير وأبقى).

ھەق و راستى ھەر لای خوايە، کى پروا دەکاو کىش نايکا،:

۲۹: وقال الحق من ربكم ۋە پىيان بلى: ئەى پىغەمبەر! ﷺ
 ھەق و راستى تەنھا ھەر ئەوئەيە کە لە لای پەرۋەردگار تانەو ھاتوو
 بۆتان، کەواتە دواى ئەو بىي دىنە غافلانە مەكەون ۋە من ۋە
 فليؤمن ومن شاء فليکفر ۋە ئىنجا پاش دەرکەوتنى ھەق و راستى،
 ھەمووشتان سەرەستەن، کى باوەردىنئى و موسلمان دەبى، با پروا
 بىئى، کىش دەيەوئى کافرو بىي پروا بىت، با ھەر کافر بىت، ديارە
 ئەمە ھەرەشەيە، چونکە ھەرگىز خواى گەرە رازى نىيە بە کوفرو
 داوا لەخەلک ناکات کە: بچن رىبازى کوفر ھەلئىرن، لەولاشەو
 ھەق و ناھەق بەبوون و نەبوونى مال و سامانى ئەم دونيا نىيە،
 ھەتا وابزانن ھەموو دۆلە مەندىک راست و چاک وپاکە، ھەموو
 ھەزارىکىش نەگريس و نەگبەتە. ۋە انا أعدنا للظالمين ۋە
 بىي گومان ئىمە ئاگرىكى گەرمان بۆ ناھەقکاران و سستەمكارانى
 کافران ئامادە کردوو ۋە احاط بهم سراقھا ۋە کە گروو بلىسەكەى،
 يان درىزىيەكەى ۋەك پەردەى خىسەت ھەموو لايەكى گرتوون،
 پىغەمبەر ﷺ لە تۆکمەيى و مەحکەمى دىوارەكانى ئاگرى دۆزەخدا
 دەفەرموئى: چوار دىوارى وای بە دەورا کراو کە ئەستورى
 ھەريەكەيان ماوہى چل سالە رىيە. (پىشەوا ئەحمەد) ۋە وان
 بستغثوا ۋە خۆ ئەگەر زۆريان بۆھات و ھاواريان لى بەرز بوويەو
 داواى ئاويان کرد ۋە يغاثوا بماء كالمهل يشوى الوجوه ۋە ئاويان

لەئەشكەوتە کەياندا سى سەد سالى ھەتاوى بەخەوتوويى مانەو
 ۋە وازدادوا تسعا ۋە نو سالىشيان بۆ زياد کرد، واتە: ئەگەر
 بەسالى ھەتاوى حسيب بکريت (۳۰۰) سالى رەبەق مانەو، خۆئەگەر
 بەسالى مانگى (ھيلا) يش ليک بدرىتەو (۳۰۹) سالى مانەو.
 لە پىشەو ھەرمووى: (سینین عددا) جا گومان لەو ھەدا نىيە کە
 ئەمە گەرەترىن بەلگەو نىشانەى راستى پەيامبەر ﷺ، لە کاتىکدا
 کە ئەو نە لە کۆلىزى بىرکارى و ماتماتىک، وە نە لە دانشگای
 گەردوونناسیدا فېربوو، ئەى ئەگەر ئەو موعجىزە نەبىت؟! باشە
 ئەو چۆن دەزانى کە ھەر سەد سالى ھەتاوى، سى سالى مانگى زياد
 دەکاو پىش دەکەوئى، وە ھەر سالىكى ھەتاوى (۱۱) رۆژ زياد دەکا
 و دەرواتە پىشەو؟ ۲۶: قل الله أعلم بما لبثوا ۋە پىيان بلى:
 ھەر خوا خۆى باشتەر دەزانى لەئەشكەوتەدا چەند مانەو، واتە:
 زانىنى ھەوالەى زانست و زانىارى خواى گەرەي بکە ۋە لە غيب
 السموات والأرض ۋە ھەرچى ناديارو داپۆشراوى ئاسمانەكانو
 زەوى ھەيە -بەدەنگو باسى يارانى ئەشكەوتىشەو- بۆ خوايە،
 وە ئەو لای ئەو ديارو ئاشکرايە و چاک دەيزانى. ۋە أبصر به ۋە ئاى
 خوا چ پىيانە بۆ ھەموو شتى ۋە أسمع ۋە وچ ژنەوايشە، واتە:
 پىيان و بىستنى خوا بىي سنوور، وەكو پىيان و بىستنى ھىچ کەسى
 نىيە ۋە ما له من دون من ۋە بۆيارانى ئەشكەوت -جگە
 لەو زاتى اللەيە- ھىچ پشت و پەناو دۆسيان دەس ناکەوئى ھەتا
 پىيان پارىزى ۋە ولا بشرک فى حکمه أحدا ۋە وخوايش لە کارو
 برىارى خويدا ھىچ کەسى نەکردوو بە ھاوتاو ھاوبەشى خۆى، بىي
 شەريک و بىي ۋەزىرو بىي ھاوتايە، رازىش نابىت قسەى ناحەزو
 نەيارانى بخريتە پال قسەيەو.

قورئان بخويئەو لەگەل ئيمانداران بە:

۲۷: قل ما أوحى إليك من كتاب ربك ۋە ئەى
 پىغەمبەر! ھەرچى لە قورئان و کتیبەكەى پەرۋەردگار تدا بەو ھى
 بۆت ھاتوو، بىخويئەو ھەو کارى پىيەكەو، تەنھا تۆزقالەيە لىي
 لانەدەيت ۋە لا تبدل لکلماته ۋە نابى کەسەك برىارو وشەكانى
 خوا بگۆرئى ۋە ولن تجد من دونه متحدا ۋە لە غەرەز ئەو ھىچ
 دۆست و پەناگايەکت دەست ناکەوئىت، کەواو بۆ نابى پەنا بە ھىچ
 کەسەيکىش بەريت ۲۸: واصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم
 بالغداة والعشي يريدون وجهه ۋە دان بە خۆتا بگرە لە گەل ئەوانەى
 کە بەيانيان و ئىواران لە پەرۋەردگاريان دەپارێنەو و دەيەرستن و،
 تەنيا رەزامەندى ئەويشيان دەوئى، ئىتر داران، يان نەدار، بەھيژن،
 يان بىي ھيژ، نابى گوئى لە سەرانى قورەيش بکريت کە: دەلین

فریبا دەخری وهك قورقوشمی تواوهیهو، دەم و چاویان لەبەر زۆر گەرمی خۆی هەلەدەکرۆزینی و دەبیرۆینی * بنس الامارات وساءت * ئای چ خواردنەوهیهکی نالە بارو خراپە ئەو ئاوه، ئای چ ژینگەو جییەکی نالە بارو خراپە ئەو دۆزەخە!! لە ئایەتیکی تردا دەفەرموی: (وسقوا ماء حمیما فقطع أمعاءهم).

شین کردبوو، دیارە کە دیمەنی ئاوا، دیمەنیکی زۆرجوان و دەرڤینە: رووبارو ئاوی رهوان هەلقولین، باخە رەزی تری و، باخە خورما دەورە ی بـدا، ئەوجا رەزو دانەوێڵە لەپال یە کـدا لەگەشەدا بی و هەردەم شەیان بیئت ۳۳: عذاب الجحیم * کایا ئەو دوو باخە هەردوو بەتێرو تەسەلی میوهی چاکیان ئەدا

پاداشی کارچاگان ون نابی:

۳۰: إن الذين اعتدوا الصالحات * بنی گومان ئەوانەش کە برۆیان هیئاوهو کارو کردەوهی چاک ئەنجام دەدەن * انما تصنع احسن عمل * با دلنایان کە ئێمە پاداشتی ئەو جوړە کەسانە زایە ناکەین کە: کارو رەفتاری چاک ئەنجام دەدەن * ۳۱: أولئك لهم جنات عدن تجري من تحتها الأنهار * کەسانی وا بۆ نشیمن و حەوانەوهیان دەیان بەینە ناو باغاتیک، کە چۆم و رووباریکی زۆر بەبەردارو درەختە کەیدا دەروا * جلور عین من دەست دەس بەندو بازنی زیرینیشیان لە دەست دەکری، واتە: لە سێ جوړ بازن دەکرێتە دەستیان: (زیر، زیو، لۆل) دیارە ئەو جوړانە هەندێ لە پاشایان لە دونیادا لە دەستیان دەکردن، بەلام لە قیامەتدا تاییبەتە بەو هەژارو بی ئەوایانەوه لە دونیادا نەبووبوون * وینسین شایا خضر * جل و بەرگی بەنرخ و سەوزیش لەبەر دەکەن (چوون ئەو رەنگە بۆ چاو زۆر لەبارو مایە خۆشحالی وشادییە) * من سعادۃ راست * دوو توییە، چینی ژێرەوه ئاوریشمیکی زۆر ناسک و نەرمەو پێی دەلێن (سوندوس)، چینی سەرەوهیشی ئاوریشمیکی ئەستورە و پێی دەلێن: (ئێستەبەرەق) * مکتب فیها علی الاراک * بەئەو پەری خۆشی و شادییەوه لەسەر کورسی و قەنەقە ی جوان و پازاوه شانیان داداوه * عه انواب * چ پاداشتی کە: * حست مرققا * وچاک جیگایەکی حەوانەوهیە، لە سوورەتی (فورقان) یشدا دەفەرموی: (أولئك يجزون الغرفة بما صبروا ويلقون فيها تحية وسلاما. خالدین فیها حست مستقرا ومقاما).

نەزێلە ی موشریکی داراو، موسلمانە نەدارا:

۳۲: خسرت لهم مثلاً عظیم * تۆ نموونەو نەزێلە ی دوو پیاو بۆ موشریکەکان بەیئەوه ئە ی پیغەمبەر! کە دنیا لایان زۆر بەنرخەو بە پیغەمبەر دەلێن: دەبی موسلمانە هەژارەکان دوورەوه خەیت * جعلنا لاحدما جنتین من آغاب * دوو باخە (رەزمان) بە یەکیکیان دابوو * وحققناهما بنخل وجعلنا سنهما زرعا * و (بە دارخورما) دەورمان دابوو و، لە نیوانیشیاندا مەزراو بیستانیکمان

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ. وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٣٣﴾ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ مَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ سْتَعِينُوا لَيَافِقُنَّهَا آلُكُمْ وَأَيْمَاءُ كَأُمُهِلٍ يَشَوِى الْوُجُوهَ. بَنَسِ الشَّرَابِ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣٤﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نَنْصِفُ أَحَدًا مِنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٥﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نَبْغُ الثَّوَابِ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣٦﴾ وَأَصْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ﴿٣٧﴾ كُنَّا الْخَمْنَيْنِ ءَأَنَتَا كُفَّاهَا وَلَمْ يُنظَرْ مِنْهُ شَيْءٌ وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا ﴿٣٨﴾ وَكَانَ لَهُ مُرْتَفَقًا ﴿٣٩﴾ لَصَدِجِيهِ. وَهُوَ يَحْمَارُهُ ءَأَنَّا أَكْثَرُ مِنْكَ مَا لَا وَاعَزْنَ نَفَرًا ﴿٤٠﴾

و هیچیان لی خەسار نەدەبوو * وچاک * جل و بەرگی بەنرخ و سەوزیش لەبەر دەکەن (چوون ئەو رەنگە بۆ چاو زۆر لەبارو مایە خۆشحالی وشادییە) * من سعادۃ راست * دوو توییە، چینی ژێرەوه ئاوریشمیکی زۆر ناسک و نەرمەو پێی دەلێن (سوندوس)، چینی سەرەوهیشی ئاوریشمیکی ئەستورە و پێی دەلێن: (ئێستەبەرەق) * مکتب فیها علی الاراک * بەئەو پەری خۆشی و شادییەوه لەسەر کورسی و قەنەقە ی جوان و پازاوه شانیان داداوه * عه انواب * چ پاداشتی کە: * حست مرققا * وچاک جیگایەکی حەوانەوهیە، لە سوورەتی (فورقان) یشدا دەفەرموی: (أولئك يجزون الغرفة بما صبروا ويلقون فيها تحية وسلاما. خالدین فیها حست مستقرا ومقاما).

نەزێلە ی موشریکی داراو، موسلمانە نەدارا:

۳۲: خسرت لهم مثلاً عظیم * تۆ نموونەو نەزێلە ی دوو پیاو بۆ موشریکەکان بەیئەوه ئە ی پیغەمبەر! کە دنیا لایان زۆر بەنرخەو بە پیغەمبەر دەلێن: دەبی موسلمانە هەژارەکان دوورەوه خەیت * جعلنا لاحدما جنتین من آغاب * دوو باخە (رەزمان) بە یەکیکیان دابوو * وحققناهما بنخل وجعلنا سنهما زرعا * و (بە دارخورما) دەورمان دابوو و، لە نیوانیشیاندا مەزراو بیستانیکمان

هرچی بدات دهیدات، باوهریشم وایه هیچ هیزیک بۆمن نییه له فرهامه مهینانی، به هیژو پشتیوانی خوا نه بی، شهوه دهسته بهر بوو بۆ بهردهوامی شه و نیعمه ته ته.

(سه له ف) دهلیت: ههر که سیک شستیکی دیت و سهری سوور ما لئی، بلیت: (ما شاء الله لا قوة الا بالله) پیغه مبه ریش ۴۰: فرموی: ((ألا أدلك على كنز من كنوز الجنة؟ لا حول ولا قوة الا بالله)) (فتح الباری: ۲۱۷/۱۱). ۴۱: إن ترن أنا أقل منك مالا وولدا ۴۰: به تاییه تی ئیستا که تو من به که متر به مال و زاروله ده بینی و، فیزم به سهردا ده کهیت، ده بوو وات کردبا ۴۰: فعسی ربی أن یؤتینی خیرا من جنتک ۴۰: دوور نییه په ره وردگارم له باخه کهی تو چاکترم پی بیه خشیت، من دهوله متر به بکا و تو هه ژار ۴۰: ویرسل علیها حسابان من السماء ۴۰: وه سزاو به لایه کیش له ئاسمانه وه بۆ باخه کهت بنیڑیت ۴۰: فتصبح صعيدا زلقا ۴۰: و بییته زهوییه کی رووت و خلیسک و بیروون و قاقر ۴۱: أو یصبح ماؤها غورا ۴۰: یا ئاوه کهی به ناخی زهویدا رۆبچی و ته وای بهرو بووم و دارو درهخته کهیشی تیا بچی، وهکو له کۆتایی سووره تی (ملک) دا ههر له و بارهیه وه ده فرموی: (قل أرأيتم إن أصبح ماؤكم غورا فمن یأتیکم بماء معین). ۴۲: فلن تستطيع له طلبا ۴۰: ئیتیر ههر گیز نه توانی به دهستی بیی، جاریکی تر سوودی لی وه رگری.

ئه نجامی شیرک ههر به ده به ختیه:

۴۲: وأحيط بشمره ۴۰: سه ره نجام قسه ی هاوه لی خواناسی هاته دی و له هه موو لایه که وه به لاو ئافهت رووی تی کردو فه وتانندی ۴۰: فأصبح یقلب کفیه علی ما أنفق فیها ۴۰: جا که هاته ناوی و شهوی دیت هاتبوو به سهر باخه کهیدا، ههردوو دهستی ده دا به یه کدا، له داخی شه و سامانه ی تییدا به خت کردبوو بۆ ئاوه دان کردنه وهی ۴۰: وهی خاویه علی عروشها ۴۰: و ئیستایش باخ و دارکه پری باخه کهی گشت به سهر یه کا که وتوون و ویرانه ۴۰: ویقول لا یتنی لم أشرك بری أحدا ۴۰: ههر ده لی: خۆزگه هیچ که سیک نه ده کرده هاویه شه بۆ په ره وردگارم و باوهری دامه زراوم ههر به و ده بوو تا ئوام لی نه قه و مایه ۴۳: ولم تکن له فئة ینصرونه من دون الله ۴۰: خو له خوایش به ولاره هیچ دهسته یه کی وانه بوو (نه هوزو عه شیره تی، نه کوړو مندالی) کۆمه کی پی بکاو به ده میه وه بی ۴۰: و ماکان منتصرا ۴۰: به بی یاریده ده ر مایه وه، خویشی هیچی پی نه کرا، که چی له به را به دارایی و خزم و عه شرتیه وه خو ی هه لده کیشاو شانازی ده کرد، و ئیستایش که سیک نییه یارمه تییه کی بدات ۴۴: هنا لك الولاية لله الحق ۴۰: ئا له ویدا یارمه تی و کۆمه ک هه ربو خوی حه ق

هات، و دوا ی مردنیش زیندوو کرامه وه - وهکو تو ده لییت - دلنیم که له ویش جیگایه کی چاکتر و باخ و باختیکی رازا وه ترم ده ست ده که وی، چونکه شان و شه و که تی خو م شه وه لده گریت.

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ، وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ، قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ ثُمَّ نَطَقَهُ ثُمَّ سَوَّاهُ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلُّ مِنكُم مَّالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ عَسَىٰ رَبِّي أَن يُوَفِّيَنَّ خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحُ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَاؤها غُورًا فَلَن لاَّ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾ وَأُحِيط بِشَمْرِهِ، فَأُصْبِحَ يَلْقَبُ كَفِيَّةً عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ بَلِّغْ لِي رِبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَمْ تَكُن لَّهُ فِئَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿٤٣﴾ هَٰذَا لَكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقُّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾ وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلُ الْخَيْوةِ الَّتِي كَانَتْ أَزْلَنَةً مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

ئیمانداره نه داره که به ئاخفتن هات:

۳۷: قال له صاحبه وهو يحاوره ۴۰: هاوه له ئیمانداره کهیشی بیی گوت: ۴۰: أكفرت بالذي خلقك من تراب ۴۰: شه ری کافرو بی باوهر بووی به و خاویه که له بنه چی تو ی له گل دروست کرد؟ ۴۰: ثم من نطفة ۴۰: پاشان له تنوکه ئاویکی قیزهون ۴۰: ثم سراک رجلا ۴۰: شه و جا قوناغ به قوناغ کردیتی به پیاویکی ته و اوو، ئیستایش یاخی بوویت ۴۱: ۳۸: لکن هو الله ربی ۴۰: به لام - چاک بزانه - که من پی لی ده نیم و ده نیم: که هه ره شه و (الله) یه په ره وردگارو به دیه ی نه رمه ۴۰: ولا أشرك بری أحدا ۴۰: و هیچ که سیش ناکه مه هاوتاو هاویه شه ی په ره وردگارم ۴۰: ۳۹: ولولا إذ دخلت جنتک ۴۰: ده بوو شه و کاته چوو یته ناو باخه که ته وه شه و گشت به رو بوومه ت دیت ۴۰: قلت ما شاء الله لا قوة الا بالله ۴۰: گوت بات: (ما شاء الله) له م هه موو به هره و نیعمه ته یه خوا به م یلی خو ی بی داوم، دیاره

(وتكون الجبال كالعهن المنفوش). ﴿ و تری الأرض بارزة ﴾ و زهویش به رووتل دهبینی که : هیچ شتیکی به سهرهوه نه ماوه ، نه کیو ، نه دار ، نه درخت ، هه مووی تهخت بووه ﴿ وحشرناهم ﴾ نهو خه لکیش هه موو (چاک و خراپیان) کو ده کهینه وه بو پرسیارو وه لام و لیبرسینه وه له کارو کرده وه کانی دونیایان ﴿ فلم تغادر منهم ﴾

و راسته به ته نیا ﴿ هو خیر ثوبا و خیر عقبا ﴾ وه نهو خزوی بو بهندهی ئیماندارو به باوه ری ، باشتیرین که سیکه پاداشتی بداته وه ، وه باشتیرین که سیشه پاشه روژی بو چاک بکات .

نه زیله ی ژینی ئهم دونیایه :

﴿ ۴۵ : واضرب لهم مثل الحياة الدنيا ﴾ ئهی پیغه مبهرا ! ﴿ تَوَٰزَىٰ ۙ نَزَلَ ۙ یَرٰنِی ۙ ئهم دونیایه یان بو بهینه وه له جوانی ورا زاوه ییدا ، وه له فه ناو تیاچوونیدا ﴿ کما انزلناه من السماء ﴾ به وهی که وه کو نهو ناوه وایه که له ئاسمانه وه ده بیارینینه سهر زهوی ﴿ فاختلط به نبات الأرض ﴾ نهو جا تیکه له به رووه ک و تووی ناو زهوی ده بی و ، هه موو تهرزه گزو گیایه کی جوان و هه مه جوړه ی پی سهر زهوی ، هه ندیکسی پی ئاویته به هه ندیکسی تری ده بی و سهر لیك ده دن و زهوی ده پارزیننه وه ﴿ فاصبح هشیما تزدود الرياح ﴾ که چی له دوا ی ماوه یه ک ده بیته پووش و په لاش و (با) پرزو بلاوی ده کاته وه ﴿ وکان الله علی کل شیء مقتدرا ﴾ وه هه میشه خوی گه وره به سهر هه موو شتیکا به تواناو به ده سه لاته ، وه له گه لی جیگای تر دا به چهند شیوازی تر نهو مه سه ل و نموونه یه دینیتته وه ، بو نموونه : لهم ئایه ته دا ده فهرمووی : ﴿ اعلموا انما الحیاة الدنیا لعب ولهو وزینة و تفاخر بینکم و تکاثر فی الاموال و الاولاد کمثل غیث أعجب الکفار نباته .. ﴾ وه له فهرمووده یه کیشدا هاتووه : ((الدنیا حلوة خضرة..))

﴿ ۴۶ : المال و البنون زینة الحیاة الدنیا ﴾ مال و منال زینت و جوانی ژانی دونیان ، که وابوو هه ق نییه که سیکسی پی بخله تی ، له ئایه تیکسی تر دا بو ته ثکیددی نه وه ده فهرمووی : ﴿ زین للناس حب الشهوات من النساء و البنین و القناطیر المقنطرة من الذهب و الفضة .. ﴾ و الباقیات الصالحات خیر عند ربک ثوبا و خیر املا ﴿ و کارو کرده وه چاکه هه ماوه کان ، وه کو خزمت به دین و به خه لک وئاوه دانکرده وهی شارو گوندو هه کاریکسی تر لهو شیوه ، باشتیره و باشتیرین هیوایه بو مروؤف .

(ئیین که سین) ده لیت : زوربه ی ریوایه ته کان ده لین : (الباقیات الصالحات) زیکری (سبحان الله ، و الحمد لله ، ولا اله الا الله ، والله اکبر ، ولا حول ولا قوة الا بالله) یه .

قوناغه سه خته کانی هاتنی قیامهت :

﴿ ۴۷ : و يوم نسير الجبال ﴾ وئاگاری خه لک بکه وه به روژی که کیوه کان (بهر له هاتنی قیامهت) ده خه یه گهر وه کو هه ور به هه وادا ده روژ ، وه که له جیگایه کی تر دا جهخت له سهر نه وه ده کاته وه ده فهرمووی : ((وهی تمرمر السحاب..)) یان ده فهرمووی :

الْمَالُ وَاَلْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاَلْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَّخَيْرًا مَّا لَآ ﴿٤٥﴾ وَّيَوْمَ نَسِیرُ الْجِبَالِ و تَرٰی
اَلْاَرْضَ بَارِزَةً وَّحَشَرْنٰهُمْ فَلَمْ تُغَادِرْ مِنْهُمْ اَحَدًا ﴿٤٦﴾ وَّعَرَضُوا
عَلٰی رَبِّكَ صَفًّا لَّقَدْ جِئْتُمُوْنَا كَمَا خَلَقْنٰكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ
اَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ﴿٤٧﴾ وَّوَضَعَ الْكِتٰبَ فَرٰی الْمَجْرِمِیْنَ
مُشْفِقِیْنَ مَخَافِیْهِ و يَقُولُوْنَ یٰوَيْلَنَا مَا لَ هٰذَا الْكِتٰبِ
لَا یُعَادِرُ صَغِیْرَةً وَّ لَا كَبِیْرًا اِلَّا اَحْصٰهَا وَّ وَجَدُوا مَا عَمِلُوْا
حَاضِرًا وَّ لَا یُظَلِّمُ رَبُّكَ اَحَدًا ﴿٤٨﴾ وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا
لَاٰدَمَ فَسَجَدُوْا اِلَّا اِبْلِیْسَ كَانَ مِنَ الْجٰنِ فَفَسَقَ عَنْ اَمْرِ رَبِّهِ
اَفَلَتَتَّخِذُوْهُ وُدًّا رَّیْبَتْهُ اَوَّلٰیكَآ مِنْ دُوْنِیْ وَهُمْ لَكُمُ عَدُوٌّ
یُّشِرُ لِّلظٰلِمِیْنَ بِدَلٰلٍ ﴿٤٩﴾ مَا اَشْهَدْتُمْ خَلْقَ السَّمٰوٰتِ
وَ الْاَرْضِ وَاَخْلَقْ اَنْفُسَهُمْ وَاَمَّا كُنْتَ تَتَّخِذُ الْمُضِلِّیْنَ عَضُدًا
﴿٥٠﴾ وَّیَوْمَ یَقُوْلُ نَادُوْا شُرَكَآءَی الَّذِیْنَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ
فَلَمْ یَسْتَجِیْبُوْا لَهُمْ وَّجَعَلْنَا بَیْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥١﴾ وَرَآءَ الْمَجْرِمُوْنَ
النَّارَ فَظَنُّوْا اَنَّهُمْ مُّوٰفِقُوْهَا وَاَلَمْ یَحِیْدُوْا عَنْهَا مَصْرَفًا ﴿٥٢﴾

﴿ ۴۸ : و هه چی که سیکیان ناهیلیننه و بی لیبرسینه وه ﴾ ۴۸ :
﴿ و عرضوا علی ربک صفا ﴾ گشت ریز ده کرین و نه خرینه
بهردهستی په روه دگارت بو پرسینه وه ﴿ لقد جئتمونا کما خلقناکم
اول مرة ﴾ خوا به کافرو بی باوه په کان ده فهرمووی : به راستی
وائیستا هه موو به رووت و قووتی و دهستی خالی هاتوونه لامان ،
هه وه کو چون له سهره تاوه دروستمان کردن ﴿ بل زعتم ان لن
نجعل لکم موعدا ﴾ به لکو پیشتان وابوو که هه رگیز واده یه کتان بو
دانانیین بو لیبرسینه وه پاداشت و توله ! ﴿ ۴۹ : و وضع الكتاب
فتری المجرمین مشفقین مما فیہ ﴾ و هه نامه ی کارو کرده وهی هه موو
که س ده هیتر و داده نری ، نهوسا ده بینی گشت ئیمانداره کان
دلخوژشن به نامه که یان ، تاوانباره کانیش هه موو دله له رزی و دله
فرپیانوه له کارنامه که یان ده ترسن ﴿ و یقولون یا ویلنا ﴾ و ده لین :
ئهی تیاچوونسی خو مان ! ﴿ ما لهذا الكتاب لا یغادر صغیرة و لا
کبیرة الا احصاها ﴾ ئه مه چ نامه یه که ؟ هه موو شتیکی گه وره

تېيىنى: لە سوورەتى (بەقەرە) دا شەيخىمان لەبارەى (شەيتان) ە
وہ باس کرد، دەتوانى بۇ زیادە شارەزابوون بگەرپىتەوہ ئەوئى.
« أفْتَحْذَوْنَه وَذَرْتَه أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِى » ئايا ئېتىر ئېوہ شەيتان و
زارو و نەوہکانى لەباتى من (خوا) دەکەنە دۆست و پشتیوانى
خۆتان...؟ کەسێک ئەو ەموو کارە ناپەسەندانەى لى وەشاپىتەوہ،
ئىستە چۆن دەکرى بەپشتیوان ؟! و ەم لکم عدو ؟! لەحالیکە
ئەوان (خۆى و نەوہى) دۆژمنى ئېوہ و، ەمیشە دژایەتیتان دەکەن
« بنس للظالمین بدلا » ئای چ گۆرپەنەوہیەکی خراپە گوێرایەلى
کردنى ناھەقیکاران بۇ شەیتان لەباتى خوا! : ۵۱ : ما اسھدھم
خلق السموات والأرض : ئېمە لە دروستکردنى ئاسمانەکان و
زەویدا نەمان کردن بە شایەت و ھیچ پرسیکمان پێى نەکردن : و لا
خلق أنفسھم : و ە بۇ دروستکردنى خودى خۆشیان ەروا، واتە:
ئەوانەش (شەیتانەکان) ەروا ئەو ئەوہ ئېوہ بى دەسەلاتن، دەسا ئېتىر
چۆن ئېوہ بەگوێيان دەکەن : « وما کذب المضلین عسدا »
و ەمن ەرگیز گومراکەران و سەرلێشیواوانم نەکردووە بە دۆست و
یاریدەدەرى خۆم، ەتا لەوکارەیشدا بیانکەمە یاریدەرى خۆم،
کەوا بوو نابى ئېوہیش بیانکەنە دۆست و پشتیوانى خۆتان : ۵۲ :
و بزم بقول نادوا شرکائى الذین زعمتم : ئەو رۆژە و ەبیر بپننەوہ
کە خوا بەھاوہلدا نەرەکان دەفەرموى و دەپرسى: بانگ لەوانە بکەن
ئېوہ لەدو نىادا پێتان وابوو شەرىک و ھاوہشى من و، ھاوارتان بۇ

فی البحر عجا ۱۰ وه له لای بهرده که ماسییه که به شیویه کی زور
سهیرو سه مه ره هله زییه وه ریگه کی ده ریاه کی گرت بهر و رویشته
ناویه وه ۶۴: قال ذلک ما کنا نبع ۱۱ مووساش وتی: ئیمهش
هر شتیکی ومان دهویست ۱۲ فارتدا علی آثارهما قصصا ۱۳
ئینجا به چاوگیران به ریی خوین دا گه رانه وه بوئو شوینه به
جیین هیشتبوو ۶۵: فوجدا عبدا من عبادنا ۱۴ ئهوجا له نریک
بهرده که وه به بندهیه که له بندهکانی ئیمه ئاشنا بوون. جه ماوهری
زانایان دهلین: ئه وه بندهیه (خدر) بووه، (نه بی)ش بووه، به لام
ئایا ئیستا که زیندوو به سه ره زییه وه ئه زی وه که دهلین خدری
زینده؟ ئه وه کوئه لیک زوریان بهم چند به لگه یه پییان وایه که
ئیستا زیندوو نییه و نه ماوه، یه که م: له باره ی (خدر) و (ئیلیاس) وه
له ئیمامی (بوخاری) پرسیار کرا: ئایا ئیستا هردوو زیندوو وه کو
دهلین؟ ۱۵ ئه ویش گوتی: چون زیندوو، له کاتیکا پیغه مبه ۱۶ که می
به ره له مردنی خوئی فرمویه تی: ((لایقی علی رأس المائتة ممن
هو اليوم علی ظهر الارض أحد)). دووه: ئم فرموده که ئیمامی
(موسلیم) هیناویه تی و دهلیت: ((ما من نفس منقوسة یأتی علیها
مائة سنة وهی یومئذ حیه)). هر بویه (ئیبین تهیمیه)ش دهلی:
(ئه گهر خدر زیندو بوو، ده بوو بهاتیایه لای پیغه مبه ره جیهادی
له ته که کردبا، درئیه ی ئم باسه له تهفسیری (روح المعانی) دایه.
۱۷ آتیه رحمة من عندنا ۱۸ که له به زهیی و میهره بانی خویمان
به ره وه ره مان کرد بوو ۱۹ و علمناه من لدنا علما ۲۰ و زانست و
زانباری تاییه تیشمان له خویمان وه که پیی دهلین (عیلمی له دونی)
فیرکردبوو.

جا له باره ی (علم الدنئی) یه وه، (شیخ عبدالوهابی شه عرانی)
دهلی: (وأما زبدة علم التصوف الذی وضع القوم فیہ رسائلهم فهو
نتیجة العمل بالکتاب والسنة، فمن عمل بما علم تکلم بما تکلموا،
وصار جمیع ما قالوه بعض ماعنده، لأنه كلما ترقی العبد فی باب
الأدب مع الله تعالی دق کلامه علی الإفهام). واته: کاکله و پوخته ی
(ته سهوف) کارکردنه به (قورئان) و (سوننهت) ی پیغه مبه ره ۲۱،
ئه وان هه که ئه و قسانه یان لیده گیرنه وه، دیاره کاریان به و
قورئان و فرموده یه کردوو که فیژی بوون، وه ئه وه ی گوتویانه
هیشتا هر هندیکی بووه، چونکه هر به بندهیه که به په زیه ی
ئه دهب و ویلدا قسه له گهل خوادا بکاو سه ره کوئی، بی گومان وته و
گفتوگویشی زور ورد ده بی و، هه مووکسیکیش لیسی تی ناگات.
سه ریکی تهفسیری (ئالوسی) بکه.

۶۶: قال له موسی هل أتبعک ۲۲ مووسا ۲۳ پیی گوت:
ناخو مؤله تم دهدهیت شوینت بکه وم؟ واته: روخسه تم ئه دهیت

سه ردهمدا سه نده وه، ئه مه به شیک بوو له و اتا ومانای فره مووده یه که
که ئیمامی (بوخاری) هیناویه تی له کتیبه راسته که یدا. وه هه روا
ئیمامی (موسلیم) یش هیناویه تی و دهلیت: خوای گه وره به مووسای
فرموو: بوئو مه به سه ته ده بی ماسییه که له گهل خوت بیهیت،
جا له کوئی لیث گوم بوو، ئه وه (خدر) له وییه، به لی ئه ویش
فرمانه که ی خوای جیه جی کردو رویشتن تا گه یشتنه لای
به ردیک، ئهوجا مووسا دهستی کرد به گه ران به دوای (خدر) داو
پیی وابوو له و دوروو به ره دایه، لاوه که ش ماسییه که ی له سه ره
به رده که دانا و جوو له جولیکی دهست پی کردو له پریکا چوو ناو
ده ریاه وه، لاوه که وتی: هه که مووسا هاته وه پیی دهلیم، که چی
کاتی مووسا گه رایه وه، شه یتان له بییری برده وه رو داوه که ی بو
باس بکا! ئه مه یه که خوا ده فره موئی: ۶۰: وإذ قال موسی
لفتاه ۲۴ وه ئه وکاته وه بیر بیننه ئه ی پیغه مبه ره ۲۵! که (مووسای
کورپی عیمران) به هاوپی و لاوه که ی خوئی (یوشه عی کورپی نون
ی کورپی یوسف) ی گوت: لا أبرح حتی أبلغ مجمع البحرين ۲۶
من لی براوم سه فره ی بکه م و نه گه ریبه وه هه تا ئه گه مه جه مسه ری
به یه که گه یشتنی هر دوو ده ریاه که له (محیتی هیندی) و له
ده ریای (سوور) له (باب المندب) دا یه که ده گرنه وه ۲۷ أو أمضی
حقبا ۲۸ یاخود هیمان هر ماوه یه کی زورتریش بجم، هه تا ده گه مه
مه به سه ته ۶۱: فلما بلغا مجمع بینهما ۲۹ ئینجا که گه یشتنه
جه مسه ری هر دوو ده ریاه که - که چیگه ی مه به سه ته که یان بوو -
۳۰ نسیا حرتهما ۳۱ هه ردوو کیان ماسییه که یان له بیر چوو! ۳۲ فاتخذ
سبیله فی البحر سربا ۳۳ ئه ویش - ماسی یه که - به هه لبوقاوی و
هه لب زینه وه خوئی گه یانده ده ریاه که ۶۲: فلما جاوزا ۳۴ ئینجا
که مووسا و هاوپی که ی له جیی تیکه لبوونی دوو ئاوه که ده رباز
بوون و تی په رین وله جیه کی تر لایاندا ۳۵ قال آتنا غداءنا ۳۶ مووسا
به لاوه که ی خوئی گوت: ئاده ی خواردنه که مان بیننه، دیاره ده میک
بوو به ریوه بوون برسیان ببوو ۳۷ لقد لقینا من سفرنا هذا نصبا ۳۸ به
راستی له م سه فره دا ماندوویی زورمان دیت، دیاره ئه مه یه هر
نه خشه ی خوایه که له و چیگایه دا ماندوو بین و برسیان ببیت و
ماسییه که شیان بیر بکه و پیته وه!! ۶۳: قال أرأیت إذ أوینا إلی
الصخرة ۳۹ لاوه که به مووسای گوت: ئه ری ده زانی چی روویدا؟!
هه ره ئه وکاته که چووینه په نای به رده گه وره که وه ئه و پشوویه مان
دا ۴۰ فانی نسیت الحوت ۴۱ به راستی من ماسییه که م له بیر چوو،
بوئی باس بکه م که: هه ره له وی زیندوو بوویه وه خوئی کوتایه ناو
ده ریاه که رویشته،! ۴۲ وما أنسانیه إلا الشیطان أن أذکره ۴۳ دیاره
هه ره شه یتانیش له بییری برده وه بوئی بگیری مه وه ۴۴ واتخذ سبیله

تا له ږنگه دا به کورپړکی تازه لاو که یشتن و خدر کوشتی!! قال
أَقْتَلْتُ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ ﴿٦٥﴾ مُوسَىٰ وَتِي: سهره! ټایا که سیکی
پاکي بی گوناخت کوشت، بی ټه وې که سیکی کوشتیت؟! لقد
جئت شیئا نکرا ﴿٦٦﴾ به راستی کارپړکی زور گه وړه ی ناپه سهندت
ټه نجام دا، چونکه هیما کونکردنی که شتیبه که سووکترو بوو، تا

که به رده وام له گه لټ بم؟ ﴿٦٧﴾ علی أن تعلمن مما علمت رشدا ﴿٦٨﴾ له و زانسته ی -له لایه ن په وړه دگار ته وه- فیروکراویت، منیش فیرو
بکهیت و نیشانمی بده ی، به لکو که لکی لی وهرگرم له کاروبارمدا
﴿٦٧﴾ قال إنک لن تستطيع معی صبرا ﴿٦٨﴾ خدر وتی: به راستی تو
هرگیز له گه ل من هه لټاکهیت، ناتوانی خو راگر بیت له به رامبر
ټیسه کانی منه وه، چونکه هندی شت ده بینی له منه وه، به روا لټ
له گه ل شهر یعه ته که ی تودا ناگونجی ﴿٦٨﴾ و کیف تصبر علی
مالم تحط به خبرا ﴿٦٩﴾ وه چون له ناست شتیکدا ټاکات له بنج و
بناوانی نه بی و، له روا لټیشدا به کارپړکی ناپه سهند دیار بیت،
چون دهرده به ی ده نگ نه گه یټ، ټه گهر چی له (غهب) یشدا
حیکمه تی زوری تیابی ﴿٦٩﴾ قال ستجدنی إن شاء الله صابرا ﴿٧٠﴾
مووسا به خدری گوت: ټه گهر خوا حه زبکا به خو راگر دهم بینیت
هه تا له گه لټابم ﴿٧٠﴾ ولا أعصی لک أمرا ﴿٧١﴾ و له هېچ فره مانیکي
تو سه ریچی ناکم ﴿٧٠﴾ قال فإن اتبعنی ﴿٧١﴾ خدر وتی: جا
ټه گهر قبول ته و به دوامدا دییت ﴿٧١﴾ فلا تسألنی عن شیء ﴿٧٢﴾ له
حیکمه تی هېچ شتیک پرسیارم لی مه که ﴿٧٢﴾ حتی أحدث لک منه
ذکرا ﴿٧٣﴾ تا خوم له کاتی خویدا قسه ت بو ده کم و له نه ټینیبه که ی
ټاگادارت ده کم.

کونکردنی که میبه که!

﴿٧١﴾ فانطلقا حتی إذا ركبنا فی السفینة خرقها ﴿٧٢﴾ ټینجا هه ردو و
پیکه وه رویشتن تا کاتی سواری که شتیبه که بوون و، خدر کونی
تی کردو عه پیداری کرد ﴿٧٢﴾ قال: أخرقها لتفرق أهلها ﴿٧٣﴾ مووسا خو ی
پی نه گیراو به سر سوورمانیکه وه وتی: ټاخو تو ټم که شتیبه کون
ده کهیت، هه تا هه موو سه رنشینه کانی نقوم کهیت؟! لقد جئت
شیئا إمرأ ﴿٧٤﴾ به راستی کارپړکی به دفر وو ناشیسته ت کرد ﴿٧٢﴾
قال ألم أقل إنک لن تستطيع معی صبرا ﴿٧٥﴾ خدر گوتی: مه گهر
پیشتر پی نه گوتی تو هه رگیز ناتوانی له گه ل من خو را بگریت؟
﴿٧٣﴾ قال لا تأخذنی بما نسیت ﴿٧٤﴾ مووسا گوتی: له مه له
بیرم چوو لیم مه گره ﴿٧٤﴾ ولا ترهقنی من أمری عسرا ﴿٧٥﴾ وه له فیرو بوونی
ټه و زانیا ریبه دا که دهم و ی له تو وه فیرو بم، سه ختگیریم له گه ل
مه که، له فره مووده یه کیشدا هاتو وه: ((کانت الأولى من موسی
نسیانا)) (فتح الباری: ۲۲۸/۸).

کوشتنی کوره لاوه که!

﴿٧٤﴾ فانطلقا حتی إذا لقیا غلاما فقتله ﴿٧٥﴾ به لی ټه مجاره ش
پوز شه که ی لی وهرگرت و پاشان له که شتیبه که دابه زین و رویشتن

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنَّا غَدَاءٌ نَأْخُذُ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا
هَذَا نَصَبًا ﴿٧٦﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْتِنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ
الْحَوْتَ وَمَا أُنْسِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ، وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ
فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٧٧﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّ عَلىٰ أُنْحَارِهَا
فَصَبَا ﴿٧٨﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ
عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٧٩﴾ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَيْتَكَ
عَلَىٰ أَنْ تَعْلِمَنِي مِمَّا عَلِمْتَ رُشْدًا ﴿٨٠﴾ قَالَ إِنْكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ
مَعِيَ صَبْرًا ﴿٨١﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ عَسْرًا ﴿٨٢﴾ قَالَ
سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٨٣﴾ قَالَ
فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ وَحَتَّىٰ أَحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا
﴿٨٤﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخْرَقْتُهَا
لَأَتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿٨٥﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ
لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٨٦﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا
تُرهقني من أمري عَسْرًا ﴿٨٧﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ
قَالَ أَقْبَلْتُ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٨٨﴾

کوشتنی ټه و لاوه بی تاوانه.

کوتایی جزمی ۱۵، (والله الحمد والمنة) ..

﴿٧٥﴾ قال ألم أقل لک إنک لن تستطيع معی صبرا ﴿٧٦﴾ خدر
وتی: ټه ی پی نه گوتی هه رگیز تو ناتوانی له گه ل من نارام بگری
و هه لیکهیت؟ چونکه من هندی شت ټم که، به روا لټ له کاری
ناپه سهندو نابه جی ده چن، به لام له واقعیدا شتیکي نه ټینی گرنکی
له بندایه ﴿٧٦﴾ قال إن سألتک عن شیء بعدها فلا تصاحبنی ﴿٧٧﴾
مووسا وتی: ده سا ټه گهر دوا ی ټه مه جاریکی تر پرسیار ی
هه رشتیکم لی کردی و ره خنم لی گرتیت، ټیتر هاور پیه تیم مه که
قد بلغت من لدنی عذرا ﴿٧٨﴾ ټیتر به راستی مافی خو ته، و له لایه ن
منیشه وه بیانووی جیا بوونه وت ده ست که و تو وه، منیش گله یی و
بیانووم نامینی.

سەرگروشتەى راستگردنەوہى دیوارەكە:

بەسەرھانى گەمبەكە:

۷۷: قەسەم خەلىق ۵: بىنا قىلىنمىز. ھەردوو پىكەوہ رۆيشتن تا گەيشتنە خەلىق شارىك، ديارە بۇ ديارى كردنى ئەوشارە لەناو مېژوونووسەكاندا كېشە ھەيە، ئەگەرچى ھەندى ئەلەين: شارى

۷۹: اما نسيهه فكت مصادق يعنى نسي النجر: ھۆى كۆنكردى كەشتىيەكە، ئەمەبوو كە ھى چەند كەسىكى ھەزارو بىنەوا بوو، لەدەريادا ئىشيان پىدەكرد بۇ بۆيويان: ناسرت بن اعبيد: بۆيە ويستم بە كۆنكردى عەبيدارى بكم: بۇ كۆن ورمم مەك باحد كل سفيه غصبا: چونكە لەپىشيانەوہ پاشايەكى ستمكار ھەبوو، ھەموو كەشتىيەكى چاك و بى عيبي زەوت دەكرد.

كوشتنى خولامەكە:

۸۰: واما الغلام فكان أبواه عيسى: تازەلاوہكەش (كەكوشتم)! دەمزانى كەسروشتنى لەسەر بى پروايى و خوانەناسى ئەروا، باوك و دايكىشى ئيماندارو موسلمان بوون: فخرسان يرخنشا طغيان وكنر: جا ئيمەش ترسايين بەسەر كەشى خۆى ھەردوو لەخشتە بەرى و ناچارىان بكات و ھەليان بى بەرەو سەر كەشى و بى پروايى: ۸۱: فاردنا ان يبدلھما رېھما حيرامن زكوة واقرب رحمة: ويستمەن بەو كارەيە پەرورەدگارىان بۆيان بگۆرى بەمنداينكى چاكتر و پاكتر و بەمېرەبان تر.

رووخاندنى ديوارەكەو چاككرنەوہى:

۸۲: واما الجدار فكان لغلامين يتيمين في المدينة: ديوارەكەيش كە خەرىك بوو ئەكەوت و ئيمەش بەخۆرايى چاكان كردهوہ مالى دووكورە بچكۆلەى ھەتيو بوو لەشارەكەدا: وكن حته كنز نهب: لەئيزيا گەنجينەيك ھەبوو كە ھى ئەو دوومندالە ھەتيوہ بوو، باوكيان بۆى دانابوون: و كان أبوها صالحا: و باوكيشيان خواناس و پياوچاك بوو، جا لەبەر خاترى بابيان، خوا پارىزگارى بۇ كوردبوون، بۆيە ئيمەش ئەو كارەمان كورد، وتمان نەوہك لاڧاوى دەرى بخاو بڧەوتى. رافەكەرانى قورئان ئەلەين: چاكىي و راستى باوك، سوود بەنەوہكانى دەگەيەنيت، ئەگەر موسلمان بن. فارد ربك ان ينفنا أشدهما: پەرورەدگارت ويستى ئەو دووانە كاتى گەنجينەكەيان دەستكەويتەوہ بگەنە تەمەنى بلوغ و بەھيزبوون: و سخرج، كنرھما: و ئەوسا خەزىنەى خۇيان لەئيز ديوارەكەدا دەريئەن: رحمة من ربك: ئەمەيش بەزەيى و مېرەبانىيەك بوو لەلايەن پەرورەدگارتەوہ بەرامبەر بەو دوو كورە چكۆلەيە كوردى لەبەر چاكى باوكيان: و ما فعلته عن امرى: دلتياشە لەخۆمەوہ نەم كردهوہ، بەلكو گشت بەفەرمانى خوا بووہ: ذكركم

قَالَ الرَّاقِلُ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝۷۵ قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَٰذَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ۝۷۶ فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا آتَىٰ أَحَدُ الْأَهْلِ قَرْيَةً اسْتَطَعَمَا أَهْلَهَا فَأَبْوَا أَنْ يُضَيِّقُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ ۝۷۷ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۝۷۸ قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِمَا أُوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝۷۹ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَ هُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۝۸۰ وَأَمَّا الْكُلْبُ فَكَانَ أَبُوهُمَا مُنْقِمًا فَأَبْعَدَ الْكَلْبَ عَنْ تِلْكَ الْحَفِيَّةِ فَخَشِيَ أَنَّ رُجُوعَهُمَا طَغْيَانًا وَكَفَرَا ۝۸۱ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّنَا خَيْرًا مِمَّا زَكَّوْهُ وَأَقْرَبَ رُحْمًا ۝۸۲ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزُ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتَهُ ۝۸۳ عَنْ أَمْرِ ذَٰلِكَ فَأُوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِيعَ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝۸۴ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ۝۸۵

(ئەنتاكىيە) ى ئىستاي سەر بە ولاتى سووريە بوو: استطعما انھما: داواى خوراك و خوارەمەنيان لى كردن، ھەرەك ميوانيك رووبكاتە جيگايەك و برسى بى: و كانا ان عيسى و موصى: ئەوانيش ميواندارييان نە كردن، چونكە خەلىكى رۇد وچرووك و پيسكە بوون: فخرسان يرخنشا: جا ديوارىكيان لەوى بەدى كورد: و كانا ان عيسى و موصى: خەرىك بوو بكم، بەلام خدر ھەلى چنبيەوہ راستى كردهوہ: قال لو شئت لاتخذت عليه اجرا: موسا وتى: ئەگەر ئارەزووت بووبا بۇ چاككرنەوہى ئەو ديوارە كرئيت وەرئەگرت: ۷۸: قال عمارا فراق بى وىتك: خدر وتى: ئەوا ئىستا بەپىي قسەى خۆت لەيەك جيا دەبينەوہ: سانبك باويل مانم نستطع حله صبرا: كەميكى تر حيكەمت و نەيئى ئەو رووداوانەت بۇ باس دەكەم، لەبەرەمبەريانەوہ بى ئارام بوويت.

مالم تسطع عليه صبرا ۛ ئەو ھەروونكرندنەو ھى ئەوشتانە بوو كەتۇ
نەتوانى بەرامبەريان خۇراگر بىت. (تەبەرىي) ئەلئىت: گىرپانەو ھى
ئەم چىرۇكەو، چىرۇكە ھى (مووسا) و (يوشەع) ھى ھاورپىشى،
ھەر بۇ ئەو ھى بەيامبەرىش ۛ بۇ سزادانى ھابەشەدانەران
وگالتەكەرەن بەخۇى و بەقورئانەكەى پەلە نەكات. داستانى
مووسا و خدر وەك لە (بوخارى) و (موسليم) دا ھاتوو بەم شىو ھى
بوو: (ئوبەى) ئەلئىت: پەيامبەر ۛ ھەرمووى: جارنىكان مووسا
لەناو بەنى ئىسرائىلدا وتارى ئەدا، جا لەودەمەدا لىيان پىرسى:
كى لە ھەموو كەس زانائەره؟ وتى: من، ئىنجا لەبەر ئەو ھى
نەيوت خوا ئەزانى، خواش لىي بەگلەيى ھات و، نىگاي بۇ كر
كە لە (مجمع البحرين) دا بەندەيەكى سالىھ و راسالم ھەيە، ئەو
بەندەيەم لە تۇ زانائەره، مووسا وتى: خويا! من چۇن پىيى بگەم؟
جا ھەر، بەو شىو ھى كەقورئان باسى لىو ھەرد، پەيامبەرىش ۛ
روونى كەدەو، بەلام ئاخۇ خدر كى بىت؟ لە چ سەردەمىكا ژىابى؟
پىغەمبەر بووبى؟ ياخود پىاوپىكى سالىھ؟ ئاخۇ ئىستا زىندوووبى؟
يان مردوو؟ جابۇ ھەر يەكە لەو پىرسىيانە جىاوازي و كىشەيەكى
زۆر ھەيە، ھەرچەندە جەماو ھى زانايان دەلئىن: پىغەمبەر نەبوو،
ئەگەر چى (شنىقىتى) بەلايەو پىغەمبەر بوو، قسەى راستىش
ھەرئەو ھى كەئىستا لەئىيانە نەماو ھەرلەكاتى خۇيدا مردوو،
(ئىبنى كەسىن) دەلئى: ھەرفەرمودەيەك لەبارەى ژىن وزىندوووبىتى
(خدر) ھەو ھاتبى لاوازە، ھەر ھەا (ئىبنى جەجەر) ىش زۆرىك
لەو ھەرمودەنى لاواز كەدوو. (أضواء البيان) ىش دەلئى: ئەو
رەحمەت و (عيلمە لەدونى) يە خوا بەويدا، بەپىي ئايەتى (وما
فعلته عن أمرى) لەرپى و ھىيەو بوو، چونكە ھىچ رىيەكى تر
جگە لەو ھى ھوكم و برپارى لىو ھەرناگىرى و، بىناى ھوكمى ھىچ
شتىكى لەسەرناكرى، بەتايبەتى كوشتنى خەلكىكى بى تاوان، جا
كەوابوو خدر پىغەمبەر بوو، بەلئى منىش ھەرئەمى (شنىقىتى) م
بەلاو لەھەققەو نىكتەرە، خواش باشتەر دەزانى.

لەم داستانەدا:

(۱) دەبى ھەمىشە ھەول بەردى رابەرىكى زىرەك و ھۆشمەند دابىرىت،
سوودىش لە ژىرى و زانستەكەى و ھىگىرى ھەر وەكو مووسا ۛ
ھەول داو كەوتە شوپىن ئەو زانا بەرپەزە، ديارە ئەمە سەرمەشقە بۇ
ھەموو كەسنىك لە ھەر پايەوپلەيەكى زانياردا ھەبىت، وە لە ھەر
تەمەن و سالىكدا بىتن دەبى بەدواى زاناو كەلەپىاواندا بگەرئى
وليان بەھەرەمەند بىي.

(۲) كاكلىەى زانستى راستەقىنەى خواش ھەر لەبەندايەتى
وخوابەرستەنەو سەرچاوە دەگرئى.

(۳) فىربوونى زانيارى دەبى بۇ كارپىكردن بىت، چونكە مووسا
ۛ بەمامۇستاكەى خۇى وت: ((مما علمت رشدًا)) واتە:
زانيارىيەكم فىربەكە بىگەيەنئە ئاوات و مەبەستى خۇم.

(۴) نابى پەلە لەئىش و كارى رۇزانەدا بىرىت، چونكە گەلئى
لەو كارانە ھەيە كاتى گونجاوو شىاوپان دەوئى.

(۵) زۆرىەى رووداوەكان دوو دىمەنيان ھەيە، دىمەنىكى ئاشكرا
لە ئىمە، دىمەنىكى دىكەى ناديار، جا ھەر شتىك لەئىيانماندا
رووبدا، نابى بەپەلە برپار بەدەين، چونكە گەلئى لەو كارانە كە
روودەدەن و ھىكەمەتەكەيان لە ئىمەو ناديارە، بۇدواي دەردەكەوئى
كەھىكەمەنىكى وردى خواش لەبەندايە.

(۶) دىن و ئىمانى باوك كەلئى دەبەخشى بەرۇلەى برودادريان،
چونكە (خدر) لەبەر باوكىكى سالىھ و چاككارىوو بەرگرى
لەگەنجىنەى مندالەكان كر.

(۷) زۆر جارمۇق دەبىتە ناحەزەنىيە ھەرشتىك نەيزانى،
دەشئى كەسنىك ئامۇزگارى كەسپىتر بكاو لىيشى و ھەرنەگرئى و،
گلەبىش لەباباى ئامۇزگار بكا!.

(۸) دەبى قوتابى و شاگرد بەرامبەر بەمامۇستاكەيان، زۆر بەئەدەب
ولەسەرخۇ بن و لە ئاست يەكتەردا زۆرىش خۇبەكەمزان بن.

سەرگروشتەى زولقەرنەين:

﴿ ۸۳: و يسألونك عن ذى القرنين ﴾ لەبارەى (زولقەرنەين) ىشەو ھە
پىرسىارت لىدەكەن؟ ﴿ قل سألتوا عليكم منه ذكرا ﴾ پىيان بلى:
ئەى موھەممەد ۛ و ھەندئى لە بەسەرھاتى ئەو ىشتان بۇباس
ئەكەم ﴿ ۸۴: إنا مكننا له فى الأرض ﴾ بەراستى ئىمە ھىزو
دەسەلاتمان لە زەويدا بى دا ﴿ وآتيناه من كل شئ سببا ﴾ وە لە
ھەموو شتىك كە پىرىست بوو ھۆكارو ئامرازەكەيمان بۇ رەخساند
﴿ ۸۵: فاتبع سببا ﴾ ئەوسا ئەو ىش ھۆيەكانى بەكار ھىناو بەدواى
مەبەستىدا چو تا گەيشتە مەبەستى خۇى.

رافەكەرانى قورئان ئەلئىن: ئەم (زولقەرنەين) ھەر ئەسكەندەرى
يۇنانىيە، تاونىويەتى خۇرەلات و خۇرئاوا بخاتە ژىردەسەلاتى
خۇيەو، ھەربۇيە ناو ىشان ناو (زولقەرنەين)، چونكە پاشايەكى
برودادرو چاك و دادگەر بوو، وە لەئىوان سەردەمى عىساو
موھەممەددا سەلامى خوايان لەسەر بىت ژىاو. ھەرچەندە
لەديارىكردى ئەم (زولقەرنەين) ەدا لەناو مېزوو نووساندا كىشە
ھەيە: بۇنموونە ھەندىكان ئەلئىن: ئەسكەندەرى مەقدوونى
يۇنانىيەو بەئەسكەندەرى رۇمىش بەناوبانگەو، شاگردى
(ئەرسىتووى ھەكىم) بوو، (۳۰۰) سالىش پىش لەدايكبوونى

ثابینی خواو چاکه یان له گه‌ل بکه‌یت ﴿ ۸۷ ﴾: قال أما من ظلم
وتی: به‌لی وا ئەکه‌م، به‌لام هه‌رکه‌سی سته‌م وهاوبه‌شی بۆ خوا
دابنی و له‌سه‌ر بی‌پروایی خویشی بمی‌نیه‌وه ﴿ فسوف نعذبه ﴾
ئیمه‌ش له‌دواییدا سزای ئەده‌ین وئەیکوژین ﴿ ثم یرد الی ربه ﴾
پاشانیش ده‌برێته‌وه لای په‌روه‌رد گاری ﴿ فیعذبه عذابا نكرا ﴾
ئەوسا ئەویش سزایه‌کی زۆر سه‌خت وگه‌وره‌ی ده‌دا له‌دۆزه‌خدا
﴿ ۸۸ ﴾: وأما من آمن وعمل صالحا ﴿ هه‌رکه‌سه‌ش برۆای هیناو
له‌کوفر دوورکه‌وته‌وه کاری په‌سه‌ندو چاکی کرد ﴿ فله جزاء
الحسنی ﴾ پاداشتی زۆرباشی بۆ ئەبی ﴿ وستقول له من أمرنا
یسرا ﴾ و کاروباری ئەم دونیایه‌شی بۆ ئاسان ده‌که‌ین.

زولقهرنه‌ین گه‌یشه‌ خۆره‌ه‌لات:

﴿ ۸۹ ﴾: ثم أتبع سببا ﴿ پاش ئەوه که ولاتی خۆرئاوای گرت
دیسانیش سوودی له‌و هۆیانه وهرگرت له‌به‌رده‌ستیا بوون و، رینگه‌ی
گرته‌به‌ر بۆ خۆره‌ه‌لاتیش ﴿ ۹۰ ﴾: حتی إذا بلغ مطلع الشمس ﴿
تا گه‌یشه‌ته ناوچه‌کانی خۆره‌ه‌لات، ﴿ وجدها تطلع علی قوم لم
تجعل لهم من دونها سترًا ﴾ دیتی خۆر له‌پیش چاویدا به‌سه‌ر
هۆزیکه‌ه‌ل‌دیت که هیچ په‌ناگاو داپۆشه‌ریکمان له‌و نه‌داونه‌تی،
واته: هیچ جل و به‌رگ و فەرش و رایه‌خیکیان نه‌بوو، وه له‌ده‌شتیکی
کاکی به‌کاکیدا ده‌ژیان و، نه‌دارو نه‌دره‌خت و، نه‌شاخ وکیوی تیدا
نه‌بوو، ته‌نانه‌ت به‌که‌لکی بیناو ساختمانی‌ش نه‌ده‌هات ﴿ ۹۱ ﴾:
کذلک وقد أحطنا بما لديه خبرا ﴿ ئەوسا ره‌فتارو هه‌لسوکه‌وتی
(زولقهرنه‌ین) له‌گه‌ل گه‌لی خۆره‌ه‌لاتیشدا هه‌روه‌کو ره‌فتارو
هه‌لسوکه‌وتی وابوو له‌گه‌ل گه‌لی خۆرنشیندا، وه بی‌گومان ئیمه
به‌ته‌واوی ئەمان‌زانی به‌وه‌ی ئەو بی‌ری بۆی ده‌چوو، ده‌مان‌زانی
سوپاو له‌شکرو راویزکارو دارایی بۆ ئەو جه‌نگه‌ چه‌نده‌.

زولقهرنه‌ین گه‌یشه‌ ده‌قه‌ری لای ناچوو و باجوو:

﴿ ۹۲ ﴾: ثم أتبع سببا ﴿ دیسانه‌وه پاش رامکردنی ولاتی خۆره‌ه‌لات
رینگه‌یه‌کی ترو هۆیه‌کی تری گرته‌به‌ر به‌ره‌و باکوور ﴿ ۹۳ ﴾: حتی إذا
بلغ بین السدین ﴿ تا گه‌یشه‌ته نیوان دوو کیوی گه‌وره‌که له‌باکووری
ولاتی چین‌دان و بۆته‌ جیاکه‌ره‌وه‌ی ولاتی (چین له‌مه‌نغولیا) وه
له‌ ده‌ورووبه‌ری (ئه‌رمینیا) و (ئازهرایجان) دا، ﴿ وجد من دونهما
قوما ﴾ له‌خوارووی دوو کیوه‌که‌دا خه‌لکانیکی دیت بی‌جگه‌ له‌ دوو
ده‌سته‌که‌ی تر ﴿ لا یکادون یقھون قولا ﴾ له‌وانه‌ بوو له‌هیچ
قه‌یه‌ک تی نه‌گن، واته: خه‌لکیکی زمانه‌زان وکه‌وده‌ن و دوور
له‌شارستانیه‌ت بوون، چونکه له‌ناوچه‌یه‌کی شاخاوی و دوور له‌

عیسادا بووه، له‌ خۆرئاوایه‌ ولاتی (ئیتالیا) ته‌مه‌وه‌ (فه‌ره‌نسه‌و
ئیسپانیای) داگیر کردوه، له‌و لایشه‌وه ئەوبه‌ری ده‌ریای
سپی باکووری ته‌فه‌ریقایی داگیرکردو شاری ئەسکه‌نده‌ریه‌ی
دروست کرد، له‌م لایشه‌وه هیندستان وچین وئەوانه‌ی داگیرکرد..
جا له‌گه‌رانه‌وه‌یدا له‌ (خورمال) سی سه‌ر به‌هه‌له‌بجی سوله‌یمانی

إِنَّمَا كُنَّا لَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَمَا آتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿ ۸۵ ﴾ فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿ ۸۶ ﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ ﴿ ۸۷ ﴾ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّمَا أَنْتَ عَذِيبٌ وَإِنَّمَا أَنْتَ تَخْذُ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿ ۸۸ ﴾ قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَّكَرًا ﴿ ۸۹ ﴾ وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَنَسْقُولُهُ مِنَ الْأَمْرِ نَاسِرًا ﴿ ۹۰ ﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿ ۹۱ ﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ يَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ﴿ ۹۲ ﴾ كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿ ۹۳ ﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿ ۹۴ ﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿ ۹۵ ﴾ قَالُوا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّا يَأْجُوجُ وَمَاجُوجُ مُّقْصِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ يَجْعَلْ لَكَ خَرْجًا عَلَٰنَ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿ ۹۶ ﴾ قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رِيَّ خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقَوْلٍ أَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿ ۹۷ ﴾ أَلَمْ تَوْفِ رَبُّكَ الْحَدِيثَ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَلَمْ تَوْفِ أَوْفَىٰ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿ ۹۸ ﴾ فَمَا اسْطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿ ۹۹ ﴾

نه‌خۆش ده‌که‌وێت و ده‌مریت، هه‌ندی زانی می‌ژوونا‌سایش ئەلین:
ته‌رمه‌که‌یان هیناوه‌ته‌وه بۆشارۆچکه‌ی ئەسکه‌نده‌ریه‌ی لای شاری
به‌غداو، له‌وی به‌خاک سپێراوه. ئەم زانیارییه‌م له‌ته‌فسیری نامی
به‌ده‌سکارییه‌وه وهرگرتوه.

زولقهرنه‌ین چوو هه‌تا گه‌یشه‌ خۆرنشین:

﴿ ۸۶ ﴾: حتی إذا بلغ مغرب الشمس ﴿ خۆی وله‌شکره‌که‌ی که‌وته
ری تا گه‌یشه‌ته ناوچه‌کانی خۆرئاوا ﴿ وجدها تغرب فی عین
حمئة ﴾ وا هاته به‌رچاوی خۆر له‌گۆم وکانیاویکی ره‌ش ولێلدا
ئاوا ئەبیت ﴿ ووجد عندها قوما ﴾ هه‌رله‌ویی‌شدا گه‌لیکی دل‌ره‌ق
وئەپه‌رست و خاوه‌ناسی دی ﴿ قلنا یاذا القرنین ﴾ وتمان: ئەی
زولقهرنه‌ین! ﴿ إما أن تعذب ﴾ ده‌توانی سزایان به‌دی، ئەگەر
به‌رده‌وام‌بن له‌سه‌ر کوفری خۆیان ﴿ وإما أن تتخذ فيهم حسنا ﴾
ده‌شتوانی رینگه‌یه‌کی چاکیان بۆه‌لێژێریت، بانگیان که‌یت بۆلای

ئاۋەدانىدا بىوون، ۋە ئەۋ خەلگە بەدەست دوژمنىكى سەر سەخت بەناۋى ياجوج و ماجوجە ۋە گىرۇدە بىوون، بۆيە كاتى دەسلەتەكى زولقەرنەين يان دىت، خىرا پەنايان پى بىرد ﴿ ۹۴: قالوا يا ذا القرنين ﴾ وتيان: ئەي زولقەرنەين! ﴿ ۹۵: إن ياجوج و ماجوج مفسدون في الأرض ﴾ بەراستى ياجوج و ماجوج لەم ۋلاتەدا بەدفعەروو خراپەكارن. بەلى.. ئەمانە لەنەژاددا ھەرنادەمزان، بەلام سىمايان تىگەۋ لىكەيە، ھى وايان ھەيە كورته بالايە، ھەيانە بالابەرەزە، گەلىكى تالانكەرو دزوو پىاوكوژن، ھەرچىيان بەرپەلكەۋى ئەيخۇن: ﴿ ۹۶: عن زينب بنت جحش -رضى الله عنها- قالت: ((استيقظ النبي ﷺ من نومه وهو محمر وجهه، وهو يقول لا إله إلا الله، ويل للعرب من شر قد اقترب! فتح اليوم من ردم يأجوج ومأجوج مثل هذا وحلق قلت: يا رسول الله ﷺ: أنهلك وفيما الصالحون؟ قال نعم إذا كثر الخبث)) خاتوونە زەينەب خوا لىي رازى بىت دەلىت: پىغەمبەر ﷺ لەخەو بەخەبەر ھات، كەرەنگو روخسارى سوور ھەلگەپاۋو! دەيگوت: ھاوارو واۋەيلا بۆ (عەرب!) لەۋشەرو خراپى ۋە بەد فەرىيە لىيانەۋە نزيك بۆتەۋە، ۋائەمرو دەرگاي بەرپەستەكە لە(ياجوج و ماجوج) دەرگىتەۋە، ۋەك ئەم دوو پەنجەيە (پەنجە گەرەۋە، پەنجە شايەتومان)، ۋاتە: ۋەكو ژمارە (۹۰) كەلەلای عەرب باۋىوۋە بەو جۆرەيە يەكتريان لەژمارە ئاگادار كردوۋە. خاتسو زەينەب گوتى: ئاخۇ ئىمەش تىياپچىن كەخەلكانى سالحو باشمان لەنيواندا بىت؟! فەرموۋى بەلى ھەركات زىناۋ فەسادو خراپەكارى زۆرۋو. (پىشەۋائەحمەد). ﴿ ۹۷: فهل نجعل لك خرجا ﴾ ئاخۇ ئەگونجى ئىمە باج وخەرچى وديارپىيەكت بۆ كۆبكەينەۋە ﴿ ۹۸: على أن تجعل بيننا وبينهم سدا ﴾ كە لە نيوان ئىمەۋئەۋاندا بەرپەستىك دروست بكەيت، تا ئەۋان نەتوانن شالاۋمان بۆ بىنن ﴿ ۹۹: قال ما مكنى فيه ربي خير ﴾ زولقەرنەين وتى: ئەۋ زانىارى ۋمال و سامان ودارايى ۋەدەسلەتەي كەپەرۋەردگارم پى داۋم چاكتەرە لەۋەي ئىۋە ئەمدەنى ﴿ ۱۰۰: فأعينوني بقوة ﴾ سامان پىۋىست نىيە، بەلكو ئىۋە بەھىزى بازوۋى خۇتان يارمەتىم بدەن ﴿ ۱۰۱: أجعل بينكم وبينهم ردا ﴾ ئەۋسا لەنيوان ئىۋەۋ ئەۋاندا بەرپەستىكى ئەستور دروست دەكەم ﴿ ۱۰۲: أتوني زبر الحديد ﴾ دەسا لەتە ئاسنى گەرەم بۆ بىنن و كەلەكەي بكەن ﴿ ۱۰۳: حتى إذا ساءى بين الصدفين ﴾ ئەۋانىش ئاسنيان لەسەريەك كەلەكە كەرد تا ديوارپىكى دروست كەرد ئەم بەروئەۋبەرى كىۋەكەي پركەرد ﴿ ۱۰۴: قال انفخوا ﴾ ئەۋجا وتى: بەدەۋرىدا ئاگر ھەلگەن وخۇشيكەن وبيدەمىنن ﴿ ۱۰۵: حتى إذا جعله نارا ﴾ ئەۋانىش كارەكەيان ئەنجامدا تا پارچە ئاسنەكان ھەموو بوونە ئاگرو سووربوونەۋە ﴿ ۱۰۶: قال

أتوني أفرغ عليه قطرا ﴾ ئىنجا وتى: ئىستا مىسى قال و تواۋەم بۆ بىنن بالەسەريا بىرپىژم، ئەۋانىش داۋاكەيان جىبەجىكەردو، ئەمىش ئاسنەكەي گۆشى ۋ بوو بەيەك پارچەۋ سەدىكى قايمى دروست كەرد ﴿ ۹۷: فما اسطاعوا أن يظهروه ﴾ ئىتر گىرەشۋىنە (مفسد)ەكان نەيانتوانى سەركەۋنە سەرى لەبەر ئەستوروى ۋ بەرزى ﴿ ۹۸: وما استطاعوا له نقبا ﴾ ئەشيانتوانى لەخوارەۋە كۈنى كەن لەبەر قايمى ۋ مەحكەمى ﴿ ۹۹: قال هذا رحمة من ربى ﴾ ئىنجا زولقەرنەين وتى: ئەم دەسلەت ۋ بەرپەستە رەحمەت ۋ مېھرىبانىيەك بوو لەلايەن پەرۋەردگارمەۋە پى بەخشىۋم، ئەگىنا ئەۋكارە لەتواناي مندائىيە ﴿ ۱۰۰: فإذا جاء وعد ربى جعله دكاء ﴾ ئىنجا ھەركاتى بەلىتى بەرەللاۋوونيان لەلايەن پەرۋەردگارمەۋە بەجى گەيشت كەكاتى نزيكبوونەۋەي رۆزى قىامەتە ئەۋ بەرپەستە ۋ پىران ئەكات ۋ ئەيكوتى بەسەريەكاۋ وردوخاشى دەكا ﴿ ۱۰۱: وكان وعد ربى حقا ﴾ خۇ بى گومانىشە بەلىنى پەرۋەردگارى من راست ودروستە ۋ، ھەر ۋەدى دى.

لەم داستانە مېژوۋىيەدا:

(۱) ھىچ كارىك بى پەيدا كەردنى ھۆۋ ئەسبابى شىۋى خۇي ئەنجام بەخش نابى، ۋەك زولقەرنەين پى ھەلسا: ﴿ ۱۰۲: ثم أتبع سببا ﴾ سى جار قورئان دوۋىياتى دەكاتەۋە.

(۲) ھىچ دەۋلەت ۋەدەسلەتدارىك سەركەۋتوۋ نابىت تاچاكان ۋ خەزمەتگوزاران دلخۇش ئەكات ۋ؛ لاسارو خراپكارانىش سزا نەدات، ۋاتە: نابى بەيەك چاۋ سەيرى ھەردوۋلا بكات.

(۳) داۋاي گران ۋ قورس لەمىللەت شىۋى دەۋلەتى ئىسلامى نىيە.

(۴) نابى ھىچ دەۋلەتتىكى دلسۆز لەداۋاكارپىيەكانى گەل بى ۋەلام بىت.

(۵) زولقەرنەين تەنەتەي لەگەل ئەۋانەدا كە لەقسە تى نەئەگەيشتن خەرىك بسو ۋ داخۋازپىيەكانى ۋەلام دانەۋە بەرپەستەكەي بۆ دروست كەردن لەگەل ئەۋەموۋ ئەزىتەدەدا.

(۶) دروست كەردنى ئەمىيەت ۋ پاراستنى ۋلات، يەكەم مەرچە بۆ ژيانى ئاسۋودەيى، بۆيە زولقەرنەين ئەۋەموۋ ھەۋلەي دا بۆبەند كەردنى ياجوج و ماجوج تا ھىرش نەھىننە سەر ئەۋگەلە.

(۷) ھەرۋەزى ۋ ھارىكارى لەئەنجامدانى كارە گشتىيەكاندا لەناۋ جەماۋەردا خالىكى زۆر گرنگە بۆ پىرۋزى بە دەستەيىنان ۋ پاشان بەرگرى لى كەردنى.

(۸) رابەرى راستەقىنە دەپى ئەۋەندە سامان ۋ ماددەي لا گرنگ

أَعْنَهُمْ فِي غَطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي ﴿١٠٣﴾ ثهوانه ی چاویان له ناو پهرده ی لیلی وتاریکیدا قووچاوبوو له یادی قورثانه که م و، نه یان دهویست یادی بکه ن ﴿١٠٤﴾ وکانوا لا یستطیعون سمعا ﴿١٠٥﴾ نه شیانده توانی بیسن وخویان کردبووه که رولال و حه زیان له قورثان نه ده کرد ﴿١٠٦﴾ أفحسب الذین کفروا أن یتخذوا عبادی من دونی أولیاء ﴿١٠٧﴾ ثاخو کافرو بی باوه ران لایان وایه وبویان ده چیه ته سر نه گهر - له باتی من - هه ندی له به نده کانم بکه نه پشتیوان ودوستی خویان وکه لکیان پی ده گه یه نن وله سزای من رزگاریان ده که ن ۱؟ ﴿١٠٨﴾ إنا اعتدنا جهنم للکافرين نرلا ﴿١٠٩﴾ با ثهوانه چاک بزائن که بی گومان نیمه دوزه خمان کردوته په زیرایی و مه نزلگی بی پروایان وله وی نیشه جی ده بن.

کی زوتر زیانی پی ده گا له کرده وه کانیدا:

﴿١٠٣﴾ قل هل ننبئکم بالأخسرين أعمالا ﴿١٠٤﴾ بلی نه ی موحه ممد ﴿١٠٥﴾ ثایا پی تان بلیم: زیانبارترین که س لای خوا کییه ؟ ﴿١٠٦﴾ الذین ضل سعيهم فی الحیاة الدنیا ﴿١٠٧﴾ ثهوانه نه که هه ول وتیکوشانه کانیان له م ژیانی دونیادا به هه وائته و بی ناوهرؤک ده رچوو، چونکه بی پروابوون وهه رچیشیان کردبی لینیان وهه نه گيراوه. (ته به ری) ده لیت: ثم هه ره شهیه ته وای خه لکانی بی ده چی و، خاوه ن بیرووباوه ره گه نده ل و چه واشه کاریه کان ده گریته وه. ﴿١٠٨﴾ وهم یحسبون أنهم یحسنون صنعا ﴿١٠٩﴾ له گه ل نه وهیشدا لایان وایه کاریکی شیاوو شایسته یان نه نجام داوه، خویان نه زان کرد که: ثاکارچاکی له گه ل کوفرو بی پرواییدا که لکی نابی ﴿١١٠﴾ أولئک الذین کفروا بأیات ربهم ولقائه ﴿١١١﴾ ثهوانه که سانیکن که به ثایه ته کانی پهروه رذگاریان و به گه یشتنی دیداری نه وه دواروژدا کافرو بی باوه ر بوون ﴿١١٢﴾ فحبطت أعمالهم ﴿١١٣﴾ ثینجا له بهر نه وه کرده وه کانیان نابوودو پووجه ل بووه ﴿١١٤﴾ فلا نقیم لهم یوم القیامة وزنا ﴿١١٥﴾ ثینجا نیمه ش له رؤزی قیامه تدا هیچ ته رازوو میزانیکی سه نگینیان بو دانانیین. (واته: هیچ نرخ و بایه خیکیان نابی). (عن أبی هریره ؓ قال: قال رسول الله ﷺ: ((إنه لیأتی الرجل العظیم السمین یوم القیامة، لا یزن عند الله جناح بعوضة، وقال: اقرؤا إن شئتم: ((فلا نقیم لهم یوم القیامة وزنا)). (متفق علیه !!)) ﴿١١٦﴾ ذلک جزاؤهم جهنم ﴿١١٧﴾ ثاگری دوزه خ نه وه توله یان بی بما کفروا واتخذوا آیاتی ورسلی هزوا ﴿١١٨﴾ له بهر بی پروایی وگالته کردونیان به ثایه ت و به په یامبه رانی من.

پداشتی موسلماننه سالحه کان:

﴿١٠٧﴾ إن الذین آمنوا وعملوا الصالحات ﴿١٠٨﴾ بی گومان نهوانه ی

نهی، ههروه کو په یامبه رانیش نه وه ره شه یان هه بوو: (لا أسألكم علیه من أجر).

﴿٩﴾ مروث هه رچه نده ده سه لات وهیزی زور له به رده ستیا بیث نابی له خو بایی ویاخی بیی.

﴿١٠﴾ هه مووشتیک ته واه ده بی وده روات، نه گهر چی زوریش قایم

قَالَ هَذَا رَحْمَةً مِنِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدِي جَعَلَهُ دَكَاةً وَكَانَ وَعْدِي حَقًّا ﴿٩٩﴾ وَتَرَكَأَ بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجَ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿١٠٠﴾ وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠١﴾ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غَطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠٢﴾ فَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِن دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نَرِئًا ﴿١٠٣﴾ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٤﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ فَبُطِئَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ﴿١٠٦﴾ ذَلِكْ جزاؤهم جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٠٧﴾ إِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٨﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حَوْلًا ﴿١٠٩﴾ قُلْ لَوْ كُنَّا آبَحْرٍ مُّدَادًا لَكُنَّت رِيقِي لِنُقَدِّ الْأَبْحَرُ قَبْلَ أَنْ نُنْفِذَ كُنَّت رِيقِي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَعْدَدًا ﴿١١٠﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١١﴾

ومه حکم بیث، که وابوو له پیکه وه نانی سامان ودارایی و ده سه لاتدا ده بی هوشیار بین.

﴿٩٩﴾ و ترکنا بعضهم یومئذ یموج فی بعض ﴿١٠٠﴾ وه له ورؤزه به دواوه وازمان لی هینان تاوه کو شه پؤل نه دهن و به یه کدا دین وه که شه پؤل ده ریا، یاخود وازمان لی هینان بوئو ورؤزه که به ریه سته که ده شکیت، نه وانیش به په له وه به کومل دینه ده ری، که نه وهیش به کیکه له نیشانه کانی رؤزی قیامه ت. ﴿١٠١﴾ ونفخ فی الصور فجمعناهم جمعا ﴿١٠٢﴾ له وه دوا له نه فحه ی دووه دوا فوو به شه بیووردا نه کری وهه موو کو نه که یه وه بو حیساب و کیتاب.

دوزه مخ له به رده م خوانه ناساندا راده نری:

﴿١٠٠﴾ وعرضنا جهنم یومئذ للکافرين عرضا ﴿١٠١﴾ وه له ورؤزه دوا دوزه به شیوه یه کی زور قورس ونا ره حه ت بو کافرو بی پروایان ده خینه روو وهه موووشیانی تی ده خین ﴿١٠٢﴾ الذین کانت

سۈرەي (مەريەم)

مەككەيىيە (۹۸) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەي مېھرەبان

ئەم سۈرەتەش ھەربۇ چەسپاندنى يەكتاپەرستى وزىندوويونوۋەو پاداشت وتۆلەيە، دەشتوانىن كورتتر پلېيىن كە: ھەموو تەۋرەكەي تەۋحيدو بىروا بوونە بەبوون وتاك وتەنيايى خۋاى گەۋرە.. پەپرەوو پىرۇگرامى رىگاۋ رىبازى راستان و گومرايان.

* داستانى ھەندى لە پەيامبەران ۋەكو (زەكەريا) و (يەحيا) كورى و(موسا).. (عليهم الصلاة والسلام) دىنى ۋەھلەۋىشەۋە دەست يى دەكات.

* پىروداۋە مېۋويىيەكەي خاتوو(مەريەم) و عىساي كورى دەگىرپتەۋە، چۈنكە ويستى خوا وابوو كە ئەو مۇعجىزە گەۋرەيە رووبدات بە لە دايكبوونى عىسا ﷺ بى ھىچ جۆرە پەيۋەندىيەكى نېرو مېيى! بى ئەۋەي مەريەم مېرد بكات، بۇيە پىي دەلېن: (مەريەم العذراء).

* لەپاشان باسى (ئىبراھىم) لەگەل باوكيدا دىت، ئىنجا نىرخاندن و پىزدانان بۇ ئەم پەيامبەرە بەپىزانە: (ئىسحاق، يەعقوب، موسا، ھاروون، ئىسماعىل، ئىدريس، نوح) -سەلامى خۋايان لەسەرىت- دەشتوانىن پلېيىن: دوولەسەرسى سۈرەتەكە باسى ئەمانەيە، ئەلەتە مەبەستىش لەۋە راگەياندنى ئەۋراستىيەكە ھەموو پەيامبەران ھەريەك كارى سەركىيان بوۋە، ئەۋىش يەكتاپەرستى و دووركەۋتەۋەيە لەھەر ھاۋبەش و بىراردانىك، بەدەر لە شەرىعەتەكەي خوا.

* چەند دىمەنىكى رۆزى قىامەت دىننىت، كە چۈن تاۋانبارە بى باۋەرەكان بەدەۋرى جەھەننەمدا لەسەر ئەزىز كەۋتوون و چاۋەرۋانن فرى بدىنە ناۋىيەۋە.

* كۈتايىشى دىت بەدوور راگرتنى خۋاى گەۋرە لە ھەر جۆرە ھاۋبەشەك: مندال.. ھتد. ۋە بە توندترىن شىۋە بەگىز ھاۋبەشەدانەراندا دەۋراۋ بەھىزترىن بەلگەيان بۇ دىننىتەۋە، لەسەر بى شەرىكى خوا.

* ناۋىشى سۈرەي (مەريەم) ە، لەبەرئەۋە تا دونيادونيا بىت ئەۋداستەنە سەرسۈرھىنەرە ھەر شىكۈمەند بىت و بوترىتەۋە، مندالېك لەدايكبوو بە بى باوك!! پاشان بۇ پاكەنى دايكەكەي لەلانك و بىشكەدا بىتە گىتوگۈۋ قسەۋباس كە ئەمىش دىسانەۋە رووداۋىكى سەيرترە مەۋقەكان گىت واقيان و رەدەمىنى لەبەرەمبەرەۋە، ئەگەر

ئىمان و باۋەرەيان ھىناۋ، كىرەۋى چاكىيان ئەنجام دا * كانت لەم جنات الفردوس نىزا * ھەر لەزۋەۋە باخەكانى فېردەوسمان كىرۋتە جىي پەزىرايىيان. (عن عبادة بن الصامت ؓ، أن رسول الله ﷺ قال: ((الجنة مائة درجة، ما بين كل درجتين كما بين السماء والأرض، أعلاها الفردوس، ومنها تفجر أنهار الجنة الأربعة، فإذا سألتهم الله فاسألوا الفردوس)). ونحوه عن أبي هريرة ومعاذ بن جبل وغيرهم من الصحابة). (متفق عليه). بەھەشت سەد پلەيە، دوورى ھەر يەككىيان لەيەكەي بەقەد دوورى ئاسمان و زەمىنە لەيەكتر، مەزن و بىلدترىان باخاتى (فېردەۋس) ە، ھەرچۈر جۋبارە كانى بەھەشتىش ھەرلەۋى ھەلدەقۇلېن، ئەۋسا ھەركات ئىۋە داۋاتان لەخوا كىر، فېردەۋسى لى بىخۋازن.

۱۰۸: خالد بن فهال * بەھەتا ھەتايىش لەۋىدا ئەمىننەۋەۋە ژيانىان تىيىدا نەبراۋەيە * لا بىغون عنھا حولاً * ھەرگىز بىزار نابن و بۇ خۇشيان داۋاى جى گۈركى ناكەن و، قەتىش پىيان خۇش نىيە لىي دەرجن.

۱۰۹: قل لو كان البحر مدادا لكلمات ربي * پىيان بلى: ئەگەر بۇ نوۋسىنى وشەكانى پەرۋەردگارم دەريا گىت مەركەف بى تا ھىكمەت ونەھىيەكانى ئەۋيان پى بنووسرى * لىفد البحر قبل أن تنفذ كلمات ربي * پىش لەكۈتايى ھىنانى وتەۋ بىرپارەكانى پەرۋەردگارم دەريا ھەموو ھەلدەچۈرى * ولو جئنا مثله مددا * ئەگەرچى ئەۋەندەي تىرشىيان فرىاخەين بۈكۈمەكىيان، ھىشتا ھەركۈتايىان نايەت.

مۇجەمەد ئادەمزا دەۋ، خۋاش ھەريەكە:

۱۱۰: قل إنما أنا بشر مثلكم يوحى إلی * پىيان بلى ئەي پىغەمبەر! ﷺ منىش تەنھا ھەرمۇۋىكم ۋەك ئىۋە، ۋەھىم بۇ دەكردى كە: * إنما إلهكم إله واحد * بلىم بەراستى تەنيا يەكخۋاۋ پەرستراۋ ھەيە، تەنھا خۋاۋ پەرستراۋىكى يەكتايە * فمن كان يرجو لقاء ربه * ئىنجا ھەركەسىك لەئىۋە ئومىدى بەگەيشتنى دىدارى پەرۋەردگارى خۋى ھەبى لەدۋارۋۇزدا * فليعمل عملاً صالحاً * با كارى چاك وكرەدەۋى دروست ئەنجام بدات * ولا يشرك بعبادة ربه أحدا * ۋە لە پەرستنى پەرۋەردگارى خۇيدا ھىچ كەسىك نەكاتە ھاۋتاۋ ھاۋبەشىي و روپامايى نەكات، چۈنكە خوا تەنھا دىسۋى وئىخلاص ۋەرئەگرى، نەريپاۋ روپامايى وشىرك ۋ ھاۋبەشەدانان.

خو نه دهن به دهسته وه.

دهسا سلاو له مهریه م وکوره کهی (واته: عیسا) ﷺ تا رژی دواپی دی، دهبا هر بهرزو شکومه ند بیت پلهی ژنانی داوینپاک و سه ریلند وهک بهرزی و بلندی کیوهکانی کوردستان.

بهم شیویه دهست پی دهکات: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱:

تروسکهی دی ﴿ولم اکن بدعائک ربی شقی﴾ پهروه دگارم! تا بۆ مه بهسته کانم لیث پارامه وه، هرگیز دلشکاوو بی هیوا نه بووم، واته: ئیستایش لوتفت بیی له گهلم ﴿ه: وانی خفت الموالی من ورائی﴾ و بهراستی من له دواي خۆم له هۆزو عه شیرت و خزمانم نیگه رانم، که وهک پیویست نه زانن ریز له په یامبه ریتی و زانست بگرن ﴿و کانت امرأتی عاقرا﴾ و خوشت ناگاداری و چاک ده زانیت که هاوسه ره که یشم نه زۆکه ﴿فهب لی من لدنک ولیا﴾ دهسا تو له گه لئه وه یشدا له میهره بانی خوت، نهک به پنی باوونه ریت مندالکی چاکم پی بیه خشه، تا بیی به جیگه دارم و ریز له و خانه واده و مقامه بگری ﴿۶: یرثنی و یرث من آل یعقوب﴾ و میراتی من و خانه دانی یه عقوب و هرگری و بیته جینشینمان و، ئیش و کاره کانیش بگریته دهست. جا قسهی راست له م جیگایه دا نهویه که: مه بهست بهو میراته له زه که ریای بگری، میراتی پیغه مبه رایه تییه، نهک میراتی مال و دارایی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ فره موویه تی: ((إنا معشر الأنبياء لا نورث، ما ترکناه صدقة)) واته: هرگیز میرات له ئیمه ی دهسته ی پیغه مبه ران ناگیردری و، هر جیمان پاش خۆمان به جی هیشت ده بیته خیر و سه ده قه و ده دریته (بیت المال) ی موسلمانان/ (بوخاری: فی الفرائض (۶۲۲۷)). و ده فره موئی: ((إن العلماء و رثة الأنبياء لم یورثوا دینارا و لادرمها و رثوا العلم)) واته: بی گو مانه که گشت زانایان میراتگرو جینشین پیغه مبه ران، دیاره که پیغه مبه رانیش دینار و دره میان و پاش نه که و توه، به لکو زانست و زاناریان و پاش خستوه. (نه بووداود (۳۶۴۱)). وه هروه ها له ته فسیری ثایه تی: (و ورث سلیمان داود) دا، زاناکان به ده ره له زانایانی شیعه هه مان رایان هیه ﴿واجعله رب رضا﴾ ئه ی پهروه دگاری من! هیوامه خۆت و بهنده چاکه کانت له کردار و هه لسوکه وتی رازی بن.

خوا دوعاکه ی زه که ریای قه بول کردو یه حیای پی به خشی:

له م چند ثایه ته دا خوا ی دلۆقان، وه لای زه که ریا ده داته وه و ده فره موئی: ﴿۷: یا زکریا إنا نبشرك بغلام﴾ ئه ی زه که ریا! به راستی ئیمه مژده ی کوریکت ده دهینی ﴿اسمه یحیی﴾ ناوی یه حیایه ﴿لم نجعل له من قبل سمیا﴾ که به ره لو، ناوی وانه بووه و که سمان ها و ناوی ئه و نه کردوه ﴿۸: قال رب أنى يكون لی غلام﴾ زه که ریا له خوشیا گوتی: پهروه دگارم! جا کوا له م ته مه نه دا من کورم ده بی ﴿و کانت امرأتی عاقرا﴾ و نه که شم نه زۆکه ﴿وقد بلغت من الکبر عتیا﴾ و خویشم له بهر پیری که له لام و جومگه کانیه له شم ته وا و لاوازن و ئوفاده بووم. ته فسیره کان ده لین: ته مه نی

که یص ﴿ثم پینج پیته: (کاف، ها، یا، عین، صاد) هیما ی ئیعجازی قورنانن، ههروهک له چهن د جییه کدا باس کرا.

زه که ریا هانا ده بانه بهر پهروه ریئی:

۲: ذکر رحمة ربک عبده زکریا ﴿ثم باسه یادی ره حمه ت و میهره بانی پهروه دگاری تویه ئه ی موحه مه ده! ده ریه ی (زه که ریا) بهنده ی خوی ﴿۳: إذ نادى ربه نداء خفیا﴾ ئه و ده مه که زۆر به هیواش وه سه رخۆو زۆر به ویل و به نه ده به وه له میحرایه که ی خۆیدا هانا و هاواری له پهروه دگاری خوی کرد به ده نگیکى نرم و نه وی، تاخزم و کهس و کاری نه زانی و، پیش هه موو شتیکیش خوا حه زی له ئارامی و له سه رخۆیه ﴿۴: قال رب انى وهن العظم منى﴾ گوتی: ئه ی پهروه دگارم! به راستی خۆت چاک ده زانی که من پیشه و ئیسکه کانم سیس و لاواز بوون و هیرو پیژم نه ماوه و اشتعل الرأس شیبا ﴿و هه موو سه ریشم له بهر پیری شو له و

که له دایک بووه ﴿ و یوم یموت ﴾ و روژی دهمری ﴿ و یوم یبعث حیا ﴾ و روژیکیش زیندوو ئه‌کریته‌وهو هه‌له‌ده‌ستی.

مهریه‌م و له دایکبوونی عیسا:

﴿ ۱۶: واذکر فی الکتاب مریم ﴾ له‌م قورئانه‌دا باس و یادی

زه‌که‌ریا ئه‌وحه‌له (۱۲۰) سال بوو و، ته‌مه‌نی خیزانه‌که‌یشی (۹۸) سال! ﴿ ۹: قال کذلک ﴾ په‌یامه‌ینه‌که‌ی خوا گوتی، بریار ئاوايه پیم گوتی ﴿ قال ربک هو علی هین ﴾ په‌روه‌ردگار یشت ده‌فه‌رموی: سه‌ری سورنه‌مین، چونکه ئه‌م کاره لای من زۆر ئاسانه ﴿ وقد خلقتک من قبل ولم‌ تک شیئا ﴾ خو له‌پیش یه‌حیاشدا خوتم هه‌ر له‌نه‌بوون دروست‌کردو هیچ شتی نه‌بوویت، واته: هه‌ر وه‌کو تۆم له‌نه‌بوونه‌وه به‌دی هینا، هه‌ر ئاواش ده‌توانم (یه‌حیا)ت بو به‌دی پینم ﴿ ۱۰: قال رب اجعل لی آیه ﴾ زه‌که‌ریا بو دلتیایی خۆی گوتی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم! بو زک پرپوونی هاوسه‌ره‌که‌م نیشان‌یه‌که‌م بو به‌دی بینه ﴿ قال آیتک ألا تکلم الناس ثلاث لیل سوا ﴾ خوا فه‌رموی: نیشان‌ه‌و به‌لگه‌ی هاتنه‌دی ئه‌و موژده‌یه ئه‌وه‌یه تا سێ شه‌وان و سێ روژان بێ ئه‌وه هیچ وه‌یه‌کت هه‌بی ناتوانی قسه له‌گه‌ل خه‌لکدا بکه‌یت ﴿ ۱۱: فخرج علی قومہ من المحراب ﴾ جا دواى ئه‌و کاره‌ساته به دلتیاییه‌که‌وه له‌میحرابی نوێه‌که‌یه‌وه چوو ده‌ره‌وه‌و رووی کرده هۆزو په‌یره‌که‌رانی خۆی. (میحراب) هه‌ندێ ئه‌لین: له (حرب) هه‌وه وه‌رگێراوه، وه‌ک بلیتی: پیای (میحراب) هه‌میشه له‌گه‌ل شه‌یتان و هه‌واو ئارزوودا له جه‌نگایه هه‌ندێ دیکه ئه‌لین: له (حه‌رب) هه‌وه هاتوو: وه‌ک بلیت: پیای میحراب هه‌میشه خه‌سته‌و ماندوو! ﴿ فأوحی إلیهم أن سبحوا بكرة وعشيا ﴾ به‌هیما و ئاماره پنی گوتن له‌به‌رامبه‌ر به‌خشه‌کانی خواوه به‌یانیان و ئیواران هه‌ر ته‌سیب‌حاتی خوا بلین و، خه‌ریکی ویردو ئه‌وراد بن.

يَتَجَمَّعُ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًا ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَتْ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَيَرَىٰ بَوْلِدٍ يَدْوِلُهُ وَيَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ اتَّخَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْفِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِن كُنْتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَتْ إِنَّمَا أُنَازِلُ رَّبِّي لَأَهَبَ لَكَ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَ آيَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِئْرِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّنْسِيًّا ﴿٢٣﴾ فَأَنَادَتْهُمَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ وَهَرَىٰ إِلَيْكِ الْجِئْرُ فَجَزَعِ النَّخْلَةُ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رَطْبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

په‌سنی یه‌حیاو له‌دایکبوونی:

(مهریه‌م) یش بکه، له‌م باسه‌دا داستانیکی سه‌رسوهره‌ینه‌ر ده‌بیسیت! ﴿ إذ انتبذت من أهلها مكانا شرقيا ﴾ کاتی دوور له‌کس و کاری که‌ناری گرت و جیگایه‌کی خۆره‌لاتی بو خۆی هه‌لێارد بو خواپه‌رستی، واته: له‌به‌شی خۆره‌لاتی قودسدا ﴿ ۱۷: فاتخذت من دونهم حجابا ﴾ له‌نیوان خۆی و ئه‌واندا په‌رده‌یه‌کی دانا تا چاکتر بتوانی خواپه‌رستی بکات ﴿ فأرسلنا إليها روحنا ﴾ ئیمه‌یش روحي خومان (جوهره‌ئیل) نارد لای ﴿ فتمثل لها بشرا سويا ﴾ ئه‌وسا له‌سیمای پیاویکدا نه‌ک له‌شیوه‌ی فریشته‌دا خۆی نیشانداو هاته به‌رچاوی تا نه‌ترسی و کاره‌که‌ی لا‌قورس نه‌بیٔ ﴿ ۱۸: قالت إني أعوذ بالرحمن منك ﴾ کاتی که‌ چاوی پی‌که‌وت ترسا خراپه‌کار بیٔ بو‌یه گوتی: به‌راستی من په‌نا ده‌به‌مه به‌ر خواى به‌به‌زه‌یی له‌زه‌ره‌رو زیانی تو ﴿ إن كنت تقيا ﴾ ده‌سا ئه‌گه‌ر تو که‌سیکی خۆپاریزو له‌خوا ترسیبت لی‌مه‌وه نزیک مه‌به ﴿ ۱۹: قال إنما أنا رسول ربك ﴾ جوهره‌ئیل وتی:

هه‌ر که‌ یه‌حیا له‌دایک‌بوو و، پاشان گه‌وره‌ بوو گه‌یشته ئه‌و ته‌مه‌نه‌ی که‌ فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ریتی پی‌بدری، پیمان گوت: ﴿ ۱۲: یا حی خذ الکتاب بقوة ﴾ ئه‌ی یه‌حیا! به‌هه‌رچی تواناته ئه‌و نامه‌ی ته‌وراته بگه‌ره کاروره‌فتاری پی‌بکه ﴿ وآتیناه الحکم صبا ﴾ وه‌یشتا هه‌ر زاروو مندال بوو، بیر تیژی و زرنگی و کارزانیمان پی‌به‌خشی بو تیگه‌شتنی ئایین ﴿ ۱۳: وحانا من لدنا وزکاة ﴾ له‌گه‌ل دلسۆزی و پاکزی له‌لایه‌ن خۆمانه‌وه وله‌ کرداری ناپه‌سه‌ندیش پاکمان کرده‌وه دوورمان خسته‌وه ﴿ وکان تقيا ﴾ وه‌که‌سیکی له‌خواترس و پاریزگاریش بوو، هه‌رگیز بو کاری خراپه‌ییری نه‌ئه‌کرده‌وه ﴿ ۱۴: ویرا بوالديه ﴾ وه له‌گه‌ل باوک و دایکی‌شیا چاک ره‌فتارو جوان گو‌فتار بوو ﴿ ولم یکن جبّارا عصيا ﴾ هه‌رگیز ده‌عیه‌بازو یاخی و سه‌رپیچی که‌ر نه‌بوو به‌رامبه‌ر فه‌رمانه‌کانی خوا ﴿ ۱۵: وسلام علیه یوم ولد ﴾ دروودوسا‌وی لی‌بی روژی

﴿ ۲۶: فکلی واشربی وقری عینا ۞ لەو فەریکە خورمایە بخۆو لەو ئاوەیش بخۆرەو، دەروونت ئاسوودە بئی ۞ فاما ترین من البشر أحدا ۞ ئینجا هەر کەسیکیشت دیو پرسیاری ئەم منداڵە ی لێ کردی ۞ فقولی إني نذرت للرحمن صوما ۞ بەهیمای ئاماژە بێژە بیتی: بەراستی من بۆ خوا ی بەبەزەیی پریاری بئی دەنگیم داووە نەزەم کردووە ۞ فلن أکلم اليوم إنسیا ۞ کە ئەمڕۆ لەگەڵ هیچ کەسیکدا قسە نەکەم، ئەو کۆرەش خۆی گفتوگۆتان لەگەڵ دەکاو وەلامتان دەداتەو.

مندالی بوو و هیئایەو لە زامان و کەوتنە چەوت و چیرە:

﴿ ۲۷: فأئت به قومها تحمله ۞ ئینجا مەریەم ملی راکیشا بۆ فەرمانی خواواتەو بۆ لای خزم و کەس و کارو دۆستانی و، مندالیکیش بە باوەشیوە بوو! ۞ قالوا یا مریم لقد جئت شيئا فريا ۞ کە ئەوەیان دیت هەموو بە سەر سۆرمانەو گوتیان: مەریەم! بەراستی کاریکی سەیر و سەمەرەو ئاڤرۆبەرت ئەنجام داوە ۞ ۲۸: یا أخت هارون ماكان أبوک امرأ سوء ۞ ئە ی خوشکی هاروون! ئە ی ئەو ی لە سەلاحەتدا لە هاروون دەچیت! خۆ تۆ، نە باوکت پیاویکی خراپکار بوو ۞ وما کانت أمک بغیا ۞ و نە دایکیشت بە دکارو و داوین پیس بوو، ئە ی ئیتر ئەم مندالەت لە کوێ هیئا؟ ۞ ۲۹: فأشارت إليه ۞ مەریەمیش هیچی نەگوت: بە لکو ئاماژە ی بۆ عیسا کرد، واتە: لە گەڵ ئەودا قسە بکەن و ئەو وەلامتان بداتەو ۞ قالوا کیف نکلم من كان فی المهد صیا ۞ ئەوانیش بە سەر سۆرمانیکەو و تیان: جا چۆن ئیئە لە گەڵ مندالیک ی ساوای نیولانک و سەربیشکەدا قسە بکەن؟ ئەم لاقرتی وگالتهیه چییه؟ ۞ ۳۰: قال إني عبدالله ۞ لە ناکاو عیسا هاتە گفتو و تی: بە لێ من بەندە ی خوا، بە دەسەلاتی خۆ ی بێ باوک دروستی کردووم ۞ آتانی الکتاب وجعلنی نبیا ۞ نامەم بئی ئەداو دەشماکتە پە یامبەر ۞ ۳۱: وجعلنی مبارکاً آمناً کنت ۞ لە هەر جیگایە کیشدا بێم پیرۆزم دەکا ۞ و أوصانی بالصلاة والزكاة ما دمت حیا ۞ رایشی سپاردووم هەتا ماوم نوێژ بکەم و زەکات بەدم ۞ ۳۲: وبرا بوالدتی ۞ و چاکەکار و گوێ لە مستی دایکیشم بێم ۞ ولم يجعلنی جباراً شقياً ۞ نەشی کردووم بە زۆرداریکی ملهۆر ۞ ۳۳: والسلام علی یوم ولدت و یوم أموت و یوم أبعث جاً ۞ وە سلاو درودی خوا مەسەر بئی، روژی لە دایک بووم و، روژی کە ئەمەرم و، روژیکیش زیندوو ئەکریمەو.

مەترسە بەراستی من تەنھا هەر پەوانە کراوی پەرورەدگاری تۆم ئەو کەسە نیم لێی ئەترسیت ۞ لأهب لك غلاماً زکیا ۞ هاتووم بە فەرمانی خوا کۆریکی چاک و پاکت پێی بێهەشتم ۞ ۲۰: قالت أنسی یكون لی غلام ۞ مەریەم وتی: جا من چۆن کۆرم ئەبئی؟! ۞ ولم یمسسني بشر ۞ کە تا ئیستا شوم نەکردووە و هیچ کەسیک دەستی لێ نەداوم ۞ ولم اک بغیا ۞ و هەرگیز کەسیکی داوین پیسیش نەبووم ۞ قال کذلک ۞ جوهریل وتی: پریار بەم شیوەیە ۞ ۲۱: قال ربک هو علی هین ۞ و پەرورەدگاری تۆ فەرموویە: ئەم کارە بە خشیینی منداڵ بئی شووکردن بۆ من ئاسانە ۞ ولنجعلہ آية للناس ۞ بۆ ئەو ی بیکەینە ئایەت و نیشانە یە ک بۆ مەردوم لە سەر دەسەلاتی خۆم ۞ ورحمة منا ۞ چاکەو میهرەبانییە کیش بێت لە ئیئەو، چونکە ئەو منداڵە دەکەمە پە یامبەر رو ی نیشاندەر ۞ وکان امرأ مقضیا ۞ ئەم مەسەلە یەش پریاریکی براو یە و هەر پێش دی، بە هیچ شیوە یە ک ناگۆری و قسە ی ناوی.

مندال لە تۆلی مەریەمدا دروستبوو:

﴿ ۲۲: فحملته فانتبذت به مکانا قصیا ۞ بە لێ دوا ی و تۆوێژە کە ی جوهریل، مەریەم خۆ ی دایە دەستی قەزای خوا و، جوهریلیش بە فەرمانی خوا فووی پیاکردو دەست بە جی سکی پڕبوو بەو کۆریە پاک و چاکە یە، ئینجا لە (بیت المقدس) کە هیشتا منداڵە کە لە سکیا بوو بە غەم و پەژارە یە ک ی زۆرەو خۆ ی گە یان دە شوێنیکی دوور، نەوێک تانە و تەشەری لێ بدەن و تۆمەتباری بکەن ۞ ۲۳: فأجاءها المخاض إلى جذع النخلة ۞ ئینجا ژانی مندالوون گرتی و بریدیە لای بئە دارخورمایە ک، تا لە کاتی مندالووندا لێی بخاوە، پالیشی پێو بەدات ۞ قالت یا لیتنی مت قبل هذا ۞ ئەوسا لە بەر پەریشانی و حەیا و شەرمی خۆ ی گوتی: خۆزگایە پێش ئەم رووداوە مەردبام ۞ و کنت نساً منسیا ۞ و بە یە کجاری لە بیر بچوو مایەو، هەرگیز باس نە کرابام ۞ ۲۴: فناداها من تحتها ۞ جا ئەو منداڵە کە لە داوینسی بەرۆبوو بانگی لە مەریەم کردو و تی: دایە گیان! ۞ ألا تحزنی ۞ دل زویر مە بە و خەفەت مەخۆ بەم رووداوە ۞ قد جعل ربک تحتک سریا ۞ بێ گومان پەرورەدگارت لوتفی لە گەڵ کردوویت و لە خوار پێتەو جوگە ئاویکی باشی پێک هیئا ۞ ۲۵: وهزی إليك بجزع النخلة ۞ وە نیشانە یە ک ی تری پایە بەرزیت لای خوا ئەو یە: لقی ئەو کۆتەرە دارخوما و شکە یە بەهێژینە ۞ تساقط علیک رطباً جیاً ۞ فەریکە خورمای تەرۆ تازە پێگە یشتووت بە سەردا دەوەرینێ، چەندە ئارەزوو ئەکەیت بخۆ، کەواتە هەر ئەو کەسە کە ئەم کارانەت بۆ ئەکا ئەشتوانی بە ناناسایی مندالت پێ بەدات

قسه ی راست: عیسا به ندهی خواویه:

۳۴: ذلک عیسی ابن مریم * ٔو وه سفکراوه بهم سیفه تانه عیسی کوری مهریه م بوو * قول الحق الذی فیه یمترون * قسه ی راستیش دهر باره ی ٔو هه ر ٔه مه یه ، که چی ٔه وان تیایدا به دگومان و دوودلن ، ٔه وه ته (نه سارا) به نه قامی و بی به لگه ده لین: کوری خواویه ! جووله که کانیش ده لین: له داوین پیسی په یدا بووه * ۳۵: ماکان لله ان یخذ من ولد * خو هه ر گیز بو خوا ناوه شیتته وه مندالی هه بی ، چونکه مندال له گه ل خواویه تییدا ناگونجیت * سحانه * خوا پاکه و بیخه وشه له وه ی ٔه وانه ده یلین * اذا قضی امری * ده سه لاتاریکی وایه ، هه رکه ویستی بریاری کاری بدا * فانما یقول له کن فیکون * ته نه ا هه ر ٔه وه نده ی ده و ی پی پی بلی: به ! ٔه ویش ده ست به جی ده بی و ، پیویست به به کار هینانی هوو سه به ب نییه ، هه تا سه ر له شیوه ی له دایکبوونی عیسا بکریته وه ، وه کو خویشی له سووره تیکی تر دا ده فهر موی: (ان مثل عیسی عندالله کمثل آدم خلقه من تراب ثم قال لکن فیکون) ۵۹/۳ * ۳۶: وان الله ربی وربکم فاعبدوه * بی گومان بن هه ر خواویه په وه ردگاری من و ، په وه ردگاری ٔیوه ش ، که وا بوو هه ر به ته نیا ٔو په رستن و هاوتا و هاوه لی بو دامه نین * هذا صراط مستقیم * هه ر ٔه مه یشه ریگا و ربازی راست و دروست که من وه سیه تم بو کردن ، ده سا ٔیوه ش به رده وام له سه ری بچن * ۳۷: فاختلف الأحزاب من بینهم * که چی له گه ل ٔه وه یشدا هه ردوای عیسا هیندی له و گروپ و ده ستانه له نیوان خویاندا سه باره ت به عیسا نا کوکی و دووده نگی و راوبوچوونی جیاوازیان بوو . هه یان بوو پی پی و ابوو عیسا کوری خواویه ! هه یشبوو ٔه یوت: له داوین پیسی په یدا بووه !

هه ر بویه ٔیمپراتوری روم ، (قوسته نتین) ناو ، کوزپکی بو (۲۱۷۰) قه شه به ست سه باره ت به شیوه ی له دایکبوونی عیسا ، دهر نجام که و تنه ناو مشیت و مرپکی ٔیجگار ٔالوژوه .. هه ندیکیان و تیان: عیسا خواویه و هاتو ته سه ر زه و ی ، کی بژیه نی ده یژیه نی و ، ویستی له هه رکه سیس بی ، ده یمرنی ، له پاشان سه رکه و توتته وه بو ٔاسمان ! هه ندیکی تر و تیان: یه کیکه له و سی شته ی (الاقانیم الثلاثة) که خویان لی پیک هاتووه :: (الأب والابن و الروح القدس!) برپکی تریان و تیان: یه کیکه له سی خواکه : (الله ، عیسا ، دایکی عیسا) ! ده سه ته یه کی تر گوتیان: نه خیر ، به نده و په یامبه رو فرمان و وشه ی خواویه .. وه هه روه ها هه ریه که بوچوونی خو ی دهر بری و ، به ٔه نجام نه گه یشتن و ، و ته کانیان به دلی ٔیمپراتور نه بوون و بلاوه ی پی کردن ، به دهر له کومه لیکی که میان ، ٔه وانه یان گوتیان:

عیسا کوری مهریه مه و خوی کارزان پی پی به خشیه و * فویل للذین کفروا من مشهد یوم عظیم * ده سا ٔه و ناله و سزا بو ٔو که سانه یه که به حیساب و کیتابی روژه گه وره و سه خته که ی قیامت کافرو بی پروان . (عوباده ی کوری سامیت) ده لیت پیغه مبه ر فهر مووی: ((مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ))

فَكُلِّي وَأَشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَإِمَّا تَرَيْنِ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنَّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أَكَلِمَ الْيَوْمَ أَنِيسًا ﴿٣٨﴾ فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٣٩﴾ رَتَاخَتْ هَرُونَ مَا كَانَ لَكِ مِنْ أَمْرٍ أَسْوَأَ مَا كَانَتْ تُفْعَلِينَ ﴿٤٠﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلِمُكَ مِنْ كَانٍ فِي الْمَدِينَةِ بِمَا قَالَ إِبْرَاهِيمُ إِنَّكَ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ الْكَاذِبِينَ ﴿٤١﴾ وَجَعَلَنِي مَبَرَكًا إِنَّ مَا كُنْتُ وَأَوْصَنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٤٢﴾ وَبَرَّأ إِلَهِنِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٤٣﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أُمِرْتُ وَيَوْمَ أُنْعِمْتُ حَيًّا ﴿٤٤﴾ ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْكَافِرِ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٤٥﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَنَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٦﴾ وَلِلَّهِ رَبِّكَ رُكُوعٌ فَأَعْبُدُوهُ هَدًى صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤٧﴾ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٤٨﴾ أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونا لِكُلِّ الْفَاطِمُونَ الْيَوْمَ فِي صَلَواتِ مَبِينِ ﴿٤٩﴾

رسوله ، وأن عیسی عبد الله ورسوله و كلمته ألقاها إلى مريم وروح منه ، وأن الجنة حق ، والنار حق ، أدخله الله الجنة على ما كان من العمل)) (بوخاری ۵۷/۶) ، واته: هه رکه سی شایه دی بدا که: خوا تاك و ته نیایه و ، موحه ممد به نده و پیغه مبه ری خواویه و ، (عیسا) ش هه ر به نده و پیغه مبه ری خواویه و ، به وشه و فهرمانی ٔو بووه و ، هاویشتوویه بو مهریه م و ، روخی خواویه و به فهرمانی ٔو بووه و ، بشلیت به هه شت راسته و ، ناگری دوزه خ راسته ، ٔه و خوا ده بیاته به هه شته وه ، ٔیتر کار و کرده و ی هه رجور بووی * ۳۸: أسمع بهم وأبصر يوم أتوننا * ٔه گه ر چی ٔه وانه ٔه مرؤ له دونیادا هه ق وراسته یه کان نابین ، به لام ٔه و روژه که دینه لامان ، زور چاك ده بیسن و زور چاك ده بین! واته: ناتوان به هیچ جورنك خویان له راستیه کان لاده ن ، بویه به راشکاوی ده لین: (ربنا أبصرنا و سمعنا فارجعنا..) ۱۲/۳۲ * لكن الظالمون اليوم في ضلال مبين * به لام ٔه مرؤ که هیشتا له دونیادان سته مکاره کان له سه رلیشیواوی دان

و راستی نابین و، ههق نابیسن و دواى ههق ناکهون ﴿ ۳۹ ﴾
و انذرهم يوم الحسرة ﴿ ۴۰ ﴾ وه له رؤى ثاهو نالهو خهم و خهفته
و په‌شیمانی (يوم الحسرة) ئاگاداریان بکهو بیانترسیینه ﴿ ۴۱ ﴾ اذ قضی
الأمر ﴿ ۴۲ ﴾ نهو حله له لایه‌ن خواى په‌روه‌رینه‌وه بریار دهری که:
دهسته‌یه‌ک بۆ به‌هشت و، دهسته‌یه‌کیش بۆ دۆزه‌خ ره‌وانه بکړین

ئیس‌تا دۆزه‌خ جیگای ئیوه‌ش ده‌بوو! (ته‌به‌ری: ۸۸/۱۷) ﴿ ۴۰ ﴾
إنا نحن نرث الأرض ومن عليها ﴿ ۴۱ ﴾ بئی تاقه‌ت مه‌به لییان، چونکه
بئی‌گومانه که سه‌ره‌نجام نه‌م زه‌وییه وه‌رچیش وابه‌سه‌ریه‌وه بۆ
دواجار هر بۆ ئیمه‌ ده‌میئت ﴿ ۴۲ ﴾ وإلنا يرجعون ﴿ ۴۳ ﴾ و گشتیشتان
ده‌گی‌ردینه‌وه بۆلای ئیمه، جا ئیتر نه‌و کاته هه‌رکه‌سه به‌پنی
شیواى کرده‌وه‌کانی خوی پاداشت وتۆله وه‌ره‌گرى.

باسیکی ئیبراهیم و په‌ندى بۆ بابی:

﴿ ۴۱ ﴾: واذكر في الكتاب إبراهيم ﴿ ۴۲ ﴾ له‌م قورئانه‌دا گو‌شه‌یه‌ک له
یادو باسی ئیبراهیمیش بۆ هۆزه‌که‌ت بگی‌روهه ﴿ ۴۳ ﴾ إنه كان صديقا
نبياً ﴿ ۴۴ ﴾ که به راستی نه‌و که‌سایه‌تییه‌ک بووه هه‌رده‌م له‌کارو وتاریدا
زۆر راستگو و په‌یامبه‌ری خوایش بوو هه‌رگیز دروی نه‌ده‌کرد، بتی
نه‌ده‌په‌رست، جا که‌وايه با به‌تایبه‌ت عه‌ره‌به‌کان - که خۆیان
به‌نه‌وه‌ی نه‌و ده‌زانن - چاوی لی‌که‌ن و، ئثیر بتیش نه‌په‌رستن
﴿ ۴۵ ﴾: اذ قال لأبيه يا أبت ﴿ ۴۶ ﴾ نه‌و ده‌مه‌ی به‌باوکی خوی (نازه‌ن)
وت: بابا! ﴿ ۴۷ ﴾ لم تعبد ما لا يسمع ولا يبصر ﴿ ۴۸ ﴾ تۆ بۆچی شتیکی
وا نه‌په‌رستی که نه‌ئه‌بیسی و، نه‌ئه‌بینی؟! ﴿ ۴۹ ﴾ ولا يغني عنك
شيئاً ﴿ ۵۰ ﴾ ونه‌ئه‌یشتوانی له‌کاتی ته‌نگانه‌دا هه‌یج زیانیکت لیوه
دوورخا‌و بئی‌نیازت کا ﴿ ۵۱ ﴾: يا أبت إني قد جاءني من العلم
مالم يأتك ﴿ ۵۲ ﴾ بابا! بئی‌گومان به‌من هه‌ندی شت ده‌زانم له‌باره‌ی
زیندوو‌بوونه‌وه سزای بته‌پرستان - که له لایه‌ن خواوه بۆم هاتوو-
بۆ تۆ نه‌هاتوو، ﴿ ۵۳ ﴾ فاتبعني أهديك صراطا سويا ﴿ ۵۴ ﴾ جا داوات لی
ئه‌که‌م له‌من په‌یره‌ی بکه، شاره‌زای ریگه‌یه‌کی راستت ده‌که‌م
﴿ ۵۵ ﴾: يا أبت لا تعبد الشيطان ﴿ ۵۶ ﴾ بابا! شه‌یتان مه‌په‌رسته،
گو‌یرایه‌لی مه‌که، بتانیش مه‌په‌رسته ﴿ ۵۷ ﴾ إن الشيطان كان للرحمن
عصياً ﴿ ۵۸ ﴾ چونکه شه‌یتان له‌فه‌رمانی خواى به‌خشنده یاخی‌بووه،
﴿ ۵۹ ﴾: يا أبت إني أخاف أن يمسك عذاب من الرحمن ﴿ ۶۰ ﴾ بابا!
به‌راستی من له‌وه ته‌ترسم ته‌گه‌ر تۆ به‌وحاله‌وه به‌ری له‌خواى
می‌هه‌رانه‌وه تووشی سزایه‌کی گه‌وره ببی ﴿ ۶۱ ﴾ فتكون للشيطان
ولياً ﴿ ۶۲ ﴾ نه‌و کاته ببیه‌ دۆستی شه‌یتان له‌دۆزه‌خدا ﴿ ۶۳ ﴾: قال
أراغب أنت عن آلهتي يا إبراهيم ﴿ ۶۴ ﴾ باوکی به‌سه‌ختیه‌که‌وه وتی:
ئاخۆ نه‌ی ئیبراهیم! تۆ نه‌وه‌نده بی‌زاری له‌خوا‌کانه‌م؟! ﴿ ۶۵ ﴾ لنن لم تنته
لأرجمنك ﴿ ۶۶ ﴾ بئی‌گومان ته‌گه‌ر تۆ ده‌س هه‌له‌نگه‌ریت له‌باس‌کردنی
خوا‌کانی من به‌خرابه، لی‌ت قبو‌ل ناکه‌م و به‌رده بارانت ته‌که‌م
﴿ ۶۷ ﴾ واهجرني ملياً ﴿ ۶۸ ﴾ ده‌بۆ ما‌وه‌یه‌کی دوورو دریش لیم وه‌دوور به‌و
نه‌تبینم، به‌لی بابی ئیبراهیم ئا به‌و شیوه‌ توندو تیزه‌یه رووبه‌رووی
ئیبراهیم ده‌بیته‌وه که‌چی نه‌م هه‌یشتا له‌وه‌لامدا ﴿ ۶۹ ﴾: قال سلام

وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿ ۳۹ ﴾ إنا نحن نرث الأرض ومن عليها وَإِلْنَا يَرْجِعُونَ ﴿ ۴۰ ﴾ وَكَذَّكَرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿ ۴۱ ﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَأْتِ بِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿ ۴۲ ﴾ يَأْتِ بِ إِنْ قَدْ جَاءَ فِي مِ الْوَعْدِ مَا لَمْ يَأْتِكْ فَاْتَبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿ ۴۳ ﴾ يَأْتِ بِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ﴿ ۴۴ ﴾ يَأْتِ بِ إِنْ أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿ ۴۵ ﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنِ الْهَيْ يَتَأَبَّرْهُ لِمَ لَمْ تَنْتَ لَأَرْحَمْنَكَ وَاهْجُرْنِي مِلًّا ﴿ ۴۶ ﴾ قَالَ سَلَّمَ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّكَ كَافٍ فِي حَفِيًّا ﴿ ۴۷ ﴾ وَأَعِزَّ لَكُمْ وَمَا نَدَعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَشْيَ إِلَّا آكُونَ بِدْعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿ ۴۸ ﴾ فَلَمَّا أَعْرَضْتُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُمُ اسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلَّجَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿ ۴۹ ﴾ وَوَهَبْنَا لَهُمُ مِنْ رَحْمِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿ ۵۰ ﴾ وَكَذَّكَرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿ ۵۱ ﴾

﴿ ۵۲ ﴾ و هم فی غفلة ﴿ ۵۳ ﴾ که‌چی نه‌وانه هه‌مان له‌غه‌فله‌ت‌دان و، به‌خۆیان
نه‌زانیه‌وه ﴿ ۵۴ ﴾ و هم لا یؤمنون ﴿ ۵۵ ﴾ و خۆشیان له‌به‌روا بواردوووه، ددان
به‌زیندوو‌بوونه‌وه پاداشت و تۆله‌شدا ناین. ئیمامی (ته‌به‌ری)
بۆ‌پشتگیری نه‌و راستیه نه‌م فه‌رموده‌یه دینی و ده‌فه‌رموی: ((فلیس
نفسٌ إلا وهی تنظر الی بیت فی الجنة ویت فی النار، وه‌و یوم
الحسرة، فیری أهل النار البیت الذی فی الجنة، فیقال لهم: لو عملتم،
فتأخذهم الحسرة، قال: ویری أهل الجنة البیت الذی فی النار فیقال:
لولا أن من الله علیکم..)) واته: هه‌موو که‌سیک ته‌ماشای مالیک
له‌به‌ه‌شتداو، مالی له‌ئاگر‌دا ده‌کا دیاره نه‌و رۆزه‌یه، رۆزی داخ و
که‌سه‌ر نه‌وسا که‌دۆزه‌خیه‌کان نه‌وماله رازاوه له‌به‌ه‌شتدا ده‌بینن،
په‌یان ده‌گوت‌ری‌ت: خۆزگه! له‌دونیدا کارت‌ان بۆ ده‌کردو ئیس‌تا
ده‌بوویه مالی ئیوه نه‌وسا خهم و خه‌فته دایان ده‌گریت! له‌ولاشه‌وه
که‌به‌ه‌شتیه‌کان نه‌و مال و جیگایه له‌دۆزه‌خدا ئاماده‌کراوه ده‌بینن،
په‌یان ده‌گوت‌ری‌ت: ته‌گه‌ر خوا فه‌زل و منه‌تی نه‌کردبا به‌رامبه‌رتان

عليك و تي: سەلامەت لەسەر بێ و، ھەرگیز تووشی ناخۆشی نەبیت لەلایەن منەو، جەماوەری زانیان ئەلێن: مەبەست بەم (سلاو)ە، سلاوی لێک پچران و جیابوونەوێه. ھەربۆیەش ئەلێن: نابێ لە سلاوکردندا دەست پێش خەری بۆکافر بکەیت، وەك دەفەرموی: (لا یبدأ الکافر بالسلام). ھەندیکیش ئەلێن: نەخیر، ئەوسلاو، سلاوی ھەقیقی و واز لەیەکتر ھێنانە، کەوا بوو - وەك (ئێبێن عویەینە) ئەلێ - کافر بەرلەو سلاوت لێکات، تۆدەتوانی سلاوی لێ بکەیت. چونکە خوا ئەفەرمویست: (لا ینھاکم اللہ عن الذین لم یقاتلوکم فی الدین ولم یخرجوکم من دیارکم أن تبروھم وتقسطوا إلیھم...) ۸/۶۰ (قورتوبی) یش ئەم رایە (ئێبێن عویەینە) ھەلئەبۆی و، فەرموودەییەکیشی ھێناو، کە ئیمامی بوخاری بە ژمارە (۶۲۵۴) لە (باب الإستذان) دا ریوایەتی کردوو ﴿ سأسفغر لک ربی ﴾ لە پەروردگارم داوا لیبووردن بۆ ئەکەم تا لە گوناحەکانت خۆش ببی، بەلێ.. ئەدەب و وێلی کور لەگەڵ باوکدا ھەر دەبێ بەم جورەییە بێت ﴿ إنه کان بی حفا ﴾ چونکە بە راستی ئەو ھەمیشە بەرامبەر من زۆر بە لوتف و مێھرەبانە ﴿ ۴۸: وأعتزلکم وما تدعون من دون اللہ ﴾ وە من لە ئێو ھەو بتانەش کە لەجیاتی خوا ھاواریان بۆ ئەبەن و دەیان پەرستن، کەنارو دوور ئەگرم و، لێتان جیا ئەبمەو. ﴿ وأدعو ربی ﴾ وە من تەنھا پەروردگارم ئەپەرستم و ھاناو ھاوار ھەر بۆ ئەو ئەبەم ﴿ عسی أن لا أکون بدعاء ربی شقیاً ﴾ بەو ھیواو ئومیدە لە ھاوارو بانگم لای پەروردگارم بێ وەلام نەبم و دوعاو نزام لێوەر بگێریت.

ئیسحاق و یەعقوب خەلاتی ئیبراھیم کران:

﴿ ۴۹: فلما اعتزلھم وما یعبدون من دون اللہ ﴾ ئینجا کە ئیبراھیم وازی لەخۆیان و بتەکانیان ھێنا کە ئەوان لەباتی خوا ئەیان پەرستن و لێیان دوورکەوتەو ﴿ وھبنا لہ إسحاق و یعقوب ﴾ لەباتی دوور کەتەوێ لە باب وکەس وکاری ئیمەش، ئیسحاق و یەعقوبمان پێ بەخشی کە زنجیرەیی ھەموو پەيامبەرەکانی تریش ھەر لەمانەو دەست پێ ئەکات ﴿ وکلا جعلنا نبیا ﴾ و ھەردووکیان کردنە پەيامبەر و نەوکانیشیان بوونە سەرچاوە و بنەمالەیی پەيامبەران ﴿ ۵۰: و وھبنا لھم من رحمتنا ﴾ وە لەرحمەت و مێھرەبانیی خویشمان ھەموو خێروو چاکەییەکانمان پێ بەخشین، مال و سامان و زایناری و دەسەلات ﴿ وجعلنا لھم لسان صدق علیا ﴾ وە زمانی راستگویی و چاکبۆییمان بریاردا بۆیان و سیفاتی بەرزیمان خستە سەر زاری مەردوم کە ھەتا دویا دویایی ھەر بەخێرو باشە باسیان بکەن.

مووسا و ھاروونی برای:

﴿ ۵۱: واذکر فی الکتاب موسی ﴾ وە ھەر لەم کتێبی قورئانەدا باسیکی سیفەتە بەرزەکانی مووساش بکە بۆ ھۆزەکەت، کە ئەویش ھەر لە نەوێ ئیبراھیمە ﴿ إنه کان مخلصا ﴾ کە بەراستی کەسیکی ھەلئێراو و دلسۆزی پەروردگاری بوو ﴿ وکان رسولا نبیا ﴾ راسپاردەو پەيامبەرێکی گەورەو خواوەنامەش بوو ﴿ ۵۲: و نادیناه من جانب الطور الأیمن ﴾ لەلای راستی کۆی (تو) - وە بانگمان کردو، بەبێ ھوو واسیتەش و تووێژمان لەگەڵ کرد، ئیمامی (تەبەری) ئەلێ: ئەو ھەلە کە مووسا لە (مەدیەن) - وە گەراپەو بۆ (میسر) کێو کە ئەکەوتە لای راستیەو. ﴿ وقرینا نجیا ﴾ وە لەخۆشمان نزیکمان کردەو تەبەنێنی قسە و گفتوگۆی لەگەڵ بکەین. ﴿ ۵۳: و وھبنا لہ من رحمتنا آخا ھارون نبیا ﴾ ھەر بە رحمەت و مێھرەبانیی خویشمان ھاروونی برایمان - کە ئەویش ھەر پێغەمبەر بوو - پێ بەخشی لەسەر داواکەیی خۆی و، کردمانە یاریدەری، چونکە داوا کردبوو لە خوا بە فەرمایشتی، وەك دەفەرموی: (واجعل لی وزیرا من أهلی ھارون أخی) ۲۰/۳۰.

ئیسماعیل علیہ السلام یاد بکە:

﴿ ۵۴: واذکر فی الکتاب إسماعیل ﴾ وە لەم کتێبی قورئانەدا یادو باسیکی ئیسماعیلیش کە باوکی عەرەبەکانە بۆ ھۆزەکەت بکە ﴿ إنه کان صادق الوعد ﴾ چونکە ئەو پیاویکی راستگۆ بوو لەبەلێنیدا، ئەو بوو قسەیی خۆیشی بردە سەر و خۆراگریش بوو لەکاتی بەلێنی ئامادە بوونیدا بۆ سەرپرینەکە، ھەر لەبەر ئەوەی شە کە بەتەنھا لێردا بە (صادق الوعد) ناو دەبرێ ئایەتی: (ستجدنی إن شاء اللہ من الصابرين / ۱۰۲/۳۷) بۆ بەلێنەکەیی ئەو ھات و، قسەیی خۆیشی راستگۆیانە بردەسەر، جا خوا ی گەرەش نازناوی (صادق الوعد) ی دایە. بۆیە - بەتایبەتی - مرووفی موسلمان دەبێ خواوەنی بەلێنی خۆی بێ، وە ئایەتی: (یا أيها الذین آمنوا لم تقولون مالا تفعلون) ۲/۶۱ ھەرەشەیی پێچەوانە کە یەتی، پێغەمبەریش ﷺ دەفەرموی: ((آية المنافق ثلاث: إذا حدث كذب و إذا وعد أخلف، وإذا أؤتمن خان)) (متفق علیہ). نیشانەیی پیاوی دووروو سێ شتە: ھەركاتی قسە بکا درۆدەکا، کاتی بەلێن بدا نایباتە سەر، وە کاتی سپاردەییەکی درایە دەست گزی لێ دەکات. ﴿ وکان رسولا نبیا ﴾ پەيامبەرێکی خواوەنامەش بوو، خوا ناردی بۆلای ھۆزی جورھەم و نامەکەیی باوکی پێراگەیانەدن ﴿ ۵۵: وکان یأمر أهله بالصلاة والزكاة ﴾ سەرەرای خۆیشی، بە ھەمیشە و بەردەوام فەرمانیشی

زیندوو یونوه به سه‌یرو سه‌مه‌ره ده‌زانی:

۶۶: و یقول الانسان اذا مات * ثینسانی بی‌باوه‌رو سه‌رک‌ش به سه‌رسورمانیکه‌وه نه‌لیت: ثایا کاتی مردم * لسوف اخرج حیا * ته‌ئکیده له‌ ثاینده‌دا به زیندوو بی له‌ گور ده‌هیتریمه‌ ده‌ری؟! *

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾ وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِنْذَا مَاتَ لَسَوْفَ
أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ
وَلَمْ يَكُنْ شَيْئًا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ
لَنَحْضُرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثَا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ
شِيعَةٍ أَهْبَاءً آسِدًا عَلَى الرَّحْمَنِ عَنِيًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ
هُمْ أَوَّلُ مَا صِلَا ﴿٧٠﴾ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ
حَتًّا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَنجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ
فِيهَا جِثَا ﴿٧٢﴾ وَإِذَا نُنْفِثُ الْبُيُوتَ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَذَلِكَ
أَمَلْنَا قُلُوبَهُمْ مِنْ قَبْلُ هُمْ أَكْثَرُ أَتْنَا وَرِيًّا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ
كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّى إِذَا رَأَوْا بُعْدُونَ
إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا
وَأَضَعُفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ أَحْتَدَوْا هُدًى
وَالْبَاقِيَتُ الصَّلَاحُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًا ﴿٧٦﴾

۶۷: أولا یذکر الإنسان * باشه تاخو نه و ثینسانه بیر ناکاته‌وه؟ * إنا خلقناه من قبل * که ئیمه سه‌ره‌تا نه‌ومان دروست کرد * ولم یک شیئا * هیچیش نه‌بوو، له‌ نه‌بوونه‌وه هیئامان * ۶۸: فوربک لنحشرنهم والشیاطین * سویند به په‌روه‌ر دگاره‌که‌ت نه‌ی موحه‌مه‌د * هه‌موو نه‌وانه له‌گه‌ل نه‌و شه‌یاتینانه‌دا نه‌مانیان فریودا کو ده‌که‌ینه‌وه، واته: پیکه‌وه حه‌شریان ده‌که‌ین * ثم لنحضرنهم حول جهنم جثا * له‌ پاشا ده‌وران ده‌ور هه‌موو له‌ دۆزه‌خدا به‌ چوکدا دینین و ده‌یان خه‌ینه‌ ناوی * ۶۹: ثم لنزغن من کل شیعة * له‌ پاشا له‌ناوه‌ر کۆمه‌ل و تاقمیک که‌سانی ده‌رده‌کیشین * ایهم اشد علی الرحمن عتیا * که له‌ هه‌مووان دژی خوی به‌خشر سه‌رکه‌شترو سه‌رسه‌ختتر بوون، واته: به‌پنی سه‌ریچی و سه‌رسه‌ختیان، یه‌ک له‌دوای یه‌ک نه‌یان خه‌ینه‌ ناودۆزه‌خه‌وه. ئای له‌ورۆژه، چ روژیکی سه‌خت و ناره‌حه‌ته! * ۷۰: ثم لنحن أعلم بالذین هم أولى بها صلیا * له‌پاشا هه‌ر

ثاکاری چاک و باش نه‌نجام ده‌دهن * فأولئك يدخلون الجنة * نه‌مانه ده‌چنه به‌هه‌شته‌وه * ولا يظلمون شيئا * و هیچ جوړه ناهه‌قی و سه‌ته‌میکیان لی‌ناکری * ۶۱: جنات عدن * به‌هه‌شتی پرله باخ و باخاته به‌هه‌میسه‌یی تییدا نیشته‌جی نه‌بن * التي وعد الرحمن عباده بالغيب * ته‌وه‌ی که‌خوای به‌خشنده به‌لینی به‌به‌نده‌کانی خو‌ی داوه، ته‌گه‌رچی به‌چاویش نه‌یان دیتوه، به‌لام نه‌وان هه‌ر بروایان پی هیئاوه‌و کاریان بوکردوه، و ته‌مروش به‌خوشی ده‌چنه ناویه‌وه * إنه کان وعده ماتیا * بی‌گومان به‌لینی نه‌و په‌روه‌ر دگاره به‌به‌ه‌شت مسوگه‌ره‌وه هه‌ر به‌ریویه‌وه، دیته دی * ۶۲: لا یسمعون فیها لغوا إلا سلاما * ته‌وسا له‌ویدا سه‌لام نه‌بیت هیچ چه‌لته‌وه و ته‌یه‌کی نابه‌جی نابیسن * ولهم رزقهم فیها بكرة وعشا * له‌سه‌رجه‌م به‌یانیان و ئیواراندا رزق و روژی فراوانیان هه‌یه، خو‌رک و خو‌اردن و خو‌اردنه‌وه، بی‌بروانه‌وه‌و کو‌تایی، بی‌ماندوو یوون و نه‌رکی، دیته به‌رده‌ستیان * ۶۳: تلك الجنة التي نورث من عبادنا من كان تقيا * ئا ته‌مه‌یه نه‌و به‌هه‌شت و شوینه‌خوشه‌ی به‌به‌نده‌کانی خو‌مانی ده‌به‌خشین و ده‌یان که‌ینه میرات بو پاریزگاران، نه‌وانه‌ی سنووره‌کانی خوی گه‌وره‌یان پاراستوه.

فریشته به‌فه‌رمانی خوا نه‌بن نایه‌نه‌ خوار:

ئیمامی (ترمزی) له (ئیبین عه‌بباس) سه‌وه نه‌لی: پیغه‌مه‌بر * فه‌رمووی: نه‌ی جبریل! ته‌وه بوچی زور زور نایییت بۆلامان؟! جا بۆ وه‌لامی ته‌وه ته‌م نایه‌ته‌هات: * ۶۴: وما ننزل إلا بأمر ربک * به‌فه‌رمانی په‌روه‌ر دگارت نه‌بی هه‌رگیز ئیمه دانابه‌زین * له‌ما بین آیدنا و ما خلفنا و ما بین ذلک و ما کان ربک نسبا * ده‌سه‌لاتی ته‌واو هه‌ر بۆ خوی، چونکه هه‌رچی ئیستا له‌پیشمانه (واته: روژی دوایی)، هه‌رچیش له‌دوامانه‌وه رابوو‌ردوه‌ واته: کاروباری دنیا، وه‌ته‌وه‌ش که له‌ونیوانه‌دایه هه‌ربۆ خوی، وه‌په‌روه‌ر دگاریشت له‌بیری نه‌کردوویت * ۶۵: رب السموات والأرض وما بينهما * واته: راهینه‌رو په‌روه‌ر دگاری ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌رچی له‌نیوانیاندا هه‌یه، ئاگاداری ته‌واوی بوونه‌وه‌ره‌وه‌هه‌رته‌ویشه‌ نه‌یان با به‌ریوه * فاعبده * که‌واته تۆش به‌رده‌وام هه‌ر نه‌و به‌پرسته * واصطبر لعبادته * وه‌به‌رامبه‌ر به‌نه‌رکه‌کانی په‌رستنی نه‌و زور خو‌رگر به‌ * هل تعلم له‌سمیا * تاخو ئاگات لییه‌هاوناویکی هه‌بی؟ دیاره چاک ده‌زانی، که‌بی وینه‌و بی‌هاوبه‌شه.

خۇمان زۆر چاك ئاگادارترو زانائىن بھو كەسانەى كە بۇ سووتان
و سزا چىشتن لەناو دۆزەخدا شياوترن.

دەبىى ھەموو بچنە جەھەننەم:

﴿ ۷۱: وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا ﴾ ئەى خەلكىنە! ئىللا دەبىى
ھەموو نىكى ئاگرى دۆزەخ بېنەوھو بەسەر پردەكەى (سىرات)دا
تىپەن، ۋە بەتەفسىرىكى تر: دەبىى ھەموو بەسەر دۆزەخدا
تىپەن. (سەلەف) لەماناى (ورد)دا كىشە و جياوازييان ھەيە:
(ئىبن عەبباس) ئەللى: بەماناى چوونە ناو دۆزەخەويە، واتە:
ھەردەبىى ھەموو بچنە ناو دۆزەخەو، پاشان ھەركەس بۇ جىنى
شياو بەخۇى دەنئىردى، ھەندى تر دەللىن: بەماناى نىكىبۇنەوھو
تىپەر بوونە بەسەر ئەو پردەدا لەسەر پىشتى دۆزەخدا ئامادە كراو،
(تەبەرىي) ئەمەى دووھەمى ھەلئىزادوھ. ﴿ كان على ربك حتما
مقضيا ﴾ ئەمەش بىرپارىكە لەلايەن پەرورەدگار تەوھ بۇ ئەوھ دراوھ
براوھ تەوھ و شتىكى حەتمىيە ﴿ ۷۲: ثُمَّ نَجَّى الَّذِينَ اتَّقَوْا ﴾ پاش
تىپەر بوونى ھەموان بەسەر ئاگرى دۆزەخدا، ئەوجا ئەوانەى وا
پارىزگارو خواناس بوون، لەئاگرەكە رزگار يان ئەكەين ﴿ ونذر
الظالمين فيها جثيا ﴾ و ستەمكارانىش لەناو دۆزەخدا دەستە ئەژنۇ
دەللىنەوھ. تەفسىرى (بەيزاوى) ئەللىت: مەبەست لە (ورد) ئەوھيە
كە مەردم لەدۆزەخدا ھەموو بەچۇكدا دىن، لەپاشان باوھداران
رزگار ئەبن و، كافرانىش لەوى دەمىننەوھ. ﴿ ۷۳: وَإِذَا تَلَّى
عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ ﴾ ھەر كاتى نىشانەوئاىە تە ئاشكرائى ئىمە
بەسەر بى باوھپاندا بخوئىرنەوھ، ﴿ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ
آمَنُوا ﴾ خوانەناس و بى باوھپان بە خاوەن پرواكان دەللىن: ﴿ أَى
الفریقین خیر مقاماً وأحسن ندباً ﴾ باشەئىستا لە دونىادا كام لەو
دووگرووپە (ئىمە، يان ئىوھ) مالو جى و شوئىنى خوشترو باشترو
وعىش ونۆش بۇ لواوترە؟ ھەر بەو شىوھەش لەئاخىرەتدا كەئىوھ
دەللىن ھەيە بەشى ئىمە لەئىوھ باشتەر دەبىى، واتە: ئىوھ بەو لاتى
و بى دەسەلاتىيەوھ، خۇتان بە ھەق و راست ئەزانن و، ئىمەش بەو
سەرۋەت و سامانەوھ بە ناھەق و ھىچ وپوچ!! ديارە بىرپارى وا
نارەوايە ﴿ ۷۴: وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ ﴾ زۆرىشان لەگەلانى
نالەبارى پىش ئەوان لەناو بىردن ﴿ هُمْ أَحْسَنُ أَثَانًا وَرَثًا ﴾ كە
لەوانە كەل و پەلى ناومال و داراييان زۆرترو رىكترو، بە سىماورەنگ
و دىمەن و رووخسار لەمان جوانتر بوون، كەچى ھىچ كەلكىكى
نەبوو بۇيان، خاى گەورە ھەر لەبارەى رەخنەگرتىانەوھ لە
ئىماندارەكان، لە جىگايەكى تردا ئەفەرموى: (وقال الذين كفروا
للذين آمنوا لو كان خيرا ما سبقونا اليه.. / ۱۱/۴۶)، ۋە ھەرۋەھا

گەلەكەى (نووچ) یش لە بارەى بەكەم تەماشاكردنى موسلمانە
شوئىنكەوتووھكانى نووچ ئەيان وت: (أَتُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ
/ ۱۱۱/۲۶). ۋە لە جىيەكى دىكەدا- سەبارەت بە تاقىكردنەوھى
مروؤف بە يەكتەر - خوا دەفەرموى: (وكذلك فتنا بعضهم ببعض
ليقولوا أ هؤلاء من الله عليهم من بيننا.. / ۵۳/۶).

مروؤفى گومرا، خوا پەتى بۇ شل دەكا:

﴿ ۷۵: قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ ﴾ ئەى پىغەمبەر! ﴿ بهوانەى
پىيان وايە ئىوھ گومرا و خوئيان راستن، بلى: كەسك كەلە
گومرايىدا بىزى ﴿ فليمدد له الرحمن مدا ﴾ با خاى بەخشندە
تەمەنى درىژ و مال و سامانى پىبەخشى ﴿ حتى إذا رَأَوْا
يُوعَدُونَ ﴾ تا ئەوكاتە ئەو ھەرەشانە دەبىنن بەلئىيان پى دراوھ
﴿ إما العذاب وإما الساعة ﴾ ئەوسا يان ھەرلە دونىادا سزا
وئازار دەبىنن، يان قىيامەت بەريادەبى و بە تۆلەى خوئيان دەگەن
﴿ فسيعلمون من هو شر مكانا وأضعف جندا ﴾ جانيوھش ئەوكاتە
-كە راستىەكان دەر كەوتن- چاك ئەزانن چ كەسى جى و شوئىنى
خراپ ناخوشترو، چ كەسىش سوپاو لەشكرى بى دەسەلاتر
ولواوترە: (ئىوھ، يان ئەوان)؟ ﴿ ۷۶: وَيُزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا
هُدًى ﴾ ئەو كەسانەش خوا رىنمايى كىردوون بۇ رىگەى سەرفرازى
و بەختيارى، زياتر رىنوئىيان ئەكا ﴿ والباقيات الصالحات خير
عند ربك ثوابا ﴾ خاى پەرورەدگار يىشت، لە دوا رۇژدا پاداشى
چاكترو باشتري لايە، بۇ ئەو گوتارو رەفتارە چاكانەى ھەر
دەمىننەوھ، ۋە دەشيانكاتە زەخىرە بۇ خاوەنەكانيان ﴿ وخير مردا ﴾
ۋە سەرنەجامىشى چاكترو باشتەر، چونكە دونيا ھەموو تيا دەچى
و پاشە رۇژيش ھەرئەمىننەوھ، موشرىكان پىيان وابوو كەئەوان
لە شوئىنكەوتووھى موھەممەد ﷺ چاكترن، چونكە خاوەن سامان
و خاوەن دەسەلاتن!، پىشەوا (بوخارى و، پىشەوا موسلىم)
دەگىرنەوھ: (خەبىبى كورى ئەرت) دەللىت: كارى ئاسنگەرەم
دەكرد، لەئەنجامدا پارەيەكم كەوتە لاي (عاسى كورى وائىل)
و داوام لى كردو وتى: تا لەموھەممەد ﷺ واز نەھىنى ناتدەمەوھ!
منىش وتم: سوئند بەخواقەت وازى لى ناھىنم، تا تۆ ئەمرى و پاشان
زىندوو ئەكرىتەوھ، (عاس) وتى: جائەگەر زىندوو كرامەوھو،
تۆش ھاتى بۇلام، لەویش من ھەر مال و سامانم ھەيە ئەتدەمەوھ!
ئىنجا خوا فەرمووى: ﴿ ۷۷: أَفَرَأَيْتَ الذِّى كَفَرَ بآيَاتِنَا ﴾ ئايا ئەو
كەسانەت دىت كەئىنكارى ئايەتەكانى ئىمەيان دەكرد؟ وقال:
لأرتين مالا وولدا ﴿ گوتىشى: بى گومانم كە لەدواروژىشدا من
مال و سامان و مندالىكى زۆرم ئەدرىتى؟! ﴾ ﴿ ۷۸: أطلع الغيب أم

ثایه تانهش له و باره وه ده فهرموون: (قمهل الکافرین أمهلهم رویدا).
(إنما نملی لهم لیزدادوا إثمًا) یان (نمتعهم قلیلا ثم نضرهم الی عذاب غلیظ)، یان (قل تمتعوا فإن مصیرکم النار).

اتخذ عند الرحمن عهدا ﴿٧٩﴾ ثاځو ټو بهنده لاساره یه له کاره نادیارو نه ښییه کانی خوا به ټاگاو زانایه، یان له لای خوا ی به خشنده وه به لاین و په یمانیکی وه رگرتووه، وا به ځورایی ټو قسانه ده کاو به ته مای ځیرو ځوشی ټه ولایه !!؟ ٧٩: کلا سنکتب ما یقول ټه ځیر، قهت وا نییه ټو ټه یزانیت، ده با واز له و قسانه بیښی، چونکه بی گومان ټو هه رچی بلی، ټیمه به زووی ټه ښووسین. ټیښی: (قورتوبی) ټه ټی: به شی یه که می نیوه ی قورثانی پیروز، بیژهی (کلا) ی ټیدا نییه. (ټالووسی) ټه ټی: له به شی نیوه ی کوټایی قورثاندا (٣٣) بیژهی (کلا) هاتووه ﴿٨٠﴾ ونمد له من العذاب مدا ﴿٨١﴾ وه به ټوی دروکه یشیه وه ماوه ی جه زه به و سزا که شی بوډرېژ ټه که ینه وه ﴿٨٠﴾: ورته ما یقول ﴿٨١﴾ وه رچیش بلی، ټیمه ده بیښه خواهنی و لای ځومان ده میښته وه ﴿٨٢﴾ و یاتینا فردا ﴿٨٣﴾ و ټه ویش بو ځوی به ټاک و ته ښاو دهستی خالی، دیته لامان بو لیپرسینه وه.

په رستر او هکان حاشا له په رستیاره کانیان ده که نه:

﴿٨١﴾ واتخذوا من دون الله آلهة ﴿٨٢﴾ ټو بی باوه رانه له باتی خوا ی به ده سه لات چه ند شتیکی تریان بو ځویان هه لېژاردو به ځویان دانان! ﴿٨٣﴾ لیکونوا لهم عزا ﴿٨٤﴾ تا به خه یالی ځویان بښه تکا کارو دوست و پشٹیوان بو یان ﴿٨٥﴾: کلا سیکفرون بعبادتهم ﴿٨٦﴾ قهت وانیه وه ټه وان ټه یزان، چونکه له روژی ځویدا گشت په رستراوه کانیان ټینکاری په رستیان ټه که نه و په خه یان لی هه لته ته کیښن و پروایان به په رستیان نییه ﴿٨٧﴾ و یکونون علیهم ضدا ﴿٨٨﴾ و به سه ختیش ټه بڼه دژیان، واته: په رستن و شوینکه و تنی مروف و په ری و ټاده می، هیچ که لکیک به په رستیاره که نابه خشی، جگه له وه یش که له پاشه روژدا هه ردو وکیان ده بڼه دژی یه کترو سووته مه نی دوزه خ، وه که له جیگایه کی تر دا هه ر سه بارت به وه ټه فهرمو ی: (وإذا حشر الناس کانوا لهم أعداء وکانوا بعبادتهم کافرین). ﴿٨٩﴾: ألم تر أنا أرسلنا الشیاطین علی الکافرین ﴿٩٠﴾ ټایا ټو نه تزانیه که ټیمه شه یاتینه کانمان نار دوته سه رکافرو بی پروایان ﴿٩١﴾ ټوزهم أرا ﴿٩٢﴾ هانیان ټه دهن بو گوناه و ټاوان، واته: ټاوات وریگه ی پووجه لیان ده خه نه بهر، وه که ټم ټایه ته ش ده فهرمو ی: (ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطانا فهو له قرین) که ټه میش هه ر ټه و مانا و مه به سه ته ده که یه نی. ﴿٩٣﴾: فلا تعجل علیهم ﴿٩٤﴾ جاتویش ټه ی موحه ممد ﴿٩٥﴾ هیچ په له یه کیان لی مه که بو له ناوچوونیان و، ځوتیش بی ټاقهت مه که ﴿٩٦﴾ إنما نعد لهم عدا ﴿٩٧﴾ چونکه ټیمه کرده وه گوناهه کانیان ټه ژمیرین به ټه ژماردن، واته: له روژی قیامه تدا حیسابیان له که ل ده که ین، جا ټیستا چی ده که نه بابیکه نه، ټم

أقرءت الذی کفر یاتینا و قال لا ویتک ما لا وولدا ﴿٧٩﴾ أطلع القیث أرا اتخذ عند الرحمن عهدا ﴿٨٠﴾ کلا سنکتب ما یقول و نمد له من العذاب مدا ﴿٨١﴾ و نرته ما یقول و یاتینا فردا ﴿٨٢﴾ و اتخذوا من دوت الله الهة لیکونوا لهم عزا ﴿٨٣﴾ کلا سیکفرون بعبادتهم و یکونون علیهم ضدا ﴿٨٤﴾ ألم تر أنا أرسلنا الشیاطین علی الکافرین ټوزهم أرا ﴿٨٥﴾ فلا تعجل علیهم إنما نعد لهم عدا ﴿٨٦﴾ یوم نحشر الممتقین الی الرحمن و قدنا ﴿٨٧﴾ و نسوق المجرمین الی جهنم و ردنا ﴿٨٨﴾ لا یملکون الشفاعة إلا من اتخذ عند الرحمن عهدا ﴿٨٩﴾ و قالوا اتخذ الرحمن ولدا ﴿٩٠﴾ لقد جئتم شینا إذا ﴿٩١﴾ نکاذ السعوت یفطر منه و تنشق الأرض و یخز الجبال هذا ﴿٩٢﴾ أن دعوا للرحمن ولدا ﴿٩٣﴾ و ما یبغی للرحمن أن یخذ ولدا ﴿٩٤﴾ إن کل من فی السعوت و الأرض إلا فی الرحمن عبدا ﴿٩٥﴾ لقد أخصمهم وعدهم عدا ﴿٩٦﴾ و کلهم آتیه یوم القیمة فردا ﴿٩٧﴾

پاریز کاران و ټاوانباران:

﴿٨٥﴾: یوم نحشر الممتقین الی الرحمن و قدنا ﴿٨٦﴾ ټه ی پیغه مبه ر! باسی ټه وروژه بکه که ټیمه ده سه ته ده سه ځو پاریزه کان به ریزو حورمه ته وه ده به ینه دیداری خوا ی به خشنده بو پاداش، به ریزو به سواریی، هه روه که چو ښووازی له وه فدی ده کری، (جه و هری) ټه ټی: (و قد فلان علی الأمير، أی ورد رسولا فهو وافد، و الجمع و قد مثل صاحب و صحب). ﴿٨٦﴾: و نسوق المجرمین الی جهنم و ردنا ﴿٨٧﴾ گونا هه کاران و ټاوانبارانیش به پی و به ټینوویه تی به ره دوزه خ راو ده نی و لی ټه ځورین وه که گا که ل بو ټاوه ځوره مل ده نی ﴿٨٧﴾: لا یملکون الشفاعة ﴿٨٨﴾ ده سه لاتی تکا کردونیان نییه و تکا و لاله شیان لی و هه رناگیری ﴿٨٩﴾ إلا من اتخذ عند الرحمن عهدا ﴿٩٠﴾ مه که ر که سیک لای خوا ی گه و ره به لاین و په یمانی ساندبی، واته: کرده و ی چاکی بو ځوی کردبیټ، ټه و سا ده سه لاتی شه فاعه تی ده بی.

دەلىن خوا ھەرزەندى ھەيە:

۸۸: وقالوا اتخذ الرحمن ولدا ﴿ جوولەكەو گاۋرو ېتپەرستەكان گوتوشيانە: خوا بۇخۇى مندالى ھەيە!! ۸۹: لقد جئتم شيئا إدا ئاى بە راستى قسەيەكى زۆر رەق و گەرەو دزىو خراپتان بەدەمدا ھاتوۋە! (جەوھەرى) ئەلى: (الإد والإدة: الداهية والأمر القطيع). ۹۰: تكاد السموات يتفطرن منه ﴿ لەبەر ئەو قسە ئاقولايە نزيكە ئاسمانەكان لەيەك بترازين ولەت وپەت بېن ﴿ وتنشق الأرض زەوېش قازقاز بېى ﴿ وتخر الجبال هدا ﴿ وكيوھكانېش بەھارەھار بروخېن وبەيەكا بچن وبكەون (جەوھەرى) ئەلى: (هد البناء يهد هدا، كسرہ وضعف) وە لەفەر موودەيشدا ھاتوۋ: (اللهم إني أعوذ بك من الهد والهداة) خوايا! لەقسە و كەردەھى خراپ و دزىو لاواز، پەنا ھەر بەتۇ دەبەم، ئەبووداۋود. ۹۱: أن دعوا للرحمن ولدا ﴿ لەبەرئەو كەگوتيان خواى بەخشەر مندالى ھەيە ﴿ ۹۲: وما ينبغى للرحمن أن يتخذ ولدا ﴿ خۇ ھەرگىز لەخواى مېھرەبانىش ناوەشتەو مندال بۇخۇى دابنى، چونكە ئەر وابى ئەوكاتە ئەوېش دەبى ۋەك مەركان بى و تازە پەيدا بوۋى! بەلى.. زەنگ و دەنگى ئەم وشانە بەوشوۋە زۆر رەق وتوندە، خەشم وقىنى خواى گەرە نىشان ئەدات بەرامبەر بەوكەسانە شەرېك ۋاوبەشى بۇ بېرار ئەدەن. ۹۳: إن كل من فى السموات والأرض ﴿ بەراستى ھەرچى لەناو ئاسمانەكان وزەويدايە ﴿ إلا آتى الرحمن عبدا ﴿ سەرجم ھەموو بە بەندىتى و خولامەتى دېنە لای پەرەردىگارى بەخشەر و ملکہ چى دەبن ﴿ ۹۴: لقد أحصاهم وعدهم عدا ﴿ بەراستى زۆر بەوردى سەرھىسابى ھەموويانە ھەر بەھەژمار سەرژمىرى کردوون ۋەھرچىشان کردوۋە چاك ئەيزانى ﴿ ۹۵: وكلهم آتية يوم القيامة فردا ﴿ ۋ ھەر ھەموويشان رۇزى قىامەت بە تاك و تەنبايى و دوور لە ھەموو دەسلەتېك دېنەلای خوا.

باۋەرداران خۇشەويستن:

۹۶: إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴿ بە راستى ئەوانەى باۋەرداران ھېناو كەردەو چاكەكانيان ئەنجامدا ﴿ سيجل لهم الرحمن ودا ﴿ بى سۇ خواى مېھرەبان دەيانكاتە خۇشەويست و، خۇشەويستيان دەخاتە دلى بەندەكانى خۇيەو تا گشت خۇشيان بوين. پېشەوا (بوخارى) و، پېشەوا (ئەحمەد) لە (ئەبوو ھورەيرە) ۋە دەگېرنەو كەپەيامبەر ﷺ دەفەرمۇى: ھەر كە خوا بەندەيەكى خۇشويست (جبريل) تى دەگەيەنئىت: وا من فلانم خۇش ئەويىت، تۇش خۇشت بويت، ئەوجا جوېرەئيلش خۇشى

دەويىت. پاشان ئەويش بەناو دانىشتوانى ئاسماندا چار دەدات كە: خواى مېھرەبان فلانە كەسى خۇش دەوى، ئيوەيش خۇشتان بويت، ئەوسا گشت ئەوانىش خۇشيان دەوى. پاشان بەويۋنەو لە زەويشدا پلەى بەرزو خۇشەويستى ۋەردەگرى وريزى بۇدادەنرى. خۇ ھەر كاتىكىش خوا بەندەيەكى خۇش ئەويست ورقى لىيوۋيەو بەجوېرىل دەفەرمۇى: من فلانم خۇش ناوى، دەبى تۇيش خۇشت نەوى، ئيتەر ئەويش رقى لى ھەلدەگرى.. لەپاشان خەلكى ئاسمانەكان ئاگادار ئەكرېن كەخوا رقى لە فلانە كەسە، دەبى ئيوەش رقى لى ھەلگرن، ئىنجا ئەوانىش رقى لى ھەلدەگرن. پاشان لەزەويشدا پلەى بى ريزى وبى حورمەتى بۇدادەنرى ﴿ ۹۷: فإنما يسرناه بلسانك ﴿ بۇيە ئيمە خۇيىندى ئەم قورئانەمان لەسەر زامانى تۇ ئاسان كەرد، كە بەئاسانى دەيخوئىتەو ﴿ لتبشر به المتقين ﴿ تا بەقورئانە مۇژدە بەخواناس وپارېزكاران بەدى بەرەزامەندى و خۇشنوۋدى خوا ﴿ وتندر به قوما لدا ﴿ وگەلى دوژمن وسەر سەخت و دلرەقىشى پى يترسېنى لەئەنجامى كارە شوومەكانيان (اللذ: جمع اللذ، وهو الشديد الخصومة). ﴿ ۹۸: وكم أهلكتنا قبلهم من قرن ﴿ ۋەخەلكى زۇرمان لەپېش ئەمانىشەو —بەھوى سەرپىچيانەو— تيا بردو قرتى خست ﴿ هل تحس منهم من أحد ﴿ ئاخۇ ئىستا ھەست بەھېچ كەسېكان ئەكەيت! ﴿ أو تسمع لهم ركزا ﴿ ۋەيان سەرتەو نووزەيان لى دەبىسى! واتە: كەئەوانە سەرپىچيان كەرد، ئيمەيش بەشيوەيەك لە رېشەمان ھېنان، دەلىيت ھەرنەبوون وروژنىك ئەزىاون.

ھەم ھەول و، ھەم ئاخىر گەلى سۇپاسى خواى پەرورەنم دەكەم كە يارمەتى دام بۇ تەواو كەردنى سوورەتى (مەرەم).

سوورەتى (تاھا)

مەككەيىيەو (۱۳۵) ئايەتە

بەناۋى خواى بەبەزەبى و مېھرەبان

ئەم سوورەتە ۋەك سوورەتە مەككەيىيەكانى تر، باسى بناغە سەرەككەكانى ئايىن دەكات: يەكخوۋاپەرستى، پەيامبەرئىتى، زىندوۋبوۋنەو، لەم سوورەتەدا كەسېتى پەيامبەر ﷺ دەردەكەوى كە: چەندە خۇراگرو، دل ئەستور بوو.. ھەرۋەھا داستانى ھەندى پەيامبەرئانى تىرش باس دەكات.. ئەوسا بەسەرپىنى و بەپەلەيەكەو ديمەنئىكى سەختى رۇزى قىامەت دەردەخات، لەگەل باسكردنى داستان و چىرۇكى (ئادەم) پەيامبەردا ﷺ.. (تاھا) يش لەپیتە پچرپەرەكانە كە لەسەرەتاي ھەندى سوورەتەو، ھاتوون بۇ

دەسە وسانکردنی عەرەبەکان، لە ھەینانی تەنھا بە شێک وەک قورئان، ئەگەرچی زۆرکە میشت بێت.

قورئان پەندەو لای خواوە ھاتوو:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: طه * ۲: ما أنزلنا عليك القرآن لتشقى * ئێ پێغەمبەر! ئەم قورئانەمان بۆ نەناردووە ئەوەندە خۆت ماندوو و شەکتە بکەیت، بەڵێ.. کاتێ ئەم قورئانە ھاتە خوازی، پەيامبەر ﷺ ھەم خۆی و، ھەم ھاوھەلانی درێژەیان بە نوێژو شەونوێژ دەدا زۆریش ماندوو دەبوون، ھەتا خۆی دلۆقان ئەو نایەتە ی ناردو فەرمووی: ۳: إلا تذكرة لمن يخشى * ھەر بۆئەو ناردوو مانە بێتە ئامۆژگاری و بیرخەرەوێ روژی پەستان بۆ ئەو کەسە ی لەخوا دەترسێ ۴: تنزيلا ممن خلق الأرض والسموات العلى * لەلایەن ئەو خواوە نێراوێ کە زەوی و ئاسمانە بەرزەکانی دروست کردوو ۵: الرحمن على العرش استوى * ئەو خوا بەخشنەوێ چووێ سەر عەرشی خۆی، بەڵێ.. مەبەست بەم چوون و سەرکەوتنەوێ بۆ سەر عەرش، سەرکەوتنێکە شیاوی زاتی بێندی ئەو بێ، بەوشێوەیە (سەلەف) و پێشینانمان تەفسیریان کردوو، بێ هیچ شوبھاندن و لێکدانەوێ چوونە ناو قولاییەو، جا بۆ زیاتر بە ئاگابوون لەم چوونە سەر عەرشە، سەیری سوورەتەکانی: (ئەعراف) و (یونس) و (رعد) بکە. ۶: له مافي السموات وما في الأرض وما بينهما وما تحت الثرى * ھەرچی لە ئاسمانەکان و، ھەرچیش لە زەویدایەو، ھەرشتیکیش لە نێوانیاندا یەو، ئەوێش لە نێو خاکدا یەو پەنھانە، ھەرھەموو مۆلکی ئەو، وەک لە سوورەتی (فوران) یشتا ئەفەرموی: (قل أنزل الذي يعلم السر في السموات والأرض إنه كان غفورا رحيمًا). ۷: وإن تجهر بالقول فإنه يعلم السر وأخفى * وە ئەگەر تۆ بە ئاشکرا قسە بکەیت و دەنگ ھەلبری، وە بیان بە ھێواش و ھێدی تریش، لای خوا یە کسانە، چونکە ئەو ئاگای لە نەینێ نێوان خەلک و ئەوێش مۆ لە دای خۆیدا پەنھانی دەکا ھە یە ۸: الله لا إله إلا هو * زاتیکە بێجگە لە خۆی ھێچ پەرستراویک نەبێ شیاوی پەرستن بێت * لە الأسماء الحسنی * گشت ناوێ جوانەکان، ھەرھەم ئێ، پێغەمبەر ﷺ دەفەرموی: ((إن لله تسعة وتسعين اسماً من أحصاها دخل الجنة)) ترمزی. واتە: خوا نەوێ و نۆ ناوی ھە یە، ھەرکەسێ بیانخوێنی و لە بەریانکاو کاریشیان پێ بکا، ئەو دەچیتە بە ھەشتەو، بەڵێ ئەم باسە ی ناوێ جوانەکانی خوا یە، لە نایەتی: (۱۸۰) سوورەتی (ئەعراف) و سوورەتی (حەشەر) دا پتر روون کراوێتەو، بۆ زیاتر بە ئاگابوون بگەرێوێ ئەوێ.

چیرۆکی پەيامە کە ی مووسا عليه السلام:

ئێنجا داستانە کە ی مووسا سەرەتای دەست پێ کردنی سروش و وتووێژی ئەو لەگەڵ پەرەردگاری خۆیدا دەستی بێ دەکا و دەفەرموی: ۹: وهل أتاك حديث موسى * ئاخوێ

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ اللَّهُ
الرَّحْمَنُ وُدًّا ۖ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ
الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّئًا ۖ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم
مِّن قَرْنٍ هَلْ يُخَشِئُهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ۚ

سُورَةُ طه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه ۱: مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ۖ إِلَّا تَذَكُّرٌ
لِّمَن يَخْشَى ۚ ۲: تَنزِيلًا مِّن مَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى ۚ
الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ۚ ۳: لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ۚ وَإِن تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ
فَأَنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ۚ ۴: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَى ۚ ۵: وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ۖ ۶: إِذْ رَأَىٰ نَارًا
فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ
أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ۖ ۷: فَلَمَّا أَنَّنَا هُوَ يُنَادِي بِمُوسَى ۖ ۸: إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۚ

پێغەمبەر! ھەوێ و بەسەرھاتی مووسا بۆ ھاتوو؟ ۱۰: إذ رأى نارا فقال لأهله امكثوا * کاتێ ئەو سەفەریدا ھەر لە دورووە لە چۆلی (سینا) دا ئاگر (نور) بێکی چاوە کردو ئەو سا بەژن و ماله کە ی خۆی وت: ئێوێ لێرە بن و مەبزوون * ئێنی آنست نارا * بەراستی من ئاگرێک چاوە کردوو * لەلای ئێکەم مەنھا بقیس * بەشکوم لەوێ چلۆسک و سەلکە بزوو تێکتان بۆ یێنم خۆتان یێ گەرم بکەنەو، خوا لە جێیەکی تردا بەزمانی مووساوە دەفەرموی: (..أو جذوة من النار..). ۲۸/۲۹. * أو أجد على النار هدى * و یان چاوسا غێک بۆ شارەزایی دەستکەوێ و بە ھۆی ئەوێ رێگا دەرکەین، رافە کەرانی قورئان دەلێن: گەر ئەوێ مووسا بۆ ولاتی میسر پاش تەواو کردنی (۱۰) سەلە کە ی لای (شوعەیب) بوو، جا دەبێ پاش ئەو ئەنەییەت و ئاسایشە لەلای شوعەیب دەستی کەوتبوو، بۆچی ئێستا جاریکی تر بگەرێتەو بۆ ولاتێک، کە کاتێ خۆی لێی ھەلھاتیبێت؟! دیارە بەدەر لە کارە نەینییەکانی

خو، سۆزى ۋلات و نىشتمان لەگەلى شت بەھىزترەو، ھەرگىزىش لەبىرناچى، ئەگەرچى رىگاكەيشى پرىيىت لەدەيان ھەلدېرو مەترسى، جا لەرىگەى گەرانەوھىدا خوا مندالىكىيان پى دەدا، كاتەكەيشى زۆر سەرما دەبى، ھەرچەندە لە چەخماخ دەدا، ئاگر ناكرىت! بەلام لە دوورەو ھەو ئاگرەى چاوكرد، بۆ زياتر ئاگادارى سەرىكى تەفسىرى (ئىبن كەسىر) بكە.

سەرھەتاي وەھى بۆ مووسا ﷺ:

﴿ ۱۱: فلما أتاها نودی یا موسى ﴾ ئىنجا كە نىكبوو ھاتەلای نوورەكە، دىتى وا لەناو درەختىكى زۆر جوان و تەردا ئاگرىك دەدرەوشىتەو، ئەوجا لەویدا بانگى لى كرا ئەى مووسا! ﴿ ۱۲: إني أنا ربك فأخضع نعليك ﴾ بى گومان مەن پەرەردىگارى تۆم، جا تۆيش لەبەر ئەدەب و وپلى جىگاگە پىلاو شەكەلەكەت لەپى داكەنە ﴿ إنك بالواد المقدس طوى ﴾ چونكە بەراستى تۆ واى لە دۆلى پىروۆزى (توادا)، لە ئايەتى تەردا دەفەرموى: (فلما أتاها نودی من شاطئ الواد الأيمن فى البقعة المباركة من الشجرة أن یا موسى إني أنا الله.. ۳۰/۲۸). ۱۳: وأنا اخترتك فاستمع لما يوحى ﴾ مەن بۆ خۆم تۆم لەنپو ھۆزەكەت دا بەپەيامبەرى دەست نىشان كەردو ھەلبارد، جا كەوايە چاك گویدىرى ئەو فەرمايشتانە بە لەرىگەى وەھىيەو بۆت دىت ﴿ ۱۴: إني أنا الله ﴾ بى گومان ھەر مەنم خوا (الله) ﴿ لا إله إلا أنا ﴾ مەن ئەبى ھىچ پەرستراو پىكى ھەق نىيە ﴿ فاعبدنى ﴾ دەسا تۆش بەشپو ھەيەكى جوان مە پەرستە ﴿ وأقم الصلاة لذكرى ﴾ وە بۆئەو كە مەنت ھەر لەيادى و لەبىرم نەكەيت، بە تىرو تەسەلى نوپۆ بكو، روويشت ھەر لەمەن بكە ﴿ ۱۵: إن الساعة آتية ﴾ ديارەكە بەيەقىن روۆزى قىامەت واپەرىو ھەردىت ﴿ أكاد أخفيها ﴾ (قەتادە) ئەلى: واتە: مەن دەمەوى تەنەنەتى لەخۆشى بشارمەو، چ جاى لەفرىشتەو لەپەغەمبەرانىش، واتە: جارى بۆ ھىچ كەسك ئاشكرا نەبىت. (ئىبن كەسىر) ئەلى: بىجگە لەخۆم كەسكى لى بەئاگا ناكەم. (سدى) دەلى: لەئاسمان و لەزەویدا ھىچ كەس نىيە كە خوا كاتى ھاتنى قىامەتى لى نەشاردبىتەو. ﴿ لتجزي كل نفس بما تسعى ﴾ ئەو روۆز دى، ھەتا ھەموو كەس لى بەرامبەر ھەل و تىكۆشەنى خۆيەو پاداش و تۆلەى دەسكەوى ﴿ ۱۶: فلا يصدنك عنها من لا يؤمن بها واتبع هواه فتردى ﴾ جا ئەى مووسا! ئەوكەسەى بىرواى بەھاتنى نىيەو شوپنى ھەواو ئارەزووى خۆى كەوتو، وریابە با رىگرىت نەكا لەبروا پى بوونى، ئەوسا تیا بچىت.

عەساكەى مووسا ﷺ دەبىتە ئەزەدەھا:

﴿ ۱۷: وما تلک بیمینک یا موسى ﴾ جا خوا فەرمووى مووسا! ئەى ئەمە چىيە كە بەدەستى راستتەو ھە؟ ﴿ ۱۸: قال هی عصای ائوکأ علیها ﴾ مووسا وتى: ئەو گۆچانەكەم، لەكاتى روشتندا دەيگرم بەدەستەو، وە بەرپىشتى خۆشى دەدەم ﴿ وأهش بها علی غنمی ﴾ و گەلای دارانى پى ئەو ھەرىم بۆ پەزو مەرەكانم ﴿ ولی فیھا مآرب آخری ﴾ و چەند كارى تریشى پى ئەنحام دەدەم، نان و تفاقى پى ھەلدەگرم، دىندەى پى ئەكوژم. ھەتد بەلى.. كەلى (عەسا) گرتن بەدەستەو زۆرەو لەشەرىعتىشا بىرەتتىكى ھەيە، پەغەمبەرىش ﷺ ۋەك ئىمامى بوخارى ئەلى: لە دەشت و چۆلەوانیدا ئەيكرە نىشانەى رووگەى نوپۆز لەبەر دەمى خۆیدا دايدەچەقان، وە لەروۆزى جەزنىشا لە نوپۆزگەیدا دايدەچەقان، كاتىكىش گەيشتبا لای بەردە رەشەكە ئەگەر دەرفەت نەبووبا ماچى بكا بە عەساكەى ئامازەى بۆ دەكرد. زانايان يەكدەنگن كە عەسا بەدەستەو گرتن لەكاتى وتارى ھەيىندا سوننەتە، دەشتوانى بۆئەم مەبەستە سەرىكى تەفسىرى قورتوبى بكەيت تا زياتر بەئاگابى ﴿ ۱۹: قال ألقها یا موسى ﴾ خوا فەرمووى: مووسا! دە ئەو عەسايە بەاوپۆزە! ﴿ ۲۰: فآلقها فإذا هی حية تسعى ﴾ ھەر كە فرپىندا كتوپر دىتى وا ماریكى گەورەيەو دەجولنەت و دەشلەزى، مووساش ھەر كە ئەو دىت كەوتە شەزان و ترسان ﴿ ۲۱: قال خذها ولا تخف ﴾ خوا فەرمووى: بىگەرە ترست نەبى ﴿ سعيدها سيرتها الأولى ﴾ ھەر ئىستاكە ۋەك ئەوساى خۆى لى ئەكەينەو دەبىتەو عەساكەى جارانت.

دەستى مووسا ۋەك چۆرى شىر سىپى بوو:

﴿ ۲۲: واضم يدك إلى جناحك ﴾ وە دەستت بخە باخەلتەو، لەجىتى تەردا ئەفەرموى: (واضم اليك جناحك من الرهب فذانك برهانان من ربك الى فرعون وملئته... ۳۲/۲۸) ﴿ تخرج بيضاء من غير سوء ﴾ ئەوسا بەبى ئازار دىتە دەرى، سىپى و بى عەيب و نەخۆشى، ۋەك كافوورى لى ھاتو، واتە: نە تووشى بەلەكى بوو، نە ھىچ شىتىكى تر، بەلكو ھەرەك چرايەك بۆت ھەلگىرسابى وايە ﴿ آية أخرى ﴾ ئەو ھىش بىجگە لە عەساكەت موعجىزەيەكى ترە ﴿ ۲۳: لئريك من آياتنا الكبرى ﴾ تا ئىمە ھەندى لەنیشانە گرىگو گەورەكانى خۇمانت نىشان بەدىن و چاك بزائىت كەتوانامان بەسەر ھەمووشتىكدا ھەيە. دواى نىشاندانى ئەوگشت نىشانەو دەسلەتەنەو ئامادەكردنى مووسا، ئىنجا

فرموی: ۲۴: اذهب إلى فرعون إنه طغى ﴿ دههر ئیستا برؤ بۆلای فیرعهونی پاشای میسر، چونکه بی گومان به یه کجاری توولی له هه لکیشاوه له فرمانم یاخی بووه.

مووسا که چوویه لای فیرعهون له خوا پارایهوه:

۲۵: قال رب اشرح لی صدري ﴿ مووسا داوای پشتیوانی له خوا شه کاو دهفرموی: ئهی پهروهردگارم! سینگم گوسادکه ﴿ ۲۶: و یسرلی امری ﴿ نیش و کاریشم بوئاسان که بۆگه یاندنی په یامه کی تو ﴿ ۲۷: واحلل عقدة من لساني ﴿ گرییه که له زمانم دایه بومی بکهوه، تا زمانم نه گیری و ره هابی و بتوانم وهک پیویست په یامه که ت رابگه یه نم ﴿ ۲۸: یفقهوا قولي ﴿ تاله ناخافتن و قسه کاندا تی بگهن و حالی ببین لیم ﴿ ۲۹: واجعل لی وزیرا من اهلی ﴿ وه له بنه ماله و کس و کارم وه زیرو یارمه تیده ریکم بۆ دابنی ﴿ ۳۰: هارون اخي ﴿ نهویش هاروونی برام بی ﴿ ۳۱: اشدد به ازری ﴿ پشتمی پی به هیز که ﴿ ۳۲: واشركه فی امری ﴿ وه له کارمدا که په یامه بریه تیبه بیشیکه به یاریده رو هاویه شم ﴿ ۳۳: کی نسبحک کثیرا ﴿ تا ئیمه زیاتر پاک و خواوینی تو راگرین، سوپاس و ته سیباحتات زور بکهین ﴿ ۳۴: ونذكرک کثیرا ﴿ وه زوریش یادت بکهین، ناوت زور بهرین به لی که لکی براو برایه تی ده بی بۆ به هیز کردنی بهرنامه کی خوابی ﴿ ۳۵: انک کنت بنا بصیرا ﴿ به راستی هه میسه تو بیناو زانای به نه حوالی ئیمه. به لی.. هه کاریک نه نجام نه دری، پیویسته هه موو پی داویستی به کی بوئاماده بکری، خوئنه گهر که سیکی شیواتریش بۆ نه وکاره هه بی، نه بی داوای که یت و فه زلی بده یت به سه ر خۆتدا ﴿ ۳۶: قال قد اوتیت سؤلک یاموسی ﴿ خواش فرموی: مووسا! به راستی هه رچی تو ویستت جینه جی کراو پیت درا، وه ئه مه ش منه تی که به سه رته وه ﴿ ۳۷: ولقد مننا علیک مرة اخرى ﴿ وه بی گومان پیت ئه وه ش ئیمه جاریکی تر منه تمان نایه سه رت، بی ئه وه خۆت داوا بکه یت ﴿ ۳۸: اذ اوحینا إلى امک ما یوحی ﴿ نه وکاته ی که تو له دایک بووی، دایکت له ترسی فیرعه وندا گیری خوارد به ده ستته وه نه وهک بتکوژی نه ی نه زانی چی بکات، جا ئیمه یش ئه وه ی پیویست و شایسته بوو بۆ نه وکاره خستمانه دلپه وه و پیمان گه یاند ﴿ ۳۹: ان اقدفیه فی التابوت ﴿ و پیمان وت: که بیخه ناو دار به سه ته و سندوقیکه وه ﴿ فاقدفیه فی الیم ﴿ و بیهاویژه ناو ده ریاوه ﴿ فلیلقه الیم بالساحل ﴿ ده با ده ریاش بیخاته که نار ﴿ یاخذه عدو لی وعدو له ﴿ تا دوزمنیکی من و دوزمنیکی خو ی (فیرعه ون)، بیگریته وه، به لی.. یه کی له قیبتیه کان سندوقه کی وه لاناو بر دیه

لای فیرعهون ﴿ و ألقیت علیک محبة منی ﴿ فیان و خو شه ویستی خۆم به تو دا، به شیویه که که هه رکه سی تو ی دیتبا خوشتی نه ویست ﴿ ولتصنع علی عیني ﴿ وه تا له پیت چاو خو شمدا گه و ره بیت و پهروه ده بگرییت ﴿ ۴۰: اذ تمشی أحتک فتقول ﴿ له بیرته نه وکاته تو به سندوقه که وه که وتیته به رده ستی فیرعهون

وَأَنَا أَنْتَ فَاسْتَعِمْ لِمَا يُوحَى ﴿ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿ إِنَّ السَّاعَةَ آيَةٌ أَكَادُ أَخْفِيهَا لِتُخْزِيَ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ﴿ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى ﴿ وَمَا تَلَكَ يَمِينُكَ يَمْسِكُ بَنُومُسَى ﴿ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَاهْتَمُّ بِهَا عَلَى عَنَانٍ وَلِي فِيهَا مُنَارٌ أُخْرَى ﴿ قَالَ أَلْقَاهَا يَمْسُوسُ ﴿ فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَبَّةٌ تَسْعَى ﴿ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَحْزَنْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى ﴿ وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْشَى بَيْضَةً مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةٌ أُخْرَى ﴿ لِزَيْدِكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿ اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿ قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿ وَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿ وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿ هَٰرُونَ أَخِي ﴿ أُشَدِّدْ بِهِ أَزْرِي ﴿ وَأَشْرِكْ فِي أَمْرِي ﴿ كُنْ سَمِيعًا كَبِيرًا ﴿ وَنَذِّرْكَ كَبِيرًا ﴿ إِنَّكَ كُنْتَ بَصِيرًا ﴿ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَمْسُوسُ ﴿ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿

و، نه وانیش زور گه ران به داوای دایه ندا تا شیرت بداتی، به لام ئیمه ویستمان وابوو که تو شیر ی که س نه خۆیت! له وکاته یشدا خوشه که ت چاودی پی تو ی نه کرد له نزیک کی کۆشکی فیرعه ونه وه دیتی گیریان خواردوو به ده ستیه وه گوتی: ﴿ هل أدلکم علی من یفکله ﴿ نه تانه وی که سیکی خانه دانتان نیشان بدهم تا به خۆی بکات بوئان؟ ﴿ فرجعناک إلى امک ﴿ جا ئیتر به وشیه وه گپرایتمانسه وه لای دایکت وهک به لیمان پی دابوو ﴿ کی تقر عینها و لا تحزن ﴿ که چاوی پیت روون بیته وه و زیرو خه فه تبار نه بی ﴿ و قتل نفسا ﴿ ئهی مووسا! ئه ری ئه مه ش چاک ده زانی، که گه و ره ش بوویت یه کیکت له قیبتیه کان به هه له کوشت و ناچار هه له اتی بۆ مه دیه ن ﴿ فنجیناک من الغم ﴿ پاشان له و خه م و په ژاره یه ش رزگارمان کردیت ﴿ وفتناک فتونا ﴿ و به رووداو داوای رووداو تاقیمان کردیته وه، به لا داوای به لا، بۆته وه ی بیته پیای ته نگانه و، بۆ پاشه روژ بهر گه ی نه هه م ته بیبه کانی روژگار بگریت

فلبت سینن فی اهل مدین ﴿۴۰﴾ جا هر له وده مه دا به ره مه دیهن
رویشتی و، چهند سالیك له ناوخه لکی شه ویدا مایته وه به شوانکاری
ژیانی خوتت دهرده سهر ﴿۴۱﴾ ثم جئت علی قدر یا موسی ﴿۴۲﴾ پاش
ته وه (مه دیهن) گه رایتته وه له و کاته دا دیاریمان کرد بوو، بو ره وانه
کردنت به پیغه مبه ری، هاتیت ته ی مووسا ﴿۴۱﴾ واصطنتک

مووسا ده ترسن فیرعه ون تووره ببی:

﴿۴۰﴾: قال ربنا اننا نخاف ان یفرط علنا ﴿۴۱﴾ مووسا و هاروون
وتیان: ته ی پهروه ردگاری ئیمه! ته ترسن که فیرعه ون لیمان پیش
بکه وی و هه لکو تیتته سهرمان، وه پیش ته وه ی راستی بو دهر بخه ی
سزیمان بدا ﴿۴۲﴾ او ان یطعی ﴿۴۳﴾ یان یاخی ببی ﴿۴۴﴾: قال لا
تخاف ﴿۴۵﴾ خوا دلنای کردن و فره مووی: مه ترسن ﴿۴۶﴾ انی معکما
به راستی من له گه ل ئیوم ﴿۴۷﴾ اسمع واری ﴿۴۸﴾ هه موو شتیک ته بیسم
و هه موو شتیکش ته بینم ﴿۴۹﴾: فاتیاه فقولا ﴿۵۰﴾ ده سا بچه لای
و پی بلین: ﴿۵۱﴾ انار سولا ربک ﴿۵۲﴾ به راستی ئیمه هه ردو کمان
راسپارده و ره وانه کراوی پهروه ردگاری توین ﴿۵۳﴾ فارسل معنا بنی
اسرائیل ﴿۵۴﴾ جا تویش تورم و نه وه کانی یه عقوویمان له گه ل بنیره
ولا تعذبهم ﴿۵۵﴾ و چیرته شه که نه جو سزایان مه ده و به کارو بیگار
ماندوویمان مه که ﴿۵۶﴾ قد جئناک بآیه من ربک ﴿۵۷﴾ و بو راست بیژی
خویشمان به به لگو نیشانه یه کی روونه وه له لایه ی پهروه ردگارتته وه
هاتووین بولات (عه ساو، ده سته که) ﴿۵۸﴾ والسلام علی من اتبع
الهدی ﴿۵۹﴾ وه سلاو دروود له سهر ته و که سه بی که په ی ره وی له
ریگای هیدایه ت ده کاو له راسته ری لانا که وی، بو یه پیغه مبه ریش
کاتی نامه ی بو (هیره قل) سی گه وره ی رومه کان نووسی، سلاوی
هر بهم رسته یه کرد: (سلام علی من اتبع الهدی)، ته مهش ده قی
نامه که یه تی هه بو پیروزی ده ی نووسم: (بسم الله الرحمن الرحیم، من
محمد رسول الله إلى هرقل عظیم الروم، سلام علی من اتبع الهدی،
أما بعد فإني ادعوك بدعاية الإسلام، أسلم تسلم، یؤتک الله أجرک
مرتین) (متفق علیه). هه به ناوی خوی به خشنده ی میهره بانه وه،
له موحه مبه دی پیغه مبه ری خواوه، بو هیره قه لی گه وره ی روم، دروود
بو که سیك له راسته ری لانه که وی، پاشانیش: من به بانگه یشتی
ئیسلاام داوه تته ده که م: موسلمان بیه، سه لامه ت ده بی و، خوی
گه وره ش دوو جار پساداش و مزه ت ده داتی.. ﴿۶۰﴾: إنا قد أوحی
إلینا أن العذاب علی من کذب و تولی ﴿۶۱﴾ بی گومان ئیمه له لایه ی
خواوه وه حی و سروشمان بو هاتوو که سزای خوا بو که سیکه
بانگه که مان به درو ده خاته وه پشته تی ده کات ﴿۶۲﴾: قال فمن
ربکما یا موسی ﴿۶۳﴾ وتی: جا پهروه ردگاری ئیوه کییه ته ی مووسا؟!
﴿۶۴﴾: قال ربنا الذی اعطى کل شی خلقه ثم هدی ﴿۶۵﴾ مووسا وتی:
پهروه ردگاری ئیمه ته و زاته یه که هه موو شتیکه دروست کردوو،
پاشانیش رینمایه ی هه موو پیداو یستیه کیشی کردوون ﴿۶۶﴾: قال:
فما بال القرون الأولى ﴿۶۷﴾ فیرعه ون وتی: ته ی حالی ته وه موو
به ره و گه لانه ی پیشووه، چو بووه؟! خو ته وان خویان به راستی

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمَمِكَ مَا يُوحَىٰ ﴿۴۰﴾ أَنْ أَقْدِفِي فِي الثَّابُوتِ فَأَقْدِفِيهِ
فِي الْإِثْرِ فَلْيَقِفْهُ أَيْمًا بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوِّي وَعَدُوْلُهُ، وَالْقَيْتُ
عَلَيْكَ حَبَّةٌ مِنِّي وَلَمْ نَصْنَعْ عَلَىٰ عَيْتِي ﴿۴۱﴾ إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ
فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ، فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمَمِكَ كَتَمَّرَ
عَيْنَاهَا وَلَا تَحْزَنْ وَقُلْنَا نَفْسًا فَعَيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا
فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَمْشِي ﴿۴۲﴾
وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ﴿۴۳﴾ أَذْهَبَ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنبَأَا
فِي ذِكْرِي ﴿۴۴﴾ أَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿۴۵﴾ فَقُولَا لَهُ مَرَلَا إِنَّا
لَعَلَّاهُ بِنْدُكَ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿۴۶﴾ قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرَطَ عَلَيْنَا
أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ ﴿۴۷﴾ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿۴۸﴾
فَأَيُّاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَلَا تَعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِّنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيْنَا مَنِ اتَّبَعَ
الْهُدَىٰ ﴿۴۹﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَبَ
وَتَوَلَّىٰ ﴿۵۰﴾ قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمْشِي ﴿۵۱﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿۵۲﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ﴿۵۳﴾

نفسی ﴿۴۰﴾ و هه لیباردی و کردیتم به په یامبه ری خوم ﴿۴۱﴾: إذهب
أنت وأخوك بآياتي ﴿۴۲﴾ ته و جا توو هاروونی برات هاروی به (۹) نو
نیشانه ی منه وه هک دار عه ساو، ده سته که.. برؤن بولای فیرعه ون
بو ته نجامدانی کاره کانی من ﴿۴۳﴾ و لا تنيا فی ذکری ﴿۴۴﴾ و له یادی
مندا هه رگیز کو تایی و سستی مه که ن، ته وه باشترین چه ک و هو
سهر که و تنفاته.

له گه ل فیرعه ون نه رم و نیان بدون:

﴿۴۳﴾: إذهبوا إلىٰ فرعون إنه طغى ﴿۴۴﴾ هه ردو و کتان بچه لای
فیرعه ون، چونکه به راستی ته و یاخی و له خو بایی بووه ﴿۴۵﴾: ۴۴:
فقولا له قولنا لبنا ﴿۴۶﴾ جا به نه رمی و له سه رخو قسه ی له گه ل بکه ن
و بیدوینن، چونکه باره گای پاشایه تی و هه لته گری ﴿۴۷﴾ لعله یتذکر
أو یخشی ﴿۴۸﴾ به لکو بیر بکاته وه قسه که تان ل وهر گری، وه یان
بترسی له خوا.

نه پهرستوو؟ ۵۲: قال: علمها عند ربی فی کتاب ۱۱ مووسا فرموی: زانینی حالی نهوانه لای پهرودرگارمه لهکتییکدا، واته: له (لوح المحفوظ) دا توّمار کراوه ۱۱ لا یضل ربی ولا ینسی ۱۱ پهرودرگاری من نه هیچ شتی لی بزر دهبی و، نه هیچیشی له بیر دهچی ۱۱ ۵۳: الذی جعل لکم الأرض مهذا ۱۱ نهو خوایهی که زهوی بارهیناوهو کردوو به لاندک و بیسکه بو ئیوهو، زور بهناسانی تیایا نهژین ۱۱ وسلک لکم فیها سیلا ۱۱ وه چهند ریگاو ریباریکی بوتان تییدا دروست کرد تا لهناو شاخ و چیاو دهشتی دا بهناسانی هاتوچو بکن، لهجییهکی دیکه شدا دهفرموی: (وجعلنا فیها فجاجا سیلا لعلهم یهتدون) ۳۱/۲۱. و أنزل من السماء ماء ۱۱ وه لهناسمانیشه وه ناویکی ناردوو ته خواروه ۱۱ فأخرجنا به أزواجا من نبات شتی ۱۱ نهوجا چه نندین جور گزوگیای هاولقمان پی دهرهیناوهو رواند ۱۱ ۵۴: کلوا وارعوا أنعامکم ۱۱ ئیوه خوّتان له هندیکی بخون و، له هندیکیشی ئاژه له کانتان بله وهرینن ۱۱ إن فی ذلک لآیات لآولی النهی ۱۱ بهراستی لهو شتانه دا باسمان کردن گه لی به لگه و نیشانهی پروون هیه له سه ری کتابی خوا بو خاوهن ئاوه زان و فامیده کان ۱۱ ۵۵: منها خلقناکم ۱۱ له سه ره تاوه ئیوه مان هره له و زهوییه دروست کرد ۱۱ و فیها نعیدکم ۱۱ وه له ودا دوا ی مردن نه تان گیرینه وه بو گل ۱۱ و منها نخرجکم تاره آخری ۱۱ وه جاریکی تر له ودا نه تان هیئینه وه دهر و زیندووتان نه کهینه وه. خوا له جییه کی تر دا دهفرموی: (یوم یدعوکم فتستجیبون بحمده و تظنون إن لیثم إلا قلیلا) ۵۲/۱۷ یان دهفرموی: (قال فیها تحیون و فیها تموتون و منها تخرجون) ۲۵/۷.

گشت نیشانه کان، نیشانی فیرعهن دران، باوه ریشی نه هیئا:

۵۶: ولقد آریناه آیاتنا کلها ۱۱ بی گومان ئیمه هه موو ثایهت و به لگه کانمان نیشاندو خستمانه پیش چاوی، تا به شکو پروا بیئی فکذب وابی ۱۱ که چی نهو هه ره مووی به درو دانو گوپرایه لی نه کرد ۱۱ ۵۷: قال أجئنا لتخرجنا من أرضنا بسحرک یا موسی ۱۱ فیرعهون وتی: نهی مووسا! ئاخو تو هاتیه لامان تا له خاک و ولاتماندا بهو جادووهت دهرمانکهی؟ ۵۸: فلنأتینک بسحر مثله ۱۱ جا به دلنیاپی ئیمه یش له وینهی نه وهی تو، جادوو به کت بو دینین فاجعل بیننا و بینک موعدا ۱۱ جا ئیستا بو ئیمه و بوخوت جی و کاتیک دیاری بکه ۱۱ لا نخلفه نحن ولا أنت مکانا سوی ۱۱ که نه ئیمه سه ریچی لی بکهین، نه تو ش، تا لهیه ک جیگایه کی ته ختانی دا ئاماده بین بو نه نجامدانی نهو کاره مان ۱۱ ۵۹: قال موعدکم یوم الزند ۱۱ مووسا به دلنیاپییه که وه وتی: باشه وادهی دیار یکروامان

روژی جه ژنی گشتی بی، روژی جه ژنی نه ورور، روژی که یف و سه فو سروروی که جه ژنی ئیوهیه و لهو روژدا ئیوه هه موو کو نه بنه وه ۱۱ و آن یحشر الناس ضحی ۱۱ وه له کاتی چیشته نگادا که له و کاته دا ههوا میانهیهو، هیما ن زوری شی نه مینی بو خورناو بوون خه لکی کو بکری نه وه تا کاره که مان به ئاشکرا بی ۱۱ ۶۰: فتولی

قال علمها عند ربی فی کتاب ۱۱ لا یصل ربی ولا ینسی ۱۱
الذی جعل لکم الأرض مهذا و سلک لکم فیها سیلا و أنزل
من السماء ماء فأخرجنا به أزواجا من نبات شتی ۱۱ کلوا
وارعوا أنعامکم ۱۱ فی ذلک لآیات لآولی النهی ۱۱ منها
خلقناکم و فیها نعیدکم و منها نخرجکم تاره آخری ۱۱ ولقد
آریناه آیاتنا کلها فکذب و ابی ۱۱ قال أجئنا لتخرجنا
من أرضنا بسحرک یسموئ ۱۱ فلنأتینک بسحر مثله
فاجعل بیننا و بینک موعدا لا نخلفه نحن ولا أنت مکانا
سوی ۱۱ قال موعدکم یوم الزند و آن یحشر الناس ضحی
۱۱ فتولی فرعون جمیع کیده ثم أن ۱۱ قال لهم
موسی و لکم لا تقفروا علی الله کذباً فیسحقکم بعذاب
وقد خاب من أفتری ۱۱ فننزعوا أمرهم بینهم و أسروا
النجوى ۱۱ قالو إن هذین لسن حرن یریدان أن یخرجاکم
من أرضکم بسحرهما و یدها بطریقکم المثل ۱۱ فاجمعا
کیدکم ثم ائتوا صفا و قد أفلح الیوم من استعلی ۱۱

فرعون فجمع کیده ثم اتی ۱۱ ئینجا فیرعهون نهوی جی هیشت و هه موو فرو فیلی خو ی کو کرده وهو خسته کار، له پاشا هه موویانی بو وادهی کو بوونه وه که هیئا ۱۱ ۶۱: قال لهم موسی ۱۱ مووسا نهیهوی پیش نه وه دهست پی بکهن ئاموژگارییه کیان بکات، به شکو واز لهو یاخی بوونه یان بینن، بویه پی و تن: ۱۱ و لکم لا تقفروا علی الله کذباً ۱۱ هاوارو وهی بو ئیوه! درو له سه رخوا هه له مه به ستن، واته: به وهی که بلین موعجیزه که ی منیش جادوو وه ک جادوو که ی خو تان ۱۱ فیسحقکم بعذاب ۱۱ جا خوا ی گه وره گشتتان به به لاو سزا ته فرو تونا بکاو له ناوتان به ریست ۱۱ وقد خاب من افتری ۱۱ وه بی گومان کی درو له سه رخوا بکا زه ره رهنه ندو بی هیوایه ۱۱ ۶۲: فننزعوا أمرهم بینهم ۱۱ ئینجا ئاموژگارییه که ی مووسا کاری تی کردن، هه ندیکیان دلایان گورا به رهو خیر، بویه ناکوکی و جیاوازی که وته نیوانیا نه وه، هه ندیکیان مووسایان به راست زانی و وتیان: ثم قسه یه له قسه ی پیغه مبه رانه ۱۱ و أسروا النجوى ۱۱

وه ملیان له سرتة سرت و چپه چپ نا ﴿ ۶۳ ﴾: قالوا ان هذان
لساحران ﴿ ۶۴ ﴾ وتيان: دياره ثم دووانه موسا و هارون جادو و گهرن
﴿ ۶۵ ﴾ يريدان ان يخرجاكم من ارضكم بسحرهما ﴿ ۶۶ ﴾ ثيانه وى به وى
جادو و يانه و وه له و لاتی (میس) دا بتانکه نه دهره وه، تا ده سلات
به ده ست بگرن ﴿ ۶۷ ﴾ و يذها بطريقكم المثلی ﴿ ۶۸ ﴾ و بهرنامه و نه ریته
سهر سورپه نهر بوو موسا و گومانی برد له جادو و هکیان ﴿ ۶۹ ﴾ آنها
تسعی ﴿ ۷۰ ﴾ په ته کان و عه ساکانیان نه جو و لینه و وه دین و ده چن وه
(مان) یکی گهره. (ثیبین که سیر) نه لی: به و هویه وه که له (جیوه) یان
هه لکیشابون گشت ده جو لانه و وه، دۆل و شیوه که یان پر کرد له
مارو هه لته هه لته به سهریه کا ده که و تن ﴿ ۷۱ ﴾: فأوحس
فی نفسه خيفة موسى ﴿ ۷۲ ﴾ جا له بهر نه و وه موسا که نه و ی دیت
له دلی خویدا که میک ترسا که خه لکه که پاش نه و کاریه شوینی
نه که ون و، به کاره که ی نه ویش بلین جادو و ﴿ ۷۳ ﴾: قلنا لا تخف
إنک أنت الأعلى ﴿ ۷۴ ﴾ ثیمهش له و کاته ناسکه دا و ه حیمان بؤ کردو
و تمان: هیچ مه ترسه! به راستی هر تو له سهر تری ﴿ ۷۵ ﴾:
و ألق ما فی یمینک ﴿ ۷۶ ﴾ نه و ی له دهستی راستتدایه (عه ساکت)
بیها و یژه ﴿ ۷۷ ﴾ تلقف ما صنعوا ﴿ ۷۸ ﴾ جا هه رچی نه وانه کردو و یانه
هه مووی قوت نه دا و نه بیچیته و وه ﴿ ۷۹ ﴾: إنما صنعوا کبد ساحر ﴿ ۸۰ ﴾
بی گومان هه رچی نه وانه کردیان هه موو فرت و فیللی جادو و گهر
بوو ﴿ ۸۱ ﴾ ولا یفلح الساحر حیث أتى ﴿ ۸۲ ﴾ و جادو و بازیش هه رچی
بکاو له هه رکوی بی سهر که و توو نابی، که وایه زور به دنیاییه و وه
کاری خو ت بکه نه ی موسا. (جوندوب) نه لی: پیغه مبه ر ﴿ ۸۳ ﴾
فرمووی: ((إذا أخذتم - یعنی الساحر - فاقتلوه ثم قرأ:)) ((ولا یفلح
الساحر حیث أتى))، قال: لا یؤمن حیث وجد ﴿ ۸۴ ﴾ ثیبین نه بی حاتهم.
هه رکه جادو و بازتان ده سکه و ت بی کوژن، پاشان نایه تی (ولا
یفلح الساحر...) سی خوینده و وه فرمووی: جادو و گهر له هه رکوی
بیت پروای نییه. ﴿ ۸۵ ﴾: ۷۰: فألقى السحرة سجدا ﴿ ۸۶ ﴾ هه رکه موسا
عه ساکه ی خو ی هه لدا و ته وای پته و عه ساکانی نه وانی قوتدا،
به خیرایی جادو و گهره کان هه موو که و تنه سوژده و کړنووشیان برد
بو په روه ردگارو، زانیان که ثم کاره له ده سلاتی ثاده مزاددا نییه
﴿ ۸۷ ﴾ قالوا: أمانا برب هارون وموسى ﴿ ۸۸ ﴾ له پرووی فیرعه ون و نه و هه موو
خه لکه دا و تیان: برومان هیئا به په روه ردگاری هارون و موسا!

فیرعه ون هه ره شه ی له جادو و گهره کان کرد:

﴿ ۷۱ ﴾: قال آمنتم له قبل أن آذن لکم ﴿ ۷۲ ﴾ جا که فیرعه ون نه و ی
دیت، گوتی: پیش نه و ی من مؤله تان بدهم پرواتان پی هیئا؟!
﴿ ۷۳ ﴾ إنه لکبیرکم الذی علمکم السحر ﴿ ۷۴ ﴾ به راستی ده رکه و ت که هه ر
موسا یه گهره و سهر و کتان و نه ویش فیری جادو و ی کردوون
﴿ ۷۵ ﴾ فلا تقطن أیدیکم وأرجلکم من خلاف ﴿ ۷۶ ﴾ نه مه یش سویندی بیت
هه موو ده ست و پایه کانتان راست و چه پ ده برم ﴿ ۷۷ ﴾ ولا صلینکم فی
جذوع النخل ﴿ ۷۸ ﴾ و به دارخورماکاندا هه لتان ده و اسم، تا خه لکی تر
عیرته و هه رگرن ﴿ ۷۹ ﴾ ولتعلمن أننا أشد عذابا وأبقى ﴿ ۸۰ ﴾ و ده ده شران

قَالُوا يَمْشُونَ إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَإِمَّا أَنْ تَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ﴿ ۶۵ ﴾ قَالَ
بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جِئْتُمْ وَعَصِيْتُمْ يُخِيلُ إِلَيْكُمْ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهُمْ تُسْعَوْنَ
﴿ ۶۶ ﴾ فَأَوْحَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ﴿ ۶۷ ﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ
أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿ ۶۸ ﴾ وَأَلْقَى مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَّفَ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا
كَيْدٌ سِحْرٍ وَلَا يَفْلَحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿ ۶۹ ﴾ فَأَلْقَى السَّحْرَةَ مُجَدًّا
قَالُوا أَمْ نَارِيبُ هَارُونَ وَمُوسَى ﴿ ۷۰ ﴾ قَالَ أَمْنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى
لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَا قِطْعَنَ أَيْدِيكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صُلْبَ لَكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ
أَنَّا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿ ۷۱ ﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْذِيَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ
الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرْنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿ ۷۲ ﴾ إِنَّمَا أَمْتَارُ بِنَا يُغْفِرُ لَنَا خُطْيَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿ ۷۳ ﴾ إِنَّهُمْ مِنْ بِلَادٍ رَبَّنَا مُجْرِمَاتٍ
فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿ ۷۴ ﴾ وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ
عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْأَعْلَى ﴿ ۷۵ ﴾ حَتَّى تَعْبُدَ
تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ﴿ ۷۶ ﴾

هه ره به نر خه که ی نیوه پووچه ل بکه نه و وه ﴿ ۶۴ ﴾: فأجمعوا
کیدکم ﴿ ۶۵ ﴾ جا که واته فر و فیلتان یه ک خه ن ﴿ ۶۶ ﴾ ثم اتوا صفا ﴿ ۶۷ ﴾ له پاشا
هه موو به ریزیک و هرن ﴿ ۶۸ ﴾ وقد أفلح اليوم من استعلى ﴿ ۶۹ ﴾ وه بی گومان
نه مړوش هه رکه سی سهر که و ی سهر فرازو به ختیاره.

موسا سهر که و ت و جادو و گهره کانیش موسلمان بوون:

﴿ ۶۵ ﴾: قالوا: يا موسى إِمَّا أَنْ تُلْقَى ﴿ ۶۶ ﴾ نه و سا جادو و گهره کان
به ده عیه و به فیزه و وه و تیان: نه ی موسا! یا تو یه که مجار
ده سبه کار به، عه ساکت هه لده و جادو و ی خو ت بکه ﴿ ۶۷ ﴾: وإما أن
تكون أول من ألقى ﴿ ۶۸ ﴾ و هیان ثیمه پیش تو ده ها و یژین و یه که م که س
نه بیین ۹۹؟ ﴿ ۶۹ ﴾: قال بل ألقوا ﴿ ۷۰ ﴾ موسا و تی: نا، یه که مجار نیوه
ده ست پی بکه ن و بیها و یژن ﴿ ۷۱ ﴾: فإذا جبالهم وعصيتهم یخیل إليه
من سحرهم ﴿ ۷۲ ﴾ به لی.. نه وان ده ست پیشخه ربیان کرد، جا پته و
گوریس و گوچانه کانیان هه لدا یه گوژه پانی جادو و هکه وه نه و نه ده

مووسا بهنی ئیسرا ئیل له میسر دهرچوون:

لیڤهڤا شهو دیمه نه تهواو ئه بی و، به شیکی تری داستان هکی
مووسا دهست پی دهکات وهک دهفرموی: ﴿ ۷۷: ولقد أوحينا
إلى موسى ﴾ بی گومان ئیمه سروشمان بو موسا کرد: ﴿ أن

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا
فِي الْبَحْرِ يَسًّا لَّا تَخَفُ دُرُوكًا وَلَا تُخَشَى ۖ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
يَجْعُدُهُمْ فِغْشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿ ۷۸ ﴾ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ
وَمَا هَدَى ﴿ ۷۹ ﴾ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ قَدْ أَجْنَحْنَاكَ مِنْ عَدُوِّكَ وَوَعَدْنَاكَ
جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلَوى ﴿ ۸۰ ﴾ كُلُوا
مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي
وَمَنْ يَحِلَّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ﴿ ۸۱ ﴾ وَإِنِّي لَعَفَا لِمَنْ تَابَ
وَأَمَّنْ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ أَهْتَدَى ﴿ ۸۲ ﴾ وَمَا أَعْجَلَك عَنْ
قَوْمِكَ يَمْوَسَى ﴿ ۸۳ ﴾ قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَيَّ أَلْأَيُّ وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ
رَبِّ لِرَضَى ﴿ ۸۴ ﴾ قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ
السَّامِرِيُّ ﴿ ۸۵ ﴾ فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسَفًا قَالَ
يَقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمْ
الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ
مَوْعِدِي ﴿ ۸۶ ﴾ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا
أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ فَتَنَّاكَ فَكُذِّبَكَ أَلَمْ تَلِ السَّامِرِيَّ ﴿ ۸۷ ﴾

أسر بعبادی ﴿ که شهو لهتهك بهندهكانم له رینگه ی دهریاوه که
میسر دهرچو ﴿ فاضرب لهم طريقا في البحر يسا ﴿ رینگه یه کی
وشکانییان له دهریای نیلدا بو بکهرهوه ﴿ لاتخاف درکا ولا
تخشی ﴿ نه بترسه که لهشکرهکی فیرعهون پیت بگا، نه خه می
نقوم بوونشیت هه پیت، چونکه ئیمه چاودیرتانیین ﴿ ۷۸: فَأَتْبَعَهُمْ
فرعون بجوده ﴿ مووسا بهفرمانی خوا کارهکی خوی ئه نجام دا،
جاکاتی فیرعهون پی زانیین ئهوسا بهخوی سوپاکه یهوه وه دوویان
کهوت بهناو نیلدا، چونکه له پیش چاو ئهوهوه دهریاکه وشک و
برنگبوو ﴿ فغشيهم من اليم ما غشيهم ﴿ کتوپر شه پۆلی دهریا
هاته سهریان و دایپوشین و هه موویانی تقوم کرد ﴿ ۷۹: وَأَضَلَّ
فرعون قومه وما هدى ﴿ سه رئه نجام فیرعهون ری راسته کی له
گهلهکی هه له کردو، نهیتوانی رینوینیان بکا.

سزای کامان سزای ئیمه، یان سزای خواکه ی مووسا توندترو
بهماوه تره؟ ﴿ ۷۲: قَالُوا لَنْ نؤثرک علی ماجاءنا من البینات ﴿
ئهوانیش گوتیان: تازه ئیتر ئیمه هه رگیز دوی ئه و نیشانانه دیومان
له بهرتو دهس له وه ئناگرین. ﴿ والذی فطرنا ﴿ وه ریزی توندهین
به سه ر ئه و زاته دا ئیمه ی دروست کردوه، سویندمان پی ﴿ فاقض
ما أنت قاض ﴿ سا تو هه برپاری دده دیت به رامبه رمان بیده،
یا هه رچیت له دهست دی دریقی مه که ﴿ إنما تقضى هذه الحياة
الدنيا ﴿ به راستی تو هه ر ته نها له م ژیا نی دونه یاهه دهستت دهر و او
دهسه لاتت هه یه و کاریکت پی ئه کری ﴿ ۷۳: إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنا لیغفر
لنا خطایانا ﴿ بی گومان ئیمه پرومان به پهره وردگاری خومان هینا
تاله گونا هه کانمان خوش بی. ﴿ وما أكرهتنا علیه من السحر ﴿
وله و جادوو گه ریهش تو سه پاندت به سه رماندا بیوری ﴿ والله خیر
وأبقى ﴿ وه خوا له هه موو که سی چاکترو به به قاتره، به لام تو خوت
و دهوله ته که ت دوا پیتان دیت. ﴿ ۷۴: إنه من یأت ربه مجرما ﴿
به راستی هه ر که سیك به تاوانباری له رۆزی قیامه تدا به چیته وه لای
پهره وردگاری ﴿ فإن له جهنم لا یموت فیها ولا یحی ﴿ بی گومان
به شی دۆزه خه و ئیتر نه ئه مرئ تییدا، تا له سزا رزگاری بییت،
وه نه دهژی به ئاسووده یی، وهک خوی گه و ره ئه فهرموی: ﴿ لا یقضى
عليهم فیموتوا ولا یخفف عنهم من عذابها کذلک نجزی کل کفورا
۳۶/۳۵ ﴿ ۷۵: ومن یأته مؤمنا ﴿ وه ئه و که سهش بر وای هینا بی و
به باوه ره وه به چیته لای پهره وردگاری خوی ﴿ قد عمل الصالحات ﴿
ئاکارو کرده وه چاکه کانی ئه نجام داییت ﴿ فأولئك لهم الدرجات
العلی ﴿ جا ئه وانه له دواروژدا چه ندان پله ی به رزیان هه یه:
﴿ ۷۶: جنات عدن تجری من تحتها الأنهار خالدين فیها ﴿ چه ند
باخ و باخاتیکی چروپرن و به هه تا هه تاییش تیاندان ده میننه وه،
له به رده میانه وه چه ند چوم و پروبار تی ده پهری که جوانترین سیما و
وینه ی هه یه ﴿ وذلك جزاء من تزکی ﴿ وه ئه و پاداشت و خوشی
و ئیسراحه ته یه پاداشتی که سانی دل و دهر و ن پاکه، واته: ﴿ ئه وانه ی
خویان پاک راگرتبی له بیت په رستی، خه لك په رستی، فیرعهون
په رستی. ﴿ ئه بووسه عید دهئ: پیغه مبه ر ﴿ فرموی: ﴿ (إن أهل
الدرجات العلی لیراهم من تحتهم کما ترون الکوکب الدری فی أفق
السماء، وإن أباکر وعمر منهم وأنعماء) ﴿ أخرجه أحمد وأبو داود
والترمذی. ﴿ بی سو خه لکانی خاوه ن پله به رزه کان (له به هه شتدا)،
خه لکانی خوارووی لای خویان ده یان بینن و بو یان دهنوارن هه روه کو
بو ئه سته یزه ی پرشنگدار له ئاسوی ئاسماندا بنوارن، ئه بو به کرو
عومهریش هه ر له وانه و خه ریکی نازو نیعمه ت و خوشین.

بەنى ئيسرائيل! ئەم بەخشاشەنەن لەياد بئ:

دواى سەرکەوتن پروتەکتاتە ئەو بەنى ئيسرائيليانەى رزگاريان بېوو، نيعمەتەکانى خۆى وهبيريان دينيئەوه تاهەرگيز لەبيريان نەچيئەوه وه هەرسوپاسى بکەن، وه ئەفەرەموى: ﴿ ۸۰: يا بنى اسرائيل قد انجيناكم من عدوكم ﴾ ئەى نەوهەکانى يەعقوب! بئگومان ئيوەمان لە چنگى دوژمنى خۇتان رزگار کرد ﴿ وواعدناکم جانب الطور الايمن ﴾ بەلئينيشمان دانئى لە لای راستى کيوى (توور) دا بە پئىدانى تەورات ﴿ ونزلنا عليك المن والسلوى ﴾ لە رۆژە سەختەکانيشدا فرياتان کەوتين، ئەوهو بوو لەودەشتە چۆلەدا گەزۆو مەلى شىلاقە (هەويردە) مان بۆناردنە خوارى، ئيوەش بەئاسانى راوتان دەکردن ﴿ ۸۱: كلوا من طيبات ما رزقناکم ﴾ پيمان و تن: لەو رزق ورۆزيە چاک و پاکانەى پيمان داوون بخۆن ﴿ ولا تطغوا فيه ﴾ وه لەو زيانە خۆشەدا سەتم وسەرکەشى مەکەن ﴿ فيحل عليكم غضبى ﴾ تا توورەبوونم بيئە سەرتان ﴿ ومن يحلل عليه غضبى فقد هوى ﴾ هەرکەسى رق و توورە بوونى من بيئە سەرى، ئەوه بەهەقيقت تيا ئەچئ ﴿ ۸۲: وانى لغفار لمن تاب وآمن وعمل صالحا ثم اهتدى ﴾ وه بئگومان من بەرامبەر بەوهکەسەى تەوبەکارو پەشيمان و، برودادرو ئاکارچاک بئ، پاشان ريگای راستى گرتبئ، زۆر ليپووردەو بەخشەرم. ليژه ديمەنى سەرکەوتن و بەختيارى تەواو ئەبئ.

تا مووسا لە توور گەرايەوه قەومەکەى بوونە گويەرەکە پەرست:

ئەوجا لەدیمەنى پارانەوه لالەدا (مووسا) لەلای کيوى (توور) دا دەبينين، خوا فەرەموى: ﴿ ۸۳: وما أعجلک عن قومک يا موسى ﴾ ئەى مووسا! چى پەلەى لىنايتەوه، وا لەگەلەکەت پيشکەوتى هەتا زووتر بگەيتە کيوى توور؟! بەلئ پيشتر خوا بەلئينى بە مووسا دا بوو کە دواى چل رۆژ پياوماقوولانى گەلەکەى لەتەک خۆى بيئئ بۆ خزمەت پەرەردگارى. جا ئەويش لەگەل حەفتا کەسدا هاتن و ئەوانى لە خوار کيوەکەدا بەجئ هيئت ﴿ ۸۴: قال هم اولاء على أترى ﴾ مووسا گوتى: ئەوانيش وان لەدوامەوه ﴿ وعجلت إلیک رب لترضى ﴾ من پەلەم کرد بۆلای تۆ، تا خۆشنودو رازى بئ ﴿ ۸۵: قال فإنا قد فتننا قومک من بعدک ﴾ خوا فەرەموى: بئگومان دواى هاتنى تۆ ئيمە گەلەکەتمان تاقى کردەوه ﴿ وأضلهم السامرى ﴾ وه سامرى گومراى کردن بە گويەرەکە پەرستن، چونکە کاتى خۆى ئەوەندە لەناو کۆيلەگەريدا مابوونەوه سروشتيان بەزيبوو. بۆيە خيرا چوونە سەرەسەى سامرى ﴿ ۸۶: فرجع موسى إلی قومه

غضبان أسفا ﴾ ئينجا مووسا کاتى ئەوهى بيست دواى جينەجى کردنى کارەکەى بەپەلەو زۆر دل بە مەراق و بەخەفەت وخەشمەوه گەرايەوه بۆ لای گەلەکەى ﴿ قال: يا قوم أئلم بعدکم ربکم وعدا حسنا ﴾ وتى: هۆزى من! ئاخۆ پەرەردگارتان بەلئينى باشى پئىنەدان بەخيرو خوشى دونيا وئاخيرهت ﴿ أفتال عليك العهد ﴾ ياخۆ کەمن بەجيم هيشتن زۆرم پئچوو؟ تا ئيوە ئەو هەموو چاکەيەتان لەبیربچيئەوه؟! ﴿ أم أردتم أن يحل عليكم غضب من ربکم ﴾ يا هەر ويستان بەرسزای پەرەردگارتان بکەون، چونکە ئەوهکارەى ئيوە کارى کەسيکە کە بەدەست ئەنقەست بييهوى دووچارى سزای خوا بيئ ﴿ فأخلفتم موعدى ﴾ واپەيمانى منتان شکاند و لەدژى بەلئينەکەى من جوولانەوه، ئەى بريار وانەبوو لەسەر يەکخواپەرستى بيمينەوه؟ ﴿ ۸۷: قالوا ما أخلفنا موعداک بملکنا ﴾ ئەوانيش ئەيانەوى داواى ليپووردن بکەن وپاسا بيمينەوه، بۆيە وتیان: ئيمە بەدەسلات و ويستى خۇمان سەرينچيمان لەفەرمانەکەى تۆ نەکرد ﴿ ولکننا حملنا أوزارا من زينة القوم ﴾ بەلکو کاتى کە دەرچووين زيرۆ زيويکى ژنە ميسرەکان -کە گيريان خواردبوو بە دەستیهوه- لە کۆل نابووين ﴿ فقدناها ﴾ جا بەناچارى فريمان دايە ناو بۆتەکەوهو پريپو لەئاگر ﴿ فکذلک ألقى السامرى ﴾ سامريش هەروا بەو جوړە فرت وفيلئى خۆى گيپراو فريدايە سەر جئ پئى ئەسپەکەى جویرەئيل و ئەنجامەکەى ئەمە دەرچوو ﴿ ۸۸: فأخرج لهم عجلا جسدا له خوار ﴾ ئيتر -لەخشەلە- پەیکەرى گويلىکيکى بۆ سازدان، کە دەنگ وپۆرەى دەهات! ئەلئين: سامرى تەواوى زيرەکەى لىوەرگرتن و فريئى دايە ناو بۆتەکەوهو توانيیهوه قالييکى گويەرەکەى بۆ دارشتن، ئەو جا زيرۆ زيوەکەى رژاند بەسەرياو جارجارنک بۆرەيەکى ليۆه دەهات ﴿ فقالوا هذا إلهکم وإله موسى ﴾ ئەوسا سامرى وگەلە بئ دينەکەى وتیان: ئەمە خواى ئيوە، خواى مووساشە ﴿ فنسى ﴾ جا ئەو لەبیری چوو کە خوا ليڕیە، ئەگينا نەدەچوو بۆ کيوى (توور) ﴿ ۸۹: أفلا يرون ألا يرجع إلیهم قولاً ولا بملک لهم ضرا ولا نفعاً ﴾ ئاخۆ ئەوانە کە ئەو گويلىکە ئەپەرستن نابينن کە ئەو گويلىکەيە نە وەلامیکيان دەداتەوه ئەگەر داوايەکى لىبکەن وه نە دەسلاتى زيانکيکى بۆيان هەيە، واتە: هەر هيچ نەبئ وهکو گويەرەکەى خواکرديش نييه، جوړە کەلکيکى لىوەرگيى، ئەى ئيتر ئەوانە بۆچى ئەوەندە کەودەن؟ (ئيبين کەسرين) دەلئيت: پوختەى ئەو شتەى کە ئەو نەفامانە کردیانە بيانوو بۆ خۇيان بەم جوړە بوو کە: خشل و زيرەکیان بە حەرام دەزانى، لەبەر ئەوه فرييان دا، کەچى لەو لاوه گويەرەکە دەپەرستن!! واتە: لە

پیم بلیت: تو جیاوازیت خسته ناو بهنی ئیسرائیل و چاوه‌روانی
قسه‌ی منت نه‌کرد به‌ل... راسته مووسا هاروونی کرده جینشینی
خو، به‌لام نه‌میش له‌ترسی دروستبوونی دوو به‌ره‌کی نه‌یویرا به
خیرایی هه‌واله‌که‌ی پی بگه‌یه‌نیت.

گوناهی بچووک سل ده‌که‌نه‌وه، که‌چی گونا‌هه‌گه‌وره‌کان ده‌که‌ن،
ئه‌مه وه‌ک ئه‌وه وایه که له ریوایه‌تیکی راستدا هاتووه: (عن ابن
عمر أنه سأل رجل من أهل العراق عن دم البعوض إذا أصابت
الثوب - یعنی هل یصلی فیہ أم لا؟ - فقال ابن عمر: انظروا إلى
أهل العراق قتلوا ابن بنت رسول الله ﷺ - یعنی الحسين - وهم
یسألون عن دم البعوض) (فتح الباری، مسند الإمام أحمد). واته
عه‌بدوللای کوری عومهر - خوالییان رازی بی - پیاویکی عیراقی
پرسیاری خوینی می‌شووله‌ی ل ده‌کات، ئایا نوژییه یان نا؟ له
وه‌لامدا وتی: ته‌ماشای سه‌لیقه‌ی عیراقیه‌کان بکه! له لایه‌که‌وه
(حوسه‌ین) سی که‌زه‌ای پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کوژن! له‌م لایشه‌وه له
خوینی می‌شووله ده‌پرسن!

هاروون له گویره‌که به‌رستن ری ئی‌گرتن:

۹۰: ولقد قال لهم هارون من قبل ﷺ بی‌گومان له پیش‌گه‌رانه‌وه‌ی
مووسادا هاروونیش پی‌گوتن: ﷺ یا قوم إنما فتنتم به ﷺ ئه‌ی هوژی
من! وریا بن! ئیوه به‌و گویره‌که زی‌پینه‌یه تاقیکراونه‌ته‌وه، ده‌سا
فریو مه‌خون و مه‌پیه‌رستن ﷺ و إن ربکم الرحمن فاتبعونی ﷺ و
به‌راستی په‌روه‌دگارتان خوا به‌خشنده‌که‌یه، ده شوینی من که‌ون
: واضعوا أمری ﷺ و فره‌مانی من جیبه‌جی بکه‌ن؛ گویره‌که
مه‌پیه‌رستن ﷺ ۹۱: قالوا لن نبرح علیه عاكفين ﷺ که‌چی دوی
ئم هم مه‌مووقسه‌و ئاموژگاریه وتیان: هه‌رگیزای هه‌رگیز ئیمه له‌و
گوینکه ده‌ست هه‌لناگرین و، هه‌ر به‌رده‌وام له‌لای ده‌مینینه‌وه و
ئه‌پیه‌رستین ﷺ حتی يرجع إلینا موسی ﷺ تا مووسا ئه‌گه‌رئته‌وه
لامان بابزانین ئه‌و چی ئه‌لئیت؟.

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عَمَلًا حَسَدًا لَهُ خُورًا فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ
وَاللهُ مُوسَى فَقَسَى ۝ أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا
يَمْلِكُ لَهُمْ صَرًّا وَلَا نَفْعًا ۝ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ
يَقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا
أَمْرِي ۝ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَنكِمَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى
۝ قَالَ يَهْتَرُونَ بِأَمْرِكَ إِذْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ بَأْسٌ وَلَا يَمْلِكُونَ ۝ أَلَا تَتَذَكَّرُونَ
أَفَعَصَيْتُمْ أَمْرِي ۝ قَالَ يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِطَبَاقٍ وَلَا بِرَأْسِي
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ
قَوْلِي ۝ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يُسْمِعُ ۝ قَالَ بَصُرْتُ
بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ۝ قَالَ
فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ
مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ
عَاكِفًا لَنْ نَحْمِصَهُ ثُمَّ لِنَنفِسَنَّ فِي آيَةِ نَسْفًا ۝ إِنَّا
إِلَهُكُمْ إِلَهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلُّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝

سامری و ئه‌نجامدانی گوینکه‌که:

۹۵: قال فما خطبك يا سامري ﷺ ئینجا مووسا پرووئه‌کاته
سامری و، پی‌ی ئه‌لئیت: ئه‌ی سامری! ئهم کاره خه‌ته‌رناکه
چبوو ئه‌نجامت دا؟. (سه‌بیید) ئه‌لئ: بۆیه له سه‌ره‌تاوه پرووی کرده
سامری، چونکه به‌پله‌ی یه‌که‌م خه‌لکه‌که خویمان به‌رپرسیارن و
نابی دوی هه‌موو زایه‌له‌و ئاپۆرایه‌ک بکه‌ون. له (ئیبین عه‌بباس) هه‌وه
ئه‌گێر نه‌وه: سامری له‌ به‌ره‌تا خه‌لکی گوندی (باجرما) ی
(جه‌زیره) یه‌و، گاپه‌رس بوونه، ئه‌میش زۆر وه‌ک ئه‌وان هه‌زی
ل ده‌کرد، ئه‌گه‌رچی له‌گه‌ل (به‌نی ئیسرائیل) ییه‌کاندا موسلمان
بیوو! له‌ریوایه‌تیکی تردا ئه‌لئین: خه‌لکی (کرمان) ه، (قه‌تاده) ش
ئه‌لئ: خه‌لکی (سامه‌را) ی عیراقه. ﷺ ۹۶: قال بصرت بما لم
یصروا به ﷺ سامیری وتی: من شتیکم دیت و ئاگاداربووم لئی،
ئه‌وانی دی نه‌یان دی و لئی به‌ ئاگا نه‌بوون ﷺ فقبض قبضة من

مووسا پاش گه‌رانه‌وه‌ی له‌گه‌ل هاروون:

۹۲: قال يا هارون مامنعك إذ رأيتهم ضلوا ﷺ مووسا که‌به‌و
هه‌موو رِق و خه‌شمه‌وه گه‌رایه‌وه وتی: هارون! که‌ دیتت ئه‌وانه گومرا
بوون چی وای لئ کردیت ﷺ ۹۳: ألا تتبع ﷺ که‌ به‌زوویی نه‌یه‌یت
به‌دوامداو به‌سه‌ره‌اته‌که‌م بۆ باس بکه‌یت؟! ﷺ أفصيت أمری ﷺ
ئاخو تۆش سه‌رپیچی فره‌مانه‌که‌مت کردو قسه‌که‌مت شکاند، ئه‌ی
پیم نه‌گوتی تو جیگری منی؟ جا به‌ توندی مووی سه‌رو ریشی
راکیشا ﷺ ۹۴: قايأين أم لا تأخذ بلحيتي ولا برأسي ﷺ هاروون
ئه‌بیوت به‌وشه‌ی (یاابن أم) سه‌رنجی مووسا راکیشیت - ئه‌گه‌ر
چی برای باوک و دایکییه‌تی - بۆیه وتی: ئه‌ی کوری دایکم! ریش
و قزم مه‌گره، ﷺ إني خشيت أن تقول فرقت بين بني إسرائيل ولم
ترقب قولي ﷺ من بۆیه به‌زوویی ئاگادارم نه‌کردیت له‌وه ترسام

گوئی نه داتی ﴿فانه يحمل يوم القيامة وزرا﴾ نه وه به راستی له روژی قیامه تدا کوژی گوناح هه لئه گری ﴿۱۰۱﴾ خالدین فیه ﴿و به هه تاییش به کوژی وه نه بی﴾ و ساء لهم يوم القيامة حملا ﴿وه له روژی قیامه تدا بو نه وانه، کۆل وباریکی بی فیه و خراب هه به.

روژیک که فوو به شه پیووردا ده کری:

﴿۱۰۲﴾: يوم ينفخ في الصور ﴿باسی نهو روژه بکه فوو به (شه پیوور) دا نه کری﴾ ونحشر المجرمين يومئذ زرقا ﴿ولهو روژه دا تاوانباران کو ده که یمنه وه، به چاو شینی و کویری. (ته به ربی) نه لی: له تینویتییدا روویان رهش ده بی و چاویان شین وهر نه گه ری ﴿۱۰۳﴾: يتخافتون بينهم ان لبثتم الا عسرا ﴿له ناوخویاندا به سرتو و چیه به یه کتر نه لی: ئیوه هه ده روژیک له دونیادا ماونه ته وه ﴿۱۰۴﴾: نحن اعلم بما يقولون ﴿ئیمه زانترین به وشته ی نه وان لی ده دوین ﴿اذ يقول امثلهم طريقة﴾ کاتی له گشتیان ژیرتر و زیره کتریان نه لی: ﴿ان لبثتم الا يوما﴾ ئیوه ته نه هه روژیک ماونه ته وه، واته: ئیش وئازاره که یان نه وهنده زوره، مانه وهی دونیایان به ته نیا روژیک لیک نه ده نه وه.

جیاکان ده هاردرین و، زه ویش ده بیته ده شتیکی کاکای به کاکای:

﴿۱۰۵﴾: ويسألونك عن الجبال ﴿له باره ی کیوه کانه وه لیث ده پرسن: ئاخو له روژی قیامه تدا چییان لی دیت؟﴾ فقل ينسفها ربي نسفا ﴿له وه لامدا بلی: په ره وردگارم له جیگه ی خویاندا هه لیان نه که نه ی، به لام چۆن هه لکه ندنی! وردوخاشاکیان نه کا و به بایان ده کا ﴿۱۰۶﴾: فيذرها قاعا صفصفا ﴿شوپنه که شیان ده کاته ده شتیکی ساف و پان و کاکای به کاکای، وه ک هه ه یچی تیا نه بووی ﴿۱۰۷﴾: لا ترى فيها عرجا ولا أمتا ﴿هیچ خواری و ناریکی و به رزی و نزمی تیا نابینی، هه مووی یه ک پارچه نه بیته وه ﴿۱۰۸﴾: يومئذ يتبعون الداعي لا عرج له ﴿جاله و روژه دا هه موو خه لکی دوا ی دهنگی جارچی (ئیسرافیل) نه که ون، که هیچ وهر چهرخان و لادانیکی نییه لیی﴾ وخشعت الأصوات للرحمن ﴿وهه موو خه لکی له بهر خوی به خشنده دهنگیان نه وی ده بی﴾ فلا تسمع الا همسا ﴿دهنگی ژیر لیوو چیه چپ و نه سپایی نه بی، هیچ شتی تر نابییسی.

شه فاعهت و پاداش و تۆله:

﴿۱۰۹﴾: يومئذ لا تنفع الشفاعة الا من أذن له الرحمن ﴿لهو روژه دا تکاو لا لانه وه لای خوا هیچ سوود نابه خشی، مه گه ره له که سیک

أثر الرسول فنبتتها ﴿له جی پئی نه سپه که ی جو بربیل کاتی هات بو له ناو بر دنی فیرعه ون لاویچه خو لیکم هه لگرت و نه ویشم هاویشته ناوی. رافه که رانی قورئان ده لی: جو بربیل سواری نه سپیک ببوو، پئی به هه رشتیکا بنابا جیگه پیکه ی سهوز نه بوو، نه میس مشتئ لهو خۆله ی هیناو کردیه ناو زیړه که وه، ئیتر چونکه بریاری خوی له سه ربوو، جار جاریک دهنگیکی لیوه ده هات و ده پیووراند، ئیتر له وه وه خه لکه که ش په رستیان. سه یید -خوا پله ی به رزیکاته وه- پاش له بیژنگدانی هه موو نهو ریوا یه تانه لهو باره یه وه هاتوون ده لیث: نه وه ی من پیم باش بیث نه مه یه که: سامری هه ر خوی نهو شته ی هه لیه ست و ویستی لهو کاره خوی قوتار بکات، چونکه له وه ده جیث نهو به زیړه کی خوی نهو گویره که یه ی له زیړی میس ریبه کان دروست کرد بی و له پاشان با هاتی و چووی به ناو په یکه ره که داو بوړه ی لیوه هاتی ﴿وکذلک سولت لی نفسی﴾ ئاوه ها نه فسم نه وه ی لا شیرین کردم، دیاره نه مه داوای پووزش و لیبوور دنه، نه ک په شیمان بوونه وه له گونا هه که ی ﴿۹۷﴾: قال فاذهب فان لك في الحياة أن تقول لا مساس ﴿بویه مووسا لهو کۆمه لگه یه ده ری نه کاو پئی وت: ده سا برۆ گوم به! ده شی تاماوی له ژیا نی دونیادا هه رکه سیکت لی نزیک بکه ویتته وه بللیث: نزیک مه که وه، ده ستم لی مه ده. له ئایینی مووسادا سزای هه ندی گوناح ده رکردن بووه له کۆمه لگه و، نه ده بوو نه نهو نزیک نهو خه لکه بکه ویتته وه، نه خه لکیش نزیک نهو ببنه وه، وه ک گولی دوور له ئاوی لی لی بیث ﴿وان لك موعدا لن تخلفه﴾ دلنیا شبه چاره نووس و کاتیکت بۆ دیاری کراوه، هه ردیت و هه رگیز ناشتوانی لیی ده رباز بیث ﴿وانظر الى إلهك الذي ظلت عليه عاكفا﴾ وه ئیستاش بنواړه نهو خوا یه (گو لکه که) ت که هه میسه به لایه وه که و توبیت و نه تپه رست ﴿لنحرقنه﴾ به ته نکید ئاگری ده دهین و ده یسوتینین ﴿ثم لننصفنه في الیم نسفا﴾ له پاشا خۆله که شی لهو ده رایه پرژو بلاو ده که ین و شوپنه واری ناهیلین ﴿۹۸﴾: إنما إلهکم الله الذي لا إله الا هو ﴿دلنیا یان که نه وه خوا نه بوو، په رستراوتان هه ر ته نه ها نهو زاته یه، که جگه لهو هیچ په رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿وسع کل شی علما﴾ و زانیاری وزانستی نهو، هه موو شتیکی داگرتووه ئاگای له هه موو شتیکیه ﴿۹۹﴾: كذلك نقص عليك من أنباء ما قد سبق ﴿ئابهو شیوه یه هه وال و داستانی مووسات بو باس ده که ین، هه وال و داستانی گه لانی پشینیث -یه ک له دوا ی یه ک- بو باس ده که ین ﴿وقد آتيناك من لدنا ذکرا﴾ بی گومان له لایه ن خۆمانه وه بیر خه ره ویه که مان (واته: قورئان) به تو به خشی. ﴿۱۰۰﴾: من أعرض عنه ﴿هه ر که سیک پشتی تی بکاو

الله الملك الحق ﴿﴾ بلند خدای پاشا و دهسه لانداری به هت و راست ﴿﴾ ولا تعجل بالقرآن من قبل أن یقضی الیک وحیه ﴿﴾ توش له خویندنه وهی قورئاندا نهی موحه ممد ﴿﴾ پیش نه وهی به ته واوی وهی و سروش بکریته لات په له و تالوکت نه بی، په یامبه ﴿﴾ ترسی هه بوو که قورئانی له بیر بجیته وه، جا له بهر نه وه په لهی

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿١١٠﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ﴿١١١﴾ خَلِيدِينَ فِيهِمْ وَنَسَاءً لَمْ يَأْتِنَهُمْ مِنَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ﴿١١٢﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرًّا ﴿١١٣﴾ يَخْفَتُونَ يَنْتَهِمُونَ أَنْ يُلَاقُوا أَهْلَهُمْ بِمَا عَمِلُوا إِيذًا يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَيْتُمْ إِلَّا يُؤْمَرُونَ ﴿١١٤﴾ وَتَسْأَلُونَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١١٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١١٦﴾ لَا تَبْقَى فِيهَا جَبَلٌ وَلَا أَمْتًا ﴿١١٧﴾ يَوْمَ يُبْعَثُونَ الدَّاعِيَ أَعْوَجَ لَهْ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١١٨﴾ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرِضِيَ لَهُ ﴿١١٩﴾ قَوْلًا ﴿١٢٠﴾ يَعْلَمُونَ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ ﴿١٢١﴾ وَعَنْتِ الرَّجُوعُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١٢٢﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١٢٣﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١٢٤﴾

ده کرد بو وهرگرتنی، وهك له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه. ﴿﴾ وقل رب زدنی علما ﴿﴾ بلئی: نهی په روه ردگارم! زانست و زانیاریم زیاد بکه، واته: به قورئان و واتاکانی، بویه (نه ویش ﴿﴾) تا کوچی دواپی کرد هه هوئی زیاد بوونی زانستی بوو.

داستانی بابله ئادهم و ئیبلیس:

ئینجا داستان و به سه رهاتی ئاده میس ﷺ ده ست پی ده کاو، نه فهرموی: ﴿﴾ ۱۱۵: ولقد عهدنا إلى آدم من قبل ﴿﴾ به ههقیقه ت هه له پیشه وه په یمانمان له ئادهم وهرگرت که له و دره خته یه نه خوا ﴿﴾ فنسی ولم نجد له عزمًا ﴿﴾ که چی له بیر چووو، به لام لیبران و پلانیکی به هیزمان لی نه دی بوشکاندنی فرمانه که مان ﴿﴾ ۱۱۶: وإذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم ﴿﴾ بیرى نه وکاته ش بکه وه به فریشته کانمان وت: کر نووش بوئادهم بهرن. (سه عید حه وا) له تهفسیره که یدا نه لیت: هه لده گری ئهم کر نووشه، هه کر نووشی

خوای به خشنده خوئی مؤله تی پی دابی شه فاعهت بکا ﴿﴾ ورضی له قولا ﴿﴾ وتارو قسه که شسی په سهند بکا. له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه: ((آتی تحت العرش فأخبر الله ساجداً، ويفتح على بمحمد لا أحصيا الآن، فیدعنی ما يشاء الله أن يدعنی، ثم يقول: یا محمد! إرفع رأسك، وقل يسمع، واشفع تشفع. قال: فيحد لي حداً، فأدخلهم الجنة، ثم أعود)). فذكر أربع مرات. واته: دیمه بن عهش، نه وسا له وی سوژده ده بهم بو خوا، پاشان دهرگای گشت حه مدو سوپاسیکم لی نه کریته وه، که بوم نازمیردی، بو دواپیش خوا خوئی چهنده ی ئاره زووی بوو نه وهنده نه مهی لیت وه، نه و جا نه لی: موحه ممد! سهرت بهرزه وه که، ده بلئی گویت بو نه گیردی، شه فاعهت بکه، لیت قبول دهرکی، فهرمووی: نه وسا سنووریکم بو داده نری، جا نه و (چاکانه) ده به مه به هه شته وه، دیسانه وه هه دیمه وه بو تکاو شه فاعهت. پیغه مبه ﴿﴾ چوار جار نه و ته یه ی دوپاره کرده وه. ﴿﴾ ۱۱۰: يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ﴿﴾ خوا به هه موو نه و شتانه ده زانیت که نه وان پیشیان خستووه و کردویانه له دونیادا، وه هه روه ها به و شتانه ش چاک ده زانیت که له روژی دواپیدا چاوه ریانه، واته: ئاگای له هه موو شتیکیانه ﴿﴾ ولا يحيطون به علما ﴿﴾ نه وان به زانین و عیلم ناتوانن ده وه بدهن به به ریوه بردن و حکمه تی خوا ﴿﴾ ۱۱۱: وعنت الرجوع للحي القيوم ﴿﴾ وه هه موو ده موچاو و روخساره کان له و روژه دا له ئاستی نه و خوا یه ی که هه میسه زیندووه و هه رگیز نامری و راگیرکهری هه موو بوونه وه ره لاره ملو سه رنه وی و ملکه چن ﴿﴾ وقد خاب من حمل ظلماً ﴿﴾ وه بی گومان کی سته می کردو هه لی گرت زیانمهندو ناهومیده ﴿﴾ ۱۱۲: ومن يعمل من الصالحات وهو مؤمن ﴿﴾ هه که سیش ئاکار و کرده وی چاک نه نجام بدا له هه مان کاتیشدا بر واداریش بیست ﴿﴾ فلا يخاف ظلماً ولا هضماً ﴿﴾ جا نه له وه ده ترسیت، گونا هه کانی له سه ر زیاد بکرین، وه نه له وه چاکه کانی کهم بکرینه وه.

قورئان هات تا مهردم له گوناج دووره وه کهون:

﴿﴾ ۱۱۳: وكذلك أنزلناه قرآنا عربيا ﴿﴾ وه هه روه کو نه و دابه زاننده ی ئایه ته کانی پیشی، هه موو قورئانمان دابه زاند به زمانی عه ره بی و صر فنا فی ه من الوعید ﴿﴾ و چهن دان جار هه ره شه مان تیا دوپاره کردو ته وه ﴿﴾ لعلمهم يتقون ﴿﴾ به شکو پاریز بکه ن وخویان دوور بگرن له گونا هه تاوانکاری و کاری ناپه سهند ﴿﴾ أو يحدث لهم ذكراً ﴿﴾ وه یان بیداری و ئاموزگار یه کیان بو بیئی، یان بو نه وه که قورئان په ندو شه ره ف و ئیعتیبار یان بو نوی بکاته وه ﴿﴾ ۱۱۴: فتعالی

هر بویه‌ش گه‌لی جار زوربه‌ی سه‌روک و قیاده‌کان له‌و سۆنگه‌یه‌وه
لییان ده‌قه‌ومی و سه‌ریان لی تیگ ده‌چی ۱۲۱: فاکلا منها
شه‌یتان هر کوئی لی‌ندان تا دهره‌نجام ئادهم و حه‌وا -هه‌ردوو-
له‌ به‌ری دره‌خته‌که‌یان خوارد که قه‌ده‌غه بوو لییان ۱۲۱: فبت لهما
سواتهما ۱۲۱: ئیتر جل و به‌رگی به‌هشتیان له‌به‌را نه‌ماو رووت و
قوت مانه‌وه و شه‌رمی خویان بۆ دهرکه‌وت ۱۲۱: و طفا بخصفان علیهما
من ورق الجنة ۱۲۱: به‌په‌له‌ خه‌ریک بوون و هه‌ولیان‌دا که به‌گه‌لای
دره‌خته‌کانی به‌هشت عه‌وره‌تیا داپۆشن پاش ئه‌وه که هه‌ستیان
به‌شه‌رمه‌زاری کرد. وادیاره ئه‌ودره‌خته ماده‌یه‌کی تیا بووی که
ئاره‌زووی ژن و می‌ردی بوروژینی، هر بویه‌ش له‌سه‌ره‌تاوه ریگری
لی‌کردن، خواش باشر ئه‌زانئ ۱۲۱: وعصى آدم ربه فغوى ۱۲۱: ئابهم
شیوه‌یه ئادهم سه‌ریچی له‌ په‌روه‌ردگاری خوی‌کردو له‌دره‌خته‌که‌ی
خواردو له‌ری دهرچوو، جا له‌ تۆله‌ی ئه‌ودا خرایه ئهم دونیای پر
له‌ خه‌فت و ئیش و ئازاره‌یه ۱۲۲: ثم اجتبا ربه فتب عنه ۱۲۲:
پاشان په‌روه‌ردگاری هه‌لیبارد بۆ پیغه‌مه‌ریتی و له‌خوی نزیک
خسته‌وه و ته‌به‌شی لی‌وه‌رگرت ۱۲۲: و هدی ۱۲۲: و شاره‌زا و رینمای
کرد، بۆپارانه‌وه داوا کردنی لی‌خوشبوون.

ئادهم له‌به‌هه‌شته‌وه بۆ سه‌ر زه‌وی:

۱۲۳: قال اهبطا منها جمعا ۱۲۳: خوای گه‌وره‌ فه‌رمووی:
هه‌ردووکتان (ئادهم و حه‌وا) له‌به‌هه‌شت سه‌ره‌ره‌و ژیر دابه‌زنه
خواری ۱۲۳: بعضکم لبعض عدو ۱۲۳: سه‌ره‌نجامیش هه‌ندیکتان
دوژمنی هه‌ندیکتان بن، ئیوه نه‌یارو دوژمنی شه‌یتان ده‌بن،
ئه‌ویش نه‌یارو دوژمنی ئیوه ده‌بی ۱۲۳: فإما یأتیکم منی هدی ۱۲۳:
جا ئه‌گه‌ر له‌منه‌وه رینمایه‌کتان بۆ هات ۱۲۳: فمن تبع هدی فلا
یضل ولا یسفی ۱۲۳: ئه‌وسا ئه‌وه‌ی په‌یره‌وی له‌رینمای منی کرد،
ئیترا نه‌له‌ دونیادا گومرا ئه‌بی و، نه‌له‌قیامه‌تیشدا به‌ده‌خت ئه‌بی
به‌سزا. باشترین راوبۆچوون سه‌باره‌ت به‌و حاله‌ته‌ی به‌سه‌ر ئاده‌مدا
هات ئه‌مه‌یه که ده‌لیت: ئه‌و به‌سه‌ره‌اته‌ی (ئادهم) پش‌بوونی
به‌پیغه‌مه‌ر بووه، به‌پپی ئایه‌تی: (ثم اجتبا ربه فتب علیه
وه‌دی). ۱۲۴: ومن أعرض عن ذکرى ۱۲۴: وه‌ره‌که‌سیکیش
له‌و قورئانه‌یه‌م روو ه‌رگیز ۱۲۴: فإن له‌ معیسه‌ ضنکا ۱۲۴: ئه‌وه
بی‌گومان ژیانیکى سه‌ختی ده‌بی، هه‌رچه‌ند خاوه‌نی دونیایش
بی. به‌لێ مرۆ هه‌ره‌که‌ په‌یوه‌ندی له‌ خوا پچرا دلێ ته‌نگه‌، بچووکه،
بی‌ئارامه، هه‌رگیز تیرنایی ۱۲۴: ونحشره یوم النامة أعمى ۱۲۴: وه
له‌روژی قیامه‌تیشدا به‌کویری هه‌شرو دادگایی ئه‌که‌ین ۱۲۵:
قال رب لم حشرتني أعمى ۱۲۵: ئه‌ویش له‌و هه‌لوسته‌دا ئه‌لی: ئه‌ی

سه‌رخسته‌نه سه‌ره‌زه‌وی بی، چونکه له‌وسه‌رده‌مه‌دا ئادهم وه‌ک
رووکه و ابووه بۆیان ۱۲۵: فسجدوا إلا إبليس أبى ۱۲۵: ئه‌وانیش هه‌موو
به‌په‌له سه‌وژده‌یان بۆ برد، ئیبلیس (شه‌یتان) نه‌بی، ئه‌و فیزی
نه‌یه‌یناو سه‌وژده‌ی نه‌برد ۱۲۷: فقلنا یا آدم إن هذا عدو لک
ولزوجک ۱۲۷: ئینجا وتمان: ئه‌ی ئادهم! هۆشیار به‌! به‌راستی ئه‌مه

فَعَلَى اللَّهِ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ
يُفْصَلَ إِلَيْكَ وَحْيُهُ، وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۝ وَلَقَدْ عَهِدْنَا
إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَتْنَىٰ إِبْلِيسَ وَلَمْ حُدَّ لَهُ عَزْمًا ۝ وَإِذْ قُلْنَا
لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ
۝ فَقُلْنَا إِنَّا دَمُنْ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا تَخْرُجَنَّكَ
مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ۝ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ۝
وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ ۝ فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ
الشَّيْطَانُ قَالَ إِنَّمَا دَمُّ هَلْ أَذُكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْغُلَّةِ وَمَلَكَ
لَا يَبَلَىٰ ۝ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لِمَا سَوَاءُ تَهُمَا وَطَفِقَا
يَخْتَصِمَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ۝
ثُمَّ اجْنَبْنِي رَبِّهِ، فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ۝ قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا
جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِنَّمَا يَأْتِيَكُم مَنِيَّ هُدًى
فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۝ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنِّي
ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
أَعْمَىٰ ۝ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۝

هه‌م نه‌یارو دوژمنی تۆو، هه‌م نه‌یارو دووژمنی ژنه‌که‌ته، جا هه‌رگیز
به‌گوپی نه‌که‌ی ۱۲۵: فلا یخرجنکما من الجنة فتشقى ۱۲۵: وریابن له‌م
به‌هه‌شته‌تان دهرنه‌کا، تووشی چه‌رمه‌سه‌ری و ئاره‌حه‌تی ژیان ببی
۱۲۸: إن لک أن لا تجوع فیہ ولا تعری ۱۲۸: بی‌گومان به‌ه‌تا
له‌ به‌هشتاد بیست نه‌برسی ده‌بی، نه‌رووت ده‌بی ۱۲۹: وإنک
لا تظم فیہا ولا تصحی ۱۲۹: وه‌نه‌ تینوو ده‌بی تییدا، نه‌خۆران گاز
۱۲۰: فوسوس الیه الشیطان ۱۲۰: جا شه‌یتان دنه‌ی داو به‌دگومانی
خسته‌ دلیه‌وه ۱۲۰: قال یا آدم هل أدنک علی شجرة أتلد ۱۲۰: پی
وت: ئادهم! ئایا ده‌ته‌ویت داری نه‌مریبت ناشیان بده‌م؟ واته:
داریک ئه‌گه‌ر لپی بخوی هه‌رگیز نه‌مریت؟ ۱۲۰: و ملک لا یبلی ۱۲۰:
وده‌سه‌لات و سامانیکی بی‌پراوت شاره‌زا بکه‌م، که هه‌رگیز
تیا نه‌چی؟ دیاره ئاره‌زووی مانه‌وه‌ی دنیا و ده‌سه‌لات و سامان،
ئهمانه‌ دووسیفه‌تی زگماکین و به‌هه‌میشه له‌ئاده‌مزاددا هه‌ن، جا
ئه‌گه‌ر ئاده‌می فریای خوی نه‌که‌وی، ئه‌وا به‌زووی فریو ئه‌دری..

واته: (نویژی شیوان وعیشا) نه نجام بده * و اطراف النهار * وه له هر دوو تهره فه کانی روژی شدا هه روا * لعلک ترضی * به شکو به ثاواتت بگهیتو خوشنودوو رازیش بیست به بریاره کانی خواو دلت ثارام بگری له سه رکاره کت.

پهروه دگام! بوجی منت به کویری چه شرکرد؟ * وقد کنت بصرا * خو من له دونیادا چاوم ساغ بوو و بینا بووم * ۱۲۶: قال کذلک * خوا له وه لامدا ده فهرمو: کارهه روایه * آتک آیاتنا فنسیتها * تو به لگه و نایه ته روژنه کانی نیمهت بو هات له بیرت کرد * و کذلک الیوم تنسی * ثاوا نه مروژ توش له بیر ده جیت، پشت گویت نه خهین و فهراموشت نه کهین * ۱۲۷: و کذلک نجزی من اسرف ولم یؤمن بآیات ربّه * هر ثابه و جوژه به تو له نه کهینه وه له وه که سهی سه ریچی وزیاده رهوی کردبی و پروای به نایه ته کانی پهروه دگاری نه هینابی * ولعذاب الآخرة أشد و ابقی * وه بی گومان سزاو جه زه بهی نه و روژه که پتریش توندترو بهرده و امتره. وهک پیغه مبهه * به نفرینکاری فهرمو: ((إن عذاب الدنيا أهون من عذاب الآخرة)) (موسلیم). واته: بی گومان سزای نه م دونیایه، گه لی له سزای دوا روژ سوو کتره.

له قریونی گه لانی زوو عیبرهت گرن:

* ۱۲۸: أفلم یهد لهم کم أهلکنا قبلهم من القرون * ثینجا پیش هاتنی سزای دوا روژ، نه نجامی یاخیبوونه که یان نیشان نه داو نه فهرمو: ثاخو بویان پروون نه بو ته وه خه لکانیکی زورمان پیش نه مان له ناو برد؟ * یمتون فی مساکنهم * که ئیستا نه مان له جیگا ویرانه کانی نه واندان هاتووچو نه که و وشوینه واری سزاشمان ده بین؟ * إن فی ذلک لآیات لأولی النہی * به راستی ثاله وه له ناو بردنه دا گه لیک به لگه و نیشانه هه یه بو نه وانهی ژیرن و خاوه و ناوه زن * ۱۲۹: ولولا کلمة سبقت من ربک لکان لزاما وأجل مسمى * وه نه گهر به لینیکی پیش نه که وتبا له لایه نه پهروه دگارت وه تاکاتیکی دیاریکراو بوسزانه دانیان، هه ئیستا له ناو بردونیان پیویست و مسوگه رده بوو * ۱۳۰: فاصبر علی ما یقولون * جاکه واته له سه ره وهی نه وان نه لیلین خوراکر به * و سبح بحمد ربک قبل طلوع الشمس * پیش خوره لاتن هه ربک و خاوینی و ته سبیحاتی پهروه دگارت رابگره سوپاسگوزاری نه وه به * و قبل غروبها * وه له پیش ثاوا بوو نیشدا. واته: نویژه کانی نیوهر و وعه سرو شیوان بکه، له فهرمو و ده کی (متفق علیه) دا هاتوو: که (جهیری عه بدوللای به جهلی) ده لی: روژی لای پیغه مبهه * دانیشتبووین، نه و جا سهیریکی مانگه چوارده شه وه که ی کردو فهرمو: ((إنکم سترون ربکم كما ترون هذا القمر، لا تضامون فی رؤیته، فإن استطعتم ألا تغلبوا علی صلاة قبل طلوع الشمس وقبل غروبها، فافعلوا)) پاشان نه م نایه تهی (و سبح بحمد ربک.. ی خوینده وه * و من آناء اللیل فسیح * وه له ساته کانی شه ویشدا هه رته سبیحات و یادی خوابکه،

قَالَ كَذَلِكَ أَنْتَ أَهْلُ النَّاسِ وَأَيْنَ أَنْتَ فَنَسِينَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ نُنَسِي * وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ اسْتَفْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ * وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى * أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى * وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى * فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى * وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَاهُ مِنْ زِينَةٍ مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى * وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى * وَقَالُوا لَوْلَا بَأْسُنَا بِعِيبَةِ رَسُولِ اللَّهِ أَلَمْ تأْتِهِمْ بَيِّنَاتُ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى * وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا إِنَّا لَوَارِثَاتُ لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنُتِيعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نُنْزِلَ وَنَحْزَرَ * قُلْ كُلُّ مُرْتَضٍ فَرَصَوا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى * ۱۳۱

چاوه وه مهده داومانه به خوانه ناسان:

* ۱۳۱: وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا * تو چاوه و مال و سامانه مه پره نه ی پیغه مبهه * نیمه به تاقمیک له بی باوه ده کانمان داوه، نه وه هر شکوفه و خوشی ژبانی نه م دونیایه و کم ده واه * لفتنهم فیه * چونکه هه رویستومانه به و مال و سامان و شکوفه و جوانی دونیایه، تاقیبان بکهینه وه، پیغه مبهه ری خوا * فهرمو: له رزق و روژی نه م دونیایه له هه مووشت پتر ده ترسم که چه واشه تان بکاوه له خشته تان به ری. نیسن نه بی حاتهم * و رزق ربک خیر و ابقی * بی گومان رزق و روژی پهروه دگاری تو له به هه شتدا باشتره و پایه دار تره له وهی نه وان نه مرو له بهر ده سیاندايه * ۱۳۲: و امر أهلک بالصلاة * نه ی پیغه مبهه! * نه ی ئیماندار! به خاوو خیزان و که سوکارت فهرمان به نویژ بده * و اصطر علیها * و خویشته له سه ر

ئەنجام دانى رابەينەو، ھەرگىز وازى لى مەھىنەو دەوامت ھەبى، بەلى پىويستە مەروفي مۇسلمان ھەردەم ھەول بەدات كە: نىو مەلەكەى بىكەتە مالى مۇسلمان و، تەواوى تاكەتاكەى خانەوادەكەى ھەرلەخوا رەوبىكات، بۆيە خوا لەجىيەكى تردا دەفەرموى: (ياأيهاالذین آمنوا قوا أنفسکم وأهلیکم نارا). لا نسألک رزقا داواى رزق ورؤزی لەتو ناکەین (نحن نرزقک) بەلكو ئیمە خۆمان رزق ورؤزیو بۆیوی بەتو ئەدەین، جا کەوايە ئەوەندەش بەکاروبارى رزق ورؤزییەو خۆت سەرگەرم مەكە (و العاقبة للتقوى) سەرەنجامو پاشەرؤزی چاك وپیرۆزیش، تەنھا ھەربۆخەلكانى پارێزكارو بە تەقوايە، ئەوانەى سنوورەكانى خوا دەپارێزن، پێغەمبەرى ئازیزو ریزدارمان دەفەرموى: ((يقول الله تعالى: يا بن آدم تَقَرَّعْ لعبادتى، أَمْلاً صَدْرَكَ غِنًى، وَأَسَدَّ فَقْرَكَ، وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ، مَلَأْتُ صَدْرَكَ شُغْلًا، وَلَمْ أَسَدَّ فَقْرَكَ)) (ترمزی).

سوورەتى (ئەنبیاء) - ە

مەككەيیپەو (۱۱۲) ئایەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېهرەبان

موشرىكان - وپراى قورئان - نیشانەیان دەوى:

﴿ ۱۳۳: وقالوا لولا يأتينا بآية من ربه ﴾ بى باوەرانی مەككەش گوتیان: بۆچی موحەممەد ﷺ لەلایەن پەرورەدگار یەوە ئایەت و بەلگەيەكمان بۆ ناهینى لەسەر پەيامبەریتى خۆى، دیارە قورئان بە بەلگە دانانین! ﴿ أو لم تأتھم بینة ما فی الصحف الأولى ﴾ ئایا ئەوان بەلگەى ئاشکریان بۆ نەهات، کە لە پەراوە پېشووەکاندا ھەبوو پڕواشیان نەھینا، واتە: ئەمانیش ھەر شتیکیان بۆییت، ئەنجامەكەى وەك ئەنجامى ئەو پېشوانە دەبى، دەسا ئیتر داواى بەلگەى چى دەكەن؟ ئیمامى (بوخارى وموسليم) رىوايەت دەكەن كە: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتى: ((ما من نبی إلا وقد أوتى من الآيات ما آمن علی مثله البشر، وإنما كان الذى أوتيته وحياً أوحاه الله الی، فأرجو أن أكون أكثرهم تابعاً يوم القيامة)). واتە: ھەموو پێغەمبەرىك ئەوەندە موعجیزەى پى دراوہ كەخەلكەكەى پڕواى پى بکەن، بەلام ئەوێ بەمەن دراوہ، ھەرئەوێە خوا بە وەحى بۆمى دەنیرى ئومیدەوارم كە پەپەرەوانى من لەرؤزى قیامەتدا لەھى ھەموان زیاتر بى. ﴿ ۱۳۴: ولو أنا أهلكناهم بعذاب من قبله ﴾ خو ئەگەر ئیمە پېش ھاتنى ئەم قورئانە وپەيامبەرە، ئەوانمان بەسزایەك لەناوبردبا ﴿ لقالوا ربنا لولا أرسلت إلینا رسولا ﴾ لە دوارؤزدا بۆیان ھەبوو بۆلین و دەشیان گوت: ئەى پەرورەدگارى ئیمە! بۆچی لە دونیادا پەيامبەرىكت بۆ نەناردین ﴿ فتتبع آیاتك من قبل أن نذل ونخزى ﴾ تا پەپەرەوى بەرنامەو ئایەتەكانى تۆبەكەین پېش ئەوێ ئەمرو ئاوا ریسواو سەرشۆرپېین ﴿ ۱۳۵: قل كل متربص فتربصوا ﴾ ئەى موحەممەد! بەخوانەناسان بلى: ھەموومان

(ئیمەو ئیوہ) چاوەروانین: پاشە رۆزى چاك بۆ كام لامان بىت؟ ﴿ فستعلمون من أصحاب الصراط السوى ﴾ بى گومان كە لیتان حالى بوو، چاك ئەزانن چ كەسانىك خاوەنى رىگەى راستن و من اهتدى ﴿ وچ كەسىكىش ریتۆین بوو؟ جا كەوايە تۆش ھەر سوور بە لەسەر گەياندى پەيامەكەى خۆت و، وەك مەوساش ئارامت ببى، پاشەرؤزیش ھەربۆ تۆ ئەبى. وەك لە جىگایەكى تردا ئەفەرموى: (وسوف يعلمون حين يرون العذاب من أضل سبيلاً) ۴۲/۲۵، يان دەفەرموى: (سيعلمون غدا من الكذاب الأشر) ۲۶/۵۴.

كۆتایى جزى ۱۶، (والله الحمد والمنة)..

ئەم سوورەتە وەك ھاوونەكانى خۆى باسى خالە بنەرەتیبەكان: بیرو باوەر، پەيام، پەيامبەریتى، زیندوو بوونەو، پاداشت و تۆلە دەكا. ھەریەك لەوانەش بەچەند دیاردەبەكەى ئەم بوونەو ھەریە دەسەلینى و بەھیزدەكات، بەئاسمان و زەوى و، شاخ و كیو ھەریە و، بەرزایى و نزمیاند ئەتگىرى.. پاشان پۆزو خۆرو مانگ.. جا بۆ چەسپاندنى یەكتاپەرستى ئایەتى: (لوكان فیھما آلہة إلا الله لقصدتا) دینى، سەرچاوەى ھەموو بوونەو ھەریە ئایەتى: (وجعلنا من الماء كل شئ حى) یەك دەخات، دەرەنجام و كۆتایى بوونەو ھەریە ھەموو زیندەو ھەریە ئایەتى: (كل نفس ذائقة الموت) دیت، جا بۆ كۆى دەگەرپنەو: (والینا یرجعون)، پاشان كارى گشت پەيامبەران و یەكجۆرى كارەكانیان، ئەگەرچى ماوہى نۆوانیشیان زۆر بووبىت: (وما أرسلنا من قبلک من رسول إلا نوحى إلیه أنه لا إله إلا أنا فاعبدون) ھاوكات لەگەل باسكردنى نەخشەى خواى گەرە كە پەيامبەران ھەموو لە پیاوان دەبن: (وما أرسلنا قبلک إلا رجالا نوحى إلیهم). زنجیرەى پەيامبەرانیش ھەریەكەیان كارى ئەوى تر تەواو دەكات. بۆیە ئەم سوورەتەیش بەپەلەو بەكورتە ھەندىکیان دینى وەك: (نوح، موسا، ھاروون، لوت، ئیسماعیل، ئیدریس، زىكیفل، زەننون، زەكەریاو یەحیاو عیسا، سەلامى خویان لەسەربى، ھەندىكى دیکەشیان بەدریژى، وەك داستانى (ئىبراھیم و داوود و سولەیمان)، سەلامى خویان لىبى. كۆتاییشى بەو دى كە پاشەرؤز - ھەرچەندە ئەمرو دونیای راستى و راستگۆیان تارىك بىت - ھەر بۆراستىو راستانە، وەكو دەفەرموى: (بل نقذف بالحق على الباطل فيدمغه فإذا هو زاهق)

لهه موو قسه و ته یهك چ لهئاسماندا، چ لهزه ویدا بکری بهئاگایه و
ته زانی ﴿وهو السميع العليم﴾ هه ره ئویشه بیسنده و زانا؛ هه رجی
تهوتری چ به نهیئی و، چ به ئاشکرا، ته و هه ره ئه یزانی و ته بیسی
﴿ه: بل قالوا أضغاث أحلام﴾ نه هه ره ئه وهنده به رامبه ره به قورئان
بلین، به لکو گوئیان: ته قورئانه هه ره تیکه و لیکه ی خهوی پروو

یان دهه فرموی: (ولقد كتبنا فی الزبور من بعد الذکر أن الأرض
یرثها عبادی الصالحون). له گه ورهیی و مه زنی ته م سووره تی (ته
نبیاء) یددا ته م فرموده هاتوو که دهه فرموی: ((عن عبد الله قال:
بنو إسرائيل، والكهف، ومريم، وطه، والأنبياء، هُنَّ من العتاق الأول،
وهن من تلادی، أی: ماحفظ قديما)) (بوخاری). (ومراد ابن
مسعود: أنهن من أول ما تعلم من القرآن، وأن لهن فضلا لما فيهن
من القصص وأخبار الأنبياء). واته: عهبدوللا دهئی: سووره تی به نی
ئیسرائیل (ئیسراء)، که هف، تاه، ته نبیا، ته مانه له و سووره تانه
که هه ره له سه ره تاوه و هر گیار و پاریزراون و فه زئی تابه تی
خوئیانیان هه یه.

قیامهت بهراسه ری خه لکه وهیه:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱ اقرب للناس حسابهم ﴿کاتی
حیساب و لیپر سینه وهی مه رد له کار و کرده وه یان نزیک بۆته وه
﴿وهم فی غفلة معرضون﴾ و ته وانیش له خه فله تان له و رۆزه، روو
ده سوورین و گوئیان لی نییه و، له وه داناجله کین که خوا بییان
ته کات!، له ئایه تیکی ترده هاتوو: (أتی أمر الله فلا تستعجلوه...)
یان دهه فرموی: (اقتربت الساعة وانشق القمر وإن يروا آية
يعرضوا...) ۲: ما يأتيهم من ذکر من ربهم محدث إلا استمعوه ﴿
هه ره به ش و په ندیکی تازهی قورئانیان له لایه نه په ره و ردگار یانه وه
بۆییت، گوئی بۆ رانه گرن، هه تابزان چییه؟ ﴿وهم يلعبون﴾
که چی له گه له ئه وه شدا گورج ده که وه نه گالته و گه پنی ۳:
لاهیه قلوبهم ﴿ودليان خافل و بی ئاگایه، تا بییریکی لی بکه نه وه و
به خوئیاندا بچنه وه. به لی.. دلهمردوه کان له کاتی پیوستدا ئاگایان
له خو نییه و، هه ره سه رگه رمن به گالته و گه مه وه ﴿وأسروا النجوى
الذين ظلموا﴾ ته وانه ش سته میان کرد و له سنوور ده رجوون،
له نیو خوئیاندا به سرت سرت ده لین: ﴿هل هذا إلا بشر مثلكم﴾ ئایا
ته م (موحه ممه ده) ﴿که داوای په یامبه ری تی ده کات، ته ویش هه ره
وه کو ئیوه مروث نییه، و ا ئیستا داوای په یامبه ری تی ده کات؟!
﴿أفتأتون السحر وأنتم تبصرون﴾ ده ئایا ئیوه دینه لای جادوو و
ده سه ره و جادوو ده بن و، له حالیکه چاوتان هه یه و ده بین! واته:
ته ره پهیره و لی بکه نه، وه که ته وه یه پهیره ویتان له سیحر کرد بی،
به لی ته وانه بییان وابوو که په یامبه ره هه ره ده بی فریشته بییت، ئیتر
پاش ته وه ته ره که سیك داوای په یامبه ری تی بکات و مؤعجیزه ی
خویشی بیئی ته وان هه ره به جادووی دانه نی، جا که وایه — وه که
خوئیان ته لین— چۆن ته بی ئاماده ی جادوو بین؟ ﴿۴: قال ربی يعلم
القول فی السماء والأرض﴾ په یامبه ره فرموی: په ره و ردگاری من

سورة الانبياء

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿اقرب للناس حسابهم﴾ و هم فی غفلة معرضون ﴿۱﴾
ما يأتيهم من ذكر من ربهم محدث إلا استمعوه و هم
يلعبون ﴿۲﴾ لاهية قلوبهم و أسروا النجوى الذين ظلموا
هل هذا إلا بشر مثلكم أفتأتون السحر و أنتم
تبصرون ﴿۳﴾ قال ربی يعلم القول فی السماء و الأرض
وهو السميع العليم ﴿۴﴾ بل قالوا أضغاث أحلام بل
أفترته بل هو شاعر فليأتنا بآية كما أرسل الأولون
﴿۵﴾ ماء أمنت قبلهم من قرية أهلكناها أفهم يؤمنون
﴿۶﴾ و ما أرسلنا قبلك إلا رجالا نوحي إليهم فاستلوا أهل
الذكر إن كنتم لا تعلمون ﴿۷﴾ و ما جعلناهم حسدا
لأياكلون الطعام و ما كانوا خالدين ﴿۸﴾ ثم صدقتهم
الوعد فأنجينهم و من نشاء و أهلكنا المسرفين ﴿۹﴾
لقد أنزلنا إليكم كتابا فيه ذكركم أفلا تعقلون ﴿۱۰﴾

پووچ و خه وه نه درۆز نه یه ﴿بل افتراه﴾ نه خیر، به لکو موحه ممه ده
﴿خوی هه لی به ستوو!﴾ ﴿بل هو شاعر﴾ به لکو ده شبی شاعیر و
هونیاریک بی و، خوی ته م قورئانه ی هونی بیته وه ﴿فلیأتنا بآية كما
أرسل الأولون﴾ جا ته گه راست ته کاو پیغه مبه ره، ده با به لکه و
نیشانه یه کمان غهیره ز قورئان بۆ بیئی، له چه شنی مؤعجیزه ی
پیغه مبه رانی پیشوو، ته وان به به لکه و نیشانه وه نیردران ﴿۶: ما
أمنت قبلهم من قرية أهلكناها﴾ پیش ته مانیش ته و شارو گوندانه
(به نمونه هۆزی سالح..)" که داوای به لکه یان ده کرد، به لکه یان
بۆ هات و باوه ریان نه هیئا! ئیمه ش قرمان کردن ﴿أفهم يؤمنون﴾
ئاخو ته مان "که داوای هیئانی به لکه ته که نه" بروا ده که نه بنایه ت
و مؤعجیزه کانمان ته گه ره به چاو دیتیان، دیاره ته مانیش هه ره وه که
ته وان بروا ناهینن، جا ئیتر ناترسن له ناو ببرین؟.

بەدەر لە ئادەمیزاد پىغەمبەر نەبوو:

۷: وما أرسلنا قبلك إلا رجالا نوحى إليهم ۞ بۆچ ئەوانە لەو سەريان سۈرئەمىنى كە تۆ پەيامبەرى و ئادەمیزادىش بىت ؟! خۇ ئىمە ئەوپىغەمبەرەنش لە پىش تۆو سەروشان بۆ ناردن، ھەموو لەمىزان و دەستەى پىساوان بوون، ھەك ئەفەرمۆى: (وما أرسلنا من قبلك إلا رجالا نوحى إليهم من أهل القرى) ۱۲/۱۰۹، يا دەفەرمۆى: (قل ما كنت بدعا من الرسل) ۴۶/۹. ۞ فاسألوا أهل الذكر إن كنتم لا تعلمون ۞ دەسا ئەگەر ئىو نازان و پىروايش ناكەن، دەپۆن لەزاناكانى تەورات و ئىنجىل پىرسن ۸: وما جعلناهم جسدا لا يأكلون الطعام ۞ ئىمە پەيامبەرەنمان بەلەش و پەيگەرەك دروست نەكرد، تا ھەك فرىشتە خۇراك نەخۇن، ھەك ئىم ئايەتەش ئەفەرمۆى: (وما أرسلنا قبلك من المرسلين إلا أنهم ليأكلون الطعام ويمشون فى الأسواق) ۲۵/۲۰. يان: (ما لهذا الرسول يأكل الطعام ويمشى فى الأسواق لولا أنزل إليه ملك فيكون معه نذيرا) ۲۵/۷. ۞ وما كانوا خالدين ۞ نەمىش نەبوون لە دونىادا، بەلكو ماوہىەكى دىارىكرائىيان، پاشان ئەوانىش مردن ۹: ثم صدقناهم الوعد ۞ لەپاشان راستمان لەگەل كەردن و بەلئىنى خۇمانمان بۆ ھىئانەجى، بە لەناوېردنى سەتمەكاران ۞ فأنجيناهم ومن نشاء ۞ ئىنجا پىرواداران و ھەركەسىكى دىكەش خۇمان وىستمان رزگار بىن، رزگارمان كەردن ۞ وأهلكتنا المرفين ۞ ھە لەسنور دەرچووانىشمان - ئەوانەى وا پىروايان بە پەيامبەرەكانمان نەبوو - فەوت و فەنا كەرد.

مەزنايەتى قورئان:

۱۰: لقد أنزلنا إليك كتابا فيه ذكر كم ۞ وا ئىمە كىتەبىكى بەرپۆز گەورەمان بۆ ئىو نارد، باسى شەرف و پىزى ئىوہى تىدایە، بەتايبەت ئەو كەسەى پەپەروى لى بكا و كارى پى بكات ئەبىتە سالارو سەروەرى ھەردووچىھان، ھەك ئەفەرمۆى: (وإنه لذكر لك ولقومك وسوف تسئلون). ۞ أفلا تعقلون ۞ دە ئايا تى ناكەن، تى نافكرىن لە ئايەتەكانمان، تا بەتوندى ھەرى بگرن و كارى پى بكنە؟ كەچى لەباتى ئەو پىپارىزن و بىنە بەلاگەردانى، لەگەلئە ئەجەنگىن!! ۱۱: وكم قصصنا من قرية كانت ظالمة ۞ چەند گوندو شارىشمان تىك شكاند لەبەر ئەو كەخەلكەكى سەتم كارو بىتەرست بوون ۞ وأنشأنا بعدها قوما آخرين ۞ بە دواى ئەوانىشدا گەلانى ترمان لى دامەزراند ۱۳: فلما أحسوا بأسنا إذا هم منها يركضون ۞ ئىنجا ھەر كە ھەستىيان كەرد و پەقنىيان پەيدا

كەردو، بە چاوى سەرىش دىتيان كەسزامان ھاتە سەريان، ئىتر بە پەلە لە ئاوايى ھەلەدەھاتن و رايان دەكەرد ۞ لا تركضوا وارجعوا إلى ما أترفتم فيه ۞ ئەوسا بە گالئەو پىيان و ترا: رامەكەن، بگەرپەنەو سەرئەو خۇشگوزەرانىيەى سەرگەرم ببوون تىيدا ۞ وسماكنكم لعلمكم تسألون ۞ بۆ جىگاوشوین و كۆشك و خانوو بەرەكانى خۇتان، بەشكو پىسارىتان لى بكرىت، ئايا شوكرانە پىزىبوونە لەبەرەمبەر نىعمەتەكانى مەنەو؟ ديارە ئىتر كاتى پىسارىو ھەلام نەماوە پىرارى تىاچوونيان دراو، ئەم قەسو باسەيشيان (ھەك قەتادە ئەلى) لە رووى گالئەولا قىتتەو پىيان دەگوتىت ۱۴: قالوا: يا ويلنا إنا كنا ظالمين ۞ ئەوجا كەزانيان كار لەكار ترازاوە وتيان: ئەى تىا چووى خۇمان! بى گومان ئىمە سەتمەكار بووین "ئەمە تۆلەى كارەكانى دونيامانە، بەلام تازە لەدەستيان دەرچووە و، ئەم بى لىئانەشيان ھىچ كەلكىيان پى نەبەخشى" ۱۵: فما زالت تلك دعواهم ۞ ئىتر ھەر ئەمە دوعايان بوو دەيانوت: (يا ويلنا إنا كنا ظالمين) ۞ حتى جعلناهم حصيدا خامدين ۞ تا ھەمويانمان دروینەكەرد و بى دەنگ و بى ورتەمانەو.

بوونەو ھەمان بۆ گەمە دروست نەكەردو:

۱۶: وما خلقنا السماء والأرض وما بينهما لآعين ۞ خۇ ئىمە ئاسمان و زەوى و ھەرچى لە نىوانياندايە بەگەمە دروست نەكەردو، بەلكو بۆئەوہىە كە ئەوان گەورەبى و عەدالەتى خواى پى پەدۆزنەو، جا ئىتر ئەوان چۆن دەويزن لا قرتى كەن؟ ۱۷: لو أردنا أن نتخذ لهمو لاتخذنا من لدنا ۞ گریمان ئەگەر ئىمە وىستەبانمان لە ھو (ژن) بۆ خۇمان دابىيىن كە شىاومان بوايە لای خۇمان پىرارىمان ئەدا. واتە ھەر لە ئەزەلدا پىرارىمان ئەداو ئەمان كەرد و پەيوەندى بە دروستكرائەكانەو نەئەبوو "قەتادە" ئەلى وشەى (لەو) لە زمانى (بەمەنى) يەكاندا بەواتاى ژنە ۞ إن كنا فاعلين ۞ ئەگەر پىرارىبويا ئەوكارە ئەنجام بەدەين، ھەردەمان كەرد، بەلام وامان نەكەرد كەوابوو كارى ھەوانتەو(لەھو) ھەرگىز لای ئىمە نەبوو نىيە، چونكە ئىمە ھەموو شتىكمان بە ھەق و راستە، (موقاتل، قەتادە، ئىبنى جورەيج) ھەمويان ئەلئىن: (إن كنا فاعلين) بە واتاى (ما كنا فاعلين) ھ، ھەك (إن أنت إلا نذير). ۱۸: بل نقذف بالحق على الباطل فيدمغه ۞ نا، ئەو ھەستوورى ئىمە نىيە: بەلكو ئىمە دەمانەو بەھەق باتل بكوتىن و داغانى بكەين و لەریشەى بىيىن ۞ فإذا هو زاهق ۞ كتوپر نابوودبى و و تىاچىت و راستى جىگەى بگرتەو ۞ ولكم الويل مما تصفون ۞ ھاوارو واوہىلا و تىاچوون ئەى بى پىروايان بۆ ئەو

وما أرسلنا من قبلك من رسول ﴿﴾ له يبيش توشه وه ئى يېغه مبه ر
 هه ر به يامبه ر يكمان ناردووه ﴿﴾ إلا نوحى إليه أنه لا إله إلا أنا
 فاعبدون ﴿﴾ وه حى و سروشمان بؤكردووه كه: هيج په رستراوىك بى
 له من نيبه جا كه وايه هه ر به ته نها من بپه رستن.

جوره درو بوختانانە تان به خواى ئەكەن ﴿﴾ ۱۹: وله من فى
 السموات والأرض ﴿﴾ هەرچى له ئاسمانە كان و زهوى دايه هه ر
 بو خوايه، هه ر ئه وىش دروستى كردوون و، هه ر ئه وىش ئەتوانى
 ئالو گۆريان تيدا بكات ﴿﴾ ومن عنده لا يستكبرون عن عبادته ﴿﴾
 ئەوانەش كه لاى ئەون (واته: فریشتەكان) له پەرستنى ئەودا خو
 به زلزان نين ﴿﴾ ولا يستحسرون ﴿﴾ و هه رگیزش ماندوو نابن و،
 هه مووكات و ژيانيان هه ر بو خواپه رستتیه ﴿﴾ ۲۰: يسبحون الليل
 والنهار لا يفترون ﴿﴾ به ردهوام به شه و به رۆز هه ر ته سبىحات
 وياكانه ئەكەن و هيج كات دەست هه لئاگرن و، به لكو هه ردهم
 ته سبىحى دهكەن.

خوا ناراسته كانيان:

﴿﴾ ۲۱: أم اتخذوا آلهة من الأرض هم ينشرون ﴿﴾ ئاخو ئەو
 خوانە ناسانە چەند خوايه كيان له سه رزه ويدا بوخويان په يدا
 كردووه، ئەوان مردووان زیندوو دهكەن وه نا، به لكو چەند
 خوايه كى بى گيانى بى دەسه لاتيان هه لئازدووه! ﴿﴾ ۲۲: لو كان
 فيهما آلهة إلا الله لفسدتا ﴿﴾ گريمان ئەرله ئاسمان و زهوى چەند
 خواو په رستراوىكى هه ق - غه يره زخوا - به هه ق هه بوبا وه ئەوان
 پييان وايه بى شك ئاسمان و زهوى تيك ئەچوو چونكه سه رنه جام
 سه رى ئەكيشا بو ئازاووه كيشمانكيش ﴿﴾ فسبحان الله رب العرش
 عما يصفون ﴿﴾ جا پاك وخوايىو، به رزو بلنسى هه ر بوخواى
 په روه ردىگارى عه رشه، له و باس وخواسانه ئەوان وه سفى خواى
 پى دهكەن: هاوبهش و هاوه لى بو دانه نين ﴿﴾ ۲۳: لا يسأل عما
 يفعل وهم يسألون ﴿﴾ چى ئەو زاته بىكا نابى لى بىرسرپتتوه
 چونكه خوايه، به لام له كارو كرده وى ئەوانه پرسىار ئەكرى
 چونكه به ندهن، كه وابوو ئەبى هه ر گۆپرايه لى ئەوبن و ئەو بپه رستن
 ﴿﴾ ۲۴: أم اتخذوا من دونه آلهة ﴿﴾ ئاخو ئەوان بيجگه له خوا
 چەند خوايه كيان بوخويان هه لئازدووه؟ ﴿﴾ قل هاتوا برهانكم ﴿﴾
 پييان بلى: ئەى موحه ممه د! ﴿﴾ به لگه ي خوتان بينن بو راستى
 ئەوهى ئەيلين ﴿﴾ هذا ذكر من معى وذكر من قبلى ﴿﴾ ئەمەى له م
 قورئانه دايه په ندو يادخه روه يه بوخوم و بوئەوانه ي هاوه لى منن
 و له گه لم دان، وه به سه رها تى پيغه مبه ران وگه لانسى پيش منيش
 باس دهكات، ده ئايا له كتيبى هيج كامى كياندا هاوه ل و هاوبهش
 بو خوا ره وابوو، ئەى ئيوه ئەوه تان له كوئى هينا؟ ﴿﴾ بل أكثرهم
 لا يعلمون الحق ﴿﴾ به لكو ئەوان زۆربه ي زۆريان هاوه ل بو خوا
 داده نين و هه ق و راستى نازانن ﴿﴾ فهم معرضون ﴿﴾ بى له وهش روو
 وهره گيرن له يه كخواپه رستى و شوپنكه وتنى پيغه مبه ر ﴿﴾ ۲۵:

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَبْلِكَ كَاتٍ ظَالِمَةً وَأَنشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
 آخَرِينَ ﴿﴾ فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسْأَتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿﴾
 لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِكُمْ لَعَلَّكُمْ
 تَشْكُرُونَ ﴿﴾ قَالُوا إِنَّا لَا نَبْلِغُكُمْ أَجْلًا ظَالِمِينَ ﴿﴾ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ
 دَعْوَتُهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَبِثِينَ ﴿﴾ وَمَا خَلَقْنَا
 السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَعْمِينَ ﴿﴾ لَوْ رَدُّوهُمَا إِلَى تَنَازُلِهِمَا
 لَا تَخَذُتَهُمْ مِنْ لَدُنَّا إِنَّ كُفْرَافِعِلِينَ ﴿﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ
 عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿﴾
 وَلَهُمْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
 عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
 لَا يَفْتُرُونَ ﴿﴾ أَمْ اتَّخَذُوا آلَ اللَّهِ مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ
 ﴿﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلُ اللَّهِ أَفْسَدْتَا فَمَا نَسْبَحُنَا لِلَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ
 عَمَّا يَصِفُونَ ﴿﴾ لَا يَسْتَلْ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْتَلُونَ ﴿﴾ أَمْ
 اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلَٰهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرُ مَنْ مَعِيَ
 وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿﴾

خوانە ناسان دەلین خوا مندالی هه یه:

﴿﴾ ۲۶: وقالوا اتخذ الرحمن ولدا ﴿﴾ بى پروايان وتيشيان: خواى
 به خشنده فریشتەكانى كردووه به منال و كچى خوى! ﴿﴾ سبحانه
 بل عباد مكرمون ﴿﴾ نه خير، ئەوانه منالى خوا نين، به لكو كۆمه له
 به ندهيه كى ريزدارى ئەون و، خوا خوى هه لى بژاردوون و، زۆرىش
 پاك و بى خهوشن ﴿﴾ ۲۷: لا يسبقونه بالقول ﴿﴾ هه رگيز ئەو فریشتانه
 قسه ي خويان پيشى قسه ي ئەوناخه ن، واته: شتيك نالين له گه ل
 فه رمايشتى خوادا دژبى و نه گونجيت ﴿﴾ وهم بأمره يعملون ﴿﴾ وهه ر
 به پى فه رمانى ئەو كار ئەكەن. ﴿﴾ ۲۸: يعلم ما بين أيديهم وما
 خلفهم ﴿﴾ خوا به هه موو ئەحوال و ئەعماليان ده زانى، چ ئەحوال
 و ئەعمالى پيشيان، چ ئەحوال و ئەعمالى پاشيان. واته: خوا ده زانى
 به به روودوايان ﴿﴾ ولا يشفعون إلا لمن ارتضى ﴿﴾ له دوا رۆزيشدا
 تكاو شه فاعه ت ناكەن، مه گه ر بو كه سيك خوا خوى خو شنوودو

رازی بئ لئی و، خاوه‌ن بر‌واو موسلمان بئ، وه‌ك خۆی ئه‌فه‌رمۆی: (من ذا الذي يشفع عنده إلا بأذنه) ۲/۲۵۵، یان ده‌فه‌رمۆی: (ولا تنفع الشفاعة عنده إلا لمن أذن له) ۲۳/۳۴. ﴿ و هم من خشية مشفقون ﴾ له زۆر ترسی خواو گه‌وره‌یی، هه‌رده‌م ده‌له‌رز و ناوێرن سه‌ره‌یچی لی‌ب‌كه‌ن ﴿ ۲۹: ومن يقل منهم إني إله من دونه ﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥٥﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٥٦﴾ لَا يَسْخَفُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٥٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٢٥٨﴾ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَقَدْ لَكَ نَجْرِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٩﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كَانَتْ رَاقًا فَفَنَّفَتْهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٦٠﴾ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٢٦١﴾ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرَضُونَ ﴿٢٦٢﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٢٦٣﴾ وَمَا جَعَلْنَا لِلشَّرِّ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٢٦٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٢٦٥﴾

هه‌ر‌كه‌سه‌یك له‌وان غه‌ره‌ب‌ئ و ب‌ئی: منیش خوایه‌كه‌م جگه‌له‌و، ﴿ فذلك نجزيه جهنم ﴾ ئه‌وه پاداشتی به‌ دۆزه‌خ ئه‌ده‌ینه‌وه ﴿ كذلك نجزي الظالمين ﴾ هه‌ر ئاوايش تۆله و پاداشتی یاخییان و سه‌مه‌كاران ئه‌ده‌ینه‌وه.

ئاسمان و زه‌مین یه‌ك پارچه‌ بوون:

﴿ ۳۰: أو لم ير الذين كفروا ﴾ ئاخۆ خاوه‌نه‌ناسان و بئ باوه‌ران نه‌یان بیینیوه، واته: به‌ چاوی دل سه‌یریان نه‌کرد تا بزائن ﴿ أن السموات والأرض كانتا رتقا ﴾ كه‌ بئ گومان ئاسمانه‌كان و زه‌ویی یه‌كپارچه‌ بوون و، هه‌ردوو یه‌كه‌وه‌ نووسابوون، نه‌ ئه‌م بارانی ده‌باراند، نه‌ ئه‌ویش رووه‌کی سه‌وز ده‌کرد، وه‌ك (ئیب‌ن عه‌بباس) ئه‌لی ﴿ ففتقناها ﴾ جا له‌ وه‌دوا ئی‌مه‌ له‌ یه‌كه‌مان کردنه‌وه، به‌لی ئه‌مه‌یه‌ دیدو بۆچوونی ئی‌مه‌ له‌مه‌ر سه‌ره‌تای دروستبوونی هه‌ردووکیانه‌وه، ئیتر ئه‌م‌و بیره‌دۆزه‌كان هه‌رچی ئه‌لین با ب‌لین،

ئینجا ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل قورئاندا شیاوو گونجاو بوو، ئی‌مه‌ش وه‌ری ئه‌گرین، ئه‌گینا ره‌تی ئه‌كه‌ینه‌وه.

بیره‌دۆزه‌كان ئه‌لین: کۆمه‌له‌ی ئه‌سته‌یره‌و کۆمه‌له‌ی خۆر -كه‌ پێك‌هاتووه‌ له‌ خۆرومانگ و زه‌وی..- له‌سه‌ره‌تاوه‌ یه‌كپارچه‌و، یه‌ك سه‌دیم بوون، له‌پاشا له‌ یه‌ك جیا بوونه‌ته‌وه‌و شكلیکی هێلکه‌بییان به‌ خۆیانه‌وه‌ گرتووه‌، زه‌ویش پارچه‌یه‌ك بسو له‌خۆرو لئی پچراو ورده‌ ورده‌ سارد بوویه‌وه، ئه‌و بیره‌دۆزانه‌ واه‌لین، به‌لام ئی‌مه‌ش له‌وه‌ زیاتر ناتوانین برۆین كه‌ قورئان دیاری ده‌كات بۆمان، جا ئه‌گه‌ر بۆچوونی بیره‌دۆزه‌کانیش له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی قورئاندا گونجا، ئه‌وا ئی‌مه‌یش وه‌ری ده‌گرین به‌لام خۆ ده‌بئ ئه‌وه‌ش بزاین كه‌ مه‌به‌ستی ئه‌وان له‌ بۆچوونه‌کانیادا ئه‌وه‌یه‌ كه‌ ئه‌م بوونه‌وه‌ره‌ گه‌وره‌یه‌ هه‌ر له‌ خۆیه‌وه‌ ئه‌و ئالوگۆره‌ ده‌كات، نه‌ك خوایه‌کی بئ‌وینه‌ کردیبئی!! ﴿ وجعلنا من الماء كل شيء حي ﴾ له‌ ئاویش هه‌موو شتیکی زیندوو مان دروست کرد "واته: ئاومان گێرا به‌ بناغه‌ی هه‌موو شتیکی زیندوو وه‌و‌کار بۆ ژیان.. ((عن أبي هريرة أنه قال: يا نبي الله! إذا رأيتك قرت عيني وطابت نفسي، فأخبرني عن - كل شيء - قال: كل شيء خلق من ماء)) أخرجه الحاكم وصححه، ته‌بووه‌ره‌یره‌ وتی: ئه‌ی پینغه‌مه‌ری خوا! کاتی كه‌ ته‌بیینم چاوم رووناك ده‌بیته‌وه‌و! دل‌م خۆش ئه‌بئ، هه‌ز ئه‌كه‌م ئیستا حه‌قیقه‌تی هه‌موو شتیكم پئ ب‌لینیت، ئه‌ویش فه‌مووی: هه‌موو شتی له‌ سه‌ره‌تاوه‌، له‌ ئاو دروست‌کراوه‌. ﴿ أفلا يؤمنون ﴾ ئاخۆ هیشتا هه‌ر بر‌وا ناكه‌ن "به‌ ده‌سه‌لاتی خوا؟" ﴿ ۳۱: وجعلنا في الأرض رواسي أن تُمِيدَ بِهِمْ ﴾ له‌زه‌ویشدا چه‌ند كه‌ژو شاخیکی سابت و مه‌حه‌مه‌مان وه‌دیپیناو دامان چه‌قاند وکرده‌مانه‌ میخ، تاجووله‌و له‌رزه‌تان پئ نه‌كاو، ژیا‌نتان لی تێك نه‌چئ ﴿ وجعلنا فيها فجاجا سبلا ﴾ وه‌ چه‌ندین رینگه‌ی پان و رینگه‌ی کراوه‌مان خسته‌ ناویه‌وه‌ ﴿ لعلهم يهتدون ﴾ تا ئه‌وخه‌لکه‌ ری ده‌رکه‌ن و بتوانن به‌ ئاسانی ئه‌م شارو ئه‌و شار بکه‌ن، ئایه‌تی: (والسما بنيهاا باید وانا لموسعون) ۴۷/۵۱، یاخود ئایه‌تی (افلم ينظروا الى السماء فوقهم كيف بنيهاا و زيناهاا و ما لهاا من فروج) ۶/۴۵. هه‌ر ئه‌و راستیه‌ دوویات ئه‌کاته‌وه‌ ﴿ ۳۲: وجعلنا السماء سقفا محفوظا ﴾ ئاسمانیشمان کرده‌ سه‌قف و میچیکی پارێزراو و پته‌وو مه‌حه‌کم بۆ زه‌وی ﴿ وهم عن آياتها معرضون ﴾ كه‌چی ئه‌وان هێمان روو وه‌رگێرن له‌ هه‌موو نیشانه‌کانی له‌کاتیگا گشتی ئه‌وانه‌ به‌لگه‌ن بۆ بوونی به‌دیپه‌نه‌ریك ﴿ ۳۳: وهو الذي خلق الليل والنهار والشمس والقمر ﴾ هه‌رئه‌ویشه‌ شه‌وو رۆژو خۆرو مانگی دروست کردوو ﴿ كل في فلك يسبحون ﴾ هه‌ریه‌كه‌شیان له‌ دائیره‌و خولگه‌ی

﴿ حین لا یکفون عن وجوهم النار ولا عن ظهورهم ﴾ کاتی ناتوانن بلیسهی ئەو ئاگره له دهم و چاوو پشتیان دوور بخه نه وه ﴿ ولا هم ينصرون ﴾ و یارمه تیش نادرین ئیتر هه رگیز په لهی سزای ئەو رۆژه یان نه ئەکرد ﴿ ۴۰ : بل تأتیهم بغتة ﴾ ئەوانه په له ئەکەن، خو به په لهی ئەوانه ناییت، به لکو کتوپر قیامه تیان دیت

خووی وهك مه له وان ده خولیته وه، وهك تههفرموی: (فالق الإصباح وجعل الليل سكنا والشمس والقمر حسباناً ذلك تقدير العزيز العليم) ۹۶/۶ هه ر بۆ ئەو مه بهسته یه.

هیج كهسیك نهه ر نییه:

﴿ ۳۴ : وما جعلنا لبشر من قبلك الخلد ﴾ ئییه پێش له تۆ وامان نه کرد مرۆیهك نهه رمی ﴿ أفان مت فهم الخالدون ﴾ ئایا ئەگه ر تۆ به رمی، ئەوانه ژیا نی هه تا هه تا ییان ده بی؟ نه، هه رگیز شتی وانیه، وهك دهه فرموی: (كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام) ۲۶/۵۵-۲۷ ﴿ ۳۵ : كل نفس ذائقة الموت ﴾ هه موو گیانیك تانی مردن هه ر دهه چیژی و دهه رمی ﴿ ونبلوكم بالشر والخير فتنة ﴾ واته: به ناخو شیی، خو شیی، هه ژاری، دهوله مه ندی، له ش ساغی و، نه خو شیی، تا سابیرو ناشو کر ده ركه وی وه ئیلا خوا بۆ خو ی ده زانی وه به مه ش ئیقامه ی حو ججه یان له سه ر ده کات تا كه س بیانووی نه مینی. ﴿ وإلینا ترجعون ﴾ سه ره نجام هه ر بۆلای خو مان ده گی ردرینه وه نه وسا به پێیی ره فتارو ده رچوونتان له تاقی کردنه وه كه دا پاداش و تۆله وه رنه گرن.

خوانه ناسان گالته یان به پیغه مبه ر ده کرد:

﴿ ۳۶ : وإذا رآك الذين كفروا ﴾ کاتی بی باوه ركه ان تۆ ده بینن ئەه ی موحه ممه د ﴿ إن يتخذونك إلا هزوا ﴾ هه ر گالته ت بی ده کەن و، ئەلین: ﴿ أهذا الذي يذكر آلهتكم ﴾ ئا ئەمه یه ناوی خوا کانتان به خرا به ده با؟ وه له جیگه یه کی تر دا دهه فرموی: (وإذا رأوك ان يتخذونك الا هزوا أهذا الذي بعث الله رسولا) ۲۵/۴۱ و هه م بذكر الرحمن هم كافرون ﴿ كه چی بۆ خو شیان به ناوو زیکی خوای به به زه بی باوه ردار نین ﴿ ۳۷ : خلق الانسان من عجل ﴾ ئاده می له په له و تالوکه دروست بووه، واته: ئەوه نده له سه ر شت بی تاقه ت و بی ئازامه و په له ده کات، ده لییت هه ر له په له دروست کراوه، هه ر بۆیه ش له دونیا دا په له ی سزادان ئەکات، وه له جیگه یه کی تر دا تهه فرموی: (وكان الإنسان عجولا) ۱۷/۱۱. ﴿ ساوریکم آیاتی فلا تستعجلون ﴾ ئیوه په له می مه کەن، به زوویی به لگو و نیشانه کانی خو متان نیشان ئەده م، جا ئەو کاته ئەزانن چۆن تۆله تان لی ئەسینم و هیچی شتان له ده ستم ده رنا چن ﴿ ۳۸ : و يقولون متى هذا الوعد إن كنتم صادقين ﴾ خوانه ناسان ئەلین: باشه ئەگه ر به راستانه ئه م به لینه تان (بهه اتنی سزا)، كه ی دیته دی هه ر بۆیه ش ئەوه نده نه فامن و په له ی بۆئه کەن! ﴿ ۳۹ : لرو يعلم الذين كفروا ﴾ ئەگه ر ئەو بی باوه رانه حا لی خو یان زانیبا

وإذا رآك الذين كفروا إن يتخذونك إلا هزوا
أهذا الذي يذكر آلهتكم وهم يذكرون
هم كفرون ﴿ ۳۸ ﴾ خلق الإنسان من عجل
سأوريكم آياتي فلا تستعجلون ﴿ ۳۷ ﴾ ويقولون متى هذا الوعد
إن كنتم صادقين ﴿ ۳۸ ﴾ لو يعلم الذين كفروا حين
لا يكفون عن وجوههم النار ولا عن ظهورهم ولا
هم ينصرون ﴿ ۳۹ ﴾ بل تأتیهم بغتة فتبهتهم فلا
يستطيعون ردّها ولا هم ينظرون ﴿ ۴۰ ﴾ ولقد استهزئ
برسل من قبلك فحاق بالذين سخروا منهم ما كانوا به
يستهزئون ﴿ ۴۱ ﴾ قل من يكذّبكم بالليل والنهار
من الرحمن بل هم عن ذكر ربهم معرضون ﴿ ۴۲ ﴾ أم
لهم آلهة تمنعهم من دوننا لا يستطيعون نصر
أنفسهم ولا هم منا يصحبون ﴿ ۴۳ ﴾ بل منعنا هؤلاء
وأبائهم حتى طال عليهم العمر فلا يرون أننا نأتي
الأرض ننقصها من أطرافها أفهم الغاللون ﴿ ۴۴ ﴾

﴿ فتبهتهم ﴾ جا واقیان ورده مینی ومات وسه رگه ردا نیان ئەکا ﴿ فلا يستطيعون ردّها ولا هم ينظرون ﴾ ئیتر ئەو کاته نه ئەتوانن له خو یانی لاده ن، وه نه مۆله تیش ئەدرین بۆ تۆبه و به شیمانی.

به پیغه مبه رانی تریش گالته کراوه:

﴿ ۴۱ : ولقد استهزئ برسل من قبلك ﴾ له گالته و لاقرتی ئەوان دل زویر مه به، چونكه گالته به پیغه مبه رانی به ر له توش (ئهی موحه ممه د) کراوه ﴿ فحاق بالذين سخروا منهم ما كانوا به يستهزئون ﴾ جا ده رنه نجام ئەو سزایه ئەوان به گالته و گه پ گرتبوویان ده وری گرتن ﴿ ۴۲ : قل من يكذّبكم بالليل والنهار من الرحمن ﴾ پێیان بلی: کیهی کاتی ئیوه له جهرگه ی شه وو رۆژدان بتوانی له سزاو تۆله ی خوای به خشنده بتانپاریزی؟ ﴿ بل هم عن ذكر ربهم معرضون ﴾ نا، به لکو ئەوانه له یادی په ره رده رگاریان روو وه رده گی رن و بی رناکه نه وه له ده سه لاتی خواو

ئەفرەمۆ: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۚ ۴۰/۴). یاخود ئەفرەمۆ:
(يا بني إنها إن تك مثقال حبة من خردل فتكن في صخرة أو في
السموات أو في الأرض يأت بها الله...) ۱۶/۳۱.

كتیپمان بە مووسا و هاروون دا:

۴۸: ولقد آتينا موسى وهارون الفرقان وضياء وذكرنا للمتقين
بئى گومان ئیئە کتیبی جیاکەرەو (تەورات) مان بە مووسا و هاروون
دا، کە جیاکەرەوێ حەق و نەحەق، وە روونکەرەو و بێرخەرەو و
ئامۆزگاریشە بۆ پارێزکاران ۴۹: الذين يخشون ربهم بالغيب
ئەوانەى کە لە پەنامەى و پەنەنیدا لە پەرەردگاریان ئەترسن،
هەر چەندەش پەرەردگاری خۆیان نەدیتوو. وەم من الساعة
مشفقون ۵۰: وهذا ذكر مبارك أنزلناه ۵۱: ثم قورئانەش ئامۆزگارییەى
پێروۆ بە پیتە و بە زمانى خۆتان ناردوو مانە خواری ۵۲: أفأنتم له
منكرون ۵۳: ئاخو ئیئە هێمان نکولى ئەکەن و دانى پیا نانین؟

سەر گروشتەى ئیبراھیم و قەومەکەى:

۵۱: ولقد آتينا إبراهيم رشده من قبل ۵۲: له مەوبەرىش بېر تێزى
و پێنوێنیمان بۆ دۆزینەوێ خواى گەورە بە ئیبراھیم بەخشى،
و هە ئەفرەمۆ: (وتلك حجتنا آتيناها إبراهيم على قومه) ۵۳: وكنا
به عالمن ۵۴: ئیئە بە ئەحوالى ئەو زاناو ئاگادار بووین ۵۵: إذ
قال لأبيه وقومه ۵۶: ئەوکاتە کە بە باوکى و نەتەوێ کەى خۆى وت:
ما هذه التماثيل التي أنتم لها عاكفون ۵۷: ئەم بت و پەیکەرە
بئى گیانانە چىن ئیئە هەردەم لە بەریان کەوتوون؟ ۵۸: قالوا
وجدنا آبائنا لها عابدين ۵۹: لەوەلامدا وتیان: باوو باپیرانى ئیئەش
هەر ئەمانەیان دەپەرست، بۆیە ئیئەش لاسایى و پەپرەوێ لەوان
ئەکەین ۶۰: قال لقد كنتم أنتم وآباؤكم فى ضلال مبین ۶۱: ئیبراھیم وتی:
ئەگەر راستتان دەوێ باوو باپیرانىشتان هەرەوێ کو
خۆتان لە گومراى و سەرلێشێواوییهى ئاشکرادا بوون ۶۲: قالوا
أجئنا بالحق ۶۳: ئەوانیش وتیان: ئاخو تۆ راستى و هەقیکت
بۆ هێناوین ۶۴: أم أنت من اللاعین ۶۵: یاخو لە گالته چىانی؟ واتە:
ئەو قسانەت بەراستە، یان گالته مان پێ دەکەى؟ ۶۶: قال بل
ربکم رب السموات والأرض ۶۷: ئیبراھیم وتی: من گالته چى نیم و
بەراستیم، چونکە ئەوانە هێچیان خوا نین.. بەلکو پەرەردگاری
ئێو، پەرەردگاری ئاسمانەکان و زەویە ۶۸: الذى فطرهن ۶۹: ئەوێ
دروستى کردوون هەر ئەویش شایستەى پەرستەن ۷۰: وأنا على
ذلكم من الشاهدين ۷۱: منیش خۆم لەسەر ئەو راستیە کە یەك

بەخەیاڵیانایە ۷۲: أم لهم آلهة تمنعهم من دوننا ۷۳: یاخو
ئەوان -جگە لەئێمە- چەند خواپەکیان هەبە دەتوانن لە سزای
ئێمە بیانپارێزێ؟! لا يستطيعون نصر انفسهم ۷۴: نا، ئەوخوا
نەهقانە ناتوانن یارمەتى خۆشیان بدەن و لەسزا خۆیان بپارێزن،
ئیتەر لەکوێ ئەتوانن پەرستیارەکان بپارێزن ۷۵: ولا هم منا يصحبون
و لەلایەن ئێمەشەو هێچ یارمەتى و پەناپەرە نادرین.

بەتەمەن زۆرییان چەواشە بوون:

۷۶: بل متعنا هؤلاء وآباءهم حتى طال عليهم العمر ۷۷: ئیئە
بەپەلە تۆلە لەوانە ناسینین، بەلکو ئەوانە و باو باپیرانى ئەوانەشمان
بەگوزەرانى خۆشى دونیا بەهرەمەند کرد هەتا تەمەنیان درێژ بوو،
وایان دەزانی ئیتەر ئەو خۆشى و رابواردنەى هەر بۆیان ئەمێنیتەو
أفلا يرون أنا تأتي الأرض ننقصها من أطرافها ۷۸: ئایا ئەوانە
نابینن کە ئیئە روژانە دێین و لە گشت لایەکی ولات و ناوچەکەیان
کەم ئەکەینەو، ئەوان بئى دەسلەلات دەکەون، بەم جوړە سال
لەدوای سال فەتحى شوینەکانیان ئەکەین بۆ پەيامبەر ۷۹: وهك
خوا ئەفرەمۆ: (ولقد أهلكنا ما حولكم من القرى وصرفنا الآيات
لعلهم يرجعون) ۸۰/۴۶: أفهم الغالبون ۸۱: جا ئایا ئەوانە زالن؟
یان ئیئە؟ ۸۲: قل إنما أنذركم بالوحى ۸۳: تۆ پێیان بلى:
ئەى موحەممەد ۸۴: من تەنھا هەر بەو حەق هوشیارتان ئەکەمەو و
دەتان ترسینم ۸۵: ولا يسمع الصم الدعاء إذا ما ينذرون ۸۶: ئەوان
لەبەر درێژە کێشانی پشت کردونیان لە دەنگى هەق خوا مۆرى
ناو بەسەر گوێیاندا هەتا وەك کەریان لى هاتوو، وە کەرىش بانگ
نابیسى کاتى بترسێنن بە سزا. ۸۷: ۴۶: ولئن مستهم نفحة من
عذاب ربك ۸۸: ئەو حالىانە، خو ئەگەر سۆزەىك لەهالاوى
سزای پەرەردگارت لێیان بدات ۸۹: ليقولن يا ويلنا إنا كنا ظالمين ۹۰:
خیرا خوانەناسان ئەلین: ئەى تیاچووى خۆمان!! بئى گومان ئیئە
هەرکەسانىكى ستمکار بووین بۆیە وامان بەسەر هات ۹۱: ۴۷: و
نضع الموازين القسط ليوم القيامة ۹۲: بئى گومان روژى قیامەت ئیئە
ترازووى دادپەرەوێ داتەنێن و کردەوێکانیانى پێ ئەکێشین ۹۳: فلا
تظلم نفس شيئا ۹۴: ئەوسا هێچ کەسێك کەمترین ستمى لى ناکرێ
چ لەچاك کاران و، چ لە خراپکاران ۹۵: وإن كان مثقال حبة من
خردل ۹۶: تەنانەت ئەگەر کردەوێکانیان بە ئەندازەى سەنگى دەنکە
خەرتە لەیه کیش بێت کە لەبچووکیدا کراو بەنموونە ۹۷: أتيناها
وكفى بنا حاسبين ۹۸: ئیئە ئەپهینین و ئامادەى ئەکەین، وە ئەوێندە
بەسە بۆ ئیئە کە بە وردى ژمیریاری کردەوێکانیان بین، وە لە
جیگەیهى تەردا ئەفرەمۆ: (ولا يظلم ربك أحدا) ۹۹/۱۸. یاخود

تهه لاین: پیغه مبهه ۱۱۱۱ فهرمووی: ((لم یکذب ابراهیم فی شیء قط إلا فی ثلاث کلهن فی الله: قوله: (إنی سقیم) ولم یکن سقیما، وقوله لسارة: أختی، وقوله "(بل فعله کبیرهم هذا). ثم روى به بدریتر له بوخاری وموسلیمیشدا هاتوه. واته: هه رگیز ئیبراهیم دروی نه کردوه، مه گهر له سی حاله تدا، تهویش له بهر خوا بوو:

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصَّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٥٧﴾ وَلَئِنْ مَسَّتْهُمُ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يُنَوَّلُا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٥٨﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تَظْلُمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِنْ مَقَال حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٥٩﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٠﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنْ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٦١﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٦٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٦٣﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٦٤﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٦٥﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَشْرَكَاءَ مَا وَكَّلْتُكُمْ فِي صَلَاتِ مِيثِينَ ﴿٦٦﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ﴿٦٧﴾ قَالَ بَلْ زَكَّرْتُمُ الْغَنَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرْتُمْ وَأَنَا عَلَى ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٦٨﴾ وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَانَكُمْ بَعْدَ تَوَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٦٩﴾

وتی: من نه خوشم، نه خوشیش نه بوو، وتی: ساره خوشکمه، خوشکشی نه بوو، وتی: ثم به گه ورهیه نهوکاره کردوهو، به گه ورهه کیش نهی کردبوو. وتی: فاسألوههم إن كانوا ینطقون ۱۱۱ ده تهو تانی لیان بیرسن ته گهر قسه نه کهن.

قهومه که ی ئیبراهیم به خودا چوونه وه:

۶۴: فرجعوا إلى أنفسهم ۱۱۱ جا ئیتر که میک داچله کان و چوونه وه به خویندا. ۱۱۱ فقالوا إنکم أنتم الظالمون ۱۱۱ دهره نجام وتیان به خوین: ئیوه هه خوتانن سته مکار، نهک ئیبراهیم، تهگینا شتی قسه نه کاو، ده سلاتی نه بی بهرگری له خوی بکا، نهوشته چو ته بی به خوا؟! ۶۵: ثم نکسوا علی رؤسهم ۱۱۱ "هه رداوی تهو که گه رانه وه لای بیرو ژیری خوین" زوری نه خایاند دیسانه وه سه ره وخوار بوونه وه "له راکه ی خوین لایان داو که وته وه ده مه قالی و تیان: " ۱۱۱ لقد علمت ما هؤلاء ینطقون ۱۱۱ تهی

خوا هه وه ناوی (الله) یه، گشت خواکانی ئیوهش پروو پووچن له ریزی شاهه دانم.

ئیبراهیم به تهکانی تیکه تیکه کرد:

۵۷: وتالله لأکیدن أصنامکم بعد أن تولوا مدبرین ۱۱۱ سویند به خوا پاش تهو که پشت هه لکن نه خشه یه که ده کیشم بو تیکشکاندن ته کانتان، ئیبراهیم ته مه ی له بهر خوی وه گو ت کاتی که ته یان ویست برونه دهره وه بو جه ژن وسه فاوسه یران چونکه له سالیکا جاریک خر ته بوونه وه ته چوون بو جه ژنگیران، جا بو ناماده بوونی تهو روزه ئیبراهیمیشیان ده عوت کرد، تهویش به بیانوی نه خوشی نه روشت، وه هه ره له دوا ی تهوان ویستی نه رواو له ریگه زوو بگه ریته وه کارو نه خشه ی خوی ته نجام بدا، بو یه وتی: (إنی سقیم) ۵۸: فجعلهم جذاذا إلا کبیرا لهم ۱۱۱ بهر بسوه به تهکان وه موویانی وردو خاش کردن، به ته گه وره که یان نه بی، تهو ی هیشته وه ته وره که ی له سه ر دانا، وه که ته فهرمووی: (فراغ علیهم ضربا بالیمین). ۱۱۱ لعلمهم إلیه یرجعون ۱۱۱ به لکو بیته وه پرسیری تهو کاره ساته لهو بکه و یه خه ی تهو بگرن و، بویشیان دهره که وی که ناتوانی هیچ قسه ییش بکا وه لام بداته وه! ئیتر چو ته بی بکریت به خوا؟! ۵۹: قالوا من فعل هذا بالهتنا ۱۱۱ به لی، گه رانه وه کاره ساته که یان چاو پیکه وت و تیان: ثاخو کی ناوی به خواکانمان کردوه؟ ۱۱۱ إنه لمن الظالمین ۱۱۱ دیاره که سیکه له سته مکارانه و، ته بی تهو ی خوی وه ریگری ۶۰: قالوا سمعنا فتی یدکرهم یقال له ابراهیم ۱۱۱ کاتی خوی گوینان له ئیبراهیمه وه ببوو بیزاری له به تهکانیان دهره بری (وتالله لأکیدن أصنامکم) بو یه وتیان: ئیبه بیستوومانه له لاویک جاره جار خواکانی ئیبه ی به خراپه باس ته کرد، وه تهویش پیان ده گوت ئیبراهیم. جا ته مکاره، بی و نه بی هه ر کاری تهو ۶۱: قالوا فأتوا به علی أعین الناس ۱۱۱ وتیان: ده بیهینن به بهر چاوی خه لکیه وه لیی بکولنه وه ۱۱۱ لعلمهم یشهدون ۱۱۱ شاید تهوانیش به ناگابن به وه ی ته نجامی داوه. ۶۲: قالوا: أنت فعلت هذا بالهتنا یا ابراهیم ۱۱۱ تهو سا کو بوونه وه ئیبراهیمیان هیئاو وتیان: ثاخو تو ثم کاره ت به خواکانمان کردوه ته ی ئیبراهیم؟ دیاره تهوانه هیشتا ژیر نه بوون، بو یه هیمان هه ره به خوا ناویان ته به!! ۶۳: قال بل فعله کبیرهم هذا ۱۱۱ ئیبراهیم وتی: به لکو به ته گه وره که یان ته مه ی کردوه! ئیبراهیم ده وه ی به خویندا بجه وه ویویان روون بیته وه تهوانه خوا نین وه که لکی خوا به تی ناین. (ته بووداود، ترمزی، ئیبنولونزیر، ئیبن ته بی حاتم) له (ته بوو هوره یره وه) هیئاویانه و

راستی خه لکی شهوی زور خراب و له ری لادر بوون ﴿ ۷۵ ﴾ :
و ادخلناه فی رحمتنا إنه من الصالحین ﴿ ۷۶ ﴾ و بردمانه ناو به زهیی و
میهره بانی خو مانه وه، چونکه پیایوکی صالح و چاک رهفتار بوو.

۲) گیرانه وهی شهو شتانه - بو میژوو - نانبه به لگه و سه رچاوه بو
راستییه کان، چونکه میژوو سه رچاوه یه کی رهوان و دیاری و باوه
پیکراوی نییه، بویه ئیمه ی موسلمان: گش رووداوه کانی رابوردو،
هموو شتیکی ئیستاو ئاینده شمان له گه ل (قورثان) و (فهرمووده)
راسته کان هه لده سه نگین، وه به ناشکراش هه ردوویان - قورثان و
فهرمووده - دهست نیشانی که سیکی تاییه تیان نه کردوه.

۳) نابی به وتی؛ وتی، قهومیك، هوزك، نه ته وه یه که کم ئیعتبار
بکری و نرخه که کم بکریته وه له میژوو پرشنگذاری ئیمانداراندا،
له حالیکا که شهو قومه سه دان و هزاران میزی مهردی، جوامیری
پیشکش به ئیسلام کرد بیت.

۴) شهو قسه و قسه لؤکانه - زورجاران - کراونه ته به لگه ی لاری و
خرابی گه لی کورد، ته نانه ت (تفسیری روح البیان) ی (ئیسماعیل
حهق) ی لهو ده رگایه وه، زور شتان ده لی به گه لی کورد!!

ئوبراهیم به هاوپییه تی لووت له عیراق باری کرد بو شام:

﴿ ۷۱ ﴾: ونجیناه و لوطا إلى الأرض التي باركنا فيها للعالمین
ئیمه (ئوبراهیم) و (لووت) ی برازیشمان له دهستیان رزگار کرد و
له ولاتی (عیراق) شهو روشتن بو ده قهری (شام) و به رهو شهو ولاته ی
که بو هموو خه لکان، پیروزو پر به ره که تمان کرد، وه پیغه مبه رانی
زوریشمان بو نارد. ﴿ ۷۲ ﴾: ووهنا له إسحاق و یعقوب نافلة ﴿ ۷۳ ﴾
ئیسحاقیشمان به ئوبراهیم - دوا ی شهو دوا ی لی کردین -
به خشی، پاشان (یه عقوب) یشمان به زیاده بهش پی به خشی،
واته: زیاد له دوا که ی خوی ﴿ ۷۴ ﴾ وکلا جعلنا صالحین ﴿ ۷۵ ﴾ و هه ریه ک
له وانه شمان کرده شهلی خیزو چاکه ﴿ ۷۶ ﴾: وجعلناهم أئمة
یهدون بأمرنا ﴿ ۷۷ ﴾ و کردیشمان به سه روک و پیشهوا، که هه
به فهرمانی ئیمه مهردم رینوی و شارهزا بکه ن بولای ئایینی خوا
﴿ ۷۸ ﴾: وأوحينا إليهم فعل الخیرات ﴿ ۷۹ ﴾ به هه مووشیانمان نیگا کرد که
به رده وام گشت کاره چاکه کان ته نجام بدهن ﴿ ۸۰ ﴾: وإقام الصلاة وإيتاء
الزكاة ﴿ ۸۱ ﴾ و هه لسن به نویژو، زهکات له مال و سامانیان بدهن
﴿ ۸۲ ﴾: وكانوا لنا عابدين ﴿ ۸۳ ﴾ و هه میشهش هموو شهو به ریزانه ئیمه یان
ده په رست و گوپیایه لی بریارو فهرمانی ئیمه بوون ﴿ ۸۴ ﴾: ولوطا
آتیناه حکما و علما ﴿ ۸۵ ﴾ وردبینی و فهرمانی پیغه مبه ریتی و زانستمان
به (لووت) یش به خشی، واته: کردمانه په یامبه ره ناردمان بو
گونه کانی ده قهری (سه دوم) ﴿ ۸۶ ﴾: ونجیناه من القرية التي كانت تعمل
الخبث ﴿ ۸۷ ﴾ ولهو شاره ی (سه دوم) هه که خه لکیکی زور خراب و
یاخی بوون و له فهرمانی خوا ده رچوو بوون و کاری دزیویان تیدا
ده کرد، رزگار کرد ﴿ ۸۸ ﴾: إنهم كانوا قوم سوء فاسقین ﴿ ۸۹ ﴾ چونکه به

وَجَعَلْنَاهُمْ أئمةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ
الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا
عَبِيدِينَ ﴿ ۷۱ ﴾ وَلُوطًا ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ
الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْفَسَادَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوُوءٍ
فَاسِقِينَ ﴿ ۷۲ ﴾ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿ ۷۳ ﴾
وَنُوحًا إِذْ كَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ
وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿ ۷۴ ﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوُوءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿ ۷۵ ﴾ وَدَاوُدَ وَوَسْلَيْنَ إِذْ يَخْتَصِمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ
نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكَانَ لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ﴿ ۷۶ ﴾
فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا
مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكَانَ فَاطِمِينًا ﴿ ۷۷ ﴾
وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِنُخَصِّنْكُمْ مِنَ بَاسِكُمْ
فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿ ۷۸ ﴾ وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ
إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ ﴿ ۷۹ ﴾

نوح و قهومه که ی:

﴿ ۷۶ ﴾: ونوحا إذ نادى من قبل ﴿ ۷۷ ﴾ و باسی داستانی (نوح) یش
بکه، که بهر لهو پیغه مبه رانه وه رقی له گه له که ی هه ستاو دوا ی
له خوا کرد که له ناویان ببأ ﴿ ۷۸ ﴾: فاستجبنا له ﴿ ۷۹ ﴾ ئیمه یش نزاکه یمان
گیرا کرد و له لمان دایه وه ﴿ ۸۰ ﴾: فنجیناه وأهله من الكرب العظيم ﴿ ۸۱ ﴾
و خوی و خه لکه موسلمان هه که یمان له به لا گه ورده سه خته که رزگار
کرد، واته: شهو بروای هیئاو هاته ناو که شتییه که وه رزگاری
بوو، شهو یش بروای نه هیئا نقوم بوو ﴿ ۸۲ ﴾: ونصرناه من القوم
الذين كذبوا بآياتنا ﴿ ۸۳ ﴾ وه له به رامبه ره شهو قهوم و هوزیه وه که
نیشانه کانی ئیمه یان به درو خسته وه یارمه تیمان داو سه رمان خست
﴿ ۸۴ ﴾: إنهم كانوا قوم سوء ﴿ ۸۵ ﴾ چونکه به راستی شهوان گه لیکی ئیجگار
ناله بارو خراپه کار بوون ﴿ ۸۶ ﴾: فأغرقناهم أجمعين ﴿ ۸۷ ﴾ هه موویانمان له ناو
نقوم کردو که سیان لی دهر نه چوو.

داستانی داوود و سولهیمان (علیهما السلام):

۷۸: و داود و سلیمان إذ یحکمان فی الحرث * له داوود و سولهیمانیش باسیک بکه ئەو کاته که سەبارەت بە کێلگە یەک داوهر بیان کرد * إذ نشت فی غنم القوم * ئەوسا که مەرۆمالاتی ھۆزیک بئ شوان بە شەو تێی کەوتبوون و تێیدا لەوەرپاویون * و کنا لھکمھ شھدین * و ئیمە شایەدو ناگاداری داوهریپەکی ھەردووک بووین * ۷۹: ففھنھاھ سلیمان * چارەسەری کێشە کەمان فیری سولهیمان کردو تیمان گەیانەد که چۆن بریار بدا * و کلا آتینا حکما و علما * بە ھەردووک - داوود و سولهیمان - داوهری و زانیاریمان پێ بەخشین، رافە کەرانسی قورئان ئەلین: دوو پیاو سکالۆ کێشە یەکیان ھەبوو: کە رانە مەرێک چوو بوو ناو کێلگە و کشتوکالی کاپرایەک و زانیکی گەورە لێ داوو، بردیانە لای (داوود) و ئەویش بریاری دا: لەباتی زیانە کە رانە مەرە کە بدری بە خاوەن دەغل و دانە کە، دیارە ئەو ش بە دلی خاوەن مەرە کە نەبوو، بۆیە ھەردووکیان چوونە لای سولهیمان و بە سەرھاتە کەیان بۆ گیرا یەو، پاشان ئەویش چوو بۆ لای داوودی باوکی و سەلامی لێ کردو و تی: بەرای من ئەگەر زەویە کە بە خاوەنی مەرە کان بدرایەو، بیکردایە بە دەغل و دان، تاوەک خۆی لێ ئەھاتەو، مەرە کانیش بدرایە لای خاوەن زەویە کە کەلکی لە شیرو خوری و بەرە کە ی وەرگرتایە، جا ھەر کاتی کشتوکالە کە وەک خۆی لێ ھاتەو بەدریتەو بە خاوەنە کە ی. (داوود) وتی: رۆلە کەم: بریارە کە ت باش و پەسەندە، شیاوی باسە داوەر ھەرکات دەقیکی دەست نەکەوت بۆ پشتگیری بریارە کە ی، دەتوانی پەنا بباتە بەر (ئیجتیھاد) ھەر بۆیە ئەو دوو پیغەمبەر بەرێزەیش بریارە کانیان لیک جیاواز بوو، پیغەمبەریش موحمەد ﷺ ھەر لەو بارە یەو دەفەر موی: ((إذا اجتهد الحاكم فأصاب فله أجران، وإذا اجتهد فأخطأ فله أجر واحد)) (بوخاری). واتە: ھەرگا داوەر ئیجتیھاد بکاو، پرەپر مەبەستە کە ی پیکا، ئەو لای خوا دوو جار پاداشی بۆ ھە یە، خۆ ئەگەر نە ی پیکاو بە ھە لدا چوو، ئەو یە ک پاداشی بۆ ھە یە. * و سخرنا مع داود الجبال بسبحن والظیر * کیوھە کان و پەلەوەرە کانیشمان ملکەچ و رام کرد، کە ھەمان لەتە ک داوودا پیکەو تەسبیحاتی خوا بکەن. داوود بە ئاواز دەنگە خۆشە کە ی خۆی تەسبیحاتی ئەخویندو، گشت بوونەوەریش لە گە لیا ئە ی و تەو، جا ئیتر چۆن و بەچ شیوہ یە ک؟ ئیمە ھەموو ملکەچی ئەو شتانە ی کە لە قورئاندا ھاتوون * و کنا فاعلین * زۆر بە تواناو بە کاریش بووین بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە * ۸۰: و علمناھ صنعة

لبوس لکم * فیری شمان کرد کە چەندین جۆر پۆشاک ی جەنگ ی دروست بکا بۆتان، خوا جۆرەھا قەلغان و زرب ی نیشاندا کە دروست ی بکات بۆ خۆپاراستن لە کاتی جەنگدا. بە لێ پێشە سازی و تەکنە لۆجیا ھەر لە پە یامبەرانەو و وەر دە ھەنگاوی ھاویشتوو، ئەگەرچی بەیناو بەینیش پشوویە ک ی داویت، بە لام ئەک وەک ئیستا موسلمانان بە تەواوی دەستیان لێ شۆری بی! * لتحصنکم من بأسکم * تا لە زەبری یە کتر لە کاتی جەنگە کاندایان پارێزی * فھل أنتم شاکرون * دە ئاخۆ ئیو لە بەرامبەر ئەو نەعمە تانەو سوپاسگوزار ئەبن؟ واتە: دەسپاسی خوا بکەن. داستانی داوود ﷺ بەو شیوہ یە بە کورتی باس کرا، ئینجا چیرۆکی سولهیمانیش بەم شیوہ یە دەست پێ ئەکا: * ۸۱: ولسلمان الريح عاصفة * بۆ سولهیمانیش با یە ک ی سەختی بە ھیزمان رەخساندو رام کرد * تجری بأمره إلى الأرض التي بارکنا فیھا * بە فەرمانی ئەو دەرۆشت بۆ ناوچە و ولاتی شام، کە پرپیست و پیرۆزمان کرد بە خیرات و بەروویوم و نێردانی زۆرە ی پیغەمبەرە لوی * و کنا بکل شی عالمین * وە ئیمە بە ھەموو شتی زاناو ناگادار بووین، خۆمان چاک ئەمان زانی سولهیمان ئەو پلە یە ی شایستە یە لەم باسە ی سولهیمانەدا و تووێکی زۆر ھە یە، زۆرە شیان دەست ھەلپەستی جوولە کە یەو، بۆیە ئیمەش بیجگە لە دەقە قورئانییە کە نارۆینە ناو کێشە کەو * ۸۲: و من الشیاطین من یغصون له * وە ھەروا لە شە یاتینە کانیش کە سانیکمان رام کردبوو بۆی ئەرویشتنە ناو بنی دەریاکانەو مەرۆری و مەرچانیان بۆ دەردە ھینا * و یعملون عملا دون ذلک * و بیجگە لەوەریش کاری تریشیان بۆ ئەنجام ئەدا، کە مڕۆ یە کان بۆیان ئەنجام نە ئەدرا * و کنا لھم حافظین * خۆیشمان چاودیرو پارێزەریان بووین، نەمان دەهیششت لە فەرمانی ئەو لا بدەن. لەم باسی جینیانەدا گە لێ چیرۆک و داستانی جوولە کە ی تیکەل کراو، بۆیە ئیمەش لەم ئەندازەدا ئەوەستین.

یادیکی ئەییووب پیغەمبەر ﷺ:

* ۸۳: وایوب إذ نادى ربه * باسیکی بە سەرھات و چیرۆکی (ئەییووب) ییش بکە کاتی کە پارا یەو و ھاواری لە پەرورە دگاری خۆی کردو و تی: * أنى مسنى الضر * بئ گومان دوو چاری بە لاو نەخۆشییە ک بووم * وأنت أرحم الراحمین * ئەتۆیش لە ھەموو خاوەن بەزەییە کان بەزە یی تری. ئەییووب ﷺ بە یامبەرێک بوو خوا ی دلۆقان مندال و سامانیکی زۆری پێ داوو، بە لام دواتر بە ئیرادەو بریاری خۆی ھەموو تیاجوو، ئەویش ھیچ گوئی نەداو پێی تیک نەچوو، پاشان نەخۆشیش درا بە سەریاو، زۆریش

إلی حین) ۹۸/۱۰. هر واتای پژگار کردنی هۆزه‌که‌ی (یونس) ه. پاشان په‌شیمان بوونه‌وه‌یان.

زه‌که‌ریاو یه‌حیا سلاویان لی بئ:

﴿ ۸۹: وزکریا إذ نادى ربه ﴾ هه‌روه‌ها زه‌که‌ریاش وه‌بیر بینه‌ که له‌ناخی دلیه‌وه‌ هاوارو بانگی له‌ په‌روه‌ردگاری خۆی کردو وتی: ﴿ رب لا تذرنى فردا ﴾ ئه‌ی په‌روه‌ردگارا! هه‌ر به‌ ته‌نهايیم مه‌هێله‌وه‌ بئ منداڵ و واریس، ئه‌لێن ئه‌و ده‌مه‌ ته‌مه‌نی زه‌که‌ریا که‌یشتبووه‌ سه‌د ساڵ و، ته‌مه‌نی ژنه‌که‌شی نه‌وه‌دو نو ساڵ بوو، هێمان هه‌یچ منداڵیان نه‌بوو بوو ﴿ وأنت خير الوارثين ﴾ وه‌ تۆش چاکترینی واریسانی بۆ من، واته‌: هه‌ر ئه‌تۆم به‌سه‌ ئه‌گه‌ر واریسیشم بئ نه‌به‌خشی. ﴿ ۹۰: فاستجبنا له ﴾ دوامان لی گه‌یرا کردو وه‌لامان دایه‌وه‌ ﴿ وه‌هنا له‌ یحیی ﴾ و یه‌حیا یاشمان بئ به‌خشی ﴿ وأصلحنا له‌ زوجة ﴾ و ژنه‌که‌یشمان بۆ هێنایه‌ باری منداڵ بوون له‌ حالیکه‌ پێشتر منداڵی نه‌ه‌بوو ﴿ إنهم كانوا یسارعون فی الخیرات ﴾ چونکه‌ ئه‌وان هه‌موویان له‌ کاری خێرو چاکه‌دا به‌رده‌وام په‌له‌و تالوکه‌یان ده‌کرد ﴿ ویدعوننا رغبا وره‌با ﴾ هه‌میشه‌ له‌به‌ر هیوای میهره‌بانی و ره‌حمه‌تی ئێمه‌دا نزایان ده‌کرد، وه‌ له‌ترسی دۆزه‌خ هاواریان ده‌کرد ﴿ وکانوا لنا خاشعین ﴾ له‌ ئاست ئێمه‌ هه‌مووکات خۆبه‌که‌مزان و ملکه‌چی کارو فه‌رمانی ئێمه‌ بوون.

باسی مه‌ریه‌م و عیسا (دروودیان لی بئ):

﴿ ۹۱: والتي أحصنت فرجها ﴾ هه‌روه‌ها وه‌بیر بینه‌ (خاتوو مه‌ریه‌م) ئه‌و ژنه‌ی که‌ شه‌رم و داوینی خۆی پاک و خاوێن راگرت و باراستی له‌ حه‌رام، بۆیه‌، ناوی مه‌ریه‌می نه‌هێنا، به‌لکو فه‌رمووی: (والتي...) چونکه‌ لێره‌دا مه‌به‌ست باسی پێغه‌مبه‌رانه‌و، ته‌نها کوهره‌که‌شی (عیسا) له‌ زنجیره‌ی په‌یامبه‌رانه‌، نه‌ک خۆی. ﴿ فنفخنا فیها من روحنا ﴾ ئینجا ئێمه‌ش به‌هۆی فره‌شته‌ی خۆمانه‌وه‌ "جوهره‌ئیل" فوومان پێدا کرد و بوو به‌هۆی سک پرپوونی و؛ عیسا لی بوو!! (شیخی سابوونی) له‌په‌راویزی (ئیین که‌سیر) دا ده‌لی: (یراد من الفرج: فرج القميص، أی لم یعلق بثوبها ربية، أی أنها طاهرة الأثواب؛ قال السهيلي: فلا یذهبن وهمک إلى غیر هذا من لطیف الکناية...). واته‌: مه‌به‌ست به‌پێژیه‌ (فه‌رج) یه‌خه‌ی کراسه‌که‌ی خاتوو (مه‌ریه‌م) ه؛ واته‌: ئه‌و قه‌ت جێی به‌دگومانی نه‌بووه‌و، هه‌میشه‌ داوینپاک‌بووه‌، بۆیه‌ وه‌ک ته‌فسیری (سوهه‌یلی) ده‌لێت: نابێ بیر له‌هه‌یچ شتیکی دیکه‌ بکریته‌وه‌، به‌تایبه‌تی که‌ (روح القدس = جوهریل) به‌فه‌رمانی خۆی (قُدووس) ئه‌وکاره‌ی

ئه‌نجام داوه‌، چۆن ده‌بێ بیر له‌شتی تر بکریته‌وه‌. ﴿ وجعلناها وابنها آية للعالمين ﴾ مه‌ریه‌م و کوهره‌که‌یشمان کرده‌ مۆعجیزه‌و نیشانه‌یه‌کی گه‌وره‌و بئ وێنه‌ بۆ هه‌موو خه‌لکانی جیهان، چونکه‌ تائو سه‌رده‌مه‌ شتی وا نه‌بوو بوو وله‌ ئاینده‌شا هه‌رگیز نایشبیت. ﴿ ۹۲: إن هذه أمتکم أمة واحدة ﴾ به‌راستی ئه‌م په‌یامبه‌رو ئومه‌تانه‌ن هاوبه‌رو هاوڕێبازی ئێوه‌ن که‌ یه‌ک گه‌ل و یه‌ک ئومه‌تن، عه‌قیده‌یان یه‌که‌و، یه‌ک شیوه‌ ئه‌رۆن و هه‌ر هه‌مووشیان بۆ خوا کار ئه‌که‌ن، به‌لام مۆشریکه‌کان که‌ناریان لی گرتوو لێیان جیا بوونه‌وه‌! ﴿ وأنا ربکم فاعبدون ﴾ منیش په‌روه‌ردگاری ئێوه‌م، ده‌شی ته‌نها منیش بپه‌رستن ﴿ ۹۳: وتقطعوا أئمرهم بینهم ﴾ له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا که‌ هه‌موو په‌یامبه‌ران و ئومه‌تانیان ئیش و کارو ئه‌رکیان یه‌ک بووه‌ وعه‌قیده‌شیان یه‌ک بووه‌، به‌لام زۆربه‌ی ئه‌وانه‌ له‌ئاینی یه‌کتا په‌رستی لایانداو کاروباری ئاینه‌که‌یان له‌ ناو خۆیاندا پچر پچر کردو بوونه‌ چهند گروپ و چهند ده‌سته‌وه‌ ﴿ کل إلینا راجعون ﴾ هه‌ریه‌ک لی وانیش -له‌دوا پوژدا- بۆلای ئێمه‌ ئه‌گه‌ر پێنه‌وه‌ بۆحیساب و لێپرسینه‌وه‌ ﴿ ۹۴: فمن یعمل من الصالحات وهو مؤمن ﴾ جا هه‌رکه‌سێک له‌ کارو کرده‌وی چاک خه‌ریک بئ، له‌هه‌مان کاتدا بپرواداریش بێت ﴿ فلا کفران لسیه ﴾ بئ گومان ته‌قالاو هه‌ول و تیکۆشانه‌کانی به‌زایه‌ ناچن و ون نابن ﴿ وإنا له‌ کاتبون ﴾ بئ گومان ئێمه‌ کۆششه‌که‌ی بۆده‌نووسین وه‌یچ شتیکی لی گوم نابیت ﴿ ۹۵: وحرام علی قریه‌ أهلكناهم لا یرجعون ﴾ خه‌لکانی هه‌ر شارو گوندیکیان له‌ناومان بڕدین هه‌رگیز جارێکی تر ناتوانن به‌ره‌و دوا بگه‌رێنه‌وه‌ بۆ دونیاو، ته‌وبه‌یان لی وه‌رناگیردری.

یاجوج و ماجوج:

﴿ ۹۶: حتی إذا فتحت يأجوج ومأجوج ﴾ دونیاش به‌رده‌وام ده‌بیت تا ئه‌و کاته‌ی ده‌رگا -به‌ریه‌سته‌که‌ی (ذوالقرنین)- له‌ تیره‌ی (یاجوج و ماجوج) ئه‌کریته‌وه‌و بلاو ئه‌بنه‌وه‌، که‌ ئه‌وه‌ش نیشانه‌ی نزیکبوونه‌وه‌ی کۆتایی دونیایه‌، جا ئه‌وانیش ﴿ وهم من کل حذب ینسلون ﴾ له‌هه‌موو به‌رزایی و کون و که‌لینیکه‌وه‌ به‌ پرتاو داده‌په‌رن و ده‌ر ده‌چن، واته‌: یاجوج و ماجوج له‌ هه‌موو ده‌رگا و ڕینگایه‌که‌وه‌ دینه‌ ده‌روه‌و بۆ فه‌سادو گێره‌ شیوینی. به‌لام ئاخۆ یاجوج و ماجوج کین؟ و ئیستا له‌کۆین؟ چیان لی هات؟ یاخود سه‌رئه‌نجام چیان لی دیت؟ ئه‌مانه‌ کۆمه‌لی پرسیارن و وه‌لامه‌که‌یان زۆر گرانه‌، وه‌ ئێمه‌ بێجگه‌ له‌وه‌ی له‌قورئاندا هاتوو هه‌یچ شتی نازانین، ئه‌گه‌رچی له‌وانه‌یشه‌ هه‌ر شه‌پۆله‌که‌ی "ته‌تار" بووبی،

و كىتابيان نىيە ﴿ و تتلقاهم الملائكة ﴾ ۋە بەلكو فرىشتەكانىش بەرووى خۇشەوۋە لەدەرگای بەهەشتدا پىشوازييان لى ئەكەن ﴿ هذا يومكم الذى كنتم توعدون ﴾ ۋ پىيان ئەلەين: ئەوا ئەمرۇ ھەر ئەو رۇزەيە كە "لەدونىادا" بەلەنتان پى درابوو.

چونكە لە نزيك شارى ترمزدا سەددىك دۆزراوۋەتەوۋە ناوبانگى بە "باب الحديد" دەرکردوۋە، ۋە زانای ئەلانى (سىل برى) لە سەرەتای سەدەى پازدەدا سەرىكى لەوى داو لە نووسىنەكەىدا تۆمارى كرد، لەوۋ ئەچى ئەو جىگايە، ھەر جىگا كەى ياجوج و ماجوج بىت ﴿ ۹۷: واقرب الوعد الحق ﴾ ئەوسا ئىتر بەلەنە راست و دروستەكەش "بۇ ھاتنى قىامەت" نزيك دەبىتەوۋە، واتە: ھەر ياجوج و ماجوج لەو جىگاي خۇيانە ھاتنە دەرى، ئەوۋ ئىتر قىامەتەش نزيكە ﴿ فاذا هي شاخصة ابصار الذين كفروا ﴾ ئەوسا ئىتر چاوى ئەو كەسانەى خوانەناس و بى پروان ئەبلەق ئەبى و، لە جىي خۇى ناجوۋى، واتە: لەبەر نارەحتى ئەو رۇزە چاويان بۇ ناتروكى ﴿ يا ويلنا قد كنا في غفلة من هذا ﴾ ھاواريان لى بەرز ئەبىتەوۋە ئەلەين: ئەى تياچوو خۇمان! بەراستى ئىمە لە غەفلەت و بى ئاگايىدا بووين لەم رۇزە ﴿ بل كنا ظالمين ﴾ نەك ھەر غافل بووين، بەلكو ستەمكارىش بووين لە خۇمان.

خۇتان و بىتەكانتان سوۋتەمەنى دۆزەخ:

﴿ ۹۸: إنكم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم ﴾ ئىنجا ئەم پىرپارە دەر ئەچى و پىيان ئەوترى: بى گومان ئىوۋە ئەوشتانەش لە جىي خوا ئەتان پەرستىن؛ گشت دەبنە دارو دەوۋەن و سوۋتەمەنى دۆزەخ ﴿ أنتم لها واردون ﴾ ھەر دەبى "لەگەل بىتەكاندا" بىچنە نىۋىيەوۋە ﴿ ۹۹: لوكان هؤلاء آلهة ما وردوها ﴾ بەموشرىكان دەوترىت: خۇ ئەگەر ئەو بىتانە ۋەك ئىوۋە پىتان وايە- خوا بوۋنايە ئاوا ئەنەچوۋنە ناو دۆزەخەوۋە ﴿ وكل فيها خالدون ﴾ ھەر ھەموۋىيان -پەرسىيارو پەرستراو- لەدۆزەخدان بەھەتاهەتايى ئەمىننەوۋە ﴿ ۱۰۰: لهم فيها زفير ﴾ لەوى ھەناسەدانىكى زۇر توندىان بۆھەيە ﴿ وهم فيها لا يسمعون ﴾ ۋە لەبەر ئىش ونازارو نارەحتى لەدۆزەخدا ھىچ قەسەيەكى خۇش نايىستىن، كلىپە كلىپى جەھەننەم نەبى ﴿ ۱۰۱: إن الذين سبقت لهم منا الحسنى ﴾ بى گومان كەسانىك لە پىشدا لە لايەن ئىمەوۋە بەھۇى كاروكردەوۋە چاكەكانيانەوۋە، بەلەنى پاشە رۇزى چاكترىان پى درابوو. ﴿ أولئك عنها مبعدون ﴾ ئەوانە لەو ئاگرە دوور رادەگىردىن و گەرماو نارەحتەتەش ناچىزن ﴿ ۱۰۲: لا يسمعون حسيسها ﴾ دەنگى قرچەو بلىسەى دۆزەخ نايىستىن ﴿ وهم فى ما اشتت أنفسم خالدون ﴾ بەلكو ئەوانە لەناو نازو نىعمەتەك دان كە نەفسىيان ھەزى پى دەكات، ۋە بە ھەتتا ھەتايىش لەوى ئەمىننەوۋە ﴿ ۱۰۳: لا يحزنهم الفزع الأكبر ﴾ تەنگانەى بى سنوور؛ ترسە گەورەكەى ئەو رۇزە ئەوان زویر و غەمگىن ناكات ترسى لىپرسىنەوۋەو ھىساب

وَأَلْقَى أَحَصَنَتُ فَرَحَهَا فَفَنَخَا فِيهَا مِنْ رُوحِهَا
وَجَعَلْنَهَا وَأَبْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿ ۹۸ ﴾ إِنَّ هَذِهِ
أَمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَّا رَبُّكُمْ فَأَعْبُدُونِ ﴿ ۹۹ ﴾
وَقَطِّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَهٍ لَهَا رِجْمُوتٌ ﴿ ۱۰۰ ﴾
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْرَ آتِلٍ فَلْيَنْتَظِرْ ﴿ ۱۰۱ ﴾ وَلَئِنْ كُنْتُمْ
لَسَمِعْتُمْ لَوْنًا لَمْ تَكُنْتُمْ ﴿ ۱۰۲ ﴾ وَحَرِّمْنَا عَلَى قَرَبَةٍ
أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿ ۱۰۳ ﴾ حَقٌّ إِذَا فُتِحَتْ
يَا جُوجُ وَمَا جُوجُ وَمِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿ ۱۰۴ ﴾
وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ
كَفَرُوا يَتَنَبَّهْنَ قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا
ظَالِمِينَ ﴿ ۱۰۵ ﴾ إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ﴿ ۱۰۶ ﴾ لَوْ كُنَّا
هَؤُلَاءِ إِلَهًا مَا وَرَدُوها وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿ ۱۰۷ ﴾
لَهُمْ فِيهَا زُفِيرٌ وَمِنْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿ ۱۰۸ ﴾ إِنَّ الَّذِينَ
سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿ ۱۰۹ ﴾

ئاسمان ۋەك قاقەزى تۆمار ھەلدەپچىرى:

﴿ ۱۰۴: يوم نظوى السماء كطى السجل للكتب ﴾ باسى ئەو رۇزە بىكە ئاسمان، ۋەكو ھەلپچانى تۆمارى قاقەز بۇ نووسىن ھەلدەپچىن، چۈن نووسەر ئەو پەرەى بەردەستى لوول ئەكاو ئەپچىتەوۋە، ئەمەش ھەر ئەوۋەيە كە خۇاى گەورە دەربارەى ئەفەرمى: (وما قدروا الله حق قدره والأرض جميعا قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه..) ۶۷/۳۹. ئىمامى بوخارىش ئەم فەرمودەيە دەھىنى: ((إن الله يقبض يوم القيامة الأرضين، وتكون السموات بيمينه)). واتە: بەراستى لە رۇزى قىامەتدا خوا گشت زەۋىيەكان دەگرى و، ئاسمانەكانىش ھەموو بەدەستىيەوۋەن، ئەم باسە زياتر لە سوورەتى (زومە)دا روون كراوۋەتەوۋە. ﴿ كما بدأنا أول خلق نعيده ﴾ ھەر ۋەك چۈن لە سەرەتاوۋە دروستمان كرد، ديسان ھەر ئاۋايش ۋەك خۇى لى ئەكەينەوۋە ﴿ وعدا علينا ﴿

خوای گه وره ئهم زهویه ی بۆ پرواداران دروست کردوه، بۆیه پیویسته له سهریان به پروای دروست و ههول و تیکۆشان و مه زراو کشتوکال، ئاوه دانی بکه نه وه ﴿ ۱۰۶: ین فی هذا لبلاغا لقوم عابدین ﴾ بئی گومان ئا له م قورئانه دا باسمان کرد راگه یاندنیکی ئاشکراو روون ههیه بۆ که سانی خواپهرست، یاسای بوونه و هرو پاشه روژو ژیان و گه یشتن به خویشنودی خوا، بۆ هه رگه لیکێ پهرستیار و خواناسه، ئه وانه ی سهر له خوێان تیک نادهن و، ته نها و ته نها ئهم قورئانه ده که نه بهرنامه ی ژینیان.

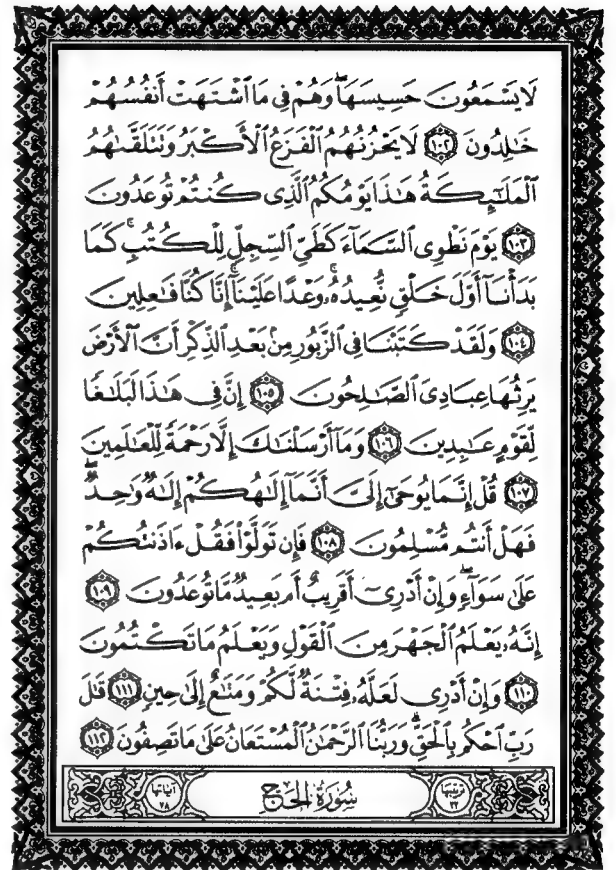
پیغه مبه ر ه حمه ت و چاکه بوو بۆ گشت خه لکانی جیهان:

﴿ ۱۰۷: وما أرسلناک إلا رحمة للعالمین ﴾ ئیمه ههر بۆیه تۆمان ئارد که ره حمه ت و به زهیی و میهره بانیه ک بیت بۆ هه موو جیهانیان تادهستی ته وای مه ردوم به ره و هیدایهت و رینگه ی به ختیار ی بگری، دیاره ههر ته نها ئه وانه ش به هره مه ند ئه بن پیت که خویشان ئاماده بن بۆ بیستنی بانگه وازه که ت، ئیمامی (موسلیم) ئهم فره مووده یه ی هیناوه: ((انی لم أبعث لَعَانًا، وإنما بُعِثْتُ رَحْمَةً)) واته: بئی گومانه که من بۆ ئه وه نه نیراوم هه رده م نفرینکارو نزاکاری شه رو خراپه بم بۆ خه لکان، به شکوم ههر به ره حمه ت و میهره بانی و، دلواوی ره وانه کراوم. یان ده فره موو: ((إنما أنا رَحْمَةٌ مُّهْدَاةٌ)) من ههر ره حمه ت و شاره زا کراویکی دهستی خوام و نیردراوم بۆلای ئیوه، واته: خراپه کاری و، ئه زیهت و ئازاردان، ئه مانه هیچیان کاری من نین (ئیبین عه ساکیس).

کاکلی وه حی یه که خواپه رستیه:

﴿ ۱۰۸: قل إنما یوحی الی انما الهمک الیه واحد ﴾ پێیان بلێ: به راستی من ههر بۆیه وه حی و نیگام بۆ کراوه که بلێم په ره وردگارو په رستراوی ئیوه، ههر خواپه کی تاک و ته نیایه ﴿ فهل أنتم مسلمون ﴾ ئاخۆ ئیوه ته سلیم و ملکه چ ده بن؟ واته: ملکه چ بن بۆ په رستنی خوا به تاک و ته نیاو، فره مان و بریاره کانی بی دووو سئ ئه نجام یه دن ﴿ فإن تولوا فقل أذنتکم علی سوء ﴾ خو ئه گه ر ملکه چ نه بوون و پشتیان هه لکرد، پێیان بلێ: وا من به یه کسان ی په یامی خوام به هه مووتان راگه یاند، پاش ئه وه و پاش ته سلیم نه بووتنان، ئیتر له نیوان ئیمه و ئیوه دا ته نها جه نگ ماوه. ﴿ وإن أدري أقرب أم بعيد ما توعدون ﴾ من نایشزانم هاتنی ئه و سزایه ی به لێنتان پێ دراوه بزیکه و زوو دیته جئ؛ یان دووره و ماوه یه ک ده خایه نئ. له دنیادا ئه بی، یان له دوا روژدا؟ ﴿ ۱۱۰: إنه یعلم الجهر من القول و یعلم ما تکتمون ﴾ بئی گومان ئه و زاته به

به لێنیکه ئه نجامدانی له سه ر ئیمه یه ﴿ إنا کنا فاعلین ﴾ و بئی گومانیش ئیمه ههر ئه نجامی ئه ده ی. پیغه مبه ر ﴿ فره موو: ((إنکم تحشرون الی الله - عز وجل - حفاة عراة غرلا، کما یدانأ أول خلق نعیده وعدا علینا إنا کنا فاعلین)) (پیشه واه ته حمه د). بئی گومان ئیوه گشتتان به پێی په تی و، سه رو لاشه ی رووت و

قووت و، خه ته نه نه کراوه یی وه ک روژی له دایک بووتنان گشت کۆده کرینه وه و ده برین بۆلای خوا، ههر وه کو چۆن یه که م جار دروستمان کردوون، ههر ئاواش ئه تان گێرینه وه، ئه مه به لێنیکه ئه نجام دانه که ی له سه ر ئیمه یه، خو ئیمه ش هه میشه به کارو لیهاتوو بووین.

ئهم زه مینه ههر بۆ به نده سالحه کان ده بی:

﴿ ۱۰۵: ولقد کتبنا فی الزبور من بعد الذکر ﴾ بئی گومان ئیمه له کتیبی (زه بوور) ی (داوود) دا له پاش تۆمار کردنی له (الوح المحفوظ) دا نووسیمان و بریارمان دا ﴿ أن الأرض یرثها عبادی الصالحون ﴾ که به نده سالحه کانم ده سه لات و حکومه تی ئهم زهویه به ده ست ئه گرن. به لێ خوای گه وره ئاده میزادی خسته سه ر زهوی بۆ ئاوه دان کردنه وه ی و، به ده ست هینانی خیرو به روو بوومی، بهرنامه و پرۆگرامیشی پێ دان، جا که واته ههر له بناغه دا

هەموو كەسك دادەچلەكئىتى و سەرسام دەمىنىت، تەنانت دايكى بەسۆزى شىردەرىش چاۋەكانى مۆلەق و زەق دەبى و، خۇشەويستى كۆرپەلەكى خىۋى لەبىر دەچىتەو، ھەرۈك ئۇنى دووگىيانىش مىندالى لەبار دەچى و، مەۋقەكان ھەموو ەقلى و ژىرىيان تىك دەچى و، ەك مەست و سەرخۇشيان لى دى و، تەنانت خزم و كەس و كارى نىزىكىش لەتاو قورسى و نەرحەتى ئەو رۆزە لەيەكتەر ھەلدېن و رادەكەن

* كۆمەللى بەلگەى بەھىز دىنىتەو ە بۇ راستى ئەو رووداۋە گەورەيە: رۆزى قىامەت، بەگشت بوونەو ەرىش دەلىت: باشە! دەسلەتتىك بتوانى ئەم ھەموو قۇناغانە بەسەر مەۋقە بىتى و تىپەرپىنى: (يا ايها الناس ان كنتم فى ريب من البعث..) پاشانىش پاداش، يان تۆلە ەمەدەگىتەو، ئەى چۇن ناتوانى مردووان زىندوو بكتەو؟!

* چەند دىمەنىكى دلەزنى رۆزى قىامەت باس دەكات، دەرنەجام چاكان لە بەھەشتدا، خراپان لە دۆزەخدا ھەموو خۇيان دەبىنەو.

* ەينەى چەند شارو ەلتىكى كاۋل و ەيرانكراو، بەھۇى سەرىپچى و ياخىبوونىانەو دىنىتەو، لە لاىەكەو ە بۇ ئەو ەى بانگەرانى ئىسلام دلنىابن كە خوا لە پىشتيانەو، لەلاىەكى تىرشەو ە باستەمكاران چاك بزەن كە خوا ھەر بۇ ماۋەيەكى كەم چاۋپۇشيان لى ئەكات.

لەكۇتايىشدا نمونەيەك بۇ بىتەرستەكان دىنىتەو ە پىيان دەلى: پەرسىتراۋەكانىان زۇر پەستىرو لاۋزىرن لەو ەش كەھىچ نەبىت بتوانن تاكە مىشكىش دروست بكن، جا پاش ئەو ە داۋا ئەكات كەتەنھا پەپرەۋى لەدىن و ئايىنى ئىبراھىم بكرى. ە بۇيە بەناۋى سوورەتى (حەج) ەو ە ناونراۋە، بۇئەۋى تا دونىا دونىابىت باسى ئىبراھىم و كارو كەدەۋەكانى ھەر پىشنگداربى، چۈنكە ئىبراھىم بوو، مەۋقەكانى بانگكرد بۇ جىبەجى كەردى فەرزەى حەج، جا ھەموو خەلەك، ئەو بانگەى ئەۋيان بىست، تەنانت ئەۋانەش كە ھىشتا ھەر لەپىشتى بابياندا بوون بە: (لبيك اللهم ليك) ەلەمىان دايەو.

رۆزە سەختەكانى قىامەت:

خوا لەم سوورەتەدا مەۋق لەكات وساتەسەختەكانى رۆزى سەلا ھوشىار دەكاتەو ە دەفرموى: ﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱ يا ايها الناس اتقوا ربكم ﴿ ئەى خەلەكئىنە! بەردەوام لەپەرۋەردگارتان بقرىسن و خۇپپارزىن لە خەشم وركى ئەو، فەرمانەكانى بەچاكى جىبەجى بكن، بەو جۇرە كە لەپىناسەى (تەقۋا) دا لەلايەن يەكى

گوفتارى ئاشكراتان ئەزانى و، بەو ەش ھەر دەزانى ئىۋە ئەيشارنەو ە ۱۱۱: ﴿ وان أدري لعله فتنة لكم ﴾ ە من نايشزانم لەۋانەيە دواخستنى ئەو سزايە ھەر بۇ تاقىكرەنەۋەيەك بىت بۇتان و متاع الى حين ﴿ رابواردنىك بى تا ماۋەيەكى دىارىكراو، ئەۋجا سزاكەتان بۇ بىت ۱۱۲: ﴿ قال رب احكم بالحق ﴾ جا دۋاى گەياندىنى پەيامەكى و گۋى نەدانى خوانەناسان پىنى، پەيامبەر روو ئەكاتە پەرۋەردگارى خۇى و ئەلى: ئەى پەرۋەردگارم! لەنىۋان من و ئەۋانەدا بىرپارى راستەقىنەى خۇت بدە، چۈنكە من زۇر ھەۋمداۋ ھۇشيارم كەرنەو، لە سزاي تۇ ئاگادارم كەرنەو، بەلام باۋەريان نەھىنا، جا ئىتر تۈپش چۇن باشە؛ بىرپارى خۇت بدە ﴿ وربنا الرحمن المستعان على ما تصفون ﴾ پەرۋەردگارمان – كەخۋايەكى بەخشەرە – كۆمەك لىخۋازراۋە بۇ تۆلە ە زەبەدان لەسەر ئەۋقسە ناۋۇلاۋ ناشىاۋانەتان، ھەر ئەۋىشە يارمەتىم ئەداۋ سەرم ئەخا بە سەر ئىۋەدا، ئەر ئىۋە لارو لاسار بن، چۈنكە من ھەۋلىكى زۇرم لەگەلەدان، بەلام ئىۋە ھەر نەتان بىست!.

فرەچاۋ لەبەرۋو مەمنووم كە خۋاى دەھندەو پەرۋەرىنم، پىشتىۋانى كەردم بۇ نوۋسىنى تەفسىرى سوورەتى (ئەنبىاء).

كۇتايى جزى ۱۷، (والله الحمد والمنة)..

سوورەتى (حەج) ە

مەدەنىيەو (۷۸) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە ەك سوورەتە مەدەنىيەكانى تر، گىرنگىيەكى زۇر دەدا بە نەخشەو ياسادانان، ھەرچەند كەش و ھەۋاى سوورەتە مەككەيىيەكانىشى بەسەرا زالە، چۈنكە ئەمىش ھەرباسى ئىمان و باۋەر و يەكتاپەرستى و، ئاگادار كەرنەۋەو ترساندن و زىندوو بوونەۋەو پاداش و تۆلە نىشاندانى دىمەنەكانى رۆزى قىامەت دەكات، خۇ ئەمانەش ھەر ھەموو باسى سەرەكى سوورەتە مەككەيىيەكانن، لەلايەكىشەۋە مۆلەتدان بە (قىتال) و جەنگ و كوشتارو، ياسادانان بۇ حەج و، دىارى و قوربانى بۇ (كەعبە) شەرىفەو، فەرماندان بە جىھاد لەرىي خۋادا. ئەمانە ھەر ھەموو باسى سوورەتە مەدەنىيەكانن، بۇيە ھەندى لە زانايان دەلىن: ئەم سوورەتە ە ھاۋبەشە لە نىۋان مەككەيى و مەدىنەيى دا.

* لەسەرەتاۋە بەباسىكى سامناك و ترسىنەر: (يا ايها الناس اتقوا ربكم ان زلزلة الساعة شئ عظيم) دەست پى دەكات، كە بەراستى

رژره پیش هات، نه بینن هر ژنیکی شیردر منداله شیره خوره که ی خوی له کاتی شیر پی دانیدا فراموش ده کاو لئی غافل نه بی و له باوهشی به رده بیته وه ﴿وتضع کل ذات حمل حملها﴾ وه رچی میینه دووگیان و زکپریشه، له ترس و له هه بیبه تا زکه که ی داده نی و له باری ده چیته ﴿وتری الناس سکاری﴾ و هه مووخه لکیش وهک مهست و سه رخوش ده بینی ﴿وما هم بسکاری﴾ خو له راستیدا مهست و سه رخوش نین ﴿ولکن عذاب الله شدید﴾ به لکوسازی خوا زور توندوسه خته، بویه ناوا بیرو هوشیان نه ماوه، وهک سه رخوشیان لی هاتووه.

بهیره وانی شهیتان:

خوای میهره بان له وکه سانه تووره به که باوه به روژی په سلان ناکهن، بویه ده فره موئ: ﴿۳: ومن الناس من يجادل في الله بغير علم﴾ له گهل شه وهدا که روژیکی سه ختی ناوا له پیشیه تی، که چی ده بینی هندی خهک بی هیچ به لگه وتیگه یشتن و زانیارییه که له باری ده سه لاتی خواوه ململانی و ده مبارزی ده کهن ﴿ویتبع کل شیطان مرید﴾ و ده که ویته شوینی هه موو شه یثانیکی یاخی و، سه رکیش ﴿۴: کتب علیه أنه من تولاه﴾ له سه شه یثان بریار دراوه بوی نوو سراوه: هه که سیك شه و بکا به دؤست و سه روه ری خوی ﴿فانه یضله و یهدیه الی عذاب السعیر﴾ بی گومان گومرای ده کاو، بۆ سزایه کی سووتینه رو هه لگیر ساویش رینموونی ده کات، واته: شه نجامی به دوا داچوونی شه یثان، هه راگری دۆزه خه.

قوانعه کانی دروستکردنی مروف:

شه مهش نیشانه گه لیکه بۆ توانایی و ده سه لاتی خوا، له سه ر زیندو کردنه وه، خوا ده فره موئ: ﴿۵: یا ایها الناس ان کنتم فی ریب من البعث﴾ شه ی خه لکینه! شه ئیوه له زیندو بوونه وه دوودل و به گومانن ﴿فانا خلقناکم من تراب﴾ و هه ته ماشایه کی سه ره تاو بنه رته ی دروستبوونی خوتان بکهن و، چاکیش بزائن: ئیمه شه سلتان (ئادهم) مان، له گل دروست کردووه ﴿ثم من نطفة﴾ له پاشا (نوه کانی) له تنوکه ئاوئیک، که له پشتی باوک هه لده قوئی ﴿ثم من علقه﴾ ئینجا له خوینپاره یه که وهک زهروو ﴿ثم من مضغة﴾ پاشان له گۆشتپاره یه که ﴿مخلقة و غیر مخلقة﴾ ته واوو سه رو سیما پی دراو، یا ناته واوو، پیش ته واو بوون له بار ده چی ﴿لنبین لکم﴾ تا ده سه لاتی خو مانقان بۆ ده رخه ی و، تی بگه ن که ده سه لاتی بک بتوانیت شه وئاوه -نوتفه- یه بکا به پارچه خوینیک، پاشان به پارچه گۆشتیک، له ویشه وه بۆ ئاده مزاد، دیسان هه ره و

له خوا ناسانه وه هاتووه ده لیت: نه چیته جیگایه که وه، خوا ریگری لی کرد بیت، له جیگایه کیشدا ده بی بی، به وه نادیار نه بیت ﴿ان زلزلة الساعة شی عظیم﴾ چونکه به راستی بوومه له رزه شوکه ی هانتی روژی قیامت و کاو لپوونی دونیا، کاریکی زور سامناک و گه وره یه، وهک خوا خوی له سووره تیکی تردا شه فره موئ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّ كَمَا إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْ عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُذْهِلُ كُلَّ مَرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ ﴿٣﴾ كَتَبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَآثَمَ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٤﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن تَرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عِلْقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنَبِّئَنَّ لَكُمْ وَنُفِّرْ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ لِكُلِّ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِيَبْلُوًّا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يُؤْفِقُ وَمِنْكُمْ مَّن يَضِلُّ وَإِنَّا لَآرِذِلُّ الْأُمُورِ لَكَيْلًا يَعْلَمُ مَن بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِنَّا أَنزَلْنَاهَا عَلَى الْهَاءِ أَهْرَاقًا وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ رَوْحٍ يَهْبِجُ ﴿٥﴾

(إذا زلزلت الأرض زلزالها وأخرجت الأرض أثقالها.. ۱-۲/۹۹. یان ده فره موئ: (وحملت الأرض والجبال فدكتا دكة واحدة فيومئذ وقعت الواقعة.. ۱۴/۶۹-۱۵) ئیمای (بوخاری) له ته فسیری شه ئایه ته دا له (شه بی سه عید) هوه ده ئی: پیغه مبه ره فره موئ: ((یقول الله تعالى يوم القيامة: یا آدم! فیقول: ربنا لیبک و سه عیدک، فنادی بصوت: إن الله یأمرک أن تخرج من ذریک بعثاً الی النار، قال: یارب! وما یبغث النار؟ قال: من کل ألب- أراه قال- تسعة و تسعة سکاری و ما هم بسکاری و لکن عذاب الله شدید)). به کورتی: له نیو یه که هه زار که س دا (۹۹۹) که سیان بۆ نیو ئاگر ره وانه ده کری، له هه زار که س ته نیا یه که س ره وانه ی به هه شت ده کری، بویه ئیتر له ترسانا دووگیان به ره شه و، دایکی (شیردر) بی ری به لای منداله که یه وه نامینی و خافل ده بی، و هه که ده فره موئ: ﴿۲: یوم ترونها تذهل کل مرضعة عما أرضعت﴾ هه که کاره ساتی شه و

دەسەلاتەيە دەتوانیئت زیندووتان بکاتەو، بە لکو زور بە ئاسانتەر
 ﴿وتقر فی الارحام ما نشاء﴾ ئینجا چیمان بوئی دەی خەینە
 مندالدا نەو هەر لەویش بریاری لەسەر دەدەین و دەیهیلینەو
 تا دیمەن و نیگاری تەواو ئەبیت ﴿إلى أجل مسمى﴾ تاکاتی
 دیاریکراو بۆلە دایکبوونی لەوێ رای دەگرین ﴿ثم نخرجکم طفلاً﴾
 لەپاشان بەساوایی و زۆرلاوازو بئی دەسەلات لەو مندالدا نەدەتەن
 هینینە دەری! ﴿ثم تلبغوا أشدکم﴾ لەپاشان پەرورەدەتەن
 دەکەین تا وردە وردە دەگەنە هیژو پیژی تەواوتان و، بیرو هۆشتان
 کامل دەبی ﴿ومنکم من یتوفى﴾ وەتەنە هەر لەسەرەتای
 ژیانەو دەمرن و ئەوەندە نامیننەو ﴿ومنکم من یرد إلى أرذل
 العمر﴾ و هی وایشان هەیه دەمین و تەمەنی درێژ دەبی تا
 دەگاتە کە لەلای و سەختترین پلە ی ژیانەو، بە تەواوی کەنەفت
 و ئوفتادەو پیردەبی ﴿لکی لا یعلم من بعد علم شیئاً﴾ تا وای لی
 دیت پاش ئەو کاتی خۆی شتیکی دەزانی، ئیستا هەموو شتیکی
 لەبیردەچیتەو. بە ئی مەتەلی چۆنییەتی دروستبوونی ئادەمی بۆکی
 هەلدیت؟ کئی؟ لەکوێو هات؟ چۆن پەیدا بوو؟ چەن قوناغی
 بری؟ قورئان بە کورتەیکە وەلامی ئەوگشتە مەتەلە بەم شیوێه
 ئەداتەو:

(۱) لەسەرەتاو لەخاک و خۆل ئافەرێنرا، کەوابوو ئینسان پۆلە ی
 زەوییەو، لەزەوی لەدایک بوو، لەسەریشتی ئەویگە یشتوو
 ژیاو، هەموو توخمەکانی لەگەڵ زەویدا چوون یەکن، مەگەر تەنیا
 (رۆج) جیا یان بکاتەو، بەلام ئەی ئەو گەلە لەکوێ بوو؟ ئەو هەموو
 گەردیلانە چۆن کۆکرانەو؟ چ زاتیکی کۆی کردنەو؟

(۲) هەرلەو دۆلۆپە ئاوە (نوتفە) یە.. بە ئی هەر لەوئاوێ ژن و پیاو،
 کە تەنھا دۆلۆپیکەو، بەسە دانیش ملیۆن حەیانسی مەنەوی
 هەلگرتوو.. تەنھا (خەلیە) یە کە لەو ملیۆنە ها خەلیە، لەگەڵ ئاوی
 ژندا مۆتور بە دەبی و، لە مندالدا نەو لە جیگایەکی قایم و ئەستووردا
 قەرار دەگری.. پاشان هەر لەو دۆلۆپە بچووکە ئاویە، رەنگی،
 جوانی و ناشیرینی، قەدو بالای، قەلەوی و لاوازی، ئازایەتی و
 جوامیری، بئی ورەیی و ترسنۆکی، زیرەکی و بلیمەتی، تەمەلی و
 کەودەنی هەلدەگری.. هتد.

(۳) خوینپارە.

(۴) گۆشتپارە.

پاشان پەیکەری ئیسکی (الهیکل العظمی).. دواتر قوناغەکانی
 مندالی و، ئینجا پیریوون و گەرانەو بۆ قوناغی مندالی، بە شیوێهیکە
 کە هیچ شتیکی نەزانی، لەرابووردووی خۆی، جا باشە ئەبی کئی
 بیئت ئەم هەموو قوناغانە بەسەر مەوفا بینی؟ دەبی بۆچی مەوفا

خۆی لەبیرباتەو، تا بە ئاسانی خۆی بدۆزیتەو؟
 ﴿وتری الأرض هامدة﴾ بە لگەیکە تری دەسەلاتمان بۆ زیندوو
 کردنەو تەن: لەوهرزی زستاندا ئەم زەویە وشک و مردووێه، دەبینی
 کە هیچ گۆو گیایەکی تیا نییە و خامۆش و بئی هەست و خوست
 ﴿فإذا أنزلنا علیها الماء﴾ کەچی هەرکە ئاوی بارانی بەسەردا
 دەبارینین ﴿اهتزت و ربت﴾ رادەچەنی و دەبزوئی و بەجوولە
 دەکەوی و ئەژیەتەو و بەخۆدا دی و گەشە دەکا ﴿وأنبتت من
 کل زوج بهیج﴾ و لە هەموو جۆرە گۆو گیایەکی جوان دەروی ﴿۶:
 ذلک بأن الله هو الحق﴾ دروستکردنی ئادەمیزاد بەو جۆرەو،
 زیندووکردنەو زەویش بەو شیوێه، هەر هەموو بۆ ئەوێه
 ئیو بەر بکەنەو چاک بزانن کە بەراستی تەنھا خوا زاتیکی
 راست و هەقە ﴿وأنه یحی الموتی﴾ و بئی گومان هەرئەوێشە
 مردووان زیندوو ئەکاتەو ﴿وأنه علی کل شیء قدير﴾ و هەر ئەو
 بەسەر هەموو شتیکی بەتوانایە ﴿۷: وأن الساعة آتیة لا ریب
 فیها﴾ دلنایین قیامەتیش بەریا دەبی، کە هیچ گومانی تیدا
 نییە. ﴿وأن الله یبعث من فی القبور﴾ و بەراستی خوا هەموو
 ئەوانە ی لەگەڵ گۆردان زیندوو ئەکاتەو، تا پاداشت و تۆلەیان
 وەرگرنەو، لە سوورەتی (یاسین) یشتا دەفرموی: ﴿قل یحییها الذی
 أنشأها أول مرة﴾. ۷۹/۳۶. کەچی لەگەڵ ئەو هەموو بەلگانەدا:
 ﴿۸: ومن الناس من یجادل فی الله﴾ لەنیو خەلکیدار مەوفا
 واهەیه - دەریارە ی زاتی خواو، دەسەلاتی فراوانی - موحادەلەو
 شەرە قسە دەکات!! ﴿بغیر علم ولا هدی ولا کتاب منیر﴾ بئی
 ئەو هیچ جۆرە زانست و زانیاری و رینمونی و نامەیکە روون
 و ئاشکرای بییت، کەواتە زۆر جیگە ی سەر سورمانە لەگەڵ ئەو
 هەموو نیشانەو بەلگانەدا هەر ملەملی و چەلەحانی لەگەڵ خوادا
 بکات!.

رابەرانی کوفر بە فیزەو مل بە لاو دەنین:

حاشاکەرانی دین و دینداری، هەمیشە ئەمە باوو نەریتیانە
 کە ئەم ئایەتە باسی دەکاو دەفرموی: ﴿۹: ثانی عطفه﴾
 هەر یەکە لەو جۆرە کەسانە بە فیزەو مل بە لاو دەنی و لە ئاستی
 هەق روو وەردەگێڕی، واتە: لە هەق و راستی لا دەداو بەردەوام
 بەرەو بئی برۆایی مل دەنی، وەک لە ئایەتی تردا هاتوو: (وفی
 موسی إذا أرسلناه إلى فرعون بسلطان مبین فتولی برکنه.. ۳۹/۵۱.
 یاخود وەک دەفرموی: (رأیت المنافقین یصدون عنک صدوداً).
 یان دەفرموی: (وإذا قیل لهم تعالوا یتستغفر لکم رسول الله لولا
 رؤسهم ورأیتهم یصدون وهم مستکبرون). ﴿لیضل عن سبیل

الله ۛ تاخووی و خه لکیش له ری و ری بازی خوا چه واشه و لاری بکات ۛ له فی الدنيا خزی ۛ له دونیادا به شی ئه وه، هه ریسوایی و سه شو رییه ۛ و ندیقسه یوم القیامة عذاب الحریق ۛ و له روژی قیامه تیشدا له ئیوه سزای سووتینه ری پی ئه چیژین ۛ ۱۰: ذلک بما قدمت یداک ۛ پیی ئه وتری: ئه و توله یه له ئه نجامی ئه و

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ رَبِّي الْمَوْفِقُ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ ثَانِي عَطِفُهُ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٩﴾ ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْت يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ ﴿١٠﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١١﴾ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْصُرُهُمْ وَمَا لَا يَنْفَعُهُمْ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٢﴾ يَدْعُوا لِمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَمِيرُ ﴿١٣﴾ إِنْ اللَّهُ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾ مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَن لَّنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ﴿١٥﴾

کاره دایه که به هه روو ده ست پشی خوت خستوه و کردوته له دونیادا ۛ و آن الله لیس بظلام للعبید ۛ به راستی خواش هه رگیز ستم ناکا له به نده کانی خوی.

هیه به دوو دلی خوا ده په رستی:

گه لی له مردم به شیوه یه کی ساده نه به دل خوا ده په رستی: وه کو دفرموئ: ۛ ۱۱: ومن الناس من يعبد الله على حرف ۛ هه ندی خه لک هیه دوو دله و، هه به شیوه یه کی زاره کی خوا به رستی نه کات و متمانه و پروای ته واری به خوی گه و ره نییه ۛ فان أصابه خبر اطمأن به ۛ جا گه هاتوو خیرو چاکه یه کی توو شات، واته: ئه و ساله مهرو مالات و ده غل و دانه ویله کی به ئاره زووی ئه و بوو، ئه و به خوا پشت ئه ستوو و دنلیا ده بی و ئه لی: ثایینی ئیسلام ثایینیکی زور به پیت و پیروژه ۛ و ان أصابته فتنة ۛ و خو ئه گه گرفتار بوو به لایه کی ئه و قه بوو ۛ انقلب على وجهه ۛ ئه و

سواری سه ری خوی ده بی و؛ وه ئه گه ریته وه و ئه و راته وه سه ری خرابی پیشووی خوی و، سه نگه ری خه بات ده گوین ته وه! ۛ خسر الدنيا والآخرة ۛ ثابه و جو ره دونیا و پاشه روژی شی له ده ست خوی دا، له دونیادا ده ست و تاقمه که ی خوی پروایان پیی نه ما و دورانی، له دوراوژی شدا ئه و راته ناو دوزه خه وه ۛ ذلک هو الخسران المبين ۛ هه ئه ویشه دوو سه ره زه ره و زیانی زه و و روون و ناشکرا!! به لی.. پیش چاو گرتنی زیان و قازانج بو مال و سامان و باز رگانی ده ست ئه دات، به لام بو عقیده و ئایدیالوژی و خوا به رستی هه رگیز ده ست ناداو ناگو نجیت، نابی له سه ر حسابی قازانج و زیان عقیده وه بگیردری و خوا به رستی بکری ۛ ۱۲: يدعو من دون الله مالا يضره وما لا ينفعه ۛ له باتی خوا هانا و هاوار له شتیک ئه کات که نه ئه توانی زیانیکی لی بدات، نه ئه شتوانی قازانج و که لکیکی پیی بگه یه نی، سه رگه ردان و به ده خته و نازانی بو کوئ پروات...؟ سه رلیشیواوه، چونکه یا بتیک ئه په رستی، وه یان گروو و لایه نی، یا که سیك، یا به رزه و هه ندیه که، هه روک ئیستا په ره و ده کریت!! ۛ ذلک هو الضلال البعيد ۛ ئه و حاله ته یه لاری و گو مرییه کی دوو ره له رنماییه ۛ ۱۳: يدعو لمن ضره أقرب من نفعه ۛ شتی ئه په رستی و هاواری لی ده کا، هه میسه زه ره و زیانه کی نزیکتره له قازانجی ئه وه بو دونیا که ی، وه له قیامه تیشدا زه ره و زیانی حه تمی مسو گه ره ۛ لبس المولى و لبس العشير ۛ ئای چ یارمه تیده ریکی خراپه و، چ هاو دم و هاو پییه کی به د فه ره ئه وشه ی تانه، یان ئه و که سه، یان ئه و گروو په که کاتی خوی ئه می له خشته بر دووه. ئینجا پاش باسکردنی به ختی بی به ختان، باسی به ختی به ختداران ئه کا، ئه فه رموی: ۛ ۱۴: إن الله يدخل الذين آمنوا وعملوا الصالحات جنات تجري من تحتها الأنهار ۛ بی گومان ئه و که سانه ی پروایان هیئا وه کارو کرده وه چاکه کانیا ن ئه نجام داوه خوا ده یان باته ناو باخ و باخاتی به هه شته وه که جو گه و روو بارو چوم له بهر دره خته کانیدا دیت و ده روا ۛ إن الله يفعل ما يريد ۛ به راستی خوا هه رچو نیکی بوئ ئه ی کات.

خوستان بخنکینن، خوا پیغه مبه ره هه ره ده خات:

ۛ ۱۵: من كان يظن أن لن ينصره الله في الدنيا والآخرة ۛ هه رکه سیك وهك (ئیبین عه بباس) ئه لی: پیی وایه که خوا هه رگیز له دونیا و له قیامه ت، یارمه تی پیغه مبه ره که ی خوی (موحه ممه د) ۛ ناداو سه ری ناخات ۛ فلمد بسبب إلى السماء ثم ليقطع ۛ ده با گوریسیك بیئی و به میچی خانوو هه کی خویه وه خوی پی هه لواسی، له پاشا خوی پی بخنکینن ۛ فلينظر هل يذهب كيد ما يغبط ۛ

إِرجعی مِنْ حَيْثُ شِئْتَ)). دەر و له بن (عرش) دا سوژده دها بؤ خوا، پاشان له خوا داواى مؤله تى گه پانه وه دهکات، نزیکه پئی بگوترى: بگه ریوه بؤ هر جیگایه که ده ته وئى. (عه مری کورى عاس) ئه لى: پیغه مبه ر ۷۷ باسى پازده سوژده ی قورئانی بؤ کردم، سیانیان له (حزب المفصل) دان که له سووره تى (ق) به وه دهست

ئینجا با بزانیته ئه وه موو رق و توو ره یی و ناره حه تى دلی ده روات؟ چونکه خوا یارمه تى له پیغه مبه رى خوی ۷۷ نابری، دها به ئه ویش له رقا خوی بتاسینیته ۷۶: و کذلک أنزلناه آیات بینات ۷۷ وهك ۷۷ ئه و دابه زانده ئا به و شیوه پر له حیکمه ت و ره وانبیژییه، ئه م قورئانه مان ناره خوار، که ئایه ته کانی روژن و ئاشکران ۷۷ و آن الله یهدى من یرید ۷۷ و بئى گومان هه رکه سیك که خوا خوی بیه وئى و شایسته ش بیته، ئه و به م قورئانه به ره و خوی رینوینی دهکات، چونکه خوی چاک ئه زانی ئه و که سه چى هه لئه گری، وهك خوی ئه فهرمووی: (لا یسأل عما یفعل وهم یسألون). ۷۷: ۱۷: إن الذین آمنوا ۷۷ بئى گومان ئه و که سانه ی که بر وایان هیناوه ۷۷ والذین هادوا ۷۷ ئه وانه ش بوونه جووله که و شوینکه وته ی مووسا ۷۷ والصابین ۷۷ و ئه وانه ش (سوبی) ن و لایان داوه و ئه ستیره، یا فریشته په رستن ۷۷ والنصارى ۷۷ و ئه وانه ش شوینکه وته ی عیسان و مه سیحین ۷۷ والمجوس ۷۷ و ئه وانه ش زه رده شتى و ئاگر په رستن ۷۷ والذین أشركوا ۷۷ و ئه وانه ش که هاویه شیان بؤ خوا دانا ۷۷ إن الله یفصل بینهم یوم القیامة ۷۷ بئى گومان خوی هه ق له روژی دوا یی و سه لادا، به کاری هه مووان راده گاو داوه رییان دهکا بر واداره کانیان ئه نیری بؤ به هه شت و، ئه وانی تریش ئه نیری بؤ دوزه خ. (قه تاده) ئه لیت: ئایینه کان شه ش، پینجیان بؤ شه تان کارو کوژش ئه که ن و باتلن، ئه وى دیکه ش - که بر و بوونه ته نها به م ئیسلامه - بؤ خوا به حقه ۷۷ إن الله على کل شیء شهید ۷۷ به راستی خوا به سه ر هه موو شتی که د شایه و ئاگاداره و ئه زانی چى ئه که ن، که واته ئه وانه هه رچی ئه که ن، با بیکه ن له خوا شاره و نابى.

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يُرِيدُ ﴿١٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّٰدِقِينَ وَالصَّٰدِقَاتِ وَالْمُجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا ﴿١٩﴾ اللَّهُ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٢٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمٰوٰتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٢١﴾ هَٰذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَيْبٍ فَأَلَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ نِيَابٌ مِّن نَّارٍ يُصَبُّ مِن فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿٢٢﴾ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ﴿٢٣﴾ وَلَهُمْ مَقْعٌ مِّنْ حَدِيدٍ ﴿٢٤﴾ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٢٥﴾ إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحْكَمُ فِيهَا مَن يَدْعَىٰ مِّن دُونِ اللَّهِ مِن دَهَبٍ وَيُؤْتَوْنَ أَوْلِيَاؤُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٦﴾

پئی دهکا، بؤ کوئایى قورئان، دوانیشیان له سووره ی (حه ج) دان. (ئه بوو داوود، ئیبن ماجه) ره وایه تیان کردوه. ۷۷ و کثیر من الناس ۷۷ وه زۆریکیش له مه ردوم! به ئاره زووی خوی و به پیخوژشیوونی خوی سوژده هه ربؤ خوا دها ۷۷ و کثیر حق علیه العذاب ۷۷ زۆریکیشیان لاری ده گرن و، سزای خویان له سه ر شایسته و پیویست بووه ۷۷ ومن یه ن الله فما له من مکرم ۷۷ خوا هه رکه سیك بئى ریزو سووکی بکات (به وئى لاساری خو به وه)، واته: هه ر له ئه زه لدا لای خوا بئى بر واه شه قی بیته ئیتر هیه که سیك ناتوانی ریزی لى بنیته و به ره و به ختیارى بییه نیته وه ۷۷ إن الله یفعل ما یشاء ۷۷ به راستی خوا هه رشتیکی ئاره زووی ئه یکات، سزای کئى بدات.. میهره بانى له گه ل کئى بکات.

ئیماندارو خوانه ناس:

ئینجا دیمه نیکی سه ختی روژی قیامت نیشان ئه دات، تا

بوونه وهر سه رجه م سوژده بؤ خوا ده بات:

۱۸: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمٰوٰتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ ۷۷ ئاخو ئه تزانیه که هه رچی له ئاسمانه کان و، له زه ویدایه، سه رجه م هه موو بؤ خوا سوژده دبه ن؟ ۷۷ والشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ ۷۷ خو رو هه یف و ئه ستیره کیوه کان و دره خت و جفوک و خزوکیش، دیاره هه ندیک له و خه لکه خو ر په رست بوون، بؤیه له سووره تى (۳۷/۴۱) ئه فهرمووی: (لا تسجدوا للشمس ولا للقمر واسجدوا لله الذى خلقهن إن كنتم إياه تعبدون). له فهرمووده یه کی (متفق علیه) یشدا هاتووه که: (ئه بوو زه ن) ئه لى: پیغه مبه ر ۷۷ فهرمووی: ((أَتَدْرِي أَيْنَ تَذْهَبُ هَٰذِهِ الشَّمْسُ؟)) ئایا ده زانی ئه م خو ره پاش ئاوا بوونی چى لى دى و بؤ کوئى ده چیته؟ ده لى: گوتم: نه خیر، به لکو خوا باشته ده زانی، ئه ویش فهرمووی: ((فإنها تذهب لِتَسْجُدَ تَحْتَ الْعَرْشِ، ثُمَّ تَسْتَأْذِنُ يَوْشِكُ أَنْ يُقَالَ لَهَا:

جہزہ بہ دہین ﴿الذی جعلناہ للناس سواء العاکف فیہ والباد﴾
 ۱۹: ۱۹ ﴿ہو مزگہ وتہی کہ کردوومانہ بہ زیارہ تگہو پەرستگہ بو تہواوی
 خہ لکی، چ تہوانہی نیشته جینی مہککھن و، چ تہوانہش
 لہ شوینانی دوورہوہ بو دیں ﴿ومن یرید فیہ بالحاد بظلم﴾
 وہ ہرکہ سیک لہ مزگہ وتی (حرام) لہ پئی راست لا بداو کاری
 ناپہ سہند بکا، ہاوبہش بو خوا پہیدا بکا ﴿نذکہ من عذاب الیم﴾
 سزایہ کی زور ئیش پیگہیہ نہری پی دہ چیزین.

دروستکردنی کہعبہو بانگہوازی حج:

﴿۲۶﴾: واذ بوانا لإبراهیم مکان البیت ﴿ثہی پیغہ مہر﴾
 بیتہوہ بیر تہوکاتہ کہ (ٹیبراہیم) مان لہ جیگای (کہعبہ) دا
 تہنواداو تیمان گہیاند کہ لہ کویدا دروستی بکات، واتہ: تہم
 (بہیتہ) کہ ئیستا تہوان بتی تیا تہ پەرستن، ہر تہوکاتہ جیگای
 یہ کتابہ رستی بووہ و، خومان دیاریمان کردوہ ﴿أن لا تشرک
 بی شینا﴾ وتیشمان بہ ٹیبراہیم: ہیچ شتیک مہکہ بہ ہاوہل و
 ہاوبہشی من ﴿وطہر بیتی للطائفین والقائمین والركع السجود﴾
 وہ مالہ کم بو تہواف کاران و نوژکھران و رکوع بہران و سوژدہ
 بہران پاک بکھوہ، واتہ: لہ (کہعبہ) دا تہنہا جیگای تہوانہ
 دہ بیتہوہ، نک تہوانہی بتی تیا تہ پەرستن، ﴿۲۷﴾: وأذن فی
 الناس بالحج ﴿ثہی ٹیبراہیم﴾ جارپی حج بدہ بہناو خہ لکدا،
 واتہ: جاریدہ بابین بو زیارہتی کہعبہ بہ نیازی حہجہوہ، جا بو
 دلنیایی ٹیبراہیم و گہیشتنی بانگہ کی بہ مہردوم تہ فہرمووی:
 ﴿یأتوک رجالا﴾ بہ پیادہیی دین بولات ﴿وعلی کل ضامر یأتین
 من کل فج عمیق﴾ وہ لہ سہر پشتی ہموو و شتریکی لاواز، لہ بہر
 تہوہ کہ لہ پیگا دوور و دریزہ کانہوہ دین بو حج.

بہرہو قازانجہکانی حج:

﴿۲۸﴾: لیشهدوا منافع لہم ﴿تا تہوان نامادہی گہل لہ کہ لکہکانی
 دونیاو دواروژیان ببین. واتہ: نامادہ بوون لہو جیگہدا کہ لکی ٹایینی
 ودونیایی تیایہ. ہموو کہ لکیکی بازرگانی و کؤمہ لایہتی و نابووری
 تیایہ ﴿ویذکرو اسم الله فی أيام معلومات﴾ وہ لہ رؤژانیکی
 زانراودا واتہ: لہ رؤژہکانی قوریانی کردندا با یادی خوا بکھن و
 بلین (لیک الہم لیک). ﴿علی ما رزقہم من بہیمۃ الأنعام﴾
 لہ سہر سہر پینی تہو و شتر و مہر و مالانانہ خوا پیانی داوہ واتہ: با
 لہکاتی سہر پینی حہیوانی قوریانیدا تہنیا ناوی خوا بینن ﴿فکلوا
 منها﴾ خوتان لہ گوشتی تہو سازہل قوریانیہ بخون ﴿وأطعموا
 البائس الفقیر﴾ و بہشی تہوانہشی لی بدہن کہ برسبیہ تیانی پیوہ

لہوی ریزدارو بی ریز دہرکھووی، وکو دہ فہرمووی: ﴿۱۹﴾:
 ہذان خصمان ﴿تہمانہی کہ باس کران دوو دہستہی ناحہزو
 دژ بہیہکن، پروادارو بی پروا﴾ اختصموا فی ربہم ﴿لہ سہر
 پەرہورندہی خویمان کیشمہ کیشم وقرہ قریانہ، پروادارہکان دیفاع و
 بہرگریبان لہ ٹایینی خوا دہ کردو، بی پروایانیش ویستیان ٹایینی
 خوا بہ فووی دہ میان بکوژیننہوہ!! ﴿فالذین کفروا قطع لہم ثیاب
 من نار﴾ جا تہوانہی کافرو بی پروابوون، جل و بہرگ و پوٹاسکی
 ٹاگریان بوپراوہ، بہ تہندازہی قہدو بالای خویمان ﴿یصب من
 فوق رؤسہم الحمیم﴾ ٹاوی کول بہ کولیشیان لہ سہرہوہ بہ سہرا
 دہ کری ﴿۲۰﴾: یصہر بہ ما فی بطونہم والجلود ﴿ہر بہوٹاوہ
 ناوسکیان و پیستیان تہ توینریتہوہ دہ بیتہ ٹاو و دیتہ خواروہ،
 پیستہ کہ شیان ہموو لہ تاو گہرمای تہو ٹاوہدا دہ بلوختی. ﴿۲۱﴾:
 ولہم مقامع من حدید ﴿بہرگورزی ٹاسنیش دہ درین﴾ کلما
 أرادوا أن یخرجوا منها من غم ﴿ہر کاتیکیش گہرکیان بی کہ
 لیی دہرچن لہ خہم و خہ تہاندا﴾ أعیدوا فیہا ﴿تہ گہر پینرینہوہ
 بو ناوی و قہتیش رزگاریان نابی﴾ وذوقوا عذاب الحریق ﴿بو
 تہوہی زیاتریش ٹیشیان پی بگات، پییان تہوتری: دہی سزای
 سووتینہر بجیزن، تہمہ پاداشت و تولہی بی پروایان بوو،
 تہمیش پاداشتی پروادارانہ کہ دہ فہرمووی: ﴿۲۳﴾: إن الله یدخل
 الذین آمنوا وعملوا الصالحات جنات تجری من تحتہا الأنہار ﴿
 بہ راستی تہوانہی پروایان ہیٹاوہو کارہ چاکہکانیان کردوہو، خوا
 تہیان باتہ ناو چہند باخ و باخاتیکی بہ ہہشتہوہ کہ بہ بنکی دارو
 دہرختہکانیدا چہندین پروبارو چؤماو دیت و دہروا ﴿یحلون فیہا
 من أساور من ذهب و لؤلؤا﴾ خشلدار دہ کرین لہویدا بہ بازنی
 زیرو مرواری ﴿ولباسہم فیہا حریر﴾ و جل و بہرگی تہوٹیشیان
 ہوریشمہ، ٹینجا بہ ہوی دہرکھوتنی سہر تہنجامی ہردوو
 لایانہوہ - پرواداران بو بہ ہہشت و، بی پروایانیش بو دوزہخ-
 تہم وانہیہش پیشکھش دہ کریت: ﴿وہدوا إلى الطیب من القول﴾
 بہرہو قسہی جوان و تہی شیرین رینوینی کراون کہوشی (لا إلہ
 إلا الله) یہ ﴿۲۴﴾: وہدوا إلى صراط الحمید ﴿ہرہوہا رینوینی
 کراون بو پیگہی پہ سہندی خوا.

تہوانہ ری لہ مالی خوا دہ گرن:

﴿۲۵﴾: إن الذین کفروا ویصدون عن سبیل الله والمسجد الحرام ﴿
 بہ راستی تہو کہسانہش خوا نہناس و بی باوہرن و، ہیٹان
 پروادارانیش لہ پیگاو ریباری خوا دہ گرنہوہو، دہبنہ لہ مہر
 لہ مزگہ وتی (حرام) و ناہیلن زیارہتی تہو مزگہوتہ بکھن، تووشی

ناحه قی و دروینه هاوکیشه له گه‌ل شهریک و هاوبه‌ش دانان بۆ خوی گه‌وره. ﴿۳۱: حنفاء لله غیر مشرکین به﴾ هه‌میشه هه‌ول بدهن دلپاک و راست‌بن و، هه‌ر بۆ خوا خۆ یه‌کلا بکه‌نه‌وه، وه‌له هه‌موو جوړه شیرکیک خۆ لا‌بدن و، هاوه‌لی بۆ دامه‌نین ﴿ومن یشرک بالله﴾ و هه‌رکه‌سیک هاوه‌ل و هاوبه‌ش بۆ خوا دابنیت

دیاره‌و تامه‌زۆن، ئه‌وانه‌ش که پێوه‌یان‌ه‌وه دیار نییه، (هه‌ژاران و نه‌داران) هه‌موویان لێی بخۆن ﴿۲۹: ثم لیقضوا تفثهم﴾ له‌پاشا با ئیحرامه‌که‌یان له‌خۆیان بکه‌نه‌وه‌و سه‌ریان بتاشن و، نینۆک بکه‌ن و چلک و چه‌په‌لێش له‌خۆیان بکه‌نه‌وه، دیاره‌ ماوه‌ی ئیحرام توژو چلک و چه‌په‌لێیان لێ ده‌نیشیت جا دوا‌ی شکاندنێ ئیحرامه‌که‌یان پاک و خاوتنی خۆیان ئه‌که‌ن ﴿ولیوفوا نذورهم﴾ هه‌روه‌ها نه‌زهره‌کانیان جیبه‌جێ بکه‌ن "نه‌زری چه‌ج و دیاری" ﴿ولیطفوا بالیت العتیق﴾ و با ته‌وافی مالی دێرین و پارێزراوی خوا بکه‌ن: (طواف الإفاضه). ئیمامی (ترمزی) ئهم فهرموده‌یه‌ی هه‌یناوه‌ ده‌لی: ((إنما سمي البيت: العتیق، لأنه لم يظهر عليه جبار)) به‌لێ هه‌ر له‌و کاته‌وه‌ ئه‌و بانگه‌ دراوه‌ تا ئیستا مه‌ردوم دوور و نزیک به‌هه‌زاران کیلومه‌تر به‌ره‌و که‌عبه‌ ئه‌رۆن و ئاماده‌ی ئه‌و هه‌موو که‌لک و قازانجه‌ ئه‌بن.. چه‌ج عیباده‌تیکی جه‌ماوه‌ری سالانه‌یه، وه‌ گه‌لی سودو قازانجی مه‌عنه‌وی و ماددی تێدا‌یه بۆئه‌وانه‌ی ئاماده‌ ده‌بن بۆ ئه‌نجامدانی ئه‌و فه‌یزه‌ گه‌وره‌یه.

رێزگرتن له‌و شیعارانه‌ خوا داینان:

﴿۳۰: ذلك ومن يعظم حرمات الله﴾ به‌رنامه‌ی چه‌ج ئاوايه (که باس‌کرا)، جا تۆیش به‌توندی ئه‌و به‌رنامه‌یه‌ بگه‌رو کاری پێ بکه، شیایو باسیشه هه‌رکه‌سیک رێز له‌ فهرمانه‌کانی خوا بگه‌ری و به‌گه‌وره‌یان دانی و له‌گونه‌ خۆی بپاریزی ﴿فهو خير له عند ربه﴾ ئه‌وه‌ لای په‌روه‌ردگاری بۆی چاک‌تره. موشریکه‌کان هه‌ندێ شتیان له‌سه‌ر خۆیان هه‌رام و یاساغ کردبوو، وه‌ک (به‌حیره‌و، سائیبه‌و، وه‌صیله‌و، حامی..). که‌ خوا حه‌ل‌لێ کردبوون وه‌ک ئه‌فه‌رموی: ﴿وأحلّت لكم الأنعام إلا ما يتلى عليكم﴾ گۆشتی و شترو گاو مه‌رو بزنیشتان به‌هه‌موو جوړه‌کانییه‌وه بۆ حه‌ل‌ل کراوه، ئه‌وه نه‌بێت "له‌قورئاندا" یاسای هه‌رامییه‌تی بۆتان ئه‌خوێنریته‌وه، وه‌ک له‌ئایه‌تی: (حرمت علیکم المیتة والدم..). دا هه‌رام‌کراوه‌کان باس‌کراون، ئیستر ئیوه‌ بۆتان نییه‌ به‌ئاره‌زووی خۆتان حه‌ل‌ل و هه‌رام بکه‌ن و، یاسای ژبان دابنێن ﴿فاجتنبوا الرّجس من الأوثان﴾ بت په‌رستن شتیکی زۆر بێ نرخ و پیسه، سه‌ره‌پرینی ئاژده‌ل بۆیان پیسه، جا که‌وايه ئیوه‌ش له‌ بتان خۆ دوور بگرن، چونکه‌ پیسن ﴿واجتنبوا قول الزور﴾ هه‌روه‌ها هاوه‌ل‌دانان بۆ خوا درۆیه‌کی گه‌وره‌یه، که‌وايه له‌ هه‌موو گوتارو وته‌یه‌کی درۆو نابه‌جی و هه‌لبه‌ستراویش دوور بگرن، شایه‌تیدانی درۆینه‌ش که‌متر نییه‌ له‌ شیرک، وه‌ک له‌م فهرموده‌ هاتوه‌: ((عدلت شهادة الزور الإشراک بالله "عز وجل") (رواه أحمد). واته: شایه‌تی

وَهُدُوا إِلَى الصَّالِحِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣١﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالسَّبِيلِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلَهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَنَافُ فِيهِ وَالْبَاءُ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَافِ يُظْلَمُ نَفَقَهُ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ ﴿٣٢﴾ وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ فِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿٣٣﴾ وَأَذِّنْ لِلنَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا لَا عَلَى سَكَبٍ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ مِنْ كُلِّ فُجٍّ عَمِيقٍ ﴿٣٤﴾ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَبْنَاءِ مُعَلَّمِينَ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَيْمَتِهِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ اللَّهِ الْقَدِيرِ ﴿٣٥﴾ ثُمَّ لَيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٣٦﴾ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمِ حُرْمَتَ اللَّهِ فَهُوَ خَضِلٌ عَنْ عَرْشِ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمْ الْآفَاقُ إِلَّا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٣٧﴾

﴿فكأنما خر من السماء فتخطفه الطير﴾ وه‌كو ئه‌وه‌یه له‌ ئاسمانه‌وه به‌رینته‌وه "بۆ قولایسی زه‌وی" کتوپر هه‌ر له‌هه‌واوه مه‌ل و په‌له‌وه‌ر له‌سه‌ری ئاماده‌ بێت و بیفرینێ و پارچه‌ پارچه‌ی بکات ﴿أو تهوی به‌ الريح فی مکان سحیق﴾ یاخود بایه‌کی به‌هیز و قورس بیبا بۆ جینگایه‌کی دوورو چه‌په‌ک و ملی بشکینێ، ئه‌وه‌ نموونه‌ی که‌سیکه‌ هاوه‌ل بۆ خوا دابنێ، چونکه‌ له‌ئاسۆی به‌رزى باوه‌ره‌وه ئه‌که‌ویتنه‌ چالێ هه‌ره‌ خواری تیا چوونه‌وه‌و، جینگه‌ی قایمی خۆی له‌ده‌ست داوه‌و په‌له‌وه‌ر سه‌ری تێ ئه‌که‌ن ﴿۳۲: ذلك ومن يعظم شعائر الله﴾ کاروباری چه‌ج ئا به‌و شیوه‌یه‌ بۆتان روژن کرایه‌وه‌وه‌ ده‌بی ئاوا ئه‌نجامی بده‌ن، جا هه‌رکه‌سیک به‌و پێودانه‌ی رێزی قوربانی و فهرمان و دروشمه‌کانی تری خوا رابگرێ، واته: کاروباری چه‌ج و قوربانی و دیاری (که‌عبه‌) قه‌له‌و بکا بۆ روژی سه‌ر برین ﴿فإنها من تقوى القلوب﴾ چونکه‌ به‌ گه‌وره‌ دانانی ئه‌و دروشمانه‌ له‌ ته‌قواو خۆپاراستنی ده‌لکانه‌، ئه‌وه‌ی مه‌به‌ست بێ

لہ حج و دروشمہ کانی خوادا، تہ نہا تہ قواہیہ. (تہ بوو رافیع) تہ لی: پیغمہ بر ۳۳ دوو بہرانی گہورہی قہلہوی شاخداری خہ سینراوی کردہ قوربانی. پیٹشہوا (تہ حمہد)، ہر وہا (عہ لی تہ بی تالیب) تہ لی: پیغمہ بر ۳۴ فہرمانی دا تہ ماشای چاوو گوئی حہیوانی قوربانی بکہین (تا دہ کر ی بی عہیب و ناتہواو نہ بن) (پیٹشہوا

حُفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ. وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيحٍ ﴿٣١﴾ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْطَمْ شَعْرُ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ يَحْمِلُهَا إِلَى الْبَيْتِ الْمُقَيِّقِ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّذِكْرِهِمْ وَأَسْمَ اللَّهَ عَلَى مَا رَزَقْنَاهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِنَّهَا لِلَّهِ وَمِلَّةِ الْوَحْدِ فَلَهُدَّ أَصْلُوا بِشِرِّ الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾ الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَحَلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّادِقِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ الْقُلُوبُ وَمِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِشُكْرٍ وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْتُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ اللَّهَ يُذَفِّعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ ﴿٣٨﴾

تہ حمہد). بہ کورتی: ہر عہیبیک گوشت کہم بکاو حہیوانہ کہ لہرولواو بکا، تہ وہ بو قوربانی ناشی. ﴿۳۳﴾ لکم فیہا منافع الی اجل مسمی ﴿۳۴﴾ دہتوانن تا کاتی دیاریکراو بو سہر برینی حہیوانہ کانی دیاری کہ عہبہ جوہرہا کہک و سوودیان لی و ہرگرن و ہک بہ کارہینانین بو سواری و شیرو دوو کہرہو ماست و... ﴿۳۵﴾ ثم محلہا الی البیت العتیق ﴿۳۶﴾ لہپاشان جیگہی بہ قوربانیکردونیان لای مالی دیرینہ بہ پڑہ کہی خواہی، لہ حہرہم، یان لہمینادا سہر تہ بردری، و ہک خوئی تہ فہر موئی: (ہدیا بالغ الکعبہ) ۹۵/۵، یا و ہک: تہ فہر موئی: (والہدی معکوا أن یبلغ محلہ) ۲۵/۴۸.

لہ ہہ موو ناییینیکدا قوربانی ہہ بووہ:

﴿۳۴﴾: ولکل أمة جعلنا منسكا ﴿۳۵﴾ ثم دیاری و قوربانینیہ وہ نہبی تہ نہا بو ئیوہ بیٹ، بہ لکو بو ہہ موو ٹومہ تیک (لہ ٹومہ تانی پیٹشو) دروشمی قوربانی و خوین رشتنمان دانابوو ﴿۳۶﴾ لیکروا اسم

اللہ علی مارزقہم من بہیمۃ الأنعام ﴿۳۱﴾ تا لہ سہر سہر برینی تہو مہرو مالآتہ کہ خوا پیانی بہ خشیبوو، نیوی خوا بیئن و سوپاسی بکہن ﴿۳۲﴾ فإلھکم إله واحد ﴿۳۳﴾ خو خواو پەرستراوی ئیوہ پەرستراویکی تاک و تہ نہایہ ﴿۳۴﴾ فلہ أسلموا ﴿۳۵﴾ جا کہواتہ ئیوہ ہہ مووتان تہ نہا ملکہچی بو تہو بکہن و، تہ سلیمی بریارہ کانی تہو بین ﴿۳۶﴾ وبشر المخبِتین ﴿۳۷﴾ موژدہش بدہ بہو بہندہ خو بہکہ مزان و ملکہچکہرانہ ﴿۳۸﴾ الذین إذا ذکر الله وجلت قلوبہم ﴿۳۹﴾ تہوانہی کاتی ناوی خوا برا، دلیان - دائہ چلہ کی و پر تہبی لہ ترس و ہہیبہت ﴿۴۰﴾ والصابرین علی ما أصابہم ﴿۴۱﴾ خوراکرانیٹش لہ بہرامبہر ہر نارہحتی و بہلایہک دووچارسان تہبی ملکہچ دہبن و رہخنہ یان نییہ ﴿۴۲﴾ والمقیمي الصلاة ﴿۴۳﴾ تہوانہش نوڑہکانیان بہباشی تہنجام دہدہن ﴿۴۴﴾ ومما رزقناہم ینفقون ﴿۴۵﴾ لہو مال و سامانہی پیمان بہخشیون دہبہخشن، ثابہم شیوہیہ خوی گہورہ گشت عہقیدہو دروشمہ کانی خوی پہیوہست تہکات بہیہکہوہ ﴿۴۶﴾: ۳۶: والبدن جعلناہا لکم من شعائر الله ﴿۴۷﴾ سہر برینی وشتری قہلہوی زلہ بو کردنی بہ قوربانیمان کردہ ہیما نیشانہی جیہہ جی کردنی دروشمہ کانی خوا بوٹان، دہشی لہکات و لہشوینی خویدا تہنجام بدریت ﴿۴۸﴾ لکم فیہا خیر ﴿۴۹﴾ بی گومان کہ لکی زوری دونیاو قیامہتیان تیایہ بوٹان، لہ دونیادا خیری زوریان لی تہ بین و، لہ قیامہتیشدا پاداشتیان پی و ہر تہ گرن ﴿۵۰﴾ فاذکروا اسم الله علیہا صواف ﴿۵۱﴾ تہو دہمہی وشتہکان بہ پیوہ و ستاون و بو سہر برین نامادہن، ناوی خوایان لہ سہر بین و، بلین: (بسم الله.. الله اکبر). مہبہست لہ وشہی (صواف) تہوہیہ: وشتری قوربانی لہکاتی و ہستاندا، ہر دوو دہستی تائہ ٹوئی پیکہوہ دہبہسترتین، ہتا لہکاتی سہر برینیدا تہ کانی زور نہدا و ہلنہیہت ﴿۵۲﴾ فاذا وجبت جنوبہا ﴿۵۳﴾ جاکاتیک - دوی سہر برین - لہ سہر تہ نیشت کہوتن و گیانیان تیا نہماو لہ جوولہ کہوتن ﴿۵۴﴾ فکلوا منها ﴿۵۵﴾ لییان بخون ﴿۵۶﴾ وأطعموا القانع والمعتر ﴿۵۷﴾ و دہر خواردی تہو مروژہ شہرمنہ (داوا ناکا) تہومروژہیش پارسہکہ (داوا دہکات) بدہن ﴿۵۸﴾ کذلک سخرناہا لکم ﴿۵۹﴾ و ہک رام کردنی شتہکانی دیکہ وشتریشمان بہو گہورہی و زلہ بییہ بو رام کردون، بہٹاسانی سہری دہبرن و، لہکاتی پیوہستیشدا سواری دہبن ﴿۶۰﴾ لعلمکم تشکرون ﴿۶۱﴾ بہشکو سوپاسگوزاریم بکہن.

بہ پاکی قوربانی بکہن:

جا کہ فہرمانیش بہ سہر برینی وشتہکان تہدری، وہ نہبی لہ بہر پیوہستی خوا بی پییان، چونکہ ﴿۳۷﴾: لن ینال الله لحومہا ولا

خوڤيان دهر کران!! ﴿﴾ إلا أن يقولوا ربنا الله ﴿﴾ هيچ گونا هيکيان نه بوو، مگه ر هره نه مه که ئه يان وت: پهروه دگاري ئيمه (الله) خوايه کی تاك و ته نيایه! دياره نه مان وهك نه وان هيچ که سيکيان نه نه کرده هاو بهش و هاو له خوا، بي گومانه هه موو کاتي ملهوران لهو يه کلا بوو نه وه يه تر ساون و نه يستر سن ﴿﴾ ولولا دفع الله الناس

دماؤھا ۞ نہ گوشتیان و، نہ خوینیان ناگاتہ خوا! ۞ ولکن ینالہ
التقویٰ منکم ۞ بہ لکو تہنہا پاکی و پاریزگاری ئیوہی پی دہگا،
کہ یہ کلا بوونہوہ تانہ بو ئہو، نہ ک وہ ک قورہ یشیہ کان ئاژہ لیان
سہر ئہبری و خوینہ کہیان بہ کہ عیہدا ہلئہ سوی، بتہ کانیشیان
پی رہنگ نہ کرد! ۞ کذلک سخرہا لکم ۞ ئا بہوشیوہ کہ دہبینن
خوا چوارپیانیی بو ئیوہ کہوی و رام کرد ۞ لتکبروا اللہ علی
ما ہداکم ۞ ہہ تاخو- لہ بہرامبہر ئہوہوہ ریگہی راستی نیشان
داون- بہ گہورہ رای بگرن ۞ وبشر المحسنین ۞ موزدہش بہ خیر
خوازان و چاکہ کاران بدہ ئہوانہ بیریان چاکہ، بو چوونیان
چاکہ، خوا پرستییان چاکہ، چاکیش ئہزانن کہ چون پە یوہندی
بہ خواوہ بکن.

خواهش می‌کنم که با و هر داران ده کاتبه:

﴿ ۳۸: ﴾ إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا ﴿﴾ بِهَرَاَسْتِي خُوا بهرگری
وبهره‌وانی له‌وانه ده‌کات ثیمان و باوه‌ریان هی‌ناوه. واته : خرابه
وخرابه‌کاری بی پروایان ر‌هت نه‌کاته‌وه لی‌یان، وه‌ک خوی
ده‌فه‌رموی: (أليس الله بكاف عبدة) ۳۶/۳۹. یا وه‌ک نه‌فه‌رموی:
(ومن يتوكل على الله فهو حسبة) ۳/۶۵. ﴿﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَحِبُّ كُلَّ
خَوَانٍ كُفُورٍ ﴿﴾ بهر‌اَسْتِي خُوا هه‌موو جو‌ره که‌سی‌کی گزی‌کاری بی
بر‌واو سی‌له‌ی خو‌ش نا‌وی.

فەرمان بە جیهاد و تۆله کردنهوه:

[illegible]

أَوَّلَ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ
لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِينِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنَّهُ
يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَفُتَ
صَوْمِعُ وَبَيْعٌ وَصُلُوتٌ وَمَسْجِدٌ يُذَكِّرُ فِيهَا أَسْمَ اللَّهِ
كَثِيرًا وَلَيْسَ نَصْرَكَ اللَّهُ مِنْ نَصْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ
وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾ وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ
قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾
وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ
أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرِيبَةٍ
أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فِيهَا خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا
وَبِئْرٌ مُعْتَلَةٌ وَقَصْرٌ مَشِيدٌ ﴿٤٥﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَتَكُونُ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا
لَتَنعَىٰ الْآبِصَرُ وَلَكِنَّ نَعْيَ الْقُلُوبِ أَتَىٰ فِي الصَّلَواتِ ﴿٤٦﴾

بعضهم ببعض ﴿ سوننه تی خوا وایه که : ئەگەر خوا خۆی هەندی خەڵکی بە هەندیکی دی پال پێوه نەناو و فەرمانی جیهادی نەدایا ﴿ لهدمت صوامع و بیع و صلوات ﴿ هەرچی دیرو پەرستگای گۆشه گیران (ره‌بان) و که‌نشته‌ی جووله‌کان ﴿ و مساجد ی‌ذکر فیها اسم الله کثیرا ﴿ و مزگه‌وتی موسلمانان - که ناوی خ‌وایان زۆر تیا ده‌برێ- وێران ده‌کران، واته‌ : بێ پروایان زالد ده‌بوون به‌سه‌ر ته‌واوی ئایینه‌ ئاسمانیه‌ی کاند‌او گشت په‌رستگا‌کانیشیان وێران ده‌کرد ﴿ و لی‌صرن الله من ی‌نصره ﴿ بێ گومانه‌ خوا یارمه‌تی ئەو که‌سه‌ ده‌دات، که یارمه‌تی ئایینه‌که‌ی ئەو بداو، مه‌ل‌به‌نده‌کانی خ‌واپه‌رستی بپاری‌زی‌و، له‌ پیناویاندا جیهاد بکات، خۆ حیکمه‌تی خ‌وای گه‌وره‌ش وایه‌ هەرگیز یارمه‌تی ته‌مه‌ل و خۆ لاوازه‌رو سسته‌کان نادات، به‌ل‌کو ته‌نها یارمه‌تی ئەه‌لی گۆره‌پان و کۆشه‌ران ئە‌دات ﴿ ان الله لقوی عزیز ﴿ به‌راستی خوا زۆر به‌هێزو ده‌سته‌ل‌اته‌، هیچ که‌سی‌ک ده‌ره‌قه‌تی نایه‌. به‌ل‌ی.. ئیسلام

تهنها به نوپژ و قورشان خویندن و.. هتد سه رناکه وی، به لکو
 "سه ره پای شهوانه ش" ههول و کوشان و جیهادو هیجرت و لی
 برانیشی دهوی.

ئهو دهمه موسلمان حوکمی ده که ویتته دهست:

﴿ ۴۱: الذين إن مكناهم فی الأرض أقاموا الصلاة وآتوا الزكاة ﴾
 شهوانه و شایسته ی شهون که خوا یارمه تییان بدات و بهرگریان
 لی بکات، که سانیکن که شه گهر خوا له م زهویه دا پایه دارو به هیزیان
 بکاو دهسه لاتیان پی بدا، نوپژ به ریک و پیکتی شه کهن و، ملکه چی
 فرمانی خوا شه بن و، به شیکتی سامانیشیان له زه کاتا شه دن،
 واته: مافی دارایی خو یان جیه جی شه کهن ﴿ وأمرنا بالمعروف ﴾
 و فرمان به چاکه شه دن و، مردوم به رهو خیرو سه لاحت شه بن
 ﴿ ونهوا عن المنکر ﴾ و بهر له کاری خرابه ده گرن و روویه پرووی
 فه سادو هیزی شه شه دهستن ﴿ والله عاقبة الأمور ﴾ کوتایی و
 سه رهنجایی هه موو کاره کانیش هه بۆ خوایه.

دواوژی به درو خه رهوان:

به لی.. سه رخستن و یارمه تیدانی موسلمانان گه لی مهرجی تاییه تی
 خوی هیه، زه حمهت و ماندوو بوونیکی زوری دهوی پیویسته شه
 مهرجانه گشت بیننه جی، شهوجا یارمه تیش ده بی. خوی گه وره
 به م ثایه ته دلخوشی په یامبه ر ﴿ شه داته وه شه فره موئ: ﴿ ۴۲:
 وإن یکذبوک فقد کذبت قبلهم قوم نوح وعاد وثمود ﴾ خو شه گهر
 شهوانه تو به دروژن ده زانن و بروات پی ناکه ن، دل زویر مه به،
 چونکه له پیش شه مانه یشه وه گه لی نووح وعاد سه موود په یامبه رانی
 خو یانیان به دروژن زانیوه پروایان پی نه هیناون و چوون به گزیاندا،
 وه گه لی نووح و عادو سه موود، چوون به گز په یامبه ره کانیا ندا و
 به دروژنیان دانان و پروایان پی نه هینان ﴿ ۴۳: وقوم إبراهیم وقوم
 لوط ﴾ ۴۴: وأصحاب مدین ﴿ وه گه له که ی شیراهیم و لوت و
 هوژی شوعه یب (نیشته جیکانی مه دیه ن) یش ﴿ وکذب موسی ﴾
 ومووسایش له لایه ن فیرعه ون و دارو دهسته که یه وه به دروژن دانرا
 ﴿ فأمليت للكافرين ثم أخذتهم ﴾ ئینجا منیش بۆ ماوه یه که مؤله تم
 به و بی پروایانه دا، ههروه که ده بیینی مؤله ت به قوره یش درا،
 پاشانیش قارو غه زه بم لی گرتن ﴿ فکیف کان نکیر ﴾ جا ئینکاری
 و بی زاری من له وانه چوون بوو؟ وه که شه فره موئ: (ثم أخذتهم فکیف
 کان نکیر)؟ خه لکیکی زور له سه له ف ده لین: ماوه ی نیوان وته که ی
 فیرعه ون (أنا ربکم الأعلى) و تیا چوونه که ی چل سالی خایاندا!
 بویه (بوخاری و موسلیم) شه فره مووده یان هیناوه: ﴿ إن الله لیملی

للالظالم حتی إذا أخذہ لم یفلته) واته: له سه ره تاهو خوا مؤله ت به
 مروی ناهه فکارو سته مکار ده دا - واته: جلهوی بۆ شل ده کا- تا
 کاتیی کتوپر که گرتی، ئیتر هه رگیز بهری نسا داو رزگاری نابیی.
 پاشان پیغه مبه ر ﴿ ثم ثایه ته ی خوینده وه: (وکذلک أخذ ربک
 إذا أخذ القرى وهی ظالمة إن أخذہ الیم شدید). به لی.. به هه قیقه ت
 گرته که ی زور سهخت و قورس وبیی وینه بوو، توفان، نقوم
 کردن و خنکاندن، ویران کردن و بوومه له رزه و باو بۆران ﴿ ۴۵:
 فکأین من قرية أهلكناها ﴾ ئینجا فه وتانندی گه لانی بی باوه ری
 پیشووی بۆ باس شه کات، و شه فره موئ: ئای چ خه لکیکی زوری
 شارو گونده کانمان له ناو برد (پاش ماوه پیذانیان) ﴿ وهی ظالمة ﴾
 چونکه ناهه ق و سته مکارو بی برپا بوون ﴿ فهی خاویه علی
 عروشها ﴾ دیواری خانوو به ره یان به سه ر سه قف و میچ و لای
 سه رویدا که وت، واته: رپودا وه که شه وهنده توندو قورس بوو، له
 پیشه وه به شی سه ره وه ی که وت، ئینجا دیواره کانی، یا بلیین:
 کورد واته نی داریان به سه ر به ردا درا ﴿ وبشر معطلة ﴾ و دهوری
 زور چالوو بیر ی پر ئاویان بی خاوه ن که وت و چول کراو که سیک
 نه بوو سوودی لی وه رگری ﴿ وقصر مشید ﴾ وه زور کو شکی بته وو
 به رزو سه ر به ئاسمان کشاوو رازاوه یان ویران کران و، خاوه نه کانیا ن
 تیا چوون، ده نایا شه کارانه په ندو ئاموژگاری ناگه یه نن!! وه ک
 شه فره موئ: (أینما تکنونوا یدرکم الموت ولو کنتم فی بروج
 مشیده) ۷۸/۴. ﴿ ۴۶: أفلم یسیروا فی الأرض ﴾ ئاخو هیشتا
 شهوانه به زه ویدا نه گه راون؟ ﴿ فتکون لهم قلوب یعقلون بها ﴾ تا
 ببنه خاوه ن دلان و راستیه کانی پی ده رک بکه ن؟ ﴿ أو آذان یسمعون
 بها ﴾ وه یا گو یچکه گه لیکی ژنه وا که بانگی راستی پی بییستن؟
 واته: شهوانه هه ره وه ک دل و گو ییان نه بی وایه، بویه به ژیرانه
 نابینن و نابیین و بیر ناکه نه وه؟ ﴿ فاینها لا تعمی الأبصار ﴾
 له راستیدا چاو کو یز نابن ﴿ ولكن تعمی القلوب التی فی الصدور ﴾
 به لکو شه دلانه کو یز ده بن و هیزی ده رک کردونیان نامی نی و
 بینایی خو یان له ده ست شه دن.. که جییان له ناو سینه کانه، بویه
 چاوه کانیش به دوا ی شهواندا شه رو ن و زهینیان نامی نی.

خو انه ناسان په له ی سزایانه:

﴿ ۴۷: ویستعجلونک بالعذاب ولن یخلف الله وعده ﴾ و له باتی
 شه وه که ورد بیننه وه له شوینه واری تیا چووه کان! که چی به گالته وه
 به په له داوا ی سزات لی شه که ن! خو هه ره پیش دیت، به لام هه موو
 شتی که به لای خواوه کاتیکی بۆ برا وه ته وه، خواش هه رگیز له به لینی
 خوی پیچه وانه کار ناکات ﴿ وإن یوما عند ربک کألف سنة ما

تعدون ﴿خو زور له سر خو کار نکا.. چونکه تاکه روژی له لای پوره دگارت، به قهدهزار ساله که نیوه نه میژمیرن، ﴿۴۸﴾ و کاین من قریه املیت لها وهی ظالمة ﴿شارو گوندیکی زور - که سته مکار بوون - مؤله تم دان﴾ ثم أخذتها وإلی المصیر ﴿له پاشان غه زهم لی گرتن و له ناوم بردن و، هه مووشیان ته نها بولای من نه گه رینه وه، ثم ثایه ته یش نه و به ری نه فامییان دهر ده خا کاتی که په له نه که ن بؤ سزا وه که نه فهرمووی﴾ (وإذ قالوا اللهم إن کان هذا هو الحق من عندک فأمطر علینا حجارة من السماء أو أئتنا بعذاب أليم) ۳۲/۸. یاخود (قالوا ربنا عجل لنا قطناً قبل یوم الحساب) ۱۶/۳۸. نیامی (ترمزی و نه سائی) ثم فهرموده یان هیناوه (بؤ پشگیری کردنی نه وه که ته نها روژیکی قیامت له لای خوا به قهده هزار سالی نیمه یه: ((یدخل فقراء المسلمین الجنة قبل الأغنیاء - بنصف یوم - خمساً عام))، واته: موسلمان هه ژاره کان به نیو روژی پیش دهوله مه نده کان ده چنه به هه شت، پرسیار له نه ندازه ی نهو نیو روژه یه کرا، فهرمووی: پینج سده ساله.

جهز او توله ی چاکان و خرابان:

ئینجا داوا له په یامبه ر ﴿نه کات که به پاشه روژیکی ناوولا و رهش بیان ترسینی﴾: ﴿۴۹﴾ قل یا ایها الناس إنما أنا لکم نذیر مبین ﴿بلئ: نه ی خه لکینه! به راستی من بؤ نیوه ته نیا هه ترسینه ریکی ناشکرام، ئیتر له وه به ولاره دهسه لاتیکم نیبه بؤ پیشخستنی سزا، وهیا بؤ دواخستنی، ئینجا پاشه روژی بهرواداران دیاری نه کات: ﴿۵۰﴾ فالذین آمنوا وعملوا الصالحات لهم مغفرة ورزق کریم﴾ جا نهوانه ی و بهروایان هیناوه کاره چاکه کانیان نه نجام داوه لیپووردن و روژی به کی پاک و پیروزیان له به هه شتدا بؤ ده بی ﴿۵۱﴾ والذین سعوا فی آیاتنا معاجزین ﴿و نهوانه ش بؤ له کارخستن و پووچهل کردنه وهی ثایه ته کانی نیمه کوشان و ویستیان په کیان بخه ن و زال ببن ﴿اولئک أصحاب الجحیم﴾ نهوانه هاوړی دوزهخن و لئی دوورناکه ونه وه.

شهیتان میملی هه مو پیغه مبه ریک بووه:

دیاره هه چوئی خوی گه وره بانگه وازه کی له بی بهروایان نه پاریزی، هه روایش له فیلی شهیتان نه پیاریزی و ناهیلی دهغه لی نه وی تیکهل بیی، وه که نه فهرمووی: ﴿۵۲﴾ وما أرسلنا من قبلك من رسول ولا نبی ﴿له پیش تو شدا نیمه هه پیغه مبه ریکی خاوه ننامه و بی نامه مان ناردیبت، که نیشانه کانمان به خه لک راگه ینیت ﴿إلا إذا تمنی ألقى الشیطان فی أمانته﴾

ئیسلا شهیتان گورانکاری و دهغه دهی خوی له پال ناخنیوه. (فتح القدیر) ثلثی: (قال البغوی: إن أكثر المفسرین قالوا معنی (تمنی) تلا وقرأ کتاب الله، ومعنی (ألقى الشیطان فی أمانته) أی فی تلاوته وقرآته. قال ابن جریر: هذا القول أشبه بتأویل الکلام. قال القاضی عیاض: واعلم أن الأمة مجمعة علی عصمة النبی ﷺ

وَسَتَعْمَلُونَكُم بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ. وَلَئِنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٥٧﴾ وَكَانَ مِنْ قَرِيبٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَى الْمَصِيرِ ﴿٥٨﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥٩﴾ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٦٠﴾ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٦١﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُخَيِّكُمُ اللَّهُ آيَاتِهِ. وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٦٣﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ. فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادٍ لِلَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٤﴾ وَلَا زَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مَرِيتِهِمْ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٌ عَقِيمٌ ﴿٦٥﴾

من الشیطان فی جسمه و خاطره و لسانه.. که و ابو پیغه مبه ر هیچ کات هه له و ناهه قی به زمانیدا نه هاتووه، نه گه رچی موشریکانیش شتیکیان لی کردبی به هه را، نه وه هه به ناماژهی شهیتان بووه، وه نه وهش ته نها بؤ پیغه مبه ر ﷺ نه بووه، به لکو پیغه مبه رانی پیش نه ویش تووشی نهو دیعایه و چاووړایه بوون، به لی: گه لی ریوایه ت هاتووه دم له هو ی هاتنه خواره وهی ثم ثایه تانه نه دهن، به لام (ثیین که سیر) ثلثی: نهو ریوایه تانه گشتیان (مورسل) ن و، له ریگه یه کی رهوانه وه پشگیریکم دهست نه که وتووه بؤیان. به لی.. په یامبه ران زوریان پی خو ش بووه مه ردوم لییان کو ببنه وه و بهروایان پی بینن، بؤیه گه لی جار له و پیناوه دا ناواتیان نه خواست که خه لکه که بانگه وازه کیان لی وهرگرن، وه له و ریگه یه شدا جاری و نه بوو له بهر خاتری بانگه وازه کیان - نهرم و نیانیشیان نه کرد، جا شهیتانیش نه وهی به هه لده زانی و لئی نه کردنه هه راو، ئیتر فرت و فیلی خوی نه هاویشته دلی موشریکانه وه، وه که داستانه کی

ته سلیمی ئەو بێی و، بەملاو بەولادا جموجولی نەمیئێ * و ئان الله لهاد الذین آمنوا * و بئی گومان خوا شارەزایی و رینۆینی ئەو کەسانە دەکا پروایان هیناوه * إلى صراط مستقیم * بۆ رینگو و ریبازی راست، وه له گومرایی و سەر لیشیواوی رزگاریان ئەکات.

خوانەناس هەتا قیامەت له قورئان دوودلە:

﴿ ۵۵: ولا یزال الذین کفروا فی مرية منه ﴾ ئەوانەش خوا نەناس و بئی باوەرێ هیشتا هەر دوودل و بەدگومانن سەبارەت بە قورئان ﴿ حتی تأتیهم الساعة بغتة ﴾ تا رۆژی کتۆر قیامەتیان دەگاتێ ﴿ أو یأتیهم عذاب یوم عقیم ﴾ یاخود تا سزای رۆژیکی بئی پیت و نەزۆکیان وەک (رۆژی بەدر)، یا وەک رۆژی (قیامەت) دەگاتێ، ئەوان تا ئەو رۆژەیه هەر ژەهری خۆیان ئەپژن و، بەم لاوبەولادا هەول ئەدەن! ﴿ ۵۶: الملك یومئذ لله ﴾ جا ئیتر لەو رۆژەدا دەسەلات و فەرمانرەوایی تەنها بۆ خوایە و هیچ کەسیک ناتوانی هیچ شتێک بکات، وەک خۆیشی ئەفەرمووی: (مالک یوم لدین) ۴/۱. یا دەفەرمووی: (الملك یومئذ الحق للرحمن وکان یوما علی الکافرین عسیرا). ﴿ یحکم بینهم ﴾ لەنیوانیاندا داوەری دەکا ﴿ فالذین آمنوا و عملوا الصالحات فی جنات النعیم ﴾ ئەوسا ئەو کەسانە ی پروایان هیناوه لەگەڵ برۆاکەیاندا کارە چاکەکانیان ئەنجام داوه لەناو بەهەشتە خۆش و پەر لە نازونیمەت و نەپراوەکاندا نیشتهجێ ئەبن ﴿ ۵۷: والذین کفروا و کذبوا بآیاتنا ﴾ ئەو کەسانەش بئی پروا بوون و ئایەتەکانی ئێمەیان بە درۆ دەدایە قەلەم ﴿ فأولئک لهم عذاب مھین ﴾ سزایەکی ریسواکەرو ئابروو بەریان - لەدۆزەخدا- بۆ هەیە. کۆچ (هجرەت) لەپیش ئازاد کردنی شاری مەککەو دامەزراندنی دەولەتی ئیسلامیدا هەر دەبوو بکرایە بۆ مەدینە، بەلام دواي ئەو ئازادکردنەیه ئیتر کارو تیکۆشان و جیهادە، ئینجا باسی ئەو هێجرەت و کۆچکەرانی ئەکات، دواي ئەوێ لە پیناوی پاراستنی عەقیدەکیاندا مۆلەتی جەنگ دران، بۆیە ئەفەرمووی: ﴿ ۵۸: والذین هاجروا فی سبیل الله ﴾ ئەو کەسانەش لەبەر خوا لە مەککەو بۆ مەدینە کۆچیان کردو و لات و نیشتمانیان بەجی هیشت و ئاوارە بوون ﴿ ثم قتلوا أو ماتوا ﴾ پاشان کوژراون و شەهید کراون، وەیان بەهەر ھۆیکەکی تر بوو مردون، ئەگەرچی لەسەر رایەخ و جیئ خۆشیدا مردبێت، ئەو هەر ئەو پاداش و مزەییەیان بۆ هەیە، وەک خوای گەورە ئەفەرمووی: (ومن یخرج من بیته مهاجرا إلى الله ورسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع أجره علی الله) ۱۰۰/۴. (شەرەحبیل) دەلی: لەکاتێ گرتنی قەلایەکی رۆمەکانا زۆر دواکەوتین و ماتل

(ئیبن ئوم مەکتوم) و (زەینەبی کچی جەحش) و... هتد، بەلام خوا مەسەلەکی لە بیزنگ داو هەق و ناھەقی لێک کردووه. "سەبید" یش پاش هینانی ھەموو ریاویەتەکان دەلێت: ئەوانە ی لەم جیگایەدا داستانێ (غەرائیق) دەگێژنەووه ھەندێ پالپشتیشی بۆ دینن، ھەموو لەبەر ئەدا لاوازن، وە لە رۆی (سەنەد) ھەو پشتیان پئی نابەستری. وە زانایانی ئەھلی حەدیس دەلین: ھەرکەسێ قسە ی لی وەرگیرایی ئەو ریاویەتە ی نەھیناوه، چونکە سەنەدیکی متمانە پیکراوی نەبووه. "تەبووبە کری بە ززار" ئەلێت: قەناعەتم نییە کە لە پەيامبەر ھوھ * بەسەنەدیکی پەیوەستەووه ئەو قسە یە گیردرا بیتەو، لەولایش ھوھ لەگەڵ بناغە یەکی بەرزی بیرو باوەردا کە بریتی یە لەو پەيامبەر * دەبئی شەیتان نەتوانی پەيامەکی لی تێک بدات و خەلتەو پەلتە ی تێکەل بکات بە یەکا ھەل ئەتەقین، ئیتر چۆن دەبیت (أفرایتم اللات والعزی ومناة الثالثة الأخری ألكم الذکر وله الأثی؟) بخوینی و شەیتان بە زمانی ئەو ھوھ ئەم وشانە: (وإنهن لهن الغرائق العلی، وإن شفاعتهن لھی التي ترتجی...) بلاو بکاتەو ھوھ بیگە یە نیت بە ھەموو موشریکان و ئەوانیش برۆا بکەن.. کاتێ پەيامبەر * لی بیتی ھوھ لە سوورەتی (نەجم) سوژدە بیات و ئەوانیش وا بزائن کە بۆ بەتەکان سوژدە ی بردووه؟! ﴿ فینسخ الله ما یلقى الشیطان ﴾ ئەوسا خوا فەندو فیلەکی شەیتانی بووچ کردووهو سربییەوہ ﴿ ثم یحکم الله آیاته ﴾ لەپاشان ئایەتەکانی خۆی جیگیرۆ پتەو پایەدار کردۆتەو و بەچاکی ھیشتوویەتەوہ ﴿ والله علیم حکیم ﴾ و خوا زانست و زانیاری زۆر، کار جوان و لەکارزانە، گشت کاریکی پەر لە حیکمەتە ﴿ ۵۳: لیجعل ما یلقى الشیطان فتنه للذین فی قلوبهم مرض ﴾ ھەتا وا بکا ئەوێ شەیتان ھاویشتوویەتی یە ناو خۆیندەنەکی پیغەمبەر ھوھ، ببیتە فیتنەو میمل بۆ ئەوانە ی دلایان دەغزدارو نەخۆشە ﴿ والقاسیة قلوبهم ﴾ وە بۆ ئەوانەش کە ھەردەم دلرەق و دلرەشن، دەبئی خەلک لەبیزنگ بدری، تا دەرکەوی کئی بەدواي چاوو رادا ئەگەری و، کیش راستی و ھەقیقەتی ئەوی و، برۆای دامەزراو، بەفرت و فیلێ شەیتانەکان دوو دلی رۆی تی ناکات ﴿ وإن الظالمین لفی شقاق بعید ﴾ و بئی گومان سەتەمکاران سەبارەت بە ئایینی خوا بەردەوام لەدژایەتی یەکی زۆر قول و دوور لە راستی دان؛ بۆیە ئاوا چاوو رای تیکەل ئەکەن ﴿ ۵۴: ولیعلم الذین أوتوا العلم أنه الحق من ربک ﴾ دەبا ئەو کەسانەش وا زانیاری یەکی کەلک بەخشیان پئی دراوہ چاک بزائن کە بە راستی تەنها ئەو قورئانە یە راست و دروست و لەلایەن پەرۆردگار تەو یەو، ھەق و ناھەق لێک جیا ئەکاتەوہ ﴿ فیؤمنوا به ﴾ ئینجا باوەری پئی بەینن ﴿ فتخب لہ قلوبهم ﴾ دلەکانیشیان

نه مانهش به لگه و نیشانه ی خوان:

۶۳: ألم تر أن الله أنزل من السماء ماء ۞ هدر له سهر به لگه هینانه وه دهرات بو دهسه لاتی خو ی، بو یه شه فهرمووی: نه ی نه تدیوه خوا بارانی له ئاسمانه وه باراند ۞ فتصبح الأرض مخضرة ۞

الْمَلِكُ يَوْمَ يَمِيزُ اللَّهُ بَيْنَكُمْ يَنْهَمُ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٤﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٦٥﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَلَا يَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا ۚ لَيَدْخُلْنَهُمْ مِنْ خِلَافِ بُرُوجِهِمْ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٦٦﴾ ذَٰلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ۖ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لِيَنْصُرَهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ﴿٦٧﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٦٨﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٩﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٧٠﴾ أَلَمْ يَأْتِ الْسَّمَكَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَابْتَاعَ اللَّهُ لَهُمُ الْغَنَى الْحَمِيدُ ﴿٧١﴾

زهوی دوا ی وشک بوون پی که سک و سهوزو جوان هه لگیرو، نهوسا زیندوو نه بیته وه و هه مووجوره دانه ویله و گیایه که نه روینی ۞ ان الله لطیف خبیر ۞ به راستی خوا زور به لوتفه بو بهنده کانی خو ی زوریش به ئاگیاه به وه ی له دلیان دایه ۞ ۶۴: له ما فی السموات وما فی الأرض ۞ هه رچی له ئاسمانه کان و له زهوی دایه مولکی شه وه و ته نه هه ره ویش شه توانی دهست کاریان بکات ۞ و ان الله لهو الغنی الحمید ۞ و بی گومان شه وخوا بوخو ی دهوله مه ندو بی نیازه له هه موو بهنده کانی، هه ر بو خویشی شیایو سو یاس و ستایشه له سهر نیعمه ته کانی ۞ ۶۵: ألم تر أن الله سخر لكم ما فی الأرض ۞ دیسانه وه هه ر له سهر به لگه هینانه وه نه روات و شه فهرمووی: نه ی نه تزانیوه که به راستی هه رچی له زهوی دایه کانگاو گل و هه ووا توخمه کان و ئاو یته کراوه کان، زینده وهران، بی گیاهه کان، گزو گیا خوا بو ئیویه دهسته موو رام کردوه؟ ۞ و الفلک تجری فی البحر بأمره ۞ نه هه ر شه و نه ده به لکو

بووین! جا (سه مان) دای به لماناو وتی: له پیغه مبه رم ۞ بیستوه فهرموویه تی: ((من مات مرابطا أجرى الله علیه مثل ذلك الأجر، وأجرى علیه الرزق وأمن من الفتانین)) واته: هه رکه سیکیش هه ر له کاتی خو ئاماده کردندا بو جیهاد بهر ی دیسان خوا ی بالادهست هه ر شه و کپی و پاداشته ی پی ده به خش ی و، رزق و روزیشی پی ده داو، له هه ردوو سزاده رکه ش هیور ده کر یته وه. نه گه ر حه زیش شه که ن ئایه تی: (والذین هاجروا ثم قتلوا أو ماتوا...) بخویننه وه. (نیامی موسلیم). ۞ لیرزقنهم الله رزقا حسنا ۞ بی گومان خوا رۆزی و نیعمه تیکی فره چاکی نه بر او ه یان پی شه به خش ی ۞ و ان الله لهو خیر الرازقین ۞ وه به راستی هه ر خوا یه چاکترین رزق و رۆزی ده دات ۞ ۵۹: لیدخلنهم مدخلا یرضونه ۞ و خوا ی گه و ره هه ر خو ی ده یان خاته شه وجیگایه که پی ی رازی و خو شنوودن ۞ و ان الله لعلم حلیم ۞ و به راستی خوا زور زانیه، زور خو گرو له سهر خو یه شه زانی پاداشتی کی بداته وه، توله یش له کی وه رگری ۞ ۶۰: ذلک ومن عاقب بمثل ما عوقب به ۞ بریار ئاوا یه.. ئنیجا هه رکه سیکی توله ی لی سه نرایه وه به پی ی شه و سته مه کردویه تی که شه مه یش له ئیسلامدا ما فیکی ره وایه ۞ ثم بغی علیه لینصره الله ۞ دیسان بو جار یکی تر ده ستریزی و ناهه قی لی کرا هه ر له لایه ن شه و که سه ی پی شه وه، به راستی شه و که سه خوا کو مه کی و یارمه تی شه دا، توله له دهست در یژیکار وه رگری ۞ ان الله لغفور ۞ بی گومان خوا زور چاویوشی کارو، زوریش لی بوورده یه.

هه ر خوا یه ده سه لاتیاری بی وینه:

۶۱: ذلک بأن الله یولج اللیل فی النهار ویولج النهار فی اللیل ۞ شه وهش چونکه خوا ی گه و ره زاتیکی ئاوا یه شه و به ناو رۆژدا ده باو، رۆزیش ده خاته ناو شه و. شه مه له چوار وه رزه کاندای زور به روونی شه بیبری به لام له به ر زور هوگری له گه لیاندا به شتیکی زور ساده و ئاسان سه یر شه کرین، جا باشه زاتیکی کاری ئاوا بکا، بی گومانیشه ده ستوانی یارمه تی بهنده ی خو ی بدا ۞ و ان الله سميع بصیر ۞ چونکه خوا شه وواو بینایه ۞ ذلک بأن الله هو الحق ۞ شه و ده سه به ر بوونه ی خوا بو یارمه تیدانی سته م لی کراوان له به ره وه یه چونکه ته نه ها هه ر خو ی راست و هه قه، هه ر ئاییین و په رستنی شه و هه قه ۞ و ان ما یدعون من دونه هو الباطل ۞ و هه رشتی که بی پروایان له باتی شه و هاواری بو شه یه ن و شه ی په رستن، به ته کان و هه رشتیکی تر شه و باتله و پووجه له و له ناهه ق به ده ر نییه ۞ و ان الله هو العلی الکبیر ۞ و هه ر شه و خوا یه یه بالادهستی گه و ره، نه له و بلندتر هه یه و نه له ویش گه و ره تر.

یاسای دهریاکانسی وا دامه زرانده وه که : گهمی و ، که شتییه کان
هر به فرمانی نهو ، به وه موو بارو بارخانه وه به نیویاندا دهرؤن
﴿ ویمسک السماء أن تقع علی الأرض إلا بذنه ﴾ ثم ناسمانه ش
راده گری تابه سهر زهویدا نه که وی ، مه گهر به فرمانی خوی ، بویه
به یناویه یس مؤلت نه دات هندی (نیازک) دینه خواروی بو زهوی

الَّذِينَ آمَنُوا سَخَّرَ لَكُمْ مَافِي الْأَرْضِ وَالْفُلُكَ تَجَرِي فِي الْبَحْرِ
بِأَمْرِ اللَّهِ وَيُخَيِّمُ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا يَذْنِبُهُ إِنَّ
اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ
ثُمَّ يَمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾
لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنْزِعُ عَنْكَ
فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَّ هُدًى مُسْتَقِيمٌ ﴿٦٧﴾
وَلَنْ جُنْدُكَ فَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾ اللَّهُ يَحْكُمُ
بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾
أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ
فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ
مِنْ نَصِيرٍ ﴿٧١﴾ وَإِذْ أَنْشَأَ عَلَيْهِمُ الْبَنَاتُ بَنَاتٍ تَعْرِفُ فِي
وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْفَسَادَ كَرِيمًا كَذُوبٍ يَسْطُونَ
بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ بَشَرٌ مِنْ
ذَلِكَ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبَشَرٌ مِثْلُكُمْ

﴿ إن الله بالناس لرؤف رحيم ﴾ به راستی خوا به رامهر بهم
خه لکه ، زور میهره بان و دلاویه ، نه وه تا هه موو یاسای بوونه وهری
بو رام کردوه : نایشه یلی ناسمان به ربییته وه به سه ریاندا ، له پاشا
له نه فس و دهر وونی ئاده مزادیشدا هندی به لکه ده هیئیتته وه ، بویه
نه فهرمووی : ﴿ ۶۶ : وهو الذي أحياكم ﴾ هه رته ویشه بو یه کهم
جار گیان و زیانی پی دان ﴿ ثم يميتكم ﴾ له پاشا نه تان مرینی ،
به راستی مردن نه یینییه کی گه ورهیه ، کهس نازانی چییه ﴿ ثم
يحياكم ﴾ ئینجا گیانتان پی نه به خشیته وه ، زیندووتان نه کاته وه
﴿ إن الإنسان لکفور ﴾ له گهل نه وه موو شتانه دا بی گومان
ئاده میزاد زور سپله و ، ناسوپاسه .

هه کومه لیک پیودان وده ستورویکی هه بووه :

﴿ ۶۷ : لكل أمة جعلنا منسكا ﴾ ئینجا روو نه کاته به یامهر
که گوی به لاسارییه کانی قوره یس نه دات ، چونکه بو هه رتومه تیگ

به رنامه و جوړه خوا به رستییه کی تاییه تمان داناوه ﴿ هم ناسکوه ﴾
که شه وان هه ر ئاوا نه نجامی بدنه و په یه روی بکه ن ﴿ فلا
ینازعنک فی الأمر ﴾ جاکه واته نه وانه حقیان نییه سه باره ت
به و فهرمانه ی تو هیئاوته کیشه کیشت له گهل بکه ن ، چونکه
هه موو گهل و چهر خیک سیستمیکی تاییه تی خوی هه بووه ، تویش
ئی پیغه مبه را سیستمی ثم نومه ت و چهر خه ت هیئاوه ، ئیتر
نه وانه بویان ره وای نییه کیشه و ناوکی بنینه وه وه ک دهر فهرمووی :
(ولا یصدنک عن آیات الله بعد إذ أنزلت إلیک) . ﴿ وادع إلی
ربک ﴾ تو به رده واه بانگه واز بکه بولای ئایینی په روه ردگارت و
بو به رستی نه و ﴿ إنک لعلی هدی مستقیم ﴾ چونکه تو له سهر
رپیازو ریگه یه کی هق و راستی ، جا که وایه دلنیاو ، پشت نه ستور
به ﴿ ۶۸ : وإن جادلوك فقل: الله أعلم بما تعملون ﴾ خو نه گهر
که وتنه موجه ده له و دمه ده می له گهل ، تو موجه ده له مه که و بلی :
خوا خوی چاک ئاگاداره به وه ی ئیوه نه یکه نه و خوی نه زانی
که ئیوه شایسته ی چین هه ر وه کو نه فهرمووی : (هو أعلم بما
تفیضون فیه کفی به شهیدا بینی وبینکم) ۸/۴۸ . ﴿ ۶۹ : الله یحکم
بینکم یوم القیامة فیمما کنتم فیه تخیلفون ﴾ هه ر خوا خوی له روژی
قیامه تا داوه ری ده کا له نیوانتاند له و شتانه ی که ئیوه کیشه تان
تییدا هه بوو . له جیگه یه کی تر دا دهر فهرمووی : (فلذلک فادع واستقم
کما أمرت ولا تتبع أهواءهم وقل آمنت بما أنزل الله من کتاب..)
۱۵/۴۲ . ﴿ ۷۰ : ألم تعلم أن الله یعلم ما فی السماء و الأرض ﴾
مه ر تو نه ترزانیوه نه ی مروفی ژیر ! که هه رچی له ناسمان و زهویدایه
که خوا ئاگای لییه تی و ده یزانی ؟ جاکه واته هه ر نه ویش به ته نها
خوی به ئاگایه له و شتانه دا ئیوه ئیختیلافتان تییدا هه یه . ﴿ إن
ذلک فی کتاب ﴾ چونکه به راستی هه موو نه و شتانه له نامه ی
(لوح المحفوظ) دا تومار کراوه "هیچی لی زایه نابیت" ﴿ إن ذلک
علی الله سیر ﴾ بی گومان نه وکاره ش بو خوا زور ناسانه ، هه ر وه کو
ثم فهرمووده یه ش ده سه لاتی فراوانی خوا راده گه یه نی : (إن الله
قدر مقادیر الخلائق قبل خلق السموات والارض بخمسين ألف سنة
وکان عرشه علی الماء) (موسلیم . کتاب القدر ۴/۲۰۴۴) . بی گومان
خوا پیش دروستکردنی ناسمانه کان و زهوی به په نجا هه زار
سال و ، هه ر نه و دمه ی که هیمان عهرشیشی به سهر ئاوه وه بوو
نه ندازه گیری و برپاری هه موو رووداوو کاروباری دروستکراوه کانی
خوی دا . ﴿ ۷۱ : ویعبدون من دون الله ما لم ینزل به سلطانا ﴾ و
پیویسته به رنامه و سه رچاوه ی زیان هه ر له به رنامه ی نه و خواوه
وه ربگیردی ، نه ک وه ک بی پرواکان له باتی به رنامه که ی خوا ، دوی
به رنامه و شتی و نه که ون و ، شتیکی دی نه به رستن ، له کاتیکدا

تاکه میشیکیان بو دروست نه کری، دیاره چاکتر فیلیکیان بو دروست نابی بهی ژیان شتیکی سهر سور هینه ره، بویه ناده میزادی کافرو بی پروا هه رمللانی دهکا له ناستی بهرنامه ی خاوه نی نه ژیانسه و هه ولیان داوه بو دروستکردنی بهرنامه یه کی تر و، ناخو له رووی کیمیاوییه وه ده توان ژیان به دی بینن؟! ولاتی (رووس)

خواش بو بهرستنی نه وانه هیچ جو ره پشتگیریه کی نه نار دوته خوار ی، وهک نه فرموی: (ومن يدع مع الله ألاها آخر لا برهان له به، فإنما حسابه عند ربه إنه لا يفلح الكافرون) ۱۱۷/۲۳. بهه ره شهیه له وه که سانه به نه فامی و گیلی خو یان، دارو بهر د ده بهرستن! ﴿ وما لیس لهم به علم ﴾ خویشیان هیچ جو ره زانیاریه کی شیایویان نییه نه له رووی ژیری و مهنتیه وه، وه نه له رووی دین و شه ره وه ﴿ وما للظالمین من نصیر ﴾ دیاره نه و جو ره که سانه سته مکارن، وه سته مکارانیش هیچ کو مهک کارو پشتیوانیکیان نییه ﴿ ۷۲: وإذا تتلى عليهم آیاتنا بینات ﴾ کاتی ثایه ته روون و ناشکراکانی ئیمه شیان به سهرا بخوینری ﴿ تعرف فی وجوه الذین کفروا المنکر ﴾ له دم و چاوو دیمه نی بی پروا کاندان گرز ی و تالی و ئینکاری ده بینی ﴿ یکادون یسطون بالذین یتلون عليهم آیاتنا ﴾ به جو ریکی وا نزیکه به مشته کو له هیرش و هه له ت بهر نه سه ره نه وانه ی که ثایه ته کانی ئیمه یان به سهردا نه خویننه وه ﴿ قل أفأنبئکم بشر من ذلکم النار وعدھا الله الذین کفروا ﴾ پییان بلی: ثایا هه و التان بده می چی له وه خراپتره، مه گه ره هه ره نه و ناگره ی که خوا به ئینی داوه به بی پروایان ﴿ وبش المصیر ﴾ که نه و ناکامه سامناکترین و خراپترینی ناکام و جیکه یه.

بت وبتپه رست چهن زه بوون:

﴿ ۷۳: یا ایها الناس ضرب مثل فاستمعوا له ﴾ ئینجا ئیستا ددها به گوئی هه موو بتپه رسته کاندان که نه و په رستراو بتانه کرؤ له و لاوازن و، هیچ ده سه لا تیکیان نییه، وهک نه فرموی: نه ی خه لکینه! نموونه یه که هینراوه ته وه ده سا ئیوه ییش چاک گوئی بده نی ﴿ إن الذین تدعون من دون الله ﴾ به راستی له خوا به ده ره نه وانه ی ئیوه نه یان په رستن و هاواریان بو ده بن ﴿ لن یخلقوا ذبابا ولو اجتمعوا له ﴾ هه رگیز ناتوانن ته نها میشیکیش به دی بینن، نه گه رجی هه موویشیان کو ببنه وه، وه کو نه فرموده (قودسی) یه ش ده فرموی: (قال الله - عز وجل - ومن أظلم ممن ذهب یخلق کخلقی؟ فلیخلقوا ذرة، فلیخلقوا شعيرة) واته: چ که سی سته مکارتره له وه که سه ی بیه وی وه کو دروستکراوه کانی من (واته: خوا) دروست بکا، ده سا نه گه ره ده توانی با بچی تاکه میرووله یه ک، یا خود دنکه جو یه ک به دی بینن! (متفق علیه). که واته که ی حق و په وایه نه وانه بکرین به خوا و بهر سترین؟! خو دروستکردنی میش و فیل و شتریش بو خوا ی گه و ره یه کسانه، چونکه له مییشیدا چه ندین نه بینن سه ره سور هینه ره ی ژیان به دی نه کری، هه ره وک له وانی تر د به دی نه کری، به لام میش له هه موویان لاوازتره، جا که نه وانه

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِّثْلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ. وَإِنْ يَسْلُبْنَاهُمُ الذُّبَابَ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوا مِنْهُ ضَعْفَ الطَّالِبِ وَالْمُطْلُوبِ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَعَزِيزٌ ﴿٧٤﴾ إِنَّ اللَّهَ يَصْطَلِي مِنْ أَلَمِّكَكُمْ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٧٦﴾ يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٧﴾ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مَثَلًا لِمَنْ هَارَى وَهُوَ سَمْنٌ أَلْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِكُونِ الرُّسُولِ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

زانایه کی به ناوی (ئوبارین) وه وه ته کلف کرد که هه ول بدات: ثایا تا چ نه ندازه یه که فره هم هینانی ژیان (ایجاد الحیاة) ده ست نه دات له ریگه ی ناویته کردنی مادده کیمیاوییه کانه وه (التفاعل الکیمیاوی)؟ نه ویش هه روا نزیکه ی بیست سالی ک خوی بو یه کلا کرده وه کاری بو کرد، سه ره نجام له ده روویه ری سالی (۱۹۶۲) دا رایگه یاند که: زانیاری کیمیاوی ده سته و سانه و هیچی بی ناکری له تاقیگه کاندان بو دروستکردنی ژیان، چونکه زانیاری ته نها هه ره له بنه ما هه ست پیکراوه کاندان ده ستی هه یه. بو نه مه سه یری کتیبی (الله جل جلاله) سه عید هه ووا، ل ۵۶ بکه ﴿ وإن یسلبهم الذباب شیئا ﴾ نه ک هه ره نه وهنده ناتوانن وه نه گه ره نه و میشه لاوازه ش شتیکی له خو یان و له خواکانیان بت، گروپ، مرؤ بفرینی ﴿ لا یستفیدوه منه ﴾ ناتوانن پیی بزنان و لئی بسیئنه وه له گه ل نه و لاوازی و بی ده سه لا تیبیه دا، خو نه مه ش ناشکرایه که زورشتی مه ردم نه فرینی و ناتوانی لئی وه رگریته وه، له بهر نه مه ش له ناو

همو و گیانله به ره کاند، خوا به میس نمونه ده هیئتیه وه، چونکه میس زور لاوازو بی هیزه، له هه مانکاتیشدا سامناکترین نه خوشی به خویه وه هه لئه گری و، به نرختترین نه ندای ناده مزاد له ده ست نه دات، نه وه تا مروف گه لی جار به هو میکرؤبی میشه وه، چاوو هندی له نه ندایه کانی تری له ده ست نه دات.. نه هه نه وه نده، به لکو زیان و روهش له ده ست نه دات.. چونکه ده توانی میکرؤبی (سیل) و (تیفوئید) و (دوستناریا) و.. هتد هه لئگری.. باشه به دهر له خوا کنی نه توانی مروف له و میکرؤبه یه رزگار بکات؟! ﴿ضعف الطالب والمطلوب﴾ له راستیدا هم داواکار و، هم داوا لیکراو، په رستیارو، په رستراو، (بته کان و وینه کانین) زور لاوازو بی توانان ﴿۷۴﴾: وما قدروا الله حق قدره ﴿ثای بی پروایان چهنده سپلن، چونکه به و جوړه یه که ده بی خوا بناسن، ورزی لی بگرن نه یان ناسیوه و ریزمان لی نگرته وه، نه وه تا دارو به ردو مروف و ماده ده که نه خوا!!﴾ ﴿إن الله لقری عزیز﴾ به راستی خوا زور به هیزه و زاله، زوریش به ده سلات و ده سلاتداره، بته کانیش زور لاوازو بی ده سلات. خوا له فریشته و له مروف په یامبه ری هه یه:

﴿۷۵﴾: الله یصطفی من الملائكة رسلا ومن الناس ﴿خوانه ناسان پیان وابوو: که هه له ناو ناده مزادا په یامبه ره هه! بویه فهرمووی: خوا له فریشته (وهکو جوهره ئیل) و، له مروف هه لئه بژیرو و ده یکاته نوینه ر. ﴿إن الله سمیع بصیر﴾ به راستی خوا زور بیسنده ی بینایه، نه زانی نه وانه چی نه لین و، چی نه کهن ﴿۷۶﴾: یعلم ما بین أیدیهم وما خلفهم ﴿هه نه و خوییه کاری نیستاو، پاشه روژیان نه زانی، ناگاداره چی له پیشیان هه و، چی له پشت سه ریانه وه یه ﴿وإلی الله ترجع الأمور﴾ و دهره نجامی هه موو کاروباری به نده کان، ته نه بوی خوا نه گه پرنیته وه.

باش خوا بیه رستن و، جهاد بکه ن:

دوای دهرکه وتنس بی هیزی و لاوازی په رستراوی بی پرواکان.. ئینجا بوی نه ووی گه لی پرواداران به چاکسۍ نه رکه کانی خوین جیه جی بکه ن، پرویان تی ده کاو نه فهرمووی: ﴿۷۷﴾: یا أيها الذین آمنوا اركعوا واسجدوا ﴿ئی نه وانه ی پرواتان هیناوه به خوا! بچه مینه وه و کړنووش و سوژده ی بوی بهرن، واته: به تیرو ته سه لی هه ردم نویژه کانتان بکه ن، به لی.. دهرباره ی سوژده ی دووه می سووره تی هج له ناو زانیاندا ده نگه ده نگیک هه یه که ناخو سوننه ته، یا نا؟ به لام نه فهرمووده یه که پیشه و نه حمه د هیناو یه تی: ﴿فُضِّلَتْ سورة الحج بسجدين، فمن لم یسجدْهُما فلا

یقرأهُما)) ده پرنیته وه. ﴿واعبدوا ربکم﴾ و ته نه په روه رذگارتان بیه رستن و، که سیکی تر مه که نه سه روه رتان ﴿وافعلوا الخیر﴾ و هتا ده ستوانن هه ر کاری خیرو چاکه بکه ن، با له خوا نریک بینه وه ﴿لعلکم تفلحون﴾ و به شکو له دونیاو له قیامه تدا رزگارو سه رفرازو به ختیارین.

ئینجا ده چیه سه ر باسی نه و کاره گرنگه یه که هه موو کاره چاکه کانی تر به هو ی نه وه و نه مینه وه، نه ویش جیهاده، بویه نه فهرمووی: ﴿۷۸﴾: واجهدوا فی الله حق جهاده ﴿به به رده وام و، به دل و داو وک پیویسته له ریگه ی خوا دا جیهادی تیر و ته سه ل بکه ن و مافی جهاد جیه جی بکه ن و، هه رچی له توانا تاندا یه به ختی بکه ن بوی نه و رییه، چونکه به تایبته نه و هه ر خو ی هه لیباردوون بوی نه و کاره گه وره یه، وک ده فهرمووی: ﴿هو اجتباکم﴾ له ناو گه لانی تر دا نه و خو ی هه لیباردوون بوی نه و شه رفه به ریرو گه وره یه ﴿وما جعل علیکم فی الدین من حرج﴾ و شیایو باسه له م دینه شدا، هیج جوړه شتیکی ناروا و قورسی نه خستوته سه رشاتان، تائیوه نه توانن نه نجامی بده ن، واته: به ریاری هیج شتیکی به سه رتانا نه داوه که له توانای خو تاندا نه بیت، نه هه نه وه نده به لکو ووه کو پیغه مبه ر ﴿ده فهرمووی: ﴿بُعِثْتُ بِالْحَنِفِیَةِ السَّخِیَّةِ)) به رنامه ی نه و نایینه هه موو کار ناسانییه کی تیدایه (نیام نه حمه د). ﴿ملة أبیکم ابراهیم﴾ جا نیوه ش هه ر له نایینی (نیبراهیم) ی باوکتان په یرو ی بکه ن، جوړی یه کتا په رستی نایینه که تان هه ر له نایینه که ی نیبراهیمی باوکتان و هه ر له ویشه وه سه رچاوه ی گرتوه، جا که واته هه ر گیز نیوه لئی جیامه بنه وه ﴿هو سماکم المسلمین من قبل وفی هذا﴾ له پیشداو له م قورثانه شدا هه ر خوا نیوه ی ناوانوه موسلمان و خو به ده سه وه دهر. هه م له نامه ی په یامبه رانی پیش تو و هه م له م قورثانه ی شدا ناو نراون موسلمان به لی.. گه لی موسلمان به دریازی میزوو له عه قیده دا یه که په یرو و پروگرامی هه بووه، هه تا دراوه ته ده ستی نه م گه له یه ﴿لیکن الرسول شهیدا علیکم﴾ تا په یامبه ر (موحه ممه د) شایه ت بی به سه رتانه وه، نه خشی ژبانتان بوی بکیشی و چاک و خراپتان بوی ده ستنیشان بکات ﴿وتکونوا شهداء علی الناس﴾ و نیوه ش به گه یاندنی نه و په یامبه یه شایه ت بن و ماموستاو ری نیشاندهر بن بوی خه لکی، به تایبته دوای مردنی نه و په یامبه ر، واته: چاک و خراب هه ر لای نیوه وه دیاری نه کری، به رنامه ی زیان هه ر لای نیوه داده ریژی، وک کذلک جعلناکم أمة وسطا.. ﴿۱۴۳/۲﴾. دیاره کاری جهاد و خو ناماده کړن و کاری به کومه لی ده وی، بویه نه فهرمووی: ﴿فأقیموا الصلاة وآتوا الزکاة﴾

جا كه واتە بەرگ و پىكى لە كاتەكانى خۆياندا نوێژەكانتان بكن و بەشىكى سامانىشتان بە زەكات بدەن ﴿واعتصموا بالله هو مولاكم﴾ و دەست بە ئايىنى خۆى هەقەو بەگرن و ھەر بەو نەخشەيەى ئەويش كاربەكن، چونكە تەنھا ھەرنەو زاتە خۆيەتى سەردارو سەرورەتان ﴿فنعلم المولى نعم النصير﴾ ئاى كە چاك دۆست و چاك كۆمەككارە. بە ئاى ئابەو زەخیرەو گەلى موسولمان ھەموو كات دەتوانى ھەلسى بە جىبەجى كردنى ئەركەكانى سەرشانى خۆى، دەتوانى لەنەيىبەكانى بوونەو سەردەمەند بىيىو، لە جىيى كاری خراپ و فەسادا، ئىسلاح و چاكسازى بكا، ھەموو دونىاش بەرەوخىر بگۆرێ.

دیسان زۆر شوكرانە بژیری خوا دەكەم، كە یارمەتى دام بۆ تەواو كردنى تەفسیری سوورەتى (حەج).

كۆتایی جزئی ۱۷، (ولله الحمد والمآل).

سوورەتى (مۆئەللىم)

مەككەيىبەو (۱۱۸) ئایەتە

بەناوى خۆى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتى (مۆئەللىم) ۴، يەكێكە لە سوورەتە مەككەيىبەكان كە ھەمووكات ئەم خالانەى خوارەو لە خۆ دەگرن: يەكتايى خوا، پەيام، زىندوو بوونەو، بۆيە بە ناو نراو سوورەتى (مۆئەللىم)، كە ھەتا دونيا دونيايى، ناوى پەرسنگدارى ئيمانداران ھەر لەسەر زمان بىي و، ھەردەم سەفەتەكانىشيان لەبەر نەچى و، ھەر بەو پىيەش كارو رفتار بكن و، بجوولێنەو. ئەم سوورەتە بۆ چەسپاندنى دەسەلات و توانايى خۆى بالادەست، ھەلەسەى بە نەيشىكى بوونەو ھەر لە (مروء، ئاژەل، روو، و گزوكيا)، پاشان ئاسمانە رازىنراوكان دىيىت، ديسانەو دىتەو سەر زەويىو، ھەندى شتى ناياب دەخاتە پيش چاو: خورما، تری، زەيتوون، ھەنار، ميوەى جوړاوجوړو رەنگاو رەنگ، پاشان ئەو كەشتيانەى بە قولايى دەرياكاندا دىن و دەچن. ھەند. داستانى ھەندى لە پەيامبەران: (نوح، ھود، موسا، مەريەم و عيساى كورى مەريەم) -سەلامى خوايان لەسەربىت- بۆيەمبەر ﷺ باس دەكا، تابەرامبەر بەژان و ئازارەكانى قورەيش خۆگريي، ئىنجە لاسارى ولاريي قورەيش سەبارەت بە راستىيەكان -لەكاتىكا دەك وەك خۆرى نيوەرۆ ئاشكرارو روون- دەخاتە روو، بەلگەى زىندوو بوونەو، ھەلەشەنەو بەلگەكانى "ناھەق" بىژان. ئەو باروودوخ و ھالەتانەى كە بىي باوەران لە كاتى سەرمەرگدا دەريان دەپرن، بەشيوەيكە كە ئاواتى گەرانەو دەخوازن بۆ دونياو بۆ پەركردنەو

كەم و كورپەكانيان.. بەلام ھەى ھەى!! بەكورتە بەباسىكى رۆژى قيامەت دەركا لەخۆ دادەخات كەچۆن لەو رۆژەدا مروفەكان دەبنە دوو دەستە، بەختيارو پىروژ، بەدەخت و رەنجەرۆ، لەكاتىكا رشتەو بنەمالەش لەو رۆژەدا ھىچ رۆيىكى نامىي، تەنھا ئيمان و كارو كردەوێ چاك و سوودبەخش ئەبى، لەگەل تۆماركردنى گەتوكۆيەك لە ئىوان خۆى گەورەو سەمەكاراندا، كە چۆن پەرورەدگار ھاوارو بانگ و پارانەويان تۆمار ئەكات (ربنا آخر جنا منها فإن عدنا فإننا ظالمون...) جا لەگەورەيى ئەم سوورەتەدا (عومەرى كورى خەتتاب) دەلى: كاتى وەحى بۆ پىيەمبەر ﷺ بەھاتبا دەنگىكى لى دەبىسترا وەك دەنگى ھەنگ، جاپاش ماوہيەك ھەموومان روو لەقبیلە دەبووين و پىيەمبەر ﷺ ھەردوو دەستى بەرەو ئاسمان دەكردو دەيفەموو: ((اللهم زدنا ولا تنقصنا، وأكرمنا ولا تهنا، وأعطنا ولا تحرمنا، وآثرنا ولا تؤثر علينا، وارزنا عنا و أرزنا، ثم قال: لقد أنزل على عشر آيات من أقامهن دخل الجنة ثم قرأ (قد أفلح المؤمنون) حتى ختم العشر)) (پيشەوا ئەحمەد، ترمزى، نەسايى).

ئەم برۆادارانەن سەرفراز:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قد أفلح المؤمنون﴾ بە راستى خەلكانى خاوەن ئيمان و برۆادار سەركەوتوو پزگاران، چونكە خاوەنى ئەم سەفەتە بەرزانەن كە خوا لە بارەيانەو دەفەرموى: ﴿۲: الذين هم فى صلاتهم خاشعون﴾ ئەوانەن كە لە نوێژەكانياندا خۆشكىن و ملكەچن و، ھەردەم بە ترسەو نوێژ ئەكەن و بەرامبەر بە خوا ئەھلى شەرم، ئەوێ كە پىيەمبەر ﷺ لەبارەى نوێژەو بە (بىلال) فەرموو: ((يا بلال أرخنا بالصلاة)) واتە: ئادەى بىلال بە نوێژەكە بمان ھەويئەو، پە بەبالايانە (رواه الإمام أحمد). ﴿۳: والذين هم عن اللغو معرضون﴾ ئەوانەشن كە لە بەرامبەر كارو كردارى پەروو پوچ و، شتى بى مانا و بى سوود، رووھەلەسوورپەن و پشت ھەلەكەن، وەك خوا لە جىبەكى تردا لە بارەيانەو دەفەرموى: (وإذا مروا باللغو مروا كراما) ۳۲/۲۵. ﴿۴: والذين هم للزكاة فاعلون﴾ ئەوانەشن وا بە ھەزارو بى ئەويان زەكات دەدەن ﴿۵: والذين هم لفروجهم حافظون﴾ ئەوانەشن پاريزەرى داوئىيان، خۆيان لە ھەموو رىگەيەكى ياساغ و ناشەرى دەپاريزن، وە لە جىبەجى كردنى ئارەزووكانيان خۆراگرن ﴿۶: إلا على أزواجهم أو ما ملكت أيمانهم﴾ مەگەر لەگەل ھاوسەرى خۆيان، يان لەگەل كەنيزانان (ئەوانەى مولكى خۆيان) ﴿فإنهم غير ملومين﴾ جا بىي گومان لەو رىيەو لۆمە

کردنه له کاتی خویدا، له پاشان لیبی پرسییوه و هو گوئی: نهی پاش نه وه؟ فرمووی: ((بِرُّ الْوَالِدَيْنِ)) چا که کردن له گهل باوک و دایک. دیسانه وه لیبی پرسییوه: نهی پاش نه وه؟ فرمووی: ((الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)) جیهاد کردن له بهر ئایینی خوا. ئیمامی (بوخاری و موسلیم). ﴿ ۱۰: أولئك هم الوارثون ﴾ هره ئه وانه میرانگران و خاوه نی به ههشت ﴿ ۱۱: الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ ﴾ نه وانه ی ده بنه خاوه نی (فیردهوسی) به ههشتی بلند و به میرات نه ییبه، چونکه رهج و ئازاریکی زوریان بو کیشاوه، بویه جگه له وان که سیکی تر شیاوی نه وه نییه ﴿ هم فيها خالدون ﴾ به ههتا هه تاییش تیا یا نه میننه وه، به لی، نه و سیفه تانه که سایه تی و تاییه تمه ندییه کانی موسلمانان دهست نیشان نه کهن، نیشانه ی کومه ل و کومه لگی پرواداران دیاری ده کهن. هر به و سیفه تانهش له بی پروایان جیا نه بنه وه، هیما ی به کاملبوونی ئاده مین و، هر به وانهش ده بنه مروقی راسته قینه، نه ک نه وانه ی که وه ک ئاژه ل هر نه خو ن و نه خه ون، بی نه وه ی هیچ ته کلیف و پیوستییه ک جیبه جی بکه ن، نه م ئایه ته: (تلك الجنة التي نورث من عبادنا من كان تقيا) ۶۳/۱۹. یان نه م ئایه ته ش: (وتلك الجنة أورتوها بما كنتم تعملون) ۷۲/۴۳، هه ردو و نه و مانایه دوویات ده که نه وه.

به دیهینانی مروف، نیشانه ی ده سه لانی خوا به:

﴿ ۱۲: ولقد خلقنا الإنسان من سلالة من طين ﴾ بی گومان ئیمه مروقی یه که ممان له پالاته و پوخته یه که له قور، به دی هینا ﴿ ۱۳: ثم جعلناه نطفة في قرار مكين ﴾ له پاشان نه وه که یمان کرده تنوکه ئاو یك (نوتفه) و له بنکه و قه رارگایه کی زور مه که ممان دایان مه زانندو له نگه رمان پی گرت، واته: خستمانه جیگایه کی زور ئارام و زور قایمه وه که مندالانه ﴿ ۱۴: ثم خلقنا النطفةعلقة ﴾ له پاشان (مه نی) یه که مان کرده خوینپاره یه که وخوی به دیواری مندالاندا هه لواسی ﴿ فخلقنا العلقه مضغة ﴾ خوینپاره که شمان کرده گۆشتپاره یه که ﴿ فخلقنا المضغة عظاما ﴾ جا نه و پارچه گۆشته یشمان کرده کروک و ئیسک، خانه کانی ئیسکمان تیا دروست کرد ﴿ فکسونا العظام لحما ﴾ ئینجا گۆشتمان کرد به بهر ئیسکه کاندا. به لی.. چه ندین ساله قورئان نه م راستیه ی تۆمار کردو وه که: خانه کانی ئیسک بهر له خانه کانی گۆشت پیک دین، نه مهش تازه زانیاری ده رکی پی کردو وه! (عبدوللای کوری مه سعوود) نه لی: پیغه مبه ری هه میشه راست بیژمان فرمووی: ((إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَجْمَعُ خَلْقَهُ فِي بطن أمه في أربعين يوما، ثم يكون علقة مثل ذلك، ثم يكون مضغة مثل ذلك، ثم يرسل الله إليه الملك

کراو نابن و لییان ناگیرى ﴿ ۷: فمن ابتغى وراء ذلك ﴾ ئینجا هر که سئ له غهیری نه و ریگایه وه هه ول بدا بو جیبه جی کردن ی ئاره زووی خو ی، وه ک زیناو نیازی و.. ﴿ فأولئك هم العادون ﴾ نه و جو ره که سانه نه وه ره قتاریان بی ت، دهست درێژکه رو سنوور به زنیکی له نه ندازه به ده رن. ئیمامی (شافعی) و، دهسته یه کی تر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَى الْزَّوْجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنْ أَتَّبَعَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الزَّوْثُونَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن سَلَالَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نَظْفَةً فِي قرارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النَّطْفَةَ عَلقَةً وَخَلَقْنَا الْعَلقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أُنشَأْنَاهُ خَلْقًا مَّآخِرَ فَبَارَكِ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّا كَرَّمْنَا بَعْدَ ذَلِكَ لِمَن لَّيْتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّا كَرَّمْنَا بَوْمَ الْفَيْصَةِ بُعُثُونَ ﴿١٦﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا قَوْمَكَ سَبْعَ طَرَائِفٍ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَفِيلِينَ ﴿١٧﴾

له زانایان، نه م ئایه ته ی: (فمن ابتغى وراء ذلك...) ده که نه به لگه بو حه رامیه ته ی (ئیسقیمنا) واته: ئاو هینا وه به دهست. ﴿ ۸: والذين هم لأماناتهم وعهدهم راعون ﴾ نه وانه شن که چاو دیرو راگری سپارده و به لئین و په یمانی خو یان، بو هر سپارده و، ئیمزاو مورو نووسین و به لئین و قسه یه کی خو یان بایه خ داده نیی ﴿ ۹: والذين هم على صلواتهم يحافظون ﴾ و نه وانه شن که له سه ر نو یژه کانیان ده وامکارن و ده یان پار یزن و، ته ممه لییان تیدا نا که ن و، نایان فه وتینن، وه له کاتی خو یاندا به ته وای پایه و مه رجه کانیانه وه جیبه جییان ده کهن.

جا له پی شه وه باسی نه وانه ی کرد که له نو یژه کانیاندا هه میشه بو خوا کزو ملکه چن، ئینجا باسی نه وانه شی کرد که بایه خ ی نه ده نی و نه ییار یزن، بویه پیغه مبه ر ﷺ که (عبدوللای کوری مه سعوود) لیبی ده پرس ی: چ کار ی لای خوا له هه مووشتی خو شه ویستتره؟ نه ویش ده فرمو ی: ((الصلاة على وقتها)) نو یژ

زهوی و، گژوگیا وشک بی و نه روی ﴿فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ﴾
ئینجا له زهویدا له جیگایه کی تایبه تدا جیمان پی دا و رامان گرت
و، کردمانه پاشه کهوت. به ده ریچه، یان به کانی و سه رچاوه
﴿وَأَنَا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لِقَادِرُونَ﴾ وه له هه مان کاتیشدا ئیمه ده توانین
له ناوی بهرین و له ناو سکی زهویدا، یان له ناو بهرده خره کاند

فَتَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: رَزَقِهِ، وَأَجَلِهِ، وَعَمَلِهِ، وَهَلْ
هُوَ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ...)) واته: بی گومان، هه ریه که له ئیوه چل رۆژ
به نوتفه بی له مندالدانی دایکیدا ده مینیته وه، دیسان چل رۆژی تر
به خوینپاره بی، نه وسا که بووه گۆشتپارهش هه روا، واته: تا نه
سی قوناغه (۱۲۰) رۆژ ده بری، یاده لین: چوار مانگ ده چی،
نهوجا خوی بالادهست فریشته ده نیری و، فوی پیاده کاو، (رۆج)
ده کری به بهریا! ئیتر هه له کاته وه چوار شتی بو دیاری ده کری:
رزق و رۆژی، ته من وئا کامی، کاروکرده وی، چاره نووسی (به
بهختی، یان بهختیاری).. (بوخاری، کتاب الانبیاء ۳۶۳/۶،
موسلم. کتاب القدر، ۴/۲۰۳۶). ﴿ثم أنشأناه خلقا آخر﴾ پاشان
کردمانه شیوهی دروستکراویکی تر، واته: گیانمان کرد به بهردا.
به لی.. ئاده مزاد ئا بهو شیوه دروستکران قورشان باس نه کات
بومان.. هه روه که گیانله بهرانی تر، به لام خوی گه وره هندی
شتی تایبه تی بهم به خشیوه وه، له ئاژهل جیای کرده وه، ئاژهل هه
له جیگه خویدا مایه وه. وه که نه فهرمووی: ﴿فتبارک الله أحسن
الخالقین﴾ زور گه وره پر بهر که ته نه وخوایهی که باشترینی
دروستکراوه، هه نه ویشه دهس رهنگین، چونکه غهیری نهو
ته نها وینهو نیگار نه کیشتن، به لام نه وخوا گه وره به بهو تنۆکه ئاوه
نهو هه موو قوناغانه نه بری، پاشان نه بیته نهو مروقه و گیان نه کات
به بهریا! ﴿۱۵: ثم إنکم بعد ذلک لمیتون﴾ پاشان به راستی
دوای نهو هه موو ژیان و برینی قوناغانه ئیوه گشت نه مرن ﴿۱۶:
ثم إنکم یوم القیامة تبعثون﴾ دوایی بوچاریکی تر هه ر ئیوه له رۆژی
قیامه تدا زیندوو ده کریته وه گیان ده کریته وه به بهرتانا.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَهُ فِي الْأَرْضِ وَأَنَا عَلَى ذَهَابٍ
بِهِ لِقَادِرُونَ ﴿۱۸﴾ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿۱۹﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ
طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ وَصَبِغٍ لِلَّالِئِ ﴿۲۰﴾ وَإِنْ لَكُمْ فِي
الْأَنْعَامِ لَعِبَرَةٌ تَشْفِيكُمْ بِمَا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿۲۱﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَالَكِ تَحْمَلُونَ ﴿۲۲﴾ وَلَقَدْ
أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ اللَّهِ
عَذَابٌ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿۲۳﴾ فَقَالَ الْمَلَأُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا
إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ
مَلَائِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿۲۴﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا
رَجُلٌ بِدْعٍ جِنَّةً فَرَّقُوا بَيْنَهُ وَحَقِّ جِنِّ ﴿۲۵﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي
يَمَا كَذَّبُونِ ﴿۲۶﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلَ فَأَعْيَيْنَا
وَوَحَيْنَا فَإِذَا جَاءَ أَمرُنَا وَقَارَ السَّيْلُ فَسَلَكَ فِيهَا مِنْ
كُلِّ زَوْجٍ مِثْلٍ مثنًى وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
مِنْهُمْ وَلَا تَخْطِطُ بِنَافِثٍ فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ﴿۲۷﴾

گومی بهکین. به لی ئاو سه رچاوهی ژین و ژیانه، بۆیه نه فهرمووی:
﴿۱۹: فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ﴾ سا هه به هو
نهو ئاوه وه گه لی باخه خورماو باخه تریمان بۆتان به دی هیئا
﴿لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ﴾ لهو باخانه دا میوه هاتی جؤراو جؤری
زۆرمان بو به دیهینان ﴿وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾ که له بهر هه مه کانیشیان
نه خو، له هاوین و زستان و وه رزه کانی تر ﴿۲۰: وَشَجَرَةً
تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ﴾ وه هه روه ها جؤره دره ختیکیش، واته:
زهیتوون که له کیوی تووری سینادا دیته ده ر ﴿تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ وَصَبِغٍ
لِلَّالِئِ﴾ شین ده بی به هه لگرتنی رۆن و چهوری و پیخوره وه بو
بخۆران، واته: هه ر ئا به و جؤره لهو جیگایه دا داریکی قه شه نگمان
سهوز کردوه، که هه زهیتی هه یه وه، هه م رۆنی لی نه گیری بو
خواردن، پیغه مبه ر ﴿نه فهرمووی: ﴿(كُلُوا الزَّيْتِ وَأَدْنُوا بِهِ فَإِنَّهُ
مِنْ شَجَرَةِ مَبَارَكَةٍ))، واته: له رۆنی زهیت بخۆن و، سه ریشی
پیچه ور وئاریش بدن، چونکه له دره ختیکی پیروژه. (آخرجه

به دیهینانی ئاسمان و باران و شین بوونی رووه ک:

﴿۱۷: وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ﴾ به راستی ئیمه به لای
سهرووتانه وه چهوت نهو ئاسمانمان دروست کرد. (طرائق): به
چهند پارچه یه که ده لین، که هه ندیکی له بان هه ندیکی بیته،
یان هه ندیکی به لای سهرووی نهوی تریه وه بیته، خو له وان هه یه
مه بهست به وه، چهوت خولگه بیته، یان چهوت کۆمه له نه ستیره
بیته، وهکو کۆمه له ی خۆر.. یان.. یان.. هتد، نه گه رچی خوی
گه ورهش باشتر ده زانی به مه بهستی خوی. ﴿وما کنا عن الخلق
غافلین﴾ و ئیمه به ته گبیرو حیکمهت دروستمان کردوون و،
هه رگیز له دروستکراوه کانیشمان غافل و بی ئاگا نین ﴿۱۸:
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ﴾ وه لهو ئاسمانه وه به نه ندازه یه کی
دیاریکراو، ئاومان بۆتان بارانده خواری، به جؤری که نه نه وندده
زور بیته مه ردم بخنکینی، وه نه نه ونددهش کهم بیته که: توهمی

الإمام أحمد ۴/۴۹۷). ۲۱: وإن لكم في الأنعام لعبرة ۞ بهراستی له بهديهينانی مهرو بزن و گاو و شتردا پهندی فراوان و زورتان بۆ ههیه، که حهق وایه بیانکهن به بهلگه له سهر بوونی خوا... ۞ نسقبکم مما فی بطونها ۞ وه لهوی که له سکياندايه پیتانی ده نۆشین، واته: به شیرکه یان - که له نیوان خوین و سه رواندا پهیدا ئه بئ - سوودمه ند ئه بن و ئه یخۆنه وه ۞ ولکم فیها منافع کثیرة ۞ به هره و که لکی تری زۆریان بۆتان ههیه: خوری و موو کورکه که یان به کار دین بۆ پیوستیه کانتان ۞ ومنها تأکلون ۞ لیشیان ئه خۆن ۲۲: ۞ وعليها وعلى الفلك تحملون ۞ وه له سهر پشتی هه ندی له وئاژه لانه، له سهر که شتییه کان هه لئه گیرین و ئه گوینزینه وه. له چهند سووره تیکی دیکه شدا هه ندی له و نیعمه تانه به گهلانی پیشوویدا باس دهکا، له گهل ئه وهدا که به ههچ شیویه که بیریان له و هه موو به هرا نهی خوا نه کرده وه سوودیان لی وه نه گرتن، وه که ئه فهرموئ: (وتحمل أثقالکم إلى بلد لم تكونوا بالغیه إلا بشق الأنفس إن ربکم لرؤف رحیم) ۷/۱۶، یان (وذللناھا لهم فمنھا ركبهم ومنها يأکلون ولهم فیها منافع ومشارب أفلا یسکرون) ۷۳-۷۲/۳۶. خوا - بۆنموونه - چوار شتی گرنگی بۆ نیشانهی ده سه لات و توانایی خۆی باس کرد، تا ببه هۆی پروا هیئان: شیوهی دروستکردنی ئاده میزاد، که ئه و هه موو ئالو گۆرهی به سه ردا دیت: ئاسمانه کان، باراندنی باران، دارو درهخت، ئاژه ل و جۆره ها هۆی دیکه بۆ که لک لی وه رگرتن.

نوح علییه ده چیته لای هۆزه که ی:

دوای باسکردنی ئه و هه موو نازو نیعمه ته بۆ ئاده مزاد، ئیستاش باسیکی (نوح) ده کاو ده فهرموئ: ۲۳: ولقد أرسلنا نوحا إلى قومه ۞ بی گومان ئیمه (نوح) ی په یامبه رمان علییه نارد لای هۆزه که ی خۆی، تاهۆشیاریان بکاته وه ۞ فقال یا قوم اعبدوا الله مالکم من إله غیره ۞ ئه وسا پئی گوتن: ئه ی هۆزه که م! ته نها خوا بپهرستن، چونکه جگه له وهیچ په رستراویکی تری راسته قینه بۆ ئیوه نییه ۞ أفلا تتقون ۞ ده ثایا هیشتا ناترسن و پاریز ناکن له په رستنی غیری ئه وو، کۆتایی نا هیئن؟ ۲۴: فقال الملاء الذین کفروا من قومه ۞ جا گه و ره گه و ره کا نی هۆزه که ی، - که خوانه ناس و بی وه ر بوون - وتیان: ۞ ما هذا إلا بشر مثکم یرید أن یتفضل علیکم ۞ ئه م (نوح) هیش هه ر مرو فیکه وه کو ئیوه، ههچ پله و پایه یه کی له ئیوه زیاتر نییه! ئه یه وی خۆی به سه ر ئیوه دا زال بکا، جا که وایوو وریابن! نه خه له تین ۞ ولو شاء الله لأنزل ملائکة ۞ سه رباری ئه وه ش ئه گه ر خوا ویستبای په یامبه ریک

بنیری، فریشته ی ئه نارد، نه که ئاده می، جا که وایه با ئه و هه ر بۆ خۆی بلئ، ئیوه ش به گوئی مه که ن ۞ ما سمعنا بهذا فی آبائنا الأولین ۞ ئه م قسه و باسه که نوح ئه یکا (داوای پیغه مبه ریتی و، یه که خوا په رستی) تا ئیستا ئیمه له باوو باپیرانمانه وه نه مان بیستوه، که وایه باهه ر بۆ خۆی بلئ ۲۵: ۞ إن هو إلا رجل به جنه ۞ دیاره ئه و ههچ به لگه یه کی به ده سته وه نییه، سه ره رای ئه وه ش، به بۆ جوونی ئیمه، هه ر پیایکه تووشی نه خۆشی شیتی بووه و عه قلی تیک چوه ۞ فترصوا به حتی حین ۞ وا باشه تا ماوه یه که خۆتان بگرن و چاوه روان بن، هه تا شتییه که ی نامینی یا له ناو ئه چئ، یان به شکو بگه ریته وه سه ر به رنامه و ئایینه که ی ئیوه، دیاره ئه م بۆ جوونه یان، بۆ جوونیکی پووجه ل و بی ناوه رۆکه، بۆیه خوا نه وه لامیانی دایه وه و، نه پایه خسی پی دان، ئینجا (نوح) یش بۆی ده رکه وت که قومه که ی گوهرایی و سه ر لیشیاوای چه تری ره شی به سه ردا هه لداون و چاک نابن، بۆیه ۞ قال رب انصرنی بما کذبون ۞ وتی: په ره ر دگه ر! ده سا یارمه تیم بده و سه رم خه، چونکه ئه وان منیان به درۆزن داناو باوه ریان پی نه کردم. ئینجا خوا وه لامی دایه وه فهرمووی: ۲۷: ۞ فأوحینا إلیه أن اصنع الفلک بأعیننا ووحینا ۞ ئیمه سه روشمان بۆ نوح کرد: له ژیر چاودیری و فهرمانی ئیمه دا، که شتییه که دروست بکه ۞ فإذا جاء أمرنا ۞ ئینجا هه رکه واده ی بریارمان بۆ له ناو بردونیان هات ۞ وفار النور ۞ وئاو له ته نوور و جیگا ناکنه که یاندا هه لقوئ و فواره ی کرد - ئه مه ش نیشانه ی له ناو بردونیانه - ۞ فسلک فیها من کل زوجین اثنین ۞ له هه موو جۆره گیانه له به ره کائیناتیکی زیندوو، جووته نیرو مییه کی بخه ناو ۞ وأهلك إلا من سبق علیه القول منهم ۞ هه روه ها خیزان و که س و کارو بنه ماله که ی خۆیشت، ئه وانه یان نه بیئت - ژنه که ت و کوره که ت - که پیشتر بریاری غه رقبوون و تیاچوونیان بۆ دراوه ۞ ولا تخاطبني فی الذین ظلموا ۞ سه باره ت به وانه ی که سته مکار بوون و باوه ریان نه هیئا، قسه م له گهل مه که بۆ رزگار بوونیان ۞ إنهم مغرقون ۞ چونکه به راستی ئه وانه له نقوم کراوان و تیاچووان له زه ریا نه که دا ۲۸: ۞ فإذا استویت أنت ومن معک فی الفلک ۞ جا کاتی خۆت و ئه وانه ی له گهل تان له سه ر که شتییه که سوار بوون و جیگیر بوون ۞ فقل الحمد لله الذی نجانا من القوم الظالمین ۞ بلئ: سوپاسی ته واهو و شیاهه ر بۆ ئه و خوا یه یه و له ده ست هۆزی سته مکار رزگاری کردین، له سه ووره تیکی ترده نموونه ی ئه وه هاتوه و ئه فهرموئ: (وجعل لكم من الفلک والأنعام ما ترکیبون لتستوا علی ظهوره ثم تذکروا نعمة ربکم إذا استویتم علیه وتقولوا سبحان الذی

له نوێ زیندوو دهکرینه وه له گۆر دهرده هینرین! ﴿۳۶﴾ هیهات هیهات لما توعدون ﴿هه ی هۆ! هه ی هۆ! لهو به لێنانه به ئیوه ئه درین، گوایا پاش مردن زیندوو بوونه وه ببی، به تایبته پاش ڕزین و بوونه گل! ﴿۳۷﴾ ان هی الا حیاتا الدنیا ﴿ژیانمان هه ر ئهم ژیانه ی دونیا به، جارێکی تر ژیانه وه نبیه ﴿نموت ونجا﴾

سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وإنا إلى ربنا لمنقلبون ﴿۱۴/۱۲﴾ ﴿۲۹﴾ وقل رب أنزلني منزلا مباركا ﴿کاتیکیش به سهلامهت گه یشتیت و ویستت له که شتییه که دابه زیت بلی: پهروه دگام! له جیگایه کی پیرۆزو به پیت دام به زینه و نیشته جیم بکه، له خراپه و شهردوو رامگره ﴿وانت خير المنزلي﴾ چونکه تو باشترین زاتیکی بۆ نیشته جیگر دنی بهنده کانت، (دهره نجام له کوردستان که شتییه که له نگه ری گرت). ﴿۳۰﴾ ان فی ذلک لآیات ﴿به راستی لهویه سه رهاته ی هۆزی (نوح) دا، گه لی به لگه ی عیبه رت هه یه بۆ خاوه ن عه قله کان ﴿وان کنا لمبتلي﴾ خو به راستی ئیمه تاقیکهروه بووین بۆ هۆزه که ی نوح، ویستمان بیان ئه زموینین. تیبینی: ئهم به سه رهاته ی قهومی (نوح) ﷺ له ئایه ته کا نی (۲۵-۴۸) ی سووره تی (هوود) زیاتر روون کراوه ته وه.

داستانه که ی عادو سه موود:

﴿۳۱﴾ ثم أنشأنا من بعدهم قرنا آخرين ﴿ئججا دوا ی هۆزی نوح، نه وه و گه لیک ی ترمان (هۆزی عاد) به دی هینا ﴿۳۲﴾: فأرسلنا فيهم رسولا منهم ﴿هه ر له ناو خو شیاند ا په یامبه ریکمان (هوود) ﷺ بۆ ناردن ﴿ان اعبدوا الله مالکم من إله غيره﴾ که پێیان بلی: هه رخوا به تا ک و ته نها به رستن، چونکه بێجگه له و زاته په رستراویکی تری واتان نبیه بۆ په رستن بشی ﴿أفلا تتقون﴾ ده ئایا لیبی ناترسن و، پارێز نا که ن ﴿۳۳﴾ وقال الملائ من قومه الذين كفروا وكذبوا بقاء الآخرة وأترفناهم فی الحياة الدنيا ﴿به لām گه و ره گه و ره ده هه راسانی هۆزه که ی -ئه وانه یان باوه ڕیان به دیداری گه یشتن به پاشه پۆژ نه بووو به درۆیان ده زانی، وه له ژیا نی دونیا شدا نازو نیعه تیک ی زۆرمان پێ دابوو- وتیان: ﴿ما هذا إلا بشر مثلكم﴾ ئهم پێغه مبه ره! مرۆیه که، هه ر وه ک ئیوه زیاتر نبیه له وه، واته: نه فریشته یه وه شتیکی تر ﴿یاکل مما تأکلون منه﴾ له وشتانه ش ده خوا که ئیوه لیبی ده خو ن ﴿ویشرب مما تشربون﴾ و له وشتانه ش ئه خواته وه که ئیوه لیبی ده خو نه وه، واته: هه موو سیفه ته کا نی، سیفه تی ئاده مزادن! ﴿۳۴﴾ ولئن أطعتم بشرا مثلكم ﴿ئه که ره ئیوه بۆ که سیکی وه ک خو تان، ملکه چ و گوێرایه لیبی بکه ن وقسه ی لی وه رگرن ﴿إنکم إذا لخاسرون﴾ بێ گومان ئه و کات، ئیوه زیانمه ندان، سه یرکه چه نده نه زان و که و ده ن، شوێنکه وتنی په یامبه ران به زیانمه ندی ئه دهنه قه لām، که چی به ته رستن به قازانج و سه رکه و تن دانه ئین؟! ﴿۳۵﴾ أيعدکم أنکم إذا متم وکنتم ترابا وعظاما ﴿ئایا هوود به لێن به ئیوه ددا هه رکه مردن و بوونه گل و چه ند ئیسکیک ﴿أنکم مخرجون﴾ سه ر

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنتَ وَمَعَكَ عَلَى الْفَلَاحِ فَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَخْلَأَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۳۵﴾ وَقُلْ رَبِّ انزِلْنِي مُنزَلاً مبارکاً وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ ﴿۳۶﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَبَشِيرِينَ ﴿۳۷﴾ فَرَأَيْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ﴿۳۸﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ﴿۳۹﴾ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿۴۰﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِبِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿۴۱﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَسِرُونَ ﴿۴۲﴾ أَيْعِدُكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُمْ وَكُنْتُمْ تراباً وَعِظَمًا أَنْكُمْ تَخْرَجُونَ ﴿۴۳﴾ هَيَّاتْ هَيَّاتْ لِمَا توعدون ﴿۴۴﴾ إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُ الدُّنْيَا تَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿۴۵﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿۴۶﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ ﴿۴۷﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْبِحُنَّ نَادِيَةً ﴿۴۸﴾ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُصَّةً فَبَعَثَ الْقَوْمُ الظَّالِمِينَ ﴿۴۹﴾ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ﴿۵۰﴾

دهسته یه کمان ئه مرین و، دهسته یه کی تر له دایک ئه بن و ئه ژیین، ئیتر ژیا نه وه یه کی تر نبیه ﴿وما نحن بمبعوثين﴾ زیندوو ش ناکرێنه وه، واته: زیندوو بوونه وه نبیه دوا ی مردن ﴿۳۸﴾: ان هو الا رجل افترى على الله كذبا ﴿جا که وایه باوه ری پێ مه که ن، چونکه ئه و پیاوه، هه ر پیاویکه درو له سه رخوا هه لده به ستی ﴿وما نحن له بمؤمنين﴾ خو ئیمه ش هه رگیز باوه ری پێ نا که ی ن ﴿۳۹﴾: قال رب انصرني بما كذبون ﴿هوود - دوا ی شه وه ی به ته واوی لیبیان مه یووس و بیزار بوو- وتی: ئه ی پهروه دگاری من! ده سا یارمه تیم بده و سه رم بخه به سه ریاندا و تۆ له یان لی وه رگه له به رامبه ر شه وه وه که شه وان منیان به درۆزن دانا ﴿۴۰﴾: قال عما قليل ليصبحن ناديين ﴿خوا فه رمووی: که میکی ترو هه ر به م زوانه - له وه سه ر بێجیبیه یان- په شیمان ده بنه وه، ئه ویش کاتی دیتنی سزا که یه ﴿۴۱﴾: فأخذتهم الصيحة بالحق ﴿ئه وسا به هه ق ناره ته و ده نگیک ی زور به هیز دای گرتن ودلی پچراندن و میسکی ته قاندن

﴿فجعلناهم غناء﴾ وكردماننه وهك پووش و په لاشى سهر ئاو. رافه كهرانى قورئان ئه لىن: جبريل يهك نارهتهى به هيزو توندى به سهره كردن، زهوى له ژيريانه وه كه وته له رزه له رزو هه موويان به ده ما كه وتن و مردن ﴿فبعدا للقوم الظالمين﴾ دهبا دوورى له ره حمه تى خوا بۆگه لى سته مكاربى.

چهند گه ل و هۆزىكى تر:

﴿۴۲﴾: ثم أنشأنا من بعدهم قرونا آخرين ﴿لهدواى ئەوان چەند بەرەو گەلێكى ترمان -هەكو هۆزى سەلح و، لووت و، شووعەيب و.. هتد- هینایە كایەو، سەرەنجام ئەوانیش سەرپێچییان كردو، وهك ئەوان له ناومان بردن ﴿۴۳﴾: ما تسبق من أمة أجلها وما يستأخرون﴾ چونكه هەر نەتەو هەو گەلێك كاتى پرپاری له ناو بردنى دەدریت، ئیتر له ئاكامى حەتمى خۆى نەپیش ئەكهوئى و، نە دوايش ئەكهوئى، واتە: بۆ ئەناو بردنى هەموو كۆمەل و گەلێك كاتێكى دیارى هەیه، ئیتر لەو كاتەى خۆیه هیچ پاش و پێشێك ناكات ﴿۴۴﴾: ثم أرسلنا رسلنا تترا ﴿پاشان بۆ هەر گەلێ ئەوانە، په یامبەرانی خۆمانمان -یهك له دواى یهك- ناردوو، وهك ئەم ئایەتەش دەفرموئى: ﴿ولقد بعثنا فى كل أمة رسولا أن اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت فمنهم من هدى الله ومنهم من حقت عليه الضلالة..﴾ ۳۶/۱۶. ﴿كلما جاء أمة رسولها كذبوه﴾ هەر جارێ ئوممەت و گەلێك یان پێغه مبهرى -له خۆى بۆ هاتب- زۆر به یان برپا یان پێ نه كردون و به درۆزنیان دانان، وهك ئەفهرموئى: ﴿يا حسرة على العباد ما يأتيهم من رسول إلا كانوا به يستهزون﴾ ۳۰/۳۶. ﴿فأتبعنا بعضهم بعضا﴾ ئیتمەش ئەوانە مان به دواى یهكدا له ناو بردن به هۆى لاساریانەوه ﴿وجعلناهم أحاديث﴾ وكرديشماننە باس وخواسى سهرزارى خه لکى، هه رده م به داستان بۆ يه كترىيان ئەگێرايه وه، وهك ئەفهرموئى: ﴿فجعلناهم أحاديث ومزقناهم كل ممزق﴾ ۱۹/۳۴. ﴿فبعدا لقوم لا يؤمنون﴾ دهبا ئەوانەى باوهر ناهيئن هەر دووربەن له ره حمەت وميهره بانى خواى دلۆقان.

كورتە باسیكى مووسا و فیرعه ون:

﴿۴۵﴾: ثم أرسلنا موسى وأخاه هارون بآياتنا وسلطان مبين ﴿له پاشان مووسا و هاروونى برايمان رهوانه كرد هاورپى به نيشانه كانمان و به لگه يه كى ئاشكرا وروونه وه ﴿۴۶﴾: إلى فرعون وملأه﴾ بۆلاى فیرعه ون وپیاوه سهرزل گه وره كانى هۆزه كەى ﴿فاستكبروا﴾ كه چى نكوول و ته كه ببوريان كرد "له برپرواهيئان" ﴿وكانوا قوما عالين﴾ چونكه كۆمەل و گەلێكى لووت به رزو

خۆبه زلزان بوون ﴿۴۷﴾: فقالوا أنؤمن لبشرين مثلنا ﴿جافیرعه ون و داروده سته كهى گوتیان: جا ئایا ده بێ ئیتمه به دوو كهسى وهك خۆمان برپا بێنین "كه هيجيان له ئیتمه زیاتر نییه!!" ﴿وقومهما لنا عابدون﴾ له كاتێكا هۆزو نەتەو كه كەشيان به گشتى ملکه چ و خزمه تگوزارو كۆيله ی خۆمانن؟ ﴿۴۸﴾: فكذبوهما فکانوا من المهلكين﴾ ئیئجا له دواى ئەوه هه موو كۆشش و هه ولە هەر باوهرپان پێ نه كردن و به درۆزنیان دانان و ده ره نجامیش یاخى بوون، چوونه ریزى تیاچووانه وه ﴿۴۹﴾: ولقد آتينا موسى الكتاب ﴿بێ گومان له دواى فه وتاندى (فیرعه ون) نامەى ته ورات -كه پر بوو له حوكم و برپار- به مووسا مان به خشى ﴿لعلهم يهتدون﴾ به لكو قه ومه كهى رى ده ركەن و به رپێ راستدا برۆن ﴿۵۰﴾: وجعلنا ابن مريم وأمه آية ﴿هه روه ها كورە كهى مەريەم "عیسا" و دايكيمان كردنه نيشانه و به لگه يه كى گه وره له سەر ده سه لاتى خۆمان، چونكه عيسا بێ باوك له دايك بوو، دايكيشى بێ ئەوه ی ميتر بكات عيسا لى بوو!! ﴿وآويناها إلى ربوة ذات قرار ومعين﴾ و هه ر دوو كمان له گردو جیگایه كى به رزى (بيت المقدس) هه وانەوه و نيشته جئ كردن، كه شوپنى قه رارگرتن و هه وانەوه و، ئاوى له بهر رویشتووى تیدا بوو.

پاك خۆربن و ئاكار چاك بن:

﴿۵۱﴾: يا أيها الرسل كلوا من الطيبات واعملوا صالحا ﴿وتمان: ئەى په یامبهران! هەر له خوراکی پاك و حەلال بخۆن و، به رده وام كاری چاك ئەنجام بدەن، واتە: په یامبهرانمان گشت به و جۆره پێنمایى كردوون، كه واتە ئوممەت و گەله كەشيان ده بێ هه روا ره فتار بكەن ﴿إني بما تعملون عليم﴾ بێ گومان من زانا ئاگا دارم به و كارو كرده ویه ئیوه ده يكەن، دياره ئەمه هه ره شه يه كى گه وره يشه له ئوممەت و گەلانى هه موو په یامبهران (عليهم الصلاة والسلام) بۆیه هه ريه كەيان هه ول زۆرى داوه كه هەر له ره نجه شانى خۆى نان بخوات، وهك ئەفهرموئى: ﴿إممن نبى إلا رعى الغنم﴾ قالوا: وأنت يارسول الله؟ قال: نعم، كُنْتُ أُرعاها على قرارىط لأهل مكة﴾ هه موو پێغه مبه رێك شوانى مه روپه زى كردوو، وتیان: مه گەر تۆش ئەى پێغه مبه رى خوا! فه رمووى: به لى منیش، له به رامبه ر شه ش يه كى دره ميكه وه (مه رم به خيوده كرد) بۆخه لكانى مه ككه. (أخرجہ البخارى فى كتاب الاجاره ۱۴۴/۴). وه هه روا فه رموويه تى: ((إن داود عليه السلام كان يأكل من كسب يده)) (أخرجہ البخارى كتاب البيوع ۳۰۳/۴)، واتە: بێ گومانه داوود پێغه مبه ر هه ميشه له كرد و كۆششى ده ستى

تالووکهن و په‌له‌ئه‌که‌ن ﴿ و هم لها سابقون ﴾ وه‌بو ئه‌نجامدانی کاره‌چاکه‌کان، له‌خه‌لکی‌تر له‌پیشترن.

دادوه‌ری خواو یی‌باری موشریکان:

﴿ ۶۲: ولا نکلف نفسا إلا وسعها ﴾ ئه‌رکئی به‌پیی توانا نه‌بی

مَا نَسِیْتُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَعْرِضُونَ ﴿۶۲﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا
كُلَّ مَاجَاءٍ أُمَّةٍ رَّسُولًا كَذَّبُوهُ فَأَتَيْنَاهُم بِبَعْضِهِمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ
أَحَادِيثَ فَبِعَظْمِ الْقَوْمِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۶۳﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ
هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿۶۴﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿۶۵﴾ فَقَالُوا أَأَنْتُمْ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِكَ
وَقَوْمُهُمَا لَنَا عِدَدُونَ ﴿۶۶﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنْ أَهْلِ الْهَلْكِ
﴿۶۷﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿۶۸﴾ وَجَعَلْنَا
ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ
﴿۶۹﴾ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّ مِثْلٍ قَدِيتَ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا
تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿۷۰﴾ وَإِنْ هَدَيْتُمْ أَشْكَرَ أُمَّةٍ وَجِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
فَاتَّقُونِ ﴿۷۱﴾ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلَّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
فَرِحُونَ ﴿۷۲﴾ فَذَرْنُهُمْ عَمَلَهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿۷۳﴾ أَيْحَسِبُونَ أَنَّ
مُتَذَكِّرِهِمْ مِنْ مَّالٍ وَبَنِينَ ﴿۷۴﴾ سَأَجْعَلُ لَهُمْ فِي الْحَرِّ نَارًا لَّا يَشْعُرُونَ
﴿۷۵﴾ إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿۷۶﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿۷۷﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿۷۸﴾

خۆی نانی ده‌خوارد! ﴿ ۵۲: وَإِنْ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً ﴾ وه‌به‌راستی هه‌ر ئه‌مه‌شه‌ ئایین و به‌رنامه‌ی تاک و ته‌نهای ئیوه‌ ئه‌ی په‌یامبه‌ران که هه‌ریه‌ک‌ئایین و یه‌ک‌به‌رنامه‌یه‌ بو بانگ کردنی خه‌لکی بو په‌رستنی یه‌ک‌تاکه‌خوا، هه‌رچه‌ند له‌هه‌ندی ئه‌حکامی فه‌رعیدا جو‌ره‌ جیاوازییه‌ک‌ هه‌بیئت، به‌لام له‌عه‌قیده‌و ئایدوئوژیدا هه‌موویان یه‌کن ﴿ وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُون ﴾ ومن په‌روه‌ردگاری ئیوهم، جا که‌وایه‌ هو‌شیار بن، له‌سه‌رینجی و، نافه‌رمانی من خو‌بپاریزن ﴿ ۵۳: فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا ﴾ که‌چی له‌باتی یه‌ک‌گرتن و یه‌ک‌پیزیوون له‌ناو‌خو‌یا‌ندا، کارو فه‌رمانی‌ئایینه‌که‌یان پچ‌ر‌پچ‌ر کرد و بوونه‌چه‌ند گرووپ و ده‌سته‌یه‌که‌وه، هه‌ر گرووپ‌ه‌ش رینگاو ریبازیکی بو خۆی هه‌لب‌ژاردا ﴿ کل‌ حزب‌ بما‌ لیه‌م‌ فرحون ﴾ هه‌مووده‌سته‌و گروپی‌ک‌ به‌و به‌رنامه‌یه‌ی لایانه‌ خو‌ش‌حال و دل‌خو‌شن، بو‌یه‌ به‌هه‌ره‌شه‌وه‌ ئه‌فه‌رموی: ﴿ ۵۴: فَذَرْنَهُمْ فِي عَمَلِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! وازیان لی بیته‌با تاماوه‌یه‌ک‌ له‌زه‌لکاو‌ی نه‌قامی و غه‌فله‌تی خو‌یا‌ندا قه‌تیس بمینن، ئه‌وجا ئه‌وکاته‌چاک ئه‌زانن چییان پی‌ده‌که‌م ﴿ ۵۵: أَيْحَسِبُونَ أَنَّمَا‌ نُمِدَّهُمْ‌ بِهِ‌ مِنْ‌ مَّالٍ‌ وَبَنِينَ‌ ﴾ ئاخو‌ئ‌ه‌وان پییان وایه‌که‌ به‌و مال و منداله‌ پییان ده‌به‌خشین ﴿ نَسَارِعْ‌ لَهُمْ‌ فِي‌ الْخَيْرَاتِ‌ ﴾ ده‌مانه‌وی به‌په‌له‌ له‌و‌نیعمه‌تانه‌ به‌هه‌روه‌ریان به‌که‌ین؟ ﴿ بَل‌ لَا‌ يَشْعُرُونَ‌ ﴾ نه‌خیر، ئه‌وانه‌تی‌ناگه‌ن، ئه‌گینا مال و مندال‌ نیشانه‌ی چاکی و ریز لینان نییه‌، به‌لکو‌ بو‌تاقیر‌کردنه‌وه‌یه‌.

خیر‌خوازان‌ ی‌ناسه‌:

نای خه‌ینه‌ سه‌ر‌که‌س ﴿ ول‌دینا‌ کتاب‌ ی‌نطق‌ بالحق‌ ﴾ دۆسیه‌و نامه‌ی هه‌موو‌که‌سی‌که‌مان بو‌تۆمار‌کردنی کرده‌وه‌کانیان لایه‌که‌ به‌ راست و هه‌ف‌گۆیا‌نه‌ قسه‌ ئه‌کات، هه‌ر به‌ پیی ئه‌وه‌ش تۆله‌و پاداش ئه‌درینه‌وه‌ ﴿ و هم لا یظلمون ﴾ وه‌هیچ جو‌ره‌ سته‌می‌کیشیان لی‌ناکری ﴿ ۶۳: بَل‌ قُلُوبُهُمْ‌ فِي‌ غَمْرَةٍ‌ مِنْ‌ هَذَا‌ ﴾ به‌لکو‌ بی‌باوه‌رانی قوره‌یش له‌مه‌ دل‌یان خافل و بی‌ئاگایه‌ و سه‌ریان ده‌رناجی و تی‌ناگه‌ن ﴿ ولهم‌ أعمال‌ من‌ دون‌ ذلک‌ ﴾ وه‌ بی‌جگه‌ له‌وه‌ش چه‌ند کارو کرده‌وه‌یه‌کی‌ناپه‌سه‌ندو نابه‌چییان هه‌یه‌ ﴿ هم‌ لها‌ عاملون‌ ﴾ که‌ هه‌میشه‌ ئه‌نجامی ئه‌ده‌ن ﴿ ۶۴: حَتَّى‌ إِذَا‌ اخْذْنَا‌ مِنْ‌ فَرِهِمْ‌ بِالْعَذَابِ‌ ﴾ تا ئه‌وکاته‌ی که‌ خه‌لکه‌ خو‌ش‌گوزه‌رانه‌کانیان دوو‌چارو گرفتار ئه‌که‌ین به‌ سزای دوا روژی قیامه‌ت، له‌ دونیاشدا گه‌لی‌جار دوو‌چار ده‌بن ﴿ إِذَا‌ هُمْ‌ یُجَارُونَ‌ ﴾ ئیت‌ر ئه‌وکاته‌ له‌په‌ر نه‌عه‌رو هاواریان لی به‌رز ئه‌بیته‌وه‌، وه‌ک‌ هاواری وه‌حشی بیابانه‌کان، وه‌ک‌ خوا له‌جییه‌کی‌تردا هه‌ر‌شه‌ ده‌کا و ئه‌فه‌رموی: ﴿ وَذُرْنِی‌ وَالْمُكَذِّبِی‌نَ‌

جا دوا‌ی ریسوا کردنی ئه‌وانه‌ی بوونه‌ته‌ چه‌ند ده‌سته‌و تاقمیک، دیت‌ه‌ سه‌ر‌وه‌سفی ئه‌وانه‌ی که‌ به‌راستی شیایو مال و مندال پی‌دانن ویه‌ک‌ری‌زیشن، وه‌ک‌ ئه‌فه‌رموی: ﴿ ۵۷: إِنَّ‌ الَّذِينَ‌ هُمْ‌ مِنْ‌ خَشْيَةِ‌ رَبِّهِمْ‌ مُشْفِقُونَ‌ ﴾ بی‌گومان ئه‌و‌که‌سانه‌ی که‌ هه‌میشه‌ له‌ به‌ریه‌روه‌ردگاریان دل‌یان ده‌ترسی ﴿ ۵۸: وَالَّذِينَ‌ هُمْ‌ بِآيَاتِ‌ رَبِّهِمْ‌ يُؤْمِنُونَ‌ ﴾ ئه‌وانه‌ش که‌ به‌گشت به‌لگه‌کانی په‌روه‌ردگاریان باوه‌ر ده‌که‌ن ﴿ ۵۹: وَالَّذِينَ‌ هُمْ‌ بِرَبِّهِمْ‌ لَا‌ يَشْرُكُونَ‌ ﴾ ئه‌وانه‌ش که‌ هه‌ر‌گیز هاو‌به‌ش بو په‌روه‌ردگاریان دانائین ﴿ ۶۰: وَالَّذِينَ‌ يُؤْتُونَ‌ مَا‌ آتَوْا‌ ﴾ و ئه‌وانه‌ش وا هه‌قه‌ بیه‌خشن له‌وماله‌ی خوا پی‌داون، ده‌به‌خشن ﴿ و قُلُوبُهُمْ‌ وَجَلَّةٌ‌ ﴾ که‌چی هی‌مان دل‌یان ده‌له‌رزنی ﴿ أَنَّهُمْ‌ إِلَى‌ رَبِّهِمْ‌ رَاجِعُونَ‌ ﴾ له‌گه‌رانه‌وه‌یان بۆ‌لای په‌روه‌ردگاریان، واته‌: ئه‌ترسن له‌و روژه‌دا کاره‌کانیان باتل و بوو‌چه‌ل بیئت ﴿ ۶۱: أُولَٰئِكَ‌ يَسَارِعُونَ‌ فِي‌ الْخَيْرَاتِ‌ ﴾ ئه‌وانه‌ی ئه‌و وه‌سفانه‌یان تی‌دایه‌، که‌سانیک‌ن له‌ ئه‌نجامدانی کاره‌چاکه‌کاندا -له‌به‌ر ره‌زامه‌ندی خوا- هه‌میشه‌ به‌

أولى النعمة و مهلهم قليلا ۱۱/۷۳. یان ده‌فرموی: (کم اهلکنا من قبلهم من قرن فنادوا ولات حين مناص) ۳/۳۸. ﴿ ۶۵: لا تجأروا اليوم ﴾ له قیامه‌تدا پییان ئه‌لین: ئه‌مرو ئیتیر ئیوه به‌هیج جوړی هاوار مه‌کهن ﴿ انکم منا لاتنصرون ﴾ چونکه بی‌گومان ئیوه له لایه‌ن ئیمه‌وه کومه‌کی ناکرین ﴿ ۶۶: قد کانت آیاتی تتلی

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَالَهُمْ اتُوا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٥﴾
أُولَٰئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْمَغْزِيَةِ وَهُمْ لَهَا سَاقُونَ ﴿٦٦﴾ وَلَا تَكُفُّ
نَفْسًا إِلَّا رُسْمًا وَذُنُوبُهُمْ يَبْطِئُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يَظُنُّونَ ﴿٦٧﴾
بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَيْرِ مَعْنٍ هَذَا وَمَا أَعْمَلُ مِنْ دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا
عَمِلُونَ ﴿٦٨﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتَفَرِّعِيهِم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾
لَا تَحْجُرُوا أَلْوَابَ الْبُيُوتِ إِنَّكُمْ مِّنَ النَّاصِرِينَ ﴿٧٠﴾ فَذَكَاتِ الْبَيْتِ
نُتِلَّ عَلَيْكُمْ فَمَنْكُمْ عَلَىٰ أَغْفِيكُمْ نَنكِحُونُ ﴿٧١﴾ مُسْتَكْبِرِينَ
بِهِ سَمِيعًا تَهْجُرُونَ ﴿٧٢﴾ أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَّا لَمْ يَأْتِ
آبَاءَهُمْ الْأَوَّلِينَ ﴿٧٣﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٧٤﴾
أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَكَثُرَ لَّهُمُ الْحَقُّ
كَرْهُونَ ﴿٧٥﴾ وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ
وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ
ذِكْرِهِمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾ أَمْ قَسَمُهُمْ خُرَافًا وَخَبْرًا خَيْرٌ
وَمَوْخِرًا لَّرَبِّهِنَّ ﴿٧٧﴾ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٨﴾
وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنُكَيِّبُنَّ ﴿٧٩﴾

عليکم ﴿ چونکه به‌راستی ئه‌وکاته‌ی ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌تان به‌سهردا ئه‌خوینرانه‌وه ﴿ فکنتم علی أعقابکم تنکصون ﴾ ئیوه هه‌مووتان پاشه‌و پاش ئه‌کشانه‌وه، وه‌ک خواخوی له‌جییه‌کی ترده‌ ئه‌فرموی: (ذلکم بانه‌ إذا دعی الله وحده کفرتم و إن یشرک به‌ تؤمنوا فالحکم لله العلی الکبیر). ﴿ ۶۷: مستکبرین به ﴾ له به‌رامبه‌ریاندا خوټان زور به‌ زل ئه‌زانی ﴿ سامرا ته‌جرون ﴾ بی‌جگه له‌وش به‌ درټیایی شه‌وو شه‌وگاریش له‌ده‌وری که‌عبه‌دا داده‌نیشتن و سه‌بارت به‌ قورټان و به‌په‌یامبه‌ر ﷺ هه‌رقسه‌ی خراپ و نابه‌جیتان ئه‌کرد ﴿ ۶۸: أفلم يدبروا القول ﴾ ناخو ئه‌وان تی‌نه‌فکران له‌م گوفتاره، واته: له‌قورټان، تا به‌و هویه‌وه بزائن کتیبیکی مؤعجیزه‌و له‌لای خواه‌ه‌ندیانه‌وه‌یه؟ ﴿ أم جاءهم مالم یأت آباءهم الأولین ﴾ یان ئه‌و بانگه‌وازه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌ی هاتووه بۆلایان، نامۆیه به‌ بانگه‌وازه‌کانی پیغه‌مبه‌رانی پښوو، که‌ باپیرانیان پییان که‌یشتوون؟ واته: ئه‌و بانگه‌وازه‌ش موحه‌مه‌د (پیغه‌مبه‌ر) هاتووه پښی، هه‌ر له‌ جوړو

چه‌شنی بانگه‌وازی پیغه‌مبه‌رانی پښوو، که‌ به‌باپیرانیان نامۆ نه‌بووه ﴿ ۶۹: أم لم يعرفوا رسولهم فهم له‌ منکرون ﴾ یاخود ئه‌وه‌یه‌که‌ په‌یامبه‌ره‌کی خوټان نه‌ناسی بوو که‌ چه‌نده به‌ره‌وش و راستگوو کردار شیرین بووه، بۆیه ئاوا دژی ده‌وستن و نکولی ئه‌کهن؟ خو ئه‌وش وانیه، چونکه چاک ئه‌ی‌ناسن، که‌ چ ره‌وش به‌رزیکه ﴿ ۷۰: أم یقولون به‌ جنة ﴾ یاخود ئه‌لین شیتو و جن ده‌ستی لی‌وه‌شاندوووه؟! ﴿ بل جاءهم بالحق ﴾ نا، هه‌رگیز وا نییه، به‌لکو ئه‌و به‌ ئایینیکی هه‌ق و راستی بۆلای ئه‌وان هاتووه ﴿ وأكثرهم للحق کارهون ﴾ به‌لام زۆربه‌یان هه‌قیان پی‌ناخۆشه‌و، سه‌خله‌تن پښی ﴿ ۷۱: ولو اتبع الحق أهواءهم ﴾ ئه‌گه‌ر هه‌ق و راستی خوا دواى هه‌واو ئاره‌زووی ئه‌وان که‌وتبا، چۆنیان پی‌خۆشبا، هه‌ق ئاوا بووبا ﴿ لفسدت السموات والأرض ومن فیهن ﴾ بی‌گومان ئیستا سیسته‌می ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌ر دروستکراویکی‌تریش تیایاندایه، ده‌شیواو تیک‌ده‌چوو، چونکه بوونه‌وه‌ر له‌سه‌ر بناغه‌ی دادپه‌روه‌ری و دادگه‌ری دامه‌زراوه، نه‌ک به‌ئاره‌زووی ئه‌وان بی‌ت، چونکه هه‌ندى شت هه‌رچه‌ند ناهه‌قی و سته‌میش بی‌ت هه‌ربه‌لای ئه‌وانه‌وه‌ حه‌قه! وه‌ک خوا ئه‌فرموی: (لوکان فیهما آلهة إلا الله لفسدتا) ۲۲/۲۱. ﴿ بل أتیناهم بذکرهم ﴾ له‌حالی‌کدا ئیمه‌ قورټانی‌کمان پی‌دان که‌ به‌هه‌ق ئاموژگاریان ده‌کا ﴿ فهم عن ذکرهم معرضون ﴾ که‌چی ئه‌وان له‌وه‌ روو وه‌رده‌گپښ ﴿ ۷۲: أم تسألهم خراجا ﴾ یان له‌ به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌وه که‌ تو ئیسلامیان بۆ باس‌ده‌که‌یت، داواى مزه‌و هه‌زینه‌یه‌کیان لی‌ده‌که‌یت، تائه‌وانیش بپروا نه‌هینن؟! ﴿ فخراج ربک خیر ﴾ خو ئه‌وش نه‌بووه، چونکه کرځی و مزه‌ی په‌روه‌ردگارت له‌ هه‌مووشتی‌ک چاکتره، وه‌کو خوا خوی له‌سووره‌تیکی ترده‌ ئه‌فرموی: (قل ما سألتکم من أجر فهو لکم إن أجری إلا علی الله) ۴۷/۳۴. یان وه‌ک ئه‌فرموی: (قل ما أسألكم علیه من أجر وما أنا من المتکلفین) ۸۶/۳۸. ﴿ وهو خیر الرازقین ﴾ وه‌ئویش باشتیرینی رۆزیده‌رانه ﴿ ۷۳: وإنک لتدعوهم إلى صراط مستقیم ﴾ وه‌ بی‌گومان تو بانگیان هه‌ربۆ رینگاو ریبازی راست و دروست ده‌که‌یت، که‌ ئایینی پپروزی ئیسلامه، که‌واته ئه‌ویه‌یامبه‌ره‌ زور شایسته‌یه که‌ ئیوه دواى بکه‌ون ﴿ ۷۴: وإن الذین لا یؤمنون بالآخرة ﴾ ئه‌وانه‌ش که‌ باوه‌ر به‌ رۆژه‌که‌ی‌تر(ئاخیره‌ت) ناهینن ﴿ عن الصراط لناکون ﴾ ئه‌وه له‌رینگاو ریبازی راست لاده‌دن، ئه‌گینا چۆن تا به‌و شیوه‌یه ئه‌توانن مله‌ ملی‌بکه‌ن؟ ﴿ ۷۵: ولو رحمانهم وکشفنا ما بهم من ضر ﴾ خو ئه‌گه‌ر له‌گه‌ل ململانی‌کردونیاندا ره‌حمان پی‌کردبان و ئه‌و ناره‌حه‌تی وه‌لایه‌شمان له‌سه‌ر لاپردبان، واته: گرانی و بی

متنا و کنا ترابا و عظاما ﴿گوتیان: باشه! هه رکه مردین و بووینه گل و ئیسکه رزیو﴾ ﴿أنا لمبعوثون﴾ ئاخو بوجاریکی تر زیندوو ده کریینه وه؟! دیاره ئه وان شتی وا زور به نه گونجاوو دور ده زانن ﴿۸۳: لقد وعدنا نحن وآبائنا هذا من قبل﴾ خو بی سو ئه م به لینی زیندوو بوونه وه، هه م به خو مان و، هه م به باپیرانی شمان - پیش

بارانیمان له سه ر لادابان ﴿لجوا فی طغیانهم یعمهون﴾ هه ره سه رگه ردانی له سه رکه شی خو یان ملیان ده ناو ده مانه وه ﴿۷۶: ولقد أخذناهم بالعذاب﴾ به راستی به سزای جو راو جو ریش قارمان لی گرتن، واته: ﴿به لاو گرانی و قات و قرییمان به سه ریان دا﴾ ﴿فما استکانوا لربهم﴾ که چی له گه له ئه وه شدا به رامبه ره به ره ورده گاریان نه ملکه چ بوون و ﴿وما یضرعون﴾ نه کرووزانه وه، بو لابرینی سزاکه، به لکو هه ر درێه یان به خراپه و خراپه کاری خو یان دا، نه گینه خوا وه لامی ئه دانه وه ﴿۷۷: حتی إذا فتحنا علیهم بابا﴾ ئه گینه شهید ﴿تا کاتی که ده رگای سزایه کی توندو قورسیان لی ده که یینه وه﴾ ﴿إذا هم فیہ مبلسون﴾ ئیتر هه موو تیییدا ناو می د ده بن، واته: به چه ند جو ره سزایه ک تاقیمان کردنه وه، که چی هه ر که لکی نه بوو، تاسه ره نجام دوو چاری سزای سه ختی قیامه ت ده بن، ئیتر له هه موو ده رگایه کی خیرو چاکه بی هیواو ناو می د ده بن. له (بوخاری) و (موسلیم) دا هاتوه: کاتی که قوره ش نافه رمانی و، سه ری چییان له پیغه مه رکرد ﷺ، نزای شه ری لی کردن و فره مووی: ﴿اللهم أعنی علیهم یسبح کسبح یوسف﴾ خوا به! به حه وت سالی وشکه سال (واته: حه وت سالی بی بارانی و گرانی) وه ک حه وت ساله که ی (یوسف) یارمه تیم بده و سه رم خه به سه ریاندا، جاپاش دوو چار بوونیان له خوا پارانه وه، به لام چونکه راست بیژ نه بوون، خوا وه لامی نه دانه وه نه هات به هانیانه وه. ﴿۷۸: وهو الذی أنشأ لکم السمع والأبصار والأفئدة﴾ هه ره وه زاته یه که هیزی بیستن و بینین و نامیری ئاوه زو دلی پی دان، تا به هه ر یه که له وانه له بوونه وه، باشتر تی بگن و ورد بینه وه دلیان بده نی و، سه ره نه نجام گو یاریه لی خوا بن ﴿قلیلا ما تشکرون﴾ که چی ئیوه له چاو ئه و گش نیعه تانه دا زور که م سو یاس وشو کرانه بژی ری ده که ن! ﴿۷۹: وهو الذی ذرأکم فی الأرض﴾ هه ر ئه ویشه ئیوه ی وه ک تۆو له م زهویه دا بلا وه پی کرد ﴿والیه تحشرون﴾ وه ره لای ئه ویش کو ده کرینه وه، بو حیساب و پاداش و تۆله، پاش په راگه نده بیستان ﴿۸۰: وهو الذی یحیی ویمیت﴾ هه ر ئه ویشه ژین ده به خشی و، مردوان زیندوو ده کاته وه، زیندوانیش ئه مرینی ﴿وله اختلاف اللیل والنهار﴾ جیاوازی شه وو رۆژ، ئال و گۆرو، زیاد و که مکردونیان و به دوا یه که هاتیان، هه ر بو ئه وه، نه ک که سیکی تر ﴿أفلا تعقلون﴾ ده ی هه ر تی ناگه ن و ژیری تان ناخه نه گه ر؟ نالین زاتیک خاوه نی ئه وه هه موو ده سه لات ه بی، ئه ی چۆن لینی نایه ت سه ر له نو ی مردوان زیندوو بکاته وه؟! ﴿بل قالوا مثل ما قال الأولون﴾ نه خیر، ژیر نابن و تی ناگه ن، به لکو ئه مانیش هه ر ئه وه ده لین که پیشینانان گوتیان ﴿۸۲: قالوا: إذا

﴿وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُوا فِي طَغْيِهِمْ يَوْمَهُمْ﴾ ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّهُمْ﴾ ﴿حَتَّى إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذْ هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ﴾ ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ ﴿وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ ﴿بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ﴾ ﴿قَالُوا: إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِذَا نَلْمَعُونَ﴾ ﴿لَقَدْ وَعِدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِن هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ ﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ ﴿سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَكِ الْبَحْرِ وَالسَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَالْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ ﴿سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نُنْقِطُ﴾ ﴿قُلْ مَنْ يَدْعُو مَلَكَتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ ﴿سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنِّي تُسْحَرُونَ﴾

هاتنی موحه مهه د - پی درا ﴿إن هذا إلا أساطير الأولين﴾ ئیعه دلنایان که ئه م قسانه گش پرویالانت هه له به سترای پیشینانه، له وه به ولا وه شتیکی تر نییه، خواش له سه ر زمانی ئه وان، له چه ند سووره تیکی تر دا ئه فره مووی: ﴿أإذا كنا عظاما نخرة قالوا تلك إذا كرة خاسرة﴾ ۱۱-۱۲/۷۹. یان ده فره مووی: (و ضرب لنا مثلا ونسی خلقه...) ۷۸/۳۶.

موشریکیش ددان به (ریبوییه ت) دا ده نی:

﴿۸۴: قل لمن الأرض ومن فيها﴾ پێیان بلی: ئه ی موحه مهه د! ﴿باشه! زهوی و گشت ئه وان هه ی له زه ویدان و ده ژین هه کییه؟ کتی دروستی کردوون و، له نه بوونه وه هی ناو نی خان هه بووه کانه وه؟﴾ ﴿إن کنتم تعلمون﴾ ئه گه ر ئیوه ئه زانن، ئاده ی پیم بلین، دیاره چاریان نییه هه ر ده بی راستییه کان به سلینن، بۆیه له وه لامدا ﴿۸۵: سيقولون لله﴾ ده لین: ئه وانه هه موو مولک

وتایبیه نمدی خوان ﴿ قل أفلا تذكرون ﴾ پییان بلی: جا که
 ثوابیه، ئه ی بؤ بیر ناکه نه وه، تا بزائن زاتیک دهسه لاتی ثاوی
 هه بی، هه ره مان دهسه لاتی شی ده بی بؤ زیندوو کرده وه ﴿ ۸۶: ﴾
 قل من رب السوات السبع ورب العرش العظيم ﴿ پییان بلی: ئه ی
 کئی پهروه ردگاری ههوت ئاسمانه کانه؟ ئه ی کئی پهروه ردگاری
 (عرش) ی مه زن و گه وره یه؟ له کو تایی سووره ته که دا ده فره موئ:
 (رب العرش الکريم) ﴿ ۸۷: ﴾ سیقولون لله ﴿ دیسان گش ده لئین:
 هه ره خواجه پهروه ردگارو به دیه یته ریان ﴿ قل أفلا تتقون ﴾ پییان
 بلی: باشه! ئیتیر بؤ له خوا ناترسن، تا هاوبه ش و هاوه ل بؤ
 دانه نیئ؟ ﴿ ۸۸: ﴾ قل من یبده ملکوت کل شیء ﴿ پییان بلی: ئه ی
 دهسه لاتی گش بوونه وه به ده ست کئی هه ﴿ وهو یجیر ولا یجار
 علیه ﴾ وکه ئه وه پهنای په ناخواز ده دا و، دژی ئه وه په نا نادریت
 ﴿ إن کنتم تعلمون ﴾ ئه گهر ئه زانن کئی هه؟ ئاده ی پیم بلیئ. ﴿ ۸۹: ﴾
 سیقولون لله ﴿ دیسان ده لئین: هه ره بؤ خواجه ﴿ قل فأنی تسحرون ﴾
 پییان بلی: ده سا ئه ی چۆن فریو ده خوئن و چاوتان له ئاستی
 راستیه کان به ستراره؟ ﴿ ۹۰: ﴾ بل أتیناهم بالحق ﴿ به لکو ئیمه
 راستی و هه قمان بۆیان هیئا، ﴿ وإنهم لکاذبون ﴾ ئه وان دروژنن
 که ده لئین: خوا مندال و هاوبه شی هه یه.

خوا شیریکی نییه:

خوا ی گه وره له م ئایه تانه دا حاشاده کا له دانانی شیریکی و هاوبه ش
 بؤی، وه کو ده فره موئ: ﴿ ۹۱: ﴾ ما اتخذ الله من ولد ﴿ خوا
 هه رگیز مندالی بؤ خو ی هه لئه بژاردوه، جا ئه وه که ی پیو یستی به
 مندال هه یه، تامندال بؤ خو ی بگریئ؟ ﴿ وما کان معه من إله ﴾
 و هیچ په رستراویکی شی نه کردوه به شیریکی بؤ خو ی، هه ره خو یه و
 تا ک و ته نیایه ﴿ إذا لذهب کل إله بما خلق ﴾ خو ئه گهر هاوبه شی
 بووبا - وه ک ئه وان پییان وایه - ئه وده مه هه ریه ک له و خواجه
 ده چووبه لای دروستکراوی خو یه وه، بؤ خو ی سه ره رشتی ده کردو
 ئه و سا یاسای بوونه وه ر تیک ده چووو، وه کو ئیستا نه ده ما ﴿ ولعلا
 بعضهم علی بعض ﴾ وهه ندیک ی زال ده بوو به سه ره هه ندیک دا، وه ک
 پاشاکانی دنیا، جا که ئیستا هیچ شتیکی و نابینری، مانای
 وایه هه ره خواجه کی تا ک و ته نیایه هه یه ﴿ سبحان الله عما یصفون ﴾
 خواتاک و ته نیایه، بیخه وشه بیگه رده، له ئه وشتانه ی ئه وان وه سفی
 خوا ی پی ده که نه و، ده لئین هاوه ل و مندالی هه یه ﴿ ۹۲: ﴾ عالم الغیب
 والشهادة ﴿ له گش نه ینی و نادیار، ئاشکرا و دیار، زانا و به ئاگایه
 ﴿ فتعالی عما یشرکون ﴾ جا که وایوو خوا به رزه و، له سه رووی
 ئه و شتانه وه یه موشریکان ده یان که نه شیریکی و هاوبه ش و هاوتای.

فه رماندان به پیغه مبه ر، به یارانه وه به ره له هاتنی سزا:

خوا ی کاردروست فه رمان به پیغه مبه ر ده دا که له کاتی به لا و
 ناره حه تیدا بیاریته وه دو عا یکت: وه کو ده فره موئ: ﴿ ۹۳: ﴾ قل
 رب إما ترینی ما یوعدون ﴿ بلی: ئه ی پهروه ردگاری من! ئه ر
 هه ره ده بی بری له و سزایم نیشان به دیت که هه ره شه ی پی ده که یه
 له و خوانه ناسانه، واته: ئه رسزات دان و، منیش له زیندابووم
 ﴿ ۹۴: ﴾ رب فلا تجعلی فی القوم الظالمین ﴿ پهروه ردگار که م!
 مه م خه ره ریزی خه لکانی سته مکاره وه، له فره مووده یه که دا هاتووه
 ده فره موئ: ((وإذا أردت بقوم فتنة، فتوفني إليك غير مقنون))
 پیشه و (ئه حمده، ترمزی). ﴿ ۹۵: ﴾ وإنا علی أن نریک ما نعدهم
 لقادرون ﴿ وخو به راستی ئیمه ده توانین ئه و سزاو تو له یه ی
 ئه وانه ت نیشان به دین که به لئیمان پی داو، به لام له به ر هه ره
 بریارو حکیمه تیک بیت که خو مان ئه یزانین ئه نجامی ئه و هه ره شه یه
 دوا ئه خه ی بؤ روژی به ری، هه تا به لکو مثاله کانیان باش ببن.
 ئینجا بؤ تیکه لیکردنی مه ردم به شیوازیکی خوا به سه ندانه خوا ی
 کارپه وان ده فره موئ: ﴿ ۹۶: ﴾ ادفع بالی هی احسن السبئه
 هه میشه ئه ی پیغه مبه ر! هه ول بده له گه لیا نده به جوانترین و
 چاکترین شیوه پال به خراپه وه بئی. واته: هه رده م به کرداری
 جوان و شیرین له گه ل بتپه رسته کانی هۆزه که تدا، ره تار بکه و
 چاوپوشییان لی بکه، له سووره تیکی ترده هاتووه ده فره موئ:
 (ادفع بالی هی احسن فإذا الذی بینک وینه عداوة کأنه ولی حمیم.
 وما یلقیها إلا الذین صبروا... ﴿ نحن أعلم بما یصفون ﴾ ئیمه
 باشت ئه زانین به وه ی ئه وان ده لئین و وه سفی تو ی پی ده که نه،
 ده ره نجامیش پاداشتیانی له سه ره ده ده یه نه وه، جا که وایه تو بی
 تا قه ت مه به لئیان، به لی چاکه کردن له گه ل خراپکاراندا به لای
 نه فسه وه شتیکی زور قورسه و، شه یقان سه د گرفت ی بؤ دروست
 ده کات، بۆیه خوا به پیغه مبه ر ده فره موئ: ﴿ ۹۷: ﴾ وقل رب أعوذ
 بک من همزات الشیاطین ﴿ بلی پهروه ردگاری من! په نا به تو
 ئه گرم له تی کوتانندن و دنه دنه و وه سه وه ی شه یقانه کان، که به ره و
 کاری خراپ به یه ن و نه هیلن له به رامبه ری خراپه وه چاکه بکه م
 ﴿ ۹۸: ﴾ وأعوذ بک رب أن یحضرن ﴿ وخو شم هه ره به تو ئه سپیرم
 ئه ی پهروه ردگارم! که ئه وان بیئه لامه وه بؤ تیکدانی کاره کانم.
 (وه لیدی کوری وه لید) وتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا! گه لی جار
 هه ست به ته نیایی و بی تا قه تی ئه کم، ئه ویش فره موئ: ((إذا
 أَخَذَتْ مَضْجَعَك فَقُلْ: أعوذ بكلمات الله التامة مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ
 وَشَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ یحضرن)) کاتی چوو یته

سهر فرازو پرگاردین ﴿ ۱۰۳ 〉 : ومن خفت موازینہ ﴿ ہر کہ سیکیش ترازوی چاکہ سووک بی، واتہ خراپہ کانی له چاکہ کانی زیاتر بیت. ﴿ فأولئك الذين خسروا أنفسهم ﴾ ئەمانە ئەو کەسانەن زیانیان بەخۆیان گەیاندوو و گومراو بەدبەخت بوون و خۆیانیان لەکیس چووہ ﴿ فی جہنم خالدون ﴾ بەهەتا هەتاییش لەدۆزەخدا

سەرچینگە کەت بۆخەو ئەم دوعایە بخوینە، ئیتیر بێ گومان هەرگیز ئەوانە لیت نزیك نابنەو، ناستوانن هیچ جوړه زیانیکت پێ بگەین.

حالی کافران له سەرەمەرگدا:

حالی بەدحالی حاشاکەرانی دینی ئیسلام لەگیانەللادا، لەم چەن ئایەتەدا رادەگەینێ و، دەفەرموی: ﴿ ۹۹ 〉: حتی إذا جاء أحدہم الموت ﴿ خوانەناسان هەر درێژە بەکاری خراپ و بێ پروایی خۆیان ئەدەن تا کاتی مردن یەخە یەکەبە یەکەیان دەگرت و ئەحوالی ناخیرەتی بۆ ناشارا دەبێ ﴿ قال رب ارجعون ﴾ ئەوسا ئەلی: پەرورەدگارم! بمرگێرەو بۆ دنیا ﴿ ۱۰۰ 〉: لعلی أعمل صالحا فيما تركت ﴿ بەشکو ئەوکارە چاکە کاتی خۆی لەدەستەم چووہ بیکەم ﴿ کلا إنها كلمة هو قائلها ﴾ نەخیر! هەرگیز ئەو داخوایە جێبەجێ نابێت، ئەویش هەر قسە یەو-ئەو بەناچاری- دەیکات ﴿ ومن ورائهم برزخ إلى يوم یبعثون ﴾ وەتا رۆژی زیندوو دەرکێنەو لەمەرێکی زۆر گەورەیان لەپێشدا یەو ناتوانن بگەرێنەو بۆ دنیا، واتە: هەرگیز ناگەرێنەو هەر لەسزاشدا دەبن. (تەفسیری ئیبن کەسیر) دەلی: ﴿ قال مجاهد: البرزخ: الحاجز ما بین الدنیا والآخرة. وقال محمد بن کعب: البرزخ: ما بین الدنیا والآخرة، ليسوا مع أهل الدنیا یا کلون ویشربون، ولا مع أهل الآخرة یجازون بأعمالهم. وقال أبو صخر: البرزخ: المقابر، لا هم فی الدنیا ولا هم فی الآخرة، فهم مقيمون إلى يوم یبعثون. واتە: پاش مردن حالەتی (بەرزه)یان دی، ئەویش ئەو کە حالەتی قیامەتە، تا پاداش و تۆلە وەرگرن، ئەو کە باری دۆنیاشە، تا خۆراک و ئیسراحتی هەبێ.

کارکردەوی مەرف کێشە دەکری:

﴿ ۱۰۱ 〉: فإذا نفخ فی الصور ﴿ ئینجا کاتی لە جاری دووهدا، فوو کرا بەشە ییوردا، بۆ زیندوو بوونەو ﴿ فلا أنساب بینهم یومئذ ﴾ ئیتیر لەبەر قورسی و نارهەتی ئەو رۆژە، هیچ نەسەب و خزمایەتیەک لەنیوانیاندا ناخوینرێتەو، چونکە هەرکەسە سەرقال و سەرگەرمە بەکاری خۆیەو، پەرەژی نییە، تا ئاوپ بەلای خزمەکیەو بەداتەو، تەنھا کردەوی چاک و پروای چاک کەلکی دەبێ بۆی ﴿ ولا یتساءلون ﴾ و لەیەکتیش ناپرسن، چونکە هەرکەسە کاری خۆی هەیه، بەو شیوەیە کە خوا دەفەرموی: (یوم یفر المرء من أخیه، وأمه وأبیه) ۳۵/۳۴/۸۰. ﴿ ۱۰۲ 〉: فمن ثقلت موازینہ ﴿ ئینجا ئەو کەسە تای تەرازوی کێشانی کردەو کانی قورس و سەنگین بێ ﴿ فأولئك هم المفلحون ﴾ ئەو ئەوانەن

بَلْ أَتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿ ۱۰۱ 〉 مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ بَلَدٍ مَّا كَانَ مَعَهُ مِنَ الْإِلَهِ إِذَا دُخِبَ كُلُّ الْإِلَهِ بِمَا خَلَقَ وَلَمَّا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَنَ اللَّهُ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿ ۱۰۲ 〉 عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّلَ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿ ۱۰۳ 〉 قُلْ رَبِّ إِنَّمَا نَبَأُ نَبِيِّيَ مَا يُوْعَدُونَ ﴿ ۱۰۴ 〉 رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿ ۱۰۵ 〉 وَإِنَّا عَلَيَّ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَدْ رَوْنَا ﴿ ۱۰۶ 〉 أَدْفَعْ بِآيَاتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّبِيحَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿ ۱۰۷ 〉 وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ﴿ ۱۰۸ 〉 وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِي ﴿ ۱۰۹ 〉 حَقَّ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿ ۱۱۰ 〉 لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿ ۱۱۱ 〉 فَاذْأَنفَخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿ ۱۱۲ 〉 فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿ ۱۱۳ 〉 وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿ ۱۱۴ 〉 تَلْفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿ ۱۱۵ 〉

ئەمێنەو هەرگیز پرگاریان نابێت ﴿ ۱۰۴ 〉: تلفح وجوههم النار ﴿ شۆلەو بلیسە ناگر چروچاویان دەرژینێ و ﴿ وهم فيها كالون ﴾ و لیوێ کانیشیان هەلە چرچی. لەفەرمودە یە کیشدا هاتوو: ((تَشْرِيبِ النَّارُ فَتَقْلُصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتَّى تَبْلُغَ رَأْسَهُ، وَتَشْرِخِي شَفَتُهُ السُّفْلَى حَتَّى تَضْرِبَ سُرَّتَهُ)) (رواه أحمد والترمذی وقال: حسن غريب). واتە: ناگر روومە تیان دەرژینێ و، لیوێ کانی سەر و بیان هەلە چرچی و، ئەوێتەو بۆ تەوقە سەریان و، لیوێ خواریوێشیان بەردەبێتەو تا دەگاتە ناوکیان!.

دۆزەخییەکان ددان بە بەدبەختی خۆیاندا دەنێن:

خوا لەدوای ئەو سزا قورس و سەختە رۆژی قیامەتەیان، سەرکۆنەو سەرزنەشتیان دەکاو دەفەرموی: ﴿ ۱۰۵ 〉: ألم تكن آياتي تتلى عليكم ﴿ ئایا کاتی خۆی لەدوینادا ئایەتە کانی ئێمەتان بە سەردا نەدەخوینرایەو؟ ﴿ فكنتم بها تكذبون ﴾ کەچی لەگەڵ ناشارا

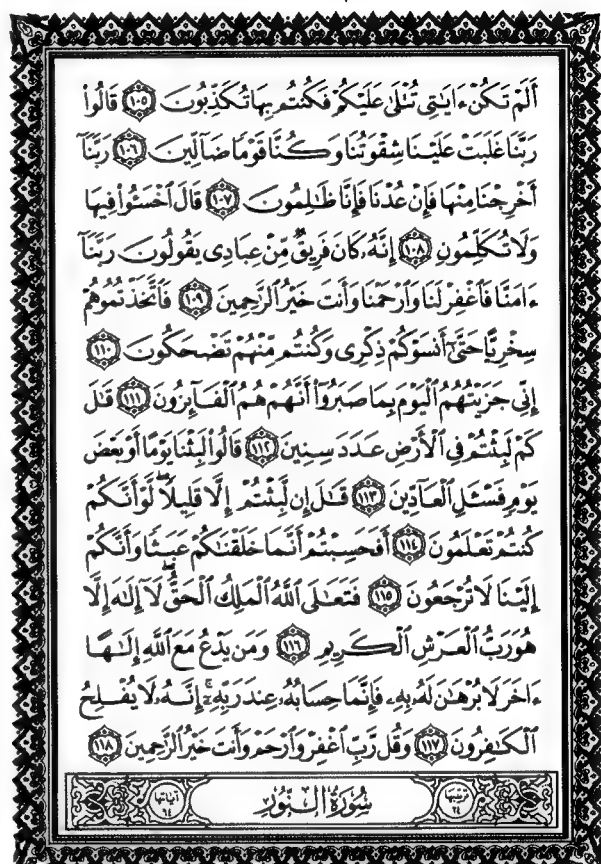

روونیشیاندان ئیوه هر پرواتان پی نه کردن؟ نهوجا وانه زانن نه گهر پی لی بنین بهو کاره یان رزگار ده بن و به هر مه ند نه بن، بویه: ﴿۱۰۶﴾ قالوا ربنا غلبت علينا شقوتنا ﴿﴾ به که ساسیه که وه ده لین: پهروه رذگارمان! نه گیه تی و به دبه ختی به سه رماندا زال بوو ﴿﴾ وکنا قوما ضالین ﴿﴾ وگه لیکی گومپواو سه رلیشیواو بووین ﴿﴾ ۱۰۷: ربنا

فاتخذتموهم سخريا ﴿﴾ ئیوه کردتانن به مه سخهره ی خوټان ﴿﴾ حتی انسوکم ذکری ﴿﴾ هه تا خه ریکبوونتان به گالته پیکردونیانه وه، ناوی منیان له بیر بردنه وه ﴿﴾ وکنتم منهم تضحکون ﴿﴾ و به رده وام به وان پی ده که نین ﴿﴾ ۱۱۱: إني جزيتهم اليوم بما صبروا ﴿﴾ جا با بزائن نه مړو منیش - له م روزه سه خته دا - پاداشتم دانه وه به هو ی ثارام و خوگر تیانسه وه ﴿﴾ أنهم هم الفائزون ﴿﴾ که ته نها نه وانن سه به رزو به ختیار. جا له دوی نهو ریسوایی و سه ر شوپی به یان هه ندی پرسیار ی تریان لی نه کری: ﴿﴾ ۱۱۲: قال کم لبتم فی الأرض عدد سنین ﴿﴾ نه وسا خوی گه وه نه فهرمو ی: نه ری چهنه سال له زه ویدا مانه وه، و توووشی نهو خه جاله تیبه بوون وئیستاش داوی گه رانه وه نه که ن؟ ﴿﴾ ۱۱۳: قالوا لبنا یوما أو بعض یوم ﴿﴾ جا له بهر سه ختی روزه که ده لین: ئیبه هه ر روزه ک، یا که متر له روزه ک ماینه وه ﴿﴾ فسئل العادین ﴿﴾ جا له حیسابگران بیره سه، چونکه ئیبه له بهر سزای خوټان هیچمان له بیر نه ماوه ﴿﴾ ۱۱۴: قال إن لبتم إلا قلیلا ﴿﴾ خوا نه فهرمو ی: له راستیدا ئیوه زور که ممانه ته وه له چاو روزه کانی قیامه تدا، هه رچه نده بوو بیت ﴿﴾ لو أنکم کنتم تعلمون ﴿﴾ خو نه گهر ئیوه سه ره نجامی کوفرو تاوان و نه ندازه ی ماوه ی مانه وه تان له دونیادا زانیبا، باوه رتان ده هیئاو گویریاه لیتان ده کرد، هه تا نه مړو تاوا گیروده ببن. ئینجا بو سه رزه نشست و سه رداخستنیا نه فهرمو ی: ﴿﴾ ۱۱۵: أفحسبتم أنما خلقتناکم عبثا ﴿﴾ ئایا پیټان وابوو به گه مه و بی هو ده دروستمان کردوون ﴿﴾ وأنکم إلینا لا ترجعون ﴿﴾ وقه تیش بولا ی ئیبه ناهینرینه وه بو توله و پاداش؟! ﴿﴾ ۱۱۶: فتعالی الله الملک الحق ﴿﴾ مه زنا به تی و به رزی و بلندی هه ر بو خوی پاشاو فرمانبره وای هه قه، زور له وهش به رزتره که نه وان گالته ی پی بکه ن، هه ر نه وه پاشا، هه ر نه وه راست و دروستبیش، هه رچی شته به دهستی نه وه ﴿﴾ لا إله إلا هو ﴿﴾ هیچ په رستراویکی هه ق جگه له و زاته نیبه ﴿﴾ رب العرش الکریم ﴿﴾ هه ر خو ی خواوه نی عهرشی به دیکوره.

خوانه ناس رزگاری نابی:

خوا هه ره شه له و که سانه ده کا، شهریک وهاوتای بو داده نین، بویه ده فهرمو ی: ﴿﴾ ۱۱۷: ومن یدع مع الله إلیها آخر ﴿﴾ نه وه ی له گه ل خوا دا هانا بو خوا به کی تر ده بات و، ده پیهرستی ﴿﴾ لا برهان له به ﴿﴾ هیچ به لگه به کیش نیبه له سه ر شیوا ی بو په رستنا به تی ﴿﴾ فإنما حسابہ عند ربہ ﴿﴾ نه وه هه ر پرسینه وه ی کارو کرده وه کانی لای پهروه رذگار به تی، وه نایگه به نیبت به به ختیار ی، چونکه کافرو بی باوه ره ﴿﴾ إنه لا یفلح الکافرون ﴿﴾ ده ی خو بی باوه ره کان هه رگیز

أخرجنا منها ﴿﴾ پهروه رذگارمان! له و ناگره ده رمان که و بو دونیامان وه گپړه ﴿﴾ فإن عدنا فإنا ظالمون ﴿﴾ نه نجا نه گهر نه مجاره ش گه راپینه وه بو بی پروایی، به راستی ئیبه که سانیکی سته مکارین، له وه نه چی پرسیاره که ی سه ره وه هه ر بو خهم و خه فته خواردن بیت، نه ک بو وه لأم و وتویش، بویه ﴿﴾ ۱۰۸: قال اخسئوا فیها ولا تکلمون ﴿﴾ خوا ده فهرمو ی: دوور که ونه وه و قسه م له گه ل مه که ن ﴿﴾ ۱۰۹: إنه کان فریق من عبادی یقولون ﴿﴾ کاتی ده سته به یه له به نده کانم نه یان وت: ﴿﴾ ربنا آمنا فاغفر لنا ﴿﴾ پهروه رذگارمان! ئیبه بر وای دامه زراومان به تو هیئا، جا تویش لیمان خوش ببه ﴿﴾ وارحمنا وأنت خیر الراحمین ﴿﴾ وه به زیبت پیمانان بیته وه، چونکه تو چاکترین زاتیکی که له هه موو میهره بانیک میهره بانتری، ده لین: نهو تاقمه نه وه داوایانه (بیلال و سه وه یب و خه بباب و..و) بوون، که (نه بووجهل) گالته ی پی نه کردن. به لأم تا روزه قیامه تیش هه ر موسلمانیک گالته ی پی بکری هه ر وایه ﴿﴾ ۱۱۰:

به ختیار و رزگار نابین، به لکو تنها پرواداران پیروزو به ختیار نه بن، وهك له سه ره تاي سووره ته كه دا فرموی: (قد أفلح المؤمنون.. لیوره شدا فرموی: (إنه لا یفلح الكافرون). ﴿ ۱۱۸ ﴾: وقل رب اغفر وارحم ﴿ ده سا ئه ی موحه ممه د! ﴿ روویكه ره خواو بلی: ئه ی په روه ردگاری من! بم به خشه و، به زه بییت پییدا بیته وه ﴿ و أنت خیر الراحمین ﴿ چونكه هه رته تو ی چاكتیرینی به به زه بییان. ئیمه ش له كو تاییدا ئه لئین: (اللهم اغفر لنا وارحمنا برحمتك التي وسعت كل شیء یا أرحم الراحمین، اللهم آمین). زۆریش شوكرانه بژیرم بۆ خوا، له بهرامبه رته واو كردنی تهفسیری ئهم سووره ته ی (مؤمنین) ه.

سوورته (نور) ه

مه ده نبیه و (۶۴) ئایه

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئهم سووره ته ش گرنگیه کی ته واو ده دات به لایه نی بریارو ئه حکام، ئاراسته، رهوش، هه ندی کاروباری تری گشتی، تایبه تی، بۆ ئه وه ی موسلمانان به (تاک و کۆمه ل) وه له سه ری په روه رده بکری، جگه له وه یش چه ندین ئاراسته ی تایبه ت به خیزانه وه ی تییدا یه. ئهم سووره ته ئاداب و نه ریتی کۆمه لایه تی روشن ده کاته وه، چ بۆ کاروباری تاکی که سیتی، چ بۆ گشتی، وهك مؤله ت وه رگرتن بۆ هاتوچوو رویشتنه مالی یه کتر، چاو گرته وه له ئاستی نامه حهرم، پاراستنی عه ورت له جیی حهرام.. یاساغ کردنی تیکه لی نیوان ژن و پیاوی نامه حهرم، ئینجا ئه و بنه مایانه ش که ده بی بونیادی خیزانی موسلمان و، مالی موسلمان له سه ر بینا بکری، وهك راگرتنی ده ست پاک و داوین پاک، پاک و خاوینی و؛ خو داپوشین و کپ کردنه وه ی هیزی رابواردن و، پی هه لخلیسکاندن و قایم و مه حکه م پی داگرتن له سه ر شه ریه تی خوا، دوور که و تنه وه له و شتانه کۆمه ل و کۆمه لگه ده روختن. له م سووره ته دا: هه ندی له تۆله ی شکاندنی سنووره شه رعییه کان باس ده کری، وهك: زیناو شه روا ل پیسی، بوختان کردن (قذف). نفرین کردنی ژن و پیاو له یه کتر (ملاعنة).. دیاره گشت ئهم یاسایانه بۆ پاراستنی کۆمه لگه ده بی له فه سادو خراپه و پشیوی و تیکه لپوونی رشته و نه ژادو دابه زینی رهوشتی پیروز. له م سووره ته دا: گه و ره ترین لایه نی کۆمه لگه (خیزان) له هه ر مه ترسییه ک رووی تی بکات و به ره و رووخان بیبات ده پاریزری، ئیتر له و لایشه وه هه لنانی مرؤ بۆ رهوشتی به رزو قه شه نگ با بوهستی.

به کورتی: ئهم سووره تی (نور) ه به ته نیا خو ی به سه بۆ هه ر خیزانی ک بیهوی به سه ره رزی بژی و، ژیا نی سه ریلندانه به سه ر ببا، بۆیه پی شه وا عومه ر خوا لئی رازی بی بۆ خه لکی کوفه ی نووسی: (علموا نساءکم سورة النور)، ژنه کانتان ئه ی ئیمانداران فیری سووره تی (نور) بکه ن. به م شیوه یه ش ده ست پی ئه کات: ﴿ بسم الله الرحمن الرحیم * ۱: سورة أنزلناها ﴾ ئه مه سووره تی کی زۆر گرنگی قورئانه و، "په ره له چه ندین یاسای قه شه نگ، ئیمه بۆ تۆمان نار دۆته خواره وه ئه ی پیغه مبه ر ﴿ ﴿ وفرضاها ﴾ وه گه لی فرمان یاسامان تییدا بریار داوه ﴿ وأنزلنا فيها آیات بینات ﴾ وه چه ندان ئایه تی ئاشکرا ورونی ته شرع "یمان تییدا نار دووه ته خواره وه جا که واته ئهم سووره ته هه ر بۆ خویندنه وه نبیه، به لکو بۆ یاساو به رنامه و کارپیکردنیه ﴿ لعلمکم تذکرون ﴾ تا به لکو بیربکه نه وه و ئامۆژگاری پی وه رگرن و، به پیی ئایه ته کا نی هه ریه که ی ئهم سووره ته ره قтар بکه ن، به لی پاش ئه وه؛ ئهم سووره ته به وشیه وه ده رگای له خو ی کرده وه.

زیناکه رانی (نیرو می) هه ریه ک سه د تازیا نه بیان لی ده ن:

ئینجا دیته سه ر باسی تاکه تاکه ی یاساکان، وه له سنوورو حوکی زیناکه رانه وه ده ست پی ئه کات: ﴿ ۲: الزانية والزانی فاجلدوا کل واحد منهما مائة جلدة ﴾ ئه و کچ و کورپی زیناو شه روا ل پیسی ئه کهن، ده بی له هه ریه که یان سه د جه لده "شه لاق" ی لی بده ن. ئه مه تۆله ی هه ر که سیکه (نیرو، یان می) پی شتر به شیوه ی شه رعی جووت نه بووبی (واته: کچ و کوپ) بن، به لام ئه و که سانه ی که به یه ک گه یشتبن "له نیکا حیکی سه حیحا" وه ئازادو، ژیرین، پیگه یشت و (بالغ) بن، موسلمان بن، ئینجا زینا بکه ن، ئه وه ده بیته به رده باران بکری ﴿ ولا تأخذکم بهما رافة فی دین الله ﴾ نابی به زه بی و نه رم و نیانی و سۆز بتان گری له به رامبه ر هه ریه که له و دوانه وه له راپه راندنی حوکی خوا دا، واته: له کاتی جیبه جی کردنی بریاری خوا دا، توندوتیژین و به زه بیتان به زیناکه راندا نه یه ته وه، به وشیه وه ژماره ی شه لاقه کان، یا به رده بارانه که، وه کو خو ی جیبه جی ئه کهن ﴿ إن کنتم تؤمنون بالله والیوم الآخر ﴾ ئه گه ر ئیوه باوه رتان به خواو به روژی دوا یی هه یه ﴿ ولیشهد عذابهما طائفة من المؤمنین ﴾ جا بۆ ئه وه ی ئه و دوانه پتر ئیشیان پی بگات و، خه لکیش په ند وه رگرن، باکۆمه لی له پرواداران ئاماده ی سزاکه یان ببن و ببیین "دیاره ئه و خه لکه ئاماده بووه تازۆرتز بیته چاکتره، هه رچه نده به ئاماده بوونی چوار که سیس جیبه جی ئه بی، ئینجا بۆ پتر قیزه ون کردنی زیناو،

سووک کردنی زیناکاران شهفرموی: ﴿۳﴾ الزانی لا ینکح إلا زانیة أو مشرکة ﴿﴾ پیاوی زیناکهرو شهروال پیس ههردهبی ژنی زیناکهرو داوین تهپ، وه یان موشریک و بتهپرست ماره بکات بوخوی، چونکه ثافرهتی شهرفهرو داوین پاک هه رگیز هاوشانی شهو نییه، کهواته زیناکهراڻ له کوری بروداران شهچنه دهروهه ﴿﴾ والزانیة لا

بکا، شهگینه ماره ی نایهت، وه ههروهه ژنی داوینپاکیش نابیی شوو به پیاوی داوین پیس بکا، تا شهویش تهوبهیهکی رهوان و دروست نهکا، جا شههیه مانای (وحریم ذلک علی المؤمنین). وهله (سوننه ی شهبو داوود/کتاب النکاح) ۲/۲۲۱ له (شهبی هورهیره) وه هاتوو: پیغه مبهه ﴿﴾ فرهموویه تی: ((لا ینکح الزانی المجلود الا مثله)) پیاوی زیناکهری شهلاق لیډراو، ههردهبی ژنیکی قامچ لیډراوی وهکو خوی ماره بکات، نابیی ژنیکی تر بیئیت. بهلام (شهبووه بدول قاسم) له کتیبی (الناسخ والمنسوخ) دا نهلی: شهو ثایه تهی: (وحریم ذلک علی المؤمنین) به ثایه تی (وأنکحوا الأیامی منکم) نهسخ بوتهوه، وه هه ر ئیمامی (شافعی) یش دانی بهوه دا ناوه و دهسلیت: شهو ثایه ته سراوتهوه.

بوختان کردن بو ژنانی داوینپاک:

ئینجا بوزیاتر پاراستنی نامووس و شهرفی موسلمانان بهگشتی، خوای گهوره شهفرموی: ﴿۴﴾ والذین یرمون المحصنات ﴿﴾ شهو کهسانهش که ژنانی داوینپاک (یا پیاوانی داوینپاک) توهمت بار شهکهڻ به زیناوه ﴿﴾ ثم لم یأتوا بأربعة شهداء ﴿﴾ پاشانیش چوار شایهت ناهین بو چه سپاندنی داواکه یان ﴿﴾ فاجلدوهم ثمانین جلدة ﴿﴾ دهبی شهوانه ههشتا شهلاقیان لی بدهن تاجاریکی تر به ناهق و نارهاو نامووسی خهک له که دارو بریندار نهکهڻ ﴿﴾ ولا تقبلوا لهم شهادة أبدا ﴿﴾ ههتا ههتاشه نابیی شایهتیشیان بو شتی تر لی وهگرڼ ﴿﴾ وأولئک هم الفاسقون ﴿﴾ ئا شهوانه له سنوور دهر چووانو "لای خوا به فاسق شهدرینه قهلهم" ﴿۵﴾ إلا الذین تابوا من بعد ذلک وأصلحوا ﴿﴾ مهگر شهوانه ی دوی شهو کاره دزیوو ناشیرینه په شیمان دهبنهوهو کردهوه کانیشیان چاک دهکه نهوهو، جاریکی تریش ناگه رینهوه بو شهوکاره ﴿﴾ فإن الله غفور رحیم ﴿﴾ شهو بئ گومانه خوا بو شهوچوره کهسانه زور لیووردهیه، زوریش میهره بانه. "زانایان کیشه یان لهوه دا ههیه: ئایا شهو ئیستیسنایه ی -إلا الذین تابوا..- کوئی برپاره کان شهگریتهوه؟ جا ههریه که یان لهو پارهوه قسهیه که شهکات، ههندیکیان شهلین: هه ر سئ برپاره که ی له کؤل ناکهوی: (شهلاق)، وه هه میشهش هه ر فاسقهو نابیی به شایهت، مهگر په شیمان ببیتهوهو له ناو خه لکیشا بلی: بهراستی فلان -که من بوختانم بو کرد- که سیکی پاکه، بو شهوی به تهواوی شوینه واری شهو بوختانه نه مینی له ناو مهردومدا، لهولاشهوه ئاپرووی شهو خیزانه بگه ریتهوه. بهلی تا ئیستا باسی پاراستنی شهرفی موسلمانان بوو بهگشتی. ئیستاش باسی شهوکه سانه شهکات هاوسهرو ژنی خویمان به زیناوه شهروال پیسی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ الزَّانِيَةِ وَأَنْزَلْنَاهَا وَأَنْزَلْنَاهَا آيَاتٍ يَنْتَبِهُ لَكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَشَهِدَ عِدَاهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَا يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُنَّ مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَقْبَلُوا لَهُنَّ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾ وَالْخَمْسَةَ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾ وَالْخَمْسَةَ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾

ینکحها إلا زان أو مشرک ﴿﴾ ژنی زیناکار و داوین تهپیش، وه پیاوی زیناکارو، موشریکیش ههروا شهبی ﴿﴾ وحریم ذلک علی المؤمنین ﴿﴾ بئ گومانه شهوچوره شووکرده و، "ماره کردنه ی ژنانی زیناکاران" له سهه برودارانی داوین پاک ههرامکراوه. چونکه زینانی گهوره ی تیدایه، قورئانیش شهیهوی له نیوان موسلمانان و شهو تاقمه دا گشت په یوهه ندیه که بیچرینیی.

روونکردنه وهیه که: ئیمامی (ئیین که سیین) نهلی: شهم ثایه تهی: (الزانی لا ینکح إلا زانیة او مشرکة..) یه وهکو ثایه تی (۴/۲۵): (محصنات غیر مسافحات ولا متخذات اخدان) ههروا وهکو ثایه تی: (۵/۵): (محصنین غیر مسافحین ولا متخذی اخدان..) وایه. واته: تابکری پیاو؛ ژنی داوین پاک ماره بکات، ژنیش تا بو ی دهست بدا شوو به پیاوی داوین پاک بکاو، دووریش بیئت له دۆست گرتن وداوین پیسی، بهلام ئیمامی شهحمده -خوا لئی خووش بیئت- له وئایه تهوه شهلیت: ژنی زیناکار تا تهوبه نهکا، پیاوی داوینپاک نابیی ماره ی

زۆریەى كاروبارتان لا قورس دەبوو. (ئىبن كەسىر) ئەلئیت: ئەم دە ئایەتەى خوارووە: (إن الذین جاؤا بالافک...) سەبارەت بە دایكى موسلمانان (خاتو عائیشە رضی اللہ عنہا) ھاتوونەتە خوارووە، ئەو کاتە دوورووھەکان نەخشەى بۆھتانیکی گەورەیان بۆ کیشا: جا خواى گەورەیش جل جلالہ ئەوکارەى بەلاوہ شتیکی زۆر قورس و نەرەحەت بوو.

بوختان بۆ خاتوو عائیشە (خوا لى رازى بى):

ئەوجا بۆ دىفاع و بەرگرى لە ناموس و شەرەفى پەيامبەر ﷺ لەسەرىك دە ئایەت ئەنیرى و ئەفرموى: ﴿ ۱۱: إن الذین جاؤا بالافک عصبة منکم ﴾ بىگومان ئەوانەى كە ئەو درۆو بوختانە گەورەیان ھەلبەست، كۆمەلێك بوون لە خۆتان ﴿ لا تحسبوه شرا لکم ﴾ و مەزانن ئەو رووداوہ بۆ ئیوہ شەپو خراپە ﴿ بل هو خير لکم ﴾ بەلكو چاك وخیرە بۆتان ئیوہ "بەویاسایە لەئایندەدا نامووسى ملیوئەھا موسلمان ئەپاریزى و؛ بەرگرى لى ئەكرى... كەوابوو زۆر چاكە بۆتان، چونكە لەلايەكەوہ دوژمنایەتى بى پرواكانتان بۆ دەرکەوت؛ كە تا چ ئەندازەيەك ئەیانەوى ئاپرووى ئەو بنەمالەو خیزانە پاكانە بەرن، شەرەفى ئەو بنەمالانە بشكىنن.. چاكە بۆتان، چونكە خواى گەورە بەدواى یەكدا(۱۰) ئایەت دەنیرى بۆ دىفاع لە نامووسى داوینپاکان ﴿ لكل امرئ منهم ما اكتسب من الإثم ﴾ بىگومان ھەریەكەش لەوانە چەند لەو گوناوہ تاوانە بەشدارە؛ بەشێك تاوانى تايبەتى لە ئەستوى خۆى دایە "واتە: ھەركەسە چەندە كۆشى بۆ كردبى بە ئەندازەى ئەوہش تۆلە وەرئەگرى" ﴿ والذى تولى كبره منهم ﴾ ئەو كەسەش كە سەرۆكایەتى بەشێكى زۆرى ئەو تاوانەيەى كرد (كۆپەكەى سەلوول) ﴿ له عذاب عظيم ﴾ سزايەكى سەخت وگەورەى بۆ ھەيە چونكە ھەر ئەو کاتە (سەفوان) وشتەرەكەى لى ئەخوړى و، خاتوو عائیشەش لەناو كەزاوہكەدا بوو، كۆپەكەى سەلوول لەناو خەلكىكى زۆردا وەستابوو و پرسى ئەمە كیيە؟! وتیان: عائیشەى خیزانى پەيامبەر ﷺ، وتى: ئەمە سویندى بىت بەپاكى نەگەراوہتەو!! ﴿ ۱۲: لولا إذ سمعتموه ﴾ بۆچ كاتى ئیوہ ئەو دەنگۆو تۆمەتەتان بىست ﴿ ظن المؤمنون والمؤمنات بأنفسهم خيرا ﴾ پیاوان و ژنانى پروادار گومانى چاكیان بە یەكتر نەبرد ﴿ وقالوا هذا إفك مبين ﴾ ونەیانگوت: ئاشكرايە ئەمە بوختان و درۆيەكى زل و روونە، ھەر وەك (ئەبوو ئەييوب) و خیزانەكەى وتیان. بەلى ئەوانە (كۆپەكەى سەلوول) ونموونەیان لە زووہو لە مەلاسدابوون بۆ شكاندنى بنەمالەى پەيامبەر ﷺ

تاوانبار ئەكەن: ﴿ ۶: والذین یرمون أزواجهم ﴾ ئەو كەسانەش كە تۆمەتى زینا و شەرۆال پىسى دەدەنە پال ھاوسەرانیان ﴿ ولم یکن لهم شهداء إلا أنفسهم ﴾ لەھەمان كاتدا بىجگە لە خۆیان شایەتى تریان نىيە شایەتییان بۆ بەدن كە ئەو ژنە زینای كردووە "چونكە چوار شایەت پىوێستە بۆ ئىسپاتى زینا ﴿ فشهادة أحدہم أربع شهادات باللہ ﴾ جا بۆ ئەوہى ئەو ھەشتا شەلاقەى لە كۆل بکەوى —ئەگەر شایەد نەبوو— ئەبى ھەریەك لەو جوړە پیاوانە چوار جار بە ناوى خواوہ شایەتى بەدت و سویند بخوات بەخوا ﴿ إنه لمن الصادقین ﴾ بلىت: بە راستى من لە راستگۆیانم "كە ئەلیم ئەم ژنەم زینای كردووە" وە بەچاوى خۆم تاوانەكەيم بىنویە ﴿ ۷: والخامسة أن لعنة الله عليه إن كان من الكاذبین ﴾ پىنجەم جاریش بلىت: نفرینى خوا لەسەر بىت ئەگەر لە درۆزانیش بم "بە كورتى: ھەر كات كاپرايەك لە ژنەكەى خۆى خانەگومان كەوت و تۆمەتبارى كرد بە زینا، ئەبى بىبات بۆلاى دادوہرى ئىسلام، ئەوجا دادوہرىش چوار ئەشەدو بىللاى پى بکیشى كە لەوقسانەدا راست ئەكات، جا بۆ جارى پىنجەم نفرین لە خۆى بكات، ئەگەر بوختان بكاو درۆ بكات، جا ئەگەر ژنەكە بى دەنگبوو بەردەباران دەرکىت. ئىنجا ئەو کاتە بەلاى ئىمامى شافعى و زۆرىكى تر لە زانایانەوہ ئەو ژنەى بەھەتا ھەتايى لى حەرام ئەبىت و، دەبى مارەبىيەكەشى بەتەواوى بەدتى، لە پاشان ژنەكە بەردەباران ئەكرى و، پیاوہكەش رزگارى ئەبى" بەلام لەگەل ئەویشدا خواى دلۆقان دەرەتیشى بۆ ژنەكە ھىشتووتەوہ، كە پاش سویندى ئەوپیاوہ دەتوانى دىفاع لە خۆى بكات، وەك ئەفرموى: ﴿ ۸: ويدراً عنها العذاب ﴾ سزا لەسەر ئافرەتە "قەزف كراوہكەش" لائەبرىت و "سزانادى" ﴿ أن تشهد أربع شهادات باللہ ﴾ كە ئەویش چوار جار شایەتى بەدو؛ سویند بە خوا بخوات و ئەشەدوبىللا بکیشى ﴿ إنه لمن الكاذبین ﴾ كە مێردەكەى لە درۆزانەو، "درۆش ئەكات زینای داوہتە پالم" ﴿ ۹: والخامسة أن غضب الله عليها ﴾ و بۆ جارى پىنجەمىن ژنەكە بلىت: خەشم و قىنى خوا لەسەر بىت ﴿ إن كان من الصادقین ﴾ ئەگەر ئەو مێردەم لە راستگۆيان بىت و منیش زینام كردبىت وە لە دواى ئەمە دادوہرى ئىسلام لىكیان جيا دەكاتەوہو بۆ ھەتاهەتايى لىك حەرام دەبن لە وتەى ئىمامى شافعى و زۆرتىنى زانایاندا وە ژنەكە ھەموو مارەيەكەشى دەكەوى. ﴿ ۱۰: ولو لا فضل الله عليكم ورحمته وأن الله تراب حكيم ﴾ خۆ ئەگەر فەزڵ و مېھرەبانى و رەحمى خوا نەبووبا لەسەرتان، وئەوہش نەبوايە كە خوا زۆر تەوہيە وەرگرە ولە كارزان و كار جوانیشە ئیوہ تووشى نەرەحەتى ئەبوون و،

هاوسه ری په یامبه ر **﴿کراوه﴾** ۱۷: يعظکم الله أن تعودوا لمثله أبدا ﴿خو ناموژگاريتان نه کات که هرگیز کاری ناوا دوو باره نه که نه وه﴾ **﴿ان کنتم مؤمنين﴾** نه گهر ئیوه پروادار بن **﴿۱۸﴾**: وييسن الله لکم الآيات ﴿وه خوا به لگه و نایه ته کانی خویتان بو پروون نه کاته وه﴾ که ده لاله ت له سر پروونکردنه وهی نه حکامی تایبته به بو هتان کردن ده کات هاوړی له گهل رینمایي و ده عز و هند... **﴿والله عليم حکيم﴾** وخوا خو ی زور زانایه و؛ هیچی لی بزر نابی و به هم مو شت ده زانی، کار جوانیسه له دانانی هم موو حوکمیگ له جی خویدا.

دهنگو قوی زینا بو پرواداران:

﴿۱۹﴾ إن الذين يحبون أن تشيع الفاحشة في الذين آمنوا ﴿بئ گومان نه و که سانه ی پښان خو شه و نه یانه وی کاری ناشیرین و نادرست له ناو خه لکانی پرواداردا بلاو ببیته وه و ببیته قاو ﴿لهم عذاب أليم في الدنيا والآخرة﴾ نه وه له دونیاو له ناخیره تدا سزای پر به ئیشیان بو ناماده کراوه؛ له دونیادا داری حه ددیان لی نه دري و؛ له دوا روژیشدا دوزخ جیگه یان ده بیت **﴿والله يعلم وأنتم لا تعلمون﴾** وه خوا هم موو شتی نه زانی له سر ئیوه، وه ئیوه نازان نه وهی نه وهی زانی **﴿۲۰﴾**: ولولا فضل الله عليكم ورحمته ﴿خو نه گهر فزل و میهره بانی خوا نه بوايه له سه رتان **﴿وأن الله رؤوف رحيم﴾** و خواش به سوز دلاوا نه بوو یا، نه و به وی نه و بوختانه وه هم موواتنی به په له سزا ددها به لام له و تاوان و گوناخه - پاش تو له لی سندن - پاکي کردنه وه، پیشه و (نه وایی) ده لیت: (فیها براءة عائشة **﴿براءة قطعية بنص القرآن العزيز، فلو شک فيها إنسان - والعیاذ بالله - صار كافرا مرتدا بإجماع المسلمين. قال ابن عباس﴾** لم تزن امرأة نبي من أنبياء الله - صلوات الله وسلامه عليهم - وهذا إكرام من الله تعالى لهم). (مسلم ب ۱۷، ل ۱۱۷). واته نه م نایه ته ی: (إن الذين جاؤا بالإفك.. به رائته و پاکانه یه کی حه تمییه بو خاتوو (عائشه) به ده قی قورثانی پیروز، جا نه گهر که سیگ به گومان بوو تییدا په نا به خوا، نه وه به کوی دهنگی زانایان به کافرو هه لگه راوه داده نری. (ابن عباس) نه لی: هرگیز ژنی هیچ پیغه مبه ریک زیناکار نه بووه. وه نه م ش ریز گرتن بووه له خوا ی بالاوه بویان (قورتوبی) یش نه لی: (هیشامی کوری عه ممان و تی: له پیشه و (مالیک) م بیست ده یوت: هر که س جوین به (نه بوو به کس)، یاخود به (عائشه) بدا، نه وه خوینی حه لاله و ده کوژریت، چونکه خوا نه فهرمویت: (يعظکم الله أن تعودوا لمثله أبدا ان کنتم مؤمنين) خاوه نی ته فیسیری (کاشف) نه لیت: (إن

﴿۱۳﴾ لولا جاؤا عليه بأربعة شهداء ﴿نه ی بوچ بوختانچییه کان چوار شایه دیان نه هینا بو سه مانندی داواکه یان **﴿فإذ لم يأتوا بالشهداء﴾** نه و سا که هر شایه تیان نه هینان **﴿فأولئك عند الله هم الكاذبون﴾** ئیتر دیاره که نه وانه به لای خواوه دروزن، دياره نه م هره شه یه که به وه موو بوختانچییه ک، به تایبته بو نه هلی

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٤﴾ لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٥﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٧﴾ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَنَكَ هَذَا بَشَرٌ عَظِيمٌ ﴿١٨﴾ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ وَبَيِّنَ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢﴾

ثيفك **﴿۱۴﴾**: ولولا فضل الله عليكم ورحمته في الدنيا والآخرة ﴿خو نه گهر فزل و میهره بانی خوا نه بوايه له سه رتان له دونیاو له قیامه تدا **﴿لمسکم فيما أفضتم فيه عذاب عظيم﴾** توشی سزایه کی گه وره ی سه خت ده بوون له سه رنه و درو یه له سه ری چوون **﴿۱۵﴾**: إذ تلقونه باللسنتكم ﴿کاتی ده ماده م نه و درو یه تان له زمانی یه کتر وهر نه گرت و له یه کترتان نه پرسی **﴿وتقولون بأفواهكم ما ليس لكم به علم﴾** و به ده متانا دهات و هیچ زانیار یه کیشتان پی نه بوو **﴿وتحسبونه هينا﴾** پښتان و ابو هروا شتیکی بچووک و ناسانه! **﴿وهو عند الله عظيم﴾** به لام نه و بوختانه به لای خواوه زور ناقولا و گه وره بوو **﴿۱۶﴾**: ولولا إذ سمعتموه قلتم ما يكون لنا أن نتكلم بهذا ﴿بوچی کاتی گویتان له و بوختانه وه بوو نه تان گوت: ئیغه بومان نییه نه م قسه یه بکه یین **﴿سبحانک هذا بهتان عظيم﴾** نه بوايه (سبحان الله) تان بکر دایه و، سه رتان سوړ بمایه له و درو و بوختانه و بتان و تایه: نه م تومه ت و بوختانیکی زور ناقولا و گه وره یه!! بو

خاتوو عائیشه وه، (مستهج) ی پورزای پیشهوا (ئه بووبه کر) بوو،
ئهو پیاویکی زورلات و بی دهسه لات وه ژار بوو، ئه بووبه کر
دهستگیرویی ئه کرد، که چی کاتی ئه بوختانه پیش هات،
ئهویش به شی خوی تی خست!! جا ئه بووبه کر سویندی لی خوارد
ئیتر هیچی نه داتی... ئهوسا خوایش ئه م ئایه ته ی دابه زاند

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ
خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾ وَلَا يَأْتِلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ
وَالسَّعَةِ أَنْ يُوتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْفَاضِلَاتِ
الْمُؤْمِنَاتِ لَأُولَى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾
يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
﴿٢٤﴾ يَوْمَ يُؤْذِيهِمُ اللَّهُ وَيَبْغِزُهُمْ أَلْحَقَ بِهِمْ أَلْحَقَ هُوَ الْحَقُّ
أَلْمِينُ ﴿٢٥﴾ أَلَمْ يَشْكُرُوا لِلْخَيْثُورِ وَالْخَيْثُورِ لِلْخَيْثُورِ
وَالطَّيِّبَتِ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ
مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

ونهی کرد له پیاوانی مهردو جوامیزو دهه نده که سویند بخون
دهست بگره وه له دهستگرویی خزمان وه ژاران و کۆچکه رانی
رێگه ی خوا. ﴿ و لیغفوا و لیصفحوا ﴾ دهبا ئه جوړه مهردانه
عهفوویان بکه و چاویان لی بیوشن؛ له وهی به سه ریاندا دیت
ببوورن و پشتگویی بخه و برۆنه وه سه ر پیاوه تیه که ی جارانی
خویان ﴿ أَلَا تحبون أن يغفر الله لكم ﴾ مه گه ر ئیه - خاوه ن
به خششان - خوا لیان ببووریت!! جا کاتی ئیمامی (ئه بووبه کر)
ئهو ئایه ته ی بیست، وتی: (بلی أحب أن يغفر الله لی) به لی... به لی
پیم خو شه، خوا لیم خوش بی، ئیتر پاش ئه وه جیره که ی مسته حی
نارده وه بو ی و، لی خوش بوو، جا دوا ی ئه وهش (حه سان و،
حیمه نو، میسته ح) شه لاقی ئه بوختانه یان لی درا، دیاره ئه م
ئایه ته ریزوپله و جیگایه کی ئیجگار مه زنی ئه بووبه کر ﴿ نیشان
ئه دات. (تهفسیری ئیبن که سیر) ﴾ (والله غفور رحیم) چونکه
خوا زور لیبوورده یه، زوریش به سوژو میهره بانه.

الشیعة الإمامية يعتقدون أن نساء الأنبياء جميعهن عفيفات طاهرات،
وأن النبي - أي نبي - لا يضع ماءه إلا في أرحام مطهرة، وأن زوجته
قد تكون كافرة ولن تكون بغيا، لأن الرسول أكرم على ربه وأعز
من أن يجعل تحته بغيا. واته: هموو شیعه ی ئیمامی ئیتیقاییان
وایه که: ژنانی هموو پیغه مبه ران خاوین و داوینپاکن، وه هیچ
پیغه مبه ریک (ئاوی خوی نه کردۆته جینی حه رامه وه، به لی... ده شی
ژنه پیغه مبه ری کافر بووی، به لام هه رگیز نه بووه داوین پیس
بووی. تهفسیری (مجمع البيان) یش ئه لیت: (إن نساء الأنبياء
يجب أن ينزهن عن مثل هذه الحال لأنها تشين، وقد نزه الله أنبياءه
عما هو دون ذلك توقيرا لهم وتعظيما عما ينفر من قبول قولهم
والعمل بدعوتهم).

له دووی شهیتان مهرون:

دوا ی ئه وه خوا ی گه وه ئیمانداران به گشتی هوشیار ئه کاته وه و
ئه فه رمووی: ﴿ ٢١: يا أيها الذين آمنوا لا تتبعوا خطوات الشيطان ﴾
ئه ی ئه وانه ی برواتان هینا وه! به دوا ی نه خشه وه هه نگا وه کانی
شهیتاندا مهرون؛ واته: گو ی مه گرن به درۆ بو هتانه کردن به
برواداران؛ چونکه ئه وهش له هه نگا وه کانی شهیتانه ﴿ ومن يتبع
خطوات الشيطان ﴾ هه رکه سیك شوینی هه نگاوو پیلانه کانی شهیتان
بکه وی؛ دیاره ئه وه دوو چاری کاری ناپه سه ندو ناشیاو ئه بییت
﴿ فإنه يأمر بالفحشاء والمنكر ﴾ چونکه بی گومان شهیتان هه می شه
فه رمان به کاری ناپه سه ندو قیزه ون ئه کات ﴿ ولولا فضل الله عليكم
ورحمته ﴾ خو ئه گه ر فه زل و میهره بانی خوا نه بوایه له سه رتان
﴿ ما زکی منکم من أحد أبدا ﴾ یه که ستان هه رگیز له گونا ح
پاک و پوخته نه ئه بووبه وه، واته: ئه گه ر ئه و رینموونی نه کردنایه
بو په شیمان بوونه وه قهت ریتان ده ر نه ئه کرد ﴿ ولكن الله يزکی
من يشاء ﴾ به لام خوا میهره بانی زوره، بو یه بو هه رکه سی خوی
حه زیکاو بیه وی و شایسته ش بییت؛ له گونا حه کانی پاک ی ئه کاته وه
﴿ والله سمیع علیم ﴾ چونکه خوا زور ژنه وایه به وته کردارتان،
زور زانایه به هه موو نیازو نییه تیکتان، جا که واته په له بکه ن
و په شیمان ببه وه دهست له بوختان کردن هه لبرگن ﴿ ٢٢: ولا
يأتل أولوا الفضل منكم والسعة ﴾ ئه ی خه لکینه! بائه وانه تان
دهوله مه ندن و؛ خاوه نی فه زل و سامان و مالن سویند نه خون
﴿ أن یوتوا أولی القربی والمساکین والمهاجرین فی سبیل الله ﴾
که به خشش و که ره می خو یان له نزیکان و خزم و بیئه وایان و
کۆچکه رانی رێگه ی خوا بگره وه له به رئه و بوختانه ی به رامه ریان
کرا، ئه لبه ته یه کی له وانه دهستی خستبوو ناو مه سه له که ی

بوختان کردن بۆ ژنانی خاوەن باوەری بۆ ئاگا:

جا دواى باس کردنى رووداوهکەى (ثيفك) دیتە سەر باسى ئەوانەى وا بوختان بۆ ژنانى موسلمان وداوینپاک ئەکەن بەگشتى و، خاتوو (عائيشه) بەتایبەتى، بۆيە دەفەرموى: ﴿ ۲۳: إن الذين يرمون المحصنات الغافلات المؤمنات ﴾ بۆ گومان ئەوانەى بوختان بە ژنانى داوینپاک و بۆ خەبەرى برۆدار دەکەن ﴿ لعنوا فى الدنيا والآخرة ﴾ لەدواوینپاکدا نەفرىيان لىکراوه ﴿ ولهم عذاب عظيم ﴾ لەگەڵ ئەوەشدا سزایەکی گەورەشیان بۆ ئامادەکراوه: ﴿ ۲۴: يوم تشهد عليهم ألسنتهم وأيديهم وأرجلهم بما كانوا يعملون ﴾ لەو رۆژدا زمان و دەست و پێيان دەبێتە شایەد لەبەرەمبەر ئەو کارانەوه دەیان کرد، جا یا هەر بەواقیعی ئەوانە دیتە قسەو گفتوگۆ و، هەریەکەیان قسەى خۆى ئەکات و، یەکە یەکە ئەو شتانه ئەلیت کردوویانە، یان هەر شتیکیان کردبێت لەسەریان تۆمار کراوه لى ئاشکرا دەبێت، وەك ئیمزاو مۆرو -طبع الأصابع- ی پەنجەکان، كە ئیمزۆ گەلى تاوانیان پى ئاشکرا دەکرى ﴿ ۲۵: يومئذ يوفيههم الله دينهم الحق ﴾ لەو رۆژدا خواى گەوره تۆلەو جەزای بە جیيان دەدا. ﴿ ويعلمون أن الله هو الحق المبين ﴾ ئەوسا چاك ئەزانن كە بەراستی خوايە زاتى هەقى ئاشکراکەرى هەموو شتێك. تەفسیری (كەششاف) ئەلیت: لە تەواوى قورئاندا تاوانێك نیهی كە خواى گەوره بەو توندو تیژیە هەرهەشەى لى کردبێت وەك ئەوه هەرهەشە لەبوختان كەرانى خاتوو عائشە دەكات خوا لى رازی بێت.

پاکان بۆ پاکان، ناپاکانیش بۆ ناپاکان:

﴿ ۲۶: الخبيثات للخبيثين ﴾ ژنانى پيس و ناپاک بۆ پیاوانى پيس و ناپاکن ﴿ والخبيثون للخبيثات ﴾ وە پیاوانى پيس و ناپوختیش بۆ ژنانى پيس و ناپاکن، چونکە هاو تەرازووی یەکن ﴿ والطيبات للطيبين ﴾ و ژنانى پاکیش بۆ پیاوانى پاک ﴿ والطيبون للطيبات ﴾ و پیاوانى پاکیش بۆ ژنانى پاکن، چونکە هیچ لایەکیان بەدناو نەبەوون، ئەم ئایەتەش بەلگەیه بۆ پاك و خاوینى خاتو عائشە -خوا لى رازی بێت- چونکە ئەگەر پاك نەبووبا بۆ پیغمبەر ﷺ نەدەبوو ﴿ أولئك مبرؤن مما يقولون ﴾ ئەمانە (عائشەو سەفوان) دوورو بەرىن لەو تۆمەتانەى ناپاکان ئەلین و رەواجى پى ئەدەن ﴿ لهم مغفرة ورزق كريم ﴾ لەپاداشتی ئەو بوختانەدا بۆیان کراوه و رۆزییەکی نەپراوەیان لەبەهەشتدا بۆ هەیه.

بۆ ئیزن سەر بەمالی هیچ کەسیگدا مەکەن:

ئینجا بۆ ئەوهى كۆمەل و كۆمەلگە، بەپاكى بمیڤیتەوهو نەتوانن بوختان بۆ یەكترى بکەن، بەرنامەى زیارەت و سەردانى یەكترى دادەنێت، بۆیە دەفەرموى: ﴿ ۲۷: يا أيها الذين آمنوا لا تدخلوا بيوتا غير بيوتكم ﴾ ئەى ئەوانەى باوەرێتان هێناوه! بۆ لە مالى خۆتان مەچنە هیچ مالێكى تر ﴿ حتى تسأسوا وتسلموا على أهلها ﴾ تا مۆلەت دەخوازن و سلاو لە دانیشتووان و خاوەن مالهەكان دەکەن ﴿ ذلكم خير لكم ﴾ ئا ئەوه بۆ ئیوه چاکترە، تا بەبۆ مۆلەت خۆتان بکەن بە ژوورا ﴿ لعلمكم تذكرون ﴾ بەشكو لەو شیوێهە پەندو ئامۆزگارى وەر بگرن و كاری پى بکەن. پیاویك وتی: ئەى پەيامبەرى خوا ﷺ! ئایا دەبى لەدايكشم مۆلەت وەر بگرم؟ ئەویش فەرموى: بەلى، كاپرا وتی: ئاخىر جگە لەمن كەسیكى دیکەى نى یە خزمەتى بك؟ پەيامبەرىش فەرموى: باشە پیت خۆشە دايكىت بەرووتى ببینی؟ كاپرا وتی: نا، ئەویش فەرموى كەواتە هەركاتى دەتەوى بچیتە ژوورەكە یەوه ئاگادارى بكە، ئەوجا بچۆ ژوورەوه. ئیمامى (بەیهقى و تەبەرى) رىوايەتیان کردووه ﴿ ۲۸: فإن لم تجدوا فيها أحدا ﴾ ئینجا ئەگەر كەسیكتان لەو مالانەدا دەست نەكەوت مۆلەتتان بدا، وە یا زانیتان كەس لەمال نیهی ﴿ فلا تدخلوها حتى يؤذن لكم ﴾ مەچنە ژوورەوه تا مۆلەتتان ئەدرى لەلایەن كەسیكەوه ئیزنى بەدەست بى، چونکە خانووبەرە ریزو حورمەتێكى تايبەتى خۆى هەیه، هیچ كەسیك بۆى نیهی حورمەتى بشكێنى ﴿ وإن قيل لكم إرجعوا ﴾ خۆ ئەگەر پێشتان وترا بگەرێنەوه (لەبەر هەر هۆیک بێت) ﴿ فارجعوا ﴾ ئیوهش بەبۆ دڵگرانی و نارهەتەى بگەرێنەوه ﴿ هو أذكى لكم ﴾ ئەوهش بۆ ئیوه باشترو چاکترە ﴿ والله بما تعملون عليم ﴾ خواش ئاگادارو زانیە بە هەرچى ئیوه ئەیکەن. كەواتە پێویستە ریزو حورمەتى خانەو مەنزى هەموو كەسیك بپارێزى، وە نابی هەرکەس بە ئارەزوو خۆى بكات بە ژوورى هیچ كەسیكى تردا.

تییینی: ئیمامى ئەحمەد -خوا رەحمى پى بکا- ئەلى: ئینسان هەركات گەراییەوه بۆ مالى خۆى، چاك وایە لەدەم دەرگادا بکۆكى، یا پى بکوتى بە ئەرزدا، هەر بۆیە پیغمبەر ﷺ رى نادا بەوانەى -لەسەفەریكى دوور دەگەرێنەوه- بۆ ئاگادار کردنەوهى مال و منال بەشەو خۆیان بکەن بەمال! لە فەرموودەیهكى دیکەدا هاتووه: كاتى پیغمبەر ﷺ لەسەفەر دەگەراییەوه، لەنزیک شارى مەدینەدا بارخانەیان دەخست تاكو نزیکى ئیواره، ئەوسا ئەى فەموو: با ئەو ژنانە ئامادە نین بۆ پێشوازی مێردەکانیان، خۆ

و چاوو هەردوو دەست تەنھا بۆ کاتی ئەنجامدانی نوێزەکانە، ئەک لە دەروە ی نوێزەکان، چونکە هەموو جەستە و لاشە ی ژنان عەورەتەو، رەوانییە دەرخستنی و تەماشای کردنی، بۆ میردو مەحرەم نەبێت، وە هەر وەها یاساغە بۆ نامەحرەم تەماشای هەر جینگایەکی ژنان بکات، مەگەر کاتی ناچاری، وەک سەیرکردنی پزیشکی

ئامادە بکەن و، پاک و تەمیزی خۆیان بکەن و، پرچەکانیان شانە بکەن. (متفق علیہ). خیزانی (عەبدوللای کوری مەسعود) ئەل: هەركات عەبدوللای ئەگەراییەو بۆ مال لە دەم دەرگاکەدا ئەکۆکی و، توفی دەکردەو، تا بێ ئاگاداری ئیمە نەبێتە ژووەو شتی ببینی، حەزی پێ نەکا. ۲۹: لیس علیکم جناح ﴿ هیچ جوړه سەرکۆنەو گوناھیکتان لەسەرنییە بێ مۆلەت وەرگرتن ﴾ آن تەخلوای بیوتا غیر مسکونە ﴿ کە بچنە مالیکەو چۆل بێ و کەسی تیا نیشتەجی نەبێ، وەک میوانخانەو دام و دەزگا حکومییەکان و مزگەوت و شوپنەگشتییەکان... ﴾ فیها متاع لکم ﴿ کەل و پەلی ئێوەی تیدا بێت ﴾ والله یعلم ما تبدون وما تکنون ﴿ ئێوە هەرچی دەر بکەن و، هەرچیش بشارنەو خوا دەی زانی و ئاگادارە لێ، دەزانی بە چ مەبەستی کەو ئەچنە ئەو مالانەو.

لە ژنانی نامەحرەم چاو داخەن:

ئینجا لەم چەند ئایەتەشدا خوا رێنمایی موسلمانان دەکات، بۆ وەزەن نەکردن لە ژنان و، چاو نووقاندن هەمیشە لە ئاستیان: ﴿ ۳۰: قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم ﴾ ئەو موحەمەد ﷺ بەپیاوانی برادار بلی: چاو بنووقین لە ئاستی ژنانی نامەحرەمدا "واتە لە ئاستی ئەوانە ی و ئەتوانن مارەیان بکەن" چونکە لە چاو داخستندا دەرگای هەموو خراپەیکە داخەخریت. (ئەحمەد شەوقی) چەندە جوان ئەلێت:

نظرة فابتسامة فسلام فکلام فموعد فلقاء

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يَخْرُجَ لَكُمْ رَجُلٌ
قِيلَ لَكُمْ أَنْ تَجْعُلُوا آيَاتِكُمْ وَآيَاتِ اللَّهِ يَسْمَعُونَ
عَلَيْكُمْ ﴿ ۳۱ ﴾ لَنْ يَنْصَرِفَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿ ۳۲ ﴾
قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ
ذَلِكَ أَزْكَى لَكُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿ ۳۳ ﴾ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ
يَغْضِضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخِصْمَتِهِنَّ عَلَى خِصْمَتِ
وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ
أَبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ
أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ
الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَتِ النِّسَاءِ
وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا
إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا إِنَّهُ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿ ۳۴ ﴾

پیاو، کاتی پزیشکی ژن نەبێت، یا کاتی بۆ هەلگرتنی شایەتی بێت. بەشیکی زۆر لە زانایان ئەلێن: نابێ ئافەرەتیش سەیری هیچ شوپنیکێ پیاوان بکا، نەبە ئارەزوو، نە بە ناچاری، بەلگە ی ئەم فەرموودە ی (ئیمامی ترمزی) ئەو گێڕێتەو لە (ئوم سەلەمە) وە کە ئەو (خاتو مەیموونە) لای پیغەمبەر ﷺ بوون، جا لەو کاتەدا (ئەبێ ئوممە مەکتومی) نابینا هات، پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: چاوی خۆتان بگرن لە نەزەر، خۆ داپۆشن! ئوم سەلەمە ئەل: وتم: باشە! ئەو ئەو نابینا نی یە؟ فەرمووی ئەو بۆ ئێوەش ئەو نابین؟ هەندیکێ دی پێیان وایە نوارینی ژنان بۆ پیاوی نامەحرەم بەبێ ئارەزوو و ئەنقەست رەوا ی، وەک لە فەرموودە یەکی (متفق علیہ) دا هاتووە: (حەبەشە) بیبەکان رۆژی جەژن شەرەنیزەیان ئەکرد لە مزگەوتدا پیغەمبەر ﷺ خۆیشی سەیری دەکردن و خاتوو عائیشە ییشی لە پشت خۆیەو دانابوو سەیری دەکردن. ﴿ ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن ﴾ با گۆشە ی سەرپۆش و لە چکەکانیان بەدەن

﴿ ویحفظوا فروجهم ﴾ وە داوین و عەورەتی خۆیان بپاریژن ﴿ ذلک أکزی لهم ﴾ بێ گومان ئەو بەشترە بۆیان ﴿ إن الله خیر بما یصنعون ﴾ بێ گومان خوا بەو هەموو ئاکارانەیان بە ئاگایە "دیارە ئەمە هەرەشە یەکی سەختە لەوانە ی سنووری خوا ئەشکینن.

جل و بەرگی بالا پۆش (حیجاب):

﴿ ۳۱: قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهم ویحفظن فروجهن ﴾ بەژنانی باوەردار بلی: باچاویان داخەن لە تەماشای نامەحرەم و، عەورەتیشیان بپاریژن لە گوناھ ﴿ ولا یبدین زینتهن إلا ما ظهر منها ﴾ زینەت و جوانی و خشلی خۆیان دەر نەخەن لە ئاستی نامەحرەم، بیجگە لەو ی لێ دەردەکەوێ، واتە: ئەو ئەندامانە نەبێت لە کاتی ئیش و کاری ناو مالدا دەر ئەکەون وەک دەم و چاوو هەردوو دەست – وەک ئێبێن عەبباس دەل –، ئەو قەی ناکات. (شەیحی بەیزاوی) ییش ئەلێت: قسە ی راست ئەو یە: مۆلەت دان بۆ دەرکەوتنی دەم

سەرىنچى دورور بىكە ونەو.

ژنانى بى مىرد بە شوو بدەن:

جا دواى باس كردنى چاوا داخستن و پاراستنى عورەت،
ئەفەرموى: ﴿ ۳۲: وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ ﴾ ئەى مۇسلمانان!
ئە بى مىردەكانتان بە شوو بدەن، بۇ پياوھ بى ھاوسەرەكانىشتان،
ھاوسەر پەيدا بىكەن، واتە: ھاوکارى و، يارمەتى نىزىنەكانتان بدەن
با ژن بىن، ئاسانكارى و رېگەش بۇ ژنان خۇش بىكەن با مىرد
بىكەن ﴿ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ ﴾ بۇ بەندەو كەنیزەچاك
و صالحەكانىشتان ھەروا بىكەن، واتە: بو بەندەكان ژن بھىن و،
كەنیزەكانىش بە شوو بدەن، بە كورتى: خواى گەورە فەرمان
بە سەرىرەشتى كارانىيان ئەدا كە بەندەى بى ژن، يان كەنیزەكى
بى مىرد نەھىلنەو، تا فەساد و خراپە روو نەدات ﴿ إِنْ يَكُونُوا
فَقَرَاءَ يَغْنَمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾ ئەگەر لات و دەستەنگىش بىن، دل
سارد مەن لىيان، چونكە خوا لە فەزل و مېھرەبانى و بەھرەى
خوى بى نيازو دەولەمەندىان ئەكات ﴿ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾ وە خوا
خوى پەردەرو بەخشەر، زۆر زانايە بە بەرژەوئەندى بەندەكانى.
واتە: ھەژارى مەكەنە لە مېھر لە بەردەم خواستنى خوازراوھەكان،
چونكە خوا بەخشش و بەھرەى زۆرە.

ئىنجا روو ئەكاتە ئەوانەى دەسلەتى ژن ھىنانىيان نىيە و ئەفەرموى:
﴿ ۳۳: وَلِيَسْتَعْفِفَ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا ﴾ با ئەوانەش دەسلەتى
زەماوئەندو ژن ھىنانىيان نىيە، بەردەوام بە (عيففت) خۇ رابگرن و،
بە پاكى رەفتاربىكەن ﴿ حَتَّى يَغْنِمَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾ ھەتا خوا
لە فەزل و بەھرەى خوى دەروپكىيان لى دەكاتەو و دەولەمەندو
بى نىيازىيان ئەكا ﴿ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ﴾
ئەو بەندەكانەشتان، ئەيانەوئى خۇ رزگار بىكەن و لە كۆيلايەتى ئازاد
بىن ﴿ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا ﴾ پسوولەيان بۇ بنووسن و
بىكەنە مانگانە بە سەرىيانەو، ئەگەر خىرو چاكەو توانايى كار كردن
و خۇ ئازاد كردنتان لى دىتن، واتە: ئەتان زانى ئەمانەت و فاميان
تيايەو، ناوھروكى پسوولەتان بۇجىيەجى ئەكەن ﴿ وَأَتَوْهُمْ مِنْ
مَالِ اللَّهِ الَّذِى آتَاكُمْ ﴾ لەو مال و سامانەش خوا پىي بەخشىون،
بەشيان بدەن، زەكات بى، يان سەدەقە، بۇ ئەوە بتوان خۇ
ئازاد بىكەن پىي، ئەمەيە كە پىغەمبەر ﷺ ئەفەرموى ((ثلاثة
حق على الله عونهم: الناكح يريد العفاف، والمكاتب يريد الأداء،
والغازى فى سبيل الله)) (رواه الامام احمد، والترمذى، والنسائى،
وابن ماجه). سى كەس ھەن، ھەقە كە خوا يارمەتییان بدات:
ژن ھىنەر بەمەبەستى خۇ لادان لە گوناح، ھاوکارى خواوئەنامە

بە سەرىنچىياندا تا گەردن و سىنگ و بەرۆكىيان دەرنەكەوئى ﴿ وَلَا
يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ ﴾ وخشش و جوانى و زىنەتەيان "سەرو
مل وگوئى وسنگ وقول وبأل ولاقيان" دەرنەخەن بۇ مردەكانىيان
نەبىت ﴿ أَوْ آبَائِهِمْ أَوْ أَبَاءَ بُعُولَتِهِنَّ ﴾ يان بۇ باوكيان، يان بۇ
باوكى شووھەكانىيان "خەزورىان" ﴿ أَوْ أَبْنَائِهِمْ ﴾ يان بۇ كورى
خوىيان ﴿ أَوْ أَبْنَاءَ بُعُولَتِهِنَّ ﴾ يان بۇ كورانى مىردەكانىيان ﴿ أَوْ
إِخْوَانِهِمْ ﴾ يان بۇ براكانى خوىيان ﴿ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِمْ ﴾ يان بۇ
كورى براكانىيان ﴿ أَوْ بَنِي أَخْوَانِهِمْ ﴾ يان بۇ كورى خوشكەكانىيان
چونكە ژيان لەگەل ئەو جۆرە كەسانەدا كە متر چاوەروانى فیتنەو
كارى خراپىيان لىوھ دەكرى. جا لەبەر ئەو بۇ ژنان رەوايە
دەست و پى ولاق و سەرو مل و سىنگ لە لای ئەوانەدا دەر
بخەن، ئەلەتە بۇ مىردەكانىيان زىاترىش لەوانە دروستە ﴿ أَوْ
نَسَائِهِمْ ﴾ يا بۇ ژنانى ھاوېروايان؛ وەك خوىيان، بەلام نابى
لەلای ژنىكى پاشگەز بوو، يان لەلای ژنانى جوولەكەو گاورداد
خوىيان دەر بخەن ﴿ أَوْ مَمْلُوكَاتِ أَيْمَانِهِمْ ﴾ يان ئەو بەندەكانىيان
كەنیزان، بەلام زانايان لەنیزى خولامياندا قەسى جياوازىيان
ھەيە ﴿ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ ﴾ يان پياوانى
شوینكەوتووانى ژنان بى ئارەزوو بى نىياز، (لەخزەتكارو گىلە
پياو) كە ھەستى ژن و مىردىيان نىيە، جا لەبەر پىرى، يان
لەبەر پەتەرىيان، يان لەبەر ئەو كەلكى ژن و مىردىيان پىوھ
نەبى، مەبەستىشيان لە شوینكەوتنىيان تەنھا تىركردنى ئارەزووى
زكىانە ﴿ أَوْ الطُّفْلَ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ﴾ يان
ئەو مندالانەى ئاگايان لەبەدەن و جى شەرمى ژنان نىيە و، ھىشتا
بالغ نەبوون و كاروبارى ژن و مىردى نازان، ديارە ئەوھش گوناه
نىيە ژنان دەست و پى و مل و سنگيان لەلاياندا وەدەرخەن ﴿ وَلَا
يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ ﴾ وە ھەروھا ژنان
لەكاتى رويشتندا- نابى پىيان بەزەويدا بدەن كە بزائرىت چ
خشش و زىنەتیکيان داشاردووه. لەسەردەمى نەفاميدا ژنان بەلای
خەلكدا ئەرۆيشتن و توند قاچيان بەزەويدا دەداو خرەى خرخال و
پاوانەو بازەنەكانىيان ئەھات تا مەردوم سەرىيان بكات، جا خواى
گەورە فەرموى نابى ئەو كارە بىكەن، ئىستايىش گەل لە ژنان
جۆرە پىلاوى لە پى ئەكەن و لەكاتى رويشتندا توند بەزەوى
دەدەن و تەقەى دىت!! ﴿ وَتَبَوَّأُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ ﴾
كەوابوو ئەى باوھرداران! ھەمووتان بەرەو لای خوا بگەرپنەوھو
پەشيمان ببنەوھو چاوتان لەئاستى نامەحرەم دابخەن و عورەتتان
بپاريزن.. ﴿ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴾ بەشكو گشتيان ھەم لەدونىاو، ھەم
لەقيامەت، رزگارو بەختيار ببن و، بۇ ھەتا ھەتايىش لەگوناهو

رابردوی پیش ثبوتش، به تائیهت یوسف و مریه که نه شوبهی به به سهراته کی خاتو عائیشه ده دلانده ویه هم بو پیغه مبر، هم بو خاتوو عائیشه.

ویسووله داره کان، نه وانه یان ده یانه وی حه قه که جیبه جی بکن، مواهید له پیناوی سهر خستنی ثابینی خودا. پیشهوا (موسلیم و نه بو داوود) نه لئین: (عه بدولای کوری ثوبه ی) مونا فیک، دوو که نیزه کی هه بوو، گه لی جار بو زیناو شهروال پیسی زوری لی نه کردن!! ئینجا هر نه که نیزانه سکا لایان برده لای پیغه مبر ﷺ، (سه دی) نه لی: بو قیزه ونکردنی نه جوړه خووه ناپه سندنانه خوا فهرمووی: ﴿ولا تکرهوا فیتاکم علی البغاء﴾ هه رگیز که نیزه کانتان ناچارمه کهن بو داوین پیسی، واته: له بهر به ده ست هینانی ده سته و تیکی دونیایی ناچار یان مه کهن به زیناو له شفروشی خو یان. ﴿ان اردن تحصنا﴾ نه گهر ویستیان داوین پاک بن، واته: زور کار یکی ناپه سندنو ناپه جیبه فهرمان دان به له شفروشی و شهروال پیسی، به تائیهت که خوشیان له وکاره ناشیرینه بیزار بن. به لی ثافره تان به سروشت - وه که ده لئین - هیزی ثاره زووی جنسییان زیاتره، جا که و ابوو زور عاره له سهر خاوه نه کان یان نه و ژنه داوین پاکانه له کاتی خویدا به شوو نه دهن و ناچار یان بکن بو له شفروشی. روونکردنه ویه که: به پیی زانیاری (علم الأصول) ثم نامیرو نه داتی شهرته: (ان)، بو به یانی واقعیه، که واته هیچ مهفهومیکی موخاله فی نی یه. (ثبین که سین) نه لی: (هذا - الشرط - خرج الغالب فلا مفهوم له). ﴿لتبتغوا عرض الحیاة دنیا﴾ بو نه وه هه تا مال و سامانی ژبانی ثم دونیایه تان ده سکه وی، وه که ماره بی و، به کریدانیان و، منداله کان یان ﴿ومن یکرهن﴾ جا هه رکه سیک به زور ناچار یان بکات بو زیناو شهروال پیسی و، پاشانیش په شیما ببیته وه ﴿فان الله من بعد اکرههن غفور رحیم﴾ بی گومان خوا له پاش زور لیکردونیان - بو نه و کاره ناپه سندنه - زور لی بوورده یه کی میهره بانه. ﴿۳۴﴾

ولقد انزلنا الیکم آیات مبینات ومثلا من الذین خلوا من قبلکم وموعظة للمتقین ﴿بی گومان ئیمه چه ندین ثابته تی روونکره وه ی نه حکامان بو دابه زانندن، وپرای چه ندین نمونه و به سهراته وداستانی نه و گه لانه ی بهر له خو تان بوون، ههروه ها له گه له پهنو ناموز گارییه که بو خه لکانی له خواترس، نه وانه ی که ناماده بیبیان تیایه بو ترس له خوا؛ هه ندی له پیاوه ورده کاره کان نه لئین: کاتی (یووسف) بوختانه کی بؤکرا، خوی گه وره له سهر زمانی مندالیک - که هیشتای له لانه که بو - پاکانه ی بؤکرد، کاتیکیش خاتوو (مهریه) تووشی نه بوختانه بوو، نه ویش هه ره له سهر زمانی مندالی (عیسا) ی کوپیدا پاکانه ی بؤکرا، به لام کاتی خاتوو عائیشه تووشی نه بوختانه گه وریه کرا، خوا خوی له قورئاندا پاکانه ی بؤکرد. ههروه ها باسکردنی هه وال و داستانی گه لانی

وَأَنكُمُ الْآلَاءُ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَيْسَ الضَّعِيفُ الَّذِي لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَمَا تَبَوَّاهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيْنَكُمْ عَلَى الْبَغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِيَبْتِغُوا عَرْضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْنَّ فَانَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ أَرْهَافٍ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٧﴾ اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورٍ نُورٍ كَيْشَفُوكُمْ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٨﴾ فِي ثُبُوتِ أَذْنِ اللَّهِ أَنْ تَرْفَعَ وَيَذْكُرَ بِهَا أَسْمَاءُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْعُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٣٩﴾

نه زبانی نوورو رووناکي خوا:

به لی کاتی خوا له سووره ته دا گه لی حوکمی روون کرده وه. ئیستا دیته سهر نه و باسه یه که خوا هه خوی خاوه نی هه موو نوورو رووناکیه که له دنیاو له قیامه تدا، نه فهرمو: ﴿۳۵﴾ الله نور السموات والأرض ﴿هه خوا یه نوورو رووناکي ئاسمانه کان و زه ی.

نه ویه که له ئاسماندا نه و هه موو نه ستیره به لگانه ی دروست کردوه، له زه ویشدا په یامبه ری ناردوه به و هه موو به لگه و نه حکامه وه، خه لکی پی شاره زو رینموونی بکات بو ری بازی راستی، خوا هه خویه تی داهینه ری ثم بوونه وهره، هه ره خویه تی هوی ده رکه وتن له م بوونه وهره دا، رینموونکارو، رابوژکاری ئاسمانه کان و زه ویه، دروستکاره وکان هه موو به نووری نه و ری دهر نه کهن، هه ره به فهران و بریاری نه و نه سوورین ﴿مثل نوره کمشکاة

فیها مصباح ﴿ نمونه ی نوورو رووناکسی نهوخوایه، وهک تاقیکه کهچرایه کی گه وری پرشنگذاری پر نووری تیدا هه لکراییت ﴿ المصباح فی زجاجة ﴾ چراکش له ناو چوار چیویه کی پاکی دره وشاوه ی شووشه کدا بیت ﴿ الزجاجة کأنها کوب دری ﴾ شووشه کش وهک تهستیره کی پرشنگذاری گهش بیت ﴿ یوقد من شجرة مباركة زيتونة ﴾ چراکه له دار (زیتون) یکی به فپرو به بهر هکته، رۆن وسووته مه نییه که ی وهر بگیری ﴿ لا شرقية ولا غربية ﴾ داره که شی نه هه میشه له بهر خورگه یه، تابه در یابی رۆژ، خور لیی بدا، نه هه میشهش له نزارو سیبه ردایه، تاقهت خور لیی نه دات، به لکو له شوینیکدا روایت خورانگه ز نه بی و به هه میشهش سه وزو جوان بیت ﴿ یکاد زيتها یضئ ﴾ رونه که شی نه ونده پاک و پاکر بیت، نزیک بیت هه له خویه وه گر بگری ﴿ ولو لم تمسسه نار ﴾ به بی نه وه ناگریشی بهر که وی، چونکه زهیتی ره سهن، نه ونده جوانه کاتی سهیری نه که ی، ده لیت بی نه وه ناگری تخون که وی خوی داگیری، کاتی ناگریشی نه گاتی شۆله و رووناکیه که ی زیاتر نه بیت، دلی باوه دارانیش ئاوایه، به نوورو رووناکسی خوا دانه گیرسی، پیش نه وه رینوینی و شاره زا بگری، جا هه کاتیکش باسی ئیسلامی بو کرا ورینما بوو، نه و به زوویی به ره و ریگه ی راست نه ورا و هیدایهت نه بی ﴿ نور علی نور ﴾ رووناکسی له سه ر رووناکسی، تاقه که، چراکه، شووشه که، زه یته پاکه که، نه مانه هه ره موو نه بنه هوی زیده رووناکسی و بریقه ی چراکه ﴿ یهدی الله لنوره من یشاء ﴾ بی گومان خوا ویستی له هه که سیکی بی، نه و رینموونی نه کات بو نوورو رووناکسی خوی ﴿ ویضرب الله الأمثال للناس ﴾ و خوا هه میشه بو خه لکی نمونه دینیته وه، بو نه وه ی باشترو چاکتر تی بگن ﴿ والله بکل شی عليم ﴾ وه خوا به هه موو شتیکی زانو ئاگاداره، نه زانی کی شایسته ی هیدایه ته.

ریزی مزگه وته کان و یادی خوا:

ئینجا خوا باسی شوین وجیگا خوا به رستییه کانیا بۆ نه کاو ده فهرمو: ﴿ ۳۶: فی بیوت اذن الله أن ترفع ﴾ له ناو چه ند مال و مزگه وتیکدا خوا مۆله تی داوه که دهستی ریزیان له بان بی، نه و مزگه وتانهش ده بی ته نه له سه ر ناوی نه و بینا بکری، تا بینه مه ناره ی هیدایهت و تیشکی رۆحی ﴿ ویذكر فیها اسمہ ﴾ وه ده بی ته نه ناوی نه ویان تیا ببریت ﴿ یسبح له فیها بالغدو والآصال ﴾ به به یانی و ئیواراندا، نوژیو ستایش و ته سبیحاتی پاکی نه و ده که ن: ﴿ ۳۷: رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله وإقام

الصلاة وإيتاء الزكاة ﴾ پیاوانیک بازگانی و کرین و فروش، له یادی خوا و له بهر پاکردنی نوژیو به خشینی زه کات غافلیان ناکا، واته: له لایه که وه هه ردهم خه ریکی په یدا کردنی زیان و ژیوارن و، له لایه کی تریشه وه یادی خوا ده که ن و، هه ر کات بانگ گوترا، نه وان به په له نه رۆن به دهم نوژیو کانیا نه وه، وه هه ر کاتیکش زه کاتیا ن که وته سه ر، به خیرایی جیه جیی نه که ن ﴿ یخافون یوما تتقلب فیہ القلوب والأبصار ﴾ له رۆژیک ته ترسن که دل و چاو تییدا گش نه گه رین و وه رده چه رخین، واته: له رۆژی ته ترسن ئاخو له چ لایه که وه فریشته ی سزا بیان گرن و، نامه یان چۆن بدریتی؟ ﴿ ۳۸: لیجزیهم الله أحسن ما عملوا ﴾ به رده وام ئابه و شیویه سه رگه رمی خوا به رستین، تا خوا له بهر امبه ر کرده و کانیا نه وه به چاکترین شیوه پاداشیا ن بداته وه ﴿ ویزیدهم من فضله ﴾ وه له فه زلی خوی بویان زیاد کا، واته: له ونیعه ته نه ی که نه مان نایزان و ته نه نا خوا خوی نه ی زانی به هه ره مه ندیا ن بکا ﴿ والله یرزق من یشاء بغير حساب ﴾ وه خوا به هه ر که سیکی خوی بیه وی و چه ریکا، رۆزی بی ژماره ی نه داتی.. چونکه نه وان له دونیادا زورخویان ماندوو ده کرد بو نه و، بویه ته میش نه مپو بی نه ندازه پاداشیا ن نه داته وه.

له فه زل و گه وره یی مزگه وتدا، ئیمامی (بوخاری) و، ئیمامی (موسلیم) ریوایه تیا ن کرده که پیشه و (عوسمان) گوتویه تی: گویم له پیغه مبه ر بوو ﴿ ده فهرموو: ((من بنی الله مسجدا یتغی به وجه الله بنی الله له مثله فی الجنة)) واته: هه ر که سیکی له بهر خوا مزگه وتیک بکاته وه، مه به ستیشی هه ر په زامه ندی و خوشنودی نه و بیست، بی گومانه که خوی دلۆقانیش نمونه ی نه و مزگه وته - له گه وره یی و بچوکیدا - کۆشکیکی ده داتی له نیو به هه شتدا.

ئیمامی (موسلیم) یش له (نه بوو بورد) وه نه لی: پیاوانیک له مزگه وتدا هاواری بۆ شتیکی گوم بووی خوی نه کرد، پیغه مبه ر ﴿ فهرمووی: ((لا وجدت، إنما بنیت المساجد لما بنیت له)) واته: یاخوا نه که ویته وه ده ست، نه ی مه گه ر نازانی مزگه وته کان ته نه نا بۆ خوا به رستی بینا کراون! وه له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه: ((إذا مر أحد بسهام ان یقبض علی نصالها، لئلا یؤذی الناس)) واته: هه رگا که سیکی بیه وی به ناو مزگه وتدا تیپه ری "یا مینیته وه" تفه نگ و چه کیشی پی بوو، ده با باشباشی تیره که ی مه حکم بکاو، (مه ترسی ده رچونی نه هیلیت) تاخه لکی ئازار نه دات.

دوو مه سه ل بۆ حاشاکه ران له دین:

﴿ ۳۹: والذین کفروا أعمالهم کسراب بقیعة ﴾ کاتی خوی گه وه باسی حال ی پروادارانی کرد، ئیستا دیته سه ر باسیکی

السموات والأرض)، دل بی پروا کانیسی وه سف کرد به جیگه تاریکی و زولت.

توانایی خواو بالا دهستی:

جا ئیتر دواي تهوه چند به لگه یهك بو کافران دینیتتهوه، تا

يَجَالُ لَا تُلْهِمُهُمْ بُحْرَةً وَلَا يُعِزُّ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَغَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَلَا لَبْسَ لَهُ (۳۷)
لِيَجْزِيَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ (۳۸) وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَغْنَاهُمْ كُرْبًا بِقَبِيحَةٍ بِحَسْبِهِ الْظُّلُمَانُ مَا هَؤُلَاءِ إِذَا جَاءَهُمْ بُحْرَةٌ مِنْ شَيْءٍ وَجَدَ اللَّهُ عِنْدَهُ فَوْقَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ (۳۹)
أَوْ كُظُمَتِ فِي بَحْرِ لُجِّي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَعَابٌ ظُلُمَتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ بَكَدُّهُ أَوْ يَكْدِرُهُمَا وَنُورٌ لِيَجْعَلَ اللَّهُ نُورًا قَالَهُ مِنْ نُورِهِ (۴۰) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْطَّيْرِ صَنَعَتْ كُلُّ قَدِّ عِلْمٍ صَلَاتُهُ وَتُسَبِّحُهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ (۴۱) وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ (۴۲) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُخْرِجُ مِنْ صَحَابٍ ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَجْعَلُهُمْ رُكَّامًا فَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خَلْقِهِ وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ فِي جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَازِرُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ (۴۳)

به شکو پروا بینن: ﴿ ۴۱: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ ثابا نه ت زانیوه ئی موحه مهده! هه چی و هه رکس له ئاسمانه کان و له زهوی دان، (فریشته، جن، ئینسان) له هه موو عیب و نه نگیک خوا پاک رائه گرن؟ هه ندیکی به زمانی وتارو، هه ندیکی به زمان حال ﴿ والطیر صافات ﴾ وه ئه مهل و پهله وه رانهش، که پۆل پۆل به ئاسماندا دهفرن و بالیان دهکه نه وه ﴿ کل قد علم صلاته وتسبیحه ﴾ هه ره که شیان نوژیو ته سبیحی خوی ده زانی، به ئی هه موو پهله وه ران و گیانله به ران، وجود و بوونیان بهو شیوهیه که هیه، نیشانو به لگن له سهه بوونی خواو تاک وته نیایی ئه و! ﴿ والله عليم بما يفعلون ﴾ و خوا له ته واوی ئه و کرده وانهی ئه وان ئه نجامی ئه دهن زانو ناگاداره ﴿ ۴۲: وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ وه خوا وه نیقی ئاسمانه کان و زهوی هه ره هه موو بوخوایه ﴿ وإلی الله المصیر ﴾ سه ره نجام گه رانه وهی هه موو انیش، هه ر بۆلای خوایه و، پاداشت و تۆله ی

بی پروایانیش، وهك ته فهرموئ: ئه وانهی خوانه ناس و بی پروا بوون، کرده وه کانیان - که له دونیادا دهیان کردن- وهك سه راب و تراویلکه یهك وایه له دوروه وه له دهشتیکی کاکي به کاکي و بیاباندا له گه رمای نیوه رۆدا بریسکه بداته وه ﴿ بحسبه الظمان ماء ﴾ مرؤفی تینوو له دوروه واده زانیئت ئاوه ﴿ حتی إذا جاءه ﴾ هه تا کاتی دهگاته لای ﴿ لم یجدہ شیئا ﴾ هیچ شتیکی دهست ناکه وئ، نه ئاوو، نه ته ری ئاو ﴿ ووجد الله عنده فواه حسابہ ﴾ وه ئه وه نده ده زانی خوا له لای ئاماده یه و، به پیی کارو کرده وه کانی، حسابی به تیرو ته سه ل بۆ دهکات، واته: که له قیامهت به خوا دهکات، ئاوو خوا ده بیینی حیسابی بۆ ته واو کرده وه ﴿ والله سریع الحساب ﴾ خواش حیسابکیشی به چه سپانه. له فهرمووده یه کی (متفق علیه) دا هاتوو: له رۆژی قیامهتدا به جووله که کان ئه وتری: ئیوه له دونیادا چیتان ده په رست؟ ئه وانیش ئه لئین: (عوزیه) مان ده په رست! پییان ئه وتری: درۆ ئه کهن، چونکه خوا مندالی بۆ خوی نه گرتوو. دیسان پییان ئه وتری: ئه ی ئیستا داوا ی چی ئه کهن؟ ئه لئین: ئه ی په ره ره دگاری ئیمه! زۆر تینوو مانه، تیزاو مان بکه، له پاشا پییان ئه وتری: سه ره بکهن ئایا نابین؟ ئینجا ئاگرئیک وهك تراویلکه ئه هیتریت به رده میان و له ته وره ییدا خوی ده خواته وه، ئه وانیش به ناچار ی به ره و پروی ده چن و ده که ونه نیویه وه. ﴿ ۴۰: أَوْ كُظُمَتِ فِي بَحْرِ لُجِّي ﴾ یا خود کارو کرده وه یان وهك چند تاریکییه که له ناو ده ریایه کی قوول و بی پیدایه ﴿ یغشاه موج من فوقه موج ﴾ شه پۆل له سه ره شه پۆل دای پۆشی ﴿ من فوقه سحب ﴾ له زووری ئه ویشه وه هه وریکی رهشی بارانزاوی چروپر بی ظلمات بعضها فوق بعض ﴿ ئیتر چند تاریکییه که هه ندیکی له سه رووی هه ندیکی وه.

﴿ إذا أخرج يده لم یكد یراه ﴾ هه رکه بیه وئ دهستی خوی بینیتته ده ری، له وانه یه دهستی خوی نه بیینی! له بهر ئه وه موو تاریکییانه، تاریکی ده ریاکه، تاریکی شه پۆله کان، تاریکی هه وره که، ئه مانه هه موو ﴿ ومن لم یجعل الله له نورا ﴾ وه هه ر که سی که خوا خوی ریتموونی نه کاو نوورو رووناکي پی نه دات ﴿ فما له من نور ﴾ هیچ نوورو رووناکیه کی نییه ری پی ده ریکات، ئه وهش نموونه ی دلی هه موو کافرئیکه، که نه زانی بۆچی به دیه یتره وه، ئه نجامی بۆ کوئییه؟! (ئیب عه بیاس) ئه لئ: مه به ست بهم ئایه تی: (یغشاه موج من فوقه موج من فوقه سحب) ئه و په رده یه که به سه ره دل و گوینی و چاوه کانیا نندا هاتوو، وهك ته فهرموئ: (ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی أبصارهم غشاوة.. ۷/۲. جاکاتی خوا دلی پرواداره کانی وه سف کرد به جیگه ی نوورو هیدایهت: (الله نور

هه موو که سیش ئه داته وه.

دیسانه وه خوا به لگه یه کی تر دینیته وه بۆ ده سلات و توانایی خوی، و ئه فهرموئ: ﴿ ۴۳: الم تر أن الله یزجی سحابا ﴾ ئایا تۆ نه ت زانیوه که: خوا به شیئیه یی و له سهر خو په له هه وره کان، ده ئاژوکی و ده بات بۆ هه رجیگایه ک خوی مه به سستی بیئت ﴿ ثم

يُقَلِّبُ اللَّهُ الْأَيَّلَ وَالنَّهَارَ فِي ذَلِكَ لَعِبَةٍ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾
وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبِينَاتٍ
وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ
أَمَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَكُمْ لُغُوبٌ
يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ أَرَأَيْتُمْ أَن يُخَافُوا
أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾
إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ
أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ
يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾
﴿ ٥٣ ﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَنْ تُرْمَنَّهُمْ لِيُخْرِجَنَّ قُلُوبَهُمْ
لَا تُقْسِمُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً إِنَّ اللَّهَ يَخِيرُ بَيْنَ أَعْمَالِكُمْ ﴿٥٤﴾

یولف بینه ﴿ پاشان په یوه ستیان ده کاو موتور به ده بن ﴿ ثم يجعله
رکاما ﴿ ئه وسا چین چین له سهریه ک که له که یان ئه کا ﴿ فتری
الودق یخرج من خلاله ﴿ ئینجا ده بیننی دلویه دلویه باران له توی
هه وره کانه وه دینه خواری ﴿ وینزل من السماء من جبال فیها من
برد ﴿ وه خوا له وه ورانه وه - که به کیو ده چن - هه ندی جار
ته رزه ده بارینئ.

(ثیبین که سیر) ده ئی: (قال بعض النحاة: (من) الأولى لإبتداء الغاية،
والثانی للتبعیض، فالثالثة لیبان الجنس، ومعناه: أن فی السماء جبال
برد یزل الله منها البرد. وأما من جعل الجبال هنا کنایة عن السحاب
فإن (من) الثانية عنده لإبتداء الغاية، لكنها بدل من الأولى) والله
أعلم. ﴿ فیصیب به من یشاء ﴿ ئینجا هه رکه سی ئه وه مه یلی لی بی،
ته رزه که لئی ده دات ﴿ ویصرفه عن من یشاء ﴿ هه رکه سیش خوی
بیهوی لئی نه دا، لئی لاده دا ﴿ یکاد سنا برقه یذهب بالأبصار ﴿
نزیکه تیشکی بریسکه که ی سومای چاویان بیا ﴿ ۴۴: یقلب الله

اللیل والنهار ﴿ بی گومان هه ر خوایه شه وو روژ تاوتوی و؛ ئالو گۆر
ئه کات، جاری دریژ، جاریکیش کورت، ده می سارد، ده می گهرم
﴿ إن فی ذلك لعبرة لأولی الأبصار ﴿ بی گومان له و ئالو گۆره شدا
په ندو ئامۆزگارییه کی زور هه یه بۆ خوا وه بینایی و ئاقلان، بۆ
ئه وانه ی وا به وردی سه یر ئه که ن و، به وردیش بیر ئه که نه وه.
یه کیکی تر له نیشانه کانه ی ده سلاتی فراوانی زاتی خوا ئه مه یه
که ده فهرموئ: ﴿ ۴۵: والله خلق کل دابة من ماء ﴿ گشت
زینده وهرو هه موو جوولنده یه کی له ئاو دروست کردوه، (فریشته) و
(جننی) نه بی، ئه وان له نوورو ئاگرن. ئینجا ئه فهرموئ: ﴿ فمِنْهُمْ
من یمشی علی بطنه ﴿ هه یانه له سه رزگ ده روا (وهک مارو هه موو
گیانداریکی خشوک) ﴿ ومنهم من یمشی علی رجليں ﴿ هه شیهانه
له سه ر دوویی ئه روژ (وهک ئاده مزادو مه ل و په له وه ره کان) ﴿ ومنهم
من یمشی علی أربع ﴿ و لیبانه له سه ر چوار په لان ئه روژ (وهک
بزن و مه رو وشترو...) ﴿ یخلق الله ما یشاء ﴿ خوا نه هه ر ئه وانه ی
دروست کردی، به لکو هه ر شتی هه ز لی بکا، به مه یلی خوی
دروستی ئه کات ﴿ إن الله علی کل شیء قدير ﴿ چونکه خوا به سه ر
هه موو شتیکدا ده سلاتی هه یه، به کورتی، ئه وه هه موو جوژه ئاژه ل
و گیانله به رانه، که له م بوونه وه ره دان، هه موو ده ستمان راته کیشن
بۆ باوه ر هینان به خوایه کی به ده سلاتی کار جوان ﴿ ۴۶: ﴿
لقد أنزلنا آیات مبینات ﴿ بی گومان ئیمه چه ند به لگه و ئایه تیکی
ئاشکرا و روونکه ره وه مان ئارده خواری بۆ هیدایه تکردن ﴿ والله
یهدی من یشاء إلی صراط مستقیم ﴿ خوا رینوینی هه رکه سی
ئه کات بۆ ریی راست، خوی بیهوی و شیاویش بیئت.

باوه رداران و دوورازییه کان:

﴿ ۴۷: ﴿ ویقولون آمنا بالله وبالرسل وأطعنا ﴿ موئافقه کانیش
به سه ر زاری ئه لئین: ئیمه ش پرومان به خواو به په یامبه ر هیناوه
و گویرایه لیشیمان کردوه ﴿ ثم یتولی فریق منهم من بعد ذلك ﴿
که چی هه ر دوا ی ئه وه ده سته یه کیان، له بریاره کانی خوا روو وه
ئه چه رخنن و زازی نابن! ﴿ وما أولئك بالمؤمنين ﴿ ئه وانه له
بنه رته دا پروادار نین، به لکو ته نها به ده م پروایان هیناوه ئه لئین
گویرایه لئین ﴿ ۴۸: ﴿ وإذا دعوا إلی الله ورسوله لیحكم بینهم ﴿
کاتیکیش بانگ بکرین بۆلای بریاره کانی خواو په یامبه رکه ی ئه و،
تا له نیوانیاندا داوه ری بکه ن ﴿ إذا فریق منهم معرضون ﴿ که چی
ده سته یه کیان، کت و پر روو وه ر ئه گبزن و ئاماده نابن ﴿ ۴۹: ﴿
وإن یکن لهم الحق یأتوا إلیه مذعنین ﴿ وه ئه گه ر سوور بزائن، ئه و
سوود وقازانجه بۆ ئه وان ده بی و، به وان ده درئ، به په له دینه لای

تہتدوا ﴿ خُوْثَ گہر فہرمانبہر دارو گوڑیایہ لٰی ثہ و بن ثہوا رینوین
و بہختیار ثہ بن ﴿ ﴿ و ما علی الرسول إلا البلاغ المبین ﴿ دلنیاشب
کہ پیغمبر ﷺ تہنہا راگہ یاندنی ئاشکراو روونی لہ سہر شانہ ،
ئیتہر ثہ گہر ئیوہ سہر پیچی لہو بکہن ، ثہوا ثہو ہہرکاری خوی
دہکات ، گوناہ و تاوان بہ تہنہا لہ سہر ئیوہیہ .

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوا فَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٦﴾ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الْأَوَّلِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٨﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ مِنَ النَّارِ وَلَئِن مَّا هِيَ إِلَّا يَتْلُفُهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمُ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ لَمْ يَلْبِغُوا الْحُلُمَ مِنكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِن ثَمَرَاتِ النَّجْمِ تَصْغُونَ فِئَابَكُمْ مِّنَ الظُّلُمَةِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدُهَا طَوْفُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

باورداران دهبندہ جینشین:

خوای میهره‌بان جۆریکی تر له‌پاداشی موسلمانانه ملکه‌چه‌کان باس
 ئەکات و ئەفهرموی: ﴿ ۵۵: وعد الله الذين آمنوا منكم وعملوا
 الصالحات ﴾ بێ‌گومان خوا به‌و که‌سانه‌تان که برۆیان هیناوه‌و کاره
 چاک و جوانه‌کانیان ئەنجام‌داوه، به‌ئێنی دا: ﴿ لیستخلفنهم فی
 الأرض ﴾ لهم زهمینه‌دا بیانکا به‌جینشین و، کلیلێ ده‌سه‌لاتداری
 دونیا‌یان ته‌سلیم بکا، واته: بیان‌کات به‌خه‌لیفه‌ی رووی زه‌ویی
 ﴿ کما استخلف الذين من قبلهم ﴾ هه‌روه‌ک چۆن موسلمانانی پێش
 ئەوانی کرده جینشین. کاتی هاوه‌لا‌نی په‌یامبه‌ر ﷺ هاتنه مه‌دینه،
 عه‌ره‌به‌کان لێیان زیت بوونه‌وه، ئەمانیش له‌به‌ر ئەوه نه‌یان‌توانی
 ته‌نها ساتیکیش چه‌که‌کانیان دا‌بنین، له‌ناو خۆیاندا وتیان: باشه!
 خو ئێمه‌ بۆ ئەوه باوه‌رمان هینا و کۆچمان کرد، ئیتیر ته‌نها له
 خوا بترسین، که‌چی وا ئێستا وه‌زعمان ئەوه‌یه ده‌ی‌بینین، ئەو

و ملکه چی ئه بن و، رازی ده بن به پرپاری په مامهر ﷺ ۵۰: افی قلوبهم مرض أم ارتابوا ﷻ مه گهر نه خوښی نیفاق و دووروی له دلیاندا هیه، یاخود دوو دل و به گومان، سه بارت به په مامهر یتي موحه ممد ﷺ ۵۱: أم یخافون أن یحیف الله علیهم ورسوله ﷻ یاخود نه ترسن - له کاتی پرپاره کاند- خواو په مامهره که ی ﷺ ستم وناهه قییه کیان لی بکه ن؟ بویه ئاوا گوپرایه لی نابن؟! ﷻ بل اولئک هم الظالمون ﷻ نا. به لکو ئه وان له پنه رتا خوښ ستمه کارن، دلیان نه خوښه، نه گینا چاک ئه زانن که په مامهر زور دادپه روو دادگهره ۵۱: إنما کان قول المؤمنین إذا دعوا إلى الله ورسوله لیحکم بینهم ﷻ ئه وه حال دوو رووه کان بوو، به لام و ته و گو فتاری پرواداره کانیش کاتی بانگ ده کرین بولای خواو پیغه مامهره که ی ﷺ بولئوه ی له نیوانیاندا داوهری بکا ﷻ أن یقولوا سمعنا وأطعنا ﷻ هه ر ته مه یه که ئه لین: ئه وا بیستمان و گوپرایه لیشین. واته: نه گهر ئه وانیش پرودار بوونایه، ده بوو هه ر ئاویان بووتایه ﷻ وأولئک هم المفلحون ﷻ ئانه وانه - که بول ره زامه ندی خوا په له نه که ن- سه رفرازی راسته قینه ی دونیاو قیامه تن ﷻ ۵۲: ومن یطع الله ورسوله ﷻ هه رکه سی گوپرایه لی خواو په مامهره که ی بکا ﷻ ویخش الله ویتقه ﷻ و له خوا بترسیت، له بهر ئه و دریغیانه ی که کردوویه تی، وه له سه رپیچیش خو ی بیاریزی، ﷻ فأولئک هم الفائزون ﷻ ئا ئه وانه ن سه رکه وت و به روه ن. بول جاریکی تر دیته وه سه ر باسی دووروه کان و ده فره موی: ﷻ ۵۳: وأقسموا بالله جهد أیمانهم ﷻ وه به وپه ری هیز سویندیان به خوا ده خوارد ﷻ لئن أمرتهم لیخرجن ﷻ نه گهر تول فره مانیان پی بکه یت به دهر چوون بول جیهاد؛ ئه وا زوو له گه لت دهر ئه چن ﷻ قل لا تقسموا طاعة معروفة ﷻ پییان بلئ: سویند مه خو ن، چونکه سوینده کانتان درویه، گوپرایه لی و ملکه چی ئیوه ش، شتیکی دیاره و زانراوه، ئاشکرایه که ئه وه ی ئیوه ده لین ته نها به زمانه، نه ک به دل ﷻ إن الله خبیر بما تعملون ﷻ به راستی خوا به ئاگایه به هه موو کارو کرده وه کانتان، چ نه یی و، چ ئاشکرای ﷻ ۵۴: قل أطيعوا الله وأطيعوا الرسول ﷻ پییان بلئ: گوپرایه لی راسته قینه ی خواو گوپرایه لی په مامهر ﷺ بکه ن، نه ک وه ک خو تان ئه لین، که چی واش نییه ﷻ فإن تولوا فإنما علیهم ما حمل ﷻ خو نه گهر روویان وه رگپرا و راستیان نه وت، ئه وه به راستی زیانتان هه ر به خو تان گه یاندووه، چونکه ئه و په مامهره ﷺ ته نها ئه رکی راگه یاندنی په یامی خوا ی له سه ره ﷻ وعلیکم ما حملتم ﷻ ئیوه ش به رپرسی ئه رکی سه رشانی خو تان ده بن و، تولی یاخی بوونتان و. سه رپیچیتان له گوپرایه لی و فره مانبه رداری پیغه مامهر - وه ک (ئیبن عه بباس) ئه لی- له سه ر خو تان ده که وی ﷻ وإن طیعوه

جار خۆای گورهش بهو شیوهیه دلخۆشی کردن، موژدهیشی پی‌دان به فته‌تی خۆره‌لآت و خۆرئاوای پروو زهوی، له هه‌مان کاتدا ئه‌وه‌یشی بۆ کردن، چونکه بی وچان پیغه‌مبه‌ر ﷺ خۆی و، خه‌لیفه‌کانی -دوای خۆی- هه‌ر له جیهادو له جم و جوولدا بوون، وه پیغه‌مبه‌ر ﷺ له به‌ر رۆشنایی به‌لینه‌کانی خوادا فره‌موویه‌تی: ((إن الله زوى لى الأرض فرأيت مشارقها ومغاربها، وسيلغ ملک أمتى ما زوى لى منها)) (موسلیم). واته: خۆای ده‌سه‌لآتدار زهوی بۆ پیچامه‌وه‌و بۆی تو‌مارکردم، ئه‌منیش ته‌ماشای گش خوره‌لآتیی و خۆرئاوایم کرد، جامزگینی بی‌ت که ده‌سه‌لآت وه‌یزی ئومه‌ته‌که‌م ده‌گاته‌ گشت ئه‌وشوینانه. وه له فره‌مووده‌یه‌کی دیکه‌دا -پیغه‌شوا موسلیم هی‌ناویه‌تی له (جایی) هه‌و- ئه‌لی: له پیغه‌مبه‌رم ﷺ بیست، فره‌مووی: ((لا يزال أمر الناس ما ضیا ما ولیهم اثنا عشر رجلا)) له فره‌مووده‌یه‌کی تر دا هاتووه: ((الخلافة ثلاثون سنة، ثم تكون ملکا عضوا)) (پیغه‌شوا ئه‌حمه‌د). واته: هه‌تا ئه‌و دوانزه پیاوه -مه‌به‌ستی دوازه خه‌لیفه‌که‌یه- سه‌ریه‌ره‌شتی کارو فره‌مانی خه‌لکی بکه‌ن، ئه‌وا ئیش وکاری مه‌ردوم به‌چاکی ده‌پوا. ﴿ولیمکن لهم دينهم الذى ارتضى لهم﴾ ئه‌ودین و ئایینه‌ش خوا خۆی بۆی په‌سه‌ند کردوون، ره‌شه‌دارو سه‌قامگیر و سابت و دامه‌زراو ده‌کا بۆیان ﴿ولیبدلنهم من بعد خوفهم أمنا﴾ وه ترس و بیمه‌که‌شیان بۆ ده‌گورپی به‌ ئارامی و ئاسووده‌یی ﴿یعدوننى لا یشرکون بى شیئا﴾ ئیتر ئه‌و کاته ته‌نها من به‌ره‌ستن و هیچ شتی‌کش نه‌که‌نه‌ هاوبه‌شم ﴿ومن کفر بعد ذلک﴾ ئه‌وسا هه‌رکه‌سی‌کش -پاش ئه‌وه- کافر بوو، واته: پاش هاتنه‌دی به‌لینه‌که‌ ﴿فأولئک هم الفاسقون﴾ ئا ئه‌وانه‌ن فاسیق و ده‌رچوو له‌سنووری شه‌رع ﴿٥٦﴾ و آقیما الصلاة و آتوا الزکاة ﴿ئهی ئیمانداران! نو‌یژی کامل بکه‌ن و، به‌شی‌ک له‌ داراییتان به‌ناوی زه‌کاته‌وه‌ بده‌ن﴾ و أطیعوا الرسول و له‌ په‌یامبه‌ریش ﷺ فره‌مانبه‌رداری و گویایه‌لی بکه‌ن ﴿لعلکم ترحمون﴾ تا به‌شکوو به‌ر ره‌حمه‌ت و به‌ر سو‌زی خوا بکه‌ون. ئینجا ئه‌نجامی بی برویان ئه‌برپه‌سه‌وه‌ ئه‌فرمووی: ﴿٥٧﴾ لا تحسبن الذين کفروا معجزین فی الأرض ﴿پیت وانه‌بی ئه‌وانه‌ی خه‌وانه‌س و بی پروان، ده‌توانن که له‌ سزای خوا رابکه‌ن و ده‌سه‌و سامان بکه‌ن له‌ زویداو، نه‌توانین تو‌ل‌ی‌یان لی وه‌رگرن، نه، شتی وانابی و، هه‌رگیزیش له‌ ده‌ستمان ده‌رناچن﴾ و مأواهم النار و لبس المصیر ﴿له‌ دوا‌ر‌و‌یشدا جی‌گه‌ی ئه‌وانه‌ ئاگر‌ی دۆ‌زه‌خه‌و، وای چ جی‌گایه‌کی خراپه‌ دۆ‌زه‌خ.

خولام و که‌نیزه‌و مندالی نابلق سێ کات ئیزن ده‌خوازن:

له‌ ئایه‌ته‌کانی پیغه‌شه‌وه‌ هه‌ندێ له‌ شیوه‌و ئادابی هاتووچۆی بۆ لای یه‌کتر باس کرد، ئیستایش باسی سه‌ردانی خزم و خویشان ئه‌کات بۆلای یه‌کتر، وه‌ک ئه‌فرمووی: ﴿٥٨﴾ یا أيها الذين آمنوا لیستأذنکم الذين ملکتم أیمانکم والذين لم یبلغوا الحلم منکم ثلاث مرات ﴿ئهی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هی‌ناوه‌! باخولام و به‌نده‌و که‌نیزه‌کانتان و، ئه‌وانه‌ش که‌ هی‌مان بی نه‌گه‌یشتوون و (بالغ نه‌بوون) به‌لام مه‌یلی جینسییان هه‌یه، له‌ سێ کاتدا مو‌ل‌ت وه‌رگرن! بۆ هاتنه‌ ناو ژووری تایبه‌تی نووستنی ژن و می‌رد ﴿من قبل صلاة الفجر﴾ له‌ پێش نو‌یژی به‌یانی‌دا" دیاره‌ له‌و کاته‌دا مرو‌ف خۆی کردووه‌ته‌وه‌ بۆ حه‌وانه‌وه‌ ﴿وحین تضعون ثیابکم من الظهيرة﴾ دووه‌م: نیوه‌رۆیان، کاتیی جل و به‌رگتان داخه‌نن بۆ ئیسراحه‌ت ﴿ومن بعد صلاة العشاء﴾ له‌ پاش نو‌یژی خه‌وتنان "که‌ له‌و کاته‌شدا خۆتانتان ئاماده‌ کردووه‌ بۆ خه‌و دیاره‌ ئه‌م سێ کاته، کاتی دانانی جل و به‌رگی ئیشه‌و، کاتی حه‌وانه‌وه‌ و پشوودانه، بۆیه به‌ تایبه‌ت ناویان ئه‌بات ﴿ثلاث عورات لکم﴾ که‌ ئه‌م سێ کاته، کاتی ته‌نیاپی ئیوه‌یه، وه‌ عه‌وره‌تی ئیوه‌ی تیا ده‌رکه‌وی، که‌واته‌ ده‌بی به‌نده‌و که‌نیزه‌و منداله‌کانیشتان ئاگادار بکه‌ن تا له‌و سێ کاته‌دا بی مو‌ل‌ت نه‌یه‌نه‌ ژووره‌وه‌ ﴿لیس علیکم ولا علیهم جناح بعدھن﴾ دوای ئه‌و سێ کاته! ئیتر هیچ قه‌ی‌ناکا و گله‌یی له‌ ئیوه‌ش و ئه‌وانیش نا‌کریت ﴿طوافون علیکم بعضکم علی بعض﴾ به‌یانیان و ئیواران بگه‌رین به‌سه‌رتانا، چونکه‌ زۆر قورسه‌ بۆ هه‌ردوولتان گش کات ئه‌وانه‌ هه‌ر داوای مو‌ل‌ت بکه‌ن" ﴿کذلک یبین الله لکم الآيات﴾ هه‌ر ئا به‌و شیوه‌یه‌ خوا ئایه‌ته‌کانی قورئان بۆ ئیوه‌ روون ئه‌کاته‌وه‌ ﴿والله‌ علیم حکیم﴾ ئه‌و خوایه‌ش زۆر زاناو، به‌ ئاگایه‌، به‌کاری به‌نده‌کانی دروستکاره‌.

ئینجا حوکمی ئه‌و مندالانه‌ش باس ئه‌کات بالغ ده‌بن، ئه‌فرمووی: ﴿٥٩﴾ وإذا بلغ الأطفال منکم الحلم ﴿وهه‌ر کاتی منداله‌کانتان گه‌وره‌ بوون و پی‌گه‌یشتن، ئه‌گه‌ر چی بۆ سالی بالغ بوونیش "زانایان قسه‌ی جیاوازیان هه‌یه: ئایا نیشانه‌ی بالغ بوون چییه‌و، سالی بالغ بوون چه‌نده‌؟﴾ فلیستأذنوا ﴿بائه‌وانیش له‌ هه‌موو کاتدا مو‌ل‌ت بخوازن﴾ کما استأذن الذين من قبلهم ﴿وه‌ک چۆن ئه‌و بالغ و پی‌گه‌یشتوانه‌ی پێش ئه‌مان، مو‌ل‌تیان ده‌خواست﴾ کذلک یبین الله لکم آیاته ﴿هه‌ر ئا به‌و شیوه‌یه‌ خوا حوکمه‌کانی خۆی بۆ ئیوه‌ روون ئه‌کاته‌وه‌، ده‌ ئیوه‌ش به‌باشی وه‌ریان بگرن﴾ والله‌ علیم حکیم ﴿و خوا زۆر زاناو ئاگایه‌ زۆریش کار جوانه‌. ئینجا خوا باسی

نابیناو ئیفلیجانه‌ی ده‌برده مالی بابی، یان مالی برای، یان مالی خوشکی، .. نه‌وانیش وتیان: له‌باتی مالی خویان بو مالی‌تی ترمان نه‌بن! جا نه‌و نایه‌ته: (لیس علی‌الاعمی) تا (ولا علی‌انفسکم أن تأکلوا من بیوتکم) تا (لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً) هات و مؤله‌تی پی‌دان که له‌و جوره مالانه‌شدا بخون.

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمْ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَنْزِلُوا كَمَا اسْتَنْزَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَغْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦١﴾ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَنْفُسِ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْهُمُ مِفْتَاحُهُمْ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا إِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ بَيَّنَّ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾

﴿أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ﴾ یا له‌مالی باوکتان، یا له‌مالی دایکتان ﴿أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ﴾ یا له‌مالی براکانتان ﴿أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ﴾ یا له‌مالی خوشکه‌کانتان ﴿أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ﴾ یا له‌مالی مامه‌کانتان ﴿أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ﴾ یان له‌مالی پوره‌کانتان ﴿بِیُورِی باوکی﴾ ﴿أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ﴾ یا له‌مالی خاله‌کانتان ﴿أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ﴾ یان له‌مالی پوره‌کانی "دایکتان"، واته: خواردن له‌مالی نه‌وانه‌دا گوناح نییه‌و، پیویست به‌مؤله‌تدان و، فەرموو ناکا و، بۆتان هه‌یه‌ بچنه‌ سه‌ر سه‌ره‌یان، چونکه‌ مروّف بو خزم و کهس و کاری دلی کراوه‌ته‌وه ﴿أَوْ مَا مَلَكَتْهُمُ مِفْتَاحُهُ﴾ یا نه‌و مالی کلیله‌کانی لای ئیویه‌وه، کراونه‌ته‌ وه‌کلیدار، تا خاوه‌نه‌که‌ی نه‌گه‌رپته‌وه. هاوه‌لان کاتی خۆی که نه‌چووون بو سه‌فه‌رو بو جیهاد گه‌لی جار کلیلی خانوو‌ه‌کانیان نه‌دا به‌برایه‌کی دراوسییان جا نه‌میش پیی وابوو که هه‌رگیز نابیی شتی له‌و مال به‌خوا، نه‌وسا خوی گه‌وره‌ فەرموو: (أَوْ مَا مَلَكَتْهُمُ مِفْتَاحُهُ) ﴿أَوْ صَدِيقِكُمْ﴾ یا

حیجاب نه‌کات بو دوی پیر بوون، پاش نه‌وه‌ بو سه‌رده‌می لاویتی باسی کرد، وه‌ک نه‌فه‌رموی: ﴿٦٠﴾ والقواعد من النساء اللاتي لا يرجون نكاحا ﴿نه‌و ژانه‌ی له‌ئیش و کار که‌وتون؛ ئوفتاده‌بوون و له‌به‌ر پیری و، نه‌مانی ئاره‌زوو به‌ته‌مای شووکردن نین. (سه‌عیدی کوری جو به‌یر، قه‌تاده، زه‌حاک) نه‌لین: مه‌به‌ست به‌وانه، نه‌و ژانه‌یه (حه‌ین) یان نه‌ماوه‌و، ته‌مای مندالیشیان براوه. ﴿فلیس علیهن جناح أن یضعن ثیابهن﴾ هیچ گوناوه‌یکان له‌سه‌ر نییه‌ که هه‌ندی له‌جل و به‌رگی سه‌ره‌وه‌یان دابنن و نه‌ییوشن، وه‌ک عه‌باو چه‌تفه‌و که‌واو سه‌لته، وه‌ هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر به‌به‌رده‌م پیاوانیشدا بین و برۆن ﴿غیر متبرجات بزینة﴾ به‌لام نابیی به‌رامبه‌ر به‌خه‌ک زینت و جوانی خویان نیشان بده‌ن وه‌ک موو و سه‌رومل و گه‌ردن و سینگ و لاقیان، شتی که نه‌که‌ن سه‌رنجی بیگانه‌ راکیشن ﴿وأن یستغفن خیر لهن﴾ خو نه‌گه‌ر عیقه‌تیش نیشان بده‌ن و که‌واو سه‌لته‌و چه‌تفه‌و عابا‌کانیان، هه‌ر دانه‌نین و خویان داپوشن وه‌ک ژنیک‌ی لاو، نه‌وه‌ چاکتره‌ بۆیان، چونکه‌ له‌بوختان و قسه‌ی نا‌قولا دوور نه‌که‌ونه‌وه ﴿والله‌ سمیع علیم﴾ خوا زور ژنه‌وايه، هه‌میشه‌ش زانایه‌ نه‌زانن چی له‌نیوان نه‌وان و پیاوانی نا‌ناشناو بیگانه‌دا روو ده‌دات. که‌واته‌ هو‌شیارین! (سه‌دی) نه‌لی: به‌ناوی (موسلیم) هوه، هاو‌پیه‌کم هه‌بوو خولامی ژنه‌که‌ی حوزه‌یه‌فه‌بوو، روژی له‌بازاردا به‌ده‌ستی خه‌ناوییه‌وه‌ دیتم و، لیم پرسی نه‌وه‌ چییه‌؟! وتی: خه‌نم له‌سه‌ری (مه‌ولا) که‌م (خیزانی حوزه‌یه‌فه‌) گرتوو، منیش برۆام نه‌کرد، وتی: نه‌گه‌ر هه‌ز نه‌که‌ی وه‌ره‌ نه‌تبه‌مه‌ لای خۆی، به‌لی رویشتم، سه‌یر نه‌که‌م سه‌لاره‌ ژنیکه، منیش وتم: موسلیم رپوايه‌تیکی وای بو گێرامه‌وه؟! وتی: به‌لی، وایه، رو‌له‌م! چونکه‌ من له‌پیزی نه‌و ژانه‌دام خوا به‌رامبه‌ریان نه‌فه‌رموی: (والقواعد من النساء اللاتي لا یرجون نکاحا) ئیبن که‌سیر.

خواردن لای مالی خزمان:

﴿٦١﴾: لیس علی‌الاعمی حرج ولا علی‌الاعرج حرج ولا علی‌المريض حرج ولا علی‌انفسکم أن تأکلوا من بیوتکم ﴿له‌سه‌رکوێرو شەل و نه‌خۆش و خۆشتان، هیچ تاوانیک نییه‌ که له‌مال‌کانی خۆتان و کوپه‌کانتان نان بخۆن بی‌مؤله‌ت. موسولمانان له‌و سه‌رده‌مه‌دا زور به‌لایانه‌وه‌ قورس و سه‌خت بوو له‌گه‌ل کوپرو نه‌خۆش و شەل و ئیفلیج‌دا نان بخۆن، چونکه‌ نه‌وان وه‌ک پیویست ناتوانن نان بخۆن، وه‌ یا نابینن بخۆن، جا نه‌مانیش له‌ترسی نه‌وه‌ نه‌وه‌ک سه‌ته‌میان لی بکه‌ن، خویانیان لی ده‌پاراستن، تا نایه‌تی (لیس علی‌الاعمی...) هات. (موجاهید) نه‌لی: هه‌ندی که‌س نه‌و نه‌خۆش و

چونكى خۇا زۇر لىيۈوردەيە، زۇرىش مېھرىبان و دلۇقانى.

وھك خۇتان بانگ لى يىغەمبەر مەكەن:

جا پاش ئەو ە رېزو شەرەفى پەيامبەر ﷺ لەو سوورەتەدا دەرکەوت، بۇ جارىكى تر ئەو قەدر زانىنە باس ئەكاتەو ە ئەفەرموۋى: ﴿ ۶۳: لا تجعلوا دعاء الرسول بينكم كدعاء بعضا ﴾ ئەي مۇسلمانەكان! بانگ كىردن لەپەيامبەر ﷺ وھك بانگ كىردن لەخۇتان دامەنىن يا خود بەناۋى خۇيەو ە بانگى لى مەكەن، وھك ئۆو ەيە كىتر بانگ ئەكەن، بەلكو بەو بلىن: يا (رسول الله، يانئى الله...) ﴿ قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لواذا ﴾ بىگومان خۇا ئاگاى لەو كەسانە ەيە كە لەپشت يەكتر خۇ ئەشارنەو ەو خۇ ئەدەنە پال يەكتر ەو دەزەنەو ە لىتان، و ە لە مژگەوت يەكە يەكە خۇيان دەكىشايە دەرەو، بىئ مۆلەت ﴿ فليحذر الذين يخالفون عن أمره ﴾ دەبا ئەوانەى سەرىچى لە فەرمانى پەيامبەر ﷺ ئەكەن، بىترس ﴿ أن تصيهم فتنة ﴾ كە سەرەنجام تووشى بەلاۋ نەھاتىك بىن ﴿ أو يصيهم عذاب أليم ﴾ يا تووشى سزايەكى بەئىش بىن ﴿ ۶۴: ألا إن الله مافى السموات والأرض ﴾ وشيارە! بەراستى ەرجى لە ئاسمانەكان و زەويدايە ەر بۇ خوايە ﴿ قد يعلم ما أتم عليه ﴾ بىگومان ئەو خوايە ئەزانى بەو ەى ئىستا ئۆو وان لە سەرى لە نىفاق و سەرىچى ﴿ ويوم يرجعون إليه فينبههم بما عملوا ﴾ ەم ئەو رۇزەش كە ئەگەر پىرىنەو ە لای ئەو، ئاگادارى ئەو ەموو كارۈكردەو ەيانە دەكات ئەنجاميان داو، گەرەو ەچۈك، جا ەر بەپىي ئەو ەش تۆلەو پاداشتىان ئەداتەو ﴿ والله بكل شئ عليم ﴾ چونكى خۇا بە ەموو شتىك زاناۋ ئاگايە.

زۇر شوكرانە بىزىم بۇ خواى دەندەى دلاۋا كە شەرەفمەندى كىردم بە نووسىنى تەفسىرى ئەم سوورەتى (نور). وصل الله على النبى الامى محمد وعلى آله وصحبه.

سوورەتى (نورقان)

مەككەيىيو (۷۷) ئايەتە

بەناۋى خواى بەخشندەى مېھرىبان

ئەم سوورەتە لەپاش سوورەتى (ياسىن) ەو ەاتۆتە خواری، ئەمىش ەروھك باۋى سوورەتە مەككەيىيو ەكانى تر، كاروبارى ئىيمان و پىروباو ە چارەسەر دەكات، لەگەل بەرپەرچدانەو ەى ەندى لە رەخنەى موشرىكان، سەبارەت بە پەيامەكەى پەيامبەر ﷺ. بەكورتى: تەو ەرى سوورەتەكە لەم خالانەدا

لە مالى دۇست و برادەرتانا، بەلام بەو مەرجه بزانن پىي خۇشە، ئەگەرچى لەمالەو ەش نەبى ﴿ ليس عليكم جناح أن تأكلوا جميعا أو أشتاتا ﴾ ەيچ گوناھىشتان ناكات ەموو پىكەو ە لەسەر يەك سەفرە نان بخۇن، ياخود ەر كەس بە تەنيا بخوا. كاتى خۇى ەندى لەخۇلەكان لەبەر سەلارى خۇيان، پىيان ناخۇش بوو بە تەنھا نان بخۇن، ئەو جا خۇا فەرموۋى: ئەو ە قەيدى نىيە.

ئىنجا دواى مۆلەتدان بۇ ەاتوۋچۇ، فەرموۋى: ﴿ فإذا دخلتم بيوتا فسلموا على أنفسكم ﴾ ەركاتىش چوونە مالانىكەو ە سلاۋ لەخۇتان و يەكترى بكن، چونكى مايەى خۇشەو ەستىيە ﴿ تحية من عند الله مباركة طيبة ﴾ ئەمە دروودىكى پىروۋز و پاكە لە لای خۇا ﴿ كذلك بين الله لكم الآيات ﴾ ئا بەو شۆو ەيە خۇا ئايەت و ئادابەكانى خۇى روون ئەكاتەو ە بۇتان ﴿ لعلمكم تعقلون ﴾ بەشكو تى بگەن و ئەو ئايەتەنە بكنە بەرنامەى ژياتان.

لەكارى بەكۆمەلدا بى ئىزن لا مەكەن:

لەپىشەو ە باسى مۆلەت وەرگرتن لەكاتى ەاتوۋ چۆى مالاندا كرا، ئىستاش باسى مۆلەت وەرگرتن ئەكا لەكاتى گەرەنەو ە ەلسان، بەتايىبەت لەلای پىغەمبەر ﷺ ئەفەرموۋى: ﴿ ۶۲: إنما المؤمنون الذين آمنوا بالله ورسوله ﴾ بروادارانى راستەقىنە ەر ئەو كەسانەن كە پروايان ەناو ە بخواۋ بەپەيامبەرەكەى ﴿ وإذا كانوا معه على أمر جامع ﴾ وەكاتى بۇ كارىكى بە كۆمەل لەگەل پىغەمبەردا بوون، وھك مەشۈرەت بۇ جەنگ و، يا بۇ ەر شتىكى ترى گرنگ و پىويست ﴿ لم يذهبوا حتى يـستأذنوه ﴾ بى مۆلەت لى وەرگرتنى بە ەيچ جىگايەكدا نەئروشتن، ديارە ئەمە ئەو پەرى ەيمای ئەدەب و وىلەو رېز دانانە لەگەل سەر كىردەدا، مۆلەت وەرگرتن، ەيمای پرواى تەواو ە، بۆيە ئەفەرموۋى: ﴿ إن الذين يستأذنونك ﴾ بىگومان ئەو كەسانە مۆلەت لى دەخوازن كاتى ئەرۇن ﴿ أولئك الذين يؤمنون بالله ورسوله ﴾ ەر ئەوانەن كە بەراستى پروايان بە خواۋ بەپەيامبەرى ئەو ەيە ﴿ فإذا استأذنوك لبعض شأنهم ﴾ ەر كاتىكىش ەاتن بۇ ەندى كارى تايىبەتى خۇيان مۆلەت لى بخوازن ئەى پەيامبەر ﷺ ﴿ فأذن لمن شئت منهم ﴾ تۆيش ەركەسىكىانت وىست لىان مۆلەتى بدە با پروا بۇ ئەنجامدانى ئىشەكەى لە (تەبىووك) دا (عومەر) كارىكى تايىبەتى خۇى بۇ پىش ەات، ەر ئەبوايە بگەرپايەتەو ە، جا ئەو ەبوو داواى مۆلەتى لى كىردو، ئەو ەش فەرموۋى: برۇ خۇ تۆ لەدوورپروايان نىت ﴿ واستغفر لهم الله ﴾ لەخواش داواى لى خۇش بوونيان بۇ بكنە سەبارەت بەو شتانە كە رووى داو ە لىيان ﴿ إن الله غفور رحيم ﴾

ده سووری: راستی و حقیقانه تی قورئان، دوستی و واقعییه تی په یامه که ی په یامبه ر ۱۱، زیندوو بوونه وه و ژینی شه ولاو، پاداشت و توله، کۆتاییشی به یاسی بری له وه سف و په سنه کانی (عباد الرحمن) دیت.

مه زنایه تی خوا:

خوا ی له کارزان باسی مه زنی وبلوندی خوی ده کا که: ثم قورئانه ی ناردوته خوار ی، بویه ده فرموی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: تبارک الذي نزل الفرقان على عبده ۱۱ بلوندو گه وره یه، فبرو پیتی فراوانه، شه خوایه ی که فوراقان وجیا که ره وه ی راست له ناراسته (واته: قورئان) ی ناردده سر به نده ی خوی موحه ممد ۱۱ ۱۱ لیکون للعالمین نذیرا ۱۱ تابییته هو ی بیدار که ره وه ترسینه ر بویه مووخه لکانی جیهان و، له سزای خوا و ده به ریان کا، ئینجا خوا - جل جلاله - چوار سیفه تی تابیه تمه ندی خوی باس ده کات بویان و ده فرموی: ۲: الذي له ملك السموات والأرض ۱۱ یه که م: زاتیکه مولکایه تی و ده سه لاتی گشت ئاسمانه کان و زهوی هر هی شه وه ۱۱ ولم يتخذ ولدا ۱۱ دووهم: هیچ مندالیک ی بۆخوی رانه گرتووه؛ وهك جووله که و گاوران پییان وایه که: گوا یا تورم و مندالی هیه! ۱۱ ولم یکن له شریک فی الملك ۱۱ سییه م: له مه و دای ده سه لاتیدا، هیچ شهریک و هاوبه شیکی نییه، وهك بتپه رسته کان پییان وایه که: شهریک و هاوبه شی هیه! ۱۱ وخلق کل شی فقدره تقدیرا ۱۱ چوارهم: هه موو شتیکی له نه بوون و (عه دم) هه وروس کردوو به دی هیناو، نهك هر شه و ندهش به لکو ته گبیرو شه ندازه گیری ته و اویشی بۆ کرد چونی بۆ پیویست بی و، له چ کاتی کا، له چ جیگایه کا. هه مووی بۆ بوونه وهر تۆمار کرد ۳: واتخذوا من دونه آلهة ۱۱ که چی هاوبه شدانه ر هکان له باتی شه وه که ته نه ا شه و تاکه خوایه به رستن، هه ستان چهنده شتیکیان بۆخویان هه لباردو کردیانه خوا! ۱۱ لایخلقون شیئا ۱۱ که توانای دروستکردنی هیچ شتیکیشیان نییه ۱۱ وهم یخلقون ۱۱ و بۆخویشیان - شه وبتانه - تاشراو دروستکراون، وینه یان بۆکیشره و، ئیتر شه وانه چۆن شه بنه خوا! ۱۱ ولایملکون لأنفسهم ضرا ولا نفعا ۱۱ ته نانه تی ده سه لاتی شه وه شیان نییه هیچ زیان و سوودی که به خویشیان بگه یهنن ۱۱ ولایملکون موتا ولا حیاتا ولا نشورا ۱۱ و ده سه لاتی مردن و ژیان و زیندوو بوونه وه شیان نییه، جا شتی که ئاوابیته، چۆن شه بیته خوا؟! چۆن ئیوه ملیان بۆ که چ ده که ن؟!.

خوانه ناسان گیل و نه زانن:

ئه ر سهیری راو بۆچوونی کافران له باره ی قورئانه وه بکری، ده ر ده که و ی که چهنده گیل و گه و جن، بویه خوی گه و ره له و باره وه ده فرموی: ۴: وقال الذين كفروا ۱۱ شه و کافرو بی باوه رانه

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوا إِنْ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَأْذِنُكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَنْزَلْنَا مِنْ شَمَانٍ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۱۲ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بِبَعْضٍ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلُوتُونَ مِنْكُمْ لَوْ أَذْنًا فَيُحَذِّرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۳ أَلَمْ يَكُنْ اللَّهُ مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَبَرُّهُ يُرْجِعُونَ إِلَيْهِ فَيُنْصِتُهُمْ لِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۱۴

سُورَةُ الْفُرْقَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ۱ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقْدَرَهُ تَقْدِيرًا ۲

ده رباره ی قورئان گوئیان: ۱۱ إن هذا إلا فک افتراه ۱۱ ثم قورئانه هر درویه و، (موحه ممد) ۱۱ خوی هه لی به ستووه ۱۱ وأعانه علیه قوم آخرون ۱۱ وکه سانی تریش - وهك خاوه نامه کان - بۆهونینه وه و ریکه ستنی یارمه تییان داوه؛ ئینجا خوا ره دیان شه داته وه و شه فرموی: ۱۱ فقد جاء وظلما وزورا ۱۱ به راستی هرچییه کیان گوت، بوختانه و سته میکی گه ورهش ده که ن، چۆن شه و دروو پروپالانتیه به رامبه ر به په یامبه ر ۱۱ شه که ن، خو شه و رو به پرویان وه ستاو وتی: ده نه گه ر ده توانن ته نه ا سووره تیکی بچو وکیش بیته بیهینن، شه وانیش ته وای ره وانییژوخوشخوانه کانیان بۆشه و مه به سته کۆبوونه وه و، په کیان که وت، ده سا شه گه ر بیان توانایه نه یان ده کرد؟.

ده ئین قورئان چیرۆکی پیشینه:

۵: وقالوا أساطير الأولین ۱۱ گوئیان شه قورئانه هه موو

تههسانهو وتهى باتل و پپروو پووجى پېشىنانهو ﴿اكتبها﴾
 تهوان بوى رېنووس دهكهن وهك داستانى: رۇستهم، ئيسغهنديار..
 ﴿فهى تملى عليه بكرة وأصيلا﴾ هه موو بهيانى وئيواراتىك بوى
 تهخويننه وهو تهووش له بهرى تهكات ﴿٦﴾ قل أنزل الذى يعلم
 السر فى السموات والأرض ﴿خوا فهرانى پى تهكات كه رهديان

وَأَنزَلْنَا مِنَ الْمُعْزِرِ إِلَهًا لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ
 وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا
 وَلَا حَيَاةً وَلَا شَوْكًا ﴿٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِن هَذَا إِلَّا فُكٌّ
 أَفْرَبِهِ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءَ ظِلْمًا وَزُورًا
 ﴿٣﴾ وَقَالُوا أَسْطِيرٌ الْأَوَّلِينَ أَكْتَتَهَا فِي سَمَلٍ
 عَلَيْهِ بُكْرَةٌ وَأَصِيلًا ﴿٤﴾ قُلْ أَنزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
 فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَفُوًّا رَحِيمًا ﴿٥﴾ وَقَالُوا
 مَا هَذَا الرَّسُولُ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَتَكَلَّمُ فِي الْأَسْوَاقِ
 لَوْلَا أَنزَلِ إِلَهُهُ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ﴿٦﴾ أَوْ يُنْفِخُ
 إِلَيْهِ كَزُفَرٍ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ
 الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٨﴾ انظُرْ
 كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ
 سَبِيلًا ﴿٩﴾ تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا ﴿١٠﴾ بَلْ
 كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾

بداته وه؛ بويه تهفه رموى: (تهى موحه ممه د) بلى: وا نيبه ئيوه
 تهيلين! بهلكو هرهته زاته ناردويه تهى كه به هه موو نهينيبه كانى
 ئاسمان و زهوى تهزانى و ئاگاداره؛ هه ربويه ئيوهش چه ند ههولتان
 دا نه تان توانى وهك ته نهها سووره تيكى بچكوله شى بيتن ﴿١٠﴾ انه كان
 غفورا رحىما ﴿بى گومان هه رهووش (خوا) له گوناح زورليبووردهيه،
 هه رچه نده ئيوه فرو فيلتان زوره، زور دلوايه بويه ئيستا له دونيادا
 سزاتان نادات.

رهخنه له پيغه مبه ره كان ده گرن:

بهلى تا ئيستا خوانه ناسه كان رهخنه يان هه ره قورئان ده گرت،
 كه چى وا رهخنه له پيامبه ر ﴿خويشى ته گرن: ﴿٧﴾ وقالوا
 ما لهذا الرسول يأكل الطعام﴾ خوانه ناس وكافران گوتووشيانه:
 بوئه وچى له ئيمه زياتره، وا داواى پيامبه ريتى تهكات؟ واى
 ته مه چ پيامبه ريكه، خوراك ده خواو ﴿ويمشى فى الأسواق﴾

به بازاريشدا ده گه رى؟ كه وايه فريشته نيبه، چوون فريشته خوراك
 ناخوات، دياره پاشايش نيبه، چونكه پاشا به بازاردا ناگه رى،
 پييان وابوو پيغه مبه ره ده بى حال و وه زعى له وان جياواز بيت!
 ﴿لولا أنزل إليه ملك فيكون معه نذيرا﴾ تهى بوجى فريشته يه كى
 له گه له هات له لايه ن خواوه تا به هاوپييه تهى تهوخه لك بترسينن
 و، گه واهى راستيشى بو بدات؟ ﴿٨﴾ أو يلقى إليه كنز ﴿يان
 گه نجينه يه كى له ئاسمانه وه بو فرى بدرابه خوارى، تاخوى پى
 ژيانده باو، و پيوستيشى به كردوكوشش نه بوو يا؟ ﴿أو تكون
 له جنة يأكل منها﴾ يان باخيكى هه بوايه تا له ده رame ته كه ي
 بخواردايه؟ وهك دهوله مهنده ان!! ﴿وقال الظالمون إن تتبعون
 إلّا رجلا مسحورا﴾ سته مكارايش گوتيان (به موسلمانه كان!)
 ته وه ئيوه شوينى چى كه وتوون؟ مه گهر هه رشوين پياويكى جادوو
 ليكراوو سه رلى تيكچوو نه كه وتوون؟ ئينجا خواى گه وره دلخوشى
 په يامبه ر ﴿ته داته وه، بويه تهفه رموى: ﴿٩﴾ انظر كيف ضربوا
 لك الأمثال فضلوا﴾ ده بنوا ره سه رنج بده له وگيله پياوانه چوون
 نه زيله ومه ساليان بو هيئايتته وه، هه رجاره ي بيانوى شتى ته گرن،
 جا به و هو يه وه گومراو سه رليشيووو لارى بوون ﴿فلا يستطيعون
 سبيلا﴾ ئيتير هه رچى ده كه ن بو دوزينه وهى راستيه كان رى ده رناكه ن
 ﴿١٠﴾ تبارك الذى إن شاء جعل لك خيرا من ذلك ﴿پيروزى و
 گه ورايه ته، هه ربو خوايه ك، كه ته وه نده به ده سه لاته ته گه رچه زكا
 له وهى ته وان وتيان: چاكترت ته داتى ﴿جنات تجرى من تحتها
 الأنهار﴾ باخ و باخاتيكت پى ده به خشيت رووبارى به به ردا ده روا
 ويجهل لك قصورا ﴿وچه ندكوشكيكت بو داهه نى باشتى له
 هى پاشاكان.. به لام تهو زاته تهيه وى له قيامه تدا تهو به هرا نه
 به تو ببه خشى، نهك ليژه ﴿١١﴾ بل كذبوا بالساعة ﴿نا،
 تهوانه هيچ هو يه ك نيبه بو نكولى ومللانييان، تهوه نه بيت كه هه ر
 روژى قيامه تيان به درو دانا ﴿وأعتدنا لمن كذب بالساعة سعيرا
 ﴿ئيمهش ئاگريكى سووتينه رى بليسه دارمان ئاماده كردوو به هه ر
 كه سى قيامه ت به درو داهه نى ﴿١٢﴾ إذا رأتهم من مكان بعيد ﴿سمعا
 كه له شوينيكى دووره وه تهو ئاگريه خوا نه ناسان ده بينى ﴿سمعا
 لها تغظا وزفيرا ﴿دهنگى پر له رق و خه شم و تووره يى ئاگريان
 دپته گوئى، دهنگيكى وا ده ليت پرمه ي ولاخه. (ئيبين عه بباس)
 تهلى: تهو كه سه ي وا بو جه هه ننه م راده كيشرى جه هه ننه م بوى
 ده پرمينى هه روه كو ئيستر بو داني جو ده پرمينى، ﴿١٣﴾ وإذا ألقوا
 منها مكانا ضيقا مقرنين ﴿هه ركاتيكيش به ده سست و پى كوت
 و زنجير كراوه وه ده خرينه ناو جيگايه كى ته سك و تهنگه به ر له
 دوزه خدا، واته: ده ستيان به زنجير به گه ر دونيانه وه ده به سترى

دعوا هنالك ثبورا ۞ تهوسا به بهله هاواری تیا چوون و مال ویرانی و داوای مهرگ دهکن و بهر دهبنه بانگ و سه لای هه سرهت و هه ناسه ساردی ۞ ۱۴: لا تدعوا اليوم ثبورا واحدا ۞ تهوسا پییان تهوتری: تهمرؤ ئیتر هه ریه ک جار داوای مهرگی خوتان مهکن: ۞ وادعوا ثبورا کثیرا ۞ به لکو زورو بی شمار هاوارو واوهیلا وداوای مردن بکهن.

به ههشت چاکه، یان دۆرمخ:

۱۵: قل اذلک خیر أم جنة الخلد التي وعد المتقون ۞ جا بو تهوهی زیاتر ئیشیان پی بگا خوا تهفه رموی: پییان بلی: ناخو تهو حاله ی کافرانه چاکتره، یا تم به ههشته بهردهوام و ههتا ههتاییه که به لینی به خواناسان و پاریزگاران سنوورهکانی خوا دراوه؟! ۞ کانت لهم جزاء ومصیرا ۞ که له دواروژدا هه پاداشتی کارهکانیانهو، هه جی و پیی ههوانه وهشیانه ۞ ۱۶: لهم فيها ما يشاءون خالدين ۞ جی داوا بکهن لهوی دهستیان تهکهویتی و بویان ئامادهیه، وه به ههتا ههتاییش تییدا تهمیننه وه ۞ کان علی ربک وعدا مسئولا ۞ تهوهش به لینیکه له لایه ن پهروهردگارته وه هه ده بی بیته دی و؛ خواش خو ی کردوه بهرپرسیار لی.

قیامهت هات، بنان له بته رستان حاشا دهکن:

۱۷: ویوم يحشرهم وما يعبدون من دون الله ۞ روژیک دیت لهو رژه دا ههم خو یان و، ههم په رستراوهکانیان -بیجگه له خوا (الله) ته یان په رستن-، خوا له جیییه ک کو یان تهکاته وه، (موجاهید) ته لی: مه به ست لهو په رستراوه عیساو عوزه یرو فریشته کانه ۞ فیقول ۞ انتم اضللتم عبادی هؤلاء ۞ جا ته لیت: ناخو ئیوه بوون تم به ندانه ی منتان گومرا کردو، بانگتان کردن بو په رستنی خوتان؟! ۞ أم هم ضلوا السبيل ۞ یاخود تهوان خو یان پییان گوم کردو گومرا بوون و ئیوهشیان په رست؟ ۞ ۱۸: قالوا سبحانک ۞ تهوانیش- به سه ر سوپمانیکه وه- ته لین: خواهیه! له هه موو شه ریک و هاوه لیک تو بی نیازو پاکیتی؛ خویشت چاک ته زانیت هه رگیز ئیمه شتی وامان نه کردوه. وه که له (۴۰/۳۴) - (۴۱) دا تهفه رموی: (ویوم نحشرهم جميعا ثم نقول للملائكة أهؤلاء آياکم كانوا يعبدون قالوا سبحانک أنت ولینا من دونهم بل كانوا يعبدون الجن اکثرهم به مؤمنون). ۞ ماکان یبغی لنا أن نتخذ من دونک من أولیاء ۞ هه رگیز شیاوو رهوا نییه بو ئیمه له باتی تو دۆستیکی تر بگرین و، بیپه رستین و خه لکیشیان بولا بانگ بکهین ۞ ولكن متعتهم وآباءهم حتى نسوا الذکر ۞ به لام توخوت ته

خوایه! تهوان و باو باپی رانیانت تهوهنده به ههروهرو و تهمن دریز کرد، هه موو جو ری نازو نیعمهت و روژیت پی دان، ئیتر یادی تو یان فه راموش کردوه له بیرچوو ۞ وکانوا قوما بورا ۞ سه رهنجام تیا چوون و بوونه قه ومیکی وای خیر ۞ ۱۹: فقد کذبوکم بما تقولون ۞ ئینجا به په رشه کان تهوتری: به راستی په رستراوهکان

إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَّكَانٍ يَبْعِدُ سَمِعُوا لَهُمْ نَسِيحًا وَلَقَدْ إِذَا الْقَوْمُ مِنْهَا مُنَافِسًا مَقْرِنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ۞ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ۞ قُلْ أَذَلِكُ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ ۞ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءٌ وَاصِبًا ۞ لَمْ يَكُنْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ ۞ كَانَتْ عَلَى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولا ۞ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ ۞ أَنتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ۞ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَءَابَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا آلَ الْاِكْزَارِ ۞ وَكَانُوا قَوْمًا بُرًا ۞ فَكَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا ۞ وَمَنْ يَظْلِمُ مِنْكُمْ نَذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ۞ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَشْرَبُونَ فِي الْأَسْوَاقِ ۞ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ يَئِسًا ۞ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ۞

قههکانی ئیوهیان به دروخستنه وه که گویا تهوان ئیوهیان گومرا کرد بی، خو ئیستا وا دهر نه چوو. ۞ فما تستطیعون صرفا ولا نصرا ۞ ئینجا چی تهکهن؟ خو وای ئیستا هیچ دهسه لاتیکتان نییه و ناتوان نه سزا له خوتان لا بدنه و، نه یارمه تی له که سی که هه رگرن ۞ ومن یظلم منکم نذقه عذابا کبیرا ۞ و هه رکه سیشتان "ته ی بی پروایان!" ستهم بکا و خه لکی بانگ بکات بو دواکه وتنی غهیری خواو بو بهرنامه و پروگرامی تم و تهو، تهوه له دواروژدا ئیمه سزایه کی سهخت و که وه دی پی ته چیژین.

گشت پیغه مبه ریک ئاده مزاد بووه:

۲۰: وما أرسلنا قبلك من المرسلين ۞ ئیمه بهرله توش ته ی موحه مه د ۞ هه ریه یامبه ریکمان ناردوه ۞ إلا إنهم لياکلون الطعام ويمشون فی الأسواق ۞ خواردونیان خواردوه، تا پیی بژین و، به بازاریشدا رویشتون بو په یدا کردنی روژی، باشه ته گهر که سی

(ئىين كەسىر) ئەل: (وھو - الغمام - ظل النور العظيم الذى يبهر الأبصار). واتە: مەبەست بە (غەمام)، ئەو ھەورەيە: سىبەرى ئەو نوورىكى گەورەيەو چاۋەكان ئەبەزىنن، ۋەك ئەفەرمۇي: (هل ينظرون إلا أن يأتيهم الله فى ظلل من الغمام والملائكة وقضى الأمر وإلى الله ترجع الأمور) ۲۱۰/۲.

مەبەست پىي ھاتنى زاتى خوايە-جل جلاله- سىبەركەش، سىبەرى زاتى خويەتى، (خوایش بۇخۇى باشتەر ئەزانى). جاكە ئەو رۇزە ھات، ئىتر تەواۋى خۇرەكان ۋەستىرە گەرۋەكان، ۋەك تۇزىكى پىرۇ بىلويان لى دى ۋ، دلەكانىش ھەموو لە ھەببەتا تروسكاىيان تيا نامىنى ﴿ ونزل الملائكة تنزيلا ﴾ فرىشتەكانىش -بەنامەى كارو كىرەدەۋى ئەوانەۋە- پۇل پۇل ۋەستە دەستە، دادەبەزىنرېن بۇ سەر زەۋى بۇحىساب ۋىلىرسىنەۋە ﴿ ۲۶: الملك يومئذ الحق للرحمن ﴾ لەو رۇزەدا فەرمانرەۋايى ۋ دەسەلاتى تەۋاوو راستەقىنە، ھەر بۇ خۇاى دەندەۋى بەبەزەبىيە، كەسىكى تر ھىچ دەسەلاتىكى نىيە ﴿ وكان يوما على الكافرين عسيرا ﴾ بىي گومان بۇكافرانىش ئەو رۇزە، رۇزىكى پىر تەنگانەو سەخت ۋىزۋارە، چونكە رۇزى دەرەكتى كارو كىرەدەۋى راست ۋ ناراستە. بەلام بۇموسلمانان لە ئەنجامدانى نوپۇزىكى فەرز ئاسانتەرە، ۋەك (سەئىدى خدرى) ئەل: بە پىغەمبەريان ﷺ ۋت: (يوم كان مقداره خمسين الف سنة) دەبى ئەو رۇزە چەندە سەخت ۋ درىژ بىي؟ فەرمۇي: ((والذى نفس محمد بيده يخفف على المؤمن حتى يكون أخف عليه من صلاة مكتوبة يصلها فى الدنيا)) (مسند الامام أحمد ۷۵/۳).

ستەمكار رۇزى سەلادەستى خۇى دەگەزى:

﴿ ۲۷: ويوم يعرض الظالم على يديه ﴾ لەو رۇزەدا ناھەقتارو ستەمكار -لە ھەسرەت ۋەشىمانى ئەۋەكە لەدۇنيادا گۇپرايەلى پەيامبەر نەبوو- بە ھەردو دەستى خۇيدا دەنۇسى ﴿ يقول يا ليتنى اتخذت مع الرسول سبيلا ﴾ ۋ ئەل: ئەى خۇزگە! منىش لەگەل پەيامبەردا رىگەى ئىمانم دەگرتەبەر ﴿ ۲۸: يا ويلتى ليتنى لم اتخذ فلانا خليلا ﴾ ئەى تياچوونى خۇم، خۇزگە! فلانەكەسى گومراكەرم نەكردبا بە دۇستى خۇم ﴿ ۲۹: لقد أضلنى عن الذكر بعد إذ جاءنى ﴾ چونكە بەراستى لە ئاستى ئەم قورئانە منى گومراۋ ۋىل كىردو سەرى لى تىك دام، پاش ئەۋەى رىبازى راستىم بۇ ھات ﴿ وكان الشيطان للإنسان خذولا ﴾ بىي گومان شەيتان ھەمىشە ۋ بەردەۋام بۇ مۇۋف شەرمەزاركەرو ناپىشتىگىر بوۋە، لەرىگەى راست لاى داۋەو، بەرەۋەلدىر بىردوۋىيەتى.

ھەول بىدات ۋ بەرەنچەشانى خۇى نان بەدەست بىنى ئەۋە نەنگە؟ ﴿ وجعلنا بعضكم لبعض فتنة ﴾ لەھەمان كاتدا ھەندىكىشتانمان كىرەتە ھۇى تاقىكرەنەۋەى ھەندىكى تىرتان، پىي پەيامبەرە، پىي دەۋلەمەندە، بازى پاشايە ﴿ أتصبرون ﴾ ئاخۇ ئىۋە خۇ رادەگىر ۋ سوپاسگوزار دەبن، يا سىلەۋ ناسوپاسگوزار ئەبن؟ ﴿ وكان ربك بصيرا ﴾ بىي گومان پەرۋەردگارت ھەمىشە بىنايە، ۋ ئەزانى كىي خۇى ئەگرى ۋ، سوپاسى ئەكات، كىش خۇى راناگرى ۋسىلە ئەبىت. پىشەۋا (موسلىم) ئەم فەرمۇدە ئەھىنى: ((انظر إلى من أسفل منكم، ولا تنظروا إلى من هو فوقكم، فإنه أجدر ألا تزدروا نعمة الله عليكم)). ھەمىشە ئىۋە تەماشاي لاى خواروۋى خۇتان بىكەن، قەت سەيرى لاى سەروۋى خۇتان مەكەن، ھەر ئاۋاش دەبىتە ھۇى ئەۋەكە ئىۋە بەكەم نەرواننە نازو نىعمەتەكانى خوا.

كۆتايى جزى ۱۸، (والله الحمد والمنة)..

سەرسەختى خوانەناسان:

﴿ ۲۱: وقال الذين لا يرجون لقاءنا ﴾ ئەۋانەى ئومىدىيان بەرۋو بەرۋوبوۋنەۋەو گەشتىن بەدىدارى ئىمە نىيە ۋ، نكوۋى زىندوۋبوۋنەۋە ئەكەن، گوتيان: ﴿ لولا أنزل علينا الملائكة ﴾ بۇچى فرىشتە دانەبەزىنرايە لامان ۋ پىمان بلىن: موحەممەد ۋقورئانەكەى ھەردوۋ راستن؟ ﴿ أو نرى ربنا ﴾ يان بۇ پەرۋەردگارى خۇمانمان بەچاۋ نەدى؟ تاراستى پەيامبەرمان پىي بلىت ﴿ لقد استكبروا فى أنفسهم ﴾ بىي گومان ئەۋانە گىرقتارى دەردى لەخۇبايى بوۋن ۋ، خۇيان زۇر بەگەۋرە زانى ﴿ وعتوا عتوا كبيرا ﴾ ۋ ئىجگارىش نافەرمانىيان كىردو سەركەشپىيەكى گەۋرەيان كىرد ﴿ ۲۲: يوم يرون الملائكة لا بشرى يومئذ للمجرمين ﴾ ئەو رۇزەش فرىشتەكان، دىن بۇگىان كىشانىيان، بەچاۋى خۇيان دەيان بىنن كە ھىچ جۇرە موزدەۋ مەزگىنپىيەكان پىي نىيە بۇيان ﴿ ويقولون حجرا محجورا ﴾ ۋ پىيان ئەلن: چوۋنە بەھەشت ۋموزدەۋ لىخۇشبوۋن، بۇ ئىۋە قەدەغەيەۋ، ھەرگىز شىتباۋاى بىسەن ﴿ ۲۳: وقدمنا إلى ما عملوا من عمل ﴾ ھاتىن ھەركارىكىيان كىردبوۋ (ۋەك سەردانى خىزم ۋ كەس ۋكارو ھەرچاكەيەكى تر) ﴿ فجعلناه هباء منثورا ﴾ ھەموۋىمان ۋەك تۇزو گەردى بىلاۋە پىكراۋى بەربا پىي كىرد، واتە: ھىچ سوۋدىكى نەبوۋ بۇيان ﴿ ۲۴: أصحاب الجنة يومئذ خير مستقرا ﴾ جىگەى بەھەشتىيەكانىش زۇر باشە ﴿ وأحسن مقيلا ﴾ ۋ جىگەى ھەۋانەۋەى نىۋەرۋىشتان زۇر باشتەرە، چونكە ئەۋكاتە، كاتى پشودانە ﴿ ۲۵: ويوم تشقق السماء بالغمام ﴾ ئاسمان بەھۇى دەرەكتى ھەۋرىك دەقەلەشى ۋ شەقار شەقار دەبى.

پیغه مبه‌ر سکا‌لای قه‌ومه‌که‌ی ده‌کات:

بئی بروایان و خوانه‌ناسان هه‌رده‌م تانه‌و ته‌شه‌ریکی زۆریان له قورئان شه‌داو گوئیان بۆ نه‌ده‌گرت، په‌یامبه‌ریش زۆر به‌وه ناره‌ح‌ت ده‌بوو، بۆیه سکا‌لا ده‌باته‌ لای په‌روه‌ردگاری‌و، قورئانی‌ش ته‌فه‌رموی: ﴿۳۰﴾ وقال الرسول يا رب ان قومي اتخذوا هذا القرآن مهجورا ﴿۳۱﴾ پیغه‌مبه‌رگو‌تی: ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! بئی‌گومان -وه‌ك خۆت ئاگاداری- قه‌وم و هۆزه‌که‌م وازیان له‌م قورئانه‌ هیناو پشتگو‌ییان خست و به‌دوایا نه‌چوون و لئی دوور که‌وته‌وه!! خوایش دلی په‌یامبه‌ر ﷺ ته‌داته‌وه، ته‌فه‌رموی: ﴿۳۱﴾ وكذلك جعلنا لكل نبي عدوا من المجرمين ﴿۳۲﴾ هه‌رئاه‌و شی‌ویه‌ تۆ دوژمنایه‌تی ده‌کریت؛ بۆ هه‌ر پیغه‌مبه‌ریکی‌ش دوژمن و ملۆزمیک‌مان -له‌ تاوانباران- داناه‌و راستکردۆته‌وه، له‌کاتی خۆیدا ته‌زیه‌تی کردوه، ریگه‌ی پئی‌گرتوه‌و ﴿۳۳﴾ وكفى بربك هاديا ونصيرا ﴿۳۴﴾ وه‌ به‌سه‌ په‌روه‌ردگارت رینۆین ویا‌ریده‌ده‌رت بێت، وه‌ له‌داها‌تووشدا به‌سه‌ردوژمناندا سه‌رت ده‌خاو ده‌نگه‌یه‌نیته‌ مه‌به‌ستی به‌رزی خۆت.

بۆچی ئه‌م قورئانه‌ پیکرا نه‌نیردرا؟

خوای بالاده‌ست برۆبیانویه‌کی تریان بۆ پیغه‌مبه‌ر باس شه‌کاو ته‌فه‌رموی: ﴿۳۲﴾ وقال الذين كفروا لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة ﴿۳۳﴾ خوانه‌ناس و بئی‌باوه‌ران گو‌تیان: بۆچی قورئانی به‌یه‌کجار بۆنایه‌ت! "هه‌روه‌ك ته‌ورات و ئینجیل، پیکرا بۆ مووسا و عیسا هاتن؟ دیاره‌ ئه‌مه‌یشیان هه‌ر درۆیه‌، چونکه‌ ته‌ورات له‌ ماوه‌ی (۱۸) سا‌لدا نه‌وجا به‌ته‌واوی هاتوه‌و، لاریه‌کی دیکه‌شیانه‌ له‌قورئان، جاخوا بۆچوونه‌که‌یان ره‌ت شه‌کاته‌وه‌و ته‌فه‌رموی: ﴿۳۴﴾ كذلك لنثبت به فؤادك ﴿۳۵﴾ هه‌رئابه‌و جو‌ریه‌ به‌یناو به‌ین و که‌م که‌م، وه‌له‌ماوه‌ی (۲۳) سا‌لدا ئه‌م قورئانه‌مان دابه‌زاند بۆت- تادلی تۆی زیاتر پئی به‌هیز و قایم بکه‌ین ﴿۳۶﴾ ورتلناه ترتیلا ﴿۳۷﴾ وبه‌ رێك و پێکی وه‌یدی وه‌یدی، بۆتمان خوینده‌وه‌ له‌سه‌ر زمانی جبریل.

خوایه‌یه‌وینت پتر په‌یامبه‌ر دل شه‌ستوور بکات، بۆیه ته‌فه‌رموی: ﴿۳۳﴾ ولا يأتونك بمثل إلا جئناك بالحق وأحسن تفسيرا ﴿۳۴﴾ ئه‌وه‌کافرو موشریکانه‌ هه‌رمه‌سه‌ل و نه‌زیله‌یه‌کت بۆ دیننه‌وه‌، بۆ وه‌ستانی کاره‌که‌ت و ناشیرین کردنی ئه‌م قورئانه‌، ئی‌مه‌یش به‌رده‌وام به‌وه‌لامی هه‌ق و به‌جی وجوانترین ته‌فسیریکه‌وه‌ هاتوین به‌هانا‌ته‌وه‌، ئینجا حا‌لی بئی برواکان باس شه‌کاو ته‌فه‌رموی: ﴿۳۴﴾ الذين يحشرون على وجوههم إلى جهنم ﴿۳۵﴾ شه‌و تاوانبارانه‌ی له‌

سه‌ر روخساریان ده‌برین بۆ دوژه‌خ وه‌لوی کۆ ده‌کرینه‌وه‌ ﴿۳۶﴾ أولئك شرمكانا وأضل سبيلا ﴿۳۷﴾ ئا شه‌وانه‌ خراپترین خه‌لکن به‌جیگه‌، وه‌ له‌هه‌موو که‌سێ گومبووترین خه‌لکیشن به‌ ریگه‌، واته‌: له‌رووی جیگا‌و شویننه‌وه‌، خراپترین خه‌لکن له‌ جه‌حه‌نه‌مدا، وه‌له‌ رووی ریگا‌و ریبازیشه‌وه‌، گومراترینی خه‌لکن (ئه‌نه‌س) شه‌لی: پیاوینک

﴿۳۸﴾ وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَ نَا لَوْلَا أَنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلٰٓئِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًا كَبِيرًا ﴿۳۹﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلٰٓئِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا ﴿۴۰﴾ وَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ إِذْ أَنْزَلَ فِيهِ الْفُورَانَ ﴿۴۱﴾ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ حَقٌّ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا ﴿۴۲﴾ وَيَوْمَ نَشْفِقُ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَالْجِبَالَ وَالْمَلٰٓئِكَةَ نَتَزِيلًا ﴿۴۳﴾ أَلَمْ نَكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمٰنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ﴿۴۴﴾ وَيَوْمَ يَعْصِي الْأَمْرُ الظَّالِمَ أَلَّا يَدِينَهُ يَقُولُ بَلَيْتَنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَيْلًا ﴿۴۵﴾ يَتَوَلَّى لَيْتَنِي لَوْلَا أَخَذْتُ فَلَا تَأْخِيْلًا ﴿۴۶﴾ لَقَدْ أَصْلٰتُنِي عَنِ الَّذِي كَرِهْتُ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي ﴿۴۷﴾ وَكَانَ الشَّيْطٰنُ لِلْإِنْسٰنِ خَدُوْلًا ﴿۴۸﴾ وَقَالَ الرَّسُولُ يَرْبِّ إِنِّي فَوِي أَخَذْتُ وَهَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿۴۹﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴿۵۰﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيْلًا ﴿۵۱﴾

به‌پیغه‌مبه‌ری ﷺ وت: کافر چۆن به‌سه‌رو روو وده‌م وچاودا چه‌شر شه‌کرێ؟! فه‌رموی: ((إِنَّ الَّذِي أُمِّشَاهُ عَلَى رَجْلَيْهِ قَادِرٌ أَنْ يَمْشِيَ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) متفق عليه. به‌راستی شه‌وه‌که‌سه‌ی که‌ده‌توانی به‌سه‌ر هه‌ردوو پێدا به‌ریوه‌ی ببا، هه‌ر شه‌و زاته‌ش ده‌توانی له‌روژی قیامه‌تدا به‌سه‌ر روخساریا به‌ریوه‌ی ببا.

خوای قوره‌یش هوشیار ده‌کاته‌وه‌:

جا بۆ دل‌دانه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ داستانی هه‌ندی له‌په‌یامبه‌ران باس شه‌کاو ته‌فه‌رموی: ﴿۳۵﴾ ولقد آتينا موسى الكتاب ﴿۳۶﴾ بئی‌گومان ئی‌مه‌ ته‌وراتیشمان به‌مووسادا ﴿۳۷﴾ وجعلنا معه أخاه هارون وزيرا ﴿۳۸﴾ هاروونی برا‌یشیمان کرده‌ وه‌زیری له‌کارو باریدا ﴿۳۹﴾ فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآياتنا ﴿۴۰﴾ ئینجا پیمان وتن: بچن بۆلای شه‌وه‌زو گه‌له‌ که‌به‌لگه‌و نیشانه‌کانی ئی‌مه‌یان به‌درو داده‌نا ﴿۴۱﴾ فذرناهم تدميرا ﴿۴۲﴾ ئینجا ئی‌مه‌یش -له‌تۆله‌ی شه‌وه‌دا-

سهریپچیان کرد. "ناخو (قهرن) چەند سال بیټ؟ هەندى ئەلین: (۱۲۰) ساله، هەندى دى دەلى: (۱۰۰) ساله، هى وایش هه‌یه ده‌لى: (۴۰) ساله، وه‌روه‌ها. به‌لام قسه‌ی رۆشن ئەوه‌یه به‌ ئوممه‌تیکی هاوچه‌رخ ده‌وترى (قهرن)، جا که ئەوانه‌ رۆیشتن، ئیتر ده‌سته‌ی پاش ئەوان ده‌بیته (قهرن) ی دووم. وه‌ له‌ فەرمووده‌یه‌کی (متفق علیه) داها‌توه: ((خیر القرون قرنی، ثم الذین یلونه‌م، ثم الذین یلونه‌م)). ۳۹: وکلا ضربنا له‌ الامثال ۴۰: بۆ هه‌ریه‌که‌یان چەند به‌لگه‌و نموونه‌مان هه‌ناوه‌و بۆمان رۆشن کردنه‌وه‌و بپروو بیانوو‌مان نه‌ه‌یشتن ۴۱: وکلا تیرنا تبیرا ۴۲: ئینجا پاش ئەوه‌ به‌لگه‌ که‌لکی نه‌بوو و هه‌ر پێی ژیر نه‌بوون، هه‌موانیانمان ونج‌به‌ونج‌کردو ته‌فرو تونامان کردن، خانوه‌کانیانمان کاول‌کرد به‌کاول‌کردن. جابخوا به‌یناوه‌بین به‌سه‌ره‌اتی گهلانى پێشوو وه‌بیری قوره‌یش دینیته‌وه، بۆیه‌ ئەفهرموى ۴۰: ولقد اتوا علی القرية الی امطرت مطر السوء ۴۱: وه‌بى‌گومان بى‌باوه‌رانی قوره‌یش - له‌گه‌شته‌کانی هاوینیاندا - به‌ سه‌ره‌وه‌شاره‌دا (سه‌دووم) رابوو‌ردن، که‌بارانی شه‌رو به‌لامان بۆ باراندن. سه‌دووم: گه‌وره‌ترین شارى هۆزى لووت بوو. ۴۲: أفلم یکنوا یرونها ۴۳: ئایا به‌چاوی خۆیان ئاسه‌واری ئەوه‌شاره‌یان نه‌دی، تا ژیر ببن و ئامۆژگاری بى‌ وه‌رگرن؟ ۴۴: بل کانوا لا یرجون نشورا ۴۵: به‌لکو به‌ته‌مای زیندوو بوونه‌وه‌ نه‌بوون! ئەگینا بیینیویان.

قوره‌یش پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌نه‌ گه‌بجاری خۆیان!

۴۱: وإذا رآوک إن یتخذونک إلا هزوا ۴۲: ئەوانه‌ که‌ تۆ ده‌بینن، هیچ ریزو پایه‌یه‌کت بۆ قایه‌ل‌نابن، به‌لکو ده‌ته‌که‌نه‌ گالته‌جارو به‌یه‌کتر ده‌لین: ۴۳: أهذا الذی بعث الله رسولا ۴۴: ئا ئەمه‌یه‌ خوا کردویه به‌ پیامبه‌رو ره‌وانه‌ی کردوه‌؟ ۴۵: إن کاد لیضلنا عن آلهتنا لولا أن صبرنا علیها ۴۶: خو نزیك بوو له‌ په‌رستنی خواکانمان گو‌م‌رامان بکاو سه‌رمان لی تیک‌بدا ئەگه‌ر ئیمه‌ خۆراگر نه‌بووینایه‌ له‌ سه‌ر په‌رستیان ۴۷: وسوف یعلمون حین یرون العذاب من أضل سیلا ۴۸: ئیستا واده‌لین، وه‌ له‌ ئاینده‌دا کاتى که‌ سزاکه‌ ده‌بینن، چاک ئەزانن کى گو‌م‌راترو سه‌ر‌لیشی‌واوتره‌؟ ۴۹: أرأیت من اتخذ إلهه‌ هوا ۵۰: ئایا تۆ ئەوه‌ که‌ سه‌ت دیتوه‌ که‌ ئاره‌زووی خۆی ده‌کاته‌خوای خۆی؟ ئەم‌رو ئەم‌ په‌رستى‌و، سه‌بى‌ننى‌ بشتگی‌ری، له‌ یه‌کی‌کی‌ تر ئەکات؟ هه‌ر رۆژه‌ی له‌ جیگایه‌ک ئەبیرى!! (ئیین عه‌بیاس) ئەلى‌ پیاوی وا هه‌بوو ئەم‌رو به‌ردی‌کی‌ سپى ئەپه‌رست، کاتى به‌ردی‌کی‌ جوانتر له‌وى دیتبا، ئەمى ده‌په‌رست و، پش‌تی له‌وده‌کرد! ۵۱: أفأنت تکنون علیه‌ وکیلا ۵۲: ناخو تۆ ده‌ته‌وى

زۆر به‌توندی تیکمان شکاندن وله‌ناومان بردن، که‌واته‌ تۆش ئەى پیامبه‌ر ۵۳! له‌ قوره‌یش بى‌تاقه‌ت مه‌به، چونکه‌ ئەم‌ جو‌ره‌ کارانه‌ دو‌ژمنیان زۆره‌، وه‌نجامی‌شیان هه‌ر ئاوايه ۵۴: ۳۷: وقوم نوح لما کذبوا الرسل ۵۵: وه‌هۆزو گه‌لى (نوح) یش کاتى پیامبه‌ره‌کانیان به‌درو‌خته‌وه‌ (به‌درو‌خته‌نه‌وه‌ی ته‌نها پیغه‌مبه‌ر‌یکیش، وه‌کو

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ مَثِيلًا ۵۳
الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ سَرُّ
مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ۵۴ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ
وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ۵۵ فَقُلْنَا أَذْهَبَا إِلَى
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا فَذَرْنَهُمْ يَدْمِيكُمَا ۵۶ وَقَوْمَ
نُوحٍ لَمَّا كَذَبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا لِنَاسٍ
آيَةً وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ۵۷ وَعَادًا وَثَمُودًا
وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ۵۸ وَكُلًّا ضَرَبْنَا
لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ۵۹ وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ
الَّتِي أَمْطَرْنَا مَطَرًا سَوِيًّا أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنها كَآبِلَ
كَانُوا لَا يَرْجُونَ شُرُوكًا ۶۰ وَإِذَا رَأَوْكُ إِن يَتَّخِذُونَكَ
إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ۶۱ إِن كَادَ
لَيُضِلَّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ۶۲ أَرَأَيْتَ
مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ۶۳

به‌درو‌خته‌نه‌وه‌ی هه‌موو پیغه‌مبه‌رانه، بۆیه به‌ کۆ فەرمووی (الرسل) ۵۳: أغرقناهم وجعلناهم للناس آية ۵۴: له‌ناو تۆفانه‌که‌دا نقوممان کردن و کردی‌شمان به‌په‌ندو‌عیبه‌رت بۆخه‌لکی ۵۵: وأعتدنا للظالمين عذابا أليما ۵۶: وه‌ سزایه‌کی ده‌رداویشمان ئاماده‌کردوه‌و بۆسته‌مکاره‌کان له‌قوره‌یش و له‌ خه‌لکانی‌تر ۵۷: ۳۸: وعادا و ثمود وأصحاب الرس ۵۸: وه‌گه‌لى عاد و سه‌موودی (گه‌لى سالح) و، خاوه‌نى چال و بیره‌کانی‌شمان هه‌ریه‌که‌یان به‌جو‌ره‌ سزایه‌کی شیاو به‌تاوانه‌که‌ی له‌ناو برد. (أصحاب الرس) له‌ (یه‌مامه‌) دا‌ئه‌نیشتن. (ئیین عه‌بیاس) ده‌لى: (ره‌س) گوندی‌ک بوو له‌ گونده‌کانی (سه‌موود). (عیکه‌مه‌) ش ده‌لى: (أصحاب الرس) له‌ (فه‌له‌ج) بوون و، هاوه‌ل و ئوممه‌تى (یاسین) بوون، (قه‌تاده‌) ده‌لى: یه‌کی‌ک بووه‌ له‌گونده‌کانی (یه‌مامه‌) هه‌ندی‌کیش ده‌لین: (ره‌س) بیری‌که‌ که‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان تیا ده‌ناشت. ۵۹: وقرونا بین ذلك كثيرا ۶۰: وه‌ خه‌لکانی زۆری خاوه‌ناسی تری‌شمان له‌و نیوانه‌دا له‌ناو برد "کاتى له‌فه‌رمانه‌کانمان

هه لکردوووه، ناردوووه به مژده دان، له پيش باراندا ﴿ و انزلنا من السماء ماء طهورا ﴾ وه له ناسمانه وه ناوکی پاك و خاوينكه رمان ناردوخوار ﴿ ۴۹ ﴾ لنحيي به بلدة ميتا ﴿ تا شارو ناوچه مردوووه كشتوكا لييه كانى پى بيوزنيننه وهو بكرينه مه زراو باخ و باخات ﴾ ونسقيه مما خلقنا انعاما و اناسى كثيرا ﴿ وه مالات و مهر دميكي

بريكارو رينوينكارى تهو كه سه بى و، نه هيلى دواى ناره زوى خوى بكهوى؟ ﴿ ۴۴ ﴾ ام تحسب ان اكثرهم يسمعون او يعقلون ﴿ يا بيت وايه كه زور بهيان "وتهكانت" به دل ته بيسن، ويبر له ماناو مه به سته كهى ته كه نه وهو تى ده گهن؟ ﴿ ان هم الا كالانعام بل هم اضل سبيلا ﴿ خو ته وانه هه وهك مالاتن (بزن، مهر، و شتر، گسا) خاوه نى بير كردنه وه نين، به لكو له وانه شه گيل و ويلتر و نه زانتر بن، چونكه گه لى جار نازل به گووى خاوه نه كهى ته كاو، هه كه سيكيش چاكهى له گه لى بكات له ببرى ناچيت.

به لگهى بوونى خواو، ده سلات و توانايى:

جادواى ته وه كه خوا باسى نه فامى و سه ريشواوى بى پروايانى كرد، نيستاش پينچ به لگه يان بو دينته وه له سه ر قودرهت و توانايى خوى و ده فهرموى: ﴿ ۴۵ ﴾ ألم تر إلى ربك كيف مد الظل ﴿ يه كه م: ناخو نه ت ديوه تهى موحه مهه ﴿! پهروه ر دگارت به ده سلاتى خوى و له بهر به رزه وه ندى مروشه كان- چون سي به رى دريژ كر دوته وه؟ هه له هه له اتنى خوره وه تا ناو بوونى؟ تا له گهرماى خوردا سوودى لى وهر گرن ﴿ ولوشاء لجعله ساكنا ﴿ خو ته گهر خوى بيويستبا، واى ده كرد له جيى خوى نه بزوى، ثنا بو هه ميشه روژ هه ر سي به ر ده بوو، به لام نالو گوړو ته م لاو ته ولاو پاش وپيش وراست و چه پى پى ته كات، تا تيوه چون حه زى لى بكن سوودى لى وهر گرن ﴿ ثم جعلنا الشمس عليه دليلا ﴿ له پاشان خوريشمان كرد به به لگه له سه رى، به هوى ته وه وه گوړانكارى له سي به ردا ده بى و سي به ر پهيدا ده بيت، تهى نايبنى به هه له اتنى خور سي به ر ده ته كه وى؟ خو ته گهر خور نه بووبا سي به ريش نه ده زانرا ﴿ ۴۶ ﴾ ثم قبضناه إلینا قبضا يسيرا ﴿ له پاشا كه مه كه مه و له سه ر خو بولاى خومانى ده به ينه وه واته: به يه كه كه رت لای نابهين، وه له وه شدا سوودو كه لكى تيوه تى دايه. رافه كه رانى قورئان ته لين: سي به ر حاله تىكى مام ناوه ندييه له نيوان روشنايى و تاريكييدا، له كاتى ده ركه وتنى به ياندا ده ست پى ته كات تا خور هه ل ديست ﴿ ۴۷ ﴾ وهو الذى جعل لكم الليل لباسا ﴿ دووهم: هه ر تهو خوايه به مي به ره بانى خوى شهوى گيړاوه به جل و بهرگ و پو شاك بوتان، واته: به تاريكييه كهى وهك پو شاك داتان ته پو شى والنوم سباتا ﴿ وه خه ويشمان گيړاوه به مايه ي تيسراحت و ماتى و نارامش "ته وه ته له ش و ده روونتان به هوى ته وه وه ته حه ويته وه ﴿ وجعل النهار نشورا ﴿ و روژيشى كردوو به هوى هه ستانه وهو جموجول و كارو كو شش بوتان ﴿ ۴۸ ﴾ وهو الذى أرسل الرياح بشرا بين يدي رحمته ﴿ سي به م: هه ر تهو خوايه به (با) يه كانى

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿ ۴۴ ﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسُ عَلَيْهِ دَلِيلًا ﴿ ۴۵ ﴾ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿ ۴۶ ﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ﴿ ۴۷ ﴾ وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بِيَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ﴿ ۴۸ ﴾ لَنُحْيِي بِهِ بَلَدًا مَيِّتًا وَنُشْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْاسٍ كَثِيرًا ﴿ ۴۹ ﴾ وَلَقَدْ صَرَفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذْكُرُوا أَنْكَرَ الْإِنْسَانِ إِلَّا كَفُورًا ﴿ ۵۰ ﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَبعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ﴿ ۵۱ ﴾ فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿ ۵۲ ﴾ وَهُوَ الَّذِي مَجَّ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا أَمْلَحُ أجاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَجِجْرًا مَحْجُورًا ﴿ ۵۳ ﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿ ۵۴ ﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿ ۵۵ ﴾

زور، له وانهى خومان دروستمان كردون " تيراو بكهين، به وجوره له شيوو دوله كاندا ناوه كه ته وه ستينه وهو، سوودى لى وهر ته گيرى، يان ناوى ده ريكان و كانيه كهان زور ته بن ﴿ ۵۰ ﴾ ولقد صرفناه بينهم ليذكروا ﴿ بى گومان ته م قورئانه مان روون كرده وه له نيوان ياندا، بو ته وهى ته مان بيريكه نه وه سوپاسى خواى له سه ر بكن ﴿ فابى أكثر الناس إلا كفورا ﴿ كه چى زور بهى ته وخه لكه نكوولييان كردو ناسوپاسگوزار بوون!.

موحه مهه ﴿ ينفه مبه رى هه موانه:

﴿ ۵۱ ﴾ ولو شئنا لبعثنا في كل قرية نذيرا ﴿ وه ته گهر ويستبانان بو هه ر شارو گونديك ينفه مبه ريكى تر سينه رمان ره وانه ده كرد، جا ته و كاته كارى تو ثاسانتر ته بوو، به لام ومان نه كرد، له بهر رينز ليناننى تو، جا كه واته توپش زور به نارامه وه كاريكه بو گشتگير كردنى به رنامه كهى خوا، وهك خوا خوى ده فهرموى: (لا تذكركم به ومن

بلغ (۱۹/۶) یاده فرموی: (قل یا أيها الناس إني رسول الله إليكم جميعا.. (۱۵۸/۷)). له فرموده میشدا هاتوو: ((بعثت إلى الأحمر والأسود)) (متفق عليه) من رهوانه کراوم بۆلای سوور پیس و رهش پیس، واته: بۆلای هه مووان، وه ههروه ها فرموده یه تی: ((كان النبي يبعث إلى قومه خاصة، وبعثت إلى الناس عامة..)) (بوخاری و موسلیم). هه پینگه مبه ریک بۆلای هۆزه که ی خۆی به تاییه تی ده نیردرا، به لām من بۆلای هه موو خه لکانی سه ر زه وی نیردراوم و ئاینه که م گشتگیره. ﴿ ۵۲: فلا تطع الكافرين وجاهدهم به جهادا كبيرا ﴾ جا که واته تۆ شه ی پینگه مبه ر ﴿ ۱! ۵۳: بآله واوله واوله به له سه ر گه یانندی په یامی خۆت و هه رگیز گوپرایه ئی بی پروایان مه که، وه به م قورئانه (وهك ثيبن عبياس دهئي) به هه موو هیزو توانایه کت جیهاد و ململانه یه کی گه و ره زو ریان له گه ل بکه. وه فرمایشتی خوا: (يا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين.. (۹/۶۶)). پشتگیری شه و مانایه ده کات. ﴿ ۵۳: وهو الذي مرج البحرين ﴾ چواره م: خوا هه ر شه و زاته یه - به مبه ره بانی خۆی - ئاوی دوو ده ریا، یا دوو رووباری له پال یه کدا به رداوه ته وه ﴿ هذا عذب فرات ﴾ شه مه یان خۆش و سازگاره بۆ خوار د نه وه ده شیت ﴿ وهذا ملح أجاج ﴾ شه مه شیان خوینییه کی سوپرو تاله، بۆ شه وه ده ریا کان بۆ گه ن نه که ن، چونکه شه گه ر ئاوه سوپره کان نه بن، وهك ده ریا ی (فارس) ده ریا ی (چین).. گشت ده ریاکانی تر تیک ده چن. ﴿ وجعل بينهما برزخا وحجرا محجورا ﴾ وه له نیوانیاندا به ربه ست و له مبه ریک داناوه که تیکه ل به یه ک نه بن و ئاوی شه م نه چی به سه ر شه و یتریاندا، بۆ یه هیچ کاتیش یه کتر نافه وتینن.. هه ر وهك ده فرموی: (مرج البحرين يلتقيان بينهما برزخ لا يبغيان) (۱۹/۵۵-۲۰). ﴿ ۵۴: وهو الذي خلق من الماء بشرا ﴾ پینجه م: خوا هه ر شه و زاته یه که له تنۆکه ئاوی (مه نی) مرۆیه کی ژیرو بیسند ه و گۆیاو بینای دروست کرد ﴿ فجعله نسبا وصهرا ﴾ جا کرد یه ماکی تۆره مه و خزمایه تی له رینگه ی پیاوه وه کۆمه لیک خزم دروست ده بیئت، هه ر وه ها به هۆی ژنیه وه، واته: توخمی به شه ر دووبه شه: به شیکیان به رسته یه و نیرینه کانی شه درینه پالیان، چونکه رسته به باوکه وه پال شه درئ، شه وی تریشیان ژن و ژن خواسته به هۆی ژن به یه ک دان هۆگری و خۆشه ویستی په یدا شه بی، دیاره شه مانه ش هه موو هه ر له و تنۆکه ئاوه لاوازه ن ﴿ وكان ريبك قديرا ﴾ وه په روه ر دگارت هه میشه به توانایه و ده سه لات ی بی سنوو ره.

نه زانی و نه فامی موشریکه کان:

﴿ ۵۵: ويعبدون من دون الله ما لا ينفعهم ولا يضرهم ﴾ وه له گه ل

شه وه موو به لگانه دا له سه ر یه که خوا په رستی شه و خوا نه ناسانه - له باتی خوا - شتی شه په رستن نه که لکیان پی ده گه یه نیئت، نه زیان ﴿ وكان الكافر على ربه ظهيرا ﴾ بی باوه ر هه میشه دژ به په روه ر دگاری خۆی به دوژمنایه تی و بتپه رستی پشتیوانی له شه یتان ده کات، به لām سه ره نجام هه ر به رنامه ی خوا زال شه بی ﴿ ۵۶: وما أرسلناك إلا مبشرا ونذيرا ﴾ وه ئیمه تۆمان هه ر بۆ شه وه ناردوه و مۆده ده رو ترسیته ر بی ﴿ ۵۷: قل ما أسئلكم عليه من أجر ﴾ به و خه لکه بلئ: من له به رامبه ر راگه یانندی په یامه که وه هیچ کرئ و پاداشیکم له ئیوه ناوی تا بلین بۆ دونیا و ده کات ﴿ إلا من شاء أن يتخذ إلى ربه سبيلا ﴾ جگه له وه کی حه ز بکا به ره و په روه ر دگاری خۆی ری بگریته به ر، واته: من هه ر شه وه م شه وی له ئیوه به ره و خوا بین، ئیتر نه پاره و پۆل نه دونیا ﴿ ۵۸: و توكل على الحى الذي لا يموت ﴾ وه له کاره کانتدا ته نها پشت به و خوا یه ببه سه ته که هه میشه زیندوه و، هه یه و هه رگیز نامرئ ئیتر گویت له شه زیه ت و ئازاری شه وانه وه نه بیئت ﴿ وسبح بحمده ﴾ به رده و امیش پاکانه ی خوا وه ندت بکه به شوکرانه بۆیری کردنی، وه له هه ر ناووسیفه تیکی نه شیاوو نه گونجاویش دوور رای بگره ﴿ وكفى به بذنوب عباده خبيرا ﴾ وه به سه بۆخوا که به گونا هه کانی به نده کانی به ئاگایه، وه به پینی شه وانه ش تۆله و پاداشتیان شه داته وه ﴿ ۵۹: الذي خلق السموات والأرض وما بينهما في ستة أيام ﴾ شه و خوا یه ئاسمانه کان و زه وی و هه رچی له نیوانیاندا یه له ماوه ی شه ش روژدا به دی هیئا ﴿ ثم استوى على العرش ﴾ پاشان چوه سه ر ته خت و عهرشی فره مان په وایی خۆی - جل جلاله - به و شه یوه که هه ر شایسته ی زاتی خۆی بیئت، وه به بی هیچ شوبه اندن و ده ست تیوه ر دانیك، ئیمه یش پروامان به و (استوا) یه یه یه به و جوړه له قورئان وله فرموده کاند هاتوو وه (سه له ف) یش وه ریان گرتوو وه و مانایان بۆ کردوو ﴿ الرحمن ﴾ هه ر شه وه به به زه یی ﴿ فاسأل به خبيرا ﴾ ساتۆ داواو هاوار هه ر له و زاته بکه، چونکه هه ر شه و به هه موو شتیک چاک ئاگاداره. دوا ی باسکردنی شه وه موو به هه رانه ی خوا یه هیشتا شه وان له باتی شه وه سوپاسگوزاری شه و بکه ن، که چی به رده وام ناسوپاسی نه که ن، شه فرموی: ﴿ ۶۰: وإذا قيل لهم اسجدوا للرحمن ﴾ وه شه گه ر به بتپه رسته کان گو ترابا: که کرپنووش ببه ن بۆ خوا ی به خشنده و به به زه یی و ملکه چی شه وین ﴿ قالوا وما الرحمن ﴾ یاخی ده بوون و ده یان گو ت: (ره حمان) کییه؟! ئیمه نای ناسین! بۆیه له (خوده ییبه) شدا (الرحمن الرحيم) یان پی کۆژانده وه و، کردیانه (باسمک اللهم)...! جا خوا یش فره مووی: (قل ادعوا الله أو ادعوا

چوارهم: ئەوانەن كە ئەلین: ئەى پەرورەدگارى هەموومان! سزای ئاگرى دۆزەخمان لى لا بەدە ﴿٦٦﴾ ین عذابها كان غراما ﴿٦٦﴾ چونكه سزای دۆزەخ سزایەكى جیا نەبوو و لە كۆل نەكەوتوو و ﴿٦٦﴾: ینا ساءت مستقرا ومقاما ﴿٦٧﴾ بەراستى ئەو دۆزەخە جى و شونینكى ناسازو خراپە. ﴿٦٧﴾ والذین إذا أنفقوا لم یسرفوا ولم یقتروا ﴿٦٧﴾

الرحمن أیا ما تدعوا فله الأسماء الحسنی) (١٧/١١٠). ﴿٦٧﴾ أنسجد لما تأمرنا ﴿٦٧﴾ ئایا كړنووش بیهین بۆ ئەوێ فەرمانمان پێ دەدەیت؟ لەكاتێكدا ئێمه نای ناسین ﴿٦٧﴾ و زادهم نفورا ﴿٦٧﴾ وه فەرمان دان بەكړنووش بردن بۆ (پەحمان) دوور كەوتنەوه و سل كړنەوه یانی زیاد كرد، واتە: بەوه زیادتر دوور كەوتنەوه.

بلا دەستی و توانایی خوا:

﴿٦١﴾ تبارك الذی جعل فی السماء بروجا ﴿٦١﴾ بەرز و بلندە ئەو خواوەی چەندان قوناغی ئەستێرەى گەورە گەورە شوڵەدارى لە ئاسماندا دامەزاندوو و ﴿٦١﴾ و جعل فیها سراجا وقمرامیرا ﴿٦١﴾ وه چرایەكى پرشنگدار (خۆر) و مانگیكى رووناكیشى تیدا داناو و بۆ رووناكى پۆژو شەو لەزەویدا، وهك دەفەرموی: (وهو الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا) (١٠/٤) یان دەفەرموی: (وجعل القمر فیهن نورا وجعل الشمس سراجا) (١٦/٧١) بۆ كەمالی دەسلاتی ئەو خوا كاریوانە. ﴿٦٢﴾ وهو الذی جعل اللیل والنهار خلفه ﴿٦٢﴾ وه ئەو خواوەیە شەو و پۆژی جێنشینى یەك كێدوو، بەنۆرە لەدوای یەك دین، ئەمەیان رەشەو تاریك، ئەوهشیان رووناك و سپی ﴿٦٢﴾ لمن أراد أن یذكر أو أراد شکورا ﴿٦٢﴾ بۆ كەسیك بیهوی لە نیعمەتەكانى خوا بێر بکاتەوه، یان بیهوی سوپاسگوزار بێت،

پەسن و جەزای عەبدەكانى خواى بەبەزەیی:

ئەوجا پاش ئەوه بەم شیوێهە باسی یازدە سیفەتى بەرزى گرتگى (عبادالرحمن) ئەكات: ﴿٦٣﴾ وعباد الرحمن الذین یمشون علی الأرض هونا ﴿٦٣﴾ یەكەم: بەندە راستەكانى خواى بەبەزەیی ئەوانەن كە زۆر بەسەلاری و نەرمى و لەسەر خۆو بێ دەعیە و فیز بەسەر زەویدا دەپۆنە پێوه. وهك ئەفەرموی: (ولا تمش فی الأرض مرحا) (١٨/٣١). یان ئەم فەرموودەیه: ((إذا أتیتم الصلاة فلا تأتوها وأنتم تسعون...)) هەركات وێستتان وەر نەنویژ، بە تالووكەو لەزەمەین (بەلكو زۆر لە سەر خۆ جێنە پێوه). دووباتی ئەو مانایەن.

﴿٦٤﴾ وإذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما ﴿٦٤﴾ دووهم: كاتیکیش نەزانەكان لەروویان دەوێستن بەقەسێ ناشیرین و نەفامانە ئەوان قەسو و تەسە چاك و بێ وهى دەلێن، واتە: بەوتەى ناشیرین لەروویان ناوێستەوه، وهك ئەفەرموی: (وإذا سمعوا اللغو أعرضوا عنه) (٥٥/٢٨). ﴿٦٤﴾ والذین یبیتون لربهم سجدا وقیاما ﴿٦٤﴾ سییەم: ئەوانەن كە شەوگەر بە نوێژكردن و سوژدەبردن و بەپێوه وێستان دەبەنەسەر، وهك ئەفەرموی: (كانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون) (١٧/٥١). ﴿٦٥﴾ والذین یقولون ربنا اصرف عنا عذاب جهنم ﴿٦٥﴾

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٦٥﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٦٥﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا ﴿٦٥﴾ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ خَبِيرًا ﴿٦٥﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا مَا الرَّحْمَنُ أَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٥﴾ نَبَارَكُ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٥﴾ وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَتَّقُونَ عَلَى الْغُلُوقِ هُونا ﴿٦٥﴾ وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٥﴾ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٥﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٥﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٦٥﴾

پێنجەم: ئەوانەن كاتى مال و سامان ئەبەخشن نە زیادەرەوى تیا ئەكەن و، نەچرووكى، بەشى خەلكى لى ئەدەن و لەشتى رەوادا سەرفى ئەكەن و خۆشيانى لى بێ بەش ناكەن ﴿٦٥﴾ و كان بين ذلك قواما ﴿٦٥﴾ بەلكو لەنیوان ئەو دووبارەدا مام ناوێندین، وهك دەفەرموی: (ولا تجعل يدك مغلولة إلى عنقك ولا تبسطها كل البسط) (٦٤/٥). (ئەبوو دەرداء) لەپێغەمبەرەوه ﷺ ئەگێرێتەوه: ((من فقه الرجل رفقه فى معيشته)) (مسند أحمد ٥/١٩٤). واتە: لە تێگەشتنى مەروپە هەلبێاردنى بارىكى مامناوێندى بۆ زبانی خۆى. وه فەرموودەى: ((ما عال من اقتصد)) (پێشەوا ئەحمەد). واتە: هەركەسى بارىكى مامناوێندى بۆ خۆى هەلبێرێ لەزباند، هەزار نابێ. ﴿٦٨﴾ والذین لا یدعون مع الله إلها آخر ﴿٦٨﴾ شەشەم: ئەوانەن وێپرای خوا هیچ پەرستراویكى تر ناپەرستن ﴿٦٨﴾ ولا یقتلون النفس التى حرم الله إلا بالحق ﴿٦٨﴾ كەسیكىش ناکوژن كە خوا كوشتنى یاساغ كێدبێ، مەگەر بەهەق و پەوا، وهكو پاشگەز

﴿۷۰﴾: إِنْ مِنْ تَابٍ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا ﴿﴾ مه گەر که سنی که پشیمان ده بیته وه پروا بیئی و کاری چاک نه انجام بدا ﴿﴾ فاولئک یبدل الله سیئاتهم حسنات ﴿﴾ تا نه وکه سانه خوا گوناوه خراپه کانیان بو ده گوریت به چاکه.

پیشهوا (موسلم) یش لهم بارهیه وه ثم فرمودانه ی هیناوه: ((إِنْ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ)).. وه ((...أَتَبِعَ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحَاهَا...)) بهردهوام له جیگی خراپه دا، چاکه بکه، تا خراپه کان بسرته وه. ئیمامی (ته به ری) سه بارت به گورینی تاوان و خراپه به چاکه دهئی: ثمة هه ره له دونیادا جیبه جی نه بیست. هه ندیکی تریش نه لئین: نا، له پاشه رۆژدا تاوتوی ده کریت، (ئیبی عه بیاس و، حه سه ن و، موجهید) یش پشتگیری رای یه که من. وه (ئیبی که سیر) دهئی: (ئیبی عه بیاس و تویه تی: (هم المؤمنون كانوا من قبل إيمانهم على السيئات فرغب الله بهم عن السيئات فحولهم إلى الحسنات، فأبدلهم مكان السيئات الحسنات). وقال سعيد بن جبير: (أبدلهم بعبادة الأوثان عبادة الرحمن، وأبدلهم بقتال المسلمين قتال المشركين...) وقال الحسن البصري: (أبدلهم الله بالعمل السيئ العمل الصالح، وأبدلهم بالشرك إخلاصا..)) وقال بعض: (أن تلك السيئات الماضية تنقلب بنفس التوبة النصوح حسنات، كما ثبت بذلك السنة الصحيحة، وصحت به الآثار العروية عن السلف - رضی الله عنهم-). ﴿﴾ وکان الله غفورا رحیما ﴿﴾ وه هه میسه خوا گوناوه پووش و میهره بانه ﴿﴾ ۷۱: ومن تاب وعمل صالحا ﴿﴾ وه نه وه ی له گوناوه کانی تهوبه ی کردو، کرده وه ی چاک کرد ﴿﴾ فانه یتوب إلى الله متابا ﴿﴾ نه وه به راستی زور به مه زنی ده گه پته وه بولای خوا. ﴿﴾ ۷۲: والذين لا يشهدون الزور ﴿﴾ حه وته م: نه واننه که ئاماده ی شایه تی دانی درو نابن، شایه تییه که ناده ن مافی خه لکی تیا پیشیل بکری ﴿﴾ وإذا مروا باللغو مروا كراما ﴿﴾ وه کاتی که به لای گوتارو کرداری ناپه سه ندو پرو پووچدا راده بوورن، - وه که سینه ماو قومارخانه و.. هتد- به ریزه وه راده بوورن. تییبینی: هه که س شایه دی دروی دابا، پیشهوا (عومه) چل شه لاقی لی شه داو رووی رهش نه کردو، سه ری ته تاشی و، به بازاردا نه ی گیرا. ﴿﴾ ۷۳: والذين إذا ذكروا بآيات ربهم ﴿﴾ هه شته م: نه واننه کاتی ئایه ته کانی پهروه ردگاربان وه بیر هیترایه وه، ئاموزگاری وه ره دگرن و ﴿﴾ لم یخروا علیها صما وعميانا ﴿﴾ نارۆن به سه ری اندا وه که ره کویر، به لکو گوئی هه لده خن و چاو نه که نه وه. ﴿﴾ ۷۴: والذين يقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذرياتنا قرة أعین ﴿﴾ نۆیه م: نه واننه که نه لئین: نه ی پهروه ردگارمان! له هاوسه رانمان و نه وه کانماندا مایه ی رووناکي دیده و، خووشیمان پی به خشه، تا هاوکاریمان

بوونه وه له ئیسلام، زینا کردن، کوشتنی خه لکی بی تاوان ﴿﴾ ولا یزنون ﴿﴾ زینا و شهروال پیسیش ناکه ن باسکردنی ثم دوو سیفه ته پیاو نه که وشتن و زینا نه کردن هه ره بو نه وه یه که قوره یش هوشیار بکاته وه، چونکه نه وان هه ردوو سیفه ته که یان تیدابوو ﴿﴾ ومن یفعل ذلک یلق أثاما ﴿﴾ وه هه که سی نه و کاروکرده وه ناپه سه ندانه

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٥٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴿٥٩﴾ إِنْ مِنْ تَابٍ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦٠﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٦١﴾ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٦٢﴾ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يُخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٦٣﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتًا قَرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِمُنْفِقِينَ إِمَامًا ﴿٦٤﴾ أَوْ لَكَ يَجْزُونَ الْفُرْقَةَ يَمَا صَبَرُوا وَلَقُّونَ فِيهَا نَجْمَةً وَسَلَامًا ﴿٦٥﴾ خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ قُلْ مَا يَعْزُبُ عَنْكُمْ مِنَ الْأَعْيُنِ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٦٧﴾

سُورَةُ النِّجْمَةِ

بکات، نه وه له دوارۆژدا ده گات به سه زای تاوانه که ی خوئی ﴿﴾ ۶۹: يضاعف له العذاب يوم القيامة ﴿﴾ له رۆژی قیامه تیشدا دوو به رامبه ره ئازار ده دری، چونکه له لایه که وه هاوه لی بو خوا بریار داوه، له لایه کی تریسه وه نه و گوناوه ناشیرینانه ی کرده وه ﴿﴾ ویخلد فیه مهانا ﴿﴾ و به سووکی و زه لیلی و ریسوایییه وه به هه تا هه تایی هه ره له ویدا نه میینه ته وه. (عه بدوللا) له پیغه مبه ری ﴿﴾ پرسی: کام گوناخ له هه موان گه وره تره؟ فره مووی: ((أَنْ تَدْعُو اللَّهَ نَدَا وَهُوَ خَلْقُكَ)) نه وه که تو هاوبهش و دژ بوخوا دابنییت، له حالیکدا هه ره نه توی دروست کرده وه. دیسانه وه وتی: نه ی دوا ی نه وه؟ فره مووی: ((أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ كَرَاهِيَةً أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ)) کوشتنی منالی خووت له به ره نه وه خواردنت له گه ل بخواه له پاشان پرسیری لی کرده وه؟ نه ویش فره مووی: ((أَنْ تَزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ)) له گه ل ژنی دراوسیکه تدا زینا و ناپاکی بکه یت! پاشان ئایه تی (والذين لا يدعون مع الله...) تا کوتایییه که ی خوینده وه. (تفسیر الطبری ۱۹/۴۲).

بەکن لە خواپەرستیداو، گەل و کۆمەڵیکى وامان ببی، کە خواناس بێت، ﴿ واجعلنا للمتقين إماما ﴾ وە خویشمان بگێرە بە پێشەنگ بۆ لە خوا ترسان. هەربۆیە پیغەمبەر ﷺ ئەفەرموی: ((إذا مات ابن آدم انقطع عمله إلا من ثلاث: ولد صالح يدعو له، أو علم ينتفع به من بعده، أو صدقة جارية)) (مسلم، کتاب الوصیه/ ۲۵۵)، کاتی ئادەمزاڤ دەمریت ئیتر هەموو کاروکردووەکانیشی کۆتاییان دى، مەگەر لەرێگەى سى شتەو: مندالیکى سالح و چاکى ببی دوعای خیرى بۆ بکا، زانستیکى بەجى هیشتبى "پاش خۆى" کەلکى لى وەر بگێردى، سببەم: خیرۆ صەدەقەىەکی بەردەوامى بەجى هیشتبى. ﴿ ۷۵: أولئك يجزون الغرفة بما صبروا ﴾ دەیەم: ئا ئەو بەندە بەرێزانە، کە ئەو هەموو سیفەتە قەشەنگانەیان هەیه لەپاداشى خۆراگرتنیان ژووورە رازاوەکانى بەهەشتیان پى دەدرى، هەر لەویش پایەویەلە بەرزوبلندیان دەدریتى لەسەر خواپەرستى ﴿ وبلقون فيها تحية وسلاما ﴾ وە لە لایەن فریشتەکانیشەو بەسلاو و دروود پێشوازیان لى دەکرى ﴿ ۷۶: خالدين فيها حنت مستقرا ومقاما ﴾ بەهەتا هەتاییش هەر لەوێ ئەمیننەو، وە بەراستى بەهەشت بئکە و جیگایەکی خۆشە. ﴿ ۷۷: قل ما يعبا بكم ربى لولا دعاؤکم ﴾ یازدەهەم: ئەى موحەممەد ﷺ پێیان بلێ: (خەلکینە) پەرورەدگارم هیچ بایەخیکتان پى نادات، ئەگەر لەبەرى ئەپارێنەووە نەى پەرستن، واتە: ئەو ریز لێنانەتان بەهۆى چاکى و راسالى و ملادتانە بەفەرمانەکانى ئەو ﴿ فقد کذبتم فسوف یكون لزاما ﴾ بەراستى ئیووش (ئەى بى باوەران) ئەو پەيامبەر و قورئانەتان بەدرۆ خستەو و بپرواتان پى نەهێنان، ئەگەر هەر وابن ئەو لە دواڕۆژدا سزایەکی خوایی یەخەتان پى دەگرى و هەرگیز لەکۆلتان نایبێتەو.

ژۆرو فراوان شوکرانەى خوای کار جوان دەکەم کە شەرەفى تەواوکردنى نووسینی سوورەتى (فورقان) سى پى دام لە مەزگەوتى (فورقان) سى هەولیزى خواناس.

سوورەتى (شوعه راء) بە

مەککەییە (۲۷۷) ئایەت

بەناوێى خوای بەخشندەى مېهرەبان

ئەم سوورەتە بۆچەسپاندنى بناغە سەرەکییەکانى ئایین هاتوو: یەکتاپەرستى، پەيامەکەى پەيامبەر ﷺ، زیندوو بوونەو. جا لەسەرەتاوە باسیکی کورتى قورئان ئەکات، کە چۆن بەوشیو قەشەنگە خوا ناردوو یەتسى بۆهیدایەت و رێنمونى خەلک و

دەرمانکردنى نەخۆشیەکانى مەرۆف، هاوکات لەگەڵ هەلوێستى چەوتى هاوبەش پەیدا کەراندە بەرامبەرى، لەگەڵ هێنانى ئەو هەموو بەلگە و نیشانە ئاشکرا و روونانەدا تێى دایە!! باسى دەستەىەک لە پەيامبەرانیش دەکات کە خوا ناردوونى بۆ رى نیشانەکانى گەلان، ئەمەیش لە مووسا وە ﷺ دەست پى دەکات کە چۆن بەوشیو نەوازەىە لەگەڵ ئەو سەر سەخت و، کەلە رەقەدا -فیرەون- رووبەر و بووبووە، بەلام ئەم هەر کۆلى نەداو، کۆلى نەدا تا بە فەرمانى خوا ئەم سەرکەوت و پیرۆز بوو، ئەویش لەناوچوو، ئینجا دیتە سەر داستانەکەى ئیبراهیم و هەلوێستى لەگەڵ هۆزو نەتەوەکەى و باوکیدا، بەرامبەر بەبێرستنیان، ئەو بەووبەلگەى زۆر بەهێزو، بە ئەقل و ژیری کەم وینەى خۆى توانى پرۆبووچى خواکانیان روون بکاتەو بۆیان، هاوړى لەگەڵ دیارى کردنى چارەنووسى هەردوولایان (خۆبى و قەومەکەى) وە داستانى پەيامبەرەان: (نوح، هود، سالح، لوط، شوعەیب/ علیهم الصلاە والسلام) پاس دەکات، وە بەرنامە و سوننەتى خوایی لە بەرامبەر ئەوانەى بە درۆیان خستەو، بە دیار دەخات (وإنه لتنزىل رب العالمین * نزل به الروح الامین علی قلبک لتکون من المنذرين بلسان عربى مبین) ۱۹۲/۲۶-۱۹۵. کۆتاییشى دیت بە رەواندەوێ بەدگومانى ئەوانەى کە دەیانوت قورئان جێبەکان دەهێنن بۆ!! وە لە گەورەى و مەزنى سوورەتەکانى (طسم) دا پیغەمبەر ئەفەرموی: ((إن الله أعطانى السبع الطوال مکان الإنجیل، وأعطانى الطواسین مکان الزبور، فضلنى بالحوامیم والمفضل، ما قرأهن نبى قبلى)). (السیوطى فى جمع الجوامع ۴۷۰۰) و الھندى فى کنز العمال (۲۵۸۱).

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: طسم ﴾ ئەم پیتانە هەرچەند لەگەڵ شویندا لایان دواوین، بەلام کورتەى هەر هەموویان ئەو یە کە: ئەو قورئانە و ئەوان دانى پیاوانین، هەر لەو جۆرە پیتانە پێک هاتوو، جا ئەگەر بپزارى و، نکۆلى لى دەر ئەبرن، دەفەر موون وینەى بپنن! ﴿ ۲: تلك آیات الكتاب المبين ﴾ ئەم ئایەتەنە -کە لەم سوورەتەدا هەن- ئایەتى کتیبیکى زۆر روون و ئاشکرا کەرە بەجۆرێ کە ئەگەر کەسێک ئەمێک تیفکرى لایان، چاک ئەزانى لەخواو هاتوون ﴿ ۳: لعلک باخع نفسک ألا یكونوا مؤمنین ﴾ لەوانەىە لە داخ و خەفەتدا خۆت لە ناو ببەیت، لەبەر ئەو کە ئەوانە باوەر ناھینن، واتە: تۆ ئاوا مەبە، چونکە تۆتەنھا ئاگاداریان بکە و بیان ترسینە، ئیتر باوەر بهینن، یان نا، تۆ بەرپرس ناییت لایان. دیارە ئەمە بۆ دلدانەوێ پەيامبەر ﷺ، هەمان مەبەستیش لە سوورەتى (۶/۱۸): (فلعلک باخع نفسک...) وە لە ئایەتى

(۱۵/۸۸۹۰) یشدا روون کراوته وه.

نامانه وی به زور نیمان به سه ریاند ا به سه پینین:

﴿ ۴: إن نشأ نزل عليهم من السماء آية ﴾ ته گهر بمانه وی
ته وانه ناچار بکهین پروا بهینن، تهوا له ئاسمانه وه مؤعجیزه و

گیاو گول و سهوزه لانییه دا به لگه هیه بو زیندوو بوونه وه ﴿ واماكان
اکثرهم مؤمنين ﴾ که چی له گه له ته وه یشدا ههره زوریان پروا
ناهیئن، واته: هیمان ته وه موو نیشانه سه رسور هینه رانه تینیان
تی ناکات! ﴿ ۹: وإن ربك له العزيز الرحيم ﴾ جا ته وانه
با ههر واین، و ههر گیزیش له دهست دهرناچن، چونکه به راستی
پهروه دگاری تو دهسه لاتدارو زاله به سه ره مووشتیکدا، دلوقان
ومیه ره بانیسه، ته گهر په شیمان ببه وه لییان خوش ته بی.

له نیوان مووسا و فیرعه وندا:

خوا دلخوشی په یامبه ر ښکته داته وه که: ته نها ته وه عه زیهت و
نازار نه دراوه و، به ته نها ههر گه له که ی ته ویش نییه سه ریچی
کرد بیست، بویه ده فرموی: ﴿ ۱۰: وإذ نادى ربك موسى ﴾
ته وکاته وه بیر بیته که پهروه دگارت له لای کیوی تورد مووسای
بانگ کرد: ﴿ أن اتت القوم الظالمين ﴾ که بجو بولای ته و گه له
سته مکاره، ته وانه ی سته میان هم له خو یان و، هم له گه له به نی
ئیسرائیل کردو وه، کردو یان به کو یله ﴿ ۱۱: قوم فرعون ﴾
هوژو گه له فیرعه وند ﴿ ألا يتقون ﴾ پییان بلن: ئایا له سه ره نجامی
نافه رمانی خوا ناترسن و پاریز ناکه ن؟ ﴿ ۱۲: قال رب انى
أخاف أن يكذبون ﴾ مووسا وتی: نه ی پهروه دگارم! من ته ترسم
به دروم بخه نه وه پروا ی نه که ن په یامبه ری تو بم ﴿ ۱۳: ويضيق
صدرى ﴾ سینه تنگ بم ﴿ ولا ينطق لسانى ﴾ و زمانم باش
هه لئه سوړی بو راگه یان دنی په یامه که م ﴿ فأرسل إلى هارون ﴾
جا په یام بو - براهه شم - هارون بنیره، تا یارمه تیم بدات، چونکه
زمانی ره وانتره، جا جگه له وه دیسان هو یه کی تر باس ته کات:
﴿ ۱۴: ولهم على ذنب ﴾ بی گومان ته وان توله ی گونا هیکیان
به سه ره مو وه هیه، واته: یه کیکیانم لی کوشتوون ﴿ فأخاف أن
يقتلون ﴾ ته ترسم به و بو نه وه بمکوژنه وه په یامه که م بو نه گات. له
سووره تی (۳۳/۲۸): دا ته فرموی: ﴿ قال رب انى قتلت منهم نفسا
فأخاف أن يقتلون ﴾ دهر ته که وی که گونا هه که ی به لای ته وانه وه
کوشتنی (قبطی) یه که یه، هه روک شیوه ی کوشتنه که ش له سووره تی
(۱۵/۲۸) ئاشکرا کردو وه ﴿ ۱۵: قال كلا ﴾ خوا فره رموی:
نه خیر، گومان و نه بی و دلنیا به ههر گیز ته وانه ناتوان کاری
وابکه ن ﴿ فاذهباً بآياتنا ﴾ جاخو توو هاروون، هاوړی به ثابته
وبه لگه کانسی ئیمه وه برؤن بو لای فیرعه وند وگه له که ی ﴿ إنا
معكم مستمعون ﴾ به راستی خو مان له گه لتانین به پاریزکاری و،
گو ی بیستی قسه کانتانین، واته: له گو فتارو وته کانسی ئیوه و، له
وله لمی ته وان به ئاگاین. له سووره تی: (۴۶/۲۰) وه (۳۵/۲۸) خوا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسّر ﴿ ۱ ﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿ ۲ ﴾ لَمَّا كُنْتُمْ فِي قُلُوبِكُمْ
الْأَيْكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿ ۳ ﴾ إِنْ شَأْنُ نَزْلِ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ
أَعْنَاقُهُمْ لِمَا خَضَعِينَ ﴿ ۴ ﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدِّثٍ
إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿ ۵ ﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا قَسِيئَتَهُمْ أَتْبَعُوهَا مَا كَانُوا
بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿ ۶ ﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَرَاهَتْ رَبِّهَا مِنْ كُلِّ رِجٍّ
كَرِيمٍ ﴿ ۷ ﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانُوا أَكْثَرَهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿ ۸ ﴾ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿ ۹ ﴾ وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنِ اتَّبِعْ الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿ ۱۰ ﴾ قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿ ۱۱ ﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ
أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿ ۱۲ ﴾ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ
إِلَيَّ هَرُونَ ﴿ ۱۳ ﴾ وَلَمْ يَكُنْ عَلَيْهِمْ قَوْلٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿ ۱۴ ﴾ قَالَ
كَلَّا فَادْهَبْ بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ﴿ ۱۵ ﴾ فَأَتَا فِرْعَوْنَ
فَقَوْلًا أَنَا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿ ۱۶ ﴾ أَنْ أَرْسِلَ مَعَنِي بَنِي إِسْرَءِيلَ
﴿ ۱۷ ﴾ قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكْ فِينَا وَلِيدًا وَلِيئَتٍ فِينَا مِمَّنْ شَرِكُ سَيْنِ ﴿ ۱۸ ﴾
وَقَعَلْتَ فَعَلْتَنِي آلِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿ ۱۹ ﴾

نیشانه یه کیان بوداده به زینین ﴿ ظلت أعناقهم لها خاضعين ﴾
ته وسا له به رامبه ری وه به رده وام گه ردونیان که چ ده بی بوی و،
به ناچاریش پروا دینن، به لام سونه تمان و نییه. ﴿ ۵: وما يأتهم
من ذكر من الرحمن محدث ﴾ ته وانه ههر به شیکی نوی وتازه ی
قورثانیان له لایه ن خوی به خشنده وه بویست ﴿ إلا كانوا عنها
معرضين ﴾ له به رامبه ری وه پرو وهر ته گپرن وپشتی لی ده که ن، واته:
پیشه یان هه میسه هه رثینکاری کردنی قورثان بووه ﴿ ۶: فقد كذبوا
فسأيتهم أنباء ما كانوا به يستهزئون ﴾ ته وانه به و هحیه تازه یه ی
ئیمه پروایان نه هیناو به درویان زانی! جا له ئاینده یه کی نزدیکدا
هه واله کانسی ته وسزایه یان پی ده گا که ته وان گالته یان پی ته کرد
﴿ ۷: أولم يروا إلى الأرض كم أنبتنا فيها من كل زوج كريم ﴾ ئایا
ته وهاو به شدانه رانه سه یری زو بییان نه کردو وه ورد نه بوونه ته وه
که چ گزو گیایه کی زور و، جوړاو جوړی جووت و به بایه خ و
جوانمان تیا رواندو وه؟ ﴿ ۸: إن في ذلك لآية ﴾ به راستی ئا له و

پەيامبەرى پەروردىگارى جىھانەكانى؟! باشە ئەو پەروردىگارى جىھانەكانى كىيە؟! ئايەتەكانى سوورەتى (۴۹/۲۰) و (۲۹/۲۶) و (۱۰۲/۱۷) و (۱۴/۲۷) بۇ روشن كرنەۋەى ئەم مەبەستەيەن. ﴿ ۲۴: قال رب السموات والأرض وما بينهما ﴾ موسا وتى: ھەرگىز تۆخوانىت، خۇاى جىھانەكان، پەروردىگارو بەدىيەنەرى

ئەو(لەگەل بوونە) يان بۇدوويات ئەكاتەۋە ﴿ ۱۶: فأتيا فرعون ﴾ بىچن بۇ لاى فىرەئون ﴿ فقولا إنا رسول رب العالمين ﴾ و بلىن: بىگومان ئىيە ھەردوگومان پىغەمبەر و نىزىراۋى پەروردىگارى جىھانەكانىن. لە سوورەتى (۴۷/۲۰) دا: ﴿ فقولا إنا رسولا ربك ﴾ ھاتوۋە. ﴿ ۱۷: أن أرسل معنا بنى إسرائيل ﴾ داۋات لى ئەكەين كە بەنى ئىسرائىلمان لە گەل بىزەر و رىيان لى مەگرە، بىچن بۇ شام جا فىرەئون - ۋەك مەنتان بەسەر موسادا. بەلى ھەردوگومان رۆيشتە لاى فىرەئون و پەيامەكەيان پىگەياند ﴿ ۱۸: قال ألم نريك فينا وليدا ﴾ فىرەئون بە موساى گوت: ئەرى ئەمەيە پاداشتى پىاۋەتت؟ ئەى تۆ مندالېكى بچووك نەبوويت، لەناو خۇماندا پەروردەمان كرديت؟ ئىتر ئىستا ئەم داۋايەت لەچىيە؟! لە سوورەتى (۲۸/۹ و ۲۹/۳۹) ئەو شىۋەى بەخىۋوكرن و پەروردەيە روون دەكاتەۋە ﴿ ولبت فينا من عمرك سنين ﴾ ۋە سەرەراى ئەۋەيش ئايا تۆ چەند سالېكى زۆر تەمەنت لەناۋماندا نەبردە سەر؟ خۇ تۆ ئەۋ ماۋەيە ئەۋ قسەۋباسەت ھەر نەدەكر، كەچى ۋا ئىستا لە باتى ئەۋەكە مەنۋونمان بىت داۋاى كويخاييمان لى ئەكەيت؟! ﴿ ۱۹: وفعلت فعلتك التى فعلت ﴾ ۋە تۆ ئەۋ كارە گەۋرەيەشت كرەكەكرت، قىبتييە خزمە نزيكەكەى منت كوشت. لە سوورەتى (۲۸/۱۵ و ۲۸/۱۹) دا ئەۋ كارەى كە موسا كر دوۋەتى باسى دەكات ﴿ وأنت من الكافرين ﴾ كەچى تۆ لە پاداشى پىاۋەتيماندا لە رىزى ناسوپاسانىت ﴿ ۲۰: قال فعلتها إذا وأنا من الضالين ﴾ موسا وتى: بەلى راستە، ئەۋم لەدەس قەۋما، بەلام من كاتى ئەۋكارەم كر، لە ھەلەكاران و بىخەبەران بووم، ۋە پىش پەيامبەرايە تيم بوو، ۋە من بەنيازى سەرزەنش كردينشەۋە مشتەكۆلەيەكم لىدا، ئەك بەنيازى كوشتەۋە ﴿ ۲۱: ففررت منك لما خفتكم ﴾ ئىنجا چون لە ئىۋە دە ترسام، بىكۆژنەۋە ھەلھاتم بۇ ۋلاتى مەديەن. لە سوورەتى (۲۸/۲۰-۲۱) ۋە (۲۸/۱۸) دا ئەندازە جوړى ترسەكە باسكراۋە. ﴿ فوهب لى ربي حكما ﴾ جا ئىتر پەروردىگارم - جل جلاله - دانايى و كارزانى و، زانىارى پى بەخشيم ﴿ وجعلنى من المرسلين ﴾ و كرديشمى بە يەكئى لە پەيامبەران و ناردىمى بۇ لاى ئىۋە ﴿ ۲۲: وتلك نعمة تمنها على ﴾ موسا ئەيەۋى كارەكەى فىرەئون كەم نرخ و بى مەنت بىكات، بۇيە ئەلېت: تۆ مەنتى ئەۋ بەخىۋوكرنەيشم دەخەيتە سەر، بىگومان من ئەۋە بە نىعمەت و پىاۋەتى دانانېم ﴿ أن عبدت بنى إسرائيل ﴾ چونكە تۆ نەۋەكانى يەعقوبىت ھەموو كر دۆتە كۆيلە و خزمەتكارى خۇت؟! ﴿ ۲۳: قال فرعون وما رب العالمين ﴾ ئىنجا فىرەئون بە موساى وت: كە تۆ پىت وايە

قَالَ فَعَلْنَاهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٢١﴾ فَفَرَرْتُ مِنْكَ لَمَّا خِفْتُكَ ﴿٢٢﴾ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٣﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبْدْتُ أَبْنَى إِسْرَءِيلَ ﴿٢٤﴾ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴿٢٦﴾ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٨﴾ قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴿٢٩﴾ قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٣٠﴾ قَالَ لَيْن أَخَذْتُ الْهَاجِرَ لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُورِينَ ﴿٣١﴾ أَوْ لَوْ جِئْتُكَ بِبَنَى إِسْرَءِيلَ ﴿٣٢﴾ قَالَ فَأَتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٣﴾ فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ﴿٣٤﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَةٌ لِلنَّظِيرِ ﴿٣٥﴾ قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٦﴾ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٧﴾ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَعَاهْ وَابْعَثْ فِي الدِّيَارِ خَشِيرِينَ ﴿٣٨﴾ يَا أَيُّهَا يَكُلْ سِحْرَ عَلِيمٍ ﴿٣٩﴾ فَجَمَعَ السَّحَرَةُ ﴿٤٠﴾ لَيْسَ لَكَ بِقُوَّةٍ مَعَهُمْ قَوْمٌ وَلَئِنْ هَلَأْتُمْ تَجْمَعُونَ ﴿٤١﴾

ئاسمانەكان و زەۋبى و ئەۋەى لە نىۋانىدانيە، ئەى تۆ چىت بە دەستە؟ ﴿ إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴾ ئەگەر دلېكى و رىاۋ چاۋىكى كراۋەتان ھەيىت و لە يەقىن داران بن بەۋ ۋەلامە. جا فىرەئون لە قسەكەى موسا زۆر سەرى سورما، بۇيە بەفىزىكەۋە بەۋانەى لە دەۋرۋەريدا بوون گوتى: ﴿ ۲۵: قال لمن حوله ألا تستمعون ﴾ ئايا نابيسن ئەم پىاۋە چى ئەلى؟ سەيرە! ئەۋ پىنى وايە كە بىجگە لە من خوايەكى تر ھەيە! ﴿ ۲۶: قال ربكم ورب آبائكم الأولين ﴾ موسا ئەيەۋى پتر سىفەتى خويان بۇ روشن بىكاتەۋە، بۇيە وتى: خەلكىنە! ھەر ئەۋ خوايە، پەروردىگارى ئىۋەش و پەروردىگارى باۋوباپىرانە پىشېنەكانىشتانە، لەنەبوون ئىۋەى دروست كر دوۋە، ئىتر فىرەئون كەى خوايە؟! فىرەئون كە پەكسى ئەكەۋى لە رەتدانەۋەى موسادا، ئىتر ئەيەۋى سووكايەتى بە كەسايەتى ئەۋ بكاۋ لەپىش چاۋى خەلەكەدا بىشكىننى بۇيە بەگالەۋە ﴿ ۲۷: قال إِنْ رَسُولُكُم الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴾ وتى: خەلكىنە! ۋا

دياره ئو يېغەمبەرەي كە بۇئۇيە نىزدراوھ ديوانو شىتە !! ئەگىنا
چۇن قسەي وا ئەكات؟ ﴿ ۲۸ ﴾ قال رب المشرق و المغرب و
ماينهما إن كنتم تعقلون ﴿ ۲۹ ﴾ مووسا زياترو زياتر وەسفى خوايان بۇ
ئەكات، بۇيە وتى: ئەو خوايە، راھىتەرۈپەرەردىگارى خۇرەھلات
و خۇرئاواو گىشت ئەۋشتانەشە لە نىۋانىيان دايە، ئەگەر ئارەزوو
فامتان ھەبى و، بىرۈئەقتان بخەنە كار، خوا ئەۋەيە كە دەتوانى
ئەستىرەكان لە خۇرەھلات ھەلپىنى و، لەخۇرئاواو، ئاوايان بكا
﴿ ۲۹ ﴾ قال لئن إتخذت إلها غیری ﴿ ۳۰ ﴾ كاتى فیرعون پەكى
كەوت وھىچى بۇنەمايەۋە پەناي برە بەر ھەرەشەكردن و وتى:
بى گومان ئەگەر جگە لە من كەسىكى تر بپەرستى و بىكەيتە خۇاى
خۇت ﴿ لاجعلنك من المسجونين ﴾ دلىابە ئەتخەمە رپىزى
زىندانكراوھكانەۋە، خۇيشت چاك ئەزانى ھەر كەسى من زىندانى
بكەم ھەرگىز رزگارى نابى ﴿ ۳۰ ﴾ قال أولو جئتكم بشئ مبین ﴿
مووسا زۇر لەسەر خۇ وتى: باشە ئەگەر بەلگەيەكى زۇر روون و
ئاشكرائىم بۇھىناي لەسەر راستى خۇم؟ تۆ ھەر زىندانىم ئەكەيت
و باۋەر ناھىنى؟ ﴿ ۳۱ ﴾ قال فانت به إن كنت من الصادقين ﴿
فیرعون وتى: ئادەي ئەگەر لە راستگۇيانىت فەرموو بەلگەكانت
بىنە، فیرعون واى ئەزانى ئەگەر بېھىتت ئەۋ ئەتوانى بەرھەلستى
بەستى !! ﴿ ۳۲ ﴾ فألقى عصاه فإذا هی ثعبان مبین ﴿ ۳۳ ﴾ مووساش
دەست بە جى دارەدەستەكەى خۇى فرىدا و بوو بە ئەژدىھايەكى
گەرە ﴿ ۳۳ ﴾ و نزع يده فإذا هی بیضاء للنظرین ﴿ ۳۴ ﴾ لەۋە ئەجى
فیرعون داۋاى نىشانەيەكى تری كرىپت، بۇيە مووساش "دەستى
خستە بن ھەنگلى خۇى و ھىنايە دەرەۋە، كتوپر لە پىش چاۋى
بىنەرانداسى و رووناك دەرچوو، ئەۋ دەرۈپەرەى رووناك كرىدەۋە،
ھەر وەك مانگ ھەلپىت ﴿ ۳۴ ﴾ قال للملا حوله إن هذا لساحر
علیم ﴿ ۳۵ ﴾ فیرعون كە ئەمەى بىنى بەگەرەگەرەكانى دەرۈپەرەى
خۇى گوت: بى گومان ئەمە جادوو بازىكى زۇر زانا و بەتوانايە،
مەبەستى ئەۋەيە بلى: بەمە فرىو مەخۇن، چونكە ئەۋەى بىنیتان
لە كارى جادووبازانە. ﴿ ۳۵ ﴾ یریدأن یخرجكم من أرضكم
بسحره ﴿ ۳۶ ﴾ ئەيەۋى بەجادوۋى خۇى لەجى وزىدو ولأتى خۇتان
دەرستان بكات. ﴿ ۳۶ ﴾ فمأذا تأمرون ﴿ ۳۷ ﴾ جا ئۇيە لەۋ بارەۋە فەرمانتان
بەچىيە؟ چى بكەين باشە بۇ بەرھەلستى ئەم بەلایە ﴿ ۳۶ ﴾ قالوا
أرجه وأخاه ﴿ ۳۸ ﴾ ئەۋانىش وتیان: خۇى وبراكەى مۇلەت بدە، واتە:
پەلە مەكە ﴿ ۳۹ ﴾ وأبعث فى المدائن حاشرین ﴿ ۴۰ ﴾ ۋە سەربازان بىنیرەبۇ
تەۋاۋى شارەكانى ژىر دەسەلەت، جادوو بازانت بۇ كۆ بكەنەۋە
﴿ ۳۷ ﴾ یأتوك بكل ساحار علیم ﴿ ۳۸ ﴾ ئەۋسا ھەرچى جادوبازىكى
كارامە و زۇرزانە بۇت دىتن.

لەنىۋان مووسا جادووبازەكاندا:

﴿ ۳۸ ﴾ فجمع السحرة لميقات يوم معلوم ﴿ ۳۹ ﴾ ئىنجا جادووبازەكان
لەسەر فرمانەكەى ئەۋ لەرۇزىكى دىارى كراۋدا كۆكرانەۋە، ديارە
فیرعون ئەيەۋى خەللىكى زۇر كۆبىتەۋە لە پىش چاۋى
ھەموانەۋە ئابروۋى مووسا بەرى !! ﴿ ۳۹ ﴾ وقيل للناس هل أنتم
مجتمعون ﴿ ۴۰ ﴾ بەخەلگەكەش وترا: ئاخۇئۇيە كۆدەبنەۋە؟ "لەۋە دەجى
فیرعون زۇر دلىابى لەسەر كەوتندا، بۇيە ئاۋا پەلە دەكات ﴿ ۴۰ ﴾:
لعلنا نتبع السحرة إن كانوا هم الغالبين ﴿ ۴۱ ﴾ ئەگەر ئەم جادووبازانە
سەر كەوتوو پىرۇز بوون وبردىانەۋە، لەۋانەيە ئىمەش پىشتىگىرى
ۋە پىرەۋيان لىكەين ﴿ ۴۱ ﴾ فلما جاء السحرة قالوا لفرعون ﴿ ۴۲ ﴾ ئىنجا
جادووبازەكان كەھاتنە بەرەۋە بەفیرعونىان وت: ﴿ ۴۲ ﴾ إن لنا لأجرا
إن كنا نحن الغالبين ﴿ ۴۳ ﴾ ئايا ئەگەر ئىمە پىرۇزو سەر كەوتوو بووين
و برمانەۋە ھىچ كرى وپاداشىكەمان بۇدەبىت؟ ﴿ ۴۲ ﴾ قال نعم
وإنكم إذا لمن المقربين ﴿ ۴۴ ﴾ فیرعون وتى: بەلى، بى گومان ئەۋسا
ئۇيە لەرپىزى پىۋاۋە نىكە تايبەتمەندەكانى خۇم دەبن ﴿ ۴۳ ﴾:
قال لهم موسى ألقوا ما أنتم ملقون ﴿ ۴۴ ﴾ جا رۇزى دىارىكراۋ ھاتوو،
مووسا بە جادوۋگەرانى گوت: ئۇيە دەست پىكەن وچىتان پىيە
بۇھاۋىشتن بىھاۋىژن، من ھىچ ترسىكم نىيە، چونكە خوام لە
گەلە ﴿ ۴۴ ﴾ فألقوا حبالهم وعصيهم ﴿ ۴۵ ﴾ جا ئەۋانىش ھەرچى
پەت ودارەدەستەكانىان بوو، توۋرپان ھەلداۋ ھاۋىشتىان ﴿ ۴۵ ﴾ وقالوا
بعزة فرعون إننا لنحن الغالبون ﴿ ۴۶ ﴾ وتیان: بەيارمەتى و دەسەلەت
وتوانايى فیرعون: ئىمە بەسەر مووسادا زال ئەبىن و دەي بەينەۋە،
ديارە - ۋەك (شىخى ئالوۋسى) دەلى - سۇيىد خواردن بە نىعمەت
و، گەرەيى و دەسەلەتى (پاشا) كان و دەسەلەتدارانى رۇزگار،
ۋە ھەرۋا بەسەرۋرپىش و، گۇرۇگلى سەرگۇرى پىۋاچاكان، داب
ۋەنرپىتى سەردەمى جاھىلىيەت و نەفامىيە. زاناكان دەللىن: گوناحى
سۇيىد بە درۋ خواردن بە زاتى خوا بچوۋكتەرە، لە گوناحى سۇيىد
خواردن بەراستى بەۋجۇرە شتانه. ﴿ ۴۵ ﴾ فألقى موسى عصاه
فإذا هی تلقف ما يأفكون ﴿ ۴۶ ﴾ ئەۋسا مووسايش دارەدەستەكەى خۇى
توۋر ھەلداۋ، كتوپر بوۋبە ماريكى گەرە ۋە ھەموو داروگورىسى
ئەۋانى چىيىيەۋە ھەللوۋشىن ﴿ ۴۶ ﴾ فألقى السحرة ساجدين ﴿
ئىتر جادووبازەكان ھەر ھەموۋيان، كاتى ئەۋەيان بىنى خۇيان بۇ
نەگىراۋ سۇدەۋە كرىۋوشىيان برد بۇخا، چونكە بۇيان دەر كەوت
كە ئەۋ كارەى مووسا ﴿ ۴۷ ﴾ مؤعجيزه، نەك جادوو ﴿ ۴۷ ﴾:
قالوا أمانا برب العالمين ﴿ ۴۸ ﴾ بە راشكاۋى وتیان: ئىمە باۋەرمان بە
پەرۋەردىگارى جىھانەكان ھىنا ﴿ ۴۸ ﴾ رب موسى وهارون ﴿

و چه په‌کان. سئ‌یه‌م: ﴿۹۲﴾: وقیل لهم ﴿﴾ له‌و رۆژده‌ا به‌وخه‌لکه‌ سه‌سه‌خت و که‌له‌ره‌قانه‌ نه‌وتری: ﴿﴾ این ماکنتم تعبدون * من دون الله ﴿﴾ کوان نه‌و بتانه‌ی ئیوه‌ له‌باتی خوا نه‌تان‌په‌رستن؟ ﴿﴾ هل ينصرونکم أو ينتصرون ﴿﴾ ئایا نه‌مرو ده‌توانن کۆمه‌کتان بئ‌ بکه‌ن تا له‌سزای خوا رزگارتان بکه‌ن، یان یارمه‌تی ده‌رنک بۆ

و أمتنا مسلمین، وألحقنا بالصالحین غیر خزایا ولا مبدلین)) (ئیمامی ته‌حمه‌د ۳/۲۴۴). ﴿۸۴﴾: واجعل لی لسان صدق فی الآخِرین ﴿﴾ ناوی چاک و شوهره‌تیکی چاکم بخه‌ سه‌ر زاری ته‌وانه‌ی له‌دوای خۆمه‌وه‌ دین تا هه‌مووکات به‌ خیر ناوم ببه‌ن و، په‌یه‌رویم لی‌که‌ن.. به‌لی خوا‌ی گه‌وره‌ نزاکه‌ی لی وه‌رگرت و، ئیستا ته‌وا‌ی گه‌لان به‌ خیر ناوی نه‌به‌ن، ته‌نانه‌ت له‌ نوێزه‌کانیشدا هه‌ر ناو ده‌بری ﴿۸۵﴾: واجعلنی من ورثة جنة النعیم ﴿﴾ بمگیره‌ له‌ میراتگرانی به‌هه‌شتی خۆش و، پر له‌نا‌زو نيعمته‌ ﴿۸۶﴾: واغفر لابی إنه‌ کان من الصّالین ﴿﴾ له‌ گونا‌هی باوکیشم خۆش ببه‌، چونکه‌ نه‌و له‌سه‌ر لیشی‌واوان بوو، ئیبراهیم عليه السلام کاتی خۆ‌ی به‌لینی به‌بابی دابوو دا‌وای لی‌بووردنی بۆ بکات نه‌گه‌ر موسلمان ببی، هه‌ر بۆیه‌ بۆ‌ی پارایه‌وه‌، به‌لام کاتیکیش بۆ‌ی ده‌رکه‌وت دوژمنی خوا‌یه‌، یه‌خه‌ی خۆ‌ی لی‌هه‌لته‌کان و خوا‌یش دوعا‌که‌ی لی‌وه‌رنه‌گرت ﴿۸۷﴾: ولا تخزنی يوم یبعثون ﴿﴾ رۆژی ته‌وخه‌لکه‌ زیندوو ده‌کرینه‌وه‌ ریس‌واو شه‌رمه‌زارم مه‌که‌، دیا‌ره‌ شه‌مه‌ نه‌وه‌یه‌ری (تواضع) و خۆ‌به‌که‌م زانی‌نه‌ له‌لایه‌ن نه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ به‌ریزه‌وه‌، نه‌گینا خۆ‌ خوا‌ ریزی لی‌نا‌وه‌ برا‌وه‌ته‌وه‌، ئیمامی (بوخاری) له‌ (نه‌بو‌وه‌ره‌یه‌) وه‌ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر عليه السلام فه‌رمویه‌تی: ((یلقی إبراهیم أباه، فیقول: یارب! إنک وعدتني أن لا تخزنی يوم یبعثون. فیقول الله: إنی حرمت الجنة علی الکافِرین)) ئیبراهیم عليه السلام له‌رۆ‌زی قیامه‌تا به‌بابی خۆ‌ی ده‌گا‌و ده‌بینی تۆ‌زو گه‌ردیکی زۆ‌ری لی‌نیشته‌وه‌وه‌، رووی ره‌ش داگیرسا‌وه‌، نه‌وجا نه‌لی په‌روه‌ردگاری من! خۆ‌ تۆ‌ به‌لینت دامی که‌ ریس‌وام نه‌که‌یت؟ خوا‌یش ته‌فه‌رموی: به‌راستی من به‌هه‌شتم له‌سه‌ر کافران یاساغ کردووه‌. ﴿۸۸﴾: يوم لا ینفع مال ولا بنون ﴿﴾ نه‌و رۆژه‌ که‌ نه‌مال سوود ده‌داو، نه‌مندان و کو‌ران به‌ که‌لک دین ﴿۸۹﴾: إلا من أتى الله بقلب سلیم ﴿﴾ مه‌گه‌ر که‌سێ که‌ به‌ دلێکی ساغه‌وه‌ بیته‌ حزووری خوا، یاساغ بوو بیته‌ له‌ نه‌خۆشی شیرک و نیفاق و دو‌رو‌رویی و سیفاتی درنده‌یی و ئازله‌ی، خۆ‌یشی ته‌نها به‌خوا‌وه‌ په‌یه‌وست کردبێ‌ و هه‌ر له‌گه‌ل به‌رنامه‌ی ته‌ودا کاری کردبیته‌، وه‌ له‌ مانای (لا إله إلا الله) نه‌ترا‌زاییته‌، زانا‌کان پێ‌ناسه‌ی (قه‌لیی سه‌لیم) نه‌که‌ن: (هو القلب الخالی من البدعة، المطمئن علی السنة) بیده‌چه‌چی نه‌بێ‌ و، دامه‌زرا‌وو مه‌حکه‌م بیته‌ له‌سه‌ر سوننه‌ت و ره‌وشته‌کانی پیغه‌مبه‌ر عليه السلام، ئینجا ده‌ست ده‌کات به‌باس کردنی رو‌ودا‌وه‌کانی ته‌ورۆ‌ژه‌ سه‌خته‌ به‌م شی‌وه‌یه‌: یه‌که‌م: ﴿۹۰﴾: وأزلفت الجنة للمتقین ﴿﴾ نه‌و رۆژه‌ به‌هه‌شت بۆ پارێزگاران نزیک نه‌خړیته‌وه‌. دو‌وه‌م: ﴿۹۱﴾: وبرزت الجحیم للغاوین ﴿﴾ دۆ‌ژه‌خیش ده‌خړیته‌ رو‌و بۆ لا‌سا‌رو گو‌مرا‌یان، وا‌ته‌: به‌هه‌شت ده‌دری به‌خو‌انا‌سان و، دۆ‌ژه‌خیش به‌ چه‌وت

وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ﴿٩٢﴾ وَاجْعَلْنِي مِنْ مَّرْتَدِّ الْجَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿٩٣﴾ وَأَغْفِرْ لِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٩٥﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٩٦﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٩٧﴾ وَأَزْلَفْتُ الْجَنَّةَ الْمُتَّقِينَ ﴿٩٨﴾ وَبَرَزْتُ الْجَحِيمَ لِلْغَاوِينَ ﴿٩٩﴾ وَقِيلَ لَهُمْ إِنَّ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿١٠٠﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْصِرونَ ﴿١٠١﴾ فَكَبَّوْا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿١٠٢﴾ وَخُودُوا لِبَلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿١٠٣﴾ قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿١٠٤﴾ تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٠٥﴾ إِذْ نَسُوبُكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٦﴾ وَمَا أَصْلَنَا إِلَّا الْمَجْرُمُونَ ﴿١٠٧﴾ فَمَالَنَا مِنْ شُعَيْنٍ ﴿١٠٨﴾ وَلَا صِدْقٍ جَمِيمٍ ﴿١٠٩﴾ فَلَوْلَا نَكْرَةٌ فَفُتْنَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٠﴾ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾ وَإِنْ رَبُّكَ لَهُوَ الْمُعْزِزُ الرَّحِيمُ ﴿١١٢﴾ كَذَبَتْ قَوْمٌ نَبَأَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١١٣﴾ إِذْ قَالَتْ لَهُمْ أَوْفَهِمْ نَبَأَ الْأَنْبِيَاءِ ﴿١١٤﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا عَمَلَكُمْ عَلَيْهِ مِنْ آجَرٍ إِنْ آجَرِي إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١١٦﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا عَمَلَكُمْ ﴿١١٧﴾ قَالُوا أَتُؤْمِنُونَ لَكَ وَأُتْبِعَكَ الْأَرْدَلُونَ ﴿١١٨﴾

خۆ‌یان په‌یدا بکه‌ن؟ دیا‌ره‌ هیچیان بێ‌ناکری، ته‌وسا هه‌موو ده‌بنه‌ سووته‌مه‌نی دۆ‌ژه‌خ. چواره‌م: ﴿۹۴﴾: فکبکبوا فیها هم والغاوون ﴿﴾ ئینجا هه‌موو نه‌وان و گو‌مرا‌کانی تر -په‌رسترا‌وو په‌رستیا‌ره‌کان- ده‌مه‌و‌روو فری ته‌درینه‌ ناو دۆ‌ژه‌خه‌وه‌ ﴿۹۵﴾: وجنود إبلیس أجمعون ﴿﴾ ها‌ورێ له‌گه‌ل هه‌موو سو‌پا‌و له‌شک‌ره‌کانی ئی‌بلیس "دا. له‌ سو‌وره‌تی (۱۷/۶۳)، (۱۵/۴۳-۴۴)، وه‌ه‌ندی جی‌گای دیکه‌ش له‌قه‌ورثاندا نه‌وه‌پتر رو‌ون کرا‌وه‌ته‌وه‌. پینجه‌م: ﴿۹۶﴾: قالوا وهم فيها یختصمون ﴿﴾ بته‌په‌رسته‌کان له‌نا‌و دۆ‌ژه‌خدا ده‌ست به‌ ده‌مه‌ قالی و شه‌ره‌ قسه‌ نه‌که‌ن وه‌رق و کینه‌وه‌، نه‌لین: ﴿۹۷﴾: تالله إن کنا لفي ضلال مبين ﴿﴾ سو‌یند به‌خوا! ئی‌مه‌ له‌دونیا‌دا له‌سه‌ر لیشی‌وا‌وییه‌کی ئاشک‌رادا بو‌وین، بۆ‌یه‌ وا ئی‌ستا‌یش ئا‌وامان به‌سه‌ر هات ﴿۹۸﴾: إذ نسوبکم برب العالمین ﴿﴾ که‌ئیه‌وه‌مان (نه‌ی بته‌کان!) له‌گه‌ل په‌روه‌ردگاری جیهانه‌کاندا، یه‌کسان وه‌کو‌یه‌ک ده‌په‌رست، جا وا نه‌مرو‌یش ئی‌وه‌ ناتوانن هیچ شتی‌که‌مان بۆ بکه‌ن! وه‌ک ده‌فه‌رموی:

(إنا كنا لكم تبعاً فهل أنتم مغنون عنا من عذاب الله من شيء) (۲۱/۱۴). ﴿ ۹۹: وما أضلنا إلا المجرمون ﴾ وه تهنها سه کرده تاوانباره کان بوون سه ریان لی شیواندین. واته کاتی که سه ر کرده و به کان به بی ده سه لات نه بینن، نه و جا نه که ونه سه رده دم و پتر به دب هختی خو یان ده رنه برن و نه لین: ﴿ ۱۰۰: فما لنا من شافعين ﴾ وائیستاش هیچ تکا کاریکمان نییه، تا تکامان بو بکا و له و ته نگه ژه به رزگارمان ببی ﴿ ۱۰۱: ولا صديق حميم ﴾ وه هیچ دوستیکی نزیک و دلگرم و به سوزیشمان نییه، بتوانی یارمه تیه کمان بدات ﴿ ۱۰۲: فلو أن لنا كرة ففكون من المؤمنين ﴾ خو نه گهر تهنها جاری، گه رانه و همان بو دنیا ده بوو، نه وسا له پرواداران ده بووین، بو نه وه دوو چاری هم سزایه نه بینن، وه که نه فرموی: (إن ذلك لحق تخاصم أهل النار) ۶۴/۳۸. ﴿ ۱۰۳: إن في ذلك لآية ﴾ به راستی له وداستانه ی ئیبراهیم له گه له که ید، سه باره ت به ده سه لات و بوونی خوا. به لگه یه کی زور گه وره هه یه له سه ر بوون و یه کتایی خوا و هاتنی دوا رۆژ ﴿ واما کان اکثرهم مؤمنين ﴾ که چی له گه له نه وه یشدا زور به ی هوز که ی باوه رناکه و له سه ر بی باوه ری خو یان سوورن! ﴿ ۱۰۴: وإن ربك لهم العزيز الرحيم ﴾ بی گومان هه ر په روه ردگار ت به توانایه له سه ر توله کردنه وه له تاوانباران، زوریش میهره بان و دلایه به رامبه ر به باوه رداران، جا که واته توش نه ی موحه ممد ﷺ غه مگین و دل زویر مه به له گه له که ی خو ت، چونکه نه مه سونه تی خوایه.

داستانی نووح و گه له که ی:

ئینجا دوا ی داستانی ئیبراهیم، دپته سه رداستانی باوکی دووهمی ئاده میزاد، پیری پیغه مبه ران (نوح) ﷺ: بویه ده فرموی: ﴿ ۱۰۵: كذبت قوم نوح المرسلين ﴾ هوزی (نوح) یش، په یامبه رانیان به درو خسته وه و، پروایان پی نه هیئان. به لی.. هه رچه نده ته نها له گه له نوح دا روو به روو بوونه وه و به درو یان خسته وه، به لام وه که له گه له گشت په یامبه راندا جه نگابن وایه، بویه فرموی: (كذبت قوم نوح المرسلين). ﴿ ۱۰۶: إذ قال لهم أخوهم نوح ألا تتقون ﴾ نه و دهمی نووحی برای بنه چه بییان پی گوتن: ئایا ئیوه له خوا ناترسن، له په رستنی بتان پاریز ناکه نه؟! ﴿ ۱۰۷: إني لكم رسول أمين ﴾ نه وسا نووح دووشتیان پی نه لی، یه که م: بی گومان من نیراویکی نه مینم بۆتان، واته: له لایه ن خوا وه هه رچیم پی سپیراوه بی زیادو که م پیتان رانه گه یه نم" ﴿ ۱۰۸: فاتقوا الله وأطيعون ﴾ جا که واته له خوا بترسن و، گوپرایه لی منیش بکه له وه ی فرمانتان پی ده دم. دووهم: ﴿ ۱۰۹: وما أسألكم عليه من

أجر ﴾ له جی به جی کردنی نه و نه رکه شمدا داوا ی هیچ کری و مزیه کتان لی ناکه م ﴿ إن أجرى إلا على رب العالمين ﴾ پاداش و کری من هه ر له سه ر په روه ردگاری جیهانه کانه ﴿ ۱۱۰: فاتقوا الله وأطيعون ﴾ ده سا به رده وام له خوا بترسن، گوپرایه لی منیش بکه نه. ﴿ ۱۱۱: قالوا أنؤمن لك ﴾ جا که هیچیان پی نه ما به نوو حیان وت: ئایا ئیغه پروا به تو بینن؟! ﴿ واتبع الأذلون ﴾ له حالیکدا خه لکانیکی په ست و قسه نه زان و هه ژار به دوا وه ته نه. له سووره تی (۲۷/۱۱) دا: (وما نراك اتبعك إلا الذين هم أراذلنا..) هاتووه، که بی باوه رانی (قوره یش) یش هه ر هه مان ره خه یان له موحه ممد ﷺ گرت. ﴿ ۱۱۲: قال وما علمي بما كانوا يعملون ﴾ نوح وتی: خو من عیلم وئاگام نییه نه وان چ کاریکیان کردووه؟! واته: من نازانم پیشه و ئیشیان چی بووه؟ چونکه من پروام ویست لییان، نه وانیش وه لامیان دامه وه و پروایان هیئا. ﴿ ۱۱۳: إن حسابهم إلا على ربی لو تشعرون ﴾ لی کولینه وه له کارو ئیشه کانیان- هه ر بو په روه ردگارمه.. نه گهر هه ست ده که نه ﴿ ۱۱۴: وما أنا بطارد المؤمنين ﴾ وه هه رگیز من دوور خه ره وه ی پرواداران نیم وه که ئیوه داوا نه که نه، ئیدی حالیان هه ر چو ن بی له هه ژاری و دوله مه ندی. ئایه تی (وما أنا بطارد الذين آمنوا) (۲۰/۱۱)، وه (۵۲/۶) وه (۲۸/۱۸) هه ر بو پشتگیری هه مان مه به سه. ﴿ ۱۱۵: إن أنا إلا نذير مبين ﴾ وه من هه ر ترسینه ریکی ئاشکرام بوئیوه، بی جیساوازی له نیوان ده وله مه ندو هه ژاردا ﴿ ۱۱۶: قالوا لئن لم تنته يا نوح ﴾ کاتی بی هیوا بوون، که نووح له کاره که ی خو ی ده س هه لبرگی.. وتیان: نه ی نووح! نه گهر واز له م جو ره قسانه نه هیئی ﴿ لتكونن من المرحومين ﴾ بی گومان له به ردبارانکراوان ده بیت، واته: به ردبارانت نه که ی: نووح یش که نه وه ی بیست، ئیتر ته ماح بر بوو لییان، بویه: ﴿ ۱۷: قال ربی إن قومی کذبون ﴾ وتی: په روه ردگارم! خو ت ئاگاداری، هوز که م پروایان پی نه کردم و به درو یان خسته وه! له سووره تی (۵/۷۱-۷) وه (۱۰/۵۴) دا هه مان مانا و مه به ست هه یه. ﴿ ۱۱۸: فافتح بینی و بینهم فتحا ﴾ جا توله نیوان من و نه واند، برپاریکی ته واد بده و، له یه کمان جیا بکه ره وه ﴿ ونجني ومن معی من المؤمنین ﴾ وه خو م و نه و پروادارانسی له گه لم دان، رزگار بکه ﴿ فأنجناه ومن معی فی الفلك المشحون ﴾ ئینجا نووح و نه وانه ی له گه لی بوون له که شتییه پر که دا رزگارمان کردن. له سووره تی (۱۵/۲۹): دا (فأنجناه وأصحاب السفینة..) هه رچه خت له سه ر نه و مانایه ده کاته وه. ﴿ ۱۲۰: ثم أغرقنا بعد الباقین ﴾ له پاشان نه وانه ش واما نه وه نقوممان کردن. له سووره تی (۱۴/۲۹) وه (۳۷/۱۱) یشدا نه و

مانایه روون کراوه تهوه. ۱۲۱: إن فی ذلک لآیة * به راستی لهوشدا به لگهی زور گه وره هیه، له سهر راستی پیغه مبه ران وتوانایی خوا - وماکان اکثرهم مؤمنین * به لام له گهل نهوه یشدا، زور بهی هوزه کهت ههر بر و ناهینن ۱۲۲: وإن ربک لہو العزیز الرحیم * بی گومان په روه ردگارت ههر نهو زال و به توانایه - ناوا نهکات به سته مکاران که کردی - زور میهره بان و به به زه بیشه له گهل خواناساندا. ینجا بو دل قایم کردنی په یامبه ر ۱۲۳: کذبت عاد المرسلین * هوزی (عاد) یش هه موو په یامبه ران و (هوود) یشیان به دروزن دانا، واته به دروزن زانینی هوود، بروا نه کردند به هه مووان. ۱۲۴: إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون * نهو ده مهی که هوودی برایان - له بنه چه دا - پی گوتن: ثایا نهوه نیوه له خوا شهرم ناکهن و، لئی ناترسن؟! ۱۲۵: إني لکم رسول أمين * به راستی من نیرواویکی راست و نه مینم بوتان ۱۲۶: فاتقوا الله وأطيعون * جا که وایه له خوا بترسن و، به گوئی منیش بکهن ۱۲۷: وما أسألكم علیه من أجر * و من هیچ کری و پاداشیکم له سهر که یاندنی په یامه که مدا، له نیوه ناوی * إن أجری إلا علی ربی العالمین * به لکو مزو پاداشتم ههر له سهر په روه ردگاری جیهانه کانه. به لئی.. نه م پیغه مبه ره به ریزانه (نوح، هوود، صالح، لوط، شوعه یب) ۱۲۸: هم هقیقه ته یان - مزو کریمان له نیوه ناوی - هه موو وهک یهک راگیاندا. نه مهش به لگهی به بو نهوه که پیغه مبه ران ههر هه موو یهک به رنامه یان هه بووه ۱۲۹: أتنبون بكل آية تعيثون * هوود پاش نهوه له مه به سته که ی بوویه وه.. پییان نه لیت: ثایا نیوه له هه موو جیگایه کی به رزو بلند - به بی پیویست - به لکو له رووی هه واو ناره زوو وخونواندن و یاری و لاقرتی و نیشاندانی ده سلات به سهر خه لکیدا، ساختمانی گه وره گه وره دروس ده کهن؟ ۱۳۰: وتتخذون مصانع لعلکم تخلدون * وه کو شک و قه لای زور مه حکم و هوزی گه وره گه وره ساز نه دن؟ وا ده زانن که هه میشه ده میننه وهو ده ژین. (الریع: ما ارتفع من الأرض، جمع ریع، یقال: کم ریع ارضک؟ أی: کم إرتفاعها، قال قتادة: الریع: الطريق. ۱۳۰: وإذا بطشتم * ههرکات په لامارو هه له تیش به رن بو توله وه رگرتنه وه * بطشتم جبارین * به شیوه یه کی زوردارانه و بی به زه بیبانه، هیژش و هه له ت ده بهن! ۱۳۱: فاتقوا الله وأطيعون * جا له خوا بترسن و شهرم بکهن و گوپرایه لی منیش بکهن ۱۳۲: واتقوا الذي أمركم بما تعلمون * وه لهو خوا به بترسن که خوتان نه زانن چی پی داوون.

هوودو عادی قهومی:

لهم چند ثایه ته شدا خوی میهره بان گهل لهو نیعمه تانه ی دای به نه ته وه که ی هوود ده خاته روو: ۱۳۳: أمدمک بأنعام وبنین * ۱۳۴: وجنات وعیون * مالات و کوران و باخات و، کانیاوو

قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٣﴾ إِنَّ حِسَابَهُمْ إِلَّا عَلَيَّ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١٣٤﴾ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٥﴾ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٣٦﴾ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَنْبُحْ لَنَا كُفْرٌ مِّنَ الْأَمْجُومِ ﴿١٣٧﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي قَدْ جِئْتُكَ بِبَيِّنَاتٍ مِّنْ رَبِّي وَأَنْتَ أَفْضَلُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتَحَاوَجَجْنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٨﴾ فَأَجَبْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١٣٩﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ ﴿١٤٠﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٤١﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٢﴾ كَذَبَتْ عَادُ الْأَمْرُسَلِينَ ﴿١٤٣﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٤﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا وَأَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٦﴾ أَتَنْبُونَ بِكُلِّ رِيحٍ مَّاءٍ تَقْبِثُونَ ﴿١٤٧﴾ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلَدُونَ ﴿١٤٨﴾ وَإِذَا طَشْتُمْ بِطَشِّ جِبَارِينَ ﴿١٤٩﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا وَالَّذِي آمَرْتُكُمْ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٠﴾ أَمُرُّكُمْ بِأَنْعَمِ رِيحٍ وَخَسَنَ وَعُيُونٍ ﴿١٥١﴾ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٢﴾ قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَزَّتْ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَارِثِينَ ﴿١٥٣﴾

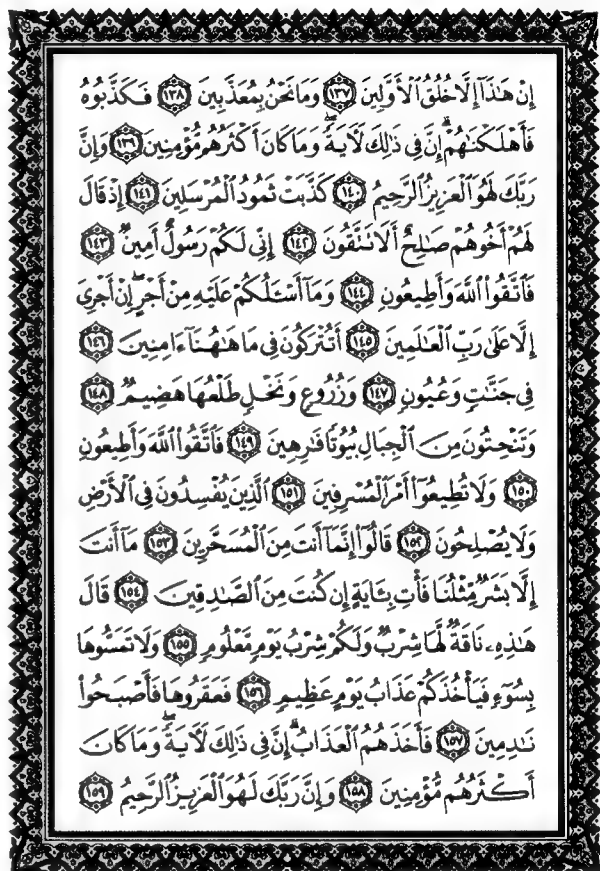
رووبارو جوگهی زوری پی به خشین (نه ی هوزی هوودا)، ده حق نییه که له خوا به شهرم بکهن؟ ۱۳۵: إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم * به راستی من نه ترسم نیوه دوو چاری سزای روژیکی گه وره بین، نه گهر به ردهوام بن له سهر بی پرواییتان، دیاره هوود به ردهوام ههر ناموزگاریانی کرد، نه وانیش له وه لا ما: ۱۳۶: قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الواعظين * وتیان: لای نییه یه کسانه ناموزگاری بکهیت، یا نه یکه ی؟! "نییه گرنگی نادهینی و مه به ستمان نییه و لیست وهر ناگرین" ۱۳۷: إن هذا إلا خلق الأولين * چونکه نه م ثایینه ی که تو هیناوته، جگه له درووده له سه ی پیشینان نه بی، شستیکی تر نییه ۱۳۸: وما نحن بمعذبين * و نییه هه رگیز سزا دراو نابین وهک تو نه لئی. ۱۳۹: فكذبوا فأهلكناهم * جا به دروویان خسته وهو (بروایان پی نه هیئا) نییه یش له ناومان بردن، نه وه بوو (با) یه کی زور ساردی کوشنده مان بو هه لکردن و له ریشه ی هیئان ۱۴۰: إن فی ذلک لآیة * به راستی

له و دهست وهشاندهدا بهلگه‌ی زور گه‌وره هه‌یه بو دهسه‌لاتمان ﴿وما كان أكثرهم مؤمنين﴾ كه چي هه زوريه‌ی هوزه‌كه‌ت (ئه‌ی پيغه‌مبه‌ر!) باوه‌ر ناهيئن ﴿١٤٠﴾: وان ريك له‌و العزيز الرحيم ﴿به‌راستی په‌روه‌ردگارت زور به‌دهسه‌لاته، ئاوا ئه‌كات به‌دوژمنان كه كردي، ميه‌ره‌بانيشه بو دوستانى خوى.

له‌سه‌ر په‌روه‌ردگارى جيهانه‌كانه.

ئينجا به چهند شتيك ئه‌يان ترسيئي كه ئه‌گه‌ر لاسار بن، ده‌ره‌نجام خوا قاريان لي ده‌گريئ، يه‌كه‌م: ﴿١٤٦﴾: أتركون فيما ههنا آمين * ١٤٧: فى جنات وعيون ﴿١٤٧﴾: ثايا ئيويه پيتان وايه هه‌ر ئاوا له‌م دونيايه‌دا به‌خوشى و بئى ترس له‌سزا، وه له‌ناو ئه‌م باخ و باخات و كانياوه‌دا ده‌ميننه‌وه و "پاده‌بويسرن" ﴿١٤٨﴾: وزروع ونخل طلعه‌ها هضم ﴿١٤٩﴾: و كشتوكال و باخه خورماي‌خواه‌ن به‌رش‌يسرين و، شكوفه‌ نه‌رم و ناسك و به‌تامدا؟! دياره و لاتى سه‌موود، ولا تيكي پر له‌كانياو و باخ و جوړه‌ها ميوه‌و دره‌خت بووه. دووه‌م: ﴿١٤٩﴾: وتحتون من الجبال بيوتا فارهين ﴿١٥٠﴾: وه به‌خوشى وشاده‌مانى، له‌كى وه‌كان خانوو شويني خوش ده‌تاشن. گه‌لى صالح عليه‌السلام زور حه‌زيان له‌مال و خانووى جوان و، خوړاكى خوش و رابواردن بووه، وه ته‌مه‌نيشيان زور دريژ بووه. ته‌فسيري (ساوى) ئه‌ليئت: هى وايان هه‌بووه، سئ سه‌د سال، تا هه‌زار سال ژباوه ﴿١٥٠﴾: فاتقوا الله وأطيعون ﴿١٥١﴾: جا له‌خوا بترسن و گوپرايه‌لى منيش بكن، چاكيش بزانن كه من هه‌ر خيبرى ئيوه‌م ئه‌وى، ده‌مه‌وى خوا قارتان لي نه‌گرئ. سئيه‌م: ﴿١٥١﴾: ولا تطيعوا أمر المسرفين ﴿١٥٢﴾: وه به‌فرمانى هه‌له‌روو له‌سنوورده‌رچووه‌كان مه‌كن ﴿١٥٢﴾: الذين يفسدون فى الأرض ولا يصلحون ﴿١٥٣﴾: ئه‌وانه‌ى له‌زه‌ويدا فه‌سادو خراپه‌ ئه‌كن و، هه‌رگيز هه‌وى چاك سازى‌ناده‌ن، مه‌به‌ست به‌مانه، ئه‌و نو ده‌سته‌يه كه خوا ئه‌فه‌رموى: (وكان فى المدينة تسعة رهط يفسدون فى الأرض ولا يصلحون) ٤٨/٢٧... ﴿١٥٣﴾: قالوا إنما أنت من السحرة ﴿١٥٤﴾: كاتئ په‌كيان كه‌وت و هيچيان بو نهمايه‌وه، كه‌وته‌ن گومان دروستكردن له‌دلى خه‌لكه‌كه‌داو وتيان: به‌راستى تو -ئهى صالح!- ببئى و نه‌بئى ده‌ستت جادووت لي‌كراوه‌و، ئه‌قل و ژپريت له‌ده‌ست‌داوه، جا له‌به‌ر ئه‌وه قسه‌ى تو، لاي ئيمه‌ ببئى نرخه‌و ره‌واجى نبيه ﴿١٥٤﴾: ما أنت إلا بشر مثنا ﴿١٥٥﴾: هه‌ر مرويه‌كى وه‌كو ئيمه، له‌وه به‌ولاوه شتيكى تر نيت، ئيتىر چوون بى‌روات ببئى بكه‌ين وه‌حييت بو هاتووه؟! ﴿١٥٥﴾: فات بآية إن كنت من الصادقين ﴿١٥٦﴾: ده‌ ئه‌گه‌ر شيت نيت و، له‌راستبئي‌زانى به‌لگه‌يه‌كمان بو بيئه‌ كه راستى تو بسه‌ليني ﴿١٥٥﴾: قال هذه ناقة ﴿١٥٦﴾: وتى: ئه‌مه وشريكه‌و، مو‌عجيزه‌ى منه بو‌تان.

(ئيبين كه‌سير) ئه‌لى: داوايان له‌سالح كرد عليه‌السلام له‌ به‌ردىكى ره‌ق و ته‌ق وشترى بيته‌ ده‌رى و، هه‌ر خي‌راش به‌چكه‌يه‌كى ببئى، ئه‌وسا (سالح) يش عليه‌السلام په‌يمانى لي وه‌رگرتن كه: پاش ئه‌وه ده‌بئى بسروا بيئن، ئه‌وانيش قبوليان كرد، ئيتىر (سالح) يش عليه‌السلام له‌خوا پارايه‌وه بو جيبه‌جئى بوونى داواكه‌يان، پاشان ئه‌و به‌رده‌ى

سالح و سه‌موودى قه‌ومى:

دواى چيرؤكى (عاد وهوود)، باسى داستانى گه‌لى (سه‌موود) يش ده‌كا و، ئه‌فه‌رموى: ﴿١٤١﴾: كذبت ثمود المرسلين ﴿١٤٢﴾: هه‌موود (سالح) يان به‌دروژن داناو بى‌روايان ببئى نه‌هينا، به‌دروژن زانينى پيغه‌مبه‌رىك، وه‌ك به‌دروژن زانينى هه‌موو په‌يامبه‌رانيان وايه ﴿١٤٢﴾: إذ قال لهم أخوهم صالح ألا تتقون ﴿١٤٣﴾: ئه‌وكاته‌ى كه صالحى برايان -له‌بنه‌چه‌دا- ببئى گوتن: ئه‌رى ئيوه له‌خوا ناترسن؟! ﴿١٤٣﴾: إني لكم رسول أمين ﴿١٤٤﴾: ببئى گومان من په‌يامبه‌رىكى ئه‌مين و ده‌ست پاكم بو‌تان ﴿١٤٤﴾: فاتقوا الله وأطيعون ﴿١٤٥﴾: جا كه‌واته له‌خوا بترسن و، گوپرايه‌لى منيش بكن، چونه‌كه من نيرراوى ئه‌وم بو لاي ئيوه و هه‌ر له‌خويشتانم ﴿١٤٥﴾: وما أسألكم عليه من أجر ﴿١٤٦﴾: وه له‌سه‌ر راكه‌ياندنى په‌يامه‌كه‌م هيچ كرى و مزه‌يه‌كتان لي داوا ناكه‌م ﴿١٤٦﴾: إن أجرى إلا على رب العالمين ﴿١٤٧﴾: كرى و پاداشم ته‌نھا

و اطیعون ﴿ جا له خوا بترسن و، فرمانی منیش جی به جی بکهن ﴿ ۱۶۴: و ما أسألكم عليه من أجر ﴿ وه من داوای هیچ جوړه مزو پاداشتیکتان لی ناکم له بهرامبر راگیانندن په یامه که مدا ﴿ ان أجری إلا علی رب العالمین ﴿ کری و پاداشی من هر له سر بهرومردگاری جیهانه کانه، یتتر هیچم له نیوه ناوی، نهوه نه بی

نهوان دهست نیشانیان کردبوو لهت بوو و، نهو وشتری لی هاته دهری، که چی زوربه یان باوه پریان هرنه هیناو، نهوش قسه یان بوو! ﴿ لها شرب ولکم شرب یوم معلوم ﴿ یوځوی به شه ناوی ځوی هیه، بو نیویش به شه ناوی روژیکی دیاری کرواتان هیه، بل لی نهو روژه که وشتره که نوره ناوی نهو بویه به تنها ځوی ناوه که ی نه خواردهوه، یتتر له سره ناوی خه لکه که دا نزیک نه ده بوو یوه ﴿ ۱۵۶: ولا تمسوها بسو ﴿ دهستی بوی مه بهن و هیچ جوړه زیانکی پی مه گیه بن، نه په یکردنی و نه لیدانی ﴿ فیأخذکم عذاب یوم عظیم ﴿ دنا سزای روژیکی گوره یه خه تان نه گریټ ﴿ ۱۵۷: ففقروها ﴿ که چی قسه که ی صالحیان شکاندو، وشتره که یان په ی کردو کوشتیان ﴿ فأصبحوا نادمین ﴿ دواپیش له کاره که یان په شیمان بوونه وه ﴿ ۱۵۸: فأخذهم العذاب به لام په شیمانی لهو کاته دا بی که لکه، یتنجا خیرا سزای خوا درگای پی گرتن، نهوه بوو له ژنر پیانه وه زهوی له رزه گرتنی و، له سره ووشیانه وه بهر ده باران کران وقریان تی کهوت ﴿ ان فی ذلک لآیه ﴿ بی گومان له ودهست وه شاندا به لکه یه کی گوره هیه بو ده سلات و قاری خوا ﴿ وما کان اکثرهم مؤمنین ﴿ که چی هیشتای زوربه ی هوزه کهت (نه ی پیغه مبهرا) باوه ناهین! ﴿ ۱۵۹: وإن ربک لهو العزیز الرحیم ﴿ وه به راستی بهرومردگاری توال و به توانایه، هر چی نه کات نه یکات و، دلاواو میهره بانیشه بهرامبر به صالحان و راسلان.

داستانه که ی لووت و قهوه که ی:

که گویم بو راپگرن. یتنجا سه رزه نیشتیان نه کات له سره داهینانی نهو کاره ناشیرینه یان و پی ناخوش بوون و بیزاری ځوی دره نه بری بهرانبهری و نه لی: ﴿ ۱۶۵: أتأتون الذکران من العالمین ﴿ نه ری له ناو نه وه موو خه لکه دا نیوه درونه لای نیره کان و، ثاره زووتان له گهل نهواندا جیهه جی ده کهن ﴿ ۱۶۶: وتذرون ما خلق لکم ربکم من أزواجکم ﴿ وه خیزان و هاو لوفی خوتان که خوا بو ی دروست کردوون و لا دهنین! ﴿ بل أنتم قوم عادون ﴿ به لکو نیوه هر گه لیکی زور دهست دریکه رو ناره سمن و سرکه شن ﴿ ۱۶۷: قالوا لئن لم تنته یا لوط لتکونن من المخرجین ﴿ کاتی که هیچیان پی نه ما! کهوتنه هره شه ووتیان: نه ی لووت! نه گهر واز له قسانه نه هینی سوور بزانه له دره کراوان نه بی واته: شاربدهرت نه کهین ﴿ ۱۶۸: قال إنی لعلکم من القالین ﴿ لووت وتی: به راستی من قهلس و بیزارم له کارو کردهوتان ﴿ ۱۶۹: رب نجنی وأهلی مما یعملون ﴿ لووت نزای لیان کردو وتی: نه ی بهرومردگارم! خوم

نه مه له خواره ده دیت هوال و به سره هاتی هوزه که ی (لووتی کوری هارانی کوری نازه ری) برازای یتبراهیمی خه لیل، هر له سره ده می یتبراهیمدا خوا (لووت) ی کرده پیغه مبهرو ناردی بو نهو هوزه گوره یه که له (سه دووم) وشاره کانی دهووربه ریدا نه ژیان و، دره نجامیش خوا له ناوی بردن و، جیگا که یانی کرده دریاچه یه کی بوگه نی فاسیدو خراب و نیو بانگی به (شاره ویزان بووه کان) درکرد، نهوشوینش له نزیکی (بیت المقدس) ودهووربه ری (عومان) وشاره کانی (که ره ک) ی شام دایه. ﴿ ۱۶۰: کذبت قوم لوط المرسلین ﴿ هوزی (لووت) هه موو په یامبه رانیان به دروژن داناو، پروایان پی نه هینان واته: پروا نه هینانیان به لووت وک هه موو پیغه مبهران به درو خرابنه وه وایه ﴿ ۱۶۱: إذ قال لهم أخوهم لوط ألا تتقون ﴿ کاتی که لووتی برایان له بنه چدها پی وتن: نه ری نیوه له خوا ناترسن و، ته قیه ی ناکه ن ﴿ ۱۶۲: إنی لکم رسول أمین ﴿ بی گومان من په یامبه ریکی دهست پاک و دلسوزو نه مینم بوتان ﴿ ۱۶۳: فاتقوا الله

و مال و خیزانم "لەسزای" ئەو ئاكارەى ئەوان ئەى كەن رزگار بكە ﴿ ۱۷۰ ﴾: فنجیناه و أهله أجمعین ﴿ خواش نزاكەى وەرگرت و فەرمووی: ئیئەش لوت و خیزانیمان هەموویان لەو سزایە كە ھاتە سەریان رزگار كرد ﴿ ۱۷۱ ﴾: إلا عجزا فی الغابین ﴿ تاقە پیرەژنیك نەبیت، ژنەكەى لووت، ئەو لەناویاندا نەبیت مایەو و تیاچوو، چونكە ئافرەتییكى بەدكارو خراپ بوو، برۆای بەلوت نەهیناو لەگەڵ دەرنەچوو وەك لەسوورەتەكانی: (أعراف) و (ھوود) و (حیج) دا ھاتوو. ﴿ ۱۷۲ ﴾: ثم دمرنا الآخرین ﴿ لەپاشا خەلكەكەى ترمان ئەوانەى شوینی لووت نەكەوتن قرتی خست و بەتوندی فەوتاند ﴿ ۱۷۳ ﴾: وأمطرنا علیهم مطرا ﴿ وە بەسەختی وەك لیزمەى باران بەرد بارانمان كردن ﴿ فساء مطر المنذرین ﴿ چ بارانیكى خراپ و بەد بوو بارانی ترسینراوەكان ﴿ ۱۷۴ ﴾: إن فی ذلك لآیة و ماكان أكثرهم مؤمنین * ۱۷۵: وإن ربك لھو العزیز الرحیم ﴿ ئەو دوو ئایەتە لەپشتەرەو چەند جارێ تر ھاتمان كردوون.. بگەرێرەو ھەبۆ.

(مەرغی) ئەلیت: دکتۆر (ئۆلیرایت) ھەلسا بەچەند تاقیکردنەو ھەك لە دۆل و شیوەكانی (ئوردون) و دەورووبەری دەریای مردو (البحر الميت - بحیرە لووت) دا، بۆ ئەو ھەى بۆی رۆشن بێتەو: ئایا راستە سەدووم و ھەموورە و سێ شارەكەى تر كە لەسەردەمى لووتدا تیاچوون لەویدا بوون؟ جادوای لیکۆلینەو ھەكەى بریارى دا: بەلێ ئەو شارە كاولكرائە لەوێ بوون، ئەمەیش شتیكى تازە رووداوو ناوازە نییە، بەلكو گەلێ جار زەمین لەرزەو تەقینەو ھەى زەوى روویداو، كە چەندەھا شارو شارۆچكەى وێران كردووە ھەروەكو ئیستایش زۆر ھەبە.

شوعەیب و خاوەن دەھلانەكەى:

﴿ ۱۷۶ ﴾: كذب أصحاب الأيكة المرسلین ﴿ ئەمەیش چیروك و داستانى شوعەیب و عليکە خاوەنانى باخە چرو پرەكە (أصحاب الأيكة) یە كە لەنزىك شارى (مەدیەنە) وە دەژیان، ھەموویان پەيامبەرانیان بەدرۆزن داناو برۆیان پێ نەهینان، دیارە لیڕەیشدا مەبەست تەنھا شوعەیبە عليکە. (الایك: الشجر الملتف الكثير، واحده: أیكة) ﴿ ۱۷۷ ﴾: إذ قال لهم شعيب ألا تتقون * ۱۷۸: إني لكم رسول أمين * ۱۷۹: فاتقوا الله وأطيعون * ۱۸۰: وما أسألكم عليه من أجر إن أجرى إلا على رب العالمین ﴿ راقەى ئەم كۆمەلە ئایەتەش لەپێشەو ھە كراو، بۆیە لیڕەدا دووبارەى ناكەمەو.. جا لە دواى ئەو پەندو ئامۆزگارییانە، پەنجە ئەخاتە سەر كەم و كوورتى و ناتەواویەكانیان و ئەفەرموئى: ﴿ ۱۸۱ ﴾: أوفوا الكيل

ولا تكونوا من المخسرین ﴿ لە پێوانەدا بەتێرو تەسەل بۆ خەلك پێوانە بكەن و لەوكەسانە مەبەن كە زەرەرو زیان بەخەلك ئەگەینەن و پێوانەیان ناتەواوہ ﴿ ۱۸۲ ﴾: وزنوا بالقسطاس المستقیم ﴿ وە كێشانەشتان بە تەرازوویەكى راست و دروست بكەن و مافى خەلكى بدەن ﴿ ۱۸۳ ﴾: ولا تبخسوا الناس أشياءهم ولا تغتوا فى الأرض مفسدين ﴿ كەل و پەل و شتومەكى خەلكى مەشكێن، كەم نرخ و سووك سەیرى مەكەن و لییان كەم مەكەن، وە فەسادو گێرە شیونیش مەكەن لەعەرزدا، واتە: بێ باكانە دزى و تالان و برۆو زەوت كردن و.. ھتد مەكەن ﴿ ۱۸۴ ﴾: واتقوا الذى خلقكم والجبلة الأولین ﴿ ھەر لەو خوايە بترسن كە ئێو ھە كەسانى تری پێشووى دروست كرد (الجبلة و الجبلة و الجبل و الجبل و الجبل لغات، وهو الجمع ذو العدد الكثير). ﴿ ۱۸۵ ﴾: قالوا إنما أنت من السحرة ﴿ لەو ھەلامدا وتیان: بەراستى تۆ (ئەى شوعەیب!) بێ و نەبێ جادووت لێكراوہ ﴿ ۱۸۶ ﴾: وما أنت إلا بشر مثنا ﴿ وە تۆش ھەر ئادەمیزادىكى لەوە زیاتر نیت ﴿ وإن نظنك لمن الكاذبین ﴿ وە ھەروا گومانى لێدەكەین ھەر لەدرۆزەكانى و درۆ ئەكەیت كە ئەلیت پەيامبەرى خوا ﴿ ۱۸۷ ﴾: فأسقط علينا كسفا من السماء إن كنت من الصادقین ﴿ دەسا ئەگەر راست ئەكەیت و لە راستگۆیانیت چەند پارچە (بەرد) یكمان لەئاسمانەو بەسەرا ببارینە با لەناومان ببەن! ئەوانە پێیان وابوو ھەرگیز شتى وا ناییت، بۆیە داواى ئەو ھەیان دەكرد: ﴿ ۱۸۸ ﴾: قال ربى أعلم بما تعملون ﴿ شوعەیب عليکە و تى: پەرورەدگارم بە كاروكردارەكانتان زاناترە، جا ئەگەر شیاوى ئەو ھەب، ئەوا بێ گومان سزاتان ئەدات، ئەگینا سەتەمتان لێ ناكات. ﴿ ۱۸۹ ﴾: فكذبوه فأخذهم عذاب يوم الظلة ﴿ جا سەرەنجام برۆیان بە (شوعەیب) نەكردو، كردیان بە درۆو ئینجا لەسەر داواى خۆیان سزای رۆژى ھەورەكە گرتنى، راقەكەرانى قورئان ئەلین: خواى تۆلەسین لەو رۆژەدا گەرمایەكى سەيرو سەمەرى بۆ ناردن كە (۷) رۆژ لەناویاندا مایەو، وە لەتاو ئەو گەرمایەدا مال و شوینەكانى خۆیانیان چۆل كردو ھەلاتن بۆ دەشت و چۆلاى لەپاشا خوا ھەورێكى زۆر چرو پرى بۆ ناردن و، سەیبەرى لە سەر كردن، فێنكیان بوویەو، یەكتریان بانگ دەكردو، ھەرھەموویان جەم بوون لەژێر ھەورەكەدا.. ئینجا خوا ئاگرێكى بۆ ناردن و ھەموویانى سووتاند ﴿ ئەو كان عذاب يوم عظيم ﴿ بەراستى ئەوسزایە، سزای رۆژىكى گەورە بوو ﴿ ۱۹۰ ﴾: إن فى ذلك لآیة ﴿ بەراستى لەو تۆلەشدا بەلگەى زۆر گەورە ھەبوو بۆ دەسەلاتى خواى بەتوانا ﴿ و ما كان أكثرهم مؤمنین ﴿ كەچى لەگەل ئەو ھەشدا زۆربەى ھۆزەكەت برۆا ناھینن ﴿ ۱۹۱ ﴾:

وان ربك لهو العزيز الرحيم ﴿ بي گومان پهروه دگاری تو زور به توانا و زاله به سهر هموو شتی کدا، میهره بانیسه، بهرام بهر هه رکه سینک به راستی پرووی تی بکات.

لیزه داهه (۷) داستانه که - که خوا بو په یامبهری گپړانه وه - کو تاییان دیت، حیکمه تیش له گپړانه وه یاندا، نه وه بوو که پیغه مبه، نه وه ند بی تاقهت و سوور نه بیت له سهر باوه رهیانی هوزو نه ته وه که ی، چونکه نه وه په یامبه رانه ییش (علیهم الصلاة والسلام) بهر له و هاتون، له گه له نه وه هموو هه له یاندا، له گه له نه ته وه که یاندا، هه به گو ییان نه کردن و باوه ریان نه هیئا، هه تا خوی کار جوان قاری لی گرتن هه روه که له سی سووره تدا شیوه ی قارو له ناوبردنه که ی باس کردوه، شیایو باسه هه شوینه ی به پیی گونجاوو شیایو خوی، بو نمونه: له. (نه عراف) دا، به زه مین له رزه و (ره جفه) گرتنی، پاش نه وه ی نه وان پیغه مبه رکه یان هیئا به له رزه و پنیان گوت: (لنخرجنک یا شعيب والذين آمنوا منک من قريتنا أو لنعودن فی ملتنا). له (هوود) یشدا نه وان گالته ولا قرتیان نه کرد: (أصلا تکر تأمرک أن تترك ما یعبد آباؤنا أو أن نفعل فی أموالنا ما نشاء إنک لانت الحليم الرشید) که واپوو شیایو (صیحه) و شریخه یه که بوون بو ده مکتو کردنیان، بویه (واخذت الذین ظلموا الصیحة). لیزه شدا عینادی و ینکاری زوریان ده کرد، بویه به وگره بایه زوو له ناوبران، وه که فهرموی: (فأخذهم عذاب يوم الظلة..). جا دوی باس کردنی داستانی نه وه په یامبه رانه و گه له کانیان، و بو جاری کی تر دینه وه سه ریاسی قورئان، نه وه قورئانه ی و اباسی نه وه داستانه نه کات، وه که ده فهرموی: ﴿ ۱۹۲: وانه لتزیل رب العالمین ﴾ بی گومان نه وه قورئانه نیروای پهروه دگاری جیهانه کانه ﴿ ۱۹۳: نزل به الروح الامین ﴾ جویره نیلی ده ستپاک و نه مین هیئا به خورای ﴿ ۱۹۴: علی قلبک لتکون من المنذرین ﴾ * ۱۹۵: بلسان عربی مبین ﴿ بو سهر دلی تو، تا بیته یه کی له ترسینه ران و خه لکی پی بترسینی، نه مه ییش به زمانیکی عه ره بی روون و ناشکرا دابه زینراوه، واته: به زمانی قوره یشه، تا هیج بروبیانوو یه کیان نه مینی.

قورئان له کتیبه کانی پیشوودا ناوی هه یه:

﴿ ۱۹۶: وانه لفی زبر الاولین ﴾ به راستی ناوو باسی نه وه قورئانه له نامه ی په یامبه رانی پیشووشدا هاتوو ﴿ ۱۹۷: أولم یکن لهم آیه ﴾ ثایا نه م نیشانه بو نه وان بهس نییه، له سهر راستی قورئان ﴿ أن یعلمه علماء بنی اسرائیل ﴾ که زانایانی به نی ئیسرائیل (وه که عه بدوللای کوری سه لام و، سه لان) نه ی زان و ناگادارن

که له (تهورات و ئینجیل) دا باسی قورئان هاتوو. نه وان لییان نه پرسین، نه مانیش نه یان وت کاتی هاتنیان هاتوو ﴿ ۱۹۸: و لو نزلناه علی بعض الأعجمین ﴾ خو نه گه ر نه م قورئانه مان به وه هموو رهوانی بیزیه وه بو هه ندی (نه عه جه می) نار دبا، له باتی نه وه ی که ئیستا بو پیغه مبه ریکی عه ره بی زمانپاراو هاتوو ﴿ ۱۹۹: فقرأه

وَاتْلُوا الَّذِیْ خَلَقْکُمْ وَالْجِلَّةَ الْأَوَّلِیْنَ ﴿۱۹۸﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِیْنَ ﴿۱۹۹﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِنْ نَطْلُکَ لَمِنْ الْکَذِبِیْنَ ﴿۲۰۰﴾ فَأَسْقِطْ عَلَیْنَا کِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ کُنْتَ مِنَ الصَّادِقِیْنَ ﴿۲۰۱﴾ قَالَ رَبِّیْ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۲۰۲﴾ فَکَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ یَوْمَ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ یَوْمَ عَظِیْمٍ ﴿۲۰۳﴾ إِنَّ فِیْ ذَٰلِكَ لَآیَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِیْنَ ﴿۲۰۴﴾ وَإِنْ رَبَّکَ لَمَوْءِیَّ الْعَزِیْزُ الرَّحِیْمُ ﴿۲۰۵﴾ وَإِنَّهُ لَنَزِیْرٌ لِّرَبِّ الْعَالَمِیْنَ ﴿۲۰۶﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِیْنُ ﴿۲۰۷﴾ عَلَی قَلْبِکَ لِتُکَوِّنَ مِنَ الْمُنذِرِیْنَ ﴿۲۰۸﴾ یَلْسَانُ عَرَبِیٍّ مُّبِیْنٍ ﴿۲۰۹﴾ وَإِنَّهُ لَفِی زُبْرِیْ الْأَوَّلِیْنَ ﴿۲۱۰﴾ أَوْ لَوْ کُنْتُمْ لَا یَعْلَمُونَ عَلِمْتُ أُنَبِّئُ بِمَا لَمْ یَدُلُّ ﴿۲۱۱﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَی بَعْضِ الْأَعْجَمِیْنَ ﴿۲۱۲﴾ فَقَرَأَهُ عَلَیْهِمْ مَا کَانُوا بِهٖ مُّؤْمِنِیْنَ ﴿۲۱۳﴾ کَذَٰلِكَ سَلَكْنَاهُ فِی قُلُوبِ الْمُجْرِمِیْنَ ﴿۲۱۴﴾ لَا یُؤْمِنُونَ بِهٖ حَتَّى یُرَوُّا الْعَذَابَ الْأَلِیْمَ ﴿۲۱۵﴾ فِیْآتِیْهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا یَشْعُرُونَ ﴿۲۱۶﴾ فِیَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنظَرُونَ ﴿۲۱۷﴾ أَفِیعَذَابًا یَسْتَعْجِلُونَ ﴿۲۱۸﴾ أَفَرِیتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِیْنَ ﴿۲۱۹﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا کَانُوا یُوعَدُونَ ﴿۲۲۰﴾

علیهم ماکانوا به مؤمنین ﴿ بویانی خویند بایه ته وه، له عینادیدا هه ر پروایان پی نه ده کرد. ﴿ ۲۰۰: کذلک سلکناه فی قلوب المجرمین ﴾ هه ر چو نیکی که نه گه ر نه م قورئانه بو پیایوکی نه عه می هاتبا پروایان نه ده کردو نه نجامه که ی هه ر نه وه ده بوو، هه رئاوایش خستمانه دلی تاوانبارانه وه، هه رچه نده به زمانی خویشیان بیت ﴿ ۲۰۱: لا یؤمنون به ﴾ که له بهر عینادی خویان پروای پی ناھنین ﴿ حتی یروا العذاب الالیم ﴾ تا به چاوی سهر سزا ئیشه که ده بینن ﴿ ۲۰۲: فیآتیهم بغته وهم لا یشعرون ﴾ جا کتوپریش بیته لایان و هه ستیش نه که نه به هاتنی ﴿ ۲۰۳: فقولوا هل نحن منظرون ﴾ نه و جا له په شیمانیدا: بلین: ناخو ئیتر بو ماوه یه که مؤله تمان پی دهری؟ تا پروا بیئین، خو نه یشرانن که جاری کی تر مؤله ت و گه رانه وه نییه، به لام چی بکه نه له ناچاریدا ده بی هه ر نه وه بلین. (مقاتل) ده لی: هاو به شدانه ره کان به پیغه مبه ریان ده وت: ئیتر تاکه ی تو هه ر به لیئنی سزامان پی نه ده بیت و

بەخۋاي زۆر زال و بەدەسلەت و زۆر مېھرىبان پىشت بېستە،
چۈنكى ھەرگىز ئەو دەس لە دۇستانى خۇي بەرنادا ﴿ ۲۱۸ :
الذی یراک حین تقوم ﴾ ئەو خۋايەي كە تۆ دەبىنى كاتى بەئىۋارە
ئەۋەستى بۇ نۆيۇز بە كۆمەل "ۋەيان بەتەنھا لە شەۋگارد ﴿ ۲۱۹ :
وتقلبک فی الساجدين ﴾ ھەلسۈكەۋتت لەناۋ رېزى سۆژدە بەرانا
دەبىنى، واتە: ئەگەر ھەر خۇت بېت، يان لەگەل كۆمەلئىكدا
بېت، ئەو ھەر ئەتېنىۋ، چاۋى لىتەۋەيە ﴿ ۲۲۰ : ئە ھو
السمع العلم ﴾ بەراستى ھەر ئەۋىشە زۆر ژنەۋا، ھەموو چىپەيەك
ئەبىستى، زۆرىش بە ئاگاۋ زانايە، بەھەموو جىمۇجولئىكيان.

شيانىن لاي كى دىن؟

لەپىشەۋە وتيان: قورئان شەياتىن ھىناۋىيەتى بۇ موھەممەد ﷺ.
جاۋا ئىستا رەتى ئەداتەۋە ئەفەرەمۇ: ﴿ ۲۲۱ : هل أنبئکم علی
من تنزل الشياطين ﴾ ئايا پىتتان بلىم شەيتانەكان بۇلاي كى دىن؟
﴿ ۲۲۲ : تنزل علی کل آفاک أئیم ﴾ ئەۋان بۇلاي پىۋايكى زۆر
دروژن و بوختانچى و گوناھكار دادەبەزن "ۋەك خۇتات ئەيان ناسن،
نەك بۇلاي موھەممەد ﷺ كەچەندە راستگۇۋ دەستپاكە ﴿ ۲۲۳ :
يلقون السمع وأكثرهم كاذبون ﴾ گوئى لەفرىشتە رادەگرن و،
پاشان ھەرچى ئەبىسەن ئەى دەن بەگوئى فالىچى و دۇستەكانى
خۇياندا، بەلام لەھەمان كاتدا زۆر بەشيان دروژن و بۇخۇشيان
شتىكەي تىكەلدەكەن، كەۋاتە: ئىۋە بىروايان پى مەكەن. لە
فەرمودەيەكىشدا ھاتوۋە: ((تلك الكلمة من الحق يحفظها الجنى
فيقرقها - أی یرددھا - فى أذن وليه كقرقرة الدجاج فيخلطون معها
أكثر من ماء كذبة)) (رواه البخارى). كە خاتوۋ عائىشە ئەلى:
خەلئىك پىرسىارى (كاھن، فالىچى) يان لەپىغەمبەر ﷺ دەكرد،
ئەۋىش فەرەمۇ: ((إنهم ليسوا بشىء)) بەراستى ئەۋانە شتىكى
ئەۋتۇنىن، وتيان: ئاخىر گەلى جار قسەئەكەن و بەراستىش
دەرئەجى...! ئەۋىش فەرەمۇ: ((تلك الكلمة..)) ئەۋى كە بەراست
دەرئەجى، ھەر ئەۋەيە كە جىننىيەكان ئەى فرېنن و ئەى خەنە گوئى
دۇستانى خۇيانەۋە، ۋەك قىرە قىرى مرىشك، جا دەبىنى سەد درۇ
تىكەل بەۋ وشە راستەيە ئەكەن و خەلئى پى گومرا ئەكەن).
﴿ ۲۲۴ : والشعراء يتبعهم الغاۋون ﴾ بى باۋەرەكان پىيان وابوۋ
كە موھەممەد ﷺ شاعىرە، خۋاش فەرەمۇ: پىغەمبەر شاعىر
نىيە، چۈنكى شاعىران كەسانىكەن كە گومراكان و لادەرانى رېنى
ھەق پەرەپىيان لى ئەكەن، ئەۋانەى ۋا لە شەرى خۋا لايان داۋە،
بەلام خۇ موھەممەد ﷺ كۆمەلئىكى دىپاك و دەستپاك و داۋىتپاك
شۈينى كەۋتوون.

شيعرو ھۇنراۋەش ھەندىكى ناپەسەندو (مەكروھە)، ھەندىكى
ترى ھەرام و ياساغە، بىرئىكىشى دروست و رەۋايە، ئىمامى
(موسلىم) لە (عەم) ۋە دەلى: رۇزى لە پاشكۆي پىغەمبەردا ﷺ
بەسۋارى ۋلاخ ئەۋىشتىن، فەرەمۇ: ((هل معك من شعر أمية
بن الصلت بشىء)) لە شىعەرەكانى (ئومەيەيە) شتىكت لەبەرە؟
ۋە: بەلى، فەرەمۇ: ((ھىة))! ئەۋسا منىش تانزىكەي (۱۰۰)
سەد بەيتىكەم بۇگوت، كەۋابوۋ لە بەركردنى شىعەرى چاك وپاك
ۋىرمانا ھىكەمەت و گىرنگى پىدائىشى شتىكى زۆر باشە. ﴿ ۲۲۵ :
ألم تر أنهم فى كل واد يهيمون ﴾ ئايا نابىنى ئەۋانە (شاعىران)
لەھەموو دۇل و شىۋىكدا سەرھەلدەدەن و لەھەموو شتىك دەۋىن
ئەمرو مەدح و ستايشى كەسەك ئەكەن، سەپىنى داي ئەپلۇسن!!
دىارە ئەۋە بەلگەي ئەۋەيە كە ئەۋان شۈينى ھەق ناكەۋن، بۇيە
ئاۋا ئەمبەرۋ ئەۋبەرئەكەن ﴿ ۲۲۶ : وأنهم يقولون ما لا يفعلون ﴾
ۋە بەراستى ئەۋانە شتى ئەلېن، كەچى خۇشيان كارى پى
ناكەن، خەلئى ھەلئەنن بۇ بەخۇش و فىداكارى، كەچى خۇيان
نايەكەن!! ﴿ ۲۲۷ : إلا الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ ئەۋە
پىشەي شاعىرە بەد فەرەكان بوۋ، بەلام ئەۋانەيان كەبىروايان
ھىناۋە كارە چاكەكان ئەنجام دەدەن ﴿ وذكروا الله كثيرا ﴾
ۋە يادى خۋا زۆردەكەن باسى يەكتاپەرستى ئەكەن، باسى پايەي
پەيامبەرئىتى ۋە بانگەۋازەكەي ئەۋ ئەكەن ﴿ وانتصروا من بعدما
ظلموا ﴾ ۋە بەۋتوانا پىيەي ھەيانە پىشتىۋانى لەپىرواداران دەكەن و،
كاتىكىش سەمىيان لى بىكرىت تۆلە دەسەنن، سەپىرى (عەبدوللاي
كۆرى رەۋاھە) ۋە (حەسسان) ۋە (كەبى كۆرى مالىك) ۋە (كەبى كۆرى
زۋەيى) بىكە چۇن موشىرىكەكان دائەكوتن، كاتى رى لەئىسلام و
موسلمانان دەگرن، ۋە لەسۋرەتى (۴۲/۴۱-۴۲) ۋە (۱۶/۱۶) دا
ھەر ئەۋ مەبەستە ھاتوۋە. ﴿ وسيعلم الذين ظلموا ﴾ ۋە ئەۋانەى
ۋاستەمىيان كىدوۋە پىشتيان لە ئىسلام كىدوۋە بەم زۋانە ئەزانن
﴿ أى منقلب ينقلبون ﴾ كە بۇج جىگايەك دەگەرئەۋە. بەلى..
شيعرو ھۇنراۋە بەشە چاكەكەي چاكەۋ، خرابەكەشى خرابە،
ۋاتە: ئەۋەي بەيانى راستىۋ ئەخلاق و قىيەم ئەكات، ديارە ئەۋە
چاكەۋ لەئىسلامدا پەسەندە، ئەۋەيشى شتى ھەرام و ياساغ لەپىش
چاۋى مۇۋقدا جوان دەكات، ھەرام و ياساغە. بۇيە بەشۋەيەش
قورئان باسى ئەكات، چۈنكى گەلى جار لەلايەن شاعىرانەۋە باۋى
مۇۋقى ترسەنۇك ئەدرى بەسەر مۇۋقى ئازاۋ بلىمەتدا! ۋە ناپەۋا
دەكرى بە رەۋا! بۇيە پەيامبەرى خۇشەۋىستمان ﷺ ئەفەرەمۇ:
((لأن يمتلى جوف رجل قىحا ودماء يريه (أى: ياكەلە و يفسدە،
وأصاب رتته بالافساد، خير له من أن يمتلى شعرا)) (متفق عليه)

رېنمايى و، مژدەيە بۇ باوەرداران، بەرەو راستى زياتر دەستيان
 ئەگرى ﴿ ۳: الذين يقيمون الصلاة ويؤتون الزكاة ﴾ ئەوانەى وا
 بە تىرو تەسەل نوڭزەكانيان دەكەن و، لەمال و سامانيان زەكات
 ئەدەن ﴿ و هم بالآخرة هم يوقنون ﴾ ولەهەمان كاتيشدا يەقينيان بە
 رۆزى دوايىش هەيە.

ئىنجا دېتە سەرباسى ئەوانەى پروايان بە دواروژ نىيە و، هاتنىشى
 بەدوور دەزانن، وەك دەفەرموى: ﴿ إن الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾
 بى شەك ئەو كەسانەى باوەرپان بە قىامەت نىيە ﴿ زينا لهم أعمالهم ﴾
 كەدەو كانيانمان بۇ شىرين كەدوون بە دروستكردنى ئارەزوو
 تىياندان. ئەزانن هەرئەو كارەى ئەوان چاكە، واتە: چونكە خۇيان
 بۇخۇيان حەزيان لە فەسادو گىرەشيوڭنييە، ئىمەيش ئەوهمان
 لاخۇشەويستكردن و، ئازادو سەربەستيشمان كەردن بۇ هەلبۇاردنى
 هەريگەيەك دەيانەوى ﴿ فهم يعمهون ﴾ لە گومرايىياندا ويئلن،
 چاك و خراپ لە يەك ناكەنەو، بۇيە ئاوا رىبازى گومرايىيان
 گرتووەو تىيىدا دەسوورپەنەو ﴿ ۵: أولئك الذين لهم سوء العذاب ﴾
 ئا ئەوانە كەسانىكەن هەر لەدونيادا ناسۇرتىن سزايان بۇ هەيە،
 بە كوژران و دىل كەردن، هەروەك لە (بەد)دا بىيران ﴿ و هم فى
 الآخرة هم الأخسرون ﴾ لە دواروژيشدا ئەوانن لە هەمووكەسيك
 زيانمەندترن، واتە: كەسى تر وەك ئەوان تووشى زيانى ئاوا نابى.
 دواى باسكردنى گەورەيى و پلەى قورئان، ئىنجا باسى گەورەيى
 پەيامبەر ﷺ دەكات، بۇيە ئەفەرموى: ﴿ ۶: وإنك لتلقى القرآن
 من لدن حكيم عليم ﴾ بى گومان تۆ ئەى موخەممەد! ﷺ هەر لەلايەن
 خوايەكى كار بەجى و داناو زاناو ئەم قورئانەت پى دەگا.

مووسا و فیرعەون و دوا رۆزى:

لەم چەن ئايەتەدا خوا سەر گروشتەى (مووسا) بۇ پىغەمبەر
 دەگىرپەنەو، هەتا چاوى لى بكاو ئەمىش وەكو ئەو نەفس درىژبى
 و، كۆل نەدا لەكارەكەيدا، بۇيە دەفەرموى: ﴿ ۷: إذ قال موسى
 لأهله إني آنست نارا ﴾ يادىان بىنە كە: مووسا لە گەرپانەويدا بۇ
 (ميسر) بەخىزان وهاوسەرەكەى خۇى گوت: بە راستى من ئاگر
 (نوور)ىكەم لە دوورەو چاوكرد. (تەبەرىي) دەلييت: ئەم بەسەرھاتە
 ئەو كاتە بوو كەلە (مەديەن) سەو گەرپانەو بۇ ميسر، جا لەو
 سەفەرەيدا رىگەيان گوم كەردو شەويان بەسەرھات، زۆرشەو كەشى
 تاريك و سارد بوو، خىزانەكەيشى خەريك بوو مندالى دەبوو.
 ﴿ سأتىكم منها بخبر ﴾ دەروم بە زوويى هەوالىكتان بۇدېنم
 ﴿ أوأتىكم منها بشهاب قيس ﴾ يان چلۇسكىكى ئاگرتان بۇدېنم
 ﴿ لعلكم تصطلون ﴾ بەشكوم خۇتانى پى گەرم بكنەو ﴿ ۸: فلما

(فتح البارى: ۱۰/۵۴۸، مسلم: ۴/۱۷۷۰). واتە: ئەگەر پياو
 گەدەو رىخۇلەى خۇى پرىكا لە كىماوو خويىناو دوژەهيان،
 تا رىخۇلەكانى خراپ دەبن، زۆر لەوە بۇى باشتەرە كە دل و
 دەروونى خۇى پرىكا لە شىعر! حەسسان كاتى دىفاع و بەرگرى
 لەپەيامبەر ﷺ دەكات بە ئەبووسوفيان ئەلى:

هَجَوْتُ مُحَمَّدًا فَأَجَبْتُ عَنْهُ وَعِنْدَ اللَّهِ فِي ذَاكَ الْجَزَاءِ
 وَإِنْ أَبِي وَوَالِدَتِي وَعِزُّنِي لِعَرْضِ مُحَمَّدٍ مِنْكُمْ وَقَاءِ
 أَتَشْتَمُ وَلَسْتُ لَهُ بِكَفُوٍ فَشَرُّكُمْ لِخَيْرِكُمَا الْفَدَاءِ
 لِسَانِي صَارُمْ لَا عَيْبَ فِيهِ وَبِحَرَى لَا تَكْذِرُهُ الدَّلَاءِ

لە (۱۵/۱۶/۱۱/۱۴۱۶) ك بەرامبەر بە (۱۴/۱۵/۴/۱۹۹۶) ز لەم
 سوورەتە بوومەو لەهەلەبجە/ لە راگەياندن.

سوورەتى (نەمل)

مەككەيىيە (۹۳) ئايەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېهرەبان

ئەم سوورەتە لە پاش سوورەتى (شوعەرا) وە هاتۆتە خوارەو،
 ئەمىش هەروەك سوورەتە مەككەيىيەكانى تر باسى بىروباوەرو
 عەقىدەو يەكتاپەرستى و، پەيامەكەى پەيامبەر، زىندوو بوونەو
 ئەكات، يەككە لەو سى سوورەتانەى بەدواى يەكدا هاتوونەتە
 خوارەو، هەر وەك لە قورئانىشدا لەدواى يەك دانراون: (شوعە
 راء، نەمل، قەسەس). ئەم سوورەتە باسى گەورەيى قورئان ئەكات
 كەچەند مۆعجىزەيەكى زۆر مەزن و گەورەيە!! پاشان داستانى
 پەيامبەرەكان، هەندىكيان بە كورتى و، هەندىكيان بە درىژى،
 بە تايبەت (سولەيمان) پىغەمبەر ﷺ كە چۆن ئەو هەموو دەسلەت
 و دارايىيە هەى بوو بەختى كرد بۇ بانگەوازەكەى خوا، قەسى لەگەل
 گەلى لەحاكم و دەسلەتدارەكانى چەرخى سەردەمى خۇى كرد و،
 بانگى كردن بۇ لاى خوا، (بەلقيس) يش يەككە بوو لەوانە.

قورئان رېنماو تر سىنەرە:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: طس ﴾ ئەم جوژە پىتانە لە
 چەند جىگايەكى تردا تەفسىر كراون ﴿ تلك آيات القرآن وكتاب
 مبين ﴾ ئەم ئايەتانە دەيان نىزىنە لاى تۆ ئەى موخەممەد! ﷺ
 ئايەتى قورئان وكتىب ونامەيەكى زۆر ئاشكراو روونەلاى ئەوانەى
 كە بەوردى بىرى لى بكنەو ﴿ ۲: هدى وبشرى للمؤمنين ﴾

چونکه تو پیغمبره منی ﴿ ۱۱ 〉 : إلا من ظلم ثم بدل حسنا بعد سوء ﴿ ۱۲ 〉 وه كه سئ كه له نیو مرددا ستهم بكا، دیاره نه وه دهبی له خوئی بترسی، من دوو چاری سزایان بکهم، مه گهر نه وهی سته می کردبی په شیمان بیتته وه خراپه کی به چاکه گور بیتته وه ﴿ فانی غفور رحیم ۱۳ 〉 نه وه به راستی من بو نه جوړه که سانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طس تَلْكَ آيَاتُ الْفُرْقَانِ وَكِتَابٍ مِّمِّينَ ﴿ ۱ 〉 هُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۲ 〉 الَّذِينَ يُعِيشُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿ ۳ 〉 إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ رَبَّنَا
أَعْمَأْتُهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ ﴿ ۴ 〉 أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ
وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخَسُونَ ﴿ ۵ 〉 وَلَئِكَ نُلْقِي الْفُرْقَانِ
لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ﴿ ۶ 〉 إِذْ قَالَ مُوسَى لَأَهْلِيَّ إِنِّي أَهْتُكَ نَارًا سَاكِتًا
مِنْهَا يُخْرِجُ أَوْ يَكْتُمُ بِشَاطِرٍ فَلَمَّا طَسَّ لَا يَسْمَعُ سَقَطُوا وَجِثَاجًا
جَاءَهُمْ فَأَبْغَرُوا فِي النَّارِ وَمِنْ حَوْلِهَا وَسَبَّحَنَ اللَّهُ رَبَّ
الْعَالَمِينَ ﴿ ۸ 〉 يَتُومُونَ إِلَهُهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿ ۹ 〉 وَأَلْقَى عَصَاهُ
فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَّى مُعِشِبٌ يُرْمَى لَا تَخَفْ
إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمَرْسُولِ ﴿ ۱۰ 〉 إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَلْ حَسَنًا بَعْدَ
سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿ ۱۱ 〉 وَأَدْخَلَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخَرُّجَ بَيْضَاءَ
مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى رُفُوعٍ وَقَوْمِهِ إِتْمَهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ
﴿ ۱۲ 〉 فَلَمَّا جَاءَهُمْ فَأَيْنَمَا تَبَصَّرُوا فَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿ ۱۳ 〉

خواهه کی زور لیږورده میهره بانم، (ثینن که سیر) دهلی: (هذا إستثناء منقطع). (روح المعانی) یش دهلی: (الإستثناء فيه منقطع عند كثير، إلا أنه روى عن الفراء والزجاج وغيرهما: أن المراد بمن ظلم من أذنب عن غير الأنبياء عليهم السلام والمعنى عليه: لكن من ظلم من سائر العباد ثم تاب فإني أغفر له. وقال جماعة: إن المراد به من فرطت منه صغيرة ما وجد فيه خلاف الأولى بالنسبة إلى من شأنه من المرسلين عليهم السلام). ﴿ ۱۲ 〉 : وأدخل يدك في جيبك تخرج بيضاء من غير سوء ﴿ ۱۳ 〉 وه دهستیشت بخه باخه لته وه، پاشان دهری خه وه ده بینی وه کو چوړی شیر سپی و پاک و بی عیب دیتته دهری و، رووناکي ده داته وه ﴿ فی تسع آیات إلى رفوع و قومه ۱۱ 〉 نه دوو موعجیزه و به لگانه "دهست و، داردهسته کهت" دوو نایه تن له و نو نایه تانه ی پینت دبه خشین و نه بنه به لگهت، کاتی ده چیت بولای فیرعون و که له کی ﴿ إتهم كانوا قوما فاسقين ۱۲ 〉 چونکه به راستی نه وانه که لیکي یاخی له سنوور دهر چوون ﴿ ۱۳ 〉 فلما جاءتهم

جاءها ﴿ ۱۳ 〉 جا که نزیکی ناگره که بوویه وه هاته لای، رووداو یکی سهیروسه مهری دیت: دیتی له ناو دره ختیکی تهردا شوله و نووریک دهره وشیتته وه! ﴿ نودی أن یورک من فی النار و من حولها ۱۱ 〉 و له (غیب) وه بانگ کراو پی گوترا: که پیروز کرا نه وهی له لای نه و ناگره دایه و له دور ووبه ری نه و دایه، واته: مووسا و فریشته کان، گوتراوه: ناگر نه بووه هدر نوور بووه، ثم فهرموده یه ش پتر نه و مانا و مه به سته روشن ده کاته وه که ده فهرموی: ((إن الله لا یتام، ولا ینبغی له أن ینام، یخضُ التَّسْطُ و یَرْفَعُهُ، یَرْفَعُ إِلَیْهِ عَمَلُ اللَّیْلِ قَبْلَ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ اللَّیْلِ)) (مه سموودی) دهلی: (حجابه النور؛ ولو کشفه لَأَخْرَقَتْ سُبْحَاتُ وَجْهِهِ کُلَّ شَیْءٍ أَدْرَكَهُ بَصَرُهُ). پاشان (نه بوو عوبه یده) ثم نایه ته ی: (أن یورک من فی النار و من حولها) خوینده وه. (ثینن ابی حاتم). (وَأَصْلُ الْحَدِثِ فِی صَحِیحِ مُسْلِمٍ). (تفسیری ثینن که سیر). واته: هه رگیز دهست نادا خوای گه و ره بخه وی، خوا هندی جار ته رازوی دادی خوی به ره و خوار نه وی دهکا (به رزق و روزی بو زهوی) هندی جار یش هلی ده بری بهر ولای خوی (به بهر زکرنه وهی کرده وهی مرؤیه کان) وه کار و کرده وهی شهو، پیش کار و کرده وهی روژ بلند دهری و سر دهری، هی روژ یش پیش کرده وهی شهو، وه ته نیا په رده وه له مپه ریک هبی بودیتنی خوا، هه نه ویه که نه گهر نه ویه رده یه لایدری بو بینینی خوا، نه و نووری روخساری خوای گه و ره دهی سوو تینی (شهری موسلم). ﴿ وسبحان الله رب العالمین ۹ 〉 یا زور بهر زو پاکه نه وخوا یه که په روه رډگاری جیهانه کانه ﴿ ۹ 〉 : یا موسی إنه أنا الله العزيز الحكيم ﴿ ۱۰ 〉 نه ی مووسا! به راستی (نه وهی قسه ت له گد دهکا) نه منم، خوای به ده سلات و داناو کار جوان، هه موو کاریکم به حکمه ت و بهرنامه یه ﴿ ۱۰ 〉 : وألقى عصاك ﴿ ۱۱ 〉 وه داردهسته کهت هه لده، هه تا به چاوی خوت بینینی چی رووده دا و، بشزانی ده سلات و توانای ثیمه ش چنده؟ ﴿ فلما رآها تهتز كأنها جان ۱۲ 〉 جا که (داردهسته کی) هاویشست و دیتی، و زور به په له وه کو تیره ماریک ده خزی و ده جولیتته وه. (ثینن که سیر) نه لی: (والجان: ضرب من الحيات، أسرعه حركة وأكثره اضطرابا) له فهرموده یه کی (متفق علیه) دا هاتووه: ((نَهَى عَنْ قَتْلِ جَنَانِ الْبِیْسُوتِ)) واته: ری له کوشتنی ماره چکوله کانی ناو مال گیراوه ﴿ ولی مدبرا ولم یعقب ۱۳ 〉 مووسا به په له هلات و، لای نه کرده وه ﴿ یا موسی لا تخف ۱۴ 〉 بویه له لایه ن خوا وه بانگی لی کرا: نه ی مووسا! مه ترسه، و ره بولای خووم، له په نای مندا به ﴿ إنی لا یخاف لدی المرسلون ۱۵ 〉 چونکه به راستی په مایه بهر ان لای من نابی بترسن و دوو چاری نه زیه ت بین، واته: ترست نه بی،

سلیمان داود ﴿ سوله یمان - له ناو کوره کانی تری داوود - بوو به جینشینی داوودی باوکی، په یامبه ریتی و دهسه لاتی به دهست گرت، نهوسا (با) کان و جنییه کانی بو رام کرا. (ثینن که سیر) نه لی: مه به ست بهو میراته، میراتی دهسه لات و پیغه مبه رایه تییه، نه ک میراتی مال و سامان، چونکه پیغه مبه ران میراتی مالیان لی نه براوه، وهک پیغه مبه ر ﴿ نه فهرموی: ((نحن معاشر الانبياء لا نورث، ما تركناه فهو صدقة)) متفق علیه. واته: ئیمه ی کومه لی پیغه مبه ران میراتمان لی نابری، به لکوه رشتیکمان پاش خومان به جی هیشت، ده بیته خیر و سه دهقه بو (بیت المال) ی گشتی. ﴿ وقال يا ايها الناس علمنا منطق الطير ﴿ سوله یمان له رووی ددان نان به نیعمه ته کانی خوا وتی: خه لکینه! ئیمه فیری زمان و دهنگ و ناوازی بالنده کراوین تیگه یه نراوین و نه زانین چی نه لین. به لی: زوریکی زورینه له م چه رخه دا هه ولیان داوه بو تیگه یشتن له سه داو ناوازی په له وه ره کان، نه وه تا زوره یان خه ریکه لیان تی ده گن. هاوارو دهنگی برسییه تی، تینوویه تی، سه رما، گه رما، دوژمن بیته سه ری: هتد. لهو سه رده مه یشدا خوا سوله یمانی فیری زمانی په له وه ر کرد، وهک به فهرموی: ئیستا ئیوه هیچی لی نازانن، به لام روژیک دیت خه لکی لیان تی ده گاو نه ی زانن. ﴿ وأتينا من كل شيء ﴿ له هه موو شتیک - له وانه ی پیو یستمان پیان هیه - به شییکمان پی دراوه بو به ریوه بردنی حکومه ت و دهسه لاته که مان ﴿ إن هذا لهو الفضل المبين ﴿ به راستی نه مه فزل و به هره یه کی روون و ناشکرایه، که خوا له گه ل ئیمه ی کردوه ﴿ ۱۷: وحشر لسليمان جنوده من الجن والانس والطير ﴿ یه کی لهو به هرانه ش نه مه یه که: هه رچی سه ربازوله شکری سوله یمان هه بوو، دهسته دهسته تیکه لاو له جننی و، له ناده می و، بالنده، بوئه وه ی دهسه لاتی پاشایه تی دهرکه وی له شزنیکیدا کوزکرانه وه، به لی پیو یسته دهسه لاتاری موسلمان هیزو وزه ی بی، به تایبه ت له م چه رخه دا ﴿ فهم يوزعون ﴿ جا نه وان دهسته دهسته نمایش کران و پیک و پیک راگیران و دهر و یشتن وهک یاسای سوپا، سه رده تاو کوتایسی بو دیاری کرا، تا له رو یشتندا زور به ریک و پیک بچن و پیچی یه که نه که ون.

سوله یمان و بوهلی میروولان:

له م نایه تانه شدا یه کی تر لهو به هرانه به سوله یمان درابوو - تیگه یشتن له و توژی میرووله - ده خاته روو: ﴿ ۱۸: حتی إذا أتوا على واد النمل ﴿ تا گه یشتنه دلی میروولان له شامدا وهک قه تاده ده لی. ﴿ قالت نملة يا ايها النمل ادخلوا مساكنكم ﴿ میرووله یه کی میچکه

آیاتنا مبصرة ﴿ ئینجا کاتیکیش به لکه ناشکراو رو شنه که ره وه کانی ئیمه یان بو هات ﴿ قالوا هذا سحر مبين ﴿ ۱۴: وجحدوا بها ﴿ وتیان: بی و نه بی نه مه هه ر جادوویه کی ناشکرایه و نکوولیپان کردن ﴿ واستيقنتها أنفسهم ﴿ وه لناخى دهر و نیاندا متمانو یه قینیان هه بوو به راستیپان ﴿ ظلما وعلوا ﴿ نکوولیپان کردن

وَحَدُّوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿ ۱۴ ﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿ ۱۵ ﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ إِنِّي أَخَذْتُ النَّاسَ عِلْمًا مِّنْ طَيْرٍ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ﴿ ۱۶ ﴾ وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿ ۱۷ ﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۱۸ ﴾ فَنَبِّئْهُمْ صَاحِبَكُمُ الْقَوْلَ وَقَالَ رَبِّي أَرْزُقُنِي إِنِّي أَشْكُرُ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَتِي وَأَنَا أَعْمَلُ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿ ۱۹ ﴾ وَتَقَعْدَ الطَّيْرُ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَىٰ الْهَدْيَ هَذَا مَا كَانَ مِنْ الْأَنْبِيَاءِ ﴿ ۲۰ ﴾ لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْنَحَنَّهُ أَوْ لَأَأْتِيَنِي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿ ۲۱ ﴾ فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ نَحْطُ بِهِ وَحِشْتُ أَنَّكَ مِنْ سُلَيْمَنِ الْبُقَيْنِ ﴿ ۲۲ ﴾

له رووی سته مکاری و خو به زلزانینه وه نه ک له رووی هه ق و راستییه وه ﴿ فانظر كيف كان عاقبة المفسدين ﴿ جا تویش سه ر بکه پاشه روژی خراپکاره کان چوون بوو، دیاره پاشه روژپان هه شه وه بوو که فییره ون و قه وم و گه له که ی خنکیتران. که و ابو نه ی نکولی کاران به پیغه مبه ر ﴿ ده ئیوه ش وشیارو ناگادار بن! نه گینه نه وه ی دوو چاری نه وان بوو، دوو چاری ئیوه یشت نه بی.

جا دیته سه ر چیروکی دووه: داستانی (داوود) و (سوله یمان) سلای خواپان لی بیت: ﴿ ۱۵: ولقد آتينا داود وسليمان علما ﴿ ئیمه یشت بووین زانست و زانیارییه کی فراوانمان به داوودو سوله یمان به خشی ﴿ وقال الحمد لله الذي فضلنا على كثير من عباده المؤمنين ﴿ جا هه ر دووکیان له به رامبه ر نهو به خششه وه وتیان: سوپاس و ستایش هه ر بوخواپی که میهره بانی له گه ل کردین و ریژی ئیمه ی دا به سه ر زوریک له به نده پرواداره کانی خویدا، له وانه که وهک ئیمه میهره بانی له گه ل نه کردوون ﴿ ۱۶: وورث

وه من له شاری (سه با) یی مه نه وه هاتووم بولات به هه والیکى واوه
هیچ شکت له راستی نه بئى!! ﴿ ۲۳ : إني وجدت امرأة تملكهم ﴾
هه واله کیش ئەمە یه له وگه شته مدا، ئافره تیکم دیت له وى پاشایه تی
ده کردن، وهك (قورتوبى) ده لى به ناوى به لقیس فرمان ره وایى
و سهرداری مهمله که ته که ی ده کردن، ئەوانیش ملکه چى بوون

إِنِّي وَجَدْتُ أُمَّرَأَةً تَتْلِي كُتُبَهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٧﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْءِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٨﴾ أَلَا يَسْجُدُونَ لِلَّهِ الَّذِي يَخْرِجُ الْحَبَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُنْثَوْنَ ﴿٢٩﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٣٠﴾ ﴿٣١﴾ قَالَ سَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣٢﴾ أَذْهَبَ بِكَتَبِي هَذَا قَالَ قُلْ لَهُمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٣٣﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ بِالْكِتَابِ كَرِيمٍ ﴿٣٤﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٥﴾ أَلَا تَعْبُدُونَ عَلَى ثَوَابُتٍ مُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ ﴿٣٧﴾ قَالُوا نَحْنُ أَوْلُو الْقُوَّةِ وَأَوْلُوا بِأَيِّ شَيْءٍ دُلَّيْنَاكَ فَأَنْظِرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرَءَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٩﴾ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٤٠﴾

﴿ وَأَوْتِيتُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ﴾ وه لهه مووشتيكي پي دراوه: سامان و درايي و لهشكروسپاو هيژو دهسه لاتي زور ﴿ ولها عرش عظيم ﴾ تهختيكي پاشايه تي گه وره شي هه يه و رازينراوه ته وه به زيرو گه وه رو مرواري و، له كوشتيكي سه رسور هيته ردايه ﴿ ٢٤: و جدتها و قومها يسجدون للشمس من دون الله ﴾ له پروي بيروباوه پيشه وه ديتم كه خو ي و گه له كه ي له باتي خوا كړنووش بوخوړ ده بن ﴿ وزين لهم الشيطان أعمالهم ﴾ و شه يتان كاره كان ي له پيش چاو شيرين كړدوون ﴿ فصدّهم عن السبيل ﴾ به وهش ريگاي راستي لي گرتوون ﴿ فهم لا يهتدون ﴾ ئيتري ري هق ده رناكهن ﴿ ٢٥: ألا يسجدوا لله الذي يخرج الخبأ في السموات والأرض ﴾ ده بوو كړنووش نابهن بو ئه وخوايه كه شتي شاروه - له ئاسمانه كان و زه ويدا- به ديار ده خا ﴿ ويعلم ما تخفون وما تعلنون ﴾ ده شزائيت جي ده شارنه وه، چيش ئاشكرا ده كه ن له رازو نياز، له تومه و دانه و ئله ﴿ ٢٦: الله لا إله إلا هو رب العرش العظيم ﴾ ئه و

هاواری کردو وتی: ئە ی میرووله کان! بچنەوہ ناوماڵ و کون و جیگا کانتانەوہ ﴿ لا یحظمنکم سلیمان و جنودہ و ہم لا یسعرۛن ﴾ ﴿

با سولہ یمان و سوپاکە ی بی ئاگایانە پیشیلتان نەکەن، واتە: ئەگەر پیتان بزائن لەشکرێکی بەبەزەیین و شتی وا ناکەن ﴿ ۱۹: فقیسم ضاحکا من قولہا ﴾ ئینجا سولہ یمان لە بیستنی وتە ی میروولە کە (نەوہک پیتان نەزانن) کە یف خوۆش بوو و زەرەدە خەنە یەکی کردو پیکەنی واتە: لەشکرێکی بەسوۆزو میهرەبانن، خوۆئەگەر بزائن پێ بە میروولە شدا نانین ﴿ وقال رب اوزعنی أن أشکر نعمتك التي أنعمت علی و علی والدی ﴾ سولە یمان وتی: ئە ی پەروەردگاری من! وا رامم بئینە تابتوانم هەمووکات سوپاسی ئەو نیعمەتانەت بکەم کە رشتووتن بەسەر من و دایک و باوکمدا ﴿ وأن أعمل صالحا ترضاه ﴾ و کۆمەکیم بکە تا هەمیشە کاریکی چاک و باشی وائەنجام بەدم، تۆ پێی رازی و خوۆشنوود بیت ﴿ و أدخلنی برحمتک فی عبادک الصالحین ﴾ و بە لوتف و میهرەبانی خوۆشت بەمخەرە پەزی بەندە چاککارە کانتەوہ. بە ئی.. هەرکەسیک کە میک لەژیان و سیاسەتی میروولە بکۆلێتەوہ، زیاتر ملکەچی بپاریو فرمانەکانی خوا ئەبێت، بۆیەش لیڤەدا بەو شیوەیە باسی میروولە ئەکات، کە بزانی میروولەش -وہ کو ئادەمیزاد- خواوەنی عەقل و تەگبیر و راویژو سیاسەتیکی تایبەتی خوێەتی، دەفامن خوێان لەتیاجوون و بەژیڕیی بوونەوہ لادەن.

سوله یمان له په یوو سیمانه دهگه ری:

پاشای زیرک و دلسۆز ھەمیشە لە حاڵی لەشکرەکی دەپجێتەووە دەپرسیت: ٢٠. و تفقد الطير ﴿ سولەیمان ﷺ ھەک باوی پاشاکان کەوتە پەنجووری بەلندەوہ ﴾ فقال ما لي لا أرى الهدد ﴿ وتسى: چیمە پەپووسیمانە نابینم؟ ﴾ أم كان من الغائبين ﴿ یان لیرە نییەو لە نادیارانە؟ ﴾ ٢١. لأعذبه عذابا شديدا ﴿ سولەیمان ھەرپەشە ی لێدەکات و ئەلێت: مەرچ بێ لەسەر ئەمە سزایەکی زۆرتوندی بەدەم ﴿ أو لأذبحه ﴿ یا سەری بڕم بۆئەوێ ئەوانی تر پەندێ لێ وەر بگرن ﴿ أولیأتینی بسلطان مبین ﴿ یان بەلگەیەکی روونم بۆ دینی، بابزانم ھۆی نادیارەکی چییە؟.

یہی وہ سلیمانہو دہنگ و باسہکھی (سہبا):

په پووسلیماننه چه ندهی پی ده چیت، پاشان ده گه رپته وه، وه کو ده فهرموی: ﴿۲۲﴾ فمکت غیر بعید فقال أحطت بما لم تحط به ﴿۲۳﴾ زوری نه خایاند هاته وه و تی: من ناگاداری شتیک بووم که تو تا ئیستا ناگات لی نه بووه و پیت نه زانیوه ﴿۲۴﴾ وجتک من سبا نبیا یقین ﴿۲۵﴾

بكریت ﴿ ۳۱: أَلَا تَعْلَمُوا عَلَىٰ وَتَرْنَىٰ مُسْلِمِينَ ﴾ وخۇتۇن بەبەر ز مەگرن و دەعیە و فیز بەسەرمدا مەكەن - وەك باوی پاشاكان - وەرن مۇسلمان بېن و، واز لەخۆرپەرستی بېنن. بەلئ ئەگەرچی نامەیهکی زۆر کورت بوو، بەلام گەلئ کاروباری ئایین و دونیایانی تیدا بوو.

بەلقیس مەشورەت دەکا بە پیاو ماقولان:

﴿ ۳۲: قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتَرْنَىٰ فِی أَمْرِی ﴾ ئینجا بەلقیس وتی: ئەى كۆمەلئ بالای مەملەكەت! رای خۇتۇن دەرپرن، سەبارەت بەو نامەیه هاتووہ بۆم چى بکەم باشە؟ ﴿ ماكنت قاطعة أَمراً حتى تشهدون ﴾ من قەت بى ئامادەببون و ڤاوەرگرتن و رەزامەندى ئیوہ ڤىارم لەسەر هېچ شتیک نەداوہ، ديارە لەم ڤاوەرگرتنەدا ژیری و ھۆشیاریی ئەو ئافەرەتە شایە دەرئەكەوی.. خۇنەمیش - مەشورەت و ڤاویژ - بئەمایەکی زۆر گەورەو گرنگە لە ئیسلامدا ﴿ ۳۳: قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةً وَأُولُوا بَأْسَ شَدِيدٍ ﴾ ئەنجومەنەكەى وتیان: ئیمە خاوەن ھیزو دەسەلاتیکى سەختى تەواوی جەنگین ﴿ والأمر إلیک فانظری ماذا تأمرین ﴾ فەرمانیش بۆتۆیە، تەماشە بکەو، تى فکەرە بەچى فەرمانمان پى ئەدەیت ﴿ ۳۴: قَالَتْ إِنْ الْمُلُوكُ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا ﴾ بەلقیس کاتى ھەستى کرد کہ ئەنجومەنەكەى حەزىان لەجەنگە، ویستى رىگای راستیان بۆ روون بکاتەوہ، بۆیە وتی: بى گومان پاشایان ھەر کاتى بەجەنگ بچنە ھەر شارو ئاوەدانییەكەوہ، خراپ و ویران و کاولی دەکەن ﴿ وجعلوا أعزاً أهلها أذلة ﴾ و بەرىزان و پیاوماقولاتى ئەو شۆینەش بە کوشتن و دیل کردن و تارانندن و زەلیل و بى ڤژدەكەن ﴿ وكذلک يفعلون ﴾ ھەر ئاوا ببون و، ھەر بەوجۆرەدەكەن، بەلقیس حەزى بەناشتییەو، دەشیەوى سولەیمان تاقى بکاتەوہ بزانتى پىغەمبەرە، یان پاشایە بۆیە دەلئ ﴿ ۳۵: وَإِنِّي مَرْسَلَةٌ إِلَيْهِم بِهَدِيَّةٍ ﴾ وامن دیارییەكسى بەنرخیان بۆدەنیرم، بزاتم پاشایە، یان پەيامبەرە؟ چونکہ ئەگەر وەرى نەگرت و، گووى لە مال و سامان نەبوو، ديارە بى گومان ئەوہ پەيامبەرەو، ھەر ئەبى ئیمەش پەیرەوى لى بکەین و، بچینە سەر ئایینەكەى ﴿ فناظرۃ بم يرجع المرسلون ﴾ ئەوسا چاوەروان دەم بزاتم نىرراوہكان بەچییەوہ ئەگەرئینەوہ؟ ﴿ ۳۶: فَلَمَّا جَاءَ سَلِيمَانُ قَالَ أَتَمَدُونَنِي بِمَالٍ ﴾ جا کاتى نوینەرەكەى بەلقیس ھاتە لای سولەیمان - بەودیارییەوہ بوى ناردبوو، ئیتىرسولەیمان زۆر توورە بوو و رقى ھەلسا و تى: ئایا ئەتانەوى بەسامان و دارایی دونیا ھاوکاریم بکەن؟ ﴿ فما آتانی الله خیر مما آتاکم ﴾ شتیى وا، ھەرگیز نەگونجاوہ، چونکہ ئەوسامان و دەسەلاتەى خوا پى داوم زۆر لەوہى کەبەئىوہ داوہ چاکترە ﴿ بل أتمم بهدیتکم تفرحون ﴾

زاتەى کە جگە لەخۆى، ھېچ پەرسراویکی تر نییەو، پەروەردگارو خاوەنى عەرشی گەورەيە، تەنھا ئەو کاروبارى بوونەوہرى بەدەستە. (تا ئیژرە وتەى پەپووەكە بوو). بەلئ.. بانگبەرانی خیزو چاکە، ھەردەم دەبى ریزیان لى بگیردرى، بۆیە پىغەمبەرىش ﷺ وەك ئەبووھورەیرە ئەلئ: ((نہى رسول الله ﷺ عن قتل أربع من الدواب: النملة والنحلة والھدھد والصدرد)) (رواہ الإمام أحمد وأبو داود وابن ماجہ). لە کوشتنى چوار جۆر لەجوولندە رییگرت: میروولە، میشە ھەنگ، پەپووسلیمانە، ئەو جۆرە چۆلەكانەيش کە سەرودەنووکیان گەورەيەو (حشرات) و جانەوہر دەخۇن. ﴿ ۲۷: قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴾ سولەیمان ﷺ وتى بە پەپو: ئیمە لەم گوفتارەى تۆ دەكۆلینەوہ، تا بزانین راستت وت و لەراستگۆیانى، یان لەریزى درۆزنانى؟

سولەیمان نامە دەنیرى بۆ بەلقیسى شا:

پاشان سلیمان نامەيەكی نووسى و، مۆرى کردو دایەدەستى پەپوو وتی: ﴿ ۲۸: إِذْهَبْ بَكْتَابِی هَذَا فَأَلْقْهٖ إِلَيْهِمْ ﴾ ڤرۆ ئەم نامەيەم ببە ولەشۆینىكى بەرچاودا بۆیان فرى بدە ﴿ ثم تول عنهم ﴾ پاشان بگەرى دواوہ لەشۆینىكا خۆت حەشار بدە لییان با نەتبینن ﴿ فانظر ماذا يرجعون ﴾ ئینجا سەرنج بدە وەلامیان چییەو لەناو خۆیاندا چ رەدیک ئەدەنەوہ، جا پاش ئەوہ پەپوسلیمانە نامەكە لەسولەیمان وەرئەگرىو، دەى بات بۆ بەلقیس و، ئەى خاتە كۆشیەوہ ﴿ ۲۹: قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أَلْقِی إِلَی كِتَابِ كَرِيمٍ ﴾ دواى ئەوہ كە پەپوسلیمانەكە نامەكەى گەیاندو بەلقیس خۆپندییەوہ، ئیتىر دەست بەجى پیاوانى پلەدارى سوپا و پلەدارانى سوپا! بەراستى من نامەيەكی ڤژدارو گرنگ و پیرۆزىان بۆھاویشتووم. (مەراغى) ئەلئت: ديارە پەپوسلیمانەكە زۆر بەپەلە نامەكەى گەیاندوہ، زۆرىش وریا و ھۆشیار بووہ، توانیویەتى لییان تى بگات، شاژن بەلقیس پى ئەچى دەستەيەك لە وەرگیزانى لا بووبى.. بۆیە خیزا نامەكەیان بۆ وەرگیزا و تییان گەیاند، بەلئ ھەموو نوینەرەو وەفدیک ئەبى بۆماوہيەك كۆڤرەكە چۆل بکات و دەرەفەتیک بدن بەوانەى کە نامەیان بۆ بردوون، تا لەناو خۆیاندا مەشورەتى بکەن و، بکۆلنەوہ ئەنجامیک بەدەست بېنن. ﴿ إِنْ مِنْ سَلْمَانَ ﴾ كە بەراستى نامەكە لە سولەیمانەوہ ھاتووہ ﴿ ۳۰: وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾ لەپاشا نامەكەى خۆپندەوہ بۆیان و وتى ئەم نامەيە تیانووسراوہ (بسم الله الرحمن الرحيم) واتە: دەبى ھەموو كارو بارىك تەنھا بەناوى خواى بەخشندەى میھرەبانەوہ

نا.. من به دیاری وسامانی نیوه دلخوش نیم، به لکونه وه هر نیوه من که به دیاری خوستان دلشاد نه بن ﴿ ۳۷: إرجع إليهم ﴾ نهی نوینه ری به لقیس! بگه پرپوهه لایان ﴿ فلنأتينهم بجنود لا قبل لهم بها ﴾ پییان بلئی: ده بی له شکر یکیان بو بینم که نه یان دیبیت و هر گیز نه توانن روو به رووی بووه ستن له کاتی جه نگدا ﴿ ولنخرجنهم منها أذلة وهم صاغرون ﴾ وه ده بی له (سه با) به زه لیلی ده ریان بکه ین سر شو رین، نه گهر ملکه چ نه کهن.

هینانی ته خته که ی به لقیس:

جا که نوینه ره کانی به لقیس لای سوله یمان گه رانه وه، هه واله که یان بو گیز پرپوهه ﴿ ۳۸: قال يا أيها الملأ أياكم يأتيني ﴾ برشها قبل أن یأتونی مسلمین ﴿ وتی: سویند به خوا من هر نه م زانی (سوله یمان) پاشا نییه و، ناتوانین زال ببین به سه ریا، بو یه بو جاریکی تر به لقیس نار دیه وه بولای سوله یمان که ده مه وی خو م و پیا وه گه وره کانی مه مله که تم سهرتان لی بده ین و، مه شو ره تی بکه ین و، بزانی چو ن نه بی و، چیت نه وی.

هیندی ته فسیر نه لین: (به لقیس) دوا زده هه زار فرمانده و پیا و هه لکه وته ی مه مله که ته ی له گه ل خو ی برد، سوله یمانیش که دلنیا بوو نه وان دین، چاودیری بو دانان، بو نه وه ی که هر که نزیک بووه وه، هه والی بده نی، بو یه نه میش گشت ناودارانی سوپاکه ی کو کرده وه وتی: گه وره و ما قولان! کامتان نه توانی هه ریستا ته ختی پاشایه تییه که ی به لقیسم بو بینی، پیش نه وه ی بکه نه لام؟ سوله یمان نه یه وی هه ندی له ده سه لاتی خوای نشان بدات که پیی به خشیه وه، هه تا با شترکار بکاته سر به لقیس بو پروا هینان ﴿ ۳۹: قال عفريت من الجن ﴾ دیو یکی زه به لاح و زور به هیزو به توانا له جنو که کان وتی: ﴿ أنا آتيك به قبل أن تقوم من مقامك ﴾ نه من پیش نه وه ی له جیچ که ی خو ت هه لسییت و ده وام ته واو بیت بو تی دینم. (سوودی) ده لی: هه موو روژی هه رله به یانی تا نیوه رو له سر ته ختی دادگا داده نیشت، واته: من له و ماوه یه دا فریات نه خه م ﴿ وانی علیه لقوى أمين ﴾ وه من بو نه وکاره به هیزوده ست پاکم، ناماده م هه ره وکو خو ی بی هیتمه به رده ست ﴿ ۴۰: قال الذي عنده علم من الكتاب ﴾ به لام یه کی له وانه ی که شاره زایی له کتییی ئاسمانی هه بوو - ئیتر سوله یمان خو ی بووی، یا خود پیاویکی تری صالح بووی، یان زانایه ک بووی له جنییه کان- وتی: ﴿ أنا آتيك به قبل أن يرتد إليك طرفك ﴾ من پیش نه وه ی چاو بنییت به یه کا بو تی دینم، به لی له ماوه ی چاوتروکانیکا عه رشه که ی به لقیسی هیئایه به رده ستی، ئیتر ئایا چونی هیئا؟ چی به کار هیئا؟ چی

نه زانی؟ هیچ جو ره شتیک له وانه له قورخانه که دا دیاری نه کراوه، دلنیا شیه، نه گهر پیویست بوایه، خوای گه وره روونی ده کرده وه ﴿ فلما رآه مستقرا عنده ﴾ جا کاتی سوله یمان دیتی واته خته که ی به لقیس له لای ناماده و حازره ﴿ قال هذا من فضل ربي ﴾ وتی: نه مه ش هه رله به ش و به ره کانی په ره ردگاری منه ﴿ ليلوني

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أُمِدُّوْنِي بِمَالٍ فَمَاءَ اتْنَيْنِ ۖ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا ءَاتَيْتُكُمْ ۖ بَلْ أَتَتْهُم بِذُنُوبِهِمْ نَارُ فِرْعَوْنَ ۖ ﴿٣٧﴾ أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٨﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَتَيْتُكُمْ بِأَتْنَيْنِ يُرِيشُهُمَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَفْرَيْتُ مِنَ الْجِنِّ أَنَا ءَانِيكَ بِهِ ۖ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ ۖ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٤٠﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا ءَانِيكَ بِهِ ۖ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ ۚ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ ۖ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيُفَكِّرَ أَمْ أَشْكُرُ ۚ أَمْ أَكْفُرُ ۚ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ﴿٤١﴾ قَالَ نَكُرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَهْتَدِي ۚ أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ ۖ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ ۖ وَأَوَيْتَنَا أَلْعَلَّ مِنْ قِبَلِكُمْ مَكِيدٌ ﴿٤٣﴾ وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ۖ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٤﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ ۖ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً ۖ وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا ۖ قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُتْرَدٍّ مِنْ فَوَارِيرٍ ۖ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ۖ وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

ء أشكر أم أكفر ﴿ بو نه وه ی تا قیم بکاته وه: ئایا سوپاسگوزاری نه که م، یا سپله و به دنمه ک و نه زان نه بم ﴿ ومن شكر فإنما يشكر لنفسه ﴾ خو هه ره که سیک سوپاسگوزار بوو، بو خو ی ده کا و، که لکه که ی بو خو ی نه گه ریته وه ﴿ ومن كفر فإن ربي لغني كريم ﴾ کیش سپله و نا شو کریو، نه وه بی گو مان په ره ردگاری من، خوا یه کی بی نیاز وه به به خششه. ئیعامی (موسلیم) یش نه م فرمووده یی هیئا وه که: خوای گه وره له فرمووده ی (قودسی) دا فرموویه تی: ((یا عبادی! لو أن أولکم وآخرکم وإنسکم وجنکم، کانوا علی أقتی قلب رجل منکم، ما نقص ذلک من ملکي شیئا، یا عبادی! لو أن أولکم وآخرکم، وإنسکم وجنکم، کانوا علی أفجر قلب رجل منکم، ما نقص ذلک من ملکي شیئا، یا عبادی! إنما هي أعمالکم أحصیها لکم، فمن وجد خیرا فليحمد الله، ومن وجد غیر ذلک فلا یلومن إلا نفسه)).

سولەيمان زىرى بەلقىس دە ئەزمۇنى:

۴۱: قال نكروا لها عرشها ﴿بەلى، تەختەكەى بەلقىس ھىنزابە بەردەستى سولەيمان و، بەلقىسىش ھەر بەرپۇيە، جا بۇئەو زىرى ومەزىننەى بىرۈھۇشى بەلقىس بۇسلىمان دەرکەوى وتى: رەنگ و رووى تەختى پاشايەتتەىكەى بۇ بگۇرن، (موجاھىد) دەلى: رەنگى سوورى گۇرا بەزەرد، زەرد بە سوور، سەوز بە سوور، وە ھەرۈھەا. (عىكرەمە) دەلى: دەسكارىيەكى باش كرا. ﴿نظر أتهدى أم تكون من الذين لا يهتدون﴾ سەرنج دەدەين ئايا رىي پىدەبات و ئەى ناسىتەو وئەزانى تەختەكەى خۇيەتى" يان رىي پى نابات و ناي ناسىتەو ۴۲: فلما جاءت قيل أهكذا عرشك ﴿كاتى شازن ھات و گەشىت، پىي وترا: ئايا تەختى پاشايەتى تۇ وابوو؟﴾ قالت كأنه هو ﴿ئەويش زۇر بە ژىرانە وەلامى دايەو وتى: ھەردەلىي خۇيەتى، بە تەواوى ددانى پىادا نەنا، ھەرچەندە زۇر لەوئەچوو﴾ وأوتينا العلم من قبلها وكنا مسلمين ﴿ئىمە پىش ئەمەش ئاگادار كرابووين دەربارەى دەسەلاتى سولەيمان، وھەر گوى بەفەرمان وتەسلىم بووين ۴۳: وصدها ما كانت تعبد من دون الله﴾ وئەوھش، (واتە: خۇر) بوو كە (بەلقىس) لەباتى خوا دەى پەرست، ئەوى گىزپايەو لە باوەرھىنان بەخوا ﴿إنها كانت من قوم كافرين﴾ چونكە بە راستى كاتى خۇى ئەو لەگەل وکۇمەلىكى بى باوەر بوو، واتە: تا نەھاتە لای سولەيمان مۇسلمان نەبوو ۴۴: قيل لها ادخلي الصرح ﴿جاپىش ئەوۋى بەلقىس بگاتە لای سولەيمان كۆشكىكى سەىرى بۇئامادە كرىو شووشە پۇشى كرىو، لە ژىرىشىيەو ئاوو رووبار ئەھات ودرۇيشت، ماسى وشتى دەرپايى بەنىويا ھاتووچۇيان دەكرىد، بۇئەوۋى دەسەلاتى خۇى پى نىشان بدات! جا ئەوۋەبوو كەمولك و دەسەلاتەكەى سولەيمانى دىت، ئەوسا ملەكچ بوو بەفەرمانى خواو، بۇيشى دەرکەوت سولەيمان پىغەمبەرى خوايە. ئىمامى (ئىبىن كەسىر) ئەلى: ئەو رىوايەتانەى بەجۇرى تر ھىنراون لەبارەى ھۇى لاق ھەلكرىنى بەلقىس: (منكر وغريب جدا) پاشانىش ئەلى: ئەشگۇنجى لە گومان و وەھمى (عەتاي كورى سائىب) بى، بەرامبەر بە (ئىبىن عەبباس). بەلى كاتى ھاتەپىشەو، پىي وترا: وەرە نىوكۇشكەو ﴿فلما رآته حسبه لجة﴾ جا كە مەلىكە لىي روانى پىي وابوو ئاويكى زۇرۈزەبەندە، كە ئەگەر بەسەرىا بروا لاقى تەرئەبىت ﴿وكشفت عن ساقيا﴾ بۇيە ھەردوولاقى خۇى ھەلكرىد (وباو پوزى دەرکەوت) تا لە ئاوەكە بپەرئەتەوۋە لاقى تەرئەبى ﴿قال إنه صرح مردم من قوارير﴾ سولەيمان بەبەلقىسى

وت: بەراستى ئەوپانتايى كۆشكە تۇدەى بىنىت شووشە بەندەو ئاۋ نىيە، واتە: پىيۈست ناكات لاقى ھەلىكەيت ﴿قالت ربي إني ظلمت نفسي﴾ بەلقىسىش كە ئەوكۇشك وتەلارو دەسەلاتەى چاوپىكەوت وتى: ئەى بەرۈەردگارى من! بى گومان من تائىستا ستەم لەخۇم كرىدوۋە "كە خۇرم پەرستوۋە" ﴿وأسلمت مع سليمان﴾ رب العالمين ﴿وہلہ ئىستاوہ لەگەل سولەيماندا ملەكچ و تەسلىمى خواى پەرۈەردگارى جىمانەكان بووم. دەسائىوھش ئەى سەرزەلەكانى قورەيش! دەعيە نەتان گرى كە باوەر بىنن بەئايىنى ئىسلام وموھەممەد بىكەنە پىغەمبەرى خۇتان، و ھەردوۋ پىكەوۋە ملەكچى خاوبىن، ئەھا بەلقىس سولەيمانى قىبۇل كرىد بەپىغەمبەرۋ، ھەردوۋش پىكەوۋە ملەكچى خاوبوون.

نىوان سالىح و (سەموود):

جا دىتە سەرباسى داستانى سىيەمى سوورەتەكە (صالح پىغەمبەر ﷺ) بە كورتەيەك ئەفەرمۇ: ﴿۴۵: ولقد أرسلنا إلى ثمود أخاهم صالحا أن اعبدوا الله﴾ بى گومان ئىمە براكەيمان (صالح) ئاردەلای ھۇزى سەموود وپىي وتن: تەنھا خوا بپەرستن ﴿فإذا هم فريقان يختصمون﴾ كەچى ئەوان لەبەرامبەر ئەوقسەوۋە بوونە دوودەستەى دژبەيەك: مۇسلمان وپى باوەر، جا لەنىوانياندا بوويە قرەقرو دەمەقالى سەبارەت بەو بەرنامەيە بۇى ھىنابوون: ﴿قال الملأ الذين استكبروا من قومه للذين استكبروا إنا بالذی آمنتم به كافرون﴾ (۷۵-۷۶) ۴۶: قال يا قوم لم تستعجلون بالسيئة قبل الحسنة ﴿صالحىش ﷺ وتى: ئەى قەوم وھۇزى من! بۇچى تالووكە دەكەن بەسزا، پىش چاكەو رەحمەت؟ واتە: لەباتى داۋای سزا وبەلا، داۋای فەزل و رەحمەتى خوا بىكەن؟ ﴿لولا تستغفرون الله لعلكم ترحمون﴾ بۇچى داۋای لىبووردن لەخوا ناكەن بۇخۇشبوون لەگۇناھەكانتان، بەلشكو رەحمەتان پى بىكرى ولتاتن خۇشى بىي ﴿۴۷: قالوا اطيرنا بك وبمن معك﴾ كەچى داۋى ئەو ھەموو ئامۇزگارەيان وتيان: ئىمەش تۇو وئەوكەسەش كەلەگەل تۇن، بەمايەى شوم و بەدكارى دەزانىن، واتە: ئەم گرانىي وقات وقرىو نەگبەتتەى ھەرلەنىو چاۋانى ئىۋەى ئەناسىن ﴿قال طائرکم عند الله﴾ ئەويش وتى: نەخىر.. سالى نەھاتتان و، شووم ونەگبەتتەى لای خوايە ﴿بل أنتم قوم تقنون﴾ بەلكو ئىۋە قەوم وھۇزىكن تاقى ئەكرىنەوۋە لەژىر چاۋدىرىدان وتاقى دەرئەتەوۋە، ئايا كارى چاكە ئەكەن، يان كارى خراپە.

فرت و فیلی سه موودو چاره نووسیان:

۴۸: و كان في المدينة تسعة رهط له وشاره صالحد (حیجس) نو دهسته دهسه لاتدارو سه روکی نه گونجاو هه بوون یفسدون فی الارض گوناح و خرابه کاریان ده کرد له زه ویدا ولا یصلحون به لای چاکه ده نه چوون، فساد ببویه پیشه یان، هه به فهرمانی نه وانیش بوو و شتره که یان کوشت! ۴۹: قالوا تقاسموا بالله جا وهك (ثیب عه بباس) ده لی: دوی کوشتنی و شتره که مه شوره تیان به یه کتر کردو سویندیان به خوا بو یه کتر خوارد لنبسته و اهله که نه مشه و صالح و ژن و منالی له ناویان ده به یین ثم لنقولن لولیه له پاشان نه گهر گومانیکیان لی کردین به خاوهن خوینده کی نه لیین: ما شهدنا مهلك اهله نه وخیزانه که کوزراون، ناگامان لی نه بوو و انا لصادقون دلنیا شبه راستیش نه که یین، به لی هه لسان و رویشتن و گه ماروی مالی سالحیان دا الله، به لام پیش نه نجامدانی کاره کیان، به فهرمانی خوا فریشته نه وانیان به رده باران کرد و تیاچوون، وهك نه فهرموی: ۵۰: ومكروا مكرًا نه و تاوانبارانه فرت و فیلیکیان نه نجام دا بو کوشتنی صالح و مکرنا مکرًا نیمهش پلانیکیان سازاند، واته: نیمهش نه خشه یه کی گرنگمان دارشت بوله ناو بردونیان و هم لایشعرون که نه وان ناگایان لی نه بوو ۵۱: فانظر كيف كان عاقبة مكرهم سا بنوره و بیریکه وه، بزانه سه رهنجامی پیلان و که تن و فیله کیان چون بوو؟ انا دمرناهم و قومهم اجمعین که بی گومان نیمه به وانیش وه هوزه که یانمان پیکرا له ناو برد به هوی زه مین له رزهوه ۵۲: فتلک بیوتهم خاویه بما ظلموا دوی قه لاچو کردونیان خوا نه فهرموی: نه وهش خانووه کانیان ده یان بیننی کاول وچولن له بهر سستم وناهه قبیان ان فی ذلک لآیه لقوم یعلمون به راستی له ودها به لگه هیه - له سه ر دهسه لاتی خوا- بو گه لیک بزانی و په ند وه ریگری ۵۳: و انجینا الذین آمنوا وکانوا یتقون نه وه نه نجامی بی باوهران بوو، نه وان هه که بروایان هینا بوو و پاریزکاریبون، رزگارمان کردن، واته: نهی موحه ممد هه ناواش نه توانین بی برواکانی سه رده می توش له ناو ببه یین و، خوت و پرواداره کان رزگار بکه یین. ننجاستانی چوارم: که باسی پیغه مبه ر لووته الله دیت، وهك نه فهرموی: ۵۴: ولوطا اذ قال لقومه باسی (لووت) یش بکه، کاتی که به گه له که ی خوی وت، بو نه وهی بیدارو هوشیار ببه وه، له سزای خوا بترسن اتأتون الفاحشة ثایا نیوه کاری زور دزیوو نیریازی نه نجام ده دن؟ که تانیستا نیوه نه بی،

هیچ که سیک نه وکاره ی نه کردوه و انتم تبصرون و هه خویشان نه بینن و نه زانن نه و جوهره کارانه چ کاریکی به دو ناشیرینن ۵۵: انکم لتأتون الرجال شهوة من دون النساء ثایا ره وایه نیوه ناره زووی سیکسی خوتان لای پیواون نه نجام ده دن ووازان له ژنان هیناوه! خو بو نه نجامدانی نه وکاره خوا ژنانی داناوه، نه ویش

وَلَقَدْ ارسلنا الى ثمود اناهم صلحا ان اعبدوا الله فاذا هم فريقان يختصمون ۵۵: قال يعقوب لم تستعجلون بالسينة قبل الحسنة لولا تستغفرون الله لعلكم ترحبون ۵۶: قالوا اطيرنا بك وبعين معك قال طيركم عند الله بل انتم قوم تفتنون ۵۷: وكان في المدينة تسعة رهط يفسدون في الارض ولا يصلحون ۵۸: قالوا تقاسموا بالله لنبيتنه واهله ثم لنقولن لوليه ما شهدنا مهلك اهله وانا لصادقون ۵۹: ومكروا مكرًا ومكرنا مكرًا وهم لا يشعرون ۶۰: فانظر كيف كان عاقبة مكرهم انا دمرناهم و قومهم اجمعين ۶۱: فتلک بيوتهم خاویه بما ظلموا ان في ذلک لآیه لقوم يعلمون ۶۲: و انجینا الذین آمنوا وکانوا یتقون ۶۳: ولوطا اذ قال لقومه اتأتون الفاحشة و انتم تبصرون ۶۴: انکم لتأتون الرجال شهوة من دون النساء بل انتم قوم تجهلون ۶۵

پاش نه وه به شیوهی شهرعی ماره بکرین بل انتم قوم تجهلون به لکو نیوه هوزو کومه له خه لکیکن خوتان نه زان نه کهن، که پیتان وایه پیواون جینی نه نجامدانی ناره زووی سیکسین!

کوتابی جزئی ۱۹، (وله الحمد والمه)..

۵۶: فما كان حواب قوميه الا ان قالوا اخرجوا آل لوط من قريتكم و هلامی هوزه کی تنها نه وهنده بوو که به یه کتریان وت: لووت و شوینکه وتوانی نه، له شارو ولاته که تان (سه دووم) دهر کهن انهم اناس یتظهرون چونکه نه وان هه لکانیکن خویان به پاکسی راده گرن و، له وکاره نیمه بیزارن! واته: گوايه لافي پاکسی لی ده دن و، نه وکاره نیمه دهی که یین نه وان به تاوانی داده نین! ۵۷: فانجیناه واهله الا امراته قدرناها من الغابرين ثینجا نیمه لووت و خانه واده که یمان رزگار کرد، جگه له نه که ی، چونکه برپارمان دا نه وله ریزی باقی بی باوهره کاند

په یامه که ی خوی، (سه دی و، سه وری و، ثبین عه بباس) ده لئین: مه به ست به و هه لېژیراوانه هاوه لانی پیغه مبه ره (صلی الله علیه وعلی آله و صحبه أجمعین).

به لئ زاناکان ته لئین: الحمد لله و سه لاوات له پېش هه موو کاریکي چاکه وه، شتیکی زورجوانه! هه ریویه نیستاش وتارخوینه کان به وانه ده ست پی ته که ن. ﴿الله خیر اما یشرکون﴾ ثایا ته وخوای تاک وته نیایه چاکتره.. بیه رستریټ، یا ته و بتانه که ته یان که نه شهریک وهاو به شی ته و؟!.

هه ندی به لگه بو تاک وته نیایی خوا:

له م ثایه تانه شدا خوای دلوفان به لگه گه لئ له سهر تاک وته نیایی خوی دینیتیه وه: ﴿۶۰: أمن خلق السموات والأرض﴾ یاخو کییه ئاسمانه کان وزه وی به دی هیئاوه؟. (ثبین که سیین) ته لئ: (أمن) فی هذه الآيات كلها تقديره: أمن يفعل هذه الأشياء کمن لا یقدر علی شیء منها؟. ﴿وأنزل لكم من السماء﴾ له لای سه روستانه وه ئاویکی بو ئیوه باراندوه؟ ﴿فأنتنا به حدائق ذات بهجة﴾ ئنجا به و ئاوه چه ندان باخ و باخچه ی جوانمان رواند ﴿ماکان لكم أن تنبتوا شجرتها﴾ ئیوه نه تان ده توانی -ته نانه ت- دره خته که یشی پروینن، چ جای ته وه بتوانن به ره مه که ی وه بهر بینن ﴿أله مع الله﴾ ده ثایا په رستراویکی تر له گه لخوا دا هه یه، شایسته ی په رستن بی و، بتوانی ته و کارانه بکا، تا ئیوه چه واشه ببن و بیکه نه شهریک وهاوه لئ خوا؟! ﴿بل هم قوم یعدلون﴾ نه خیر نییه، به لکو له گه ل ته وه موو به لگانه دا ته وانه خه لکیکن له یه کخو په رستی لاده دهن، و هاوتا بو خوا دانه نیو و ئیکه نه شهریک وهاو به شی ﴿۶۱: أمن جعل الأرض قرارا﴾ یا خو کییه زه وی کرد به جینگایه کی ئارام، بو مژو ف وئاژهل ویه له وه ره کان؟ ﴿وجعل خلالها أنهارا﴾ و له نیوان شیوو دوله کانیشدا چه ندان جوگه و رووباری دانا بوتان ﴿وجعل لها رواسی﴾ وچه ندان شاخ و چیای بته ویشی بو زه وی دامه زراند، تا له له رزه و جموجولی نا ئاسایی خوی بکه ویت ﴿وجعل بین البحرین حاجزا﴾ و له نیوان ته وودو دریا، (سویرو شیرین) ده دا به رزه ک و به ره له ستیکی دانا تا تیکه ل به یه کتر نه بن ﴿أله مع الله﴾ ثایا په رستراویکی تر له گه ل خوا دا هه یه، به شداری بکات له و کارانه یدا؟ دیاره که هه ر گیز شتی و ناگو نجیت، که و ابو بو بتان ته په رستن؟! ﴿بل اکثرهم لا یعلمون﴾ نه خیر نییه، که چی له گه ل ته و هه موو به لگانه دا هیشتای زور به یان گه و ره بی خواو، یه ک تاکی ته و نازانن و راستیه کان ده رک ناکه ن "بویه شهریک وهاوه لئ بو دانه نیو!!" ﴿۶۲: أمن

بمینیټ تانه ویش له ته کیاندا تیا بچیت" به لئ.. به هوی سه ریچی ئافره ته که خویه وه، رازی بوو نیشی به و کارانه که ته و خه لکه ناپاکانه، نه یان کردو، درکاندنی نه یینی هاتنی میوانه کانی لووت له لای خزمه کانی، خوا له ناوی برد ﴿۵۸: وأمطرنا علیهم مطرا﴾ وبارانیکنان به سه ریاندا باراند، به لام چ بارانیك، واته:

﴿مَا كَانَتْ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا أَلْ لُوطُ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَبْطَلُونُ﴾ ﴿فَأَجْبَتْهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرًا تَقْدَرْنَا مِنْ الْقَدِيرِ﴾ ﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ﴾ ﴿قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى﴾ ﴿اللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ ﴿أَمِنْ خَلْقِ السَّمَكِ وَالْأَرْضِ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا﴾ ﴿أَوَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ يَوْمَ بَعْدِلُونُ﴾ ﴿أَمِنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسٍ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا﴾ ﴿أَوَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ يَوْمَ بَعْدِلُونُ﴾ ﴿أَمِنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتٍ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا يَتَذَكَّرُ فِي رَحْمَتِهِ﴾ ﴿أَوَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ يَوْمَ بَعْدِلُونُ﴾ ﴿اللَّهُ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ ﴿۱۷﴾

به رده بارانمان کردن، چ به رده بارانیك، وهك ته فهرموئ: (حجاره من سجیل منضود مسومه عند ربك وماهی من الظالمین ببعید) ۸۳/۱۱ و ۸۲/۱۱. ﴿فساء مطر المنذرین﴾ ئای چ سه خت وگران و دژوار بوو به رده بارانی ترسیئراوه کان، به لام چ سوو دیکیان لی وهرگرت! له سووره ی (ئه عرف) و(هوود) یشدا ته و رووداوه، پتر لیړه روون کراوه ته وه.

شوکرانه ی خواو، دروود بو عه بلده هه لېژارده کان:

له پاش باسکردنی داستانی ده سته یه ک له په یام به ران -علیهم الصلاه والسلام- ته و جا هه ندی له توانایی و ده سه لاتی خوی باس ته کات: ﴿۵۹: قل الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى﴾ "ته ی موحه ممه د" به لئ: سوپاس و ستایشی ته و او هه ر بو خوا ی میهره بان، له به رام به ر له ناو بردنی بی پروایاندا، سه لاو و دروودیش له سه ر ته و به ندانه ی خوی هه لېژاردون، بو هه لگرتن وگه یان دنی

خوی ده زانی قیامت که ی دی؟. ئیمامی (موسلیم) له خاتوو
(عائیشه) وه ته لی: (من زعم أن محمدا يعلم ما فی غد فقد أعظم على
الله الفرية، والله تعالى يقول: قل لا يعلم من فی السموات والارض
الغیب إلا الله). واته: هه که سی پئی وایی که موحه ممد ۶۳ ده زانی
سه ینی چ ده بی، ته وه به هه قیقه درو یه کی زورگه وری له سه

جبب المضطر إذا دعا ۶۰ یاخو کییه وه لامی هاوارو نزای لقیقه و ماوو
داماوو ناچارو هه زار ده داته وه، کاتی که داوای به هانا هاتنی لی
بکا و، هانای پئی بیات ۶۱ ویکشف سوء ۶۲. تهو به لاو ناخوشییه
لا ده با که له سه رشانیه ۶۳ و یجعلکم خلفاء الأرض ۶۴ ده تان کاته
جیشینی پیشینان له زه ویدا، کللی تاوه دان کردنه وهی زه ویتان
ده داتی؟ ۶۵. االه مع الله ۶۶. ئایا له گهل ته وخوایه دا په رستراویکی تر
هیه بتوانی تهو کارانه بکا؟ ۶۷. قلیلا ما تذکرون ۶۸. نییه، به لام
ئیوه کم په ند وه رنه گرن و بیر ته که نه وه!! "بویه تا بهو شیویه
شهریک و هاوبه شی بو دانه نی" ۶۹. ۶۳: امن یهدیکم فی ظلمات
البر والبحر ۷۰. بته کانی ئیوه به تواناو چاکترن، یاخو تهو زاته ی
که له تاریکیه کانی و شکانی و، ده ریادا ئیوه رینوین ده کا؟
۷۱. ومن یسرل الريح یسرا بین یدی رحمته ۷۲. ته یکی له پیش
بارانی ره حمه تدا بای مزگینی ده نیری؟ ۷۳. االه مع الله ۷۴. ئایا له گهل
خوایه کی تاو دا خوا ی تر هیه بتوانی تهو کارانه بکا؟ ۷۵. تعالی الله
عما یشرکون ۷۶. ته وخوایه زور بلندترو به رزترو لهو شتانه ی که
نه فامان ده ی که نه هاوبه شی ۷۷. ۶۴: امن یدؤوا الخلق ثم یدیده
بته کانی ئیوه به تواناو چاکترن، یان تهو زاته ی که له سه ره تاوه - بی
بنه ماو بناغه - دروستکراوه کان به دی دینیت، له پاشان دوا ی مردن
و فهوتان و تیاچوونی، سه ره له نوی ده یان گیر پته وه وه که خو یانیه
لی ته کاته وه؟ ۷۸. ومن یرزقکم من السماء والارض ۷۹. ته ی کییه
له ئاسمان و زه وویه وه روزیتان ته داتی؟ واته: له ئاسمانه وه به ووی
تیشکی خورو هه ورو بارانه وه، له زه ویشدا به ووی خاکه وه گنه
ودانه و پله سه وز ده کا ۸۰. االه مع الله ۸۱. ئایا له گهل خوایه کی تاو دا
خوا ی تر هیه بتوانی تهو کاره بکات؟ ۸۲. قل هاتوا برهانکم ان کتم
صادقین ۸۳. ته وانه باسکران پینج به لگه بوون بو ده سلات و تواناو
ته نهایی زاتی خوا، ئینجا ته ی موحه ممد ۸۴. پیمان بلی: باشه
ته گهر ئیوه له راست بیژان، ده به لگه تان بینن بؤ راستی خوا کانتان
و بو دروستی ته وه که پیتان وایه خوا شهریک و هاوبه شی هیه.

هه رخوا غه یب ده زانی:

موشریکه کان بؤ هاتنی روژی قیامت زور ده پرسن، خوایش
ده فهرمو ی: ۸۵. قل لا یعلم من فی السموات والارض الغیب
إلا الله ۸۶. ته ی موحه ممد ۸۷. پیمان بلی: هیچ که سیک له وانه ی که
له ئاسمانه کان و زه و یان - بیجگه له خوا - ئاگایان له غه یب نییه
۸۸. وما یشرعون أیانا یبعثون ۸۹. ونازانن "و هه ست ناکه ن که ی
زیندوو ده کرینه وه، که یش پاداشت وتوله ده درین؟ جا که واته
هه رخوا - به ته نیا - شایسته ی په رستن و گو یزایه لییه، هه رته ویش

أَمَّنْ يَدْعُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يَدْعُهُمْ مِّنْ بَرِّزْقِكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
أَوَّلَهُ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۶۰
قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
أَيَّانَ يَبْعَثُونَ ۶۱ بَلْ أَدْرَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ
فِي شَكٍّ مِّنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ۶۲ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
أَيُّ ذَا كُنَّا نَدْعُو أَبَاؤُنَا أَمْ آيُنَا أَمْ مَخْرُجُونَ ۶۳ لَقَدْ وَعدْنَا
هَذَا آمَنُؤُا وَأَبَاؤُنَا مِن قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۶۴
قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ۶۵
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ۶۶ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۶۷ قُلْ عَسَى
أَنْ يَكُونَ رَدِفٌ لَّكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ۶۸ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَئِنْ أَسْأَلْتَهُمْ لَيَسْأَلَنَّهُمْ ۶۹ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ۷۰ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ
فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ۷۱ إِنْ هَذَا إِلَّا قُرْآنٌ
يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۷۲

خوا هه لبه ستووه، چونکه خوا ته فهرمو ی: بیجگه له خودی (الله)
که سه غه یب نازانی. ۶۶: بل آدراک علمهم فی الآخرة ۶۷. نا،
به لکو زانیاری و زانستیان سه باره ت به هاتنی روژی دوا یی کو تاو
کورت و نایگاتی تا ته وان بپرسن که ی دیت؟ ۶۸. بل هم فی شک
منها ۶۹. به لکو ته وان هه ره له گومان دان لی، بروایان پئی نییه بویه
مملانی ته که ن ۷۰. بل هم منها عمون ۷۱. به لکو له حاستی نایبناو
کو یرن، بویه واکو لی و ئینکاری ته که ن! ۷۲: وقال الذين
كفروا إذا كنا ترابا وأبائنا ۷۳. تهو که سانه ی خوانه ناس و بی پروان
وتیان: ئایا کاتی ئیمه و باوو باپیرانمان "مردین" و بووینه گل
۷۴. أنسا لمخرجون ۷۵. ئایا دووباره زیندوو ته کریینه وه و بو ژانیکی تر
ده رده چینه وه؟! به لایانه وه شتیکی زور دووره بویه وتیان: ۷۶:
لقد وعدنا هذا نحن وأبائنا من قبل ۷۷. بی گومان ته و جو ره به لیینه،
پیشتر به خو مان و باوو باپیرانی شمان درا ۷۸. إن هذا إلا أساطير
الأولين ۷۹. ته م به لیینه هه رته فسانه ی پیشینه کانه و، هیچ هه قیقه تیکی

نییه ﴿ ۶۹: قل سیروا فی الأرض ﴾ بهو بئی باوه پانه بلی: به سەر زهویدا برۆن و بگه پڕین ﴿ فانظروا کیف کان عاقبة المجرمین ﴾ ئنجا سەرنج بدەن و برۆانن، پاشە روژی تاوانکارو تاوانباران چۆن بوو؟ مەگەر خوا شارو ولاتیانی کاول و وێران نەکردوو هەریە کە یانی به شیوه یەك قار لی نەگرتن؟ ﴿ ۷۰: ولا تحزن علیهم ولا تکن فی ضیق مما یمکرون ﴾ هەرگیز تۆ لەو پیلان و فەرت و فیلەیان و لە رەتکردنەوهی قسە کانتدا خەفەت مەخوۆ دلتە نگیش مەبە، چونکە تۆ خوات لەگەڵه ﴿ ۷۱: ویقولون متى هذا الوعد ان کنتم صادقین ﴾ ئەو بئی باوه پانه بەگالتهوه ئەلین: ئەگەر ئیوه راست ئەکەن "زیندوو بوونەوه هەیه و قیامەت دیت" دەباشە، ئەم بەلینە کە ی پێش دیت؟ ﴿ ۷۲: قل عسی أن یکون ردف لکم بعض الذی تستعجلون ﴾ پێیان بلی: رەنگە هەندێ لەو ژان و سزایە ی کە ئیوه بە پەلەن بۆی نزیکتان بئی "بەللی.. وەك (قورتویی) ئەللی: ئەوه بوو لە بەدردا خۆیان دیتەوه، کە چییان بە سەر هات" ﴿ ۷۳: وإن ربک لذو فضل علی الناس ﴾ وە بئی گومان پەرورەدگاری تۆ سەبارەت بە خەڵک خاوەن فەزڵ و بەهرەیه "ئەوه تا گەللی جار وازیان لی ئەهینتی، سزایان دوا ئەخا بۆ دوا روژ" و لکن اکثرهم لا یشکرون ﴿ بەلام زۆر بەیان سوپاسگوزاری خوا ناکەن و، بەو فەزڵ و بەهرەیه ی نازانن ﴿ ۷۴: وإن ربک لیعلم ماتکن صدورهم وما یعلنون ﴾ بئی گومان پەرورەدگاری تۆ چاک دەزانن بەوهی کە لە دل و دەروونیاندا دەیشارنەوهو، ئەوهیش ئاشکرای دەکەن ﴿ ۷۵: وما من غائبة فی السماء والأرض إلا فی کتاب مبین ﴾ هەموو شتیکی پەنھان و نادیار لە ئاسمان و زەویدا لە نامە یەکی روون و ئاشکرا "لوح المحفوظ" دا تۆمار کراوه، وەك ئەفەر موئی: (ألم تعلم أن الله یعلم ما فی السموات والأرض إن ذلک فی کتاب إن ذلک علی الله یسیر). لە پێشەوه باسی بنەرەت و سەرەتای دروست بوونی ئادەمیزادی کرد، پاشانیش زیندوو بوونەوهو راستی و دروستی پە یامی پە یامبەر ﷺ.

قورئان کێشە ی بەنی ئیسرا ئیل دەخاتە روو:

ئێستاش لەوه باس دەکات کە قورئان چاکترین بە لگە یە بۆ راستی پە یامبەر ﷺ، ئەفەر موئی: ﴿ ۷۶: إن هذا القرآن یقص علی بنی اسرائیل أكثر الذی هم فیہ یختلفون ﴾ بئی گومان ئەم قورئانە "کە بۆمان ناردوویت" زۆر بە ی ئەو شتانە ی کە جوولە کە ناکۆکی و کێشە یانە لە سەری، باسی دەکا بۆیان، جا کە وایە هە قیوو ئەوانە دوا ی بکە و تنایە تاهەق و ناهە قیان بۆ دەر کە وتایە" ﴿ ۷۷: وإنه لهدی ورحمة للمؤمنین ﴾ و بە راستی ئەو قورئانە رێنموونی و

رەحمەت و میهرە بانیه بۆ برۆاداران، ئەیان گە یە نیتە ئاسۆ ی سەرورە ی و بەختیاری ﴿ ۷۸: إن ربک یقضی بینهم بحکمہ ﴾ بە راستی پەرورەدگارت داوهری دەکات لە نێوان ئەوانە دا - لە روژی قیامەتدا - بە فەرمان و بریاری خۆ ی ﴿ وهو العزیز العلیم ﴾ هەر ئەویش دەسە لاتدارو زانا بە هەموو کارو کردەوه ی بە نەندە کانی خۆ ی ﴿ ۷۹: فتوکل علی الله ﴾ جا کە واتە لە تەواوی کاروبارتدا تەوه کولت بە خوا بئی ﴿ إنک علی الحق المبین ﴾ چونکە بە راستی تۆ لە سەر هە قە ئاشکرا کە ییت "هەرچە نە ئەوانە سەر پێچیت لی بکەن، ئینجا لە برۆا هێنانی ئەوانە پێغە مبەر ﷺ بئی ئومید دەکات، وەك ئەفەر موئی: ﴿ ۸۰: إنک لاتسمع الموتی ﴾ بە راستی تۆ ناتوانی بە مردوووان - بە بئی برۆایان - کە وەك مردوو وانە ببیسینی، چونکە خۆیان کە روکۆر و لال کردوو.

خاوەنی (أضواء البیان) لەم جێگایە دا ئەلین: قسە ی پە سە ند لای زانایان ئەوه یە کە: مردوو لە گۆردا قسە دە بیسی، چونکە یە کە م: لەو بارەوه فەرموودە یە کی زۆرو زەبە ندە هاتوو و (طعن) یش نە کراون، لە ولایشە وه نە وتراوه کە ئەو بیستنی مردوو وانە تایبە تە بە کە سیکیه وه، یان بە کاتیکیه وه. پێشەوا (بوخاری) ئەلین: ((إن نبی الله ﷺ أمر یوم بدر بأربعة وعشرین رجلاً من صنادید قریش، فقتلوا فی طوی من أطواء بدر خبیث مخبث، وکان إذا ظهر علی قوم أقام العرصة ثلاث لیل، فلما کان بیدر الیوم الثالث أمر براحلته فشد علیها رحلها، ثم مشی وتبعه أصحابه، قالوا: ما نری ینطلق إلا لبعض حاجته، حتی قام علی کفة الرکی فجعل ینادیهم بأسمائهم وأسماء آبائهم: یا فلان ابن فلان! ویا فلان ابن فلان! أیسرکم أنکم أطعم الله ورسوله، فإنا قد وجدنا ریناحقا، فهل وجدتم ما وعدکم ربکم حقاً؟ قال: فقال عمر: یا رسول الله ﷺ! ماتکلم من أجساد لا أرواح لها!! فقال رسول الله ﷺ: ((والذی نفسی بیدە ما أنتم بأسمع لما أقول منهم)) بەللی پە یامبەر ﷺ سویندی خوارد کە هەرگیز زیندوو وەکان لە مردوو وەکان باشتەر نابیسن، کە وایوو ئەم فەرموودە یە بە راشکاوی دان بە بیستنی مردوو لە گۆردا ئەننی. دیارە نە یشی فەرمووه کە ئەم بیستنی تەنھا بۆ کوژراو وەکانی بە درە، ئەوه ییش (قەتادە) ئەیلین: کە گوا یا خوا ی گە وەرە ئەوانە ی زیندوو کردوو و تەوه، ئەو جا پێغە مبەر ﷺ بانگی لی کردوون، هەر لە خۆ یه وه بئی بە لگە ئەیلین!! (عەبدوللای کور ی عومە) خوا یان لی رازی بئی ئەلین: پە یامبەر ﷺ چو وە لای بییری (قوله یب) و فەر مووی: ((هل وجدتم ما وعد ربکم حقاً؟)) پاشان فەر مووی: ((إنهم الآن یسمعون ما أقول))، دلنایان کە ئێستا ئەوانە گو ییان لی یە من چیان پئی ئەلیم. دوا یی ئەم قسە و باسە یان بۆ خاتوو عائشە

الله لنا ولكم العاقبة، اللهم لاتحرمنا أجرهم ولا تفتنا بعدهم، واغفر لنا ولهم)). (ابن القيم) له کتیبی (الروح) دا نه لیت: ثایا مردوان هه ست به سهردانی زیندوان نه کهن کاتی دینه لایان؟ بو وه لامی نه ویرسیاره نه فهرموده یه نه هینی: ((ما من مسلم یر علی قبر أخیه کان یرفه فی الدنیا فیسلم علیه، إلا رد الله علیه روحه حتی

کیرپیه وه، نه ویش وتی: ده کری مه به ستی په یامبه ر ښه وه بووی له: ((انهم الآن ليعلمون أن الذي كنت أقول لهم هو الحق)). که ئیتر ئیستاجاک نه زانن نه وهی که پیشتر من پیم نه وتن راسته. وه نه و نه یه تهی (انک لا تسمع الموتی.. ی کرده به لکه بو قسه که ی خوی، (بوخاری) ریوایه تی کردوه. به لی له بهر نه وه هچ نه یه تی که بی پیچ وپه نا نه بیستنی مردو له گوردا رت بکاته وه، له ولایشه وه فهرموده زوره بو بیستنی، که واپو نه وه فهرمودانه به ته نیلی هاوه لیک له هاوه لان رت ناکرینه وه، خاتوو (عائشه) یش هر به بیرو بوچوونی خوی به ته نه نه وهی به وجوره لیک دایه وه، وه پیشه و (بوخاری) له نه نه سه وه نه گپریته وه: ((إن النبی ښه قال: إن العبد إذا وضع فی قبره وتولى عنه أصحابه، وإنه لیسع قرع نعالهم، أتاه ملکان فیکدانه فیکولان ما کنت تقول فی هذا الرجل محمد ښه فیکول: أشهد أنه عبد الله ورسوله، فیکال: انظر إلى مقعدک من النار أبدلک الله به مقعدا من الجنة...)). جا نه فهرموده یه به راشکاو دان نه نیت به وه دا که: مردو وه که ته نانت ته قی پیلاوی خه لکه که ده بیسی، ئیتر هه نه مه ده بیته به لکه بو نه وه که مردو بیستنی. وه پیشه و موسلیمیش هه مان مه به ست دینیت، به لام به چنه د ده ست هه وه یه کی تر- بو پشتگیری نه وپاسه پشتیوانن. جا که واپو نه یه تهی (انک لا تسمع الموتی..)) (وما أنت بمسمع من فی القبور) له سه راست ترین ته سیر یان دژی نه وه ناوه ستن که تو ناتوانی هه ق به و بی باوه رانه بیسینی که خوا دلی مراندوون وسزایان له سر که وتوه، به شیوه یه که نه وان که لکی لی وهرگرن، بو نه مه یش (ئیبنی ته مییه) له (مجموع الفتاوی) دا نه لیت: (وقد يعاد الروح إلى البدن فی غیر وقت المسألة.. کما جاء عن النبی ښه: ((ما من رجل یر بقبر الرجل الذي کان یرفه فی الدنیا فیسلم علیه إلا رد الله علیه روحه حتی یرد علیه السلام)). له (سنن) ی نه بو وادویدشدا هاتوه: ((أن النبی ښه قال: إن خیر أيامکم یوم الجمعة فأکثروا علی من الصلاة یوم الجمعة وليلة الجمعة، فإن صلاتکم معروضة علی، قالوا یا رسول الله ښه! کیف تعرض صلاتنا علیک وقد رمت؟ قال إن الله حرم علی الأرض أن تأکل أجساد الأنبیاء)). سه ره پای نه مه ش، هر بو پشتگیری نه مه به یه چه ندین فهرموده یه تر هه یه، به لام باس کردونیان له جیکایه دا دریژه نه کیشتی، بی گومان هه موویان نه وه ده که یه نن که مه ردوم له گوردا به (لهش و به روج) خوشی و، ناخوشی ده زانی هه ریویه په یامبه ر ښه فرمانی به هاوه لان کرد که سلو له مردو وه کان بکه ن: ((السلام علیکم أهل الدیار من المؤمنین وإنا إن شاء الله بکم لاحقون، یرحم الله المستقدمین منا ومنکم والمستأخرین، نسأل

وَأَنَّهُ هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ. وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٧﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٨﴾ إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمَعُ الدُّعَاءَ إِذَا وَلُوا مَدْرِينًا ﴿٧٩﴾ وَمَا أَتَى بِهَدًى الْعَمَى عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تَسْمَعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾ وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨١﴾ وَيَوْمَ نَخْسِفُ مِنْ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْ جَبَلٍ مِّنْ يَّكُذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٢﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عَلِمًا أَفَإِذَا كُنتُمْ تُسَلِّونَ ﴿٨٣﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَبْطِقُونَ ﴿٨٤﴾ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلَآءَ الْبَيْتِ لِسَكَّانِيهِ وَانْهَارَ مَبْصِرَاتِك فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٥﴾ وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَنُجَّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوٍّ دَاخِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَرَبِّ الْآلِهَاتِ أَحْمَدٌ وَهِيَ تَمُورُ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَإِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨٧﴾

یرد علیه السلام)). جگه له مه یش فهرموده ی تر زوره بو پشتگیری نه وپاسه؛ وه: ((ما من رجل یزور قبر أخیه ویجلس عنده إلا استأنس به ورد علیه، حتی یقوم)) وه پیشه و (موسلیم) نه گپریته وه که (عه مر ی کوری عاص) له سه ره مه رگه که یدا زور گریاو پشتی له دانیشتون کردو رووی له دیواره که نا.. پاشان وتی.. (فإذا أنامت فلا تصحبنی نائحة ولانار، فإذا دفنتمونی فسنوا علی التراب سنا، ثم أقیما حول قبری قدر ما تنحر الجزور، ویقسم لحمها، حتی استأنس بکم وانظر ماذا أراجع به رسل ربی..)) ئینجا (ئیبنی قهیم) نه لیت: نه مه به لکه یه که مردو زیندو دهناسی وپیوهی هوگر ده بی.. هه وره ناوبراو له سه به یه که ی دهر او ده لیت: (وبدل علی هذا أيضا ماجری علیه عمل الناس قدیما وإلی الآن من تلقین المیت فی قبره.. وقد سئل الامام أحمد -رحمه الله- فاستحسنه وأصبح علیه بالعمل) وه نه فهرموده ش دینی -هه رچنه د لاوازیته- ((إذا مات أحدکم فسویتم علیه التراب فلیقم أحدکم رأس قبره فیکول:

یا فلان بن فلانة.. اذكر ما خرجت عليه من الدنيا شهادة أن لا إله إلا الله، وأن محمدا رسول الله، وأنك رضيت بالله ربا وبالإسلام ديناً، وبمحمد نبياً ورسولاً، وبالقرآن إماماً)، پاشان (ابن القيم) ده‌لێت: ئەم فەرمووده‌یه هەرچەند سابت نەبوو، بە‌لام موسلمانان لە شارو گونده‌کاندا بە‌رده‌وام کاریان پێ‌کردوو بە‌ بێ‌ ململانی‌یه‌کی ئەوتۆ، وە هەر‌وه‌ها کۆبوونه‌وی موسلمانان خۆره‌لات و خۆرئاوا بە‌و هەموو زانا بە‌ریزانه و ئاگادار بە‌ فەرمووده‌و فیه‌ و، بە‌ کاریکردنی.. ئەوانە هەموو ئەوە ده‌گه‌یه‌نێت که مردوو قسه ده‌بیستی، گومانی نییه (ته‌لقین)یش به‌شی‌که له‌وه. ئەمە راو بۆ چوونی (شه‌نقیتی)بوو. ﴿ولا تسمع الصم الدعاء﴾ هەر‌وه‌ها ناتوانی به‌بێ‌گوێیان بانگه‌وازه‌که‌ت ببیسینی، چونکه هەق نابێسن و خۆیان که‌ر کردوو ﴿إذا ولوا مدبرین﴾ کاتی که پشت له تۆ بکه‌ن و له هەق دوور بکه‌ونه‌وه. دووباره خوا ئەوه دوویات ئەکاته‌وه که ئەو جۆره‌که‌سانه توانای هیدایه‌تیان نییه، وەك ئەفهرمووی: ﴿٨١: وما أنت بهادى العمى عن ضلالتهم﴾ هەرگیز تۆ ناتوانی نابیناو کوێره‌کان (واته بێ‌ باوه‌ره‌کان) له گومرایییان بگێڕێته‌وه، رینمایییان بکه‌یت بۆ رێی راست و دروست ﴿إن تسمع إلا من يؤمن بآياتنا﴾ به‌لکو تۆ ته‌نها ده‌توانی هەق و راستیه‌کان هەر به‌و که‌سه، ببیسینی که ئاماده‌یی تیاپی‌ت بۆ بپروا هینان به‌ ئایه‌ته‌کانی ئێمه ﴿فهم مسلمون﴾ جا ئەوان ملکه‌چی فەرمانه‌کانی ئێمه‌ش ئەبن.

هاتنی ده‌عباکه (دابة الأرض):

﴿٨٢: وإذا وقع القول عليهم﴾ کاتی که فەرمانی سزای ئەوانه دراو، بریاریش درا که قیامه‌ت بێت ﴿أخرجنا لهم دابة من الأرض﴾ ئەوا له سکی زه‌ویدا (دابة الأرض)یان بۆ ده‌رده‌هێنین ﴿تکلمهم أن الناس كانوا بآياتنا لا يوقنون﴾ قسه‌یان له‌گه‌ڵ ئەکاو ئەلی: به‌راستی زۆربه‌ی ئەم خه‌ل‌که باوه‌ریان به‌ ئایه‌ته‌کانی ئێمه نه‌هیناو یه‌قینیان پێیان نه‌بوو.

هاتنی (دابة الأرض)، یه‌کی‌که له نیشانه گه‌وره‌کانی رۆژی قیامه‌ت. (سه‌یید قوتب) -خوا لێی خوش بێت- ئەلێت: له‌گه‌ڵی فەرمووده‌دا باسی (دابة الأرض)، هاتوو، ئەگه‌رچی هەندیکیشیان ره‌وان و په‌سه‌ندن، به‌لام هێچ شیوه‌یه‌کی ئەو (دابة)یه باس ناکه‌ن، جا له‌به‌ر ئەوه پشت به‌و فەرموودانه‌ی دیکه‌ش نابه‌سری که: ده‌لێن: درێژی ئەو (دابة الأرض)ه (٦٠) گه‌زه، په‌روبال و سمی هه‌یه! ریشی هه‌یه! سه‌ری وەك سه‌ری گایه، چاوی وەك چاوی به‌رازه، شاخی وەك شاخی بزنه‌ کێویه، مل وکلکی وەك به‌ران وایه، پێی

وەك پێی وشتره.. هتد، به‌داخه‌وه زۆربه‌ی (موفه‌سسیرین) بێ‌ سنی و دوو ئەوجۆره‌شتانه‌یان هیناوه، به‌لام ئێمه ناتوانین جێ پێیان هه‌ لگرن و پێیان قایل ببین، چونکه هێچ ده‌قیکی بپروا پێکراو نییه که ئەوقسانه به‌سه‌لمینی، ته‌نها ئەوه‌ند هه‌یه که (دابة الأرض) یه‌کی‌که له نیشانه گه‌وره‌کانی رۆژی قیامه‌ت، وەك پێغه‌مبه‌ره‌فه‌رموی: ﴿لا تقوم الساعة حتى تروا عשרآيات: طلوع الشمس من مغربها، والدخان، والدابة، وخروج يأجوج ومأجوج، وخروج عيسى ابن مريم، والدجال، وثلاثة خسوف: خسف بالمغرب، وخسف بالشرق، وخسف بجزيرة العرب، ونار تخرج من قعر عدن تسوق -أو: تحشر- الناس، تبيت معهم حيث باتوا، وتقيل معهم حيث قالوا﴾ (موسلم وپێشه‌وا ئەحمه‌د). واته: رۆژی قیامه‌ت به‌ریا نابێت تا ده‌ به‌لگه‌و نیشانه نه‌بینن.. هه‌له‌اتنی خۆر له‌خۆرئاواوه، هاتنی (دابة الأرض) یشی له‌وده به‌لگانه ژمارد (ئێینی که‌سین) ده‌لی: ئەم (دابة الأرض)ه له ئاخرو ئۆخری دونیاوه په‌یدا ده‌بی، کاتی که‌خه‌ل‌ک ده‌بیته‌ فسادکارو ئایینی راستی‌خوا ده‌گۆرنه‌وه به‌رێچکه‌و بیردۆزی مرو‌ف کرده‌کان، هه‌ندێ ده‌لێن: له مه‌که‌که‌دا سه‌رهه‌ل ئەدا، هه‌ندیکێ دیکه ده‌لێن: له نزیکێ شاری مه‌که‌که‌وه، (ئێین عه‌بیاس) ده‌لی: له ده‌ورووبه‌ری دۆله‌کانی (توهامه‌)دا ده‌بی. (ته‌به‌ری) ده‌لی: ئەو دابه‌یه په‌یدا ده‌بی و قسه‌له‌گه‌ل خه‌ل‌ک ده‌کاوده‌لی: (إن الناس كانوا بآياتنا لا يوقنون).

هه‌شری سته‌مکاران له رۆژی سه‌لادا:

ئینجا دیمه‌نیکی دوا‌رۆز باس ئەکا و ئەفهرمووی: ﴿٨٣: ويوم نحشر من كل أمة فرجا﴾ باسی ئەو رۆژه بکه که ئێمه له هەموو ئوممه‌تی‌ک خه‌ل‌کی‌کی زۆر کۆ ئەکه‌ینه‌وه بۆ حیساب و کیتاب ﴿ممن يكذب بآياتنا فهم يوزعون﴾ * ٨٤: حتی إذا جاءوا ﴿له‌وانه‌ی که له‌ ئایه‌ته‌کانمان نکوولییان ئەکرد، به‌درویان ده‌زانین، ئینجا راده‌گێردین تاکاتی هەموو دین، ریز ده‌بن و خر ده‌بنه‌وه و ئاماده‌ی حیساب و لیکۆلینه‌وه ده‌بن﴾ قال اکذبتم بآياتي ﴿ئەوجا خوا ئەفهرمووی: ئایا ئێوه نکوولی ئایه‌ته‌کانی ئێمه‌تان کرد که به‌پێغه‌مبه‌رانمان دابوون؟ ﴿ولم تحيطوا بها علما﴾ بێ‌ ئەوه‌ی که زانستی‌کتان پێیان بوو بێت ﴿أمأذا كنتم تعلمون﴾ یاخۆ ئێوه له‌دونیا‌دا چیتان ده‌کرد؟! ئه‌ی نه‌ده‌بوو له‌م رۆژه گه‌وره‌یه بترسن، تا بپیری بکه‌نه‌وه و خۆتان دووچار نه‌که‌ن ﴿٨٥: ووقع القول عليهم بما ظلموا﴾ سه‌ره‌نجام به‌هۆی شیرکیانه‌وه بریارو فەرمانی سزایان بۆهات و ئەوقه‌یان بوو ﴿فهم لا ينطقون﴾ ئیتره‌هی قسه‌یه‌کیان بۆناکری، واته: چونکه هێچ پرۆوبیا‌نوویه‌کیان نه‌ماوه، ده‌میان

—أى عبد الله بن عمرو— سمعتها من رسول الله ﷺ قال: فيبقى شرار الناس في خفة الطير وأحلام السباع، لا يعرفون معروفًا، ولا ينكرون منكرا، فيتمثل لهم الشيطان فيقول: ألا تستجيبن؟ فيقولون: فما تأمرنا؟ فيأمرهم بعبادة الأوثان وهم في ذلك دار رزقهم، حسن عيشهم، ثم ينفخ في الصور فلا يسمعه أحد إلا أصغى لينا ورفع لينا —والليت: صفحة العنق وهي جانبه—. قال: وأول من يسمعه رجل يلوط حوض إبله —أى يطينه ويصلحه— قال فيصعق، ويصعق الناس ثم يرسل الله —أوقال ينزل الله— مطرا كأنه الظل أوقال الظل. أطل: المطر الخفيف، —نعمان الشاك— فتبت منه أجساد الناس، ثم ينفخ فيه أخرى فإذا هم قيام ينظرون، ثم يقال: يا أيها الناس! هلموا إلى ربكم، وقفوهم إنهم مسئولون. ثم يقال: أخرجوا بعث النار، فيقال: من كم؟ فيقال: من كل ألف تسعمائة وتسعة وتسعين، قال: فذلك يوم يجعل الولدان شيبا، وذلك يوم يكشف عن ساق)). ﴿ ۸۸: وترى الجبال تحسبها جامدة ﴾ له كاتى نه فخه يه كه مدا تو كيوه كان نه بينى وا ده زانيت وه ستاون و ناجولن و ته كان نادهن و "وهك جازان سابتن" ﴿ وهى تمر مر السحاب ﴾ كه چى وهك هور به توندى دين و نه پرون وله جوولنه دان و له جيى خويان ترازاون وهك ده فهرموى: (وتسير الجبال سيرا) واته: نه وهنده به په له نه پرون تو واته زانى سابتن ﴿ صنع الله الذى أتقن كل شئ ﴾ نه وهش كارى نه وخوايه يه كه هه موو شتيكى زور به ريكوپيكي دروست كردوه ﴿ انه خير بما تفعلون ﴾ به راستى نه وزاته زورناگايه به ههركارى نيوه بيكه چاك و خراپ ﴿ ۸۹: من جاء بالحسنة فله خير منها ﴾ جا نه وهى كارى چاك بكاو به وهه وهه بى بولمان، نه وه پاداشى له وه چاكترو به رزترين، بو هه يه ﴿ وهم من فرع يومئذ آمنون ﴾ وله ناره حه تى و ترسى نه ورژه نه مين و پاريزراو بى باك نه بن وهك ده فهرموى: (لا يحزنهم الفزع الأكبر) ۳۳/۲۱. ﴿ ۹۰: ومن جاء بالسيئة فكبت وجوههم في النار ﴾ به لام نه وكه سهى به تاوان و كارى خراپ و به ده وه ديئت، نه وه به سه ررودا ده خرينه نيوناگر ﴿ هل تجزون إلا ما كنتم تعملون ﴾ بييان نه وترى: ثايا پاداشتان هه ر به پيى كاروكرده وهكانتات نادريته وه!.

فهرمان به پهرستننى خواو بانگه واز به قورئان:

له م ثايه تانه شدا فهرمان ده دات كه تنه ا په روه ردگارى كه عبه بپهرستننى: ﴿ ۹۱: إنما أمرت أن أعبد رب هذه البلدة الذى حرمها ﴾ واته: بييان بللى: به راستى من تنه ا فهرمانى نه وم پى كراوه كه هه ريه روه ردگارى نه م شاره يه (مهككه) بپهرستم، كه خوا ريى ليئاوه، كوشتنى مروث وگياندارانى تيا ياساغ كردوه، وهك

مورده كرى و، ناتوانن هيج قسه يهك بكهن ﴿ ۸۶: ألم يروا أنا جعلنا الليل ليسكنوا فيه والنهار مبصرا ﴾ ثايا نه وانه نابيين كه نيئه شه ومان بو ثارامى نه وان داهيناو تاريك كرد، تا له هه ول و كوششه كانى رورزيان بجه وينه وه، وه رورزيشان به رروناك داناوه، تا زيان و زياريانى تيا په يدا بكهن؟! ﴿ إن في ذلك لآيات لقوم يؤمنون ﴾ به راستى له ودياردانه دا چه ندين به لگه ونيشانه هه يه بو كه ليك كه ناماده بى ثيمان و پروا بينى، چونكه ههركه سيك توزيك له گوراني شه وورور به وردى بيريكاته وه ده بى پروا بينى به توانايى وده سه لاتي خوا.

رورژه ناله باره كانى قيامهت و پاداش و توله:

﴿ ۸۷: ويوم ينفخ في الصور ﴾ نه ورژه وه بيريينه نهى موحه مهده ﷺ! كه فوو نه كرى به شه بپوردا بومراندنى هه موان. (قورتوبى) نه لى: (والصحيح فى الصور: أنه قرن من نور ينفخ فيه إسرافيل) قال مجاهد: كه يئه البوق، وقيل: هو البوق بلغه أهل اليمن). (ثيبن جريز) نه لى: (والصواب من القول فى ذلك عندنا ما تظاهرت به الأخبار عن رسول الله ﷺ أنه قال: ((ان إسرافيل قد التقم الصور وحنى جبهته، ينتظر متى يؤمر ينفخ)) (ثيمامى نه حمده ۷۳/۳). ﴿ فنفزع من فى السموات ومن فى الأرض إلا من شاء الله ﴾ جا ههركه س له ناسمانه كان و له زه ويده هه يه ترس و بيميكى زور داي ده گرى و هه موو نه مرن، جگه له وانه كه ويستى خوا وا يه نه ترسن و بمينن "له نيو فريشته وه پيامبه ران وشه هيدان" ﴿ وكل أتوه داخرين ﴾ ثيتر دواى زيندوو كردنه وه هه موو به ملكه چى و به زه ليلى دينه لاي نهو. به لى (ثيسرافيل) به فهرمانى خوا له ناخرو نوخرى دونيادا، بو ترساندى خه لك فوو به شه بپوردا نه كاو، نه وسا ثيتر قيامهت له سه رخراپكاران هه لئه سى، ثيتر نه وكاته پيغه مبه ران و فريشته كانى نه بى، ته واوى خه لكانى ناسمان وزه وى گشت ده مرن، نه وديارده سامناكه يه پيى نه لين: (نفخة الفزع)، پاشان بو جاريكى تر فووده كرى ته وه به (صور) دا بو مردن (نفخة الصعق)، ديسانه وه بو جارى سيههم بو ناماده بوون له بهر دهم په روه ردگاردا (نفخة النشور). ثيمامى (موسليم) نه م فهرمووده يه دينى: ((يخرج الدجال فى أمتي فيمكث أربعين، لا أدرى أربعين يوما، أو أربعين شهرا، أو أربعين عاما— فيبعث الله عيسى ابن مريم— كأنه عروة بن مسعود فيطلبه فيهلكه. ثم يمكث الناس سبع سنين، ليس بين اثنين عداوة، ثم يرسل الله ريحا باردة من قبل الشام، فلا يبقى على وجه الأرض أحد فى قلبه مثقال ذرة من خير، أو إيمان إلا قبضته، حتى لو أن أحدهم دخل فى كبد جبل لدخلته عليه حتى تقبضه. قال:

خواهنی ولات وهك نه فهرموی: (وتمت كلمة ربك الحسنی علی بنی اسرائیل) ۱۳۷/۷. ﴿۶﴾ ونسكن لهم فی الارض ﴿۷﴾ ده مانه وی نه وانه له ووسه رزه وپیبه دهسه لات و حکومتیان بوساز بکهین، تا دهسه لات و لات و میسر بگرنه دهست و به بهرنامه ی خوا حوکم بکهن ﴿۸﴾ و نری فرعون و هامان و جنودهما منهم ما كانوا يحذرون ﴿۹﴾ وه

وَنُكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنَرَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَّآكِلًا يَحْذَرُونَ ﴿۶﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تخَافِي وَلَا تحْزَنِي إِنَّا رَآدُوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۷﴾ فَالْقَطْعُ أَلْ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿۸﴾ وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَلَكَ لَا تَقْسُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۹﴾ وَأَصْحَبُ قُودًا أُمِّ مُوسَىٰ قُرَيْظًا كَاذِبًا لِّئَلَّا يَعْلَمَ يَوْمًا أَنَّ رِبَّنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكْثَرُ مِنْ أَلْمُومِينَ ﴿۱۰﴾ وَقَالَتِ لَأُخْطِيَنَّ قُصْبِيَّ فَبِصُرْتُ بِهِ عَنْ جُنْبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿۱۱﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلٍ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصْحُورٌ ﴿۱۲﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ آتِيهِ كِي تَقْرَعَهُنَّ وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۳﴾

نه وهی که فیرعهون و هامان و لهشکرهکیان لئی نه ترسان نیشانیان بدهین، به لی.. سه رنجام هر وایش بوو، وه ثم ثال و گوهریش که توده یینی نه مرو نه وه پاشایه، سبهینی گدایه هرسونه تیکی نه گورای خوایه، وهك ده فهرموی: (وتلك الآیام نداولها بین الناس) ۱۴۰/۳. فارس و روم چ دهسه لات و توانایه کیان هه بوو؟! سه یریکه چون توزیان به شامانا رویش، مولک و سامانیان به (با) چوو، به هو ی سسته می گه له که یانه وه، دوا ی نه وانیش دهوله تیکی نیسلامی هاته جیگایان، نه وانیش ژیان هرچنده ژیان، پاشان، عوسمانلییه کان، دواتر کاتی له نیسلامه کیان خاوبوونه وه نه وروپا به سه ریاندا زال بوو.

خوا دایکی موسای تیگه یاند چون موسا لایبات:

ئینجا خوا باسی به شیک له به هرهکانی خوی به سه ر موساوه دهکات: ﴿۷﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ﴿۸﴾ ئیمه خستمانه

علیک احسن القصص) ۳/۱۲ ﴿۴﴾: إن فرعون علا فی الأرض ﴿۵﴾ بی گومان فیرعهون یاخی بوو ودهعهی به سه ر ولات وخه لکی سه رزه مینی میسر دا کرد ﴿۶﴾ وجعل أهلها شیعا ﴿۷﴾ وه خه لکه که شی له حق ترازان و کردیه دهسته دهسته و جودایی دروست کرد له نیوانیاند، ده رنجام بوونه چنده گروپ و، هه ریه که شیان له هه ولی پووچه لکرده وهی فرت و فیلی نه وی تردا بوو، پاشان فیرعهونیش نه وه فهره قهیه ی قوزته وهو کردنییه خزمه تکاری خوی! ﴿۸﴾ يستضعف طائفة منهم ﴿۹﴾ هه ندیکانی (به نی ئیسرائیل) لاوازو بی هیزو ریسواو زلیل نه کرد شه وو پوز خزمه تی خوی و قبیته کانی پی ده کردن ﴿۱۰﴾ یذبح أبناءهم ويستحي نساءهم ﴿۱۱﴾ جگه له وهش نیرینه و کورانیانی سه ر نه بری کاتی که له دایک نه بوون، نه وهك قاره مانیکیان لی هه لکه وهی و دهسه لات که ی لی بسینی بویه خه لکیکی زوری کرده چاودیرو هر ژنی نیرینه ی ده بوو سه ری ده بری و، ژنانیشی به زیندوویی راده گرت بوخزمه تگوزاری و کاره که ری ﴿۱۲﴾ إنه كان من المفسدين ﴿۱۳﴾ به راستی نه وه له تیکده ران و موفسیدان بوو پیشه ی هه رتوقاندن و پیاوکوشتن وله سیداره دان بوو. پاش نه وهی خوی گه وره باسی به هرهکانی خوی به سه ر به نی ئیسرائیلیه وه نه کاو، نه فهرموی: ﴿۱۴﴾: ونريد أن نمن على الذين استضعفوا فی الأرض ﴿۱۵﴾ ئیمه نه مانه وی به سه ر کزو لاوازی رویی زهویی (به نی ئسرائیل) منه ت بنیین رزگار یان بکهین له شالاوی فیرعهونی داگیرکر نه گهرچی نه وه هر هه ولی بنه بر کردنی ددان، هه رنه مهش مه به سه ته که له سووره تی (۱۳۷/۷) دا ده فهرموی: (وتمت كلمة ربك الحسنی علی بنی اسرائیل) جا لیزه دا باسی نه وه ناکات هو ی چی بوو سه ر نه نجام گه لیک که سی له به نی ئیسرائیل کرده پیشه واه؟ هه روهك باسی جووری میراته که ناکات، به لام له سووره تی (۲۴/۳۲) دا: (وجعلنا منهم أئمة يهدون بأمرنا لما صبروا و كانوا بآياتنا يوقنون) دهست نیشان کراوه که: ته نها خوگرتن و متمانه به خو و (سه بر) و (یه قین) سی ته واه بوو بوونه پیشه واه، دهستکهوت و میراته که ش له سووره تی (۱۳۷/۷) دا: (و أورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون مشارق الأرض ومغاربها..) وه له (۵۷-۵۹) دا: (کم ترکوا من جنات و عیون و زروع و مقام کریم و نعمة كانوا فيها فاكهين كذلك و أورثناها قوما آخرين) وه له سووره تی (۲۵-۲۸) دا: (فأخرجناهم من جنات و عیون و کنوز و مقام کریم كذلك و أورثناها بنی اسرائیل) روون کراوه ته وه. ﴿۱۶﴾ ونجعلهم أئمة ﴿۱۷﴾ ده مانه ویت بیان که یینه پیشه وای دین و دونیا، وهك نه فهرموی: (وجعلهم ملوکا) ۲۰/۵ ﴿۱۸﴾ ونجعلهم الوارثين ﴿۱۹﴾ وه بیان که یینه میراتگرانی فیرعهون، نه وه له ناو به رین و، نه مان بینه

وه ژنه که یچی مندالی نه‌ئەبوو ﴿وهم لا يشعرون﴾ ئەوان هیچ ناگاشیان لێنه‌بوو چی ده‌کەن دەستی قەدەر چۆنەو سەرەنجامیان چی لێ دیت بە دەست مووساوه.

مووسا کهوتەوه دەستی فیرعه‌ون:

﴿۱۰﴾ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا ﴿ثُمَّ لَمَّا دَخَلَتْ بِهِ دَايِكُ مُوسَىٰ هَسْتِي بِهَبِّي تَاقَتِي كَرِدُو لَه هَه مُووشْتِي خَالِي بُوو جَغَه لَه مُووسَا بیری هیچ شتیکی لا نه‌مابوو وهك (موجاهید و ئیبن عەبباس) ده‌لین. ﴿إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ﴾ به راستی له‌وانه بوو بیدرکینی و به‌ناشکرا بلێ ئەمه کوری منه، به‌تایبهت ئەوکاته‌ی که کهوتەوه دەستی فیرعه‌ون ﴿لَوْلَا أَنْ رَبطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا﴾ ئەگەر ئیمه دلیمان سابت و قایم نه‌کردایه ﴿لَتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ تا له‌وانه بێت که بروایان به‌بە‌لێنی خواهیه، ئەوه‌ی کاتی خۆی (اناراده‌ی الیک) سی فرموو ﴿۱۱﴾ وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِيهِ ﴿بِهِ خُوشَكَه‌کَی مُووسَا ی وَت: سۆراخی بکه‌و به‌دوایدا پرۆ، ده‌نگوباس و هه‌والی بزانه بۆم ﴿فَبَصَّرْتُ عَنْ جَنْبِ وَهْمٍ لَا يَشْعُرُونَ﴾ جا ئەویش چوو بۆ هه‌وال زانینی، ئینجا زۆر به‌ ژیرانه ئه‌رویشته و له‌ که‌ناریکه‌وه بێنی و ئەوان هه‌ستیان نه‌کرد ﴿۱۲﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ ﴿وَه لَه پێش ره‌تکردنه‌وه‌ی بۆلای دایکی، گشت ژنیکمان له‌سه‌ر یاساغ کرد، ئەوانیش کهوتنه هه‌ول‌دان بۆی، ئەوجا خوشکه‌کە‌ی که زانی بۆ ژنی ده‌گه‌ڕێن مه‌مکی بمژی ﴿فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ﴾ زۆر به‌حه‌کیمانه وتی: ئایا ده‌تانه‌وی خانە‌واده‌یه‌کتان پێ بناسینم که ئەو مناله‌تان بۆ به‌خێو بکات و ده‌سه‌به‌ری بێت؟ ﴿وهم له ناصحون﴾ و خێرخوازو دلسۆزیش بن بۆی به‌لێ خوشکه‌کە‌ی چوو بۆلای دایکی مووسا و، هه‌ردوو پیکه‌وه هاتن بۆ مالی فیرعه‌ون، دیتی وامووسا ئەگریی، ئەویش دای به‌دهستی دایکیه‌وه، مه‌مکی خسته ده‌میه‌وه و گرتی و، ئەوانیش دیارییه‌کی زۆریان دایه‌و به‌ مووساوه گه‌رایه‌وه بۆ مال، وهك ئەفرموی: ﴿۱۳﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَ لَا تَحْزَنَ ﴿بَه شێوه‌یه مووسامان گێرایه‌وه لای دایکی - دوا‌ی ئەو هه‌موو ژان سزاوازاری دیتی - تا چاوی رو‌شن و دلێ فێنک بێته‌وه و خه‌م نه‌خوا ﴿وَلَتَعْلَمَنَّ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ بشزانی که به‌لێنی خوا هه‌ق و راسته ﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُ هَمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ به‌لام زۆرتینی خه‌لك نه‌یان ده‌زانی مووسا ده‌گێڕینه‌وه بۆلای دایکی.

به‌دهستی مووسا پیاویکی (قیبتی) کوژرا:

به‌لێ.. مووسا ورده ورده په‌لکانی مندالی و، لاویه‌تی خۆی ئەه‌ری

دلی دایکی مووساوه که شیر ی بدا ﴿فَإِذَا خَفْتُ عَلَيْهِ فَأَلْقَيْهِ فِي الْيَمِّ﴾ جا که له (مووسا) ترست بوو - فیرعه‌ون و سیخوره‌کانی پێی بزائن - بیخه ناوسند و قیکه‌وه و بیهاوێژه ناو ده‌ریای (نیل) - وه. (ئیبین عەبباس) ئەلێ: مالی دایکی مووسا له‌سه‌ر ده‌ریای (نیل) بوو. ﴿وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي﴾ وه نه‌بترسه‌و، نه‌غه‌میشت بۆی بێی ﴿إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ﴾ چونکه به‌راستی ئیمه ئه‌یگێڕینه‌وه لات و هه‌رخۆت ئەه‌یته دایه‌نی ﴿وَجَاعَلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ له‌ ئایینه‌شدا ده‌ی که‌ین به‌یه‌کی له‌ پێغه‌مبه‌ران ئە‌ی نیرین بۆلای ئەو سه‌رکه‌شه.. به‌لێ ئەویش سندوقیکی هیناو مووسای خسته نیو لانکیکی بچوکه‌وه، جابه‌مووساوه هه‌لیدایه ناو ده‌ریاکه‌وه! ﴿۸﴾ فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَرْنًا ﴿ئینجا داروده‌سته‌و به‌نه‌ماله‌ و خێزانی فیرعه‌ون هه‌لێان گرتە‌وه، تاسه‌ره‌نجام بێته‌ دوژمن و مایه‌ی دلنێگه‌رانیی وخه‌فت و تیاچوونیان، (أضواء البیان) ئەلێت: پاش هه‌ولیکی زۆر بۆم ده‌رکه‌وت که (ل) سی (لیکون)، (ل) سی (کی) به، واته: بۆ ته‌علیله، وه ئایه‌تی: (وما تشاؤون إلا أن یشاء الله) هه‌ر ئەوه ده‌گه‌یه‌نیت، چونکه به‌راشکاوی ده‌یگه‌یه‌نیت که ویست و ئیراده‌ی خۆی بالاده‌سته به‌سه‌ر ویست و ئیراده‌ی به‌نده‌دا، ئەوه‌تافیرعه‌ون و به‌نه‌ماله‌کە‌ی ئە‌یانه‌وی مووسا بکه‌نه کوری خۆیان و سوودیان پێ به‌گه‌یه‌نیت (عسی أن ینفعنا..) که چی خۆی گه‌وره‌ ویستیکی تری هه‌یه‌و، ده‌یه‌وی ره‌گ و ریشه‌ی ئەو دام و ده‌زگایه‌ی پێ ده‌ریانی! تییبینی: شه‌نقیگی خاوه‌نی (أضواء البیان) یه‌کیکه له‌وانه‌ی که نکوولی بوونی (مه‌جان) ئەکات له‌ قورئاندا ﴿إِنْ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ﴾ بێ‌گومان فیرعه‌ون و هامان و له‌شک‌ره‌که‌یان تاوانبار و خه‌تاکار بوون، خه‌لکیکی زۆریان به‌کوشت دا بۆ ئەوه‌ی ده‌سه‌لاته‌که‌یان نه‌روا، که چی مووسایان له‌مالی خۆیاندا گه‌وره کردو، ده‌ره‌نجامیش هه‌ر ئەو ریشه‌ی ده‌ره‌ینان! وهك له‌ سووره‌تی (۲۵/۷۱) دا: ﴿مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا﴾ هاتوه، وه له‌ سووره‌تی (۳۶/۶۹-۳۷) دا: ﴿وَلَا طَعَامَ إِلَّا مِنْ غَسَلِينَ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ﴾ هاتوه، وه له‌ سووره‌تی (العلق) دا هاتوه: ﴿نَاصِيَةٌ كَاذِبَةٌ خَاطِئَةٌ﴾ وه له‌ سووره‌تی (یوسف) دا هاتوه: ﴿إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ﴾ ﴿۹﴾ وَقَالَتْ أُمُّرَأَةُ فِرْعَوْنَ قَرَّةَ عَيْنٍ لِي وَلَكٍ ﴿به‌لێ مووسا هینرایه به‌ردهستی فیرعه‌ون، ئەویش ویستی بیکوژی، به‌لام خێزانه‌کە‌ی فیرعه‌ون (خاتوو ئاسیه) نه‌یه‌یشت و وتی: ئەم کوره‌ مایه‌ی رووناکی چاوی من و تۆیه چا و روونییه‌که بۆهه‌ردوکه‌مان ﴿لَا تَقْتُلُوهُ﴾ مه‌ی‌کوژن ﴿عسی أن ینفعنا أو نتخذہ ولدا﴾ به‌لکو له‌ ئاینده‌دا سوودی بۆمان هه‌بێ، وه‌یان بیکه‌ینه کوری خۆمان به‌باوی خانە‌واده‌ی پاشایه‌تی ئە‌وسه‌رده‌مه،

چاوکرد، به دهنگیکی بهرز هاواری لی کرد فریای بکه ویت ﴿ قال له موسیٰ إنک لغوی مبین ﴾ مووسا چوو به هاواریه وه وپیوت: به راستی تو به ناشکرا پیایوکی شه رهنگیزو خراپ ولارییت ﴿ ۱۹ ﴾: فلما أن أراد أن یطش بالذی هو عدو لهما ﴿ ینجا کاتی که مووسا ناچار بوو ویستی هیژ به ری بؤنه وهی که دوژمنی هر

و پی دهگا، وه که نه فره مووی: ﴿ ۱۴ ﴾: ولما بلغ أشده واستوی ﴿ کاتی دواي چه ندسا لیک پیگه یشت وتنه و ژیری ته واه به هیژبوو و به خؤدا هات ﴿ آینه حکما و علما ﴿ ژیری وتیگه یشتن و زانیاریمان پیش په یامبه رایه تی پی به خشی ﴿ و کذلک نجزی المحسنین ﴿ هر ژابه و شیوه په پاداشی چاککاران نه دهینه وه ﴿ ۱۵ ﴾: ودخل المدينة علی حین غفلة من أهلها ﴿ مووسا له کاتی خه فله تی خه لکی شاردا خوی کرد به نیو شاردا. ﴿ ثبین عه بباس ﴾ ثلی: نه وده مه کاتی نیوهر و بوو، خه لکی هه مووی چوو بوو بوو نیسراحت و حه وانه وه ﴿ فوجد فیها رجلین یقتلان ﴿ دیتی دوو پیاهو جهنگیانه وه له یه که نه دهن جووله که و قبییه که ﴿ هذا من شیعتی وهذا من عدوہ ﴿ نه مه یان له تایه فوه ووزی په یروانی خوی بوو ﴿ بنی اسرائیل ﴾، نه ویترشیان له دهستی دوژمنانی بوو، له پیاهوانی فیرعه ون ﴿ قبیته یه که بوو ﴿ فاستغاثه الذی من شیعتی علی الذی من عدوہ ﴿ نه وهی که له ووزو کومه لی خوی بوو هانای بومووسا بر دوو داوای یارمه تی لی کرد که له دهستی دوژمنه که ی رزگاری بکات ﴿ فوکره موسیٰ ﴿ مووسا به په له چوو به هاواریه وه، به توندی مشته کوله یه کی لی دا به لکو لیک بنه وه ﴿ فقضی علیه ﴿ که چی که وته زهویی وکوستی ﴿ قال هذا من عمل الشیطان ﴿ مووسا په شیمان بووه وه وه له بهر خویه وه وتی: نه مه کاری شه یثانه، واته: نه و رقی هه لسانم، نه گهرنا وام لی نه ئه دا ﴿ إنه عدو مضل مبین ﴿ به راستی نه و دوژمنیکی گومرا که ری ناشکرایه ﴿ ۱۶ ﴾: قال رب إنی ظلمت نفسی فاغفر لی ﴿ مووسا په شیمان بوویه وه وتی: په روه ردگاری من! به راستی من ستمم له خوم کرد، ساتویش لیم ببوره ویم به خشه ﴿ فغفر له ﴿ جاخوایش لیمی خوشبوو، چونکه دهست نه نقه ست لیمی نه دابوو ﴿ إنه هو الغفور الرحیم ﴿ به راستی نه وخوایه زاتیکی زور لیبوورده ی میهره بان ودلاویه ﴿ ۱۷ ﴾: قال رب بما أنعمت علی ﴿ مووسا وتی: نه ی په روه ردگارم! به حه قی چاکه ت له سهرم موه فقه بکه ﴿ فلن أكون ظهیرا للمجرمین ﴿ نهوسا هه رگیز نابمه پشتیوانی کافرو تاوانکاران.

مووسا له بهر قه تله که ترسی لی نیشت:

﴿ ۱۸ ﴾: فأصبح فی المدينة خافا یترب ﴿ نهوسا ترس و بیم مووسای داگرت له وشاره دا ﴿ که پیاهو که ی تیا کوشتبوو ده سوورایه وه و چاهه روانی ده کرد ﴿ فإذا الذی استنصره بالأمس ﴿ کتوپر هر نه و پیاهو که دوینی داوای کومه کی لی کرد و مووسا فریای که وت یستصرخه ﴿ دووباره هاواری بوو هیئا داوای یارمه تی لی کرد! له گه ل قبیته کی ترده به شه رها تبوو، جا کاتی که مووسای

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ، وَأَسْوَىٰ، آيَنَتَهُ حُكْمًا وَعِلْمًا، وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا، فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتُلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ، فَاسْتَنْصَاهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ، فَوَكَرَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ، قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ، إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي، فَغَفَرَ لَهُ، إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ ﴿١٧﴾ فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ، فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ، قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا، قَالَ يَمْوَسَّىٰ أَرِيدُ أَنْ نَقْتُلَنَّكَ، كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ، إِنَّ تُرِيدُ لَأَنْ أَتُكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ، وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ، قَالَ يَمْوَسَّىٰ إِنَّكَ الْمَلَأُ يَأْتِيْرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾ فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ، قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾

دوکیانه و به ری لی بگری ﴿ قال یاموسیٰ أترید أن تقتلنی کما قتلت نفسا بالأمس ﴿ که چی ﴿ به نی ئیسرائیل یه که وایزانی دهیه وی نه و بکوژی، بویه وتی نه ی مووسا! ثایا نه ته وی منیش بکوژی ت ههروه که دوینی پیایکت کوشت ﴿ إن ترید إلا أن تكون جبارا فی الأرض ﴿ دیاره هه رته ته وی ببیته دهسه لاتدارو زوردارو ستمکار له پروی زهویدا، کاتی کابرای قبیته بیستی قوزتییه وه، هه واله که ی گه یانده کوشکی فیرعه ون ﴿ وما ترید أن تكون من المصلحین ﴿ وه تو ناتهو لی له چاکسازان بیست "له وانه ی هه ردهم ئیسلاح نه که ن" ﴿ ۲۰ ﴾: وجاء رجل من أقصى المدينة يسعى ﴿ دواي ماوهیه که پیایوکی له په رگی شاره وه به هه له دهوان هات وخوی گه یانده مووسا ﴿ قال یا موسیٰ إن الملاء یأتیرون بک لیقتلوك ﴿ و وتی: مووسا! وشیاره! به راستی پیاهو ناودارو دهسه لاتداره کانی "فیرعه ون" دانیشتون و قسه ده که ن بوکوشتنی تو ﴿ فخرج انی لک من الناصحین ﴿ دهسا له شار ده رچو، چوون من له دل سوزانم بو تو،

به گویم بکه.

مووسا ده گانه مهدیهن و پهزی دوو کیژه که ناو دهدات:

﴿ ۲۱: فخرج منها خائفا يترقب ﴾ نهوجا مووسا دهست بهجی بهترسهوه له شار دهرجوو، چاوه پروانیش بوو که شتی روویدات

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿٢٢﴾ وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءَ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾ فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَمَّا أَتَيْتُكَ مِنْ خَيْرٍ فَقَبِلْتُ ﴿٢٤﴾ فَجَاءَتْهُمَا تَمَشَّى عَلَى اسْتِخْبَاءٍ قَالَتِ ابْنَتُ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَفَّسَ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتُ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَتِ ابْنَتُهُمَا يَبَاطُ اسْتَجِرْهُ إِنَّكَ خَيْرٌ مِنَ اسْتَجَرْتَ الْقَوَى الْأَمِينُ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ بِكَ وَنَسْتَجِيرَكَ مِنْ أَنْ تَأْجُرَني ثَمَنِي فَجِئْ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرَ فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

بویه به نیگه رانی هر به ولا به ولای خویدا ده پروانی ﴿ قال رب نجني من القوم الظالمين ﴾ وتی: په روه ردگاری من! له وخته که سته مکارانه رزگارم که ﴿ ۲۲: ولما توجه تلقاء مدين ﴾ جا کاتی مووسا شاره که ی بهجی هیشت و، به رهو شاری مهدیهن رووی نا، خوشحال بووو ﴿ قال عسی رب ان یهدینی سواء السبیل ﴾ زور به سوزوه وتی: نومیده وارم که په روه ردگارم رنمونویم بکات بؤراسته ری. شیوای باسه نیوان (میس) و (مهدیهن) ههشت روژه ری بوو و، خواش باشتیرین چاودی ری کرد ﴿ ۲۳: ولما ورد ماء مدين وجد عليه أمة من الناس یسقون ﴾ هه که مووسا گه یشته شاری (مهدیهن) وچوو هه رئاوه که ی، "ته وئاوه ی که مهرومالات ناوی لی ته خواردوه" خه لکیکی دی و ناژه له کانیان ناوده دن ﴿ ووجد من دونهم امرأتین تذودان ﴾ له نزیکیانه وه دوونافره تی دی که په زه کانیان دوور ده خه نه وه ﴿ قال ما خطبکما ﴾ پیی وتن: نیشتان چییه، بؤ په زه کانتان ناو نادهن؟ ﴿ قالتا لا نسقی حتی یصدر

الرعاء ﴾ وتیان: نییه مه ره کهانی خویمان ناو نادهین تا شوانه کان مه ره کهانی خویمان ناو نهدن و نه روژه دواوه ته وچا نییه هه دیین، چونکه نامانه وی عه زیه تی خه لکی بدهن و تی که لی پیاوان ببین ﴿ وأبونا شیخ کبیر ﴾ باوکیشمان پیره مه ردیکی به سالاجوو، ته مه نی گه وره یه و، "توانای نییه بوخوی مه ره کان ناویدا، بویه نییه خویمان به ناچار پیی هاتووینه ته هم مه میدانه وه" ته وه دهنگوباس وهه والی نییه یه ﴿ ۲۴: فسقالهما ثم تولى إلى الظل ﴾ نیجا مووسا مه ردا نه ناوی بوه لنینجان و مه ره کهانی بؤناودان، پاشان دوور که وته وه و چوو به بن سیه ری داری به سیته وه، وه زوریشی برسی بوو ﴿ فقال رب انی لما أنزلت إلی من خیر فقیر ﴾ جا وتی: ته ی په روه ردگاری من! به راستی من نا تاجی هه خیرو چا که یه کم (مال و سامان و خواردن) که بوم بنیری، (هتا) ته لی: ژنه کان بیستیان چی وت! ﴿ ۲۵: فجاءته إحداهما تمشی علی استحياء ﴾ جادوای تاویک یه کنی له و دووانه هات بؤلای مووسا که به ته وپه ری حه یواش هه مه وه ده رویشته به ریډا، پاش گه رانه وه یان بؤلای باوکیان و، گپړانه وه ی به سه رها ته که یان بوی، ته ویش به یه کیکیانی وت: برؤ بانگی بکه نیجا ته وه یان هات به دوا ی مووسادا، زور به شرم ته رویشته، واته سیفه تی ته خلاق وداوین پاک و نه فس به رزی پیوه دیار بوو ﴿ قالت إن أبی یدعوك لیجزیک أجر ما سقیت لنا ﴾ که گه یشته لای پیی گوت: بی گومان باوکم بانگت ته کات و بؤته وه ی پاداش و کرپی ناودانی مه ره کان - که بؤ نییه ت ناودان - بداته وه ﴿ فلما جاءه وقص علیه القصص ﴾ نیجا کاتی مووسا هاته لای باوکیان و هه موو به سه رها ته که ی خوی بؤ گپړایه وه ﴿ قال لا تخف نجوت من القوم الظالمين ﴾ وتی: مه ترسه نیتر تو وای له شاریکی هیمندا و له گه لی سته مکاران فیرعه ن و تاقمه که ی رزگارت بووه ﴿ ۲۶: قالت إحداهما یا أبت استأجره ﴾ یه کنی له کچه کان وتی: بابا! به کرپی بگره بؤ خزمه ت و له وه راندنی مه ره کان ﴿ إن خیر من استأجرت القوی الامین ﴾ به راستی چاکترین ره نجبه ر که تو به کرپی بگریت، ده پی دوو سیفه تی تیابیت:

یه که م: به هیزو به توانا بیت بؤپاراستنی ناژه له کان. دووه: ته مین ودهس پاک وجپی باوه ربیت "خیانه ت له ته نجامدانی نیسه کانیدا نه کا. (نیین که سین) ته لی: باوکیان وتی: چؤن ته زانی ته وپیواوه ته و دوو سیفه ته ی تیایه؟ کچه که وتی: چاوم لی بوو که به ته نه نا خوی به ردی سه ربیره که ی لا برد، له کاتی که به ده پیوا لانه ته چوو، کاتیکیش چووم به دوا یا بؤ شاره زاکردنی، له کاتی گه رانه وه دا پیشی که وتم بؤ شاره زایی، که چی وتی: له پشت سه رمه وه وه، هه ر کاتیکیش ریگه که م هه له کرد ناگادارم بکه وه، سه رنجم دا

چاوی بهرز نه کرده و ته ماشای نه کردم * ۲۷: قال انی اریه
 ان انکحک احدی ابنتی هاتین * کاتی کچه که نه و دوو سیفه ته ی
 لی گیرایه وه، که وته دلی باو کییه وه که کچیکانی لی ماره بکات،
 بویه وتی: مووسا! من دمه وهی یه کی لهم دوو کچانه مت لی ماره
 بکهم * علی آن تاجرنی ثمانی حجج * به و شهر ته ی هه شت
 سال کارم بویه کیت و مه ره کانم بویه خویو بکیت * فان اتست
 عسرا فمن عندک * خو نه گهر ده نیش و کارم بویه بکیت نه وه
 چاکه و پیاو ته خوته، نه گینا تو ته نها هه شت سالت له سهره
 و ما ارید آن اشق علیک * وه من نامه ویت زورت بویه بینم و
 بارت له سهرگران بکهم و بتخمه ناوره حمهت * ستجدنی ان شاء
 الله من الصالحین * نه گهر خوا بیه وی زوو ده زانی من قسه ی
 خویم به جی دینم و تویش له چاکانم ده بینته وه، چنده جوانه ..
 باوک پیاوی باش دیاری بکات بویه کچی خوی، وهک (شوعه یب
 و عومه ری کوری خه تتاب)، وه یان ثافره تی داناو زیر، خوی
 بکاته هاوسه ری پیاوی موسلمان و پاک، (عوتیه) نه لی: نیمه
 له لای پیغه مبهردا بووین * ثم (طسم) سی خوینده وه تاگه یشته
 داستانه که ی مووسا و فره مووی: (به راستی مووسا هه شت سال -
 یان ده سال - ره نج بهری کرد له بهر پاراستنی عوره تی له (زینا)
 و، تیرکردنی زکی! ۸۱۷. ۲۸: قال ذلک بینی بک *
 بویه وتی: ده باشه، نه وه برپاریک بیت له نیوان من و تودا
 هه شت سال شوانی من و، ماره کردنی کچه که ش له توده * اما
 الاجلن قضیت فلا عدوان علی * نه و کاته ییش ثاره زووی خویمه
 هه رکامیک له و دووانه - هه شت ساله که، یان ده سال - راپه راندو
 جیه جیم کرد، نابی هیچ سته میکم لی بکریست * والله علی ما
 نقول و کسل * خوی گه و ره وه کیل و به ناگایه بهرام بهر به وهی
 که نه یلین. رافه که رانی قورثان سه بارت به دیاری کردنی نه و پیره
 گه و ره قسه یان جیا و اه: ثایا شوعه یب په یام بهر؟ یان که سیکی
 دیکه یه؟ بویه ده ست نیشان کردنه که ی زوره یان ده لین: شوعه یب
 په یام بهر، هه ندیکی دیکه یان ده لین: برازی شوعه یب بووه،
 رایه کی تر ده لیت: هیچ په یوه ندیه کی به وه وه نه بووه. سه ری
 تهفسیری (ثیین که سیر) بکه. (عبدالوهاب النجار) ییش نه لیت:
 گه لی جار ویستوومه بلیم: نه و پیره گه و ره یه شوعه یبی په یام بهر
 به لام ده ترسام له قیامه تدا یه خهم بگری و بمبا بویه دادگایی لای
 خوی کار جوان و بلئی: په روه ردگاری من! له مه بپرسه بویچی
 منی کرده نه و که سه که مووسای کرده ره نج بهر و به کریی گرت!
 دیاره خویم نه نه و، وه نه له کاتی نه ویشدا بووم. (قصص الانبیاء/
 ۲۰۴). ۲۹: فلما قضی موسی الاجل * جاکاتی مووسا ماوهی

دیاریکرای خوی راپه راندو ته وای کرد، ثیین عه بباس ده لی:
 له باتی هه شت ساله که ده ساله که ی بویه ته و او کرد، هه ر ناوبراو
 نه لی: پیغه مبهردا فره مووی: ((سالت جبریل: ای الاجلین
 قضی موسی؟ قال: اتمهما واکملهما)) واته: له جبریل پرسه:
 ناخو مووسا کامیانی له و دوو ماوه یه برده سه ری؟ وتی: ته و او

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ
 الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ
 مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٨﴾
 فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ
 الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَمْشِيَ إِلَىٰ آتَا اللَّهُ رَبَّ
 الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾ وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تُهْتَزُّ كَانَهَا
 جَانًا وَلَئِنْ مُذِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَمْشُوعِ أَقْبَلُ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ
 مِنَ الْأَمِينِ ﴿٣٠﴾ آنَسَكَ بِذِكْرِ جَيْدِكَ فَخَرَجَ بِضَاءَ مِنْ
 عَيْرِ سَوْءٍ وَأَضْمَمَ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَلَّكَ
 بَرَهْمَانٍ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا
 قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي قُلْتُ إِنَّهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ
 أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٢﴾ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا
 فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٣﴾
 قَالَ سَنُنْذِرُ عَصَاكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكَمُاسْطَلْنًا فَلَا
 يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِأَنْبِيَانَا وَمِنْ أَتْبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ﴿٣٤﴾

باشه که یان! واته: ده ساله که. (ته به ری). * و سار بأهله * نیت
 له گه ل نه که یدا مه دیه نیان به جی هیشت و ریگه یان گرت بهر و
 روی، وشه ویکی زورتاریک و بارانویان نه و قه بوو، دهره نجام وهک
 (ثیین عه بباس) نه لی ریگه که یان هه له کرد * آنس من جانب الطور
 نارا * له لای کیوی تووردا ناگر (نور) یکی چاو کرد * قال
 لأهلک امکثوا انی آنست نارا * به نه که ی خوی گو: نیوه لی ره
 بمیننه وه من ترووسکایی ناگریکی شوله دار ده بینم * لعلی آتیکم
 منها بخبر أو جذوة من النار * به شکو له لای نه و ناگره وه هه و الیک
 له باره ی ریگه که وه یان سه ره بزووتیکی ناگرتان بویه بینم * لعلکم
 تصطلون * به لکو خو تانی پی گهرم بکه نه وه * ۳۰: فلما آتاه
 نودی من شاطئ الأيمن فی البقعة المباركة من الشجرة * جا
 کاتی مووسا هاته نزیک ناگره که وه، سه یر نه کات ناگر نییه، به لکو
 (نور) یکه، نه و جا له لای راستی گه لییه که وه له شوینه پیروزه که دا
 له داره که وه، له لایه ن په روه ردگار وه بانگی لی کرا: * ان باموسی

بئی بسلیننی : ائی آخاب آن بکذیون * چونکه ته ترسم بروام پئی نه کهن و به درۆم بخه نه وه : ۳۵ : قال سنشد عضدک باخک و نجعل نکما سلطنا . خوایش وه لآمی دایه وه وه فرمووی : پشت و بازووی تو به هاروونی برات به هیز نه کهن و دهسه لاتیکتان نه دهیننی * فلا صلون إلیکما * ئیتر به هیج شیوه یه که دهستیان نه تان گاتی * با تات اتما ومن اتبعکم العالون * به نایه ته کانمانه وه برۆن ئیوه وه نه وه ی شوینتاتن ده که وی زآل ده بن * ۳۶ : فلم جاءهم موسی بآیات ینات * جا کاتی مووسا به نایه ت و به لکه روونه کانمانه وه هاته لای فیرعه ون و تاقمه که ی : قلوا ما هذا إلا سحر مفتری * له باتی نه وه ی ملکه چ بن .. وتیان : نه مکاره هه رجا دوویه کی هه لیه ستراره و ، هیج شتیکی تر نییه * وما سمعنا بهذا فی آبائنا الأولین * له باوو باپیره پیشینیه کانیشمان شتی و امان نه بیستوه ، واته : یه که خواپهرستی ، ئیستا و مووسا داوای نه کات : ۳۷ : وقال موسی ربی اعلم من جاء بالهدی من عنده ومن تكون له عاقبة الدار * مووسا وتی : په رور دگرم له هه مووکه س چاکتر به حالی نه وکه سه ده زانیت که له لای نه وه وه به رینماییه وه هاتوه وه کی پاشه روژی چاکی بو ده بیت : إنه لا یفلح الظالمون * به راستی سته مکاران هه رگیز به ختیار نابن .

فیرعه ون ته که ببووری کردو دووچار بوو:

۳۸ : وقال فرعون يا ایا المأ ما علمت لکم من إله عری * فیرعه ون سه رکه شانه وتی : نه ی نه نجومه نی مه مله که ت ، مووسا داوای یه که خواپهرستی نه کات ، من بو ئیوه که سی تر شک نابهم خواتان بیت بیجگه له خۆم ، (ئیین عه بباس) نه لیت : نیوان نه و ته شه ی تانه یی و ، و ته شه ی تانییه که ی تری : (أنا ربکم الأعلى) ماوه ی چل دانه سال بوو : فوفد لی یا هامان علی الطین فاجعل لی صرحا : سا هامان ! تو خستم بو سووره وه که و کوشکیکی به رزو بلندم بو دروست بکه : لعلی أطلع الی إله موسی . تا به شکو سه رکه وم و خواکه ی مووسا ببینم ! : وانی لآظنه من الکاذبین : وه من بروام وایه که له درۆزانه * ۳۹ : واستکبر هو وجنوده فی الأرض یغر الحق * فیرعه ون خوی وله شکرو ده ست ویوه ندی هه به نارها له سه رزه وی (میسر) دا خویان به گه وه ده زانی و ، نکووی هه قیان ده کرد . وظنوا أنهم إله لایرجعون * وگومانیشیان وابوو که هه رگیز ناگیردرینه وه بۆلای ئیمه ! : ۴۰ : فأخذناه وجنوده فنبذهم فی الیم * جا ئیمه ش له تۆله ی نه وه دا قارمان له خوی و ، له سوپاکه ی گرت و پیچامانه وه و فریمان دانه ناو ده ریاوه هه موومان خنکاندن : فانظر کیف کان عاقبة

إنی أنا الله رب العالمین * نه ی مووسا ! به راستی من هه ر خودی خۆم (الله) م ، په روه ر دگاری هه موو جیهانه کانم ، له سووره ی (نه مل) یشدا نه م نوورو بانگ لی کردنه که می باس کراوه خوا نه یه وی مووسا ناماده و ته یار بکات و بینیری بۆلای فیرعه ون * ۳۱ : وأن أنق عصاک * ده دارده سته که شت فری ده * فلما رآها نهر کانها جان ولی مدبرا ولم یعقب * هه رکه مووسا فری دا دیتی که زور به خیرایی و به په له و تیژ وه تیره ماریک ده بزوی و ده جووی ، ئیتر ترساو پشتی لی هه لکردو لای نه کرد به لایه وه ، (سه یید قوتب) نه لیت : مووسا که به فرمانی خوا دارده سته که ی فری دا .. کتوبر نه بیت نه و نه زدیها سه رسوهرینه ره دارو به رد قوت نه دات ، دیاره نه مه روو داویکی سه مه ره یه و مووسا ش پشتر هیج ناماده بوونیکی بوی نییه ، بویه نا به وشویه وه که سروشتی گشت ناده میزادیک هه ر شتیکی ناوها ببینی ده ترسی . * یاموسی أقبل ولا تخف إناک من الأمنین * خوا هیوری نه کاته وه بانگی نه کات : نه ی مووسا به ره و رووی من وه ره مه ترسه ، چونکه تو له وانه ییت که بی باکن و هه رده له نه مان دان و له هیج شتی ترسیان نییه : ۳۲ : أسلک بدک فی جیجک تخرج بیضاء من غرسوء * ده ستیشت بخه ره بن باخه لته وه و بیهینه ده ره وه ، نه وسه ده بیینی به سپیه تی و جوان و بی هیج عه بییک دپته ده ر * واضم إلیک جناحک من الرهب خوی گه وه نه یه وی ترسه که ی بنیشیته وه ، بویه نه فهرمووی : ده ستت بخه ره سه رسنگ و سه ردلت ، بوته وه ی ترسه که ت نه مینی و ده رنه که وی ده ست خستنه سه ردل له کاتی ترسا نه بیتنه مایه ی هیور بوونه وه و نه مانی ترس و له رز وه ئیبن عه بباس نه لی . فذانک بره انا من ربک * جا نه و "عه ساو ده سته یه" دوو مؤعجیزه ن له لایه ن په روه ر دگارتیه وه * إلی فرعون وملائیه * تا ببینه به لکه ی راستیت ، کاتی نه رویت بۆلای فیرعه ون و کومله لانی ده وروویه ری * إنهم کانوا قوما فاسقین * چونکه نه وانه گه لیکی له سنور ده رچوو و یاخی بوون .

هاروونیش بوویه بیغه مبه ر و له گه ل مووسا چوونه لای فیرعه ون:

۳۳ : قال رب إنی قتلت منهم نفسا فأخاف أن یقتلون * مووسا وتی : په روه ر دگاری من ! تو نه فهرمووی برۆ بۆلایان و له هه مان کاتدا خویشت چاک نه زانیت که من پیاویکم لی کوشتون بی گومان نه و رقیان هه له دلایه ته ترسم بم کوژن ، ئیتر نه توانم په یامه که م رابگه یه نم ، واته : با به ته نیا نه رۆم * ۳۴ : وأخی هارون هو أفصح منی لسانا * هاروونی برام له من زمان پاراوتره * فارسله معی ردءا یصدقنی * له گه لم بنیره تا ببی به کومله کم و وته کانی منیان

الظالمين . ده سەيركەو ببينه ئاكام و سەرەنجامى سستە مكاران چۈن بوو؟ ۴۱: وجعلناهم أئمة يدعون إلى النار * له بهر لاريبان كرديشمانن به پيششەوايىانى خەللىيان بانگ دەكرد بۆ ئاگر * و سە القامة لا ينصرون * و لەرۆزى قىيامە تيشدا يارمەتى نادرين بۆ رزگار بوونيان لە سزا ۴۲: وأتبعناهم في هذه الدنيا لعنة . هەر لەم دونيايەشدا نغرينمان بە دودا ناردن * و يوم القامة هم من المقبورين * و لەرۆزى قىيامەتدا زۆر ئىسك تال و ناشيرينن "دورن لە ميهره باني خواوه". لە سورەتى (۹۹/۱۱) دا ئە فرموى: (وأتبعوا في هذه لعنة و يوم القامة بشس الرد المرفود).

خوا نيعمەت گەللىكى بەخشى بە مووسا:

۴۳: ولقد آتينا موسى الكتاب من بعد ما أهلكنا القرون الأولى . بى گومان پاش ئەوئى گەلانى رۆزگارى پيشوومان فەوتاند گەلانى (نوح، عاد، سەموود، لوت، ..هتد) كتيبي تەوراتمان بە مووسا دا . بصائر للناس * تا بۆمەردم ببيتە نوورو رووناكى دلەكان . وهدى ورحمة لعلهم يتذكرون . وه ببيتە رى نيشاندەروو ميهره بان بەشكو ئامۆزگارى پى وەرگرن . وما كنت بجانب الغربى * ئەى پيغه مبهى * تۆ لە بەشى خورئاواى كيوى تووردا نەبووى * إذ قضينا إلى موسى الأسر * كاتى كە فرمانى پەيامبەر يە تيمان بە مووسا دا . ۴۴: وما كنت من الشاهدين . وه تۆ لە ئامادە بووانيش نەبوويت تا رووداوه كە يان بۆ بگيرپتەوه . ۴۵: ولك ان نشأنا فرونا فتطول عليهم العمر * وه بەلام ئيمه خەللىيانكى زۆرمان دروست كردن ئينجا تەمەنى زۆريان رابوارد جا پەيمانى خويان لە پير كرد ئيمەيش وەحى و سروشمان بۆ كريدت كە پيدارو هوشياريان بکەيتەوه * وما كنت ثاويا في أهل مدين تسوا عليهم آياتنا * وه توهيچ كات لە ناوخەللى شارى مەديەندا نەبوويت ئايەتەكانى ئيمەيان بەسەرا ئەخوينيتەوه تا پلین: لەوانەوه هەوالى مووسا وەر دەگرى و بۆمانى دەگيرپتەوه * ولكنا كنا مرسلين . وه بەلام ئيمه پيغه مبهى رانمان ناردوه، توشمان بۆ ناوخەللى مەككە ناردو، ئەو دەنگ و باس و هەوالانەمان پيدايەت بۆيان دەگيرپتەوه . ۴۶: وما كنت بجانب الطور إذ نادى . وه تۆ ئەى پيغه مبهى * لە تەنیشتى كيوى تووريشدا نەبوويت كاتى كە مووسا مان بانگ كړدوقسەمان لەگەل كړد * ولكن رحمة من ربك * بەلام ئەمەش هەر ميهره باني و بەزەيبهيك بوو لەلايەن پەرورەدگار تەوه كە تۆمان لى ئاگادار كړدى * لتسذر قوما ما آتاهم من نذر من فينك . تا گەللىك واتە: هۆزى قورەيش پيدار بکەيتەوه و بيان ترسييت كە لە پيش تۆوه هيچ ترسيته ريكيان بۆ نەهات بوو . لعلهم يتذكرون *

بەلکو پيرىكە نەوهو ئامۆزگارى وەر بگرن، مەبەست ماوهى نيوان عيساو موخەممەدە (عليهما الصلاة والسلام)، كە نزيكەى (۶۰۰) سال بوو ۴۷: و لولا أن تصيبهم مصيبة بما قدمت أيديهم * خۆ ئەگەر لە بەر ئەوه نەبا كە تووشى بەلا وەر دىك بووبان بەهوى ئەوه كردهوانەى كړدوونيان (پيش هاتنى تۆ) * فيقولوا ربنا لولا

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا أَسْحَرُ مُتَمَرَّى وَمَا سَعَيْنَا بِهَذَا فِي آيَاتِنَا الْأُولَى ۖ وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا لَهْدَى مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ۖ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَتَأْتِيهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْفِدْ لِي يَهْمَنَ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطْلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۖ وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنَّى أَنَّهُمْ إِلَاسَا لَا يُرْجَعُونَ ۖ فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَأَنْظَرَ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۖ وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَدْعُونَ إِلَى الْكُفْرِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ ۖ وَأَتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ۖ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۖ

أرسلت إلينا رسولا * ئەوجا پلین پەرورەدگارى ئيمه! بۆچى پيش ئەم سزايە پەيامبەر يكت بۆ نەناردين * فتبع آياتك و تكون من المؤمنين * تا پەپرەوى لە ئايەتەكانت بکەين و لەريزى بروادارانيشدا بوونيایە، واتە: تۆمان ناردە لايان تا بيانوو و هيچ قسەيەكيان نەميئي.

عينادى خوانەناسان:

۴۸: فلم جاءهم الحق من عندنا * جا كاتىك كە ئەم هەق و راستيەيان بۆهات لەلايەن ئيمەوه، واتە: كاتى پيغه مبهى * موخەممەديان بۆهات بە قورئانەوه * قالوا لولا أوتى مثل ما أوتى موسى * وتيان: بۆچى نەدرا بە ئەو چەشنى ئەوهى درا بە مووسا لە موعجيزات * أولم يكفروا بما أوتى موسى من قبل * ئايا ئەوانە لەپيش تۆوه بى بروا نەبوون بەوهى كە بەمووسا(عيسا) درا! قالوا سحران تظاهرا * وتيشيان: ئەم دوانە قورئان و

تهورات - دوو جادوون په یدابوون وهردوو پشتگیری یه کتر نه کهن
قورثان ددان نه نیت به تهوراتدا، نه میش ددان نه نیت به ودا، نیت
له راستیه وه زوردوون و قالوا انا کل کافرون و تیشیان نیمه
باوهرمان به هیچ کامیان (تهورات) و (قورثان) نییه : ۴۹ : نل قانونا
بکتاب من عند الله و له و لامیاندا پیمان بلی : نیمه نامه یه کی تر

خواه نامه کان لیان موسلمان ده بی:

۵۲ : الذين آتيناهم الكتاب من قبله و هو كه سانه ی كه له پیش
قورثاندا نامه ی (تهورات و ئینجیل) مان پی به خشین و هم به
نومنون و هه یانه باوهر به موحه ممد و ده نیت، چونکه
له نامه کانیدا باسی خوی و هم ثایینه تازه یه ی هاتوو : ۵۳ : و اذا
یتلى عليه قالوا انا به و هه رکا تیکش قورثانیان بو بخوینرته وه
خیرا نه لین : برومان پی هیئا : به الحق من رب : به راستی
نه وه هه قیه له لایه په روهردگارمانه وه پیمان راگه یه تراوه : انا
کنا من قبله مسلمین و که نیمه پیش نه ویش که بیته خواری هه
ملکه چ و موسلمان بووین : ۵۴ : اولئك يؤتون اجرهم مرتین
سب صبروا : نا نه وانه به هوی نارامی و خوگریانه وه دوو جار
پاداشت دهرینه وه و یدروون بالحسنه السنه و به چاکه ش
به ره لستی کاری خرابه ده کهن و ومارزقه هه بنتون و و
له ویش پیمان به خشین، ده به خشن : ۵۵ : و اذا سئعوا
الفرع اعرسوا عنه و هه رکه قسه ی بیهوده ده بیسن، و رووی
لی وهر ده گپین و قالوا لنا اعمالنا و لکم اعمالکم و به نه فامان
ده لین : کاروکرده وی خومان بو خومان و، کاروکرده وی نیوه ییش
بوخوتان و سلام غسکه لا یسعی الجاهلین : سلواتان له سه ربیت،
نیمه نامانه وی به گز نه زانانا بروین و، راو بوچوونی نه وانمان
نییه دیاره مه به ست بهم سلاوه، سلاوی دور که و تنه وه یه لیان،
نه که سلاوی خوشه ویستی و نزیکه بوونه وه. نزیکه ی (۲۰) که سی له
گاوره کانی (حه به شه) هاتنه لای پیغه مبهرو و پیکه وه له مزکه و تدا
دانیشن، چ قسه و پرسپاریکیان هه بووکردیان، پاشان بانگی کردن
بوی سلاوی و هندی قورثانی بوخویندنه وه نه و جا زور گریان،
پاشان موسلمان بوون، جاکاتی که هه ستان (نه بووجه هل) یان
پی گه بی و، هندی قسه ی هه له و بی جی له گه ل کردن له خه م و
خه فته ی نه وه که بروایان هیناوه، نه وانش وتیان : ((سلام علیکم
لانجاهلکم، لنا مانحن علیه ولکم ما اتمم علیه)) ئینجا ثایه تی :
(الذين آتيناهم الكتاب... لانتبغی الجاهلین) هاته خواری. ته فسیری
(نبین که سیر).

پیغه مبه ریش و بنی نیرنی خوا رینمای ی که سی پنا کریت:

۵۶ : انک لا تهدی من احبت و بی گومان تونانوانی نه ی
پیغه مبهرو و که سی بخه یته سه ر ریی راست و برو هینان که
بوخوت خوشت بو ی هه رچه نده هه و و ته قالای له گه ل بدهیت
و لکن الله نه دی من یشاء و به لام خوا رینمای ی هه رکه سی خوی

و ما کنت بجانب العرفی اذ قضینا الی موسی الامر و ما کنت
من الشهدین (۵۵) و لکننا انشانا فروعنا فطاول علیهم
العمرو و ما کنت ناریا ف اهل مدین تملوا علیهم
ایستنا و لکننا کنا مرسلین (۵۶) و ما کنت بجانب
الطور اذ نادینا و لکن رحمة من ربک لئنذر قوما
ما ائتاهم من نذیر من قبلك لعلهم یتذکرون (۵۷)
و لولا ان نضییهم مصلیة بما قد مت ایدیهم فیقولوا
رنا لولا ازلت الینار سولا فتتبع ایدینک و نکون
من المؤمنین (۵۸) فلما جاءهم الحق من عندنا قالوا
لولا اونی مثل ما اونی موسی اویکم یکنفروا بما اونی
موسی من قبل قالوا یسخران تطهروا قالوا انا بکل کفر و
(۵۹) قل فأتوا بکتاب من عند الله هو اهدی منها اتبعه
ان کنتم صدیقین (۶۰) فان لم یستجیبوا لک فاعلم
انما یتبعون اهواءهم و من اضل من اتبع هویة یتغیر
هدی من الله ان الله لا یهدی القوم الظالمین (۶۱)

بیجگه له تهورات و قورثان له لایه خواهه بینن و هه اهدی منها
اتبه ان کنتم صادقین و که له هه ر دووکیان باشت رینگه نیشان بدا،
نه و جا منیش پهیره وی لی ده که م نه گهر راست نه کهن نه و دو وانه
جادوون : ۵۰ : فان لم یستجیبوا لک فاعلم انما یتبعون اهواءهم
خو نه گهر و لامیان نه دایته وه نه یان توانی نامه یه کی تر بینن نه وه
بزانه که نه وانه هه پهیره وی له ثاره زوی خو یان نه کهن و من
اضل من اتبع هواه یتغیر هدی من الله و چ که سی گومراتره له و
که سه ی پهیره وی هه و ا و ثاره زوی خوی کردوو، بی نه وه ی هیچ
رینوینیکسی له خواهه هه بی... ؟ : ان الله لا یهدی القوم الظالمین
به راستی خواش رینوینی گه لی سسته مکاران ناکات : ۵۱ : و لقد
وصلنا لهم القول و به راستی په یامی قورثانمان یه که له وای یه که
پی گه یاندوون هه ندیکی له شوین هه ندیکی : لعلهم یتذکرون
به شکو بیر بکه نه وه و ناموژگاری و هه رگرن.

دنيا ويستان و دۇستانى قىيامەت:

۶۰: وما أوتيتهم من شيء بمحتاج الحياة الدنيا وربنتها . وه هر شتيكتان پى به خشراوه له مال و ژن و مندال و كالو خوڭشى و جوانى ژيانى ئىم دونيايه يه و دهروا . وما عندالله خبر و ابغى

وَلَقَدْ صَلَّاهُمْ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾
 مَا يَنْتَهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذَا نُنِى عَلَيْهِمْ
 قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾
 أُولَئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ
 السَّيِّئَةَ وَمَعَارِئَهُمْ يَتَفَقَّهُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ
 أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا إِنَّا أَعْمَلُنَا وَلَكُنَّا أَعْمَلُكُمْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ
 لَا تَنْبَغِي الْجَهْلِيلِينَ ﴿٥٥﴾ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ
 اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُوا إِن
 نَبَّيْ أَمْهَدَى مَعَكَ نَتَخَطَّفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ
 حَرَمًا آمِنًا يُحِى إِلَيْهِ نَمُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَرِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ
 أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ وَكَمْ أَمْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِ
 بَطَرْتَ مَعِيشَتَهَا فَيُنْكَرُ مَسَكِنُهُمْ لَمْ تُشْكِنْ مِنْ قَبْلِهِ
 إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رِىْكَ مَهْلِكِ
 الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ آخَرٍ لِيُنْزِلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا
 كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٥٩﴾

وه ئووى لاي خوايه چاكتر و ماوه دارتره بۇتان . أفلا تعقلون .
 ده ئايا له وهش تى ناگەن و ژىرناين؟ ۶۱: أفمن وعد الله وعدا
 حسنة لا يؤتيها . ئايا ئووكەسەي به لىنىكى چاكمان پى داوه، ئو
 كەسە پىشى دەگات، وەك به هەشت و رۆزى نە براوه . كس
 متعدد بمتاع الحية الدنيا . وهكو كەسەي كە به كالای ژيانى دنيا
 به هرەمەندمان كړدوه . نه مو يوم القيامة من النحضرين . له پاشا
 ئووكەسە له رۆزى قىيامەتدا له ئاماده كراوان دەبیت بۆ سزاو تۆلەو
 ئەشكەنجه . ۶۲: ويوم يناديهم فيقول أين شركاء الذين كنتم
 يعبدون . باسى حالى هاوبەش دائره كانش بكة، ئو رۆژه خوا
 بانگيان لى ئەكات و ئەفەرموى: له كوین ئو بت و خوايانەتان كە
 پیتان وابوو شەريك و هاوبەشى منن؟ ۶۳: قال الذين حق عليه
 الميثاق جاءوا لهؤلاء لئلا يهلكوه . به خەجاله تىبەكە وه ئەلین: ربنا
 عندنا الذين اغتروا . ئى پەرورەدگارى ئیمە! ئەمانە هەر ئو

بیهوى دهكا . وهو اعلم بالمهتدين . خوڭشى زانتره به وانه
 كە رىبازى هیدایەت دەگرن . ئووخوى ئەزانى كى شایستەي
 هیدایەتەو ئامادەيى تیدایە . ئم راستییه له گەلى ئایەتدا روون
 كراوەتەوه، له وانه: فەرمایشتی (إن تحرص على هداهم فإن الله لا
 يهدي من يضل.. وه فەرمایشتی: (ومن يرد الله فتنته فلن تملك
 له من الله شيئاً أولئك الذين لم يرد الله أن يظهر قلوبهم.. ئىمامى
 (بوخارى) و (موسليم) یش ئەلین: ئم ئایەتە سەبارەت به (ئەبو
 تالب) هاتووه، ئەو بوو پەيامبەر ﷺ زور داواى لى كړد بړوا بىنى
 و، هەولنىكى زۆرىشى له گەلدا، بەلام بى كەلك بوو و هەر پړواى
 نەهینا! جا خواى گەورەيش ئەو ئایەتەي به گوتى پەيامبەر ﷺ.
 ۵۷: وقالوا إن تبع الهدى معك نتخطف من أرضنا .
 بتهپرستەكانى مەككە وتیان: ئەگەر پەپەرەوى لە دینه كەي تۆ
 بكەين ئەوا لە سەر ئەم زەوىي و ناوچەي خۇمانەدا دەر فێرنين .
 ئەمەكەن ئەم حرمەت ئەدى ئیمە ئەوانمان لە حەرەمىكى
 هیمەن و ئارامدا جى نە كړدۆتەوه لەم كاتى بى پړوايىبە ياندا ئیدی
 ئەگەر شوین ئاینى موخەمەد ﷺ بكەون چۆن دەر فێرنين .
 بى تەمرات كل شى رزقا من ارضنا . جۆرەها بەرووبوومى بۆ كۆ
 ئەكریتەوهو بۆ ئەهینرى، ئەوه هەموویشى رزق و رۆزىبه له لایەن
 ئیمەوه لهو جیگا بى دەرمانەتەدا بۆیان دیت . ونكر الرحمة
 بعسر . بەلام زۆرەيان ئم راستیە نازان.

پاش هاتنى پىغه مبه رانیش گوند گەلىك به قەر چوون:

۵۸: وكم اهلك من قبله طرقت معسنتها . ئەمانە پەند
 وەرناگرن له چارەنووسى گەلانى تر، ئەگەر نا شارو ئاوايىبەكى
 زۆرمان له ناو بێرد، كە له بەر زۆرى رزق و رۆزى مەست و سەرخۆش
 بېوون . فتلك مساكنهم لم نسكن من بعدهم . لا فلان . ئەمەش
 خانوو بەرەكەتەيانە به وێرانى ماوهتەوه له داوى تياچوونيشيان
 كاتىكى كەم نەبى كەسى لهوى نىشتەجى نەبووه .
 الوارثين . هەر ئیمە خۇمان بووینە میراتگريان چونكە كەسيان
 نەما . ۵۹: وما كان ريك مهلك القرى . پەرورەدگارى تۆ به
 ناهەق شارو گوندەكانى وێران نە كړدوون . حتى يبعث الله
 رسولا ينزلو عليهم آياتنا . هەتا له گەورە دىيەكە ياندا پەيامبەر يكى
 دەنارد، ئایەتەكانى ئیمەيان بەسەر باخوینیتەوه . وما كنا مهلكي
 القرى إلا وأهلب ظالمون . هەرگیز ئیمە بەناهەق ئاوايىبەكانمان
 كاول نە كړدوون، مەگەر خەلكەكەي دەستيان دا بىتە ستمەكارى،
 واتە: مەگەر كاتى پەيامبەر انمان بۆنارد بىن و بەگوڤيان نە كړد بىن.

إله غير الله تاتكم بلبل تسكون فيه . بىجگە لەخوا، خوايەكى تر ھەيە . بتوانى شەوگارتان بۇ پىش بىنى!

تا بەھوئەو ھەو ئاسوودە بىن تيايە؟ " أفلا تنصرون . دەئاي ھەلەى خۇتان نابىنن لەپەرەستنى غەيرى خودا؟! ۷۳ : ومن رحمته جعل لكم الليل والنهار . بىگومان ھەركامىكىان نەپرىتەو و درىزەبكىشى، ئىو تووشى زيان ئەبن، بەلام لەرەحمەت و مېھرەبانى خوايە كەشەو و رۆزى بۇدانان و، يەك لەدواى يەك دىن و دەرۆن . لتسكنوا فيه . تا لەشەودا بەھوئەو و بەئاسوودە دانىشەن و، لەو ژان وئازارە رزگار بىن كەبەرۇژا تووشتان دەبىت و لتبتغوا من فضله . بۆئەو كە لەرۇژدا بژىوىو، رزق و رۆزى و دەدەست بىنن، بۆيە شەوى بەتارىك دروست كردو، رۆزىش بە پرووناك . ولعنكم شكرون . بەشكوشوكرانەشم بەكەن ۷۴ : و بود سادىم فبقول ابن شركى الذين كتمت عنون . بېرى ئەو رۆژە بەكەو كە خوا بانگيان ئەكات و پىيان ئەفەرموى : ئەو كوان ئەو خويانەى كە گوماننان و ابو ھاو بەشى من بىن؟! . ديارە ھىچ وەلاميان نابىت، ئىنجا خوى گەرە ئەفەرموى : ۷۵ : و بعد من كل امة سبيهم . ئىمە لەورۇژدا لەھەر ئومەتەك شايەتەك "پەيامبەرەك" دىنن "شايەتەيان لەسەر ئەدات" . لىئىا ھاو برەكە . دواى شايەتەيەكە . پىيان ئەلەين : ئادەى بەلگەى خۇتان بىنن لەسەر ئەو "كە ئەتانوت : خوا ھاوئەى ھەيە" . فاعلموا ان الحق لله . ئىنجا ئەو رۆژە بەچاكى ئەزانن كە ھەق بەخودايەو، ھىچ شەرىكە نىيە . و سب عبيد مكرون . و ئەو درۆو كارە نارەوانە كەھەلىان دەبەست بۇ خوا، لىيان بزر دەبىت.

حسب الفرحس . چونكە خوا پىاوانى دەعيە بازى خۇش ناوى ۷۷ : و ابتغ فما اتاك الله الدار الآخرة . لەخوا بترسە . ھەول بەدە لەو مال و دارايىيەى كە خوا پىنى بەخشىويت ئەو دونىاي خۇت رۆزى دوايى پى بەدەست بىنە . ولا تنس نصيبك من الدنيا . بەش و بارەى خەلالى خۇيشت لەم دونىايە لەبىرمە كە

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْإِلَّهَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مِنَ إِلَهِ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَصِيرَةٌ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧٦﴾
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى
يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِّنَ إِلَهِ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ بَلَلٌ تَسْكُنُونَ
فِيهِ أَفَلَا تَبْصُرُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الْإِلَّ
وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
﴿٧٨﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ
تَرْعُمُونَ ﴿٧٩﴾ وَنَزَعْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا
هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿٨٠﴾ إِن قُرُونٌ كَانَتْ مِن قَوْمِ مُوسَى فَعَنَى
عَلَيْهِمْ وَأَيَّانَهُ مِن الْكُفْرِ مَا نَ مَفَاحُهُ لَنَسْأَلَنَّهُ بِالْعَصْبَةِ
أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ
﴿٨١﴾ وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنسَ
نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ
وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْفِدِينَ ﴿٨٢﴾

"واتە : بەشى خۇت لە خەلال و زەلال رابویرە" (عەبدولای كوری عومەر) چەند جوان ئەلى : ئەوئەندە ھەول بۇ دونىا بەدە، واپزانە ھەردەمىنیت و نامریت، وایش تى بكۆشە بۇ ئەو دونیات واپزانە سبەبى دەمریت . و احسن كما احسن الله إليك : خوى گەرە چاكەى لەگەل تۆ كردو، دەسا تۆش لەگەل خەلكدا چاكە خواز بە، واتە : لەوسامان و دارايىيە كەخوى گەرە پىنى داويت چاكە بكە . و ابتغ الفساد فى الارض : وە لەم سەر زەوييەدا مەكەو شوىنى فەسادو كارى بەدەفرى : ان الله لا يحب المفسدين . چونكە خوا خراپكارانى خۇش ناوئەت ۷۸ : قال إنما اوتيته على علم عيسى : كەچى دواى ئەو ئامۇزگار يىيە، قاروون وتى : ئەومال و سامانە كەمن ھەمە، ھەمووى بە ھوى زانىيارى و زانستى خۇمەو پىم دراو، واتە : من ھەرخۇم شايستەى ئەووم . او لم علم ان الله قد اهلك من قبله من العرون . باشە وا ئەو قسانە ئەكات مەگەر نەيزانىو كەخوا پىش ئەو خەلكىكى زۆرى لەناو

قاروون ياخى بوو و دۆراندى:

ئىنجا خوا داستانى قاروون دىننيت بۆئەوانەى كەبەھوى مال و سامان و دارايىيەو لەسنور دەرئەچن و، ئەفەرموى : ۷۶ : بن قارون كان من قوم موسى . بەراستى قاروون لەگەل و خويشانى مووسا بوو زۆرىك لەزانايان دەلەين : ئامۇزای بوو . فعد عليه جا شوى لىھەلكيشان بەھوى مال و سامان و دارايىيەكەو پىنى درابوو خوى گىف كردەو خوى لىگۇرا بەرامبەريان . و بعد من الكفور ما ان مفاتحه لتسوء بالعصبة اولى لسوء . ئەوئەندە گەنجىنەو سامانمان پى دابوو كەھەلگرتنى كلىلەكانى قاسەكەى كۆمەلەكى زۆربەھىزى شەكەت دەكرد . و اذ قال له قومه لا تفرح . ئەوئەبوو خوى دەرخست و بەشتىكى سەمەرەش خوى ھاتە پىش چاو، كاتى ھەندى لەخزمانى خوى پىيان وت : ئەم خۇشى و شادىيە تىكەلى دەعيەو فیز مەكەو ھەق پىشەل مەكە . ان الله لا

بردوھ * من هو أشد منه قوة وأكثر جمعا * کہ لەوزۆر بەھیزترو زاناترو سامان زۆرتەر بوون؟ دیارە پاشەرۆژی ئەویش ھەردەبى وەك ئەوان بى * ولا یسأل عن ذنوبهم المجرمون * لەرۆژی قیامەتدا خوا پرسىار لە گوناھەکانى تاوانبارەکان ناکا بۆ زانینى خۆی، چونکە خوا زانست و عیلمى بە گوناھەکانیان ھەبە وە دەست

قاروون سەر و مالى چوو بە ناخی زەویدا:

۸۱: فحسبنا و ساره الارض * جا سەرەنجام خۆبى و، خانووھەكەيمان برد بە ناخی زەویدا بە سامان و گەنجینەكەشەوھە * فما كان له من قلة بصره من دون الله * ھېچ دەستە و كۆمەلەكەش نەبوو تا لەسزای خوا یارمەتى بدات * وما كان من المنتصرين * و خۆبىشى نەیتوانى یارمەتى خۆى بدات * ۸۲: و أصبح لمن تمير مكنه بالامس * ئەوانەى دوینى ئاواتیان ئەخواست لە جىي (قاروون) بوونايە * يقولون و كان الله يسط الرزق لمن يشاء من عباده * دىيان وت: ئەى ھاوار! بەس نەبوو ئىمەش وەكو ئەو تيا نەچووین، سەیرە خوا بۆ ھەركەسى خۆى بپەوى لەبندەكانى، رزق و رۆزى فراوان دەكات، وە تەنگ دەكا لە ھەركەسى خۆى بپەوى، ئەوھش لەبەر ھىكمەتیکە خۆى دەیزانى * لا يار من به عيسى * خۆئەگەر خوا منەتى لەسەر ئىمە نەبابە * الحسبنا * ئىمەیشى ئەبرد بە ناخی زەویدا، واتە: پاشە رۆژمان وەك قاروون دەبوو * و بكنه لا يفلح الكفرون * سەیرە كافرو بى پروایان رزگار نابن ھەرچەندە ماوھەيكەش لەخۆشیدا بن * ۸۳: تلك النار الاحد جعلني لئذ لا يرسون عواقي الارض ولا فساد * ئەو خانەبەى تر (بەھەشت) دادەنێن بۆ ئەو كەسانەى نایانەوى دەعبەو خراپەكارى بكەن لە زەویدا وەك قاروون. * و العاقبة لستين * پاشەرۆژی چاكەش ھەر بۆ پارێزگارنەكە بۆ لەخۆ بايى بووان بەكۆرسى، یان بەسامان و دارایی * ۸۴: من جاء بالحسنة فله عشر مثله * ئەوھى كاروكر دەوھەكەى چاك ئەنجام بدات، ئەوھ چاكتر دپتە رپى و پاداشتى باشتى بۆ ھەبە * ومن جاء بالسوء فله عاشر مثله * ئەوھى كاروكر دەوھەكەى خراپەكەى بدات، ئەوھ چاكتر دپتە رپى و پاداشتى باشتى بۆ ھەبە * ۸۵: ان السوء فرض عليك القرآن سزاك الى معاد * ئىنجا بۆ دلخۆشى پەيامبەر ﷺ و ھاوھەلانى ئەفەرمووى: بەراستى ئەو زاتەى خۆیندن و گەياندن و كار پىكردنى قورئانى لەسەر واجب كرديت، ھەر ئەو زاتەش دەتگێریتەوھ بۆ جىي لەدايك بوونت (شارى مەككە).. دیارە ئەمە مۆژدەى فەتحى مەككە، وە ئەم تەفسیرە راى (ئيبين عەبباس)ە، كە پێشەوا بوخارىش دەپهینى، جا بۆ زیادە زانیارى تۆش دەتوانى سەیری تەفسیری (ئيبين كەسیر) بكەى. ئەوانە بەپێغەمبەریان ئەوت تۆ گومرايت، بۆبە

خوا بەھەق بناسە و كارى خۆت بكە:

۸۵: ان السوء فرض عليك القرآن سزاك الى معاد * ئىنجا بۆ دلخۆشى پەيامبەر ﷺ و ھاوھەلانى ئەفەرمووى: بەراستى ئەو زاتەى خۆیندن و گەياندن و كار پىكردنى قورئانى لەسەر واجب كرديت، ھەر ئەو زاتەش دەتگێریتەوھ بۆ جىي لەدايك بوونت (شارى مەككە).. دیارە ئەمە مۆژدەى فەتحى مەككە، وە ئەم تەفسیرە راى (ئيبين عەبباس)ە، كە پێشەوا بوخارىش دەپهینى، جا بۆ زیادە زانیارى تۆش دەتوانى سەیری تەفسیری (ئيبين كەسیر) بكەى. ئەوانە بەپێغەمبەریان ئەوت تۆ گومرايت، بۆبە

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيَتْهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِن قَبْلِهِ مِن الْكُفْرَيْنِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يَسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٩﴾ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لَيْلَتٌ لَّنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قُذُوفُ إِنَّهُ لَنَدُوُّهُمْ حَظًّا عَظِيمًا ﴿٨٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَن ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الْغَائِبُونَ ﴿٨١﴾ فَحَسَفْنَا لَهُم مِّن دُونِهَا الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُم مِّن قُوَّةٍ يَنْصُرُونَهُ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مِنَ الْمُنْتَصِرِينَ ﴿٨٢﴾ وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَن مِّنَ اللَّهِ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بَنُو نِيكَانَهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٣﴾ تِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَجْعَلَهَا لِّلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٨٤﴾ مَن جَاءَ بِالسُّوءِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهُا وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

بەجى دىيان خاتە ناگرەوھ * ۷۹: فخرج على قومه في زينة * ئىنجا رۆژىكى قاروون خۆى سازداو لەو پەرى تەنتەنە و جوانى و رازاوەبیدا ھەرچوو بۆ ناو ھۆزەكەى * قال الذين * ئەوانەى ئەوھەى كە تەنتەنەى دىيانى دىيان دەويست و تيان * ليت لنا مثل ما أوتي قارون * ئەى خۆزگە! ئىمەش ئەوھەندەى قاروون سامان و دەسەلاتمان پى درابا * إنه لم يحظ عظم * بەراستى ئەو بەختىكى گەورەى ھەبە لەساماندا * ۸۰: قال الذين أوتوا العلم * ئەوھ قەسەى نەقامەكان بوو! بەلام ئەوانەيان كە زانستیان لەلایەن خواوە پى درا بوو، واتە: (زاناکانيان) و تيان: * ويلكم ثواب الله خير لمن آمن وعمل صالحا * واز لەوقسانە پىنن.. ھاوارو واى بۆئىوھ ئەوھ چى ئەلێن؟ پاداشتى خوا زۆر چاکترە بۆئەو كەسەى كە برواى دامەزراوى ھىناوھو كارى چاكى ئەنجام داوھ تا ئەو وەزەى قاروونە * ولا يلقاها الا الصالحين * بەلام ئارامگران نەبن، ئەو پاداشە دەستى كەسى تر ناكەوى.

بوجه الله إلا الجنة)) السنن. عن جابر بن عبد الله قال: ((لما نزلت هذه الآية: (قل هو القادر على أن يبعث عليكم عذابا من فوقكم) قال النبي ﷺ: ((أعوذ بوجهك)) فقال: (أو من تحت أرجلكم) ۶/۶۵، فقال النبي ﷺ: ((أعوذ بوجهك)) فقال: (أو يلبسكم شيئا) فقال النبي ﷺ: ((هذا يسر)) رواه البخاري في صحيحه. وه ((جنتان من فضة آتيتهما وما فيهما، وجنتان من ذهب آتيتهما وما فيهما، وما بين القوم وبين أن ينظروا إلى ربهم إلا رداء الكبر على وجهه في جنة عدن)) متفق عليه. وه ((إن الله عز وجل لا ينام ولا ينبغي له أن ينام يخفض القسط ويرفعه، يرفع إليه عمل الليل قبل عمل النهار، وعمل النهار قبل عمل الليل حجاب النور - وفي رواية أبي بكر: ((النار" لو كشفه لأحرقت سبحات وجهه ما انتهى إليه بصره من خلقه)) رواه مسلم. ومعنى سبحات وجهه: (أى: نوره وجلاله وبهاؤه) مانای ثم فرموده به له سوورته (نهمل) دا نووسراوه. جا بؤ زیاتر روون کردنه وه ده توانی سه یری (الأسماء والصفات) ی ثیمامی (بهیهه قی) و (کتاب صفات الله عز وجل - صالح علی المسند) یش بکهیت. دکتور (ثحمد الغامیدی) ماموستای وانهی عه قیده له زانکوی (أم القرى) له پهراویزی (شرح اعتقاد أهل السنة والجماعة...) ی (لاله کائی) بهرگی (۲) رووپه ری (۴۵۷) دا به سه ره ثو دهسته وازهیده دا، دهلی: (سیاق ما دل من کتاب الله عز وجل وسنة رسوله ﷺ علی أن من صفات الله عز وجل الوجه والعینین والیدین)، وه ههروه ها دهلی: (هذا المبحث من الصفات یسمیه أهل الکلام - الصفات السعیه - أى أنها تثبت بالسمع فقط، بخلاف الصفات السابقة، فإنها تثبت بالسمع والعقل، وفي هذه الصفات - کباقی الصفات المتقدمة ثلاثة مذاهب: الأول / مذهب أهل السنة والجماعة وهو إثباتها لله عز وجل من غیر تمثیل ولا تشبیه، الثاني / مذهب الجهمیه والمعتزلة والأشاعرة: أولوها، فقالوا المراد بالوجه، الذات، وبالعین: العلم، وبالید: النعمة.. الخ). الثالث / مذهب المشبهة الذين شبهوا صفاته - عز وجل - بصفات خلقه، وكلا المذهبین الأخيرین خاطی، فقد أتى أصحابهما من قبل ظنهما للمشابهة بین صفات الله و صفات خلقه، فأما المؤولون فأدى بهم ذلك الظن إلى التأویل لثلاقیع التشابه بین الله وخلقه. وأما المشبهة فقد ظنوا أن إتفاق الصفات فی الأسماء یستلزم إتفاقهما فی المسمیات وهذا ظن ضال. والمؤولون فقد أثبت كل منهم لله عز وجل صفة أو إسمما یشتكر فی بعضها المخلوقون مع الله عز وجل، فالمعتزلة أثبتت لله أسماء منها: العالم، والقادر ونحوها. والأشاعرة أثبتوا لله عز وجل سبع صفات هی: العلم، والحیة، والقدرة.. الخ. والجمیع - بما فیهم الجهمیه - یثبتون لله عز وجل (ذاتا) وهذه جمیعها توجد فی المخلوقین، فكیف یوهم

خوا نه فهرمووی: قل ربی أعلم من جاء بالهدی - بلئی: هه رهروردگاری من له هه مووکهس زانتره که کنی هاتوو به رینمایى وهیدایهت: ومن هو فی ضلال مبس: وه کنش له گومرایى و سه ره لیشیواویبه کی ناشکرا دیه ۸۶: وما كنت ترجو، ان یقرى الیک الکتاب إلا رحمة من ربک: تویش نهی موحه ممه د ﷺ هه رگیز به ته مای ثم قورثانه نه بوویست بؤت بنیرى، به لام ره حمه تی پهروهردگاری تو وای خواست، بئی پرواکان پییان خوش بوو که په یامهر ﷺ نه رمیهه کیان نیشان بدات له گهل خواکانیاند، جابخواش فهرمووی: فلا تكون ظهرا لک کفرین ساتوش هه رگیز پشتیوانی له کافرو بئی پروایان مه که ۸۷: وما یصدق عن آیات الله بعد اذ أنزلت الیک: پاکافره کان ریگریت نه که نه گه یاندنی ثایه ته کانى خوا، دواى نه وهی دابه زینران بؤت: ادع الی ربک: بانگهواز بکه بؤلای ثایینی پهروهردگارت: تكون من الشریکین: هه رگیز تو له موشریکانه مه به ۸۸: لا تدع مع الله إلها آخر: له گهل خوادا هانا بوهیچ په رستراویکی تر مه به: لا اله إلا هو: چونکه جگه له وهیچ په رستراویک به هق نییه: كل شیء هلک إلا وجهه: هه موو شتیك تیا ده چیث جگه له پرووخساری پیروزی نه وه نه بئی ثایه تی: (کل من علیها فان و یقی وجه ربک ذو الجلال والإکرام) ۲۶/۵۵-۲۷. وه فهرمایشتی: (ولا تطرد الذين يدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) ۵۲/۶. وه فهرمایشتی: (واصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغداة والعشی یریدون وجهه) ۲۸/۱۸. وه فهرمایشتی: (لذين یریدون وجه الله) ۳۸/۳۰. وه فهرمایشتی: (إنما نطعمکم لوجه الله) ۹/۷۶. وه فهرمایشتی: (.. إلا ابتغاء وجه ربه الأعلى) ۲۰/۹۲. هه رشتگیری له ومانایه ده که نه.

تییینی: (وجه) یه کیکه له سیفه تانهی زانایانی (سه له ف) دهیده نه پال زاتی خواى پاک وبئی خهوش وکار جوان، ههروهک نه ویش خوئی له چه ندین ثایه تدا دهیکاته سیفدت بوخوئی، به لام به بئی هیچ لیچووون و دهستکاری و، لیكدانه وهیهك که له گهل زاتی بلندی نه ودا نه گونجیث، ثیمهش ههروهک (سه له ف) نه لئین: (فثبت له وجهها كما أثبت لنفسه، وأثبت له نبیه من غیر تعطیل ولا تمثیل، و کذا فی سائر صفاته نثبتها له ولا نمثلها بصفات خلقه، فهو - جل و علا - لیس کمثله شیء لا فی ذاته ولا فی صفاته، ونمر جمیع آیات وأحادیث الصفات علی ظاهرها ولا نحرفها أو نظن أن لها معنی یخالف ما دلت علیه ظاهرها، فظاهرها مراد)، فهرموودهش زور زوره بو سه لماندنی سیفه تی (وجهه) بو خواى گه وره، وهک: ((أسألك لذة النظر إلى وجهك والشوق إلى لقاءك...))، ((لا ينبغي أن یسأل

(ولقد أرسلنا نوحا إلى قومه فلبث فيهم ألف سنة إلا خمسين عاما فأخذهم الطوفان وهم ظالمون) پاش ئه ویش ئیبراهیم، و هه موو هه و له کانیشی لای ئه وان، هه ر ئه و بوو که: گوتیان یان بیکوژن، یان بیسووتینن: (قالوا اقتلوه أوحرقوه فأنجاه الله من النار...) له داستانی لووتیشدا ئه و په ری بئی شهرمی و یاخیبوون له گه که له کیدا به دی ده کریت: (ولو طأ إذ قال لقومه إنکم لتأتون الفاحشة ما سبقکم بها من أحد من العالمین) پاش ئه و داستانهش به په له ده رواته سه ر په یامه که ی موحه ممد ﷺ، باسی راستی و دروستی ئه و ده کات، که له گه ل ئه و هیشدا نه خوینده وار بووه (وما کنت تتلوا من قبله من کتاب ولا تخطه بيمينک إذا الارتاب المبطون) ئه و جا به ده ست نیشان کردنی چه ندين به لگه و نیشانه بو ده سلات و توانای خوای گه و ره کو تایی دی.

سوننه تی خودایه ده شی ئیماندار تاقی بکریته وه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الم . واته : ئه م قورئانه هه ر له م پیتانه ریک خراوه، جا ئه گه ر ئیوه ئه ی خوانه ناس و موشریکان! نکوولی ده که ن، ده سا فه رموون و ئنه ی بیئن * ۲: حسب الناس ان یرکوا ان یقولوا امنا وهم لا یفتنون * ئاخو موسلمانان - به تاییه تی - موسلمانانی مه که که، گومان واده به ن که ئه گه ر هه ر ئه وهنده بلین: برومان هی ناوه، ئیتر وازیان لی ده هیئری و، تاقی نا کریته وه؟! نه خیر... شتی و نابی و نه بووه به لکو پیویسته خه لکی موسلمان تاقی بکریته وه، له به رامبه ریشیه وه، ئارامیان ببی. ئیمامی (بوخاری) له (خه بباب) وه ده گپیته وه ده لی: پیغه مبه ر ﷺ له سیبهری که عبه دا عه بایه که ی خو ی له ژیر سه ر نابوو، ئیمه ش سکا لامان برده لای و گوتمان: بو داوای یارمه تی و پشتیوانیمان بو ناکه ی ئه ی پیغه مبه ر؟! بو هاوارمان نابیه ته لای خوا؟ پیغه مبه ر ﷺ فه رمووده یه کی بویان فه رموو، ئه مه بریکیه تی: ((لقد کان من قبلکم...)) واته : بی شک به رله ئیوه هی واهه بوو ده هیئراو چالیک ی بو هه لده کنراو توور ئه درایه نبوی، پاشان به شه قه مشار هه ر له سه رییه وه بو خواره وه ده کرا به دوو له ته وه، به شانیه ئاسن جه سته و لاشه ی داده هیئراو هه رچی گوشت و ئیسکی هه بوو لبی ده کرایه وه، که چی هه ر له ئایینه که ی وه رنده گه را! سویند به خوا، ئه م ئایینه واهه رده که ویت که سوار له (سه نعا) وه بو (حه زره مه وت) بروا له خوا نه بی له که س نه ترسیت. یان مه گه ر ترسی گورگی هه بی که له مه ره کانی بدات، به لام ئیوه په له ده که ن! وه هه روه ها ئه و مانایه ش که لیرده مه به سته له چه ند ئایه تیکی تر دا روون کراوه ته وه، وه ک:

بعض الوارد فی الخبر التشبيه، ولا یوهم البعض الآخر ذلک؟ ولو أنهم قالوا: كما أن الله ذاتا لا تشبه الذوات فذلک الله صفات لا تشبه الصفات لانتهدت المشکلة وسلموا من الشذوذ والإختلاف مع سلف الأمة. له الحکم و الله ترهعون ۱ بریار و دادوه ری هه ر شایسته ی ئه وه، هه ر بۆلای ئه ویش ده گپیترینه وه. له ئایه تی: (ولا یشرک فی حکمة أحدا) الکهف/۲۶ دا زیاتر تیشک خراوته سه ر ئه م مه سه له ی حوکم و بریاری خواجه. زور سوپاس بو خوا له (۱۰) سی ژی الحجه (۱۴۱۶) ک به رامبه ر به (۱۹۹۶/۴/۲۸) له (مه ریوان) له م سووره ته بوومه وه، یارمه تی بو ته واکردنی سووره ته کانی تر هه ر له خوا ئه خوازین.

سووره تی (عنهكه بووت) ه

مه که که بییه و (۶۹) ئایه ته.

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ئه م سووره ته وه ک سووره ته مه که که بییه کانی تر باسی: یه کتاپه رستی، په یام، زیندوو بوونه وه، پاداش و تۆله ده کات. ده شتوانین بلین ته وه ره که ی باسی (ئیبته لاء) و تاقیکردنه وه ی مرۆقه کانه، وه ک هه ر سوننه تیکی خوایی له م ژایانه دا.. به تاییه تی موسلمانانه کانی مه که که که له و په ری ئه شه که نجه و ئازاردا ده ژیان، هه ر بۆیه ش خه ریکه ئه و (ئیبته لاء) یه ببی به سه رباسی سه ره کی سووره ته که.. له ولایشه وه باسکردنی داستانی په یامبه ران هه ر بو ئه و مه به سته یه: (۱) الم * ۲: أحسب الناس أن یرکوا أن یقولوا آمنا وهم لا یفتنون؟ سه ر زه نشتی خه لکانی ده کات که پنیان وایه ئیمان ویاوه چه ند وشه یه کی سه ر زاره کییه، نایه وی له پیناویا تووشی هیج جوړه ئه زیه تیک بب، هه ر بۆیه به به لایه کی بچوکیش خیرا پاشگه ز ده بنه وه!! : (ومن الناس من یقول آمنا بالله فإذا أؤدی فی الله جعل فتنه الناس کعذاب الله..). سووره ته که به لاو فیتنه ی په یامبه ران له پیناوی ئایینه که یاندا ده گپیتره وه، که چوئیش خو یان راگرت و نه پسان، له (نوح) وه، ئینجا (ئیبراهیم)، پاشان (لووت، شوعه یب) ﷺ هه ره ک به سه رهاتی گه لی که لله ره ق و سه ر سه خت باس ده کات وه ک: (عاد، سه موود، قاروون، هامان. هتد).. له گه ل دیاریکردنی پاشه رۆژو ده ره نجامیان: (فکلا أخذنا بذنبه فمنهم من أرسلنا علیه حاصبا..). داستانی په یامبه ران وانه ی مه ردایه تی و خورگری و، کۆل نه دان نیشان ئه دات.. نوح ۹۵۰ (ﷺ) سال بی وچان گه له که ی خو ی بۆلای خوای گه و ره بانگ ده کا، که چی که میکی زور که مینه یان بروایان هیئا! :

۷۳-۷۲/۴. راقیهه بوئو مانایه. . او نیر الله ناعنه بیا فی
سور النحل نایاخوا زانتر نییه بهوهی که لهدل و سئگی
همموو خه لکدایه؟ هه رچهنده نهوانه به زمان بلین باوه رمان ههیه،
به لام خوا خوی چاک ده زانی دلین چی تیدایه. (زوحاک) نهلی:
ثم نایه ته له باره ی چهنده سیککی دوو روو هاته خواری، کاتی که
له مه ککه دا بوون و پروایان هیئابوو، جا نهو دهمه ی که سزاو نازار
دران، به خیزی چوونه وه سهر شیرکه کونه که ی جارانیان.

دوو روو دروژنه:

۱۱: . و سلمن انه الذین آمنوا و سلمن المذنبین . به راستی
خودا زور به چاکي نهوانه دیاری ده کاو دهناسی که پروایان هیئاوه،
دوو رووه کانیش هه روا نه ناسی و نه زانی کین، واته: نهوهی که
به راستی باوه ری هیئابیئ، نهوکه سهش که به شک و گومانه، هه
لای خوا ناشکران.

۱۲: . و قد ائمن کفروا للذین آمنوا اتبعوا سبیلنا . کافرو بی
پروایانی قورهش به پروادارانیان وت: پهیرهوی له ریباری نییه
بکه، واته: شوینی ثابینی نییه بکهون . و نحمّل خطایاکم
نییهش گونا هه کانتان بو هه لده گرین . و ما هم حاملین من خطایهم
من شی . خو ناشتوانن له قیامه تدا به شیکی زورکه میش له گونا حیان
بو هه لگرن ایهم لکاذبون . به راستی نهوانه هه دروژنه ۱۳:
و لیسئلنهم و انقلبا مع انقلابهم . دلنیابن که گونا هه سه نگینی
خویان و، هه ندی باری تریش له گه ل باری گرانی خویان هه لده گرین
وده بیته سه رباریان، واته: گونا حی نهوانهش دیته ملیان، چه واشه و
سه رلیشیوایان کردوون . و لیسننهم و انقلبا مع انقلابهم . و لیسننهم
و به راستی له رژی قیامه تیشدا بهرپر سیارن له و درووده له سانه ی
هه لیان به ست. نایه تی (لیحملوا اوزارهم..). ۱۶/۲۵. پشتگیری نهو
مه به سته نه کات.

نووچ و نه ته وه که ی:

جا بو دلدانه وه ی په یامبه ر ۱۳: خوا نه فه رموی: ۱۴: . و لقد ارسلنا
نوحا الی قومه . به راستی نییه (نوح) مان الله ناردده لای
هوزوگه له که ی خوی، بوئوه وه ی یه کتانا سینیان پی رابگه یه نیئ
فلبث فیهم الف سنة الا خمسین عاما . جا نهویش نهوه بوو بی
وچان قوئی لی هه لالی، هه زار سال - په نجا کهم - له ناویاندا مایه وه و
ژیا، به شه وو به رژی، به ناشکراو به نهینی، تی ده کو شاو بانگی
نه کردن بو لای خوا، که چی نهوان رژی له دوی رژی بو په رستنی
بته کانیان سوورتر ده بوون . فآخذهم الطوفان و هم ظالمون .

ده خو مه وه، نه نان ده خوم و نه قسه شت له گه ل ده که م، نه گهر
له نیسلام وهر نه گهر یه وه، جا ماوه ی سی رژی که بهو شیویه
مایه وه، سه ره نجام به کی کهوت و بوورایه وه، پاشان (عه ماره) ی
کوری ناوی بو برد، نهویش هه ر خهریک بوو نزی لی ده کردم، جا
خوای گه وه نایه تی: (ووصینا الإنسان..) ی ناردده خواری. (نیما می)

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ
بِرُؤُوسِهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَىٰ مَرْجِعِكَمْ فَنُقْضِيَهُمْ فَمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿٩﴾
وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ
فِتْنَةَ النَّاسِ كُذَّابًا لِلَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ
إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾
وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ﴿١١﴾
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا
وَلْنَحْمِلَ خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ ﴿١٢﴾ مِنْ خَطِيئَتِهِمْ مِنْ
شَيْءٍ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَنَّا لَا
مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْئَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَقْرَأُونَ ﴿١٤﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ
إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٥﴾

موسلیم) هیئاویه تی. ۹: . وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ . نهو
که سانه ی و پروایان هیئاوه، چاکه کانیشیان کردووه . لندخلنهم
فی الصالحین . دلنیابن ده یان به یه نیو ریزی سالحان وچا کانه وه
۱۰: . وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ . له نیو مه ردودا هیئدی
خه لک هه یه ده لیئ: باوه رمان به خوا هه یه . فإذا أُوذِيَ فِي اللَّهِ .
که چی کاتیکیش له سه رخوا نازاردا: جعل فتنة الناس كذاب
الله . سزاو نازاری خه لکی، گپرا وه کوسزای خوا، بویه دواییش
خوی بو راناکیری و پاشگه ز ده بیته وه. مه به ست ومانای نهو
نایه ته وه کومه به ست ومانای: (ومن الناس من يعبد الله على حرف)
۱۱/۳۳، وایه . ولئن جاء نصر من ربك . نه گهر سه ره کهوتن و
پیروزییه که له لایه ن په ره وردگار ته وه هاتبا . ليقولن انا كنا معكم .
ده یان گوت: بی گومان نییهش له گه ل نیوه دا بووین "مه به ستیشیان
هه ر نهوه یه که له ده سته که وه جه نگییه کاندای شتیکیان ده ست که وی.
(الذین یتربصون بکم..). ۱۴/۱۴. وه نایه تی (وإن منکم لمن لیطئن..)

گوناهی خوتان له سهر خوتانه.

به لگه کانی زیانه وهی پاش مردن:

خوا ئه یه وهی مه سه له ی زیندوو بوونه وه یان پی بیهلمینی، بویه
ته فهرمووی: ﴿۱۹﴾ أولم یروا کیف یدئی الله الخلق ثم یعیده

فَأَنجَيْنَهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿۱۵﴾ وَإِذْ نوحُ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَأَقِمْوهُ ذِكْرًا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۱۶﴾ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۱۷﴾ وَإِنْ كَذَّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْأَمِيرُ ﴿۱۸﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ یدئی الله الخلق ثُمَّ یُعیدُهُمْ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ یَسِيرٌ ﴿۱۹﴾ قُلْ سِيرُوا فِی الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۲۰﴾ یُعَذِّبُ مَن یَشَاءُ وَیرْحَمُ مَن یَشَاءُ وَإِلَیْهِ تُقْلَبُونَ ﴿۲۱﴾ وَمَا أُنْتَبِهُمُ حِزْبٍ فِی الْأَرْضِ وَلَا فِی السَّمَاءِ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِیٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿۲۲﴾ وَالَّذِینَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَٰئِكَ یَسْأَوْنَ مِن رَّحْمَتِی وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۲۳﴾

ئهری نه یان بیانی هوزه کهت چون خوا دروستکراوی خوی
له نه بوونه وه دهست پی دهکات وئهی هیئیه خانه ی بووه کانه وه
له پاشا دوی مردن نه یگه پیتیه وه وهک خوی لی نه کاته وه ﴿۱۵﴾
ذک علی الله سیر ﴿۱۶﴾ به راستی بو خوا زور ناسانه به پیی باوی
ئییه سهخت وگرانه، نه گینا بو خوا ههردوو باره که یه کسانه
﴿۲۰﴾ قُلْ سِيرُوا فِی الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ یُعیدُهُمْ
پیتیه مبهه ﴿۱۹﴾ پییان بلئی: بگه رین گهشتی زهوی بکهن و، بنوارن
خوا چون خه لقی جیهانی دهس پی کرد؟ ﴿۱۸﴾ ثم الله ینشئ النشأة
الآخرة ﴿۱۷﴾ له پاشا هه ره ئه وخوایه سهر له نوئی، ئه و جیهانه کهیش
دینی ﴿۱۶﴾ ان الله علی کل شیء قدير ﴿۲۰﴾ به راستی خوا به سهر هه موو
شتیکا به توانایه ﴿۲۱﴾ یعذب من یشاء ویرحم من یشاء ﴿۲۲﴾ هه ره له
دونیدا به مه یلی خوی بیهوی سزای کئی بدا ئه ی دات، بیهشیه وی
رهحم به کئی بکا - شیاویش بیئت - ئه ی کا، هیچ که سیلک ناتوانیئت
رینی لی بگری و نه هیلی ﴿۲۳﴾ وایله تلبون ﴿۲۲﴾ سهره نجامیش هه ره بو

جا دهره نجام توفان و سیلاو هه مو یانی گرت، چوون ئه وان
سته مکار بوون ﴿۱۵﴾ فأنجیناه وأصحاب السفنة : ئینجا نووح
و ئه وانیه که له که شتییه که دا بوون، له زریان و توفانه که رزگارمان
کردن ﴿۱۶﴾ وجعلناها آية للعالمين : و ئه و به سهرهاتوو رووداوه شمان
کرده په ندوئا موژگاریه ک بو هه مووخه لکی دونیا، ئه وه بوو تا
له سهرهتای هاتنی ئیسلامیش، شوینه واری که شتییه که له سهر
(کیوی جودی - هه لگورد) مابویه وه، خه لکانیش له م لاوله ولاره
ئه هاتن سه پریان نه کرد، جا که واته توش ئه ی په یامبهه ﴿۱۷﴾ له
نازاروئه زیه تی قورهیش، قهت بی تاقهت مه به، چونکه پاشه روژی
پاش هه ره بو تئو ئه بی و، سهره نجام ئه وانیش تیا ئه چن. سووره تی
(۴۲-۴۱/۳۶) و چند سووره تیکی تری قورئان، ئه و حه قیهت
وراستیه رهوشن نه کاته وه.

ئیسراهم و قه و مه که ی:

ئینجا دیتیه سهر باسی داستانه که ی ئیسراهم ﴿۱۶﴾ و ته فهرمووی:
﴿۱۶﴾ وإبراهيم إذ قال لقومه : ئه ی پیغه مبهه! باسی ئیسراهم
بکه، کاتی به هوزوگه له که ی خوی گوت: ﴿۱۵﴾ اعبدوا الله واتقوه :
ته نها خوا بیه رستن و، هه ره له ویش بترسن و خو پیا ریزن ﴿۱۶﴾ ذلکم
خیر لکم ان کنتم تعلمون ﴿۱۷﴾ ئه وه ی من فهرمانتان پی ئه که م
له په ره ستنی خودا به ته نیاو ته قوا چاکتره بو تان، نه گه ر بزائن
﴿۱۷﴾ إنما تعبدون من دون الله آوان : ئیوه له باتی خودا، هه ره
چند بتیک ده په رستن ﴿۱۸﴾ وتخلقون إفک : و دروی زور گه ورهش
هه لئه به ستن، که پییان ده لین خوا و، ده یان په رستن ﴿۱۹﴾ ان الذين
تعبدون من دون الله لا یملکون لکم رزقا : خو ئه وانیه ئیوه
ئیهان په رستن له باتی خوا، هیچ رزقیکی ئیوه یان به دهست نییه
﴿۲۰﴾ فابتغوا عند الله الرزق : جا که واته ته نها لای خوا داوای رزق
و روژی بکهن ﴿۲۱﴾ واعبدوه واشکروا له : و هه ره ویش بیه رستن
و، سو باسی بکهن. سووره تی (۷۳/۱۶): (ويعبدون من دون الله..)
جهخت له سهر یه کخوا په رستی نه کات ﴿۲۲﴾ إله ترجعون : هه مووتان
هه ره بولای ئه و نه گه ر پیتیه وه بو پاداش و توله. ئینجا هه ره شه یان
لی ئه کا و ته فهرمووی: ﴿۱۸﴾ وإن تکذبوا فقد کذب أمم من
قبلکم ﴿۱۹﴾ نه گه ر ئیوه به دروزنم بکهن، هیچ زیانیکم پی ناگه یه نن،
چونکه پیش ئیوهش خه لکانیکی زور بر وایان به په یامبهه رکانیان
نه کردو به دروزن یان کردن، خوایش سزای توندی دان، جا نه گه ر
ئیوهش وهک ئه وان ده بن، ئه و چاره نوستان هه روا ئه بی ﴿۲۰﴾ وما
على الرسول إلا البلاغ المبین : ئیتیر بیجگه له راگه یاندنیکی
روون و ئاشکرا، شتیکی دیکه له سهرشانی پیغه مبهه ر نییه و،

رزگاری کرد و به فرمانی خوی نه سووتا این نم دلت لالت
 به راستی تا له ودا چه ندین به لگه ی پرون هه یه
 بو نه و که سانه ی باوهریان هیناوه ده یهینن چونکه کاتی ناگر
 هیزی سوتاندنی نه مینی، پیویسته وان ی عیبه رتی لی وهر بگیردری
 ۲۵: و ما لکم من دون الله من ولی و ما یستعین به
 له ناگره که رزگاری بوو پیی وتن: به راستی ئیوه بویه له باتی خوا
 بتان ده پرستن مود: سحیح علی الحجة النبیه که له م ژینی
 دونیا یه دا یه کترتان خوش دهوی، واته: خوشه ویستی و دوستی
 و ریزدانانتان له نیوان یه کتردایه وادهکا، تا به و هویه وهش ببینه
 حیزب و کومه لیک! مود اقامة خیر عیضکم بعضی پاشان
 له رژی قیامه تا- هه ریک له په رستراو و په رستیار- ته به را له وی
 دیکه ده کهن و، په رستراوه کان به عیباده تی په رستیاره کان کافرن
 وده بنه دوزمن بو یان، وهک خودا ده فهرموی: (وإذا حشر الناس
 كانوا لهم أعداء وكانوا بعبادتهم كافرين). لعن عیضکم بعضی
 وله یه کتر نفرین شه کهن مود که الدار و سالکم من احسین و
 شوین و جیگه یشتان ناگری دوزخ نه بی و، هیچ یاریده ده ریکیشتان
 بو نابی تا له و سزایه رزگارتان بکات.

لووت باوهری به ئیبراهیم هیناو، پیکه وه هیجره تیان کرد:

۲۶: و ما من الا لوط: (لووت) ی برازای ئیبراهیم، پاش
 رزگار بوونی ئیبراهیم له ناگره که باوهری هینا پیی و و
 لیس مود: لیس (ئیبراهیم) یش دوا ی شه وه ناو مید بوو
 له قه ومه که ی پیی وتن: بی گومان من بولای په روه ردارم کۆچ
 شه کم و (سه وادولعیراق) جی دیلم و، به ره و فه له ستین و شام
 شه روم: مود العزیز الحکم: چونکه ته نها شه وه ده سه لاتداری
 کار جوان ۲۷: و وجینا له اسحاق و یعقوب وه (ئیسحاق) مان
 پی به خشی، (یه عقوب) یشمان به (ئیسحاق) به خشی و وجعت
 عیضکم بعضی و لیس: په یامبه رایه تی و، نامه مان کرده کالای
 بالای نه وه کانی: واته دوا ی ئیبراهیم هه رکتیب و نامه یه هاتیبی
 هه ر به نه وه کانی شه دراوه: و اسناد اجره فی الدیوب هه ر
 له دونیا یشدا پاداشمان دایه وه، به ناوو شوهره تی چاک واته فی
 الاحد لیس نصاحین: وه له پاشه روژی شدا له ریزی سالحان دایه.

لووت په ندی قه ومه که ی داده دات:

۲۸: و نوح اذا قال لقومه: لو تیشمان کرده پیغه مبه رو به
 گه له که ی خوی وت: ۲۹: انکم لتاتون الفاحشة: به راستی
 ئیوه شه وده نده تاوانی خراب و ناشرین شه نجام شه دهن "له و په ری

لای خوی ده تان هیینه وه له پاشه روژدا ۲۲: و ما الله یستعین
 فی الارض و لا فی السماء: وه ئیوه ناتوانن له ژیر ده سه لاتی خوا
 هه لبین وده رچن وله ئیشه کانیدا ناته وانسی بکهن نه له زه ویدا و،
 نه له ئاسماندا: و ما لکم من دون الله من ولی و ما یستعین به
 سه په رشتیکه ریک و یارمه تی ده ریکیش بیجگه له خوا نییه فریاتان

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ
 فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
 ۲۳ وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ
 فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم
 بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ
 وَمَا لَكُم مِّن تَنْصِيرٍ ۲۴ فَإِنَّمَا لَهُ لُوطٌ وَقَالَ
 إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۲۵ وَهَبْنَا
 لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ
 وَءَاتَيْنَاهُ إِجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَآتَيْنَاهُ فِي الْآخِرَةِ لِمَنِ الصَّالِحِينَ
 ۲۶ وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُم لَأَتُونَ الْفَاحِشَةَ
 مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ۲۷
 أَتَيْتُكُمْ لَأَتُنَّوِتَ الرِّجَالَ وَتَقَاطِعُونَ السَّبِيلَ وَأَتَأْتُونَ
 فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا
 أَنْ قَالُوا أَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۲۸
 ۲۹ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ۳۰

بکه وی و یارمه تیان بدات ۲۳: و الذین کفروا بآیات الله ولفاته
 شه وکه سانه ی پروایان نه کرد به ثایه ت و به لگه کانی خواو، به دیدارو
 خزمه ت گه یشتنی بو لیپر سینه وه: اولئک یسوا من رحسی
 دیاره شه وانه مه یووس و بی هیوان له به زه یی و دلوقانی من، بویه
 ناوا حاشا له ثایه ت و له دیدارم ده کهن: اولئک لهم عذاب
 و شه وانه سزایه کی زور به ژان و به ئیش ناماده یه بو یان.

گویتان: ئیبراهیم بکوژن، یان بیسووتینن:

پاش شه وه ی ئیبراهیم پیغه مبه ر شه وه موو به لگانه ی بو هیناوه
 ئیتر شه وان په کیان شه که وی، په نا ده به نه به ره یزو به کار هینانی
 ده سه لات، وهک شه فهرموی: ۲۴: فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ
 قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ: وه لامی قه وم و گه له که ی ئیبراهیم هه ر
 شه وه بوو وتیان: بیکوژن یان بیسووتینن بویه ناگریان بو سازداو
 فری یان دایه ناوی: فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ، ئینجا خوا له ناگره

شهرمه زاریدایه!! ... و یهک
له خه لکانی جیهانیس پینش ئیوه کاری ناشیای وای نه کردوو
"ئه وهنده کاریکی نامرؤفانهیه ...
ئهری ئیوه ده چنه لای پیاوان و نیرینه "که به راستی ئه وه پری
نامه رده انهیه" ... ری له دهوامی به رهی مرو
ئه برن، یان ری له خه لکی ئه برن و ئه ییشیکوژن و شتومه که کانی
لی وه ئه گرن و ده ست درژیچی بو ئه کهن! ...
نمکر ... وه له یانهی کوپوونه وهی خوتاندا کاری زور خراپ و
دزیوو ناحهز ئه کهن؟! ... که چی پاش ئه و
هه موو نامرؤگارییه، وه لای گه له کهی هه ر ئه وه بوو ...
... "به گالته وه" به لووتیان
وت: ئه گه ر له راست بیژانی ئادهی سزای خوامان بو بیته "که
توه موو جار هه ره شه ی پی ئه که ییت" ...
عی القوه القسیدین ... لووت کاتی ناو می د بوو لییان وتی: ئه ی
په ره درگام! به سه ره ئه و گه له خراپکاردا - که هه رچی گیانیانه پی
ئه خلاقییه - سه رم خه ۳۱: ...
داوی داوی (لووت) بو له ناو بردونیان، خوا کومه لی فریشته ئه نیری
بو ئه نجامدانی ئه و کاره، جاپیش ئه وه بچن بو کاره که یان، ده رونه
لای (ئیبراهیم) وه ک ئه فهرموئ: کاتی که نیراوه کانمان هاتنه لای
ئیبراهیم به موژده وه، واته: به موژده ی هاتنه دونیای ئیسحاق ...
... اهل هذه القرية ... به ئیبراهیمیان وت: به راستی ئیمه
خه لکی ئه م شارودییه سه دووم - دپی گه لی لووت - له ناو به رین
... چونکه خه لکه که ی زور ناهه فکارو
پی ره وشت وله سنوور ده رچوون.

فریشته دینه لای ئیبراهیم و لووت:

۳۲: ...
ده ی خو لووتیشی تیدایه؟! ...
فریشته کان وتیان: ئیمه زانترین به وهی تیدایه؟! ...
...
- دوو که که ی - رزگارد که ی، ئه که ی نا، چوون برپاره ئه و
له ناو گونا هباراندا ده مینیته وه تیاده چیت "چونکه کاتی خو ی
به و کاره ی ئه وانه رازی بووه" ۳۳: ...
... پاشان نیراوه کانمان لای ئیبراهیم
هه لسان و به ره و لووت چوون، کاتی چوونه لای، به دیتنیان ترساو
دلته نگ بوو له ترسی هوزه که ی. نه وه ک بین ده رگایان پی بگرن.
جا ئه وانیش لووتیان تی گه یاند ...

ووتیان: مه ترسه و دل ته نگ مه به "به هوی ئیمه وه" ...
... چونکه بی گومان
ئیمه خو توو خانه واده که ت - ئه که ت نه پی - رزگارد که ی که ئه و
له ریزی به جیمه وانییه. ۳۴: ...
... ئیمه له ئاسمانه وه به لاو سزایه کی سه خت

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا
أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٣١﴾
قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا لَتُنَجِّنَهُ
وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرًا نَهْ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَلَمَّا
أَنَّ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيقَهُمْ وَصَافَ بِهِمْ ذُرْعًا
وَقَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا نَحْنُ إِنَّا مُنْجُونَكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرًا نَك
كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٣﴾ إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَى أَهْلِ
هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْرًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ
﴿٣٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهُمْ آيَةً يَنْتَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ
﴿٣٥﴾ وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَنْقُومُوا عِبْدُوا
اللَّهِ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ
﴿٣٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّحْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي
دَارِهِمْ جِثْمِينَ ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّرَ
لَكُمْ مِنْ مَنَاسِكِنِهِمْ وَرَزَقْنَا لَهُمُ الشَّيْطَانَ
أَعْمَلْتُمْ فَضْدَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ﴿٣٨﴾

ئه نیرینه سه ره خه لکی ئه م شاره دییه ...
گوناوه تاوان و له سنوور ده رچوونیانه وه ئیبن که سیر ئه لی: خوا
جو به ر ئیلی ناردو گونده که ی به رز کرده وه له ئاستی سه ریاندا رای
گرت، پاشان کوتای به سه ریانداو به رده بارانی کردن و جیگه که یان
بووه به ده ریایه کی (پیس و بۆگن) زۆریه ی را له سه ره ئه وه یه
که ئه و ده ریایه، (بحرالمیت) ی ئیستایه، ۳۵: ...
... به هه قیقه ت له و شاره دییه ویرانه دا
نیشانه یه کی رۆشمان به جی هیشت بو که سانیک له ونیشانه
را ده مینن و تی ده گن.

کورتیه باسیکی شوعه یب:

دینه سه رباسی چیرۆکی شوعه یبی په یامبه ر ...
... ۳۶: ...
- برای بنه چه یییان - به پیغه مبه ری ره وانه کرد بو مه دیه ...

آنسهم بظنون : به لكوخوځيان سته ميان له خوځيان كرد، نه وه بوو
سهرېچيپيان كردو، سهره نجام سزا هاته سهریان.

دوستگرتن (غیره ز خوا) له کاري کاکله مووشان ده چی:

ټینجا خوای گه وره وینه و مه سسل بؤ هاو به شدانره کان دینینه وه
سه بارهت به وهی که له باتی خوا بت نه په رستن، نه فرموی: ۴۱:
مثل الدين اخذوا من دون الله اولياء كمثل العنكبوت اتخذت بيتا
مه سسل و نمونه ی نه و که سانه ی بیجگه له خوا چه ند دوستیکیان
بؤ خوځيان گرتووه، هه روه که مه سسل (کاکله مووشان) جالالوکه یان
به سهره اتووه که خانوویه کی بوخزی ته نیوه : وان اوهن البوت لیت
العنكبوت لم كانوا يعلمون : ناشکرایشه که خانووی کاکله مووشان
نابوودترین و سستترین خانووه نه گهر نه و راستیه بزائن وتی بگهن
: ان الله يعلم ما يدعون من دونه من شيء : به راستی خوا ده زانی
چین نه وانه ی نه وان هاوارو هانیان بؤ ده به : وهو العزيز الحكيم
هه ر خویشی ده سه لاتداری له کارزانه : ۴۲: و تلك الامثال نضربها
للناس : نه و مه سه لانه ش - که ناو به ناو - بوخه لکیان ده هیښینه وه
هه ر بؤ تی گه یشتنه : وما عقلها الا العالون : ټیښان ناگهن، ته نها
زانو و ردبینه کان نه بی، واته : هه ر نه وان ټیښان ده گهن.

قورئان بخوینه و، په یامه که ت بگه یه نه:

۴۴: خلق الله السموات والارض بالحق : خوا ئاسمانه کان
وزه وی به ره و او هه ق به دی هیناوه : ان في ذلك لآية للْمُؤْمِنين
به راستی له و به دی هیناوه دا به لگه یه کی گه وره هه یه بؤ برواداران
۴۵: قل ما اوحى اليك من الكتاب : نه ی موحه ممه د
نه وه ی له م قورئانه دا بوټ وه چی کراوه بیخوینه وه : واقم الصلاة
و به به رده و امی و ریک و پیک نویژیش نه نجام بده : ان الصلاة تنهى
عن الفحشاء والمنكر : به راستی نویژی "تیره ته سسل" به ره له ستی
مرو له کاري خراب و ناپه سه ند و گوناوه تاوان ده کات : ولذكر
الله اكبر : وبی گومان یادی خوا - له دونیادا - له هه موو شتیک
هیژاترو گه وره تره، چونکه بیرکړنه وه یه له گه وره یی وده سه لاتی
خوا : والله يعلم ما تصنعون : خواش به وکارو کړنه وانه ی نیوه
نه نجامیان ده دن، ټاگاداره، بوخویشی پاداشتتان نه داته وه.

کوتایی جزمی ۲۰ (والله الحمد والمنة) ..

به جوانترین شیوه له گه ل خوا و نه نامه کاند ا موجد له بکه ن:

دوای گفت و گو و تویژیک ی زور له گه ل هاو به شدانره کاند ا،
دیته سه ر باسی نه وانه که بروایان به خوا هه یه و خاوه ن کتیب ن،

يا قوم اعبدوا الله وارجوا اليوم الآخر : رژیسته لایان و فره مووی:
نه ی قوم وه وژم! ته نها خوا به رستن، وه به رژی دوایی نومیدتان
بی و "له سزایشی بترسن" : ولا تعثوا في الارض مفسدين :
کاري به دکارانه و گیره شیوینی مه که ن له م زه و به دا، واته : هه ولی
بلاو کړنه وه ی فساد و تاوان مه دن و، گیره شیوین مه بن.

۳۷: فکذبوه فأخذتهم الرجفة : که چی خه لکه که به دروژنیان
کړد، ټینجا بوومه له رزه یه کی گه وره ی وا گرتنی و ولاته که یانی
به یه کجاری ویران کړد : فأصبحوا في دارهم جاثمين
جاهه ره موویان له ماله کانیاندا به چوکدا که وتن ومردن.

نه م قه ومانه ش قربوون:

۳۸: وعادا و ثمود وقد تبين لكم من مساكنهم : وه (عاد -
گه لی هوود - سه موود - گه لی سالح) یشمان له ناو بردن، ټیستاش
شوینه واره کانیان ببینن - نه ی دانیشتونانی مه کهه! - جاده زانن
چیمان پی کړوون، ده بؤ نیوه ش ژیر نابن؟ : وزين لهم الشيطان
اعمالهم : شه ی تان کارو کړده و کانیانی بؤ راژاندنه وه، نه وه بوو
نه وکاره نامه ردانه یان لا چاک بوو : فصدھم عن السبيل : جا
له ریگه و ریپازی راستیش ریگری کړدن : و كانوا مستبصرين
له کاتیکدا خه لکیکی وردبین بوون و، عه قلیان به چاک و خراب نه شکا
۳۹: وقارون وفرعون وهامان : هه روه ها قاروونی سه رمایه دارو،
فیرعه ونی پاشای میسرو، هامانی وه زیری فیرعه ونمان له ناو بردن
: ولقد جاءهم موسى بالبينات : به هه قبیقه ت مووسا به گه لی
موعجیزه و به لگه ی ناشکراو روونه وه هاته لایان : فاستكبروا في
الارض : که چی له سه ر زه ویدا خوځیان به زل زانی و، له خوځیان
گوژان و، ده ستیان کړده ده عیوه فیز : وما كانوا سابقين : و
نه شیان توانی پېشمان لی بگرن و ده رچن له ده ستمان : ۴۰: فکلا
أخذنا بذنبه : جا ټیمه هه ریه که له وانمان به هو ی گونا هی خوځیانه وه
قار لی گرت : فمنهم من أرسلنا عليه حاصبا : جا هی وایان هه بوو
خیژو لممان به سه ریاندا رشت له گه ل پای زورتونددو سه خت و
کوشنده دا وه که لی عاد : ومنهم من أخذته الصبحه : هه یان
بوو ده نگ و ناره ته و هاواریکی گه وره ی ئاسمانی (هه وره بروسکه و
بوومه له زه) گرتی و له ناو چوون وه که لی سه موود : ومنهم من
خسفنا به الارض : هه شیان بوو به خو ی و سامان و داراییه وه وه که
قاروون به ناخی زه ویدا رژیرد : ومنهم من أغرق : هه یشیان
بوو وه که لی نوح و فیرعه ون و هامانی وه زیری و له شکره کی
له ناودا نو قممان کړدن : وما كان الله ليعظلمهم : وه نه بیټ خوا
سته می لی کړد بن، نا؛ خوا سته می لی نه کړدن : ولكن كانوا

آیات ینت فی صدور الذین أوتوا العلم به لکونهم وقورثانه چەن
ثایە تیکی روون وئاشکراو پاریزراوە لەسینگ ودلی ئەو کەسانەدا
زانایاریان پێ دراوە وەرگرتنی ، وما یجحد بآیاتنا إلا الظالمون ۵۰ وە
ستە مکاران نەبێت ، کەسیکی تر نکولی لە ثایە تەکانی ئیمە نییە .

وَقُرْئُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَارُونَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى
بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَاقِيينَ
(۴۹) فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا
وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ
الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ
وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (۵۰) مَثَلُ الَّذِينَ
اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنَكِ يُبْتِ
اتَّخَذَتْ بَنَاتُ وَإِنْ أَهْوَتْ أَلْبُوبُ لَبِثَ الْعَنَكُ يُبْتِ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (۵۱) إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ
دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (۵۲) وَلَقَدْ
أَلْمَنَّا لِنَضْرِبَهُمَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ
(۵۳) خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ (۵۴) أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ
وَأَقْرَأَ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ
وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ (۵۵)

موشریکان بێ لە قورئان، بەلگەی تریان دەوێ:

دیاره ملهوپورهکانی قورهیش قورئانی پیروژ به بەلگه دانانین بۆ
راستی پیغه مبهەر ﷺ، بۆیه: ۵۰: وقالوا لولا أنزل عليه آيات من
ربّه وتيان: جا بۆ راستی خۆی. بۆ لەلایەن پەرەردگاریه وه
چەند بەلگه یه کێ بۆ دانه بنێرا وهکو وشتره کە (سالح)،
داردهسته کە (مووسا)؟ ۵۱: قل إنما الآيات عند الله ۵۲: توش
پێیان بلێ: هه موو بهلگه و نیشانه کان هه رلای خوان و به دهسته
ئەون، من هیچ شتیکم به دهست نییه ۵۳: وإنما أن نذیر مبین ۵۴
ومن هه ر بیدار که ره وه ترسینه ریکی ئاشکرام ۵۵: أولم یکفهم أنا
أنزلنا علیک الکتاب یتلی علیهم ۵۶: مه گه ر ئەوانه داوای بهلگه
ئەکەن، ئەوه یان بهس نییه کە ئیمه قورئانمان بۆ ناردویت و
به سه ریاندا ئەخوینرێته وه؟ تا بیکه نه بهلگه بۆ راستی تۆ؟ ۵۷: إن
فی ذلک لرحمة و ذکرى لقوم یؤمنون ۵۸: به راستی لهو قورئانهدا

به لام گومانیان له په یامبه ریتی موحه مبه دا ﷺ هه یه، بۆیه
ئه فهرموی: ۴۹: ولا تجادلوا أهل الکتاب إلا بالنی هی احسن
ئیه له گه ر خاوه ننامه کاندایه جووله که و گاور- ده مه قالی و مشت
ومر مه کەن، به تاییه تی ئەوانه یان دلایان پێوه یه باوهر بینن، مه گه ر
به جوانترین شیوه و شیواز، واته: زۆر به نه رمی وله سه ر خۆ
به لگه و ده لیلیان بۆ بێننه وه ۵۰: إلا الذین ظلموا منهم ۵۱: ئەوانه یان
نه بێ ستهمیان کرد به سه رکێشی و عینادی، ئەوه ئیه و ش ده توانن
به توندو تیژی و سه ختگیارانه ره قاریان له گه ر بکەن ۵۲: و قولوا
أما بالنی أنزل إلینا وأنزل إلکم ۵۳: وه هه ر کاتیکیش باسی نامه ی
ئاسمانیان کرد، ئیه و پێیان بلێن: برومان هه یه به وقورثانه ی که
بۆمان نیردراوه، وه به و (ته ورات) و (ئینجیل) ش بۆ ئیه و نیردراوه،
واته: نه به دروایان بخه نه وه و، نه ته سیدی قیشیان بکەن، ۵۴: و آتینا
وإنه کم واحد ونحن له مسلمون ۵۵: خوای ئیمه و، خوای ئیه و
ته نه ا هه ر یه کیکه و، ئیمه ش به ته نیا فه رمان به ردارو ملکه چی ئەو
زاته ین، هه ر ئەمه ش بوو کاتێ که (ته ورات) یان ده خۆنده وه و به
زمانی موسلمانەکان ته فسیریان ده کرد، پیغه مبه ر ﷺ ده ی فه رموو:
(لا تصدقوا أهل الکتاب ولا تکذبوهم، و قولوا آمنا بالله وما أنزل
إلینا وما أنزل إلکم، وإله کم وإله نا واحد، ونحن له مسلمون))
(بوخاری). ۴۷: و كذلك أنزل الیک الکتاب ۴۸: جا هه ر چۆنی
له پێش تۆوه - کتیب و نامه مان دابه زاند، هه ر ئاواش ئەم
کتیبه مان بۆ تۆ دابه زاند، واته: ناردنی قورئان بۆ تۆ شتیکی نامۆ
نییه ۴۹: قل الذین اتهم الکتاب یؤمنون به ۵۰: جا هه ندیک له وانه
که به ر له م قورئانه نامه ی ئاسمانیان پێ داوون وه ک (عه بدوللای
کورێ سه للام) بروای پێ دێنن و موسلمان ده بن ۵۱: ومن هؤلاء من
یؤمن به ۵۲: وه له وانه یش (مه که که یییه کان) هه یانه بروای پێ دێنی
و موسولمان ده بێ ۵۳: وما یجحد بآیاتنا إلا الکافرون ۵۴: وه جگه له
کافران، کەسی تر نییه نکولی ئایه تەکانمان بکات

به رله هاتنی قورئان، تۆ نه ده ت خوینده نه ده ت نووسی:

۴۸: ما کنت تتوا من قبله من کتاب ۴۹: هه ر گیز له پێش
ناردنی ئەم قورئانهدا تۆ هیچ کتیبیک ته خوینده توه ۵۰: ولا تحطه
بمنک ۵۱: و به ده سته ی خویش ته هیچ نامه و کتیبیک ته نه نووسیوه
۵۲: إذا لارتاب المظلمون ۵۳: ئەگه ر خوینده وار بوویتیایه ئەو ده مه
ناهه ق بێژەکان ده که و ته گومانه وه له خوێ و له قورئان واته:
ئەگه ر خوینده وار بوویتیایه جیگه ی قسه یان هه بوو، به لام ئیستا
جیگه ی هیچ قسه یه کیان نییه، چونکه چاک چاک ئەتناسن که
تۆ خوینده وار نیت و نازانی بخوینی و بنووسیت. ۴۹: بل هر

ده بچیژن ئاکام و پاداشی ئه و کرده وانه ی ده تان کردن.

کۆچ بکه و، له رۆژی مه ترسن:

﴿ ۵۶ ﴾: یا عبادى الذين آمنوا إن أرضى واسعة ﴿ ۵۶ ﴾ ئه و به ندانه بروتان هیناوه، به راستی زهوی من پان و فروانه، ئه گهر له (مهککه) ئه زهت ده کرین، ده سا کۆچ بکه و بچه (مه دینه) وه یان بۆ هه رجیگایه کی تر، ئیتر بۆ هه ره له مهککه دانیشتون و قبوولی ئه و گش ئازارو بیزاره ده که ن؟ ﴿ ۵۷ ﴾ فایای فاعبدون ﴿ ۵۷ ﴾ سا ئه گهر نه تان ده توانی له جیگه ی به ئازادانه په ره ستش بکه ن بگوینه وه بۆ جیگه یه کی تر سا هه ره له وى په ره ستشی من بکه ن بۆیه موسلمانانه کانی مهککه ش - کاتی به نیان توند کرایه وه له لای قوره شه وه - به ره وه ده فره ی (حه به شه) ناوی خوا یان لی هینا و باریان کرد ﴿ ۵۷ ﴾: کل نفس ذائقة الموت ﴿ ۵۷ ﴾ خو هه موو خاوه ن گیانی ک چیژهری مه رگه، واته: هه مووتان مه رگ ده چیژن ﴿ ۵۸ ﴾ اینا ترجعون ﴿ ۵۸ ﴾ پاشانیش بۆ لای ئیه ده گیردرینه وه، جا ئیتر بۆ کۆچ ناکه ن؟ ﴿ ۵۸ ﴾: و الذين آمنوا و عملوا الصالحات ﴿ ۵۸ ﴾ ئه وانه ی وا بپوایان هینا وه، کاره چاکه کانیان کردوه ﴿ ۵۹ ﴾ لنبوأنهم من الجنة غرفا ﴿ ۵۹ ﴾ بپوایان له چه ند کۆشک و ته لارو جیگایه کی زۆربه رزو بلوئدی به هه شتدا نیشته جییان ئه که ین ﴿ ۶۰ ﴾ تجرى من تحتها الأنهار خالدين فيها ﴿ ۶۰ ﴾ چه ندان جوگه و رووبارو تافگه به ژیر دارو دره خته کانیان دین و ده چن و به هه تا هه تاییش تییان دان ﴿ ۶۱ ﴾ نعم أجر العاملين ﴿ ۶۱ ﴾ پاداشی کرده وه که ران و کۆشکاران، ئه وانه وا بۆ خوا کار ده که ن چه نده چاکه! ﴿ ۶۲ ﴾ الذين صبروا و علی ربه م يتوکلون ﴿ ۶۲ ﴾ ئه وانه ی که هه می شه ئارامیان ده گرت و پشیتیان ته نیا هه ربه په روه ردگاریان ده به ست، له هه موو ئیش و کاریکا ﴿ ۶۳ ﴾ و کاین من دابة لا تحمل رزقها ﴿ ۶۳ ﴾ ئیه جیهاد بکه ن ئه ی موسلمانان! هه رگیز له هه ژاری و گیره گرفتاری رۆزی مه ترسن، چون خزوک و جۆلنده یه کی زۆر هه ن، هه چیان رزق و رۆزیان نه داوه به کۆلی خویناندا، که چی ﴿ ۶۴ ﴾ الله یرزقها وایاکم ﴿ ۶۴ ﴾ هه ره خوا رزق و رۆزی، ئه وانیش و ئیه وش ئه دا، ده سه ته به ری رۆزی هه مووانه، جاکه واته هه رکات کۆچتان کردو، جیهاد هاته پیش له ژیان مه ترسن ﴿ ۶۵ ﴾ وهو السميع العليم ﴿ ۶۵ ﴾ ئه ویشه ژنه وای زانا، واته: ژنه وا بۆ هه موو شتی ک و زانا به هه موو شتی ک و ناختان.

خوا یه که و نابى به دوو:

﴿ ۶۱ ﴾: ولئن سألتهم من خلق السماوات والأرض وسخر الشمس والقمر ﴿ ۶۱ ﴾ ئه گهر له و بپوایان به پرسیت: کى ئاسمانه کان و

به زه یی و ئامۆژگاری هه یه، بۆ هه ره قه وم وه ژزی، بیانه وى باوه ر بینن. جا دوا ی بپروا نه هینان پیی ده فره موئى: ﴿ ۵۲ ﴾ قل كفى بالله بيني وبينكم شهيدا ﴿ ۵۲ ﴾ که پیمان بلی: خوا به سه شایهت بیست له نیوان ئیه و ئیه و له سه ره پیغه مه رایه تیم ﴿ ۵۳ ﴾ يعلم ما فی السموات والأرض ﴿ ۵۳ ﴾ ئه و خوا یه که ده زانی چی له ئاسمانه کان

﴿ ۵۲ ﴾ وَلَا تَجِدُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا يَتَّبِعُونَ آيَاتَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِينَ أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَاللَّهُمَّ وَجِدْهُمْ لَنَا مُسْلِمُونَ ﴿ ۵۳ ﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿ ۵۴ ﴾ وَمَا كُنْتَ تَشَاءُ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذْ أَنْزَلْنَا بِالْمُطَلَوَاتِ ﴿ ۵۵ ﴾ بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ﴿ ۵۶ ﴾ وَقَالُوا لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿ ۵۷ ﴾ أَوْ لَرَبِّكَ فَهِيَ أَنَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتٌ فِي ذَلِكَ لَرَحْمَةٌ وَذِكْرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿ ۵۸ ﴾ قُلْ كَفَى بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿ ۵۹ ﴾

وزه ی دایه ﴿ ۵۲ ﴾ والذين آمنوا بالباطل وكفروا بالله ﴿ ۵۲ ﴾ وئیه وانه ش بپوایان به ناهه ق (په رسراوی ت) هه یه حاشایان له خوا کرد! ﴿ ۵۳ ﴾ أولئك هم الخاسرون ﴿ ۵۳ ﴾ ئه وانه - له دونیا و له قیامه تدا - زیانیان له خو داوه. ﴿ ۵۴ ﴾ ويستعجلونك بالعذاب ﴿ ۵۴ ﴾ ئه و بپوایان به په له ی هاتنی سزات لی ده که ن! ﴿ ۵۵ ﴾ ولولا أجل مسمى لجاءهم العذاب ﴿ ۵۵ ﴾ ئه گهر ماوه ی دیاری کراومان بپار نه دا بپوایان سزادانیان ئه و سزاکه یان بۆ ده هات ﴿ ۵۶ ﴾ وليأتينهم بغتة وهم لا يشعرون ﴿ ۵۶ ﴾ بپوایان به ئه و سزوا تو له یه هه ر کتوپر بپوایان دی و به خویشیان نازانن ﴿ ۵۷ ﴾ يستعجلونك بالعذاب ﴿ ۵۷ ﴾ ئه وانه هه ره په له یانه و به له ز داوا ی سزات لی ئه که ن! ﴿ ۵۸ ﴾ وإن جهنم لمحيطة بالكافرين ﴿ ۵۸ ﴾ خو ئه وانه په له بکه ن، یا نه یکه ن دۆزه ده وری کافران ده دا ﴿ ۵۹ ﴾ يوم يغشاهم العذاب من فوقهم ومن تحت أرجلهم ﴿ ۵۹ ﴾ رۆزی سزاکه دایان ده گرت له بانی سه ریانه وه، له ژیر پیمان وه و له هه موو لایه که وه ﴿ ۶۰ ﴾ ويقول ذوقوا ما كنتم تعملون ﴿ ۶۰ ﴾ خوا پیمان ئه فره موئى:

زهوی دروست کردوه و، خورو مانگی رام کردوه" ثابهو شیویه به ئاسانی بین و بچن ﴿ لیقولن الله ﴾ بئی سئی و دوو دهلین: هر خواجه ئه وکارانهی کردوه ﴿ فانی یوفکون ﴾ دهسا ئیتر چوئن له یه کخوابه رستی لاده درین و به رهو بته رستی ئه برین! ﴿ ۶۲ ﴾: الله یسسط الرزق لمن یشاء من عباده و یقدر له ﴿ هر خواجه پزق و پوزی فره ده به خشی بۆ هر که سیک که خوی بییه وی له به نده کانی، وه یان که می ده کاته وه بۆی ﴿ ان الله بكل شیء علیم ﴾ به راستی خوا به هه موو شتی زانیه ﴿ ۶۳ ﴾: ولن سألتهن من نزل من السماء ماء ﴿ ئه گهر لیشت پرسییان: کئی له ئاسمانه وه بارانی باراند ﴿ فأحیا به الأرض من بعد موتها ﴾ و زهوی له پاش مردنی پی بوو ژانده وه ﴿ لیقولن الله ﴾ دیسان هر بئی سئی و دوو له وه لامدا ئه لین: هر خواجه ئه و کاره ده کا! ﴿ قل الحمد لله بل أكثرهم لا یعقلون ﴾ دهسا توش بلی: سوپاس هر بۆ ئه و خواجه، که ئیوه دان به تواناییدا دهنین، به لام زۆریه یان تی ناگهن و، ده که ونه چ (تناقچ) بکه وه، ژیریان ناخه نه کار ﴿ ۶۴ ﴾: وما هذه الحیاة الدنیا الا لهو ولعب ﴿ بئی گومان ژیا نی ئه م دونیا یه جگه له سه ر گهر می و گالته و گه پ شتیکی تر نییه، بۆیه ده بی ئه وه نده هه وی بۆ نه دریت! ﴿ وإن الدار الآخرة لهی الحیوان ﴾ چونکه بئی گومانه هه رمالی قیامهت و ژیا نی ئه وی زبنده گی و ژیا نه ﴿ لوکانوا یعلمون ﴾ ئه گهر ئه و خه لکه بیان زانیبا ئاویه، ژیا نی دونیا یان هه ل نه ده بژارد به سه ر ناخیره تدا ﴿ ۶۵ ﴾: فإذا رکبوا فی الفلک دعوا الله مخلصین له الدین فلما نجاهم إلى البر إذا هم یشرکون ﴿ له کاتی خو شی و ئاسایشدا ده بی نی ئه و خه لکه یه بئی باوه رن و نکوولی قیامهت ده کهن، که چی کاتی سواری که شتی ئه بن و ترسی نقوم بوونیان لی دهنیشیت زۆر به کو ل سه ر دانه نین و ملکه چی و یه کلابوونه وهی خو یان بۆ خوا ده ر ئه برن و ته نها له و داوا ئه کهن و، باسی به تکهان نامینی، به لام کاتی پزگاریان ده کاو ده گهنه و شکانی، دووباره ده چنه وه سه ر بیره پووچه له که ی خو یان و به هه مان جوړ شه ریک و هاو ل بۆ خوا داده نین. له سووره تی (۶۷/۱۷-۶۹)، وه له هه ندی سووره تی تریشدا هه ر ئه و مانا و مه به سه ته یه ها تووه. ﴿ ۶۶ ﴾: لیکفروا بما آتیناهم ولیتبعوا ﴿ ده با ئه وانه هه ر نکوولی ئه و نیعمه تانه مان بکه ن پیمان به خشیون، ده با چه ند پوژیکی که م له م ژیا نه له زهت و خو شی به بن ﴿ فسوف یعلمون ﴾ جا له ئاینده دا ئه زانن ئه نجامی بئی باوه رپی و هاو به شدانان بۆ خوا به کو ی ئه گات؟.

ده بی له هیمنی مه ککه به ند بگرن:

﴿ ۶۷ ﴾: أولم یروا أنا جعلنا حرما أمنا ﴿ ئاخو ئه وانه نابینن ئیمه مه ککه مان کردو ته قه ده وه جیگایه کی ئارام و ئاسایش؟ نابینن پیاو کوشتن و دزی و دروژنی تیدا یاساغه ﴿ یتخطف الناس من

وَسَتَعْلَمُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَّجَاءَ هُمُ الْعَذَابِ
وَلَا يَنْتَهُمُ بَعْتَهُ وَهُمْ لَا يُشْعُرُونَ ﴿۶۷﴾ سَتَعْلَمُونَكَ بِالْعَذَابِ
وَأِنْ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿۶۸﴾ يَوْمَ يَفْسَهُمُ الْعَذَابِ
مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
﴿۶۹﴾ يَتَجَادَى الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَسِعَةٌ فَإِنِّي فَاعِدُ وَا
﴿۷۰﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿۷۱﴾ وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَافًا يُجْرَى
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعَمَ أَجْرَ الْعَامِلِينَ ﴿۷۲﴾ الَّذِينَ
صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿۷۳﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ
رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِنَّا كَاشِعُونَ ﴿۷۴﴾ وَلَئِنْ
سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿۷۵﴾ اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمٌ ﴿۷۶﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ
مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا
لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فِی الْحَمْدِ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿۷۷﴾

حولهم ﴿ وه له دهو ری ئه واند، واته: له ده ره وهی (حه ره م) دا خه لك ئه فزیندری و تالان ده کری؟. بۆ ئه م مانایه سهیری سووره تی (۵۷/۲۸)، سووره تی (۹۷/۳) و سووره تی (۶۷/۵) و، سووره تی (۴/۳/۱۰۶) بکه. ﴿ أقبال باطل یؤمنون وبنعمة الله يكفرون ﴾ ئایا به شتی پووچ، واته: به تکهان باوه ر ده کهن و، به نیعمهت و به خشی کافر ده بن؟! ﴿ ۶۸ ﴾: ومن اظلم ممن افترى على الله كذبا ﴿ کئی له وکه سه سه مکارتره که له سه ر خوا درۆ هه لیه سئی و هاو به ش و هاو ل بۆ داده نی؟ ﴿ أو کذب بالحق لما جاءه ﴾ یان باوه ری به و قور ئانه هه قه نه بییت کاتی بۆی هات؟ ﴿ أليس فی جهنم مثوی للکافرین ﴾ ئاخو بۆ بئی پروایان له دۆزه خدا جی نییه؟! واته: جی هیه له دۆزه خدا بۆیان ﴿ ۶۹ ﴾: والذين جاهدوا فبنا لنهدينهم سبلنا ﴿ وه ئه وانه ش له پیناوی ره زامه ندی ئیمه دا هه ول و کو شش و جیهادیان کرد، ئه وه بئی گومان ئیمه ش ئه وان رینمایه ده که یان بۆ رینگاکانی به هه شت و گه یشتیان به ئیمه، به لی هه ر ئه م مه به سه

له چنده ئایه تیکی تردا روون کراوتهوه، وهک سوورهتی (۱۷/۴۷) و سوورهتی (۱۲۴/۹). ﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ به راستی خوا بهردهوام له گهله چاکه کاراندایه، واته: له گهله نهوانه دایه که به راستی جیهاد دهکن، به یاریدهدان و سهرخستن. له سوورهتی (۱۲۶/۱۶) دا پتر ئهم راستیه روون کراوتهوه.

رۆمیهکان، پاش سکان، سهردهکهونهوه:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ۱: أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ دِينًا وَهَدَىٰ إِلَىٰ دِينٍ مُّسْتَقِيمٍ ۚ ﴿۱﴾ ۲: غُلِبَتِ الرُّومُ ۚ ﴿۲﴾ ۳: فِي أَدْنَى الْأَرْضِ ۚ رُؤْمُكَانَ بَدِيعَتِي فَارِسُكَانَ تَيْكُشْكَانَ، له به شیکی زورنزیك به ولاتی عه ره به کانه وه که ده که ویتته نیوان (ئوردن و فهلهستین)، ئه وهش له سالی (۶۱۳-۶۱۴) ز، له سهردهمی (یهزدگرد)، -ئاخریاشای فارسهکان- بوو، هه ره وه یهزدگرده شبوو نامه که ی پیغه مبهری دراند، کاتی که بانگی کردبو ئیسلامبوون، پاشان پیغه مبهریش نزای شهر ی لی کرد، تا له سهردهمی ئیمامی عوسماندا کوزرا ﴿وهم من بعد غلبهم سیغلبون﴾ و نهوانیش (رۆمهکان) پاش زالبوونی فارسهکان به سهریاندا زال ئه بنه وه. رافه که رانی قورئان ئه لێن: له نیوان فارس و رۆمهکاندا جهنگیک هه لگیرسا، ئینجا فارسهکان به سهر رۆمهکاندا زالبوون، په یامبه ر ﴿خوی و هاوه لانی گهلی بییان سه خهلت و قورس بوو! له و لایشه وه موشریکهکان زور خو شحال و دلشاد بوون، چونکه موشریکهکان به موسلمانانه کانیان گوت: ئیوهیش وهک رۆمهکان تیک ده شکین و ئیمه زال ئه بیین به سهرتانا.. پیشهوا (ئه بوو به که) فره مووی: دهک نه بیینن ﴿۴: فِي بضع سنين﴾ له چهند سالیکیدا، واته: له نیوان (۳-۹) سالد، رۆمهکان به سهر فارسهکاندا زال ئه بنه وه، به لی وابوو دوی چهوت سالی ئه نجامه که واده رچووو فارسهکان تیکشکان. ئه مهیش گه وهترین به لگهیه به راستی په یامبه رو قورئان، ده توانی سهیریکی ته فسیری (ئیین که سیر) بهکیت. ﴿لله الامر من قبل ومن بعد﴾ هه مووکارو بریارو ده سه لاتیکی پیش زالبوون و پاش زالبوون هه ربو خوایه. ﴿و یومئذ یفرح المؤمنون﴾ ۵: بنصر الله ﴿ثیتر له ره ژوده که رۆم به سهر فارسدا زال ئه بیته وه، باوه رداره کان خو شحال ئه بن به و سهرخستن و یارمهتی خوایه و به تیکشکانی فارسهکانیش زور خو شحال ده بن، چونکه نهوانیش وهک موشریکهکان بی کتیب و بی نامهن ﴿وینصر من یشاء﴾ دیاره هه رکه سیکی خوا خوی بییه وی یارمهتی ئه داو سه ری ده خات ﴿وهو العزیز الرحیم﴾ هه ره ئه ویشه خاوهن ده سه لاتداری دلوان ﴿۶: وعد الله لا یخلف الله وعده﴾ زالبوونی رۆمهکان به سهر فارسهکاندا به لینی خوایه، هه رگیزیش خوا پیچه وانه ی به لینی خوی ناکا ﴿ولکن اکثر الناس لا یعلمون﴾ به لام زۆریه ی خه لکی ئه وه نازانن ﴿۷: یعلمون ظاهرا من الحیاة الدنیا﴾ روه که شیکی له ژیا نی ئهم دونیا ئه زانن: پیشه سازی و ته کنه لوژیو دروستکردنی گه لیک ﴿وهم عن الآخرة﴾

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُمُوعْبٌ وَأَلَتْكَ الْأَخِرَةُ
لَهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَهُمُ الْآخِرَةُ ۚ فَلَمَّا جَاءَهُمْ
الْمَلَكُ دَعَا اللَّهُ تَحْصِينَ لَهُ الَّذِينَ فَلَمَّا جَاءَهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا
هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿۱﴾ يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ وَلَيَسْئَلُنَّ عَنكَ
يَعْلَمُونَ ﴿۲﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا مَّا وَبَنَّا حُطَفَ
النَّاسِ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِعَمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ
﴿۳﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ
لَمَّا جَاءَهُ ۚ أَلَيْسَ فِيهِمْ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿۴﴾ وَالَّذِينَ
جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۵﴾

سُورَةُ الرُّومِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرُّومُ ﴿۱﴾ غُلِبَتِ الرُّومُ ﴿۲﴾ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ
غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ﴿۳﴾ فِي بضع سنين ﴿۴﴾ يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ
وَلَيَسْئَلُنَّ عَنكَ يَكْفُرُونَ ﴿۵﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا مَّا وَبَنَّا حُطَفَ
النَّاسِ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِعَمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ
﴿۶﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ
لَمَّا جَاءَهُ ۚ أَلَيْسَ فِيهِمْ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿۷﴾ وَالَّذِينَ
جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۸﴾

کۆتایی ته فسیری سوورهتی (عهنکه بووت) هات له گهله سوپاسی بی شایسته دا بو خوی کار جوان و کارزان.

سوورهتی (روم) ه

مه که بییه و (۶۰) ئایهت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

سه رتهای ئهم سوورهته هه والی سه رکه و تنی رۆمهکان به زه مانیک پیش روودانی به سهر فارسهکاندا راده گهیه نی، جا پاش ماوهیه ک قورئان چۆنی رایگه یاندبوو ئاوا رووی دا، دیاره ئه مهیش گه وهترین به لگهیه بو راستی په یامبه ر، پاشان ئهم بنه مایه ئه خاته روو که: تا کۆتایی دونیا له نیوان شه یقاندان بهردهوام ده بییت، ئینجا کورته باسیکی قیامهت ئه کات، کۆتاییشی به وه دیت که: هیچ ئایهت و ترسینه ریک سوود به قورهیش نابه خشییت.

هم غافلون ﴿ که چى له ئاخیرهت بى ئاگا و غافلن! .

له رووى ئەم شتانەوه خوا بناسه:

﴿ ۸: أولم يتفكروا فى أنفسهم ﴾ ئەوانەكە نكوول زیندوو بوونەوه دەكەن! ئاخۆ بیریان لەخۆیان نەکردۆتەوه، چۆن دروست کراون؟ دیارە هەرئەودروستكەرە دروستى کردوون، دەتوانی زیندوو شیان بکاتەوه ﴿ ما خلق الله السموات والأرض وما بينهما إلا بالحق وأجل مسمى ﴾ خوا ئاسمانەکان وزەوى وئەوى لەنۆنیان دایە دروست نەکردوو بەهەق و عەدل و ماوەیهکی دیاریکراو نەبى، واتە: هەر بە عەدل و لە ماوەیهکی دیاریکراویشدا کۆتاییان دى و قیامەت بەرپا ئەبى ﴿ وإن كثيرا من الناس بقاء ربهم لكافرون ﴾ که چى زۆرىك لەم خەلكە بەگەشتنى دیدارى پەرورەدگاریان وزیندوو بوونەوه بى باوەر ن ﴿ ۹: أولم يسيروا فى الأرض فينظروا كيف كان عاقبة الذين من قبلهم ﴾ ئایاگوزەریان بەسەرئەم زەویبەدا نەکردوو؟ ببینن و بزانی ئەنجامى ئەوانەى لەپیشیانەوه بوونە چۆن بوو؟ ئەوه بوو هەر کەسەرپیچییان کرد، خواش لەناوى بردن ﴿ كانوا أشد منهم قوة ﴾ خۆ لەمانەش بەهێزتر بەتواناتر بوون ﴿ وأثاروا الأرض وعمروها أكثر مما عمروها ﴾ زەوییان ژێر و ژوور کردو هەلگیراوه بۆکشتوکال وشتى تر، وەئاوەدانیان دەکردەوه، زیاتر لەوى ئەمان ئاوەدانیان کردەوه ﴿ وجاءتهم رسلهم بالبينات ﴾ پەيامبەرەکانیشیان بەگەل بەلگەو نیشانەى ئاشکراو بۆ هاتن، که چى هەر باوەریان پى نەکردن ﴿ فما كان الله ليظلمهم ﴾ جا کاتى خوا لەناوى بردن، وەنەبى ستهمی لى کردن، نا، هەرگیز خوا ستهمی لى نەکردن، ﴿ ولكن كانوا أنفسهم يظلمون ﴾ بەلکو خۆیان ستهمیان لەخۆیان کردو برۆیان نەهیناو پەيامبەرەکانیان بەدرۆژن دانا ﴿ ۱۰: ثم كان عاقبة الذين أساءوا السوء ﴾ پاشان ئەنجامى ئەوانەى گوناو تاونیان کرد، خراپترین پاشەرۆژ بوو، چونکە لەدونیا دا گەشتەنە پلەیهك: ﴿ أن كذبوا بآيات الله وكانوا بها يستهزئون ﴾ کە ئایەتەکانى خویان بەدرۆ زانی و گالتهیان پى نەکردن ﴿ ۱۱: الله يبدؤا الخلق ثم يعيده ﴾ خوا خۆى ئەو خەلكە دروس دەكاو، دوا جاریش دەیهینیتەوه گۆرئى و بەتەنیاو بى هاوێل و یارمەتیدەر ﴿ ثم إليه ترجعون ﴾ دیسان هەر بۆلاى ئەویش دەگیردرینهوه ﴿ ۱۲: ويوم تقوم الساعة يلبس المجرمون ﴾ که رۆژى قیامەت هەل دەستى، تاونکاران بى هیوادەبن و، فزەیان لێوه نایە و کڕوکپ دەکەون. ﴿ ۱۳: ولم يكن لهم من شركائهم شفعاء ﴾ کە سیشیان دەست ناکەوێت لەوانەى بە شەرىك و هاو بەشیان دادەنەن بۆخوا تکیان بۆبکەن ﴿ وكانوا بشركائهم كافرين ﴾ نكوول لەو

بتانەشیان ئەکەن کردبوونیانە هاو بەشى خوا ﴿ ۱۴: ويوم تقوم الساعة يومئذ يفرقون ﴾ رۆژىکیش کە قیامەت بەرپا دەبێت، ئەو رۆژە خەلك لەیهك جیا ئەبنەوه و دەبنە دوو دەسته: موسلمان و بى باوەر ﴿ ۱۵: فأما الذين آمنوا و عملوا الصالحات ﴾ جائەوانەى برۆیان هیناوه و کارە چاکەکانیان کردوو ﴿ فهم فى روضة

وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ وَعَدَهُ، وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ۱ ﴾ يَعْلَمُونَ ظَهَرَ أَمْرُ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ ﴿ ۲ ﴾ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِ رَبِّهِمْ لَكَاْفِرُونَ ﴿ ۳ ﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُظْلَمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿ ۴ ﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسْتَوُوا أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿ ۵ ﴾ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿ ۶ ﴾ وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿ ۷ ﴾ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ مِّنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَاْفِرِينَ ﴿ ۸ ﴾ وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُؤْمِدُ بَنَفَرُكُمُ ﴿ ۹ ﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿ ۱۰ ﴾

يحبون ﴿ له ناو باخچه و گولزاری بەهشتدا ریز دەگیرن ﴿ ۱۶: وأما الذين كفروا وكذبوا بآياتنا ولقاء الآخرة ﴾ ئەوانەش کافرو بى پروا بوون، ئایەتەکانمان و گەشتن بەرۆژى قیامەت بەدرۆیان دەزانی ﴿ فأولئك فى العذاب محضرون ﴾ ئەوانە لەناو ئازار و سزادا ئامادە کراون و بزنان، بەهەتاهەتاییش لەوى ئەمیننەوه.

پینج فەرزە نوێز بکەن:

﴿ ۱۷: فسبحان الله حين تمسون وحين تصبحون ﴾ کاتى ئەوەتان زانی، سا خوا بەپاک و بلند رابگرن کاتى ئیسواری دەکەنەوه، وە کاتى بەیانى دەکەنەوه، واتە: نوێزەکانى مەغریب و عیشاو بەیانیتان بکەن ﴿ ۱۸: و له الحمد فى السموات والأرض وعشيا وحين تظهرون ﴾ و سوپاس و ستایش هەر بۆ خوایه لەتەواوى ئاسمانەکان و زەویدا، سا خوا بەخاوی رابگرن ﴿ ۱۹: يخرج الحى من الميت ويخرج الميت من الحى ﴾ ئەو خوایه یە زیندوو

له مردوو بالنده له هیلکه دهر دینئی، مردووش له زیندوو هیلکه له بالنده دهرده خات ﴿و یحی الارض بعد موتها﴾ زهوش دوای مردنی و وشک بوونی گیانی تی ده خاته وه، به دهر هینانی گیاو رووه کی ﴿و کذلک تخرجون﴾ ئیوهش هه رئاوا زیندوو نه کرینه وه له گور دهرده هینرین.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٢٠﴾ فَسُبْحَنَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿٢١﴾ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًا وَحِينَ يُظْهِرُونَ ﴿٢٢﴾ يَخْرُجُ مِنَ اللَّيْلِ مِنَ الْمَيِّتِ وَيَخْرُجُ مِنَ اللَّيْلِ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿٢٣﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ﴿٢٤﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٥﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَالْوُتُوغِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٦﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَاسِكُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَيْغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٧﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْجِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾

نیشانه گه لیکی خوا:

﴿٢٠﴾: ومن آیاته أن خلقكم من تراب ﴿له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی شهویه که ئیوهی (باوکه گه وهرمان ئادهم) له گل دروست کرد﴾ ثم إذا أنتم بشر تنتشرون ﴿پاشان ئیوه پله به پله دهبن به مروو له سه رزه ویدا بلاو دهبنه وه﴾ ﴿٢١﴾: و من آیاته أن خلق لكم من أنفسكم أزواجاً ﴿له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی شهویه که: له جنسی خوستان، واته: له ره گه زی ئاده مزاد هاوسه ری بو دروست کردن﴾ لتسكنوا إليها ﴿تاله پالیاندا به سهینه وه﴾ وجعل بینکم مودة ورحمة ﴿وخوشه ویستی و میهره بانیشی خستوته نیوانتان بوئه وهی بتوانن پیکه وه باری گرانی ژیان هه لگرن ودریژه به ژیان بدنه﴾ ﴿٢٢﴾: إن فی ذلک لآیات لقوم بتفکرون ﴿بی گومان ئاله وهدا گه لی به لکه و نیشانه ههیه بو که سانی به وردی تیفکرن و، به جوانی بیر لی بکه نه وه چونکه

خوا له لهش وجهسته ی ههردووکیاندا شه وهنده ی دروست کردوه که ههردوو بهیه کتر رازی بن و، وه لامی داخوازییه کانی به کتر بدنه وه به وه پهری سوژو میهره بانیشیه وه ﴿٢٢﴾: و من آیاته خلق السموات والأرض واختلاف ألسنتكم وألوانکم ﴿له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی خوا: دروستکردنی ئاسمانه کان و زهوی و لیکنه چوونی زمانی قسه کردن و رهنگه کانتانه﴾ ﴿٢٣﴾: إن فی ذلک لآیات للعالمین ﴿به راستی له وه شدا چهند نیشانه ی گه وه و مهزن ههیه بو ژانیان، چونکه هه ره هوان لییان دهگه ن، وه کو له جینگایه کی ترده دهفرموی: (و ما یعقلها إلا العالمون)﴾ ﴿٢٣﴾: و من آیاته منامکم باللیل والنهار وابتغاکم من فضله ﴿هه ره له نیشانه کانی بوون و توانایی شه وه خهوی شه وانه و روژانه تان و ههول و تیکوشانتان بو رزق و رژی له کاتی بیداریدا﴾ ﴿٢٤﴾: و من آیاته لایات لقوم یسمعون ﴿بی گومان له وهدا چهند نیشانه ی گه وه و گرنگ ههیه بو گه لی بیبسن وئاموژگاری وهرگرن﴾ ﴿٢٤﴾: و من آیاته یریکم البرق خوفا وطمعا ﴿یه کی تر له نیشانه کانی: بریسکه و چه خماخه تان نیشان ئه دات، که هه م هو ی ترسه له مردن، هه م هو ی ئومیدو هیوایه بو باران﴾ وینزل من السماء ماء فیحی به الارض بعد موتها ﴿و له ئاسمانیشه وه ئاو یکتان بو دهبارینی زهوی پاش مردنی و، وشک بوونی و، نه مانی هیزی رواندن بیوژنیته وه﴾ ﴿٢٥﴾: و من آیاته أن یزرن بؤکه سانی ئه قلی خو یان ده خه نه کار ﴿٢٥﴾: و من آیاته أن تقوم السماء والأرض بأمره ﴿هه ره له نیشانه کانی بوون و دهسه لاتی شه وه که ثم ئاسمان و زهوییه به فرمائی شه وه ستاون﴾ ثم إذا دعاکم دعوة من الأرض إذا أنتم تخرجون ﴿پاشان له روژی قیامه تدا هه ره به کجار هه ره یه کتان لی بکا ئیوه له ناکاو زیندوو نه بنه وه و له گور دینه ده ری﴾ ﴿٢٦﴾: وله من فی السموات والأرض ﴿وه بو شه وخواهییه شه وهی و له ئاسمانه کان و زهوی دایه، واته: به دروستکردن و به مولک هه ره بوخواهییه شه وهی واتیایاندا﴾ کل له قانتون ﴿هه مووشیان بوئه و ملکچه و خو به که مزان و فرمان بهردارن﴾ ﴿٢٧﴾: و هو الذی یبدأ الخلق ثم یعیده ﴿شه وخواهییه شه وه ده تاهه گشت شه و خه لکه به دیدینی، له پاشان دوای مردن و تیاجوون وهک خو ی له ده کاته وه و زیندوو ده کاته وه﴾ ﴿٢٧﴾: و هو أهون علیه ﴿وه شه وهش بو شه و ئاسانتریشه له جاری یه که م، چونکه جاری دووم له سه ر بنه رته و بناغیه که دروستی ئه کاته وه، دیاره ثم ئاسانی و ئاسانییه به پنی توانا و ژیری مروقه، ئه گه رنا هه مووشتیک بوخوا وهک یه که بو یه شه فرموی: ﴿و له المثل الاعلی فی السموات والأرض﴾ مهسهل و هسه فی هه ره بهرز

بېنەو ۋە ھەرلەش بىر تەرىپى، نوپۇزەكانىستان بەرىك ۋېنىك ئەنجام
بىدەن * ولا تكونوا من المشركين * ۋە موشرىكانىش مەبىن
۳۲: من الذين فرقوا دينهم وكانوا شيعا * لەوانەى كەئايىنى
خۇيان پىچىرچىر كىردو بوونە چەندىن گروپ ۋەدەستە ۋەبەستە، ھەر
يەكە بەلای خۇيا ئەيتاشى ۋخۇى بەھق ئەزانى * كل حزب

لەئامانەكان و زەويدا ھەرشايانى ئەو * وهو العزيز الحكيم *
ئەوئىشە دەسەلاتدارى كارجوان.

۲۸: ضرب لكم مثلا من أنفسكم * خوا ھەرلەخۇتان مەسەل
ۋنمۇنەيەكى بۇھىنانەو، بۇگۇنجاۋى ۋنەگۇنجاۋى شەرىك
پىياردان، ۋە بۇئەۋى چاك بزانن كەئىو چەندە ھەلەن پىيارى
ھاۋەل دەدەن بۇ خوا! ۋەك خۇى ئەفەرموۋى: * هل لكم مما
ملكتم أيمانكم من شركاء فيما رزقناكم فأنتم فيه سواء تخافونهم
كخفيتكم أنفسكم * ئايا لەۋمال ۋسامانەدا بەئىوھەمان داۋە
رازى دەبن بەندەكانتەن بىكەنە ھاۋەشى خۇتان ئەۋسا ھەردوۋلا
ۋەكەيەك بىن؟ ھەروەكو ئىۋەى ئازاد لە مالىكى ھاۋەشدا بىيەكتر
دەستى بۇئابەن ۋەيەكتر دەترسن ئاۋاش ترستان لەمان ھەبى
ۋنەتوانن بىي ئەۋان تەنھا شىتىكى لى خەرج بىكەن، جائەگەر
ئەۋە بۇخۇتان رازى نەبن، ئەى چۇن ھاۋەشانىك بۇ خوا
دادەننى؟! * كذ لك نفصل الآيات لقوم يعقلون * ئا بەۋجۇرە
بەلگەۋ نىشانەكانى خۇمان پوون دەكەينەۋە بۇ ئەۋكەسانە ژىرى
دەخەنە كارو تى دەگەن * ۲۹: بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير
علم * ئەۋ ھاۋەلەى ئەۋان پىيارى ئەدەن بۇخۇا، ۋەنەبى بەلگەۋ
نىشانەيەكىان بەدەستەۋە بىي، نەخىر بەلگەۋستەمكارانى موشرىك
ھەر بىي زانست ۋ زانىارى ۋ ھەربەكوپرانە لەھەۋاۋ ئارەزوۋى خۇيان
پەيپەۋى ئەكەن * فمن يهدي من أضل الله * ھەر كەسىكىش
گومپراى بكا ئىتەرچ كەسىك ئەتوانى رىنمايى بىكات؟! * و ما لهم
من ناصرين * ھىچ يارو ياۋەيدەرىكىان بەھانا نايە يارىدەيان بدا
لەسزاي خوا رىزگارىان بىكات.

وَمِنَ الْإِنسَانِ أَنْ يَقُولَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِي ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ
دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنتُم مَخْرُجُونَ ﴿٢٨﴾ وَلَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَنُونَ ﴿٢٩﴾ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ
ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَتْ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٠﴾ ضَرَبَ لَكُم مَّثَلًا مِّنْ
أَنفُسِكُمْ هَلْ لَّكُم مِّنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي
مَا رَزَقْتُم مِّن فَائِدَةٍ لَهُ سِوَا الَّذِي تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ
أَنفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣١﴾
بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَن يَهْدِي مَن
أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٣٢﴾ فَأَقْرَعْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ
حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ
اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣٤﴾ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا
دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلٌّ حِزْبٌ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٥﴾

بىما لىدەم فرحون * ھەر پارت ۋگروپنىك بەبەرنامە ۋبىروباۋەرى
خۇيان دلخۇشن.

مرؤف لەسەر بارىك ئۆقرە ناگرى!:

۳۳: وإذا مس الناس ضر دعوا ربهم * كاتى خەلكى بەلاۋ
زىيانىكىان بەسەردى ھاناۋ ھاۋار بۇ پەرۋەردىگارى خۇيان ئەبەن
بۇئەۋى رىزگارىان بىكات * منىن ئىلە * ۋاز لەھەموو شىتىك
دەنن ۋبەرەۋ ئەۋ دەگەرپنەۋە * ئىم إذا أذاقهم منه رحمة * لەپاشا
ئەگەر خوا دەروۋى خىزى لى كىردنەۋە ۋرەھمەتى خۇى بەۋان
دا * إذا فریق منهم برىبهم بىشركون * لەناكاۋ دەستەيەكىان
شەرىك ۋھاۋەش بۇپەرۋەردىگارىان دائەنن ۋيەيمانەكەيان لەبىر
ئەچىتەۋەۋ، دەچنەۋە سەربارە لارەكەى خۇيان!! * ۳۴:
لکفرو بما آتاهم * بۇئەۋى سەرەنجام كافرو بىي باۋەر بىن بەۋ
نىعمەتانەى پىمان داۋن * فتمتعوا فسون تعلمون * دەسا رابویرن

ھەر روو لەدینى ئىسلام بىكە:

۳۰: فاقم وجهك للدين حنيفا * چاكەۋاتە (ئەى ئىنسان) زۇر
بەپاكى ۋدروستى روو ھەرلەم ئايىنە پاك ۋ بىگەرەدى ئىسلامە
بىكە * فطرة الله التي فطر الناس عليها * لەسەر ئەۋ خىلقەتە
بىن خوا خەلكانى لەسەر دروست كىردوۋە، واتە: پەيپەۋى ئايىنى
يەكخۋاپەرستى بىكەن * لا تبديل لخلق الله * نابى ھىچ جۇرە
گۇراناكرىيەك لە دروستكارۋى خۇادا بىكرى كە خەلكى لەسەر
دروست كىردوۋە * ذلك الدين القيم * ھەر ئەۋەيشە دىنى رىك
ۋ راست * ولكن أكثر الناس لا يعلمون * بەلام زۇربەى ئاپۇرەى
مەردوم نازانن ھەقىقەتى ئەۋە * ۳۱: منىن ئىلە ۋاتقوۋ ۋ اقيما
الصلاة * خەلكىنە! تۇبەكارانە بگەرپنەۋە لای خواۋ پەشىمان

به‌شاره‌زووی خویمان وله‌زمت بیهن، نه‌وسا له‌ روژی خویدا چاک
نه‌زانن چییان پی‌نه‌که‌ین ﴿۳۵﴾ ام‌ انزلنا علیهم سلطانا ﴿۳۶﴾ یا خو
مه‌گه‌ر به‌لگه‌یه‌کمان بو‌ناردون نیشانه‌ی دروستیی پهرستنی بته‌کان
بی؟ ﴿۳۷﴾ فهو یسکلم بماکانوا به‌ یشرکون ﴿۳۸﴾ که‌نه‌وبه‌لگه‌یه‌ دهرباره‌ی
هاوبه‌ش وشهریک بومن قسه‌و پشتگیری بکا؟ ﴿۳۹﴾ واذ اذقنا

فهرماندان به‌پارازتنی مافی خزمایه‌تی‌و،
نه‌هی‌کردن له‌سوود خوژی:

﴿۳۸﴾ فات ذا القربی حقہ والمسکین وابن السبیل ﴿۳۹﴾ که‌واته‌ نه‌ی
نه‌وکه‌سه‌! خوامال‌ وسامانی پی‌داویت، مافی خزمان وه‌زاران و
ریبواران(له‌ری جیماوان) بده، واته: له‌ودارایییه‌ هه‌ته، هه‌میشه
چاوت لییانه‌وه‌بیئت ﴿۴۰﴾ ذلک خیر للذین یربدون وجه‌ الله ﴿۴۱﴾
نه‌وما‌فیدانه‌ چاکترو باشتره‌ بو‌نه‌وانه‌ی ره‌زامه‌ندی خویان نه‌وی
﴿۴۲﴾ وأولک هم المفلحون ﴿۴۳﴾ بی‌گومان نا‌نه‌وکه‌سانه‌ -نه‌وناکاره
چاکانه‌ نه‌که‌ن- رزگارو سه‌رفرازن ﴿۴۴﴾ وما آتیتم من ربا
لیربو فی اموال الناس ﴿۴۵﴾ نه‌ی ده‌وله‌مه‌نده‌کان! نه‌وه‌ی به‌ناوی
سوو (ریب‌اوه) داوتانه، هه‌تا له‌ناو سامان ودارایی خه‌لکدا زیاد
بیی ﴿۴۶﴾ فلا یربو عند الله ﴿۴۷﴾ لای خوا هیچ زیاد ناکاو به‌ره‌که‌تی
تی‌ناکه‌وی، که‌واته‌ هه‌رده‌م مال به‌قهرز -به‌بی سوو- بدهن
باشتره ﴿۴۸﴾ وما آتیتم من زکاة تریدون وجه‌ الله ﴿۴۹﴾ نه‌وما‌له‌ی به‌ناوی
زه‌کاته‌وه، یان به‌ناوی خیروخیراته‌وه‌ ده‌ی به‌خشن و ره‌زامه‌ندی
خواتان ده‌ویت نه‌که‌ له‌به‌رته‌وه‌ له‌دونیا دا سوو‌دیکتان ده‌ست
بکه‌وی ﴿۵۰﴾ فأولک هم المضعفون ﴿۵۱﴾ نا‌نه‌وانه‌ که‌دارایی و مالی
خویان بو‌خوا ده‌به‌خشن، پاداشی چه‌ندبه‌رامبه‌ریان پی‌ده‌گات
﴿۵۲﴾: الله الذی خلقکم ثم رزقکم ﴿۵۳﴾ نه‌وخوایه‌یه‌ دروستی کردوون،
پاشانیش رزق وروژی پی‌به‌خشیین ﴿۵۴﴾ ثم یمتکم ثم یحکم ﴿۵۵﴾
ئینجا نه‌تان مرینی، دیسان ده‌تان ژینیتته‌وه‌ بو‌ وه‌رگرتنه‌وه‌ی پاداش
و توله ﴿۵۶﴾ هل من شرکائکم من یفعل من ذلکم من شیء ﴿۵۷﴾ ده‌نایا هیچ
یه‌که‌ له‌وهاوبه‌شانه‌ ئیوه‌ بو‌خواتان داناوه، توانای شتیکی وایان
هه‌یه‌ بیکه‌ن؟ وه‌که‌ به‌دییه‌نان، مراندن، زیندوکردنه‌وه، روژیدان
﴿۵۸﴾ سبحانه‌ و تعالی عما یشرکون ﴿۵۹﴾ پاک‌ی وبلندی هه‌ربو‌نه‌و زاته‌یه،
له‌وه‌ی که‌ ده‌یکه‌نه‌ هاوبه‌شی، له‌بت وخواناهه‌قه‌کانیان.

گه‌نده‌کاری له‌ په‌ژوو ده‌ریا سه‌ری هه‌ند:

﴿۶۱﴾: ظهر الفساد فی البر والبحر بما کسبت أیدی الناس ﴿۶۲﴾
پشیوی، واته: برسییه‌تی وقات وقری وگرانی، نائه‌منی وخنکان
و نه‌خو‌شی و بوومه‌له‌رزه‌ له‌به‌ژوو ده‌ریادا به‌دیارکه‌وت، به‌وه‌ی
تاوان وگونا‌هی خه‌لکه‌وه ﴿۶۳﴾ لیذیقهم بعض الذی عملوا ﴿۶۴﴾ ده‌با
هه‌ندی تالای کرده‌وه‌کانیان پی‌چیژی ﴿۶۵﴾ لعلهم یرجعون ﴿۶۶﴾ به‌لکو
هو‌شی بکه‌نه‌وه‌و په‌شیمان ببه‌وه‌و بگه‌رینه‌وه‌ لای‌خوا ﴿۶۷﴾: ۴۲: قل
سیروا فی الأرض فانظروا کیف کان عاقبة‌ الذین من قبل ﴿۶۸﴾ پنیان
بلی: به‌رووی زه‌ویدا بگه‌رین وگه‌شت بکه‌ن، ببینن، بگه‌رین

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْهُمْ مُبِینَ إِلَهِهِمْ إِذَا أَذَقَهُمْ
مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَمْشُوا بِأَيْدِيهِمْ
عَنِ النَّاسِ فَتَمَتَّعُوا فَمَا تَعْلَمُونَ ﴿۳۵﴾ أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ
سُلْطَانًا فَهُوَ يَسْكُمُ يَمْأَا كَأُولَیْهِ يَشْكُرُونَ ﴿۳۶﴾ وَإِذَا أَذَقْنَا
النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَمْشُوا بِأَيْدِيهِمْ
إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿۳۷﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۳۸﴾ فَاتَّذَكَّرُوا
حَقَّهُ وَالْمُسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ
وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۳۹﴾ وَمَا آتَيْتُم مِّن رِّبَا
لِّتَرْبُوا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُم مِّن زَكَاةٍ
تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْغِفُونَ ﴿۴۰﴾ اللَّهُ الَّذِي
خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شَرِكَايَكُم مَّنْ
يَفْعَلُ مِثْلَ ذَلِكَ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۴۱﴾ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ
أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿۴۲﴾

الناس رحمة فرحوا بها ﴿۳۵﴾ هه‌رکات ئیمه‌ به‌و خه‌لکه‌ نیعه‌تی‌کمان
چه‌شت، خیرا پی‌ی خو‌شحال‌ نه‌بن و پی‌ی فربو نه‌خون ﴿۳۶﴾ و ان
تصبهم سیئة بما قدمت أیدیهم ﴿۳۷﴾ خو‌نه‌گه‌ر به‌وه‌ی کاروکرداری
خراپی خو‌یانه‌وه‌ به‌لاو ئازاریکیان تووش بوو ﴿۳۸﴾ إذا هم یقنطون ﴿۳۹﴾
خیرا بی‌هیواو بی‌ئومید نه‌بن و دونیا یان لی‌دیته‌یه‌که‌! وه‌که‌
باوونه‌ریتی هه‌موو مرو‌قیکی موشریک و کافر ﴿۴۰﴾: ۳۷: أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ
الله یبسط الرزق لمن یشاء ویقدر ﴿۴۱﴾ بو‌چی سروشتیان ئاوایه‌؟ نه‌ی
مه‌گه‌ر نازانن که: گشت رزق وروژی و سامان به‌ده‌ست خوایه،
بو‌که‌سی‌ی خو‌ی بیه‌وی، زور ده‌به‌خشیت، بو‌که‌سی‌کی‌ش که‌م، ئیتر
بو‌نه‌وه‌نده‌ دانه‌مه‌زراون؟ ﴿۴۲﴾: ۴۲: قل سیروا فی الأرض فانظروا کیف کان عاقبة‌ الذین من قبل ﴿۴۳﴾ پنیان
به‌راستی له‌وه‌دا چه‌ندین به‌لگه‌ هه‌یه‌ بو‌نه‌وکه‌سانه‌ی ئاماده‌بییان
تیدایه‌و ده‌یانه‌وی باوه‌ر بینن.

یہ کخواہ رستی دہکات ﴿٤٨﴾ : اللہ الذی یرسل الراح ﴿٥٠﴾ تھو خوا
دہسہ لاتدارہ یہ تھو بایانہ تھنیری ﴿٥١﴾ فتثیر سحابا ﴿٥٢﴾ تھوانیش
هہ ورہ کہ دہبزیئن ﴿٥٣﴾ فیسطہ فی السماء کیف یشاء ﴿٥٤﴾ ئینجا ہەر
جوریکی بیہوی تھو وەرہ لہئاسمانا پڑو بلاؤ دہکات وہ ﴿٥٥﴾ ویجعلہ
کسفا ﴿٥٦﴾ بەش بہش و بارحہ بارحہ شی دہکا، ئینجا کہلہ کہی

بەرلەرۆژی قیامت، باش روو لهم دینه بکه:

﴿ ۴۳ ﴾ : فَأَقَمَ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمَ لَا مَرَدَ لَهُ مِنَ اللَّهِ ﴿ ۴۴ ﴾ : كَهَوَاتِهِ رُوحَكَ لَهُوْثًا يَنْبِيهِ رَاسِتَ وَتَبْرُوتَهُ وَاوَهُ، يَبْشِ ثُهُوْى رُؤُوسِكَ بَنَى كَهَرَانَهُوْى نَبِيهِ لَهُوْاَوَهُ ﴿ ۴۵ ﴾ : يَوْمَئِذٍ يَصْدَعُونَ ﴿ ۴۶ ﴾ : لَهُوْرُؤُودُهُ هَهُمُووْ پَهَرَ اَگَهَنده وِپَرش وِیَلَاوْ ثَهَبَن، دَهَبَنه دُوودَهستَه : دَهستَهیَه ك بُوْدُوْرُوْخ، دَهستَهیَه كیش بُوْبه هَشْت ﴿ ۴۷ ﴾ : مِنْ كَفَرٍ فَعَلِيْهِ كُفْرُهُ هَهُرَكَه سَيِّكْ كَافِرُو بَنَى بَاوَهَر بَنَى، ثُوْبَالَى كَفِرُو بَنَى بَاوَهَر پَهَكَهى، لَهُسَهَر خُوْیَه تَى ﴿ ۴۸ ﴾ : وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَهُ يَمْحَدُونَ ﴿ ۴۹ ﴾ : كِیْش كَارُو كَردهوْى چَاكَى ثَه نَجَام دَاوَه، لَهُ پَاشَه رُؤُودَا بُوْ خُوْیَان، جِیْگَه خُوْش وَثَامَادَه دَه كَن ﴿ ۵۰ ﴾ : لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ ﴿ ۵۱ ﴾ : هَهُتَا لَهُ چَاكَهى خُوْى پَادَاشَتَى ثَه وَاَنه بَدَا تَهوَه بَرُوْیَان هَیْنَاوَه وَكَارَه چَاكَه كَانِیَان كَرْدُووه ﴿ ۵۲ ﴾ : إِنَّهُ لَا يَحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿ ۵۳ ﴾ : بَه رَاسَتَى خَوَا بَنَى بَرُوْیَان وَنَاشُو كِرَانَى خُوْشَنَاوَى، كَه چَى هَیْشَتَا هَهُر سَتَه مِیْشِیَان لَى نَاكَ.

(با) کان له نېشانه کانی توانایي و مهزنی خوان:

﴿٤٦﴾ : و من آیاته أن يرسل الرياح مبشرات ﴿١﴾ يهكي له بهلگه و نیشانه کانی گه وره یی خوا شه وهیه که بایانی موزده دهر دهنیری بۆهر رشوین و جیگاهیک خوی ویستی له سر بیت ﴿٢﴾ ولیدتکم من رحمته ﴿٣﴾ بۆنه وهی له ره حمهت و میهره بانی خویتان پی بجیزی، واته : به به زهی خوی بارانتان بو ببارینی، شه و جا خو تان و مال اتان پپی بژین ﴿٤﴾ و لتجری الفلک بأمره ﴿٥﴾ وه که شتییه کانیش به فهرمانی شه و به ده ریاکاندا بین و بچن ﴿٦﴾ و لتبتغوا من فضله ﴿٧﴾ و له فهزل و ده هندهیی ولوتفی شه و به هره و هرگرن ورژی په یدابکه نه به هوئی بازرگانی وشتی واوه ﴿٨﴾ و لعلکم تشکرون ﴿٩﴾ به شکو سوپاسگوزارین ﴿٤٧﴾ : ولقد أرسلنا من قبلک رسلا الی قومهم ﴿١﴾ به راستی پیش له تویش شه ی پیغه مهبر ﷺ په یامبه رانی زورمان ره وانه کردن بولای هوزو گه لیان ﴿٢﴾ فجاءهم بالبينات ﴿٣﴾ شه و جا هه موویان به بهلگه و نیشانه یه کی زوری ئاشکراوه ها تنه لایان، به لام شه وان هه راوه ریان نه هیئا ﴿٤﴾ فانقمنا من الذین أجرموا ﴿٥﴾ جا ئیمهش توله مان سه ند له وانه ی تاوانیان کردو کافر بوون ﴿٦﴾ و کان حقا علینا نصر المؤمنین ﴿٧﴾ خوسه رخستن و یارمه تیدانی پروادارانیش مافیکه له سر خو مان واجیمان کردوه بو یان . دیسانه وه باسی چه سپاندنی

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ
كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٢﴾ فَأَقْرَجَهُكَ لِلَّذِينَ الْأَقْبَمِينَ
لَوْلَا أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَ لَهُ مِنْ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ ﴿٤٣﴾ مَنْ
كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ. وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُ يَفْعَلْهُ ﴿٤٤﴾
لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ ﴿٤٥﴾ وَمَنْ آيَنَاهُ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرًا وَلِيَذِيقَكُمْ
مِنْ رَحْمَتِي. وَلِيَجْزِيَ الْفَالِكِ بِأَمْرِهِ. وَلِيَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ. وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَاْتَفَقْنَا مِنَ الَّذِينَ اجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِسُحَابًا فَيَبْسُطُهُ
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَنَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ. مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبِشِرُونَ
﴿٤٨﴾ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنَ قَبْلِهِ لَمُبْسَبِينَ
﴿٤٩﴾ فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُخَيِّ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيٍ الْمَوْتِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

دەكا ﴿ فترى الودق يخرج من خلاله ﴾ ئىنچا دەبىنى لەناو ئەو
 ھەورەو ھەورەو نەم نەم باران دېتە خوارى ﴿ فإذا اصاب به من يشاء من
 عباده ﴾ بۇ ھەركەسىڭ لەبەندەكانى خۇى مەيلى بوو بېنىرى
 إذا هم يستبشرون ﴿ لەناكاو ھەموو خۇشحال و كەيف خۇش
 ئەبن ﴿ ۴۹ : وإن كانوا من قبل أن ينزل عليهم من قبله لمبلسين ﴾
 بىگومان پېش ئەو ھەبارانىان بۇ ببارىنرېت بى ھىواو بى ئومىد
 بوو بوون، پېيان وابوو ھەركىز دلۇپى نابارى ﴿ ۵۰ : فانظر إلى
 آثار رحمت الله كيف يحيى الأرض بعد موتها ﴾ دەسائەى مروقى
 ژىروھۇشيار! تەماشای ئاسەوارى بەزەيى خوا (باران) بکە، پاش
 مردنى زەوى و نەمانى ھىزى رواندن و سەوزکردنى چۆنى زىندوو
 دەكاتەوہ ﴿ إن ذلك لمحى الموتى ﴾ بەراستى ئەوہى ئەوہ دەكات
 مردووانىش زىندوو دەكاتەوہ ﴿ و هو على كل شىء قدير ﴾ وە
 ئەویشە بەسەر ھەموو شتىکدا بەتواناو دەسەلاتدارە ﴿ ۵۱ : ولئن
 أرسلنا ريحا فرأوه مصفرا ﴾ خۇئەگەر بايەكى بە زيان و وشك

گوږپرايه ل وملكه چ دهبن.

قوناغه كانی دروستكردنی مړوف:

۵۴: الله الذی خلقکم من ضعف : خوا هرئو دهسه لاتداریه که ئیوهی له بنه مایه کی لاوازو بی هیژ به دی هینا، له و ئاوو (نطفه) یه ټم جعل من بعد ضعف قوه : له پاشا دواى بی هیژى و لاوازی، هیژى کی پی دان، واته: دواى برینی قوناغی مندالی گوری پی دان و کردنیی لاهو ټم جعل من بعد قوه ضعفا وشییه ټه و ساه دواى هیژو لاهیه تی، گوری لی سهندن و پیری کردن ټم یخلق ما یشء ټم به مایلی خوی به دی دینی هرچی بیهوی ټم وهو العلیم القدیر ټم ټه و یشه زانای به توانا، واته: زانایه به هموو شتیك، وه به توانایه له سهر هموو شتیك.

كه قیامت هات تاوانباران ده لئین: ههر ساتی زیاوین:

۵۵: و یوم تقوم الساعة یقسم المجرمون ټم رژی كه قیامت به ریا ده بیټ تاوانباران (كافران) سویند ټه خوون ټم مالیشوا غیر ساعه ټم به دره له ساتیك نه ماونه ته وه له دونیادا ټم كذلك كانوا یؤفكون ټم هر ئاواش بوو له دونیادا لا دهران له هق، بو ناهق و باتل ټم ۵۶: وقال الذین اوتوا العلم والایمان ټم ټه و كه سانه ش زانست و ئیمانیان پی درابوو، واته: زانا و ئیمانداره كان پییان ټه لئین: ټم لقد لبثتم فی كتاب الله الى یوم البعث ټم به راستی ئیوه له نووسین و عیلمی خوادا ماونه ته وه تارژی زیندوو بوونه وه ټم فهذا یوم البعث ټم خوئه مهش رژی زیندوو بوو نه وه یه، كه ئیوه له دونیادا ئینكاریتان لی ده كرد ټم و لكنكم كنتم لا تعلمون ټم به لام ئیوه له دونیادا نه تان ده زانی ټم مه هق و راسته ټم ۵۷: فیمئذ لا ینفع الذین ظلموا معذرتهم ټم ئیتر له و رژه دا سته مكاران بیانوو هیئانه وه یان سوودیان پی نابه خشی ټم ولا هم یستعتبون ټم وه داواشیان لی ناکری پوزش بهیننه وه له بهر سووکیان له لای خوا.

نمونه گه لیک دینینه وهو خه لكان قازانجی لی نابین:

۵۸: و لقد ضربنا للناس فی هذا القرآن من کل مثل ټم بی گومان ئیبه له قورئانه دا هموو جوړه مه سه لیكمان بوهیدایه تی ټم وه خه لکه هیئایه وه ټم ولئن جنتهم بآیه ټم له گهل ټه وه یشدا ټه گهر توه ر نیشانه یه کی ده مکتوربان بو بینی، له وانه ی خویمان پیشنیازی ټه که ن ټم لیقولن الذین کفروا ټم له باتی خو به ده سته وه دان بی گومان بی برواکان ټه لئین: ټم ان ائتم الا میطلون ټم ئیوه هر پروبالانته چین ټم ۵۹: کذلك یطبع الله علی قلوب الذین لا یعلمون ټم ټا به و

بنیرینه سهر کشتوکال و مه زرایان، ئینجا ببینن به زهره هه لگه راوی ټم نطلوا من بعده یکفرون ټم به دوایدا ده سته ده که نه ناشوکی و ناسوپاسی، واته: خیرا ده گه ریته وه سهر به دکاری خویمان، چونکه زور لاسارو بی بارن، له کاتی خو شیدا خو شحال ټه بن، له کاتی به لاشدا زوو تیک ده چن و لاری ده بن، وه ټه ټه فرمووی: (أفرأیتم

وَلَنۡ أَرْسَلَنَٰ رَحۡمَٰرَآوَهُ مُصَفَّرَآ لَطَلُوۡا مِّنۡ بَعۡدِهِۦ یَكۡفُرُوۡنَ ﴿۵۴﴾ ۞ اِنَّكَ لَا تَسۡمِعُ الْمَوۡتَ وَلَا تَسۡمِعُ الضُّعۡفَ الدَّعَآءَ اِذَا وَلَّوۡا مُدۡرِیۡنَ ﴿۵۵﴾ ۞ وَاَمَّا اَنْتَ یٰۤهٰدِی الْعَمٰی عَنۡ ضَلٰلَتِهِۦمۡ اِنْ سَمِعَ اِلَّا مَنۡ یُّؤْمِنُ بِآٰیٰتِنَا فَهَمَّ مُسۡلِمُوۡنَ ﴿۵۶﴾ ۞ اَللّٰهُ الَّذِیۡ خَلَقَکُمۡ مِّنۡ ضَعِیۡفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنۡ بَعۡدِ ضَعِیۡفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنۡ بَعۡدِ قُوَّةٍ ضَعِیۡفًا وَشِیۡبَةً یَّخۡلُقُ مَا یَشَآءُ وَهُوَ الْعَلِیۡمُ الْقَدِیۡرُ ﴿۵۷﴾ ۞ وَیَوۡمَ تَقُوۡمُ السَّاعَۃُ یَفۡسَسُ الْمُجۡرِمُوۡنَ مَا لَیۡشَوۡا غَیۡرَ سَاعَۃٍ کَذٰلِکَ کَانُوۡا یُؤَفِّکُوۡنَ ﴿۵۸﴾ ۞ وَقَالَ الَّذِیۡنَ اُوتُوۡا الْعِلۡمَ وَالِیۡمٰنَ لَقَدْ لَبِثۡتُمۡ فِیۡ کِتٰبِ اللّٰهِ اِلٰی یَوۡمِ الْبَعۡثِ فَهٰذَا یَوۡمُ الْبَعۡثِ وَلَٰكِنۡ کُنَّ کُفۡرًا لَّا تَعۡلَمُوۡنَ ﴿۵۹﴾ ۞ فِیۡوَمِیۡذٍ لَا یَنۡفَعُ الَّذِیۡنَ ظَلَمُوۡا مَعۡذِرَتُهُمۡ وَلَا هُمۡ یَسۡتَعۡتَبُوۡنَ ﴿۶۰﴾ ۞ وَلَقَدْ ضَرَبۡنَا لِلنَّاسِ فِیۡ هٰذَا الْاَقۡرَبِ اَمِّن مِّنۡ کُلِّ مَثَلٍ وَلَیۡنَ جِثَّتُهُمۡ شَآءَ یَقُوۡلُنَ الَّذِیۡنَ کَفَرُوۡا اِنْ اُنۡتُمۡ اِلَّا مُبۡطِلُوۡنَ ﴿۶۱﴾ ۞ کَذٰلِکَ یَطۡعُ اللّٰهُ عَلٰی قُلُوۡبِ الَّذِیۡنَ لَا یَعۡلَمُوۡنَ ﴿۶۲﴾ ۞ فَاَصۡبِرْ اِنَّ وَعۡدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلَا یَسۡتَحۡفِظُکَ الَّذِیۡنَ لَا یُؤۡمِنُوۡنَ ﴿۶۳﴾ ۞

ما تحرثون... بل نحن محرومون) ۶۳/۵۶-۶۷.

مړوفی کافر: مردوو و که پرو کویره:

خوای گه وره دلی په مایه ر ټم ټه داته وه و ټه فرمووی: ټم ۵۲: ۞ اِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتِ وَلَا تَسْمَعُ الصَّمۡ الدَّعَآءَ ټم ئینجا بی گومان توهی موحه مه د ټم ناتوانی به مردوو و که ران دنگ و بانگ کردن بیسینی، واته: بی پرواکان وه مردوو که پروانه، هیچ شتیك نابیسن و هیچ شتیك وهرناگرن ټم اذا ولوا مدبرین ټم هرکات رووت لی وهر سوورین و پشتت لی هه لکه ن ټم ۵۳: ۞ واما انت بهادی العمی عن ضلالتهم ټم وه توه ناتوانی رینمایي نابینایان بکهیت و، له گومرایي رزگاریان بکهیت و بیان هیئیته وه سهر ریگه ی راست ټم ان تسمع الا من يؤمن بآياتنا ټم به لکو ده توانیت ههرته نها به وانه باوهر ده که ن، قسه ی خو ت بیسینی و گوئی به نه ټم ټه ته کانی ئیبه ټم فهم مسلمون ټم جا ټه وانه چیان پی بلیت

﴿ و یؤتون الزکاة ﴾ وله مال و سامانیش زهکات ددهن ﴿ و هم بالآخرة هم یوقنون ﴾ بهرؤزی سهلاو دوا بیش خاوهن یه قین و دلنیاں ﴿ ۵ : أولئک علی هدی من ربهم ﴾ تا ئەوانن له سەر رینموونی و ریگهی راستی پهروه دگاریانن ﴿ و أولئک هم المفلحون ﴾ و ههر ئەمانهشن سه رکه وتوو پرگار و به ختیار.

تهرزهش خوا مؤر ده نیت به سهر دئی ئەوانه دا که نه زان و نه فامان و دواى ئاره زووی خوڤان ئەکه ون له باتی ئامۆزگارییه کانی تو ﴿ ۶۰ : فاصبر إن وعد الله حق ﴾ سا تو ئەی موحه ممه د! ﴿ تارامت هه بیت له سهر ئازاریان، به راستی به یئینی خوا حقه و دیتته دی، به سهر خستنت به سهر دوژمنه کانتدا و پایه داری ئایینه که ت ﴿ ولا يستخفك الذين لا یوقنون ﴾ ئەوانه ی بر و او یه قینیان بهرؤزی قیامهت و زیندوو بوونه وه نییه قه لئس و قه له قت نه که ن، له راگه یاندنی ئایینه که ت و له خستته بهرن و له رێ بترازینن. (ئیبین جه ریر) ده لئ: (عه لی کوری ئەبی تالیب) نوێزی به یانی ده کرد، پیاویکی (خه واریج) پئی گوت: (لئن أشركت لیحبطن عملک و لتکونن من الخاسرین) واته: ئەگەر که سی تر له باتی خوا ببه رستی، بئ گومان کاره کانت پووچه ل ده بی و ده چییه ریزی زیانباران (عه لی) یش ههر له نوێزه که دا وه لامی دایه وه گوئی: (فاصبر إن وعد الله حق ولا يستخفك الذين لا یوقنون). کۆتایی سووره تی (رووم) له ته ک سوپاسی بئ پایندا بۆ خوی له کارزان و دلوقان.

سوورتهی (لوقمان)

مه که بیه و (۳۴) ئایه ت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سووره ته یش وه ک سووره ته مه که بیه کانی تر چاره سهری مه سه له ی: یه که خوا په رستی، په یام به ریتی، زیندوو بوونه وه. ئەکات. سه ره تا به باسیکی قورئان ده ست پئ ده کات، ئینجا هه ندی به لگه له ئاسمان و زه ویدا دینیته وه بویه که تاپه رستی و، بۆ ترساندن ی مه ردو میش به باسیکی قیامهت کۆتایی دی. پێشی ده لئین سووره تی (لوقمان) چونکه وه سه یه تنامه گرنگه که ی لوقمانی هه کیمی تیدایه بۆ کوره که ی، که په ره له وتوو یژو گفتوگوو ئامۆزگارییه کانی بۆ خواناسین و بیرو باوه ری دامه زراو و بته و به پاداشت وتۆله له گه ل کوره که یدا. ئابه م شیوه یش ده ست پئ ئەکات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ۱ : ألم ﴾ دیاره که قورئان پێک هاتوو هه لم جوړه پیتانه، ده سا فه رموو ن ئیوه ش وینیه ی بینن ئەگه ر ئەتوانن ﴿ ۲ : تلك آيات الكتاب الحكيم ﴾ ئەمانه ئایه تی قورئانیکی تۆکه مه و، پر له حیکمهت و ورده کاری و یاسای قه شه نگه ﴿ ۳ : هدی ورحمة للمحسنين ﴾ رێ نیشانده رو به زه بیه شه بۆ چاککاران، چونکه ئەوانن ئاماده ییان تیدایه بۆ سوود لی وه رگرتنی ﴿ ۴ : الذين یقیمون الصلاة ﴾ ئەوانه ی که نوێزه کانیان به تیزو ته سه لی ئەنجام ده دن

سُورَةُ لُقْمَانَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْعَمَّ ﴿ ۱ : تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴾ هَدَى وَرَحْمَةً
لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿ ۲ : الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴾ ﴿ ۳ : أُولَئِكَ عَلَى هَدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ ﴿ ۴ : وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ
لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴾ ﴿ ۵ : وَإِذْ نُنَّا عَلَى آيَاتِنَا وَلَّى مُّسْتَكْبِرًا
كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَسَّرَهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴾ ﴿ ۶ :
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ أَلْعَمِ
خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿ ۷ : خَلَقَ
السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَآلْفَى فِي الْأَرْضِ رُوسًى أَنْ تَمِيدَ
بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا
مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿ ۸ : هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا
خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿ ۹

حالی هه ندی له مروف گومرا که ره کان:

﴿ ۶ : ومن الناس من يشتري لهو الحديث ﴾ له نیو خه لکدا هیه، وته ی بیهوده: شانامی عه جه م، یان ههر فیکره یه کی رووخینه ر، له تۆی کتیبیکدا، یان له ناو (سیدی) یه کدا ده کړی، یان بۆ خوی ده ی نووسی و، بۆچه واشه کردنی خه لک بلاوی ده کاته وه. (لهو الحديث): مانایه کی به ر بلاوو فراوانی هیه، چونکه هه موو جوړه وته یه ک، ئاده می سه رقال بکاو به ره و گومرایی رای کیشیت، ئیتر گۆران ی و ئاوازی ئاره زوو بزوی ن بیت، یا ههر وته یه کی بیهووده، ئەمانه هه موو ده گریته وه. گوتراوه ئەم ئایه ته ش سه بارهت به (نه زری کوری حارس) دابه زی، چونکه ده چوو ئا فره تی گۆرانی بیژی ده هی نا و، کاتی بیستبای فلانی ک ده یه ویت موسلمان بییت، خیرا ده چوو ده ستی ده گرت و ده ی برد بۆلای ژنه گۆرانی بیژه که وپی ده گوت: ده سا هه ر ئیستا پیک شه رابی

القينات ولا تشتروهن ولا تعلموهن ولا خير في تجارة فيهن، وثمانين حرام، في مثل هذا أنزلت هذه الآية). له پراویزه که یسیدا هاتووه: (إسناده واه) أخرجه الترمذی فی التفسیر (۳۱۹۵) باب (۳۲) ومن سورة لقمان، وذكره الحافظ فی الفتح (۹۱/۱۱) وضعفه. وحلف علی ذلك ابن مسعود بالله الذی لا إله إلا هو (ثلاث مرات) إنه الغناء. وعن ابن عمر إنه الغناء؛ وكذلك قال عكرمة وميمون بن مهران ومكحول. ﴿۷﴾ وإذا تتلى علیه آیاتنا ﴿۷﴾ هر کاتیکیش ثایه ته کانی ئیمه ی به سهردا ده خوینرته وه ﴿۷﴾ ولی مستکبرا کأن لم یسمعها ﴿۷﴾ به فیزوده عیه وه پرووی وهرده گیپرئ، ههروهک نه ی بیستبن ﴿۷﴾ کأن فی أذنيه وقرا ﴿۷﴾ ده لئی ههردوو گوینی قورس وگران بووبن ﴿۷﴾ فبشره بعذاب أليم ﴿۷﴾ سا توش موژده ی پی بده به سزایه کی به ئیش.

ئاینده ی موسلماننه چاکه کان:

﴿۸﴾ إن الذین آمنوا وعملوا الصالحات ﴿۸﴾ بی گومان نه وانه ی باوهریان هیئاو کاروکرده وه چاکه کانیان نه نجام دا ﴿۸﴾ لهم جنات النعیم ﴿۸﴾ باخاتی پر نازو نیمه تی به هه شتی نه پراوه یان بۆه یه ﴿۹﴾ خالدین فیها ﴿۹﴾ به هه تا هه تاییش تییدا نه میننه وه وهیچکات لی ناچنده ری ﴿۹﴾ وعد الله حقاً ﴿۹﴾ به لینی خوایش راست ودرسته و دیتهدی ﴿۹﴾ وهو العزیز الحکیم ﴿۹﴾ هه ره ویشه بالادهستی، کارجوان و، نه شزانی کئ شایسته ی چیه؟.

به لگه ی تاک و نه نیایی خوا:

﴿۱۰﴾ خلق السموات بغير عمد ترونها ﴿۱۰﴾ ئاسمانه کانی له ویه رزه وه دروست کردوه بی نه وه هیچ ستوون وکۆله که یه ک ببینن ﴿۱۰﴾ وألقى فی الأرض رواسی ﴿۱۰﴾ وچه ند کیوکیکی خسته زه مین ودای چه قاند وهک میخ بۆ چادر ﴿۱۰﴾ أن تمید بکم ﴿۱۰﴾ نه وهک له رزه جم وجوول به ئیوه بکا ﴿۱۰﴾ وبث فیها من کل دابة ﴿۱۰﴾ وه هه موو جوړه گیانله به ریکی تییدا بلاوکرده وه، که مه گهر هه رخوا خوئی به نه ندازه و ژماره یان بزانی ﴿۱۰﴾ وأنزلنا من السماء ماء ﴿۱۰﴾ له ئاسمانیش وه بارانی کمان بۆدابه زاندن، بۆ سوودی ئیوه ئاژه له کانتان ﴿۱۰﴾ فأنبتنا فیها من کل زوج کریم ﴿۱۰﴾ ئینجا له ویدا له هه موو جوړه رووهک وگیایه کی هاو ل ف وجووتی جوانی به که لکمان رواند ﴿۱۱﴾ هذا خلق الله ﴿۱۱﴾ نه مه دروستکراوی خوایه به ته نه ها و بی هاو ل و یارمه تیدهر وهدی هیئاو ﴿۱۲﴾ فأرونی ماذا خلق الذین من دونه ﴿۱۲﴾ جا ئیوه نه ی خه لکینه! نیشانم بدهن چیان دروست کردوه؟ نه وانه ی جگه له خوا ئیوه نه یان په رستن ﴿۱۳﴾ بل الظالمون فی ضلال مبین ﴿۱۳﴾ هیچیان دروست نه کردوه، به لکو موشریکه کان له ناوگو مراه کی ئاشکرا دان، که

بۆ تیکه وه به ئاره زووی خویشی گورانی بۆلی، پاشان پی ده گوت: نه مه له و نوژیو رۆژووه ی موحه ممه د بۆئیوه ی هیئاو به شتره! هه ره نه وبوو ده چوو شانامه وه نه و جوړه کتیبانه ی ده کری به مه به سستی گو مراه کردنی خه لکی و ده ی وت: نه گهر (موحه ممه د) داستانی (عاد) و (سه موود) بۆ ئیوه باس ده کا، منیش داستانی (رۆسته م) و (نه سفه ند یان) و پاشاکانی ئیرانتان بۆ باس ده کم. (مختصر تفسیر الطبری)، و (أسباب النزول للسيوطی). ﴿ليضل عن سبيل الله﴾ تاخه لکی له ریگه ی خوا چه واشه و گو مراه بکات، مه به سستی نه ویه که مه رد م سه رگهرم بکات به گورانی رابووارنده وه. به لئ.. هه ره گورانییه ک ئاره زوو بوو و ئیو و به ره وه فسادو بی ره وشتی مرؤف هه لئیت، وهک گورانی به به ژن و بالای ئافره تانداو جوان کردنی عاره ق و.. هتد نه وه یه که ده نگي زانایان هه یه له سه ر قه ده غه وه حه رامیتی.. ده شلین موسیقایه کیش له گه ل نه وانه دابی حوکمی هه روایه. ﴿بغير علم﴾ نه وکارهش له پرووی نه قامی و، نه زانینه وه ده کا. واته: بی نه وه گوئی بدو بزانی به مه ترسی کاره کی ﴿ويتخذها هزوا﴾ وه ثایه ته کانی قورئانیش ده کاته گالته جاری خوئی ﴿أولئك لهم عذاب مهين﴾ نه وانه نه وکارانه ده که ن سزایه کی ئاپرووه یان بۆ هه یه. پرسیار کراهه (ئیبن مه سهوود) له ته فیسیری نه م ثایه ته: (ومن الناس من يشترى لهُو الحديث) گوتی: (الغناء، والله الذی لا إله إلا هو (یردها ثلاثاً). (حسن البصری) گوتویه تی: (نزلت فی الغناء والمزامیر، قال الضحاک: (لهو الحديث) یعنی: الشرک. وه زه یدی (ئیبن نه سه لم) یش وای گوتوه. وه (ئیبن جه رین) گوتویه: انه کل کلام یصد عن آیات الله واتباع سبيله. (ئیبن که سیر) یش ده لئ: (قوله: ((ليضل عن سبيل الله)) أى انما یصنع هذا للتخالف للإسلام وأهله. (مجاهد) گوتویه تی: (قول الله (ويتخذها هزوا) أى ويتخذ سبيل الله هزوا يستهزأ بها. وه وه (شیخ سه عدی) له ته فیسیره که یدا ده لئ: (دخل فی ((لهو الحديث)) کل کلام محرم، وکل لغو، وباطل، وهذیان من الأقوال المرغیه فی الکفر والفسوق والعصیان، ومن أقوال الرادین علی الحق، المجادلین بالباطل لیدحضوا به الحق، ومن غیبه ونمیه، وکذب، وشم، وسب، ومن غناو ومزامیر شیطان..). (ئیمامی قورتوبی) یش ده لئ: (لهو الحديث): الغناو، فی قول ابن مسعود وابن عباس وغیرهما، النحاس: وه ممنوع بالکتاب والسنة) پاشان ده لئ: (قلت: هذه إحدى الآيات الثلاث التي استدلت بها العلماء على كراهة الغناء والمنع منه. والآية الثانية قوله تعالى: (وأنتم سامدون) ۶۱/۵۳ قال ابن عباس: هو الغناء بالحميرية. والآية الثالثة: (واستغفر من استطعت منهم بصوتک) ۶۴/۱۷ قال مجاهد: الغناء والمزامیر. وروی الترمذی عن أبی أمامة عن رسول الله ﷺ قال: (لا تبعوا

بتان ده پهرستن ۱۲: ولقد آتينا لقمان الحكمة به راسـتى
حيكمت و ورده كارى و بيرتيژى و راي قبول و راستمان به لوقمان
دا. (سه عيدي كورى موسه يه ب) ده ل: (لوقمان) قوله ره شه يه كي
ميسرى بوو، خواى گه وره نه وگشت حيكمت و زيرى و ورياييه ي
پي به خشى، وه خاوه نى چه ندان گوتارو و تهى هره به رزه،
وه پياويكى سالح و چاك بوو، به لام پله ي پيغه مبه ريتى نه بووه.
ان اشكر الله پيمان گوت: هميشه سوياسى خوابكه له سر
نه و فزل و به هره يه پني دايـت و من يشكر فانما يشكر لنفسه خو
هر كه سيك سوياسى خوا بكات، بي گومان خير و به ركه ته كه ي ته نها
بوخوى نه بيت و من كفر فان الله غني حميد هر كه سيكيش
سپله و ناسوياس بي، نه وه ثاره زوى خويه تي و خوى زياني كردوه،
جابه راستى خوا بي نيازى هميشه سوياسكراوه.

لوقمان راسپارده ي كوره كه ي ده كات:

۱۳: واذ قال لقمان لابنه وهو يعظه به ياد بكه كاتى
لوقمان به كوره كه ي خوى گوت و نه و نا مؤزگارى نه كرد: يا بني
لا تشرك بالله كوره چكوله كه م! هر شتيك، ياكه سيك مه كه به
شهر يك و هاويه شى خوا ان الشرك لظلم عظيم به راستى
شهر يك و هاويه شدانان بوخوا، سته ميكي گه وره يه له هه موو تاوانيك
گه وره ترو، هر گيز بي ته و به قابيلي عه فوو لبيووردن نبيه. ثم ثايه ته
نه وه ده گه يه نيـت كه (شيرك) سته ميكي ئيجگار مه زن و گه وره يه،
هه روه كو له سووره تي: ۱۰/۱۰۶. (فانك اذا من الظالمين) وه
له سووره تي (۲/۲۵۴) دا وله فهرموده يه كيشدا هاتووه كه: وشه ي
(ظلم) له ثايه تي (۸۲/۶) دا، به مانا (شرك) ه. ۱۴: ووصينا
الانسان بوالديه نيمه دهر باره ي باوك و دايك به مروقمان راگه ياند
و نا مؤزگاريمان كردكه: هميشه ره فتارى چاكه يان له گهل بكه ن
حمله امه و هنا على هن به تاييه تي له گهل دايكيـدا..
دايكي به پيـستى سك هه ليگرتووه به لاوازي له سر لاوازي، تاله
داويني به ربـوته وه، هاتوته ثم جيهانه وه و فصاله في عامين
شير پرينه وشه دووسال خاياند، واته: گهر منـدا ل پيويستى به شير
هه بوو هتا دو سال نه ي دريتى و سوودى لي و نه گري ان اشكر
لى و لواليك كه وايه (نه ي مروف!) به رده وام سوياسى من
بكه له سر نيعمه ته كانم و، سوياسى باوك و دايكيشـت بكه له سر
نه وه موو نه زيهـت و نازاره له پيناوى تودا چيستوويانه الى
المصير گيـرانه وه شـتان هر بولاى منه، دواى زيندو بوونه وه
۱۵: وان جاهدك على ان تشرك بي مالىس لك به علم
هميشه گوپرايه لپان به وه، له سنوورى ره زامه ندى خوادا، خوئه گهر

وه و لپشيانداو پنيان داگرت له سر نه وه كه شتيك بكه ي به شهر يك
و هاويه شم، كه هيچ به گهل و زانيار يه كـت پي نبيه فلا تطعهما
نه وسا گوپرايه لپان مه كه و صاحبهما فى الدنيا معروف و وه
له دونيادا له گهل هه ردووكياندا، به شيويه كي چاك و به سـند هاوه لى
بكه، هاوړى و هاوكاريكى چاك به بويان به جل و به رگ و خوراك

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌ حَمِيدٌ ١٢
لُقْمَانَ لِأَنَّهُ وَهُوَ عَظُمَ، يَبْنِي لَأَشْرَكَ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ
لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ١٣ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَسَنَةً أُمُّهُ
وَهُنَا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ
إِلَى الْمَصِيرِ ١٤ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ
لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبَهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا
وَأَتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ١٥ يَبْنِي إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ
خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ
بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ١٦ يَبْنِي أَقْرَبَ الصَّلَاةِ وَأَمْرٌ
بِالْمَعْرُوفِ وَأَنَّهُ عَنِ الشُّكْرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا صَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ
مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ١٧ وَلَا تَصْغِرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ
مَرْحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخَالٍ فَخُورٍ ١٨ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ
وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ١٩

وه له سوكه وتي چاك دلخوشيان بكه هتد و اتبع سبيل من اناب
إلى وه به رده وام هه رپنگه ي نه وه بگره كه به ره و من ريگه ي
گرتوته به ره و گه راوه ته وه بولام ثم إلى مرجعكم فأنبئكم بما
كنتم تعملون له پاشا هه مووتان هه راي من ده گه رپنه وه، ئينجا
له و كار و كرده يه ش له دونيادا كردوتانه ناگادارتان ده كه م ۱۶:
يا بني إنها إن تك مثقال حبة من خردل دووباره نه گه رپنه وه
سر وه سيه ته كه ي لوقمان: نه ي كوره چكوله و شيرينه كه م! نه گهر
به نه ندازه ي سـنگي ده كه خه رته له يه ك چاكه، ياخراپه ت هه بي
فتكن في صخرة أو في السموات أو في الأرض له ناو دلى
به رديكي كه ردا، يان له گوشه يه كه له ناسمانه كان، يان له زه ويدا
بيت يات به الله له رپژي قيامه تدا خوا نه ي هينيته روو ان
الله لطيف خبير به راستى خوا زور و رديينه، هيچ شتيكي وردى
لي بز نايت، زوريش به ناگايه، هه قيقه تي شته كان هه مووده زاني
۱۷: يا بني أقم الصلاة نه ي كوره بچكوله و شيرينه كه م!

﴿ ۲۲: ومن یسلم وجهه الی الله ﴾ هر که سبک که به ته‌واوی و به دل‌یکی پاک‌هوه رو بکاته خوا ﴿ و هو محسن ﴾ و چاکه کاریش بیٔت ﴿ فقد استمسک بالعروة الوثقی ﴾ بی‌گومان ده‌ستی به قول‌بی هره‌پته‌وهوه گرت‌وهوه که ده‌ی‌گه‌یه‌نی به‌خوا، هه‌رچون که سبک به‌شاخ‌یکدا سه‌رکه‌وی، یان دابه‌زی، ده‌ست به‌ثالثه‌یه‌کی زور قایمه‌وه ده‌گری، دیاره‌ی‌میش به‌هیزترین ریگا و ریبازی بؤخوی هه‌ل‌ب‌ار دوهوه ﴿ و الی الله عاقبة الأمور ﴾ وه‌نه‌جامی هه‌موو کاریکیش هه‌ربؤلای خوابه ﴿ ۲۳: ومن کفر فلا یحزنک کفره ﴾ وه‌نه‌وکه‌سه‌ش کافرو بی‌سروا ده‌بی، باکوفره‌که‌یان تو دلته‌نگ نه‌کا و گوئی مه‌ده‌ری ﴿ اینا مرجعهم فننبئهم بما عملوا ﴾ چونکه گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موویان هه‌ربؤلای ئیمه‌یه، نه‌وکاته له‌هه‌موو کار و کرده‌وه‌کانیان ناگاداریان نه‌که‌ین و به‌پئی نه‌وه‌یش "پاداش و توئه‌لیان نه‌ده‌ین ﴿ ان الله علیم بذات الصدور ﴾ چونکه به‌راستی خوا به‌راز و نیاز سی‌نگه‌کان زاناو به‌ناگایه ﴿ ۲۴: نمتعهم قلیلا ﴾ که‌میک له‌ژیانی ئه‌م دنیا، ماوه‌یان ده‌ده‌ین رابویرن ﴿ ثم نضطرهم الی عذاب غلیظ ﴾ له‌پاشان ناچار یان ده‌که‌ین بؤ ناو سزایه‌کی دژوار و سه‌خت.

بی‌لینانی موش‌ریکه‌کان به‌خالقییه‌تی خوا:

﴿ ۲۵: ولئن سألتهم من خلق السموات والأرض ليقولن الله ﴾ نه‌گه‌ر لی‌یان بپرسی: کی‌ی ئاسمانه‌کان و زه‌ویی دروست کرد؟ به‌ته‌کید نه‌لین: خوا ﴿ قل الحمد لله ﴾ توش (ئه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ) بلن: سوپاس و ستایش بؤ خوا که نه‌وه‌نده به‌لگه‌ی وه‌حدانییه‌تی خوی به‌دی‌هیناوه، ددان ده‌نین به‌خالقییه‌تیدا ﴿ بل اکثرهم لا یعلمون ﴾ به‌لام زور به‌یان نازان به‌و پیلینانه‌یان، چون به‌لگه‌یان له‌سه‌ر شیوانی بیروباوه‌ری خویان راست کردوته‌وه ﴿ ۲۶: لله مافی السموات والأرض ﴾ هه‌رچی له‌ئاسمان و زه‌ویدایه، هه‌ربؤ خوابه به‌دروست‌کردن و مولک و مشور خوری، ئیدی چون واز له‌عیباده‌تی ئه‌و دینن؟! ﴿ ان الله هو الغنی الحمید ﴾ به‌راستی نه‌و خوابه له‌عیباده‌تی به‌نده‌کانی بی‌نیازه، له‌زاتی خویشیداو له‌لای به‌نده‌کانی و دروست‌کراوه‌کانی سوپاس کراوه.

فه‌رمان و په‌ی‌قینی خوا هه‌رگیز کو‌تایی نایه‌ت:

دیسان ده‌چیت‌هوه سه‌ربه‌لگه‌هینانه‌وه بؤ بوون و ده‌سه‌لاتی خوی و.. نه‌فه‌رمووی: ﴿ ۲۷: ولو أن مافی الأرض من شجرة أفلام ﴾ نه‌گه‌ر هه‌رچی دار و دره‌ختی ئه‌م زه‌وییه هه‌یه پینووس و قه‌له‌م بن ﴿ و البحر یمده من بعده سبعة أبحر ﴾ ده‌ریاش چه‌نده‌یه و بیٔته حه‌وت نه‌وه‌نده‌ی تریش، مه‌رکه‌فی ئه‌و قه‌له‌مانه‌بن، ته‌واوی

هه‌میشه نویژه‌کانت به‌ته‌واوی و به‌چاکسی به‌جی‌به‌ینه ﴿ و أمر بالمعروف ﴾ فه‌رمان به‌چاکه بدو ﴿ وأنه عن المنکر ﴾ و ری له‌گوناه و خراپه بگه‌ه ﴿ و اصبر علی ما أصابک ﴾ له‌سه‌ر هه‌ر نه‌و به‌لانه‌هامه‌تییه‌ی تووشت ده‌بی خوراگر به ﴿ ان ذلک من عزم الأمور ﴾ بی‌گومان ئه‌و کارانه - بؤم باس‌کردیت - له‌وکاره په‌سه‌ندوگرنگانه‌یه خوا ده‌یه‌وین ﴿ ۱۸: ولا تصعر خدک للناس ﴾ کورم! به‌فیزه‌وه رووت و هه‌رمه‌گپه‌ه له‌خه‌لکی و رووت‌گرژ مه‌که، به‌لکو هه‌رده‌م رووخوش به، وه‌ک ئه‌م فه‌رمووده‌یه گشت مروفتی هه‌لده‌نی بؤ رووخوشی: ﴿ (ولو أن تلقی أخاک و وجهک الیه منبسط) ﴾ (نه‌بووداود). ﴿ ولا تمش فی الأرض مرحا ﴾ به‌ده‌عیه و فیز مه‌رؤ ریوه له‌زه‌ویدا، وه‌ک ئه‌م ئایه‌ته‌ش ده‌فه‌رمووی: ﴿ ولا تمش فی الأرض مرحا أنک لن تخرق الأرض ولن تبلغ الجبال طولا ﴾ (۳۸/۱۷)، ﴿ ان الله لا یحب کل مختال فخور ﴾ به‌راستی خوا هیچ ده‌عیه بازو شانازی که‌ریکی به‌خو خوش‌ناویت ﴿ ۱۹: واقصد فی مشیک ﴾ وه‌رؤیشتندا، نه‌شی‌نه‌یی و، نه‌توند برؤ، واته: باریکی مامناوه‌ندی پیش بگه‌ه ﴿ و اغضض من صوتک ﴾ وه‌ده‌نگیشت نزم بکه‌وه له‌قسه‌وگفتوگودا ﴿ ان أنکر الأصوات لصوت الحمیر ﴾ چونکه ده‌نگی هه‌ره‌ناخوش، نه‌وه‌یه زیاد له‌پیوپیست به‌رز بکریته‌وه، سه‌ره‌وده‌نگی که‌رانه.

یادخستنه‌وه‌ی به‌خششه‌کان:

﴿ ۲۰: ألم ترا أن الله سخر لکم مافی السموات وما فی الأرض ﴾ ئه‌ی خه‌لکینه! ئاخو نه‌تان دیوه که‌خوا ئه‌وه‌ی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی دایه، هه‌مووی بؤ ئیوه رام‌کردوه ﴿ و أسبغ علیکم نعمه ظاهرة و باطنه ﴾ وه‌نیعمه‌ته‌کانی به‌ئاشکرا و به‌نه‌ینی بؤ ته‌واو کردوون: چاو، ته‌ندروستی، دل، ژیری.. هتد. ﴿ ومن الناس من یجادل فی الله بغیر علم ولا هدی ولا کتاب منیر ﴾ که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌وه‌موو به‌لگانه‌شدا بؤ بوونی خوا.. هه‌ندی که‌س هه‌ن - بی‌هیچ زانیاری و به‌لگه‌و نامه‌یه‌ک بؤ یان روون بکاته‌وه، له‌بابه‌ت خواوه - کی‌شه‌و هه‌را نه‌که‌ن! له‌سوره‌تی حه‌جدا: له‌ته‌فسیری (ومن الناس) ئه‌مه زیاتر روون کراوه‌ته‌وه. ﴿ ۲۱: وإذا قیل لهم اتبعوا ما أنزل الله ﴾ خو‌کاتی به‌وانه بگوتری: ئیوه په‌یره‌وی ئه‌وه بکه‌ن خوا ناروویه‌تی له‌قورئاندا ﴿ قالوا بل نتبع ما وجدنا علیہ آباءنا ﴾ له‌وه‌لاما ده‌لین: نا، به‌لکو ئیمه هه‌ر په‌یره‌وی له‌وه نه‌که‌ین که‌باوو باپیرانمانی له‌سه‌ر بوون، له‌بتپه‌رستی و ئایینی شیرک ﴿ أو لو کان الشیطان یدعوهم الی عذاب السعیر ﴾ باشه‌یتانیش بانگیان بکات بؤ سزای دؤزه‌خ، ئه‌وان هه‌ر سوور نه‌بن له‌سه‌ره‌یزوی ئایینی شیرک و باپیرانیان!؟

موشريك وهاوبه شدانه ره كان هه ركاتى شه پۇلىكى گه وره دهرى دهك هه ورى پر بته پرسته كان داپۇشى ﴿ دعوا الله مخلصين له الدين ﴾ ئەوسا له خاوينى له شيرك و ملكه چى بۇى داوا له خوا دهكهن و لىي دهپارينه وه رزگاربان بكا ﴿ فلما نجاهم إلى البر ﴾ جا كاتى رزگارى كردن و گهياندينيه وشكانى له سهر شه و بارهيان

خه لكيش ببنه نووسه رو كه ليماتى خواى بى بنووسن قه له مه كان كولده بن و، مه ره كه فه كه ش ته واو ده بيت ﴿ مانفدت كلمات الله ﴾ قسه و كه ليماته كانى خوا هه رته واو نابيت ﴿ إن الله عزيز حكيم ﴾ به راستى خوا زور دهسه لاتداره، زوريش وته دروست و كار جوانه، ديسانده وه هه رته مه به ست و مانايه له سووره تى (۱۸/۱۹): ﴿ قل لو كان البحر مدادا... ﴾ هاتووه. ﴿ ۲۸: ما خلقكم ولا بعثكم إلا كنفس واحدة ﴾ خه لكينه! دروست كردن وزيندو كردنه وهى هه مووتان دواى مردن وهكو دروست كردن وزيندو كردنه وهى تاكه كه سيكه، به لاي خوا وه نه ونده ئاسانه ﴿ إن الله سميع بصير ﴾ به راستى خوا زور بيسه رو ژنه وايه، زوريش بينايه ئاگاداره، هه موو شتيكيش به وردى ده بينى.

توانايى و بالاده ستى خوا:

﴿ ۲۹: ألم تر أن الله يولج الليل فى النهار ويولج النهار فى الليل ﴾ ئاخو به چاوى خووت نه ت ديوه كه چوون خوا له شه و كه م دهكات و شهى خاته سه روژو، له روژيش كه م نهكات دهى خاته سه رشه و ﴿ وسخر الشمس والقمر ﴾ و خوور و هه يقيشى رام كردووه ﴿ كل يجرى إلى أجل مسمى ﴾ هه ريه كه يان هه تا شه و كاتهى لاي خوا بوى ديارى كراوه له سوورانه وهو گه پان دهرواو ديت، واته: تا روژى قيامت دهروون و دين ﴿ و إن الله بما تعملون خبير ﴾ بى گومان خوا به كاروكرده وهى ئيوه به ئاگايه ﴿ ۳۰: ذلك بأن الله هو الحق ﴾ نيشاندانى شه و ئالوگورو دهسه لاته هه ر بو شه و يه ئيوه دلنيان كه هه رته و خوايه راسته ﴿ وأن ما يدعون من دونه الباطل ﴾ بى گومان شه وهى دهى په رستن جگه له خوا ناره واو پووجه له. مه به ستى خوا كانيشيان جگه له خوا ﴿ وأن الله هو العلى الكبير ﴾ و بى گومان شه و خوايه بلندو گه وره يه، واته: بلنده، له و بلندر نيبه، گه وره يه له هه موو گه وره يه ﴿ ۳۱: ألم تر أن الفلك تجرى فى البحر بنعمة الله ﴾ ئايا نه ت ديوه چوون به فه زى خوا كه شتييه كان له جهرگه دى ده رياكاندا به توانايى و رام كردنى خوا دين و ده چن و ده گهرين، دياره شه گه رخا هيزو وه به ئاو نه دات هه رگيز شه و گه ميبانهى بو هه ئاگيرى ﴿ ليرىكم من آياته ﴾ تا هه ندى به لگه و دهسه لاتى خويتان نيشان بدات ﴿ إن فى ذلك لآيات لكل صبار شكور ﴾ به راستى له وهى باس كرا گه لى به لگه و نيشانهى گه وره هه يه بو هه ر خوڤاگرىكى سوپاسگوزار، واته: بو هه ر باوه ردارى خوڤاگرو سوپاسگوزار بيت، چونكه خوڤاگرى و سوپاسگوزارى دوو سيفه تى باباى ئيمانداره ﴿ ۳۲: وإذا غشيم مرج كالظلل ﴾ بروادار زور به ئارام و زوريش سوپاسگوزاره، كه چى

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَافِ السَّمَوَاتِ وَمَافِ الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَهْرَهُ وَيُطِئُ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَجِدُ لَهُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْنَا آباءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٣١﴾ وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَرْشُهُ الْأُمُورِ ﴿٣٢﴾ وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزَنكَ كُفْرُهُ ۖ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٣﴾ نُنَبِّئُهُمْ فَلْيَلْأَثْمِ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ غَلِيظٍ ﴿٣٤﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾ لِلَّهِ مَافِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٣٦﴾ وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ مِدَادٌ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٧﴾ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَبْعَثُكُمْ إِلَّا كُنُفٌ وَاحِدَةٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٣٨﴾

ناوهستن. سووره تى (۱۷/۶۷): ﴿ وإذا مسكم الضر... ﴾ وه سووره تى (۶/۴۰-۴۱): ﴿ قل أرأيتم إن أتاكم عذاب الله ﴾ هه رته م ماناومه به سته دهگه يه نيت. ﴿ فمنهم مقتصد ﴾ هه يانه ماناوه ندييه له نيوان شيرك و يه كه خوا په رستى دان، هه شيانه له سهر شيرك ده مي نيت وه ﴿ وما يجحد بآياتنا إلا كل خثار كفور ﴾ له ئايه ته كانمان نكوولى ناكات مه گين خه لكىكى فريوباز و بى نه زان ﴿ ۳۳: يا أيها الناس اتقوا ربكم ﴾ ئەى خه لكينه! خووتان له سه ريچى په روه ردار بپاريزن و فه رمانه كانى جي به جى بكهن و لىي بترسن ﴿ واخشوا يوما لا يجزى والد عن ولده ﴾ و له و روژه ش بترسن كه هيج باوكى هيجى له دهس نايه بو كورى خوى ﴿ ولا مولود هو جاز عن والده شيئا ﴾ و هيج منداليكيش هيجى بى ناكرى بو باوكى خوى. واته: تكاو لاله و پارانه وه له و روژه دا به كرده وهى چاك نه بيت كه لكىكى نيبه، بو يه ته نانه تى منداليش فرياي باوكى خوى ناكه و يت ﴿ إن وعد الله حق ﴾ بى گومان به لىنى خوا به هاتنى روژى قيامت راسته ﴿ فلا

(۴) و ما تدری نفس ماذا تكسب غدا ۞ هیچ كه سیك - نه چاكه كار و نه خراپه كار - سهد له سهد نازانیت سبهینى چى دهكا له چاك و له خراپ.

(۵) و ما تدری نفس بأى أرض تموت ۞ هیچ كه سیش نازانى له كام سه رزهوى ئه مری، واته: كام جیگا ده بیته گۆرو ئارامگای، هه رچهند له واته هه و لیش درایی بۆ زانینی ئه مه! ۞ ان الله علم خیر ۞ چونكه هه ر خواپه زانا و به ئاگایه به ته واوی رووداوه كان و گشت نهینى و ئاشكراپه كیشی لا یه كسانه. (وعنده مفاتيح الغيب لا يعلمها الا هو...)، (۵۹/۶) هه ربۆ دووپاتی ئه م مانا مه به ستهیه. كۆتایی ته فسیری سووره تی لوقمان، له گه ل سوپاسی زۆرمدا.

سوورهی (سه جده) یه

مه ككه بییه و (۳۰) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئهم سووره ته ییش وهك سووره ته هاویننه كانی خۆی چاره سه ری به ماو بناغه ی عه قیده ی ئیسلامی دهكات، وهك: بروا به خوا و، به په یامی په یامه ران و، به زیندوو بوونه وه پاداش وتۆله... له داوی سووره تی (مۆمنین) سه وه هاتوو، گه لی به لگه ش بۆ یه كته پهرستی دینیته وه، راو بوو چوونی هاو به شدانه ره كان سه به رته به نكوولی كردونیان بۆ زیندوو بوونه وه ره ته دهكاته وه؛ كۆتایی به كیشی به باسیکی رۆژی حیساب و كیتاب و لیکۆلینه وه دیت.

بئى شك قورئان خوا ناردوو یه تی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم ۱: ألم ۞ واته: ئه م قورئانه هه ر له م پیتانه پێك هاتوو، كه چی ئاواپش په كی ئیوه ی خستوو وه، پیتان ده لیت: ده سا ئه گه ر ده توانن نموونه ی بیئن، فهرموون وینه و نموونه ی بیئن! ۲: تنزيل الكتاب لا ريب فيه من رب العالمين ۞ هیچ گومانى تیدا نییه كه له لایه ن پهروه ر دگاری جیهانه كانه وه، به شبهه ش دابه زینراوه ته خواره وه، واته: ئه ر كه سى له مه دا به گومان و دوودل بیئت، كاریكى زۆر نابه جئ و ناره واى كردوو ۳: أم يقولون افتراء ۞ یا كافرو خوانه ناسه كان ده لێن: موحه ممه د خۆی هه لی به ستوو وه؟ بۆیان نییه ئه وه بلێن ۞ بل هو الحق من ربك ۞ به لكو ئه وه هه قیه له لایه ن پهروه ر دگارت وه ره وانه كراوه ۞ لتنذر قوما ما أتيتهم من نذير من قبلك ۞ هه تا تۆ ئه وه قه ومه یه بترسینى، كه پێش تۆ هیچ بیدار كه ره وه یه كیان بۆ نه هاتوو، دیاره كه خوا سزای هیچ كه سى نادات بئى به لگه و بیدار كه ره وه، ههروهك به راشكاوی

تغرنكم الحياة الدنيا ۞ وریا بن! ژیا نی ئه م دونیا یه فریوتان نه دات ۞ ولا يغرنكم بالله الغرور ۞ نفهس و شهیتانیش به مۆله تدانی خوا چه واشه و سه رگه ر دانتان نه كا و فریوتان نه دا، وهك ئه م ئایه ته ییش ده فهرموی: (يعدهم و يمنيهم وما يعدهم الشيطان إلا غرورا).

هه ر خوا زانای گشت باو بارانیكه:

ئینجا خوا باسی پێنج شت ئه كات كه ته نها هه ر خۆی ئه یان زانی:

(۱) ﴿۳۴: إن الله عنده علم الساعة ۞ به راستی زانیاری هاتنی رۆژی قیامه ت هه ر لای خواپه، جگه له وه كه سیكى تر نازانى قیامه ت كه ی دیت، وهك له جیگای تر دا ده فهرموی: (لا یجلیها لوقتها إلا هو) ۱۸۷/۷.

(۲) ﴿وینزل الغيث ۞ ته نها ئه ویش باران ئه بارینى له كاتی دیاریكراوی خۆیدا، كه سیكى تر ناتوانی باران ببارینى.

(۳) ﴿ويعلم ما فی الأرحام ۞ ئه ویش ئه زانی چى له مندالده كاندایه، واته: هه ر له و كاته وه كه هیمان ئاوه، خوا خۆی ده زانی چیه: كۆره یان كچ، به ختیاریو سه رفرازه، یان لاساروبه دبه خته، به ژن و بالای كۆرته، یا.. هتد.

هزار پرژه کیش رژی قیامه ته، هندیکیش ئه لاین: مه به ست له هرسی هزاره سووره ته کان هر رژی قیامه ته. ئه و جیاوازییه ش به پئی پله ئیمان و باوهره، وهک ئه فهرموی: (فذلک یوم عسیر، علی الکفرین غیر یسیر) (۹/۷۵-۱۰)، یان ده فهرموی: (ویقول الکافرون هذا یوم عسر) (۸/۵۴). ۶: ذلک عالم الغیب

له سووره تی (۱۷/۱۵) دا ئه مه راده گه یه نئی و ده فهرموی: (وما کنا معذبین حتی نبعث رسولا). لعلهم یهتدون * هه تابه شکو ئه وانه شاره زاو رینما بن و رینگه ی حق و راست دهرک بکه ن و سه ر لیشیواو نه بن.

ئاسمان و زهوی و نیوانیان، به شهش رژیان خولقیان اون:

۴: الله الذی خلق السموات والأرض وما بینهما فی ستة أيام * ئه و خوایه ئاسمانه کان وزهوی و هه رچیش له نیوانیان دایه له ماوهی شهش رژی (دهوران) دا به دی هیئا * ثم استوی علی العرش * له پاشان چوو به سه ر عه رش، ئیمانمان به (ئیسیتوا) هه یه، به لام ئیسیتوا یه ک لایقی شکومه ندی خوئی بیئت، واته: بئی هیچ جوړه بیرکردنه وه و شوبه اندن و ده ستکاریه ک له شیوازی ئه و چوونه سه ر عه رشه ی.

جا مه به ست به م (استواء) یه له جیگانگی تردا به ئه ندازه ی تواناو لیزانی نی خومان قسه ی له سه ر کراوه، (سه له ف) ویشینانی شمان له ته فیسیر و مانای ((استوی علی العرش)) دا ده لاین: (أی علا علی الأرض، علوا یلیق بجلاله من غیر تجسیم ولا تکلیف ولا تشبیه ولا تعطیل...) شیوازی ئامازه بوکردنه له سووره تی (ئه عراف) و جیگانگی تردا سه به رته به م مه سه له یه زیاتر قسه مان کردووه، ده توانی بچیته وه ئه وئی. * مالکم من دونه من ولی ولا شفیع * ئه ی کافران! بۆتان نییه هیچ دۆست و تکا کارێک - جگه له خوئی - له سزا رزگارتان بکات * أفلا تتذكرون * ده ئایا ئاموژگاری و هه رناگرن و له سه ر کوفر و شیرکی خۆتان به رده وام ده بن؟! * یدبر الأمر من السماء إلی الأرض * ئه و خوایه یه که له سه رووی ئاسمانه وه بۆ زهوی، کارو باری خه لک رێک ده خات، وه کو ده فهرموی: (الله الذی خلق سبع سموات ومن الأرض مثلهن یتنزل الأمر بینهن...).

* ثم یرج إلیه * له پاشان به رز ئه بنه وه بۆلای خوئی * فی یوم کان مقداره ألف سنة مما تعدون * له رژی کدا که به پئی ژماردن ئیوه یه که هزار ساله، واته: له بهر قورسی و سه ختی، ماوه که یه ئه و نه دی یه که هزار ساله درێژه. وه ئه م رژی رژی که له رژی کهانی قیامه ت. سووره تی (۱۲/۶۵): (الله الذی خلق سبع سموات...) بۆ هه مان مانایه، وه (۴۷/۲۲): (وإن یوما عند ربک کألف سنة). (ئیبین عه بباس) ئه لیت: ئه و هه زار رژی هه که له سووره تی (حه ج) دا باس کراوه، ته نه ا رژی که له و شهش رژی هه، که خوا ئاسمانه کان وزهوی له شهش رژیاندا دروست کرد، ئه م هه زار رژی هه له سووره تی (سه جده) دا، ماوه ی سه رکه وتن و رویشتنی رووداو و فرمان و کاروباره کانه بۆلای خوا - جل جلاله -، په نجا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْعَمَّ ۱ تَزِيلُ الْكَتَبِ لَا رَبَّ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۲
أَمْرُ يَوْمٍ أَفْرَتُهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا
مَا أَنتَ لَهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۳ اللَّهُ
الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ
ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَيْعٍ أَفَلَا
تَتَذَكَّرُونَ ۴ يَذَّبُ الْأُمُورَ إِلَى السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَرْجِعُ
إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ۵ ذَلِكَ
عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةُ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۶ الَّذِي أَحْسَنَ
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ، وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ۷ ثُمَّ جَعَلَ
نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ۸ ثُمَّ رَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ
 مِنْ رُوحِهِ، وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا
مَا تَشْكُرُونَ ۹ وَقَالُوا أَلَمْ يَضَلَّلْنَا فِي الْأَرْضِ أَوْ تَالَفَى
 خَلْقَ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ۱۰ قُلْ يَتُوبُ لَكُمْ
مَلِكُ الْمَوْتِ الَّذِي وَكَّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ۱۱

والشهادة العزيز الرحيم * ئه و خواهنی په سنانه، زانای نادیارو دیاره، ده سه لاتدارو میهره بانه. زانایه به هه موو شتیکی نادیارو دیار، ده سه لاتدارو به توانایه، زور میهره بان و دلاواو به به زه یییه.

قوناغه کانئ ناهه راندنی مروف:

۷: الذی أحسن کل شیء خلقه * ئه و خوایه هه موو شتیکی دروستکراوی خوئی، به چاکی و رێک و پێکی دروست کردووه، واته: هه موو شتیکی له جیگه ی شیوازی خۆیدا فه راهه می هیئاوه * وبدأ خلق الانسان من طین * وه دروستکردنی مروف - (ئاده م) له قوره وه ده ست پێ کرد، واته: بۆ هه وه لجا ر باوکی مروفی له قورێک دروست کرد، به و شیوه یه که له گه لی جیگای تردا باس کراوه * ۸: ثم جعل نسله من سلالة من ماء مهين * له پاشا نه وه که شی له پالاوته یه ک، له ئاوکی بئی هیز دروست کرد، واته: له پالاوته ی ئاوی ژن و پیاو - وه کو له هیندی سووره تی تردا تیپه ری - به دی هیئان

٩: ثم سواه ونفخ فيه من روحه ﴿ له پاشا بهژن و بالای رڼك و پښك كړد و هر له سكي دايكيا، له روحي خوۍ گياني كړد به به ریا ﴿ وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة ﴿ وه گوۍ و چاوو دلی، واته: دهزگای هیزی بیستن و بینین و ثامیری دلی بودانان ﴿ قلیلا ماتشکرون ﴿ که چی زور که متان سوپاسگوزاری ده کهن.

قیامت به دوور مه زانن:

١٠: وقالوا إذا ضللتنا في الأرض ﴿ له گهل ټو هه موو به لنگانه دا هیمان ټو بی باوه رانه و تیان: ټایا نه گهر نیمه مردین و له ناخی زه ویدا بزر بووین و تیا چووین و بووینه وه گل ﴿ أنا لفي خلق جديد ﴿ ټایا جاريکی تر سر له نوۍ دروست ده کړینه وه، واته: زیندوو ده بیننه وه؟ ﴿ بل هم بقاء ربهم كافرون ﴿ ټه وان هر ته نیا ټینکاری ژپانه وه ناکه، به لکو باوه رپان به دیدارو خزمه تگه یشتنی په روه ردگاریان نییه، بویه پښان وایه که هر گیز زیندوو ناکړینه وه و بی حیساب و کیتاب ده بن! ﴿ ١١: قل يتوفاكم ملك الموت الذي وكل بكم ﴿ به و بی باوه رانه بلۍ: ټه و فریشته یه ی گیان کیشانتانی پی سپړراوه، گیانتان ده کیشۍ وده مرن. ټه ټایه ته و ټه گه یه نیت که فریشته ی گیان کیشان یه که فریشته بیت، زانایانی (سه له ف) یش ده لۍ! ټه و فریشته یه ش ناوی (عیزرائیل) ه، که چی له سووره تی (٩٧/٤)، (٢٧/٤٧)، (٦١/٦) و انیشان دهر دیت که فریشته ی گیان کیشان زور بن! جا بو ټه مه زانایان ده لۍ له بنه رته دا ټه و فریشته که ټه و کاره ی پی سپړراوه تاکه فریشته یه که، به لام چهند فریشته یه کی تر له بهر ده ستیدان. ﴿ ثم إلى ربكم ترجعون ﴿ له پاشان هر بو لای په روه ردگارتان ده گه رپنه وه و پاداش و ټوله وهرده گرن.

حالی به دحالی موشریکان:

١٢: ولو ترى إذ المجرمون ناكسوا رؤوسهم عند ربهم ﴿ له رۍزی قیامتدا، ټه ربینۍ کاتی تاوانباره کان له لای په روه ردگاری خوۍان، سه رپان شوړ کړدوو له خه جاله تیدا ﴿ ربنا أبصرنا وسمعنا ﴿ به زه لیلی ټه لۍ: په روه ردگارمان! ټه وه ی به لۍنت پیدا بووین و ټیستا به چاوی خوۍان بینیمان و به گوۍ خوۍان بیستمان ﴿ فارجعنا نعمل صالحا ﴿ په شیمانین، ده بمان گۍړه وه بو دنیا، مه رج بیت هرکاری چاک ټه نجام بدهین ﴿ أنا موقنون ﴿ به راستی ټیمه یه قینمان هیه، "و ټه زانین که به لۍنه که ت راسته. جا هر ټه مانا و مه به سته یه له سووره تی (ټه عرف/٥٣) وه له سووره تی (مه ریه/٣٨) دا روون کراوه ته وه.

مروۍ به بپروا هه رکه ټایه تی خویان و به بیر هیڼایه وه، به سه سجده ده که وپته عه رزی:

١٥: إنما يؤمن بآياتنا الذين إذا ذكروا بها خروا سجدا ﴿ به راستی هر ټه وانه بپروا به ټایه ته کانمان ده کهن که کاتی ټاموژگاریان پی ده کړن، شوړده بنه وه سه زه و ی به کړنووش بردن، واته: خوۍان ټاماده ییبه کی باشیان تیدایه و، هه ولۍش ددهن لیان تی بگه ن ﴿ وسبحوا بحمد ربهم ﴿ ته سبیحی ده کهن له هه رشتیک که لایقی نه بی، هاوړی له گهل سوپاسکردنی په روه ردگاریاندا ﴿ وهم لا يستكبرون ﴿ و به هیچ شیوه یه کیش فیزو ته که ببور ناکه و، خوۍان به زل دانانین، له عیبادت بوۍ، به پڼچه وانه ی ټه وانه ی ته که ببور ده کهن، له جیگایه کی تر دا خوا ده فهرموۍ: (إن الذين يستكبرون عن عبادتي سيدخلون جهنم داخرين) (٦٠/٤٠). ﴿ ١٦: تتجافى جنوبهم عن المضاجع ﴿ که له که و ته نیشستیان، به جی و نوۍن هکانیانه وه دووره، واته: له بهر عیبادت وشه و نوۍز، سه رله سه رین نانین و خه ویان نییه ﴿ يدعون ربهم خوفا وطمعا ﴿ به ترس و به ټومیده وه په روه ردگاری خوۍان ده پرستن، واته: نوۍزی شه وده کهن، به ترس له سزای خواو، به ټومیدبه ره حمتی و به زه یی. (مه عزان) ده لۍ: گوتم به پیغه مبه ر ﴿ کاریکم فیرکه بمباته به هه شته وه!

فهرموی: به تاسک و ته نیا خوا بیه رسته و، هاوولی بو دانه نییت، نوژی بکه و زهکات بدهو، رژیو بگرو حه جی که عبه بکه، پاشان هولو بده له م ریگانه شهوه به ردهوام کاری چاکه بکه: رژیووبگره، چوونکه رژیو قه لغانه، خژیو سه دهقه گوناح وتاوان ده سرپته وه، شهونوژی له ناو جهرگه ی شهودا، پاشان ثایه تی: (تتجافی جنوبهم عن المضاج) هه تا (جزاء بما کانوا یعملون) ی خوینده وه. واما رزقناهم ینفقون و لهو رزق و رژیویه ی یمان به خشیون، له ریگای خوادا (له جیهادادا) ده به خشن ۱۷: فلا تعلم نفس ما أخفی لهم من قرۃ أعین ۱۸: نیتر هیچ که سیک نازانی چ پاداشتیکی گرنگیان بو داشاواوه له هوپه کانی خوش وشادی چاوان و دلنارامی ۱۹: جزء بما کانوا یعملون ۲۰: له پاداشی شه و کارانه دا شه نجامیان داوان و، خویانیان بو ماندوو کرده وه.

بروادارو لادرو وک یه ک نین:

۱۸: أَمِنَ كَان مَوْمِنَا كَمَن كَان فاسقا ۱۹: ثایا شه وکه سه ی بروای هیناوه وک شه وکه سه وایه که له یمان دهرچووه! ۲۰: لا یستون ۲۱: بی گومان هه رگیز شه دووانه چوون یه ک نین ۲۲: أما الذین امنوا و عملوا الصالحات ۲۳: شه وانه ی به باوه ربوون وکاره چاکه کانیان کرد ۲۴: فلهم جنات المأوی ۲۵: شه وانو شوینیان چهند باخیکی به هه شتی هه میشه ییبه ۲۶: نزلا بما کانوا یعملون ۲۷: لهو به هه شته دا داده به زن و دهنه میوان له به رامبه ر شه کارانه وه کرده وایه ۲۸: واما الذین فسقوا فمأواهم النار ۲۹: شه وانه ش له یمان دهرچوون، جی و ماویان ناگره ۳۰: كلما أرادوا أن یخرجوا منها ۳۱: هه ر کات بخوازن له و ناگره دهرچن و پرونه دهر وه به هه ر شیوه یه ک که عه قلیان بیبری ۳۲: أَعْبَدُوا فِيهَا ۳۳: شه یان گیزنه وه ناو ناگره که ۳۴: وقیل ذوقوا عذاب النار الذی کنتم به تکذبون ۳۵: وپییان شه وتری: ده بیژیژن سزای ناگریک که شه یوه نکوولیتان شه کردو پرواتان پی نه بوو ۳۶: ولذیقنهم من العذاب الأدنى دون العذاب الأكبر ۳۷: وه ده بی له دونیا سزایان پی بیژیژن (به قات و قری و به لا)، پیش سزا گه وره که ی رژی قیامهت ۳۸: لعلهم یرجعون ۳۹: به شکوم بگه ریته وه له لادان له کوفر و بی باوه ری ۴۰: ۲۲: ومن أظلم ممن ذکر آیات ربه ۴۱: کی له وکه سه سته مکار تره که به ثایه ته کانی به روه ردگاری ئاموزگاری ده کریت ۴۲: ثم أعرض عنها ۴۳: که چی روویان لی وهرچه ریختیت؟ ۴۴: إنا من المجرمین منتقمون ۴۵: شه وانه تاوانبارن، به راستی ئیمه ش توله له تاوانبارن شه سینین، ثایه تی ۵۷/ سووره تی (الکھف) هه ر بو پشتگیری شه مه به سته یه.

کتیبی مووسا و ریبه ری به نی نیسرانیل:

۲۳: ولقد آتینا موسی الكتاب ۲۴: به راستی ئیمه کتیبی ته وراتمان به مووسا دا ۲۵: فلا تکن فی مریة من لقائه ۲۶: جا توش شه ی موحه ممه د ۲۷: هیچ گومانته نه بی و دوودل مه به له دیداری مووسا، له وه ش

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٢٤﴾ فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٢٦﴾ تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٢٧﴾ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ أَتَمَنُكَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُونَ ﴿٢٩﴾ أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَأْمُورِ لَٰكِنَّا لَا نَسْفَعُ عَنْ آلِهَةٍ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٠﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٣١﴾

که ته ورات له لایه ن ئیمه وه به خشراوه به و ۲۳: وجعلناه هدی لبنی اسرائیل ۲۴: کردیشمانه ری نیشاندن بو نه وه کانی یه عقوب ۲۵: وجعلنا منهم أئمة یهدون بأمرنا لما صبروا ۲۶: وچهند که سیکمان لی کردنه سه رکرده و پیشه و، چونکه له ئاینده دا - به فرمانی خومان - رینموونی خه لکیان ده کردو، سه برو ئارامیان گرت وشانیان دایه به رنه و شه زیهت و نازاره هاته ریگه یان ۲۷: وکانوا بایاتنا یوقنون ۲۸: وه یه قینیشیان به ثایه ته کانی ئیمه هه بوو ۲۹: إن ربک هو یفصل بینهم یوم القیامة فیما کانوا فیه یختلفون ۳۰: و په روه ردگاری تو له رژی قیامه تدا بوخوی، له یه کیان ده کاته وه له وه ی مشت و مریان تییدا هه بوو، له کارو باری ثابین، به حوکم و بریاردان له نیوانیاندا، شه وکات چاک و خراب، راست و ناراست پروون شه بیته وه.

چهند به لگه یه ک له سه ر ده سه لاتی خوا:

۲۶: أولم یهد لهم کم أهلكنا من قبلهم من القرون ۲۷: ثایا

دهبن. ﴿۳۰﴾ ولا هم ينظرون ﴿۳۱﴾ مؤلۀ تیش نادرین به په‌شیمان بوونه‌وه و بیانوو هیئانه‌وه ﴿۳۰﴾: فأعرض عنهم ﴿۳۲﴾ جاکه‌وایه تۆ روویان لی وەرگپژە وازیان لی بیئنه ﴿۳۱﴾ وانتظر إنهم منتظرون ﴿۳۲﴾ وچاوه‌روانی سەرکه‌وتن به بزانه چییان به‌سەردیت، دیاره‌وه‌وانیش چاوه‌روانن چی‌تووشی تۆ ببیت؛ تادەرکه‌وی کئی ئه‌ییا‌ته‌وه؟ به‌لی.. له‌چەند شوئینکی تردا ئهم ماناو مه‌به‌سته‌یه هاتوو، وهك سوورەتی (۳۰/۵۲ - ۳۱) وه سوورەتی (۱۵۸/۶) و.. هتد.

کۆتایی ته‌فسیری سوورەتی (سه‌جده) هات، له‌تهك سوپاسی زۆریشمان بۆخوای دلۆقان وله‌کارزان.

سوورەتی (نه‌حزاب)

مەدەنییه و (۳۷) ئایەتە

به‌ناوی خواى به‌خشندهى مېهره‌بان

ئهم سوورەتەش وهك سوورەتە مەدەنییه‌کانی‌تر، چه‌مکیکی یاسای کۆمەل و کۆمەلگەى ئیسلامی دەر‌ده‌خات، ژيانی تاک و، ژيانی کۆمەل و تێک‌رای موسلمانان، به‌تایبه‌تى کاروباری خیزان و ئوسره‌ ده‌خاته‌روو.. تا ببیتە دەسه‌به‌ری ژيانیکی سەرفرازی و، سەر‌بلوندى کۆمەلگە‌که، هاوکات له‌گەل هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی هەندى باوونه‌ریتی جاهیلییه‌ت و نه‌فامی پێش ئیسلام، وه‌کو باوی به‌کۆر کردن (ته‌به‌ننى)، ئینجا باسی (ظیهار) و قایه‌لبوونیان به‌دوودل بۆته‌ن‌ها مروؤفیک! وه‌ه‌روه‌ها له‌خووه‌ پيس و نه‌گريسه‌کانی تری کۆمەلگەى نه‌فامی پاکژخواینی ده‌کاته‌وه، ده‌یشتوانین باسه‌ گرنگه‌کانی ئهم سوورەتە له‌م سى خاله‌دا کورت بکه‌ینه‌وه:

یه‌که‌م: ئاراسته‌و به‌کار هیئانی ئه‌ده‌ب و وێلی ئیسلامی له‌ ته‌واوی کارو باردا بۆنموونه:.. له‌به‌شیکی ئاراسته‌وه‌ده‌ب و وێلی ئیسلامیه: ئه‌ده‌ب و وێلی شادی و زه‌ماوه‌ند گێران ووه‌لیمه، خۆ داپۆشین و جل و به‌رگی ئیسلامی و، خۆ دەر‌نه‌خستن به‌رووی و بێ حیاچی. شیوه‌ی مامه‌له‌کردن له‌گەل په‌یامبه‌ردا ﷺ ئه‌مانه‌و چه‌ندین ئه‌حکامی تری کۆمه‌لایه‌تی، وه‌کو حوکمی (ظیهار) و، هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی یاسای به‌کۆر‌کردن و میراتی و، رێپێدان بۆماره‌کردنی ژنی به‌کۆر‌کراو، حیکمه‌ت له‌فره‌ژنی په‌یامبه‌ردا ﷺ، دروود‌سه‌لاوات ناردن بۆ سه‌رگیانی پاکى، باسیکی شه‌ره‌کانی خه‌ندهق و گروپه‌کان له‌گەل باسکردنی شیوه‌ی کۆبوونه‌وه‌و په‌لاماری دڕنده‌یان بۆ سه‌ر موسلمانه‌کان و دەر‌خستنی نیازو مه‌به‌ستی گلاوی دوور‌ووه‌کان و، په‌شیمان کردنه‌وه‌ی خه‌لکیکی زۆر له‌سه‌نگه‌ری جیهادوتیکۆشان.. مافی خوێه‌تی که‌ئەگه‌ر سوورەتە که‌له‌سه‌ره‌تاو

بۆیان روون نه‌بۆته‌وه، که‌چه‌ند خه‌لکمان له‌پیشیان‌وه‌ له‌ناو‌برد‌وه‌وه؟ ئه‌بوو په‌ندیان لی‌وه‌رگرتایه ﴿۱﴾ یمشون فی مساکنهم ﴿۲﴾ له‌کاتیکدا ئه‌مان (قوره‌یش) به‌ناو‌خانووه‌ وێرانه‌کانیاندا دەر‌وشتن و ده‌گه‌ران؟! ﴿۳﴾ إن فی ذلک لآیات ﴿۴﴾ به‌راستی ئا له‌و دیاردانه‌دا گه‌لی به‌لگه‌ی زۆربه‌هیز هیه‌ بۆ ده‌سه‌لاتی ئیئمه ﴿۵﴾ أفلا یسمعون ﴿۶﴾ ده‌ئایا

وَلَنَذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذَىٰ ذُنُوبَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ ﴿۱﴾ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿۲﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَكَرَ آيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ ﴿۳﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَوَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿۴﴾ وَوَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لِمَا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿۵﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿۶﴾ أَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً أَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿۷﴾ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا سَوَّيْنَا الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْفُسُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿۸﴾ وَيَقُولُوا مَتَىٰ هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۹﴾ قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿۱۰﴾ فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ لِنَنْظُرَ إِلَيْهِمْ مُنْتَظِرُونَ ﴿۱۱﴾

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

نابیسن؟ ﴿۲۷﴾: أُولَئِكَ يَرَوْنَ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ ﴿۲۸﴾ ئایا نه‌یان ببینوه که ئیئمه بۆ زه‌ویی کړال و وشک و مردووو بێ‌گیان، ئاو ده‌نیڕین؟ ﴿۲۹﴾ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ ﴿۳۰﴾ ئینجا ئیئمه‌ش به‌وئاوه جۆزاو‌جۆری ڕووه‌ک و گزگوگیاو مه‌ززاو به‌روبوو ده‌روینین، مه‌رومالاته‌کانیان و، خۆیانیش لێی ده‌خۆن ﴿۳۱﴾ أفلا یبصرون ﴿۳۲﴾ ده‌ ئایا نابینن؟ په‌له‌کردنی کافران بۆ سزاو وه‌لامه‌که‌یان:

﴿۲۸﴾: وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۲۹﴾ بێ‌باوه‌ره‌کان به‌لا‌قرتی و گالت‌ه‌وه‌ ده‌یان‌وت: ئه‌گه‌ر ئیئمه‌ راست ئه‌که‌ن، ئهم داوه‌ری و پریار‌دانه‌ له‌ نیوانماندا که‌ی ده‌بیت؟! ﴿۳۰﴾ قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ ﴿۳۱﴾ پێیان بلی: ڕۆژی داوه‌ری و پریار‌دان، باوه‌ریشه‌یتان سوود نابه‌خشی به‌کافرو بێ‌باوه‌ران، دیاره‌ ئه‌و ڕۆژه‌ ڕۆژی قیامه‌ته، مه‌به‌ست برانه‌وه‌ی کێشه‌کان و داوه‌ری نیوانیان، جائه‌و ڕۆژه‌ موسلمانان یارمه‌تی ده‌درین و زال

واپته له حهرامیدا) نابنه دایکتان، به لکو شه هه قسه یه که و، خوتان هه لتان به ستووه، به ل... له سرده می نه فامیدا هه که سیک به ژنه که ی خوی گوتبا: تۆ وک دایکم واپته، به وقسه یه لئی حهرام ده بوو! ئیسلام هات و شه وای هه لوه شانده ووه شه حکامی بۆ شه ووتیه دانسا، ئایه تی: (ماهن أمهاتهم إن أمهاتهم إلا اللاتی ولدنهم...)

کۆتاییدا به درژه له کاری گهنده ئی دوورووه کان بدوی، هه تا بهرده ی خیانته کانیان بۆ هه مووکه سییک لادا.. له ته که باسیکی جهنگی (به نی قوره یزه) و هه لوه شانده ووه ی په یماننامه که له لایه ن جووله که کانه وه.

دووهم: پرپارو فه رمانه کانی خوا.

سییه م: (به نی قوره یزه) و گروپ وحیزبه کان.

بۆ دینی خوا کۆلنه ده ربه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: یا ایها النبی اتق الله * ئه ی په یامبه ر *! به رده وام به له سه ر ترسی خودا،. پیاوچاکیک له پیناسه ی ته قوادا ده ئی: ته قوا شه ویه هه تاده گه یته نووری خوا گوپرایه ل و به رفهرمان بی و، هیوات به پاداشتی فراوانی خواهه بی، وه هه رله به ر رووناکی (نووری) خودا له تاوان و تاوانکاری دووره وکه وای و، به رده وامیش ترسی سزاو تۆله ی خوات ببی * ولا تطع الکافرین والمنافقین * وه هه رگیز له بی باوه رو دوورووه کان گوپرایه لی مه که * إن الله کان علیما حکیما * چونکه خوا هه میشه زانایه کی دانایه، واته: زانایه به هه مووشت و زانینی شه دووری هه مووشتیکی داوه، دانایه له وتارو کرداریداو هه موو وتارو کرداری له جیسی خوی داده ئی، ده ی که وایه هه ر گوپرایه لی خوا بکه * ۲: واتبع ما یوحی إلیک من ربک * و شوینی شه پرپارو فه رمانه بکه وه له لایه ن په روه رداگارتوه وه حیت بۆده کری * إن الله کان بما تعملون خبیرا * چونکه به راستی خوا به رده وام به و کاروکرده وه ئیوه شه نجامی ده دن به ئاگیه و، هه ر به پیی شه ویش پاداش وتۆله تان ده دا * ۳: وتوکل علی الله * و له ته وای ئیش و کاره کانیشته تانه پشته به خوا به به سه ته * وکفی بالله وکبلا * و دیاره خواش بۆ چاودپیرو بریکارو پشتیوانی به سه.

(ئیبی جهری) و (ترمزی) ئه لئین: دوورووه کان گوتیان: پیغه مبه ر دوو دلی هه یه! جابۆ وه لامی شه بۆچوونه یه خوا فه رمووی: * ما جعل الله لرجل من قلبین فی جوفه * خوا له ناوه ناوو ده روونی هیچ مروقیکدا دوو دلی دانه ناوه، که وایه نابی دوو پیرو باوه ریش له تاکه دایکدا جیی بکریته وه.

هه لوه شانده ووه ی باوی به کوپ کردن (ته به ننی):

* ۴: وما جعل أزواجکم اللاتی تظاهرون منهن أمهاتکم * ژنانی هاوسه ریشته تان که ئیوه ده یان که نه دایکی خوتان و، پینان ده لئین: پشتی ئیوه وه ک پشتی دایکم وایه و له جیی دایکمان، هه رگیز به و قسانه نابنه دایکتان، واته: ته نیا به وتنی رسته ی (وه ک دایکم

بسم الله الرحمن الرحيم

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾ وَأَتَّبِعْ مَا يوحى إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَسْمَعُ لِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرًا ﴿٢﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣﴾ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ. وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ النَّسَى تَطَاهُرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ﴿٤﴾ ادْعُوهُمْ لِأَسْمَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا أَسْمَاءَهُمْ فَاخْرُجُوا مِنْكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوْلَاكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَا لَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥﴾ النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَى أُولِيَاءِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

۲/۵۸ پشتگیری هه رثم ماناو مه به سه ته ده کات، له مه درژتریش ثم باسی (ظیهار) له له سووره تی (موجاده له) دا دیت. * و ما جعل ادعاءکم أبناءکم * ته وانه ش که ئیوه داوای به کوپ بوونیان ده که ن و، به ناوی ئیوه وه بانگ ده کرین، خوا نه ی کردوونه ته کوپ ئیوه و، به وقسه یه نابنه کوپتان، به لکو هه رشتیکی سه رزاره کی و ده مییه. به ل... له سرده می نه فامیدا کوپ ئی و، ته وایان شه یینایه لای خویان و حوکی کوپ پشتی خویانیان ده دایه، ته نانه تی په یامبه ریش * پیش شه ووه ببی به په یامبه ر (زه ییدی کوپ حاریس) له ی کردبووه کوپ خوی! شه وسا قورئان هات و شه باوونه ریته جاهیلییه ته ی هه لوه شانده ووه دوو پاتیشی کرده وه فه رمووی: * ذلکم قولکم بأفواهکم * شه ووتان هه ر وته ی سه رزاره کی خوتانه و هه قیقه ته ی نییه، شه گینا شه وقسه یه بناغه و ناوه رۆکیکی نییه و، هه رگیز کوپ که سیش نابی به کوپ که سیکی دیکه، که سیش نابی به باوکی که س به وقسه یه کی سه رزاره کی، وه ک خوا له سووره تیکی تر دا ده فه رمووی:

(ماکان محمد أبا أحد من رجالکم... ۴۰/۳۳). (عه بدوللای کوری عومس) دهلی: ئیمه (زهیدی کوری حاریس) همان هر به نیوی (زهیدی کوری موحه ممد) هوه بانگده کرد، هتا ئایه تی: (أدعوهم لآبائهم..) هاته خواری. (فتح الباری: ۳۷۷/۸، موسلیم: ۱۸۸۴/۴) ﴿والله يقول الحق﴾ خواش هه میشه هر وتهی راست و دروست ئه لی وچی هه قه ئه وه به بیان دهکا ﴿وهو يهدي السبيل﴾ هه ئه ویشه به نده کانی خوئی رینوین دهکا بۆ رپی راست، جا که واته تۆش ئه ی موسلمان! تهنها گوپرایه لی ئه وه ﴿۵: أدعوهم لآبائهم هو أقسط عند الله﴾ هه به ناوی باوکی خوئیانه وه بانگیان بکه ن و نیویان بهرن، واته: مه لین: (زهیدی کوری موحه ممد)، به لکو بلین: (زهیدی کوری حاریس) ه، چونکه لای خوا هه ئه وه په سه ند و دادگه رانه یه ﴿فإن لم تعلموا آباءهم﴾ خو ئه گه ر باوکیشیانتان نه ده زانی هتا به ناوی باوکیانه وه بانگیان بکه ن ﴿فإخوانكم في الدين ومواليكم﴾ ئه وه برای ئایینی و دوستان، ئه گه ر موسلمان بن، وه خو شه ویست و مه ولاتان، واته: پاش ئازاد بوونی له کزیله یی ده بی بلین: فلانه که سی مه ولام!، بویه بۆ دوایی په یامبه ر ﴿به زهیدی ده گوت: تۆ براو مه ولای ئیمه ی: (أنت أخونا ومولانا) (فتح الباری: ۵۷۰/۷).﴾ و لیس علیکم جناح فيما أخطأتم به ﴿خو ئه گه ر به هله جاریکیش بانگتان لی کردبن، زمانتان و راهاتی، ئه وه هیچ قه یناکاو گونا هیکتان ناگات له وه هله دا ﴿ولكن ما تعددت قلوبكم﴾ به لکو گوناح له وه دایه که ئه گه ر به دله وه وه بده ست ئه نقه ست ئه و کاره بکه ن و نیویان بهرن به غه یری باوکیان. ﴿وكان الله غفورا رحیما﴾ خواش هه میشه گوناح پۆشه، دلۆقان و میهره بانه.

پیغه مبه ر بۆ موسلمانان له خوئیان فهرزتره و، هاوسه ره کانیشی دایکیان:

﴿۶: النبي أولى بالمؤمنين من أنفسهم﴾ په یامبه ر ﴿به پرواداران له خودی خوئیانی له پیشتره، له هه موو کارو باریکی دین و دونیادا، وه هه رگیز پی خۆش نه بووه موسلمانان تووشی هیچ جوړه به لاو نه هه مه تیگ ببن، هه موو کاتیش هه ولی داوه به ره و خپرو چاکه بچن وخوئی به بریایان داناوه، دیاره که ده بی موسلمانانیش هه ر ئه و بریار و حوکمیان بۆ بدا و، هه ر قسه ی ئه ویش بیسن، وه ک خوئی له فهرمووده یه کدا ده فرموئی: ((أنا أولى بكل مؤمن من نفسه، فأیما رجل مات وترك ذینا فإلی، ومن ترک مالا فلورثته)). واته: من به خودی موسلمانانه وه له خوئیان بۆ خوئیان نزیکترم، جا هه رکه سی به قه رزاری مرد، قه رزه که ی له سه ر منه

و، من ده نیژیم، هه رکه سی کیش مردو مال و سامانی لی به جیما، ئه وه بۆ میراتبه رانی خوئی ده بی. ئه م فهرمووده یه باشترین به لگه و نیشانه ی دلسوژی ئه و پیغه مبه ره ﴿نیشان ده دات به رامبه ر به ئومه ته که ی. پیشه و (ئه حمده) و (ئه بوو داوود) ریوایه تیان کردوه. ﴿وأزواجه أمهاتهم﴾ و ژنه کانیشی دایکیان، پیوسته وه ک دایکی خوئیان ریز و حورمه تیان لی بنین. واته: له ریزگرتن و حه رامی ماره کردونیاندا وه ک دایکیان، به لام له ته ماشاکردن و خه لوه ت و.. هتد ده بی وه ک ژنانی تر مامه له یان له گه ل بکریت ﴿وأولوا الأرحام بعضهم أولى ببعض في كتاب الله من المؤمنين والمهاجرين﴾ و له کتیبی خوادا (لوح المحفوظ)، و انوو سراه که میراتی هیندی له هیندی به هوئی خزمایه تی نه سه بی، له خه لکانی تری نیو پرواداران و کۆچکه ران له پیشتره، به لی.. له سه ره تای ئیسلامه وه به هاویه یمانی و به موسلمانانه تی و پروابوون به دینی خوا، میراتیان له یه کتر ده برد، جا له دواییدا له ناو موسلماناندا ئه و حوکمه یه —وه کو (ئیبن عه بباس) ده لی— هه لوه شایه وه و چوویه وه سه رباری واقعی خوئی. ﴿إلا أن تفعلوا إلى أولئکم معروفا﴾ سا مه گه ر له گه ل خزم و دوستاندا پیاوته ی و چاکه یه ک بکه ن و شتیکیان بده نی ﴿کان ذلک فی الکتاب مسطورا﴾ میرات بردنی خزمان له یه کتر میرات نه بردنی کافر له موسلمان، ئه مه له قورئانی پیروژدا تۆماره و نوو سراه وه ده بی کاری پی بکری.

خوا په یمانی له پیغه مبه ران سه ند:

﴿۷: وإذ أخذنا من النبيين ميثاقهم﴾ ئه و کاته وه بیڕ بیته که ئیمه په یمانمان له پیغه مبه رانی پیش تۆ وه رگرت که: هه لسن به ئه رکی سه رشانی خوئیان و به باشی به رنامه که ی خوا رابه گیه نن ﴿ومنک ومن نوح وإبراهيم وموسى وعيسى ابن مريم﴾ و به تاییه تی له تۆ —ئهی موحه ممد ﴿!— و له (نوح و ئیبراهیم و موسا و عیسا ی کوری مه ریم — سلاویان له سه ر بییت) ﴿وأخذنا منهم ميثاقا غلیظا﴾ و بۆ ئه مه ش په یمانیکی به توه و توندو مه حکه ممان لی وه رگرتن، دیاره په یمانی پیغه مبه ران له په یمانی خه لکانی تر گرنگتره، هه ر بویه له م ئایه تانه شدا: ﴿وإذ أخذ الله ميثاق النبيين لما آتیتکم من کتاب وحکم ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم لتؤمنن به ولتنصرنه..﴾ ۸۱/۳، (شرع لکم من الدین ما وصی به نوحا والذی أوحینا إلیک وما وصینا به إبراهیم وموسى وعيسى أن أقيموا الدین ولا تتفرقا فیه.. ۱۳/۴۲) ئه و ماناوا مه به سه ته دوویات کراوه ته وه ﴿۸: لیسأل الصادقین عن صدقهم﴾ تا خوا له روژی قیامه تدا له راستگوویی راستگوئیان (واته: پیغه مبه ران) بپرسیت: سه باره ت به گه یاندنی

ته‌رموونکردنی بروداران و هه‌لوئستی دوورووه‌کان:

۱۱: هنالک ابتلی المؤمنون ﴿۱۱﴾ لهو جیگاو شوینه‌دا بروداره‌کان که‌وتنه ژیر تاقی کردنه‌وه، واته: ئەو کاره‌یه تاقی کردنه‌وه‌بوو بۆیان، بۆ ئەوهی مروۆی دلسۆزو راستگۆو، مروی دووروو ناله‌بار

جەنگە‌کە‌ی خەندەق:

ئینجا ده‌چیته سه‌ر باسی جه‌نگی چال (خندق-ته‌حزاب) و ده‌فه‌رموی: ﴿۹﴾ یا ایها الذین آمنوا اذکروا نعمة الله علیکم ئە‌ی گه‌ل خاوه‌ن باوه‌ر! به‌رده‌وام یادی نیعمه‌ت و به‌خششی خوا بکه‌نه‌وه به‌سه‌رتانه‌وه ﴿۱۰﴾ اذ جاءکم جنود ﴿۱۱﴾ ئە‌وه‌ده‌مه که له‌شکرێکی فره‌گه‌وره هاته سه‌رتان، واته: له‌روژی (خەندەق) دا، که له‌ناو تیره‌کانی عه‌ره‌ب وجوو له‌که‌دا (۱۲) هه‌زار جه‌نگاوه‌ر ئاماده‌ کرابوو، جاکاتی ئە‌و ده‌نگ و باسه‌ گه‌یشته په‌یامبه‌ر ﷺ، ئە‌ویش خه‌ی‌را مه‌شوه‌رتی له‌گه‌ل هاوه‌لان کرد چی بکه‌ن باشه‌! جا له‌سه‌ر راو بۆ چوونی (سه‌لمان) ی فارسی -که‌شاره‌زایی له‌نه‌خشه‌و پلانی فارسه‌کان هه‌بوو- سه‌ربازگه‌یه‌کیان دروست کردو چالێکیان له‌نیوانیاندا لێ‌دا، ئە‌وجار (سێ هه‌زار) سه‌ربازی موسلمان کۆبوو په‌وه‌و رووبه‌رووی ئە‌و له‌شکره دوازه هه‌زار که‌سه‌یه وه‌ستان و، موسلمانه‌کان ترسی تێکشانیان لێ‌نیشت و، هه‌زارو یه‌ک حیسابیان بۆ ئە‌نجامی خۆیان و جه‌نگه‌که ده‌کرد ﴿۱۳﴾ فارسلنا علیهم ریحاً وجنوداً لم‌ تروها ﴿۱۴﴾ ئە‌وسا ئیهمه‌یش له‌وکاته زۆر ترسانا که‌دا (با) یه‌کی زۆر توندو ساردمان نارده سه‌ریان، هاوڕی له‌گه‌ل کۆمه‌لی سه‌ربازی فریشته‌دا که ئیوه نه‌تان دیتن، ده‌ره‌نجام هه‌رچی چادرو مه‌نجه‌ل و دیزه و گۆزه‌یان بوو تێک‌ویێک شکاو سه‌روخوار بوو په‌وه‌و خۆیشیان به‌په‌له هه‌له‌هاتن، ئە‌مه‌یه که پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی ((نَصْرْتُ بِالْصَّبَا، وَأَهْلَكَ عَادَ بِالذَّبَرِ)) (فتح الباری/ ۶۰۴) ﴿۱۵﴾ وکان الله بما تعملون بصیراً ﴿۱۶﴾ وه‌ خوا هه‌موو کات بپنایه به‌و کاروکرده‌ویه، ئیوه ئە‌نجامی ئە‌ده‌ن، وه‌کو خەندەق لێ‌دان و ددان به‌خۆ‌دا گرتن و.. هتد ﴿۱۷﴾ اذ جاؤکم من فوقکم ومن أسفل منکم ﴿۱۸﴾ که‌دوژمن له‌لای سه‌روو، له‌لای خوارو تانه‌وه بۆتان هاتن، واته: له‌ خۆره‌لات و خۆرئاوای شاری (مه‌دینه) وه‌ هه‌رشیان هه‌نایه سه‌رتان و ئابلقه‌ دران ﴿۱۹﴾ و اذ زاغت الابصار ﴿۲۰﴾ و ئیتیرگش چاوێ کلامۆله‌ق بوو و، له‌ روانینی‌باری ئاسایی خۆی ﴿۲۱﴾ وبلغت القلوب الحناجر ﴿۲۲﴾ وه‌هه‌موو دلیکیش له‌ترسدا گه‌یشته گه‌روو، هاوه‌لان به‌پیغه‌مبه‌ریان گوت: دۆعايه‌ک هه‌یه بۆ ئە‌م سات و کاته بپلێن؟ فه‌رموی: بلین: ((اللهم استر عوراتنا، وآمن روعاتنا)). ﴿۲۳﴾ وتظنون بالله الظنونا ﴿۲۴﴾ و ئیوه‌ش گومانی زۆری جو‌راو جو‌رتان به‌ خوا ده‌برد!

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿۱﴾ لَيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا ظَنُّهُ ﴿۲﴾ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿۳﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَكُمْ جُنُودُهُ فَازْسَلُّوا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿۴﴾ إِذْ جَاءَكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظَّنَّنَا ﴿۵﴾ هٰذَا الَّذِي اُنْبِئْتُكُمُوهُ وَزَلَّوْا زَلْزَلًا شَدِيدًا ﴿۶﴾ وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿۷﴾ وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ إِنَّا لَهُمْ لَأَعْتَابُ ﴿۸﴾ وَجَاءُوا وَسْتَمْتُوا قَرِيبٌ مِّنْهُمْ النَّبِيُّ يَقُولُونَ إِنَّا بِكُمْ لَكَافِرُونَ ﴿۹﴾ وَمَا هِيَ بِأَعْتَابٍ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ﴿۱۰﴾ وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّسُوا بِهَا إِلَّا لَيْسِيرًا ﴿۱۱﴾ وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤَلَّفُ لَكُمْ الْإِنْدِثَرُ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ﴿۱۲﴾

له‌یه‌ک جیابینه‌وه ﴿۱﴾ و زلزلوا زلزالا شديدا ﴿۲﴾ وه‌ ته‌کانیکی زۆر سه‌ختیان خواردو که‌وتنه چرکه چرک و، زۆر به‌ توندی حالیان تێک‌چوو و که‌وتنه وه‌زعیکێ ناهه‌مواره‌وه، واته: ده‌ت‌گوت زه‌وی له‌ژیر پێنانه‌وه ده‌له‌رزێ و ده‌ته‌قیته‌وه ﴿۳﴾ ۱۲: واذ يقول المنافقون والذين في قلوبهم مرض ﴿۴﴾ بپیر بپننه‌وه‌وکاته‌ی دوورووه‌کان وه‌وانه‌ش دلیان نه‌خۆش بوو ئه‌یان‌وت: ﴿۵﴾ ما وعدنا الله ورسوله الا غرورا ﴿۶﴾ ئە‌و به‌لێنه‌ی خه‌واو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی پێیان‌داین به‌ سه‌رکه‌وتن، هه‌ر فریودان وه‌خشته‌بردن بوو بۆمان! واته: به‌لێنی به‌ سه‌رکه‌وتنی به‌سه‌ر (فارس و رۆم) دا پێ‌داین، که‌چی وائیستا که‌سێک ناتوانی به‌ئاسانی سه‌رئاوێکیش بکات. (أسباب النزول/ للسيوطي). ﴿۷﴾ ۱۳: واذ قالت طائفة منهم ﴿۸﴾ ئە‌و کاته‌ش وه‌بیربپننه‌ که‌ ده‌سته‌یه‌ک له‌دوو‌رازه‌کان وتیان: ﴿۹﴾ يا اهل يثرب لا مقام لكم ﴿۱۰﴾ ئە‌ی خه‌لکی مه‌دینه! ئە‌مه‌ جێ و شوینی مانه‌وه نییه بۆ ئیوه، ئە‌ر هه‌ر لێره بپننه‌وه، له‌وانه‌یه هه‌موو تیا‌بچن ﴿۱۱﴾ فارجعوا ﴿۱۲﴾ ده‌سا

هتا نه کوژراون بگهړینه وه بؤ ناوشارو، دهست له (موحه ممد) و
 هاوه لانی هه لگرن. (ثیبین عه بباس) نه ئی: جوو له که کان به
 (عبدوللای کوری ثوبه ی) یان گوت: له بهرچی خوتان به دهستی
 (نه بوو سوفیان) و هاوړییانی نه و به کوشت نه دهن! ده بگهړینه وه
 بومه دینه، ئیمه یش له وین چاوه پروانتان نه بین، نه وسائهم
 ثایه تی: (واذ قالت طائفة منهم..) هاته خواری. و یستأذن فریق
 منهم النبی: دهسته یه کیشیان (هوزی به نی حاریسه) بؤ خو
 دزین هوه ده هاتن مؤله تیان له په یامبه ر ځکه ده خواست ځکه یقولون
 ان بیوتنا عورة و ده یان وت: ماله کانمان بئی پاریزه وه که سمان
 دانه ناوه ناگای لییان بئی، جا له بهر نه وه هر ده بئی بگهړینه وه
 پاسه وانیان بکه یان! و ماهی بعورة ځو له راستیشدا درو یان
 کردو بئی پاریزگار نه بوون، به لکو له جیگه ی مه حکمه دا بوون ځکه ان
 یریدون لا فرارا ځکه هر نه یانه وئ له گور په پانی جیهاد هه لیین
 و خو بدزن هوه و رابکه ن ۱۴: ولو دخلت علیهم من أقطارها
 نه و نه دیش ترستوکن، نه ر له شکری دوژمن له لاوله ولای
 مه دینه وه هاتبا یه ته سهریان ځکه ثم سئلوا الفتنة لأتوها وما تلثوا
 بها إلا سیرا پاشان داوای هه لگه رانه وه یان له دین لی کردبان،
 وه لامیان ده دانه وه، که میک نه با پیوه ی نه دمه مانه وه ۱۵: ولقد
 كانوا عاهدوا الله من قبل لا یولن الأذبار ځو زووتریش - پش
 روودانی جهنگی خه ندهق ودوای جهنگی به در - په یمانیان به خوا
 دابوو که هه رگیز له گور په پاندا پشت له دوژمن هه لنه که نه و نه به زین
 که چی درو یان کرد ځکه وکان عهد الله مسئولا دیاره په یمان بهستن
 له گه ل خوا دا، لیبر سیینه وه ی هه یه و لیسی به رپرس دهن ۱۶:
 قل لن ینفعکم الفرار إن فررتم من الموت أو القتل ځکه پی یان بلئ:
 نه ی موحه ممد ځکه نه ر ئیوه بتانه وئ له مردن، یان له کوشتن
 هه لیین و رابکه ن، هه له اتان سوودتان پی نابه خشئ ځکه و اذا
 لاتمعون إلا قلیلا ځکه نه گه ر سوودیشتان پی ببه خشئ، هه رکه میک
 ده ژین ورا ده بویرن، ئیتر سه رنه جامتان هه ر مردنه و ده گهړینه وه
 لای خومان ۱۷: قل من ذا الذی یعصمکم من الله پییان
 بلئ: باشه! نه وه کییه ده توانی په ناتان بدا له خواو، له به رامبه ر
 ئیراده ی خزیه وه بتان پاریزی؟ ځکه ان اراد بکم سوء او اراد بکم
 رحمة ځکه نه ر ویستی ناخوشییه کتان تووش بکات، یان ویستی
 خیر و چاکه یه کی بوو پیتان ځکه ولا یجدون لهم من دون الله ولای ولا
 نصیرا ځکه ناشکرایشه بیجگه له خوا، نه و دووړو وانه هیچ دوست
 ویا رمه تیده ریکیان دهست ناکه وئ، که بتوانی نه هیلی ځکه ۱۸: قد
 یعلم الله المعوقین منکم بئی گومان خوا به چاکي نه وکه سانه تان
 ده ناسیت که کوسپ و ته گه ر ده خه نه به رده م جیهادی مواهی دان

و القائلین لأخوانهم هلم إلینا و نه وانه ش که به براکانی خو یان
 ده لین: و نه لای ئیمه و واز له موحه ممد و هاوه لانی بین و، خو
 مه دهنه کوشت ځکه ولا یاتون البأس إلا قلیلا ځکه نایه نه جهنگه وه
 که میک نه بئی ۱۹: أشحة علیکم ځکه به رامبه ر به ئیوه ش زوړ
 رزوو بئی هیمه ت و پیسکه ن و، قه تیش حز به سه رکه و تننتان ناکه ن
 ځکه فاذا جاء الخوف رأیتهم یظرون إلیک ځکه جاکه ترس و بییمیش
 پیش هات وجهنگ دهستی پی کرد، ده یان بینی به جوړی ته ماشات
 ده که ن ځکه تدور أعینهم ځکه چاوه کانیان له کالاندا ده سووړیته وه و
 سپی هه لده گه ریث ځکه کالذی یغشی علیه من الموت ځکه وه که سی:
 له ترسی مردن بیووش بوو بی، واته: نه وکه سه ی که له حال خویدا
 بیث چون چاوه کانی سپی و ده رده گه ری و نه بله ق ده بی، نه وانه ش
 له ترسا وایان لی دیت ځکه فاذا ذهب الخوف سلقوكم بألسنة حداد ځکه
 جا هه رکه ترسه که چوو ونه ما، لیتان ده دهن به زمانه تیژه که یان
 و، داوای به شه غه نیمه تی خو یان تی ده که ن! ځکه أشحة علی الخیر ځکه
 له گه ل نه وه شدا که به ته مای غه نیمه ت و تالانه که ن، له به رزو دبی و
 چروکی و چکوو سییان، هه رگیز له ده سیان خیر ناکه و پته وه ځکه
 أولئک لم یؤمنوا ځکه نه وانه هه رله به رته دتا بروایان نه هیناوه،
 بویه ئیستا نه وه حال یانه ځکه فاحط الله أعمالهم ځکه ئینجا له به رته وه
 خواش کاره کانیان ی پووجه ل کردو ته وه ځکه وکان ذلک علی الله
 یسیرا ځکه دیاره نه وه ش بؤ خوا کاریکی ئاسانه ۲۰: یحسبون
 الأحزاب لم یذهبوا ځکه نه و حزب و گروویانه - نه و نه د ترستوکن -
 و ده زانن که هیشتا سو پای گروویه کان له ده وروو به ری مه دینه دا
 ماوه نه رویشتون، خو رویشتبوون و گه رابوونه وه ځکه وإن یأت
 الأحزاب یودوا لو أنهم بادون فی الاعراب ځکه خو نه ر بوجاریکی
 تر له شکری نه و گروویانه بین ه وه سهریان ثاوات ده خوازن که له ناو
 عه ربه ده شته کییه کاند باووبان و نه هاتنا یه جهنگه که وه، هتا
 تووشی نه و نازارو ترسه نه بوونایه ځکه یسألون عن أنبائکم ځکه و
 هه ر له ویش هوه له دهنگ و باسی ئیوه یان پرسیا ځکه ولو كانوا فیکم
 ما قاتلوا إلا قلیلا ځکه خو نه گه ر له ناو ئیوه شدا بوونایه - کاتی
 که جهنگ هه لده گیرسا - که میک نه با جهنگیان نه ده کرد، چونکه
 ترستوکن و گیان خو شه ویستن.

پیغه مبه ری خوا سه رمه شقه بؤ موسلمانان:

۲۱: لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة ځکه به راستی
 په یامبه ری خوا چاکترین نمونه ی ریک و پیکی و سه رمه شقه
 بو تان، ده سا ئیوه ش له دلسوزی و سیاسه تی و جیهادی و ئارامی
 و ته قوای و ته وای بواره کانئ ژياندا چاوی لی بکه ن و به داویدا بچن

ويعذب المنافقين إن شاء أو يتوب عليهم ﴿٣٣﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٣٤﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٣٥﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٣٦﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٣٧﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٣٨﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٣٩﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٤٠﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٤١﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٤٢﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٤٣﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٤٤﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٤٥﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٤٦﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٤٧﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٤٨﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٤٩﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٥٠﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٥١﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٥٢﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٥٣﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٥٤﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٥٥﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٥٦﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٥٧﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٥٨﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٥٩﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٦٠﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٦١﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٦٢﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٦٣﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٦٤﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٦٥﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٦٦﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٦٧﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٦٨﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٦٩﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٧٠﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٧١﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٧٢﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٧٣﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٧٤﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٧٥﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٧٦﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٧٧﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٧٨﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٧٩﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٨٠﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٨١﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٨٢﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٨٣﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٨٤﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٨٥﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٨٦﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٨٧﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٨٨﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٨٩﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٩٠﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٩١﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿٩٢﴾ ثم رزقهم من الإبل ما يشاءون ﴿٩٣﴾ ثم رزقهم من الحمير ما يشاءون ﴿٩٤﴾ ثم رزقهم من الخيول ما يشاءون ﴿٩٥﴾ ثم رزقهم من البغال ما يشاءون ﴿٩٦﴾ ثم رزقهم من الماعز ما يشاءون ﴿٩٧﴾ ثم رزقهم من الغنم ما يشاءون ﴿٩٨﴾ ثم رزقهم من البقر ما يشاءون ﴿٩٩﴾ ثم رزقهم من الأبقار ما يشاءون ﴿١٠٠﴾

﴿ لمن كان يرجوا الله واليوم الآخر ﴾ به تايبه تی بو شه وکسه ، که به ته مای خواو روژی دوايييه ﴿ و ذکر الله كثيرا ﴾ يادی خواش زور دهکا . ئينجا هه لويستی موسلمانان کان له جهنگی گروپه کاندراوون دهکاته وه ده فرموی : ﴿ ولما رأى المؤمنون الأحزاب ﴾ جاکه برواداران شه وهه موو له شکرو دهسه لاتهی حيز به کانيان چاوکرد که به رهو پرويان ده هاتن بومه دينه ﴿ قالوا هذا ما وعدنا الله ورسوله ﴾ گوتيان : شه هه ره شه به لينه بوو که خواو په يامبه ره که ی پنيان دايان ، واته : له پيشه وه به لينيان پي دايان به روژه دژوارو سه خته کان ، له پاشان به ياريدهدان و سه رکه وتن ﴿ وصدق الله ورسوله ﴾ خواو په يامبه ره که ی راستيان فرمويه . (ثيبن عه بيباس) ده لي : مه به ست به و نايه ته شه که له سووره تی (به قهره) دايه وه ده فرموی : ﴿ .. مستهم البأساء والضراء وزلزلوا حتى يقول الرسول والذين آمنوا معه متى نصر الله ألا إن نصر الله قريب ﴾ . هه ربو هه مان مانا مه به سته ﴿ وما زادهم إلا إيمانا وتسليما ﴾ شه و رووداوه که به وجوره پيش هات ، باوه درداره کان پتر باوه رو ملکه چييان زيادی کرد ، جه ماوه ري زاناکان شه نايه ته - وه کو نايه ته کانی تري له وجه شه - ده که نه به لگهی زياد بوونی ئيمان و باوه . شه وه هه لويستی دوو رازه کان بوو ، ئينجا بو ديار يکردي هه لويستی ئيمانداره کان ده فرموی : ﴿ ٢٣ : من المؤمنين رجال صدقوا ما عاهدوا الله عليه ﴾ له ناو شه و برواداران شه دا پياوای و ايان هه بوو ، شه و په يمانه ی به خوايان دابوو ، راستيان له گه ل کردو ، زور به باشی پابه نديشبوون پنييه وه و ، کاتيکيش که وتن جه نگو وه مه رده نه جه نگیان کرد ﴿ فمنهم من قضى نحبه ﴾ ئينجا بوو شيان نه زرو په يمانی خو ی برده سه رو ، جه نگاوه رانه جهنگی کرد تاشه هيدکرا ﴿ ومنهم من ينتظر ﴾ هه شيان بوو هه ردهم چاوه روانی شه هيدی بوو له ربی خوادا ﴿ وما بدلوا تبديلا ﴾ به هيچ جوړيکيش کلا نه بوون و په يمانی خو یان نه گوړی . (نه نه س) ده لي : مامم له بهر شه که له (به دن) دا ناماده نه ببوو ، خو ی زور به زيانه مند داده ناو ، برپاری دا به خوا که له جهنگی ناينده دا جي ده سی ديار بيت بو ئيسلام و ، قاره مانبييه تی خو ی بنويئي ، جا که جهنگی خنده ق پيش هات ، بي دوو سي چوپيه جهنگه که وهو ، قاره مانانه جيهادی خو ی کردو ، پاشان شه هيدبوو ، نه نه س ده لي : که ته ماشا مانمان کرد ، ده بينين (٨٣) بريني پنييه وه وای لي کرابوو ، پوورم گوئی : به نيشانه ی سه ر په نجه کانیا ناسيمه وه ، شه و جا شه نايه ته ی : (من المؤمنين رجال صدقوا ما عاهدوا الله عليه ..) بو قه دردانی شه و کاره ی مامم هاته خواری ﴿ ٢٤ : ليجزى الله الصادقين بصدقهم ﴾ بو شه وه له نه جامدا خوا پاداشی راستگو يان بداته وه به هو ی راستگو يان

خوا دوژمنانی تيک شکانه:

﴿ ٢٥ : ورد الله الذين كفروا بغيظهم ﴾ بي پروا کانيش - که هاتبوونه دهو رو به ري مه دينه بو سه رکو تکردي موسلمانان - خوا دای به پوزه يانداو به دي پر له رق وقينه وه گيرانييه وه ﴿ لم ينالوا خيرا ﴾ و هيچ به هره يه کيشيان ده ست نه که وت ﴿ وكفى الله المؤمنين القتال ﴾ ويړای شه وش له گوړه پانی جهنگدا ، خوا موسلمانان کانی پاراست و بي نيازی کردن له جهنگی شه رفروشان ، شه وه بوو ، باو گه رده لولويکی نارده سه ريان و ، فريشته شه هاته گوړه پانه وه پشتگيري لي کردن شه وان تيک شکان ﴿ وكان الله قويا عزيزا ﴾ دياره که خوا هه ميشه به هيژه بو توله وه رگرتن له دوژمن ، زوريش زال و به دهسه لاتيه ، بو په يامبه ر ﴿ ففرموى : (لا إله إلا الله وحده ، ونصر عبده ، وأعز جنده ، وهزم الأحزاب وحده فلا شيء بعده) ﴾ (بوخاری وموسليم) . ، وه فرموی : ﴿ اللهم مُنْزِلَ الْكِتَابِ ، سَرِيعَ

له نایه تی (۲۵) ی ثم سووره ته دا رای ته گه یه نی- پورتی شکاندن
وبه سه رشوری گه پانه وه، جا له م داستانه شدا ثم په ندو وانانه
وهرده گیردرین:

یه که م: بی ثاکامکردنه وهی ته وای هه وله کانی دوژمن وتیکشکانی
گه وره ترین سوپاو هیزیان.

دووم: دهرکه وتنی دووړووه کان و گزی وخیانه تیان له ناو خۇدا.

سییه م: قهره بووکردنه وهی تیکشکانه که ی ثوحد.

چواره م: پرکردنی دلی دوژمن له ترس ویم.

پینجهم: به ریزبونه وهی وری موسلمانان و گه شه کردنی باوه ریان
به و رووداوهی گوره پانه.

شه شهم: سه قامگیر بوونی دهسه لاتی په یامبه ر ښه دهره وه و
ناو وهی مه دینه.

حه و ته م: زمینه سازبوو بو پاکسازی مه دینه له خرابه کاری
جووله که ی (به نی نه زین) و، جووله که ی (به نی قوره یزه). چوونکه
له مه دینه دا سی دهسته جووله که هه بوون: (به نی قوره یزه، به نی
نه زیر، به نی قهینوقاع) هه رسیکه شیان کاتی خوی په یمانیان به
په یامبه ر ښه دابوو: که له گهل دوژمنی نه ودا هاوکاری وسیخووری
نه که ن، به لام (به نی قهینوقاع) له سالی دووه می کوچی و، (به نی
نه زین) له سالی چواره می کوچیدا، هه ریه که یان به بیانویه ک
په یمانی خوی هه لوه شانده وه و دهره نجام دهستیان کرده روو به روو
بوونه وه، ټینجا پیغه مبه ر ښه بو یه کلاکردنه وهی جه نکه که،
به فهرمانی خوا- هاوه لانی کوکرده وه و فهرمووی: ده بی هه ر
نه مرو پیش نویژی عه سر به ره و (به نی قوره یزه) بکه ونه ری و هه ر
له ویش نویژه که تان بکه ن، ثم فهرمووده ی ((لا یصلین أحد منکم
العصر إلا فی بنی قریظه)) نه و مانا مه به سته دهبه خشی، نه و جا
موسلمانان کانش به په له ناماده بوون و پیش خورثاوا بوون، قه لا
مه حکمه کانیان لی گه مارو دان، نه و جا پاش (۲۵) روژ گه مارو هه موو
خویان به دهسته وه داو ته سلیم بوون، دیاره هه رله وپاکسازی به شدا
دهسته یه کیان کوژان و، دهسته یه کیان دیل کران. (قطع دابر القوم
الذین ظلموا والحمد لله رب العالمین).

جهنگی جووله که ی به نی قوره یزه:

۲۶: وأنزل الذین ظاهروهم من أهل الكتاب من صیاصهم
هه ر نه و خواجه که توانی دووړووه کان ثاوا لی بکات. توانی
خاوه نامه کانش- که پشتوانی یان له وانه ده کرد- له قه لا وباره گاکانیان
دابه زینیتته خواری، واته: جووله که کانی (به نی قوره یزه)- که
له ناو مه دینه دا یارمه تی دووړووه کانیان ده دا- ټیکشکان ښه و قذف

الحساب، إهزم الأحزاب، اللهم اهزمهم وزلزلهم)) (متفق علیه).
به لی جهنگی ته حزب: سالی پینجهم می کوچی روویدا، هه که یشی
نه وه بوو که جووله که کانی (به نی نه زین) چوونه مه که که له گهل
قوره یشدا وتویژیان کردو هه لیان نان بو به گزا چوونی په یامبه ر ښه
وه ناماده یی وپشتگیری خوشیانیان بو دهر برین ودهست خه رویان

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن
قَضَىٰ نَجْبَهُ، وَمِنْهُمْ مَن يَنْظُرُ وَمَا بَدَلُوا تَبْدِيلًا ﴿٢٥﴾ لِيَجْزِيَ
اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِن شَاءَ
أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٦﴾ وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِعَيْثِهِمْ لَمْ يَأْتُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ
وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٧﴾ وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ
فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٨﴾ وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ
وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطْغُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا
غَنِيًّا قَدِيرًا ﴿٢٩﴾ تَبَايَأَ الَّذِينَ قَالُوا زَوْجَكِ لَا يُغْنِيكَ عَنْكَ
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّتْهَا لَكُمْ أَلَمْ يُعْطِكُمْ أَتَسْرَحُونَ
سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٣٠﴾ وَلَنْ تُغْنِ عَنْكُمْ ثَرْوَتُكُمْ أَلَمْ تُؤْكُلُوا مِنَ الدَّارِ
الْآخِرَةِ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣١﴾
يَنْسَاءَ اللَّيْلِ مِنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ يُضَعَّفُ
لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣٢﴾

کردن که تا ناخر دلوی خوی نه گه لیان بن، پاش نه وانش
سه ردانی هوژی (غه ته فان) یان کرد بو هه مان مه به ست، نه وانش
له گهل هاوپه یمانه کانیان، وهک (به نی نه سده) و (به نی سوله می)
ریک که وتن بو نه وهی به یه ک دهست له موسلمانان بده ن و، ټیتر
هه تا هه تیه زیندوو نه بنه وه!! په یامبه ری خوایش ښه نه جوومه نی
راویژی نه وده مه ی کو کرده وه بو مه شوړه ت، به لام پیش نه وه
له سه ر پیشنیازی سه لمانی فارسی خنده قیگی قوول به دهووری
مه دینه دا لیڈرا، بویه نه و جه نکه ش ناوانگی به جهنگی خنده ق
(چال) دهر کرد. به راستی نه و روژه بو پرواداران روژیکی زور سخت
بوو، چوونکه له لایه که وه (دوازه هه زار) جهنگاوه به نه وپه ری
دهسه لاتی جهنگییه وه هاتبوونه سه ریان، موسلمانان کانش ته نها
(سی هه زار که س) بوون له گهل که می ژماره یان وخرابی هوپه کانی
جهنگییان، ټیتر دووړووه کانی ناو شاری مه دینه ش با بوهستی
چ هه راو پروپالانته یه کیان نایه وه، به لام خوی گه وره- وهک

ههركامیكتان كاریکی دزیوی ئاشکرای لی روویدا، واته: کاریکی وابیست دلی په یامبهړ ۴۴ زویربکات وبیی فرمانی ئه و بیت وهك (ئیبین عه بباس) دهلی. ﴿ یضاعف لها العذاب ضعفين ﴾ باچاك بزانییت دوو به رابه ر سزاو جه زربه دهری، زیاد له ژنانی خه لکی، چونکه ئیوه خاوهنی ئه و پله به رزن و، ژنی په یامبهړن، دیاره تاوانیشتان دوو به رابه ر ۴۵ وکان ذلک علی الله یسیرا ﴿ ئه ویش بۆ خوا ئاسانه.

کۆتابی جزمی ۲۱، (ولله الحمد والمئه)...

﴿ ۳۱: ومن یقت منکن لله ورسوله وتعمل صالحا ﴾ ههركامیكتان به رفهرمان و ملکه چی بۆخواو په یامبهړه کی بکاو، کاروکردهوی چاکیش ئه نجام بدا ﴿ نؤتها أجرها مرتین ﴾ ئه وه پاداشتی دوو به رابه ری ئه دینه وه ﴿ وأعتدنا لها رزقا کریمًا ﴾ و رۆزییه کی باش و به نرخی له به هه شتدا بۆ ئاماده ده که یین.

هاوسه ره کانی پیغه مبهړ وهك ژنانی تر نین:

﴿ ۳۲: یا نساء النبی لستن كأحد من النساء ﴾ ئه ی ژنانی په یامبهړ! ۴۶ هه رگیز ئیوه وهك هیچ یه کی له ژنانی تر نین ﴿ إن اتقین ﴾ ئه گه ر ئیوه له خوا بترسن، بی شک حیساب و پاداشتان زۆرو فراوانه ﴿ فلا تخضعن بالقول ﴾ ده سا له گه ل نامه حره مدا قسه به نه رمی و ناسکی و نازه وه مه کهن، واته: له کاتی و ته و گوفتاردا دهنگتان نه رم و ناسک مه کهن له گه لیاندا ﴿ فیطمع الذی فی قلبه مرض ﴾ نه وه کو ئه و که سه ی که دلی نه خوشتی (خراب و به دره وشتی) تیدیاه، ته ماح بیگری و بوروژیت ﴿ وقلن قولا معروفا ﴾ ئه بی ئیوه هه میشه قسه ی چاک و شیوا بکهن، وله گه ل نامه حره مدا و قسه نه کهن، که له گه ل میردی خوتاندا ده ی کهن، ئاشکرایه ئافره تان و ژنانی موسلمانیش له م حوکه مدا، هاو به شی ژنه کانی پیغه مبهړن، واته: هه ر ئاراسته و فره مانیک بۆ ئه وان دهرجوو، بی شک بۆ ئه مانیشه.

وهك ده ورانی زووی نه زانی پیئشوو خه ملی خوتان نیشان مه ده ن:

﴿ ۳۳: وقرن فی بیوتکن ﴾ (ئه ی ژنانی پیغه مبهړ!) ده بی ئیوه له ماله کانی خوتاندا بسره ون وئوقره بگرن، واته: بی کاری پیویست له مال دهر نه چن ﴿ ولا تبرجن تبرج الجاهلیة الأولى ﴾ نابی ئیوه وهك سه رده می جاهیلییه تی زوو، زینه ت و جوانی خوتان بۆ پیوان دهر بخن، ئه وه بوو ژنانی ئه وسه رده مه، بی کاری پیویست له ماله وه دهر ده چوون و جوانی وزینه تی خوینیشیان دهر ته خست!

فی فلوبهم الرعب ۴۷ و ترسیکی زۆریشی خسته دلپانه وه ﴿ فریقا تقتلون و تأسرون فریقا ۴۸ دهره نجام ئیوه ئه ی موسلمانان! ده سه ته یه کتان لی ده کوشتن، واته: پیاهه کانیان، ده سه ته یه کیشان لی دیل ده کردن، واته: ژن و منداله کانیان. ئه مانه جووله که کانی به نی قوره یزه بوون که له گه ل په یامبهړدا ۴۹ په یمانیان هه بوو، به لام په یمانه کیان هه لوه شانده وه و چوونه ناو به ره ی قوره یشه وه، جا کاتی موشریکه کان تیک شکان و مه دینه یان جی هیشت، په یامبهړ ۵۰ گه ماروی دان و سه ره نجام ئاوابوونه په ندو عیبه ره بۆ دوا ی خوین ۵۱: ﴿ وأورثکم أرضهم و دیارهم وأموالهم ﴾ هه رچی زهوی و زارو مال و سامانیکیان هه بوو خوا دای به ئیوه ﴿ و أرضالم تطوها ۵۲ وه ئه و زهوییه ش که هیشتا پیتان تی نه نابوو و پی نه گیشتیوون، واته: (خه بیه) و هه ر ناوچه و ولاتیکی تر که: له ئاینده دا خوا بریاری له سه ر داوه بکه وینته ده ستی موسلمانان ﴿ وکان الله علی کل شیء قذیرا ۵۳ هه میشه خوا به سه ر هه موو شتیکدا ده سه لاتدارو به توانایه و، به ره وانی له موسلمانان ده کاو، پۆزه ی پۆزه داران ده شکینی.

ژنه کانی پیغه مبهړ، خواو پیغه مبهریان هه لبرارد:

دوا ی تیکشکانی گروپه کان و ده سه ته و تی جهنگی (به نی قوره یزه)، ژنه کانی په یامبهړ ۵۴ پییان وابوو که هه قه ژیان وژیواری ئه مانیش خوشت بیی.. بۆیه داویان له په یامبهړه کرد که به لکو که مه که مه ژبانیان خوشترا، بۆیه وتیان: ئه وه ته ژنان و کچانی (کیسرا) و (قه یسه) به و شیویه رائه بویرن که راده بویرن!، ئیمه ش ئالم ژپانه تال و تفته دا ده ژین!! هه قه تۆش وهك ئه وانه مان له گه ل بکه یت! ئه وسا خوایش بۆ راستکردنه وه ی ئه و بۆچوونه یان، ئه م ئایه ته ی نارو فره مووی: ﴿ ۲۸: یا ایها النبی قل لأزواجک ﴾ ئه ی په یامبهړ! ۵۵ به ژنه کانت بلی: ﴿ إن کنتن تردن الحیاة الدنیا وزینتها ۵۶ ئه ر ئیوه ژین و جوانی ئه م دونیا یه تان ده وی ﴿ فتعالین أمتعن ۵۷ ده سا وهر نه پیش، با ماره بی و هه ندی شتومه کتان بده می ﴿ وأسرحکن سراحا جمیلا ۵۸ و به خوا په سه ندانه و جوانی ده ستتان لی به ر بده م و به ریتانکه م، واته: بی هیچ ره نجه دل و گازنده و دهر دی سه ربیه ک ﴿ ۲۹: وإن کنتن تردن الله ورسوله والدار الآخرة ۵۹ و نه گه ر خواو په یامبهړه کی و، پاداشی دوا رۆژتان ده وی و، رازی ده بن به و ژپانه ی ئیستاتان ﴿ فإن الله أعد للمحسنات منکن أجر عظیمًا ۶۰ ئه وه به راستی خوا بۆ چاکه کارانتان - ئه وانه تان رازی ئه بن به م ژپانه - پاداشتیکی گه و ره ی ئاماده کردوه. ﴿ ۳۰: یا نساء النبی من یأت منکن بفاحشة مبینه ۶۱ ئه ی ژنانی په یامبهړ! ۶۲

تالب و فاته و حهسهن و حوسهین) یش خوا لییان رازی بیت بهر
تهکهون، چونکه په یامبهړ ﷺ پښی فهرموون: ((إنهم أهل البيت))
سهیری ته فیسیری (ثیبین کهسیر) بکه.

فیری نایه ته کانی قورئان و فهرمووده کانی بین:

۳۴: واذکرن ما یتلی فی بیوتکن من آیات الله والحکمة و
یاد بگرن تهوهی ده خوینتریتوه له ماله کانتاندا له نایه ته کانی خواو
فهرمووده کانی پیغه مبهړ ﷺ، اته: مادمه نپوه ماله کانتان جیگه
سروش و نیگای خوایه، ته بی زور سالح و چاک و پاک بن ﷺ. إن
الله کان لطیفاً خبیراً ﷺ به راستی خوا به لوتفه به دوستانی، به
ناگایه به هه موو خهک و دروستکراویکی خو، بویه به هه موو
کارو کرده و به کتان ده زانی، و ته زانی چی چاکه بو ثم ژینه یان
و بو قیامه تتان.

ژن و پیاوی موسلمان فهرقیکیان

نییه له پاداشت و لیبورونی خواپی دا:

نیماسی (موسلیم) دهلی: (ثوم سه له مه - خوی لی رازی بی-
به پیغه مبهړی وت: بوچی له قورئاندا هر باسی پیاوان ده بیسم،
بوژنان نیو نابرین...! ته وجا نیتر خوی گه وره نایه تی: (إن
المسلمین والمسلمات.. ی ناره خواره وه فهرمووی: ۳۵:
إن المسلمین والمسلمات ﷺ به راستی پیاوانی موسلمان و، ژنانی
موسلمان ﷺ والمؤمنین والمؤمنات ﷺ و پیاوانی پروادارو ژنانی
پروادار ﷺ والقانتین والقانتات ﷺ و پیاوانی ملکه چ وفهرمانبهردار،
ژنان ملکه چ وفهرمانبهردار ﷺ والصادقین والصادقات ﷺ و پیاوانی
راستگوو ژنانی راستگو ﷺ والصابرین والصابرات ﷺ و پیاوانی
خوگرو به ثارام و، ژنانی خوگرو به ثارام ﷺ والخاصین والخاصات ﷺ
و پیاوانی خو به که مزان و له خوا ترس و، ژنانی خو به که مزان و
له خوا ترس ﷺ والمتصدقین والمتصدقات ﷺ و پیاوانی به خشنده،
ژنانی به خشنده مال و دارایی ﷺ والصائمین والصائمات ﷺ و
پیاوانی روژوهوان و، ژنانی روژوهوان ﷺ والحافظین فروجهم
والحافظات ﷺ و پیاوانی داوین پاریز و، ژنانی داوین پاریز،
اته: تهوانه کی که تهدهبی خو یان له کاری ناشهرعی ده پاریزن
والذاکرین الله کثیرا والذاکرات ﷺ تهو پیاوو ژنانه کی که زور
یادی خوا ته کهن، ﷺ أعد الله لهم مغفرة وأجراً عظيماً ﷺ خوا
لیبورون و پاداشتیکی زور مه زن و گه وره ی بو ثاماده کردوون.

و أقمن الصلاة و آتین الزکاة ﷺ و به جوانی و بهردهوام، نویژه کانتان
ته نجام بدن و، زه کاتیش بدن ﷺ وأطعن الله ورسوله ﷺ و هه ردهم
فهرمانبهرداری خواو په یامبهړی تهو بن و ﷺ إنما يريد الله ليذهب
عنكم الرجس أهل البيت ﷺ به راستی لهم - ثاراستانه دا- خوا
هر ته یهوی هه موو چلک و چه پهل و، گشت کاریکی نارهواو نا

وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا
أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣٥﴾ نِسَاءَ النَّبِيِّ
لَسَنَ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَحْضَعْنَ بِالْقَوْلِ
فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٣٦﴾ وَكُنَّ
فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ
الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ
تَطْهِيرًا ﴿٣٧﴾ وَاذْكُرْنَ مَا يُكُنْ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ
آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٨﴾
إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ
وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ
وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ
فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٩﴾

دروستان لی دور بخاته وه (تهی خانه واده ی پیغه مبهړ!) ﷺ و بطهر کم
تطهیرا ﷺ و به پوختی و پاکی بتان هیلیته وه و راتان بگری. هه ندی
له زانایان پییان وایه که له م نایه تی: (..أهل البيت و بطهر کم
تطهیرا) دا ژنه کانی په یامبهړ ﷺ بهرناکهون! خو گومانیش له وده
نییه که هه موو بهر ته کهون، وهک (ثیبین کهسیر) دهلی، چونکه:
دارشتنی نایه ته کانی پیشه وه بهم شیویه: (قل لأزواجک إن کتن
تردن..) پاشان هینانی نایه تی (إنما يريد الله ليذهب.. بو دواتریش
نایه تی (واذکرن..)) پر به پر له گه ل تهوانیبه تی و هه موو له گه ل تهوان
قسه ده کهن، (توصل) بیه کانیش یهک دهنگن له وده که هه شتیک
به یه قین بهر بکهوی له برپاریکدا، نابی جیا بکریته وه.

دووه: له سووره تی (۱۱) که ده فهرمو: (قالوا أتعجبین من أمر
الله رحمة الله وبرکاته علیکم أهل البيت) مه به ست به (أهل البيت)
ژنه که ی (ثیبیراهیم) ﷺ پیغه مبهړه، که وایوو لی ره یش مه به ست به
(أهل البيت) ژنه که نانی پیغه مبهړه ﷺ، ته گهر چی (عهلی کوری ته بی

ماره بکهیت، نه گهرچی نه مړوش ژنی زهیده، چونکه خوا نه یه وئ بهو کارو کرده یه یاسایه کی سهرده می نه قامی هه لوه شینیتته وه، نه وه بوو له یاسای نه واندا ژنی به کورکراو یاساغ بوو ماره بکریت، وهکو کوری پشتی خوئی داده نرا، ژنه که یشی ده بوویه بووکی! دیاره درکندن وناشکرکردنی کاریکی ناوا لای خه لکی نهو سهرده مه

ژن و پیای موسلمان، نابئ له فهرمانی خوا ده ریجن:

پیشه واهمه له (ئیبین عه بباس) وه ده گپرتته وه ده ئی: پیغه مبه ر ﷺ (زهینه ب) ی کچی (جه حش) ی خواست بو (زهیدی کوری حاریس) ه، به لام زهینه ب پیی عه یب بوو مئردی پی بکاو، بوخویشی ژنیکی زور ته بیعت توندبوو، بویه وتی: من له رووی حه سه ب ورشته وه زور لهو باشرتم! نه و جا خوا فهرمووی: ﴿۳۶﴾ وما کان لمؤمن ولا مؤمنة یو هیچ پیاوو ژنیکی پروادار نییه ﴿۳۷﴾ اذا قضی الله ورسوله امرا کاتی خواو په یامبه ره که ی برپاری کاریکیان دا ﴿۳۸﴾ ان یكون لهم الخیرة من امرهم ﴿۳۹﴾ سهریشکرانیان بو به بی له کاره که یاندا، واته: بو یان نییه خو یان باریک هه لئیرن، به لکو ده بیت بی سهریشکرده وه فهرمان به ردارو ملکه چ بن. ههروهک له نایه تی: (فلا وربک لا یؤمنون حتی یحکموک فیما شجر بینهم...) ۶۵/۴ دا هاتو وه، پیغه مبه ریش ده فهرمووی: ((لا یؤمن أحدکم حتی یكون هواه تبعاً لما جئت به)) نه مانه گشت نهو راستییه دوویات ده که نه وه که ده بی موسلمان هه میسه گو پرایه لی له خواو له پیغه مبه ره که ی بکه و، نابئ بو خوئی - بیجگه له وه - بزپاریکی تر بدات. (ئیبین که سی) یش نه لیت: نه مانه ته هه موو بواره کانی ژیان ده گپرتته وه، که و ابوو هه رکات خواو په یامبه ره که ی برپاری شتیکیان فهرموو له هه ر بواریکدا، ئیتر نه بی هه رته وه پیاده بکری، نه گینا یاخیبوون وسهر پیچییه: ﴿۴۰﴾ ومن یعص الله ورسوله هه ره که سی که سهر پیچی بکات له فهرمانی خواو په یامبه ره که ی بهوشیویه که جگه له برپاره کانی نه وان کاریکی دی هه لئیرن بوخوئی ﴿۴۱﴾ فقد ضل ضللاً مبیناً ﴿۴۲﴾ نه وه بی گومان گومرا بووه، به گومرا بوونیکی ناشکرا.

پیغه مبه ر ﷺ قه لای به کور کردن ده رووختن:

﴿۳۷﴾ واذ تقول للذی انعم الله علیه وأنعمت علیه ﴿۳۸﴾ نه یه یامبه ر! وه بیر بیته کاتی به (زهید) نه وه ی خوا چاکه ی له گه ل کرد به هینانی به ره و ئیمان وئیسلا، خویشت چاکه ت له گه ل کرد به په روره دردی و نازاد کردنی له کویلا یه تی ده تگوت: ﴿۳۹﴾ أمسک علیک زوجک واتق الله ﴿۴۰﴾ ژنی خو ت راگروه له خوا بترسه و، لای خو ت بی هیل ره وه و ته لاقی مه ده ﴿۴۱﴾ وتخفی فی نفسک ما الله مبدیه ﴿۴۲﴾ وشتیکیش که خوا ناشکرای ده کات، تو له دل وده روونی خو تا ده یشاریته وه! واته: خوا ده یه وئ (زهید) زهینه ب ته لاق بداو توش ماره ی بکهیت.

له لایه ن خواوه ناگادار کرابووی که ده ره نجام ده بی تو زهینه ب

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مِؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ﴿۳۶﴾ وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي زَوْجِ أَدْعِيائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿۳۷﴾ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ﴿۳۸﴾ الَّذِينَ يَلْفُفُونَ رِسَالَتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿۳۹﴾ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿۴۰﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهُ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿۴۱﴾ وَسِعْهُ جَدُّهُ وَأَصِيلًا ﴿۴۲﴾ هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿۴۳﴾

شتیکی زور گران و قورس بوو، چونکه تا ئیستا باو نه بووه هیچ که سی که ژنی به کورکراوی خوئی ماره بکات. پیویسته بگوتری: هه ندی له دوژمنانی ئیسلام بو ناشیرین کردنی شوړه و سومعه ی په یامبه ر ﷺ په نایان بردوته بهر هه ندی قسه و قسه لوکی بی ناوه روک و دوور له راستی که به داخه وه له هه ندی ته فیسره کانی شدا هاتو وه. دیسانه وه زور به داخه وه بری له نوو سهره کانی خویشمان بی سهر لیکردنه وه نهو قسانه ده هینن وله نوو سراوه کانیاندا بلاوی ده که نه وه! گوايه به گومانی نه وان جاریک پیغه مبه ر ﷺ نه روا ت بو مالی زهیدو، زهیدیش - له و کاته دا - له ماله وه ناییت، زهینه ب پیشوازی ده کات، جاکاتی که پیغه مبه ر ﷺ ده ی بینیت کتوپر خو شه ویستی زهینه ب ده چیته دلپه وه نه ئی: (سبحان الله مقلب القلوب!) زهینه ب نه مه نه بیستی و پاشان بو زهیدی ده گپرتته وه، نه و سا نه ویش نیازی ته لاقدانی نه کات، په یامبه ریش پیی نه لیت: (أمسک علیک زوجک)!!، جا قورشان - بو درکاندنی نهو

﴿ فلما قضى زيد منها وطرا زوجناكها ﴾ ئينجا كه زهيد زهينه بى خواست و بوويه هاوسه رى، پاشان پيڭهوه نه يان كراو ته لاقىي داو جيا بوونه وه، ئيمه له تومان ماره كرد. ئمه به لگه يه كى ته واو ئاشكرايه كه نه وشته ي پهمبهر ﷺ چه زى نه ده كرد بيدركينى.. ماره كردنى زهينه ب خان بوو دواى ته لاقدانى، چونكه لاي نهون بووكيه تى، بووكيش ماره ناكړى ﴿ لكيلا يكون على المؤمنين حرج في أزواج أدعيائهم ﴾ خوا نهو برياره دا تا هيچ دلته نكي و گرفتگى بو پرواداران له ماره كردنى ژنى به كور كراويان دروست نه بى و، به شتيكى ناشيرين وناپه سهندى دانه نين ﴿ اذا قضا منهن وطرا ﴾ كاتى نهو كورانه ته ما بر بين لييان و ته لاقيان بدن ﴿ وكان أمر الله مفعولا ﴾ بريارى خوايش بو ماره كركردنى زهينه ب، شتيكى پراويه وه، هر ده بى جيبه جى بكرت ﴿ ۳۸ ﴾: ماکان على النبي من حرج فيما فرض الله له ﴿ هيچ جوړه هله وگوناځي كه سهرشاني پهمبهر ﷺ نيه له به رامبهر هر برياريكه وه خوا بوى دابى، واته: هر شتيكى بو حلال كړبى بوى پراويه ﴿ سنة الله في الذين خلوا من قبل ﴾ ئمه سوننه ت و ياساى خوايه به رامبهر به و پهمبهرانه ش بهر له تو بوون، هر گيز برياريكى بو نه داوون به كه سايه تبيان زيانبه خش بيت ﴿ وكان أمر الله قدرا مقدورا ﴾ بهرده و اميش فرمان و بريارى خوا زور به وردى پيش دى و جيبه جى ده كړى و، هيچ كه سيكيش بوى نيه دهسكارى بكاو بيگورى.

گه يه نه راني پهمبهر كاني خوا، به دهر له خوا، له هيچ ناترسن:

﴿ ۳۹ ﴾: الذين يبلغون رسالات الله ويخشونه ﴿ نه وانه وا فرمان و پهمبهر كاني خوا ده گه يه نن وليي ده ترسن ولا بخشون احدا لا الله ﴾ وه له هيچ كه سيكي تر ناترسن، جگه له خودا جاكه واته تويش نه ي پهمبهر ﷺ هر له وان په پره وى بكه. بويه نهو پهمبهره هم خوى و هم هاوه لانيشى زور بويرانه پهمبهره كى خويان گيانندو، شه وو روژ لى نه وه ستان. ﴿ وكفى بالله حسيبا ﴾ وخوا خويشى به سه چاو ديرو لپيرسره وه بيت.

پهمبهر ﷺ ناخري هه مو پهمبهرانه:

﴿ ۴۰ ﴾: ماكان محمد أبا أحد من رجالكم ﴿ موحه ممه د ﷺ باوكى هيچ پياويكتان نيه، نه زهيدو نه كه سى ديكه تان هه تا حرام بيت ژنى به كور كراوى خوى - پاش ته لاقدانى - ماره بكات، چونكه كچ وكورى نه وناشكران وبى له وان كه ستر نابيته كچ وكورى، بويه ده توانى ژنه كى زهيد ماره بكات ﴿ ولكن رسول الله وخاتم

راستيه - ديته خواره وه و عيتابى لى نه كات له سهر نه وه كه بوچى شهرم ده كات له خه لكى بو ماره كردنى ژنى به كور كراوى خوى!.. كه بريارى خواى له سهره. ئم جوړه ريوايه تانه وه (نه بوويه كرى ئيبنولعربى) نه لنت: نه و جوړه قسه و باسانه بو زاتيكي وه كو پهمبهر زور زور له راستيه وه دووره، چونكه هر نايه تى: (وتخفى في نفسك ما الله مبديه..) به لگه ي ناراستى و بووچه لىي نهو ريوايه تيه، وه به پيى ريوايه تيه كه نه بى خوا عيشقى (زهينه ب) لى له دلى پهمبهر دا ئاشكرا كړبيت بو خه لكى!! ده نايه خوا عيشق و نه ويني زهينه بى دهر خست، يان نه وه دهر خست كه نه بى زهينه بى ژنى به كور كراوى ماره بكا؟ هر چه نده زوريش شهرم بكات، هه تا قه لاي به كور كردنى پى هه لوه شينيه وه؟. شياوى باسه كاتى خوى خاتوو خه ديجه زهيدى كورى حارسه ي كرى و به خشى به پهمبهر، نه ويش پاش ماويه ك نازادى كردو به پيى باوى نه وسه رده مش كردى به كورى خوى و، (زهينه ب) ي پورزاي خويى لى ماره كرد..). پاشان نه فهرموى: ﴿ فلما قضى زيد منها وطرا زوجناكها لكيلا يكون على المؤمنين حرج في أزواج أدعيائهم.. ﴾. خه لكينه بير بكه نه وه و تيفكرين: نايه گله يي له كه سيك نه كرى له به رامبهر نه وه وه كه خوشه ويستى خوى ئاشكرا نه كرده وه له گه ل ژنى دراوسيكه يدا؟! حاشا كه هر گيز پهمبهر ﷺ شتى وا بكات.. عيشق و نه ويني ژنيك له دلها بيت و نه ي دركينييت كه پيشترش هيچ بهر گرييه كه نه بوو بيت له ماره كردندا، به لام ئيستايه وى شتى وا بكات، من پيم وايه پياويكى خاوه ن شهره فى دونيا ييش هر گيز نه وه ناكات، چ جاى پهمبهر يكى خاوه ن نه خلاق و قيه م.. كه خوا پيى ده فهرموى: ﴿ وإنك لعلی خلق عظيم ﴾. راستى نه و رووداوه نه وه بوو باسما ن كرد كه: خوا پهمبهرى ﷺ ئاگادار كړد بوو كه دهره نجام هر نه بى زهينه ب ماره بكات، نه گهرچى ئيستاش ژنى زهيدى به كور كراوته، زوريش به لاتوه كار يكى گران و قورسه! جا نه وه بوو كاتى كه (زهيد) هات وسكالاي له زهينه ب خان كرد، پهمبهر ﷺ پيى نه گوت: ته لاقى بده، به لكوتى: (أمسك عليك زوجك). شياوى باسيشه ئيمامى (ته به ربى) و (ئيبين كه سير) و (قورتوبى) هر بهم جوړه يان وتوو و راو بوچوونه كاني تريان هه موو رت كړدو ته وه. سه يريكى (فتح البارى: ۸ / ۶۶۴، چ ۳ سالى ۱۴۲۱ هـ - ۲۰۰۰ ز بكه، له تهك ته فسيرى قورتوبيى ۷ ل ۱۷۲۱ ي چاپى سالى ۱۴۱۵ هـ - ۱۹۹۵ ز).

﴿ وتخشى الناس والله أحق أن تخشاه ﴾ تو ده ترسيت مردم بلين موحه ممه د ﷺ ژنى كوره كى خوى ماره كرده وه، خوخوا شايسه تره وه له پيشتره توليى بترسيت و فهرمانى جيبه جى بكهيت

رووناك بۇخەلكانى جيهان، ﴿ ۴۷ ﴾: و بشر المؤمنین بأن لهم من الله فضلا كبيرا ﴿ ۴۸ ﴾: مؤدەش بدە بە پرواداران بەوہی كە: لە خواوہ زیادە پاداشتیكى گەورەیان بۇ ھەبە ﴿ ۴۸ ﴾: ولا تطع الكافرين والمنافقين ﴿ ۴۹ ﴾: ھەرگیز گوێپرایەل و بەر فەرمانی بی پروایان و دووروەكان مەبە ﴿ ۵۰ ﴾: ودع أذاھم ﴿ ۵۱ ﴾: گوێ مەدە بەو ئەزبەت و

النبيين ﴿ ۵۲ ﴾: بەلكوئەو پەيامبەری خواپە و دواھە مینی پەيامبەرانی، کوتایی زنجیرە پەيامبەرانى پى ھاتووہ. (ئین عەبباس) ئەلئیت: مەبەست ئەوہیە كە ئەگەر ئەوئاخر پەيامبەر نەبووايە، خوا كۆرئىكى دەدايەو دەى كوردە پەيامبەر ﴿ ۵۳ ﴾: وكان الله بكل شئ عليما ﴿ ۵۴ ﴾: ھەمیشەش خوا بە ھەموو شتێك زاناو بەئاگايە.

ئیمانداران فرە یادی خوا بکەن:

﴿ ۴۱ ﴾: يا أيها الذين آمنوا اذكروا الله ذكرا كثيرا ﴿ ۴۲ ﴾: ئەى ئەو كەسانەى پرواتان ھىناوہ! یادى خوا بکەن یادىكى زۆر، واتە: بى ھەدو سنوور یادى خوا بکەن. ﴿ ۴۲ ﴾: وسبحوه بكرة وأصيلا ﴿ ۴۳ ﴾: ھەموو بەیانى و ئیوارەيەك خوا بەپاك و خاوین رابگرن و ھەردەم "سبحان الله" بڵین ﴿ ۴۳ ﴾: هو الذى يصلى عليكم وملائكته ﴿ ۴۴ ﴾: ئەو خوا میھربانەى بەردەوام سەلە و اتقان لى دەداو، فریشتەکانیشى داواى لیبووردنن بۆ ئەكەن ﴿ ۴۵ ﴾: ليخرجكم من الظلمات إلى النور ﴿ ۴۶ ﴾: تا لە تاریکیەکانى شیرك و نەزانی و گومرایى دەرتان بکات و بەرەو نوورو رووناكى ئیمان بتانبات ﴿ ۴۷ ﴾: وكان بالمؤمنين رحيما ﴿ ۴۸ ﴾: خواش بەردەوام لەگەل پرواداران میھربان و دلۆفانە ﴿ ۴۹ ﴾: تحيتهم يوم يلقونه سلام ﴿ ۵۰ ﴾: ئەو رۆژەش كە بەدیدارى ئەو دەگەن ریزو تەحییەیان سەلامە، بەسلاو كردن لەلایەن خواى میھربانەو، پێشوازییان لى دەكرێت، وە ئەفەرمووی: (سلام قولا من رب رحيم). ﴿ ۵۱ ﴾: وأعد لهم أجرا كريما ﴿ ۵۲ ﴾: وە پاداشتیكى زۆر چاكیشى بۆ ئامادە كر دوون.

ھەندى لە پەسنەكانى پێغەمبەر ﷺ:

تەبەرانی لە (ئین عەبباس) دەلى: كاتى كە ئایەتى: ﴿ ۴۵ ﴾: يا أيها النبي إنا أرسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا ﴿ ۴۶ ﴾: ھاتە خوارى، پێغەمبەر ﷺ (عەلى و موعان) ی ناردە (یەمەن) و پێى فەرموون: (انطلقا فبشرا ولا تنفرا، ويسرا ولا تعسرا) ھەر دوو بچن و مزگینى دەرین و خەلكى مەتۆرین، ئاسانكار بن و سەختگەر مەبن، چونكە ئەو ئایەتەم: بۆ ھاتۆتە خوارى و پێم دەلى: ئەى پێغەمبەر! ئیمە تۆمان ناردوو بە مژدەدەر ترسینەر، واتە: بە شاھید لەسەر خەلك، وە بە مژدەدەر بۆ پروادارەكان، وە بە ترسینەریش بۆ بى پرواكان. واتە: ببیتە شاھەدى یەكتاپەرەستى و، كارو كوردەوہى مەردم لە رۆژى بەریدا، بە پروادارانیش مزگینى پاداشى زۆر و بى سنوور بەدیت و، خوانەناسانیش بەپاشەرۆژى سەخت بترسینیت، كەواپوو دەبى ئیوہش ئەى موسلمانان! مژدەبەخش بن. ﴿ ۴۶ ﴾: وداعيا إلى الله بإذنه ﴿ ۴۷ ﴾: خەلكیش بانگ كەیت —بە فەرمانى خوا— بۆ یەكتاپەرەستى ﴿ ۴۸ ﴾: وسراجا منيرا ﴿ ۴۹ ﴾: و بشبیتە چرایەكى نورانى و

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿ ۴۱ ﴾: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿ ۴۲ ﴾: وَإِذْعَابًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿ ۴۳ ﴾: وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّهُمْ مِنْ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿ ۴۴ ﴾: وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذُنَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿ ۴۵ ﴾: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عُدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَعَتُمُوهُنَّ وَسِرَّهِنَّ سِرَاحًا جَمِيلًا ﴿ ۴۶ ﴾: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي آتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَنِصَابَ عَمَلِكَ وَنِصَابَ خَالِكَ وَنِصَابَ خَلْلِكَ الَّتِي هَاجَرَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسًا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿ ۴۷ ﴾

ئازارەى پێشت دینن ﴿ ۴۷ ﴾: وتوكل على الله ﴿ ۴۸ ﴾: و لەتەواوى كاروبارتا ھەمیشە پشت بەخوا ببەستە ﴿ ۴۹ ﴾: وكفى بالله وكيلا ﴿ ۵۰ ﴾: تەنھا خواش بەسە پارێزەر و یاریدەدەر بێت.

ئەحکامى ژنى تەلەقدراو بەرلە چوونە لای:

﴿ ۴۹ ﴾: يا أيها الذين آمنوا إذا نكحتم المؤمنات ﴿ ۵۰ ﴾: ئەى ئەو كەسانەى پرواتان ھىناوہ! كاتى ژنانى پروادارتان مارە كردن ﴿ ۵۱ ﴾: ثم طلقتموهن من قبل أن تمسوهن ﴿ ۵۲ ﴾: لەپاشا تەلەقتان دان پێش ئەوہى كە بچنە لایان ﴿ ۵۳ ﴾: فما لكم عليهن من عدة تعتدونها ﴿ ۵۴ ﴾: ھېچ "عیددە" و ماوہیەكتان بەسەریانەوہ نییە رێگر بى بۆ شوو كوردنەویان، واتە: بى عیددە بۆیان ھەبە مێرد بکەنەوہ، چونكە عیددە بۆ ئەوہیە دەرکەوى ئاخۆ سکی ھەبە، یانە؟ ﴿ ۵۵ ﴾: فمتعهن ﴿ ۵۶ ﴾: جا موتعهیان بەدەنى، موتعه: مالیكە وەك جل و بەرگ و پۆشاك و.. ھتد بۆ ئاسانکردنى تەلەقدانەكە لەسەر شانیان ﴿ ۵۷ ﴾: وسرحوهن

بوویتە خواوەنیان. واتە: کەنیزەمان بۆ حەلال کردویت کە ماری بکەیت، ئیتر لەجەنگدا دەستت بکەوێت، یان بەهەر جۆریکی تر، وەك (سەفیه) و (جوهیرییه) ئەو بوو هەردووکیانی ئازاد کردو پاشان ماری کردن، وە هەروەها خاتوو (ریحانە) و (ماریبە) ش/خوا لەهەموویان رازی بێت. و بنات عەمک و بنات عەماتک و بنات خالک و هەروەها کچانی مامت و، کچانی پورەت (خوشکەزای باوکت) و کچانی خالت و بنات خالک اللاتی هاجرن مەك و کچانی پورەت (خوشکەزای دایکت) ئەوانەیان کە لەگەڵ تۆدا کۆچیان کردوو و امرأة مؤمنة و هیت نفسها للنبی هەروەها هەر ژنیکی براداریش ئەگەر خۆی پیشکەش بە پەيامبەر کرد، تەنها مەبەستی خۆشەویستی خواو پەيامبەرەکی خواوە، وەك (خەولە). إن أراد النبی أن یستنکحها ئەگەر پەيامبەر ویستی ماری بکات خالصة لك من دون المؤمنین ماری کردنی خۆبەخش بەبێ ماریی بۆ دانان و وەلی و شایەد تاییبەتە بە تۆوە ئەو پێغەمبەر، واتە: جگە لە پێغەمبەر لە براداران نییە نیکاحی هیچ ژنیکی ئیماندارێ خۆبەخش بکا بەبێ ماریی و وەلی و شایەت. قد علمنا ما فرضنا علیهم فی أزواجهم وما ملک أیمانهم بئگومان ئیئەمە ری و شوپنمان بۆ ئەوان لەبارە ی ژنان و کەنیزەکانیانەووە روونکردۆتەو، چونکە براداران نابیت زیاتر چوار ژنی ئازاد ماری بکەن، پاشان بەرامبەر بە کەنیزەیش چەندەیان بۆدەگونجی، بەلام لەگەڵ رەزامەندی (وەلی و دانانی ماریی و ئاگایی شایەددا، دیارە ئەو بۆ تۆرەهاو بەربلاو. ئەمەیش تەفسیری (موجاهیدو حەسەن و قەتادەو ئیبنی جەریرە) بۆ ئایەتی (قد علمنا ما فرضنا...) لکێلا یكون علیک حرج بۆئەوێ تەنگ و چەلەمەیک بۆت پیش نەیت لە ماری کردنی زیاتر لە چوار وەتد... وەك لە ئایەتەدا باسکرا. ئەم روونکردنەوێەش بۆ ئەوێە تا هیچ دلتنەگی و گیروگرفتیک لە گەیانندی پەيامبەرەدا نەیتە ریئت، وە وائەزانیت بەو کە چوار ژن زیاتر هەیه، سنوورت شکاندوو، "چونکە پێویستە تۆ پەیوەندی بکەیت بەهەموو جۆرە خەلکیکەووە -بەتاییبەتی لەریی ژنەکانتەو- بۆ گەیانندی بەرنامەکی خوا" وکان الله غفورا رحیما هەمیشە خوا زۆر لیپوور دەو میهرەبانە ۵۱: ترجی من تشاء منهن و توی الیک من تشاء تۆ دەتوانی کات و مەوعیدی هەراکامیک لەژەنەکانت دوابخەیت "واتە: ئەگەر لەسەرە ی ئەویشدا نەگەریتەو لای، تۆ گوناھار نابیت، هەروەها هەراکامیکیشیان نزیک بکەیتەووە بتهوی لەلای تۆ بمینیتەو (ئەگەرچی سەرە ی ئەویش نەبی)، هەر گوناھار نابیت، ئەم تەفسیرە بەپێی رابوچوونی هەندی

سراحا جمیلا وە بەجوامیرانە دەسیان لێبەربەدن. واتە: بە بێ زیان دان لییان تووشی ئەزەیت و ئازاریان مەکەن. (ئیبن کەسیر) دەلی: ئەم ئایەتە چەند حوکمیکی گرنگی تێدایە:

یەكەم: بێژە ی (نیکاح) هەر بەواتای ماری کردنە، بە تاییبەت کە دەفەرمووی: (من قبل أن تمسوهن).

دووەم: دەتوانی پیش تیکەلای کردن ژن تەلاق بدی.

سێهەم: بێژە ی (المؤمنات) ژنی کیتابیشت دەگریتەو.

چوارەم: ئیبنی عەبباس و دەستەیک لە (سەلەف) ئەم ئایەتە دەکەنە بەلگە ی ئەو کە تا (نیکاح) نەبی هەرگیز تەلاق نابێ وناشکەو، ئیمامی (شافعی و، ئەحمەد) یش هەروا دەلێن، بەلام (ئەبووحەنیفەو مالیک) پێیان وایە کە پیش (نیکاح) یش تەلاق هەیه و دەکەو، بۆ نمونە ی هەردووکیان (إن تزوجت فلانة فهي طالق) دەست دەدا. فەرموودەیش هەریشنگیری ئەو دەکا کە تا (نیکاح) نەبی تەلاق نابێ وناکەو: (لا طلاق لابن آدم فيما لا یملک) (ئەحمەد، ئەبووداود، ترمزی). (لا طلاق قبل النکاح) (ئیبنی ماجە).

پێنجەم: بەکۆی دەنگی زانیان: هەراکاتی ژنان تەلاق دران - پیش چوونە لایان- عیددەیان لەسەر نییە، مەگەر میردەکە ی بمیریت، دیارە ئەو دەبی عیددە ی ژنی میزد مردوو هەلزمیری.

شەشەم: مۆتە: ئەم مۆتەیه لەم جیگایەدا گشتگیرە، واتە: هەر ژنیک کە ماریی بۆدانرابیت وپیش دەست تیکەل کردن لەتەکیا تەلاق بدیریت نیو ی مارییەکی خۆی دەکەو و هەم بەمۆتەش بۆی دادەنریت، وەك ئەفەرمو: (وإن طلقتوهن من قبل أن تمسوهن وقد فرضتم لهن فريضة فنصف ما فرضتم) ۲/۲۳۷. هەروەها ژنیکیش ماریی بۆدیاری نەکراپیت و پیش چوونە لای تەلاق بدیریت شتیکی بۆدادەنری بەناوی مۆتەو، بەلام ئەو مۆتەیهش بەپێی توانایی و دەسلالت و، بێ توانایی و بێ دەسلالتی میردەکە دادەنری: (لا جناح علیکم إن طلقتم النساء ما لم تمسوهن أو تفرضا لهن فريضة ومتعهن على الموسع قدره وعلى المقتر قدره متاعا بالمعروف حقا على المحسنين) ۲/۲۳۶.

ئەم ژنانە بۆ پێغەمبەر حەلالن:

بۆ جاریکی تر دیتەو سەر کاروباری ژنەکانی پەيامبەر وەك دەفەرمووی: ۵۰: یا أيها النبی إنا أحللتنا لك أزواجك اللاتی آتیت أجورهن ئەو پەيامبەر! ئیئە ئەو ژنانەمان بۆ حەلال کردوویت ماریی پێ داو و ما ملک یمنک ما افاء الله علیک و ئەو کەنیزانەش کە لەری غەنیمەت و فەیهئەو

دهیان کریت.

سییه م: ئهوانه ی کۆچیان له گه ل کردوو و هاتوو نه ته مه دینه .
چواره م: ئهوانه ی که خۆیان به په یامبه ر ښه خشیی و ماره بییان
لی نه ویست، ئه وه یش بو ئه وه بوو تا په یامبه ر ښه هوی زوری
خیزانه کانیه وه بتهوانیت به ئاسانتر بانگه که ی بگه یه نیت به هه موو

تَرْجِي مَنْ شَاءَ مِنْهُمْ وَقَوِي لَكَ مِنْ شَاءَ وَمِنْ أَنْفَعَتِ
مَنْ عَزَلَتْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ تَقْرَأَ عَمَهُمْ
وَلَا تَحْزَنْ وَبِرَّضَيْتَ بِمَا آتَيْنَهُمْ كَلِمَةً وَاللَّهُ يَعْلَمُ
مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥١﴾ لَا يَحِلُّ لَكَ
الْإِسَاءُ مِنْ بَعْدِ وَلَا أَنْ تَبْدَلَ مِنْ أَنْزَلِ وَلَوْ أَعْجَبَكَ
حَسَنُ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَرَقِيبًا
﴿٥٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ
يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَظِيرِ الْإِسَاءِ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ
فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَبِرُوا وَلَا مُسْتَقْسِمِينَ لِمَنْ دُعِيَ
ذَلِكَ كَانَ بُؤْذَى النَّبِيِّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا
يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ
وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ
لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ
مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾
تَبَدُّوا شَيْئًا أَوْ تُخَفُّوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

مالیک، جا پاش ئه وه ش که ئایه تی ته خبیر: (قل لأزواجک إن
کتتن تردن الحیاة الدنيا..) هات و ئهوانیش خواو په یامبه ریان ښه
هه لېژارد له باتی دنیا، ئیتر خوا ی گه ورهش ریژی لینان به م
دوو شته:

یه که م: نابیی په یامبه ر ښه ښی. ښی تریان به سه را بیښی.
دوو م: نابیی هچ کامیکیان ته لاق بدات و بیان گوری به ښانی تر.
ښه و کان الله علی کل شی رقیبا ښه هه میسه به سه هه موو
شتیکدا چاودیره. ئینجا قورئان شیوه ی په یوه ندی موسلمانان به
هاتوچوی مالی په یامبه ره وه ښه ریک ته خات، ۵۳: یا ایها الذین
آمنوا لا تدخلوا بیوت النبی إلا أن یؤذن لکم إلى طعام ښه ی
ئه وکه سانه ی برواتان هیئاوه! مه چنه ماله کانی په یامبه ر ښه مه گه ر
له حالیکدا موله تتان بدریت بو نان خواردنیک، ښه غیر ناظرین
إنه ښه بی چاوه پروانی پیگه یشتنی واته: ئه گه ر ده عوت کران
بو نان خواردنیک زوو مه چن له وی چاوه پروانی بکه ن تان نان

له و زانیانه یه، که ده لین: پیغه مبه ر ښه (قه سم) سی له سه ر
واجیب نه بووه، به لام له گه ل ئه وه یشدا به ویه ری دادپه روهریه وه
جوولاه ته وه، له ته که ښه کانیدا ښه ومن ابتغیت ممن عزلت فلا
جناح علیک ښه هه روا ئه وه شیان که کاتی خوی به رکه نارت کردیی
له قه سم و له لمانه وه ی شهو، به لام ئیستا ده ته ویت له خوتی
نزیک بخه یته وه، دیسان بو ئه وه ش هچ گونا هیکت له سه ر نییه
ښه ذلک ادنی أن تقر أعینهن ولا یحزن ښه تا به و شیوه یه خوا ی
میهره بان بوی روون کردیته وه نزیکتره به وه ی که ښه کانت چاویان
پی گه ش بیت و خه فته نه خون، چونکه ده زانن که پیغه مبه ر
ښه له گه ل ئه وه یشدا قه سمی له سه ر نییه ئه و بوخوی هه ر ئه نجامی
ده دات. به لی دابه شکردنی کاته کان به سه ر ښاندا بو ئه وانیه ی زیاتر
له ښیکیان هه یه کاریکی زور پیویست و گرنگه له ئیسلامداو زاناکان
ئهم ئه دره سه یان بو داناوه (باب القسم)، به لام بو په یامبه ر ښه
خوا ی گه وره به و ئایه ته ی سه ره وه به پیی ئه و ته تفسیره کردمان
ئه و قه سمی له سه رشان هه لگرت، هه رچه نده ئه و خوی ئه ویه ری
هه ولی ئه دا بو جیه جیکردنی ښه ویرضین بما آتیتن کلهن ښه وه
رازی و خوشنوویش بن به و مافی ښن و میردیه ی تو پیئینان
داوه بی جیاوازی له نیوانیاندا، واته: با ئه وانیه بزائن که تو
(قه سم) ت له سه ر نییه بویان، به لام له گه ل ئه وه یشدا کاته کانت بو
به شکردن، خوشحال و دلشاد ئه بن. ښه والله یعلم مافی قلوبکم ښه
وه خوا چاک ده زانی به وه ی له دله کانتاندا هه شار دراوه له کاری
ښان و مه یل بولای هه ښیکیان. ښه وکان الله علیما حلیم ښه وه خوا
به رده وام له به رژه وه ندی به نده کانی خوی به ناگایه، هه میسه
له سه ر خویه و په له ی سزاش ناکات.

بن له و ښانه ت، ئه ی پیغه مبه ر ښه، ښانی توت پی ناسی:

۵۲: لا یحل لک النساء من بعد ښه ئیتر له دوی ئه مانه هیئانی
ښانی تر بو تو حه لال نییه، واته: بو ت نییه ښی تریان به سه ردا
بیښی ښه ولا أن تبدل بهن من أزواج ښه وه ناتوانی وازیشیان لی
بیښیت "یه کیکیان ته لاق بده یت و یه کیکی تر ماره بکه یت،
چونکه ئه وان خواو په یامبه ریان هه لېژاردوو، خوا ی گه ورهش ئاوا
پاداشتیان ئه داته وه" ښه ولو أعجبت حسنهن إلا ما ملکت یمنک ښه
ئه گه رچی شه و ئافره تانه ی که تو ده ته وی بیان خه یته جیکای
هاوسه ر کانت، جوانییان سه رسامت بکات جکه له که نیزه ک. به لی
خوا ی گه وره چوار جوړه ښی حه لال کرد بو په یامبه ر ښه:

یه که م: ئه وان هه یی پی به خشیون و ماره ی کردون.
دوو م: ئه و که نیزه ی له جه نگدا ده ستی ده که ون، وه یان

الله ﷻ بى گومان ھەرگىز بۇ ئىۋە ناشى و نابىت ئازارو ئەزىتەنى پەيامبەرى خوا ﷺ بىدەن ئىدى بە زمان بى يان بە کردار. ﷻ ولا أن تنكحوا أزواجه من بعده أبدا ﷻ ھەرگىزىش بۇتان نىيە ژنەكانى دواى خۇى بەھىچ جۇزىك ماره بىكەن چۈنكە ۋەكو دايكتانن ﷻ إن ذلکم کان عند الله عظیما ﷻ چۈنكە ئەزىتەدانى و ماره کردنى ژنەكانى ئەولای خوا كاریكى زۆر گەرەبە و چاپۇشى لى ناکرى. ﷻ ۵۴: إن تبدوا شیئا أو تخفوه ﷻ ئەگەر ئىۋە شىئەك دەرېپىر يان بېشارنەۋە لە دلتانا ﷻ فإن الله کان بکل شی علیما ﷻ ئەۋە بەراستى خوا بەھەمووشتىك زاناو ئاگایە. ژنان لەمانە روو ناپۇشن: بەلى ھەر ئەۋ کاتە کە ئایەت ھات و فەرمانى دا: دەبى لەپشت پەردەۋە قسە لەگەل خىزانەكانى پەيامبەردا ﷺ بکرىت.

ژنان لەمانە رووناپۇشن:

ئىتر باوک و کوپو مەحرەمەكانى تریان ھاتن و وتیان: ئایا بۇ ئىمەیش ھەر دەبى و ابى ئەى پەيامبەرى خوا ﷺ ۱؟ ئەۋسا بۇ ۋەلامى ئەۋە ئەم ئایەتە ھات و فەرموۋى: ﷻ ۵۵: لا جناح علیھن فى آبائھن ولا أبنائھن ولا إخوانھن ولا أبناء إخوانھن ولا أبناء أخواتھن ولا نسائھن ولا ما ملکت أیمانھن ﷻ ھىچ گوناھىك لەسەر "خىزانەكانى پەيامبەر ﷺ نىيە - ئەلبەت ژنانى تریش ھەروا- كە بى پەردەۋە رووبەروو لەگەل باوک و کوپو برازاو خوشكەزاو ژنانى موسلمان و بەندەى خۇياندا قسە بىكەن چۈنكە پەردە لەگەل ئەۋانەدا ئەزىتە و كاریكى گرانە و ئەۋانەیش مەترسى كاری دزىو وخراپیان لى ناکرىت. ﷻ واتقین الله ﷻ ۵۶: ۋە بە نەپىنى و بە ئاشكرا، لەخوا بترسن و سنوورەكانى مەشكىنن ﷻ إن الله کان علی كل شی شھیدا ﷻ بە راستى خوا بەسەر ھەموو شىئەكەۋە شایەدەۋە ھەمیشە ئاگایە، ۋەھىچ شىئىكى لى ون نابىت.

فەرماندان بە سەلاۋات لە سەر پىغەمبەر ﷺ و، قەدرو رىزى ئەۋ لەناو كۆرۈ كۆمەلدا، ھەر چۆنىك لە مالىۋە حورمەت و رىزى واجبە، بۇيە ئەفەرموۋى: ﷻ ۵۶: إن الله وملائكته يصلون علی النبی ﷻ بەراستى خواۋ فرىشتەكانى دروود ۋەسەلەۋات لەسەر پىغەمبەر ﷺ دەدەن، خوا بەزەبى و مېھرەبانى خۇى ئەپزى بەسەرىا، فرىشتەكانىش داۋاى پايە بەرزى و لىببوردنى بۇدەكەن ﷻ یاأيهاالذین آمنوا صلوا علیھ و سلموا تسلیما ﷻ دەسا ئىۋەش ئەى ئەۋانەى پرواتان ھىناۋە! دروودو (سەلەۋات) ى لەسەر بدەن، ۋە سەلامى لى بىكەن ئىمەش دەلىپن: (اللھم صل علی النبی وسلم تسلیما). يان دەلىپن: (اللھم صل علی محمد وعلی آل محمد، كما صلیت علی إبراھیم وعلی آل إبراھیم إنک حمید مجید، اللھم بارک

و خوارندنەكە پى دەگا ﷻ ولكن إذا دعیتم فادخلوا ﷻ بەلام كاتى بانگكران وفەرموۋتان لى كرا بچنە ژوورەۋە ﷻ فإذا طعتم فانتشروا ﷻ ئىنجا كە نانیشتان خوارد، زوۋ بىلەۋى لى بىكەن ﷻ ولا مستأنسین لحدیث ﷻ ۋەمەننەۋە بە ھۆگرىتان بۇ قسەۋ باس و داستانگىرەۋە بۇ يەكترو دەمە تەقى ﷻ إن ذلکم کان یؤذی النبی ﷻ چۈنكە ئەۋ جۆرە كارانەتان پەيامبەر ﷺ ئەزىتە دەدات ﷻ فیستحى منكم ﷻ جا پىغەمبەرىش شەرمەتان لى ئەكات و داۋاى چوۋنە دەرەۋەتان لى بكات ﷻ والله لا یستحى من الحق ﷻ بى گومان خوا ھەرگىز شەرم لە دەرخستنى ھەق و راستى ناكات ھەرشتىك ھەق بىت بەیانى ئەكات، ئەگەرچى ھەندى كەشىش پىیان ناخۇش بىت.

ئەدەب و وىلى چوۋنە مالى پىغەمبەر ﷺ، و فەرماندان بە حىجاب:

ﷻ وإذا سألتهم من متاعا فاسألوهن من وراء حجاب ﷻ خۇ ئەگەر داۋاى شىئىكتان لە ژنانى پىغەمبەر ﷺ كرد، لەپشتى پەردەۋە داۋاىان لى بىكەن، واتە: ئەدەب لەمالى پەيامبەر ﷺ و تىكەل نەبوۋن لەگەل خانەۋادەكەيدا ياسايەكى خۋابىيەۋ، دەبى ھەموو كات پىش چاۋ بگىرى ﷻ ذلکم أطھر لقلوبكم وقلوبھن ﷻ ئابەۋ شىۋەيە پاكترە بۇ دلى ئىۋە و، دلى ئەۋانىش "نەك تىكەل ژن و پياۋ كە دەرەنجام گەل شتى خرابى لى ئەۋەشەتەۋە". (شەنقىتى) ئەلبەت: ئایەتى: (وإذا سألتهم من متاعا..) ئەگەرچى ھەندى لە زانايان دەلىن: ئەۋ ياسايە تايبەتە بە خىزانەكانى پەيامبەرەۋە ﷺ، بەلام ئەگەر سەيرى ھۇۋ عىللەتەكەى بکرىت: (ذلکم أطھر لقلوبكم وقلوبھن..) بە راشكاۋى ئەۋە دەگەيەنەت كە حوكمەكەى گشتگىرەۋ بۇ تەۋاۋى موسلمانانىشە، چۈنكە ھىچ كەسىك نىيە بتوانىت بلى: ژنانى تر جگە لە ژنانى پەيامبەر ﷺ پىۋىستىيان بە ئاسوودەيى ۋپاكى دلى نىيە، جگە لەۋەش لە (تۋول) یشدا ھاتوۋە: (إن العلة قد تعمم معلولها..) لەۋلايشەۋە ئەگەر بەۋردى سەيرىكى قورئان بکرىت، بە ئاسانى دەرەكەۋىت كە حىجاب لەسەر تەۋاۋى ژنە موسلمانەكان واجبە: (ذلکم أطھر لقلوبكم..) يان دەفەرموۋى: (ياأيهاالنبي قل لأزواجك وبناتك ونساء المؤمنین یدنین علیھن من جلابیھن..) ۵۹/۳۳. بۇ ئەم ئایەتەش دەلبەت: (فقد قال غیر واحد من أهل العلم: إن معنى: ((یدنین علیھن من جلابیھن)) أنھن یسترن بها جمیع وجوھن، ولا یظھرن شیئا إلا عین واحدة تبصر بها، ومن قال به: ابن مسعود، وابن عباس، وعبيدة السلمانی، وغیرھم). بەلى.. (موحەممەد ئەمین شەنقىتى) بۇچوۋنى ئەۋەبوۋە بەلگەيەكى زورىشى ھىناۋەتەۋە بۇ ئەۋە كە دەست و دەم و چاپۇش ەۋرەتەۋ واجبە داپۇشرى، جگە كاتى نوپز كرىن و كاتى حەج ﷻ وما كان لکم أن تؤذوا رسول

بکهنه وه" ته گهر کۆلنه دهن و دهست هه لئه گرن ﴿لنغرينک بهم﴾
 تهوا ئيمه تو هه لئه نيين که جهنگيان له گهه بکهيت و دهره نجاميش
 زاليشت دهکين به سهرياندا ﴿ثم لا يجاورونک فيها الا قليلا﴾
 پاشانيش بو ماوهيه کي کهم نه ببيت نه توانن لهشاردا بيمينه وهو
 دراوسيتيت بکهن، واته: تهروووتونا و شاربه دهر دهکرين ﴿٦١﴾:

علی محمد و علی آل محمد کما بارت علی ابراهيم و علی آل
 ابراهيم انک حميد مجيد).

نازاردهرانی خواو پیغه مبهه بهر له عهنتی خوا کهوتوون:

﴿٥٧﴾: ان الذين يؤذون الله ورسوله ﴿به راستی تهوکه سانه ی
 نازارو ته زیه تی خواو په یامبه ره که ی ددهن، واته: سه ریچی
 له فهرمانه کانیان دهکهن ﴿لنعم الله فی الدنيا والآخرة﴾ خوا له
 دنیا وله قیامه تدا نغرینی لی کردوون و له میهره بانی خوی دووری
 خستوونه تهوه ﴿و أعد لهم عذابا مهینا﴾ سزایه کی زور سووکه که ری
 بوئاماده کردوون ﴿٥٨﴾: والذين يؤذون المؤمنين والمؤمنات بغير ما
 اكتسبن ﴿و نهوانه ش که نازاری پیاوانی ئیماندار و ژنانی برودار
 ددهن بی هیچ تاوانیک کردیبتیان ﴿فقد احتملوا بهتانا واثما مینا﴾
 بی گومان نهوانه دروو بوختان و گوناحی ناشکریان هه لگرتوه.

دهبی ژنان خویان به چارشو داپوشن:

﴿٥٩﴾: يا ايها النبي قل لأزواجك وبناتك ونساء المؤمنين ﴿ته ی
 په یامبه ر! به ژنه کانت، کهچه کانت وژنانی برودار بلی: ﴿یدنین
 علیهن من جلابیهن﴾ بالاپوش و عاباکانیان بیچن به خویانا، به
 شیوهیه که تهواوی سهرو مل و جهسته یان داپوشی.

پیناسهیه که بوجیلباب: ئیبنی عه بیاس ده لیت: جیلباب: تهو
 جل و بهرگهیه تهواوی جهسته هه ره بی تا تهوکه سه ر داپوشی؛
 ده شکر ی بلیین: تهو پارچه قوماشیه که ژنان به سه ر جل
 و بهرگه کانیاندا ده ی پیچن به خویاندا وهکو عه با که ژنانی عیراقی
 به کاری دینن. به لی ژنان هه رکاتی له مال چوونه ده ری بوهر ئیش
 و کاریکی پیویست، ده بی تهو (جیلباب) به به کار بهین و تهواوی
 سهرومل و گهر دن و سنگ و بهر هکیان پی داپوشن هه تا ده گاته قوله
 پینان، به کارهینانی تهو پارچه حیجاب به که ئیستا له ناودایه
 جینی جیلباب دهگریته وه به مهرجیک (میقنه عه) سی له گه لدا بی.

﴿ذلک أدنی أن یعرفن فلا یؤذین﴾ تهو خو داپوشینه ش له بارتین
 شته که ئیوه به پاک و خاوینی و داوین پاریزی بناسرین و بهر
 قسهو بوختان نه کهون و نازارو ته زیته نه درین ﴿وکان الله غفورا
 رحیما﴾ هه می شه و بهردهوام خوا چاوپوشیکاره بهرامبه بهوانه ی
 پینستر دریغیان هه بووبیت زوری ش میهره یانه له گهه ل نهوانه دا
 فهرمانه کانی جیبه جی دهکهن ﴿٦٠﴾: لئن لم ینته المنافقون والذین
 فی قلوبهم مرض والمرجفون فی المدينه ﴿سویند دهخوم ته گهر
 دووروه کان و نهوانه ی که دلیان نهخوشه وهه روا نهوانه ش که
 له مه دینه دا خویان گرت ه دواوه دژ به موسلمان ه کان پرو پاگهنده بلاو

لَا جُنَاحَ عَلَیْهِمْ فِیْءَ آبَائِهِمْ وَلَا أَبْنَائِهِمْ وَلَا إِخْوَانِهِمْ وَلَا أُمَّهَاتِهِمْ
 وَلَا أَسْوَءَ أَخْوَانِهِمْ وَلَا نِسَاءِهِمْ وَلَا مَمْلُکَتْ
 أَيْمَنَهُمْ وَأَتَقِیْنِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ کَانَ عَلَیْ كُلِّ شَیْءٍ شَهِیدًا
 ﴿٥٥﴾ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ یَا أَيُّهَا الَّذِینَ
 ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِیْمًا ﴿٥٦﴾ إِنَّ الَّذِینَ یُؤْذُونَ
 اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِی الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا
 مُّهِینًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِینَ یُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِیْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
 بِغَیْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِینًا ﴿٥٨﴾
 یَا أَيُّهَا النَّبِیُّ قُلْ لَأَزْوَیْجُکَ وَبَنَاتُکَ وَنِسَاءُ الْمُؤْمِنِیْنَ یَذْنِبْنَ
 عَلَیْھِمْ مِنْ جَلَابِیْھِمْ ذَٰلِکَ أَذْنٰی أَنْ یَعْرِفْنَ فَلَا یُؤْذِنُ وَكَانَ
 اللَّهُ غَفُورًا رَحِیْمًا ﴿٥٩﴾ لَیْن لَّیْنُهُ الْمُتَنَفِّقُونَ وَالَّذِینَ
 فِی قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْمُرْجَفُونَ فِی الْمَدِیْنَةِ لَنُغْرِیْکَ
 بِهِمْ ثُمَّ لَا یُجَاوِرُونَکَ فِیْهَا إِلَّا قَلِیلًا ﴿٦٠﴾ مَلْعُونِیْنَ
 أَیْنَ مَا تَقَفُوا ائْخِذُوا وَفُتِلُوا تَفْصِیلًا ﴿٦١﴾ سَنَّةَ اللَّهِ فِی
 الَّذِینَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ یَّجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِیلًا ﴿٦٢﴾

ملعونین اینما تقفوا اخذوا ﴿نغرینیشیان لی کراوه و له میهره بانی
 خوا دهرکاون لههر جیگایه که دهست کهون، دهبی دهستگیر بکری
 و قتلوا تفتیلا﴾ و زوری ش به توندی بکوژین ﴿٦٢﴾: سنة الله فی
 الذین خلوا من قبل ﴿دژیایه تی نهوانه ی له بهرنامه ی خودایه و له نیو
 نهوانه شدا که له پیش تووه ژیاون نه نجام دراوه و بریار دراوه که هه
 دووروهیه که له گهه هه په یامبه ری کدا دژیایه تی کردیبت تهوا بریار ی
 گرتن و کوشتنی دراوه ﴿ولن تجد لسنة الله تبدیلا﴾ هه رگیز تو
 گۆرانکاریت دهست ناکهوی له باوو بریاره کانی خوادا.

هه ر خوا ده زانی قیامهت که ی دی:

﴿٦٣﴾: یسألک الناس عن الساعة ﴿بی باوه ره کان پرساری هاتنی
 رژی قیامهت لی ته کهن! ﴿قل إنما علمها عند الله﴾، پینان
 بلی: ته ی پیغه مبهه ر! هه ر خوا خوی زانیاری و ناگاداری تهواوی
 هیه به رژی قیامهت که که ی دیبت. هه ر ته مانا و مه بهسته یه

له چهند ثایه تیکی تریشدا هاتووه: (۳۴/۳۱): (إن الله عنده علم الساعة)، (۵۹/۶): (وعنده مفاتيح الغيب)، (۱۸۷/۷): (يسألونك عن الساعة)، (۴۴/۷۹) (۴۷/۴۱): (إليه يرد علم الساعة..).
 لهم فرموده شده هاتووه: ((ما المسؤول عنها بأعلم من السائل))
 متفق علیه. واته: منی پرسیار لیکراو له باره ی هاتنی روژی

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٦﴾ إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ لَا يُجَدُّونَ وَلَا يَسْتَرْجِعُونَ ﴿٦٨﴾ يَوْمَ تُغْلَبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ ﴿٦٩﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكِبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّيْلَ ﴿٧٠﴾ رَبَّنَا أَنْتُمْ ضَعُفْتُمْ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَتُمْ لَعْنَا كِبَرًا ﴿٧١﴾ يَتَأْتِيهِ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ ءَادُوا مُوسَىٰ فَبَرَأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِهاً ﴿٧٢﴾ يَتَأْتِيهِ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٣﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٥﴾ لَيُعَذِّبُ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتُ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتُ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٦﴾

قیامه تهوه له توژی پرسیارکه (ئی جوبریل) به ئاگاتر نیم. ﴿وما یدریک لعل الساعة تكون قریبا﴾ جا تو چوزانیت له قیامه ت؟ له وانیه کاتی هاتیشی زور نزیك بیت! له سووره تی (۱۷/۴۲) وما یرید لعل الساعة قریب، وه له سووره تی (۱/۵۴): (اقتربت الساعة وانتشق القمر..). وه له سووره تی (۱/۲۱): (اقترب للناس حسابهم وهم فی غفلة معرضون) هاتووه که هه موویان به تیگرا پشتگیرن بو نزیکی هاتنی روژی قیامه ت. ﴿٦٤﴾: (إن الله لعن الكافرين وأعد لهم سعيرا) به راستی ئه وخوایه نفرینی له بی پرواکان کردووه وله رحمتی خوژی دووری خستونه تهوه وئاگریکی هه لگیسایو زور سوتینه ریشی بو ئاماده کردوون ﴿٦٥﴾: (خالدين فيها أبدا) به هه تاهه تایى دهبی لهویدا بمیننه وه ﴿٦٥﴾ لا یجدون ولیا ولا نصیرا ﴿٦٦﴾: (يوم تغلب وجوههم فی النار) به تاییه تی له روژیکا که دم وچاویان له ناو ئاگری دوزه خدا ئهم دیونه ویدیوی پی ده کریت تا

چاک ببرژی. ﴿يقولون يا ليتنا أطعنا الله وأطعنا الرسول﴾ دهلین: بریا به فرهمانی خوامان کردباو گوپراییه لی پیغه مبه ریش باین ﴿وقالوا ربنا إنا أطعنا سادتنا وكبراءنا﴾ وه ئهلین: پهروه دگارا! بی گومان ئیمه فرهمان به رداری سه رداری ئاغاو گه و ره کانمان بووین و به گوچی ئه وانمان کرد ﴿فأضلونا السبيل﴾ ئه وانیش رییان لی هه له کردین و "چه واشه یان کردین" ﴿٦٨﴾: ربنا آتیم ضعیف من العذاب ﴿پهروه دگاری ئیمه! دوو هینده سزایان بده، واته: سزای گومرایی خویان سزای گومرا کردنی ئیمه یان بده﴾ والعنهم لعنا کبیرا ﴿نفرینیکی زوریان لی بکه وه له میهره بانی خوژ زور زور دووریان بخه ره وه.

جوهله که بو موسا بوختان ده کات:

﴿٦٩﴾: یا ایها الذین آمنوا لا تكونوا کالذین آذوا موسیٰ ﴿٦٩﴾ ئه ی ئه وانیه ی پرواتان هیناوه، وه کو ئه وکه سانه مه بن که ئازاری موسایان دا و تومه تیان بو هه لبه ست ﴿فبرأه الله مما قالوا﴾ خواش موسای ته بره نه کرد له و بوختانه ی بویان کرد ﴿وكان عند الله وجها﴾ چونکه موسا لای خوا، گه و ره خاوه ن (جاه) و ریژ بوو پیشه و (بوخاری) ئه لیت: ((إن رسول الله ﷺ قال: إن موسى كان رجلا حیا ستیرا، لا یری من جلده شیء استحياء منه، فإذا من آذاه من بنی اسرائیل فقالوا: ما یتستر هذا التستر إلا عیب فی جلده إما برص، وإما أذرة - انتفاخ الخصیتین - وإما آفة، وإن الله أراد أن یرأه مما قالوا لموسى، فخلا یوما وحده فخلع ثیابه علی حجر ثم اغتسل، فلما فرغ أقبل إلی ثیابه لیأخذها وإن الحجر عدا بثوبه، فأخذ موسی عصاه وطلب الحجر، فجعل یقول: ثوبی حجر، ثوبی حجر، حتی إنتهی إلی ملأ من بنی اسرائیل فأروه عریانا أحسن ما خلق الله - عز وجل - وأبرأه مما یقولون وقام الحجر، فأخذ ثوبه فلبسه، وطق بالحجر ضربا بعصاه، فوألله إن بالحجر لندبا - أثرا - من أثر ضربه ثلاثا أو أربعا أو خمسا - قال - فذلک قوله تعالی: (ولا تكونوا کالذین آذوا موسی..). پیغه مبه ر ﴿فهرموی﴾ به راستی موسا پیایوکی زور به شهرم و خوداپوشه ر بوو، هه رگیز هیچ شتیکی - له شهرمدا - نه ده بینرا، جا به نی ئیسرائیل وتیان: ببی و نه بی، موسا یا توشی نه خوژی به له کی بووه، یا قوره، یا گرفتیکی تری هه یه! بویه ئه وه نده سووره بو خو داپوشین! ئه و جا خوا ویستی پاکانه ی بو بکات له و بوختانه، بویه روژی موسا به ته نیا له چولییه کا خوژی ده شوژی و جل و به رگه که ی له سه ر به ردی داده نی، جاکاتی لی بوویه وه و چوو جلده کانی له به ر بکاته وه؛ و رویشت، موسایش دار ده سه ته که ی به ده سه ته وه گرت و دوا ی

مروفت هاته پېشه وهو چوو ژیرباری وهه لی گرت! به راستی ناهه قی له خو کردو نهی زانی به نه نجام، نه گینا هه رگیزه لی نه نه گرت. واته: به جی هینانی فرمانه کانی خوا نه وهنده گرنکه ئاسمان و زهویی وشاخه کان له گه ل نه وهه موو توانایه دا بۆیان هه ل نه گیرا! که چی ئاده می - به نه زانی خوی - هه لی گرت!! ﴿ ۷۳: لیعذب الله المنافقين والمنافقات والمشرکین والمشرکات ﴾ بۆ نه وهی له ئاکامدا - به هو ی پشتگو ی خستن و سه ریچی و خیانه ت لهو سپارده یه - خوا سزای پیاوان و ژنانی دووروو هاوبه شدانه ران بدات ﴿ ویتوب الله علی المؤمنین والمؤمنات ﴾ و تهوبه ش له پیاوان و ژنانی بروادار - به هو ی پاراستنی نهو سپارده یه و گو ی رایه لی و تاعه ته یان - وه ریگرت. ﴿ وکان الله غفورا رحیما ﴾ دیاره خوایش هه می شه لی بووردیه، دلوقان و میهره بانه قه له می لی بووردن به سه ر گونا هاندا دینی. سا خوی گونا هپوش و دلوقان! لی مان ببووره و، ره حمان پی بکه. ئامین.

زوریش سو یاس بۆ خوی ده سه لاتدار که هاوکاری و پشتیوانی کردم بۆ ته واو کردنی ته فسیری سووره تی (نه حزاب).

کهوت و هه ر نه ی وت: به رده که! جله کانم. و نه وانیش به رووت و قووتی دیتیان و بۆیان دهرکهوت که هپج عه یب و نه نگیکی پیوه نییه. به کورتی: مووسا علیهما السلام پیاویکی زور به شه رم بوو، زور هه ولی نه دا له شی نه بیبری، بۆیه زوریش خوی دا نه پوشتی، جا له به ر نه وه جووله که کان و تیان: دیاره له شی عه یبداره بۆیه نه وهنده سووره له سه ر خو دا پوشتی! جا خوی گه و ره کاریکی بۆ سازان - نه وهی فره مووده که - و جووله که به چاوی خو یان دیتیان که جوانترین و بی عه یب ترین تن و له شی هه یه. ﴿ ۷۰: یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله ﴾ نه ی نه وانه ی پرواتان هیناوه! هه ر له خوا بترسن ﴿ وقلوا قولا سدیداً ﴾ و قسه ی راست و ریک و ویک بکه ن ﴿ ۷۱: صلح لک اعمالکم ﴾ نه و ساخوا کاره کانتان بۆ راست دینی و، هیدایه تتان ده کا بۆ نه نجامدانی کاری چاک ﴿ و یغفر لکم ذنوبکم ﴾ و گونا هه کانیشتان بۆ ده پوشتی ﴿ و من یطع الله ورسوله فقد فاز فوزا عظیماً ﴾ و هه رکه سیکی گو ی رایه لی فره مانی خواو په یامبه ری نهو بکات، نه وه بی گومان سه رکه و تنیکی گه و ره ی به ده ست هیناوه.

مروفت قبولی هه لگرتنی سپارده ی کرد:

﴿ ۷۲: انا عرضنا الامانة علی السموات والارض والجبال ﴾ به راستی ئیمه سپارده و (ته کالیف) هه کانمان خسته سه ر ئاسمانه کان و زهویی و کیوه کان ﴿ فایین ان بحملنها ﴾ که چی هپچیان له خو یانرا نه دی و، له هه لگرتیان نکوولیایان کرد. خاوه نی (أضواء البیان) نه لیت: ئهم (عرض) و نمایشی سپارده یه و، وه رنه گرتنی ئاسمانه کان و زهویی و چپاکان.. شتیکی راسته و حه قیقه تی هه یه، هه رچه ند ئیمه ش چۆنییه تییه که ی ده رک نه که یین، وه ده شلی بۆ ئهم راستییه ئایه ت و فره مووده زوره، له وانه: ﴿ وإن من الحجارة لما یهبط من خشية الله ﴾ (۷۴/۲)، وه (تسبح له السموات السبع والارض ومن فیهن..) (۴۴/۱۷)، وه (وسخرنا مع داود الجبال یسبحن) (۹۷/۲۱)، وه فره مووده ییش: وه ک گریانسی بنکی داره خورما که، نهو کاته که پیغه مبه ر ﴿ وتاری له سه ر نه دا له مه دینه دا، پاشان له وی گواستییه وهو چوو سه ر میمه به رکه، وه ک ئیمامی (بوخاری) هیناویه تی. وه له (موسلم) یشدا هاتووه: ﴿ عن النبی ﷺ إني لأعرف حجرا كان یسلم علی فی مكة.. ﴾ پیغه مبه ر ﴿ فره مووی: به راستی من به ردی نه ناسم؛ کاتی که له مه که که دا بووم هه می شه سلوی لی نه کردم! نه مه و چه ند فره مووده یه کی تریش.. ﴿ و أشقن منها ﴾ نه چوونه ژیری و ترسان که: نه توان هه لسن به جیه جیکردنی داخوازییه کان ﴿ وحملها الإنسان إنه کان ظلوما جهولا ﴾ که چی

سووره تی (سه بده)

مه که کییه و (هه) ئایه ت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

نه می ش وه ک هاوو ی نه کانی خوی باسی بناغه سه ره کییه کانی دینی ئیسلام: یه کتا په رستی، په یامبه ریته تی، زیندوو بوونه وه، پاداشت و تۆله نه کا.. داستانی هه ندی له په یامبه رانیشت رافه نه کات، وه ک (داوود) و (سوله یمان) ی کوری، له باره ی نهو ده سه لاتوه خوا پیی به خشین.. په نجه ییش نه خاته سه ر شک و به دگومانی موشریکه کان سه باره ت به په یامه که ی په یامبه ر ﴿ کۆتاییشی دیت به بانگکردنی بی پرواکان بۆ برها هینان و به کلابوونه وهو ده سه بردان له بیرو باوه رو و بۆچونی پووچه لیان. بۆیه ش ناوی (سه بده) - چونکه چیرۆک و به سه ره اته که ی پاشاکانی یه مه ن ده گپێتته وه، به تایبه تی نهو هه موو خو شی و نیعمه ت و خو شگوزه رانییه خوا پیی دا بوون، که چی نهوان هه ر زورنا سو یاس و سپله بوون، جا خوایش تۆله ی لی کردنه وهو لی تی کدان و تاروماری کردن.

جابه م شیوه یه ش ده ست پی ده کات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحیم ﴾ ۱: الحمد لله الذی له مافی السموات و مافی الارض ﴿ گشت سو یاس و ستایشیکی شیوا، ته نها بۆ نهو خوایه که هه رچی له ئاسمانه کان و، له زه ویدایه هه ر هی نه وه

بلی و ربی لتبعن ثم لتنبئن بما علمتم و ذلك على الله يسير).

قیامت دیت و، هه موو که سیش به پئی کاری خوی پاداشت دهر دیت هه:

۳: وقال الذين كفروا لا تأتينا الساعة * و ثوانه ی خوانه ناس و بی پروا بوون و نکوولی زیندو و بوونه یان ده کرد و تیان: هه رگیز روژی قیامت تمان بوانه، واته: به هیچ شیوه یه قیامت نییه! قل بلی و ربی لتأتینکم عالم الغیب * ثهی پیغه مبهرا! بلی: بلی سویندم به پره وردگارم هه بو تان پیش دیت، له لایه ن خوی زانای گشت نادیار * لا یعزب عنه مثقال ذرة فی السموات ولا فی الارض * که به نه ندازه ی توز قالیگ شتی لی ون نابی، نه له ئاسمانه کان ونه له زه ویدا * ولا اصغر من ذلك ولا اکبر * وه نه بچوو کتر له زه وه، نه گه وره تریش لی * إلا فی کتاب مبین * مه گهر ثه وه هه موو له ناو نامه یه کی روون که ره وه (لوح المحفوظ) دا لای پره وردگار نوو سراوه هه لگی راوه * ۴: لیجزی الذين آمنوا و عملوا الصالحات * تا پاداشی ثه وانه بداته وه پروایان هی ناوه و ناکاری کرده وه چاکه کانیان ثه نجام داوه * أولئک لهم مغفرة و رزق کریم * بو ثه مانه له به هه شتدا لی بووردن و رزق و روژی چاک هه یه * ۵: والذين سعوا فی آياتنا معاجزين * ثه وانه ش که هه رچی له توانایان دایه به ختی ده که ن بو پووچه لکر دنه وه ی ثایه ته کانمان به مه به ستی هه له اتنیان له ده ستمان. * أولئک لهم عذاب من رجز الیم * بو ثه وانه هه یه سزایه که له به دترین جو ری سزای به ئیش. * ۶: ویری الذين أوتوا العلم * و ثه وانه ش که له زانیاری به ش دراو ن له لایه ن خواوه، واته: له خاوه ن نامه کان و هاوه لانی په یامبه ر * سور ثه زانن * الذي أنزل إلیک من ربک هو الحق * ثه وه ی که بو تو نارد راوه له لایه ن پره وردگار ته وه هه ثو راست و دروسته، واته: ثه و نه فامانه نکوولی زیندو و بوونه وه نه که ن، که چی خاوه ن زانسته کان به راست و دروستی ثه زانن * و یهدی إلی صراط العزیز الحمید * وه بو ری خوی خاوه ن ده سه لات و سوپاسکراو (جن و ئاده مزاد) ری نوین ده کا.

حاشاکه ران له ژینی دوی مردن ده مکوت ده کرین:

۷: وقال الذين كفروا * ثه وانه ی بی پروا بوون هه ندیکیان به گالته کردن به زیندو و بوونه وه به هه ندیکیان یان وت: * هل ندلکم علی رجل ینبئکم * ثایا ده تانه و ی پیاویکتان نیشان بده ین هه و التان بداتی؟ (مه به ستیان په یامبه ر بوو) * إذا مرقم کل مرق * کاتی ئیوه مردن وله گوره کانتانا رزین وه پروون هه پروون کران

وله الحمد فی الآخرة * سوپاسی شیواو له روژی دوا ییشدا هه ر بو ثه وه، نه که که سیکی تر. * وهو الحکیم الخبیر * هه ر ثه ویشه هه میشه کار جوان و کار ره نگین، هه رچی ثه کات زور جیی خوی ته ی وه ثه ویشه زوریش ناگا دهر باره ی کار و کرده وه ی دروستکراوه کانی * ۲: یعلم ما یلج فی الأرض وما یخرج منها وما

یزل من السماء وما یخرج فیها * هه رچی ده چیته ناو جه رگی زه ویی، وه ک باران و شتی تر وه هه رچیش لی دیته دهری وه ک ناو و شتی تر، وه هه رچیش له ئاسماندا دیته خوار ی، وه ک فریشته و باران و بروسکه و شتی تر وه هه رچیش لییه وه سه رنه که و ی و به رز نه بیته وه وه ک فریشته و کرده وه ی بنده کان و شتی تر، ثه وخوا یه پی دهرانی و به ناگایه * وهو الرحیم الغفور * ثه ویشه بو خوشی زور میهره بان و! زور لی بوورده یه! جاپاش ململانی کافره کان دهر باره ی زیندو و بوونه وه، خوی له کارزان له سی جیگای قورئاندا فه رمان به پیغه مبه ر ده دا سویند به پره وردگاری ده خوات که زیندو و بوونه وه راسته و پیش دیت.

یه که م: له سووره تی (یونس) دا ثایه تی: (و یستنبئونک أحق هو قل ای و ربی إنه لحق و ما أنتم بمعجزین).

دووه م: له م سووره ته دا: (و قال الذين كفروا..)

سییه م: له سووره تی (تغابن) دا: (زعم الذين كفروا أن لن یبعثوا قل

۱۱: أن اعمل ساغات وقدر فی السرد ۱۰ پیمان‌گووت: که هه‌موو جوړه زرییه‌کی بالاپوش و، تاس کلایوک (به‌ثالقه چنراو) و نه‌ندازه‌گیر، دروست بکه بو کاتی جه‌نگ و خو‌پاراستن له جه‌نگ، وایشبن که هیچ تیریگ نه‌یان شکینتی وکونیان تی‌نه‌کات ۱۱ واعملوا صالحا ۱۲ پیشمان‌گووت: کاری چاک بکه‌ن، واته: ده‌بی هه‌موو

وبوونه‌وه گل ۱۰ انکم لفی خلق جدید ۱۱ که ئیوه بو جاریکی تر، سر له نوی دروست ده‌کرینه‌وهو زیندوو ده‌بنه‌وه؟ ۸: أفتری علی الله کذبا أم به جنة ۱۲ نازانین ئاخو به‌دهست نه‌نفه‌ست درو له سر خوا ده‌کا! ۱۳ یان شیته؟ چونکه -به‌لای نه‌وانه‌وه- قسه‌ی وا نه‌بی یه‌کی له دووکه‌سه بیبکات، نه‌گینه پیایو ژيرو راستگو نه‌و قسه‌یه ناکا! ۱۴ بل الذین لا یؤمنون بالآخرة فی العذاب والضلال البعید ۱۵ نه‌خیر هه‌رگیز موحه‌مه‌د نه‌درو ده‌کاو نه‌شیته، به‌لکو نه‌وانه‌ی وا پروایان به پاشه روژ نییه، له‌ناو سزاو سه‌رلیشواو بییه‌کی دوور له هق و رینمایای دان. ۹: أفلم یروا إلى ما بین یدیهم وما خلفهم من السماء والأرض ۱۶ ئایا -نه‌وانه- سه‌یریکی پیشه‌وهو پاشه‌وه‌ی خو‌پانیان نه‌کرد، تا ببینن و بزائن خوا چی دروست کردوه له ئاسمان و زه‌ویدا؟ بوئه‌وه‌ی توانا و ده‌سه‌لاتی نه‌و بزائن، وه‌ک له جیگایه‌کی ترده نه‌فه‌رموی: (والسما بیناها بأید و إنا لموسعون، والأرض فرشناها فنعم الماهدون) ۴۷/۵۱-۴۸. ۱۷ إن نشأ نخسف بهم الأرض ۱۸ نه‌گهر بمانه‌وی زه‌ویی به‌وانیشه‌وه ده‌ی به‌ینه خوار ۱۹ أو نسقط علیهم کسفا من السماء ۲۰ یان بمانه‌وی چند پارچه سزایه بخه‌ین به سه‌ریاندا، ده‌ی خه‌ین به سه‌ریاندا. ۲۱ إن فی ذلك لآیه لكل عبد منیب ۲۲ بی‌گومان له‌وده‌سه‌لاته‌دا به‌لگه‌یه‌کی هه‌ره‌گه‌وره‌هیه -له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی خوا له سر زیندوو کردنه‌وه بو هه‌ر به‌نده‌یه‌ک بییه‌وی بو لای خوا بگه‌ریته‌وه واته: ئاسمان و زه‌ویی به‌وه‌موو یاسا قه‌شه‌نگه‌یانه‌وه ده‌بنه به‌لگه‌ی زیندوو بوونه‌وهو هاتنی روژی دواپی، چونکه که‌سیک بتوانی نه‌وکاره گرنگانه نه‌نجام‌بدا، ئه‌ی چو‌ن ناتوانی مردوان زیندوو بکاته‌وه...! ۲۳ له‌کاتیکا: (الخلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس ولكن أكثر الناس لا یعلمون) دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌ویی مه‌زنتره له دروستکردنی مه‌ردم به‌لام زورتر خه‌لک نازائن.

خوا زنده به‌شیکی به داوود دا:

۱۰: ولقد آتینا داود منافلا ۱۱ سویند به خوا ئیمه له فزل و به‌هره‌ی خو‌مان نیعمه‌تیکی فراوانمان به (داوود) دا، واته: کردمانه په‌یامبه‌رو زه‌بوورمان دایه ۱۲ یا جبال أو بی معه والطیر ۱۳ به‌کیوه‌کانیشمان گووت: ! ئیوه‌ش له‌گه‌ل داووددا یه‌کده‌نگین و گشت پیکه‌وه ته‌سبیحات بکه‌ن، واته: نه‌و که ته‌سبیحاتی خوی کرد، هه‌روا ئیوه‌ش ئه‌ی په‌له‌وره‌کان! له‌گه‌لیابن، وه‌ک نه‌فه‌رموی: (إنا سخرنا الجبال معه یسبحن بالعشی والأشراق) ۱۸/۳۸. ۱۴ وألنا له الحدید ۱۵ و ئاسنیشمان بو نه‌رم‌کرد، به‌ئاره‌زووی خو‌ی چونی ویستبا کاری پیی نه‌کرد، بی ئه‌وه بیخاته ناو کووره‌ی ئاگره‌وه

أَفَرَأَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ۸ أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ شَأْنًا خَفِيفٌ بِهِمُ الْأَرْضُ أَوْ نَسْفُطُ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ۹ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا وَجَعَلْنَا لَدَيْهِ جِبَالًا سَاجِدًا وَمَا كُنَّا بِمُعَذِّبِينَ ۱۰ وَأَلَيْنَا لَهُ عَيْنَ الْفُطُورِ مِنَ الْجَنِّ مَنْ يَمْعَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ يَأْذِنُ رِبِّهِ وَمَنْ يَنْزِعْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرٍ نَأْذِقْهُ مِنْ عَذَابِ الْعَذَابِ ۱۱ السَّعِيرُ ۱۲ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحْرِبٍ وَتَمَثَّلَ لَهُ جَحَنَّمُ كُلُّ حِوَابٍ وَفُودٍ رَاسِيتٍ يَعْمَلُونَ أَلْ دَاوُدَ شُكْرًا وَقِيلَ لَهُ عَابِدِ ۱۳ الشُّكُورَ ۱۴ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ بَيْنَ أُجُنِّ ۱۵ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ۱۶

کاره‌کانتان چاک بن گو‌پرایه‌لی خوا بن، له‌به‌رامبه‌ر نه‌و هه‌موو چاکه‌یه‌وه ۱۰ إني بما تعملون بصير ۱۱ به‌راستی من به کاری ئیوه بینام وچاودیرتاتم.

به‌لی خوا به‌ش و به‌هره‌یه‌کی زوری به‌خشی به داوود -علیه الصلاه والسلام-: پیغه‌مبه‌راییتی وتوانا و ده‌سه‌لات و پاشایه‌تی و، سوپایه‌کی زورو پرچه‌ک و، ده‌نگ و ئاوازیکی خو‌ش و سازگار، که هه‌موو کات چیا سه‌ره‌زه‌کان له‌گه‌لیا (سبحان الله) یان ده‌گوته‌وهو، بالنده‌کانیش له‌ئاسماندا راده‌وه‌ستان و گو‌یینا بو‌ده‌گرت! ۱۰ له (فتح الباری/کتاب فضائل القرآن ۹/۹۲، وله موسلیم/کتاب صلاة المسافرين ۱/۵۴۶) هه‌ردو ده‌لین: شه‌ویک پیغه‌مبه‌ر ۱۱ گو‌پی له‌ده‌نگه‌ خو‌شه‌که‌ی (نه‌بوو مووسای نه‌شعهری) یه‌وه بوو، وه‌ستاو گو‌پی بو‌گرت و فه‌رموی: (لقد أوتی مزمارا من مزامیر آل داود) به‌راستی ده‌نگ و ئاوازیکی له ده‌نگ و ئاوازه‌که‌ی خانه‌واده‌ی داوود پی‌دراوه.

بەش و بارەتی سولەیمان:

ئىنجا نۆبەى ژماردنې بەهرەكانىيەتى بەسەر سولەيمانى كۆرى داوودەو، -عليه السلام- وئەفەرموۆ: ﴿ ۱۲: ولسلمان الريح غدوها شهر ورواحها شهر ﴾ بۆ سولەيمانىش (با) مان رام كرد، تەنيا لەتاقى بەياناندا مانگە رىيەكى دەبرى و، ئىوارانىش رىيەك مانگ دەروۆى. (شىخ حەسەنى بەسرى) ئەلئيت: سولەيمان لە (دیمەشق) لەسەر تەختەكەى دائەنىشت و، نانى بەيانى ئەخوارد، ئەوجا هەلئەفرى و، بۆ نيوەرۆش لە (إصطخر) نانى ئەخوارد، لەكاتىكا نىوان هەردووكيان مروقى تىژرەو بەيەك مانگ ئەوجا ئەىبرى ﴿ وأسلنا له عين القطر ﴾ وە بۆ سولەيمان كانىيەكى (مس) يشمان تاواندبوو وە هەرچۆنى ئاسنمان بۆ داوود نەرم كرد، بەشيوەيەك وەك سەرچاوەى ئاو ئەرويشت و زۆر بەئاسانى هەموو شتىكى لى دروست ئەكرد ﴿ ومن الجن من يعمل بين يديه بإذن ربه ﴾ و لە جنۆكەش هەبوون بەفەرمانى خوا لەبەردەستىدا كاريان ئەكرد ﴿ ومن يزغ منهم عن أمرنا ﴾ وە هەر كەسيكىشيان لەفەرمانى ئىمە لای بدا دەرچى، واتە: بەگوێى ئىمەى نەكا ﴿ نذقه من عذاب السعير ﴾ سزای ئاگرى سوتىنەرى پى دەچيژين ﴿ ۱۳: يعملون له مايشاء من محاريب ﴾ سولەيمان چى دەويست لەكۆشكى بەرزو قايم ﴿ وتماثيل ﴾ و جۆراو جۆرى كۆتەل و پەيكەر يۆيان دەكرد، ديارە لەبەرنامەو شەريەتى (داوود) دا ئەو پەيكەر كۆتەلەنە ياساغ نەبوو، وەك لە شەريەتى ئىسلامدا حەرام و ياساغە ﴿ وجفان كالجواب ﴾ وە هەروا قاپ و دەفرى زل و گەورە، وەك حەوز كە لەشكرەكەى خۇراكى تيا ئەخوارد ﴿ وقدر راسبات ﴾ و چەندىن تيانەو مەنجەلى گەورەى دابەسراو نەجولويان بۆ ئامادە ئەكرد ﴿ إعملوا آل داود شكرا ﴾ وتمان: ئەى بنەمالەى داوود! سوپاسگوزارى بكەن لەبەرانبەر ئەو هەموو بەهراندە رشتوومە بەسەرتاندا ﴿ وقليل من عبادى الشكور ﴾ بەلام لەبەندەكانم كەمىكيان سوپاسگوزارن، واتە: دە ئيوە وا مەبن.

جنۆكە غەيب نازانى:

﴿ ۱۴: فلما قضينا عليه الموت ﴾ ئىنجا پاش ئەو هەموودەسەلاتە كاتى برپارى مردنمان بۆ داو مانتان ﴿ ما دلهم على موته إلا دابة الأرض تأكل منسأته ﴾ هېچ شتىك جنۆكەى ئاگادار نەكرد بەمردنى (سولەيمان) مۆرانە نەبىت كە داردەستەكەى دەخوارد ﴿ فلما خر تبينت الجن أن لو كانوا يعلمون الغيب ﴾ ئىنجا پاش يەكسال كاتى سولەيمان رەتى بردو كەوت، ئەوكات ئاشكرابووو

دەركەوت بۆ ئادەمى كە ئەگەر جنۆكە شتى نادياريان زانىيا وەك پىرو پاگەندە وابوو ﴿ مالبثوا فى العذاب المهين ﴾ ئەوئەندە لەو سزا قورس و پەست و كاريگەرەيەدا ئەنەمانەو! (ئىبن عەبباس) ئەلى: پاش سالىك ئەوجا پىيان زانى كۆچى دوايى كردوو.

جىگاوشوئى خەلكى سەبا:

﴿ ۱۵: لقد كان لسبأ فى مسكنهم آية ﴾ سوئند بەخوا جىگاوشوئى گەلى (سەبا) لە (يەمەن) دا بەلگەيەكى مەزن بوو لەسەر دەسەلات و توانايى خوا، بۆ پاداشتدانەوئى چاكاران و، تۆلە دانى خراپكاران، چونكە ئەو گەلە كاتى سېلەيى و خيانەتيان سەبارەت بە نىعمەتەكانى خوا كرد، خوايش پەراگەندەى كردن و ريشەى دەرھىنان ﴿ جنتان عن يمين وشمال ﴾ ئەو بەلگەيەش دوو باخى گەورە و زۆر قەشەنگ بوون، يەك لەلای راست و، ئەوى دى لای چەپەو پىمان بەخشىبوون، ئەبى چەندە دیمەنىكى جوان و سەر سورھىنەرى بووبى، بەوشيوە خوا باسيان دەكات! (ئىبن كەسىر) ئەلى: ژنان زەمبىلەيان ئەنا بەسەريانەو و بەبن دەرەختەكانىا دەچوون، بى ئەو هېچ ئەزىزەتى ببينن ميوەكە خۆى دەوئى و زەمبىلەكەى لى پىر ئەبوو، جىي باسە، شارەكەشيان كەوتبوو نىوان باخەكانەو ﴿ كلوا من رزق ربكم ﴾ وتمان: دە لە رزق و رۆزى پەروەردگارتان بخۆن ﴿ واشكروا له ﴾ و سوپاسيشى بكەن "لەبەرانبەر ئەو هەموو نىعمەت و خۆشيوە پىي بەخشىون ﴿ بلدة طيبة ورب غفور ﴾ شارەكەتان شارىكى خۆش و پاك و خاوين و، فېنك و سازگارە! وخواشتان پەروەردگارىكى خەتا پۆش و لىبووردەيە، بۆ هەر كەسك پى بزانى و سوپاسى بكات ﴿ ۱۶: فأعرضا ﴾ كەچى روويان لەفەرمانى خوا وەرگىرا ﴿ فأرسلنا عليهم سيل العرم ﴾ ئەوجار ئىمەش لافاوى بەندى وپرانكەرمان ناردە سەريان (دەرگای ئاسمانمان لى كەردنەو و بووبە لىزمە، ئىنجا بەستەكەيانى -سد مارب- وپران كردوو، ئەوسا دونىاي لى پركردنە ئاوو ژيانيان لى تىك چوو.

سەبارەت بە (سد العرم - سەدى مەئرب): (هەمەدانى) ئەلئيت: لەبەشى باشوورى خۇرئاواى (مەئرب) وە، زنجيرە شاخىكى تىدایە، بەرەو باكوورى خۇرەلات درىژ ئەبنەو، لەنىوان ئەو شاخانەدا شيوو دۆلىكى زۆر گەورە و فراوان هەيە.. هەركات باران بارىبا سىلاوو لافاوىكى زۆرى ئەو ناوچەيە لەوى خىر دەبووبەو و دەرژايە شيوى (آدە) وە كە نزىكەى (۱۱۰۰) مەتر بەسەر دەريادا سەر ئەكەوت، جا ئەو ئاوە كە بەرەو باكوورى خۇرەلات ئەرويشت ماوئى سى كاتمىرىكى ئەما

له‌وداستانه‌ی (سه‌با) به‌گه‌لی به‌لگه‌و نیشانه‌ه‌ن له‌سەر ده‌سه‌لات و توانایی خوا، بۆ هەر به‌نده‌یه‌کی خۆراگرو سوپاسگوزار. مه‌به‌ست به‌م چیرۆکه‌ی (سه‌با) به‌ئوه‌یه‌که‌ خه‌لکانی دیکه‌ش هۆشیار بن، سپه‌ نه‌بن، ئه‌گینا به‌لاکه‌ی (سه‌با) یان لی دووباره‌ ئه‌بیته‌وه.

بۆ (مأرب)، ئینجا له‌وێ ته‌نگه‌ به‌ریبه‌ك ده‌ست پێ ئه‌كات، نیوان شاره‌كه‌یش و ته‌نگه‌ به‌ریبه‌كه‌ ده‌شتیکی شاخاوی (۳۰۰) میلی دوجا ئه‌گریته‌وه، له‌دواییشدا له‌ساڵی (۱۸۴۳) زه‌وی ناسه‌كان ئه‌و سه‌ده‌یان دۆزیبه‌وه‌و سه‌لماندیان كه‌ رووداویکی ئاوا هه‌بووه.

ویدلناهم بجنیتهم جنتین ذواتی اكل خمط وائل وشئ من سدر قلیل له‌ جینی دوو باخه‌ پرمیوه‌ خۆشه‌كه‌، دوو باخی دێرکاو به‌روو بووم تال، مازوو و میوه‌ی داری سیواک و دره‌ختی ته‌رفای بی‌كه‌ك، كه‌می داری نه‌به‌گمان بۆ هیشتن كه‌ هه‌یچیان كه‌لکیان نه‌بوو ۱۷: ذلک جزیناهم بما کفروا به‌وشیوه‌یه‌ پاداشمان دانه‌وه، چونکه‌ ناشوکر و سپه‌و بی‌نه‌زان بوون و هل نجازی الا الکفور ۱۸: ثایا ئیمه‌ش ته‌نها له‌ سپه‌و نکوولیکار تۆله‌ ئه‌سینین، واته‌: تۆله‌مان ته‌نیا بۆ سه‌تمه‌کارانه ۱۸: وجعلنا بینهم وبين القرى التى بارکنا فيها قری ظاهرة ۱۹: وه‌ له‌نیوان ریگای ئه‌وان و، نیوان گونده‌کانی شام -كه‌ فیه‌رو پیتمان تی‌خستبوون- چه‌ند شارو گوندیکی ترمان له‌پال یه‌کتهدا ئاوه‌دان کرد. واته‌: ولاته‌که‌یانمان ئاوه‌دان و پر به‌ره‌که‌ت و، پرله‌ خه‌ك دروست کردبوو، هه‌رگیز هه‌ستت به‌چۆلی نه‌ده‌کرد و قدرنا فیها السیر ۲۰: مه‌ودای نیوان شارو گونده‌کانیانمان به‌ئه‌ندازه‌ دانا، ئه‌م گوند نزیک به‌ ئه‌و گوند، به‌زوو مه‌رده‌مه‌کی ئه‌گه‌یشته‌ ئاوه‌دانی و، خواردونیان ده‌ست ده‌که‌وت ۲۱: سیروا فیها لیلی وایاما آمین ۲۲: وپیمان وتن: ده‌ به‌ناویاندا به‌شه‌وان و رۆژان، به‌هیمنی و، ئاسووده‌یی و، بی‌ترس له‌دوژمن و برسیه‌تی و تینوویه‌تی برۆن و بگه‌رین ۲۳: فقالوا ربنا باعد بین أسفارنا ۲۴: که‌چی له‌باتی سوپاسگوزاری ئه‌و هه‌موو خۆشی و نیعمه‌تانه‌دا، وتیان: په‌روه‌ردگارمان! ماوه‌ی نیوانی شاره‌کانمان -له‌سه‌فه‌ردا- بۆ دوورتر که‌ "تا به‌چۆل و بیاباندا برۆین و تویشوو بۆ سه‌فه‌ره‌کانمان هه‌لگرین و سوودی بازرگانی وه‌رگرین و، هه‌ژاره‌کان بخه‌ینه‌ ژێر کار ۲۵: وظلموا أنفسهم ۲۶: وه‌ به‌و کاره‌ سه‌تمیان له‌خۆیان کرد ۲۷: فجعلناهم أحادیث ۲۸: ئینجا ئیمه‌یش کردمانه‌ سه‌رگۆزه‌شته‌و ده‌نگوباس و هه‌وال له‌ناوچه‌که‌داو "بۆیه‌کتریان ئه‌گێڕایه‌وه" ۲۹: ومزقناهم کل ممزق ۳۰: و به‌توندی ته‌فرو توانمان کردن و له‌یه‌کتزمان دا برین، هه‌ر هۆزه‌یان که‌وته‌ ناوچه‌و ولاتی که‌وه، "بۆیه‌عه‌ره‌ب ده‌لی: یاخوا وه‌ك (سه‌با) و نازو نیعمه‌ته‌کی ئه‌وانتان لی بقه‌ومی، چونکه‌ ئه‌وان پاش ئه‌و هه‌موو وێرانکاریه‌یان ده‌سته‌یه‌کیان ئاواره‌ی (عومان) بوون و، هه‌ر ده‌سته‌یه‌کیان که‌وته‌ بن داریکی ولاتی شامه‌وه، (ئه‌نسان)یشیان چوونه‌ مه‌دینه‌، (خزاعه‌)یش گه‌یشته‌ (تیهامه‌) .. وه‌ هه‌روه‌ها... (ئیبینی جه‌رین). ۳۱: إن فی ذلک لآیات لکل صابر شکور ۳۲: به‌راستی

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُّؤْمِنٍ رَّزَقَ رَيْكُمُ وَأَشْكُرُوا لِلَّهِ بَلَدَهُ طَيِّبَةً وَرَبُّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْطِلٍ حَمَظٍ وَأَفْجٍ وَشَقِيٍّ وَمِنْ سِدرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ ذَلِكُ جَزَائِهِمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ تَجْزِي إِلَّا الْكَفُورُ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا آمِنِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِلَهِسَ ظَنُّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لَنَعْلَمَ مَنْ يَأْخُذُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيزٌ ﴿٢١﴾ قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُوكُمْ مِنْ شَيْءٍ وَتَعَالَى دَرَجَاتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْمَآلِمْ فِيهِنَّ مِنْ شَرِّكُمْ وَمَا لَهُمْ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾

شه‌یتان دیتی: شوینه‌که‌وتووێ وه‌راست گه‌را:

۲۰: ولقد صدق عليهم إبليس ظنه ۲۱: وماكان له‌عليهم من سلطان ۲۲: وه‌شه‌یتان شه‌یتانیش به‌رامبه‌ر به‌خوانه‌ناسان وه‌راست گه‌را، چونکه‌ واده‌ی نابوو گومرایان بکات، وه‌ك له‌جیگایه‌کدا ده‌فه‌رموی: (..ولأغوينهم أجمعين) ۳۹/۱۵. که‌چی توانی و سه‌رکه‌وت! ۳۰: فاتبعوه إلا فریقا من المؤمنین ۳۱: جا ئیتر ده‌سته‌یه‌ له‌به‌رواداره‌کان نه‌بی؛ هه‌موو په‌یره‌وییانی کرد ۳۲: وماكان له‌عليهم من سلطان ۳۳: وه‌شه‌یتان هه‌یچ ده‌سه‌لاتیکی به‌سه‌ریاندا نه‌بوو ۳۴: إلا لنعلم من يؤمن بالآخرة ممن هو منها في شك ۳۵: به‌لام تاقیبیان ده‌که‌ینه‌وه‌ به‌شه‌یتان، بۆ ئه‌وه‌ که‌ بزانی و ده‌رکه‌وی چ که‌سی به‌روای به‌ رۆژی دواپی هه‌یه‌و، چ که‌سیکیش لێی دوودله‌و له‌گوماندایه ۳۶: وربك على كل شيء حفيظ ۳۷: و په‌روه‌ردگاری تۆ له‌سه‌ر هه‌موو شتێك پارێزه‌روو چاودیره‌و، به‌نیازو نییه‌تیان ئه‌زانن ۳۸: قل ادعوا الذين زعمتم

من دون الله ﴿۱﴾ - ئەى موحەممەد ﷺ - پېيان بلى: ئەوانەى وا پېتان
وابوو كە خوان و ئەتان پەرستەن - جگە لەخوا - دەئېستا داوايان
لى بكنە با خېروخوشيتان بۆ فەراھەم بېنن و، بەلاو نەھامەتتان
لى دوور بخەنەوہ ﴿۲﴾ لا يملكون مثقال ذرة فى السموات ولا فى
الأرض ﴿۳﴾ خو ئاشكراشە كە بە ئەندازەى مېروولەو وردیلەيەك، يا

تەكاردن؟ ﴿۴﴾ قالوا الحق ﴿۵﴾ لەوہ لاما ئەلین: خوا ھەق و راستى
فەرموو، واتە: ئیزنى شەفاعەتى دا بۆ كەسێك خۆى لى زارى بىت
﴿۶﴾ وهو العلى الكبير ﴿۷﴾ ھەر ئەویشە زۆر بلندو پایە بەرزى گەورە،
ھیچ كەسێك بۆى نىيە دەست بخاتە كاربەوہ.

ئەوہى پىيى بلىيت شەرىك، بۆ خوا نىيە:

﴿۲۴﴾ قل من يرزقكم من السموات والأرض ﴿۲۵﴾ بە بێپەرستەكان
بلى: ئەى كى لەئاسماناندا رزق و رۆزى بە ئىوہ ئەدات "بە
ھۆى بارانەوہ" وە لە زەوىيەوہ بە ھۆى رووھ و دانەوێلەوہ؟
﴿۲۶﴾ قل الله ﴿۲۷﴾ بلى: ھەرخواى تاك وتەنىاي بى ھاوبەش ﴿۲۸﴾ وإنا أو
إياكم لعلى هدى أو فى ضلال مبين ﴿۲۹﴾ ئەوسا پىيان بلى: دلنباين
ئىمەى موسلمانى يەكتاپەرستو، ئىوہى بێپەرست و ھاوئەدانەر،
يەكێمان لەسەر ھىدايەت و رى راستين، ياخود بە ئاشكرا لە نىو
گومراييدا رۆچووین؟ ئاى ئەمە چ وتەيەكى شیرینە، چ ئوسلوبىكى
بەرزە، ئەوخۆى چاك ئەزانى كە كى گومرايە، كەچى پىيى ناليت
تۆ گومرايتو، من راستم، تا بەرامبەرەكەى زوو ھەلنەيەت و
گویش بۆ ئامۆزگاريبەكانى بگرى ﴿۳۰﴾ قل لا تسألون عما أجرة
ولا نسأل عما تعملون ﴿۳۱﴾ پىيان بلى: ئىوہ بەرپرسىار نابن لە ھەر
تاوانىك ئىمە بىكەين، وە ھەر وا ئىمەش لە بەرامبەر كەردەوہكانى
ئىوہ بەرپرسىار نابن "چاك بىت، يان خراب، ديارە ديسان
ئەمەيش ھەر زىادە لوتف و نەرم و نىيانىيە، بەرامبەر مەروفي خراب
دەكرىت، تالە دەمى وتوو وێژدا ھەلنەيەت ﴿۳۲﴾ قل يجمع بيننا ربنا
ثم يفتح بيننا بالحق ﴿۳۳﴾ بلى: لیرە ھەر جور ئەبى با بىي، رۆزى
دیت پەرورەدگارمان ھەموومان كۆ ئەكاتەوہ، لەپاشان بەراستى
و دادپەرورەرانە دادگاييمان دەكات ﴿۳۴﴾ وهو الفتاح العليم ﴿۳۵﴾ ھەر
ئەویشە لەو رۆژەدا بربار بەدەست و زانا، بە كەردەوہى بەندەكانى
خۆى ﴿۳۶﴾ قل أرونى الذين ألحقتم به شركاء ﴿۳۷﴾ پىيان بلى:
ئادەى ئەوانەم نیشان بەدەن كە ئىوہ كەردبووتان بە ھاوبەشى خوا،
تا بزەنم شىواى ئەوہ؟ ﴿۳۸﴾ كلا بل هو الله العزيز الحكيم ﴿۳۹﴾ نەخیر،
وا نىيە ئەوان ئەى زانن، بەلكو ھەر خوا خۆى دەسەلاتدارو،
زۆر كارجوانە.

خوا پىغەمبەرى بۆ ھەموو خەلك ناردووە:

﴿۲۸﴾ وما أرسلناك إلا كافة للناس بشيرا ونذيرا ﴿۲۹﴾ ئىمە ھەر بۆيە
تۆمان نارد ئەى موحەممەد! ﴿۳۰﴾ كە بۆ تەواوى خەلكانى جىھان،
بىيەتە مۆژدەدەرو ترسینەر. ﴿۳۱﴾ ولكن أكثر الناس لا يعلمون ﴿۳۲﴾ بەلام
زۆرەى مەردم نازانن ﴿۳۳﴾ ويقولون متى هذا الوعد إن كنتم

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ
قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ
﴿۲۴﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ
وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۲۵﴾ قُلْ
لَا تَسْأَلُونَنَا عَمَّا آجُرُكُمْ وَلَا تَسْأَلُونَا عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۲۶﴾ قُلْ
يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ
﴿۲۷﴾ قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَفَعَمَّ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲۸﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ
بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۲۹﴾
وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿۳۰﴾
قُلْ لَّكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَعِجِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَغْنُونَ
﴿۳۱﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن نُّؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا
بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ
رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ
أَسْتَضَعُوا مِنَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿۳۲﴾

پرووشێك دەسەلاتیان نىيە، نە لەئاسمانەكان و، نە لەزەویدا، تا
ھاوکاریتان بكنە ﴿۱﴾ ومالهم فيهما من شرك ﴿۲﴾ وە لەدروستكردى
ئاسمانەكان و زەویشدا ھاوبەشى خوا نەبوون ﴿۳﴾ وما له منهم من
ظهير ﴿۴﴾ پالپشتى خوا نەبوون و يارمەتیشيان نەداوہ. ﴿۵﴾ ۲۳:
ولا تنفع الشفاعة عنده إلا لمن أذن له ﴿۶﴾ و تەكاردن لە لاى خوا
-لەو رۆزى ناپەرەحتى و، ترس و لەرزەدا- سودى نابى، نە بۆ
پەرەسراوہكان و، نە بۆ پەرستیارەكانيان، چونكە لەناو دلە راوكى
و بيزاریدا بوون، ئىستەش حەپەساو و چاوەروانن تا بزەنن خوا
مۆلەتى كى ئەدا بۆ تەكاردن و كیش تەكەكات؟ جا ئەو ھالەتە
دژوارە ھەروا ئەمىنەتەوہ تەككار نابى، مەر بۆ كەسى خوا مۆلەتى
بدا ﴿۷﴾ حتى إذا فزع عن قلوبهم ﴿۸﴾ تا ئەو دەمەى كە سام و ترس لە
دلىاندا دادەمركى بەمۆلەتدان بە شەفاعەت بۆيان ﴿۹﴾ قالوا ماذا
قال ربكم ﴿۱۰﴾ ئەوجا دەمیان ئەكرىتەوہ لەناو يەكتەردا ئەلین:
ئاخۆ پەرورەدگارى ئىوہ چ بربارىكى دا، چى وت سەبارەت بە

صادقین و هاوبه شدانه ره کان ته لین: باشه! نه گهر ئیوه راست نه کهن که به لینمان پی ددهن به سزای قیامت، ده ثم به لینه کهی نه بیت؟ ﴿۳۰﴾ قل لکم ميعاد يوم ﴿﴾ بیان بلئ: روژی که برپاره به یه کتر بگن ﴿﴾ لا تستأخرون عنه ساعة ولا تستقدمون ﴿﴾ نه تاوینک لئی دوا ده کهون و، نه تاوینکیش لئی پیش ده کهون.

دهسه لاتدارو و بی دهسه لاتنه کانی دنیا ده کهونه ناخافتن:

﴿۳۱﴾ وقال الذين كفروا ﴿﴾ خوانه ناس و بی پرواکان و تیان ﴿﴾ لن نؤمن بهذا القرآن ولا بالذي بين يديه ﴿﴾ ئیمه هر گیز باوهر نه بهم قورثانه ده کهین و نه بهو کتیبانهش که له پیش نه ووه بوون ﴿﴾ ولو ترى إذ الظالمون موقوفون عند ربهم ﴿﴾ و نه گهر ببینی ئهی موحه مهده! کاتی سته مکاره کان له لای پهروه ردگار یاندا "بؤ حساب و کتاب" راگیراون و ده ستینراون ﴿﴾ يرجع بعضهم إلى بعض القول ﴿﴾ و قسه ده لین به یه کترو، یه کتر تاوانبار ده کهن.. واته: ئه ره روژه ت ته ببینی، بی گومانه رووداوینکی زور گه ورته ده دیت ﴿﴾ يقول الذين استضعفوا للذين استكبروا ﴿﴾ نه وانه ی کزو چه و ساوه بوون، به خو به زلزانه کان ته لین: ﴿﴾ لولا أنتم لکننا مؤمنين ﴿﴾ نه گهر ئیوه نه بوونایه؛ به راستی ئیمه بروادار نه بووین، واته: ههر ئیوه بوون چه و اشه و سه رگه ردانتان کردین" ﴿۳۲﴾ قال الذين استكبروا للذين استضعفوا ﴿﴾ نه وجا خو به زلزان و زورداره کانیش به چه و سینراوه کان ده لین: ﴿﴾ أنحن صدناکم عن الهدی بعد إذ جاءکم ﴿﴾ ثایا ئیمه بووین، ریمان لی گرتن و نه مان هیشت، به ربی راستدا برؤن دوی ته و کاته ی قورثان هاته لاتان؟! "نه خیر، وایه وهک ئیوه ته یلین: ﴿﴾ بل کنتم مجرمين ﴿﴾ به لکو ئیوه ههر خو تان گونا هبارو تاوانکار بوون ﴿۳۳﴾ وقال الذين استضعفوا للذين استكبروا ﴿﴾ وه کزکراوو چه و سینراوه کان، به خو به زلزانه کان و زورداره کان ده لین: ﴿﴾ بل مکر الليل والنهار ﴿﴾ نه خیر، وایه به لکو فرت و فیلی شه وانه روژه ی ئیوه بوو ئیمه شی سه رگه ردان کرد ﴿﴾ إذ تأمروننا ﴿﴾ چونکه هه ردهم فهرمانتان پی نه کردین ﴿﴾ أن نکفر بالله ونجعل له أندادا ﴿﴾ که بروامان به خوا نه بی و؛ چه ند هاوبه شیکی بؤ دابننن! ﴿﴾ وأسروا الندامة لما رأوا العذاب ﴿﴾ وه په شیمانی له دلیاندا نه شار نه وه، کاتی سزاکه ده ببینن ﴿﴾ وجعلنا الأغلال فی أعناق الذين كفروا ﴿﴾ وه کو ت و زنجیر نه کهینه ملی نه وانه کافر بوون بؤ زیاده سزا ﴿﴾ هل یجزون إلا ما كانوا یعملون ﴿﴾ نه وه مافی خو یانه، ثایا مه گهر ههر کهس ههر به پینی کرده و ی خو ی سزا نادری؟ واته ستهم له هیچ کهس ناکری.

خوشگوزهرانه کانن رووبه رووی پیغه مبه ران دوه وستن:

﴿۳۴﴾ وما أرسلنا فی قرية من نذیر ﴿﴾ هیچ پیغه مبه ریکمان نه نار دوه له شار یکدا بیان تر سینن ﴿﴾ إلا قال مترفوها ﴿﴾ مه گهر خوشگوزهرانه کانیان ده یان وت: ﴿﴾ إنا بما أرسلتم به کافرون ﴿﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوْهُمُ أَنْتُمْ مَكِدُونَ عَنْ الْهُدَى بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بِلْ كُنْتُمْ تُجْرِمُونَ ﴿۳۴﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعُّوْهُمُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرٌ أَلِيلٌ وَالنَّهَارُ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا الْنَدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِيْ أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۳۵﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِيْ قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿۳۶﴾ وَقَالُوا أَنْتُمْ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ﴿۳۷﴾ قُلْ إِنْ رَبِّيْ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۳۸﴾ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الْوَعْدِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ ؕ آمِنُونَ ﴿۳۹﴾ وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَتْنَةً أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿۴۰﴾ قُلْ إِنْ رَبِّيْ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿۴۱﴾

بی گومان ئیمه به ووی پینی نیروان باوهر ناکهین و په یامه که تان به درو ده زانین ﴿۳۵﴾ وقالوا نحن أكثر أموالا وأولادا ﴿﴾ وه ده یان وت: ئیمه له ئیوه سامان و مندالی زور ترمان هیه! ﴿﴾ وما نحن بمُعذِّبين ﴿﴾ و ههر گیزیش ئیمه سزا نادریین ئه ر قیامت هبی و راست بی، چونکه خوا لینمان رازییه، ههر بویه نه و سامانه شی رشتووه به سه رماندا ﴿۳۶﴾ قُلْ إِنْ رَبِّيْ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ﴿﴾ بیان بلئ: رزق و روژی پیوه ربکی هه له یه بؤ چاکی و، خرابی مرو، چونکه خوا وندم بؤ ههر که سیك خو ی بیه و ی رزق و روژی فراوان ته کات، وه بؤ ههر که سیك بیه و ی که می ته کاته وه، ئیتر ته و که سه چاک بی، یان خراب ﴿﴾ ولكن أكثر الناس لا یعلمون ﴿﴾ به لام زور به ی خه لک نه پینی کاره کانمان نازانن ﴿۳۷﴾: وما أموالکم ولا أولادکم بالتي تقرّبکم عندنا زلفی ﴿﴾ وه نه مال و، نه مندالتان شتیک نین که ئیوه به ئیمه وه نزیک بکه نه وه ﴿﴾ إلا من آمن وعمل صالحا ﴿﴾ به لام که سیك بروایه کی راسته قینه ی هینابی

بکهره وه که خوا هموان، په رستراوو په رستیار، کو ته کاته وه، له پاشان بو لومه ی په رستیاره کان به فریشته کان ته لیت: ﴿هؤلاء إياكم كانوا يعبدون﴾ ٤١ ٥/١١٦: ﴿أأنت قلت للناس اتخذوني وأمي إلهين من دون الله...﴾ ٤١: ﴿قالوا سبحانك أنت ولينا من دونهم﴾ ٤٢: ﴿أكرههم بهم بعض نفعاً ولا ضراً﴾ ٤٣: ﴿وقال الذين ظلموا ذوقوا عذاب النار التي كنتم بها تكذبون﴾ ٤٤: ﴿وإذا تتلى عليهم آياتنا ينسوت﴾ ٤٥: ﴿قالوا ما هذا إلا رجل يريد أن يصدكم عما كنتم بعبادة آبائكم﴾ ٤٦: ﴿وقالوا ما هذا إلا إفك مفترى﴾ ٤٧: ﴿قال الذين كفروا للحق لنا جاءهم إن هذا إلا سحر مبين﴾ ٤٨: ﴿وماء ألبسهم من كتب يدرسونها وما أرسلنا فيهم قبلك من نذير﴾ ٤٩: ﴿والذين من قبلهم وما بلغوا معشار ماء الإنسهم فكذبوا ربهم﴾ ٥٠: ﴿كذلك كان نكير﴾ ٥١: ﴿قل إنما أعظكم بوجده أن تقوموا لله مثنى وفرادى ثم تفتكروا ما بصاحبكم من جنه إن هو إلا نذير لكم بين يدي عذاب شديد﴾ ٥٢: ﴿قل ما سألتكم من أجر فهو لكم إن أجرى إلا على الله وهو على كل شيء شهيد﴾ ٥٣: ﴿قل إن ربي يقذف بالحق عليم الغيوب﴾ ٥٤

خوانه ناسان پیغه مبه ران تومه تبار ده کهن:

٤٣: ﴿وإذا تتلى عليهم آياتنا بينات﴾ ٤٤: ﴿هم كه ثابته روونا که کانی ئیمه یان به سهر بخوینر یته وه﴾ ٤٥: ﴿قالوا ما هذا إلا رجل يريد أن يصدكم عما كنتم بعبادة آبائكم﴾ ٤٦: ﴿ده لیت: ثم پیاوه، (واته: موحه ممدد﴾ ٤٧: ﴿هم پیاویکه دهیوه ی لهو شتانه ی باو باپیرانتان ته یان په رست ریتان لی بگری﴾ ٤٨: ﴿وقالوا ما هذا إلا إفك مفترى﴾ ٤٩: ﴿وتیشیان: ثم قورثانه (موحه ممدد﴾ ٥٠: ﴿ته یلی: هه درویه کی هه لبه ستراره له سهر خوا﴾ ٥١: ﴿وقال الذين كفروا للحق لما جاءهم﴾ ٥٢: ﴿و نهوانه ی که بی پروا بوون کاتی قورثانیان بو هات پییان وت: ﴿إن هذا إلا سحر مبين﴾ ٥٣: ﴿ثم قورثانه ببی و نه بی هه جادوویه کی ناشکرایه﴾ ٥٤: ﴿وما آتيناهم من كتب يدرسونها﴾ ٥٥: ﴿و ئیمه پیشتر هیچ کتیب و نامه مان نه دابوونی بیخویننه وه تا نکوولی بکه﴾ ٥٦: ﴿وما أرسلنا إليهم قبلك من نذير﴾ ٥٧: ﴿پیش له تویش هیچ ترسینه ریکمان بو نه نار دبوون تا له سزای خوا بیان ترسینی﴾ ٥٨: ﴿وکذب الذين من قبلهم﴾ ٥٩: ﴿و نهوانه ش له پیش مه که بییه کانه وه بوون، هه روا په یامبه رانیان به دروژن داده نا!﴾ ٦٠: ﴿وما بلغوا معشار ما آتيناهم﴾ ٦١: ﴿له کاتی که د

و، کاری چاکی نه نجام دابی، ته نها پروای دامه زراوو کاری چا که نزیکتان ته کاته وه به خوا، نه مال و، نه مندا ل ﴿فأولئك لهم جزاء الضعف بما عملوا﴾ ٦٢: ﴿بو ثم که سانه له به رامبه ر کرده وه کانیانه وه پاداشتی دوو به رامبه ر هیه﴾ ٦٣: ﴿وهم في الغرفات آمنون﴾ ٦٤: ﴿له کو شک و تهلاره به رزو بلنده کاند، به ئاسووده یی و خو شی ژیان نه به نه

وَيَوْمَ يحشرهم جميعاً ثم يقول للملائكة أهؤلاء إياكم كانوا يعبدون ﴿٤١﴾ قالوا سبحانك أنت ولينا من دونهم بل كانوا يعبدون الجن أَكْرَهُم بِهم مُّؤْمِنُونَ ﴿٤٢﴾ قَالُوا لَئِمَّا كَبُذِّبَ بَعْضُكُم لِبَعْضٍ نَفَعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كنتم بها تكذبون ﴿٤٣﴾ وَإِذَا تتلى عليهم آياتنا ينسوت قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كنتم بعبادة آبائكم وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إفكٌ مُّفْتَرًى وَقَالَ الَّذِينَ كفروا للحق لنا جاءهم إن هذا إِلَّا سحرٌ مبين ﴿٤٤﴾ وَمَاءٌ ألبسهم من كتب يدرسونها وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهم قبلك من نذير ﴿٤٥﴾ وَكَذَّبَ الَّذِينَ من قبلهم وَمَا بلغوا معشار ماء الإنسهم فكذبوا ربهم ﴿٤٦﴾ كَذَلِكَ كان نكير ﴿٤٧﴾ قُلْ إِنَّمَا أعظكم بوجده أن تقوموا لله مثنى وفرادى ثم تفتكروا ما بصاحبكم من جنه إن هو إِلَّا نذير لكم بين يدي عذاب شديد ﴿٤٨﴾ قُلْ مَا سَأَلْتُكم من أجر فهو لكم إِن أجرى إِلَّا على الله وهو على كل شيء شهيد ﴿٤٩﴾ قُلْ إِن ربي يقذف بالحق عليم الغيوب ﴿٥٠﴾

سهر ٣٨: ﴿والذين يسعون في آياتنا معاجزين﴾ ٣٩: ﴿و نهوانه ش که بو په کخستنی ثابته کانی ئیمه هه ول ته دهن و ریگری خه لک ته که نه ئیسلام و، واش نه زانن ته توانن له دهسه لاتی ئیمه هه لیتن ﴿أولئك في العذاب محضون﴾ ٤٠: ﴿ثا نهوانه ئاماده ده کرین له سزادا﴾ ٣٩: ﴿قل إن ربي ييسط الرزق لمن يشاء من عباده ويقدر له﴾ ٤١: ﴿پییان بلی: به راستی په روه ردگارم رزق و روزی ده به خشی بو هه رکه سیك له به نده کانی خوی بیهوی، بو هه رکه سیکیش خوی بیهوی لی کی که نه کات ﴿وما أنفقت من شيء فهو يخلفه﴾ ٤٢: ﴿ئیهوش هه رشتی ده به خشن له ربی خوا دا، نه وه خوا بو تان قهره بوو نه کاته وه و جیگایتان بو پر ته کاته وه ﴿وهو خير الرازقين﴾ ٤٣: ﴿وهه رته ویشه چاکترین روزی به خشه.

فریشته له قیامه تدا به رانه ت له په رستیاره کانیان ده کهن:

٤٠: ﴿و يوم يحشرهم جميعاً ثم يقول للملائكة﴾ ٤١: ﴿بیر له و روزه

تري إذ فرعوا فلا فوت ﴿٥١﴾ ۛ ٲه ګر بېښی کاتی زیندو ده ګر ټنه ووهو
ده شله ژڼ، شټیکي ګه ووهو ناهه موار ده بښی ﴿٥٢﴾ ۛ واخذوا من مکان
قريب ﴿٥٣﴾ ۛ ئینجا له جیګایه کی نزیګدا له ګوړه که یان ده ګیردرېن
و ده برېن بو ناو ناګر ﴿٥٤﴾ ۛ وقالوا آمانا به ﴿٥٥﴾ ۛ ټه وچا که هر
سزا که یان چاوکرده، ده لښ: باوه پمان به موحه ممه د هینا ﴿٥٦﴾ ۛ وأنی
لهم التناوش من مکان بعيد ﴿٥٧﴾ ۛ وچون بو یان هیه پښه یهک، واته:
ته نها دونیا جیی باوه په ټان بوو، ټه مرو له وه دوور که وتوونه ته ووهو
ټیستا قیامه ته و کاتی باوه پ هټان به سه رچوو؟ ﴿٥٨﴾ ۛ وقد
کفروا به من قبل ﴿٥٩﴾ ۛ وبه راستی له پښه وه – که ده رفته تی باوه پ هټان
سوو – باوه پ یان پی نه هټنا ﴿٦٠﴾ ۛ ویقذفون بالغیب من مکان بعيد ﴿٦١﴾ ۛ وه
له دووره وه زاریان له نادیار دده، واته: ده یان وت: زیندو و بوونه وه
وبه هشت و ناګر نییه! ﴿٦٢﴾ ۛ ٥٤: وحیل بینهم و بین ما یشتهون ﴿٦٣﴾ ۛ وه
سه رنجام ته ګره ده خر ټه نیوان ټه وان و، ټه وه ی ټاره زووی ده کن
له وهر ګیرانی ټیمان لټیان، واته: هه رکه مردن، ریګا نادرېن باوه پ
بښن ﴿٦٤﴾ ۛ کما فعل بأشیاعهم من قبل ﴿٦٥﴾ ۛ هه روه کو هاو شیوه کانیشیان
به رله خو یان به و ده رده چوون، ټه مانیش پاش له دست ده رچوونی
سات و کات، ټه وسا باوه پ ده هټن، به لام هیچ که لکی نابی بو یان
﴿٦٦﴾ ۛ إنهم کانوا فی شک مریب ﴿٦٧﴾ ۛ چونکه به راستی، ده رباره ی
زیندو و بوونه وهو، لټیر سینه وه، ټه وانیش وهک ټه مان له ګومان ټیکي
دټاره ګومان هټنه ردا بوون!!

سویاسی بی‌پایانم بۆ پەرورندهی جیهانیان، که یارمه‌تی دام بۆ ته‌واو کردنم، ته‌فسیری سووره‌تی (سه‌یه).

سورہ فی (فتیر) ۲۷

مہککے پیسہ (۴۵) ٹاپہ تہ

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئەم سوورەتى (فاتىي) - لە مەككەدا - كەمى پېش كۆچى پەيامبەر ﷺ
 بۆ مەدينە - ھاتۆتە خوارى، ئەمىش ھەر بە و شارپىگە يەدا
 دەچىت كە سوورەتە مەككە يىپھە كانى دى پيا دەچن، بانگەيشە
 بۆيە كىتاپە رستى و تاك و تەنيايى خوا ئەكا، راستكردنە وەى چەندىن
 بە لىگە لە سەر بوونى خواى بالا دەست و تاك و تەنيايى، بۆ
 تىكشكانى قەلا و بىنكە كانى شىرك و موشرىكىن، و ھەلئان لە سەر
 پاككردنە وەى دلەكان لەرە و شتە پەستەكان و، خو ئاراشىدان
 بە خەوو، دوشتە بەرزەكان.

* باسی ده‌سپیکردنی سهره‌تای ژیان ئەکات، که له لایەن بە‌دییه‌نەری بوونه‌وه‌روه سەرچاوه‌ی گرتووه، پاشان هیئانه‌وه‌ی

قورپەش لە چاودەسەلاتی ئەوانەدا نەگەشتیبوو بە دەیهکی
ئەوێ بەوانمان دابوو لەهێزو دەسەلات و مال و سامان، کەچی
هەر لەناویش چوون! ﴿فَكَذَّبُوا رَسُلِي فَكَيفَ كَانُ نَكِيرٌ﴾ ئینجا
پەيامبەرەکانی منیان بەروژن دانا، ئیمەش تۆلەمان لێسەندنەو،
چاچۆن بوو ئینکاری من بۆیان بۆ سزادانیان؟

ہا وہ کہتان (موجہ مہد ﷺ) لیوہ کار نییہ:

﴿٤٦﴾ قل إنما أعظكم بواحدة ﴿٤٦﴾ ئەى موحەممەد ﷺ بلى: من ھەر بەيەك وشە ئامۇزگار يتان ئەكەم ﴿٤٧﴾ اُن تقوما للہ مشى وفرادى ﴿٤٨﴾ كە لەبەر خوا دوان دوان و يەكە يەكە ھەستەن بەدلىسۆزى ھەول بەدەن و كار بىكەن ﴿٤٩﴾ ثم تتفكروا ﴿٥٠﴾ پاشان بىر بىكەنە ھەو تىفكرين جائەو كاتە چاك دەزانن ﴿٥١﴾ ما بصاحبكم من جنة ﴿٥٢﴾ كە ھەوالەكە تان پەيامبەر ﷺ ھىچ شىئى تىدا نىيە ، وەك ئىوہ ئەلین! ﴿٥٣﴾ إن هو إلا نذير لكم ﴿٥٤﴾ بەلكو ئەو ھەر ترسىنەر يەكە بۇتان ﴿٥٥﴾ بين یدى عذاب شديد ﴿٥٦﴾ و دەيەوى لەبەر امبەر سزايەكى زور توندوقورسى رۆزى قيامەت بیدارتان بکات ، چونكە يەكەم نیشانەى رۆزى دوايى ، ھاتنە ئەو بىغەمبەرە ھۆيەتم .

بے بارہو بھول و تہ ماہیک، دینتان یی رادہ گہ یہ نم:

﴿ ٤٧ ﴾ : قل ما سألتكم من أجر فهو لكم ﴿ بَلَى ﴾ : من هیچ پاداش و کرپیه کم لیتان ناوی، واته : من له بهرامبر راگه یاندنی ئیسلامه که مدا هیچ کرئ و دونیا یه کم له ئیوه ناوی ﴿ ان أجری إلا علی الله ﴾ پاداشت و کرپی من تنها له سهر خواجه ﴿ وهو علی کل شیء شهید ﴾ وه ههر ئه و بو خوی به سهر هه موو شتیگا ئاگاداره ﴿ ٤٨ ﴾ : قل ان ربی یقذف بالحق ﴿ بَلَى ﴾ : به راستی پهروه ردگاری من هه ق ده هاوی بهرووی ناهه قداو پووچه لی ئه کاته وه ﴿ علام الغیوب ﴾ ئه و زانای نادیاره، واته : له ته هاوی نه ئینی و نادیاره کان به ئاگایه و، هیچ شتیک له و نادیار نییه ﴿ ٤٩ ﴾ : قل جاء الحق وما یدئی الباطل وما یعید ﴿ پییان بلی ﴾ : هه ق و راستی (ثایینی یه کخو اهرستی) هات و دهرکه وت، وه پووچ و به تالیش (ثایینی شیرک) رۆشت و ناگه ریته وه، ﴿ ٥٠ ﴾ : قل ان ضللت فاینما أضل علی نفسی ﴿ بلی ﴾ : ئه گهر ریسم هه له کرد بیئت، ئه وه ههر بوخوم ریسم هه له کردووه، واته : زیانه که ی ههر بو خوم ده بیئت ﴿ وان اهتدیت فیما یوحی الی ربی ﴾ خو ئه گهر ریگای راستم دۆزی بیته وه، ئه وه به هو ی ئه وه وه بووه که پهروه ردگارم وه حی بو کردوم ﴿ انه سمیع قریب ﴾ چونکه به راستی ئه و ئه وایه، نزیکه، واته : ئه وایه بو گو فتاری من و ئیوه، لی شمانه وه زور نزیکه ﴿ ٥١ ﴾ : ولو

چندان به لگه لهم دونیایه دا له سهر گونجانی زندوو بوونه وه،
بۆنمونه: زهویی پاش مردنی شه بووژیته وه، پروواندن وسهوز بوونی
جوزاوجوری دانه ویله و میوه و گیاه رووهک.. هاتنی شهوو روژ،
به دوا یه کدا، ئینجا مروفت ههر له نوتفه وه تا ده بیته خوینپاره وه،
گوشت پاره، ئیسک، هینانی گوشت به سهر ئیسکه کاند.. نهوسا

توانایی خوی کار دوست:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الحمد لله فاطر السموات والارض﴾
سوپاس و ستایش و شوکرانه ههر بۆخوای به دیهینه ری ئاسمانه کان
و زهویی، که به جوانترین شیوه بۆ نهوی له پیشه وه بناغه یه کیان
بووبی دای هیئان ﴿جاعل الملائكة رسلا﴾ بگیری فرشته کان
به نیردراو بۆ که یاندنی په یامی خوئی به په یامبه ران ﴿اولی اجنة
مثنی و ثلاث و رباع﴾ فرشته کاننی خاوه نی دووبال و سئبال و
چوار بال، له ئاسمانه وه بهو بالانه به رهو رووی زهویی دین و
نه گه ریته وه. واته: خاوه ن توانایه کی وه هان، ههر چوئی بیانه وی
کار بکه نه یکه. پیشه وا (موسلیم) له (ئین مه سعود) وه شه لیته:
﴿ان النبی ﷺ رأى جبریل فی صورته له ستمائة جناح﴾، واته:
به راستی پیغه مبه ر ﷺ جویریلی له سوورته و دیمه نی خو یا دیت،
که خاوه نی شه ش سته بال بوو. ﴿یزید فی الخلق ما یشاء﴾
خوئی ههر شتیکی حه ز لی بکا له دروستکردنی بال بۆ فرشته کان و،
ههرچی تر زیادی شه کات ﴿ان الله علی کل شیء قدير﴾ چونکه
به راستی خوا به سهر هه موو شتی کدا به توانایه ﴿۲: ما یفتح الله
للناس من رحمة فلا ممسک لها﴾ خوا ههر نیعمه تیک بنیری،
هیچ راگریک نییه بۆی و که سیک ناتوانی گاله ی بدانه هیلنی ﴿وما
یمسک فلا مرسل له من بعده﴾ ههر چیش راگری و بیه وی نه بیته،
شهوا هیچ که سیک ناتوانی له دهستی ده رکاو به ره لای بکات له
دوا ی خوئی، جائمه ئایه ته ی: ﴿وان یمسک الله بضر فلا کاشف
له الا هو وان یردک بخیر فلا راد لفضله..﴾ ۱۰/۱۰۷ ههر شه و راستیه
دوویات ده کاته وه. ﴿وهو العزیز الحکیم﴾ ههر شه ویشه زور به
دهسه لات، زور کار جوان وه موو شتی له جینی خویدا شه کات و،
هیچ که سیش ناتوانی نه هیلنی ﴿۳: یا ایها الناس اذكروا نعمة الله
علیکم﴾ نه ی خه لکینه! ههر ده م یادی نیعمه ت وچاکه ی خوا
بکه نه به سه رتانه وه ﴿هل من خالق غیر الله﴾ ناخو بیجگه له خوئی
به دیهینه ریگ هه یه؟ ﴿یرزقکم من السماء والارض﴾ بۆی و
روژیتان بدا له ئاسمان و زهویدا؟ ﴿لا اله الا هو﴾ بیجگه له
خوئی هیچ په رسراویکی هه ق نییه ﴿فأنسی توفکون﴾ جا ئیتر
چون لاده درین له یه کخوابه رستی بۆ په رستی فره خوا به رستی وله
راسته ری چه واشه ده بن؟.

پیغه مبه رانی بهر له نویشان به دروژن دانا!

﴿۴: وإن یکذبک فقد کذبت رسل من قبلک﴾ ته گهر شه مانه ش
تو به دروژن بزانی! بۆ تاقه ت مه به، چونکه په یامبه ریکی زوریش

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿۱﴾ قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ
فَأَنَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنْ أَهْتَدَيْتُ فَمَا بِرُحْمِي إِلَى رَبِّ أَنَّهُ
سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿۲﴾ وَلَوْ تَرَى إِذْ فَرَغُوا فَلَا قُوَّةَ وَاتَّخَذُوا مِنْ
مَكَانٍ قَرِيبٍ ﴿۳﴾ وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَادُ مِنْ
مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿۴﴾ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذُفُونَ
بِالْعَقَبِ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿۵﴾ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ
كَأَفْعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ ﴿۶﴾

سُورَةُ طه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولَى
أَجْنِحَةٍ مَثْنٍ وَثُلَاثٍ وَرُبْعٍ يَرِידُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنْ أَلَّهِ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱﴾ مَا يَشَاءُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا
وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲﴾ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَآفَ تُوَفِّكُونَ ﴿۳﴾

گیان به بهرا کردنی و ته کلیف و مافه کان..

* جیاوازییه کی زور له نیوان باوهردارو بۆ باوهردا هه یه؛ ئیماندار
بییا بهو، خاوه ناس نابینا.

* چهند جوړ میوه ی جیاواز له تام و رهنګ و فیتامیناتدا، ئاده می
و جموجول و کاره کاننی، هاوړی له گه ل جیاوازی رهنګو شکلی کیوو
به رده کان له نیوان سپی و رهش و سووردا.. هه مووشیان پر به دم
شایه تی ددهن به گه وره یی و دهسه لاتی خوی کار جوان.

* جینشینکردنی ئوممه تی په یامبه ر ﷺ له جینی ئوممه تانی ترداو؛
خه لاتکردنی به به رزترین و پیروزیترین په یامی ئاسمانی، پاشان
دابه شبوونی ئاده مزاد به سنی بهش: ئاکارچاک، که مته رخه م وگوئی
نه ده ر، پيشبرکیکار بۆ نه نجامدانی کاره چاکه کان.

* کو تاییشی به سه رزه نشتکردنی هاو به شدانه رکان دیت.

زیندوو کردهوه، دواى مردنى و وشکبوونى ﴿کذلک النشور﴾
 دياره زیندوو بوونه وه ژيانده وهى مردووه کانش هر ئاوايه، واته:
 نهو خوايه هر چوئى ده توانى زهوى مردوو، زیندوو بکاته وه،
 هر ئاواش ده توانى به ئاسانى ئیوهش زیندوو بکاته وه، خواى
 گه وره له گه لى ئایه تدا زیندوو کرده وهى زهوى ده کاته به لگه بو

بهر له تۆ به دروژن دانران و خوڤان راگرت و کوڤان نه دا ﴿والى
 الله ترجع الامور﴾ ناشکرایه که ده رنجامى هه مووکارو باره کان
 هه بۆلای خوا ده گێردیته وه ﴿۵: یا ایها الناس ان وعد الله حق﴾
 نهى خه لکینه! به راستى به ئینى خوا به هاتنى روژى پاداش وتۆله
 راسته ﴿فلا تغرنكم الحياة الدنيا﴾ جا با ژيانى نه م دونیایه
 نه تان خه له ئینى وچه واشه نه بن پئی ﴿ولا يغرنكم بالله الغرور﴾
 وه با شه یتانى فریوکار به حیل و به خشنده یی و میهره بانى خوا
 فریوتان نه دا و ته ماع بخاته به رتان و پیتان بلئ: رهحمى خوا
 زۆره! هه رچه نده گونا بهکن، خوا هه ر لیتان خوڤ خوش نه بیئت ﴿۶:
 ان الشيطان لكم عدو﴾ بئى گومانه شه یتان دوژمنتانه ﴿فاتخذوه
 عدوا﴾ ده سا ئیوه یش نهو به دوژمن بگرن و رهفتاره کانى نهو وه لانین
 ﴿انما يدعو حزبه ليكونوا من اصحاب السعير﴾ چونکه به راستى
 نهو هه ر گروپ و شوینکه وتووانى خوڤى بانگ نه کات، بۆنه وهى
 پیکه وه ببنه یارو هاوه لى ئاگرى دۆزه خى هه لگيرساوى بلیسه دار.

پاداشت و تۆله ی روژى سه لا:

﴿۷: الذين كفروا لهم عذاب شديد﴾ نهوانه ی وا کافرو بئى پروان،
 سزایه کی توندو قورسیان بۆ هیهه ﴿والذين آمنوا وعملوا
 الصالحات﴾ و نهوانه یش که پروایان هینا و کاره چاکه کانیان
 نه نجام دا ﴿لهم مغفرة وأجر كبير﴾ لیبووردن و پاداشیکی
 گه وره یان بۆ هیهه ﴿۸: آمن زین له سوء عمله فرآه حسنا﴾
 ئاخۆ که سیک کارى خرابى خوڤى لا شیرین کرابئ، ئنجا به چاکى
 بزائى، وهکو که سیک وایه که به خرابى بزائى و، خوڤى دوور بگرئ
 لئى؟ دياره نه خیر ﴿فان الله یضل من یشاء ویهدى من یشاء﴾
 جا به راستى خوا گومرا ده کات، نه وهى بیه وئى گومراى نه کات،
 رینماش ده کات نهوى بیه وئى و بزائى به که لکی هیدايهت دیت
 ﴿فلا تذهب نفسك عليهم حسرات﴾ جا تۆ نهى پیغه مبه ر ﴿!﴾
 له داخى نه وان خۆت له ناو مبه به ﴿ان الله علیم بما یصنعون﴾
 به راستى خوا چاک ده زائى نه وان چ کارئ نه نجام نه دهن وچى له
 هه گبه که یاندایه؟

به لگه ی ژيانى دواى مردن:

﴿۹: والله الذى أرسل الرياح﴾ هه رنهو خوايه خوڤیه تى بایه کانى
 نارد ﴿فتثیر سحابا﴾ جا نهوانیش هه وره کان ده جوولینن ﴿فسقناه
 إلى بلد ميت﴾ ئینجا بۆ خوشمان ناردمان بۆهه ر ولات وشاریکى
 مردوو، واته: بۆهه ر زهوییه کی وشک و له هینز که وتووو تینوو
 ﴿فأحیننا به الأرض بعد موتها﴾ نهوسا به وئاوه نهو زهوییه مان

وَلَن يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ وَلِلَّهِ تَرْجِعُ الْأُمُورُ
 ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
 وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ﴾ ﴿٥﴾ إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُودٌ فَاتَّخِذُوهُ
 عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾ الَّذِينَ
 كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ آمَنَ زَيْنُ لَهْ سَوْءَ عَمَلِهِ فَرَأَاهُ حَسَنًا
 فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ
 عَلَيْهِمْ حَسْرَةً إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾ وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ
 الرِّيحَ فَتَثِيرُ سَحَابًا فُسْقَنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَاهُ بِالْأَرْضِ بَعْدَ
 مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ ﴿٩﴾ مَن كَانَ يَرِيدَ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا
 إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ
 يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبْورُ
 ﴿١٠﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِّن نَّفْسَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا
 وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمِّرُ مَن مَّعْمَرٍ
 وَلَا يُفْقِصُ مَن عُمُرٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

زیندوو کرده وهى مردووه کانش، وهک نه فرمووی: (.. إهتزت
 وربت وانبتت من کل زوج بهیج) ۵/۲۲. له فرموده یه کی
 راستیشدا هاتووه: ((کل ابن آدم یبلی إلا عجب الذنب، منه خلق،
 ومنه یرکب)) متفق علیه. ﴿۱۰: من کان یرید العزة فلله العزة
 جمیعاً﴾ هه رکه سیک قه درو ریژو عیززهت و سه ره رزی ده وئى،
 ده بئى ملکه چى فره مانه کانى خوا بیئت، نه وه عیززهت و ریژى
 دونیا و قیامهت بۆ نه وه، ئایه تى: (ولا یحزنک قولهم ان العزة
 لله جمیعاً..) له تهک ئایه تى: (..أیبتغون عندهم العزة فان العزة
 لله جمیعاً..) هه روا ئایه تى: (ولله العزة ولرسوله وللمؤمنین...)
 نهو راستییی ده چه سپینن. ﴿إلیه یصعد الکلم الطیب﴾ هه موو
 وشه یه کی پیرۆزو و پاک - وهک یادکردنى خواو دؤعاو پارانه وهو
 قورشان خویندن - بۆلای خوا سه رنه که وئى ﴿والعمل الصالح
 یرفعه﴾ وهه موو قسه و ئاکاریکی چاک و پاکیش به ره و لای خوڤى
 به رزی نه کاته وهه و هری ده گری و قبولئ نه کات ﴿والذین یمکرون

السيئات لهم عذاب شديد ﴿١٠﴾ ئەوانەش كە فرت وفيل دەكەن و،
له دۇت پىلان دەگىڭىز، واتە: نەخشەى خراپەكارى دەكىشەن و
ريابازن، سزاي سەختيان بۆھەيە لەپاشەروژدا ﴿١١﴾ ومكر أولئك
هو يبور ﴿١٢﴾ خۇ ديارە كە پىلان و فرت وفيلى ئەوانە پووجەل
وفاسيد ئەبى، چونكە ھەرچى ئەكەن خوا ئاگادارە پىنى و

ھىندى ئە نىعمەتەكانى خوا:

﴿١٢﴾ وما يستوى البحرين ﴿١٣﴾ ئەم دوو دەريايەش وەكو يەك
نين ﴿١٤﴾ هذا عذب فرات سائغ شرابه ﴿١٥﴾ كە ئەمەيان ئاوەكەى
بۇخواردنەو ە شیرين وخوشگەوارە وتینوویتى ئەشكىنى وەكو
ئەوھەموو چۆم وکانیاوانە لەبەردەستدان ﴿١٦﴾ وهذا ملح أجاج ﴿١٧﴾
ئەوھەشیان شۆرىكى سوپروتفت وتالە گەروو ئەسووتىنى و، بەكەلکى
خواردنەو ە نایەت، وەكو گەلى لە زەریاكانى دونیا ﴿١٨﴾ ومن كل
تأكلون لحما طريا ﴿١٩﴾ وە لەھەردووکیشیان گۆشتىكى تەپرو فەرىكەو
تازەو ناسكى ماسى دەخۆن، ديارە ئەمەيش بەھەريەكى تری خوايەو
بەلگەيەكى زۆرمەزنە بۆى ﴿٢٠﴾ وتستخرجون حليه تلبسونها ﴿٢١﴾
خەشیشیان لى دەردىن بۆ جوانى و زىنەت و خۇئارايىش دان،
وہك مروارىى و دورو مەرجان، وەكو دەفەرموى: (يخرج منها
اللؤلؤ والمرجان) ۲۲/۵۵ ﴿٢٢﴾ وترى الفلك فيه مواخر ﴿٢٣﴾ دەشېبىنى
كەشتىيەكان ئەو دەريايانە لەت ئەكەن ودىن و دەچن ﴿٢٤﴾ لتبتغوا
من فضله ﴿٢٥﴾ تا ئیوھش بەھەرى خوا (رۆز و رۆزى) بەدەست
بىنن، واتە: بەو كەشتىيانە بازىرگانی بکەن و، رۆزى حەلال
وپاك پەيدا بکەن لەم شارو ئەوشار ﴿٢٦﴾ ولعلکم تشكرون ﴿٢٧﴾ بەشکو
سوپاسگوزارى لەسەر بکەن.

بەتەكان: تەنانەتى تويكى ئەنكى دەنكى خورماش شك نابەن:

﴿١٣﴾ يولج الليل فى النهار ويولج النهار فى الليل ﴿١٤﴾ يەكى تىر
لە نیشانەكانى دەسەلاتى خواى بالادەست ئەوھەيە كە: شەو
دەخاتە سەر رۆژ، ديارە ئەوكاتە رۆژ دريژ ئەبىت و، رۆژيش
دەخاتە سەر شەو، ئەوكاتەش شەو دريژ ئەبىت ﴿١٥﴾ وسخر الشمس
والقمر كل يجرى لأجل مسمى ﴿١٦﴾ وخورو مانگيشى رام کرد لەبەر
بەرژوھەندى بەندەكانى خۆى، ھەركامى لەخولگەى خۆشیاندا
تا ئەوكاتە بۆيان ديارى كراو ە دىن و دەچن ﴿١٧﴾ ذلکم الله ربكم له
الملک ﴿١٨﴾ ئەو ئەوانە دەكا، پەرورەدگارى ئیوھەيە، دەسەلات و
پادشايىش ھەر بۆ ئەوھە ھەرلەويش ئەوکارانە دەوھەشیتەو، جا
ئاخو دەسەلاتدارىكى ئاوا پەرستنى ھەق نىيە؟ ﴿١٩﴾ والذين تدعون
من دونه ﴿٢٠﴾ ئەو شتانەش بېجگە لە (خوا) ئیوھە(ئەى كافرانى
قورەيش!) ئەيان پەرستىن ﴿٢١﴾ ما يملكون من قطمير ﴿٢٢﴾ تەنانەتى
بەئەندازەى قلىشى نىوئەنكە خورما يەكيش، وە يا بەئەندازەى
تويژىكى سىيى ناسك كە لەدەورى ئیوھەكەدايە، شك نابەن و
دەسەلاتيان نىيە ﴿٢٣﴾ ١٤: إن تدعوهم لا يسمعوا دعاءكم ﴿٢٤﴾ ئەگەر
بانگىشیان لى بکەن ھاوارەكەتان نابىسن ﴿٢٥﴾ ولو سمعوا ما استجابوا

وَمَا يَسْتَوِ الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا
مِلْحٌ أجاجٌ وَمِنْ كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ
حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفَلَكَ فِيهِ مَوَاجِرَ يَتَّبِعُونَ مَن ضَلَّ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٣﴾ يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ
النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي
لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ﴿١٤﴾ إِنْ
تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَهُمْ يُحْسِنُونَ كَيْدَهُمْ
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُكْفَرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ
﴿١٥﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ
الْحَمِيدُ ﴿١٦﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٧﴾
وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٨﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ
تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِلْهَا لِاتَّخِذَ مِنْهُ نَصِيرًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ
إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَمَنْ تَزَكَّ فَإِنَّا تَزَكِّى لِنَفْسِهِ وَلِلَّهِ الْمَصِيرُ ﴿١٩﴾

ئاشكرای دەكات ﴿١١﴾: والله خلقكم من تراب ثم من نطفة ﴿١٢﴾
خوا (الله) بوو باوكى ئیوھە(ئادەم) لەگلیكى سادە، پاشان خۇتانی
لە تئۆكە ئاویكى قیزەون دروست کرد ﴿١٣﴾ ثم جعلكم أزواجا ﴿١٤﴾
ئەوسا جووت وئیرو مئی لى فەراھەمەیتان ﴿١٥﴾ وما تحمل من أنثى
ولا تضع إلا بعلمه ﴿١٦﴾ و ھەر مێینەيەكیش، ئاوس و دووگیان دەبى
و، حەملەكەى دادەنى، خوا پىنى ئەزانى، واتە: بىزانىنى ئەو
ھیچ شتێك نابى ﴿١٧﴾ وما يعمر من معمر ولا ينقص من عمره إلا فى
كتاب ﴿١٨﴾ لە تەمەنى ھیچكەس زیاد ناكړى و، لە تەمەنى ھیچ
كەسیش كەم ناكړى، مەگەر ھەموو لەنامەيەكدا نووسراو ە تۆمار
كراو ە، واتە: ئەوانەو ھەر پووداویكى تر، ھەرلە(ئەزەل) لە (لوح
المحفوظ) دا تۆمار كراو ە گۆرانی بەسەردا نایە ﴿١٩﴾ إن ذلک علی
الله یسیر ﴿٢٠﴾ بەراستی ئەوھش بۆخوا ئاسانە.

نه بئ باوه ری وگو مری، نه ئیمان و باوه، هیجیان وهکو یه ک نین ﴿۲۱﴾: ولا الظل ولا الحرور ﴿۲۱﴾ وهنه سیبه رو گهرای تاوداریش، واته: به هشت وئاگریش وهکو یه ک نین.

ئیمامی (موسلم) له نه بوو هورهیره دهگیریتیه وه که پیغه مبه ر ﴿۲۲﴾ فهرموویه تی: ((قالت النار: رب! أكل بعضی بعضا فأذن لی

لکم ﴿۲۱﴾ گریمان گهر بش بیسن، وه لامتان ناده نه وه، چونکه خاوهن دهسه لات و وته نین ﴿۲۱﴾ و یوم القیامة یکفرون بشرکم ﴿۲۱﴾ و روژی قیامه تیش نکوولی شیرک و په رسته که تان نه که ن بوخویان ﴿۲۱﴾ ولا ینبشک مثل خیر ﴿۲۱﴾ هیچ که سیک وه که خوا که ناگاداری هه موو شتیکه ناتوانی له وکارانه ناگادارت بکات.

خه لکی نیازیان به خوایه، هه موو

که سیس گوناھی خوی به کۆلیه وهیه:

﴿۱۵﴾: یا ایها الناس أنتم الفقراء إلى الله ﴿۱۵﴾ ئه ی خه لکینه! ئیوه هه ژارن و نیازتان به خوا هیه ﴿۱۵﴾ والله هو الغنی الحمید ﴿۱۵﴾ ئه و بئ نیازو سوپاسکراوه، هه رچه نده خه لکی ململانی بکات ﴿۱۶﴾: إن یشاء یذهبکم ویأت بخلق جدید ﴿۱۶﴾ ئه گهر بیه وی ئیوه له ناو ببا و، خه لکیکی تازه بینیت، واده کات ﴿۱۷﴾: وما ذلک علی الله بعزیز ﴿۱۷﴾ ئه وکارهش بو خوا گران نییه ﴿۱۸﴾: ولا تزر وازرة وزر أخرى ﴿۱۸﴾ له روژی قیامه تا هیچ کهس باری گوناھی هیچ که سیک تر هه لئاگری، واته: هه موو که سیک تاوانی خوی به کۆلی خویه وه تی ﴿۱۹﴾: وإن تدع مثقلة إلى حملها ﴿۱۹﴾ خو ئه گهر که سیک گوناهاکاری بارقورس - به تاوان - له بهر که سیک تر بپاریته وه بو سوو ککردنی تاوانه کانی ﴿۲۰﴾ لا یحمل منه شیء ﴿۲۰﴾ هیچ شتیکی بو هه لئاگری ﴿۲۱﴾: ولو کان ذا قربی ﴿۲۱﴾ ئه گهر چی خزمی نزیکیشی بئ، چونکه هه موو که سیک سه رگهرمی تاوانی خویه تی، وه که ئه فهرمووی: (..لا یجزی والدعن ولده ولا مولود هو جاز عن والده شیئا..) ۳۳/۳۱.

یان ده فهرمووی: (یوم یفر المرء من أخیه وأمه وأبیه وصاحبته وبنیه..) ۳۶-۳۴/۸۰. ﴿۲۲﴾: إنما تنذر الذين یخشون ربهم بالغیب ﴿۲۲﴾ به راستی تو - ئه ی موحه ممه د - هه ر ئه وه نده ت له سه ره ئه وانه بترسییت که به نه ینی و نادیار له پهروه ردگاری خویان ئه ترسن، واته: ئه مانه شایسته ی ئه وه ن که خوت له گه لیاندا ماندوو بکه یت ﴿۲۳﴾: وأقاموا الصلاة ﴿۲۳﴾ به ریکو بیکیش نویت ئه که ن ﴿۲۴﴾: ومن تزکی فإنما یتزکی لنفسه ﴿۲۴﴾ وه ئه وه ی خوی له چلک و چه په لی گوناج پاک بکاته وه، گه شه به خوی بدات، قازانج و که لکه که ی بوخویه تی و ته زکیه ی بوخوی کردوو ﴿۲۵﴾: وإلى الله المصیر ﴿۲۵﴾ و ئه نجام و گه رانه وه ی هه موانیش هه ربؤلای خوایه.

باوه رداری بئ باوه وه کو یه ک نین:

﴿۱۹﴾: وما یستوی الأعمی والبصیر ﴿۱۹﴾ نابینا و بینا، وهکو یه ک نین، واته: مروفی پروادارو بئ پروا چوونیه ک نین ﴿۲۰﴾: ولا الظلمات ولا النور ﴿۲۰﴾ وهنه تاریکیه کان و، نه روونا کایش، واته:

وَمَا یَسْتَوِی الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ﴿۱۹﴾ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ﴿۲۰﴾ وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ﴿۲۰﴾ وَمَا یَسْتَوِی الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ ﴿۲۱﴾ إِنَّ اللَّهَ سَمِیعٌ مِّنْ شَیْءٍ ﴿۲۱﴾ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٌ مِّنْ فِی الْقُبُورِ ﴿۲۲﴾ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿۲۳﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِیرًا وَنَذِيرًا ﴿۲۴﴾ وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِیهَا نَذِيرٌ ﴿۲۵﴾ وَإِنْ یُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِینَ مِن قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَیِّنَاتِ وَبِالزُّبُرِ ﴿۲۶﴾ وَبِالْکِتَابِ الْمُنِیرِ ﴿۲۷﴾ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِیرِ ﴿۲۸﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَیضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَعَرَبِیبٌ سُودٌ ﴿۲۹﴾ وَمِنَ النَّاسِ وَالْدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا یُخْشَى اللَّهُ مِنَ عِبَادِهِ الْمُعْلَمُونَ ﴿۳۰﴾ إِنَّ اللَّهَ عَزِیزٌ غَفُورٌ ﴿۳۱﴾ إِنَّ الَّذِینَ یَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِیَةً یَرْجُونَ بَحْرَةَ لَّنْ تَكُونُ ﴿۳۲﴾ لِيُؤْفِقَهُمُ أَجْرَهُمْ ﴿۳۳﴾ وَیَزِیدَهُمْ مِّنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿۳۴﴾

آتفس، فاذن لها بنفسین، نفس فی الشتاء، ونفس فی الصيف، فما وجدتم من برد أو زهمیر فمن نفس جهنم، وما وجدتم من حر أو حرور فمن نفس جهنم. واته: ئاگری دوزه گوتویه تی: ئه ی پهروه ردگار! وا خه ریکه خوم ئه خو مه وه، مؤله تم بده با هه ناسیه بدهم! جاخواش مؤله تی دوو هه ناسیه دا، هه ناسیه به زستاندا، هه ناسیه به هاویندا، ئه و جا ئه گهر هر سه رماو زوقمیکتان دیت، ئه وه له هه ناسه دانی جه هه نده مه وهیه، وهه له تی هه ر گه ماریه کتان دیت، ئه وهش له هه ناسه دانی جه هه نده مه وهیه. ﴿۲۲﴾: وما یستوی الأحياء ولا الأموات ﴿۲۲﴾ زیندوو و کان و، مردوو و کانیش، یه کسان نین، واته: ئه وانه ی دلایان ئاوه دانه به ئیمان زیندوو، ئه وانه ییش دلایان ویرانه کافرن، ده سا هه رگیز ئه وودانه یه کسان نین هه روه که ئه وشتانه چوونیه ک نین ﴿۲۳﴾: إن الله یسمع من شاء ﴿۲۳﴾ به راستی خوا ده بیسینی به هه رکه سی خوی بیه وی، واته: گه ر هه زیکا په یامی خوی به گوینی هه رکه سیکدا بدا، دلی گوشادو فراوان

نه کات وېنې ته بېسېنې، چونکه نه وکه سه خوی ناماده په ﴿ و ما أنت بمسمع من فی القبور ﴾ تو ناتوانی دهنگت به وانه بگه یه نیت له گورډان، واته: به وکافروخوانه ناسانه که وه مردوی ناو گور وانه، هیچ شتیک نابېستن ﴿ ۲۳: إن أنت إلا نذیر ﴾ توش هر ترسینه ریکیت، واته: پیغه مبه ریکی ترسینه ری خوایت ﴿ ۲۴: إنا أرسلناک بالحق بشیرا ونذیرا ﴾ بی گومان نیمه تومان نارد به ثابینی راست، به موژده دهر و ترسینه ر بؤ مردم ﴿ وإن من أمة إلا خلا فیها نذیر ﴾ و هیچ نوممه و گه لیکیش نه بووه — بهرله تو — ترسینه ریکیان بؤ نه چووبی، وه که ده فرموی: ﴿ إنما أنت منذر ولكل قوم هاد ﴾ ۷/۱۳. یان ده فرموی: ﴿ ولقد بعثنا فی کل أمة رسولا أن اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت ﴾ ۳۶/۱۶. ﴿ ۲۵: وإن یکذبوک ﴾ نه گهر نه مانه تو به دروزن داده نیږ و پروات پی ناکه ن ﴿ فقد کذب الذین من قبلهم ﴾ خو بی گومان نه وانه ی پیش نه وانیش په یامبه ره کانیان به دروزن کرد! ﴿ جاءتهم رسلهم بالبینات ﴾ پیغه مبه ره کانیان بؤ هاتن به گه لی به لگه و نیشانه ی روونه وه ﴿ وبالزبر وبالکتاب المنیر ﴾ و به سپارده و کتیبیکي رووناک و دره خشانه وه، وه که (تهورات و، ثینجیل و، زه یوون) که چی له گه لی نه وه شدا، هر بر وایان پی نه هینان، جا تویش — وه که نه وان — خو راگر به و ثارامت هه بی ﴿ ۲۶: ثم أخذت الذین کفروا ﴾ پاشان نه وانه ی که بی پروا بوون به غه زه ب گرتن ﴿ فکیف کان نکیر ﴾ ده ثایا سزای من چوون بوو؟.

روونکر د نه وه ی توانستی خوا:

﴿ ۲۷: ألم تر أن الله أنزل من السماء ماء ﴾ ناخو نه تبینی خوا ناوینکی پیروزی له وه حه واهه باراند ﴿ فأخرجنا به ثمرات مختلفا ألوانها ﴾ ثینجا میوه جاتی جوړاو جوړمان پی بهرهم هینا؟ ﴿ ومن الجبال جدد بیض وحممر مختلف ألوانها وغرایب سود ﴾ وله کیوه کانیش، شاخی سپی و سوورو، ره شی توخ — هاورپی له گه لی جیاوازی رهنگیاندا — دروست کرد. دیاره هه که سی که زیرو فامیده بیټ، نه وانه گشت نه کاته به لگه ی به یه کزانینی خواو ده سه لاتی فراوان و بی سنووری نه و، به لی سهرنج دان و ووردبونه وه له چپاکان به وهه موو رهنگه جیاوازه یانه وه، نه و سا به رزی ونز می و گه لی یه کانیان، بی سو سهرمان پی داده نوینتی له بهرهم به دیهینه ره که یدا. ﴿ ۲۸: ومن الناس والدواب والأنعام مختلف ألوانه ﴾ وه له مردم و جانه وهر و پاتالی شدا — واته: وشتر و بز و مهر و گا — جوړیکي زوری رهنگاو رهنگ هه ن: رهش پیس، سوور پیس، گه نمهرنگ و هتد، نه مانه هه موو به لگه ی ده سه لات و توانایی خوا ی جیهانه کانه، واته: له ناو

خه لکیشدا هه موو جوړه مروقیکی رهنگ و زمان لی که جودا، عه شیرمه وه و زو بنه ماله جودا، ده بینی، ثایه تی: (.. واختلاف ألستکم وألوانکم إن فی ذلک لآیات للعالمین) ۲۲/۳۰. بؤ سهرنج راکیشان و وردبونه وه یه له و گشت دروستکرا وانه ی خوا ﴿ کذلک ﴾ واته: جیاوازی کیوه کان و میوه کان وایه له جیاوازی رهنگه کاند، به لی نه و ده سه لاته جیگه ی بیر لیکردنه وه و ریز دانانه بؤ خاوه نه که ی و هه قه لی بترسین و شهرمی لی بکه ی، وه که ده فرموی: ﴿ إنما یخشى الله من عباده العلماء ﴾ به راستی له به نده کانی خواو، هر زاناکان له خوا نه ترسن و سهری نه وازی بؤ دانه نوینن، چونکه هر نه وان ده زانن نه و زاته یه چ خاوه نه ده سه لاتی که، (ثینب عه بباس) ده لی: زانای خواناس: نه و که سه یه که هیچ شتی نه کا به هاوبهش بؤ خواو، حه لالی نه و به حه لالی بزانی و، حه رامیشی به حه رام دانی، وه سیهت و سپارده کانیشی بیاریزی و چاوهروانی هاتنی روژی دواپی و دیداری نه و بی و خوی بؤ ناماده بکات. (سه عیدی کوری جوبه ی) یش ده لی: زانا هر نه و که سه یه که به نه یینی له خوا بترسی و، روو له هر شتی وهر گپری، که خوا رووی لی وهر گپراوه. (ثینب مه سهوود) ده لی: زوری زانست به قسه ی زور و بوور نییه، به لکو زانست: هر له خوا ترساندنه به زوری. (مالیک) ده لی: زانیاری به (ریوایه تی) زور نییه، به لکو نوورو رووناکیه که، خوا خوی ده ی خاته دلوه. ﴿ إن الله عزیز غفور ﴾ بی گومان خوا ده سه لانداره، هر شتی بیهوی نه ی کات، تاوانپوش و لیوورده یه ﴿ ۲۹: إن الذین یتلون کتاب الله ﴾ به راستی نه وانه ی که نامه ی خوا "قورثان" نه خویننه وه ﴿ وأقاموا الصلاة ﴾ نوپزی ریک ویک نه که ن ﴿ وأنفقوا مما رزقناهم سرا وعلانية ﴾ و له و روزی یه ی پیمان داون به نه یینی و به ناشکرا نه به خشن ﴿ یرجون تجارة لن تبور ﴾ به نومیدی بازرگانیه کن که هه رگیز له بره و ناکه وی ﴿ ۳۰: لیوفیهم اجرهم ویزیدهم من فضله ﴾ تا خوا ی گه وره له به رامهر هه و له کانیان به تیرو ته سه لی پاداشتیان بداته وه و له به ره ی خوی زیده شیان بداتی ﴿ إنه غفور شکور ﴾ چونکه به راستی نه و خه تاپوش و لیوورده یه، پیزان و پاداشت دهر وه یه ﴿ ۳۱: والذی أوحینا إلیک من الکتاب هو الحق ﴾ وه نه وه ی له م کتیب و قورثانه دا وه حیمان بؤ کردویت، نه وه هق و راسته ﴿ مصدقا لما بین یدیه ﴾ ددانش به و کتیبانه دا نه ی له پیش خو یه وه نیردراون، وه که (تهورات و) (ثینجیل). ﴿ إن الله عباده خبیر بصیر ﴾ بی گومان خوا به به نده کانی خوی به ناگاو بینایه.

قورئان میراتی ئەم سى ئاقمەھىيە:

صالحا غير الذى كنا نعمل ﴿ و ئەلەين: پەرۋەردگارمان! لەم سزايە
بمان ھەينە دەرى تا ئەمجارە كارىكى چاك ئەنجام بەدين، جگە
ئەۋەي پىشتەر دەمان كرد، ئىتر ئەو دەمە بېروا دىنين و گوپرايەلى
ئەكەين ﴿ اولم نەمركم ما يتذكر فيه من تذكر ﴾ پىيان ئەوترى:
ئەرى ئىمە ئەۋەندە تەمەنى درىژمان پى ئەدان كە ھەركەسىك

﴿ ۳۲: ثم أورتنا الكتاب الذين اصطفينا من عبادنا ﴾ لەپاشان
ئەم قورئانەمان كەردە میرات و كە لەپوور بۆ ئەو بەندانەمان كە
ھەلەمان بۆاردن، بەئى... ئەم ئوممەتى پىغەمبەرە ﴿ چاكترین گەلى
ھەلبۇزىراۋە، ھەر بۆيەش ئەم قورئانە دواى پەيامبەر ﴿ دراۋەتە
دەستى ئەوان ﴿ فمهم ظالم لنفسه ﴾ ئىنجا ئەوانە سەبارەت
بە قورئان ئەبنە سى بەشەۋە: ھەندىكىيان -بەقسوورو كەمتەر
خەمىكردن لە كار پى كەردنیدا- ستم لە خو ئەكەن. قەسى راستىش
ئەۋەيە كە ئەوانە لەم ئوممەتەن ﴿ ومنهم مقتصد ﴾ بپىكىشىيان
مامناۋەندىن، واتە: نەكەمتەر خەمى دەكەن و نەزىادە رەۋىش
﴿ ومنهم سابق بالخيرات باذن الله ﴾ ھەندىكىشىيان -ھەفرمانى
خا- لە ئەنجامدانى كارە چاكەكاندا پىشكەوتوون، (تەبەرائى)
ئەئى: پىغەمبەر ﴿ ئەفرەموى: ((كلهم من هذه الأمة)) واتە:
ئەو سى دەستە ھەر ھەموويان لەم ئوممەتەن. ﴿ ذلك هو الفضل
الكبير ﴾ ئائەو میرات و كە لەپوورەيە فەزلى و بەھرە گەورەكە،
يان ئەو فەزلى گەورەيە: ﴿ ۳۳: جنات عدن يدخلونها ﴾،
بەھەشتەكانى مانەۋەن تىي دەچن و، بەھەتاهەتايىش تىيىدا دەبن
﴿ يحلون فيها من أساور من ذهب ولؤلؤا ﴾ لەناۋياندا خشل پۇش
دەكرىن بە بازى زىرو مروارى ﴿ ولباسهم فيها حرير ﴾ و جل و
بەرگىشىيان لەۋىدا ئاورىشمە ﴿ ۳۴: وقالوا الحمد لله الذى اذهب
عنا الحزن ﴾ شوكرانەى خوا دەكەن و ئەلەين: سوپاس و ستايىش
بۆ ئەخوايەي كە خەفەت و دلنىگەرائى لەسەر نەھىشتىن ﴿ إن
ربنا لغفور شكور ﴾ بىگومان پەرۋەردگارمان زۆر گوناح بەخشە،
پىزان و ياداش دەرەۋەيە ﴿ ۳۵: الذى أحلنا دار المقامة من فضله ﴾
ئەو خوايەي كە ئىمەي لە چاكەي خوئى لە مالى مانەۋەو نەفەوتاندا
(واتە: لە بەھەشتدا) جىنشىن كرد ﴿ لا يمسا فيها نصب ولا يمسا
فيها لغوب ﴾ تىيىدا ھىچ ماندوئەيتى و خەستەگىمان پى ناگات.

زۆرە زۆرى خوانەناسان ئە دۆزەخدا:

﴿ ۳۶: والذين كفروا لهم نار جهنم ﴾ بۆ ئەوكەسانە كە كافرو بى
باۋەرن، ئاگرى دۆزەخ ھەيە ﴿ لا يقضى عليهم فيموتوا ﴾ بپىارى
مردونيان بۆ نادى تا بمرن و لەو سزايە پزگار ببن ﴿ ولا يخفف
عنهم من عذابها ﴾ شتىكىش لەسزاي دۆزەخيان لى سووك ناكرى
﴿ كذلك نجزي كل كفور ﴾ ھەر ئا بەو جۆرەيە -وەك ئەوانە-
ھەموو بى پىروايەك سزا ئەدەين ﴿ ۳۷: وهم يصطرخون فيها ﴾
وہ لە دۆزەخدا بەزۆرە زۆر ھاوار ئەكەن ﴿ ربنا أخرجنا نعمل

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿ ۳۶ ﴾ ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ
الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ
مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ
الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿ ۳۷ ﴾ جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ
فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿ ۳۸ ﴾
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ
شَكُورٌ ﴿ ۳۹ ﴾ الَّذِي أَحْلَانَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا
فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿ ۴۰ ﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ
نَارُ جَهَنَّمَ لَا تَقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ
عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ ﴿ ۴۱ ﴾ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ
فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ
أَوَلَمْ نَعْمَرْكُمْ مَا تَدَّكَّرْتُمْ فِيهِ مِنْ تَدْكَرٍ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ
فَذُوقُوا أَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ﴿ ۴۲ ﴾ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿ ۴۳ ﴾

ئىيرو وريا بوايە لەو ماۋەيدا بىرىكاتەۋە، دەي توانى پەندو كەلكى
لى ۋەرگرتى؟ ﴿ وجاءكم النذير ﴾ و لەھەمانكاتدا ترسىنەر شىمان
نەھاتە لاتان بتان ترسىنى بە سزا؟ ئادەي چ سوودىكى بوو
بۆتان؟ ﴿ فذوقوا فما للظالمين من نصير ﴾ سزاي ستمەكەتان
بچيژن، خو بۆستەمكارانىش ھىچ يارمەتيدەرك نىيە، بەتايبەت
ئەمرو ﴿ ۳۸: إن الله عالم غيب السموات والأرض ﴾ بە راستى
خوا زاناي پەنھان و نادىارى ئاسمانەكان و زەۋىيە ﴿ إنه عليم
بذات الصدور ﴾ بەراستى ئەو لەنھىنى ھەموو دلىك بەئاگايە،
ئەزانى چىيان تىدا شاراۋەتەۋە ﴿ ۳۹: هو الذى جعلكم خلائف
فى الأرض ﴾ ئەو ئەو خوايەيە ئىۋەي بەجىگرو جىنشىنى
پىشىنەكانتان لەم زەۋىيە دانائە، خەلكىكى زۆرى لە ناو بردوۋە،
ۋەك عادو سەموود.. ئەمروش ئىۋە بوونە جىنشىنيان ﴿ فمن كفر
فعليه كفرة ﴾ جا ھەر كەسىك كافرو بى پىروا بى، ئەۋە تاوان و
گوناهى كوفرەكەي لەسەر خوئەيتى ﴿ ولا يزيد الكافرين كفرهم

عند ربهم إلا مقتا ﴿ بئ بروائی بئ بروائینیش بویان زیاد ناکا لای په وره دگاریان، بوغزو تووره یی نه بیئت ﴿ ولا یزید الکافرین کفرهم إلا خسارا ﴾ و بئی نه مکى بئى نه مه کان، زیاد ناکا، زیان نه بئى ﴿ ۴۰: قل أرأیتم شرکاءکم الذین تدعون من دون الله ﴾ بئى: هه والی هاو بهش و خواکانتانم بدهنى، که له باتی

له یهک، له پاش نه و که سیکی تر نه بوو راگیریان کا، واته: نه گهر خوا تونز قالیک ده ستیان لی به رب دات، نه و یاسا سه رسور هینه رهیان تیک نه چئ و که سیکیش نییه نه هیلی ﴿ إنه کان حلیمًا غفورًا ﴾ به راستی نه و زور له سر خویه، په له ناکات بو سزادان، زوریش خه تا پؤش و لی بو ورده یه ﴿ ۴۲: وأقسموا بالله جهد أیمانهم ﴾ وه قوره یش به هر چی هیزیان بوو سویندیان به خوا ده خوارد ﴿ لئن جاءهم نذیر ﴾ که نه گهر تر سینهر (په یامبه) ینک بیته لایان ﴿ لیكونن أهدى من إحدى الأمم ﴾ بئ گومان پتر له هر نوومه تیکی تر رینوین ده بین، واته: له جووله که و فله و ناگر په رست. قوره یش نغرییان نه کرد له و دوو تیره یه که چؤن په یامبه ریان بوو ریش تووه و سه ریچیان کردووه، وه نه یان وت: نه مه سویندی بئ نه گهر بو ئیمه هاتبا، وامان نه ده کرد ﴿ فلما جاءهم نذیر ﴾ جا کاتئ تر سینهر ینک هاته لایان هر له خویشیان و پیغه مبه ریش بوو ﴿ ما زادهم إلا نفورا ﴾ هاتنه کی بوی زیاد نه کردن، دوور ده که وتنوه نه بئ له هق !! ﴿ ۴۳: استکباراً فی الأرض ومکر السی ﴾ له بهر خو به زلزانین له زه ویدا و، فرت و فیل و یلان کردن دژ به پیغه مبه ر ﴿ ولا یحیی المکر السی إلا بأهله ﴾ دهره نجامی فرت و فیلیش هر به سه ر خاوه نه که یدا ده شکیته وه و زیان ده که یه نی ﴿ فهل یظنون إلا سنة الأولین ﴾ ده نایا جگه له چاره نووسی پیشینه کان، چاوه روانی چی دی ده که نه؟ که واته: چؤن نه وان تیا چوون، بئ گومان نه مانیش نه بئ تیا بچن ﴿ ولن تجد لسنة الله تحویلاً ﴾ نه مه باوی خوایه، قه تییش نابینی ثال و گور ینک هه بئ بوو و سوننه تی خوا.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْخَلْقَ فِي الْأَرْضِ مَن كَفَرْتُمْ لَهُ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿ ۴۰ ﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَا ذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَمْ آتَيْنَهُمُ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مَّنْ بَلْ إِن يَعِدُكُمُ الْفُلُومُوتُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿ ۴۱ ﴾ إِنَّ اللَّهَ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِن زَالَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّنْ عِزِّهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿ ۴۲ ﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِن إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نَفُورًا ﴿ ۴۳ ﴾ اسْتَكَبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرُ السُّیِّ لَا يَحْيِي الْمَكْرُ السُّیِّ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿ ۴۴ ﴾ أَمْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُم مِّن شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿ ۴۵ ﴾

خوا هاواریان بو نه بهن و نه یان په رستن؟ ﴿ آرونی ماذا خلقوا من الأرض ﴾ نیشانم بدهن چییان له زه ویدا دروست کردووه؟ تائیوه بیان په رستن ﴿ أم لهم شرك في السموات ﴾ یا به شداریه کیان کردووه له دروستکردنی ئاسمانه کاند؟ ﴿ أم آتیناهم کتابا فهم على بينة منه ﴾ یا خیر نامه یه کم پیداون که نه وان له سه ر به لگه یهک بن؟ ﴿ بل إن يعد الظالمون بعضهم بعضا إلا غرورا ﴾ نه خیر، واییه .. سته مکاره کان هر به لیئنی فریودان وخه له تاندن به یهک ددهن گه وروو ناغاگان به نوکه ره کانیان ده گوت: ئیمه تکتان بو نه که یین و نه وانیش وه دوویان که و تن !.

بته کان ده توانن چی بکه نه؟

﴿ ۴۱: إن الله يمسك السموات والأرض أن تزولا ﴾ به راستی خوا ئاسمانه کان و زه وویی راگرتووه تا له گیره ژنه دهر نه چن ﴿ ولئن زالتا إن أمسكهما من أحد من بعده ﴾ وه نه گهر بتر از ابان

دهره نجامی به درو زنگردنی پیغه مبه ران:

﴿ ۴۴: أو لم یسیروا فی الأرض فینظروا کیف کان عاقبة الذین من قبلهم ﴾ ناخو نه وان هه شتیان به زه ویدا نه کردووه نه گهر ان، تا سهیر بکهن و بزائن: پاشه روژی نه و گه له یاخییانه که له پیشیانه وه بسوون چؤن بوو؟ ﴿ وکانوا أشد منهم قوة ﴾ وه نه وان له مانیش به هیزترو به ده سلات تر بوون ﴿ وما کان الله لیعجزه من شئ فی السموات ولا فی الأرض ﴾ و هر گیز هیچ شتی له ناو ئاسمانه کان و زه ویدا ناتوانی له ژیر ده سلاتی نه و دهر چیت ﴿ إنه کان علیمًا قدیرا ﴾ به راستی نه وه، خوا ی زور زانا، زور توانا ﴿ ۴۵: ولو یأخذ الله الناس بما کسبوا ﴾ نه گهر نه و خه لکه ی به ووی نه وکاره ناپه سندنانه وه ده یان کهن، خوا بیگرتیان و توله ی لی سه ندبان ﴿ ما ترک علی ظهرها من دابة ﴾ نه وده مه له سه ر پشتی نه و زه وویه هیچ ره وندو گیان له بهریکی نه ده هیشته وه، به لکو هه مووی له ناو دهر دن

بۆمردووه كە. (ئىبن عەبباس) دەلى: پېغەمبەر ﷺ دەفەرمۇ: ((لوددت أنها فى قلب كل إنسان من أمتي)) (أخرجه الحافظ البزار. باب فضائل القرآن). گەلى پېم خۆشەكە ھەموو كە سىك لە ئومەتم سوورەتى ياسين لە بەر بكاو لە نىو دلىا جىيى بكا تەوہ.

كارى پېغەمبەر ترساندە:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: يس ﴾ بە: (يا، سين) ئەخوئىرتەو، قسە راسىتىش دەريارەيان ئەوہىە كە ئەمانىش ھەرلە و پىتە پچر پچرانەن و، (تەھەددى) ەرەبەكان دەكەن و پىيان دەلین: ئەگەر ئىوہ گومانىكتان ھەيە لەم قورئانەدا، دەسا ئىوہش وەك سوورەتلىكى بىنن ﴿ ۲: والقرآن الحكيم ﴾ سوپند بە قورئانىك كە ئايەتەكانى گشت سابىت و نەگۇراون و، بېرارەكانىشى ئاشكراو بە جىن ﴿ ۳: إنك لمن المرسلين ﴾ بى گومان تۇ — ئى موھەممەد ﷺ — يەك لە پەيامبەرانىت، با قورەيش ھەر بۇخۇيان بلىن. سوورەتى (۴۳/۱۳): (ويقول الذين كفروا لست مرسلًا) وە سوورەتى (۲۵۲/۲): (.. وإنك لمن المرسلين) ھەر پىشتىگىرى ئەو مانايەن. ﴿ ۴: على صراط مستقيم ﴾ لەسەر رىو رىيازىكى راست و دروست و رىكىت ﴿ ۵: تنزيل العزيز الرحيم ﴾ ئەم قورئانەش ھەر خوايەكى زال و بە دەسلەت و مېھرەبان ناردوويەتى. ﴿ ۶: لتنذر قوما ما أُنذر آبائهم ﴾ تا خەللىك بترسىنى، كە باووپايرانىان نەترسىنراون لە لاين ھىچ پېغەمبەرەكەو، نەپىش عيسا، نەدواى عيسا ﴿ فہم غافلون ﴾ جا بەوھۆيەو غافل و بى ئاگان لە بەرنامە ئاسمانىيەكان. ئايەتى (۱۷/۱۵): (وما كنا معذبين حتى نبعث رسولًا..) ھەر ئەو مانايە روون ئەكاتەو. ﴿ ۷: لقد حق القول على أكثرهم فهم لا يؤمنون ﴾ بەراستى فرمان وتۆلەى خوا بەھۆى لاسارى خۇيانەو لەسەر زۇرىكىان بەدى ھات، ئىنجا ئەوانىش بىروا ناھىنن. سوورەتى (۲۵/۴۱)، (۶۳/۲۸)، (۷۰/۶۳)، (۳۱/۳۷)، (۹۷/۹۶/۱۰)، (۷۱/۳۹)، (۱۱۹/۱۱)، (۱۱۸/۱۱) — (۱۱۹)، (۱۳/۳۲)، (۸۵/۸۴/۳۸) گىشتىان جۆرە تەفسىرىك بۇ ئەوئايەتەى: (لقد حق القول على آثرهم..). سوورەتى: (۱۷/۱۱)، (۱۰۳/۱۲)، (۷۱/۳۷)، (۱۷۴/۲۶)، (۱۱۶/۶) دووپاتى ئەكەنەو كە بەشىكى زۇر لە خەلک جەھەننەمىن، وە لەفەرموودەى راست و رەوايشدا ھاتوہ: ((إن نصيب النار من الألف تسعة وتسعون و تسعمائة، وإن نصيب الجنة منها واحد)). كە ھەر لەھزار كەسدا (۹۹۹) يان بەشى ئاگرن و! تەنھا يەككىيان بەھەشتى دەبى! ھەر ئەم مانايە ئىمامى (بوخارى) یش ھىناويەتى: ((من كل ألف تسعمائة وتسعة وتسعون...)).

﴿ ولكن يؤخرهم إلى أجل مسمى ﴾ بەلام بۇ ماوہىەكى ديارىكراو سزايان دوا دەخات، واتە: ھەتا قىامەت دىت ﴿ فإذا جاء أجلهم ﴾ ئىنجا كاتى كۇتايى ئەو ماوہ ديارىكراو ھات، ھەريەكەيان بەپىي كردهوى خۇى پاداشت و تۆلە ئەدرىتەوہ ﴿ فإن الله كان بعباده بصيرًا ﴾ جا بەراستى خوا بەبەندەكانى خۇى ھەمىشە پىنايە، چاك ئەزانى چى ئەكەن و چى ھەلئەگرن.

كۇتايى تەفسىرى سوورەتى (فاتىن)، زۇرىش سوپاس بۇخوای بالادەست.

سوورەى (ياسين)

مەككەيىيەو (۸۳) ئايەتە

بەناوى خوای بەخىندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە مەككەيىيە، ئايەتى (وما تأتيم من آية من آيات ربهم إلا كانوا عنها معرضين) نەبى، دواى سوورەتى (جن) یشەو ھاتوہ، چەسپاندنى چەند مەبەستىكى گرنكى تىدایە: يەكەم: موھەممەد ﷺ بى ھىچ گومانىك پېغەمبەرە نىرراوى خوايە..

دووم: ئەوانەى بانگ دەكرىن و تەرسىنرىن لەلاين پەيامبەرەنەو ھەبە دوو دەستە: دەستەيەكەيان ھەرگىز گوى بىست نابن و خىرنادەنەو، ئەو دەستەكەى ترىشيان خۇى ھەولەدەو تى دەكۇشى بەختەوہ بى.

سىيەم: كاروكردهوى ھەردوولاشيان بۇيان ھەلئەگىرى وئاسەوارو شوپنەوارى چاك و خراپىشيان بۇئەنووسرى.

چوارەم: سەلماننن و چەسپاندنى زىندوويوونەو بەچەندىن بەلگەو نىشانە. ئىمامى (ترمىزى) ئەم فەرموودەيە — ئەگەرچى لاوازش بىت — لەبارەى فەزل و گەورەيى ئەم سوورەتەو ھىناوہ: ((إن لكل شئ قلبا، وقلب القرآن يس، ومن قرأ (يس) كتب الله له بقرآنها، قراءة القرآن عشر مرات)). بەكورتى: ھەموو شتى دل و ناوہرۇكىكى ھەيە، سوورەتى (ياسين) یش دلى قورئانە، ھەركەسىك بىخوئىنى، وەك ئەوہ دەجار دەورى قورئانى كرديتەوہ. ھەندى لەزانايان دەلین: لەتايبەتمەندى ئەم سوورەتەيە كە بۇ ھەرگرفت و كارىكى ئالۇز بخوئىنرى، خوا ئاسانى دەكا. ئىمامى (ئىبن كەسىن) دەلى: وائەزانم بۇيە لەلاى نەخۇشى كە لە گيانەلاندابى دەخوئىنرى، چونكە لەكاتى خوئىندىدا رەحمەت و بەرەكەت دىتە خواری و، بەئاسانىش گيانى مردووكە دەردەچى. پىشەوا (ئەحمەد) دەلى: مامۇستا بەرپزەكان دەلین: خوئىندى (يس) دەبىتە بار سووكى

نهمه حالی به دکارانه:

﴿ ۸ : إنا جعلنا في أعناقهم أغلالا ﴾ بئ گومان ئیمه زنجیر ده خهینه ملیان وه ردوو ده ستیان ﴿ فهی إلى الأذقان فهم مقمحون ﴾ نهوسا هه تا چه ناکه یان شه تهك ده دهن، ئیتیر سهریان بهرز راده وهستی

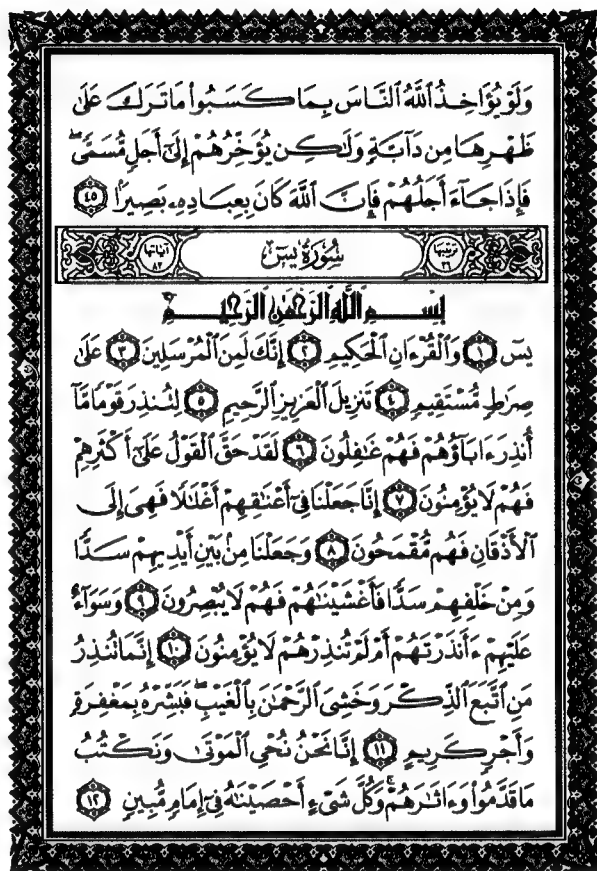
سووره تی: (۵۷/۱۸). (۷/۲). (۲۳/۴۵). (۱۲۵/۶). (۱۸۶/۷)، (۴۱/۵۱)، (۱۰۸/۱۶)، (۲۰/۱۱)، (۱۰۱/۱۸). خوی گه و ره هوی سزاو مۆرنان به سه ر دلاینداو زنجیر له مل کردونیان ده گهریته وه بۆ دریتزه پیدانیان به بئ پروایی و سووربوونیان له سه ر بئ پروایی: (۱۵۵/۴)، (۳/۶۳)، (۵/۶۱)، (۱۱۰/۶)، (۱۰/۲). ﴿ ۱۰ :

وسواء عليهم أأنذرتهم أم لم تنذرهم ﴾ وه چ بیان ترسینی، چ نه یان ترسینی بۆ نه وانه وه کو یکه، واته: خۆت ماندوو بکه ییت له گه لیاندا، یان نا ﴿ فهم لا يؤمنون ﴾ نه وان هه ر پروا ناهینن، چونکه ترساندن بۆ نه وانه که لکی نابئ ﴿ ۱۱ : إنما تنذر من اتبع الذكر ﴾ ترس وه به رهینانه که ت نه نا بۆ که سیك که لکی ده بی که په پرهوی هه ر له قورئان بکات ﴿ وخشى الرحمن بالغيب ﴾ وله نه دیدو په نایشه وه له خوی به خسه روو به به زه بی بترسیت ﴿ فبشره بغفرة وأجر كريم ﴾ ئینجا موژده ی لیپووردن وپاداشتیکی چاکی پئ بده. جادوای نه مه خوا باسی زیندوو بوونه وه نه کات و نه فهرموئ: ﴿ ۱۲ : إنا نحن نحي الموتى ﴾ بئ گومان ته نه نا ئیمه یین هه موو مردووان زیندوو نه که یینه وه ﴿ ونكتب ما قدموا وآثارهم ﴾ و هه رکاریکیان پئش خو خستبئ تواماری ده که یین وته نانه تی ئاسه واریشیان گشت ده نووسین، واته: هه ر ری و ره وشتیکیان به جئ هیشتبئ چاک و خراپ بۆیان حسیب نه که یین، بۆیه پیغه مبه ر ﴿ نه فهرموئ: (من سن فی الإسلام سنة حسنة فله أجرها وأجر من عمل بها من بعده، من غير أن ينقص من أجورهم شيئا، ومن سن فی الإسلام سنة سيئة كان عليه وزرها ووزر من عمل بها من بعده، من غير أن ينقص من أوزارهم شيئا) (موسلیم). واته:

هه رکه سی له ئیسلامدا ری و ره وشتیکی چاک دابه زرینئ، دیاره پاداشتی تایبه تی خوی ده بی، هاوړئ له گه ل هه ر که سیکی دیکه ش پاش نه و کاری پئ بکا؛ به لام بئ نه وهی له کری و پاداشی نه وان شتی که م بکا، خو نه گه ر که سیك رچه یه کی خرابی شکاندو خه لکی وه دووی که وتن، بئ گومانه هه م گوناحی خویی و، هه م گوناحی شوینکه وتوو ه کانیشی هه لده گریت، بئ نه وهی شتی که له گوناحی نه وان که م بکاته وه. ﴿ وكل شی أحصيناه فی إمام مبين ﴾ هه موو شتی که م له کتیب و نامه یه کی ئاشکرادا ئاماده و توامار کردوو، واته: له (لوح المحفوظ) دا که هه یچ شتیکی تیا گوم نابیت، هه موو شتیکی بچوو و گه و ره وردو درشتان نه ژماردوو.

به سه رهاتی خه لکی ناو ناواییه که ی (نه نتاکیه):

﴿ ۱۳ : واضرب لهم مثلا أصحاب القرية ﴾ تو نه ی موحه مبه د ﴿ به سه رهاتی خه لکی گوندنشینه کانی (نه نتاکیه) بۆ قوره ییش

وناتوانن به هه یچ لایه کدا بیجولئینن و ریگه ی راست نابینن. مه به ست نه وه یه نه وانه چۆن مرو فیک هه ردوو دهستی به به ستی به مل وگه ردنی خو یه وه ئیتیر ناتوانئ سه ر دانه وینئ و، ریگه ببینئ؛ نه وانیش به هوی لاساری خو یانه وه دوور خراونه ته وه له ریگه ی راست ﴿ ۹ : وجعلنا من بين أيديهم سدا ومن خلفهم سدا ﴾ له مبه ریکمان له به رده م وله پشستیان وه دانا وه ﴿ فأغشيناهم فهم لا يبصرون ﴾ جا به وه هوی وه تارمایی چاویانیشمان داپوشی وپه رده مان هینا به سه ریاندا، ئینجا پاش و پیئشی خو یان نابینن. بۆ نه م په رده هینانه به سه ر چاویانداو ری ده رنه کردنه یان له (۷/۲)، (۲۳/۴۵). دا. ئاماژه ی پئ کراوه مه به ست نه وه یه که هه ر له نه زه لدا په ره و رده گار پیئ زانیون نه وانه لاسارو لاری نه بن هه رچه نده به لکه یان بۆ به یتریته وه باوه ر ناهینن، بۆیه نه ویش هه ر له (لوح المحفوظ) دا بریاری خوی له سه ر داون، هه ر وه کو نه م سووره تی (یس) ده فهرموئ: ﴿ لقد حق القول على أكثرهم فهم لا يؤمنون ﴾ هه روا

بگنجهوه.

(قریه): هر چه ند له بنه رتدا به گوندو ناوایی ئه لێن، به لām هه موو گوندو شارو شارو چکه یه ک ئه گرتته وه، به تایبه تی لێره دا مه به ست گوندیکه له شام به ناوی (انتاکیه) وه ئیستاش شاریکه له (سووریه)، کاتی خۆی بته ره ست بوون وخواش سێ پیغه مبه ری بوناردوون. ﴿إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ﴾ کاتی په یامبه ره کان چونه لایان، تا باسی یه کتاپه رستی و زیندوو بوونه و هیان بۆیکه ن. ﴿۱۴﴾: إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا ﴿۱۵﴾ ئه وه ده مه ئیغه دووکه سمان نارده لایان و، ئه وان به دروویان خسته وه و باوه ریان پێ نه کردن و ﴿۱۶﴾: فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ ﴿۱۷﴾ ئیغه ش پیغه مبه ری سییه ممان نارده لایان بۆ یارمه تی دوانه که ی پێش ﴿۱۸﴾: فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ﴿۱۹﴾ جا هه موویان پێکه وه چوون و وتیان: بێ گومان ئیغه نێرراو په یامبه ری خواین بۆلای ئیوه، تا رینموونیتان بکه ین ﴿۲۰﴾: قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا ﴿۲۱﴾ که چی له وه لāmدا وتیان: ئیوه ش مه گه ره هر مرووف نین وه کو ئیغه؟ ئیتر ئه م قسانه تان له چییه؟! ﴿۲۲﴾: وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ ﴿۲۳﴾ خوای به خشنده له وه باره وه هیچ نیگایه کی نه نارده وه ﴿۲۴﴾: إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿۲۵﴾ ئیوه هر دروده که ن وراست نییه که ده لێن نیگامان بۆکراوه له لایه ن خواوه ﴿۲۶﴾: قَالُوا رَبَّنَا عَلِمْنَا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا الْمُرْسَلُونَ ﴿۲۷﴾ په یامبه ره کان وه لāmیان دانه وه و وتیان: پهروه ردگاری ئیغه خۆی ئه زانی که به راستی ئیغه بۆلای ئیوه نێرراوین ﴿۲۸﴾: وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿۲۹﴾ هر ئه وه نده شمان له سه ره که په یامه ئاشکراکه ی ئه وه به ئیوه رابگه یه نین، ئیتر بپروا دینن یان نه.. که یفی خۆتانه. ﴿۳۰﴾: قَالُوا إِنَّا تَطِيرُنَا بِكُمْ جَاءَ الْغَدِ لَشِيعِنَا ﴿۳۱﴾ جا گوندنشینه کان کاتی په کیان که وت وقسه یان نه ما وتیان: ئیغه پیوقه ده می ئیوه به نه گبه ت ده زانین ﴿۳۲﴾: لَنْ لَمْ تَنْتَهُوا ﴿۳۳﴾ ئه وه ی راستی بێ ئه گه ر کۆتایی به م قسانه ش نه هیتن ﴿۳۴﴾: لَنْجَمْنَكُمْ دُنْيَابَیْنِ بَعْدَهُ بَارِئَاتٍ نَكْهَيْنِ ﴿۳۵﴾ و لیمسنکم منا عذاب الیم ﴿۳۶﴾ و سزایه کی سه خت و ده ردناکتان ده ده ین ﴿۳۷﴾: قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ ﴿۳۸﴾ په یامبه ره کان وتیان نه خیر ئیغه شووم و نه گبه ت نین، به لکو شووم و نه گبه تی له خۆتانه وه یه ﴿۳۹﴾: أَتَنْذَرْتُمْ ﴿۴۰﴾ ئاخۆ ئیوه ئامۆزگاریش بکرین بۆ ریی به ختیار ی هه روا ده که ن؟! ﴿۴۱﴾: بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿۴۲﴾ نه خیر، وا نییه وه ک ئیوه پیتان وایه، به لکو ئیوه کۆمه ل و گه لیکی زیاده وه وه له سنوور ده رچوون ﴿۴۳﴾: ۲۰: وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى ﴿۴۴﴾ و پیاویک له وه سه ری شاره وه به هه له داوان بۆلای خه لکه که هات، دوا ی ئه وه ی بیستی که دانیشتوانی شاره که نیازیان خراپه له گه ل په یامبه ره کاند، (ئیین عه بیاس) ده لی: ئه وه پیاوه پیاویکی سālح و ئاکارچاک و ناوی (حه بیب) ی

(نه جان) بوو، جا پاش ئه وه ی که په ندو ئامۆزگاریه کی زۆری کردن شه هیدیان کرد! ﴿۴۵﴾: قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿۴۶﴾ وتی: ئه ی هۆزه که م! بکه ونه دوا ی ئه وه په یامبه رانه بۆلای ئیوه ره وانه کراون. ﴿۴۷﴾: ۲۱: اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا ﴿۴۸﴾ په یه وه ی ئه وانه بکه ن که، ته نانه ت که می کریشیان لێ ناوین بۆ راگه یاندنی به رنامه که ی

وَأَخْرَجَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿۴۹﴾ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ﴿۵۰﴾ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿۵۱﴾ قَالُوا رَبَّنَا عَلِمْنَا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا الْمُرْسَلُونَ ﴿۵۲﴾ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿۵۳﴾ قَالُوا إِنَّا نَطِيرُنَا بِكُمْ لَيْلًا نَنْتَهُوا لَرْجَمِكُمْ وَلَيْسَ لَكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۵۴﴾ قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿۵۵﴾ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَنْفَعُكُمْ رَبِّي فَأْتِيهِمْ أَتِيَهُمُ الْمُرْسَلُونَ ﴿۵۶﴾ وَمَالِيَ لَا أُعْبِدُ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنَّهُ لَآتِيَنِي رَحْمَنٌ يَصْرِفُ عَنْ شِعْنِي مَا أَشَاءُ وَلَا يَفْقَدُونَ ﴿۵۷﴾ إِنْ إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۵۸﴾ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأَسْمِعُونِ ﴿۵۹﴾ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَلِيَّتْ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ﴿۶۰﴾ بِمَا عَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿۶۱﴾

خوا ﴿۶۲﴾: وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿۶۳﴾ خۆشیان شاره زاو رینموونی کراون، بۆری راست ﴿۶۴﴾: ۲۲: وَمَالِيَ لَا أُعْبِدُ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنَّهُ لَآتِيَنِي رَحْمَنٌ يَصْرِفُ عَنْ شِعْنِي مَا أَشَاءُ وَلَا يَفْقَدُونَ ﴿۶۵﴾ بۆ ده بی من زاتیکی و نه په رستم که دروستی کردوم ﴿۶۶﴾: وَإِلَيْهِ تَرْجَعُونَ ﴿۶۷﴾ ده ره نجامیش هه مووتان هر بۆلای ئه وه ده هینرینه وه ﴿۶۸﴾: ۲۳: أَلَا تَأْخُذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا ﴿۶۹﴾ ئایا ده بی بیجگه له وخوایه چه ندخوایه کی تر بۆ خۆم هه لپۆیرم و بیان په رستم؟! ﴿۷۰﴾: إِنْ يَرِدْ الرَّحْمَنُ بَصُرًا لَا تَغْنِ عَنِّي شِفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُفْقَدُونَ ﴿۷۱﴾ ئه گه ر خوای به به زه بی به وه ی زیانیکم تووش بکات، تکاو لاله ی ئه وان که مترین سوودم پێ ناگه یه ن و، ناتوانن له سزای ئه ورزگارم بکه ن، چونکه هه یجیان به ده ست نییه ﴿۷۲﴾: ۲۴: إِنْ إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۷۳﴾ جا ئه گه ر له باتی ئه وخوایه هر په رستراویکی تر به رستم، به راستی ئه وه حه له من له گومراییه کی ئاشکرا دام ﴿۷۴﴾: ۲۵: إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأَسْمِعُونِ ﴿۷۵﴾ به راستی من به پهروه ردگاری ئیوه بپروام هیتا، ده سا ئیوه ببیسن و ئامۆزگاریه که م وه رگرن ﴿۷۶﴾: ۲۶: قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ ﴿۷۷﴾ جا دوا ی

به سهریاند، له ناکا نه وانیش هه موو له جیی خویاند مردن. رافه که رانی قورئان ده لاین: خوا جویریلی ناردوده رگای شاره که ی (نه نتاکیه) ی لی گرتن و بانگیکی به سامی به سهراند، ئیتر نه و سا تاکه که سیکیان لی دهرنه چوو، جیی باسه نه وهوزو گه له تیاچوو خه لکی (نه نتاکیه) ی شام بوون که ئیستا سهر به (تورکیا) یه، هه رچهنده (ئیین که سیر) چهند تییینییکی له باره ی دیاریکردنی نه و شاره وه هه یه !.

مه خابن بو به نده درۆزنه کان:

﴿ ۳۰: یا حسرة علی العباد ﴾ مه خابن، بو نه و به ندانه (واته): بو خه لکه که ی نه نتاکیه که په یامبه ره کانیا ن به درۆزن زانی و ئیمانیا ن نه هیئا، وه که نه فرموی: ﴿ ما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یستهزئون ﴾ هه ره په یامبه ریکیا ن بو نه ده هات، مه گه ر گالته یان پی ده کرد، ئیمهش له ناومان ده بردن ﴿ ۳۱: ألم یروا کما اهلکنا قبلهم من القرون ﴾ ئایا قوره یش نه یان بیینی که خه لکیکی زۆرمان له گه لانی پی ش نه وان، قهرکردو له ناو برد، ده سا بو عیبره ت وه رنا گرن؟ ﴿ انهم الیهم لا یرجعون ﴾ که جاریکی تر هه رگیز نا گه رینه وه لایان ﴿ ۳۲: وإن کل لما جمیع لدینا محضرون ﴾ وه به راستی هه مووشیا ن له رۆزی قیامه تدا بو پاداش و تۆله لای خو مان ئاماده نه کرین، ئایه تی (وإن کلا لما لیوفینهم ربک أعمالهم...) پشتگیری نه وه ده کات. ۱۱۱/۱۱.

ئهم جیهانه بی به دیهینه ره (هه ناع) نابی:

﴿ ۳۳: وآیه لهم الأرض المیتة أحيیناها ﴾ وه نیشانه یه که بۆیا ن له سهر زیندوو بوونه وه، زهوی مردوه، زیندوو مان کردو ته وه به باران ﴿ وأخرجنا منها حبا فمنه یأکلون ﴾ ودانه و ئله یه کمان لی دهره ینا وه لئی نه خو ن و پی نه ده یین ﴿ ۲۴: وجعلنا فیها جنات من نخل وأعناب ﴾ وه ره له و زهوییه مردوه دا، چه ندین باخه خورماو، باخه تریمان به دی هیئا. خورماو تری دوو نیعمه تی خو ان و به خواردن نه درینه قه له م، زانایان له باره یانه وه نه لاین: له م دوو جو ره میوه یه دا چهند قیتامین - که له ش و ته نی مرؤف پیویستیان پییه تی - هه یه، ئهمه له لایه که وه، له لایه کی تریشه وه نه توانین بلیین له ته واوی سالدا، یا به ته رو تازوه فره یکه یی، یا ن به وشکرا وه یی، به ئاسانی ده ست ده که ون. ﴿ وفجرنا فیها من العیون ﴾ وه کانیا و یکی زۆرمان لی هه لقولاند ﴿ ۳۵: لیاکلوا من ثمره وما عملته ایدیهم ﴾ تا له میوه ی نه وخوا یه بخۆن، که دهسته کانی نه وان په یدای نه کردوه. (ئیین عه بباس) و (قه تاده)

نه وه که په لاماریان داو کوشتیا ن و به ره ولای خوا به شه هیدی گه رایه وه، پیی و ترا: ده سا بجۆره به هه شته وه له پاداشی بانگه واو و بر واکه تدا ﴿ قال یالیت قومی یعلمون ﴾ ئینجا پاش نه وه چوو به هه شته وه ره زامه ندی خوا و نه وه موو نازو نیعمه ته ی دیت بۆی ئاماده کراوه، وتی: خو زگایه هۆزه که شم بیان زانییا ﴿ ۲۷:

بما غفرلى ربى وجعلنى من المكرمين ﴿ به لیبووردنی په ره و ده گارم بۆم و به گپرانم له ناو ریز گیراواندا، تا نه وانیش باوه ریا ن هیئا باو کرده وه ی باشیا ن کردبا.

کۆتایی جزمی ۲۲، (والله الحمد والمثنه) ..

﴿ ۲۸: وما أنزلنا على قومهم من بعده من جند من السماء ﴾ وپاش کوشتنی نه و پیوا وه مو سلمان هه یچ له شکریکمان نه نارد هه ره هۆزه که ی له ئاسمانه وه بو له ناو بردو نیا ن، چونکه شایسته ی نه وه نه بوون تا له شکره شییا ن بۆیکه ی ن و پیویستی ش ی نه ده کرد ﴿ وما کنا منزلین ﴾ خو به ره له مهش بو هه یچ گه لیکمان نه ناردوه، واته: سو ننه تمان نه بو وه له شکر بنیزین بو له ناو بردنی گه لانی یاخی ومله وری وا، به لکو به سزاو ئازار تیا مان بردوون، وه کو ده فرموی: ﴿ ۲۹: إِنْ كَانَتْ إِلَّا صِحَّةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴾ ته نه هه ریه که نه عه ره ته وه ده نگیک بوو، واته: به ته نه ها جویری ل هات و قیراندی

بدات. بۆنەم بیژە (مستقر لها) یە دوو تەفسیرە یە، یەکیکیان دەلی: مەبەست ئەو یە: لەجی و قەرارگە ی خۆیدا کە لەژێر (عرش) دایە و بەرووی زەویدا هەردەم دیت و دەروا سوژدە دەباو داوای مۆلەتی هەلەاتن و گەڕانەو دەکا بۆ جارێکی دیکە، وەک لە فەرموودە یە کدا هاتوو: ((فإنها تذهب حتى تسجد تحت العرش)). (فتح الباری: ۴۰۲/۸). هەروا ئەم فەرموودە یە ش: ((مستقرها تحت العرش)). (فتح الباری: ۴۰۲/۸). تەفسیری دوو هەمیشیان دەلی: مەبەست ئەو یە کە خۆر تاهاتنی رۆژی قیامت بەردەوام لەو خولگە ی خۆ یەدا هەردەگەر ی و ناوەستی. تەفسیری یە کەم پێی دەلین (مستقری مەکانی) و، دوو هەمیش (مستقری زەمانی)، خوای کار جوانیش چاکتر دەزانێ. تەفسیری (ئیبین کە سیر).

گەشتی گەمی بەناو دەریادا نیشانە ی خوایە:

﴿ ۴۱: وآية لهم أنا حملنا ذريتهم في الفلك المشحون ﴾، نیشانە یە کە توانایی خۆمانە بۆیان کە: ئێمە وەچە و نەوەکانی ئەوانمان لەناو کەشتی پر دا بەناو دەریادا بەو هەموو شتوو مە کەو هەلگرتوو، ئەهاتن و دەچون و نەشمان ئەهیشتم نقوم ببن. ﴿ ۴۲: وخلقنا لهم من مثله ما يركبون ﴾ و لە وێنە ی کەشتیدا، ئەو ی بە کەلکی سواری بێت، بۆمان دروست کردن ﴿ ۴۳: وإن نشأ نغرقهم فلا صريخ لهم ﴾ خۆ ئەگەر بمانەو ی لە بنی دەریادا نقومیان بکەین، نقومیان ئەکەین، جا ئەوکاتە هیچ فریادەرە سیکیان بۆنابی ﴿ ولا هم ينقذون ﴾ و رزگاریش ناکرین ﴿ ۴۴: إلا رحمة منا ومتاعا إلى حين ﴾ مەگەر هەر رەحمەت و میهرەبانی خۆمان فریایان کەو ی، تا ئەوکاتە دیاری کراو بۆ ژیان، مۆلەتیان بدەین و بەهرەمەند ببن، ئەگینا کە سێک ناتوانی رزگار یان بکاو بیان ژێنێ ﴿ ۴۵: وإذا قيل لهم اتقوا ما بين أيديكم وما خلفكم ﴾ کاتیکیش پێیان بگوتری: لەو سزایە ی پێشتان، واتە: ئەو سزایە ی ئومەتەکانی پێشی پێ سزا دران، وە لەو سزایە ی دواوەتان (سزای ئاخیرەت) خۆ پارێزن ﴿ لعلمكم ترحمون ﴾ بەلکو رەحمتان پێ بکریت، دەبینی روو وەردەگێرن و قبوولیان نییە!

موشریکان سەر لێشیواو و گومر ان:

﴿ ۴۶: وما تأتيهم من آية من آيات ربهم ﴾ هەر ئایەتی بێت بۆ هاو بەشدانەرەکان، لە ئایەتەکانی پەرورە دگاریان ﴿ إلا كانوا عنها معرضين ﴾ هەر رووی ی وەردەگێرن ﴿ ۴۷: وإذا قيل لهم أنفقوا مما رزقكم الله ﴾ و کاتیکیش پێیان بگوتری: لەو رزق و رۆژیە ی خوا پێی داو، ببەخشن لەرێی خواداو بیدەن

دەلین: بیژە (ما) لەم ئایەتە دا بۆ (نەفیە)، بۆیە ئێمە ش بە (نەفی) مانامان کرد ﴿ أفلا يشكرون ﴾ دەهاتیا سوپاسگوزاریی ناکەن؟ ﴿ ۳۶: سبحان الذي خلق الأزواج كلها ﴾ پاک و خاوینە ئەو خوایە کە لە هەموو شتێک - مەرۆف، گۆل و گیای، ئەتۆم و زەرەرات - جووت و نێرو میی دروست کرد، ﴿ مما تنبت الأرض ﴾ لەو ی زەوی ئێرۆیتێ ﴿ ومن أنفسهم ومما لا يعلمون ﴾ و لە نەفسی خۆشیان، و لەو شتە نەیش کە ئەوان نایزان. بەلێ.. لەم بۆنە وەرەدا چەندان شتی تر هە یە کە تانیستاش مەرۆف نایانزانی.

شەو و رۆژ، خۆرو هەمیش، نیشانە ی بوون و تاک و تەنیا یی خوان:

﴿ ۳۷: وآية لهم الليل نسلخ منه النهار ﴾ شەویش نیشانە و بەلگە یە کە ترە بۆیان کە ئێمە رووناکێ خۆرو رۆژی ی دەردە کێشین ﴿ فإذا هم مظلمون ﴾ جا لەناکاو شەو دی و دەروونە تاریکییە وە ﴿ ۳۸: والشمس تجري لمستقر لها ﴾ و بەلگە یە کە تر بۆیان خۆرە، کە بەردەوام دیت و دەچی، تاکاتی دیاریکراو ی خۆی بۆ راوستان و لەکار کەوتن چی دەبینی بەرە و بنە و خولگە ی خۆی هەر لەگەردایە تا ئەوکاتە بۆی دیاری کراو ﴿ ذلك تقدير العزيز العليم ﴾ ئەو هاتوچو و گەڕانە بەوشیو وەردە، خەمڵاندنی خوای بەدەسەلاتی زانایە ﴿ ۳۹: والقمر قدرناه منازل ﴾ وە گەڕانی مانگیشمان خەمڵاند - کە ئەمیش بەلگە یە کە بۆدەسەلات و توانایی خۆمان - بە بیست و هەشت مەنزل و ئاسۆ، تاهەموو شەوێک دابەزیتە جیگایەکیانە وە. پاشان دووشەو، یان شەوێک پەنا ئەگرێ ﴿ حتى عاد كالعرجون القديم ﴾ تا وەک پەلی کۆنی باریکی وشکی زەرد بوو ی کە وانە یی داری خورما ی ل دیت ﴿ ۴۰: لا الشمس ينبغي لها أن تدرک القمر ﴾ نە بۆ خۆر دەکرێ بگاتە مانگ، تا هەردوو پێکەو کۆببنە وە، نوورو رووناکێ مانگ هەلگرتی و، تا قیامت هەر رۆژ بێت ﴿ ولا الليل سابق النهار ﴾ نە شەویش پێشی رۆژ دەکەو ی کە ئیتر تاکاتی کۆتایی دنیا، هەر شەو و تارێک بێت. نەخیر، شتی وا ناشی و نابێ، بەلکو خوا هەردووکیان بەجۆری دروست کرد، کە کاری یە کتر تێک نەدەن ﴿ وكل في فلك يسبحون ﴾ هێچیشیان ناچنە خولگە ی ئەو ی تر یان، بەلکو هەریەکیان لەخولگە ی خۆیا دەسوورپێتە وە، وەک مەلەوان دین و دەروون. بەلێ خۆر لەخولگە ی سوورپانە وە ی خۆیدا بۆماو ی یە کسەل، ئەوسا ﴿ ۱۲ ﴾ بوورجەکانی خۆی دەبرێ، لەکاتێکدا هە یقی بەیەک مانگ مەسیرە کە ی خۆی دەبرێ، دیارە بە پێی ئەم نەخشە خوایییە، مانگ ﴿ ۱۲ ﴾ ئەو نەندە ی خۆر - لە خولگە ی خۆیدا تیزرەوترە، بۆیە ئەفەر موو ی: هەرگیز خۆر ناگاتە مانگ تا بتوانی مەسیرە کە ی خۆی بە یەک مانگ ئەنجام

ناو خانەوادەى خۇيان و، ھىچ چارەسەر ئىكشىيان نىيە.

نەخشەى زىندووبوونەو:

﴿ ۵۱: ونفخ فى الصور فإذا هم من الأجداث إلى ربهم ينسلون ﴾
خەلکى بەنەفخەى يەكەم ھەموو ئەمرىن وپاشان بۇجارى سىيەم
فوو بە شەپپوردا ئەكرىت، ئەوسا كىتوپر بەپەلە لە گۆرەكانيان
ھەموو دىنەدەرى و دەبرىن بۆلای دادگای پەرورەدگار يان بۇ
پاداش و تۆلە ﴿ ۵۲: قالوا يا ويلنا من بعثنا من مردنا ﴾ ھەرکە
زىندووشكرانەو بە سەر سورمانىكەو ئەلین: تياچوونى خۇمان! كى
لەگۆرۇ خەوگاگەماندا زىندووى كردينەو ھەلىساندىن؟! ﴿ ھذا
ما وعد الرحمن وصدق المرسلون ﴾ ديارە ئەمە ئەو بەلینەيە
كە خواى بەخشندە پىمانى دابوو لە سەر زمانى پىغەمبەرەكانەو،
پىغەمبەرەكانىش راستيان وت. ﴿ ۵۳: إن كانت إلا صيحة
واحدة ﴾ ئەو نەفخەى زىندوو كردنەو، ئەنجامى يەك نەعرەتە
و يەك دەنگى گەورە بوو ﴿ فاذا هم جميع لدينا محضرون ﴾ ئەوسا
ھەموويان بەزوىي لای ئىمە ئامادەكراون بۇ لىكۆلینەو ھەو حىساب
﴿ ۵۴: فالיום لا تظلم نفس شيئا ﴾ ئىنجا لەو رۆژەدا تۆزقالەيەك
ستەم لە ھىچ كەسى ناكرى ﴿ ولا تجزون إلا ما كنتم تعملون ﴾
پاداش و تۆلەى ئەو نەبى كر دووتانە، پاداش نادرینەو.

بەھەشتىيەكان لە عەيش و نۆش دان:

﴿ ۵۵: إن أصحاب الجنة اليوم فى شغل فاكهون ﴾ بەراستى
بەھەشتىيەكان لەم رۆژەدا بەنىعمەتى خواو سەرگەرم وشادن
﴿ ۵۶: هم وأزواجهم فى ظلال على الأرائك متكئون ﴾ خۇيان
و ھاسەرەكانيان، لەسپەرئىكى چرو پرداو لەسەر چەند تەختىكى
رازو ھەدا پاليان داو ھەو ﴿ ۵۷: لهم فيها فاكهة ﴾ لەویش
ھەموو جۆرە ميوەيەكيان بۆھيە ﴿ ولهم ما يدعون ﴾ وداواى
ھەرشتىكىش بكەن ئامادەيە بۇيان ﴿ ۵۸: سلام قولا من رب
رحيم ﴾ سەلام و دروئىكىشيان بەقسە پى دەگات لەلايەن خواى
بە رەحمەو، وەك ئايەتى (تحيتهم يوم يلقونه سلام...) ۴/۳۳.
دووپاتى ئەو دەكاتەو.

رۆژى سەلا تاوانباران جيا دەكرينەو:

ئىنجا روو ئەكرىتە تاوانباران و پىيان ئەوترى: ﴿ ۵۹: وامتازوا
اليوم أيها المجرمون ﴾ ئەى تاوانباران! دەسا ئەمرۆ جيا ببنەو
لە ئىماندارەكان. ئىنجا بۇ ئەو ھى زياتر تووشى ئىش و ئازار ببن،
لەلايەن خواو پىيان ئەوترى: ﴿ ألم أعهد إليكم يا بني آدم ﴾

بەھەزارەكان ﴿ قال الذين كفروا للذين آمنوا ﴾ كافرو بى باو ھەكان
بەخواو ھەرواكانيان دەوت: ﴿ أنطعم من لو يشاء الله أطعمه ﴾
ئاخۇ ئىمە نان و خۇراك بەكەسىك بەدەين كە ئەگەر خوا وىستباى
خۇى خواردنى دەدانى؟ واتە: كەسىك ھەزار كەوتبى، مافى بەسەر
ئىمەو نىيە، دەبى خوا خۇى بىژىنەى! ﴿ إن أنتم إلا فى ضلال

وَأَيُّهُمْ لَمْ أَنَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَلَكِ الْمَشْهُونِ ﴿٥١﴾ وَخَلَقْنَا
لَهُمْ مِنْ شِجَارَةٍ مَبْرُكُونَ ﴿٥٢﴾ وَلَنْ نَسْأَلَنَّهُمْ فَعَمَ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ
وَلَا هُمْ يُقَدَّرُونَ ﴿٥٣﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا
قِيلَ لَهُمْ اتَّقُوا آمِنًا يَدِيَكُمْ وَمَا خَلَقَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٥﴾
وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٥٦﴾
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّقُوا آمِنًا زَكَرَى اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَأَطْعِمُ مَنْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أُنْتَرِ إِلَّا فِي
ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٥٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٨﴾
مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٥٩﴾
فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦٠﴾
وَيُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ﴿٦١﴾
قَالُوا إِنَّا كُنَّا مِنْ عِندِ رَبِّنَا مِنْ مَرْقَدٍ نَاهُهَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ
وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦٢﴾ إِنْ كُنْتُمْ إِلَّا صَيْحَةً
وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنا مُعْضِرُونَ ﴿٦٣﴾ فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ
نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٤﴾

مىن ﴿ نا، ئىو ھەرلەگومراپىيەكى ئاشكرادان كە بەئىمە ئەلین
خۇراك بەھەزاران بەدەن.

بەلای موشرىكەو زىندووبوونەو دوورە:

﴿ ۴۸: ويقولون متى هذا الوعد إن كنتم صادقين ﴾ و بەگالتەشەو
ئەلین: دە ئەگەر ئىو راست دەكەن، ئەو ھەرەشەو گۆرەشەو
بەلینەيە بۇ زىندووبوونەو سزاو تۆلە كەىدى؟ ديارە پرويان
بەزىندووبوونەو سزاو تۆلە نىيە ﴿ ۴۹: ما ينظرون إلا صيحة
واحدة تأخذهم ﴾ مەگەر ھەرچاوەروانى يەك نەعرەتەو شرىخەيەك
بن، لەناكاو پەيدا بىي و لەناويان بەرى ﴿ وهم يخصمون ﴾ ئەوانىش
لەوكتەدا –سەبارەت بە درو راستى زىندووبوونەو – سەرگەرمى
مشت ومرى ناو خۇيانن ﴿ ۵۰: فلا يستطيعون توصية ولا إلى
أهلهم يرجعون ﴾ ئەو شرىخەو نەعرەتەيە ئەوندە بەپەلە دەرگايان
پى دەگرى، ئىتر نە ئەتوانن وەسىيەك بكەن، نە ئەشتوانن بگەرینەو

نه‌ده‌هیش‌ت تا رینوین بین ﴿ فاستبقوا الصراط ﴾ ئینجا به‌ره‌و ریگاکه پیش‌برکیان کرد وه‌ك جاران ﴿ فأنی بیصرون ﴾ جاچون ده‌بینن ئیمه کویرمان کردین؟! ﴿ ۶۷ ﴾: ولو نشاء لمسخناهم علی مکانهم ﴿ نه‌گه‌ر مه‌یلش بکه‌ین له‌جیی خویندا (مه‌سخ) مان ده‌کردنه‌وه، واته: شکل و بیچمان نه‌گورین و جموجولمان لی‌نه‌برین

ئه‌ی نه‌وه‌کانی ئاده‌م! ئاخ‌رم‌ن پیش‌تر وه‌سیه‌تم بۆ نه‌کردن ﴿ آن لا تعبدوا الشیطان إنه لکم عدو مبین ﴾ که شه‌یتان نه‌په‌رستن، چونکه‌ ئه‌و بۆ ئیوه‌ دوژمنیکی ئاشکرایه؟ ﴿ ۶۱ ﴾: وأن اعبدونی هذا صراط مستقیم ﴿ ئه‌ی‌فرمانم پی‌نه‌کردن که ته‌ن‌ها من به‌په‌رستن و به‌په‌ره‌وی له‌من بکه‌ن، ئا‌نه‌مه‌یه (واته: په‌رست‌نم به‌ته‌نیا) ری راسته‌که ﴿ ۶۲ ﴾: ولقد أضل منکم جبلا کثیرا ﴿ بی‌گومان شه‌یتان خه‌لکیکی زوری گومرا کرد لی‌تان ﴿ أفلم تكونوا تعقلون ﴾ ده‌ئایا تی‌ناگه‌ن و ژیرنا‌بن؟ ﴿ ۶۳ ﴾: هذه جهنم الی الی کنتم توعدون ﴿ ئا‌نه‌مه‌هه‌رئو ده‌وزه‌خه‌یه که له‌دو‌نیادا به‌لی‌نتان پی‌درا‌بوو، پرواتان نه‌کرد ﴿ ۶۴ ﴾: اصلوها الیوم بما کنتم تکفرون ﴿ ده‌فرموون به‌هوی بی‌باوه‌ریتانه‌وه ئه‌مرو بچه‌ ناوی.

روژی قیامه‌ت مۆر له‌ده‌می خوانه‌ناسان ده‌دریت:

﴿ ۶۵ ﴾: الیوم نختم علی أفواههم ﴿ ئه‌مرو (روژی قیامه‌ت) مۆر ده‌نین به‌سه‌رده‌میاندا و ناتوان به‌زمان هیچ قسه‌یه‌ک بکه‌ن ﴿ وتکلمنا أیدیهم ﴾ ده‌سته‌کانیشیان قسه‌مان له‌گه‌ل نه‌که‌ن ﴿ وتشهد أرجلهم بما کانوا یکسبون ﴾ پی‌یه‌کانیشیان شایه‌تی ده‌دن به‌وه‌ی کردوو‌پانه. ئیمامی (موسلیم) له (ئه‌نه‌س) وه‌ه‌ ئه‌ی: (کنا عند رسول الله ﷺ فضحک فقال: ((هل تدرون مم أضحک؟)) قال: قلنا الله ورسوله أعلم. ((قال: من مخاطبة العبد ربه، يقول: یارب، ألم تجرني من الظلم؟ قال: يقول بلی. قال: فيقول، فانی لا أجز علی نفسی إلا شاهدا منی، قال: فيقول: کفی بنفسک الیوم علیک شهیدا، وبالكرام الکاتبین شهودا، قال فیختم علی فیهِ فیقال: لأرکانه، أنطقی، قال: فتتطق بأعمالهن، قال ثم یخلى بینهن وبين الکلام فیقول بعدا لکن وسحقا، فعنک کنت أناضل)) فی الزهد والرقائق (۲۹۶۹) حدیث رقم (۱۷). ئیمه کاتی لای پی‌غه‌مبه‌ر بووین ﷺ خو به‌خو پی‌که‌نی، فره‌مووی: ده‌زانن له‌چی پی‌ده‌که‌ن؟! وتمان خواو پی‌غه‌مبه‌ری ئه‌و باش‌تر نه‌زانن. فره‌مووی: له‌موجاده‌له‌ی به‌نده‌ پی‌ده‌که‌نم له‌گه‌ل په‌روه‌ردگاریدا، ده‌ی: ئه‌ی په‌روه‌ردگاری من! ئایا له‌زولم وستم په‌نام ناده‌ی؟ خوا ئه‌فره‌مووی: به‌ی، (به‌نده‌که‌ش) ئه‌ی: ئه‌وجا شایه‌تی له‌خۆم نه‌بی‌ت قبو‌لم نییه، خواش ده‌فرمووی: با هه‌ر خۆتوو فریشته تو‌مارکه‌ره‌کانت شایه‌د بن، ئه‌وسا مۆر له‌ده‌می ده‌دری، پاشان به‌ئه‌ندامه‌کانی تری ده‌ی: ئیوه‌ش قسه‌ بکه‌ن، ئه‌وانیش هه‌رشتیکیان کردبی - وه‌ك خۆی - ده‌ی‌گیرنه‌وه، پاشان ئه‌ی: هه‌ردوو‌ر بن له‌ره‌حه‌متی خوا، ده‌ك بمرن، خو من له‌به‌ر ئیوه‌ به‌رگرم ده‌کردو تی‌ده‌کۆشام. ﴿ ۶۶ ﴾: ولو نشاء لطمسنا علی أعینهم ﴿ خو‌ئه‌گه‌ر به‌مانه‌وی نه‌بینن، ئاسه‌واری چاو‌ه‌کانیشیانمان

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهِون ﴿ ۵۸ ﴾ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِفُونَ ﴿ ۵۹ ﴾ هُمْ فِيهَا فَلَکَهُمْ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ﴿ ۶۰ ﴾ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَجِيم ﴿ ۶۱ ﴾ وَأَمْتَنُوا الْيَوْمَ أَنَّهُا الْمُجْرِمُونَ ﴿ ۶۲ ﴾ أَلَمْ نَعْهَدْ إِلَيْكُمْ بَنِي آدَمَ أَن لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُرْعَدٌ وَفِتْنَةٌ ﴿ ۶۳ ﴾ وَإِنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿ ۶۴ ﴾ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿ ۶۵ ﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿ ۶۶ ﴾ أَصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿ ۶۷ ﴾ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَنَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿ ۶۸ ﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُصْعِقُونَ ﴿ ۶۹ ﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿ ۷۰ ﴾ وَمَنْ نَعَزْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿ ۷۱ ﴾ وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿ ۷۲ ﴾ لِيُنْذِرَ مَنِ كَانَ حَيًّا وَيَحْيِيَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿ ۷۳ ﴾

و وه‌ك به‌ردو جیمادا‌تمان لی‌ده‌کردن ﴿ فما استطاعوا مضيا ولا يرجعون ﴾ جا ئیتر نه‌یان توانیبا نه‌برونه‌ پی‌شی، نه‌بگه‌رینه‌ دواوه. ﴿ ۶۸ ﴾: ومن نعره‌ ننکسه فی الخلق ﴿ هه‌رکه‌سیش ته‌مه‌نی درێژ بکه‌ین، ده‌ره‌نجام ژیرو ژووری ده‌که‌ین له‌لاشه‌و جه‌سته‌و بیرو هۆشیدا، واته: ده‌ی‌گیرنه‌وه بۆ قوناغی مندالی و لاوازی و، هیچ توانایه‌کی نامینی، وه‌ك ئه‌فره‌مووی: (الله الذی خلقکم من ضعف ثم جعل من بعد ضعف قوه‌ ثم جعل من بعد قوه‌ ضعفا وشیهة یخلق ما یشاء وهو العلیم القدیر) ۵۴/۳۰. یان ده‌فرمووی: (ومنکم من یرد إلی أرذل العمر...) ۵/۲۲. ﴿ أفلا یعقلون ﴾ ده‌ئایا ئه‌وان تی‌ناگه‌ن و ژیریان ناخه‌نه‌کار که که‌سیک بتوانی کاری ئاوا بکات، ئه‌ی چۆن ناتوانی زیندووتان بکاته‌وه؟!

پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ شاعیر نه‌بووه:

بی‌پرواکان ئه‌یان‌وت: ئه‌وه‌ی (موحه‌مه‌د) ئه‌ی‌لی شیعو هۆنراوه‌یه!

بروداره بترسینتی ﴿ و یحق القول علی الکافرین ﴾ و به لینی هاتنی سزای خواش بو بی پروایان به جی بگا، واته : بیانوی هیچ که سیک نه مینی نگه لایداو سزا درا. جا هر نهو مه به ستهش له سوورتهی (۸۰/۲۷)، له سوورتهی (۲۲/۳۵) دا هاتووه.

باقال و ولسات نیعمه تن و، نیشانه ی خوان:

﴿ ۷۱: أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا ﴾ ثایا نهی زانیوه که نیعمه وشترو مهرو بز و گامان بو دروست کردون ﴿ فهم لها مالکون ﴾ ثنجا بو خویان بوونه خاوه نیان ﴿ ۷۲: وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ ﴾ و ابوشمان رام و ژیردهسته کردون ﴿ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴾ له ناویاندايه بو سوارییان و، تیایاندايه دهی خون ﴿ ۷۳: وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ ﴾ وه چهن دین قازانج و سوودیان تیدایه بو یان، هر له خوری و کورک و موو و پیست و نیسک و شیرکه یان ﴿ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴾ دهسا نیتر سوپاسگوزاری خودای به خشندهو دلوفان ناکه له سر گشت نهو نیعمه تانه ی! ﴿ ۷۴: وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يَنْصُرُونَ ﴾ که چی له جیاتی شوکرانه بژیرو بو خوا، چهند خواو پرستراویکیان بو خویان گرت! به و نومیدهوه به هانیانه وه بین و یارمه تی بدرین ﴿ ۷۵: لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحَضَّرُونَ ﴾ خو له راستیدا نهو خوانه ناتوانن یارمه تی پرستیاره کانیان بدهن، نه که رچی نه مان (بتپرسته کان) سوپاو سه ربازی نامادهن له بهر دهستیاندان و، سه رجه م همووشیان له ناو ناگری دوزه خدا ناماده ده کړن. ثینجا دلنه وایی په یامبه ر ﴿ ۷۶: فَحِزْنًا يَلُغُونَ لَهَا بِهَا عِغَابٌ ﴾ نه کا و نه فهرمووی: ﴿ ۷۶: فَلَا يَحْزَنُ قَوْلُهُمْ ﴾ نهو قسه و وتانه یان پیت نه لین: وه ک جادوبازه، شاعیره، .. هتد، نابی خفه تبارت بکات ﴿ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يَسْرُونَ وَمَا يَعْلَنُونَ ﴾ چونکه نهوان هرچی له دل بگرن و بیشارنه وه و هرشتیکش ناشکرا بکن، بی گومان نیعمه به هه مووی نه زانین.

کافران حاشای زینیکی تر ده که ن دوا ی مردن:

﴿ ۷۷: أَوْ لَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نَظْفَةٍ ﴾ ثایا نهو مرویه که ثینکاری تواناو دهسه لاتنی خوا ده کا له سر زیندو بوونه وه - به تاییه کوره که ی ثوبه ی- نهی زانیوه که نیعمه نهومان له تنوکه ناویکی قیزهون دروست کردووه؟ ﴿ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ که چی وائیستا - له باتی سوپاسگوزاری- دوزنیکی ناشکرایه و، نکولی زیندو بوونه وه نه کات!! سوورتهی (۴/۱۶) ش که ده فهرمووی: ﴿ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نَظْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ هر له سر هه مان مانا جه خت ده کات. ﴿ ۷۸: وَضَرَبْنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ﴾

خوایش نه فهرمووی: ﴿ ۶۹: وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ ﴾ نیعمه هرگیز شیعو هونراوه مان فیرو موحه مهده نه کردووه و، هونراوه وتنیش شیایو نهو نیعمه، میژوو و (سیره) ههردوو له ودها به کدهنگن که پیغمه بر ﷺ شیعی نه و تووه و نه یشیزانیوه، نهو هیش له روژی (خندهق) دا و توویه تی له سر کیشی شیعه رکانی (عه بدولای

کوری ره واهه):

لا هم لولا أنت ما اهتدينا ولا تصدقنا ولا صلينا...

نهو هس له روژی (حونه ین) دا و توویه تی:

أنا النبي لا كذب أنا ابن عبد المطلب

نهو هس نهو روژه له (غان) و (نهشکه وته که) دا وتی:

هل أنت إلا إصبع دमित و في سبيل الله مالقيت

نه مانه هیچکامیکیان به نیازو مه به سستی شیعه روه نهی گو تووه، هر بویهش ده فهرمووی: ﴿ (لَا يَمْتَلِي جُوفُ أَحَدِكُمْ قِيحًا خَيْرَ لِمَنْ أَنْ يَمْتَلِي شَعْرًا) ﴾ سویند به خوا دل ودهروونی هه رکامیکتان پرپی له کیم وزوخوا، له وه باشتهر بو ی پری بکا له شیعو هونراوه. (پیشه و نه حمده). (ثبین که سین) ده لی: ﴿ (وإِسْنَادُهُ عَلَى شَرِّطِ الشَّيْخَيْنِ وَلَمْ يَخْرُجَاهُ). ﴾ ﴿ إِن هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴾ نهو هیش که نهو ده لی هه ر به ندو ناموژگاری و، قورثانیکی روون و ناشکرایه، نه ک شیعر ﴿ ۷۰: لِيَنْذَرُ مَنْ كَانَ حَيًّا ﴾ تا نهو که سه ی که دل زیندووو

دروستكارو زانيار ﴿ ۸۲ ﴾ : إنا أمره إذا أراد شيئاً أن يقول له كن فيكون ﴿ به راستی ههركاتی ویستی شتی بهدی بهیئتی ههركهوهیه که پیتی بههرمی ببه ۱ ، ئهویش دهست بهجی دهپیت. سوورتهی (۴۰/۱۶) : (إنا قولنا لشيء.. تەفسیره بۆ ئهم ئایهته. ﴿ ۸۳ ﴾ : فسبحان الذي بيده ملكوت كل شيء ﴿ ساپاکی و بی عهیبی ههريو ئه وخوايه دهسهلاتی ههموو شتیکی بهدهستهوهیه ﴿ وایه ترجعون ﴿ ههريو لای ئهویش دهگهرینرینهوه، بۆ لیکولینهوه و پاداش و تۆله.

زۆر سوپاس و پیزانین بۆ پهروههرندهی جیهان که یارمهتی دام بۆ تهواکردنی تەفسیری ئهم سوورتهی (یس) ه.

سوورتهی (ساقفات) ه

مهككه ییبهو (۱۸۲) ئایهته.

بهناوی خوای بهخشندهی میهرهبان

ئهم سوورتهش وهك گشت سوورته مهككه ییبهکانی دیکه، باسی بناغه سههکیهکانی ئیسلام دهکات، وهکو یهکناپه رستی خواو سروش و نیگا، زیندوو یونهوه و پاداش و تۆله. جا بۆ یهکه مجار باسی فریشتهو، هیژو دهسهلات و توانایان دهکا، پاشان جینییهکان.. لهگهڵ داستانی ههندی په یامهران، بهوه کۆتاییشی دیت که یارمهتی و، کۆمهکی خوا تهنها بۆ په یامهران و دۆستانی خوێ دهبی.

بهم شیوهیهش دهست پێ ئهکات: ﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ : والصفات صفا ﴿ سویند بهو فریشتانهی زۆر بهوردی له باره گای خوا په رستیدا ریز ده بهستن ومه لکه چ دهبن ﴿ ۲ : فالزاجرات زجرا ﴿ ئینجا بهو فریشتانهی پال دهنی به هه وره کانهوه بۆ ئه و جیگایهی خوا ویستی له سه ره بۆ باراندنی باران ﴿ ۳ : فالتاليات ذکرا ﴿ و بهو فریشتانهش ئایه تهکانی قورئان به سه ره په یامبه ره کاندای ئه خویننه وه. (ئیبین مه سهوود و، ئیبین عه بباس و، مه سه روک و، سه عیدی کورێ جوبه یرو، عیکره مه و، موجهیدو، سه ددی و، قه تاده) ئهم به ریزانه هه موو وشه ی: (ساقفات، زاجرات، تالیات) به فریشته مانا ئه ده نه وه، ده لێن چونکه هه ر فریشته کانن له ئاسماندا ریزن، ئیمامی (موسلیم) یش: (۲۳/۱) ئهم فره مووده یه دینی وده فره موێ: ((أَلَا تَصْفُونَ كَمَا تَصِفُ الْمَلَائِكَةَ عِنْد رَبِّهِمْ؟)). واته: ئیوهش وهکو فریشته بۆ ریز نابن؟ پرسیاریان کرد باشه! ئه وان چۆن لای خوای پهروه رگاریان ریز ده بن؟ فره مووی: ((يَتَمَوْنَ الصُّفُوفَ الْمُتَقَدِّمَةَ، وَيُرَاصُونَ فِي الصَّفِّ)). ریزی پێشه وه

مه سه ل ونموونه یه کی بۆ هینا یه نه وه و، ئینکاری ده سه لاتی ئیمه ی کرد بۆ زیندوو کردنه وه ی ئاده میزادو جن، وه دروستبوونی خوێ له بیر کرد! ﴿ ۷۹ : قال من يحيى العظام وهی رمیم ﴿ چه ند ئیسکیکی رزیوی هینا وروی له پێغه مبه رکردو وتی: کئی ئه توانی ئه و ئیسک وپروسکه رزیوانه زیندوو بکاته وه؟! بۆ هوی دابه زینی فرمایشی (أولم يرى الإنسان)، (موجهیدو عیکره مه) ده لێن: (ئوبه ی کورێ خه له ف) ئیسکه رزیویکی به ده سه ته وه گرت و وردو خاشاکی کردو دای به ده م باوه، ئه وسا به پێغه مبه ری ﷺ وت: تۆ پیت وایه که خوا بتوانی ئه مه زیندوو بکاته وه! ئه ویش فره مووی: ((نعم، يُمِيتُك اللهُ تعالى، ثم يبعثك، ثم يحشرک إلى النار)). به لێ.. خوا ئه ت مرینی، له پاشان زیندوو ئه کاته وه، ئه و جا ده ت نیری بۆ ئاگری دۆزه خ.

هه زار ره حمه ت له گۆره کی (سه یید عه بدول په حیمی مه وله وی) یش، چه ند ه جوان ئهم باسه ی له (عه قیده مه رضیه) کهیدا به هۆنراوه هۆنیویه ته وه ده لێ:

فِرْقَةُ الْعِزَادِ قَدْ مَاتَتْ أَهْيَا

فَاقْتَأَنَّ ((یس)) حَتَّى يَحْيِيَهَا

ئهر پێشه ی سه ره ده ست مه فتوتی ئوبه ی

جه وابی حه زره ت ته ماشا ده کی

تیزی قه طعی ئه و طه رزه ده لیه

برنده ی ره طی دلی ته ئویله

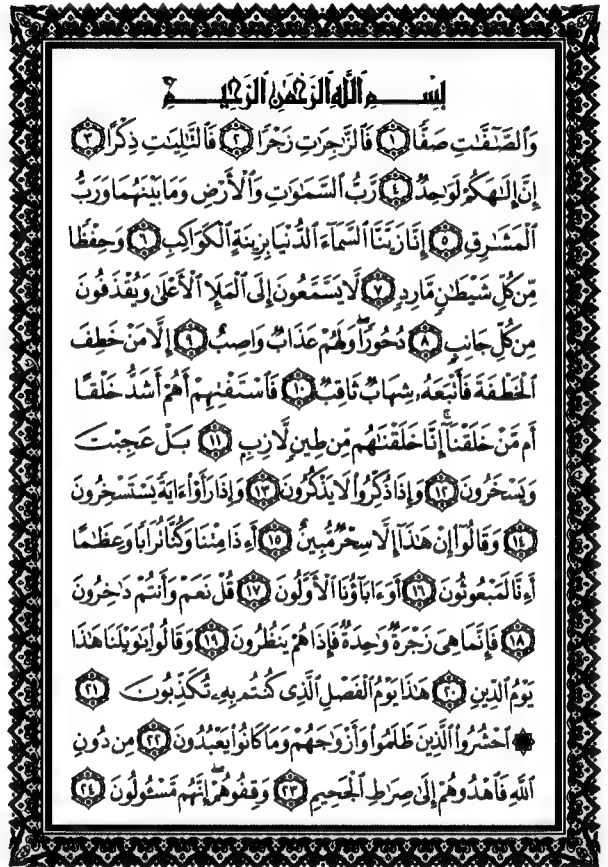
﴿ قل يحيى الذى أنشأها أول مرة ﴾ تۆ بلی: ئه ی موجه مه د ﷺ هه ر ئه و که سه که هه وه لجار دروستی کردوون زیندوشتان ئه کاته وه ﴿ وهو بكل خلق عليم ﴿ چونکه ئه و خوايه به هه موو دروستکاروێک زاناو به ئاگایه، ئه زانی چۆنی دروستکردوون و، چۆنیش زیندوو یان بکاته وه ﴿ ۸۰ : الذى جعل لكم من الشجر الأخضر نارا ﴿ هه ر ئه و زاته ده سه لاتداریه ئیوه زیندوو ده کاته وه که له دارى سه وزو شین و ته ر ئاگری بۆ دروست کردوون ﴿ فإذا أنتم منه توقدون ﴿ ئینجا ئیوهش (له وده سه چيله) یه ئاگر ئه که نه وه. سه ره ده می کۆن عه ره به کان دوو جۆر داریان ئه هینا، به ناوی (مرخ) و (عفر) و له سه ره یه کیان ده سو ی ئاگری ئه گرت و سوو دیان لێ وه ر ئه گرت. جا که سێک ئاوا بتوانی له دارى ته ر ئاگر فره اهه م بیئێ، ئایا هه ر ئه و خاوه نه ده سه لاته ناتوانی مردوو ان زیندوو بکاته وه؟ وه کو ده فره مووی: ﴿ ۸۱ : أو ليس الذى خلق السموات والأرض بقادر على أن يخلق مثلهم ﴿ ئاخۆ ئه و خوايه توانی بیئێ ئه م ئاسمانان و زه وییه به دی به یئێ تواناشی نییه بۆ جاریکی تر وینیه یان دروست بکاته وه؟ ﴿ بلی وهو الخلاق العليم ﴿ به لێ ئه توانی و، هه ر ئه ویشه

تهواو دهکەن و شان له شانی یه کتر دهدهن.

خواتاک و ته نیایه:

۴: ۱: إِنْ إِلَهُكُمْ لِوَاحِدٍ ﴿۱﴾ سۆیند بهوانه هه موو، بئ شک په رستراوی ئیوه یه که په رسراوه نه زیاتر ۵: ۵: رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا

قسه و توپژیان بگرن ﴿۱﴾ و یقذفون من کل جانب ﴿۲﴾ و هه رکاتیکیش ویستیان به ره و ئاسمان بچن و، بیانه وی گوی له فریشته کان بگرن، له گشت لاه به ئه ستره ی گردار راوده نرین و، رت ده کرینه وهو، تیرباران ده کرین ﴿۳﴾ ۹: دحورا ﴿۴﴾ بۆ دوورخستنه وهیان له گوی گرتن بۆ هه واله گرنه گه کانی ئاسمان! ﴿۵﴾ ولهم عذاب واصب ﴿۶﴾ وله قیامه تیشدا سزایه کی هه میسه یان بۆ هه یه ﴿۷﴾ ۱۰: إِلَّا مَنْ خُفِيَ الْخُطْفَةُ ﴿۸﴾ مه گه که سیکیان له کتوپرداو به دزی، شتی له هه واله کان برپفنی ﴿۹﴾ فأتبعه شهاب ثاقب ﴿۱۰﴾ ده سه جی ئه ویش بزیکسی گردارو سووتینه ی شوین ده که وی. رافه که رانی قورئان ده لین: هه ندی جار شه ی تانه سه رکیشه کان له دهسته ی (مه له ئولته علا) قسه و باس و، کاروباری نه یینیان ئه دزی، (جا هه رکه ده یان ویست به ره و زهوی بین خواره وه به و پزیکه گردارانه ئه سووتینان. مه راغیی -خ- له ته فسیری ئایه ته کانی (۷-۱۰) دا ئه لی: مه به ست ئه وه یه که خوی به ده سه لات ناهیلی ئاده مزاد و جینییه سه رکیشه کان -ئه وانه یان بیرناکه نه وه له ده سه لاتی خوا- سوود له پانتایی و ئارایشی ئه و ئاسمانه رازینراوه یه و ه رگرن و، زۆره شیان له زه ویدا زیندان ده کرین و، ناهیلی له وه هه موو جه مال و که ماله تی بگه ن، وه له هه موو لایه که وه هه واه ئاره زوو به ره و فسادو خراپه کاری ئه یان بات. (سه یید قوتب) -به رمیهره بانی خوا بکه وی- ده لیت: ئیمه نازانین ئه و شته نه یینیانه چون ئه دزین و، چونیش به و ئه ستره گردارانه (نه یازک) ده سووتینرین؟! چونکه ئه و کاره کاریکی نادیاره و، حه واله ی زانیاری خوا ده کرین.

ژینی پاش مردن:

۱۱: ۱۱: فَاسْتَفْتِهِمْ ﴿۱﴾ ده سا تو ئه ی موحه ممه د! ﴿۲﴾ له وانه که نکوولی زیندوو بوونه وه ده که ن بپرسه: ﴿۳﴾ أَهْمَ أَشَدَّ خُلُقًا أَمْ مِنْ خُلُقِنَا ﴿۴﴾ ئاخۆ دروستکردنی ئه وان -له پاش مردن- زۆر گرن گتره سه ختتره، یان ئه و ئاسمان و زهوی و فریشتانه ی دروستمان کردوون؟! دیاره دروستکردنی ئاسمانه کان و زهوی سه ختتره گرانتره، جا که واته ئیوه چون ددان نانین به زیندوو بوونه وه ده؟! ۱۲: ۱۲: ثُمَّ يَهْدِيهِ كَيْدَ الْخُلُقِ ﴿۱﴾ ئه مه یه که خوا له جییه کی ترده ده فه رموی: (الخلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس ولكن أكثر الناس لا يعلمون) ۵۷/۴۰. ﴿۲﴾ إنا خلقناهم من طين لازب ﴿۳﴾ بئ گومان ئیمه ماکی ئه وانمان (واته: ئاده م) له قوریکی نه رمی پیکه وه نوسا و لینج دروست کردووه ﴿۴﴾ بل عجبت ﴿۵﴾ به لکو تو له ململانیی ئه وان، ده رباره ی ئه و هه واله یه قینه یه سه یر دامای ﴿۶﴾ و یسخرن ﴿۷﴾ و ئه وانیش بۆخویان هه ر خه ریکی حه نه کس و گالته ومه سخره ن به تۆ به زیندوو بوونه وه ﴿۸﴾ ۱۳:

بینهما ورب المشارق ﴿۱﴾ و په ره وردگاری ئاسمانه کان و زهوی و، هه رچیش له نیوانیاندایه و، په ره وردگاری جی هه لاته نه کانی خۆرو، جی ئا و ابوونه کانییه تی. زاناکان ده لین: خۆر هه موو روژی له جیگایه که هه لدی و، له جیگایه کیش ئا و ئه بی، چونکه بۆ هه ر روژی له روژه کانی سال (مه شریق) یلک و (مه غریب) یلک هه یه، ده په ره وردگار خاوه نی هه موویانه.

رازاندنه وه ی ئاسمان و پاراستنی له کوئه ی شه ی تان:

۶: ۶: إِنْ زَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِزَيْنَةِ الْكَوَاكِبِ ﴿۱﴾ بئ گومان ئیمه ئه م ئاسمانه نزیک به ئیوه مان به چه ندین ئه ستره ی رووناک و دره وشاوه رازاندو ته وه ﴿۲﴾ ۷: ۷: وَحُفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ﴿۱﴾ و به و ئه سترانه ش به باشی پاراستوو مانه له هه ر شه ی تانیکی سه رکه ش و یاخی و بئ خیر ﴿۲﴾ ۸: ۸: لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى ﴿۱﴾ و ئه و جنۆکه و شه ی تانانه، ناتوانن له فریشته ی بالانشین کوئه بکه ن و گوی بۆ

تیکرایی موشریکان له رۆژی قیامهت:

۲۷: و أقبل بعضهم على بعض يتساءلون ﴿٢٧﴾ لهو كاته دا خۆبه زلزان و سهركوتكراوه كان، رويان كردوته يه كتر له يه كتر ده پرسن ﴿٢٨﴾ قالوا إنكم كنتم تأتوننا عن اليمين ﴿٢٨﴾ ده لێن: به راستی ئێوه بوون

وإذا ذكروا لا يذكرون ﴿٢٩﴾ و ههركاتیکیش ئامۆژگاری بکړن، ئامۆژگاری وهرناگرن، چونکه زور دلره ق ویاخین ﴿٣٠﴾ ۱۴: وإذا رأوا آية يستسخرون ﴿٣١﴾ و ههركاتیکیش نیشانه یهك (وهك دووکه رتبوونی مانگ) ده بینن، لا قرتی و مهسخره ده کهن! ﴿٣٢﴾ ۱۵: وقالوا إن هذا إلا سحر مبين ﴿٣٣﴾ و ده لێن ئه مه هه رجادوویهکی ئاشکرایه و هیچی تر نییه! ﴿٣٤﴾ ۱۶: إذا متنا وكنا ترابا وعظاما ﴿٣٥﴾ ئاخو ئیمه که مردين و بووینه گل و چه ند ئیسک و یروسکیک ﴿٣٦﴾ أنا لمبعوثون ﴿٣٧﴾ راسته جار یکی تر - وهك ئیوه ده لێن - زیندوو نه کړیینه وه! ﴿٣٨﴾ ۱۷: أو آباؤنا الأولون ﴿٣٩﴾ و پرای باوکه پێشووه کانه مان! ﴿٤٠﴾ ۱۸: قل نعم وأنتم داخرون ﴿٤١﴾ بلی: ئه ری هه مووتان زیندوو نه کړیینه وه و ملکه چ و په ست و ریسواو زه بوونیشتن: وهکو ده فهرمووی: (وکل اتوه داخرین) ۸۷/۲۷. یا ده فهرمووی: (سیدخلون جهنم داخرین) ۶۰/۴۰. ۱۹: فإنما هي زجرة واحدة ﴿٤٢﴾ ئه وهش (واته): نه فخری زیندوو کړدنه وه که! لا ی خوا ته نها تیرا خوړین و شریخه یه کی گه وره یه بۆ زیندوو بوونه و هیا ن ﴿٤٣﴾ فاذا هم ينظرون ﴿٤٤﴾ ئیتر ده ست به جی زیندوو نه بنه وه بۆ خویان ته ماشا ده کهن و ده روان، یان چاوه روانی حیساب و سزاو تۆله ده کهن.

سه ختی و دژواری رۆژی په سلان:

۲۰: وقالوا يا ويلنا هذا يوم الدين ﴿٢٠﴾ هه رکه ئه وه هه ول و ناره حه تیه یان دی، ده لێن: مال و پیران خۆمان! خو ئه مه رۆژه که ی پاداش و تۆله یه! ﴿٢١﴾ هذا يوم الفصل الذي كنتم به تكذبون ﴿٢٢﴾ له لایه ن فریشته کانه وه پێیان ئه وتی: به ئی ئه مه ئه وه رۆژه یه پاك و پیس جیا ده کړی نه وه که ئیوه بپرواتان پێی نه بوو ﴿٢٣﴾ أحشروا الذين ظلموا وأزواجهم وما كانوا يعبدون ﴿٢٤﴾ ۲۳: من دون الله ﴿٢٥﴾ فریشته کان به یه کتر ده لێن: ده سا ئاده ی ئه وانه و استه میان ده کړد و موشریک بوون، خویان و هاوشیوه کانیان و، ئه وانه ش که له باتی خوا ده یان په رستن، گش کۆپکه نه وه: کافر له ته ک کافرا، شهروال پیس له گه ل شهروال پيسدا، عه ره قخوړ له گه ل عه ره قخوړدا.. هتد ﴿٢٦﴾ فاهدوهم إلى صراط الجحيم ﴿٢٧﴾ ئه وساش ریی دۆزه خ بۆ هه مان ده ست نیشان بکه ن ﴿٢٨﴾ ۲۴: وقفوهم إنهم مسئولون ﴿٢٩﴾ و رایان گرن! چونکه به راستی له و ته و کرده و هه کانیان به ر پرسیا رن ﴿٣٠﴾ ما لكم لا تنصرون ﴿٣١﴾ پێیان ئه وتی: چیتانه، بۆ یارمه تی یه کتر ناده ن! ﴿٣٢﴾ ۲۶: بل هم اليوم مستسلمون ﴿٣٣﴾ به ئی ناتوانن هاوکاری یه کتر بکه ن، به لکو ئه مرۆ که قیامه ته هه موو به رامبه ر به فهرمانی خوا ملکه چ وه ستاون.

مَا لَكُمْ لَا تَنصُرُونَ ﴿٣٤﴾ بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٣٥﴾ وَأَقْبَلْ بَعْضُ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٣٦﴾ قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٣٧﴾ قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾ وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ ﴿٣٩﴾ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَٰغِينَ ﴿٤٠﴾ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَأَنذَرْتُمْ ﴿٤١﴾ فَأَعْيَيْتُمْ ﴿٤٢﴾ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ﴿٤٣﴾ فَأَنهَيمُ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٤﴾ إِنَّا كَذَّلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٤٥﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ إِنَّا لَا تَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ ﴿٤٧﴾ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٤٨﴾ إِنَّا كُنَّا لَنَذِيرُهُمُ الْعَذَابَ الْآلِيمَ ﴿٤٩﴾ وَمَا تَجَزَّوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٠﴾ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٥١﴾ أُولَٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ﴿٥٢﴾ فَرِكَهُ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٥٣﴾ فِي جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ﴿٥٤﴾ عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٥٥﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكُلِّ فَاكِهَةٍ مِّنْ مَّعِينٍ ﴿٥٦﴾ بِيضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ﴿٥٧﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْفَرُونَ ﴿٥٨﴾ وَعِندَهُمْ قُصُورٌ ﴿٥٩﴾ أَلْطَرَفُ عَيْنٍ ﴿٦٠﴾ كَأَنَّهُمْ يَبِصُّونَ مَكُونًا ﴿٦١﴾ فَأَقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٦٣﴾

به نیوی خیرخوازی، که له ریی چاک و خێرو راسته وه په یتا په یتا دهاته نه لاما ن و قسه تان بۆ ده کړدین و ده رنه نجام له خشته تان بریدین؟ ﴿٢٩﴾ قالوا بل لم تكونوا مؤمنين ﴿٣٠﴾ سه روکه کانیشت ده لێن: به لکو ئیوه هه ر خۆتان بپرواتان به خواو به فرمانه کانی خوا نه بوو ﴿٣١﴾ وما كان لنا عليكم من سلطان ﴿٣٢﴾ ئیمه هیچ زۆرو ده سه لاتیکمان له سه رتان نه بوو ﴿٣٣﴾ بل كنتم قوما طاغين ﴿٣٤﴾ به لکو ئیوه هه ر له بنه رته خۆتان هۆزو گه لیکی یاخی و، له سنوور ده رچوو بوون ﴿٣٥﴾ ۳۱: فحق علينا قول ربنا ﴿٣٦﴾ جا و ئیستاش بپیری په روه ر دگا رمان له سه رمان راست گه را ﴿٣٧﴾ إنا لاذنقون ﴿٣٨﴾ بئسو ده بی ئیمه ئه وسزایه بجیژین ﴿٣٩﴾ ۳۲: فأغويناكم إنا كنا غاوين ﴿٤٠﴾ به ئی له به رته وه ئیمه خۆمان گومرا بووین، ئیوه شمان گومرا کرد ﴿٤١﴾ ۳۳: فإنهم يومئذ في العذاب مشتركون ﴿٤٢﴾ جا به راستی گش ئه مانه (پیشه و او شوینکه و توو) له و رۆژه دا له سزاو له جه زره به دا، شه ریک و هاو به شن ﴿٤٣﴾ ۳۴: إنا كذلك نفعل بالمجرمين ﴿٤٤﴾ به راستی

کۆبونه‌وه‌ی به‌هه‌شتیه‌کان و گفتووگۆیه‌ک:

﴿ ۵۰: فأقبل بعضهم على بعض يتساءلون ﴾: ئەوجا بۆ وتووێژ روو له یه‌کتر ده‌که‌ن و له‌یه‌کتر ده‌پرسن و ده‌که‌ونه‌ یادی دونه‌یاو خه‌لکانیک به‌یاد ده‌که‌ن: ﴿ ۵۱: قال قائل منهم إني كان لي قرين ﴾: یه‌کیکیان ده‌لی: به‌راستی من له‌دونه‌یا دا هه‌مده‌م و هه‌وێشینیکم هه‌بوو، نکۆلی زیندوو بوونه‌وه‌ی ده‌کرد ﴿ ۵۲: يقول أأنك لمن المصدقين ﴾: و ده‌ی‌گوت: ئایا تۆش له‌وانه‌یت باوه‌ریان به‌زیندوو بوونه‌وه‌ هه‌یه‌؟ ﴿ ۵۳: إذا متنا وكنا ترابا وعظاما أأنسا لمدينون ﴾: ئاخۆ-وه‌ک ئێوه‌ ده‌لێن- کاتی مردین و بووینه‌ گۆل و چه‌ند ئێسکی‌ک زیندوو نه‌کری‌ینه‌وه‌و پاداش ئه‌دری‌ینه‌وه‌؟ ﴿ ۵۴: قال هل أأنتم مطلقون ﴾: موسلمانه‌ به‌هه‌شتیه‌که‌ له‌ هه‌وێ به‌هه‌شتیه‌کانی خۆی ده‌پرسی: ئایا ئێوه‌ له‌سه‌ره‌وه‌ ده‌روانن، هه‌یچ ئاگایه‌کتان لێی هه‌یه‌؟ ﴿ ۵۵: فاطلع فرآه في سواء الجحيم ﴾: ئەوجا خۆی سه‌یر ده‌کاوه‌ بیه‌ینی له‌ناوه‌راستی دۆزه‌خدايه‌ ﴿ ۵۶: قال تالله إن كنت لدردين ﴾: به‌شایه‌کامیه‌که‌وه‌ وتی: سوێند به‌خوا، نزیک بوو منیش بخره‌یه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه‌و وه‌ک خۆت فریوم به‌دیت ﴿ ۵۷: ولولا نعمة ربی لکننت من المحضرين ﴾: و ته‌گه‌ر نهممه‌تی چاکه‌ی په‌روه‌ردگارم نه‌بوایه‌ به‌هه‌دایه‌ت و پاراستن، منیش ئێستا له‌ ئاماده‌کراوانی ناو دۆزه‌خ ئه‌بووم ﴿ ۵۸: أفما نحن بميتين إلا موتا الأولى ﴾: ئێنجا به‌هه‌شتیه‌کان له‌ناو خۆیاندا بۆخۆشی ده‌لێن: ئه‌ری ئێمه‌ ئێتر نامرێین، جگه‌ له‌مردنی پێشوومان؟ ﴿ ۵۹: وما نحن بمعذبين ﴾: و هه‌یچ سزایه‌کیش نادرێین؟ ﴿ ۶۰: إن هذا لهو الفوز العظيم ﴾: به‌راستی ئه‌مه‌ که‌ خوا پێمانی به‌خشیه‌وه‌، له‌رێزو که‌رامه‌تی به‌هه‌شت، ئه‌وه‌یه‌ به‌ ئامانج گه‌یشتنی گه‌وره‌ ﴿ ۶۱: لمثل هذا فليعمل العاملون ﴾: خودا ده‌فه‌رموی: ده‌با تێکۆشه‌ران بۆ گه‌یشتن به‌ ئامانجی ئاوا، هه‌ول به‌دن و لێ برێن و کاربه‌کن له‌ دونه‌یا دا.

داره‌ ژه‌قنه‌مووته‌که‌ی دۆزه‌خ و یاران:

﴿ ۶۲: أذلک خير نزلآ أم شجرة الزقوم ﴾: خوا ئه‌فه‌رموی: ده‌ئایا ئه‌وانزو نهممه‌ته‌ی به‌هه‌شته‌ چاکتره‌ بۆ میوانداری، یان داره‌که‌ی ژه‌قنه‌مووت، واته‌: یان دره‌خته‌ نه‌فره‌ت لێکراوه‌که‌ی زه‌ققوم؟! زه‌ققوم: دره‌ختیکی بچووکی بۆگه‌نی به‌روبووتاله‌، له‌ (تیهامه‌) دا ده‌روی و، خواردنی جه‌هه‌نده‌میه‌کانه‌ ﴿ ۶۳: إنا جعلناها فتنه‌ للظالمين ﴾: به‌راستی ئێمه‌ کردوو مانه‌ به‌تاقیکردنه‌وه‌ بۆ موشریکان، ئه‌وه‌ بوو کاتی باسی دره‌ختی زه‌ققوم کرابا، ئه‌یانوت: چۆن له‌ناو ئاگر دا دره‌خت شین ده‌بی؟! له‌جیگایه‌کی تردا

ئێمه‌ ئاوا به‌ موشریکان و تاوانباران ده‌که‌ین ﴿ ۳۵: إناهم كانوا إذا قيل لهم لا إله إلا الله يستكبرون ﴾: چونکه‌ ئه‌وان کاتی پێیان گوترابا: هه‌یچ په‌رساوێکی هه‌ق نییه‌ جگه‌ له‌ (الله)، ئیبا یان ده‌کرد و خۆیان زۆر به‌زل ده‌زانی ﴿ ۳۶: ويقولون أنسا لتارکوا آلهتنا لشاعر مجنون ﴾: و ده‌شیان گوت: ئایا ئێمه‌ بۆشاعیریکی شیت و لێوه‌ وه‌کو موحه‌مه‌د، واز له‌ خواکانمان بێنین؟! ﴿ ۳۷: بل جاء بالحق وصدق المرسلين ﴾: خوا ره‌تیان ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: نه‌خێر، وا نییه‌ وه‌ک ئه‌وان پێیان وایه‌، به‌لکو ئه‌وه‌ به‌هه‌ق (واته‌: به‌ قورئانه‌وه‌) هاتوووه‌، هه‌رجیشی هه‌تاه‌و هه‌ر راسته‌و، په‌رواشی به‌و په‌یامبه‌رانه‌ کردوو به‌ر له‌خۆی هاتوون و، باسی رێگا و به‌رنامه‌ی هه‌قیان کردوو.

تۆله‌ی موشریکان و جه‌زای خوا په‌رستان:

﴿ ۳۸: إنکم لذاتقوا العذاب الأليم ﴾: بێ گومان ئێوه‌ (ئه‌ی پێشه‌وایانی شیرک و خه‌وانه‌ناسی!) سزایه‌کی به‌ئێش ده‌چیژن ﴿ ۳۹: وما تجزون إلا ما کنتم تعملون ﴾: دیاره‌ که‌ هه‌ر به‌و کارانه‌ سزاو تۆله‌ ده‌درێن له‌ دونه‌یا دا کردوتانن ﴿ ۴۰: إلا عباد الله المخلصين ﴾: به‌لام به‌نده‌ یه‌کخوا په‌رسته‌کان، له‌و سزایه‌ به‌ دوور ده‌بن و توێژینه‌وه‌یان له‌ ته‌ک ناکرێ ﴿ ۴۱: أولئک لهم رزق معلوم ﴾: ئه‌م به‌نده‌ خوا به‌هه‌قنا سانه‌، رۆژی به‌کی باش و تاییه‌تی و بێ شواماری کات زانراویان بۆ هه‌یه‌و، هه‌رگیز لێشیان نابێ، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: ﴿ ۴۲: فواکله‌ وهم مکرمون ﴾: میوه‌جاتی جوړا و جوړه‌، رێژ لێ گیراو و رێژداریشن ﴿ ۴۳: فی جنات النعيم ﴾: له‌ چه‌ند باخیکی پر له‌ نهممه‌ت ﴿ ۴۴: علی سرر متقابلين ﴾، له‌ سه‌ر ته‌ختان به‌رامبه‌ریه‌ک دانیشتون ﴿ ۴۵: یطاف علیهم بکأس من معین ﴾: له‌ پێکی شه‌راب و باده‌ی چاوگی ره‌وان و له‌ به‌ر رۆیشتون به‌ سه‌ریاندا ده‌گیردرێ ﴿ ۴۶: بیضاء لذة‌ للشاربين ﴾: شه‌رابی ره‌نگ سپی، خۆشه‌زه‌ بۆ خۆره‌وانی ﴿ ۴۷: لا فیها غول ولا هم ینزفون ﴾: نه‌ هه‌یچ سه‌رنێشه‌و تیکچوونیکی تێدا یه‌، نه‌ هه‌ق لێشیان لا ده‌برێ ﴿ ۴۸: و عندهم قاصرات الطرف عین ﴾: و چه‌ند هاوسه‌ریکی چاوگه‌وره‌و چاره‌ه‌شیان لایه‌، که‌ جگه‌ بۆ میز ده‌کانیان ئه‌وینیان بۆ که‌س نییه‌و، بۆ هه‌یچ که‌سیکی دیکه‌ش ناروانن ﴿ ۴۹: کأنهن بیض مکون ﴾: لووس و پاکزو سپی، هه‌ر ده‌لێیت: هه‌لکه‌ی ناوه‌یلانه‌ن و له‌ ژێر بال و په‌ردا دا پۆشراون و هه‌رگیز تۆزیان لێ نه‌نیشتون و که‌سی ده‌ستی لێ نه‌داون.

و، داوای یارمه تی لی کردین بؤسر گه له خراپه که ی، نه و جائیمه ش
و له لامان دایه وه ﴿ فلنعم المجیبون ﴾ به راستی ئیمه ش چاک وه لام
دهره وه بووین، چونکه به خیرایی به دهمیه وه چووین و فریای که وتین
﴿ ۷۶: ونجیناه وأهله من الكرب العظيم ﴾ وخوی و خانه واده و
خه لکه هاودینه کانیمان له و به لا گه وره یه رزگار کرد ﴿ ۷۷: وجعلنا

نه فهرموی: (وما جعلنا الرؤيا التي أريناك إلا فتنة للناس و
الشجرة الملعونة في القرآن ونخوفهم فما يزيدهم إلا طغيانا كبيرا)
﴿ ۶۰/۱۷ ﴾ ﴿ ۶۴: إنها شجرة تخرج في أصل الجحيم ﴾ به راستی
ئه وه دره ختیکه له بنی دۆزه خه وه دهرئه چئی ﴿ ۶۵: طلعتها كأنه
رؤس الشياطين ﴾ به روو بووم و خونچه ی سهر لقه کانی هه رده لئی
سهروسه کوتی شه یاتینییه. کاتی خوی عهره به کان شتی زور
ناشیرینیان شه شو به اند به که الله سهری شه یتانه وه، بویه قورئانیش
له سهر زمانی شه وان دی و ده لی: به روو بووکه ی له سهر و سه کوتی
شه یاتین ده چیت ﴿ ۶۶: فإنهم لا کلون منها ﴾ جا به راستی شه و
دۆزه خیپانه - به ناچار ی - لئی شه خون ﴿ فمالئون منها البطون ﴾
جا ورگی خویانی لی پر شه کن، (لیس لهم طعام إلا من ضريع
لا یسمن ولا یغنی من جوع) ﴿ ۶۷-۸۸ ﴾ بؤ دوو یات کردنه وه ی شه و
مانایه یه. (ثیبن عه بباس) ده لی: پیغه مبه ر ﴿ شه و ثایه ته ی
ده خوینده وه، پاشان ده ی فهرموو: به هه قیانه ت له خوا بترسن،
چونکه به راستی شه گهر دلویک له داری زه قووم بتکینریته نیو
ده ریاکانی دونیا وه، شه و ژیان و ژبواری سه رزه وی گشت تیک
ئه دا لییان، جا ده بی حالی شه و که سه چۆن بی، شه وه خوراک ی
بی؟ ترمزی و نه سائی و ئیبنی ماجة. ﴿ ۶۷: ثم إن لهم عليها لشوبا
من حمیم ﴾ له پاشان له سهر شه و خوراکه خلتیه که له ناویکی
گهر میان بؤ هه یو، ده ی که نه به سهر زه قومه که دا ﴿ ۶۸: ثم إن
مرجعهم لالی الجحیم ﴾ پاشان به راستی گهرانه وه شیان بؤ دۆزه خه
﴿ ۶۹: إنهم ألفوا آباءهم ضالین ﴾ بویه شه و سزایه ش توندی
ملیان کرا، چونکه به راستی شه وانه باوو باپیرانی خویانیان به
گومرایی و سه رلیشیواوی دی ﴿ ۷۰: فهم علی آثارهم یهرعون ﴾
جا شه و انیش بی لیکدانه وه له دونیادا له شوینی شه وان تاوده دران
﴿ ۷۱: ولقد ضل قبلهم اکثر الأولین ﴾ وه نه بی تنه ا قوره یش
سه ریان لی تیک چوو بیت، بی گومان له پیشیانه وه زورترینی
پیشیان گومر بوون و هاوه لیان بؤ خوا دانا! ﴿ ۷۲: ولقد أرسلنا
فهم منذرین ﴾ و بی گومان په یامبه رانیکی زوریشمان ناره نیویان
بوترساندن و سه رکونه کردونیان، به لام ناموزگارییان وه رنه گرت
﴿ ۷۳: فانظر کیف کان عاقبة المذرین ﴾ جا بنواره له دوا جاردا
بزانه پاشه رژی ترسیئرا وه کان چۆن بوو؟ ثایا خوا له ریشه ی
نه هینان؟ ﴿ ۷۴: إلا عباد الله المخلصین ﴾ به لام به نده پاکه
هه لئیرا وه کانی خوا، رزگاریان بوو.

يَقُولُ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿ ۷۵: لَهُ دَامِنًا وَكَانَتْ رَأْيًا وَعِظْلًا أَوَّانًا
لَمُذْنُونًا ﴾ ﴿ ۷۶: قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطْلَعُونَ ﴾ ﴿ ۷۷: فَأَطْلَعُوا فِي سَوَاءٍ
الْجَحِيمِ ﴾ ﴿ ۷۸: قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدْتَ لَتُرْدِينَ ﴾ ﴿ ۷۹: وَلَوْلَا رَحْمَةُ رَبِّي
لَكُنْتَ مِنَ الْمُخْضَرِّينَ ﴾ ﴿ ۸۰: أَفَمَنْ أَتَخَنَ بِمِثْقَلِ ذَرَّةٍ ﴾ ﴿ ۸۱: أَلَمْ تَرَ أَنَّ
الْأُولَى وَمَا تَخَنَ بِمِثْقَلِ ذَرَّةٍ ﴾ ﴿ ۸۲: إِنَّ هَذَا هُوَ الْقَوْمُ الْعَظِيمُ ﴾ ﴿ ۸۳:
لِيُثَلَّ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴾ ﴿ ۸۴: أَذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ شَجَرَةٍ
الزَّيْتُونِ ﴾ ﴿ ۸۵: إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلْعَالَمِينَ ﴾ ﴿ ۸۶: إِنَّمَا شَجَرَةُ
تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ﴾ ﴿ ۸۷: طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ ﴾ ﴿ ۸۸:
فَأَنبَثْهُمْ لَا يَكُونُ مِنْهَا لِقَاءٌ لِقَاءٌ مِنْهَا الْبَطُونِ ﴾ ﴿ ۸۹: ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ
عَلَيْهَا لَشَوَاكِبًا مِنْ حَبِيرٍ ﴾ ﴿ ۹۰: ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ ﴾ ﴿ ۹۱:
إِنَّهُمْ أَفْوَءُ آبَاءٍ مُرْسَالِينَ ﴾ ﴿ ۹۲: فَهُمْ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴾ ﴿ ۹۳:
وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأُولَى ﴾ ﴿ ۹۴: وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ
مُذْنِرِينَ ﴾ ﴿ ۹۵: فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَذَكِّرِينَ ﴾ ﴿ ۹۶:
إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴾ ﴿ ۹۷: وَلَقَدْ نَادَيْنَا نوحًا فَلَنِعْمَ
الْمُجِيبُونَ ﴾ ﴿ ۹۸: وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴾ ﴿ ۹۹:

ذریته هم الباقین ﴿ و له ناو شه و هه موو خه لکه دا زارو و نه وه کانی
ئه ومان هیشته وه. ده لئین: له پیاوو له ژن تنه ا هه شتا که سییک
باوه ریان هیناو دهر چوون، پاشان مروف بؤدوایی له سی کوره که ی
نوح: (سام، حام، یافیس)، زاو زیان کردو وه په یدا بوونه وه ﴿ ۷۸:
وترکنا علیه فی الآخرین ﴾ وه له گهلانی تری داهاتوو یشدا سه ناو
ناوبانگی چاکمان بؤ هیشته وه تاروژی قیامه ت ﴿ ۷۹: سلام علی
نوح فی العالمین ﴾ سلاو دروود بؤ سه رگیانی نوح له سه راسه ری
دونیادا، ﴿ ۸۰: إنا کذلک نجزی المحسنین ﴾ به راستی ئیمه
ئاوا پاداشتی چاکه سازان شه دینه وه، واته: به ناو شوهرتی چاک
﴿ ۸۱: إنه من عبادنا المؤمنين ﴾ چونکه به راستی شه و (نوح) ﴿
یه کی بوو له به نده بروداره کانم ﴿ ۸۲: ثم أغرقنا الآخرين
له پاشان خه لکه کانی ترمان، شه وانه یان بروایان نه هینا نقوم کرد.

نوح و نه ته وه که ی:

﴿ ۷۵: ولقد نادانا نوح ﴾ بی سو (نوح) یش هاواری بؤ هینان

ئیبراهیم و گهله‌ک‌ه‌ی:

دیته سه‌ریاسی چیرۆکه‌ک‌ه‌ی ئیبراهیم علیه السلام و نه‌فه‌رموؤ: ۸۳: و ان من شيعته لإبراهيم به‌راستی (ئیبراهیم) یش (له‌ئەسلى دیندا) له‌شۆینکه‌وتووانى نووح بوو، هه‌رچۆنى نووح هه‌ولێ یه‌کتا به‌رستى

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هَٰؤُلَاءِ الْبَاقِينَ ﴿٧٣﴾ وَرَكَعًا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿٧٤﴾ سَلَّمَ
عَلَىٰ نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾ إِنَّا كَذَّبُكَ بَعْرَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٦﴾ إِنَّهُ مِنْ
عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ ثُمَّ أَضْرَقْنَا الْآخِرِينَ ﴿٧٨﴾ وَأَتَيْنَا
شُعَيْبًا بِآيَاتِنَا ﴿٧٩﴾ إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٠﴾ إِذْ قَالَ
لَأَيُّهُ وَفَرِّمُوا مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿٨١﴾ أَفَكُلَّ آلِهَةٍ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ
﴿٨٢﴾ فَمَا تَكْفُرُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٣﴾ فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٤﴾
فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٥﴾ فَمَلَأْوَاعَتَهُ مَدِينِينَ ﴿٨٦﴾ فَرَأَىٰ إِلَىٰ آلِهَتِهِمْ
فَقَالَ لَا تَأْكُلُوا ﴿٨٧﴾ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٨٨﴾ فَرَأَىٰ عَلَيْهِمْ سَمْرًا
بِالْيَمِينِ ﴿٨٩﴾ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَرْفُوفُونَ ﴿٩٠﴾ قَالَ تَعْبُدُونَ مَا تَنْجُوا
﴿٩١﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٢﴾ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُيُوتًا فَأَلْفَوْهُ
فِي الْجَحِيمِ ﴿٩٣﴾ فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ ﴿٩٤﴾
وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَعِيدٌ ﴿٩٥﴾ رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٩٦﴾
فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ﴿٩٧﴾ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ
يَبْنَؤُ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَاسِكِ آيَاتٍ تُظَاهِرُنِي مَاذَا تَأْتِي قَالَ
يَتَأْتِي أَفْعَلُ مَا تُؤْمَرُ سَجَدَ فِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿٩٨﴾

ئه‌داو توند بوو له‌سه‌ر چه‌سپاندنی ئایینی خوا، ئیبراهیمیش
هه‌روا: ۸۴: إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٠﴾ ئەو دەمە‌ی که به‌دایکی
ساغ و پاک و دوور له‌شیرک هاته‌ پێشگای په‌روه‌دگاری خۆی.
(موحه‌مه‌دی ئیبن سیرین) ده‌لێ: قه‌لبی (سه‌لیم) ئەوه‌یه: بزانێ
هه‌ر خوا هه‌قه‌و، هاتنی رۆژی قیامه‌تیش راسته‌ و، مردوانیش
زیندو نه‌کرینه‌وه. (ئیبن ئەبی حاتم). ۸۵: إِذْ قَالَ لَأَيُّهُ وَفَرِّمُوا
مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿٨٢﴾ کاتێ که به‌باوک‌ی و، گه‌له‌ک‌ه‌ی خۆی گوت:
چییه‌ ده‌یه‌رستن؟! ۸۶: أَفَكُلَّ آلِهَةٍ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ﴿٨٢﴾ ئایا
شتیک‌ی درۆو ده‌ست هه‌له‌به‌ست و ناره‌وا، چه‌ندخوایه‌ک له‌باتی خوا‌ی
هه‌ق، ده‌خوازن بۆ به‌رستن؟! ۸۷: فَمَا ظَنُّكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٤﴾
ئه‌رێ باوه‌رتان به‌ په‌روه‌دگاری جیهانه‌کان چییه‌؟! ۸۸: فَنَظَرَ
نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٤﴾ ئینجا ئیبراهیم ته‌ماشایه‌کی ته‌ستیره‌کانی کرد
۸۹: فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٥﴾ جا وتی: به‌راستی من نه‌خۆشم،
مه‌به‌ستی ئەوه‌بوو که له‌گه‌ل ئەواندا نه‌روا بۆ جه‌ننه‌کیان، به‌مه

ستی شکاندنی به‌ته‌کان به‌مینیته‌وه ۹۰: فَتَوَلَّوْا عَنْهُمْ مُدْبِرِينَ ﴿٩٠﴾
ئینجا روویان لێ وه‌رچه‌رخان و، پشتیان تیکردو گه‌رانه‌وه‌ بۆ به‌ره‌
ناهه‌موارو ناله‌به‌ره‌ک‌ه‌ی خۆیان. ۹۱: فَرَأَىٰ إِلَىٰ آلِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلَا
تَأْكُلُونَ ﴿٩١﴾ ئینجا زۆر به‌نه‌هینی و له‌سه‌رخۆ چوویه‌ به‌تخانه‌که‌وه‌و
رووی کرده‌ به‌ته‌کان و به‌گاله‌ته‌وه‌ وتی: ئایا ئێوه‌ ناخۆن له‌م خواردنه‌؟
۹۲: مَا لَكُمْ لَا تَنْتَقُونَ ﴿٩٢﴾ چیتانه‌، بۆ قسه‌ ناکه‌ن؟! ۹۳: فَرَأَىٰ
عَلَيْهِمْ ضَرِبًا بِالْيَمِينِ ﴿٩٣﴾ ئینجا له‌سه‌رخۆ به‌ره‌و روویان رویشته‌
وتوند به‌ ده‌ستی راستی مستیکی تی‌سه‌رواندن و، هه‌موویانی ورد
و خاش کرد، به‌ته‌گه‌وره‌که‌ نه‌بێ ۹۴: فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ﴿٩٤﴾
ئینجا خه‌له‌که‌که‌ گه‌رانه‌وه‌ به‌ره‌و (ئیبراهیم) به‌چوستی چون، هه‌تا
بزانن کێ به‌ته‌کانیانی شکاندووه‌ به‌سه‌ریه‌ک‌دا، بۆیه‌ به‌یه‌کتریان
وت: بێی و نه‌بێ هه‌رئیبراهیم بووه‌، ئینجا سه‌رکۆنه‌یان کرد
۹۵: قَالَ تَعْبُدُونَ مَا تَنْتَحُونَ ﴿٩٥﴾ ئیبراهیمیش گوتی: ناخۆ ئێوه‌
شتی ده‌به‌رستن که به‌ ده‌ستی خۆتان ئە‌ی‌تاشن؟! ۹۶: وَاللَّهُ
خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ هه‌م خۆتان وه‌م ئەو به‌تانه‌ دروستیان ده‌که‌ن
له‌ دارو به‌رد، خوا به‌دی هینان، واته‌: ئەو خوایه‌ ده‌سه‌لاتداریکی
وه‌هایه‌، ئەگه‌ر بیه‌وی ناهێلێ ئێوه‌ هیچ شتی بکه‌ن و، هێزو تواناتان
لێ ده‌سینیته‌وه. (قورتوبی) ئەلێ: (أَيُّ اللَّهِ خَلَقَكُمْ وَعَمَلَكُمْ، وَهَذَا
مَذْهَبُ أَهْلِ السَّنَةِ: أَنَّ الْأَفْعَالَ خَلَقَ اللَّهُ -عَزَّوَجَلَّ- وَاِكْتِسَابَ لِلْعِبَادِ،
وَفِي هَذَا إِطْطَالُ مَذْهَبِ الْقَدَرِيَّةِ وَالْجَبَرِيَّةِ). (ئه‌بووه‌ره‌یه) ده‌لێ:
پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ((أَنَّ اللَّهَ خَالِقُ كُلِّ صَانِعٍ وَصَنَعَةٍ)) أخرجه
الحاكم في الإيمان، وصححه على شرط مسلم. واته‌: بێ گومان خوا
دروسته‌ک‌ه‌ی هه‌موو پێشه‌سازێک و پێشه‌که‌یه‌تی. ۹۷: قَالُوا ابْنُوا
لَهُ بُيُوتًا فَأَلْفَوْهُ فِي الْجَحِيمِ ﴿٩٣﴾ جا که قسه‌یان پراو په‌کیان که‌وت،
وتیان: شووره‌ ببنایه‌کی بلندی بۆ ساز به‌دن و پری بکه‌ن له‌ ئاگرو،
ئه‌وساتی‌فرێ به‌دن، ئەوانیش هه‌لێان داو ئیبراهیمیش وتی:
(حسبی الله ونعم الوكيل). ۹۸: فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا ﴿٩٤﴾ جا ئەوان
نیازو خه‌یالیکی خراییان به‌رامبه‌ر به‌ ئیبراهیم کردو و یستیان
بیسوتینن ﴿٩٤﴾ فجعلناهم الأسفلين ﴿٩٤﴾ جا ئێمه‌ش وه‌ژێرمان خستن،
واته‌: ئاگه‌که‌مان فینک‌کرده‌وه‌و، هێزی سوتاندنمان تیا نه‌هیشته‌
و هه‌وله‌کانیانمان باتل و یووچه‌ل‌کرده‌وه‌. ته‌فسیری (نامی) به‌رگی
شه‌ش، لاپه‌ره‌ (۱۶۵) چاپی (۱۹۸۴) ز ده‌لێت: ئەو ئاگه‌ریه‌ له‌
(ده‌شتی بیتوین) ی سه‌ریه‌ قه‌زای (رانییه‌) ی سه‌ریه‌ پارێزگای
سلیمانی بوو، له‌وێدا بوو ئیبراهیمیان خسته‌ ناو ئاگه‌که‌وه‌! به‌لام
نازانم تا چ ئەندازه‌ ئەوه‌ ده‌گونجێت و سه‌رچاوه‌ک‌ه‌ی چییه‌؟

کۆچه که ی ئیبراهیم و نه زمواندنی به سه ربړینی ئیسماعیل:

۹۹: وقال انسى ذاهب الى ربى سيهدين ، ئیبراهیم که نا ئومیدبوو له ئیمانی قومه که ی گوئی: که و ابو من کۆچ ده کم بو ئه شوینه خوا فرمانی پی کردووم، هه ئه ویش رینماییم ده کات بو، جا هه له سه ره ئه و دنیاییه، خوی و (سووت) ی برازی و خاتوو (ساره) ی خیزانی (عیراق) یان جی هیشت و به ره و ولاتی شام به ری که و تن، پاشان له ویش کاره که یان مه یسه نه بووو به ره و (فه له ستین) روشتن، بو دواتریش چوون بو (میس). ۱۰۰: رب هب لی من الصالحين ، جا که گه له که ی به جی هیشت، هه ستی به ئاواره یی و بی که سی کرد، بویه فره مووی: به ره و ردگارم! به شکوم مندالیکی نیرینه ی سالم پی به خشیت ۱۰۱: فیشراه بغلام حليم ، ئینجا ئیمه ش موژده مان پی دا به کوریکی به ئارام و هیمن، ئه و کوره ش - وه ک رافه که رانی قورئان ده لئین - ئیسماعیل بوو ۱۰۲: فلما بلغ معه السعی ، جاکاتی گه یشته ته مه نی کارو تیکۆشان و روشتن له گه ل باوکیدا ، قال یا بنی انی اری فی المنام انی اذبحک ، ئیبراهیم وتی: کوره چکۆله کم! به راستی من له خه و نمدا دیتم که ده بی تو سه برم ، فانظر ماذا ترى ، جا بنواره چی ده بینی؟ واته: چی به باش ده بینی، سه ربړینت یان نا؟ ، قال یا ابت افعل ما تؤمر ، ئیسماعیل وتی: بابا! هه رچیت پی سپیراوه بیکه ، ستجدنی ان شاء الله من الصابرين ، ده بینی به خواستی خوا له خوگرانم. به لی.. ئیسماعیل - علیه السلام - به لینه که ی خوی برده سه و راستی فره موو، بویه خوایش شایه دی بو داو فره مووی: (واذکر فی الکتاب اسماعیل انه کان صادق الوعد وکان رسولا نبیا) ۵۴/۱۹. ۱۰۳: فلما أسلما وتله للجبين ، جا کاتی هه ردوو (باوک و کور) ملکه چی فرمانی خوا بوون و، ئیبراهیم ئیسماعیلی به رو دا خست بو سه ربړین ۱۰۴: ونادیناه أن یا ابراهیم قد صدقت الرؤیا ، له و حه له دا ئیمه ش بانگمان له ئیبراهیم کردو وتمان: ئه ی ئیبراهیم! به راستی خه و نه که تت به دی هیئا و جی به جیت کرد ۱۰۵: إنا کذلک نجزی المحسنين ، به راستی ئیمه ئاوا پاداشی چاککاران ئه ده ی نه وه، وه ک پاداشی ئیبراهیممان دایه وه، ئه وه یه که خوا ئه فره مووی: (ومن یتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حیث لا یحسب...) ۳-۲/۶۵. ۱۰۶: إن هذا لهو البلاء المبين ، به راستی ئا ئه مه ئه و تاقیکردنه وه ئاشکرایه بوو، ئیبراهیم و ئیسماعیلان پی تاقی کردنه وه ۱۰۷: وفدیناه بذبح عظیم ، وه ئه ومان به قۆچیکی گه و ره کرپییه وه بریتی دا، زاناکانی ته فسیر ده لئین: به رانیکی سه ربړی له فیدییه ی ئیسماعیلدا/

سه لامیان له سه ربړی ۱۰۸: وترکنا علیه فی الآخِرین ، وه ناوو شه ورتی چاکه یمان بو هه تا هه تایی - له نئو نه وه ی ثاینده دا - بو هیشته وه ۱۰۹: سلام علی ابراهیم ، سلوو دروودی نه براره بو ئیبراهیم ۱۱۰: کذلک نجزی المحسنين ، ئیمه ئاوا پاداشی چاککاران ئه ده ی ۱۱۱: إنه من عبادنا المؤمنین ، به راستی

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿٩٩﴾ وَنَدَيْنَاهُ أَنْ يَتَّبِعْهُ ﴿١٠٠﴾ فَذَكَرَ الرَّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠١﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٢﴾ وَنَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٣﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٠٤﴾ سَلَامٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ﴿١٠٥﴾ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٦﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٧﴾ وَتَرَكْنَاهُ إِسْحَاقَ وَيَسْحَاقَ بَنِيَّائِمَنِ الصَّالِحِينَ ﴿١٠٨﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ ﴿١٠٩﴾ وَلَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى مُوسَى إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١١٠﴾ أَتَذْعَبُونَ بَعْلًا وَّنَذُورُونَ أَحْسَنَ الْخَلْقِينَ ﴿١١١﴾ اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبَّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿١١٢﴾

ئه و یه کی بوو له و به ندانه مان، برۆی بته و یان بوو ۱۱۲: وبشرناه یاسحاق نبیا من الصالحين ، دواى ئه و رو دا وه ش موژده ی له دایک بوونی (ئیسحاق) یشمان پی دا، که په یامبه ری ئه بی له چاکان ۱۱۳: وبارکنا علیه وعلى إسحاق ، خپرو بیری دونیاو قیامه تمان به سه ربړه ی و ئیسماعیل و ئیسحاق دا رشت ، ومن ذریتهما محسن وظالم لنفسه مبين ، جا له گه ل ئه وه شدا له نئو نه وه کانیاندا خه لکانی چاککارو، سته مکار له خو هه بوون به ئاشکرا. جا دواى داستانی (ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق)، به کورتیی داستانی هه ندی له په یامبه رانی تر ده کات، وه ک ئه فره مووی: ۱۱۴: ولقد مَنَّا على موسى وهارون ، بی گومان ئیمه منه تمان نا به سه ربړه مووسا و هاروون دا، به په یامبه رایه تی و نیعمه تی دیکه، ئایه تی: (ولقد آتینا موسى وهارون الفرقان وضياء...) ۴۸/۲۱. ئه و نیعمه تی باس کردووه. ۱۱۵: ونجنهما وقومهما من الكرب العظيم ، خو یان و گه له که یانمان له و چوړتم و به لا و نه گبه تییه گه و ره یه

بتيكيان به ناوی (به عل) هوه ته پهرست، ئيستايش شوينه واری
 شاری (بعلبك) هر دياره. ۱۲۴: إذ قال لقومه ألا تتقون
 کاتي رۆشت به گه له کهی خوی وت: بۆچی له خوا ناترسن؟
 ۱۲۵: أتعون بعلا وتذرون أحسن الخالقين، ثايا پتی
 (به عل) ته پهرستن و، دهست له چاکترین و جوانترین دروستکاران
 هه لئه گرن؟ ۱۲۶: الله ربکم ورب آبائکم الاولين، تهو
 خواجه (الله)، که پهره و درگاری ئیوهو پهره و درگاری باوو پایره
 پیشووه کانتانه ۱۲۷: فکذبوه فإنهم لمحضرون، دهره نجام
 بروایان پی نه هیئاو به درویان زنیان کرد، جا له تۆلدا له ناو
 دۆزه خدا ئاماده ده کړین بۆ سزا، إلا عباد الله المخلصين
 جگه له بهنده پاکه دلسوژه کانی خوا ۱۲۹: وترکنا علیه فی
 الآخرین، وه نیومان به چاکی و، پاکي له ناو گهلانی پاش ته واند
 هیشته وه ۱۳۰: سلام علی إلی یاسین، سلاوو درود به هه تا
 هه تایي بۆ (ئیلیاس) خوی و، بۆ شوینکه وتوهوه کانی ۱۳۱: إنا
 کذلک نجزي المحسنين، به راستی ئیمه پاداشی چاککاران ئاوا
 ته دهینه وه ۱۳۲: إنه من عبادنا المؤمنین، چونکه به راستی
 تهو یه کئی بوو له بهنده بروداره کانمان.

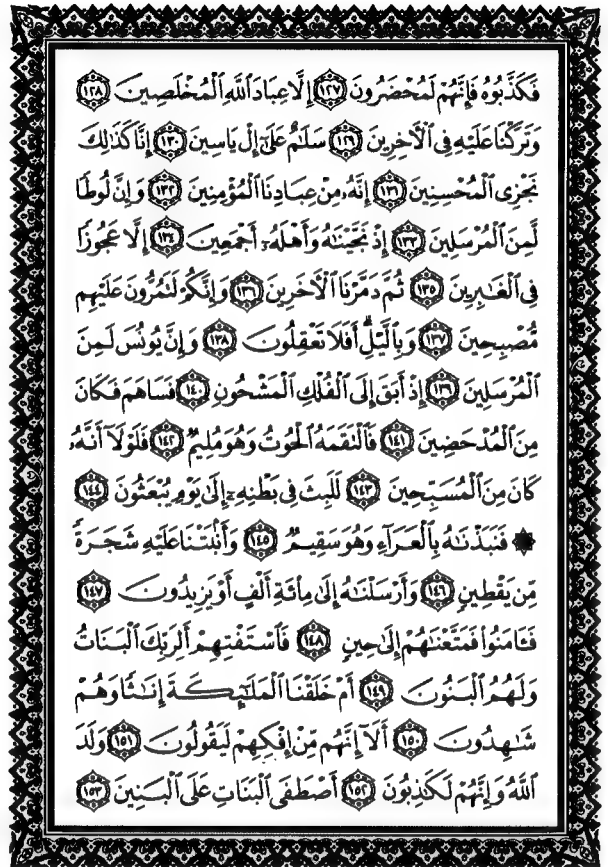
لووتیش یه کیکه له پیغه مبه ران:

له م ئایه تانه شدا تیشکیکیش ته هاوینته سهر (لووت) و ته هه رمووی:
 ۱۳۳: وإن لوطا لمن المرسلین، به راستی (لووت) یش هه ر
 له په یامبه ران بوو ۱۳۴: إذ نجیناه وأهله أجمعین، کاتی خوی
 و دوو کچه که ی و شوینکه توهوه کانیمان رزگار کرد له سزاکه، پاش
 ته وه که هۆزه که ی دهستیان کرد به کاری دزیوو زۆر نابه جی و ناشیرین.
 ۱۳۵: إلا عجوزا فی الغابرين، مه گهر پیره ژنیك - ژنه که ی
 خوی - له ناو به جیماوه کاند، تهو مایه وهو به سه رنویشتی تهوان
 گهیشت ۱۳۶: ثم دمرنا الآخرین، پاشان خه لکه که ی ترمان
 هه موو به توندی له ناو برد، واته: شارو گونده که یمان سه روخوار
 کرد ۱۳۷: وإنکم لتمررون علیهم مصبحین، وباللیل
 وه به راستی ئیوهش تهی قورهش! به به یانیان و ئیواران له که ناری
 گوندو شاره ویرانکراوه کانیه وه تهی ته پهرن و، به چاوی خۆتان
 گونده کانیان ته بیئن که چۆن ویرانکراون! أفلا تعقلون، ده نایا
 تی ناگه ن و ئامۆزگاری وه رناگرن؟.

به سه رهاته که ی یونس علییه:

۱۳۹: وإن یونس لمن المرسلین، بی گومان (یونس) یش
 یه کیک بوو له په یامبه ران ۱۴۰: إذ أبق إلى الفلک المشحون

رزگار کرد، واته: له ژیر دهسته یی و سته می فیرعه ون ۱۱۶:
 ونصرناهم فکانوا هم الغالین، بۆ خۆمان وه مووساو هاروون و
 به نی ئیسرائیلیمان یارمه تی داو، ئینجا زالبوون و سه رکه وتن به
 سه ردوژمنه کانیاندا، ته مهش پاش تهو بوو که چه ندان سال بوو
 له ژیر دهستی فیرعه وندا ته یان نالاند ۱۱۷: و آتیناها الکتاب

المستین، و نامه روونکه ره وه که شمان (تهورات) پی دان. ۱۱۸:
 وهدیناهما الصراط المستقیم، وه ربی راسته که شمان نیشان دان
 ۱۱۹: وترکنا علیهما فی الآخرین، وناووشوهره تی چاکه یانمان
 بۆ هه تا هه تایي له نیو نه وهی ئاینده دا هیشته وه ۱۲۰: سلام
 علی موسی وهارون، سلاوو درود بۆ سه رگیانی مووساو هاروون
 به هه تا هه تایي ۱۲۱: إنا کذلک نجزي المحسنین، به راستی
 ئیمه ئاوا پاداشتی چاککاران ته دهینه وه ۱۲۲: إنهما من عبادنا
 المؤمنین، چونکه به راستی هه ردوویان (مووساو هاروون) له بهنده
 بروداره کانمان بوون.

یادی ئیلیاسی پیغه مبه ر علییه:

۱۲۳: وإن إلیاس لمن المرسلین، بی گومان (ئیلیاس) ی
 کوری (یاسین) - وه چه زای هاروونی برای مووسا - یه کئی له
 په یامبه ران بوو، خوا ناردی بۆ نیو گه لیک که له ولاتی (سوریه) دا

لهوی بوون ئیمه فریشته کانمان بهمی دروست کرد، واهلین
فریشته مین و کچی خوان! ﴿۱۵۱﴾: آلا اینهم من إفکهم لیقولون
* ۱۵۲: ولدالله ﴿هوشیارین! بهراستی شهو بی پروایانه هر
به دروی خوین اهلین: خوا مندالی بووه! ﴿وإنهم لکاذبون﴾
بهراستی شهوان دروزن ﴿۱۵۳﴾: أصطفی البنات علی البنین ﴿

کاتی که هلهات و چووه ناو که شتییه پرکهوه ﴿۱۴۱﴾: فساهم
فکان من المدحضین ﴿ثنجا کاتی خهریک بوو که شتییه که نقوم
ببی، له ناو یه کتردا پشکیان هاویشست که: ههرکه سیک ناوی
دهرچی دهبی بیخه نه ناواوه کهوه، بو بارسووی که شتییه که،
تهویش له پشک خستن به شداربوو، ثنجا گهرا له خلیسکاوان و،
قورعه بو دهرنه چووان و، خرایه ناواواوه کهوه ﴿۱۴۲﴾: فالتمة
الحوث وهو ملیم ﴿ثینجا ماسییه کی گه وره زه به لاج (نه ههنگ)
هه لیلووشی و، خوی لومه و سه رکونه ده کرد ﴿۱۴۳﴾: فلولا انه
کان من المسبحین ﴿ثینجا نه گهر شهو به راستی له یادکارانی
خوا نه بوایه ﴿۱۴۴﴾: للیث فی بطنه إلی یوم یبعثون ﴿شهوا تا
روژی زیندوو بوونه وه له سکی ماسییه کهدا شه ما یه وه، به لام چونکه
ته سییحی خوی زور شه کرد: ﴿۱۴۵﴾: فینذناه بالعراء وهو سقیم ﴿
هه لمان دایه سه رزهوییه کی چول و وشک و خالی له دارودرهخت و گیاه
رووهک، که نه خوش و ناساغیش بوو ﴿۱۴۶﴾: وأنبثنا علیه شجرة من
بقطین ﴿شهوسا برکه کی کووله کی گه وره مان له لا رواند، بو شهوی
به گه لاپانه کانی سیبهری بو بکات، له ولایشه وهک دهلین: گه لای
کوله که، میث و مه گزی لی نانیشتی. جه ماوه ری (سه لهف) دهلین:
(یه قطین) کووله که یه، پیغه مبه ریش ﴿له ناو خوارده کاند، چه زی
له کوله که کردووه، (سه عیدی کوری جوبه یی) دهلی: (کل شجره لا
ساق لها فهي من الیقظین)، واته: گشت درهختیکی بی ساق ولاق،
پنی دهلین (یه قطین) ﴿۱۴۷﴾: وأرسلناه إلی مائة ألف أو یزیدون ﴿
ویاشان ناردمانه وه بو لای سه ده هزار که سی، یان زیاتر. (ثیین
عه بباس) دهلی: (۱۲۰-۱۷۰) هه زار کهس بوون، وه له (نهینه وای
(موسل) دانه نیشتن. ﴿۱۴۸﴾: فأمروا فمتعنهم إلی حین ﴿ثینجا
به دهرچوونی (یونس) ^{الطیة} ترسیان لی نیشست که خوا سزایان
بدات، بو یه هموو بارو حالیان گوراو پروایان هینا، جائیمه ییش
تاکاتیکی دیاریکراو نازو نیمه تمان پی دان وهیشتمانه وه.

کیژ بو خوا داده نین و، بو خوشیان کورا:

لهم چند ثایه ته دا دپته سه ر شهو باسه که بی باوه ره کان شه ونده
ساویله که نه قام بوون، بو خوین رازی نه بوون کچیان بی بی که چی
ته یانوت: فریشته کچی خوان! جا بو شهو خوا شه فرمووی:
﴿۱۴۹﴾: فاستفتحهم أربک البنات ولهم البنون ﴿جا تو له وانه
بیرسه: ثایا کچان بو پهره ر دگارتو، کورانیشت بو شه وانه؟
ثایه تی: (سبحانه ولهم مایشتهون) .. یان ثایه تی: (وإذا بشر
أحدهم بالأنثی ظل وجهه مسودا وهو کظیم) بو شهو ههقیقه ته یه.
﴿۱۵۰﴾: أم خلقنا الملائكة إناثا وهم شاهدون ﴿یاخو شهوان

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿۱۵۱﴾ أَفَلَا تَذْكُرُونَ ﴿۱۵۲﴾ أَمْ لَكُمْ سُلْطٰنٌ مُّبِينٌ ﴿۱۵۳﴾
فَأْتُوا بِكِتٰبِكُمْ إِن كُنْتُمْ صٰدِقِينَ ﴿۱۵۴﴾ وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ
نَسْبًا وَلَقَدْ عَلِمَتْ الْجَنَّةُ أَنَّهُمْ لَمَحْضُرُونَ ﴿۱۵۵﴾ سُبْحٰنَ اللَّهِ عَمَّا
يَصِفُونَ ﴿۱۵۶﴾ أَلَعِبَادُ اللَّهِ أَفْضَلُ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ ﴿۱۵۷﴾ فَإِذْ كَرُمَ مَآثِرُكَ ﴿۱۵۸﴾
مَا أَنتَ عَلَيْهِ بِقَتِيلٍ ﴿۱۵۹﴾ أَلَمْ يَكُنْ هُوَ سَالِيَ الْجَحِيمِ ﴿۱۶۰﴾ وَمَا يَأْتِي إِلَّا
لَهُ بِمَقَامٍ مَّعْلُومٍ ﴿۱۶۱﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الصّٰفَوْنَ ﴿۱۶۲﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسْتَقِيمُونَ ﴿۱۶۳﴾
وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿۱۶۴﴾ لَوْنًا عِنْدَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۶۵﴾ لَكُنَّا
عِبَادَ اللَّهِ الْمَخْلُوقِينَ ﴿۱۶۶﴾ فَكَفَرُوا بِهِ وَبِعِصْفٍ مَّعْلُومٍ ﴿۱۶۷﴾ وَلَقَدْ
سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿۱۶۸﴾ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿۱۶۹﴾ وَإِنَّ
جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿۱۷۰﴾ فَقَوْلٌ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿۱۷۱﴾ وَأَبْصَرْتُمْ فَسَوْفَ
يُبْصِرُونَ ﴿۱۷۲﴾ أَوَعِدَابُيَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿۱۷۳﴾ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحِبِهِمْ مَّسَاءً
صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿۱۷۴﴾ وَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿۱۷۵﴾ وَأَبْصَرْتُمْ فَسَوْفَ
يُبْصِرُونَ ﴿۱۷۶﴾ سُبْحٰنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿۱۷۷﴾
وَسَلِّمْ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿۱۷۸﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۷۹﴾

سُورَةُ حٰجَرٍ

ثایا خوا کچانی هه لپژاردووه به سه ر کوراند؟! ﴿۱۵۴﴾: مالکم
کیف تحکمون ﴿چیتانه بریاری واهلین؟! ثیجگار نه قامانه و
ساویله کانه یه برپاره که تان ﴿۱۵۵﴾: افلا تذكرون ﴿ده ثایا
بیرناکه نه وه؟ تا بزنان چ هه له یه کی گه وره تان کردووه له دانانی
مندال بو خوا ﴿۱۵۶﴾: أم لكم سلطان مبين ﴿یاخو به لگه یه کی
ثاشرکاتان هه یه له و باره وه؟ ﴿۱۵۷﴾: فَأْتُوا بكتابکم إن كنتم
صادقین ﴿جا فرموون به لگه نامه که تان بیئن شه گهر ثیوه راست
شه کن له داوا که تاندا ﴿۱۵۸﴾: وجعلوا بينه وبين الجنة نسبا ﴿
هاو به شدانه ره کان له نیوان خواو فریشته دا خزمایه تیان دانابوو،
کاتی ته یانوت: فریشته کچی خوان! ﴿ولقد علمت الجنة أنهم
لمحضرون ﴿و به ههقیقه ت فریشته کانیش باش ده زان که شه وانه
شه و قسه یه شه کن له دوزخ خدا ثاماده ی سزا ده کرین ﴿۱۵۹﴾:
سبحان الله عما یصفون ﴿پاک وخواوین و بیگه رده خوا له وشتانه ی
شهوان پیوه ی شه لکینن و په سنی شهوی پی ده کن ﴿۱۶۰﴾: إلا عباد

الله المخلصين ﴿ به لَام به نده پاكه دَلَسُوْزه كانی خوا، رزگار دهن له ئاگرو، ئاماده ی سزاش ناکرین.

گومرا تر له موشریک ئەوهیه باوهری پی دهکا:

﴿ ۱۶۱: فَإِنكُم مَّا تَعْبُدُونَ ﴾ جا به راستی ئیوهو ئه و بتانهش دهیان به رستن ﴿ ۱۶۲: مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ ﴾ ئه وه نین بتوانن کهس له سه ر خودا گومرا بکه ن ﴿ ۱۶۳: إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴾ مه گهر که سیك که بریاری خوی له سه ر بی، بۆ سووتان بخریترته ناو دۆزه خه وه ﴿ ۱۶۴: وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ﴾ وه فریشته کان ئه لاین هه موو که سیکی ئیمه مه قامیکی دیاریکراوی خوی هه یه ﴿ ۱۶۵: وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ ﴾ ده شلین بی گومان ئیمه یین بۆ جیبه جیکردنی فه رمانه کانی خوا به ریز ده وه ستین ﴿ ۱۶۶: وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴾ و به راستی هه ر ئیمه شین له وتنی پاك و خاوینی ئه و رانا وه ستین ﴿ ۱۶۷: وَإِن كَانُوا لَيَقُولُنَّ * ۱۶۸: لَوْ أَن عَنَدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴾ به راستی بی پروایانی قوره ییش پێش هاتنی پیغه مبه ر ﴿ ئه یان وت: ئه گهر ئیمه ش له لایه ن پێشینه انه وه کتییی خۆمان بۆ جیما با "وه کو ته ورات و ئنجیل" ﴿ ۱۶۹: لَكِنَّا عِبَادُ اللَّهِ الْمَخْلُصِينَ ﴾ ئیستا ئیمه ش له به نده پاك و پالێورا وه کانی خوا ده بووین ﴿ ۱۷۰: فَكَفَرُوا بِهِ ﴾ که چی کاتی قورئان هات پنی کافرو بی پروا بوون!! ﴿ فسوف يعلمون ﴾ ئینجا له مه ولا ده زانن ئه نجامی بی پروای خۆیان.

سه رکه وتنی پیغه مبه ران برآوه ته وه:

﴿ ۱۷۱: وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴾ به راستی له بابته به نده نیرا وه کانمانه وه بریارمان ده رچو وه ﴿ ۱۷۲: إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنصُورُونَ ﴾ که به راستی هه ر ئه وان و شوپنکه وتوو ه کانیان یارمه تی ده درین هه م به به لگه، هه م له جه نگدا. ﴿ ۱۷۳: وَإِن جندنا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴾ بی گومانیشه هه ر له شکری خوا زال و سه رکه وتوو ه به سه ر دۆژماندا. به لی به شیوه یه کی گشتی ئاوا یه هه ر عه قیده و بیرو باوهری موسلمان سه رکه وتوو ه، وه بیرو بۆ چوونه کانی دۆژمن باتل و پووچه ل بووه، ئه گه رچی له هه ندی جیگاشدا به روا له ت دۆژمن سه رکه وئ، چونکه خوا ئه یه وئ موسلمان ه کان بی بگه یه نی و بیان گه یه نیته پله ی شیای خۆیان بۆ هه لگرتنی ئه و بیرو باوهره. ئایه تی (کتب الله لأغلبن أنا ورسلی إن الله قوی عزیز) ۲۱/۵۸. وه ئایه تی: (إنا لننصر رسلنا والذین آمنوا فی الحیاة الدنیا ویوم یقوم الأشهاد) ۵۱/۴۰. ئه و راستیییه ده سه لینی. ﴿ ۱۷۴: فَتَوَلَّاهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴾ ده سا تۆش بۆ ماوه یه کی که م پروایان لی وه رگی ره

تا بریاری جیهاد ده درئ ﴿ ۱۷۵: وَأَبْصَرَهُمْ فَسَوْفَ یَبْصُرُونَ ﴾ جا کاریان ببینه و سه یریان بکه کاتی سزا دیته سه ریان، وه له ئاینده دا پیروزی تۆو موسلمانان و شکستی خۆیان و بی پروایان ده بینن ﴿ ۱۷۶: أَفَعِزَابُنَا یَسْتَعْجِلُونَ ﴾ ئایا به هاتنی سزامان په له ئه که ن؟ ﴿ ۱۷۷: فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴾ هه ر پێش دیت، جا کاتیک ئه وسزایه دابه زییه به ر ده رکی ماله کانیان، ئه وسا سه یینی ترسی ترا وه کان شوم و خراب ئه بی، واته: روژیکی سه خت و ره شیان ئه بی. ئیمامی (بوخاری و موسلیم) ده لاین: کاتی پیغه مبه ر ﴿ له (خه یه) دا روژی کرده وه دیتی و جوله که به ته ورو بیل و خا که نازه وه ده رده چن بۆ کشتوکال و مه زراکانیان و، کاتیکیش سوپاکه ی ئه ویان دیت، وتیان: سویند به خوا و موحه ممه د خۆی و سوپاکه ی هات - پیغه مبه ریش - ﴿ فه رمووی: ((الله اکبر خربت خیر، إذا نزلنا إنا بساحة قوم فساء صباح المنذرين)). واته: خوا له هه مووان گه و ره تره، خه یبه ر ویران ده بی، هه ر کاتیکیش ئیمه ده می ده رگای هۆزی دۆژمن بگرین، زۆر خراب ئه بی به یانی ئه و روژه ی ترسی ترا وان؟ ﴿ ۱۷۸: وَتَوَلَّاهُمْ حَتَّى حِينٍ ﴾ دووباره تۆ پروایان لی وه رگی ره تا کاتیک دیاریکرا و ﴿ ۱۷۹: وَأَبْصَرَ فَسَوْفَ یَبْصُرُونَ ﴾ ببینه، له مه ولا ئه وانیش ئه بینن به ره می نکولی و بی پروای خۆیان وه پێش دیت ﴿ ۱۸۰: سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا یَصِفُونَ ﴾ به رزی و بلندی، پاك و خاوینی بۆ په روه ردگاری تۆ، په روه ردگاری خاوه ن ده سه لات، له و قسانه ئه وان په سن و وه سفی ئه و ی پی ئه که ن ﴿ ۱۸۱: وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴾ و سلوو دروودیش بۆ سه ر گشت په یامبه ران ﴿ ۱۸۲: وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ و سوپاس و ستایشی نه برآوه هه تا هه تاییش هه ر بۆ خودایه که په روه ردگار و راهینه ری جیهانه کانه، چونکه ئه وه خاوه نی گشت نازو نیعه مه ته کان.

تییینی: هه ر کات مرو فیک و یستی له جیگایه ک هه لسی و بچیت، سووننه ته ئه م زیکه ر بخیونی: ((سبحان ربک رب العزة عما یصفون و سلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین)). زۆر سوپاسی شایسته بۆ په روه رنده و راهینه ری هه موو دونیا، و یارمه تی دام بۆ ته واکردنی ته فسیری سووره تی (ساففات).

سووره ی (ساد) ه

مه که یببین و (۸۸) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سووره ته له دوا ی سووره تی (قه م) ه وه هاتۆ ته خواره وه،

دروزنه! ۵: أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا ۖ ثَمَّ هُمُوهُو خَوَاكِنِ
کردوته يهك خوا؟ ۱۴: إِنْ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ ۖ بِهِ رَاسْتِي ثُمَّ
كه موحه ممد دهيلئى، (واته: يهكخواپهرستن) شتيكى سيرو
سهمره يه! ۶: وَانْطَلِقِ الْمَلَأُ مِنْهُمْ ۖ سهركردهو ناودارهكانيان
كهوتنه رئى و كوربهكى (ته بوتاليب) يان بهجئ هيشت پاش شهوى

دياره نه ميش وهك هاوچه شنهكانى خوى، باسى شم چهند
شته گرنگه يه دهكات، وهكو: يهكتاپهرستى، وهجى وسروش بو
پهيامبر ۖ پاداشت و توله، زيندوو بوونهوه. جا له سهرهتاوه
بهسويندك بهقورئان دهست پئى دهكات، پاشان يهكتاپهرستى
و، نكوولئ موشريكهكان و، سهرسامبوونيان له بانگهوازهكه
موحه ممد ۖ، ئينجا چوواندنى قورهيش به گهلانى كه الله رهقى
پيش خويان وهاتنى سزا بويان.. دواتریش همدئى له داستانى
پهيامبران (عليهم الصلاة والسلام) بو دلخوشيدانهوى پهيامبر
ۖ. كوتاييشى ديت به باسكردنى شركى زورگرنگى پهيامبر ۖ
كه له گهل هممو پهيامبرانيش وهك يهك وايه. جا بهم شيويهش
دهست پئى دهكات:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ص: پيتى (ساد) يش هه
وهك پيتى سووره تهكانى ترهيمائى ئيعجازى قورئان و، رهمزى به
گژاچوونى قورهيشن له بهرامبر قورئانهوه ۖ ۲: والقران ذى
الذكر ۖ سويند بهم قورئانه خاوهن شهرفه، كه بوكه سئى كارى
پئى بكا، مايهى ناوو شوهره تئكى چاك و بهرزو پيروزه، واته: شم
قورئانه خوى له خويدها مؤعجيزه وهو، موحه ممد يش ۖ راست
تهكات ۖ ۳: بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ۖ نهخير، كه
تهوان بروا ناهينن به قورئان، له بهر شه وه نييه قورئان هق نه بئى،
له بهر شه نييه كه ناتهواوييه كيان تيا ديتبئى، بهلكو بو خويان
كافروخوانه ناس ودهمار بهرز و ناشويسازن، بويه بروا ناهينن ۖ كم
اهلكنا من قبلهم من قرن ۖ پيش تهوانيش خهلكيكى زورمان له
ناوبرد، چونكه ههر شه وريتهى تهمانه يان دهكرد ۖ فنادوا ولات
حين مناص ۖ جا له كاتى هاتنى سزاكهدا، ههر هاوارهاوارو
لانه يان بوو و داواى كومه كيان شهكرد، بهلام كات كاتى رزگار كردن
نه بوو، ثايهتى: (فلما أحسوا بأسنا إذا هم منها يركضون) ۱۲/۲۱
دوو باتى شه و ماناو مه بهسته دهكات.

موشريكان له ينفه مبهريتى و

يهكتاپهرستى و قورئان سهراسيمه ن:

۴: وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ ۖ سهرساممان له وه كه ههر
له خويان - نهك له فريشته - پهيامبريكى (ترسينهريان) بوها ۱۴.
شم ثايه تهى ئيره، وهك شه ثايه ته وايه خوا له سووره تئكى
تردا شه فرموى: (أَكُنَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ
أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ) ۲/۱۰. وقال الكافرون هذا ساحر كذاب ۖ
بئى باوه ركهكان - له باتى ته سليم بوون و باوه ركهكان - وتيان: ببئى
نه بئى شم موحه ممد كه دهليت: من نيرراوى خواو جادووگه ريكى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ۖ ۱ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ۖ
كِرْ أَهْلَكَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَ وَأَوَّلَاتٍ حِينَ مَنَاصٍ ۖ ۲ وَعَجِبُوا
أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ ۖ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ۖ ۳
أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ ۖ ۴ وَانْطَلِقِ الْمَلَأُ
مِنْهُمْ ۖ أَنْ أَمْشُوا وَأَصْبُرُوا عَلَىٰ آلِهِمْ ۖ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ۖ ۵
مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَافٌ ۖ ۶ أَنزَلَ
عَلَيْهِ الذِّكْرَ مِنْ بَيْنِنَا ۖ بَلْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي ۖ بَلْ لَمَّا يَدُوُّ فَوَارِغًا
۷ أَمْرًا ۖ هُمْ خَرَجُوا مِنْ رَحْمَتِي ۖ إِنَّكَ الْغَافِرُ الْوَهَّابُ ۖ ۸ أَمْ لَهُمْ
مِثْلُكَ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرَوْا فِي الْآسَافِ ۖ ۹
جُنْدٌ مَاهُنَا ۖ لَكَ مَهْرُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ۖ ۱۰ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
نُوحٍ وَعَادُ وَفِرْعَوْنُ ذُرًّا وَأَوَّادٌ ۖ ۱۱ وَهُمْ ذُرٌّ فَوَاسِقٌ ۖ وَأَعْتَبُ
لَيْكُوكَ ۖ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ ۖ ۱۲ إِنْ كُلُّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ
فَاحْقٍ عِقَابٍ ۖ ۱۳ وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مِمَّا لَهَا
۱۴ مِنْ فَوَاقٍ ۖ ۱۵ وَقَالُوا رَبَّنَا اجْعَلْ لَنَا قُطُنًا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ۖ ۱۶

داواى ناوېروانيان لى كردهو ۖ أن امشوا واصبروا على آلهتم ۖ
جا به خهلكه كيان وت: له سهر پهرستنى خواكانتان بچن و سه بر
بگرن و، دهستيان لى بهرمه دهن ۖ إِنْ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ۖ به راستى
شم - كه موحه ممد هيناويه تى و داواى پهرستنى يهك خوا
دهكات - شتيكى خوازراوه له ئيمه، واته: پيلانيكه داريزراوه بو
دوور خستنه وه له پهرستنى خواكانمان ۖ ۷: مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ
الآخِرَةِ ۖ شمى موحه ممد دهيلئى بو پهرستنى يهك خوا، ئيمه
له ثايينى عيسادا ۖ نمان بيسستوه ۖ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَافٌ ۖ
شم يهكخواپهرستيه ههر دزوو ساخته وه له بسترارهوا ۖ ۸:
أَنْزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرَ مِنْ بَيْنِنَا ۖ ثايا له نيوان ئيمه دا كه شه وهمو
دهوله مندو پياوماقووله مان تيدايه قورئان بوئه و هاتووه! ۹: بَلْ
هم فى شك من ذكري ۖ نهخير، نكوول كردنى قورئان له رووى
زانسته وه نييه، بهلكو له بنه رتا له شك دان له قورئانى من ۖ بَلْ
لَمَّا يَدُوُّ فَوَارِغًا ۖ نا، بهلكو جارئى سزاي منيان نه چيزتووه.

لهشکردار ﴿ وشمود و قوم لوط و أصحاب الأيكة ﴾ هۆزی (سه موود) وهۆزی (لووت) و خه لکی ناوباخچه چروپره کان - واته: گهلی شوعه یب- په یامبه ره کانیان به زماندروژن زانی و پروایان نه هیئا ﴿ أولئک الأحزاب ﴾ ئا نه وانه یش پارته کان، واته: نه وانه ی کۆبوونه وه بۆ له ناو بردنی په یامبه ره کانیان ﴿ ۱۴: ان کل إلا کذب الرسل فحق عقاب ﴾ گش نه وانه په یامبه ره کانیان به دروژن دانا! ئینجا سزای منیان بۆ پیویست بوو ﴿ ۱۵: وما ينظر هؤلاء إلا صيحة واحدة ﴾ ئه م بئی باوه رانی مه ککه یه ش، هر چاوه نۆری نه عره ته وه دهنگیکی گه وره (واته: نه فخری زیندوو کردنه وه) ده که ن و، ئیتر به رۆژه که ی خۆیان ده گهن ﴿ ما لها من فواق ﴾ هه رکه هاتیش دووباره بوونه وه نییه، واته به نه ندازه ی ماوه ی دووجار دۆشین ی وشتیریکیش، مۆله ت نادرین، به لکو زوو له ناوده برین ﴿ ۱۶: وقالوا ربنا عجل لنا قنطا قبل يوم الحساب ﴾ به گاته یشه وه وتیان: ئه ی په روه ردگاری ئیمه! یش رۆژی حیساب و پاداشت و تۆله، به شه سزاکه مان به په له بۆ بینه! واته: ئه گهر موحه ممه د ﴿ راست ده کا زیندوو بوونه وه هه یه، ده با هه ر ئه مرۆ سزمان بدا، وه ک ئه یان گوت: (اللهم إن کان هذا هو الحق فأمطرنا علینا..) ۳۲/۸.

باسیکی داوود عليه السلام:

﴿ ۱۷: اصبر على ما يقولون ﴾ خۆ را گره ئه ی موحه ممه د! له به رامبه ر ئه وه وه ئه وان ده یلین، چوون تۆ خوات له گه له .. دیاره ئه مه دلخۆش کردن و دلدانه وه ی په یامبه ره ﴿ به رامبه ر ئه وه هه مو ئازارو بیزاره ی قوره یشه ﴾ واذکر عبدنا داود ذا الأید ﴿ ده سا فه رمو (داوود) پیغه مبه ر (علیه السلام) وه بیر بینه، که له نایینداری و له خواپه رستی و ده سه لاتدا عه بدیکی خاوه ن هیزی ئیمه بوو ﴿ انه أواب ﴾ بئی گومان له هه موو کاریکدا هه میشه ئه و، گه راوه و ته وه کار بوو بۆ لای خوا، هه رده م گوناحی، ده غده غه یه به دنیا هاتبا به په له په شیمان ده بوویه وه و ده گه رایه وه لای خوا، دیاره هه موو پیغه مبه ران پشه یان هه ر ئه وه بووه، وه کو پیغه مبه ریش ﴿ ده فه رموی: ((...إني لأستغفر الله في اليوم والليلة مائة مرة...)) موسليم/بابی (۱۲)، ژماره ی فه رموده: (۲۷۰۲). واته: بئی گومان له ماوه ی شه وو رۆژیکا من سه دجار (أستغفرالله) و داوا ی لیبووردن له خوا ده که م. ﴿ ۱۸: إنا سخرنا الجبال معه يسبحن بالعشى والإشراق ﴾ به راستی ئیمه کیوه کانیشمان زام کردبوو که له گه لی هه موو ئیواران و به یانیان ته سبیحاتیان ده کرد ﴿ ۱۹: والظير محشورة ﴾ هه روا مه ل و په له وه ره کانیش کۆمه ل ده بوون و به فه رمانی خوا له گه ل

چونکه ئه گه ر چیشته بیان، باوه ریان ده کرد. (ئینب عه بباس) ده لی: کاتی که (ئه بو تالیب) نه خۆش که وت، ده سه ته یه ک له ناودارانی قوره یش - به هاوپیته تی (ئه بو جه له) - چوون بۆ لای و پییان وت: تۆ ده زانی برازا که ت چی ده کاو، چی ده لی به خواکانمان؟! به لکو بنیزی ئامۆزگاری به که یت! ئه ویش ناردی وه ات و چووه ژووره وه و، دیتی له ته نیشته ئه بو تالیبی مامیه وه جینی ته نها که سی ماوه جا (ئه بوو جه له) له ترسی ئه وه نه وه ک موحه ممه د ﴿ له وی دانیشی و، به قسه شیرینه کانی ئه بو تالیب نه رم بکا، په لاماری داو چووه پالی ئه بو تالیب، ئیتر جی بۆ پیغه مبه ر نه مایه وه وه له لای ده رگا که وه دانیشته! ئه میش وتی برازا که م! بۆ چ خزمان گله بیته لی ده که ن سه باره ت به خواکانیان؟! فه رموی: مامه! من ته نها یه ک قسه م هه یه، ئه گه ر بیلن وه گویم به که ن ئه و هه موو عه رب گوپی رایه ل ده بن و، ئه گه ر عه جه مه کانیش نه یلین سه رانه ی خۆیان ده دن. جا هه موویان له قسه که ی داچله کین و وتیان: ئیمه له باتی ئه و، ئه و وشه یه ده لیین. ئه بو تالیب وتی: برازا که م! وشه که ی تۆ چییه؟ فه رموی: (لا إله إلا الله) یه. پاش ئه وه هه موو تووره بوون و هه لسان و رۆیشتن و خۆیان ته ته کان و به ده م ریگه وه ده یان گوت: (أجعل الآلهة إلها واحدا!). (ئینب جه ریر، ئه حمه د، نه سائی، ترمزی) ریوایه تیان کردوه. ﴿ ۹: أم عندهم خزائن رحمة ربك العزيز الوهاب ﴾ ئه وانه وا نکولی په یامبه ریتی تۆ ئه که ن، مه گه ر گه نجینه ی فەزل و میهره بانی په روه ردگاری به تواناو خاوه ن به خشنده ی تۆیان لایه؟، تا به ئاره زووی خۆیان کییان پی چاک بئی بیکه نه په یامبه ر؟ ﴿ ۱۰: أم لهم ملك السموات والأرض وما بينهما ﴾ یاخۆ خاوه نداریتی ئاسمانه کان و زه وی و ئه وه ی نیوانیان هی ئه وان، تا به ئاره زووی خۆیان کی ده که نه پیغه مبه ر؟! ﴿ فليرتقوا في الأسباب ﴾ جا ئه گه ر هی ئه وان ده با به ئاسمانه کاندایه یژه دانین و سه رکه ون و به رز بنه وه وه له وی راویزی بونه وه ر به که ن و کییان پی شیواو بوو بیکه نه په یامبه رو، نه هیلن وه حیت بۆ بیته ﴿ ۱۱: جند ما هنالك مهزوم من الأحزاب ﴾ دیاره ئه وان ئه م قسانه ده که ن، کاتی خۆی له (به در) سوپایه کی شپه زه و ریسواو تیکشکاو، پیکهاتوون له چه ند ده سه ته وپارتیک. واته: ئه مانه له ئه نجامدا هه ر رۆژیکی ره شیان بۆ ئه بئی، ئه وه بوو له (به در) و له چه ند جیگایه کی تر دا تیکشکان.

له قه کردنی گه لانی پيشوو په هند وهرگرن:

﴿ ۱۲: كذبت قبلهم قوم نوح وعاد وفرعون ذو الأوتاد ﴾، پیش قوره یشیش گه لی (نووچ) و، عاد ی گه لی (سالح) و، فیره وه ونی

نهوانه نه بیست که باوهریان هیناوه کردهوه چاکهکانیان کردوهه
 وقلیل ماهم ﴿ دیاره نهوانهیش زورکهمن. لهوه نه چئی - خوا
 خویشی چاکتر نه زانی - نهو دوو داوا چیهه فریشته بووین، چونکه
 هر پاشی باسکردنی کیسهکیان، لهپیش چاو (داوود) دا ون بوون
 و نه مان، فریشته بوون، خوا ناردنی بو تاقیکردنهوهی شیوهی

داوودا ته سبباحتیان نه کرد ﴿ کل له اواب ﴾ هه مووشیان (کیوان
 و پهلهورهکان) ملکهچی فرمانی نهو دهبوون و ههردهم بهرهو نهو
 دههاتن، لهوه نه چئی هندی کهس لهه هوال و باسدا سهراسیمه
 مایی! ، بهلام نهوانهی کهخوین پهکلا کردوتهوه بو خوا چاکدهزان
 و، تی نهگه که بوونهوهر هه موو بهر فرمانی خواجهو، هه موویشی
 مانای بوونی خواو تا و ته نیایی نهو دهگهیه نی ﴿ ۲۰: وشدنا
 ملکه ﴾ و دهسلات و پاشایه تیه کهیمان بو توندو تول کرد، به
 زوری سویاو سهرکهوتن وسام و هه بیته ﴿ و آتیاه الحکمة وفصل
 الخطاب ﴾ په یامبه ریستی و فهم و، ورده کاری و، کارزانی و،
 خیتابی کیسه برهوه مان پی دا، تا کیسهی خه لکی پی ببریته وهو
 پنی چاره ی بکات.

دوو دادچی ده چنه لای داوود علیهما السلام:

﴿ ۲۱: و هل أتاک نبأ الخصم إذ تسوروا المحراب ﴾ ثایا تو
 نهی موحه مهه! هه والی داواچییه کانت پی گه یشتوهه، کاتی
 که به دیواری عیباده تخانه کی (داوود) دا بی ئیزن و مؤلهت
 سهرکهوتن، بو برانه وهی کیسه یه که هیان بوو. ﴿ ۲۲: إذ دخلوا
 علی داود ففرع منهم ﴾ کاتی که بی مؤلهت وه رگرتن چوونه
 زووره لای (داوود)، له بیینیان شله ژاو ترسا ﴿ قالوا لا تخف
 خصمان بغی بعضنا علی بعض ﴾ وتیان: مه ترسه! ئیمه دوو داواچین
 دژ به یه کترو، داوامان له سهر یه کتر هه یه، هه ندیکمان سته می
 لهو هه نده که تی کر دوهو ﴿ فاحکم بیننا بالحق ولا تشطط ﴾ جا
 هاتووین له نیوانماندا به دادگه رانه داوهری بکهو ستهم له هیچ لامان
 مه که ﴿ واهدنا إلی سواء الصراط ﴾ و بو راسته ری رینمونویمان
 بکه، واته: به ریکی دادگه ریمان بکه ﴿ ۲۳: إن هذا أخی له تسع
 وتسعون نعمة ﴾ کیسه که یشمان نه مه یه: که ثم برامه (۹۹)
 سهر مه ری هه یه ﴿ ولی نعمة واحدة ﴾ و منیش ته نه یه که مه رم
 هه یه ﴿ فقال أكفنیها ﴾ که چی هیمان نه لی: ده بی نهو ته نه یه
 مه ره شم پی یده ی! ﴿ وعزنی فی الخطاب ﴾ وه له قسه شدا به سهرما
 زالهو دهره قه تی نایم، جا لیزه دا له بهر گه وریه یی سته مه که،
 (داوود) پیغه مبه ره له ی کردو له کیسه ی (مدعی علیه) نه پرس،
 بزانی چییه، نه و جا بریار بدات ﴿ ۲۴: قال لقد ظلمک بسؤال
 نجبتک إلی نجاچه ﴾ بویه به خیرایی به خاوهن سکا لکه ی وت:
 به راستی به داوا کردنی مه رکه ت، بو پال مه رکهانی خو،
 سته می لی کردوویت ﴿ وإن کثیرا من الخطاء لیغی بعضهم علی
 بعض ﴾ هه روایش بووه به راستی زوری له شه ریکه ماله کان فیل
 و ستهم له یه کتر نه کهن ﴿ إلا الذین آمنوا وعملوا الصالحات ﴾

أَصْبَرَ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَذْكُرْ عَبْدًا دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿ ۲۷ ﴾
 إِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحُ بِالْحَمْدِ وَالْإِشْرَاقِ ﴿ ۲۸ ﴾ وَالطَّيْرَ
 مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ ﴿ ۲۹ ﴾ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَءَاثَمْنَاهُ الْحَكْمَةَ
 وَفَصَّلَ الْخُطَابِ ﴿ ۳۰ ﴾ وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَّرُوا
 الْمِحْرَابَ ﴿ ۳۱ ﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ
 خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ
 وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴿ ۳۲ ﴾ إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نِعْمَةً
 وَلِي نِعْمَةٌ وَاحِدَةٌ قَالَ أَكْفَيْتَنِيَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ﴿ ۳۳ ﴾ قَالَ
 لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَجَاتِكَ إِلَى نَجَاحِهِ وَإِنْ كُنَّا لَمِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿ ۳۴ ﴾
 بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ
 مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ﴿ ۳۵ ﴾
 فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنْ لَمْ عِنْدَنَا لُزْفٌ وَحَسَنَ مَقَابِ ﴿ ۳۶ ﴾
 يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ
 بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ
 عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ لِّمَا سُواوْا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿ ۳۷ ﴾

حوکم و دادگایی (داوود). ﴿ وظن داود أنما فتناه ﴾ ئیتر داوود
 زانی که ئیمه بهو کیسه یه تاقیمان کردوتهوه ﴿ فاستغفر ربه وخر
 راكعا وأنا ﴾ ئنجا - سه باره ت بهو هه له یه ی کردی - به په له
 داوی لی بووردنی له په روه رگاری خو ی کردو به سوژده دا کهوت
 وگه رایه وه بولای خوا به تهوبه، پی شهوا شافعی ده لی ت: (سوژده ی
 سوورته ی)، سوژده ی شوکرانه بژی ری خواجه، (ئیین عه بباس)
 ده لی ت: (لیست من عزائم السجود، وقد رأیت رسول الله ﷺ یسجد
 فیها) مسند أحمد، فتح الباری: ۴۰۵/۸، سنن أبی داود، عارضة
 الأحوذی، النسائی). ﴿ ۲۵: فغفرنا له ذلك ﴾ ئینجا ئیمه ییش
 زوو بو مان پو شی. به داخه وه لهم جیهه دا هندی ته فسیر بری
 شت دهنوسن، کهس رووی نییه بو پیاویکی به شه ره فی دونیایی
 بنووسی، ئیتر نازانم چون ده توانن بو په یامبه ریکی وهك داوودی
 بنووسن! نه گه رچی زوریکیان به توندی ره تی ده نه وه، وهك
 (رازی، به یزاوی، ثالووسی، ئیین که سیر، قاسمی، حیجازی،

مەراغى، شەنقىتى، سەيد قوتب و.. ھتد) لەولاشەوہ خوا خۆى ئەفەرموئى: ﴿وإن له عندنا لزلفى وحسن مآب﴾ بى گومان ئەولای ئىمە نىكىيەك و خوش جىگەيەكى بۆ ھەيە لە بەھەشتدا، وەكو لە جىگەيەكى تردا دەفەرموئى: ﴿وإن للمتقين لحسن مآب﴾ جنات عدن مفتحة لهم الأبواب ۴۹/۳۸-۵۰. ئەمە لەلایەكەوہ، لەلایەكى تىریشەوہ تاقىب و بەدواداھىنانى جۆرى تاقىيكردەوہكە، بارى راستى رووداوہكە روون ئەكاتەوہ.

راسپاردەيەك بۆ دادوہرو ھوكمرانەكان:

﴿۲۶﴾ يا داود إنا جعلناك خليفة في الأرض ﴿ئەى داوود! بەراستى ئىمە تۆمان كرده جىنشىن لەسەر زەويدا بۆ بەرپۆەبردنى كاروبارى مەردم﴾ فاحكم بين الناس بالحق ﴿دەسا تۆيش بەشپۆەيەكى پەسەندو بەھەق و دادگەرانە لەنيوان خەلكدا بربار بەدو ھوكم بكە، واتە: وەك بەفەرموئى: پەلەمەكەو لەھەردوو لایەنى كىشەكە پرسىار بكە، وەك ئەو كىشەيە مەكە، كە پەلەت تىدا كرد، چونكە پيش ئەوہ كەلە (مدعى عليه) پرسىار بكەيت، برباى خۆت دا! ﴿ولا تتبع الهوى﴾ وشوئى ھەواو ئارەزوو مەكەوہ لە ھوكمكردندا ﴿فيضلك عن سبيل الله﴾ تا بەو ھۆيەوہ لەريگای خوا گومرات بكات ﴿إن الذين يضلون عن سبيل الله﴾ بى گومان ئەو كەسانەى كە لە رىي خوا لادەدەن و گومرا ئەبن ﴿لهم عذاب شديد﴾ سزاو جەزەبەى توندو سەختيان بۆ ھەيە ﴿بما نسوا يوم الحساب﴾ بەھۆى ئەوہى كەروژى حىساب و ياداشت وتۆلەيان لەبىركردوہ.

بەدەيەنيانى ئەم دنيايە بۆ..؟

﴿۲۷﴾ وما خلقنا السماء والأرض وما بينهما باطلا ﴿ئاسمان وزەوى و، ئەوہش لەنيوانياندايە، بە باتل و ويپھوودە دروستمان نەكردوہ﴾ ﴿ذلك ظن الذين كفروا﴾ ئەوہ كە بەبى ھوودە دروستمان كردهن، گومان و بۆچوونى بى برباو خوانەناسانە ﴿فويل للذين كفروا من النار﴾ سزاو تياچوون بۆ بى پروايان لەناوئاگرى دۆزەخدا. ئىنجا خوا باس دەكا كە: حىكمەت و عەدل لەوہدايە، نابى موسلمان و كافر وەكو يەك بن، بۆيە دەفەرموئى: ﴿۲۸﴾ أم نجعل الذين آمنوا وعملوا الصالحات كالمفسدين في الأرض ﴿ئايا دەكرىت ئەوانەى كە باوہريان ھىناوہ كارەچاكەكانيان كرددوہ، وەكو بەدكاران و ئازاوەگىران لە زەويدا دابنئىين و، وەك يەك حسيبيان بۆ بكەين؟﴾ أم نجعل المتقين كالفجار ﴿يا خۇ دەبى خەلكانى پارىزكار، لە گوناح و تاوان، وەكو خەلكانى خراپكار

دابنئىين؟. ئىنجا خوا ئامانج لە ناردنەخوارەوہى ئايەتەكانى قورئان باس دەكاو دەفەرموئى: ﴿۲۹﴾ كتاب أنزلناه إليك مبارك ﴿ئەمە كىتەيەكە پىروژ، دامان بەزاند بۆ تۆ ھى موھەممەد!﴾ ﴿ليدبروا آياته﴾ تا ئەوانە لەئايەتەكانى رابمئىن ﴿وليتذكر أولو الألباب﴾ وفاميدەو ژيرەكانيش ئاموژگارى لى وەرگرن. (شىخ حەسەنى بەسرى) دەلييت: سوئندم بەخوا لەبەركردنى گشت پیتەكانى ھەموو قورئان و، پشتگوئى خستنى مەبەستەكانيشى تەدە بوور وتيفكران نيبە، ھەندى كەس ئەلى: ئەمە سوئندى بيت تەواوى قورئانم لەبەرەو تەنھا پيتىكم لى نەپەراندوہ، بەلام ئەگەر ماناو داواكارىيەكانى پشتگوئى خستبى، سوئند بەخوا ئەو كەسە ھەموو قورئانى پەراندوہ و پشتگوئى خستووہ!.

كورتە باسيكى سولەيمان عليه السلام:

لەم چەند ئايەتەشدا داستانەكەى (سولەيمان) دەست پى دەكاو ئەفەرموئى: ﴿۳۰﴾ ووهنا لداود سليمان ﴿وہولەيمانيشمان بەخشى بە داوود وكردمانە پەيامبەر﴾ نعم العبد إنه أواب ﴿سولەيمان بەندە باشە بوو، چونكە ھەردەم رووى لەئىمە بوو﴾ ﴿۳۱﴾ إذ عرض عليه بالعشى الصافات الجباد ﴿بەياد بكە كە دوا نيوەرۆيەك ئەسپ و مايبىنە چابوك و تىژوہەكانى - لەسەر نووكى (پى) وەستابوون و ئامادەكرايوون بۆ جىھاد، نيشانى دران﴾ ﴿۳۲﴾ فقال إني أحببت حب الخير عن ذكر ربى ﴿ئىنجا وتى: بەراستى من ئەم ئەسپانەم خوش دەوى، چونكە كەرەسەن بۆ جىھاد، خوشەويستەكەشم لە يادكردنى خواوہندەوہ پەيدا بووہ، سولەيمان چاوى بربوويە ئەو ئەسپە رەسەن و چابوك و تىژانە كە بە بەردەميا دەھاتن و دەچون، ئىنجا غاردران ﴿حتى توارت بالحجاب﴾ تا لەبەرچاويە ديارنەمان. جا ئەو ھەموو ئەسپ و چارەوييە بۆسەر كردهيەكى بەغيرەت و موچاھيد، گومان نيبە كە شتىكى ئاوازەيەو دياردەيەكى بەرزى سەربازيە، بۆيە سولەيمانيش زۆرخوشحال بوو پىيان و ھەرسەبرى ئەكردن، پىي خوشبوو چاوى لىيان كلا نەبى، بەلام كاتى دوور كەوتنەوہو پەنھان بوون. ﴿۳۳﴾ ردوها على ﴿ئەوسا وتى: دووبارە بيان گىرەنەوہ بۆم﴾ فطفق مسحا بالسوق والأعناق ﴿ئەسپەكانيان بۆگىرايەوہ، ئەويش لەبەر رىژ لىئانيان وەك (على كورى تەلحەو ئىبن عەبباس) دەليئو (تەبەرى) ش پەسەندى كردوہ: سولەيمان دەستى ھىنا بە لاق وبە گەردونياندا.

أهله ومثلهم معهم رحمة منا ﴿٤٣﴾ ثینجا ئیمهش (ژن و مندا له کانی) خوئی و، ئەوەندە ی تریشمان پێ بەخشی، ئەمەیش هەر له بەر بەزەبیبیەك بوو له ئیمهوه بۆ ئەو، واتە: زیاتر له جارێمان پێ بەخشیهوه ﴿٤٤﴾ و ذکرى لأولى الألباب ﴿٤٥﴾ وه له بەر ئامۆزگارییهك بسوو، بۆ خواوەنانی ژیری، بۆ ئەوەی كه ئەنجامی خۆراگرتن و دەرۆو لی کردنهوه بزانن ﴿٤٤﴾: وخذ بيدك صغنا فاضرب به ولا تحت ﴿٤٥﴾ وه وه حیمان بۆکرد: قوئی تووولی وردو زراو، یان هەر شتیکی تەرو ناسك وهك ریحان، بگره دەستت وله هاوسەرەكەت بده وسویندهكەت مەشكینه. خوا له قورئاندا روونی نه کردوه و تەوه كه ئاخۆ بۆچی، وه له سەرچی سویندی لی خوارد. بەلام هەندى رىوايهت ئەل: (ئەبىووب) نهخۆش كهوت و زۆریش بى تاقەت بسوو، ئەوسا ئەكهى بۆ كارێكى خێزانی خۆيان نارودو درهنگ هاتەوه، ئەویش له بېزاري گيانی خۆیدا سویندی لی خوارد كه: هەركات چاك بویوه وه دەبى سەد دارى لی بدات.. ئەوجا خۆای گەورەيش ئەو مۆلەتەى بۆ داو فەرمووی: چەپكى ناسكى سەد لاقى بگره بە دەستەوه.. (ئەبى كەسیر) يش هەر شتیكى ئاوا هەلە بژیرى، بەلام وریابە! گەلێ لە تەفسیرەكان له (سەعلەبى) یه وه سەيرو سەمەرەى زۆر دێنن كه بۆ پێغه مبه ران دەست نادەن! باس بكرین ﴿٤٦﴾ إنا وجدناه صابرا نعم العبد ﴿٤٧﴾ بە راستى ئیمه ئەومان بە پیاویكى خۆراگرو بە حەوسەلە دەست كهوت، ئای چ بەندەیهكى چاك بوو ئەبىووب ﴿٤٨﴾ إنه أواب ﴿٤٩﴾ بە راستیش هەمیشە تەوبە كارو روو له خوا بوو.

ئەم پێغه مبه رانه شتان له بېر بى:

﴿٤٥﴾: واذكر عبادنا إبراهيم وإسحاق ويعقوب ﴿٤٦﴾ بەندەكانمان: (ئەبراهیم و ئیسحاق و یەعقوب) بەیاد بكه ﴿٤٧﴾ أولى الأیدی والأبصار ﴿٤٨﴾ خواوەنانى هیزله ئایین ودونیا، وه خواوەنانى بینایی له زانست و ئایندا، واتە: كۆمەلە پیاویكى خۆراگرو بە تواناو جوامێرو ئەهلى دل و حەقیقەت بوون ﴿٤٩﴾: إنا أخلصناهم بخالصة ذكرى الدار ﴿٥٠﴾ بە راستى ئیمه ئەوانمان تاییبە تەمەندکرد به سیفەتێك (یادکردنى مالى ئاخیرهت) وایان لی هات هەموو كات له یادی رۆژی قیامەتدا بوون ﴿٥١﴾: وإنهم عندنا لمن المصطفين الأخيار ﴿٥٢﴾ و بە راستى ئەوان لایمان له هەلبژێردراوانى چاکان بوون، ببوونە دۆستى تاییبەتى بۆمان ﴿٥٣﴾: واذكر إسماعيل واليسع وذا الكفل ﴿٥٤﴾ (ئەبىسماعیل) و (ئەلیه سەع) و (ذوالکفل) يش بەیاد بكه ﴿٥٥﴾ وكل من الاخيار ﴿٥٦﴾ هەر هەمووشیان له پیاو چاکان، دەسا ئیوهیش چاویان لی بکەن و بە ئارام بن.

و هەموو وه ستابە نایەك و ژێردەریایەك له شەیا تێنمان بۆ كهوى و رام کرد، تا هەندیکیان له وشکانیدا بیناسازی بۆ بکەن و، هەندیکیشیان سەرقالی بنی دەریاکان بن ﴿٥٧﴾: ۳۸: وآخرين مقرنين فى الأصفاد ﴿٥٨﴾ و هیندیکى تریشیان پێكه وه كۆت و زنجیرکرا بوون، چونكه زیانبەخش بوون و گوێزایەل نەبوون! بەلێ رام و كهوى کردنى جنۆكه بۆ ئیش و کاروو، تەو و زنجیر کردنى هەندیکیشیان، بۆخواى گەوره كارێكى زۆر سادەو ئاساییه، بۆیه برۆمان وایه كه خوا ئەو ئیشەى بۆ (سولهیمان) کردوه له وهلامى (رب هب لی ملكا لا ینغى لأحد من بعدى..) دا. ﴿٥٩﴾: هذا عطاؤنا فامنن أو امسك بغير حساب ﴿٦٠﴾ وه حیمان بۆی کرد: ئەمە بەخشی بى ژمارەى ئیمهیه، دەساتۆش (ئەى سولهیمان!) بپهخشه، یا رای بگره، هیچ جۆره لێكۆلینه وه یهكت له سەر نییه ﴿٦١﴾: ۴۰: وإن له عندنا لزلفى وحسن مآب ﴿٦٢﴾ بە راستى لای ئیمه نزیکیهك و خۆش جیگایهكى بۆ ههیه. سەرنجێك: (قورتوبى) گەلێ شتى سەيرو سەمەرەى له بارەى ئەم (فیتنە) ی (سولهیمان) وه له (سەعلەبى) یه وه هیناوه، هەرچەند خوئی هەندیکى رەت ئەکاتەوه، بەلام زۆرێکیشى بى (تەعلیق) جى دێلێ! (شیخ عرفان العشأ) لێكۆلەر وه وه دەرھینەرى فەرمووده کانی تەفسیری قورتوبى دەلێ: (والثعلبى هذا كذاب متروک یروى الموضوعات والإسرائيليات. وكذا كتابه المسمى بالالعرائس). وه هەر وه ها له بەرگى (۴۸ ج ۱۹۹۵) دەلێ: (وأما الحکیم الترمذی - رحمه الله - فقد ساق فى كتابه (نوادر الأصول) أحادیث موضوعة ولا أصل لها كثيرا ما اعتمد على روايته المصنف اى القرطبی رحمه الله فتنبه لذلك.

سەربوردەكەى ئەبىووب (عليه السلام):

﴿٤١﴾: واذكر عبدنا أيوب ﴿٤٢﴾ باسى بەندەكه مان (ئەبىووب) ی كۆرى (ئیسحاق) سەلامى خۆیان له سەر بێت بكه ﴿٤٣﴾: إذ نادى ربه أنى مسنى الشيطان بنصب وعذاب ﴿٤٤﴾ كاتى كه هاوارى بۆ پەرورەدگارى خوئی بردو وتى: بى گومان شەیتان منى دووچارى ناره حەتى و لەش بەبارى كردوم. قورئان جۆرى بەلا و ناره حەتییەكهى دیارى نه کردوه.. وه لهو باره وه گەلێ شتیش وتراوه! بەلام مەگەر تەنها خۆای کارزان باره راسته كهى بزانیت ﴿٤٥﴾: ۴۲: اركض برجلک ﴿٤٦﴾ پێمان وت: دەپێى خۆت بکوته بەزەویدا ﴿٤٧﴾: هذا مغتسل باردو شراب ﴿٤٨﴾ ئەمە ئاویكى خۆشگە وارى فێنك و بەكه لکه، بۆ خوشۆرین و خواردنه وه، واتە: لێى بخۆرە وه خۆشت تێیدا بشۆ، پاشان ئەویش خوئی تیا شۆرى و، لێى خوارده وه، ئەوجا خۆای دلۆقان شیفای داو ناره حەتییەكهى له سەر هەلگرت ﴿٤٩﴾: ۴۳: ووهبنا له

جیگهی له خوا ترسان خو شه:

٤٩: هَذَا ذِكْرٌ لِّمَنْ هُوَ كَيِّرٌ اَمَانَهُ وَهُوَ بَوْتُ لَهُ هَوَالِيْ وَهُوَ بِيَّعُهُ مَبْرَانَهُ،
شهرهف و ناو بانگیکی جوانه، ئەوانی پێی یاد کرێنهوه به ئەبه دی،
وهك بیره وهریهکی گه و ره پیرۆز و **وَإِن لِّلْمُتَّقِينَ لِحُسْنِ مَّآبٍ** ﴿٥٠﴾
وه به راستی پارێزکاران لهو دونیا جیگای جوان و چاکیان بۆ هیه
﴿٥٠﴾: جنات عدن مفتحة لهم الأبواب ﴿٥٠﴾ چەند به ههشتیکی ده رگا
والاو له سه ر پشته بۆیان، ئاماده و چاره ووانی هاتنیانه ﴿٥١﴾:
متکین فیها یدعون فیها بفاکة کثیرة و شراب ﴿٥١﴾ ئەمه حالیا نه که
لهو به ههشته دا له سه ر تهخت پالیا ن داوه ته وه، وه هه ر جو ره میوه و
خواردنه وه یه ک ئاره زوو بکه ن له به ر ده ستیا ن دا یه و داوا ده که ن، واته:
هه ر کاتش تیکیا ن نیاز کرد، خیرا بی زه حمه تکیشا ن بۆیا ن ئاماده
ئەبی ﴿٥٢﴾: و عندهم قاصرات الطرف أتراب ﴿٥٢﴾ و چەند کیرێکی
هاوته مه نیا ن له لایه، که هه ر ته ماشای می رده کانی خو یا ن ده که ن،
وه له خه لکانی نامۆ نه یارو چاو داخه رن ﴿٥٣﴾: هذا ما توعدون
لیوم الحساب ﴿٥٣﴾ پێیا ن ده گو ترێ: ئا ئەمه ئەو نازو نیعه تانه یه،
بۆ روژی پادا شت و تۆ له به لێنتان پێی ده درێ ﴿٥٤﴾: إن هذا لرزقنا
ما له من نفاق ﴿٥٤﴾ به راستی ئەمه رزق و روژی ئێمه یه که هه رگیز
پرا نی بۆ نییه، وهك ئەفه رمووی: (عطاء غیر مجذوذ) ١٠٨/١١.
یا ن ده فه رمو ی: (لهم أجر غیر ممنون) ٢٥/٨٤. یا ن ئەفه رمو ی:
(أكلها دائم وظلها تلك عقبى الذين اتقوا وعقبى الكافرين النار)
٣٥/١٣. بۆ جه خت له سه ر هه مان مه به ست.

جیگهی لاده رانی ش زۆر ناخۆ شه:

٥٥: هَذَا وَإِن لِّلطَّالِبِينَ لَشَرِّ مَّآبٍ ﴿٥٥﴾ ئەمه پادا شتی ته قواکاران
بوو، بۆ یاخییا ن و، له سنوور ده رچوو انیش هیه خراپترین جیگا
﴿٥٦﴾: جهنم يصلونها فبئس المهاد ﴿٥٦﴾ ئەویش دۆزه خه، ده چنه نیوی
و ئەسو تیترین، خو دۆزه خیش لانیکی زۆر ناله بارو خراپ ﴿٥٧﴾:
هذا فليذوقوه حميم وغساق ﴿٥٧﴾ ئەمه ئاویکی کولبه کول و، کیمیکه
له جه سته ی دۆزه خیه کان ده چۆر ی، جا ببیچی ژن ﴿٥٨﴾: وآخر
من شكله أزواج ﴿٥٨﴾ وه بۆیا ن هیه سزاو جه زه به ی تر، جگه لهو
دوو جو ره له چه شنی ئەم سزایه جو ره ها سزا، وهك زه مه رپرو،
سه موم. ﴿٥٩﴾: هذا فوج مقتحم معكم لا مرجا بهم ﴿٥٩﴾ فریشته کانی
سزا ئەلین: به سه روکه کان ئەمه ش کۆمه لیکن له گه ل ئیوه به زۆر
ده خرنه دۆزه خ، سه روکه کانی ش ده لین: ئای به خیر نه یه ن ﴿٦٠﴾: إنهم
صالحوا النار ﴿٦٠﴾ به راستی ئەوانیش هه ر ده بی له ناو ئاگر دا بن
قالوا بل أنتم لا مرجا بكم ﴿٦٠﴾ شوینکه وتوو هه کانی ش به سه رکرده کانیان

ئەلین: به لکو ئیوه له خو شیدا نه بن، یاخوا خو تان به خیر نه یه ن!
﴿٦١﴾: أنتم قدمتموه لنا ﴿٦١﴾ ئیوه ن ئەم شوین ه خراپه تان بۆ ئیمه وه پێش
هینا ﴿٦٢﴾: فبئس القرار ﴿٦٢﴾ جا چ جییه کی ناله باره ﴿٦١﴾: قالوا ربنا
من قدم لنا هذا ﴿٦١﴾ شوینکه وتوو هه کان ئەلین: په ره رده گاری ئیمه!
هه رکه سی ئەم سزایه ی بۆ ئیمه وه پێش هینا ﴿٦٢﴾: فزده عذابا ضعفا

وَعَيْنَا لَهُ أَهْلُهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَى لَأُولِي الْأَلْبَابِ
﴿٦٣﴾: وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُتْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا
نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٦٤﴾: وَأَذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
أُولِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ﴿٦٥﴾: إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى
الدَّارِ ﴿٦٥﴾: وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ ﴿٦٦﴾: وَأَذْكُرْ
إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ﴿٦٧﴾: هَذَا ذِكْرٌ
وَإِن لِّلْمُتَّقِينَ لِحُسْنِ مَّآبٍ ﴿٦٨﴾: جَنَّاتٌ عِدْنُ مِّنْهُمْ الْأَنْبُوبُ
﴿٦٩﴾: مُتَكِّينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهِمْ كَثِيرًا وَوَسْرًا ﴿٦٩﴾
﴿٧٠﴾: وَعِنْدَهُمْ قَصِيرَاتُ الْكَافُرِ ﴿٧٠﴾: هَذَا مَا توعدون
لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٧١﴾: إِنَّ هَذَا لِرِزْقِنَا مِمَّا لَمْ تَفْقَهُوا ﴿٧٢﴾: هَذَا وَرِزْقٌ
لِّلطَّالِبِينَ لَشَرِّ مَّآبٍ ﴿٧٣﴾: جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٧٣﴾: هَذَا
فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٧٤﴾: وَآخِرُ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ ﴿٧٤﴾
هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَّعَكُمْ لَا مَرْجَا بِهِمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ ﴿٧٥﴾
قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَمَرْجَاءُ كَرِهْتُمْ مُتَمِّمُوهُ لَنَا فَبِئْسَ الْفِرَارُ ﴿٧٦﴾
قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدُّهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٧٧﴾

من النار ﴿٧٧﴾ تۆش بۆی زیاد بکه سزایه کی زیاده له ناگر، وهك
ده فه رمو ی: (قالت أراهم لأوليهم ربنا هؤلاء أضلونا فآتهم عذابا
ضعفا من النار قال لكل ضعف ولكن لا تعلمون) ٣٨/٧. ﴿٦٢﴾:
وقالوا ما لنا لا نرى رجالا كنا نعدهم من الأشرار ﴿٦٢﴾ ده شلین:
ئەوه ئاخۆ ئەو پیاوانه ی که ئیمه به خراپ و نه گریسمان دا نه نان
بۆچ نایان بینین؟ مه به ستیا ن له به روا ده کانه. به ل ی پیاوانیک وهك
(ئەبووجهل و ئەبوولهه ب) که (عه ممارو بیلال و سه وه یب) له
دۆزه خدا نابین، له یه کتر ده پرسن: باشه ئەوانه چییا ن لی هات؟
﴿٦٣﴾: اتخذناهم سخريا أم زاجت عنهم الأبصار ﴿٦٣﴾ ئیمه کاتی خو ی
گالته مان پێی ده کردن له دونیا دا، ئایا ئیستا بی سه رو شوین؟ یا ن
له گه لمان و چاو له بینیا ن کۆ له؟ ﴿٦٤﴾: إن ذلك لحق تخاصم أهل
النار ﴿٦٤﴾ به راستی ئەوه ی بۆمان باس کردیت ئە ی موحه ممه دا ﴿٦٥﴾،
هه ق وراسته و دیته دی: شه ره قسه ی دۆزه خیا نه ﴿٦٥﴾: قل
إنما أنا منذر ﴿٦٥﴾ بلی: من ته نها ترسی نه ریکم و هیچی تر ﴿٦٥﴾ وما

من إله إلا الله الواحد القهار ﴿٦٦﴾ ثمهتان پی رائه گه یه نم که یه ک
خوای تا ک و ته نیا و زال به سهر هه موو شتی کدا هه یه، نیت هر هچ
په رستراویکی تر به هه ق نبیه ﴿٦٦﴾ رب السموات والأرض وما
بینهما العزيز الغفار ﴿٦٦﴾ نه وخوایه خاوه و په روه ردگاری ئاسمانه کان
و زهویی و نه وهی نیوانیان، به ده سه لاتی لی بوورده یه.

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٧﴾ أَخَذَتْهُمْ
سُحُورًا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ﴿٦٧﴾ إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاسُمُ أَهْلِ
النَّارِ ﴿٦٧﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ وَمَا إِلَهُ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٧﴾
رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٦٧﴾ قُلْ هُوَ نَبِيُّ
عَظِيمٍ ﴿٦٧﴾ أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٧﴾ مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَإِ الْأَعْلَى
إِذْ يُخَصِّصُونَ ﴿٦٧﴾ إِنْ يُوْحَى إِلَيَّ إِلَّا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٦٧﴾ إِذْ قَالَ رَبُّكَ
لِلْمَلَكِ كَذِبِي خَلِّقِي بَشَرًا مِنْ طِينٍ ﴿٦٧﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ
مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٦٧﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ
أَجْمَعُونَ ﴿٦٧﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٧﴾ قَالَ
يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي اسْتَكَبَرْتَ أَمْ كُنْتَ
مِنَ الْعَالِينَ ﴿٦٧﴾ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ
﴿٦٧﴾ قَالَ فَخُذْ مِنْهَا فَاكًا رَجِيمٌ ﴿٦٧﴾ وَإِنْ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ
الْبَيْنِ ﴿٦٧﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٦٧﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ
الْمُنْظَرِينَ ﴿٦٧﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٦٧﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ
لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٦٧﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٦٧﴾

به یامی پیغه مبه ر ځه به ریکی زور گرنگه:

﴿٦٧﴾ قل هو نبأ عظیم ﴿٦٧﴾ بلئی: نه و قورئانه ی بوم هیئان هه والیکی
زور گرنگ و گه وره یه ﴿٦٨﴾: أنتم عنه معرضون ﴿٦٨﴾ که نیوه له به ر
نه زانینتان رووی لی ده سووړینن و، هچ که لکی لی وهرناگرن ﴿٦٩﴾:
ما کان لی من علم بالملأ الأعلى إذ یختصمون ﴿٦٩﴾ کاتی فریشته
بالانشینه کان له باره ی دروستکردنی ئاده مه وه ده دوان، من هچ
هه والیکم نه بوو نه گهر نه و قورئانه نه بوایه ﴿٧٠﴾: إن یوحى إلى إلا
أنا أنا نذیر مبین ﴿٧٠﴾ به وهی پیم راده گه یه نری که من به ئاشکرا
ترسینه رم و خوا ناروومی بو نه وهی نیوه له سزای نه و بترسینم، جا
که و ابو ئاگایی من ته نها له رووی وهی و نیگاوه یه.

سهرگروسته که ی بابیه (ئاده م) و نیبلیس:

﴿٧١﴾ إذ قال ربك للملائكة إني خالق بشرا من طين ﴿٧١﴾ نه و ده مه

که په روه ردگاری تو به فریشته کانی فهرموو: وا له قور به شهریک،
واته: ئاده م ﴿٧١﴾ دروست ده که م به یاد بکه. به لی ئم داستانه ی
(ئاده م) ی پیغه مبه ر (علیه السلام) هاوړی له گدل باسی شهیتان له
سووره تی (به قهره)، (نه عراف، حجر، سبحان، که هف) هاتووه.
﴿٧٢﴾: فإذا سويته ونفخت فيه من روحي ﴿٧٢﴾ ئینجا کاتی له شیم
ربك و پیک کردو له روحي خوم گیانم به به ردا کرد ﴿٧٢﴾ فقولا له
ساجدين ﴿٧٢﴾ نیوه ش هه مووتان سوژده و کړنووشی ریژی بو به رن
﴿٧٣﴾: فسجد الملائكة كلهم أجمعون ﴿٧٣﴾ نه وسا فریشته کانیش
گشتیان سوژده و کړنووشیان بو برد ﴿٧٤﴾: إلا إبليس استكبر
وكان من الكافرين ﴿٧٤﴾ مه گهر (نیبلیس) ی شهیتان نه بی، که خوی
لی گوراو ده عیه چی و ده مار باز بوو، سپله یی کرد ﴿٧٥﴾: قال يا
إبليس ما منعك أن تسجد لما خلقت بيدي ﴿٧٥﴾ خوا فهرمووی: نه ری
نیبلیس! چی ربی له تو گرت کړنووش به ری بو نه وهی که به دوو
ده سته ی خوم دروستم کردووه؟ ﴿٧٦﴾: استكبرت أم كنت من العالين ﴿٧٦﴾
نایا خوت لا گه وره بوو، یا له پله به رزان بوویت؟ و سوژده ت
به شیوا ی خوت نه زانی؟ ﴿٧٦﴾: قال أنا خير منه ﴿٧٦﴾ شهیتان وتی:
دیاره من له و خوم به چاکترو باشت ده زانم ﴿٧٧﴾ خلقتني من نار
وخلقتنه من طين ﴿٧٧﴾ چونکه تو منت له ناگر، نه ویشته له گل و
قور، دروست کردووه ﴿٧٧﴾: قال فاخرج منها فإنك رجيم ﴿٧٧﴾ خوا
فهرمووی: ده سا له ریژی فریشته کان پروره ده ری، هر له نیستاه
تو ده رکراو و دوور خراوه بیت له ره حه تم ﴿٧٨﴾: وإن عليك لعنتي
إلى يوم الدين ﴿٧٨﴾ وه تا روژی پاداشت و زیندوو بوونه وهش،
نفرینی منت له سهر بی، جا نه و کاته ش نه وهی سزای توندتر
نه بیت ﴿٧٩﴾: قال رب فانظرنی إلى يوم یبعثون ﴿٧٩﴾ شهیتان وتی:
نه ی په روه ردگاری من! کات و مؤله تم بده تا روژی که مروه کان
هه موو زیندوو نه کړینه وه ﴿٨٠﴾: قال فإنك من المنظرين ﴿٨٠﴾
خوا فهرمووی: ده تو له مؤله تدروانی، تا نه فخره ی یه که م و،
ته وای گیانله به رانیش نه مرن ﴿٨١﴾: إلى يوم الوقت المعلوم ﴿٨١﴾ هه تا
نه و روژو نه و کاته ی دیاری کراوه هر ده مینیتیه وه ﴿٨٢﴾: قال
فبعزتك لأغوينهم أجمعين ﴿٨٢﴾ شهیتان وتی: ده سا به عزیزه ت
و ده سه لاتی تو، نه وانه هه موو فریو ده دم و له خسته یان نه به م
﴿٨٣﴾: إلا عبادك منهم المخلصين ﴿٨٣﴾ مه گهر نه و به ندانه ت که تو
به پاکی ده په رستن "نه وانه خوت نه یان پاریزی و، من، ده سه لاتم
به سه ریاندا نبیه، نایه تی: (لئن أخرتني إلى يوم القيامة لأحتكن
ذريتہ إلا قليلا) ۶۲/۱۷. وه نایه تی: (إن عبادي ليس لك عليهم
سلطان وكفى بربك وكيل) ۶۵/۱۷. هر پشتگیری نه و راستیه ن.
﴿٨۴﴾: قال فالحق والحق أقول ﴿٨۴﴾ خوا فهرمووی به شهیتان: جا

(به نی ئیسرائیل و، سوورەتی زومە) ی دەخویند، ئەم سوورەتە کۆتاییشی بە باسیکی نەفخە یە کەم دیت، پاشان زیندوو بوونە وەو پاداشت و تۆلەو. هتد.

فەرماندان بە یەکتایە رستی و، رەتکردنە وە ی شیرک:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: تنزيل الكتاب من الله العزيز الحكيم﴾ دابەزاندنی ئەم کتێبە لە لایەن خۆی بە دەسەلاتی کار جوانە وە یە ﴿۲: إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق﴾ بێ گومان ئێمە ئەم کتێبە مان بە راست وەق بۆ تۆ دابەزاند، جا کە وایە هیچ گومان و ناتەواوییەکی تێدا نییە، هەمووی هەق و دروستە ﴿فاعبد الله مخلصا له الدين﴾ جا خودا بپەرستە بە پوختی و، ئاینداری بۆ ئەو، واتە: قەت بتمە پەرستە ﴿۳: الا الله الدين الخالص﴾ هۆشیار بە! ئایینی پاک و چاک و بێگەرد تەنها هێ خواوە. واتە: خوا تەنها هەر ئیخلاص وەرئەگرێ و، هەرشتیکێ دی وەلا دەنێ ﴿والذين اتخذوا من دونه أولياء﴾ ئەوانە ی کە لەباتی خوا چەند دۆس و بێتیکیان بۆ خۆیان گرتووە، وە بە بێ هیچ بەلگە یە کیش ئەلێن: ﴿ما نعبدهم إلا ليقربونا إلى الله زلفى﴾ ئێمە هەر بۆ ئەوە ئەو وە بێتانه دەپەرستین، کە لەخوامان نزیک بکەنە وەو، تکامان بۆ بکەن لای، کەچی ئەگەر پێیان بوترا یە: ئە ی کێ ئێوە ی دروست کردووە؟ ئە ی کێ ئاسمانەکان و زەوی وەدی هیناوە؟ لەوە لامدا ئەلێن: هەر (الله) یە، ئیتر پێیان ئەوترا: ئە ی بۆچی خوا بە تاك و تەنیا ناپەرستن؟ وشە ی (مانعبدھم...) وەلا ییان بوو. ﴿إن الله يحكم بينهم فيما هم فيه مختلفون﴾ جا با هەر وابکەن بێ گومان خوا هەق و ناھەق جیا ئەکاتە وەو، بپاری خۆی دەرپاری ئەو دووبەرەکییە ی نیوانیان دەدات، ئەو کات موسلمانان ئەچنە بەھەشتە وەو، بێ پروایانیش بۆ دۆزەخ ئەنێردن ﴿إن الله لا يهدي من هو كاذب كفار﴾ دیارە ئەو جۆرە کە سەنە گومراو سەر لێشیوان، خۆ بە راستی خۆیش مرۆی درۆزن و سێلە رێنۆین ناکا ﴿۴: ولو أراد الله أن يتخذ ولدا﴾ یە کێ لە درۆکانیان ئەوە بوو کە خوا مندالی بۆ خۆی راگرتووە! خۆ ئەگەر خوا بیویستبا مندال بۆخۆی بپاری بدات ﴿لاصطفى مما يخلق ما يشاء﴾ بە ئارەزووی خۆی چی پێ باش بوو یا بە پێی باوونە ریت، لەنیو دروستکراوەکانی خۆیدا ئەوە ی هەلەدەبازارد ئە ی کردە مندالی خۆی ﴿سبحانه﴾ پاک ی و بێلندی هەر بۆ ئەوە، چونکە لەو شتانە ئەو بێ نیازە ﴿هو الله الواحد القهار﴾ هەر ئەو (الله) یە خۆی تاك و تەنیاو بێ هاوێ و بە دەسەلات و بە زەبرو، بێ پێویست بە هیچ شتێک.

بەھەق و راستی سویند، وەھەر هەقیش ئەلێم: ﴿۸۵: لأملأن جهنم منك ومن تبعك منهم أجمعين﴾ دێنیا بە، تۆش و هەموو ئەوانەش شوینی تۆ کە و تۆون جەھەندەمتان لێ پر ئەکەم ﴿۸۶: قل ما أسألكم عليه من أجر﴾ - ئە ی موخە مەد - پێیان بلی: لە پێناوی راگە یاندنی پە یامە کەمدا، من هیچ پاداشیکم لە ئێوە ناوی ﴿وما أنا من المتكلفين﴾ وەمن لە وانیەش نیم کە درۆ لە سەرخوا هەلەدەستن. واتە: لە خۆمە وە داوای پە یامبەریتی ناکەم ﴿۸۷: إن هو إلا ذكر للعالمين﴾ ئەو قورئانە یەش هەر پەندو ئامۆزگارییە بۆتە داوی جیھانەکان ﴿۸۸: ولتعلمن نبأه بعد حين﴾ بەھەقیقەت داوی ماوە یەکی دیکە لەھەوالی راستی ئەو ئاگادار ئەبی، جا ئەو کاتە بۆتان دەرئەکەوێ کە ئەو قورئانە چەندە گرنگ و بایە خدارەو هەوالەکانیشی وەك گزنگی بەرەبەیان ئەدرەوشینە وە.

لە (۲۴) ی (ربیع الأول) ی (۱۴۱۷) ک بەرامبەر بە (۱۹۹۶/۸/۹) داوی نوێزی بە یانی لە (راگە یاندن) لە نووسینی ئەم سوورەتە بوومە وە. زۆر زۆر سوپاس بۆ خۆی دلۆقان.

سوورەتی (زومەر) -

مەككە ییەو (۷۵) ئایەتە

بە ناوی خۆی بە خشنەدی میهرەبان

ئەم سوورەتە بە خەستی باسی یە کخوایە رستی ئەکات، بە شێوە یە ک خەریکە ئەوە بپێتە تەوهری سەرەکی باسە کە ی، خۆ جیگە ی خۆشیەتی ئاوابێت، چونکە یە کخوایە رستی بناغە ی عەقیدە یەکی بێخەوش و بێ لەکە یە. ئینجا باسیکی قورئانیش دەکا کە: چون بۆتە موعجیزە یەکی هەتاھەتایی بۆھەموو گەلان. پاشان دەست ئەکات بە بەلگە هینانە وە لەسەر یە کخوایە رستی، بە جۆرە ها بەلگە، لە گەل باسکردنی جیاوازییەکی زۆر لە نیوان یە کخوایە رستی و، بپەرستیدا، لە داواییشدا بە وشە یەکی تەری پاراوو ناسک، داوا لە بەندەکانی خوا ئەکات کە زۆر بە زوویی بگەرێنە وە بۆلای خوا.

جا بۆ گەورەیی و مەزنی سوورەتی (زومەر) -، ئەم فەرموودە - کە ئیمامی (نەسائی) لە خاتوو (عائیشە) وە دە ی گێرێتە وەو - دەلی: پێغەمبەر ﷺ ئەوەندە بێ وچان بەرۆژوو دەبوو دەمان وت: پێ دەچی رۆژی نەبیت تێیدا بە رۆژو نەبی، ئەوەندە ییش ئیسراحتی دەکردو بەرۆژوو نەدەبوو ئەمان وت: لەوانە یە ئیتر قەت رۆژوو نەگرێ، (واتە: پێغەمبەری خوا مافی نەفسی و خانە وادەیی و میوانی رەچاو دەکرد لە رۆژووگرتنە کەدا) وەھەموو شە ویکیش سوورەتی

به نکه گهلی بۆ تاک و ته نیایی و توانایی خوا:

۵: خلق السموات والأرض بالحق ﴿٥﴾ ثو به هق و دروست
ئاسمانه کان و زهوی به دی هیناوه ﴿٦﴾ یکور اللیل علی النهار و یکور
النهار علی اللیل ﴿٧﴾ دهسه لاتاریکی وهایه شه و له رۆژ شه پیچی

ته رحه ی باوه ئاده مه به دی هیئا، جا که واته ده بی خاتوو حه وایش
هر له پاشماوه ی ئه و گله دروست کرابی که ئاده می لی دروست
کراوه، نه که له به راسووی ئه و، هه ندیکی دیکه ده لی: (من) بۆ
(تبعیض) ه. واته حه و له تن و له له شی باوه ئاده م دروست کراوه:
وه که ئه م ریاویه ته ئه لیئ: (حه و) له به راسووی ئاده م دروست کرا.
شیایو باسه "تفسیری نموونه" یش دان به وده دانه نیئ که خاتوو
حه و هر له پاشماوه ی گله که ی باوه ئاده م دروست کراوه. ﴿٥﴾ و آنزل
لکم من الأنعام ثمانية أزواج ﴿٦﴾ له مالا تیشدا بۆ خوشگوزهرانی ئیوه
هه شت جووتی بۆ وه دی هینان: وشتر و گاو، مه رو بز و، نیرو
میکانیان، ئایه تی: (ثمانیه أزواج من الضأن اثین ومن المعز اثین)
روونکردنه وه ی ئه و مه به سته یه ﴿٧﴾ یخلقکم فی بطون أمهاتکم خلقا من
بعد خلق ﴿٨﴾ له سکی دایکتانا دروستانه کا، به دروستکردن له دوای
دروستکردن: له پێشدا له تنۆکه ئاوێک، پاشان له خوینپاره، پاشان
له گۆشتپاره.. هتد ﴿٩﴾ فی ظلمات ثلاث ﴿١٠﴾ له سی تاریککاندا:
تاریکی سک، تاریکی منالدا، تاریکی پۆرگ، ئه مانه گشت
له به ریاستن و مانه وه ی منداله که یه ﴿١١﴾ ذلکم الله ربکم له الملك ﴿١٢﴾
به روه دگارو به دیه ی نه رتان، دهسه لات وخواه نیئ هه موو بوونه وهر
هر هی ئه وه ﴿١٣﴾ لا إله إلا هو ﴿١٤﴾ ئه وخوا به (الله) یه، جگه له ویش هه یج
به رستراویکی هه ق نییه ﴿١٥﴾ فانی تصرفون ﴿١٦﴾ جا ئیتر چۆن لاده درین
له یه که خوا به رستی، بۆ دوانه به رستی و فره خوا به رستی؟!.

خوا له شیرک تووره یه:

﴿٧﴾: إن تكفروا فإن الله غنی عنکم ﴿٨﴾ ئه رسله و بی پروا و
بی نه زانین، ئه وه بی گومان خوا لی تان بی نیازه و، ناشتوانن هه یج
زیانیکی لی بدهن، ئه رخۆ کلاکن، وه که ئه فهرمووی: (إن تكفروا
أنتم ومن فی الأرض جمیعاً فإن الله لغنی حمید) ۸/۱۴. ئه م
فه رمووده ی شه که ده فهرمووی: ((یا عبادی لو أن أولکم و آخرکم
وإنسکم و جنکم کانوا علی أفجر قلب رجل منکم مانقص ذلک من
ملکی شیئا)) (موسلم). ئه گه ر گش ئینسان و جنۆکه کان یه که ده ست
و، یه کدل بن له سه ر خرا به کاری، هه یج زیانی به خوا ناگا. هه ربۆ
دووپاتی بی نیازی خوا به. ﴿٩﴾ ولا یرضی لعباده الکفر ﴿١٠﴾ وه خودا
به کوفرو بی دینی به نده کانی، رازی و خوشنوود نییه ﴿١١﴾ و إن
تشکروا یرضه لکم ﴿١٢﴾ ئه گه ر سوپاسی چاکه کانیشی بکه ن له باتی
بی باوه ری لی تان رازی ده بی ﴿١٣﴾ ولا تزر وازرة زر آخری ﴿١٤﴾
دیاره هه یج که سیش باری گونا هه ی که سیکی تر هه لئاگر، هه موو
که س به پئی کرده ی خو ی پاداشت و تۆله وهر ئه گری ﴿١٥﴾ ثم
إلی ربکم مرجعکم ﴿١٦﴾ پاشان گه رانه وه تان بۆ لای خوا وه ندتانه

و، رۆژیش له شه و ئه پیچی، وه که پیچی میزه ر، به شیکی به سه ر
به شیکی ده ی بچری، واته: ده یان هیئی به شوین یه کدا، یه کیکیان
تاریک ده کاو، ئه و ی تریان رووناک، ئایه تی: (یغشی اللیل النهار یطلبه
حیثا) ۵۴/۷. ئه و ما یه دوویات ئه کاته وه. هه ندی ئه لیئ: مه به ست
به (تکوی) خری گۆی زه ویه ی، یان سوورانه وه یه تی به ده وری
خۆیدا، به لām خوا خو ی باشر ئه زانی ﴿١﴾ وسخر الشمس والقمر ﴿٢﴾
و خۆرو مانگیشی که و ی و رام کرد ﴿٣﴾ کل یجری لأجل مسمى ﴿٤﴾
هه ریه که له وانه ش تا کاتی دیار یکراو بۆ کۆتایی دنیا ده گه رین،
دین و ده رۆن ﴿٥﴾ ألا هو العزیز الغفار ﴿٦﴾ هۆشیار به! دهسه لاتدار و
به توانا، خه تا پۆش و لی بوورده هه رخویه تی ﴿٧﴾ ۶: خلقکم من نفس
واحدة ﴿٨﴾ ئیوه ی له یه که س - باوه ئاده م - دروست کرد ﴿٩﴾ ثم
جعل منها زوجها ﴿١٠﴾ پاشان هاوسه ره که یشی - دایه حه و - (له ماک
و جووری ئه و نه فسه) دروست کرد. (روح المعانی) ئه لیئ: (من)
له (جعل منها) دا بۆ (ابتداء) یه، واته: هاوسه ره که یشی هه ر له و

و خراب، پروادارو بئی پروا" ﴿ إنما يتذكر أولوا الألباب ﴾
بۆ سه لاندنی ئه و راستیی ته نه ا مروقه ژیره کان بیر ده که نه وه
ئاموزگاری وهرده گرن.

﴿ فینبکم بما کتمت تعملون ﴾ ئه و جا ئاگادارتان ئەکات له هه رچی
کردووتانه ﴿ إنه علیم بذات الصدور ﴾ چونکه خوا له نهینی
دلەکانیش - چاک و خرابی - به ئاگایه.

نالەباری ئینسان:

۸: ﴿ وإذا مس الإنسان ضر دعا ربه منيباً إليه ﴾ ئینسان سروشتی
وایه کاتی تهنگانه و ناخوشییه کی تووش ده بی، پرو له پهره دگاری
ده نی و داوا ی لابر دنی لی ئەکات، ئایه تی: ۱۷/۶۷. ﴿ وإذا مسکم
الضر فی البحر ضل من تدعون إلا آیاه فلما نجاکم إلى البر أعرضتم
وکان الإنسان کفورا ﴾ پشتگیری له ومانایه دهکات. ﴿ ثم إذا خوله
نعمه منه ﴾ پاشان کاتیکیش له لایه ن خۆیه وه نیعمه تیکی پی دا
﴿ نسی ما کان یدعوا إليه من قبل ﴾ ئیتر ته مه له بیر دهکات
که له وه بهر له خوا ئه پارایه وه رزگاری بکات، ئایه تی: ﴿ وإذا مس
الإنسان الضر دعا لجنبه أو قاعداً أو قائماً فلما کشفنا عنه ضره
مر کأن لم یدعنا إلى ضره ﴾ ۱۲/۱۰. دوویاتی ئه و راستیی
ئه کاته وه. ﴿ وجعل لله أندادا لیضل عن سبيله ﴾ وه چهند هاوبه ش
و شه ریکێک بۆخوا داده نی، هه تا جگه له خۆیشی خه لکی گو مر ا
بکات له ریی خوا و، نه هیلی به ره و ریی ئه و بچن ﴿ قل تمتع
بکفرک قليلاً ﴾ بلی: به و که سه بی پروایه، که میکی تریش به و
ته مه نه که مه وه، له زه ت به و رابویره له دونیادا ﴿ إنک من
أصحاب النار ﴾ چونکه تۆ به راستی له یارانی ناگرییت.

مروقی به رفهرمان و یاخی وه کویه ک نین:

۹: ﴿ آمن هو قانت آناء الليل ساجدا وقائماً ﴾ ئاخو ئه و
که سه ی که له ساته کانی شه و گاردا به پیوه راوه ستاوه وه هه رده م
سوژده ده با بۆخوا ﴿ یحذر الآخرة ویرجو رحمة ربه ﴾ له سزای
پاشه روژیش ته ترسی و خۆ ته پاریزی، وه ئومیدی شی به به زه یی
په ره و دگاری خۆیه تی به ته مه ی به هه شته، ده ئایا که سیکی وا
وه کو ئه و که سه وایه سه ری چیکاری؟ ۱. ﴿ (عبدوللای کوری عومه)
ده لی: ئه و که سه ی که ئایه ته که باسی ئه کا، هه ر (عوسمانی کوری
عه ففان) ه، چونکه هه ره ئه و به و که شه و گاری خۆی به نویزو قورئان
خویندنه وه ده برده سه ر، ته نه ته تی، ده لێن: له ته نه ا رکاتی کدا
ته وای قورئانی خویندوه وه! ﴿ (ئین به که سیر). له پاشا دوو نمونه
بۆ ئه و دوانه دینی ته وه ده فره مو ی: ﴿ قل هل یرتوی الذین
یعلمون والذین لا یعلمون ﴾ بلی: ئایا ئه و که سانه ی که زانان
وشاره زان له گه ل ئه و که سانه دا که نه زان و نه شاره زان یه کسان؟
"دیاره هه رگیز یه کسان نین، جا هه ر به و جو ره یش مروقی چاک

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَآوَّلَ لَكُمْ
مِنْ أَلْبَانِهِ ثُمَّ أَنْزَلَ فِي بَطْنِكُمْ مِنْ أَلْبَانِهِكُمْ
خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقِي فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ
الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ ﴿١﴾ إِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ
اللَّهَ عَنِّي وَعَنْكُمْ وَلَا يَرْجُ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْجُهُ
لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢﴾
﴿ وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا
لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ
النَّارِ ﴾ ﴿٣﴾ أَمِنْ هُوَ قَاتِلُ آتَاءِ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ
الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةً رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٤﴾ قُلْ يَتَعْبَادُوا الَّذِينَ
آمَنُوا أَنْفُسَهُمْ يَكُونُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ
وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٥﴾

فه رمان به ته قوا و هیج هه ت و بوخت خواپه رستی:

۱۰: ﴿ قل یا عباد الذین آمنوا اتقوا ربکم ﴾ ئه ی پیغه مبه را
به به نه ده کانه م بلی: ئه ی ئه وانه ی پرواتان هیئا وه! خۆتان له
نا فره مانسی و سه ری چی په ره و دگارتان بیاری زن و، فره مانه کانی
به جی بینن ﴿ للذین أحسنوا فی هذه الدنيا حسنة ﴾ بۆ ئه وانه ی
که له م دونیایه دا چاکه یان ئه نه جام داوه، پاداشتیکی چاکیان بۆ
هیه. پاشان ئه یه و ی هیج هه تیان پی بکا و ناوه ندی شیرک به جی
به یلن، بۆیه ئه فره مو ی: ﴿ وأرض الله واسعة ﴾ ئاشکرایه که
زه و ی خوا فراوانه، جا که واته ئیوه له (دار الکفر) وه بچن بۆ (دار
السلام)، وه له هه ر جیگایه کدا نه توانن خواپه رستی چاک بکه ن
به جی به یلن، دیاره له و پینا وه دا ئیوه تووشی گه لی ئازار ته بن،
بۆیه ئه فره مو ی: ﴿ إنما یوفی الصابرون أجرهم بغير حساب ﴾
ئامگرین له سه ر کوچ و دووری له زیدو خۆشه و یستان، به راستی

به نارامگره كان پاداشی بی ژماره دهد ریته وه ﴿ ۱۱ ﴾ : قل انی امرت
أن أعبد الله مخلصا له الدين ﴿ بلئی ﴾ : به راستی من فرمانم پی دراوه
که خواهی کی تاك وتنهیا (الله) بیه رستم و، به پوختی ثایین و
پهرستن بو نهو بکه م ﴿ ۱۲ ﴾ : وأمرت لأن أكون أول المسلمين ﴿
فرمانیشم پی دراوه که یه که مین موسلمان و ملکه چ بم بو خوا

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿۱۱﴾ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ
أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ﴿۱۲﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ
﴿۱۳﴾ قُلْ اللَّهُ أَعْبَدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿۱۴﴾ فَأَعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ
قُلْ إِنِّي الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا
ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿۱۵﴾ لَمْ يَنْفَعِهِمْ ظُلْمُ مِنَ النَّارِ
وَمَنْ تَعْبَهُمْ ظَلَمَ ذَلِكَ يَحْزَنُ اللَّهُ بِعِبَادِهِ لِيُعَذِّبَهُمْ فَأَنْفَرُوا
وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى
فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿۱۶﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ
أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿۱۷﴾
أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مِنْ النَّارِ ﴿۱۸﴾
لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَمْ تُغْرَفْ مِنْ فَوْقِهَا عَرْفٌ مَبْنِيَةٌ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَّ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿۱۹﴾ أَلَمْ تَرَ
أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَشْبَعُ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ
يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفًى ثُمَّ
يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ لَا يُؤْتِي الْأَلْبَابِ ﴿۲۰﴾

له ناو هم نوممه تدها.

ترساندن له جه زره بهی روژی سه لا:

﴿ ۱۳ ﴾ : قل انی امرت انی عصىت ربی عذاب يوم عظیم ﴿ بلئی ﴾
به راستی من له سزای روژیکی گه وره نه ترسم بوتان نه گهر سه ریچی
په روه ردگاری خوم بکه م ﴿ ۱۴ ﴾ : قل الله أعبد مخلصا له دینی ﴿
بلئی ﴾ : من هه ر خوا (الله) نه په رستم، به پوختی ثایین و په رستن بو
نهو. پاش نه وه دیسانه وه داوای دل سوژی و یه کلا بوونه وه دهکا
بوخوا، هاوری له گهل فریدانی هه موو شتیکی نه گونجاو له گهل
دینی خوادا بویه به هه ره شه وه نه فرموی ﴿ ۱۵ ﴾ : فأعبدوا ما شئتم
من دونه ﴿ پینان بلئی ﴾ : جانیوه ش هه رچی ده په رستن - جگه له خوا -
بیه رستن ﴿ قل ان الخاسرين الذين خسروا أنفسهم وأهليهم يوم
القيامة ﴾ بلئی : به راستی زیانمندان راسته قینه هه ر نه وان
که له روژی قیامه تدها سه رمایه خویان و مالو مندالیان ده دورین

وده چنه دوزه خه وه ﴿ ألا ذلك هو الخسران المبين ﴾ هوشیارین!
هه رته وه زیانی ناشکراو نمایانه، ده سا نیوه ش خوتان بپارین
لیی ﴿ ۱۶ ﴾ : لهم من فوقهم ظلل من النار ومن تحتهم ظلل ﴿
له پاشه روژی شدا له ژوو سه ریانه وه توئ له سه رتوی کلپه ی ناگر
وه ستاو، له ژیریشیانه وه بهو جو ره. ناگر پارچه پارچه نه که وینه
سه ریه ک و سیبه ر نه کات، نه وانیش له سیبه ره که ی دان !! ﴿ ذلك
یخوف الله به عبادہ ﴾ خوا بهو ویناگردنه بو ناگر، به نده کانی
به وه نه ترسینی و هوشیاران نه کاته وه ﴿ یا عباد فاتقون ﴾ ده سا
نه ی به نده کانم! له نافه رمانی من پارین بکه ن، شتی مه که ن بیته
مایه ی سزادانتان ﴿ ۱۷ ﴾ : والذين اجتنبوا الطاغوت أن يعبدوها ﴿
و نه وانیه که له په رستنی بت، شه یقانی زور سه رکیش ته کینه وه و
خویان پاراست که بیه رستن ﴿ وأنابوا إلى الله ﴾ گه راونه وه بولای
خوا و، هه رته ویان په رست ﴿ لهم البشرى ﴾ خوشی و موژده یان
بو هیه له دونیاو له ناخیره تدها. به ی دوور که و تنه وه له تاغوتان:
واته : له هه ر جو ره شیرک و بت په رستی و هیه رستی و، شه یقان
په رستی و په پیره وی کردن له هه ر حاکم و ده سه لاندرو وسته مکارکی
سه رده م ناینداری پوخته یه ﴿ فبشر عباد ﴾ * ۱۸ : الذين يستمعون
القول ﴿ ساتوش موژده به به نده کانی من بده، نه وانیه یان گوئ ده دهنه
قسه و گفت و گو ﴿ فيتبعون أحسنه ﴾ جابه شوین چاکتریدا ده چن
و په پیره وی لی نه که ن. (ثیبین عه بباس) نه لی : مه به ست نهو پیاو به
که گوئی له چاک و له خراپه وه نه بی به لام نهو و په پیره وی له چاکه که
نه کاو، واز له خراپه که دینی. هه ندی نه لین : نهو پیاو به که
قورثان و غه یری قورثان نه بیسی، پاشان گوئ هه ربو قورثانه که
نه گری. هه ندیکی دیکه نه لین : مه به ست نهو که سه یه که هه م
مافی توله و، هه م مافی لیبووردنی هیه، که چی نهو توله ناسینی و
ده بووری ﴿ أولئك الذين هداهم الله ﴾ نه واننه که خوا به ره و خوی
پینومایی کردوون بو نه وه ی خوی پی خوشه ﴿ وأولئك هم أولوا
الألباب ﴾ هه رته واننه شن ژیرو فامیده و خاوه ن ناوه ز ﴿ ۱۹ ﴾ :
أفمن حق عليه كلمة العذاب ﴿ جانا یا که سیکی و له ناو ناگردابی رزگار
تنقذ من فی النار ﴾ تو ده توانی که سیکی و له ناو ناگردابی رزگار
بکه یت ؟ ﴿ ۲۰ ﴾ : لكن الذين اتقوا ربهم ﴿ به لام نه وانیه که خویان
له نافه رمانی په روه ردگاریان ده پارین ﴿ لهم غرف من فوقها غرف
مبنية ﴾ چه ندان کوشک و ته لارو باله خانه له سه ر باله خانه یان
له به هه شتدا بو هیه له یاقوت و زوبه رجه د ﴿ تجرى من تحتها
الأنهار ﴾ رو بارو چومه ناوی زور به به رده میا ده روا ﴿ وعد الله
لا يخلف الله الميعاد ﴾ نه مه به لیینی خواهی، خواهی هه ر به لیینی

بدا، پیچه وانه که ی رهفتار ناکات.

مهسهل و وینه ی زیانی دنیا:

﴿ ۲۱: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ﴾ ثایا نه تبینی که خوا... لهو ئاسمانه وه ئاو یکی دایه زاندووه ﴿ فسلکه ینایع فی الأرض ﴾ جا ئاوه بارانه که ی خسته ئاو کانیاوه کان له زویدا، واته: باراناوه کان ده بنه کانیاو بۆتان ﴿ ثم یخرج به زرعاً مختلفاً ألوانه ﴾ پاشان کشتوکالی رهنګاو رهنګی پی ئه روینی ﴿ ثم یهیج فتراه مصفراً ﴾ دواتر وشک ده بی، جا ده ی بینی به زهرده لگه راوی، پاش ئه وه ی که چهند سه وزوجوان بوو ﴿ ثم یجعله حطاماً ﴾ ئه وسا وردو خاشی ده کا به سه ریه کاو ده بیته پووشویار ﴿ إن فی ذلک لذكری لأولی الأبواب ﴾ به راستی له وه دا یادخستنه وه هه یه بۆ ژیرخواهن ئاوه زه کان، ده توانن خوی پی بدوژنه وه و پروای بته و به زیندوو بوونه وه ش بینن ﴿ ۲۲: أَمَّنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ ﴾ ثایا که سیك خوا دلی بۆ ئیسلام گوشادو ئاواله کردبی و جیگه ی ئیسلامی تیدا کردیته وه ﴿ فهو علی نور من ربّه ﴾ ئه وه ئه و که سه له سه ر رووناکییه که له پهروه ردگار یه وه و، رینوینه، جانا یا که سیکی ئاوا، وه کو ئه و که سه وایه که له یادکردنی خوا دلی رهق بووبی؟ دیاره نه خیر ﴿ فویل للقاسیة قلوبهم من ذکر الله ﴾ جا تیاجوون بۆ دلره قان، له یادکردنی خوا ﴿ أولئک فی ضلال مبین ﴾ ئا ئه وانه له گومراییه کی ئاشکرا دان.

قورئان چاکترین قسه یه:

﴿ ۲۳: اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ ﴾ خوا چاکترین قسه و فهرمووده ی ناردووه، ئه ویش ئه م قورئانه یه بۆ ئه وه ی په یه وه ی لی بکری ﴿ کتاباً متشابها ﴾ کتیبیکی ویک چووه، واته: له رووی قه شه نگی و پرشنگداری و رهوانبیزییه وه هه موو له یه که ده چی ﴿ مثانی ﴾ په ندو ئامۆزگاری و فهران به حه لال و رینگری له حه رام وداستان وچیرو که کانی دوویات بووه وه یه چهند جارو بار ﴿ تقشعر منه جلود الذین یخشون ربهم ﴾ له بیستنی هه ره شه کانیدا، ئه وانه ی که له پهروه ردگاریان پیستیان گرژده بی ﴿ ثم تلین جلودهم وقلوبهم إلی ذکر الله ﴾ له پاشان دل و پیستیان، بۆیادی به زه بی خوا نه رم و ساکن ده بی و ئوقره ده گری، ئه وه یه خووو ره وشتی صالحان له بهرانبه ر قورئانه وه، وه که ده فهرمووی: ﴿ خروا سجداً ویکیا ﴾ ۵۸/۱۹. یان ده فهرمووی: ﴿ والذین إذا ذکروا آیات ربهم لم یخروا علیها صماً وعیاناً ﴾ ۷۳/۲۵. هه رگیز به که روکویری به سه ر قورئانا تی ناپه رن. ﴿ ذلک هدی الله یهدی به من یشاء ﴾

ئه و قورئانه یه رینمومای ی خوا، هه رکه سیك خوا خوی بیه و ی پی شاره زاو رینموونی ئه کات ﴿ ومن یضلل الله فما له من هاد ﴾ هه رکه سیکیش خوا گومرای بکا - به و ی لاساری خوی به وه - که سی تر نییه رینموونی بکات.

أَمَّنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿ ۲۱ ﴾
اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَاباً مُتَشَابِهاً مَثَانِي نَقْشُورُهُمْ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿ ۲۲ ﴾
أَمَّنْ يَتَقَى بَوَّجْهَهُ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿ ۲۳ ﴾
كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَنْتَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿ ۲۴ ﴾
فَأَذَانَهُمُ اللَّهُ الْخَزْزَفَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْعَذَابِ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿ ۲۵ ﴾
وَلَقَدْ ضَرَبْتَ لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَنْذَكُرُونَ ﴿ ۲۶ ﴾
فَرَأَى أَنَا عَرِيضًا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿ ۲۷ ﴾
ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا رَجُلًا هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَلْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ ۲۸ ﴾
إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿ ۲۹ ﴾
ثُمَّ نُنْفِخُكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿ ۳۰ ﴾

پاشه رۆزی مروفی له خوا ترس و دروژن:

﴿ ۲۴: أَمَّنْ يَتَقَى بَوَّجْهَهُ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ﴾ ئاخو که سیك به روخساری خوی له سزای به دی رۆزی قیامهت بپاریزی، واته: کۆت وزنجر کرابی وله ناو سزادا بی، هه ول بدا به دهم وچاوی، خوی رزگار بکات، ثایا ئه و که سه وه کو به هه شتییه که وایه که هه رگیز ئاگری دۆزه خی پی نه گاو له شوینیکی ئاسایشدا بی؟، وه که بۆ نمونه ئه فهرمووی: ﴿ أَمَّنْ يَمْشِي مَكْبًا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ ۲۲/۶۲. وه یان ئه فهرمووی ﴿ أَمَّنْ يَلْقَى فِي النَّارِ خَيْرًا أَمَّنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ ﴾ ۴۰/۴۱. ﴿ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴾ به سه مکاره کان ئه وتری: ده بچیژن به ره می سزای کرده وه ی خۆتان ﴿ ۲۵: كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ خه لکانی پێش ئه مانیش پیغه مبه ره کان و ئایه ته کانی ئیغه یان به دروژانا ﴿ فَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا

بشعرون ﴿٢٦﴾ ئینجا له‌لایه‌که‌وه سزایان بۆ هات که‌هەر به‌خۆشیان نه‌زانی ﴿٢٦﴾: فأذاقهم الله الخزي في الحياة الدنيا ﴿٢٦﴾ جا خوا سووکایه‌تی له‌ ژبانی ئه‌م دونیایه‌دا پێ‌چه‌شتن ﴿٢٦﴾ ولعذاب الآخرة أكبر ﴿٢٦﴾ دیاره‌ سزای پاشه‌روژیش گه‌وره‌تره ﴿٢٦﴾ لو کاناو یعلمون ﴿٢٦﴾ ئه‌گه‌ر ئه‌یان زانی.

هه‌رئهو که‌سه سه‌ربه‌رشتی بکات ﴿٢٦﴾ هل یستویان مثلاً ﴿٢٦﴾ ئاخۆ ئه‌ودووانه له‌خۆشحالی و دلخۆشی و به‌ر چاو روونیدا یه‌کسان؟ دیاره‌ یه‌کسان نین، جا مروفئیکی یه‌کتابه‌رستیش له‌گه‌ل موشریکی‌دا که‌ چه‌ند بتێک بپه‌رستنی ئاوايه، موسلمانه‌که له‌یه‌ک لاوه‌ بپاری بۆ ده‌رده‌چیت و، دلێشی زۆرئاسووده‌یه، به‌لام موشریکه‌که له‌ لاوه‌ ئاراسته‌ ده‌کری و سه‌ره‌نجام سه‌ری لی تێک‌ده‌چی!! ﴿٢٦﴾ الحمد لله ﴿٢٦﴾ سوپاس هه‌ربۆ خوايه، له‌سه‌ر راست کردنه‌وه‌ی به‌لگه‌ له‌سه‌ر خه‌لک ﴿٢٦﴾ بل اکثرهم لا یعلمون ﴿٢٦﴾ به‌لام زۆرتری‌نیان نازانن.

گشت ده‌مرین:

﴿٣٠﴾: إنک میت و إنهم میتون ﴿٣٠﴾ به‌راستی ئه‌ی موحه‌مه‌د ﴿٣٠﴾ ئه‌مریی و، ئه‌وانیش هه‌رئهم‌رن، واته: له‌داها‌توودا هه‌مووتان ئه‌مرن، جا ئه‌وکاته‌ خوا دادگایی ئه‌کات و هه‌ق و ناهه‌ق ده‌رئه‌که‌وی ﴿٣١﴾: ثم إنکم يوم القيامة عند ربکم تختصمون ﴿٣١﴾ پاشان ئیوه له‌ روژی قیامه‌تیشدا له‌لای په‌روه‌ردگارتاندا ده‌مه‌قالی و کێشه‌کێش ده‌که‌ن.

کۆتایی جزمی ۲۳، (والله الحمد والمه).

کێ له‌ هه‌موو که‌س سته‌مکارتره‌:

﴿٣٢﴾: فمن أظلم ممن كذب على الله ﴿٣٢﴾ جا چ که‌سێک له‌وه سته‌مکارتره‌ که‌ درۆ له‌ سه‌ر خوا هه‌لبه‌سی و بلی خوا شه‌ریک و هاوه‌لی هه‌یه، یان بلیت منداڵی هه‌یه‌؟ ﴿٣٣﴾: وكذب بالصدق إذ جاءه ﴿٣٣﴾ ئه‌و قسه‌ راسته‌ش (واته: قورئان) کاتی له‌سه‌ر زمانی پێغه‌مبه‌ر ﴿٣٣﴾ بۆی هات، به‌درۆ بزانی‌ت؟! دیاره‌ که‌ له‌وه سته‌مکارتر نییه، چونکه‌ هه‌م له‌ سه‌رخوا درۆی هه‌لبه‌ستووه، هه‌م باوه‌رپشی به‌پێغه‌مبه‌ر ﴿٣٣﴾ نه‌کردووه! ﴿٣٤﴾: أليس في جهنم مثوى للکافرين ﴿٣٤﴾ ئایا بۆ بێ‌باوه‌ران له‌ جه‌حه‌نمدا جێگه‌ نییه؟ واته: ئه‌وانه که‌ نکوولی راستیه‌کان ده‌که‌ن ئه‌هلی جه‌حه‌ننه‌من. ﴿٣٥﴾: والذي جاء بالصدق ﴿٣٥﴾ ئه‌و که‌سه‌ی به‌ فه‌رمووده‌ راسته‌که‌وه هات (قورئان) که‌ پێغه‌مبه‌ر خۆیه‌تی ﴿٣٥﴾ وصدق به ﴿٣٥﴾ له‌ هه‌مان کاتیشدا ددانی پێیادانا ﴿٣٥﴾ أولئک هم المتقون ﴿٣٥﴾ هه‌ر ئه‌وانه‌ن خوا ترس و پارێزکارو سنووره‌کانی خوا ئابه‌زینن وله‌شیرک دوورده‌گرن ﴿٣٦﴾: لهم ما یشاءون عند ربهم ﴿٣٦﴾ بۆیان هه‌یه هه‌ر شتێک ئاره‌زوو بکه‌ن -له‌ به‌هه‌شتدا- لای په‌روه‌ردگاریان ﴿٣٦﴾ ذلک جزاء المحسنين ﴿٣٦﴾ ئه‌وه‌ش پاداشتی چاککاره‌کانه ﴿٣٦﴾: لیکفر الله عنهم أسوأ الذي عملوا ﴿٣٦﴾ تا خراپترین کاری -پێش موسلمان بوونیان ئه‌نجامیان داوه- خوا بپووشی و قه‌له‌می لیبووردنی به‌ سه‌را بینیت ﴿٣٦﴾ ویجزیهم

﴿٣٦﴾: فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ ﴿٣٦﴾ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٦﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهمَ أَخْرَهُم بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْفِقَارٍ ﴿٣٧﴾ وَلَٰكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِي قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ يَتَقَوَّمُوا أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَمِلْتُ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾

دوو نه‌زیله‌ بۆ شیرک:

﴿٢٧﴾: ولقد ضربنا للناس في هذا القرآن من كل مثل ﴿٢٧﴾ بێ‌گومان ئێمه‌ له‌م قورئانه‌دا له‌ هه‌موو نموونه‌یه‌که‌مان هێناوه‌وه بۆ ئه‌م خه‌لکه‌ له‌هه‌والی گه‌لانی رابردوو سه‌ریچیان و نه‌نجامیان ﴿٢٧﴾ لعلهم يتذكرون ﴿٢٧﴾ به‌شکو په‌ندو ئامۆزگاری وه‌ریگرن ﴿٢٨﴾: قرآنا عربيا غير ذی عوج ﴿٢٨﴾ ئه‌و قورئانه‌ش قورئانیکی ره‌وانیژو دوور له‌هه‌ر نارێکی و چه‌وتیه‌که‌و، به‌زمانی عه‌ره‌بیشه‌و، به‌هیچ شیوه‌یه‌کیش دژایه‌تی و که‌م و کورتی له‌نیوان ئایه‌ته‌کانیدا نییه ﴿٢٨﴾ لعلهم يتقون ﴿٢٨﴾ به‌شکو له‌خوا ته‌قواو پارێز بکه‌ن ﴿٢٩﴾: ضرب الله مثلا رجلا فيه شركاء متشاكسون ﴿٢٩﴾ خوا نموونه‌یه‌کی هێناوه‌ته‌وه به‌ پیاویک به‌نده‌ی چه‌ند که‌سێک بێ، هه‌ربه‌که‌شیان کاریکی پێ‌بسپیری: ئه‌م پێی‌بلی برۆ، ئه‌ویکه‌یان بلی مه‌رۆ. ﴿٢٩﴾ ورجلا سلما لرجل ﴿٢٩﴾ نموونه‌یه‌کیشی هێناوه‌ته‌وه به‌ پیاویکی‌تر، به‌نده‌ی تاقه‌ که‌سێک بێ،

تهنجامی بدن * انی عامل * وامنیش له سهر حاله تی خوم کار دهکم و لههولدا دهیم * فسوف تعلمون * جا بهم زووانه چاک تهزان! * ۴۰: من یأتیہ عذاب یخزیه * کئی له دونیادا سزایه کی بو بئی نابرووی بهری * ویحل علیه عذاب مقیم * و جهز به و سزایه کی هه میشهیی داده باریته سهری؟ * ۴۱: انا أنزلنا علیک

أجرهم بأحسن الذی کانوا یعملون * وهبه چاکتر له وهی کردوو یانه پاداشتیان بداتی.

تهنیا خوا بهسه بو بندهی خوی:

* ۳۶: أليس الله بكاف عبده * ثایا ئه ی پیغه مبهرا! ههر خوا بهس نییه بو بندهی خوی (موحه ممه) له کاتی هه موو خۆشی و ناخۆشییه کدا؟ * ویخوفونک بالذین من دونه * و هاوبه شدانه ران به جگه له خوا (به بته کان) دهر تر سینن! واته: له باتی ئه وه که ته نها به خوا بتر سینن، که چی له بهر گومرایی خویان به بته کان هه ره شهت لی ده که ن و دهر تر سینن * ومن یضل الله فما له من هاد * دیاره ئه وانه سهر لیشیواو، خو ههر که سیش خوا سهر لیشیواو گومرایی بکات، به هوئی چه وتی خۆیه وه، هیچ که سیك نییه بتوانی رینمایی بکاو بییه نیته وه سهر رینگای راست * ۳۷: ومن یهد الله فما له من مضل * و ههر که سیکیش خوا رینمایی بکات، هیچ که سیك نییه سهر لیشیواو کلا ی بکات * أليس الله بعزیز ذی انتقام * ثایا خوا دهسه لاتداری خاوه ن تۆله نییه له موشریکان؟ به لی خوا دهسه لاتداری خاوه ن تۆله یه.

موشریکانیش ده زانن ئسمان و زه مین خوا به دی هی ناو:

* ۳۸: ولئن سألتهم من خلق السموات والارض * خو ئه گهر لییان بیرسی کئی ئاسمانه کان وزه وی دروست کرد؟ * لیقولن الله * به ته ئکید له وه لامدا ئه لین: ههر خوا دروستی کردوون، که چی له گهل ئه وه شدا هاوبه شیشی بو داده نین * قل أرأيتم ما تدعون من دون الله * ئه ی موحه ممه! بلی: ئا پیمان بلین ئه و بتانه که له باتی خوا ئه یان په رستن، به تاییه ت دوا ی ئه وه که دهسه لات و توانای خواتان بو دهر که وت، پیمان بلین دهسه لاتیان چون ده بینن؟ * إن أرادنی الله بضر هل هن کاشفات ضره * ئه گهر خوا ویستی دوو چاری به لاو ناره چه تییه کم بکات، ثایا ئه و بتانه ئه توانن ئه و به لامه له سهر لایبه ن؟ * أو أرادنی برحمة هل هن ممسكات رحمته * یان ئه گهر خوا ویستی سوو دیکم پی بگه یه نییت، ثایا ئه و بتانه ئه توانن رایگرن و نه هیلن بم گاتی؟! * قل حسبی الله * دهسا بلی: من بو هه موو شتیک ته نها خوام بهسه، چونکه زیان و قازانچ ههر به دهست ئه وه * علیه یتوکل المتوکلون * ههر به ئه و پشت ئه ستوورن، باوه ردارانی پشت ئه ستوور، نه ک به ئه م و ئه و به بته کان * قل یا قوم اعملوا علی مکانکم * ئه ی موحه ممه! بلی ئه ی هۆزه کم! دهسا ئیوه له سهر حاله تی خواتان کار بکه ن، واته: ههر چی فروفیل و ته له که و پیلانتان له دهست دی دژی من

إنا أنزلنا علیک الکتب للناس بالحق فمن اهتدٰ نفسه ومن صلّٰ فإنا یضلّٰ علیها وما أنت علیهم بوكیل ﴿۱﴾ الله یتوفی الانفس حین موتها والّٰتی لم تمت فی منامها فیمسک الّٰتی قصن علیها الموت ویرسل الّاخری الی اجل مسمیٰ إن فی ذلک لآیة لیقوم یرفکروک ﴿۲﴾ أم اتخذوا من دون الله شفعا ۚ قل أولو کائنوا لایملکون شیئا ولا یقولون ﴿۳﴾ قل لله الشفاعة جمیعاً له ملک السموات والارض ثم الیه ترجعون ﴿۴﴾ وإذا ذکر الله رحمة أشمأزت قلوب الّٰذین لا یؤمنون بالّاخرة وإذا ذکر الّٰذین من دونه إذا هم یتنبشرون ﴿۵﴾ قل اللهم فاطر السموات والارض علیم الغیب والشهدة أنت تحکم بین عبادک فی ما کانوا فیهم یخلفون ﴿۶﴾ ولئن للذین ظلموا فی الارض جمیعاً ومثله معه لا فائدة لابیة من سوء العذاب یوم الیقمة وابدالهم من الله ما لم یکنوا یحسبون ﴿۷﴾

الکتاب للناس بالحق * به راستی ئیمه ئه م قورئانه مان بهرک ویکی و راست و دروست دابه زانده سهر تو، رای بگه یه نییت به ئاده می و به په ری * فمن اهتدی فلنفسه * ئینجا ههر ئه وهی شارهزا و رینما بوو، ئه وه به قازانجی خۆیه تی * ومن ضل فانما یضل علیها * و ههر که سیش گومراو سهر لیشیواو بوو و گوئی به فرمانی خوا نه دا، ئه وه بو خوی گومرا ده بی و ته نها به خۆیشی زیان ده گات * وما أنت علیهم بوكیل * خو تۆش کار پی سپیواو بریکاری ئه وان نیت، هه تا هیادیه تی ئه و انت له ئه ستو بییت، وه که له چیگای تر دا جهخت له سهر ئه و راستییه ده کاته وه ده فهرموی: (أما أنت نذیر)، ۱۲/۱۱ یان ده فهرموی: (فإنما علیک البلاغ و علینا الحساب)، ۱۴/۱۳.

زین و مهرگ ههر به دهستی خواجه:

* ۴۲: الله یتوفی الانفس حین موتها * ههر خواجه که گیانه کانی

ناوی پەرسراوەکانیان ببرى، ئەگەرچى لەرێى دەست تێوەردانى شەیتانی شەو بەى، لەناکاو موژدە بەخش و خوشحال دەبن و گەشەى پێ دەکەن!

رێگای دۆخو پارانەوه:

﴿ ٤٦: قل اللهم فاطر السموات والأرض ﴾ بلى: ئەى خوايه! ئەى بەدییەنەرى ئاسمانەکان و زەوى! ﴿ عالم الغيب والشهادة ﴾ زانای پەنهان و ئاشکرا، زانای دیارو نادیار! ﴿ أنت تحكم بين عبادك فيما كانوا فيه يختلفون ﴾ هەر ئەتۆ لە نێوان بەندەکانى خۆتا داوهرى دەکەیت، لەو شتەدا وا کیشەو جیاوازییان تیا هەیه، هەر ئەتۆ بریارى تێروتەسەل ئەدەیت، هەق و ناھەق جیا دەکەیتەوه. ﴿ ٤٧: ولو أن للذين ظلموا مافى الأرض جميعا ومثله معه ﴾ ئەگەر بەراستى هەرچى لەم زەویەدايه و، ئەوەندەى تریشى لەگەڵدا بێت، هى سەتەمکاران و کافران بێ ﴿ لافتدوا به من سوء العذاب يوم القيامة ﴾ لە بەرسزای توندی قیامەت ئامادەن بیکە نە بارتهقاو فیدیەى خۆیان، تا رزگار ببن ﴿ ٤٨: وبدا لهم من الله ما لم يكونوا يحتسبون ﴾ وهیمان لە خوا، هەندى شتى تریان بۆ دەر ئەکەوى کە هیچ حسابیکیان بۆ ئەوشته نەکردوو بێته رێیان ﴿ وبدا لهم سيئات ما كسبوا ﴾ وناھەموارە ئەو کارە خراپانە لە دۆنیادا ئەنجامیان دەدان بۆیان ئاشکرا دەبێ ﴿ وحق بهم ما كانوا به يستهزئون ﴾ وه ئەو سزایەى گالتهیان پێ ئەکرد، دەوریان دەدا. چونکە قورئان باسى سزای دواوژى بۆ ئەکردن، ئەوان گالتهیان پێ ئەکرد، جاوا ئیستا ئەمڕۆ لەھەموو لایەکەوه سزا دەبارێتە سەریان.

بىبارى مەروفي بىباوهر:

﴿ ٤٩: فإذا مس الإنسان ضر دعانا ﴾ جا هەر کە مەروفي بىباوهر تووشى زیان و ناخۆشییەك دى! دەبینى بەپەله هاوارمان بۆ دینی و دەست ئەکات بە لالەو پارانەوه لیمان ﴿ ثم إذا خولنا نعمة منا ﴾ پاشان ئەگەر لە لایەن خۆمانەوه بەھەرەیهکمان پێدا ﴿ قال إنما أوتيته على علم ﴾ قسەى پێشوو خۆى لە بیر ئەچیتەوهو ئەلى: بەراستى ئەم بەھەرەیهم هەر بە ھوى ژیری و زانایی خۆمەوه دەستکەوتووہ ﴿ بل هي فتنة ﴾ نەخیر، وا نییە وەك ئەوان دەلێن بەلکو ئەو بەھەرەو نەعمەتە تەنیا تاقى کردنەوهیە بۆی ﴿ ولكن أكثرهم لا يعلمون ﴾ بەلام زۆربەیان نازانن، کە ئەو ھەموو دارایی و دەسەلاتە تاقى کردنەوهیە بۆیان ﴿ ٥٠: قد قالها الذين من قبلهم ﴾ بە راستى ئەو بى براویانەیش لە پێش

خەلکی دەکیشی لە کاتی مردنى خواوەنەکانیاندا ﴿ والى لم تمت فى منامها ﴾ و ئەوگیانانەش کە خواوەنەکانیان نەمردوون و لەخەودان، هەر بۆخۆى گیانیان دەکیشی ﴿ فمسك التى قضى عليها الموت ﴾ ئینجا ئەو گیانانە رادەگرێ بریارى مەرگى خواوەنەکانیانى داو، ئیدی ناگەریتەوه لاشەکانیان ﴿ ويرسل الأخرى إلى أجل مسمى ﴾ گیانەکانى دیکەش بەرەلا دەکاو نایان مەرنێ تا کاتیکى دیاریکراو دەژین ﴿ إن فى ذلك لآيات لقوم يتفكرون ﴾ بە راستى لەودا بەلگە و نیشانەى بەھیز هەیه بۆ خەلکێک تێفکری و بیر لە دەسەلات و توانای خوا بکاتەوه. جاثایا(روح) و(نەفس) ھەردووکیان یەك شتن؟ یان (روح) لە (نەفس) جیایە؟ لەوه دەچیت بەپێى ئەم فەرموودانە ھەردووکیان یەكشت بن:

(١) ئیمامى(موسلیم) ئەم فەرموودەیه دینی: ((إن الروح إذا قبض تبعه البصر)).
(٢) ((فذلک حين يتبع بصره نفسه)) (موسلیم). وە لە فەرموودەدا ھەیه کە مەروفي کاتى ویستی بخەوى، سوننەتە ئەم دوعایە بخوینی: (سبحانک ربى وضعت جنبى، ویک أرفعه إن أمسکت نفسى فاغفر لها)/متفق علیه. (فتح الباری: ١١/١٣٠، مسلم: ٢٠٨٤/٤).

تەکاارى ھەر بۆ خوايه:

﴿ ٤٣: ام اتخذوا من دون الله شفعاء ﴾ ئاخۆ راستە جگە لە خوا بتهکانیان کردۆتە تەکاار، شەفاعەتیان بۆیکەن لای خودا؟! ﴿ قل أولو كانوا لا يملكون شيئا ولا يعقلون ﴾ پێیان بلى ئەى پێغەمبەر! ئایا ئەگەر ئەوانە هیچیشیان بەدەست نەبێ و لەهیچیش تێنەگەن، ھەر دەیانپەرستن و دەیانکەنە تەکاار بۆخۆیان؟! ﴿ ٤٤: قل لله الشفاعة جميعا ﴾ بلى: لیبووردن و بەخشین و تەکاو شەفاعەت سەرلەبەر تەنھا بۆخوايه، هیچ کەسیکی دیکە شتیکی بە دەست نییە ﴿ له ملك السموات والأرض ﴾ خواوەنیتی ئاسمانەکان و زەوى ھەر بۆ ئەوه ﴿ ثم أليه ترجعون ﴾ پاشانیش ھەموو ھەر بۆ لای ئەو دەگێردنەوهو دادگایی دەکړن.

بىزارى بتيه رسته کان به ناو هینانى (الله) به تەنیا:

﴿ ٤٥: وإذا ذكر الله وحده ﴾ کاتى ناوى خوا، بەبى ناو هینانى بتهکان ببرى ﴿ اشمازت قلوب الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾ دلێ ئەوانە کە پروایان بە روژی دواى نییە دیتەوهیەك و، پردهبى لەرق و کینه! وەك ئەم ئایەتەش ھەمان مەبەست رادەگەیهنى: (إنهم كانوا إذا قيل لهم لا إله إلا الله يستكبرون) ٣٥/٣٧ و إذا ذكر الذين من دونه إذا هم يستبشرون ﴿ خو ئەگەر لەباتى خوا

یخظئون ثم یستغفرون الله فیغفر لهم (مسند الامام احمد ۳/۲۳۸).
 ﴿انه هو الغفور الرحیم﴾ چونکه نه وه لیبورده و میهره بان ﴿۵۴﴾:
 وانیبوا الی ربکم و أسلموا له ﴿بگه رینه وه و بولای خواوه نددتان و
 ملکه چی فرهانی نه وین﴾ من قبل أن یأتیکم العذاب ﴿پیش نه وه
 سزاکه تان بو بئ﴾ ثم لا تنصرون ﴿دواییش نیتر له لایه ن هیچ

وَبَدَأْتُمْ سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
 يَسْتَرْهِنُونَ ﴿۵۸﴾ فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا نَحْمًا إِذَا حَوَّلَتْهُ
 نِعْمَةٌ مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أَنُؤْتِيهِهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنِّي
 أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۵۹﴾ فَقَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ
 عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿۶۰﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا
 وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن هَٰؤُلَاءِ سَيَّئِبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا
 وَمَا لَهُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿۶۱﴾ أَوْ لَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ
 لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۶۲﴾
 ﴿قُلْ يَعْبَادِي الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن
 رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
 ﴿۶۳﴾ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ
 الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصِرُونَ ﴿۶۴﴾ وَأَتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ
 إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ
 بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿۶۵﴾ أَن تَقُولَ نَفْسٌ بِحَسْرَتٍ
 عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِن كُنتَ لَمِنَ السَّخِرِينَ ﴿۶۶﴾

که سیکه وه یارمه تی نادرین ﴿۵۵﴾: واتبعوا أحسن ما أنزل إليکم
 من ربکم ﴿له باشترین نامه که پهروه دگارتان دای به زاندوه
 بۆتان، پهیره وی بکن، واته: پهیره وی له قورئان بکن.
 پروونکرده وه: له قورئاندا (حسن) و(أحسن) هه یه، بۆ نمونه
 پهیره وی له روخسه ت (حسن) ه، له عه زیمه ت (أحسن) ه، وه
 له (قصاص) (حسن) ه، وه له عه فوو (أحسن) ه. ﴿من قبل
 أن یأتیکم العذاب بغتة﴾ پیش نه وه ی کتوپر سزاکه تان بؤییت
 ﴿وأنتم لا تشعرون﴾ هه ستیش به خۆتان نه که ن، تاشتی بکن
 بۆ خۆتان ﴿۵۶﴾: أن تقول نفس یا حسرتی علی ما فرطت فی جنب
 الله ﴿نه وه که سنی بلئ: نه ی داخ له سر که مته رخه میم له لای
 خواو له گوپرایه لی خوا﴾ و إن كنت لمن الساخرین ﴿بئ شک
 له گالته که رانیس بووم به ثایینی خواو کتییی خوا، واته: جگه
 له سه ریچیم گالته یشم به موسلمانان نه کرد ﴿۵۷﴾: أو تقول لو
 أن الله هدانی لکنت من المتقين ﴿یان بلئ: نه کهر خوا ریتموونی

قوره یشه وه بوون، هر نه و قسه یانه یان ده کرد وده یانوت: نه و
 سامانه به کردو کوششی خۆمان په یدمان کردوه، نه ک خوا پئی
 دابین! ﴿فما أغنى عنهم ما كانوا یکسبون﴾ جا کاتیکیش سزا
 هاته سهریان نه وه ی به ده ستیان هینا بوو - له مال و سامان - هیچ
 سودیکی پئی نه که یاندن ﴿۵۱﴾: فأصابهم سيئات ما کسبوا ﴿جا
 تۆله ی به دکاری خۆیانیان توووش بوو﴾ والذین ظلموا من هؤلاء
 سیبهم سيئات ما کسبوا ﴿، نه وانه ش سته میان کرد - واته:
 بتپه رسته کانی مه کهه - توووشیان ده بی تۆله و ناسوره کانی نه و
 کرده وانه ی کردبوونیان، نه وه بوو حه وت سال توووشی قات و قری
 بوون و زۆریه ی سه رزله کانیان له رۆزی (به در) کوژان ﴿و ما هم
 بمعجزین﴾ وله هه مان کاتیشدا ده سته و سامان ناکه ن، ناتوان
 له ده ستمان ده رچن و خۆرزگار بکه ن ﴿۵۲﴾: أو لم يعلموا أن الله
 یبسط الرزق لمن یشاء ویقدر ﴿پیان و ابوو نه و ده سله ت و مال
 و دارایییه له زانایی خۆیانه، نه ی ثایا نه یان زانیوه که هه ر خوایه
 رزق و رۆزی ده دات، بۆه ندی زور، بۆه ندی که م﴾ إن فی ذلک
 لآیات لِّقَوْمٍ یُّؤْمِنُونَ ﴿به راستی له وه دا که لی نیشانه و به لکه هه یه
 بۆ هۆزی بیه وی بپروایینی.

بانگه واز بۆ تهویه، پیش هاتنی سزا:

﴿۵۳﴾: قل یا عبادي الذين أسرفوا علی أنفسهم ﴿نه ی
 موحه ممه د! ﴿له منه وه بلئ: نه ی به نده کانی من! نه ی نه وانه ی
 ستم و زیاده روییتان له خۆتان کردوه﴾ لا تقنطوا من رحمة
 الله ﴿نیوه له ره حمه ت و میهره بانی خوا بی ثومید مه بن، (ثیبین
 عه بباس) ده لی: بری له موشریک و هاویه شدانه ره کان، خه لکیکی
 زۆریان کوشتبوو، زینایان کردبوو، پاشان هاتنه لای پیغه مبه ر ﴿
 وتیان: نه و قسه و باسه تۆ ده یلی شتیکی زور چاکه، نه ی خۆزگه
 که فاره تی گوناحه کانه تان پئی ده وتین: نه و جا ثایه تی (والذین
 لا یدعون مع الله إلها آخر ولا یقتلون النفس التي حرم الله إلا
 بالحق ولا یزنون) ۲۵ / ۶۸، وه ثایه تی (قل یا عبادي الذين أسرفوا
 علی أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله...)، هات. ۳۹ / ۵۳، متفق
 علیه / (فتح الباری: ۱۸ / ۴۱۱ مسلم: ۱ / ۱۱۳) ﴿إن الله یغفر
 الذنوب جمیعاً﴾ به راستی خوا له هه موو گوناحی خۆش نه بی
 دیاره نه م بانگه شه یه بۆ ته وای تاوانبارانه که بگه رینه وه بولای
 خوا، نه که رچی گونا هیشیان به نه ندازه ی که فی سه ر زه ریاکان
 بی، (نه نه س) نه لی: پیغه مبه ر ﴿فرمووی: ((والذی نفسی بیده
 لو أخطأت حتی تملأ خطایاکم ما بین السماء و الارض ثم استغفرت
 الله لغفر لکم، و الذی نفس محمد بیده لو لم تخطئوا لجاء الله بقوم

هموو شتیکه ﴿وهو علی کل شیء وکیل﴾ و نهو به هموو شتیکه رادهگا، خوئی سهریه رستیکاری هموو شتیکه دهکا چون حیکه متی بخوازی.

کلیلی ناسمانه کان وزهوی به دهست خواجه:

﴿۶۳﴾ له مقالید السموات والارض ﴿کلیله کانی ناسمان وزهوی تنها به دهست خواجه، چونی بوی دهستکاری نهکات﴾ والذین کفروا بآیات الله اولئک هم الخاسرون ﴿نهوانه کافرو بی باوهرن به ثایه ته کانی خوا نانهوانه زیانباره کان و دوراوه کان﴾ ﴿۶۴﴾ قل افعیر الله تامرونی اعبداً ایها الجاهلون ﴿موشریکه کان داوایان نه کرد که په یامهر﴾ به یناوبه یین خواکانی نهوانیش بپهرستی، جا ثم ثایه ته هاته خواره وهو فرموی: نهی موحه مه مد ﴿بلی﴾: نهی جا نیوه فرمان به من نه دهن که له باتی خوا بپهرستم نهی نه زانه کان! ﴿۶۵﴾ ولقد اوحی الیک والی الذین من قبلک ﴿سویند نه خوم که بی گومان وهی کراوه بو توو بو نهو په یامهرانه ی بهر له توو بوون﴾: لئن اشرکت لیحبطن عملک ﴿که نه گهر گریمان به هاوبهش قایل بییت بوخوا، نهوه بی گومان هموو کردهوه کانت پووجهل دهبی﴾ ولتکونن من الخاسرین ﴿و له زیانمه ندانیش ده بییت﴾ ﴿۶۶﴾ بل الله فاعبد ﴿نه خیر، ههرگیز به گوئیان نه که پیت، به لکو تنها ههر خوا بپهرسته﴾ وکن من الشاکرین ﴿و له شوکرانه بژیان به.

بتپهرسته کان وهک شیواو خویان نه ناسیوه:

﴿۶۷﴾ وما قدروا الله حق قدره ﴿نهوانه وهکو پپیوست خویان نه ناسی وریزیان لی نه گرت، نه گینا چون هاوه لیان بو داده نا؟﴾ والارض جمیعا قبضته یوم القیامة ﴿له روژی قیامه تدا زهوی هموو له ناودهستی نه ودايه﴾ والسموات مطویات بیمینه ﴿و ناسمانه کانیش پیچراونه ته وهو به دهستی راستیه وهن، گه لی جار له فرموده کاندان باسی﴾ (دهست وپه نجه بو خوا هاتوه) نه لیه ته نه وهش هره به و شیوهیه که شایسته ی زاتی خوئی بی و بهو جوردهش.. کومه لی (سه له ف) نه لاین: نهو دوو سیفه ته پیروژهیه: (صفة الأصابع والكف)، ههر لهو سیفه تانه که په یوهسته به زاتی خواوهو ههرگیز له زاتی موقده دهسی نهو جیا نابیته وه: (صفة الأصابع والكف من صفات الله تعالی الذاتیة القائمة به - عزوجل - والی لا تنفک عن ذاته المقدسة، ولا تتعلق بمشیته وإرادته، بل هی لازمة لذاته أزلا وأبداً) دیاره سیفه ته کانی تریشی وهک: (الوجه، الید، العلم، الحیاة، القدره، العزه، السمع،

بکردمایه، له پاریزکاران نه بووم﴾ ﴿۵۸﴾ أو تقول حين ترى العذاب ﴿یان کانتی سزای خوا ده بینی بلی﴾: ﴿لو أن لی كرة فأكون من المحسنين﴾ بریا جاریکی تر دهگه رامه وه بو دنیا و له گه ل چاککاران نه بووم ﴿۵۹﴾ بلی قد جاء تک آیاتی فکذبت بها ﴿خوا نه فرموی: به لی.. خو گه لی ثایهت و نیشانه کانی منت

أَوْ تَقُولُ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾
أَوْ تَقُولُ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كُرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ بَلَىٰ قَدْ جَاءَ نَكَآئِي فَوَكَّدْتُ بِهَا
وَأَسْتَكْبَرْتُ وَكُنْتُ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ
تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي
جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾ وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا
بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾ اللَّهُ
خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾ لَهُ مَقَالِيدُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ
هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾ قُلْ أَفَعَيَّرَ اللَّهُ تَأْمُرُوهُ بِعِبَادَتِهَا
الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ
أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهَ
فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ
وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ
مَطْوِيَاتٌ بِبِمِسِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

بو هات، جا به دروت زانی و پروایشت نه هیئا﴾ واستکبرت و کنت من الکافرین ﴿بایی بوویت و، بوووته کافرو بی باوه.

دوا روژی دروژنان و پاریزکاران:

﴿۶۰﴾ ویوم القیامة ترى الذین کذبوا علی الله ﴿له روژی قیامه تیشدا نهو که سانه دروژان له سهر خوا هه لیه ستوهه (گوئیان): خودا مندال و شهریکی هه یه) ده بینی ﴿وجوههم مسودة﴾ روویان رهش داگه راوه ﴿ألیس فی جهنم مثنوی للمتکبرین﴾ ثایا بو خه لکانی له خو بایی بوو - نهوانه ی ددان به هه قدا ناین - له دوزه خدا نه نواو جیگا نییه؟ ﴿۶۱﴾ وینجی الله الذین اتقوا بمفازتهم ﴿خوا نهوانه رزگار دهکا، به هوئی کاری چاک وهوکاری رزگارییه وه، خویمان پاراست له دوزه خ﴾ لا یمسهم السوء ﴿نه ناخوشییه کیان تووش دهبی﴾ ولا هم یحزنون ﴿ونه غه مباریش نه بن﴾ ﴿۶۲﴾ الله خلق کل شیء ﴿به راستی خوا به دیهینه ری

الحديث: ((يقبض الله تعالى الأرض، بيمينه...)). سبحانه وتعالى عما يشركون ﴿۶۸﴾ خوا پاک و بلند له وشتانه نهوان نهیکه نه هاوبه شی.

فوو کردن به شه یووردا، دادگایی ویداش وتوله:

﴿۶۸﴾: ونفخ فی الصور هه رکه له لایه ن ئیسرافیل وه فوو به

البصر، القدم، الکبرياء) هه. بهو جوړه یه، وه ههروهه نه لاین: سیفه ته کانی تری (فیعلی ئیختیاری) که به ذاتی خواوه وه ستاون و به پئی مه شیئت و ئیراده یه تی: (کالا ستواء علی العرش، والنزول للسماء الدنيا، والمجئ والاتیان والکلام، والفرح والضحک والرضا والعجب والحب والبغض والکراهية والقبض والطي والإمساک.. الخ فهي كلها صفاته سبحانه وتعالى وقائمة بذاته المقدسة سواء الذاتية أو الفعلية الاختيارية وصفة الاصابع والكف لله -عزوجل- جاءت بها الأحادیث الصحیة الكثيرة) کاتی که نهو زانا جووله که یه هات ووتی: (إن الله يضع السموات علی أصبع والارضین علی أصبع). لهو کاته دا ئاماژه ی به په نجه کانی خو ی ده کرد (أخرجه الإمام الترمذی وصححه، والبیهقی و غیرهم). په یامبه ریش ځای لئی وه بهوو هیچ نکول و بیژاری له سهر نهو کاره ی نهو ده رنه بری، وه هیچ که سیکی تریش ره خنه ی لی نه گرت، دیاره بویه وایان ده کرد تا بیسه لاین که به لی راسته خوا -جل وعلا- په نجه ی هیه، به لام دیاره نهک وهک په نجه ی دروستکراوه کان، له فهرمووده یشدا هاتووه که په یامبه ر ځای نه ی فهرموو: ((يقبض الله سمواته بيده والأرض باليد الأخرى ثم يهزهن...)) واته: کاتی که په یامبه ر ځای فهرموو: خوا به ده ستیکی ئاسمانه کانی راگرتووه، زه ویش بهو ده سته که ی تری، لهو حال ته دا په نجه کانی خو ی ده جوولان، (أخرجه الشيخان، والنسائی، وابن ماجه، وجماعه عن ابن عمروئالووسی)، بهو مه به سته که نهو خه لکه تی بگا خوی گه وره په نجه و ده سته ی هیه، ههروهه کاتی ثایه تی: (وكان الله سميعا بصيرا) النسائو: (۱۳۴) ی ده خویند ده سته نه خسته سهر چاوو گوپی خو ی و ئاماژه ی پئی ده کردن. (فالواجب علينا قبول كل ما جاء به القرآن الكريم والأحاديث النبوية الصحيحة من صفات الله -عزوجل- والإيمان بها والتسليم لها وإمرارها كما جاءت من غير تحريف. فمعناها معلوم والكيف مجهول فنحن نثبت ما أثبت الله لنفسه وأثبت له نبيه ﷺ من غير أن نمثل صفاته -عزوجل- بصفات خلقه فهو ليس كمثل شيء لا في ذاته ولا في صفاته).

شیاو ی باسیشه چه نندین فهرمووده له بوخاریو، موسلیمه وه هاتوون بو سه لماندنی (کف) و(أصابع) بو خوی گه وره (سبحانه) بویه به ندهش قایله به وه که (أسماء) و(صیفات) له قورئان و فهرمووده کاند چو ن هاتوون، ده بی به هیچ شیوه یه که ده ستکاری نه کرین و، وهک خو یان مانا بکرین، مه گهر له ولوه فهرمووده یه کی تری رهوان هاتیو و به جوړیکی تر ته فیسیری بکاته وه (قال ابن کثیر: وقد وردت أحادیث متعلقة بهذه الآية: (والسموات..)) الطریق فیها وفي أمثالها مذهب السلف وهو إمرارها كما جاءت من غير تكييف ولا تحريف؛ وفي

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٨﴾ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ فِذَا جَاءُواهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْمُرْكُمْ رَسُولُنَا أَنْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمُ وَيُذَرُّوَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَىٰ الْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ فِذَا جَاءُواهَا وَقُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلِّمٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقْنَا وَعَدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾

شه یووردا کرا ﴿۶۸﴾ فصعق من فی السموات ومن فی الأرض ﴿۶۸﴾ ئیتر نهوکاته هه موو نهوانه ی که له ئاسمانه کان و زه ویدان ﴿۶۸﴾ إلا ماشاء الله ﴿۶۸﴾ مه گهر که سیکی خوا خو ی بیهو ی نه مریت، وهکو هه لگرانی عهش و.. هتد ﴿۶۸﴾ ثم نفخ فيه أخرى ﴿۶۸﴾ له پاشان بو جاریکی تر که فوی پیاکرا ﴿۶۹﴾ فإذا هم قیام ینظرون ﴿۶۹﴾ نه و جا له ناکاو ته وای دروستکراوه کان له گوره کانیاندا هه لئه سته وه و چاوه روان چییان پئی بکری ﴿۶۹﴾ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بنور ربها ﴿۶۹﴾ زه ویش لهو روژه دا به نووری پهروه دگاری خو ی، رووناک ده بیته وه ﴿۶۹﴾ ووضع الكتاب ﴿۶۹﴾ وهه موو خه لکی کو نه کریته وهو نامه ی کرداریان له به رده میان داده نری ﴿۶۹﴾ وجئ بالنبيين والشهداء ﴿۶۹﴾ و په یامبه ران و، شایه دان له فریشته کان نه هینرینه روو و ئاماده نه بن بوته وه ی چی راست و دروسته بیلین ﴿۶۹﴾ وقضى بينهم بالحق ﴿۶۹﴾ وه به راست وعه دل له نیوانیاندا داوهری نه کری ﴿۶۹﴾ وهم لا یظلمون ﴿۶۹﴾ وه سته میشیان لی ناکری ﴿۷۰﴾ ووفيت كل نفس ما عملت ﴿۷۰﴾ وهه رکه س هه رچی

راستگۆیان، و پیغه‌مبهریش ﷺ ته‌فهرموئ: من یه‌که‌م تکاکارم له‌نیو به‌هه‌شتدا، ریوایه‌تی دی ده‌لی: من یه‌که‌م که‌سم له‌ده‌رگای به‌هه‌شت ده‌ده‌م (موسلیم). وه‌ له‌ به‌شیکی ئه‌و فهرمووده‌ درێژده‌ که‌له‌باسی شه‌فاعه‌تدا هاتوه‌ ده‌فهرموئ: (سویند به‌و که‌سه‌ی گیانی موحه‌مه‌دی به‌ده‌سته، ماوه‌ی نیوان ته‌نیا دوو تاکه‌ ده‌رگا له‌ده‌رگاکی به‌هه‌شت، به‌ئه‌ندازه‌ی نیوان (مه‌که‌که) و (بوسرا) یه‌ (متفق علیه). ﴿ حتی إذا جاءوها وفتحت أبوابها ﴾ تاکاتی نزیک به‌به‌ه‌شت ده‌بنه‌وه، وه‌ ده‌رگاکی بۆیان کراوه‌ته‌وه. رافه‌که‌رانی قورئان ئه‌لین: بۆ دۆزه‌خیه‌کان وشه‌ی (فتحت) ی هیئاوه‌ (واو) ی نه‌بوو، چونکه‌ باو وایه‌ ده‌رگای زیندان ئه‌و کاته‌ ده‌کرێته‌وه‌ که‌ زیندانی ده‌گه‌نه‌ ئه‌وئ، جا ئه‌نێرینه‌ ناویه‌وه‌ داوه‌خرێته‌وه‌، به‌لام ده‌رگای به‌هه‌شت خۆی بۆ خۆی هه‌میشه‌ کراوه‌یه‌و ئاماده‌یه‌و چاوه‌روانی گه‌یشته‌نیان ئه‌کرئ ﴿ وقال لهم خزنتها ﴾ ده‌رگاوانانی به‌هه‌شت پێیان ئه‌لین: ﴿ سلام عليكم طبتم ﴾ سلاوو دروودتان له‌سه‌ربئ، به‌خیر هاتن، خۆتان پاک راگرت له‌ دونیادا هه‌ول و تیکۆشان و پاداشتیشتان لێره‌دا پاک و خاوینه‌، یا خوا نۆشتان بێت ﴿ فادخلوها خالدين ﴾ ده‌ بچنه‌ ناو به‌هه‌شت به‌هه‌تاهه‌تایی له‌ویدا بن، ئیمامی (بوخاری) له‌ (ئه‌بو سه‌عیدی خودری) یه‌وه‌ ئه‌لئ: پیغه‌مبهر ﷺ فهرمووی: ((يخلص المؤمنون من النار فيحسبون على قنطرة بين الجنة والنار فيقتص لبعضهم من بعض مظالم كانت بينهم في الدنيا حتى إذا هذبوا ونقوا أذن لهم في دخول الجنة، فوالذي نفس محمد بيده لأحدهم أهدى بمنزله في الجنة منه بمنزله كان في الدنيا)) فی الرقائق (۶۵۳۰) باب (۴۸). واته‌: برواداران له‌ئاگر رزگار ئه‌بن و، له‌سه‌ر پردیک له‌نیوان به‌هه‌شت و دۆزه‌خدا راده‌گیردرین، پاشان تۆله‌یان له‌یه‌کتر بۆ وه‌ر ده‌گیردرئ، تابه‌ته‌واوی پاک و خاوین ده‌کرین، ئه‌وجا رئ ده‌درین بچنه‌ به‌هه‌شت، سویند به‌و زاته‌ی که‌ رۆحی موحه‌مه‌دی به‌ده‌سته، به‌هه‌شتیه‌کان به‌مه‌نزلی خۆیان له‌وئ شه‌اره‌زاترن، تا به‌مه‌نزلی وجیگاکی دونیایان. ﴿ ۷۴: وقالوا الحمد لله الذي صدقنا وعده ﴾ کاتئ چوونه‌ ژووره‌وه‌ نیشه‌ته‌جئ بوون ئه‌لین: سوپاس وشوکرانه‌ بۆ ئه‌و خوایه‌ی به‌به‌لینه‌که‌ی راستی کرد له‌گه‌لمان ﴿ وأورثنا الأرض نتبراً من الجنة حيث نشاء ﴾ ئه‌م جیگا زه‌ویه‌شی له‌و به‌هه‌شتا به‌ ئیمه‌دا، که‌هه‌رجیگایه‌کی ئاره‌زوو بکه‌ین، لێی ده‌بین ﴿ فنعم أجر العاملين ﴾ ئای که‌ پاداشتی کارکه‌ران له‌ رینگای خوادا چه‌نده‌ باشه‌! ﴿ وترى الملائكة حافين من حول العرش ﴾ ده‌بینی که‌ فریشه‌کانیش به‌ده‌وری عهرشدا ئه‌لقه‌یان داوه‌ ﴿ يسبحون بحمد ربهم ﴾ له‌گه‌ل سوپاسدا ته‌سبیحاتی په‌روه‌رگاری خۆیان ئه‌که‌ن

کردوه‌ به‌ته‌واوی و بئ که‌م و کوری پاداشی ئه‌دریته‌و، وه‌ک ئه‌م ئایه‌ته‌ ده‌فهرموئ: ﴿ فلا تظلم نفس شيئا وان كان مثقال حبة من خردل أتينا بها وكفى بنا حاسيين ﴾ (۴۷/۲۱) .. یا ئه‌م ئایه‌ته‌: ﴿ ان الله لا يظلم مثقال ذرة ﴾ بۆ دووباتی ئه‌و مانایه‌یه‌. ﴿ وهو أعلم بما يفعلون ﴾ ئه‌و خۆی له‌هه‌موو که‌س زاناتره‌، به‌وه‌ی ئه‌وان ئه‌نجامی ئه‌ده‌ن، واته‌: ئه‌گه‌ر چی پێویست به‌هیچ نامه‌و شایه‌تیک نییه‌، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌یشدا نامه‌و شایه‌ده‌هر ده‌هینرئ.

خوانه‌ناسان به‌کۆمه‌ل راپیچ ده‌کرین بو‌دۆزه‌خ:

﴿ ۷۱: وسيق الذين كفروا إلى جهنم زمرا ﴾ وه‌ ئه‌وانه‌ی باوه‌ریان نه‌بووه‌ ده‌سته‌ ده‌سته‌ بۆ دۆزه‌خ راپیچ ده‌کرین وه‌ک چۆن له‌ دونیادا بۆ زیندان ئه‌نێرین ﴿ حتی إذا جاءوها فتحت أبوابها ﴾ هه‌رکه‌ نزیک بوونه‌وه‌ له‌ دۆزه‌خ، بئ ماته‌ل بوون خیرا ده‌رگاکیان بۆ ئه‌کرێته‌وه‌ ﴿ وقال لهم خزنتها ﴾ و گزیرو ده‌رگاوانه‌کانی دۆزه‌خ پێیان ئه‌لین: ﴿ ألم يأتكم رسل منكم يتلون عليكم آيات ربكم ﴾ ئایا له‌ خۆتان په‌یامبه‌رانتان بۆ نه‌هاتبوون که‌ ئایه‌ته‌کانی په‌روه‌رگارتان به‌سه‌را بخویننه‌وه‌؟ ﴿ وينذرونكم لقاء يومكم هذا ﴾ وه‌ له‌ئاکامی گه‌یشته‌نی ئه‌م رۆژه‌ش هۆشیارتان بکه‌نه‌وه‌ تاکاروکرده‌وه‌ی ئاوا نه‌که‌ن؟ ﴿ قالوا بلى ولكن حقت كلمة العذاب على الكافرين ﴾ پێی ئی ئه‌نێن و ده‌لین: به‌لئ په‌یامبه‌ران هاتنه‌ لاسان و تێیان گه‌یاندين، ئه‌بوو به‌گۆیمان بکردنایه‌، به‌لام به‌هۆی لاری خۆمانه‌وه‌ فهرمانی سزای خوا بریاردا له‌ سه‌ر کافران. ﴿ ۷۲: قيل ادخلوا أبواب جهنم خالدين فيها ﴾ بریاریان بۆ ده‌رته‌جئ و ئه‌وترئ: ده‌سه‌له‌ ده‌رگاکی دۆزه‌خه‌وه‌ بچنه‌ ژووره‌وه‌، به‌هه‌تاهه‌تاییش له‌وئ بن ﴿ فبئس مشرى المتكبرين ﴾ جاجیگای خه‌لکانی لووت به‌رز و له‌خۆبایی بوو، چه‌نده‌ خراپه‌، هه‌روه‌ک ئه‌م کۆمه‌له‌ ئایه‌ته‌یش شیوه‌ی راپیچ کردونیان بۆ دۆزه‌خ روون ئه‌کاته‌وه‌: (يوم يدعون إلى نار جهنم دعا) (۱۳/۵۲) ... و نسوق المجرمين إلى جهنم وردا) (۸۶/۱۹) و نحرهم يوم القيامة على وجوههم عميا وبكما وصما...).

پاریزگارانیش بۆ به‌هه‌شت به‌رئ ده‌کرین:

﴿ ۷۳: وسيق الذين اتقوا ربهم إلى الجنة زمرا ﴾ وه‌ ئه‌وانه‌ش پاریزگارییان له‌فهرمانه‌کانی خوا ی په‌روه‌رگاریان کردوه‌، ده‌سته‌ ده‌سته‌ به‌ره‌و به‌هه‌شت ئه‌برین، دیاره‌ له‌وانه‌دا ئه‌وانه‌یان پله‌یان لای خوا به‌رزتره‌ پێش ده‌خرین له‌وانه‌ی له‌ خوار ئه‌وانه‌وه‌ن، وه‌ هه‌ر به‌و شیوه‌، وه‌ پیغه‌مبهران له‌گه‌ل پیغه‌مبهران، ئینجا

که ده فرمود: (وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها) ۳۴/۱۴. ﴿ لا إله إلا هو ﴾ هیچ پرستراویکی راسته قینه نبیه نه و نه بی ﴿ إلیه المصیر ﴾ گه رانه وی همه مووان هر دیته وه لای نه و، چاره نووس و پاداش هر لای نه وه.

﴿ وقضى بينهم بالحق ﴾ وه داوهری له نیوان به هه شتیبه کان و دوزه خیان وه موو خه لکان به هق و دادگهری ته واو بووه: چاکان نه برین بو به هه شت و، خراپانیش بو دوزه خ ﴿ وقيل الحمد لله رب العالمين ﴾ له لایه نه به هه شتیبه کانه وه دهوتری: هه موو سوپاس و شوکرانه، هه ربو خوی پهروه دگاری جیهانه کان.

له (۱۴۱۷/۴/۹) ک به رامهر به (۱۹۹۶/۸/۲۳) ز له نووسینی ثم سووره ته بوومه وه له دوی نویزی عه سر له (مهریوان) سی ئیران کاترمیر (۵:۳۰) زور سوپاس بوخوی گه وه.

سوورتهی (غافیر) ه

مه ککه بییه و (۸۵) ئایه ته.

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ثم سوورته وه ک سوورته کانی تر، بایه خ به عه قیده و به کتاپه رستی و زیندوو بوونه وه و پاداشت و توله نه دات. زوریکش داکوکی دهکات بو جیاکردنه وهی هق و ناهق، رینمایی و گومایی، له گه ل دیارکردنی نه نجامی تاغووته کان، پاشان سیفته ته کانی خواو هندی نیشانه و موعجیزه گه و ره کانی، نه و جا شه ره قسه و ده مه ده می بی باوهره کان، له گه ل هیانی چهنه دیمه نیکی سهختی پاشه رۆژ، باسی باوهره و بی باوهری، بو نموونه ی نه وهیش، ململانی فیرعه ون له گه ل مووسادا دینی.

کوتاییشی به باسی رۆژی رهشی بی پروایان و مله و پان دی. له فه زل و گه و ره یی (حامیم) ه کانداهاتوه: (الحوامیم یسمین: العرائس) الدارمی، (الحوامیم دیباج القرآن) ابن کثیر. واته: به سوورته حامیمه کان ده لئین: بووکه جوانه کان!

جا به م شیوهیه ش دهست پی نه کات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: حم ﴿ ثم جوره پیتانه بو دهسته و سان کردنی بی باوهره کانه و پیتان نه لی: نه و قورثانه که ئیوه نکوولی دهکن، هر له م پیتانه پیکهاتوه، دهفرموون نه گهر دهتوانن و لیتان دیت، ئیوهش سوورته تیک وه نه و پینن ﴿ ۲: تنزيل الكتاب من الله العزيز العليم ﴾ دابه زاندنی ثم کتیبه (قورثان) له خوی به دهسه لاتنی زاناهیه ﴿ ۳: غافر الذنب وقابل التوب شديد العقاب ﴾ تاوانپوش و تهویه وهرگری توندگره، واته: لیبووردهی گوناهانی رابووردوو و، وهرگری په شیمانی و تهویه له ناینده دا، توله و قاری سهخته، وه له نایه تی ترده نه فرمووی: (نبی عبادی أنى أنا الغفور الرحيم وأن عذابي هو العذاب الاليم) ۴۹/۱۵-۵۰. ﴿ ذی الطول ﴾ خاوه نه خشش و نیعمه تی زوره، هر نه وهیه

وَرَى الْمَلَائِكَةُ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْمَٰلِئِينَ ﴿٥٥﴾

سُورَةُ غَافِرٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ ۱: تَزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴾ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ ﴿ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْمَصِيرِ ﴾ ﴿ ۲: مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْزِرُكَ تَقْلِبُهُمْ فِي الْإِلَادِ ﴾ ﴿ ۳: كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَدُوا بِآلِ بَطِلٍ لِيُخْضِعُوا إِلَيْهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴾ ﴿ ۴: وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴾ ﴿ ۵: الَّذِينَ يَمْجُلُونَ النَّارَ مِنْ حَوْلِهِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴾ ﴿ ۶:﴾

خاوه ناس هر خه ریکی کیشیه له مهر ئایه ته کانی خوا:

﴿ ۴: ما يجادل في آيات الله إلا الذين كفروا ﴾ هر نه وانه له باره ی ئایه ته کانی خواوه ململانی و ده مبارزی نه کن - له رووی عیناده وه - کافرو بی باوهرن، هر نه وانه شن که جارئ نه لئین: قورثان شیعو هونراویه، جارئ دیکه نه لئین: جادوو و سیحره...!! ﴿ فلا يغرك تقلبهم في البلاد ﴾ جابا هه ل سوورانان له شارندا تو فریو نه دا، واته: دریره دان به دروستکردنی خانوو به ره و، کشتو کال و بازرگانی و، به دهست هیانی مال و سامان، نیشانه ی مانه وه به خیتاری گه لان نبیه ﴿ ۵: كذبت قبلهم قوم نوح والاحزاب من بعدهم ﴾ پش نه وانیش خه لکیکی زور، به تایبته گه لی نووح و، نه و گروویانهش دوی نه وان بوون ململانیان کردو، دهسته دهسته دژ به پیغه مبه ره کانیان و هستان و پروایان پی نه کردن و همت کل امة برسولهم لیاخذوه ﴿ وهر ئومه ته شیان لی براوه

﴿ ۷: الذين يحملون العرش ومن حوله ﴾ ئەو فریشتانەى عەرشی خوا هەڵدەگرن و ئەوانەى کە بە دەورى ئەودان ﴿ يسبحون بحمد ربهم ﴾ هەردەم سوپاس و پاڤ و خاوینى پەرورەدگاریان ئەلێن و، لە هەر ناتەواوی و کەم و کورپیەك دورای دەگرن ﴿ ويؤمنون به ﴾ و ددان هەر بە بوونی ئەودا ئەنێن، واتە: بپروا هێنان زۆر گرنگە، جا ئێو شە دەبێ وەك ئەوان بن ﴿ ويستغفرون للذين آمنوا ﴾ داواى لیبووردن بۆ پڕواداران ئەكەن، لەبەر ئەو پەيوەندى ئیمانییهى لە نێوانیانداى ﴿ ربنا وسعت كل شيء رحمة وعلما ﴾ ئەلێن: ئەى پەرورەدگارى هەموان! رەحمەت و میهرەبانى و زانیارى تۆ هەموو شتێكى داگرتووە، واتە: میهرەبانى تۆ زۆر گەوێترو فراوانتر لە گۆناوە تاوانەکانى ئەوان و، خۆیشت بە حال و ئەحوالێان چاك ئەزانى ﴿ فاعفر للذين تابوا واتبعوا سبيلك ﴾ جا لەوانەى تەوێهەیان کردوو، شوێنى رێگە راستەکەى تۆ کەوتوون، لە گۆناھەکانیان ببوو. ﴿ وقهم عذاب الجحيم ﴾ و لەسزای دۆزەخ بیان پارێزە. ﴿ ۸: ربنا وأدخلهم جنات عدن التي وعدتهم ﴾ ئەى پەرورەدگارى ئێمە! بیان خە ناو چەند باخاتیکی بە هەشت کە هەمیشەیین و بۆ خۆت بەلێنت پێ داو. ﴿ ومن صلح من آبائهم وأزواجهم وذرياتهم ﴾ و هەروەها چاکان لە باوو باپیرانى ئەوان، وە خێزان و منداڵانیان، بەیەکەو وە لەبەهەشتدا کۆ بکەو، ئەگەر چى کردو وەیشیان یەكسان نەبێ، بۆ ئەوێ زیاتر پێکەو وە دلخۆش بن ﴿ إنك أنت العزيز الحكيم ﴾ بەراستى هەر ئەتۆ دەسەڵاتدارى کار جوانیت، دەسەڵاتت هەیهو، چاك ئەزانى چى دەکەیت ﴿ ۹: وقهم السيئات ﴾ و لەو کارە خراپانەش بیان پارێزەو لێیان مەگرە ﴿ ومن تق السيئات يومئذ فقد رحمته ﴾ خۆ تۆش لە دەرەنجامى ئەو

هانا هەر بو خوا بهرن و هەر نهویش بهرستن:

﴿ ۱۴ ﴾ : فادعوا الله مخلصين له الدين ﴿ جا تهنها هاوار له خوا بکهن و نهو بهرستن به پوختی نهی موسلمانان! ﴾ ولو کره الکافرون ﴿ نهگرچی خوانه ناسان و بی پروایان بیان ناخوش بیت. پیغمبر ﷺ پاش نویژه فهرزه کان دهی گوت: ((لا إله إلا الله وحده لا شریک له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شئ قدير، لا حول ولا قوة إلا بالله، لا إله إلا الله، ولا نعبد إلا إياه، له النعمة وله الفضل وله الثناء الحسن، لا إله إلا الله مخلصين له الدين ولو کره الکافرون)) مسلم: ۴۱۵/۱. ﴿ ۱۵ ﴾ : رفیع الدرجات ﴿ بهرز که رهوی پله کانی ثیمانداران وزانیاریانه ﴿ ذو العرش ﴿ خاوهی عمرشه، دهسه لاتی به سر هه موو شتی کدا ههیه ﴿ یلقی الروح من أمره على من يشاء من عباده ﴿ وهی به فهرمانی خوئی دهکا بو هه که سیك خوئی بیهوی له بهنده کانی ﴿ لینذر يوم التلاق ﴿ تا له روژی بهیه که گیشتن و کوژدنده به بیان ترسینیت ﴿ ۱۶ ﴾ : هم بارزون ﴿ روژی که هه موو ناشکران و بهدهرون، نه که ونه پیش چاوو، هیچ شتی که نییه بیانشاریته وه چونکه لهدهشتیکی کاکئی به کاکئی دان ﴿ لایخی علی الله منهم شئ ﴿ هیچ شتیکیان له خوا ناشاریته وه ﴿ لمن الملك اليوم ﴿ لهو روژده که ناسمانه کان پیچرانسه وه جارچییه که جار نه دات و نه لیت: مولک و دهسه لات و فهرمانه وایسی و بریار نه مرو بو کییه؟ هه مووی بی دهنگ و بی وه لاه، بویه خوی گه وره خوئی وه لام نه داته وه نه فهرموئی: ﴿ الله الواحد القهار ﴿ هەر بو خوی تاک و ته نیای بهدهسه لات، نیامی (بوخاری) نه فهرمووده به دههینیت، که له کاتی وه رگرتنه وهی روح و زهوی و ناسمانه کاندان خوا نه فهرموئی: (أنا الملك أين ملوک الارض؟) نیامی (موسلیم) یش نه فهرمووده به دینی: ((یطوی الله - عزوجل - السماوات يوم القيامة ثم يأخذهن بيده اليمنى، ثم يقول: أنا الملك أين الجبارون؟ أين المتكبرون؟ ثم يطوى الأرضين بشماله ثم يقول: أنا الملك أين الجبارون؟ أين المتكبرون؟. ﴿ ۱۷ ﴾ : اليوم تجزى كل نفس بما كسبت ﴿ لهو روژده هه که س هه رچی کردوه پاداشت و توله ی کاری خوئی ده بینی ﴿ لا ظلم اليوم ﴿ لهو روژده هیچ جوړه سته م و غه دریک نییه، بی زیادو که هه موو که سیك پاداشت و توله نه دریتنه وه ﴿ إن الله سريع الحساب ﴿ به راستی خوا زوو و به په له حساب و لیکولینه وه دهکات.

بترسن لهو روژه له نا کاو تووشتان ده بی:

﴿ ۱۸ ﴾ : وأنذرهم يوم الآفة ﴿ نهوانه له روژه نزیکه که ی (قیامهت)

بترسینه. (آزفة) به کی که له ناوه کانی روژی قیامهت. بویه دهوتری (آزفة) چونکه نزیکه بیت، خودا ده فهرموئی (أزفت الآزفة). ﴿ إذ القلوب لدى الحناجر ﴿ کاتی له ترس و هه بهیه تا گیان و ده کان دهگه نه گه روو و راده وهستن ﴿ کاظمین ﴿ به پیش خوار دووی له کانیان پرن له خه م و خه فته. ﴿ ما للظالمين من حميم

رَبَّنَا وَادْخُلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَعْلَمُ الْغُيُوبِ ﴿ ۱۹ ﴾ وَفِيهِمُ الْمُسْتَقَاتُ وَمَنْ تَوَلَّى الْمُسْتَقَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْنَاهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿ ۲۰ ﴾ الَّذِينَ كَفَرُوا يُبَادِلُونَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿ ۲۱ ﴾ قَالُوا رَبَّنَا آتِنَا الثَّانِيَةَ وَآخِرَتَنَا الَّتِي نَفَعَنَا بِدُونِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ﴿ ۲۲ ﴾ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تَوَسَّلْنَا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ ﴿ ۲۳ ﴾ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ﴿ ۲۴ ﴾ فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿ ۲۵ ﴾ رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿ ۲۶ ﴾ يَوْمَ هُمْ بَرْزُورُونَ لَا تحْنِ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لَمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿ ۲۷ ﴾

نه وکات سته مکاران هیچ پشتیوان و دوستیکیان نییه، بتوانی که لکیان پی بگه یه نی ﴿ ولا شفیع یطاع ﴿ و هیچ تکا کاریکیشیان نییه، تکای وه ریکیردی، هه موو په یوه نندییه که ده پچری ﴿ ۱۹ ﴾ : يعلم خائنة الأعین ﴿ نهو خوا به هه میسه به چاو خیا نه تکاره کان - به رام بهر به نافه رمانی خوئی - ده زانیت ﴿ وما تخفی الصدور ﴿ و به وهش سینه کان هه شاری دهدهن ﴿ ۲۰ ﴾ : والله یقضی بالحق ﴿ و خوا به راستی و دادگه رانه بریار نه دا و توله و پاداش نه داته وه، سته م له هیچ که سیك ناکات ﴿ والذین یدعون من دونه لا یقضون بشئ ﴿ و نهوانه ی نهوان هانایان ده به نه بهرو نه بیان په رستن جگه له خوا ناتوان هیچ جوړه بریاریک بدهن و دهسه لاتی هیچیان نییه و هیچ نازان ﴿ إن الله هو السميع البصیر ﴿ بی شک که خودا هه رو خوئی ژنه و او بینایه، ناگاداری هه موو کارو کرداریکیه.

پاشەرۆژی کافران:

۲۱: أولم یسیروا فی الأرض ۞ ثایا ئەوانه بهرۆی زهویدا نهگهراون؟ ۞ فینظروا کیف کان عاقبة الذین کانوا من قبلهم ۞ تا سهیر بکهن و بزائن پاشەرۆژو ئەنجامی ئەوانهی له پیشیانیهوه

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾ وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْأَرْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَىٰ الْحَنَاجِرِ كَظِيمٍ ﴿٢٢﴾ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿٢٣﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿٢٤﴾ وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٥﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَانَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ يُذَوِّبُهُمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٢٦﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٧﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢٨﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَمْلَكَ وَقَدَرْتُمْ فَقَالُوا سِحْرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٩﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ وَاسْتَبْشِرُوا بِسَاءِ هُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٣٠﴾

بوون و، له ژایانیاندا ململانییان له گهل په یامبهره کانیاندا نه کرد چون بوو؟ ۞ کاناوهم اشده منهم قوه و آشارا فی الارض ۞ خو له قورهش هیزو تواناو جیگاو شوینه وارو کۆشک و تهلاریشیان زۆرترو به هیزتر بوو ۞ فآخذهم الله بذنوبهم ۞ که چی به هوی گوناوه کانیانه وه خوا به توندی گرتنی ۞ وماکان لهم من الله من واق ۞ له بهرامبهر نه و سزایشه وه هیچ پاریزگار یکیشیان نه بوو، تکایه کیان بو بکاو لایان بدا لای ۞ ۲۲: ذلک بأنهم کانت تأتیههم رسلهم بالبینات ۞ نه و سزایش به هوی نه وه وه بوو که په یامبهره کانیان به گهل نیشانو به لگه روشنه وه دهاتن بو لایان ۞ فکفروا ۞ که چی ئینکاریان کرد ۞ فآخذهم الله ۞ ئینجا خواش به توندی گرتنی ۞ انه قوی شدید العقاب ۞ چونکه به راستی نه و خواجه به هیزو توله سهخته.

داستانی مووسا و فیرعه ون:

۲۳: ولقد أرسلنا موسىٰ بآياتنا وسلطان مبين ۞ ۲۴: الىٰ فرعون وهامان وقارون ۞ سویند ئەخۆم که به راستی ئیمه (مووسا) مان رهوانه کرد به گهل ئایهت و به لگه ئاشکراوه - دهسته سپیبه که ی و، دار دهسته که ی - بو لای فیرعه ونی ملهپورو، هامانی وه زیری و، قاروونی سهروه تهندی له خۆبایی بوو ۞ فقالوا ساحر کذاب ۞ که چی له باتی نه وه ی ئیمان بینن، وتیان: مووسا جادووگه ریکی درۆزه!! بۆیه نه وه دهست و دار دهسته یه ی وایان لی دیت! درۆش نه کات نه لی: خوا نارووومی ۞ ۲۵: فلما جاءهم بالحق من عندنا ۞ جا که مووسا له لایه ن ئیمه وه به به لگه ی راست و رهواوه هاته لایان و هه موو راستیه کی بو روون کردنه وه ۞ قالوا اقتلوا أبناء الذين آمنوا معه ۞ وتیان: کورانی نهوانه بکوژن که بروایان هیناوه و له گهل نه ون، تا له ئاینده دا زۆر نه بن و پاشهر بین ۞ واستحبوا نساءهم ۞، و مینه کانیشیان بو خزمه تگوزاری زیندوو را بگرن ۞ وما کید انکافیرین الا فی ضلال ۞ خو فرت و فیل و پیلانگیزی بی باوه ران، هر له نابوو تبه ون دایه، نه وه بوو نه یان توانی ریگرییان لی بکه ن له پرواو بته پریشیان نه کردن، وه ک خۆیان مه به ستیان بوو ۞ ۲۶: وقال فرعون ذروني اقتل موسىٰ ۞ به وه شه وه نه وه ستان، به لکو فیرعه ون وتی: وازم لی بینن تا مووسا بکوژم، ئیتر له هه موو شتی رزگارتان نه بی ۞ ولیدع ربه ۞ جا با نه ویش هاوار به ری بو په روه ردگاری خو ی! رزگاری بکات ۞ انسی آخاف ان یبدل دینکم ۞ چونکه به راستی من نه ترسم که ئایینه که تان بگوژی و لیتان تیک بدات ۞ او ان ینظر فی الارض الفساد ۞ یان خراپه و فساد لهم زهوییه بنیته وه و نیوانتان تیک بدات، دیاره زۆر جیگه ی گالته و پیکه نینه، که فیرعه ون یکی واهه مووسا بلیت: من ده ترسم فساد بلاو بکاته وه! گومان نییه که باوی هه موو یاخی بووان هر وایه، کاتی که خۆیان به چاک و پاک و راست نه زانن، نه یانه و ی به و جوژه وتانه سوژی گهل و کۆمه ل بو خۆیان بوروژین!! جا که هیچیان بو نه مایه وه، نه و جا ده ست نه که ن به ئامۆزگاری و نه بنه و اعیزی دینی! ۞ ۲۷: وقال موسىٰ انی عذت بربی وربکم ۞ مووسا وتی: به راستی من په نا ده به مه بهر په روه ردگاری خو م و، په روه ردگاری ئیه وش ۞ من کل متکبر لا یؤمن بیوم الحساب ۞ که به پاریزی له هر مروقیکی له خۆبایی بوو، که باوه ر ناکا به رۆژی حیساب و پاداشت و توله ۞ ۲۸: وقال رجل مؤمن من آل فرعون یکتُم ایمانه ۞ نه وسایاویکی ئیماندار له دهسته و بهسته ی فیرعه ون (له قیبتیه کان) هیمان بروای خو ی نه شارده وه و

نهی شه ویرا خوئی دهرخا، کاتی که شه هره شه و گوره شه یی لی بیستن بهرامبر به مووسا وتی: ﴿أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ﴾ نایا ئیوه پیاوکی وه ها ده کوژن، که شه لی: پهروه دگارم (الله) یه، نایا ئیوه قسه ی ئاوا به تاوان شه زانن و فره مانئ کوشتنی بو دهر شه که نه! ﴿وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ که بی گومان له لایه ن پهروه دگار تانه وه به لگه و نیشانه یه کی زوړی شی بو هیناون ﴿وَإِنْ يَكْذِبُوا فَعَلَبُهُ كَذِبٌ﴾ گریمان شه گهر دروش بکات، وه بالی دروکه ی له سهر خو یه تی ﴿وَإِنْ يَكْذِبُوا فَعَلَبُهُ كَذِبٌ﴾ و ان یک صادقاً یصبکم بعض الذی یعدکم ﴿﴾، خو شه گهر قسه ی راست بکا، شه ها هندی له وه شه یه ی شه به لینی پی داون شه وقه تان شه بیت ﴿إِنْ اللَّهُ لَا یَهْدِیْ مِنْهُ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَابٌ﴾ چونکه به راستی خوا مروی زیاده وه کارو دروژن، شاره زاو رینمایی ناکات، چونکه دروی کردو ته پیشه ی خوئی. ۲۹: یاقوم لکم الملک الیوم ظاهری فی الأرض ﴿﴾ پیاهو ئیمانداره کی خزمی فیرعه ون وتی: شهی هوژی من! وا شه مروی ده سلات بو ئیوه یه، هره ئیوه یش له میسر دا ده سه لاتدارن، جا له خو تانی تیگ مه دهن و خه لکه کی مه چه وسیننه وه ﴿فَمَنْ یَنْصُرْنَا مِنْ بَاسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا﴾ جا کی بهر گریمان شه کات له سزای خوا، شه گهر بو مان هات ۱۹: ﴿قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرْیَکُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ﴾ فیرعه ون پاش شه وه موو ئاموز گارییه - پیاهو ئیمانداره که کردی- وتی: من هره شه راو بو جوونه به چاک ده بینم خسته بهر چاوتان، واته: له کوشتنی مووسا به لاهو، شتیکی تر به باش نابینم ﴿وَمَا أَهْدِیْکُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرِّشَادِ﴾ چاکیش بزائن که من ته نها ریگای هیدایه تتان نیشان شه دهم، فیرعه ون یش له گهل نه ته وه که یدا هره درو ده کات، پیغه مبه ر ﴿دَهْفَرْمُووِی﴾ ((مامن إمام یموت، یوم یموت وهو غاش لرعیته، إلا لم یرح راتحة الجنة، وإن ریحها لیوجد من مسیره خمساً عام)) (فتح الباری: ۱۳/۱۳۶۵). ۳۰: ﴿وَقَالَ الَّذِی آمَنَ یَا قَوْمِ إِنِّیْ أَخَافُ عَلَیْکُمْ مِثْلَ یَوْمِ الْأَحْزَابِ﴾ پیاهو خاوه ن برواکه وتی: خزمنه! به راستی من له روژی دهرترسم به سهر تانا بیست، وه که روژی گرووپه کان، واته: وه که روژی شه وانه ی که بهرامبر به پیغه مبه ره کانیان ده سته ده سته وه ستان و چوون به گزیاندا ﴿۳۱: مِثْلَ دَابَّ قَوْمِ نُوحٍ وَثَمُودَ﴾ وه کو حالی گهل نووح و عادو سه موود، لهو سزایه شه وقه ی شه وان بوو ﴿وَالَّذِینَ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ و شه وه که سانه ش له پاش شه وانه وه هاتن، وه که له که ی لووت ﴿وَمَا اللَّهُ بِرِیدٍ ظَلَمًا لِلْعِبَادِ﴾ خو خوا نایه وی ناهه قی و سته م له به نده کانی خوئی بکا، که وابوو شه وه بهرهمی ده سستی خو یانه ﴿۳۲: وَیَا قَوْمِ إِنِّیْ أَخَافُ عَلَیْکُمْ یَوْمَ التَّنَادِ﴾ شهی هوژه که م! به راستی من شه ترسم له روژی که خه لکی

بانگ و هاوار له یه کتر شه که نه و داوای یارمه تی له یه کتر شه که نه، دهرترسم لهو روژده تاووش بین و بیته هاوار هاوارتان ﴿۳۳: یوم تولون مدبرین﴾ شه روژه که هه مووتان هه لدین به پشت هه لکردووی له بهر دهم سزای سه ختی دوزه خدا ﴿مالکم من الله من عاصم﴾ هیچ پاریزه ریکیشان نییه له سزای خوا بتان پاریزی

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِیْ أَفْعَلْ مُوسَىٰ وَلِیَدْعُ رَبَّهُ إِنِّیْ أَخَافُ أَنْ یُبَدِّلَ دِیْنَکُمْ أَوْ أَنْ یُظْهِرَ فِی الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿۳۴﴾
وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّیْ عُدْتُ رَبِّیْ وَرَبَّکُمْ مِنْ کُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا یُؤْمِنُ بِیَوْمِ الْحِسَابِ ﴿۳۵﴾ وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یَكْتُمُ إِیْمَنَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ یَقُولَ رَفِیْ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَیِّنَاتِ مِنْ رَبِّکُمْ وَإِنْ یَکْذِبْنَا فَعَلَّیْهِ کَذِبُهُ وَإِنْ یَکْ صَادِقًا یُصِیْبُکُمْ بَعْضُ الَّذِیْ یَعِدُّکُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا یَهْدِیْ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ کَذَابٌ ﴿۳۶﴾ یَقَوْمِ لَکُمُ الْمُلْکُ الْیَوْمَ ظَاهِرِیْنَ فِی الْأَرْضِ فَمَنْ یَنْصُرُنَا مِنْ بَاسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَ نَأْکُلْ فِرْعَوْنَ مَا أُرِیْکُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِیْکُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرِّشَادِ ﴿۳۷﴾ وَقَالَ الَّذِی آمَنَ یَقَوْمِ إِنِّیْ أَخَافُ عَلَیْکُمْ مِثْلَ یَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿۳۸﴾ مِثْلَ دَابَّ قَوْمِ نُوحٍ وَثَمُودَ وَتَمُودَ وَالَّذِینَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ بِرِیدٍ ظَلَمًا لِلْعِبَادِ ﴿۳۹﴾ وَیَقَوْمِ إِنِّیْ أَخَافُ عَلَیْکُمْ یَوْمَ التَّنَادِ ﴿۴۰﴾ یَوْمَ تَوَلَّوْا مُدْبِرِیْنَ مَالِکُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ یُضِلِلِ اللَّهُ فَهُوَ لَمْ یَهْدِ لَهُ

﴿وَمَنْ یُضِلِلِ اللَّهُ فَهُوَ لَمْ یَهْدِ لَهُ﴾ شه وانه خوا گومرای کردوون، هره که سیکیش خوا گومرای بکات - به هوئی لاری خو یه وه- ئیتر هیچ ری نیشاندهریکی نییه بو ریگای ریگای راست بیبات ﴿۳۴: وَلَقَدْ جَاءَكُمْ یُوسُفُ مِنْ قَبْلِ الْبَیِّنَاتِ﴾ سویند به خوا (یوسف) یش پیش هاتنی مووسا به چه ندان به لگه و نیشانه ی روونه وه هاته لاتان بو رینموونیتان، جا قسه ی راست - وه که ئیین که سیر شه لی شه وه یه که شه م (یوسف) ه، (یوسف) ی کوری (یه عقوب) ه / سه لاویان لی بی، پیش هاتنی مووسا ﴿تَلَوَّ﴾ خوا نارویه لای قیبتیه کان. ﴿فَمَا زِلْتُمْ فِی شَکٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ﴾ که چی له به یامه که ی شه ویش که پیی هاتبوو بو تان، هره له گومان و دوو دلیدا بوون، و برواتان پی نه کرد، دیاره مه به سست باوو باپیرانیانه ﴿حَتَّىٰ إِذَا هَلَکَ قَلْبُکُمْ﴾ یعث الله من بعده رسولاً ﴿هَتَا کاتی مرد (یوسف) شه وسه تتان: ئیتر هه رگیز خوا دوای شه هیچ به یامبه ریکی تر نانیری ﴿کَذَلِکَ یُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ﴾ وه که شه گومرا کردنه، خوا هره

راس‌نه‌کات، جا له‌بهر شه‌وه وتی: شه‌ی هامان! کوشکیکی به‌رزم بۆ دروست بکه، له جیگایه‌کی تردا ده‌فرمووی: (فأوقد لی یا هامان علی الطین فاجعل لی صرحا).. ۳۸/۲۸. ﴿لعلی أبلغ الأسباب: ۳۷: أسباب السموات﴾ به‌شکو بگه‌مه چه‌ند ریبازه‌کان، ریبازه‌کانی سه‌رکه‌وتن بۆ ئاسمانه‌کان! ۳۸. ﴿فأطلع إلی إله موسی﴾ تا له‌خوای مووسا ئاگادار بپم و ببینم، دیاره به‌گالته‌وه شه‌لی (خوای مووسا)، بۆیه وتی: ﴿وإنی لأظنه کاذبا﴾ هه‌رچه‌ند من پیم وایه درۆ شه‌کات که شه‌لی: خواهیه‌کی تر هه‌یه! ﴿وکذلک زین لفرعون سوء عمله﴾ هه‌روه‌ک شه‌م رازاندنه‌وه‌یه کاره خراپه‌کان لای فیرعه‌ون رازاوه‌و جوان کران! ﴿وصد عن السبیل﴾ و له‌رئی راستیش به‌ره‌ه‌ستی کرا، چونکه خۆی لارو شایسته بوو ﴿وماکید فرعون إلا فی تباب﴾ بئی‌گومان کارو نه‌خشه‌و فرت و فیلی نادروستی فیرعه‌ون بۆشاردنه‌وه‌ی راستیه‌کان، هه‌ر له‌زه‌ره‌رو زیانیکی گه‌وره‌دایه و، هیچ نه‌نجامیکی چاکی نییه بۆی ۳۸: وقال الذی آمن یا قوم اتبعون أهدکم سبیل الرشاد﴾ جاریکی تر پی‌اوه باورداره‌کی (ئالی فیرعه‌ون) دیته‌وه وتاردان و شه‌لی: قه‌وم و گه‌له‌که‌م! هه‌ر به‌ شوین مندا بین! من رینموونیتان ده‌که‌م بۆ ریبازی دروست ﴿۲۹: یا قوم إنما هذه الحیاة الدنیا متاع﴾ شه‌ی هۆزه‌که‌م! به‌راستی ژبانی شه‌م دونیایه ته‌نها له‌ززه‌ت بردنکی به‌ په‌له‌یه ﴿وإن الآخرة هی دار القرار﴾ و به‌راستی ته‌نها ماله‌که‌ی تر (به‌هه‌شت) جینی هه‌میشه‌یی و ئیستیقراره ﴿۴۰: من عمل سیئه فلا یجزی إلا مثلاً﴾ هه‌رکه‌سیک خراپه‌یه‌کی کرد "له‌دونیدا" هه‌ر به‌قه‌ده‌ر شه‌وه تۆله‌ی لی ده‌سنریت ﴿ومن عمل صالحا من ذکر أو أنثی﴾ شه‌وه‌ش چاکه‌یه‌کی کرد له‌ پیاو، یان له‌ ژن ﴿وهو مؤمن﴾ و له‌هه‌مان کاتدا برواداریش بیئت ﴿فأولئک یدخلون الجنة﴾ ئا شه‌وانه ده‌چنه به‌هه‌شته‌وه‌و ﴿یرزقون فیها بغير حساب﴾ بئی شه‌ژمارو بئی سنوور له‌ویدا رزق و رۆزبان شه‌دریتی واته: مه‌گه‌ر ته‌نها خوا خۆی بزانی چۆن پاداشتیان شه‌داته‌وه ﴿۴۱: ویا قوم ما لی أَدعُوكُم إلی النجاة﴾ شه‌ی هۆزه‌که‌م! چی هه‌یه بۆ ئیوه من بانگتان ده‌که‌م بۆ رزگاری "به‌هه‌شت" ﴿وتدعوننی إلی النار﴾ ئیوه‌بانگی من ده‌که‌ن بۆ ناگری دۆزه‌خ! ﴿۴۲: تدعوننی لاکفر بالله﴾ ئیوه من بانگ ده‌که‌ن بئی باوه‌ریم به‌ خوا ﴿وأشکر به‌ ما لیس لی به‌ علم﴾ وشتیک بکه‌مه شه‌ریکی له‌ خواهیه‌تیدا هیچ زانیارییه‌کم پئی نییه. ﴿وأنا أَدعُوكُم إلی العزیز الغفار﴾ له‌کاتی‌کا من بانگتان ده‌که‌م بۆ لای خواهیه‌کی ده‌سه‌لاتداری لیبوورده ﴿۴۳: لا جرم أنما تدعوننی إلیه لیس له‌ دعوة فی الدنیا ولا فی الآخرة﴾ راسته، که شه‌وه منی بۆ بانگ شه‌که‌ن بیپه‌رستم، نه له‌دونیاو، نه له‌

که‌سیکی سه‌رکه‌ش و گوماندار گومراو سه‌رلیشیواو شه‌کات ﴿۳۵: الذین یجادلون فی آیات الله بغير سلطان آتاهم﴾ شه‌مه کۆتایی ئامۆزگارییه‌کانی پیاوه موسولمانه‌که‌ی ئالی فیرعه‌ونه: شه‌وانه‌ی که موجاده‌له ده‌که‌ن له‌شانی به‌لگه‌و ئایه‌ته‌کانی خوا، بئی شه‌وه‌ی هیچ به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کیان بۆهاتی لی خواهه ﴿کبر مقنا عند الله وعند

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ بُرْسُفٌ مِنْ قَبْلِ بِأَلْبَيْتٍ قَارِئُكُمْ فِي شَكٍّ وَمَجَاجَةٍ كُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ﴿٣٥﴾ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ كَبْرَ مَقْنَا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ ءَامَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٌ ﴿٣٦﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَهْمُنْ آتِيَنِي صِرَاحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْمَانِ ﴿٣٧﴾ أَسْبَغَ السَّمَوَاتِ فَأَطْلِعَ إِلَهُهُ مُوسَى وَإِنِّي لأظنه كَذِبًا ﴿٣٨﴾ وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصَدَّ عَنْ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٣٩﴾ وَقَالَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٤٠﴾ يَقَوْمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْفِكْرِ ﴿٤١﴾ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْفٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤٢﴾

الذین آمنا ﴿شه‌وه موجاده‌له‌یه هۆی رق و تاوان و کینه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یه له‌لای خواو، لای شه‌وانه‌ش بره‌وایان هیناوه "چونکه بئی هیچ به‌لگه‌یه‌ک قسه فری شه‌ده‌ن" ﴿کذلک یطبع الله علی کل قلب متکبر جبار﴾ وه‌ک شه‌و مۆرنانه به‌سه‌ر ئالی فیرعه‌وندا، خوا مۆر ده‌نی به‌سه‌ر دلی هه‌موو مروفیکی له‌خۆ بایی بو و سته‌مکاردا. به‌لی.. هه‌رکاتی دل فاسیدو وتیک چوو، شه‌وا ته‌واوی لاشه‌و جه‌سته‌یش فاسید ده‌بی و تیک ده‌چی، وه‌ک پیغه‌مبه‌ر ﷺ شه‌فرمووی: ((ان فی الجسد مضغة اذا صلحت، صلح الجسد کله، واذا فسدت فسدت الجسد کله ألا وهی القلب)) (متفق علیه).

فیرعه‌ون مه‌سخه‌ره به‌ په‌روه‌ردگاری مووسا ده‌کات:

﴿۳۶: وقال فرعون یا هامان ابن لی صرحا﴾ فیرعه‌ون دواى وته‌کانی پیاوه موسلمانه‌که‌ ترسی لی نیشته‌که‌شه‌و قسانه‌ی شه‌وه تینیان تی بکات، بۆیه شه‌لی: با مووسا تاقی بکه‌ینه‌وه بزانیان

به راستی نیمی هم مو له ناو ناگرداین، نه گهر شتیکمان پی کرابا،
بوخوئمانمان نه کرد ﴿۴۰﴾ ان الله قد حکم بین العباد ﴿۴۰﴾ به راستی خوا
له نیوان بهنده کانیدا به دادگه رانه داوهری کرد، له بهر نه وه هم مو
بی باوهریوین، برپاری داوه توله ی خوئمان وهر نه گرین، واته:
نیمی سه رکرده و نیوه ی چه وساو هه دوو له ناو ناگرداین ﴿۴۱﴾

﴿وَنَقُومَ مَالِیْ اَدْعُوْكُمْ اِلَى النَّجْوٰی وَتَدْعُوْنَ اِلَى النَّارِ﴾ ﴿۴۰﴾ تَدْعُوْنِیْ لَا تُفْرِ بِاللّٰهِ وَاُشْرَکَ بِهِ مَا لَیْسَ لِیْ بِهِ عِلْمٌ وَاَنَا اَدْعُوْكُمْ اِلَى الْعَرِیْزِ الْمَقْرٰی ﴿۴۱﴾ لَاجِرٌ اَمَّا تَدْعُوْنَ اِلَیْهِ لَیْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِی الدُّنْیَا وَلَا فِی الْاٰخِرَةِ وَاَنْ مَرَدْنَا اِلَى اللّٰهِ وَاَنْتَ الْمُسْرِفِیْنَ هُمْ اَصْحَابُ النَّارِ ﴿۴۲﴾ فَتَذَكَّرُوْنَ مَا اَقُولُ لَكُمْ وَاَفُضُّ اَمْرِیْ اِلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بِصَبْرِ الْعِبَادِ ﴿۴۳﴾ فَوَقَّهَ اللّٰهُ سَعَاتِ مَا مَكَّرُوا وَحَاقَ بِالْفِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿۴۴﴾ النَّارُ یُعْرَضُونَ عَلَیْهَا عَذَابًا وَّعَشِیًّا وَّیَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ اَدْخُلُوا اِلَیْ فِرْعَوْنَ اَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿۴۵﴾ وَاِذْ یَتَحَاجَّرُونَ فِی النَّارِ فِیْقُولُ الضَّعِیْفُوْنَ لِلَّذِیْنَ اَسْتَكْبَرُوا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُونَ عَنَّا نَصِیْبًا مِّنَ النَّارِ ﴿۴۶﴾ قَالَ الَّذِیْنَ اَسْتَكْبَرُوا اِنَّا كُلُّ فِیْهَا بِرَأْسٍ اللّٰهُ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿۴۷﴾ وَقَالَ الَّذِیْنَ فِی النَّارِ لِحِزْبِهِ جَهَنَّمَ اَدْعُوا رَبَّكُمْ یُخَفِّفْ عَنَّا یَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ﴿۴۸﴾

وقال الذين في النار لِحزبهم ﴿۴۸﴾ لهوانه ی له نیوان ناگردان به
فرشته ده رگاوانه کانی دوزهخ نه لئین: ﴿۴۹﴾ ادعوا ربکم یخفف عنا
یوما من العذاب ﴿۴۹﴾ له پهره رده رگارتان بخوازن، که تنها روژیک
سزای دوزهخمان لی سووک بکات ﴿۵۰﴾: قالوا او لم تک تأتیکم
رسلکم بالبینات ﴿۵۰﴾ له وانیش له وه لاما پیمان نه لئین: ثایا په یامبه ره
کانتان به چه ندین به لگه ی ناشکراوه نه هاتنه لاتان، که چی نیوه
هه ر پرواتان پی نه کردن ﴿۵۱﴾: قالوا بلی ﴿۵۱﴾ له وه لاما نه لئین: به لی
هاتنه لامان به دروژنمان کردن ﴿۵۲﴾: قالوا فادعوا ﴿۵۲﴾ جا فریشته کان
نه لئین: ده داوا بکه و بیارینه وه له خوا، به راستی نیمه جورته ت
ناکهین ﴿۵۳﴾ وما دعاء الکافرین اِلا فی ضلال ﴿۵۳﴾ داواو پارانه وه ی پی
بروایانیش، هیچ که لیک نابه خشنی و، هه ره له نابوودبوون دایه.

خوا یاری ییغه مبه ران و باوهر داران ده دات:

﴿۵۱﴾: اِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوا فِی الْحَیَاةِ الدُّنْیَا ﴿۵۱﴾ بی گومان

پاشه روژدا توانای وه لاما نه وه ی دوعایه کی نییه ﴿۴۰﴾ و ان مردنا الی
الله ﴿۴۰﴾ به راستی گه رانه وه مان هه ر بولای خواهه ﴿۴۰﴾ و ان المسرفین
هم اصحاب النار ﴿۴۰﴾ و بی گومان نه وموشریکه له سنوور ده رچووانه
هاوه لانی دوزهخن ﴿۴۱﴾: فستذكرون ما اقول لكم ﴿۴۱﴾ جا کاتی
سزاکه تان بینی، قسه ی متان وه بیر دیته وه، به لام چ که لیککی
نه بی؟ ﴿۴۲﴾ و افوض امری الی الله ﴿۴۲﴾ وه من تهواوی کاروباری خو
به خوا نه سپیرم، ئیتر چی نه بی با بی ﴿۴۳﴾ ان الله بصیر بالعباد ﴿۴۳﴾
به راستی خوا به بهنده کانی بینایه، نه زانی خهریکی چین ﴿۴۴﴾:
فوقاه الله سیئات ما مکروا ﴿۴۴﴾ ئینجا خوا ئیمانداره که ی پاراست له
فرت و فیلیان ﴿۴۵﴾ و حاق بال فرعون سوء العذاب ﴿۴۵﴾ نه وسزا به دو
توندهش داروده سته که ی فیرعه ونی داگرت، واته: له ده ریا که دا
نوقم کران ﴿۴۶﴾: النار یعرضون علیها غدوا وعشیا ﴿۴۶﴾ له سه ر ناگر
را ده نویتیرین به به یانی و نیوه رو به داوه، نه مهش هه ره له گوپه وه
تا قیامت: ((عن عائشة - رضی الله عنها -: ان یهودیه دخلت
علیها فقالت: نعوذ بالله من عذاب القبر، فسألت عائشة رسول الله
ﷺ عن عذاب القبر فقال ﷺ ((نعم عذاب القبر)) نیمای بوخاری
له خاتوو عائشه وه - خوی لی رازی بی - له پیغه مبه ری پرسه:
ده رباری سزای گوپه؟ نه ویش فهرمووی: به لی سزای گوپه راسته و
هه وه، ئیتر هه موو جاریک پاش نوژه کان ((اللهم انی أعوذ بک من
عذاب القبر)) ی دهوت. ده توانی سه یریکی (ئیین که سین) بکه یت،
چونکه فهرمووده یه کی زوری هیناوه ده رباری سزای گوپه. ﴿۴۷﴾ و یوم
تقوم الساعة ﴿۴۷﴾ و روژیکیش قیامت به ریا ده بیست، خوا به
فریشته کان ده فهرمووی: ﴿۴۸﴾ ادخلوا آل فرعون اشد العذاب ﴿۴۸﴾ ثال
و شوینکه و توانی فیرعه ون بخه نه ناو سه ختترین سزاوه، نه مه یه
که خوانه ناس و کافر سوود وهرده گریست له کارو کرده وه ی چاکی
خوی، له دونیاو له قیامه تدا! له دونیادا خوا به مال و سامان و
کوپرو مندال و له ش ساغی و ته ندروستی پاداشتی ده داته وه، له
قیامه تیشدا که متر له و سزایه ی (ثالی فیرعه ون) ی هه یه ﴿۴۹﴾:
واذ يتحاجون فی النار ﴿۴۹﴾ بویان باس بکه نه ی پیغه مبه ر! کاتی
له ناو ناگردا له گه ل یه کتر کیشمه کیشیانه و، یه کتر تاوانبارو
گونا هبار نه که ن: ﴿۵۰﴾ فيقول الضعفاء للذين استكبروا ﴿۵۰﴾ جا لاوازو
چه وساو هه کان، (شوینکه و تووه بی ده سه لاتکراوه کان) به له خو بایی
بووه کان (شه رو که کان) ده لئین: ﴿۵۱﴾ اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا ﴿۵۱﴾ به راستی
نیمه شوینکه و تووی نیوه بووین ﴿۵۲﴾ فهل اَنتُمْ مُّغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ
النَّارِ ﴿۵۲﴾ جاثایا ئیستا نه توان و ده سه لاتتان هه یه به شیک له سزای
نه و ناگره مان له کوول بخه ن؟ ﴿۵۳﴾: قال الذين استكبروا اِنَّا
کل فیها ﴿۵۳﴾ سه رکرده ده ما خبه رزه له خو بایی بووه کانیش نه لئین:

نیمه یارمه‌تی به یامبه‌ر انمان و نه‌وانه‌ش بر وایان هیئاوه‌شه‌ده‌ین، له‌ژیانی دونیادا به‌سەر دوژمنانیاندا سه‌ریان نه‌خه‌ین، سه‌رخستنی پیغه‌مبه‌ران و بر واداران نه‌ویه: خوا هه‌میشه‌کۆمه‌لی ده‌نیروی به‌رگری له‌به‌رنامه‌و ئایینه‌که‌یان بکه‌ن و تۆله‌ له‌سته‌مکاران بسیننه‌وه، به‌تایبه‌ت له‌و ده‌مه‌ی پیغه‌مبه‌ردا ﷺ تا ئیستاش نه‌و

خاوه‌ن هه‌قی نه‌و نامه‌یه ﷻ ۵۴: هدی و ذکر ی لا ولی الالباب
بۆ رینماو یاداوهری بۆ خاوه‌ن ئاوازه‌کان ﷻ ۵۵: فاصبر ان وعد الله
حق ﷻ جا که‌واته‌ نه‌ی (موحه‌مه‌د ﷺ) له‌سه‌ر نه‌زیه‌ت و نازاریان
ئارام بگره‌ "چونکه‌ به‌لینی خوا به‌سه‌ر خستنت راسته‌و دیته‌جی
ﷻ واستغفر لذنبک ﷻ، وه‌ بۆ گوناھانت داوای لیپووردن بکه‌ "له‌و
شتانه‌ی که‌ ناتوانی وه‌ک پیویست پێیان هه‌لسیت، له‌وانه‌یشه
مه‌به‌ست فی‌ر کردنی داخوازی ئومه‌ته‌که‌ی بی‌ت" ﷻ وسبح بحمد
ربک بالعشی والإبکار ﷻ وبه‌ هه‌موو ئیواره‌و به‌یانیان سوپاس
و ته‌سییحاتی په‌روه‌ر دگارت بکه‌، واته‌: هه‌رگیز له‌یادی خواوه‌ند
غافل مه‌به‌ ﷻ ۵۶: ان الذین یجادلون فی آیات الله بغير سلطان
أتاهم ﷻ به‌راستی نه‌وانه‌ی له‌ ئایه‌ته‌کانی خوادا ده‌مبازی ده‌که‌ن،
به‌بسی نه‌وه‌ی هیچ به‌لگه‌یه‌کیان بۆهاتبسی ﷻ ان فی صدورهم الا
کبر ﷻ له‌ سینه‌کانیاندا خۆبه‌زلزانی نه‌بسی به‌رامبه‌ر به‌هق،
شتی‌تر نییه‌ و، نه‌یانه‌وی هه‌ق باتل بکه‌نه‌وه ﷻ ما هم ببالغیه
هه‌رگیز نه‌وان پێیشی ناگه‌ن و ناتوانن نووری خوا بکوژینه‌وه
ﷻ فاستعذ بالله ﷻ جا که‌وابوو تۆ په‌نا به‌ره‌ به‌ر خوا ﷻ انه‌ هو
السمیع البصیر ﷻ چونکه‌ به‌راستی ته‌نها نه‌وه‌ بیسنده‌ی بینا.

ژینی دوا‌ی مردن:

ﷻ ۵۷: لخلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس ﷻ به‌راستی
دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی، له‌دروست کردنی خه‌لک دوا‌ی
مردن گه‌وره‌تره‌. واته‌: زاتی که‌ ئاسمان و زه‌وی به‌و هه‌موو شته‌
سه‌رسوهرینه‌رانه‌وه‌ دروستکردبسی، نه‌ی چۆن ناتوانی مرو‌ف پاش
مردن زیندوو بکاته‌وه‌؟! ﷻ ولكن أكثر الناس لا یعلمون ﷻ به‌لام
زۆرتینسی خه‌لک نازانن و تی‌نافکرین له‌و راستییی ﷻ ۵۸: وما
یستوی الأعمی والبصیر ﷻ و مرو‌فی نابینا و مرو‌فی بینا وه‌کو یه‌ک
نین، واته‌: مرو‌ی باوه‌ردار و بی‌باوه‌ر چوون یه‌ک نابین ﷻ و الذین
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﷻ و نه‌ئه‌وانه‌یش بر وایان هیئاوه‌و کاره‌
چاکه‌کانیان کردوو ﷻ ولا المسیئ ﷻ و نه‌ خراپکاریش ﷻ قلیلا ما
تتذکرون ﷻ نه‌وانه‌تان بیر نه‌که‌نه‌وه‌و ئامۆزگاری وه‌ر نه‌گرن چه‌نده
که‌من ﷻ ۵۹: إن الساعة آتیة لا ریب فیها ﷻ به‌راستی رۆژی
قیامه‌ت هه‌ر دی و هیچ گومانی تی‌دا نییه‌ ﷻ ولكن أكثر الناس لا
یؤمنون ﷻ به‌لام زۆرتینسی مه‌ردم بر واکه‌ن به‌هاتنه‌که‌ی! ﷻ ۶۰:
وقال ربکم ادعونی أستجب لکم ﷻ و په‌روه‌ر دگارتان فهرمووی:
داوا له‌ من بکه‌ن و له‌ من بیارینه‌وه‌، منیش وه‌لامتان ده‌ده‌مه‌وه‌،
پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فرمووی: ((إن الدعاء هو العبادة)) جا پاش
نه‌وه‌، ئایه‌تی (أدعونی استجب لکم) ی خوینده‌وه‌. (متفق علیه‌).

قَالُوا أَوَلَمْ نَكُ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا أَفَأَدْعُوا وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ
﴿٥٤﴾ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَوْمَ يَوْمِ الْأَشْهَادِ ﴿٥٥﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ
وَلَهُمُ الْعَذَابُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٦﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى
الْهُدًى وَأَوْشَا بِنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٧﴾ هُدًى
وَذِكْرًا لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٥٨﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ
حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ
وَالْإِبْكَرِ ﴿٥٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ
اللَّهِ يَغْتِرُ سُلْطَانُ أَتْلَهُمْ إِنَّ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا
مَّا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ ﴿٦٠﴾ لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ
خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾
وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءَ قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

راستییه‌ ده‌بینری که‌ ئایینی خوا هه‌ر ده‌مینێ و هه‌ر زاله‌، نه‌گه‌ر
چی تاغووت و دنیا خۆرانیش فی‌ل و فه‌ره‌ج لی‌بدن! ﷻ و یوم
نقوم الأشهاد ﷻ وه‌له‌و رۆژه‌یشدا که‌ شایه‌ددان - له‌ پیغه‌مبه‌ران و
فریشه‌و... - هه‌لئه‌سن و راست ده‌بنه‌وه‌ به‌شایه‌تی‌دان له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی
درویان له‌سه‌ر خواوه‌ند کردبوو، وه‌ک له‌(هوود: ۱۸) نه‌فرمووی:
(ويقول الأشهاد هؤلاء الذين كذبوا على ربهم...) ﷻ ۵۲: یوم لا نفع
الظالمین معذرته‌م ﷻ نه‌و رۆژه‌ که‌ بر و بیانوو پارانه‌وه‌ی سته‌مکاران
وه‌رناگیرێ و، هیچ که‌لکیکیان پی‌ ناگه‌یه‌نی ﷻ ولهم العنة ولهم
سوء الدار ﷻ نه‌فره‌ت و خراپترین حال و جیگه‌یان بۆ هه‌یه‌ له‌
دۆژه‌خدا. مه‌سه‌لی مووسا و نه‌ی ئیسراعیل و به‌لینی سه‌رکه‌تن به‌
پیغه‌مبه‌ر: ﷻ ۵۳: ولقد آتينا موسى الهدى ﷻ بی‌گومان نیمه‌ هو‌ی
رینموونیمان دا به‌ مووسا "ته‌ورات و چه‌ندان ئایه‌ت و موعجیزه‌"
هه‌ر به‌وه‌ش سه‌رمان خست ﷻ وأورشا بنی اسرائیل الکتاب ﷻ
وه‌ کتیبی ته‌وراتیشمان هه‌شته‌وه‌ له‌ناو کوپانی یه‌عقوب ویداو، بوونه‌

یان دهفرمووی: شهوی له خوا ناپارێتهوه، خوا لێی توورپهیه. (ئیمام ئهحمده و اصحاب السنن). ﴿ان الذین یتکبرون عن عبادتی﴾ بێگومان ئهوانه ی خو به گهوره دهزانن له په رستنتم به ته نیا ﴿سیدخلون جهنم داخرین﴾ بێگومان به سه رشووری و به بچووکی دهچنه دۆزهخه وه.

بهم کارانه خوا بناسه:

۶۱: الله الذی جعل لکم اللیل لتسکنوا فیه ﴿خوایه شهوی شهوی به تاریک دروست کرد بۆتان، تا ئارامی تیا بگرن و تیییدا بچهوێنهوه﴾ والنهار مبصرا ﴿و رۆژیش به رووناک و رۆشن، تا رزق و رۆزی تیا به دهست بێنن﴾ ﴿ان الله لذو فضل علی الناس﴾ به راستی خوا خاوهنی نیعمهت و بههره ی زۆره به سه ر خه لکیه وه ﴿ونکن اکثر الناس لا یشکرون﴾ به لام زۆربه ی خه لک شوکری ناکهن و سه پهلن! ﴿۶۲﴾ ذلکم الله ربکم خالق کل شیء ﴿تا ئه و خوایه یه په ره وردگاری ئیوه، به دیهینه ری هه مووشتیک﴾ ﴿لا اله الا هو﴾ جگه له ویش هیچ په رستراویکی هه ق نییه ﴿فانی ترفکون﴾ ده ئیتر چۆن له یه کخوا په رستی لا ئه درین؟ ﴿۶۳﴾ کذلک یؤفک الذین کانوا بآیات الله یجحدون ﴿هه رتا به و جوهریه له یه کخوا په رستی لا ئه درین، ئه وانه ش له ئایه ته کانی خوا حاشاو نکولی ئه کهن﴾ ﴿۶۴﴾ الله الذی جعل لکم الأرض فرارا ﴿خوایه شهوی زهوی بۆ کردوون به باره گاو نشیمه ن و نیشتگه، تا تیا یا بژین و بچهوێنهوه﴾ والسماء بناء ﴿و ئاسمانیش به بیناکراو وه کومه زی له سه رووتانه وه﴾ وصورکم فأحسن صورکم ﴿وینه ی کیشاون، جوان وینه ی کیشاون، چونکه ئیوه له هه موو گیانه له به ریک با لا و به ژنتان جوانتره﴾ ووزقکم من الطیبات ﴿وه له هه رچی حه لال و پا که رزقی بێ داو، وه ک له م ئایه ته شدا دهفرمووی: (الذی جعل لکم الأرض فراشا والسماء بناء وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لکم فلا تجعلوا لله أندادا وأنتم تعلمون) ۲۲/۲. دوو یاتی ئه و هه موو نیعمه تانه ده کاته وه﴾ ذلکم الله ربکم ئا ئه وخوا (الله) یه یه په ره وردگارتان ﴿فتبارک الله رب العالمین﴾ گه وره بی و بلندی بۆ خوی په ره وردگاری جیهانه کان ﴿۶۵﴾ هو الحی ﴿ئه وه هه می شه زیندوو﴾ لا اله الا هو ﴿له غه ی ره ز ئه و هیچ په ستر او یکی هه ق نییه﴾ فادعوه مخلصین له الدین ﴿ده سا ئیوه هه ر ئه و په رستن به بوختی و بیخه وش له شیرک﴾ الحمد لله رب العالمین ﴿سو پاس هه ر بۆ خودای په ره وردگاری جیهانه کانه.

هه رگیز ری به شیرک نه دراوه:

﴿۶۶﴾ قل انی نهیت أن أعبد الذین تدعون من دون الله ﴿ئهی موحه ممه د﴾ بییان بلی: به راستی من قه دهغه کراوم له په رستنی ئه و شتانه، که ئیوه له باتی خوا هاواریان بۆ ده به ن و ئه یان په رستن،

﴿ان الساعه لا یبیه لا رب فیها ولکن اکثر الناس لا یؤمنون﴾ ﴿۶۷﴾ وقال ربکم ادعونی استجب لکم ان الذین یتکبرون عن عبادتی سیدخلون جهنم داخرین ﴿الله الذی جعل لکم الیل لتسکنوا فیه والنهار مبصرا﴾ ﴿ان الله لذو فضل علی الناس ولکن اکثر الناس لا یشکرون﴾ ﴿۶۸﴾ ذلکم الله ربکم خالق کل شیء ﴿لا اله الا هو فانی ترفکون﴾ کذلک یؤفک الذین کانوا بآیات الله یجحدون ﴿الله الذی جعل لکم الأرض فکرا﴾ والسماء بناء ﴿وصورکم فأحسن صورکم ووزقکم من الطیبات﴾ ذلکم الله ربکم فتبارک الله رب العالمین ﴿هو الحی لا اله الا هو فادعوه مخلصین له الدین﴾ الحمد لله رب العالمین ﴿انی نهیت أن أعبد الذین تدعون من دون الله لئلا یحاکموا فی البینت من ربی وأمرت أن أسلم لرب العالمین﴾

که وابهو ئیوه ش واز له به په رستنیان بێنن ﴿لما جاءنی البینات من ربی﴾ کاتی به لگه روونه کان له په ره وردگاره وه بۆم هاتن، سه باره ت به یه کتاپه رستی ﴿وأمرت أن أسلم لرب العالمین﴾ و فره مانم بێ دراوه که ملکه چ به بۆ په ره وردگاری جیهانه کان ﴿۶۷﴾ هو الذی خلقکم من تراب ثم من نطفه ثم من علقه ﴿هه ر ئه و خوا به توانایه یه ئه سلتانی (ئاده م) له گلیک دروست کرد، له پاشان له تو ماویکی ئاوی منی، ئینجا له خوینپاره (خوینیکی جه لته)﴾ ثم یرجکم طفلا ﴿له پاشان له سکی دایکتاندا به ساوایی ده تان هینیته ده ر﴾ ثم لتبلغوا أشدکم ﴿له پاشان ته مه نتان در یژ ده کری تا بگه نه ته مه نی که مال و، په لی زه بر و به هیژ بوون، ته مه نی چل سالی﴾ ثم لکونوا شیوخا ﴿له پاشان ته مه نتان در یژ ده کری ت تا پیر ببن﴾ ومنکم من یوفی من قبل ﴿و تیا تانه پێش ئه وه بگاته ته مه نی که مال، یان پیری ئه مرن﴾ ولتبلغوا أجلا مسمى ﴿خوا له سه ر ئه م شیوازه دروستی کردوون، تا بگه نه کاتیکی دیاریکراو

بۆ مردن ﴿ وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴾ به شکم تی بگه ن شهوی وا ئیوهی دروست کردوه، جگه لهو خوای تر نییه ﴿ ۶۸ ﴾: هو الذی یحیی ویمیت ﴿ هَرَّثُوهُوَ خُوا به توانایه ژی ن ده دا دهی سیئی، واته: ژیان و، مردن، شه و دروستیان شه کات ﴿ فَاِذَا قُضِيَ اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ جا کاتی ویستی شتیک به بوون بیئی، ته نها شه و نه دهیه

رائه کیشری ن، به ناو ئاو یکی گهرمداو، ده شکری به گه روویاندا، وهك شه نایه تهی (یطوفون بینها و بین حمیم آن) ۴۴/۵۵. وه نایه تهی: ﴿ ثُمَّ اِنۡكُمۡ اَیُّهَا الضَّالُّونَ الْمَكۡذِبُونَ لَا كَلۡوَنَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقۡوَمٍ ۝ ۵۱-۵۲ ﴾ وه نایه تهی: ﴿ خذوه فاعتلوه اِلٰی سِوَا الْجَحِیۡمِ ثُمَّ صَبَا فِیۡ فِیۡقَرٍ ۝ ۵۳ ﴾ ده نایه تهی: ﴿ ذِیۡ اِنۡکَ اَنْتَ الْعَزِیۡزُ الْکَرِیۡمُ ﴾ ۴۷/۴۹-۴۸. جهخت له سه شه و مانا و مه به سه ده که نه وه ﴿ ثُمَّ فِی النَّارِ یَسۡجُرُونَ ﴾ له پاشا له ناو ئاگر دا گر ده درین و شه سوو تینرین، هاویری له گهل ته واری پیست و گوشت و ئیسقانیان ﴿ ۷۳ ﴾: ﴿ ثُمَّ قَبِلَ لَهُمۡ اَیۡنَ مَا کُنۡتُمْ تَشۡرَکُونَ ﴾ ۷۴: ﴿ مِنْ دُونِ اللّٰهِ ﴾ له پاشا ن پیمان شه و تری: ﴿ کَوۡنَ لَهُ وَ بَتَّانَیۡ کِه ئیوه له باتی خوا شه تان په رستن و، شه تان کردنه شه ریک و هاوهل خوا؟ ﴿ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا ﴾ شه لین: ﴿ هَمَمُو لَهُ پِیش چاومان و ن بوون و رویشتن و تیا چوون ﴿ بَلْ لَمۡ نَکُنۡ نَدَعُو مِنْ قَبۡلِ شَیۡءٍ ﴾ به لکو ئیمه له پشدا که له دونیادا بووین هیچ شتیکمان نه ده په رست. وا شه زانن شه گهر شه و درویه بکه ن، که لکی ده بی بویان ﴿ کَذٰلِکَ یَضِلُّ اللّٰهُ الْکَافِرِیۡنَ ﴾ وهك شه گومرا کردنه یه، خوا بی پروایان گومراو سه رلشیا و ده کات ﴿ ۷۵ ﴾: ﴿ ذَلَّکُمْ بِمَا کُنۡتُمْ تَفۡرَحُونَ فِی الْاَرۡضِ بِغَیۡرِ الْحَقِّ ﴾ شه و سزایه شه له سه شه و دهیه که ئیوه له زه ویدا به ناهه ک له کاتی کردنی تاواندا دلشادو خوشحال شه بوون ﴿ وَ بَمَا کُنۡتُمْ تَمۡرَحُونَ ﴾ وه به هو شه و شه ئیوه ده عیه و فیزو بایی هه واییتان ده واندا، خه لکیکتان به که م دانه نا و، هه رده م ناهه قیتان شه کرد ﴿ ۷۶ ﴾: ﴿ اَدۡخَلُوا اَبۡوَابَ جَهَنۡمِ خَالِدِیۡنَ فِیۡهَا ۝ ۷۷ ﴾ ده فهر مسوون له ده رگاکانی دوزه خه وه بچه ژووره وه به هه تا هه تایی له ویدا قه تیس بن ﴿ فَبِئۡسَ مَثۡوٰی الْمُتَکَبِّرِیۡنَ ﴾، جا چه نه ده خرابه جی و شوینی خو به زلزانه کان.

به نازم به، سه رده که وهی:

﴿ ۷۷ ﴾: ﴿ فَاصۡبِرْ اِنۡ وَعَدَ اللّٰهُ حَقَّ ﴾ سا ئارامت بیئی شه ی موحه مه د ﴿ بَه رَاسَتِی به ئینی خوا به سزادانی دوژمنانت راسته ﴿ فَاِمَا نَرِیۡکَ بَعۡضَ الَّذِیۡ نَعۡدُکَ ۝ جَاهِهۡ نَدِّیۡ لَهُوَ سَزَا یَه به ئینمان پیمان دابوو، یان نیشانته ده دهین و به چاوی خوت دهی بیئی ﴿ اَوۡتَوَفِیۡکَ ۝ یان پِیش شه وه ده ت مرینین ﴿ فَاِلَیۡنَا یَرۡجِعُونَ ﴾ جا له هه ردوو حاله ته که دا هه ر بولای ئیمه ده گیردرینه وه ﴿ ۷۸ ﴾: ﴿ وَلَقَدْ اَرۡسَلۡنَا رَسٰلًا مِنْ قَبۡلِکَ ۝ سَوِّیۡدَ ثَخٰوَمَ که به راستی له پِیش توشدا به یامبه ریکی زورمان ناردوون، هه ریه ک بولای گهل خوی ﴿ مِنْهُمۡ مَنْ قَصَصۡنَا عَلَیۡکَ ۝ دَاسَتَانِی هِیۡنَدِیۡکِیَانَمَان له قورئاندا بۆ باس کردوویت، شه وانیه شه بیست و پینچ پیغه مبه رن ﴿ وَمِنْهُمۡ مَنْ لَمۡ نَقۡصِصۡ عَلَیۡکَ ۝ هه ندیکیشیا نمان بۆ باس نه کردوویت. پشه وه

هُوَ الَّذِیۡ خَلَقَ کُمۡ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنۡ نُطْفَۃٍ مِّنۡ عِلَاقَةٍ ثُمَّ یُخۡرِجُکُمۡ طِفْلًا ثُمَّ لِنَبِّلَکُمۡ اَشۡدَّ کُمۡ ثُمَّ لِنَمِیۡتَ کُمۡ ثُمَّ لِنُخۡرِجَکُمۡ مِنْۢ بَنۡوٰی مِنْ قَبۡلِ وَ لِنَبۡلَکُمۡ اَیۡلًا مُّسۡمًیٰ وَ لَعَلَّکُمۡ تَعْقِلُوۡنَ ﴿ ۷۹ ﴾ هُوَ الَّذِیۡ یُحۡیِیۡ وَ یُمِیۡتُ ۝ فَاِذَا قُضِيَ اَمْرًا فَاِنَّمَا یَقُوۡلُ لَهُ کُنْ فَاَیۡکُوۡنُ ﴿ ۸۰ ﴾ اَلَّذِیۡنَ لَیۡسَ لَیۡلَیۡنَ یُحۡدِثُوۡنَ فِیۡ مَآبِیۡتِ اللّٰهِ اَنۡ یُّصۡرَفُوۡنَ ﴿ ۸۱ ﴾ اَلَّذِیۡنَ کَذَّبُوۡا بِالۡکُتُبِ وَ بَمَا اَرۡسَلۡنَا بِهٖۤ اُرۡسَلۡنَا فَسَوْفَ یَعۡلَمُوۡنَ ﴿ ۸۲ ﴾ اِذَاۤ اِلۡغُلَّ فِیۡ اَعۡنَیۡهِمۡ وَ اَلۡسَلَسِلُ یُسۡحَبُوۡنَ ﴿ ۸۳ ﴾ فِی الْحَمِیۡمِ ثُمَّ فِی النَّارِ یُسۡجَرُوۡنَ ﴿ ۸۴ ﴾ ثُمَّ قَبِلَ لَهُمۡ اَیۡنَ مَا کُنۡتُمْ تَشۡرَکُوۡنَ ﴿ ۸۵ ﴾ مِنْ دُونِ اللّٰهِ قَالُوۡا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمۡ نَکُنۡ نَدَعُوۡا مِنْ قَبۡلِ شَیۡءٍ کَذٰلِکَ یَضِلُّ اللّٰهُ الْکَافِرِیۡنَ ﴿ ۸۶ ﴾ ذٰلِکُمْ بِمَا کُنۡتُمْ تَفۡرَحُوۡنَ فِی الْاَرۡضِ بِغَیۡرِ الْحَقِّ وَ بَمَا کُنۡتُمْ تَمۡرَحُونَ ﴿ ۸۷ ﴾ اَدۡخَلُوا اَبۡوَابَ جَهَنۡمِ خَالِدِیۡنَ فِیۡهَا فَبِئۡسَ مَثۡوٰی الْمُتَکَبِّرِیۡنَ ﴿ ۸۸ ﴾ فَاَصۡبِرْ اِنۡ وَعَدَ اللّٰهُ حَقَّ ۝ فَاِنَّمَا تُرِیۡتَکَ بَعۡضَ الَّذِیۡ نَعۡدُهُمْ اَوۡتَوَفِیۡتَکَ ۝ فَاِنَّمَا یَرۡجِعُوۡنَ ﴿ ۸۹ ﴾

پیی شه لی: ببه، شه ویش ده ست به جی شه بی، واته: هیچ شه زیهت و ماندوو بوونیک ی تیا نییه بۆ ژیان پی به خشین و مراندن.

چاره نووسی کیشه که ران و ده مدریژان:

﴿ ۶۹ ﴾: ﴿ اَلَمۡ تَرَ اِلَی الَّذِیۡنَ یَجَادِلُوۡنَ فِیۡ اَیَّاتِ اللّٰهِ ۝ ثَا یَا شه و شه و شه بووانه ت نه دیوه که له باره ی نایه ته کانی خواوه ده مه ده می ده که نه؟ ﴿ اُنۡی یصۡرَفُوۡنَ ۝ چو ن لاده درین لییان و، له ریی راست و ره و خو کلا ده که نه؟ ﴿ ۷۰ ﴾: ﴿ الَّذِیۡنَ کَذَّبُوا بِالۡکُتٰبِ وَ بَمَا اَرۡسَلۡنَا بِهٖ رَسٰلًا ۝ شه وانیه به م قورئانه و به ونیشانوه موعجیزانه شه به یامبه ره کانمان پی ناردبوو باوه ریان نه کرد ﴿ فسوف یعلمون ﴾ جا له ناینده دا پاشه روژی خو یان ده زانن، ده زانن جی و رییان دوزه خ و واوه یلییه، وهك شه فهر موئی: ﴿ وِیۡلَ یَوْمِئِذٍ لِّلۡمُکۡذِبِیۡنَ ﴾ ۱۰/۸۳. ﴿ ۷۱ ﴾: ﴿ اِذَاۤ اِلۡغُلَّ فِیۡ اَعۡنَاقِهِمۡ وَ اَلۡسَلَسِلُ ۝ کَاتِی کُوت و زنجیر له ملیاندا یه ﴿ یسحبون ﴾ ۷۲: ﴿ فِی الْحَمِیۡمِ ۝ به و زنجیرانه

کاتی سزا وتۆلەي توندی ئیمەیان دی و دلتیا بوون که رزگار نابن ﴿ قالوا امنا بالله وحده ﴾ وتیان: وایستای بزوامان به خوای تاک و تەنیا هیئا به تەنیا ﴿ وکفرنا بما کنا به مشرکین ﴾ باوەریشمان نەما به و بتانەي که پیشتر کردبوومان به شەریک و هاوەلی خوا ۸۵: فلم یک یففعهم ایمانهم لما رأوا بأسنا ﴿ ئینجا ئیمانە کەیان

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِتَايَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَهُ أَمْرٌ مِّنَ اللَّهِ فَخُذْ حُزْرًا ﴿٧٨﴾ هُنَالِكَ الْبَاطِلُونَ لِرَبِّكَ بَوَّاهٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾ وَتُرِيكُمْ ءَايَتَهُ فَأَيُّ آيَةٍ اللَّهُ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرُ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِّنَ الْعِلْمِ وَحَافَ بِهِمْ مَا كَانُوا يَدَّعَوْنَ يَسْتَرْءُونَ ﴿٨٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا يَدَّعَوْنَ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمَّا يَكُفُّ عَنْهُمْ لَيْسَ لَهُم مَّا يَنْتَظِرُونَ ﴿٨٥﴾ اللَّهُ الَّذِي قَدْ خَلَقَ فِي عِبَادِهِ مِثْلَ هَذَا لَكُمُ الْكُفْرُونَ ﴿٨٦﴾

سوودی پێ نه دان، کاتی سزاکەي ئیمەیان دی، چونکه کار له کار ترازای بووو، ئیتر له و کاتەیشدا دەرگای پەشیمانی دادەخری (وهک فیرعمون کاتی که سزای دیت پەشیمان بوویه و هو وتی: (آمنت أنه لا إله إلا الذي آمنت به بنو إسرائيل وأنا من المسلمين) ۹۰/۱۰. بەلام وهک ئەم فەرمووده دەرهموی: ((إن الله تعالى يقبل توبة العبد مالم يغفر))، (مسند أحمد ۱۳۲/۲، الترمذی)، ابن ماجه. واتە: خوا تەوبە و پەشیمانی بەندە وەر ئەگرێ، پێش ئەوێ بگاتە حالەتی غەرغەرەو گیانەلا. ﴿ سنة الله التي قد خلت فنی عباده ﴾ ئەمە ئەوسوننەت و باوێ خواوو کە لە بەندەکانیدا تیپەری، واتە: بەدەرئێزایی رۆژگار خوا سوننەتی وابوو، هەر قەومێک له کاتی دیتنی سزادا باوهری هێنایی لێ وەر ئەگیراوو سوودی نەبوو بوێ ﴿ وخر هنالك الكفرون ﴾ لهوکاتەدا کافرەکان زیانمەندبوون، چونکه ئاشکرا بوو و زانرا که سوودیان له هیچ شتی وەر نەگرت، نە لەبەتەکان، نە لە هەموو پیلانەیان.

(ئەحمەد) ئەم فەرموودهیە ئەهینی: جارێک له پەيامبەر ﷺ دەرپرسن: ئاخۆ ژمارەي پێغەمبەرەکان چەندە؟ ئەویش دەرهموی: (۱۲۴۰۰۰) سەدو بیست و چوار هەزار پێغەمبەر، (۳۱۵) یان بەکتیب و نامەو و رەوانە کران و پێیان دەلێن (روسول). ﴿ وماکان لرسول أن يأتي بآية إلا بإذن الله ﴾ وەبۆ هیچ پەيامبەرێک نەبوو کە موعجیزەيەک بێنی، بە فەرمانی خوا نەبێ ﴿ فإذا جاء أمر الله قضى بالحق ﴾ جا هەرکات فەرمانی خوا هاتبێ بە سزا، بە دادگەری بریار دراوه له نێوانیاندا ﴿ وخر هنالك المبطلون ﴾ لهو کاتەدا ناهەفکارەکان زیانمەند و پەشیمان بوون، بەلام پەشیمانی کەلکی نەبوو بۆیان ۷۹: الله الذي جعل لكم الأنعام ﴿ خوا هەر ئەو زاتەي و شترگەلی بۆ ئێو دروست کرد ﴾ لێرکبو منها ﴿ بۆ ئەوێ سوارین لە هەندیکیان ﴾ ومنها تاكلون ﴿ لە هەندیکیشیان بخۆن ﴾ ۸۰: ولكم فيها منافع ﴿ وەزێاد لەو هەش کەلکی زۆریان تیپە بۆتان: خوری و، کورک و، موو، شیرو، کەرەو پەنیرو، رۆن و.. هتد ﴿ ولتبغوا عليها حاجة في صدوركم ﴾ وە بۆ ئەوێ له سەر پشتمان بگەنە ئەو مەبەستە له دلتاندايە، واتە خۆتان و بارەکانتان -بەتایبەتی له کاتی بازگانیدا- بۆ هەلگرن. ﴿ وعليها وعلى الفلك تحملون ﴾ لەسەر ئەو و شترانەو له سەر کەشتیەکان هەلدەگیرێن و هاتووچۆ دەکەن ۸۱: ويرىكم آياته ﴿ ئەو زاتە بەلگەو نیشانەکانی دەسەلاتی خۆتان نیشان ئەدات ﴿ فأى آيات الله تنكرون ﴾ جا ئێنکاری کام لە نیشانەکانی خوا ئەکەن، لەگەڵ ئەویدا که زۆر ئاشکرا و روون!

لە پێشيان عیبرەت گرن:

۸۲: أفلم يسيروا في الارض ﴿ ئایا ئەوانە به رووی زهویدا نەڕوشتوون ﴿ فينظروا كيف كان عاقبة الذين من قبلهم ﴾ تا ببینن ئەنجامی ئەوانەي که لە پێش ئەوانەو بوون چۆن بوو؟ ﴿ كانوا أكثر منهم وأشد قوة وآثارا في الارض ﴾ ئەوان لەمان له رووی ژمارەو و زۆرترو، له رووی هیزو شوێنەوارو بیناسازی و.. هتد بەهیزتر بوون ﴿ فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون ﴾ جا مال و هیزو دەسەلاتیان، بێ نیازی نەکردن له سزای خوا کاتێ بۆیان هات ۸۳: فلما جاءتهم رسلهم بالبينات ﴿ جا کاتێ پەيامبەرەکانیان به بەلگەي ئاشکراو هاتنە لایان ﴿ فرحوا بما عندهم من العلم ﴾ کەچی له باتی باوەر هێنانیان، ئەوان بەو ئەندازە زانیارییە کەمێ خۆشحال بوون، هەرچەندە رێگەیان پێ دەر نەکرد ﴿ وحق بهم ما كانوا به يستهزئون ﴾ و ئەو سزایەي ئەوان گالتەیان پێ ئەکرد هاتە سەریان و دەرەي دان ۸۴: فلما رأوا بأسنا ﴿ ئینجا

بۆ كافرانیش ترسیئەره به دۆزهخ * فاعرض أكثرهم * جا له گەل ئەوهیشدا زۆرتترینان له باتی پروا هێنان، پرویان ئی وه گێراوخویان ئی بوارد * فهم لا سمعون * جا ئیدی نابیستن به بیستنی تێرامان و گوێزایی، جا که وایوو ئەم قورئانە هەموو مەبەستیکی مەوێ تیا روشن کراوەتەوه، ئەگەر خویان ئامادە بن و گوێ بگرن بۆی * ۵: وقالوا قلوبنا فی أكنة مما تدعونا الیه * کاتی پەيامبەر ﷺ بانگی کردن بۆ پرواهیان گوتیان: دلە کائمان له چەند بەرگێکدان سەبارەت بەوێ بانگمان ئەکەیت بۆلای له یە کەخواناسی، دلمان پەردەلە سەرەو داپۆشراوەو هیچی ناگاتئ * وفی آذاننا وفر * و گریدانیشەک له گوێکانماندا یە * ومن بیننا و بینک حجاب * و پەردە یەک لە نێوان ئێمە و تۆدایە، واتە: کێشە یەک لە نێوانماندا یە ناهێلئ بگەین بە یە کتر * فاعمل إننا عاملون * دەسا تۆ کار بکە له سەر ئایینی خۆت و ئێمەیش له سەر ئایینی خۆمان کار دەکەین، جا با بزانی کئ راستەو ئەو باتەو، کێش ناراستەو ئەو دۆرپێئ.

خەلکی بانگ بکە بۆ پەرستنی خوا بە تاک و تەنایی:

* ۶: قل إنما أنا بشر مثلكم * بلی: بەراستی منیش مەوێکم وەکو ئێو، فریشتە نیم * یوحی الی * سروشت و وەحیم بۆ ئەکری * إنما إلهکم إله واحد * که هەر پەرستراوی راستە قینی ئێو، تەنها یەک خوایە و شەریک و هاوێ ئێبە * فاستجبوا الیه واستغفروه * دەسا خۆتان راست بکەنەو بۆی و داوای بوورانی گوناھە کانتانی ئی بکەن * وویل للمشرکین * هاوار و واوەیلا بۆ هاو بەشدانەران * ۷: الذین لا یؤتون الزکاة * ئەوانە زەکات نادەن و، دەست گروپی هەزاران ناکەن، بەلئ ئەم تەفسیرە یە، رای زۆریکی رافە کە رانی قورئانی لە سەرە، بەتایبەت (ئێبنی جەریر)، ئەگەرچی (ئێبنی عەبباس) دەلئ: (الذین لا یؤتون الزکاة) مەبەست پێئ ئەوانەن دڵ و دەروونیان لە شێرک پاک ناکەنەو بەراستی وشە (لا إله إلا الله) نالین، وەک دەفەرموئ: (فقل هل لک الی إن تزکی) ۱۸/۷۹. * وهم بالآخرة هم کافرون * بە پاشە رۆژیش کافرو بئ باوەرن * ۸: إن الذین آمنوا وعملوا الصالحات * بەراستی ئەوانە پروایان هێناوە، کارە چاکەکانیان کردووە * لهم اجر غیر ممنون * پاداشتیکی بئ کۆتایی و نە براوەیان بۆ هە یە.

باسیکی دروستکردنی بوونەوهر:

* ۹: قل أنکم لتکفرون بالذی خلق الأرض فی یومین * پێیان بلی: ئایا باوەر بەو زاتە ناکەن که لە ماوەی دوو رۆژدا (دوو دەورە) ی ئەو چوارو رۆژە زەوی و تەواوی شتە نەهێنیەکانی زەوی

له (۱۹) ربيع الثاني / ۱۴۱۷/ ک بەرامبەر ۱۹۹۶/۹/۲ ز داوی نوێزی به یانی، له نووسینی تەفسیری ئەم سوورەتی (غافە) بوومەو. له (راگە یاندن)، له هەلەبجە ی شەهید.

زۆریش سوپاس بۆ خوای میهرەبان و غافیر، وە لە پەنای ئەم سوورە تەدا، داوای لێخۆشبوونی ئی دەکەین.

سوورەتی (فوسسیلەت) -

مەککەییەو (۵۴) ئایەتە.

بەناوی خوای بەخشندە ی میهرەبان

ئەم سوورەتە باسی یەکتاپەرستی و پەيام و زیندوو بوونەو و پاداشت و تۆلە دەکات، جا بۆ یەکەمجار باسیکی کورتی قورئان ئەکات، که چون بەو هەموو بەلگانهو دانه بەزئ و راستی پەيامبەریش ﷺ ئەچەسپێئ، هەر وەک باسیکی سروش و نیگا بۆ پەيامبەر ئەکا، و، دەلئ: موحەممەدی پێغەمبەر ﷺ مەوێکەو، خوا لەناو مەردمدا هەلپێژاردووە، هەتا ئەو پەيامە گەورە یە هەلگێرئ و، بە جیهانیانی رابگە یەنئ، پاش ئەو شە باسی ئاسمانەکان و زەوی ئەکات، بۆ ئەو بەوردی بیریان ئی بکێتەو و، بکێنە بەلگە بۆ یەکناسینی خوا، هەر وەک پەنجە راثە کێشی بۆ ئەنجامی ئەوانە ی مەملانییان لەگەل پەيامبەراندە دەکرد، داوی ئەو ی کە باسی پرۆاداران دەکات، بەتایبەت ئەوانە ی کە خویان یەکلا کردووەتەو و لەسەر نەخشە ی خوا هەرگیز ناترازین.. کۆتاییشی دێت بە باسی هەندئ لە نەهێنیەکانی بوونەو، کەرۆژ بەرۆژ دەریان ئەخات بۆ ئادەمیزاد. جابەم شیوێهەش دەست پێ دەکات: ﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم ﴾ ئەم پێتانه هەر ئەوانەن که قورئانیان ئی پێک هاتوو، دەسا ئەگەر ئێو دەتوانن وێنە ی ئەم قورئانە بێنن، بپهینن! ﴿ ۲: تنزيل من الرحمن الرحيم ﴾ ئەم قورئانە لە لایەن خوایەکی خاوەن بەزەبی و میهرەبانەو نێردراوەتە خوارو، وەک له جیگایەکی تردا له و بارە یەو ئەفەرموئ: (قل نزلة روح القدس من ربک بالحق) ۱۶/۱۰۲.

قورئان هەموو ئایەتەکانی شی کراونەتەو:

* ۳: کتاب فصلت آیاتە * ئەم نامە یە که ئایەت و مەبەستەکانی جودا کراونەتەو له یە کتر بەلفزو بەمانا * قرأنا عربیاً * خوێنراوە یە که به زمانی عەرەبی * لقوم یعلمون * بۆ خەلکانی ئەمە بزانی و دانابن و، بیانەوئ تێبگەن لەوانە ی عەرەبی زانی ﴿ ۴: بشیرا ونذیرا ﴾ مۆژدە بەخشە به مۆسلمانان به بەهەشت،

يعرج إليه في يوم كان مقداره ألف سنة مما تعدون) وه له المعارج/ ٤٤
 نه فهرموى (تعرج الملائكة والروح إليه في يوم كان مقداره خمسين
 لفي سنة). گومان نبيه له وهدا كه ديارى كردنى كات و زهمه
 وزهمان، بهرؤزو سال و مانگ: بهو پييه كه ئيستا مروؤف له سهر
 ئهم زهويه دهژى، وه سوورانه وهى زهوى به دهورى خوردا، نه گينا

دروست كرد و تجعلون له آندادا و هيمن وينه و نموونه و
 هاوبه شي بو پهيدا دهكهن و، دهسه لاتی نه دهنه دهست؟ ذلك
 رب العالمين : تا ئه به ديهنه ربه پهروه دگارى جيهانه كان، نهك
 شه و بتانه ئيوه ههلتان بزار دوون : ١٠ : وجعل فسار و اسى
 من فوقها و چند كه ژو كيويكى سابتي مه حكه مى بلندي له
 سهر زهويى داناو، كردنى به ميخ بوى، تا ئيوه ههله ديروى و، به
 ئاسانى له سهر يشتى بژين و بارك فيها و خير و بيرىكى زورى
 تى خست: تاوو ههواو جوهرها ميوه و ميوه جات و دهرياو كانگه كان
 و.. هتد و قدر فيها اقواتها فى اربعة ايام سواء : روى و
 بژوى خه لكه كى تيا ديار كرد هه له و چوار روژانه دا (چوار
 دهوران) واته: نه نجامدانى نه وه موو كارانه، تهنه له ماوهى
 دوو خولدا بوو، دروست كردنى زهوى و قايم كردنى كيوه كانيش
 خوليك بوو، نه وه موو خير و خيراته يش له خوله كهى تر دا، نه وه
 هه چوارخول و روژه كه به يه كسانى : للسائلين : بو ئهوانه
 پرسىار دهكهن: زهوى له چند روژدا دروست كراوه؟ دهگوتى له
 چوار روژاندا : ١١ : ته استوى الى السماء وهى دخان : پاش
 دروست كردنى زهويى، ئيرادهى دروست كردنى ئاسمانيشى كرد. كه
 وهك دوو كهلى وابوو. (ئيبه كه سىين) نه لىت: كاتى زهويى دروست
 بوو، جوهره ههليك كه نه مرو پيى نه لىن: دونه يى سه ديم - وهك
 ههرو لاي سهرووى گرتبوو، جا ليه ردا ههله گرى زهوى له پيش
 ئاسمانه وه دروست بووى، هه ليش نه گرى ئاسمان بهر له زهويى
 دروست بوو پيى، به لام سووره تى (نازعات) نه مه روون نه كاته وه،
 جگه له وه يش زانبارى نه مرو پشتگيرى نه وهى كردوه كه زهويى
 پاش دروست بوونى ئاسمان بووه: وهك نه فهرموى: فقال لها
 و الارض انت طرعا او كها : ئينجا خوا به ئاسمان و به زهويى
 فهرموو: بين و شكلى خوتان بگرن و، ملكه چ بن، چ به زورچ
 به ئاره زوو، چونكه پرپار دراوه كه ده بى دروست بين : قالتا آيتنا
 طاعتين : نه وانيش وتيان: وا به خوشى و ملكه چ بوون، هاتين
 و شكلى خومانمان و هرگرت : ١٢ : فقضاهن سبع سموات فى
 يومين : جاحه وت ئاسمانى له ماوهى دوو روژدا - جگه له چوار
 روژه كهى تر - به ته واوى دروست كرد : و اوحى فى كل السماء
 امرها : و له هه ئاسمانيك چى نه ويست پرپارى بوو. كه وا بوو
 ئاسمان و زهويى، ههردوو پيكه وه له ماوهى (٦) روژدا دروست كراون،
 (واته: روژى يهك شه ممه، بو روژى ههينى)، شياوى باسه،
 له چند سووره تىكى قورئانيشدا نه و (روژ) به باس كراوه، بو نموونه
 له سووره تى حه جدا، ئايه تى (٤٧) نه فهرموى: (وان يوما عند ربك
 كالف سنة مما تعدون) وه له سووره تى السجده/ ٥ دا نه فهرموى: (ثم

نه گهر برويت بو نه ستيره يه كى ترى ئاسمان، نهوا ريژهى ديروى و
 كورتى روژه كه دهگوردرى. سالى ئيمه لهو زهوييه دا چونكه دوورين
 له خوره وه، به (٣٦٥) روژ نه و جا چه رخه يهك به دهورى خوردا
 ته واو نه كات، كه چى نه ستيره ي عه تاريده به (٨٨) روژ سالى خوى
 ته واو نه كات و نه سوور پييه وه به دهورى خوردا، به لام نه ستيره ي
 (بلوتق) چونكه دوورتره له خوره وه به (٢٥٠، ٩٠) روژ سالى خوى
 ته واو نه كات واته: سالىكى نه و (٢٥٠) سالى ئيمه يه. : وزينا
 السماء الدنيا حصايح : و نزيكترين ئاسمانيشمان به چه ندين چرا
 (نه ستيره) رازنده وه بو تان : و حفظا : و به پاراستن پاراستمان له
 گوپراگرتنى شه ياتين بو (الملا الأعلى) له وه كه نه نيبه كانيان
 بدزن و، له زهويدا خه لكى پيى فريو بدهن : ذلك تقدير العزيز
 العليم : نه و كاره سه رسورپه نه رانه، گشت نه ندازه گرتنى خواى
 به دهسه لاتی زانايه.

ناگه و، لییان قبول ناکری و بهر رهزانه ندی خوایش ناکه ون.

موشریکان دۆسته کانیان کاری خراییان پی ده کهن:

۲۵: وقیضا لهم قراء هه ره دونیادا چهند هاوول و هاویشینیکنان - له شهیتان و مروقه قول بره کان - بۆ پهیدا کردن و

وَقَالُوا لَوْلَا جُودُهُمْ لَمْ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلَئِنْ تَرْجِعُونَ ﴿٢٥﴾ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَرْشِدُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَيْفَ أَيْمَنَّا بِمَا نَفْعَمَلُونَ ﴿٢٦﴾ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَأَيْتُمْ فَاصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٧﴾ فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا فَمَا لَهُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٨﴾ وَقِصَصًا لَمْ تُقْرَأْ فَرَضُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْإِنْسِ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ فَلَنَذِقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْرَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣١﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْآخِرَةِ لَمَّا كَانُوا يَتَنَزَّهُونَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ أُضْلُوا مِنَ الْإِنْسِ وَالْإِنْسِ يَجْعَلُهُمُ مَآخِذَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونُوا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ﴿٣٣﴾

زالمان کردن به سهریاند ۲۵: فزینوا لهم ما بین آیدیهم وما خلفهم ۲۶: جا بویان جوان کردن نه وهی پیشیان، له کارو باری دونیا، وه نه وهی پاشیان له کارو باری ثاخیرهت، به نارهواو ناهق، نه وانیش به بی باکانه رهفتاریان کردوو جولانه وه، وه ثم نایه تهی: (وانهم لیصدونهم عن السبیل ویحسبون أنهم مهتدون) نه وه دوویات دهکاته وه. ۲۷: وحق علیهم القول ۲۸: جا بهو هویه وه بریاری سزای خواش پیویست کرایه سهریان و هاته جی ۲۹: فی اُمم قد خلت من قبلهم من الجن والانس ۳۰: چوونه ریزی نه و جنوکه و ناده میانه وه له پیش نه وانه وه دووچار بیوون ۳۱: انهم کانوا خاسرین ۳۲: به راستی نه وانه ی بهر له وان، خه لکیکی زیانمند بوون، چونکه به فهرمانی خویان نه کرد.

شهدتم علینا ۳۳: به گله بییه وه به پیستیان نه لین: بۆچی به زیانی ئیمه گه واهیتان دا؟ خو ئیمه له ئیوه بهرگری نه کین! ۳۴: قالوا أنطقنا الله الذي أنطق كل شيء ۳۵: نه لین: نه وخواهی که هه موو شتیکی هیئاوته قسه وگو، ئیمه یشی به قسه هیئا. واته: به ئاره زووی خویمان نه بوو، ئیتر بۆچی گله بییمان لی نه کهن؟ ۳۶: وهو خلقكم أول مرة ۳۷: ههر نه ویش به یه که مجار له نه بوونه وه ئیوه ی به دی هیئا ۳۸: والیه ترجعون ۳۹: و ههر بۆلای نه ویش ده گپردینه وه. ئیمامی (موسلیم) له (نه نه س) وه نه لی: جاریک پیغه مبه رپیکه نی! فهرمووی: (هل ترون مم أضحك؟) ئایا نه زانن له چی پی نه کهن؟ ۴۰: وتمان: خواو پیغه مبه ره که ی نه زانن، فهرمووی: (من مخاطبة العبد ربه يقول: يارب! ألم تجرني من الظلم؟ قال: يقول بلى. فيقول: فاني لا أجيز على الأشهادا مني. قال: يقول: كفى بنفسك اليوم عليك شهيدا، وبالكرام الكاتبين شهودا. قال: فيختم على فيه، فيقال لأركانہ أنطقی، فنطق بأعماله، قال: ثم تخلى بينه وبين الكالم، قال: فيقول: بعد لكن وسحقا، فعنك كنت أناضل) باب (۲۹۶۹/۱۶). له قسه و گفتوگو ی به نده یه که له گهل خوی خویدا نه لی: نه ی پهروه ردگارم ئایا بریار نه بوو له غه درو سته م په نام بدهیت. خوا نه فهرمووی: به لی بریار وابوو! نه وسا به نده که نه لی: ده من بۆ نه وه له خویم نه بی شایه د قبول ناکه م، خوا نه فهرمووی: ههر خووت به شایهت به سیت، هاوړی له گهل دهسته ی نووسه رانی به ریز، نه لی: نه و جا مۆر له سهر ده می دهری، جا به نه ندامه کانی لاشه ی دهوتری: ئاده ی ئیوه قسه بکه ن! نه وانیش دینه قسه و، مۆلت دهری، نه و جا پییان نه لی: دهک دوور بن له ره حمه تی خواوه دوور بن و تیا بچن، خو من له ئیوه دیفاع و بهرگریم نه کرد! ۴۱: وما كنتم تستترون أن يشهد عليكم سمعكم ولا أبصاركم ولا جلودكم ۴۲: وه له دونیادا له وه خویمان نه نه شارده وه که گو ی و، چاوو پیستتان شایه دیتان له سهر بدهن. ۴۳: ولكن ظننتم أن الله لا يعلم كثيرا مما تعملون ۴۴: به لām له گهل نه وه یشدا هییمان ههر گومانتان وابوو که: له زوړی له و کرده وانه ی ئیوه نه نجامیان نه دهن، بی ئاگایه، بویه بی باکانه نه و هه موو گونا هانه تان ده کرد ۴۵: وذلكم ظنكم الذي ظننتم بربكم أرداكم ۴۶: ههر نه و گومانه تان بوو، به رامبه ر به پهروه ردگارتان له ناوی بردن و تیا چوون ۴۷: فأصبحتم من الخاسرين ۴۸: و جا گه ران له دوراوو زیانمندان و، خویمان و دهووبه ره که شتان فهوتاند ۴۹: فإن يصبروا فالنار مثوى لهم ۵۰: جا نه گه رخویان رابگرن له سهر سزاو تۆله، یان خوړانه گرن، ههر ئاگری دۆزه خه جیگایان ۵۱: وإن يستعذبوا فما هم من المعتبين ۵۲: و نه گه ر داوای لیووردن و رهزانه ندی خواش بکه ن، ههر گیز به مه رامی خویان

خوانه ناسه کان وه سیهت بویه کدی
ده کهن گوی بۆ قورئان نه گرن:

۲۶: وقال الذين كفروا لا تسمعوا لهذا القرآن ۝ بئى برواكان
به به کتریان گوت: گوی بۆ ئهم قورئانه مه گرن کاتى موحه ممه د

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ
الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ
الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٢٦﴾ نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُمُ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَىٰ أَنْفُسُكُمْ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٢٧﴾ نَزَلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٢٨﴾
وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ
إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ
أَدْفَعْ بِالْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَحْسَنِ فَاذًا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ
وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٠﴾ وَمَا يُلْقُهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقُهَا
إِلَّا ذُو حِظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾ وَإِذَا بَرِئْتَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزَّحٌ
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٢﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ
الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ
وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ
إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٣﴾ فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ
رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٣٤﴾

ئهى خويئته وه ۝ والفوا فيه لعلكم تغلبون ۝ وه بيكه نه هه راو
هوسه وه لبه غه لب تييدا، به شكوم زال بين به سهر موحه ممه ددا!
ئينجاخوا له جيگايه كى تردا - فه رمان به گويگرتن بۆ قورئان ددها -
وته فه رموى: (واذ قرئ القرآن فاستمعوا له وأنصتوا لعلكم ترحمون)
۲۰۴/۷: ۲۷: فلنذيقن الذين كفروا عذابا شديدا ۝ سوپند به
خوا ئه وانئى بئى باوه بوون سزايه كى توونديان پئى ئه چيژين
۝ ولنجزينهم أسوأ الذى كانوا يعملون ۝ و بئى گومان به هوى ئه و
كاره زور خراپانه وه ده يان كرد سزايان دده يين ۲۸: ذلك جزاء
أعداء الله النار ۝ ئا ئه وهش پاداشتى دوژمنانى دينى خوايه، ئاگرى
دوزهخ ۝ لهم فيها دار الخلد ۝ خانهى هه تاهه تايبينان تييدا بۆ هه به
جزاء بما كانوا بآياتنا ينجدون ۝ له توئه لى ئه وه ددا كه نكولى
ئايه ته كانسى ئيمه يان دده كرد ۲۹: وقال الذين كفروا ربنا أرنا
الذين أضلانا من الجن والإنس ۝ بئى باوه رو خوانه ناسان ده لئىن:
ئهى پهروه ردگارى ئيمه! ئه و دوو ده ستهى جنو كه و ئاده ميه مان

نیشان بده كه رپيان لى گورين ۝ نجعلهما تحت أقدامنا ۝ هه تا
بين خه ينه ژير پيمان ۝ ليكونا من الأسفلين ۝ تا له خوار ترينى
چينه كانسى ئاگره وه دهن، بئى گومان ئه وانئى كارى ناشه رعى و
ناهق ده كه نه وخه لكانى تريس چاويان لى ده كه نه، گوناحى ئه وانئيش
ده كه ويته سهريان و، هه مووشيان له پاشه روژدا په شيمان دهنه وه،
بويه كوره كهى بابه گوره شمان (ئادهم/عليه السلام) پاش كوشتنى
براكهى خوى به ناهق، په شيمان بوويه وه، به لام چ قازانجيكى
بوو: (ما قتلت نفس ظلما إلا كان على ابن آدم الأول كفل من دمها
لأنه أول من سن القتل) أخرجه الشيخان. ۳۰: إن الذين قالوا
ربنا الله ۝ بئى گومان ئه وه كه سانهش گوتيان: پهروه ردگارمان خوايه
۝ ثم استقاموا ۝ پاشان خويان راست كردبوويه وه، واته: زور
به مه حكيمى له سهر يه كناسين وه ستان و، به هيچ لايه كدا لايان
نه ددا ۝ تنزل عليهم الملائكة ۝ كاتى مردن، له گوردا، له كاتى
زيندو بوونه وه ددا فريشته دائه به زنه لايان و، پييان ده لئىن: ۳۱: ألا
تخافوا ولا تحزنوا ۝ له پاشه روژتان مه ترسن و، بۆمال و منداليشتان
- پاش خوتان - دل زو يرمه بن، ئيمه چاوديريان ده بين ۝ وأبشروا
بالجنة التى كنتم توعدون ۝ موژده تان لى بيت به وه به هه شتهى
به لئنتان پئى دده را له دونيادا، مزگينى بيت ئه مرؤ ئه كه ونه خوشى
و شادييه وه. ۳۱: نحن أولياؤكم فى الحياة الدنيا وفى الآخرة ۝
ئيمه له ژيانى دونيادا دوستان بووين، وه له پاشه روژيشدا، دوستان
ده بين ۝ ولكم فيها ما تشتهى أنفسكم ۝ وه له وئى نه فستان چ
بخوازى ئاماده يه بو تان ۝ ولكم فيها ما تدعون ۝ وه هر چيش
بخوازن له به هه شتدا بو تان هه به ۳۲: نزلنا من غفور رحيم ۝ ئهم
ميوانداريهش، ميواندارى و په زيرايبه كه له لايه نه پهروه ردگار يكى
گوناهيوشى به به زه ييبه وه.

فهزل وگه ورميى بانگه واز (ده وه) بۆ لاي خوا:

۳۳: ومن أحسن قولاً مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ ۝ كئى له وه كه سه
قسهى جوانتره، خه لك به ره وه يه كخواناسى و، بو ئيسلام كردنه
په يره وه پروگرام بانگ ده كات ۝ وعمل صالحا وقال اننى من
المسلمين ۝ و كرده وهى چاكيش ده كاو، به شانازيشه وه ئه لى: من
يه كيكم له موسلمانان؟ ۳۴: ولا تستوى الحسنة ولا السيئة ۝
هه رگيز چاكه و خراپه يه كسان نين، بئى شك خوا يه كه ميه خوش
ئهوئى و، رقى له دووه مه ۝ إدفع بالتي هي أحسن ۝ پالنى به
خراپه وه به جوانترين ئاكار، واته: به ئاكارى جوان و جوانتر
وه لامى خراپه كار بده ره وه ۝ فإذا الذى بينك وبينه عداوة كأنه
ولى حميم ۝ ئه وسا ئه بينى ئه وه كه سهى كه له نيوان توو ئه ودا

دوژمنایه تییه، وای لیدی ده لئی دوستیکی نزیك و به سوژه ۳۵: و ما یلقاها إلا الذین صبروا ۞ خو ۞ و ئاكار چاکییهش، به وانه نه بی به ئارام بوون، به کهس نادری، چونکه کاری مهردانه کردن له گهل نامهردان و نه فاماندا، مهردانی خوئی دهوی ۞ و ما یلقاها إلا ذو حظ عظیم ۞ به هه موو که سیك نادری، مه گهر به که سیك که خاوه نی به شیکی گه وره بی له چاکی و سه بر ۳۶: و اما ینزغک من الشیطان نزغ فاستعذ بالله ۞ هه رکاتیکیش له لایه نه شه یقانه وه تووشی خه ته ره و وه سه وه یه ک بوویت، ویستی تو یاداشتی خراپه، به خراپه بده یته وه، خیرا په نابهره بهر خوا، چونکه پیغه مبه ر ۞ هه که هه لده سا بو نوژی، نه ی فرموو: (اعوذ بالله السميع العليم من الشیطان الرجیم من همزه و نفخه و نفعه). (پی شه و نه حمه د، ته به ری) ۞ إنه هو السميع العليم ۞ چونکه ته نه ا هه بیسه ری زانا.

نیشانه کانی ده سه لاتی خوا:

۳۷: ومن آیاته الليل والنهار والشمس والقمر ۞ له نیشانه کانی تاك و ته نیایی خواپه: شه وو روژو خوړو مانگ، چونکه هه ری که یان به چه ند بهر نامه یه کی قه شه نگ و ریک و پیک دامه زراون و کاری خوځیان نه که ن ۞ لا تسجدوا للشمس ولا للقمر ۞ ده سا ئیوه ش نه بو خوړ سوژده بهر ن، وه نه بو مانگ، چونکه نه وانه هه ردوو دروستکراوی خوان و، نه وانیش سوژده هه بو ۞ شه و ده بن ۞ واسجدوا لله الذی خلقهن ۞ ئیوه سوژده هه بو ۞ شه و خواپه بهر ن ۞ نه وانی دروست کردوو ۞ ان کنتم ایاه تعبدون ۞ نه گهر ده تانه وی به هه قیانه ت خودا بپه رستن. ۳۸: فان استکبروا ۞ ئینجا نه گهر نه وانه له خوځایی بوون، کړنووش بهر ن بو خوا ۞ فالذین عند ربک یسبحون له باللیل والنهار ۞ جا ۞ و (فریشتانه) که له نزیکی په روه ردگارت ه وه ن، شه وو روژ هه ته سبیحاتی ۞ شه و نه که ن ۞ وهم لا یسامون ۞ هیچ کات له کاری خوځیان ماندوو و وهرز نابن. (جابر) - خوا لئی رازی بی- ده لی: هه رگیز نه به شه و گارجنیو بده ن، وه نه به روژگار، وه نه به خوړو مانگ و با، چونکه نه وانه بو هه ندی خه لک هوی میهره بانی و ره حمه تن، بو ده سته یه کی تریش، سزاو نیقمه تن) (الحافظ أبو یعلی). ۳۹: ومن آیاته انک ترى الأرض خاشعة ۞ له نیشانه کانی ده سه لاتداری ۞ شه و که تو زه ویی و ده بیینی مات و وشک و بی گیاو بی خیره و هه سستی له بهر نه ماوه ۞ فاذا أنزلنا علیها الماء اهتزت وربت ۞ ئینجا هه رکاتی بارانمان لی باراند، به ئاسایی ده بزوی و گه شه شه کات و هه لته داو ده بووژن ته وه هه موو جوړه گیایه کی لی ده ردیت ۞ ان الذی أحیاهما لمحیی الموتی ۞ به راستی هه رنه و زاته ی که

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِينَ أَحْيَاها لَمُحْيِ الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفُونَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمَنًا يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِنْتُ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يَقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرَّسُولِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَجَبًا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَإِنَّهُ لَمَّا أَغْمِى وَعَرِيفٌ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشَفَاعَةٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُرْءَانُهُمْ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَئِكَ يَنْتَدِبُونَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾ وَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ يَوْمَنَ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَنْ رَبُّكَ يَطْلُبُكَ لِلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

کلا بوون له نیشانه کانی خوا:

۴۰: إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفُونَ عَلَيْنَا ۞ بی گومان نه وکه سانه له ئاستی ئایه ته کانی ئیمه کلا ده بن و هه ق نه گورن. واته: لاده ده ن و، تانه و تانج و پلاریان تی نه گرن، له ئیمه ناشاررینه وه ۞ أفمن یلقى فی النار خیر أم من یأتی آمنا یوم القیامة ۞ ئایا ۞ شه و که سه فری ده دیرته ناو ئاگری دوژه خه وه باشتره،؟ یان شه و که سه روژی قیامه ت به ئه من و ئاسایش دیت؟ ۞ اعملوا ما شئتم ۞ ده سا حه ز له چی ده که ن، بی که ن شه و جا خو تان شه بیننه وه ۞ إنه بما تعملون بصیر ۞ چونکه هه رچی بکه ن، شه و خواپه ده ی بیینی و بینایه پیی ۴۱: إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ ۞ به راستی نه وانه کاتی قورئانیان بو هات، باوه دریان پی نه هیئا، شه و ته لیه یه کی گه وره یان لی شه نه ری ۞ وإنه لکتاب عزیز ۞، و به راستی شه و قورئانه، کتبییکه هه رگیز ناشکی ت و

نابه زى و زور به ریزه، نه توانی رهدى هه موو نكوول، نكوول كاريك بداته وه ۴۲: لا ياتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه هه رگيز رهفتارو گوفتارى هيچ ويوچى تى نايهت، نه له پيش خوى و، نه له پاش خوى تنزيل من حكيم حميد چوون له لايه ن خوايه كى قسه له جى وهه ميشه سوپاسكراوه وه نيزراوه ۴۳: ما يقال لك إلا ما قد قيل للرسل من قبلك هه ره وهش به تو ده گوتري: كه به په يامبه رانى پيشى تو وتراوه، جا كه واته نارامت ببى و خوراگر به ان ربك لذو مغفرة وذو عقاب أليم هه راستى په روه ردگارت خاوه ن به خششيكى گه وه، خاوه ن سزايه كى به نيشه، ده توانى گوناھى موسلمان عافووبكا، بوشى هه يه سزاي به نيشيان بدات، كه واته هه موو كاروباريكى خوت هه به خوا بسپيره، پيغه مبه ر هه باره ي فزل و به خششى خاوه ده فهرموى: (نه گهر به خشش و ليبووردنى خوا نه بووبا، ژيان و زينده گى له زه تى نه ده بوو، نه گهر هه ره شه و تو له شى نه بووبا، هه موو كه سى پالى ل ده دايه وه و كارى چاكى نه ده كرد). (نيبن نه بى حاتم).

قورئان به عه جه ميش بوايه، هه ره خه نيان ده گرت:

۴۴: ولو جعلناه قرآنا أعجميا هه گهر ئيمه قورئانمان گيرپا به زمانيك غه يره عه ره بى، وهك كافر ده كان داوا ده كه ن لقالوا لولا فصلت آياته هه وه وه خته نه يان وت: بوچى نايه ته كانى روون نه كراوه نته وه به زمانيك تى بگه ين؟، نه م نايه تى: (ولو نزلناه على بعض الأعجمين فقرأه عليهم ما كانوا به مؤمنين) ۱۹۸/۲۶. هه رجه خت له سه ر نه و دروو عينا ده يانه، له باره ي ئيمان و بروا هينانه وه. (أعجمى و عربى) ثايا ده گونجى قورئان به زمانى غه يره عه ره بى بى و، په يامبه ريش عه ره بى بى؟! (والعجمى: الذى ليس من العرب كان فصيحاً أو غير فصيح. والأعجمى: الذى لا يفصح كان من العرب أو من العجم، فالأعجم ضد الفصح وهو الذى لا يبين كلامه). قل هو للذين آمنوا هدى وشفاء هه نى پيغه مبه ر بلنى: نه و قورئانه رينمايى و شفايه بو نه وه كه سانه ي باوه ريان هيناه وه، ده رمان و چاره ي ده ردانه بو نه خوشى دوودلى و شك و گومان و، له پال نه وه شدا بو نيش و نازار. (والذين لا يؤمنون فى آذانهم وقر هه نه وانه ش باوه ر ناكه ن، له گوئييه كه ياندا گرانى هه يه و نابيسن. واته: سه باره ت به قورئان، خويان كه رو كويز كر دووه و، لى تى تى ناگه ن وهو عليهم عمى وهو بو كافران نابينا يى، رى راستى پى ده رناكه ن و نابينن و هه تا بى سته مكار تر ده بن، وهك له جيگايه كى تر دا - له باره ي شفا بوونييه وه بو باوه رداران و، بو بى باوه رانيش نابيناو دل ته نكييه - نه فهرموى: (ونزل من القرآن

ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين ولا يزيد الظالمين إلا خساراً) ۸۲/۱۷. أولئك ينادون من مكان بعيد هه نه وانه (بى باوه ر ده كان) ده لى ت له جيگايه كى دووره وه بانگ ده كرين واته: چو ن كه سيك له دووره وه بانگ ده كريت، نابيسى و تى ناگات، نه مانيش وهكو نه وان نابيسن و، هيچ تى ناگه ن، هه ر بوچه خت له سه ر نه مانايه، خوا له جيگايه كى تر دا نه فهرموى: (ومثل الذين كفروا كمثل الذى ينعق بما لا يسمع إلا دعاء ونداء صم بكم عمى فهم لا يعقلون) ۱۷۱/۲. ۴۵: ولقد آتينا موسى الكتاب فاختلف فيه سويند به خوا، بى گومان (ته ورات) مان دابه (مووسا) ش كه چى هوزه كه ي جياوا زى و كي شه يان تييدا دروست بوو، واته: بوونه دوو تاقم: هه نديكيان بروايان پى كردو، هه نديكي شيان به درويان دانا! ولو لا كلمة سبقت من ربك لقضى بينهم هه خو نه گهر له به ر گو فتى ك نه با له خوا وه ندى په روه ردگارت وه درايو نه ي پيغه مبه ر! كه سزايان دوا بخات بو روژى قيامه ت، نه و به زوويى برپارى تيا چوونيان ده رده چووو سزا ده دران و انهم لفى شك منه مريب وه به راستى هوزه كه ت له دوو دلييه كى گومان هين ده ران.

هه موو كه سيك كار بو خوى ده كا:

۴۶: من عمل صالحاً فلنفسه ومن أساء فعليها هه وهى كاريكى چاكى كر دبى، هه ربو خويه تى و، هه رخوى كه لى لى ده ست ده كه وى، نه وهش كاريكى خراپى كر دبى، نه ويش هه ر به زيانى خويه تى، واته: زيانه كه ي هه ربو خوى ده كه ريت وه و ما ربك بظلام للعبيد و په روه ردگار يشت هه رگيز غه در بازو سته مكار نييه له به نده كانى، وه بى كه م و كورت پاداشتيان نه داته وه. (له ۱۴۱۷/۴/۲۹ ك به رامبه ر ۱۹۹۶/۹/۱۲ له جزمى ۲۴) بوومه وه، له هه له بجه، له (راگه يان دن) زور زور منه ت وسوپاس بوخوا.

كوتايى جزمى ۲۴، (والله الحمد والمنة) ..

هه ر خوا ده زان قيامه ت كه ي دى:

۴۷: إليه يرد علم الساعة هه زانبارى به رپايوونى روژى دوايى و، زانينى كاتى هاتنه كه ي ته نها بولاى خوا نه گيرد ريت وه، جا كه واته هه مووكات و شيارين و ناگاتان له خوتان بيت، نه وهك كتوو پر ده رگاتان پى بگريت، بو يه پيغه مبه ريش هه وه لامي (جوبريل) دا فهرموى: ((ما المسئول عنها بأعلم من السائل)) (متفق عليه) (فتح البارى: ۱/۱۴۰). وه قورئانيش نه فهرموى: (الى ربك منتهاها، ۴۴/۷۹، يان ده فهرموى: (لا يجليها لوقتها إلا هو) ۱۸۷/۷. وما تخرج من ثمرات من أكمامها هه رچى به روو بووم و ميوه يه ك

ده چیژین ۵۱: و إذا أنعمنا على الإنسان أعرض ونا بجانیه وکاتئ چاکه له گهل مرو بکهین، له باتئ نه وه که سوپاسی خوی له سر بکات، روو وهر نه گپری و دوور نه که ویتته وه له جیبه جیکردنی فرمانه کانی خوا! و إذا مسه الشر فذو دعاء عریض وکاتئ تووشی نه هامة تی وناخوشی دهبی، نه بیینی بهردهوام دوخوا نزاو

چه که ره ده کاو له چرو و بهر که هی در ده چیت و ما تحمل من انئی و هه یچ مینه یه ک ثاوس و باردار نابئ و لا تضع و نه وهی ناو زکی دانانی و نازی و لا بعلمه و مه گهر خوا پئی زانا و ناگایه، واته: هه یچ شتیک نه له ناسمان، نه له زهوی له ناگاداری خوا در ناچیت و یوم ینا دیهم این شرکائی و له روژی قیامه تدا (هاویه شدانه ره کان) کاتی له لایه ن خواوه بانگ نه کرین و پی یان نه وتری: ئادهی کوان هاویه شانی که بو منتان داده نا، ئیستا له کوین و بو یارمه تی یان ناده ن؟ قالوا اذناک مامنا من شهید و له وه لامدا نه لین: خوایه! هه ئیستا به ئاشکرا راده گه یه نین و ناگادارت نه که یه ن که له راستیدا هه یچ شایه دیکمان نییه شایه دی بدات: تو شه ریکت هه بی ۴۸: و ضل عنهم ما كانوا یعدون من قبل و هه یچ نه و بتانه ی که له پیشه وه به ناوی خواوه نه یان په رستن و هاواریان بو ده بردن لی یان گووم ده بن و به ناهق در نه چن و هه یچ که لکیکیان پی ناگه یه ن و وظنوا ما لهم من محیص و دلنیش ده بن ئیتر هه یچ په ناگا و چاره سه ریکیان نییه بو خو رزگار کردن له سزای خوا ۴۹: لا یسئم الانسان من دعاء الخیر و مروی کافر هه رگیز له داخوازی خیر و چاکه و خوشی و ناسوده بو خوی، بیزار و ماندوو نابئ، هه رده م داوای دارایی، ته ندروستی، ده سلات ده کات و به هله داوان به دوایدا ده گهری و ان مسه الشر فیئوس قنوط و نه گهر به لا و نه خوشی و هه زاری تووش بوو، نه وه ناو میدیکی ته مابره له مەرچه مته تی خوا.

ناله باری مروؤف:

۵۰: و لئن أذقناه رحمة منا من بعد ضراء مسته و نه گهر له داوای نه وزیانه ی پئی گه یشتبوو، هه خوشی یه کی پی بجیژین: دارایی و، ته ندروستی بده نیی و ليقولن هذا لی و زور به متمانه وه ده لی: نه مه هی خو مه، له به رشیاوی خو م ده ستم که وتوو، واته: له خوا ی نانسئ! و ما أظن الساعة قائمة و پیشم وایه قیامت به ریا نه بیئت، وه که نه فرموی: (کلا ان الانسان لیطغی، أن رآه استغنی) ۷-۶/۹۶. و لئن رجعت إلی ربی و گریمان نه گهر گپردامه وه بو لای په روه ردگارم، واته: وه که ئیوه نه لین قیامت هات و به ریا بوو! ان لی عنده للحسنی و نه وه بی گومان پاشه روژی باشترم بو هه یه له لای خوا و فلننشین الذین کفروا بما عملوا و جا خوا هوشیار یان ده کاته وه نه فرموی: جابی گومان نه وانه ی وای بی پروان و نه و جو ره قسانه ش نه که ن، ئیمه کردارو ره تاره ناشیرینه کان یان لی ناگادار ده که یه ن و لنذیقنهم من عذاب غلیظ و بی گومان سزایه ک، له جو ری سزایه کی دژواریان پی

إلیه یرد علم الساعة و ما تخرج من ذمرت من اکماها و ما تحمل من أنئی و لا تضع و لا یعلمه و یوم ینا دیهم این شرکائی قالوا اذناک ما ممان من شهید و ضل عنهم ما كانوا یعدون من قبل و وظنوا ما لهم من محیص لا یسئم الانسان من دعاء الخیر و ان مسه الشر فیئوس قنوط و لئن أذقناه رحمة منا من بعد ضراء مسته ليقولن هذا لی و ما أظن الساعة قائمة و لئن رجعت إلی ربی ان لی عنده للحسنی فلننشین الذین کفروا بما عملوا و لنذیقنهم من عذاب غلیظ و إذا أنعمنا علی الانسان أعرض ونا بجانیه و إذا مسه الشر فذو دعاء عریض و قل أره یتران کان من عند الله ثم کفرتم به من أضل ممن هو فی شقاق بعید و ستر بهم آیتنا فی الآفاق و فی أنفسهم حتی یبئین لهم أنه الحق أولم یکف بربک أنه عل کل شیء و شهید و ألا انهم فی مریتة من لعن ربهم ألا إنه بکل شیء و محیط

پارانه وهو ناله نالی زورگهرم و یان و یور ده سست پی ده کا بو رزگار بوونی له وه لایه!

به لکه کانی راستی قورئان:

۵۲: قل أرأیتم ان کان من عند الله پی یان بلئ: چی نه لین نه گهر نه م قورئانه له لایه ن خواوه بیئت و ثم کفرتم به و پاشان ئیوه ش، برواتان پئی نه بیئت، ده زانن حالتان چون ده بی! و من أضل ممن هو فی شقاق بعید و چ که سیل گوم بووتره له وهی که له خیلاف و دوو به ره کییه کی دوور له هق و رینماییدا بیئت؟ واته: ئیوه له هه موو که سیل سه رلیشیواوتر و گومرا ترن ۵۳: ستر بهم آیتنا فی الآفاق و فی أنفسهم و به لی خوا ی گه وره به تایبه ت له سه ده ی بیسته مدا گه لی شتی سه رسور هینه ری نیشانی ئاده میزاد دا، له ناسمان و زهوی و ده ریاو، هه ر له خودی ئاده می خویشیدا که هه ر هه موویان به راشکاوی داوا له مروؤف ده که ن بپروا بیئی

بەخوای گەورە و بەقورئانەكەى، وەك ئەفەرەمۆى: ئىمە لەئاینەدەدا بەلگەو نیشانەكانى خۇمانیان نیشان دەدەین لەسەر راستى ئەم قورئانەو، دەسلەتلى خۇمان لەئاسۆكانى بوونەو وەردا، وە لەخودى خۇشیاندا ﴿حتى يتبين لهم أنه الحق﴾ ئەمەش بۆ ئەوئەیه تاجاڭ بۇیان دەرکەوئى كە بەراستى ئەو قورئانە راستە ﴿أولم يكف بربك أنه على كل شئ شهيد﴾ و ئایا شایەدى پەرورەدگارت بەس نىیە كەبەسەر هەموو شتیکدا ئاگا و زانیە و، هیچ شتیكى لا ون نابیت؟! ﴿٥٤: أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِئَةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ﴾ هۆشیار بن خەلکینە! كە بەراستى ئەوانە لەگەل ئەوئەموو بەلگەنەدا لە دیدارى پەرورەدگاریان لەدوو دلى و گومان دان، بۆیە برۆیان بەزیندوو بوونەو هەر نىیە ﴿أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ﴾ ئاگادار بە! كەبەراستى ئەوخواپەش ئاگای لەهەموو شتیک هەیه لەم بوونەو وەردا، هەر لەئادەمزادەو - بەچاڭ و، خراپەو - تا تەواوی گەردیلەكان و، وردتر لەوانیش لای ئەو یەكسانە، وە هیچ كەس ناتوانیت لە دەستى دەرچیت.

سوورەتى (شوررا)یە

مەككەییەو (٥٣) ئایەتە

بەناوی خوای بەخشندەى میهرەبان

ئەم سوورەتە وەك سوورەتە مەككەییەكانى تر باسى بیروباوەرو عەقیدەو ئایدۆلۆژى موسلمانان دەكات، باسى پەيام و بەرنامەكەى پێغەمبەر ﷺ دەكات، ھاوكان لەگەل باسیكى زیندوو بوونەو وە تۆلەو پاداشتدا، ئەوسا بنەمایەكى گشتى سەرەكى لە ژيانى كۆمەلدا كە: بریتىیە لە بنەمای راویژو مشۆرەت لەهەلسەنگاندنى كارە سەرەكى و گرنگەكاندا ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ١: حم * ٢: عسق﴾ ئەم پیتانە وەك لەپێشەو چەند جار باسكرا هیماو ئاماژەن بۆ پەك خستنى موشرىك و ھاوبەش دانەرهكان، وەك پێیان بلیت: كە ئەگەر نكۆول قورئان دەكەن، دەسا ئیووش فەرموون هەر لەم پیتانە سوورەتیک وەك سوورەتەكانى ئەو بێن. دیارە كە هیچ كات نەیان توانیو شتى وا بكەن، بۆیە دەبى تەسلىم ببن و ددان بەوئەدا بنین كە هەر خواپە ئەو قورئانەى ناردوو.

هەر خواپە وەحى دەنیرى:

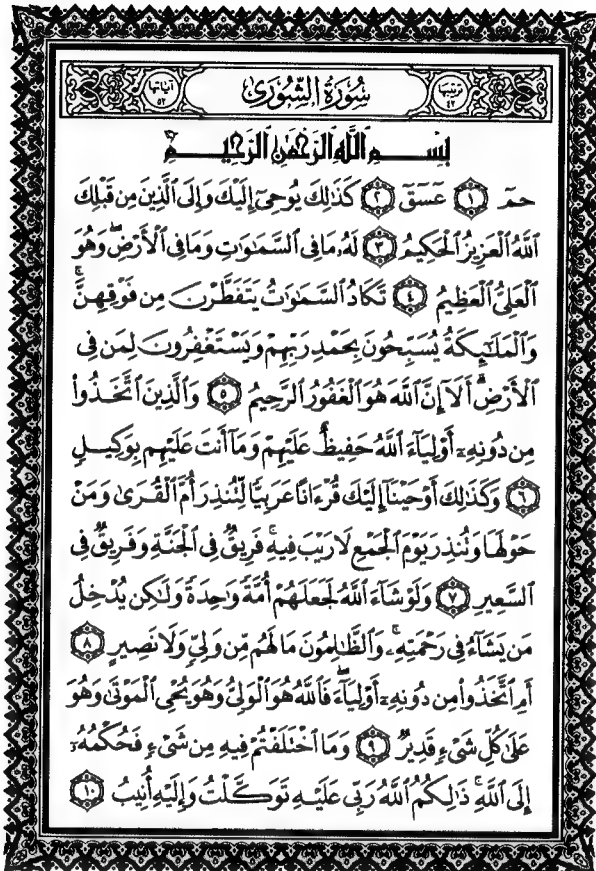
﴿٣: كذلك يوحى إليك وإلى الذين من قبلك الله العزيز الحكيم﴾ وەك ئەو وەحییە خوای بالادەستى كارجوان، وەحیی بۆ تۆو بۆ پەيامبەرانى پێش تۆش دەنیرى. (خاتوو عایشە / خوا لى رازى

بى) دەلى: (حاریسى كۆرى هیشام) لە پێغەمبەرى پرسی ﷺ: وەحییەت چۆن بۆ دى...؟ فەرمووی: هەندى جار دەنگیک دى وەك دەنگى جەرەس، ئەم شیوئەیه لە هەموو شیوئەكانى ترى وەحى، قورستر و سەختترە بۆ من، جاكە كۆتاییشى دى، دەبینم هەموویم وەرگرتوو و لەبەرە! هەندى جاریش فریشتەى وەحییەكە لە شەك و سیمای پیاویكدا دى و قسەم لەگەل دەكاو منیش لى وەر ئەگرم. خاتوو (عایشە) دەلى: بەراستى هەندى كات لەروژى زۆر سەرمادا نۆ چاوانى پێغەمبەرم دەدیت ﷺ عەرەقى لى دەهاتە خوارى. (فتح البارى: ۲۵/۱. موسلىم: ۱۸۱۶/۴). ﴿٤: له مافى السموات وما فى الأرض﴾ هەرچى لەئاسمانەكان ولە زەویدایە، هەر هەموو مولكى خواپەو ئەو خواوئەننىەتى ﴿وهو العلى العظيم﴾ هەرئەوئەشە بلىدى مەزن ﴿٥: تكاد السموات يتفطرن من فوقهن﴾ ئاسمانەكان - كە چەندە بەهیزن - خەرىكە لەبەرامبەر گەورەبى و مەزنى خوا، لەت لەت و پارچە پارچە ببنو، بەسەر یەكتردا بكەون! ﴿والملائكة يسبحون بحمد ربهم﴾ و فریشتەكانیش هەمیشە سەرگەرمى تەسبیحات و ستایشى پەرورەدگارى خۆیان، لەسوورەتیکى تردا هەر لە بارەى تەسبیحاتى فریشتەو ئەفەرەمۆى: (الذين يحملون العرش ومن حوله يسبحون بحمد ربهم ويؤمنون به، ويستغفرون للذين آمنوا...) ۷/۴۰. لێرەشدا ئەفەرەمۆى: ﴿ويستغفرون لمن فى الأرض﴾ داواى لیبووردنیش دەكەن بۆ ئەوانەى لە زەویدان، واتە: لەوانەى باوەریان هیناوه، وەكو لە شۆنیکى تردا دەفەرەمۆى: (ويستغفرون للذين آمنوا...) ﴿ألا إن الله هو الغفور الرحيم﴾ هۆشیاربە! كە بەراستى ئەو پەرستراو هەقە (الله)، هەر خۆى گوناھپۆشى میهرەبانە ﴿والذين اتخذوا من دونه أولياء﴾ و ئەوانەش كە لەباتى خوا، دۆست و یار بۆ خۆ دەگرن ﴿الله حفيظ عليهم﴾ خوا بۆخۆى چاودیرە بەسەریانەو، هیچ شتیكى لە دەس دەرناچى و دەزانى خەرىكى چين ﴿وما أنت عليهم بوكيل﴾ و تۆیش برىكاریان نیت، تا بەزۆر باوەریان پى بینیت، كارىشت هەر راگەیانندنە.

قورئان بۆ ترساندنى مەككەو دەفەرى مەككەیه:

﴿٧: وكذلك أوحينا إليك قرآنا عربيا﴾ وەك ئەو وەحىكردنە ئاشكراپە، قورئانیکى عەرەبى رهوان و پاراویشمان بۆ تۆ وەحىكرد ﴿لتنذر أم القرى ومن حولها﴾ هەتا مەككە (ئوممۆلقورا) و خەلکى دەورووبەرى (واتە: هەموو خەلکى گۆى زەوى) بترسىنى و، ئاگاداریان بكەیت لە سزاو جەزەبەى خوا. بۆیە بە (مەككە)ش ئەلین (أم القرى)، چونكە بناغەو داىكى هەموو گوندەكانى ئەو

کیش له سهر ناههقه، خوی گه وره قورثانی ناردووو گیراویه تی به مهنهچ، پیغه مبه ریش ۷ به یانی دهکاو کیشهکان یه کلا دهکاته وه. ﴿ذلکم الله ربی﴾ ئا ئه و حوکم و پرپارده ریه خوی په رور دگارم ﴿علیه توکلت﴾ ههر به و پشت دبه ستم ﴿والیه انیب﴾ و ههر بولا ی ئه ویش ئه گه ریمه وه بو چاره سهری گشت گیر وفتیکم

﴿۱۱: فاطر السموات والأرض﴾ به دیهنه ری ئاسمانهکان و زهوییه ﴿جعل لكم من أنفسكم أزواجا﴾ ههر له خوشتان هاوسهرو ژنانی بو داناون ﴿ومن الأنعام أزواجا﴾ وهله وشترو گاو مهرو بز، جووتی نیرو مپی بو دروست کردون ﴿یذروکم فیه﴾ زورتان دهکا به زاو زی ﴿لیس کمثله شیء﴾ هیچ شتیک نییه له وینه ی ئه و (خوا)یه، نه له ذاتیا، نه له سیفاتیا، نه له کرداریا، بو خوی ته نیایه و، له هه موو شتیک، بی نیازه و، هه موو شتیکیش نیازمهنده به و ﴿وهو السميع البصير﴾ ئه ویشه بیسه ری بینا، به ناگایه به وته ی به ندهکانی، بینایه بو کاروکرداریان ﴿۱۲: له مقالید السموات والأرض﴾ کللی هه موو خه زینهکانی ئاسمانهکان و زهوی ته نها به دهستی ئه وه، که واپوو هه موو شتیکیش ههر هی ئه وه ﴿یسط الرزق لمن یشاء ویقدر﴾ بو ههر که سیکیش که بیه و، کم رزق و رژی بو زیاد دهکات، بو ههر که سیکیش که بیه و، کم و کورتی دهکاو سنووریکي بو داده نیت ﴿انه بکل شیء علیم﴾

دهفهریه.. وه له بهر شهرهف و گه وره بیبه که به هوی که عبه ی پیروزه وه پنی براوه، بویه پیغه مبه ریش ۷ فهرموویه تی: ﴿والله انک لخیر ارض الله وأحب ارض الله الی، ولولا أنسی أخرجت منک ماخرجت﴾. (پیشهوا ئه حمده). ﴿وتنذر یوم الجمع لا رب فیه﴾ به تاییه تی ئه وانه له رژی بترسینیت که ته وای دروستکراوهکان تییدا خر دهکرنه وه و، هیچ دوو دلی و گومانیکیش له هاتنیدا نییه و ههر دی ﴿فريق فی الجنة وفريق فی السعیر﴾ و خه لکه که ش ده بیه دوو دهسته، دهسته یه کیان له به هشت دان و، دهسته یه کیشیان له دوزه خان، واته: برواداران له به هشتان و، بی پروایانیش له دوزه خدا، خوا له جیگایه کی ترده - له باره ی سهختی ئه و رژی، زیانمهندي دهسته یه که له مهردم تییدا دهفهرموی: (یوم یجمعکم لیوم الجمع ذلک یوم التغابن). که واپوو خوی میهره بان ئه و مهسه له یه (خه لکه که ده بیته دوو دهسته) برپوه ته وه، بویه پیغه مبه ر جاری ته شریفی هات و دوو نامه به دهستییه وه بوون و، فهرمووی: ئه مه ی دهستی راستم له لایه رهبولعاله مینه وه دهرچوو و ناوی گشت خه لکانی به هشتی، باب و باپیریان و، ناوی هوزو خیلایانی تییدایه و، ئیتر که م و زیاد ناکات، ئه مه ی دهستی چه پیشم ناوو نیشانی ته وای گشت جه حنده میبهکانی تییدایه و، هیچ زیاده و کم ناکات. (پیشهوا ئه حمده). ﴿۸: ولو شاء الله لجعلهم أمة واحدة﴾ خو ئه گهر خوا ویستبای هه موویانی ئه کرده یه که و یه که ئوممهت، واته: کوی دهکرنه وه له سهر ئایینی پیروزی ئیسلام، وهکو له جیگایه کی ترده دهفهرموی: (ولو شاء الله لجمعهم علی الهدی). ﴿ولکن یدخل من یشاء فی رحمته﴾ به لام ویستی خوی گه وره وایه، دهیه و ی ههر که سیکی خوی بیه ویت - شیواویش بیت - بیباته ناو میهره بانی و به زه یی خو یه وه ﴿والظالمون ما لهم من ولی ولا نصیر﴾ سته مکاران و بی باوه رانیش، هیچ دوست و یارمه تیده ریکیان بو نییه، له سزای پاشه رژی رزگاریان بکات.

ههر خوایه مه و لاو دوستی راستان:

﴿۹: أم اتخذوا من دونه أولياء﴾ یاخو جگه له خوا دوستیان بو خویان گرتوه! ﴿فالله هو الولی﴾ جاخو ههر (الله) یه دوستی راسته قینه و پشٹیوان ﴿وهو یحیی الموتی﴾ و ههر ئه ویشه مردووان زیندوو دهکاته وه ﴿وهو علی کل شیء قدیر﴾ و ههر ئه ویشه تواناو دهسه لاتی به سهر هه موو شتیکدا هیه ﴿۱۰: وما اختلفتم فیه من شیء فحکمه الی الله﴾ ئه و ی کیشه و جیاوازی تان تییدا بوو، له باره ی باوه رو بی باوه ریه وه، ده بی حوکمه که ی بگپر دریتته و بولا ی خوا، چونکه ئه و خوی ده ی پریتته وه و ده زانیت کی له سهر هه قه و،

چونکه نهو خواجه به هه موو شتیك ئاكاو زانایه، نهو خوی چاك ده زانی سهرهوت و مال و سامان بو مرو چاكه، یان خراپ.

گشت پیغه مبه ران یه ك دینیان بووه:

۱۳: شرع لكم من الدين ما وصى به نوحا والذي أوحينا

فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
وَمِنْ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُكُمْ فِيهِ لِيَافِئَكُمْ فِيهَا أَنْ
تُطِيقُوا الصَّيْرَ ﴿١١﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾
﴿ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ
وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ
يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾ وَمَا
تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْإِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِّ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ
أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾
فَلِذَلِكَ فَادَعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ
بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالٌ وَلَكُمْ أَعْمَالٌ كَمَ
لَا حِجَةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

ایک و ما وصینا به ابراهیم و موسی و عیسی ﴿ هه نهو دین و
ثایینه ی به (نوح و ئیبراهیم و موسا و عیسا) (ئولولعه زم) و لئیراوو
نه به زامان سپارد، کردمانه دین و ثایین بو ئیوهش (نه ی ئوممه تی
ئیسلام) واته: پیغه مبه ران هه موو یه ئامانج و یه مبه ستیان
بووه، یه ك دین و یه ك بیروباوه ریان بووه، نه گهرچی هیئدی
جیاوازیان هه بووبی له شه ریعت و به رنامه یاندا، و هكو ده فره موئ:
(وما أرسلنا من قبلك من رسول إلا نوحي إليه أنه لا إله إلا أنا
فاعبدون)، پیغه مبه ریش ﷺ هه رله و باره وه ده فره موئ: ((نحن
مُعَشَرُ الْأَنْبِيَاءِ أَوْلَادُ عَلَاتٍ، دیننا واحد)) (فتح الباری: ۵۵۰/۶).
پیمان گوتن: ﴿ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ﴾ كه په رته وازه
كۆمه ل كۆمه ل مه بن تییدا، واته: ده بی هه موو به ريك و پیکي ریباری
نهو ثایینه راگرن و ده ست له یه كتاپه رستی قایه م كن و ده ستی
لی به رنه دن، و كیشه و ناكوکی و جیاوازیان تییدا نه بی، به لی
یه كناسین و نویژو كړنووش بردن و، زهكات و روژوو، گشت

نه مانه له هه موو ثایینه ئاسمانیه كاندا شتیکی سهره کین و پپیسته
بیاریزین و گورانکاریان تییدا نه کریت. وه بو دوو پاتی نه مه له
سووروتی (نه حزب) یشدا هاتوووه ده فره موئ: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ
النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَمْ وَنُوحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ.. ثیبن كه سیر له ته فیسیری نهو ثایه ته ده لی: (وصی الله
جميع الأنبياء بالإتلاف والجماعة، ونهاهم عن الإفتراق والإختلاف)
واته: خوا وه صیه تی به هه موو پیغه مبه ران کردوه: كه یه كگرتوو
كۆمه ل بن، وه له په رته وازه و ئیختیلاف، ریی لی گرتن ﴿ كبر
على المشركين ما تدعوهم إليه ﴾ نهو شته تو هاو به شدانه رانی بو
بانگ ده كه یت، وه كه یه كتاپه رستی و، خوا به یه كناسین له سهر
دل و دهروونی بته رستان و موشریکان زور گرانه ﴿ الله یجتبی
إلیه من یشاء ﴾ به لام خو خوی گه و ره خوی كه سانی شیاوو
شایسته هه ل نه بزیژی بو گه یاندنی به رنامه كه ی خوی ﴿ و یهدی
إلیه من ینیب ﴾ و هیادیهت و رینموونی خه لكیکی بو دهكات
كه ده گه رینه وه بولای خوی، ئیتر هیادیهت و رینوینی به ده ست
نه وان نییه ﴿ ۱۴: وما تفرقوا إلا من بعد ما جاءهم العلم ﴾ و نهو
جووله كه و گاوارانهش، له ثایینی یه كخواپه رستی نه بوونه دهسته
دهسته، مه گه ر دوی نه وه ی كه به لگه و زانیاری ته و اوایان بو هات
له سهر راستی ئیسلام! ﴿ بغیا بینهم ﴾ نهویش هه ر له بهر ئیره بی
و حه سادتهت و ستهم و سهرکیشی خویان ﴿ ولولا كلمة سبقت من
ربك إلى أجل مسمى ﴾ نه گه ر په روه ردگاری تو له نه زه لدا بریاری
نه دابا، كه سزای تاوانباران دوا بخری، تاكاتیکی دیار یكراو، بو
هاتنی کاتی قیامت ﴿ لقضی بینهم ﴾ ده میك بوو بریاری سزا له
نیوانیاندا درا بوو ﴿ وإن الذين أورثوا الكتاب من بعدهم لفي شك
منه مرِب ﴾ و نه وانهش كه پاش نه وان بوونه خاوه نی ته ورات و
ئنجیل و، له سه رده می په یامبه ردا ده زیان، نه وانیش له گومانیکي
گومانه یزان له كتیبه كه یان، بویه بی باوه ر بوون! ﴿ ۱۵: فلذلك
فادع واستقم كما أمرت ﴾ جا له بهر كیشه و په راگه نده بی خاوه
نامه كان، توش بو ثایینی یه كخواپه رستی گشت مه ردم بانگی بکه،
وه هه ر بهو شیوه یه له لایه ن په روه ردگارت ه وه فره مانته بی دراوه،
سووریه له سهر نه مكاره، وه له سهر نهو ثایینه راوه ستاو به ﴿ ولا
تتبع أهواءهم ﴾ و له هه واو ئاره زوویان په یره و ی مه كه، چونكه هه ر
دهسته و گروویه هه ول ده دا به لای خویدا ببتبات ﴿ وقُلْ آمَنْتُ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَبَلَى: من باوه رم هیه به هه ر په یام
و نامه یه ك خوا دای به زاندو ته خواره وه بروام هیه، نه گه رچی
جووله كه و گاواره كان بروایان به هه ندیکي نییه ﴿ وأمرت لأعدل
بینکم ﴾ وه له لایه ن خواوه فره مانیشم پی دراوه كه له نیوانتاندا

مع من أحببت))، ده تۆ له گه ل ئه و كه سه ده بیهت كه له دونیادا
خوشت و یستوه. (فتح الباری: ۵۷۳/۱). ﴿أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يَمَارُونَ
فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ هوشیار بن! به راستی ئه وانه ی و
له باره ی رۆژی دوا یی شه ره قسه و دمه ده می ئه که ن، له بز
بوون و گو مراییه کی زۆر سه خت و دوور له هه ق دان، واته: زۆر

هه رده م به داد گه رانه بریار بده م ﴿الله ربنا وربکم﴾ (الله)
په روه رد گاری ئیمه و ئیوه شه، بۆیه پیویسته هه موومان به تاه و ته نیا
بیناسین ﴿لنا أعمالنا ولكم أعمالکم﴾ کارو کردارمان بۆ خو مان،
و کارو کردارتان بۆ خو تان، هه رکه سه پاداشتی ئه و کاره وهر
ئه گرتیه وه کردوو یه تی، وه که له جیگایه کی تر دا خوا ئه فهرمو ی:
(وإن کذبوک فقل لی عملی ولكم عملکم أنتم بریئون مما عمل وأنا
برئ مما تعملون). ﴿لا حجة بیننا و بینکم﴾ له نیوانی ئیمه و ئیوه دا
هیچ به لگه و به هانه یه که نه ماوه باس نه کرابی ﴿الله یجمع بیننا و إلیه
المصیر﴾ جا له رۆژی قیامه تدا په رستراوی هه ق (الله) ئیمه و ئیوه
کو ئه کاته وه، خو گه رانه وه و چاره نووسیش هه ر بۆلای ئه وه، ئه م
ئایه ته ش هه ر دوویاتی ئه و راستیه ده کاته وه که ده فهرمو ی: (قل
یجمع بیننا ربنا ثم یفتح بیننا بالحق وهو الفتح العلیم) ۲۶/۳۴.

حاشاکه رانی دینی خوا بهر غه زه ب ده که ون:

﴿۱۶﴾ والذین یحاجون فی الله ﴿ئه وانه ی له مه ر ئایینی خوا وه
کی شه کی شه ئه که ن و ئه یانه و ی خه لک له ریگه و ریازی خوا دوور
بخه نه وه ﴿من بعد ما استجیب له﴾ پاش ئه وه ی که به ده نگییه وه
هاتن و وه لایمان دایه وه ﴿حجتهم داحضة عند ربهم﴾ به لگه که یان
لای په روه رد گاریان، پووچه ل و باتله ﴿وعلیهم غضب﴾ و بهر
رق و خه شمیک ی زۆر گه و ره که وتوون "له دونیادا" ﴿ولهم عذاب
شدید﴾ وه له پاشه رۆژیشدا سزایه کی سه ختیان بۆ هه یه ﴿۱۷﴾
الله الذی أنزل الکتاب بالحق والمیزان ﴿خوای هه ق ئه و زاته یه که
نامه ئاسمانیه کانی به هه ق و ره وای بۆ سه ره په یامبه ران دایه زاندو وه،
له گه ل ته رازووی داد گه ریدا، بۆ حوکم و بریار له نیوان خه لکدا
به داد په روه رانه ﴿وما یدریک لعل الساعه قریب﴾ تۆ چی
ئه زانی؟ له وانه یه هاتنی قیامه ت نزیک بیئت، جا که واته هه می شه
کارو کرداری چاک ئه نجام بده ﴿۱۸﴾: یستعجل بها الذین لا
یؤمنون بها ﴿ئه وانه ی به قیامه ت بر وایان نییه به گالته وه په له
له هاتنی ئه که ن! ﴿والذین آمنوا مشفقون منها﴾ ئه وانه ی بر وایان
هی ناوه به رده وام له هاتنی قیامه ت ئه تر سن ﴿و یعلمون أنها الحق﴾
ده شزانن که بی گومان ئه و سات و رۆژه راست و هه ق وه هه ر
پیش دیت، پیاوی به ده نگیکی زۆر به رزو وتی: ئه ی موحه ممه د!
پیغه مبه ریش ﷺ هه ر وه که ئه و وه لامی دایه وه فهرمو ی: (هاووم)
بلی چی ئه لیتی؟ وتی: قیامه ت که ی دیت؟ ئه ویش فهرمو ی:
(ویحک إنها کائنه، فما أعددت لها؟)). هاوار بۆ تۆ، دلنیا به که
ئه و رۆژه هه ر پیش دیت، به لام ئه تۆ چیت بۆ ئاماده کردو وه...؟
وتی: ته نه ا خو شه و یستی خوا و پیغه مبه ر، فهرمو ی: ((أنت

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجِيبَ لَهُ جَهَنَّمُ
دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ
﴿الله الذی أنزل الکتاب بالحق والمیزان وما یدریک
لعل الساعه قریب﴾ یستعجل بها الذین لا یؤمنون
بها وَالَّذِينَ آمَنُوا مشفقون منها و یعلمون أنها الحق
أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يَمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿الله
لطیف بعباده یرزق من یشاء وهو القوی العزیز
﴿من کان یرید حرث الآخرة نزد له فی حرثه ومن
کان یرید حرث الدنیا نؤمه منها وما له فی الآخرة من
نصیب﴾ أم لهم شرککوا شرعوا لهم من الذین
ما لم یأذن به الله ولولا کلمة الفصل لفضی بینهم
وإن الظالمین لهم عذاب أليم ﴿تری الظالمین
مشفقین مما کسبوا وهو واقع بهم وَالَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ
لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْکبیر﴾

سه رل ئیشی و او سه رگه ردانن ﴿۱۹﴾: الله لطیف بعباده ﴿په رستراوی
هه ق (الله) خوایه کی به لوتف و به مبه ره بانه به به نده کانی ﴿یرزق
من یشاء﴾ به هه ر که سیك خو ی بیه و ی رزق و رۆژی زۆر ئه دات،
ئه گه رچی زۆریش سه رکیش بیئت ﴿وهو القوی العزیز﴾ هه ر
ئه ویش به هیزی ده سه لاتدار ﴿من کان یرید حرث الآخرة نزد
له فی حرثه﴾ هه رکه سیك داهات و کشتی دوا رۆژی لا مه به ست
بیئت، ئه وه ئیمه به زیاده وه به ره که تی بۆ تی ئه خه ی و له به ر بوومی
کشته که ی زیاد ئه که ی ن، واته: ئه گه ر به کرده وه کانی مه به ستی
پاداشتی پاشه رۆژ بیئت، ئه وه ئیمه ش پاداشتی بۆ زیاد ئه که ی ن به
چه ن د قات ﴿۲۰﴾: ومن کان یرید حرث الدنیا نؤمه منها ﴿وه ئه و
که سه یش که ته نه ا به ر بووم و داهات و کشتی دونیای ده و ی، ئه وه
له م دونیا به شی ده ده ی ن ﴿وماله فی الآخرة من نصیب﴾ ئیتر
له پاشه رۆژدا هیچ به ش و به ره یه کی بۆ نییه، بی شک خواش
مه یلی له هه ر چه نده ببی، هه ر ئه وه نده ئه دا، ئه م فهرمو ده یه ش

ہر پشتگیری ثم راستیہ نکا: ((بشر هذه الأمة بالسنة والرفعة والنصر والتكين في الأرض، فمن عمل منهم عمل الآخرة للدنيا لم يكن له في الآخرة من نصيب)) (مسند الإمام أحمد. ۱۳۴/۵).

﴿ ۲۱: أم لهم شركاء ﴾ ناخو ئەوانە ریگە ی خواناسین دەگرن، یا خو چەند هاوبەشیك بو خوا دادەنن ﴿ شرعوا لهم من الدين ما لم يأذن به الله ﴾ چەند یاساو بەرنامە یەکیان بو داھینابن لە ئایین کە بەھێچ شیوہ یە خوا مۆلەتی نەداین، خوشتیوا نەبوو! ﴿ ولولا كلمة الفصل لقضى بينهم ﴾ ئەگەر بەلێنی خوا نەبا بە دوا خستنی سزا بو رۆزی قیامت ھەر زوو لە دونیادا بریار درا بوو لە نێوان ئەوان و ئیماندارەکاندا ﴿ وإن الظالمين لهم عذاب أليم ﴾ و بئگومان بو ستەمکاران بە شیرک جەزەبەو سزایەکی بە ئیش ھە یە.

لە قیامتدا موشریکان دادە چلە کین:

﴿ ۲۲: ترى الظالمين مشفقين مما كسبوا ﴾ وە لەو رۆژەدا ئەو ستەمکارانە ئەبێنی چۆن لە ئەنجامی ئەو تاوانانە ی کردوویانە دەترسن "بیتەوہ رییان" ﴿ وهو واقع بهم ﴾ بەلام چ کەلکی ھە یە، وە تووشیشیان ئەبێ، بترسن یان نەترسن ﴿ والذين آمنوا وعملوا الصالحات في روضات الجنات ﴾ بەلام ئەوانە ی کە برۆیان ھیناوو کارە چاکەکانیان ئەنجام داو، لە گولزارگە ی بەھەشتەکان دان ﴿ لهم ما يشاءون عند ربهم ﴾ ھەر شتیکیان بو، لە لایەن پەرورە دگاریانەو پێیان دەگات ﴿ ذلك هو الفضل الكبير ﴾ ئا ئەو، ئەو فەزل و خەلات و بەھرە ی گەورە و بئ وینە یە، ھیواو ئاواتەکان پێو ی بەستراون.

رزق و رۆزی بو بەھەشتییان ئامادە یە:

﴿ ۲۳: ذلك الذي يبشر الله عباده الذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴾ ئەو فەزلە گەورە یە یە خوا موژدە ی ئەو بەندانە ی خو ی پێ دەدا برۆیان ھیناوو کارە چاکەکانیان ئەنجام داو، بو ئەو ی ھەر لە ئێستاو بە زەوق و شەوق بن تا ئەگەن ئەو جیگایە ﴿ قل لا أسألكم عليه أجرا إلا المودة في القربى ﴾ بەوانە بلێ -کەو لامت نادەنەو- من لە سەرگە یاندنی پە یامە کە ی خوا، ھێچ کرێ و مزە یە کەم لە ئێو ناوێت، ئەو نەبێت کە ئێو لە بەر خوا مافی خزمایەتی بپاریزن و وازم لی بینن، با پە یامە کەم بگە یەنم، بەلێ لەم جیگایەدا گەلێ رێوایەت ھە یە دەربارە ی دیاریی کردنی مەبەست و مانای (إلا المودة في القربى) (سە یید قوتب) خوا لێی خو ش بێت ئەلێت: پە یامبەر ﴿ فرماني پێ کرا کە بە قورەیش بلێ: من لە بەرەمبەر نزیک خستنەوہ تان بە (روضات الجنات) ھوو، دوور

خستنەوہ تان لەو سزای دۆزەخە ھێچ پاداش و کرێ یە کە ناوی، مەگەر تەنھا ئەو کە خزمایەتی بپاریزن، واتە: پە یامبەر ﴿ لگەل ھەموو تیرەکانی قورەیشدا، خزمایەتی ھەبوو، ئەو ھەولە یشی تەنھا لەو روو ھوہ یە کە مافی خزمایەتی بە سەر ھوہ ھە یە، بۆ یە ئاوا ھەولێ دوور خستەوہ یان لە دۆزەخ دەدات و بە بەھەشت نزیکیان دەکاتەوہ. چونکە رێوایەتیك لە (ثیبین عەبباس) ھوو ھاتوو کە: پێشەوا (بوخاری) (فتح الباری: ۴۲۶/۸). ھیناویەتی: (أنه سأل عن قوله تعالى: (إلا المودة في القربى) فقال سعيد بن جبير: (قربى آل محمد، فقال ابن عباس: عجلت إن النبى ﷺ لم يكن بطن من بطون قريش إلا كان له فيهم قرابة، فقال: إلا أن تصلوا ما بيني وبينكم من القرابة). بۆ یە (تەبەری) ش -خوا پلە ی بەرز بکاتەوہ- ئەلێت: (إلا أن تودوني قرابتي منكم، وتصلوا الرحم التي بيني وبينكم). (بەندە) ش بە بوچوونی خو م ریز لێنان لە خانەوادەو

بنەمالەو خزمانی پە یامبەر ﴿ ئیتر ھەرکە سیک بگرتەوہ -الأقرب فالأقرب- وە ک سە عیدی کو رێ جوبە یەر ئەلێت: (قربى: آل محمد) پێو یستییە کە سەر شانی مو سلمانانە، بەلام بە ئەندازە یە کە زیادە رەو ی تیا نە کرێ و ئەوانیش -خزم و کە سە کانی ئەو- تەنھا بە رێی ئەو دا بچن، ئەگینا وە ک زانا یان ئەلێن: مافیان ئەروا و دەسووتی، بە لکو ئەبێ ھەولێ راستکردنەوہ یان بدری، وە ئەو رێوایەتیش کە سە عید ئە ی ھینێ: ((قالوا يا رسول الله! من هم هؤلاء الذين نودهم؟ قال: علي وفاطمة وأبناؤهما)، بو ئەو (شە یخی ئیبنی حە جەن) لە فتح الباری بەرگی (۸/۶۶۴ دا). ئەلێت: (وإسناده ضعيف لمخالفته هذا الحديث الصحيح الذى رواه البخارى عن ابن عباس. وە ئیمامی (ثیبین کە سین) یش ئەلێت: (وهذا إسناده ضعيف). وە زانا کانی تر ئەلێن: (وذكر نزول الآية في المدينة بعيد فإنها مكية، ولم يكن إذ ذلك لفاطمة -رضى الله عنها- أولاد بالكلية، فإنها لم تتزوج بعلى ﷺ إلا بعد بدر من السنة الثانية من الهجرة. والحق تفسير هذه الآية بما فسرها جبر الأمة وترجمان القرآن عبد الله بن عباس ﷺ كما روى عنه البخارى -يشير إلى الحديث المتقدم- ولا ننكر الوصاة بأهل البيت والامر بالإحسان إليهم واحترامهم وإكرامهم فإنهم من ذرية طاهرة من أشرف بيت وجد على وجه الأرض فخرا ونسبا ولا سيما إذ كانوا متبعين للسنة النبوية الصحيحة والواضحة الجلية كما كان عليه سلفهم كالعباس وبنو علي وأهل بيته وذريته ﷺ). وە بو زیادە ئاگاداری تە ماشای ئەم سەرچاوانە بکری: البخاری ۷/۷۷، صحیح مسلم/ باب فضائل أهل بيت رسول الله ﷺ، کتاب مناقب للترمزی، منهاج السنه/ ابن تیمیہ ۷/۱۰۲. روح المعانی/ الآلوسی. ﴿ ومن يقترب حسنة

وبه هرهو میهره بانی خوی به سهر بهنده کانیدا بلاو نه کاته وه ﴿ و هو الولی الحمید ﴾ ههرئه ویشه وسهریه رشت کاری بهنده کانییه تی، ههرئه ویشه سویاسکراو.

نزد له فیها حسنا ﴿ و ههرکه سیئ کاریکی چاک نه نجام بدات، ئیمهش زیاتر چاکه ی له گهل نه کهین، یهک به ده تا جهوت سه د، تا زیاتریش، وهک خوا خوی نه فهرموی: ﴿ إن الله لا یظلم مثقال ذرة وإن تک حسنة یضاعفها ویؤت من لدنه أجرا عظیما ﴾ ۴۰/۴. ﴿ إن الله غفور شکور ﴾ بئی گومان په رستراوی ههق، خوایه کی گونا هیوشی پیژان و به وه فایه ﴿ ۲۴: أم یقولون افتری علی الله کذبا ﴾ یا خود نه وانه نه لئین: موحه ممد ﴿ له سهر خوا درویه کی هه لبه ستووه؟! ﴾ فان یشا الله یختم علی قلبک ﴿ خوئه گهر وایی موشریکان نه لئین: واته: تو له سهر خوا هه لده به سیت، نه وه نه گهر خوا بیهوی مؤر ده نیت به سهر دلندا، بو نه وه هیچ تی نه گهیت، ثایه تی: ﴿ ولو تقول علینا بعض الاقاویل لأخذنا منه بالیمین ثم لقطعنا منه الوتین فما منکم من أحد عنه حاجزین ﴾ ۴۴/۶۹-۴۷. جهخت له سهر نهو مه به سته ده کاته وه. ﴿ ویمح الله الباطل ﴾ وه خوا ناسه واری ناره وای باتل نه سر پته وه ﴿ ویحق الحق بکلماته ﴾ وه ههق وره وای به فهرمانی خوی ده چه سپینی ﴿ إنه علیم بذات الصدور ﴾ چونکه نهو زانیاه به ههرچی له دله کاندایه. ﴿ ۲۵: وهو الذی یقبل التوبة عن عباده ﴾ ههر نه ویشه که په شیمانی له بهنده کانی خوی وه ره گری ﴿ ویعفو عن السيئات ﴾ وله تاوان و گونا حانیان - بچوک و گه وره - بوهر که سیئ خوی بیهوی ده بووری. ثایه تی: ﴿ ومن یعمل سوءاً أو یظلم نفسه ثم یتستغفر الله یجد الله غفورا رحیما ﴾ ۴/۱۱۰ دهر باره ی وهر گرتنی ته و به ی عه بدانه ﴿ ویعلم ما تفعلون ﴾ وه ده سزانی چی ده کهن ﴿ ۲۶: ویستجیب الذین آمنوا و عملوا الصالحات ﴾ وه داواو پارانه وهی - نه وانه ی پروایان هیئا وهو کاره چاکه کانیان نه نجام داوه - وه لام نه داته وه ﴿ ویزیدهم من فضله ﴾ وه بویان زیاد نه کا له به خششی خوی. ته فسیری (ته به ربی) نه لی: ﴿ یشفعون فی إخوان إخوانهم ﴾، شه فاعهت بو دوستی دوستیان ده کهن ﴿ والکافرون لهم عذاب شدید ﴾ وه بو بئی پروا کانیش جه زره بهو سزایه کی سه خت هه یه و، وه لامیشیان ناداته وه. ﴿ ۲۷: ولو بسط الله الرزق لعباده لبغوا فی الأرض ﴾ وه نه گهر خوا به لیشاو رۆزی بو بهنده کانی خوی فره کردبا، نهوا یاخی ده بوون له زه ویدا ﴿ ولكن ینزل بقدر مایشاء ﴾ وانا کات، به لکو نه ندازه یهک نه دات که خوی بیهوی، چونکه نهو خوی چاک ده زانی چۆن رۆزی دابهش بکاو، ههرکه سهش چه نده ی بداتی ﴿ إنه بعباده خیر بصیر ﴾ وه به راستی نهو به بهنده کانی خوی ناگادارو بینایه ﴿ ۲۸: وهو الذی ینزل الغیث من بعد ما قنطروا ﴾ وه ههرئه و خوایه شه دوا ی ناو میدی بوونی مهردوم له باران، کاتی گرانی وقات وقری باران ده نیروی ﴿ وینشر رحمته ﴾

ذَٰلِكَ الَّذِی یُبَشِّرُ اللهَ عِبَادَهُ الَّذِینَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَشْتَرُ بِكُمْ عَلَیْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبٰنِ وَمَن یَعْرِفْ حَسَنَةً نَّزَدْ لَهُ بِهَا حَسَنًا إِنَّ اللهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿۲۶﴾ أَمْ یَقُولُونَ أَفَنَرٰی عَلَى اللهِ کَذِبًا فَإِن یشِءَ اللهُ یَخْتَرُ عَلَی قَلْبِکَ وَنَمَحَ اللهُ الْبَطِلَ وَجِئَ الْحَقَّ بِکَلِمَاتِهِ ءَامَنَةً عَلَیْمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۲۷﴾ وَهُوَ الَّذِی یَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَیَعْفُو عَنِ السَّیِّئَاتِ وَعَلَمَ مَا نَفَعُ لَوَلَدَکَ ﴿۲۸﴾ وَاسْتَجِیْبَ الَّذِینَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَیَزِیدْهُمْ مِّنْ فَضْلِهِ ۚ وَالْکَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیدٌ ﴿۲۹﴾ وَلَوْ سَـَّطَ اللهُ الرِّزْقَ لِعبَادِهِ لَبَغَوْا فِی الْأَرْضِ وَلَکِن یُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّآیَشَاءُ إِنَّهُ بِعبَادِهِ خَبِیرٌ بَصِیرٌ ﴿۳۰﴾ وَهُوَ الَّذِی یُنَزِّلُ الْغَیْثَ مِن بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَیَنشُرُ رَحْمَتَهُ ۚ وَهُوَ الَّذِی الْحَمِیدُ ﴿۳۱﴾ وَمِنَ ءَایٰتِهِ خَلْقُ السَّکَوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَیْنَهُمَا مِن دَابَّوٍ ۚ وَهُوَ عَلَى جَمِیعِهِمْ إِذِ ایشَاءٌ قَدِیرٌ ﴿۳۲﴾ وَمَا أَصَابَکُم مِّنْ مُّصِیْبَةٍ فَمَا کَسَبَتْ أَیْدِیْکُمْ وَیَعْفُو عَنِ کَثِیرٍ ﴿۳۳﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِینَ فِی الْأَرْضِ وَمَا لَکُم مِّنْ دُونِ اللهِ مِن وَلِیٍّ وَلَا نَصِیرٍ ﴿۳۴﴾

هیندی له نیشانه کانی خوا:

﴿ ۲۹: ومن آياته خلق السموات والأرض ﴾ وه له به لگوو نیشانه کانی ده سه لاتی خوایه، به دی هیئانی ناسمانه کان وزه و بی ﴿ وما بث فیها من دابة ﴾ و نهو زینده وهرو جم وجوو لکه رانه تیایاندا بلاو بوونه ته وه ﴿ وهوعلی جمعمهم إذا یشاء قدیر ﴾ ههرکاتیش بوخوی مه یلی ببی توانای هه یه هه موویان کو بکاته وه بو حیساب و لی کو لینه وهو پاداش ﴿ ۳۰: وما أصابکم من مصیبة فما کسبت أیدیکم ﴾ وههر به لایه کتان تووش بوو، نه وه به هو ی کرده وهی خوتانه وهیه ﴿ ویعفو عن کثیر ﴾ له زوریک له گونا هه کانیشتان ته بووری وله سهری سزاتان نادا، نه گهرچی شایسته ی سزایش بن ﴿ ۳۱: وما أنتم بمعجزین فی الأرض ﴾ وه ئیوه خوا ده سه وسان ناکه ن به هه له اتنتان له ده سستی له زه ویدا ﴿ وما لکم من دون الله من ولی ولا نصیر ﴾ وجگه له خواش هیچ

دوست و یارمه تیدهر یکتان نییه. ﴿۳۲﴾ ومن آیاته الجوار فی البحر کالاعلام ﴿۳۳﴾ له نیشانه کانی دهسه لاتی شه وه: شه وه که شتیپانه ی که ههر وه کینو له ناو دهریادا دین ودهچن ﴿۳۳﴾: ان یسأ یسکن الریح فیظللن روادک علی ظهره ﴿۳۴﴾ خوئه گهر خوا بیهوی (با) که هوپه بو رویشتنی که شتیپه کان رادهگری، شه وجا که شتیپه کان

وه به پهروه دگاریان پشت شهستورن، باشتورو پایه دارتره ﴿۳۷﴾: والذین یجتنبون کبائر الإثم والفواحش ﴿۳۸﴾ شه وانهش له گوناھی گه ووره (وهک شیرک و پیوا کوشتن و...) (دوره دگرن، وه له کاری ناپه سه ندو دزیویش هه روا ﴿۳۹﴾ و إذا ما غضبوا هم یغفرون ﴿۴۰﴾ وه کاتیکیش توروه قه لاس بوون چاویوشی شه کهن. نیمامی (بوخاری) شه لی: پیغمه مبره ﴿۴۱﴾ ((ما انتقم لنفسه قط، إلا أن تنتهک حرمت الله)) قهت له بهر نه فسی خوی، توله ی له کهس نه سه ندووه، مه گهر برپارو فره مانه کانی خوا بی ریژ کرابان!

راویژ له نیسلامدا:

﴿۳۸﴾: والذین استجابوا لربهم ﴿۳۹﴾ شه وکه سانهش که به دهنگی بانگی پهروه دگاری خویانه وه چوون ﴿۴۰﴾ و أقاموا الصلاة ﴿۴۱﴾ و به تیرو ته سل نوژیان کرد ﴿۴۲﴾ و أمرهم شورى بينهم ﴿۴۳﴾ و کاروباریان له نیو خویاندا به مه شورهت و پرس و راویژ بوو، واته: ههر شتی پیته پیشی، شه وان به خیریایی مه شورهتی بو ده کهن و لی ده کولنه وه، شه وسا برپاری کوتایی له سه ر ددهن. له سوورهتی (ثال عیمران)، ثایه تی (۱۳۴/یشدار - دهرباره ی شوروا راویژ - ده فره موی: (وشاورهم فی الأمر...)) به لی چ پیغمه مبرو ﴿۴۴﴾ چ هاوه لانی، هه رگیز بی ته گبیرو راویژو لی کولینه وه کارو رووداوه گرنگه کانپان رانه ده په ران، پیویسته شه وهش بلپین که راویژ له و شتانه دا ده کریت که: ده قیکی شهرعی بو نه هاتبی، وهک لی کولینه وه بو جهنگ له گه ل هه لگه راوه کاند له سه ر ده می پیشه وا (شه بووبه کی) داو، میراتی (فه دهک) و، توله ی شه رابخورو ژماره ی شه لاقه کان و، به رانبر رووداوه کان، شوروا ته ته له و بیژنگدانی راوبوچوونه کان فره زیکی نیسلامییه و، بنه مایه کی به رزو نه گوره و، تا دونیا دونیایی شکودارترو پرشندگارتر ده بی، وه پیویسته گوی بو نه جامه که یشی بگیری در ی و، کاری پی بکریت، و موسلمانانیش له شه نجامدانی شیوه که یدا ده توان به پیی به رژه وهندی شه و سه رده میان دیاری بکهن. ﴿۴۵﴾ و مما رزقناهم ینفقون ﴿۴۶﴾ و له و رزق و رژییه ی پیمان داوون ده به خشن له ربی خوادا ﴿۳۹﴾: والذین إذا أصابهم البغی هم ینتصرون ﴿۴۷﴾ و شه که سانهش که کاتی سته م و ناهه قییه کیان به رامبر بکریت، توله ی خویان ده که نه وه، واته: ته سلیم و ملکه چی سته مه که نابن، و مل داناخن بو سته مکاران و، رازی نابن و پییان ناخوشه سته میان لی بکری، بویه نازیانه خو ناماده شه کهن ﴿۴۰﴾: وجزاء سیئة سیئة مثلها ﴿۴۱﴾ و سزاو توله ی ههر خراپه یه که خراپه یه کی وهک شه بی زیاده روهی. شه میه که خوا له سوورهتی ۱۹۹۴/۲ ده فره موی: (فمن اعتدى علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدى علیکم...) یان

له سه ریشتی دهریاوه قهتیس ده میننه وه و ناتوان جووله بکهن ﴿۳۲﴾: ان فی ذلک لآیات لكل صبار شکور ﴿۳۳﴾ بی گومان نا له وه دا به لگه و نیشانه ی زور هه بوه خوراگریکی سوپاسگوزار، له حاله تی خوشی و، ناخوشیدا ﴿۳۴﴾: أو یبقهن بما کسبوا ﴿۳۵﴾ یان به هو ی تاوانی سه رنشینه کانپانه وه نقوم دهکا و له ناویان شه بات و یعفوا عن کثیر ﴿۳۶﴾ له گه ل شه ویشدا له زوریکی گونا هه کانپان چاویوشی دهکا، نقومیان ناکا ﴿۳۷﴾: و یعلم الذین یجادلون فی آیاتنا ما لهم من محیص ﴿۳۸﴾ و با شه که سانهش دهرباره ی ثایه ته کانمان ده مباری و کیشمان کیشم شه کهن، بزائن که هیچ خو لادان و دهره تانیکیان نییه، له سزای رژی قیامت ﴿۳۹﴾: فما أوتیتم من شیء فمتاع الحیاة الدنیا ﴿۴۰﴾ نینجا ههر شتی که به نیوه به خشراوه، له زهت و به هره ی ژپانی شه دونیایه و، زور به زوویی شه پروات و نامینیته وه ﴿۴۱﴾: وما عند الله خیر وأبقى للذین آمنوا وعلی ربهم یتوکلون ﴿۴۲﴾ شه و پاداشت و به خششهش لای خواپه بو شه وانه ی باوه رپان هیناوه،

دهفهرموی: (وان عاقبتهم فعاقبوا بمثل ما عوقبتهم به...) ۱۶/۱۲۶. بهلی...
دوو جور لیبورردن ههیه: یه کیکیان ده بیته هوی دامرکاندنه وهی
فیتنه و ئازاوهی ناوخو، ئه مه کاریکی زور چاک و په سهنده، ئه وهی
تریشیان: ده بیته هوی جورته و هه ئنانی سته مکاران بو دریزه
پیدانی سته، ئه مه یان زور ناپه سهنده و نابی عه فوو بکری، جا
له باره ی یه که مه که وه خوا ئه فهرموی: ﴿فمن عفا وأصلح فأجره
على الله﴾ ئینجا هه رکه سیکی له توله ی ده ستریزیکار چاویوشی
کردو، پاشانیش نیوان خوینی سازدایه وه، ئه وه پاداشتی لای
خوایه. بو نمونه: خوا به رانبه به بکوری ده سته نه سته
(قیصاص) داناه، که چی له م ئایه ته دا هه لی ده نیته بو لیبورردن
و عه فوو لی. ﴿انه لا يحب الظالمين﴾ به راستی خوا سته مکارانی
خوش ناوی. ۴۱: ﴿ولمن انتصر بعد ظلمه﴾ و به راستی ئه وه
که سه ی توله ی خو ی کرده وه له داوی ئه وه سته مه ی لی کراره
﴿فأولئك ما عليهم من سبيل﴾ ئانه وانه خه تابار نابن و هیچ
جوره ره خنه و گونا هیکیان له سه ر نییه، چونکه ریگه یان پی دراوه
توله ی خو یان بکه نه وه ۴۲: ﴿إنما السبيل على الذين يظلمون
الناس﴾ به لکو خه تا هه ر له سه ر ئه وانه یه سته م له خه لکی ئه که ن
﴿ویبغون فی الأرض بغير الحق﴾ و ده ستریزکی ده که ن به ناهه ق
له زه ویدا ﴿أولئك لهم عذاب أليم﴾ ئا ئه وانه له پاشه رۆژدا ئازارو
سزایه کی ده رداکیان بو ده بیته ۴۳: ﴿ولمن صبر وغفر إن ذلك
لمن عزم الأمور﴾ به راستی ئه وه که سه ی که دان به خودا ده گری
و توله ناکاته وه و، له تاوانی ئه م و ئه وه ده بووری و، به راستی ئه وه
له کاره (عه زم) له سه ر کراره کانه له شه رعدا.

رۆژی دهشی تاوانکاران:

۴۴: ﴿ومن يضل الله فما له من ولي من بعده﴾ هه رکه سیکی
خوا سه ر لی شیواوی بکات "به هوی لاری و، لاساری خو یه وه
ئه وه هه رگیز پاش ئه وه، هیچ دۆست و یار مه تیده ریکی نابی
﴿وترى الظالمين لما رأوا العذاب﴾ وه له رۆژی دوا ییدا کاتی
سته مکاران سزای دۆزه خ ده بینن، ده بینن ﴿يقولون هل إلى مرد
من سبيل﴾ ئه لئین: ئایا هیچ ریگه یه که مان هه یه بگه ریینه وه، بو
دونیا تا کارو کرده وهی چاک ئه نجام ده یین؟" ۴۵: ﴿وتراهم
يعرضون عليها﴾ ده یان بینن له سه ر ئاگر راده نویرین ﴿خاشعين
من الذل﴾ به سه ر کزی، له زه بوونی و بی ده سه لاتییدا ﴿ينظرون
من طرف خفي﴾ له ترسانا له بنه وه بو ئار ئه روانن و "ناویرن
به ته واوی ته ماشای بکه ن" ﴿وقال الذين آمنوا﴾ ئه وانه ش که
بروایان هی ناوه له رۆژی قیامه تدا ئه لئین: ﴿إن الخاسرين الذين

وَرَبَّهُمْ يُعْصِرُونَ عَلَيْهِمْ خَشَعَتِ مِنَ الذَّلِيلِ يَنْظُرُونَ
مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ الْخَسِرَينَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ
فِي عَذَابٍ مُّقْبِرٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُنصِرُونَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾ اسْتَجِيبُوا
لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ
مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ ﴿٤٧﴾ فَإِنْ أَعْرَضُوا
فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا أَنْ عَلَيْكَ إِلَّا أَلْبَلَعُ وَإِنَّا إِذَا
أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَحَيَّاهُ وَلَوْ أَنَّ فُصِّحَتْ لَهُمْ
سَيِّئَتُهُمْ لَمَا قَدَّمَتْ أَبْدِيَهُمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾ اللَّهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنشَاءً
وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ زَوْجَهُمْ ذَكَرًا أَوْ إِنشَاءً
وَيَجْعَلُ مِنْ يَشَاءٍ عَاقِبَةً إِنَّهُ عَلَيْهِ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾ وَمَا كَانَ
لِنَبِيِّ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ
رُسُلًا فَيُوحِي بِأُذُنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَى حَكِيمٍ

الله ﴿وه جگه له خواش هیچ پشتیوان و دۆست و یار مه تیده ریکیان
نییه که له سزای ئه وه رزگاریان بکات ﴿ومن يضل الله فما له من
سبيل﴾ وه هه رکه سیکی خوا گو مرای بکات به هوی سه ریچی
خو یه وه هیچ ریگه یه کی بو نییه تا خو ی ده رباز بکات.

به ره هاتنی قیامهت فریای خوتان بکه ون:

۴۷: ﴿استجيبوا لرَبِّكم من قبل أن يأتی يوم لا مرد له من الله﴾
وه لامی داخوازییه کانی په ره رداگارتان بده نه وه پێش ئه وهی رۆژیک
بیته که له لای خوا وه هیچ گه رانه وهی بو نییه ﴿مالکم من ملجأ
یومئذ﴾ که ئه وه رۆژه ئیتر هیچ په ناگایه کتان بو نابیت خوتان
په نا بدنه ﴿ومالکم من نکیر﴾ وحه شاتان پی ناکریت، چونکه
خوا چواره وه ری گرتوون. ۴۸: ﴿فإن أَعْرَضُوا فما أَرْسَلْنَاكَ
عليهم حفيظا﴾ جا ئه گه ر ئه وانه له گه ل ئه وه هه موو هه وه دا
هه ر روویان وه رگێراو گوینیان بو نه گرتیت ئه ی موحه ممه د!

خەمبار مەبە، چۈنكى ئىمە تۆمان نەئاردوۋە چاۋدىرى كاريان بى
و، زۇربان لى بىكەيت بۇ پروا ھېنان (ان عليك إلا البلاغ) تۆ
ھەر راگە ياندەنكەت لەسەرە (وانا إذا أذقتنا الإنسان منا رحمة
فرح بها) ۋە ئىمە كاتى رەھمەت و بەھرەيەك لەلايەن خۇمانەۋە
بەمرۇف بچىزىن، لەخۇى بايى ئەبى! (وان تصبهم سيئة بما
قدمت أديهم) خۇ ئەگەر بەھۇى ئەو كارانەۋە كرديوپانە توۋشى
بەلاۋ ناخۇشپىيەك بوون (فان الإنسان كفور) جا بى گومان
دەبىنىت كە مرۇف زۇر سېلەيەۋ نازو نىعمەتەكان نكوۋى ئەكا
ۋ ھەموو چاكەۋ پياۋەتپىيەكى لەبىر ئەچىتەۋە، ۋەك پىغەمبەر
بەخىزانەكانى خۇى فەرموو: ((يا معشر النساء! تصدقن فانى
رأيتكن أكثر أهل النار)) ئەى كۆمەلى ئزان! ھەموۋتان خىرو
سەدەقەۋ چاكە بىكەن، چۈنكى لەشەۋى ميعراجدا ئىۋەم بە بەشى
زۇرى دۆزەخ دىت، لەۋانە ئىۋى وتى: بۇچى ئەى پىغەمبەرى خوا!
فەرموو: ((الأنكن تكثرن الشكاية، وتكفرن العشير، لو أحسنت
إلى أحداهن الدهر ثم رأتك يوما، قالت: ما رأيت خيرا منك قط))
(متفق عليه. مسلم: ۸۶/۱). چۈنكى ئىۋە سكالاتان زۇرەۋ ھەردەم
ئىنكارى چاكەى مىردتان ئەكەن، خۇ ئەگەر بەدرىۋايى رۇزگار
لەتەك ئىنكىتانا چاكە بىكرىت، بەلام تەنھا رۇزىۋازى لى بەيىنى
بەمىردەكەى ئەلى: قەت من خىرم لىت نەدىتوۋە. ﴿۴۹: ۴۹﴾ ۋەك
السماوات والأرض ﴿يخلق ما يشاء﴾ ھەر چى بۇى دروستى ئەكات ﴿يهب
لنم يشاء إنا﴾ بە ھەركەسىك كە خۇى بىھوۋى تەنھا مېيىنەۋ
كچ ئەبەخشى (ئىمامى بەغەۋى) ئەلى: ۋەك (لووت/عليه السلام)
"كەسش ناتوانى بېگۇزى و بىكات بەكۇر" ﴿ويهب لمن يشاء
الذكور﴾ ۋە بەھەر كەسش كە خۇى ئارەزوۋى بىى تەنھا كۇرى
ئەداتى، ۋەك (ئىبراھىم/ عليه السلام) ﴿۵۰: ۵۰﴾ ۋەك (يوزجهم ذكرا
وإننا﴾ يان ئەگەر بىھوۋى كچ و كۇرپان ئەداتى ۋەك (موحەممەد/
عليه الصلاة والسلام) ﴿ويجعل من يشاء عقيما﴾ ۋە ئارەزوۋىشى
لەھەركەسىك بىى، نەزۇكى دەكا، ۋەك (يەحيا/ عليه السلام)
"ئىتر ئەو كاتە زن و پياۋ ھەرگىز قابىلى ۋەبەرھىنانى مندال نابن"
﴿إنه عليم قدير﴾ بەراستى زانىنى خۇا دەۋرى ھەموو شتىكى
داۋە، بە توانايە لەسەر كىردى ھەر كارى بىھوۋى بىكات.

وراء حجاب ﴿يان لەپشت پەردەۋە، ۋەك گىفتوگۇكەى لە گەل
مووسادا، ئىمامى (ترمىزى) و (ئىبن ماجە) لە (جابىرى كۇرى
عەبدوللا) ۋە دەگىرنەۋە كە پىغەمبەر ﷺ پىى وت: ((ما كلم الله
أحدا إلا من وراء حجاب، وإنه كلم أباك كفاحا)). خۇاى گەۋرە
لەپشت پەردەۋە نەبىى ھەرگىز قسەى لەگەل ھىچ كەسىكا
نەكردوۋە، ۋە كە قسەشى لەگەل باۋكتا كرديوۋە، لەبەر ئەۋەبوۋ
كە لەرۇزى (ئوحد) دا كۇرراۋە شەھىد كراۋە. ﴿أو يرسل رسولا
فيوحى بإذنه ما يشاء﴾ يان فرىشتەيەك ۋەك جوبىرىل بىنرىت، تا
بەفەرمانى خۇا چى بوى رايگەيەنىت پىى، ئەم ئايەتە ۋەلامە
بۇ كافەرەكانى مەككە كە گوتيان (لولا يكلمنا الله أو تأتينا آية).
﴿إنه على حكيم﴾ بەراستى ئەو خۇايەكى بىلندە بەسيفاتى بەسەر
دروستكاۋەكانەۋە، گوتارو كىدار بەجىيە ﴿۵۲: ۵۲﴾ ۋەك (لو
إليك روحا من أمرنا) ھەروەك بۇ پەيامبەرانى پىشس و ھىمان
كرى، ئاۋايش ئەم قورئانەمان بۇ تۆ ۋەحى كرى، بەپىارو فەرمانى
خۇمان و، رۇج و گيان و ئەقل دەئىتتەۋە. ﴿ما كنت تدري ما
الكتاب ولا الإيمان﴾ تۆ لە پىش ۋەحى نەت ئەزانى كىتپ و پروا
چىيە؟ ﴿ولكن جعلناه نورا نهدي به من نشاء من عبادنا﴾ بەلام
ئىمە ئەو قورئانەمان كىردە نوۋرو روۋناكىيەك، تا بەھۇى ئەۋەۋە
ھەركەسىكمان بويت لە بەندەكانمان رىنمايى بىكەين، كەۋابوۋ چ
قورئان، چ پروا ھەردوۋ بەھرى خۇان ﴿وانك لتهدى إلى صراط
مستقيم﴾ بى گومان تۆ ئەى موحەممەد! ﴿بۇ رىگەيەكى راست
خەلكى رىنۋىنى دەكەيت. ﴿صراط الله الذى له مافى السماوات وما
فى الأرض﴾ رىگە خۇايەك كە ھەرچى لەئاسمانەكان لەزەۋىدايە
ھى ئەۋەۋ، لەئىر دەسەلاتى ئەۋدايە ﴿ألا إلى الله تصير الأمور﴾
ھۇشياربە! كە ھەموو كارىك ھەر بۇلاى ئەو خۇايە ئەگەرئەۋە،
ئەۋكاتە ئىتر ھەق و ناھەق لىك جيا ئەكرىتەۋەۋە پاداشت و تۆلەيش
ۋەر دەگىردى.

كاتىمىز (۲۰: ۱۰) لە (۱۴۱۷/۵/۲۵/۲۴) ك بەرامبەرە (۱۹۹۶/۷/۶) ز
لەنۋوسىنى سوۋرەتى (شوررا) بوۋمەۋە، (لە راگە ياندەنى ناۋەندىي)
لە ھەلەبجە. زۇر سوپاس و مەنەت بۇ خۇاى دۇقان.

سوۋرەى (زۇخروف) ۴۳

مەككەيىيە (۸۹) ئايەتە

بەناۋى خۇاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوۋرەتە باسى بىروباۋەر ئايدۇلۇزىيەت و پەيام و زىندوۋ
بوۋنەۋەۋە پاداشت و تۆلە ئەكات. جا بۇ يەكەم جار سەرچاۋەى

چۇنىيەتى ھاتنى ۋەحى و ۋەرگىرتنى:

﴿۵۱: ۵۱﴾ وما كان لبشر أن يكلمه الله إلا وحيا ﴿بۇ ھىچ كەسىك
نەبوۋە كەخۇا لەروۋ قسەى لەگەل بىكات، مەگەر لەرىگەى
ۋەھىيەۋە، يا بەشىۋەى خەۋ، يان بەخۇرىيە (ئىلھام) ﴿أو من

زانا بهدی هیئان، که چی هر بتان دهپرستن ﴿ ۱۰ ﴾: الذی جعل لکم الأرض مهداً ﴿ ۱۱ ﴾ هه ره شو خواجه که زهویی کردوه به لانک "و جیگه ی هه وانه و تان" ﴿ ۱۲ ﴾ وجعل لکم فیها سبلاً ﴿ ۱۳ ﴾ وه ریگه ی هاتو چوی بو پیدا کیشاون لهوشکانی و، ده ریادا ﴿ ۱۴ ﴾ لعلکم تهتدون ﴿ ۱۵ ﴾ تا به شکو ری دهر بکه و، به رهو پیداویستییه کانتان رینماو شاره زان

وه حی روون دهکاته وه له گهل راستی قورئاندا، پاشان هندی له نیشانه و به لگه کانی دهسه لاتی خوا نیشان ته دات، ئینجا هندی له باوو نه ریتی جاهیلییه و سهرده می نه زانی و بت پرستن و هندی کاری گهنده ل تر ده خاته روو، کورته یه کیش له باسی بانگه وازه کی ئیبراهیم علیه السلام و، ئینجا داستانیه کی مووسا و فیرعه ون.. کوتاییشی به باسی هندی له گیرو گرفته کانی روژی قیامت دیت.

بهم شیوه یهش دهست پی نه کات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم ﴾ ثم پیتانه هیما ی ئیعجازی قورئانن ﴿ ۲: و الكتاب المبین ﴾ سویند بهم قورئانه که ناشکراو نمایانه و، روون که ره وه ی نه حکام و برپاره کانی خواجه ﴿ ۳: إنا جعلناه قرآنا عربيا ﴾ بی گومان ئیمه کردمان به خویندنه وه یه کی شیوه زمان عهره بی ﴿ لعلکم تعقلون ﴾ تا به لکو له ماناو مه به سته کی تی بگن و، خوتانی پی بیستنه وه ﴿ ۴: وانه فی أم الكتاب لدينا لعلی حکیم ﴾ به راستی شو قورئانه له دایکی کتیب (لوح المحفوظ) دایه له لای خویمان، به زه به سهر هه موو کتیبه ئاسمانیه کانی تر دا، پر حیکمه ت و پر ورده کارییه ﴿ ۵: أفنضرب عنکم الذکر صفحا ﴾ باشه، ده کری ئیمه بی دارتان نه که یه وه بهم قورئانه ﴿ أن کنتم قوما مسرفین ﴾ له بهر نه وه ی که ئیوه گه لیک لارو و پرو له سنوور دهر چوون؟ نه شتی واکه ی، به لکو ئیمه هه ناموزگار ی تان نه که ی، نه گهر چی ئاواشین له بهر ئیقامه ی به لگه له سهرتان ﴿ ۶: وکم أرسلنا من نبی فی الاولین ﴾ ئیمه پیغه مبه ریکی زورمان ناردوته لای گه لانی پی شوو "هه ره وه تۆ نیروایته لای نه مانه. ﴿ ۷: وما یأتیهم من نبی إلا کانوا به یستهزئون ﴾ له گهل نه وه ی شدا هه ره هیچ په یامبه ری کمان بو نه چوو، مه گهر گالته یان پی کردوه، که چی له گهل نه وه ی شدا ئیمه یه که له دوا ی یه که هه پیغه مبه رانمان ناردوو و ئارامیشیان گرت ﴿ ۸: فأهلکنا أشد منهم بطشا ﴾ جا نه وانه ش که زور به هه له ترو به هیزتر بوون (له قوره یش) له ناومان بردن، پاش ئینکاری و نکولیان ﴿ ومضى مثل الاولین ﴾ و نموونه داستانیه پیشینه کان تی پهری، که چیمان پی کردن.

موشریکه کانیش ده لئین: خوا ئاسمان و زهوی بهدی هیئانوه:

﴿ ۹: ولئن سألتهم من خلق السموات والأرض ﴾ نه گهر تۆ لیان بپرسیت: کی ئاسمانه کان و زهوی دروست کردوه؟ ﴿ لیقولن خلقهن العزیز العلیم ﴾ بی گومان به له وه لاما نه ده لئین: خوی به تواناو

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ
وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا
وَإِنَّكَ لَنَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿۵۴﴾ صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ
مَافِي السَّمٰوٰتِ وَمَافِي الْأَرْضِ ۖ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿۵۵﴾

سُورَةُ الزُّمَرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَم ﴿۱﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿۲﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۳﴾ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدِينًا
لَّعَلَّكُمْ تَحْكُمُونَ ﴿۴﴾ أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا
أَن كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ﴿۵﴾ وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَّبِيٍّ فِي
الْأَوَّلِينَ ﴿۶﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَّبِيٍّ إِلَّا كَاثُوبًا ۖ يُسْتَهْزَءُونَ ﴿۷﴾
فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَىٰ مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ﴿۸﴾
وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ
خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿۹﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ
مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿۱۰﴾

بین ﴿ ۱۱ ﴾: والذی نزل من السماء ماء بقدر ﴿ ۱۲ ﴾ وه هه ره شو خواجه یه که له ئاسمانه وه به پنی پیویست و نه ندازه یه کی دیاری کراو ئاوی نارد خوار ﴿ ۱۳ ﴾ فأنشرا به بلدة ميتا ﴿ ۱۴ ﴾ جا ناوچه و سهر زهوییه وشک و مردوه کانمان پی سهوز و زیندوو کرده وه ﴿ ۱۵ ﴾ کذلک تخرجون ﴿ ۱۶ ﴾ ئیوهش هه ره ئاوا له گوردا ده هیزرینه دهری و، زیندوو نه کری نه وه ﴿ ۱۷ ﴾: والذی خلق الأزواج کلها ﴿ ۱۸ ﴾ هه ره شو خواجه یه که نه وه هه موو جووته ی دروست کردوه، نه وه شیرینه، نه وه تاله، نه وه سپیه، نه وه ره شه، نه وه نیره، نه وه مییه ﴿ ۱۹ ﴾ وجعل لکم من الفلک والآنعام ما ترکبون ﴿ ۲۰ ﴾ وه له که شتی و و شتر و ولاخی به رزه دا بو ی فراهه م هیئان، تا له دهریاو وشکانیدا سواریان بین، بو جیبه جی کردنی ئیش و کاره کانتان ﴿ ۲۱ ﴾: لتستروا علی ظهوره ﴿ ۲۲ ﴾ تا له سهر پشتیان سه قامگیر بن ﴿ ۲۳ ﴾ ثم تذکروا نعمة ربکم إذا استریتم علیه ﴿ ۲۴ ﴾ له پاشا یادی نیعمه ته کانی پهروه دگارتان بکه و وه بیر ی خوتانی بیننه وه به بدل سوپاسی بکه ﴿ ۲۵ ﴾ وتقولوا سبحان الذی

سخر لنا هذا ﴿ وبلین پاک و خاوینته نهو خوایهی که نه می بو رام کردووین، تا ناوا ئیمه بتوانین سوودیان لی وهرگرین ﴿ و ما کنا له مقرنین ﴿ وه ئیمه دهسه لاتی رام کردونیانمان نه بوو ﴿ ۱۴ : وانا الی ربنا لمقلبون ﴿ ئیمه بی گومان هه ر بولای پهروه دگارمان نه گهرینه وه، دوی مردنمان (عه بدولای کوری عومر) دهلی :

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدِرُ فَأَنْزَلْنَا بِهِ بَلَدَةً مَّيْمَنًا
كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْحَيَّ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ
لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿۱۳﴾ لَتَسْتَوِيَ أَعْلَىٰ ظُهُورِهِ
ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ
الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿۱۴﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا
لَمُنْقَلِبُونَ ﴿۱۵﴾ وَجَعَلُوا اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ جِزْءًا إِنَّا لَا نَسْكُنُ
لَكَفُورٌ مُّبِينٌ ﴿۱۶﴾ أَمْ أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ لَنِيعْلَمَنَّ أَنَّهُمْ
يَاسِّينَ ﴿۱۷﴾ وَإِذْ أَخْبَرْنَا أَحَدَهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا
ظَلَّ وَجْهُهُ مُسَوَّدًا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿۱۸﴾ أَوْ مِنْ يَسْتَوِفِ
الْحَلِيقَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿۱۹﴾ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ
الَّذِينَ هُمْ عِنْدَ الرَّحْمَنِ إِنشَاءً أَشْهَادًا وَخَلَقَهُمْ سَكَنًا
شَهِدَتْهُمْ وَتُسْأَلُونَ ﴿۲۰﴾ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ
مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿۲۱﴾ أَمْ أَنِ شَكَّ
كَتَبْنَا مِنْ قَبْلِهِ فَمُهِمٌّ بِهِمْ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿۲۲﴾ بَلْ قَالُوا
إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَ نَا عَلَيْنَا نَحْنُ وَإِنَّا عَلَيْنَا أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿۲۳﴾

هه رکاتی پیغه مبهه سوارى ولاخه که ی ده بوو، سى جار (الله اکبر) ی ده کردو پاشان نهی فهرموو: ((سبحان الذى سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وانا الى ربنا لمنقلبون))، دوی نه وهیش نهی فهرموو: ((اللهم انى أسألك فى سفرى هذا البر والتقوى، ومن العمل ما ترضى، اللهم هون علينا السفر، واطولنا البعد، اللهم أنت صاحب فى السفر والخليفة فى الأهل، اللهم اصحبنا فى سفرنا واخلفنا فى أهلنا)). وه کاتیکیش که ده گه رایه وه بو ناو مالو مندالی نهی فهرموو: ((آيئون تائبون إن شاء الله عابدون لربنا حامدون)) (موسليم، نه بوو داوود، نه سائی، نه حمه د).

دزیوی شه ریک دانان بو خوا:

﴿ ۱۵ : وجعلوا له من عباده جزءا ﴿ له پیشه وه ددانیان به وه دا نا که هه خوایه ناسمانه کان و زهوی دروست کردووه. که چی هه له بهنده کانی خوا خو، مندالیان بو بریاردا!! وتیان :

فریشته کان کچی خوان! ﴿ إن الإنسان لکفور مبین ﴿ به راستی ئاده می سپله یه کی ناشکرایه ﴿ ۱۶ : أم اتخذ مما يخلق بنات وأصفاکم بالبنین ﴿ ثایا له ناو نه وانه دا که خو ی دروستی کردوون، کچی داناهو بو خو ی، ئیوه ی به کوران تایبه تمه ند کردووه! ﴿ ۱۷ : وإذا بشر أحدهم بما ضرب للرحمن مثلاً ﴿ که چی هه رکات یه کی له وانه مژده ی کچی درابایه که بو خوا ی به به زه یی به وینه ده هینا یه وه ﴿ ظل وجهه مسودا وهو کظیم ﴿ دهم و چاوو پرومه تی رهش هه لده گه راو، له رکان پیشی ده خوارده وه! ﴿ ۱۸ : أو من ينشأ فى الحلية ﴿ ثایا که سیک له نیوخشل و زینه تدا پهروه ده کرابیت، واته: کیژ ﴿ وهو فى الخصام غير مبين ﴿ وله کاتی دهمه قهرده دهسه لاتی نادیاربیت، بو خوا ده بیت؟! به لی کام ثافهت هه یه له کاتی برینه وه ی کیشه کانداهه پیویست بتوانی به ریک و پیکى بهرگری له خو ی بکا، ثافهت به پنی سروشتی خو ی زور حه زی له خشل و زیرو خو رازاندنه وه خو ثارایشت دانه، هه ر بویهش له هه موو سه رده میک دا ژنان واده بیترین، ته نانهت ئیستاش که سه ده ی گه واهی نامه و زانسته، ژنه خاوهن شه هاده کانیش هه روانه! له لایه کی دیکه شه وه ژنان زور کهم بتوانن له کاتی روو به روو بوونه وه ی جهنگ و کیشه دا مافی خو یان روون بکه نه وه و بهرگری له خو یان بکهن، چونکه یان ناویرن، یان (عاطفه) ی خو یان زال ده بی به سه ریانداهه گریه و زاری لییان تیک ده دات. ﴿ ۱۹ : وجعلوا الملائكة الذين هم عباد الرحمن إناثا ﴿ نهو فریشتانهش که هه موو بهنده ی خوا ی به خشندهن، به کچی خویان داده نان! ﴿ أشهدوا خلقهم ﴿ ثایا نه وانه کاتی خوا دروستی کردن له وی بوون؟! (ستکتب شهادتهم ویسألون) به راستی نهو گه واهییه ناهه قیه یان له سه ر نه نووسری و، له نامه ی کاره کانیناندا پرسیاریان لی ده کربت له رژی قیامه تدا ﴿ ۲۰ : وقالوا لو شاء الرحمن ما عبدناهم ﴿ وه ده لین: نه گه ر خوا ی میهره بان ویستبای ئیمه هه رگیز نه مان نه په رستن، واته: مادام خوا ویستی بووه، دیاره رازییه! ﴿ ما لهم بذلك من علم ﴿ بوئه و پرو بیانوه شیان هیچ جوړه زانست و به لگه یه کیان نییه ﴿ إن هم إلا يخرصون ﴿ هه ر له خو یانه وه به دروو پرو پالانته قسه نه کهن. ﴿ ۲۱ : أم أنیناهم کتابا من قبله ﴿ یاخو ئیمه له پییش قورئاندا نامه یه کمان به وان داوه، پشتگیری بته په رستییه که یان بکا ﴿ فهم به مستسکون ﴿ جا نه وان دهستی پیوه گیر بکهن؟ واته: ثایا نه وانه به لگه یه کی نه قلییان هه یه بو قسه کانیان ﴿ ۲۲ : بل قالوا إنا وجدنا آباءنا على أمة ﴿ نه خیر، به لکو هیچ به لگه یه کیان نییه، نه وه نه بی که نه لین: ئیمه باوو باپیرانمان له سه ر ثایین و مه زه بیکی ناوا دیوه

ووتیان: بۆچی ئەم قورئانە بۆ پیاویکی گەورە دەولەمەندی ئەم دووشارە مەككەو تائیف نەهاتە خوار؟ بۆچی خوا (وەلیدی كۆری موغیرە)ی مەككەیی (عوروی كۆری مەسعوود)ی (سەقەفی) لەتائیفدا نەکرد بە پەيامبەر؟ كە خاوەنی سەرروەت و سامان! دیارە تەرازووی هەموو حەقیقەتێك لای جاھیلییەت گەورەیی و

«وإنا على آثارهم مهتدون» بەراستی ئیمەش بەشوین رێبازی ئەواندا رێنموون ئەبێن وھەنگاو ھەل ئەگراین ﴿۲۳﴾: وکذلک ما أرسلنا من قبلك فی قریة من نذیر ﴿۲۴﴾ وەبەو تەرزە ئیمانە، ھەر پەيامبەریکی ترسێنەرمان -لەپێشتەو- ناردوو بۆ شارێك ﴿۲۵﴾ إلا قال مترفوها ﴿۲۶﴾ خۆشگوزەرانەکانیان بەگوێیان نەکردوو ووتیانە: ﴿۲۷﴾ إنا وجدنا آباءنا علی أمة ﴿۲۸﴾ بەراستی ئیمە باوو باپیرانمان دیتوو لە سەر مەزھەب و ئایینیك ﴿۲۹﴾ و إنا علی آثارهم مقتدون ﴿۳۰﴾ و ئیمەش بە شوین ئەواندا ئەروین و پێرەویان ئەکەین ﴿۳۱﴾: ۲۴: قال أولم جئکم بأھدی مما وجدتم علیہ آباءکم ﴿۳۲﴾ پێغەمبەرەكەش وتووێتی: باشە ئەگەر من بەرنامەو ئایینیکی باشتەر لەوێ باوو باپیرانتان بۆ ھێنان ئیو ھەر نكۆی ئەکەن؟! ﴿۳۳﴾ قالوا إنا بما أرسلتم بہ کافرون ﴿۳۴﴾ لەو ئەلامدا وتووین: بێ گومان ئیمە بەو بەرنامە ئیو پێ نێراون باوەر ناکەین! ﴿۳۵﴾ فاتتقنا منهم ﴿۳۶﴾ ئینجا ئیمەش تۆلەمان لێ ساندن ﴿۳۷﴾ فانظر کیف کان عاقبۃ المکذبین ﴿۳۸﴾ جا سەرنج بدە، بزانە دەرەنجامی بێ باوەرەن و بەدروخەرەوان چۆن بوو؟

بەرئەتییبراھیم لە بتهکان و راگەیاندا یەكخواپەرستی:

﴿۲۶﴾: وإذ قال إبراهیم لأبیہ وقومہ ﴿۲۷﴾ ئەو کاتە وەبیر بێنە ئەو موخەمەد ﷺ کە ئیبراھیم بە باوک و گەلەکەیی خۆی وت: ﴿۲۸﴾ إني براء مما تعبدون ﴿۲۹﴾ بێ گومان من لەو خواپانەیی کە ئیو ئەیان پەرستەن، بێزارو بەریم ﴿۳۰﴾: ۲۷: إلا الذی فطرني فإنه سیهدين ﴿۳۱﴾ جگە لەو خواپەیی کە دروستی کردووم، جابە راستی ئەویش رێنموونیم ئەکات بۆ رێگە راست و دروست ﴿۳۲﴾: ۲۸: وجعلها کلمة باقیة فی عقبہ لعلہم یرجعون ﴿۳۳﴾ کارێکی کرد کە ئەو وشەییە، (وشەییەكخواپەرستی) -پاش خۆیشی- لە نەووەکانیدا ھەر بێنیت، تا بەلکو بگەرێنەو بۆلای خوا.. بەلێ پەيامبەرەن و پەرەوانیان، ھەردەم ھەواییان داو بۆ چەسپاندنی وشەیی (لا إله إلا الله)، دەبێ پاش خۆشیان ھەر ئەو لەسەر زارو لەناو دێ پەرەوان و نەووەکانیاندا بێ ﴿۳۴﴾: ۲۹: بل متعت هؤلاء وآباءهم ﴿۳۵﴾ خۆ من ئەوان ھاوێشدا نەرهکانی مەككەو، باوو باپیرانیانیشم بەرھەرەو کرد بەجۆرەھا نێعمەت و بەخشش ﴿۳۶﴾ حتی جاءهم الحق ورسول مبين ﴿۳۷﴾ (تاقورئان) وپەيامبەریکی ئاشکراو نمایانیان بۆھات ﴿۳۸﴾: ۳۰: ولما جاءهم الحق ﴿۳۹﴾ وھکاتی ھەق و راستی (قورئان)یان بۆھات ﴿۴۰﴾ قالوا هذا سحر ﴿۴۱﴾ وتیان ئەمە جادوو! ﴿۴۲﴾ و إنا به کافرون ﴿۴۳﴾ بەراستی ئیمە بڕوامان پێی نییە ﴿۴۴﴾: ۳۱: وقالوا لولا نزل هذا القرآن علی رجل من القریتين عظیم ﴿۴۵﴾ بیانوو یەکی تریان گرت و

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُهَا ﴿۱﴾ إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿۲﴾ ﴿۳﴾ قُلْ أُولَٰئِكَ حُتُّوا بَٰهْدًى وَمَآ جِئْتُمْ عَلَيْهِمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِمْ إِلَّا بِآيَاتِ أَرْسِلُكُمْ فِيهَا كُفْرُوكُمْ ﴿۴﴾ فَإِن تَقْنَتُوا مِنِّي فَأَنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿۵﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿۶﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيُجِدُنِي ﴿۷﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿۸﴾ بَلْ مَتَّعْتُ هَٰؤُلَاءَ وَآبَاءَهُمْ حَيَاتٍ مَّآ جَاءَهُمْ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿۹﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ﴿۱۰﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نَزَلَ هَٰذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴿۱۱﴾ أَهَمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَيعَاشَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُلْطَانًا وَرَحْمَةً لِّرَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿۱۲﴾ وَلَوْلَا أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُوشِيَهُمْ سُفْهَاتٍ مِّنْ فَضْلِهِ وَمَعَارِجَ عَلَيْهِ يَظْهَرُونَ ﴿۱۳﴾

سەرروەت و دارایی و ھیز و دەسەلات! ﴿۳۲﴾: أھم یقسمون رحمة ربك ﴿۳۳﴾ ئایا ئەوانە رحمەت و میھرەبانسی پەرەردگارت بەش ئەکەن؟! تا پەيامبەر پێتیش بەدەست ئەوان بێت؟! ﴿۳۴﴾ نحن قسمنا بینھم مەیشتھم فی الحیاة الدنیا ﴿۳۵﴾ لەکاتیكدا ئیمە بەحیکمەتی خۆمان گوزەرانیانمان لە نیوانیاندا لە ژبانی دنیادا بەش کردوو، واتە: تەنانەت ژبانی دونیاشیان کە شتیکی بێ نرخە، بەدەستی خۆیان نییە، چ جایی بەخشینی رحمەتی پەيامبەریتی ﴿۳۶﴾ ورفعنا بعضھم فوق بعض درجات ﴿۳۷﴾ وەھەندیکیانمان بەرز کردووە بە سەرھەندیکیاندا بەچەندین پلە لە مال و سامان و دەسەلات ﴿۳۸﴾ لیتخذ بعضھم بعضا سخریا ﴿۳۹﴾ بۆ ئەوێ ھەندیکیان، ھەندیکێ تر بکەنە بەرکار لەکارو باریاندا، واتە: یەکتەر بەکار بێنن لە ئیش و کاری خۆیاندا، و، سوود لەلێھاتوویی ئەزموونی یەکتەر وەرگرن، چونکە ئەگەر ھەموویان سەرروەتمەندو، لەھەموو شتیکدا وەك یەك واین، ئەو کاتە ئیش و کار ناپواو ئەوێستێ، خۆ ناشکری مەردوم ھەمووی

نه ندازیار، یان پزیشک، یا نانه وایی... هتد ﴿ ورحمة ربك خير مما يجمعون ﴾ وه رحمت و میهره بانی په روهر دگاری تو، له ته وای نه وهی نه وان کوی نه که نه وه، له سهروهت و دارایی دونیا باشته.

هر بو پاریزکارانه واته: ژبانی هم دونیا په نه وهنده بی نرخه و... نه وهنده سووکه که نه گهر له بهر نه وه نه بویه جیهان هه مووی بی پروا بویه له بهر خوشگوزهرانی، هه موویمان نه به خشی به بی پروایان، (پیشه و عومر کاتی پیغه مبهری دیت ﴿ که له سهر حه سیری رملووی راکشابو ناسه واری له تهنیشتیپه وه دیاره گریاو وتی: نه ی پیغه مبهری خوا! نه وه کیسراو قه یسره، نه ویش گوزهرانی تویه!! پیغه مبهر ﴿ شانی دادابوو دانیشت و فرمووی: ثایا له گومانایت کوره کی خه تاب؟! پاشان فرمووی: نه وانه هر له دونیا په دا خوی گه وره نازو نیعمت و پژوی خویانی پی داو! وه له رویایه تیکی تر دا هاتوه: ((أما ترضى أن تكون لهم الدنيا ولنا الآخرة))، واته: مه گهر به وه رازی نیت که دونیا بو نه وان بی، قیامه تیش بو نیمه؟! ته فیسری ئیپن که سیر (مسلم: ۱۱۰/۲).

مه ترسی پشتکردن له خوا:

﴿ ۳۶: ومن يمش عن ذكر الرحمن ﴾ هه که سیك له راست یادی خوا روو وه رگپری ﴿ نقیض له شیطانا ﴾ نه و نیمه شه ی تانیکی بو ده سازینین ﴿ فهو له قرین ﴾ هه ردهم هاوړتی ده بییت و، لینی جیا نابیته وه ﴿ ۳۷: وإنهم ليصدونهم عن السبيل ﴾ به راستی نه و شه ی تانانه پیشگیر بیان ده که نه له ریچکه ﴿ ويحسون أنهم مهتدون ﴾ وایش نه زانن که بو راسته ری رنموونی کراون!! ﴿ ۳۸: حتى إذا جاءنا ﴾ تا نه و کاته به زنجیر کراوی له گهل هاوړیکه ی دینه لمان ﴿ قال يا ليت بيني وبينك بعد المشرقين ﴾ نه و حه له به هاوه له که ی نه ی: خوژ که نیوان من و تو به قه دهر نیوان خوړه لآت و خوړثاوا دووریا ﴿ فبئس القرين ﴾ به راستی هاوړیپه کی زور خراپ بوویت ﴿ ۳۹: ولن ينفعكم اليوم إذ ظلمتم أنكم في العذاب مشتركون ﴾ ئینجا پییان نه وتری، ئیتر نه مرو نه و قسانه هیچ سوو دیکتان پی ناگه ی نه ی، له کاتیکدا سته متان له خو کرد، ئیستا به راستی هه موو پیکه وه هاو به شین له سزا که دا ﴿ ۴۰: أفأنت تسمع الصم ﴾ جانا یا تو به که پران راستی ده بیستی؟ ﴿ أو تهدي العمى ومن كان في ضلال مبين ﴾ یاخو کویران و نه و که سانه ی له گومرایی ئاشکرا دان رنمایي ده که ییت؟ هه رگیز ناتوانی ئاوا بکه ییت، جا که واته دلگران مه به نه گهر پرواشیان نه هیئا ﴿ ۴۱: فإما نذهبن بك ﴾ ئینجا نه گهر تو له م ناوه لابه یین و بترمیزینین پیش نه وه کاتی خوی بیست ﴿ فإنا منهم منتقمون ﴾ بی گومان هر تو له بیان لی وهر نه گرین، نه گهر دوا ی مردنی تویش بیست ﴿ ۴۲: أو نرينك الذي وعدناهم ﴾ یان نه گهر حه زی که ییت نه و هه رده شو سزایه ی به ئییمان پی دابوون نیشانتی بده یین و به چاو

وَلْيُؤْمِنُوا بآبَائِهِمْ وَسِرًّا عَلَيْهَا يَقْضُونَ ﴿٣٦﴾ وَزُخْرُفًاوَأَنْ كُلَّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٧﴾ وَمَنْ يَعْشَ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقْضِ لَهُ سَعْيَاتَنَا فَهُوَ لَهُمْ قَرِينٌ ﴿٣٨﴾ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَلَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينٌ ﴿٤٠﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَتُحْكَمُونَ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤١﴾ أَفَأَنْتَ تُشْفِعُ الصِّدْقَ أَتُهْدِي الْعُمَىٰ وَمَنْ كَانَتْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٢﴾ فَإِنَّمَا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤٣﴾ أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُّقْتَدِرُونَ ﴿٤٤﴾ فَاسْتَسْبِكَ بِالَّذِي أُوْحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٦﴾ وَتَسْأَلُ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٨﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٩﴾

زیر و زیوی زور، نیشانه ی رها مه ندی خوا نییه:

﴿ ۳۳: ولو لا أن يكون الناس أمة واحدة ﴾ نه گهر له بهر نه وه نه با که خه لکی هه موو بوویان به یه که لی کافر ﴿ لجعلنا لمن يكفر بالرحمن لبيوتهم سقفا من فضة ﴾ نه وهنده مال و سامانمان دها به و که سه ی که باوهری به خوی به به زه ی نه بویه که میچی خانوو ه کانیان له زیو بویه ﴿ ومعارج عليها يظهرون ﴾ وه پله و قادرمه ی زیرمان بو داده نان تا پیی سه رکه ون ﴿ ۳۴: وليبوتهم أبوابا وسررا عليها يتكئون ﴾ سه ره رای نه وهش هه موو ده رگا و ته ختی که مان بو مال ه کانیان له زیو داده نا که له سهر نه و ته ختانه دانیشن و پال بده نه وه ﴿ ۳۵: وزخرفا ﴾ وه به هه موو نه خش و نیگاریکی جوان خانوو ه کانیانمان ده رازانده وه ﴿ وإن كل ذلك لما متاع الحياة الدنيا ﴾ وه نه و هه موو هه رزق و برقی ژبانی دونیا په ﴿ والآخرة عند ربك للمتقين ﴾ مالی نه و لاش لای په روهر دگارت

برجعون ﴿ تا به لکو بۆ رپی راست بگه رپنه وه و په شیمان ببه وه
 ﴿ ۴۹: وقالوا یا ایها السّاحر اذع لنا ربک بما عهد عندک اننا
 لمهتدون ﴿ جا کاتی سزاکه یان دیت و تووش بوون - له باتی نه وه
 که برهوا بینن - وتیان: نهی ماموستای زانا! نهی جادووگه را! نزا
 بکه، له پهره و دگارت داوا بکه بهو په یمانه ی که بهتوی داوه، با

بیبینی، نهوا نیشانت ددهین ﴿ فإنا علیهم مقتدرون ﴿ چونکه
 ئیمه به سه ریاندا زالین و له دهستان دهرناچن.

دهستت له بهرنامه که ی خوا توند بنالینه:

﴿ ۴۳: فاستمسک بالذی أوحی إلیک ﴿ که واپوو دهست بگره
 بهو قورثانه ی وه حی کراوه بۆت نهی موحه ممه د! ﴿ انک علی
 صراط مستقیم ﴿ چونکه تو له سه ر ریکه و ریبازکی راستی
 ﴿ ۴۴: وإنه لذكر لک ولقومک ﴿ بئی گومان ئهم قورثانه شهرف
 و ناوو شو ره تیککی گه وره یه بۆ خوت و بۆ هۆزه که ت، چونکه
 به راستی هر به قورثان سه ریان بهرز ده بی، نه وه ته پیغه مبه ر ﴿
 نه فهرمووی: ﴿ إن الأمر فی قریش لا ینازعهم فیہ أحد إلا أکبه الله
 علی وجهه ما أقاموا الدین ﴾ (فتح الباری). به راستی ئهم کاره،
 واته: ویلایه تی موسلمانان هر له نیو قوره یشدا ده بی تا نه وان
 ثایینی خوا رابگرن، هه رکه سیك بهر به ره کاننیان له گه ل بکات،
 خوا به ده ما نه ی خات. ﴿ وسوف تسألون ﴿ وه له ئاینده شدا
 پرسپارتان دهرباره ی قورثان لی ئه کری: چیتان کرد سه باره ت بهو
 به هره گه وره یه؟ ﴿ ۴۵: وسئل من أرسلنا من قبلک من رسلنا ﴿
 تو له ئوممه تانی په یامبه رانیك بهر له تو، ناردراون بپرسه:
 ﴿ أجعلنا من دون الرحمن آلهة یعبدون ﴿ ئایا جگه له خوی
 به خشنده، برپارمان داپوو خوا گه لی بپه رستری؟ واته په یامبه ران
 هه موو یه ک دهنگن بۆ یه کخوایه رستی و دوور گرتن له شیوازی
 بپه رستی، دیاره هیچ پیغه مبه ریک نه نیردراوه.

وَمَا تُرِیْهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ
 بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿۴۹﴾ وَقَالُوا إِنَّا يَتْلُوا آيَةَ السَّاحِرِ نَزَّلْنَا
 رَبِّكَ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿۵۰﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ
 الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿۵۱﴾ وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ
 قَالَ يَنْتَوِمُّونَ إِلَيْكَ يَا مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَتْلُفَةُ تَجْرِي مِنْ
 تَحْتِي أَفَلَا تَبْصُرُونَ ﴿۵۲﴾ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مِثْلُ
 وَلَا يُكَادُ يُبِينُ ﴿۵۳﴾ فَلَوْلَا أَلْقَىٰ عَلَيْهِ آسُورَةٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جِلَّةٍ
 مَعَهُ الْمَلِكُ يَكْفُرُ بِرَبِّكَ ﴿۵۴﴾ فَاسْتَحَفَّ قَوْمَهُ
 فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿۵۵﴾ فَلَمَّا أَسَفُونَا
 أَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿۵۶﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ
 سَلَافًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿۵۷﴾ وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ
 مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿۵۸﴾ وَقَالُوا إِنَّا لَنَرَاهُ
 خَفِيًّا أَمْ هُوَ مَضْرُوبُكَ لَوْلَا لَئِنْ لَمْ نَقُومْ خَصْمُونَ ﴿۵۹﴾
 إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ
 ﴿۶۰﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ آلَةَ نَارٍ فِي الْأَرْضِ يَحْمِلُونَ ﴿۶۱﴾

سزیمان له سه ر هه لگرتی، نه وسا دلنیا به پاش لابر دنی سزاکه ئیمه
 رپی هیدایه ت نه گرین! ﴿ ۵۰: فلما كشفنا عنهم العذاب ﴿ جا کاتی
 سزاکه مان له سه ر لابر دنی ﴿ إذا هم ينكتون ﴿ کتوپر په یمانه که یان
 شکان و پروایان نه هینا.

فیرعه ون بای هه وایی و یاخی بوو:

﴿ ۵۱: ونادی فرعون فی قومه ﴿ و فیرعه نیش جاری دا به ناو
 گه له که یدا ﴿ قال یاقوم ألیس لی ملک مصر ﴿ وتی: نهی قه وم
 و هۆزم! ئایا ولاتی میسر هی من نییه و، من پاشای (میصر) نیم؟
 ﴿ وهذه الأنهار تجري من تحتي ﴿ و ئهم هه موو جوگه و روو بارانه ش
 به به رده م کوشکه که مدا ده چن؟! ﴿ أفلا تبصرون ﴿ ده ئایا نابین؟!
 من له چ دهسته لاتی ک دام؟ مووساش چهنده هه ژار و بی دهسه لات!!
 ﴿ ۵۲: أم أنا خير من هذا الذي هو مهين ﴿ به لکی من چاکترم
 له که ی لاوازه، من خاوه نی داراییم، مووسایش بی چاره و هه ژار،

مووساش به نیشانه گه لی، چوو بۆ لای فیرعه ون:

﴿ ۴۶: ولقد أرسلنا موسى بآياتنا إلى فرعون وملائه ﴿ بئی گومان
 ئیمه مووسامان نارد به چهند موعجیزه یه که وه بۆ لای فیرعه ون و
 پیاوه گه وره کانی مه ملکه ته که ی ﴿ فقال إني رسول رب العالمين ﴿
 ئینجا چوو و پنی گوتن: به راستی من نیردراویکی خوی پهره و دگاری
 جیهانه کانم بۆ لای ئیوه، نه وانیش داوای موعجیزه یان لی کرد
 ﴿ ۴۷: فلما جاءهم بآياتنا ﴿ جا هه ر که مووسا به به لگه کانمانه وه
 (داردهسته که ی و، دهسته سپیه که ی و..) هاته لایان ﴿ إذا هم منها
 یضحکون ﴿ له نا کاو که بینیان، بینیانن ده خنین و، گالته یان
 لی ده هات ﴿ ۴۸: وما نريهم من آية إلا هي أكبر من أختها ﴿
 ئیمه هه ر ئایه ت و موعجیزه یه کی خۆمان نیشانی نه وان ده دا، له
 نیشانه که ی پی شه وه گه وره ترو گرنگتر بوو ﴿ وأخذناهم بالعذاب ﴿
 که چی هه ر پروایان نه هینا و ئیمه یش به سزا قارمان لی گرتن، به
 سزایه ک که له ئایه تی (۱۳۰) ی (ئه عراف) دا دیاری کراوه ﴿ لعلمهم

ثایا کامان شیاوین؟! ﴿ ولا یکاد یبین ﴾ لهوانهش نییه بتوانی مه بهستی خوی به رهوانی روون بکاتهوه، فیرعهون مه بهستی لهوگرییه بوو که له زمانی مووسادابووو له کاتی ئاخواتندا دهگیردا، بۆدواییش خوا لای برد ﴿ ۵۳ ﴾ : فلولا ألقى عليه أسورة من ذهب ﴿ جا بۆچی له لایه ن پهروهردگاریه وه دهستبه ندو بازنی زیری نادریتی؟ چونکه بازنی ئالتوون، نیشانه ی گه ورییه بووه لای شهوان دیاره پاشا فیرعه و نییه کان باویان وابوو که بازن و دهستبه ندی زیریان له دهست کردوو، بۆیه شه و ره خه یه ش له و دهگرن، به لام په یامبه ران شه یانه وی شه یاسایه هه لوه شیینه وه و شه سامانه بگری نه وه بۆ جیی راسته قینه ی خوی ﴿ او جاء معه الملائكة مقترنین ﴾ یان بۆچی کۆمه ئی فریشته له گه لیا نه هاتوون؟! یارمه تی بدهن.

فیرعهون زانی قه ومه که ی سوکن، به نی ئی توند کردنه وه:

﴿ ۵۴ ﴾ : فاستخف قومہ فاطاعوه ﴿، جا فیرعهون به م قسانه قه ومه که ی خرۆشاندو هه ئی خه له تاندن ﴿ انهم كانوا قوما فاسقین ﴾ به راستی شه وانه گه لیکی فاسق و تاوانبارو له سنوور ده رجوو بوون، بۆیه فیرعهون سواری سه ریان بوو و گو مرای کردن ﴿ ۵۵ ﴾ : فلما آسفونا ﴿ جا کاتی تووره یان کردین به کاره خراپه کانیا ن ﴿ انتقمنا منهم ﴾ تۆله مان ئی سه ندن ﴿ فأغرقناهم أجمعين ﴾ هه موویانمان له (نیل) دا خنکاند. ئیمامی (ئه حمده) شه فهرمووده یه دینیت: ﴿ إذا رأيت الله - عز وجل - يعطي العبد ماشاء وهو مقيم على معاصيه فإنما ذلک استدراج منه له، ثم تلا: فلما آسفونا انتقمنا منهم فأغرقناهم أجمعين.)) واته: کاتی دیتت خوا ده به خشی به به نده، هه رچی حه ز بکات، له هه مان کاتیشدا به رده وام بوو له سه ر گوناح و تاوان، شه وه به راستی (ئیسئدرج) هه ورده ورده سه ر خستنییه تی و به خوی نازانی، تا تۆله ی ئی ده کاته وه، پاشان شه و ئایه ته ی: ﴿ فلما آسفونا.)) ی خوینده وه. ﴿ ۵۶ ﴾ : فجعلناهم سلفا ومثلا للآخرين ﴿ جا کردمانن به پیشینه و، په ندو عیبره ت بۆ خه لکانی پاش خویان، هه تاکه سیکی تر له ریی شه وانه وه نه روا ﴿ ۵۷ ﴾ : ولما ضرب ابن مريم مثلاً ﴿ شه وده مش که کوره که ی مه ریم "عیسا" به نموونه باسکرا. (عه بدوللای زبعری) نموونه یه کی هینایه وه وتی: ثایا ئیمه وه په رستراوه کانمان و خه لکی تر وه ک ئیمه ده چنه دۆزه خه وه! جا خو شه گهر شه و قسه وایی ده بی عیسا و فریشته کانیش هه ر بچنه دۆزه خه وه! ﴿ إذا قومک منه یصدون ﴾ له نا کاو هۆزه که ت له و نموونه یه ی (زبعری) کردیانه گاله و هه را، جا کاتی شه و یان بۆ پیغه مبه ر ﴿ گیرایه وه فهرمووی: به ئی: هه رکه سی خوی

پنی خوشبی له باتی خوا به رستری، شه وه له گه ل په رستراوه که یدا ده چینه دۆزه خه وه، وه به راستی شه وانه هه ر شه یان ده په رستن، وه شه وه ش فهرمانی به په رستنی دایی، جا خوا ﴿ ان الذين سبقتم لهم من الحسنی أولئک عنها بعدون ﴾ ۱۰۱/۲۱. نارد ه خواری. واته: بی گومان شه وانه ی له لایه ن ئیمه وه پیشتی بریاری به خته وه بریانی بۆ دراوه له دۆزه خ دوور ده خرینه وه، واته: شه گهر چی په رسترا بییشن. ﴿ ۵۸ ﴾ : وقالوا ألهتنا خیر أم هو ﴿ وه وتیان: ثایا په رستراوه کانن ئیمه چاکترن، یان عیسا؟! ده شه گهر عیسا برواته دۆزه خه وه، ده یا ئیمه یش هه ر بچینه دۆزه خه وه ﴿ ما ضربوه لك إلا جدلاً ﴿ شه نموونه یان هه ر بۆ ده مه ده می هینایه وه ﴿ بل هم قوم خصمون ﴿ به لکو شه وان هۆزیکن هه ر ده مازی ده که ن ﴿ ۵۹ ﴾ : إن هو إلا عبد أنعمنا علیه ﴿ عیسا ش هه ر به نده یه کی ئیمه بوو، به هه ری پیغه مبه ریتیمان پی به خشی ﴿ وجعلناه مثلاً لابی اسرائیل ﴿ و کردمانه به نموونه یه ک بۆ نه وه کانن یه عقووب له سه ر ده سه لاتی خۆمان ﴿ ۶۰ ﴾ : ولو نشاء لجعلنا منكم ملائكة فی الأرض یخلفون ﴿ وه شه گهر بمان ویستبا هه ندیکتاتمان ده کرده فریشته له زه ویدا جینانی تیا بگر نه وه ﴿ ۶۱ ﴾ : وإنه لعلم للساعة ﴿ وه دابه زینی عیسا بۆ زه وی - له ئاسمانه وه - زانی نی که بۆ نزیک قیامه ت و، نزیک قیامه تی پی ده زانیست ﴿ فلا تملتن بها ﴿ جا که واته له هاتنی قیامه ت به گومان مه بن ﴿ واتبعونی هذا صراط مستقیم ﴿ وه په ریه وی هه ر له من بکه ن، ئانه مه یه ری راسته که ﴿ ۶۲ ﴾ : ولا یصدنکم الشیطان إنه لکم عدو مبین ﴿ وه با شه یان ریگی هه قتان ئی نه گریست، چونکه به راستی شه و دۆزمنیکی ئاشکراتانه ﴿ ۶۳ ﴾ : ولما جاء عيسى بالبینات ﴿ کاتی که عیسا ش به چه ندان به لگه ی ئاشکراوه هاته لایان ﴿ قال قد جئتکم بالحکمة ﴿، وتی: به راستی وه پیغه مبه ریتیه وه هاتوم ﴿ ولأبین لکم بعض الذی یختلفون فیه ﴿ وه بۆ شه وی هه ندیک له وشتانه تان بۆ روون بکه مه وه، ئیوه نا کوکن تییدا! له کاروباری ئایین و دینتان ﴿ فاتقوا الله وأطیعون ﴿ جا که وابوو ئیوه له خوا بترسن و، گو پرایه ئی من بکه ن ﴿ ۶۴ ﴾ : إن الله هو ربی وربکم فاعبدوه ﴿ چونکه به راستی هه ر (الله) یه پهروهردگاری من و پهروهردگاری ئیوه ش، جا ته نها هه ر شه و به رستن ﴿ هذا صراط مستقیم ﴿ هه ر شه مه یشه ریگه راسته که، ریگای یه کخوا په رستی، یه ک به رنامه و یه ک شه ریعه ت ﴿ ۶۵ ﴾ : فاختلف الأحزاب من بینهم ﴿ جا تا قمه کان کی شه یان له نیوان په یدا بوو "سه باره ت به عیسا: یه کی شه یوت: عه بدو به نده ی خوا یه، که هه ر شه قسه یه ش راست و دروسته. یه کی دیکه شه یوت: نه خیر، کوری خوا یه! یه کی تر شه یوت: نه خیر، هه ر خوا یه!! "

ده‌کهن: ئەى مالیک! ﴿ لیقض علینا ربک ﴾ باپەرودەرگارت
بریار بدات بۆمان به‌مردن، تا له‌و سزایه‌ر زگار ببین. (سه‌فوان)
ئه‌لى: گویم له‌ پیغه‌مبه‌روهه ﴿ له‌ سه‌ر میمبه‌ر ئه‌م ئایه‌ته‌ی:
(ونادوا یا مالک لیقض علینا ربک) ى ده‌خوینده‌وه. فتح الباری:
۴۳۱/۸. وه له‌ئایه‌تی تردا ئه‌فه‌رمووی: (لا یقضی علیهم فیموتوا

﴿ فویل للذین ظلموا من عذاب یوم الیم ﴾ جاتی‌اچوون بۆئه‌وانه‌ی
سته‌میان کرد.. له‌سزای روژیکى ئیش پیگه‌یه‌نەر ﴿ هل ینظرون إلا
الساعة أن تأتيهم بغتة ﴾ ئایا ئه‌وانه‌ جگه‌ له‌ هاتنی روژی قیامه‌ت
چاوه‌روانى چی تر نه‌کهن که کتوپر لێیان رووده‌داو پیش دیت؟
ئهو کاته ئه‌زانن عیسا کورێ کیه‌؟ ﴿ وهم لا یسعرون ﴾ هه‌ستیش
به‌خۆ ناکهن تا په‌شیمان ببه‌وه.

روژی قیامه‌ت گشت یاران،

به‌ده‌ر له‌ پارێزکاران ده‌بنه‌ دژی یه‌ک:

﴿ ٦٧: الأخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدو إلا المتقین ﴾ ئهو
روژه‌ دوستان هه‌موو له‌و روژه‌دا ده‌بنه‌ دوژمنی یه‌کتر، پارێزکاران
نه‌بیت ﴿ ٦٨: یا عباد لا خوف علیکم الیوم ﴾ خوا بانگ ده‌کاته
به‌نده‌کانی: ئەى به‌نده‌کانم! ئه‌مرو نه‌ترسیکتان له‌سه‌ر نییه‌ ﴿ ولا
أنتم تحزنون ﴾ و دل زویریش نابن ﴿ ٦٩: الذین آمنوا بآیاتنا
وكانوا مسلمین ﴾ به‌نده‌کانم ئه‌وانه‌ن که به‌ئایه‌ته‌کانمان به‌روایان
هیناوه‌، ملکه‌چی هه‌ر فه‌رمانی خوێمان بوون ﴿ ٧٠: ادخلوا الجنة
أنتم وأزواجکم تحبرون ﴾ له‌ پاشه‌ روژدا بییان ئه‌وتری: ده‌بچنه
به‌هه‌شته‌وه‌ خوێتان و ژنه‌کانتان، له‌وپه‌ری کامه‌رانی و خوشحالی و
دلشادیدا ﴿ ٧١: یطاف علیهم بصحاف من ذهب وأکواب ﴾ جا
که نیشته‌جی بوون له‌به‌هه‌شتا، کاسه‌ی زیڕینی پر له‌ خواردن و،
جامی پر له‌شه‌راب به‌ سه‌ریاندا ئه‌گه‌ڕینری ﴿ وفيها ما تشبهه
الأنفس وتلذ الأعین ﴾ هه‌رچیش دل‌ه‌زی لی‌بکا و، چاو چیژی
لی‌به‌ری تێیدا هه‌یه‌ ﴿ وأنتم فیها خالدون ﴾ و ئیوه‌ش به‌هه‌تا
هه‌تایی تیا یا ئه‌می‌ننه‌وه‌ ﴿ ٧٢: وتلك الجنة التي أوردتموها بما
کنتم تعملون ﴾ بییان ئه‌وتری: ئه‌مه‌ ئه‌و به‌هه‌شته‌یه‌ که به‌هۆی کاره‌
چاکه‌کانتانه‌وه‌ پێتان دراو به‌میرات پێتان بڕا، واته‌: مافی خوێتانه‌و،
پیرۆزتان بیت ﴿ ٧٣: لکم فیها فاکهه‌ کثیره‌ منها تأکلون ﴾ میوه‌ی
زۆری جوړاو جوړی تێدا هه‌یه‌ بۆتان لێیان ده‌خۆن.

تاوانباران تا سه‌ر له‌ دۆزه‌خدا ده‌رنایه‌ن:

﴿ ٧٤: إن المجرمین فی عذاب جهنم خالدون ﴾ بێ‌گومان تاوانباران
(به‌شیرک و کوف) له‌سزای دۆزه‌خ‌دان به‌هه‌میشه‌یی ﴿ ٧٥: لا یفتـر
عنهم ﴾ هه‌رگیز لێیان نابری و سووک ناکری ﴿ وهم فیہ مبلسون ﴾
ئه‌وان له‌و سزایه‌دا بێ‌ ئومێدن ﴿ ٧٦: وما ظلمناهم ﴾ و ئی‌مه‌
هیچ سه‌ته‌ممان لی‌ نه‌کردوون ﴿ ولكن كانوا هم الظالمین ﴾ به‌لام
ئه‌وان خوێان سه‌ته‌مکار بوون و له‌ریگه‌ی ئی‌مه‌ لایاندا ﴿ ٧٧:
ونادوا یا مالک ﴾ ئه‌وجا هانا ده‌به‌ن بۆ ده‌رگاوانی دۆزه‌خ و بانگ

وَأَنَّهُ لَمَّا كُنَّا لِلْجَنَّةِ فَلَا تَمَرُّتُ بِهَا وَأَتَمُّونَ هَذَا صِرَاطَ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١١﴾ وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُودٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾
وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ
وَأُتِينَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
﴿١٣﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوا هَذَا صِرَاطَ مُسْتَقِيمٍ
﴿١٤﴾ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا
مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْيَوْمِ ﴿١٥﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ
تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٦﴾ الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ
بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴿١٧﴾ يَتَعَادَى الْأَخَوُفُ
عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا
وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿١٩﴾ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ
مُحْبَرُونَ ﴿٢٠﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ
وَفِيهَا مَا تَشْتَهُ مِنَ الْأَنْفُسِ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢١﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٣﴾

ولا یخفف عنهم من عذابها.. یان ده‌فه‌رمووی: (ثم لا يموت فيها
ولا يحيى) ۱۳/۸۷. ﴿ قال إنكم ماكثون ﴾ مالیکیش بییان ئه‌لى:
هه‌ر لێژه‌ ده‌مین و زگار بوونتان بۆ نییه‌ ﴿ ٧٨: لقد جئناکم
بالحق ﴾ خوا له‌وه‌لامیاندان ده‌فه‌رمووی: چونکه به‌راستی کاتی خوێ
هه‌ق و راستیمان بۆ هی‌نان و بۆمان روون کردنه‌وه‌ ﴿ ولكن أكثرکم
للحق کاره‌ون ﴾ به‌لام زۆربه‌ی زۆرتان رقتان له‌راستی و هه‌ق‌بوو و
لیوتان لی‌هه‌لئه‌قرچان و وه‌رتان نه‌گرت. بێ‌ به‌روایان له‌ (دار الندوة)
ده‌رباره‌ی له‌ناو بردنی پیغه‌مبه‌ر ﴿ کۆ بوونه‌وه‌، ئه‌و جا خوا
فه‌رمووی: ﴿ ٧٩: أم أبرموا أمرا ﴾ به‌لکو کارێکیان سازاند بۆ له‌ناو
بردنی په‌یامبه‌ر ﴿ فإنا میرمون ﴾ به‌راستی ئی‌مه‌یش ئه‌و پیلانه
به‌سه‌ریاندا ده‌شکێنینه‌وه‌ و چاک لی‌ ده‌برین به‌رامبه‌ر پیلانه‌که‌یان
بۆ پشتگیری په‌یامبه‌ر ﴿ ٨٠: أم يحسبون أنا لا نسمع سرهم
ونجواهم ﴾ به‌لکو بییان وایه‌ که ئی‌مه‌ نه‌ین و سهرته‌و چیه‌یان نا
بیستین؟! ﴿ بلی ورسلنا لدهیم یکتبون ﴾ به‌لى چاک ئه‌بیستین و

فریشته نیراوه کانیسمان وان له لایان وکارو کرده شیان نهووسن.

خوا مندالی ههر نییه:

﴿ ۸۱: قل إن كان للرحمن ولد ﴾ بلی: گریمان - وهك نثیوه
نه لاین - نه گهر خوی به به زهیی، مندالی ببی ﴿ فأنأ أول العابدین ﴾

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّهِينٍ ﴿٧٦﴾ لَا يُمْرُقُونَ مِنْهُمْ
فِيهِمْ مُّسَلِّسُونَ ﴿٧٧﴾ وَمَا عَلَّمْنَاهُمْ وِلَكِنْ كَانُوا هُمْ الظَّالِمِينَ ﴿٧٨﴾
وَقَادُوا يَمْكُنُكَ لِقَبْضِ عِلْتَارِكَ قَالَ إِنَّكُمْ مِّنْ كُفْرَتِكُمْ ﴿٧٩﴾ قَدْ
حَسِبْتُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَذِبُونَ ﴿٨٠﴾ أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا
فَأَنَّا مَمْرُؤُونَ ﴿٨١﴾ أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلْ
رُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٢﴾ قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَّا أَوَّلُ
الْعَبِيدِ ﴿٨٣﴾ سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ
عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٨٤﴾ فَذَرَهُمْ يَخوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ
الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٨٥﴾ وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهُ فِي الْأَرْضِ
إِلَهُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾ وَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٧﴾
وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الشَّفَعَةَ إِلَّا مَن
شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ مِّنْ خَلْقِهِمْ
لِيَقُولَ اللَّهُ فَاَنى يُوَفِّقُونَ ﴿٨٩﴾ وَبَيَّنَّا لِي أَنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ
لَّا يَذْكُرُونَ ﴿٩٠﴾ فَاصْفَعْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلِّمُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩١﴾

الذى له ملك السموات والأرض وما بينهما ﴿ وه مهنى لهو
خوايهى خاوه نيئى ناسمانه كان و زهوى و نيوانيان ههر هى نهوه
﴿ وعنده علم الساعة ﴾ وه زانينى كاتى قيامت لاي نهوه ﴿ وإليه
ترجعون ﴾ و ههر بؤلاى نهووش ده گيرد رينهوه ﴿ ۸۶: ولا يملك
الذين يدعون من دونه الشفاعة ﴾ وه پهرستراوانهى نهوان له باتى
خوا هاواريان لى ده كهن و نه يان پهرستن ده سه لاتى شه فاعهت و
تكايان نييه ﴿ إلا من شهد بالحق ﴾ به لام كه سيك شايه تى به
هق دابى و پرواى هيئاييت وهك فريسته كان و عوزهيرو عيسا
نهوانه ده توانن داواى شه فاعهت بكهن ﴿ وهم يعلمون ﴾ وه نهوان
نه زانن هه قيقه تى شايه ده كيان ﴿ ۸۷: ولئن سألتهم من خلقهم
ليقولن الله ﴾ خو نه گهر له خوشيان بپرسيت كى دروستى كردوون؟
به دنليايييه كه وه نه لاین: خوا ﴿ فأنى يوففكون ﴾ نهى ئيتير چؤن
له پهرستنى خوا لاده دن و روو له شوينى ديكه ده كهن؟.

سكالاى پينغه مبهه ر لاي خوا:

﴿ ۸۸: وقيله يارب إن هؤلاء قوم لا يؤمنون ﴾ خوا ناكاى
له وتى په يامبه ره كه به تى كه سكالا له گه له كهى ده كاو نه لى: نهى
په روه دگارى من! به راستى نهوانه گه ليكن باوه ر ناهينن. واته:
نهو بى پرواiane بؤ ناترسن لهو سكالاى په يامبه ره له سه ر پروا
نه هيئانيان؟.

تيبينى: (وقيله) به ژيرى لام و هييه كه، يان به سه رهى لام و
بؤرى هييه كه، به هه ردوو جوړى خويندنه وه كهى (عطف) ه له سه ر
(والساعة) له (وعنده علم الساعة) دا، خويندنه وه كهى به ژير، به
ئيئعتبارى (مضاف إليه)، سه ر بى دانيشى به ئيئعتبارى نه وه يه كه
له بنه رتدا (مفعول) به بؤ (علم). ﴿ ۸۹: فاصف عنهم وقل سلام ﴾
جاتؤ وازيان لى بينه و مالتاوايبيان لى بكه، دياره نه م سلاوهى
ئيره، واتاى جيا بوونه وهو ليك دوور كه وتنه وه يه، نهك سلاوى
خوشه ويستى و پيكه وه ژيان ﴿ فسوف يعلمون ﴾ ده سا له ثاينده دا
نه زانن پاشه روژيان چؤنه و چييان به سه ر ديئت، دياره نه مه ش
هه ر شه يه لييان.

له (۱۴۱۷/۷/۳/۲) ك به رامبه ر به (۱۹۹۶/۱۱/۱۳/۱۲) ز له م
سوورته بوومه وه، له كاتر ميؤ (۷/۵۰) خولهك، له هه له بجهى
زامدارو له راگه يانندن. (والله الحمد والمنة).

نهوه من يه كه مين كه سم بى پهرستم، چونكه من به ندهى خوا.

﴿ ۸۲: سبحان رب السموات والأرض رب العرش عما يصفون ﴾
پاكى و به رزو بلنديى بؤ په روه دگارى ناسمانه كان و زهوى،
په روه دگارى عهش، ده ريارهى نهو قسه نا قولانه نهوان وه سفى
خوای پى ده كهن: به راگرتنى مندال و.. هتد ﴿ ۸۳: فذرهم
يخوضوا ويلعبوا ﴾ جا تؤش جارى وازيان لى بينه با سه ر بكه نه
قسهى نا قولو گه مه كهى خويان بكهن ﴿ حتى يلاقوا يومهم الذى
يوعدون ﴾ تا ده گه نه نهو رؤزهى هه ر شه يان لى كراوه به ليئيان
بى دراوه پيى بگهن. له ناسمان و زهوى، هه ر (الله) خوى خوايه:

﴿ ۸۴: وهو الذى فى السماء إله وفى الأرض إله ﴾ خوا هه ر
نهو زاته يه كه هه م له ناسماندا خوايه و پهرستراوه، هه م له زهويشدا
خوايه و پهرستراوه له لايه ن دانيشتوانييه وه ئيتير هيچ كه سيك
شايستهى پهرستن نييه نهو نه بى.

﴿ وهو الحكيم العليم ﴾ نهويشه جوانكارى زانا ﴿ ۸۵: وتبارك

سوورمتی (دوخان)ه

مهككېييو (۵۹) نايته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ثم سوورته باسی: خوا به یه کزانین و، په یامه کی پیغه مبهرو، زیندووبونه وه دهکات. له سه ره تاوه باسیکی گه وره یی قورثان و پیروزیی نه وه شه وه نکات که قورثانی تیدا هاتوته خوار، ټینجا هه لوښتی هاو بهش دانه ره کان سه بارهت به قورثان روون دهکاته وه، پاشان به سه ره اته کی فیرعه ون و گه له کی و، ویران بوونی نه وه موو باخ و سه وزاییه یان راده گه یه نیت، کو تاییشی به باسی ری وشوین و چاره نووسی چاککاران و خراپکاران دیت.

جا به م شیوه یه ده ست پی دهکات:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم ثم پیتانه و وینه یان، بو ده سه وسانی عه ره به ره وانیژو خوشخوانه کانی سه رده مه، له پیشیشه وه گه لی جار قسه یان لی کراوه.

قورثان شهوی قه در هانه خواری:

۲: والکتاب المبين سویندم بهم قورثانه ناشکراو نمایانه، یان سویند بهو قورثانه ی به یانکه ری هه ق وناهقه، راستی و، ناراستیه کان له بیژنگ ده دا ۳: انا أنزلناه فی لیلة مبارکة بنی گومان له شه ویکی ټیجگار پیروژ "شهوی قه دردا" نار دومان ته خوار، وهك خوی گه وره نه فرمووی: (انا أنزلناه فی لیلة القدر) ۱/۹۷. یا نه فرمووی: (شهر رمضان الذی أنزل فیہ القرآن) ۱۸۵/۲. هندی له زانایان پییان وایه نه فرموده ده که له پیغه مبهروه هینراوه: (تقطع الآجال من شعبان، حتی أن الرجل ینکح ویولد له، وقد أخرج (إسمه فی الموتی)، هه رچه ند ټیمامی (ته به ری و به یه قی) ره وایه تیان کردوه، به لام - وهك ټیمامی ټیبن که سیر- نه لی: (والصحيح: إنما هی لیلة القدر علی ما بیناه). وه هه روا ټیمامی (ټیبن جه رین) نه لی: (والصواب من القول فی ذلک قول، من قال: عنی بها لیلة القدر؟). انا کنا منذرین به راستی ټیغه هه میشه هه ترسینه رو بیدار که ره وه بووین واته: مه به ست له نار دنی ثم قورثانه دا وشیار کردنه وه ترساندن مه رومه ۴: فیها یفرق کل أمر حکیم له وشه وه دا - قورثانی تیدا هات- هه موو به رنامه و ټیش و کاریکی گرنگ بریار دهری و جیا ده کریته وه ۵: أمرا من عندنا هه موو نه و بریارانه ش - له و شه وه دا نه درین- هه موو به فرمانی خو مانه انا

کنا مرسلین بنی گومان هه ر ټیغه شېبووین (موحه ممه د) و هه موو پیغه مبه ران نار د ۶: رحمة من ربك له بهر به زه ییه ك له لایه ن په روه ردگار ته وه بو ټاده مزاد وجنوكه اینه هو السميع العليم چونکه هه ر نه وه بیسه ری زانا، واته: هه ر نه وه بیسه رو به هه موو بیسراوی، زانا به هه موو زانراوی ۷: رب السموات والأرض وما

بینهما ان کتتم موقنین په روه ردگاری ټاسمانه کان و زهوی و نه و شتانه یه له نیوانیاندا یه، نه گهر ټیوه یه قینتان ببی، ده یه قینتان ببی که (موحه ممه د) پیغه مبه ری خوا یه ۸: لا إله إلا هو یحیی ویمیت جگه له و هېچ په رستراویکی هه ق نبیه، که ژیان نه دا نه مرینتی، مردن و ژیان به ده ستیی نه وه ربکم ورب آبائکم الاولین په روه ردگاری ټیوه په روه ردگاری باوانی پیشینیشتانه، واته: هه ر نه وه کاروبارتان به ریوه نه بات، نه بی ته نها هه ر ملکه چی نه ویش بن ۹: بل هم فی شک یلعبون به لکو نه وان له ناو گومانیک دان له زیندووبونه وه، گه مه ده کهن، وهك ثم نایه ته ش - سه بارهت به بالاده ستی خواو، خاوه ندریتی جیهانه کان- ده فرمووی: (قل یا ایها الناس انی رسول الله إلیکم جمیعاً الذی له ملک السموات والارض لا إله إلا هو یحیی ویمیت) ۱۵/۷.

جاۋەروانى رۇژى بە، بە دووكەل بەرى ئىسمان دەگرى:

﴿ ۱۰: فارتقب يوم تأتى السماء بدخان مبين ﴾ جاۋەروانى رۇژىك بە ئى موحەممەد! ﷺ كە ئاسمان بە ئاشكرا دووكەلنىكى لى پەيدا دەبىت، لە دەرنىجامى، گرانى و، قات و قىرەك سەر لە قورەيش ھەل ئەداۋ بىر سىيە تىيەكى ترىسناك دايان ئەگرى و، لە بەر بىرىتى يەكتر نابىنن و ئاسمانىش ۋەك چرە دووكەل دىتە پىش چاۋيان، ديارە ئەۋەيش قارى خوايە، بە تايىبەت كە پىامبەر ﷺ دوعاى لە قوريش كردو فەرموۋى: ((اللهم أشد وطأتك على مضر واجعلها عليهم سنين كسنى يوسف...)) (بوخارى). واتە: خوايە! گرانى و، قات و قىرەكى واين بە سەرىدە، ھەر ۋەك گرانييەكە سەلەكانى سەردەمى يوسف. ئەم تەفسىرە - كە تەفسىرى (يوم تأتى السماء بدخان مبين) مان پى-كرد- راۋ بۇچوۋنى (تەبەرى) و زۇرىك لە رافەكەرانى قورئان بوو، ئەۋەتە (ئىبن جەرىن) ئەللى: (والصواب فى ذلك ماروى عن ابن مسعود من أن الدخان الذى أمر الله نبيه ﷺ أن يرتقبه، هو ما أصاب قومه من الجهد والجوع حتى أكلوا العظام والميتة). بەلام (ئىبن عەبباس) - خوا لىيان رازى بىت- ئەللىت: مەبەست بە (دۇخان) - كە، ئەو دوو كەلەيە، نىشانە يەكە لە نىشانەكانى ھاتنى قىامەت. (ئىبن كەسىر) پىش ئەمەي پەسەند كىردوۋە دەللىت: ھەرچەند ئەبىشگۇنجىت ئەۋەي يەكەم بىت. ﴿ ۱۱: يغشى الناس هذا عذاب أليم ﴾ سزا "دووكەلەكە" ھەموو خەلكى مەككە دەگرىتەۋە، ھەر كە بىنىشىان ئەللىن: ئەمە سزايەكى ئىش پىنگە يەنەرە ﴿ ۱۲: ربنا اكشف عنا العذاب إنا مؤمنون ﴾ لە بەرنا چارى ھاۋاريان لى بەرز ئەبىتەۋە ئەللىن: ئەي پەرۋەردگارى ئىمە! ئەم سزايەمان لە سەر لايىبە، بى گومان ئىمە باۋەر دىننن ﴿ ۱۳: أنى لهم الذكرى ﴾ جا تازە لە كوئى، يان چۇن بىروا ھىنانى ناچارى، سوۋدىان پى دەگە يەنىت؟! ﴿ وقد جاءهم رسول مبين ﴾ خۇ بەراستىيە پامبەرىكى ئاشكاريان بۇ ھات پىش سزاكە، بىروايشيان نەھىنا ﴿ ۱۴: ثم تولوا عنه وقالوا معلم مجنون ﴾ پاشان - لە باتى بىروا ھىنان - روويان لى ۋەرگىپراۋ وتيان: (ئەو مەمەد) - فەير كراۋىكى شىتە! جا گەللىك بۇچوۋنى ئاۋا بى، ئىتەر چۇن ئامۇزگارى ۋەر ئەگرى؟ بۇيە شايستەي ئەو سزايەبوۋن ﴿ ۱۵: إنا كاشفوا العذاب قليلا إنكم عائدون ﴾ جگە لەۋە، ئىۋە زۇر سىپلەۋ بى ۋەفايشن، چۈنكە بەراستى ئىمە ھەر كەملىك سزاكەتان لە سەر لايىبەين، خىرا دەچنەۋە سەر كارى خۇتان، واتە: ھىچ كات دانامەزىن و عىبىرەت ناگرن ﴿ ۱۶: يوم نبطش البطشة الكبرى ﴾ ئەو رۇۋە ۋەبىرىنە كە بە توندى

ھەلەتى گەۋرەي خۇمان دەبەين ﴿ إنا منتقمون ﴾ بەراستىش ئىمە لەرۇژى دوايى، يان لەرۇژى (بەدر) دا تۆلە سىنەرىن، جا ئەو كاتە ئىتەر بى پىشت و پەنا دەمىننەۋە ھىچ كەسىكىان نىيە سزايان لە سەر لايىت. جا ئەگەر مەبەست بەو دووكەلە، ئەو دووكەلە بى يەككىكە لە نىشانەكانى ھاتنى قىامەت، ۋەك (ئىبن عەبباس) رازى وايە، يان مەبەست ئەو گرانى و نارەحەتتىيە بى - ۋەك تەبەرىي دەلى - بەرى ئاسمانى لى گرتن، ئەۋا (عەبدوللاى كورى مەسعود) (خوا لى رازى بى) دەلى: (فقد مضى خمسة: الدخان، والروم، والقمر، والبطشة، واللزام / مخرج فى الصحيحين / فتح البارى: ۸/۴۳۴. ھەر پىنج شتەكە بە دووكەلەكە شەۋە تى پەرىن، بەلام ھەندىكى دىكە دەللىن: ھىمان دوو كەلەكە روۋى نەداۋە، ۋەك ئىمامى (موسلىم) لە ۲۲۲۵/۴ دىناۋىيەتى: ((لا تقوم الساعة حتى تروا عشر آيات: طلوع الشمس من مغربها، والدخان، والدابة، وخروج يأجوج ومأجوج، وخروج عيسى ابن مريم، والدجال، وثلاثة خسوف: خسف بالمشرق، وخسف بالمغرب، وخسف بجزيرة العرب ونار تخرج من قعر عدن تسوق الناس - أو تحشر الناس - تبيت معهم حيث باتوا، وتقيل معهم حيث قالوا)). كەۋابوۋ ئەو رۇژى ھەلەتە گەۋرەيە - ۋەك ئىمامى تەبەرىش دەللىت - ھەر رۇژى قىامەتە، ھەر ئەمەيش بەھىزە.

تاقىكردنەۋەي قەۋمەكەي فەيرەۋن و، دەرنەنجاميان:

﴿ ۱۷: ولقد فتنا قبلهم قوم فرعون ﴾ ۋە بەھەقىقەت لە پىشيانەۋە، واتە: لە پىش (قورەيش) - ۋە گەلى فەيرەۋنمان تاقى كىردەۋە ﴿ وجاءهم رسول كريم ﴾ ۋە پىامبەرىكى بەرىزو گەۋرەيان موسا ﷺ ھاتە لا ﴿ ۱۸: أن أدوا إلى عباد الله ﴾ پى گوتن: كە بەندەكانى خوا (بەنى ئىسرائىل) بەندە دەست من و ۋازيان لى بىنن لەگەل من بىن، ۋەك لە جىگايەكى ترىدە فەرموۋى: (فأرسل معى بنى إسرائيل...). ﴿ إنى لكم رسول أمين ﴾ چۈنكە بەراستى من پەيامبەرىكى ئەمىن لە سەر پەيامەكەي خوا بۇتان ﴿ ۱۹: وأن لا تعلوا على الله ﴾ پىتان ئەللىم: خۇتان بەگەۋرە بەرز مەگرن لە سەر خوا، واتە: سەرىپچى مەكەن و بى بىروا مەبىن ﴿ إنى آتىكم بسطان مبين ﴾ چۈنكە بەراستى من بەلگەيەكى ئاشكراۋ روۋنم بۇ ھىنان ﴿ ۲۰: وإنسى عذت بربى وربكم أن ترجمون ﴾ ۋە بەراستى من پەنا دەگرم بە پەرۋەردگارى خۇم و، پەرۋەردگارى ئىۋەش، لەۋەي كە بەردە بارانم بىكەن و بىم كۇژن ﴿ ۲۱: وإن لم تؤمنوا لى فاعترلون ﴾ خۇ ئەگەر ھەر بىروا بى ناهىنن، ئەۋا دوۋرم لى بىگرن و ۋازن لى بىنن ﴿ ۲۲: فدعا ربه أن هؤلاء قوم مجرمون ﴾

بازبوو له زنده روښاندا، واته: تويش ښى موحه ممد! ګله که ت دلخوش بکه، که رزگار يان ښه کم له زه برو زوری زورداران، ښه که بروای راسته قينه يان هه بښت ﴿۳۲﴾: ولقد اخترناهم على علم على العالمين ﴿۳۲﴾ سويند دهخوم: بڼي گومان له پروی زانيار ييه وه ښه وانمان هه لښاردو ريښی ښه وانمان دا به سر هه موو جيهانی سرده می

وَأَن لَّا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُم بِسُلْطَنِ ثَمِينٍ ﴿٣٢﴾ وَإِنِّي عِدْتُ
بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونَ ﴿٣٣﴾ وَإِن لَّاتُؤْمِنُوا لِي فَأَنْزَلُونِي ﴿٣٤﴾
رَبِّي أَن هُوَ الَّذِي قَوْمُ ثَمُودَ ﴿٣٥﴾ فَأَنْزَلْنَاهُ لَيْلًا أَنَّهُمْ
مُتَّبِعُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ هَوًّا لَّهُمْ جُنْدٌ مَّغْرُقُونَ ﴿٣٧﴾ كَذَ
رَكَوْا مِنْ جَنَّتٍ وَعِيُونَ ﴿٣٨﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٣٩﴾ وَنَعْمَ
كَانُوا فِيهَا فَكِهِينَ ﴿٤٠﴾ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٤١﴾
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ
جَعَلْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينَ ﴿٤٣﴾ مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ
كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٤٤﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى
الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾ وَأَلَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ لِّمَنِ
﴿٤٦﴾ إِنَّ هُوَ الَّذِي يَقُولُونَ ﴿٤٧﴾ إِن هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا
نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ ﴿٤٨﴾ فَأَنزَلْنَاهَا بِآيَاتٍ أَنْ كُتِبَ صَدِيقِينَ ﴿٤٩﴾ أَهْمُ
خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلُكُنَّاهُمْ إِنَّمَا كُنَّا أَتَجْرِمِينَ
﴿٥٠﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِيُعِيبَ ﴿٥١﴾
مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾

خوښاندا، به نارډنی پیغه مبه ران له ناوښاندا و، پښدانی کتیب پښان
﴿۳۳﴾: وَأَتَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ لِّمَنِ ﴿۳۳﴾ وه چنده ښایه ت
و به لگه ی گرنګی خوښانمان پښان که تاقیکړنده وه یه کی ښاګراو
روونیان تڼدا بوو بویان، ده ښایا په پیره وښان کړد؟!

قوره یش ده لښ مردوو زیندوو نابښته وه:

﴿۳۴﴾: إِن هُوَ الَّذِي يَقُولُونَ ﴿۳۴﴾ بڼي گومان ښه و بته رستانه ی مه کهه
ښه لښ: ﴿۳۵﴾: إِن هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ ﴿۳۵﴾ مردنښی ښیه جګه
له مردنښی یه کهه مجار ﴿۳۶﴾: وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ ﴿۳۶﴾ و جاري کی تریش
زیندوو ناکړینښه وه ﴿۳۷﴾: فَأَنزَلْنَاهَا بِآيَاتٍ أَنْ كُتِبَ صَدِيقِينَ ﴿۳۷﴾ ده سا
ښه که ر راست ښه که ن - وه ک خوښان ښه لښ - زیندوو بوونه وه هه یه،
ده فرموون باوانه کانمان زیندوو بکه نه وه بیان هیڼ بومان ﴿۳۷﴾: ۳۷:
أَهْمُ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴿۳۷﴾ ښایا قوره یش چاکترن،
یا ګله که ی (توبښه/ع) أبو کریب الحمیری) پاشای یه من، وه

ښیجا مووسا دوی ناښمید بوونی له بروا هیڼانیا، داوی کړد له
په روه رډګاری خو ی و هاواری بو بردو وتی: خوا یه! به راستی
ښه مانه قوم و ګه لښکی تاوانکارن، جا ښتر توش توله یان لی بښینه
﴿۲۳﴾: فَأَسْرِ بِعَادٍ لَّيْلًا ﴿۲۳﴾ ده سا ښتر ښیمه پیمان وت: با فیرعه ون
پیتان نه زانی، به به نده کانمه وه (واته: به به بنی ښسرا ښله وه) شهو
ده رچو له شار ﴿۲۴﴾: إِنَّكُمْ مَتَّبِعُونَ ﴿۲۴﴾ چونکه به راستی ښه وانه دواتان
ده که ون ﴿۲۴﴾: وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ هَوًّا ﴿۲۴﴾ که له ده ریا که ش په رینه وه،
ده ریا که به جی به ښله به والا کراوی، تا ښه وانیش به دواتاندا بین و
بخنکین ﴿۲۵﴾: إِنَّهُمْ جُنْدٌ مَّغْرُقُونَ ﴿۲۵﴾ چونکه به راستی ښه وانه له شرکی کی
خنکینراون، واته: پر یاریان بو ده رچوه، ښه یی هر تیا بجن، جا
کاتی مووسا په ریه وه و ښستی به دار ده سته که ی شو ښنه که ی خو ی
کویر بکاته وه له ترسی فیرعه وندا، خوا فیرمووی: وازی لی بښنه،
با بین به دواتاندا، دیاره چوون و خنکان ﴿۲۵﴾: ۲۵: کم ترکوا من
جَنَاتٍ وَعِيُونَ ﴿۲۶﴾ ښه وانه به جښان هیشت له دوی خو یان باخ
و کانیاو کی زور ﴿۲۶﴾: ۲۶: وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿۲۶﴾ و کشتوګال و
جښکاوشو ښی جوان ﴿۲۷﴾: ۲۷: وَنَعْمَ كَانُوا فِيهَا فَكِهِينَ ﴿۲۷﴾ و نازو
ښیمه ت و به هره یه که به خو شکی ګوزه رانیان تیا ده کړد ﴿۲۸﴾: ۲۸:
كَذَلِكَ ﴿۲۸﴾ ښاوو بهو شیوه یه له وانمان سه نده وه ﴿۲۸﴾: وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا
آخَرِينَ ﴿۲۹﴾ و ښه موو سه رما یه وه ده سله ته ی فیرعه ونه مان کړده
میراتی ګه لښکی ترو، نه وه کانی یه عقوبمان کړده جښښین ﴿۲۹﴾: ۲۹:
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ ﴿۲۹﴾ جا ښاسمان و زهوی شین و
زاری نه کړدن، ښه لښه ته له ناو عه ربه باندا باو بووه وتویانه: (بکت
عليهم السماء والأرض). (سه عیدی کوری جوبه ی) ده لی: پیاوړیک
له (ښښن عه بباس) ی پرسی: مانای ښایه تی (فما بکت عليهم السماء
والأرض) چیه؟ ده بو ښاسمان و زهوی بو که س ده گرین؟ وتی:
به لی چونکه هه موو که سی له ښاسماندا ده رګایه کی خو ی هه یه، له و
ده رګاوه رزق و ښیمه تی بو دی. هر له و ښه وه کارو کړده وه کانی
به رز ده بښه وه، جا کاتی مرد ښه وه ده رګایه ی داده خری و ښتر
ښه ویش بو ی ده ګری! وه هه رګات له و جښګایه برا که له زه ویدا
سوژده ی تڼدا بردووه ښتر زه ویش یادی ده کاو بو ی ده ګری! به لام
قهوم و هوه که ی فیرعه ون چونکه سوژده یان نه بردو کړده وه ی
چاکیان نه بوو، ښاسمان و زهوی نه ګریاو بویان به داخ نه بوو.
(ته به ری). ﴿۳۰﴾: وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴿۳۰﴾ وه ساتیکیش مؤله ت نه دران
و دوا نه خران بو کاتیکي تر، به لکو به په له سزا دران ﴿۳۰﴾: ۳۰:
وَلَقَدْ جَعَلْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينَ ﴿۳۱﴾ بڼي گومان نه وه کانی
یه عقوبمان له سزای چه وسینه رزګار کړد ﴿۳۱﴾: ۳۱: مِنْ فِرْعَوْنَ
إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿۳۱﴾ له چنګی فیرعه ونښی، که ده عیه

(۳) هندی برو بیانوی سروشتناسهکان و پووجهل کردنه وهی.
 (۴) هه‌ره‌شه‌یه‌کی سه‌خت، سه‌بارت به‌و گومرایانه له‌ نا‌قیده‌ی دروست لایان‌داو، ناگه‌پینه‌وه سه‌ر ریگای‌راست.
 (۵) لیبووردن و چاوپوشی.
 (۶) ئاماژه‌یه‌کی کورت بو‌ له‌زه‌ت و خۆشی و رابواردن له‌پاشه‌روژدا.
 (۷) رووداوه‌کانی بوونه‌وه‌ریش هیما‌ی هاتنی قیامه‌تن.
 ئابمه‌ شیوه‌یه‌ش ده‌ست پی‌ ته‌کات:
 ﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم﴾ له‌پیشه‌وه مانا‌ کران
 ﴿۲: تنزیل‌الکتاب من الله العزيز الحکیم﴾ ئهم‌ قورئانه له‌ لایه‌ن
 خوا‌یه‌کی به‌توانای کار‌جوانه‌وه‌ دابه‌زینراوه، هه‌رچی بکات
 ده‌سه‌لات و توانای هه‌یه‌و، هه‌موو‌یشی له‌جیگای‌ خۆیدایه‌.

له‌ بوونه‌وه‌ر ورد‌ بنه‌وه‌و ببینن:

﴿۳: إن فی السموات والأرض لآیات للمؤمنین﴾ بی‌گومان
 له‌ ئاسمانان و زه‌ویدا، به‌لگه‌ گه‌لیکی به‌هیزییان‌ تیدی‌یه‌ بو‌
 باوه‌رداران، له‌سه‌ر تاک و ته‌نیایی‌ خودا. ﴿۴: وفی خلقکم وما
 یبیت من دابة﴾ و له‌دروست کردنی‌ ئیوه‌دا(ئه‌ی ئاده‌م‌زاد!) که
 به‌و هه‌موو‌ قوناغه‌دا تی‌ ده‌په‌رن و، له‌و هه‌موو‌ گیانه‌له‌به‌رانه‌دا که
 به‌سه‌ر زه‌ویدا بلا‌و ته‌بنه‌وه‌ ﴿آیات لقوم یوقنون﴾ گه‌لی به‌لگه‌و
 نیشانه‌ هه‌ن سه‌بارت به‌ ده‌سه‌لاتی‌ خوا‌ بو‌ خه‌لکێک که یه‌ قینیان
 ببی‌ به‌ نیشانه‌کان ﴿۵: واختلاف اللیل والنهار﴾ و له‌ئالو‌ گۆرو
 هاتنی‌ شه‌وو‌ روژدا ﴿وما أنزل الله من السماء من رزق﴾ و له‌و
 باران و روژیه‌ی که خوا‌ له‌ حه‌واوه‌ ده‌ی‌ نی‌ری ﴿فأحیا به‌ الأرض
 بعد موتها﴾ جا به‌هۆی‌ ئه‌وه‌وه‌ زه‌ویی‌ زیندوو‌ ده‌کاته‌وه، دوا‌ی
 مردنی، واته‌: دوا‌ی وشک‌ بوونی ﴿وتصریف‌الریاح﴾ وه‌ له‌
 هه‌لکردن و ئال و گۆری‌ بایه‌کاندا به‌ره‌و باکوور، به‌ره‌و باشوور،
 جارێ سارد، جارێ گه‌رم ﴿آیات لقوم یعقلون﴾ له‌وانه‌دا
 چه‌ندان‌ ئایه‌ت و نیشانه‌ هه‌یه‌ بو‌ خه‌لکێک ژیری‌ خۆیان‌ به‌کار
 بینن و، ورد‌ ببینه‌وه‌ له‌م‌ بوونه‌وه‌ریه‌. نموونه‌ی‌ ئهم‌ ئایه‌تانه‌ له‌م‌
 ئایه‌ته‌شدا هاتوو‌ه‌: ﴿إن فی خلق‌السموات والأرض واختلاف‌اللیل
 والنهار والفلک‌اللی‌ تجری فی البحر بما ینفع‌الناس وما أنزل‌الله
 من السماء من ماء فأحیا به‌ الأرض بعد موتها وبیت فیها من کل
 دابة‌ وتصریف‌الریاح والسحاب‌المسخر بین‌السماء والأرض لآیات
 لقوم یعقلون﴾ ۱۶۴/۲، بو‌ دووپاتی‌ ده‌سه‌لاتی‌ خوا‌ی گه‌وره‌. ﴿۶:
 تلک‌ آیات‌الله تنلوها علیک‌ بالحق﴾ ئائه‌مانه‌ که به‌لگه‌ی‌ بوون
 و ده‌سه‌لاتی‌ خوان و ئیمه‌ بو‌تۆی‌ ئه‌خوینینه‌وه‌ به‌ هه‌ق ﴿فبأی

فیها بکل‌ فاکهة آمین﴾ داوا ده‌کەن له‌و به‌هه‌شتانه‌دا هه‌ر جو‌ره‌
 میوه‌یه‌ک‌ هه‌زی‌ لی‌ بکه‌ن بی‌ ترس له‌مردن و له‌ هه‌ر شتیکی‌
 تر ﴿۵۶: لا یذوقون فیها الموت إلا‌ الموتة‌ الأولى﴾ مه‌رگی‌
 یه‌که‌م‌ —که‌ له‌ دونیادا چه‌شتیان‌— ئیتر هه‌یچ‌ مردنێکی‌ تر نا‌جیژن،
 پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌فه‌رموو‌ی: ﴿یوتی‌ بالموت فی‌ صورة‌ کبش‌ أملح‌
 فیوقف بین‌ الجنة والنار، ثم‌ یذبح، ثم‌ یقال: یا أهل‌ الجنة! خلودوا فلا
 موت، ویا أهل‌ النار! خلودوا فلا موت﴾ (متفق علیه‌. فتح‌ الباری:
 ۲۸۲/۸. موسلیم: ۲۱۸۸/۴). واته‌: مردن له‌ دیعه‌نی‌ به‌رانیکی‌
 شاخداردا ته‌هینری‌ و، له‌نیوان‌ به‌هه‌شت و دۆزه‌خدا راده‌گیردری‌
 و سه‌رده‌بردری‌، له‌پاشان‌ به‌هه‌ردوو‌ لا ده‌گوتری‌: ئیتر قه‌ت نامرن
 و هه‌تا هه‌تایه‌ ئه‌وه‌ ژیاقتانه‌! (جاییب) خوا‌ لی‌ رازی‌ بی‌ ته‌ی‌:
 له‌ پی‌غه‌مبه‌ریان‌ پرس‌ی: ئایا به‌ هه‌شتیه‌کان ته‌خه‌ون؟ فه‌رموو‌ی:
 ﴿النوم‌ أخو‌ الموت وأهل‌ الجنة لا ینامون﴾ (رواه‌ الطبرانی). خه‌و
 برای‌ مردنه‌، به‌لام‌ به‌هه‌شتی‌ قه‌ت ناخه‌ون. ﴿ورقاهم‌ عذاب‌
 الجحیم﴾ وه‌ له‌سزای‌ دۆزه‌خیش‌ پاراستوونی ﴿۵۷: فضلا من
 ربک﴾ ئه‌مه‌یش‌ زیاده‌ ریزیکه‌ له‌لایه‌ن‌ په‌روه‌ردگار ته‌وه‌ ﴿ذلک‌ هو
 الفوز‌ العظیم﴾ ئائه‌وه‌شه‌ سه‌رکه‌وتنه‌ گه‌وره‌که‌ ﴿۵۸: فإنا یمسرناه‌
 بلسانک﴾ جا ئیمه‌ ئه‌و (قورئان) سه‌مان‌ به‌زمانی‌ تو‌ بو‌ خویندنه‌وه‌
 ئاسان‌ کرد ﴿لعلهم‌ یتذکرون﴾ به‌شکو‌ ئامۆزگاری‌ بگرن ﴿۵۹:
 فارتقب‌ إنهم‌ مرتقبون﴾ ده‌سا‌ تو‌ چاوه‌روانی‌ به‌لینه‌کانی‌ خوا‌ به‌،
 به‌راستی‌ ئه‌وانیش‌ چاوه‌روانی‌ تیا‌چوونی‌ تۆن، ده‌ره‌نجامیش‌ هه‌موو‌
 ته‌زانن‌ کێ سه‌رکه‌وتوو‌ ئه‌بی‌، ئهم‌ هه‌ره‌شه‌یه‌ بو‌ دوپاتکردنه‌وه‌یه‌
 له‌ پێشتیوانیکردنی‌ خوا‌ له‌ پی‌غه‌مبه‌رو‌ پروداره‌کان.

له‌ (۴) ی ره‌جه‌بی (۱۴۱۷) ک به‌رامبه‌ر به‌ (۱۹۹۶/۱۱/۱۵) ز
 له‌نوو‌سینی‌ ته‌فسیری‌ ئهم‌ سووره‌ته‌ بوومه‌وه‌ له‌راگه‌یانندی‌ ناوه‌ندی‌ی
 له‌ هه‌له‌بجی‌ زامدار، کاتژمێر (۱/۱۵) خوله‌ک، زۆر سوپاس‌ بو‌
 خوا‌ی گه‌وره‌.

سووره‌تی (جاسیه‌)یه‌

مه‌که‌بیبی‌و (۳۷) ئایه‌ته‌

به‌ناوی‌ خوا‌ی به‌خشنده‌ی‌ میه‌ره‌بان

ئهم‌ سووره‌تی (جاسیه‌)ش وه‌ک‌ سووره‌ته‌ مه‌که‌بیبیه‌کانی‌ تر، باوه‌ر
 به‌خوا، به‌زیندوو‌بوونه‌وه‌، به‌ په‌یامه‌که‌ی‌ پی‌غه‌مبه‌ر، ده‌چه‌سپینی‌.
 ده‌شتوانین‌ ئامانه‌که‌کانی‌ ئهم‌ سووره‌ته‌ له‌ (۷) خالاندا‌ کۆبکه‌ینه‌وه‌:
 (۱) گه‌وره‌یی‌ قورئان و، گرنگی‌ له‌ژیا‌ندا.
 (۲) چه‌مکێک‌ له‌ نیشانه‌کانی‌ یه‌کخواپه‌رستی.

حدیث بعد الله و آیاته یؤمنون ﴿۱﴾ جائیتر پاش خواو به لگه کانی
ته وخوایه نهی قووره ییشیه کان! به کام قسه بره دههین؟.

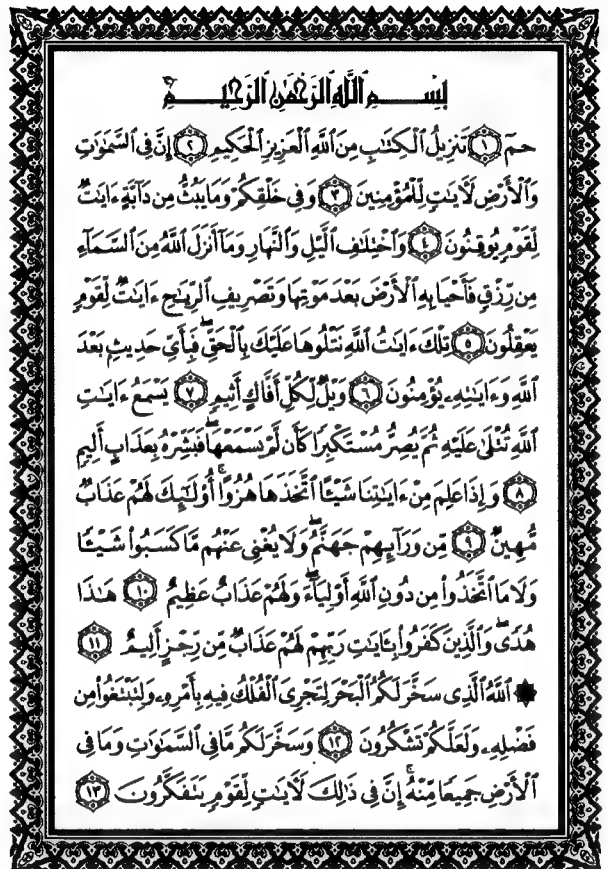
به سنی مروفی بوختانکه:

۷: ویل لکل آفاک ائیم ﴿۲﴾ سزای هره قورس بو هه موو

کردبوو له دارایی و منال، وهله (ثالی عیمران: ۱۰) دا ده فرموی:
(لن تغنی عنهم أموالهم ولا أولادهم من الله شیئا)، ولا ماتخذوا
من دون الله أولیاء ﴿۳﴾ وه نهو خویانه شیان کردبوونیان به دوست
له باتی خوا هیچ شتیکیان لی دور ناخه نه وه ﴿۴﴾ ولهم عذاب عظیم
و هیمن سزایه کی زور گه وره شیان بو هیه ﴿۵﴾ ۱۱: هذا هدی
نم قورثانه مایه ی هیدایهت و رینموونییه بو هره که سیك په پرهوی
لی بکات ﴿۶﴾ والذین کفروا بآیات ربهم ﴿۷﴾ و نه وانهش باوهریان به
ثایه ته کانی خواوهندیان، واته، ثایه ته کانی قورثان نییه ﴿۸﴾ لهم
عذاب من رجز آلم ﴿۹﴾ سزایه کی دهر دناکیان بو هیه له سه سخت
ترین جوهره کانی سزای دهر دناک.

کهوی کردنی ده ریوا، نه وهی له ناسمان و زه ویدایه بو مروف:

۱۲: الله الذی سخر لکم البحر ﴿۱۰﴾ هره خودا خوپیته کی که ده ریای
بو ئیوه رام کرد ﴿۱۱﴾ لتجرى الفلك فیہ بأمره ﴿۱۲﴾ تا به فره رمانی
نهو که شتی له ناویا بگه ری بی نه وهی تقوم بین ﴿۱۳﴾ ولتبتغوا من
فضله ﴿۱۴﴾ تا بتوانن له به هره روژی نهو بخوازن، به بازرگانی و
راوو دهرهینانی شتی به نرخ و شتی تر له که لکه کانی تری ده ریای
ولعلکم تشکرون ﴿۱۵﴾ به شکو سوپاسگوزارو شوکرانه بژیرین
له باتی نهو بی پرواییه تان ﴿۱۶﴾ ۱۳: وسخر لکم ما فی السموات
وما فی الأرض جمیعا منه ﴿۱۷﴾ هه رچی له ناسمانه کان و زه ویدایه،
هه ره موو خوا به میهره بانی خوی بو ئیوهی رام کردوه نه ستره
و کیوو ده ریوا روویارو دارو درخت و... هتد ﴿۱۸﴾ إن فی ذلک لآیات
لقوم یتفکرون ﴿۱۹﴾ بی گومان له وانه دا باس کران نیشانه و به لگه
زورن له سه ره ده سه لاتی خوا بوخه لکی بیریکاته وه لییان ﴿۲۰﴾ ۱۴:
قل للذین آمنوا یغفروا للذین لا یرجون آیام الله ﴿۲۱﴾ به پرواداران
بلی: چاوپوشی بکه نه نه زیهت و نه شکه نه جی نه وانه کی که
نومیدی روزه کانی خویان نییه، واته: به ته مای هاتنی قیامهت
نین، دیاره نه مه و ته یه کی زور ناجوامیرانه ی عه بدولای کوری
نوبه ی بوو که نه یوت به پیغه مبه ر ﴿۲۲﴾ و هاوه لانی: (سمن کلک
یا کلک) نه مه مه سه لیکی عه ره بییه، واته: سه گه کهت قه نهو بکه
تا خوت بخوات !! مه بهستی نهو ناپاکه له هاوه لان بوو، که گویا
له مه که وه هاتوونه ته مه دینهو، نه مان په نایان داوون که چی وا
ئیستا لییان هه لگه راونه ته وه. ﴿۲۳﴾ لیجزی قوما بما کانوا یکسبون ﴿۲۴﴾
ئیوه لییان گه رین بو خوا تا نهو خوی له روژی قیامهتدا به هره
خه لکیک به پیی هه وه لکانیان پاداش بدا ﴿۲۵﴾ ۱۵: من عمل صالحا
فلنفسه ﴿۲۶﴾ هه ره که سیك کاریکی چاکی کردبی نهو بوخوپیته
که لک و پاداشته کی ﴿۲۷﴾ ومن أساء فعلیها ﴿۲۸﴾ هه ره که سیکیش کاریکی

دروزیکی خراپه کار له کافره کانی مه که وه وینه یان ﴿۲۹﴾ ۸: یسمع
آیات الله تتلی علیه ﴿۳۰﴾ که ثایاته کانی خوا نه بیستی به سه ریوا
ده خوینریته وه ﴿۳۱﴾ ثم یصر مسکترا کان لم یسمعها ﴿۳۲﴾ دواپی
به هوی له خویابی بوونییه وه پی دانه گری له سه ره بی پرواییه کی
به لووتبه رزی، ده لئی هره نه ی بیستوون! ﴿۳۳﴾ فبشره بعذاب آلم ﴿۳۴﴾
جا تو به و که سه وینه ی نهو مرگینی سزایه کی نیش پیگه یه نه ری
پی بده ﴿۳۵﴾ ۹: و إذا علم من آیاتنا شیئا اتخذها هزوا ﴿۳۶﴾ وه کانی
شتیکیش له ثایه ته کانی ئیغه فیرووی و بزانی گالته ی به هه موو
ثایه ته کان ده کرد. کاتی باسی (شجرة الزقوم) ده کرا (نه بووجه هل)
گالته ی نه کردو نه یوت: نه وه که ری و خورمایه! ﴿۳۷﴾ أولئک
لهم عذاب مهین ﴿۳۸﴾ تا نه وانه سزایه کی نابرو به رو ریسواکه ریان بو
هیه به هوی نهو دروو پرو پالانته یانه وه ﴿۳۹﴾ ۱۰: من ورائهم جهنم
له به ردهم و له پشت سه ریانه وه دوزه هیه ﴿۴۰﴾ ولا یغنی عنهم
ماکسبوا شیئا ﴿۴۱﴾ وه هیچ شتیکیان لی ناگیریته وه نه وهی په یدیان

بۇ خەلك، بۇ ئەو ئايىنى راستيان پى بىنن، ھەرەك مایە رینمونی و مېھربانییە بۇ گەلى كە یەقینیان بىی بەناخیرەت، دیارە كە ئەوانەش ئیماندارانن، وەك لە سوورەتی (بەقەرە) دا دەفەرموی: (والذین یؤمنون بما أنزل إلک وما أنزل من قبلک وبالآخرة هم یوقنون).

خرابی کردی، ئەو تەوانەكەى لەسەر خۆیەتی ۛ ئم إلى ربکم ترجعون ۛ پاشان بۇلای پەرورەدگارتان دەگێردێنەو.

منهتی خوا بەسەر جوولەكەو، ھەلاواردونیان:

ئینجا خۆی گەرە منەت ئەخاتە سەر جوولەكەكان چونكە ئم چاكانەى لەگەل کردون! وەك ئەفەرموی: ۛ ۱۶: ولقد آتینا بنی اسرائیل الكتاب والحكمة والنبوة ۛ و سۆیند دەخۆم كە: بەراستی ئیم چەندە شتانەمان بە (بەنی ئیسرائیل) بەخشی:

(۱) تەورات.

(۲) حوكم و داوهری.

(۳) پەيامبەرایتی.

ۛ ورزقناهم من الطیبات ۛ وە لە ھەلال، رزق و رۆزی پاك و خاوین و گوزەرانی خوشمان پى دان ۛ وفضلناهم على العالمین ۛ وریزیشمان بەسەر گەلانی سەردەمی خۆیاندا دا ۛ ۱۷: وآتیناهم بینات من الأمر ۛ و سەبارەت بە كاری دینەكەشیان گەلى بەلگەى ئاشكراو نمایانمان پى بەخشین: پەندوئامۆزگاریی، باسی ھاتنی پەيامبەر. ھتد ۛ فما اختلفوا إلا من بعد ما جاءهم العلم بغیا بینهم ۛ جا لە ناو خۆیاندا كێشەیان نەبوو لە ئایینەكەیاندا، دواى ئەو نەبى بە ھەقیقەتى ئایین و ئەھكامەكانى، زانیانیان بۇ ھات، ئەویش لە بەر كەبەرى نیوانیان ۛ إن ربك یقضی بینهم یوم القیامة ۛ بى گومان پەرورەدگارت رۆزی قیامت داوهرییان ئەكات ۛ فما كانوا فیه یختلفون ۛ لەو كێشەكیش و مشت و مەریان تێیدا بوویان.

وریا بن! بە دووی جوولەكەدا مەجن:

ۛ ۱۸: ثم جعلناك على شریعة من الأمر فاتبعها ۛ لەپاش كێشەى خاوەننامەكان، ئیمە ئەتۆمان خستە سەر بەرنامە و شەریعەتێك لە ئایین، جا تۆیش شوینی بكەو بە پوختی پەپرەوى بكە ۛ ولا تتبع أهواء الذين لا یعلمون ۛ شوین ھەواو ھەوس و ئارەزووی ئەو نەزانانە مەكەو ۛ ۱۹: إنهم لن یغفوا عنك من الله شیئا ۛ بى گومان ئەوانە ھێچ شتیك لە خواوە لە تۆ دوور ناخەنەو، ئەگەر شوینیان بكەویت، كەوابوو ھێچ كات تالە موویەك لە شەریعەتەكەى خوا لا نەدەیت ۛ و إن الظالمین بعضهم أولیاء بعض ۛ بى گومان سەتەمكاران بە شیرك، یاریاوەرى یەكترن لە دونیادا ۛ والله ولی المتقین ۛ و پەرستراوى ھەقیش (الله) یارو دۆستی پارێزگارانە و سەرپەرشتی ھەموو کاریکیان ئەكات ۛ ۲۰: هذا بصر للناس وهدى ورحمة لقوم یوقنون ۛ ئەم قورئانە كۆمەلە بەلگە یەكە

زین و مردنی موسلمان و كافر وەك یەك نین:

ۛ ۲۱: أم حسب الذين اجترحوا السيئات ۛ ئاخۆ ئەوانەى بڕوایان نییەو، گوناح و تاوانیش دەكەن، پێیان وایە ۛ أن نجعلهم كالذين آمنوا وعملوا الصالحات ۛ كە وەك ئەوانەیان دادەنێن، بڕوایان ھێناوەو كارە چاكەكانیان ئەنجام داو؟ ھەرگیز شتی وا نابى، وە لەم ئایەتەشدا لەو بارەبەرە ئەفەرموی: (لا یستوی أصحاب النار وأصحاب الجنة، أصحاب الجنة هم الفائزون) ۲۰/۵۹. ۛ سواء محیاهم ومماتهم ۛ پێیان وایە ژیان و مردونیان یەكسانە؟! واتە: پێیان وایە وەك یەك دەژین و دەمرن؟ ۛ ساء ما یحكمون ۛ خراپە ئەو داوهرییە دەى كەن، ئەگەر پێیان وابیت كە ھەردوولا یەكسان دەبن ۛ ۲۲: وخلق الله السموات والأرض بالحق ۛ وەخوا ئاسمانەكان و زەوى بە ھەق دروست كردوو، كەوابوو دادگەریش لەویدا نییە، كە موسلمان و خراپكار وەك یەك بن ۛ ولتجزى كل نفس بما كسبت ۛ

وه تاهه موو كه سيك به پيني نه وه جه زاي بدر يته وه كردويه تي ﴿ وه م لا يظلمون ﴾ وه له هه مان كاتيشدا سته ميان لي ناكري.

مروفي ناره زوو په رسته ده بته موشريك:

﴿ ۲۳: أفرأيت من اتخذ إلهه هوا ﴾ ثايا تو نهو كه سته ديتووه كه هه واو ناره زووي خووي ده كرده خواو ده ي پرست؟! واته: هه كه ستي - له باتي په پيره وي له ثايني خواي به هق - شويني هه واو هه وه سي خووي بكه وي، كافرو بي باوه ﴿ وأضلّه الله على علم ﴾ وه خوا - له سه زانينيك كه به رامبه نهو كه سه بوويه تي، پيش نهو دروستي بكات - گومري كردوه ﴿ وختم على سمعه وقلبه ﴾ وه موري شي به سه ر گوي و دليدا ناوه، هيچ خير و بيريكيان تي ناچيت ﴿ وجعل على بصره غشاوة ﴾ و په رده يه كيشي به سه ر چاويدا هيناوه ﴿ فمن يهديه من بعد الله ﴾ جا كي هه يه پاش خوا رينمايي ري راستي بكات، نه گهر نهو خووي نه يكا؟ ﴿ أفلا تذكرون ﴾ ده ثايا ناموزگاري ناگرن؟ ﴿ ۲۴: وقالوا ماهي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا ﴾ هاويه شدانره كان وتيان: جگه له م ژياني دونيا يه مان، شتيكي تر له گوردا نيبه، بو خومان نه زين و نه مرين، واته: ده سته يه كه نه وي و ده سته يه كه نه مري، نيتير دواي نهو نه زيندوو بوونه وه هه يه، نه لي پرسينه وه!! ﴿ وما يهلكنا إلا الدهر ﴾ وه هه رروشت و زه مان و روزگار هه مان مريني و له ناومان ده بات. له وه نه چي نه وانه هه نديك بوو بن، پروايان و ابو بي كه هه موو شتيك هه ر به ده ستي سروشت و روزگار، له وانه كه پنيان وتوون (دهري)، نيتي شايش پاشماوه يان له هوزراوه په خشاني شاعيره كاندا نه بيبري: ﴿ وهك ثم وشانه فلهك! زه مانه! غه ددار! چهرخي چه پ گه ر!.. هتد ﴾، جا نه وانه له هه موو سات و سه رده ميكد سريان هه لداوه سه ر هه لته دهن و، هه ولي چه سپاندي نهو بيروكه يه نه دهن، بهو هيوايه وه خه لكي له شهري خوا دوور بخه نه وه، گومانيش نيبه له وه دا كه به خه ستي خويشيان سه رگه ردان، جگه له شونيكه وتووه كانيشيان.. نهو كومه لي ساده ساويلكه يه. "ثيماي (موسليم) ثم فمرمووده يه هيناوه: ﴿ لا تسبوا الدهر، فإن الله هو الدهر ﴾. پيشهوا شافعي نه لي: عه ربه كان له سه رده مي جا هيلييه تدا كه به لاو نه هاهم تيكيان تووش ده بوو نه يان وت: ﴿ يا خيبة الدهر! ﴾، نهو روودا وانه يان ده دا يه پال، سال و زه مان وجنيويان نه دا، خو له واقع و بنه رته شدا هه ر خواي گه وره يه نهو كارانه نه كا، جا كه و ابو وهك جنيويان به خوا دابي وايه، چونكه له هه قيقه تدا خوا خويه تي زه مانه ده گيري و (فاعيل) هه، (ثيبن كه سين). ﴿ وما لهم

بذلك من علم ﴾ نه وانه ش نهو قسه نه كهن، هيچ جوړه زانستيكيان له و باره وه نيبه، هه ر له خو يانه وه نهو قسه يه ده كهن، واته: نهو دي ده لي لي له ري زانسته وه نيبه ﴿ إن هم إلا يظنون ﴾ به لكو ته نها گومان نه بهن، گومان به و لاوه هيچ دلنبايييه كيان نيبه ﴿ ۲۵: وإذا تتلى عليهم آياتنا بينات ﴾ هه ركات ثا يه ته روونه كان ثيما يان به سه را بخوينري ته وه كه به لگن بو زيندوو بوونه وه ﴿ ما كان حجتهم إلا أن قالوا اتنوا بآبائنا إن كنتم صادقين ﴾ هيچ به لگه يه كيان نه بووه، نهو نه بي نه لي لي: نه گهر راست نه كهن زيندوو بوونه وه هه يه ده سا باوو باپيرانمان بو زيندوو بكه نهووه بو مان بي لي ﴿ ۲۶: قل الله يحييكم ثم يميتكم ﴾ بلي: هه ر خوا ده تان ژيني، پاشان ده تان مريني ﴿ ثم يجمعكم إلى يوم القيامة لا ريب فيه ﴾ پاش زيندوو بوونه وه هه موو تان كونه كاته وه بوروزي هه ستانه وه، كه بو هاتني هيچ گومانيك نيبه ﴿ ولكن أكثر الناس لا يعلمون ﴾ به لام زوريه ي خه لكي نازانن ﴿ ۲۷: والله ملك السموات والأرض ﴾ هه ر بو خوا يه ده سه لاتي ثاسمانه كان و زه وي ﴿ ويوم تقوم الساعة يومئذ يخسر المبطلون ﴾ وه نهو روزه كه قيامت به ريا ده بي، هه موو ناهه قكاران زيانمهنو رهنجه ر نه بن ﴿ ۲۸: وترى كل أمة جاثية ﴾ هه موو نوممه تيكي شي نه بي ني: له تر سا به سه ر چوكدا كه وتوون، بي ده سه لات و ملكه چ ﴿ كل أمة تدعى إلى كتابها ﴾ هه موو نوممه تيكي شي بو وه رگرتسي نامه ي كرده وه كان خوي بانگ ده كري ﴿ اليوم تجزون ما كنتم تعملون ﴾ پنيان نهو تري: نهوا نه مري، له راست هه ر كاري كردوتانه، پاداش نه درينه وه.

كرده وه كان تان گشت فتوكوبي ده كهن:

﴿ ۲۹: هذا كتابنا ينطق عليكم بالحق ﴾ پنيان نهو تري: نه مه كتيبي ثيما يه و فريشته كان توماريان كردوه، به دادگه رانه شا يه تيتان له سه ر نه دات ﴿ إنا كنا نستنسخ ما كنتم تعملون ﴾ بي گومان ثيوه هه شتيكتان ده كرد، ثيما نه مان نووسي، واته: فريشته كان به فهرمان ي خو مان، نوسخه يان له بهر نه گرتوه ﴿ ۳۰: فأما الذين آمنوا و عملوا الصالحات ﴾ ثينجا نه وانه ي كه پروايان هيناو كار هه چا كه كان يان نه نجامدا ﴿ فيدخلهم ربهم في رحمته ﴾ په روه ردياريان نه يان با ته ناو به زه يي (به هه شتي) خو يه وه، جا خوا به به هه شت نه فهرموي: ﴿ (أنت رحمتي، أرحم بك من أشياء) ﴾ (متفق عليه). ﴿ ذلك هو الفوز المبين ﴾ نا نهو يه سه ركه وتني گه وره ﴿ ۳۱: وأما الذين كفروا ﴾ خو به وانه بي باوه رن ﴿ أفلم تكن آياتي تتلى عليكم ﴾ نهو تري: ثايا ثا يه ته كانم به سه ر تاندا نه خو ينرياه وه، تا ناو نه كهن به خوتان؟ ﴿ فاستكبرتم

له ۸/ی (رهجهب ی (۱۴۱۷)ك، بهرامبهه به ۱۹/۱۱/۱۹۹۶/ز، له نووسینی ته فیسیری سوورتهی (جاسیه) بوومهوه، له (میریوان)ی کوماری ئیسلامی (ئیران). سوپاس وستایشیش بو خوی تاک وته نیا، خاوهنی هه موو بوونهوه.

کۆتایی جزی ۲۵، (ولله الحمد والمنة)..

جاخۆتان به زلزانسی و ده مارگیری نهی هیشت برپا بینن؟
 و کنتم قوما مجرمین ﴿ دياره ئیوه گه لیکی تاوانکار بوون
 ۳۲: ﴿ وَاِذَا قِيلَ اِنْ وَعَدَ اللّٰهُ حَقًّا ﴿ وەكاتی بگوترا با كه به لیانی خوا
 - به جهزای قیامت- هه ق و راسته ﴿ والساعة لاریب فیها ﴿
 و قیامه تیش هیچ گومانی تیدا نییه ﴿ قلم ما ندري ما الساعة ﴿
 ئەتانوت: نازانین قیامت چیه؟ ﴿ اِنْ نَّظُنُّ اِلَّا ظَنًّا ﴿ دلنیا نین
 به هاتنی، ئیمه تهنه گومانیکمان هیه بو هاتنی، نهویش به دهه
 ئەم و ئەوهوه ئەبیستین ئەلین قیامه تیک دیت ﴿ وما نحن
 بمستقنین ﴿ وه ئیمه یه قیندار نه بووین به هاتنه که ی ﴿ ۳۳:
 و بدالهم سیئات ما عملوا ﴿ وه زشتیه کانی کاره کانیان بو ده رکوت
 ﴿ وحق بهم ما كانوا به يستهزئون ﴿ وه وسزایهش لاقرتیان پی
 ئەکرد، دهوری دان ﴿ ۳۴: ﴿ وقيل اليوم ننساكم ﴿ پیمان و ترا:
 و ئەمرو ئیمه، ئیوه فه راموش ئەکهین ﴿ كما نسيت لقاء يومكم
 هذا ﴿ هه چونی ئیوه دیداری ئەمرو ئیمه تان له بیر کرد،
 ئیوه پیتان وابوو هه رگیز بهم روژه ناگه! . له فه رموده یه کی ره وادا
 -موسلیم) هیناویه تی- هاتوه که: ﴿ خوا له روژی قیامه تا به هندی
 له بهنده کانی دهلی: ئایا جووتم نه کردیت له گه ل هاوسه ری خۆت؟
 ئایا پێزم نه گرتی؟ ئایا ئەسپ و وشتر و ماینم بو پام نه کردیت؟
 ئایا وازم لی نه هینایت ببیته سه روک و ئیسراحت به کهیت...؟
 ئەویش دهلی: به لی ئەی په ره ردگارم! ئەفه رموی: ئایا ئەت ده زانی
 روژیك دیته دیدارم؟ دهلی: نه خیر، جا خوا ئەفه رموی: كه وابوو
 منیش ئەمرو ئیوه له بیر ئەکه م، هه وه کو تو منت له بیر کرد.
 ﴿ وماواکم النار ﴿ وه جیشتان ناگری دۆزه خه ﴿ ومالکم من
 ناصرين ﴿ وه هیچ که سیش یار و یاهو رتان نابیت تا له و سزایه
 پرگارتان بکات ﴿ ۳۵: ﴿ ذلکم بأنکم اتخذتم آيات الله هزوا ﴿
 ئەوهشتان به و هویه وهیه که ئیوه ئایه ته کانی خواتان کردبوون
 به گالته و گه پ! ﴿ وغرتکم الحیاة الدنیا ﴿ و ژیا نی دونیاش
 چه واشه ی کردبوون ﴿ فالیوم لا یخرجون منها ﴿ جائه مژکه به هیچ
 شیوه یه که له دۆزه خ دهرنا هینرین ﴿ ولا هم یستعتبون ﴿ وه داوای
 رازی کردنی خواشیان لی نا کریت به بیان سوو هینانه وه ﴿ ۳۶: ﴿ فله
 الحمد رب السموات ورب الأرض ﴿ جا سوپاس هه بو خوی
 په ره ردگاری ئاسمانه کان و په ره ردگاری زهوی ﴿ رب العالمین ﴿
 و په ره ردگاری هه موو جیهانه کان ﴿ ۳۷: ﴿ وله الکبرياء فی السموات
 والأرض ﴿ وگه وره یی له ئاسمانه کان و زه ویدا هه بو ئەوه، بویه
 له م فه رموده قودسییه دا ده فه رموی: ﴿ العظمة إزاری، والكبرياء
 ردائی، فمن نازعنی واحداً منهما أسکنته ناراً)) (موسلیم). ﴿ وهو
 العزيز الحكيم ﴿ هه ئەویشه ده سه لاتداری جوانکار.

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوْنَهُ وَأَصْلَهُ اللَّهَ عَلَى عِلْمٍ وَخَمَّ عَلَى سَمْعِهِ
 وَقَلْبِهِ. وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ عَشْنَوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا
 تَذَكَّرُونَ ﴿ وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُبَدِّلُكُمْ
 إِلَّا الْأَدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿ وَإِذْ أَنْتَ
 عَلَيْهِمْ مَائِدَتُنَا يَنْتَضِلُّ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوا بِأَيِّهَا إِنْ
 كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿ قُلِ اللَّهُ يُخَيِّبُكُمْ ثُمَّ يُبْسِتُكُمْ ثُمَّ يَجْعَلُكُمْ يَوْمَ
 الْقِيَمَةِ لَارِبِّ فِيهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿ وَلِلَّهِ الْمُلْكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُؤْمِدُ بِحَسْرٍ الْمُبْطِلُونَ ﴿
 وَرَبِّ كُلِّ أَقْوَامٍ ثَابِتٌ كُلُّ أُمَّةٍ تَدْعُو إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ نُحْزِنُ مَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ ﴿ هَذَا كِتَابُنَا يُطِيقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ
 مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿ فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 فَيَدْخُلُهُمْ رَوْحٌ مِنْ رَحْمَتِي ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿ وَأَمَّا
 الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ ءَاتِي تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِي فَاسْتَكْبَرُوا وَكُنْتُمْ قَوْمًا
 تُجْرِمُونَ ﴿ وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ
 مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقِينَ ﴿

سوورتهی (ته حقاف)

مه کهکه بییه و (۳۵) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

مه بهستی ئەم سوورتهش، هه رله مه بهستی سوورته مه کهکه بییه کانی
 -تر ده کات، له سه ره تاوه باس له گرنکی قورئان ئەکات، ئینجا
 باس له و بته پرستانه ده کات، پیمان وایه بته کانیان له دوا روژدا
 تکایان بو ئەکه ن! پاشان هه ندی له ره خنه کانیان له قورئان دینی،
 دواتر باسی دوو دهسته له مرو فیه کان ئەکات، دهسته یه کیان له سه ر
 ریی هیدایه تن، ئەوی تریان گومرا و سه رلیشیواون، باسیکی
 (هوود) ﷺ ئەکات، کۆتاییشی دیت به وه که: جنییه کان چه ند
 که سیکیان گوینان له قورئان گرت و، سه ره نجام بریوان هینا،
 جا که گه رانه وه بو لای قه وم و هۆزه که ی خویان بانگیان کردن بو

باوهرو نیمان.

قورئان له خواوهیهو، بوونه وهریش نهو به دی هیناوه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: حم که مه بهست بهم جوړه پیتانه دهسته و سانکردنی عه به به کانه، له بهرام بهر قورئاندا، پینان

بدنه؟ * أم لهم شرك في السموات * یان له دروست کردنی
 ئاسمانه کاند به شداریکیان هه یه؟! * ائتونی بکتاب من قبل
 هذا أو أثارة من علم * وه نه گهر هاو به شییان هه یه، ده که واته
 نامه یه کی ئاسمانیم نیشان بدنه که له پېش هاتنی ئه قورئانده دا
 بۆتان هاتیبت، وه یان شوینه واریکی زانستی له رابوردو وانه وه
 که به لکه بیت له سهر قسه که تان، ئاده ی یه کی له مانهم بۆ بینن
 * إن كنتم صادقين * نه گهر ئیوه راست نه کهن نه وانه هاو به شی
 خوان * ۵: ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له
 إلى يوم القيامة * کی له وکه سه گومراره - جگه له خوا - شتی
 بهرستی، که تا روژی قیامت به دهنگیه وه نایه و وه لامی دوعاو
 پارانه وه ی ناداته وه * وهم عن دعائهم غافلون * نه وانه له پهرستن
 و هاو ره کهش بی ئاگو غافلن، چونکه دارو بهرد وه لامیان له کوئی
 بوو؟، دیاره له و سرده مه دا هندی کهس دارو دره ختی نه پهرستن!
 هندیکی تر فریشته! هندیکی دی شهیتان.. هتدا!، بویه ئاوا
 سهر زه نشتیان دهکا. * ۶: وإذا حشر الناس كانوا لهم أعداء *
 وه کاتنی خه لکی کو کرانه وه بۆ حیساب بته کان دهن به دوژمن
 بۆ بهرسته کان. * و كانوا بعبادتهم كافرين * بی له وهش حاشا له
 بهرسته که یان ده کهن، وه له فره مایشتی: (واتخذوا من دون الله
 آلهة ليكونوا لهم عزا كلا سيكفرون بعبادتهم ويكونون عليهم ضدا)
 (۸۱/۱۹-۸۲). ته نکید له سهر هه مانا و مه بهست دهکات.

ده خنه ی موشریکان دهر باره ی قورئان و پیغه مبهرو وه لامیان:

* ۷: وإذا تتلى عليهم آياتنا بينات * وه کاتنی ئایه ته روون
 و ئاشکر اکانی ئیمه یان به سهر باخوینر یته وه له لایه ن تۆوه ئه ی
 موحه ممه د * قال الذين كفروا للحق لما جاءهم * نه وسا نه وانه ی
 که خوانه ناس و بی پروان به و بهرنامه راست و دروسته که بۆیان
 هاتووه نه لاین: * هذا سحر مبين * نه مه جادوویه کی روون و
 ئاشکرایه "به لای هه موو که سیکه وه" * ۸: أم يقولون افتراء * یان
 نه لاین: موحه ممه د خوئی نه قورئانه ی هه لبه ستووه!! "نه وه نده
 ساده و گیلله پیاون" * قل إن افتريته فلا تملكون لي من الله شيئا *
 پینان بلئی: نه گهر خویم نه قورئانه م هه لبه ستی، نه وه به زوویی
 خوا سزام ددها، وه ئیوهش له بهرانبهر ده سه لاتی خواوه ناتوان
 هیچ شتی که بۆ من بکه ن، وه که له سوورته تی تر دا نه فره موئی: (قل إنني
 لن يجيرني من الله أحد ولن أجد من دونه ملتحدا، إلا بلباغا من الله
 ورسالاته...) (۲۲/۷۲-۲۳)، وه هه روا ده فره موئی: (ولو تقول علينا
 بعض الأقاويل لأخذنا منه باليمين، ثم لقطعنا منه الوتين، فما منكم
 من أحد عنه حاجزين)، (۴۴/۶۹-۴۶). وه اعلم بما تفيضون

نه ل: نه گهر ئیوه گومانیکتان له قورئانه هه یه که له لایه ن خواوه
 بیت، ده سا فره موون له جوړه پیتانه ئیوه یش وینه ی نه و بینن؟!
 ۲: تنزیل الکتاب من الله العزيز الحكيم * نه قورئانه له لایه ن
 خوایه کی به توانای کار جوانه وه دابه زینراوه ته خواره وه * ۳:
 ما خلقنا السموات والأرض وما بينهما إلا بالحق وأجل مسمى *
 ئاسمانه کان و زه وی و نه وه ی نیوانیان، به دادگهری و به ته قدیری
 ماوه یه کی دیاریکراو نه بی، دروستمان نه کردوون، ئیتیر پاش نه و
 مه و دایه دواپیان دی و، ئیوه یش دینه وه بهر ده ست خویم * والذين
 كفروا عما أنذروا معرضون * نه وانه ی پروایان نه هیناوه روو وهر
 نه گپرن له وه ی پنی تر سیفزان له دروستکردنه وه یه کی نوئی بۆ
 جهزا! * ۴: قل أرايتم ماتدعون من دون الله * نه ی موحه ممه د!
 پینان بلئی: هه والی نه و بهرستراوانه م بدنه ی که: ئیوه له باتی
 خوا نه یان بهرستن و هاواریان بۆ دهنه؟ * أروني ماذا خلقوا من
 الأرض * نه وانه له زه ویبه دا چپیان دروست کردووه، نیشانمی

بیلال) پیشمان نه ده که و تن له ئیمان هینان پنی!! چونکه ئیمه یین
خواهه ریزلای خوا ۹ واذ لم یهتدوا به ۱۰ وه وختی پهیان
پی نه برد، واته: پهیان به قورئان نه برد ۱۱ فسیقولون هذا إفک
قدیم ۱۲ جا دهیانوت: ئمه نه فسانه و درویه کی هه لیه سترای
کونه له پیشینانه وه ماوه ته وه بویان!! بویه ئیمه بروای پی ناکه یین!

وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾ وَإِذَا
نُفِثَ عَلَيْهِمْ فَإِنَّهُمْ يُنَادُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا أَلْحِقْ لَنَا جُنُودَهُمْ هَذَا
سِعْرٌ مِّمَّنْ ﴿٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفَلَنُفِثَ قُلٌّ إِنَّ أَفْرَتَهُ فَلَا تَمْلِكُونَ
لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفْعِلُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي
وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾ قُلْ مَا كُنْتُ بِدَاعٍ مِنَ الرُّسُلِ
وَمَا أَذْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يَوْحِيَ إِلَيَّ وَمَا أَنَا
إِلَّا نَذِيرٌ مِّمَّنْ ﴿٩﴾ قُلْ أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَئِنْ كُنْتُ إِلَّا إِلَٰهًا لَّيْسَ بِي
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَقَامَ مَنْ وَاسْتَكْبَرْتُمْ
إِلَهُكَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كُنَّا خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ
فَسَيَقُولُونَ هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ ﴿١١﴾ وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ مُوسَىٰ
إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كُتِبَ مُصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّنُنذِرَ
الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَىٰ لِلْحَسَنِينَ ﴿١٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا
اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَمُوا فَالْخَوْفُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً لِّمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

ئمه له گه وهرترین جوړی نکوولی هق و، خو بهزل زانین و
خه لک به کم زانینه، که پیغه مبه ۱۵ دهر باره ی نه فهرمووی:
(بطر الحق و غط الناس) (متفق علیه) مسلم: ۹۳/۱. واته: کیبرو خو
بهزل زانین بریتیه له نکوولی هق و خه لک به کم زانین. ۱۲:
ومن قبله کتاب موسی إماما ورحمة ۱۳ له پیش ئه قورئانه یسه وه
خوا نامه که ی مووسای دابه زاندو کردی به پیسه واه بهزه بی بو
به نی ئیسرائیل. خو له مه دا هیچ مشت ومرتان نبیه، دهی هه
له و نامه یه دا موژده ی هاتنی پیغه مبه ۱۴ ئه دات ۱۵ و هذا کتاب
مصدق لسانا عربیا ۱۶ ئه قورئانه ش نامه و کتیبیکه سه لینه ری
تهورات و کتیبه پیشووه کانی خو به تی به زمانیکی پاروی عهره بی
هاتووه، ۱۷ لينذر الذين ظلموا ۱۸ تا سته مکاره کان بترسینی به
سزای دوزخ ۱۹ وبشرى للمحسنين ۲۰ و به چاکه کارانیش موژده
به خش بیئت به به هشت که وابهو کتیبیکى ئاوا چون ده گونجی
درو و نه فسانه ی پیشووان بی؟! ۱۳: إن الذين قالوا ربنا الله ثم

فيه ۲۱ خوا خو ی زانتره سه باره ت به و قورئانه که ئیوه رو ئه چن
تییدا: جاری ئه لین: جادووه، جاری ده لین شیعوو هونراوه یه..
هتد! ۲۲ کفی به شهیدایینی و بینکم ۲۳ من هه ر خوا م به سه که
شایه د بیئت له نیوان من و ئیوه دا بو گه واهی له سه ر راستی من
و، ناراستی ئیوه، ۲۴ وهو الغفور الرحيم ۲۵ وه ئه ویشه لیبوورده ی
میهره بان بو ئه وانه ی ته و به بکه ن ۲۶: قل ما کنست بدعا من
الرسل ۲۷ پییان بلئی: که من یه که م که س نیم، له پیغه مبه ره کاند
تا ئینکاری په یامه که م بکه ن. نه خیر، به لکو پیش من چه ندان
په یامبه ری ترهاتووه، که ئه وانیش هه ر ئه وه ی منیان وتووه ۲۸ وما
أدری ما یفعل بی ولا بکم ۲۹ و نایشزانم چی به سه ر من وچی
به سه ر ئیوه دا ده هینری؟ چونکه گشت برپاره کانی خوا له منه وه
ناردیارن. عه لی کوری ئه بی ته لحه له ئیبن عه بباسه وه - خوا لییان
رازی بی- ده لیت: پاش ئه و ئایه ته ی: (وما أدری ما یفعل بی ولا
بکم) ئایه تی: (لیغفر لک الله ماتقدم من ذنوبک وما تأخر..). هات
بو وه لامی ئه و (وما أدری.. وه، بو وه لامی موصلمانه کانیش ئایه تی:
(لیدخل المؤمنین والمؤمنات جنات تجری من تحتها الأنهار) هات.
(تهفسیری ته به ری: ۹۹/۲۲). ۳۰: إن أتبع إلا ما یوحی الی ۳۱ من
په یه وه ی هه ر له وه ی ده که م، که له لایه ن خوا وه بو م دیت ۳۲ و أنا
إلا نذیر مبین ۳۳ من هه ر بیدار که ره وه ترسینه ریکی ئاشکرام، له وه
به ولاره هیچی ترم به ده ست نبیه، جا که وابهو من خه ریکی کاری
خو م و، ئیوه یش خه ریکی کاری خو تان بن ۳۴: ۱۰: قل أرأیتم إن
کان من عند الله وکفرتم به ۳۵ پییان بلئی: باشه چ ده بینن و حالتان
چون ده بیئت ئه گه ر، رو شن بوویه وه ئه م قورئانه له لایه ن خوا وه
بیئت و، ئیوه یش هه ر بروای پی نه که ن؟! ۳۶ وشهد شاهد من بنی
إسرائیل علی مثلہ فآمن واستکبرتم ۳۷ وه شایه تیک زانایه کی پله به رز
-عه بدوللای کوری سه لام- له نه وه ی یه عقوب گه واهی ی له سه ر
وینه ی واتای قورئان دا ئنجا بروای به (موحه ممه د و به قورئان)
هینا، وه ئیوه ش هه ر خو تان به گه وره زانی له پرواهینان، ئایا ئیوه
سته مکار نین؟! ۳۸: إن الله لایه دی القوم الظالمین ۳۹ به راستی خوا
هیدایه ت و رینوینی قهومی سته مکار واته: کافر ناکات، چونکه
به ئاره زووی خو یان ئه وریگه یانه هه لبراردووه.

قورئان که لامی راست و ره وای خوا یه:

۱۱: وقال الذين كفروا للذين آمنوا ۱۲ وه بی باوره کان سه باره ت
به وانه ی ئیمان و بروایان به قورئان هیئا بوو وتیان: ۱۳ لو کان خیرا
ما سبقونا إلیه ۱۴ ئه گه ر ئه وه ی موحه ممه د پیی هاتووه، واته:
قورئان شتیکی چاک بووایه ئه و هه ژارانه (سوهه یب و عه ممارو

استقاموا ﴿ به راستی نه و که سانه ی که ده لاین: په روه دگارمان (الله) یه و، پاشان پابه ندی نه و نیمانه دهن و ړیک و ړیک له سهر ړینگای راست، دهو هستن و هرگیز به راست و چه پدا لا نادهن ﴿ فلا خوف علیهم ولا هم یحزنون ﴾ نه وانه هیچ بیم و ترسیکیان له سهر نابیت "له پاشه رږودا" و خه فته بارو دل زویریش نابن،

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّكُهَا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفَصْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلَحَ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي بُثْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَقَبِلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَ الصَّادِقُ الَّذِي كَانُوا يَعْدُونَ ﴿١٦﴾ وَالَّذِي قَالَ لِيُؤَدِّيَهُ أَفِي لَكُمْ أَنْتُمْ عِدْتُمْ أَنَّ أَخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَفِخِفَانِ اللَّهُ وَيَكْفُرُونَ أَوْ يَمِنُونَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٧﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمُورٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْغَنِيِّ وَالْإِنْسَانِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿١٨﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مَّا عَمِلُوا وَلِيُوقِبَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَا هَؤُلَاءِ هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي حَيَاتِهِمُ الدُّنْيَا وَاسْتَنْتَعَمُوا بِهَا قَالُوا لَوْلَا نُحْمِلُ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

بؤ دونیا یان و بؤی په شیمان نابن ﴿ ۱۴: اولئک اصحاب الجنة خالدين فيها جزاء بما كانوا يعملون ﴾ نه وانه به وسیفه تانه، یارانې به هه شتن، به هه تاهه تایې تیی دان، له پاداشتی نه و کارو کرده وانه دا کردوویانه.

سپارده ی خوا له مهر باب و دایکه وه:

ثیتر پاش فرمان به یه کتاپه رستی و ثیخلاص بؤ خوا، فهرمووی: ﴿ ۱۵: ووصينا الإنسان بوالديه إحسانا ﴾ فرمانمان به ناده مزاد دا به چاکه کردن له گهل دایک و باوکی ﴿ حملته أمه کرها ووضعتہ کرها ﴾ دایکی به نه و په ړی سه ختی و ناره حه تی و نازاره وه به پیستی سک هلی گرت و (دووگیان بوو)، و زور به دژواریش دای نا، ثیتر چوڼ گو ی پرایه لی نه کریت؟ ﴿ وحمله وفصاله ثلاثون شهرا ﴾ وه ماوه ی دووگیانی و، له شیر برپنه وه ی (۳۰) مانگی خایاند، واته: به هه مووی دوو سال و نیوی خایاند، ثم ثایه ته و

ثایه تی (وفصاله فی عامین) (۱۴/۳۱) هره دووکیان نه ندازه ی لای خوارووی مانه وه ی مندال له سکی دایکیدا دیاری نه که نه به شش مانگ، وه ماوه ی شیر خواردنیش دیاری دهکات به دوو سال ﴿ حتی إذا بلغ أشده ﴾ تا نه و ناده میزاده کاتی گه یشت به که مالی هیژو ژیری خو ی ﴿ وبلغ أربعين سنة ﴾ وگه یشت به تهمه نی چل سالی، دیاره ثیتر کاتی نه وه یه که به چاکس روو بکاته وه خوی خو ی، بویه ﴿ قال رب أوزعنی أن أشکر نعمتک الّتی أنعمت علی وعلی والدی ﴾ وتی: نه ی په روه دگارم!! رام هینه و کومه کیم بکه که سوپاسی نه و نازو نیعمه ت و به هره یه ت بکه که به من و باوک و دایکمت داوه، راسپاردنی مروف به چاکه کردن له گهل باوک و دایکا له گهل جیگه دا هاتووه، وهک: (وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه وبالوالدين إحسانا) (۲۳/۱۷) وه وهک (أن اشکر لی ولو الدیك إلى المصیر) (۱۴/۳۱). ﴿ وأن أعمل صالحا ترضاه ﴾ وه که کرده وه یه کی چاکس و نه نجام بدهم تو لی رازی بیت ﴿ وأصلح لی فی ذریتي ﴾ وه نه وه منداله کانیشم بؤ صالح و چاک بکه. ﴿ إني تبت إليك وإني من المسلمين ﴾ بی گومان من له رابردووم په شیمانم و بؤلای تو ده گهریمه وه، وه به راستی من له موسلمانانی فرمانبه ردارم، ده تویش لیم خوش ببه. تییبینی: له سیاقی ثم ثایه ته وه واده ده که و ی که مه به ست به (الإنسان) له فهرمایشتی: (ووصينا الإنسان.. دا، که سیك بووه له سهر ده میکدا ژیاوه، وه فهرمووده ی: (وحمله وفصاله ثلاثون شهرا..)) ده لاله ت له سهر نه وه دهکات.

ثینجا خوایش به باشتین شیوه پاداشتی نه داته وه، وهک نه فهرمووی ﴿ ۱۶: أولئک الذین نقتبل عنهم أحسن ما عملوا ﴾ تا نه وانه که سانیکن که نیمه ش کاره چاکه کانیاں لی وه رده گرین و پاداشتیان نه دینه وه ﴿ ونتجاوز عن سيئاتهم في أصحاب الجنة ﴾ له گوناوه و تاوانیشیان نه بوورین، وه له ړیزی به هه شتییه کانداه بن ﴿ وعد الصادق الذي كانوا يعدون ﴾ نه مه ش نه و به لینه راسته بوو، که هه میشه له سهر زمانی په یامبه ره کان پییان نه درا، به لی.. نه و مروفه نموونه ی مروفی راسال و چاککار بوو له گهل دایک و باوکیدا.

مندالی لاسار له گهل باب و دایکید:

﴿ ۱۷: والذي قال لوالديه أف لكما ﴾ وه نه وه یش به باوک و دایکی خو ی گوت: هاوار و ثوف له ده ست ثیوه ﴿ أعدانتي أن أخرج وقد خلت القرون من قبلي ﴾ ثایا ثیوه به لاین به من نه دهن که جاری تر دهره ییتریمه وه له گورو زیندو و بکریمه وه، وه نه وه ساله های ساله که خه لکیکی زور له پیش منه وه رویشتون و مردوون و هیچ که سیکیان

بئ گومان بیدار که ره وه پئغه مبه رانی زور بهر له (هوود) و دوی
 ئه ویش رۆشتوون به وینه ی بیچدار کردنه وی هوود بۆ هۆزه که ی
 ﴿أَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ﴾ پئی گوتن: که جگه له خوا هیچ شتیک
 مه پهرستن ﴿إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ چونکه من
 ده ترسم ئیوه تووشی سزای رۆژیکی دژوارو گه وره ببن، ئه مه

لی زیندوو نه بوته وه ﴿وَمَا يَسْتَغِيثُ اللَّهُ وَلَيْكَ آمَنَ﴾ وه دایک و
 باوکیشی په نایان به خوا ده برد که رینموونی کوږه کافرو لاساره که یان
 بکا و ده یان گوت: تیا چووی خۆت! باوه پهیینه، به پاشه رۆژو
 زیندوو بوونه وه ﴿إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا﴾ به راستی به ئینی خوا به زیندوو
 بوونه وه هق و راسته ﴿فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ که چی
 بئ لیکدانه وه ئه ویش ده ی گوت: ئه م قسانه چیه، زیندوو بوونه وه ی
 چی؟ ئه مه هه ره فسانه و پروپالانتی پئشینانه و شتی تر نییه، ئه م
 مروفه ش نموونه ی مروفی کافرو لاسار بوو له گه ل دایک و باوکی.
 ﴿۱۸: أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ﴾ ئا ئه وانه ش که سانیکن که
 فه رماشتی خوا به سزا به سه ریاندا چه سپاوه ﴿فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ
 قَبْلِهِمُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ﴾ هه ره ده ردی ئومه ت و گه لانی پئشین
 له جندو که و مړو له سه ریان که وت و هاته دی، واته: خه لکیکی
 زوړیش له پئشینانه وه سه ریچی یان کردو سزای خوا یان به سه ردا
 درا، جا ئه میش وه ئه وان گیروده بوو ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ﴾
 به راستی ئه وانه هه ره موویان زیانمهند بوون ﴿۱۹: وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ
 مِمَّا عَمِلُوا﴾ وه بۆ هه ریه که له پروادارو بئ پروای باسکراو چه ندین
 پله هه یه له پاداشتی ئه وه ی کردوو یانه ﴿وَلِيُوفِيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ
 لَا يَظْلَمُونَ﴾ وه تا خوا به تیرو ته سه ل پاداشتی کارو کرده وه کانیا
 بداته وه و ناهه قی و سته میشیان لی ناکری ﴿۲۰: وَيَوْمَ يُعْرَضُ
 الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ﴾ وه رۆژیک ئه وانه ی که بئ باوه رن به رامبه ر
 ئاگر رانه ونوړن و نیشانیان ئه دری ﴿أَذْهَبْتُمْ طِبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمْ
 الدُّنْيَا﴾ پنیان ئه وتی: ئیوه له ژبانی دونیادا، هه رچی خووشی و،
 رابواردنیکتان هه بوو ئه نجامتان دا، ئیتر به شی ئیره تان نه هیلا یه وه
 ﴿وَأَسْتَمْتُمْ بِهَا﴾ وه به هه ره وەر بوون پنیان ﴿فَالْيَوْمَ تَجْزُونَ عَذَابَ
 الْهُونِ﴾ ئینجا ئه مړو ش پاداشت ده ریته وه به سزای سه رکزه کر
 ﴿بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾، به هو ی ئه وه که
 به ناهه ق خۆتان به زل داده نا له سه ر زه وی ﴿وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ﴾
 وه به هو ی ئه و گوناو و تا وانه وه ده تان کرد.

داستانی (هوود) و قه مومه که ی:

جا بۆ دلدا نه وه ی پئغه مبه ر ﷺ خوی بالاده ست داستانی (هوود) و
 هۆزه که ی باس ده کاو پئی ئه فهرمو ی: ﴿۲۱: وَاذْكُرْ أَخَا عَادَ
 إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ﴾ وه باسی برا که ی هۆزی عاد (هوود)
 وه بیرخۆت و موسلمانان بینه، ئه و کاته ی که گه له که ی بیدار
 کرده وه له (ته حقاف) دا به سزای خوا. (ته حقاف): چه ند کیوو
 ته بۆ لگه یه کی به رزه له ولاتی یه مه ن (هه زره مه وت) دا وه گه لی
 عادیش له وی ده ژیان. ﴿وَقَدْ خَلَّتِ النَّذْرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ﴾

﴿وَاذْكُرْ أَخَا عَادَ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ النَّذْرُ
 مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ
 عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ ﴿۲۲: قَالُوا أَجِئْنَا لِنُؤْفِكَ نَاعِنَ مَا لَنَا فَاذْهَبْ
 بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ ﴿۲۳: قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ
 وَإِنِّي نَذَرْتُ مَا أُرْسِلْتُ بِهِمْ وَلَئِنِّي أَرَى كُفْرَكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ﴾ ﴿۲۴:
 فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُعْطِرٌ
 بَلْ هُوَ مِمَّا اسْتَعْجَلْنَا بِهِمْ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ﴿۲۵: تَذَمَّرُ كُلُّ
 شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَى إِلَّا مَسَكِطُهُمْ ذَلِكِ الْجَازِي
 الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ﴾ ﴿۲۶: وَلَقَدْ مَكَّنَّهُمْ فِيمَا آتَانَا مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ
 وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ
 وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ
 بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ ﴿۲۷: وَلَقَدْ
 أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَى وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَأَعْلَهُمُ رِجْמוُنَ
 ﴿۲۸: فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً
 بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ أَفْكَهُمْ وَمَا كَانُوا بِفَتْرُونَ﴾ ﴿۲۹﴾

ئاگاداری و بیدار کردنه وه که ی هوودی پئغه مبه ر بوو بۆ هۆزه که ی
 ﴿۲۲: قَالُوا أَجِئْنَا لِنُؤْفِكَ نَاعِنَ مَا لَنَا فَاذْهَبْ بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ هۆزه خوانه ناسه که ی
 وتیان: ئایا تۆ بۆ ئه وه هاتوو بیت که ئیمه له پهرستنی خوا کانمان
 لا بدهیت؟! ﴿فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ جا ئه گه ر
 راست ئه که ی ت، وه ره بۆ مان به وه ی به لئیمان پئی ده ده ی ت، واته:
 به سزا که وه وه ره، قه یناکا با ئیمه تیا بچین! جا ئه م ئایه تی:
 (یستعجل بها الذين لا يؤمنون) (۸/۲۴) دوویاتی ئه و په له په ل و
 داخوازییه یان ده کاته وه ﴿۲۳: قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ هوودیش
 وتی: به راستی زانینی کاتی سزا که تنه نا لای خوا یه، من هیچ
 نازانم و هیچیشم به ده ست نییه ﴿وَأَبْلَغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ﴾ وه
 ئه وه تان پئی راده که ینم پئی نیردراوم پیتان رانه گه یه نم ﴿ولكنی
 أراکم قوما تجهلون﴾، و به لام من ئیوه به گه لیکی نه زان ده بینم،
 واته: نازانم پئغه مبه ران به چی نیردراون ﴿۲۴: فَلَمَّا رَأَوْهُ
 عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ﴾ جا کاتی دیتیان له شیوه ی هه ریکدا

به‌لگه‌و نایه‌ته‌کانی خویان نکوولی نه‌کرد ﴿ وحق بهم ماکانوا به
یسته‌ژئون ﴾ وه‌ده‌ره‌نجام نه‌و سزایه‌ی‌ئوان گالته‌یان پی نه‌کرد
ده‌وری گرتن، جا ئیوه‌یش -ئهی قوره‌یش!- وریا بن تا وهک
نه‌وان دووچار نه‌بن ﴿ ۲۷: ولقد اهلکنا ما حولکم من القرى ﴾
بی‌گومان ئیبه‌گون‌دو شاره‌کانی ده‌وربه‌رتانمان نه‌ی قوره‌یش! وهک
(عاد، سه‌موود، سه‌با، لووت...) له‌ناو برد، کاتی سه‌ریچییان
کرد ﴿ وصرفنا الآيات ﴾ و نیشان‌ه‌و نایه‌تی جؤراو جؤرمان خسته
به‌ر چاویان ﴿ لعلهم يرجعون ﴾ به‌شکو بگه‌رینه‌وه سه‌ر ری راست
﴿ ۲۸: فلولا نصرهم الذين اتخذوا من دون الله قربانا آلهة ﴾
باشه نه‌وه بؤچی نه‌و بتانه‌ی نه‌وان -له‌باتی خوا- نه‌یان په‌رسقن
-به‌مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی له‌خوا نزیکیان بخه‌نه‌وه- یارمه‌تیا نه‌دان
له‌وکاته‌دا؟ ﴿ بل ضلوا عنهم ﴾ به‌لکو لییان بزبسون، کاتی
سزاکه ده‌وره‌یانی گرت ﴿ وذلک إفکهم وما کانوا یفترون ﴾
شه‌وه‌ش نه‌نجامی درؤکه‌یان بوو که نه‌یان‌وت: له‌خوامان نزیک
ده‌که‌نه‌وه، وه‌شه‌وه‌ش هه‌لیان به‌ست که نه‌یان‌گوت: نه‌وانه‌خوان
وشه‌ریکی خوان!

جننی هاتنه‌لای پیغه‌مبه‌ر ﴿ گوییان له‌قورئان گرت:

﴿ ۲۹: وإذ صرفنا إلیک نفراً من الجن یستمعون القرآن ﴾ وه‌بیر
بینه نه‌و کاته (نه‌ی موحه‌مه‌د ﴿ ﴿ -وهک حاکم نه‌ی- که نوکه‌س
له‌جنؤکه‌کانمان ناره‌لات تا گوئی رابگرن له‌قورئان.
پیشه‌وا نه‌حمده‌له‌زویه‌یره‌وه نه‌لیت: په‌یامبه‌ر ﴿ نه‌وه‌جنؤکه‌نه‌ی
دیت، وه‌نه‌قورئانیشی بؤ نه‌وان خویند، به‌لکو هه‌رئه‌مه‌بوو که
پیغه‌مبه‌ر ﴿ جاریک له‌گه‌ل تاقمی له‌هاوه‌لانی خویدا بؤ بازاری
(عوکان) ده‌رؤیشتن، له‌و دمه‌یشدا جنؤکه‌کان ریگری کرابوون له
ئاسمان، جادواتر رؤیشتنه‌وه بؤ لای هؤزه‌که‌ی خویان ووتیان:
چ نه‌لین؟! چ رووی داوه؟! ریگری کراوین له‌ئاسمان..!
وتیان: ده‌بی شتیکی گرنگ رووی دابی؟ ئاده‌ی به‌خوره‌لات و
خورئاوادا برؤن ببین چ رووی داوه؟! نه‌وانیش رؤیشتن و به‌م لاو
به‌ولادا زؤر گه‌ران، سه‌ره‌نجام رییان که‌وته (ته‌هامه)، پیغه‌مبه‌ر
﴿ له‌(نه‌خله) بوو به‌مه‌به‌ستی بازاری عوکان، وه‌کاتی نوژی
به‌یانی بوو، نوژیان ده‌کرد، هه‌ندی له‌جنؤکه‌کانیش گوییان له
قورئانه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر بوو، جا له‌نیو خویاندا ووتیان: نه‌مه‌یه‌ری
لی‌گرتوین له‌ئاسمان، جا ئیتر گه‌ران‌ه‌وه ووتیان: (فقالوا إنا سمعنا
قرآنا یهدی إلی الرشید فأما به‌ولن نشرک برینا أحد) ۱/۷۲-۲.
جا سووره‌تی (قل أوحی إلی أنه استمع نفر من الجن...) هات،
خوای گه‌وره‌ش قسه‌و وتووویژی جنؤکه‌کانی له‌و سووره‌ته‌دا

روبه‌رووی دؤل و شیوه‌کانیان نه‌هات پینان وابوو هه‌وریکی
باراناوییه ﴿ قالوا هذا عارض ممطرنا ﴾ وتیان: نه‌مه‌هه‌وریکه
بارانمان بؤ ده‌بارینی.

نه‌لین: بؤ ماوه‌یه‌کی زؤر گه‌رمایه‌کیان نه‌وقه‌ده‌بی، بارانیان بؤ
ناباریت، جا کاتی هه‌وره‌که‌یان دیت، دلیان پی خوش‌کرد و، هه‌موو
چوون بؤ دؤل و شیوه‌کان و چاوه‌روانی بارانیان لی نه‌کرد ﴿ بل هو
ما استعجلتم به ﴾ گوترا پینان: نه‌خیر، نه‌وه‌هه‌وری باران نییه،
به‌لکو نه‌و سزایه‌یه ئیوه‌په‌له‌تان بؤ نه‌کرد، واته: نه‌و سزایه‌یه
نه‌تان‌وت: نه‌گه‌ر راست نه‌که‌یت که‌ی دیت؟ ﴿ ریح فیها عذاب
أليم ﴾ سزاکه‌ش: بایه‌که، جه‌زه‌به‌ی ئیش پیگه‌یه‌نه‌ری تیدییه
﴿ ۲۵: تدمر کل شیء بأمر ربها ﴾ به‌فه‌رمانی په‌روه‌دگاری خوئی
هه‌موو شتیکی له‌ناو ده‌با ﴿ فأصبحوا لا یری إلا مساکنهم ﴾ جا
ئیتر وایان به‌سه‌ر هات ئاساریان نه‌ده‌بینرا جگه له‌خانوه‌کانیان
ئیتر خویان و مه‌رو مالاتیان و کشتو کال و تاد... له‌ناوچوو،
به‌فه‌رمانی خوای له‌کارزان ﴿ کذلک نجزی القوم المجرمین ﴾
ئاوا پاداشتی هؤزه‌تاوانکاره‌کان نه‌ده‌ینه‌وه، جا ئیوه‌ش -نه‌ی
قوره‌یش!- بیرئ بکه‌نه‌وه له‌نه‌نجامی پاشه‌رؤزی خؤتان.

خاتوو (عائشه) -خوا لیی رازی بی- نه‌لیت: هه‌رکاتی پیغه‌مبه‌ر
﴿ به‌ئاسوئی ئاسمان‌ه‌وه‌هه‌وریکی دیتبا، هه‌ر ئیشیکی هه‌بووبا
ده‌ستی لی هه‌له‌ده‌گرت و نه‌ی فره‌موو: ﴿ (اللهم إنی أعوذ بک من شر
ما فیه) ﴾ جا نه‌گه‌ر هه‌وره‌که نه‌مابا، نه‌وا سوپاسی خوای گه‌وره‌ی
نه‌کرد، نه‌گه‌ر بمابا و بارانی باراندبا نه‌ی فره‌موو: ﴿ (اللهم! صیبا
نافعا) ﴾ (مسند امام أحمد ۱۹۰/۶). خواجه! بارانیککی به‌که‌لک بی،
له‌به‌شی فره‌مووده‌یه‌کی تردا -که ئیمامی (موسلیم): ۶۱۶/۲.
ریوایه‌تی نه‌کا- هاتوو: پاش نه‌وه که خاتوو (عائشه) پرسپاری
هؤی بی تاقه‌تی له‌پیغه‌مبه‌ر کرد له‌کاتی هاتنی هه‌وردا، نه‌ویش
فرمه‌سووی: (لعله یا عائشة! کما قال قوم عاد: (فلما رآه عارضا
مستقبل أودیتهم قالوا هذا عارض ممطرنا) واته: کئی ده‌لیت وهک
هه‌وره‌که‌ی گه‌لی (عاد) نییه؟ ﴿ ۲۶: ولقد مکناهم فیما إن مکناکم
فیہ ﴾ وه‌بی‌گومان نه‌وانمان ده‌سترویشتوو کردبوو له‌هیزوداری،
که ئیوه‌مان وهک نه‌وان ده‌سترویشتوو نه‌کردبوو، که‌چی هیچ
که‌لکیکی نه‌بوو بویان ﴿ وجعلنا لهم سمعا وأبصارا وأفئدة ﴾
و گوئی و چاوو دلمان پی‌دابوون بؤ بینین و بیستن و تیفکرین
﴿ فما أغنی عنهم سمعهم ولا أبصارهم ولا أفئدتهم من شیء ﴾
که‌چی نه‌گوئی و، نه‌چاوو، نه‌دلیان هیچ سوود و که‌لکی نه‌بوو
بویان، نه‌یان‌زانی له‌جیگه‌ی خویاندا به‌کاریان بینن، تا له‌سزای
نه‌مرو زگاریان ببیت ﴿ إذ کانوا یجدون آیات الله ﴾ چونکه

به خوا بینن ﴿ یغفر لکم من ذنوبکم ﴾ له گوناوه کانتان خوش ده بیټ و یجرکم من عذاب الیم و له سزای نیش پیگه یه نهریش ده تان پاریزیت ﴿ ۳۲ ﴾ : ومن لا یجب داعی الله فلیس بمعجز فی الأرض ﴿ خوهر که سیلک وه لامی بانگخوازی خوا نه داته وه، ناتوانی له زهویدا له دهستی خوا ده رچی و هلی ﴾ و لیس له من

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُّذَرِّينَ ﴿۳۱﴾ قَالُوا يَنْقُوتُنَا إِنَّا صِفَتَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنَّا بَعْدَ مَوْعِدٍ مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿۳۲﴾ يَقُولُونَ أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ، يَقُولُ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَبِحُرْمَتِكُمْ مِّنْ عَذَابِ إِلَهِكُمْ ﴿۳۳﴾ وَمَنْ لَا يُحِبِّ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعَازِفٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿۳۴﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَكُن لَّهُ يَمِينٌ يَخْلُقْهُنَّ يَهْدِي عَلَىٰ أَمْرٍ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۳۵﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبَّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿۳۶﴾ فَأَصْبَحَ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ بَلَّغَ فَبَلَ يَهُلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ﴿۳۷﴾

سُورَةُ الْحَجِّ مَكِّيَّةٌ

دونه اولیاء و جگه له خواش هج یارو دؤستیکی نییه تا بتوانی لهو روهده یارمه تی بدا، (لیره ده گفتوگوی جنوکه کان ته و او ده بی و ته فهرموی: ﴿ اولک فی ضلال مبین ﴾ نه وانه ی باوهر ناهینن له گومراییه کی ناشکرادان.

ژیانه وهی پاش مردن:

﴿ ۳۳ ﴾ : أو لم یروا أن الله الذی خلق السموات والأرض ﴿ ثایا نهو بی بروایانه نه یان زانیوه که نهو خواهی ئاسمانه کان و زهوی دروست کردو ﴿ ولم یعی یخلقهن ﴾ به هوی دروستکردنیشیانه وه بی هیز نه که وتوو ماندوو نه بوو ﴿ بقادر علی أن یحیی الموتی ﴾ به توانیه که مردوه کان زیندوو بکاته وه؟ ﴿ بلی إنه علی کل شیء قدير ﴾، به لی بی گومان نهو زاته به سهر هموو شتیکیدا دهسه لاتداره، چون له سهره تاهو دروستی کردوو، ههر ئاواش بو جاریکی دی زیندوو یان نه کاته وه ﴿ ۳۴ ﴾ : و يوم یعرض الذین

بؤ گپرایه وه) (بوخاری: ۷۳۳. موسلیم: ۳۳۱/۱. به بیه قی: ۲۲۵/۲). به لی ثم ریوایه ته و چند ریوایه تیکی دیکه وا ده گه یه نن که پیغه مبه ر ﴿ نهو جاریه ههر ههستی به ئاماده بوونی جنوکه ش نه کردبی، به لکو گوینان له قورئانه که وه بووه، پاشان گه رانه وه بو لای هوزه که یان ورووداوه که یان گپرایه وه، نه وانش پؤل پؤل و، هوز هوز نوینه ریان نارد بو لای پیغه مبه ر ﴿ و نهویش قورئانی بو خویندن و بانگی کردن بؤ ئیسلام و موسلمان بوون. (شه یتان و جنوکه) جگه له (مه لایحه ده وه لایفه) ی کون و (عه لمانی) به کانن نوی ئیستا که سی تر ئینکارو نکوولییان ناکا (شه یخول ئیسلام ئیین ته یمیه) ده لی: (وجاهیر الامم یقر بالجن ولهم وقائع بطول وصفها ولم ينکر الجن إلا شذمة قليلة من جهال المتفلسفة والأطباء ونحوهم) الفتاوی (۳۲/۱۹). وه جگه له قورئان به فهرموده دهش بوون و وجودیان سه لمینراوه، ئیمامی (بوخاری) له (نهووه هوره یه) وه فهرموده دی که ی هیئاوه: (یا ابا هريرة! ما فعل أسیرک؟! له مه دریژترو زیاتر له سووره ی (جین) دا نوو سراه، ده توانی سه یریکی نهوی بکه یت. به لی هاتنی نهو جنوکه نه بو گوی گرتن له قورئان به لگه یه بو نهو که کومه ئیک له دروستکاروی خوا هه یه.. پییان نه لین (جن) و نه توانن بهو شیوه یه که قورئان هاتوو به یخویننه وهو بیلینه وه.. جائمه ش له وه زیاتر ناتوانین باسی (جن) بکه ین، وه پیویسته بروامان به بوونیشیان هه بی نه گهرچی نه شبینرین، چونکه ههر روهی شتیکی نوی ده رنه که وی که نه گهر پیش پینج سه ده، باسی نهو شتانه بکرایه که نه مرو ده رکه وتوون نه یان وت: شیت بوون، له ولایشه وه ئیمه هیشتا واین له سهره تای ریگادا بوو درخستنی شته نادیاره کان. ﴿ فلما حضروه قالوا أنصتوا ﴾ ئینجا کاتی گه یشتن و ئاماده ی قورئان خوینندن که بوون له ناو یه کتردا وتیان: گوی بگرن و بی دهنگ بن، جا که و ابو (نه ی قوره یش) بو ئیوه زور نه نگه که بروا ناهینن پیی ﴿ فلما قضی ولوا إلى قومهم منذرین ﴾ ئینجا که خویندن قوئانه که ته و او بوو، خیرا گه رانه وه بو لای قه ومه که یان به ترساندنویان له سزای خوا ﴿ ۳۰ ﴾ : قالوا یا قومنا إنا سمعنا کتابا أنزل من بعد موسى ﴿ گه رانه وه وتیان نه ی گه له که مان! بی گومان ئیمه گویمان له کتیبیکه وه بوو که له پاش مووسا دابه زینراوه. (ئیین عه بباس) نه لیټ: نهو جنوکه نه هوالی عیسیان نه نه زانی ﴿ مصدا لما بین یدیہ ﴾ سه لینه ری کتیبه کانن پیش خو یه تی، واته: تهورات نه سه لینی و ددانی پیدا ده نی ﴿ یهدی إلى الحق وإلى طریق مستقیم ﴾ ریوینن ده کا بو هه ق و بو ری راست ﴿ ۳۱ ﴾ : یا قومنا أجیبوا داعی الله و آمنا به ﴿ وتیان: نه ی خزمینه! وه لامی بانگبه ره که ی خوا بده نه وه پرواش

ثم قورئانه راگه ياندنيكي ته اووه بويان ﴿ فهل يهلك إلا القوم الفاسقون ﴾ جا ثايا جگه له گهل له سنور دهرچووان، كه سيكي تر به سزا تيا نه چي؟! دياره نا، كه نه ممش نه ويهري دادگهري و دادپهروهري خواي گه وريه.

سوورته (موحه ممد)

مده نيه و (٣٨) نايه ته

به ناوي خواي به خشندهي ميهره بان

ثم سوورته (موحه ممد) به سوورته (قتال) يش ناو براوه، نه گهرچي ناوه بنه رته ييه كه شي پر به پر نه مه هله گريته، چونكه باسي جهنگاننده له گهل دوزمناني ديني خوادا: ثينجا باسي شيوهي جهنگردن، ديلگردن، دهستكهوت و غه نيمهت، فيل و فره جي دووروه كان دهكات.

به ناشكرا له گهل بي پرواكاندا جهنگ رانه گه يه نيته، پاشان فرمان به موسلمانان كان نه دا - بو پاك كردنه وي زهويي له چلك و چه په لي خوانه ناسي و بي بروايي - بجهنگن، بجهنگين تا شه و كه تي كافران نه شكين، نه وسا له پاش كوشتاريكي زور ديليان دهكن، بو دواتريش ريگه عيززهت و سهركهوتن دهست نيشان نهكات، هاوري له گهل باسكردني سيفاتي دووروه كاندا، جا هر بهو شيويه دريژه به باسي مه سه له ي جيهاد نه دات تا سهركهوتن..

جهزاي موسلمانان و، توتلهي كافران

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ١: الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله ﴾ نهو كه سانهي بي باورپوون و بهر هه لستي ريگه ي ديني خويان دهكرد و نه يان ده هيشته مردوم بروا بينن به بهرنامه كه ي خوا ﴿ أضل أعمالهم ﴾ خوا كاره كاننياني باتل و پوچه ل كروونه وه، چونكه بو خويان نه كرووه. كه واپوو هه رشتيك نه نجام بدهن - وهك كومه ككردن به يه ككرو، سهرداني خزمان و دؤستان و، يارمه تيداني هه ژاران.. هتد - بايه خ و نرخيكي لاي خوا نابي، وهك له جيگايه كي ترده نه فهرموي: (وقدمنا إلى ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا) (٢٣/٢٥). ٢: والذين آمنوا وعملوا الصالحات ﴿ نهوانه ش كه بروايان هينابوو كاره چاكه كانيان كرده وو ﴿ وآمنوا بما نزل على محمد ﴾ بروايان هينابه قورئان كه بو موحه ممد ﴿ دابه زينراوه ﴿ وهو الحق من ربهم ﴾ وه نه وه شه نهو هقه له لايه ن پهروه دگاريانه وه هاتووه، كراوه به بهرنامه ي ژيانيان ﴿ كفر عنهم سيئاتهم وأصلح بالهم ﴾ خوا گونا هه كانيان

كفروا على النار ﴿ وهنهو روژه يان وه بير بينه وه كه خوا نه ناس و بي بروايان نيشاني دوزه خ نه درين ﴿ أليس هذا بالحق ﴾ پييان نه و تري: ثايا ثم سزايه ي نيشتاكه نيوه نه ي چيژن هق و راست نيهه؟! ﴿ قالوا بلى وربنا ﴾ هه موو به يه كدهنگ نه لين: به لي، به پهروه دگاريان سويندي، راسته ﴿ قال فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون ﴾ خوا ده فهرموي: جا مادم وايه سزاكه بچيژن، به هو ي نه وه ي باوه رتان نه هيناو كافر بوون.

ليبراوو نه به زاو به، وهكو پيغه مبه راني بهر له خوت:

﴿ ٣٥: فاصبر كما صبر أولوا العزم من الرسل ﴾ پاش نه وي خوا به يه كزانين و زيندوو بوونه وي به به لگو نيشانه وه سه لماند، نه فهرموي: جا ثارامت بي و خورگره - نه ي موحه ممد! - ههروهكو په يامبه ره خاوهن (عزم) - كه كان خويانيان راگرت له بهردهم نهو هه موو نه زيهت و نه شكه نه ده دا. ثولولعه زم نه مانه ن: (نوح، ثيبراهيم، موسا، عيسا) - عليهم الصلاه والسلام - (مه سروق) نه لي: خاتوو عايشه - خواي لي رازي بي - پني وتم: كه پيغه مبه ر ﴿ هه نه وهنده به روژوو ده بوو، هر نه وهنده خوي برسي دهكرد، ديسان هر نه وهنده به روژوو ده بوو، نه و جا ده ي فهرموو: (يا عائشة! إن الدنيا لا تنبغي لمحمد ولا لآل محمد، يا عائشة! إن الله لم يرض من أولى العزم من الرسل إلا بالصبر على مكروهاها، والصبر عن محبوبها، ثم لم يرض مني ألا أن يكلفني ما كلفهم، فقال: (فاصبر كما صبر أولوا العزم من الرسل) و إني والله - لأصبرن كما صبروا جهدي، ولا قوة إلا بالله) الدر المنثور: ٤٥٤/٧. نه ي عايشه! بي گومان ثم دونيا به ناگونجي و دهس نادا، نه بو موحه ممد خوي و، نه بو ثال و به يتي و خانه واده ي موحه ممد، نه ي عايشه! به راستي خوا له (ثولول عزم) كه كان رازي نابي مه گهر به خو راگرتن له بهرامبه ر ناربه حه تي و ناخوشي و، خو شيبه كانه وه، پاشان له من - به تاييهت - رازي نابي مه گهر چ ته كليفيكي له وان كردي، له منيشي بكا، جا ثايه تي (فاصبر كما صبر أولوا العزم من الرسل) ي خويندنه وه فهرموي: به راستي - سويند به خوا - من ثارام نه گرم هه وهكو نه وان له سه ر ناربه حه تي ثاراميان گرت، بو نه ممش هيزو توانو سهركهوتن هه به دهستي خوايه. ﴿ ولا تستعجل لهم ﴾ و بو ثازارو سزادانيان په له مه كه ونزاي شه ريان لي مه كه، چونكه نهو سزايه يان هه نه و قه نه بيت ﴿ كأنهم يوم يرون ما يوعدون لم يلبثوا إلا ساعة من نهار ﴾ نهو روژه كه به لينيان دراوه تي، هه كاتيك پيش هات، وا ده زانن ته نها كاتيكي زور كه ميان له روژيكا پي چوه، ﴿ بلاغ ﴾

أوزارها ﴿ تاجهنگ ته و او دهبی.

بهئی.. جهنگ، گه لیک که لک و سوودی ههیه، له وانه؛
له شی مروّف به هیژ دهکات، ته کنه لژیږیا گه شه دهکات، گهل
زیاده دهکات، مروّفه کان هوّشیار ته بنه وه، سته مکارانیش تیا ته جن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَلُهُمْ ﴿١﴾ وَالَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
اتَّبَعُوا الْبُطْلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ
اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ ﴿٣﴾ فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبُ الرِّقَابِ حَتَّى
إِذَا اتَّخَضْتُم مَّقْشُودَ الْوَتَاقِ فَمَا تَبْغِدُوا بِمَآفِئَةٍ حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ
أُوزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانْتَصَرْتُمْ وَلَكِنْ لِنَبِّئُا بِأَعْيُنِكُمْ
بِبَعْضِ مَا الَّذِينَ يُبْغِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَكُمْ ﴿٤﴾ سَيِّئَاتِهِمْ
وَيُضِلُّ بَالَهُمْ ﴿٥﴾ وَيُنْذِرُهُمُ الْبَئْسَ عَرْفُهُمْ أَلَمْ يَأْتِهَا الَّذِينَ
آمَنُوا أَنْ نَضْرِبَ اللَّهُ بَصْرَكُمْ وَنُبَيِّنَ أَقْدَامَكُمْ ﴿٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
فَتَسَاءَلُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالُهُمْ ﴿٧﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ
فَاحْطَظْ أَعْمَالُهُمْ ﴿٨﴾ أَفَلَا تَرَى رُءُوفَ الْأَرْضِ فَتَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا ﴿٩﴾
ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ﴿١٠﴾

دهلین: (ته رهستو) به ته سهکهندهری وتوو: ئاسایش و پالاندانه وه،
زیانی گه و ره دینی به سه رگه لدا، بویه وتراوه: ته گهر ویستت
گه لیک سه رکه و ی بیخه ره جهنگه وه، ته وکاته ده رگای به ختیار
بو ته کریته وه، هه رگه لیکش خوی بدزیته وه له دیفاع له خوی و، هه ز
به دانیشتن و پالاندانه وه بکات، ته وه خوی بردوته سه ر لیواری
تیاچوون (ته فیسیری مه راغیی). ﴿ ذلک ﴾ ته وه بریاری خوا بوو:
جهنگ له گهل بی پروایاندا، دیل کردونیان، پاشان به ره لا کردونیان
بهو شیویه، وه یان به هه ر شیویه که پیشه و بریاری بو بدا.
﴿ ولو يشاء الله لانتصر منهم ﴾ ته گهر خوا ویستبای، خوی توله ی
لی وهر ته گرتن و له ناوی ته بردن، به بی ته وه ی فرمان به ئیوه
بکات جهنگیان له گهل بکه ن ﴿ ولكن لیبلا بعضکم ببعض ﴾ به لام
ته وه نه ویست، بو ته وه ی به یه کتر تاقیتان بکاته وه، واته: بو
ته وه ئیوه به کافران تاقی بکاته وه به جهنگ و جیهاد ﴿ والذین
قتلوا فی سبیل الله ﴾ وه ته وانه ی له ربی خوا دا کوژران ﴿ فلن یضل

ته به خشی و حالیان چاک ته کات له دین و دونیادا ﴿ ۳: ذلک بأن
الذین کفروا اتبعوا الباطل ﴾ ته وه یش واته: پووچه لکردنه وه ی کارو
کرده وه یان به هو ی ته وه وه یه: ته وانه ی که بی پروان و شوین ناهق
و ریگه ی پووچه لکه وتوون ﴿ وأن الذین آمنوا اتبعوا الحق من
ربهم ﴾ و ته وانه یش پروایان هیئا وه، په پره ویان له وه هقه کردوه
له لایه ن په روه دگاریانه وه هاتوه، بویه ته ویش گونا هه کانیان
ته سه ریته وه و کارو باریان ریگ و پیگ ته کات ﴿ کذلک یضرب الله
للناس أمثالهم ﴾ وه ک خوا پاشه رژی هه ردوولای روشن کرده وه،
هه ر ئاوا یش ته حوالیان بو خه لک روون ده کاته وه، بو ته وه ی په ندو
ئاموژگاری لی وهر گرن.

کاتی تووشی بی دین و خوانه ناسان بوون له ملیان دهن:

پاش ته وه ی خوی جوانکار به ئاشکرا جهنگی راگه یاند له گهل ته وه
خوانه ناس و بی پروایانه دا، ئینجا هه لیان دهنی بو ی و ده فهرمووی:
﴿ ۴: فإذا لقیتم الذین کفروا ﴾ جا کاتی گه یشتن به بی پرواکان
له جهنگدا ﴿ فضرِب الرقاب ﴾ له گهر دونیان بدهن، واته: ملیان
به پرینن و سه ریان له لاشه یان بکه نه وه ﴿ حتی إذا اتخضتموهم ﴾
به جهنگن تاکاتی لاوازیان ده که ن به کوشتار لی کردنیکی زورو
شکاندونیان ﴿ فشدوا الوثاق ﴾ ئینجا ته وه ی ماوه دیلی بکه ن
و، مه حکم بیان به سه نه وه و چاودیریان بکه ن رانه که ن ﴿ فإما منا
بعد ﴾ ته وسایان به خوژی و منه ت خستنه سه ریان، ئازادیان
بکه ن، ته گهر پیشه وای موسلمانان پی چاک بوو ﴿ وإما فداء ﴾ یان
به فیدیه و بریتی، واته: دیل به دیلیان پی بکه ن، یان شتیکیان لی
وهر گرن، به لام ته وه دوی ته وه یه شه وکه ت و په روبا لیان ده شکیت
و ده سه لاتی جهنگیان نامینی (ئیبین که سی) ده لی: له وه ده چی
ثم ثایه ته پاش روودا وه که ی (به دن) هاتی، چونکه له و ی به هو ی
راگرتن و ئازاد کردنی دیله کانه وه - پیش شکاندنی شه وکه تیان -
(عیتاب) و گله یی هاته سه ریان، وه ک ته فهرمووی: (ماکان لنبی
أن یكون له أسرى حتى یشخن فی الأرض) (۵۷/۸). پاشان هه ندی
دهلین: ثم ثایه تی سوور ه تی (قیاتل) ه، به ثایه تی (فإذا انسلخ
الأشهر الحرم فاقتلوا المشرکین حیث وجدتموهم) له سوور ه تی
(به راته) سه راره ته وه و مه نسوخه، ته گهر چی زوریه ی زانیان رایان
له سه ر ته وه یه که نه سه راره ته وه و، پیشه و بو خوی ده سه لاتی هه یه
له نیوان ئازاد کردنی دیله کاندانه منه ت و خوژی، یان به بارمته و
بریتی، یان به کوشتن، یه کیکیان هه لبریری. به به لگه ی ته وه که
پیغه مبه ر ﴿ لهنیو دیله کانی (به دن) دا (نه زری کوری حاریس) ه
و (عوقبه ی کوری ته بی موعیت) ی کوشت. ﴿ حتی تضع الحرب

ئاگر بۆ کافرانهو، بهههشتیش بۆ پارێزگاران:

﴿ ۱۰: أفلم يسيروا في الأرض فينظروا كيف كان عاقبة الذين من قبلهم ﴾ ئایا ئه بۆ باوهرا نه بهرووی زهویدا نه چوون، تا سهیر بکهن چوون بووه پاشه روژی ئهوانه ی پیشیان؟ ﴿ دمر الله عليهم ﴾ هه رچییه کیان هه بوو خوا له ناوی بردو، ناوچه و ولاتی وێران کردن و، تاقی مال و مندالی نه هیشتن ﴿ وللكافرين أمثالها ﴾ وه بۆ هه موو بۆ باوه رکانیش وێنه ئه مسالی ئه پاشه روژه هیه ﴿ ۱۱: ذلك بأن الله مولى الذين آمنوا ﴾ ئه و یاداشتتهش (سه ر خستنی باوه رداران و، تیکشکاندن ی بۆ باوه ران) له بهر ئه وهیه که به راستی خوا پشتیوانی ئهوانه یه بهروایان هیناوه ﴿ وأن الكافرين لا مولى لهم ﴾ بۆ بهروایانیش هه یج سه ره رشتیکارو یارمه تیده ریکیان نییه. (قه تاده) ئه لیت: ئه م ئایه ته له شیوی (ئه بوو تالیب) دا هات، ئه و کاته ی که موشریکان ئه یان وت: ئیمه (عوززا) مان هیه و، ئیوه نیتانه! پیغه مبه ریش ﴿ ففرموى ﴾ ((قولوا: الله مولانا ولا مولى لكم)) (فتح الباری: ۱۸۸/۶). واته: ئیوهش بلین: ئیمهش (الله) پشتیوانمانه، وه ئیوه هه یج پشتیوانیکتان نییه. ﴿ ۱۲: إن الله بدخل الذين آمنوا وعملوا الصالحات جنات تجري من تحتها الأنهار ﴾، بۆ گومان ئه و که سانه ی که بهروایان هیناوه و کاره چاکه کانیان ئه نجام داوه خوا ئه یان با ته نیو چه ندين با خاتی بهههسته وه که چۆمه ئاوو تافکه به بن داره کانییدا دیت و ده روا ﴿ والذين كفروا يمتعون ويأكلون ﴾ و ئهوانهش وای بۆ باوه ربوون، له زهت ئه بهن و ئه خوون له دونیادا ﴿ كما تأكل الانعام ﴾ وهك ئاژده خوون و، بهیری هه یج شتیکیان لا نییه ﴿ والنار موى لهم ﴾ ئاگریش چییه بۆیان، واته: چه ند روژی را ئه بویرن، به لām ده ره نجامیان دۆزه خه، پیغه مبه ر ﴿ دهر باره ی خواردنی باوه ردارو بۆ باوه ر ده فره رمووی: ((المؤمن يأكل في معي واحد، والكافر يأكل في سبعة أمعاء)) (فتح الباری: ۴۴۶/۹). واته: مو سلمان خواردن ده کاته یه که ریخۆله وه، به لām کافرو خوانه ناس ده ی کاته نیو چه وت ریخۆله وه، مه به ست ئه وهیه که ئیمانداره لāl خوړو کهم خوړه، به لām خوانه ناس زوړ خوړه گوپی له حه لāl و حه رام نییه. ﴿ ۱۳: وكأین من قرية هی أشد قوة من قریتك الی أخرجتک ﴾ وه زوړ شارنشین به هیژتر له شارنشینانی ئه و شاره ی تو یان ده رکرد لیسی ﴿ أهلكناهم فلا ناصر لهم ﴾ هه مووشیانمان له ناو بردن و هه یج یارمه تیده ریکیشیان نه بوو، جا ئه بۆ ئه مان به ته مای چی بن؟. (ئیبین عه بباس) ئه ل: کاتی پیغه مبه ر ﴿ له مه ککه وه ده ر نراو له شه ککه وته که خو ی حه شار دا رووی له مه ککه ناو فره رمووی:

أعمالهم ﴿ خوا کارو هه وێ ئهوانه له ناو نابا، به لکو به چه ند قات بۆیان زیاده کات ﴿ ۵: سيديهم ﴾ له دونیاشدا رینمایان ئه کات بۆ کاری چاک و هوکاره کانی بردنه بهههشت ﴿ ويصلح بالهم ﴾ کاروباریان بۆ ئاسان ده کاو، حالیشیان چاک ئه کات ﴿ ۶: ويدخلهم الجنة عرفها لهم ﴾ و ئه یان با ته بهههسته وه که به جوړه ها شیوه بو ی باس کردوون، به شیوه یه که هه موو که سیك جیگای خو ی ئه زانی و لێی ون نابیت، هه روهك ئه و روژه له دایک بووبن ئاشنان پیی. پیغه مبه ر ﴿ ده فره رمووی: (يعطى الشهيد ست خصال: عند أول قطرة من دمه: تكفر عنه كل خطيئة، ويرى مقعده من الجنة، ويزوج من الحور العين، ويأمن من الفزع الأكبر، ومن عذاب القبر، ويحلى حلة الإيمان). (مسند الإمام أحمد: ۲۰۰/۴. شه هید هه ر له رزانی یه که م دلۆبی خوینییه وه شهش شتی ئه دریت: هه موو تاوانیکی ئه پوشری، جیی خو ی له بهههسته دا ئه بیینی، له حوره له یه نه کان ژنی ئه دریت، له ترسه گه وه ره که ی قیامهت بۆ خه م ئه کری، له عه زاب و سزای گوڤر زگاری ده بی، جلکسی رازاوه ی ئیمان ی له بهر ده کری.

له رپویه تیکدا هاتوه: (يشفع الشهيد في سبعين من أهل بيته). ئه بوو داوود: ۲۵۲۲. شه هید شه فاعه تی حه فتا که س له بنه ماله و خانه واده که ی ده کا.

ئه ره پشتیوانی ئیسلام بیت، خواش پشتیوانته:

﴿ ۷: يا أيها الذين آمنوا إن تنصروا الله ينصركم ﴾ ئه ی ئهوانه ی ئیمان و باوه رتان هیناوه! دلنایان ئه گه ر ئیوه یارمه تی ئایینه که ی خوا به دن، ئه وای بۆ گومان خواش یارمه تی ئیوه ده دا و، به سه ر دوژمنانتاندا سه رتان ئه خات، ﴿ ويثبت أقدامكم ﴾ وه پیکانتان له جیگا کانی جهنگدا - به زه فره و ته مکین له زه ویدا - جیگیر ده کات ﴿ ۸: والذين كفروا فتعسا لهم ﴾ و ئهوانهش که بۆ باوه ربوون، خوا له نایان ده یا ﴿ وأضل أعمالهم ﴾ کاره کانییشان پووچه ل ئه کاته وه، واته: یاداشیان له سه ر ناداته وه ﴿ ۹: ذلك بانهم كرهوا ما أنزل الله ﴾ ئه وهش له بهر ئه وهیه که به راستی ئه وان رقیان له ویه یامه ده بووه وه خوا دای به زاندووه ﴿ فأحبط أعمالهم ﴾ جا خواش کاره کانیانی بۆ ئاکام کرده وه. (حبوط) له بنه رتا بریتیه له ئاوسان و (با کردنی) سک ی ئاژده، به هو ی جوړه گیایه که وه که ده ی خوات سه ره نجام ئه ی کوژی و تیا ئه چی، هه ر به و شیوه یه ش کاری بۆ بهرواکان زوړو گه وه ئه بی، تا ده ره نجام خوای گه وه پووچه ل ئه کاته وه و سوودی نامینی بۆیان.

﴿ ومغفرة من ربهم ﴾ لیبوردن و لیخوشبوننی په روه دگار یانیاں بۆ هیه، که نه وه چاکترین شته ﴿ کمن هو خالد فی النار ﴾ ثایا نه وانه که نه وه موو نازو نیعمه ته یان هیه، وه که نه و کسه وایه که هه میسه له ناگری دوزه خدا بیټ؟ ﴿ وسقوا ماء حمیما ﴾ و ناوی کول به کولیان پی ده خونه وه کاتی تیوویان ده بیټ ﴿ فقطع

أنت أحب بلاد الله إلى الله، وأنت أحب بلاد الله التي، ولولا ان المشركين أخرجوني لم أخرج منك. (ثيبين ثبی حاتم). واته: تو له هه موو شاره کان لای خوا خو شه ویستریت، هه روه ها لای منیش له هه موو ان خو شه ویستریت، خو نه گهر موشریکه کان ده ریان نه په رانا بام، قهت لیټ نه ته چوومه ده ری.

هه قه برست و ناره زوو په رست، وه کو یه ک نین:

﴿ ۱۴: أقمن كان على بينة من ربه ﴾ ثایا که سیک له لایه ن په روه دگار یه وه به لگه یه کی روونی هه بیټ ﴿ کمن زین له سوء عمله ﴾ وه کو نه و کسه وایه که رده وه خرابه کانی له به رچاو رازیندرا بیټه وه و بوی شیرین کرابی ﴿ واتبعوا أهواءهم ﴾ وه له هه واو ناره زوو خویان په پیره وییان کردی؟

په سنی به هه شت و رووباره کانی:

﴿ ۱۵: مثل الجنة التي وعد المتقون ﴾ نمونه و سیفه ته نه و به هه شته ی به خویاریزان به لاین دراوه له پاشه رزدا پیان بدریټ بهم شیوه یه:

﴿ ۱: فيها أنهار من ماء غير آسن ﴾ رووباری زوری له ناوی خاوین و نه گوراو و بی بونی تیډایه.

﴿ ۲: وأنهار من لبن لم يتغير طعمه ﴾ وه زور رووباری تیډایه، له شیر ی سپی و جوان که به هوی مانه وه - وه که شیر ی دونیا - تامی نه گوراوه، چونکه له گوانی نا ژهل نایه ته ده ری، وه که ده فهرمو ی: (لم يخرج من ضروع الماشية).

﴿ ۳: وأنهار من خمر لذة للشاربين ﴾ چهن دین چه م و رووباری تیډایه، له شراب و عهره قیک - که بۆ نه وانه ی نه ی خو نه وه - زور خو ش و به مه زیه، واته: دووره له هه وه سفه یکی عهره قی دونیادا، وه که له سووره تیکی تر دا نه فهرمو ی: (لا فيها غول ولا هم عنها ينزفون). (۴۷/۳۷)، یان ده فهرمو ی: (لا يصدعون عنها ولا ينزفون). (۱۹/۵۶).

﴿ ۴: وأنهار من عسل مصفى ﴾ چهن دان چه م و رووباری تیډایه، له هه نگوینی پالاو ته و بیگهر د، له موم و له هه شتیکی تر، له هه نگوینی دونیادا هیه. له فهرمووده یه کدا - که پی شه وا (نه حمه د) (ترمزی) هیناویانه - هاتوه: له به هه شتا رووباری شیرو ناو و هه نگوین و شراب هیه، پاشان هیمان چوم گه لی دیکه شی لی جیا ده بیټه وه.

﴿ ۵: ولهم فيها من كل الثمرات ﴾ له وی جوړاو جوړی میوه یان بۆ هیه.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا سَيُجْزَوْنَ كَمَا نَأَىٰ كُلُّ الْأَنْفِ مِنَ النَّارِ مَثْوًى لَّهُمْ ﴿١١﴾ وَكَأَنَّمِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَةٍ الَّتِي أَخْرَجْنَاكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٢﴾ أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَدَيْهِ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زَيْنَ لَهُ، سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ وَأَتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٣﴾ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَلِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءُهُمْ ﴿١٤﴾ وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَقًّا إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٥﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَآزَادَهُمْ هُدًى رَبُّهُمْ فَغَفَرْنَاهُمْ ﴿١٦﴾ قَوْلَ نَصْرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنْتُمْ أَجَاءُ تَهُمْ ذَكَرْنَاهُمْ ﴿١٧﴾ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لَذُنُوبِكُمْ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴿١٨﴾

امعاء هم ﴿ جا ریخوله یان پاره پاره نه کا، ثایا نه و دوو ده سته یه وه که یه ک وان؟! ۱۶: ومنهم من يستمع إليك ﴾ نه ی موحه مهه د! ﴿ هه ندی له و دوو رووانه گویت بۆ نه گرن ﴿ حتی إذا خرجوا من عندك ﴾ هه تاکاتی له لای تو هه لئه سن و به جیت دین ﴿ قالوا للذين أوتوا العلم ماذا قال آنفا ﴾ له و هاوه لانه یان - له نه مسالی (ثیبین عه بباس، ثیبین مه سهوود) - زانیاریان پی دراوه، ده پرسن و نه لاین: نه ری نه وه نیستا نه م پیاوه (موحه مهه د) ﴿ چی گوت؟ ﴿ أولئك الذين طبع الله على قلوبهم ﴾، ئا نه وانه خوا موړی به دب هختی ناوه به سه ر دلایاندا ﴿ واتبعوا أهواءهم ﴾ وه شوینی هه واو هه وه سو ناره زوو خویان که ووتوون، بویه له هیه تی ناگن ﴿ ۱۷: والذين اهدوا زادهم هدى ﴾ نه وانه ش ری و ریبازی دروستیان گرت ه بهر،

دوورازه کان گوی ده گرن و نای بیسن:

﴿ ۱۶: ومنهم من يستمع إليك ﴾ نه ی موحه مهه د! ﴿ هه ندی له و دوو رووانه گویت بۆ نه گرن ﴿ حتی إذا خرجوا من عندك ﴾ هه تاکاتی له لای تو هه لئه سن و به جیت دین ﴿ قالوا للذين أوتوا العلم ماذا قال آنفا ﴾ له و هاوه لانه یان - له نه مسالی (ثیبین عه بباس، ثیبین مه سهوود) - زانیاریان پی دراوه، ده پرسن و نه لاین: نه ری نه وه نیستا نه م پیاوه (موحه مهه د) ﴿ چی گوت؟ ﴿ أولئك الذين طبع الله على قلوبهم ﴾، ئا نه وانه خوا موړی به دب هختی ناوه به سه ر دلایاندا ﴿ واتبعوا أهواءهم ﴾ وه شوینی هه واو هه وه سو ناره زوو خویان که ووتوون، بویه له هیه تی ناگن ﴿ ۱۷: والذين اهدوا زادهم هدى ﴾ نه وانه ش ری و ریبازی دروستیان گرت ه بهر،

هه والی کارو کرده وی ئیوه مان بیته دهست و تاقی بکهینه وه
بیخهینه روو "چاکه، یان خراب. (ئیبراهیمی کوری شه شعسه)
ئه لی: کاتی (فوزهیلی کوری عه یان) ئه م ئایه تانه ی ئه خوینده وه،
دهستی به گریان ده کرد و ئه بیوت: خویا! تاقیمان نه که یته وه،
چونکه له تاقی کردنه وه دا ئابرومان ئه چیت و، نه ئینییه کانمان

له سووره تیکدا سه بارهت به زانیی نه ئینییه کانیان، ئه فره مووی:
(والله یکتب ما یبتون) ۲۷: فکیف إذا توفتهم الملائكة یضربون
وجوههم وأدبارهم ۲۸: ئه وه حالیا نه له ژیا نیاندا، ئاخو ده بی حالیا ن
چون بیت، کاتی فریشته کان گیانیان ده کیشن و به ده م و چاو و
به رو پشتیاندا ده ده ن؟ ۲۸: ذلک بأنهم اتبعوا ما أسخط الله
وکرهوا رضوانه ۲۹: ئه و توله یه شیان به و جو ره، به هو ی ئه وه وه یه
که به راستی شوینی شتی که وتن خوا تووره ده کات، وه له وه ش
رقیان ده بو وه که ده بو یه هو ی ره زامه ندی و خوشنوودی خوی
گه وه ۳۰: فأحبط أعمالهم ۳۱: ئینجا خوایش کارو کرده وه کانیا نی
پووجه ل کرده وه.

خۆراک و کینه ی غه ره زاوییه کان ده رده خات:

۲۹: أم حسب الذين في قلوبهم مرض أن لن يخرج الله أضغانهم
به لکو دوورو وه کان - که نه خو شنی نیفاق له دلیا ندا یه - پێیان وایه
خوا رق و کینه ی ده روونیا ن بو پیغه مبه رو ئیمانداره کان ده ر ناخا
و، لای به نده کانی خوی ئابروویان نابات! ۳۰: ولو نشاء
لأرينا کهم فلعرفتهم بسیماهم ۳۱: وه نه گه ر بمانه وی ئه و دوورو وانه ت
نیشان ده ده ی، ئینجا تو ش به سه رومیقنه یاندا ده ت ناسین، به لام وا
ناکه ی، هه تا له ریزه کانتاندا دوژمنایه تی په یدا نه بی ۳۲: ولتعرفنهم
فی لحن القول ۳۳: خو بی گومان خویشت ئه ی موجه مده ۳۴: الله
به شیوازی قسه و گفتو گو یاندا ئه یان ناسیته وه، چونکه کاتی دینه
لات، سویندیکی زور ئه خون و باوه رداری خو یان ده ر ئه خه ن،
که چی له ژیره وه جوړیکی ترن.

ئیمامی (داره قوتنی) ئه م فره مووده یه هی ناوه: (ما أسر أحد
سريرة إلا كساه الله جلیباها، إن خیرا فخير، وإن شرا فشر). پێشه و
عوسمانیش چه نده جوانی وتوه: (ما أسر احد سريرة إلا ابداه الله
على صفحات وجهه، و فلتات لسانه). ئه لی: پیغه مبه ر ۳۵: وتاریکی
بو خویندینه وه - پاش حه مدو ستایش بو خوا - فره مووی: (إن
منکم منافقین، فمن سمیت فلیقم) پاشان فره مووی: (قم یا فلان،
قم یا فلان، قم یا فلان، حتی سمی ستة وثلاثین رجلا - ثم قال:
إن فیکم - أو منکم - فاتقوا الله) (مسند احمد: ۵/۲۷۳). ۳۶: والله
یعلم أعمالکم ۳۷: خوا خویشی ئاگا و زانیه به کرده وه کانتان، چونکه
هیچ شتی لای ئه و په نهان و نادیار نییه ۳۸: ولنبولنکم حتی
نعلم المجاهدين منکم والصابرين ۳۹: و به راستی ئیمه به جیهاد و
کاری قورس تاقیتان ئه که یته وه تا بزانیان کامانه تان جیهاد کار و
خۆرا گرن، ده رکه وی کئی موجهیدی راسته قینه یه، له سه ر
ناره حه تی و جیهادیش به سه برو به ئارامه ۴۰: ونبلو أخبارکم ۴۱:

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ
مُخْتَلِمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ لَهُمْ
طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَمْ تَذَكَّرْهُمْ اللَّهُ
لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ۴۲: فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَعُوا أَرْحَامَكُمْ ۴۳: أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ ۴۴: أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرَاتِ
أَمْ عَلَّ قُلُوبٍ أَفْقَالُهَا ۴۵: إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَنِ أَدْبَارِهِمْ
مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَى
لَهُمْ ۴۶: ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَا تَأْتُرُكُ
اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ
۴۷: فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَصْرُفُوتُ وَجُوهَهُمْ
وَأَدْبَارَهُمْ ۴۸: ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهُ
وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۴۹: أَمْ حَسِبَ
الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَصْفَانَهُمْ ۵۰:

ده رته که وی ۳۲: إن الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله
بی گومان ئه و که سانه ی بی پروان وری له بلا و کردنه وه ی شه ریعه ت
و به رنامه ی خوا ده گرن ۳۳: وشاقوا الرسول من بعد ما تبين لهم
الهدى ۳۴: دژایه تی و سه ریچی په یامبه ر ده کهن، پاش ئه وه که ری
راستیان بو روون بوویه وه ۳۵: لن يضروا الله شيئا وسيحبط أعمالهم ۳۶:
ثا ئه وانه به هیچ شیوه یه ک ناتوانن زیانی به ئایینی خوا بگه یه نن،
وه له پاشه ر ژیشدا خوی گه وه ره هه موو کرده وه کانیا ن باتل و
پووجه ل ئه کاته وه ۳۷: يا أيها الذين آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا
الرسول ۳۸: ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هی ناوه! له فره مانه کانی خوا و
پیغه مبه ر گو یزایه لی بکه ن و ۳۹: ولا تبطلوا أعمالکم ۴۰: کار و کردارتان
به پروپامایی و شیرک و کوفر - پوچ مه که نه وه. ۴۱: إن الذين
كفروا وصدوا عن سبيل الله ۴۲: بی گومان ئه و که سانه ی بی پروا بوون
و به ره لستی خه لکیشیان ده کرد له ر یبازی خوا ۴۳: ثم ماتوا وهم
کفار ۴۴: پاشان هه ر به کافری و بی دینیش مردن ۴۵: فلن يغفر الله

لهم ۞ جاهه رگیز خوا نه وانه نابه خشیت، چونکه له سهر کوفرو
بی پروایی مردوون.

ههنا ده توان بؤ جهاد سست مهن و، داوای شهر وه ستانیس مه کهن؛
۳۵: فلا تهنوا وتدعوا إلى السلم ۞ جا ئیوه هه رگیز سست

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَمَرْنَاكُمُ فَلَعَرَفْتُمُ بِسَمْعِهِمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي
لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٦﴾ وَلَسَبُّوْكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ
الْمُجْرِمِينَ مِنْكُمْ وَالصَّادِقِينَ وَبَلَّوْا أَخْبَارَكُمْ ﴿٣٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ
لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَصُرُوا إِلَى اللَّهِ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ بِأَعْمَالِهِمْ ﴿٣٨﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُطْلَوْا
أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا
وَهُمْ كَفَّارٌ فَلَنْ يَعْرِفَهُ اللَّهُ لَهُمْ ﴿٤٠﴾ فَلَا تَهْنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ
وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكَ أَعْمَالَكُمْ ﴿٤١﴾ إِنَّمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ فِي تَرْكِهِمْ وَتَقْوَاهُمْ أَجُورٌ كَثِيرٌ
وَلَا يَسْأَلُكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿٤٢﴾ إِنْ سَأَلَكُمْ عَنْهَا فَيُخَفِّفْكُمْ
بَيِّضُوا وَيُخْرِجْ أَصْغَرَكُمْ ﴿٤٣﴾ هَآؤُنَا هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ
لِنُفِيقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ وَمَنْ يَبْخُلْ
فَأِنَّمَا يَبْخُلْ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ
تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٤٤﴾

و لاواز مه بن له کوشتاری کافران، داوای سازش و ناشتیان
پیشوهخت- له گهل مه کهن له ترساندا. بهل سازش و ریکه و تن
و پهیمان به ستن له گهل خوانه ناس و بی باوه راندا، نه گهر له بهر
ناچاری و پیوستی نه بی، هه رگیز نابی و رهوا نییه، به لام
هه رکات موسلمانان لاوازو بی ده سلات بوون و له بهرامهر
دورمنیشدا نه یان توانی بهر هنگاری بکهن، نه وه له و حاله تانه دا
رهوایه، تازیانی زورترو گه ورته رو نه دات. وهک پیغه مبهه
له گهل قوره شدا پهیمانی موړ کرد و بو ده سالیس جهنگی وهستان،
کاتی رییان لی گرت بچیه مه کهه وه ۞ و انتم الاعلون ۞ له کاتی کهدا
به هیزی ئیمان که تان ئیوه زالتن، له رووی بیرو باوه رو ئایدو لوزیاو
بوچوونه وه بو ژیان، له رووی پهیره وو پروگرامه وه له باره ی
ثامانجه وه، له رووی هه سست و رهوش و سلوکه وه ۞ والله
معکم ۞ خواش له گهل تانه، ئیوه به ته نه نین.. به لکو خواهیه کی
دهسه لاتدار و خاوهن هیژتان له گهل دایه ۞ ولن یترکم اعمالکم ۞ و

هه رگیزیش پاداشتی کارو کرده وه کانتان کهم و پووجهل ناکاته وه،
وهک هی بی پروایان باتل نه کاته وه ۞ ۳۶: إنما الحياة الدنيا لعب
ولهو ۞ به راستی ژبانی ته دونه یاه بریتیه هه له گه مه ی مندالان
و، گالته و گه بی مه شره ب چرووکان، له وه به ولاره شتی تر نییه،
جا که وایوو به کومه له بهره و جهیاد پرون و له پیناوی ثایینی خوادا
جهنگ بکهن ۞ و ان تؤمنوا وتتقوا یوترکم أجورکم ۞ نه گهر بروا
بیئن به پهروه رگارتان و خو پاریزن له سهر پیچی و شیرک، نه وه
خواش به تیرو ته سه لی پاداشتتان پی نه به خشی، جا که واته بی
وچان هه ولی جهیاد بدهن ۞ ولا یسألکم أموالکم ۞ و له راست
نه وه خوا داوای به ختکردنی هه موو دارایی و سامانتان لی ناکات،
به لکو جگه له زهکات هه رچه ندتان پی نه نجام بدری به سه، له وه
به دهر، نایه وی ته نگه تاوتان ببین ۞ ۳۷: إن یسألکموها فیحکم
تبخلوا ۞ خو نه گهر جار له داوای جار داوای به خشینی هه موو
سامانتان لی بکات، ته نگه تاو دهن و، نه وکاته ش رژدو چرووک
نه بن و به ختی ناکه ۞ ویخرج اصغانکم ۞ وه هه موورک و
قینه کانیشتان وه دهر دینی و ناشکرا ده بی، واته: به رژدی و
چرووکی دهر ده که وی چهنده دهغه ز لده لن، به لام خوا و ناکات
۞ ۳۸: ها انتم اولاء تدعون لتنفقوا فی سبیل الله ۞ نا نه وه ئیوه
بانگ ده کرین - نه ی موسلمانان! بو نه وه ی مال و سامانتان، له ربی
خوادا ببه خشن و بچه جهیاد ۞ فمنکم من یبخل ۞ جا هی
واتان چرووکی ده کاو مالی به خت ناکات ۞ ومن یبخل فانما
یبخل عن نفسه ۞ هه رکه سیکیش رژدی و چرووکی بکات، نه وه
هه له خووی چرووکی دهکات، واته: زیانه که ی بو خودی خووی
نه گهر یته وه و بهرامهر به خووی رژدی کردوه، چونکه ولاتی و،
سامانی و، شهره فی کاتی که دوژمنان داگیری بکهن و، نه ویش له
رهزلی و چرووکی خویدا ده سست نوقاو نه بی ۞ والله الغنی و انتم
الفقراء ۞ وه خواش ده وله مه ندو ئیوه ش هه ژارو محتاجن بهو، خوا
نه یه وی ئیوه به شان و شه وکته بن، بو یه مال و سامانتان پی
به خت نه کات، نه که له بهر نه وه بیست سوود و که لکی بهو بگات
۞ و ان تتولوا یستبدل قوما غیرکم ۞ خوا شهره فی هه لگرتنی ته
په یامه ی به ئیوه داوه، نه بی ئیوه ش له پیناویا جهیاد بکهن و
سامانتان به خت بکهن، خو نه گهر له م دینه پشت هه ل بکهن و
ثاماده نه بن بو جهیاد و چرووک و پیسکه بن له به خشینی مال
له ریگه ی جهیاددا، خوی گه وره ئیوه ده گورپی به قهوم و گهلکی
ترو، نه و شه ره فته تان لی ده سینیه ته وه ۞ ثم لا یكونوا امثالکم ۞ نه و سا
نه وانیس وهک نه یه نابین. پیشه و (موسلیم) ده لی: پیغه مبهه
تهم نایه ته ی (و ان تتولوا..) خوینده وه، پاشان هاوه لانی وتیان:

په‌یمان‌یان به په‌یام‌به‌ر ﷺ دا که تا مردن کول نه‌دهن و جیهاد بکن.. له‌راستیدا ټو په‌یمانه په‌یمان‌یکې زور گرنگ و شهریف و پی‌روژ بوو. هر بویه‌ش خوی گه‌وره فهرمووی: (لقد رضى الله عن المؤمنين إذ يبايعونك تحت الشجرة..)، ه‌روه‌ها باسی ټو دو‌ورو‌وانه ټه‌کات که له‌جه‌نگه‌کاندا خو‌یان ده‌دزی‌وه له جیهادو سه‌ری‌چیان ده‌کرد له فهرمانی پیغه‌مبه‌ر، ه‌روه‌ک باسی ټو خه‌ونه‌ش ټه‌کات که په‌یام‌به‌ر ﷺ له مه‌ینه‌دا دیتبو‌وی، پاشان بو‌هاوه‌لانی گیزا‌بو‌ویه‌وه ټه‌وانیش زور پی‌ی دل‌خو‌ش بوون.. کو‌تاییشی به وه‌سف و ستایشی په‌یام‌به‌ر و هاوه‌لانی دی: (محمد رسول الله والذين معه أشداء على الكفار رحماء بينهم..).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * ۱ : إنا فتحنا لك فتحا مبينا ﴿١﴾
بئى گومان ئىيمه - به هوى پىكها تنه كهى حوده ييبه وه - فه تحىكى
ئاشكرامان بؤ كر ديت ئهى موحه ممه د! ﴿٢﴾ واته : به و فه تحه
دهرگای سه ركه و تنمان لى كر ديت ه وه ، پاشان شارى مه كه كه مان بؤ
فه تح كر ديت و ، حوده ييبه بوو به پىش قه ره و لى ئه و فه تحه ،
جا كه و ابوو هر له ئىستا وه وه كو ئه وه وايه كه و لات ه كه مان بؤ
فه تح كر دىيت . جه ما وه رى زانا يان پىيان وايه كه ئه م (فه تحه)
پىكها تنه كهى حوده ييبه يه ، چونكه له دوا ييدا بوو به هوى فه تحى
مه كه كه ، بؤيه حوده ييبه يه له پله و پا يه دا له فه تحى مه كه كه م متر
نبيه ، به تابيه ت له و ما وه يه دا خه لكى تىكه لى يه كتر بوون ، وه
زورى كى زورى نه يان له ما وه سى سالىد موسلمان بوون . ئه م
سووره تيش وه ك (ئىبن كه سىر) ئه لى : ئه و كاته هات كه په يام به ر
﴿٣﴾ له مانگى (ذوالقعدة) سالى شه شه مى كۆچى له حوده ييبه
گه رايه وه ، چونكه ئه وان نه يان هيش ت بر واته (مسجد الحرام) وه .
(مه راغى) ده لى : ئىمه شه شه مان هه لى زار د . ﴿٤﴾ ۲ : ليغفر لك الله ما
تقدم من ذنبك وما تأخر ﴿٥﴾ تاخو له و شتانه ي - كه سه باره ت به
پله و پا يه ي به رزى تۆ - وه ك گونا ه وانه ، خو ش ببىت ، چ گونا هى
رابر دوو ، وه چ گونا هه كانى دوا رۆژو ئاينده ت ، واته : ئه و فه تحه ت
بؤ ئه كه ينه هوى سرپينه وهى ئه و جوړه شتانه كه وه ك (حسنات
الأبرار سيئات المقربين) و يتم نعمته عليك ﴿٦﴾ وه نيعمه ت و
به ره ره كانى خو يت بؤ ته واو بكا ﴿٧﴾ ويهدىك صراطا مستقيما ﴿٨﴾
و بتخاته سه ر پىگه يه كى راست ، ئه و يش ته نيا رىگه كهى ئىسلامه
و ، ده ر نه جاميش بگه يته پله و پا يه ي هه ره به رزى به هه شت ﴿٩﴾ ۳ :
وينصرك الله نورا عزيرا ﴿١٠﴾ وه تاخو سه ركه و تن و پىرۆز يبه كى
تۆكمه و قايم ت بدا به سه ر دوژمنانى ئىسلامدا ، به شيوه يه ك كه
شه و كه تى تيا به دى بكرىت بؤ موسلمانان .

دەبىي ئەوانە چ كەسانىڭ بىن - كەئەر ئىمە لا بدىيىن - ئەوانە
دەخريئە جىبى ئىمەو، وەك ئىمەش ئابىن؟ واتە: ئەوان لىپراوتر
دەبن، دەلى: پىغەمبەر ﷺ دەستى خستە سەر شانى (سەلمان)ى
فارسى و فەرەموى: ((هذا وقومه، ولو كان الدين عند الثريا، لئاله
رجال من الفرس)). ئەمە خۇي و ھۆزەكەيەتى، چونكە ئەوانە
دىنيان خۇش دەوئىت، ئەگەر لەلاي ئەستىرەي كۆيشىدەبى، دەستى
پىاوانى ئەوانى دەگاتى، و جىھاد ئەكەن، مال و سامان بەخت
ئەكەن، تى دەكۇشن، مەملەنى لەگەل تاغوتاندا ئەكەن، سازشيان
لەگەل ناكەن.

بەلّی گەورەترین شەهەرف و دەست مایە بۆ ئەم ئۆمەتە، تەنیاو
تەنیا قورئان و باوەرە، سەرکەوتنی ئەوان و تێکشکانی دوژمنانی
دینی خۆیە، مۆسڵمانەکان چەندە هەول بەدن و، تێبکۆشن،
ئەوێندەش سەردارو سالاری جیهان ئەبن، هەر کاتیکیش تەمبەلّی
و رۆدی و چرووکییان کرد و وازیان لە جیهاد هیئا، ئەوا خواش
نە یارمەتیان ئەدات، نە لەگەڵیشیان ئەبێ، وە نە هەر ئەوێندە،
بەلکۆ زەلیل و ریسواو ژێر دەستی گەلانیشت ئەبن، وەک ئیستا
مۆسڵمانان لەمیلاریک زیاترن و، یەک لەسەر چواری دانیشتوانی
گۆی زەوییان داگرتووه، لەولایشەوێ لە بەرھەمھێنانی نەوت و،
چەندین شتی تر دا یەکەمی جیهان، دەبینی لە گەل ئەوانەشدا
هیچ جۆرە کیان و بوونیکیان نییە! هیچ گومانیکش لەو دا نییە کە
ئەو بەجی لادانیانە لەجیهاد، چونکە سوننەتی ئەم ئایینی خوا
وایە هەردەبێ بەو جۆرە یە سەر بخریت، کە دەستی یەکەم و بۆ
جاری یەکەم پێی سەرکەوتن.

سورہ متی (فتح)۔۱۰

مەدەنىيەت (۲۹) ئايەتە

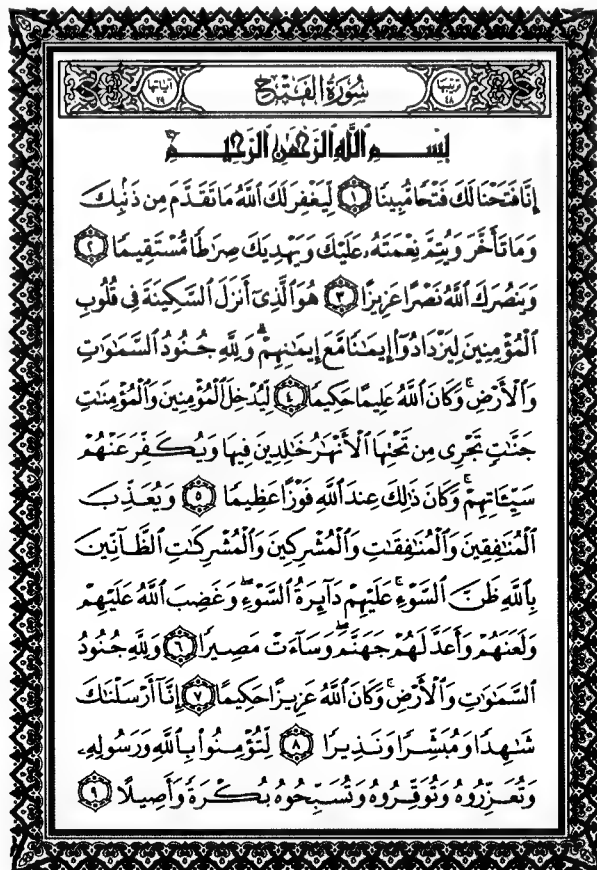
به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ئەم سوورەتەش ۋەك سوورەتە مەدەنىيەكانى تر، باس لەگەلى
خالى گرنگ ئەكات، بۆنمونه: خواپەرستى، ئەخلاق و رەشت،
پەيمانەكى (خودەبىيە) كە لەسالى شەشەمى كۆچيدا پەيامبەرى
سالارمان ﷺ لەگەل قورەيشدا مۆرى كرد، لەئەنجاميشدا بوو بە
كلىلى كردنەۋەى دەرگای فەتحى مەككە، لەۋيۆە فەتح دەستى
پى كردو خواش مۇسلمانەكانى سەر خست و، دواى ئەۋە خەلكى
لە ھەموو لايەكەۋە پۆل پۆل مۇسلمان دەبوون: (إنا فتحنا لك
فتحا مينا).

باسی جیهادی هاوہلان و (بیعة الرضوان) دهکات که : هاوہلان

خوا بودی (خودیهاییه) تو قهره و نارامی خسته دلی نیماند ارانهوه:

۴: هو الذی أنزل السکینه فی قلوب المؤمنین ﴿۴﴾ ثو خوایهیه که ثاسوودهیی و نارامی رومی و، معنهوی دابه زانده دلی پروادارهکان، لهکاتی په یمانه کهی خودیهاییه دا ﴿۵﴾ لیزدادوا ایمانا مع ایمانهم ﴿۶﴾

بۆ شهوی پروایان زیاد بکات له گه‌ل پرواکه یاندا، تا تهنه‌ها پشت به‌خوا ببه‌ستن و دلایان تهنه‌ها یادی شهوی تیا به‌دی بکری ﴿۷﴾ و الله جنود السموات والأرض ﴿۸﴾ وه‌بو خوایه له‌شکره‌کانی ئاسمانه‌کان و زه‌ویی: له‌جنوکه و فریشته‌و هه‌وره‌ تریشقه‌و گه‌رده‌لوول و زه‌مین له‌رزو لافاوو توفان.. هتد، شه‌گه‌ر خوا خوی بیه‌وی قوره‌یش له‌ناو بیات تهنه‌ها یه‌ک فریشته‌یان به‌سه، به‌لام جیهادی پیویست کرد، چونکه له‌جیهاددا به‌لگه‌ی جه‌رگ بر به‌دی شه‌کری بویان ﴿۹﴾ وکان الله علیما حکیمًا ﴿۱۰﴾ به‌رده‌وام خوایش زانایه به‌سه‌ر ته‌واوی جموجوله‌کانیاندا، کار جوانیشه له‌برپاره‌کانیدا، شه‌وته‌ها په‌یمان‌ه‌که‌ی خودیهاییه شه‌گه‌ر چی له‌رواله‌تدا له‌به‌رژه‌وه‌ندی موسمانه‌کاندا نه‌بوو، به‌لام له‌گه‌ل شه‌وه‌یشدا خوا کردی به‌مایه‌ی سه‌رکه‌وتن و، دلی موسلمانه‌کانی راگرت به‌رامبه‌ر به‌په‌یمان‌ه‌که، هه‌رچه‌نده خه‌ریک بوو له‌ناو خویاندا تیگ بجن، (عومهری کوری خه‌تتاب) شه‌لی: (أأنت نبی الله حقاً؟.. ألسنا علی الحق وعدونا علی

الباطل؟) شه‌ی په‌یامبه‌ری خوا! مه‌گه‌ر تو په‌یامبه‌ری راسته‌قینه‌ی خوا نیت؟! مه‌گه‌ر ئیمه له‌سه‌ر راستی و هه‌ق نین و، دوژمنانمان له‌سه‌ر ریگه‌و ریپازیکی لارو پووجه‌ل نین؟! شه‌ویش فهرمووی: به‌لی ئیمه حه‌قین و شه‌وان ناحه‌ق. عومهر وتی: (فلم نعطي الدنیه فی دیننا إذن؟) جا که‌واوو بۆچی ئیمه شه‌و ریسوایییه قبول بکه‌ین به‌رامبه‌ر به‌ ئیسلامه‌که‌مان؟ په‌یامبه‌ر ﴿۱۱﴾ فهرمووی: (إنی رسول الله ولست أعصیه وهو ناصرنی). بی‌گومان من په‌یامبه‌ری خوا و هیچ کاتی نافهرمانی و سه‌ریپچی له‌برپاره‌کانی شه‌و ناکه‌م و، شه‌ویش سه‌رم ده‌خات ﴿۱۲﴾: لیدخل المؤمنین والمؤمنات جنات تجری من تحتها الأنهار خالدين فیها ﴿۱۳﴾ تا پرواداران له‌پیوان و له‌ئافره‌تان بخاته نیو چه‌ندان باخ و باخاتی شه‌و به‌هسته‌وه، که‌ئو له‌بنکی دارو کۆشکه‌کانیانه‌وه به‌هاژه‌ دلی و ده‌روا، وه به‌هسته‌ها ته‌تاییش تیا یا شه‌میننه‌وه ﴿۱۴﴾ ویکفر عنهم سیئاتهم ﴿۱۵﴾ وه تا له‌تاوانه‌کانیان چاویوشی بکات ﴿۱۶﴾ وکان ذلک عند الله فوزا عظیما ﴿۱۷﴾ وه شه‌وه‌ش لای خوا ده‌سکه‌وت و سه‌رکه‌وتنیکی گه‌وره‌یه ﴿۱۸﴾: و معذب المنافقین والمنافقات والمشرکین والمشرکات ﴿۱۹﴾ وه بۆ شه‌وه‌ش سزای پیوان و ژنانی دووروو و موشریک بدات له‌دونیاو له‌قیامه‌تدا، ئیشیان پی بگه‌یه‌نیت ﴿۲۰﴾ الظانن بالله ظن السوء ﴿۲۱﴾ شه‌وانه‌ی که‌گومانی خراپیان ده‌رباره‌ی خوا ده‌بردو پینان و ابوو که: خوا په‌یامبه‌ره‌که‌ی خوی سه‌ر ناخات و موشریکان له‌بنیان دینن ﴿۲۲﴾ علیهم دائرة السوء ﴿۲۳﴾ شه‌وانه خراپیان به‌سه‌ردیت (دیاره شه‌مه‌دوعای شه‌ره‌لییان) ﴿۲۴﴾ و غضب الله علیهم ولعنهم ﴿۲۵﴾ و تووره‌یه لییان و، نفرینی لی‌کردوون و له‌سوژی خوی دووری خستونه‌ته‌وه ﴿۲۶﴾ وأعد لهم جهنم ﴿۲۷﴾ و دۆژه‌خیشی بۆ ئاماده‌کردوون ﴿۲۸﴾ و ساءت مصیرا ﴿۲۹﴾ وه دۆژه‌خیش چ جیگایه‌کی به‌ده ﴿۳۰﴾: والله جنود السموات والأرض ﴿۳۱﴾ وه‌بو خوایه له‌شکره‌کانی ئاسمانه‌کان و زه‌ویی، هه‌موو له‌به‌ر ده‌ستی ده‌سه‌لاتی شه‌ودان، گه‌لی جار بۆ له‌بن‌هینانی دوژمنان به‌کاریان دینن ﴿۳۲﴾ وکان الله عزیزا حکیمًا ﴿۳۳﴾ به‌رده‌وام خوایه‌کی ده‌سه‌لاتداری به‌حیکمه‌ته. شه‌مه‌فته‌حه‌ چوار شتی زۆر گرنگی بۆ په‌یامبه‌ر ﴿۳۴﴾ تیدا بوو:

- (۱) لیبووردن له‌هه‌موو گونا‌هانی رابووردو و ئاینده‌ی (که‌شه‌مه‌ش تاییه‌تمه‌ندی شه‌وه).
  - (۲) ده‌رکه‌وتنی ده‌سه‌لات و مؤعجیزه‌ی په‌یامبه‌ره‌یتی.
  - (۳) هیدایه‌ت و رینموونی بۆ ریگه‌و ریپازی راست. (شه‌ریعه‌ت و به‌رنامه‌) که‌ی خوا.
  - (۴) عزیزه‌ت و تواناو ده‌سه‌لات په‌یدا کردن له‌ناوچه‌که‌دا.
- پروادارانیش به‌چوار شت به‌هرمه‌ند بوون:

(۱) نارامی.

(۲) زیادکردنی ایمان باوهریان.

(۳) مؤژده به چوونه بهه شته وه.

(۴) سرپینه وهی گونا هه کانیان.

بی باوهرانیس دوو چاری چوار شت بوون:

(۱) سزاو توله.

(۲) نفرین.

(۳) توورهیی و خه شمی خوا.

(۴) چوونه ناو دوزه خه وه.

سیفه ته کانی پیغه مبه:

۸: إنا أرسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا ﴿٨﴾ بی گومان ئیمه
تۆمان ره وانه کردوه - نهی موحه مبه - به شایهت و
مؤژده دهرو ترسینه، واته: به شایهت له سه ر ئومه ته که ته له
قیامه تا، به مؤژده به بهه شت بۆ نه وهی وه لامت ده داته وه، به
ترسینه به دوزه خ بۆ نه وهی سه ریچیت نه کات ۹: لتؤمنوا بالله
ورسوله ﴿٩﴾ تا ئیوه به خواو به په یام به رانی باوهر بئین و تعزروه
کۆمه کی بکه، واته: کۆمه کی له ئاییه نه که ی بکه و توقروه
و به مه زنی بگرن، واته: به ریزداری دابنن و تسبحوه بکرة
و أصیلا ﴿١٠﴾ وه به به یانیان و ئیواران ته سییحات و یادی بکه
و به پاک و خاوینی رای بگرن ۱۰: إن الذين یبایعونک إنما
یبایعون الله ﴿١٠﴾ بی گومان نه که سانه ی به تو به یعهت و په یمان
نه ده که پشتت بگرن و جیهاد بکه، نه وه له راستیدا په یمانیان
له گه له خوا به ستووه. مه به ست بهم په یمانه ش، (بیعة الرضوان)
بوو که له حوده بییه دا له بن داری (سمره) دا نه جام دراوه، ژماره ی
هاوه لان له روژه دا ده گه یشته (۱۳۰۰) تا (۱۴۰۰) کهس وه
(ئیین که سین) نهی: (کنا یومئذ ألفا و أربعمائة، ووضع یدیه فی
ذلک الماء، فنبع الماء من بین أصابعه، حتی رویا کلهم). واته: لهو
روژه دا ئیمه (۱۴۰۰) که سینک ده بووین، وه پیغه مبه دهستی
خسته نیو نه وئاو وه، نه و جا له نیوان په نه کانییا ناو هه لقوی
و نه و خه لکه هه موو تیراو بوون، له ریوایه تیکی دیکه دا هاتووه:
(انهم کانوا خمس عشرة مائة) متفق علیه. واته (۱۵۰۰) که سینک
بوون. (فتح الباری: ۴۵۱/۸. موسلیم: ۱۴۸۴/۳). ید الله فوق
أیدیهم ﴿١١﴾ دهستی خوا له بان دهستیانه وهی، نه مه به لگه یه له سه ر
پشتگیری خوا بویان، وه که دهستیان به دهست نه وه وه دابیت. نه وه
راو بوچوونی (ئیین که سین) و (ئیین سه عدی / تیسیر الکریم
الرحمن) ه، به لام (ئالووسی) ده لیت: (والسلف: یمرن الآية کما

جاءت مع تنزیه الله - عز وجل - عن الجوارح وصفات الأجسام
وکذلک یفعلون فی جمیع المتشابهات، ویقولون: إن معرفة حقيقة
ذلک فرع معرفة حقيقة الذات وأنی ذلک، وهیهات هیات؟ ﴿٩﴾ فمن
نکت فإنما ینکت علی نفسه ﴿١٠﴾ جا هه ر که سینک په یمانشکینی بکا
و لئی پاشگه ز بیته وه، نه وه زیانی نه وه یمانشکینییه ته نیا له سه ر

إِنَّ الَّذِينَ یُبَايِعُونَکَ إِنَّمَا یُبَايِعُونَ اللَّهَ یدُ اللَّهُ فَوْقَ أیدیهم
مَنْ نَکَتْ فَإِنَّمَا ینَکْتُ عَلَی نَفْسِهِ. وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَیْهِ
اللَّهُ فسیؤتیهِ أَجْرًا عَظِیمًا ﴿١١﴾ سَیَقُولُ لَکَ الْمُخَلَّفُونَ
مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلْنَا أَمْوَالَنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا یَقُولُونَ
یَا لَئِینْتِهِمْ مَا لَیْسَ فِی قُلُوبِهِمْ قُلْ مَنْ یَمْلِکُ لَکُمْ مِنَ اللَّهِ
شَیْئًا إِنْ أَرَادَ بِکُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِکُمْ نِعْمًا بَلْ کَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِیرًا ﴿١٢﴾ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ یَقْلِبَ الرَّسُولَ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى
أَهْلِیهِمْ أَبَدًا وَرَبِّ ذَٰلَکَ فِی قُلُوبِکُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا السَّوْءَ
وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿١٣﴾ وَمَنْ لَمْ یُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا
أَعْتَدْنَا لِلْکَافِرِینَ سَعِیرًا ﴿١٤﴾ وَلِلَّهِ مُلْکُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
یَغْفِرُ لِمَنْ یَشَاءُ وَیُعَذِّبُ مَنْ یَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِیمًا ﴿١٥﴾ سَیَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى
مَعَانِیرِ لَتَأْخُذُوا هَذَا زُرُونًا نَتَّبِعْکُمْ یُرِیدُونَ أَنْ یَسْجُدُوا
لَکُمُ اللَّهُ قُلْ لَنْ تَعْبُدُونَا بَلْ کَانُوا لَا یَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِیلًا ﴿١٦﴾

خوی ده که وی، چونکه خوی گه وه بی نیازه لهو ﴿٩﴾ ومن أوفی
بما عاهد علیه الله ﴿١٠﴾ جا هه ر که سیش په یمانه که ی خوا به ریته
سه رو وه فای پی بکات ﴿١١﴾ فسیوته اجرا عظیما ﴿١٢﴾ جا خوی
بالا ده ستیش پاداشتیکی گه وه ی پی ده دا.

برو بیان ووهیانه وهی به جیمه ووهی (حوده بییه) بۆ پیغه مبه:

۱۱: سَیَقُولُ لَکَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ ﴿١١﴾ جا که له حوده بییه
گه رایته وه، بی گومان عه ره به ده شته کییه کان (نه وانه ی وا
پاشه کشییان کردو له گه لتان نه هاتن بۆ زیاره تی که عبه پاش نه وهی
تۆ داوات لی کردن) پیت نه لئین: ﴿١٢﴾ شَغَلْنَا أَمْوَالَنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ
لَنَا ﴿١٣﴾ پاراستنی مال وژن و مندالمان، ئیمه ی به خوی وه سه رگه رم کرد،
له ده رجوون له گه لت، جا لای خوا داوی لی بوور د نمان بۆ بکه یت
﴿١٤﴾ یقولون بالسنتم ما لیس فی قلوبهم ﴿١٥﴾ شتی به زمانیان ده لئین،
غه یری نه وه یه له دلایان دایه، واته: له قسه کانیا ندا راست ناکه ن

و، نه یانه وى فرت و فیلت لی بکه ﴿ قل فمن یملک لکم من الله شیئا ﴾ پیان بلی: ثایا چ که سیک شتیکی به دهسته له خواوه بۆتان ﴿ إن أراد بکم ضرا أو أراد بکم نفعاً ﴾ نه گهر خوا ویستی زیانیکی پیتان بوو، یان ویستی سودیکتان پی بگات ﴿ بل کان الله بما تعملون خبیرا ﴾ به لکو خوا به کارو کرده و کانتان به ناگایه، شه و ده زانیت هوئی راسته قینه چی بوو له دوا که و تنه که تاندا؟ ﴿ ۱۲: بل ظننتم أن لن ینقلب الرسول والمؤمنون إلى أهلیهم أبدا ﴾ به لکو راستییه که ی نه مه یه که پیتان و ابوو ئیتر هر گیز په یامبهرو پرواداران جاریکی تر ناگه رینه وه نیو خیزانه کانیاں له مه دینه، واته: وا گومانتان ده برد که قوره ییش پیغه مبهرو ئیمانداره کان له ریشه دینن!! ﴿ وزین ذلک فی قلوبکم ﴾ شه گومان بردنه له دلتاندا له لایه شیتانه وه رازینرا ابووه ﴿ و ظننتم ظن السوء ﴾ گومانتان برد، گومانی نادروست، پیتان و ابوو شه وانه هیچ که سیکیان ناگه رینه دواوه، بویه گویتان نه دانئی و له گه لیان نه چوون ﴿ و کنتم قوما بورا ﴾ وه ئیوه له زانینی خوادا قهومیکی تیچوون ﴿ ۱۳: ومن لم یؤمن بالله ورسوله ﴾ و هر که سیش باوه ری به خواوه به په یامبهری شه نه بییت، کافرو بی باوه ره ﴿ فإنا أعتدنا للکافرین سعیرا ﴾ جابه راستی ئیمه بؤ کافرو بی پروایان ئاگریکی هه لگیر ساوو سوئینه رمان ئاماده کردوه ﴿ ۱۴: والله ملک السموات والأرض ﴾ هه موو دسه لاتیکی ئاسمانه کان و زهوی تنه ها هی خوایه ﴿ یغفر لمن یشاء ویعذب من یشاء ﴾ هه که سیک که خوئی بیهوئی و به شیواوی بزانییت لیی خووش نه بییت، وه بیهوئی سزای هه که سیش بدات شه ی دات ﴿ و کان الله غفورا رحیما ﴾ وه خواوش، هه خوایه کی لیبوردی به به زه بییه، که و ابوو هه ئیستا په شیمان ببه وه ته و به بکه و گویرایه لیی په یامبهربن، چونکه خوا خووش شه بیی له وانه ی په شیمان نه به وه ﴿ ۱۵: سیقول المخلوقون إذا انطلقتم إلى مغانم لتأخذوها ﴾ شه وانه ی که له پیغه مبهرو دواکه و تن و دهر نه چوون له گه لی بؤ حوده بییه، کاتی ئیوه به ری که و تن بؤ ده سکه و ته کان له خه بیهر ده لئین: ﴿ ذرونا تتبعکم ﴾ و ازمان لی بیین، ئیمه ییش له گه لئان بیین بؤ خه بیهر یریدون أن یبدلوا کلام الله ﴾ ده یانه ویت که فهرمیشتی خوا بگورن، واته: به به شدار بوونیان له غه نیمه ت و ده سکه و ته کان ی خه بیهر، چونکه خوا - جل جلاله - به لئینی دابوو به شه هلی حوده بییه که ده سکه و ته کان ی خه بیهر هه بؤ شه هلی حوده بییه ده بی نه که که سانی تر. ﴿ قل لن تتبعونا ﴾ پیان بلی: نابیی هر گیز له شوینمان بیین ﴿ کذلکم قال الله من قبل ﴾ خوا پئیش گه رانه وه له حوده بییه وای فهرمووه که نابیی هیچ که ستان به شدار بییت له و

ده سکه و تانه دا ﴿ فسیقولون بل تحسدوننا بل کانوا لا یفتقون إلا قلیلا ﴾ که چی شه وانه ده لئین: شه مه به لئینی خوا نییه، به لکو ئیوه هه به خیلی و هه سوو دیمان پی ده بهن، نه خیز، وانییه، به لکو شه وانه که ت ده گهن.

جیهاد سهنگی مه که له نیوان موسلمان و دوو روودا:

﴿ ۱۶: قل للمخلفین من الأعراب ستدعون إلى قوم أولى بأس شدید ﴾ شه ی موحه مبه د! ﴿ بلی: به عه ره به ده شته کییه کان - شه وانه یان دواکه و تن و له جیهاد خوئیان دزیبه وه - ئیوه له ئاینده دا بانگ نه کرین بؤ جهنگ له گه ل گه لئیکی به زه برو به هه له ت و جهنگاوه ر، جا له وئی خوشتان تاقی بکه نه وه ﴿ تقاتلونهم أو یسلمون ﴾ شه و سا جهنگیان له گه ل ده کن، یان خوئیان به بی جهنگ موسلمان شه بن ﴿ فإن تطیعوا یؤتکم الله أجرا حسنا ﴾ ئینجا شه گهر ئیوه فهرمان به ردار بن و ئاماده ی جهنگ و جیهاد ببن شه و خوا پاداشتیکی باشتان پی دده ﴿ وإن تولوا کما تولیت من قبل ﴾ خو شه گهر ئیوه وه کو له مه و پئیش له (حوده بییه) دا پشتان هه لکرد ﴿ یعذبکم عذابا ألیما ﴾ شه و خوایش سزایه کی پر ئیشتان شه دا رافه که رانی قورئان کی شه یانه: ثایا شه کو مه له زور به هیزو به هه له ته کی بن؟ قسه بؤ هوزی (هه وازن) و (سه قیف) و (به نی حه نیفه) و (فارس) هکان و، رومه کان کراوه. (ته قسیری ئالووسی) له (شه بوو هه ره یه وه شه لی: (هم البارزون). واته: شه و کو مه له به هه له ت و قاره مانه (کورد هکانن)..

(ئیین جهریری ته به ری) شه شه لی: باشتین قسه له م جیگایه دا شه مه یه که بلئین: له بهر شه و ی که خوا ی گه و ره له قورئاندا شه و قه و مه ی دیاری نه کردوه چ قه و میکن، بؤ ئیمه ش دیاری نه کردونیان چاکتره، چونکه ده گونجی هه شه وانه بن، ده شگونجی خه لکانیک بن له ئاینده دا په یدا ببن.

(ئیین که سیر) هه له م شوینه دا شه فهرمووده یه - که ئیمامی (بوخاری و موسلیم) له شه بوو هه ره یه وه گپراویانه ته وه - هیناوه: (۱) لا تقوم الساعة حتی تقاتلوا قوما صغار الاعین، لف الآنف، کان وجوههم المجان المطرقة).

واته: (قیامه ت به ری نابی تا ئیوه (شه ی ئیمانداران) جهنگ ده کن له گه ل هوزیکی چاو بچووی، لووت کورتی (یا لووت کورت و لووت پاندا) و ده موو چاویان ده لئینی (ترس) و مه ته له یه.

(۲) (تقاتلون قوما نعالهم الشعر). واته: له گه ل هوزیکا ده جهنگین که پیلوو نه عله کانیاں له مووه. (فتح الباری: ۱۰۴/۶. موسلیم: ۲۲۳۳/۴).

تاروژی دوايي دهسټكه وټيان هه رټه بڼې و ناوچه ئيسلاميه كانيش
 سال له دواي سال زياد نه بن ۛ فعلل لکم هذه ۛ جا به زوويي
 نه مه ياني دهسټ خستن، واته: غه نيمه ته که ي خه بيه ر. ۛ وکف
 ابيدي الناس عنکم ۛ ريي له خه لکاني دهسټ دريژکه رانيشي
 ليگرتن، نه ي هيشټ جووله که و هاوپه يمانه کانين - له بهني نه سه د

نُه مانه جهاديان له سه رنڼه:

﴿ ۱۷ ﴾ : ليس على الأعمى حرج ولا على الأعرج حرج ولا على المريض حرج ﴿ نابیناو شهل و نه خوښ ، هیچ عه‌ره‌ج و گونا‌هیکیان له‌سه‌ر نییه له نه‌چوون بو جیهاد... به‌لام ئیوه‌ی له‌ش‌ساغ نابی دوابکه‌ون ﴾ و من یطع الله و رسولہ یدخله جنات تجری من تحتها الأنهار ﴿ وه هه‌ر که‌سێک گوپ‌رایه‌ی له‌ خواو له‌ په‌یام‌به‌ره‌که‌ی بکات ، خوا ئه‌ی‌باته‌ ئیو چه‌ندی‌ن باخوه‌ به‌بن دره‌خت و کۆشکه‌کانیدا رووباری زو‌ر دیت و ده‌چیت ﴾ و من یتول یعذبه‌ عذابا ألیما ﴿ ئه‌وکه‌سه‌ش پشت هه‌ل بکات له‌ گوپ‌رایه‌ی خوا بیغه‌مه‌ره‌که‌ی ، ئه‌وا خوا سزایه‌کی ئیش پیگه‌نه‌ری ئه‌دات .

رازسوونی خواله نه‌هلی خوده‌یییه:

﴿ ۱۸ ﴾ : لقد رضى الله عن المؤمنين إذ يبايعونك تحت الشجرة ﴿﴾
 بئى گومان خوا رازى بوو له ئيمانداره كان كاتى - له ژر ژر ته ودره خته
 دا پئى ده لىن : (شجرة الرضوان) - په يمانيان له گه ل ده به ستيت
 ئه ي موحه مه د ﴿﴾ فعلم ما فى قلوبهم ﴿﴾ جا خوا به و راستى و
 وفايه ي له دلياندا بوو بو په يامه كه ت ئاگادار بوو ﴿﴾ فأنزل السكينة
 عليهم ﴿﴾ ئينجا له كاتى په يمانه كه دا ئارامى دابه زانده سه ريان
 ﴿﴾ وأثابهم فتحا قريبا ﴿﴾ و به سه ركه وتنكيكى نزيك - فه تحى
 خه بيه ر - له سه ر (بيعة الرضوان) پاداشتى دانوه .

هه‌وی په‌یمانی (بیعة الرضوان) ته‌وه بوو که په‌یام‌به‌ر کاتئ
گه‌یشته حوده‌بییه، (عوسمانی کورئ عه‌فان) ی نارد بۆلای
مه‌که‌یییه‌کان تا پښان بلئ: که پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌نیازی عومره‌وه
هاتووه، نه‌ک به‌نیازی جه‌نگ‌وه، جا کاتئ عوسمان گه‌یشته
لایان زیندانیان کردو، پاشان هه‌والئ کوژرانیشی گه‌یشته‌وه لای
پیغه‌مبه‌رو موسلمان‌ه‌کان، ئینجا په‌یام‌به‌ر موسلمان‌ه‌کانی کوکرده‌وو
په‌یمانی لی وه‌رگرتن: که ته‌گه‌ر ته‌وه‌واله‌ راست بښت ته‌بئ
به‌جه‌نگ و به‌زور برۆنه مه‌که‌وه، ته‌وانیش په‌یمانیان دا تا
مردن، جا کاتئ هه‌وال گه‌یشته‌وه قوره‌یش له‌رزیان لی نیشیت و
له‌ترسانا عوسمانیان ئازاد کرد. ﴿ ۱۹ ۷ و مغانم کثیرة یأخذونها ﴾
جگه له‌وه‌یش، به‌ده‌سکه‌وتیکئ زۆریش به‌لئنی پی‌دان ته‌ی
ئاماده‌بووانی حوده‌بییه، واته: به‌ده‌سکه‌وتیکئ زۆریش پاداشتی
دانه‌وه، ته‌ویش عه‌قارو زه‌وی وزاری خه‌یبه‌ر بوو ﴿ ۲۰ ۷ و کان الله
عزیزا حکیمًا ﴾ خوا هه‌میشه خواجه‌کی به‌ده‌سته‌لاتی به‌حیکمه‌ته.
﴿ ۲۰ ۷ و عدکم الله مغانم کثیرة تأخذونها ﴾ خوا به‌لئنی به
جه‌ند ده‌سکه‌وتیکئ زور دانئ جگه له‌خه‌یبه‌ر، واته: موسلمانان

قُلْ لِلْمُحْسِنِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سُدُّعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ
لَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ قَدْ نَبِّئُهُمْ بِمَا بَوَّأَهُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا
وَلَئِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٦٦﴾ أَيْسَ
عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ
وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٦٧﴾ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ
الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبَايَعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتَحًا قَرِيبًا ﴿٦٨﴾ وَمَعَانِدَ
كَثِيرَةٍ يَأْخُذُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٦٩﴾ وَعَدَّكُمْ اللَّهُ
مَعَانِدَ كَثِيرَةٍ وَأَخْذُوهَا فَعَجَلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ
النَّاسِ عَنْكُمْ وَلَيْتَكُنَّ مَاءً يَلْعَبُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا
مُسْتَقِيمًا ﴿٧٠﴾ وَأُخْرَى لَهُ تَقْدِيرًا عَلَيْهِمْ قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهِمَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٧١﴾ وَلَوْ قَتَلْتُمْ أَكْثَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوْ لَوْ الْأَذَى لَكُمْ لَا يُجِدُوكَ وَإِنَّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٧٢﴾ سُنَّةَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ يَحْدِلَّ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٧٣﴾

وغه ته فان- زال ببن به سهرتندا ﴿﴾ ولتكون آية للمؤمنين ﴿﴾
وهو ئه وهى دهستكه وته كه بى به نيشانه يه كه له راستى به ديهيئانى
به لىئى خوا بو برواداره كان ﴿﴾ ويهدىكم صراط مستقيما ﴿﴾ ههروهه
رىنمايشتان بكات بو ريگيه كه راست و بتان گه يه نيته به ههشت
﴿﴾ ٢١: و آخرى لم تقدروا عليها ﴿﴾ وهى تر كه ئيوه تواناتان نه بوو
به سهريدا، واته: وه دهست كه وهت گه لىكى ديكه ش. (ئيبين جه رير)
ئه لى: مه به ست ئازاد بوونى مه ككه يه ﴿﴾ قد احاط الله بها ﴿﴾
كه خوا به زانىنى خوئى دهورى لى دا بووو دهى زانى ئه وه دهستكه وهتانه
بو ئيوه ده بن ﴿﴾ وكان الله على كل شئ قديرا ﴿﴾ چونكه خوا
هه ميشه ده سه لاتى به سهر هه موو شتى كدا هه يه ﴿﴾ ٢٢: ولو قاتلكم
الذين كفروا ﴿﴾ نه گهر بى باوه ره كانى مه ككه جهنگيان له گه لتان
كردبا له حوده بيبهيدا، واته: په يمانه كه نه بووبا، مه ككه بيبهيدا
شهريان بى فروشتبان ﴿﴾ لولوا الأديار ﴿﴾ پاشه و پاش هه لدهاتن
و له بهرده ستاندا ئه شان ﴿﴾ ثم لا يجدون وليا ولا نصيرا ﴿﴾ پاشان

هیچ پشتیبان و یارمه تیدهر یکیشیان دهست نه نه که ووت له کافره کانی دیکه دا ﴿ ۲۳: سنة الله التي قد خلت من قبل ﴾ سه رخستنی باوه پداران له هه موو سه رده می کدا، له گهلانی پیشوودا که رابوورد باوی خوا بووه ﴿ ولن تجد لسنة الله تبديلا ﴾ هه رگیز نابیننی باوی خوا گۆرانی به سه ردا بیئت، واته: هه رکات موسلمانانه کان یارمه تی دینی خویان دابیئت، خوایش یارمه تی داوون ﴿ ۲۴: وهو الذي كف أيدهم عنكم وأيديكم عنهم ببطن مكة ﴾ هه ره نه واته بوو که دهستی نه وانی (قوره یش) له ئیوه گرتوو نه ی هیشت بین به گرتاندا، وه دهستی ئیوه شی له وان گرتوه، دهره نجام وپرای سه ره کوتنی ئیوه له نیو جه رگی شاری مه ککه دا، له حوده بیبه شدا نه ی هیشت زیان به یه کتر بگه یه نن ﴿ من بعد أن أظفركم عليهم ﴾ پاش نه وه که ئیوه ی - له روژی فه تحی مه ککه دا - سه رخست به سه ریاندا وه ندیکیان تان لی دیل کردن، نه وه بوو (۸۰) که سیان خه ریکی جاسووسی بوون به سه ر موسلمانانه وه پاشان دیل کران و، بردونیان بۆلای په یامبه ر، ئه ویش لییان خووش بوو و نازادی کردن، دهره نجام نه و کاره بوو به هو ی ری که ووتیان.

(عبدوللای کوری مه غفل) ده لیئت: ئیمه له گهل پیغه مبه ر ﴿ لله لئیر نه و دره خته دا بووین که خوا باسی کردوو له قورئاندا چاک له بیرمه که (لق و گهلای داره که شوپر بوو بوویه وه ده که وته سه ر شانی په یامبه ر، (عه لی کوری ته بی تالیب) و (عه مری کوری سو هیل) یش له و ی بوون، پاشان په یامبه ر به عه لی فهرموو بنووسه: (بسم الله الرحمن الرحيم)، (سو هیل) دهستی گرت و وتی ئیمه نه مه نازانین و نه مان بیستوو، بنووسه: (بسمک اللهم)، ئه ویش نه وه ی نووسی و، پاشان نوویشی (هذا ما صالح عليه رسول الله..). نه مه نه و ری که ووتننامه یه که په یامبه ری خوا له گهل مه ککه بیبه کاند، له سه ری ری که ووتن، دووباره (سو هیل) وتی: مه نووسه په یامبه ری خوا! بنووسه (موحه ممه دی کوری عه بدوللا..). ئا له م کاته دا موسلمانانه کان (۳۰) لاویان له قوره یش دیل کرد، پاشان په یامبه ر نازادی کردن، خوایش فهرمووی: (وهو الذي.. (ثیین که سین) له ئیمامی (ئه حمه د) وه هیناویه تی. ﴿ وکان الله بما تعملون بصیرا ﴾ خواش هه میشه به کارو کرده و تان بینایه.

له بهر موسلمانانی ناو (مه ککه) بوو، ریمان

نه دا به جهنگ بین له گهل موشریکه کاند:

﴿ ۲۵: هم الذين كفروا وصدوكم عن المسجد الحرام ﴾ خه لکی مه ککه هه ره نه وانه نه که پروایان نه هینا، ئیوه شیان له زیاره تی مزگه وتی حه رام قه دهغه کردوو گپراهیه وه له سالی حوده بیبه دا

﴿ والهدى معكوفاً أن يبلغ محله ﴾ و نه یان هیشت نه و قوربانی (هه دی) یه ی که (۷۰) وشتر بوو و هینا بووتان بو که عبه بگاته جینی خو ی (مینا) بو سه ر برین ﴿ ولولا رجال مؤمنون ونساء مؤمنات لم تعلموهم ﴾ نه گهر له بهر نه و پیاوو ژنه پرواداران نه نه بوایه، که ئیوه نه تان ده ناسین که له شاری مه ککه دا ﴿ أن تطوهم فتصيبكم منهم معرفة بغير علم ﴾ نه وه که ئیوه بی ناگیانه بیان که نه به ژیر پیوه، دهره نجام تیا چووبان، جا ئیوه یش عارو دل ته نگیتان تووش ببا، نه گهر له بهر نه وانه نه بوایه مؤله ت به ئیوه نه درا که پرۆنه مه ککه وه جه نگیان له گهل بکه، واته: مه که بیبه کان شایسته ی نه وه بوون هیرشیان بو کرابا و جه نگیان له گهل کرابا، چونکه:

یه که م: خوانه ناس و بی پروا بوون.

دووهم: ئیوه یان له ته وافی که عبه گپراهیه وه.

سییه م: نه یان هیشت قوربانیه کان بگه نه جینی خو یان و سه ر بپرین، به لام نه گهر نه و هیرشه کرابا پیاوو ژنانی موسلمان له و نیوانه دا - به بی ناگیی ئیوه - ژیر پی ده بوون و تیا ده چوون، جا نه و کاته جو ره زشتی و عاریکتان نه و قه ده بوو، نه گهر ترسی نه مه نه ده بوو، ده بوو جه نگیان له گهل بکراهیه ﴿ لیدخل الله فی رحمته من یشاء ﴾ خوا ده ستتانی گرتوه لییان له مه ککه دا، له پیش "حوده بیبه" دا مؤله تی نه دا له گهل یان به جه نگیان.. بو نه وه ی خوا ویستی له هه ر که سی که ببی له خه لکی مه ککه پیش نه وه ی که بچه ناوی بیخاته ناو ره حمه ت و میهره بانی خو یه وه پاش په یمانه که موسلمان بین.. خو هه ر وایش بوو، چونکه له و ماوه یه دا زوریکیان لی موسلمان بوون ﴿ لو تزیلوا لعذبا الذين كفروا منهم عذاباً ألیماً ﴾ خو نه گهر له مه ککه دا موسلمانان و بی پروایان له یه کتر جیا بوویانه وه، نه و ده مه بی پروا کانه مان به سزایه کی ئیش پیگه یه نه ر، به کوشتن و دیل کردن سزا نه دا ﴿ ۲۶: إذ جعل الذين كفروا فی قلوبهم الحمية ﴾ وه بیر بیته نه و کاته کافرو بی باوه ره کان ده مار گیر بیان خسته دلپانه وه ﴿ حمية الجاهلية ﴾ ده مارگیری سه رده می نه زانی، واته: نه و کاته پیغه مبه رو هاوه لانیان ریگری کرد له زیاره تی که عبه له سالی حوده بیبه دا، له ترسی نه وه ی عه ره به کان بلین: پیغه مبه رو موسلمانانه کان به زوره ملی چوونه ناو مه ککه وه، وه کاتیکیش ئیوه له په یماننامه کی حوده بیبه دا نوو سیتان: (بسم الله الرحمن الرحيم، محمد رسول الله). که چی نه وان له بهر ده مارگیری قبولیان نه کرد! به لی کاتی که نه وان ریگری بیان له ئیوه کرد بو زیاره تی که عبه بیانوو یان نه وه بوو وتیان: نه گهر نه مانه کاتی خو ی که س و کاری ئیمه یان له گورپانی جه نگدا کوشتوو، ئیستایش بیته ناو

(ثیبین عه بیاس) ه وه ئه لی: (لما قدم النبی ﷺ لعامه الذی استأمن قال: ارمولوا، لیری المشرکین قوتهم، والمشرکون من قبل (قعیقعان) فتح الباری: ۵۸۱/۷. واته: کاتی پیغه مبهەر ﷺ خوی وهاوه لانی چوونه مه ککه (تاو له رزی) مه دینه کزو لاوازی کردبوون، حالیان زور خراپ ونا ده حهت بوو، موشریکه کانیش وتیان: وهرن ته ماشای

مه ککه وهو بی رووبه پروو بوونه وه بگه ریته وه تا دنیا دنیا بی، ئیمه ئا پروومان ئه چیت، ته نانهت عاریان لی ده هات قبولی ئه وه بکه ن که موحه ممد پیغه مبهرو نیراوی خوا بیئت، ﴿فأنزل الله سكينته علی رسولہ وعلی المؤمنین﴾ جا خوا له بهرامبهەر ئه وه وه ئارامی دابه زانده نیو دلی پیغه مبه ره که ی و سه ردلی موسلمانان، خویمان گرت و تیک نه چوون و جه نگیان نه کرد له گهل ئه وه موو پرو بیانوانه دا ﴿وألزمهم كلمة التقوى﴾ له سهر ته قواو وشه ی (لا إله إلا الله) پابه ندی کردن، واته: ناچار بوون به بریاره کانی حوده بییه ملکه چ بین تا هیزی موسلمانان لیك نه ترازوی و جیاوازی تی نه که وی و نه بن به دوو له ته وه، ئه گینا ئه وه یان پی قبول نه ده کرا وکانوا أحق بها وأهلها ﴿ثوانیش شایسته تر بوون به وشه ی ته قواو ته هلیشی بوون﴾ وکان الله بكل شی علیما ﴿وه به رده وام خوا به هه موو شتی زاناو ئاگایه خوی چاک ئه زانی کئی شایسته ی ئه وه فزله یه؟.

خه ونه که ی پیغه مبهەر ﷺ:

﴿۲۷﴾: لقد صدق الله رسوله الرؤيا بالحق ﴿بی گومان خوا خه ونی به یامبه ره که ی خوی به راست گیراو هیئایه دی، پیغه مبهەر ﷺ پیش ئه وه بچن بو حوده بییه له خه ونیدا دیتی که خوی وهاوه لاکانی، چوونه ته مه ککه وه ته واف و چه رخی که عبه یان کرد، هه ندیکیان سه ریان ده تاشی و، هه ندیکی دی کورتیان ده کرده وه، ئه ویش خه ونه که ی بو هاوه لانی گیرایه وه و ئه وانیش زور پینی دلخوش بوون، به لام کاتی ئه وکاره ساته ی حوده بییه پیش هات، دوو رووه کان کردیان به روژی خویمان و وتیان: سویند به خوا نه ک هه ر ناچینه که عبه وه، به لکو چاویشمان به مه ککه ناکه وی، ئینجا خوا ئه و ئایه ته ی (ولقد صدق الله ...) نارد. (ثیبین که سیین) یش ههروهک ئه م ریوایه ته ی هیئاوه. ﴿لقد دخل المسجد الحرام ان شاء الله﴾ سویند ئه خۆم که بی گومان ئه ی موحه ممد ﷺ به ویستی خوا خۆتوو هاوه لانت ده چنه ناو مزگه وتی حه رام ﴿ءامنين محلقين رؤسكم ومقصرين﴾ به بی ترس له هیچ که سیك عومره ی خۆتان ئه که ن، سه رتان ده تاشن و، کورتی ده که نه وه.

ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) ئه لین: (پیغه مبهەر ﷺ فه رموی: (رحم الله المحلقين) خوایه ره حم به وانه بکه سه ریان تاشی، ئه وانیش. وتیان: ئه ی ئه و که سانه ش کورتی ده که نه وه؟ دووباره فه رموی: (رحم الله المحلقين). وتیان وه: (والمقصرين؟). ئه ویش بو جاری سییم، یان چواره م جار، فه رموی: (والمقصرين). (فتح الباری: ۶۵۶/۳، مسلم: ۹۴۶/۲) وه ههروه ها ئیمامی (بوخاری) له

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطَّنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٢٨﴾ هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَدَنِي مَعَكُمْ فَمَا أَنْ يَبْلُغَ حِمْلُهُ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَنَفَعْنَاهُمْ أَنْ تَطْغَوْهُمْ فَنَقْصِبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةً بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيَدْخُلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٩﴾ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حِمِيَّةَ الْبَنِي إِسْرَءِيلَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٠﴾ لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّبَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٣١﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٣٢﴾

ئه وانه بکه ن له مه دینه وه هاتوون، که چۆن (تا) شپه زه ی کردوون، جائه وانیش له لای (حیج) دا خویمان مه لاس دا بو بینینیان، ئیتر خوا پیغه مبه ره که ی خوی لی وشیار کرد، ئه وسا ئه ویش - بو ئه وه ی موشریکان دلخوش نه بن به و نه خۆشی و له پروولاوازیان وه - بریاری دا که سی خولی نۆبه ی یه که می ته وافه که به (رهمل) و گورگه لۆقه بیئت، ئه وانیش هه رسی (شهوت) به که یان به گورگه لۆقه بری، ئیتر موشریکه کان زانیان ئه وه نه بوو ئه وان زانی بوویان! (ئیمامی ئه حمه د: ۲۹۴/۱) ﴿لا تخافون﴾ ناشترسن له هیچ که سیك ﴿فعلم ما لم تعلموا﴾ جا ئه وه ی ئیوه نه تان ده زانی، خوا زانی و، ئاگاداریو که ئه و ریکه وتنه ی حوده بییه خیریکی زوری تیدایه بۆتان ﴿فجعل من دون ذلك فتحا قريبا﴾ ئینجا پیش چوونتانه وه نیو مه ککه به و شیوه یه، سه رکه وتیکی تری نزیکی (گرتنی خه یبه ی) هیئایه پیش بۆتان ﴿۲۸﴾: هو الذی ارسل رسولہ بالهدی ودين الحق ﴿هه ر ئه و زاته یه که په یامبه ری خوی

به قورئان و به ثایینیکی ره اووه رهوانه کرد ﴿ لیظهره علی الدین کله ﴾ تا سهری بخت به سهر هه موو به رنامه و ثایینه کانی تردا ﴿ و کفی بالله شهیدا ﴾ و خوا خویشی به سه شایهت بیئت له سهر شه وه که: موحه ممد په یامبه ریئی، جا که وایه بی تاقهت مه به له وهی که (سوهیل) به نووسینی (بسم الله... محمد رسول الله ﷺ) رازی نه بوو ﴿ ۲۹: محمد رسول الله ﴾ موحه ممد ﷺ رهوانه کراوو په یامبه ری خوایه، پییان خویش بیئت، یان نا ﴿ والذین معه اشداء علی الکفار رحماء بینهم ﴾ شه که سانهش له گهل شهون و شوینی شه و که و توون له به رامبه ری برواکانا تازاو به هیزن، له ناو خویشیاندای میهره بان و به سوژو دل نهرمن. وه که له سووره تیکی تردا شه فرموی: (فسوف یأتی الله بقوم یحبهم و یحبونه، اذلة علی المؤمنین، أعزة علی الکافرین) (۵/۵۴). یان شه فرموی: (یا ایها الذین آمنوا قاتلوا الذین یلونکم من الکفار ولیجدوا فیکم غلظة/ ۱۲۳/۹. یان شه فرموده یه که شه فرموی: ((مثل المؤمنین فی توادهم و تراحمهم کمثل الجسد الواحد، اذا اشتکی منه عضو تداعی له سائر الجسد بالحمی والسهر)) (موسلیم: ۱۹۹۹/۴). نموونه ی برواداران بو یه کتر - له باره ی خو شه و یستی و میهره بان بیانه وه - وه کو یه که جهسته و لاشهن، ده بیینی ههر که شه ندامیکی له شی دیتته ئیش، به خیرایی شه ندامه کانی تری لاشه ی (تا) و (شهونخونی) دای ده گری و ئوقره به خو ناگرن.

له فزل و گه وره یی هاوه لاندایه شه فرموده یه: (لا تسبوا أصحابی فوالذی نفسی بیده! لو أن أحدکم أنفق مثل أحد ذهابا أدرک مد أحدهم ولا نصیفه) (موسلیم: ۱۹۶۷/۴) واته: جنیو به هاوه لانه مهن، سویندم به وهی گیانی منی به دهسته! شه گهر به شه ندازه ی چیای ئوحد، ئیوه زیر بیه خشن، ناگاته مستیکی، یا نیوهی شه وهی شهوان.

یا خود (خیر الناس قرنی، ثم الذین یلونهم ثم الذین، یلونهم)، (بوخاری: ۶۴۲۹). (قورتوبی) یش شه ئی: (قلت: فالصحابه کلهم عدول، أولیاء الله تعالی وأصفیاءه، و خیرته من خلقه بعد أنبیائه و رسله، هذا مذهب أهل السنة، والذی علیه الجماعة من أئمة هذه الأمة. وقد ذهبت شرذمة - لا مبالاة بهم إلى أن حال الصحابة کحال غیرهم، فیلزم البحث عن عدالتهم، ومنهم من فرق بین حالهم فی بداءة الأمر، فقال: إنهم کانوا علی العدالة إذ ذاک، ثم تغیرت بهم الأحوال، فظهرت فیهم الحروب و سفک الدماء، فلا بد من البحث. و هذا مردود، فإن خيار الصحابة و فضلاءهم - کعلی و طلحة و الزبیر و غیرهم - رضی الله عنهم - ممن أثنی الله علیهم و زکاهم، و رضی عنهم، و أَرْضاهم و وعدهم الجنة بقوله - تعالی -: (..مغفرة وأجرا

عظیما). ﴿ تراهم رکعا سجدا ﴾ ده یان بینیت هه ردهم خهریکی رکوع و سوژدهن، واته: زور خهریکی خواپه رستی و نویژن، به شهوا شه و نویژن شه که و، به روژیشدا سوار چاکی مه داندن ﴿ یتغون فضلا من الله و رضوانا ﴾ هه موو کات ئاواتیان به دهست هیئانی فهزل و به هره میهره بانی و، خو شنوودی خوایه، مه به ستیان شه وه یه خویان لی رازی بیئت ﴿ سیماهم فی وجوههم من أثر السجود ﴾ نیشانه یان له شوینه واری سوچده بردنه کانیانه وه بو خوا له روخساریاندا دیاره، واته: کرداریان شیرین و، کاریان چاک و پیروژه، زمانیان پاک و، دلیان پاک و، رهوشتیان به رزه ﴿ ذلک مثلهم فی التوراة ﴾، شه وه وه سفیانه له تهوراتدا ﴿ و مثلهم فی الانجیل کزرع أخرج شطأه ﴾ مه سهل و وه سفیان له (ئینجیل) یشدا وه که کشتی وایه که له سه رته اووه چی ده رکربیی ﴿ فأزره فاستغلظ ﴾ ئینجا وه چه که به هیژی کردبی، ئینجا شه ستووریش بووبی ﴿ فاستوی علی سرقه ﴾ شه وسا له سهر بنجه کانیشی وه ستابی ﴿ یعجب الزراع ﴾ شه وهنده زوو ههل بداو گه شه بکات، وه زیزو کشته وانه کان سه رسام بکات، واته: بو یه که مجار هاوه لانیش له سه رته ی کاروه کزولاواز بوون، پاشان ورده ورده زیادیان کردو، زورو به هیژ بوون و له سهر پیی خویان راوهستان ﴿ لیغیظ بهم الکفار ﴾ خوا ئاوا به شه سحابی پیغه مبه دهکا، بو شه وهی رکی کافره کانیان پی هه لسینی. ئیمامی (مالیک) شه فرموی: (من أصبح وفي قلبه غیظ علی أصحاب رسول الله، فقد أصابته هذه الآية). واته: ههر که سیک روژه وهی کردو، له دلایا که مه رکی که به رامبه ری به هاوه لانی پیغه مبه ره بوو، شه وه بی شک شه ئایه ته گرتوو په ته وه. واته: کافر ده بیئت ﴿ وعد الله الذین آمنوا و عملوا الصالحات منهم مغفرة وأجرا عظیما ﴾ خوا به لینی بهو که سانه داوه بروایان هیئاوه کاره چاکه کانیان شه نجام داوه، به لیبوور دنی ته اوو و پاداشتیکی گه وره. به ئی.. شهوانه سیفه تی به رزی هاوه لانه بوون، شه وهیش باسکرا وینه ی پاداشتیان بوو، جا سیفاتی ههر که سیک وه که سیفاتی شهوان بی، شهوا له ریزی شهواندا ده بی. ئیمه یش له خوی دلوفان ده خوازین: خو شه و یستی شهوانمان بو زیاد بکات، کارو کردارو سیفه ته کانیان له دهروونماندا بروینی. (اللهم ارزقنا محبتهم یارب العالمین).

سوورمتی (حوچورات) ه

مه ده نییو (۱۸) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

حابیس!) نه بو به کر وتی: وا نه زانم تو هر نه ته وی قسه ی من بشکینی. عومهر وتی: هر گیز نه و هم نه ویستوه، دهره نجام که وتنه قسه و دهنگیان بهرز بوویه وه، ئیتر ئایه تی: (یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا بین یدی الله ورسوله..) هات. ﴿ واتقوا الله ان الله سمیع علیم ﴾ له خوا بترسن و له سنوره کانی لامه دهن چونکه به راستی

ثم سوورته هر چه نده کورت بی، به لام چه نندین یاسای نه خلایق به رزی پیروزی تیا به، جا له بهر گرنگی دانی به نه خلایق هندی لرافه کهرانی قورئان به ناوی سوورده ی نه خلایقه وه ناویان برده، بو یه که جار باسی نه دهب و ویلیکی بهرز نه کات سه بارت به رهفتار کردن له گهل فرمانه کانی خواو گوپرایه لی کردنی په یامبهرو مه شو رته پیکردنی له هر کاریکدا سر هل بدات: (یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا بین یدی الله ورسوله..) ئینجا نه دهب و ویلیکی تری بهرزو بلند دانه مزینتی، بو نه وهی کاتی نه یانه وی له خزمهت په یامبهردا و تسوو ویز بکن، له بهر قه دردنان و پیژانینی ریزی نهو، دهنگ بهرز نه که نه وه، وه نه بی له گهل و هک خه لکی تر نه بن، به لکو ده بی زور به ویل و به نه دهب وه قسه ی له گهل بکن، پاشان وانه یه کی گشتی بو موسلمانان که: نابی گوئی بگرن بو (اشاعات - دهنگی)، نه گهر شتیکی وابوو، نه بی هه وی جدی بدری تا بزانی نهو دهنگویه چه نده حه قیقه تی هیه، نه گینا به په له لیکردنی گهل کار نه نجام نه دهن، پاشان په شیمان نه بنه وه.. خو زور جارانش پیاو خرابیک وشه یه کی هینا وه بو ته هوی دروستبوونی رووداویکی هره گه وه، پاشان په شیمانی به دوا دا هاتوه.. باسی سولج و ریخستنی نیوان دوو لایه نی نا کوکی ئیماندار نه کات، ئینجا هو شیاری نه دات که لاقرتی و سووکایه تی به خه لکی نه کری، هه روهک غه بیهت و سیخورایه تی و به دگومانی قیزه ون نه کات، تا هیچ که سیك لیان نزیک نه بیته وه.. کو تیا ییشی دیت به وه که باوه رو ئیمان تنه ا شتیکی سر زاری نییه که به زمان بوتری! هه ندی خو و سیفاتی به رزی پرواداران له گهل هه لنانیان بو جیهاد باس نه کا. وه له بهر ریزلینان له حال و مال و مه نزه لکانی په یامبهر ﷺ که خیزانه کانی تیا بووه، بهم سوورته نه لین: (حوجورات).

موسلمان نابی پیشی خواو پیغه مبهردا که وی:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا بین یدی الله ورسوله ﴾ نهی نهو که سانه ی باوه رتان هینا وه! پیشی خواو په یامبهری خوا مه که ون، له هیچ کاریک له کاری دین و دنیا دا، کاتی پرسپاریک له پیغه مبهردا کرا، ئیوه پیش نهو وه لام مه دهنه وه، له رویشتندا پیشی مه که ون، له خوتانه وه بریار مه دهن.. هتد. ئیمامی بوخاری (فتح الباری: ۴۵۴). له (عه بدوللای کوری زوبه ی) هه وه ده لی: کاروانی - به نوینه رایه تی هوی (به نی ته میم) هاتنه لای پیغه مبهردا ﷺ پاشان له کاتی گه رانه ویدا (نه بو به کر) وتی: (قه عقاع) بکه به نه میریان، (عومه ی) یش وتی: نا، (نه قره می کوری

مُحَمَّدَ رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءَ بَيْنَهُمْ
تَرَاهُمْ رُكُوعًا سَاجِدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ
فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أُنْزَالِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْبَةِ وَمَثَلُهُمْ
فِي الْإِغْيَالِ كَزُرْجٍ أَخْرَجَ شَطْرُهُ فَتَازَرَهُ فَاسْتَقْلَطَ فَاسْتَوَى
عَلَى سَوْفِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿۵﴾

سورة المجزلات

بسم الله الرحمن الرحيم

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۱﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ
فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ
لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿۲﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يُضْضُونَ أَعْيُنَهُمْ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ
قُلُوبَهُمْ لِلنَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿۳﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يُنَادُونَكَ مِنَ الْمُنْجَرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿۴﴾

خوا بیسنده یه به وته کانتان، زانایه به ئیش و کاره کانتان.

نه دهب و ویل له گهل پیغه مبهردا ﷺ:

﴿ ۲: یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا أصواتکم فوق صوت النبی ﴾ نهی نه وانه ی باوه رتان هینا وه! هرکات له گهل په یامبهردا ﷺ گفتوگوتان کرد، دهنگتان به سر دهنگیدا بهرز مه که نه وه، به چ نه ندازه یه دهنگی ئیوه نه گاتی، ده بی هر نه وه نده دهنگ بهرز بکه نه وه ﴿ ولا تجهروا له بالقول ﴾ و قسه ی بهرز و بی په رده مه که نه له پرویدا، پی شهوا بوخاری (فتح الباری: ۴۵۴/۸) له (ئیین) نه بی موله یکه وه ده لی: خه ریک بوو دوو پیاوه چاکه که - نه بو به کر و عومهر تیا بچن! جا (هاتنی نوینه ره که ی به نی ته میمی گپرایه وه و پاشان گوتی): ئیتر عومهر دوا ی نه وه هر قسه یه کی کردبا، نه وه نده به هیواشی ده ی کرد پیغه مبهردا ﷺ داوا ی دوو باره کردنه وه ی لده کرد! ﴿ کجهر بعضکم لبعض ﴾ وهک چون له گهل یه کتیریدا

بەدەنگى بەرزو، رووبەرۋو قسە ئەكەن و دەنگ بەرز ئەكەنەو،
وہ بە ناوی خۇپەوہ - وہك بلییت (موحەممەد ﷺ) - نابى بانگى لى
بکەن، بەلکوبە نازناوہکانى بانگى لى بکەن: وہك بلییت: (یا
ایہا النبی! یا أبا القاسم!). ئىمامى (ئىبن کەسیر) ئەلپت: زاناكان
وتوویانە- ھەرۋەك دەنگ بەرز کردنەوہ لە ھالى ژيانى پیغەمبەر
خۇیدا ﷺ کارىكى خراب و ناپەسەندە، پاش مردنى و لەلای
گۆرەكەیشیدا ھەروا. ﴿أَنْ تَحْبُطَ أَعْمَالُكُمْ﴾ نەوہك بەو ھۆپەوہ
کردەوہكانستان بەتال وپوۋچەل ببنەوہ ﴿وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ و
بە خۇپشتان نەزانن. بەئى مۇسلمانانى پېشوو زۆر لەھەولدا بوون
بۇجیبەجى کردنى ئەم یاسای ئەدەب و وێلە، ئەوئەوہك ئىمامى
ئەحمەد (خوالىسى رازى بى) دەلپت: (سابتى كورى قەیس)،
دواندەرى پەيامبەرۋ یارمەتیدەرەن لەبەر ئەوہ دەنگى گەورەو
بەرزبوو، گەلى جار نەئەچوۋە لای پەيامبەر ﷺ! ﴿۳﴾: إِنْ
الَّذِينَ يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﴿بِئْسَ الْكُفْرَانُ﴾ ئەوانى لە
كۆرى پەيامبەرى خوادا دەنگيان ھىۋاش دەكەنەوہ ﴿أُولَئِكَ
الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى﴾ ئا ئەوانە ئەوگەسانەن كە خوا
دلى زاخاوداون بۇپارىزگارى و، خۇپاراستن لە ھەموو كارىكى
نارەواو خراب ﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ لىبووردن وپاداشتىكى
گەورەشيان لەبەھەشتدا بۇ ھەيە.

لە دوورەوہ لە پیغەمبەر بانگ مەكەن:

﴿۴﴾: إِنْ الَّذِينَ ينادونك من وراء الحجرات أكثرهم لا يعقلون
بەراستى ئەوانەى لە دەرەوہى ھۆدەكان (ھوجرە كانە) وە بەناوی
خۆتەوہ: (ئەى موحەممەدا ئەى موحەممەدا!) بانگت دەكەن،
ئەوانە -وہك ئىمام ئەحمەد ھىناوہتە- زۆرەيان تى ناگەن و ریزو
پلەى تۆ نازانن، ئەگەرنا وایان نەئەکرد ﴿۵﴾: وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا
حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ ﴿خُذْ لَكَ الْغُلَامَ بَکْرَتًا﴾ لەدوورەوہ بانگيان
نەکردیتایە تا تۆ دەرەچووی بۇلایان ﴿لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ﴾ چاکتر
باشتربوو بۇيان لە ئایینکەياندا ﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ وە خوایش
خواپەكى گوناھپۆشى مېھرەبانە.

ھەوالیکتان بۆ دى، بە وردى لى بکۆلنەوہ:

﴿۶﴾: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا ﴿ثُمَّ
ئەوانەى بروتان ھىناوہ! ئەگەر كەسىكى متمانە پى نەكراو
(فاسق) ھەوالىكى بۇ ھىتان خیرا بپروای پى مەكەن، بەلکوبە
بکۆلنەوہ. رافەكەرانى قورئان ئەلپن: پەيامبەر ﷺ نوپنەرىكى
خۆى نارە لای (ھارىسى كورى زرا) بۇ ھىتان و ھەرگرتنى

ئەو بەشە زەكاتەى كە لەخەلكەكە كۆى کردبوویەو، جا كاتى
ئەو نوپنەرە رۆشت و نزيك بوویەو، لەبەر ھەندى شتى كۆنى
نپوانيان ترسى لى نپشت! پاشان گەراپەوہ بۆلای پیغەمبەر
ﷺ وتى: ئەى پەيامبەرى خوا! زەكاتيان نەداو وپستيشيان
بمكوزن! ئىنجا ئەویش ھاوہلانى خۆى كۆ کردەوہ مەشۆرەتى
پى کردن تا پروا جەنگيان لەگەل بکات، ئەوسا ئایەتى: (یا أيها
الذين آمنوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ.. هَاتِ، ئىمامى (ئەحمەد). ﴿۷﴾: أَنْ
تَصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ ﴿نَهَكَهُمُ﴾ نەوہك بە نەزانى بەخەلكىكا ھەلبەتەقین و
ئازارو بپزاريان بدەن ﴿فَتَصَبَحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾ ئەو جا
لەو كارەى کردوتانە پەشيمان ببنەوہ. ئەم ئایەتە چ یادەوہرى و
وانەيەكى شیرین و بلندە، بەتایبەت بۆ سەرکردەو فەرماندەكان؟!
ھەر بۆپە پاش ئەوہ پیغەمبەر ﷺ ئەى فەرموو: (التبين من الله،
والعجلة من الشيطان) (تەبەرى). واتە: لىكۆلپنەوہ لەرووداوو
پیشەتەكان بەپريارو پى خۆشبەوونى خواپە، پەلەو لى ئەكۆلپنەوہ
لەزىش لەشەيتانەوہ. ﴿۷﴾: وَاعْمَلُوا أَنْ فِىكُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﴿ثِيَابُ
بِزَانٍ كَهِ بَراستى پەيامبەرى خواتان تىداپە ﴿لَوْ يَطِيعُكُمْ فِى كَثِيرٍ
مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ﴾ ئەگەر لەبەشى زۆرى ئپش و كارەكاندا بەقسەى
ئپوہ بكاو وەلامتان بداتەوہ، ئەزىەتبارو دووچارى كارى سەخت
ئەبن ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبِيبُ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانُ﴾ بەلام خوا ئيمان و بروای
لا خۆشەوېست کردن، ﴿وَزِينَهُ فِى قُلُوبِكُمْ﴾ وە لەنپو دلتانا
شیرینى کردو رازانپپەوہ ﴿وَكَرِهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ﴾
وہ بى پروایى و فیسق و بى دینى لەلاتان تال و ناشرین کرد
﴿أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ﴾ ئا ئەوانە ئاوابن رىگەيان دەر کردوہو
دامەزراون ﴿۸﴾: فَضَلَا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ﴿ثُمَّ مَشَىٰ خَوْىً بِهَ خَشْشٍ وَ
نعمەتپكى تاپبەتپپە لەلایەن خواوہ رشتوویەتى بەسەرتانا ﴿وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ وە خواش زانایە ئەزانى كى شایستەى ھىداپەت و
رینموونپپە، كار جوانپشە لەبەرپوہبردنى ئپش و كادا، جا كەواپو
رپز لە پەيامبەرەكەتان بگرن و لەگەلپا وپل و ئەدەبتان پى.

ئەر دوو گرۆى مۇسلمان ناكۆك بوون، ئاشتیان بکەنەوہ:

﴿۹﴾: وَ إِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا ﴿ثُمَّ كَفَرَ﴾ ئەگەر دوو دەستە لە
باوہرداران پپكەوہ بەجەنگ ھاتن ﴿فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا﴾ جا ھەرچى
تواناتان ھەيە بەكارى بپنن و ئاشتیان بکەنەوہ بانگيان بکەن
بۆلای بپارەكانى خوا. پپشەوا (بوخارى و، موسليم) ئەنەسەوہ
-خوالىسى رازى پپت- ئەگپنەوہ: پەيامبەر ﷺ بەسواری
گۆپدرپژىك لەگەل كۆمەلى لە مۇسلمانەكان دپت بۆلای، جا كاتى
گەشت عەبدوللا پپى وت: لپم وە دوور بە، سوپند بەخوا بۆ

پیکراوه کان (لای خوا) له گالته چیبیه کان چاکتر بن ﴿ و لا نساء من نساء ﴾ وه ههروهه با کومه له ژنی له ژنانیش، گالته به کومه له ژنانی تر نه کهن. ﴿ عسی أن یکن خیرا منهن ﴾ چونکه له وانه یه ژنه گالته پیکراوه کان لای خوا له گالته چیبیه کان باشر بن ترارووی چاکسی و، خرابی ته نه لای خوایه. هه ره مه یه که پیغه مبه ر

گه نکی که ره که ت نارحه تی کردم، له ولایشه وه پیاویکی یارمه تیده ر وه لای دایه وه وتی: (والله لجمار رسول الله أطیب ریحاً منک!!) سویند به خوا بونی گوئی دریزه که ی پیغه مبه ر له بونی تو خوشتره، له ولایشه وه پیاویکی خزمی عه بدوللا له پیاوه یارمه تیده ره که توره بوو، دهره نجام به پیلوو تاکه نه عل و مسته کۆله هاتن به یه کا و خه ریک بوو شته که گه وره ببیت! ئیتر خوی گه وره ثم ثایه تی: (وإن طائفتان...) ی نارد. ریوایه یتیکی تر ده لیت: ئه و ثایه ته سه باره ت به جه نگ و ئازاوه ی نیوان ئه وس و خه زه ج هاتوو، شیایو باسه ئه وه یش ده گه یه نیت که دهسته و تاقمی (بوغات) (وهك نیمامی بوخاری ئه لیت: له چوارچیوه ی ئیسلامه تی دهر ناچن، بویه هه رکات ده ستیان له جه نگ هه لگرت، ئیتر وازیان لی ئه هینری.

نیمامی بوخاری: ۳۶۱/۵. له (ئه بوو به کهره) وه ئه لیت: روژیک پیغه مبه ر ﷺ له سه ر مینه ر فه رمووی: (ان ابني هذا سيد، ولعل الله أن يصلح به بين فئتين عظيمتين من المسلمين). ثم كورهم -حه سه نی كچه زای- پیاویکی به ریزو شه ریفه، ئومیده وارم له ئاینده دا خوی گه وره ئاگری دوو دهسته و تاقمی گه وره ی موسلمانانی پی بکوژیته وه. ﴿ فإبغبت إحداهما على الأخرى ﴾ جا ئه گه ر دهسته یه کیان ده ست دریزی کرده سه ر دهسته که ی تر، واته: ملی رانه کیشا بۆ ناشتی و یه ککه وتن ﴿ فقاتلوا التي تبغی حتى تفي إلى أمر الله ﴾ ئه و ئیوه ش له گه ل ئه و کومه له یاندا بجه نگین که ده ستدریزی ده کات تا ناچار ئه بسی و ئه گه ریته وه بۆ بریارو حوکمی خوا، ههروهه (أنصر أخاك ظالماً أو مظلوماً) هاتوو ﴿ فإبغبت إحداهما بالعدل ﴾ ئینجا ئه گه ر کومه له سته مکاره که گه رایه وه بۆ حوکمی خوا، جا ئیوه یش به ئینساف ناوبرییان بکه ن ﴿ وأقسطوا ﴾ وه دادبه روه ر بن و به لای هیچ که سیکیاندا دامه برن ﴿ إن الله يحب المقسطين ﴾ چونکه بی گومان خوا دادبه روه رانی خوش ئه وئ ﴿ ۱۰: إنما المؤمنون إخوة ﴾ به راستی هه ر برواداران برای یه کن ﴿ فأصلحوا بين أخويكم ﴾ جا ئه گه ر له نیوان دوو براتاندا، ناکوکی په یدا بوو ئیوه ش به زوویی نیوانیان چاک بکه ن و ناشتیان بکه نه وه ﴿ واتقوا الله لعلكم ترحمون ﴾ هه میشه له خوا بترسن له هه موو گوتارو کرداریکتاندا، به شکو خوا ره حمتان پی بکات.

گالته و سووکایه تی به یه کتر مه کهن:

﴿ ۱۱: يا أيها الذين آمنوا لا يسخر قوم من قوم ﴾ ئه ی ئه وانه ی برواتان هیئاوه! با هیچ گه له پیاویکتان گالته و مه سخره به گه له پیاویکی دی نه کات ﴿ عسی أن یکنوا خیرا منهم ﴾ له وانه یه گالته

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنِهَايَةٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهْلَةٍ فَتُصْحِرُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ بِنَدْبِ بْنِ ﴿۲﴾ وَاعْلَمُوا أَن يَكُنْ رَسُولٌ مِّنْكُمْ رَّسُولُ اللَّهِ لَوْ طِيعْتُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ وَلَئِنَّ اللَّهَ حَبِيبٌ إِلَيْكُمْ الْإِيمَنُ وَرَزَقَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّ إِلَيْكُمْ الْكُفْرُ وَالْفُسُوقُ وَالْعِصْيَانُ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿۳﴾ فَضَلَّ اللَّهُ مَن يَهْتَمُّ وَاللَّهُ عَلَيْهِ حَكِيمٌ ﴿۴﴾ وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَغْت إِحْدَاهُمَا عَلَى الْآخَرِ فَقَتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِي إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْضُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿۵﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿۶﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَر قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نَسَاءٌ مِنْ نِسَاءِ عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّقَابِ بَشِ الْأَلْسِنِ وَالْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَنِ وَمَنْ يَتَّبِعْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۷﴾

ئه فه رمووی: (الكبر بظر الحق و غصص الناس - و يروى - و غصص الناس). واته: ته كه بور خو به زلزانين ئينكارى هه ق و كه م و سووك سه ير كردنى خه لكه ﴿ ولا تلمزوا أنفسكم ﴾ وه تانه و ته شه ر له يه كتر مه دن و يه كتر عه ببدار مه كهن. بويه فه رمووی: (ولا تلمزوا أنفسكم) چونكه تانه و تانج گرتن له موسلمانان وه كو توانجت له خو ت گرتبى وايه، له به ره وه موسلمان هه موو وه كو يه ك لاشه و يه ك ته ن وانه ﴿ ولا تنابزوا باللقاب ﴾ وه ناوو ناتوره و نيتكه له يه كتر مه نين، واته: به ناتوره بانگى يه كتر مه كهن. (ئه بوو جوبه يره) ده لى: مروقى وا هه بوو دووناو، يا سى ناوى لى نرابوو، ريك ده كه وت به يه كى له و ناوانه قه لس بى، جا ثايه تى: (ولا تنابزوا باللقاب) هات. نيمامى (ترمى، ئه بوو داوود): ۲۴۶/۵. ئيبن ماجه، پيشه و ئه حمده: ۴/۴۶۰. ئيبن جه رير، حاكمي ريوايه تيان كردوو ﴿ بش الاسم الفسوق بعد الإيمان ﴾ دهرچوون له شه ر به دناو زراويه دواى باوه رهيان. واته: ئه و جو ره كارانه

ته بیته مایه فاسق بوون و دوور که و تنه وه له ثیمان ﴿ ومن لم یتب فأولئک هم الظالمون ﴾ ته وهی تهویه نه کاو په شیمان نه بیته وه هر ته وانه نه ستمکاره کان.

هردهم ده بی چاوه پروانی خیری لیکنه ﴿ ولا تجسسوا ﴾ وه به دواى عیب و عارو کم و کوری په کتردا مه گهرین و چاوه چاو مه کن. ﴿ ایاکم والظن فإن الظن اکذب الحدیث، ولا تجسسوا ولا تحسسوا ولا تنافسوا ولا تحاسدوا، ولا تباضوا، ولا تدابروا، وکونوا عباد الله إخوانا ﴾ (بوخاری: فتح الباری: ۴۹۹/۷). واته: وشیار بن له گومان بردن! چونکه گومان له هر قسه یه درویره، وه سیخوری مه کنه ﴿ ولا یغتب بعضکم بعضا ﴾ و له پاشمله ناوی په کتر به خراپه مه بنه ﴿ ایحب أحدکم أن يأکل لحم أخیه میتا ﴾ نایا که ستان پی خوشه گوشتی برای خوی به مردوویی بخوات؟! دیاره نه مه تهویه ری ناشیرین کردنی ته وکاره یه، تا مرقه کان سلی لی بکه نه وه نه ی کنه ﴿ فکرمتموه ﴾ ناشکرایه که ته وه تان زور پی ناخوشه، حزی لی ناکان و نای خون ﴿ واتقوا الله ﴾ وه له خوا بترسن و سنوره کانی مه شکینن ﴿ إن الله تواب رحیم ﴾ بی گومان خوا زور لی بوورده یه بۆ هر که سینک په شیمان بیته وه له و کاره ناشیرینانه ی کردووی ته، زوریش میهره بانه له گهل بنده کانی خویدا. ته بوو هورهیره) ته لی: وتیان به پیغه مبه ر غه یبه ت چیه؟ ته ویش فهرمووی: (ذکرک أخاک بما یکره). ناو هینانی براهه ت به هر شپوه یه ک پی ناخوش بی، کابرا وتی: باشه ته گهر ته وهی من پی ته لیم وابوو؟ هر به غه یبه ت داده نری؟ فهرمووی: (إن کان فیہ ما تقول فقد اغتبتہ، وإن لم یکن فیہ ماتقول فقد بهتہ) (ته بووداوود: ۱۹۱/۵). واته: به لی ته گهر ته وهی تو ته یلییت وابوو، ته وه غه یبه ت کردوو، ته گهر نا، ته وه بوختانت بۆ کردوو.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَعضُكُمْ بَعضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٥﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾ قَالَتِ الْأَعْرَابُ: آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٧﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٨﴾ قُلْ أَتَعْلَمُونَ اللَّهُ يَدِينُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٩﴾ يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَمْتُ كَرَاهِيَّةً لِّأَنِّي أَخَافُ اللَّهَ إِنِّي أَصْبَحْتُ بِكُمْ عَلَىٰ هَدًى لِّئَلَّا يَعْلَمَ الْإِيمَانُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٠﴾ إِنَّا اللَّهُ لَا يَمُرُّ بَيْنَنَا وَاللَّهِ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٢١﴾

له به دگومانی خو پیاړن:

﴿ ۱۲: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ ﴾ ته ی ته وکه سانه ی پرواتان هیناوه! خو تان له زوریک له گومان بردن به یه کتر دوور بگرن ﴿ إن بعض الظن إثم ﴾ چونکه هندی له و گومانانه مایه ی گونا و دووچار بوونتانه لای خوا.

(عه دولای کوری عه من) (خوا لی رازی بی) ته لی: پیغه مبه ر ته وافی که عبه ی ده کرد، و ته ی فهرموو: (ما أطیبک وأطیب ریحک! ما أعظمک وأعظم حرمتک! والذی نفس محمد بیده لحرمة المؤمن أعظم عندالله حرمة منک، ماله و دمه، وأن تظن به الا خیرا) (ثیبین ماجه کتاب الفتن: ۱۲۹۷/۲). چنده پاکیت و چنده بونت خوشه! چنده گه وره و خاوهن حورمه تی به و زاته ی که گیانی (موحه ممد) ی به ده سته، حورمه ت و ریزی مرقی پروادار لای خوا له تو گه وره تره مال و دارایی و خوینی خاوهن حورمه ته وه

خوا کردوونی به چهند گهل و هوزیک بۆ ناسینی په کتر:

﴿ ۱۳: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى ﴾ ته ی خه لکینه! بی گومان نیوه مان له پیاوو ژنیک دروست کردوو، واته: له نادم و حهوا، جا ثبتر تم هه موو سووکایه تیبه چیه به یه کتری ته کنه؟ بوجی ته گهر (بیلال) بۆ سهربانی که عبه سه رکه و ی نیوه پی تان ناخوشه، هر له بهر ته وه که کاتی خوی کویله بووه؟ ﴿ وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا ﴾ کردوومانن به چهند گهل و تیره یه ک تا په کتری بناسن، نه ک بۆ گالته کردن و تانه و ته شهردان له یه کترو ستم له یه کتر کردن ﴿ إن أکرکم عند الله اتقاکم ﴾ بی گومان به ریزتریشان لای خوا، ته وه تانه که به ته قوا ترو خو پاریزتر بیت، وه له سنوره کانی خوا نه ترازیت ﴿ إن الله علیم خبیر ﴾ به راستی خوا به به نده کانی خوی زانایه، به دل و دهر و نینان به ناگایه. (ته بوو هورهیره) ته لی: پیغه مبه ر فهرمووی: (تعلموا من أنسابکم ما تصلون به أرحامکم) (ترمزی: کتاب البر: ۱۵۰/۸). واته:

شیءِ علیم ﴿خو بهه موو شتیك زانایه هیچ شتیکی له دهست
 ده رناچی و لئی گوم نابیت ﴿۱۷: یمون علیک أن أسلموا﴾
 ئهوانه به ئیسلام بوونیان منته دهکن به سەر تۆدا ﴿قل لا تمنا
 علی اسلامکم﴾ تۆش پێیان بلێ: منته مهکن به سهرمدا له سەر
 موسلمان بوونتان ﴿بل الله یمن علیکم أن هداکم للإیمان إن کنتم
 صادقین﴾ به لکو خوا منته دهکات به سهرتاندا که ئیوهی رینمایی
 کردوو به ئیمان و پروا نهگهر ئیوه له داوی پروا هیناندا راستگو
 بن، پیغه مبهه ﴿له (حونهین) دا به ئه نسا رییه کانی فرموو: (یا
 معشر الأنصار (ألم ضللاً فهداکم الله بی؟ وکنتم متفرقین فآلفکم
 الله بی، وعالة فأغناکم الله بی؟) ئه کۆمه ئی ئه نسا را: مهگهر ئیوه
 سه رلیشیواو نه بوون خوا به هوی منه وه رینمایی کردن؟ په راگه نده
 نه بوون، به هوی منه وه ئولفهت و هوگری کردن؟ هه ژارو ده سکورت
 نه بوون به هوی منه وه دۆله مندو بی نیازی کردن؟ هه ر شتیکی
 گوتبا ئه نسا دهیان وت: منته هه ر له بو خوا پیغه مبهه که یه تی
 ﴿۱۸: إن الله یعلم غیب السموات والأرض﴾ به راستی خوا
 ته واوی نادیارو په نهانییه کانی ئاسمان و زهوی ده زانیته ﴿والله
 بصیر بما تعملون﴾ وه خوا بینایه به هه موو کارو کرده و کانتان،
 هیچ شتیکی لاپه نهان و نادیار نییه، جا که واوو به ریک و پیکی
 بروای راسته قینه بینن.

سوورتهی (قاف) ه

مه که بییه و (۴۵) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئهم سوورته له داوی سوورتهی (مورسلات) ه وه هاتوو، ئه میس
 وه سوورته مه که بییه کان باسی بناغی عقیده: خوا به
 یه کزانین، په یام و بهرنامه، زیندوو بوونه وه، ئه کا، به لام ته وه ری
 باسه که ی زیندوو بوونه وه، به شیوهیه که خه ریکه بلێت: باسی
 زیندوو بوونه وه بۆته به شیکی سه ره کی سوورته که، ئهم سوورته
 سوورته یکی زۆر تونده، به قورسیی دانه به زیته سه رمه سه له ی
 پاداشت وتۆله و زیندوو بوونه وه، په یامبهه ﴿که ئی جار له رکاتی
 یه که می نوێژی به یانیدا، وه له رکاتی یه که می نوێژی جه ژندا، وه
 له هه موو رۆژیکی هه یینیش له سه ر مینه به ئه ی خویند، بۆیه (ئومی
 هیشام) ئه لیت: من هه ر به ده م په یامبهه وه ﴿سوورتهی (قاف) م
 له به رکرد (مسلم).

ئیمامی (ابن که سین) ئه ئی: قسه ی راست ئه وه یه که ئهم سوورته
 سه ره تای ئه وه به شه قورئانه یه که ئایه ته کانی زۆر کورت و

ئه وه نده که خزماتی خۆتانی پی بناسن، رشته وه نه ژادو نه سه بی
 خۆتان بزائن، واته بزائن له هه زو خێلی کین تا سه ردانی یه کتر
 بکه ن و به ده م کیشه کانیانه وه بین.

جیاوازی نیوان ئیسلام و ئیمان:

﴿۱۴: قالت الأعراب آمنا﴾ عه ره به ده شته کییه کان وتیان:
 برومان هیناوه به خوا و به په یامبه ری خوا ﴿قل لم تؤمنوا﴾ بلێ:
 نه خیر، باوه رتان نه هیناوه ﴿ولکن قولوا أسلمنا﴾ به لام بلین:
 هه ر له ترسی کوشتن و دیل بوون موسلمان و ملکه چ بووین پروا هینان
 هه یه و خو به ده سه ته وه دان هه یه، ئه وه ی ئیوه ته نه ها سه رزارییه و،
 له دلدا راست ناکه ن، هه ر له به ر ئه مه ی شه که هه ندی له زاناکان
 ئه لین: ئیمان و ئیسلام دوو زاوا وه جیاوازن. له کاتیکی گرانیی
 و وشکه سالدا ده سه ته یه که له عه ره به ده وار نشینه کان هاتنه مه دینه و
 منه تیان سه ر په یامبهه ﴿نا، که موسلمان بوون، وتیان: ئه ی
 په یامبه ری خوا! برومان هیناوه، ئیمه وه هه زو فلان و فلان
 جه نگت له گه ل ناکه ین به ئی، له و قسه و باسه نه یان زۆر گوت!
 ئه و جا ئه م ئایه ته: (وقالت الاعراب آمنا.. هات. وه ئایه ته که به
 راشکاوی گه یاندی که وشه و مانای پروا (ئیمان) گه ئی فراوا نتر و
 گه وره تره له وشه و مانای ئیسلام.. چونکه باوه ر (ئیمان) به دل
 و به زمان و به کرده وه (اعتقاد، قول، عمل) ده بیته، به لام ئیسلام
 بوون به خو به ده سه ته وه دان و ملکه چ بوونیکی رواله تیش ده بی،
 جا خوا هوشیاری کردنه وه که ئیمانی راسته قینه ده بی کرده وه ش
 پشتگیری بکات. ﴿ولما یدخل الإیمان فی قلوبکم﴾ وه هیشتا
 پروا نه چوو ته نیو دلتانه وه ﴿وإن تطیعوا الله ورسوله لا یلتکم من
 أعمالکم شیئا﴾ ئه گه ر گوێریه ئی خوا و په یامبه ری خوابن، ئه وا
 خواش هیچ شتی که له پاداشتی کرده و کانتان که ناکاته وه و به تیر و
 ته سه لی پاداشتتان ئه داته وه ﴿إن الله غفور رحیم﴾ به راستی
 خوا، خوا یه کی لیوو رده و میهره بانه ﴿۱۵: إنما المؤمنون الذین
 آمنوا بالله ورسوله﴾ بی گومان پروا داره کان ته نه ها ئه و که سه نه ن
 که باوه ریان به خوا و به په یامبه ری خوا هیناوه ﴿ثم لم یرتابوا﴾
 له پاشا گومانیان نه بو له ئیمانه که یاندا ﴿وجاهدوا بأموالهم
 وأنفسهم فی سبیل الله﴾ و به سامان و گیانیانه وه جیهادیان کرد
 له ری خوادا ﴿أولئک هم الصادقون﴾ هه ر ئه و که سه نه شن
 راستگو یان له داوی پروادا، برواش هه ر ئاوا ئه بیته ﴿۱۶: قل
 أتعلمون الله بدینکم﴾ پێیان بلێ ئاخو ده تانه و ئی خوا ئاگادار بکه ن
 له و دینه ی هه تانه ﴿والله یعلم ما فی السموات وما فی الأرض﴾
 خوا له هه ر شتی له ئاسمانه کان و زه میندا یه ئاگاداره ﴿والله بکل

پئی ده لئین: (الحزب المفصل)، به به لنگه ی شه وه که ئیمامی (ته بوو داوود) له (سنن) ی خویدا، له به شی (باب تحزب القرآن) دا ئاوا هیئاویه تی، شه وه ته (ئوس) ئه لی: له هاوه لانیم پرسی: ئاخو چوون قورئانتان به ش به ش ده کرد بۆ ئاسان خویندنی و له بهر کردنی؟ وتیان: سئ سوورته، پینج سوورته، حهوت سوورته، نو سوورته، یازده سوورته، سیژده سوورته، شه و جا (حزب المفصل) واته: له سووره ی (ق) یشه وه بۆ کو تایی ده مان کرده حیزبیک. (ته بوو داوود). واته: هه ر سئ سووره ته که ی پیشه وه: (البقره، آل عمران، النساء) وه هه ر پینج سووره ته که ی (مائیده، نه نعام، نه عراف، نه نفال، به رائهت). وه هه ر حهوت سووره تی: (یونس، هوود، یوسف، رعد، ئیبراهیم، حه جهر، نه حل) وه نو سووره تی (سبحان، که هف، مه ریهم، تاها، نه نبیا، حه ج، موئمینون، نور، فورقان). و یازده سووره تی: (شوعراء، نه مل، قه سه س، عه نکه بوت، روم، لوقمان، سوو جده، نه حزاب، سه به، فاطر، یاسین). وه سیانزه سووره تی: (سافقات، ساد، زومر، غافر، سه جده، فوسسیلهت، زوخرؤف، دوخان، جاسیه، نه حقاف، قیتال، فه تح، حوجورات). له پاشان له (الحزب المفصل) وه، واته: له سووره تی (ق) شه وه بۆ کو تایی به حیزبیکمان دادنا.

هاتنی پیغه مبه ر و قیامهت لای خوانه ناسان سهیرو سه مه ریه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ق ﴿ثم يپته هیمای موعجیزه ی قورئانه، وهك پییان بلی: ده فهرموون ئیوهش له م پیتانه سووره تیک بیئن که له هه موو روویه که وه وهك قورئان واییت ﴿والقرآن المجید﴾ سویند به م قورئانه به رزو بلندو خاوهن شه ره فه، ئیمه تۆمان نارد شه ی پیغه مبه ر! ﴿بؤ شه ی خه لکی پی ئاگادار بکه یته وه، که چی خه لکی مه که که باوه رپان نه هیئا! ﴿۲: بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم﴾ که چی هه ر به وه وه نه وه ستان که له ئاستی قورئان به دگومان و دوو دل بن، به لکو له وه که له خو یان تر سینهریکیان به زیندوو بوونه وه بۆ هاتوو سه رسام بوون! واته: له وه که پیغه مبه ر له ئاده مزاده، نهك له فریشه ﴿فقال الکافرون هذا شی عجب﴾ شه و جا شه وانه بی بروا بوون و وتیان: شه مه (زیندوو بوونه وه) شتیکی سهیره! ﴿۳: إذا متنا وکنا ترابا﴾ ئایا کاتی که مر دین و بووینه خا ک و خۆل بۆ جاریکی تر شه رپینه وه بۆ حاله تی یه که ممان و زیندوو شه بینه وه؟! ﴿ذلک رجع بعید﴾ دیاره شه و گه رانه وه یه شه سته م و دووره! ﴿۴: قد علمنا ما تنقص الأرض منهم﴾ جا خوا ی گه وره بۆ چوونه کانیان رهت ده کاته وه وه ده فهرمووی: بی گومان ئیمه زوو زانیومانه زه ی چه ندیان ل ده خوا

ولی کهم شه کات، واته: له گوشت و خوین و ئیسک و.. پاشان ده بینه وه خۆل، ته نانهت هه ج شتیکی شمان له وانه لی بز نابییت، ئیتر چوون ناتوانین زیندوو یان بکه ینه وه؟! ﴿وعندنا کتاب حفیظ﴾ نامه یه کی پاریزه ریشمان لایه بۆ هه لماردنی هه موو شتیکی و له کیس نه دانی هه ر شتیکی ﴿۵: بل کذبوا بالحق لما جاءهم﴾ نهك هه ر شه و نه ده.. که باوه ر به زیندوو بوونه وه نه کهن، به لکو هه ر که شه قورئانه راسته شیان بۆ هات، هیما ن هه ر بروایان پی نه هیئا ﴿فهم فی أمر مریج﴾ و جا شه وانه له کاریکی قه له قدان! جاری گوتیان قورئان جادوو، جاریکیش گوتیان قورئان شیعه ره موحه مبه دیش شاعیره و.. هتد!

شه ی بۆ نابواننه ئاسمان و زه ی و چیاکان ئیمان بیئن:

﴿۶: أفلم ينظروا إلى السماء فوقهم﴾ ئایا به بییریکی ورده وه سهیری ئاسمانیان نه کردوو، له لای سه رویانه وه ﴿کیف بنیناها وزیناها﴾ و چوون بینامان کردوو و، به وه هه موو شه ستیرانه رازاندوو مانه ته وه ﴿وما لها من فروج﴾ و هه ج که لین و ناته واییه کیشی تیدا نییه؟ جا ده سه لاتداریکی ئاوا چوون ناتوانی زیندوو یان بکه ته وه؟ ﴿۷: والأرض مددناها﴾ زه ی شمان به پان و به رین راخستوو و ﴿وألقينا فيها رواسی﴾ و چه ندین شاخ و کیوی قایمان وهك میخ تی خستوو، تا له نگه ری بگرن ﴿وأنبتنا فيها من کل زوج بهیج﴾ و له هه ر جووت و جوړیکی جوان دیمه نمان گیاو رووهك تیا روواندوو، وهك له سووره تی تر دا شه فهرمووی: (ومن کل شی خلقنا زوجین لعلکم تذكرون) (۴۹/۵۰). بۆ هه مان مه به ست. ﴿۸: تبصرة و ذکر ی لكل عبد منیب﴾ بۆ پی دیتن و وه بیهرینه وه بۆ هه موو به نده یه کی ته وه به کارو گه راوه بۆ لای خۆا له شه نجامی ورد بوونه وه بیر کردنه وه له نیشانه کانی خۆا له بوونه وه ردا ﴿۹: ونزلنا من السماء ماء مبارکا﴾ و له حه وایشه وه ئایکی به به ره که تمان نارد هه خواره وه ﴿فأنبتنا به جنات وحب الحصيد﴾ ئینجا چه ندین باخات و دانه ویلهش که دروینه ده کریت، وهك گه نم و جوو برنجمان پی رواند ﴿۱۰: والنخل باسقات﴾ وه ره وه ها دارخورمای به رزو هه لچوو ﴿لها طلع نضید﴾ خاوهن به ر به سه ره یه کدا که وتوو ﴿۱۱: رزقا للعباد﴾ به رزق و رۆزی بۆ به نده کان ﴿وأحینا به بلدة میتا﴾ و زه وییه کی مردوو شمان پی زیندوو کردوو ﴿کذلک الخروج﴾ له گوړ ده رچوونیش هه ر ئاوا یه، واته: هه رچوونی شه و زه وییه وشک و بی گیانه شه خه ینه وه گه ر، ئیوه یش زیندوو ده که ینه وه، وهکو ده فهرمووی: (لخلق السموات والأرض اکبر من خلق الناس). یان ده فهرمووی: (أولم یروا أن الله

الذی خلق والأرض ولم یعی بخلقهن بقادر علی أن یحیی الموتی بلی
إنه علی کل شی قدیر (۳۳/۴۶). واته: به دیهینانی ئاسمانه کان
وزهوی زور گه وره تره له به دیهینانی ئیسهوی مهردم، جائیتر بو
ئینکاری دروستکردنه وهیه کی نوئی خوین دهکهن؟!

له گهلانی بیئشو بهند وهرگرن:

۱۲: کذبت قبلهم قوم نوح وأصحاب الرس و ثمود ﴿۱۲﴾ پیش
ئهوانیش واته: پئیش (قورهیش) گهلی (نوح) که له عیراقدا بوون و ئه
گه لهیش که به دهوری بیرى (رهس) دا که له ولاتی (یه مامه)
دهزیان و (سه موودی) قهومی (سالح) ﴿۱۳﴾: وعاد وفرعون وإخوان
لوط ﴿۱۴﴾ و گهلی (عاد) (قهومی هوود) و (فیرعهون) و هوژی لووت
﴿۱۴﴾: وأصحاب الأيكة وقوم تبع ﴿۱۵﴾ و ئه صاحبوئلهیکهش
خاوهن بیئشه کان و، گهلی (توبیهع) که له ولاتی یه مهندا ئهزیان
﴿۱۶﴾: کل کذب الرسل ﴿۱۷﴾ ئهوانه هه موو پیغه مبهه کانیان به دروژن داناو
بروایان پئی نه کردن ﴿۱۸﴾: فحق وعید ﴿۱۹﴾ جا هه ره شه کهم به دی هات،
بو دابه زاندنی سزا بو سهریان ﴿۲۰﴾: ۱۵: أفعینا بالخلق الأول ﴿۲۱﴾ ئایا
دورستکردنی یه کهم دهسته وسانی کردین، تا دووباره دروستکردنه وه
دهسته وسانمان بکات؟ ﴿۲۲﴾: بل هم فی لبس من خلق جدید ﴿۲۳﴾ نا،
به لکو ئهوان سه بارهت به دروست کردنه وهیه کی نوئی و تازه له
گومان دان، خوا له سووره تیکی تردا ئه فهرموئی: (وهو الذی یبدأ
الحق ثم یعبده وهو أهون علیه). (۲۷/۳۰).. یان ده فهرموئی: (قل
یحییها الذی أنشأها أول مرة وهو بكل خلق عليم) (۷۹/۳۸). واته:
هه یه کهم به دی هیئهر توانای ئه وهیشی هیه که ئیوه له روژی
دواییدا زیندوو بکاته وه.

خوا ئاگای له خه یالاتیسمانه:

۱۶: ولقد خلقنا الإنسان ونعلم ما توسوس به نفسه ﴿۱۶﴾ سویند
ئهخوم که ئاده میمان دروست کردوه و به وه سه وه سهو خه یالاتی
دلشی ده زانین ﴿۱۷﴾: ونحن أقرب إلیه من حبل الوريد ﴿۱۸﴾ و ئیمه بو
ئه وه له شاده ماری راست و چه پی گهردنی که ئه گه نه وه دلی
نزیکترین، مه به ست ئه وهیه که خوا زانینی ته واوی به هه موو
جمو جولیکی ئاده می هیه ﴿۱۷﴾: إذ یتلقى المتلقیان عن الیمین
وعن الشمال قعید ﴿۱۸﴾ کاتی که دوو فریشته که کرده وه کانی وه رده گرن
له لای راست و چه پی وه چاودیرن و دانیشتون، واته: یه کیکیان
له لای راسته وه دانیشتوه و ئه ویشیان له لای چه په وه.

بو گشت وتهیه که چاودیر ههیه وهی نووسی:

﴿۱۸﴾: ما یلفظ من قول إلا لديه رقیب عتید ﴿۱۹﴾ هه وتهیه کی له دم
ده رده چیت، فریشته ی چاودیری ئاماده، له لایه تی دهی نووسی.
ئایا فریشته کان هه موو قسه یه ده نووسن؟ یا ته نها ئه و قسه یه

ده نووسن که پاداش و تۆله ی ههیه؟ به لی به پینی ئایه تی: (ما یلفظ
من قول إلا لديه رقیب عتید) هه موو وته و قسه یه که ئه نووسن.
(ئیین عه بیاس) ده لی: له سه ره تاوه هه موو خیره شه ریکی ئاده مزاد
-ته نانه تی وشه ی خواردم، رویشتم- ئه نوسری، بو پاشان روژی
پینچ شه ممه، هه موو وته کرده وهیه کی ده نوینری و (عه رن)
ئه کری، ئه و جا هه ر شتی چاک و خراب بیئت بوئی ده نوسری و،
ئه وه ی دیکه ی ئه سرتته وه، ئه وهیه که خوا ئه فهرموئی: (یمحوا الله
ما یشاء ویثت وعنده أم الكتاب).

بوورانه وهی گیانه لا له سه ره مهرگدا:

﴿۱۹﴾: وجاءت سكرة الموت بالحق ﴿۲۰﴾ وا بیهوشی و، سه ختی و
بوورانه وهی مروقی گیانه لا پئیش هات ﴿۲۱﴾: ذلک ما کنت منه تحید ﴿۲۲﴾
پیئت ئه وتری: ئه وهش ئه وهیه که کاتی خزی خوئت لی لاده داو
نعت ده ویست دوو چاری بیئت، ده ئایا راست نییه؟. (فتح

الباری: ۳۶۹/۱۱). ثلّی: که پیغمبر ﷺ که و ته سهرمه رگ و گیانه لا له بهر سهختی و نارهحتی گیانکیشان دهم و چاوی عهرهقی ده کردو دهی سړی و دهی فرموی: ((سبحان الله! ان للموت لسکرات)).
واته: بی خهوشی هر بوخوایه، به راستی بومردن گهلی حالهتی سهخت و قورس و گران ههیه. ﴿ ۲۰: ونفخ فی الصور ذلک یوم

له دنیادا له مه بی ناگاو غافل بوویت، پیت وانه بوو که هرگیز نه روزه دیت ﴿ فکشفنا عنک غطاءک ﴾ جاوا ئیستا پرده که تمان لادا، واته: په ردهی غهفلت ﴿ فبصرک الیوم حدید ﴾ ئینجا نه مرؤ بینایی چاوت تیژه، نه وهی جارن نه تده بینایی وائیستا دهی بینیت، مرؤفی کافر له وکاته دا هه موو راستیییه کان - وهک زیندوو بوونه وه. هتد- که له دنیادا لئی په نهان بوون، به چاوی خوی ده بینئی، پاشان چاوی شین ده بی و به کویری حه شر ده کری.

فریشته کان شایه تی له سهر مروقه کان ده دهن:

﴿ ۲۳: وقال قرینه هذا ما لدی عتید ﴾ فریشته هاوری و هاونشینیه کی که کرده وه کانی نووسیوه، له لای خوا شایه دی ده داو شه لی: په روه رگاری من! ته مه نه وکرده وانه یه له لای من ناماده و گه لاله کراوه ﴿ ۲۴: ألقیا فی جهنم کل کفار عتید ﴾ پاشان خوا فرمان به و دوو فریشته یه له گه لی دان شه داو شه فرموی: ئاده ییها و ئونه دوزه خه وه هه موو کافرو بی پروایه کی سه رکیش ﴿ ۲۵: مناع للخیر ﴾ ریگری خیر ﴿ معتد مربی ﴾ سته مکاری بی گومان ﴿ ۲۶: الذی جعل مع الله إلهاً آخر ﴾ نه وهی که له گه ل خوا دا په رستنی که سیکی تر به ره واه زانی ﴿ فألقیاه فی العذاب الشدید ﴾ ئینجا هه ر ئیستا هه ردو وکتان بیها و ئینه ناو سزا سهخته که وه (ته بوو سه عیدی خودری) ثلّی: پیغمبر ﷺ فرموی: ((یخرج عنق من النار یتکلم یقول وکلت الیوم بثلاثة: بکل جبار عتید، ومن جعل مع الله إلهاً آخر، ومن قتل نفساً بغير نفس فتطرى عليهم، فتقذفهم فی غمرات جهنم)) (مسند الإمام أحمد) (۴۰/۳).

له ناو دوزه خدا سهرو ملی دیته ده ری و ثلّی: نه مرؤ من چاودیری سی که سم: هر ده سه لاتداریکی سته مکار، هه رکه سیک شریک و هاوبه شی بو خوا دانابیت، هه رکه سی بی تاوان که سیکی دی کوشتی، نه و جا په لاماریان ته داتی و، تووریان هه لده دا بو نیو دلی دوزه ﴿ ۲۷: قال قرینه ربنا ما أطغیت ﴾ هاوری و هاونشینیه شه یتانه کی، پاکانه بوخوی ده کاو ده لی: نه ی په روه رگاریان! من بی پروا و گومرام نه کرد ﴿ ولكن کان فی ضلال بعید ﴾ به لکو شه و خوی له ناو و گومراییه کی دوور له هیدایه تدا بوو ﴿ ۲۸: قال لا تختصموا لدی ﴾ پاش نه و شه ره دمه، خوا شه فرموی: لای من هیچ شه ره دهم مه کن ﴿ وقد قدمت إلیکم بالوعید ﴾ چونکه کاتی خوی له سهر زمانی په یامبه ره کانم، هه ره شه ی نه روزم لی کردن، هه موو شتیکم بو روون کردنه وه ئیتر ئیستا جیی قسه تان نه ماوه ﴿ ۲۹: ما یبدل القول لدی ﴾ برپارو قسه ی من بو سزادانتان ناگوری ﴿ وما أنا بظلام للعبد ﴾ ومن ناحهقی و

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلَهُ مَآئِئَةَ نَسْفَةٍ ثُمَّ رَجَعَهُ إِلَىٰ مَن حَبَلٍ أَلْوَرِيدِ ﴿٣٦٩﴾ أَذِنَ لَكَ السُّلَيْمَانُ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ رَيْدٌ ﴿٣٧٠﴾ مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿٣٧١﴾ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿٣٧٢﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْوَعْدِ ﴿٣٧٣﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٣٧٤﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكُشِفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصُرَكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٣٧٥﴾ وَقَالَ قَرِينُهُ هَٰذَا مَا لَدَىٰ عَتِيدٍ ﴿٣٧٦﴾ أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَتِيدٍ ﴿٣٧٧﴾ مَتَاعٌ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مَّرِيبٍ ﴿٣٧٨﴾ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا مَّآخَرًا فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ﴿٣٧٩﴾ قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٣٨٠﴾ قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيْهِ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعْدِ ﴿٣٨١﴾ مَا يُبْدِلُ الْقَوْلَ لَدَىٰ وَمَا أَنَا بِظَالِمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٣٨٢﴾ يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ ﴿٣٨٣﴾ وَأَزْلَفَتْ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣٨٤﴾ هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ ﴿٣٨٥﴾ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ ﴿٣٨٦﴾ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ ﴿٣٨٧﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٨٨﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٨٩﴾

الوعید ﴿ فوو به (سور) دا نه کری بو زیندوو بوونه وهی خه لک، نه و نه فخیه روژی پيشهاتنی نه وه ره شه و به لئنانیه، کاتی خوی خوا له بی پروا کانی ده کرد. له فرموده دا هاتووه: ((كيف أنعم وصاحب القرن، قد إلتقم القرن وحني جبهته، وانتظر أن يؤذن له)).
واته: چو من ده توانم خو شحال بم، له حالیکدا شه پیپووردار، شه پیپوره کی به دمه وه یه و، ته ویل و ناوچه و انیشی نه وی کردووه چاوه پروانی فرمانی خوایه؟ وتیان: نه ی ئیمه چی بلین له کاتی نه وه دا؟ فرموی بلین: (حسبنا الله ونعم الوکیل) نه و انیش وتیان: (حسبنا الله..)) (مسند الإمام أحمد) ۳۲۶/۱ وه تحفه الأخوذی: ۱۱۷/۷). ﴿ ۲۱: وجاءت كل نفس معها سائق وشهيد ﴾ و نه و روزه هر که سیک بو مه حشر دی، دوو فریشته ی له گه لدا یه، یه کیکیان پش خوی داوه دهی گیه نیته مه حشر، نه وی دیکه شیان شایه دی ده دا له سهری به کرده وه کانی ﴿ لقد كنت فی غفلة من هذا ﴾ به یه که یه کی بی باوه ران ده لین: بی گومان تو

ستەمیش لەبەندەکان ناکەم.

جەھەننەم بە هیچ پەناوێ:

﴿ ۳۰: یوم نقول لجهنم هل امتلات ﴾ ئەو رۆژە وەبیربێنە کە بە دۆزەخ ئەڵێین: ئایا پەناوێ؟ لەو هەموو خەڵکە پۆل پۆل بوونی ئەنێرین؟ ﴿ وتقول هل من مزيد ﴾ ئەویش ئەڵێ: ناخۆ زیاتریش هەیە؟ لە فەرموودەیەکی (قودسی) دا هاتوووە کە پێشەوا (بوخاری و موسلیم) ۱۲۸۷/۴۱. هیناویانە: ﴿ لا تزال جهنم يلقى فيها وتقول: هل من مزيد؟ حتى يضع رب العزة فيها قدمه فتقول: قط. قط. وعزتكم وكرمكم -أى كفى كفى- فينزوى بعضها إلى بعض... ﴾. بە ئی پەرمان بە سیفەتی (قەدەم) وەك لە فەرموودەکاندا هاتوووە هەیه و دەسکاریشی ناکەین، بەلام شیوەو چۆنییەتیەکی دەگێڕینەووە لای خوا. ئیمامی (ئێبەن کەسین) کەدەگاتە تەفسیری ئایەتی: ﴿ یوم نقول لجهنم هل امتلات... ﴾ دەڵێ: لەبەر ئەوە کە خوا بە ئێنی داوێ دۆزەخ بە مەوێ و جنۆکە پەناوێ، رۆژی قیامەت پێی دەڵێت: ناخۆ پەناوێ؟ پاشان ئەوێ تیچوو توورەلداوێ نیویەووە هینتا هەر دەڵێ: ناخۆ زیاتر هەیه...؟ جا لەو کاتەدا هەر پەناوێ و داوای هێ تری لێ دەکات، ئەوجا خوا (پێی) پیرۆزی خۆی دەخاتە نیویەووە، ئەوسا لە هەیهیەتی ئەووەدا، دەچێتە وە یەك و دەڵێ: ﴿ قط قط ﴾. واتە: خوایه! بەسمە، بەسمە، پەناوێ و جیئ کەسم نەماوێ. زانایان دەڵێن: ئەو قەسە دۆزەخە راستەو هەقیقەتی هەیهو، خوا دەیهینیتە گۆو قەسە، بۆیە خوا پێی پیرۆزی خۆی تی دەخا، چونکە لەو پەناوێ قوڵ و، فراوانیداوێ، ئیتەر بەو شیوەیه لەملاو لەولاوێ دیتەوێک و بچووک دەبێتەو. ئیمامی (بوخاری) و ئیمامی (موسلم) و پێشەوا (ئەحمەد) یش هەمان راو بۆچوونیان هەیهو، هەریەکەشیان فەرموودەیهکی هیناوە ئاشکاریشە کە (قەدەم، ریحل) هەردووکی یەك شتە. جا کەواوێ (قەدەم) سیفەتیکی زاتی خواوێ، بەلام دیارە ئەو قەدەمە وەك قەدەمی دروست کراوێکانی نییە. (دارەمی) لە (ئێبەن عەبباس) وە دەڵێ: ﴿ (الكرسى موضع القدمين، والعرش لا يقدر قدره إلا الله) ﴾ حاکمیش لە (المستدرک) دا هیناویەتی و دەڵێ: ﴿ (صحيح على شرط الشيخين ووافقه الذهبي وابن جرير). ﴾ ۳۱: وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿ بەهەشتیش بۆ پارێزکاران، ئەوانە و سنووری خوا ئەپارێزن، نزیك دەخریتەووە هیندە دوور نییە لێیانەو، زۆری نامینی پێی بگەن ﴾ ۳۲: هَذَا مَا تَوَعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ ﴿ پێیان ئەوتری ئەمە بۆ هەركەسیك روو بەخوا بێ و بۆلای ئەو بگەریتەووە سنوورەکانی ئەو بپارێزی ﴾ ۳۳: مِنَ خَشْيَةِ الرَّحْمَنِ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴿ بۆئەوێ

هەردەم لەخوای بەخشندەیی خۆی ترساوێ لەپەنەناندا، بەدلیکی گەراوێ بۆلای خوا هاتوو، وەك ئەو فەرموودەیه دەفەرموێ: ﴿...﴾ ورجل ذكر الله خاليا ففاضت عيناه...﴾ (متفق عليه). واتە: یەكێ دیکە لەو حەوت کەسە لەرۆژی دواویدا لەبەن سیبەری خوادا حەشر دەکرین، ئەو مەوێهێ کە بەنهیئێ و، لە چۆلەوانیا هەردەم یادێ خوا دەکاو، چاوەکانی فرمێسکیان پیا دیتە خوا ﴿ ۳۴: أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴾ پێیان ئەوتری فەرموون: هەموو بە ئاسوودەیی و ئارامییەووە بچنە ناو بەهەشتەو، ئەوێ رۆژی هەتا هەتایی و نەمریبە ﴿ ۳۵: لَّهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا ﴾ حەزیشیان لە هەرچی بێت بۆیان هەیه داوای بکەن، لەفەرموودەدا هەیه کە ئەگەر بەهەشتیان حەزێان لەگۆشتی پڕاوی بەلندە بێ، زوو دەهینریتە بەردەستیان (ئێبەن ئەبوو حاتم)، خۆ ئەگەر حەزێان لەمەندال و زارۆلەش بێت، ئەو لەیەك ساتدا لەداک دەبێ... (ئەحمەد، ئێبەن ماجە، ترمزێ). ﴿ ولدینا مزيد ﴾ وەزیادەش لەوێ کە بەخەیاڵی هیچ کەسیکدا نایەت، لامان هەیه. ئەو زیادەیهش -وەك (موسلیم) دەڵێ- سەپروو تەماشای دیمەن و روخساری پیرۆزی خواوێ پەرورەدگار -جل جلاله-، وە ئایەتی: ﴿ للذين أحسنوا الحسنى وزيادة ﴾ (۲۶/۱۰). بۆ دووپاتی سەپرو تەماشای روخساری خواوێ، جگە لەوێ تەنانتە هەموو رۆژیکی هەینی، خواوێ پەرورەدگار خۆی بۆیەهەشتیان دەرەخات (بەزار، ئێبەن ئەبوو حاتم، ئیمامی شافعی) ریاوێتیا کردووە.

بەر لەقورەیش گەلانی زۆرمان قەرتی خست:

﴿ ۳۶: وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ ﴾ وەبەر لەقورەیش، خەلیکی زۆرمان لەناو برد و تۆلەمان لێکردنەو ﴿ هُم أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا ﴾ ئەوانیش بەهەلەت تر و بەهێز تر بوون لەوان ﴿ فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ ﴾ ولات وشاری زۆریان پشکنی و گەران، واتە: بۆ رابواردن و رزق و رۆزی بەدەست هینان و ئەملاو ئەولاکردن ﴿ هل من محيص ﴾ ئایا هیچ لادانێک هەبوو بۆیان لەتیچوون، تاخوایانی تیا بشارنەو لە سزاو لە مردن؟ ﴿ ۳۷: إِنْ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٌ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴾ بێگومان لەو سەرگوزەشتە پێشبینانەدا، ئامۆزگاری هەیه بۆ ئەوێ دڵ و ژیری هەیه، یان بەباشی گۆپراگرت و ئامادەش بێت دڵ و گۆی بدات ﴿ ۳۸: وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ﴾ سویند بەخوا ئاسمانەکان و زەوی و، هەرچی لەنیوانیاندا هەیه، لەماوێ شەش رۆژاندا دروستمان کردوون ﴿ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴾ لەگەل ئەوێشدا هیچ جۆرە ماندوو بوونیکیشمان تووش نەهات ﴿ ۳۹: فَاصْبِرْ عَلَى

ما يقولون ﴿ سَا لَهُ نَاسِتْ ئُهُ وَهَمْوَو قَسَهُو قَسَهُو لُؤْكَانَهْ يَانْدَا دَدَانْ
بِهْ خَوْتَا بَغْرَهْ وَ نَارَامِتْ بَبِيْ ﴾ و سِيحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ
وَقَبْلِ الْغُرُوبِ ﴿ وَ بَوَّ بَهْرْ گَرْتَن لَهْ وَ هَمْوَو نَاسُورَانَهْ بَهْرْدَهْ وَامْ خَوَايْ
خَوْتْ لَهْ هَمَرْ شَتِيْكَ بَوَّ ئُهُ وَ نَاتَهْ وَ او بَيْتْ بَهْ خَاوِيْنْ رَا بَغْرَهْ، لَهْ پِيْشْ
خَوْرْ هَهْ لَاتَنْ وَلَهْ پِيْشْ خَوْرْ ثَاوَابُوْنْ، وَ اتَهْ : بَهْ يَانِيَانْ وَ عَهْ سِرَانْ،

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي
الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٣٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ كَانَ
لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْفَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا
مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٨﴾ فَأَصِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾ وَمِنْ لَيْلٍ فَسَبِّحْهُ
وَأَدْبَرَ الشُّجُودِ ﴿٤٠﴾ وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ
﴿٤١﴾ يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾ إِنَّا
نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾ يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ
عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ خَشْرٌ عَلَى النَّاسِ ﴿٤٤﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ
وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْنَا بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

سُورَةُ الذَّارِيَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ ذَرَوْا ؕ فَالْحَمِيلَاتُ وَقِرَا ؕ فَالْجَنِيَّتُ يُسْرَا ؕ
فَالْمَقْسِمَاتُ أَمْرَا ؕ إِنَّمَا تُعَدُّنَ لِصَادِقَا ؕ وَإِنَّ الَّذِينَ لَوْفَقَا ؕ

بالحق ﴿ ۱ ﴾ ئەو رۆژە كە ھەموو ئەو (صىحە) و ھاوارىيان بە ھەق گۆى
 لىدەبى ﴿ ۲ ﴾ ذلک يوم الخروج ﴿ ۳ ﴾ ئا ئەو رۆژە، رۆژى لەگۆر دەرچوونە
 بۆ ھەشرو پاداش و تۆلە ﴿ ۴ ﴾ : إنا نحن نحیی ونمیت وإلینا
 المصیر ﴿ ۵ ﴾ بەراستى ھەر ئىمەین ژيان دەبەخشین و دەشمەرنین،
 وەگەرەنەو ھەر بۆلای ئىمە یە دوای زیندوو بوونەوہ ﴿ ۶ ﴾ : ۴۴ : يوم
 تشق الأرض عنهم سراعا ﴿ ۷ ﴾ رۆژى زەوى لەرووی ئەوانەدا لەت
 لەت ئەبى و دەقلىشیتەوہ، ئینجا خەلکیش بە پەلە لە گۆرەکانیاندا
 دەر ئەچن بۆ مەحشر ﴿ ۸ ﴾ ذلک حشر علینا یسر ﴿ ۹ ﴾ ئەوکارەش
 کۆکردنەوہ و ھەشریچەکە لە سەر ئىمە ئاسانە ﴿ ۱۰ ﴾ : نحن أعلم
 بما یقولون ﴿ ۱۱ ﴾ ئىمە زانائىرین بەوہى ئەوان ئەیلین بەرامبەر بە
 خۆت و بە پەيامەكەت ﴿ ۱۲ ﴾ وما أنت علیهم بجبار ﴿ ۱۳ ﴾ وە تۆش زال
 و زۆردارىك نیت بەسەریاندا و فەرمانت پى نەکراوہ کە بەزۆر
 ئىمانیان پى بىنیت ﴿ ۱۴ ﴾ فذكر بالقرآن من یخاف وعید ﴿ ۱۵ ﴾ دەسا
 ھەرکەسیك لە ھەرەشەو بەلینەکانى من ئەترسیت، تۆ بەم قورئانە
 ئامۆزگارى بکەو، ديارە مەگەر کە سىکیش ئامۆزگارى وەرگرى،
 لەخوای خوێ بترسیت.

زۆرسۇپاس بۇخو، لەشەوی (۳/۲)ی شەعبانی (۱۴۱۷) بەرامبەرە
(۱۹۹۶/۱۲/۱۳/۱۲) لەنووسینی ئەم سوورەتە پڕ لەترسە بوومەو
لەهەلەبجە، (لەرگەیانندن)

سوورہتی (زاریات)ہ

مه ككه يپيه و (٦٠) ئايه ته

به‌ناوی خوی به‌خشندهی میهره‌بان

ئەم سوورەتە ۋەك ھاووپنەكانى دىكەى باسى بنەماكانى ئىمان و بىرا: يەكخوابەرسىتى، پەيام، زىندووبونەۋەو پاداش و تۆلە دەكا.

لهسه ره تاوه باسیکی (با) کان نه کات، ئینجا هه وره کان، نهوسا نه وکه شتییه گه ورانه ی به ناو ده ریاکاندا دین و نه پرۆن، نهو فریشتانه ی کاروباری خه لکیان پی سپێردراوه، خوا سوپندیان پی نه خوات که بی گومان هه شر دیت وپاداش و تۆلەیش به دویا دی، باسی نه وانه ی پروایان به قورئان نه بوو، نه نجمیان له دونیاو قیامه تدا، برودارانی پاریزگار و نهو نازو نیعمه ته ی بۆیان ئاماده کراوه له به هه شتدا. ده سه لات ی خوا له م بوونه وه ره دا: له ئاسمان و زهوی و کیوه کان و مرقه کان.. داستانی هه ندی له په یامبه ران، هه لوێستی تاغووته کان له گه ل پیوانی خواداو نه نجمیان.. مه به ست له دروستکردنی ئاده می و جننیدا.

چونکہ پاداشی ئەو دووانە زۆر زۆرە ﴿ ٤٠ ﴾ : ومن الليل فسبحه
 وأدبار السجود ﴿ ٤١ ﴾ جالەشەویشدا خۆی خۆت بەپاک رابگرە و،
 لەپاش سوژدەیی هەموو نوێژەکانیش. (ئێبێن عەبباس) دەقی: مەبەست
 بەویادەتە سەبیحاتی دای نوێژەکانە. (ئێبێن کەسیر) ئەلیت: پێش
 شەو رەوی لەشەوو روژیکدا دوو نوێژ فەرزیبوو (بەیانێ وەسەر)
 شەو نوێژیش ماوەی سائیک لەسەر خۆی وئوممەتەکەیی فەرزیبوو،
 پاشان لەسەر ئوممەتەکەیی سەراپەو، ئێنجا بۆ ماوەیەکی تریش
 بەشەورەوێکەیی هەموو سەراپەو نوێژ بووێ پێنج فەرز.

روود اوه گانی روژی په سلان:

﴿ ٤١ ﴾ : واستمع يوم يناد المناد من مكان قريب ﴿ ٤٢ ﴾ : گوی رآگره ئه ی پیغه مبهرا! بۆئو وه وه والهی پیت دده دین له ئه حوالی قیامهت، رۆژێک (ئیسرافیل) بانگ دهکا له شوێنیکی نزیک به خهڵک هه مووتان ده رجن له گۆره کانتان بۆ حه شر ﴿ ٤٢ ﴾ : يوم بسمعون الصيحة

دووياتكردنه وهى هاتنى رۆزى جەزاو تۆلە:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: والذاريات ذروا ﴿سویند بهو (با) يانهى تۆزۈپۈش و تۆۋى گياكان بۆلۈدەكەنەۋە بە بۆلۈكردەنەۋە، لەملا دەى بەن بۆ ئەۋلا﴾ ۲: فالحاملات وقرا ﴿، سویندیش بهو (با) يانهى لە گەل خۇيان ئاۋى باران ھەلدەگرن﴾ ۳: فالحاريات يسرا ﴿سویند بهو گەميانهش بەئاسانى لەنيۋ دەرياكاندا دین و دەچن﴾ ۴: فالقسيمات أمرا ﴿پاشان بهو فریشتانە کەكاروبار لەناو بوونەۋەردا (رەزق و رۆزى و...) دابەش ئەكەن، ديارە فریشتەكان ھەر كۆمەلەيان كاریكيان پى سپىردراۋە لە سنوورى خۇياندا پى ھەلدەسن﴾ ۵: إنما توعدون لصادق ﴿بە ھەموو ئەوانە، ھەر ھەرەشەيك لیتان دەكرى و ھەر بەلینىك پیتان دەدرى لەئىانەۋە، دیتەجى، بەلى.. بۆیە خواى گەرە سویند بەوانە ئەخوات، چونكە جىگەى بىركردنەۋەن بۆ دۆزىنەۋەى خواى بالادەست﴾ ۶: وإن الدين لواقع ﴿و بىگومان پاداش و تۆلە، ھەر دیتە جى و بەرپۆۋىيە﴾ ۷: والسماء ذات الحجب ﴿سویند بهو ئاسمانە كە رى رېيەۋ، زۆرىش بەجوانىۋ، رېك و پېك، ئەستىرەكان بەناۋياندا دین و ئەرۇن﴾ ۸: إنكم لفي قول مختلف ﴿بىگومان ئېۋە ئەى بىپروايانى قورەيش! وتەو گوڤتارتان سەبارەت بە پىغەمبەر ﷺ جياۋازو بى سەرۋىرەۋە دوۋرە لە راستى، كە جارى ئەلین: جادوۋگەرە، جارىكى تر ئەلین شاعىرەۋ.. ھند﴾ ۹: يوفك عنه من أفك ﴿لە قورئان و لە پەيامبەر كلا دەكرى، ئەۋ كەسەى لەزانىنى خوادا لادراۋە، چونكە خوا خۇى زانىۋىيەتى كە ئەۋ جۆرە كەسە زۆر لارو لاسارە بەكەلكى ھىدايەت دان نايە﴾ ۱۰: قتل الخراصون ﴿بەكۈشت چن و بمرن بوختانچىيەكان، ئەۋانەى كە ئەۋ درۋېرو پالانتانە بۆ پەيامبەر ئەكەن، ۋەك لە جىگەيكى تردا دەفەرمویت: (قتل الإنسان ما أكفره) (۱۷/۸۰).﴾ ۱۱: الذين هم فى غمرة ساهون ﴿ئەۋ كەسانەى كەبە نەزانى خۇيان لە ناو گىژاۋى گومرايى و تاريكىدا رۆچوون و غافل و بى ئاگان﴾ ۱۲: يسألون أبا ن يوم الدين ﴿بەگالتەۋە ئەپرسن: ئەرى رۆزى رەستاخىز، رۆزى پاداشت و تۆلە، كەى دى؟!﴾ ۱۳: يوم هم على النار يفتنون ﴿ئەۋ رۆزەى ئەۋان لەناو ئاگردا سزا ئەدرىن﴾ ۱۴: ذوقوا فنتكم ﴿پېيان ئەوترى: سزاكەتان بچىژن﴾ هذا الذى كنتم به تستعجلون ﴿ئەمە ئەۋ سزايە بوو لە دونيادا پەلەتان بۆ ئەكرد، بەگالتەۋە ئەتان وت: كەى دیت؟!﴾

سىفاتی پارىزگاران و جىگەۋ شۇنيان:

﴿۱۵: إن المتقين فى جنات و عيون﴾ بىگومان خۇ پارىزانىش لە شىرك و سەرىنچى، لەنيۋ چەندىن باخات و، لە پال چەند سەرچاۋەى ئاۋدان﴾ ۱۶: آخذين ما آتاهم ربهم ﴿ھەرچى پەرۋەردگاريان لە پاداشتى كارەكانياندا بۆى داناون، لە بەھەشتدا ۋەرى دەگرن﴾ ۱۷: إنهم كانوا قبل ذلك محسنين ﴿چونكە ئەۋانە پىش ئەمرو ھەر لەدونىادا ئاكار چاك بوون. ۋەكو لە جىگەيكى تردا ئەفەرموۋ: (كلوا واشربوا هنيئاً بما اسلفتم فى الأيام الخالية) (۲۴/۶۹).﴾ ۱۷: كانوا قليلا من الليل ما يهجعون ﴿كەمىك لەشەۋ ئەخەۋتن، زۆرىەى شەۋنوژيان ئەكرد. (عەبدو لىلاى كورى عومە) دەلى: پىغەمبەر فەرموۋى: (إن فى الجنة غرفا يرى ظاهرها من باطنها، وباطنها من ظاهرها). واتە: لەبەھەشتدا چەند كۆشك و تەلارېك ھەيە، دىۋى دەروەيان، لە ناۋەۋەيان دەبينرى، جا دەپرسن: ئەۋانە بۆ كى دەبن؟ فەرموۋى: ((لمن ألان الكلام، وأطعم الطاعم، وبات لله قائماً والناس نيام)). (ئىمام ئەحمەد ھىناۋىيە. ۱۷۳/۲). بۆ ئەۋانەيە: قسەيان خۆشە، ھەردەم بەنەرم ونيان قسە دەكەن، خۇراك و خواردن دەبەخشن، كاتىكىش خەلك خەۋتوون، ئەۋان بەپۆۋەن و خەرىكى شەۋنوژن﴾ ۱۸: وبالأسحار هم يستغفرون ﴿ھىمان لەبەرەبەياندا، لەخوا داۋاى خۇشبوون دەكەن، ۋەك ئەۋە كە شەۋ ھەر خەرىكى گوناح و تاۋان بوۋىن!﴾ ۱۹: وفى أموالهم حق للسائل والمحروم ﴿و بى لە وجالەشيان ھەمىشە لە مال و سامانياندا بەشىكى ديارى و بەرچاۋ، بۆ ئەۋ كەسە داۋا ئەكا ھەبوۋ، ۋەك پىغەمبەر ئەفەرموۋ: ((للسائل حق وإن جاء على فرس)) (پىشەۋا ئەحمەد). واتە: سۈالكرەيش مافى ھەيە، ئەگەرچى بەسۈارى ئەسپىش بىۋ داۋابكا، ۋەھەرۋا بەش ئەۋ كەسەيش دەدەن كەخۇى نىيەتىۋ، داۋا لەخەلك ناكات، ۋەك ئەۋە كە سامانەكەيان لە ژىر دەستى ھەژاراند پىت.

نیشانەگەلى بۆ دۆزىنەۋەى خوا:

﴿۲۰: وفى الأرض آيات للموقنين﴾ ۋە لەزەۋىدا گەلى نیشانەۋ بەلگەى گەرەمەزەن ھەيە بۆئەۋانەى لە ئىمان و لەبرۋادا بىگومانن، چونكە سەيرى ئەۋ ھەموو جۆرە گياۋ گۈل و ئاژەل و كىۋو شاخ و چياۋ دەشت و دەرە ئەكەن، دەرئەنجام بەۋ شىۋەيەش بۆخوا ملكەچ ئەبن﴾ ۲۱: وفى أنفسكم ﴿ۋە لەخودى خۇشتاندا بەلگە گەلى ھەيە بۆ دۆزىنەۋەى خوا﴾ ۲۲: أفلا تبصرون ﴿دەسا لە خۇتان نارۋانن و تەماشاناكەن؟ سەير ناكەن

خوای گه وره چۆن ئیوهی دروست کردوه، هه ره که شیوهی
ناخافتن و زمانی جوریکه، رهنگ و روخساری جوریکه، پلهی
ژیری و تیگه یشتنی و به ژن و بالۆ قه دو قامهت و... هتد ﴿۲۲﴾:
وفي السماء رزقكم ﴿۲۳﴾ ورزق و رۆزیتان هه ره له ئاسمانه، واته:
هۆی ژیان و ژیوارتان له ویوهیه، له ویوه بارانتان بۆ دیت ﴿۲۴﴾ وما

وَالسَّمَاءَ ذَاتَ الْعِلْمِ ﴿۲۵﴾ اَنَّا كُنَّا نَقُولُ لَنُفْلِتَنَّ ﴿۲۶﴾ يَوْمَكَ عَنْهُمْ
أَفَكُ ﴿۲۷﴾ بَلْ الْخَرَصُونَ ﴿۲۸﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ ﴿۲۹﴾
يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ ﴿۳۰﴾ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ ﴿۳۱﴾ دُوقُوا
فَلَنُكَرِهَنَّ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿۳۲﴾ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ فِي حَسَنٍ
وَعَيْونٍ ﴿۳۳﴾ إِخْذِينَ مَاءً لَّهْمُ رَهْمُكُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُجْسِنِينَ ﴿۳۴﴾
كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿۳۵﴾ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿۳۶﴾
وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿۳۷﴾ وَفِي الْأَرْضِ أَيْكُتٌ
لِّلْمُتَوَقِّينَ ﴿۳۸﴾ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿۳۹﴾ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ
وَمَا تَوْعَدُونَ ﴿۴۰﴾ تَوَرَّبَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ
نَنْطِقُونَ ﴿۴۱﴾ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَلَفَ إِبْرَاهِيمَ الْمَكْرُمِ ﴿۴۲﴾
إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿۴۳﴾ فَرَأَى إِلَهُكَ
أَهْلِيهِ فَعَجَّ بِعَجَلِ سَمِينٍ ﴿۴۴﴾ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿۴۵﴾
فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ وَبَشِّرْهُ بِعَلَمٍ عَلِيمٍ ﴿۴۶﴾
فَأَقْبَلَتْ أُمْرَأَتُهُ فِي صَرَفٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿۴۷﴾
قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿۴۸﴾

توعدون ﴿۲۵﴾ وهه ره چیش به ئینتان پێ ئه درێ له خێرو له شههر هه
له ئاسمانه، به تایبهت به هه شت ﴿۲۶﴾: فورب السماء والأرض
إنه لحق مثل ما أنكم تنطقون ﴿۲۷﴾ سا سویند به پهروه ردگاری ئاسمان
و زهوی، ئهم به ئینه به رزق و رۆزی، زیندوو بوونه وه پاداشت و
تۆله راست و رهوایه، وهك ئه وهی ئیوه قسه ئه كن.

میوانه کانی ئیبراهیم علیهما السلام:

﴿۲۴﴾: هل أتاک حدیث ضیف إبراهیم المکریم ﴿۲۵﴾ ناخۆ هه والێ
میوانه به ریزه کانی ئیبراهیم بۆ هاتوو؟ ﴿۲۶﴾: إذ دخلوا علیه
فقالوا سلاما ﴿۲۷﴾ کاتی چوونه ژور لای، بۆ له ناو بردنی گه له که
لووت، جا گوئیان: سهلامت لی بێت ئیبراهیم! ﴿۲۸﴾ قال سلام ﴿۲۹﴾
ئیبراهیمیش وتی: سهلام له ئیوهیش بێت ﴿۳۰﴾ قوم منکرون ﴿۳۱﴾ ئیوه
لای من خه لکیکی نه ناسراون، ناتان ناسم، نازانم ئیوه کی؟ ﴿۳۲﴾:
فراغ إلى أهله ﴿۳۳﴾ ئینجا زۆر بێ چریه وه په له هه تا میوانه کان

پێی نه زانی- چوو بۆ لای هاوسه ره که ی ﴿۳۴﴾ فجاء بعجل سمین ﴿۳۵﴾
نه ی زانی فریشتهن، جا گویره که یه کی قه له وی برژاوی بۆ هیئان
﴿۳۶﴾: فقریه إلیهم ﴿۳۷﴾ نزکی خسته وه بۆیان، به لام دهستیان بۆ
نه بردا ﴿۳۸﴾ قال ألا تأکلون ﴿۳۹﴾ وتی ئایا ناخۆن؟! پێشهوا (ئهحمهه)
دهلی: میوانداری و ریز نان له میوان، واجبیکی ئیسلامیه، هه
که سێ ریی که وته لای هه ره که سێ، ده بێ خواردنی گونجاو وشیاوی
بداتی. ﴿۴۰﴾: فأوجس منهم خيفة ﴿۴۱﴾ ئینجا که دیتی خواردنه که
ناخۆن، پێی وابوو پیاو خراپن، بۆیه له دلا ترسیکی لی نیشته،
وه کو له جیگایه کی ترده دهفرموی: (فلما رأى أیدیهم لا تصل إلیه
نکرمه وأوجس منهم خيفة) ﴿۴۲﴾. (۷۰/۱۱). ﴿۴۳﴾ قالوا لا تخف ﴿۴۴﴾ ئه وانیش
وتیان: تۆ مه ترسه، چونکه ئیمه فریشته و نیراوی خواین ﴿۴۵﴾ وبشروه
بغلام عليم ﴿۴۶﴾ جگه له کارهشیان بۆی هاتبوون، به بوونی کورپکی
زانا له خاتوننه (ساره) مۆژدهیان دایه و ناوی (ئیسحاق) ی لی نرا
﴿۴۷﴾: فأقبلت أُمْرَأَتُهُ فِي صَرَةٍ ﴿۴۸﴾ ئینجا ژنه که ی به دهنگه
دهنگ و، به هاوار هاوار وه هاته پێشی ﴿۴۹﴾ فصكت وجهها ﴿۵۰﴾ جا
چه مۆله یه کی له روومه تی خۆی دا، وهك باوی ژنان، کاتی که
شتی جیی سه سر سورمان بێت بی بیستن واده کهن ﴿۵۱﴾ وقالت عجوز
عقیم ﴿۵۲﴾ وتی: ئه یرو! مندالی چی؟ خو من پیره ژنیکم بێ زک و
زا؟! ﴿۵۳﴾: قالوا كذلك قال ربك ﴿۵۴﴾ وتیان: پهروه ردگاری تۆ
ئاوی فرمووه وای بریار داوه، جاکه وایه سه رت سورنه مینێ له
توانا و دهسه لاتێ خوا ﴿۵۵﴾ إنه هو الحکیم العليم ﴿۵۶﴾ چونکه به راستی
ئه خوپی ته تی خوا وهن حیکمه تی زانا، به قازانج و به رژه وه ندیی
به نده کانی زانیه، بۆیه له وته مه نه شدا مندالیان ئه داتی.

دوای نوێژی خه وتنان کۆتایی جزمی (۲۶) هات، له (۵/۴) شهعبان
(۱۴۱۷) ک، به رامبه ره به (۱۴/۱۵/۱۶/۱۹۹۶)، له راگه یاندنی
بزوتنه وهی ئیسلامی له کوردستان/عێراق، له هه له بهجه ی زامدار.
کۆتایی جزمی ۲۶، (ولله الحمد والمآل)...

پاشه رۆژی قه ومه که ی لووت:

﴿۳۱﴾: قال فما خطبکم أيها المرسلون ﴿۳۲﴾ ئیبراهیم وتی: جائه و
ئیشه گرنگه ئیوه بۆی هاتوون چیه ئه ی نیراوه کانی خوا؟ ﴿۳۳﴾:
قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين ﴿۳۴﴾ وتیان: به راستی ئیمه ره وانه
کراوین بۆ سه ره هۆزیکێ تاوانکار.
به ئی ئیبراهیم پاش ئه وهی له گه ل (لووت) ی برا زایدا، عێراق
و سه رزه مینێ (بابل) ی به جی هیشته، ئیتر بۆ بلا و کردنه وه ی
یه کخوا به رستی و، وه لانانی فره خوا به رستی و فه سادو بێ ره وشتی،
به ره و ولاتی (شام) رینگه ی گرت به رو (لووت) یش به ته نه اچوو

(بوخاری/ فتح الباری: ۶۰۴/۲، موسلیم: ۶۱۷/۲). هردوو ئه‌م فهرموده‌یه‌نه هیناوه: ((نصرت بالصبا وأهلفت عاد بالدبور)) واته: پیغه‌مبهر فهرمووی: من به‌بای (سه‌با) خوا سه‌ری خستم، هۆزه‌که‌ی (عاد)یشی به‌بای (ده‌بوون)، له‌ناو بردو تیاچوون ﴿۴۳﴾: وفی ثمود إذ قیل لهم تمتعوا حتی حین ﴿۴۴﴾ وه له به‌سه‌رهاتی

بۆشاری (سدوم)، که ده‌که‌وێته ناوچه‌ی (ئۆردن) و نزیک‌ی ده‌ریای‌مردوو (البحر المیت)، وه‌یه‌کیکه له‌شاره‌گرنگه‌کانی هۆزو گه‌له‌که‌ی خۆی له ولاتی‌شام، شیایوی باسه‌ ئه‌و جیگایه، جیگایه‌کی پر له‌باخت و نازو نیعمه‌ت بوو، به‌لام به‌هۆی سه‌ری‌پنجیه‌کانیا‌نه‌وه خواسزای بو ناردن و سه‌روژیری کردن. ﴿۳۳﴾: لنرسل علیهم حجارة من طین ﴿۳۴﴾ تا کله‌و به‌ردیکی ره‌قی له‌قور دروستبوو وه‌ک به‌ردیان لی‌بارینن ﴿۳۴﴾: مسومة عند ربک للمسرفین ﴿۳۵﴾ نیشانه‌کراون له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگارته‌وه بو له‌سنوور ده‌رچووان و یاخییان، گوتراویشه له‌سه‌ر هه‌ر به‌ردیک ناوی ئه‌وه‌که‌سه نووسراوه! ﴿۳۵﴾: فأخرجنا من کان فیها من المؤمنین ﴿۳۶﴾ جا ئیمه‌ش برواداره‌کانمان له‌شاره‌کانی گه‌له‌که‌ی (لووت) دا بردنه ده‌ری بۆئه‌وه‌ی به‌سزاکه‌مان تیا‌نه‌چن ﴿۳۶﴾: فما وجدنا فیها غیر بیت من المسلمین ﴿۳۷﴾ ئه‌وسا له‌وێ ته‌نها مالیکی موسلمان نه‌بی-ئه‌ویش مالی لووت و دوو که‌چه‌که‌ی- که‌سیکی ترمان ده‌ست نه‌که‌وت باوه‌ری هینابی! ﴿۳۷﴾: وترکنا فیها آیه للذین یخافون العذاب ﴿۳۸﴾ وه‌له‌وشاره وێرانه‌دا نیشانه‌یه‌کی ئاشکرمان بۆئه‌وانه‌ی ده‌ترسن له‌سزای ئیش پیگه‌یه‌نهر به‌جی هیشت، واته: پاش خۆیان، ئاسه‌واری خانویه‌ره‌که‌یان دیاربوو، کرابوو به‌ ده‌ریا‌یه‌کی بۆگه‌ن و بیس، ئیستاش ناوبانگی: به‌ ده‌ریا‌چه‌ی (ته‌به‌ریه) هه‌یه.

له‌ سه‌رگروشته‌ی ئه‌مانه‌ عیبه‌رت وه‌رگرن:

﴿۳۸﴾: وفی موسی إذ أرسلناه إلی فرعون بسلطان مبین ﴿۳۹﴾ وه له‌داستانی مووساشدا نیشانه‌یه‌یه‌یه، ئه‌ویش به‌ به‌لگه‌یه‌کی ئاشکراو نمایانه‌وه ناردمانه‌ لای فیرعه‌ون ﴿۳۹﴾: فتولی برکنه ﴿۴۰﴾: جا فیرعه‌ون به‌خۆی و له‌شکره‌که‌یه‌وه رووی له‌پروا به‌مووسا و به‌په‌یامه‌که‌ی وه‌رگیرا ﴿۴۱﴾: وقال ساحر أو مجنون ﴿۴۲﴾ وتی مووسا: جادوگه‌ره، جادوو ده‌کات، یان دیوانه‌و شیته، ئه‌گینا چۆن داوای په‌یامبه‌ریتی ئه‌کات ﴿۴۰﴾: فأخذناه وجنوده فنبذناهم فی الیم ﴿۴۱﴾ ئه‌وسا ئیمه‌ خۆی و له‌شکره‌که‌ی‌مان گرت وتووێرمان هه‌لدا‌یه‌ ناو ده‌ریاکه‌وه ﴿۴۲﴾: وهو ملیم ﴿۴۳﴾ بۆخۆیشی گله‌یی لیکراوو، سه‌رزه‌نشت کرابوو، واته: به‌وتوله‌یه‌ سته‌می لی‌نه‌کراوه له‌لای ئیمه‌وه ﴿۴۱﴾: وفی عاد إذ أرسلنا علیهم الریح العقیم ﴿۴۲﴾ وه له‌به‌سه‌رهاتی (عاد)یشدا به‌لگه‌و نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتمان دیاره‌وه‌یه، ئه‌وه‌کاته که (با)یه‌کی زۆر توندی گه‌رمی نه‌زۆک و بی‌خیرمان نارد هه‌ریان ﴿۴۲﴾: ما تذر من شیء أتت علیه ﴿۴۳﴾ که به‌سه‌ر هه‌رشتی‌کدا تێ‌ده‌په‌ری به‌ جیی نه‌ده‌هیشت ﴿۴۴﴾: إلا جعلته کالریمیم ﴿۴۵﴾ وه‌ک ئیسیکی پووای لی‌ده‌کردو، هه‌پروون هه‌پروون ده‌بوو به‌ربادی ده‌کرد.

﴿۳۸﴾: فَأَخَذَتْهُمُ الرَّيْحُ الْعَاقِمُ ﴿۳۹﴾ وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿۴۰﴾ فَتَوَلَّىٰ مُرْكِبُهُ وَقَالَ سِحْرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿۴۱﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ ﴿۴۲﴾ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴿۴۳﴾ مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْنَاهُ كَالرِّيمِ ﴿۴۴﴾ وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿۴۵﴾ فَعْتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿۴۶﴾ فَأَسْطَلُّوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْصَرِّينَ ﴿۴۷﴾ وَقَوْمُ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿۴۸﴾ وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدِينَا وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿۴۹﴾ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَبْدُونُ ﴿۵۰﴾ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ ﴿۵۱﴾ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿۵۲﴾ وَقُرْ إِلَىٰ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۵۳﴾ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۵۴﴾

(سه‌موود)یشدا -کاتی پێیان وترا: تا ماوه‌یه‌ک بۆخۆتان رابوێرن- په‌ندوئا‌موژگاری‌مه‌زن هه‌یه بۆهه‌رکه‌سیک تێ‌فکری! ﴿۴۴﴾: فتوا عن أمر ربهم ﴿۴۵﴾ جا له‌فه‌رمانی په‌روه‌ردگاری خۆیان ده‌رچوون و به‌گوێی په‌یامبه‌ره‌که‌یانیان نه‌کردو، وشتره‌ موعجیزه‌ که‌یان کوشت! ﴿۴۶﴾: فأخذتهم الصاعقة ﴿۴۷﴾ جا ئه‌و هه‌وره‌تریشقه‌یه‌ لی‌دان وگرتنی، وه‌ک له‌ سووره‌تیکی تردا ئه‌فه‌رموی: (وأما ثمود فهدبناهم فاستحبوا العمى على الهدى فأخذتهم صاعقة عذاب الهون) ﴿۴۸﴾ وه‌م ينظرون ﴿۴۹﴾ له‌وکاته‌شدا ته‌ماشایان نه‌کرد، چونکه‌ پێشتر(صالح) به‌لێنی پێ‌دابوون: پاش سێ‌روژتر سزا دیته‌ سه‌رتان ﴿۴۵﴾: فما استطاعوا من قيام ﴿۴۶﴾ به‌هه‌وره‌تریشقه‌که‌ وه‌هاکه‌وتن، توانای هیچ جوړه‌هه‌لسانیکیان نه‌ما ﴿۴۷﴾: وما كانوا منتصرين ﴿۴۸﴾ و نه‌شیان‌توانی خۆیان سه‌رخه‌ن. ﴿۴۹﴾: وقوم نوح من قبل ﴿۵۰﴾ به‌ر له‌وانیش هۆزه‌که‌ی (نوح)مان -به‌تۆفان- له‌ناو‌برد ﴿۵۱﴾: إنهم كانوا قوما فاسقين ﴿۵۲﴾ چونکه‌ گه‌له‌یکی کافر‌بوون و له‌هه‌ق لایاندا.

بهم به لگانه خوی ههق بناسن:

﴿ ۴۷: والسماء بنیها بأید ﴾ ئەم ئاسمانە شمان - بئی کۆلەکه و بئی ئامیڕیکی دیکە - به هیزو مه حکەم دروست کرد ﴿ وانا لموسعون ﴾ وه بهرده و امیش په ره ی پی ده دهین و فراوانی ده کهین، جا بۆئه وهش ههچ نارحه تی و ماندوو بوونی کمان تووش نابئی ﴿ ۴۸: والأرض فرشناها فنعم الماهدون ﴾ و زه ویشمان راخست بۆ ژیان ئای چ راخه ریکی چاکین ئیمه ﴿ ۴۹: ومن كل شيء خلقنا زوجین ﴾ وه له هه رشتیک جووتیکمان دروست کردوو: نیرومی، شیرین و ترش، خۆرو مانگ، شه وو رۆژ. ﴿ لعلکم تذكرون ﴾ به لکو ئامۆزگاری و هه بگرن باوه به تواناو ده سه لاتمان بێنن ﴿ ۵۰: ففروا إلى الله ﴾ جابه مووتان به را کردن به ره وخوا هه لبین، واته: له هه موو کاریکدا ته نیا گوێرایه لی ئەوین ﴿ إني لكم منه نذیر مبین ﴾ به راستی من (واته: پیغه مبه) له لایه ن خواوه ترسینه ریکی ئاشکرام بۆ ئیوه کاروبارم ئاشکرایه و خوایش پشتیوانیم لی ده کات ﴿ ۵۱: كذلك ما أتى الذین من قبلهم من رسول ﴾ باوی هۆزه کانی پێش ئەمانیش هه ر وابوو، هه ر پیغه مبه ریک خوا ناردوو یه تی و چوو به بۆلای هۆزه که ی ﴿ إلا قالوا ساحر أو مجنون ﴾ هه ر بییان وتوو جادوگه ره، یان شیته ﴿ ۵۲: أتوا صوابه ﴾ ئایا وه سیه تیان بۆ یه کتر کردوو به وه وا رایان کۆیه له سه ره شه و بۆچوونه یان؟ ﴿ بل هم قوم طاغون ﴾ نه خیر، وه سیه تیان بۆ یه کتر نه کردوو، به لکو شه وانه بۆخۆیان گه لیکی یاخی وه سنوو دره چوون، بۆیه شه و قسانه ده که ن ﴿ فتول عنهم ﴾ جا که وایه تو واز له وانه بێنه و پرویان لی وه رگیره، واته: شه و نه ده بایه خیان بۆ دامه نئی ﴿ فما أنت بملوم ﴾ له سه ره لاری شه وان که سیك سه رکۆنه ی تو ناکا ﴿ ۵۵: وذكر فإن الذکرى تنفع المؤمنین ﴾ تو به رده وام ئامۆزگاری بکه، چونکه ئامۆزگاری هه میشه که لک به پرواداران شه که یه نئی شه که رچی شه وانه ش سوودی لی وه رنه گرن.

دروستکرافى جننى و مروف هه ر بۆ په ره ستنی خوایه:

﴿ ۵۶: وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون ﴾ و من هه ربۆیه جنۆکه و ئاده ميم دروست کردوو به په رستن و بم ناسن، چونکه شه که ره له نه بوونه وه نه م هینابان، نه یان شه ناسیم و گه وه ریه م ده رنه شه که وت بۆیان، ئەم (شه سه) شه که ده لی: ((كنت كنزا مخفيا فأردت أن أعرف، فخلقت الخلق)) هه ره یما یه به وه ﴿ ۵۷: ما أريد منهم من رزق ﴾ من ههچ رزق و رۆزیم له وان ناوی بۆخۆم ﴿ وما أريد أن يطعمون ﴾ و نایشمه وئی شه وان خۆراکم به نه ی ﴿ ۵۸: إن الله هو

الرزاق ﴾ چونکه ته نه ها هه ره خوایه رۆزیده ره ﴿ ذو القوة المتین ﴾ خاوه ن هیزی چار نه کراو، که س ناتوانی چاری خوا بکاو زال ببی به سه ریدا. له فه ره مووده ی (قودسی) دا هاتوو: ((يا ابن آدم! تفرغ لعبادتي مملأ صدرك غنى، وأسد فقرک، وإلا تفعل ملأ صدرك شغلا ولم أسد فقرک)) (پیشه وا شه حمه د. ۳۵۸/۲، ترمزی و ئیبن ماجه). واته: شه ی کۆری ئاده م! خۆت یه کلا بکه وه بۆ په رستنی من، شه وسا منیش دل و ده روونت پرئه که م له قه ناعه ت و بئی نیازی و، ده رگای هه ژاریت لی داده خه م، شه گینا دل و ده روونت پرئه که م له سه ر قالدوون به دونیا وه، ده رگای هه ژاریشت لی داناخه م. وه ئەم فه ره مووده ش هاتوو: ((إني أنا الرزاق، ذا القوة المتین)). (ئیمامی شه حمه د: ۴۱۸/۱. شه بوو داوود، نه سائی). ﴿ ۵۹: فإن للذین ظلموا ذنوبا مثل ذنوب أصحابهم ﴾ جا بئی گومان بۆئه وانه سته میان له خۆیان کردوو به شیرک به شیک له سزایان بۆه یه، وه که به شی ها وه له کانیان له گه لانی پێشو ﴿ فلا يستعجلون ﴾ جا با بۆسزا په له م لی نه که ن پێش کاتی خۆی، چونکه هه ربۆیان پێش دیست ﴿ ۶۰: فويل للذین كفروا من يومهم الذی یوعدون ﴾ جا تیاچوون بۆ کافرو خاوه ناسان له و رۆژه ی به لینیان پی دراوه، له به ره زۆری سه ختی و دژواری.

سوپاس بۆ خوا، له (۶) ی شه عبانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ره به (۱۶/۱۲/۱۹۹۶) له نووسینی ئەم سووره ته بوومه وه، له راگه یاندنی ناوه ندیی بزوتنه وه ی ئیسلامی له کوردستان/عیراق، له شاری هه له بجه.

سوورته ی (تور) ه

مه که بیه و (۴۹) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی مبه ره بان

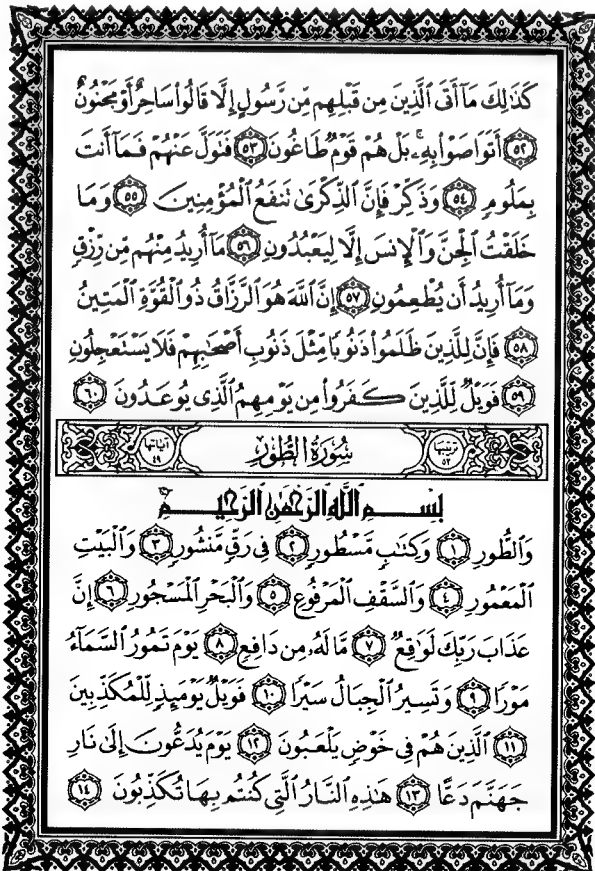
ئه میش هه ره له باسی بیروباوه رو ئایدۆلۆژیه تی ئیسلامی شه دوی: یه که خا ناسین، په یام، زیندوو بوونه وه، پاداشت و تۆله، سه ره تا باسیکی سامناکی رۆژی دوا یی ده کات که شه وه موو ئازارو سزایه رووبه رووی کافرو بئی پرواکان شه بێته وه هه ههچ شتیکی ش نییه بتوانی به ره له سستی بووه سستی، پاشان باسی له خواترسان و پارێزگاران شه کات، باسی شه وه موو پاداشت و ریز لێتانه یان ده کات، دواتر باسی دوا هه مین په یام ده کات: په یامه که ی (موحه ممه دی کۆری عه بدوللا) داوا له په یام به ریش ده کات که شه و نه ده گرنگی نه دات به وقسه و قسه لۆکانه ی بئی پرواکان شه یلین، جا بۆ دواتر به رامبه ره شه و شک و گومانه ی موشریکان هه یان بوو له په یام به ریتی

ورده ورده هه موو زهوی دابیووشی؟ بهلی خوا سویند بهوینچ شته
 نه خوات: ۷: ۱: ان عذاب ربك لواقع * که بی گومان سزای
 په روه دگاری تو (تهی موحه ممه دا) هه ر پش دیت ۸: ۸: ما
 له من دافع * هیچ رتکه ره وه به کیشی بونییه، کهس ناتوانی
 بهری بگری ۹: ۹: يوم تمور السماء مورا * ثو روژه به که ئاسمان

(موحه ممه د) ۱۰: ۱۰: بیزاری دهره بری. له گه وره یی و فه زیله تی ئه
 سووره ته دا هاتوو که: (جوبه یری کوری مونعیم) دهلی: جاریک
 گویم لی بوو پیغه مبه ر * له نویژی شیواندا سووره تی (توور) سی
 ده خویند، که سیکی دیکه م نه دیتبوو دنگی، یان خویندنه وهی
 له ویا شتری، (متفق علیه. فتح الباری: ۲/ ۲۸۹، مسلم: ۱/ ۳۳۸)،
 پاشان بوخاریش به تنیا ئه م فرموده ریوایت دهکات: (ئوممی
 سه له مه) دهلی: (له کاتی حه جدا) سکالام برده لای پیغه مبه ر *
 که نه خویشم و توانای ته وافی مالی خوام نییه، نه ویش فرمووی:
 ده برؤ له دواي خه لکه وه به سواری ته وافی خو ت بکه، دهلی ته واف
 کردو، دیتم پیغه مبه ر * له که ناری ماله وه نوپز ده کاو، سووره تی
 (توور) ده خوینی. (فتح الباری: ۸/ ۴۶۸).

سویند به هه موو نه مانه سزا به ریوویه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والطور * سویند به کیوی (توور
 - سیناو) که په روه دگار له گه ل مووسادا له وی و توو ویژی کرد
 ۲: و کتاب مسطور * سویند به کتیب و نامه یه کی نوو سراوه
 (تهورات). یان قورئان، یانامه ی کرده و کان، یا (له و حولمه حفون)
 ۳: فی رق منشور * والا کراو له پیستیکی ته نک و ناسکدا، که
 بو هه موو کهس حوکم و برپار و ئاداب و و ئله کانی ئاسانه * ۴:
 والبت المعمور * سویند به خانووی هه میشه ئاوه دان له مه که که دا
 (که عبه ی پیروژ، که هه موو سالیک به ملیون خوا په رست ئاوه دان
 ده ک ریته وه. (ته به ری) ئه لیت: سویند به و خانووه ی که له سه رووی
 ئاستی که عبه دا له پشت ئاسمانی حه و ته مه وه به فریشته یه کی
 زوړو زه به نه ئاوه دان کراوه ته وه. له فرموده یه کی صه حیح دا
 له (بوخاری) وه، (فتح الباری: ۶/ ۳۴۹، موسلیم: ۱/ ۱۵۰)
 دا هاتوو که: ((انه یدخله کل يوم سبعون ألفا من الملائكة، ثم
 لا یعودون إلیه أبدا)) واته: بی گومان هه روژه ی حه فتاهه زار
 فریشته ده چنه نیو (بیت المعمور) وه پاشان ئیتر ئه وانه هه رگیز
 جاریکی تر بوی ناگه رینه وه به لکو ده سته یه کی تر دین * والسقف
 المرفوع * سویند به ملا ژووره ی به رزو بلنده، واته: به ئاسمانی پر
 له ئه ستیره و خورومانگ و.. هتد * ۶: والبحر المسجور * سویند
 به و دهر یایه که به ربه ست کراوه له وه ی به قیته وه و دنیا داپوشی،
 هه ندی ئه لین مه به ست به و دهر یایه، دهر یای هیمن (هادی) ه،
 که شه ست وهه شت ملیون میل چوار گو شه یه، قو و لیه که شه ی
 له هه ندی لاوه نوه زارو چوار سه دو سی و سی مه تره، روو به رکه شه ی
 به تی کرای بی دوو جار و نیو به ئه ندازه ی هه موو و شکانی دونیایه، جا
 ئه گه ر ده سه لاتی که نه بی چاودیری ئه وه بکات، ئایا بوی نییه

به توندی دیت وده روات و ئه که ویتنه له رزه شو که و گه ران و
 خوا هه مووی تیک ده دا ۱۰: ۱۰: وتسير الجبال سيرا * کیوه کانیش
 له جیگه ی خویاندا هه لده کنرین وده روژ، واته: یاسای بوونه وه
 تیک ئه چنی و جاریکی تر به که لکی ژیان نایه ت ۱۱: ۱۱: فویل یومئذ
 للمکذبین * ئیتر له روژه دا تیاچوون بوئه وانه ی پیغه مبه ر کانیان
 به درؤ ئه خسته وه، هه ر خه ریکی به درؤ خسته وه بوون ۱۲: ۱۲:
 الذين هم فی خوض یلعبون * ئه وانه ی له کاری نار وادا هه رده م
 روئه چن و، گالتنه و گه مه ده کهن ۱۳: ۱۳: يوم يدعون إلى نار
 جهنم دعا * ئه وروژه ی که ئه وانه زوړ به توندی پالیان پیوه ئه نری
 بو ناو ئاگری دوزه خ و راده کیشرین ۱۴: ۱۴: هذه النار التي كنتم
 بها تكذبون * هه ر که نزی که خرا نه وه پیان ئه وتری: ئه مه ئه و
 ئاگره یه که ئیوه کاتی خو ی به درو تان دانه ناو پرواتان پیی نه بوو!
 ۱۵: ۱۵: أفسح هذا أم أنتم لا تبصرون * پیان ده وتری: باشه
 ئه مه جادوه - وه که له دونیادا، کاتی په یامبه ر * قسه ی بؤده کردن

ژنانی سپی چاوگوره (حور العین).

توره مهو زارۆله ی ئیماندارانیس ده بهینه بههشت:

﴿ ۲۱: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ ﴾ وه ئه وکه سانه ی باوه ریان هیئو نه وه کانیشیان به ئیمانسه وه په پیره و بیان لی کردوون ﴿ الْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ ﴾ زارۆو نه وه کانیشیانمان پیگه یاندن له بههشتدا، هه رچه نه کرده وه کانیشیان شایسته ی ئه و پله یه نه بی، به لām له بهر ریزو حورمه تی ئه وان، وهك (ئیب عه بباس) ده لیت: تا زیاتر که یفخوش و دلخوش بین، هه ر (ئیب عه بباس) (خوای لی رازی بی) ده لی: پیغه مبه ر ﴿ فرموی: ((إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ليرفع ذرية المؤمن معه في درجته في الجنة وإن كان لم يبلغها بعمله لِتَقَرَّ بِهِمْ عَيْنُهُ)) والحديث ذكره الهیثمی فی مجمع الزوائد. (۱۳۷۰)، عن ابن عباس (رضی الله عنه) رفعه إلى النبی ﷺ وتعقبه بقوله: رواه البزار، وفيه قيس بن الربيع، وثقه شعبة والثوري وفيه ضعف) ﴿ وما ألتناهم من عملهم من شيء ﴾ وه له هه مان کاتدا له کرده وه ی ئه وانسه ی پله ی به رزیان ده سته و توه، شتی که م ناکه ی نه وه، به وه ی به رز کرده وه ی پله ی منداله کانیان ﴿ کل امرئ بما کسب رهین ﴾ هه مووکه سینک بارمه تی کارو کرده وه ی خو به تی، گونا ه ی که سی دیکه نادر ی به سه ریا، ئه که ره چی باوک و کورو براو که س و کاریش بین، مه که ره در یغی کرد بیئت له په ندو ئاموز گاری ﴿ ۲۲: وَأُمِدْنَاهُمْ بِفَاكِهِةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴾ وه زیاد له وه یش ه زیان له هه ر میوه و گوشتیک بیئت، ده یان ده ی نی.

شه رابی بهه شت هه رزه بیژی تییدا نییه:

﴿ ۲۳: يَتَنَزَّعُونَ فِيهَا كَأْسًا ﴾ جار جار بوخوشی له بهه شتدا جام و بیاله ی پر له شه راب له یه کتر ئه فرینن ﴿ لا لغو فيها ولا تأثيم ﴾ نه هه رزه بیژی تییدا یه، نه گونا هه بار کردن ﴿ ۲۴: وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ ﴾ وه چه ند تازه لاویکی ئیسک سووک بوخزمه تکردن به سه ریا ندان ئه که ره یین و خزمه ت ئه که ن ﴿ کأنهم لؤلؤ مکنون ﴾ له جوانی و پاک و خاوی نییدا ده لی ی مراواری ناو سه ده فن ﴿ ۲۵: وَأَقْبَلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴾ هه ندیکیشیان رووده که نه هه ندیکیان له یه ک ئه پرسن: له وه ی له سه ری بوون له دونیادا له ئه هوال و ئه عمال ﴿ ۲۶: قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴾ ئه لاین: ئیمه له مه پیش له دونیادا بووین له ناوژن و منالماندا له سزای خوا ده ترساین، بو به ئیستا ئه ویش ئه م به هه ر مه زنه یی پی به خشین ﴿ ۲۷: فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْنَا ﴾ ئینجا خوا منه تی خسته سه رمان به مه رحه مه تی خو ی ووقانا عذاب السموم ﴿ و له سزای ئاگری هالاودار پاراستوونی

ئه تان وت جادوهه - یان ئیوه نابینن و کویرن، ههروهك له دونیادا خو تان له ئاستی ئه ورۆزه کویر ده کرد؟ ﴿ ۱۶: إِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا ﴾ بچه ناویه وه بسو تین، جا ئیتر نارامتان بیی یان نه بی ﴿ سواء علیکم ﴾ وهك یهك وایه بوئیوه، ﴿ إنما تجزون ما كنتم تعملون ﴾ چونکه هه رد به یی ئه وه ی ئه تان کرد له

أَفِصْرُ هَذَا أَمْ أَنْتَ لَا تَصْبِرُ ﴿ ۱۷: أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ ﴿ ۱۸: إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴾ فَكَهْنٍ يَمَاءُ الْغَنَمِ رُبُّهُمْ وَوَقَّهْمُ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿ ۱۹: كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ مُتَكِبِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿ ۲۰: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينَ ﴿ ۲۱: وَأُمِدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهِةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴾ يَتَنَزَّعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوُ فِيهَا وَلَا تَأْنِيَةٌ ﴿ ۲۲: وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤُ مَكْنُونٍ ﴾ وَأَقْبَلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿ ۲۳: قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴾ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَّعْنَا عَذَابَ السَّمُورِ ﴿ ۲۴: إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿ ۲۵: فَذَكِّرْ مَا أَنْتَ بِنَعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا يَجْنُونَ ﴾ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرْنَاهُ بِرَبِّهِ رَبِّهِ أَلَمْ نَكُنْ مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّ فِي مَعَكُمْ مِنَ الْأَمْرِ بَصِيرَةً ﴿ ۲۶

دونیادا، پاداشت ده رینه وه.

خه لکانی له خوا ترس، له بهه شتدا هه ره حناکن:

پاش باسکردنی پاداش و تۆله ی بی باوه ران، دیته سه ر باسی پاداشتی موسلمانان، بو به ئه فه رموی: ﴿ ۱۷: إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴾ بی گومان خو بار یزان - له روژی قیامه تدا - له بهه شته کان و خوشگوزه رانییه کی هه میشه یی دان و ژیان ده به نه سه ر ﴿ ۱۸: فَاكِهِينَ بِمَا آتَاهُم رَبُّهُمْ ﴾ به وه ی په روه ردگاریان پی به خشییون خوشحالن ﴿ ووقاهم ربهم عذاب الجحيم ﴾ په روه ردگاریشیان له سزای دۆزه خ پاراستوونی ﴿ ۱۹: كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ پییان ئه وتری: ده سه به وه ی ئه وکارانه وه له دونیادا ئه نجامتان ده دان، بخون و بخونه وه ﴿ ۲۰: مُتَكِبِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ ﴾ له سه ر قه نه فه ی ریزکراو، پالیان داوه ته وه و روویان له یه ک کرده وه ﴿ و زو جناههم بحور عین ﴾ هاو سه رمان کردوون به

همووشتیکیان به‌دهسته و ده‌سه‌لانداران، هتا به‌ئاره‌زووی خوین
ئال و گۆر بکه‌ن. زمانناسه‌کان ده‌ئین: (وفیه ثلاث لغات: الصاد
وبها قرأت العامة، والسين وهي قراءة ابن محيصن وحيد و مجاهد،
وباشمام الصاد والزای وهي قراءة حمزة كما تقدم فی "الصرط"
فی سورة الفاتحة) ﴿ ۳۸: أم لهم سلم يستمعون فيه ﴾ یا خیر

﴿ ۲۸: إنا كنا من قبل ندعوه ﴾ ته‌ئین: به‌راستی ئیمه کاتی
خوی له‌دونیدا هاناو هاوارمان هه‌ر بۆخوا ده‌بردو هه‌رئه‌ومان
ئه‌پهرست، وائه‌ویش ئیستا وه‌لامی داینه‌وه ﴿ إنه هو البر الرحيم ﴾
به‌راستی ئه‌وخوایه زاتیکی چاکه‌خوای دلاویه. ﴿ ۲۹: فذكر
فما أنت بنعمة ربك بكاهن ولا مجنون ﴾ جا که‌وابوو تۆش ئه‌ی
موحه‌مه‌د! ﴿ ۳۰: ثاموزگاری به‌رده‌وام بکه، ئه‌تۆش به‌هوی چاکه‌ی
خواه‌ندته‌وه به‌پیغه‌مبه‌ریتی، نوقلانه‌ لیده‌رو شیت نیت، وه‌ک
ئو نه‌فامانه ته‌ئین!! به‌لکو هه‌مووشتیکی به‌پنی سروس و نیگایه،
ئهم ئایه‌ته بۆ ره‌تی قسه‌ی (عوقبه‌ی ئه‌بی موعه‌یت) بوو، که
جار‌جار به‌پیغه‌مبه‌ری ئه‌وت: شیته، جادو‌وگه‌ره! ﴿ ۳۰: أم
يقولون شاعر تر بص به ريب المنون ﴾ یاخۆ ته‌ئین: موحه‌مه‌د
شاعیره، چاوه‌روانی مردنی ته‌که‌ین تا له‌ده‌ستی رزگارمان بێت.
﴿ ۳۱: قل تربصوا فإني معكم من المتربصين ﴾ پییان بلی:
چاوه‌روان بن! جا بی‌گومان منیش له‌گه‌ل ئیوه له‌وانه‌م چاوه‌روانی
ده‌ره‌نجامی من و ئیوه؟ جا خوی گه‌وره ته‌وانی له‌روژی (به‌د) دا
به‌زووی تیا‌برد ﴿ ۳۲: أم تأمرهم أحلامهم بهذا ﴾ یاخۆ ژیریان
فرمانیان پی‌ده‌دا به‌م قسه‌ نا‌قولا‌یانه؟! نا‌ودارانی قوره‌یش
خوین به‌گه‌لیکی ژیره‌به‌ئاوه‌ز داده‌نا، بۆیه‌ خوایش ئه‌و جو‌ره
پرسیاران‌ه‌یان ئاراسته‌ ده‌کات، دیاره ته‌گه‌ر راسته‌ ژیره‌بوونا‌یه
— وه‌ک خوین واده‌ئین— ئه‌وه‌ند لاسار نه‌ده‌بوون ﴿ أم هم قوم
طاغون ﴾ یاخۆ خوین گه‌لیکی سه‌رکه‌ش ویاخین؟! ﴿ ۳۳: أم
يقولون تقوله ﴾ یان خۆ ته‌ئین: (موحه‌مه‌د) ئه‌و قورئانه‌ی له
سه‌ر خوا هه‌له‌به‌ستوه؟! ﴿ بل لا يؤمنون ﴾ نا، به‌لکو ته‌وانه
باوه‌رنا‌هینن، بۆیه‌ بی‌باکانه ئه‌و توانجانه ده‌گرن. ئینجا خوا
هه‌موو به‌دگومانیه‌کیان ره‌ت ته‌کاته‌وه ته‌فهرمو‌ی: ﴿ ۳۴: فليأتوا
بحدیث مثله إن كانوا صادقين ﴾ جابا قسه‌یه وینه‌ی ئه‌و قورئانه
بیتن، ته‌گه‌ر راستیان ده‌کرد له‌و ته‌یاندا که ته‌یان وت موحه‌مه‌د
خوی ئهم قورئانه‌ی هه‌له‌به‌ستوه ﴿ ۳۵: أم خلقوا من غیر شیء ﴾
یا خۆ هه‌ر له‌خو‌یانه‌وه دروست‌بوون، وا ته‌وه‌نده سه‌ره‌ستن
وبه‌ئاره‌زووی خوین قسه‌ته‌که‌ن و منه‌تی هیچ که‌سیک نازانن؟
﴿ أم هم الخالقون ﴾ یا هه‌رخوین دروستکه‌ری خوینان؟ ﴿ ۳۶:
أم خلقوا السموات والأرض ﴾ یا ئاسمانه‌کان و زه‌ویان دروست
کردوه؟ ﴿ بل لا یوقنون ﴾ نه‌خیر به‌لکو یه‌قینیان به‌خواو به
روژی پاداشت و تۆله نییه‌ بۆیه‌ئاوا به‌ئاره‌زووی خوین شه‌ن
ته‌که‌ن ﴿ ۳۷: أم عندهم خزائن ربک ﴾ یاخۆ کیلی خه‌زینه‌و
گه‌نجینه‌کانی په‌روه‌ردگاری تۆیان لایه؟ تائه‌وان خواستیان نه‌بیت
په‌یامبه‌ریتی به‌که‌سی نه‌دری ﴿ أم هم المسیطرون ﴾ یا خیر

﴿ ۳۸: أم لهم سلم یستمعون فیہ ﴾ یاخۆ ته‌ئین: موحه‌مه‌د
شاعیره، چاوه‌روانی مردنی ته‌که‌ین تا له‌ده‌ستی رزگارمان بێت.
﴿ ۳۹: قل تربصوا فإني معكم من المتربصين ﴾ پییان بلی:
چاوه‌روان بن! جا بی‌گومان منیش له‌گه‌ل ئیوه له‌وانه‌م چاوه‌روانی
ده‌ره‌نجامی من و ئیوه؟ جا خوی گه‌وره ته‌وانی له‌روژی (به‌د) دا
به‌زووی تیا‌برد ﴿ ۴۰: أم تأمرهم أحلامهم بهذا ﴾ یاخۆ ژیریان
فرمانیان پی‌ده‌دا به‌م قسه‌ نا‌قولا‌یانه؟! نا‌ودارانی قوره‌یش
خوین به‌گه‌لیکی ژیره‌به‌ئاوه‌ز داده‌نا، بۆیه‌ خوایش ئه‌و جو‌ره
پرسیاران‌ه‌یان ئاراسته‌ ده‌کات، دیاره ته‌گه‌ر راسته‌ ژیره‌بوونا‌یه
— وه‌ک خوین واده‌ئین— ئه‌وه‌ند لاسار نه‌ده‌بوون ﴿ أم هم قوم
طاغون ﴾ یاخۆ خوین گه‌لیکی سه‌رکه‌ش ویاخین؟! ﴿ ۴۱: أم
يقولون تقوله ﴾ یان خۆ ته‌ئین: (موحه‌مه‌د) ئه‌و قورئانه‌ی له
سه‌ر خوا هه‌له‌به‌ستوه؟! ﴿ بل لا يؤمنون ﴾ نا، به‌لکو ته‌وانه
باوه‌رنا‌هینن، بۆیه‌ بی‌باکانه ئه‌و توانجانه ده‌گرن. ئینجا خوا
هه‌موو به‌دگومانیه‌کیان ره‌ت ته‌کاته‌وه ته‌فهرمو‌ی: ﴿ ۴۲: فليأتوا
بحدیث مثله إن كانوا صادقين ﴾ جابا قسه‌یه وینه‌ی ئه‌و قورئانه
بیتن، ته‌گه‌ر راستیان ده‌کرد له‌و ته‌یاندا که ته‌یان وت موحه‌مه‌د
خوی ئهم قورئانه‌ی هه‌له‌به‌ستوه ﴿ ۴۳: أم خلقوا من غیر شیء ﴾
یا خۆ هه‌ر له‌خو‌یانه‌وه دروست‌بوون، وا ته‌وه‌نده سه‌ره‌ستن
وبه‌ئاره‌زووی خوین قسه‌ته‌که‌ن و منه‌تی هیچ که‌سیک نازانن؟
﴿ أم هم الخالقون ﴾ یا هه‌رخوین دروستکه‌ری خوینان؟ ﴿ ۴۴:
أم خلقوا السموات والأرض ﴾ یا ئاسمانه‌کان و زه‌ویان دروست
کردوه؟ ﴿ بل لا یوقنون ﴾ نه‌خیر به‌لکو یه‌قینیان به‌خواو به
روژی پاداشت و تۆله نییه‌ بۆیه‌ئاوا به‌ئاره‌زووی خوین شه‌ن
ته‌که‌ن ﴿ ۴۵: أم عندهم خزائن ربک ﴾ یاخۆ کیلی خه‌زینه‌و
گه‌نجینه‌کانی په‌روه‌ردگاری تۆیان لایه؟ تائه‌وان خواستیان نه‌بیت
په‌یامبه‌ریتی به‌که‌سی نه‌دری ﴿ أم هم المسیطرون ﴾ یا خیر

سورة البقرة

نهریوان و په‌یوه‌یه‌کیان بۆ هیه؟ پیایدا سه‌ره‌که‌ون بۆ ئاسمان،
له‌وی گوی ته‌گرن بۆ وتوو ویزێ فریشته‌کان ﴿ فلیأتوا
بسلطان مبين ﴾ جا ته‌گه‌ر وایه ده‌با گوینگه‌ره‌کیان به‌لگه‌یه‌کی ئاشکرا
به‌ئینی ﴿ ۳۹: أم له البنات ولكم البنون ﴾ یاخۆ کوران بۆ ئه‌وه
وکچانیش بۆ ئیوه، بۆیه‌ بیتان وایه فریشته کچی خوان! له‌کاتیکی
ئیه‌و خۆتان رازی نابن به‌کچ، جائیتر چۆن بریاری وائه‌دن بۆ ئه‌و
خوا زال و ده‌سه‌لانداره؟! دیاره که‌سیک ژیری هه‌رئه‌وه‌نده‌بی،
بی‌گومان ئینکاری زیندوو‌بوونه‌وش ده‌کات ﴿ ۴۰: أم تسألهم
أجرا فهم من مغرم مثقلون ﴾ یا خیر تۆ ئه‌ی موحه‌مه‌د! ﴿ ۴۱:
داوای کرێ و مزه‌یان لی ته‌که‌یت له‌سه‌ر گه‌یانندی په‌یامه‌که‌ت،
ئه‌وانیش له‌ژیر باری قورس و گرانی‌دا نه‌ناچن؟! ﴿ ۴۲: أم عندهم
الغيب فهم یکتبون ﴾ یاخیر نادیارو‌غه‌بییان لایه، هه‌رچیان ویست
لینی ده‌نووسنه‌وه؟ ﴿ ۴۳: أم یریدون کیدا ﴾ یاخۆ ئه‌یانه‌وی پیلان
وفرت و فیلێک ریک بخه‌ن؟ ﴿ فالذین کفروا هم المکیدون ﴾ کافران

مه غریب و عیشای بۆ بکه، وه کاتیکیش ئه سستییه کان پشت ههله ئه کهن و ون ده بن، دوور کاتی سوونه تی به یانی بکه، واته: هم له شه و گارد او، هم له نوژی به یانیدا ستایش و ته سبیحاتی خوا بلی، (ئین عه بباس) ده لیت: مه به ست دوور کاته که ی پش نوژی به یانییه، چونکه پیغه مبه ۴۳ هه میسه پش نوژی به یانی دوو رکات نوژی سوونه تی ده کرد.

هه رخویان فرت و فیل کران، وه له (به د) دا به چاو بینرا: گه له له سه رانیان تیا چوون ۴۳: أم لهم إله غیر الله یا خیر په ستر او پکیان جگه له (الله) هه یه؟! هه تاییکه نه به شه ریکی خوا ۴۳ سبحان الله عما یشرکون ۴۳ پاک و بیگه ردی بؤخوا، له شه ریکی ئه وان بؤخوا ی بۆ داده نین. تیبینی: وشه ی (أم) - که له سووره ته دا بۆ سه رزه نشت و بیزاری ده برینه له کاره چه وته کانی ئه وان - پا زده جار ها تووه.

سوورته ی (نه جم) ه

مه که بییه و (۶۲) ئایه

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئه میس وه سووره ته هاوشیوه کانی خو ی باسی بیرو باوه ره ب نه رته ییه کان ده کات: یه کخو ایه رستی، په یامه که ی پیغه مبه ر، زیندوو بوونه وه، پاداشت وتۆله، جا بۆیه که م جار باسی بلند بوونه وه (میعراج) ه که ی پیغه مبه ر ۴۳ ته کات، که به راستی رووداو یکی گه و ره گرنگی میژوو بییه، چونکه جگه له بینینی هه موو سه یرو سه مه ره کانی تر له وشه ودا، به چاوی سه ریش چه ندین شتی سه رسوهرینه ری تری چاوپیکه وت، پاشان باسی ئه وبتانه دیت که بته رسته کان ئه یان په رستن، له گه له پووجه لکرده وه ی کاره که یان، ئینجا باسی پاداشت دیت که چۆن هه موو که سی که به پنی کارو کرداری خو ی ره فتاری له گه له ئه کری، دواتر ئه لیت: هه موو که س به پنی کارو کرداره وه ی خو ی پاداشت ئه دریته وه که سیش گوناھی که س هه لئاگری.. هه ندی به لگه ش دینیته وه بۆده سه لات ی خوا بۆمراندن و زیندوو بوونه وه.

سویند به مانه موحه ممه د هه رچی ده لی راسته:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والنجم إذا هوی سویند به و ئه سستییه که به خیرایی ئاوا ده بیت، یاله شوینی خو ی ده ترازیت و به ردیته وه کاتی نزیک بوونه وه ی قیامه ت * ۲: ماضل صاحبکم وماغوی هاوه له که ی ئیوه (موحه ممه د) ۴۳ له ری هه ق لای نه داوه و باوه ری پووجیشی نه بووه.

موحه ممه د له خۆیه وه قسه ناکات:

۳: وما یطق عن الهوی وه قسه و گوفتاری (پیغه مبه ر) له رووی هه واوه وه سه وه نییه، جا که سی ئاوابی چۆن ریگه ون ته کات؟! ۴: إن هو إلا وحی یوحی ۴۳ ئه و قورئانه ی که ئه وده یلین، جگه له وه که به وه حی بۆی ده نییری، هیچی تر نییه، واته: ئه م

عینادی موشریکان و جه رزه به دانیان:

۴۴: وإن یروا کسفاً من السماء ساقطاً وه ئه گه ره له سه ره نجامی کاره نادرسته کانیانه وه، ببینن پارچه یه کی گه و ره له ئاسمانه وه به ریته خواره وه به سه ریاندا ۴۴ یقولوا سحاب مرکوم ۴۴ ته وکاته یس ئه لین: په له هه وریکی له سه ر یه ک نیشته وه! "واته: هیمان هه ر ئینکاری ته کهن، وه له له ئایه ته شدا ها تووه ده فه رموی: (ولو فتحنا علیهم باباً من السماء فظلوا فیه یرجون لقالوا إنما سکر ت أبصارنا بل نحن قوم مسحورون) ۱۵-۱۴-۱۵: ۴۵ فذرهم حتی یلاقوا یومهم الذی فیه یصعقون ۴۵ جا که وا بو وازیان لی بینه تا ته گه نه به و روژه ی له ناوده برین و ده کوژین ۴۶: یوم لا یغنی عنهم کیدهم شیئاً ۴۶ ئه و روژه فیله که یان فریایان ناکه و ی و هیچ که لکیان پی ناگه یه نی و بی نیازیان ناکا ۴۷: ولا هم ینصرون ۴۷ وه له هیچ لایه که وه یارمه تیش نادرین ۴۷: وإن للذین ظلموا عذاباً دون ذلک ۴۷ وه بی گومان بؤ ته وانه ی سته مکار بوون، سزایه که هه یه له دونیادا، به ره له هاتنی قیامه ت، وه کو گرانی و، قات و قری و.. هتد، وه له سووره تیکی تردا ته فه رموی: (ولنذیقنهم من العذاب الأذنی دون العذاب الاکبر لعلهم یرجعون) ۲۱/۳۳. ولکن اکثرهم لا یعلمون ۴۷ به لام زۆره یان نازانن ئه و سزایه.

ئه ی پیغه مبه ر! خۆراگر به و ته سبیحاتی خوا بکه:

۴۸: واصبر لحکم ربک ۴۸ خۆگر به له به رامبه ر به جیه یانیان بریاره کانی په ره ردگار ته وه ئه ی موحه ممه د! ۴۸ به و ئلکر دونیان ۴۸ فانک بأعیننا ۴۸ چونکه به راستی تۆ له به رچاودیری ئیمه دایت، فیلان زیانت لی نادات ۴۸ وسیح یحمد ربک حین تقوم ۴۸ کاتی هه لئه سیت هه رده م ته سبیحات و سوپاسگوزاری په ره ردگار ت بکه، ئیامی (ترمزی و نسائی) ئه لین: کاتی له جیگایه کدا هه لئه سیت، خویندنی (ذکر ی) (سبحانک اللهم و یحمدک أشهد أن لا إله إلا أنت، أستغفرک وأتوب إليك) سوونه ته. ۴۹: ومن اللیل فسبحه وادبار النجوم ۴۹ وه له شه و گاریشدا نوژی

قورئانه هر له لایه ن خواوهیه.

ماموستای ره سولی نه مین، جویریلی نه مینه:

۵: علمه شدید القوی * خاوهن هیز و بهزه بر (جویریلی) فریشتهیه، قورئانی فیرکردوه، به ئی زور به هیزه، دهستپاکه، زمان پاکه، دهساتیر ئیوه چون نه ئین قورئان نه ندیشه و خورافه ی پیشووه کانه؟! * ۶: ذو مرة فاستوی * خاوهن مه تانهت له ژیری و هوشدا، جا له سهر نه وشیه یه ی خا دوستی کردوه زور به ریک و بیکی وه ستاو خوی نیشاندا * ۷: وهو بالأفق الأعلى * وه خوی له ئاسویه کی زور به رزو بلند (له ئاسوی خوردا) نیشانی په یامبه ردا * به ئی.. جبریل هندی جار له سهر شیوه ی ئاده میدا ده هات و، په یامبه ریش * چاوی پی ده کهوت، په یامبه ر * زورحه زی نه کردکه جویریلی له شیوه فریشته کهدا ببینی، بویه ئه ویش دوو جار له سهر شیوه فریشته بیه که ی خوی نیشاندا، جاری له سهر زهویی، جار یکیش له ئاسماندا. جاره که ی سهر زهویی ئه وکاته بوو که له ئه شکه وتی (حیراء) دا بوو، جا له خوره لاتی ئه شکه وته که وه هات و به ی خوری لی گرت، ئه وه یه که ئه فهرموی: (وهو بالأفق الأعلى) جاره که ی ئاسمانیش له لای (سدره المنتهی) دا بوو. * ۸: ثم دنا فتدلی * له پاشانزیک بووه وه له پیغه مبه ره وه *، ئینجا خوی داهیل * ۹: فكان قاب قوسین أو أدنى * جائه وهنده لینی نزیك بووه وه به نه ندازه ی دوو که وان، یان که متر بوو، دیاره له ناوهره یاندا باو بووه و توپانه: ئه وهنده به یه که وه نزیکن نه ندازه ی دوو که وان، یان که متر به یینانه * ۱۰: فأوحى إلى عبده ما أوحى * ئینجا خوا له ریگه ی ئه وه وه وحی کرد بو به نده ی خوی (موحه ممه د) * ئه وه ی که ده بوو وه وحی بکا.

ئه ری پیغه مبه ره شهوی ئیسرا خوی خوی دی:

۱۱: ما كذب الفؤاد ما رأى * ئه وه ی به چاوی سه ربینی، ناخ و دهروونی خوی به دروی دهر نه کرد، واته: کاتی که به چاو جویریلی دی، دلشی باوه ری کرد * ۱۲: أفتمارونه علی ما یری * ئایا ئیوه شه ره قسه ی له گه ل ده که ن له سهر ئه وه ی ببینی له شه وره ی و میعراجدا باوه نا که ن؟! * ۱۳: ولقد رآه نزلة أخرى * وه بی گومان په یامبه ر * جار یکی تریش له دابه زینیکی تر دا جویره ئیلی دیتوه له شیوه ی خویدا. رافه کارانی قورئان قسه یان جیاوازه سه باره ت به وه ی که ئایا په یامبه ر * خوی خوی به چاوی سهر دیتبی؟ ئایا جویره ئیلی له سیمای خویدا به چاوی سهر دیتبی؟ وه دهسته ی سوننه ت وجه ماعه تیش هه روا له ناو

یه که تر دا قسه یان جیاوازه، ته نانه ت هاوه لانیش یه که ده نگ نین! (ئیبین عه بباس و عیکره مه و ئه بوو زه رو که عبولئه حبان) رایان وایه: پیغه مبه ر * به چاوی سهر له شهوی میعراجدا خوی دیتوه، بویه (ئیبین عه بباس) ئه لیت: (إن الله اصطفى إبراهيم بالخله، واصطفى موسى بالكلام، واصطفى محمدا بالرؤية). واته: خوا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذْ هُوَ ۝۱ مَاضٍ صَاجِبٌ حَرٌّ ۝۲ وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۝۳ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۝۴ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝۵ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ۝۶ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝۷ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۝۸ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝۹ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝۱۰ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝۱۱ أَفَتَسْمُرُونَ عَلَىٰ مَابَرَىٰ ۝۱۲ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ۝۱۳ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ۝۱۴ عِنْدَ حَاجَةِ الْوَاوَىٰ ۝۱۵ إِذْ يَنفُثُ السَّيْدَةُ مَافِئَتِي ۝۱۶ مَارَاغَ الْبَصَرِ وَمَاطِنِي ۝۱۷ لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ۝۱۸ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ۝۱۹ وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةَ الْآخِرَىٰ ۝۲۰ أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ۝۲۱ تَالِكِ إِذَا قَسَمْتُ لَكُمْ ضِرَىٰ ۝۲۲ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمِيَتْهُمَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ ۝۲۳ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَىٰ ۝۲۴ أَمْ لَا تَأْنِسُكُمْ مَتَنَّى ۝۲۵ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ۝۲۶ وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُفْنِي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ ۝۲۷

ئیبیراهیمی به (خه لیل) هه لێ ژاردوه، مووساش به قسه له گه لکردن، موحه مبه دیش * به نیشاندانی خوی و دیتنی به چاوی سهر. (عه بدوللای کوری مه سهعوود و خاتوو عایشه) - خوا له هه موویان رازی بی - نکوولی و ئینکاری ئه ودیتنه یه ئه که ن، ته نانه ت خاتوو عایشه ئه لیت: هه ره که سی پی و ابیت که موحه ممه د * به چاوی خوی خوی دیتوه، ئه وه دروی که گه وره ی له سهر خوا هه لبه ستوو، چونکه خوا ئه فهرموی: (لا تدرکه الأبصار و هو یدرک الأبصار و هو اللطیف الخیر)، وه دلیت پیغه مبه ر * دوو جار جویریلی دیتوه، جاری له ئاسمانه وه هاته خوار، جار یکی دی به شهش سه د باله وه له لای (سدره المنتهی) دا. ئه م ئایه تانه ی سوورته ی (نه جم) ه به لکه نین له سهر ئه وه ی که په یامبه ر * خوی خوی به چاوی سهر دیتبی، چونکه باسه که له جویره ئیله وه دهست پی ئه کات و، جی ناوه (ضمیر) ه کان: (علمه شدید القوی)، (ولقد رآه نزلة أخرى) بو جویره ئیل ده گه رینه وه، به لام پیشه وا (ئه حممه د)

نیرینه تان بۆ خۇتان ھەلۋاردوو، بۆ خواش مینە؟! جارۋى خوا ھەرىپوۋىستى بەمنداڭ نىيە، گرىمان ئەگەر پىۋىستىشى بىت، كاميان باش بى يەلاتانەو ە داى ئەنن بۆخۇتان و كامىستان بەلاو ە خراپ بى ئەى دەن بەخوا! ﴿ ۲۲: تلىك اذا قسمة ضيزى ﴾ ئەگەر ئاوابى ئەو بەشكردنكى ستەكارانەيە.

ئىنجا خواى كارزان ئىنكارى و بىزارى لەسر ئەو ەو ەو ەو ەو خراپەيان دەر ئەپرۋى: ﴿ ۲۳: ان هى الا اسماء سميتوها اتم و آباؤكم ﴾ ئەوانە "لات و عوز زاو مەنات" ھەر چەند ناۋىكن خۇتان و باوانەكانتان ناوتان لىناون، ئەگىنا ھىچ ە حەقىقەت و ناوەرۋىكىيان نىيە ﴿ ما أنزل الله بها من سلطان ﴾ و خواش ھىچ بەلگەيەكى بۆ پەرستىنيان دانەبەزاندوو ﴿ ان يتبعون الا الظن وما تهوى الأنفس ﴾ ئەوانە ھەر شوۋىنى گومان دەكەون، ئەگىنا ھىچ بەلگە و نىشانەيەكيان بە دەستەو نىيە بۆ پەرستىنيان ﴿ ولقد جاءهم من ربهم الهدى ﴾ لەكاتىكدا بە حەقىقەت لەلايەن پەرورەدگاربانەو رىنۋىنيان بۆ ەاتوو، واتە: قورئانيان بۆ ەاتوو ە رىنۋىنى دەكا بۆ يەكخواپەرستى..

چاكە تەنيا بە ئارەزوو تەمەننا دەست ناكەوۋى:

﴿ ۲۴: أم للإنسان ما تمنى ﴾ ئاخۇ بۆ ھەرمۋىەكى كافر ھەرچى بخوازى ھەيە؟! واتە: كەئەوان پىيان وايە دوارۋ پەرستراوەكانيان فرىايان دەكەون و تكيان بۆ ئەكەن، بىر لە شتىوا نەكەنەو ھەرگىزىش نابى ﴿ ۲۵: فله الآخرة والأولى ﴾ چوون ئاخىرەت و دونيا، ھەر بۆ خواى ەق(اللە)يە، نەك بۆ غەيرى ئەو، لەبت و خواكانيان تابتوانن شەفاعەت بۆ پەرستيارەكانيان بکەن.

تكاو شەفاعەت مەر خوا ئىزن بىداو رازى بى:

﴿ ۲۶: وكم من ملك فى السموات ﴾ فرىشتەيەكى زۆرلە ئاسمانەكاندا ھەن ﴿ لا تغنى شفاعتهم شيئا ﴾ تكيان ھىچ كەلەك ناپەخشى بۆ پەرستيارەكانيان، مەگەر ئەو بتانەى ئىو چۆن تكيان وەرئەگىردى بۆتان؟! ﴿ إلا من بعد أن يأذن الله لمن يشاء ويرضى ﴾ مەگەر پاش ئەو ەى بۆ ھەر كەسىك خوا خۇى بىەوۋى و رازى بى مۆلەت بىدات فرىشتە تكاى بۆبكات، ئەو ەش بۆ پىاو ە راسال و صالحەكان دەبىت.

موشرىكەكان كچان دەكەنە منداالى خوا:

﴿ ۲۷: ان الذين لا يؤمنون بالآخرة ﴾ بى گومان ئەوانەى باو ەريان بەپاشە رۆز نىيە و پىيان وايە زىندوو بوونەو ەو لىپرسىنەو نىيە

ئەلئىت: لەشەوى مىعراجدا پەيامبەر ﷺ خواى خۇى بەچاوى سەردىتو ە. بەندەش و تەكەى (عائىشەو ئىبن مەسعود) بە بەھىزتر دەزانم، وەك (لالەكائى) یش لەقسەكانىدا ھەر ئەو ە ھەلئەبىزى، بەلام ئەگەر لەم باسەدا (توقف) بکرى وادەزانم چاكتەرە، چوئكە بەلگەيەكى قسەپروراشكاو نىيە (والله أعلم). ﴿ ۱۴: عند سدرۃ المنتهى ﴾ جارى دوو ەمىش لە لاى (سدرۃ المنتهى)دا، كە (سیدرەش) لە ئاسمانى ەو تەمدايەو نزىكى ەرشەو درەختىكى پرگەلاو سىبەر خەست و چرو پرە، فرىشتەو گىيانى شەھىدان و مەوداى زانىارى پەيامبەران - بىچگە لە موخەمەد ﷺ - تا ئەوۋ ئەروات، جو ەرىلش لە سەفەرەكەى شەوى مىعراجدا ەتا ئەوۋ لەگەل پىغەمبەردابوو، لەوۋ بەولاو ە تەنھا خوا خۇى ئەزانى... پىشەو موسلىم لەباسى شەو ەویدا فرمودەيەكى درىزى ھىناو ە، لە بەشكىدا ئەلئىت: ﴿ ثم ذهب بى الى سدرۃ المنتهى، وإذا ورقها كأذان الفيلة، وإذا ثمرها كالقلال... ﴾ (موسلىم: ۱/۱۴۶. فتح البارى ۳۴۹/۶). ﴿ ۱۵: عندها جنة المأوى ﴾ لە لايەتى بەھەشتى (جىنى دانىشتن و ەوانەو ە)، خوا خۇى ئەزانى ئەو بەھەشتە كام بەھەشتەيە، ھەرچەند (تەبەرى) ئەلئىت: ئەو بەھەشتەيە كەجىگای شەھىدانە.

نوورى خواو، ەشامەتى فرىشتە (سیدرە)يان پۆشى:

﴿ ۱۶: إذ يغشى السدرۃ ما يغشى ﴾ ئەو كاتەى دىتى، سیدرەى داپۆشى ئەو شتەى داى ئەپۆشى، واتە: لەكاتى دیدارەكەدا نوورى خواو، فرەزۆرى فرىشتەكان سیدرەيان پركرد ﴿ ۱۷: ما زاغ البصر وما طغى ﴾ وە چاوى پىغەمبەر كلاً نەبوو لەو ەى دىتى، تەجاوزىشى نەكرد لەو ەى بۆى دىارى كرابوو، بەلکو ھەر تەماشای ئەو ەى دەكرد ﴿ ۱۸: لقد رأى من آيات ربه الكبرى ﴾ بەراستى پىغەمبەر ﷺ گەلئىك بەلگەو نىشانەى گەرە گەرەى پەرورەدگارى خۇى لە سەفەرەكەدا - وەك (سدرۃ المنتهى) و (بيت المعمور) و بەھەشت و دۆزەخ و... ەتد- بىنى.

لات و عوززا و مەنات، كرددو تاننە خوا ابنەمايەكيان نىيە:

پاش باسكردنى ئەو ەو موو شتانەى كەپەيامبەر ﷺ چاوى پى كەوتن لەمىعراجدا، ئىنجا بەھاو بەش پەيدا كەرەكان ئەفەر مویت: ﴿ ۱۹: أفرأيتم اللات والعزى * ۲۰: و منات الثالثة الأخرى ﴾ ەوالى لات و عوززاو سىبەمەكەى تريان (مەنات) م بەدەنى ئايا كچى خوان ئەى خوانەناسان؟! ئەوانە سىبەتەكە بوون لە (تائىف و غەتفان و مەككە)دا ئەپەرستران ﴿ ۲۱: ألكم الذكر وله الأنثى ﴾ ئايا

ئەوێ گۆی بیست نابێ و، چکۆش دەکا موسلمان نییە:

﴿ ۳۳: أفرأيت الذي تولى ﴾ ئایا ئەو کە سەت دیت رووی لە شوێنکەوتنی ئیسلام وەرچەر خاند، پاش ئەوێ ویستی شوێنی کەوێ ﴿ ۳۴: وأعطى قليلا وأكدى ﴾ وە کە مێک لە سامانی بەخشێ

﴿ ليسمون الملائكة تسمية الأنثى ﴾ ناوی مێینه لە فریشتەکان دەنێن! واتە: ئەلێن فریشتە کچی خوان ﴿ ۲۸: وما لهم به من علم ﴾ ئەوان هیچ زانیارییەکیان بە وتەکیان نییە ﴿ إن يتبعون إلا الظن ﴾ بە لێکۆ هەردوای گومانی ناردوای پووج دەکەون ﴿ وإن الظن لا يغنى من الحق شيئا ﴾ لە کاتی کدا گومانیش مرووف لە راستی بێ نیاز ناکاو جینی حەقیقەت ناگرێتەو.

لە ئەهلی باتل و ناهەق واز بێنە:

﴿ ۲۹: فأعرض عن من تولى عن ذكرنا ولم يرد إلا الحياة الدنيا ﴾ جا کە وابوو پشست هەلکە لەوێ رووی وەرچەر خاندوو هە (قورئانی) ئێمە، جگە لە ژبانی ئەم دونیایەش هێچی تری ناوێ ﴿ ۳۰: ذلك مبلغهم من العلم ﴾ ئەو ئەو پەری زانیارییانە کە دونیایان هەلبژاردوو بە سەرناخیرەتدا!! ﴿ إن ربك هو أعلم بمن ضل عن سبيله ﴾ بێ گومان پەرورەدگاری تۆ زاناترە بە حالی ئەو کە سە لە پێگەی خوا لای داوێ ﴿ وهو أعلم بمن اهتدى ﴾ هەر ئەویش زاناترە بە حالی ئەو کە سە لە پێگای راستی هەلبژاردوو، هیدایەت و رێنویسن بوو، بە پێی کردووەکانیشیان پاداشت وەرەگرێت و تۆ لە دەدرێن ﴿ ۳۱: والله ما فى السموات وما فى الأرض ﴾ هەر بۆخواوە چى لە ئاسمانەکان و چى لە زەویدایە، واتە: هەرچییان تێدایە مۆلک و دروستکراوی ئەوێ ﴿ ليجزى الذين أساءوا بما عملوا ﴾ تالە پاشەرۆژدا پاداشى بە دیکاران بداتەو بە کارەکانیان ﴿ ويجزى الذين أحسنوا بالحسنى ﴾ و پاداشتی چاکە کارانیش بداتەو بە پاداشتیکی چاکتر.

موسلمان لە گوناھى مەزن و کاری دژبۆ خو بە دوور دەگریت:

﴿ ۳۲: الذين يجتنبون كبائر الإثم والفواحش إلا اللمم ﴾ ئەوانەى کە خۆیان بە دوور دەگرن لە گوناھە گەورەکان و کارە دژبۆەکان، بە لām و ردە گوناھى بچووک خوا دەیان بووری ﴿ إن ربك واسع المغفرة ﴾ بێ گومان پەرورەدگاری تۆ ئەى موخەمەد! ﴿ ليبوور دنى زور و فراوانه ﴾ هو أعلم بكم إذ أنشأكم من الأرض ﴿ ئەو بە هەموو کارو بارتان لە خۆتان زاناترە، کاتى دروستى کردوون لە زەویدا ﴿ وإذ أنتم أجنة فى بطون أمهاتكم ﴾ وە کاتى کۆرپە لە بوون لە سکی دایکتاندا ﴿ فلا تزكوا أنفسكم ﴾ جا کە وابوو پاکانە بۆخۆتان مەکن و، خۆتان هەل مەکیشن ﴿ هو أعلم بمن اتقى ﴾ ئەو زاناترە بەو کە سەى خۆى دەپاریزی و سنوورەکانى نابەزینى.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْئُونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْيِئَةً الْأُنْثَى ﴿ ۳۷ ﴾ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنَى مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴿ ۳۸ ﴾ فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿ ۳۹ ﴾ ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى ﴿ ۴۰ ﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اسْتَوُوا بِمَا عَلَيْهِمْ وَأَنْبَغِي الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَسَنِ ﴿ ۴۱ ﴾ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَةُ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى ﴿ ۴۲ ﴾ أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى ﴿ ۴۳ ﴾ وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ﴿ ۴۴ ﴾ أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى ﴿ ۴۵ ﴾ أَمْ لَمْ يُبْنِ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ﴿ ۴۶ ﴾ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ﴿ ۴۷ ﴾ أَلَمْ نَزِرْ وَزَرَ آخِرَى ﴿ ۴۸ ﴾ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ﴿ ۴۹ ﴾ وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُرَى ﴿ ۵۰ ﴾ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى ﴿ ۵۱ ﴾ وَأَنْ إِلَى رَبِّكَ الشُّعْنَى ﴿ ۵۲ ﴾ وَأَنْ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ﴿ ۵۳ ﴾ وَأَنْ هُوَ آمَنَ وَأَحْيَا ﴿ ۵۴ ﴾

و دەستی گرتەو؟ ﴿ ۳۵: أعنده علم الغيب فهو يرى ﴾ ئایا ئەو کە سە زانستی غەیبی لایە، وائەبێنی کە غەیری خۆی سزای دواڕۆژی لە سەر هەلەدەگرێ؟! گوتراو: ئەو کە سە (وەلیدی کۆری موغیرە) بوو.

روویەدەکانى موسا و ئیبراهیم:

﴿ ۳۶: أم لم ينبأ بما فى صحف موسى ﴾ ئایا هەوالبی نەدراو بەوێ لە سفرەکانى موسا ﴿ ۳۷: وإبراهيم الذى وفى ﴾ و سوحوفى (ئىبراهیم) ی وە فاداردا هاتوو: ﴿ ۳۸: ألا تزر وازرة زر أخرى ﴾ کە هێچ کە سێک گوناھى بەکیکی تر هەلناگرێ، لەوێ دەچیت ئەم کرپن و فروشتنە (وەلید) کردبیتی، چونکە جارێکیان ویستی ئیمان و باوەر بێنی، کە چى پیاویک پەشیمانی کردووەو وتی: بۆچى ئیمان دینیت، ئەگەرشتیکم بەدیتى من گوناھەکانت بۆ هەلەگرم!! ئەمیش لە بەرامبەر ئەوێ بەلێنی

ئەندازەيەك مال و سامانی دایەو، پاشانیش هەمووی نەدایەو قسەكەى خۆی نەبردە سەر پەشیمان بوویەو جابۆ خستنه پیش چاوی حەماقەتیی و، ئایەتیی: (أَفَرَأَيْتَ الذِّي تُولِي.. هاتە خوارەو ۳۹: وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَبُؤْهِيجُ نَادەمیزادیک نییە پاداشتی کردەوێ خۆی نەبێ، ئەوکارانە نەبێ کاتی خۆی هەولێ بۆداوێ کردوویەتی. پێشەوا (شافعی ومالیک) -خوایان رازی بێت- هەردوو لەم ئایەتەو وەریان گرتووە کە پاداشتی قورئان خویندن بە مردووێ ناگا، ئەگەرچی "هەدیە" شێ بۆیکەن، چونکە ئەو هەول و کۆششی خۆی نییە، بەلام پێشەوا (ئەحمەد) و دەستەییەکی تری زانایان رایان وایە کە: پاداشتی (قراء) بە مردووێ ئەگا، بەمەرجی کە بەپارەبوول نەخوینرێ ۴۰: وَأَنْ سَعِيَ سَوْفَ يَرَى وَبَيِّ گومان هەول و کارەكەى لەدواییدا لەترازووەکەیدا دەبینرێت. (قال ابن العز: إتفق أهل السنة: أن الأموات ينتفعون من سعي الأحياء بأمرين: أحدهما: مانسب إليه في حياته.

الثاني: دعاء المسلمين و استغفارهم له. وأما الصدقة والحج على نزاع فيها يصل إليه من ثواب الحج. فعن محمد بن الحسن: أنه إنما يصل الميت ثواب النفقة والحج للحجاج. وعند عامة العلماء: ثواب الحج للمحجوج عنه وهو الصحيح، واختلف في العبادات البدنية: كالصوم والصلاة وقراءة القرآن والذكر. فذهب (أبو حنيفة وأحمد وجمهور السلف) إلى وصولها. والمشهور من مذهب الشافعي ومالك عدم وصولها، وذهب أهل البدع من أهل الكلام إلى عدم وصول شيء البتة، لا الدعاء ولا غيره، وقولهم هذا مردود بالكتاب والسنة. المحقق على كتاب شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة، للدكتور أحمد بن سعد بن حمدان الغامدي -الاستاذ بقسم العقيدة- بجامعة أم القرى مكة المكرمة. ۴۱: ثم يجزأ الجزاء الأوفى پاشان پاداشت دەدریتهو بەتەواوترینی پاداشت، واتە: هیچ شتیکی لی کەم ناکریتەو هەر بەپێی جووری کردەوێ خۆشیەتی.

هەندێ سیفاتی خۆای بەبەزەیی:

۴۲: وَأَنْ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى وەبەرستی سەرەنجامی هەموو ئیش و کاری هەربۆلای پەرورەدگارت ئەگەریتەو و ورد ودرشت لەگەڵ ئادەمیزاد ئەکۆلریتەو. ئیمامی (بوخاری) لە (تبیین عەبباس) وەهیناویەتی: ((سجد النبى ﷺ بالنجم، وسجد معه المسلمون والمشركون والجن والإنس)) واتە: پێغەمبەر ﷺ سوورەتی (نەجم)ی خویندو سوژدەى برد، وە هەر وەها موسلمانان و، هاوبەش دانەرەن و جنۆکەو ئادەمیش لە گەڵ سوژدەیان برد.

۴۳: وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكٌ وَأَبْكِي وەبەرستی هەر خواپە مەرووف دەکاتە پێکەنین و گریان، وە هەموو خۆشی و ناخۆشییەك بە دەستی ئەو. ۴۴: وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا وەهەر ئەو ئەمرینی و ئەژینی. ۴۵: وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجِينَ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى وەبەرستی هەر ئەو زاتەییە کە جوتی نێر و مێی دروست کرد. ۴۶: مِنْ نَفْثَةٍ إِذَا تَمَنَّى وەئایەکی کەم کاتی لەپشتی پیاو و لەسینەى ئافرەتەو هەلەدەقوێ و دەژێتە ناو مەندالەدانەو. ۴۷: وَأَنْ عَلَيْهِ النَّشْأَةُ الْآخِرَى بێ گومان دروست کردنەو هەکەى تر -دوای مردن- لەسەر خواپە. ۴۸: وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَى وَأَقْنَى وە ئەو زاتە کارەبیە هەندێ لە بەندەکانی دەوڵەمەند دەکاو، هەندیکیش هەژار. ۴۹: وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرِ وەهەر ئەو پەرورەدگاری ئەستێرەى شیعرا.

ئەستێرەى شیعرا: لەوهرزی زستانی ئیئەمەدا دەرئەكەوێ، بەلام لەسەر دەمی ئەستێرە ناسەکانی (مصر)ی کۆندا لەهەوێ هاویندا دەرکەوتوو، ئەم ئەستێرەییە خاوەن گۆیەکی گەورەییە، قەوارەكەى بیست ئەوەندەى گۆی خۆرە!! وە دوورییەكەشى وەك دووری خۆرە لەئیئەمەو، بەلکو بەزیادیئەو، کە ئەو زیادیە بەیەك ملیۆن بەراوردکراو! ئەزانین کە خێرای تیشك لە تەنها چرکەییەك دا (۳۰۰) هەزار کیلۆمەترە، دەى تیشکی خۆر لەبەر دوورییەكەى لەماوەى (۸) دەقیقەو (۱۳) چرکەدا ئەو جا ئەگاتە ئیئە، لەکاتیكا جیاوازی نیوانمان (۱۵) ملیۆن کیلۆمەترە.. بەلام شیعرا بە (۱۱۰) سالت ئەگات، جا ئەبێ ئەو ئەندازەیی چەندبێ؟! ئەو ئەستێرەییە "لەکاتی زۆرگەرمادا لەپشتی بورجی (جەوزا) وە هەلەیت" بۆیەش بەتایبەت دەست نیشانی ئەو ئەستێرەییە ئەکات، چونکە کاتی خۆی هەندێ لەتیرەکانی عەرەب ئەیان پەرست. ۵۰: وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادَ الْأُولَى وە تەنها هەر ئەو زاتەبوو گەلی عادى یەكەمى لەناوێرد هەرچەندە زۆر بەدەسلات و بەتواناش بوون، کەچی کاتی سەرپێچیان کرد لەپێغەمبەرەکیان (هەود) خوا لەناوی بردن. ۵۱: وَتَمُودَ فَمَا أَتَى وەگەلی سەموودیشى لەناو برد کەسى لی نەهێشتەو. ۵۲: وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ وَه پێش گەلی عادوسەموود، هۆزى نووحیشی لەناوێرد. ئەم کانوا هم اظلم و اظنى چونکە بەراستی ئەو "گەلی نووح" سەمەکار تر و سەرکێش تر بوو لەعادو سەموود ۵۳: وَالْمُتَفَكِّهُنَّ هەروەها گوند و شارەکانی گەلی (لووت)یشی سەروو ژێر کرد ۵۴: فَغَشَاهَا مَا غَشَى جا بە جوړاو جوړى سزای سەخت دای پۆشین ۵۵: فَبَأَى آلاءَ رَبِّكَ تَمَارَى جا کەوا بوو لە چ نیعمەتیک لەنیعمەتەکانی پەرورەدگارت گومانەت هەیه.

پیغه مبه ریش ههر ترسینه ریکه له ترسینه ران:

۵۶: هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأُولَى ۖ ثُمَّ (موحه ممه د) ترسینه ریکه له جوړی ترسینه ریکه پېشو، واته: ۵۷: نَبِيَّهِ، بَلْ كَوْنُكَ لَهْ يَمْبَرَانِ پېش ۵۸: قِيَامَتِ نَزِيكَ بُوْتَه وَ ۵۹: أَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجِبُونَ ۖ جَا ثَايَا ثِيُوهُ لَمْ وَتَهِيهِ "قورثان" سهرسام نه بن؟! ۶۰: وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ۖ وَبَيِّدْ كَهْنَن "له کاتی بیستنیدا و ناگرین" تاپه ند و ثاموژگاری پې وهر بگرن، نه بو وانه بوايه ۶۱: وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ ۖ وَهْ بَرْدَه وَاَم ثِيُوهُ بې ئاگو سهرگرم ده بن! ۶۲: فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۖ جَا ههر ته نیا سوژده بو خوا بهرن، وه نه ویش بپه رستن به ته نیا، ده سا هه موو به دل سوژانه کرنووش بهرن بو خوا بی په رستن و، هېچ که سیک مه کنه هاویه شی، به تابیبه ت (لات و عوزاو مه نات) تان. له (۱۳) شه عبانی (۱۴۱۷) ک بهرام بهر به ۱۹۹۶/۱۲/۲۳ له (مهریوان) له ته فیسیری ۵۵: سورته بوومه وه.

سورته (قه مهر) ه

مه که بیه و (۵۵) ثایه ته، جگه له ثایه تی (۴۴)

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

بهم موعجیزه گه ووه وگرنگه یه: (واته: له تېوونی مانگ) له سهر داوای بته پرسته کان دس پې ته کات وچاره سهری بیرو باوه ری جاهیلی ده کات، له داوای سووره تی (التاریق) ه وه هاتوته خواره وه. پاشان باسی روژی دواپی دهکا، تابه شکو خوانه ناسان داچله کین، وه هه روه ها دواپی باسی بې پروا کانی مه که، باسیکی بې پروایانی گه لانی پېشو ویش دهکا، ۵۶: ثینجا باسی تاغووت ومله ووره کان وده رنجامیان دهکا. پاشان به بې پروا کانی مه که نه لیئت: هوشیار بن! ۵۷: نه گینا نه وهی دوو چاری نه وان بوو، یه خه ی ثیوه ش دهگری، له فهرمووده یه کا - نه بوو واقید هی ناویه تی - هاتووه: پیغه مبه ر ۵۸: له نویژی جه نه کاند، هه روه ها له بونه گشتیه کاند! سورته تی (قاف و) (اقتربت الساعه) ی ده خویند.

قیامه ت نزیك بویه ووهو مانگیش بوو به دوو که رته وه:

بسم الله الرحمن الرحيم ۱: إقتربت الساعة وانشق القمر

روژی قیامه ت نزیك بوته وه، مانگیش له ت بوو، گه لیکی زور له رافه که رانی قورثان رایان وایه که مانگ له سهر داوای نه وانه له ت بوو و به چاوی سهریش بینیان، نه مه ییش پینج سال پېش کزچکردن بوو بو مه دینه، بو نه مه ییش (بوخاری و موسلیم) له کتیه کانی خویندا هی ناویانه که: مه که بیه کاند داویان

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزُّوْمَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۖ مِنْ نُّفْلَةٍ إِذَا تَشَى ۖ وَأَنَّهُ عَلَيَّه النَّشَاءُ الْأُخْرَى ۖ وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَى وَأَقْنَى ۖ وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرِ ۖ وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ۖ وَثَمُودًا آخِرًا ۖ وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ أَنَّهُمْ كَانُوا أَهْلَ عِلْمٍ وَأَهْلَى ۖ وَالْمُؤَنَّفَكَ أَهْوَى ۖ فَخَشَّهَا مَا عَشَى ۖ بَأْيَاءَ الْآلِ رَبِّكَ تَسَارَى ۖ هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأُولَى ۖ أَزِفَتِ الْأَرْفَةُ ۖ لَبَسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةً ۖ أَفَنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجِبُونَ ۖ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ۖ وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ ۖ فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۖ

سورة القمير

بسم الله الرحمن الرحيم

أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ۖ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ۖ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۖ وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ ۖ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ۖ حِكْمَةٌ بَلِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النَّذْرُ ۖ فَمَقُولُ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نَكُورٍ ۖ

له په يامبه ر ۵۵: کرد که نیشانه یه کی راستی خوینان نیشان بدات، نه ویش مانگی بوله ت کردن! به شیوه که نه شکووتی (حیرا) یان له نیوان هه ردووپارچه که یدا دیت، له گه لی ریوایه تی ترده هاتووه: ((انشق القمر علی عهد رسول الله ۵۵: فرقین، فرقة علی الجبل، وفرقة دونه، فقال رسول الله ۵۵: اشهدوا)). واته: له سهر دهستی پیغه مبه ری خوادا ۵۶: مانگ له ت بوو و بوو به دوو پارچه، به شیکی که وته سهرکیوه که و، نه ویکه شی که وته خواره وهی، جَا پیغه مبه ر ۵۷: فهرمووی: ثیوه شایه دبن و بیبین. (سه یید قوتب) نه لیئت: ۵۸: هم رووداوه به چه ندین ریوایه ت له گه لی دیاری کردنی جیگا وکات و شکلیدا. دانی پیدا نراوه، بې پروا کانی نه یان توانی به دروی بخه نه وه، جاکه وابهو نه بې بووبی، نه گینا ململانیان ده کرد، چونکه له وکاته دا ته نها نه وندیه یان وت: که جادووی لی کردووین...!! وه هه روه ها (اقترب للناس حسابهم وهم فی غفلة معرضون) (۱/۲۱) پشتگیری نزیک بوونه ی نه و روژی قیامه ته

عسیر، علی الکافیرین غیر یسیر) (۷۴/۹-۱۰).

سەرگۆروشتهی ھۆزەکە ی نووج عیبرەتی تێدا یە:

ئینجا بۆ دڵنەوایی پەيامبەر ﷺ گەلیك له ئەزەت و ئازاری گەلانی پێشوو دینێ، وەك ئەفەرموی: ﴿ ۹: كذبت قبلهم قوم نوح ﴾ پێش (قورەیش)، (گەلی نووج) یش بێ باوەرپیان كرد ﴿ فكدبوا عبدنا وقالوا مجنون وازدجر ﴾ جا بەندە ی ئیەمیان (نووج) بە درۆزن زانی و برۆیان پێ نەهینا و تیان: دیوانە و شیتە، وە لە گەیانندی پەيامەكە ی خوا رێگری كرا، ئەم ئایەتەش ھەر ئەومانایە دەدا كە دەفەرموی: ﴿ (لئن لم تنته يانوح لتكونن من المرجومين) ﴾ ﴿ ۱۰: فدع ربه أني مغلوب ﴾ ئینجا نووج - داوی (۹۵۰) - سأل - داوی لە پەرورەدگاری خۆی كرد و وتی: خوا یە! بێ گومان من شكستم خواردوو ﴿ فانتصر ﴾ دەسا تۆلەیان لێ بسێنە و سەرمخە، ئەم داوایەش پاش مەییوس بوون بوو لێیان و بەفەرمانی خواش بوو ﴿ ۱۱: ففتحنا أبواب السماء بماء منهمر ﴾ ئینجا ئیەمیش دەرگاكانی ئاسمانمان بە بارانیکی بەخۆرم كردنەو ﴿ ۱۲: وفجرنا الأرض عینا ﴾ زەویشمان بە ئاوی كانیاوەكان تەقاندەو و هاتە ھەلقولان، تەنانەت لە تەنورەكانیشیانەو ﴿ فالتقى الماء على أمر قد قدر ﴾ ئیتر ئاوەكە - ئاوی ئاسمان و كانیاوەكان - ھەردوو بە یەك گەیشتن لە سەرفەرمانی لەخواوە بریاری درابوو، بە كورتی: خۆ ی گەورە دەرگاكانی ئاسمانی بە لێزمە لێ كردنەو وە لە نیو زەویشەو لە ھەموو لایەكەو ئاوەلقوێ و ھەردوو ئاوەكە گەیشتنە یەك و تۆفان دەستی پێ كردو ئەوانیش لە ناوچوون ﴿ ۱۳: وحملناه على ذات ألواح ودسر ﴾ و نوو حیشمان لە سەرچەند تەختە و بزماریك - كەشتییەکی سادە - ھەلگرت ﴿ ۱۴: تجرى بأعیننا ﴾ بە چاودیاری ئیەم دەچوو و نەمان ھیششت نقوم ببی ﴿ جزاء لمن كان كفر ﴾ لە ناو ئاودا نقوم کران لە بەر کوفرو بێ باوەرپیان بە نووج ﴿ ۱۵: ولقد تركناها آية ﴾ بێ گومان ئیەم رووداوی گەمییەكەمان ھیشتەو بە نیشانە بە لگە بۆ خەلکانی پەندی لێ وەرگرن ﴿ فهل من مدكر ﴾ جانا ی پەند گرێك ھە یە پەندی لێوەرگری و بەرپەگە ی ئەو ھۆزەدا نەچی؟! ﴿ ۱۶: فكيف كان عذابی و نذر ﴾ جا سزاو ترساندنێ من چۆن بوو بۆیان؟! واتە: كە تۆلە بسینم ئاوا ئە ی سینم، دە ئیو شە ھۆشیارین ﴿ ۱۷: ولقد یسرنا القرآن للذكر سویند بە خوا بێ گومان ئیەم قورئانمان ئاسان كردوو بۆ ئامۆزگاری و پەندگرتن ﴿ فهل من مدكر ﴾ جانا ی ئامۆزگاریگرو پەند وەرگری ھە یە ئامۆزگاری و پەند وەرگری؟

دەكا. پێشەوا (ئەحمەد) لە (سەھل) ھو ھیناویەتی كە پێغەمەر ﷺ دەفەرموی: ((بعثت أنا والساعة هكذا)) ھەر ئەو كاتە كە من كرامە پێغەمبەر ﷺ لە گەل قیامەتا وەكو پەنجە ی شا یە دو مان و پەنجە ی ناو ەراست (السبابة والوسطى) بووم. واتە: ئەو ەندە لە یەكەو ە نزیک بووین.

بەتەرستەكان روو ئە نیشانەو مو عجیزەكان و ەردە گێرن!:

﴿ ۲: وإن یروا آية یعرضوا ﴾ وە ئە گەر ھەربە لگەو نیشانە یەك ببینن كە: بە لگە بێ لە سەر راستی پێغەمبەر، پشت ھەلەكەن و گوێی نادەن ﴿ ویقولوا سحر مستمر ﴾ و ئە لێن ئەمە جادوو یەکی ھەمیشە یی و ھەموو كاتی یە. ﴿ ۳: وكذبوا واتبعوا أهواءهم ﴾ پەيامبەر یان بە درۆزن زانی و، داوی ھەواو ھەو ەسی خۆیان كەوتن ﴿ وكل أمر مستقر ﴾ و ھەموو كاریك لە چاك و خراپ كاتیکی بۆ ھە ی قەراری تێدا دە گریت ﴿ ۴: ولقد جاءهم من الأنباء مفایه مزدجر ﴾ سویند دەخۆم بێ گومان ئەو ەندە ھەوالی تیاچوونی ستەمكارانیان بۆ ھاتوو ە بیان گێریت ەو لە شیرك ﴿ ۵: حكمة بالغة ﴾ ئەم قورئانەش ھیکمە تییکی تیرو تەواو ە گەیشتۆتە ئەو یەری تیرو تەواوی لە ھیکمە تدا ﴿ فما تنذر ﴾ جا چ كە لکی دەبە خشی ترسینە رەكان كاتی باوەر نەهینن و كەك و ەرنە گرن لە قورئان و لە پەيامبەر ﷺ، چونكە گوێی خۆیان یان كەركردوو ە، چاوی خۆیان یان لە ئاستی ھەقوو راستی کویر كردوو ە، وەك ئەم ئایەتە ییش دەفەرموی: (وما تغنی الآيات والنذر عن قوم لا یؤمنون) (۳۱/۱۰).

خوێنە ناسان روژی بەر ی حایان بە دحائە:

﴿ ۶: فتول عنهم ﴾ جا كە وابوو پشتیان لێ ھەل بكە ئە ی مو حەمەد! ﷺ دەمە قالییان لە گەل مەكە ﴿ یوم یدع الداع إلى شیئ نكر ﴾ چاوەرپێ ئەو روژە بكە كە جارچی یەكە (واتە: ئیسرافیل) بانگی خەك دەكات بۆشتیکی بیژراوو ناخۆش و نالەبار، چونكە پرە لە ئیش و ئازار و خەم و خەفەت ﴿ ۷: خشعاً أبصارهم ﴾ چاویان شوڕەو ناتوانن ھەل بێرن لە بەر سامناکی ئەو روژە ﴿ یخرجون من الأبدات ﴾ لە ورۆژەدا لە گۆر دینە دەرو ە ﴿ كأنهم جراد منتشر ﴾ لە زویدا دە لێی كوللە ی بڵاوە بوون ﴿ ۸: مهطعين إلى الداع ﴾ بە خیری یی دەچن بۆ لای جارچی یەكەو لە ترساندا دوانا كەون ﴿ یقول الكافرون هذا یوم عسر ﴾ كافرو بێ باوەر ەكان ئە لێن: ئەمرو روژیکی سەختە، دیارە تەنھا بۆ ئەوان سەختە، نەك بۆ باوەر دارەكان، وەك ئەم ئایەتە ئەفەرموی: (فذلك یومئذ یوم

سەرگروشته که ی هۆزی عاد:

﴿ ۱۸: کذبت عاد فکیف کان عذابی ونذر ﴾ هۆزی عادیش په یامبه ره که ی خویان (هوود) به درو خسته وه، ئینجا سهیر که ن بزانن سزاو تۆله ی من چون بوو؟ ﴿ ۱۹: إنا أرسلنا علیهم ریحا صرصرا فی یوم نحس مستمر ﴾ به راستی ئیمه بایه کی ساردی توندی به لوورهمان ناره سهریان له رۆژیکی شوومی بهرده واما، له سووره تی: (حاققه ۷/ دا ده فهرموی: (سخرها علیه سبع لیل و ثمانية آیام حسوما) ﴿ ۲۰: تنزع الناس ﴾ خه لکی له زهویی هه لئه گرت و به سهرا دهی دان به داروبه رددا ﴿ کانهم أعجاز نخل منقعر ﴾ وای لی کردبوون دعتوت بنه داری خورمای هه لکیشراون ﴿ ۲۱: فکیف کان عذابی ونذر ﴾ جانیایا سزاو تۆله ی من چون بوو؟! ئایا پشت شکین نه بوو؟ ﴿ ۲۲: ولقد یسرنا القرآن للذکر ﴾ به راستی ئیمه ئهم قورئانه مان بو په ندو ئامۆزگاری لی وه رگرتن ئاسان کرد ﴿ فهل من مدکر ﴾ جا ئایا که سیلک هه یه په ندو ئامۆزگاری وه رگری؟.

به سهرا هاتی هۆزی سه موود:

﴿ ۲۳: کذبت ثمود بالنذر ﴾ گه لی (سه موود) یش ترسینه ری خویان (صالح پیغه مبه) به دروژن داناو، باوه ریان پی نه کرد! ﴿ ۲۴: فقالوا أبشرا منا واحدا نتبعه ﴾ ئینجا وتیان: ئایا له که سیلک پهیره ی بکهین، له ناو هه وه موو خه لکه دا، که به لای ئه وانه وه نه له پیامو قولانه و، نه سهروه تهمه ند؟ ﴿ إنا إذا لقی ضلال وسعر ﴾ ئه گه ر شوینی که سیلکی ئاوا بکه وین! که واپوو ئیمه له ناو هه لو شیتیداین؟! ﴿ ۲۵: أألقي الذکر علیه من بیننا ﴾ ئایا له نیوانماندا وه حیی بوئه و کراوه؟ له کاتی که له و شایسته ترمان هه یه ﴿ بل هو کذاب أشر ﴾ هه رگیز ئه و له ئیمه شیاوتر نییه، به لکو ئه و (صالح) پیایوکی دروژن و به فیزه! ئه یه و ی به و درو یانه ی خویه بیی به گه و ره و سه روکمان ﴿ ۲۶: سیعلمون غدا من الکذاب الأشر ﴾ خوا ده فهرموی: سبهینی ئه زانن و بویان ده رده که ویت که: دروژنی به فیز کییه، صالح، یان ئه وان؟ ﴿ ۲۷: إنا مرسلوا الناقة فتنة لهم ﴾ دووباره خوا فهرموی: بی گومان ئیمه ئه و وشتره مییه له به ردیکی رهق وتهق و ساف و لووس، له سهرا داوای خویان به دهر دینین ﴿ فارتقبهم واصطبر ﴾ جا تۆش چاوه روانیان بکه و به ئارام و خوگر به له سهرا ئه زیهت و ئازاریان تا فهرمانی خوا دیت ﴿ ۲۸: ونبتهم أن الماء قسمة بینهم ﴾ وه هه والیان پی بده که ئه وئاوه به شکراره له نیوانیاندا، رۆژی بوئه وان و، رۆژیکیش

بو وشتره که، وه که ئه فهرموی: (هذه ناقة لها شرب ولكم شرب يوم معلوم) (۱۵۵/۲۶) ﴿ کل شرب محتضر ﴾ هه موو که سی له سهرا به شی خۆیدا ئاماده ده بییت، واته: نابی هیچ لایه که پرواته سهرا به شی ئه و لا که ی تر ﴿ ۲۹: فنادوا صاحبهم ﴾ ئینجا ئه وانه له باتی گوپیایه لی، بانگی هاو ریکه یان کرد که پیایوکی که الله شهق

حُشْعًا أَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُتْتَبِعٌ ﴿ ۷ ﴾
مُتَّطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿ ۸ ﴾ كَذَبَتْ
قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدَجَرُوا ﴿ ۹ ﴾ فَدَعَا
رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَبِرْ ﴿ ۱۰ ﴾ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاوُتْنِهِمْ
﴿ ۱۱ ﴾ وَفَجَرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ مُدْقَرٍ ﴿ ۱۲ ﴾
وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْأَوْجِ وَدُسِّرُ ﴿ ۱۳ ﴾ فَنَجَّى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَن كَانَ
كُفْرًا ﴿ ۱۴ ﴾ وَلَقَدْ رَكْنَهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ﴿ ۱۵ ﴾ فَكَيْفَ كَانَ
عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿ ۱۶ ﴾ وَلَقَدْ بَشَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ
﴿ ۱۷ ﴾ كَذَبْتَ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿ ۱۸ ﴾ إنا أرسلنا عليهم
ريحا صرصرا في يوم نحس مستمر ﴿ ۱۹ ﴾ تنزع الناس كأنهم أعجاز
نخل منقعر ﴿ ۲۰ ﴾ فكيف كان عذابي ونذري ﴿ ۲۱ ﴾ وَلَقَدْ بَشَّرْنَا الْقُرْآنَ
لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ﴿ ۲۲ ﴾ كَذَبْتَ ثَمُودُ بِالْإِذْرِ ﴿ ۲۳ ﴾ فَقَالُوا أَبَشْرًا
مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَقِيَ ضَلَّلًا وَسُعْرًا ﴿ ۲۴ ﴾ أَهَلْ لِي الذِّكْرُ عَلَيْهِ
مِن بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ ﴿ ۲۵ ﴾ سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَنِ الْكَذَّابُ
الْأَشِرُّ ﴿ ۲۶ ﴾ إنا مرسلوا الناقة فتنة لهم فارتقبهم واصطبر ﴿ ۲۷ ﴾

بوو، ئینجا هه لیان نا بو کوشتنی وشتره که ﴿ فتعاطى فقر ﴾ جا ئه ویش به گوپی کردن و بیباکانه رۆیشت و شمشیریکی لی هه لگرت و قاچی په راندو کوشتی! ﴿ ۳۰: فکیف کان عذابی ونذر ﴾ جا سزاو تۆله ی من چون بوو؟ ﴿ ۳۱: إنا أرسلنا علیهم صیحه واحدة ﴾ به راستی ئیمه یش ته نیا نه عره ته و دهنگیکی سامناکمان ناره سهریان، جویرییل هات و قیراندی به سهریاندا ﴿ فکانوا کهشیم المحتظر ﴾ جا هه موو وه که پووشی وردبووی خواوهنی حه قیره یان لی هات که کو ی ده کاته وه بو مه ره کانی له زستاندا ﴿ ۳۲: ولقد یسرنا القرآن للذکر ﴾ بی گومان ئیمه قورئانمان ئاسان کرد بو په ندو ئامۆزگاری لی وه رگرتن ﴿ فهل من مدکر ﴾ جانیایا په ند وه رگری هه یه!.

جیرۆکی هۆزی لووت:

﴿ ۳۳: کذبت قوم لوط بالنذر ﴾ گه لی (لووت) یش پروایان نه کرد

تیاچوون * ۳۹: فذوقوا عذابی ونذر * دہسابچیژن سزاو تۆلہی من * ۴۰: ولقد یسرنا القرآن للذکر * بی گومان ئیمہ قورئانمان ئاسان کرد بۆ پەندو ئاموژگاری * فهل من مدکر * جا ئایا پەند گری ھەبە؟ تا داچلەکی و ئاموژگاری وەرگیری؟ بەلی.. لەپاش ھەرچوار داستانە کەوہ ئەم رستە (ولقد یسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر) و تراوەتەوہ، بۆئەوہ زیاترو زیاتر پەندیان ئی وەرگیری و مروڤەکان جاردوای جار ھوشیار ببنەوہ.

بەسەرھاتی فیرعەون و دەستەو بەستە کە ی:

* ۴۱: ولقد جاء آل فرعون النذر * سویند دەخۆم بی گومان ترسیئەرەکانمان (موسا و ھاروون) ھاتنە لای ئالی فیرعەون، بە لکو لە خرابەکاری بسلە مینەوہ * ۴۲: کذبوا بآياتنا کلھا * کەچی لەباتی برواھینان تەواوی موعجیزەکانی ئیمەیان بە درۆ داناو بروایان پیئ نەکردن! * فآخذناھم أخذ عزیز مقتدر * ئەوسا ئیمەیش گرتمانن بە گرتنی خاوەن ھیزیکی بە توانای تئ نەشکاو * ۴۳: کفارکم حیر من اولکم * ئایا بی برواکانی ئیوہ ئی عەرەبەکان! باشترن لە بی برواکانی گەلی نوح و، عادو، سەموود؟ تاهیوای رزگار بوونیان ببی؟! نەخیر، کە وابوو ئیوہیش ھەر چاوەروانی ئەو روژە بن * أم نکم برآء فی الزبر * یاخو بەرئەتتان بۆھەبە لە سزا لەکتیبە ئاسمانییەکاندا، واتە: بپۆلە ی رزگار بوونتان بۆھاتووە کە تووشی ئەو بەلایانە نابن؟ * ۴۴: أم یقولون نحن جع منصر * یاخیر ئەلین: ھەموو کۆمەڵیکی یە کگرتوی سەرکەوتوون لەبەر زۆری و بەھیزیمان ھەرگیز ناشکیین؟ * ۴۵: سیهزم الجمع ویولون الذبر * لەمە پاش ئەو کۆمەڵە تیدەشکینری و پاشەو پاش ھەلدین ورا دەکەن بۆدواوہ. بەلی ھەر واش دەرچوو چونکە لە روژی بەدردا ھەموو تیکشکان و ھەلھاتن. (ئیبین عەبباس) ئەلی: پیغەمبەر ﷺ لە روژی بەدردا چادریکی بۆ ھەلدرابوو لە ناو چادەرە کەدا بەردەوام ئەی فەرموو: ((أنشدک عھدک ووعدک اللھم إن شئت لم تعبد بعد اليوم فی الأرض أبدا)) جا ئەبووبەکر (خوا لئی رازی بیت) وتی: بەسە ئەی پیغەمبەر! ئەوئەندە داوات لەخوا کرد، پاشان لەنیو جل و بەرگی جەنگیدا ھاتە دەرئ و ئەی فەرموو: ((سیهزم الجمع ویولون الذبر، بل الساعة موعدهم، والساعة أدهی وأمر)). (فتح الباری: ۴۵۸/۸ و ۴۸۶). * ۴۶: بل الساعة موعدهم * بە لکو جگە لەوہ روژی قیامەت کاتی بەلینیانە * والساعة أدهی وأمر * خۆ ئەوساتەش ناھەموارترو تالترە لە سزای دونیا، واتە: کوشتن و دیل بوون زۆر ئاسانتەرە لە چاوسزای روژی دوایی کە چاوەروانیانە.

بە ترساندنەکانی پیغەمبەرە کەیان (لووت) - سەلامی لەسەر بی - لە سزای خوا لەسەر کارە دزیوہ کەیان * ۳۴: إنا أرسلنا علیھم حصا بہرستی ئیمەش با یەکی توندمان نارە سەریان و وردە زیحی تئ دەگرتن * إلا آل لوط * بەلام ئالی لووت: خۆی و دوو کچە کە ی کە بروایان ھینابوو * نجناھم یسحر * لە بەرەبەیانیکی زوودا

وَنِيْتَهُم أَنِ الْمَاءَ فَسَمِعُوا مِنْهُمْ كُلَّ شَيْءٍ مُّخْتَصَرٍ ﴿٣٥﴾ فَادَّوَّاصِحَابَهُمُ فَعَاطَى مَعْقَرٌ ﴿٣٦﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنَذْرِي ﴿٣٧﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَبْحَةً وَجَدَتْهُمُ الْغَمَامُ الْخَضِرَاءُ ﴿٣٨﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿٣٩﴾ كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالْأَنْذَرِ ﴿٤٠﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ ﴿٤١﴾ نِعْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتُنَا فَتَمَارَوْا بِالْأَنْذَرِ ﴿٤٣﴾ وَلَقَدْ رَاودُوهُ عَنْ صَافِيَةٍ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذْرِي ﴿٤٤﴾ وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقَرٌّ ﴿٤٥﴾ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذْرِي ﴿٤٦﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ الْأَنْذَرُ ﴿٤٨﴾ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَآخِذْنَاهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٩﴾ أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أَوَّْلِيكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٠﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿٥١﴾ سَيَهْرَمُ الْجَمْعُ وَيَوْلُونَ الذِّبْرَ ﴿٥٢﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذَى وَأَمْرٌ ﴿٥٣﴾ إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٥٤﴾ يَوْمَ يُسْجَنُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٥٥﴾ إِنَّا كُنَّا فِي خَلْقَتِهِ يَغْدِرُ ﴿٥٦﴾

رزگارمان کردن لەوسزایە بۆئەوان ھات * ۳۵: نعمة من عندنا * ئەو رزگارکردنە نیعەت و چاکەبەک بوو لەلایەن ئیمەوہ * کذک نجزی من شکر * ئاوا ھەر کەسیک سوپاسگوزاری من بکات و بروا ببینی، ئەوا ئیمەیش ھەر ئاوا پاداشتی ئەدەینەوہ * ۳۶: ولقد أنذرهم بطشتنا * بی گومان پیشتەر لەھەلەتئ توندی ئیمە لووت ئاگاداری کردبوون * فتماروا بالندر * کەچی گومانیان ھەبوو لە ترساندنەکان * ۳۷: ولقد راودوه عن صيفه * بی گومان داوای میوانەکانیان لئ کرد بە مەستی نیریازی و کاری دزیو! * فطمسنا أعینهم * ئیمەیش کویریاییمان داھینان، ئەوہبوو بەناو یە کتردا ئەھاتن و ئەچوون میوانەکانیان نەدەبینی * فذوقوا عذابی ونذر * دہسابچیژن سزاو تۆلہی من * ۳۸: ولقد صبحهم بكرة عذاب مستقر * بی گومان لەبەرەبەیانیکی زوودا سزایەکی توندو ھەمیشەیی دەرگای پی گرتن، جو بربیل شارە کەیانئ لە بن ھیناو بەرزی کردەوہ کوتای بەسەرباندو، بە فەرمانی خوا بەردەبارانی کردن و ھەموو

كۆتۈرۈش تالانباران:

۴۷: إن المجرمين في ضلال وسعر ۱ بى گومان تالانكارەكان
لەسەرگەردانىيەكى دورور لە ھەق و لە ئاگرىكى ھەلگىرساودان
۴۸: يوم يسحبون في النار على وجوههم ۲ ئو رۆژە كە لەسەر
روويان بەناوئاگردا راتەكەشەرىن ۳ ذوقوا مس سقر ۴ پىيان
ئەوتىرى: دەبجىژن گەرماو سزاي دۆزەخ، لەپاداشتى كارەكانتاندان،
دەبزانم كەسەك ھەيە قوتارتان بكات ۵: ۴۹: إنا كل شيء خلقناه
بقدر ۶ بەراستى ئىمە ھەمووشتىكمان بەئەندازەيەكى ديارىكراو
درووست كىردوو ۷: ۵۰: وما أمرنا إلا واحدة كلمح بالبصر ۸
خۇفەرمانى ئىمەش بۆ بەدەيھىنانى شتىك بمانەوى بىيىت،
ھەر يەك وشەيە، ئەويش ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱۳۹۲ ۱۳۹۳ ۱۳۹۴ ۱۳۹۵ ۱۳۹۶ ۱۳۹۷ ۱۳۹۸ ۱۳۹۹ ۱۴۰۰ ۱۴۰۱ ۱۴۰۲ ۱۴۰۳ ۱۴۰۴ ۱۴۰۵ ۱۴۰۶ ۱۴۰۷ ۱۴۰۸ ۱۴۰۹ ۱۴۱۰ ۱۴۱۱ ۱۴۱۲ ۱۴۱۳ ۱۴۱۴ ۱۴۱۵ ۱۴۱۶ ۱۴۱۷ ۱۴۱۸ ۱۴۱۹ ۱۴۲۰ ۱۴۲۱ ۱۴۲۲ ۱۴۲۳ ۱۴۲۴ ۱۴۲۵ ۱۴۲۶ ۱۴۲۷ ۱۴۲۸ ۱۴۲۹ ۱۴۳۰ ۱۴۳۱ ۱۴۳۲ ۱۴۳۳ ۱۴۳۴ ۱۴۳۵ ۱۴۳۶ ۱۴۳۷ ۱۴۳۸ ۱۴۳۹ ۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲ ۱۴۴۳ ۱۴۴۴ ۱۴۴۵ ۱۴۴۶ ۱۴۴۷ ۱۴۴۸ ۱۴۴۹ ۱۴۵۰ ۱۴۵۱ ۱۴۵۲ ۱۴۵۳ ۱۴۵۴ ۱۴۵۵ ۱۴۵۶ ۱۴۵۷ ۱۴۵۸ ۱۴۵۹ ۱۴۶۰ ۱۴۶۱ ۱۴۶۲ ۱۴۶۳ ۱۴۶۴ ۱۴۶۵ ۱۴۶۶ ۱۴۶۷ ۱۴۶۸ ۱۴۶۹ ۱۴۷۰ ۱۴۷۱ ۱۴۷۲ ۱۴۷۳ ۱۴۷۴ ۱۴۷۵ ۱۴۷۶ ۱۴۷۷ ۱۴۷۸ ۱۴۷۹ ۱۴۸۰ ۱۴۸۱ ۱۴۸۲ ۱۴۸۳ ۱۴۸۴ ۱۴۸۵ ۱۴۸۶ ۱۴۸۷ ۱۴۸۸ ۱۴۸۹ ۱۴۹۰ ۱۴۹۱ ۱۴۹۲ ۱۴۹۳ ۱۴۹۴ ۱۴۹۵ ۱۴۹۶ ۱۴۹۷ ۱۴۹۸ ۱۴۹۹ ۱۵۰۰ ۱۵۰۱ ۱۵۰۲ ۱۵۰۳ ۱۵۰۴ ۱۵۰۵ ۱۵۰۶ ۱۵۰۷ ۱۵۰۸ ۱۵۰۹ ۱۵۱۰ ۱۵۱۱ ۱۵۱۲ ۱۵۱۳ ۱۵۱۴ ۱۵۱۵ ۱۵۱۶ ۱۵۱۷ ۱۵۱۸ ۱۵۱۹ ۱۵۲۰ ۱۵۲۱ ۱۵۲۲ ۱۵۲۳ ۱۵۲۴ ۱۵۲۵ ۱۵۲۶ ۱۵۲۷ ۱۵۲۸ ۱۵۲۹ ۱۵۳۰ ۱۵۳۱ ۱۵۳۲ ۱۵۳۳ ۱۵۳۴ ۱۵۳۵ ۱۵۳۶ ۱۵۳۷ ۱۵۳۸ ۱۵۳۹ ۱۵۴۰ ۱۵۴۱ ۱۵۴۲ ۱۵۴۳ ۱۵۴۴ ۱۵۴۵ ۱۵۴۶ ۱۵۴۷ ۱۵۴۸ ۱۵۴۹ ۱۵۵۰ ۱۵۵۱ ۱۵۵۲ ۱۵۵۳ ۱۵۵۴ ۱۵۵۵ ۱۵۵۶ ۱۵۵۷ ۱۵۵۸ ۱۵۵۹ ۱۵۶۰ ۱۵۶۱ ۱۵۶۲ ۱۵۶۳ ۱۵۶

به فهره ننگ و که لتوریک که خوا پئی به خشيووه رابگه یه نیت،
(مه راغی) نه لیت: ئاده مزاد له بهر نه وه که به سروشت گیانه به ریکی
خاوهن هه ست و نه ست و هۆگرو کۆمه لایه تییه، جا بۆده رپرینی
مه به سته کانی خوی، خوای گه و ره زمانی قسه و گفتوگۆی پئی
به خشيووه، واته: زمان و فهره ننگ دوو به هره ی گرنگی خوان،

قاییم و مه حکمه می بۆ راگرتوه، و ته رازووی دادی بۆه مووشتیک
دانا ﴿۸﴾: أَلَا تَطْغَوْا فِی الْمِيزَانِ ﴿۸﴾ بۆ نه وه ی له کیشانه کردندا
سته م نه کهن ﴿۹﴾: وَأَقِمْوْا الْوِزْنَ بِالْقِسْطِ ﴿۹﴾ وه به ریک و پینکی و
دادگه ری کیشانه بکهن ﴿۱۰﴾: وَلَا تَخْسَرُوا الْمِيزَانَ ﴿۱۰﴾ وه که م مه کهن
له کیشانه دا ﴿۱۱﴾: وَالْأَرْضُ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ﴿۱۱﴾ و زه ویشی داناوه
بۆ هه موو دروستکراوه کان، تاهه موو خاوهن گیانیکی تیا بژی، به لئی
خوای گه و ره ئه م کوره ی زه و بییه ی داناوه بۆ ته وای گه لانی جیهان
بئی جیا وازی له نیوان هه یج جو ره زمان و کالو بالایه کدا، وه بئی نه وه
که هه یج گه لیک شایسته تر بئی به ژیان له سه ری، به لام زۆر به داخه وه
له سه ده ی بیسته میشدا هیمان چه ندین گه ل بئی جی و نیشتمان
ئه سوورینه وه! هه ر ناشویری باسی نیشتمانی خوی بکات، وه ک
نه وه له م جیهانه دا مافی ژیا نی نه بئی! ئومیده وارم ئه م ئایه ته
پیش چا و بگیری و، هه موو قه وم و هۆزو گه لیک نیشتمانی خوی
بدریتی. ﴿۱۱﴾: فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴿۱۱﴾ هه مه جو ر
میوه دارخورمای پورگداری تیدا یه ﴿۱۲﴾: وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ
و الرِّيحَانُ ﴿۱۲﴾ و چه ندان جو ر دانه ویله ی تو یکلدارو گول و گژو گیای
بۆن خو شی تیدا یه.

له کام چاکه ی په ره و ردگار حاشا ده کهن؟:

﴿۱۳﴾: فَبَأَى آلاءِ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ ﴿۱۳﴾ جا ئیتر به کام نیعمه ت
له نیعمه ته کانی په ره و ردگارتان (ئه ی گرو ی ئاده می و جنی!)
ناشو کری ده کهن؟ هه قتانه که سه ری ئه و هه موو به هرا نه ده کهن
پروا بینن و خۆتان یه کلا بکه نه وه بۆی، (عه بدولای کوری
عومه) نه لیت: په یام بهر ﴿۱۳﴾ جاریک سووره تی (ره حمان) ی
به سه ر هاوه لانی دا خو پینده وه بئی ده نگ سوون! نه ویش فه رمووی:
بۆچی وه لام ناده نه وه؟ بۆچی هه ر کات به مواتیه: (فبأى آلاؤ ربكما
تکذبان) جینییه کان ئه یان وت: ((لا بشئ من نعمك ربنا نكذب فلك
الحمدا)). ترمزی هیناو یه تی و (حاکم) یش به ره و او دروستی داناوه.
تیبینی: رسته ی (فبأى آلاء ربكما تکذبان) له م سووره ته دا (۳۱)
جار دوو پاتکراوه ته وه.

مرؤ له قوری وشکه وه بوو چه شنی سوآله ت وه دی هات:

﴿۱۴﴾: خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿۱۴﴾ ئاده می باوکی
ئاده مزادی له قوریکى وشکه وه بووی وه ک سوآله ت، دورست کرد.
رافه که رانی قورئان ئه لاین: خوای زانا ده رباره ی دروستکردنی ئاده م
له م سووره ته دا ئه فه رمووی: (من صلصال كالفخار) له سووره تی
(حه جه) دا (من صلصال من حمأ مسنون) له قوریکى ره شی

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَحْدَةً لَّنَجْ بِالْبَصَرِ ﴿۵﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا
أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مَّدْكَرٍ ﴿۵﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ
فِي الزَّيْرِ ﴿۵﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ﴿۵﴾ إِنَّ الْفَاقِينَ
فِي جَنَّتٍ وَنَهْرٍ ﴿۵﴾ فِي مَقْعَدٍ صَدِيقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُقَدِّرٍ ﴿۵﴾

سُورَةُ الرَّحْمَنِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّحْمَنُ ﴿۱﴾ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ﴿۲﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ﴿۲﴾
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ﴿۳﴾ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ﴿۴﴾ وَالنَّجْمُ
وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ﴿۵﴾ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ﴿۶﴾
أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ﴿۷﴾ وَأَقِمْوْا الْوِزْنَ بِالْقِسْطِ
وَلَا تَخْسَرُوا الْمِيزَانَ ﴿۸﴾ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ﴿۹﴾
فِيهَا فَتْكَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ﴿۱۰﴾ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ
وَالرِّيحَانُ ﴿۱۱﴾ فَبَأَى آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۱۲﴾ خَلَقَ
الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿۱۳﴾ وَخَلَقَ الْجَانَّ
مِنْ مَّارِجٍ مِّن نَّارٍ ﴿۱۴﴾ فَبَأَى آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۱۵﴾

ئه بئی هه ردو ئازاد بن، چونکه به لگه ن له سه ر بوون و ده سه لاتی
خوا.. ناخ من ئه مزانی قاچاغ کردن و یاساغ کردنی زمانی هه ندی
له گه لانی بیچاره، له چیه وه وه رگیراوه؟!.

خۆرو هه یف، ئه سمان و زه و ی، به لگه ی خوان:

پاشان له زه و یه وه چا و یکیان پئی هه لئه بری بۆلای سه روو ئه فه رمووی:
﴿۵﴾: الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ﴿۵﴾ خۆرو مانگ - که دوو کوره ی
زۆر به نرخن- به حیسابیکى ورد دین و ده چن. ئینجا دوو به هره ی
زه و بییان بۆ باس ده کات، بۆیه ئه فه رمووی: ﴿۶﴾: وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ
یسجدان ﴿۶﴾ وه ئه ستیره و درخت سوژده ده بن بۆ خوا، واته: گژو گیای
بئی ساق و ساقدار- به ئاره زووی خو یان- ملکه چی خو یان ده رئه برن
و سوژده ده بن بۆخوا "ناشکرایشه که ئه گه ر گیاو رووه ک نه بییت،
باری ئابووری و لاتمان زۆر دیته خواری ﴿۷﴾: وَالسَّمَاءُ رَفَعَهَا
و وضع المیزان ﴿۷﴾ و ئاسمانیشی به رزو بلوند کرده وه، بینایه کی

جیاوازییه کی زوری هه یه، چ له رووی پیکهاته ی له ش وقهواره وه، چ له رووی شیوه ی زینده گی و ژیا نییه وه، تۆر پکی پیوه یه وه ک تۆری ماسی گر، زۆر سه یر ته نراوه، له وتۆر وه رو شانی وئاو وه هواو خۆراک وه رنه گری، له ولایشه وه وه ک پالیوهر (مصفاة) وایه بۆی، ناهیل ی چه وو لم و زیخ برواته سکیه وه له ژیر تۆره که یشه وه چه ند ده میکی

گۆراو، له (ساففات) دا له قور پکی لینج، له (ثال عمران) دا (کمل آدم خلقه من تراب) له گۆل، هیچ دژایه تییه ک له نیوان ته و حاله تانه دا نییه، چونکه له بنه رته دا گله که ی له زهوی وه رگرتوه، پاشان به ناو شیلراوه بووه ته جۆره قور پک که ده ست بگری، پاشان دانراوه تاترشاوه رهش وه رگه راوه، ئینجا وینه و نه خشه ی کیشاوه وه ک په یکه ر، دواتر وشک کراوه ته وه تاوه ک سواله تی لی ها تووه، دوا ییش گیانی به به ردا کردوه.

جنۆکه ی له بلیسه ی بی دوو که لی ناگر دروست کرد:

﴿ ۱۵ ﴾: وخلق الجن من مارح من نار ﴿ وه ئه سلی په ریشی (جان) که باوکی نه وعی جنۆکه یه، له ناگریکی گپردارو پاک وپوخته و بی دوو که ل دروست کرد، پاشان په به پله گه یان دیه نه وجیگایه که شیایو کاره که ی خۆی بی، له فهرمووده یه کدا ها تووه، ((خلقت الملائكة من نور وخلق الجن من مارح من نار، وخلق آدم مما وصف لكم)) (موسلیم: ۲۲۹۴/۴. نه حمه د: ۱۶۸/۶). واته: فریشته له (نور و)، (جان) له ناگر دروست کران، ئاده میش له وه ی وه سفتان بۆ کراوه له قور ئاندا، واته: ﴿ ۱۶ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا ئیتر به کام نیعمه ت له نیعمه ته کانی پهروه ر دگارتان ناشو کری ده که ن؟ ﴿ ۱۷ ﴾: رب المشرقین ورب المغربین ﴿ هه رنه وخوایه خاوه نی دوو هه لاتنگه ی خۆره له هاوین و زستاندا، وه خاوه نی دوو جیگای خۆرئاوا بوونی خۆره له هاوین و زستاندا، وه ک ده فهرمو ی: (فلا أقسم برب المشارق والمغارب) (۴۰/۷۰). یان ده فهرمو ی: (رب المشرق والمغرب لا إله إلا هو فاتخذه وکیلا) (۹/۷۳). ﴿ ۱۸ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه ت له نیعمه ته کانی پهروه ر دگارتان ناشو کری ده که ن؟ ﴿ ۱۹ ﴾: مرج البحرين يلتقيان ﴿ دوو ده ریای یه کئ شیرین و یه کئ سویر له پال یه کتر دا به ردا نه وه پیک ده گن ﴿ ۲۰ ﴾: بینهما برزخ لا یبغیان ﴿ له نیوانیاندا به ربه ستیک هه یه، به هو ی ته وه وه تیکه ل نا بن به یه کتر، هه تا ده ریا سویره که سیفه تی شیرینی ته و لا بیات، یان ده ریا شیرینه که سیفه تی سویره ته وه نه هیل ی.. پهروه ر دگار ناهیل ی هیچیان له کیس بچن!! ﴿ ۲۱ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا کام نیعمه ت له نیعمه ته کانی پهروه ر دگارتان ناشو کری ده که ن؟ ﴿ ۲۲ ﴾: یرج منها اللؤلؤ والمرجان ﴿ له و دوو ده ریایه مرواری وشیلان ده رده چی ت. (سه یید قوتب) - خوا لی خۆش بی ت - چه ند جوان ته لی ت: (لؤلؤ): له بنه رتا یه کی که له گیانله به ره سه مه ره کانی ده ریا، وله ناو (سه ده ف) یکدایه و خۆی هه ئه دات بۆ قولای ده ریاکان، و له گه ل گیانله به ره کانی تر،

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ رَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴿ ۱۷ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۱۸ ﴾: مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿ ۱۹ ﴾: بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿ ۲۰ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۲۱ ﴾: یرج منها اللؤلؤ والمرجاث ﴿ ۲۲ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۲۳ ﴾: وله الجوار المنشآت فی البحر کالأعلام ﴿ ۲۴ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۲۵ ﴾: کل من علیها فان ﴿ ۲۶ ﴾: وبقی ربه ربک ذو الجلال والإکرام ﴿ ۲۷ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۲۸ ﴾: سنلک من فی السموات والأرض کل نور هو فی شأن ﴿ ۲۹ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۳۰ ﴾: سنفرغ لکم آیه الفلقان ﴿ ۳۱ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۳۲ ﴾: یمشعر الحین والایسین استطعنم أن تنفذوا من أقطار السموات والأرض فانفذوا لا تنفذون ﴿ ۳۳ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۳۴ ﴾: برسل علیکما شواطئ من نار ونحاس فلا تنصران ﴿ ۳۵ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۳۶ ﴾: فإذا انشعبت السماء فکانت زردة کالدھان ﴿ ۳۷ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۳۸ ﴾: فیمید لأیشل عن ذنیه انس ولاجان ﴿ ۳۹ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ ۴۰ ﴾

هه یه، هه رده مه ی چوار لیوی هه یه، جا هه ر کات چه وو لم و زیخ، یان هه رچی برواته ژووره وه به په له ماده یه کی لینجی به سه را نه رژی و دای ته پو شئ، پاشان ته ی به ستیت و ته بیته مرواری ئیتر گه و ره و بچووکی به پیی ته وه ته بی ت.. زنجیه به رده مه رجان نییه کان له باکووری خوه لاتی ئوسترالیادا که دریزییان (۱۳۵۰) میل ته بی و پانیشیان (۵۰) میل ته بی، هه ر له و شته سه رسور هینه رانه یه. ﴿ ۲۳ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا ته ی ئاده می وجنی کام نیعمه تی پهروه ر دگارتان به درو ده خنه وه؟! ﴿ ۲۴ ﴾: وله الجوار المنشآت فی البحر کالأعلام ﴿ وه موو شه و گه میانه ش - ده له ی کیون - له ده ریاکاندا هه ر بۆ خوان، واته: خوا که و بی کردوون بۆتان به ئاسانی دین و ده چن و ئیوه ش باز رگانیان پی ده که ن ﴿ ۲۵ ﴾: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به چ نیعمه تیکی پهروه ر دگارتان بروا ناهینن؟ خو ته گه رخوا به لوتفی خۆی ته وکه شتی و گه مییانه رانه گری، ته و خۆتان و که شتییه کانتان نقوم ته بن.

بن له خوا کەس نامیانی لەم زەمینە:

﴿ ۲۶: کل من علیها فان ﴾ هەرچی بەسەر پەشتی زەوییه وەبە، هەر هەموو لە نێو دەچێ ﴿ ۲۷: و یبقی وجه ربک ذو الجلال والإکرام ﴾ و تەنھا رووی پەرورەدگاری خاوەن شکۆ کەرەمکەرت دەمینیئەو. (مذهب أهل السنة والجماعة أن لله وجهاً حقيقياً يليق به موصوفاً بالجلال والإکرام، وقد دل على ثبوته الله تعالى الكتاب والسنة، فمن الكتاب قوله تعالى: (ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإکرام) ومن أدلة السنة: قول النبي ﷺ في الدعاء المأثور: ((وأسألك لذة النظر إلا وجهك والشوق إلى لقاءك)) فوجه الله تعالى من صفاته الذاتية الثابتة له حقيقة على الوجه اللائق به. ولا يصح تحريف معناه إلى الثواب لوجه منها:

أولاً: أنه خلاف ظاهر النص وما كان مخالفاً لظاهر النص فإنه يحتاج إلى دليل، ولا دليل على ذلك. ثانياً: إن هذا الوجه ورد في النصوص مضافاً إلى الله تعالى والمضاف إلى الله: إما أن يكون شيئاً قائماً بنفسه، وإما أن يكون غير قائم بنفسه، فإن كان قائماً بنفسه فهو مخلوق، وليس له صفاته كبيت الله، وناقصة الله، وإنما إضيف إليه إما للتشريف وإما من باب إضافة الملوك والمخلوق إلى مالكة وخالقه، وإن كان غير قائم بنفسه فهو من صفات الله، وليس بمخلوق كعلم الله، وقدرته، وعزته، وكلامه، ويده، وعينه ونحو ذلك، والوجه بلا ريب من هذا النوع، فإضافته إلى الله من باب إضافة الصفة إلى الموصوف.

ثالثاً: أن الثواب مخلوق بائن عن الله، والوجه صفة من صفات الله غير مخلوق ولا بائن، فكيف يفسر هذا بهذا؟

رابعاً: إن ذلك الوجه وصف في النصوص بالجلال والإکرام، بأن له نوراً يستعاذ به، وسبحات تحرق ما انتهى إليه بصر الله من خلقه، وكل هذه الأوصاف تمنع أن يكون المراد به الثواب والله أعلم. (تلخيص الحموية / للشيخ عثيمين - ص ۶۷). بۆیه ئیەمەیش (وجه) مان بەرووخسار مانادایەو و نەمان توانی بیگورین بە (زات، وجودی) خوا، وەک هەندێ وای لێ دەکەن، ئیمامی بەیەهەقی لە کتییی (الاسماء والصفات) دا ئەلێت: (باب ما جاء في اثبات الوجه صفة لا من حيث الصورة لورود خبر الصادق به...) و ئەم ئایە تانەیشی هێناو: ۲۷/۸۸، ۵۵/۳۹، ۲۸/۹، ۳۰/۲۲، ۶۷/۲۰، ۱۳/۵۲، ۹۲/۶. لەگەڵ هێنانی فەرموودە گەلیکدا کە پێشەوا (بوخاری و موسلیم) هێناویانە بۆچە سپاندنی سیفەتی (وجه) بۆخوای گەورە - جل جلاله - ئومێدەوارم بەوردی بیرێ لێ بکریئەو، وەک ئیمامی بەیەهەقیش دەلێت دەبیئت وەک سیفەتێک سەیر بکریت، واتە: کاتی باسی

(وجه) دەکریت نابێ جۆرە پرووخسار و دەم و چاویک بینیتە پێش چاوخۆت، چونکە (لیس کمثله شیء). ﴿ ۲۸: فبأى آلاء ربكما تكذبان ﴾ جا بە کام نیعمەت لە نیعمەتەکانی پەرورەدگارتان برۆا ناکەن؟! ئەم مردنەش کردنەوێ دەرگایە کە بۆ ژبانی هەتاهەتایی و رزگار بوونە - بەتەواوی - لەمردن، دیارە ئەمەش لەخۆیدا هەرنیعمەت و بەهەریە ﴿ ۲۹: يسأله من فى السموات والأرض ﴾ هەموو گیانلەبەرەن و زیندەوهران کە لە ئاسمانەکان و زەویدان بەردەوام بەزمانی حال داوای پێداویستیەکانیان لێ دەکەن، نیازمەندى ئەون، ئیتر بەزمان داواکەن یان نەى کەن ﴿ کل يوم هو فى شأن ﴾ هەموو رۆژێک و کاتی، و لە کارێک لە کارەکاندا: یەکیەک دەمرێت و یەکیەک لەداک دەبێ، یەکیەک سەرئەکەوێ و یەکیەک دەشکێ... هتد. (ئێبەن جەرین) دەلی: لە مانای (کل يوم هو فى شأن) پرسیار لە پێغەمبەر ﷺ کرا؟ ئەویش فەرمووی: ((أأن يغفر ذنبا، ويفرج كربا، ويرفع قوما، ويضع آخرين)). (أخرجه ابن جرير مرفوعاً، ورواه البخارى موقوفاً). واتە: مانای ئەوێە کە هەردەم خەریکە گوناھى ئەبەخشى، دەرگایە گوشاد ئەکات، هۆزى بڵند ئەکا، هۆزىکی دیکە نەوى ﴿ ۳۰: فبأى آلاء ربكما تكذبان ﴾ جابە کام نیعمەت لە نیعمەتەکانی پەرورەدگارتان باوەر ناکەن؟.

هەردەشە لە مەرو و جۆکەکان:

﴿ ۳۱: سنفرخ لكم أيها الثقلان ﴾ ئەى جننى و ئادەمى بۆ برۆا ناهینن؟! خۆ لەمەودوا لێتان دەپرسینەو وەو حیسابتان لەگەڵ دەکەین، دیارە ئەمە هەردەشە، ئەگینا هیچ شتێک دەستی خوا ناگرێ بۆ ئەنجامدانى ئیشتیکی تر تاپیویست بکات بۆخۆ یەکلا کردنەو ﴿ ۳۲: فبأى آلاء ربكما تكذبان ﴾ جا بە کام نیعمەت لە نیعمەتەکانی پەرورەدگارتان برۆا ناکەن؟! ئەو کە ئیئە ئیستا سزاتان نادەین، هەردەو بەهەریەکی گەورەیه بۆتان ﴿ ۳۳: يا معشر الجن والإنس إن استطعتم أن تنفذوا من أقطار السموات والأرض ﴾ ئەى کۆمەلێ جنن و ئادەمى! ئەگەر ئەتوانن لە ئاسۆی ئاسمانەکان و زەوییه وە لە دەسەلاتم دەرچن و دەربازبین ﴿ فانفذوا ﴾ دەسا دەرچن ﴿ لا تنفذون إلا بسلطان ﴾ دەریش ناچن مەگەر بە هۆی دەسەلات و هێزێک، خۆ ئەو دەسەلات و هێزەشتان نییه تا دەرچن ﴿ ۳۴: فبأى آلاء ربكما تكذبان ﴾ جاتیتر بە کام نیعمەت لە نیعمەتەکانی پەرورەدگارتان برۆا ناکەن؟ ﴿ ۳۵: يرسل عليكم شواظ من نار ونحاس ﴾ ناتوانن دەرباز بین، چونکە گرو بلیسەیهکی چرو پرلە ئاگرێکی بێ دووکەل و مسی توادەتان بۆ رەوانە دەکری و ئەتان سووتینی ﴿ فلا تتصران ﴾ جا ناشتوان ئەو

۴۲: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿﴾ جا به کام نیعمت و به هره کانی پهروه ردگارتان پروا ناکه؟ جا بؤ نه وهی زیاتر نیشیان پی بگات پنیان نه وترسی: ﴿﴾ ۴۳: هذه جهنم التي يكذب بها المجرمون ﴿﴾ نه مه نه دوزه خه یه که تاوانباران پروایان پی نه ده کرد ﴿﴾ ۴۴: يطوفون بينها وبين حميم آن ﴿﴾ له نیوان دوزه و ناویکی کول به

سزایه له خوتان دفع بکهن ﴿﴾ ۳۶: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿﴾ جا نیتر به کام نیعمت له نیعمه ته کانی پهروه ردگارتان پروا ناکه نهی گرووی ئاده می و پهری! ﴿﴾

ناسمان قه شس ده بی و رهنکی گولی سوور دهنوینی:

۳۷: فاذا انشقت السماء ﴿﴾ جا کاتی شم ناسمانه له ت بوو و نه ونیزامه ی نیتای نه ما ﴿﴾ فکانت ورده کالدهان ﴿﴾ نینجا سوور هه لگه را وهک روژ زهیت (موجاهید و زحاک و...) (نه لئین: (الدهان: الدُّهْن) والمعنى: أنها صارت في صفاء الدهن، والدهان على هذا جمع دهن، وقال سعيد بن جبير وقتادة: المعنى فكانت حمراء وقيل: المعنى تصير في حمرة الورد وجريان الدهن، أى تذوب مع الإنشقاق حتى تصير حمراء من حرارة نار جهنم). بهلّ ته واری نهو ثایه تانهی که باسی به سه رهاته سه خته کانی بوونه وهر نه کهن - له روژی قیامه تدا - هه ره موویان ناماژه به وه نه کهن که شم بوونه وهره نامینی، پاش نه وهی شم رژیمه ی نیتای نه ما، جاقورثانی پیروژ به چه ندین شیوه نه و حاله ته ده خاته پروو: (إذا رجبت الأرض رجا) (۴/۵۶) (فإذا برق البصر وخسف القمر) (۷/۷۵-۸) .. (إذا السماء انفطرت) (۱/۸۲) .. (إذا السماء إنشقت) (۱/۸۴) .. نه مانه و چه ندین ثایه تی تر په نجه نه خه نه سه ره ویرانبوونی شم بوونه وهره که له راستیدا ته نه خاوی گه وهره هه رخوی کونه و حقیقه تی نه زانی، جاکاتی رهنکی ناسمان وهکو روژی گه رمکراوی تواره - یا وهکو گولاله سووره ی لی هات - دیاره شم شیوه یه کی قورسی روژی قیامه ته مه گه ره ته نه خاوی گه وهره - به ته وایوی - لئی تی بگات ﴿﴾ ۳۸: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿﴾ جا به کام نیعمت له نیعمه ته کانی پهروه ردگارتان پروا ناکه؟ ﴿﴾ ۳۹: فيومئذ لا يسأل عن ذنبه إنس ولا جان ﴿﴾ نینجا نه وروژه که ناسمان له ت بوو، پرسیار له گونا می ئاده می وجنتی ناکری، چونکه به دهم و چاوو رهنک و روو خساریاندا نه ناسرین، پیویست به پرسیار ناکات، وهک نه فهرموئی: (هذا يوم لا ينطقون، ولا يؤذن لهم فيعتذرون) (۳۵/۷۷-۳۶). به لام له هه ندی ویستگه دا پرسیاریان لی ده کری: (فوربك لئنسانهم أجمعين عما كانوا يعملون) (۹۲/۱۵-۹۳). ﴿﴾ ۴۰: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿﴾ جا به کام نیعمت له نیعمه ته کانی پهروه ردگارتان پروا ناکه؟ ﴿﴾ ۴۱: يعرف المجرمون بسماهم ﴿﴾ تاوانباران به نیشانه کانی دیمه نیاندا نه ناسرینه وه: ده موچاوی رهشیان، چاوی نه بله قی شینیان ﴿﴾ فیؤخذ بالنواصي والأقدام ﴿﴾ جا فریشته کان به مووی پیشی سه روو به لاق دهیان گرن و گلوله یان ده کهن و فریایان ده دهنه ناوئاگری دوزه خه وه

يَعْرِفُ الْمَجْرُمُونَ بِسَمِّهِمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمَجْرُمُونَ ﴿٤٣﴾ فَيَطُوفُونَ فِيهَا وَبَيْنَ جَمْعٍ آخَرَ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٤﴾ وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ﴿٤٥﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٦﴾ ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ﴿٤٧﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٨﴾ فِيهَا عِتَانَ تَجْرِيانِ ﴿٤٩﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٠﴾ فِيهَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ رَوْحَانٌ ﴿٥١﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٢﴾ مُشْكَبَاتٍ عَلَى فَرَشٍ ﴿٥٣﴾ بَطَانُهَا مِنْ إِبْرَاقٍ وَحَى الْجَنَّةِ دَانِ ﴿٥٤﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾ فِيهَا قَصِيرَاتُ الْطَّرْفِ لَمْ يَطْمِئُنْ إِنْشَاقُ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ ﴿٥٦﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٧﴾ كَأَنَّ الْيَابُوتَ وَالْمَرْحَامَ ﴿٥٨﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٩﴾ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ﴿٦٠﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦١﴾ وَمِنْ دُونِهَا جَنَّاتٌ ﴿٦٢﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾ مُدَاهَا ثَمَنَانِ ﴿٦٤﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾ فِيهَا عِتَانٌ مُضَاخَتَانِ ﴿٦٦﴾ فَبِأَيِّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾

کول دین وده چن. ﴿﴾ ۴۵: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿﴾ جا به کام نیعمت له نیعمه ته کانی پهروه ردگارتان پروا ناکه؟ ﴿﴾

میوانداری به هه شتیبه کان:

۴۶: ولمن خاف مقام ربه جنتان ﴿﴾ وه بو هه ره سیك له جیگای وه ستانی خوی له به ردهم پهروه ردگاری خوی ده ترسی - له وه فرمانه کانی خوا ی بوجیبه جی نه بی - دوو به هه شتی گه و ره هیه، به هه شتیك بو سوکنا و جیگای خوی، به هه شتیکیش بوخاو وخیزانی، یابه هه شتیك له به رامبه ره جیبه جی کردنی فرمانه کانی خوا وه، نه وهی دیکه شیان به هو ی نه کردنی قه ده غه کراوه کانیه وه، نه مه یه که خوا نه فهرموئی: (وأما من خاف مقام ربه ونهى النفس عن الهوى فإن الجنة هي المأوى) (۴/۷۹-۱۰۰). پیغه مبه ریش ﴿﴾ نه فهرموئی: ((جنتان من فضاء آتیهما وما فیهما، وجنتان من ذهب آتیهما وما فیهما، وما بین القوم و بین أن ينظروا

نضاختان ﴿ دووکانیاوی هه لقولاوی فیجقه که ریان تئدایه ﴾ ۶۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۶۸: فیهما فاکهه ونخل ورمان ﴿ جوړاو جوړ درهختی میوه دارخورماو هه ناریان تئدایه ﴾ ۶۹: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام به خششی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۷۰: فیهن خیرات حسان ﴿ ژنانی ره وشت شیرین و روخسار جوانیان تئدایه ﴾ ۷۱: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۷۲: حور مقصورات فی الخیام ﴿ ژنانی سپی چاو رهشن، له ناو خیوه و چادره کانداه رناچن. (حور: جمع حوراء، وهی الشدیده البیاض العین الشدیده سوادها قال عمر رضی الله عنه الخیمة درة مجوفة). ﴾ ۷۳: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۷۴: لم یطمئن إنس قبلهم ولا جان ﴿ بهر له بهه شتیبه کان هیج ئاده می و، هیج جننیبه که دهستی بو نه بردوون و کچیتی لا نه بردوون ﴾ ۷۵: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان حاشا ده که؟ ﴾ ۷۶: متکین علی رفرف خضر وعبقری حسان ﴿ له سه پرشتی سه وزو قالی نایاب - که وینه یان له دونیادا نییه - شانیان داداوه. عهر به کان هه ر شتیکی سه یروجوایان دیتبا نه یانوت: نه لیت له شیوهی (عبقری) دروست کراوه ﴾ ۷۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان پروا ناکه؟ ﴾ ۷۸: تبارک اسم ربک ذی الجلال والإکرام ﴿ پر بهر که ته ناوی پهروهردگاری خاوهن گه وره یی وئیحسانت. له (۱۷) ی شه عبانی (۱۴۱۷) ک به رامهر به (۱۹۹۶/۱۲/۲۷) دواي نویژی هینی، کات ژمیر (۲/۵۴) دهقیقه. له نووسینی ته فیسیری ثم سووره ته بوومه وه له شاروچکه ی مریوان.

سووره ی (واقیعه) یه

مه که بیه و (۹۶) ثایه

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ثم سووره ته باسی روزه سه خته که ی قیامت دهکات، که چ رژیکی گران و سه خته! نه و جا ئاده مزاد دهکا به سی به شه وه: (أصحاب الیمن، أصحاب الشمال، سایقون).. ئینجا پاشه رژی هه ریه کیکیان دهست نشان نهکات و.. چنه د به لگه یه کیش دینیت له سه دهسه لات و بوونی خوا ی گه وره، له دروستکردنی ئاده مزادو، رواندن ی رووه و، باراندنی باران، پاشان باسیکی قورئانیش

إلی ربهم - عز وجل - إلاء ربکما الکبرياء علی وجهه فی جنة عدن)) (أخرجہ البخاری: فتح الباری: ۴۹۱/۸). ﴿ ۴۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان پروا ناکه؟ ﴾ ۴۸: ذواتا أفنان ﴿ خاوه نانی گه لاداری تازه، واته: دارو درهختی گه لانسک و جوانی تئدایه ﴾ ۴۹: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۵۰: فیهما عینان تجریان ﴿ له نیو دوو بهه شته که دا دوو کانیاوی رهوان هه یه: (ته سنیم) و (سه لسه بیل) ﴾ ۵۱: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۵۲: فیهما من کل فاکهه زوجان ﴿ له نیواندا له هه موو جوړه میوه یه که دوو جوړی تئدایه ﴾ ۵۳: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان حاشاده که؟ ﴾ ۵۴: متکین علی فرش بطائنها من استبرق ﴿ لهو بهه شتانه دا له سه رایه خگه لی - که ناوه خنه که یان له پارچه ئاوریشمی نه ستووری تاییه ته - پالیان داوه ته وه ﴿ وجنی الجنین دان ﴿ میوه بهری دوو بهه شته که ییش نزیکه دهسته، هه موو که سی که به ئاسانی دهستی نه ی گاتی: به پیوه به دانیشتن، بی هیج جوړه ماندو و بوونیک ﴿ ۵۵: فبأی آلاء ربکما تذبذب ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان حاشا ده که؟ ﴾ ۵۶: فیهن قاصرات الطرف ﴿ ژنانیکیان تئدایه ته نها سهیری میړه کانی خو یان نه که ﴿ لم یطمئن إنس قبلهم ولا جان ﴿ بهر لهو میړه بهه شتیبه یان، که سی - له ئاده می وله جننی - له گه لیان جووت نه بووه ﴾ ۵۷: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۵۸: کأنهن الیاقوت والمرجان ﴿ له جوانی وساف و سووریدا (جوړیه کان) ده لیت یاقوت و شیلان ﴿ ۵۹: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان پروا ناکه؟ ﴾ ۶۰: هل جزاء الإحسان إلا الإحسان ﴿ مه گه پاداشتی چاکه ته نها چاکه نییه؟ واته: نه وانه له دونیادا کاری چاکیان نه نجام دا، و ئیستاش چاکه یان له گه ل نه کری ﴿ ۶۱: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۶۲: ومن دونهما جنتان ﴿ بیجگه له و دوو بهه شته باسکران، دوو بهه شتی تریشیان بو هه یه ﴾ ۶۳: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جابه کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟ ﴾ ۶۴: مدهامتان ﴿ رهنگ قهرسیلین له سه وزی و تیراویدا ﴿ ۶۵: فبأی آلاء ربکما تکذبان ﴿ جا به کام نیعمه له نیعمه ته کانی پهروهردگارتان باوهړ ناکه؟! ﴿ ۶۶: فیهما عینان

مقصد ومنهم سابق بالخیرات یاذن الله (۳۲/۳۵). بۆ جهخت له سەر ئه و مانایه یه. ههروهها ئایه تی (وسارعوإلى مغفرة من ربکم وجنة عرضها السموات والأرض) (۲۱/۵۷). یان (سابقوا إلى مغفرة من ربکم وجنة عرضها كعرض السماء والأرض). ﴿ ۱۱ : أولئك المقربون ﴾ ئا ئه وانه نزیکخراوه کائن ﴿ ۱۲ : فی جنات النعیم ﴾

ئەکات.. کۆتاییشی دیت به دیاریکردنی چاره نووس و جیگا و شوینی ههرسی دهسته که : دهسته ی به ختیاران، دهسته ی به دهختان، دهسته ی دهستیپشخه ران له ئه نجام دانی خیر و خیراتدا، پاداشت و تۆله ی هه موانیش هه لده سه نگیئی.

روژی په سلان قوناغ به قوناغ دی:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ : إذا وقعت الواقعة ﴾ کاتی رووداوه گه وره که (روژی قیامهت) رووی دا، که هه ربیش دیت، وهک ئه فهرموئ: (فیومئذ وقعت الواقعة) (۱۵/۶۹). ﴿ ۲ : ليس لوقعتها كاذبة ﴾ بۆ روودانی هیچ درۆیه ک نییه، تا بپروا به هاتنی نه کری، هه رچه ند ئه مړه ندی که س بپروای پئی ناکات (وهک ئه م ئایه ته ش ئه وراستییه دهئ: (استجبوا لربکم من قبل أن یأتی یوم لا مرد له من الله..)) (۴۳/۴۲). یاخود ئه فهرموئ: (سأل سائل بعذاب واقع، للكافرين ليس له دافع) (۲-۱/۷۰). ﴿ ۳ : خافضة رافعة ﴾ نزم که ره وه ی به دهختانه، به رزکه ره وه ی به ختیارانه، واته : خه لکی ده بیته دوو دهسته وه، هه ندیکی ریسواو خه جالهت، ئه وی تریشی پایه بلندو سه ره رز ﴿ ۴ : إذا رجت الأرض رجا ﴾ وهختی زه وی به له رزه خرا به له رزه خرا نیکی توند، وهک ده فهرموئ: (إذا زلزلت الأرض زلزالها) (۱/۹۹). یان (إن زلزلة الساعة شئ عظیم) (۱/۲۲). بۆشتیوانی تونیدی و سه خه ته ی ئه ورووداوه. ﴿ ۵ : وبست الجبال بسا ﴾ و کیوه کانیش هه پروون هه پروون کران، وهک سه ورمه داریزران ﴿ ۶ : فكانت هباء منبها ﴾ ئینجا بوونه توزیکی بلاوه بوو.

روژی بهرێ مهردم ده بیته سئ دهسته:

﴿ ۷ : وكنتم أزواجا ثلاثة ﴾ وئهو کاته (قیامهت هات) ئیوه بوونه سئ دهسته وه، ئیتر ته وای راستییه کان ده رته که ون وه مووکه سینک پاداشت و تۆله ی خۆی وه رته گریته وه: ﴿ ۸ : فأصحاب المیمنة ما أصحاب المیمنة ﴾ ئینجا هاوه لانی لای راست، چین هاوه لانی لای راست، واته : تۆ چوو زانیت له چ حالیکی خوش دان؟ ﴿ ۹ : وأصحاب المشئمة ما أصحاب المشئمة ﴾ وه هاوه لانی لای چه پ، چین هاوه لانی لای چه پ، واته : تۆ چوو زانیت چه نده به د به ختن؟ ﴿ ۱۰ : والسابقون السابقون ﴾ پێشکه وتوووه کان، ئه وانه ی پێشکه وتن به خه یرات له دونیادا، هه میشه پێشه نگ بوون بۆ به دهسته یانی ره زامه ندی خوا، واته : له هه مووکاریکی چاکدا سه ر قافله بوون: بۆجیهاد، بۆهاوکاری هه ژاران... هتد. ئایه تی (ثم أورتنا الكتاب الذين اصطفينا من عبادنا فمنهم ظالم لنفسه ومنهم

فِيهَا نَفْسٌ مِّنْكُمْ وَنَحْلُورَمَان ﴿ ۱۱ ﴾ فَأَيَّ ءَالٍ رَّبِّكَ أَتَكْذِبَان ﴿ ۱۲ ﴾ فِيهِ خَيْرٌ حَسَن ﴿ ۱۳ ﴾ فَأَيَّ ءَالٍ رَّبِّكَ أَتَكْذِبَان ﴿ ۱۴ ﴾ حُرُّ مَقْصُورَتٍ فِي الْحَيَاةِ ﴿ ۱۵ ﴾ فَأَيَّ ءَالٍ رَّبِّكَ أَتَكْذِبَان ﴿ ۱۶ ﴾ لَمْ يَطْمِئِنُّنَّ إِنَّا قَبْلَهُمْ وَلَا جَان ﴿ ۱۷ ﴾ فَأَيَّ ءَالٍ رَّبِّكَ أَتَكْذِبَان ﴿ ۱۸ ﴾ مُتَكِبِينَ عَلَى رَفْرِفٍ خَفِيرٍ وَبَقَرِي حَسَانِ ﴿ ۱۹ ﴾ فَأَيَّ ءَالٍ رَّبِّكَ أَتَكْذِبَان ﴿ ۲۰ ﴾ ابْرَأْ أَسْمَ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿ ۲۱ ﴾

سورة الواقعة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿ ۱ ﴾ لَيْسَ لَوْعِنَهَا كَاذِبَةٌ ﴿ ۲ ﴾ خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ﴿ ۳ ﴾ إِذَا رَجَعْتَ الْأَرْضَ رَجًا ﴿ ۴ ﴾ وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ﴿ ۵ ﴾ فَكَانَتْ هَبَاءً مُّطْبَأًا ﴿ ۶ ﴾ وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿ ۷ ﴾ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿ ۸ ﴾ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿ ۹ ﴾ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿ ۱۰ ﴾ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿ ۱۱ ﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿ ۱۲ ﴾ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿ ۱۳ ﴾ وَقَلِيلٌ مِّنَ الْآخِرِينَ ﴿ ۱۴ ﴾ عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ﴿ ۱۵ ﴾ مُّتَكِبِينَ عَلَيْهَا مُتَقَدِّلِينَ ﴿ ۱۶ ﴾

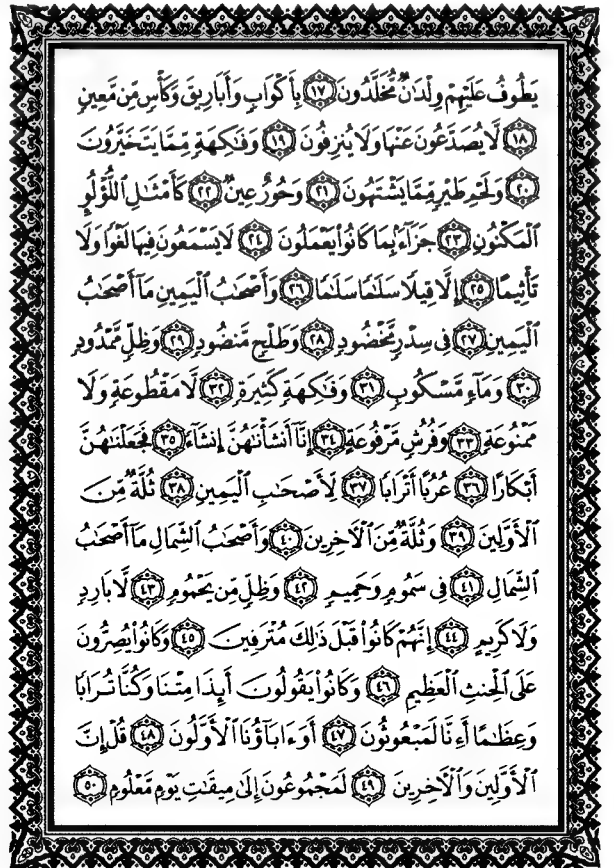
له ناو باخاتی خوشگوزهرانی دان، هه رچی مه یل بکه ن ئاماده ده کری بۆیان ﴿ ۱۳ : ثلثة من الأولین ﴾ ئه و نزیکانه کۆمه لیکی زۆرن له ئومه تانی پێشو و زووچوون به دهم بانگه وازی خواوه ﴿ ۱۴ : وقليل من الآخرين ﴾ وکه میکیش له پاشینان، واته : ئه وانه له م ئومه تی پێغه مبه رن ﷺ، ئه م فهرمووده یشه هه رپشتگیری ئه و مانایه ده کا: ((خیر القرون قرنی ثم الذین یلونه م ثم الذین یلونه م...)) (بوخاری: ۳۶۵۱). واته : باشتیری خه لکانی سه ده کان، سه رده م و خه لکانی سه ده که ی منه، پاشان ئه وانه ن وابه دوا ی ئه واندان دین، دیسانه وه ئه وانه ش که له دوا ی ئه وانیشه وه دین. که وابه و دهسته ی یه که می هه مووئومه ت وگه لیک - له شه ریعه تی ئیسلامدا - له وه ی پاش خۆی چاکترو باشتره. ((نحن الآخرون السابقون يوم القيامة)) - واته : ئیمه پاشینانی پێشه نگانین له روژی قیامه تدا - فهرمووده ی خۆیه تی، (ئیبنی جه ریر) هیئاویه تی، (فتح الباری: ۵۲۶/۱۱). ﴿ ۱۵ : علی سرر موضونة ﴾ له سه ر قه نه فه و ته ختی چنراو به زیر

قیلا سلاما سلاما ﴿ جگه له سه لام کردن له یه کترو، سه لام وه لامدا نه وه نه بیت شتیکی تر نییه، فریشته سه لامیان لی نه کات، خوین له خوین سه لام نه کن، له لایه نه خواوه سه لامیان پی نه گات، به کورتی: کهش وهه وایه کی پر له سه لامه.

دهسته ی راستان و جهزاکه یان:

﴿ ۲۷: وأصحاب الیمین ما أصحاب الیمین ﴾ یارانای راست، چین یارانای راست، واته، چه نده به خته وهره له کامه رانی دان وهك ده فهرموئ: ﴿ ۲۸: فی سدر مخضود ﴾ له ژیر سیبهری داری مژدی بی درك دان "که له جیگه ی هه درك کیدا به ریکه. پی شهوا (به یهه قی و حاکم) ده گپ نه وه که: عه ره بیکی ده شته کی وتی: ئه ی په یامبه ر ﴿! خوی گه وهه باسی دره ختی درکاو ی له به هه شتدا نه کا! پیغه مبه ریش فهرمووی ئایا نه زانی نه ودره خته کامه یه؟ وتی: داری (سدر) ه. په یامبه ر ﴿ فهرمووی: نه وه نییه خوا ده فهرموئ: (فی سدر مخضود) واته: درک کانی براون و، وه له جیگه ی هه درك کیدا میوه یه کی داناوه. ﴿ ۲۹: وطلح منضود ﴾ و له بن سیبهری داری مژدی بهر به سه ریه ککه وتوو دان، له بهر زوری مژده کی قه دی لاسکه که ی دیار نییه ﴿ ۳۰: وظل مدود ﴾ وله ژیر سیبهری به رده وام و دوورو درژدان که هه رگیز خور نای سر پیته وهه هه میسه هه ر سیبهره، پیغه مبه ر ﴿ ده فهرمووی: ((إن فی الجنة شجرة یسیر الراكب فی ظلها مائة عام لا تقطعها، إقرأ إن شئتم: وظل مدود)). (فتح الباری: ۴۹۵/۸). له به هه شتدا دره ختیك هه یه سوارچاک سه دسال به ژیر سیبهره که یدا ده روات هیمان هه ر ته ووا نابیت، حز نه کنه ئایه تی: (وظل مدود) بخویننه وه. ﴿ ۳۱: وماء مسکوب ﴾ وله نزیکی تافگه و ئاو یك دان ده رژیته خوار ﴿ ۳۲: وفاکته کثیره ﴾ وله ناو میوه یه کی زوردان ﴿ ۳۳: لا مقطوعة ولا ممنوعة ﴾ نه ده بری و، نه قه ده غه ده کریت ﴿ ۳۴: وفرش مرفوعة ﴾ وه له سه راپیه خگه لیکی به نرخن ﴿ ۳۵: إنا انشانهن إنشاء ﴾ به راستی ئیمه ژنانی به هه شتمان دروست کردوون به دروستکردنیکی تازه، شوخ و شنگ وجوان، وهك ژنانی دویا نین، هه ندی گورانیا به سه ردا بیت ﴿ ۳۶: فجعلناهن أبکارا ﴾ جا کردوومانن به کچ، واته: هه میسه کچن وهك کیژانی شوونه کردوون ﴿ ۳۷: عرباً أترابا ﴾ میرد خو شه ویستانی هاوسال و هاوته مهن ﴿ ۳۸: لأصحاب الیمین ﴾ نه مانه هه موو بو یارانای راست و به خته وهرن، نه وانه ی که نامه ی کرده ویهان به دهستی راستیانه وه نه دری ﴿ ۳۹: ثلثة من الاولین ﴾ کومه لیکی زورن له پیشینان ﴿ ۴۰: وثلثة من الآخرين ﴾

دانیشتون ﴿ ۱۶: متکین علیها متقابلین ﴾ به سه رپانه وه رووبه پرووی یهك شانیا داداوه، که نه مهش جوانترین شیوه ی دایشتنه ﴿ ۱۷: یطوف علیهم ولدان مخلدون ﴾ کومه له منالیکی ئیسک سووک و هه میسه لاو خزمه تیان ده کنه و ده گهرین به سه رپاندا ﴿ ۱۸: بأکواب وأباریق وكأس من معین ﴾ به گوزه و سوراخی و بیکی

پر له شه رابی چومه ره وانه کانی به هه شته وه ﴿ ۱۹: لا یصدعون عنها ﴾ سه رپان پیی ئیش ناکا ﴿ ولا یزفون ﴾ وهوشیشیان نابری به وهی سه رخوش بین، واته: وهك شه رابی نه دویا به توشی قسه ی په ته رپیان ناکه ﴿ ۲۰: وفاکته مما یتخیرون ﴾ وده گهرین به جوره ها میوه، له هه ر جورئ هه له نه بژیرن ﴿ ۲۱: ولحم طیر مما یشتهون ﴾ وده گهرین به گوشتی په له وهه وه، له هه ر جوریکی حه زی لی بکه ﴿ ۲۲: وحور عین ﴾ وژنانی چاوبه لهك وچاوه وده وسپی پیست و دهم وچاوده خشانیا بوه یه ﴿ ۲۳: کامثال اللؤلؤ المکنون ﴾ له پاک و خاوی نی و جوانی و ساف و بی گهردی و ده ست لی نه که وتو پییدا، ده لپیست مرواری نیوسه ده فن ﴿ ۲۴: جزاء بما کانوا یعملون ﴾ نه و نیعمه تانه له پاداشی کار وکرده وهی چاکیاندا به ﴿ ۲۵: لا یسمعون فیها لغوا ولا تأثیما ﴾ له ویدا هه ج جوره قسه یه کی هه ج وپوچ و نابه جی، وده هه ج شتیك که مایه ی تووشبوونی گوناح بیت نابیس ﴿ ۲۶: الا

کومه لیکي زوريشن له پاشينان، واته: له ئومه تي پيغه مبهرن ﷺ.

(ثيبن عه بياس) نه ئي: پيغه مبهړ ﷺ له باره ي ته فسيړي (ثله من الاولين و ثله من الآخرين) دا فهرمووي: ((هم جميعا من أمتي)) له رپوايه تيكی تردا: ((الثلاثان جميعا من أمتي)) ذكره ابن حجر في (الكافي الشافي) في تخریج أحاديث الكشاف. واته نه ويپشيان وپاشينانه، گشت له ئومه تي منن.

ياراني لای چه پ و توله يان:

۴۱: وأصحاب الشمال ما أصحاب الشمال ﷻ و ياراني لای چه پ، چين ياراني لای چه پ؟ مه گر خوا بزاني حاليان چند بهد حاله؟! نه وکه سانهن که نامه ي کاره كانيان به ده ستي چه پيانه وه دهریت ۴۲: في سموم وحيم ﷻ له ناو گهرمای ناگريکي دوزه و ناويکي کول به کول دان ۴۳: وظل من يحوم ﷻ له ژير سيښهري چره دووکه ليکي زور رهش دان ۴۴: لا بارد ولا كريم ﷻ نه سيښهريکي فينکه له گرما کم بکاته وه، وه نه ديمه نيکي جوانيشي هيه ۴۵: إنهم كانوا قبل ذلك مترفين ﷻ چونکه نه وانه له پيش نه وهدا - واته: له دونيادا - له ناو نيعمه تدا رايان ده بوارد گويان به وه نه ئه دا که په يامبه ره که يان پي رانه که ياندن، بويه وائيستا دوو چاري نه وسزايه بوون ۴۶: وكانوا بصرون على الحنث العظيم ﷻ و نه وان هه ردهم سوور بوون له تاوانه گه وره که، واته: له سه شيرك ﷻ و كانوا يقولون أءذا متنا وكنا ترابا وعظاما ﷻ هه ميشه ده يان وت: ثايا كاتي مردين و بووينه گل و ئيسك ﷻ إنا لمعوثون ﷻ ثايا به ته ئكيد زيندوو نه كرينه وه؟! ۴۸: أو أبأنا الأولون ﷻ هه تا باوو باپيراني پيشيانيشمان؟! ۴۹: قل إن الأولين والآخرين ﷻ نه ي موحه ممه د ﷻ بلي: بي گومان پيشيان و پاشيان و هه موو ۵۰: لمجموعون إلى ميقات يوم معلوم ﷻ كو نه كرينه وه بوکاتي روژيکي ديار يکراو، نه ویش کاتي روژي قيامته ۵۱: ثم إنكم أيها الضالون المكذبون ﷻ پاشان ئيوه نه ي لاري و گومراو کافرو نکولي که ران! ۵۲: لا كلون من شجر من زقوم ﷻ بي گومان له بهرو بوومي (زه ققوم) - دره ختيکه له ناوه راستي دوزه خدا - نه خوون ﷻ فمالئون منها البطون ﷻ له بهر زور برسيتي، ورگ و زگتاني لي پرته کهن گوئ به تام و چيژي زور ناخوشي نادهن ۵۴: فشاربون عليه من الحميم ﷻ نه وسا له بهر تينوويه تي له ناويکي زور گرم به کولي شي به سه را ده کهن ۵۵: فشاربون شرب الهيم ﷻ جا ئيوه هه روکو و شتری تينوو که دهردي (هويام) سي گرتبي و هيچ کات تير ناو نه بي ده خونه وه تير ناویش نابن ۵۶: هذا نزلهم يوم الدين ﷻ نه ميه خوراك و

تاوو ميوانداری خوانه ناسان له روژي پاداشت.

نه مانه نيشانه ي قيامت و زيندووبوونه وهن:

۵۷: نحن خلقناكم فلولا تصدقون ﷻ ئيمه ئيوه مان دروست کرد، تير بوچي باوه به زيندووبوونه و نه نا کهن؟! ۵۸: أفرايتم ما

ثم إنكم أيها الضالون المكذبون ﷻ لا كلون من شجر من زقوم ﷻ فمالئون منها البطون ﷻ فشاربون عليه من الحميم ﷻ فشاربون شرب الهيم ﷻ هذا نزلهم يوم الدين ﷻ نحن خلقناكم فلولا تصدقون ﷻ أفرايتم ما تشنون ﷻ أنتم تعلمونه أم نحن الغافلون ﷻ نحن قدرنا بينكم الموت وما نحن بمسبوقين ﷻ على أن نبذل أمثالكم وننشئكم في ما لا تعلمون ﷻ ولقد علمت النساء الأولي قلولا تذكرون ﷻ أفرايتم ما تحزنون ﷻ أنتم تزرعون أم نحن الزارعون ﷻ لو نشاء لجعلنهن حطبا ما فظلتن تفكهن ﷻ إنا لمغرمون ﷻ بل نحن محرمون ﷻ أفرايتم الماء الذي يشربون ﷻ أنتم أنزلتموه من المزن أم نحن المنزلون ﷻ لو نشاء لجعلنهن أجاجا قلولا تشكرون ﷻ أفرايتم النار التي تورون ﷻ أنتم أنشأتم شجرتها أم نحن المنشئون ﷻ نحن جعلناها تذكرة ومتعاً للمقوين ﷻ فسبح باسم ربك العظيم ﷻ فلا أقسم بمواقع النجوم ﷻ وإنه لقسر لو تعلمون عظيم ﷻ

تمنون ﷻ ثايا نه تان ديوه نه وه ي نه ي ريزنه ناو مندال داني ژنان، پاشان مندالي لي په يدا نه بي ۵۹: أنتم تخلقونه أم نحن الخالقون ﷻ ثايا ئيوه نه وه (مهي) يه دروست نه کهن، يان ئيمه دروستي ده کهن؟! دياره نه لين تو نه ي په روهر دگار! جا که و ابوو دانيش به زيندووبوونه و هدا بنين ۶۰: نحن قدرنا بينكم الموت ﷻ هه ر ئيمه ش له نيوان ئيوه دا بي جياوازي له نيوان ده وله مه ندو هه ژارو گه وره و بچووکدا مهرگ و مردنمان داناه ۶۱: على أن نبذل أمثالكم ﷻ له سه رنه وه که شيوه و بيچمتان بگورين به شيوه و بيچمي و نشا کم في ما لا تعلمون ﷻ وه دروستتان بکه ينه وه له شيوه و بيچمي که نازانن چيه ۶۲: ولقد علمت النساء الأولى ﷻ بي گومان له دروستکردني يه که مجار ناگادارن، که له چي دروستمان کردوون ﷻ فلولا تذكرون ﷻ جا بوچي رانامينن بزائن که من توانام هيه دروستتان بکه مه وه؟.

شین بوونی تۆمەو ھاتنی ئاۋ لە ھەورەو

ھەتکردنی ئاگر نیشانەى بوونی خوان:

﴿ ۶۳: أفرأيتم ما تخرثون ﴾ ئایا دیوتانە ئەو تۆۋە دەیکێن؟
 ﴿ ۶۴: ءأنتم تزرعونہ أم نحن الزارعون ﴾ ئایا ئیو دەی پوینن
 و سەوزی ئەکەن؟ یان ئیمە دەی پوینن و سەوزی دەکەن؟ دیارە
 ئەلین خوا سەوزی ئەکات، جاکە وایو دانیش بەزیندوو بوونەو دا
 بنین ﴿ ۶۵: لو نشاء لجلعناہ طاماً ﴾ خۆئەگەر بمانەوی
 دەیکەینە پووش و پەلاش ﴿ فظلمت تفکھون ﴾ ئەوسا ئیتەر
 سەرتان سۆر بمینن ﴿ ۶۶: إنا لمغرمون ﴾ و بلین بە راستی چاک
 زەرەمەند بووین ﴿ ۶۷: بل نحن محرومون ﴾ بە لکو بیبەش کراو
 بووین ﴿ ۶۸: أفرأيتم الماء الذى تشربون ﴾ ئەى سەرنجی ئەو
 ئاوەتان نە داوہ ئەى خۆنەوہ ﴿ ۶۹: ءأنتم أنزلتموه من المزن ﴾
 ئایا ئیوہ داتان بەزاندووہ لە ھەورەکان؟ ﴿ أم نحن المنزلون ﴾
 یان ئیمە داى دەبەزینن؟ ﴿ ۷۰: لو نشاء لجلعناہ أجاجاً ﴾ ئەگەر
 بمانەوی ئیوہ سوود لەو ئاوە وەر نەگرن دەیکەینە ئاویکی سویر
 وتال ﴿ فلولا تشکرون ﴾ دە ئایا سوپاسگوزاری ناکەن؟! ﴿ ۷۱:
 أفرأيتم النار التى توروون ﴾ ئایا سەرنجی ئەو ئاگرە نادەن کە ئیوہ
 ھەل ئەگىرسینن لە دارنکی تەرپووسوودى لۆر نەگرن؟ ﴿ ۷۲:
 ءأنتم أنشأتہم شجرتها ﴾ ئایا ئیوہ دارە کە یتان دروست کردووہ.
 نەوتیش - ھەل زانیاری ئەلێت - ھەر لە رەگ و پەشەى درەخت
 و بنکی گۆ و گیاو.. ھتد، دیتە دەر ﴿ أم نحن المنشئون ﴾ یان
 ئیمەین دروستکەرى؟ عەرەبەکان دارى (مەرخ) یان بە دارى (عفار)
 دا ئەھینا ئاگرى ئەکردووہ، چونکە زانیاری ئەو کاتە، تا ئەو پلە
 گەشتبوو، بەلام ئیستاش مەسەلەى ئاگر باسیکی زۆر گرنگە، ئایا
 چۆن و کى لە سەرەتاوہ ماددەى ئاگرە کەى دروست کردووہ؟ دیارە
 ھەرخواى گەورەو کارجوان ﴿ ۷۳: نحن جعلناھا تذکرة ﴾ بى گومان
 ئیمە ئەو ئاگرەمان کردۆتە ھۆى یاداوہرى بۆ ئاگرە گەورە کەى دۆزەخ
 ﴿ ومتاعا للمقوين ﴾ و ھەر و ھا کردومانەتە ماىەى کەلک و سوود
 لى وەرگرتن بۆ رەببواران و خەلکی بیابان، ھەردوو ئیمامى بوخارى
 و موسلیم ئەم فەرموودە لە پیغەمبەرەوہ ﷺ ئەگێرنەوہ: ((إن نارکم
 ھذہ التى یوقد بنو آدم جزء من سبعین جزءاً من نار جھنم، فقالوا
 یارسول الله: ان کانت لکافیة، قال: فإنھا فضلت علیھا بتسعة وتسعین
 جزءاً کلھن مثل حرھا)). لەم فەرموودەیشدا ھاتووہ: ((المسلمون
 شرکاء فی ثلاثۃ: النار، والکلا، والماء)). (رواہ الإمام أحمد ۳۶۴/۵
 و أبوداود ۲۷۷/۳)، و بەم رىوایەتەش ھاتووہ: ((ثلاث لا یمنعن:
 الماء، والکلا، والنار)) (ابن ماجہ: کتاب الرهن ۸۲۸/۲). ئاگر،

گۆو گیا، لەوەر و لەوەرگە، ئاۋ، موسلمانان - بە تیکرا - تیاياندا
 بەشدارن، نابى هیچ کەسیکیانى لى بەش بکرىت کۆمەلێک دایان
 بون بۆخۆیان. ﴿ ۷۴: فسبح باسم ربک العظیم ﴾ جا لەپاش
 ببنینی ئەو ھەموو شتە سەر سۆر ھینەرانە بەردەوام بە لەسەر تەسبیح
 بەیادی ناوی خواوہندى مەزنت.

خوا لەسەر مەزنى قورئان سویند دەخوات:

﴿ ۷۵: فلا أقسم بمواقع النجوم ﴾ سویند بەجى و شوینی
 ئەستێرەکان ﴿ ۷۶: وإنه لقسّم لو تعلمون عظیم ﴾ و ئەو ھەش
 ئەگەر بزائن سویندیكى گەورە، چونکە دەلالەتسى تیداىە
 لەسەر قودرەتى خوا ﴿ ۷۷: إنه لقراّن کریم ﴾ بە راستى ئەوہى
 وەحیت بۆ کراوہ قورئانیکی بەفەرہ ﴿ ۷۸: فى کتاب مکنون ﴾
 لەنامەىەکی پارێزراو داىە، واتە: (لوح المحفوظ) ﴿ ۷۹: لا یمسہ
 إلا المطہرون ﴾ کەس دەستى لى نادات، فریشتەکان نەبیت، ئەم
 ئایەتە وەلامیکە بۆ ئەو بپەرستانەى پنیان وایو قورئان شەیاتین
 ئەى ھینى بۆ پیغەمبەر ئەک فریشتە (سەید قوتب) ئەل: ئەم مانایە
 ئاشکراو روونترە بۆمانا دانەوہى (لا یمسہ إلا المطہرون) چونکە
 بیژەى (لا) بۆ (نەفى)یە، ئەک بۆ (نەھى) ئەو ھەتا لە رووی زەویدا
 ھەموو کەسیک دەستى تیوہ ئەدات: چاک و خراپ، بروادارو بى
 برۆا، ئەگەر نەھى بووبا دەبوو ھیچ کەسیکی تر نەى توانیبا دەستى
 تیوہ بدات، ئایەتى (تنزیل من رب العالمین) یش پشگىرى ئەو
 مەبەستە ئەکات. ﴿ ۸۰: تنزیل من رب العالمین ﴾ لەلایەن
 پەرورەدگارى جیھانەکانەوہ دا بەزینراوہتە خواروہ. دەستەىەک
 لە زانیان وەک (عەلى کورى ئەبو تالیب و ئیبنى مەسوود و
 سەعدو، کۆمەلێکیش لە پششەواکان (مالک و شافعی) پنیان وایە
 بى دەست نوێژ نابى دەست بە قورئانەوہ بدریت، دەستەىەکی
 تریش وەک (ئیبین عەبباس و شەعبى و ئەبووحەنیفە) و ھەندىکی تر
 لە زانیان دەلین: دەستدان بە قورئانەوہ بى دەستوێژ رەوایە.
 (ئیبین کەسین) یش بۆ بەلگەى ئەوہ کە رەوا نییە بى دەست نوێژ
 دەست بدریت بە قورئانەوہ دوو فەرموودەى ھیناوە، بەلام دواتر
 ئەل: (وفى اسناد کل منهما نظر، والله أعلم) واتە: لە سەنەدى
 ھەردوو فەرموودەکاندا تیبینی ھەیە!! ﴿ ۸۱: أفبذا الحدیث
 أنتم مدھنون ﴾ ئایا ئیوہ ھەر بەم قورئانە باوہر ناکەن؟! ﴿ ۸۲:
 وتجعلون رزقکم أنکم تکذبون ﴾ وە ئیوہ شوکرانەى رۆزىەکەتان
 دەگێرن بە کوفرانى نیعمەت و ئەلین بە ھۆى فلانە ئەستێرەوہ باران
 دەبارى!.

سوورەتی (حدید)

مەدەنییە و (۲۹) ئایەتە.

بە ناوی خۆی بەخشەندی میهرەبان

ئەم سوورەتە بايەخ و گرنگی دەدات بە یاسای پەرورەدو پیگەیانندن و تیگەیانندن، ھاوړی لەگەڵ بنیاتنانی کۆمەڵ و کۆمەلگە یەکی ئیسلامی بیروباوەر پاک و صاف و خاوەن رەوشتی بەرزو بلند.

ئەم سوورەتە باسی سێ شتی بنەرەتی و سەرەکی دەکات:

یەكەم: بوونەوەر ھەموو دروستکاروی خوايە و ھەمیشە لە ژێر دەسەلاتی ئەودایە. دووهم: ھەرچی شتی بايەخدار ھەيە، بەرۆح و گیانی شەو دەبێ ھەموو بکریتە فیداو قوربانی ئایینی پیرۆزی خوا لە پیناوی بەرزکردنەوی منارە ئیسلامدا.

سێھەم: شوپھاندنی دنیا بە یاری و گەمە می منداڵان و گالته و گەپەوہ بوئەوہ کە ھەرگیز مرۆفی پێنەخلەتێ. ئەم سوورەتە پێی ئەلین سوورەتی (حدید=ئاسن!) چونکە باسی دروستکردن و ناردنی ئاسن دەکات، ئاسن مایە ھێزە بوئادەمزا، چ لە کاتی جەنگدا،

چ لە کاتی ئاسوودەیی و ئاشتیدا، چونکە بە ئاسن زۆرشت دروست ئەکری.. لەگەڵ ئامازە کردن بەو کە ئایینی پیرۆزی ئیسلام،

بە لکو ھەموو حکومەت و دەوڵەتێک پێویستی بە ھێز و دەسەلات ھەيە بۆ چەسپاندنی عەدالەت و دادگەری و دانەواندنی ملی ملھوران بۆ عەدالەت، حوکمی خوا، لە فەزیلەت و گەورەیی ئەم سوورەتە يە

کە دەل: پێغەمەر ﷺ ھەمیشە -پیش خەو- سوورەتە (سبح) ھەکانی دەخویندەوہو ئەي فرموو: ((إِنَّ فِيْهِنَّ آيَةً أَفْضَلَ مِنْ أَلْفِ آيَةٍ))

(أُخْرِجَ أَحْمَدُ: ۱۲۸/۴). وابدوود و الترمزی و النسائی). بە راستی ئەو سوورەتە ئایەتێکیان تیدایە لە ھەزار ئایەتی دی گەورەترە، ئەو ئایەتەش: (ھو الأول و الآخر و الظاهر و الباطن و هو بکل شئ علیم).

ھەر و ھا پێشەوا (ئەحمەد) ییش ئەم فرمودە يە دینی: ((اللهم رب السموات السبع، ورب العرش العظيم، ربنا ورب كل شئ منزل التوراة والإنجيل والفرقان فالحق الحب والنوى، لا إله إلا أنت، أعوذ بك من شر كل شئ أنت آخذ بناصيته)).

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سبح لله مافى السموات والأرض﴾ ئەوہی لە ئاسمانەکان و زەویدایە تەسییحات بۆ خوا دەکا، ددان بە دەسەلاتی خواو بالادەستی ئەودا دەنن، بەلام ئێمە دەرکی ناکەین و تێناگەین ﴿هو العزيز الحكيم﴾ ھەر ئەویشە دەستەلانداری کارجوان و کارزان ﴿له ملك السموات والأرض﴾ دەسەلات

گیان گەییە قورقوراکەو، بێ دەسەلاتی نیوہ بە لگەي حساب کیشانتانە:

۸۳: ﴿فلولا إذا بلغت الحلقوم﴾ جا بۆچ کاتی گیانی یەکیکتان گەیشتە گەر و ۸۴: ﴿وأنتم حينئذ تنظرون﴾ و ئیوہیش لەو کاتەدا سەیری ئەکەن چۆن گیانی دەرئەچێ! ۸۵: ﴿ونحن أقرب إليه منكم﴾ و ئێمە نزیکترین لێیوہ لە ئیوہ، وەزاناترین بەحالی لە ئیوہ ﴿ولكن لا تبصرون﴾ بەلام ئیوہ فریشتەکان نابینن چۆن ئامادە بوون بۆ گیان کیشانیان، جا ئەگەر ئیوہ دروستکەر -وہک خۆتان نکوولی ھەق ئەکەن- بۆچی گیانی ئەو مردووہ ناگێرنەوہ! ۸۶: ﴿فلولا إن كنتم غير مدينين﴾ دەبا ئەگەر پاداشتی کردەوہ کانتان نادریتەوہ وەک ئیوہ پیتان وایە! ۸۷: ﴿ترجعونها إن كنتم صادقين﴾ گیانەکەي بۆدەگێرنەوہ ئەگەر راست ئەکەن زیندوو بوونەوہ نییە و موخاسە بە ناكرین، دیارە کە ھەرگیز ئەو دەسەلاتەتان نییە، جاچاک بزانت کە ئەبێ ھەر خوا ئەوہ بکات و برۆایشی پێ بێنن.

لەسەرە مەرگدا خەلکی دەبنە سێ تاقەم:

۸۸: ﴿فأما إن كان من المقربين﴾ ئینجا ئەگەر مردووہ کە لە نزیکخراوەکان بێت ۸۹: ﴿فروح وريحان وجنة نعيم﴾ ئەوہ ئیسراحت و رزق و رۆزەکی چاک و بەھەشتی بەرینی بۆھيە ۹۰: ﴿وأما إن كان من أصحاب اليمين﴾ خۆ ئەگەر لە یارانی لای راست بێت ۹۱: ﴿فسلام لك من أصحاب اليمين﴾ فریشتەکان پێیان ئەلین: لە لایەن یارانی لای راستەوہ سلاوت لێی ۹۲: ﴿وإما إن كان من المكذبين الضالين﴾ بەلام ئەگەر لە دەستەي بێ باوەران و گومرايان بێ ۹۳: ﴿فنزّل من حميم﴾ ئەوہ میوانداري لە ئاویکی کول بەکول ۹۴: ﴿وتصلية جحيم﴾ و خزانە نیو ئاگرێ بۆ ھيە ۹۵: ﴿إن هذا لهو حق اليقين﴾ بێ گومان ئەمەي بۆت باسکرا لەم سوورەتەدا ئەي موخەممەد! ﷺ سەبارەت بە ھەرسێ دەستەکە، ھەواییکی راستی بێ گومانە ۹۶: ﴿فسبح باسم ربك العظيم﴾ جا کە وایە تەسبیح بکە بەیادی ناوی خۆي مەزنت. بەلێ کاتی کە ئەم ئایەتە ھات پەيامبەر ﷺ بە ھاوہەلانی فرموو: لە رکوعی نوێژەکاندا ئەم زیکرە بێنن، کاتیکیش کە ئایەتی (سبح اسم ربك الأعلى) ھات فرموی: ئەمەيش لە سوژدەدا بێنن.

لە ۲۰ شەعبانی (۱۴۱۷) ک بەرامبەر بە (۱۹۹۶/۱۲/۳۰) پاش نوێژی بەیانی، لە تەفسیری ئەم سوورەتە بوومەوہ لە (مەریوان). زۆر سوپاسی خۆي خاوەن توانام ئەکەم.

زاتی خوئی بیت: (استواء یلیق بجلاله من غیر تمثیل ولا تکلیف).
خویش له قورئاندا (۷) جار باسی (ئیستوا) ی خوئی بو چوونه
سر (عرش) کردوه، سووره تی: (یونس: ۳)، (ئه عراف: ۵۴)،
(ره: ۲)، (تاها: ۵)، (فورقان: ۵۹)، (سوجه: ۴)، (حه دید: ۴)،
جگه له وهش که له سووره تی (به قهره) دا (ثم استوی إلى السماء..)
هاتووه.. له بوخاری وموسلیمیشدا چهن دین فهرمووده هاتووه
سه بارت به مانای بیژدی (عرش)، له وانه:

(۱) ((لما خلق الله الخلق كتب في كتابه - وهو يكتب على نفسه -
وهو وضع عنده على العرش: أن رحمتي تغلب غضبي)).

(۲) ((عرشه على الماء بيده الأخرى الميزان يخفض و يرفع)).

(۳) ((..كان الله ولم يكن شئ غيره، وكان عرشه على الماء)).

زمانناسه کانیش ده لئین: هه رکات بیژدی (علی) به دواى وشه ی
(استوا) دا هات، شه ته نه مانای به رزی و بلندی (العلو
والارتفاع) شه به خشیت. به لئ.. ده بیئ موسلمان هه به وجوره

که خوا خوئی باسی کردوه بهروای به سیفه ته کانی هه بیئ، ئیتر

بی هیج شوبه اندن و گورین و ده ستکاری و له کارخستیان، هه ربویه

پیشهوا (مالک) - خوا لئ رازی بیت - کاتی لئیی ده پرسن بومانای

(استوی)، ده لئیت: (الاستواء معلوم والکیف مجهول، والإیمان

به واجب، والسؤال عنه بدعة. پیشهوا (ئه حمه) یش - خوا لئیی

رازی بیت - ده لئیت: (لا یوصف الله إلا بما وصف به نفسه أو

وصفه به رسوله ﷺ، لا یتجاوز القرآن والحديث، وهذا هو مذهب

السلف). جا که وابوو هه رگیز ناگونجی و ناره وایه که مانای سیفه ته

جوانه کانی خوا ته فیسیر بکرینه وه، له سه ره شه و بناغیه نه بیت،

که خوا خوئی، یان په یامبه ره که ی ﷺ راقه یان کرد بیت.

(سه له ف) یش هه رئاویان لی کردوه، بویه ئیمه یش ده لئین: (نؤمن

باستواء یلیق بجلاله وعظمته من غیر أن نمثل استواء کاستواء أحد

من خلقه). جا بو زیاده ناگاداریی له (ئه سما) و (سفات) سه یریکی

کتیبی (لاله کایی) به رگی ۴۲۹/۲. چاپی (۱۹۹۷) بکری، له گه ل

ته فیسیری سووره تی (ئه عراف). ﷺ یعلم ما یلج فی الأرض ﷻ شه زانی

چی ده چیت به ناوزه ویدا له باران و جانه وهره.. هتد ﷻ وما یرج

منها ﷻ چیشی لی دهرته چی، له رووه ک و گژوگیا و میوه.. هتد، وه ک

ته فهرمووی: (..وما تسقط من ورقة إلا یعلمها ولا حبة فی ظلمات

الأرض ولا رطب ولا یابس إلا فی کتاب مبین) (۵۹/۶). ﷻ وما یزل

من السماء وما یرج فیها ﷻ چی له ئاسمان دیته خواری و، چیش

پیدا سه ره که وی، وه ک فریشته و کارو کرده وه کان ﷻ وهو معکم

أینما کنتم ﷻ وه له هه رگیایه کیشدا بن شه (خوا) یه تان له گه له.

له قورئان و فهرمووده دا گه لی جار باسی "مه عییه ت" ی خوا ی گه وه

وپاشایه تی ئاسمانه کان و زهوی بو شه وه، شه وه بی سنور ئالوگوریان
تیاده کات ﷻ یحیی و میت ﷻ ده زیننی و دهریننی هه رکات بیه وی
ﷻ وهو علی کل شئ قدیر ﷻ شه ویشه ده سه لاتی به سه ره هه موو
شتیکدا هه به، به رامبه ره به هیج شتیک ده سه وسان ناوه ستی ﷻ هو
الأول والآخر ﷻ هه ره ویشه یه که م که هیج شتیک له پیشیه وه

إِنَّهُ لَقَرَّانٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴿٧٨﴾ لَا يَسْمُوهُ إِلَّا
الْمُطَهَّرُونَ ﴿٧٩﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْمَلَكِينَ ﴿٨٠﴾ أَفَئِنَّكَ الْحَدِيثَ
أَنْتُمْ مَذْهُبُونَ ﴿٨١﴾ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾ فَلَوْلَا
إِذَا بَلَغْتَ الْخُلُقُومَ ﴿٨٣﴾ وَأَنْتَ حَبِيزٌ لِنُظُرُونَ ﴿٨٤﴾ وَنَحْنُ أَقْرَبُ
إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينٍ
﴿٨٦﴾ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٨٧﴾ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكْفَرِينَ
﴿٨٨﴾ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ ﴿٨٩﴾ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ أَصْحَابِ
الْيَمِينِ ﴿٩٠﴾ فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٩١﴾ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ
الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ ﴿٩٢﴾ فَنَزْلٌ مِنْ حَمِيمٍ ﴿٩٣﴾ وَتَصْلِيَةٌ جَمِيمٍ
﴿٩٤﴾ إِنَّ هَذَا لَمَوْحٌ يَقِينٌ ﴿٩٥﴾ فَسَجَّ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٩٦﴾

سُورَةُ الْحَزَلِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَجَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مَحْمُودٌ وَتَبَّيَّنَتْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾
هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾

نییه، دواهه مینیش هه ره شه که هیج له دوایه وه نییه ﷻ والظاهر
والباطن ﷻ و بوونی ئاشکرا به به لگه کانی هه ره شه، واته: له
ژوو شه وه وه ئاشکراتر نییه، وه په نهان به هه قیقه ت وکونه ی
له دروستکرا وه کانی شه که له وه په نهانتر نییه، له فهرمووده یه کیشدا
هاتووه: ((أنت الأول فليس قبلك شئ وأنت الآخر فليس بعدك شئ
وأنت الظاهر فليس فوقك شئ، وأنت الباطن فليس دونك شئ،
اقض عنا الدين، وأغننا من الفقر)) (أخرجه أحمد ومسلم ۲۰۸۴/۴)
ﷻ وهو بكل شئ عليم ﷻ هه ره ویش زانایه به هه مووشتیک (له
زه ره یه که وه تاوردت) ناگاداریه تی.

زانست و توانایی خوا گشتگیره:

۴: هو الذي خلق السموات والأرض في ستة أيام ﷻ هه ره شه وخوایه
ئاسمانه کان و زهوی له ماوه ی شه ش رۆژدا دروست کرد ﷻ ثم استوی
على العرش ﷻ پاشان چوو هه ره عرشه ی خوئی، به چوونیک شایسته ی

۹: هو الذی یُنزل علی عبده آیات بینات ۞ ته نیا تهو خوایه به نایه تگه لی مانا روون داده به زینتی بو به ندهی خوی موحه ممد ۞ لیخرجکم من الظلمات إلی النور ۞ تا له تاریکیه کان دهرتان بیتی بو رووناکسی ۞ وإن الله بکم لرؤوف رحیم ۞ بی گومان تهوخوایه به ئیوه خوایه کی به سوزی میهره بانه.

هاتووه، به تاییهت ئیمامی (بوخاری و ئیمامی موسلیم) زوریکیان لهو بابتهانه هیئاوه به پیویستی نازانم ته گینا هه ندیکیانم ده نووسی. سه لهف - خوا لییان رازی بیت - ده لین: خوا تیی گه یاندووین که تهوخوای له سه ر عهرشی خویه تی وئاگایشی له هه موو شتیکه و، ئیمه له هه ر جیگایه کدا ببین ئهومان له گه لدایه، واته: زانیاری وئاگاداری تهواوی به هه موان هیه. به لی (سه لهف) بهو جوهریه ته فیسیری مانای (مه عیهت) ده که نه وه، بی ته وهی که تیکه لی دروستکراوه کانی ببی و بچیته ناویانه وه!! بی گومان بیرکردنه وه له مانای (مه عیهت) بهو شیوهیه که گویا تیکه له به دروستکراوه کانی خوی ببی، له خواوه زورزور دووره، بویه ئیمه ییش خوی چی پی مه به سته پرومان پییه تی. ۞ والله بما تعملون بصیر ۞ وه خوا به هه موو کاره کانتان بینایه، هه ر شتیک ئیوه ته نجامی بدهن تهو ئه ی ببی ۵: له ملک السموات والأرض ۞ هه رچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه رمولکی ته وه، وه که ده فهرمووی: (وهو الله لا إله إلا هو له الحمد فی الأولى والآخرة) (۷۰/۲۸). وه هه روه ها ده فهرمووی: (الحمد لله الذی له مافی السموات وما فی الأرض وله الحمد فی الآخرة وهو الحکیم الخیر) (۱/۳۴). ۞ وإلی الله ترجع الامور ۞ وه ته نجامی هه موو کاروو باریک، هه ر بولای خودا ده گهریته وه ۶: یولج اللیل فی النهار ویولج النهار فی اللیل ۞ شهو ده کات به ناو روژداو روژدهکا به ناو شهودا، واته: له شهو ده خاته سه ر روژو له روژیش ده خاته سه ر شهو، به م شیوهیه که م وزیاد له ساته کانی شهوو روژدا دروست ده بی. ۞ وهو علیم بذات الصدور ۞ وه هه ر ئه ویشه زاناو به ئاگا به وهی که له ده لکه اندایه.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْمَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٥﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٦﴾ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُتَخَلِّفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا هُمْ أَجْرُكُمْ ﴿٨﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِنْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩﴾ هُوَ الَّذِي يُزِيلُ عَنْ عِبِيدِهِ أَيَاتِهِ يَبْنِي السَّجْدَ لَكُمْ مِنْ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ أَعْظَمَ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلِهِمْ وَكَذَلِكَ يُفَرِّضُ اللَّهُ حَسَنَاتٍ لِمَنْ يَشَاءُ اللَّهُ وَهُوَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١١﴾ الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرُ كَرِيمٍ ﴿١٢﴾

به ختکردنی مال بهرله فهتجی

مه کهه و دوای فهتج، وه کویه ک نین:

۱۰: وما لکم ألا تنفقوا فی سبیل الله ۞ وه ئیوه چی تانه! که مال و سامان به خت ناکه له ربی ئایینی خوادا! ۞ وله میراث السموات والأرض ۞ خو هه رچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه ربوخوا ده مینیتیه وه به میراث. واته: ئیوه هه موو ئه مرن و داراییه که تان به جی ته مینی و خوا ده بیته خواهنی، جا که وایه ئیستا بو نای به خشن؟ ۞ لا یستوی منکم من أنفق من قبل الفتح وقاتل ۞ چوونییه ک نین ته وکه سه تان که پیش (فتح) و (نازادکردنی مه کهه) مال و دارایی خوی به خت کردوه و، له گه ل دوژمنانی خوادا جه نگاوه، له گه ل تهوانه ی ترده که پاش فهتجی مه کهه دین و مال و دارایی خویمان به خت ده کهن و ده جه نگین، چونکه پیش نازادکردنی مه کهه، زیاتر پیویستی به به خشین مال بوو ۞ أولئک

مالتان له ربی خوا به خت بکهن:

۷: آمنا بالله ورسوله ۞ باوه به خواو به به یامبه ره که ی بکهن ۞ وأنفقوا مما جعلکم مستخلفین فیہ ۞ وه له و مال و سامانه ی ئیوه ی تیا کردوون به جینشین به خت بکهن له ربی جیهادو هه رکاریکی تری چاکدا ۞ فالذین آمنوا منکم وأنفقوا ۞ جا ته وانه تان باوه ریان هیئاوه له مال و سامانیان به خت کردوه ۞ لهم أجر کبیر ۞ پاداشتیکی گه وره یان بو هیه ۸: وما لکم لا تؤمنون بالله ۞ ته وه چی تانه بروا ناهینن به خوا! ۞ والرسول یدعوکم لتؤمنوا بریکم ۞ وه به یامبه ریش بانگتان ته کات بو ته وه ی بروا بئین به به ره ر دگارتان ۞ وقد أخذ میثاقکم ۞ وبی گومان خواش په یمانی لی وهرگرتوون له ربی ته وه هه موو به لگه و نیشانانه وه که له ئاسمانه کان و زه ویدان ۞ إن کنتم مؤمنین ۞ ته گهر ئیوه بروادارن به وه به لگه و نیشانانه، یان ته گهر ته تانه وی بروادار بن، ده ته وه ئیستا کاتیته تی

أعظم درجة من الذين أنفقوا من بعد وقاتلوا ﴿١٠﴾ ثا ئهوانه كه له پیشه فتحی مه ککه وه مالیان بهخت کردوه وه جه نگان، پله یان گه وره تره لهوانه كه له پاش فه تحی مه ککه وه مالیان بهخت کردوه وه جه نگان. (واحیدی) ئه ئی: ئه م ئایه ته له شانی (ئه بووبه کر) دا (خوای لی رازی بیئت) هات، چونکه ئه وه یه که م که سیك بوو که بر وای هینا و مال و سامانی خوای بهخت کردو پارێزگاری له په یامبه ر ځای کرد.

سهرنجیک: واحیدی ئه م باسه له (کوله بی) یه وه ریوایه ته دهکا، ئه م کوله بیه متعانه پیکراو نییه و تۆمه تی زۆری له سهره، خاوه نی کتیبی (کشف الخفاء: ۴۰۲/۲). له (مهیموون) ه وه ئه ئی: له پیشه واه (ئه حمه د) م بیست گوتی: (ثلاثة کتب لیس لها أصل: المغازی، والملاحم، والتفاسیر). خه تی بی (به غداد) یش ئه ئی: (هذا محمول علی کتب مخصوصة فی هذه المعانی الثلاثة غیر معتمد علیها لعدم عدالة ناقلها وزيادات القصاص فيها. فأما کتب الملاحم فجميعها بهذه الصفة، وليس یصح فی ذکر الملاحم المرتبة والفتن المنتظرة غیر أحادیث یسیره. وأما کتب التفاسیر: فمن أشهرها کتابا: الکلبی ومقاتل بن سلیمان، وقد قال الإمام أحمد فی تفسیر الکلبی: من أوله إلی آخره کذاب، قيل له فیحل النظر فیہ؟ قال: لا، وکتاب مقاتل قریب منه). په راویزی ته فیسیری قورتوبی چاپی (۱۴۱۵) ه (۱۹۹۵) م. ﴿و کلا وعد الله الحسنی﴾ وه هه ریه کئی لهوانه ش مالیان بهخت کردوه وه جه نگان، به پیی پله ی خوای میهره بان به لی نی به هه شتی داونه تی ﴿والله بما تعملون خیر﴾ وه خوای هه ق ئاگاداره به کاره کانتان. پیشه واه (ئه حمه د) له (ئه نه س) ه وه ده ئی: (خالی دی کوری وه لید) و (عه بدوره حمان کوری عه وف) چه ند قسه یه ک چوو به به ی نیاندا! خالید به عه بدور ره حمانی وت: چییه هه ر له به رته وه که ئیه وه چه ند رۆژی پیش ئیه موسلمان بوون هه رنای بر نه وه؟! پاشان ئه و کیشه یه گه یشته وه پیغه مبه ر ځای وه فرمووی: ((دعوا لی أصحابی، فالذی نفسی بیده لوا أنفقتم مثل أحد أو مثل الجبال ذهابا مابلغتم أعمالهم)) ئیما می ئه حمه د ریوایه تی کردوه (۲۶۶/۳). وه هه روه ها (ئه بی سه عیدی) خودری ده ئی: پیغه مبه ر ځای فرمووی: ((یوشک أن یأتی قوم تحقرون أعمالکم مع أعمالهم)). واته: نزیکه خه لکی بین، کرده وه ی ئیه وه -ئه ی هاوه لان!- له چاوه ی خوایان به سووک وکه م دا بنین، سه عید ئه ئی: وتمان: جا ئهوانه چ که سانیکن؟ قوره ی شه؟ فرمووی: ((لا، ولكن أهل اليمن لأنهم أرق أفئدة، وألین قلوبا)) نا، ئهوانه له قوره یش نین، به لکو له (یه مه نی) یه کانتان، چونکه دل وده روونی ئه مان زۆر نه رم تره له دل وده روونی ئه وان. پاشان ئاماژه ی بو (یه مه ن) کردوه فرمووی: ((هم أهل اليمن، ألا إن الإيمان یمان، والحكمة یمانیة)).

ئین جهریر ریوایه تی کردوه، بو زیاترسوود وه رگرتن له باره ی دل نه رمی وئیمانی ئه هلی یه مه نه وه سهیری (صحیح مسلم) له (باب تفاضل الإیمان) بهرگی یه ک جوزئی دووبکه. ﴿١١﴾ من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا ﴿هه رکه سیك قه رزی چاک ویاک بدات به خوا، واته: مال و سامانی خوای بو ئه وه بهخت بکات ﴿فیضاعفه له﴾ ئه وخواش چه ند قات وچه ند به رامبه ر بو قه ره بووده کاته وه ﴿وله أجر کریم﴾ و پاداشتیکی جوانی بو هه یه، ئه ویش به هه شته. به ئی... کاتی ئه م ئایه ته هات (ئه بوو ده حداح) وتی: ئه ی په یامبه ری خوا ځای ده ستت بینه، ئه ویش ده ستی دایه، ئه وجا (ئه بوو ده حداح) وتی: ئه و ئه و باخه یه م که (۶۰۰) شه ش سه د بنه خورمایه به قه رز به خوا دا. ئینجا کاتی گه رایه وه مال، بانگی خیزانه کی کردو وتی: زو وئیره چۆل بکه ن، چونکه داومه به خوا به قه رز، خیزانه کیشی وتی: به ه، به ه، به راستی کاریک ی باشت کردوه و قازانجی چاکت کردوه. ئیتر ده ست به جی مال ومنداله که ی تیابره ده ره وه "پیغه مبه ریش ځای فرمووی: ((رب نخله مُدَلَّةً، عروقهَا ذَرٌّ ویاقوت، لأبی الدحداح فی الجنة)) (ئین که سیر. أخرجه ابن أبی حاتم).

موسلمان به نووری کرده وه ی خوای ری دهرده کا:

﴿١٢﴾ يوم ترى المؤمنین والمؤمنات ﴿رۆژی قیامه ت پیاوان وژنانی پروادار ده بنی﴾ یسعی نورهم بین أیدیهم وبأیمانهم ﴿رووناکییه که یان له به رده م وه لای راستیانه وه ده ره وشیتته وه ﴿بشراکم الیوم﴾ فریشته پیان ده لی ت: ده سا ئه مرۆ مژده بی لی تان ﴿جنات تجری من تحتها الأنهار﴾ به باخانیك جوگه و رووبار به ژیردارو درهخت وکۆشکه کانیدا ده روات ﴿خالدين فیها﴾ به هه تا هه تاییش تییدا ئه میننه وه ﴿ذلک هو الفوز العظیم﴾ ئانه وه یه سه ر که وتن وسه رفرازی گه وره.

دوو رازه کان له موسلمانان ده خوازن لایه کیان لی بکه نه وه:

﴿١٣﴾ يوم یقول المنافقون والمنافات ﴿یوم رۆژده دا پیاوانی دوو روو و ژنانی دوو روو ده لین: ﴿لذین آمنوا انظرونا نقتبس من نورکم﴾ به وانه ی باوه ریان هینا وه ده لین: چاوه روا نیمان بکه ن با له رووناکییه که تان وه رگرین ﴿قیل ارجعوا وراءکم﴾ به گالته وه پیان ئه وتری: بکه رینه وه بو دواوه تان -بو دونیا- ﴿فالتمسوا نورا﴾ له وئ رووناکییه ک بخوازن ﴿فضرِبَ بینهم بسور له باب﴾ ده ستبه جی شووره یه ک ده خریتته نیوان ئیمانداره کان و مونا فیه کهان ده رگایه کی تیایه ﴿باطنه فیہ الرحمة﴾ دیوی

جا دلہ کانتان نہرم ببی.

پاداشی خیر و مہندان و راستان و شہیدان:

﴿۱۸﴾: إِنْ الْمَصْدِقِينَ وَالْمَصْدَقَاتِ ﴿بِئْسَ الْغُومَانُ شِعَارُ الْغُومَانِ﴾ وَاقْرَءُوا اللَّهَ قَرْضًا

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ سَعَىٰ تَوْرُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَيَتَّبِعُهُمْ
بُشْرَتُهُمْ يَوْمَ جَنَّتْ نَجْمِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَلَّيْنِ فِيهَا ذَلِكَ
هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٩﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُتَّقُونَ وَالْمُتَّقَاتُ لَوْلَا
ءَامَنَّا أَنْظَرُوا نَفْسًا مِنْ تَوْرِكُمْ قِيلَ أَرْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا
فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ
الْعَذَابُ ﴿٢٠﴾ ينادونهم ألم نكن معكم قالوا بلى ولكنكم فتننهم
أنفسكم ورفقتهم وأزقتهم الأمانى حتى جاء أمر
الله وعزكم بالله العزوة ﴿٢١﴾ قالوا لا يؤخذ منكم فدية ولا
من الذين كفروا ماؤنكم النار هي مولى لكم وبئس المصير
﴿٢٢﴾ ألم يأن للذين آمنوا أن تخشع قلوبهم لذكر الله
وما نزل من الحق ولا يذكروا كآلدين أوتوا الكتاب من قبل
فطال عليهم الأمد ففسدت قلوبهم وكثير منهم فاسقون ﴿٢٣﴾
اعلموا أن الله يحيى الأرض بعد موتها فديننا لكم الآيات
لعلكم تعقلون ﴿٢٤﴾ إِنْ الْمُصْذِقِينَ وَالْمُصْذِقَاتِ وَأَقْرَضُوا
الله قَرْضًا حَسَنًا يَضَعُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿٢٥﴾

حسنا ﴿﴾ ئەوانەش قەرزێکی چاکیان بەخویدا ﴿﴾ یضاعف لھم ﴿﴾
ئەو قەرزەیان بۆچەند بەرانبەر ئەکرێتەوہ ﴿﴾ ولھم اجر کریم ﴿﴾
و سەرەرای ئەوہیش پاداشتیکی جوان و چاکیان بۆ ھەبە، ئەویش
بەھەشتە ﴿﴾ ۱۹: ﴿﴾ والذین آمنوا بالله ورسله ﴿﴾ ئەو کەسانەش
کە پروایان ھیناوە بەخوئاو بەبە یامبەرانی ئەو ﴿﴾ اولئک ھم
الصديقون ﴿﴾ ئانەوانە، ئەوانەن باوەریان بە پیغەمبەرەکان کردووە،
لەبەرئەوہ پلەى راستگۆیییان وەرگرتووە. ((إن أهل الجنة لیتراءون
أهل الغرف من فوقهم، كما تتراءون الكواكب الدری الغابر فی الأفق
من المشرق أو المغرب لتفاضل ما بینھم، قالوا یا رسول الله! تلک
منزل الأنبیاء لا یبلغھا غیرھم! قال: بلی، والذی نفسی بیدہ! رجال
آمنوا بالله وصدقوا المرسلین)). (رواہ البخاری فتح: ۳۸۶/۶.
موسلیم: ۲۱۷۷/۴). واتە: بەراستی بەھەشتییەکان خەلکانی
کۆشک و بالەخانەى بەھەشتیانى لای سەرۆى خوێان وەك
ئەستیرەىەكى درەوشاوەى دوور لە ئاسۆ لە خۆرھەلات، یا خۆرئاوا

ناوہوى رەحمەتى تێدايە، واتە: ئەوہى لە ئیماندارەکانەوہ ديارە
﴿﴾ و ظاھرە من قبلہ العذاب ﴿﴾ لە دیوى دەرەوہشى سزايە، واتە:
ئەوہى لە موناققەکانەوہ ديارە ﴿﴾ ۱۴: ينادونهم ألم نكن معكم ﴿﴾
جا بەھەشتییەکان دەچنە جێى خوێان و دوورووہکانیش بانگیان
لئەكەن و ئەلێن: باشە ئێمە لەگەڵ ئێوہ نەبووین؟ ﴿﴾ قالوا بلى
ولكنكم فتنتم أنفسكم ﴿﴾ موسلمانەکان ئەلێن: بەلى بەرەوالت
لەگەڵمان بوون، بەلام ئێوہ خۆتانان تەووشى دووروویى کرد
﴿﴾ و تربصتم ﴿﴾ چاوەروانیتان دەکرد تەووشى بەلام بێن. لەسورەتى
(تەوبە: ۹۸) دا دەفەرموى: (ویربص بكم الدوائر) خۆتان مەلاس
دابوو کەزبان بە موسلمانەکان بگەيەنن ﴿﴾ وارتبتم ﴿﴾ ھەمیشە
لەدوودلى و گوماندا دەژيان بەرامبەر بە ئایینەكەى خوا ﴿﴾ و غرتكم
الأماني ﴿﴾ و ھىواو ئارەزووى نەشیواو فریوى دان ﴿﴾ حتى جاء أمرالله ﴿﴾
تا فەرمانى خوا ھات بەمەردن ﴿﴾ و غركم بالله الغرور ﴿﴾ شەیتانى
خراپكاریش سەبارەت بە بێبارەكانى خوا فریوى دان ﴿﴾ ۱۵: فالیوم
لا يؤخذ منكم فدية ولا من الذين كفروا ﴿﴾ ئەمڕۆش فیدیەك لە
ئێوہو لەوانەش بێ پروا بوون وەرناگیرى ﴿﴾ ماؤاكم النار ﴿﴾ جیگا
ماواتان ئاگرى دۆزەخە ﴿﴾ ھى مولاكم ﴿﴾ ئەو شایستەترە پێتان
﴿﴾ وبئس المصير ﴿﴾ ئاگریش خراپ جیگای گەرانەوہیە.

كاتى ئەوہ نەھاتووە كەدلى موسلمانان بۆ یادی خوا بكورکێنى؟:

﴿﴾ ۱۶: ألم يأن للذين آمنوا أن تخشع قلوبهم لذكر الله ﴿﴾ ئایا
كاتى ئەوہ نزیک نەبۆتەوہ بۆئەوانەى پروایان ھیناوە کە دلەکانیان
نەرم بێ بۆ یادی خوا ﴿﴾ وما نزل من الحق ﴿﴾ بۆئەوہى دابەزیوہ
لەقورئان؟ موسلمانەکان کاتى ھاتنە مەدینە ژيانیکى باش و خوشیان
دەسکەوت، بەھوى ئەوہو ھەندى سستى رووى تێکردن، ئەوجا
خوای گەورە ئەو گەلەبیەى لێمان کرا (۴) سأل بوو. (عەبدوللای
کورى مەسعود) ئەلى: ماوہى موسلمان بوونمان و ئەو گەلەبیەى
کە لێمان کرا چوار سأل بوو! (موسلیم ۲۳۱۹/۴. و نەسائى
۴۸۱/۶). ﴿﴾ ولا يكونوا كالذين أوتوا الكتاب من قبل ﴿﴾ وەك
ئەوانە نەبەن کە لە پێش قورئانەوہ کتیبیان پێ دراوو، لەجوولەكەو
گاوار ﴿﴾ فطال عليهم الأمد ففسدت قلوبهم ﴿﴾ زۆریان بەسەر تێپەرى،
ئەوسا دلێان رەق بوو ﴿﴾ وكثير منهم فاسقون ﴿﴾ وە زۆربەشیان لە
تاعەتى خوا دەرچوون ﴿﴾ ۱۷: إعلموا أن الله يحيى الأرض بعد
موتها ﴿﴾ بزانی کە بێ گومان ھەرخوا زەویى زیندوو دەکاتەوہ پاش
مەردنى، واتە: پاش و شکبونی ﴿﴾ قد بينا لكم الآيات ﴿﴾ بێ گومان
نیشانەکانى دەسلالتى خوێانمان بۆ روون کردنەوہ ﴿﴾ لعلكم
تعقلون ﴿﴾ بەشکو ژیریتان بە کاربێنن و تێگەن چیان تێدايە،

کردوو به ته میکاری نه وانه ی له هه ق و راستیه کان نکوولی نه کهن
پاش نه وهی که له لایه ی پیغه مبه رانه وه تیگه یه نران و، ملیان
رانه کیشا.. هر بویه ش به یامبه ری ئازیزمان (موحه ممد) (م)
سیازده سال له مه که ده وه ولی دا بۆ تیگه یاندنی کومه ل، جاپاش نه وه
که به ته واوی تیگه یاندن و که لکیان لی وهر نه گرت، ئیتر به ناچاری

علی الله یسیر به راستی نه وهش بؤخوا شتیکی ئاسانه ﴿۲۳﴾
لکلا تأسوا علی ما فاتکم ۱۰ نه مهش بؤنه وهی خه فته نه خۆن
بؤنه وهی له ده ستان چوو. واته: کاتی زانیان که هه موو شتی
هر به بریاری خوایه، ئیتر دلتان دانه مرکیته وه. ۱۰ ولا تفرحوا بما
آتاکم ۱۰ وه به وهش غه را مه بن پیمان به خشیون، واته: رۆدی
وچرووکی تیامه کهن، و له خۆبایی مه بن، چونکه هه موو شتیکی به
دهستی خۆمانه، گومانیش نییه که نه گه ر مروف خۆی نه به ستیت
به ده سه لاتی پهروه ردگاری وه به رگه ی هچ شتیکی ناگری، بویه
ته بی له هه موو قوناغه کانی زیانیدا دلی خۆی به ستی به زاتی خواوه
۱۰ والله لا یحب کل مختال فخور ۱۰ وه خوا که سانی له خۆبایی بوو
خۆه لکیشی خۆش ناوی ﴿۲۴﴾: الذین یبخلون ویأمرون الناس
بالبخل ۱۰ نه وانه ی خۆیان رۆدی و چرووکی نه کهن و سه ره رای
نه وهش، فه رمان به خه لکی ده کهن ۱۰ ومن یتول فإن الله هو الغنی
الحمد ۱۰ وه هه رکه سیکی پشت هه لبات له سامان به ختکردن،
نه وه بی گومان خوا بی نیازه له وه لکه وه له مال به ختکردنه که ی، وه
بؤخۆی هه میشه سوپاسکراویشه، له جیگه یه کی ترده نه فه رموو:
(إن تکفروا أنتم فی الأرض جمیعاً فإن الله لغنی حمید).

به عه دل و به ناسن، ولات سه قامگیر ده بی:

﴿۲۵﴾: لقد أرسلنا رسلنا بالبینات ۱۰ سویند نه خۆم بی گومان
په یامبه ره کانمان به چه ندین نیشان وه مو عجزیه ی روونه وه ره وانه کرد
۱۰ وأنزلنا معهم الکتاب والمیزان ۱۰ وه له گه لیاندا نامه و ترازوی
دادمان نارد: لبقوم الناس بالقسط ۱۰ بؤنه وهی خه لکی به عه داله ت
و دادگری هه لسن و مامه له بکهن له گه ل یه کتری ۱۰ وأنزلنا
الحدید فیه بأس شدید ۱۰ ئاسنیشمان دروست کرد که زه بریکی
توندی تیایه بؤ جهنگ و کوشتاریکردن له حاله تی جهنگدا، وه
بؤپاراستنی ولات و نیشتمان و پیاده کردنی عه دل و عه داله ت و
چه سپاندنی هه ق و راستی، چونکه زۆرینه ی هۆجه نگییه کان،
هر له ماده ی ئاسن دروست نه کړی ۱۰ ومنافع للناس ۱۰ جگه
له وهش گه لی سوویشی تیادیه بؤخه لک له کاتی ئاسایش و ئاشتیدا
بؤ بیناسازی و پیشه سازی و کشت و کال و.. هتد. به کورتی: زۆربه ی
پیداویشیه کان پیوستیان به ئاسن هه یه ۱۰ ولعلم الله من ینصرة
ورسلة بالغیب ۱۰ تا له جیهانی واقیعه شدا خوا بزانی و بیینی کئی
ثایینی خواو په یامبه ره کانی سه رده خات به به کار هیئانی ئاسن
له جیهادی دوژماندا له حالی غه پیدا ۱۰ إن الله قوی عزیز ۱۰ به
راستی خوا، خوایه کی به هیزی ده سه لاتداره، ویستی له هه رکه سیکی
بی سه ری ده خات. (ثیین که سین) نه لیت: خوا ماده ی ئاسنی

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ
بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ نَصْرِهِ رَسُولَهُ
بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ
وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِيزْتُهُمُ
بِكَثِيرٍ مِّنْهُمْ فَسَقُوا ﴿٢٦﴾ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ عَادٍ وَنَارِهِم
بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ
وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابَنَاءَ
ابْتَدَعُوهُمَا مَا كُتِبَ عَلَيْهِنَّ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا
رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمُ
وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَسَقُوا ﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَءَامُوا بِرُسُولِهِ يُؤْخَذْ كَفَالَيْنَ مِنْ رَّحْمَتِهِ لِيُجْعَلَ لَكُمْ
نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيُغْفَرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٨﴾ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ
أَهْلَ الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ
الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

فه رمانی کۆچ دراو، پاشان جیهاد کردن له گه لیاندا به هه موو جوړه
چه کیکی نه و سه رده مه. پیغه مبه ری خوا ﴿۲۵﴾ ده فه رموی: ((بعث
بالسيف بين يدي الساعة حتى يعبد الله وحده لا شريك له، وجعل
رزقى تحت ظل رمحي، وجعل الذلّة والصغار على من خالف
أمرى، ومن شبه بقوم فهو منهم)) (نه حمه د: ۵۰/۲). نه بوو داوود:
﴿۳۱۴/۴﴾. واته: له نزیکی ئاخزه مانه وه منی به (شیر) وه نارد بؤ
نه وهی که هه رخۆی په رستریت، وه رزق و رۆزی خسته ژیر سیبه ری
ر مه که مه وه، وه سووکی و ریسواییشی بریارد بؤ که سانی له فه رمانی
من سه رپیچی بکهن، وه هه رکه سیکیش خۆی به قه وم و کومه لیک
بچوینی نه وه له وانه.

نومه تانی پیشو لاده ریان زۆر بوو:

﴿۲۶﴾: ولقد أرسلنا نوحا وإبراهيم ۱۰ به راستی نوح و ئیبرا هیمان
نارد بؤلای هۆزه کانیان ۱۰ وجعلنا فی ذریتهما النبوة والکتاب ۱۰

حق الله وحق موالیه فله أجران، ورجل أدب أمته فأحسن تأديبه ثم أعتقها وتزوجها فه أجران)) (أخرجه البخاری: فتح الباری: ۲۲۹/۱. وموسلم: ۱۳۴/۱). واته: سئ کهس پاداشیان دوو بهرامبر ده بیئت: پیاوی له خاوه ننامه کان که پروای به پیغه مبره که ی خوی هینایی و پروا به منیش بیئیت، وه بنده یه کیش مافی خواو، مافی گه وره و ناغاکه ی خوی جیبه جئ بکا، وه پیاوی کیش به ریک و پیکی ئه دهب و ویلی که نیزه که ی بدا، پاشان ئازادی بکاو بیهینئ و یجعل لکم نوراً تمشون به نووریکتان بداتی که رنی پی بکن و یغفر لکم له گونا هه کانیشتان ببوری و الله غفور رحیم و ئه و خواجه خواجه کی زور لیوورده ی میهره بانه ۲۹: لئلا یعلم أهل الكتاب ألا یقدرون علی شیء من فضل الله تا خاوه ننامه کان -ئه وانه یان ئیمانیان نه هینا- بزائن که هیچ شتیکان له فزل و چاکه ی خوا به ده ست نییه. واته: ناتوانن به یامبریه تی داپرن هر بوخویان و وا بزائن به یامبر هر ئه بی له وان بیئت! و ان الفضل بید الله یؤتیه من یشاء و تا بزائن که به یامبریه تی که -گه وره ترینی فزله- به دهستی خواجه ده ی دات به هر که سئ خوی بیه وی و الله ذو الفضل العظیم بئ گومان خوا خاوه چاکه و فزلی گه وره یه، جا که و ابوو پیشبرکی بکن بو به هه شت و مل رابکیشن بو فرمانه کانی خواو بیشزائن که خوا ناره زووی خویه تی کی ئه باته به هه شته وه، کیشی لی بییه ش ئه کات.

له (۲۴) ی شه عبانی (۱۴۱۷) ک بهرامبر به (۱۹۹۷/۱/۳) پاش نوژی به یانی، کاترمیر (۷: ۰۰) له نووسینی ته فسیری ئه سورته بوومه وه له هه له بجه ی زامدار له (راگه یانندن).

کۆتایی جزئی ۲۷. (والله الحمد والمآل)...

سورتهی (موجادهله) یه

مه ده نییه و (۲۲) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سورته له پاش سورتهی (مونا فیقون) هه هاتوو، باسی چهند بنه ماو حوکمیکی ئیسلام ده کات، سه باره ت به زیهار (ظهار) و ئه و تۆله و بریتییه ی ده که ویته سه ر زیهار (ظهار) کار. شیوه و ئادابی دانیشتن له ناویه کتردا. هر که سیک بیه ویت پرواته خزمه تی پیغه مبر و، پیوسته پیش ئه وه ی بجیت، خیر و (سه ده قه یه ک) بدات به هه ژاران. خۆش نه ویستنی دوژمنانی دینی خوا. ههروه ها باسیکی دوو رووه کان له گه ل باسیکی جووله که کاند، بو یه که مجار روو داوو داستانه که ی خاتوو (خه وله) ده گپریته وه ئینجا حوکمی

و پیغه مبریه تی و کتیبمان دا به نه وه کانیان ﴿فمنهم مهت﴾ جا هه ندیکیان رینما بوون ﴿و کثیر منهم فاسقون﴾ و زۆریکیشیان له ریکه ی راست ده رچوون ﴿۲۷: ثم قفنا علی آثارهم برسلنا﴾ پاشان پیغه مبره کانمان هینا به شوپنیاندا، واته: به یامبر دوا ی به یامبریان بو نیرا: موسا، ئیلیاس، داوود، سوله یمان.. هتد ﴿وقفنا بعیسی ابن مریم﴾ وه عیسای کوری مه ریه میشمان هینا به شوین ئه واندا ﴿و آتیناه الإنجیل﴾ و ئینجیلیشمان پیندا که موژده ی به هاتنی پیغه مبر و ﴿ئهدا﴾ و جعلنا فی قلوب الذین اتبعوه رأفة ورحمة ﴿سؤزو به زه ییه کمان خسته نیو دلی ئه وانه وه که شوینی ده که وتن﴾ و ره بانیه ابده وها ﴿گۆشه گیری و ره بنیان داهینا و کردیانه پیشه یان﴾ ما کتبناها علیهم ﴿ئیمه ش پیوستمان نه کردبوو له سه ریان که ته رکی دنیا بکن به لکو هه ندی قه شه و گۆشه نشینه کانیان هه لیان بژارد بو خویان، پیغه مبرمان محمده ﴿فهرموویه تی: ((الکل نبی ره بانیه، و ره بانیه هه الأمة الجهاد فی سبیل الله))﴾ (أخرجه أحمد: ۲۶۶/۳). واته: هر پیغه مبره ی ره بانیه تیکی بوخوی بووه، ره بانیه تی ئه ئوممه ته یش -ئوممه تی ئیسلام- جیهاد کردنه له رنی خوادا. ﴿إلا ابتغاء رضوان الله﴾ به لام دایان هینا به مه بهستی ره زامه ندی خوا ﴿فما رعوها حق رعایتها﴾ که چی پاریزگاری و ریه یه تیان نه کرد، واته: دوو جار تووشی هه له بوون، جاریکیان بی ئه وه ی خوا مۆله تی دابن گۆشه گیریان بوخویان داهینا، جاریکی تریش هه رچییه کیان وت راستیان نه کرد له گه ل خویاندا. جا به م ئایه ته روون بوویه وه که خوی گه وره گۆشه گیری و ره بنی فره ز نه کردبوو له سه ریان، به لام گا وره کان خویان به نیازی ره زامه ندی خوا دایان هینابوو، که چی نه شیان توانی به باشی ناگاداری بکن و بیپاریزن، ئه وه بوو به روا له ت داوی ته قواو سه لاهه تیان ئه کرد، به لام له ژیره وه ده ستیان کرد به حه رام خواردن و ده ست درژی یه بۆ سه ر یه کتر! ﴿فأتینا الذین آمنوا منهم أجرهم﴾ ئینجا ئیمه ش پاداشی ئه وانه یانمان دایه وه که پروایان به موحه مده ﴿هینا﴾ و کثیر منهم فاسقون ﴿و زۆریه شیان له فرمان و تاعه تی خوا ده رچوون﴾ ۲۸: یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله ئه ی ئه وانه ی پرواتان هینا وه به موسا و عیسا پاریز له قه ده غه کراوه کانی خوا بکن ﴿و آمنوا برسوله﴾ وه پروا بیئن به یامبره که ی موحه مده ﴿یؤتکم کفلین من رحمته﴾ ئه وسا دوو پاداشتان ئه داته وه له به زه یی خوی. (ئه بوو موسای ئه شه عری) ده لی: پیغه مبر و فره مووی: ﴿ثلاثة یؤتون أجرهم مرتین: رجل من أهل الكتاب آمن بنبيه وآمن بی فله أجران، وعبد مملوک أدى

ئهوانه ی له ژنه کانیان (ظهار) ئه کهن ﴿ثم يعودون لما قالوا﴾ له پاشان ده گهرینه وه په شیمان ده بنه وه له قسه ی خوین و ئه یانه وی بیانکه نه وه به ژنی خوین، ئه وه ده بی پیش ئه وه یه کی له م سئ شته بکه ن: ﴿فتحير رقبة من قبل أن يتماسا﴾ یه که م: پیش ئه وه بگه نه یه ک و تیکه لی ژن ومیردی بکه ن، بهنده یه ک

زیهار (ظهار) پاشان باسی چیه و سرتی دوو که س له ته ک یه کتردا، یان زیاتر له دوو که س ده کا.. هتد. جابه م شیوه یه ش ده ست پی ده کات:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: قد سمع الله قول التي تجادلک فی زوجها ﴿بی گومان خوا قسه ی ئه و ژنه یه بیست گفت و گوی له گهل تکرر (ئه ی موحه مه د!﴾ له باره ی میرده که یه وه و تشکی الی الله ﴿و سکالای بولای خوا ئه برد بۆ چاره سه ر والله یسمع تحاور کما﴾ له کاتیکدا خواش گوی له گفتوگو که ی هه روو کتانه وه بوو. رۆژیک (ئه و سی کوری سامیت) رکی له خاتوو (خه وله ی) هاوسه ری هه لسا وتی: تۆ له جیگه ی دایکمی، پاشان (خه وله) رۆشیت بولای په یامبه ر ﴿و رووداوه که ی بۆ گپرا یه وه، ئه ویش فره مووی لینی حه رام بوویت و نابیی بگه ریته وه لای. (خه وله) ش وتی: سویند به خوا ته لاق به ده میا نه هاتوو وه باوکی مندالانمه و خو شم ئه وی، په یامبه ریش ﴿و هلامی هه ر ئه وه بوو بۆی، ئیتر خه وله ش هه ر ئه رۆشیت و ئه هات و به خه فته وه ئه تلایه وه و رووی ده کرده خوا و هاناو سکالای خوی بۆ خوا ده برد، ده رنجام خوی میه ره بانیش بۆ وه لامه که ی چوار نایه تی ئه وه لی ئه م سووره ته ی ناره خواره وه. (پیشه واه ئه حمه د. ۴۱۰/۶) ﴿ان الله سمیع بصیر﴾ به راستی خوا خوا یه کی بیسه ری ئه و پارانه وه و توو و یژه ی ئه وانه، به کرد و کرداریش یان بینایه.

زیهار (ظهار) و بارتنه فا که ی:

﴿۲: الذين يظاهرون منكم من نسائهم﴾ ئه وانه تان له ژنه کانتان (ظهار) ئه کهن و پینان ئه لین: ئیوه له جیی دایکمان، یان وه ک پشتی دایکمان ﴿ماهن أمهاتهم﴾ ئه وانه دایکیان نین ﴿ان أمهاتهم إلا اللاتي ولدنهم﴾ دایکیان هه ر ئه و ژنانه ئه وانیان لی بووه ﴿وانهم ليقولون منکرا من القول وزورا﴾ وه به راستی ئه وانه قسه یه کی ناپه سه ندو درۆیه کی نابه جی ده کهن ﴿وان الله لعفو غفور﴾ وه به راستی خوا خوا یه کی به خه شه ری گونا هپۆ شه به لی.. له پیش ئیسلامدا که سی ک به ژنه که ی وتبا: تۆ بۆ من وه ک دایکمی، به عه ره بی: (أنت کظهر أُمی) ئیتر به هه تا هه تای لینی یاساغ ئه بوو، جا کاتی ئیسلام هات ئه و ره فتاره ی هه لوه شانده وه به ته لاقی دانه ناو، بریار یشیدا که ئه گه ر ئه و پیاوه بیه وی ئه و ژنه بکاته وه به ژنی خوی وه گه لیا بژی، ئه بی که فاره ت بدات، به و شیوه یه که له نایه تی دوا ییدا روون کراوه ته وه. ئینجا باسی که فاره تی ئه و وشه یه ده کا که ده لی تۆ له جیی دایکمی، یان تۆ بۆ من وه ک پشتی دایکمی ﴿۳: والذين يظاهرون من نسائهم﴾

سورة المجادلة

بسم الله الرحمن الرحيم

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿۱﴾ الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِنْ أُمَّهُتُكُمْ إِلَّا الَّتِي وَلَدْتُهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿۲﴾ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكَ كُرْهُ عِظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۳﴾ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينَ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَجِدْ فَإِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَبَلَكَ حُدُودَ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۴﴾ إِنْ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُنُوا كَمَا كُنْتُمْ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَفَذَرْنَاهُ الْآيَتِ يَنْتَهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿۵﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنْشِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿۶﴾

ئازاد بکه ن، واته: ئه گه ر (ظیهار) کار ویستی هاوسه ره که ی بکاته وه به ژنی خوی، ئه وه نابیی نزیک ی بکه و پته وه تا که فاره ت ئه دا ﴿ذلکم تو عظون به﴾ ئه وه ی خوا واجبی کرده سه رتان له ئازاد کردنی بهنده ئامۆزگار ییه که بۆتان، ئامۆزگار ییتان پی ده کری، تا جاریکی تر ئه و وتانه به ده متان نه یه ن ﴿والله بما تعملون خبير﴾ خواش ئاگاداره به و کارو کرده وانه ئیوه ده ی که ن ﴿۴: فمن لم يجد فصيام شهرين متتابعين﴾ دووهم: ئه وکه سه ی کۆیله ی نه بوو ئازادی بکات، یان پاره ی نه بوو پی بکری، ئه وه ئه بی دوو مانگ له سه ر یه ک به رۆژوو بیست. رافه کارانی قورئان ئه لین: ئه گه ر بی بروو بیانووی شه رعی موله تی به خوی داو رۆژیک ی لی نه گرت، ئه بی بگه ریته وه بۆ سه ره تای مانگه که ﴿من قبل أن يتماسا﴾ به ر له وه به یه ک بگه ن و تیکه ل بین ﴿فمن لم يستطع فإطعام ستين مسکینا﴾ سنیهم: جائه وه ی نه ی توانی دوو مانگه که به رۆژوو بیست (له به ر پیری، یان له به ر نه خو شی) با شه ست هه ژار له ژمه ی ک خواردن

بہوردی ھے والی ھے موو ٲه وکارو کردہ وانہ یان پی ٲدہا ﴿﴾ اِن اللہ بکل شئ علیم ﴿﴾ بہ راستی خوا بہ ھے موو شتیک زاناو ٲاگیہ .

جوولہ کھوٹا زاوہ گیریان:

جۈۈلەكەۋ دۈۈرۈۈەكان ھەمىشە لەناو خۇياندا چپە چىيان بوو، ۋە بە جۇرئ دەيان روانىيە مۇسلمانەكانيان ۋەك بلىئى شتىك روى دابى، جا ئەمانىش ئەۋەيان پىنى ناخۇش بوو، بۇيە ھاناو سكالايان بۇ يەمبەر ﷺ برد، پاشان ۋەك (ئىبن عەبباس) ئەلئ ئەم ئايەتە ھات ۋەفر موى: ﴿٨: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَهَوُا عَنِ النُّجَىٰ﴾ ئايا سەرنجت بەلاى ئەۋانەدا نەداۋە لە چپەو سرتە - لەرووى مۇسلمانەكاندا - قەدەغە كراون ﴿﴾ ئىم يەودون لما نھوا عنہ ﴿﴾ پاشان ھەمىسان دەگەرئەۋە بۇ ئەۋ كارەى لىيان ياساغ كرابوو؟ ﴿﴾ ۋىتناجون بالائىم والعدوان ومعصية الرسول ﴿﴾ ۋەلەناو يەكتردا بەردەوام بەكارى تاۋان ۋ خراپەۋ دۇۋمنايەتى ۋ، نافرمانى يەمبەر ﷺ، چپە ۋ سرتە سرت دەكەن ﴿﴾ ۋاذا جاءوك حيوك بما لم يحيك به الله ﴿﴾ ۋەكاتىكىش بىن بۇ لات، بە جۇرئ سلاۋت لئ دەكەن كە خوا بەجۆرە سلاۋى لئ نەكردوۋىت.

خاتوو عائیشه (سلاوی له سهر بڼې) تهلې: که ده هاتن له باتې نه وه که بلین: السلام عليك، ته یان ووت: السام عليك واته: یا خوا بمړیت * ویقولون فی أنفسهم لولا یعذبنا الله بما نقول * وه له نیو خویندا به گالته وه- تهلین: ده بڼو خوا به و قسانه به رامبه به پیغمبره ده یان که ین، جه زړه به و سزما نادات؟ ﴿حسبهم جهنم یصلونها﴾ دوزخه خیان به سه، ده چنه ناویه وه (گه رمانواره حه تیه که ی ده چیژن) ﴿فیئس المصیر﴾ جادوزخه خیش جیگا سه ره نجامیکې خرابه.

چيهو سرتہ تہنیا بؤ ئہ نجامدانی کاری چاک ری پی دراوہ:

﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَجَاجَيْتُمْ ﴿١﴾ ثَىٰ تُهَوَّاهِى بَاوَهَرَتَان هِيْناوه! كاتى قسه‌ی په‌نامه‌کى و چپه له نيوان خوټاندا ده‌که‌ن
﴿٢﴾ فلا تتجافوا بالاثم والعدوان ومعصية الرسول ﴿٣﴾ جا ئيؤه به تاوان
و دوژمنايه‌تى و نافهرمانى په‌يامبه‌ر ﷺ قسه‌ی به دزى مه‌که‌ن،
واته: ئيؤه وهك جووله‌كه‌و دوروووه‌كان مه‌که‌ن ﴿٤﴾ وتجاوا بالبِر
واللتقى ﴿٥﴾ وه به وهسيه‌تكردن به چاكو ته‌قوا قسه‌ی به دزى و
چپه بکه‌ن ﴿٦﴾ واتقا الله الذى اِليه تحشرون ﴿٧﴾ له‌وخوايه بترسن
ههمووتان لای شو كوؤ نه‌كريئه‌وه‌و حيساب ده‌كريځ و پاداش و تؤله
وه‌ده‌گرنه‌وه ﴿٨﴾ ۱۰: إِنَّمَا النِّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ ﴿٩﴾ به‌راستى چپه
چپ به‌تاوان و دوژمنكارى و سه‌ر پېچى بيغه‌مبه‌ر له شه‌يتانه‌ويه
﴿١٠﴾ لِحِزْنِ الَّذِينَ آمَنُوا ﴿١١﴾ تا شه‌وانه باوهريسان هيْناوه، دلبيان ته‌نگ

تڀريڪات، واته: بههرهڪه سيڪيان (٦٠٠) ڪم، گهنم، يان جو،
ياخورما، يان برنج بدا، يان نرخهڪه يان، نهوجا نزيڪ بڪه ويته وه
﴿ذٰلِكَ لَتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ﴾ ٿه وه ڪه فاره تesh بؤ ٿه وه يه ڪه
باوه ڀرتان بته ويٽ به خواو به په يامبه ره ڪي ٿه وه، واته: خؤتان
ببه ستن به بهرنامه ڪي خواوه وه، جاري ڪي تر ٿه وه قسانه نه ڪن
﴿وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ﴾ ٿه مانهش سنوورو فرماني خوان، تي نه په ڀرن
به سهرياندا ﴿وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ اَلِيمٌ﴾ بؤ ٿه وه بي باوه ڀرانهش
نڪووي ٿه وه حوڪمانه ده ڪن سزايه ڪي به ٿيش هيه.

خه لکانی دژ به خواو به پیغه مبه ر دو چارده بن:

۵: إِنْ الَّذِينَ يَحَادُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴿٥﴾ بئِىْ غُومَانٍ ثُهُوَانِهِ
دُزَايِهِ تِى خَوَاو پِهِ يَامِبِرِه كِه يِ ثُهُ كَن ﴿٦﴾ كِتَبُوا كَمَا كَبِتَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ ﴿٧﴾ رِيسُوا دِه كَرِيْن وَهَكَ ثُهُوَانِهِ پِيْشِيَان رِيسُوا كِرَان
﴿٨﴾ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيْنَاتٍ ﴿٩﴾ وَهَ بَه هَه قِيْقَه تِ ثِيْمَه ثَايِه تَنگَه لِيْ رُوون
و ثَا شُكِرَامَان دَايِه زَانْدُوْتَه خَوَارِه وه كِه هَه مُوَو رَا سَتِيِيَه كِيَان تِيَا
رُوون كِرَاوَه تِه وه، مَه گَه رِ خَوَانِه نَاس نَكُووِيْ بَكَاتِ ﴿١٠﴾ وَلِلْكَافِرِيْنَ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١١﴾ وَهَ بُوْ ثُهُ وَكَافِرُو بِيْ بَاوَه اَنَه شِ نَكُووِلِيِيَان دِه كَن،
سَزَايِه كِي تِه زِيْنَه رِه يِه وه.

خوا ئاگای نه وردو درستی کاری مرؤفه:

۶: یوم یبعثهم الله جميعا ﴿ رُؤُوسُكَ خُورَ بَشِشِيَانِ وَپَاشِيَانِ، هه موو زیندوو ده کاته وه ﴾ ﴿ فَيَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ﴾ ئینجا به هه مووئه و کارو کرده وانه کردوو یانن ئاگاداریان ده کات ﴿ أَحْصَاءُ اللَّهِ وَنَسُوه ﴾ خور ئاماری کردوو و نووسیویه تی له سهریان، ئه وان له بیریان چۆته وه ﴿ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴾ وه خور شایه ده له سهر هه موو شتیک، واته: هیچ شتیک ی بزر نابیی ﴿ ۷: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ﴾ ئایا نه تزانیه که خور ده زانی چی له ئاسمانه کان و زه ویدایه؟ ﴿ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ ﴾ ههر سی که سی که له گهل یه کتردا چیه بکهن خور چواره مینیانه ﴿ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ ﴾ وه ههر پینج که سی که چیه بکهن، خور شه شه میانه ﴿ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ ﴾ وه له و ژمارانه ش که متر، یا زۆر تر ﴿ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَمَا كَانُوا ﴾ له ههر کویدا بن ههر خورایان له گه له، واته: ئه وانه ههر چه ندبین، ههر چی بکهن، ههر چی بلین، له ههر شوینیکدا ببن، خور له گه لیانه وئاگای له هه موو شتیک یانه. جا بۆمانا و مه به ست له رسته ی (له گه لدا بوون) سه ییریکی ئایه تی چواره می سووره تی (حه دید) بکه ﴿ ثُمَّ يَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾ پاشان له روژی قیامه تدا زۆر

ئەى كەن. رافەكارانى قورئان ئەلەين: لەبەر دلوفانى و مېهرەبانی خوا بەرامبەر بە بەندەكانى خۆى، ئەو خېرو سەدەقەيەى بۆ سووك كردن. (ئەبىن عەبباس) ئەلەى: ئەو فەرمان بە سەدەقەيە تەنھا رۆژىك بوو، پاشان خواى مېهرەبان بارى مۇسلمانانى سووك كردوسرپيەوه.

ئەنجامى دووروو و غەزەب لىگىر اوهكان:

﴿ ۱۴: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ﴾ ئايا سەيرى ئەوانەت نەكرد دۆستايەتى نەتەوئەيەكيان كردكەخوا غەزەبى لىگرتوون، واتە: لە حالەتى ئاوادا جىگەى سەرسورمانە كە دوورووكان ئىدىيەى باوهر ئەكەن! كەچى لەو لاشەوئە دۆستايەتى جەولەكە ئەكەن! ﴿ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ ﴾ ئەو دوورووانە نە لەئيوەن، نەلە وانيشن، بەلكو خەلكىكى بىبارن و، قسەى ئيوە دەبەن بۆئەوان! ﴿ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ يَعْلَمُونَ ﴾ سوپىنديش لەسەر درۆ ئەخۇن و خۇشيان ئەزانن درۆزنن ﴿ ۱۵: أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ﴾ خوا سزايەكى توندوسەختى بۆ ئامادەكردوون ﴿ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ بەراستى ئەوئەى ئەيانكرد كارى خراب بوو ﴿ ۱۶: اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ سوپىندەكانيان كردبوو بە سوپەر بۆ پاراستنى خۇيان لە شمشىرى مۇسلمانەكان، بەوئەش پىشگىرى خەلكيان كردبوو لە رىگەى خوا، واتە: لە ئىسلام ﴿ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴾ سزايەكى رىسواكەريان بۆ ھەيە ﴿ ۱۷: لَنْ تَغْنَى عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَولَادُهُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا ﴾ ھەرگىز مال و منداليان ھىچ بى نىازيان ناكە لە سزاي خوا لەپاشە رۆژدا، ئەگەرچى خۇيان دەلەين بەمال و مندال خو دەپارىزين ﴿ أولئك أصحاب النار هم فيها خالدون ﴾ ئائەوانە ھاوئەلى ئاگرى دۆزەخن، بەھەتاهەتاييش تىيدا ئەمىنئەوئە ﴿ ۱۸: يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا ﴾ رۆژىك خوا ھەموويان زىندوو ئەكاتەوئە ﴿ فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ ﴾ ئەوسا سوپىن دەخۇن بۆ خوا كە ئەھلى ئيمان بوون، وەك ئىستا سوپىند بۆ ئيوە دەخۇن ﴿ وَيَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ ﴾ واش دەزانن شتەك لە بارىاندایە بەسوپىندە ﴿ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴾ ھوشيار بن! كە بەراستىئەوانن درۆزنەكان ﴿ ۱۹: اسْتَحْذِ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانَ ﴾ شەيتان زال بوو بە سەرياندا بەوئەسوئە و دەغەغە و لەخشتەى بردوون ﴿ فَانْصَاهُمْ ذِكْرُ اللَّهِ ﴾ جا يادو ناوى خواى لەبىر بردوونەوئە ﴿ أولئك حزب الشيطان ﴾ ئائەوانە گرووپەكەى شەيتانن ﴿ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴾ ھوشيار بن كە ھەر گرووپەكەى شەيتان - لەدونياو لەقيامەتدا - زىانمەندن.

چەيەك و، قسەيەكى نەيىنى لەگەل پەيامبەر دا ﷺ بکەن، دەبى پىش ئەوچەيەتەن سەدەقەيەك و خىرىك بکەن، ئەمە دانانى رىزو قەدرە حورمەتە بۆ پەيامبەر ﷺ و رىز لىگرتىيەتى بۆئەو ھەموو كەسەك خۆى نەكات بەمالى پەيامبەر داو كاتى زۆرى لى بگرى. بەلەى دەبى مۇسلمانانىش رىعايەتى ئىش و كارى يەكتر بکەن

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرُّسُلَ فَقَدِمْوا بَيْنَ يَدَيْ جُؤُوكُمْ
صَدَقَةٌ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿ ۱۲ 〉 أَشَفَقْتُمْ أَنْ تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُؤُوكُمْ صَدَقْتُمْ فَإِذَا لَمْ تَفْعَلُوا
وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿ ۱۳ 〉 أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا
غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿ ۱۴ 〉 أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿ ۱۵ 〉 اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿ ۱۶ 〉 لَنْ تَغْنَى عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَولَادُهُمْ مِنْ اللَّهِ
شَيْئًا أولئك أصحاب النار هم فيها خالدون ﴿ ۱۷ 〉 يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ
اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا
إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿ ۱۸ 〉 اسْتَحْذِ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانَ فَاَنْتَهُمْ ذَكَرَ
اللَّهُ أولئك حزب الشيطان أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ
﴿ ۱۹ 〉 إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أولئك في الآذِينَ ﴿ ۲۰ 〉
كَتَبَ اللَّهُ لَا غَلَبَ لَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿ ۲۱ 〉

و رىگە نەدەن كات لەيەكترى بگرن ﴿ ذلک خير لکم و اطهر ﴾ ئەو خېرو سەدەقەيە چاکترەو پاكترە بۆتان ﴿ فإن لم تجدوا فإن الله غفور رحيم ﴾ خو ئەگەر شتەيكتان دەست نەكەوت بىكەنە سەدەقە، بەراستى خوا خوايەكى گوناھپۆشى مېهرەبانە، مۆلەتتان ئەدات بچنە لای پەيامبەر ﷺ ئەگەرچى شتەيكيش نەبى پىش خۇتانى بخەن ﴿ ۱۳: أَشَفَقْتُمْ أَنْ تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُؤُوكُمْ نَجَواكم صدقات ﴾ ئايا ترسان لە ھەژارى كە سەدەقەكان پىشكەش بکەن لە پىش چەكردنەكەتان؟ واتە: مەترسن، خوا خاوەنى ھەموو شتەيكە، ئيوە كارى خۇتان بکەن و خوا دەولەمەندە ﴿ فَإِذَا لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ﴾ ئىنجا كەواشتان نەكرد، واتە: سەدەقەيەكيان پىش نەخست، خواش تەوئەى لىوەرگرتن ﴿ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ﴾ ئەوسا ئىتر نوپۆكەنتان بەچاكى بەجى بىنن و زەكاتيش بدەن ﴿ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴾ و گوپرايەلى خواو پەيامبەرەكەى بکەن ﴿ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ خواش زۆر بەئاگايە بەوئەى ئيوە

سوورهی (حه شر)ه

مه دهنیه و (۲۴) ثایته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ته میس وهك سووره ته هاوینه کانی خوی باسی کومه لی ته حکام دهکات، له هه مان کاتیشدا ته وه ره ی سهره کی خوی به ده وه ی جوله که کانی (به نی نه زین) دا ده سورینتی، به تاییه ت ته وانه یان وا په یمانیان هه لوه شانده وه له گهل په یامبه ردا ﷺ، پاشان ته ویش ناچار بوو له مه دینه ده ریان بکا، بویه (ثبین عه بباس) به م سووره ته ی ته وت سووره تی (بنی النضیر). (فتح الباری: ۴۹۷/۸). له ولایشه وه باسیکی دوورپوه کان ته کات که چون له گهل جووله کاندایه یماننامه یه کیان دژ به په یامبه ر ﷺ مۆرکرد. به کورتیی ته توانین بلیین: ته م سووره تی (حه شر)ه سووره تی جیهاد و فیهو غه نیمه ته.

هه موو شتی پاکیی و بنی عه ییی خوا ده لی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سبح لله ما فی السموات وما فی الأرض﴾ هه رچی له ئاسمانه کان و هه رچی له زه ویدایه سه رجهم ته سبیح بوخوا ده که ن، واته: له ژیر فهران و ده سه لاتی ته ودا ده جولینه وه، وهك له جیگایه کی تر دا ده فهرمو: (تسبیح له السموات السبع والأرض ومن فیهن وإن من شیء إلا یسبح بحمده ولكن لا تفقهون تسبیحهم). ﴿وهو العزیز الحکیم﴾ هه ره ته وخوایه یه ده سه لاتداری کار جوان و کاردروست.

شاربه ده رکردنی (به نی نه زیر) له مال و حالی خو یان:

﴿۲: هو الذی أخرج الذین کفروا من أهل الکتاب من ديارهم لأول الحشر﴾ هه ره ته وخوایه بوو خاوه ننامه بی باوه ره کانی له خانه ولانه ی خو یان له (مه دینه) بویه که مجار ده ره پاند، ناخر جاریش له (خه یبه) و له نیوه دوورگه ی عه ره بیدا (عومه) رای گواستن بو شام، جابه و شیوه یه تووشی ته و ریسوایی و ژیر ده سه تیبه بوو. په یامبه ر ﷺ کاتی هاته مه دینه له گهل (به نی نه زین) دا رپک که وت که: وهك پشتیوانی لی نا که ن، درکیش نه بن له رپییدا، به لکو بوخو یان دانیشن و هه قی هیچیان نه بییت، به لی به وشیویه مانه وه تا روودا وه که ی (به ن)، ته و جا وتیان وائیستا زیاتر ده رکوت که موحه مه د په یامبه ری خوایه، که چی کاتی روودا وه که ی (نوحود) پیش هات، هه موو به جاری ده ستیان کرده دیعایه و چاوو راو فرت و فیل، بویه به په له (که عبی کوری

به سهرکه وتنی پیغه مبه ران نه یارانیان قه نس ده بن:

﴿۲۰: إن الذین یحادون الله ورسوله﴾ به راستی ته وانه ی دژایه تی خواو پیغه مبه ره که ی ته که ن ﴿أولئک فی الأذلین﴾ ته وانه له ریزی زه بوونترینی خو لقی خوان له دونیاو له قیامه تدا ﴿۲۱: کتب الله لأعلین أنا ورسلی﴾ خوا بریاری داوه که خوم و په یامبه ره کانم پیرۆزو زال ده بین به سه ره هه موو دوژمناندا ﴿إن الله قوی عزیز﴾ به راستی خوا خوایه کی به هیزی به ده سه لاته، هه رگیز فهران و بریاری هه لئاوه شیته وه.

موسلمان دوستایه تی بیباوه ران ناکات:

﴿۲۲: لا تجد قوما یؤمنون بالله والیوم الآخر﴾ هیچ کومه لی نابینیت که باوه ری به خواو به رۆژه که ی تر بییت ﴿یوادون من حاد الله ورسوله﴾ دوستایه تی ته وانه بکه ن دژایه تی خواو په یامبه ره که ی ده که ن! ﴿ولو کانوا آباءهم أو أبناءهم أو إخوانهم أو عشیرتهم﴾ هه رچه نده ته وانه باوکیان، یان کورو نه وه یان، یا براو عه شره تیان بن، به کورتیی: مرؤفی باوه ردار نابی به هیچ شیویه ک دوستایه تی بکا له گهل دوژمنانی خواو پیغه مبه ردا ته گینا له وان ده ژمیردرین ﴿أولئک کتب فی قلوبهم الإیمان﴾ ته وانه - که له دوستایه تی دوژمنانی خوا خوئه پاریزن - که سانیکن خوا ئیمان و باوه ری له نیودلیاندا چه سپاندووه، به هیچ شتی له ق نابیت، بویه (ته بوو عوبه یه) له رۆژی (به ن) دا باوکی خوی کوشت، (ته بوو به کری سدیق) بریاری کوشتنی (عه بدور ره حمانی) ی کوری خوی دا، (موسعه بی کوری عومه یی) (عوبه یه) ی برای خوی کوشت. (حه مزه و عه لی) چه ند که سیان له تیره و بنه ماله ی خو یان کوشت، چونکه ناحه زو دژ به ئیسلام بوون ﴿وایدهم بروح منه﴾ وه پشتگیری کردوون به سه رخستن له لایه ن خویه وه ﴿ویدخلهم جنات تجری من تحتها الأنهار﴾ وله پاشه رۆزیشدا ته یان باته نیو چه ند باخاتیکی به هه شته وه که جوگه ئاوی زور له ژیر دره خته کانیدا ته روات ﴿خالدین فیها﴾ به هه تا هه تاییش تییدا ده بن ﴿رضی الله عنهم ورضوا عنه﴾ خوا لییان خوشنوود و رازی بووه، ته وانیش له خوا رازی بوون ﴿أولئک حزب الله﴾ نا ته وانه گروویه که ی خوان ﴿ألا إن حزب الله هم المفلحون﴾ ئاگادار وه وشیارین! که هه ر گروویه که ی خوان به ره وه کان له دونیاو، له قیامه تدا.

له (۱۵) ی رهمه زانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ره به (۱۹۹۷/۱/۲۳) له ته فیسیری ته م سووره ته بوومه وه له شارۆچکه ی (مه ریوان).

خوین و به دهستی خاوهن باوهره کان ویران کرد. (به بنی نه زین) پیش نه وهی له مه دینه ده رچن، به ربوونه روو خانی خانووه کانیان، تا موسلماننه کان پاش نه وان سوودی لی وهرنه گرن و نه کی کنه مال و نیشتگای خوین، پاشان موسلماننه کانیش دیواره کانیان روو خاندبو ته سفیهی شویننه واریان! فاعتبروا یا اولی الابصار! ده سا ئیوه په ند وهرگرن نهی خاوه نفا مه کان! ولولا ان کتب الله علیهم الجلاء و نه گهر خوا شاربده درکردنی له سر برپارنه دابان لعذبهم فی الدنیا ههر له دونیادا (وهك به بنی قوره یزه) به کوشتن و دیلکردن سزای نه دان و لهم فی الآخرة عذاب النار و له پاشه رژی شدا سزای ناگری دوزه خیان بو هیه ۴: ذلك بأنهم شاقوا الله ورسوله نه و درکردنهش به هوی نه وهی دژایه تی خواو په یامبه ره که یان کرد و من یشاق الله فإن الله شدید العقاب وهر که سیش دژایه تی خوا بکات، بی گومان خوا سه ختگی ره بو نه وهی دژایه تی بکا.

برینی دارخورماکان به ئیزنی خوا بوو:

۵: ماقطعتم من لینه او ترکتموها قائمه علی اصولها فبإذن الله ههر دارخورمایه کتان له باخه کانی (به بنی نه زین) بری به هوی هه لوه شانه وهی په یمانه که یانه وه- یان لی گهران به راوه ستاوی له سر بنجی خوئی، نه وه له ههر دوو باره که دا به فرمانی خوابوو بو نه وهی ئیمانداران به هیژ بکا و لبخزی الفاسقین و له سنوور ده رچووه کانیش ریسوا بکات. جا له برینی نه وباخ و باخاتانه وه زانیان وهریان گرتووه که: له کاتی ناچاری و له کاتی جهنگدا ره وایه دارو درهخت وکشت وکال و گنم و دانه ویله و خانووبه ره دوزمن بروخیتری و بسوتینری، تاهیز وپیژی دوزمن له ناو بپریت، بویه په یامبه ر کاتی نزیکي باخ و باخاته کانیان بووه وه فرمانی به برینی باخه کانیان دا، به لام نه وانی نه فام لییان کرده هه را!، ئینجا خوا فرمووی: نه وه له خوئی وه هیچ شتیکی نه کردووه، به لکو هه موو به پیی بریاری خوابوووه، (واحدی) له (أسباب النزول) ه که یدا نه می هیئاوه.

ده سته وتی فهینودا به شکردنی:

۶: وما أفاء الله علی رسوله منهم و نه وهی خوا گیرایه وه بو پیغه مبه ره که ی، له دارایی جووله که کانی (به بنی نه زین) فما أوجفتم علیه من خیل و لارکاب ئیوه هیچ نه سپ و و شتریکتان بو تاو نه دابوو، واته: هیچ زه حمه تیکتان نه کیشابوو و لکن الله یسلط رسله علی من یشاء به لام خوا پیغه مبه رانی

نه شرف) یان له گهل چل سوارچاکدا نارده مه ککه، له وی له گهل (نه بوو سوفیان) دا دژ به په یامبه ر ککه، په یمانیان مؤرکرد، پاشان په یامبه ریش فره رانی به (موحه ممدی کوری مه سله مه) دا: بجیت (که عب) بکوژیت، نه ویش به په نامه کی چووو کوشتی، پاشان سوپایشی نارده سه ریان و ماوه یه که له گه مارو دا مانه وه،

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ
حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ
أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ
الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضُوا اللَّهَ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۵۹﴾

سُورَةُ الْحَشْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۱﴾
هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ
لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنْهُمْ مَانِعَتُهُمْ
حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَنَّهُمْ قَاتِلُهُمْ آلَهُمْ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ
فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ
فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ لَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ
الْجَلَاءَ لَعَذَبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ﴿۲﴾

ده رهنجام مه دینه یان به جی هیشت و به ره و (خه ییه) رژیشتن، له سه رده می (عومری کوری خه تتاب) یشدا به ره و شام راگوازان ماظنتم ان یخرجوا ئیوه گومانان نه ده برد تاوا به و ریسوایی و سه رژییه له قه لا کانیان بچنه ده ری، چونکه نه وان خاوه نی هیژ و ده سلات بوون له مه دینه دا و ظنوا انهم مانعتهم حصونهم من الله خویشان گومانیان وابوو که قه لاو سه نگه ره مه حکه مه کانیان له سزای خوا نه یان پاریزی و مه نعیان نه کا له موسلماننه کان فأتاهم الله من حيث لم يحتسبوا جاخوا بویان هات به سزا له شوینی که وه به خه یالیاندا نه هاتبوو شتی و روو بدات و قذف فی قلوبهم الرعب وه به کوشتنی (که عب) ترس و بیمی خسته دلیانه وه، له فهرمووده یه کدا هاتوو: (انصرت بالرعب بین یدی مسیره شهر) (بوخاری). واته: من به هوی ترس خستنه ناودلی دوزمنه وه نه دازو و ماوه مانگه رپییه یارمه تی درام و سه رکه وتم! یخربون بیوتهم بأیدیهم وأیدی المؤمنین و اترسان به ناچاری ماله کانیان به دهستی

﴿ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾ به راستی خوا سهخت تولهیه، قاری لهه رکه سیگ گرت رزگاری نابی.

فهئی بۆ خه لکانی هه ژارو ئاوارهیه:

﴿ ۸: للفقراء المهاجرين الذين أخرجوا من ديارهم وأموالهم ﴾ ئه و

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۱﴾ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنٍ أَوْ زَكَّيْتُمْ هَا قَائِمَةٌ عَلَى أُمُورِهَا فَإِنَّ اللَّهَ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۲﴾ وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۳﴾ مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَالرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كُنْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا أَنْتُمْ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خُذَ مِنْكُمْ نَهْيُكُمْ عَنْهُ فَأَنِتُّوا وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۷﴾ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿۸﴾ وَالَّذِينَ بَوَّؤُوا الدَّارَ وَالْأَيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِثُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۹﴾

فهئیو دهستکه وتهیه بۆئه وهه ژاره دووره ولات و کۆچکردووانهیه له خانووو سامانی خۆیان دهر کران، له لایهن مهککه بیه کانه وه، تا به لکو ورده ورده ژانیان راست بکریته وه بگاته وه ئاستی ئاسایی خۆی، پاش ئه وهی که بته پرسته کانی مهککه هه لیان فراندن و ناچار یان کردن به هيجرته ﴿ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا ﴾ داوای چاکه و ره زامه نديی له خوا ده کهن، بۆیه نه یان توانی له مهککه دا بژین، ئه گینا له گه لیاندا خۆیان ته سازاند ﴿ وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴾ و یارمه تی خواو په یامبه ره کهی ده دهن بۆیه کۆچیان کرد.. ﴿ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴾ ئا ته وانه ن راستگۆکان له باوه رو جیهادیاندا.

بشتیوانان ئیره یی به کوجیه ران نابهن:

ئینجا خوا ستایشی پیاوه تی وچاکه ی یارمه تیده ره کان ئه کات، پاش ئه وهی که دهستکه وتی (به نی نه زین) درا به کۆچکه ران و نه وان

خۆی به سه ر هه رکه سیگدا هه ز بکا زال ئه کات به بی جهنگ، وهک چۆن پێغه مبه ری زال کرد به سه ر (به نی نه زین) دا به ترس خستنه دلایانه وه، واته: ده سه که وته که ی (به نی نه زین) تاییه ته مه ندی په یامبه ربوو (موحه ممه د) ﴿ مَا فَوْقَ هَاوَلَانِي تَيْدَا نِيَّيْهٖ ٬ بُوَيْهٖ ئَهْوَيْش دَهْوَانِي پَيُوَيْسْتِي يَهْكَسَالِي مَالٍ وَمَنْدَالِي لِي وَهَرْگَرِيْت ٬ پاشان ئه وهی دیکه ش بدات به چه ک و ته قه مه نی و خو ئا مه ده کردن بۆ پێی خوا. (بوخاری و موسلیم و ئه بوداوودو ترمزی و نه سائی) ئه مه یان رپوايه ت کردوو. ﴿ وَاللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ٬ وخواش ده سه لاتى به سه ر هه مووش تێگدا هه یه و ويستی له هه رش تى بێت ئه ی کات. ﴿ ۷: مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى ٬ ئه وهی خوا گێرايه وه بۆ پێغه مبه ره که ی له (فه یی) شاره کان به بی کوش تار، وهک شارو گونده کانی (به نی قوره یزه) و (به نی نه زین) و گشت شارو گونديکی ئاوا به بی جهنگ، وهک (فه ده ک، خه یبه ن) ﴿ فَلِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ ٬ ئه وه بۆخوايه، واته: بپرايه که ی به ده ستی ئه وه، چى لى ئه کات، ئه ی کات، وه بۆ په یامبه ره، ئه ویش بۆخۆی و ژن و مالی و بۆ به رزه وه ندی موسلمانانی به خت ئه کات: ﴿ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ ٬ و بۆخزمانی نزیکى له نه وه ی (هاشم) و نه وه ی (موتته لیب) وه بۆ مندالانی بی باوک و بۆ داماوو بی نه وایان ﴿ وَابْنِ السَّبِيلِ ٬ و رپیواران، واته: ئه وانه ی که له سه فه ردا تویشوو یان لى نه بری، ئه گه رچی ده وله مه نديشبن. به لى سه ره وه ت و سامانی (فه یی) ئه کرى به پێنج به شه وه، پاشان پێنج په کیکی ئه کرى ته وه پێنج به ش، ئه میش بۆ په یامبه رو خزمه نزیکه کانی وه تپوان وهه ژاران سه رف ئه کرى، وه چوار به شه که ی دیکه یش بۆ په یامبه ر ﴿ داهه نرى، ئه ویش له مال و مندالی خۆی و به رزه وه ندی موسلماناندا به ختى ئه کات.. بۆیه ده ستکه وته که ی (به نی نه زین) به سه رکۆچه رپه کاند به شکردوو، به شی یارمه تیده ره کانی (واته: ئه نصار) لى نه دا، دوو پیاویان نه بی، چونکه ژیان و زینده گی ئه نسا ر له کۆچه رپه یه کان باشت ر بوو، بۆیه قورئان ئه فه رموی: ﴿ کِیلا یكون دولة بين الأغنياء منكم ٬ بپرايه به و شیوه یه دابه ش بکری، نه ک ببیته سه رمایه ی ده سه وده ستکردن له ناو ده وله مه نده کانتانداو، هه ژاره کان لى بی به ش ببین ﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ ٬ وه هه رچی په یامبه ر ﴿ پێی دان وه ری بگرن، واته: به چی فه رمانی پێ کردن بیکه ن چ له م ده ستکه وته دا و، چ له هه رش تى تى تر دا جیبه جی بکهن. ﴿ وَمَنْهَاكُمُ عَنْهُ فَاَنْتَهُوا ٬ وه رپیشى له هه رش تى لى گرتن، ئیوه ش ده ستى لى هه لگرن ﴿ وَاتَّقُوا اللَّهَ ٬ و خۆتان له خه شم و غه زه بی خوا بپا یزن به جیبه جی کردنی فه رمانه کانی ووازه یان له قه غه کراوه کانی

له هه رسی تاقمه که بی به شه. بیجگه له وهش پیشهوا (مالیک) ده لیت: ئه وه که سه ی جوین به هاوه لآن ده دات کافره له (فین) یش به ش نابات.

مونا فقه کان دروین له گه ل به نی نه زیر کرد:

﴿ ۱۱: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا ﴾ ئایا ئه وه دوورووانه ت نه دی؟! که وه وه کرداریان چه نده له یه که دووره ﴿ یقولون لإخوانهم الذين كفروا من أهل الكتاب ﴾ وه به راکانیان له کافره کانی خاوه نامه کانیان ده گوت، واته: به (به نی نه زیر) ﴿ لئن أخرجتم لنخرجن معكم ﴾ دلنیا بن نه گهر ئیوه له مه دینه ده ر کران، ئیمه ش له گه ل تان ده ر نه چین وه مه دینه به جی دیلین، دیاره ئه مه سه رۆکی دوورووه کان (کوره که ی سه لول) ه، ئه ونیفاق وه دوورووییه به وشیه وه به خه رچ ئه دات، مه به ستیشی ئه وه یه که ئه وان له قه لاکانی خویاندا بمیننه وه وه خویان به ده ستیه وه نه دن وجه نگ بکه ن له گه ل موسلمانه کاند! ﴿ ولا نطیع فيكم أحدا أبدا ﴾ وهیچکاتیش به زیانی ئیوه به گوینی هیچ که سی که ناکه ی. واته: له به رامبه ر ئیوه وه، یارمه تی (موحه ممه د) ناده ین ﴿ وإن قوتلتم لننصرنكم ﴾ وه گهر جه نگیشان له گه ل کرا حه تمه ن یارمه تیتان ئه ده ین ﴿ والله يشهد إنهم لكاذبون ﴾ وخوا شایه تی ده دا که به راستیه وان درۆزن وه درۆده که ن له وه ی ده یلین ﴿ ۱۲: لئن أخرجوا لا يخرجون معهم ﴾ به ته نکید ئه گهر ده رکران له مه دینه، دوورووه کان له گه لیان ده رناچن ﴿ ولئن قوتلوا لا ينصرونهم ﴾ وه ئه گهر جه نگیشان له گه ل کرا، یارمه تییان ناده ن، ده ره نجامیش هه روا ده رچوه، چونکه جووله که له مه دینه ده رکران وه نه گیان له گه ل کرا، مونا فقه کانیش هیچیان نه کرد! ﴿ ولئن نصرهم ﴾ گریمان ئه گهر یارمه تیشیان دان ﴿ لیولن الأدبار ﴾ بی شک دوا ی تاوینک پشت هه لئه که ن وه ل دین وریزه کانی جه نگ به جی دیلن ﴿ ثم لا ينصرون ﴾ پاشان یارمه تیان نادری له لایه ن خواوه ﴿ ۱۳: لأنتم أشد رهبة في صدورهم من الله ﴾ به راستی ئیوه له دلیاندا به سامترن له خوا! واته: له ئیوه زۆرتر ئه ترسن له خوا، بۆیه ناویرن جه نگتان له گه ل بکه ن ﴿ ذلک بأنهم قوم لا يفقهون ﴾ ئه وهش به هو ی ئه وه ی که ئه وان کۆمه لیکن تی ناگه ن له گه وره یی وده سه لاتی خوا ﴿ ۱۴: لا یقاتلونکم جمیعاً إلا فی قرى محصنة ﴾ ئه وه نده ترسنۆکن - هۆزی جووله که - کوشارتان له گه ل ناکه ن به کۆمه ل، مه گهر له و شارانه دا به قه لاو خه نده ق قاییم کراون ﴿ أو من وراء جدر ﴾ یان له پشتی دیواره کانی مالکانیانه وه ﴿ بأسهم بینهم شدید ﴾ چونکه دژایه تی ناوخویان دژایه تییه کی سه خته ﴿ تحسبهم جمیعاً ﴾ واده زانیت هه موو پیکه وه ن وکۆن ﴿ وقلوبهم

هیچ دلگرا نی و گله بییه کیان نیشان نه دا، بۆیه ئه فهرمووی: ﴿ ۹: والذين تبوءوا الدار والإيمان من قبلهم ﴾ وه وه که سانه ی نیشته جیی (دار الهجرة) وه (دار الإيمان) بیوون، واته: پشتیوانان له پیش کۆچی کۆچهریه کان ﴿ یحبون من هاجر إلیهم ﴾ کۆچهریه کانیان خۆش ده وین و، به شیک له دارایی خویانیان ئه ده نی و دلخۆشیان ده که ن ﴿ ولا یجدون فی صدورهم حاجة مما أوتوا ﴾ وه هیچ شتیکیان له دلدانیه سه باره ت به وه ی به کۆچهریه کان درا له فه یی به نی نه زیر، چونکه به یامبه ری خوا ﴿ له وه هه موو ده سته وه ته نه ها به شی سئ که سیانیدا، له گه ل ئه وه یشدا که سی که نه بوو پنی ناخۆش بی ت ﴿ ویؤثرون علی أنفسهم ولو کان بهم خصاصة ﴾ و ئیساری کۆچهریه کان ده که ن به سه رخویاندا له سه روه ت وساماندا، ئه گهر چی خۆشیشان نیازیان پی هه بی وه ژارب، واته: به خشینه که یان له به ر ده وله مه ندیان نییه، به لکو سه روه تی ئیمان و باوه ریان به رزه ﴿ ومن یوق شح نفسه ﴾ وه ره که سی له سیفه تی رژی ده روونی بیاریزی، واته: هه ره که سی خوا بیاریزی له چرووکی ده روونی ﴿ فأولئک هم المفلحون ﴾ جا ئه وان نه بره وه کان. تیبینی: مه به ست به سه خاوه ت ئه وه نییه هه رچی مال و سامانی هه یه بییه خشی، نه خیر، چونکه ئه وه ته (ئه نه س) ئه لی: به یامبه ر ﴿ فهرمووی: ئه وه که سه ی زه کات بدات، میوانداری بکات، له کاتی به لاو نه هاهمه تدا ببه خشی... ئه وه له رژی وچرووکی ده رچوه ﴿ ۱۰: والذين جاءوا من بعدهم یقولون ﴾ ئه وان هه ل ده وای ئه وان هه هاتوون، واته: پاش کۆچکه ران و یارمه تیده رانه وه هاتوون، ده لین: ﴿ ربنا اغفر لنا ولإخواننا الذين سبقونا بالإيمان ﴾ ئه ی په روه رداگه که مان! له ئیمه له و به رایانه مان پیش ئیمه باوه ریان هیناوه خۆش ببه ﴿ ولا تجعل فی قلوبنا غلا للذين آمنوا ﴾ وهیچ بوغزو قینیک مه خه ده لانه وه به رامبه ر به وه که سانه باوه ریان هیناوه ﴿ ربنا إنک رؤوف رحیم ﴾ ئه ی په روه رداگاری ئیمه! به راستی ته نه ها ئه تو ی به سۆزی میهره بان. پیشهوا (عومه ر) گوینی له پیاویکه وه بوو باسی موهاجیرانی به چاک ده کرد! ئه ویش ئایه تی (للفقراء المهاجرین) ده ی بۆ خۆینده وه وه، فهرمووی: ئایا تو وه که ئه وان ده بی؟ وتی: نه خیر، پاشان ئایه تی (والذين تبؤوا الدار والإيمان) ده ی به سه را خۆینده وه وه فهرمووی: ئه ی وه که ئه وه ده سته ده بی ت؟ کابرا وتی: نه خیر، پاشان ئایه تی: (والذين جاءوا من بعدهم...) ی بۆ خۆینده وه وه فهرمووی: ئه ی له مانیه ت؟ کابرا وتی: به ته مام له مانه بم. پیشهوا (عومه ر) فهرمووی: ده چاک بزانه هه ره که سی که به باشی ناویان نه باو، بگه ره باتی ئه وه جنیویان پی بدات، باچاک بزانی ت له هه یچ کام له و ئیماندارانه نییه. واته:

آمنوا اتقوا الله ﴿۱﴾ ٲی ٲهوانه ی باوه ٲتان هیئاوه! ٲاریز له خوا بکهن به جیبه جیگردنی فرمانه کانی و دوور گرتن له قهدهغه کراوه کان و لتنظر نفس ماقدمت لغد ﴿۲﴾ وهبا ههرکهسه سه رنج بداو بزانی چ شتیکی بو سبهینی (قیامت) پیش خستوو له کردهوی چاک؟ و اتقوا الله ﴿۳﴾ ودهوام بکهن له سه ر ته قوای خوا ﴿۴﴾ ٲن الله خیر

شتی ﴿۱﴾ له کاتیکیدا دلّه کانیان ٲلک جیان ویهک ناگرن ﴿۲﴾ ٲلک بانهم قوم لا یعقلون ﴿۳﴾ ٲهوهش چونکه ٲهوانه گهل وکومه ٲیکن تی ناگهن له ده رهنجامی کاری خو ٲیان، نازانن ته فره قهو ٲهراگهنده بوون هو ی سه ره کییه بو تیکشکان، وه وه حدهت و برایه تی وته باییش تاکه هو یه بو ٲیروزی و سه رکهوتن ﴿۴﴾ ٲ۵: کمنل الذین من قبلهم قریبا ﴿۵﴾ حالی جووله که کانی (به نی نه زین) له حالی ٲهوانه ده چیت که له پیشیانوه بوون، واته: کت ومت له حالی (به نی قهینوقاع) ده چیت، که ٲهوانمان له ناومان برد، ٲیتر نه ٲه بو ٲه مان ٲاوا خو ٲیان به قر بدن، چونکه بیستبو ٲیان چیمان به سه ر که لانیکی ٲیشوودا هیئا ﴿۶﴾ ذاقوا وبال امرهم ﴿۷﴾ ٲوله ی کاری خو ٲیان چیشیت، ٲهوه بو له جهنگی (به دن) دا ده رهنجامی ٲوله ی کاری خرابی خو ٲیانیا ن ده سترگیروو، به ده رکردن، ٲان به کوشتن ﴿۸﴾ ولهم عذاب الیم ﴿۹﴾ وله قیامه تیشدا سزایه کی به ٲیشیان بو هیه.

له ده سترخه رو کردندا، کاری جووله که و دوورووه کان، له کاری شه ٲتان ده چی:

﴿۱۶﴾: کمنل الشیطان ٲذ قال للإنسان اکفر ﴿۱﴾ نموونه ی دوورووه کان له هه لنانی جووله که ی به نی نه زیر له بو کوشتار له گهل ٲیغه مبه رو موسلمانه کاندا، وهک نموونه ی هه لنانی شه ٲتان وایه بو کافر کردنی مرو ٲش، کاتی ٲنی وت کافربه من له گه لثم ﴿۲﴾ فلما کفر قال ٲنی بری منک ﴿۳﴾ جا کاتی بی باوه روو وتی: به راستی من به ری و ٲیزارم له تو ﴿۴﴾ ٲنی آخاف الله رب العالمین ﴿۵﴾ به راستی من له خوای ٲه روو ردگاری جیهانه کان، ٲه ترسم!! جا ٲهوه بوو دوورووه کانیش جووله که کانیان ده سترخه رو کردن و هه لیان نان و به ٲیشیان دانی که له ناوه وه -کاتی به جهنگ هاتن- ٲارمه ٲییان بدن، به لام له کاتی خو ٲیدا هیچیان بو نه کردن! ﴿۱۷﴾: فکان عاقبتهما انهما فی النار خالدین فیها ﴿۱﴾ ده رهنجامی کاری هه ردو وکیان (شه ٲتان و ٲاده مزادی کاف) ٲهویه که به راستی هه ردو له ناگری دوزه خدا هه میشه ماون ﴿۲﴾ وذلک جزاء الظالمین ﴿۳﴾ و ٲهومانوهیه ش به هه میشه یی له ناگردا سزای ٲهوکافرانیه که سته میان له خو ٲیان کردووه، واته: ههرکه سیلک له سنوور ده رچی و فرت و فیل بکات، ٲاداشته که ی ٲاوا یه، جا که وایه ٲیوهیش هو شیاری بن و نه خه له ٲین به قسه ی زل و فیشالی ٲم و ٲه.

له خوا بترسن و بو سبهینی ٲاماده بن:

ٲاش باسکردنی فیل و فره جی جووله که و دوورووه کان و ٲه نجامیان، روو ده کاته باوه رداره راسته قینه کان و ٲه فره موی: ﴿۱۸﴾: یا ٲیها الذین

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿۱۹﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَیْنُ أَخِرُ حَتَّى تُخْرِجَهُمْ مَعَكُمْ وَلَا تَطِيعُكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿۲۰﴾ لَیْنُ أَخِرُ جَوًّا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَیْنُ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَیْنُ نَصُرُوهُمْ لَیْلُونَ أَلَا ذَبْرًا شَدِيدًا يَنْصُرُونَ ﴿۲۱﴾ لَأَنتُمْ أَشَدُّ رَهَبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿۲۲﴾ لَا يَتَذَكَّرُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي فُرَى مُخَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿۲۳﴾ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۲۴﴾ كَذَّبَ الشَّيْطَانُ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿۲۵﴾

ٲما تعملون ﴿۱﴾ به راستی خوا زور ٲاگایه به کاره کانتان و هیچی لی ون نایبیت ﴿۱۹﴾: ولا تكونوا كالذين نسوا الله ﴿۲﴾ وه ٲیوه وهک ٲه که سانه مه بن خوایان له ٲیر کردبوو گو ٲیان به فرمانه کانی نه ده دا ﴿۳﴾ فأنساهم أنفسهم ﴿۴﴾ ٲینجا خوایش -وا سه رگه ردانی کردن- خو ٲیان له ٲیرکرد و نه ٲیان زانی کاریکی وابکن له ٲاشه روژدا سوودیان ٲی بدات ﴿۵﴾ أولئك هم الفاسقون ﴿۶﴾ هه رٲا ٲهوانه ن له تاعه تی خوا ده رچوان، بو یه خواش ٲاوا و ٲلی کردوون و ٲییان نا ٲرسته وه.

به هه شتی و جهه نه می وه کویه ک نین:

ٲینجا بو هه لنانی ٲاده مزاده کان، خوای کار جوان ٲاشه روژی دوزه خی و، به هه شتی هه ٲه سه نگینی و ٲه فره موی: ﴿۲۰﴾: لا یستوی أصحاب النار وأصحاب الجنة ﴿۱﴾ هاوه لانی دوزه خ و، هاوه لانی به هه شت یه کسان و به رامبه رنین له ته رازووی دادگه ری خوا دا ﴿۲﴾ أصحاب الجنة هم الفائزون ﴿۳﴾ هه راوه لانی به هه شتن براوه کان.

مه زنی و گه وره بی قورنان:

ئینجا بۆته وهی که جووله که و دوورووه کان له هیچ سه رده می کدا
موسلمانان نه خه له تینن، ده ست نیشانی ماموستاو رابه ریکی
بی وینه یان (قورنان) بۆ نه کاو نه فهرمووی: ۲۱: لو أنزلنا هذا

فَكَانَ عَظِيمَةً أَنْهَافِي النَّارِ خَلِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاُ
الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾ يٰۤأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَتَنْظُرْ
نَفْسٌ مَّا قَدْ مَتَّ لَعْنَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ
﴿٢٢﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ سَوَّاهُ اللَّهُ فَأَنْفُسُهُمْ أَفْسُهُمْ أُولَٰئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٢٣﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ
الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٤﴾ لَوَ أَنزَلْنَاهَا
الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ
اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لَضَرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٢٥﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٦﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهِيمُ الْعَزِيزُ
الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ
﴿٢٧﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ
يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٨﴾

سُورَةُ الْمُنَافِقَاتِ

۳۷

القرآن على جبل لرأيت خاشعاً متصدعاً من خشية الله ٢١: ئەگەر
"گريمان" ئەم قورنانه مان دايزاندايه سه رکيويک، که ده رکي کردبا
به وهی تيايه تی، نه وده مه ده تبيني به کزي و پاره پاره بووی
له ترسی خوا! که وابوو ئیوه بیري بکه نه وه ئی ئاده مزاده کان!
له خوا بترسن و نه نها قورنان بکه نه به رنامه ی خۆتان و تلک
الأمثال نضربها للناس و ئیهم ئەم نمونانه له قورناندا به چەند
شیوه و وینه یه ک دینینه وه بۆه لکی ٢٢: لعلهم يتفكرون به شکو
بیریکه نه وه تی بگن و به کویرانه نه چن به سه ر قورناندا.

به ناوو سیفه ته جوانه کانی خوا پیا به لده:

ئیترياش ئەمانه خوا چەند سیفاتیکي به رزو بلندو بۆخوی باس
ده کات تاخه لکی زیاتر شه رمی لی بکات، بۆیه نه فهرمووی:
٢٢: هو الله الذي لا اله الا هو ٢٣: خوا هه ره وخوايه - که بیجگه
له خوی- هیچ په رستراویکی تر به هه ق نییه مافی په رستنی

هه بی ٢٤: عالم الغيب والشهادة ٢٥: زانای ناديار وناشکراکانه،
هه موو شتيک لای نه و به کسانه ٢٦: هو الرحمن الرحيم ٢٧: هه ره نه وه
به به زه بی و میهره بان له دونیا وه قیامه تدا ٢٨: هو الله الذي
لا اله الا هو ٢٩: خوا (الله) هه ره نه وه یه - که بیجگه له وه هیچ
په رستراویکی تر به هه ق نییه ٣٠: الملك ٣١: پاشاو فهران په وای
هه موو بوونه وه ره، خاوه نی ته وای ئیش وکاره، چی نه کات بالا
ده ستی نییه ٣٢: القدوس ٣٣: پاک و بیگه رده و بیخه وشه له هه
سیفه تیکي ناشیرین ٣٤: السلام المؤمن ٣٥: ئاشتیده رو دلنیا که ره،
په یامبه ران و ئیماندارانی ئەمین کردوو له سزای خوی ٣٦: المهيم ٣٧:
چاودیر و پارێزهری دروستکراوه کانییه تی و هیچ شتيکی لی گوم
نابیت ٣٨: العزيز ٣٩: ده سه لادارو به زه به ٤٠: الجبار ٤١: خاوه ن شکو
مه زنه، هه موو هیزک نه شکینی و، هیچ شتيک نییه به رگه ی بگريت
٤٢: المتكبر ٤٣: شایسته ی هه موو کيبرایي و گه وره بی ٤٤: سبحان الله
عما يشركون ٤٥: پاکي و بیخه وشي بۆته وخوايه له وهی نه وانه
ده یکه نه به شه ریک بوی ٤٦: هو الله الخالق الباري ٤٧: هه
نه وه په رستراوو دروستکه رو به دیه نه ری بی وینه ٤٨: المصور ٤٩:
هه ره نه وه وینه کیش و دیمه نه به خش، به هه ر شیوه یه ک خوی بی وهی
نه خشه ی ده کیشی: جوان، ناشیرین، کورته بالا، که له گه ت،
ره ش پیست.. هتد ٥٠: له الاسماء الحسنی ٥١: هه موو ناوه جوانه کان
بۆ نه ون. زانا کان ئەلین: ناوه پیروزه کانی خوا (توقیف) یین، واته:
ده بی خوا هه ره و ناوانه وه ناو بیری له قورنان و سوننه تدا هاتوون،
که وایوو ناره وایه به ئاره زووی خۆمان ناویکی بۆه لێژیرین، یان
سیفه تیکي بۆدابیین، ئەو به وه ناوی خوی نه بر دبییت، وهک:
ئه ندازیار، پزیشکی دلّه کان، هیز.. هتدا ٥٢: يسبح له مافي
السموات والارض ٥٣: هه رچی له ئاسمانه کان و، له زه ویدایه
پاک و خاوینی و بی خه وشي نه وئه لین ٥٤: وهو العزيز الحكيم ٥٥:
وهه ره نه ویشه خوی بالا ده ستی کار جوان و کارزان، هه موو شتيکی
له جیگای خۆیدایه و، زولم وسته میش له که س ناکات.

بۆ گه وره بی و فه زیله تی سووره تی (حه ش-ه)، ئیمامی (ترمزی)
و ئیمامی (ئه حمه د) له (مه عقه ل) وه ده گێر نه وه: که پیغه مبه ر ٥٦:
فه رمووی: ئەو که سه ی رۆژ ده کاته وه سێ جارن ده لیت: ((أعوذ
بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم)). پاشان سێ ئایه ت له کۆتا
ئایه ته کانی سووره تی (حه ش-ه) بخوینیت، ئەو رۆژه تانیواره خوا
حه فته ه زار فره شته ده نیړیت: دروودو سه له واتی بۆنیژن، خۆنه گه ر
مردیش نه ورۆژه، ئەوا به شه هیدی ده مریت، هه ر ئابه وشیه یه ییش
ئه گه ر ئیوارانیش بیخوینیت.

سه به رته به ناوه پیروزه کانی خوا پیغه مبه ر ٥٧: ده فهرمووی: ((إن

و دوژمنی خۆتان مه گرنه دۆست و خۆشه و یست، چونکه نیشانهی ئیمان و بروای راسته قینه ئه وهیه که ناحهزو دوژمنانی دینی خواتان خۆش نه ویت. ﴿تلقون إلیهم بالمودة﴾ و که خۆشه و یستیان بدهنی به ئاگادار کردونیان له نهیانی و نه سراری خۆتان! (قورتوبی) نهی: (من کثر تطلع على عورات المسلمين و یبینه علیهم و یعرف

له تسعا و تسعين إسماء، مائة إلا واحدا، من أحصاها دخل الجنة، وهو وتر يحب الوتر)) (فتح الباری: ۴/۱۷، مسلم: ۴/۲۰۶۲). واته: خوا (۹۹) ناوی ههیه، دلنیا به هه که سێک فیریان ببی و له بهریان بکاوه دریان بزانی دهرواته به هه شتهوه، ئه وه خوای دلوفانه بوخوی تاک و ته نیا به هه میسه شتی تاکی خۆش دهویت. تیپینی: له سوورهتی (ئه عراف) یشدا، ئایهتی (۱۸۰) ناوه پیروژهکان و شتی که له باره یانه وه نووسراوه، ده توانی بگه رپیته وه بو ئه وی سوود و هه گریت.

له نووسینی ته فیسیری سوورهتی (حه ش) بوومه وه، له (مه ریوان)، له (۲۱) سی ره مه زانی ۱۴۱۷ ک، به رامبه ره به (۱۹۹۷/۱/۳۰) ز کاتژمێر (۱۱:۵۵) دهقیقه ی پیش نیوه رۆ.

سوورهی (مومته حینه)یه

مه ده نییه و (۱۳) ئایه ته

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ته وه ره ی ئه م سووره تی (مومته حینه) ش دوو شته: دۆستایه تی له بهر خوای به هه ق، خه شم و تووره ییش هه ره له بهر خوا، سه ره تاکه شی به گله یه که له (حاته بی کوری ئه بی به لته وه) ده ست پێ نه کات، ئه وه مه که نامه که ی بوخه لکی مه که نووسی و تییدا ئاژه ی کردبوو که: په یامبه ر ﷺ ئه یه وی سوپایه کتان بو رێک بخاو بپته سه رتان...!! پاس له وکه سانه ئه کات که خه لکانی دوژمن و نه یاری خوایان خۆش ئه وی، بو ئه وه ییش به باوه ردارانی ئیبراهیم ﷺ و گه له که ی ئیبراهیم، نمونه یه که دینپته وه، به وه مه به سه ته که قوره ییش چاویان لی بکه ن و، بزانی: چون ئه وانه بوخوا خۆیان یه کلار کرده وه له هه موویت و بته پرستی که یه خه یان هه لته کاند، له گه ل نیشاندانی شیوه ی هه لسه وکه و تکرده له گه ل ئه و خاوه نمانه دا که جه نگ و دژایه تی موسلمانان ناکه ن، یان له گه ل ئه وانه یاندا خه ریکی پیلان گێران به دژی موسلمانان، ئیجنا باسی ئه و ژنه موسلمانانه ده کات که کوچیان بو مه دینه کرد. کوژاییشی به وه دیت که: موسلمانان ده بی هه رده م بیدار و وشیارن، و ناحه زان و دوژمنانی دینی خوا نه که نه پشتیوان و جینگه ی متمانه و رازو نیازی خۆیان، به تایبه تی جووله که وه هاو رازه کانیان.

مه بینه دۆسی دوژمنی خوا و دوژمنی خۆتان:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: یا ایها الذین آمنوا لا تتخذوا عدوی وعدوكم أولیاء. ئه ی ئه وانه ی باوه رتان هی ناوه! دوژمنی من

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تَلْقَوْنَ
إِلَيْهِم بِالْمُودَةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
وَأَيَّامَكُمْ أَنْ تَزِمُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي
وَأَنْيَعَالِ مَرْضَايَ تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمُودَةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ
وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ۝ إِنْ
يَتَّقَوْكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتُهُمْ
بِالسُّوءِ وَوَدُّوا أَنْ تُكْفِرُوا ۝ إِنْ تَتَّقَوْهُمْ أَزْهَمَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَأُولَئِكَ
يَوْمَ الْفِتْنَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۝ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ قَدْ
كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لَقَوْمِهِمْ
إِنَّا بَرَاءٌ وَأَنْتُمْ مَعَآذِرُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمْ أَلَمُدَّةً وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ ۝ إِنْ
قَوْلُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبْنَيْهِ لَا تُغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ
رَبَّنَا عَلِّمْنَا لَكَ مَا تَشَاءُ وَاتَّبَعْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ ۝ رَبَّنَا اجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَآغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الْكَرِيمُ ۝

عدوهم بأخبارهم لم يكن بذلك كافرا إذا كان فعله لغرض دنيوی، وإعتقاده على ذلك سليم، كما فعل حاطب حين قصد بذلك إتخاذ الید، ولم ينو الردة عن الدين). (به رگی: ۹/جزمی/۱۸/۴۸). ﴿وقد كفروا بما جاءكم من الحق﴾ که بی گومان ئه وان کافریون به وه ی هات بو تان له هه ق، واته: کافریون به قورثان و ئیسلام! ﴿یخرجون الرسول وإیامکم أن تؤمنوا بالله ربکم﴾ جگه له وه ش له مه که که دا ئیوه و پیغه مه بریان ده رکرد له بهر ئیمان تان به خوای په ره ر دگارتان! ﴿إن كنتم خرجتم جهادا فی سبیلی وابتغاء مرضاتی﴾ ئه گه ر ئیوه له مه که که دا ده رچوون بو جیهاد له ربی مندا و، به نیازی به ده ست هی نانی ره زامه ندی من، دۆستایه تی دوژمنی من و خۆتان مه که ن ﴿تسرون إلیهم بالمودة﴾ که نه ی نییه کانتانیان به دزی بدهنی له بهر خۆشه و یشتی، وه که نامه که ی (حاتب) ﴿وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ﴾ له کاتی که من زانترم به وه ی شار دو و تانه ته وه و به وه ییش ئاشکراتان کردوو ﴿ومن یفعله منکم﴾

هه رکه سیکتان نه وکاره بکات ﴿فقد ضل سواء السبيل﴾ نه وه بهیه قین ربی راستی ون کردوه و سه ری لیثیواوه ﴿۲: إن يتفقوكم يكونوا لكم أعداء﴾ نه گهر ئیوهیان گیربی دهبنه دوزمنتان و شهرتان پی دهفرۆشن ﴿وبسطوا إليكم أيديهم وألستهم بالسوء﴾ و دهستدریژدهکن بۆتان به کوشتن و دیلکردن و، هه روا زمانیشیان به جنیو ﴿وودوا لو تكفرون﴾ پنیان خوۆشه ئیوهیش وهك خویمان کافرو بی پروا بن! پاشان دهچیته سه ره ئه وه که نابیت مروؤف له بهر خاتری مال و منداڵ دهست له بهرنامه و ئایینی خوا هه لبرگی: ﴿۳: لن تنفعكم أرحامكم ولا أولادكم﴾ هه رگیز نه خزمانتان و نه منداڵانتان سوودتان پی ناگهیهنن و فریاتان ناکهون، له روژی قیامه تدا، که ئیوه له بهر ئه وان دۆستایه تیان دهکن ﴿يوم القيامة يفصل بينكم﴾ له روژی قیامه تدا خوا لیکتان جیائه کاته وه (پروادارو بی پروا) هه رکه سه نه نیری بوجیگای شیوا به خووی نه گهرچی که س و کاریشتان بن ﴿والله بما تعملون بصير﴾ وخوا بینایه به وهی نه یکه، واته: هه چی لی ناشاریته وه.

چاو له ئیبراهیم و پهیره وانی بکهن:

ئینجا بۆئه وهی موسلمانانه کان پتر له دۆستایه تی بی باوه ران بته کینه وه، خوا باسیکی ئیبراهیم و شوینکه وتوه وکانیانی بۆ نه کات، بۆ ئه وه تی بگهن ئه وان چۆن خویمان یه کلا کردبوویه وه بۆخوا: ﴿۴: قد كانت لكم أسوة حسنة في إبراهيم والذين معه﴾ به راستی بۆ ئیوه هه یه ئه ی ئیمانداران! له ئیبراهیم وله وانه ی پروایان هینابوو له گه لیا، سه ره شقییه کی چاک و جوان. جا ده بی ئیوهیش (ئه ی پرواداره کان!) له وان چاو بکهن و خوۆتان له بته کان و له خوۆمه داروو به رد په رستانه به دوور بگرن و ته نه خواتان خوۆش بوئ ﴿إذ قالوا لقومهم إنا برءؤا منكم وما تعبدون من دون الله﴾ کاتئ به قه ومه کافره که یانیان وت: به راستی ئیمه بیزارو به ریین له خوۆتان و له وبتانه - له جیاتی خوا- ئه یان په رستن ﴿كفرنا بكم﴾ و بی باوه رین پیتان ﴿وبدا بيننا وبينكم العداوة والبغضاء أبدا﴾ وه به هه میشه دوزمنایه تی و رکه به رایه تی له نیوانماندا په یدابوو ﴿حتى تؤمنوا بالله وحده﴾ تا باوه به خوای تاك و ته نیا دینن و هاویه شی بۆدانانین ﴿إلا قول إبراهيم لأبيه لأستغفرن لك﴾ له وانه دا چاو له ئیبراهیم بکهن، ئه و وته یه ی نه بی که به باوکی خووی گوت: داوای لی خوۆشبوونت بۆ ده که م له خوا، ئه و به لیینه شی هه ر له بهر ئه وه ببوکه پشتر هیواو ئومیدیکی هه بوو پروا بینئ، به لام که ده رکه وت بی باوه روو دوزمنی خوایه، یه خه ی له ته که کان و بیزاری خووی ده ربی، وهك له سه ووره تیکی تر دا

ئه مه ی را که یاندوو وه ده فره مووی: (وماکان استغفار إبراهيم لأبيه إلا عن موعدة وعدها إياه فلما تبين له أنه عدو لله تبرأ منه) ۹/۱۱۴ ﴿وما أملك لك من الله من شيء﴾ نه گهرچی من ده سه لاتئ هه چ شتیکی شم بۆت نییه لای خوا ﴿ربنا عليك توكلنا﴾ ئه ی په ره ر دگاری ئیمه! هه ره به تو پشتمان به ستوو ﴿إليك أنبنا﴾ هه ربۆ لای خویشت گه راینه وه ﴿إليك المصير﴾ و سه ر ئه نجامیش هه ربۆ لای تو یه، واته: وا ئیمه به ته واوی خوۆمانمان دایه ده ستئ تو، په نا هه ره یه نا ی تو یه، ده ستمان له خزم و که س و کارمان هه لگرت له بهر خاتری تو، ده ساتویش چاودیرمان به. جاکه وابوو ئه ی موسلمانان! ئه بی ئیوهیش خوۆتان یه کلا بکه نه وه، هاوکاری و تیکه لییان مه کهن، نه یئنی و رازو نیازی موسلمانان یان بۆمه نیرن به نامه و به هه ر شتیکی تر ﴿۵: ربنا لا تجعلنا فتنة للذين كفروا﴾ ئه ی په ره ر دگاران! مه مانکه به مایه ی تاقیکرده نه وه بۆ بی باوه ران، واته: که ئه ز یه تمان بدهن وله ئایین لمان بدهن ﴿واغفر لنا ربنا إنك أنت العزيز الحكيم﴾ لیمان خوۆش ببه ئه ی په ره ر دگاران! له هه ر که م و کورتیی که به سه رمانا هاتبی، به راستی ته نه ئه تو ی ده سه لاتداری کار جوان و کارزان.

بۆ جاریکی تر هانی موسلمانانه کان ده دات که: چاو بپر نه (ئیبراهیم) و ئه وانه ی له گه لیا بوون، بۆیه ئه فره مووی: ﴿۶: لقد كان لكم فيهم أسوة حسنة﴾ سویند بی به خوا له سه ر گوزه شته که ی ئیبراهیم و هۆزه دابراوه که یدا سه ره شقییه کی چاک و جوان هه یه بۆتان، هه قه چاویان لی بکهن و هه ر بیلین و بیلینه وه ﴿لمن كان يرجو الله واليوم الآخر﴾ ئه م سه ره شقییه ش بۆکه سیکه هیواو ئومیدی به خزمه تگه یشتنی خوا، هاتنی روژی دوا یی ببئ ﴿ومن يتول فإن الله هو الغني الحميد﴾ وهه رکه سیك پشت هه لیکا له پرواهینان و به ته مای روژی دوا یی نه بیئت، جا بی گومان خوا بی نیازو و سوپاسکراوه له هه موولایه که وه، پیویستی به پرواهینان و سوپاسی که س نییه.

به شکو له ناو ئیوه نه یاره کاند! خوا دۆستایه تی دامه زینئ:

کاتئ خوای دلۆقان له ئایه ته کانی پشوو دا ربی له موسلمانانه کان گرت، دۆستایه تی و ئاشنایی له گه ل خزمانی خراپکارو بی پروایان یان بکهن، ئه وانیش له بهر خوا - زۆر به په رۆشه وه - چوونه ژیری، نه گهرچی قورس و گرانی ش ده که وت له سه ر یان، جاخوا بۆ دلخۆشکردو نیان ئه فره مووی: ﴿۷: عسى الله أن يجعل بينكم وبين الذين عاديتم منهم مودة﴾ دلنایان که خوا خوۆشه ویستی ده خاته نیوان ئیوه و ئه وانه وه دوزمنایه تیتان له گه ل کردوون، جا ئه و کاته

ژنی موسلمان به موشریک به شوو نادری،
موشریکیش به موسلمان ناشی:

﴿ ۱۰ ﴾ : یا ایها الذین آمنوا إذا جاءکم المؤمنات مهاجرات ﴿ ۱ ﴾
ئهی ئهوانه ی باوه رتان هیئاوه! ژنه باوه پداره کان که له مه ککه وه

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَمِمَّنْ يَتَّبِعُونَ الْأَمْرَ وَالنَّهْيَ الْحَسَنَ ﴿ ۱ ﴾ عَسَىٰ أَن يَجْعَلَ
لَهُمْ مَخْرُجًا ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ مَوَدَّةٌ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ عَزِيزٌ
رَّحِيمٌ ﴿ ۲ ﴾ لَا يَنْهَاكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم
مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
﴿ ۳ ﴾ إِنَّمَا يَنْهَاكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم
مِّن دِيَارِكُمْ وَلَظَهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿ ۴ ﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۚ إِنَّهُنَّ عَلِمْنَ بَايِعْتِهِنَّ إِن عُلِمَ مِنْهُنَّ
مُؤْمِنَاتٌ فَلَا يَرْجِعُهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَهُنَّ
مَا أَفْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ
وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَا أَفْتَقُوا وَلَا تَقْرَبُوا
مَّا نَهَىٰ اللَّهُ عَنكُمْ يَتَّبِعْكُمْ يَحْكُمُ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿ ۵ ﴾ وَإِن فَاتَكُمْ
شَيْءٌ مِّنْ أَرْزَاقِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَابَقْتُمْ فَذَاقُوا الَّذِي كُذِّبَتْ
أَرْزَاقُهُمْ ۚ مِثْلَ مَا أَفْفَقُوا ۚ وَاسْأَلُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿ ۶ ﴾

کوچیان کرد بۆلای ئیسه له مه دینه ﴿ ۱ ﴾ فامتحنوهن ﴿ ۲ ﴾ جا بوخوتان
تاقیبیان بکه نه وه، بزائن راست نه کهن له بپروا که یاند؟ له بهر ئیسلام
هاتوون، یان له میزدو کهس و کاریان هه لاتوون؟! له په یماننامه که ی
(خوده بییه) داها تبوو: ئه وه که سه ی له مه ککه وه دیت بۆلای
موسلمانان، نابیی وهی بگین، به لام ئهوانه له لای موسلمانان هه
بچن بۆلای کافرهکان، ئهوان دهتوانن وهریان بگرن ولای خویان
بیانه ئیله وه. جا پاش ماوه یه که ئافره تیکی (أم کلثوم) ناو له مه ککه وه
هات بۆمه دینه، پاشان دووبرای هاتن به دوایدا تا به پنبی مرجهکان
بییه نه وه، په یامبه ریش ﴿ ۳ ﴾ فهرمووی: ئه و مرجهان ته نه به رامبه ر
به پیاوانه، ژنان ناگریته وه.. جاپاش ئه وه خوا ئه م ئایه ته ی نارد
خواره وه، ئه و سا ئیتردوای ئه وه سویندی ژنانیان ئه دا که له میزدیی
و کهس و کاری نه توراوه و ته نه له به رختاری ئایینی ئیسلام هاتووه
﴿ ۴ ﴾ الله أعلم بایمانهن ﴿ ۵ ﴾ خواش زاناته ره به ئیماننه که یان، ئه و چاک
نه زانی چۆن و بۆچی ئیمانیان هیئاوه و کوچیان کردووه؟ ﴿ ۶ ﴾ فإن

گشت ده بته برا. به ئی ههروایش ده رچوو، چونکه له فه ته
(مه ککه) دا خه لکیکی زۆر له وانه بپروایان هیئاو موسلمان بوون
﴿ ۱ ﴾ والله قدير ﴿ ۲ ﴾ وخواش به توانایه، ئه توانی هه مووئال و گوژی
بکات ﴿ ۳ ﴾ والله غفور رحيم ﴿ ۴ ﴾ وه خوا لی خوشبووی میهره بانه،
پیغه مبه ر ﴿ ۵ ﴾ ده فهرمووی: ((أحب حبیبک هوناما، فعسی أن یكون
بغضک یوماما، وأبغض بغضک هوناما، فعسی أن یكون حبیبک
یوماما)). (تحفة الأوحادی: ۱۳۳/۶). واته: ئه وهنده دوستایه تی
له گهل خه لکدا بکه، به شی حاله تی نه یاری بمینیتته وه، چونکه
ده کری روژی ئه و که سه ئه مپو دوسته، ببیتته دوژمن و ناحه زت،
هه ر ئه وهنده ش رکه به رایه تی له گهل بکه (ئه گهر کردت) به شی
ناشتی بیلهره وه، چونکه ده گونجیت روژی ببیتته وه به ناشناو
دوستت. مه به ست ئه وه یه دوستایه تی ونه یاری له گهل خه لکدا
ده بی له سنووری خویدا بی.

ئهوانه که دزایه تییان له گهل نه کردون،

ئیه وه ده توانن دوستایه تییان بکه ن:

پاش ئه وه ی خوا ربی له دوستایه تی گرت له گهل خزمانی خرابکارو
دوژمن به خوا له سه رحیسابی ئیسلام، له م ئایه ته ی شدا پتر تیشک
ده خاته سه ر ئه و مه سه له یه و، خه لکی شه رفه رووش وناپاک، له گهل
خه لکی بیده نگ وئاژاوه نه گێر جیا ده کاته وه وه فهرمووی: ﴿ ۸ ﴾:
لا ینهاکم الله عن الذین لم یقاتلواکم فی الدین ولم یخرجواکم من
دیارکم أن تبرؤهم وتقسطوا إلیهم ﴿ ۱ ﴾ خوا ریتان ناگری له و کافرو
بی باوه رانه ی جه نگیان نه کردوون له ئاییندا، و له مال وزیدی
خوتان دهریان نه کردوون - وه که خوزاعه - که چاکه یان له گهل بکه ن
و مامه له یان له گهل به کهن به دادگری ﴿ ۲ ﴾ إن الله یحب المقسطین ﴿ ۳ ﴾
به راستی خوی دادپهروه ر، خه لکانی دادپهروه ری خوش دهوی.

دوستی له گهل شه ر فرۆشاند ناگری:

﴿ ۹ ﴾ : إنما ینهاکم الله عن الذین قاتلواکم فی الدین ﴿ ۱ ﴾ خوا ته نیا
ریتان له وانه لی ده گریت کوشتاریان لی کردوون ﴿ ۲ ﴾ وأخرجواکم
من دیارکم ﴿ ۳ ﴾ و له زیدو مالی خوتان دهریان کردوون ﴿ ۴ ﴾ وظاهروا
علی إخراجکم أن تولوهم ﴿ ۵ ﴾ و ویشتیوانی یه کتریان کرد له سه ر
وه ده رنانتان که: دوستایه تیان بکه ن ﴿ ۶ ﴾ ومن یتولهم فأولئک
هم الظالمون ﴿ ۷ ﴾ وه ره که سی که دوستایه تیان بکا، ئه وه ئه وانه
سته میان کردووه به وکاره یان، چونکه دوستایه تی ویشتیوانی له
نه یارانی دینی خوا دژ به موسلمانان گه وره ترین تاوانه.

علمتموهن مؤمنات ﴿ جا نه گهر زانیتان باوهردارن و، تنهاله بهر
 ئیسلام هاتوون ﴿ فلا ترجعوهن إلى الکفار ﴿ مهیان گپړنه وه بولای
 میړده کافر و بی پروا کانیان ﴿ لا هن حل لهم ﴿ چونکه نه وژنانه
 حه لالنین بؤئو پیاوه کافرانه ﴿ ولا هم یحلون لهن ﴿ و نه وپیاوه
 بی پروایانه ش حه لالنین بؤئو ژنه پروادارانه، واته: ژنی موسلمان
 ده بی تنهاله بویاوی موسلمان بیټ ﴿ وآتوهم ما أنفقوا ﴿ وه
 بدهن به میړده کافره کانیان نه وهی خه رجیان کردووه بؤئم ژنانه،
 بؤئو وهی تنهاله ژنه کانیان له ده ست دهر چوو بیټ ﴿ ولا جناح علیکم
 أن تنکحوهن إذا آتیتموهن أجورهن ﴿ گوناختان له سهر نییه که
 نه و ژنانه نیکاح بکه له خوټان، کاتی ماره بییه که یانتان دانی،
 چونکه به موسلمان بوونه که یان په یوه ندی ژن و میړدیان له گهل
 نه واند ا نه پچری، پاش ته و او بوونی عیدده ش — نه گهر پیشتروویان
 کردبوو — نه توانن ماره یان بکه ﴿ ولا تمسکوا بعصم الکوافر ﴿ و
 نیوه ش ژنه کافره کان رانه گرن، واته: نه و ژنانه که له (دار الکفر) دا
 به جیماون و موسلمان نه بوون، و ا دابنن ههر ژنتان نه بوون،
 که واپوو ئیستا نه توانن خوشکیان، یان پووریان ماره بکه له خوټان
 ﴿ واسئلوا ما أنفقتم ﴿ نیوه ش (نه میړده موسلماننه کان) ! داوای
 نه و ماره بییه بکه — له وکه سهی ماره ی کردووه — مه سره فتان کردووه
 بویان ﴿ ولیسألوا ما أنفقوا ﴿ و با نه وانیش داوای بکه چیان
 خه رج کردووه، واته: نه گهر پیاویک خوټی موسلمان بوو وکچی کرد
 و، ژنه که شی به کافری مایه وه وپاشان میړدیکرد، ده بی
 ماره بییه که ی بگه رپته وه بؤئم پیاوه موسلماننه ی، وه نه گهر ژنیک
 هیج هرتی کردو موسلمان بوو — پاش عیدده ش — میړدی کردووه،
 ده بی ماره بییه که ی بگه رپته وه بؤمیړده کافره که ی ﴿ ذلکم حکم الله
 یحکم بینکم ﴿ نانه وه حوکم و برپاری خوایه، حوکم و برپارده دا
 له نیوانتاندان سه باره ت به ژن و پیاوی موسلمان و کافر ﴿ والله علیم
 حکیم ﴿ خواش خوایه کی زانای دانایه ﴿ ۱۱: وإن فاتکم شی
 من أزواجکم إلى الکفار ﴿ نه گهر یه کی له ژنه کانتان له ده ستان
 دهر چووو گهرانه وه بولای بی باوه رده کان و، نه وانیش ماره یان کردو
 ماره بییه که یان بؤ رده نه کردنه وه ﴿ فعاقبته ﴿ جائیوه ش توله تان
 لی کردنه وه، واته: جهنگ له نیوان ئیوه و کافراندا بهرپاوو و
 به غه نیمه ت شتیکتان لی گرتن ﴿ فأتوا الذین ذهبت أزواجهم مثل ما
 أنفقوا ﴿ جا له وده ستکه و ته بده نه وانه ی ژنه کانیان رویشتوون،
 وینه ی نه وهی خه رجیان کردووه له ماره بییه که دا ﴿ واتقوا الله الذی
 أنتم به مؤمنون ﴿ وه له وخوایه بترسن ئیمان و باوه رده تان پیی
 هیه، و برپاره کانیشی سر جهم جیبه جی بکه.

به یعه تی ژنان به پیغه مبه ر:

کاتی په یامبه ر ﴿ مه ککه ی نازاد کرد، پیاوان ده هاتن په یمانیان
 له سه ر فیداکاری بؤئیسلا م له گهل ده به ست، ئینجا سه باره ت
 به وژنانه ش موسلمان ده بوون ده هاتن هم نایه ته هات و فهرمووی:
 ﴿ ۱۲: یا ایها النبی إذا جاءک المؤمنات ﴿ نه ی په یامبه ر! کاتی
 ژنانی باوه ردار هاتنه لات ﴿ بیاعنک ﴿ به یعه تست پی بکه ن،
 جاتوش له سه ر هم شه ش خاله گرنکه: ﴿ علی ألا یشرکن بالله
 شیئا ﴿ یه که م: له سه ر نه وهی هیچ شتی نه که نه هاویه شی خوا،
 و به تا ک و ته نیای بزائن ﴿ ولا یسرفن ﴿ دووه م: دزی نه که ن ﴿ ولا
 یزنین ﴿ سییه م: زینا نه که ن ﴿ ولا یقتلن اولادهن ﴿ چوارم:
 منداله کانی خوټان نه کوژن و زینده به چالیان نه که ن وه ک سه رده می
 نه زانی ﴿ ولا یأتین بیهتان بغتینه بین ایدیهن وأرجلهن ﴿
 پینجه م: هیچ بوختانیک نه که ن له نیوان ده ست و پیی خوټاندا،
 واته: مندالی خه لکی نه که نه مندالی خوټان، له سه رده می نه فامیدا
 ههر ژنیک ترسی بووبا میړده که ی — له بهر نه وه مندالی نابیت دهری
 بکا — ده چوو مندالی دوزراوه ی ده هیئاو ده ی کرد به مندالی خوټی و به
 میړده که ی ده گوت نه مه له تویه .. ئینجا خوا ی گه وره به و نایه ته
 نه و کاره ی لی قه ده غه کردن. ﴿ ولا عصنک فی معروف
 شه شم: له هه موو کاریکی چاکه دا سه ریچی و نافرمانیت نه که ن
 ﴿ فباعهن ﴿ نه و سا توش به یعه تیان لی وهر گره. به لی .. له روژی
 دووه می نازاد کردنی مه ککه دا، ژنانیش پاش هاتنی پیاوان، پؤل
 پؤل ده هاتنه (سه فا) و موسلمان ده بوون، په یامبه ریش ﴿ به زمان
 نه ک به ده س خستنه ناوده س له سه ر نه و خال و مه رجانه ی
 سه روه په یمانی لی وهر ده گرتن، شیایو باسه پیغه مبه ر ﴿
 به هیچ شیوه یه ک ده ستی له ده ستی ژنی نامه حرم نه که و توه.
 (فتح الباری: ۵۰۴/۸) ﴿ واستغفر لهن الله ﴿ وه له خوا ی دلوفان
 داوای لیخوشبوونیان بؤیکه ﴿ إن الله غفور رحیم ﴿ به راستی خوا
 خوایه کی گونا هپوشی میهره بانه ﴿ ۱۳: یا ایها الذین آمنوا لا
 تتولوا قوما غضب الله علیهم ﴿ نه ی نه وانه ی باوه رده تان هیئاوه!
 دوستایه تی کومهل مه که ن (مه به ست له جووله که یه) خوا غه زه بی
 لی گرتوون، واته: نه به نامه و نه به کاغز نووسین، و نه به هیچ
 جوړیکی تر هاوکاریان مه که ن ﴿ قد بسوا من الآخرة ﴿ به راستی
 ناو میږدو بی هیوا بوون له قیامت، چونکه باوه رده یان پیی نییه
 ﴿ كما یس الکفار من أصحاب القبور ﴿ وه ک بی باوه رده کان له
 مردووی گوره کان بی ئومید بوون زیندوو ببنه وه، نه وانه یش به هیچ
 شیوه یه ک به هیواو ئومیدی هاتنی قیامت و پاداشتی نین، که واپوو

(الدر المنثور: ۱۴۶/۸) ۳: کبر مقتا عند الله أن تقولوا مالا
تفعلون ﴿۱﴾ خوا له لای سهخته، که شتی بلین وکاری پی نه کهن؟
﴿۲﴾ ۴: إن الله يحب الذين يقاتلون في سبيله صفا ﴿۱﴾ بی گومان خوا
ئو که سانهی خوش شهوی دهجهنگن له پیناوی ریگای ئه ودا
بهیهک سهف و، یهک ریز ﴿۱﴾ کانهم بنیان مرصوص ﴿۱﴾ وهک دیواری

دووربگرن لییان ومهیا نه پشتیوان و دوستی خوتان و، رازو
نیازی موسولمانانیا لامه درکینن.
له شهوی (۲۳/۲۲) ی رهمه زانی (۱۴۱۷) ک بهرامبهر به
(۱۹۹۷/۲/۲/۱) له (مهريوان)، کاترمیر ۷، ۴۰/ له نووسینی ته فسیری
ئهم سووره تی (مومته حینه) بوومه وه.
والحمد لله أولا وی خرا، وصلى الله وسلم و بارک علی محمد
وآل محمد.

سووره تی (سەف) ۱

مه دنییه و (۱۴) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

سووره تی (سەف) یش وهک سووره ته کانی تری مه دینه باسی هندی
له نه حکام و کۆمه لی رینمایي شه کات، نه یش توانی بلنیت به
شیویه کی گشتی و سه ره کی باسی به جهنگهاتن ده کات له گهل
ناحه زان و دوژمنانی دینی خوادا، وه فیداکاری وهول و تیکۆشان
بو سه ر بلندی بهرنامه و ئایینی خوی گه و ره بهر زکرده وهی
وشه ی پیروزی ئه و شه کات، وه ههروه ها باسی تاکه بازگانیه کی
سه رکه وتوو ده کات له دونیا وله پاشه رۆژدا، که نه ویش جیهاد
کردنه له ربی دینی خوی گه و ره دا.. به کورتی ده توانین بلین
ته وهری ئهم سووره ته باسی هه لنانی بروداران به بو جهنگ و جیهاد،
هه ر به ناوه که شیا - که پینی ده لئین: سووره ی (سەف=ریزبوون)
له به ره کانی جهنگدا - دیاره مه به ست پیتی چیه. جا به م شیوه ش
ده ست پی شه کات:

بسم الله الرحمن الرحيم ﴿۱﴾: سبح لله ما فی السموات وما فی
الارض هه رچی له ئاسمانه کان و له زه ویدایه، ته سبباحتی خوا
ئه کهن، واته: به رزی و بلندی و بی خه وشی خوا ئه لئین، گه واهی و
شایه تی بو تاک وته نیایی شه ده ن ﴿۱﴾ وه العزیز الحکم هه ر
ئه ویشه ده سه لاتداری کار جوان و کارزان، بو یه جیهگی خویه تی
ته وای بوونه وهر فرمانبه ردار و ملکه چی بن.

قسه ی بی کرده وه مه کهن:

﴿۲﴾: یا ایها الذین آمنوا لم تقولون ما لا تفعلون ﴿۱﴾ ئه ی ئه وانه ی
باهه رتان هیئاوه! بو چی شتی ده لئین و رهفتاری پی نه کهن؟ مه گه ر
ئیوه نه تان وت: ئه گه ر بمان زانییا چ کاری به لای خوا وه زور باشه
ئهمان کرد؟ که چی کاتی باسی گه وهره یی و مه زنی جیهاد کرا لای
خوا، هه ندیکتان قسه که ی خوتانتان شکاندو پیتان ناخوش بوو

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ بِبَيِّنَاتٍ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ
بِاللهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ
بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ
فِي مَعْرُوفٍ فَبَيِّنْ لَهُنَّ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُنَّ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿۱﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
قَدْ يَسُؤُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَسُوءُ الْكَافِرِينَ أَصْحَابُ الْقُبُورِ ﴿۲﴾

سُورَةُ الزُّننِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
﴿۱﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿۱﴾
كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿۲﴾ إِنَّ
اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بَيْنَ مَرْصُومٍ ﴿۳﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ لِمَ
تَقُولُونَ وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا
زَاغُوا أَرَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿۴﴾

بینایه کی مه حکمی به قورقوشم دارپژراو، واته: به شیویه که ده جهنگن
هه رگیز له جیهگی خویاندا ناجولین و سه نگه ر چول نا کهن.

قهومه که ی مووسا پیجفهم ﷺ ئازاری مووسایان دا:

پاش ئه وهی باسی جیهادی کرد، ئه وسا دیته سه ر کورته باسیکی
مووسا عیسا ﷺ که ئه وانیش هه ولی زوری یه کتا په رستیایان داو،
فرمانیشیان به جیهاد کرد، که چی ئه وانیش له لای نه گه له که یانه وه
وهک تو ئه ی پیغه مبه ر ﷺ ئازار دران، و خوشیان گرت، بو یه
ئبه فرموی: ﴿۵﴾: واذ قال موسى لقومه يا قوم لم تقولونني
وهبيريان بينه باسی مووسا ئه ی موحه ممه د! ﷺ کاتی که به هوزو
گه له که ی خوی گوت: ئه ی هوزی من! ئیوه بوچی ئازاری دلم
ئه ده ن؟ به سه ر پیچی کردنتان له فرمانه کانی خوا ﴿۱﴾ وقد تعلمون
أني رسول الله اليكم ﴿۲﴾ خو بی گومان ده شانن که من په یامبه ری
خوام و نیراوم بولای ئیوه ﴿۱﴾ فلما زاغوا أَرَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ ﴿۲﴾ جا

کاتیی ئەوان لە هەق و راستی لایاندا، خواش دڵ و دەروونی کلا کردن، سەرگەردان و ویلی دەشت و بیابان بوون ﴿وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ و بەراستی خواش رێنۆینی خەلکی لە سنوور دەرچوو و نافەرمان ناکات، چونکە ئامادە ییانی تیا نییە بۆ رێنموونی.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّضْتَرٌّ ﴿٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ اتَّخَذَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَتَّبِعُهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَجْرَمِ شَيْعِكُمْ مِنْ عَذَابِ آلِمْ ﴿١٠﴾ تَوَمَّنْ يَا اللَّهُ رَسُولُهُ وَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ يَقُولُ لَكُمْ دُوبُكُمْ وَيَدْعُكُمْ حَتَّى تَخْرُجُوا مِنْ بُحْبُوحِهَا لَا تَهْرُوسَكُمْ فِي طَيْفِهِ فِي جَنَّتِ عَذْنُ ذَلِكَ الْفَوْزِ الْعَظِيمِ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَى يُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنْ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ تَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ قَامَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

عیسا ﷺ مژدهی هاتنی پیغه مبهه ده دات:

﴿٦﴾ واذ قال عيسى ابن مريم ﴿وهيريان بينه كاتى كه عيساي كورى مەريەم وتى: ﴿يا بنى اسرائيل انا رسول الله اليكم جميعا﴾ ئەى ئەوەكانى يەعقوب! بى گومان من پيغه مبهه رو نيو راوى خواوم بۆلاى ئىسوه ﴿مصدقاً لما بين يدي من التوراة﴾ ددانيش بەوتە وراتەدا دەنهم لە بەر دەست مەدايه ﴿ومبشرا برسول ياتى من بعدى اسمه أحمد﴾ مژگينيش بە هاتنى پەيامبەر ئىك دەدەم -كە پاش خۆم دى- ناوى (ئەحمەد)ە، لە فەر مودەدا هاتوووە كە يەكئى لە ناوەكانى ئەو پيغه مبهه (ئەحمەد)ە ﴿وهكو ده فەرموى: ((إن لى أسماء: أنا محمد، وأنا أحمد، وأنا الماحى الذى يمحو الله به الكفر، وأنا الحاشر الذى يحشر الناس على قدمي، وأنا العاقب))﴾ (متفق عليه): (فتح الباری: ۵۰۹/۸ و مسلم: ۱۸۲۸/۴). ﴿فلما جاءهم بالبينات﴾ جا كاتى عيسا يان موحەممەد بە موعجيزە

روونه كانه وه هات و پيى راگەياندن ﴿قالوا هذا سحرمين﴾ وتیان: ئەمە جادوو يەكى ئاشكراو نەمايانە! ﴿٧﴾ ومن أظلم ممن افترى على الله الكذب وهو يدعى إلى الإسلام ﴿٦﴾ چ كە سىك هەيه لە وه سته مكارتر كە لە سەر خوا درۆ هەلبە سىت، لە كاتى كدا بانگ بكرىت بۆ ئىسلام بوون و موسلمان بوون؟! عيسا بانگى كردن و مژدهى هاتنى ئەو پيغه مبهه رەى پى دان، كە چى وتیان ئەمە جادوووە!! ﴿والله لا يهدى القوم الظالمين﴾ وخواش رينمايى گەل و هۆزى سته مكار ناكات، چونكە شايسه تەى هيدايت نيه.

دەيانەوى بە فووى دەميان ئەم دينى خوايه بكوريننه وه:

﴿٨﴾ يريدون ليطفئوا نور الله بأفواههم ﴿بى باوەره كان ئەيانەوى بە فووو، (بەقالەى دەم) يان نوورو رووناكى بەرنامەى خوا بكوريننه وه!! ﴿والله متم نوره﴾ لە كاتى كدا خوا خۆى تەواو كەرى نوورى ئايىنى خۆيه تى ﴿ولو كره الكافرون﴾ ئەگەر چى كافرو بى بڕوايانيش پييان ناخۆش بىت، واتە: خوا خۆى ئەم ئايىنى خۆيه هەر سەر ئەخات، هەر چە نەدە لە هەموو لايەكە وه دوژمنان بيانەوى كپى بكەن وه و ليخنى بكەن.

ئىسلام بە سەر گشت دينەكاندا سەردەكەوى:

﴿٩﴾ هو الذى أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ﴿خو ئەو زاتەيه كە پەيامبەر كەى خۆى (موحه ممەد) بە قورئانىكى رينموونىكارو ئايىنىكى راست وروانه وه نارد ﴿ليظهره على الدين كله﴾ بۆ ئەوه بە سەر تەواوى ئايىنەكاندا سەرى بخات ﴿ولو كره المشركون﴾ ئەگەر چى موشريك و هاوبەش پەيدا كە رانيش پييان ناخۆش بى و، هەوى كورانه وهى بدەن.

بچنه جيهاد لە سزاو ئازار رزگار دەبن:

ئىنجا موسلمانان هەلئە نيت بۆ جيهادو دليان خۆش ئەكات، بۆيه ئەفەرموى: ﴿١٠﴾ يا أيها الذين آمنوا هل أدلكم على تجارة تنجيكم من عذاب أليم ﴿ئەى ئەوانەى باوەر تان هئناوه! ئايا رىگای بازگانيه كتان نيشان بدەم لە سزايەكى ئيش پيگە يەنەرى دۆزەخ رزگار تان بكات؟﴾ ﴿١١﴾ تَوَمَّنْ يَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ ﴿باوەر بكەن بە خواو بە پيغه مبهه رەكەى ﴿وتجاهدون فى سبيل الله بأموالكم وأنفسكم﴾ وه بە مال و بە گيانتان -لە پيئاوى سەرخستنى ريبازى خوادا- جيهاد بكەن ﴿ذلكم خير لكم إن كنتم تعلمون﴾ ئەو بڕواو جيهادە تان لە هەموو شتىك بۆ تان باشتر و چاكترە، ئەگەر بزائن ﴿١٢﴾ يغفر لكم ذنوبكم ﴿ئەگەر واتان كرد، ئەوسا

ثابینه که ی خوادا کو ببنه وه ببنه سه ربازی راسته قینه ی نهو،
نهو جا خواش سه رتان نه خات به سه ر دوژماناناندا.
سو پاس بوخوا له (۲۳) ی ربه مه زانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ر (۱۹۹۷/۲/۲)
کاترمیز (۱) ی پاش نیوه رۆ، له نووسینی ئه م سووره ته بوومه وه.

سووره تی (جمعه) ه

مه ده نییه و (۱۱) ثایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ته وه ره سه ره کییه که ی ئه م سووره ته، نوژی هه ینی وه هندی
ئه حکامی زورگرنگی نوژی هه ینییه، جابه ناردن پهمبه ر
به وه موو ئه حکامه زورگرنگ و قه شه نگانه وه ده ست پی ئه کا،
تا له وگومرای و سه ر لیشیواوییه ی دنیا گه لان رزگار بکا،
پاشان باسیکی کورتی جووله که ش ده کات، هه تا بزانی چۆن
ته وراتیان بو ره وانه کراو، پاشان چۆن بو دواییش پشتگوپیان
خست، ئینجا ئه وگوئ نه دان و که لک وهر نه گرتنه یان له و په یامه ی
ته وراته، ده شو به ینی به حال گۆیدریژیکه وه، بارئ کتییی لی
نرابی، ئاشکرایه که ئه و گۆیدریژه ته نها ماندوو بوونه که ی بو
ده مینیه وه هه یج سوودیک له و باره کتیه وهر ناگری، ده بی شک
ئه و زاناو خوینده واران هه که خیرو شه ر له یه که ناکه نه وه یه کی
کتیبه خانه یه کیان هه یه، حالیان له حال ئه و گۆیدریژه ده چیت
جووله که بی، یان نا.

هه مووشتی پاک و بی خهوشی خوا ده لی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: يسبح لله مافي السموات وما في
الأرض هه رچی له ئاسمانه کان و، هه رچی له زه ویدایه پاک
و بلندی و بی خهوشی خوا ده لی و ته سیبحات بو ئه و ده که ن، واته:
هه موو به رده وام گه واهی بوون و تاک و ته نیایی خوا ده دن، وه
ده فهرموئ: (وان من شئ إلا یسبح بحمده.. (۱۷: ۴۴). (الملك)
پاشاو فهرانه وای هه قه، ده سه لاتی ته واوو بی سنووری هه یه
القُدوس زوریش پاک و بی گه ردو بی خه وشه، له هه رشتیک
شایسته ی خویه تی ئه و نه بیئت (العزیز الحکیم) ده سه لاتداری
کار جوان و کاره وایه، به رزه وه ندی هه موو به نده کانی خوی
ئه زانی له چیدایه.

مه تباری خوابن که پیغه مبه ری بو ناردن:

۲: هو الذی بعث فی الأمین رسولا منهم خوا هه ره نه و

خواش هه له و گونا هه کانتان ته به خشی و چاویشییان لی ئه کات
ویدخلکم جنات تجری من تحتها الانهار * وله قیامه تدا
ئه تان خاته ناو چه ندین باخاتی به هه شته وه که چۆم وروبار له ژیر
دره خته کانیه وه ده رده چیت * و مساکن طیبه فی جنات عدن *
و له ناو چه ندان کۆشک و خانووی رازاو وه پاک و خاوینشدا له
به هه شتی هه تاهه تای و نه پراوه دا نیشه ته جیتان ده کات * ذلک
الفوز العظیم * هه ره ئه وه یه سه رفرازی گه وه ره و بی وینه. تائیره
باسی پاداشتی دوا رۆز بوو، ئینجا هه ندیکیشی هه ره له دونیادا
پیتان ده به خشیئت، وه که ئه فهرمویت: * ۱۳: * وأخری تحبونها *
و به هه ره کی تر چه زتان پییه له دونیادا بتان داتی * نصر من الله
وفتح قریب * نه ویش یارمه تیدان و سه رخستنه له لایه ن خوا وه،
وه فته ح و پیروزیه کی نزیکه، واته: ئازاد کردنی مه که که یه، یان
هه ر ولاتیکی تری پر له خیر بو موسلمانان * وبشر المؤمنین * و
موژده ی ئه وه ش بده به باوه رداره کان، تا پشت ئه ستوور بن له سه ر
ئه و به لینه.. به لی هه روا بوو، چونکه له ماوه یه کی زور که مدا خوی
بالاده ست ئالای ئیسلامی پیروزی به سه ر زوری له ولاتاندا به رز
کرده وه، ئه وه بوو ئیسلام بو چه ند سه ده یه که کاروباری سیاسی و،
ئابووری و، کۆمه لایه تی و، یاسایی گه لانی، زور به سه رکه توه انه
به ری ئه کرد. تاروژی خه لک ده ستی له ئیسلام نه کیشابوویه وه،
به لام کاتی ده ستیان له ئیسلام هه لگرت و، گه رانه وه ژیر ئالای ئه م
و نه و، ده رنه جام دۆراندیان و ریسواو ژیر ده ست کران.

پشتیوانی له م ئیسلامه بکه ن:

۱۴: یا أيها الذین آمنوا کونوا أنصار الله * ئه ی ئه وانه ی
باوه رتان هی ناوه! ببنه پشتیوان و یارمه تیده ری دینی خوا * کما
قال عیسی بن مریم للحواریین * وه که عیسا ی کوری مه ری م
به چه وارییه کانی هاوه لی گوت: * من أنصاری إلى الله * کئ
بو گه یاندنی ئایینی خوا یارو یا وه ره مه؟ * قال الحواریون نحن
أنصار الله * چه وارییه کانیش وتیان: ئیمه یارمه تیده ری ئایینی
خواین، هه موو کات فیدایی و پشتیوانینی * فأمّنت طائفة من بنی
إسرائيل * جا ده سته یه که له به نی ئیسرائیل باوه ریان به عیسا هی ناو
ئاماده یی خویان ده رپری و بوونه پشتیوان و سه ربازی * و کفرت
طائفة * و ده سته یه کیشیان بی باوه رو، ریبازی کوفریان گرت به ر
* فأیدنا الذین آمنوا علی عدوهم * جا ئیمه ش پشتگیریمان کرد
له وانه ی باوه ریان هی ناوو و له ئاست دوژمنه کانیان سه رمان خستن
* فأصبحوا ظاهرين * جا ده رنه جام به پشتگیری خوا سه رکه وتن
به سه ریاندا، که وابوو ئیوه ش ئه ی پرواداران! هه موو له پشت

په روه دگاريه كه له ناو عه ربه نه خوینده واره كاندا - وهك ئیبن عه بباس تهلی - په یامبه ریکی پایه به رزی له خویمان نارد.

تیبینی: عه رب پیان و تراوه: (نوممی)، چونکه خوینده واریان زور کم بوو، وه په یامبه ر څویشی لهو باره یوه فەرموویه تی: ((نحن أمة أمية، لا نكتب ولا نحسب)) (متفق علیه). یتلاو علیهم

خه لکانی جیهانه. (ته بوو هورهیره/ خوا لینی رازی بیت) ته لیت: له خزمه تی په یامبه ردا څو دانیشتیوین و، ثم ثایه ته ی: (و آخرین منهم...) هاته خواری، دانیشتووه کان وتیان: ته ی پیغه مبه را! څو ده بی ته و خه لکانی ترکی بن که تو پیغه مبه ری ته وانیشتی؟ (ته بوو هورهیره) ته لیت: په یامبه ر څو دهستی خسته سه رسانی سەلمانی (فارسی) و فەرمووی: ((لوکان ایمان عند الثریا لئاله رجال - أو رجل - من هؤلاء)) (بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردووه). واته: گریمان ته رثیمان لای ته سستیږه ی (کو) دا بوو، به ته نکید کومه له پیانکی ته مانه - دهستی بو سەلمان راکیشا - خوینیان ده گه یانی! څو وهو العزیز الحکیم څو تنها ته ویشه زال وده سه لاتدار، کار جوان و کارزان، ته وه ته له وکاته ی پشیوی بی سه روو به ریه دا ته و په یامبه ره څو شه ویسته نازیزه ی بوناردن و، ته ویش قو لی مه ردا یه تی له مالو شو و روژی نایه سه ریه ک، تا به ماو یه کی که م توانی روو به ری نیوه دوور گه ی عه ربه ی به ته واوی بگوری. هتد ۴: ۴. ذلک فضل الله یؤتیه من شاء څو شه رده ی په یامبه ر یه تیبه فهزل و به ره ی خوا یه، ویستی له هه رکه سیک بی، پیی ده به خشیت، هیچ که سی ناتوانی به ثاره زووی خو ی دای بری بو خو ی څو الله ذوالفضل العظیم څو خواوه ن به هره و به خشیتی فراوان و گه و ره یه.

جووله که جوونه زیر ته ورات و کاریشیان پی نه کرد:

جاکه پیغه مبه ر هات جووله که که و تنه ده مبارزی و ینکاری له وه دا که بو ته وانیشت نیردابی، ته گه رچی ناو و نیشتانیشتی له ته ورات دا هه بی، جا سه باره ت به و ینکاری و حاشایه یان خوا فەرمووی: ۵: ۵. مثل الذين حملوا التوراة څو حال ته وانه ی ته وراتیان پی دراو ته کلیف کران کاری پی پکه څو ثم لم یحملوها پاشان هه لیان نه گرت، واته: کاریان پی نه کردو که لکیان لی و نه گرت وهک (تیبین عه بباس) ته لی: څو کمثل الحمار یحمل أسفارا څو له حال ته و گوید ریژه ده چی: که باری کتیب هه لده گری و ناشزانی چیان تیدایه و چیان پی بکا، دیاره به رنامه و کتیب، به تاییه ت کتیب و به رنامه ی خوا یی، بو ته و یه گوپی بو بگیری و که لکی لی و به رگیری و... جووله که که به رته ووه که خویمان خواوه ن ته ورات بوون و له و ی باسی هاتنی پیغه مبه ر څو کراوه و به وردی سیفه ته کانی باس کراون، هه ق بوو که هات به خیری پیروایان پی کردیا.. به لام دیاره سوودیان له ته ورات و نه گرتو و ته نیا ماندو بوونه که یان بو مایه وه! څو بس مثل القوم الذين کذبوا بآیات الله څو ثای چه ند ناشیرین و خراپه سیفه تی ته و قه و مه ی ثایه ته کانی خوا یان به درو ده زانی څو والله لا یهدی القوم الظالمین څو وخواش ریونی گه ل

آیات ته ثایه ته کانی قورثانه که ی ته و یان به سه را ده خوینیته وه، هه رچه ند ته میس خو ی نه خوینده واره څو ویز که ی و دل و دهر وون و ره واله تیان پاک ده کاته وه، له بیرو باو هری به ترستی و، یاسای لار وچه وتی کومه لایه تی ته و سه رده مه څو و یعلمهم الکتاب والحکمة څو و قورثان و فەرمو وده کانی خویمان فی ر ده کات څو و ان کانا من قبل لفی ضلال مبین څو خو به راستیش پیش هاتنی ته و، ته و ان له گومرایی و سه رلیشی و او ییه کی ناشکر دا بوون: سیاسه تی پوچ و گه نده ل، ره وشت و نه خلاق ی رو وخواو، باری کومه لایه تی په ست و قیزه ون.. هتد.

موحه مده پیغه مبه ری عه رب و عه جه مه:

۳: ۳. و آخرین منهم لما یلحقوا بهم څو وه ته و په یامبه ره ی نارد، بو خه لکانی کی تریش که هیشتای پیان نه گه یشتوون، واته: له دای چه رخی ته وانه وه دین، که و ابوو په یامبه ریکی گشتی

دهرتانه ﴿ واذكروا الله كثيرا ﴾ و یادی خوا زور بکهن ﴿ لعلکم تفلحون ﴾ بهوئومیده بهختیاروسهرفراز بن.

دواندهر کهوته وتار له مزگهوت دهرمهجن:

﴿ ۱۱ ﴾ : وإذا رأوا تجارة أو لهوا ﴿ وكاتى بازرگانییهك، یان هر سهرقالییهك ببینن ﴾ انفضوا إليها ﴿ بلاوی لی دهکن ودهچن بۆلای ﴾ و ترکوک قائما ﴿ تۆ به راوهستاوی بهجی دیلن! . رافهکارانی قورشان ئەلین: پیغمه مبهەر ﴾ رۆژی ههینی له سهر مینبهر وتاری ئەخویندهوه، لهوکاته دا کاروانیکی بازرگانی له شامه وه گهراپه وه، له و کاته شیدا مه دینه بییه کان تووشی گرانی و قات و قرییهك ببوون، شیاوی باسه ههركات کاروان هاتبايه ته وه به ته پیل ودهفه وه پیشوازیان لی ئەکرد، ئینجا که دانیشتوانی مزگهوت و گوینگرانی وتاری ههینی گوینان له و ههراو سومره وه بوو، ئەوانیش -بیجگه له دوازه کهسیان- به په له هه لسان و په یامبهریان به جی هیشت!! ئەوسا ئەو ئایه ته هات وفهرمووی: ﴿ قل ما عند الله خير من اللهو ومن التجارة ﴾ پێیان بلێ ئەی موحه ممه د ﴿ ئەو پاداش و بههریه لای خوایه بۆ ئیمانداران چاکتره له گه مه و بازرگانی ﴾ : والله خير الرازقين ﴿ وخوایش باشتترین رۆژی به خشه، که و ابوو جاریکی تر شتی وا نه کهن و ته نه لای خوا داوی رۆژی بکهن. له شهوی (۲۴/۲۳) ی رهمه زانی (۱۴۱۷) ک بهرامبهر به (۱۹۹۷/۲/۱) کاتژمیر (۱۰:۵) شهو، له نووسینی ته فیسیری ئەم سووره ته بوومه وه له (مهريوان).

وهۆزی سته مکار ناکات بۆ پرگه ی خێروچاکه، چونکه خۆیان ئاماده بیان نییه ﴿ ۶ ﴾ : قل يا أيها الذين هادوا ﴿ ئەی پیغمه مبهەر! ﴾ بلې: ئەی ئەوانه ی له سهر دینی جووله کهن! ﴿ إن زعمتم أنکم أولیاء لله من دون الناس ﴾ ئەگەر پێتان وایه که ئیوه دۆست و خۆشه ویستی خوان، نه ک خه لکی دی ﴿ فتمنوا الموت إن كنتم صادقين ﴾ جا فهرموون داوی مردن بکهن ئەگەر راستبێژن له داواکه تاندا، ههتا زوو بگه نه خزمه تی پهروهردگارتان و له م دونیا به رزگار بن ﴿ ۷ ﴾ : ولا یتمنونه أبدا بما قدمت أیدیهم ﴿ خو هه رگیز -له بهر ئەوه ی پێشی خۆیان بیان خستوه- ئاره زوو و داوی مردن ناکه، له فهرمووده یه کدا هاتوه: ﴿ (والذی نفسی بیده لولتمنوا الموت ما بقی علی ظهرها یهودی إلا مات) ﴾ سویند به و که سه ی گیانی منی به دهسته، ئەگەر داوی مردونیان کردبا ته نه جا جووله که یه ک به سهر ئەم زهوییه وه به زیندوویی نه ده ماو هه موو ئەمردن ﴿ والله علیم بالظالمین ﴾ وه خوایش زانی به کارو کردهوی سته مکاران، بۆیه ناوێرن داوی مردن بکهن ﴿ ۸ ﴾ : قل إن الموت الذی تفرون منه ﴿ پێیان بلې: ئەی پیغمه مبهەر! ﴾ بئگومان ئەو مردنه ی که ئیوه له بهری هه لدین و ئەترسن پێی بگه ن ﴿ فانه ملاقکم ثم تردون إلى عالم الغیب والشهادة ﴾ به راستی هه ر ئەتانگاتی، پاشانیش ده گێردرینه وه بۆ لای زانی نادیارو دیار، په نهان و ئاشکرا، بۆلای ئەو زاته ی که هه یج شتیکی لی ناشاردریته وه ﴿ فنبینکم بما کنتم تعملون ﴾ ئینجا له ئەنجامی ئەو کارو کرده وه ده تان کرد ئاگادارتان ئەکات.

نوێژی ههینی و چه نه ئاداییکی:

﴿ ۹ ﴾ : يا أيها الذين آمنوا إذا نودی للصلاة من یوم الجمعة ﴿ ئەی ئەوانه ی باوه رتان هیئاوه! کاتی رۆژی ههینی بانگدرا بۆ نوێژ ﴿ فاسعوا إلى ذکر الله وذروا البع ﴿ جائیوه به په له بچن به ده م زیکری خواوه، واز له هه موو کړین و فروشتنیک پینن ﴿ ذلکم خیر لکم ﴿ ئەو خو ئاماده کردنه بۆی چاکتره بۆتان، واته: ئەبێته هۆی ره زامه ندی خوا له دونیاو له قیامه ت ﴿ إن کنتم تعلمون ﴿ ئەگەر بزائن و ده رکی راستی بکهن.

هه رله نوێژ بوونه وه بلاوه وه بن و بۆ رۆژی بکۆشن:

﴿ ۱۰ ﴾ : فإذا قضیت الصلاة فانتشروا فی الأرض ﴿ چاکه نوێژه که ته و ابو بوو، بلاو بینه وه به رووی زه ویدا ﴿ وابتغوا من فضل الله ﴿ وه داوی رزق و رۆزی به هه ری خوا بکهن و هه ولی رۆزی بدهن و هه موو هۆیه کی رۆزی بده نه بهر، بئگومان خوایش یارمه تی

سوورته ی (مونافیقون) ه

مه دهنییه و (۱۱) ئایه ت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورته ش وهك سوورته مه دهنییه کانی تر باس له هه ندی ئە حکام ده کات.. هه ره کو ته وه ره یه کیشی به گشتی باسی دوورپوه کانه، هه ر له بهر ته وه یشه به سوورته ی (منافقون) ناوبرا، له سه ره تاوه باسی کارپوه تی لارو چه وتییان ده کات، باسی دوو زمانی و، به دکاریان ده کات، ده لی به رده وام ده ره وه، ناوه وه یان له یه ک جیا به، پاشان باسی دارشتنی پیلان و نه خشه کانیان ده کات بۆ سه ر په یامبه رو موسلمانان، ده لیت به روا له ت موسلمان ده بوون، به لام له ناوه وه دلیان نه خۆش و کرمۆل بوون، بۆیه هه مووکات خه ته ری ئەوان له وکه سانه ی که به ئاشکرا به ره له ستی ئیسلام و موسلمانان ده کرد زیاتر بووه، هه ره کو جو ره ها وته ی

نابه جی و ناشیرینیان به رامبه به یامبهه نه کردو نه یان وت: پاش ماویه کی تر خوی و به نامه کی نه پیچنه وه، وده یان گوت کاتیک موسلماننه کان له جهنگی (به نی موسه لق) گه رانه وه ناهیلین بینه مه دینه وه، نه وانه شیان له مه دینه دان ده ریان نه که یین... هتد. له کوتا بییدا داوا له موسلمانان ده کات که نه ونده خویان سه رگه رمی

دیته پیشی، به خیریایی نه وان سویندیکي پیا نه کیشن! ﴿فصدوا عن سبیل الله﴾ ریی دینی خویان له خه لک گرت! نه یان ده هیشت که سیلک بیته ناو دینی خوا وه، تا بویان کرابا به سویندی دروو ده له سه خه لکیان له خسته نه برد ﴿انهم ساء ماکانوا یعملون﴾ به راستی نه وانه کاریکی خراب و نابه جییان کرد ﴿۳﴾: ذلک بانهم آمنوا ثم کفروا ﴿ثو به دکارییه شیان هی نه وه بوو که بو یه که مجار باوه ریان هیئا، پاشان کافر بوونه وه! ﴿قطع علی قلوبهم﴾ نیتر موری به دبه ختی نرا به سه رد لیاندا ﴿فهم لا یفقهون﴾ جا نه وان تی ناگه ن وحه قیقه ت وهر ناگرن و وشه و مانای خیر نازانن، واته: چاک و خراب له یه که ناکه نه وه ﴿۴﴾: وإذا رأیتهم تعجبک أجسامهم ﴿هر که ده یان بینیت له ش وقه لافه تیان سه رسامه ت ده کات، چونکه وینه و دیمه نیان له پیاوی هه لکه وته و راست و پاسال نه جیت ﴿وإن یقولوا تسمع لقولهم﴾ و نه گه ر قسه ش بکه ن - له ره و انبیزی و قسه زانیندا - گوئی بو قسه که یان ده گریت ﴿کأنهم خشب مسندة﴾ له بهر خالییه تی دلیان له ئیمان، ده لیلی ته خته داری هه لپه سیراون ﴿یحسبون کل صیحة علیهم﴾ واده زانن هه موو قسه و ده نگیک بوسه نه وانه، واته: نه ونده ش ده ترسن په رده له سه رنه نیینییه کانیان هه لماریت، هه رده نگیک هات نه وان به زانی خویانی نه زانن و، واده زانن باسی نه وانه ﴿هم العدو فاحذرهم﴾ هه رنه وانن دوژمن، ده سائیوه ش هوشیار و ناگاداریان بن و خوتان بباریزن لیلیان ﴿قاتلهم الله أنى یؤفکون﴾ خوا بیان کوژی، له ناویان به ریت، چون له ریی هه لانه درین!؟

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّعَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَبِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا مُغْوًيًا فَلْيُتْرَكُوا فَإِنَّمَا أَتَىٰ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِ وَالْجِزْءِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٣﴾

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ، وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خَشَبٌ مُسْتَنْدٌ يُحْسِبُونَ كُلَّ صِيحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوٌّ فَاحْذَرْهُمْ فَهُمْ لَهُمُ اللَّهُ أَنْ يُوَفَّقُونَ ﴿٤﴾

پشتیان له پیغه مبهه کردو گه مارو شیان له سه موسلمانان دانان:

دونیا نه که ن و، واز له جیهاد نه یه نن وهک دوورو وه کان! وه پیش نه وهی هه لیان له کیس بجیت و مردن بدا له ده رگایان، باهه رده م خیزو سه ده قه بکه ن، پیش نه وه په شیمان ببته وه، په شیمانیش هیچ که لکیک نه به خشیت.

نال هباری دوورو وه کان:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: إذا جاءك المنافقون ﴿کاتی دوورو وه کان هاتن بولات نهی پیغه مبهه﴾ ﴿قالوا نشهد انک لرسول الله﴾ نه لین: شایه تی نه دهن که به راستی تویه یامبهه ری خوایت ﴿والله يعلم انک لرسوله﴾ له حالیکدا خواخوی نه زانی که تویه یامبهه ری نه ویت ﴿والله يشهد ان المنافقين لکاذبون﴾ وه خوا گه واهی نه دات که نه و دوورو وانه درو ده که نه که نه لین تویه یامبهه ری خوایت ﴿۲﴾: اتخذوا أيمانهم جنة ﴿سوینده دروینه کانیان کرده سپه رو قه لغان بو پاراستنی ئابرو و سه رومالی خویان، هه رشتیک

ئیمامی (بوخاری) له (زهید) وه نه ل: کاتی (عبداللای کوری ئوبه ی) له (ئوحد) گه رایه وه جه نگه کی به جی هیشت، وه له سوپاکه ی پیغه مبهه ﴿خه لکیکی زوری په شیمان کرده وه گپرایه وه، بهو بونه یه وه موسلماننه کان رکیان لی هه لگرت و به ئاشکرا قسه یان پی ده وت، نه و جا که خزمه کانی زانیان و پیغه مبهه ﴿زور تووره یه پنیان گوت: چاک وایه توخوت بروی بولای په یامبهه ﴿داوای لیبوور دنی لی بکه ییت، تا لیت خوش بیی و، له خواش داوای لی خوش بوونت بو بکات، نه ویش به تووره یییه که وه سه ری باداو وتی: نه ده چم بولای و، نه نه یشه وئی داوای لی خوش بوونم بو بکا، جا نه م ئایه ته هاته خواره وه و فره مووی: ﴿۵﴾: وإذا قيل لهم تعالوا يستغفر لكم رسول الله ﴿کاتی پنیان بگوتری: وهرن بو لای په یامبهه ری خوا داوای لیبوور دنتان بو بکات ﴿لووارءوسهم﴾

الخاسرون ﴿ هەرکەسیک کارى وابكات! ئەوانەن زیانمەن و دۆراو، چونکە فەزڵ و باوى دونیايان بەسەرپاشەپرۆژدا داوہ.

بەر ئەوہ بمرن سەدەقە بکەن:

﴿ ۱۰: وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ ﴾ لەو مال و سامانەى کردوو مانە

وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازُ وَهُمْ
وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا تُنْفِقُوا أَعْلَىٰ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ
خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ
﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَنْ رَجَعَنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّكَ
مِنْهَا الْإِذْلَ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلَكِنَّ
الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

سُورَةُ النِّفَاقِ

النِّفَاقِ

رۆزیتان ببه خشن ﴿ من قبل أن يأتي أحدكم الموت ﴾ پێش ئەوہی
مردن یەخەتان پێی بگرێ ﴿ فيقول رب لولا أخرجتني من
قريب ﴾ ئەوسا بلی: ئەى پەرەردگارەکم! خۆزگە مردنی منت بۆ
ماوەیەکی نزیک دوا خستبا ﴿ فأصدق وأكن من الصالحين ﴾ ئیجا
مالم دەبەخشی و لەسالحان و چاکە خوازان دەبووم ﴿ ۱۱: وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا ﴾ و خۆ هەرکەسیک ئاکامی تەواپوو،
هەرگیز خوا دواى ناخات، جا کەواپوو پێش ئەوہ ئەوخۆزگە
بێجێگە یە بخوازان فریای خۆتان بکەون ﴿ والله خير بما تعملون ﴾
وخواش بەناگایە بەو کاروکردووە ئیوہ دەى کەن، وە بەپێی ئەوہش
پاداش و تۆلەتان ئەدات. لە کۆتاییدا دروودوسلاو بۆ سەر گیانی
پاکى پەيامبەرى سەرورەو سالار.

لە (۲۴) ی رەمەزانی (۱۴۱۷) ک بەرامبەر بە (۱۹۹۷/۲/۲) ز، کاتژمێر
(۵) ی سەر لە ئیوارە، لە تەفسیری سوورەتی (منافقون) بوومەوہ.

سەریان با ئەدەن و گالتهیان لى دى! ﴿ ورأيتهم يصدون وهم
مستكبرون ﴾ و دەیان بىنى پشت هەلئە کەن و، -لەبەر کبیرو
دەعیەیان- خوشیان بە گەورە دەزانن بێنە لای پەيامبەر ﷺ ﴿ ۶:
سواء عليهم أستغفرت لهم أم لم تستغفر لهم ﴾ بۆ ئەوان چوونییە کە
داواى لێبوردنیان بۆ بکەیت، یان بۆیان نەى کەیت ﴿ لن يغفر الله
لهم ﴾ چونکە هەرگیز خوا لێیان خوش نابێت ﴿ إن الله لا يهدي
القوم الفاسقين ﴾ بە راستى خوا هیدایەت و رێنمایی هۆز و گەلانى
لە سنوور دەرچوو ناکات. ﴿ ۷: هم الذين يقولون لا تنفقوا على من
عند رسول الله حتى ينفضوا ﴾ هەر ئەوان بە خەلکی مەدینە دەلێن:
هیچ مەبەخشن بەوانەى کە لە دووروبەرى پێغەمبەرى خوادان لە
هەژارە کۆچکەر یەکان! تا برسێیان ئەبێ و بلاوێ لى دێ کەن!! ﴿ والله
خزائن السموات والأرض ﴾ خۆ هەموو گەنجینەکانى ئاسمانەکان
و زەوى هى خوا یە ﴿ ولكن المنافقين لا يفقهون ﴾ بەلام دوورووہەکان
تى ناگەن و نافەمن، بۆیە ئەو وتە ناشیرینانە لە زاریان دەرئەچێ
﴿ ۸: يقولون لنرجعنا إلى المدينة ﴾ دوورووہەکان (واتە: عەبدوللاو
شاگردەکانى) ئەلێن: سویند بێ بە خوا، ئەگەر گەراينەوہ بۆ
مەدینەو، لەم جەنگەى (بەنى موسەلق) رزگارمان بوو ﴿ ليخرجن
الأعز منها الأذل ﴾ دەبێ دەسەلاتدارو بەرێز، واتە: ئەوان، خەلکە
رووت ولاتەکەى لى دەرکەن، واتە: پێغەمبەر و هاوێلانى لە مەدینە
و دەدرنێن! جا کە کۆرەکەى (سەلوول) ئەوہى گوت: کۆرەکەى
خۆى - (عەبدوللا) کە موسلمانێکی دلسۆز بوو- چوو لە دەرگای
(مەدینە) دا شیرەکەى بە دەستەوەرگرت و وەستا، جاکاتى دیتی
وا باوکى هات، چووہ پێش و پێى گوت: بگەرە دواوہ، ئەمەش
سویند ی بێت تا نەلێیت پەيامبەر عەزیز و سەر بەر زە! ئێمە
زەلیل و پەست و ریسواین، نابێ برۆیتە نێوشارەوہ، ئەویش
بەناچارى پێى لێناو، ئەویش رێگەى بۆکردوہ بۆ ناوشار، پاشان
عەبدوللا هات بۆلای پێغەمبەر ﷺ وتی: بێستوومە کە ئەتەوێ
ئەى پێغەمبەرى خوا! باوکم بکوژى، جا ئەگەر نیازێکی وات
هە یە وراستە، فەرمان بدە بامن خۆم بیکوژم و هەر ئیستایش کەللە
سەرەکەیت بۆ دێنم! ئەویش فەرمووی: نا، نای کوژین ﴿ والله
العزة و لرسوله و للمؤمنين ﴾ ریز و عیززەت و گەورە یى هەر بۆ خواو
بۆ پەيامبەرەکەى و بۆباوەردارانە ﴿ ولكن المنافقين لا يعلمون ﴾
بەلام دوورووہەکان نازانن، چونکە رێى راستیان لى چەواشە بووہ
﴿ ۹: يا أيها الذين آمنوا لا تلهمكم أموالكم ولا أولادكم عن ذكر
الله ﴾ ئەى ئەوانەى باوەر تان هێناو! مال و مندالتان لە یادى خوا
غافل تان نەکەن، واتە: ئیوہ وەك دوورووہەکان مەبن کە دەستیان
لە جیهادوہول و تیکۆشان بەردا ﴿ ومن يفعل ذلك فأولئك هم

سورتهی (ته غابون)

مه ده نییه و (۱۸) ثایه ته

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان

ثم سورته له پاش سورتهی (ته حریم) هه هاتوو، به لام له گهل
 هه پشدا که له مه دینه دا هاتوو، هر له سورته مه که بییه کان
 نه چی، چونکه نه میش وهک نه وان باسی یه کتاپه رستی خوای گه وره
 نه کات. بو یه کهم جار باسی بالا دهستی و گه وره بی و دهسه لاتی
 خوا نه کات، ئینجا تیشکیک نه خاته سر گه لانی پیشوو، نه نجامی
 هه موو که سیکش هه لدهسه نگیئی و، هه موو که سیش ده بی کیلگه ی
 خوای بخواته وه، فه رمان به گوئی رایه لی و فه رمان به رداری بو خواو
 په یامهر ۷۷ نه دا، هوشیاری به مرؤف نه دا: که مال و مندال و
 خیزان و هاوسر له خشته بیان نه بن تا دهست له جیهاد هه لبرگن.
 کوتاییشی دی به ناموزگاری کردنی ئاده میزاد که هه میشه دوور
 بگرن له رزدی و چرووکی، هه روهک پییان ده لیست که دارایی
 له ریگه ی خوادا به خت بکه ن بو به رز کردنه وهی بریارو وشه ی
 خوا جا به م شیوه یه دهست پی نه کات: ﴿بسم الله الرحمن
 الرحيم﴾ ۱: یسبح لله مافی السموات و مافی الارض ۷۷ هه رچی
 له ئاسمانه کان و له زه ویدایه، پاک و خاوینی و بیخه وشه ی خوا نه لین،
 خوگو مانیش نییه که هه موو بوونه وهر به لگه و نیشانه یه له سه ر بوونی
 خوا ﴿له الملك و له الحمد﴾ دهسه لات و مولکایه تی هه ر بو
 نه وه، سوپاس وستایش ته نها بو نه وه ﴿وهو على كل شئ قدير﴾
 هه ر نه ویشه به سه ر هه موو شتیکدا به توانایه و، ویستی له هه ر شتیک
 بی نه ی کات.

باوه رو بی باوه ری به دهست خواجه:

﴿۲: هو الذي خلقكم﴾ هه ر نه و خواجه یه ئیوه ی دروست کردوه
 ﴿فمنكم كافر ومنكم مؤمن﴾ ئینجا هه تانه بی باوه روو کافر،
 به ئاره زووی خوای له فیتره ت لای داوه، هه شتانه به ئیمان و
 باوه ردار، هه میشه له سه ر نه خشه ی فیتره ت نه رواو لانا دا. ئیمامی
 (موسلیم) له (سه هل) وه ده لی: پیغه مبه ر ۷۷ نه فه رمووی: ((إن
 الرجل ليعمل عمل أهل الجنة فيما يبدو للناس وهو من النار،
 وإن الرجل ليعمل عمل أهل النار فيما يبدو للناس وهو من أهل
 الجنة)). واته: پیای واهیه هه رده م کارو کرده وهی به هه شتی یانه
 نه کا - به پی نه روا له ت - که چی له نه نجامدا نه هلی ئاگره، پیای
 واش هه یه به رده وام وه کو خه لکی جهه نه نه می کار نه کا، که چی

سه ر نه نجامی به هه شتی یه، مه به ست نه وه یه که زانستی (نه زه لی)
 خوا په یوه ندی به هه موو شتیکه وه هه یه و، چاک نه زانی نه نجامی
 گشت شتی چی ده بیست. ﴿والله بما تعملون بصير﴾ وه خوا
 بینایه به وکارو کرده وه ده ی که ن، هه رچی بکه ن دیته وه ری تان
 ﴿۳: خلق السموات والأرض بالحق﴾ خوا ئاسمانه کان و زه ویی
 به هه ق به دی هی ناوه ﴿وصوركم فأحسن صوركم﴾ وه به جوانترین
 شیوه وینه ی کی شان: قه لافه ت و به ژن و بالای جوان و ریکو بیگ
 و، له گهل نه وه هه موو ژیری و ورده کاری به دا ﴿وإليه المصير﴾
 سه ر نه نجامیش هه ر بو لای نه وه، لای نه وه هه موو پاداشت و توله یه ک
 وهر ده گرن ﴿۴: يعلم ما فی السموات والأرض﴾ هه رچی له
 ئاسمانه کان و زه ویدایه - وردو درشت - خوا ده ی زانی و یعلم
 ماتسرون و ما تلنون ۷۷ وهر چیش ئیوه بیشار نه وه و، هه ر چیش
 ئاشکرای بکه ن، ده ی زانی و لای نه و یه کسانه ﴿والله عليم بذات
 الصدور﴾ خواش به وهی له سینگ و دله کاندایه زاناو به ئاگایه.

به رله نیوه خه لکی زور قرانی تی که وت:

﴿۵: ألم باتکم نبأ الذين كفروا من قبل﴾ ئایا هه والی کافران
 و بی باوه رانی پیشی خواتانتان - که به ر له ناردنی تو - کافرو بی
 باوه ر بوون پی نه گه یشتوون که چ سزایه کیان نه و قه بوو، کاتی
 سه ری پیان کرد؟ ﴿فذاقوا وبال أمرهم﴾ که سزای بی باوه ری
 و تاوانی خو بیانان چیشته له دونیادا ﴿ولهم عذاب أليم﴾ وله
 پاشه روژی شدا سزایه کی ئیش پیگه یه نه رو ده ردا کیان بو هیه ۷۶:
 ذلک بأنه کانت تأتیهم رسلهم بالبینات ﴿نه و سزایه ش به و هویه وه
 بوو که به راستی پیغه مبه ره کانیان به چه ندین به لگه و مؤعجیزه ی
 روونه وه بو ده هاتن و هه ری که شیان داوای گه له که یانی نه نجام ده دا
 ﴿فقالوا أبشر یهدونا﴾ که چی وتیان: ئایا مرؤفیک رینماییمان
 ده کات؟! ﴿فکفروا وتولوا﴾ جا ده ر نه نجام کافرو بی باوه ر بوون و
 پشتیان هه لکرد له ئیمان ﴿واستغنی الله﴾ وخوایش بی نیاز بوو
 لییان و ویلی کردن ﴿والله غنی حمید﴾ وخوا خوا یه کی بی نیازه
 له هه موو شتیک، هه ر له زاتی خویدا سوپاسکراوه.

ژیانه وهی پاش مردن راست و ره وایه:

﴿۷: زعم الذين كفروا أن لن یعثوا﴾ نه وانه ی کافرو بی پروا
 بوون گو تیان: هه ر گیز پاش مردن زیندوو ناکرینه وه! ﴿قل بلی وربی
 لتبعن﴾ پییان بلی نه ی پیغه مبه ر! ۷۷ به لی سویند به په روه ردا گار
 بی گومان له گو ره کانتاندا ده ر نه هینرین و زیندوو نه کرینه وه ۷۸: ثم
 لتنبؤن بما عملتم ۷۸ پاشان له هه ر کارو کرده وه یه که نه نجامتان داوه

ئاگادار دهكرين، له گه و ره له بچووك، و هر به و ههش پاداشت ده درينه وه. و ذلك على الله يسير. نه وه يش بو خوا كاريكي ئاسانه، چونكه ئيوه خو تان ئه زان كه له سه رتاوه شتيك نه بوون و وجودتان نه بوو، پاشان دروستي كردن و بوون، باشه ئيتير چو ن ناتواني زيندووتان بكاته وه؟ ۱۹: ۸: فاموا بالله ورسوله والنور الذي أنزلنا. جا ئيدي باوه بئين به خوا و په يامبه ره كه ي، وه به و نووو رووناكييه ي بومان دابه زاندو ته خواره وه. والله بما تعملون خير. وخوا ئاگايه به و كارو كرده وه يه ي نه نجامي ده دن.

روزي قيامهت روزي تيك شكانه:

۹: يوم يجمعكم ليوم الجمع. نه و روژه وه بيري بينه كه خوا هه مووتان كو نه كاته وه، بو روزي كو كردنه وه ي ته وای گه لان بو ياداشت و توله. ذلك يوم التغابن. نه و روژه يه روزي زيانباري تاوانكارانه، زيان ي بې پروايان ده رده كه وي، به هوي كافر بوونيانه وه. ومن يؤمن بالله ويعمل صالحا يكفر عنه سيئاته. وه هه ركه سيك باوه به خوا بيئي و كاري چاك نه نجام بدات، خوا گونا هه كاني ده پوشي. ويدخله جنات تجري من تحتها الأنهار. و نه ي خاته ناوچه ند باخي كه وه له به هه شتدا كه له بنكه كانينه وه ئاوو رووبار ده روات. خالدين فيها أبدا. به هه تاهه تاييش تييدا ده مي ننه وه نامرن. ذلك الفوز العظيم. ته نها ئا نه وه يه سه رفرازي و سه ركه و تنه گه و ره كه. ۱۰: والذين كفروا وكذبوا بآياتنا. وه نه وانه ش بې باوه بوون و نكوول ئايه ته كاني ئيمه يان كرد. أولئك أصحاب النار خالدين فيها. ئانه وانه دوژه خين و به هه تاهه تايي تييدا ده مي ننه وه. وبئس المصير. و دوژه خيش سه ره نجام و جيبه كي زور خراپه.

هه موو به لايه به ئيزني خوا دي:

۱۱: ما أصاب من مصيبة إلا باذن الله. وهر به لاو ناخوشييه ك پيش بييت، بي فه رمان و برياري خواي كارزان نابييت، واته: ئيراده و ويستى نه وي له گه له، كه و ابو خو تان ته نها ته سليمي ئيراده و ويستى خوا بكن. ومن يؤمن بالله يهد قلبه. وه هه ركه سيك باوه ري به خوا هه بييت، نه و يش دلي هيدا يه ت ده كا و داي ده مه زرينييت له ئارامي و، خو گرتن له به رامبه ر هه به لاو نه هه مبه تييه ك پيش بييت. والله بكل شئ عليم. وخوا به هه موو شتيك ئاگا و زانايه و، ده زاني نه و دلانه له كاتي خو شي و ناخوشي دا چو ن.

به ره فه رمانى خوا و پيغه مبه ر بن:

۱۲: وأطيعوا الله وأطيعوا الرسول. وگو يرايه لي خوا بكن و، فه رمان به رداري په يامبه ر بكن. فإن توليتم فإنما على رسولنا البلاغ المبين. جا نه گه ر پشتتان هه لكر د و گو يرايه ل نه بوون، نه وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ اللَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَقْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ لَكُمُ اسْمَ الْفِئَةِ ۝ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَهُمْ فَاخْسَنَ صُورَهُمْ وَآلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُنْهَوْنَ ۝ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَنَادُوا نُوحًا أَوْ آلَ إِبْرَاهِيمَ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَعْزَبُونَ وَنَا فَكْفَرُوا وَقَالُوا آتَانَا سُبْحَانَ اللَّهِ وَآلِهِ عَنِ حَيْثُ كُنَّا ۝ نَعْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُغْنِيَ عَنْكَ الْإِلهُ شَيْئًا ۝ لَنَبْعَثَنَّكُمْ لِلنَّبِيِّنَ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝ فَاذْكُرُوا لِلَّهِ يَوْمَ رُسُولُهُ وَالتَّوْرَ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ۝ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْتَغَابِنِ ۝ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكْفَرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝

خو تان زه ره ده كهن، چونكه ته نها گه يان دينيكي نما و ناشكرا له سه ر شاني په يامبه ري ئيمه يه، ئيتير هه موو كه سيك گله يي نه كه و پته سه ر نه ستوي خو ي. ۱۳: الله لا إله إلا هو. نه و خوايه، خوايه كي به هه قى وايه، بي جكه له خو ي هيج په رسترا وكي تر نيبه. و على الله فليتوكل المؤمنون. ده با پرواداران ته نها پشت به خوا بهه ستن و متمانه ي ته و اويان هه ر به و ببي.

بري زن و مندال نه يارو دوژمنه:

رافه كاراني قورئان نه لين: ده سته يه كه له مو سلمان هه كان ويستي ان كوچ بكن و پرؤن بو مه كه كه، جا مال و مندال و ژنانيان بوونه نه سته نگ له به رده م رو يشتنه كه يان، ده ره نجام دوا كه و تن، پاشان كاتي كه هاتنه مه دينه سه يره نه كهن و زور به ي خه لكى مه دينه فيري ئيسلامه تي بوون! ئيتير نه و انيش په شيمان بوونه وه له سه ر كار هه كيان و ويستي ان نه زيه تي ژن و منداله كانيان بدن، ئينجا له

بەرانبەر ئەو، ئەم ئايەتە ھات و فرمىوى: ﴿١٤﴾ يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن مِّنْ أَرْوَاحِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ يَعُدُّونَ أَنَّ هَٰؤُلَاءِ بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ هَٰؤُلَاءِ مِنْ عِندِ رَبِّكُمْ فَارْتَقُوا سُبُلَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَكْفُرُونَ ۚ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ مِنْ ذُرِّيَّتِكُمْ وَأَنَّكُمْ عَنْهَا كَافِرُونَ ۚ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبَشَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِنْ
مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ يَكِلُ
شَيْءًا عَلَيْهِ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ
تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا ارْزُقُوا مِنْ أَرْزَاقِكُمْ وَأُولَدِكُمْ عَدُوا
لَكُمْ فَأَحْذَرُواهُمْ وَإِنْ تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأُولَدُكُمْ
فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ
وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ
يُؤْفَ شَيْءٌ نَفْسِهِ، فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِنْ تَقَرَّضُوا
اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا يَضَعْفَهُ لَكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ
حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

سورہتی (تہلاق)۔

مەدەنىيەت (۱۲) ئايەتە.

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ټم سووره ته له پاش سووره تی (ټینسان) هوه هاتووه، که می دریژ
 تر باسی ژن ومړد ده کات، به تایبته مه سه له ی تلاق و چوښتی
 عیددهو نه فقهو خه رچی ژنان، نیشنگاو مه نزل و جیگه ی خه وو
 خه و تن و ئیسراحه تیان..هتد. دیار یکردنی کاتی ته لاق دان — ټه گهر
 هه رده بوو ته لاق بدریټ — واته: که ی په سه ند وشه رعییبه، ټه وده یش
 بوټه ویه که پیاوړن په له نه که ن له ته لاق دانی ژنه کانیا ندا، چونکه
 خوا ته لاقی بو کاتی ناچاری و نه مانی توانای پیکه وه ژیان داناوه،
 و ټه گهر ناچاری نه بوايه، رپگه ی ته لاق نه ټه درا.. داوا ټه کات
 پاش ته لاقه که، حیسابی عیدده بیان رابگرن، بو ټه وه ی رشته و نه ژاد
 ټیکه ل به یه ک نه بی، هه روه ها بوټه وهش که ټه وژنه ته لاق دراهه
 به عیدده وه زور نه مینیتته وه ټه گهر بیه و ی شوو بکاته وه، هه موو جوړه
 عیدده یه ک باس ټه کات.. به بناو به ی نیش ټه گهر ټه وه سهر ته قوا بو

له خوښه ويستی ناشه رعی بږيان ﴿ وټان تغفوا و تصفحوا و تغفروا ﴾
جا نه گهر بيان به خشن له وه که په کيان خستن له کوچکردن و ،
بيانپوښتن و لييان خوښ بښن ﴿ فان الله غفور رحيم ﴾ بږي گومان
خوا خوايه کي زور ليږو ورده يه ، زور د لا وايه . ﴿ ۱۵ : انما أموالکم
و اولادکم فتنه ﴾ به راستي مال و منډاله کانتان به لان بوتان ، پييان
تاقی ده کړينه وه ، تا ده رکه وئ کامتان گوږ پرايه لي ده کهن و ، کاميشتان
ياخي ده بن ، که و ابو و بيدار و هوښيار بن پييان فريو نه خوڼ ! ﴿ والله
عنده أجر عظيم ﴾ له کاتيکدا خواي مېهره بان پاداشتي کي گه وره ي
لايه ، واته : به هؤي ته و سه روهت و سامان و ژن و منډالانه تانه وه
ده ستخه رو نه بښ .

قادهتوانن له خوا بترسن:

﴿ ۱۶ ﴾ : فاتقوا الله ما استطعتم ﴿﴾ جا ته قوای خوا بکن چہ ندیکتان
توانی، پیغمبریش ﷺ له و بارہیہ وہ دہفرمووی: ((إِذَا أَمَرْتُمْ

پیاوهکه په شیمان ببنه وه بویه کتر، نهو کاته ده سټکه نه وه به ژن ومیردی خوځان و ژیا نیکى نوی، بویه ده لاین: با له خانووه کانی خوځاندا بمیننه وه و دهر نه چن.

راگرتنى یاساو سنووره کان، وه بویه ژن و پیاوهکه له ترسی خوا ستم له یهک نه کهن، وینه یه کی سهرکه شی و سهرسه ختی گهلانى پېشوویش نه خاته پېش چاو بویه وه پتر ده ست بگيرى به پیاوه کردنى نه حکامى خواوه، کوټاییشی دیت به باسکردنى توانایی و ده سلاتی خواى گه وړه له دروستکردنى ناسمانه کان و زه ویدا.

ژن ده بی له عهیده ی خویدا ته لاق بدریت:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: یا ایها النبی إذا طلقتم النساء * نه ی په یامبر! * به نوممه ته که ت بلئ: کاتی وېستتان ژنه کانتان ته لاق بدن * فطلقهن لعدتهن * جا له کاتی ده ست پیکردنى عیدده یاندا ته لاقیان بدن، واته: له چه یز پاک بن و، له و پاکیه شدا میرد له گهلایا دروست نه بوو بیت. له فهرمووده یه کدا هاتووه: ((فلیطلقها طاهرا قبل أن یمسها، فتلك العدة التي أمر الله تعالى أن یطلق لها النساء)) (بوخاری، فتح الباری: ۲۵۱/۸، موسلیم: ۱۰۹۴/۲). واته: نه گهر ژنت ته لاق دا، له پاکیدا و پېش چوونه لای ته لاقی بده، ههر نه ویشه که خوا فهرمووی: ژنان له کاتی عیدده یاندا ته لاق بدن. * وأحصوا العدة * حیسابی سهره تاو کوټایی عیدده یان به وردی بژمیرن، تا لیتان تیک نه چی و ژنه که یش به عیدده وه زور نه مینینه وه، نه وهک تووشی زیان ببی * واتقوا الله ربکم * وه له خواى گه وړه په وړه ردگارتان بترسن و سنووره کانی مه شکینن و گوږپرایه لی بن * لاتخرجوهن من بیوتهن * له خانووه کانیاندا دهر یان مه کهن پاش ته لاق دان، تا عیدده یان ته واو نه بیت، واته: له پېش ته لاق داندا له کوټی ده بیان با ههر له وى بمیننه وه * ولا یخرجن * ژنه کانیش بوخوځیان به بی ره زامه ندی له مال دهر نه چن، چونکه هیمان به سراونه ته وه به پیاوه وه * إلا أن باتین بفاحشة مبینة * مه گهر کاریکی خرابی ناشکرا بکهن. (ثیبن عه بباس) و هه ندی له هاوه لانی تر نه لاین: مه به ست به (فاحیشه) زیناو، هه موو جوړه ره فتاریکی تری دزیو نه گونجاوی نه و ژنه یه. ثیمامی (شافعی) نه ل: مه به ست به و (فاحیشه) یه، جنیوو دم دریژی ژنه که یه له گهل خزم و کس و کاری میرده که یدا. نهو کاته با له وى نه مینن و بچن بوی مالی مه حره می خوځیان. * وتلك حدود الله * و نه مه یه بهرنامه و سنووره کانی خوا له باره ی ته لاقه وه هو شیارین! ده ست دریژی نه کهن * ومن یعد حدود الله فقد ظلم نفسه * ههرکه سیك له بهرنامه و سنووره کانی خوا تیپه ری، بی گومان ستمی له خوی کردووه و سنوری خواى به زاندووه * لاتدری لعل الله یحدث بعد ذلك أمراً * تو چووزانی دواى ته لاقدانه که چی ده بی؟ له وانه یه خواى کارزان کاری تازه پېش بینیت: ژن و

بسم الله الرحمن الرحيم

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِقُوهُنَّ لِأَعْدَتِهِنَّ وَأَحْصُوا أَلْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحْشَةٍ مُبِينَةٍ وَذَلِكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ فَإِذَا بَلَغَ أَحْلَاهُنَّ فَاْمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهَدُوا ذُوَى عَدْلِ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ كُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَلِّغُ أَمْرِهِ فَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالَّتِي يَسْنَ مِنَ الْمَحْضِ مِنْ نِسَائِكُنَّ إِنْ أَرَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالُ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَسَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ﴿٥﴾

له گهل ته لاق دراودا به ته رزیکی په سهند مامه نه بکهن:

۲: * فإذا بلغن أجلهن * جا که نریک بوو - دواى یهک ته لاق، یان دوو ته لاق - عیدده یان ته واو ببی * فأمسکوهن بمعروف أو فارقهن بمعروف * نهو سا یان به باشی رایان گرن و بیان هیمنه وه ژیر نیکاحی خوټان، هاوړی له تهک هلس و که وتی چاک و ره فتاری باشد، یاخود وازیان لی بینن و لییان جیاببنه وه به چاکی، نه وانیش عیدده ی خوځان ته واو بکهن و ههر چییان نه که وینته لاتان به شیوه یه کی شهرعی بیان دهنی له مارهی و... هتد * وأشهدوا ذوی عدل منکم * وبو نه نجامدانی هردوو باره که: (گپړانه وه یان، یان ته لاقدانیان به یه کجاری) دوو که سی دادگرو دادپه روهر له خوټان بگرنه شایده * وأقیموا الشهادة لله * نیوه یش - نه ی شاهیده کان - به ریک و پیکى بو خوا شایه تی بدن * ذلكم یوعظ به من کان یؤمن بالله والیوم الآخر * نه وانه باس کران په ندیکن، ناموژگاری

ئهوکه سه یان پی ده کریت باوهری به خواو به روژی دواپی هبئی
 ﴿ ومن یتق الله یجعل له مخرجاً ۝ هرهکه سیك له خوا بترسی و
 سنووره کانی بیاریزی، خوا دهرووی خیزی لی نه کاتهوه ۝ ۳ :
 ویرزقه من حیث لا یحتسب ۝ وه رزق و روژی ده داتی له شوینیکه وه
 که خویشی گومانی نه ده برد، واته : رینمونوی دوزینه وهی ریگای
 ژبانی ده کات ﴿ ومن یتوکل علی الله فهو حسبه ۝ وه هرهکه سیك
 پشت به خوا ببهستی دوا به کار هیئانی هوکار، نه وه ته نیا خوی
 به سه و کاروباری بو ئاسان ده کات ﴿ ان الله بالغ امره ۝ چونکه
 بی گومان هه رچی خوا بریاری له سه ر بیئت، هه رته نجامی ده داو
 دهی گه یه نیته جی ﴿ قد جعل الله لکل شی قدر ۝ به راستی بو
 هه موو شتیك خوا کات و نه ندازه یه کی دیاری کردووه : خویشی و،
 ناخویشی، هه ردو وکیان ته واو ده بن و نه برینه وه ..

ژنانی مه یووس له عوزرو، نه وانه شیان عوزر ناشون:

ئینجا پاش نه وه له سووره تی (به قهره) دا عیددهی نه و ژنانه ی
 باس کرد حه یزبان هه یه وه ده کونه بی نویژی، ئیستا دیته
 سه رباسی عیددهی نه و ژنانه هیشتای به ته مه ن مندال، وه یان
 پیرن و حه یزبان نه ماوه : ﴿ ۴ : والائی یسن من المحیض
 من نسائکم ان ارتبتم ۝ نه و ژنانه تان که بی هیوا ده بن له بهر
 پیری له تیکه و تنی (حه یز)، نه گهر گومان تان هه بوو له نه ندازه ی
 عیدده که یاندا ﴿ فعدتهن ثلاثة أشهر ۝ نه و عیدده یان سی مانگه
 ﴿ والائی لم یحضن ۝ وه عیددهی نه وانه ش که هیشتا حه یزبان
 نه بیینوه له بهر بالق نه بوون، یان هه ر هویکی تر، هه ر سی مانگه
 ﴿ وأولات الاحمال أجلهن أن یضعن حملهن ۝ عیددهی نه و ژنانه ش
 دوو گیان، نه و کاته یه منداله که یان داده نی، ئیتر ته لاق درابن،
 یان میردیان مرد بیئت ﴿ ومن یتق الله یجعل له من امره یسراً ۝
 وه هه ر که سیك خو بیاریزی له بی فره مانی خوا، نه ویش کاروباری
 بو ئاسان ده کات ﴿ ۵ : ذلک امر الله أنزله إلیکم ۝ نه وهی باس کرا
 له حوکمی ته لاق و عیدده و رجعت، فره مانی خوا یه بو ئیوهی
 دای به زاندووه کاری پی بکه ن ﴿ ومن یتق الله یکنر عنه سیئاته ۝
 وه هه ر که سیك له خوا بترسی و کار به تاعه تی خوا بکا، خواش
 له گونا حه کانی پاکي نه کاته وه و چاویوشی لی ده کات ﴿ ویعظم له
 أجراً ۝ پاداشتیکی فره گهره ی پی ده به خشیت.

ژنانی ته لاق دراو چون دهستان ده روا جییان بکه نه وه:

﴿ ۶ : أسکنوهن من حیث سکنتم من وجدکم ۝ نه و ژنانه ی
 ته لاقیکیان ماوه، یان دوو ته لاق، به پیی تواناو ده سه لاتتار له و

جیگه ی خوتان سکوونه تان تیا کردووه دایان نی و تفاق ی باشیان
 بو دابین بکه ن ﴿ ولا تضاروهن لتضيقوا علیهن ۝ زیانیان پی
 مه گه یه ن، تا ته نگه تاویان بکه ن له نه فقه وه له جیگه دا بو نه وه ی
 ناچار یان بکه ن به ده رچوون له ماله کانیان ﴿ وإن کن أولات
 حمل ۝ و نه گهر نه و ژنانه دوو گیان بوون، نه گهر چی سی ته لاقه ش
 درابن ﴿ فأنفقوا علیهن حتی یضعن حملهن ۝ ئیوه نه فقه یان
 بکیشن و به خویان بکه ن هه تا سکه که یان داده نی، واته : نه گهر
 ژنه ته لاق دراو که دوو گیان بوو، نه وه دوو شتیان له سه ر تانه :
 جیگه ی سکوونه ت و، به خوی کردن و نه فقه ﴿ فإن أرضعن لکم
 فأتوهن أجورهن ۝ ئینجا نه گهر نه و ژنه ته لاق دراو نه - پاش دانانی
 منداله که - شیر یان به منداله کانتان داو گویشیان کردن، نه و حه
 و کرپی خویان به نی، واته : نه گهر ژنه ته لاق دراو که داوی
 کرپی کرد، نه بی پیاوه که کرپی شیر پیدانه که ی بداتی ﴿ وأتمروا
 بینکم بمعروف ۝ ده شکری له ناو خوتاندا به شیوه یه کی جوان و
 په سه ند راویژ بکه ن و ریک بکه ون، ژنه که به ریکو پیکی شیر که
 بداو، پیاوه که ش کرپی بدات، واته : که سیان زیان به منداله که
 نه گه یه نیئت ﴿ وإن تعاسرتم فسترضع له أخرى ۝ خو نه گهر
 یه کترتان ته نگه تاو کردو پیک نه هاتن، واته : باوکه که نه وه ند
 کرپی نه نه دا، دایکه که ش داوی زیاتری نه کرد، یان شیر ی پی
 نه نه دا، ژنیکی تر شیر به منداله که بدا، دایه نی بو بگری و واز
 له دایکه ته لاق دراو که بیئی ﴿ ۷ : لینفق ذو سعة من سعته ۝ با
 ده وه له مه ندو ده سه لاتدار، به پیی ده وه له مه ندی و ده سه لاته که ی خوی
 مال به خت بکا له سه ر ته لاق دراو که کان و شیر ده رکه ان ﴿ ومن قدر
 علیه رزقه ۝ هه ر که سیس ده ستکورت و هه ژار بوو ﴿ فلینفق مما
 آتاه الله ۝ با له وه خوا پیی داوه به خشیت، واته زور له خوی
 نه کا، چه ند ده توانی نه وه ند به خشیت ﴿ لا یكلف الله نفساً إلا
 ما آتاه ۝ چونکه خوا داوی به خشین له که س ناکات، به پیی
 نه وه نه بی پی داوه ﴿ سيجعل الله بعد عسر يسرا ۝ بی گومان پاش
 سه ختی و ته نگانه، خوا خویشی دینی و دهرووی خیر ده کاته وه.
 تیبینی : ئایه تی (۶-۷) :

(۱) به ره و اله ته له وه ده چی که ژنانی ته لاق دراو مافی سوکنایان
 هه یه و پیوسته سوکنایان بو دابین بکریت.

(۲) ژنی دوو گیان هه تا سکه که ی داده نیئت، ده بی نه فقه ی
 بکیشری، چونکه سه رقاله به حه ملی کابراکه وه.

(۳) ته لاق درای ره جعی، له حوکمی ژنی کابرای ته لاق در دایه،
 که وا بوو وه کو سوکنای واجیبه نه بی نه فقه یی بداتی، به لی وایه،
 به لام سه به رته به ژنی ته لاق دراو به ته لاقی بائین، لای ئیما مه کان

پایه رزی ناردوو ه نایه ته روونه ککره وه کانی خواتان به سه را
 نه خوینته وه ﴿ لیخرج الذین آمنوا و عملوا الصالحات من الظلمات
 إلى النور ﴾ هه تا نه وانه ی باوهریان هیئاوه و کارو کرده وه ی چاکیان
 نه نجام داوه، له تاریکییه کانی کوفرو نه زانی و گوهرایی دهریان بینی
 بو رووناک ی ثیمان ﴿ ومن یؤمن بالله و یعمل صالحا ﴾ وه هرکه سیک

خیلاف وقسه ی جیاواز هه یه: ثیمامی (شافعی) - ره حمه تی خوی
 لی بیت - ده لی: حه قی نه فقه ی نییه، چونکه په یوه ندی به
 میرده که یه وه نه ماوه. ثیمامی (نه بوو حه نیفه) - ره حمه تی خوی
 لی بیت - ده لی: حه قی نه فقه ی هه یه.
 ۴) ژنی میرد مردوو ته نه حه قی سوکنای هه یه و، هه قی نه فقه ی
 نییه، واته: ده بی له و شوینده بمینته وه پیش جیا بوونه وه
 تییدا بووه، مه گهر مانیمکی شهرعی هه بی.

شارو گوندیکی زور له خوا یاخی بوون و به هیلک چوون:

پاش به کارهینانی نه و وشه ی (ته قوا) یه له م سووره ته دا له نیوان
 باسکردنی نه حکامه کاند، دیته سه ره وه ی که نه گهر سه ریچی
 بکه ن، نه واه که لانی رابردوویان به سه ر دیت: ﴿ ۸: و
 کاین من قریه عتت عن امر ربها ورسله ﴾ و زوریک له ناوایی و
 شارنشین کانی پیشوو، له فهرمانی په روه دگاریان یاخی بوون و،
 گوژیایه لی په یامبه رانیان نه کرد.

روونکرده وه یه ک: بیژه ی (کاین) له ههر جیگیاه کی قورئاندا هاتبی
 به مانای (کم) ه، واته: بو (تکثیر) ه وه ک بلنی: زوری، وه
 ده فهرموی: (و کاین من نبی قاتل). خه لیلی نه حوی زان نه لی:
 (هی ای دخلت علیها کأن للتشبهه و بنیت معها فصار فی الکلام معنی
 کم، صورت فی المصحف نوناً...)). بو نه م روونکرده وه ده توانی
 سه یریکی ته فسیری (قورتوبی) نایه تی (۱۴۶) ی نال عیمران
 بکه یت. ﴿ فحاسبناها حساباً شديداً ﴾ جائیمه ش زور به توندی
 لیمان پرسینه وه: سزای برسیتی و قات و قری و، به رده بارانمان
 پی چه زین ﴿ و عذابنا عذاباً نکراً ﴾ وه به سزایه کی توندو دژوار
 نازارمان دان ﴿ ۹: فذاقت وبال أمرها ﴾ نه و سا سزای تالی کوفرو
 کاری خرابی خو یانیان چه شت و گیروده بوون ﴿ وکان عاقبه
 أمرها خسراً ﴾ و سه رنجامی کاره که شیان، واته: سه ریچییه که یان
 زیانیکی گه وره بوو بو یان ﴿ ۱۰: أعد الله لهم عذاباً شديداً ﴾
 وله پاشه روژیشدا خوا سزایه کی سهخت و توندی بو ناماده کردوون
 ﴿ فاتقوا الله یا اولی الألباب ﴾ ده سا له ناهرمانی خوا بترسن نه ی
 هوشمه نده کان! ﴿ الذین آمنوا ﴾ به تاییهت نه وانه تان که باوهریان
 هیئاوه ﴿ قد أنزل الله إليکم ذکراً ﴾ به راستی خوا قورئانیک ی
 دابه زاندوو بو تان، ده سا نه بی زیاتر هوشیارین وله خوا بترسن و
 فهرمانه کانی نه نجام بدن.

پیغه مبه ر له تاریکییه کان دهرقان دینی:

﴿ ۱۱: رسولاً یتلوا علیکم آیات الله مبینات ﴾ و په یامبه ریکی

أَسْكِنُوهُمْ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُمْ أَنْ لَنْ طَبِقُوا
 عَلَيْهِمْ وَإِنْ كُنْ أُولَئِكَ حَمَلَ فَاَنْفِقُوا عَلَيْهِمْ حَتَّى يَمُوتَ حَمَلُهُمْ
 فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْحَمْنَ أُمَّهَاتَهُنَّ وَأَنْتُمْ بِأَيْتِكُمْ مَعْرُوفٌ وَإِنْ
 تَعَارَفْتُمْ فَارْضَعُوا لَهُمْ أُخْرَى ۖ يَسْفِقُ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ
 وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُفْقِرْ مَعَهُ إِنَّهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا
 إِلَّامًا إِنَّهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۖ وَكَانَ مِنْ قَرِيبٍ
 عَنَّتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ ۖ فَحَاسِبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَبْنَاهَا
 عَذَابًا ثَكْرًا ۖ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عِقَبُهُ أَمْرًا خَسِرًا ۖ
 أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأْتِ الْكُفْرَ الَّذِينَ آمَنُوا
 قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۖ رُسُلًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ
 لِّيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
 وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
 الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ۖ إِنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ
 سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَزَلَّلُ الْأَمْرَ بَيْنَهُنَّ لَعَلَّكُمْ أَنْ
 اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۖ

باوهر بینی به خواو کاری چاک نه نجام بدات ﴿ یدخله جنات
 تجری من تحتها الأنهار ﴾ خوا نه ییاته باخه کانی به هه شته وه که
 له ژیر بنکی داره کانیانه وه ناوو و روو بار دیت و دهر و ﴿ خالدين
 فيها أبداً ﴾ به هه میشه ییش تیئاندا نه مینه وه ﴿ قد أحسن الله
 له رزقا ﴾ به راستی خوا رزق و روژییه کی پاک ی چاک ی بو فراوان
 ده کات له به هه شتدا.

زانستی خوا دهوری نیوه داوه:

﴿ ۱۲: الله الذی خلق سبع سموات ﴾ هه رخوا خو یه تی حه وت
 ناسمانه کانی فراهه م هیئا ﴿ ومن الأرض مثلهن ﴾ و له
 زه ویش وه که نه وانی دروست کرد، واته: زه ویش وه که ناسمانه کان
 حه وت چین! زانیان له مه پیش نه یان وت: زه ویش تا نه گاته
 ناوهر وکه که ی حه وت چین، به لام نیستا نه هلی عیلم نه لین:
 شه ش گویترو وکو نه م کوره یی نیمه هیه و گیانه به رانی تییدا

دهژی و له ههولی ئه وهدان بیان دۆزنه وه به لām له راستیدا خوا خۆی چاک ئەزانئ، پیغه مبه ریش ﷺ ده فەرمووی: ((من ظلم قید شبر من الأرض طوقه من سبع أرضین)) (فتح الباری: ۱۲۴/۵، موسلیم: ۱۲۳۲/۳). واته: ئه وهی به ئەندازهی بستیک له زهویی خه لک داگیربکا، رۆژی قیامت هه ر ههوت نهۆمه زهویییه که ده کرئ به تهوق و ده کریته ملی ﴿ یتنزل الأمر بینهن ﴾ فەرمان و برپاری خوا له نیوان ئه و ئاسمانانه دا داده به زیت ﴿ لتعلموا أن الله علی کل شیء قدير ﴾ تابزانن که به راستی ئه وخوایه دهسلاتی به سه ره موو شتیکدا ههیه و هه رچی بیهوی ئه یکات ﴿ وأن الله قد أحاط بكل شیء علما ﴾ وه بی گومان زانست و زانیاری ئه وخوایه دهوهری هه مووشتیکی داوه، واته: ئاگاداری کاروباری بوونه وه ره و هه یچ شتیکی ئی ناشاریته وه، جا که وابوو ئیوهیش زیاتر له خوا بترسن و سنوور هکانی مه به زینن.

له (۲۷) ی ره مه زانی (۱۴۱۷) ک به رامبه ره به (۱۹۹۷/۲/۵) پاش نوژی به یانی، له نووسینی ئه م سوورته بوومه وه.

سوورتهی (ته حريم) ه

مه ده نییه و (۱۲) ئایه

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئه م سوورته پاش سوورتهی (حوجورات) هاتۆته خواره وه، له چهند قه زیه یه کی گرنگ باس ده کات که په یوه ندییا ن به نیو مالی په یامبه ره و ﷺ و هاوسه ره کانیه وه ههیه، باس ده کات که په یامبه ره ﷺ له بهر رازیکردنی دلی هه ندی له هاوسه ره کانی، خاتوو (ماریه) ی قیبتی له خۆی هه رام کرد! پاشان سه بارهت به و کاره که پیغه مبه ره ﷺ ئه نجامی دا خوا گله یی ئی ده کاو ده فەرمووی: نه ده بوو ئاواخۆت ناره حهت و ته نگه تاو بکهیت، ئینجا باسی خه ته ری بلاوکردنه وهی کاره نه نییه کانی نیوان ژن و میرد ده کات! چونکه ئه بیته هۆی تیکچوونی ژبانی ژن و میرد.. به وهش نموونه دینیته وه که په یامبه ره ﷺ نه نییه کی خۆی لای خاتوونه (حه فسه) درکاند، که چی ئه ویش دای به گوینی (خاتوو عایشه) دا، له کاتی کدا که پیغه مبه ره ﷺ به (حه فسه) ی فەر موو بوو: لای هه یچ که سی ئه ی درکینی، ئیتر دوایی قسه که ماله و مال گه راو بووبه ده نگ و باسی مالان، بۆیه په یامبه ره ﷺ تووره بوو و خه شم و رکی ئی هه لساو نیازی ته لاقدانی کرد! هه ر ئه م سوورته هیرشیکی سه خت ده کاته سه ره ئه وانه که له سه ره شتیکی بچووک دلی په یامبه ربان ﷺ ره نجان و ناره حه تیان کرد، کۆتاییشی به هیئانی دوو نموونه دی: نموونه ی

ژنیکی کافرو بی باوه ر، ئه گه رچی له ژیر ماره یی و نیکاحی پیاویکی سالح و موسلماندا بوو، به لām ئه و نزیکی و پیکه وه ژبانه یان هه یچ که لکیکی پی نه گه یاند، وه نموونه ی ژنیکی ئیماندارو موسلمان، ئه گه رچی له ژیر رکینی پیاویکی خراپه کارو بی باوه ردا بوو، به لām له بهر ئیمان ئه ستووری، کوفرو توغیانی میرده که ی زبانی نه گه یاند پیی، وه له دۆزه خ رزگارو سه رفراز بوو.

**ئهی پیغه مبه را! بۆ له بهر دلی ژنه کانت،
حه لالی خوا چه رام ده کهیت!؟**

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: یا ایها النبی لم تحرم ما أحل الله لک ﴿ ئهی پیغه مبه را! بۆچی شتیک له خۆت چه رام ده کهیت، خوا بۆی حه لال کردوویت، ۲: رافه که رانی قورئان ده لین: په یامبه ره ﷺ کاتی له مالی (حه فسه) خاندان ده بیته له گه ل (ماریه) ی هاوسه ریدا کۆ ئه بیته وه، جا که (حه فسه) خان گه راپه وه وه ئه وهی دیت، لی کرده هه را!! په یامبه ریش ﷺ ئه وهنده ته نگه تاوو ناره حهت بوو به خاتوو (حه فسه) ی فەر موو: لیم مه که به هه راو، بۆ که سیشی باس مه که، ئه و له بهر خاتری تو (ماریه) م له خۆم یاساغ کرد! پاشان خاتوو (حه فسه) یش بۆ خاتوو (عایشه) ی گپراپه وه! ئه وسا پیغه مبه ره ﷺ سویندی خوارد که بۆ ماوه یه که له هه یچیان نزیک نه بیته وه، جاپاش (۲۹) رۆژ ئایه تی: (یا ایها النبی لم تحرم ما أحل الله لک) هات. (داره قوتنی) ریوایه تی کردوه. (ئیبین که سیر) یش ئه م ریوایه ته گپرا مانه وه- به به هیز تر و په سه ندرت داده ئی له و ریوایه ته خواردنی هه نگۆینه که باس ده کا، چونکه رای جه ماوه ری زانیانی له سه ره. ﴿ تبتغی مرضات أزواجک ﴾ ده ته وی ژنه کانت (حه فسه و عایشه) رازی بکهیت! ﴿ والله غفور رحيم ﴾ له کاتی کدا خوا زۆر لیبوورده ی میهره بانه، نابینی تو ژنه کان له خۆ قه دهغه ده کهیت! خواش مۆله تت ده دا لات بمیننه وه که فاره تی سوینده کهت بدهیت ﴿ ۲: قد فرض الله لکم تحلة أیمانکم ﴾ به راستی خوا هه لوه شانده وه و کردنه وه ی سوینده کانتانی به که فارهت بۆ شه راعندن، ئه وسا په یامبه ریش ﷺ له که فاره تی سوینده کهیدا بهنده یه کی ئازاد کرد ﴿ والله مولاکم ﴾ و خواش گه وروه یارمه تیده رتانه ﴿ وهو العليم الحکیم ﴾ هه ره ئه ویشه زانی کارزان، هه موو شتیک به پیی به رژه و هندی بهنده کانی خۆی ده کات.

ده بی ژنان نهینی میردیان بیوشن:

﴿ ۳: وإذ أسر النبی إلى بعض أزواجه حدیثا ﴾ ئه و ده مهش که په یامبه ره ﷺ قسه یه کی نهینی لای هه ندی له ژنه کانی (واته:

که راهه له کوفرو شیرک عابدات و عیباده تکارو خواپه رست سائحات و رزووگر، یان گه شتوگه رکارو کوچکه بولای خواوپه یامبه رست، یان بوهر جیگابه که پیویست بی کوجی بوکهن ثبات و آبکارا له بیوه ژن و کیژان، به کورتی: ټر نیوه نه وهنده دهرده سهری نه و بدهن و، ته نگه تاوی بکهن، له وانه به

لای خاتوو حه فسه درکاندو پیی گوت: وا له بهر تو (ماریه) م له خوم یاساغ کرد، ده ساتوش بلای مه که وه! فلما نبات به جا که خاتوو (حه فسه) هه والی گه یانده خاتوو عائیشه و اظهاره الله علیه و خوایش پیغه مبهری لی به ناگاردو تیپه گه یاند که: (حه فسه) نه نییبه که تی باس کرده وه عرف بعضه و اعرض عن بعض پیغه مبه ر هندیکی بوخاتوو (حه فسه) باس کردو، رووی له هندیکی وهر گپراو باسی نه کرد و خووی لی بی ناگا کردو نه ی دایه وه بهروویدا، چونکه پیاوه هه لکه و تووه کان زورجار له هندی شت خویمان بی ناگاده کهن ورووشکینی ناکهن، عهره ب چه ندجوان نه: (ما زال التغافل من شیم الکرام) یان ده لئین: (ما استقصی کریم قط) واته: هه رگیز پیاوی شه رهمه ند به دوی هه موو شتیکدا ناچیت! فلما نباها به ټینجا که (حه فسه) لی تی گه یاندو پیی گوت: تو قسه ی منت بردو ته دهری قالت من آتاک هذا به سهر سورمانیکه وه کوتی: باشه کی ټم هه والی پی گه یاندیت؟! پیی و ابوو خاتوو عائیشه بووه! قال نبائی العلیم الخیر به یامبه ر فهرمووی: به روه ردگاری زانای به ناگا له ته و اوای نه نییبه کان ناگاداری کردووم.

ژنان نابی شووه کان بیان ته نگه تاو بکهن:

پاش نه وه که پیغه مبه ر ئازارو بیزاریکی زوردر له لایه نه هاوسه ره کانیه وه، خوی میهره بان ریگای ته و به و به شیمانی ده خاته به رده م خیزانه کانی و پییان ده فهرمووی: ٤: ان توبا إلى الله ټه گهر نیوه (ټی حه فسه و، عائیشه!) ته و به بکهن لای خواو له و هه لس و که و ته یه به شیمان ببنه وه، دیاره کاریکی باشتان ټه نجام داوه و، خوټان له تووره پی خوا لاداو ټه قد صغت قلوبکما چونکه به راستی به رامبه ر به دل سوژی بو په یامبه ر دلټان له هه ق لای دا ټه ان تظاهرا علیه ټه ټه گهر پشتگیری یکتر بکهن له دژی پیغه مبه ر، چاک بزانه که هیچتان پی ناکری و دهره قه تی نایه ټه ان الله هو مولاه ټه ټه و به راستی خوا خو پیشتیوانیه تی و جبریل و صالح المؤمنین هه روا جبریل و برواداره چاکه کانیش، وه کو (ټه بووبه کرو عومر) و الملائكة بعد ذلک ظهیر و فریشته کانیش سه ره رای خواو جوهر ټیل و ټه بووبه کرو عومر هه روا کار و پیشتیوان بوی ٥: عسی ربه ان ټلک کن ټه گهر په یامبه ر برپاری ته لاقدانټان بدات، ټه و دلنیا بن خوا ټه ان بیده أزواج خیرا منکن که له جیاتی نیوه ژنانی باشتی پی به خشیت مسلمات ټه ژنانی موسلمان و ملکه چ مؤمنات و باوه ردار قانتات و به رفهرمان و گوپرایه ټه ثابت و ته و به کارو

ته لاقټان بدو، لیټان جیا بیټه وه، دیاره ټه وکاته ش خوی گه و ره چه ند ژنیکی زور باشت له نیوه ده داتی. ده سا به و باره گرزی و ټالو زییه کوتایی بینن.

خاوو خیز انتان له ناگری دوزه خ بیاریزن:

ټینجا به شیوه یه کی گشتی ټاموزگاری ټیمانداران و موسلمانان ده کا و ټه فهرمووی: ٦: یا ایها الذین آمنوا قوا انفسکم واهلیکم نارا ټی ټه وانه ی باوه رتان هیناوه! خوټان وژن و مال و که س وکاره که تان بیاریزن له ناگریک و قودها الناس والحجارة سووته مه نییه که ی جهسته ولاشی مروی کافرو به ردی گوگرده، یان ټه و به ردانه خه لکی ده پیهرستن، مه به ست ټه و یه که زور بلیسه دارو به گرو گهرمه، وه که ناگری ټم دونیا نییه که ته نه نا به داروبه چیلکه هه لگیرسی، به لکو ټه و به به رد زیاتر گرده گری و بلیسه ټه سینن! بو به پیغه مبه ر فهرمووی: هه رکه منالان

گهیشتنه حوت سالان، نویژیان پی بکه، خو نه گهر گهیشتنه ده ساله ونه یان کرد، ده بی له سهر شهوه لییان بدهن. (پیشوا نه حمده: ۴۰۴/۳، تحفة الأحوذی: ۴۴۵/۲). ﴿علیها ملائكة غلاظ شداد﴾ کومه له فریشته یه کی زبرو توندو تیژ به سهریه وهن، ههر چه نده داوی به زه بیان لی بکری که لکی نییه ﴿لا یعصون الله ما أمرهم﴾ نافهرمانی خوا ناکه له ههر شتیک فرمانیان پی بکا ﴿و یفعلون ما یأمرون﴾ وههر فرمانیکیشیان پی بسپیژی، به خیرایی نه نجامی ددهن. به لی.. بهر پرسیتی به رامبه به خرم و کس و کارو مندل وژن، بنه مایه کی زور گرنگه له دینی نیسلامدا، بویه پیغه مبهری نازیزمان (موحه ممد) ﴿نه فرموی: ((کُلُّکُمْ راع و کلکم مسؤول عن رعیته، فالإمام الذی علی الناس راع و هو مسؤول عنهم، و الرجل راع علی أهل بیته و هو مسؤول عنهم))﴾ (متفق علیه). واته: به رامبه به خوارتر له خوتان، هه موو شوان و بهر پرسن، دیاره ههریه که ش ههر له شوانیکه وه تا نه میرو سهرکاریک - ده بی به نه ندازه ی ده سه لاتی خوی نه رکه کانی سهرشانی خوی نه نجام بدات.

روژی سه لا بروو بیانوی خوانه ناس وهر ناگیر:

۷: یا ایها الذین کفروا لا تعتذروا الیوم ﴿نهی نه وانه ی کافرو بی بروابوون! نه مرؤ (روژی قیامهت) برو بیانوو مهیننه وه بؤ تاوانه کانتان، چونکه هیج بیانویه کتان لی وهر ناگیر﴾ ﴿انما تجزون ما کنتم تعلمون﴾ به راستی ته نها به پیی نه و کارو کرده وانه پاداش دهرینه وه کردووتانن.

به راست و به هق بگهرینه وه به رهو خوا:

به هوی نه وگیرو گرفته وه له ناو خیزانه کانی پیغه مبهردا ﴿رووی دا، خوا باسی په شیمان بوونه وه نه کاو ده فرموی: ۸﴾ یا ایها الذین آمنوا توبوا إلى الله توبة نصوحا ﴿نهی نه وانه ی باوه رتان هیناوه! بگهرینه وه بؤلای خوا به ته وه وه گهرانه وه یه کی نیجگاری، واته: به شیوه یه که، ئیتر جاریکی تر نه گهرینه وه سهر شه و تاوان و گوناها نه، له پیشوا (عومه) یان پرسی: ته وه بی (نه سووچ) چییه! فرموی: ته وه بی (نه سووچ) نه وه یه که شه و که سه تاوانکاره له تاوانکانی په شیمان بییته وه وه جاریکی تر نه گهرینه وه سهریان، چون شیر ههرکه له گوانی ناژه له که هاته دهر، جاریکی تر ناگهرینه وه بؤگوانی ناژه له که ﴿عسی ربکم أن یکفر عنکم سیئاتکم﴾ دلنایان - نه گهر ته وه بی شاوا بکه - بهروه ردارتان له گوناها کانتان خوش ده بیی ﴿و یدخلکم جنات تجری من تحتها الأنهار﴾ و ده تانباته ناو چه ندین باخی به هه شته وه که له ژیر

بنکی دارو دره خته کانیانه وه ناو رووبار به خورم دهرات ﴿یوم لا یخزی الله النبی والذین آمنوا معه﴾ له و روژدها (روژی قیامهت) خوا په یامبهرو نه وانه ی باوه ریان هیناوه ریسواو سهرشور ناکات ﴿نورهم بسعی بین أیدیهم و بأیمانهم﴾ له به رده میانه وه وه له لای راستیانه وه به سهر پردی (صراط) دا پیی دهرؤن ﴿یقولون ربنا أتم لنا نورنا﴾ و ده لیان: بهروه رگاری ئییه! نور ورووناکییه که مان بؤ ته و او بکه وه به رده و ام بییست و اغفر لنا ﴿و لیمان خوش ببه﴾ ﴿إنک علی کل شیء قدير﴾ به راستی تو به سهر هه موو شتیکدا به توانایت. پیغه مبه ریش ﴿نه فرموی: ((اللهم لا تخزنی یوم القیامة))﴾ (نه حمده: ۲۳۴/۴). خواهی! له روژی قیامهتدا ئاپروم نه چیت.

نه گهل خوانه ناس و دوورازیدا بجه نکه:

۹: یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین ﴿نهی په یامبه را﴾ ﴿به شیر له گهل کافراندا بجه نکه وه، به به لگش له گهل دووروه کاندان﴾ تاخافتن بکه و اغلظ علیهم و توندو تیژ به له سهریان، به شکو شه و که تیان بشکی و مأواهم جهنم و جی و نه نوشیان دوزه خه و بنس المصر و خراب جیگایه دوزه خ بؤ تاوانباران.

نیمانی نیماندار که لکی به کافر نادا:

۱۰: ضرب الله مثلا للذین کفروا امرأة نوح وامرأة لوط ﴿خوا نموونه یه که ده هیئته وه بؤ بی باوه رکان به ژنه که ی (نوح) و ژنه که ی (لوت)، هه تا تی بگه که ههر چه نده تیکهل و نزیک بن له موسلمانانه وه که لک وهر ناگرن کانتا تحت عبدین من عبادنا صالحین﴾ که له ژیرنیکاحی دوو به نده دا بوون له به نده صالح و چاکه کانی ئییه، واته: (نوح) و (لوت) سه لامی خویان له سهر بیست ﴿فخانتاهما فلم یغنا عنهما من الله شیئا﴾ جا گزی و خیانه تیان پی کردن، له نه نجامدانی کاروباری ئایینی خوادا، له بهر شه وه دوو په یامبه ره که ش نه یان توانی شتیک له سزای خویان لی دوور بخه نه وه. (سه یید قوتب) نه لی: خیانه تی شه و دوو ژنه خیانهت بوو له بانگه وازی شه و دوو په یامبه ره وه، بروا نه هینانیان بوو پییان، نه که شه روال پیسی وکاری دزیو، وه که شه و شه و ده لیان! چونکه ژنه که ی نوح هه ره و که خه لکانی تر گالته ی به نوح و به موسلمانان کان شه کرد! ژنه که ی (لوت) یش خیانه تی له میوانه کانی ده کرد، هه رده م و کاتی میوانیکی هاتبا، شه و به په له هه والی به خه لکی شاره که شه دا. (ئیبین عه بیاس) ﴿نه لی: (ما بغت امرأة نبی قط) هیچ ژنه په یامبه ریک قهت زیناو شه روال پیسی

نه کردووه، (ته بهری) یش له ته فسیری (فخانتاهما) دا ده لی: (أی: فی الدین) واته: خه یانه ته که یان له کاروباری دینداریدا بوو، نهک له مهسه له ی ته خلقتا. وقیل ادخلا النار مع الداخلین ده رهنجام له قیامه تدا پښان دهوتری: دهسا بچنه ناو ناگری دوزخه وه له گهل ته وانه دا ده چنه ناویه وه، جاکه وابوو هیچ جوړه نزیکیه که له پیاوچا کانه وه - نه گهرچی په یامبه ریش بن، بی یمان و باوه - که لک نابه خشی، ده سائیوهش ته ی هاوسه رانی په یامبه ر ۱۱: دهست له ته زیهت و نازاری په یامبه ر ه لگرن، به وه مه نازن که هاوسه ری ته ون.

کوفری کافر زیان نادا له یمانی نیماندار:

۱۱: وضرب الله مثلا للذين آمنوا امرأة فرعون ۱۱ ههروه ها خوا نمونه یه که به ژنه که ی فیرعه ون (ناسیه) ی کچی (مزاحم) دینیته وه بوته وانه ی باوه ریان هیناوه، تهو ژنه یمانداره هه رچه نده نزیکی فیرعه ون بوو، به لام فیرعه ون هیچ سوودو که لکیکی له باوه رکه ی وهرنه گرت و، ته میش چونکه ناچار بوو کوفری فیرعه ون زیانی به یمانده که ی نه گه یاند ۱۲: إذ قالت رب ابن لي عندك بنا فی الجنة ۱۲ کاتی وتی: پهروه دگار که م! لای خوت له به هشتدا مالیکم بو دروست بکه ۱۳: ونجني من فرعون وعمله ۱۳ وه له دهست فیرعه ون وکرده وه کانی رزگارم بکه ۱۴: ونجني من القوم الظالمين ۱۴ وه له دهست تهو هوزه سته مکارانهش رزگارم بکه.

مه ریه م شهرمی خوی له حه رام پاراست:

۱۲: ومريم ابنت عمران التي أحصنت فرجها ۱۲ وه خوا نمونه یه کی تر دینیته وه به مه ریه می کچی (عیمران) تهو ژنه ی داوینی خوی پاراست له حه رام ۱۳: فنحن فيه من روحنا ۱۳ ینجا نیمهش له ربی تهو (روح) ی خومانده وه (جو بریل) فوومان پیاکرد و دوو گیان بوو به عیسا سه لامی له سه ربی. (قال المفسرون): إنه أراد بالفرج هنا الجيب.. لأنه قال: ونفخنا فيه من روحنا، وجبريل عليه السلام إنما نفخ في جيبها ولم ينفخ في فرجها. ۱۴: وصدقت بكلمات ربها وكتبه ۱۴ وه تهو یش ددانی نا به هه موو ته وه فرمانه کانی خواو کتیه کانی دا، ته وانه ی نار دبوونی بو په یامبه رانی پښین ۱۵: وكانت من القانتين ۱۵ وه به رده وام له ریزی خه لکانی فرمانه به رداردا بوو، هه زاران هه زار سلاوی لی بیت. له فرمانده یه کدا هاتووه که یمانمی (بوخاری) و یمانمی (موسلیم) هیناویانه: ((کمل من الرجال كثير، ولم يكمل من النساء إلا آسية امرأة فرعون، ومريم ابنت عمران، وخديجة بنت خويلد، وإن فضل عائشة على النساء كفضل الثريد

يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا تُوبًا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتَيْتُمُنَا ذُرِّيًّا وَغَيْرَ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ يَتَأْتِيهِمُ النَّبِيُّ جِهَدًا الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَا أُوذِيَ جِهَدُ رَبِّكَ الْمَصِيرُ ۝ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطَ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحِينَ فَخَانَتَاهُمَا فَتُفْعِلَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاسِينَ ۝ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُّوحِنَا وَصَدَقْتَ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا مِنَ الْقَنِينَ ۝

به سه رته واوی خواردنه کانی تر دا، دپاره تهو خواردنه لای عه ره به کان زورخوش و به حورمهت بوو.

سوپاسی بی پیاان بو خوا ی دلوفان، له به رامبه ر ته واو کردنی ته فسیری سوورته ی (ته حریم) وه.

کژنایی جزمی ۲۸، (والله الحمد والمنة) ..

سوورته ی (مولک) ه

مه ککبیه و (۳۰) نایه ته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ته م سوورته پاش سوورته ی (توور) هاتووه، ته میش وهک سوورته مه ککه بییه کانی تر، باسی یمان و بیرو باوه رو نایدولوزی نیسلا می دهکات، جگه له وهش له سی شتی زور گرنگ و سه ره کی نه دوی، وه کو: گه وره یی و دهسه لات ی بی سنوری خوا... هینانه وه ی

چەند بەلگە يەك بۇ يەكخوایە رستی، دەرئەنجام وپاشە رۆژی
بئی باوەران و، ئەوانەى مەملانى و ئىنکاری زىندوو بوونەو
دەكەن. بۇ يەكەمجار دەلیت: تەنها خوا بەرزە، بێندە، خاوەن
دەسەلاتە، بالادەستە، چاودیری بوونەوەرە، وە ئەومردن و ژینەش
کەهیچ کەسیك وەك پئیویست پەى پئی نەبردوون، ھەربەفرمان و
برپاری ئەون. ئینجا باسی بەدیھینان و دروستکردنی ئاسمانەکان
دەکات، رازاندنەوەى ئەم ئاسمانەى نزیکمان بەچەندین چراو
ئەستیرەى پرشنگذار. وە لەپاشەرۆژو حالى تاوانباران دەدوى،
ئەو کاتەى کە دۆزەخ بە چاوى خویمان دەبینن و چۆنیش لە رقا
—بەرانبەر بە دوژمنانى خوا— خوى دەخواتەووە خەریکە لەت
لەت ببی...!! لەگەل ھەلسەنگاندن و بەراوردیکیشدا لە نیوان
پاشەرۆژی برواداران و بئی بروایاندا.

بیدارى وھۆشیارى ئەدات کە تاخو قارى لى نەگرتوون بکەونە خو.
کۆتایى دیت بە ھەرەشەکردن لەوانەى کە مەملانى و چەلەحانى
دەكەن لەگەل پەيامبەردا ﷺ. جا ئەم سوورەتە ھەرەك پئی دەلین
سوورەتى (ملك) پييشی دەلین: (الواقية، المنجية) چونکە ھەرکەسیك
بەدلسۆزییەووە بېخوینى، ئەوا لە سزای گۆر خوا رزگارى دەکات.
پەيامبەرىش ﷺ دەفەرموى: ((هى المانعة، وهى المنجية، تنجى
من عذاب القبر)) (ترمى). وە ھەرەوھا لەرۆژی قیامەتدا تەکا بۇ
خوینەرەكەيشی دەکا، وەك پيغەمبەر ﷺ دەفەرموى: ((من القرآن
ثلاثون آية شفعت لرجال حتى غفرله، وهى: تبارك الذى بيده
الملك)). ئەبووداودو

مەزنايەتى خواو، دروستکردنی مردن

و ژيان و، ئاسمان و ھەسارەکان:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: تبارك الذى بيده الملك * بەرزە،
بێندە، گەورەيە ئەو زاتەى دەسەلاتى ھەموو بونەوەرى بەدەستە
ﷻ وەو علی کل شى قدير ﷻ وەرئەویشە تواناو دەسەلاتى بەسەر
ھەموو شتىکدا ھەيە.

پاشان بریک لە ئاسەوارى دەسەلاتى خوا باس دەکاو دەفەرموى:
﴿الذى خلق الموت والحياة﴾ ئەوخوایە کە مردن و ژيانى
دروستکرد، ئەووتە ھەندى ئەژيینی، ھەندى ئەمرینی، خو
مردنیش گواستەنەوہیە لەجیگایەکەوہ بۇ جیگایەکی تر، پاشان
لەجیگای دووھەدا ژيانیکى نوئ دەست پئی ئەکاتەوہ ﷻ لیلوکم
أیکم أحسن عملاً ﷻ بۇ ئەوہى تاقیتان بکاتەوہ کامەتان کارو
کردەى چاکتر و باشتەر، پاشانی بەپئی ئەوہ پاداش وەرگریتەوہ،
واتە: تاقى دەگریتەوہ بۇ ئەوہ کە خوى و خەلکانى تر بزائن

لە ئایندەدا چ کارى ئەنجام ئەدات. لە سوورەتى (۵۱:۵):
(وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون). یان سوورەتى: (۷/۱۱):
(ليلوكم أیکم أحسن عملاً). ھەمان مەبەست دوویات دەکەنەوہ
﴿وهو العزيز الغفور﴾ وە تەنها ئەوہ دەسەلاتدار، (ئەتوانى تۆلە
لە ھەموو کەسیك وەر بگری، زۆریش گوناخپۆش و لیبووردەيە، بۇ
ھەر کەسیك تەوہ بەکاو پەشیمان بیئەوہ و بگەریتەوہ بۇ لای.

ئینجا ھەندى تر لەدەسەلاتى خوا لەم جیھان و بوونەوەرەدا باس
ئەکا، بۆیە ئەفەرموى: ﴿۳: الذى خلق سبع سموات طباقاً﴾
ئەو خوایەى کە ھەوت ئاسمانى لەسەرەك وچین چین —لەگەل
بەدیھینانى ھیزی راکیشەر لە نیوانیاندا— دروستکرد، بئی
ھیچ جۆرە ھۆیکە کە من و تۆ پئی بزائین، خاوەنى (فى ظلال)
دەلیت: ناتوانى بلیت ئەو ھەوت ئاسمانە بەو جۆرە و بەو
شیوہیەن، یان لە فلانە شتن...! وە نابى ئیمە بەدواى تیووور
بینییەى گەردونناسەکاندا برۆین، چونکە ئەو جۆرە تیووورانە
ھەمووکات دەست ئەدەن بۇ گۆران و دەستکاری و، بۆچونیکى
نوئ، بەتایبەت رۆژ بەرۆژ پشکاندن و دەرخستن زیاتر دەبیئت،
ئەمرۆ شتىك دەلین، بەیانى شتىكى دیکە، جا لەبەر ئەوہ نابى
و رەوا نییە قورئان ببەسريت بەو جۆرە بۇ چوونانەوہ. وە تەنها
ئەوئندە بەسە کە لە تەفسیری (سبع سموات)دا بلیین: ھەوت
چین ئاسمان بەلام بئی شیکردنەوہ * ما ترى فى خلق الرحمن
من تفاوت * لەناو دروستکراوہکانى (خوای) بە بەزەبیدا ھیچ
جۆرە ناریکى و ناتەواوییەك نابینى، بەلکۆ لەو پەرى قايمى
و مەحکەمیان، جوانى و، ریکو پیکى و، بئی عەببى و، ئەم
قەشەنگى ئاسمانانە و دەسەلاتى بئی وینەى خوای بە بەزەبى
لەچەند ئایەتیکى تردا باس کراوہ، وەك: (أفلم ينظروا إلى
السماء فوقهم كيف بنيناها وزيناها ومالها من فروج)، (۵۰:۶).
یان دەفەرموى: (صنع الله الذى أتقن كل شى) (۲۷:۸۸). یان
دەفەرموى: (الذى أحسن كل شى خلقه..۳۲:۷). بەلام لەگەل
ئەو ھەموو ریک و پیکییەدا پيش ھاتنى قیامەت تیک دەچیت،
وەك دەفەرموى: (إذا السماء انفطرت). یان دەفەرموى: (إذا السماء
انشقت)، یان دەفەرموى: (يوم تشقق السماء بالغمام).

﴿فارجع البصر هل ترى من فطور﴾ جا ئەگەر گومانیکت لەوہدا
ھەبى وتمان، چاو بگریوہ ببیینە، بزائە ھیچ قلیشیک دەبینى...؟
﴿۴: ثم ارجع البصر كرتین﴾ پاشان جار لە دواى جارچاوت بگریوہ
بنواہ * ینقلب إليك البصر خاسئاً * سەرەنجام ملکەچ دەبى و
چاوت بە زەبوونى دەگریتەوہ وھیچ ناتەواوییەك نادۆزیتەوہ * وھو
حسیر * و زور شەکەتەو ھیچ کەم و کورییەکیشى چاو نەکردووە

كفروا(۳۱/۷۴) دیاری کراوه. ﴿ اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴾ ثایا هیچ که سئیکی ترسینه رتان له لایه ن خواوه بۆ نه هات، تا له م رۆژه هۆشیارتان بکاته وه دوو چاری نه بووبان... ﴿ ۹ ﴾: قالوا بلی قد جاءنا نذیر ﴿ به دلئیکی زۆر ته نگه وه ده لئین: به لئ به راستی ترسینه ر (پیغه مبه) مان بۆ هات و ئامۆزگاری کردین، وهك ته فهرموی:

۵: ولقد زينا السماء الدنيا بمصابيح ﴿ وهبه راستی ئیغه ئه ئاسمانه نزیکه مان به چه نندین چرای پرشنگدار (ته ستیره کان) رازاندۆته وه زویشمان پئی روشن کردوونه ته وه، به تاییه له شه وه تاریکه کانداسهیر بکه ﴿ وجعلناها رجوما للشياطين ﴿ وتیربارانی شه یاتینه کانیشیان پئی ده کین، ته وانه ی وا له سنوور ده رده چن و ته یانه وی نه ئییه کانی بونه وه له دهم فریشته وه وه رگرن و، پاشان مه رد می پئی چه واشه بکه.. واته: هه ركات ويستیتیان نزیك ببه وه، ئیغه به پزیسکی ته ستیره کان سوتاندومان، وه له ئایه تی (ولقد جعلنا في السماء بروجا وزيناها للنظرين و حفظناها من كل شيطان رجيم، إلا من استرق السمع فاتبعه شهاب مبين) (۱۵/۱۶-۱۸). جهخت له سه ره وه حه قیقه ت و راستییه کراوه ته وه. ﴿ واعتدنا لهم عذاب السعير ﴿ وه سزای سووتینه ریشمان له پاشه رۆژدا بۆ ئاماده کردوون.

جههه ننه م نیلدر اوه بۆ جههه ننه مبییه کان:

۶: وللذين كفروا بربهم عذاب جهنم ﴿ بۆ ته وانه ش به پهروه دگاریان کافر و بی باوه بوون، سزای دۆزه خ ههیه ﴿ وبئس المصير ﴿ که جیگایه کی زۆر خراپه دۆزه خ ﴿ ۷: إذا لقوا فيها سمعوا لها شهيقا ﴿ کاتی که فری ده درینه نیویه وه دهنگیکی زۆر ناساز و ناخوشتی لی ته بیسن. (ئین عه بباس) ته لئ: هیستر کاتی که جوی ده دریتی پر مه و دهنگیکی لی ده بیسری، دۆزه خیش ته وه دهمه ی که کافران فری ده درینه نیویه وه هه مان دهنگ و پر مه ی ههیه، ته وهیه پئی ته لئین (شه هیق) ﴿ وهی تفور ﴿ له کاتی که ده به وانیشه وه قولپ ده دا و هه لده چی و ده کولی مه نجه ل ﴿ ۸: تكاد تمیز من الغيظ ﴿ له داخی کافراندا خه ریکه له ت له ت ببی و، لهیه که بیته وه. به لئ ته م ئایه تانه و چه نندین ئایه تی ترروونی ده که نه وه که ئاگر هه ست و پیزانیسی ههیه و، داوا داخوازی ده کات، وهك فه رمایشتی: (إذا رأتهم من مكان بعيد سمعوا لها تغيظا وزفيرا) (۲۵/۱۲). یان ده فره رموی: (يوم نقول لجهنم هل امتلات وتقول هل من مزيد) (۵۰/۳۰). ﴿ كلما ألقى فيها فوج ﴿ هه رده سته و تاقمیک له بی باوه ران که فری ده درینه نیویه وه ﴿ سألهم خزنتها ﴿ پاسه وانه کانی لییان ده پرسن.

چاودیری و سه ره رشتی فریشته کان بۆ دۆزه خ له چه ند ئایه تی که ده روونکراوه ته وه، بۆ نموونه: (عليها ملائكة غلاظ شداد لا يعصون الله ما أمرهم و يفعلون ما يؤمرون) (۶/۶۶). ژماره ی ته و فریشتانه ییش به ئایه تی (عليها تسعة عشر) (۷۴/۳۰) یان به ئایه تی (وما جعلنا أصحاب النار إلا ملائكة وما جعلنا عدتهم إلا فتنة للذين

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَنَرَكَ الَّذِي يَدِيهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱﴾ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿۲﴾ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَوُّتٍ فَآتٍ يُصِرُّهُ لَتَرَى مِنَ فُطُورِهِ ﴿۳﴾ ثُمَّ أَتِجْعَلُ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبُ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿۴﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ﴿۵﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيُسْأَلُونَ الْمَصِيرَ ﴿۶﴾ إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهْقًا وَهِيَ تَفُورُ ﴿۷﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿۸﴾ قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْشَأْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿۹﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿۱۰﴾ فَاعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ فَسَحَقًا لَأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿۱۱﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿۱۲﴾

(وما كنا معذبين حتى نبعث رسولا) (۱۷/۱۵). ﴿ فكذبنا ﴾ به لام ئیغه برومان پئی نه کردو به درۆز نمان زانی و باوه رمان پئی نه کرد ﴿ وقلنا نزل الله من شيء ﴾ گوتمان: خوا هیچ شتیکی بۆهیچ که سئیک دان به زاندووه له وه حی ﴿ إن أنتم إلا في ضلال كبير ﴾ وه ئیوه له گومراییه کی گه وره دان!! ﴿ ۱۰ ﴾: وقالوا لو كنا نسمع أو نعقل ﴿ وه به حه سره ته وه ده لئین: وه ته گهر ئیغه بیستبمان، یان تی گه یشتباین و ته قلمان خستباکار له دونیادا ﴿ ما كنا في أصحاب السعير ﴾ ته ورۆ له قیامه تا نه ده بووینه هاوړی دۆزه خ، به لام به داخه وه له چاوو گوئی و دل سوودمان وه رنه گرت، ته وا ته مړوش ته وقه ی دۆزه خ بووین، وهك ته فره رموی: ﴿ ۱۱ ﴾: فاعترفوا بذنبهم ﴿ جا به خه جاله تییه وه ددانیان به گوناح و تاوانی خو یاندا نا ﴿ فسحقا لأصحاب السعير ﴿ ده سا دووری له ره حمه تی خوا بۆ دۆزه خییه کان، شیایو باسه له جیگایه کی تر دا ته فره رموی: (ختم الله على قلوبهم وعلى سمعهم) (۷/۲) یان ده فره رموی: (إنا جعلنا

على قلوبهم أكنة أن يفقهوه وفي آذانهم وقرا، (۵۷/۱۸). یان ده‌فرموئ: (إنا خلقنا الإنسان من نطفة أمشاج نبتليه فجعلناه سميعا بصيرا) (۲/۷۶) یان ده‌فرموئ: (قل هو الذي أنشأكم وجعل لكم السمع والأبصار والأفئدة قليلا ما تشكرون) (۲۳/۶۷) یان (ولا تكو نوا كالذين قالوا سمعنا وهم لا يسمعون) (۱۲/۸) یان (قالوا قد سمعنا لو نشاء لقلنا مثل هذا) (۳۱/۸) یان (وقال الذين كفروا لا تسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه..)، (۲۶/۴۱) یان ده‌فرموئ: (ويل لكل أفاك أثيم يسمع آيات الله تتلى عليه ثم يصر مستكبرا كأن لم يسمعها فبشره بعذاب أليم. وإذا علم من آياتنا شيئا اتخذها هزوا) (۷-۹/۴۵) یان ده‌فرموئ: (وإذا تتلى عليه آياتنا ولي مستكبرا كأن لم يسمعها كأن في أذنيه وقرا) (۷/۳۱).

ترسان له‌خوا به نه‌هینی وپه‌نهانی:

ثنجا باسی پاداشتی فراوانی باوه‌داران ده‌کاو نه‌فرموئ: ﴿۱۲﴾: إن الذين يخشون ربهم بالغيب ﴿۱﴾ به‌راستی نه‌و که‌سانه‌ی که به‌نه‌ینی وپه‌نهانی له‌په‌روه‌دگار یان نه‌ترسن، چونکه ده‌زان که په‌نهان و نادیار لای نه‌و که‌سانه ﴿۲﴾ لهم مغفرة وأجر كبير ﴿۳﴾ لی‌خوشیوون و پاداشیکی که‌وره‌یان بۆ هه‌یه، نه‌م چه‌ند ثایه‌ته‌ش گرنگی ترسان له‌خوا نیشان ده‌دن، وه‌کو ده‌فرموئ: (الذين يخشون ربهم بالغيب وهم من الساعة مشفقون) (۴۹/۲۱). یان ده‌فرموئ: (إنما يخشى الله من عباده العلماء) (۲۸/۳۵). یان ده‌فرموئ: (وإن من الحجارة لما يتفجر منه الأنهار وإن منها لما يشقق فيخرج منه الماء وإن منها لما يهبط من خشية الله...) (۷۴/۲). یان ده‌فرموئ: (لوانزلنا هذا القرآن على جبل لرأيت حاشعا متصدعا من خشية الله...) (۲۱/۵۹). یان ده‌فرموئ: (من خشى الرحمن بالغيب وجاء بقلب منيب) (۳۲/۵۰-۳۳). یان (فالله أحق أن تخشوه إن كنتم مؤمنين) (۱۳/۹). وه ده‌فرموئ: (الذين يبلغون رسالات الله ويخشونه ولا يخشون أحدا إلا الله وكفى بالله حسيبا) (۳۹/۳۳). وه ده‌فرموئ: (الذين يؤمنون بالغيب) (۲/۲). ﴿۱۳﴾ وأسروا قلوبكم أواجهاوا به ﴿۱۴﴾ چ به‌سرت سرت قسه‌بکه‌ن، یان به‌ناشکرا، لای خوا یه‌کسان و چونیه‌که، نه‌و هیچ شتیکی لا گوم نابئ ﴿۱۵﴾ إنه عليم بذات الصدور ﴿۱۶﴾ به‌راستی نه‌و به‌ه‌موو نه‌ینی نیو دل و سینه‌کان زانایه ﴿۱۷﴾: ألا يعلم من خلق ﴿۱۸﴾ مه‌گه‌ر خوا نازانی کیی دروست کردوهو چونی دروست کردوهو ﴿۱۹﴾ وهو اللطيف الخبير ﴿۲۰﴾ له‌کاتی‌کدا زۆر وردبین و به‌ناگایه؟ که‌وابوو له‌خوا به‌ترسن، پیلان بۆ موسلمانان مه‌گپرن نه‌به‌نه‌ینی، نه به‌ناشکرا.

زه‌وی بۆ نیوه‌که‌وی و رام‌کراوه:

بۆ جاریکی تر دیته‌وه سه‌ر باسی هه‌ندی له به‌هه‌ره‌کانی خوا که به‌خه‌لکانی به‌خشیون، بۆیه نه‌فرموئ: ﴿۱۵﴾: هو الذي جعل لكم الأرض ذلولا ﴿۱۶﴾ نه‌و خوایه‌یه که زه‌وی رام کردوهو پوتان، به‌هه‌ر شیوه‌یه‌ک به‌تانه‌وی سوودی لی‌وه‌ریگرن ئاماده‌یه، وه له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو جم و جووله و سوورانه‌وه‌یدا، نیوه زۆر به‌ئاسوده‌یی ژیا‌نی خۆتانی تیا نه‌به‌نه‌سه‌ر.

زانایانی (جیۆلۆجیا) نه‌لین: زه‌وی له‌ماوه‌ی (۲۴) کاتر می‌ردا، (۲۴) هه‌زار میل نه‌خولیته‌وه، وه له‌ته‌نها کاتر می‌ریکا (۶۵) هه‌زار میل نه‌روا تا به‌گردي رۆژدا به‌سووریته‌وه.. جا له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو بزووتن و جموجووله‌یدا هیشتا زۆر به‌ئاسانی خه‌لک به‌سه‌ر پشتیه‌وه نه‌حه‌سینه‌وه و نه‌ژین ﴿۱۷﴾ فامشوا فی منابها ﴿۱۸﴾ جا که‌وابوو بچن به‌هه‌موو گو‌شه‌و که‌ناریکیا هه‌ولی ژیا‌نی خۆتان بده‌ن و بازرگانی بکه‌نه‌پیشه ﴿۱۹﴾ وکلوا من رزقه ﴿۲۰﴾ وله‌رۆق و رۆزی بخۆن.

به‌لی‌پیویسته مه‌ردم هه‌ولی ژیا‌ن بداو، چاوه‌روان نه‌بی‌ت تا خوا بۆی ببارینئ! وه‌ک پی‌شه‌وا (عومه‌ر) خوا لی‌ی رازی بی‌ت -کاتی خه‌لکیکی بی‌ئیش وکاری دیتبا ده‌یوت: نیوه کی‌ن و چین ئاوا بی‌کردو کۆشن؟ ده‌یانوت: نیمه‌قه‌وم و گه‌لیکین پشتمان به‌خوا به‌ستوه، بۆیه ئیش وکارناکه‌ین!، نه‌ویش پی‌ی ده‌وتن: نه‌خیر، نیوه گه‌لیکی بی‌کارو ته‌مه‌لن، ده‌بی‌تۆو بچینه‌ زه‌وی، نه‌وچاپشت به‌خوا به‌ستن. ﴿۲۱﴾ وإليه النشور ﴿۲۲﴾ و هه‌ر بۆلای خوایه زیندوو بوونه‌وه بۆ حیساب وجه‌زا.

نه‌ی له‌و خوایه ناترسن له‌ئاسمانه‌؟

جا پاش نه‌وه‌ی که‌حاله‌تی هیوری وه‌یمنی و رام‌کردنی زه‌وی بۆ ژیا‌نیان باس‌کرد، ئیستاش دایان نه‌چله‌کی‌نی و پی‌یان نه‌لی: ئایا ناترسن که‌خوا نه‌وخۆشی وئاسوده‌یه‌تان لی‌تیک بدات؟.. زه‌وی ده‌ست بکات به‌جموجول؟:

﴿۱۶﴾: أأمنتم من في السماء أن يخسف بكم الأرض ﴿۱۷﴾ ئایا دل‌نیان له‌و (خوایه‌ی) که له‌سه‌رووه‌یه نه‌ی به‌ته‌رستان! به‌ناخی زه‌وی‌دا به‌تان‌باته‌خواره‌وه و قووتتان بدات، وه‌ک (قاروون‌ی) قووت‌کرد؟ ﴿۱۸﴾ فإذا هي تمور ﴿۱۹﴾ ئی‌نجا نه‌و حه‌له به‌هه‌میشه زه‌وی بی‌ت و بچی و بجوولیت، که‌وابوو هه‌رگیز له‌ده‌سه‌لاتی خوا ی به‌به‌زه‌بی دل‌نیا مه‌بن، چونکه هه‌رکاتی قاری لی‌گرتن ده‌ی‌گرئ ﴿۲۰﴾: أم أمنتم من في السماء أن يرسل عليكم حاصبا ﴿۲۱﴾ یان له‌و زاته‌ی له‌سه‌ره‌ویه دل‌نیان، که ورده زیختان به‌سه‌ردا ببارینئ؟.. ئیما‌می

کۆشک و ته لار پرازینه وه خویان قایم بکن...! هه رگیز له دهستی خوا رزگاریان نابێ.

موفه سسیرین (ئیبین جه ریری ته به ری) له مانای (..من فی السماء...) دا ده لیت: مه به ست به و (زاته) له ئاسمانه هه رزاتی خوا خۆیه تی، وهك ئه هلی سووننه ت وجه ماعه ت به تیکرا ئه و پیریه یان داوه! بۆ ئه و راستیه یه ئه و فهرمووده یه ده كه نه به لگه كه پیغه مبه ر ﴿﴾ له كه نه یه یه کی پرسى: (أین الله؟) واته: خوا له كوێیه؟. (قالت فی السماء)، ئه ویش گوئی: له سه رووه یه، پیغه مبه ریش ﴿﴾ فهرمووی: ((أعتقها فإنها مؤمنة)). ده سا ئازادی بکن، چونكه خاوه ن ئیمان و باوه ره. ئه م فهرمووده یه به شیكه له و فهرمووده یه كه پێشه و (موسلم) له (سه حیح) هه كه یدا هی ناویه تی و به كورتی ده لیت: (... و كانت لی جارية ترعى غنما لی قبل أحد والجوانية، فاطلعت ذات يوم فإذا الذئب قد ذهب بشاة من غنمها، وأنا رجل من بني آدم آسف كما یأسفون لكنی صككتها صكة، فأتیت رسول الله ﴿﴾ فعظم ذلك علی، قلت: یارسول الله أفلا أعتقها؟ قال: (إئتني بها)، فأتیته بها فقال لها: أین الله؟ قالت: فی السماء قال: من أنا؟ قالت: أنت رسول الله. قال: ((أعتقها فإنها مؤمنة)) (موسلم: ۲۱/۱۶) فی المساجد ومواضع الصلاة، باب تحريم الكلام فی الصلاة. وه هه روه ها ته فسیری (تیسیر الکریم الرحمن) ی شیخ سه عدی (۱۳۰۷) و (۱۳۷۶) له ته فسیری (أم أمتنم من فی السماء...) دا ده لیت: (وهو الله تعالى، العالی علی خلقه)، وه زانا یانی (سه له ف) یش ده لین: بیژهی (فی) له (فی السماء) دا به مانای (علی السماء) یه، هه روهك له (ولاصلبنکم فی جذوع النخل - أی علی جذوع النخل) به مانای (علی) یه، ئه مه رای زانا یانه بۆ ته فسیری (من فی السماء)، ئیتر ئه وانه یه كه ده لین: مه به ست به (من فی السماء) (جو بیل) ه، یان ده لین له سه ر راو بۆچوونی عه ره به کان ها تووه كه پیا یان و ابوو: خوا له ئاسمان دایه! ئینجا خواش له سه ر بیرو بۆچوونی خو یان قسه یان له گه ل ده کات... دیاره ئه م هه موو بۆچوونه ی دوا ییه له گه ل روحی قورئانه که دا دوورن و ده ست ناده ن، چونكه ئه وه ی بتوانی خه لک نقووم بکاو له ئاسمان بیئت، یان زیخ ببارینی هه رخوا یه. وهك له ئایه ته کا ندا ها تووه ﴿﴾ فستعلمون کیف نذیر ﴿﴾ ئه و جا ئه زانن تۆ له ی من چۆنه ﴿﴾ ۱۸: ولقد کذب الذین من قبلهم ﴿﴾ و به هه قیقته ت پێش ئه و بت په رستانه خه لکانی تریش په یامبه رانیان به درۆزن دانا وهك گه لی (نوح و، عادو، سه موود...) هتد ﴿﴾ فکیف کان نکیر ﴿﴾ جا چۆن بوو نکووی من بۆیان؟ ئایا ئه زانن چۆن قارم لی گرتن؟ جا ئیوه ش هۆشیار بن.

به لئ هه رچی له م بوونه وه رده را روویدات وه کو: زه مین له رزه، رۆچوون، به رده باران، بای ویرانکه ر، گه رده لول و هه رچی تر، هه مووی به ده ستی پاشای ئه م جیهانه یه، وه ئه وان هه رچه نده

وَأَسِرُوا قُلُوبَكُمْ وَأَجْهَرُوا بِإِيَّاهُ عَلَيْهِمْ يَذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنِ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنِ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَائِلٌ وَيَقْبِضُنَّ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرِّحْمُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّبْصِرٌ ﴿١٩﴾ أَمْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُم مِّن دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ هَذَا الَّذِي يَرُفُّكُمْ إِنْ أَسْكَنَ رِزْقَهُمْ لَجُوفُ عُتُورٍ وَيَقُورٍ ﴿٢١﴾ أَمْ يَمْشِي مَكْبَاحُنَ رِجْلَيْهِ هَذَا أَمْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ رَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعُ وَالْأَبْصَارُ وَالْأَفْئِدَةُ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا أَعْلِمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

فرین و لهنگه رگرتنی (مه ل) كه كان

به چه واهه به ده سه لاتی خوا یه:

ئینجا بۆ ئه وه ی وه پیریا ن بینیت ه وه له ئاسه واری ده سه لاتی خوا ورد ببه وه ده فره موی: ﴿﴾ ۱۹: أولم یروا إلى الطیر فوقهم صفات و یقبضن ﴿﴾ ئایا سه یری بالنده یان نه کردووه به راسه ریانه وه به بالکراوه یی له کاتی په روازیاندا و باله کانیا ن ده یننه وه یه؟ ﴿﴾ ما یمسکهن إلا الرحمن ﴿﴾ ئه و بالنده ت نه نا خوا ی به خشنده ی دلوان رای گرتوون، بئی گومان له مه دا نیشانه و به لگه هه یه، ده سا بۆ پروا ناهینن؟! وهك له جیگایه کی تر دا هه ر له و باره وه ده فره موی: (ألم یروا إلى الطیر مسخرات فی جو السماء ما یمسکهن إلا الله إن فی ذلک لآیات لقوم یؤمنون) (۷۹/۱۶). ئه مانه هه موو جه خت له سه ر ئه و مانا و مه به سه ته ده که نه وه. ﴿﴾ إنه بکل شیء بصیر ﴿﴾ به راستی ئه و خوا یه به هه موو شتیک بینایه، چاوی له هه موو بو نه وه ره و ده زانی

عند الله ﴿ پېيان بلى: بى گومان زانىارى تەواو - بۇ ھاتنەكەى -
تەنھا لای خوايە، منیش وەك ئىوھ بەندەم وشتىك نازانم ﴿ وانما
أنا نذير مبين ﴾ و من تەنھا بېدار كەرەوھو ترسینەرېكى ئاشكرام،
واتە: كاری من ھەر ئەوھەندەيە ﴿ ۲۷: فلما رأوه زلفه ﴾ ئىنجا
كاتى ئەو بەلېنى خوايە بە سزای رۆزى قىامەت لەنزىكەوھ دىتيان
﴿ سيئت وجوه الذين كفروا ﴾ روخسارى ئەوانە باوھەريان نەبوو
تال و ترش و ناشيرن دەبىت ﴿ وقيل هذا الذي كنتم به تدعون ﴾
و پېيان ئەوترى: ئا ئەمە ئەو (رۆزەيە) كە ئىوھ داواتان دەركد و
بەدرۇتان دەزانى.

ھەر شتەى چۆن ژيانى ئەروا، چۆن بۆى باشە، بەو جۆرە ھۆى
ژيانى پى بەخشيوھ.
ئىنجا سەرەنشتى ھاوبەش پەيدا كەران ئەكاو ئەفەرمۆى: ﴿ ۲۰:
أمن هذا الذي هو جند لكم ينصركم من دون الرحمن ﴾ ئايا ئەو
كەسە كىيە كە خۆى بە لەشكر و سوپاى ئىوھ دەزانىت و وا نیشان
دەدات كە بەبى خۆاى رەحمان دەتوانىت يارمەتیتان بدات؟ واتە:
ئەگەر ئىرادەى زيانىكى بە ئىوھ بېى ﴿ إن الكافرون إلا فى غرور ﴾
بى باوھەريان ھەمىشە سەر لىشىواو و فرىو و خواردوون، واتە: ئەگەر
پېيان و ابىت بەكانيان بەھاواریانەوھ دىن، دەبا بېرى بکەنەوھو
وازيان لى بېنن. ﴿ ۲۱: أمن هذا الذي يرزقكم إن أمسك رزقه ﴾
يان كىيە ئەوھى رۆزىتان دەدا ئەگەر خوا رزقى گرتەوھ لىتان
﴿ بل لجوا فى عتو ونفور ﴾ بەلكو ئەوان رۆچوون لە گومپاى و
دوورەپەرىزى لە ھەقدا.

نەزىلەى مۇسلمان و كافر:

ئىنجا خوا نمونەيەك بۆ مروقى باوھەردارو بى باوھە دىننىتەوھو
دەفەرمۆى: ﴿ ۲۲: أ فمن يمشى مكبا على وجهه أهدى ﴾ ئايا
ئەو كەسەى كە دەمەوړو كەوتووھو، بەو ھالەتەوھ بەرپدا دەچى،
رېدەركدووترە ﴿ أمن يمشى سويا على صراط مستقيم ﴾ يان ئەو
كەسەى كە بە قنجى وقىتى لە سەر رىگەيەكى راستەوھ دەروا؟
دىارە يەكەمەكەيان نمونەى مروقى بى بىروايە، چونكە وەكو
كوپرو نابىنا مل ئەنى و رېى راست ھەلە دەكات، دووھمىشيان
نمونەى مروقى مۇسلمانە كە زۆر بەشارەزايى و بەئاگاييەوھ
پى ھەل دەگرى و دەروا.

ئەوھى وەدى ھىنان، زىندووشتان دەكاتەوھ:

﴿ ۲۳: قل هو الذى أنشأكم وجعل لكم السمع والأبصار
والأفئدة ﴾ ئەى پىغەمبەر! ﴿ پېيان بلى: ھەرئەو خوايەيە ئىوھى
بەدى ھىناوھ دروستى كردوون و گوئى و چاوو دلى پى بەخشيون
وھەتا بەچا و رىگای راست دەرک بکەن، بەگوئى بېيستن و، بەدل
بېرى لى بکەنەوھ ئىنجا باوھ بېنن ﴿ قليلا ماتشكرون ﴾ كەچى
ئىوھ كەمى شوكرانە بۆرپى دەكەن...! ﴿ ۲۴: قل هو الذى ذرأكم
فى الأرض ﴾ پېيان بلى: كەھەر ئەو زاتەيە ئىوھى لە زەوىى بلارو
كردۆتەوھ ﴿ وإليه تحشرون ﴾ و تەنھا بۆلای ئەويش كۆ ئەكرىنەوھ
بۆ لىكۆلنەوھو پاداش تۆلە ﴿ ۲۵: ويقولون متى هذا الوعد إن
كنتم صادقين ﴾ بەگالتەشەوھ دەلېن: ئەم بەلېنە بەھاتنى ئەو
سزايە كەيە، ئەگەر ئىوھ راست ئەكەن...! ﴿ ۲۶: قل إنما العلم

مۇسلمانانىش قيا بچن كى خوانەناس لە ئىش و ئازار دەپارىزى؟
بى باوھەركان گەلى جار ئاواتى مردنى پەيامبەر و مۇسلمانەكانيان
ئەخواست...! بۆيە خوا فەرمووى: ﴿ ۲۸: قل أرأيتم إن أهلكنى
الله ومن معى أو رحمتا ﴾ پېيان بلى: ھەوالم بەدەنى ئەگەر خوا
من و ھەموو ئەوانەى لەگەل مندەن لەناو بەرى، يان روحم و
مىھەربانىمان لەگەل بكات؟ ﴿ فمن يجير الكافرين من عذاب أليم ﴾
كى ھەيە بى باوھەريان لەسزای بەئىش و سەخت پەنا بد؟ ﴿ ۲۹: قل
هو الرحمن أمانا به ﴾ بلى: ئەو خوا بەبەزەبىيە باوھەريان پى كردووه
﴿ وعليه توكلنا ﴾ و ھەر بەويش پشتمان بەستووه ﴿ فستعلمون ﴾
من ھو فى ضلال مبين ﴿ ئەوسا ئەزانن كى لەلارى و گومپايەكى
ئاشكرادايە...؟ من يان ئىوھ؟ ﴿ ۳۰: قل أرأيتم إن أصبح ماؤكم
غورا ﴾ بلى: ھەوالم بەدەنى ئەگەر ئاوەكەتان رۆچى بەناخى
زەويدا و ھەلى مۆى ﴿ فمن يأتيكم بماء معين ﴾ كى ئەتوانى ئاويكى
روون و زولالتان بۆ بەدەست بىننىت؟ ديارە جگە لەوھ كەدەبى
ھەر بلېن مەگەرخوا دەروومان لى بكاتەوھ، وەلامىكى تر نىيە، جا
كەوابو چارتان ھەر ئەوھيە كە ئەمرو پېش ھاتنى ئەورۆزەيە باوھ
بېنن و ملكەچ ببن بۆدەسەلاتى بى سنورى خۆاى مىھەربان.
زۆر سوپاس بۆ خۆاى خاوەن بەزەيى كە يارمەتى دام بۆ تەواو
كردنى تەفسىرى سوورەتى (مولك).

سوورەتى (قەلەم)

مەككەيىيە (۵۲) نايەتە

بەناوای خۆاى بە بەزەيى مىھەربان

ئەم سوورەتە لە پاش سوورەتى (عەلەق) - ھەو دابەزىوھ، ئەمىش وەك
سوورەتە مەككەيىيەكانى تر گرنگى دەدات بە: يەكخواپەرستىيە،
پەيامى پەيامبەرئى پىغەمبەر، زىندو و بوونەوھ بۆ پاداش و

شیرین و شه‌ده‌ب و ویل و... هتد هه‌ر بۆ به‌رزی و شکومه‌ندی
ئه‌ویشه‌که (ئه‌نه‌س) ده‌لێت: (کان رسول الله ﷺ أحسن
الناس خلقاً) متفق علیه. یان (عه‌بدوللای کورێ عه‌مری کورێ عاس
—رضی الله عنهما— ده‌لێت: ((لم یکن رسول الله فاحشاً ولا متفاحشاً
وکان یقول: إن من خیارکم أحسنکم أخلاقاً)) (متفق علیه). مه‌به‌ست

تۆله. جا پێش هه‌مووشتیک سویند شه‌خوات که پێغه‌مبه‌ر ﷺ
خاوه‌ن ره‌وشتیکی به‌رزه و، دووره له‌و درۆو پرۆپالانتیه‌که‌بێ
بروایان ئه‌ی‌ده‌نه‌ پاتی، ئینجا هه‌لوێستی کافره‌کانی ئه‌و سه‌رده‌مه
به‌رامبه‌ر به‌ بانگه‌وازه‌کی په‌یامبه‌ر ﷺ له‌گه‌ل باسکردنی ئه‌و
سزاو تۆله‌یه‌ ئاماده‌ کراوه‌ بۆیان لای خوای گه‌وره. نموونه‌ی
بێ برواکان دینیته‌وه‌ کاتی په‌یامبه‌ر نیرایه‌ لایان و پشتگوێیان
خست و ململانێیان له‌گه‌ل کرد، به‌خاوه‌نانی باخه‌که، که خوای
کارجوان پیت و به‌ره‌که‌تیک ئیجگار فراوانی تی‌خستبوو، جا
له‌جیاتیی ئه‌وه‌ که ئه‌وان به‌شی هه‌ژارانی لی‌بدنه‌، که‌چی بێ
به‌شیان ده‌کردن و، به‌ دزییه‌وه‌ به‌ره‌که‌یان لی‌ئه‌کرده‌وه‌!! ئینجا
خوای گه‌وره‌یش رقی لی‌هه‌لگرتن و ئافه‌تی خسته‌ باخه‌که‌وه‌و
بووبه‌ قه‌ره‌بوو. وه‌هه‌روه‌ها کۆتایی به‌مه‌زه‌نه‌کردنی نیوان برواداران
و بێ بروایان دی، پاشان دان‌نان به‌وه‌دا که‌ئهو دوانه‌ وه‌که‌یه‌ک
نابن: (أفجعل المسلمين كالمجرمين؟) هه‌ر به‌م پێیه‌ش به‌ره‌و
ده‌رگا داخستن شه‌روات، به‌لام به‌په‌له‌ پێش ته‌واو بوونی حاله‌تیک
قورسی ناهه‌مواری رۆژی دوا‌یی پێشکه‌ش ده‌کات و، به‌کلیلی ئارام
وسه‌بر ده‌رگا له‌خۆ دانه‌خا.. (فاصبر لحکم ربک...).

سویند به‌ بنووس و به‌وه‌ش ده‌ی‌نووسی، تۆ لی‌وه‌ نیت و ئاکار به‌رزی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ن * ئەم پیتی (ن) به‌ پیتی‌که‌ له
(۲۸) پیته‌ عه‌ره‌بیه‌کان، شیاوی باسه‌ (۲۹) سووره‌تی قورئان به‌م
پیته‌ یجراوه‌ ده‌ست پێ ده‌که‌ن، هه‌رچه‌نده‌ هه‌موویان ره‌وانبێژی
و، خۆشخوانی و، بێ وێنه‌یی قورئان راده‌گه‌یه‌نن.. به‌لام
له‌راستی‌دا مانا راست و ته‌واوه‌که‌یان مه‌گه‌ر ته‌نها خوا بیزانی
«والقلم وما یسطرون» سویند به‌ (قه‌ل‌م) و، به‌ هه‌ر شتیکی
راست و دروست که پیتی ئه‌نووسن، له‌به‌رزی و پایه‌ی په‌یامبه‌رو
قورئان و.. هتد * ۲: ما أنت بنعمة ربک بمجنون * سویند به‌
قه‌ل‌م و دێره‌کان: تۆ له‌ چاکه‌ی په‌روه‌ردگار ته‌وه‌ شیت ولی‌وه‌ نیت،
وه‌که‌ ئه‌و نه‌فامانه‌ ئه‌لێن * ۳: وإن لک لأجراً غیر ممنون * وه‌
به‌راستی پاداشیکی نه‌براه‌ بۆ تۆ هه‌یه‌، چونکه‌ بێ بروایان و
هاوێش په‌یدا که‌ران زۆر ئازارت ده‌ده‌ن و دلت ئیشتین، تۆیش
خوا هه‌لناگری چاک به‌خۆتا ددان ئه‌گری، بۆیه‌ هه‌ر له‌ قورئاندا
ده‌فه‌رموی: (عطاء غیر مجزود) (۱۰۸/۱۱). * ۴: وإنک لعلی خلق
عظیم * وه‌به‌راستی تۆ له‌ سه‌روو خووره‌وشتیکی ئیجگار په‌سه‌ندو
گه‌وره‌یت: زانست و زانیاری، هیمنی و ئارامی، شه‌رم و شکو،
به‌خشش و ده‌ستگرویی، شوکرانه‌ بژیری و، سوپاسگوزاری، که‌م
نه‌فس و ده‌سنه‌گرتنه‌وه‌ له‌ دنیا، دلۆفانی و میه‌ره‌بانی، ره‌فتاری

ئه‌وه‌یه‌ که پێغه‌مبه‌ر ﷺ ره‌وشت به‌رزو، ئاکارچاک و، زمان شیرین
و، رووخۆش‌بووه‌، یان به‌کورتتر بلێین: قورئان ببینه‌و، ئه‌ویش
ببینه‌. * ۵: فستبصر ویصرون * جا له‌ ئاینده‌دا تۆ ئه‌بینی
و، ئه‌وانیش (بێ باوه‌ره‌کان) ئه‌بینن * ۶: بأیکم المفتون * به‌
کێتانه‌وه‌یه‌ شیتی * ۷: إن ربک هو أعلم بمن ضل عن سبیله‌ *
به‌راستی په‌روه‌ردگار له‌هه‌موو که‌سیک زاناره‌ کێ له‌ یبازی ئه‌و
لای داوه‌ * وه‌و أعلم بالمه‌تدین * وه‌ئویش له‌ هه‌موو که‌س زاناره‌
به‌وانه‌ی رێنمان و رێگه‌ی ئه‌ویان گرتوه‌، ئیتر پێویست به‌قه‌سی
زیاده‌ ناکات، وه‌ به‌م نزیکانه‌یش ده‌ر ئه‌که‌وی.

پێشینیازی کافران وه‌رمه‌گه‌ره‌:

* ۸: فلا تطع المکذبین * جا که‌وابوو تۆ به‌قه‌سی ئه‌وانه‌ مه‌که‌
به‌درۆزنت ده‌زانن * ۹: ودوالو تدهن فیدهنون * ئاواته‌ خوازن
که‌ تۆ نه‌رمی بکه‌یت (له‌ ئایینه‌که‌تدا) ده‌رباره‌ی بیرو باوه‌ره‌که‌ت،

جا ئەوانیش - ئەو حەلە - نەرمیت لە گەڵ بکەن و رێک کەون، واتە: ئەگەر هەر تۆز قایلێک لێیان نزیک ببیتەووە دەست لە بەرنامە کەت شل بکەیت، ئەوانیش ئامادەن گوێڕایەڵ بن! ﴿ ۱۰ 》: ولا تطع کل حلاف مهین ﴿ 》 و گوێڕایەڵی لە هیچ سوێند خوێریکی درۆزن و بێ بار مەکە ﴿ ۱۱ 》: هماز مشاء بنیم ﴿ 》 زۆر پلارگری بشیون و تیکدەر بە قسە هیئان وقسە بردن (لەنیوان مەردوودا) پیغەمبەریش ﷺ ئەفەرموی: ((لا يدخل الجنة قتات)) (ئەحمەد، ترمزی، نەسائی، ئەبووداود). لەریوایەتیکی تردا ((لا يدخل الجنة نمام)). (پیشەوا ئەحمەد). واتە: قسە هیئ و، قسە بەر ناچیتە بەهەشت. ﴿ ۱۲ 》: مناع للخیر ﴿ 》 رژدو چرووک بۆ بەختکردنی مāl و سامان لە ربی خوا ﴿ معتد أثیم ﴾ دەست درێژکاری گوناھبار، هەرچی بێتە بەر دەستی سەلی لێ ناکاتەووە ﴿ ۱۳ 》: عتل بعد ذلک زنیم ﴿ 》 بەدخو، لە دواى ئەو هەش پێس و نارهسەن و باوک نادیار. لە فەرموودەدا هاتووە: ((ألا أنبئکم بأهل النار؟ کل عتل جواظ مستکبر)). (متفق علیه). خاوەنی (فی ظلال القرآن) دەلێت: (زنیم) بەکەسیک دەوتریت کە ئەزادی گومان لێکراو بێت، وە یا مەروپەکی پێس و خراپکارو، شەڕ فرۆش و گیرەشیوین بێت. جا پێ دەچێ بۆ پیاویکی وەک (وەلید) ئەم مانای دوا بێی: (دەرەق و کەللە رەق و شەڕ فرۆش) دەس بەدا، خوا خۆیشی چاکتر ئەزانێ.

رافەکەرانی قورئان دەلێن: ئەمە ببی و نەبێ تەنها (وەلیدی کۆری موعیرە) یە، چونکە باوکی ئەو نادیار بوو، وە لەپاش هەژدە سāl لە تەمەنی موعیرە، ئەوجا (وەلید) کردوویەتی بە کۆری خۆی. واتە تۆ ئەو پیغەمبەر! ﷺ هەرگیز بە گوێی نامەردیکی ئاوا نەکەیت ﴿ ۱۴ 》: أن کان ذامال و بنین ﴿ 》 لە بەر ئەوێ کە داراو کۆردار بوو ﴿ ۱۵ 》: إذا تتلی علیہ آياتنا ﴿ 》 کاتێ کە ئایەتەکانی ئێمە یەسەر بەخوێنرێنەو ﴿ 》 قال أساطیر الأولین ﴿ 》 بێ باکانە ئەلێ: ئەمە ئەفسانە و قسە باتل و پوچی پیشینانە.!! لەباتی ئەو کە سوپاسگوزار بێت لەپاش ئەو هەموو سامان و کورپانەو، کەچی ئەوەندە نەفامە بەگژ تۆدا دێ...!! ﴿ ۱۶ 》: سنسمه علی الخراطوم ﴿ 》 بە تەئکید بەم نزیکانە لووتی نیشان دەکەین و پۆزی ئەشکینین. (خراطوم) لە بنەڕەتا بەلووتی بەرازی کەژێ و وشکانی دەلێن، چونکە (وەلید) پیاویکی لووت بەرزو دەعیەچی بوو، بۆیە خواش بەوشیوەیە ناوی دەباو سەرلووتی رەش دەکات، دیارە مەبەست ئەو یە: کە دەبێ ریسوای بکەین. بەلێ.. پاش دە دواز دە سāl، لە (بەد) دا مافی خۆی وەرگرت و پۆزی دیاریکرا، تا مرد پیوێ دیار بوو.

نەقلی خاوەنناسان لە نەقلی خاوەن باغەکان دەچێ:

ئینجا نمونە یەکی لاری و سەپلەیی مەکەییەکان دەبینیتەووە، کاتێ کە خوای بەهەق ئەو هەموو خوشگوزەرانییە پێ بەخشین و پەيامبەری بۆ ناردن، کەچی لەباتی شوکرانە بژیری کوفری نیعمەتیان دەکرد! بۆیە ئەفەرموی: ﴿ ۱۷ 》: إنا بلوناهم ﴿ 》 بەراستی ئێمە بپەرستەکانی مەکەمان تاقی کردنەووە بە برسییتی و بێ بارانی ﴿ 》 کما بلونا أصحاب الجنة ﴿ 》 وەک خاوەنانی باخەکەمان ئەزموون کرد. دیارە مەکەییەکان داستانێ ئەو باخەیان دەزانی، وە ئەو باخەش هی پیاویکی چاک بوو، هەموو کات لەکاتێ کۆکردنەووەی بەرەکەیدا هەژارەکانی لێ ئاگادار ئەکردو ئەهاتن بەشی خۆیانیان دەبرد.. بەلام کاتێ کەوتە دەستی وەجەکانی، دەستیان نوقاندو لێیان برین، وەک ئەفەرموی: ﴿ ۱۸ 》: إذا أقسموا ليعمرنها مصبحین ﴿ 》 کاتێ سوێندیان خوارد کە: لەگەڵ شەبەقدا زوو بچن بەرەکە ی لێ بکەنەووە، پێش ئەوێ هەژارەکان لەخەو هەلسن.. ﴿ ۱۸ 》: ولا يستثنون ﴿ 》 وە مافی هەژارانی لێ جیانە کەنەووە.. بەلێ بێ بەزیانە ئەم بریارە دەرەقەیان دا. بەلێ.. خوای بالادەست تۆلێ هەژارەکانی لێ سەندن وەک دەفەرموی: ﴿ ۱۹ 》: فطاف علیها طائف من ربک و هم نائمون ﴿ 》 ئینجا شەوێک هێمان لەخەو بوون، بەلایەک (گەرەبە) لە لایەن پەرورەدگار تەووە سوورایەووە بەسەریا ﴿ ۲۰ 》: فأصبحت كالصرم ﴿ 》 ئیتەر ئەو باخە سەوزو جوانە، وەک چناروی لێ هات و هیچی پیوێ نەما، دەتوت شەرا لێی داوہ ﴿ ۲۱ 》: فتنادوا مصبحین ﴿ ۲۲ 》: أن اغدوا علی حرتکم إن کنتم صارمین ﴿ 》 جا بەیانی بەرەو باخەکیان رویشتن و لەناو خۆیاندا بانگیان لە یەکتەر دەکردەیانوت: بەیانی زوو بچنە سەر باخەکەتان، ئەر ئەی رنن ﴿ ۲۳ 》: فانطلقوا و هم يتخافتون ﴿ 》 جا رویشتن و بە ئەسپایی لە نێو خۆیاندا تەگبیریان دەکرد ﴿ ۲۴ 》: أن لا یدخلنها الیوم علیکم مسکین ﴿ 》 کە نابێ ئەمرۆ هیچ هەژارێک پێی بخاتە باخەکەووە بێت بەسەرمانا ﴿ ۲۵ 》: وغدوا علی حرد قادرین ﴿ 》 وەبەیانی زوو بۆی دەرچوون و رینگەیان گرتە بەر، وایان دەزانی ئەتوانن مەبەستیان جێبەجێ بکەن و هەژاران بێ بەش بکەن ﴿ ۲۶ 》: فلما رأوها قالوا إنا لضالون ﴿ 》 ئینجا کاتێ گەیشتنە لای باخەکەو بینیان (هەلپروژاوە) وتیان: بێ گومان ئێمە رێمان ون کردووە، ئەمە باخەکە ی ئێمە نییە، باخی ئێمە پر لەمیووە بوو ﴿ ۲۷ 》: بل نحن محرومون ﴿ 》 دواپی بیریان کردووە وتیان نا،.. باخەکە ی خۆمانە، بەلکو ئێمە بەشپراوکراوین بەهۆی نییەت و نیازی خراپی خۆمانەووە ﴿ ۲۸ 》: قال أوسطهم ﴿ 》

هه رچی بریارو حوکم بدەن؟! دیاره ئەمانە هیچیان نین، ئەنامە ی ئاسمانیان هەیهو، ئە پەیمانمان بۆ مۆرکردون، کە هەرچییان ویست بیاندریتى... ۴۰: سەلم ایهیم بذک زعیم. لێیان بپرسە: کامیان دەسەبەری ئەو بریارو حوکمەیه... چونکە ئێمە هیچ بەلێنیکمان ئەداونەتتى ۴۱: أم لهم شرکاء. یاخو شەرێک

ئەوجا ناوەنجییه کەیان - لەرووی راو بیرو بۆچوونەوه - وتی: **﴿ألم أقل لكم لولا تسبحون﴾** ئایا پێم نەوتن بۆچ تەسبیحات و یادى خوا ناکەن؟ واتە: دەسا تەسبیحی خوا بکەن و پەشیمان ببنەوه ۲۹: قالوا سبحان ربنا إنا كنا ظالمين. ئەوانیش هەموو وتیان: پەرورەدگاری ئێمە ستەمکارو ناهەفکار نییه، ئێمە خۆمان ستەمکار بووین ۳۰: فأقبل بعضهم على بعض يتلاومون. ئەوسا روویان کردە یەکترو لۆمەو سەر زەنشتی یەکتریان دەکرد! ۳۱: قالوا يا ويلنا إنا كنا طاغين. وتیان: تیاچوون بۆئێمە، بەراستی ئێمە خۆمان یاخی و سەرکێش و لەسنوور دەرچوو بووین، بەری کێلگەى خۆمان ئەى خوینەوه ۳۲: عسى ربنا أن يبدلنا خيرا منها. ئومێدەوارین پەرورەدگارمان بەزەیی پێمان بێتەوهو چاکتر لەو باخەمان پێبەخشیت. **﴿إنا إلى ربنا راغبون﴾** بەراستی ئێمە بە ئومێدی رەزامەندی پەرورەدگاری خۆمانین، هیوادارین رووی میهرەبانیمان تێبکاتەوه ۳۳: كذلك العذاب. وەك سزای خواوەنانی باخەکەیه سزای من لەدونیادا، واتە: هەرچۆنێک سزای ناردە سەرئەو خواوەن باخانە، هەرئاوایش دەتوانی بنێری بۆسەر قورەیش، دەبا پێش ئەوێ کار لەکار بترازی بیریکەنەوه: ولعذاب الآخرة أكبر. وە بەراستی سزای روژی (قیامەت) گەورەترە. **﴿لو كانوا يعلمون﴾** ئەگەر ئەوان بزائن و تێبگەن، کەوابوو باهەموو پیاوخرایێک، وەبا هەموو دەولەمەندیێک پێش ئەوێ بەشېراو بکڕن، راجلەکیئن..

هەندى له (سەلەف) دەلێن: ئەو خواوەن باخانە نیشتهجێی ولاتی (یەمەن) بوون. هەندێکی دیکەش دەلێن: (حەبەشەى) بوون.

ئینجا دیت پاشەرۆژى موسلمانان باس ئەکاو ئەفەرموی: ۳۴: إن للمتقين عند ربهم جنات النعيم. بەراستی بۆ پارێزگاران، باخاتی پرلە نیعمەتی بەهەشت لای پەرورەدگاریان ئامادەیه.

باوەرداران و بێ باوەردان وەك یەك نین:

۳۵: أفنجعل المسلمين كالمجرمين. ئایا موسلمانان وەك تاوانباران لێدەکەین؟! ۳۶: مالکە هیچ کاتیێک نابێ چاککارو، حوکم و بپاری و ئەدەن... چونکە هیچ کاتیێک نابێ چاککارو، خراپکار چوون یەك مامەلەیان لە گەڵ بکری ۳۷: أم لكم كتاب فيه تدرسون. ئایا نامەیه کتان هەیه لە خواوە تێیدا دەخویننەوه؟ ۳۸: إن لكم فيه لما تخیرون. کە هەرچی ئێو بتانەوتی بە ئارەزووی خۆتان لێی هەلبژێرن؟! ۳۹: أم لكم ایمان علینا بالغة إلی يوم القيامة. یان مەگەر پەیمانی بەهێزتان بەسەرمانەوهیه تارۆژی قیامەت دەمێنێتەوه. **﴿إن لكم لما تحکمون﴾** بۆتان هەبێ

سَمِيعُهُ، عَلَّ الْحُرُوفِ ۱) إنا بلونتم كابلونا أصحب الجنة إذا أقموا بصرهمنا مصبحين ۲) ولا يستنون ۳) طاف عليها طاف من زيد ۴) وهو تايهون ۵) فاصبحت كالصريح ۶) فتناذروا ومصبحين ۷) أن اغدوا على حرثكم إن كنتم صردين ۸) فانطلقوا وهم يتخفنون ۹) أن لا يدخلها اليوم عليكم مشركون ۱۰) وعدوا على حرث قدري ۱۱) فلما رأوها قالوا إنا لنأولون ۱۲) بل نحن عرمون ۱۳) قالوا سظم الأهل لكونوا لاشيخون ۱۴) قالوا سبحن ربنا إنا كنا ظالمين ۱۵) فأقبل بعضهم على بعض يتلاومون ۱۶) قالوا ويلنا إنا كنا طاعين ۱۷) عسى ربنا أن يبدلنا خيرا منها إنا إلى ربنا راعون ۱۸) كذلك العذاب ولعذاب الآخرة أكبر لو كانوا يعلمون ۱۹) إن للمتقين عند ربهم جنات النعيم ۲۰) أفنجعل المسلمين كالمجرمين ۲۱) مالكم كيف تحكمون ۲۲) أم لكم كتاب فيه تدرسون ۲۳) إن لكم فيه لما تحفرون ۲۴) أم لكم آياتن علينا بآياتنا إنا نؤتي القليل إن لكم لما تحفرون ۲۵) سئلهم أيهم بذاك زعيم ۲۶) أم لهم شركاء فلانوا أشركائهم إن كانوا صديقين ۲۷) يوم يكشف عن ساق ويدعون إلى الشجيرة فلا يستطيعون ۲۸)

و هاوبەشیان هەن... بۆ ئەو کە موسلمان و تاوانبار وەك یەك لێ بکەین... ۴۰: فليأتوا بشرکائهم. دە ئەگەر وایە با شەرێکەکانیان بپێن بۆ هاو کارییان. **﴿إن كانوا صادقین﴾**، ئەگەر راست ئەکەن لە داواکەیاندا. ئاشکرایە کە هیچ کەسیێک نییه بزانێ بپرواوە ژێر ئەو داوایه.

قولى دەش و سبى له بواردادەردەکەوئ:

ئینجا چەند دیمەنیکی سەختی روژی دوایی باس ئەکاو دەفەرموی: ۴۲: يوم يكشف عن ساق. روژی قیامەت ئەوەندە تەنگانەیه (چاک) دەکریێ بەلاداو هەموو لاقێک دەردەکەوئ، واتە: ئەوەندە روژیکی سەختە پێویستی بەخۆ گورج کردنەوهیه، ئیمامی (بوخاری) لە (ئەبوو سەعیدی) خودرییهوه ئەم فەرموودەیه دینێ: ((یکشف ربنا عن ساقه، فيسجد له كل مؤمن ومؤمنة، ويبقى من كان يسجد فى الدنيا رياء وسمعة فيذهب ليسجد، فيعود ظهرا

طبقا واحدا)). (فتح الباری: ۵۳۲/۸، ۵۳۱. موسلیم: ۱۶۷/۱).
واتە: لەو رۆژەدا پەرورەدگارمان لاقي خووی دەر دەخا، جا
هەموو ژن و پیاویکی پرۆادار سوژدە یۆدەیا وە ئەوەی لە بەر
روویامایی وناو بانگ سوژدە یۆ بردوو دەمەینیتەو دەروا سوژدە
ببا، کەچی پشتی رەق دەوەستی و بۆی ناچەمیتەو تاسوژدە ببا،
واتە: ناتوانی سجدە ببات، بۆیە خوا دەفەرموی: ﴿ویدعون إلی
السجود فلا یستطیعون﴾ وەبانگ ئەکرین بۆ سوژدە بردن، بەلام
ناتوانن ببینە، چونکە دەبوو لەدونیادا سوژدە بەرن و یەکلا ببینەو
بۆخوا، کە چی ئەوان چەوتییان کردو ئیشتاش پشتیان رەق بوو و
ناچەمیتەو ﴿۴۳﴾: خاشعە أبصارهم ﴿ئەرۆژە چاویان شۆرە
ترهقەم ذلە﴾ زەبوونی وریسواپی دای پۆشیون و روویان نییە سەر
بەرزیکەنەو، چونکە ئەزانن چییان کردوو لە دونیادا ﴿وقد کانوا
یدعون إلی السجود﴾ چونکە لەدونیادا بانگ ئەکران بۆ سوژدە
بردن ﴿وهم سالمون﴾ لەکاتیکیدا لەش ساغ بوون نەیان ئەبرد،
ئیستا ناتوانن و دەبی تۆلە ی خویمان وەرگرن.

ئینجا ئا لەو باروودۆخە توندوترسناکەدا، سامناکترین هەرەشەیان
لی ئەکاو دەفەرموی: ﴿۴۴﴾: فذرني ومن یکذب بهذا الحدیث
وازم لی یینە بۆ ئەو کەسە کە برۆای بەم قورئانە نییە و بەدرۆی لە
قەلەم دەدات، واتە: کارو باری بدە دەستی خۆم، تۆ خۆت پێوی
سەرگەرم مەکە ﴿سنستدرجهم من حیث لا یعلمون﴾ بە تەئکید
ورده ورده بە سزا دەیان دەگرن لە لایەکەو نازانن لەویو سزا
دیت، وەك لە جیگایەکە تردا دەفەرموی: ﴿أیحسبون أنما نمدهم
به من مال وبنین، نسارع لهم فی الخیرات بل لا یشرعون﴾. ﴿۴۵﴾:
وأملی لهم إن کیدی متین ﴿و لە دونیادا مۆلەتیان دەدەم و تەمەن
دریژیان دەکەم و پەلەیان لی ناکەم بەسزا، بەراستی نەخشە ی تۆلە ی
من (لە بەرامبەر بە بێ برۆایان) بەهێرە. هەر گرتەن رزگار نابن،
وەك خۆی ئەفەرموی: (وکذلک أخذ ربک إذا أخذ القرى وهی
ظالمة إن أخذہ ألیم شدید). ئیمامی (بوخاری) و ئیمامی (موسلیم)
دەگیرنەو لە پیغەمبەرەو ﴿فەرموویەتی: ((إن الله تعالى لیملی
للظالم حتی إذا أخذہ لم یفلته)). پاشان ئایەتی (وکذلک أخذ
ربک...) خۆیندەو. (فتح الباری: ۲۰۵/۸. مسلم: ۱۹۹۷/۴).
بێ گومان خوا بۆماوەیەک مۆلەتی ستمەکار دەدا – و جلەوی بۆ
شل دەکا – هەتا رۆژی کەگرتی، ئیتر قەت لە دەستی رزگاری
نابیت ﴿۴۶﴾: أم تسألهم أجرا فهم من مغرم مثقلون ﴿یاخو کرئ
و مزەییەکیان لی داوا ئەکەیت لە بەرانبەر گەیانندی پیاوەکەتەو،
تا بەقورسی بزائن و نەتوانن لەژی زی دەرچن؟ ﴿۴۷﴾: أم عندهم
الغیب فهم یکتبون ﴿یان خو ئەوانە غەیبیان لایە و لە بەری

خۆراگر بەو وەك (یونس) پیش مەخۆرەو:

دەنوسنەو ئەوەی حوکمی پێ دەکەن، تا بەئارەزووی خویمان لێی
بنووسن و چییان مەبەست بێت بۆ خویمانی وەرگرن و.. ئیتر
پێویستیان بە پەیاوەکە ی تۆنەبیت.؟ دیارە ئەمانە هیچیان نین،
کەوابوو بۆچی بەگویت ناکن.؟!

﴿۴۸﴾: فاصبر لحکم ربک ﴿جاتۆش ئەی پیغەمبەر!﴾ بەئارام
خۆراگر بە بۆ بریاری پەرورەدگار ﴿ولا تکن کصاحب الحوت﴾
و وەك خاوەنە ی نەهەنگەکە (واتە: یونس علیه السلام) مەبە کە لە
گەلەکە ی توورە بوو، ویستی لە دەریاوە دەرچی، وە بەویستی
خوا نەهەنگەکە قووتی دا ﴿إذ نادى وهو مکظوم﴾ وە لە تەنگانە ی
ناوسکی نەهەنگەکەدا هاواری لە پەرورەدگاری کردو لە سەر پێچی
هۆرەکە ی خەفەتباربوو هەر دە ی گوت: ﴿لا إله إلا أنت سبحانک
إنی کنت من الظالمین﴾ خۆای میهرەبانیش وەلامی دایەو وە
فەرموی: ﴿فاستجبنا له ونجیناه من الغم وکذلک ننجی المؤمنین﴾،
و فەرموی: ﴿فلولا أنه کان من المسبحین للبت فی بطنه إلی یوم
یبعثون﴾. ﴿۴۹﴾: لولا أن تدارکە نعمة من ربہ ﴿خۆ ئەگەر رەحمەت
و میهرەبانییەک لە پەرورەدگاریوە فریای نەکەوتبا بە قەبوولکردنی
تەویبە و پەشیمانی لێی ﴿لنبد بالعراء﴾ فری دەدرایە دەشتیکی
رووتەن و وشکەو، واتە: بێ دارو درەخت ﴿وهو مذموم﴾ و
سەرکۆنەکراویش دەبوو ﴿۵۰﴾: فاجتباہ ربہ ﴿جا پەرورەدگاری
هەلی بژاردەو بۆ پیغەمبەریتی ﴿فجعله من الصالحین﴾ لە ریزی
سالحاندا دای نایەو، پیغەمبەر ﴿فەرموی: ((لا یبغی لأحد
أن یقول: أنا خیر من یونس بن متی)) متفق علیه. (فتح الباری:
۸، ۱۴۴. موسلیم: ۱۸۴۶/۴). واتە: بۆ هیچ کەسێ شیواو رەوا
نییە بێ: من لە (یونس) ی کوری (مەتتا) باشترم. ﴿۵۱﴾:
وإن یکاد الذین کفروا ﴿و بەراستی ئەی پیغەمبەر!﴾ ئەوانە ی
کە کافرو بێ برۆایون نزیکە لەرق و دوژمنایەتیدا ﴿لیزلتونک
بأبصارهم﴾ بە چاویان هەلت دێرن ﴿لما سمعوا الذکر﴾ وەختی
کە قورئانیا ن بایست.

﴿ئیسین کەسیر﴾ دەلی: ﴿فی هذه الآية دلیل علی أن العین إصابها
وتأثیرها حق بأمر الله عز وجل...﴾. واتە: ئەم ئایەتە بەلگە یە کە
چاوی پیس بە ویستی خوا رۆل و دۆزی خۆی دەبینی و دەتوانی زیان
بگە یە نیت بەو شتە بۆی دەروانیت، هەر وەك چەند فەرموودە یە کیش
لەو بارە یەو هاتوون و دەلین: ﴿(لا رقیة إلا من عین أو حمة أو
دم لا یرقا))﴾ (ئەبووداود. ۲۹۳/۴). ((العین حق، ولو کان شی سابق
القدر سبقت العین، وإذا استغسلتم فاعسلوا)) (موسلیم: ۱۷۱۹/۴).

نه و کارساته ی رووده دا چیه؟ نه گهر خوا هندیکیست بو باس نه کات، سه ره پای شه و هه هشتا به ته وای لینی حالی نابیت تا به چای سه رنه ی بینی.. به لی ده بوو روژیکی شاوا که س نکوولی لی نه کردایه که چی ۴: کذبت ثمود و عاد بالقارعة سه موود(واته: هوزکه ی صالح) وه (عاد) واته: قومه که ی (هوود)،

یان ده فهرموی: ((لا عدوی، ولا طيرة ولا هامة ولا حسد والعین حق))
 ئیمامی (نه حمه د) ریوایه تی کردوه. وبقولون إنه لمجنون
 وه له گهل شه ویشدا شه لئین: به راستی شه (موحه ممه د) شه شیته!
 باشه! نه گهر شیته بوچی شه وهنده به خه فته وهن و لیبی ده ترسن
 و، ههر روژه ی توانجیکی لی شه گزن؟ ۵۲: وما هو إلا ذکر
 للعالمین و شه قورئانه تنها ناموزگارییه که بو هه موو خه لکانی
 دونیا (به پری و به ئاده مزاده وه). ئیتر چون به و که سه -که
 شه قورئانه ی بو هاتوه- ده لئین: شیت..! به لی پیغه مبه ر ههر
 له مه که که دا بوو جیهانییه تی ئیسلام راگه یه نرا! له پال شه هه موو
 سزاو شه شکه نجه و چه وساندنه وه زورده دا، خوا دای به گوپی هه موو
 خه لکانی دونیادا که: شه قورئانه بو هه موو جیهانیانه و، ده بی
 باوه ری پی بیئن.

له (۱۰/۱۰/۱۴۱۷) ک به رامبه ر به (۱۷/۲/۱۹۹۷) ز -کاتزمیر
 (۵، ۴۰) خوله کی پاش نیوه رو- له ته فسیری سووره تی (قه له م)
 بوومه وه له (مه ریوان)،
 زور زور سوپاس بو خوی کار جوان.

سووره تی (حاققه)

مه که بییه و (۵۲) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

شه سووره تی (حاققه) یه پاش سووره تی (مولک) هاتوه، .. وه ک
 سووره ته مه که بییه کانی تر باسی چه سپاندنی ئیمان و بیروباوه ر
 نه کات.. باسیکی ئیجگار قورسی روژی دوا بیش نه کات، ئینجا
 شه وانه ی هه میشه هه لئیان ده دا بو ده مکو تکردن و به دروخسته وه ی
 په یامبه رکانیان، وه ک: (گه لی عاد، سه موود، گه لی لووت،
 فیرعه ون، گه لی نوح) و چه ندان که لله ره ق و یاخی بووی تر، ههر
 وه ک باسی به ختیاران و به دب ختان نه کات.. ده شتوانین بلئین:
 ته وه ره ی سووره ته که بو دوو یا تکرده وه ی چه سپاندنی راستی
 قورئانه، فهرمووده ی خویه کی زاناو، کار جوان و داناو بینایه..
 له گهل پاکانه کردن بو په یامبه ر ﷺ که: ههر گیز گومراو سه رلشیواو
 نه بووه، ههر وه ک تاوانکاری و به دب ختیاران له سه ر تومار نه کات.

بسم الله الرحمن الرحيم ۱: الحاقه کارساته سه خته که
 (روژی قیامه ت) راسته و دپته دی وهیچ گومانیکی تیدا نییه
 ۲: ما الحاقه چیه شه وکارساته به ره هه قه رووده دا؟ مه به ست
 شه ویه که شه وهنده قورس و گران و سه خته، جیگه ی پرسیارو
 بیر لی کردنه ویه ۳: وما أدراك ما الحاقه تو چووزانیت

خَشِيعَةً أَبْصَرُمْ تَرْهَقُمْ ذَلَّةً وَقَدْ كَانُوا بِدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ لَهُمْ سَلِيمُونَ
 ۱۳: فَذَرْنِي وَمَنْ يَكْذِبْ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ
 لَا يَعْلَمُونَ ۱۴: وَأَمَّا لِمِثْلِهِمْ إِن كِدَىٰ مِتِينَ ۱۵: أَمْ تَسْتَأْذِنُ أَجْرَافَهُمْ
 مِنْ مَّغْرَمٍ مُتَقُولُونَ ۱۶: أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْنُتُونَ ۱۷: فَأَصْبَحَ
 لِلْكَافِرِينَ لَا تَأْتِيهِمْ أَصْحَابُ الْأُتُورِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ۱۸: لَوْلَا
 أَنْ تَذَرِكُمْ بَعْمَةً مِنْ رَبِّهِمْ لَعَلَّبُوا الْعُرَاةَ وَهُوَ مَذْمُومٌ ۱۹: فَأَجْنَبَهُ رَبُّهُ
 فَعَمَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ۲۰: وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ
 لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَقَوْلُونَ إِنَّهُ لَكَاذِبٌ ۲۱: وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۲۲

سُوْرَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ ۱: مَا الْحَاقَّةُ ۲: وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ۳: كَذَّبَتْ ثَمُودُ
 وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ۴: فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلَكُوا بِطَاغِيَةِ ۵: وَأَمَّا
 عَادٌ فَأَهْلَكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ۶: سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
 سَبْعَ لَيَالٍ وَتَحْنِينًا ۷: أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى
 كَأَنَّهُمْ أَجْمَارٌ تُنْفَلُ حَاوِيَةً ۸: فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ۹

بروایان به روژه تیکشکیکه ره که نه هیئاو، به دروایان زانی.. بویه
 خوی گه وردهش لییان توره بووو له ناوی بردن، وه ک شه فهرموی:
 ۵: فاما ثمود فاهلکوا بالطاغية ج هوزی سه موود -گه لی
 صالح به هوی سه رکیشی خویانه وه- به نه عره ته یه کی ئیجگار
 گه وره تیا چون، پاش برینی هه موو بیانووه کانیان، وه ک له ئایه تی
 ترده شه فهرموی: (کذبت ثمود بطغواها). ۶: واما عاد فاهلکوا
 بريح صرصر عاتية و ههرچی (گه لی) عادیش بوو -که خوا
 په یامبه ریکی بو ناردبوون- به باو گهرده لولویکی ساردی سه ختی
 هه ره به هیز له نیو چون ۷: سخرها عليهم سبع لیل وثمانية
 أيام حسوما ههوت شه ووو هه شت روژ له سه ریه ک: خوا زالی
 کرد به سه ریاند، ده لئین له به یانی چوارشه ممه وه دهستی پی کرد، بو
 ئیواره ی چوارشه ممه ی ئاینده، چوار روژی له کو تایی (شو بات) و،
 سی روژیش له سه ره تایی (ئازان) وه که پیی ده لئین: بورچی پیره زن،
 چونکه وه ک (ماموستا خال شه لی) پیره زنیک له گه لی عاد له ژیرزه مینیکدا

خوی دشاریتته وه تا له رۆژی هه شته ما خوی دهرده خاو ئه ویش رهق ئه بیته وه (خواش چاکتر ئه زانی). ﴿ فترى القوم فيها صرعى كأنهم أعجاز نخل خاوية ﴾ جا ئه گهر لهوی بوايت ئه وه گه لهت ده دی له وه شهوان ورۆژانه دا به مردوویی که وتوون وه کو کۆته ره ی پواوی داره خورما، له جییه کی تر دا ده فهرموئ: ﴿ فأصبحوا لایرى إلا مساکنهم ﴾ وایان لی هات خانووه کانیان نه بی هیچ شتیکیان نه ئه بینرا، له فهرمووده یه کی (متفق علیه) یشدا هاتووه: ﴿ (نصرت بالصبا، وأهلك عاد بالذّبور)). ﴾ (فتح الباری: کتاب الإستسقاو ۵۳۰/۲، وموسلم: ۶۱۷/۲). واته: خوا منی به و بایه سه ر خست و، دوژمنی پی روخاند که له خۆره لهاته وه ده هات، (عاد) یشی به و بایه قهر کرد که له خۆر ئاواوه ده هات ۸: ﴿ فهل ترى لهم من باقية ﴾ جانیان ده بیانی که سیان مابیتته وه... ۹: ﴿ وجاء فرعون ومن قبله والمؤتفكات بالخاطئة ﴾ وه فیرعه ون وئوانه ی پی ش ئه ویش له دانیشتوانی شارو گونده سه ره و ژیرکراوه کان هاتن ۱۰: ﴿ فعصوا رسول ربهم ﴾ جا ههر یه که یان بی گوویی و سه ر پینچی کرد به رامبه ر به پیغه مبه ری په ره و درگاری خویان، فرعه ون له مووسا، گه لی لووت له (لووت) وه که ئه فهرموئ: ﴿ (إن كل إلا كذب الرسل فحق وعيد) ﴾ یان ده فهرموئ: ﴿ (كذبت قوم نوح المرسلين) ﴾ یان فهرمایشتی ﴿ (كذبت عاد المرسلين). ﴾ ﴿ فأخذهم أخذة رابية ﴾ جا خوا گرتیانی به گهرتنیکی له راده به دهر، هه ندی به با، هه ندی به توفان ۱۱: ﴿ إنا لما طغى الماء حملناكم فى الجارية ﴾ ئیمه کاتی ئاوه که سه ری کردو به سه ر هه مووشتیکدا سه رکه وت له کاتى توفانه که دا (باپیره کانی) ئیوه مان هه لگرت له که شتیدا تا تیانه چن و بنه برنه بن.. پاشان ئاده مزاد ورده ورده زاووزیی کرده وه سه ری هه لدايه وه، ئایه تی: ﴿ (وجعل لكم من الفلك والأنعام ما تركبون) ﴾ وه ئایه تی (وآیه لهم أنا حملنا ذريتهم فى الفلك المشحون، وخلقنا لهم من مثله ما يركبون) دوویاتی ئه وماناو مه به سته ده کاته وه ۱۲: ﴿ لنجعلن لكم تذكرة ﴾ بۆئوه ی ئه و رووداو به که یینه بیره ی نه ره وه ئامۆزگاریه ک بۆتان و بشزانن که هه رکه سی ک بچیت به گژ په یامبه ره که یدا تۆله ی لی وه ئه گهریتته وه ﴿ وتعيها اذن واعية ﴾ وه ئه و گووییانه ی پاریزه رن، ئه و واقیعه یه بپاریزن له زیهنداو بۆگه لانی پاش خویانی بگژپه وه و ئامۆزگاری نه وه کانی خویانیان پی بکه ن هه تابه دواى ئه و لارولا سارانه دا نه چن.

رۆژه سه خته کانی رۆژی په سلان:

ئینجا دیته سه ر باسکردنی دیمه نیکی سهخت و قورسی رۆژی دواپی وه که ده فهرموئ: ﴿ ۱۳: فإذا نفخ فى الصور نفخة واحدة ﴾

جا کاتی تنیا جارێک فووکره به شه پیووردا له لایه ن (ئیسرافیل) وه بو مراندنی ته وای گیانه به ران، که ئه ویش ته نها په ره و درگار خوی شیوه ی ئه و (سوور) ده زانی ۱۴: ﴿ وحملت الأرض والجبال وزهوى وکیوه کان له جیگای خویاندا هه لگی ران و به رزکرانه وه ﴿ فكدت اذکة واحدة ﴾ وئه و جار یه که کهرت دران به یه کدا و هه پروون هه پروون بوون، وه بوونه زهویه کی تهخت ۱۵: ﴿ فیمئذ وقعت الواقعة ﴾ ئه و رۆژه رووداو که رووئدا (واته: قیامهت به رپاده بیت) ۱۶: ﴿ وانشقت السماء فیه یومئذ واهیه ﴾ وئاسمان هه موو لهت ولهت بوو، جا ئاسمان له و رۆژدا شل وشۆله، چونکه له و رۆژدا وه که خوری شی ده بیته وه وه، له یه کتر ده ترازى، وه که ئه فهرموئ (وفتحت السماء فکانت أبوابا). ۱۷: ﴿ والملك على أرجانها ﴾ وه فريشته کانیش له سه ر لیواری ئاسمان دان ﴿ وحمل عرش ربک فوقهم یومئذ تمانية ﴾ وه له و رۆژدا هه شت فريشته عهرشی په ره و درگاری تۆ به بان سه ریانه وه هه ل ده گرن. پی شینان له مانای عهرشدا ده لێن: ﴿ (إنه سریر ذو قوائم تحمله الملائكة، وهو کالقبة على العالم، وهو سقف المخلوقات). ﴾

(سهید قوتب) به ره حمهت بی، ئه لی: ئیمه نازانین ئه وه هه شته که به بان سه ریانه وه عهرش هه لده گرن چین و کین. ههر وه که نایشزانین چۆن (عهرش) هه ل ئه گیردری.. ئیمه ئه مانه هه موو ئه ده ی نه ده ستی په ره و درگارمان، خۆ له و لاشه وه داوامان لی نه کراوه بیان زانین.. وه ههر ئه وه نده که هه ست بکری به گه وه ره یی و، ده سته لاتی بی سنووری خوا، چ له دونیادا، چ له پاشه رۆژدا به سه ۱۸: ﴿ یومئذ تعرضون لا تخفى منکم خافية ﴾ له و رۆژدا ئیوه هه موو نیشانی خوا وه ندتان ده درین بۆ حیساب، هیچ کردارو گوفتاریکی نه یینیتان شاراو له لای خوا، پیغه مبه ری خوا ﴿ ئه فهرموئ: ﴿ (يعرض الناس يوم القيامة ثلاث عرصات، فأما عرضتان فجدا لومعاذير، وأما الثالثة فعند ذلك تطير الصحف فى الأیدی، فأخذ یبیننه، وأخذ بشماله) ﴾ (ئه حمه د، وئیبینی ماجه و ترمزی). واته: له رۆژی قیامهتدا سی جار ئاده مزاد له پی شانگای خوا دا راده نوینرین: دوو جاریان شه ره قسه و بریوانوو هیئانه وه یه، سی به میشیان نامه ی کارو کرده وه کان ده دریته ده س، جا یا به ده ستی راسته وه ده دریت، یان به ده ستی چه په وه.

به ختیاران فهره حناک و، به دبه ختان خه مناک:

ئینجا که رۆژه راسته که هات، ئاده مزاد ده ی نه دوو ده سته، وه که ده فهرموئ: ﴿ ۱۹: فأما من أوتى كتابه یبیننه ﴾ ئینجا ئه و که سه ی کارنامه که ی درایه ده ستی راستی - که ئه وه ش نیشانه ی

زنجیر بکرییت! ۳۳: انه کان لا یؤمن بالله العظیم چونکه
-له دونیادا- بروای به خوا نه بوو که شههش گه وره ترین سته مه،
بویه هر ده بی ناوا سهرشور و ریسوا بکری ۳۴: ولا یحض علی
طعام المسکین و دهانی خه لکی نه ددها له سهر خواردن دان به
هزار. چند ثانیکه به رزو پیروزه! سهره رای نه وهی ده بی

به ختباری مروقه- فیکول هاؤم اقرءوا کتابیه ۳۵: جا (له خووشی و
شادیدا) به دهنگی به رز نه لی: ها شههته نامه کهم بگرن و بیخویننه وه
(چونکه کاتی که نامه کهی درایه دهستی راستی ئیتر هر به وهه زانی
به ختیاره، بویه به سهر به رزییه که وه خووی ده نوینی ۲۰: اینی
ظنت انی ملاق حسابیه چونکه به راستی من له دونیادا شه مزانی
و یه قینم بوو که ده کهم به حیسابی خوؤم!! واته مروش خوی
میهره بان پاداشتی به چاکه دامه وه، وه که له سوورته تی تردا بو
دوویا تکرده وهی شه راستییه شه فهرموی: (الذین یظنون انهم ملاقوا
ربهم.. ۲۱: فیه فی عشته راضیه ۳۶: جا شه وه له گوزهرانیکی
خوش و په سه ندرکراویه ۲۲: فی جنة عالیة ۳۷: له به هه شتیکی
به رزدا ۲۳: قطوفها دانیة ۳۸: میوه جاتی دره خته کانی نزیکه
لییه وه، واته: دهس ره سه: به راوه ستانه وه، به دانیشته وه، دهستی
شه گاتی، ته نانهت ده میشی شه گاتی، خوی کارزان به هیچ شیوه یه
نایه لی به هه شتی شه زیهت بکیشی، پاش نازارو شه زیه ته کهی دونیای
۲۴: کلوا واشربوا ههنا بما أسلفتم فی الایام الخالیه ۳۹: پییان
شه وتری: بخون و بخونه وه به خووشی به هووی شه وکاره جوان و
چاکانه وه له روژگار هکانی رابوردودا شه نجامتان ددها. به کورتی:
مروقی به هه شتی له ویه ری خوشیدا ده بی. ئینجا توله ی
دوزه خیه کان باس ده کاو ده فهرموی: ۲۵: واما سن اونی کتابیه
بسانه: به لام شه وکه سه ی: کارنامه کهی شه دریتته دهستی چه بی
که شه وهش نیشانه ی به دب ختییه- فیکول بالستی لم اوت
کتابیه ۴۰: جاده لی: خوژگایه! نامه کهم پی نه درابا ۲۶: وله
ادر ما حسابیه ۴۱: و نه مزانیبا سهر شه نجامی حیساب ولی پرسینه وه
چییه ۴۲: بالته کانت القاضیه ۴۳: خوژگایه شه مردنم
براپایه وه به یه کجاری و، زیندووش نه کرامیه ته وه ۲۸: ما
اغنی عنی ماله ۴۴: دارایی و ماله کهم هیچ کلکیکی پی نه گه یاندم
بوئم روژه ۲۹: هلك عنی سلطانه ۴۵: شه موولک و ده سه لاته ی
بووم له دهس چوو، نه رسته م، نه پایه وپله م، هیچیان نه یان توانی
توزقاله یه که نارام بکه نه وه.

شه و سا ئیتر خوا فرمان شه دات به ده رگاوانه کانی دوزه خ و
شه فهرموی: ۳۰: خذوه فغله ۴۶: بیگرن، جا که له بجه ی بکه ن،
واته: کوؤ و زنجیر له دهس و قاج و ملی بئالینن ۳۱: شه
انحکم صلوه ۴۷: پاشان بیخه نه ناو ناگری دوزه خ ۳۲: شه
فی سلسله ذرعها سبعون ذراعا فاسلکوه ۴۸: ئینجا بیخه نه ناو
زنجیریکی هه فتا گه زیه وه جه ره بابیه بدن، بوئه وهی پتر ریسوا
بیئت، شه گینه خو ته نها ناگره کهی به سه، ئای شه وروژه چه نده
روژیکی گران و ناره حه ته، وهره له ناو ناگریشدا هیمان به و شیوه یه

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ ۱ فَعَصَوْا رَسُولَ
رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ۲ إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلَتُ كُرِّيَ لَبَارِيَةً
۳ لَنَجْعَلَنَّ لَكَ يَوْمَ ذِكْرٍ نَعْتَبُهُ أَذَنًا وَعِيَةً ۴ وَإِنَّا فَتَقْنَا فِي الْأَصْوَ
رِ ۵ فَتَحْنُ وَجْدَةً ۶ وَجَحَلْنَا الْأَرْضَ وَجْهًا لَكَ وَجْدَةً ۷ وَجَدْنَا
فِي مِيزَانٍ وَقَعْتَ الْأَوْاقِعَ ۸ وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ
۹ وَالْمَلِكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَلَاثِيَةٌ
۱۰ يَوْمَئِذٍ تَعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ۱۱ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى
كَيْبَهُ يَوْمَئِذٍ يَمِيقُ هَؤُلَاءِ أَقْرَبُ ۱۲ وَإِنْ ظَنَنْتَ أَنْ لَمْ يَنْقِ
حِسَابِيَةَ ۱۳ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۱۴ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۱۵
قُطْرُفُهَا دَانِيَةٌ ۱۶ كُلُوا وَشَرِبُوا ههنا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ
الْخَالِيَةِ ۱۷ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كَيْبَهُ يَوْمَئِذٍ يَمِيقُ هَؤُلَاءِ لَمْ يَنْقِ كَيْبَتَهُ
۱۸ وَلَمْ يَأْذُرْ مَا حِسَابِيَةَ ۱۹ يَلْتَمِسُ أَكُنْتَ الْقَاضِيَةَ ۲۰ مَا أَغْنَى
عَنِّي مَالِي ۲۱ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِي ۲۲ خَذُوهُ فَعْلُوهُ ۲۳ فَرَأَى الْجَحِيمَ
۲۴ صَلَوَةُ ۲۵ تَرَفَى سِلْسِلَةٌ ذُرْعَاهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ۲۶ إِنَّهُ
كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۲۷ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۲۸

له مال و منالی خویان بگرنه وه بو هه زاران، ده بی مه ردومیش دنه و
هان بدا بو بوژانده وه یان ۳۵: فیس له الیوم ههت حمیم
جانه مروش لیهر- واته: روژی قیامت- هیچ دوستیکی بو نییه تا
تکایه کی بو بکاو توژی شه باره یه لی سووک بکات. ۳۶:
ولا طعام إلا من غسلین ۳۷: و خواردن و خواردنه وه شی هر کیم و
زوخواوی داچوراوی لاشه ی دوزه خیه کانه ۳۷: لا یاکله إلا
الخاطنون ۳۸: گونا هباران نه بی که سی دیکه لی ناخوات، واته:
هر شه وانه دهی خون که باوه ریان به خوا نه بوو.

قورئان که لامی خوابیه:

جا پاش شه وهه باسیکی گه وره یی قورئان شه کاو شه فهرموی: ۳۸:
فلا أقسم بما تبصرون ۳۹: وما لا تبصرون ۴۰: جاسویندم به و
شخانه ی ئیوه به چاو ده یان بینن، و به وانهش نایان بینن و ده رکی
ناکه ن له بوونه وهر، وه کو به شیکی زوری دونیا، پاشه روژ، ته ن و

سوورتهی (مه عاریج)

مه ککه بییهو (۴۴) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ئهم سوورته وهك سوورته مه ککه بییه کانی تر باسی ئیمان و بیرو باوهره بناغه بییه کان دهکا، رۆژی قیامت و، قوناغه گران و سهخته کانی، جا بروداران و، بی باوهران، ئهو جا پاداش و تۆله یان، دهشتوانین بلین تهوهره کای باسی بی بروایانی مه ککه یه، که چون ئینکاری زیندوو بوونه وهو پاداش و تۆله یان دهکرد، گالتو لاقرتی یان به بانگه وازه کای په یامبه ر ښه کرد. جا له سه ره تاوه باسی سه ریچی و سه رکیشی بی بروایانی مه ککه شه کات، که چون له فهرانبه رداری په یامبه ر ښه درچوون و سووکایه تیپان به بانگه وازه کای ئه کرد، کاتی که به سزای خوا ئه ترساندن.. نمونه ی (نه زری کوری حاریس) نمونه دینیته وه، ئهو دمه داوا له خوا شه کات که به زوویی سزایه ک بنیری بو خوی و نه ته وه کای، پیش ته وهی قیامت بیت! ئه گهر موحه ممه د راست بکا. له هره شه کانیدا: (سأل سائل بعذاب واقع..). ئینجا دووچار بوونی تاوانباران له و رۆژدا که ئه وهنده سهخته ئاسمان وهك مسی تاوهو کیوه کان وهك خوری شیکراوه یان لی دیت.. سروشتی ئاده مزاد کاتی که توووشی نارحه تیبه ک ئه بی، چون چرکه چرکی پی ئه که وئ و، له وانه یه له حه سه رته دا ملی خوی بشکینی، کاتیکیش که خوشییه کی ئه ووقه ده بیت، چون لووتی بهرز ئه کاته وهو (راستی) نابینی..!! کۆتاییشی به سویندی به پهروه ردگاری جیهانه کان دی که زیندوو بوونه وه راسته و، پاداش و تۆله شه دهست پی ده کاو، ئه وانیش له دهست در ناچن (فلا أقسم برب المشارق والمغارب..).

خوانه ناس به تالوو کای سزایه، تۆش به نارام به:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: سأل سائل بعذاب واقع
پرسیار که ریک له بی باوهره کانی مه ککه (نه زری کوری حارس)
داوا سزای کرد بیت سه ریان، خو هیچ گومانیک نییه هه
بویان دی و پیش دیت، گه لی جار به بانگه وازه کای په یامبه رو
به رۆژی دواپی گالتی ئه کرد، ته نانه ته هیوت: (اللهم إن كان
هذا هو الحق فأمطر علينا حجارة من السماء..). جا به و بونه یه وه
— وهك ته به ری ده لی — ئهم سوورتهی (مه عاریج) — دابه زی. * ۲:
للكافرين ليس له دافع * ئهو سزایه بۆ کافرو بی باوهره هه

له ش و رۆج، ئاده می و، په ری و فریشته.. هتد * ۴۰: إنه لقول
رسول كريم * به راستی ئهو قورئانه له زاری په یامبه ریک گه ووه
به ریزه وه پیتان راده گه یه نریت * ۴۱: وما هو بقول شاعر * وه
گوفتارو قسه ی شاهه ر نییه، وهك ئهو به دبه ختانه پیان وایه، وه
پیغه مبه ر (شیع) و هونراوه شی نه بووه، وه ئه وانه شه که شه رزای
زانست و زانیاری (ههروون) ئهم راستییه به چاکي ده سه لیئن که
قورئان شیعه نییه. * قلیلا ما تؤمنون * که چی که میکتان باوهر
دینن! * ۴۲: ولا بقول كاهن * و ته و قسه ی جوو کیش نییه
* قلیلا ما تذكرون * که مویه بیر بکه نه وهو ئاموژگاری وهرگرن
* ۴۳: تنزيل من رب العالمين * ئهم قورئانه له لایه نه پهروه ردگاری
جیهانه کانه وه دابه زینراوه، واته: نه جادوه، نه وته ی جووکی
و فالجییه، به لکو ته نه فاهه مووده ی خوی تاك وته نیایه * ۴۴:
ولو تقول علينا بعض الأقاويل * ئه گهر ئهو په یامبه ره ښه هندی
قسه ی له سه رمان هه لبه ستبا * ۴۵: لأخذنا منة باليمين
ده ستیمان ده گرت * ۴۶: ثم لقطعنا منه الوتين * پاشان رهگی
دلیمان ده بری * ۴۷: فما منكم من أحد عنه حاجزين * جا
که سیکتان نه ده بوو بتوانی به ره له لستی لی بکاو له ده ستیمان رزگاری
بکات، خو په یامبه ریش ښه هه رگیز له نه خشه ی ئیمه لانا دا و هیچ
شتیکیش له سه ر ئیمه هه لنا به سیٹ * ۴۸: وإنه لتذكرة للمتين
و به راستی ئهو قورئانه یاداوه رییه بو خو پاریزان و خواناسان،
ئه وانه ئاماده بیپان تیدایه په ندوو ئاموژگاری وهرگرن، ئایه تی (قل
هو للذين آمنوا هدى وشفاء) بو هه مان مانا و مه به ست. * ۴۹:
وانا لنعلم أن منكم مكدبين * وه به راستی ئیمه ئه زانین که له نیو
ئیوه دا هه ندی هه ن ئهم قورئانه به درو ده دهنه قه له م * ۵۰:
وإنه لحسرة على الكافرين * وه بی گومان له رۆژی قیامتدا قورئان
داخ وکه سه ره له سه ربی باوهره بان * ۵۱: وإنه لحق اليقين * وه
به راستی حه قیشه و گومانی تیدا نییه * ۵۲: فسبح باسم ربك
العظيم * جا که واته تۆش (ئه ی پیغه مبه ر! ښه) ناوی پهروه ردگاری
گه ورت به رزو پاك رابگره، وه هه میشه ته سیحات و ستایشی بکه
له به رامبه ر ئهو به هه رانه وه پی به خشیویت.

له (۱۸/۱۷) شه شه لانی (۱۴۱۷) ک به رانبه ر به (۲۵/۲۴) (۹۷/۲) ز
له ته فسیری ئهم سوورته بوومه وه.
سوپاس بو خوی میهره بان.

لی وەر ناگیرى، ده سا دهست کۆتاکه : إِنْهَا لَظِي : به راستى ئەو ناگره ئاگرىكى بلیسه دارى وایه : ۱۶ : زاعة للشوى : دامالینه ره بۆ پیسی سهر، واته : پیسی سهر هه لده قرچینى و هه لی ده کهنى و ده ی با : ۱۷ : نسوا من أدير وتولى : ۱۸ : وجع فاعوى : ئەو ناگره ئەو که سه بانگ ده کات له دونیادا پشتی له هه ق و راستی

و شتیک نییه بیگیریتته وه لییان، واته : هه رکات له لایه ن خواوه سزاکه هات، هیچ که سیک نییه نه هیلى دوو چاری ئەوان بیت : ۳ : من الله ذی المعارج : له لایه ن خوی خاوه ن ده سه لات و خاوه ن په کان، وه ک ده فهرمووی : ۴ : نعرج الملائكة والروح إليه فی يوم كان مقداره خمسين ألف سنة : فریشته کان و جو بریل به رز ده بنه وه بۆلای له روژگاریدا که ماوه که ی په نجا هه زار ساله لای موشریک و بی باوه ره کان.. واته : سزاو نه شکه نه جیهان له هه ندی کاتدا ئەوه نده زۆره ئەو روژه یان لی ئەبی به په نجا هه زار سال، یان به هه زار سال، وه ک له جیگایه کی تر دا هاتووه.. دیاره قیامهت په پله یه، بۆیه جیگای وای هه یه ئەوه نده قورس و سه خته به هه زار سال لییان ئەروات، جیگای وایشی هه یه به په نجا هه زار سال، جا له و روژه دا فریشته و جو بریل بۆ لای خوی میهره بان سهر ده که ون. : ۵ : فصبر صبرا جملا : جا ئەی پیغه مبه را ئارام بگره له به رامبه ر داوای ئەو داواخوازه وه به ئارام گرتینکی جوان و شیوا به پله ی تو، واته : هه ر گیز سکا لا و بیزاری تیدا نه بی وجگه له خوا سکا لا بۆ که سیک نه به یهت : ۶ : نهم بروه بعدا : به راستی ئەوان ئەو روژه به دوور ده بینن! : ۷ : ونه به فری : و ئیمه شه به نزیکی ئە بینن، چونکه بۆ ئیمه هیچی تی ناچیت.

۸ : يوم تخون السماء كالسحاب : ئەو روژه ئاسمان وه ک مسی تساوه، یان وه ک رهنگی روژ زه یقونی لی دی : ۹ : وتكون الجبال كالغبار : وکیوه کانیش وه ک خوری شیکراوه ی رهنگاو رهنگیان لی دی و نه بنه گه ردو نه نیشنه ئاسمان : ۱۰ : ولا يسأل حبيب حبيبا : هیچ دۆست و خزیمکی نزیک له حال دۆست و خزمی خوی ناپرسی، له بهر خه ریک بوونی به حال خۆیه وه : ۱۱ : بصرونهم : به یه کتر نیشان ده درین و یه کتریش ده ناسن، واته : وه نه بی یه کتر نه ناسن، نه خیر، یه کتریش ئە ناسن، که چی له گه ل ئەوه یشدا هه ر پرسیار نییه له حال یه کتر، وه ک له سووره تی تر دا ئە فهرمووی : (لکل امرئ منهم يومئذ شأن يغنيه...) : ۳۷/۸۰. یان ده فهرمووی : (..واخشا يوما لا يجزي والد عن ولده، ولا مولود هوجاز عن والده شيئا..) : ۳۱/۳۳. : بود المجرم لو يفتدى من عذاب يومئذ بنيه : ۱۲ : وصاحبه وآخيه : تاوانبار هه ز ده کات بۆ رزگار بوونی خوی له سزای ئەو روژه بریتی بدات به کوره کانی و هاوسه ره که ی و، برا که ی : ۱۳ : وفصلته التي توبه : وه به و عیله ی له خوی ده گرت و په نای ده دا : ۱۴ : ومن في الأرض جمعا تم نجبه : وه ئەوه ی له سه رزه و ی هه یه گشتی بدا له پاشا رزگاری بکات. خو رزگاری نابی، ئە گه رچی ئەوانه یش بکاته بریتی بۆ خوی، وه ک ئە فهرمووی : ۱۵ : كلا : نه خیر، بریتیت

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَٰئِهِمَ ۝ وَلَا لَعَلَّ الْآمِنَ عَسَلِينَ ۝ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ۝ وَلَا أَقِيمَ يَمَٰثِيرُونَ ۝ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ۝ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ۝ وَلَا يَقُولُ كَآهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَدْكُرُونَ ۝ نَزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۝ وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ۝ لَأَخَذْنَا مِيثَاقَ الْبَلِيَّةِ ۝ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنَهُ الْأَوْتَينَ ۝ فَمَا يُكْرِمُ أَحَدُهُمْ حُجْرَتَهُ خَيْرِينَ ۝ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۝ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّكُمْ مَّا كَذَبْتُمْ ۝ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ۝ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

سورة المعارج

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ۝ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ۝ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ۝ تَجْرُجُ السَّمَكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِ يَوْمِ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۝ فَأَصْبَحَ صَبْرًا جَبِيلًا ۝ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ۝ وَنَرَاهُ قَرِيبًا ۝ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمَلِّ ۝ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ۝ وَلَا يَسْأَلُ حِمِيمٌ حَمِيمًا ۝

کردبی و رووی له فهرمانی خوا وه چهر خاندبی و مال و دارایی کۆ کردبیتته وه وله هه ژارانی شار دبیتته وه و به شی نه دابن.

مروفا بی تا پشت و چاو چنۆکه :

ئینجا دیته سهر باسی دوو خووی زۆر خرابی ئاده می.. که هه له و روژه وه دروست بووه، له گه لیدا بوون و قهت له کۆلی نابنه وه، مه گه ر ئیمان و برپا بپنیت. : ۱۹ : إن الإنسان خلق صواع به راستی ئاده می به رچاو برسی و چاو چنۆک دروست کراوه : ۲۰ : إذا مسه الشر جزوع : هه ر که تووشی ناخۆشی و، هه ژاری و که مدهستی بوو ماخولانی پی ده که ویت : ۲۱ : وإذا مسه الخير منوع : وکاتیکیش تووشی خیرو چاکه بوو له مه ردم ئە ی گریتته وه به شی خه لکی لی نادات، وه ک پیغه مبه ر : ئە فهرمووی : ((شر مافی الرجل شح هالع وجبن خالع)). واته : خراپترینی خه سه لته بۆ مروفا، چرووکی و چاو چنۆکییه، وه ترسیکی دل و جه رگ به ر.

(نه بوداود. کتاب الجهاد ۱۲/۳). ۲۲: إلا المصلین * جگه له نویژخوینه کان نهوانه یان که ثم هه شت سیفه تانه یان تیدایه: یه که م: ۲۳: الذین هم علی صلاتهم داثمون * نهوانه ی که له سهر کاتی نویژه کانیان بهره دام و سوورن، نای پچرن و سهرگرم نابن به دونیاوه، ثایه تی: (قد أفلح المؤمنون الذین هم فی

بداته وه، که واته جیگه ی خویه تی لئی بترسن. پینجه م: ۲۹: والذین هم لفروجهم حافظون * نهوانه ی داوینی خویمان ده پاریزهن له حهرام: ۳۰: إلا علی أزواجهم أو ماملکت ایمانهم * جگه له ژنه کانیان، یان له که نیزه کانیان، واته: تنها له گهل نهوانه دا کاری خویمان نه که ن * فاینهم غیر ملومین * جا به راستی لهوانه لومه وسهر نه نشت کراونین. ۳۱: فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون * ئینجا نه وه ی جگه له وه بخوازی و نهو کاره بکات، نهوانه ده ست در یژیکارن و خویمان رانواندوه بو سزای خوا. شه شم: ۳۲: والذین هم لاماناتهم وعهدهم راعون * نهوانه ی بو سپارده و په یمانیان پاریزهن، ههر گیز خیانت و گزی له گهل که سدا ناکه ن. حه وته م: ۳۳: والذین هم يشهادتهم قانمون * نهوانه ی پابه ندی به شایه تیبه کانیان هه لده سن، بی جیاوازی له نیوان که سانی دوورو نزیکدا، وه که له سووره تی تر دا نه فهرمو ی: (ومن یکنها فإنه آثم قلبه.. به قهره: (۲۸۳)، هه شتم: ۳۴: والذین هم علی صلاتهم یحافظون * نهوانه ی پاریزکاری نویژه کانیان ده که ن. واته به ریکو پیکي ده ست نویژو پایه کانی (نویژ) ده پاریزن. ۳۵: أولئك فی جات مکرمون * نهوانه که خووره وشتیان ئاوايه - له باخه کانی به هه شتدا له لایه ن خواوه ریز لی گیراون، به ههر جوزیک خویمان پینان خوش بیت..

بی پرواکان گالته یان به به هه شت و موسلمان ه کان نه کرد، پینان وابوو که نه گهر به هه شت راستیش بیت، نهوا پیش موسلمان ه کان نه که ونه وه، چونکه نهوان له بیوا و ما قولان و گه وره ی عهره بن! جا بهو بونه وه نهو ثایه ته هات و فهرمو ی: ۳۶: فمال الذین کفروا قبلک مهطعن * چییه و نهوانه ی بی باوهر بوون بهره و لای تو دین نه ی په یامبه ر! ۳۷: عن الیمن وعن الشمال عزین * له لای راست و له لای چپه وه ده ست ده ست به په را گنده یی، پاشان بلاوه ی لی نه که ن و هه لدین، وه که له ثایه تیکی تر دا خوا نه فهرمو ی: (کأنهم حمر مستغرة فرت من قسورة). بتپه رسته کان ده وری پیغه مبه ریان ده داو گالته یان پی ده کردو ده یان وت: نه گهر ئیمانداره کان - وه که موحه مه د * ده لیت - برژنه به هه شته وه، نهوا ئیمه پیش نهوانه وه ده وین به به هه شته وه، ئینجا ثم ثایه ته دابه زی و فهرمو ی: ۳۸: أيطع کل امرئ منهم أن یدخل جنة نعيم * ثایا هه ریه که لهوانه بهو حاله وه به ته مایه ببریته به هه شتیکی پر له نازو نیعمه ت و پر به هره وه له کاتی کدا بروایان بهو په یامبه ره نه بوو؟! ۳۹: کلا * قه ت شتی و نابییت * یا خنقا هه م علمون * به راستی ئیمه دروستمان کردوون له وه ی خویمان ده زانن، واته: ئاو پیکي بو گه نی قیزه ون، پاشان هیچ کاریکی چاکیشیان

يُصْرَوْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ أَلَمْ يَكُنْ مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ يَسْتَوِي ۝ وَصَحْبَتَهُ وَأَخِيهِ ۝ وَفَصِّلِ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ۝ كَلَّا إِنَّمَا لَقَى ۝ تَزَاوَعًا لِلشَّيْءِ ۝ تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ تَوَكَّلَ ۝ وَجَمْعَ فَأَوْحَى ۝ إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ۝ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جُرُوعًا ۝ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ۝ إِلَّا الْمُسْلِمِينَ ۝ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ۝ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ۝ لِلزَّكَاةِ وَالْمَكْرُمِ ۝ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ يَوْمَئِذٍ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابٍ رِجَمٍ مُشْفِقُونَ ۝ إِنَّ عَذَابَ رِجَمٍ غَيْرٌ مَأْمُونٌ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۝ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝ فَمَنْ أَتَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لَا يُخْفُونَ عَهْدَهُمْ دَعُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ يُشْهِدُهُمْ يَلْعَنُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ حَافِظُونَ ۝ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّةٍ مُّكْرَمُونَ ۝ فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا لَكَ مُطِيعِينَ ۝ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِّ ۝ أَيْطَعُ كُلُّ امْرِئٍ يَمِينَهُ ۝ أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ۝ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ۝

صلاتهم خاشعون) یش ههر نه ومانا و مه به سته دوویات ده کاته وه. له فهرمووده ی دروست و رهوایشدا هاتووه: ((أحب الأعمال إلى الله أدومها وإن قل)) (فتح الباری، کتاب الإیمان ۱۰۱/۱، و مسلم کتاب صلاه المسافرين ۱/۵۴). واته: خو شه ویسترینی کارو کرده وه لای خوا، نهو کاره یه بهره دام بیت، نه گهر زور که میش بیت! دووهم: ۲۴: والذین فی أموالهم حق معلوم * نهوانه ی که مافیکی دیار یکراو له سامانیاندا هیه ۲۵: للسانل والمحرور * بو داواکار (له مه ردوم) و بو بی به شکاروی داوانه که ر، چونکه بوخوی روی نییه داوا بکا و، خه لکیش و نه زانن هیه تی. سییه م: ۲۶: والذین یصدقون بیوم الذین * نهوانه ی بروایان هیه به رژی پاداش و توله و کاریشی بو نه که ن. چواره م: ۲۷: والذین هم من عذاب ربهم مشفقون * نهوانه ن له سزای نهو رژی په روه دگاریان ده ترسن ۲۸: إن عذاب ربهم غیر مأمون * به راستی سزای په روه دگاریان که س لئی نه مین نییه، تا پالی لی

ئەنجام نەداۋە، ئىتر چۆن بەر لەوانە ئەۋنە بەھەشتە ۱۹۰،
 ۋەك ئەم ئايەتەنەش بىنەپەت و بناغەى مروف باس ئەكەن: (ألم
 نخلقكم من ماء مہین). ۲۰/۷۷. (فلینظر الإنسان مم خلق، خلق من
 ماء دافق). ۸۶/۵-۶. ۴۰: فلا أقسم برب المشارق والمغارب
 جاسویند بە خاۋەنى خۆرەلەتەكان وخۆرئاواكان (رؤزو مانگ و
 ئەستېرەكان). ۱۱۱: إنا لقادرون ۱۱۲: بىگومان ئىمە بەتوانا ۋە دەسلەتتە
 ۴۱: على أن نبدل خيرا منهم ۱۱۳: ئەوانە لەناۋ بەرىن و كەسانى
 باشترو چاكتر بىننە جىيان ۱۱۴: وما نحن بمسبوقين ۱۱۵: خۇ بۇئە
 مەبەستەش كەسمان پىش ئەكەتوۋە لە دەس دەرەچوۋە، واتە:
 ھەركات بمانەۋى ئەۋكارە ئەنجام ئەدەين. ئايەتى: (نحن قدرنا
 بينكم الموت وما نحن بمسبوقين) ۶۰/۵۶. ھەر ئەۋ مانايە دويات
 دەكاتەۋە. ۴۲: فذرهم يخوضوا يلبغوا ۱۱۶: جا كەۋاتە ۋازيان
 لى بىنە - ئەى پەيامبەر ﷺ - باھەر لەقسەى پرو پوۋچدا رۇ بچن
 ۋ گەمە بكنە، تۈيش بى ۋچان كارى خۇت ئەنجام بدە. ۱۱۷: حتى
 يلاقوا يومهم الذى يعدون ۱۱۸: تادەگەن بەۋ رۇۋەى ھەموۋجار
 بەلئىيان پى دەدرى بە سزا، واتە: رۇۋى قىامەت، جاۋە كاتە
 ھىچ شتىك كەلكان پى ناگەيەنئەت ۴۳: سوف يخرجون من
 الأبدان سراعا ۱۱۹: ئەۋ رۇۋەى كەلە گۆرەكانيان بەپەلە دىنە دەرەۋە
 بۇلاى ئىسرافىل: كانهم انى نسب فضون ۱۲۰: دەلئيت بۇلاى
 بتەكانيان رادەكەن ۋ تاۋدەدەن ۴۴: خاشعە أبصارهم ۱۲۱: چاۋيان
 شۆرەۋ، شەرمەزارن ۱۲۲: نرهم ذلذ ۱۲۳: زەبوۋنىيەك دايان دەگرى،
 بەرۋومەتتەنەۋە ديارە ۱۲۴: ذللك اليوم الذى كانوا يعدون ۱۲۵: ئەۋترى:
 ئەمە ئەۋ رۇۋەى كە لەدونىادا بەلئىيان پى درابوۋ، ۋ ئەۋان گالئەيان
 پى ئەكرد، ۋا ئەۋرۋ بەچاۋى خۇيان پاداش ۋ تۆلەى دەبىنن.
 زۆر سوپاس بۇ خاۋى مېھرەبان كە يارمەتى دام بۇ تاۋاۋ كوردنى
 تەفسىرى سوۋرەتى (مەعارىج).

برۋايان. جا بۇ يەكەم جار باسى رەۋانە كوردنى نوح پىغەمبەر
 دەكات، ئەۋجا ئەركەكانى سەرشانى بۇ راگەياندنى بانگەۋازەكەى
 ۋ، ترساندنى قوم و گەلەكەى لەسزاي خوا، ئەگەر نەگەرپەنەۋە
 سەر ھىللى راست و دروست، شىۋاى باسە چەندىن سوۋرەتى تر
 بەۋ شىۋەيە بايەخ بەم داستانەى (نوح) دەدەن - سلاۋى لەسەر
 بىت - ۋەك سوۋرەتى: (شوعراء) ۱۲۶: ۋ (مؤمنون) ۱۲۷: ۋ (ئەعراف) ۱۲۸:
 ۋ (ئەنبىاء)، ۋە زياتر لە ھەموۋيان سوۋرەتى (ھود)، چونكە
 نزىكەى (۲۵) ئايەت (۱۲۹: ۋاتە: لە ۲۵ بۇ ۴۹)، باسى ئەۋ پەيامبەرە
 بەرزە دەكەن، ئەم سوۋرەتەش نەمىشى ئەۋە دەكات كە چۆن ئەۋ
 پەيامبەرە سەرۋەرە بە شەۋو بە رۇۋ، بەئاشكراۋ بەپەنامەكى، بە
 ھەموۋ جۆرىك درىۋەى بە بانگەۋازەكەى خۇى داۋە.. ۋە ۋانەى
 ماندوۋ نەبوۋن ۋ كۆل نەدان ۋ، نەپسان فىرى ھەموۋ تىكۋشەرىك
 دەكات، لە ھەموۋى گرنگتر دلدانەۋەى پەيامبەرە ﷺ تازياتر بەئارام
 بىت ۋ، دان بە خۇيدا بگرى.

بەكورتى: ئەم سوۋرەتى (نوح) - بە شىۋەى كارى جىھادى
 لايەنگرانى رىگەى راستى، بەرامبەر بەلايەنگرانى رىگەى
 ناراستى، نەمىش دەكا.

نوح بى ۋچان بانگى قەۋمەكەى دەكا بۇلاى خوا:

بسم الله الرحمن الرحيم ۱: إنا أرسلنا نوحا إلى قومه ۱۲۹: بە
 راستى ئىمە (نوح) مان ناردە لاى ھۆزەكەى، -ۋەك دەلئەن - لە
 نىۋە دوۋرگەى عەرەبىدا، پاش ئەۋە كە لە (كوۋفە) دا پەلەى
 پەيامبەرپىتى پى درا: ۱۳۰: أن أذر قومك ۱۳۱: فەرمانمان پى دا:
 ھۆزەكەت بترسىنە ۋ ھۆشياريان بكنەۋە ۱۳۲: من قبل أن يأتيهم
 عذاب أليم ۱۳۳: پىش ئەۋەى سزايەكى ئىش پىگەيەنەرى سەختيان
 بۇيىت لەلايەن پەرۋەردگارپانەۋە ۱۳۴: ۲: قال يا قوم إني لكم
 سر مبین ۱۳۵: پىگوتەن: ئەى قوم ۋ ھۆزى خۇم! بەراستى
 من ترسىنەرىكى ئاشكرام بۇتان ۱۳۶: ۳: أن اعبدوا الله ۱۳۷: پىتان
 دەلئەم ھەر خۇابەرستەن ۱۳۸: واتقوه ۱۳۹: ولەسزاونافەرمانى خۇ پارىزن
 ۱۴۰: وأطيعون ۱۴۱: ۋگۆپرايەلئەم بكنە لەۋەى پىتان رادەگەيەنم ۱۴۲: ۴:
 يغفر لكم من ذنوبكم ۱۴۳: ئەۋكات خوا لەگوناحەكانتەن خۇش دەبى
 ۱۴۴: ۋ يۇخرەم إلى أجل مسمى ۱۴۵: ۋتەمەنتان درىۋ دەكا بۇكاتىكى
 ديارىكراۋ (بۇ مردن، ۋاتە: بە ئاسوودەيى ۋ بەھرمەندى لەۋر
 سىبەرى نەمەتەكانى خۇيدا دەتان ھىلئەتەۋە، لەۋاقيەدا كوردارى
 پىرۋوز رەفتارى جوان ۋ شىرىن دەبنە ھۆى زىادىبوۋنى تەمەن،
 ۋەك پىغەمبەرلەم فەرمودەدا دەفەرموۋى: ((صلى الله عليه وسلم))
 (العمري) (أخرجه الطبراني). ۋاتە: لە فەرمودەى سەحىحدا ھاتوۋە

سوۋرەتى (نوح) -

مەككەيىيە ۋ (۲۸) ئايەتە

بەناۋى خاۋى بەخشنەدى مېھرەبان

ئەم سوۋرەتەش ۋەك سوۋرەتە مەككەيىيەكانى تر باسى ئىمان ۋ
 بىرۋاۋەر ئەكات. ۱۱: ئىنجا كەمىك درىۋە بەداستانى پىرى
 پىغەمبەرەن (شيخ الأنبياء) نوح ﷺ دەدات ھەر لە سەرەتاي
 بانگەۋازەكەيەۋە، تا (تۆفان) ھەك، كە (۹۵۰) سالى رەبەق بوو..
 ھەر بۇيە بەم سوۋرەتەش ئەلئەن سوۋرەتى (نوح)، لەگەل پىش
 چاۋخستنى نمونەيەك لە دەسلەتتى خاۋى گەۋرە بەرامبەر بە بى

که په یوه ندى خزمایه تی ونه بچراندنی یه کیکه له وهیانه ی ته مه نه
زیاد ده کات * إن أجل الله إذا جاء لا یؤخر * به راستی نه وکاته ی
خوا دیاری کردووه بومردن و تولهو سزا به هیچ شیوه یه که دوانا که وی
* لور کنتم تعلمون * نه که رتیوه بزاندن و به باشی تی بگه ن بریان
ناوایه، جا هه قه نیوه بیش تیژره وی بکه ن بؤکاری چاک و، له کاری

(.. لا تسمعوا لهذا القرآن والغوا فيه لعلکم تغلبون) ۲۶/۴۱.
* وأصروا واستكبروا استكباراً * وه پښان له سره بی پروایی
داگرت و، خوځان زور به گه وړه زانی شوینم بکه ون * ۸: * ثم انی
دعوتهم چهارا * ئینجا من بانگه وازه کم بؤ ناشکرا کردن * ۹:
ثم انی أعلنت لهم وأسررت لهم إسراراً * وه هندی جاریش
به نه پښی له گه لیان دوام و بانگه وازه کم پی گه یاندن، واته: هه موو
رنگایه کی بانگه وازم گرت بهر بویان، تا به لکو به ره تو بیان هیثم
* ۱۰: * فقلت استغفروا ربکم انه کان عفاراً * جا به رده دوام پیم
گوتن: داوای لیخو شوبون له پهره و دگارتان بکه ن، چونکه هه میسه
گوناح پو شه، وه که پیغه مبه ر * نه فهرمو ی: ((والذی نفسی بیده
لولم تذنبوا لذهب الله بکم وجاء بقوم یدنبون فیستغفرون الله تعالی
فیغفر لهم)) (رواه موسلیم)، واته: سویند بهو زاته ی که گیان و
روخی منی به ده سته، خوا نه وه ننده به خشینی لاخو شه، نه گه ر نیوه
گوناح نه که ن، نه و له ناوتان ده باو هوژی تر دینی تا نه و ان گوناح
بکه ن و داوای به خشینی لی بکه ن و، نه ویش لییان خوش ببیت.

نه و جا نوح علیه السلام فهرمو ی: نه گه ر نیوه برواینن و مل راکشن
بؤ فهرمانه کانی خوا، نه و ده مه نه ویش نه م پینج شته تان بؤ نه کا:
یه که م: * ۱۱: * رسلنا علیک مدد ارار * بارانتان په یتا
په یتاو به لیزمه بؤ به رده داته وه.
دووم و سنیهم: * ۱۲: * وهددکم باموال وبنس * وه دارایی
و کوری زورتان پی ده به خشیت، که نه و دوو شته له ناو جوړه
مروفتی که دمایه ی سه روه رین.

چواره م: * یجعل لکم جنات * چه ندین باخات و بیستانان
ده داتی که جوانترین هو ن بؤ رابواردن و خو شی گه لان.
پینجه م: * یجعل لکم انهاراً * ناوو رووباری زوریشتان بؤ به دی
دینیت که له ژیر بنکی دره خته کانییه وه، نه و چومه ناوه دی و
ده روات.

نوح علیه السلام هوشیار یان نه کاته وه که هوی بی رۆزی و بی پیتی
زه ویی وزارو مه رومالاتیان و، که می نیړینه کانیان گوناح و تاوان
و بی باوه ریه .. ده سا نیوه باوه ر پښن نه ی قوره یش! * ۱۳:
مالک لا ترجون الله وقارا * چیتانه له گه وړه یی و شکومه ندی
خوا ناترسن؟! * ۱۴: * وقد خلقکم اطواراً * خو بی گومان
نیوه ی به چه ند قوناعی دروستی کردووه: تنوکی ناو، خو پناپاره،
گوشتپاره .. هتد * ۱۵: * ألم تروا کیف خلق الله سبع سموات
طباقاً * ثایا نه تان بی نیوه چو ن خوا حهوت چین ناسمانی نه و م
له سر نه و م دروست کردووه..؟! * ۱۶: * وجعل القمر فیهن نورا *

فَلَا أَقِمْ رَبِّ الشُّرْقَ وَالْعَرْبَ إِنَّا لَنَدْرُونَ ﴿١٠﴾ عَلَيَّ أَنْ تُبَدِّلَ عَرَسِيَّمْ
وَمَا تَنْتُمْ يَمْسُوْنَ ﴿١١﴾ نَذَرُهُمْ يَوْمَ تَبْعُوا وَلِيَعْلَمُوا أَنِّي لَأَعْلَمُ
يَوْمَ تَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعاً كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِصُونَ
خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ نَزْهَقُهُمْ ذَلِكُمْ يَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٢﴾

سُبُّوْا نُوْحًا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ أَنْ أَعْبُدُوا
اللَّهَ وَأَتَّقُوهُ وَأَطِيعُوْنَ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ
إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِن أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُونَ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَايَ إِلَّا
فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْوَعًا
فِي مَا أَذَانَهُمْ وَاسْتَعْصَمُوا بِآيَاتِهِمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا
﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

به رده فتاران دوورین.

ئینجا نوح به مه رده و پیغه مبه ر ناسایبانه چووه گوړه پانی
تی کو شانه وه، وه به هه موو شیوه یه که هول و ته قه لای له گه ل که له که ی
دا تابه شکو بگه رینه وه سه رهیلی راست، به لام تا ده هات نه و ان
به ولواوه ده روتیشن، بویه نه ویش به ناچاری سکالانامو و راپورتیکی
کاره کانی پیشکesh به پهره و دگاری خوی کرد * ۵: * قال رب
انی دعوت قومى لبلا ونهاراً * وتی: نه ی پهره و دگارم! به
راستی من به شه وو به رور بانگی گه له که م کرد بؤ ئیمان و ته وحید
* ۶: * فلم یزدهم دعائی إلا فراراً * که چی تاده هات زیاتر هل
ده هاتن! * ۷: * وانی کلما دعوتهم لتغفر لهم * وبه راستی هه رکات
بانگم ده کردن بؤ ئیمان و ته وحید تا تو لییان خوش ببیت * جعلوا
أصابعهم فی آذانهم * په نجه یان ده خسته گویانه وه! * واستعصموا
بآیاتهم * و جل و به رگه کانیان له خو یان ده پیچا، بؤ نه وه و ته کانم
نه بیسن و نه م بینن! وه کو قوره یش به رامبه ر به قورشان ده یان وت:

(سوع) و (یهغوس) و (یهعوق) و (نهس) یش مهینن. بهی بؤ دوایش بته رستی ورده ورده پهری سهندوریهی کیشاو له گهل رۆزگاردات چونکه: یه کهم: قوم و گهلکی زور کون هه بوون پیمان وابوو که ههرچی شته تهستیره نهیکات، جا له بهرتهوه نه پانه رستن! ته نانت وینهو نیگاریان بؤ رازاندنهوه...

و مانگی کردوه به هیو روونکی تیایانا، واته: ئاسمانی یه کهمی پی روونک کردوتهوه، وه به هه موو تهستیره کانیش چونکه نه وانیش هه ریه که یان مانگیکی خوی هیه * و جعل الشمس سراجا * و خوریشی کردوه به چرا و هه موو بوونه وهر سودی لی وه ره گری، وه که لهم جیه دا ته فهرمووی: (هو الذی جعل الشمس ضیاء والقمر نورا و قدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب) ۵/۱۰. * ۱۷: والله انبتکم من الارض نباتا * وه خوی تاک و ته نیایه ئیوهی له توخمه کانی زهوی روواندونی به روواندن وه که رووه که گیا * ۱۸: ته یعیدکه فیها * پاشان - دواى مردنتان - ته تان گپریته وه بؤ ناوی و لهوی به فهرمانی خوی ته شاردرینه وه * وخرجکم إخراجا * و ته تان هیئته وه ده ری، له زهوی به ده رهینان، واته: زیندووتان ته کاته وه به دادگه رانهش پاداش و توله تان دهست ته که ویته وه * ۱۹: والله جعل لکم الارض بساطا * وه هه رخوایه زهوی بؤ ئیوه راخستوه و به راخستنیک له سه ری قهرار بگرن * ۲۰: لتسلکوا منها سبلا فجاجا * تا به ئاسانی به ریگا فراوان و دوله کانی دا برۆن، ده سا بؤ وردنانه وه به بیرناکه نه وه... تا ئیمان و باوهر بینن. ۱۹!

نوح نرای شهر له قهوه مه کهی دهکا:

پاش ته وهی نوح - سه لامی له سه ربی - به هه موو شیوه یه که له گهل که له کهیدا هه وی دا و، بی هیواو بی ئومید بوو * ۲۱: قال نوح رب انی وئی: تهی په ره ره دگاری من...! * انهم عصونی * به راستی ته وانه سه ری بچیان کردم * واتبعوا من لم یزده ماله و ولده إلا خسارا * وه که وته شوینی ته وکه سه که دارایی و منائی هیچی بؤ زیاد نه کرد جگه له زیان، واته: شوینی خاوهن سه روهت و خاوهن کورانی قهوه مه که یان که وتن، نه وانیش پیمان وابوو که ته گهر په ره وی له نوح بکه نه ده سه لاته که یان نامینی. جا بؤ ته وه فروفیلان له هه ژاره کانیش کردو به رهو خویان بردونیان و، ده ره نجام ته مانیش وه که ته وان دووچار بوون * ۲۲: و مکروا مکرا کبارا * و ته وانیش پیلان و فروفیلکی گه وره یان بؤ دارشتن و، به ئاشکرا هانی خه لکه که یان ده دا بؤ ئازاردانی نوح علیه السلام، جا له رۆزی قیامه تیشدا ته مان به سه رانیان ته ئین: (.. بل مکر اللیل والنهار إذ تأمروننا أن نکفر بالله و نجعل له أندادا..) ۳۳/۳۴.

بته کانی قهومی نوح:

* ۲۳: وقالوا لا تذرن آلهتکم * پیاو خراپه زله زله کانیان به شوینکه وتوه کانیان گوت: قهت واز له خواکانتان مهینن!! * ولا تذرن ودا ولا سواعا ولا یغوث وبعوق ونسرا * وه واز له (وهدد) و

بُرْسِلَ السَّاءَ عَلَیْکُمْ مَدْرَارًا ﴿۱۱﴾ وَتَمِذْ ذُرْیَاؤُکُمْ وَبَنَیْنُ وَجَعَلْ لَکُمْ حَسَنَاتٍ وَجَعَلْ لَکُمْ آئِنًا ﴿۱۲﴾ مَا لَکُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿۱۳﴾ وَقَدْ خَلَقْکُمْ أَطْوَارًا ﴿۱۴﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْکَیْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَمْعَ سَمَوَاتٍ طَبَاقًا ﴿۱۵﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِیْ نَوْرًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ﴿۱۶﴾ وَاللَّهُ أَنْبَتَ کُرْمَیْنِ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿۱۷﴾ ثُمَّ یُعِیدُ کُرْمِیْهَا وَیُخْرِجُ حَبَّکُمْ إِخْرَاجًا ﴿۱۸﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَکُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿۱۹﴾ لَتَسْلُکُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿۲۰﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهْمْ عَصَوْنِی وَأَتَّبَعُوا مِنْ لَدُنِّیْ دَیَّارًا مَّالَهُ، وَوَلَدَهُ إِلَّا خُسَارًا ﴿۲۱﴾ وَمَكْرًا أَمْکَرْتُ بَارًا ﴿۲۲﴾ وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَکُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا یَغُوثَ وَیَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿۲۳﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا کَثِیرًا وَلَا تَرِیدُ الظَّالِمِیْنَ إِلَّا الضَّلَالَا مِمَّا خَطِیئَتْ بِهِمْ أَغْرَقُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا فَامْرَأَتُکَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿۲۴﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِیْ مِنَ الْکَافِرِیْنَ دَیَّارًا ﴿۲۵﴾ إِنَّکَ إِن تَذَرْنِیْمْ یُضِلُّوْا عِبَادَکَ وَلَا یَلِدُوْا إِلَّا فَاجِرًا کَافَرًا ﴿۲۶﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِیْ وَلِیِّ لَدِیْ وَلِمَنْ دَخَلَ بَیْتُکَ مُؤْمِنًا وَالمُؤْمِنِیْنَ وَالمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَرِیدُ الظَّالِمِیْنَ إِلَّا الْبَارًا ﴿۲۷﴾

له پاشان ده چوون وینه کانیان ماچ نه کردن و، به پیرۆزیان دانه نان و داواى کورو رزق و شفای نه خویشیان لی ده کردن، ته مانه پیمان ده گوترا (صابین). دووم: هه ندی له پیاو سالح و چاکه کان له بهر پیرۆزی و سوود وه گرتن له کاره جوانه کانیان و، بؤ ته وهی له یادیان نه چن وینه یان بؤ دروست ده کردن و دایان ده نان.. ئینجا ماچیان نه کردن و، بؤ ماوه یه کی دوورتریش په رستنیان و سوو جده شیان بؤ بردن!!.. ئینجا ئا لیره دا ده ره که مو کی بؤ چی ئایینی پیرۆزی ئیسلام وینهو په یکه رو رازاندنه وهی گۆری مردووان قه دهغه دهکات، جگه له وهیش تا گیله پیاوو پیرۆزن و نه زانه کان هه ل نه خه له تینن و، داواى مال و مندال و شفای نه خویشیان لی نه کهن. ئاشکرا یه سه ردانى گۆرستان پیغه مبه ره شتیکی سووننه تی داناوه، تا ئاخیره تته وه بیر بئینه وه... به لام به داخه وه ئیستا له سه ر گۆره کان شتی وا نه کری، هیمان پیشی نه فامیه تیش که وتوونه ته وه * ۲۴: وَقَدْ أَضَلُّوا کَثِیرًا * وه بی گومان ته وانه جگه له خویشیان "زوریان

سوورەتى (جن) ۷۲

مەككە يېھىو (۷۸) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سوورەتە ۋەك سوورەتە مەككە يېھىيەكانى تىر باس لەبنەما سەرەككەيەكان دەكات: يەكخوئەپرستىيى، پەيامەكەى خوا، پاداش و تۆلە... بەلام تەۋرەكەى باسى (جن) و پەرىيەكانەو... ھەر شتىكىش پەيۋەندى بەوانەۋە بېئى.

جىنۇكە: جۇرىكەن لە دروستكراۋەكانى خۋاى مېھرەبان كە - لەسەر شىۋەى خۇيان - بەچاۋ ئابىنرېن، و ئەۋان بەر لە (ئادەم) ﷺ لە ئاگر دروستكراۋن.

جن يەككە لە غەيبىيات كە مۇسلمانان ھەر لەدىرىن رۇزگارەۋە، بىروايان ھىناۋە بەيۋىنى و، قورئانى پىرۋوز پەيامبەرى خواش ﷺ بەدرىزە باسىان لىدەكەن، ئىمەى مۇسلماننىش بىگومان و دوۋدى گۇپرايەل و ملەكەچىن، چونكە لەۋە بەۋلاۋە ھىچمان پى ناكىرى و، پىئاۋىرى، قسە لەجىنۇكەكان دەكرىت ھەر لەگۇگرتىنەۋە بۇ قورئان، تا بىروا ھىنانىان.. ھەندى ھەۋالى سەر سۈرپەنەرىان دىنىت.. جا بۇ يەكەم جار باسى گۇگرتىنى دەستەيەكىان ئەكات، بەتايىبەت ئەۋ دەمەى كە گۇيىان لەقورئانەۋە بوو پاشان بىروايان پىنى ھىنا.

بوخارى ئەگىرپىتەۋە كە پەيامبەر ﷺ لەگەل چەند كەسىك لە ھاۋەلانى چوۋ بۇ بازارى (عوككان)، جا لە چۇلى (نەخلە) دابەزى و نۇيىزى بەياني بەكۆمەل كىردو، ئىنجا چەند كەسىك لەجىنۇكەكان بەلايانا تىپەرىن و، گۇيىان لەقورئان خۇيىندەكەى پەيامبەرۋە بوو ﷺ، ھەلۋىستەيەكىان كىردو گۇيىان بۇ قورئانەكە گرت و بەۋردى دلىان دايە، جا پاش ئەۋە بىروايان ھىنا كە: ئەمە فەرمۇدەى خۋايەۋ بۇ پەيامبەرەكەى ھاتوۋە، شىۋاى باسە كە بلىين پىغەمبەر ﷺ نەبە چاۋ دىت بوۋىنى، ۋە نەپىشى زانى بوۋن كە لەۋ دەمەدا گۇيىان گرتوۋە. جا خۋاى كارزان (قل أوحى إلی أنه استمع نفر من الجن) نارد. دواتر دەۋاتە سەرباسى سۈپاس و ستايش كىردونىيان بۇ خۋا، داننانىان بەتاك و تەنبايىدا، ۋە بەگەۋج و نەفام دانانى ئەۋانەى ھاۋەش بۇ خۋا دائەنن.

ئەۋسا دىتە سەر باسى ھەۋلانىان بۇ دىزىنى وشەۋ قسە لەفرىشتەكان و، ئىنجا ھەلۋانى پىزىسك بەدۋايناندا و سۈۋتاندونىيان، ئەلەبەت پاش ھاتنى پەيامبەر ﷺ دەبنە دوۋ بەشەۋە ئىماندارو مۇسلمان، ۋە دەرەنجامىشيان.. بانگەۋازەكەى پەيامبەرۋە كۆبۈۋنەۋەى جىنۇكەكان

گومراكىرد ﷻ ولا تزد الظالمين إلا ضللاً ﷻ ۋەخۋايە تۇيش ھىچ شتى زىياد مەكە بۇ سىستەمكاران، جگە لەگومرايى، نۈۋح سەلامى لە سەر بى پاش ھەۋلە ھەمە جۇرەكانى ۋەكەك نەبۈۋىيان بۇيان ئەۋ دۈعايەى لىكردن، ۋەك مۇوسا ﷺ نزاى شەرى لەفەرەۋن كىردو وتى: (ربنا اطمس على أموالهم واشدد على قلوبهم فلا يؤمنوا حتى يروا العذاب الأليم). ۸۸/۱۰. ۲۵: مما خطيئاتهم أغرقوا ﷻ بەھۋى گوناخەكانىيەۋەبە تۇفان نەۋمكران وخنكان ﷻ فادخلوا ناراً ﷻ دەرەنجام خراۋە ناۋ ئاگرىكى گەۋرەۋە ﷻ فلم يجدوا لهم من دون الله أنصاراً ﷻ جا جگە لەخۋا ھىچ يارمەتيدەرىكىشىان دەست نەكەۋت (نەبت، نە سەرۋك خىل و ھۆن).

لىرەدا پىرسىارىك دىتە پىش: ئايا ئەۋ تۇفانە ئەۋانى خنكان، ھەمۇۋ زەۋى گرتەۋە؟ ياخۇد نا، ۋەلامى ئەۋ پىرسىارە لەقورئاندا نەھاتوۋە.. ئەۋەندە نەبىت كە دەللىت: ئاۋ لەھەمۇۋ لايەكەۋە، تەننەت لەنىۋ تەنۋرەكانىشيانەۋە ھەلقۇلى، ئەۋجا ئەۋانەى كە بىروايان بە نۈۋخ ھىناۋو سۈارى كەشتىيەكە بوۋن و، ئەۋىش ۋەك كىۋ بەسەر شەپۇلى ئاۋەكەدا دەچوۋ، پاشان لەسەر كىۋى (جوۋدى - گوۋدى) كە لەخۇرەللاتى (دجلە) ۋەيە لەكوردستانى توركىا لەجىگايەك كەپىنى ئەللىن: (ئەراتات) لەنگەرى گرتوۋ سەقامگىر بوو.

دىارە نۈۋخ زۇر سزاى دەرۋونى چىشتوۋە بۇيە زۇر بەتۈرەيىيەكەۋە ئەفەرمۇى: ۲۶: وقال نوح رب لاتذر على الأرض من الكافرين دياراً ﷻ ئەى پەرۋەردىگارم! تەنھا بى باۋەرىكىش لەسەر زەۋى بەزىندوۋىسى مەھىلەۋە (ۋاتە: ھەمۇۋىيان لەناۋبە)، جا خۋاى گەۋرەش ۋەلامى دايەۋە، ھەمۇۋ تىياچوۋن، تەننەتى كۈرەكەى خۇيشى، چونكە فەرمانبەردارى نەكردو لىنى ۋەدوۋرەكەۋتەۋە گوتى: (.. ساۋى إلی جبل يعصمنى من الماء). ۴۳/۱۱. ۲۷: إنك إن تذرهم يضلوا عبادك ﷻ چونكە ئەگەر تۇۋازيان لىبىنىت ھەرچى بەندەكانتن لەرى لائەدەن و گومرايان دەكەن ﷻ ولا يلدوا إلا فاجراً كفاراً ﷻ ۋەھىچ مىندالىكىشىان نابى، مەگەر بى بىرواۋ خۋانەناس، چونكە مىنالىك لەئايىدەدا لەكۇشى ئەۋانەدا پەرۋەردە بىنىت، گومان نىيە كە ھەر ۋەك خۇيان دەر دەچىت، چونكە كەسىك كە (۹۵۰) سال لەناۋگەلىكدا بۇى، لە وردو درشتيان دەناسىت و دەشزانىت چى لەبارەيان دايە، بۇيە ئەۋ داۋايە دەكات ﷻ ۲۸: رب اغفر لى ولوالدى ولمن دخل بيتى مؤمناً ﷻ ئەى پەرۋەردىگارم! لەخۇم و دايك و باۋكم و ئەۋانە خۇش بىبە كە دىنە مالم بەئىمان و باۋەرۋە ﷻ وللمؤمنين والمؤمنات ﷻ ۋە لە پىۋاۋنى بىروادارو، ژنانى بىروادارىش ﷻ لا تزد الظالمين إلا تباراً ﷻ ۋە ھىچىش بۈستەمكاران زىياد مەكە جگە لە نابوۋدبوۋن و تىياچوۋن.

لە دەورووبەریدا کاتى كە لە نوێژى بەیانیدا قورئانى ئەخوێند. دەبى پەيامبەر ﷺ دەسەلاتى خوێ - بەرامبەر بە دەسەلاتى خوا - رابگەيەنئى و، هەموو كەس پێى بزانئى كۆتايىشى دىت بەو كە زانست و زانيارى تەواو بە شتە ناديارەكان تەنها لاى خوايە، هەر ئەو غەيب ئەزانئى. مەگەر كەسيك ئەو خوێ ئاگادارى بكات. جا بۆ زێدە ئاگادارى و، زانيارى لەم باسەيە پيىم باش بوو پێكەو ئەم چەند دیرەيەى خواوە لەكتیبه كەى: (لەلەكائى) و، لێكۆلەرەو كەى، لەكتیبهى (شرح اعتقاد أهل السنة والجماعة) بەرگى/ ۱۲۹۱ ل ۱۴. بخوێنینهو كە ئەلێت:

يەكەم: ئەهلى سوننەت و جەماعەت، ئيمان و رايان لەسەر ئەوێه كە (شەيتان) و (جن) هەر دووكيان هەن، ئەمەش بە پێچەوانەى راو بۆچوونى (فەلاسیف)ە!!

(ئيبى تەيميە) رەحمەتى خواى لى بئى ئەلێت: (وجماهير الأمم يقرون بالجن ولهم معهم وقائع بطول وصفها، ولم ينكر الجن الا شرذمة قليلة من الجهال المتفلسفة والأطباء ونحوهم/ الفتاوى ۳۲- ۱۹. لەقورئانى پيرۆزدا هاتوو كە: (جن) يەكان ئەببستەن، قسە ئەكەن، تى دەگەن و ژيىرى و فاميان وەك ئادەمى هەيەو تەكاليفى شەرعىيان لەسەرە: (وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون) الزايات/ ۵۶. (قل أوحى أنه استمع نفر من الجن فقالوا إنا سمعنا قرآنا عجبا..) لە فەرموودەيشدا هاتوو كە پێشەوا (بوخارى) لە (ئەبوو هورەيرە) وە دەگێرێتەو: ((أمرنى النبى ﷺ أن أحفظ بركة رمضان، وأتاني آت من الليل فجعل يحثو من الطعام فأخذته فقلت لأرفعنك إلى رسول الله ﷺ قال: دعنى فإنى محتاج وحالى شديدة وعلى عيال فخلت سبيله، فلما أصبح قال النبى ﷺ: يا أبا هريرة ما فعل أسيرك الليلة..؟ قال: يا نبى الله: زعم أنه محتاج وحاله شديدة فرحمته، قال: أما إنه قد كذبك وسيعود. فلما كان الليلة الثانية وجده فخباً فأخذه فقال: لأرفعنك إلى رسول الله ﷺ زعمت أنك لا تعود فقد عدت، قال دعنى فإنى محتاج وحالى شديدة فخلت سبيله فلما أصبح قال النبى ﷺ: يا أبا هريرة! ما فعل أسيرك الليلة؟ قال: يا رسول الله ﷺ: شكى حاجة وعيالا وانى رحمته فخلت سبيله قال: قال أما إنه قد كذبك وسيعود، فلما كان الليلة الثالثة وجده فعجبنا فأخذه، فقال: لأرفعنك إلى رسول الله ﷺ هذا آخر ثلاث ليال زعمت أنك لا تعود ثم تعود، قال دعنى أعلمك كلمات ينفعك الله بها قال: وكانوا حريصين على الخير. قال إذا أخذت مضجعتك فاقرا آية الكرسي من أولها إلى آخرها فإنه لن يزال عليك من الله حافظ ولا يقربك شيطان حتى تصبح. فقال النبى ﷺ: ما فعل أسيرك الليلة..؟ قال: يا نبى الله علمنى كلمات زعم

أن الله ينفعنى بها قال: وماهى؟ قال: أمرنى أن أقرأ آية الكرسي من أولها إلى آخرها فإنه لن يزال على من الله حافظ ولا يقربنى شيطان حتى أصبح. قال: أما إنه قد صدقك وهو كذوب أتدرى من يخاطبك يا أبا هريرة..؟! قال لا، قال فذاك شيطان)). كورتەى مانای ئەم فەرموودەيە ئەمەيە كە: ئەبوو هورەيرە خواى لى رازى بئى فرمانى پيى كرا كە سەرفيتەى مانگى رەمەزان چاك هەلگري و بپياريزئى كە چى سئ شەو لەسەريك، يەكيك لە جن پەيدا ئەبئى و بەشيك لەخۆراكەكەى دەباو، ئەميش هەرسئ شەو كە ئەى گريت و، ئەيەويت بيبات بۆ لاى پيغەمبەر ﷺ بەلام ئەمان و تەوبە دەكات و دەلئى: موحتاجم و ئەمجارە وازم لى بيئە مەرج بيت ئيتەر نەيەمەو، بەلام هەرسئ جارەكە پەيمان و بەلێنەكەى ئەشكيني و هەر ديتەو. لەشەوى كۆتاييدا پيغەمبەر ﷺ فەرمووى: ئەبوو هورەيرە! زانيت ئەو كى بوو. ۱۹. وتى: نەخير، ئەويش فەرمووى: ئەو شەيتان بوو!. (ئيبى حەزم) كاتيك قسە لە (جن) و شەيتان) ئەكات ئەلێت: (وقد جاء النص بذلك وبأنهم أمة عاقلة مميزة متعبدة موعودة، متوعة متناصلة يموتون، وأجمع المسلمون كلهم على ذلك، نعم والنصارى والمجوس والصابئون وأكثر اليهود حاشا السامرة فقط فمن أنكر الجن أو تأول فيهم تأويلا يخرجهم به عن هذا الظاهر، فهو كافر مشرك حلال الدم والمال. قال تعالى: (أفتتخذونه وذريته أولياء من دونى). وه ثم فەرموودەيش هاتوو: ((إن الجن على ثلاثة أثلاث: فثلث لهم أجنحة يطيرون فى الهواء، وثلث حيات وكلاب، وثلث يحلون ويطعنون)). (رواه الحاكم فى المستدرک/ ۴۵۶/۲)، وقال: صحيح الإسناد وواقعه الذهبى. دووهم: قورتوبى.. لەتەفسیرەكەيدا ئەلێت: (بەپيى رەواله تى دەقى قورئان و فەرموودەكان، پيغەمبەر ﷺ جەننیه كانى نەديتوو، ئيمامى (موسليم) و (ترمذى) لە (ئيبى عەباس)ە وە دەگێرێتەو: ((ما قرأ رسول الله ﷺ على الجن وما رأيهم...)). واتە: پيغەمبەر ﷺ: نە قورئانى بەسەر جندا خوێندەو، نەبينينيشى، بەلكو هەر گوويان بۆ گرتبوو. بەلام لەريوايەتيكى ديكەدا پێشەوا (موسليم) لە (عاميرى شەعبيه) وە هينايەتى: ((أتانى داعى الجن فذهبت معه فقرأت عليهم القرآن)) ئەم فەرموودەيە بەلگەيە لەسەر ئەوێ ديونى و قورئانى بەسەردا خوێندوون، وە ئيمامى (بەيەقى) ئەلێت: (وليس بممتنع أن يراهم النبى ﷺ فى صورهم كما يرى الملائكة). (بەندە) ش ئەلئى: بۆ پيغەمبەرەران دروست بوو جن ببينن.

سنيهم: سەبارەت بەو كە (جەننى بروتە نيۆ لاشەو جەستەى ئادەمىيەو، ئيمامى (ئيبى تەيميە) ئەلێت: (دخول الجن فى بدن الإنسان ثابت باتفاق أهل السنة والجماعة). وەگوتووێتەو: (وليس

(ئەبو سەعوود) ئەللى: ئەگەر پىياۋىك رىيى كەوتىبا جىگايەكى چۆلەۋانىيەۋە شەۋى بەسەردا ھاتباۋ ترسى لى نىشتىبا لەپىش ئىسلامدا ھەركاتى غەرەبەكان لە دۆل وشىۋىكىدا شەۋيان بەسەرا بەھاتايە، زۆر ئەترسان لە جنۆكەى ئەو دۆل وشىۋە، ئىنجا پەنايان دەبردە بەر گەۋرەكەيان تا پەنايان بدات لە زىانى جنۆكەى ئەو ناۋەيە، ۋە ئەيان گوت: (أعوذ بسيد هذا الوادى من سفهاء قومه)! پەنا دەبەمە بەرسەروكى جنۆكەى ئەم دۆل وشىۋە، تا نەفامەكانى ئازارم نەدەن.

ۋەيان ئەگەر نەخۇش بىكەۋتتايە نوۋشتەيان ئەكرد بەخۇيانا، يان پارچەدارىك، يان پەرۋى سەرگۈرپىكان ھەل ئەگرت.... ۋە يان زۆر كەس لەمرۇقشەكان پەنايان ئەبردە بەر چەند مرۇقىكى تر (وہك جو كىيى و، جا دوگرو، فالچى.. ۋە داۋاي نوشتەى دىۋە بەندىان لى ئەكردن تا بيان پارىزن لەزىانى جنۆكە.. ئىنجا ئەوانە بۇ گەرم كىردنى بازارى خۇيان ئەۋەندەى تر ئەيان ترساندن لە دىۋو جنۆكە ۷: وأنهم ظنوا كما ظننتم أن لن نبعث الله احدا: ۋە بەراستى ئەۋانىش گومانىان وابوۋ ۋەك ئىۋە گومانتان وابوۋ كە ئىترخا ھىچ كەسىك زىندوۋ ناكاتەۋە داۋى مردن، يان ھىچ پىغەمبەرىك نانئىرى، ۋا ئىستا حالى بوۋىن ۋ ئەزانىن كە خوا مردوان زىندوۋ دەكاتەۋە پىغەمبەرىش دەنئىرى ۸: وأنا نمسنا السماء: ۋە بەراستى ئىمە بەرە ئاسمان كشايىن بۇ زانىنى ھەۋال ۋ، دەنگ ۋ باس: فرجناها ملئت حرسا شديدا وشها: جابىنيمان پەرە لە پاسەۋانى بەھىزو پرىشكى ئاگرى سوتىنەر.

مامۇستا(شيخ موحەممەدى خال) دەلىت: دەبى ئەۋ پاسەۋانانە غەيرى (شەب) بن ۋ لە ئاسمانىشدا بن، واتە: لەۋ بۇشايدەا بن كە لە دەۋرى زەۋىدايە. جا ئەم پاسەۋانانە بەھەر ماددەيەكا -لە ئاسمانەۋە بىت- ھەل تەقىن، خىرا لەناۋى دەبن، لەۋەيش ئەچى كەھەر پارچە ئەستىزەيەك لە بۇشاىي دەرەۋەى ئاسمانەۋە بىت ۋ روۋ بىكاتە سەر زەۋى خىرا جۆرە (پروتونىكى سارد) پىا ھەل ئەتەقى ۋ ئەى سوتىنى ۋ نايەللى بگاتە زەۋىي، مەبەست لە (شەب) ىش ئەۋ پارچە ئەستىزانەن -خوایش چاكتر ئەزانى- كە لەگەل زەۋىدا بەدەۋرى رۇژا ئەسۋورپنەۋە، ۋەلەبەر بچوۋكى خۇيان بەئاسمانەۋە نابىنرەن، ۋە بەملىۋن ۋ بلىۋن لەكۆمەلەى رۇژى ئىمەدا بلاۋ بوۋنەتەۋە، ۋە لەشۋىن خۇيان ئەترازىن ۋ روۋە زەۋىي ئەكشىن. ۹: وأنا كنا نقعد منها مقاعد للسمع: ۋە بەراستى ئىمە پىش ھاتنى قورئان لەھەندى جىگاي ئاسماندا دادەنىشتىن بۇ گۈيگرتن لە ھەۋال ۋ ئەخبارى فرىشتەكان: فمن يسمع الآن يجد له شهابا رصدا: جا ئىستا ئەۋەمان بىەۋىت گۈى بگرى بۇ

فى أئمة المسلمين من ينكر دخول الجنى فى بدن المصروع وغيره، ومن أنكر ذلك وادعى أن الشرع يكذب ذلك، فقد كذب على الشرع، وليس فى الأدلة الشرعية ما ينافى ذلك).

جن گويان بۇ قورئان گرت ۋ ئىمانىان پى ھىنا:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل أوحى إلى أنه استمع نفر من الجن: ئەى پىغەمبەر! بلى: لەلەيەن پەرۋەردگارمەۋە ۋەھىم بۇ كراۋە كە چەند كەسىك لەجننىيەكان گويان راگرت بۇ قورئان خويىندەكەم.

فقالو إنا سمعنا قرآنا عجباً: جا وتيان: بى گومان ئىمە گويما گرت بۇ قورئاننىكى سەيرو سەمەرە لەروۋى ھۆنىنەۋە، رەۋانپىزى ۋ، خۇشخۋانىيەۋە، واتە: ھەقە غەرەبەكانىش پتر تىزپەۋىيان كىردا بۇ پرواھىنان پىي، چونكە بەزمانى ئەۋان ھاتوۋە، چاك تى ئەگەن ۋ دەزانن كە چەندە رەۋانپىزە... كەچى لەگەل ئەۋەشدا ھەر ئەمروۋ سەبەبىنى ئەكەن! بەلام جننىيەكان ھەر ئەۋ دەمەى كە بىستىيان مۇسلمان بوۋن ۲: بهدى إلى الرشد فأمنا به: ئەۋ قورئانە، ھىدايەت ۋ رىنمايى دەكات بۇ رىيى راست ۋ ھەق، ئىمەش پرومان پى ھىنا: ۋ لن نترك ربنا أحدا: ۋ ھەرگىز ھىچ كەسىك ناكەينە شەرىك ۋ ھاۋبەشى پەرۋەردگارمان ۳: وأنه تعالى جد ربنا: ۋە بەراستى گەۋرەيى ۋ مەزنى پەرۋەردگارمان بەرزوبلندە مالتخذ صاحب ولا ولدا: نە ھىچ ژن ۋ نە ھىچ منالىكى بۇ خۇى دانەناۋە، چونكە ئەۋانە بۇ پىۋىستىن، خواش لەھەموۋ شتىك بى ئىيازە، قەسى ئەم جننىيانەش بۇ بەدروختىنەۋەى غەرەبەكانە كەئەۋان پىيان وابوۋ خوا لەجنۆكەكان ژنى ھىناۋە، فرىشتەكان لەۋ ژنەن.

۴: وأنه كان يقول سفيها على الله شططا: ۋە بەراستى ھەرزەكەمان (ئىبلىس) قەسى ناپەسەند ۋ نابەجىي دەربارەى خوا دەكرد: بە ۋەسفىردنى شەرىك ۋ ھەبوۋنى ژن ۋ منالى!! ۵: وأنا ظننا أن لن تقول الإنس والجن على الله كذا: ۋەئىمە يەقىنمان بوۋ كە ھەرگىز دەستەى ئادەمى ۋ، جننىي درۋ لە بۇ خوا ھەلئەبەسن.. كەچى كاتى قورئانمان بىست زانىمان زىادە رەۋى زۇرىان كىردوۋە.

۶: وأنه كان رجال من الإنس يعوذون برجال من الجن بى گومان پىاۋگەلىك لە ئادەمى پەنايان دەبرد بە پىاۋانى لە جننىيان، لە سەفەرياندا بە شەۋتا لەۋ شتاتەى كەمەترسىيان ھەبوۋ بيان پىپارىزن! ۹: فزادوهم رهما: جاجىنىيەكانىش ئەۋەيان قۇزتەۋە زىاتر گومراۋو سەر لىشۋاۋو ماندوۋيانكردن.

و ناوہ دانکردنہ وہی سہر زہوی، خواش پیروزیان ئەکا، وە ئەفەر موی: (ولو أن أهل القرى آمنوا واتقوا لفتحنا عليهم بركات من السماء والأرض...) الأعراف/۹۶. ﴿۱۷﴾: لنتفتحهم فيه ﴿۱۸﴾ تا تاقیبان بکہینہ وہ پئی ناخو سوپاسگوزارن دەبن، یا سوپلہ و بەد کار...؟.. بەلێ.. دەلوہ مەندی، دەستداری، جوانی، دەنگ خووشی،

وەرگرتنی ئەو ھەوڵ و وتووێژە، یەکسەر نەیزەکیکی ئەستیرە لەکەمینایەو بۆی دەھاوێژرێت.

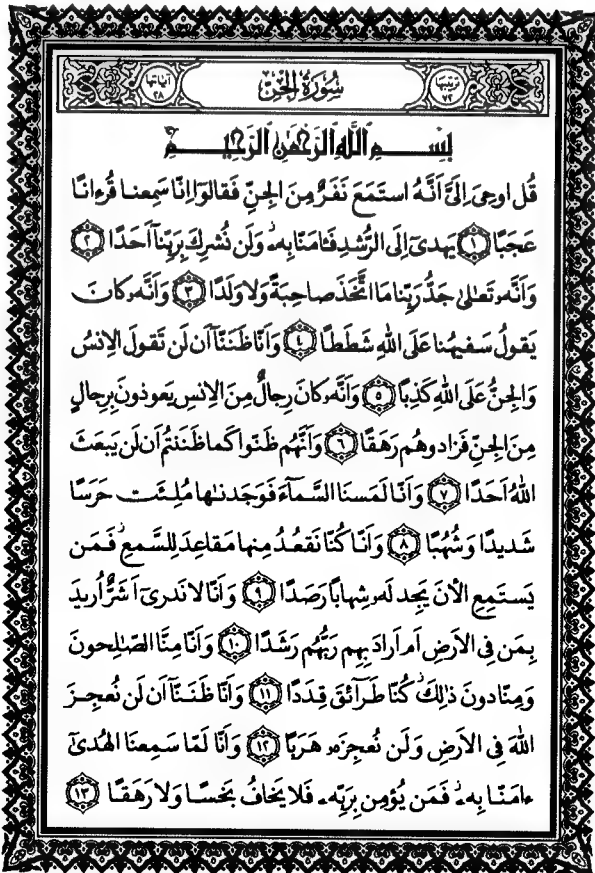
﴿۱۰﴾: وانا لا ندري أشر أريد بمن في الأرض ﴿۱۱﴾ وەبەر راستی ئیئە دەمان زانی ئایا خوا ویستی زیانی بوو بە خەلکی سەر زەوی بە حیراسەتی ئاسمان لە گوێگرتن بۆ ھەوالەکانی ﴿۱۲﴾ أم أريد بهم رهيم رشدا ﴿۱۳﴾ یاخود پەرورەدگاریان ویستی خێرو چاکە ی بوو پێیان؟! ﴿۱۴﴾: وانا منا الصالحون ومنا دون ذلك ﴿۱۵﴾ وەبەر راستی ئیئە کەسانی چاک و باشمان تیا ھەن، وە لە خوار چاکانە و ھەشمان تێدا ھەن ﴿۱۶﴾ کنا طرائق قەدا، ئیئە جاران رێبازگە لیئەمان گرتبوو بەر، واتە: ھەر دەستە یە کەمان لەسەر رینگە و رێبازێک بووین و کەس خەتی کەسی نەخویندە و ھەچ کەسێک گوێی بۆ نەوی تر نەدەگرت، تا ئیسلام ھات، ئیتر پاش ئەو وە ئیئەستە لە ھەوڵی یە کگرتن داین.

﴿۱۷﴾: وانا ظننا أن لن نعجز الله في الأرض ﴿۱۸﴾ وە ئیئە ئەمان زانی کەقەت ناتوانین لە ژێر دەسلاتی خوادا دەرچین لە زەویدا ﴿۱۹﴾ ولن نعجزه هربا ﴿۲۰﴾ و ناتوانین بە ھەلاتن لە دەستی ھەلپیین.. بەلام بە داخو ھە سوودمان وەر نەگرت لەو زانینە، جا تکایە ئیئە وەک ئیئە مەبن.

﴿۲۱﴾: وانا لما سمعنا الهدى أمنا به ﴿۲۲﴾ وە کە ئیئە کاتی گوێمان لە رێنمایی (قورئان) بوو، یەکسەر بڕوامان پێ کردو وەک ئیئە نەبووین: فمن یؤمن بربه فلا یخاف بخسا ولا رهقا ﴿۲۳﴾ ئینجا ئەو ی ئیمان بپێنیت بە پەرورەدگاری خوێ، ئیتر لە ئەکەمکردنی چاکەکانی ناترسیت، لەو سەتەم و غەدری لی بکری، چونکە خوا زۆر دادگەرە، سەتەم لە ھەچ کەسێک ناكات. ﴿۲۴﴾: وانا منا المسلمون ومنا القاسطون ﴿۲۵﴾ وە بێ گومان لە ناو ئیئەدا پاش بیستنی قورئان کەسانی موسلمان ھەبە، وە کەسانی لە رێ لادەر یشمان تێدا، واتە: وەک ئیئە بووینە دووبەش، بڕوادارو، بێ بڕوا ﴿۲۶﴾ فمن أسلم فأولئك تحروا رشدا ﴿۲۷﴾ جا ئەو کەسە ی بڕوای ھینا ملکە چ بوو، دیارە ئەوانە رێی راستیان گرتووە و بەختیارو سەرفرازن ﴿۲۸﴾: أما القاسطون فكانوا لجهنم حطباً ﴿۲۹﴾ بەلام خوانەناس و ستەمکاران (ئەوانەمان بڕوایان نەھینا) دەبنە دەسە چیلکە ی دۆزەخ.

جالێرەدا وت و ویژی جننێیەکان تەواو دەبیت. ﴿۳۰﴾: وأن لو استقاموا على الطريقة ﴿۳۱﴾ وە بە راستی ئەگەر ئەو خەلکە (ئادەمی و جن) رێی ئیسلامیان راست گرتبا ﴿۳۲﴾ لأسقیناهم ماء غدقا ﴿۳۳﴾ ئەو ھەلە ئاوێکی زۆرمان پێ دەنۆشین و پیت ئەکەوتە مەزراو باخ و بێستانەکانیانەو.

بەلێ بڕواھێنان مەوێ ھەل ئەنیت بۆ وریا بوونەو و تیکۆشان

ھیزو توانایی.. ناو و شوێرەت.. ئەمانە ھەموو ھۆی تاقی کردنەو ھەن لای خوا ی گەرە ﴿۳۴﴾ ومن یعرض عن ذکر ربہ ﴿۳۵﴾ وە ئەو ی لە یادی پەرورەدگاری خوێ، واتە: لە قورئان روو وەرگێری ﴿۳۶﴾ یسلکە عذابا صعدا ﴿۳۷﴾ خوا دە ی خاتە ناوسزایەکی سەختەو.. بەلێ ھەر قەوم و گەلێک لە رینگای خوا لایداو رووی کردە کەیف و خووشی و، رابواردن ئەو بەرە بەرە خوا لە ناوی ئەبات، ئەگەرچی ئیستایش وادیار نەبیت.

مزگەوتەکان مانی خوان، بێ ئەخواش ھاوار لە کەس مەکەن:

﴿۳۸﴾: وأن المساجد لله فلا تدعوا مع الله أحدا ﴿۳۹﴾ وە خوا وەحی بۆکردوم کە بە راستی مزگەوتەکان تاییبەتی خوان، جا لە گەل خوادا ھاوارو ھانا بۆ کەسی تر مەبەن، واتە: ھەر خوا بپەرستن تیا یاندان، وێنە نیگاری بتانی تیا ھەل مەواسن و، ھاواریش تەنھا لەو بکەن.

پیغمبره که ی سهریچی بکا به لادان له ته و حیدو شهریه تی خوا ﴿فان له نار جهنم خالدين فيها أبدا﴾ جا بی گومان نه وه تاگری دۆزه خی بو ئاماده کراوه، به هتا هتایی و هه میشه یی تییدا ده مینیتته وه. ﴿۲۴: حتی إذا رأوا مايو عدون﴾ تا کاتی هه ره شه و نه وسزایه یان بینی که هه ره شه یان پی لی ده کریت له لایه ن خواوه ﴿فسیعلمون من أضعف ناصرا وأقل عددا﴾ نه وه ده مه ئیتیر نه زانن چ که سی هاوکاری و پشتیوانی لاوازترو ژماره ی له شکرو سوپای که متره، هیچ گومان نییه که خوا یارمه تیده ری موسلمانانه، که وابوو موسلمانان یارمه تی دهریان به هیزترو ژماره یان زیاتره، چونکه خواو فریشته کانیشیان له گه له.

پیغمبریش نازانی قیامت که ی دی:

﴿۲۵: قل إن أدری أقرب ما توعدون﴾ پینان بلی: من نازانم ئایا نه وه ی هه ره شه تان پی لی ده کری له لایه ن په روه ردگارتانه وه نزیکه بیته سهرتان به هاتنی روژی قیامت ﴿أم يجعل له ربی أمدا﴾ یا خواوه ندم ماوه یه کی بو داده نی؟ ئیتیر ئیوه بو گالته نه که ن و به سووک ته ماشای رووداوه کانی روژی دوایی نه که ن ﴿۲۶: عالم الغیب فلا یظهر علی غیبه أحدا﴾ نه وه زاته زانی نادیارو غه ییه، غه ییی خوی بو هیچ که سی که دهرناخواو ئاشکرا ناکا ﴿۲۷: إلا من ارتضى من رسول﴾ مه گهر بو په یامبه ریک که خوی لی رازی بیته، نه و حه له ئاگاداری هه ندی له نه یینییه کانی خوی ده کات، که وابوو غه ییب زانین، تاییه ته ته نه ها به زاتی په روه ردگارتانه وه (جل جلاله) ئیتیر هیچ که سی که په ی پی نابات، مه گهر که سیکی خواوه ن خووی جوان و شیرین و راسال و ملکه چ بو فره مانه کانی خوا له په یامبه ران، وه ک (عیسا) ی کوری (مه ریه م) نه وه بوو ئوممه ت و گه له که ی خوی به گه لی شت - که نه وان نه یان نه زانی - ئاگادار کرد: (وأنبئکم بما تأکلون وما تدرخون فی بیوتکم...) ﴿۴۹/۳﴾ فانه یسلک من بین یدیہ ومن خلفه رصدا ﴿جا بی گومان نه و کاته په روه ردگارت فریشته ده کاته پاسه وانی له پیش و له پشتییه وه بوپاراستنی له دهستی شیاتین و دزینی بو جووکییه کان ﴿۲۸: لیعلم أن قد أبلغوا رسالات ربهم﴾ بو نه وه ی بزانی و ئاگادار بیته که به راستی پیغمبران به ریکو پیکی په یامه کانی په روه ردگاری خوینانیا راکه یاندووه، به و شیوه یه ی که بو یان سروشت کراوه بی زیادو که م، واته: خوا ی په روه ردگار چاودیری په یامبه رانی خوی ده کات، به فریشته تا به ئاسانی په یامه که یان بگه یه نن. ﴿وأحاط بما لديهم﴾ وه خوا به هه موو شتیکیشان ده زانی و به ئاگایه و هیچ شتیکی لا بزر نابی ﴿وأحصى کل شیء عددا﴾ وه موو شتیکیشی

﴿۱۹: وأنه لما قام عبد الله يدعوه﴾ وه کاتی به نه دی خوا (موحه ممه د) ﴿بؤ خواپه رستی هه لساو هه ر خوا ی ده په رست له نو یژه که یدا﴾ کادوا یکنون علیه لیدا ﴿جننیه کان خه ریک بوو دابارنه سه ری له بهر سوور بوونیان له سه ر بیستنی قورئان (وه ک ئیبن عه بباس ده لیت). ﴿۲۰: قل إنما أَدْعُو رَبی﴾ به

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَمِنَ الْفَاسِقُونَ قَمَنَ فَأُولَئِكَ نَحَرُوا رَشْدًا ﴿۱۹﴾ وَأَنَا الْفَاسِقُونَ فَكَانُوا لِحَبْلِهِمْ حَطَبًا ﴿۲۰﴾ وَالْوِاسِقُ مَوْعِدًا لَاسْقِنَتَهُمْ مَاءٌ عَذْبًا ﴿۲۱﴾ لَتَنَبِّهَنَّهُ فِيهِ وَمَنْ يَعْزِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿۲۲﴾ وَالْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿۲۳﴾ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿۲۴﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿۲۵﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿۲۶﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يُخْرِجَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿۲۷﴾ لَا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرُسُلَهُ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرُسُلَهُ، فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿۲۸﴾ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَآئِدَهُمْ فَوَسَّيْلَهُمْ مِنْ أَضْعَفِ نَاصِرًا وَأَقَلِّ عَدَدًا ﴿۲۹﴾ قُلْ إِنْ أَدْرَيْتُمْ أَقْرَبُ مَا تَوَعَّدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمْدًا ﴿۳۰﴾ عَلَيْهِمُ الْقَسَبُ فَلَا يَظْهَرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿۳۱﴾ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿۳۲﴾ لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَكَ رَحْمَتَهُمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿۳۳﴾

بتپه رسته کان بلی: من هه ر په روه ردگاری خوم ده په رستم ﴿ولا أشرك به أحدا﴾ وکه سیش ناکه مه شه ریک و هاوبه شی (نه ئاده می، نه بت). ﴿۲۱: قل إني لا أملك لكم ضرا ولا رشدا﴾ وه پینان بلی: نه ی پیغمبره! ﴿به راستی من هیچ جو ره زیان و قازانجیک به ده ست نییه بو تان، به لکو زیان و قازانج هه ر به دهستی خوا یه. ﴿۲۲: قل إني لن يجيرني من الله أحد﴾ پینان بلی: به راستی هیچ که سی که نییه په نام بدات له ئاستی سزای خوا دا، نه گهر سهریچی بکه م ﴿ولن أجد من دونه ملتحدا﴾ وه بی له ویش هیچ په ناگه یه که نییه هه لپیم بوی، واته: یاریده ده رو پشتیوانیک شک نابم تا په نام بدات، ئیتیر چون بیمه سه ر قسه ی ئیوه؟! ﴿۲۳: إلا بلاغا من الله ورسالاته﴾ هیچ شتیکم به ده ست نییه بو تان، جگه له به لاغیک له خوا وه له په یامه کانیه وه، که وابوو ده بی په یامه که ی خوا به ریکو پیکی رابگه یه نم، نه گینه خوا سزام نه دات ﴿ومن يعص الله ورسوله﴾ و نه وه ی له فره مانی خواو

هه ره شه یه کی زور قورس و سه ختیش له هاو به ش په یداکه ران ده کات و ده یان ترسیڼی به سزای روژی دوايي، نه و روژه ی که سري مندالانی تیا سپی نه بیټ. کوټاییشی دیت به سووک کردنی ټرک و باری سرشانیان، تا بتوانن له پال نه و هدا ژيان په یدا بکن.

نهی پیغه مبهرا! شهو هه سته بو نویژ:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: يا أيها المزمّل ﴾ نهی کالآ له بالآ پیچاوا! نهی نه و که سري له رزت لی هاتوو و خوتت داپوشیوه! نهی پیغه مبهرا! ﴿ ۲: قم الليل إلا قليلا ﴾ شهو هه سته واز له خو پیچانه وه بینه و گور به خوت بده و نویژ بکه مه گهر که مه کیکی شهو نه بی بو خوو هه وانه و هت ﴿ ۳: نصفه أو انقص منه قليلا ﴾ نهویش بهم شیوهیه: نیوهی (شهو) یا هه ندیکي لی کهم بکه وه. (نه گهر شه وگار دریژ بوو). واته: شهو نویژه که ت هه مووکاته کانی شه وگاری پی مه گره وه، چونکه ماندوو ده بیټ، به لکو سییه ک باشه. ﴿ ۴: أورد عليه ﴾ یان زیاتری بکه. نه گهر شه وگار کورت بوو. واته: بیکه به سی به شه وه، دوو به شی هه لسه، له وه زیاتر نه بی، نه وه ک به هو ی نه وه وه نه توانی ئیش وکاری په یامبه ریه تی بهی به ریوه، وه که له سووره تی (ئیسرا) دا نه فهرمووی: (ومن الليل فتهجد به نافلة لك عسى أن يبعثك ربك مقاما محمودا). ۷۹/۱۷. ﴿ ورتل القرآن ترتیلا ﴾ زوریش به ټاهسته و له سر خوی و ریکوپینک نه م قورټانه بخوینه و، ده وری بکه وه، با له دلټا جیگه ی خوی بکاته وه، (ئیبین عه بیاس) ده لیت: نه م بریاری شه و نویژه له سر شانی پیغه مبهرا ﴿ ته نها سالیکی خایاند و به کوټای سووره ته که برپا وه، نه وه به که زانایان نه لین: کوټای سووره تیک له قورټان، سه ره تاییه که ی سرپییه وه. (له بوخاری) دا هاتوو: سه به رت به شیوه ی قورټان خویندن پیغه مبهرا ﴿ که له (نه نه س) نه پرسن: له وه لاما نه ل: قورټان خویندن پیغه مبهرا ﴿ هه شوینی پپیوستی به دریژ کردنه و کردبا، دریژ ده کردوه: به م جوړه کاتی که (بسم الله الرحمن الرحيم) ی ده خویند. (بسم الله) ی دریژ ده کردوه، (الرحمن) ی دریژ ده کردوه، (الرحيم) ییش هه روا. له کوټای (بسم الله الرحمن الرحيم) دا نه وه سټا، له کوټای (الحمد لله رب العالمين) دا هه روا، (الرحمن الرحيم) ییش هه به و جوړه. (پیشه واهه حمه د، نه بوو داوود ترمزی). وه له روژی سلا و به ریډا به قورټان خوین ده گوتری: ﴿ اقرأ وارتل کما کنت ترتل فی الدنيا فإن منزلتک عن آخر آية تقرؤها. ﴾. (نه حمه د، تیرمزی، نه سائی).

به وړد نه ژماردوو هه رچی له زه وپی و، له ټاسماندایه و دلویه دلویی باران و، لم و زیخ و به رده ورده و گه لای داران و که فی سر ده ریچه کان. به کورتیی: هېچ شټیکی لانا دیار نییه ئیترچون ټاگاداری نه و هه و سروه نییه بو په یامبه رانی نه نیړی، ټاهه وان بتوانن دریغی و که مته رخمی تیا بکه نه؟ زور زور سوپاس بو خوی جوانکار و دلوقان که یارمه تی دام بو ته و او کردنی ته فیسیری سووره تی (جن).

سوورته (موززه ممیل)

مه که بییه و (۲۰) ټاه ته

به ناوی خوی ده هنده و میهره بان

سوورته (موززه ممیل) پاش سوورته (قه لاهم) هاتوو، کورته باسیکی ژيانی پیغه مبهرا ﴿ باس شه کات، به تاییه ت خو یه کلا کردنه وه ی و، شه و نویژه کانی و، قورټان خویندنه که ی، ده شتوانی بلیت: ته و ره که ی سه رجه م هه باسی په یامبه ره ﴿ هه بویه ش پی ده لین: سوورته (المزمّل). په یامبه ر ﴿ نه و کاته که له نه شکه و تی (حراء) دا خه ریکی خواناسین بوو، جبریل هات و یه که م وه چی و سروه ی بو هیټا، جا له قورسی و گرانی نه و رووداوه ترس و له رزیکي زوری لی نیشټ و دل زور بی ټاقت بوو، باری سرشانی زور گران بوو، بویه زور به په له گه راپا وه بو لای خاتوو (خه دیجه) و فهرمووی: ((زملونی، زملونی= دام پو شن دام پو شن)) به راستی نه ترسم توو شی شټیک بویم! له وه نه ترسا که له ټاینده دا نه توانی وه ک پپیوست هه لسی به نه نجام دانی نه رکه کانی سرشانی خوی، بویه ټاوا توو شی نه و دلټه نگی و ناره حه تییه بوو. نه گینه په یامبه ریکی خو شه ویستی ټاوا هه رگیز ترسی نه وه ی نابیت و نایشترسیټ که ده سټی لی وه شینرایټ. سووره ته که به وشه یه کی زور ناسک په روه رانه و پر له سوژو میهره بانی له لایه ن په روه ردگار وه ده سټ پی شه کات، وه ک بیه و ی ماندوو نه بوونی له په یامبه ر بکات ﴿، به تاییه ت نه و ماو به ش زور خوی ماندوو نه کرد به شه و نویژ، و قورټان ده وړ کردنه وه وه، له بهر خو شنوودی وه ره زایه تی خوی گه و ره. ئینجا باسی گه و ره یی و مه زنی و قورسی وه چی (سروش) ی بو ده کات، تا بایه خیکي زوری بداتی، زور به بیډاری و هو شیارانه هه و لی پیاده کردنی بدات. فهران نه دات به پیغه مبهرا ﴿ که له به رامبه ر نه شکه نجه ی هاو به ش په یداکه رانه وه دان به خودا بگری: (واصبر علی ما یقولون واهجرهم هجرا جمیلا..)،

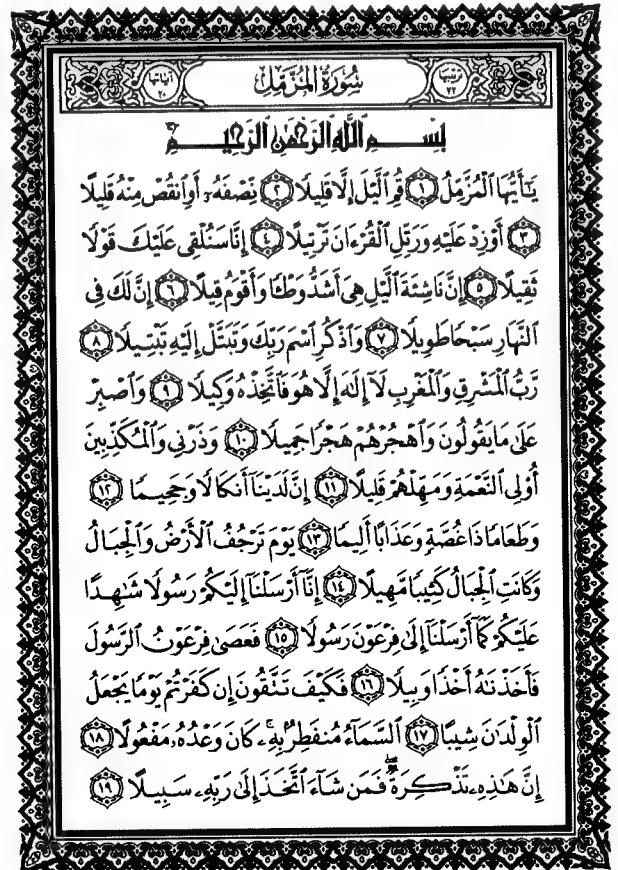
گه و ره گرانی قورئان:

﴿ ۵ : إنا سنلقى عليك قولاً ثقیلاً ﴾ به راستی نئمه فەرمووده و ته یه کی قورس و سه نگینت پی راده گه یه نین، به لی به راستی هه لگرتن و راگه یاندنی ثایینی پیروزی ئیسلام بی ئه مبهرو ئه و بهر،

زیهن و دهروون له خه ته ره پاک بۆته وه ﴿ ۷ : إنا لک فی النهار سبحا طویلاً ﴾ به راستی به روژیشدا مه و دای هات و چۆت درئۆ فراوانه به دهم ژیان و گوزهرانه وه ده رویت، جا که وایوو به شیکی شهو بۆ خوا به رستی دابنی و، به روژیشدا نان پهیدا بکه و کاروباری ئاینه که ت به ری بکه ﴿ ۸ : واذکر اسم ربک وتبتل الیه تبیلاً ﴾ تۆ با هه میسه ناوی پهروه ردگارت له سه ر زارت بیّت، خو له هه موو شتی دابره و خو ت یه کلا بکه وه، به ته وای پشت له هه موو شتی بکه و ته نها روو له خوا بکه، له غه یزه ز ئه و زاته ی تۆ ده ی به رستی له هه موو شتی بته که وه ﴿ ۹ : رب المشرق والمغرب ﴾ ئه و زاته ی تۆ ده ی به رستی پهروه ردگاری خو ره لات و خو ر ئاوايه ﴿ لا الیه الا هو ﴾ و بیجگه له و هیچ په رستراویکی تر به هه ق نییه ﴿ فاتخذہ وکیلاً ﴾ جا تۆش به رده وام هه ر ئه و بکه به پاریزه رو پشتیوانی خو ت و کاروبارت ده ستی ئه و بده.

به رامبه به قسه کانیان خو را گربه:

﴿ ۱۰ : واصبر علی ما یقولون ﴾ وه له ئاست ئه وه ی ئه وان ئه یلین هه رده م خو را گرو به ئارام به ﴿ واهجرهم هجرا جمیلاً ﴾ وه به شیوه یه کی جوانیش ده ستیان لی هه لگرو دوور به لییان، واته: هیچ جو ره عه زیه تیکی تیا نه بیّت ﴿ ۱۱ : وذرنی والمکذبین اولى النعمة ﴾ لیم گه ری بۆ ئه و خاوه ن سامان و مال نیعمه تانه که به رنامه ی خوا به درۆ ده خه نه وه، تۆ تکایان بۆ مه که با من تۆ له یان لی وه ر گرم ﴿ ومهلهم قلیلاً ﴾ تۆ که منک مۆ له تیان بده با به ته وای بگه نه روژی خو یان.. به لی به ئاره زووی خو یان رایان بوارد تا ئه و کاته پیغه مبه ر ﴿ گه یشته مه دینه، جا ئه و ده مه به جو ره ها ناره حه تی عه زیه ت دران و، پاشان ناو داره کانیان له (بدن) دا کوژران! ﴿ ۱۲ : إنا لدینا انکالا وجیمما ﴾ به راستی نئمه سزای دونیا بییمان هه یه و له پاشه روژیشدا کو ت و زنجیری سه نگین و ئاگری هه لگیرساوی دۆزه خمان هه یه ﴿ ۱۳ : وطعاما ذاغصه ﴾ ههروه ها خو را کی که له گه رو ده گیریت له به ری دره ختی زه ققوم، که زۆر به ئا ئاسایی له گه روویانه وه ده روا ته خواره وه ﴿ وعذابا ألیماً ﴾ سه ره رای سزای سه خت و پرئیش و ئازار ﴿ ۱۴ : يوم ترجف الأرض والجبال ﴾ روژیک دیت که زهوی و شاخه کان دینه له رزه ﴿ وكانت الجبال کثیبا مهیلاً ﴾ و کیوه کانیش وه ها ورد ئه بن، ده لییت ته پۆلکه ی لم و زیخه که به ئا سانی ته خت ده بیّت، پاش ئه وه ی که سابت و نه جو و لاو بوون.

ئه رکێکی ئیجگار قورس و گرانه، مه گه ر ته نها په یامبه ران به چاکی تیگه یشت بن له و سپارده گه وه یه که خوا له بارهیدا ئه فەرمووی: (إنا عرضنا الأمانة علی السموات والأرض والجبال فأبین أن یحملنها وأشفقن منها وحملها الإنسان... ۷۲/۳۳).

شه و نوێزو به خه به ربوون جیدارو له بار تره:

﴿ ۶ : إنا ناشئة اللیل هی أشد وطناً ﴾ به راستی شهو بیداری و گفت و گو و پارانه وه و رازو نیاز له گه ل پهروه ردگارا زۆر کاریگه رته له سه ر شانی نوێژکار له نوێژی روژ، چونکه شه و کاتی خه وو حه وانه وه یه.. پیاو حه ق بلێت شه و نوێژیش بۆ مژو ف کاریکی زۆر گرنگه و، فیزی شه و نخوونی و وه خت و بیوه ختی ده کات ﴿ وأقوم قیلاً ﴾ وه بۆ خویندنی قورئانیش له بار تره شه و بۆ ده ور کردنه وه ی قورئان زۆر گونجاو و ئاهسته یه، چونکه جیهان هه موو له جم و جوو ل و بزوتن ئه که ویتوو دل و دهروونه کان حه ساونه ته وه،

موحه ممدیش وه ک مووسایه که نیردرایه لای فیرعهون:

ئینجا به سزای دونیا ئه یان ترسینی وه که ئه فهرمووی: ﴿ ۱۵ : إنا أرسلنا إليك رسولا شاهدا عليكم ﴾ خو به راستی ئیمه په یامبه ریکمان (موحه ممد) ﴿ ۱۶ : بؤ رهوانه کردوون، بؤته شایه به سه رتانه وه که هه رچیمان به سه را داوه پئی راگه یاندوون، ئیوه هیچ برووبیانوو یکتان نه ماوه ﴾ کما أرسلنا إلى فرعون رسولا ههروه که چون بؤلای فیرعه ونیش په یامبه ریکمان (مووسا) رهوانه کرد، تا تینی بگه یه نیئت ﴿ ۱۶ : فعصى فرعون الرسول ﴾ جا فیرعه ون سه ریچی کرد له په یامبه ره که وه له فهرمانی دهرچوو و بروای نه هیناو داوای خوایه تی ده کرد...! ﴿ فآخذناه أخذًا وبيلًا ﴾ ئینجا ئیمه ش زور به توندی پینچامانه وه قارمان لی گرت، ئه وه بوو خوئی و تاقمه که له دهریادا خنکان. جا ئیوه ش ئه ی قوره ییش! بیدارو هوشیار بن پیش ئه وه ی قارتان لی بگرین.

که قیامهت هات چون قوتار دهب:

﴿ ۱۷ : فكيف تتقون إن كفرتم يوما ﴾ جا ئه گه ر ئیوه ئه ی بئی برواکانی قوره ییش! هه روا کافرین ئیتر چون خوتان ئه پاریزن له سزای رۆژنیک ﴿ بجعل اللدان شيئا ﴾ که ئه وه نده قورس و سه خته منال پیر ده کا و که سه به رگه ی ناگرى ﴿ ۱۸ : السماء منفطر به ﴾ ئاسمان به هوی سه ختی ئه وه رۆژه وه له ت و په ت ئه بئی کان وعده مفعولا ﴿ ئه وه به ئینی خوایه، خو به ئینی خواش هه ر دیته دی ﴿ ۱۹ : إن هذه تذكرة ﴾ بئی گومان ئه م سووره ته ش په ندو ئامۆزگارییه که بؤ مه رد، به شکو له سه ر لیشیواوای خویان بگه رینه وه ﴿ فمن شاء اتخذ إلى ربه سبيلا ﴾ بؤ ئه وکه سه بیه وئ رینگه بؤلای په روه ردگاری خوئی بگریته بهر. واته: با ئه و جوړه که سانه هه وئ کارى چاک و شیرین بده ن پیش هاتنی ئه و رۆژه.

شه و نوپژ به فهرزی هه لگیرا:

﴿ ۲۰ : إن ربك يعلم أنك تقوم أدنى من ثلثي الليل ونصفه وثلثه ﴾ بئی گومان په روه ردگارت چاک ئه زانی که تو ئه ی پیغه مبه ر! ﴿ نزيكها دوو به شی شه و، یان نیوه ی، یان یه ک سیومی هه لده سیت ﴾ وطائفه من الذين معك ههروه ها هه ندی له وانه ی که له گه لتان هه لده ستن بؤ شه و نوپژ ئه و ده مه ی که (فه رن) کرایه سه رت ﴿ والله يقدر الليل والنهار ﴾ خوایش ئه ندازه گیری شه وو رۆزی کردوو و ئه زانی چوار وه رز چون بئی، کاتی کورته، کاتی درپژه، چونکه مه رد یان زوو هه ل ئه سی و، زور ماندوو

ئه یی، یا درهنگ هه ل ئه سی و کاته که ی له کیس ئه چی ﴿ علم أن لن تحصوه ﴾ چاک ئه زانی که ئیوه قهت ناتوان ئه ندازه ی ئه و شه وه راگرن و بیژمیرن و له کاتی خویدا هه لسن بؤ شه و نوپژه که تان ﴿ فتأب عليك ﴾ جا له بهر ئه وه ئیوه ی به خشی و باریگرانی له سه ر سووک کردن، ئه وانه تان که نه یان توانی به و بهرنامه یه کار بکه ن، وه یا قورئان بخوینی، بؤیه ئه فهرمووی: ﴿ فاقراءوا ماتيسر من القرآن ﴾ جا چه نده تان بؤ لواو مه یسه ر بوو - بئی دیاریکردنی کات - ئه وه نده شه و نوپژ بکه ن، نه ک ئه و سئ یه ک و نیوه دوو به شی شه وه، چونکه جگه له و هویانه ش: ﴿ علم أن سيكون منكم مرضى ﴾ خوی میهره بان زانی له ئاینده دا که که سیکتان لی نه خوش بکه وئ و نه توانی هه لسی به شه و نوپژ. ﴿ وآخرون يضربون في الأرض يبتغون من فضل الله ﴾ وه که سانی تریش دهب که له زه ویدا ده گه رین بؤ به ده ست هینانی بازرگانی و فه زلی خوا بؤ رزق و رۆزی بچه سه فهر بؤ ئه م ولات و ئه و ولات... ﴿ وآخرون يقاتلون في سبيل الله ﴾ وه که سانی تر له ئاینده دا جهنگ بکه ن له رپی خوادا (بچه بؤ جیهادو ماندوو ببن) ﴿ فاقراءوا ماتيسر منه ﴾ جا که و ابوو هه رچه نده تان بؤ لوا ئه وه نده قورئان بخوین و شه و نوپژ بکه ن، چونکه خوی گه و ره سووزو میهره بانی زوره له گه ل به نده کانی خویدا، وه دیاره مه به سستیکی تایبه تی خوئی هیه له دانانی هه ر جوړه خواپه رستییه کدا، لیژه شدا هه ر له سه ره تاوه ویستی ئه و خه لکه رایینی له سه ر شه ونخوونی و ئاگاداری و هوشیاری، جا که مه به سته که ی جیه جی بوو بویان ئه گوری.

له م ئایه ته وه یه (ئه بوو هه نیفه) ده لیت: خویندی سووره تی (فاتحه) له نوپژدا واجب نییه! به لگه ییش ئه و فهرمووده یه که هاتوو به رامبه ر کابرایه که نوپژه که ی به ناته واو کردو، پاشان فهرمووی: ((ثم أقرأ ماتيسر معك من القرآن)) (متفق علیه). جه ماوه ری زانایانیش به فهرمووده ی: ((لا صلاة لمن لم يقرأ بفاتحة الكتاب)) (متفق علیه). یان فهرمووده ی: ((لا تجزئ صلاة من لم يقرأ بأَم القرآن)) (ابن خزم) ره تی ده که نه وه. ﴿ وأقيموا الصلاة ﴾ وه نوپژه فهرزه کانتان به چاکی جیه جی بکه ن به بیرو هوشه وه ﴿ وآتوا الزكاة ﴾ و زه کاتیش بده ن ﴿ وأقرضوا الله قرضا حسنا ﴾ وه قهرزو (وام) به شیوه یه کی جوان و چاک به خوا بده ن (ده سگریویی هه ژاران بکه ن بئی ئه وه ی سوودیان لی وه رگرن) خواش پاداشیکی زورتان ده داته وه. ﴿ وما تقدموا لأنفسكم من خير تجدوه عند الله ﴾ و هه ر خیرو چا که یه ک پیش خوتانی بخه ن (پاداشته که ی) لای خوا وه ر ئه گرنه وه ﴿ هو خيرا وأعظم أجرا ﴾ که هه ر ئه ویش چاکتره و، پاداشی گه و ره تره (له وه ی لای خوتان ماوه ته وه). ﴿ واستغفروا

(بوخارى) دەلى: پاشان باسى ئەو ئاگرە بلىسەدارە دەكات كە خوا بەلىنى بەبى پرويان و، سەرکارە دلرەقەكانى داو. سویند بەمانگ و روناكییهكەى ئەخوات كە: دۆزەخ يەككە لەو بەلاو نەهامەتیانەى كە یەخەى بى باوەران دەگرى. تیشكیکیش ئەخاتە سەرگفت و گۆى نیوان موسلمانان و تاوانباران، كاتى لە هوى چوونە ناو دۆزەخیان دەپرسن. كۆتاییشى بەكورتە باسیكى هوى پروا نەهینانى هاوبەش پەیداكەران دیت.

پاش سوورەتى (اقرا) ئەم نایەتەنە هاتن:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: يا أيها المدثر * ۲: جللى خەوت بەخۆو پىچاندوو! ئەى پىغەمبەر! * ۳: قم فأنذر * ۴: هەستە، لە ناو نويچەنەكەت خەلكى بى باوەر بیدار بکەرەو بترسینە لەسزای خوا . پىغەمبەر * ۵: ئەشكەوتى (حیرا) دا بوو كاتى كە وەحى بۆ هات و بەنایەتى: (اقرا باسم ربك الذى خلق...) دەستى پى كەرد، جاچونكە هیشتای یەكەمجارى بوو جۆرە ترسیكى لى نیشیت و موچركە ئەى گرت و بەدەم لەرزەو بە پەلە هاتەو بۆ مالهو و فرمووى: (دثرونى، دثرونى...) واتە: دامپۆشن، دامپۆشن، جا ئیتەر پاش ئەوێ كە سەرەتای سوورەتى قەلەمى بۆ هات. دوو سال و نیو سروش راگیرا و نەهات، ئیتەر پىغەمبەریش * ۶: حالەتە پىشووەكەى جارانی نەماو، دیسانەو نازەزووى وەحى كردهو و گەلى بۆى بى تاقەت بوو، جا ئیتەر لەو ماوێدا فریشتەى سروش بەینا و بەین خۆى نیشان ئەداو، ئەمیش بەدەم لەرزەو دەگەریتەو و مالهو دەفەرمووى دامپۆشن. ئەم مانا و مەبەستە ئیمامى (بوخارى و ئیمامى ئەحمەد) رىوایەتى دەكەن. * ۷: ۳: وربك فكبر * ۸: وە پروردگارى خۆت بەگەرە بگرە، چونكە تەنھا ئەو خاوەنى گەرەبى و (كبریا) یە، كەوابوو رووى دلت هەر لەو بكە، ئیتەر بى پرواكان پروا دینن یان ناھینن گرنگ نىیە * ۹: ۴: وثابك فطهر * ۱۰: وە بەرگ و كالات، خاوین بکەرەو، واتە: دل و دەروونت، كارو كرداری هەمووى بەخاوین رابگرە (چونكە موسلمان دەبى گرنگى بە دیوى دەرەو و ناوێى بدات * ۱۱: ۵: والرجز فاهجر * ۱۲: لە هەموو گوناح و جۆرە كارىكى ناپوخت و ناپەسەند گەرى. ئەم نایەتەنە مانایان ئەو نىیە كە خوا نەخواستە روژى پەيامبەر * ۱۳: لەهیل لای دابىست. نەخیز. بەلكو مەبەست ئەوێ كە ئوممەتەكەى تەمى بى و خۆیشى لەسەر رەوشتە بەرزەكانى بەردەوام بىت * ۱۴: ۶: ولا تمنن تستكثر * ۱۵: وەشتىك مەبەخشە بۆ ئەوێ زۆرتەرت دەسكەوئیت، واتە: منەت بەسەریاندا مەكە و، چاوەروانى زۆریان

الله * دەسا ئیتەر ئىسەش داواى لىبووردن هەر لەخوا بكەن لە هەموو كاتدا ﴿إن الله غفور رحيم﴾ بەراستى خوا زۆر پۆشەر و لىبووردەو تاوان بەخشە، زۆرىش دلأواو مېهرەبانە ((المؤمن القوى خير وأحب إلى الله من المؤمن الضعيف، وفي كل خير، أحرص على ما ينفعك، واستعن بالله، ولا تعجز وإن أصابك شيء فلا تقل: لو أنى فعلت كان كذا وكذا، ولكن قل: قدر الله ما شاء فعل، فإن (لو) تفتح عمل الشيطان)). (رواه موسليم). واتە: موسلمانى بەهیزو ماندوو ئىشكەر، چاكتر و خوشەوېستەر لای خوا لەموسلمانى لاواز و بى هیزو ئىش نەكەر و خۆ ماندوونەكەر، ئەگەرچى هەردوكیان خێرو چاكەیان لى دەوشتەو، هەر شتىك سوودت پى بگەيەنیت هەر دەم سووربە بۆ و دەست هینانى، یارمەتى هەر لەخوا بخوازەو كۆل مەدە، خۆ ئەگەر نەهامەتییهكەت تووش بوو، هەرگیز مەلى: ئەگەر (ئاوام) كەردبا، ئاواو ئاوا دەبوو و (ئەم بەلایەم تووش نەدەبوو)، بەلكو هەر ئەمە بلى: برپارى خوا بوو و هەر شتىكى خواست هەر ئەو دەبىت، چونكە وشەى (ئەگەر وام كەردبا، وا دەبوو) دەرنازەى كارى شەیتانت لى دەكاتەو.

زۆر سوپاس و پىزانین بۆ خاى بالادەست كە یارمەتى دام بۆ تەواو كەردنى تەفسیری سوورەتى (موزەمەیل).

سوورەتى (موددەسسىر) ە

مەككەییەو (۵۶) نایەتە

بەناوى خاى بەخشندەى مېهرەبان

ئەم سوورەتى (موددەسسىر) یش وەك سوورەتى (موزەمەیل) باسى چەند لایەنىكى كەسێتى پەيامبەرى بەرپۆز و سەرورە دەكات * ۱: هەر بۆیەش بە (المدثر) ناو نراو.

جالەسەرەتاو داوا لە پەيامبەر دەكات * ۲: كە هەستى بە ئەنجامدانى ئەركەكانى سەرشانى خۆى و هەستى بەراگەیاندى بانهگەوازەكەى خوا، وە زۆر گرنگى و بايەخ بەو كارەىە بدا، بى پروایانىش لەسزای سەختى پاشەپۆژ، بترسینى، خۆیشى لەبەرەمبەر نازارى قورەیشەو. ددان بەخۇدا بگرى تا دوا برپارى خوا دىت، ئینجا بى پروایان لەسزای قورسى روژى دواى، ئەترسینى، بەشیوێهەك كە ئەوان هیچ حەوانەوێهەكى تیا نابینن. پاشان باسى ئەو سەر سەختە كەلە رەقەیه (وێلیدی كورى موغیرە) دەكات، كە وەك (ئیبىن عەبباس) ئەلى: وەلید گەلى جار گۆنى بۆ قورئان ئەگرت و دەشیزانى كە فەرموودەى خواىە، بەلام كورسییەكەى ژیری نەى هیشت خۆى بدات بەدەستەو و برپاىنى!! وەك ئیمامى

ریسواى بکات) چ جوړه مه زنه نو نه ندازه یه کی گرت (نهو نه فامه،
باش هموو بیر کردنه وه یه کی نه و جار ده لیت: قورثان جادووه...!!
۲۰: ثم قتل کیف قدر پاشان به کوشتجی، چون مه زنه نو
نه ندازه گیری کرد؟! رافه که ران ده لین: پیغه مبه ر کاتی که
نویژی نه کردو قورثانی نه خوینده وه (وله لید) به لایا تیپه ری و

لی مه که ۷: ولربک فاصبر و له بهر ره زامه ندی په روه ردگار
خوگر به له بهرام بهر نازار وه په شه ی هوز که تدا ۸: فاذا نفر فی
الناقور ۹: ثینجا کاتی فوو ده کری به سووردا بو زیندوو بوونه وه.
پیغه مبه ر ده فرمووی: چون دلم خوش بی و، به خوشی رابویرم
له کاتیکدا خاوهن شه پیپوره که (نیسرافیل) دهمی به (قهرن) هکه وه
ناوه و ته ویل و ناوچاوی نه وی کردووه، چاوه نواړه که یه فره رمانی
پی بکه ن، فووی پیا بکات، هاوه لانی وتیان: جا له و کاته دا
نیمه چ بکه ی و چ بلین؟! فره مووی: بلین: ((حسبنا الله ونعم
الوکیل، علی الله توکلنا)) (پیشه واته حمده). ۹: فذلک یومئذ
یوم عسیر ۱۰: جا نه و روژه، روژیکی زور گران و سه خته ۱۰:
علی الکافرین غیر سیر ۱۱: له سهر خاوه ناس و بی پروایان سووک
و ناسان نییه، چونکه لیپرسینه وه و حساب و لیکلینه وه هه یه.

خواو نهو کهسه ده لی قورثان جادووه:

۱۱: ذرنی ومن خلقت وحیدا ۱۲: له من و لهو کهسه که ری
دروستم کردووه به ته نیا خوی، واته: تا له سکی دایکیا بوو
نه مال، نه منال، نه هیز نه دهسه لاتی هه بوو، که چی مال و
کوریشم دایه و هه پروای نه هیناو چوو به گز په یام به ره که یشدا!
رافه که رانی قورثان ده لین: مبه ست بهو کهسه (وه لیدی کوری
موغیره) یه، خوا دهسه لاتیکی زور چاکی دایه، که چی له باتی
سوپاسگوزاری یاخی بوو! وه که فره مووی: ۱۲: وجعلت له
مالا ممدودا مال و داراییه کی زورم پی به خشی (مه رو مالات،
باخ و بیستانی جوان و دلگی) ۱۳: وبنین شهودا وه کورانی
هه میسه ناماده و بهر ده ست (له گه لیا، واته: له هه موو کاتیکی
خوشی و ناخوشیدا ناماده بوون، نه ویش خوی پی هه نه کیشا
۱۴: ومهدت له تمهدا وه دونیام بو راخستبوو به راخستنیکی
ته و او، واته: به ناره زووی خوی (دونیام رشت به سه ریا) ۱۵:
ثم بطم ان ازید پاشان نه وه نده ته ماعکاره هه به ته مایه بوی
زیاد بکه م.. (له گه نه وه یشدا که خاوه ناس و بی پروایه...!!)
۱۶: کلا انه کان لایاتنا عنیدا نه خیر نه و چا وچنوک به با
به ته ما نه بی، چونکه نه و بهرام بهر به ثایه ته کانمان هه سه رکه ش
و سه سه خته ۱۷: سارهقه صعودا به ته نکید منیش سزایه کی
قورس و گران و سه خت به سه ریا نه دهم (زور ماندوو هیلاکی
ده که م، به ناو به رزایی کیوه کانی دوزه خدا هه لی ده گیرم ۱۸:
انه فکر و قدر چونکه به راستی بیرى کرده وه نه ندازه گیری
کرد چی بلی دهر باره ی قورثان، به لام به هه لدا چوو و ملکه چی
حه نه بوو! ۱۹: فقتل کیف قدر ده به کوشتجی (و خوا

۱. اِنَّ رَبَّكَ بِعَمَلِكَ تَعْلَمُ ۲. اَدْنٰی مِنْ ثُلٰثِيْ اَلَيْلٍ وَيَصْفُو ۳. وَتَلٰهُ ۴. وَطَافَهُ
۵. مِنَ الْاَيِّمِ مَمَكٌ ۶. وَاللّٰهُ يُفْضِرُ الْاَيْلَ وَالنَّهَارَ عَلٰى اَنْ يَّخْشَوْهُ فَنَابَ
۷. عَلَيْهِ قَافَرٌ ۸. وَاَمَّا يَسْرُ مِنَ الْفَرِّ اَنْ عَلِمَ اَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَّرْجُو
۹. وَاٰخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِى الْاَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاٰخَرُونَ
۱۰. يُقْتَلُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ قَافَرٌ ۱۱. وَاَمَّا يَسْرُ مِنْهُ وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاَتُوا
۱۲. الزَّكٰوةَ وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا وَاَمَّا تَقْدِمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ مَّيْمَنٍ حُدُوهُ
عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْرٌ ۱۳. وَاَعْظَمُ اَجْرًا وَاَسْتَعْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

سورة المائدة

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

۱. يَا أَيُّهَا الْمَدْيَنِيُّ ۲. قَرَانِي ۳. رَبَّكَ فَكْرِي ۴. وَبِالْبَيْتِ فَطْمِي ۵.
۶. وَالرَّجُلَ قَاهِجِي ۷. وَلَا تَمْنَنَّ شَتَكِي ۸. وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرِي ۹.
۱۰. فَاِذَا نَفَرِى الْاَنْفَرِ ۱۱. فَذَلِكِ يَوْمِ عَسِيرِ ۱۲. عَلَى الْكٰفِرِيْنَ
۱۳. عَسِيرِ ۱۴. ذَرْنِيْ وَمَنْ خَلَقْتُ وَجِدًا ۱۵. وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا
۱۶. مَمْدُودًا ۱۷. وَبَيْنَ شُهُودًا ۱۸. وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ۱۹. ثُمَّ يَطْمَعُ
۲۰. اَنْ اَزِيْدَ ۲۱. كَلَّا اِنَّهٗ كَانَ لَا يَتَنَا عَنِيْدًا ۲۲. سَاَرْهَقُهُ صُعُوْدًا ۲۳.

گوئی بو گرت و چاک چاک دلی دایه، دوایش که گه رایه وه
بو ناو هوزو گه له که ی وتی: نیستا گویم له (موحه ممد) وه بوو
قورثانی نه خویند، سویندم به خوا نه وه نه و ده ی خویند نه وته ی
ناده می بوو، نه وته ی جننی بوو.. جا کاتی نه و قسه یه گه یشته وه
قوره یش، دنگ و باس بلاو بوویه وه که وه لید چوو ته سه ر ثایینی
(موحه ممد)، نه گه نه وه و ابیت قوره یش هه موو شوینی نه که ون..
جا (نه بووجهل) رویشت بو لای و وتی: ده لین دواى موحه ممد
که و تووی تا به لکو پاره نانیکت بداتی، نه ویش رقی هه لساو
وتی: جا موحه ممد نانی له کو ی بوو، تا من بونان دواى نه و
بکه وم؟ خوت چاک نه زانی که من مروقیکی لات و هه ژار نیم،
پاشان وه لید وتی: باشه نیوه پیتان وایه موحه ممد شیته؟ ده ثایا
تا نیستا بیستووتانه کارى شیتانه بکات.. لاتان وایه که فالچی
بیت.. بیستووتانه فال بگریته وه.. پیتان وایه شاعیره.. تا نیستا
هیچ شیعیرک به دهمیا هاتوو..! پیتان وایه کابرایه کی دروزه،

ئىنجىلدا خۇدا ئەفرەموڭ: ﴿ ۳۱ ﴾: وما جعلنا أصحاب النار إلا ملائكة ﴿ ۳۲ ﴾ ۋە ھەر فرىشەكانمان گىڭراۋە بە خەزەنەى دۇزەخ ھەر لە فرىشە دامان ناۋە، كەۋابوۋ كەس ناتوانى مللمانىيان لە گەڭل بكاو ھەول بىدات خۇى لىيان دەر باز بىكات ۋەك ئەبۋوجەھل دەئىت ﴿ ۳۳ ﴾ وما جعلنا عدتهم إلا فتنة للذين كفروا ﴿ ۳۴ ﴾ ۋژمارەيانمان نەگىڭراۋە بە نۇزە بۇ تاقىكرەنەۋەى بى باۋەر ان نەبى، واتە: دەمانەۋى بە ھۆيەۋە باۋەر بىنن ﴿ ۳۵ ﴾ لىستىقن الذين أوتوا الكتاب ﴿ ۳۶ ﴾ بۇ ئەۋەش خاۋەننامەكان بى گومان بن لە راستى ئەم قورئانە، چونكە ژمارەى ئەۋ فرىشتانە لە كىتەبەكانى ئەۋانىشدا ھەيە ﴿ ۳۷ ﴾ ويزداد الذين ءامنوا إيماناً ﴿ ۳۸ ﴾ ۋ بۇ ئەۋەش برۋادارەكان زياتر برۋايان دامەزرىت، كاتى خاۋەننامەكان دەبىنن برۋايان ھىنا بە ژمارەكان ﴿ ۳۹ ﴾ ولا يرتاب الذين أوتوا الكتاب والمؤمنون ﴿ ۴۰ ﴾ ۋە ئىتر خاۋەننامەۋ برۋادارانىش گومانىيان نەبى لە حەقىقەتى دىن ۋژمارەى فرىشەكان، ديارە ئەمە بۇ دوۋپاتكرەنەۋەى قسەى پىشۋە، ئەگىنە كاتى كە برۋا زياتر بوو، ئىتر دوۋ دلى و گومان نامىنى ﴿ ۴۱ ﴾ ويقول الذين فى قلوبهم

توانای وەرگرتنی ئاموژگاری نابیی، ته گهر خوا نه یه ووی * هو اهل التقوی * ههر تهویشه شیایوی لی ترسانه، چونکه خاوهنی تۆله ی سهخته * و اهل المغفرة * وه ههر تهویشه شیایوی لیبووردرنه له تاوان، کهواته تازوووه وهرن تهوبه بکه و په شیمان ببه وه وه له کاره خراپانه تان.

سزا سهخته ده چیژن... ۴۳: قالوا *، ته وانیش له وه لامدا ته لاین: یه کهم: * لم نک من المصلین * ئیمه له نوپژ خوینان نه بووین بو په روهردگارمان، چونکه بروامان پی نه بوو. دووهم: ۴۴: ولم نک نطعم المسکین * و خواردنمان به بی نه وایان نه ته داو ده ستگروییمان نه ته کردن. سیهم: ۴۵: و کنا نخوض مع الخائضین * وه ئیمه هه میسه سه رمان له قسه ی نارهوا ده نا له گهل ته وانه ی سه ریان له قسه ی نارهوا ده نا * ۴۶: و کنا نکذب بیوم الدین * و بروامان به روژی پاداش نه بوو به درو مان ده زانی * ۴۷: حتی آتانا الیقین * تا مردن یه خه ی پی گرتین و به چاوی خو مان دیمان، ئیمه هه رله ناو تهو گومرایی و سه ر لی شیواوییه دا بووین * ۴۸: فما تنفعهم شفاعة الشافعين * نیتر تکای تکاکاران - ته گهر بشییت - که لکی به وان ناگه یه نی، چونکه تکا وهک (ئیبین که سیر) ده لیت: بو تهو که سانه نابیی که تهو خو و سیفه ته ناپه سه ندانه یان هه بی * ۴۹: فما لهم عن التذکرة معرضین * جا چیانه وا له په ندو ئاموژگارییه کانی (قورئان) روو وهرده چه رخی ن و هه لدین؟

که له قورئان هه لدین ده لئی گوهره خه رکه لن له شیر هه لدین:

۵۰: کأهم حمر مستغرة * ههر ته لیلی که ره کیوین * ۵۱: فیت من قسورة * که له دهستی شیر هه لدین و رهو ته که ن و سل ته که ن، دیاره که ره کیوی کاتی که شیر ته بی نی زور به په له رهو ده کاو هه لدیت.. هاو به شدار نه ره کانی ش کاتی که پیغه مبه ر ده بی ن و گو یان له قورئانه وه ده بی، ههر ئاوا هه لدین و پشتی تی ده که ن * ۵۲: بل یرید کل امرئ منهم أن یؤتی صحفا منشرة * به لکو هه ریه که یان ته یه ووی نامه یه کی کراوه ی پی بدری وتیا بنوسری: له خوا وه بو فلانی کوری فلان و فهرمانی پی بکری به شوینکه وتنی (موحه ممه) جا بر وای پی بکه ن که خوا به پیغه مبه رتی ناردوو یه تی بویان!! کهواته وازیان لی بی نه با ههر لهو سه رلی شیواوییه دا بسوو پی نه وه * ۵۳: کلا * نه خیر، به ته مای شتی وا نه بن * بل لا بخافون الآخرة * چونکه راستییه که ی ههر ته وه یه که له پاشه روژ ناترسن، ههر بویه شه ئاوا تیک چووون * ۵۴: کلا * نه خیر، با ته وه نه ده رو نه چن له بی باوه ریدا * انه تذکرة * چونکه به راستی ئهم (قورئان) ه یادخه ره وه ی راستییه کانه، جا ههر که سی که ئاره زووی خو یه تی به گو بی ته کات یانه؟ وهک ته فهرمو ی: * ۵۵: فمن شاء ذکره * ته وه ی ده یه وییت - ئیستا ئازاده - با له یادی بگریت * ۵۶: وما یذکرون إلا أن یشاء الله * خو نه و خه لکه ئاموژگاری وهرناگرن، مه گهر ویستی خوای له سه ر بییت. واته:

إِنَّهٗ نَكَّرَ وَفَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقِيلَ كَيْفَ فَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ فَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَسَمَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا خَمْرٌ يُؤْتَرُ ﴿٢٤﴾ إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأُضِلُّهُ سَقَرًا ﴿٢٦﴾ وَمَا أَذْرَكَ مَاسَقَرًا ﴿٢٧﴾ لَا يُبْقِي وَلَا يُدْرِكُ ﴿٢٨﴾ لَوْ أَنَّكَ لِلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا تِسْعَةً ﴿٣١﴾ لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيُستَبِقُوا الَّذِينَ أَوْفُوا بِالْكَفِّ وَبَرَّادَ الَّذِينَ أَمْسُوا إِلَيْنَا وَلَا يَرْتَابُ الَّذِينَ أَوْفُوا بِالْكَفِّ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرُنَا لِلْبَشَرِ ﴿٣٢﴾ كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ ﴿٣٤﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا أَشْفَرَ ﴿٣٥﴾ إِنَّهَا لَآخِذِي الْكَفْرِ ﴿٣٦﴾ يُذِرُ الْبَشَرِ ﴿٣٧﴾ لَمَن شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٨﴾ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهينَةٌ ﴿٣٩﴾ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٤٠﴾ فِي جَنَّاتٍ يَسَاءَلُونَ عَنِ الْغَمْرِ مِمَّنْ مَاسَلَهُمْ كَرُمٍ سَقَرًا ﴿٤١﴾ قَالُوا لَوْ كُنَّا مِنَ الْمُضِلِّينَ ﴿٤٢﴾ لَوْ كُنَّا نَطْعِمُ الْمَسْكِينِ ﴿٤٣﴾ وَكُنَّا نَخْشَوْهُمْ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٤﴾ وَكَأَنَّا نَكْذِبُ بِرُؤْيَا الَّذِينَ ﴿٤٥﴾ حَتَّى آتَيْنَا الْيَقِينَ ﴿٤٦﴾

والحمد لله أولا وآخرا، والصلاه والسلام على محمد وآله.

سوورتهی (قیامت) ه

مه که بیهو (۴۰) ئایه

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورتهی (قیامت) ه له زیندوو بوونه وهو پاداش و تۆله ده دو ی، به راستی باسیکی زور گرنگه و گه لی له مروقه کان لییان تیک چوو.. وه به شیوه یه کی تایبهت باس له روژی ره ستاخیزو قوناغه قورسه کانی ده کات.. باسی تهو روژه ده کات مروف به مردن نزیک ده بی و له گیانه لادایه، بو یه کهم جار سویند ده خوات به روژی قیامت و به نه فسی (له ووا مه) و سه رزه نشکار که له سه ر هه موو کاریکی خراپ سه ر کۆنه ی خاوه نه که ی ته کات.. سویند نه خوات به وانه که: زیندوو بوونه وه راسته و هیچ گومانیکی تیا

نییه: (لا أقسم بيوم القيامة ولا أقسم بالنفس اللوامة...) ئینجا گهلی له نیشانه کانی هاتنی ئه و رۆژه به باس ئەکات: وه ئەوه که چاو ئەبله ئه بئی و، مانگ تاریک ئەبئی و ئەگیرئ، خۆرو مانگ ههردوو کۆ ئەکرێنه وه ئه بئنه یهک پارچه و هه لده وه رین و نامینن.. له ته فیسیری قورتوبیدا هاتوه: (قیل: إن (لا) صله، و جاز وقوعها فی أول السورة لأن القرآن متصل بعضه ببعض، فهو فی حکم کلام واحد... قال ابن عباس وابن جبر و أبو عبيدة: معنى (لا أقسم) أى أقسم. وحكى أبو ليث السمرقندی: أجمع المفسرون أن معنى (لا أقسم): أقسم. واختلفوا فی تفسیر (لا) قال: بعضهم: (لا) رد لکلام منهم حيث أنكروا البعث. وقال الفراء: وكان من لا يعرف هذه یقرأ (لأقسم) بغير ألف، كأنها لام تأکید دخلت علی أقسم وهو صواب، لأن العرب تقول: لأقسم بالله، وهی قراءة الحسن وابن كثير وابن الزهري وابن هرمز.

ئه و جا باسی گرنکی و بایه خدانی په یامبه ر ځه کات به وه رگرتنی قورئان له (جبریل) هه.. (لا تحرک به لسانک لتعجل به.. وه ههروه ها ئاده مزاد دهکا به دوو به شه وه: به ختیارو سه ر فراز، به دبخت و روو رهش.. (وجوه یومئذ باسره..)) ئه و رۆژه مروفت له گیانه لادایه و گیان ئه گاته قورقوراهگی و خزم و کس و کاری له دهوریو دهسته ئه ژنۆ دانه نیشن و هیچیان پئی ناکرئ بوی، وه قاج له قاج ده ئالی و، هیزی جولانه وهی لی ده برئ.. کۆتاییشی دیت به هینانی کۆمه لی به لگه بۆچه سپاندنی زیندوو بوونه وه.. (أحسب أن یتروک سدی..)؟.

ئهمه سویندی بئ قیامت راسته و دی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: لا أقسم بيوم القيامة * سویند دهخۆم به رۆژی رهستاخیز (رۆژی تۆله و پاداش) * ۲: ولا أقسم بالنفس اللوامة * وه سویند دهخۆم به نه فسی سه رزه نشتکار، واته: هه رکات به لای کاریکی خراپدا رویشته به په له سه رزه نشتی خۆی ده کاو ده گه رپته وه.. واته: سویند به وانه هه موو زیندوو ده کرپنه وه بۆ پاداش و تۆله.

ده ستوانین ییشه و سه ربه نه که کانی مروفت ساز بکهینه وه:

* ۳: أحسب الإنسان أن لن نجعل عظامه * ئایا ئاده می پئی وایه که هه رگیز ئیسکه (رزیه و کانی) پاش مردن کۆناکهینه وه؟! (عه دی کوری ره بیعه) به پیغه مبه ری وت: * رۆژی قیامت چۆنه؟ که ی دیت..؟ چۆن ده بیته..؟ په یامبه ر ځه به درپژئ بوی باس کردو، (عه دی) یش وتی: ئه گه ر به چاویش ببینم هه ر

بروات پئی ناکه م! وه گوتی: باشه ئاخیر پیم نالیته خوا ئه و ئیسکه رزیه وانه چۆن کۆده کاته وه..؟ جا بۆ دوو پیا تکر دهنه وهی ئه و روودا وه ئه و ئایه ته هاته خواره وه فه رمووی: * ۴: بلی قادرین علی أن نسوی بنانه * بلی ئیمه به توانین که ته نانه ت نه خشه و خه تی سه ر په نه که کانی شی وه کو خۆی رپکو پیک بکهینه وه، به هه موو نه خش و نه یییه کانییه وه، له کاتی که نه خشه ی سه ر په نه که ی هیچ که سی له می که سیکی تر ناچی، ده توانیت بۆ پتر ورده کاری ئه و راستیه سه ریک له کتیبی: (وته ی زاناکان و باوه ر به خوا) بدهیت. * ۵: بل یرید الإنسان لیفجر أمامه * به لکو مروفتی بئ باوه ر هه ر ئه یه وی به رده وام بئ له سه ر خراپه کاری خۆی وه ک ئاژه ل بئ به رنامه بسوو رپته وه، بۆیه هه رده م کاری ناشیاو ده کاو، نکوو لی زیندوو بوونه وه ش ده کات * ۶: یسأل أیام يوم القيامة * به لاقرتی و گالته وه ده پرسئ: رۆژی قیامت که یه.. وه ک بلی قیامت ی چی و لپرسینه وه ی چی؟! * ۷: فإذا برق البصر * جاکاتی چاو ئه بله ق بوو له و رۆژه سه خته دا ئه برسی کته وه له به ر ترسی ئه و رۆژه مۆله ق ده وه ستیت * ۸: وخسف القمر * هه یقیش تاریک بوو * ۹: وجمع الشمس والقمر * وخۆرو مانگ کۆ کرانه وه، واته: هه لوه رپنه خواره وه یاسای بوونه وه ر تیک چوو * ۱۰: یقول الإنسان یومئذ أئن المر * له و رۆژه دا ئاده می بئ بروا ده لی: ئه ی هاوار! بۆ کوئ رابکه م، ریکای هه لاتن کوا؟ * ۱۱: کلا لا وزر * نا، نا، ریکو په نای ده رباز بوون له سزا نییه.. * ۱۲: إلی ربک یومئذ المستقر * له و رۆژه دا قه رارگای به نده کان (به هشت یا دۆزه خ) بۆ خوا وه ندی تۆیه، واته: که س ناتوانی په نای که س بدات.

قیامت هات مروفت هه رچی پیش خستبئ و جیمایی هه والی پئی ده درئ:

* ۱۳: یبأ الإنسان یومئذ بما قدم وأخر * له و رۆژه دا ئاده می هه والی هه موو پئی ده درئ به وه ی پیش خۆی خستوه له کارو کردووه ی چاک و خراپ، وه به وه ش به جیی هیشتوه له ئه سه رو شوینه واریک کاری پئی ده کرا له دوا ی مردنی * ۱۴: بل الإنسان علی نفسه بصيرة * به لکو ئه و رۆژه مروفت له سه رخۆی شایه ته چی کردوه، چی گوتوه؟

تیبینی: (ت) یی بیژه ی (بصیره) له م ئایه ته دا بۆ (موباله غه) یه هه ر وه کو چۆن له (علامه) و (راویه) دا بۆ موباله غه یه. * ۱۵: ولو ألقى معاذیره * هه رچه نده به زمانیش بروو بیانویه کی زۆر بیتیته وه و پا کانه بکات بۆ رزگار کردنی خۆی، به لام بئ سووده که لکی نییه، چونکه خۆی شایه ته له سه ر خۆی.

پیغمبر ﷺ له جبریل هوه قورنانی وهرگرت:

ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) و جگه له وانیش دهئین: پیغمبر ﷺ زور سوورو به ههول بوو بۆ وهرگرتنی قورنانی له دهم جوبریل هوه، بۆیه په له ی بۆوه گرتنی نه کرد پیش نه وهی جبریل لی بیته وه! تا خوای گهره پیی فرموو: ﴿ ۱۶: لا تحرك به لسانك لتعجل به ﴾ زمانت به قورنانی خوینندن مه جوولینه، واته: په له مه که بۆ له بهر کردنی ﴿ ۱۷: ان علينا جمعه وقرآنه ﴾ به راستی کوکردنه وه له بهر کردنی و ئیسپاتی خویندنه وهی له سه زمانت له سه ئیمه یه ﴿ ۱۸: فاذا قرأناه فاتبع قرآنه ﴾ جا کاتنی ئیمه له ریگه ی (جوبریل) هوه بۆت ده خوینینه وه تۆ شوینی خویندنه وه که ی نه و به وه دوا ی نه و بیلی و په یه وهی له و به که ﴿ ۱۹: ثم ان علينا بيانه ﴾ له پاش خویندنه وه له بهر کردنی شی، روونکردنه وهی مانا که یشی ههر له سه ئیمه یه. (ئیین که سیر) دهئ: په یامبر ﷺ به شیوه یه که ههول دداو سوور بوو بۆ له بهر کردنی قورنانی، که لی جار له خویندنه وهیدا پیش (جبریل) ده که وت.. ئینجا خوای کار جوان فرمانی پی کرد له سه رخوبیت و په له نه کات له خویندنه وهیدا، چونکه نه و خوی مانا و مه به سه ته که ی بۆ روون نه کاته وه.

قیامته ی لا دووره، چونکه دنیای خوش دهوی:

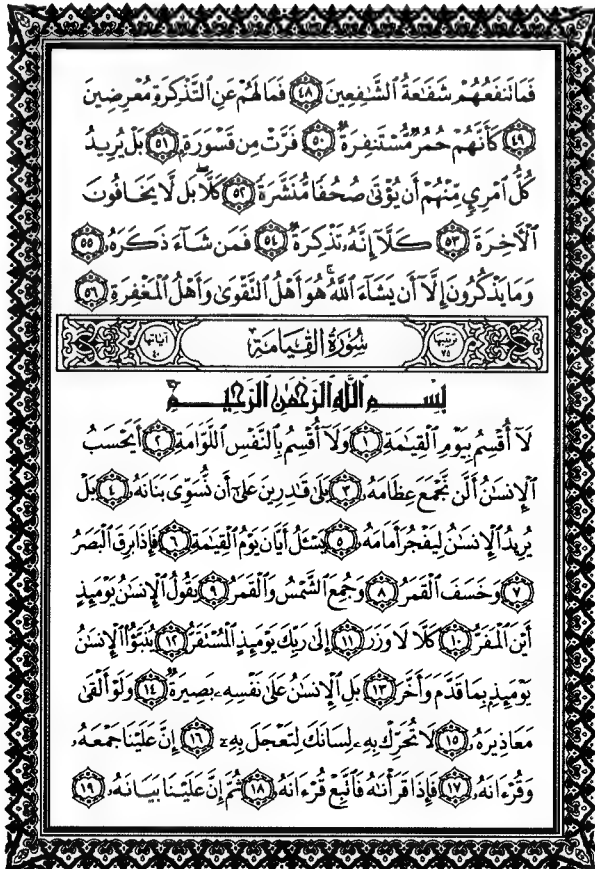
﴿ ۲۰: كلا بل تحبون العاجلة ﴾ ۲۱: و تذرون الآخرة ﴿ نه خیر، واییه.. وهک ئیوه پیتان وایه نه ی هاویه شدانه ران!.. گوایه زیندوو ناکرینه وه!.. به لکو بۆیه نه و قسه یه ده که ن، ئیوه دونیاتان خوش نه وی که دونیاش به په له کوتایی دی، وه پاشه روژ وازی دهینن که ههر نابریته وه، واته: هه موو هه ولیکتان بۆ دونیایه و، به ته وای دواریتان پشتگوێ خستوه، بۆیه نا به و شیوه یه بیر نه که نه وه.

دیتنی خوا له روژی په سلاندا:

﴿ ۲۲: وجود يومئذ ناضرة ﴾ له روژی قیامته دهم و چاوو روخسارگه لی (واته: روومه تی باوه داران) گه شاهو پاراوو پرشنگداره وخویشی و شادیان لی ده بینری ﴿ ۲۳: إلى ربها ناظرة ﴾ بۆیه وهردگاری خویان ده روان.

جه ماوه ری زانایان - وهک له چه ندين فرموده دی ره او (سه حیج) وهرگیراو- دهئین: مه به ست له م ئایه ته نه وه یه که له روژی قیامته دهم به نده سالحه کان ته ماشای خوای خویان ده که ن و، به چاوی خویان ده ی بینن، وهک چۆن به ئاره زووی خویان ته ماشای مانگه شه وی چواره ده که ن و ده بینن.

(ئیین که سیر) دهئ: رای کو ی هاوه لان وشوینکه وتوان (الصحابه و التابعون) یش ههر نه مه یه، وه هه موو پیشه وایانی ئیسلام پاش نه وانیش یه که دهنگن تییدا. پیغمبر ﷺ بۆ پشتگیری له و مه به سه ته ده فره مووی: ((انکم ترون ربکم كما ترون هذا القمر...)) (فتح الباری: ۴۲۹/۱۳ و موسلیم: ۴۳۹/۱). وده فره مووی: ((إذا

دخل أهل الجنة الجنة، يقول الله تعالى: تريدون شيئا أزيدكم؟ فيقولون: ألم تبيض وجوهنا؟ ألم تدخلنا الجنة وتنجنا من النار؟ قال: فيكشف الحجاب، فما أعطوا شيئا أحب إليهم من النظر الى ربهم، وهي الزيادة)) في قوله تعالى: ((للذين أحسنوا الحسنى وزيادة)). (موسلیم: ۱۶۳/۱). یان ده فره مووی: ((ان الله يتجلى للمؤمنين يضحك)). (موسلیم: ۱۷۸/۱).

یاخییان روژی (قیامت) روو رهش دهبن:

﴿ ۲۴: ووجه يومئذ باسرة ﴾ وه روخسارانیکیش له و روژه دا گرژن، واته: تال و تارک و دیرو رهشن ﴿ ۲۵: تظن أن يفعل بها فاقرة ﴾ هه ریبه کیکیان ده زانی که کردیکی مروغه ی پشت ده شکینی ﴿ ۲۶: كلا ﴾ نه خیر، ههر ئاوا بۆیان ناچیته سه ر ﴿ إذا بلغت التراقي ﴾ کاتی گیان گه یشته قورقوراکه و مروف گه یشته گیانه لان و هیج نوشته و نه فسانه یه که که لی نه ما ﴿ ۲۷: وقيل من

راق ﴿ ۴۰ 》 ئەو ھەلە بەھەدى لە دەورەھەتە گوترا: كى چارە سەرى دەكات؟ واتە: ئاۋمىدبەون لە ژىنى، ھاوار دەبن بۇ نووشتەھەك، پزىشكىك، دۇعايەك، بەلكو شىفاى بۇ بىت؟!

سەرنجىك: (قورتوبى) ئەل: (وأظهر عاصم النون فى قوله تعالى: (من راق)، واللام فى قوله "بل ران" ثلاثاً) مراق ھو بائع المرقه، (بران فى تشية البر. والصحيح: ترك الإظهار وكسرة القاف فى (من راق) وفتحة النون فى (بل ران) تكفى فى زوال اللبس) ﴿ ۲۸ 》: وظن أنه الفراق ﴿ ۲۸ 》 وەزانى ئەو سەتى جىابوونەھەيە لە دونىادا، ئىتر (نەخۆشەكە) يەقىن پەيدا دەكا كە ئەو ھالە ئەو تىدایە بەئىجگارى مردن و كاتى مائاۋايى و جىابوونەھەيە لە دونىادا، چونكە فرىشتەكانى مەرگ دەبىنى ﴿ ۲۹ 》: والتفت الساق بالساق ﴿ ۲۹ 》 وەلاقىكى لەوى ترى ئالا (كاتى گيان كىشان) لەبەر سەختى رۆژەكە ﴿ ۳۰ 》: إلى ربك يومئذ المساق ﴿ ۳۰ 》 ئەورۆژە ھوكمى راپچىكردن بۇ پەرورەدگار تە بۆلپىرسىنەھەو ھواردى بەرى كىلگەكەى خۆت.

بى باوەران و ئايندەيان:

﴿ ۳۱ 》: فلا صدق ولا صلى ﴿ ۳۱ 》 جا مەۋقى بى باوەر لە بەر ئەو كە نەبرەوى كەردووە نە نوپىشى خويندووە ﴿ ۳۲ 》: ولكن كذب وتولى ﴿ ۳۲ 》 بەلكو قورئانى بەدرو زانىووە روويشى لى ۋەرگىزاو، لە قىامەتدا خەجالەتە ﴿ ۳۳ 》: ثم ذهب إلى أهله يتمطى ﴿ ۳۳ 》 پاشان بەدەھەيە و فەزەو دەروىشتەھە بۇ ناو ژن ومانلكەى.

جەماوەرى زانايان لەسەر ئەوھن - ۋەك ئىمامى (نەسائى) ھىناوئەتە - كە ئەو مەۋكەللەرەقە، نەفامە، (ئەبوو جەھل) بوو. ﴿ ۳۴ 》: أولى لك فأولى ﴿ ۳۴ 》 جا پىنى دەگوترى تياچوون بۆت! ﴿ ۳۵ 》: ثم أولى لك فأولى ﴿ ۳۵ 》 پاشان بۇ (جارىكى تر) پىنى دەوترى: تياچوون بۇ تۆ تياچوون، واتە: ئاگاداربە لىت دووپات ئەكەمەھە، فرىاي خۆت بىكەھەتە بەدەمتەھە ماو.

﴿ ۳۶ 》: أychسب الإنسان أن يترك سدى ﴿ ۳۶ 》 ئايا ئادەمى وادەزانى وازى لى دەھىنرى بە پشتگوپىخراوى وزىندو ناكىرەتەھەو پاداش و تۆلە نىيە. ﴿ ۳۷ 》: ألم يك نطفة من منى يمنى ﴿ ۳۷ 》 ئاخو ئەو نوتفەو ئاۋىكى كەم نەبو لە مەنى پىاۋ دەرىزرايە ناۋمندا ئەھەو؟ ئەى بۆچى وازو گۆرا؟! ﴿ ۳۸ 》: ثم كان علقة ﴿ ۳۸ 》 دوايى بوو خوئىكى مەيوو خۆھەلۋاسەر، ۋەك زەرۋو. ﴿ ۳۹ 》: فخلق فسوى ﴿ ۳۹ 》 ئىنجا خوا دروستى كەردو لە جوانترىن شىۋە رىكى خست وگەشەى كەردو رۆھى ۋەبەر كەردو، زۆر بەرىكو پىكى لە جوانترىن وئەدا بەدىھىنا، دەبو بىر ناكاتەھە؟ ﴿ ۳۹ 》: فجعل منه الزوجين الذكر والأنثى ﴿ ۳۹ 》 جا ھەر لەو

دەلۋە ئاۋە جووتى نىرو مېنى (كۆر وىچ) بە دىھىنا بەدەسەلاتى خۆى. جا كەسەك ئاۋا دروست كرابىت، چۈن يەكەم دروستكەرى ئەو ناتوانى بۇ جارىكى تر زىندوۋى بىكاتەھە، ۋەك ئەفەرموۋى: ﴿ ۴۰ 》: أليس ذلك بقادر على أن يحيى الموتى ﴿ ۴۰ 》 ئايا خوايەكى بالادەستى و ناتوانى بۇ جارىكى تر مردوۋەكان زىندو بىكاتەھە؟ ديارە دەسەلاتى ھەيە بەسەر ھەموو شىكىدا. (ئەبوو داۋودو پىشەوا ئەھمەد) چەند فەرمودەھەك دىنن كە پىغەمبەر ﷺ فەرموۋىتەتى: ((من قرأ سورة "القيامة" فانتهى إلى قوله: (أليس ذلك بقادر على أن يحيى الموتى)، فليقل: (سبحانك فبلى)، وإذا قرأ سورة (التين) فانتهى إلى قوله: (أليس الله بأحكم الحاكمين). فليقل بلى: وأنا على ذلك من الشاهدين)). ومن قرأ (والمرسلات) فبلغ: (فبأى حديث بعده يؤمنون) فليقل: (آمن بالله)). پەيامبەر ﷺ كاتى ئەم ئايەتەى دەخويندەھە ئەى فەرمو: ((سبحانك اللهم بلى)). ئەم فەرمودەھە كە سووننەتە پاش خويندنى ئايەتەتى: ((أليس ذلك بقادر على أن يحيى الموتى) بوترى: (سبحانك فبلى) ئىمامى ئەبووداۋود لەرىگەيەكى (راست) ھە بەم لەفزەش رىوايەتى كەردو، بىروانە (تمام المنة) ص ۱۸۶. قال: سبحانك اللهم فبلى).

سوپاسى بى پايان بۇ خاۋى گەورە دۇقان، كە يارمەتى دام بۇ تەواۋ كەردنى تەفسىرى سوورەتى (قىامە).

سوورەتى (ئىنسان)

مەدەنىيەو (۳۱) ئايەتە

بەناۋى خاۋى بەخشندەى مېھربان

ئەم سوورەتى (ئىنسان) ھە، ھەرچەندە قەسى جىاۋاز ھەيە بۇ ديارىكردى بارى مەدەنىيەتى و، مەككەيىيەتى، بەلام لەگەل ئەو ھەشدا مەشرەبەكەى لەو ئەچى كە لەمەككەدا ھاتىبى، ھەر بۆيە (سەيىد قوتب) ىش دوۋەمىيان ھەلدەبىزى. ئەم سوورەتە گشت ئادەمىيەك بانگ دەكات بۇ گۆپرايەلى و بەرفەرمانى خاۋى گەورە و مېھربان، بانگيان دەكات كە لە ھەموو كاتىدا تەنھا پەنا بەخوا بەرن و، ھەول بەدن بۇ بەدەست ھىنانى رەزامەندى و خۇشنوۋدى خوا، گەلى لە نازو نىعمەت و بەھرەكانى خاۋى گەورەى بۇ باس ئەكات، ھەتا سوپاسگوزارى خوا بىكات و، لە ھۆكانى توشىبۋونى قارو سزاي ئەو دوور و كەنار بگىرت. بەئادەمزاد دەلەت: دەزانىت پىش ئەو بىيىتە خانەى و جوۋدەھە لەكوۋى بوۋىت. ئەى دەزانىت كى بەدى ھىنايت و، چۈن ھاتىتە خانەى بوۋەكانەھە. (ھل اتى على الإنسان حين من الدهر لم يكن شيئاً مذكوراً) بەكورتە باسەك

ناوچهیه ناسراو بووه ﴿ ۶ 〉 عینا یشر ب بها عباد الله ﴿ کانیاویکه بهندهکانی خوا لئی دهخونهوه ﴾ یفجرونها تفجیرا ﴿ بوهر شوینیک بیانهوی بیبهن دهی بن بهئاسانی، واته: بههشتیهکان لههر جیگایهکدا بن و لههر ژووریکدا بن ناوهکیان لهگهل دهبی.

له قورئانی پیروژ کوتابی دی.. ههر کهسیکیش بیدارو هوشیار بییت، ئەوا ئەم قورئانه کهک و سوودی پی دهگهیهنی و دهی خاته سهر شارپنگه ژبان و بهرهو سهر بلندی دونیاو قیامت دهی بات. جا بهم شیوهیهش دهست پی ئەکات:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: هل آتی علی الإنسان حین من الدهر ﴿ بنی گومان ماویهک له روژگار بهسهر ئادهمیدا هاتووہ ﴿ لم یکن شیئا مذکورا ﴿ ئەو هیچ شتیک نهبوو، تا باس و خواسیکی وای ببی و، له بوونهوهردا ناویکی هه بییت.. ئیتیر یان هیشتا ههر له پشستی باوکیا بووه، یان لهم ئهرزدهدا پیی بلییت ئادهمی ههر وجودی نهبووه، کهسیش به بیریدا نه هاتووہ. جا که وابوو ئەی ئادهمی داچلهکی و خوی خوت بههق بناسه ﴿ ۲: إنا خلقنا الإنسان من نطفة أمشاج ﴿ بنی گومان ئیمه ئادهمیمان دروست کرد له دلۆپیک ئاوی تیکه لاو له ههر دوو ئاوی ژن و پیاو، بهو شیوهیه که خومان ویستمان بگاته یهک، پاشان، ههر لهو تنزکویه سوار چاک، قارهمان، دهنگخوش، چاک، خرابی لی پهیدا بوو ﴿ نبتله ﴿ تاقی دهکهینهوه له ناو گیان له بهرهکانی تردا، وه بو خویشی دهر دهکهوی که ئایا کارو کردهوی چاک ئەکات، یان خراب، ئایا سوپاسمان ئەکات، یا سپله دهبی؟ ﴿ فجعلناه سمیعا بصیرا ﴿ ئینجا ژنهواو بینامان کرد بو ئەوهی ئایهته کانمان به گوئی خو بییسی، به لگهکانی دهسهلاتمان به چاوی خو بیینی، به شکو مل رابکیشی بو حهقیقهت و راستی ﴿ ۳: إنا هدیناه السبیل ﴿ بنی گومان ئیمه ریگه (چاک و خراب) مان پی نشان دا، سهر پشکمان کرد ﴿ إما شاکرا وإما کفورا ﴿ یان سوپاسگوزار (ئیماندار دهبی) یان سپلهو بی باوهرو خوانه ناس، ئەگه رچی زور جاریش له فرمانمان دهر ئەچی و ملی خوئی ئەشکینی، دیاره ئیتیر ئەوکاتهش تهنه خوئی مجرؤ دهبی و تهنه خویشی بهرپرسیار دهبی.

جهزای موسلمانان و تۆلهی بی باوه ران:

﴿ ۴: إنا اعتدنا للكافرين سلسلاً وأغلالاً وسعيراً ﴾ به راستی ئیمه کوژ و زنجیر - که ههر دوو قاچ و پی پی ته به ستریتوهوه، ههر دوو دهستی به گهر دنییهوه پی جهز دهدهری - له گهل ئاگریکی سوتینهرو هه لگیر ساودا ئاماده مان کردووہ بو بی باوه رەکان ﴿ ۵: إن الأبرار يشربون من كأسٍ كان مزاجها كافوراً ﴾ به راستی چاکانیش له جامی پر له شه رابی تایبه تی دهخونهوه که تیکه له کهی (واته: ئەوی تیکه له دهکری) کافوره.

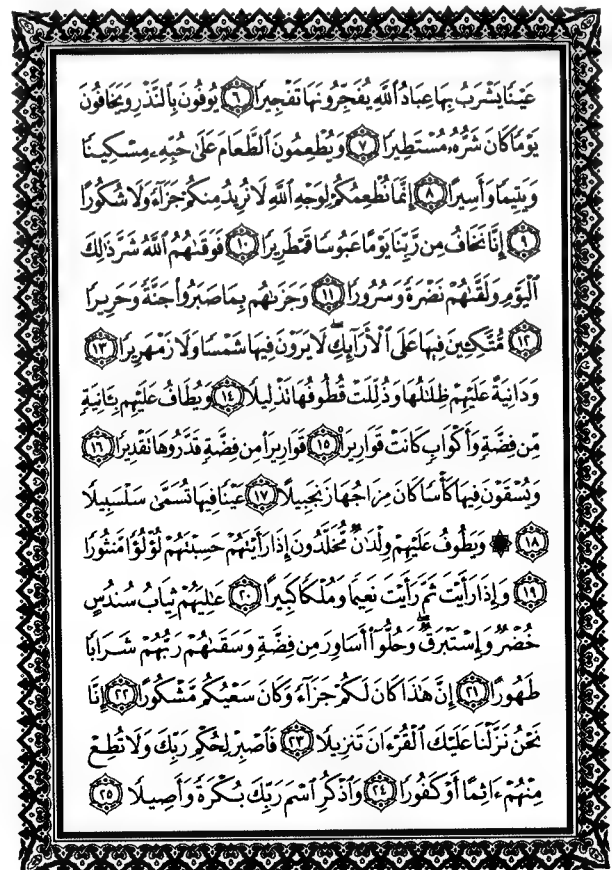
(کافور) ماددهیهکی زور تامخوش و بوخوشه له داریکه له ولاتی (هند) و (چین) دا دهروی، ئەلبهت له وسهر ده مه دا لای خه لکانی ئەو

شاکاری چاکان:

﴿ ۷: يوفون بالنذر ﴾ بۆیه ئەم پاداشه یان ههیه، چونکه له دونیادا ههر شتی نه زر بکه و بریاری له سهر بدەن له کاریکی چاکه، وه فای پی دهکهن و پیی ههل ئەسن، بی کهم و کورتی. پیغه مبهر ﴿ ده فهرمووی: ((من نذر أن يطیع الله فليطعه، ومن نذر أن يعصى الله فلا يعصه)) الموطأ: ۴/۷۶ واته: ههر که سیلک بریاری دا که دهبی گوپرایه لی خوا بییت، دهبی جیبه جی بکا، به لام که سی بریاری دا یاخی بییت له خوا، نابی قسه کهی جیبه جی بکاو یاخی بییت. ﴿ ویخافون یوما کان شره مستطیرا ﴿ وه له روژیک ئەترسن که زیانه کهی به هه موو شوینیکدا بلأو ده بیتهوه ﴿ ۸: ويطعمون الطعام علی حبه مسکینا ویتمیما وأسیرا ﴿ ونان وخۆراک له گهل حه زو پیویستیان بۆی، دهدهنه خه لکانی بی نهواو هه تیوو دیل، بری جار ئەسیر ده هیترایه لای پیغه مبهر ﴿، ئەویش ئەی دایه

دهستی موسلمانەکان و، ئەوانیش زیاتر لەخۆیان خزمەتیان ئەکرد. .
بەلێ نان و خۆراک دان بەهەژارو هەتیوو دیل پیشەیی موسلمان
بوو، دەبی تا روژی قیامت بەردەوام بێت ۹: إنما نطعمکم
لوجه الله ۱۰ و دەلێن: ئیمە ئەم خۆراکەتان تەنھا لەبەرخواو بو
بەدەست هینانی رەزامەندی ئەو پێ دەبەخشین ۱۱ لا نرید منکم

جەزای وەلا شەکرە ۱۰ هیچ پاداش و سوپاسیەکیان لێتان ناوی، بێ
شەک دەبی هەموو خێرخۆزێک هەر ئاوابێت. ۱۰: إِنَّا نَخَافُ مِنْ
رَبِّنَا يَوْمَ عَبُوسًا قَطَطِيرًا ۱۱ وەدەلێن: بەراستی ئیمە لەروژیکی
زۆر ترش و تال و سەخت و قورس لەپەرورەدگارمان دەترسین.
۱۱: فوقاهم الله شر ذلك اليوم ۱۲ جەخوا لەزیانی ئەو روژه
دەیان پارێزی ۱۳ ولقاهم نضرة وسرورا ۱۴ وروو گەشی و شادمانیان
پێ دەبەخشی ۱۵: وجزاهم بما صبروا جنة وحريرا ۱۶ وپاداشیان
دەداتەو بە بەهەشتێک بە هەتا هەتایی تێیدا دەمێننەو بە
ئاوڕیشمێک دەپۆشن، بە هۆی ئارامگرتنیان لە سەر جێبەجێ
کردنی تەکالیفی شەری لە دنیادا. بەلێ تەنھا خوا پاداشی شیاوو
شایستە ئەداتەو، موسلمانەکان هەرچی نان و خواردەمەنی خۆش
و، کالای باش و قەشەنگیان هەبوو بەخشییان بەهەژارو هەتیوو
دیلەکان، جانیستاش خواي گەورە ئاوا پاداشی دانەو.

۱۳: متکین فیها علی الأرائک ۱۴ ئەو خوشبەختانە لەسەر

قەنەفەیی رازاوەو جوان لە بەهەشتدا شانیان داداوەو ۱۵ لا یرون
فیها شمساً ولا زمهیراً ۱۶ نە گەرمای خۆری تیا دەبینن و نە
سەرمایەکی سارد، چونکە هەوا یەکی مام ناوەندی و، زۆر خۆش
و سازگاری هەیە. ۱۴: ودانية عليهم ظلالها ۱۵ و سایەوسێبەری
درەختەکانی لێیانەو نزیکە، تا زیاتر هەست بەخۆشی و ریز و
حورمەت بکەن ۱۶ وذللت قُطُوفُهَا تَذِيلًا ۱۷ ولێکردنەووەو چینی
میووەکیان ئاسان کراوە بۆیان. (ئێبێن عەبباس) دەلی: بابای
بەهەشتی هەر کات حەزی لە هەر جۆرە میووەیەک کرد، ئەوا
خێرا لە دەمی نزیک دەبێتەو، ئیتر نایەوێت ئەو عەزیزەت بکێشی
و بپروا بۆ لێکردنەو، بەلکو خۆی دیتە لای ئەم. (سوفیان) ییش
گوتویەتی: دەستی بە میووەکی دەگات چۆنی ویست،
بەدانیشتنەو بە پالداوە. ۱۵: ويطاف عليهم بآية من فضة ۱۶
و لە سوراحی و کاسەیی زیودا شەرابیان بە سەردا دەگێردی بە
قایێ زیوین ۱۷ واکواب کانت قواریرا ۱۸ کە دەکرێتە ئەو کووپ و
کاسانەو لەزەرکی مینا و شوشەیی تاییبەتدا دروستکراون ۱۹:
قواریر مِّن فِضَّةٍ ۲۰ هەموو کاسەو سوراحی خواردن و خواردنەو
لەشوشەیی زیو ۲۱ قدروها تقديرا ۲۲ کە بەئەندازەییکی جوان و
پێویست و دلێن (ساقیەکان) ئامادەیان کردووە بۆیان، واتە: نە
پێویستیان بە هی تر هەیە، وەنەلێشیان ئەمێنێتەو.

شەرابی ئاویتە بە زەنجەفیل و چۆمی سەرسەبیل دەخۆنەو:

۱۷: وسقون فيها كأسا كان مزاجها زنجبيلا ۱۸ وەپێکیکیان
پێ دەنۆشری، تێکەڵەکی زەنجەفیل. ۱۸: عينا فيها تسمى
سلسيلا ۱۹ وە لە ئاوی کانیاویکیش تێکەڵکراوە کە لە بەر
خۆشقووتی پێی دەلێن: (سەلسەبیل)

لاوانی وەک مرواری رژێنراو، بەسەر بەهەشتدا دەگەرێن:

۱۹: ويطوف عليهم ولدان مخلدون ۲۰ ولاوانی کە هەر بە
جوانی دەمێننەو بە سەریاندا دەگەرێن، بۆ خزمەتکردنیان شیاوی
باسە هەرگیز پیری و ناشیرینی و گۆزان روویان تێ ناکات ۲۱: إذا
رأيتهم حسبهم لؤلؤا منشورا ۲۲ هەر کە دەیان بینی وادەزانیت
مروارین و بەو ناوەدا بلۆ بوونەتەو، دیارە خزمەتکار تا جوان و
پاک و خاوین تر بێت خزمەتکارە کە دلی باشتر زیاتر دەکرێتەو.
۲۰: وإذا رأيت ثم رأيت نعيما وملكا كبيرا ۲۱ وکاتی بەهەر
لایەکی ئەو بەهەشتەدا دەروانیت، نازو نێعمەت و بەهرەییکی
فراوان و مولکیکی گەورە بێ سنور دەبینی. واتە: نازانی سەیری
چی بکەیت و گوێ بۆ چی بگری.

جل و بهرگ و زەمبەریان:

۲۱: ﴿عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سَنَدَسٌ خَضِرٌ وَاسْتَبْرَقٌ﴾ له بهریاندايه پۆشاکى له ئاوریشمی قەشەنگ و نەرم و نۆل و جوان و سەوزى تەنک، کە بەسەر ئاوریشمی ئەستووردا لەبەریان کردوو. (سندس) ئاوریشمىکى نەرم و نۆل. (استبرق) ئاوریشمىکى ئەستوورو قاييمه ﴿وَحُلُوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ﴾ وه رازینراونه تەوہ بە بازن و دەستبەندى زیو.

بۆ خزمەتکردونيان (سەعیدی کۆرى موسەییب) دەقی: هەموو بەهەشتییەك سى جۆر بازن و دەستبەندى لەدەستدایە: زیوو، زێرو، مرواریى ﴿وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا﴾ وه پەرورەدگاریان شەرايىكى پاك و پوخت و خاوینیان پى دەنۆشی ﴿۲۲﴾: ﴿إِنْ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً﴾ وه پێیان ئەوتری: بەراستی ئەمە پاداشتیکە بۆ ئێو ئەمادە کراوه ﴿وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا﴾ و کۆشش و هەولێ ئێو سوپاس کراوه. بۆیە ئەمڕۆش وا بەو شیوەیە پاداش ئەدرێتەو.

جا پاش باسکردنى ئەو هەموو نازو نەعمەت و خوشی و بەهرەیه بۆ برۆاداران و ترساندنێ بى برۆایان، ئیتر دیتە سەر وانەیهك بۆ تەواوی برۆاداران تا بە ئازام بن و دان بەخۆدا بگرن. هەزار رەحمەت لە مامۆستا (خال) کە چەندە جوان دەلیت: سوورەتە مەككەییەكان بۆ یەكەم جار قسە لەگەڵ بى برۆاکانى قورەیش دەکەن، کە ئەوانیش زۆر حەزبان لە رابواردن بوو، جا لەبەر ئەو دەریژترین باسی بەهەشت لەقورئاندا لەسوورەتی (ئینسان) و (توور) دایە. کە هەردووکیشیان مەككەیین، قورئانیش وەك پزیشک وایە، هەرکەسەى بەجۆرى دەرمان ئەکات. هەندیک حەزی لەباخ و باخات و میووە گوشت و کالای ئاوریشم و بازنى زێرو زیوو مرواری و تەخت و قەنەفەو کورسییە. هەندیکیش حەزی لە میهرەبانى و نوری خوايە. ﴿۲۳﴾: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا﴾ دنیاشە ئەى پێغەمبەر! ﴿هُرَّ ثِيْمَةً﴾ هەر ئیمە بەچاک و پاك قورئانمان بۆ تۆ دابەزاند، تا خەلکی پى بیدار بکەیتەو. ﴿۲۴﴾: ﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ﴾ جا لە بەرامبەر فەرمانى پەرورەدگارتەو خۆ رابگرە، چاوەروان بە خوا تۆلەیان لى ئەسینى ﴿وَلَا تَطْعَمْ مِنْهُمْ﴾ آتما آو کفرا ﴿وَهُوَ بِفِرْمَانِي﴾ هەر گوناھبارێك، یان زۆر کافرو سپلەیهك لە بێپەرستەکانى هۆزەکەت مەکە ئەگەرچی تەواوی مالى دۇنیاشت بەدەنى ﴿۲۵﴾: ﴿وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ و بەیانیان و ئیواران یادى ناوی پەرورەدگارت بکە، واتە: لە نوێزى بەیانى و نیوەرۆ عەسردا ﴿۲۶﴾: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ﴾ وه لە بەشیکی شەودا سوچەدى بۆ بەرە، واتە: پەرورەدگاریان نوێزى

مەغریب و عیشا لەکاتى خۆیدا بکە ﴿وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا﴾ وه لەبەشیکی زۆرى شەودا تەسبیحات و بێخەوشی ئەو بلی: واتە: شەو نوێژ بکە و هەموو کات دلت لای خوا بى و ناوی ئەو هەر لەسەر زارت بێت.

بەلى: دەبى بانگەواژکاران لەهەر جیگایە کدا بن، توویشووێهکی زۆر هەلگرن بۆ لای خوا، چونکە رێگەکەیان هەزار بەهەزارو درێژو نەبراوێهە!

بۆ دنیا وازیان لە قیامەت هیئا:

﴿۲۷﴾: ﴿إِنْ هَؤُلَاءِ يَجِبُونَ الْعَاجِلَةَ﴾ بەراستی ئەو بى باوەرانه حەزبان لەژیانى دۇنیای تەمەن کۆتایە، کە زۆر بەخیزایی تی دەپەریت ﴿وَيَذَرُونَ وراءَهُم يَوْمًا ثَقِيلًا﴾ وه رۆژیکی زۆر گران و سەخت و سەنگین پشتگوێ دەخەن و هیچ کاریکی بۆ ناکەن و برۆایان پى نییە ﴿۲۸﴾: ﴿نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ﴾ چۆن فەرمانەکان پشتگوێ ئەخەن؟! خۆ هەر ئیمە دروستمان کردوون لەنەبوونەو هەیناوماننە بوونەو و ئەندام و جومگەکانى لەشیانمان یەك خست و قایم کرد تا بەهیزو بە توانابن ﴿وَإِذَا شَأْنًا بَدَلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا﴾ وه کاتیکیش بمانەوی ئەوانە لادەبەین دەیانگۆڕین، بەتاقمى دەیانگۆڕین چاکتر لەوان.

قورئان پەندەو، رینمایى بە خوايە:

﴿۲۹﴾: ﴿إِنْ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ﴾ بەراستی ئەم سوورەتە و هەموو ئایەتەکانى قورئان پەندو ئامۆزگارییەکە، بۆ جیهانەکانى پەرى و ئادەمزاد، واتە: مەروفە ژیرەکان کەلک و سوودی لى وەر دەگرن و نەفامەکانیش پى قەلس دەبن! ﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا﴾ جا ئەوێ ویستی رزگارى بىی لە ئاخیرەتدا، رێگایەکی راست دەگرى بۆلای پەرورەدگارى ﴿۳۰﴾: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ وه هیچ شتێك لەم شتانە ئارەزوو ناکەن، مەگەر کاتى ویستی خواى لەسەر بێت. واتە: ئەگەر خوا حەز ئەکات ئێو شە نەتوانن خۆتان رزگار بکەن لە ئازارو سزای ئەو، وه رێگای راست و دروستیشتان پى ناگیردرى ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ بەراستی ئەو خوايە زۆر زانایە، ئەزانى کى چی هەل ئەگرى و، شایستەى چییە؟ زۆریش کارجوان و کاردرۆستە. ئەگەر بیهوی هۆ بۆمروف دەست دەخا و سەرەنجام پیرۆز دەبى، چونکە مەروف تەنها کار کردنەکەى بەدەستە، ئیتر هیزوتواناو دروست کردن تەنها بە ویستی خوايە. ﴿۳۱﴾: ﴿يَدْخُلْ مِنْ يَشَاءَ فِي رَحْمَتِهِ﴾ بۆیە ئەوێ ئەو بیهوێت لەبەندەکانى خۆى هۆى بۆ رێك دەخات و ئەى خاتە ناو رەحمەت

و میهره بانی (به هشتی) خویره و والظالمین أعد لهم عذاباً
الما و به بۆسته مکارانش سزایه کی پرئیش و زۆر سه ختی ئاماده
کردوو. له گه وره یی و فه زیله تی سووره تی (ئینسان) به که ئیمامی
(موسلیم) له (ئین عه بباس) وه ده لیت: پیغه مبه ر ۱: له نوژی
به یانی رۆژی هه ییندا (ألم، تنزیل) ی سووره تی سوجه و، (هل آتی
على الإنسان) ده خویند. (موسلیم/۲/۵۹۹).
سویاسی شایسته بۆ خوی میهره بان که یارمه تی دام بۆ ته و
کردنی ته فسیری سووره تی (ئینسان).

سووره تی (مورسلات)

مه که بیه و (۵۰) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

سووره تی (مورسلات)، گرنگی به خاله بناغه یی و به ره تیبه کانی
ئیسلام دها وه کسو: رۆژی سه لاو زیندوو بوونه وه، نیشانه و
به لگه کانی ده سه لات و توانایی خوی بالا ده ست و، چه ندین شتی
گرنگی تری نادیار. وه له پیشه وه سویند ده خوا به چه ندین جوړی
فریشته و، خه لکانی پاک و پاکو که: قیامه ت راسته و دیته دی و،
سزاو تیاچوونیش بۆ بی پروایان مسوگه ره به ریوه یه: (والمرسلات
عرفا.. إنما توعدون لواقع) پاشان کاتی ئه و سزایه دیاری ده کات:
(إذا النجوم طمست... لیوم الفصل) چه ند نیشانه و به لگه یه کیش
دیتیت له سه ر توانایی خوی گه وه بۆزیندوو کردنه وه ی ئاده میزاد:
(ویل یومئذ للمکذبین... ألم نخلقکم من ماء مهین) پاشان دیته سه ر
باسی ئه و سزاو ئه شکه نجه یه که بۆ تاوانباران دائراوه: (انظلقوا إلى
ما کنتم به تکذبون... کانه جماله صفر) دوا دیاری کردنی تۆله ی
ئه وان، پاداش و جیگه ی بروادارانش باس ده کات: (إن المتقین
فی ظلال و عیون... انا کذلک نجزی المحسنین) به کورته باسیکی
هۆی سه ر که شی و یاخی بووان و، ئه نجامه که ی به فه رمایشتی:
(..کلوا وتمتعوا قليلا إنکم مجرمون..) ده رگا له خوی دائه خا.

سویند به مانه رۆژی په سلان دی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والمرسلات عرفا سویند به
(باره وانه کراوه کان یه که له دوا یه که به کاری پیویست و گرنگ
ده نیردین * ۲: فالعاصفات عصفا به و بایانه ش که به هیرو
توندی هه لده که به هه لکردنیکی به هیرو توندو ده به نه گه رده لولول
ودارو دره خت له بندین * ۳: والناشرات نشرا وه سویند به و
بایانه که هه ور بلاوده که نه وه به بلاو کردنه وه له ئاسماندا و باران

ده هینن * ۴: فالفارقات فرقا سویند به و ئایه تانه ش که هه ق و
ناهق، باتل و ناره وایک جیا ده که نه وه به جیا کردنه وه یه کی روون
* ۵: فالملقیات ذکرا سویندیش به و فریشتانه په یام و نامه ی
خوا ده به نه لای په یامبه ران، (دروودو سلاویان له سه ربیت) * ۶:
عذرا او نذرا بۆ نه هیشتن و لابرندی بروویانووی خه لک، یان
بۆ ترس وه به رنانیان، تابه لکوله سزا بترسن و سل بکه نه وه وله
خراپه کۆتا بکه ن، واته: مه ردم دوو جوړ ده بی: یا پروا دینی، یا
نای هینی. وه سویند خواردنیش به و شتانه ی سه ره وه بۆ ئه وه یه:
هه تا خه لک بزانی که بوونه وه پر له ملیونه ها شتی نادیار، وه
هه ره که شیان کاری خوی ئه کات. (سه له ف) له نیو خویندا له مه ر
دیاری کردنی مانا و مه به ستی ئه وانه ی سه ره وه قسه یان جیا وازه:
هه ندی ده لین مه به ست پییان بایه. هه ندی ده لین: فریشته کان.
هه ندی تر ده لین: هه ندیکیان (بان و، ئه وانی تریان فریشته ن.
ئیمه ش ملکه چین به وه که خوی گه وه خوی چاک ده زانیت که
چ مانایه مه به سته؟ * ۷: إنما توعدون لواقع سویند به هه موو
ئه وانه به راستی ئه و واده و به لینه به ئیوه ده ریت، هه ریش دیت
* ۸: فإذا النجوم طمست جا کاتی ئه ستیره کان رووناکییان
نه ماو سه رانه وه، واته: له جیگه ی خویان ترازان و کوژانه وه * ۹:
وإذا السماء فرجت وکاتیکیش ئاسمان یه کالا کرایه وه وایک ترازا
* ۱۰: وإذا الجبال نسفت ده میکیش کیوه کان له جیگه ی خویان
هه لده کنرین و ته خت ئه بن.. به لی.. قورئان پره له م دیمه نانه،
که هه ره که یان په نجه ئه خه نه سه ر تیکچوون وه لوه شانه وه ی
یاسای ئه م بوونه وه ره * ۱۱: وإذا الرسل أقت وکاتیک
په یامبه ران کات وشوینی دیارییان بۆ داده نریت بۆ لیکۆلینه وه
موحا که مه ی نیوان ئه وان و گه له کانیان * ۱۲: لأی یوم أجلت
ئاخو بزانی بۆ چ رۆژیکی گه وه سه خت لیپرسینه وه دوا خراوه؟
* ۱۳: لیوم الفصل بۆ رۆژی جیا کردنه وه دادگایی له نیوان
دروستکراوه کاند * ۱۴: وما أدراك ما یوم الفصل تۆ چوزانیت
رۆژی دادگایی و جیا کردنه وه چ رۆژیکی سه خت وگرانه؟ چه ند
قورس و.. سه خته .. کاتی ئه وانه روویان دا، ئیتر ئه وکاته
هه رچی به لینیان پی دراوه په یامبه رانیش پییان و تسوون، دیته
دی بی دوو دلایی وگومان * ۱۵: ویل یومئذ للمکذبین سزاو
تیاچوون له و رۆژه دا بۆ به درۆخه ره وانی پیغه مبه رانه. رافه که رانی
قورئان ده لین: له م سووره ته دا ئه م رسته ی ویل یومئذ للمکذبین-،
بۆ ته مه ع خسته به روترساندن (۱۰) جار و تراوه ته وه.

به مکارانه خوا بناسه:

فینکی وه هایه تاله گرو بلیسه ی ناگری دوزخ بی نیازتان بکاو
بتان پاریزیت. پیغه مبریش ۱۷: ده فرموی: ((تدنی الشمس یوم
القیامة من الخلق حتی تکون کمقدار میل، فیکون الناس علی قدر
أعمالهم فی العرق، فمنهم من یتکون إلی کعبیه، ومنهم من یتکون
إلی رکتیه، ومنهم من یتکون إلی حقویه (أی خصره) ومنهم من

۱۶: ألم نهلك الأولین ۱۷: ثایا نیمة تاقمی پیشینانمان له ناو
نه برد؟ واته: نهوانه ی په یام بهر کانیان به درو ده خسته وه ده چوون
به گزیاندا، وه کو گه لی (نوح و عادی سه موود؟) ۱۷: ثم نتبعهم
الآخرین ۱۸: له پاشا به دوا ی نهواندا پاشینانیش دینین، جائه گهر
نهوانیش لایدهن له ناویان ده بهین ۱۸: كذلك نفعل بالمجرمین ۱۹:
ثابه و جوړه به له گهل گشت تاوانباران مامه له وه رفتار ده که یین
۱۹: ویل یومئذ للمکذبین ۲۰: سزاوتیا چوون له ورژدها بؤ به درو
خه ره وه کان ۲۰: ألم نخلقکم من ماء مهین ۲۱: ثایا له ناویکی
په ست ولاواز دروستمان نه کردن، نه ی خه لکانی خوانه ناس
و بی باوه ر؟ ۲۱: فجعلناه فی قرار مکین ۲۲: جا خستمانه
ناوچیگاهه کی پته وه قایمه وه که مندا لدانه؟ ۲۲: إلی قدر معلوم ۲۳:
وبؤ ماوه به کی دیاریکراو نهویش وه ختی زایین و له دایک بوونه؟
۲۳: فقدرنا فنعم القادرون ۲۴: جا نیمة هه موو شتیکیان به ریک
ویکی به دی هینا، ثای چ خواهیه کی چاک نه ندازه گیره نه و زاته،
نه وه ته له جوانترین وینه دا نیوه ی دروست کردو و چاره نوو سیشی
دیاری کردوون ۲۴: ویل یومئذ للمکذبین ۲۵: سزاو تیا چوون
له ورژدها بؤ بی باوه ران و به درو خه ره وه کان ۲۵: ألم نجعل
الأرض کفاتا ۲۶: مه گه رنیمة زهویمان نه کرده مه کوو جیی کو بوونه وه
۲۶: أحياء وأمواتا ۲۷: بؤ زیوان و مردوان؟ ۲۷: وجعلنا فیها
رواسی شامخات ۲۸: وه ره له ویشدا کیوی به رزو بلندو داکوتراومان
دانه مه زراند، بؤ نه وه ی زهوی دامرکی وه لتان نه دیری ۲۸: وأسقیناکم
ماء فراتا ۲۹: نه ی ناویکی خویش و شیرینمان پی نه نوشاندن ۲۹:
ویل یومئذ للمکذبین ۳۰: سزاوتیا چوون له ورژدها بؤ خوانه ناس
وبه درو خه ره وه کان.

تاوانباران به ره و جیی خویمان لی ده خوړین:

۲۹: إنطلقوا إلی ماکنتم به تکذبون ۳۰: فریشته به دوزخه خیه کان
ده لین: بی خوړاگرتن دهرچن بؤ نه و سزایه ی که به درو تان نه زانی
و پرواتان پی نه بوو ۳۰: إنطلقوا إلی ظل ذی ثلاث شعب ۳۱:
ده رچن بؤ سیبه ری نه و دوو که له سی شاخه یه، که له چره دوو که لی
دوزخ په پیدایه ده بی.

دوو که لی چروپر کاتی به رز نه بیته وه بؤ ناسمان، نه گهر به ناسایی
بروات له قورمی خویدا ده بیته سی به شه وه مه په ست له مه دا
نه وه یه که راست و چه پ و سه روویان هه رتاریکایی و دوو که له
۳۱: لاظلیل ولا یغنی من اللهب ۳۲: نه و سیبه ره نه سیبه ریکی

وَمِنْ آيَاتِ مَا جَعَلْنَاهُ لَكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَسْبَحُوهُ أَوَّلَ طَلُوبٍ ۝ ۱۸
هَؤُلَاءِ يَحْسِبُونَ الْعَجَلَةَ يُزْجُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا نَبِيلًا ۝ ۱۹
خَلَقْتَهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمَنَةًهُمْ بِدِيلٍ ۝ ۲۰
إِنْ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَهًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ۝ ۲۱
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ ۲۲
يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝ ۲۳

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عَزَّ ۝ ۱ ۝ فَالْمُصَدِّقَاتِ عَصَا ۝ ۲ ۝ وَالنَّشْرِ تَشْرَا ۝ ۳ ۝
فَالْفَرْقَتِ فَزَا ۝ ۴ ۝ فَاَلْمُفَقِّتِ ذِكْرًا ۝ ۵ ۝ عَذْرًا أَوْ تَنْذَرًا ۝ ۶ ۝ نَسَا
تُوعِدُونَ لَوْ لَوْحٌ ۝ ۷ ۝ وَإِذَا التَّجُومُ طُمِسَتْ ۝ ۸ ۝ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ۝ ۹ ۝
وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِفَتْ ۝ ۱۰ ۝ وَإِذَا الرَّسُلُ أُنْفِتَ ۝ ۱۱ ۝ لِأَيِّ يَوْمٍ أُخِّلَتْ
لِيَوْمِ الْفَصْلِ ۝ ۱۲ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الْفَصْلِ ۝ ۱۳ ۝ وَبَلْ يَوْمَئِذٍ
لِلْمُكْذِبِينَ ۝ ۱۴ ۝ أَلَمْ تَنْهَكَ الْأُولِينَ ۝ ۱۵ ۝ ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ۝ ۱۶ ۝
كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۝ ۱۷ ۝ وَبَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكْذِبِينَ ۝ ۱۸ ۝

یلمج العرق إلجاما- وأشار رسول الله ۱۷: بیده إلی فیه)) (موسلیم).
واته: رژی قیامت خوړ نه وه ندنه له خه لک نریک ده بیته وه، هه
(میل) یکی ده مینی بگاته سهریان، جا نه و ده مه مروقه کان هه به که
به پی کارو کرده وه ی ناله باری خوی له نیو گه رما وعه ره قی خویدا
گیروده ده بی، هه ندیکیان تا هه ردو و قوله پی ده چه قن، هه ندی
دیکه تا هه ردو نه ژنو، تاقمی تر، تا هه ردو که له که یان، ده سته یه
تر تاده رگای ده میان! ۳۲: إنها ترمی بشرر کالقصر ۳۳: نه و ناگره
بزیکه ی وا فری ده دات ده لیت کوشک و ته لاری گه وره یه ۳۳:
کأنه جمالة صفر ۳۴: هه ده لینی و شتری به رگ زهردن، کاتی که ریز
نه گرن و یه که له دوا یه که ریگه نه دهنه بهر، نه و بریشکانه ش هه رئاوا
به دوا یه که کدا ریز نه بن و روو ده که نه دوزخه خیه کان ۳۴: ویل
یومئذ للمکذبین ۳۵: سزاو له ناوچوون له ورژدها بؤ خوانه ناس و
به درو خه ره وه کان.

تاوانکاران توانای پوزش و قسه‌یان نامینن:

۳۵: هذا يوم لا ينطقون * ثمه نهو رۆژه که قسه‌یان نامینن تا که لکیکی هه‌بی بۆیان ۳۶: ولا یؤذن لهم فیعتدرون * و مۆله‌تیش نادرین، تا بره‌بیانوو عوزر بیننه‌وه، دیاره رۆژی قیامه‌ت

له‌خوا ترسان له‌بن سیبه‌رو، لای کانیاوه‌کانن * ۴۲: وفواکه مما یشتهون * وه له‌هر جۆره میوه‌یه‌ک ئاره‌زووی بکه‌ن بۆیان ناماده ده‌کریت * ۴۳: کلوا واشربوا هه‌یئتا بما کنتم تعملون * پینان نه‌وتری: ده‌سا به‌هۆی نه‌وکاره چاکانه‌وه له‌ دونیادا کردوتانن، بخۆن و بخۆنه‌وه به‌ خۆشی و نۆشتان بیت * ۴۴: انا کذلک نجزی المحسنین * دلنیا‌بن ئیمه‌ ئابه‌و شیوه‌یه پاداشی گشت چاکه کاران نه‌ده‌ینه‌وه * ۴۵: ویل یومئذ للمکذبین * سزاو تیا‌چوون له‌ورۆژه‌دا بۆ‌خوانه‌ناس و به‌درۆ‌خه‌ره‌وه‌کان * ۴۶: کلوا وتمتعوا قليلا انکم مجرمون * ئیوه‌یش ئه‌ی خوانه‌ناسان! له‌ دونیادا بخۆن و رابویرن به‌ئاره‌زووی خۆتان، چونکه به‌راستی ئیوه تاوانکارو تاوانبارن ده‌ره‌نجام پاشه‌رۆژیکی ره‌شتان ده‌بی، هه‌روه‌ک ده‌فه‌رموی: (نمتعهم قیلا ثم نضربهم الی عذاب غلیظ) ۲۴/۳۱. یان ده‌فه‌رموی: (ثم نذیقمهم العذاب الشدید بما کانوا یكفرون). * ۴۷: ویل یومئذ للمکذبین * سزاو تیا‌چوون له‌و رۆژه‌دا بۆ به‌درۆ خه‌ره‌وه‌کان * ۴۸: واذا قبل لهم اراکعوا لا یرکعون * خۆ‌کاتی چ له‌دونیادا، چ له‌قیامه‌تدا پینان بگوتری: کړنوش و رکوع ببه‌ن بۆخوا، رکوع و سوژده نابه‌ن، واته: نوێژی بۆ ناکه‌ن کاتی که له‌دونیادا بوون به‌عه‌یبیان ده‌زانی رکوع و سوژده به‌رن! دیاره له‌ولایش -واته: رۆژی سه‌لا- ناتوانن بچه‌میننه‌وه * ۴۹: ویل یومئذ للمکذبین * سزاوتیا‌چوون له‌و رۆژه‌دا بۆ به‌درۆ‌خه‌ره‌وه‌کان * ۵۰: فبأی حدیث بعده یؤمنون * ئیدی به‌م قورئانه‌ پڕوا نه‌هینن، ئه‌ی به‌کام قسه -پاش نه‌و- پڕوا دینن؟! دیاره ته‌نها قورئان زۆرشیا‌وو به‌ره‌قه بوئه‌وه‌ی، پڕوای پی‌ بینن، که‌چی نه‌وانه پڕوانا‌هینن؟! (ئیبین نه‌بوو حاته‌م) له‌ (نه‌بوو هوره‌یره‌وه) ده‌لیت: هه‌رکاتی سووره‌تی (مورسلات) بخوێنری‌ت تا‌کو‌تایی: (فبأی حدیث بعده یؤمنون) هه‌قه قورئان خوێنه‌که بلیت: (أَمَنْتُ بالله‌ وبما أُنزِلَ). جا له‌گه‌وره‌بی و فه‌زلی سووره‌تی (مورسلات)، ئیمامی (بوخاری) له‌ (عه‌بدوللای کوری مه‌سه‌عود) ده‌ده‌گێرته‌وه و ده‌لیت: کاتی سووره‌تی (والمرسلات) هات، ئیمه‌ له‌ته‌ک پی‌غه‌مبه‌ردا * له‌ئه‌شکه‌وتیکدا بووین له‌ (مونا‌دا)، ئاگادارم که پی‌غه‌مبه‌ر * چهند به‌باشی ده‌ی‌خوینده‌وه‌و، منیش له‌ده‌میم وه‌ر ده‌گرت، ده‌میشی زۆر پاراو بوو پی‌ی، له‌ناکاو مارێک په‌لاماری‌دا، پی‌غه‌مبه‌ر * فه‌رموی: (بی‌کوژن). ئیمه‌یش به‌په‌له‌ هه‌لساین بۆ کۆشتنی. به‌لام بۆمان نه‌کوژراو ده‌رچوو! پاشان فه‌رموی: ((وَقِيتْ شَرَّکُمْ کَمَا وَقِيتُمْ شَرَّهَا)) متفق علیه. واته: نه‌و له‌شه‌ری ئیوه پارێزرا، وه‌کو ئیوه له‌ شه‌رو زبانی نه‌و پارێزان!

أَلَمْ‌نَخْلُقْکُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿۳۵﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿۳۶﴾ إِلَى قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿۳۷﴾ فَقَدْ رَأَيْتُمُ الْقَدِيدَ إِذْ يَمِيزُ الْإِنْسَانُ لَلْمَكْذِبِ ﴿۳۸﴾ أَلَمْ‌نَجْعَلِ الْإِنْسَانَ كَذَاتٍ أَكْبَارٍ ﴿۳۹﴾ أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتٍ ﴿۴۰﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رُجُومًا شَدِيدَةً وَآسَفْتُمْ مَاءَ فِرْعَانَ ﴿۴۱﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمَكْذِبِ ﴿۴۲﴾ أَنْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿۴۳﴾ أَنْطَلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ﴿۴۴﴾ لَا ظِلِيلَ وَلَا يُنْقِي مِنَ اللَّهَبِ ﴿۴۵﴾ أَفَنُتْرِكُكُمْ يَشْكُرُ كَالْقَصْرِ ﴿۴۶﴾ كَأَنَّهُ جَنَّاتٌ صَفَرٌ ﴿۴۷﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمَكْذِبِ ﴿۴۸﴾ هَذَا يَوْمٌ لَا يَظْفِقُونَ ﴿۴۹﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَدُونَ ﴿۵۰﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمَكْذِبِ ﴿۵۱﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمْعَتُكُمْ وَأَوَّلِينَ ﴿۵۲﴾ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ﴿۵۳﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمَكْذِبِ ﴿۵۴﴾ إِنْ‌الْمُتَّقِينَ فِي ظِلِّلٍ وَعُيُونٍ ﴿۵۵﴾ وَفُورَةٍ مَّا يَشْتَبُونَ ﴿۵۶﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۵۷﴾ أَفَأَكْذَابُ الْبَحْرِ الْمُحْشِينَ ﴿۵۸﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمَكْذِبِ ﴿۵۹﴾ كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرَمُونَ ﴿۶۰﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمَكْذِبِ ﴿۶۱﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَكْعُوبُوا لَآيْرُكُمْ ﴿۶۲﴾ وَبَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمَكْذِبِ ﴿۶۳﴾ فَإِذَا جَاءَ حَدِيثُ بَعْدِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿۶۴﴾

حاله‌ت و قوناغه‌کانی زۆرن و لیک جیاوازن * ۳۷: ویل یومئذ للمکذبین * سزاو تیا‌چوون له‌و رۆژه‌دا بۆ به‌درۆ خه‌ره‌وه‌کان * ۳۸: هذا يوم الفصل جمعناکم والأولين * ثمه رۆژی دادگایی وجیاکردنه‌وه‌ی هه‌ق و ناهه‌قه، ئیوه‌وه هه‌موو نه‌وه‌کانی پی‌شینی‌مان کۆ کردۆته‌وه * ۳۹: فإن کان لکم کید فکیدون * ئینجا نه‌گه‌ر ده‌توانن و له‌ئاست مندا ده‌سه‌لات و فیلیکتان هه‌یه، منه‌تتان نه‌بیت به‌کاری بینن و خۆتانی پی‌ چاره‌ بکه‌ن، وه‌ک نه‌فه‌رموی: (یا معشر الجن والإنس إن استطعتم أن تنفذوا من أقطار السموات والأرض فانفذوا) ۳۳/۵۵. دیاره هه‌رگیز ناتوانن ده‌رچن و خۆ رزگار بکه‌ن، نه‌وانیش هه‌روا * ۴۰: ویل یومئذ للمکذبین * سزاو تیا‌چوون له‌و رۆژه‌دا بۆ به‌درۆ خه‌ره‌وه‌کان.

پارێزگاران له‌ سیبه‌رو کانیاوه‌کانی به‌هه‌شتادان:

۴۱: إن المتقين في ظلال وعيون * به‌راستی خو‌پاریزان و

سوورتهی (نه به)

مه ککه بیبه و (۴۰) ثایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ثم سوورته زیاتر به دهوری دوو پاتکردنه وهو چه سپاندنی زیندو بوونه ودا ده سووری، چونکه هاوه دانهران و هاوبهش په یداکه ران ئینکاری و ململانیی زوریان له سهر شه کرد، بویه هر له سهره تاوه هوالی رووداوی روژی قیامت و زیندو بوونه وهو پاداشت و توله راده گه یه نیت: (عم يتساءلون * عن النبا العظيم..) ئینجا به لگه یه کی زوری همه جور دینیته وه له سهر ده سلات و توانایی پهروه دگاری جیهانه کان و، پیت ده لیت: شه خاوهن ده سلات و توانایه که شه هه موو شته سه سور هینه رانه ی به دی هیناوه، هر شه ویش ده توانی - زور به ناسانتر - بو جاریکی تر ثاده میی زیندو و بکاته وه: (ألم نجعل الأرض مهادا.. وجعلنا نومکم سباتا) پاشان کاتی هاتنی روژی دواپی به چه ند نیشانه و به لگه یه که ده ست نیشان شه کات، که ی و چون ده ست پی شه کات؟: (إن يوم الفصل كان ميقاتا.. يوم ينفخ في الصور فتأتون أفواجا..).

کورت به باسیکی دوزخ دینیت به و هه موو نازارو سزایه وه که بو دوزه خیه کان ناماده کراوه: (إن جهنم كانت مرصدا * للطاغين مآبا) بو دواتر ده چیت به سهر باسی کری و پاداشی خواناسان و پاریزگاران و شه هه موو نازوو نیعمه ت و به هر هیه ده دات که بویان ناماده کراوه..: (إن للمتقين مفازا * حدائق وأعنابا.. وكأسا دهاقا..) کو تاییشی به باسکردنی حاله ت و باری سه ختی و گرانی و قورسی روژی دواپی و چاره نووسی پی بروایان دی..: (إنا أنذرناکم عذابا قریبا.. ویقول الکافر یا لیتی کنت ترابا) هر شه و کاته ی که په یامهر ۴۰ بانگی قهوم و گه له که ی خوی شه کرد بو بروا هیئان به زیندو بوونه وه، شه خوا نه ناسانه له ناو خویندا له موسلمانانان ده پرس: تو بلیت هاتنی روژی قیامت راست بیت؟ جا شه گهر هه پی شه ی که ی ده پی؟ شه وسا ثم سوورته ی (نه به) هاته خواره وه:

به لگه گه لی بو زیندو بوونه وه ی پاش مردن:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: عم يتساءلون * شه خه لکه ده باره ی چی له یه کتر ده پرسن؟ * ۲: عن النبا العظيم * ده باره ی هه واله زور گه ورو گرنگه که شه پرسن؟ که شه وان هه میسه نکوولی و، ململانیی شه که نه، هر گیز پیان وانی به که شه ورو وداوه روودا و

ده پی! بویه شه ونده به گالته وه له ناو یه کتر داسی شه که نه! * ۳: الذی هم فيه مختلفون * شه وه ی شه وان له سهری مشه ت و مریانه هه ندی ئینکاری ده کا، هه ندیکشی گومانی تیا هه یه! * ۴: کلا سیعلمون * نه خیر، باکو تایی بینن به و مشه ت و مریان، چونکه له ئاینده یه کی نزیکدا چاک شه زانن که چون شه پی، به ثایه ت

کاتی به چاوی سهر بینیان * ۵: ثم کلا سیعلمون * هه میسان بو جاریکی تر پرس پی ناوی، له داهاتو یه کی نزیکدا شه زانن، چ سزاو به لایه کیان دوو چار شه پی.

ئینجا بو چه سپاندنی هاتنی شه و روژه یه نو به لگه دینیته وه بویان، تا باش بزنان که خوا یه که شه ونده ده سلاتدار پی و شه هه موو شتانه بکات، هر شه و خواش زور به ناسانتر، هه میسان زیندوویان شه کاته وه، به لگه کان:

(۱) * ۶: أَلَمْ نجعل الأرض مهادا * شه ری ئیمه ثم زهوییه مان نه کردوته لانک و بیشکه و جی ئارامگرتن بوتان، تا به ناسووده پی بین و برون و ژبانی تیدا به رنه سهر؟.

(۲) * ۷: والجبال أوتادا * شه ی چیاو کیوه کانیشمان وه که میخ بو دانه کوتیون و زهویمان پی نه به ستوته وه، تا هه لتان نه دیری و نه تان فهوتینی؟

(۳) * ۸: وخلقناکم أزواجا * ثایا به جووت (نیرومی) دروستمان

رۆزى ھەلاۋاردن بەرىۋەھ:

ئىتر باسى ئو ھەوالە سامناكە دەكات كە دەفەرموۋى: ﴿ ۱۷: ان يوم الفصل كان ميقاتا ﴾ بەراستى رۆزى جىياكرىنە ھەوا موھاكەمەى "نېۋان مەردوم" كاتىكى دىيارى كراۋە "لاى خوا، ھەرگىز پاشا و پېش ناكات" ھەك ئەفەرموۋى: (وما نؤخره إلا لأجل معدود) ۱۱/۱۰۴. ﴿ ۱۸: يوم ينفخ فى الصور ﴾ ئو رۆزى كە فوۋ دەكرى بە شەيپوردا ﴿ فتأتون أفواجا ﴾ ئو ھەوا ئو ھەوا پۇل پۇل و دەستە دەستە بەرە مەيدانى لېرسىنە ھەوا دېن، واتە: لەگۈرەكان ھەلدەستىن بۇ ھىساب و لېكۈلېنە ھەوا، جا ئو شەيپورە. چۈنە چۈن دەبى، ئىمە ھىچى لى نازانين، خواى گەورەش ھەر ئەۋەندەى فەرموۋە، خۇ ئەگەر پېۋىست بوايە، ئو ھەوا شەيپورە ھەك لەئايەتتىكى تردا ئەفەرموۋى: (يوم ندعوا كل أناس بإمامهم.. ۱۷/۷۱. (ئەبۋ ھورەيرە) دەلى: پېغەمبەر ﷺ فەرموۋى: ئەندازەى ماۋەى نېۋان ھەردو نەفخەكە چلە، وتيان چل رۆزە؟ فەرموۋى: ناي لېم. وتيان: چل مانگ؟ فەرموۋى: ناي لېم. وتيان: چل سال؟ فەرموۋى: ناي لېم. جا فەرموۋى: لەپاشان خوا ئاۋى لەئاسمانە ھەوا دېنرى، ھەروەكو گزۈگيا و روۋەك سەوز ئەبىتە ھەوا، ھەر ئاۋايش مەۋقەكان ھەموو زىندو ئەبىنە ھەوا ھەوا ھەوا ئەندامەكانى ئادەمى دەرېن و يەك ئىسكى نەبى كە پېى دەلېن: (عجب الذنب) ھە ھەر لەۋىشە ھەروەكان دروست دەكرىنە ھەوا، (فتح البارى: ۵۵۸/۸). ﴿ ۱۹: وفتح السماء فكانت أبوابا ﴾ لەسەختى ئو رۆزەدا ئاسمان دەكرىتە ھەوا لەت لەت ئەبى و دەبىتە دەرگاي ھاتو چۆى فرىشتەكان، پاش ئەۋەى كەزۇر توندو قايم بەستراپو بەيەكە ھەوا ﴿ ۲۰: وسيرت الجبال فكانت سرابا ﴾ كېۋەكانىش ھەلدەكەنرېن و دەخرىنە رۆشتىن بەئاسمانداۋ دەبنە "سەراب - تراۋىلكە" لە دورە ھەروە ورشەورشى دى و بەئاۋ دەزانرېت، كەچى لەنرېكە ھەوا ئاۋ نېيە، واتە: چىاكان ئەبنە تۇزو گەردو ئەچن بەھەۋادا، ھەك لە سورەتى تردا ئەفەرموۋى: (وتكون الجبال كالعهن المنفوش) ۱۰۱/۵. ﴿ ۲۱: إن جهنم كانت مرصادا ﴾ بەراستى دۆزەخىش دەمىكە چاۋەروانى بى پروايان دەكات ﴿ ۲۲: للطاغين مآبا ﴾ بۇ ياخيپوۋان جىگاۋ مەنزلگەيە ﴿ ۲۳: لا تبين فيها أحقابا ﴾ ھەزارەا سالى بى سنوۋو نەبراۋە تيا دەبن، واتە: ھەرگىز پرزگارىان نابى لېى ﴿ ۲۴: لا يذوقون فيها بردا ولا شرابا ﴾ ھىچ فېنكىيەك و شەرابىكى خۇشى تيا ناچېزىن بۇ سوۋك بوۋى گەرمەكەى، بەلكو ھەر ئاۋا لەو ھالەتە زۇر تەنگ و ناخۇشەدا دەمىنە ھەوا ﴿ ۲۵: إلا حمىما وغساقا ﴾ جگە لە

نەكردوۋن؟ بۇ ئەۋەى دەرېزە بە ژيان بدرى بەسەرىشتى ئو ئەستېرەى زەۋىيە ھەوا، ھەك ئەفەرموۋى: (ومن آياته أن خلق لكم من أنفسكم أزواجا لتسكنوا إليها وجعل بينكم مودة ورحمة) ۳۰/۲۱.

﴿ ۹: وجعلنا نومكم سباتا ﴾ ھە ھەوا نوۋستىنمان بۇ نەكردوۋن بە ھەوا سەروەتن و ھەسانە ھەۋەتان، لەماندوۋىي و ئىش و ئازارى ژيانتەن؟.

﴿ ۱۰: وجعلنا الليل لباسا ﴾ ئاۋا شەۋگارمان نەكردوۋە بەكالاۋ پۇشاك بۇتان؟ ھەروەكو كالا مەردوم دائەپۇشى و، لەسەرماۋ گەرمە دەى پارىزىت، ھەر ئاۋايش شەۋگار مەۋق ئەشارىتە ھەوا دەى پارىزى لەپەلامارى دوژمن، بۇيە ئەفەرموۋى: (والليل إذا يغشاها.. ۹۱/۴).

﴿ ۱۱: وجعلنا النهار معاشا ﴾ ئاۋا رۆزىشمان بۇ نەكردوۋە ھەوا بەدەس ھىنانى بژىۋى ئاسودەىي و خۇشگوزەرانى؟

﴿ ۱۲: وبنينا فوقكم سبعا شدادا ﴾ ئاۋا ھەۋەت چىن (ئاسمانى) بەھىزۋ بىتەۋو قايمىمان بەراسەرتانە ھەروەست نەكردوۋە؟ كە مەگەر تەنھا ئو خوا گەورەيە خۇى بزانى ئو ھەۋەت ئاسمانە چى بن؟ ھەۋەت كەشكەشانە - كەكۆمەلە ئەستېرەيەكن - ھەر كۆمەلەيان سەد مليۇن ئەستېرەيە، يان ئەۋانە نېيە، چەندىين ئەستېرەى ترن... ھەلامى ئەمانە - ئەمرو - ھەموۋى ئەدەينە دەستى خواى كار رەۋان و كارزان.

﴿ ۱۳: وجعلنا سراجا وهاجا ﴾ ئاۋا چرايەكى درەخشانمان - ھەك خۇر - بۇ فەراھەم نەھىنان، كە زەۋىتان روۋناك بكاۋە ھەوا رېگەى خۇتانى پى دەرېكەن و، تىشكەكەيشى مېۋە گەنم و دانەۋىلەكانتەن پى بگەيەنېت؟

﴿ ۱۴: وأنزلنا من المعصرات ماء ثجاجا ﴾ ئەى ئاۋا لەھەورە گۇشراۋەكاندا بارانى بەلېزەمان نەباراندوۋە؟ ھەك دەفەرموۋى: (والله الذى أرسل الرياح فتثير سحابا فسقناه إلى بلد ميت.. ۳۵/۹).

﴿ ۱۵: لنخرج به حبا ونباتا ﴾ تادەرىپىنن بەھەۋى ئو بارانە ھەوا جۆرەھا دانەۋىلە ھەروە گزۈگياۋ روۋەك ﴿ ۱۶: وجنات ألفافا ﴾ چەندىن باخ و باخاتى چرو پرو تىك ئالاۋ كە بەھەۋى ئاۋە ھەوا دېنە بەروگەلاۋلق و پۇپ دەر ئەكەن بەدى بېننن، ئاۋا خوايەك ئەۋەندە مەھىرەبان بىت لەگەل ئادەمىدا شايسەتى ئەۋە نېيە كە بىرواى پى بېنن؟ ئەى ئاۋا لەئانندەدا تۋانائى نېيە مەۋق زىندوۋ بكاۋە ھەوا پاداشت و تۆلە؟ ھەك ئەفەرموۋى: (وفى الأرض قطع متجاورات وحنات من أعناب وزرع ونخيل صنوان وغير صنوان يسقى بماء واحد.. ۱۳/۴).

میهره بانه.. به لام بئی مؤلتهی خوی مافی هیچ قسه یه کیان نییه، وهك دهفرموئی: (من ذا الذی یشفع عنده إلا بذنه... ۲۵۵/۲. یان دهفرموئی: (یوم یأت لا تکلم نفس إلا بذنه... ۱۱، ۱۰۵. له فرمووده ی باوه پیکراودا هاتووه: ((ولا یتکلم یومئذ إلا الرسل...)) (فتح الباری: ۴۳۰/۱۳). واته: پیغه مبه ران نه بی که سیکی دی قسه ناکا له و روژدها. ﴿۳۸: یوم یقوم الروح والملائکة صفا﴾ له و روژدها که روح (جو بریل) و فریشته کان به ریز رانه وه ستن ومل که چن ﴿لا یتکلمون إلا من أذن له الرحمن وقال صوابا﴾ و هیچیان قسه ناکه، مه گهر که سی خوی به خشنده ریگه ی بدا، وه له هه مان کاتیشدا قسه ی شیاوو به جی بکات، واته: فریشته کان له گهل شه ویشدا که زور نزیکن به خواوه بو یان نییه هیچ شتیك بلین.. به بی ئیزی خوا ئیتر خه لکیکی تر له خویه وه چون شه توانی تکا بکات ﴿۳۹: ذلک الیوم الحق﴾ شه و روژه روژیکی راست و بهرحه قه و هیچ گومانی تیا نییه و به ریویه ﴿فن شاء اتخذ إلی ربه مآباً﴾ جائه وهی شه یه وی با بولای پهروه ردگاری ریگا بگریته بهر، واته: هه میشه ملکه چی بریارو فره مانه کاننی خوی خوی بیئت، تا له و روژدها رزگاری بیی.

هاتنی قیامت زور نزیکه:

﴿۴۰: إنا أنذرناکم عذابا قریبا﴾ به راستی ئیمه هه رزوو ئیوه مان ناگادار کردوه - شه ی بی پروایانی مه کهه - که سزایه کی نزیک به ریویه بو تان ﴿یوم ینظر المرء ما قدمت یداه﴾ شه و روژه روژیکه که ئاده میزاد سهیری ده سپیشکهری خوی ده کات "له چاک و له خرابی" وهك دهفرموئی: (ووجدوا ماعملوا حاضرا... ۴۹/۱۸. یان (وفصلته الی تویه... ۳/۷۰). ﴿وقول الکافر یا لیتنی کنت ترابا﴾ شه و ده مه کافرو بی پروایش ده لیئت: ئای خوزگه هه ر خاک و خول بوومایه "نهك ئاده می، تا ئاوا زیندوو نه کرامایه ته وهو حساب نه کرامایه". سویاس و پیژانین بو خوی گه وره له سه ر ته واو کردنی ته فیسیری سوورتهی (نه به).

ئاویکی "زور گهرم و کولیو" و کیم و چلکی "دوزه خیان" ﴿۲۶: جزء و فاقا﴾ شه ویش پاداشتیکی پراو پره به رامبه ر به کرده وه کانیان، واته: له و پاداشدها سته میان لی نه کراوه، چونکه هه ر شه و توله یه هه لئه گرن ﴿۲۷: إنهم کانوا لا یرجون حسابا﴾ چونکه به راستی شه وانه له دونیادا به ته مای لپیرسیینه وهی شه مروژه نه بوون ﴿۲۸: وکذبوا بآیاتنا کذابا﴾ به لکو زور به توندیش ئایه ته کاننی ئیمه یان به درو شه خسته وه و، به درو یان ده زانین ﴿۲۹: وکل شی أحصیناه کتابا﴾ ئیمه یش هه موو شتیکنان له سه ر یان شه مار دووه به نووسین ﴿۳۰: فذوقوا فلن نزیدکم إلا عذابا﴾ ئینجا پییان شه وتری: ده بجیژن که له سزای سهخت و ئازار به ولاره هیچتان بو زیاد ناکه یان، واته: تا ئیوه بپارینه وه بو رزگار بوون، ئیمه سزاتان بو زیاتر شه کیهن.

روژی به ئاوات گه یشتن:

﴿۳۱: إن للمتقین مفازا﴾ به راستی بو خواناسان و خو پاریزان "له پاشه روژدا" سه رفرازی و پیروزی و رزگار بوون له سزای دوزه خ هیه ﴿۳۲: حائق وأعتابا﴾ چه ندین باخ و باخات و بیستان و تری و میوه ی جوړاو جوړی رازاوه، هه رچی نه فس حه زی لی بکات ﴿۳۳: وکواعب آترابا﴾ کیژو کچانی هاوته مه ن و مه مک خرو دیمه ن جوان و تازه پیگه یشتوو ئاماده یه. (کواعب): به و کچانه شه لین که تازه مه مکان خر ده که ن، ﴿۳۴: وکاسا دهاقا﴾ له گهل جامی پر له شه رابی پاک و خاویندا ﴿۳۵: لا یسمعون فیها لغوا ولا کذابا﴾ که له و به هه شته دا هیچ قسه یه کی پرو پوچ و نابه جی، یا خود به درو خسته وه یه که نابیسن، واته: جیگه ی گالته و لاقرتی و مه سخره نییه (لا لغو فیها ولا تأثیم) ۲۳/۵۲. ﴿۳۶: جزء من ربک عطاء حسابا﴾ شه و هه مش هه موو پاداشتیکه له لایه ن پهروه ردگارتیه وه یه، به خشش و به هره یه که "به پیی کاره چاکه کانیان، پییان ده به خشریت، واته: مافی خو یانه ئابه و شیویه پاداشت بدرینه وه. به لی... ئاده میزاد هه ریه که ی به شتی نه گیرئ و، حه زی له شتیکه.. هه ر بو یه ش قورئان خه لاتی جوړاو جوړیان ده کات.

که سی ناویری خوا بلوینی روژی سه لا:

﴿۳۷: رب السموات والأرض وما بینهما الرحمن﴾ شه و خوا یه پهروه ردگاری میهره باننی ئاسمانه کان و زوی و شه و له نیوانیاندا هیه، هه موو خیرو چاکه یه که هه ر له ژیر سیبهری میهره باننی شه ودا ده بیئت ﴿لا یملکون منه خطابا﴾ هه رچه نده شه و نده یش

سوورده ی (نازیعات) سه

مه که بییه و (۴۶) ئایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

شه سوورته وهك سوورته مه که بییه کاننی تر باسی بناغه کاننی بیرو باوه ری ئیسلام ده کات: یه کتاپه رستی، په یام، زیندوو بوونه وه،

پاداش و تۆله.. جا له سه ره تاوه سویند بهو فریشتانه ته خوا که زۆر به ئاسانی و نه رمیه که وه گیانی موسلمانان ته کیشن، وه زۆر به سهختی و توندیش گیانی پیسی خوانه ناس و بی پروایان له جهسته یان دهر ته کهن، وه هه روا بهو فریشتانه ش که پیاده کردنی کاروباری زهوییان دراوه ته دهست: (والنازعات غرقا.. فالمدبرات

فریشتانه که به توندی گیانی بی پروایان ته کیشن * ۲: والناشطات نشطا * وه سویند بهو فریشتانه ی که زۆر به نه سپایی و ئاسانی گیانی موسلمانان ته کیشن و به چالاکی و بی وچان ده سوورینه وه بو ته نجامدانی کارهکانیان * ۳: والساحات سبحا * وه سویند بهو فریشتانه ی وه که مهله وان مهله بکا، ئاوا به خیرایی له ئاسمان داده به زن بو ته نجامدانی فرمانه کانی خوا * ۴: فالسباقات سبقا * ئینجا سویند بهو فریشتانه ی که زۆر به توندی پیشبرکی ده کهن به ئهرواح و گیانی موسلمانان بو به ههشت * ۵: فالمدبرات امرا * جا بهو فریشتانه ی که به ویستی خوا زۆر به وردی کارو فرمانی بوونه وهر جیه جی ده کهن "سویند بهم پینج شته قیامهت راست و دروسته و له پیشدايه و ئیوهش زیندوو ته کرینه وه موحاسبه به ته کرین. هه ندی ده لێن: مه بهست بهو پینج شته که خوا ی گه وه سویندی پی خواردن ته ستیره یه که هه ریه که یان له (مه دار) و خولگی دیاریکراوی خۆیدا ده سوورینه وه کاری خۆی ته نجام ته دات.. هه ندیکی تر ته فیسیری تریان بو ته که نه وه.. جا خوا ی گه وه بۆیه بهو دوو شته سویند ته خوات و به هه ندی له دروستکاره کانی تری خۆی:

یه کهم: نهو شتانه وه که خۆرو مانگ و ته ستیره، نه وهنده گه وه و پیرۆز بوون لای خه لکی: نه یان په رستن! (والشمس وضحاها..). ئینجا هه ندی شتیان بو باس ته کات، وه که ئاوابوون و هه لوه رینیان، که نه وه په سن و سیفه تی خوا به تی نییه. تا لێیان دوور که ونه وه. دووهم: کاتی که مه ردووم بجووک و بی بایه خ ته ماشای ته وانه ده کات، جاخوا سویندیان پی ته خوات بو ته وه ی لێیان ورد بینه وه و په ندیان لی وه رگرن * ۶: يوم ترجف الراجفة * سویند به وانه هه موو، روژیک دیت زهوی به توندی ته کان ده داو ده که ویت ته له رزه * ۷: تتبعها الرادفة * ئاسمانیش دوا ی نهو "لهت لهت ته بی و هه رچی ته ستیره ی له خو گرتوو هه ل نه وه ری، (ئیبین عه بباس) ده لی: مه بهست بهو روژانه، روژی نه فخری یه کهم و دووهمه، وه که له سووره تی دیکه ده ته فه رموی: (يوم ترجف الأرض والجبال.. ۱۴/۷۳. ۱۴/۶۹).

(موجاهید) ده لی: یه کهم بو یه کهمه، دووهمیش بو دووهم. ئیمامی (ترمیزی) یش ته مه فرمووده یه ی هیناوه: ((كان رسول الله ﷺ إذا ذهب ثلثا الليل قام فقال: يا أيها الناس اذكروا الله، جاءت الراجفة تتبعها الرادفة جاء الموت بما فيه..)) واته: پیغه مبه ر ﷺ هه میشه خووی وابوو هه ر که دوو سییه می شه و روشتبا هه لده ساو ته ی فه رموو: نه ی خه لکینه! هه رده م یادی خوا بکه ن و بی ئاگا مه بن، له رزه ی یه کهم هات و، دووهمیش به دوایدا دی، وه هه روا مردن و قوناغ و

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣٠﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣١﴾ وَكَوَاعِبَ أَزْوَاجًا ﴿٣٢﴾ وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٣﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذًّا ﴿٣٤﴾ جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءٌ حِسَابًا ﴿٣٥﴾ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٦﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالصَّكَّةُ مَصْفًا وَلَا تَبْكُمُونَ ﴿٣٧﴾ إِنْ أَمِنَ آدَمُ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَتَابًا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنذَرْنَكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ رَبًّا ﴿٤٠﴾

شُورَةُ النَّازِعَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتُ غَرَقًا ﴿١﴾ وَالنَّشِيطَاتُ تَشِيطًا ﴿٢﴾ وَالسَّيِّحَاتُ سَبِيحًا ﴿٣﴾ فَالسَّيِّغَاتُ سَبَقًا ﴿٤﴾ فَالْمُدْبِرَاتُ أَمْرًا ﴿٥﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾ أَبْصَرُهَا خَشِيعَةٌ ﴿٩﴾ يَقُولُونَ إِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَاوِرَةِ ﴿١٠﴾ أَوِ ذَاكُنَا عِظْمًا مَّخْرَجَةً ﴿١١﴾ قَالُوا إِنَّكَ إِذَا كُرْتَ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ لِّفَنَائِهِمْ زَجَرَةٌ وَجَدَةٌ ﴿١٣﴾ فَإِذَا هُمْ بِالنَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١٥﴾

امرا)، ئینجا باسی نهو هاو بهش په داکه رانه ته کات که له زیندوو بوونه وه ململانی و نکولی ته کهن، دهره نجامیش له ترسی نهو روژده دا دلیان ته که ویت ته گوریه گورپ: (قلوب يومئذ واجفة). پاشان باسی سه رکهش و یاخی و له خو بایی بووه که ی میسر (فیرعه ون) ده کات، که بهو پله و نه ندازه یه داوا ی خوا به تی ته کرد! جا خوا ی گه ورهش رقی لی هه لساو، به توندی لپی توره بوو و پشتی شکان.. (هل أتاك حديث موسى إذ ناداه ربه بالواد المقدس طوى).. هه روه که باس له سنوور دهرچوه کانی (مه کهه) و سه ر کونه کردونیان ده کات و پینیان ده فه رموی: (أأنتم أشد خلقا أم السماء..؟!)) له دوا ییشدا باسی هاتنی روژی دوا یی ده کات که به لای ته وانه وه زۆر دووره..! (يسألونك عن الساعة أيان مرساها..?).

خوا سویند ده خوات به پینج شته قیامهت دی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والنازعات غرقا * سویند بهو

له گه لدا نه هاته سهر ری راست، جا موعجیزه و نیشانه گه وره که ی نیشان دا، نه و بوو له پیش چاویه وه دارده سته که ی بووه نه ژدیها"
 ۲۱: فکذب وعسی که چی به دروژنی داناو یاخیش بوو
 ۲۲: ثم ادبر یسی له پاشان پشتی هه لکردو هه میشه ش نه کوشا
 بو به درو خستنه وهی ۲۳: فحشر فنادی بویه ئیتر هه موو

حاله ته کانیش ده گات ۸: قلوب یومئذ واجفة لهو روژدها گه لی
 دل ده که ونه گوریه گورپ و له ترسانا به خیرایی لی دده دن و ۹:
 ابصارها خاشعة چاوی خاوه نی شه و دلانه شوهر و روویان نییه
 سهر بهرز بکه نه وه ۱۰: یقولون اننا لمرودون فی الحافرة
 له دونیادا ده یان گوت: ثایا دوا ی مردن جاریکی تر بو ژیانی
 پیشوو ده مان گیر نه وه ۱۱: هه رگیز شتی و نابیت و برومان پیی
 نییه ۱۱: اذا کنا عظاما نخرة ثایا کاتی بووینه ئیسکه رزیوو
 پرتوو کاین ۱۲: سهر له نو ی زیندوو ده بی نه وه ۱۲: قالوا تلک
 اذا کره خاسرة به گالته وه ده یان گوت: نه گهر شه وه راست بیت
 که ده لئین زیندوو بوو نه وه هیه، شه و حله بو ئیمه گهرشانه وه یه کی
 به زیان، چونکه جیگه مان دوزخ ده بیت ۱۳: فانما هی زجرة
 واحدة ئیوه شه وه به شتیکی گران مه زانن.. به راستی بو ئیمه
 کاریکی زور ئاسانه، چونکه ته نه یه ک شریخه یه، واته: ده نگیکی
 سامنا که و، یه ک جار فوو شه کری به شه یپوردا، ئیتر هه موو زیندوو
 شه بنه وه له گور دینه ده ری ۱۴: فاذا هم بالساعة شه و ساه
 له ناکاو شه و خه لکه ههر هه موویان له ده شتیکی کاک ی به کاکیدا
 بی دارن وزیندوو ئاماده ن، وه ک شه فرمووی: (یوم یدعوکم
 فتستجیون بحمده و تظنون ان لبثتم الا قلیلا) ۵۲/۱۷. یان (وما
 امرنا الا واحدة کلمح بالبصر) ۵۰/۵۴. (وما امر الساعة الا کلمح
 البصر أو أقرب...) ۷۷/۱۶. ئینجا بو دلدانه وه ی پیغه مبه رو هو شیار
 کردنه وه ی قوره یش داستانه که ی فیرعه ون له گه ل (مووسا) دا
 باس ده کا تا به لکو له و یاخی بوون و سه ریچییه یان ده ست
 هه لگرن.

سهر گروشته ی مووسا علیه السلام:

۱۵: هل اتاک حدیث موسی ثایا باس و هه والی مووسات
 بی گه یشته وه ۱۶: اذ ناداه ربّه بالواد المقدس طوی کاتی
 که پهروه ردگاری له دوئی پیروزی (تووی) دا که له خواری شاخی
 (سینا) دایه - بانگی لی کرد ۱۷: اذهب الی فرعون انه ظعی
 فرمووی: بجو بولای فیرعه ون (ئاموژگاری بکه) چونکه به راستی
 زور له سنوور ده چووه و یاخی بووه و گه لی به نی ئیسرائیلیشی
 کردوه به کویله ۱۸: فقل هل لک انی ان تزکی پییشی
 بلی: ثایا ناته وی خوت له گوناخ و تاوان پاک و پوخته بکه یته وه ۱۹:
 واهدیک الی ربک فتحشی و رینماییت بکه بو ناسینی
 پهروه ردگارت و، ترسی تهوت بی و سته م نه که یته؟ واته: به لکو
 ده رنجام دابچه کییت و بیر له پاشه روژی خوت بکه یته وه ۲۰:
 فآراه الآیه الکبری به لی مووسا رویش، به لام هه رچه نده هه ولی

اذ ناداه ربّه بالواد المقدس طوی ﴿١٥﴾ اذهب الی فرعون انه ظعی ﴿١٦﴾
 فقل هل لک انی ان تزکی ﴿١٧﴾ واهدیک الی ربک فتحشی ﴿١٨﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿١٩﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٢٠﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٢١﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٢٢﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٢٣﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٢٤﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٢٥﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٢٦﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٢٧﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٢٨﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٢٩﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٣٠﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٣١﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٣٢﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٣٣﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٣٤﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٣٥﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٣٦﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٣٧﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٣٨﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٣٩﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٤٠﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٤١﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٤٢﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٤٣﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٤٤﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٤٥﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٤٦﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٤٧﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٤٨﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٤٩﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٥٠﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٥١﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٥٢﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٥٣﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٥٤﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٥٥﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٥٦﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٥٧﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٥٨﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٥٩﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٦٠﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٦١﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٦٢﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٦٣﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٦٤﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٦٥﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٦٦﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٦٧﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٦٨﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٦٩﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٧٠﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٧١﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٧٢﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٧٣﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٧٤﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٧٥﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٧٦﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٧٧﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٧٨﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٧٩﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٨٠﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٨١﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٨٢﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٨٣﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٨٤﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٨٥﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٨٦﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٨٧﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٨٨﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٨٩﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٩٠﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٩١﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٩٢﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٩٣﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٩٤﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٩٥﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٩٦﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٩٧﴾
 فآراه الآیه الکبری ﴿٩٨﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿٩٩﴾ فآراه الآیه الکبری ﴿١٠٠﴾

سوره عبس

"جادوگره کانی" کو کرده وه هاواری خه لکه که ی کرد ۲۴:
 فقال اناریکم الاعلی وتی: من پهروه ردگاری بهرزو بلوندی
 ئیوم "من شه و په رسراوم که له لای ژورمه وه که سی تر نییه!!"
 ۲۵: فآخذه الله نکال الآخرة والاولی شه و ساه خوی گه وره
 دوو چاری سزای هه ردوو جیهانی کردو قاری لی گرت ۲۶: ان
 فی ذلک لعبرة لمن یحشی بی گومان نا له و به سه رهاته دا په ندو
 ئاموژگارییه کی گرنه هیه بو هه رکه سییک بیه وی له خوا بترسی و
 فرمانه کانی شه و به جی بیئی، نه گهر بی ری بکاته وه له به سه رهات
 و سه رهنجامی شه و یاخییه.. که به و هه موو تواناو ده سه لاته یه وه
 گیروده بوو، شه ی هاو به ش په یداکه ران ئیوه چوون رزگار ده بن ۲۷:
 هه زار ره حمت له (سه یید) چهند جوان ده لیت: ههر خه فله تی
 جه ماوهر بوو له و سه رده مه دا فیرعه ونیشی سهر لیشیو او کرد و
 فریو دا.. (به راستی هیچ شتیک به نه ندازه ی خو خاف لکردن و
 خو بی ئاگی کردنی جه ماوهر، (طاغیه) ی زه مان یاخی ناکا..

چونکه ئەو كه ده‌بینی هه‌رجی ده‌لی و هه‌رجی ده‌كا، هه‌ر فرمانی به‌جیه.. ساتی ده‌بینی هه‌موان پشتیان بۆ دانواندوه، ئیتر زۆر به‌ئاسانی سواری پشتیان ده‌بی، دیتی ملیان بۆ راكیشاوه‌و سه‌ریان بۆ شوێر کردوه.. ئیتر ئەوانیش زیاتر زāl ده‌بن و، گه‌لیش عیززه‌تی خۆی له‌ده‌ست ده‌داو، ئەمیش یاخی تر ئەبی و، ئەوانیش پرسیوتر ده‌بن و له‌ئەنجامیشدا هه‌ردوولاشیان تیا ده‌چن!

دروستکردنی ئاسمان و زه‌مین له‌به‌دییه‌نانی مه‌ردم دژواتره‌:

دوای داستان‌ه‌که‌ی مووسا و فیرعه‌ن ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ سه‌ر ئەوانه‌ی که نکوولی و ئینکاری زیندوو بوونه‌و بیان ده‌کرد، تا هه‌ندی به‌لگه‌ی تریان بۆ بی‌نیته‌وه: ﴿ ٢٧: أَنْتُمْ أَشَدُّ خُلُقًا أَمْ السَّمَاءُ بَنَاهَا ﴾ خه‌لکینه! ئایا دروست کردنه‌وه‌و زیندوو کردنه‌وه‌ی ئیوه‌ دوای مه‌رگ سه‌خترو گرانتره‌، یا به‌دی‌هینانی ئەم ئاسمانه‌ که‌ خوای گه‌وره‌ بینای کردوه؟ له‌کاتی‌کا ئیوه‌ی له‌ئایکی قیزه‌وون و لاوازو بی‌ ده‌سته‌لات به‌دی هیناوه، ئاسمانیشی زۆر به‌ قایم و مه‌حکهم به‌لای سه‌رووتانه‌وه‌ راگرتوه، واته‌: دروست کردنی ئاسمانه‌کان گه‌رنه‌تره‌ له‌زیندوو کردنه‌وه‌ی ئیوه‌، وه‌ک ئەفه‌رموی: (الخلق السموات والأرض أكبر من خلق الناس) ٥٧/٤٠ ﴿ ٢٨: رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَاوَاهَا ﴾ به‌رزی کردۆته‌وه‌ و په‌یوه‌ستی کردوه به‌یه‌که‌وه‌ و جۆشی داو و به‌توندو تۆل به‌ستوونی به‌یه‌که‌وه‌، بی‌ عه‌یب و نه‌نگ ریکی خستوون ﴿ ٢٩: وَأَغْطَشَ لِبَاسَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴾ و شه‌وه‌که‌ی تاریک کردوه، رۆژه‌که‌شی رووناک ده‌هینا، واته‌: شه‌وو رۆژتان به‌دوای یه‌کدا بۆ دینی ﴿ ٣٠: وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ﴾ دوای ئاسمانیش زه‌وی به‌شیوه‌ی هیلکه‌یی به‌دی‌هیناوه بۆ نیشته‌جی بوون و هه‌وانه‌وه‌تان. واته‌: دوای هه‌زاران هه‌زار سال، یا سه‌دان ملیۆن سال که‌ به‌سه‌ر زه‌ویدا تێ په‌ری و، به‌که‌لکی ژیان نه‌ده‌هات.. ئەوسا خوای گه‌وره‌ زه‌وی راخست و وای لی‌کرد که‌ گیاندارێ له‌سه‌ر بژی، ئەم ئایه‌ته‌ واده‌گه‌یه‌نیته‌ که‌ زه‌وی به‌ر له‌ دروست کردنی ئاسمان به‌دی هینرا بیته‌، به‌لام به‌هیلکه‌یی بوونی دوای دروستکردنی ئاسمان بووه. ﴿ ٣١: أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴾ ئاوو له‌وه‌ری لی‌ ده‌رهیناوه‌ چه‌ندین کانی و ئاوو رووباری لی‌ هه‌لقۆلاندوه‌و گۆو گیاو له‌وه‌ری لی‌ سه‌وز کردوه ﴿ ٣٢: وَالْجِبَالُ أَرْسَاهَا ﴾ کیه‌وه‌کانیش زۆر به‌تۆکه‌یه‌ی چه‌سپاندو له‌نگه‌ری گرتن و بوونه‌ به‌میخ بۆ دامرکاندن زه‌وی و چه‌سپاندنی، تا ئیوه‌ به‌سه‌ر پشتیه‌وه‌ بژین ﴿ ٣٣: مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴾ تا خۆتان و، مالات و ئاژه‌له‌کانتان به‌هه‌ری لی‌ وه‌رگرن، تا ئەو‌کاته‌ی کۆتایی جیهان دیت.

هه‌ر خوا کاتی هاتنی رۆژی قیامه‌ت ده‌زانێ:

﴿ ٣٤: فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَى ﴾ ئینجا کاتی رووداوه‌ گه‌وره‌که‌ -رۆژی قیامه‌ت- پێش‌هات که‌ به‌راستی رووداویکی زۆر گه‌وره‌ و بی‌ وینه‌یه‌، وه‌ک ده‌فه‌رموی: (والساعة أدهى وأمر) ٥٤/٤٧. ﴿ ٣٥: يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ﴾ ئەوه‌ رۆژیکه‌ ئاده‌می کرده‌وه‌ی خۆی دیته‌وه‌یاد، به‌لام چ که‌لکی ده‌بی، وه‌ک ده‌فه‌رموی: (يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى) ٢٣/٨٩. ﴿ ٣٦: وَبَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى ﴾ و دۆزه‌خ نیشان ده‌دریته‌ بۆ ئەوه‌ی ئەبی، واته‌: به‌چاوی سه‌ر هه‌موو که‌سیک دۆزه‌خ ده‌بینی.. جا ئەو حه‌له‌ ئاده‌می ئەبیته‌ دوو به‌ش: ﴿ ٣٧: فَأَمَّا مَنْ طَغَى ﴾ جا ئەوه‌ی خاوه‌ناس و یاخی‌بووی و سنووری به‌زاندی ﴿ ٣٨: وَأَثَرَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴾ و ژپانی ئەم دونیایه‌ی هه‌ل‌بژاردی به‌سه‌ر ئەو دونیادا ﴿ ٣٩: فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى ﴾ ئەوه‌ بی‌گومان دۆزه‌خ جیگه‌ی مانه‌وه‌یه‌تی ﴿ ٤٠: وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ ﴾ به‌لام ئەوه‌که‌سه‌ی له‌ گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی په‌روه‌ردگاری خۆی ترسابیته‌ و نه‌ی النفس عن الهوى : و جله‌وی نه‌فسی له‌ هه‌واو ئاره‌زوو گرتیته‌وه‌ ﴿ ٤١: فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى ﴾ جا ئەوه‌ بی‌گومان به‌هه‌شته‌ جیی مانه‌وه‌و حه‌وانه‌وه‌ی ﴿ ٤٢: يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَبَانَ مَرَّاهَا ﴾ له‌بابه‌ت رۆژی قیامه‌ته‌وه‌: لیته‌ ده‌پرسن که‌ چ کاتی روو ئەدا؟ ﴿ ٤٣: فَبِمَا أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا ﴾ جا تۆ چیته‌ له‌ باسکردنی ئەو رۆژه‌؟ واته‌: تۆ هیچی لی‌ نازانیت، ئیتر ئەوانه‌ بۆ ئەوه‌نده‌ ته‌نگاوت ئەکه‌ن..؟ خاتوو (عایشه‌) -خوای لی‌ رازی بی- ده‌لی: په‌یامبه‌ر په‌یتا په‌یتا لییان ده‌پرسی: قیامه‌ت که‌ی دی..؟ تا ئایه‌تی: فیم أنت من ذکراها هات (ئین جریر، حاکم) ئەوه‌یان گێراوه‌ته‌وه‌. ﴿ ٤٤: إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَاهَا ﴾ سه‌ره‌نجام و کۆتایی دونیا ته‌نها لای په‌روه‌ردگارت، واته‌: هه‌ر خواوه‌ندت کاته‌که‌ی ده‌زانێ وه‌ک ده‌فه‌رموی: (قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهُا عِنْدَ اللَّهِ) ١٨٧/٧. ﴿ ٤٥: إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ مِّنْ بَخْشَاهَا ﴾ ئەرکی تۆ ته‌نها بی‌دارکردنه‌وه‌و ترساندنێ ئەوانه‌یه‌ له‌و رۆژه‌ ده‌ترسن و خۆپانی بۆ ئاماده‌ ده‌که‌ن، ئیتر دیاریکردنی کاته‌که‌ی به‌تۆی نه‌سپاردراوه‌.. بۆیه‌ پیغه‌مبه‌رش ﷺ کاتێ که‌ (جبریل) له‌کاتی هاتنی رۆژی قیامه‌ت لیی ده‌پرسی، ده‌فه‌رموی: ((أما المسؤل عنها بأعلم من السائل)) (فتح الباری: ١/١٤٠). واته‌: منی لی‌پرسراو له‌ تۆی پرسیارکه‌ر زانتر نیم، جا که‌واوو تۆ کاره‌که‌ی خۆت ئەنجام ده‌دو خۆت به‌شتیکه‌وه‌ سه‌ر گه‌رم مه‌که‌ کاری تۆ نه‌بیته‌ ﴿ ٤٦: كَانَهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا ﴾ ئەو رۆژه‌ که‌ ئەوانه‌ قیامه‌ت ده‌بینن ﴿ ٤٧: يَلْبِسُوا الْعِشِيَّةَ أَوْ ضُحَاهَا ﴾ واته‌زان له‌دونیدا ته‌نها ئیواره‌یه‌ک

دەست پى دەكا:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: عيس وتولى * ۲: أن جاءه الأعمى * ۳: بهيامبر ﷺ روى گرژ کردو، روى سووراند له وه كه ئيمانداره نابينا كه هاته لای. به ئی.. ئیتیر به یامبر ﷺ پاش ئه وه ههركات به عه بدوللا گه یشتابا

یا چیشتنگایهك ماونه ته وه، واته: له بهر درئیزی وه سختی و گرانی ئه و رۆژهیه، ماوهی ژبانی دونیایان به لاوه زۆر كه م دهبی، چه نندین به لگهش بۆراستی و حهقیقهتی ئه م زیندوبوونه وهیه ههیه، جا بۆ نموونه: به سه رهاته كه ی (عوزه یس) و خه وه درئۆه كه ی یارانی ئه شكه وته كه، كه پاش زیندوو بوونه وه بیدار بوونه وه وتیان: یان رۆژنكه لی رهین، یان كه متر له رۆژنك!! تهفسیری سووره تی (نازیعات) ته واو بوو له گه ل سوپاسی زۆردا بۆ خوای کارزان.

سوورەتی (عەبەس) ۸۰

مهككه ییبهو (۴۲) ئایه ته

به ناوی خوای دههنده ی دلۆتان

ئهم سووره تی (عەبەس) به باسی بیروباوه ره بناغه ییبهی كان دهكات.. ههروهك باسی دهسه لات و توانایی خوای گه وه وه بیبردینته وه له دیارده ی دروستکردنی ئاده می و رووهك و، خۆراک و.. هتد، له گه ل قورسیی و سهختیی رۆژی دوا یی.

پهغه مبه ره له هاتنی بیجا وه كه گرژ بوو، خواش گله یی لی کرد:

له سه ره تا وه به داستانه كه ی (عه بدوللا ی کوری ئوم مه کتوم خوا لیی رازی بی) دهست پى دهکات، ئه و کاته كه هاته لای په یامبر ﷺ و داوای لی کرد كه پتر له ئایینی پیروزی ئیسلام شاره زای بکات، له و ده مه دا ئه ویش له گه ل سه رانی قوره یشدا دانیشتنی هه بوو، زۆریش دلخۆش بوو به دانیشتنه كه له گه لیاندا، به و مه به سه ته به شکو بتوانی تینیان تی بکا و ورده ورده به ره و ئیسلام بیان هینی، جا له و حه له دا (عه بدوللا) ش په یتا په یتا قسه کانی پی دهبری و ئه ی وت: شاره زام بکه له ئیسلام، په یامبر ﷺ به ناچار ی روى لی گرژ کردو لیی بی تا قهت بوو! ئیتیر خوای گه ورهش سووره تی (عيس) ه ی ناره خوار ی، وهك ئیما می (تر میزی) ریوا یه تی کردوو ۲۵۰/۹. پاشان له نکوولی و، ململان یی مرو ف له گه ل ده سه لات ی په ره و دگا ردا ده دی: (قتل الإنسان ما أکفره.. ثم السبیل یسره). دیسانه وه شتیک له ده سه لات ی خوا ده خاته روو، كه له م بوونه وه ردا چۆن ریگه ی ژبانی بۆ ئاده می ئاسان کردوو.. (فلینظر الإنسان إلی طعامه.. وزیتونا ونخلا.. متاعا لکم ولأنعامکم)، کورته باسیکی سامناکی رۆژی دوا یی وه سلان دینیته پیش چاو، تا به لکو مرو ف ه کان پیش هاتنی ئه و رۆژه وشیار وه ئاگا ببه وه.. (فإذا جاءت الصاخة.. أولئک هم الکفرة الفجرة). وه به م شیوه یه ش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عيس وتولى ۱ أن جاءه ۲ الأعمى ۳ بهيامبر ﷺ روى گرژ کردو، روى سووراند له وه كه ئيمانداره نابينا كه هاته لای. به ئی.. ئیتیر به یامبر ﷺ پاش ئه وه ههركات به عه بدوللا گه یشتابا
يذكر فتنعة الذكرى ۴ أما من استغنى ۵ فانت له تصدى ۶ وما عليك الأبر ۷ وأما من جاءك يسعى ۸ وهو يخشى ۹ فانت عنه لئلى ۱۰ لا أنها تذكره ۱۱ من شاء ذكره ۱۲ في محف مكرمه ۱۳ ثم روعه مطهره ۱۴ بأبدى سفره ۱۵ كرام برره ۱۶ قبل الإنسان ما أکفره ۱۷ من أى حق خلقه ۱۸ من نطفة خلقه فقدره ۱۹ ثم السبیل یسره ۲۰ ثم أماله فأقره ۲۱ ثم إذا شاء أنشره ۲۲ كلاً لما يقض ما أمره ۲۳ لينظر الإنسان إلی طعامه ۲۴ أنا صبنا الماء صبا ۲۵ ثم شققنا الأرض شقا ۲۶ فالتنا فيها حبا ۲۷ وعنا وقصا ۲۸ وزيتونا ونخلا ۲۹ وحدائق غلبا ۳۰ وفكهما وأنا منما لک ولا تمکرم ۳۱ فإذا جاءت الصاخة ۳۲ يوم يفر المرء من أخيه ۳۳ وأمه وأبيه ۳۴ وصجليه وبنيه ۳۵ لكل امرئ منهم يومئذ شأن يغنيه ۳۶ فجوه يومئذ مضيرة ۳۷ صاحبك مستبشرة ۳۸ ووجوه يومئذ عليا غيرة ۳۹ ترهقها قفرة ۴۰ أولئک هم الکفرة الفجرة ۴۱

ئە ی فرموو: (مرحبا بمن عاتبنی فیه ربی). واته: مه رحبا له و كه سه ی په ره و دگا رم له سه ره ئه و گله یی لی کردم، وه یا خوا هه به خۆشی وشادی بژی. * ۳: وما بدر بک لعله یزکی * جا تۆ چوزانیت به لکو ئه و بیبهوی زیاتر دل و ده روونی خوی پاک بکاته وه له گوناح و تاوان، بۆیه ئه وهنده سووره وه حه نه کات كه زیاتر شاره زا بیی * ۴: أو يذكر فتنعة الذكرى * یاخود ئامۆزگاری وهر بگری، به و وتانه له تۆی ئه بیسی، ئه و جا ئه و ئامۆزگاری به سوودی پی بگه ی نه یت * ۵: أما من استغنى * ۶: فانت له تصدى * كه چی ئه و كه سه ی كه گو یی له ئامۆزگاری نییه و، خوی بی نیاز نیشان ده دات، تۆ روو له و ئه كه یت و گو ی بۆ قسه کانی ده گریت..! * ۷: وما عليك ألا برکی * وه تۆ هیچت له سه ر نییه ئه و خوی پاک نه کاته وه بپروا نه هینیت، چونكه ئه رکی تۆ ته نها راگه یاننده * ۸: وأما من جاءك يسعى * به لام ئه وه ی به په له هاتوته لات و ده یه ویت شاره زای دین ببیت

۹: وهو بخشی * وله هه مان کاتیشدا له خوا ده ترسیټ * ۱۰: فانت عنه تلھی * تو خوت خافل و سه رگرم نه کهیت لی و گویی نادهیتی! * ۱۱: کلا اینها تذکرة * نه خیر، جاریکی تر وانه کهیت وه به راستی نهو ثایه تانهش له سووره تدهان - هه موویان - یادخستنه وهو ناموژگاریین بو هه موو مروقه کان به گشتی، که وایوو ده بی هه موان بی جیاوازی سوودی لی وهرگرن.

تیبینی: رافه کهرانی قورشان ده لین: (الوقوف علی ((کلا)) علی هذا الوجه جائز، ويجوز أن تقف علی (تلھی) ثم ((کلا)) علی معنی (حقا) * ۱۲: فمن شاء ذكره * جائه وهی ویستی ناموژگاری لی وهر ده گریټ، واته: هیچ ریگریسه که به ردهم ناده میدا بوئه وه نییه، مه گهر خوی هه له بکات * ۱۳: فی صحف مکرمة * نهو ثایه تانه له چه ندین لاپهری پیروژده له گیارون، له (له وحولمحفون) دا * ۱۴: مرفوعة مطهرة * به رزو بلوندو پاک و خاوینن * ۱۵: بأیدی سفرة * به دهستی فریشته ی بالیوژو نوینه ری شاره زا گیه نراون * ۱۶: کرام بررة * به ریژو پله به رزو فه رمانبه ردارن، واته: نهو ناموژگارییانه - که په یامبه ران نه یکه - له نامه یه کی به رزی، بلوندی، پاک له هه ر ناته وایویه ک، وه له ده ست نهو فریشتانه وه وهری ده گرن که وه حی و سروش دینن بولایان، بویه په یامبه ر * ۱۷: دهرباره ی قورشان خویندنه کان نه فه رموی: ((الذی یقرأ القرآن وهو ماهر به، مع السفرة الکرام البررة، والذی یقرؤه - وهو علیه شاق - له أجران)). (أخرجه الجماعة. موسليم: ۵۴۹/۱، فتح: ۵۶۰/۸).

نهو نینسانه به کوش چی وایاوه به زیندوو بوونه وه ناکا:

خوای کار جوان ده چی به گژ نه وانه دا که حاشاو نکوولی ده کهن دهرباره ی زیندوو بوونه وه هه لسانه وه له گور، بویه ده فه رموی: * ۱۷: قتل الإنسان ما أكفره * ناده مزاد به کوش چیت چهنده ناسویاس و سپله یه، پاش نهو هه موو نازو نیعمه ت و به هرا نه که خوای گه وره پی داویت که چی هیشتا چه له حانی و ململانی ده کهیت * ۱۸: من أي شی منله * بو بیر ناکاته وه: بزانی خوا له چی دروستی کردوه. * ۱۹: من نظنة خلقه فقدره * له دلویه ناویکی هه لقولاو دروستی کردوه، جا نه ندازه ی گرتووه به چه ند قوناغیکا تی پی به راندوو و ریکی خست.

به لی له مندا لانداندا دلویه ناویک بوو، جا بووه خوینپاره، نهوسا کردییه گوشت پاره و نه ندازه گیریه کی وردی کردوو هیثایه دونیاوه * ۲۰: ثم السبیل یسره * له وهودوا ریگه ی بو خوش و ناسان کرد "تا له سکی دایکی بیته دهره وه" وهک (ثیبین عه بباس) ده لی: نه گهر چی (موجاهید) ده لی: نهو (ثم السبیل یسره) وهک

ثایه تی: (إنا هدیناه السبیل إما شاکراً وإما کفوراً) وایه، واته: سه رپشکی هه ردوو ریگه کی کرد * ۲۱: ثم أماته فأقبره * پاشان ده ی مرینیت و، به فه رمانی خوی له گوری ده نیت "له به ر ریژلینان و له به رنه وه که درنده وشتی وای نه ی خوات... * ۲۲: ثم إذا شاء أنشره - پاشان کاتیک بییه وی - دوا ی مردنی - زیندوو ی نه کاته وه * ۲۳: کلا لما یقض ما أمره * نا هیشتا نه وه ی خوا فه رمانی پی کردوه و زوره ی ناده مزاد جیبه جی نه کردوه! * ۲۴: فلنظر الإنسان إلى طعامه * ده با ناده مزاد سه ریکی خواردنه که ی خوی بکا و سه رنجی بداو، بزانی خوای گه وره چونی بو دهره یناوه له زهوییه کی رهق وتهق؟ * ۲۵: أنا صببنا الماء صبا * بی گومان نیمه له هه وره وه بارانی کمان بو ژانده ته خواره وه به چ ژانده نیک * ۲۶: ثم شققنا الأرض شقا * له وهودوا زهویمان له ت له ت و قاز قاز کردوه، به چ له تکرده نیک واته: در زمان تی کردو، قلیشانمان تا گیوا رووه که ناسکه کان به ناسانی بیننه ده ری * ۲۷: فابنتا فیها حبا * جا رواندمان له ناویدا جوړه ها دانه ویله * ۲۸: وعسا * قضا و جوړه ها تری و، جوړه ها وینجه و سه وزهوات * ۲۹: وزترنا ونخلا * دوا ره زهیتوون و دوا ره خورماش، واته: زهیت و هه موو جوړه خورمایه کمان لی به ره هم هیثا * ۳۰: حدائق غلبا * وه چه ندین باخاتی گه وره چرو پر * ۳۱: وفاکته وای * وه میوه ی جوړاو جوړوو گژو گیا. (ثیبین که سیر) ده لی: روژی (عومهری کوری خه تتاب) سووره تی (عبس...) ده ی ده خویندوه تا گه یشته (وفاکته وایا) نه وجا وتی: ده زمانم (فاکته) چییه، به لام ناخو (أب) چی بی؟ پاشان هه ر خوی وتی: نه ی کوری خه تتاب! جا نهو زور له خو کردنه ی بو چییه که تو نه زانیت چییه! * ۳۲: متاعا لكم ولانعامکم * نه وانه مان هه موو سه وز کردو رواند، به که لک بو خوتان و مالاته که تان، ثیتر حه ق وایه نینسان کویرانه به سه ر نهو هه موو شتانه دا نه رواو، بیکاته به لگه و نیشانه ی زیندوو بوونه وه له گوردا! *

قیامه ت هات برا له برا راده کات:

* ۳۳: فإذا جاءت الصاخة * نینجا کاتی شریخه که هات، واته: روژی قیامه ت به ریاووو نهو شریخه یه ش نه وهنده قورسه گو ی که رو کپ ده کاته وه * ۳۴: سوح بقر المرء من أخیه * ۳۵: وأمه وأیه * وصاحبه وینه * له و روژه دا برا له برای خوی وه له دایک و باوکی و له ژنی و، له کوره کانی راده کا * ۳۷: لكل امرئ منهم يومئذ شأن یغنیه * چونکه هه رکه سیك لییان سه رگهرمی کارو کیسه ی خو یه تی وای په رده ژیه سه ر نهوی تر

ئەو ئالوگۆرۆ ته قینه‌وه گه‌وره‌یه که له‌بوونه‌وه‌دا روو ئەدات :
خۆرو، ئەستێره‌کان، چیاو کێوه‌کان، زه‌ریاو ده‌ریاکان، زه‌ویی،
ئاسمان، ئازەل و مه‌رومالات، گیانه‌به‌ره که‌ژییه‌کان، هه‌روه‌ک
هه‌موو ئاده‌می و بوونه‌وه‌ر زۆر به‌توندی داده‌چله‌کێنی و ده‌یان‌خاته
له‌رزه‌. پاشانیش بنه‌ماو حه‌قیقه‌تی س‌روش و، ئەو بارو‌حاله‌ته
سه‌خته‌یه که هه‌مووجار په‌یامبه‌ری خ‌وای له‌سه‌ر بوو ﷺ کاتێ
نیگای بۆ ده‌هات.. ده‌خاته روو، کۆتایشی دیت به‌باسکردنی
بێهو‌ده‌یی و پووجه‌ل‌کردنه‌وه‌ی دوو دلی و، به‌دگومانی هاوبه‌ش
په‌یدا‌که‌ره‌کان ده‌ریاره‌ی قورئان: (فأین تذهبون.. وما تشاءون إلا
أن یشاء الله رب العالمین).

که‌قیامه‌ت دی، هه‌موو که‌س ده‌زانێ چی له‌گه‌ل خ‌وای بر‌دووه‌:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إذا الشمس کورت ﷻ کاتێ
خ‌و‌ر پی‌چ‌رایه‌وه‌و تاریک بوو و، واته‌: رووناکی نه‌ماو، له‌شوینی
خ‌و‌ی ترازا، وه‌ک ئیمامی (بوخاری) ئەم فه‌رمووده‌یه‌ دینی:
((الشمس والقمر ی‌کوران یوم القيامة)). (فتح: ۳/۴۳). واته‌:
ئەم خ‌و‌رو مانگه‌ی ئیستایه هه‌ردوو له‌روژی به‌ریدا تاریک ده‌بن و
ده‌پی‌چ‌رینه‌وه * ۲: وإذا النجوم انکدرت - وه‌ده‌میک ئەستێره‌کان
هه‌له‌ورین و، له‌جیگه‌ی خ‌و‌یاندا ترازان و که‌وته‌ن خ‌واری * ۳:
إذا الجبال س‌برت - وه‌ده‌میک کێوه‌کان خ‌را‌نه بزووتن و له‌رزه‌و،
بوونه گه‌ردو نیشتنه ئاسمان * ۴: وإذا العشار ع‌طلت - ئەو
حه‌له‌ی وشتره ئاوسه‌کان به‌ره‌للا کران و پشتگۆی خ‌ران لێیان
نه‌پرسایه‌وه، یان کاتێ هه‌ره‌کان له‌باران بارین خ‌ران * ۵: وإذا
الوحوش ح‌شرت - وکاتێ گیانه‌به‌ره‌نسی کێوی کۆکرانه‌وه، پاش
ئەوه که له‌ترسی یه‌کتر نه‌یان ئەوی‌زا به‌یه‌که‌وه‌ بژین، چونکه
ئەو روژه ئەوه‌نده سه‌خته ئەوانیش خ‌و‌یان له‌بیر ئەچیته‌وه و
دوژمنایه‌تیان نامینی، ئایه‌تی (وما من دابة فی الأرض ولا طائر
یطیر ب‌حناحیه إلا أمم أمثالکم ما فرطنا فی الکتاب من شیئ ثم إلى
ربهم ی‌ح‌شرون) ۳۸/۶. ئەو راستیه ده‌گه‌یه‌نیت * ۶: وإذا البحار
س‌جرت - وکاتێ ده‌ریاکان ته‌قین‌رانه‌وه‌و گ‌ردان له‌ئاگرو هه‌لگیرسان
و هه‌موو بوونه یه‌کپارچه ئاگر، ئەش‌گ‌ونجیت زه‌ویی له‌ت له‌ت
ببێ و هه‌رچی ئاگر له‌ناویایه‌تی ده‌رکه‌وتی و، هه‌رچی ئاوی
ده‌ریاکان هه‌یه، ببیت هه‌م و گ‌ری تی به‌ربی و بچی به‌حه‌وادا،
وه‌ک ده‌یان جار کێوه‌کان به‌ه‌وی زه‌مین له‌رزه و ته‌قینه‌وه‌وه له‌ت
و په‌ت بوون، له (سوونه‌نی ئەبووداوود) ی‌شدا هاتووه: (لا یرکب
البحر الا حاج أو معمر أو غاز، فإن تحت البحر ناراً، وتحت النار
بحراً) واته‌: له‌به‌ر ترسناکی و سامناکی زه‌ریاکان هه‌قه جگه له

ته‌نانه‌ت په‌یامبه‌رانی‌ش - س‌لاوی خ‌وایان ل‌بێ - هه‌ریه‌که‌یان ده‌لی
(نفسی، نفسی - خ‌وم، خ‌وم).. له‌باره‌ی ت‌کاو شه‌فاعه‌تیشه‌وه ئەم
ریوایه‌ته هاتووه: که ته‌نانه‌ت ع‌ی‌سای کوری مه‌ریه‌میش ﷺ ده‌لی:
ته‌نها بۆ خ‌وم هاناو هاوار ئەبه‌م و ده‌لایمه‌وه، دایکیشم که منی
ل‌بووه، ناتوانم ت‌کای بۆ بکه‌م! (ئین عه‌بباس) ده‌لی: په‌یامبه‌ر
ﷺ فه‌رمووی: ((ت‌خ‌شرون خ‌فاه ع‌راه مشاه ع‌زلاً)) واته‌: ئیوه - له
روژی قیامه‌تا- هه‌موو کۆ ده‌کرینه‌وه‌و حه‌شر ده‌کرین، بێ هیچ
پ‌ی‌لاو کالایه‌ک، وه به‌پ‌یاده‌و، به‌خته‌نه نه‌که‌راوه‌یی هه‌روه‌ک ئەو
روژه که له‌دایک بوون. جا ده‌لی: یه‌کێ له‌ خ‌یزانه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ
وتی: ئەی په‌یامبه‌ر! جا واده‌بیت که سه‌یری (عه‌وره‌ت) ی یه‌کتر
بکه‌ین؟! ئەویش فه‌رمووی: (ل‌کل امریء منهم یومئذ شأن یغنیه).
(أ‌خرجہ ابن أبی حاتم) * ۳۸: وجوه یومئذ مسفرة - له‌و روژه‌دا
ر‌وخساره لێک ده‌ده‌وشیته‌وه، واته‌: ئاده‌مزاد ده‌بنه دوو به‌شه‌وه:
هه‌یانه دەم و چاوو ر‌وخساریکی گه‌ش و جوان و ر‌وشن و هه‌رده‌م
له‌خ‌وشی‌دان، چونکه به‌ره‌مه‌ی کاره چاکه‌کانیان هاتوته‌وه‌و پ‌ی‌یان
* ۳۹: ضاحکة س‌تبشرة - پ‌ی‌ده‌که‌نن و، موژده به‌خ‌شن و
شادومانن * ۴۰: وجوه یومئذ علیها غ‌برة - ر‌وخسارانیکی‌ش
له‌و روژه‌دا ت‌وزیان به‌ سه‌ره‌وه‌یه، خه‌فه‌ت بارو گ‌ر‌زو تال و
ت‌وزاوبین، ته‌پ وت‌وز دای‌گرتوون، ر‌وشناییان تیانماوه * ۴۱:
تر‌ح‌منا ف‌تره - دیزی و ره‌شی وه‌ل‌یلی دایده‌پ‌وشی روویان ره‌ش
بووه له‌فه‌رمووده‌یه‌کدا هاتووه: (یلجم الکافر العرق ثم تقع الغ‌برة
علی وج‌وهم..)، (ئین ئەبی حاتم). واته‌: -له‌به‌ر گه‌رمای ئەو
روژه- کافه‌ره‌کان ئاره‌ق دایان ده‌پ‌وشی تا‌ناستی ده‌میان له‌نیو قوردا
ده‌چه‌قین، له‌پاشان ت‌وزو خه‌فه‌ت له‌روویان ده‌نیشی * ۴۲:
اولئک هم الکفرة الف‌جرة - ئانه‌وانه ب‌ی‌پ‌روا خ‌وانه‌ناس و له‌سنوور
ده‌رچوو گ‌ونا‌ه‌کاره‌کانی دونیان.. وایستایش ئەوقه‌ی ئەو ج‌وره
س‌زایه ده‌بن.

کۆتایی ته‌فسیری سووره‌تی (عه‌به‌س) هات له‌گه‌ل سوپاس و
پ‌یزانی‌نی زۆرم بۆ په‌روه‌ردگار.

سووره‌تی (ته‌کویر) -

مه‌که‌ییه‌و (۲۹) ئایه‌ته

به‌ناوی خ‌وای به‌خ‌شنده‌ی میه‌ره‌بان

ئەم سووره‌ته دووشتی زۆر گرنگ باس ئەکات: (نیگاو س‌روش،
به‌رنامه‌و په‌یام) که به‌ راستی هه‌ردووکیان به‌شیکی به‌به‌هاو
بایه‌خدارن له‌ ئیمان و باوه‌ردا، بۆیه‌که‌مجار باسی قیامه‌ت ده‌کا،

سهر و خواری نه‌ما * ۱۲: و إذا الجحیم سرعت * کاتی که دوزخ داگیر سینراو که‌وته کلپه کلپ * ۱۳: و إذا الجنة أزلقت * کاتی که به‌هشت نزیک خرایه‌وه له‌به‌هشتیه‌کانه‌وه و ناماده‌کرا بویان * ۱۴: علمت نفس ما أحضرت * کاتی ته‌وانه هه‌موو روویان‌دا، ئیتر ته‌و دهمه هه‌موو که‌سیک ته‌زانی چی ناماده‌کردوه بۆ پاشه روژی خوئی، چاک یان خراب، وهک ته‌فهرمووی: ((یوم تجد کل نفس ماعملت من خیر محضاً و ماعملت من سوء تود لو أن بینها و بینہ أمدًا بعيداً)) ۳/۳۰ * ۱۵: فلا أقسم بالخنس * جاسویند به‌و ته‌ستیرانه‌ی په‌نا ده‌گرن به‌روژداو به‌شه‌ودا دهر ته‌که‌ون، وهک (ته‌به‌ریسی) ده‌لی. ۱۶: الجوار الكنس * ته‌وانه‌ی گه‌روکن و له‌گه‌ل خوردا دهرۆن، وه‌به‌ روژدا خوئیان ده‌شارنه‌وه له‌رووناکی خوردا، وهک ئاسک له‌جیگای په‌ناگای خویدا، خوئی ته‌شاریته‌وه، ته‌میش جوړه ده‌سه‌لاتیکی تری خوا نیشان ته‌دات * ۱۷: واللیل إذا عسعس * وه‌سویند به‌شه‌و کاتی که پشت هه‌لده‌کا و تاریک ده‌بی تا ته‌واوی بوونه‌وه‌ر داده‌پوشی * ۱۸: والصبح إذا تنفس * سویند به‌ سپیده‌ی به‌ره‌به‌یان کاتی رووناکی خوئی دهرده‌خات و جیهان به‌ده‌م هه‌موو شتیکه‌وه‌ی ده‌که‌نی * ۱۹: إنه لقول رسول کریم * سویند به‌وانه هه‌موو، بی‌گومان ته‌م قورئانه‌ قسه‌و وته‌ی نیراویکی به‌ریزه که فریشته‌ی نیگا و سروشه. واته‌ فهرمووده‌ی خویسه به‌هوئی جبریل‌وه‌ نیردراوه * ۲۰: ذی فوة عند ذی العرش مکن * خاوه‌نی هیزو مه‌کانه‌ته، لای عهرشی (خوا)ش زور به‌ریزو پایه به‌رزه، وهک ده‌فهرمووی: (علمه شدید القوى * ذو مرة فاستوی) ۳/۶۵. ۲۱: مطاع تم أمین * له‌ویش (له‌ئاسماندا) فهرمان‌ره‌واو قسه‌بیسراوه، ته‌مین وده‌ست پاکه له‌و سروشه‌دا ده‌ی هیئی، هیچ خیانه‌تی تییدا نا‌کا * ۲۲: وما صاحبکم بمجنون * یارو هاوریکه‌تان (موحه‌مه‌د) شیت و لیوه نییه، وهک ئیسوه دژی پرو پالانته ده‌که‌ن. واته: (جبریل) و (موحه‌مه‌د) هه‌ردوو خاوه‌ن ریژن له‌دونیاو له‌قیامه‌تدا. ۲۳: ولقد رآه بالأفق المبين * وبی‌گومان (موحه‌مه‌د) فریشته‌ی سروش (واته: جوبریل) بی‌نیوه له‌سه‌ر شیوه‌ی خوئی له‌ئاسوی پروون و نمایاندا، واته: له‌و جیگایه‌ خور هه‌ل‌دیت، وهک ده‌فهرمووی: (.. وهو بالأفق الاعلی) ۷/۵۳. به‌لی په‌یامبه‌ر * له‌ماوه‌ی ته‌مه‌نیدا دووچار جوبریلی دیتووه، ته‌مه‌ جاریکیانوه، ته‌ه‌وی دیکه‌یش له‌سووره‌تی (نه‌جم) دا هاتووه: وهک ده‌فهرمووی: (ولقد رآه نزلة أخرى عند سدرة المنتهی * عندها جنة المأوی * إذ یغشی السدرة ما یغشی) ۵۳/۱۳-۱۶. ۲۴: وما هو علی الغیب بضین * وته‌و (په‌یامبه‌ره) له‌سه‌ر گه‌یاندنی وه‌حی چکووس نییه، واته: کو‌تایی و

حاجی و عومره‌که‌ری (مالی خوا) و، موجه‌یدی ریگه‌ی خوا، هیچ که‌سیکی تر به‌ ده‌ریاکاندا نه‌چی‌ت، چونکه ژیری ده‌ریاکان ناگه‌ر، وه‌ژیر ناگه‌ر که‌یش ده‌ریاهه. ۷: و إذا النفوس زوجت * وکاتی هه‌موو گیانه‌کان جووت‌کرانه‌وه له‌گه‌ل لاشه‌ی خویندا، واته: کرانه‌وه به‌جه‌سته‌ی خوینداو هه‌موو گه‌رانه‌وه بۆ حیساب و لی

پرسینه‌وه، وهک ده‌فهرمووی: (أحشروا الذين ظلموا وأزواجهم وما كانوا يعبدون) ۳۷/۲۲. ۸: و إذا الموءودة سئلت * وکاتی کیژی زینده به‌چالکراو پرسیا‌ری لی‌کرا * ۹: بأی ذنب قتلت * به‌هوئی چ تاوانیکه‌وه کوژا...؟! هینستا له‌سه‌ره‌تای هاتنی ئیسلامیسه‌وه کچان له‌لایه‌ن ته‌وانه‌وه که پرویان نه‌هینابوو هه‌ر زینده به‌چال ته‌کران، ته‌نها به‌تاوانی ته‌وه که‌بوچی کچن...!! (قه‌یس) هاته لای پیغه‌مبه‌ر * وتی: من له‌سه‌ر ده‌می جاهیلییه‌تدا کچانی خو‌سم زینده به‌چال ده‌کرد، ده‌بی چ بکه‌م ته‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا! فهرمووی: بچو له‌باتی هه‌ریه‌که‌یان به‌نده‌یه‌ک ئازاد بکه، وتی: ئاخ‌ر من وشت‌ر دارم! فهرمووی: ده‌برۆ له‌باتی هه‌ریه‌که‌یان وشت‌ریک سه‌ر بېره. (عبدالرزاق) ۳/۳۵۱. ۱۰: و إذا الصحف نشرت * ده‌میک نامه‌و په‌راوه‌کانی کرده‌وه‌کان والا کران بۆ لیکو‌لینه‌وه‌و پاداش و تو‌له * ۱۱: و إذا السماء کشطت * وکاتی ئاسمان له‌جیگه‌ی خویدا ترازاو دامال‌را، وهک پیسته‌ی مه‌ر، له‌مه‌ر ده‌کریته‌وه، واته:

الفجار لى جىم... يىلونها يوم الدين) دىمەنىكى زور سەخت و گرانى قىامەتتىش نىشان دەدا: (وما أدراك ما يوم الدين.. والأمر يومئذ لله) پىشەوا (ئەخمەد) لەبارەى فەزىلەتى ئەم سوورەتەو ئەم فەرمودەيەى ھىناو: ((من سره أن ينظر إلى يوم القيامة كأنه رأى العين فيلقأ: (إذا الشمس كورت) و(إذا السماء انفطرت) و(إذا السماء انشقت)). واتە: ئەوئى پىي خۇشە كەبەچاوى خۇى پرواىتە دىمەنىكى رۇزى بەرى، باسوورەتى (تەكوىن) و(ئىنقىتار) و (ئىنشىقاق) بخوئى.

مروث نابى خوا لەبىر كاو، قىامەتتىش ھەردى:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إذا السماء انفطرت﴾ كاتى ئاسمان (بەفەرمانى خوا) لەت لەت ئەبى، و ھىزى كىشسەندى دەپچرى ﴿۲: وإذا الكواكب انتشرت﴾ و دەمىك ئەستىرەكان بەربوونەو و پەرش و بلاوون و رزانە خوار و لەجىگای خۇياندا ترازان ﴿۳: وإذا البحار فجرت﴾ و سائىكىش دەرياکان تەقىرانەو و بەردرانە ناو يەكترو بوونە يەكپارچە، بەھۆى جموجوئى زەبىيەو، و شىرىن و سوپىريان تىكەلەبوون ﴿۴: وإذا القبور بعثرت﴾ كاتىكىش گۆرەكان ھەلگىزەرانەو، مردووەكان دەرھىنران لىيان و ھەرچى لەناوسكى زەویدا بوو فەرىيە دايە دەرى ﴿۵: علمت نفس ما قدمت وأخرت﴾ كە ئەوانە رووياندا.. ئەوسا ھەموو كەسىك ئەزانى چى پىش خۇى خىستووە لە چاك و خراب، دەشزانى چىشى دواى خۇى خىستووە لە سوننەتى (ھىسە) و(سىئە) ﴿۶: يا أيها الإنسان ما غرك بربك الكريم﴾ ئەى ئادەمى..! چى تۆى تەفرەو فریودا بەرامبەر بە پەرورەدگارى بەخىشەندەت كافىر بوويت لەگەل ئەو ھەموو نىعمەت و بەخشەنەدا؟ ﴿۷: الذى خلقك فسواك فعدلك﴾ ئەوئى دروستى كرديت لە نەبوون، ئىنجا بەشیوہەكى زور جوان ئەندامەكانى رىك خىستىت، قەدو بەژن و بالاو ئەندامى شىاو و گونجاوى پى بەخشىت، جا رىك و پىكى كرديت، واتە: قەدو قامەت و بالا لە جوانترین شىوہى پى بەخشىت ﴿۸: فى أى صورة ماشاء ربك﴾ لەھەر شىوہى دىمەنىكدا خۇى وىستى يەكى خىستىت ﴿۹: كلا بل تكذبون بالدين﴾ نەخىر، ئىوہ تەفرە مەخۇن بەو رىزو حورمەتەى من بەرامبەرتان و لارى مەبن، جادەبوو سوپاسگوزار بن، كەچى ھىشتا پرواشتان بەرۇزى پاداشت و تۆلە نىيەو ئىنكارى دەكەن.

فرىشتە گشت كارىكى مروث تۆمار دەكەن:

﴿۱۰: وإن عليكم لحافظين﴾ لەكاتىكدا -كە ئىوہ ئەوئەندەش

بەخىلى ناكە لەگەياندەكەیدا، وە زور بەرىك و پىكى دەيگەيەنەت ﴿۲۵: وما هو بقول شيطان رجيم﴾ ئەو قورئانەش قسەو گوفتارى شەيتانى نەفرەتكراو نىيە، وەك ئىوہ پىتان وایە! ﴿۲۶: فأين تذهبون﴾ جا ئىتر ئىوہ بۇ كوى دەچن...! ئەوہ كەى رىگەيە گرتوتانەبەر، دەربارەى قورئان؟ جارىك پىي دەلین: جادووە، جارىك دەلین: ھۆنراوہو شىعەرە! ﴿۲۷: إن هو إلا ذكر للعالمين﴾ بەراستى ئەو تەنھا ئامۇزگار يەكە بۇ جىھانەكانى ئادەمى و پەرى، وە لەوانە نىيە ئىوہ دەلین ﴿۲۸: لمن شاء منكم أن يستقيم﴾ ياداوہىيە بۇ ئەو كەسەتان بىھوى لە سەر رىي راست ئىستىقامەى بىي، واتە: قورئان تەنھا كەلكى بۇ ئەو جۆرە كەسانە دەبىت ﴿۲۹: وما تشاءون إلا أن يشاء الله رب العالمين﴾ وەئىوہ ئارەزووى ئىستىقامە ناكەن، مەگەر خواى خاوەنى جىھانەكان ئارەزووى بكات، جا كەوابوو داواى يارمەتى ھەر لەو بكەن و، خۇشتانى بەتەواوى بۇ رىك بخەن، تا خوايش پىشتىوانتان بى و رىنمايىتان بكا، ئەگىنە خوا بەزور ھىچ كەسىك ناھىيەتە ژىر بار. كۆتايى تەفسىرى سوورەتى (تەكوىن)، زور سوپاس بۇ خواى بالا دەست.

سوورەى (ئىنقىتار)

مەككەيىيە و (۱۹) ئايەتە

بە ناوى خواى بەخىشەندەى مېھرەبان

سوورەتى(ئىنقىتار) وەك سوورەتى (تەكوىن) باسى تەقىنەو و تىكچوونى سىستىمى بوونەو، ھاتنى رۇزى قىامەت دەكا، جا لەسەرەتاوہ چەند دىمەنىكى بوونەو بەس دەكات: وەك لەتەبوون و پىچرانى ئاسمانەكان لەيەكترو، ھەلۋەرىن و كەوتنە خواروہى ئەستىرەكان و، تەقىنەوہى زەرياو دەرياکان و، وەرگىزانەوہى مردووى گۆرەكان و پاداش و تۆلەى مروثەكان: (إذا السماء انفطرت.. علمت نفس ما قدمت وأخرت). پاشان نكولىي و مەلەننى ئادەمى، بەرامبەر بەو ھەموو نازو نىعمەت و بەھرىيە، خواى بەخشەر پىي بەخشىوہ!! (يا أيها الإنسان ما غرك بربك الكريم.. فى أى صورة ماشاء ربك) دواتر ھۆى ئىنكارى و مەلەننى مروثەكان و، روون كەردنەوہى ئەو راستىيە كە ئادەمى ھەرچەندە نكولى بكات، دەستەيەك لەفرىشتەكان كارو كەردەوہكانى دەنووسن: (كلا بل تكذبون بالدين.. يعلمون ماتفعلون). ئەو رۇزەش ئادەمى دەبىتە دوو دەستەوہ: دەستەى چاككاران و، دەستەى بەدكاران، دەرەنجامى ھەردوولايشيان: (إن الأبرار لى نعيم، وإن

نییه * والأمر یومئذ لله * وهـو رۆژه هه موو کارو فرمانیک هه
بۆ خواجه، وهکو له جیگایهکی تردا دهفرموی: (لمن الملك اليوم،
الله الواحد القهار) ۱۶/۴۰. "هیچ کهسیکیش ناتوانیت چه له حانی و
ململانی له گهڵ خوا بکا.

کۆتایی تهفسیری سوورتهی (ئینفیتار)
له گهڵ سوپاسی زۆرم بۆ خۆی گهوره.

سوورتهی (موتەففین) هـ

مهککه بیهه و (۳۶) ئایهت

به ناوی خۆی به خشندهی میهره بان

ئهم سوورته باسی تهرازو بازی خه لکانی مهککه دهکات، هه رچه نده
دهبوو ئهم حوکم و مهسه له شرعییه له مه دینه دا باس بکرایه، جا
له بهرته وه بۆته جینی سه رنج و ورد بوونه وهی رافه که رانی قورئان،
(ئیسین ماچه ۷۴۸/۲) له (ئیسین عه بباس)، هوه دهی: ((لما قدم
نبي الله ﷺ المدينة كانوا من أخبت الناس كيلاً، فأنزل الله سبحانه
وتعالى: "ويل للمطففين"، فحسبوا الكيل بعد ذلك)). واته: نهو
دهمی که په یامبه ر ﷺ هاته مه دینه خه لکانی ئه وی به شیوه یه کی
زۆر خراپ کیشانه و پێوانه یان دهکرد، تا ده رته نجام فه رمایشتی
(ویل للمطففين) هات، پاشان حالێ خۆیان یان گۆری و چاک
بوون. سه ره رای ئه وه بيش وهك سوورته مهککه بیهه کانی تر باسی
بیروباوه ره بته ییه ئیسلامیه کان دهکات؛ له سه ره تاوه هی رشیکی
توندو تیژ دهکاته سه ر خه لکانی ته رازوو بازچی، ئه وانه ی وا له
قیامهت ناترسن و، هیچ حسابیک بۆ خۆیان ناکهن: (ویل للمطففين
الذين إذا اکتالوا على الناس يستوفون) پاشانیش باسیک له هه موو
سنوور ده رچوو، به دکاران دهکات له گهڵ هه لسه نگاندنی پاداش
و تۆله یاندا: (کلا إن کتاب الفجار لفي سجين، وما أدراك ما
سجين...) ئینجا لاپه ره یه کی جوانی زی رین بۆ چاکان و پارێزگارن
دینیت: (إن الأبرار لفي نعيم...) وه به کورته باسیک له هه لویستی
به دکاران به رامبه ر به موسلمانان کۆتایی دی: (إن الذين أجمعوا
کانوا من الذين آمنوا یضحکون).

که م فروشی مایه ی زیانه مندی دوا رۆژه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ویل للمطففين * تیاجوون
بۆ یاری که ران به پێوانه و ته رازوو * ۲: الذين إذا اکتالوا على
الناس يستوفون * ئه وانه ی کاتی پێوانه بۆ خۆیان بکه ن و شت له
خه لکی بکرن، به ریک و پیکێ ئه نجامی ده دن و به ته واوی وه ری

لا سارو یاخین- دهسته یه که له فریشته ی چاودیر و پارێزه رتان
له سه ر دانراوه، هه رچی بکه ن ئه ی نووسن * ۱۱: کراما کتبین *
ری زدارانیکی نووسه رن * ۱۲: یعلمون ماتفعلون * ئه زانن چی
ده کهن، واته: به هه موو کارو کرده وه یه کتان به ئاگان.

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۝ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَزَعَتْ ۝ وَإِذَا الْبِحَارُ
فُجِّرَتْ ۝ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثِرَتْ ۝ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
وَأَخَّرَتْ ۝ تَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ۝ الَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوَّدَكَ فَعَدْلَكَ ۝ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ۝
كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ۝ وَإِنْ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ۝ كِرَامًا
كَبِيرِينَ ۝ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ۝ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝ وَإِنَّ
الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الَّذِينَ ۝ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۝
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۝ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۝
يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا ۝ وَالْأَمْرُ يَوْمَ لِلَّهِ ۝

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ

بسم الله الرحمن الرحيم

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝
وَإِذَا كَالَهُمْ أَوْ رَازَوْهُمْ يُخْسِرُونَ ۝ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ۝ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۝ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

پاداشی چاکان و، تۆله ی خراپان:

۱۳: إن الأبرار لفي نعيم * به راستی چاکان له ناو خوشی
به هه شت دان * ۱۴: وإن الفجار لفي جحيم * و بێ گومان تاوانباران
و به دکارانیش له ئاگری دۆزه دان * ۱۵: یصلونها يوم الدين *
له رۆژی پاداشتا ده چنه ناوی و، گه رمای ئه چیژن و ده سوتین
* ۱۶: وما هم عنها بغائبين * وقه تیس ده مین و، هه رگیز لێ نابین
و دوور نابن، به لکو به هه تا هه تای له وین * ۱۷: وما أدراك ما
يوم الدين * وه تۆ به چی ئه زانیت (ئهی ئینسان!) رۆژی پاداشت
چییه و چۆنه؟ ئه وه نده گران و سه خته، مه گه ر خوا خۆی وینه یه
بۆ باس بکات * ۱۸: ثم ما أدراك ما يوم الدين * دیسان
-بۆ جارێکی تر- تۆ چووزانیت رۆژی قیامهت و پاداشت و تۆله
چییه و چۆنه؟ * ۱۹: يوم لا تملك نفس لنفس شيئا * رۆژیکی
سه ختی وه هایه که هیچ کهسیک بۆ کهسیکی تر هیچی به ده ست

باش چوونه ناو دۆزهخ پییان نهوتری: نه مه تهو سزایه یه ئیوه به درۆتان ده زانی.

کارنامه ی پیاوچا کانیس له (علیین) دایه:

۱۸: کلا إن کتاب الأبرار لفی علیین * ناگادارین! که کارنامه ی چاکان له جیگایه کی زۆر بهرزو بلنددایه له بههشتدا ۱۹: وما أدراك ما علین * جا تو چوزانیت تهو جیگا بهرزه چییه؟ ۲۰: کتاب مرقوم * نامه یه کی سه به مۆروو لۆکه و، خیری تیدایه ۲۱: يشهدہ المقربون * فریشته نزیکه کانی خوا دهی که نه وهو تهی بینن و نامادهی نه بن، واته: نامه ی کرده وه کان لای فریشته کان هه لگیراوه. (ئیین عه بیاس) له (که عب) ی پرسى: (سجین) له کوپییه؟ وتی: زوی حه وته مهو رو حسی کافرو خوا نه ناسان فری ده دریته تهو، (علیین) یش له ناسمانی حه وته مهو، رو حسی ئیماندارانی بو ده بریت، (ته بهری: ۲۴/۲۹۱). ۲۲: إن الأبرار لفی نعیم * به راستی چاکان له ناو خوشی و بههره یه کی ئیجگار زۆردان له بههشتدا ۲۳: علی الاراکک ینظرون * له سه ر کورسی و قه نه فه رازاوه کانی بههشتدا دانیشقوون و ته ماشای تهو هه موو نازو نیعمه ت و بههره ی بههشته ته که ن که بۆیان ناماده کراوه ۲۴: تعرف فی وجوههم نضرة النعیم * له روو خساریاندا روو گه شی و خوشی بههشت ده بینن و ده زانیت ۲۵: یسقون من رحیق مختوم * له شه رابیکی پاک و صاف و سه رمۆریان پی ده نو شی، واته: دهستی هه چ که سیککی لی نه که وتوو، و چاکان خو یان سه ره که ی لاده بهن ۲۶: ختامه مسک * دوا قومی بونی میسکی لی دیت، واته: وه که شه رابی دونیا نییه تا بو گه نی و سه ر ئیشو ده ردوداویکی زۆری هه بیت * وفی ذلک فلیتنافس المتنافسون * جا ته وانه ی که پیشه برکی و پیشدهستی ده که ن با له ودها پیش دهستی و کییه رکی بکه ن و هه ول بهن بوکارو کرده ی چاک، وه که ته فهرمو ی: (المثل هذا فلیعمل العاملون). ۲۷: ومزاجه من تسنیم * ههروه ها تهو شه رابه پاکه له گه ل ئاوی کانیو یکی بهرزو پاک و خوشدا تیکه ل کراوه، واته: شه رابی بههشت له ئاوی (ته سنیم) ی تیکه ل نه کری، ته و جا نه یان دریتی بیخۆنه وه ۲۸: عینا یشرب بها المقربون * سه رچاوه یه که نزیکانی خوا لی ته خۆنه وه، که وهابوو پله ی (مقربون) بهرزتره له پله ی (أ برار).

تاوانباران به موسلمانان پی ده که نه ن:

ناودارانی قوره یش هه رده م پی ده که نه ن و سووکیه تیان به

موسلمانانی تهو سه رده مه ته کرد، جا خوا ی به به زه یی ته ئایه ته ی ناردو فهرمو ی: ۲۹: إن الذین أجمعوا کائوا من الذین آمنوا یضحکون * بی گومان ته وانه ی به دکردار بوون له دونیادا پی ده که نه ن به وانه ی پروایان هینابوو ۳۰: وإذا مروا بهم یتغامزون * وکاتی به لایاندا تی ده په رین سه رته سه رتیان ده کردو چاویان له یه کتر داده گرت، به مه بهستی ئازاردانی دل و دهروونی پرواداره کان ۳۱: وإذا انقلبوا إلى أهلهم * وکاتیکیش ده گه رانه وه بو لای خیزانی ماله وه یان * انقلبوا فکهن * به خوشی بردن به گالته کردنه کیان به ئیمانداره کان ده گه رینه وه ۳۲: وإذا رأوهم * وکاتی پرواداره کانیان ده بینن * قالوا إن هؤلاء لضالون * نه یان وت: به راستی تهو کو مه له پرواداران سه رلێشیواو و گومرمان! ۳۳: وما أرسلوا علیهم حافظین * له کاتیکدا ته وانه نه نیردرا بوون به چاودیز به سه ریانه وه، واته: بوخو یان ده لێن، نه یه نه ته وانه مافی ته ویه یان نییه کارو کرداری موسلمانان هه لسه نگیکن. وه له جیگایه کی ترده ده فهرمو ی: (إنه کان فریق من عبادی یقولون ربنا فاغفر لنا وارحمنا وأنت خیر الراحمین فاتخذتموهم سخریا حتی أنسوکم ذکری وکنتم منهم تضحکون) ۲۳/۱۱۰. بو دووپاتی ته ومانا و مه به سه ته یه ۳۴: فالیوم الذین آمنوا * ئیتر ته مرۆش - روژی قیامه ت - پرواداره کان * من الکفار یضحکون * به کافران و بی پرواکان پی ده که نه ن، واته: ههروه که ته وانه له دونیادا گالته یان به مان ته کرد، نه مانیش له ورۆژدها گالته به وانه ته که نه وه ۳۵: علی الاراکک ینظرون * له سه ر قه نه فه رازاوه کانه وه پالیان لی داوه ته وه و ته ماشا ته که ن و دۆزه خیه کان به چاوی خو یان ده بینن و پییان ده لێن: ۳۶: هل ثوب الکفار ما کائوا یفعلون * ئاخو بی پرواکان پا داشتی کارو کرده وه کانیان ده راوته وه؟.

به لی له هه موو سه رده می کدا ته و جو ره مرۆ شه تاوانبارو خراپکارانه هه ن و سوکیه تی و گالته و لا قرتی به ده سه تی پرواداران ته که ن و، دانا و زانا ده بی به نادان و نه زان و، نه زانیش ده بی به زانا!! جا له پاشه روژدا هه موویان بهری کیلگی خو یان ده خۆنه وه.

کو تایی ته فسیری سووره تی (موته ففین).

زۆر سوپاس بو خوا ی کار جوان.

سووره ی (نیشیقاق) ته

مه که بییه و (۲۵) ئایه ته.

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ته سووره ته وه که سووره تی (ته کوین) و (ئینفتار) باسی ویرانبوونی

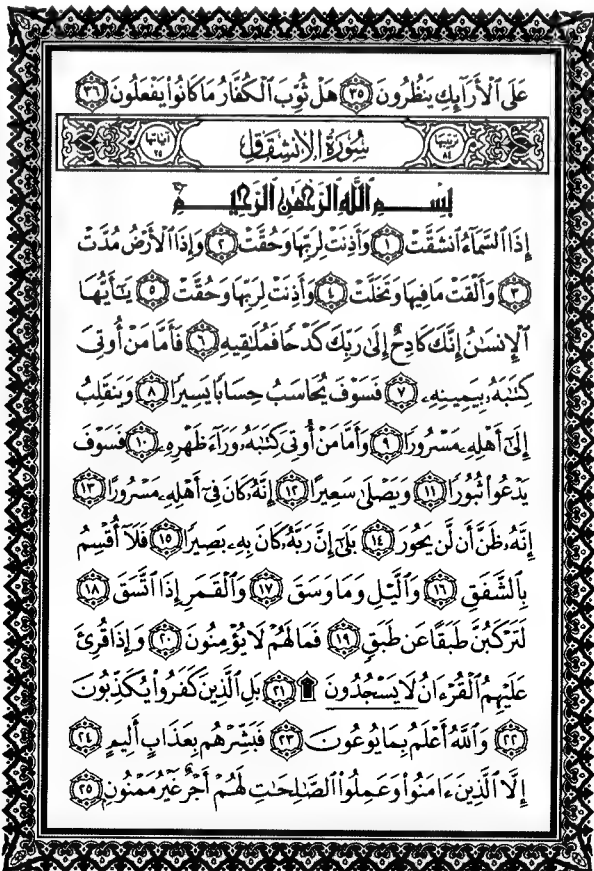
جیهان و ئاسمانه کان و زهویی دهکات، پئش هاتنی رۆژی دواپی، وههر وهکو هه موو سوورده ته مه ککه بییه کانی تر، باسی بیروباوه ره سه ره کییه کانی ئیسلام دهکات، جا له سه ره تاوه هه ندی دیمه نی وهر گه ران و ویران بووی بوونه وهر باس نه کات: (إذا السماء انشقت، وأذنت لربها وحقت) له پاشانیش باسی ئاده میزاد دهکات "که چون هه میسه ماندوو شه کات نه بی له پیناوی به ده ست هینانی رزق و رۆزیدا" ده ره نجام یان چاکه پئش نه خات بۆ پاشه رۆژی خوی، یان خراپه، دیاره پاداش و تۆله یش هه ره به پپی نه وه ولانه ده بیئت: (یا أيها الإنسان إنک کادح إلى ربک کدحا فملاقیه) که میکیش هه لویستی بی پروایان سه باره ته به قورئان باس ده کاو، تیشیان نه گه یه نیئت که سزاو نه شکه نه چه یه کی گه وه ریان له قیامه تا تووش ده بیئت، له کو تاییشدا باسی بی پروایان ده کاو سه رزه نشتیان دهکات له سه ره نه وهی که بروا ناهینن له گه ل نه وه هه موو به لگانه دا. جا له گه وه یی و فزیه ته تی ئهم سوورده ته یه که پئشه وا (بوخاری) ئهم فره مووده ی هیناوه: (نه بو رافیع) ده ل: له دوا ی (نه بوو هوره ره) وه نوژی (عیشا) م کرد، ده بینم سوورده تی (إذا السماء انشقت) ی خوینده وه، سوژده شی برد، منیش وتم: نه وه چی بوو نه سوژده یه؟ وتی: منیش جار ی له دوی (نه بولقاسم) وه موحه ممه د نوژم کرد، دیتم سوژده ی برد، بۆیه تامنیش ماوم له م جیگایه دا هه ره سوژده ده به م. (فتح الباری: ۲۹۲/۱).

که قیامهت هات ئسمان تره که ده باو، زهوی راده خری:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إذا السماء انشقت ﴿ کاتیڤ ئاسمان له ت و پهت بوو و ئهم ده ستوو رو سیسته مه نه ما و هه لوه شایه وه ۲: وأذنت لربها وحقت ﴿ وه گوپرایه لی فره مانی پهروه ردگاری خوی بوو شیاویش بوو بۆی ملکه چ بیئت ۳: وإذا الأرض مدت ﴿ کاتیکیش زهوی پان و فراوان کرا وکیوه کان به رزو نزمیان تیا نه ما و، بوونه ده شتیکی کاکی به کاکی، وه ک (تیین جه ریر) ئهم فره مووده دینی: ((إذا کان یوم القیامه مد الله الأرض مد الأدم حتی لا یكون لبشر من الناس إلا موضع قدمیه)). واته: که رۆژی قیامهت هات، خواوند - وه ک پئسته - زهوی راده خاو مه رد میش ته نیا جینی پپی خوی ده بیته وه، نه وسا (پئغه مبه ر) یه که م که سیکم شه فاعه تی ئوممه تم ده که م. ۴: وألقت مافیه وتخلت ﴿ وه چی تیا بوو تووری دا و خالی بووه ولئی. ۵: وأذنت لربها وحقت ﴿ و گوپرایه لی فره مانی پهروه ردگاری خوی بوو، وه شیاویش بوو بۆی ملکه چ بی جا که نه وه رووی دا مروف نه بینن چی پئشی خوی خستوه له چاکه و خراپه.

پاداش و تۆله بۆ کاروکرده وهی راسته:

۶: یا أيها الإنسان ﴿ نهی ئاده می! ﴿ إنک کادح إلى ربک کدحا فملاقیه ﴿ به راستی تۆ هه رده م له کوشش کردن دایت به کوشش کردنیکی جدی بۆ لای پهروه ردگارت، جا پپی ده گه یت

تیکو شاندایت و زۆر خۆت ماندوو ده که یت، سه ره نجامیش ده بی به ره پهروه ردگارت برۆیت و رووبه رووی نه وه ببیته وهو بجیه دیداری، جا ئیتر نه وکاته به ری کیلگی خۆت نه خۆپته وه له چاکه، یان له خراپه، وه ک نه فره مووی: ۷: فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ بِحَمِيدِهِ ﴿٣٥﴾ ئینجا نه وکه سه ی نامو دۆسیه ی کارو کرده وه کانی درایه دهستی راستی، که نه وه ش نیشانه ی به ختیاریه ۸: فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حَسَابًا يَسِيرًا ﴿٣٦﴾ ئیتر پرسینه وه یه کی سووک و ئاسانی له گه لدا ده کریت، پاشان پاداش وه ره گر ی، وه له خراپه کانی شی نه بووردر ی ۹: وَيُنْقَلَبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مُسْرُورًا ﴿٣٧﴾ و به خۆشی و، شادییه وه نه گه ریته وه لای ژن و منال و خزم و کهس و کاری خواناسی له به هه شتدا. ۱۰: وَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿٣٨﴾ وه به لām نه وه که سه ی که له پشتییه وه نامه ی کرده وه کانی درایه دهستی، که نه وه نیشانه ی به ده ختییه ۱۱: فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا ﴿٣٩﴾ نه وا هاوارو دادی له هه لدهستی و داوا ی مردنی خوی نه کات ۱۲: وَيَصْلَىٰ

و لله الحمد والمنة وبه التوفيق والعصمة.

سعر ۱: چونکه نه زانی راده کیشریته ناوئاگرئی کی بلیسه دارو سوتینه ره وه، سزاو گهرمایشی نه چیرئی، له بهر نه وه که:

یه که م: ۱۳: انه کان فی اهله مسرورا ۱: چونکه نه وه له دونیادا له ناو خزم و کهس و کاری خویدا که یف خوش و شاد بوو.

دووه م: ۱۴: انه ظن ان لن يحور ۱: پیی وابوو که ههرگیز زیندوو نابیته وهو ناگهریته وه بولای پهروه درگاری ۱۵: بلی ان ربه کان به بصیرا ۱: بهئی ده گهریته وهو مه حاسه بهی ده کری، وه به راستی پهروه درگاری له دونیادا چاک ئاگاداری کرده وه کانی بوو و بینا پییان.

مرؤف قوناعی جیاجیا ده بری:

۱۶: فلا أقسم بالشفق ۱: جا سویند نه خوم به سوورایی ده می ئیواران که تا وهختی عیسا ده خایینی. ۱۷: واللیل وما وسق ۱: وه به شهوو بهو شتانهش کوپان نه کاته وه له تاریکیه کهیدا له خه لکی وئاژه و هتد. ۱۸: والقمر إذا اتسق ۱: وه سویندم به مانگی جواره، نه وکاته که پر نه بیته وه و خهرمانه ئدا ۱۹: لترکبن طبقا عن طبق ۱: سویند به وانه ئیوه پله به پله ده گهن به سهختیه کانی قیامت.

له بهر لووت به رزی و فیز باوه ر ناهینن:

۲۰: فما لهم لا يؤمنون ۱: جا چیپانه باوه ر ناهینن؟، دواى نه وه هموو به لگوو نیشانانه، ده بوو مرؤفی بیرتیژو ژیر ملی راکیشایه بوخوا، نابینی شهو چون چهتری رهشی خوئی هه لده دات و، مانگ و رووناکیه کهی نه خاته ئاسمان! ۲۱: وإذا قرئ عليهم القرآن لا يسجدون ۱: وه کاتی قورئانیان به سهردا بخوینری سهر دانانه وینن به وهی باوه ری پی بینن ۲۲: بل الذين كفروا يكدبون ۱: له بهر نه وه نییه قورئان کاریگه ری نه بیت له سهریان به لگوو نه وانه ی کافرن درؤی دده نه پال، بویه کاتی قورئان به سهریانا ده خوینری ملکه چی نابن ۲۳: والله أعلم بما يعون ۱: وه خواش زانتره به وهی ده ی شارنه وه له سنگیانا دهر باره ی قورئان و پیغه مبهرو ئیسلام ۲۴: فبشرهم بعذاب أليم ۱: ده سا توش مژده یان پی بده به سزایه کی به ئیش ۲۵: إلا الذين آمنوا ۱: به لام نه وانه ی بروپیان هیئاوه و عملوا الصالحات ۱: کاره چاکه کانپان کردوو ۱: لهم أجر غير ممنون ۱: پاداشیکی نه براوه یان بو هیه وه رده م له ژیر میهره بانی خواى گه وره دان، وهک له ئایه تی ترده نه فهرموی: (عطاء غير مجدوذ) ۱۱/۱۰۸. کۆتایی ته فیسیری سووره تی (ئینشیقاق).

سوورتهی (بروج) ۸۵

مه که بیهو (۲۲) ئایه ت

به ناوی خواى به خشنده ی میهره بان

ئهم سوورته چه ند حقیقه ت و راستیه ک له بیروباوه ری ئیسلام نیشان دده ات، ته وهره کهیشی باسی خاوه ن له غمه کهان (أصحاب الاخدود)ن، نه وانه ی وا به نه وپه ری دلره قیبه وه نه شکه نجه و ئازاری ئیمانداره کانپان دا، نه وانیش به نه و په ری متمان وه بیروباوه ری خوپانیان پاراست و ململانیان له گه ل نه و تاغووتانه دا کرد، وه به چه ندیین سویند ده ست پی ده کات له سهر نه وه ی که تاوانباران له ناو نه برین و سزا نه درین، پاشان هه ره شه نه کا له وانه ی که نه زیه ت و ئازاری موسلمانان شه دن، ئینجا تواناو ده سه لاتى خوا بو توله سه ندن له تاوانباران باس نه کا، له دواپییدا به کورته یه ک داستانی فیرعه ون وده سه لاتى خواى گه وره به رامبه ریان دیته پیش. جابه م شیویه ده ست پی ده کات:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والسماء ذات البروج ۱: سویند به ئاسمانی دوازه که لو (بروج) به، که خور له سالیکیدا به ههر دوازه که دا تی ده په ری، واته: ههر مانگه ی له یه کیکیانه وه دهر وات، که نه مه یش ده سه لاتى بی سنووری خوا نیشان نه دات ۲: واليوم الموعود ۱: وه به رژی به لپن دراو، بو حیساب و پاداش ۳: وشاهد ومشهود ۱: وه به هه موو نه وشتانه ده بینن و به وشتانه یش ده بینرین، نه گهرچی زوره ی رافه که رانی قورئان ده لپن: مه به ست به (شاهد) رژی هه یینی، و مه به ست به (مه شهوود) رژی (عه ره فه) یه. (البغوی/ ۴/ ۴۶۶)، هه ره کو (ئیین جهرین) فهرمووده یه کی هیئاوه بو نه و راستیه، جاسویند به هه موو نه مانه، له پیش ئیوه وه کومه لی موسلمان هه بوون له سهر ئایینی عیسا علیه السلام تووشی ده سه لاتدارکی دلره قی بی به زه بی، هه میشه دهر دی سهری نه دان، بو نه وه ی له ئایینه که یان وه ریان گیرى و په شیما ببنه وه، به لام هه موو هه وه لکانپان به نه زوک مایه وه، بویه برپاریان دا بیان سویتینن، جا نه وه بوو هاتن له غمیکی گه وره یان بو هه لکه ندن و ئاگریان تیا کرده وه، برواداره کانپان خسته ناویه وه، هیچ که سیکیان دلی دانه چله کی و له باوه ره که یان په شیما نه بوونه وه!.

بەراستی دەست وەشانی پەرەردگارت زۆر توندو بەتینە، ھەرگیز مەروۇف رەزگاری نابێ لێی، ﴿١٣﴾: ینە ھو بیدی و یعیید ﴿﴾ بەراستی ئەو خواھییە لەسەرەتاوە بێ بئاغە خەلکی دروست دەکات و، پاشا مردن و نەمانیشی ئەی گیرێتەو ەو بۆ ژیان و زیندووی ئەکاتەو ە ﴿١٤﴾: و ھو الغفور الودود ﴿﴾ و ھەر ئەویشە خاوی لایبۆردە

یارانی که لوو (نوح‌دود) سته میان له ئیمانداران کرد:

۴: قتل أصحاب الأخدود * ۵: النار ذات الوقود * به کوشت چن خاوه نانی له غمه کانی ناگری به سووتک، دهره نجام خاوه ن له غمه کان نه وانه ی پرپاری نه و له غمه میان دا نفرین کران، نه و هبوو خوای گه وره توله ی لی سندن * ۶: اذهم علیها قعود * کاتی دانیشتبوو له سر لیواری له غمه کان، که یقیان نه کرد به سووتان دنی موسلمانان کان * ۷: وهم علی ما یفعلون بالسومنین شهود * وه نه وان له سر نه و هی دهیان کرد به پر واداره کان ناماده بوون، مه به ست له م داستان و شیار کردنه و هی (قوره یش)ه، که نه گهر نه وانیش ده ست له نه شکنه جی موسلمانان ه نه گرن خوا له میهره بانی خو ی بی به شیان نه کات و نه یان فه وتیتی، له ملایشه وه دل دانه و هی موسلمانان کان * ۸: وما نقسوا منهم الا ان يؤمنوا بالله العزیز الحمید * عه یبیان لی نه دوزی بوونه و وه هیچ شتیکیان پی ناخوش نه بوو لییان، نه وه نه بییت که باوه پران هینابوو به خوای ده سه لاتداری سوپاسکراو * ۹: الذی له ملک السموات و الارض * نه و خوایه ی ده سه لاتی ناسمانان و زهوی هی نه وه : والله علی کل شی شهد * نه و وه خوا ناگاشی به سر هه موو شتیکا هه یه و هیچی لی ون نابیت، به تایبته نه وانه ی و سزای موسلمانان نه دهن.

تۆلەي يارانى كەلوو:

[illegible]

هه‌لمه‌تی یه‌روه‌ردگار زۆر چه‌سته‌مه:

پاشان خواي گه وره باسي دهست وه شانديني خوئي دهكات له دوژمناني
دينه كهي وهك ته فهرمووي: ﴿١٢﴾: ان بطش ريگ لشديد ﴿١﴾

ئەم شیۆە دروستبوونەى ئېستای مروؤف، بەلگەى زیندوو بوونەو ەبەتى:

﴿ ۵: فلینظر الإنسان مم خلق ﴾ جا بامروؤف تەماشایە بکا لە چى دروست کراوە... ﴿ ۶: خلق من ماء دافق ﴾ لە ئاویکی ملقدر دروست کراوە ﴿ ۷: يخرج من بين الصلب والترائب ﴾ لە ئێوان بېرەکانى پشتى (پیاو) و ئێسکەکانى سنگى (ژن) ەو ەدرەدە چیت ﴿ ۸: إنه على رجع لقادر ﴾ بەراستى ئەو خواىە دووبارە بۆ دروستکردنەو ەى زۆر بەتوانایەو، دەتوانى زۆر بەئاسانى پاش مردنى وەك خۆى لى بکاتەو، واتە: خواىە ئەو ەندە دەسلەلاتى ەبەیت کە ئابەو شیۆەى ەسەرەتاو ە ئادەمزاد دروست بکات، ئەى چۆن لى نایەت دیسانەو ە زیندوو بکاتەو...! ﴿ ۹: يوم تبلى السرائر ﴾ لە وروژدا (روژى قیامت) ەرجى رازو نیازو نەینىیەکانى دلە ئاشکرا دەکریت ﴿ ۱۰: فما له من قوة ولا ناصر ﴾ جاهیچ ەیزو کۆمەکارىکی نییە بە دەمى ەو ەبیت و رزگارى بکات.

کە قیامت دى، ئینسان دەسلەلات و پشتیوانى نییە:

﴿ ۹: يوم تبلى السرائر ﴾ لە وروژدا (روژى قیامت) ەرجى رازو نیازو نەینىیەکانى دلە ئاشکرا دەکریت ﴿ ۱۰: فما له من قوة ولا ناصر ﴾ جاهیچ ەیزو کۆمەکارىکی نییە بە دەمى ەو ەبیت و رزگارى بکات.

سویندى خوا لەبەر راستى قورئان:

﴿ ۱۱: والسماء ذات الرجع ﴾ سویند بەئاسمانى خاوەن باران کە جار بۆ جار باران دەبارىنى بۆ مروؤفەکان و گیانەلەبەران ﴿ ۱۲: والأرض ذات الصدع ﴾ و ەبەزەوى کە درزو قلیشى تى دەبیت، واتە: بەفرمانى خواى خۆى قلیش دەبات و بۆ ەەرگیایەك بییەوى سەر دەربىنى ﴿ ۱۳: إنه لقول فصل ﴾ بەراستى ئەو (قورئان) ە و تەیهكى جیاکەرەو ەیه رەوا لە نارەواىە ﴿ ۱۴: وما هو بالهزل ﴾ و ەگەمەو شوخى نییە، واتە: بەبى ەودە نەینىراو، بەلکو دەبى بکرىتە بەرنامەى ژيانى ەردوو دونیا ﴿ ۱۵: إنهم يكيدون كيدا ﴾ بى گومان ئەو بى باوەرمانە فرت و فیل ئەکەن بۆ کورئانەو ەى نوری قورئان...! ﴿ ۱۶: وأكيد كيدا ﴾ و ەمنیش بە فیل تۆلەیان لى دەسینم، واتە: لەبەر ەمبەر ئەو فیل و فەرەجى ئەوانەو ەمنیش و ەردە و ەردە پلان و نەخشەى خۆم دەخەمەکارو ئەیان گرم و لە دەستم دەرنانچن ﴿ ۱۷: فمهل الكافرين ﴾ جا تۆش ئەى پىغەمبەر! ﴿ ۱۸: هه ميسان كه ميك مؤلتيان بدهو لييان بوو ەستە، جا بۆماو ەكى تر بەچاوى خۆت ئەبىنى چىسان پى دەكەم، وەك لەئایەتى تردا ئەفەرموى: (نمتهم قليلا ثم نضطرهم إلى عذاب غليظ) ۲۴/۳۱.

خوايش لە پشتیانەو ە بە زانست و عىلمى خۆى دەورى گرتوون، و لە دەستى رزگار نابن ﴿ ۲۱: بل هو قرآن مجيد ﴾ و ەبى ئەو ەى ئەوان دژاىەتى دەكەن سەرگوزەشتەىەكى بى ناوەرۆك بىت، نا! بەلکو قورئانىكى گەورەو زۆر بەرزو بلىندو پىروۆزە و ەەرگىزىش ناتوانن خامۆشى بکەن ﴿ ۲۲: فى لوح محفوظ ﴾ لە تابلۆىەكى پارىزراوداىە، واتە: پارىزراو دەست تى بردنى شەياتين. کۆتايى تەفسىرى سوورەتى (بروج). سوپاسى بى پايانىش بۆ خواى گەورە.

سوورەى (تاریق) ە

مەككەىیەو (۱۷) ئایەتە

بەناوى خواى بەخشندەى مېهرەبان

ئەم سوورەتە چارەسەرى چەند باسیك دەکات کە پەيوەندیان بە پىروباو ەرو عەقىدەو ە ەىە بەتایبەت بىروا بەزیندوو بوونەو ەو لىپرسینەو، بۆیە چەندیین بەلگە لەسەر دەسلەلاتى خوا بۆ زیندوو بوونەو ە دىنى، و دەلالت: باشە ئەو زاتەى کە توانیبىتى ەەر لەسەرەتاو ە ئادەمى دروست بکات، ئایا ەەر ئەو زاتە ناتوانى ەەرکاتیک بیەوى زیندوو بکاتەو؟ جا لەسەرەتاو ە بسویند بەو ئەستىرانە دەس پى دەکات کە بەشەوا دەر ئەکەون و ئەدرەوشینەو ە بۆ ئەو ەى مەردوم رىیان پى دەربکەن لەتارىکەشەودا، سویند دەخوات بەوانە کە ەمموو مروؤفیک فریشتە بەسەر ەو ە دائىراو ە بۆ پاراستن و چاودىرى کارو کردەو ەى، پاشان چەند بەلگەىەك بۆ توانایى پەروەردگار لەسەر زیندوو کردەو ەى ئادەمىزاد باس دەکات، ئینجا دەرخستنى تەواو نەینىیەکانى ئادەمىزاد لە دواوژدا، لە کۆتاییدا باسى راستى و دروستى قورئان ئەکات کە: کۆمەلە دەستوورىكى بەرزەو ماىەى سەرکەوتن و پىشکەوتن و خوشبەختى ەردوو جیهانە بۆگەلان، لەگەل باسى فرو فیللى بى پرواکانداو، پووچەل کردەو ەى فروفیلەکیان. و ەبەم شیۆەى ش دەست پى دەکات: ﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾ ۱: والسماء والطارق ﴿ سویند بەئاسمان و، بەو ئەستىرانەى کە بەشەوا دەر ئەکەون و، بەروژدا خۆیان ون دەکەن ﴿ ۲: وما أدراك ماالطارق ﴾ جا تۆ چۆن دەزانى (تارق) چىیە، ئەگەر ئیغە پىت نەلین؟ ﴿ ۳: النجم الثاقب ﴾ ئەستىرەى رووناك کەرەو ەیه، کە بەرووناكى خۆى تارىكى شەو کون ئەکات ﴿ ۴: إن كل نفس لما عليها حافظ ﴾ سویند بەوانە ەمموو کەسىك چاودىرو ئاگادارىكى بەسەرەو ەیه، ەەرچى بکاو، ەەرچى بلیت ئەى نوسیت، کەواوو بیداربن!.

میرووله‌یش تا ده‌گاته هه‌موو گیانله‌به‌ریکی تر له‌شیوه‌ی ژبانی خوی
 ئاگادار کردوو، که‌به‌راستی ئه‌وه به‌لگه‌یه‌کی گه‌وره‌یه له‌سه‌ر بوونی
 خوا ﴿ ۴ : والذی أخرج المرعی ﴾ ئه‌و خواجه‌ی که له‌وه‌رگه،
 و گژو گیاو رووه‌ک و هه‌موو جوړه سه‌وزاییه‌کی تر ده‌ر دینیت بو
 ئاژه‌له‌کان ئه‌وانیش به‌پینی جوړیان سوودی ئه‌وه‌ده‌گرن ﴿ ۵ :

(نه‌سای) له (جایی) هه‌ ده‌لێت : جاریکیان (موغان) پێش نویژی
 شیوانی کرد و له‌نویژه‌که‌یدا هه‌ردوو سووره‌تی : (به‌قه‌ره و نیسا) ی
 خویند ! ئه‌و جا پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموو : (آفتان أنت یامعاذ!)
 مه‌گه‌ر تۆه‌ی مه‌عاذ! ئازارو ره‌نجه دلی خه‌لکی ده‌ده‌یت؟! ئه‌ی
 بوچی نه‌ئه‌کرا سووره‌تی : (تارق)، سووره‌تی (شمس) و ئه‌وانه
 له‌باتی ئه‌و دوو سووره‌ته‌دا بخوینیت؟.

کۆتایی ته‌فسیری سووره‌تی (تارق).
 ستایش و سوپاس بو خوای کارزان.

سووره‌ی (ئه‌علا)یه

مه‌که‌بیه‌و (۱۹) ئایه‌ته

به‌ناوی خوای ده‌هنده و دلۆقان

ئه‌میش به‌کورتی به‌ته‌نزیمی خوا ده‌ست پێ‌ده‌کات و سیفه‌ته
 جوانه‌کانی و، چه‌ند به‌لگه‌یه‌کیش له‌سه‌ر تواناو ده‌سه‌لاتی ئه‌و.
 هاتنی وه‌حی و قورئان بو پێغه‌مبه‌ر ﷺ، وه‌ ئاسانه‌کردنیشی بو
 له‌به‌رکردن. په‌ندو ئامۆزگاری جوان و شیرین، دلّه زیندوو‌ه‌کان
 سوودی ئی وه‌رده‌گرن. به‌م شیوه‌یه ده‌ست پێ‌ده‌کات.

ته‌سیحاحات و په‌سنی په‌روه‌ردگارت بکه‌:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱ : سبح اسم ربك الأعلى
 به‌رده‌وام په‌روه‌ردگاری به‌رزو بلندی خۆت به‌پاک‌ی ناو به‌به‌و،
 واته‌ : به‌پاک‌ی له‌هه‌ر که‌م و کوری و ناته‌واوییه‌ک رابگره. پێشه‌وا
 (ئه‌حمده) ده‌لێت : په‌یامبه‌ر ﷺ هه‌رکات ئه‌م ئایه‌ته‌ی ئه‌خوینده‌وه
 ئه‌ی فه‌رموو : (سبحان ربك الأعلى). (أحمد ۱/۲۳۲). ﴿ ۲ : الذی
 خلق فسوی ﴾ ئه‌و خواجه‌ی که هه‌موو شتیکی دروست کردوو،
 جا به‌جوانیش رێک و پێکی کردوو ﴿ ۳ : والذی قدر فهدی ﴾
 ئه‌و زاته‌ی که بو هه‌ر شتێک شیوه‌ی ژبانی تایبه‌تی خۆی دانا
 و ئه‌ندازه‌گیری کرد، ئینجا رێنمایی‌شی کرد بو جوړی بژیوی
 خۆی، وه‌ک ئه‌فه‌رموی : (قال ربنا الذی أعطی کل شیء خلقه ثم
 هدی) ۵۰/۲۰. له سه‌حیحی (موسلیم) دا هاتوو : ((إن الله قدر
 مقادير الخلاق قبل أن يخلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة
 وكان عرشه على الماء)). (موسلیم ۴/۲۰۴). واته‌ : به‌راستی به‌ر
 له دروست کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌په‌نجا هه‌زار سال خوای
 گه‌وره ئه‌ندازه‌گیری هه‌موو ئه‌م دونیایه به‌ته‌واوی نه‌ینییه‌کانی و
 کاناو کاناکییه‌وه کردوو بو خزمه‌تی ئاده‌می و، تیشیگه‌یاندوون
 که چۆن سوودیانی ئی‌وه‌رگرن، نه‌ک هه‌ر ئاده‌می، به‌لکو ته‌نانه‌ت

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالسَّمِيعِ وَالْغَافِقِ ﴿١﴾ مَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾ إِنَّ كُلَّ
 نَفْسٍ لَّمَّا عَلِمَتْ مَا فُطِنَتْ ﴿٤﴾ تَلْظُرُ الْإِنْسَانَ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ
 دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُ عَلَن رَجِيعَ لِقَادِرٍ ﴿٨﴾
 يَوْمَ تَبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَمْ يَنْفَعِ قُوَّةُ وَلَا نَاصِرٌ ﴿١٠﴾ وَالسَّمَاءُ ذَاتُ الرَّجْعِ ﴿١١﴾
 وَالْأَرْضُ ذَاتُ الصَّارِعِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُمْ لَقَوْلٌ فَصَلِّ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا هَزْلٌ ﴿١٤﴾ نَبِّهْ
 بِكِدُونٍ كَيْدَ ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدَ ﴿١٦﴾ فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَهْلُهَا رَوَّابٌ ﴿١٧﴾

سُورَةُ الْأَعْلَى

بسم الله الرحمن الرحيم

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ﴿٣﴾
 وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غَاشًاءَ أَحْوَى ﴿٥﴾ سَنَفَرُكَ
 فَلَا تَنسَى ﴿٦﴾ لَأَمَّا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴿٧﴾ وَنُبَشِّرُكَ
 لِلْيُسْرَى ﴿٨﴾ فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى ﴿٩﴾ سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْفَى ﴿١٠﴾
 وَيَنْجِيهَا الْأَشْفَى ﴿١١﴾ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
 فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿١٣﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿١٥﴾

فجعله غشاء أحوى ﴿ ۱ : ئینجا پاش سه‌وزی و جوانی زه‌رد وه‌ری
 ده‌گیرێ و ده‌یکا به‌پۆشیکێ ره‌شباو.

پێغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌رگیز وه‌حی له‌بیر ناچێ:

﴿ ۶ : سنقرئك فلا تنسى ﴾ ۷ : إلا ماشاء الله ﴿ ۱ : ئه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ
 دلنیا به‌ ئیمه‌ قورئانت له‌رێی جوهریله‌وه پێ‌ده‌خوینین، جا تۆش
 غه‌مت نه‌بێت هه‌رگیز له‌بیرت ناچیت‌وه، مه‌گه‌ر شتێک که خوا
 خۆی ویستی له‌سه‌ر بێت و له‌بیرتی به‌ریت‌وه به‌نه‌سخ‌کردنه‌وه‌ی
 و لا‌بردنی ﴿ ۱ : إنه يعلم الجهر وما يخفى ﴾ به‌راستی ئه‌و ئاگاداره
 به‌و شتانه‌ی که مروف به‌ئاشکراو نادیار ئه‌یکات ﴿ ۸ : ونبشرك
 لليسرى ﴾ و ته‌وفیقت ده‌ده‌ین بو ئاسانه‌ترینی شه‌ریعه‌ته‌کان، که
 ئه‌ویش ئه‌م شه‌ریعه‌تی ئیسلامیه ﴿ ۹ : فذكر إن نفع الذكرى ﴾
 ئینجا ئه‌گه‌ر په‌ندو وه‌بیر خستنه‌وه که‌لکی هه‌بێ، په‌ند ده‌
 به‌قورئان و ئامۆزگاری مه‌ردوم بکه. (عه‌لی کوری ئه‌بی تالیب)

پیشه‌وا (ئه‌حمەد) یش له‌خاتوونه (عائشه) وه ده‌لێت: پیغه‌مبەر ﷺ له‌نوێژی (وه‌تر) دا سووره‌تی: (ئه‌لئه‌علی، کافیرۆن، سه‌مه‌دی ده‌خویند. خاتوو عائشه ئه‌مه‌شی بۆ زیاد کرد: (معوذتین)، واته: (فه‌لق و ناس) یشی ده‌خویند.

کۆتایی ته‌فسیری سووره‌تی (ئه‌علا) زۆرسوایاس بۆخوای گه‌وره‌و دلۆقان.

سووره‌تی (غاشیه)یه

مه‌که‌ییه‌و (۲۶) ئایه‌ته

به‌ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ئهم سووره‌ته‌ باس ده‌کات:

۱) له‌قیامه‌ت و پله‌ دژوارو قورسه‌کانی، هاوکات له‌گه‌ڵ ئه‌حواله‌ته‌ زۆرناله‌بارو ناهه‌مواره‌دا به‌تایبه‌ت که‌ تووشی مروّقه‌ بێ پرواکان ئه‌بێت، وه‌ئهو خێرو خووشی و شادییه‌ش به‌موسلمانان ده‌برێت. ۲) به‌لگه‌ی هه‌مه‌ جوّره‌ له‌سه‌ر تاك و ته‌نیاپی خوای جیهانه‌کان، هه‌ر له‌دروستکردنی جوّری وشترو ئاسمانی پر له‌شتی سه‌یرو سه‌مه‌ره‌، تائه‌گاته‌ زه‌وی و، کیه‌وه‌کان دینیه‌ته‌وه‌، پاشانی‌ش سه‌رنجی مروّقه‌کان راده‌کێشی بۆ ئه‌وه‌ی که‌پێش ئه‌وه‌ بگه‌ڕێته‌وه‌ لای خوا حیسابی بۆ خوایان بکه‌ن. وه‌ به‌م شیوه‌یه‌ ده‌ست پێ‌ده‌کات:

قیامه‌ت و حاڵی به‌دحاڵی جه‌هه‌ننه‌می:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: هل أتاک حدیث الغاشیه * ئایا ده‌نگ و باسی روژه‌ داپۆشه‌ره‌که‌ت، واته: قیامه‌ت پێ‌گه‌یشتوه‌؟ که‌ ته‌واوی خه‌ڵک داده‌پوشتی و، که‌سیک نییه‌ له‌ نا‌ره‌حه‌تی ئه‌و روژه‌ ده‌رچیت * ۲: وجوه یومئذ خاشعه * له‌و روژه‌دا رووخسار گه‌لێک زه‌بوون و زه‌له‌یه * ۳: عاملة ناصبة * ره‌نجده‌ریکی ماندوون، چونکه‌ هه‌رچی‌یان کردوه‌و ته‌نها بۆ ژبانی دونه‌یا بووه‌ و، خوایان پشتگوێ خستوه‌، وائێستا هه‌ر ماندوووبوونیان بۆ ده‌مینیه‌ته‌وه‌ * ۴: تصلی نارا حامیه * ده‌رۆنه‌ ناو ئاگرێکی گه‌رمه‌وه‌ * ۵: تسفی من عین آتیه * وه‌ له‌کانی ئاوێکی زۆر گه‌رم و داخ و له‌کۆل ئاویان ئه‌دریستی! * ۶: لیس لهم طعام إلامن ضریع * هیچ خواردنیکیشیان نییه‌ جگه‌ درکێکی وشک و تال و تفت (که‌ مه‌گه‌ر ته‌نها وشت بیه‌خوات)! * ۷: لا یسمن ولا یغنی من جوع * ئه‌ویش نه‌ئوه‌یه‌ گوشتی پێ‌بگرن و قه‌له‌ویان بکا، نه‌ئوه‌یه‌ش به‌رسییه‌تیان لا بباو پێی بژین، به‌پێچه‌وانه‌وه‌ی خۆراکی دونه‌یاوه‌.

چهند جوان ده‌لێت: ئه‌گه‌ر به‌پێی ئه‌ندازه‌ی ئه‌قل و ژیری خه‌ڵکی ئاموژگاری نه‌که‌یت، سه‌ریان لی تێک‌ده‌چیت، پێت خوشه‌ که‌ قسه‌یه‌کیان بۆ بکه‌یت و خواو پیغه‌مبهری خوا به‌درو بکه‌نه‌وه‌؟! که‌وابوو ده‌بێ بزانیته‌ که‌وه‌ی قسه‌ ده‌که‌یت و، چیش ده‌لێیت؟

۱۰: سیدکر من یخشی * ئه‌وه‌که‌سه‌ی که‌ له‌خوا بترسی بێ‌گومان په‌ندو سوود وه‌ر ئه‌گرێ * ۱۱: ویتجنبها الأشقی * وه‌به‌خت و کافر خوێ لانه‌دا له‌ ئاموژگاری و ناچی به‌گویندا * ۱۲: الذی یصلی النار الکبری * واته: ئه‌وه‌ی ده‌چیته‌ ناو ئاگره‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌که‌وه * ۱۳: ثم لا یموت فیها ولا یحی * له‌پاشا نه‌ئهمری بۆ ئه‌وه‌ی له‌وی رزگاری ببی وه‌نه‌ ئه‌یشتریی به‌ژبانیکی خووش و ئاسووده‌ ئهم فهرموده‌یه‌ش که‌ پیشه‌وا (ئه‌حمه‌دو موسلیم) ده‌ی‌هێنن هه‌ر ئه‌و راستیه‌ دوویات ئه‌که‌نه‌وه‌: (أما أهل النار الذین هم أهلها فإنهم لا یموتون فیها ولا یحیون...) (موسلیم: ۱/۱۷۳). واته: به‌لام ئه‌وانه‌ی واشیاوو خه‌ڵکی ئاگر و له‌ویدا هه‌رگیز نامرن تارزگارببن، نایشترین به‌خووشی، وه‌ئهم ئایه‌ته‌ش: (ونادوا یامالک لیقض علینا ربک قال إنکم ما کتون) ۷۷/۴۳. هه‌مان ماناو مه‌به‌ست دوویات ده‌کاته‌وه‌.

خه‌ڵکی پاککار رزگاره‌:

۱۴: قد أفلح من تزکی * ۱۵: وذكر اسم ربه‌ فصلی * به‌راستی ئه‌و که‌سه‌ به‌روه‌ بوو خوێ پاک کردوه‌ له‌ شیرک و گوناوه‌ تاوان و ناوی په‌روه‌ردگاری خوێ هینا، جا نوێژی کرد، واته: ئه‌وه‌ی له‌سه‌ری فهرز کرداوه‌ له‌ پێنج نوێژه‌کان * ۱۶: بل تؤثرن الحیاة الدنیا * له‌جیاتی ئه‌وه‌ی ژبانی دوا روژ هه‌لبژین، که‌چی ژبانی ئهم دونیایه‌ هه‌له‌بژێرن و پێشی ئه‌خه‌ن به‌سه‌ر دوا‌روژدا * ۱۷: والآخره‌ خیر وأبقى * له‌کاتی‌کا که‌ ژبانی ئه‌ولا‌زور چاکترو به‌ده‌وامتیه‌ بۆتان له‌ ژبانی ئهم دونیایه‌ * ۱۸: إن هذا لفی الصحف الأولى * به‌راستی ئه‌مه‌ی باس‌کراوه‌ له‌م سووره‌ته‌دا له‌نامه‌ ئاسمانیه‌ پێشووه‌کانیشدا هه‌یه‌.

نووسراوه‌که‌ی ئیبراهیم و موسا:

۱۹: صحف إیراهیم وموسی * له‌نامه‌کانی (ئیبراهیم و موسا) (سه‌لامی خوایان له‌سه‌ربیت. له‌فه‌زل و گه‌وره‌یی ئهم سووره‌ته‌دا یه‌ که‌ ئیمامی (موسلیم) و خاوه‌ن (سنن)ه‌کان له‌ (نوعمانی کوپی به‌شیر)ه‌وه‌ ده‌لێن: پیغه‌مبەر ﷺ له‌نوێژی جه‌ژنه‌کان و روژی هه‌ینیدا سووره‌تی (ئه‌لئه‌علی) و سووره‌تی (غاشیه‌)ی ده‌خویند، ئه‌گه‌ر جه‌ژن و هه‌ینی بکه‌وتنایه‌ته‌ یه‌ک روژ، ئه‌و هه‌ر ده‌یخویندن،

حالی قه شەنگ و ناوازی بەهەشتییەکان:

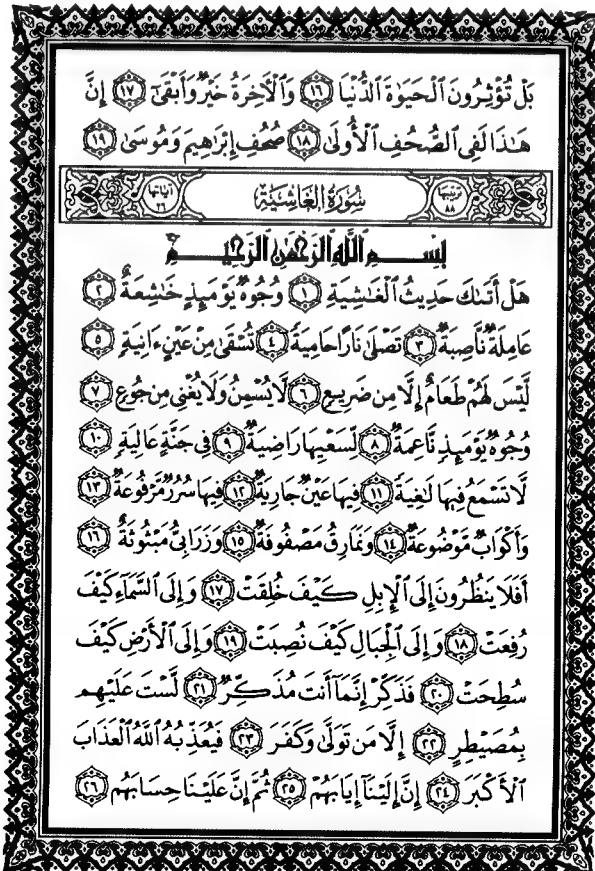
پیغەمبەر ﷺ ھەر راگەیانانی لەسەرە:

۸: وجوہ یومئذ ناعمة * وہ چەند روخسارو دەم و چاویکی روو خوش و گەشاهەن ۹: لسعيا راضية * رازین بە پاداشی ھەول و کۆششەکیان ۱۰: فی جنة عالیة * لەناو بەهەشتیکی بەرزو بلندان ۱۱: لاتسمع فيها لاغية * هیچ قسە و تەییەکی هیچ و پووج و بی مانای تیا نابیسن، وەك دەفەرموی: (لا یسمعون فيها لغوا ولا تأثیما الا قیلاً سلا سلا ما) ۲۵/۵۶-۲۶: ۱۲: فیها عین جاریة * بە دائیم سەرچاوەی رەوانی تێدا یە، لەچەند لایەکەو ە ئاوی خوشقووت دیت و دەچیت. پیغەمبەر ﷺ دەفەرموی: ((أنهار الجنة تفجر من تحت تلال - او من تحت جبال - المسك)) ابن حبان: ۲۶۲۲ (موارد الظمان)، واتە: رووبارەکانی بەهەشت لە ژێر چەند کێو و تەپۆڵکە یەکی میسکەو ە ھەلە قوڵین ۱۳: فیها سرر مرفوعة * ھەورەھا چرپاو سیستەم و چەند تەختیکی بەرزو بەنرخێ لێیە و کورسی لە ھەموو لایەکەو ە بە دەوری کانیو ە کەدا ریزکراو ە و (حور العین) ی لەسەر دانیشتوو ە ۱۴: وأكواب مضمومة * و لەبەر دەمیاندا پەرداخی جوان و نەخشین دانراو ە ۱۵: وسارق مصفوفة * و پالە پشتی جوان و رازاوی تیا یە کە بە شیوہ یەکی جوان و پەسەند ریز کراون ۱۶: و زرابی مبنونة * و ە قالی و رایەخی رەنگاوەنگی تیا راخراو ە.

بۆ رانامینە و شترو ەرز و چیاکان؟

۱۷: أفلا ينظرون إلى الإبل كيف خلقت * ئایا بێ باو ەکان بەوردی تەماشای و شتر ناکەن، چۆن دروست کراو ە؟ و شتر چەند ە گیانلەبەریکی گەورە و سەر سۆر ە ھینەرە، خواردنیکی سادە ی ە یە، درکی و شتر خوار ئەخوات، دەتوانی چەند روژی ئاو نەخواتو ە، لەگەڵ ئەو ە پشدا مندالیک دەتوانیت یخی بدات و باری بکات و.. ەتد ۱۸: و إلى السماء كيف رفعت * و بۆ ئاسمان ناروان چۆن بەرز کراو ە تەو ە؟ لە سوورەتی (۶/۵۰) دەفەرموی: (أفلم ينظروا إلى السماء فوقهم كيف بنيناها وزيناها وما لها من فروج؟) ۱۹: وإلى الجبال كيف نصبت * و بۆ شاخەکان ناروان چۆن داکوتراون و لەناخی زەوی توند کراون؟ ۲۰: وإلى الأرض كيف سطحت * و تەماشای دەشتەکانی زەویی ناکەن، چۆن تەختکراو ە راخراو ە؟ جا خوا یەکی بە دەسەلاتی ئاوا بتوانی ئەو ە موو شتانه دروست بکا ناتوانی چی بویت دروستی بکات لە بەهەشتدا؟ واتە: بێ شک ئەتوانی.

۲۱: فذكر إنما أنت مذكر * ئینجا تۆیش ئە ی موخەمەد! ﷺ ئامۆزگاریان بکە و ئەم شتانه یان بخەرەو ە یاد، ئیتر گویت لی نەبیت، ئە ی بیسن، یان نای بیسن چونکە تۆ لەم کاتەدا ەر

ئامۆزگاریکەریکی بۆیان ۲۲: لست عليهم بمسطر * ھیچ دەسەلاتیکت نییە بەسەریان تا بتوانی بەزۆر برۆیان پێ ببینیت، یان کوشتاریان لەگەڵ بکەیت ۲۳: إلا من تولى وكفر * بەلام ئەو ە کە پشت ەلەدەکاو کافر دەبی ۲۴: فيعذبه الله العذاب الأكبر * خوا بەسزایەکی ەەرە گەورەسزای دەدات ۲۵: إن إلينا إيابهم * بەراستی گەرانهو ە یان بۆلای ئێمە یە ۲۶: ثم إن علينا حسابهم * لەو ە دوایش بەراستی حیساب و لێپرسینەو ە شیان ەر لەسەر خو مانە کەس فریایان ناکەوی و، ناتوانی لەسزای سەخت رزگاریان بکات. کۆتایی تەفسیری سوورەتی (غاشیه).. زۆر سوپاس بۆ خاوی زانا.

سورەتی (فەجر) -

مەككەییەو (۳۰) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشندە میهرەبان

ئەم سورەتە باسی سۆشتی سەرەکی ئەکات:

یەكەم: داستانی هەندێ لەو گەلانی پڕوایان بە پەيامبەرەکانیان نەهینا و بەدرۆیان خستەو، وەك گەلی (عاد، سەموود، فیرعون،) و ئەنجامی بۆ پڕواییان.

دووهم: یاسای خۆی کار جوانە کە دەبێ گەلی جار، ئادەمی بە چەند جۆریك تاقی بکاتەو: بە خێر و بێر، شەڕ و نەهەمەت، دەوڵەمەندی و، هەژاری، هاورێ لەگەڵ باسکردنی سروشتی مەروفا لەزێادە رەوی کردندا بۆمال و دارایی.

سۆیەم: هاتنی رۆژی دوازی و بوونی ئادەمی بە دوو بەشەو لەو رۆژەدا: بەختیار و بێ بەخت، دەرەنجامیان و ئامادەبوونی دۆزەخ و، بێرکردنەوێ ئادەمی و پەشیمان بوونەوێ. ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ * ۱: والفجر ﴿سویند بە سپیدە بەیانی رۆژی جەژنی قوریان﴾ ۲: ولیل عشر ﴿و بە دەشەو پیرۆزەکی سەرەتای مانگی حەج، پیغەمبەر ﷺ دەربارە فەزێلەت و گەورەیی ئەو دەشەو رۆژە سەرەتای مانگی زیلحیحە دەفەرموێ: ((ما من أيام العمل الصالح أحب إلى الله فيهن من هذه الأيام، قالوا: ولا الجهاد في سبيل الله؟ قال: ولا الجهاد في سبيل الله، إلا رجلا خرج بنفسه وماله ثم لم يرجع من ذلك بشئ)) (فتح الباری: ۲/۵۳۰). ﴿۳: والشفع والوتر﴾ و بە تاق و جووتی هەموو شتێ، یان سویند بەخودی خۆی گەورە و بەتەواوی گیانداران، یان سویند بەرۆژی جەژن و رۆژی عەرفە ﴿۴: واللیل اذا یسر﴾ و بە شەوکاتی بەرەو رۆژ بوونەوێ دەرپەرێ کە بەراستی ئەوێش ئال و گۆرکێیەکی سەرسورھینەرە، چونکە سوورنەوێ زەوی و بێردیئیت ﴿۵: هل فی ذلک قسم لذي حجر﴾ ئایا ئالەوانەدا سویندیکێ کافی نییە بۆ خاوەن ئاوەزێك؟ واتە: هەر کەسیك خۆی بە ژیر بزانی دەبێ بیریك لەوشتانە بکاتەو، پڕوا بە پەرەردگاری خۆی بێنی، جاسویند بەمانە هەموو بۆ پڕوایان بەتوندی سزا ئەدرین.

ئەمانە یاخی بوون و، خواش بەر قەمچی غەزەبی خۆی دان:

﴿۶: ألم تر کیف فعل ربك بعاد﴾ ئایا نەتەدیت ئەو موحمەد ﷺ کە پەرەردگاری تۆچۆنی کرد بەگەلی عاد کە (هەوود)

ی پۆرەوانە کردبوون. ﴿۷: أرم ذات العمد﴾ ئێرەم، باپیری عادی یەكەم، خاوەن پایە بەرزو خانوو کۆشکی ستووندار ﴿۸: التي لم یخلق مثلها فی البلاد﴾ ئەو قەومە وێنە دروست نەکرابوو لە سەر زەوی و شاراندا لە هیزو دەسلەت، کەچی لەگەڵ ئەوێشدا کاتی کە سەریچچیان کرد لەناومان بردن و، هیچیشیان پێ نەکرا. جاکە وایبو ئەو قورەیش ئێوێش هۆشیاربێ! ﴿۹: وئمود الذین جابوا الصخر بالواد﴾ وەگەلی سەموود (ئومەتێ سەلح) یشت نە بێنی کە لەنیو شیوو دۆلەکاندا تاشە بەردیان دەبری و خانوویان پێ دروست دەکرد. نازانیت کاتی سەریچچیان کرد چیمان پێ کردن؟ ﴿۱۰: وفرعون ذی الأوتاد﴾ وە فیرعونێ خاوەن سوپای زۆرت نەدی؟، چ کۆشک و بێنایەکی وەك مێخ داکوتی بە زەویدا هەبوو ﴿۱۱: الذین طغوا فی البلاد﴾ ئەوانە کە لەولاتی خۆیاندا یاخی بووبوون و خەلکیان چەوساندەو. ﴿۱۲: فاکثروا فیها الفساد﴾ خراپە و ستەمی زۆریان تیا کرد، چەوساندنەوێ گەل و خواردنی بەروبوومی ولاتیان بە لێشاو ﴿۱۳: فصب علیهم ربک سوط عذاب﴾ ئینجا دوا ماوەیە پەرەردگاری تۆ بە قامچی سزای دان و، سزای کرد بەسەریاندا، واتە: بۆهەموو گەلیکیان وەك شیای خۆی سزای ناردەسەریان ﴿۱۴: إن ربک لبالمرصاد﴾ چونکە بۆ گومان پەرەردگاری تۆهەمیشە لە کەمین دایە بۆیان، هەردەم ئامادەییە تۆلەیان لی بسینێ وچاوی لێیانەوێ.

دارایی و نەدارایی تاقیکردنەوێ خۆن:

﴿۱۵: فاما الإنسان إذا ما ابتلاه ربه﴾ بەلام مەروفی کافر و خوا نەناس (وەك عوتبە، ئومەییە، ئوبەیی) و نمونەیی ئەوان کاتی کە پەرەردگاری تاقی کردەو بە پێدانی مال و دارایی ﴿فاکرمه ونعمه﴾ جا ریزی لێناو سەرەو و سامانی پێ بەخشێ و نەیمەت و بەهرە بەسەردا رشت تا دەرکەوێ: سێلەییە، یان سوپاسگوزار ﴿فیقول ربی أکرم﴾ جا بە بایی بوونیکەو دەلێت: پەرەردگاری ریزی لێناوم لە بەرئەوێ شایەنی ئەو بەهرەیم بۆیە پێی داوم ﴿۱۶: واما إذا ما ابتلاه فقدر علیہ رزقه﴾ بەلام کاتیکیش تاقی کردەو بە تەنگانە جا ریزی لێگرتەو ﴿فیقول ربی أهان﴾ جا بە ئاگییە کەو دەلێت: پەرەردگاری سووکایەتی پێ کردوم! چونکە وادەزانێ ریزی مەروف بە سامانەوێ ﴿۱۷: کلا﴾ نەخیر هیچی و نییە، چونکە خوا مال و سامان بەهەموو کەسێ دەدات، چاک و خراپ، یان لێیان دەگریتەو. ﴿بل لا تکرمون الیتیم﴾ بەلکو ئێو لەگەڵ ئەو هەموو بیرە چەوتانەتان و ئەو هەموو دەسلەتە هەتانه ریزی هەتیو ناگرن ﴿۱۸: ولا تحاضون علی

هرچی کردیبت بیری نه که ویتوه و به شیمان ده بی له سهر خرابه کانی و پند ده گری و وانی له الذکری و له کوئی پندو ناموزگاری که لکی ده بی بوی له و روژدها ۲۴: بقول یالیتی به ئیش و خهفه تیکه وه ده لیت: خوزگه من قدمت لجاتی بؤ ئهم ژبانی پاشه روژهم شتیکم پیش خستبا له دونیادا ۲۵: فیومئد

طعام المسکین و به کتریش له سهر ناندانی بی نه واهه ژاران هه لنانین ۱۹: و تاكلون التراث اکلا لما و هجگه له و هیش میرات - به شهرعی و ناشهرعی - کو ده که نه وه دهی خون! ۲۰: و تحبون المال حبا جما و هه دارایشتان خوش دهوی به خوشویستنیکی زور، به جوژی ئابرووی خوستانی له سهر داده نین ۲۱: کلا دهست هه لگرن له و کارانه و اذا دکت الارض دکا دکا کاتی زهویی هه ژنرا به هه ژان دوی هه ژان، وه پاره پاره کرا و، شاخه کان یه کسان بوون و قیامهت پیش هات ۲۲: و جاء ربک و له و روژدها پهروه ردگارت هات به هاتنیک شیای خوی بیت. دوی نه وه تکاو شه فاعه تی لا ده کهن و خواش مؤله تی پیغه مبهه ده دات بؤ شه فاعهت، که (مقام المحمود) ه.

(شه نقیتی) نه لی: مه سه له ی هاتنی خوی گه وه یه کیکه له ئایه ته کانی سیفات، وه ههروه ها هاتن و دابه زین (النزل و الإتيان) که له ئایه تی (۲۱۰/به قهره) دا هاتووه وه: (هل ينظرون إلا أن يأتيهم الله في ظلل من الغمام والملائكة وقضى الأمر وإلى الله ترجع الأمور)، به زهقی هاتنی پهروه ردگار ده سه لمینی و ده شلیت: هه موو ئه مانه و سیفه تی (یستویا/ الإستواء)، چوونیه کن، جا له سه روی هه موویانه وه نووسیویه تی (إن جميع الصفات من باب واحد، أي أنها ثابتة لله تعالى على مبدأ: (ليس كمثله شيء..)) على غير مثال للمخلوق، فثبت استواء يليق بجلاله على غير مثال للمخلوق، وكذلك هنا كما ثبت الإستواء، ثبت المجيء، وكما ثبت المجيء، ثبت النزول، والكل من باب (ليس كمثله شيء) أي على ما قاله الشافعي حيث يقول: نحن كلنا بالإيمان، فعلينا أن نؤمن بصفات الله على ما يليق بالله على مراد الله، وليس علينا أن نكيف، إذ كيف ممنوع على الله سبحانه. بویه (به نده) ش پیم رهوا نییه بی به لگه له راسته مانا که ی خوی لای دهم و (ته ئویل) ی بکه م و الملک صفا صفا و هه فریشته کانیش له گه لی ریز ریز، وه هاتنی خوا بؤ پرپاردان و داوه ریه له نیوان به نده کاند، وه ئه مه ش دوی نه وهی که خه لکی داوا ده کهن له پیغه مبهه تکایان بؤ بکات له لای خوا.

دۆزهخ هاته پیش مروف وه بیر دی:

۲۳: و جئ يومئذ جهنم و له و روژدها دۆزهخ ده هینرته روو بوگو مریان، پیغه مبهه ده فرموی: (یؤتی جهنم يومئذ لها سبعون ألف زمام مع كل زمام سبعون ألف ملك يجرونها) (موسلیم: ۲۱۸۴/۴). واته: ئه و روژه دۆزهخ دینن و هه فتا هه زار ره شه ی هیه، له گه ل هه ره شه میه که هه فتا هه زار فریشته رای ده کیشن یومئذ يتذكر الإنسان و له و روژه قورسه دا ئاده می

سُورَةُ الْفَجْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ۝ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۝ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۝ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ۝ هَلْ يَدْرِكُ ذَلِكَ نَسَمٌ لَذِي جَبْرِ ۝ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِمَادٍ ۝ إِرْمَ دَاوَاتِ الْعِمَادِ ۝ الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْإِلَادِ ۝ وَتُسَوِّدُ الَّذِينَ جَاءُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۝ وَرَوَّعُونَ ذِي الْأَرْوَاحِ ۝ الَّذِينَ طَعَفُوا فِي الْإِلَادِ ۝ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ۝ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۝ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ۝ أَلْإِنْسَنُ إِذَا مَاتَ ابْتُلِيَ رَبَّهُ ۝ فَاكْرَمُهُ وَرُغِمَهُ ۝ فَيَقُولُ رُبَّ أَكْرَمَ ۝ وَمَا إِذَا مَاتَ ابْتُلِيَ فَقَدَّرَ عَلَيْهِ رَبُّهُ ۝ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ۝ كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ ۝ الْيَتِيمَ ۝ وَلَا تَحْضُوتُ عَلَى طَعَامِهِ ۝ الْيَسْكِينَ ۝ وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا ۝ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ۝ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ۝ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۝ وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَبْدَأُ الْإِنْسَنُ وَآفِي لَهُ الذِّكْرَى ۝

لا يعذب عذابه أحد و ئینجا له و روژدها سزایه که ده دات، هیچ که سیك ناتوانی سزای وابدات! ۲۶: ولا يوثق وناقه أحد و هیچ که سیك ناتوانی پیوه ند بکات وه ک پیوه ندی خوا ۲۷: یا آیتها النفس المطمئنة و له سه ره مه رگدا به نه فسی ئیماندار ده و تریت: ئه ی گیان و روچی! ئارام به به یادو زیکری خوا ۲۸: ارجعی إلى ربك راضية مرضية و بگه ریوه بؤ لای پهروه ردگارت، ئاوا که رازی کرد بوویت به پاداشتی خووی و لیت رازی بووه به هووی نه وهی پیشی خووتت خستووه له کرده وهی چاک ۲۹: فادخلی فی عبادی و ده بچوره ناو گیانی به نده سالحه کانمه وه ۳۰: و ادخلی جنتی و بچوره به هه شته رازاوه که مه وه که ئامادم کردووه بووت، جا که ئهم ئایه ته هات (ئه بووه بکری سدیق) دانیشتبوو وتی: ماشاء الله چهنده جوانه! پیغه مبهه ده فرموی: دلنیا به ئه مه به توش ده گوتریت. الدر المنثور: ۵۱۳/۸.

سوورەتى (به لهد)

مه ككه ييبه و (۲۰) ثابته

به ناوى خواى به خشندهى ميه ره بان

مه به ستي ثم سووره ته هه مان مه به ستي سووره ته مه ككه ييبه كانى تره وه كوو: چه سپاندنى بيروباوه رو ئيمان به يه كخواپه رستي، به روژى پاداش و تۆله، ئەوه ته بۆ يه كه مجار سويند ده خوات به شارى مه ككه كه نيشتگاي په يامبه ره ﷺ، پاشان باسى هه ندئى له بئى باوه ره سه ركه شه كان ده كات كه ململاني حه قيقه ت و راستييان ده كرد، باسيكى كورتى قيامه تيش ديت له گه ل ئەو باره سه خت و قورس و ئالوزانهيدا، كۆتاييشى ديت به وه كه جياوازيه كى زور هه يه له نيوان پاداشى موسلمانان و، تۆله ي بئى باوه ره كاندا، وه هه رگيز چوونيه ك و يه كسان نين.

به م شيوه يه ش ده ست پئى ده كات: * بسم الله الرحمن الرحيم *
 ۱: لا أقسم بهذا البلد سويند به م شاره (پيروزه ي مه ككه) يه كه به راستى شارى كى به رزو به نرخه، كه عبه ي شه ريف و رووگه ي موسلمانانى تيدياه، (قورتوبى) ئەلئى: هه ندئى ده لئى: بيژهى (لا) له (لا أقسم) دا (صله) يه، واته زبانه يه بۆ ته ئكي دو دوو پاتكر دنه وهى سوينده كه يه. شياوى باسيشه له سه ره تاي هه وشه و سووره تيكه وه ره وايه بئى، چونكه قورئان هه نديكى په يوه سته به هه نديكى تريه وه، جا كه وابوو هه مووى يه ك حوكمى هه يه، بۆيه وا ده بئى له سووره تيكدا شتى باس ده كرى كه چى وه لاهه كه ي له سووره تيكى تر دا ديت، وه ك: (وقالوا يا أيها الذي نزل عليه الذكر إنك لمجنون) ۶/۱۵. وه لامى ئەمه له سووره تى (القلم) دا هاتوو: (ما أنت بنعمة ربك بمجنون) جا كه وابوو ماناى (لا أقسم) به م شيوه ده بئى: به دلئيا يبه كه وه سويند ئەخۆم. ئەمه راي (ئيبن عه بباس و ئيبن جوبه يرو ئەبو عوبه يده يه)، وه هه روه ها نمونه ي ئەمه له شيعره عه ره بيه كانيشدا زور هاتوو وه ك ده لئى:

تذكرت ليلي فاعترتني صابه

فكاد صيم القلب لا يقطع

***

۲: وانت حل بهذا البلد ئەو شارهى كه تۆ نيشته جيئى تييدا، واته: به بوونى تۆ له وئى، مه ككه شه ره فمه ندره * ۳: ووالد وما ولد * وه به هه موو باوك و رو له يه كه كه ديتته دى، وه ك ئيبن جه رير وتوويه تى.

مروّف به خه م و ناره حه تى به دى هاتوو:

۴: لقد خلقنا الإنسان في كبد سويند به وانه، به حه قيقه ت ئيمه ئاده ميمان له جو ره ها ره نج و ئازاردا دروست كردوه، هه ره له و كاته وه كه گيان ده كرى به به ريا تا ته مرئى هه ره له ناره حه تى و ره نج دا يه، كه وابوو تۆش ئارامت ببئى له سه ر گرى و قورته كانى ئيان له ريگه ي ده عوه بانگه وازه كه تدا: ۵: أحسب أن لن يقدر عليه أحد. ئايا ئەو ئينسانه پئي وايه كه هيج كه سيك ده ستي ناروا به سه ر يا. ۶: يقول أهلكت مالا لبدا. ئەو ئينسانه به شانازييه وه ده لئيت: من سامانيكى زورم له دوژمنايه تى موحه ممه ددا به خت كرد. ۷: أحسب أن لم ير أحد. بۆچى واده لئيت! ئايا پئي وايه كه هيج كه سيك چاوى لي نه بووه و نه ي بيبه وه! ئەي بۆ نازانى خوا ئاگاداريه تى و تۆله ي لي ده سيئى: ۸: ألم نجعل له عينين. ئايا دوو چاومان پئى نه داوه، تا پييان ببيني. ۹: ونسأه وشنن. هه روه ها زمانيك و دوو ليومان پئى نه به خشيوه!.

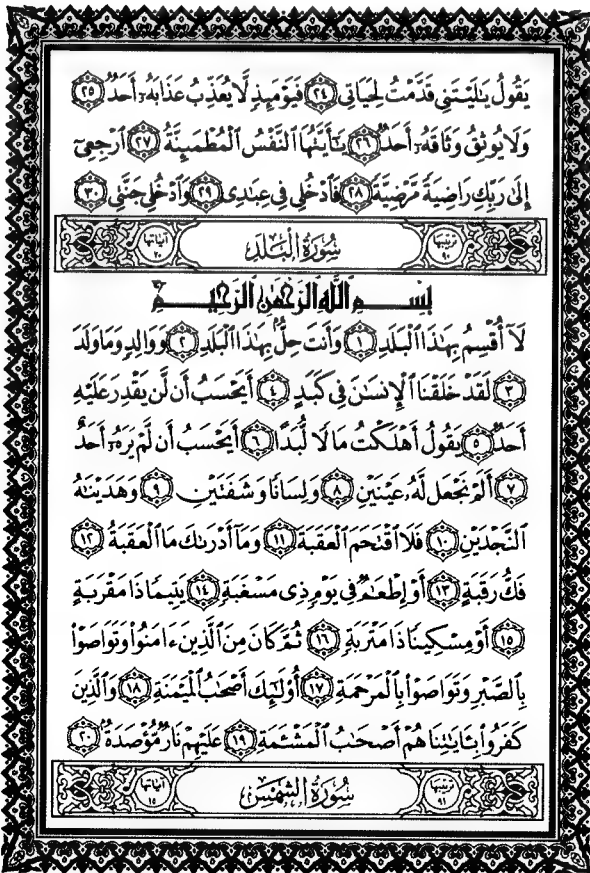
مروّف ده توانئى خيرو شهر ليك بكاته وه:

۱۰: هدناه النجدين. وه ئايا بۆ هه ردوو ريگا كه (چاك و خراپ) ريئموونيمان نه كرد. ۱۱: وه ك ئەفه رموى: (إنا هديناه السبيل إما شاكرا وإما كفورا) ۳/۷۶. جائيتر له مه ر ئەم چاكانه وه بۆچى ئەوه نده سپله يه. ۱۲: فلا اقتحم العقبة. خو له هه ورازو سه ختى نه داوه، واته: نه يتوانى به سه ر ئەو كوئسپ و سه ختانه دا زال ببئى و. ۱۳: له باتى ئەوه ي سامان له دوژمنايه تى په يامبه ردا ﷺ به خت بكات، به و ماله يه به نديه ك بكرئى و، ئازادى بكا؟ ۱۴: ما أدرك ما العقبة. وه تۆ چوو زانيت ريگاي هه وراز چييه. ۱۵: فك رقية. ئازاد كردنى گه ردنى كۆيله يه كه. له مه ر ئازاد كردنى به نده دا پيغه مبه ر ﷺ فه رمويه تى: هه ركه سئى گه ردنى (به نده) يه ئازاد بكات، ئەوا خواى گه وره له به رامبه ر هه ره ئەنداميكى ئەو به نده وه، ئەنداميكى ئەميش ئازاد ده كا له ئاگر، تا ده گاته ده ست به ده ست، پئى به پئى، عه وره ت به عه وره ت)، جا (عه لى كورى حوسه ين) ﷺ وتى: ئەي سه عيد! جا تۆ به گويئى خوئت له (ئەبوو هوره يره) وه ئەمه ت بيست؟ وتى: به لئى: ئەو جا ئەويش غولاميكي هه بۆو له پئي خوا ئازادى كرد. (بوخارى فتح: ۱۷۴/۵. موسليم: ۱۱۴۷/۲). ۱۶: أو إطعم في يوم ذي مسغبة. ياخود خوراك به خشيئه له روژيكي برسيئيدا ۱۷: ۱۵:

سوره نبی (شهمس)

مهككه بییهو (۱۵) ثایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

بسم ذامقرية : به هتییوکی خزم، چاکه له گهل خزمی نزیکدا زور کاریکی پیروزو به رزه، وهك ثم فهرمووده: ((الصدقة على المسكين صدقة، وعلى ذي الرحم اثنتان: صدقة وصلة)). یارمه تی و دهسگیروکردنی که سیکی هه ژارو بی نهوا به یهك خیرو سه دهقه دانه نری، به لام هاوکاری و یارمه تی دانی خزم دوو جار خیره، له لایه که وه هم سه دهقه یه، له لایه کی تره وه مافی خزمایه تیت جیبیه جی کردوه. (أخرجه أحمد: ۲۱۴/۴). دهرباره ی به زه ییش ثم فهرمووده هاتووه ((الراحمون یرحمهم الرحمن، إرحموا من فی الأرض یرحکم من فی السماء))، واته: هه میسه به به زه بی بن له رووی زه ویدا ئه ی خاوهن روحمان! ئه وجا خوی (رحمان) یش ره حم و میهره بانیتان له گهل دهکات. (ئه بووداوود: ۲۳۱/۵). یان ثم فهرمووده یه: ((من لم یرحم صغیرنا ویرحم حق کبیرنا فلیس منا)). واته ئه وکه سه ی وا له گهل بچووک و کهم ته مه نانی ئیمه دا ره حم ناکاو، قایه له به پله وهق و مافی (گه وه) کانمان نابن ئه وه له ئیمه نین! (ئه بووداوود: ۲۳۲/۵) ۱۶: أَوْ مَسْجِنًا ذَا مَضْجِنَةٍ یا به که سیکی که وته کار و خاک نیشین؟ که له هه ژاریدا په کی که وته وه کونوفت بووه، که واپوو ده بی هه ولی جیددی بدریت بو بنه پر کردنی بهنده و کوپله کان، وه له گهل خه لکانی کهم ژیانیشدا هه ردهم دهس به کارو به به زه بی بین. ۱۷: سَمَ كَانَ مِنَ الَّذِينَ اسْتَوْا له پاشا ئه وه ی ئه و باره سه خته ی هه ل گرت، واته: بهنده ی ئازاد کردو، نانی به هه ژاردا له و که سانهش بوو ئیمانیان هیتابوو : وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ : وه وه سیه تیان بو یه کتر ده کرد به سه برو خوراکرتن له سه ربرواو خواپه رستی : وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَةِ : وه وه سیه تیانشان بو یه کتر ده کرد به به زه بی و میهره بانی له نیوان خویشان و خه لکیدا ۱۸: وَلَئِكَ أَصْحَابُ الْمُنْمَنَةِ : ئانه وانه که ئه و سیفه ته جوانانه یان تیدایه یارانی لای راستن، واته: به خته وه رو به هه شتین و خوا لیان رازیه ۱۹: وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا : وه ئه و که سانهش که کافر بوون به ئایه ته کانمان : هم اصحاب المشنمة : ئانه وانه یارانی لای چه بن، واته: به د فهر و دوزه خین، نه گبهت و سه رلیشیواون، خه شمی خوایان له سه ره و نامه ی کرده وه کانیان به دهستی چه پیانه وه ئه درى ۲۰: عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ : سه ره رای ئه وهش ده رگای ئاگریکی گه وه ریان له سه داخراوه، واته: نه هه وای لی دهرده چیئت، وه نه دیته ژووری. سا خوی گه وه به میهره بانی خوی له و ئاگره رزگارمان بکا، بمان پاته نیو ریزی یارانی لای راسته وه.

کوتایی تهفسیری سوره نبی (به له د).

له گهل سوپاسدا بو خوی میهره بان.

ثم سوره ته گرنگی و بایه خ به دووشتی زور گرنگ ده دات: یه کهم: نه فس و دهروونی ئاده می، چونکه خوی کارزان به جوړی به دی هیناوه توانای وه گرنتی خیرو شهر، رینومی و گومرای هه یه، ده توانی سالح بیئت، ده ستوانی لاسارو لاری بیئت. دووم: سه رکیشی و یاخیبوونی گه له که ی (سه موود) ئومه ته که ی سالح پیغه مبه ر. جا له سه ره تاوه خوی گه وه سویند به حه و شت ده خوات: به خورو روناکیه که ی، به هه یث و به روژ، ئه وده مه که خور دهرده خا، وه به شه و ئه و حه له که خور دانه پوشتی، وه به عاسمان و، خوا خوی که دروستی کردوه، وه به زه وی، که بو ژیانی ئاده می راخراوه، به روح و نه فس، که خوی گه وه سیفاتی تیرو ته وای پی به خشیوه. سویند به و شتانه ده خوا که: ئه گهر ئاده می له خوا بترسیئت ئه و سه رفرازو به ختیار ده بیئت، هه رکاتیکیش یاخی بوو، ئه و به دبه خت و شه رمه زار ده بیئت، ئه وجا داستانی گه له که ی (سه موود) یش باس دهکات که چون

چوون بەگژ پەيامبەرەكەياندا و، ياخى بوون و، وشترەكەيان پەل كەردو كوشت، و چوون دەرەنجاميش خوا كەردنى بەپەندى زەمانەو لەناوى بردن و، لەكەسەيش نەترسا. جا كەوابوو ئىوھش ئەى مەردم! وامەبن، ئەگىنە وەك ئەوان دووچار دەبن.

سەموود پىغەمبەرەكەى بە درۆ دەخاتەووەو تىادەچى:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والشمس وضحاها﴾ سویند بەخۆرو، بە تیشك و رووناكینەكەى لە سەرەتای رۆژەو، كە تاریكى لەت دەكاو بوونەوەر درەخشان دەبى ﴿۲: والقمر إذا تلاها﴾ و سویند بەمانگیش كاتى بە شوین خۆردا دى و دونیا رووناك دەكاتەو ﴿۳: والنهار إذا جلاها﴾ و سویند بەرۆژ، كاتى قورسى خۆرى تیا دەرەخا و دونیا ئەدرەوشیتەو ﴿۴: والليل إذا يغشاها﴾ و سویند بەشەویش، كاتى بەتاریكییەكەى خۆر دادەپۆش، كەبەرەستى ئەو كاتانە كاتى وردبوونەوێهە لەدەسلەلاتى خوا ﴿۵: والسماء وما بناها﴾ و سویند بەئاسمان و بەو زاتەش كە زۆر بەوردی و بەقايى عاسمانى دروست كەردووە، وەكو دەفەرموى: (والسماء بنيناها بأيدٍ وإنا لموسعون) ﴿۶: والأرض وما طحاها﴾ و سویند بەزەویى و، بەو زاتەش كە بەدەسلەلاتى خۆى ئەوى بەشیوێهە هیلەكەى بەدى هیئاووەو رای خستووە ﴿۷: ونفس وما سواها﴾ و سویند بە نەفس و دەروونى مۆو، بەو زاتەى دروستى كەردووە بە رېكو پىكى ﴿۸: فآلهمها فجورها وتقواها﴾ ئینجا ئیلهامى بەدكارى و پارىزگارى بۆ كرد، واتە: خێرو شەرى بۆ روون كەردووە، وەنیشانى دا چى چاكە بىكاو چى خراپە نەيكاو خۆى لىپارێزى، خوا سویندى خوارد بەو حەوت شتە بۆ ئەوێ گەورەى خۆى لەوانەدا ببینریتەو، لەولایشەو هەركامىيان حسیب بەكى پرە لەخێرو چاكە. (ئیبى عەبباس) دەلیت: پىغەمبەر ﷺ هەمیشە كە دەگەیشتە ئەم ئایەتەى: (ونفس وما سواها فآلهمها فجورها وتقواها)، هەلۆیستەیهكى دەكردو ئەى فەرموو: ((اللهم آت نفسي تقواها، أنت وليها ومولاها، وخير من زكاها)) (تەبەرانى: ۱۰۶/۱۱). ئىمامى (ئەحمەد) یش لەمە درێژتر رىوايه تى كەردووە: ۳۷۱/۴. ﴿۹: قد أفلح من زكاها﴾ سویند بەوانە هەموو بى شك رزگارى بوو ئەوكەسەى كە نەفسى خۆى لەهەرچى كارى بەدوو فەساده پاك و پوختهى كەردووە ﴿۱۰: وقد خاب من دساها﴾ و بەراستى ئەو كەسەش كە نەفسى خۆى بەگوناح و تاوان ئالوودە كرد، ناوێدو نامورادبوو.

پاشەرۆژى گەلى سەموود:

﴿۱۱: كذبت ثمود بطغواها﴾ سەموودى ئوممەتى سالح پەيامبەر سزای (نافەرمانى) يان بەدرۆ زانى ﴿۱۲: إذا نبعث أشقاها﴾ ئەو دەمە كە بەپەلە نەگبەتترینيان (قەدارى كورى سالیف) هەستایە سەرى بۆ كوشتنى وشترەكە ﴿۱۳: فقال لهم رسول الله ناقة الله وسقياها﴾ ئینجا پەيامبەرەكەى خوا (سالح) ﷺ پى گوتن: خۇتان لە ئەزىتەدانى وشترەكەى خوا، ئاو خواردنەوێهەكەى بپارێزن، دەست مەهیننە رېى، لەسەرە ئاوى خۆیدا. بەلى.. سەموود تیرەیهك بوون لە عەرەب، خوا پەيامبەرێكى بەناوى (سالح) هەو بۆ ناردن، جا لەسەر داواى خۆيان، خوا وشترێكى كەردە موعجیزە بۆيان و پىيان وترا: واز لەو وشترە بێنن بابۆخۆى بەلەوێ و، ئیوھیش شىرەكەى بخۆن و، ئەو نۆرە ئاویكى بى و، ئیوھش رۆژە ئاویكتان بى، و هیچتان زىانى پى مەگەینەن ﴿۱۴: فكذبوه﴾ كەچى برۆيان بە سالح نەكرد و بەدرۆزىيان دانا ﴿ففعلوها﴾ و وشترەكەشيان كوشت! ﴿فمدم عليهم ربهم بذنبهم فسواها﴾ پەرەردگاریان بەهۆى گوناح و سەرىنچىيانەو و لاتىانى كاول كەردو كوتانى بەسەرەكداو، لەگەل خاك یەكسانى كردن و، هەموو وەك یەك دووچار بوون، و كەسیان رزگارى نەبوو، واتە: ئەگەرچى تەنها كەسیكیان بوو هەستا وشترەكەى كوشت، بەلام لەبەر ئەوێ كە ئەوانى تریان رىيان لەوكارەدزیو نەگرت، دەستى ئەو كاپراپەیان نەگرت، خوایش بى جىاوازی لەنیوان گەورەو بچووك و هەژارو دەولەمەندیاندا لەناوى بردن، لەم سوورەتە گەورەو پرمانایەدا وەرەگێردى كە دەبى مۆسلمانان هەموویان یەك دەست و یەكدەل و یەكبۆچوون بن بەرامبەر بە رووداوو خراپكاران، وەنابى رى بەتاوانباران بدرى تا دونیا وێران بكەن، ئەوانیش لەدوورەو تەماشایەكەن، ئەگینا خوا پەى دەریەى بەلایان بۆ ئەنێرى.

چپەیهك: ئەم سوورەتە ئەگەر كەسێك ئازەل و حەیانێكى بەنرخى نەهاتبايەتەو ئەوا دەرگایان بەخویندەوارى ئەو گوندە دەگرت و ناچاران دەكرد كە دەمى گورگی لى ببەستى! ئەویش بەناچارى چەقۆیهكى ئەهیناو یەك دووچار سوورەتى (شەمس) ی بەسەرا ئەخویندو دەمى چەقۆكەى ئەنوقانەو، ئیتر بەوحسابە دەمى گورگی لى دەبەسرا! ﴿۱۵: ولا يخاف عقباها﴾ وە ئەو (خواپە) لە دەرەنجامى پاشەرۆژى ئەو كارەشى ناترسیت، واتە: وەك پاشایەكى دونیا كە لەپاشەرۆژى كارەكانى خۆى دەترسیت، ئەو هەرگیز ناترسى، چونكە خوا بالادەستى نییە.

كۆتایى تەفسیری سوورەتى (شەمس).

زۆر سوپاس بۆ خوی کار دروست و له کارزان.

سوورە (لهیل)

مه ککه بیه و (۲۱) ئایه ته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان.

خوا سویند ئه خوات به شه و کاتی که هه موو شتی داده پوشتی، به رۆژ کاتی که جیهان رووناک ده کاته وه و ده رده که وێ، به و خوا گه وره یی نیرو مێی له هه موو شتی کدا دروست کردوه.. سویند ده خوا به وانه هه موو که: هه وێ ئاده مبی له یه ک ناچی و جیا وازه، هه ر بویه شه ئه نجامی له یه ک ناچی، ئینجا ریی به ختیری و، به دبەختی و ئه نجامی هه ر دووکیان رۆشن ده کاته وه، چاککاران بۆ به هه شت، به دکارانی ش بۆ دۆزهخ، پاشان ئاده می هوشیار ده کاته وه که ده بی مال و سامانه که ی له ریی هه ق و راستی کویری نه کات، چونکه له و رۆژدا هه یج شتی فریای ناکه وێ، له کو تاییدا نموونه ی پیاویکی چاک و سالح دینیته وه که: چون مال و سامانی خوی له ربی خیردا به خت ده کردو ته نها بۆ مه به ستی ره زامه ندی خوا، به و مه به سته که خوی له چروکی و رۆدی پاک بکاته وه، جا وه ک نیمچه ئیجماعیکی موفه سسیرینی له سه ره که ئه و پیاوه سالح و کار چاکه یه ئه بووبه کره، ئه بوو وه ر له به ر ره زامه ندی خوا (بیلال) و چه ندان کو یله ی کری و، پاشان ئازادی کردن.

هه وێ مروف و ئه نجامه که ی:

خوی خاوه ن به زه بی هه ر له سه ره تا وه مروف هوشیار ده کاته وه و هانی ده دات بۆ به ده سته یانی کاری چاک و پیرۆز، چونکه پاشه رۆژو ئه نجامیش هه ر به پیی هه و و تیکۆشانه کانی دونه یاه، بویه ده فره موی: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: والیل اذا یغشی ﴿سویند به شه و کاتی به به تاریکی خوی رۆژ داده پوشتی، ئه و جا گه وره یی خواش زیاتر ده رده که وێ﴾ ۲: والنهار اذا تجلی ﴿و سویند به رۆژ کاتی به هوی قورسی خۆره وه ده رده که وێ و جیهان روون ده کاته وه﴾ ۳: وما خلق الذکر والانثی ﴿و به و زاته ی که نیرو مێی دروست کرد، که ئه وه ش ئه و په ری ده سه لاته که له و ئاوه کزو لا وازه هه لقولا وه، نیرومی جیا ده کاته وه و، گش په سن وصیفاتی جس و ره گه زی هۆزو خیالی خوی هه لده گریت، له جیگایه کی تر دا ده فره موی: (وخلقنا کم أزواجاً).﴾ ۴: إن سعيکم لشتی ﴿سویند به وگشت شته جیا وازانه، بی گومان کارو تیکۆشانی ئیوه ش ئه ی مروف هه روا جیا وازو جو روا جو ره،

هه تانه هه و له کانی بۆ به ده سته یانی به هه شته، هه یشتانه هه رده م هه و لیه تی بۆ ئه نجامدانی کاری لاری و لاساری و دونه یی حه رام و یاساغ ﴿۵: فأما من أعطى﴾ ئینجا ئه وه ی مال و سامانی خوی له به ر خوا به خشی ﴿واتقی﴾ و له نافه رمانی خوا خوی پاراست ﴿۶: وصدق بالحسنی﴾ و بروای به پاداشتی چاکتر کرد ﴿۷:

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿وَالشَّمْسُ وَنُجُجَهَا﴾ ﴿وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا﴾ ﴿وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا﴾ ﴿وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَىٰهَا﴾ ﴿وَالسَّمَاءُ وَمَا بَيْنَهَا﴾ ﴿وَالْأَرْضُ وَمَا طَحَا﴾ ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ ﴿فَلَمَّا هَوَّجُوهَا وَقَوَّاهَا﴾ ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا﴾ ﴿وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا﴾ ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا﴾ ﴿إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا﴾ ﴿فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا﴾ ﴿فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنبِهِمْ فَسَوَّاهَا﴾ ﴿وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا﴾

شۆکۆ لایک

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَىٰ﴾ ﴿وَالنَّهَارُ إِذَا تَجَلَّىٰ﴾ ﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ﴾ ﴿إِنْ سَعَيْكُمْ لَشَتَىٰ﴾ ﴿فَأَمَّا مَن أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ﴾ ﴿وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ﴾ ﴿فَسَيَرْجِيهِ رَبِّي﴾ ﴿وَأَمَّا مَن يُجَلَّ وَأَسْتَفَىٰ﴾ ﴿وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ﴾ ﴿فَسَيَرْجِيهِ رَبِّي﴾ ﴿وَمَا يَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ﴾ ﴿أَن عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ﴾ ﴿وَأَن لَّنَا الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ﴾ ﴿فَأَنذَرْتُكَ نَارًا تَلْتَظَىٰ﴾

فسنيسره لیسری ﴿١٠﴾ ئەوا ئیغمه ش بی گومان بۆ به هه شت و بۆ کاری ئاسان و چاک ئاماده و رینوینی ده که ی، ده خه ینه سه ر راسته ری ﴿٨﴾: وأما من یخل واستغنی ﴿و ئه وه ش چرووکی کردو خوی بی نیاز گرت ﴿٩﴾: وكذب بالحسنی ﴿و پڕوای به پاداشی چاکتر نه کرد له لای خوا ﴿١٠﴾: فسنيسره للعسری ﴿١١﴾ ئەوا ئیغمه ش کار ئاسانی بۆ ده که ی، بۆ دژوارترین ریگه. (ئیبین عه بباس) ده ل: ئەم ئایه ته سه به اره ت به (ئومه یه) سی کو ری (خه له ف) هات. ﴿١١﴾: وما یغنی عنه مالہ إذا تردی ﴿ئه و کاته ش که ده مرێ و فری ده دریته دۆزه خه وه، هه رگیزیش مال و سامانه که ی هه یج که لکی پی ناگه یه نیت و فریای ناکه ویت. (ئبه و به کری سددیق) گو تی به پیغه مبه ر ﴿١٢﴾: ثایا ئیغمه کار بۆ شتیکی ئه زه لی و پراوه قه رار له سه ر دراو ده که ی، یان بۆ شتیکی نوێ و ئاینده؟ فره موی: ((بل علی أمر قد فرغ منه)). نه خیر، ئیوه بۆ شتیکی کار ده که ن که لای خوا ئه نجامه که ی پراوته وه! گو تی: جا که وابه و ئیتر کاری چی

بکهین؟ فەرمووی: ((كُلَّ مَيْسَرٍ لِّمَا خُلِقَ لَهُ)). واتە: ھەركەس بۆچی دروستکراوی کاریش بۆتەو دەکات. (پیشەوا ئەحمەد/۱/۵).

دۆزینەوێ رێی راست ھەر بە دەست خواپە:

دەبی ئینسان بزانیت کە خێرو شەر، ھەلّ و ھەرام، گش بە دەس خواپە و برپاری ئەوێ دەوێ، بۆیە دەفەرموێ: ﴿۱۲﴾: إِنْ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ بِهٖ رَاسَتَى رَيْنُونَى و روونکردنەوێ رێبازی راست و دروست ھەر لەسەر خواپە ﴿۱۳﴾: و إِنْ لَنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ و بێگومان ئەو دونیاو ئەم دونیاش، واتە: ھەردوو جیھانە کە ھەر بۆ ئێمە، ھەر لای خۆمان وە دەست دین و لە ھەر جیگایەکی ترەو ھەولیان بۆ بدریت دەست ناکەون، کەوابوو ھەموو کاتیکیش روو ھەر لەخۆمان بکەن.

دۆزەخ ھەر کە ئەلە رەقانی تی دەجیت:

﴿۱۴﴾: فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ﴿﴾ جا من ئێوێم ئاگادار کردووە (لەسەر زمانی پیغەمبەر ﷺ) بە ئاگرێک دەسووتی گەردەسینی، پیغەمبەری خوا وتاری دەخویندەو دەفەرمو: ((إِنْ أَهْوَنَ أَمَلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ تَوَضَّعَ فِي أَحْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ)) (فتح الباری: ۱۱/۴۲۴). واتە: بێگومان سووکترین سزا بۆ خەڵکانی جەھەننەمی رۆژی قیامەت، سزای پیاویکە دوو پشکو دەخوێنە ژێر ھەردوو پاژنە پێیەو، مێشک و دەماخی پێیان دەکوێ! ﴿۱۵﴾: لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿﴾ ناچیتە ناوی و ناسووتی بە ھەمیشەیی، بەدبەخت و چارە رەش نەبی ﴿۱۶﴾: الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلَّى ﴿﴾ ئەوێ باوہری بە ئایەتەکانی خوا نەکردو بە درۆی زانی و پشتی لە ئیمان و باوہر کرد. (ئەبەس دەلی: مەبەست بەو کەللە رەق و بەدبەختی ئەم ئایەتە: ﴿لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى﴾، (ئومەیە) و (ئەبوو جەھل) و ھەر کافرێکی تر ئەو سێفەتی بێت.

خواناسانی پارێزکار ئە دۆزەخ وە دوور دەبن:

﴿۱۷﴾: وَسَجْنِبْهَا الْأَتَقَى ﴿﴾ دلنیاشین خەڵکانی پارێزکار و خواناس لەو دوور ئەخوێنەو ﴿۱۸﴾: الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿﴾ ئەوێ مالد و سامانی خۆی دەبەخشیت بەو خۆی لە چرووکی و رۆدی پاک کاتەو ﴿۱۹﴾: وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ﴿﴾ و ھیچ کەسێک چاکەییەکی لەلا نییە، ئەم لەجیاتێ ئەو پاداشتی بداتەو ﴿۲۰﴾: إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿﴾ بەلام کە ئەو دەکا مەبەستی تەنیا رەزامەندی پەرورەدگاری بەلایەتی. زۆریکی زۆرینە رافە کە رانی

قورئان دەلین: ئەم ئایەتەش لەسەر ئیمامی (ئەبووبەکر) ئەو ھاتۆتە خواوہ، چونکە ئەو کەسە کە لەو دەمدا ھەڵسا بەبەخشین و بەختکردنی مال و سامان بۆ ئازادکردنی بیلال ھەر ئەبوو ﴿۲۱﴾: و لسوف یرضی ﴿﴾ و بەراستی ئەو کەسە لە ئایندەدا رازی دەبێت. واتە: خۆی گەورە لە پاشەروژدا ئەو ئەندە پلەو پایە دەبەخشیت بە ئیمامی (ئەبووبەکر)، ھەتا رازی و خوشنودی دەکات.

سوورەتی (زوحا)یە

مەككەییەو (۱۱) ئایەتە

بەناوی خۆی بەخشندە میھرەبان

ئەم سوورەتە باسی شەخسییەت و کەسیتی پەيامبەر ﷺ دەکات، لەسەرەتاه سویند دەخوا بە قەدر و پایە و پلە و پیزی ئەو پەيامبەر ﷺ و، دلنیاشی دەکات کە خۆی بەلای دەست ھیچ سات و کاتی وازی ئەنەیتاوە، کین و خەشمی ئەنییە، وەك ھاو بەشدانە رەکان پێیان وایە و کردوویانە ھەرا، ئیمامی (بوخاری)ش ئەو مانایە بە جوانی لێکداوەتەو ھیناویەتی، (فتح الباری: ۱۷/۳). رافە کردووە، لە پاشانیش مژدە دەدات بە پاداش و بریتییەکی زۆر فراوان لە رۆژی قیامەتدا، و پێیشی دەلێت کە ھەر شتیکی ئەو داوا بکات، پێی دەبەخشی. ئینجا ھەندێ لەحالات و قوناغەکانی مانی خۆی، وەك قوناغی ھەتیوی و، ھەژاری و، رینگا دەرەکردنی و ھبیر دینییتەو، لە کۆتایییدا سێ وەسیەتی بۆدەکا ﷺ:

(۱) ھەرگیز بە ھەتیویدا ھەل نەشاخیت، چونکە خۆت ھەتیو بویتە و چاک دەزانی کات و زەمانی بێ باوکییەتی چۆنە.

(۲) لەگەڵ ھەژارەکاندا بەسۆزو میھرەبان بە، چونکە خۆت ھەژار بویتە.

(۳) لەگەڵ بێ نەواو کەنەفت و پەكکەوتەکاندا ھەمیشە باش و چاک بە: (فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ...).

بێشک بە کە ھەرگیز خوا دەست لە تۆ بەرناد:

بەلێ پاش ئەو ھەموو ھەراو قالە قورەیشە کە گویا خوا دەسی لە پیغەمبەر ھەلگرتبیت، خوا دەفەرموێ: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ * ۱: وَالضَّحَى ﴿﴾ سویند بە ھەرەتی ھەلھاتنی خۆر (چیشنگاھ)، کە کاتی ھەموو جم و جوول و ئیش و کارو چالاکییە کە، دەمی بزووتن و جولانەوێ ھەموو شتیکی بۆزبان و خۆرزگار کردن لە چنگی دنیاخۆران ﴿۲﴾: وَاللَّيْلَ إِذَا سَجَى ﴿﴾ وە بەشەو، کاتی ئارامی گرت و چرو پربوو و، تاریکییە کە ھەموو شتیکی داپۆشی

هه ژارو به نه نواوه بیت، بویه ده فرموی: ۶: ألم یجدک یتیمًا
فاوی ۷: ثایاخوای پهروه دگارت به هه تیوی نهی دیتی و، خیرا
په ناو دالدهی نه دایت و نهی حه وایته وه.
به ئی.. کاتی باوکی کچی کرد، ثم هیمان له زکی دایکیابوو،
وه هیمان شش سالانه شبوو دایکیشی کچی دواپی کردو درایه

و زرنگایه وه، دیاره نهو ئال و گوره نیشانهی ده سه لاتی خوایه،
بویه له سووره تیکی ترده ده فرموی: (والیل إذا یغشی والنهار
إذا تجلی). ۳: ما ودع ربک وما فلی ۴: به وانه سوین،
لهو کاته وه پهروه دگارت هه ئی بزار دوویت ده سته ردارت نه بووه و
نهی بووغزاندوویت نهی پیغه مبهرا!
نیمامی (بوخاری) له (جوندب) هه وه ده گپرتنه وه (جبریل) بو
ماویهک له هینانی وه حی دواکهوت، ئینجا موشریکه کان وتیان:
دیاره خوا ده ست بهرداری موحه ممد بووه! نه وجا خوای بالا
دهس سووره تی (والضحی والیل إذا سجدی ما ودع ربک وما فلی) ی
دابه زاند. (موسلیم).

روژی سه لات لهم دنیا به باسترده بی:

به ئی ثم دنیا به، بو کهس به قای نییه، بویه پیغه مبهرا و
پهیره وانیان دواي نه که وتوون و چاویان هر له قیامه ته وه بووه،
بویه خواي دلوفان به پیغه مبهرا ده فرموی: ۴: وللاخرة خیر
لک من الاولی ۵: بی گومان به نهو دنیا چاکتره بوت لهم دنیا ی
به کهمه، ئیستایش ئایینه کهت روژ له دواي روژ به پایان ده گات،
هر بویه دواي نهو ئاموزگاریه خوایه، پیغه مبهرا دنیا ی زور
به کهم سهیر ده کردو شیوهی ژیان و حه وانه وهی زور ساده بوو،
(عبدوللای کوری مه سعود) ده ئی: له سهرا حه سیر - که له پووشی
خورما گیرابوویه وه - راده کشاو، به قه بهرغه یشیه وه جیگای
دیاربوو، منیش بزم ده ته کان و پیم ده گوت: نه ئی بو شتی که نه خهین
به سهرا حه سیره که دا هه تا به قه بهرغه ته وه دیار نه بیت؟ فرموی:
(مالی وللدنیا، إنما مئلی ومثل الدنیا کراکب ظل تحت شجرة ثم
راج وترکها)) (أحمد: ۳۹۱/۱). واته: من چیمه به سهرا دوناوه؟
چاک بزنان که نه قلی من و دنیا وه که نهو سواره وایه له سیبه ری
دره ختی که ده حه ویتنه وه، پاشان هه لده سی و به جینی دیلیت،
که وابوو ئیوهش نهی ئومه تهی ئیماندار! نه وه ند پشت به دوناوه
مه به ستن. ۵: ولسوف یعطیک ربک فترضی ۶: وه له ئاینده داو
له روژی به ریدا، پهروه دگارت نه وه نده نیعمه ته پی ده به خشیت تو
پنی رازی بی و، دلی پی خوش بکهیت، (واته: مه قامه له حمودی)
ده داتی و شه فاعهت و تکابو گشت ئومه ته که ی ده کاو، خواش لی
وه ده گرنیت.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالصَّحِي ۱ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ۲ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَاقَل ۳
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ۴ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرْضَى ۵ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ۶ وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهَدَى ۷ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ۸ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَهْزَأْ
۹ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَر ۱۰ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ نَخْرُجْ لَكَ صَدْرَكَ ۱ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۲
أَنفَضْ ظَهْرَكَ ۳ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۴ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۵
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۶ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۷ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ۸

دهستی باپیهری، پاشان ته مه نی هه شت سال بوو، نه میش دنیا ی
به جی هیشت و مامی گر تییه لای خوی ۷: ووجدک ضالا
فهی ۸: نهی نه شاره زا نه بوویت، خوا شاره زاو رینوینی کردیت؟
۸: ووجدک عائلًا فأغنی ۹: نهی به هه ژارو ده ستکورتی و
نه داری نهی دیتی؟ ده وه مه نندی کردیت و بژیوی پی به خشیت
و، له ولاشه وه شوکرانه بژیو بوویت له هه ردوو حاله ته که دا؟
خوی ۱۰: ده فرموی: ((لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلَكِنْ الْغِنَى
عَنِ النَّفْسِ)) (متفق علیه). یان ده فرموی: ((قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ
وَرَزَقَ كَفَافًا وَقْتَهُ اللَّهُ بِمَا آتَاهُ)) (موسلیم).

ریز له به خشه کانی خوا بگره:

۹: فاما الیسم فلا تقهر ۱۰: جاکه واته (توش نهی موحه ممد دا)
قار له هه تیو مه گره، چونکه تو خویشته هه تیوو بی باب بوویت
۱۰: وأما السائل فلا تنهر ۱۱: وهر گیزیش به سوال که ردا

به خشه کانی خوا بو پیغه مبهرا:

خواي میهره بان هه ندی له به خشه کانی خوی وه بیر پیغه مبهرا
دینیتنه وه، بو نهو پتر شوکرانه بژیو بی و، چاویشی له خه لکی

ثم رددناه أسفل سافلين ﴿۱﴾ پاشان كه باوهری نه هیئا گیرامانه وه بو
نزمترین پلهی تازه لانی له خواری خواره وهن له پله و نرخدا، واته:
له بهر شه وه كه سوپاسی خوی نه کرد و یاخی بوو، به وه خوی برده
ریزی شه وانه وه به سروشت ژیرنین، دهره نجامیش چوو دوزه خوه
۶: ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ غهیره زه وانه ی پروایان هیئا ﴿وَعَمِلُوا﴾

بووینته وه، به چالاكانه هسته و پهلامار بده بو خوا به رستی و هیچ
نه ندیشه یه کی دونیات له لا نه مینئ، بو پشتگیری له و مه به هسته
شه فرموده ده ی هیئاوه: ((الصلوة بحضرة الطعام، ولا هو يدافعه
الأخبثان)) (موسلم: ۳۹۳/۱). یان ده فرموی: ((إذا أقيمت الصلاة
وحضر العشاء فابدءوا بالعشاء)) (فتح الباری: ۴۹۸/۹).
واته: کاتی خواردن هاته پیشتی و نان ناماده کراو کاتی نوژی
بوو، بچو نانه کهت بخوو شه و جار به دلیکی ساف و خالی له هر
خه یالیک روو له خوا بکه.

سوورتهی (تین) ه

مه که بیه و (۸) ثایته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

شه سوورته باسی دوو شتی زور گرنگ ده کات:
یه که م: ریز لینیانی خوی میهره بان له ئاده مزاد.

دووم: بپروا هیئا به روژی حیساب و توله، وه له سه ره تا وه سویند
شه خوات به ری و شوینه پیروزه کان، شه وانه ی جیگای نیگا و ده چی
بوون، وهک (بهیتوله قدیس)، کیوی تور، شاری مه که، سویند
ده خوا که خوا ریزی له به ره ی ئاده می ناوه، له جوانترین شیوه
قه دو به ژن بالای دروست کردوه، که واته ده بی سوپاسی شه ویش
بکات، شه گینا به ست و ریسوا و زهلیل ده بی، پاشان لومه ی بی
پرواکان ده کات له سه ره شه که بپروا ناهینن به زیندوو بوونه وه..
له کوتا ییشدا باسی دادگه ری و دادپه وه ری خوا ده کات
به پاداشدانه وه ی موسلمانان و، توله دانی بی پروایان، دیاره هر
که سه به پی شیای خوی.

مرؤف له ریکترین شیوه دا به دی هیئاوه:

به م شیوه شه ده ست پی ده کا:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: والتین والزیتون ﴿سویند به داری
هه نجیرو زهیتون، یان به و جیگایه ی که هه نجیرو زهیتونی
تیاسه وز شه بی واته: شاری قودسی پیروز (جیگای له دایک بوونی
عیسا علیه السلام)﴾ ۲: و طور سینین ﴿وه به و کیوه پیروزه که خوا
له وی له گه مو سادا و تووژی کرد (له ده شتی سینا).﴾ ۳: وهذا
البلد الامین ﴿وه سویند به م شاره هیمن و ئاسووده یه (واته: شاری
مه که که که عبه ی پیروزی تیدایه)﴾ ۴: لقد خلقنا الإنسان
سویند به هه مو شه مانه، بی شک ئیمه ئاده م و نه وه یمان دروست کرد
﴿فی أحسن تقویم﴾ له جوانترین ریکی قه دو بالا و شیوه دا ۵:

سُورَةُ التِّينِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴿۱﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿۲﴾ وَهَٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿۳﴾
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿۴﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿۵﴾
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿۶﴾
فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدَ بِالذِّكْرِ ﴿۷﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ﴿۸﴾

سُورَةُ الْعَلَقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿۱﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿۲﴾ اقْرَأْ وَرَبُّكَ
الْأَكْرَمُ ﴿۳﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿۴﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿۵﴾ كَلَّا إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَطَافٍ ﴿۶﴾ أَن رَّاهُ اسْتَغْنَى ﴿۷﴾ فَإِن رَّاهُ الْرُجْعَى ﴿۸﴾ أَرَأَيْتَ
الَّذِي يُعْطَى ﴿۹﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّي ﴿۱۰﴾ أَرَأَيْتَ إِن كَانَ عَلَى الْهُدَى ﴿۱۱﴾ أَأْمَرَ
بِالْقَوَى ﴿۱۲﴾ أَرَأَيْتَ إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿۱۳﴾ أَرَأَيْتَ بَانَ اللَّهُ بَرَى ﴿۱۴﴾ كَلَّا لَئِن
لَّمْ يَنْهَ لَنَنْصَعُنَّ بِالْإِنصَةِ ﴿۱۵﴾ نَاصِبًا كَذَّبَ خَاطَبَهُ ﴿۱۶﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿۱۷﴾
سَنَنْصَعُ الزَّانِيَةَ ﴿۱۸﴾ كَلَّا لَا تَطْعَمُ وَلَا تَسْجُدُ وَأَقْرَبُ ﴿۱۹﴾

الصالحات ﴿۱﴾ و چاکه کانیان کرد ﴿۲﴾ فلهم أجر غير ممنون ﴿۳﴾ جا
شه وانه پاداشتیکی نه پراوه یان بوهیه، وه به به ست و نزم دانانرین
و ده چنه به هه شته وه ﴿۷﴾: فما يكذبك بعد بالدين ﴿۸﴾ جا ئیترج
شتیک وات لی ده کات شه ئینسان! پاش شه به لگه و نیشانانه له
سه ر توانا و قودره تی خوا له سه ر زیندوو بوونه وه باوهر به حیساب
نه که ییت و به دروی بزانی؟ ﴿۸﴾: أليس الله بأحكم الحاكمين ﴿۹﴾
ئایا خوا له هه مو دواهره کان دواهر تر نییه؟! به لی له هه مو دواهره
دواهر تر و دادپه ره ره تره، چونکه ئاده مزاد بو شه و دروستکراوه ژیری
خوی بخاته گه ر بو دوزینه وه ی خوا، جا کاتی شه و خوی گیل و
کویر کرد، شه و ئیتر ره وایه به ستترین پله ی بدریتی و ببریته ریزی
به ستترین گیانداره کانیشه وه بشنیردری بو دوزه خ.

له گه وره یی و فه زیله تی سوورته ی (تین) ه که: (به رای کویری
عازیب) ده لی: پیغه مبه ر ﴿۱۱﴾ له رکاتیکی نوژی سه فهدا، سوورته ی
(تین) ی ده خویند. (فتح الباری: ۵۸۳/۸. موسلم: ۳۳۹/۱). ئیمامی

ئادەمى کرد له خوینپارەیهك، جا خوایهى كه به دهسه لاتی ئاواچۆن ناتوانی په یامبهرى فیرى خویندن بكاو هه رچی پى بلى پى له بهر بكات ۳: ﴿اقرأ وربك الاكرم﴾ بخوینه، وه پهروه دگارى تو له هه موو كه سیک به خشنده ترو خاوهن ریزیكى بی سنووه و ههچ كه سیكى ناگاتی. ۱۹!

شهرهف و مهزنى مرووف به زانسته وهیه:

۴: ﴿الذى علم بالقلم﴾ ئه خوایهى كه به هوى قه له مه وه ئادەمى فیرى زانست و نووسین کرد ۵: ﴿علم الإنسان ما لم يعلم﴾ ئادەمى فیرى ئه وشتانه کرد كه نه ی ده زانی، واته: فیرى هه رشتیكى کرد كه له ناو مندا لدانی دایكیدا نه ی ده زانی، به لام له گه له ئه وه موو به خشانده نا، هیشتا هه ر یاخی ده بی.

سه رنجیک: ئه م سووره ته له ﴿كلا إن الإنسان..﴾ وه تاكو تایییه كه ی له باره ی (ئه بووجه هل) وه هاتوو، چونكه كاتی پیغه مبه ر ۶: هه رده م كه له پال كه عبه دا نوژی ده کرد ئه و رنی لی ده گرت!!

مرووف هه ر كه دارایی دیت سه ر بزوی ده كات:

۶: ﴿كلا﴾ ئاگاداره! ﴿إن الإنسان ليطغى﴾ به راستی ئینسان (واته: ئه بووجه هل) و های شیوه ی، یاخی ده بی وستم ده كات ۷: ﴿أن رأه استغنى﴾ له بهر ئه وه ی كه خوی بی نیازو ده وه له مه ند دییت. ۸: ﴿إن إلى ربك الرجعى﴾ ده به راستی ئه ی پیغه مبه ر! گه رانه وه ی هه موان هه ر بۆلای پهروه دگارت.

ئه وانه ی رینگه له نوژی خوا په رستی ده گرن:

۹: ﴿أرأيت الذى ينهى﴾ ۱۰: ﴿عبدا إذا صلى﴾ ئایا دیتت ئه و (طاغیه) ی رینگى کرد له به نده یه كى خوا (موحه ممه د) كاتی نوژی ده کرد بؤخوا، ئای ئه و جوړه كه سانه چ مرووفیكى یاخی و دلره ق و بی ویزدان و بی وین! ۱۱: ﴿أرأيت إن كان على الهدى﴾ پیم بلی: ئه گه ر - ئه و به نده نوژی خوینه - له سه ر رنی راست و هه قیش بیست ۱۲: ﴿أو أمر بالتقوى﴾ یان فه رمان به پاریزكارى و ته قوا بدا، ئایا پیاویكى ئاوا هه قه رنی لی بگیری و ئه شكه نجه بدری و نه هیلرئ نوژی كه كانی بكات ۱۳: ﴿أرأيت إن كذب وتولى﴾ پیم بلی: ئایا ئه و كابرایه ئه گه ر بروای به قورئان نه هینا و پشتی لی هه لکرد، ناترسیت له وه كه خوا قه هری لی بگریت؟ ۱۴: ﴿ألم يعلم بأن الله يرى﴾ ئایا (ئه بووجه هل) نه ی زانیوه كه به راستی خوا ئه ی بینى و ئاگای لییه تی؟ جائه گه ر ئه و بؤخوی ئه وه هه سته ی بووبا ئه وه نده لاسار نه ئه بوو ۱۵: ﴿كلا﴾ ده با ئه وه نده یاخی

(ترمیزی) - له ئه بوو هوره یه وه - ده گیریته وه و ده لی: هه ركه سی سووره تی (والتین والزیتون) ی خویند و گه یشته كو تا ئایه تی: ﴿أليس الله بأحكم الحاكمين﴾ ده بی بلی: ((بلى، وأنا على ذلك من الشاهدين)) (ئه بووداوود: ۵۵۰/۱). هه رچه ند ئه م فه رموودیه (سه نه د) هكه ی لاوازه، چونكه یه كك له راویه كانی نادیاره و ناو نه براوه، بروانه كتیبی: ﴿القول المبين فى أخطاء المصلين﴾ ۲۳۹. چاپی چواره م سال (۱۴۱۶ - ۱۹۹۶ م). كو تایی ته فسیری سووره تی (تین) له گه ل سوپاس و حورمه تدا بؤ خوا ی میه ره بان.

سووره تی (عهلق) ه

مه ككه ی یه و (۱۹) ئایه ته

به ناوی خوا ی به خشنده ی میه ره بان

ئه م سووره ته به كورته له چه ند شتیک ده دوی:

یه كه م: سه ره تای هاتنی وه حی بؤ په یامبه ر ۱: دووم: یاخی بوونی ئاده مزاد به هوی مال و دارایییه وه.

سییه م: داستانی به دب خته كه ی قوره یش (ئه بووجه هل) و ئه زیته و ئازاره كه ی بؤ په یامبه ر ۲: به و شیوه یه كه پی شه وا (موسلیم) له (سه حیج) ه كه یدا (۲/۲۷۹۲) ده ی هیئی.

جا بؤ یه كه مجار باسی به هه ره و میه ره بانیه كانی خوا ده كات به رامبه ر به په یامبه ر كه چۆن به و شیوه ناوازه یه قورئانی بؤ ئار دووه ته خواره وه، له كاتیكا كه ئه و هیمان، له ئه شكه وتی (حراء) دا له خه لوه تا بوو، به لی.. ئه و چۆل ویستییه و خه لوه كیشانه شتیک بووه، خوا ی گه وره به ئیلهام خستوو یه تییه دلی په یامبه ره وه، ئه وه بوو له پیش په یامبه ریتی دا ده چوو ه ئه وجیگایه بؤ بیر کرد نه وه له ده سه لاتی خوا ی گه وره وه، چۆنییه تی چاك کردنی ئه وگه له سه ر لیشیاوو پیاو کوژو بی ویله، تا ئه وه بوو له وى خوا ی گه وره خه لاتی په یامبه ریتی کردو قورئانی بؤ نارد.

سه ره تای پیغه مبه ریتی موحه ممه د:

به م ئایه تانه ده سته پین کرد:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: ﴿اقرأ باسم ربك الذى خلق﴾ ئه ی موحه ممه د! ۲: بخوینه ئه وه ی وه حییت بؤ ده كرى به ناوی ئه و پهروه دگاره ته وه، كه هه موو شتیكى دروست کرد. سه رنج بده! ئه م دینه چه نده ئایینیكى به رزوو روو له پیشكه وتن و شارستانیه ته، یه كه م نیگا فه رمان به خویندن ئه داو هانی مه ردوم بؤ خویند نه وه دده ۳: ﴿خلق الإنسان من علق﴾ خه لقی نه وه كانی

رۆزۆ مانگه کانی سال زیاتره، چونکه قورئانی تیا هاتوو، شیاوی باسه له چوار جیگای قورئاندا باسی هاتنه خوارهوی قورئانی پیرۆزکراوه.

یه کهم: ئەم سوورەتی (قەدر) ه، ئایەتی: (۱-۵).

دووهم: (دوخان): (إنا أنزلناه فی لیلة مبارکة إنا کنا منذرین) ۳.

سییهم: (به قهره): (شهر رمضان الذی أنزل فیہ القرآن..).

چوارهم: (ته نفال): (.. إن کتتم آمتم بالله وما أنزلنا علی عبدنا یوم الفرقان یوم التقی الجمعان..) ۴۱. هه موو ته مانهش تهو راستیییه دووپات ده که نه وه که قورئان له شهوی (قەدر) ی مانگی رهمه زاندا هاتوو.

گه ورهیی و مه زنی شهوی قەدر:

خوای گه وره بۆ پتر شیرینکردنی قورئان لای موسلمانانی جیهان، بهم چهند ئایه ته کورتانه پله و مه نزله یه کی بی وینه ده به خشی بهو کاته تهوی تیدا هاتوو، جاده بی خوی چهنده گه وره مه زن بیت، بویه ده فهرموی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إنا أنزلناه فی لیلة القدر﴾ به راستی ئییه له شهویکی زۆر پیرۆز به ریزدا قورئانمان دابه زاندا. به لی به راستی ته وشه وه زۆر به ریزه، چونکه قورئانی تیدا هاتوو، جا ده بی چ پله یه که له وه گه وره ربی که خوای گه وره بهو شه وهی به خشیوه؟ ﴿۲: وما أدراك ما لیلة القدر﴾ تۆ چوو زانیت شهوی به فهر جیهی و چهنده به به ره که ته؟ ﴿۳: لیلة القدر خیر من ألف شهر﴾ شهوی قەدر له هه زار مانگ چاکتره که شهوی قەدریان تیا نه بی، دیاری کردنی ژماره ی هه زار مانگ پی ده چی لای عه ره به کان باو بووی و وترابی: فلانه ئیش له ئیشی هه زار مانگ چاکتره، واته: له وه ده چی مه به ست دیاری کردنی لای سه رووی ژماره نه بی، چونکه تهو شه وه نه که له هه زار مانگ، به لکو به بۆنه ی هاتنی ئەم قورئانه وه له ته واوی رۆژه کانی تری گیتی چاکتره.

فریشته کان شهوی قەدر هه موو کار جیه جی ده کهن:

به لی.. بۆ زیاتر قەدر و حورمه تنان لهو شه وه به فهره، خوای گه وره گش کارو رووداوه کانی سالی ئاینده ی تیدا به فریشته ته نجام ددها، وه که ده فهرموی: ﴿۴: تنزل الملائكة والروح فیها یاذن ربهم﴾ له وشه وه دا فریشته کان که جویره ئیلیان له گه لدا یه به فهرمانی په ره ره دگاریان داده به زنه خوار ی بۆ پیاده کردنی تهو کارانه ی که بۆیان دیاری کراوه به رنامه ی بۆ دانراوه له لایه ن خواوه ﴿من کل أمر﴾ له بهر هه کاریک که پریار ده در ی لهو سالددا ﴿۵: سلام

و سه رکه ش نه بی ﴿لئن لم ینته﴾ سویند به خوا ته گه ره لهو کاره به دانه ی خوی ده ست هه لته گری و کۆل نه دات ﴿لنسفعا بالناسیة﴾ به پیشه سه ری ده ی گرین و بۆ دۆزه خی رائه کیشین ﴿۱۶: ناصیة کاذبة خاطئة﴾ پیشه سه ریکی درۆزنی خه تاکار، واته: ته وه ونده درۆزن و هه له کاره له کاره کانی دا له ناو چاویه وه دیار بووه و، بۆته سیفه تی هه میشه یی و هه تاهه تای ی ﴿۱۷: فلیدع نادیه﴾ جا با ته و کاته هاوه ل و هاوری و هاودانیشتوو هه کانی بانگ بکاو هاواریان بۆ ببات به لکو نه هیلن، (ئیین عه بباس) ده لی: ته گه ره هاواری بۆ بردبان، ده ست به جی فریشته ی سزا ده ی گرت و تیا ده چوو (پیشه و ته حمه د/ ۳۲۹). ﴿۱۸: سندع الزبانیة﴾ به ته نکید ئییه ش ده رگا وانه کانی دۆزه خی بۆ بانگ ته که یین تا بیگرن، که به راستی کۆمه لیکی زه بر به ده ستن.

هه رگیز به یه ره وی له بیای خراپ مه که:

﴿۱۹: کلا﴾ باکاری وانه کات جاریکی تر تهو سه ره سه خته له خوا نه تر سه، واته: با لهو ئیشانه ی، ده ست هه لبگری پیش دووچار بوونی ﴿لا تطعه﴾ تۆیش (ته ی موحه ممه د!)، قهت به قسه ی مه که ﴿واسجد واقرب﴾ وه به رده وام به له سه ر کرنووش و نوژی خۆت، وه خۆت به وه نزی که بکه وه له خوا، چونکه باشترین کات بۆ له خوا نزی که بوونه وه کاتی سوژده یه. پیغه مبه ر ﴿فهرمووی: ((أقرب ما یكون العبد من ربه وهو ساجد، فأکثروا الدعاء))﴾ (رواه موسلیم: ۲۳۵۰/۱).

واته: نزیکترین کاتی نزی که بوونه وهی به نده به په ره ره دگاریه وه، تهو ده مه یه که نیوچاوان و تهو نیلی له سوژده دابی بۆ، که وا بوو دوعا و لاله ی زۆر بکه ن له خوا وه ندی په ره ره دگارتان. هه ر کات پیغه مبه ر ﴿سوورته ی (عه له ق) ی ده خوینده وه سوژده ی (تیلاوه ت) ی ده برد (موسلیم: ۴۰۶/۱). کۆتایی سوورته ی (عه له ق).

له گه ل سوپاسی بی پایان بۆ خوای کارزان.

سوورته ی (قەدر) ه

مه که ییه و (ه) ئایه ته

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

ئەم سوورەتە لە بەرە ی دیاری کردنی سەرەتای هاتنە خوارەوی قورئانەوه قسە دەکات، وە لە پله و گه وره یی تهو شه وه پیرۆزه ده دی قه قورئانی تیا هات، خو حورمه ت ورزی ته وشه وه ش له ته واوی

سوورتهی (بهینه)یه

مه‌دنییه و (۸) ثابته

به‌ناوی خوی به‌خشنده‌ی میهره‌بان

ثم سوورته به‌اس ده‌کات له:

یه‌که‌م: هه‌لویستی خاوه‌ننامه‌کان به‌رامبه‌ر په‌یامه‌که‌ی په‌یامبه‌ر.

دووهم: یه‌کلا کردنه‌وه‌ی ئایینداری ته‌نهما بۆخوا.

سییه‌م: پاشه‌روژی به‌ختیاران و به‌دبه‌ختان له‌پاشه‌روژدا. جا له‌سه‌ره‌تاوه‌ هه‌لویستی (جووله‌که‌و گاور)ه‌کان به‌اس ده‌کات سه‌باره‌ت به‌بانگه‌وازه‌که‌ی په‌یامبه‌ر، پاش ئه‌وه‌ که راستیان بۆ ده‌رکه‌وت، هه‌ر وه‌ک ده‌ست ئه‌خاته سه‌ر ئه‌وانه‌ی پیشه‌یان هه‌ر تاوان و خراپه‌کارییه‌، وه‌ک خاوه‌ننامه‌ی بی باوه‌ره‌کان و هاوه‌لدانه‌ران و مانه‌وه‌یان له‌دوزه‌خدا به‌هه‌تا هه‌تایی، ده‌ستیش ئه‌خاته سه‌ر پاشه‌روژی موسلمانان، ئه‌وانه‌ی خێرو چاکه‌ بوته‌ پیشه‌یان، بۆ دوا‌ییش دیاری‌یکردنی به‌هه‌شت له‌گه‌ل په‌یامبه‌ران و سدیدیقین و شه‌هیده‌کان و سالحاندا بۆیان.

ئه‌هلی کتیب به‌ئگه‌ی روونیان بۆ هات و له‌دین ده‌رجوون:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: لم یکن الذین کفروا من اهل الکتاب والمشرکین منغکین * بی باوه‌ره‌کان له‌خاوه‌ننامه‌و هاوبه‌شدانه‌ران ده‌ست به‌رداریان نه‌بوون له‌کوفریان * حتی نأتیهم البیته * تا به‌ئگه‌و نیشانه‌ی روونیان بۆ هات * ۲: رسول من الله * ئه‌ویش په‌یامبه‌ریکه‌ له‌لایه‌ن خواوه * بتلوا صحفا مطهرة * کوپه‌ره‌یه‌کی نووسراوی پاکراوه‌یان به‌سه‌ردا ئه‌خوینیته‌وه * ۳: فیها کتب قیمه * له‌ناویان دان چهند نووسراویکی راست، به‌ئێ له‌پاش هاتنی په‌یامبه‌ر * خاوه‌ننامه‌کان وه‌زعیان گۆرا، ئه‌وانه‌یان سروشتیکی پاکیان بوو برۆیان هیئا، هه‌ندیکیشیان هه‌ر له‌سه‌ر حاله‌تی خۆیان مانه‌وه، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: * ۴: وما تفرق الذین اوتوا الکتاب الا من بعد ما جائتهم البینة * خاوه‌ننامه‌کان له‌ پیغه‌مبه‌ریتی (موحه‌مه‌د) جیاوازیان تی نه‌که‌وت و ده‌سته‌ ده‌سته نه‌بوون، دوا ئه‌وه نه‌بی که به‌ئگه‌ی روونیان بۆ هات ده‌رباره‌ی پیغه‌مبه‌ر، ئیتر ئه‌وکاته له‌به‌ر سه‌اده‌ت و دلپێسی خۆیان بوونه دووده‌سته‌وه، هه‌ندیکیان برۆیان هیئا، هه‌ندیکیشیان وه‌ک خۆیان مانه‌وه، ئینجا له‌سه‌ر برۆا نه‌هینانیان سه‌ر زهنشتیان ئه‌کا، وه‌ک ئه‌فه‌رموی: * ۵: وما اُمروا * له‌هه‌مان کاتا له‌ (ته‌ورات و

هی حتی مطلع الفجر * شه‌وی نه‌ک هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ گه‌وره‌و خاوه‌ن ریزبیت، به‌ئکو هه‌ر له‌سه‌ره‌تایه‌وه‌ هه‌تا هه‌لاتنی شه‌به‌ق، ناشتی و سه‌لام و دروودو ره‌حه‌مه‌ته‌، وه‌خوا‌ی گه‌وره‌ جگه‌ له‌خۆشیی و کامه‌رانی شتیکی تری تیدا ناووسیت له‌به‌ر پیروزیی و ریزی قورئان. بۆیه پیغه‌مبه‌ر * له‌باره‌ی حورمه‌ت و پیروزییه‌وه‌ ده‌فه‌رموی:

هه‌رکه‌سێک شه‌وی قدر به‌عباده‌ت و خواپه‌رستی بیاته سه‌ر دلنیا به‌ ئیمان و باوه‌ری به‌وه‌ به‌هێزه‌وه‌و به‌ته‌مای ره‌حه‌مه‌ت و میهره‌بانی خوی گه‌وره‌ بێت، ئه‌وا خوی گه‌وره‌ش له‌هه‌موو تاوان و گوناها‌نی رابوردوی خۆش ده‌بیت. (بوخاری و موسلیم. فتح الباری: ۲۹۴/۴. موسلیم: ۵۲۳/۱). ئه‌و شه‌وه‌ له‌ده‌شه‌وه‌ کانی ئاخری مانگدا‌یه، وه‌ک له‌فه‌رموده‌یه‌کدا هاتوووه‌ پیشه‌وا ئه‌حمه‌د ریاویه‌تی ده‌کا و ده‌لی: ((ليلة القدر في العشر الباقی...)). نیشانه‌کانی: شه‌ویکی پاکژ و ساف و خاوینه‌، مانگیکی روون و ئاشکرای هه‌یه، نه‌سارده‌ نه‌گه‌رم، پزیسکی ئه‌ستیره‌ی تیا فری نادریت، خۆزه‌که‌ی زۆر به‌خاوینی و جوان هه‌لدی و هه‌رگیز شه‌یتانی له‌ته‌ک نابیت. (پیشه‌وا ئه‌حمه‌د: ۳۲۴/۵).

خوی ئاماده کردوه بو غه زاو جیهاد، جلهوی ته سپه که ی به دهسته وه یه تی، هر شتیڤ روویدا به خیرایی خوی فری ده داته سهری، له خوارووی ته ویشه وه که سیکه له ناو مه رهکانیدا دهژی، نوژی ده خوینی و، زهکات ددهات، خراپترینی گشت خه لکیش ته که سهیه: به داوای شتیکیان لیده کری که چی هیمان نایان ده)) (أحمد: ۳۹۶/۲).

سورتهی (زله زله)

مه ده نیهو (۸) ثایته

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

ثم سوورته هر چه ند به شیوازو ئوسلوب له سوورته مه ککییه کان ده چیت، چونکه باسی قیامت و حالته دژواره کانی ته وروژه دهکات، وه بهم شیوه یهش دهست پی تهکات:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إذا زلزلت الأرض زلزالها * کاتی که زهوی به توندی ته کانی داو که وته له رزه له رزو جووله جوول، به هر هویه که وه بیئت، (ئیین عه بباس) تهلی: تهوه له (نه فحه) یه که مه دایه، به جوړه له رزه یه کی وا که شایسته ی ته و بیئت، جائه بی ته و حالته چ رووداو یکی گه و ره بیئت * ۲: وأخرجت الأرض أنقالها * و زهوی هر چی باری گران وقوورسی هه بوو فرنی دایه دهره وه: (مردووان، نهوت و، ئاوو، خه زنهو، هه زاران هه زار شتی تر) پیغه مبه ر * ده فرموی: ((تقیی الأرض أفلاذ كبدها أمثال الأسطوان من الذهب والفضة، فيجى القاتل فيقول: فى هذا قتلت، ويجى القاطع فيقول: فى هذا قطعت رحى، ويجى السارق فيقول: فى هذا قطعت یدی، ثم يدعوته فلا يأخذون منه شيئا)) (موسلیم: ۱۰۱۳). مه بهست ته وه یه که هر چی زیرو زیوو نه ختینه هه یه له وروژه دا به فرمانی خوا هه لی ده داته دهری، ئیتر خه لکان ده لین: به هوی ته مه وه بوو گوناح و تاوانمان ده کردا.

قیامت هات زه مین بوومه له رزه

لیی ده داو، مروف ده لی چی قه و ماوه؟

* ۳: وقال الإنسان ما لها * و ته وکاته ئاده می کافر به سهر سورمانیکه وه دهلی: زهوی چییه تی وا دهکات... * ۴: يومئذ تحدث أخبارها * له وروژه دا زهوی هه و له کانی خوی چاک و خراب راده گه یه نیئت و، مه ردوم تی تهکات که ته و زه مین له رزه یه سهرته ی روژیکی سهخت و ویران بوونی دونیایه * ۵: بأن ربك أوحى لها * ته ویش به هوی ته وه وه که په روه ردگارت وه حی و

ئینجیل) دا فرمانیان پی نه درابوو * ألا ليعبدوا الله مخلصين له الدين * به وه نه بی که به ته وای هه موو خوابه رستن و سهر بوئه و دانه وین و ئایینی خالیس هر بوئه و دابنن * حفاء * وله هه موو ئایینیکی هچ وپوچ لابه دن * و یفسر الصلاة * و به تیرو ته سه ل نوژه کانیان بکه ن * ویتوا الزكاة * له مال و سامانیان زهکات بدهن به و شیوه یه ی بویان روون کراوه ته وه * وذلک دین القيمة * وه هر ته و خوابه رستی و یه کلا بوونه وه یه و نوژیو زهکات دانه یه ئایینی پایه دارو راسته، ئاوا فرمانیان پی کرابوو، که چی ته و ان جیا بوونه وه بوونه چه ند دهسته یه که، پیغه مبه ر * ده فرموی: ((إن اليهود اختلفوا على احدى وسبعين فرقة، وإن النصارى على ثنتين وسبعين فرقة، وستفترق هذه الأمة على ثلاث وسبعين فرقة، كلها فى النار إلا واحدة)) قالوا: من هم يا رسول الله؟ قال: ما أنا عليه وأصحابي)) (القرطبي: ۱۶۰/۴، ۱۵۹).

له هه موو کهس خراپتر خاوه ننامه له دین دهر جووه کانی:

* ۶: إن الذين كفروا * به راستی ته وانه ی پی پرواو کافر بوون * أنزل الكتب والسردين * له خاوه ننامه و بته پرسته کان * دى ر جنهم خالدين فيها * ده خرتنه ناو ئاگری دۆزه خه وه به هه تا هه تایی تییدا قه تیس ته بن * أولئك هم شر البرية * ئا ته وانه خراپترینی دروستکراوه کانی، چونکه پاش دۆزینه وه ی ریی راست لایان دا.

له هه موو کهس چاکتر ئیمانداره ئاکار چاکه کانی:

* ۷: إر الذين آمنوا * به راستی ته وانه شوا و ئیمان و پروایان هیئا * وعملوا الصالحات * وکاره چاکه کانیان ته نجام دا * أولئك هم خير البرية * ئانه وانه چاکترینی هه موو دروستکراوه کانی سهرزه ویین * ۸: جزاؤهم عند ربهم * پاداشیان له لای په روه ردگاریان * جنات عدن * چه ند باخاتیکی هه میسه یی به هه شته * تجرى من تحتها الأنهار * له بن دره خته کانییه وه چه ندین جوگه ئاوو روبارده پروات * حادى فیبأ * و به ئیجگاری تییدا ته میننه وه و ئیان ده به نه سهر * صلى الله عليهم * خوا لییان رازی و خوشنوده به هوی کاره چاکه کانیانه وه * ورضوا عنه * و ته وانیش له و رازی و، خوشنودن سه بارت به وه هه موو به خششه ی پی داوون * ذلک لمن خشی ربه * ته و ریرو پاداشه گه و ره یه بو هر که سیکه که به راستی له په روه ردگاری خوی ترسابی و فرمانه کانی جیبه جی کردبی. پیغه مبه ر * ده فرموی: ((باشترینی دروستکراوه کانی سهر زه و بیستان پی بلیم؟ و تیان: به لی. فرموی: پیاویکه هه میسه

فرمانی پی کردوو به و زله زله یه، واته: له خو به وه ناتوانی هیچ بکات و هه ردهم له ژیر ده ستلاتی خوادایه ﴿۶﴾ یومئذ یصدر الناس أشتاتا ﴿۷﴾ له ورژدهدا خه لکی به پهرش و بلاوی له گوره کانیاں دهرده چن بۆشوینی حیساب ﴿۸﴾ لیروا أعمالهم ﴿۹﴾ بۆنه وهی پاداش و تۆله ی کارو کرده وه کانیاں نیشان بدریت.

سووره ی (عادیات) ه

مه ککه بییه و (۱۱) نایه ته

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ئهم سووره ته باسی و لاخ و ئه سپی موجهیدان و سوارچاکانی کاتی خوی دهکا، که چون شه به یخونیاں دهرده سهر دوژمن، گومان نییه که ئه وه ییش نرخ و گرنگی و لاخ و سواری نیشان دهدات تا رۆزی دواپی، وهه تا دونیادونیا بی نرخیاں کهم نابیتته وه، جاخوا سویند ئه خوات به و لاخی هاوه لآن که: مروف به رامبه ر به به هره کانی خوی خوی زور سپله یه، ههروه که ئه و راستیه ده چه سپینی که ئاده می مالی دونیای زور خوش دهوی، به شیوه یه که که گه لی جار که سایه تی خوی له کیس دهدا بۆی او به بهم شیوه یه ش ده ست پی ده کات:

خوا سویند به چاره وی جهنگ دهخوا که مروف پی نه زانی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: و العادیات ضیحا ﴿۱﴾ سویند به و ئه سپانه ی به تاوغارده دن له گۆره پانی جیهادا به پیمانده و به په له ته پ ئه دهنه سهر دوژمن ﴿۲﴾ فالمریات قحدا ﴿۳﴾ ئینجا به و ئه سپانه ی که له کاتی پرتاودا نال و بزمار ی ژیرسمیاں به توندی له به رد دهدا و ئاگر هه لده ستینی ﴿۳﴾ فالمریات صبحا ﴿۴﴾ به و ئه سپانه ی که له به ره به یاندا هه له ت ئه به نه سهر دوژمن ﴿۴﴾ فائرن به تقعا ﴿۵﴾ به و زوو هه له ت بردنه ی به یانیا نه یان ته پ و تۆز هه لده سینن به هه موولایه کدا بلاوده بیتته وه ﴿۵﴾ فوسطن به جمعا ﴿۶﴾ جا به و زوووه خویان ئه کوته ناوچه رگی کۆمه لی دوژمنه وه ﴿۶﴾ إن الإنسان لربه لکنود ﴿۷﴾ سویند به وانه هه موو، بی گومان ئاده می سه بارت به پهره رده گاری خوی زور سپله و ناسوپاسه ﴿۷﴾ وانه علی ذلک لشهید ﴿۸﴾ وه به راستی ئاده می خویشی له سه ره ئه و ناسوپاسیه ئاگاداره و کارو کرده وه ی و جموجوله کانی به لگن بۆنه وه.

مروف له مالی دنیا چکوس و رژه:

﴿۸﴾ وانه لبح الخیر لشدید ﴿۸﴾ وه بی گومان زۆرحه زی له مال و سامانه ﴿۹﴾ أفلا یعلم إذا بعثر مافی القبور ﴿۹﴾ جا که وا ده کات، ئایا نازانی کاتی له گۆره کان هینرایه ده ری و زیندوو کرایه وه

جَزَاءُ لَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا مَآلُهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُخْبِثُ أَخْبَارُهَا ﴿٤﴾ بَازِلًا رَبُّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ﴿١﴾ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا ﴿٢﴾ فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا ﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿٥﴾ إِنْ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ﴿٩﴾

تۆزقه له یه (خیر و شه) ون نابن:

﴿۷﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿۷﴾ ئینجا هه رکه سیك کیشی وردیله یه که چاکه ی ئه نجم دابیت، پاداشه که ی ده بییتته وه ﴿۸﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿۸﴾ وکه سیکیش کیشی وردیله یه که شهرو خراپه ی کردبیت، تۆله که ی ده بییتته وه، مه گه ر خوا قه له می عه فوو بینی به سه ریا، که وابوو باهه موومان هوشیارو زیره و وریابین، بزانیان رۆزانه چی ئه که یین و له خوا بترسین. له گه وره بی و فه زیله تی ئهم سووره ته یه که ئیما می (ترمی) له (ئه نه س) وه ده گپ ریتته وه که: پیغه مبه ر ﴿۹﴾ فره موویه تی: ((من یقرأ إذا زلزلت عدلت له بنصف القرآن، ومن قرأ (قل یا ایها الکافرون) عدلت له بربع القرآن، ومن قرأ (قل هو الله أحد) عدلت له بثالث القرآن)) واته: ئه و که سه ی که سووره تی (زه زله له) ده خوینیته وه، به لای خواوه پاداشتی نیوه ی قورئانی بۆه یه، ئه وه ش که سووره تی (قل

بەشىكە لەھەفتا بەشى گەرمای ئاگرى دۆزەخ. ھاوئلان وتیان بەخوا سۆيىند ئەوئەندە بەسە! ئەویش فەرمووی: ((ئەنھا فضلت علیہ بتسعة وستين جزءا، کلھن مثل حرھا)) بەراستی ئەو ئاگرى دۆزەخە (۶۹) بەشى لەم ئاگرى ئیترەتەنە زیاترە، ھەر بەشەیش ھەك گەرمای ئەو دەبیئت...!! (فتح الباری: ۶/۳۸۰. موسلیم:

وَحَصَلَ مَا فِي الصُّدُورِ ۝ وَهَهُرْجَى لَهُ سَيْنَهُو دَلَّهْ كَانْدَايَه ھەر ھەمووی كۆكرایەوھو خرایەروو ۝ إِنْ رَبِّهَمْ بِهِمْ يَوْمُنْذْ لَخَبِيرٌ ۝ بەراستی لەوڕۆژەدا پەرورەدگاریان بەھەمووکارو کردارو گوفتاریان ئاگادارە كەواتە: چۆن ئەویری سەریچی و تاوان بكات، لەكاتیكا ئەمری و زیندوو ئەكریتەوھو رازی دلی دەرئەخری.

سورەى (قارىغە)یە

مەككەییەو (۱۱) ئایەتە

بەناوی خۆای بەخشندەى میهرەبان

ئەم سوورەتە باسی پلەكانى رۆزى (قیامت) دەكات، ئەو شتەنەى كەلەو رۆژەدا رۆو دەدەن: دەرچوونی ئادەمى لەگۆردا، بڵاوەکردنى، سەرگەردان بوونی ھەك پەپولەى پەرش و بڵا، گۆرینى كێوھەكان ھەك خورى شىكرەوھە كە بە بايەكى سووك بڵاوبیتەوھە. پاشان دەرەنجامى قورسى و سووكى كردارى خەلكى و شۆیتیان دیارى دەكات و، ھە بەم شىوھە دەست بێ دەكات: بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ ۱: القارعة ۝ راجلە كینەر ۝ ۲: ما القارعة ۝ راجلە كینەر چییە؟ ۝ ۳: وما أدراك ما القارعة ۝ تۆ چوزانیت داچلە كینەر چییە؟.

قیامت ھات مروؤف ھەك پەپوولەى پەرزەو دەبن:

۴: يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۝ رۆژىكە گشت مەردوم ھەكو پەپوولەى پەرش و بڵاوى لى دى ۝ ۵: وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝ كێوھەكانیش ھەك خورى شىكرەوھەیان لى دیت و بەھەوادا دەرۆن.

پاداش و تۆلە بە پى تەرازووه:

۶: فَاَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۝ ئیئىجا ئەو كەسە كە لەو رۆژەدا تەى كێشانەى كێوھەكانى قورس بوو ۝ ۷: فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝ ئەو لەئێو گۆزەران و خۆشییەكى وادا دەبیئت، خۆى پى رازییە ۝ ۸: وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۝ بەلام ئەو كەسەش كە تەى كێشانەى كێوھەكانى سووك بوو ۝ ۹: فَأَمَّهُ هَاوِيَةٌ ۝ ئەو دایكى ئەو دۆزەخەو باوھەشى بۆ گرتۆتەوھە ۝ ۱۰: وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَةٌ ۝ جا تۆ چوزانیت (ھاویە) چییە؟ ۝ ۱۱: نَارُ حَامِيَةٍ ۝ ئاگرىكى زۆر گەرمە. ئىمامى (بوخارى و موسلىم) لە (ئەبوو ھورەیرە) ھە دەگێرنەوھە كە پىغەمبەر ﷺ فەرموویەتى: ((ناركهم هذه يوقد ابن آدم جزء من سبعين جزءا من حر جهنم)). ئەم ئاگرەى ئیترەتەنە

وَحَصَلَ مَا فِي الصُّدُورِ ۝ إِنْ رَبِّهَمْ بِهِمْ يَوْمُنْذْ لَخَبِيرٌ ۝

سُورَةُ الْقَارِعَةِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱: الْقَارِعَةُ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ۝

۲: يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۝

۳: وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝ فَأَمَّا

۴: مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۝ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝

۵: وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۝ فَأَمَّهُ هَاوِيَةٌ ۝

۶: وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَةٌ ۝ نَارُ حَامِيَةٍ ۝

سُورَةُ التَّكْوِيْنِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱: أَلَمْ نَكُنْ نَكْوِیْ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ۝ كَلَّا سَوْفَ

تَعْلَمُونَ ۝ ۲: ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ

۳: عِلْمَ الْيَقِيْنِ ۝ لَتَرُوْنَ الْجَحِيْمَ ۝ ثُمَّ لَتَرْوُنَهَا

۴: عَيْنَ الْيَقِيْنِ ۝ ثُمَّ لَتَسْعَيْنَ يَوْمَئِذٍ النَّعِيْمَ ۝

۲۸۴/۴. ھە ھەرۆھە دەربارەى قورسى و نارەحتى ئەو ئاگرەى كە پىغەمبەر ﷺ دەرەموى: ((اذا اشتد الحر فأبردوا عن الصلاة، فإن شدة الحر من فيح جهنم)). (فتح الباری: ۲/۲۰. موسلىم: ۱/۴۳۰). واتە: ھەر كە گەرمای نىوەرۆ تىنى سەند، ئیوھش نوێژ دواخەن بۆ كاتى فینك دەكا، نزیك بەوھەختى نوێژى عەسر، ھەتا نارەحتە وماندوونەبن چوون گرەى گەرما لەھەناسەى دۆزەخە.

سورەتى (تەكاسور)ە

مەككەییەو (۸) ئایەتە

بەناوی خۆای بەخشندەى میهرەبان

ئەم سوورەتە باسی سەرگەرمى و سەرقالبوونی ئادەمى دەكات بەھۆكانى خۆشویستنى دونیاو، ھە بە شانازی كردن بەمال و منالی زۆرەو، دیارە ئەو ھۆیەكى خراپە، مروؤف لەخواناسین

لە (ئەبووھورەيرە) ۋە دەلى: رۇزى يا شەۋى پىغەمبەر ﷺ لەمال دەرچوو، دىتى وا (ئەبووبەكر) و (عومەرىش) ھاتونەتە دەرى! فەرموۋى: ((ما أخرجكما من بيتكما هذه الساعة)) چ شتى ئىۋەى لەم ناوختەدا لەمال ۋەدەرناۋە! وتیان: ئەى پىغەمبەرى خوا برسىتى، فەرموۋى: ((وأنا، والذي نفسى بيده لأخرجنى الذى أخرجكما قدما)) رواه الترمزى. منىش سویندم بەو زاتەى كە گىيانى منى بەدەستە ھەر ئەۋشتە ۋەدەرى ناوم، كە ئىۋەى ۋەدەرناۋە..!

سوورەتى (عەسر)ە

مەككەيىيە (۳) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھربان

ئەم كورتە سوورەتە، بەپەلە باسى ھۆكانى بەختىارى و سەرفرازى ئادەمزاڧ دەكات، ھاورى لەگەل ھۆكانى سەرکەۋتنى و، بەختەۋەرىيدا سویند دەخوات بەۋكاتەى كە تەمەنى مروفى تىيدا تەۋاۋ دەبى و، لاپەرەى ژيانى تىيدا دەپىچرىتەۋە، ۋەبە ھەموو شتانە بەدرىژى رۇژگار تىيدا روودەدەن، كە ھەرھەموۋى پەندوو ئامۇزگارپىيە بۇئەۋانەى وا بەورد بىردەكەنەۋە، سویند دەخوات بە(عەسر) كەھەموو ئادەمى لەناۋ زەرەرو زىاندايە، مەگەر كەسىك ئەم چۈار پەسن و سىفەتانەى تىدا بىت: بىروى كامل، ئاكارى باش و چاك، باسكردنى ھەق و راستى بۇيەكتر، بەئارامبۈون و خۇ راگرتن. بەراستى ئەم سوورەتە پناغەى ئايىن و ھەموو سەرکەۋتنىكە، بۇيە پىشەۋا (شافعى) (خوالىنى خۇش بىت) دەلى: ئەگەر خوا تەنھا ئەم سوورەتەى ناردا، بۇ بەرنامەى ژيانى ئادەمىزاد بەس دەبوو. ئىمامى (تەبەرى)ش لە (عوبەيدوللاى كورى حەفس)ەۋە دەلى: ھەر كە دوۋكەسى ھاۋەلان بەيەكتر گەشىتبان، تا سوورەتى (عەسر)يان بۇ يەكتر نەخۋىندبا، لىك جىانەدەبوونەۋە. پىشەۋا (شافعى) دەلى: ئەگەر خەلك بەوردىبى لەم سوورەتە تىفكرابان بەدرىژاى رۇژگار بەسىان دەبوو.

مرو (بىلەم جۈار پەسنە) گش زىانبارە:

ئەم سوورەتە لەبەر ئەۋە كە لە مەككەدا دابەزىۋە، زۇر بى لەسەر ئىمان و پەسنەكانى ئىمان دادەگرىت، بۇيە خۋاى دلۇقان دەفەرموۋى:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: والعصر سویند بەكات و رۇژگار كەچەندە گرنگ و بەنرخە، ھەر لەبەر ئەمەيشە خۋاى گەرە سویندى پى دەخوات، چونكە (كات) بۇ مروفە زىرەك و

لئەدا، ھەر بۇيەش چەند جارىك ھۇشيارپىيان ئەداتى و ئاگادارىان ئەكاتەۋە كەۋاز لەۋخوۋە ناپەسەندو ناجۋامىرەنە بىنن، دۋايىش باسى ئەۋحالەتە سەخت و نارەحەتە دەكات كە لەقىامەتدا رووبەروۋيان دەبىتەۋە.

دنيا ۋىستى، قىامەت لە بىر دەبا:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: الهاكم التكاثر خەلكىنە خۇھەلكىشاننتان بە زورى سامان و منال بى ئاگى كىردوون، پىغەمبەر ﷺ دەفەرموۋى: ((يقول العبد: مالى مالى، وإنما له من ماله ثلاث: ما أكل فافنى، أو لبس فأبلى، أو تصدق فأمضى، وما سوى ذلك فذهب وتاركه للناس)) (موسلىم: ۲۲۷۳/۴). واتە: ھەمىشە بەندە دەلىت: مالەكەم، مالەكەم، كەچى مالى ئەۋ تەنھا سى جۆرە: ئەۋەى خۋاردۋۋىتەى و تىاچۋۋە، يان ئەۋەى لەبەرى كىردۋە و كۋنى كىردۋەۋە نەماۋە، يان ئەۋەى بەخشىۋىتەى و تىپەرپۋە، ئىتر بى لەۋە ھەموو دەرواۋ بەجىي دىلى بۇخەلك * ۲: حتى زرتہ السقاير تا ئەۋكاتەى ئەمرن و دەنىژرىن لە گۇرستانەكاندا، بىر كىردنەۋە لە (گۇر) دلانى خەۋتوو ۋە خەبەر دىنى، رۇزى ئەۋلا ۋەبىردىنى، دونيا كەم دەرخینى، بۇيە، پىغەمبەر ﷺ فەرموۋى: ((كنت نهيتكم من زيارة القبور، فزوروا القبور فإنها تزهّد فى الدنيا، وتذكر الآخرة)) (ئىبن ماجە). من كاتى خۋى لەسەردانى گۇران رىگرىم كىردن، بەلام ئىستىباچن بۇ سەردانى گۇران، چونكە سەردانى دونياتان لا كەمنرخ دەكاۋ، ئەۋ رۇژەكەشتان ۋەبىر دىنى. ۳: كلا سوف تعلمون وانا بى ئىۋە ئەتەنەۋى، لەمەۋلا چاك دەزانن و تى ئەگەن كە ئىۋە بەھەلەدا چوون و چىتان بەسەردى ۴: ثم كلا سوف تعلمون ديسان وانا بى ئىۋە ئەتەنەۋى، لەئەندەدا چاك دەزانن و تى ئەگەن، پاشە رۇژتان چوون ئەبى ۵: كلا لو تعلمون علم اليقين نا ئەگەر ئەتان زانى بە زانىنى يەقىن، وازتان لە خۇھەلكىشان بە زورى مال و منال دەھىنا.

دۇزەخ دەبىنن و، لە خۇشى دنيا بەرپرسيان:

۶: لترون الجحيم سویند بەخۋا بەچاۋى خۇتان دۇزەخ دەبىنن ۷: ثم لترونها عين اليقين ديسانەۋە بى گومان بەچاۋى يەقىن دۇزەخ ئەبىنن ۸: ثم لتستلن يومئذ عن النعيم پاشان باۋەرەتان ھەبىت لەۋ رۇژەدا پرسىيارى ھەموو بەھرەيەكتان لىدەكرى: تەندروستى، مال و سامان، خىل ۋ ھۆز، ھەر بەھرەيەكى تر كە خۋا پى دابن، چۇنتان دەست كەتۋە...؟ لەپىنى شەرەۋە، يا لەرىگانى ترەۋە...؟ ۋە چۇنتان بەخت كىرد...؟ (پىشەۋا (موسلىم)

تهوکهسه ناوی خه لک به خراپه ده باو به شوین کم وکوری و نهنگدا ده گهری ۲: الذی جمع مالا و عدده ۳: تهوکهسه ی که مالیکی زوری کو کرده وه هه رخه ریکی ژماردنی بوو، نیتیر بی لیکدانه وهی حه لال و حه رام. واته: تهوانه که ناوی مهردوم ده بن نهو دهوله مه ندانه ن به هو ی سامانه کانیا نه وه خو به گه وره

وریاکان مایه ی به ختیا ری و سه رفرا زیان بووه، هه ولیان تیا داوه بو ژا زادی و، سه ره سه تی خو یان، ه یچ پشوویان تیا نه داوه. به لام بو گه لانی ته مه ل و نه زان، بو ته مایه ی ژیر ده سه تی و به د به ختیان، ئای چو ن چه ندان سال دیت و ده روات، گه لانی ژیر ده سه ته هه ر ده نالینن؟ ده سا بو راست نابنه وه، له عه سر سود وه رگرن، وه ک په یام بهر ۴: راپه ری و، سوودی لی وه رگرت و ده رنه جام گه له که ی خسته سه رفرا زیه وه ۲: ان الانسان لفی خسر ۵: که به راستی هه رچی ئاده می زاد هیه به تاییه ت تهوانه یان که ته کلیفیان له سه ره له زیانیکی گه وره دایه ۳: الا الذین آمنوا ۶: جگه تهوانه ی پروایان هینا وه ۷: وعملوا الصالحات ۸: و کاره چاکه کانیا ن کردوه، واته: هه رچی خیر و چاکه بو دین و ولاتیان هه ولی بو ته دن و ته ی که ن ۹: وتواصوا بالحق ۱۰: وه وه سه یه تیان بو یه کتر کردوه به هق، که هه می شه پا به ندی هه ق بن و ماخولانی راستی بن ۱۱: وتواصوا بالصبر ۱۲: وه وه سه یه تیان بو یه کتر کردوه به سه برو خو راگری له سه ره هق و ئایینی خوا، واته: مرو فی موسلمان ده بنی ه یچ کات ماندوو نه بی و، نه پی سی به رام بهر به نه رکه کانی سه رشانی.

سُورَةُ الْعَصْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ ۱: اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهِۦٓ اَكْمَنُ ۲: اِلَّا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ ۳: وَتَوَّصَّوْا بِالْحَقِّ ۴: وَتَوَّصَّوْا بِالصَّبْرِ ۵:

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبِذَلِكَ نَمُزُّكَ ۱: الَّذِيْ جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ۲: يَحْسَبُ اَنْ مَالَهُ اَخْلَدَهُ ۳: كَلَّا لَيُنْذِرُنَّ فِي الْخَطْمَةِ ۴: وَمَا اَدْرَاكَ مَا الْخَطْمَةُ ۵: نَارُ اللَّهِ الَّتِي تَلْطَعُ ۶: عَلَى الْاَفْنَدَةِ ۷: اِنَّا عَلَيْنَا مَوْصَدَةٌ ۸: فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ۹:

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحٰبِ الْفِيلِ ۱: اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ ۲: فِي تَضَلُّلٍ ۳: وَاَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَسَابِلَ ۴: تَرْمِيهِمْ بِحِجَارٍ مِّنْ سِجِّيلٍ ۵: فَعَمَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّا كُوِّلَ ۶:

سوورتهی (هوهزه) یه

مه که بیبه و (۹) ئایه ت

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

ثم سوورته باسی تهوکه سانه ده کات که هه رده م ناوی خه لک به خراپه ده بن و، توانج و ته شه ریان لی ده دن و، هه ول ده دن خراپیان بکه ن و گالته و گه بیان پی ده کهن، هه روه ک هیرش ده کاته سه ره تهوانه ی مال و سامان کو ته که نه وه و هه ریکی ژماردنی نی و، واته زانن که ماله که یان هه رگیز ناهیل ی بمرن! کو تاییشی به باسیکی کورتی پاشه رزو ژو جیگای به دبه خته کان دیت، که به ئیجگاری ده رونه ناو دوزه خه وه ئاگریکی تیکشکینه ر هروژم ده باته سه ردلیان.

هوار بو مروی ته شه رده ر و حوسپکه رو فره که ری مالی دنیا:

خه لکانی هه بوون بی حیساب و نه ژمار له ری نی ناهه قه وه مال و سامانیان کو ده کرده وه، ثم و تهویان به که م سه ر ده کردو، توانج و ته شه ر پیشه یان بوو، جابو ترساندن و سه ره زه نشتی تهوانه خوا فره موو: ۱: بسم الله الرحمن الرحيم ۲: وبل لكل همزة نمة ۳: سزای سه خت بو هه موو توانج گریکی عه بیگر، واته:

ده گرن و به سووک سهیری خه لکی ده کهن ۳: بحسب أن ماله اخلسد ۴: وا خه ری که به دونیا وه پی نی وایه که مال و سامانه که ی به ئیجگاری له دونیا دا ده ی هیلیته وه وه رگیز نامری، بو یه ره فتاری واده کات ۴: کلا ۵: با وانه زانیت ۶: لبیذن فی الخطمة ۷: سویند به خوا به سووکی و ریسوایی فری ده دریته ناو تیکشکینه ره (حوته مه) وه ۵: وما ادراك ما الخطمة ۶: جا تو چوزانیت تهو تیکشکینه ره یه چییه، ته گه ر خوا بو ت باس نه کات ۶: نار الله المرفدة ۷: ئاگریکی هه لکراوی بل یسه داری خوا یه، واته: به فره مان ی ته وه فره شته ی تهوی له سه ره ۷: التي تطلع على الافدة ۸: تهو ئاگریکی وایه رووده کاته بنوکه ی دلکان و، په ری دلکان ده سووتینی که سه رچاوه ی کوفر بوون ۸: إنها عليهم مؤصدة ۹: به راستی تهو (ئاگره) ده وری داو و له سه ریان داخراوه دای پو شیون، نه هه وای تی ده چی و، نه هه وای لی ده رواته ده ره وه ۹: فی عمد ممددة ۱۰: تهوان به سه راونه وه له ناو چه ند

كۆلەكەيەكى دىرئىكراوۋەدا. واتە: دژبانى و كۆنترۇلئان لى بەستراوۋە بەھىچ شىۋەيەك رىگاي دەرچوونيان نىيە و ھەرگىز قوتار نابن.

سورەتى (فیل)

مەككەيىيەو (۵) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھربان

ئەم سورەتە باسى داستانى خاۋەن فېلەكان (أصحاب الفيل) دەكات، ئەو كاتە كە ھاتن بۆ وئرانكردنى (كعبە الله)، بەلام خۋاى گەورە داى بە پۈزەيانداۋ، پاشەوپاش سەرى خەجالەتى پىداخستن و، بەلاۋازتەرىن لەشكرى خۋى (واتە: بە كۆمەلى بالندە) تەفروتوناي كردن و، مالەكەى خۋى پاراست، كە بەراستى ئەمەيش تا دونيا دونيا بېت بە چىرۆك وداستان باس دەكرېت.

سەرگۈزشتەى فیل سوارەكان:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: ألم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل * ئايا ئەو دەنگ و باسەت پىنەگەيى و، نەتدى كە خۋاى پەرورەدگارى تۆ بەخاۋەن فېلەكان چى كرد.؟ ئەوانەى ھاتن بۆ وئرانكردنى كەعبەى شەرىف. * ۲: ألم يجعل كذبهم فى تضليل * ئەرى مەگەر سەرى لى نەشىۋاندن و فرت و فېلەكەيانى پوۋچەل نەكردەۋە.؟! * ۳: وأرسل عليهم طيرا أبابيل * كۆمەلىكى زۆرۈ پۆل پۆل بالندەى نەناردە سەريان.؟ * ۴: نرميهم بحجارة من سجيل * تايە بەردى گىلمتى رەق بەردە بارانيان بكن * ۵: فجعلهم كعصف مأكول * دەرەنجام ۋەك كاي خوراۋى لى كردن و رېزە بەرپزەبوۋن و چوونە زىلگاي مېزۋوۋەۋە بوونە وانەۋ چىرۆك بۆھەر كەسىك بىيەۋى شەرە شوخ لەگەل ئىسلامدا بكا، كە دەرەنجام ھەر سەرى خۋىشى پان ئەبېتەۋە، ۋەك سوپاكەى (ئەبرەھە).

تېبىنى: پېغەمبەر ﷺ ھەر لەۋسالەدا (عام الفيل) لەدايك بوو، ۋەك خۋى ئەفەرمۈى: ((وَلَدْتُ عَامَ الْفِيلِ)) (رواه الإمام أحمد)؛ شياۋى باسە ئەو رووداۋە لەمانگى (موحرەم) دا پېش لەدايكبوۋنى پېغەمبەر ﷺ بە پەنجا سال و پېنج رۆژى، بەرامبەر بە مارسى (۵۷۱) زايىنى پروۋى دا، ھۆى روودانى ئەو رووداۋەش - ۋەك ئىبىن ھىشام ئەللى - ئەبرەھەى جىگىرى گشتى (نەجاشى) كە لەۋلاتى (يەمەن)، دىتى عەرەبەكان ئابەۋ جۆرە دەرۋنە (كەعبە)، ئەۋىش لە (سەنعا) دا كەنىشتەيەكى گەورەى كىردەۋە، بەۋ مەبەستە كەعەرەبان لەۋيۋە ۋەرگىرېتەۋە بۆلاى كەنىشتەكەى خۋى، ئەۋجا پىاۋىك ئەۋەى بېست و لەرقان چوۋ و پىسى تىكرد، ئەۋىش (ئەبرەھە) بۆ تۆلە

كردنەۋە سوپايەكى (۶۰) ھەزار كەسى رىك خست بۆ روخاندنى (كەعبە)! كەنزيكەى (۹-۱۳) فیل سواری تېداۋو، سەرەراى فیلە گەورەكەى خۋى، جا كاتى گەيشتە دۆلى (مەحسەر/نېۋان (موزدەلىفە) و(مونا) فیلەكەى خۋى چۈكى داداۋ ھەرچەندە ھەۋلى دا نەپۇششت...!! جا لەۋ نېۋانەدا خۋاى كارچوان ئەۋ پەلەۋەرانەى ناردە سەريان و تەفروتوناي كردن. ئەمە كورتەيەكى ئەۋ رووداۋە بوو.

(عەبدولموتەلىب) یش پاش ئەۋەى كەداۋاكەيان رەت كىردەۋە بۆ ئازادكردنى وشتەرەكانى، دەستى بەئەلقەكەى كەعبەۋە گرت و گوتى:

يارب لا أرجو لهم سواك   يارب فامنع حماك
إن عدو البيت من عاداك   إنهم لن يقهروا قواك
لاهم إن العبد ينف   نَع رَحْلُهُ فامنع جلالك
لا يغلبن صليهم   ومحالهم غداً محالك
إن يدخلوا البلد الحرام   فأمر مبادلک

سورەتى (قورەيش)

مەككەيىيەو (۴) ئايەتە

بەناۋى خۋاى بەخشندەى مېھربان

ئەم سورەتە ھەندى لە نىعمەت و بەھرەكانى خوا يادى قورەيش ئەخاتەۋە، ئەۋەبوو زۆر بەئاسوودەيى و، بى ترس لەھىچ كەسىك، ھاتوچۈى زىستانە ۋاۋىنەيان دەكرد بۆ بازرگانى، ھات و چۆى (يەمەن) و(شام) يان دەكرد لەۋپەرى خۋىشى و، ئارامىدا، ۋە ھىچ كەسىك نەبوو دەست بېنىتە رىگەيان.

قورەيش ھەقە خاۋەنى كەعبە بېەرستى:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: لإيلاف قريش * لەبەر ھۆگرى و يەكگرتنى قورەيش * ۲: إيلافهم رحلة السنت والصف * ھۆگرىيان بەھاتوۋ چۆى زىستانە ۋاۋىنەۋە (زىستان بۆ يەمەن، ھاۋىنىش بۆ شام) * ۳: فليعبدوا رب هذا البيت * جا لەبەر ئەۋ بەھرە گەورەيەى خۋايە بەسەريانەۋە دەبا ھەر خاۋەنى ئەم خانەيە (كعبە الله) بېەرستى و ھەموو ھەر بۆئەۋ سەردانوئىن، چۈنكە لەزىر سىيەرى ئەمن و ئاسايشى كەعبەدا ئەۋان ئەۋ ھات و چۆيە ئەنجام دەدەن، ۋەك دەفەرمۈى: ((إنما أمرت أن أعبد رب هذه البلدة الذى حرما وله كل شئ وأمرت أن أكون من المسلمين)) ۲۷/۹۱. * ۴: الذى أطعمهم من جوع وآمنهم من خوف * ئەۋخۋايەى بەۋ

له نویره کانیا ندا روپامایی ده کهن، واته: له بهر شه نویره ده کهن
پنیا بلین نویره خوینن! نه لبت مه به ستیکی تریشیان هیه،
پنیه مبه ۱۱۱ ده فرموی: ((تلك صلاة المنافق، تلك صلاة المنافق،
تلك صلاة المنافق، یجلس یزقب الشمس، حتی إذا کان بین قزنی
الشیطان قام فنقر أربعاً، لا یذكر الله فیها إلا قلیلاً)) (فتح الباری:

هویه و قوتاری کردن له برستی و هیوریشی کردنه وه له ترس،
واته: ترسیان له هیچ دزوروزنیک نه ما بیته ریگیان و رییان پی
بگری، شه ویش به هوی حورمهت و ریزی که عبه وه بوو، که له باوو
باپیرانیانه وه بویان مابووه و ریزان له که عبه، جا نایا له بهرامبه
هر به هره یه کی خوابیه وه سوپاسیک پیویست ناکات... ۹۰۰ ئای
ناده می چند سپله یت... ۹۰۰.

سورتهی (ماعون) ه

مه ککویه و (۷) نایه ت

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان

ثم سورته به کورتی باس له دوو دسته و تاقم ده کات:

یه که م: بی باوه پیک دله قی سپله و نکوولیکه ری روژی دواپی و
به ری.

دووهم: دوو روویه کی ریابازو روپامایی که له کارو کرده و کانیا.

یه که میان: به پیشه سووکیه تی به هه تیوان ده کهن و پیاندا هه
ده شاخین و، پنی بلیت چاکه ناکهن و هه ویشی بو ناده،
وهک (عاسی کوری وائیل) و هه که سیکی تر وهک شه. دووهمیان:
شه و دوو رازیانه که نویره کانیا ته نها بو روپامایی ده کهن، بویه
زور به سووک گرتوویانه و زور که م ریک به کویت که له کاتی خویدا
بیانکهن، وهیان له کاتی کردنه کیدا بیدارو هوشیار بن، جا خوی
که و ره له هر دوو لایان هه ره شه ده کات.

شه مروه ره روژی جه زای لا درویه:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: أ رأیت الذی یکذب بالذین * ناخو
دیتت شه و که سهی که چون روژی جه زای به درو ده خاته وه، شه زانی
شه و که سه کییه و سیفه ته کانی چین... ۹۰۰ * ۲: فذلک الذی
یدع البیت * جا شه و که سه بی پروایه کی وایه زور به توندی پال
به هه تیوه وه دهنی و پیا هه لده شاخی، له باتی شه و دل نه وایی
بکات * ۳: ولا یحض علی طعام المسکین * هر وهک خویشی
ئاوایه، دنه و هانی که سیش نادات له سر به خشین و خواره دهنی
دان به هه ژاران و بی نه واه و داران * ۴: فویل للمصلین * ئینجا
سزای سهخت بو نویره خوینه کان * ۵: الذین هم عن صلاتهم
ساهون * شه وانه ی له نویره کانیا غافل و بی ناگان، واته: به دل
نویره کانیا ناکهن و له ماناو مه به سه ته کی بیر ناکهن وه، له پیش
چاو خه لکه وه دهی که نه به لام شه هر خوین بن نای که نه، ناشزان
فله سه فه ی نویره کردن چییه * ۶: الذین هم یراءون * شه وانه ی

بسم الله الرحمن الرحيم

لایلف قرتیش ۱) لایلفهم رحله الشیاء و الصیف
۲) فلیعبدوا رب هذا البیت ۳) الذی أطعمهم
من جوع وءامنهم من خوف ۴)

سورة الماعون

بسم الله الرحمن الرحيم

أرأیت الذی یکذب بالذین ۱) فذلک الذی
یدع البیت ۲) ولا یحض علی طعام المسکین ۳)
فویل للمصلین ۴) الذین هم عن صلاتهم ساهون
۵) الذین هم یراءون ۶) ویمنعون الماعون ۷)

سورة البکرة

بسم الله الرحمن الرحيم

إنا أعطینک البکرة ۱) فصل لربک و انحر ۲)
إک شائتک هو الآخر ۳)

۳۸۶/۶. موسلیم: ۴۳۴/۱). واته: شه نویره مونا فیه، شه وه
نویره مونا فیه، شه نویره مونا فیه! ده بینی هه میشه کال و کرچه
وله جی خویدا نای کا، و زور به قورس و ناره ته تی و ناچاری
شه نجامی ده دات، داده نیشی و، چاو نهویری خور ده کات، جا که
دیتی شه و له نیوان دوو شاخه کانی شه یتانه وه خور ده که وهت،
هه لده سی چوار دهنوک له زه مین ده دات، زور به که میش ناگای له
خوایه! * ۷: ویمنعون الماعون * وه هه موو جو ره یارمه تییه کیش
له خه لکی ده گرنه وه کو تایی و درینی ده کهن. به... مروف و
دروست کراوه که به ته نها خوی ناتوانی پیداو یستییه کانی ژیان
خوی جیه جی بکات، بویه پیویستی به دراوسی و شه و
شه و هیه، شه ویش ده بی داوای هه رچی لی کرد به خواستن، بیداتی
و، دهستی لی نه قوچینی، له ده رزییه که وه، هه تا په رداخیک،
ته وریک، پاچیک... هتد. مروفی نویره خوینی راسته قینه ئاوایه،
به لام مروفی دوو روو، ریبابازو دهست قووچاووو بی خزمه ته.

سورەتى (كەوسەر)

مەككە يېھىۋ (۳) ئايەت

بەناۋى خۇاى بەخشندەى مېھرەبان

ئەم سورەتە باسى بەھرە گرنگەكانى خوا دەكات بۆيەيامبەر ﷺ، بەتايىبەتى ئەو بەھرە گەورەيە كە لەدونىاۋ لەقيامەتدا پىنى بەخشيۋە، ئەى دەبى چ بەھرەيەك لەو گەورەتر بىت كە ھەتا ھەتايە ناۋو شۆرەت و ئايىنەكەى ھەردەمىنى و ناكۆزىتەوھ..؟ ئەوان كە بەپىغەمبەريان دەگوت بى كۆرۈ وەجاخ كۆپرەو زوۋ ناۋى دەكۆزىتەوھ، خۇيان بىنەپر بوون و ناۋيان چوۋيە مەزبەلەى مېژووۋوھ، خۇيان ودىن وريپازيان پېچرايەوھو كۆتابى ھات، بى گومانىشەم ھەركەسىكى تر، بېرو بۆچوۋنى ۋەك (ئەبوۋجەھل) و شوپىنكەوتوانى ئەوبى، ۋەك ئەۋى لىدى و، سەرى خۇى پان ئەبىتەوھ. لەفەزل و گەورەيى سورەتى (كەوسەر) دا (ئەنەس) دەلى: پىغەمبەر ﷺ لەمزگەوتدا لەنىۋانماندا بوو، كىتۈپر كەمى خەۋى لىكەوت، پاشان بەروۋيەكى خۇش وگەش و لىۋ بەزەردەخەنەوھ سەرى بەرزەوھەرد، جا ئىمەش وتمان: ھۋى ئەو زەردەخەنەيەت جى بوو ئەى پىغەمبەر؟! فەرموۋى: ھەر ئىستە ئەم سورەتەم بۆھات و خويندىەوھو فەرموۋى: (بسم الله الرحمن الرحيم. إنا أعطيناك الكوثر. فصل لربك وانحر. إنا شاتك هو الأبتىر) پاشان فەرموۋى: دەزانن (كەوسەر) چىيە؟ كەوسەر: چۆم و تاقگەو و رووبارىكە لەبەھەشتدا، بەرەكەتىكى ئىجگار زۆرى ھەيە، ھەوزو گولۋىنكە پەرۋەردگارم بەلىنى پى داۋم، كە لەقيامەتدا ئوممەتەكەم بىنە سەرى، ۋە بەئەندازەى ئەستىرەكانى ئاسمان لىۋان و پەرداخ و سووراحى تىدايە، ھەندى كەس لىۋ بېبەش دەبى، منىش دەلىم: ئەى پەرۋەردگارى من! خۇ ئەوانە لەئوممەتى منن، خوا ئەفەرموۋى: تۆ نازانى پاش تۆ ئەوانە چىيان كەرد؟! (موسلىم: ۳۰۰/۱، ئەبووداۋود: ۱۱۰/۵، نەسائى: ۵۳۳/۶).

خوا گش خېرو بىرىكى ئەمللو ئەۋلاى بە پىغەمبەر دا:

دوا بەدۋاى ئەۋقسە ناخۇش و نالەبارانەى قورەيشە، خۇا گەورە بۇ دلدانەۋەى پىغەمبەر، ئەم سورەتە كورتەيە بۇ دابەزانو فەرموۋى:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: إنا أعطيناك الكوثر. بەراستى ئىمە چاكەو خۇشى و خىرىكى زۆر گەورەمان بەتۈ بەخشى كەمايەى سەر بەرزى دونىاۋ قىيامەتە، يەكلى لەوانە رووبارىكى

تايىبەتە لەبەھەشتدا، ۋەك ئىمامى (بوخارى) دەلى: ۲: فصل لربك. جا نوپۇز بىكە بۇ پەرۋەردگارت * وانحر. ۋەلە سوپاسى ئەو ھەموو چاكەدا، ھەر بۆئەو قوربانى سەر بىكە، واتە: ۋەك قورەيش مەبە، كە ھەيۋانىيان ھەم بۆخاۋ، ھەم بۇ بىتەكان سەر ئەپرى، نەخىر، دەشى تۆتەنھا بۇ خۇاى گەورە قوربانى بىكەيت. ۋەك لە جىگايەكى تىردا دەفەرموۋى: (قل إن صلاتى ونسكى ومحياى ومماتى لله رب العالمين لا شريك له وبذلك أمرت وأنا أول المسلمين) ۱۶۱/۶-۱۶۲. ئىبن عەبباس دەلى: (وانحر) بەواتاى قوربانى كەرنە، ھەندىكىش دەلىن: مەبەست ئەۋەيە كە لەكاتى نوپۇزدا دەستى راستت لەبان دەستى چەپت دابىنى لەژىر گەردنا. ئىمامى (تەبەرى) (ئىبن كەسىن) دەلىن: قەسى ئەۋكەسە راستە كە وتوۋيەتى مەبەست قوربانى كەرنە، چۈنكە پىغەمبەر ﷺ نوپۇزى جەژنى دەكردو، پاشان قوربانىيەكەى خۇى سەر دەپرى و دەى فەرموۋى: ((مَنْ صَلَّى صَلَاتًا، وَنَسَكَ نُسْكًَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسْكَ، وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلَا نُسْكَ لَهُ)) (متفق عليه).

ناحەزانى دىن ۋە جاخ كۆپرەن:

۳: إنا شاتك هو الأبتىر. بەراستى ھەر دژو ناحەزەكەت (عاسى كورى واىل) كە بەتۈى دەگوت: ۋەجاخ كۆپرە دواپراۋو بى ناۋو نىشانەو لەھەموو خىرىك بى بەشە، نەك تۆ.

سورەتى (كافيرون)

مەككە يېھىۋ (۶) ئايەت

بەناۋى خۇاى دەھندەو دلۇقان

سورەتى (كافيرون) باسى يەكخاۋپەرستىي و يەكلاپوۋنەوھ و يەخە ھەلتەكاندن، لەگش كوفرو (شيرك) نىك دەكات، بى پىروايان ئەۋەندە نەزان و كەم ئاۋەز بوون" لە پەيامبەريان ﷺ داۋا كەرد كە ئەو سالىك خاكانى ئەمان بېرستى و، ئەۋانىش سالىك خاكاى ئەم! ئىنجا بۇ رەتى ئەۋانەو دەمكوتيان ئەم سورەتە زۆر گرنگە ھاتە خوارەوھو، بە ھەموو شىۋەيەك لەۋە بى ھىۋاۋ مەيوۋسى كەرن و، لەمپەرو بەر بەستىكى لەنىۋان ھەردولادا دانا و، پىنى گوتن: كە ھىچ كاتىك ئەئىستا، نە ئايندە بەتەماى شتى ۋا مەبن.

بەرئەت لە شىرك:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل يا أيها الكافرون. ئەى موھەممەد! ﷺ بلى: ئەى ھۆزى كافرو بى باۋەران! دارو بەرد

سورەتی (نەسر) هـ

مەدەنییە و (۳) ئایەتە

بە ناوی خۆی بەخشەندە میهرەبان

سُورَةُ الْكَافُرُونَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يٰٓأَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۝ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۝
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ۝
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ۝ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ۝

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۝ وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ۝ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَأَسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ۝ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝ وَامْرَأَتُهُ
حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ۝ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝

پەرستان! خوا نه ناسان! ۲: لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ - ئەوێ
ئێوه دە پەرستن من نای پەرستم، من چی لە دارو بەرد بکەم؟
۳: وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ - وه ئەوێش من ئە پەرستم ئێوه
نای پەرستن، چونکە من خواپەکی هەق و راست ئە پەرستم، ئێوهیش
دارو بەردو ئەندێشە، دیارە ئەم دوانەش فەرق و جیاوازییان زۆر
زۆرە. ۴: وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ - وه منیش پەرستەندە ئەو
نیم کە ئێوه پەرستووتانە و دە پەرستن ۵: وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا
أَعْبُد - ئێوهیش پەرستەندە ئەو زاتە نین کە من ئە پەرستم.

بە کورتی: لە هیچ کاتی کدا ئێوه بە تەمای ئەو مەبەن کە من بت
و خواکانتان بپەرستم، ئەگەرچی ئێوهش حەق تانە خواکە من
بپەرستن، چونکە خواکە من هەق و راستە، بەلام خواکانی
ئێوه ناھەق و ناراست ۶: لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ - چاکە و ابوو
دین و ئایینی خۆتان بۆ خۆتان و، منیش دین و ئایینی خۆم بۆ
خۆم. بەڵێ دەبێ هەمووکات موشریکان و بێ پروایان لەو نائۆمید و
بێ هیوا بکری کە تەنھا بۆ ساتیکیش بێت، موسلمانان خواکانی
ئەوان ناپەرستن، وه دەبێ هەمیشە بەر بەستیکی پۆلایین لەنیوان
پەرچەمی (لا إله إلا الله) و، پەرچەمی کوفرو بێ پروایدا هەبێت،
کە ئیتر بە هیچ شیوەیەک کاروباری ئوسەری (لا إله إلا الله) تیکەلی
بریارو عادەت و باوو خووی ئەو نەبێت. هەندێ دەلێن: ئەم
ئایەتە بە ئایەتی (سەیف / فاقتلوا المشركين كافة) نەسخ بۆتەو،
هەندێ دیکەش ئەلێن: سوورەتە کە هەموو نەسخە، تاقمێ تر
ئەلێن: هیچ بەشیکی لێ هەلنەو و شاووەتەو، لەو ئەچێ ئەمەیان
راست بێت. (خۆی گەورە خۆیشتی باشتەر دەزانیت).

لەگەورەیی و مەزنی ئەم سوورەتەدا هاتوو کە (ئەبووداود)
ئەلێ: پیاوێ وتی ئە پێغەمبەری خوا! ﷺ نامۆزگارییەکم بکە،
ئەویش فەرمووی: ((اقرأ عند منامك (قل يا أيها الكافرون) فإنها
براءة من الشرك)). واتە: لە کاتی خەودا سوورەتی: (کافرون)
بخوینە، چونکە بەر ئاتە و ئینکاری و ململانێیە لەگەڵ هەموو
جوړە شیریکێک. (ئێبەن عەبباس) ییش ئەلێ: لەقورئاندا لەم سوورەتە
سەختتر نییە بۆ شەیتان و شوپنکەوتووکانی، چونکە دوویات
کردنەو و چەسپاندنی بناغە (تەوحید) هە، لەولاشەو (بەر ئاتە)
و بێزارییە لە هەموو جوړە شیریک و کوفریک.

پێغەمبەر ﷺ لە دوو رکاتی نوێژی (تەواف) ی مالی خوادا، ئەم
سوورەتەو، سوورەتی (قل هو الله أحد) ی دەخویند. (موسلیم:
۸۸۸/۲). هەرۆک لە دوو رکاتە کە ی پێش نوێژی بەیانیشدا
دە خویند. (موسلیم: ۵۰۱/۱).

ئەم سوورەتە باسی ئازادکردنی شاری (مەککە) لە بت و بتپەرستی
دەکا، کە بە راستی موسلمانان بەو ئازادکردنە یە سەریان گەیشتە
لووتکە ی سەر بڵوندی و، هەر بەوێش لەدوای ئەو لەنیو دەوورگە ی
عەرەبیی دا ئیسلام زۆر بە پەلە پەخش بوو، بۆ دواجاریش شیریک
بێ پروای، نینۆکی کراو بێ دەست و پێ کەوت، ئێنجا خەلکی
لە هەموو لایە کەو پۆل پۆل موسلمان بوون و پەرچەمی (لا إله إلا
الله) سەد ئەوێندە تر بەرز بوویەو. (ئێبەن عەبباس) -وێک ئیمامی
(موسلیم) هیناویەتی - ئەلێ: ئەمە تەنھا سوورەتیکە کە هەموو
پێکەو بە جاری هاتبێ. وه لە بەر گەورەیی و مەزنی فەزێلەتی
بە چواریەکی قورئان دانراو، هەرۆک بە ئاخەر سوورەتی قورئانی
پیرۆزی دادەنێت. (نەسای ۵۲۵/۶) ریوایەتی دەکات. هەرۆک
بە هینای کۆچی دوا ی پێغەمبەریشی دانا ﷺ، وێکو ئیمامی
بوخاری لە (فتح الباری: ۶۰۶/۸) هیناویەتی.

له نووټکه‌ی دهسه‌لاتدا تاريف و شوکری خوا بکه:

[illegible]

سورہتی (مہسہد)۔

مهككە پىپە و (۵) ئايەتە

به‌ناوی خوی به‌خشندهی میهره‌بان

ئەم سوورەتە باسى دوژمنایەتی وتیاچوونەکە ی (ئەببولەهەب) ی مامی پیغەمبەر ﷺ دەکات، ئەوەبوو زۆر بەقورسی و سەختی دوژمنایەتی پەیامبەری ﷺ ئەکرد و ماله و مال بەدووی دەگەر، تا بەلکو کارەکانی لێ تێک بدات، بە حیسابی خۆی بە درۆی

بخاتەو، مەبەستیشی لەویدا هەرئەوێ بوو کە مەردوم موسلمان نەبن، جا بەو بۆنەوێ ئێم سوورەتە هات تا ئەو رووداوێ پرەپر بگێڕیتەو، وە وەک ئیمامی (بوخاری) دەلی: ئەو سوورەتە بەلینی ئاگرێکی بلیسەدارو هەنگیرساوی شایستە بە (ئەبوو لەهەب) ئەدات، ھاورپی لەگەڵ خێزانەکەشیدا، بەشیوەیەک کەخەجالەت و ریسوایی لێوێ دەردەکەوێ. وە ھەرئەوێ لە (ئیبین عەبباس) ە وە ریاوایەت دەکات: کاتێ ئایەتی: (وانذر عشرتک الاقربین) ھاتە خوارێ، پیغەمبەر ﷺ چوو ە سەر گردۆلکە (سەفا) و بەدەنگێکی بەرز فەرمووی: ((یا بنی فلان، یا بنی فلان، یا بنی فلان، یا بنی عبدالمطلب)) ئەگەر پیتان رابگەینەم و بلییم لەسەر ئەو کیوێوێ سوارێکی زۆرتان بۆ دیت، ئایا بڕوام پێ دەکەن؟ وتیان: تا ئیستا درۆمان لێ نەبیستووویت، ئەویش فەرمووی: ((فانی نذیر لکم بین یدی عذاب شدید)). ئەبوو لەھەبیش وتی: یاخو بەخیر نەیییت و تیا بچیت ھەر بۆئەمە کۆت کردوینەو؟ پاشان بۆ مجزبوونی ئەو ئێنەکە ئێم سوورەتە هات. (فتح الباری: ۶۰۹/۸).

که الله رقی نه‌بوو له‌هه‌ب و جه‌زای خو‌ی و هاوسه‌ره‌که‌ی:

﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ ﴾ ۱: تبت یدا ابی لهب ﴿ یاخوا ههرو دوو دهستهکانی (ئهبوولههه) بهپرین چن و تیاچن، ﴿ وتب ﴿ خو تیاش چوو ﴿ ۲: ما أغنی عنه ماله وما کسب ﴿ مال و سامانی و، ئهوهی که کردی له دوژمنایهتی کردنی په یامبهرو ﴿ سوودی پی نه دا ﴿ ۳: سیلی نارا ذات لهب ﴿ له مپاش دهچیه ناو ئاگریکی بلیسه داره وه دهسوتی ﴿ ۴: وامراته حمالة الحطب ﴿ هاورى له گهل هاوسره کهشیدا، هه لگری کۆله داری فیتنهو، تیکدانی نیوان په یامبهرو مهردم، چونکه ئه ویش مالهو مال ئه گهراو، ئامۆزگاری خه لکی دهکرد که نه چنه سه ر قسه ی موحه ممه د، سه ره رای ئه وهش کۆله چیلکه ی درکاوی دههیناو له سه ر پی په یامبهردا دای دهن، بۆئه وهی ئازار بجیژی ﴿ ۵: فی جیها حب من مسد ﴿ له گهردونیا یه تی له دۆزه خدا گوریسیکی چنراو له پووشی خورما (پاش ئه وهی که گهردنبه ندی زیر له گهردونیا بوو).. بعل ئهوانه ی وا ئه زیهت و ئازاری موسلمانان دهن، وه پارهو پول بهخت دهکن له پیناوی لاوازکردن و فهوتاندونیا ندا، ئه وه بۆ خویان په نهجی سه سه رت و په شیمانی دهگزن و په شیمان دهبنه وهو خه جالهت و ریسوا و زهلیل دهن له قیامهتدا، وه ههرو دهیی به دوا ی (ئهبوولههه) دا بنیردرین.

ولم یولد ﴿۱﴾ وله که سیش نه بووه و بی دایک و باب، چونکه هه موو شتیکی له دایک بوو تازه نوئییه و، خوا نییه و سه رته تابه کی ههیه، خو خوایش بی سه رته تاو (ته زهل) بییه ﴿۲﴾: ولم یکن له کفرا أحد ﴿۳﴾ و هه رگیز هیچ که سیك هاوشیوه هاوتای نییه و، که سی ناتوانی بهر هه لستی بکات. بهی زور کهس له دوزینه وهو

سوورتهی (نیخلاس)

مه که بییه و (۴) ثایه ته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ثم سوورته باسی ته و حیدو هه ندی له سیفه ته پیورزه کانی خوی کارزان دهکات، باسی تاک و ته نیایی و، جیگه ی تاکه ئومیدو هیوای رازو نیازی گش خه لکان دهکات، باسی بی نیازی و بی ئاتاجی و بی هاوبه شی و بی هاوتایی خوا دهکات، رتهی ئه وان هه داته وه که ده لئین: خوا له سی (ئوقنوم) پیک ها تووه، ده مکوتی ئه وان هه داته دهکات ده لئین: فریشته و جننییه کان مندالی خوان! هوی هاتنی ثم سوورته: وهک (ئوبه ی کوری که عب) ده لی: هاوبه شدانه رکان به پیغه مبه ریان ﴿۱﴾ گوت: رشته ونه سه بی خوامان بو باس بکه! جا خوی به ده سلات له وه لامدا ثم سوورتهی: (قل هو الله أحد...) ی نارد. (پیغه واته حمده، ترمزی، ئیبن جهریر ریوایه تی ده کهن). وه له فهزل و گه وره بیی ثم سوورته دا: ئیمامی (بوخاری) له (ئبو سه عید) وه ده لی: پیغه مبه ر ﴿۲﴾ فهرمووی: ((أُبْعِزُ أَحَدَكُمْ أَنْ يقرأَ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ)). ئایا ئیوه ناتوان له ته نها شه ویکا سییه کی قورئان بخوینن؟ هاوه لان ئه وه یان لا گران و قوورس بوو، بویه ئینکاری ئه وه یان کردو وتیان: جا کی ده توانی کاری واکات؟ پیغه مبه ریش ﴿۳﴾ فهرمووی: ((الله الواحد الصمد - ثَلَاثُ الْقُرْآن)). (فتح الباری: ۶۷۶/۸). واته: سوورتهی (سه مه ده - نیخلاس) سییه کی قورئانه.

ئاوا خوا بناسه!

ئه وه مه به تپه رسته کان داوی نه سه بی خویان له پیغه مبه ر ﴿۴﴾ کرد، خوی گه وره بو ئه وه لامه کورت و پوخت وه لامی دانه وهو فهرمووی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل هو الله أحد ﴿۱﴾ ئه ی موحه ممه د! ﴿۲﴾ بلی: ئه وه په ره رده گاره ی که من ده ی په رستم، تاک و ته نیایه و، هاوه ل و هاوبه شی نییه ﴿۳﴾: ۲: الله الصمد ﴿۴﴾ ئه وه خوی به - که ناوی (الله) یه -، جیگای هیواو ئومیده و، بی نیازی شه، هیچ که سیکیش - بی له و - شایانی ئه وه نییه گیرو گرفته کان ببری نه لای بو چاره سه ر، هه ر ئه وزاته گه وره ی شه، که ده بی هه ر بۆلای ئه و بگه ریینه وه ﴿۵﴾: ۳: لم یلد ﴿۶﴾ که سی لی نه بووه و، هیچ رۆله یه کی نییه - وهک جوله که و گاورو به تپه رسته کان ده لئین -، چونکه خوا زور بلوند و پاک و بیخه وش و دووره له و جوړه بیرو بوجوونانه

دیاری کردنی خاوه نیی ثم بوونه وه رده به هه له چووو نه گه رایه وه بو هه ق، گومانیش له وه دا نییه که ده بی هه موو دروستکراویک - گه وره و بچووک، وه کو ثم بوونه وه ره - خاوه نیکی هه بی، به لام ئایا کینییه سیفه ته کانی چین و، ده بی چوون بی؟ به لی... له دوزینه وهی ثم راستییه خه لکیک له کۆن و تازه وه لییان تیك چوو و به هه له چوون و، هه ر یه که یان به شیوو دۆلیکا ملیان ناوه، به لام ئه گه ر بیریکی ورد له شیوو و شیوازی دروستبوونی ثم بوونه وه ره: (عاسمان وزه مین و شیوو دۆل و کیوو چیاو به رزی و نزمی و شه وو رۆزو خۆرو هه یف و هه ساره کان و باو بۆران و تۆفان و گه رده لول و سه رماو گه رماو باران و به فرو ته رزه و ده ریاو زه ریاو هات و چۆی گه مییه کان به ناویاندا - کیو ئاسایی - و ئافه راندنی مروف خوی، ئه مانه و سه د ئه وه نده ی تریش له م بوونه وه ردا) زور به ئاسانی په نجه ده خریته سه ر راستیه کان و رافه ی ئه وه هه قیقه ته ده کریت، بویه ئیمه ش زور به دلنیاییه وه ملکه چین و سه ری به ندایه تیمان بو دانواند.

هزاره حممت له (حافیزی حه که می/ ۱۳۴۲ - ۱۳۷۷ هـ).
که له باره ی ثاقیده و بیرو باوهری موسلمانانه وه سه بارهت به ناسینی
زاتی عهلییه ی خوا چهنده جوان دهلیت:

أول واجب علی العبد

معرفة الرحمن بالتوحيد

إذ هو من كل الأوامر أعظم

وهو نوعان أيا من يفهم

إثبات ذات الرب جل وعلا

أسمائه الحسنى صفاته العلى

وانة الرب الجليل الأكبر

الخالق الباریء والمصور

باری البرایا منشی و الخلائق

مبدعهم بلا مثال سابق

الأول المبدی بلا ابتداء

والآخر الباقي بلا إنتهاء

الأحد الفرد القدير الأزلی

الصمد ألب المهيمن العلى

عُلُوّ قهر وعلو الشأن

جل عن الأضداد والأعوان.

سوورتهی (فهلوق) هـ

مه که بییه و (ه) نایته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

ثم سوورته بهنده راسته کانی خوا فیری دهکات که: هه مووکات
خویان بدهنه دهستی خواو پهنا هه ربه و بهرن له ته واوی شهرو
خرابه ی خراپه کاران، به تاییه تی له زیانی تاریکه شه و که پهرده
به سه ر رووناکیه کانداه کیشی، له زیانی دروژنان و دوورووان،
له خراپه ی جادوو بازان و ساحیران، له زیانی نهوانه ی که چاویان
هر له مالی مهرده.

پهنا هه به خواجه له گیجه لی گیجه لگیران:

مروچه نده به تواناو به هیز بیټ، هیمن هر پیویستی به پالپشتیکی
وهک خوا هیه، که له زیان و زهره ی گشت زیانده ری دلنای بکاو
نوقره به گیانی بدات، بویه دهفه رموی:

بسم الله الرحمن الرحيم * ۱: قل أعوذ برب الفلق

موحه مهده! بلی: پهنا ده به مه بهر پهروه ردگاری سپیای
به ره به بیان، نه وخوایه ی که په رده ی نه بوونی لهت کردوو بوونه وهری
لی دههینا ۲: من شر ماخلق ۳: له شهرو خراپه ی هه رچی
که دروستی کردوه، هه ر شتی خراپه ی لی بووه شیتته وه ۳: ومن
شر غاسق إذا وقب ۴: وه له شهرو خراپه و زیانی تاریکی شه، که
دادیت و هه موو شتیک داده پوشتی به ژیره وه ترووسکایی لی دهبری
و ده بیته شه وه ننگ ۴: ومن شر التفات فی العقد ۵: وه له شهرو
خرابه و زیانی نه وکه سانه ی جادوو ده کهن و فوو ده کهن به گریکاندا،
چاوبه سترکردنی موسلمانان و، فیل و ته له که کردن لییان، نیجگار
کاریکی دژپو ناله بارو به دو خراپه، ده بی هه موو کات پهنا به خوا
ببری و، هه ولیش بدری تا خه لکی زال نه بن به سه ریانداه، جا بو
پتر ناگادار بوون له (سیحر) و جادوو، بگه ریوه بو سوورته ی (به قهره)
نایته تی: ۱۰۲ ۵: ومن شر حاسد إذا حسد ۶: وه له شهرو
خرابه و زیانی هه ر هه سوودیک کاتی هه سوودی و تیره یی ده باو،
هه میشه هه ر خه ریکی زیان گه یاندنه به موسلمانان..

به لی پیغه مبه ر ناساگییه کی تووش بوو، له وکاته داه فریشته
(جوبریل) هات و گوئی: (ده لی ناساگیی؟ فره مووی: به لی،
جوبریل یس ثم دوعایه ی به سه را خوینده وه فره مووی: (بسم
الله أَرْقِيكَ، من كل داء يؤذيك، ومن شر كل حاسد وعين، الله
يَشْفِيكَ). (موسلم: ۲۱۸۶).

به لی: مروث هه رچه نده ده سه لاتدار بیټ ناتوانی هه ر کون و
قوژنیکی زیانی پی نه گه یه نیټ له خووی بگری، بویه ده بی
هه مووکات پهنا هه ر په ناوی خوی بالا ده ست بیټ.

سوورتهی (ناس) هـ

مه که بییه و (۶) نایته

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

سوورته ی (ناس) مروث فیری ته وه دهکات که هه مووکات هه ر
به خوی گه وره پهنا به ری، له گهل نه وه یشدا هه ندی له سیفاتیشی
بو باس ده کاه ده لی: خو (الله) پهروه ردگاری هه موو خه لکانه،
پاشای ته واوی مروثه کانه، تاکه (مه عبود) و په رستراوی به هه قی
به نده کانه.

مروث فیز دهکا که پهنا به خوا بگری له زیانی (ثیبلیس) و مروثه
لادهره کان و شاگرد هه کانیان، نهوانه ی که هه ردهم له چه واشه کردن
و فریودانی ناده مزادان.

پەناھەر ھى خوايە لەدەس جنۆكەو مەردمى بەد فەر:

بەلّ خواى بالا دەس برى له پەسن و سيفاتى پيرۆزى خۆى لەم سوورەتەدا باس دەکا، بۆ ئەو مەرۆف باشتى پى ببەستى و، لەخراپەى ئىنس و جننى بەدکردار بپاريزى ولييان نەترسيت، بۆيە دەفەرموى: ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ۱: قل أعوذ برب الناس ﴿١﴾ ئەى موحەممەد! ﴿ئەى موسلمان!﴾ بلى: پەنا ئەبەمە بەر پەرورەدگارى خەلک ۲: ملك الناس ﴿پاشاى خەلک﴾ ۳: الله الناس ﴿پەرستراوى خەلک﴾.

ئەم سى سيفەتە پيرۆزەى خوايە: (رەب، مەليك، ئىلاھ) لەسەرەتای سوورەتى (فاتىحە) شەوہە هاتوو: (الحمد لله رب العالمين، الرحمن الرحيم، مالك يوم الدين)، ھەرەك لەسەرەتای سوورەتى (بەقەرە) شەوہە ئەفەرموى: (يا أيها الناس اعبدوا ربكم الذى خلقكم والذين من قبلكم لعلكم تتقون ﴿الذى جعل لكم الأرض فراشا والسماء بناء وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لكم فلا تجعلوا لله أندادا﴾، جا كاتى كە تۆ قايل بوويت بە (رەبوبييەت) ى خواى گەورە، ئيتىر دەبى ھەر ئەويش بە (إله) بزانی و بپەرستى، وەكو دەفەرموى: (فليعبدوا رب هذا البيت..)، جا (رەبوبييەت) و پەرورەدگارى تەيشى لەگەلى سوورەتى تردا دووپات كراوەتەو، وەك دەفەرموى: (الحمد لله رب العالمين) (۲/۱). ﴿قل أغیر الله أبغى ربا وهو رب كل شئ﴾ (۱۶۴/۶). ﴿قل من رب السموات والأرض قل الله﴾ (۱۶/۱۳)، (رب المشرق والمغرب لا إله إلا هو فاتخذہ وكيلا) (۹/۷۳)، (فليعبدوا رب هذا البيت..)، ﴿إنما أمرت أن أعبد رب هذه البلدة﴾ ۹۱/۲۷. (رب العرش الكريم) (۱۱۶/۳۳). جا دواى باسى (رەبوبييەت) ى خوا، باسى پاشايەتى ديت و دەفەرموى: (ملك الناس) تا مرؤ بزانی كە ئەو خوايە، ھەر وەك (رەب) بە بۆھەموو جیھانەكان، خاوەن و پاشايشیانە، كەوايوو زاتىكى زۆر گەورەو بەدەسلاتەو، شياوى پشت پى بەستەنە لەكاتى خۆشى و ناخۆشیدا، وەكە دەفەرموى: (اعبدوا ربكم الذى خلقكم والذين من قبلكم لعلكم تتقون) (۲۱/۲-۲۲)، پاشان دەبى ددان تەنھا بە (تولوهييت) و حاكميەتى ئەويشدا بئرى و، ھەر فەرمانى ئەويش بەرپۆە بپريت، بۆيە دەفەرموى: (إله الناس)، يان دەفەرموى: (وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون) (۵۱/۵۶). يان ﴿قل اللهم مالك الملك﴾ (۲۳/۳). يان دەفەرموى: (له الملك وله الحمد) (۱/۶۴)، يان ﴿له ملك السموات والأرض﴾ (۱۰۷/۲). يان ﴿الملك القدوس﴾ (۲۳/۹۵)، ئەم ھەموو ئايەتانەو دەيان ئايەتىدى، ھەر ھەموو داوا دەكەن و بەمرؤ دەلین كە: دەبى تەنھا خوا بپەرستى و،

ھەر لەويش گووى رايەلى و بەرفەرمانى بكرى، دەبى لە مانا مەبەستى راستەقىنەى (رەب، مەليك، ئىلاھ) و تى بگەين ﴿٤﴾: من شر الوسواس ﴿لەشەر و خراپە و زيانى دەغدەغە دروستكەر و وەسوەسەكار﴾ الخناس ﴿كە ھەر ناوى خوا برا و يادى كرا، ئەو خۆى پەنھان دەكات، زانايانى تەفسير دەلین: شەيتان تەپ دەكوتيتە سەر دلى مەرۆف و دەى كا بە خانەولانەى خۆى، ھەتا خوا نەكا بەجى ناهيلى. پيغەمبەریش ﴿دەفەرموى: ھەموو مەرۆيەك شەيتانىكى ھاوپرێى ھەيەو، لەگەلى ھەلەدەسوورى و، ھانى دەدا بۆ كارى خراپ، تەنانهتى منيش، بەلام خوا منى زالى كەردوو بەسەر ھاوپرێ شەيتانەكەمداو، ناتوانى كارى خراپ پى بكات (موسليم).﴾ ۵: الذى يوسوس فى صدور الناس ﴿ئەو ى وەسوەسە دەخاتە ناو سینهو دلى مەردمەوہ﴾ ۶: من الجنة والناس ﴿لەجنۆكەو لەئادەمى، (ئەوانەيان شەيتان رەفتارن) وەك دەفەرموى: (وكذلك جعلنا لكل نبى عدوا شياطين الإنس والجن يوحى بعضهم إلى بعض زخرف القول غرورا)، پيشەوا (ئەحمەد) يش ئەم فەرموودەيەى ھيئاو: كە ئەبووزەر دەلى: جا ريك چومە مزگەوت، دەبينم پيغەمبەر ﴿لەوئيە، پاشان دانيشتم و، فەرمووى: ((يا أبا ذر هل صليت؟)) واتە: ئەبووزەر! نويزت كەردوو؟ وتم: نا، فەرمووى: ((قم فصل)) واتە: ھەر ئیستا ھەستەو نويزەكەت بكە، منيش نويزم كەردو پاشان فەرمووى: ((تَعَوَّذْ من شر شياطين الإنس والجن)) لە شەرى شەياتينى ئادەمى و جننى پەنا بەرە بەرخوا. (ئەبووزەر) دەلى: گوتم: باشە! شەياتينى ئادەميش ھەيە! فەرمووى ھەيە. بەل.. ئەم سوورەتە فيرى ئەوھەمان دەكات كە ھەمووكات پەنا بەرینە بەر خواى گەورە لە ھەموو ئيش و كارەكاندا، وەخۆمان بپاريزين لەوانەى دەيانەوى بە قسەى لووس و بى ناوەرۆك لەخستەمان بەرن، بەتايبەت لە ئادەمى شەيتان و شەيتانكارەكان، خۆبى گومانە كە گەلى كەس ھەيە لە ديو (عيفريت) و جنۆكەكان، زۆر خراپترەو زيانى گەورەترە، شەيتانىش بە شارەگە خوينبەرەكاندا ديت و دەچىو، بەشى خۆيشى دەسلاتى دراوەتى، بۆيە پيويستە مەرۆف ھەميشە وربابى وئاگای لەخۆى بى و شەيتان فريوى نەدات. سا خوايا بەميھرەبانى خۆت بمان پاريزە لەپيلانى جنۆكەو مەرۆفە دووروو و خراپەكارەكان و زمان لووسەكان بمانپاريزە، و لەسەر ئايەنەكەى خۆت دامەزراومان بكەو ھيزو پيزمان بۆ زياد بكە، تاباشتر بتوانين خزمەتى ئىسلام ودينەكەت بكەين. پەيامبەر ﴿ھەموو شەوى – كە دەچوو جىگای خەو بۆ نووستن – سى جارن سوورەتى (قل هو الله)، (قل أعوذ برب الفلق)، (قل

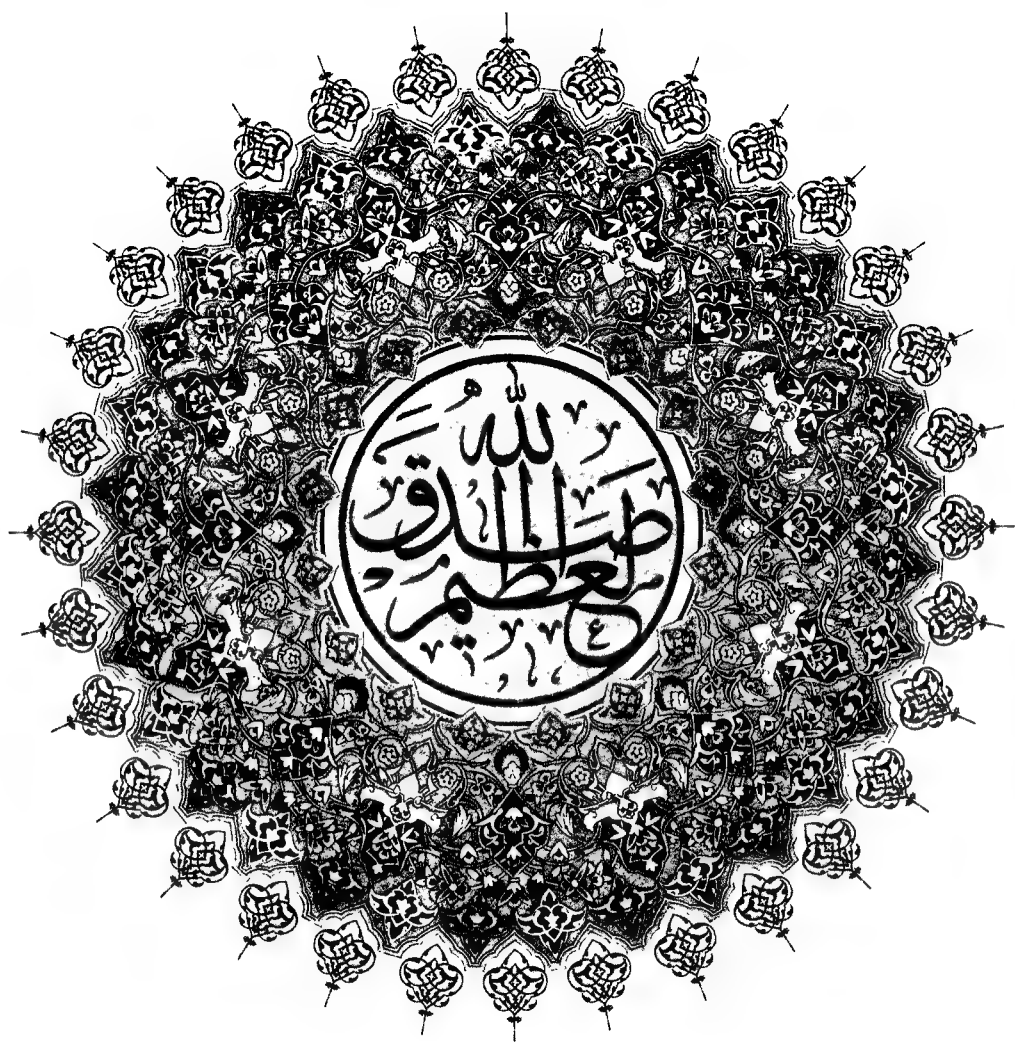
گروویک، به هزار قوربان و صد ده قهت بم، نهوجا به کم و کورتی و ناته وای ده ستمان که و ته وه! بویه ناچار بووم هه میسان زۆریه ی دابریژمه وه، بگه ریمه وه سه ره تاکه ی و، له نه جامدا نه وه ندهش دواکوت خه ریکه بلیم له کاتی خۆیدا فریا نه که وت!.

داوای لیووردنیش ده کم له هه ر کم و کورتی و ناته واییه ک، وهه رکه سیکیش هه رشتیکی بهر چاو که وت، به دۆستانه و به دۆزانه به سه ری بگریته وه، ئیمه ش - له گه ل سوپاسدا - گوئی بیستی ده بین و جوهدو هه وه که شی ده رخینین.

تیبینی: له ره مه زانی سالی (۱۴۱۳) ی کۆچی، ده ستم کرد به نووسینی ئهم کورته ته فیسیره، وه له (۴) ی مانگی سه فه ری سالی (۱۴۱۸) ی کۆچی، به رامبه ر به (۱۹۹۷/۶/۹) زایینی له هه له به جی شه هید له (راگه یانندن) ی بزوتنه وه ی ئیسلامی له کوردستان/ عیراق. لیوومه وه. داواکارم له خوای به به زه یی و میهره بان لیمان وه رگری و، قه له می به خشین بیئیت به سه ر هه له کانماندا.

أعوذ برب الناس) ی ده خویندو، فووی به هه ردوو ده سستیا ده کردوو به هه موو نه ندانه کانی لاشهیدا ده ی هیئا، به تایبه ت دم و چاوو سه رو هه ر جیگایه کی دی که ده ستی پنی ده گه یشت.

له کۆتاییدا: زۆر زۆر سوپاس بۆ خوای میهره بان که به نووسینی ئهم (ته فیسیره) کورته یه بۆ قورئانه پیروژه که ی ریزی لیئام، ئهم نووسینه ش له سه ر داخوازی گه ل له جوان و لاوه کانمان، نه گینه قورئانی پیروژ به یه ک بهرگ و ده بهرگیش نرخ و به های ده رناکه وئ، هیمان ئه مه ش - به م شیوه کم و کورته یه - پاش ئازارو بیزاریکی زۆرو، له ساله کانی نه وه ده وه، نه و فیکر و بیرم که وته میشکه وه، ماخۆلانم بووو ده م وت خوایه! چۆن بتوانم پرۆسه یه کی ئاوی به نرخ، به ته نیا له کوردستانیکی پر له ئاژاوه و بی ئوقره و، پر له سیاسه تی هه مه جوړه ته وای به کم، هه ر نه مه ش بوو که گه ل جار ئه میش بهر شالووی رک و کینه ده که وت و تۆله ده درا، ته نانه تی پاش ئه وه که خرایه (کۆمپیوته ر) - وه وه تایپکرا که وته ده ستی

السُّورَة	دَقْعُهُ	الصَّحِيفَة	السُّورَة	دَقْعُهُ	الصَّحِيفَة	السُّورَة	دَقْعُهُ	الصَّحِيفَة
الْقَاسِيَة	١	٥	الرُّمَز	٣٩	٧٠٧	المُرْسَلَات	٧٧	٨٩٦
البَقَرَة	٢	٧	غَافِر	٤٠	٧١٩	التَّوْبَة	٧٨	٨٩٩
آلِ عِمْرَان	٣	٩٤	فُصِّلَتْ	٤١	٧٣٠	النَّازِعَات	٧٩	٩٠١
النِّسَاء	٤	١٣٨	الشُّورَى	٤٢	٧٣٨	عَبَسَ	٨٠	٩٠٥
الْمَائِدَة	٥	١٨٩	الرَّحُوف	٤٣	٧٤٦	التَّكْوِيْد	٨١	٩٠٧
الْأَنْعَام	٦	٢٢٧	الدَّخَان	٤٤	٧٥٥	الْأَنْفِطَار	٨٢	٩٠٩
الْأَعْرَاف	٧	٢٦٠	الْجَاثِيَة	٤٥	٧٥٩	الْمُطَفِّفِيْنَ	٨٣	٩١٠
الْأَنْفَال	٨	٢٩٦	الْأَحْقَاف	٤٦	٧٦٣	الْأَنْشِقَاق	٨٤	٩١٢
التَّوْبَة	٩	٣١٠	مُحَمَّد	٤٧	٧٧٠	الْبُرُوج	٨٥	٩١٤
يُونُس	١٠	٣٣٨	الْفَتْح	٤٨	٧٧٧	الطَّارِق	٨٦	٩١٦
هُود	١١	٣٥٥	الْحَجَرَات	٤٩	٧٨٤	الْأَعْلَى	٨٧	٩١٧
يُوسُف	١٢	٣٧٤	ق	٥٠	٧٨٩	الْغَاشِيَة	٨٨	٩١٨
الرَّعْد	١٣	٣٩٦	الذَّارِيَات	٥١	٧٩٤	الْفَجْر	٨٩	٩٢٠
إِبْرَاهِيْم	١٤	٤٠٦	الطُّور	٥٢	٧٩٨	الْبَلَد	٩٠	٩٢٢
الْحِجْر	١٥	٤١٥	النَّجْم	٥٣	٨٠٢	الشَّمْس	٩١	٩٢٣
النَّحْل	١٦	٤٢٥	القَمَر	٥٤	٨٠٧	الْلَيْل	٩٢	٩٢٥
الْإِسْرَاء	١٧	٤٤٥	الرَّحْمَن	٥٥	٨١١	الضُّحَى	٩٣	٩٢٦
الكَهْف	١٨	٤٦٦	الْوَاقِعَة	٥٦	٨١٦	الشَّرْح	٩٤	٩٢٨
مَرْيَم	١٩	٤٨٥	الْحَدِيد	٥٧	٨٢١	التِّيْن	٩٥	٩٢٩
طه	٢٠	٤٩٦	المُجَادَلَة	٥٨	٨٢٨	العَلَق	٩٦	٩٣٠
الْأَنْبِيَاء	٢١	٥١٠	الْحَشْر	٥٩	٨٣٣	القَدْر	٩٧	٩٣١
الحَج	٢٢	٥٢٥	المُتَحَنِّنَة	٦٠	٨٣٩	الْبَيِّنَة	٩٨	٩٣٢
المُؤْمِنُون	٢٣	٥٤١	الْصَّف	٦١	٨٤٣	الزَّلْزَلَة	٩٩	٩٣٣
النُّور	٢٤	٥٥٣	الْجُمُعَة	٦٢	٨٤٥	العَادِيَات	١٠٠	٩٣٤
الْفُرْقَان	٢٥	٥٦٨	الْمُنَافِقُون	٦٣	٨٤٧	القَارِعَة	١٠١	٩٣٥
الشُّعْرَاء	٢٦	٥٧٩	التَّغَابُن	٦٤	٨٥٠	التَّكَاثُر	١٠٢	٩٣٥
النَّمْل	٢٧	٥٩٤	الطَّلَاق	٦٥	٨٥٢	العَصْر	١٠٣	٩٣٦
الْقَصَص	٢٨	٦٠٨	التَّحْرِيْم	٦٦	٨٥٦	الْهُمَزَة	١٠٤	٩٣٧
العَنْكَبُوت	٢٩	٦٢٢	الْمُلْك	٦٧	٨٥٩	الْفِيل	١٠٥	٩٣٨
الرُّوم	٣٠	٦٣٢	القَلَم	٦٨	٨٦٤	قُرَيْش	١٠٦	٩٣٨
لُقْمَان	٣١	٦٣٩	الْحَاقَّة	٦٩	٨٦٩	المَاعُون	١٠٧	٩٣٩
السَّجْدَة	٣٢	٦٤٤	المَعَارِج	٧٠	٨٧٢	الْكُوْثِر	١٠٨	٩٤٠
الْأَحْزَاب	٣٣	٦٤٨	تَوْح	٧١	٨٧٥	الْكَافِرُون	١٠٩	٩٤٠
سَبَأ	٣٤	٦٦٥	الْجِن	٧٢	٨٧٨	التَّصْوِر	١١٠	٩٤١
فَاطِر	٣٥	٦٧٣	المُزْمَل	٧٣	٨٨٣	المَسَد	١١١	٩٤٢
يَس	٣٦	٦٨١	الْمَدَّثِر	٧٤	٨٨٦	الْإِخْلَاص	١١٢	٩٤٣
الصَّافَات	٣٧	٦٨٩	الْقِيَامَة	٧٥	٨٨٩	الْفَلَق	١١٣	٩٤٤
ص	٣٨	٦٩٨	الْإِنْسَان	٧٦	٨٩٢	التَّكَاثُر	١١٤	٩٤٤

چەند زانیارییه‌که له‌باره‌ی قورئانی پیرۆزه‌وه

به‌ناوی خۆی به‌خشنده‌ی میهره‌بان

(داودی میسری) - که‌له‌سالی (٩٤٥)ی ک، کۆچی دوا‌یی کردوو- له‌کتی‌بی (طبقات‌المفسرین)دا (٧٠٤) موفه‌سیری بۆ قورئان ناوبردوه‌ که ته‌فسیری قورئانیان کردوو، ناخۆ ده‌بی ئیستا به‌ چەند گه‌یشتن.

قورئان: فه‌رمووده‌ی خۆی دلۆفان و له‌ کارزانه، به‌پێغه‌مبه‌ره‌که‌یدا (موحه‌ممەد ﷺ) ناروو‌یه‌تی بۆ گشت جیهانیان، هه‌تا به‌ ژیرانه‌و فامیدانه‌ لی‌ی حالی‌ی ببن و، بۆ دنیاو قیامه‌تیان کاری پێکه‌ن و، بیکه‌نه‌ ده‌ستوو‌رو به‌رنامه‌ی ژین و مردنیان، رۆشن‌تر ب‌لێن: بیکه‌نه‌ ئه‌ساس و بنه‌ماو ره‌وشی کۆمه‌لایه‌تی و، پامیاری‌ی و، ئابوو‌ری و، دامه‌زراندنی ده‌سه‌لات و ده‌ولەت، سیاسه‌تیان له‌سه‌ر بنه‌مای نایه‌تی: (و انک لعلى‌ خلق عظیم) بی‌ت، کلروباری کۆمه‌لایه‌تی و پێکه‌وه‌مانی خیزان و، دهرامه‌ت و ده‌ستخستن و، دابه‌شکردنی له‌ ریی پاک و جه‌لال و ره‌وانه‌وه‌ بی‌ت، عه‌داله‌ت و دادگه‌ری له‌ گشت دام و ده‌زگا‌کانی ده‌وله‌تدا ره‌چاو بکری‌ت، یان کورتر ب‌لێن: گشت په‌یوه‌ندی و، جم و جوو‌لیکی ده‌وله‌ت، یان تاک و کۆمه‌ل، له‌ پرووی سیاسه‌تی قورئان و فه‌رمووده‌گانه‌وه‌ هه‌لگۆزری و، هه‌له‌سه‌نگی‌نری، ئه‌وسا پاش نه‌جامدانی کاری وا، شتیکی جوان و پێویسته‌ بۆ قورئان که: هه‌ندێ زانسته قورئانیه‌کانی به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه‌ فیر ببین:

(١) هۆی هاتنه‌ خواره‌وه‌ (أسباب‌ النزول)ی نایه‌ته‌کانی قورئان (ئه‌وبه‌شه‌ی هۆی هاتنی هه‌بی‌ت) بزانی‌ت، به‌لام له‌گه‌ل ره‌چاوکردنی باره

ته‌فسیر: بریتییه‌ له‌ لێکدانه‌وه‌ و شیکردنه‌وه‌ی ماناو مه‌به‌سته‌ سه‌ره‌کیه‌کانی قورئانی پیرۆز، پتر له‌ لێکۆلینه‌وه‌ و لێکدانه‌وه‌ له‌ لایه‌نه‌کانی‌تری، (وه‌کو لایه‌نی ریزمان و زمانه‌وانی، ره‌وانبێژی و خوشخوانی، فیه‌و دهره‌ینانی ئه‌حکامه‌ شه‌رعییه‌کان و، دۆ‌عاو نوشته‌پێکردنی) تیگه‌یشتن و، وهرگر‌تی‌یه‌تی وه‌کو په‌یره‌وو به‌رنامه‌ی ژیان بۆ هه‌ردوولا (دuniaو قیامه‌ت)، به‌گه‌رخستنه‌تی له‌هه‌موو ده‌ورو رۆلیکی ژیا‌نی رۆژانه‌دا (له‌باتی ما‌ج‌کردنی و، له‌به‌رگ هه‌لکێشانی و، له‌ره‌فه‌دانانی و، خوێندنی له‌تازییه‌و بۆنه‌کاندا، دانانی له‌ می‌زی دادگا‌کاندا (بۆ چاوبه‌سی مه‌ردم). ئه‌گه‌رچی ئه‌م ریزلێنه‌ش له‌خۆیدا دهنرخینی، به‌لام دیاره‌ پاش به‌ مه‌نه‌ج‌کردنی.

● قورئانی پیرۆز، له‌ گشت چاخ و سه‌رده‌می‌که‌دا له‌لایه‌ن زاناکانی هاوچه‌رخه‌وه‌ بایه‌خ و گرنگی خۆی دراوه‌تی و، کتیب و باب‌ه‌ت گه‌لیکی له‌سه‌ر نووسراوه‌ (جه‌لاله‌دینی بولقینی) له‌کتی‌بی (مواقع‌ العلوم فی مواقع‌ النجوم)دا ده‌لی: پتر له‌ (٥٠) زانستی جو‌راو‌جو‌ر، له‌مه‌ر قورئانه‌وه‌ تۆمار کراون.

(سیووتی) - که‌له‌ (٩١١)ی کۆچی کردوو- له‌ کتیبی (التحیر فی علم‌ التفسیر) ئه‌و زانیاریانه‌ی له‌باره‌ی قورئانه‌وه‌ نووسراون گه‌یانده‌وه‌تی به‌ (١٠٢) جو‌ر، دیاره‌ رۆژ به‌ رۆژی ته‌فسیرو رافه‌ی قورئان گه‌شه‌ ده‌کا‌و پێش ده‌که‌وێت.

(صحيح) و رموانه كەيدا، چونكە لەتەفسىرەكاندا بەشىكى زۆر زەبەند، بەناوى (اسباب النزول) ەو كۆكرامتەو ەو بۆتە مال لەسەرمان، كەچى زۆرىكىشى لەگەل واقىعى ئىسلامدا ناگونجى، لەم داويىەدا بوو شىخ (موقبىل)ى يەمەنى لەوبارەو ەو ەوئىكى زۆرىدا، بەلام زۆر كەمى بە (صحيح) دەستكەوت، ئەوئىرى پان لاوازە، پان ەلەبەسراو.

(۲) لە مونسەبەو پەيوەندى نيوان ئايەتەكان بكوئىنەو، بۆ ئەمەش سوود لە (التفسير الكبير) و (فى ظلال القرآن) و (البرهان) ومربگىردى.

(۳) ئەو بىژەو وشانە كە بۆ چەند ماناو مەبەستىك ەاتوون- لىكبەرىنەو، بۆ نموونە: بىژە (ەدى) بۆ پتر لە (۲۰) ماناى جىاواز ەاتوو.

(۴) زانىنى (تشابە) لەنيوان وشە لىكچوو ەكاندا، بۆ نموونە: (قل إن ەدى الله هو الەدى) لە جىگايەكىتردا (قل إن الەدى ەدى الله)، پان (انى يكون لى ولد) لەجىگايەكىتردا (انى يكون لى غلام).

(۵) سەرمتاو كۆتايى سوورمەتەكان ەلەسەنگىنرئ، چونكە ئەر بە وردى تەماشاي ئەو پرووى قورئان بكرئ، روون دەبئتەو ەكەسەرمەتاي سوورمەتەكە، لەچى دەدوئ، كۆتايىەكەيشى ەەر لەو دەدوئ، كە ئەمەش پەيوەندى سوورمەتەكە پىكەو ەوئ دەدا.

(۶) جىاگردنەو ەو ناسىنى سوورمەتە (مەككى) و (مەدەنى) يەكان، بۆ ئەمەش قسەى راست ئەومەكە:

ەەر بەشك لە قورئان بەر لەهيجرمت- ەاتبئ، دەبئتە مەككى، ئەوئىشى پاش كۆچ و ەيجرمت كەوتبئ، دەبئتە (مەدەنى)، شىاوى باسە تەرتىب و رىكخستنى ئايەتەكان- لەهەر سوورمەتكدا- (تەوقىف) يە و بەفەرمانى پىغەمبەر ﷺ، واتە: نابئ ئايەتى سوورمەتى بىرئ بۆ سوورمەتىكىتر، وميان شوئىنگۆركئ پىبكرئ،

بەلام مەسەلەى ەوئىنەو ەو رىخستنى سوورمەتەكان- بەم شىومە كە ئىستا ەمە- بە فەرمانى خەلىفە (عوسمان) بوو ﷺ ئەلەت ئەوئىشى بە حزوورى ەاوئە پىسپۆرەكانى قورئان بوو، ئەو كارمەى ئەنجام دا، گشت رايان لەسەر داوبوو بە (ئىجماع)، ئەگىنە سوورمەتەكان لە بنەرمەدا بەم شىومەى خوارەو دابەزىوون:

سوورمەتە مەككىيەكان: (ەلەق، قەلەم، موزەمەل، موددەسسىر، مەسەد، تەكوپر، ئەعلا، لەيل، فەجر، زوحا، ئىنشراح، ەصر، عاديات، كەوسەر، تەكاسور، ماعوون، كافىرون، فىل، صەمەد، نەجم، ەبەسە، قەدر، بروج، تىن، قورەيش، قارىعە، قىامە، ەومەزە، مورسەلات، قاف، بەلەد، گارىق، قەمەر، صاد، ئەعراف، جىن، ياسىن، قورقان، فاگىر، مەرىەم، تاها، واقىعە، شوعەرا، نەمل، قەصەص، ئىسرا، يوونس، ەود، يووسف، حىجر، ئەنعام، صافقات، لوقمان، سەبەو، زومەر، غافىر، شوررا، فووصىلەت، زوخروف، دوخان، جاسىيە، ئەحقاف، زارىيات، غاشىيە، كەفف، نەحل، نوح، ئىبراھىم، ئەنبىاو، مؤمىنون، سەجدە، گوور، مولىك، ەاققە، مەعارىج، نەبەو، نازىعات، ئىنقىگار، رووم، ەنكەبووت).

مەدەنىيەكانىش:

(بەقەرە، ئەنقال، ئالى عىمران، ئەحزاب، مومتەحىنە، نىساو، زەلزەلە، ەدەيد، موخەمەد، رەعد، رەحمان، دەھر، تەلاق، بەيىنە، ەشر، فەلەق، ناس، نەصر، نوور، ەج، مونافىقون، موحادەلە، حوجورات، تەحرىم، صەف، جومە، تەغابوون، فەتج، تەوبە، مائىدە)، ئەم سەرزمىرىيەشمان بۆ مەككى و مەدەنى، بە پئى ەندئ رىوايەتە.

(۷) زانىنى سەرمتاو كۆتايى و، ئاخىر بەش لە قورئان، بۆئەمە زانكان كئشەيان نىيە، كەسەرمەتاي سوورمەتى (ەلەق) يەكەم بەش بوو

له قورئان له (حیراد) ۱ بۆ پیغه مبهړ ﷺ هاتووہ.
 ۸) قورئان به (۱۰) شیوه (قراءات العشر)
 دمخو پنیرتیوه، دیار که نه گهر به دمر له م ده
 شیومیه هه بوو، نه وه به (قراءة الشاذة) داده نری
 و، وه کو قورئان کاری پیناکری، بۆ نموونه:
 خویندنه وهی (انما یخشی الله من عباده العلماء...)
 به (انما یخشی الله من عباده العلماء) به لام وه کو
 هه رموود میه که و مرده گیر د ریث و کاری پیده کری.
 ۹) نیوهی یه که می قورئان له فاتحه وه میه، هه تا
 (نوون) ی (لقد جئت شیئا نکرا) ی سووهر تی
 (که هف) یان (ف) ی (ولیتلطف) ی هه مان
 سووهرت.

۱۰) نایه ته کانی قورئان (۶۵۰۰) نایه ته، نیوهی
 یه که می له (فاتحه) وه ده ست پیده کات، بۆ
 نایه تی (فألقي عصاه فإذا هی تلقف ما یأفکون) ی
 سووهر تی (شوعه را)، له وی شه وه بۆ کو تای ی
 سووهر تی (ناس) به شی ئاخریه تی.

۱۱) وشه کانی شی: (۷۷۴۳۹) وشه یه، بیژدی (الله) ی
 پیروزی ش (۹۸۰) جار هاتووہ، به پیی ئاماری
 (محمد فواود عبدالباقي).

۱۲) پیته کانی: (۳۲۱۸۰) پیته.

(نه سه فی) له کتبی (مجموع العلوم و مطلع
 النجوم) دا هه ویکی زوری داوه بۆ شه وهی بزانیث
 هه ریه که له پیته کانی قورئانی پیروژ، چه ند جار
 له قورئاندا هاتوون، که دیار نه مه ی ش نه و به ر
 به ته نگه وه هاتنی زاناکان نیشان ددها به دهم
 قورئانه وه، جا دمره نجام به م شیومیه ی خواره وه
 راپوړتی داو گوتی:

أ (نه لیف): ۴۸۷۴ جار هاتووہ.

ب (بی): ۱۱۴۲۰ جار هاتووہ.

ت (تی): ۱۴۰۴ جار هاتووہ.

ث (ئی): ۱۰۴۸۰ جار هاتووہ.

ج (جیم): ۳۳۲۲ جار هاتووہ.

ح (حی): ۴۱۳۸ جار هاتووہ.

خ (خی): ۲۵۰۳ جار هاتووہ.

د (دال): ۵۹۹۸ جار هاتووہ.
 ز (زال): ۴۹۳۴ جار هاتووہ.
 پ (پی): ۲۲۰۶ جار هاتووہ.
 ذ (ذی): ۱۶۸۰ جار هاتووہ.
 س (سین): ۵۷۹۹ جار هاتووہ.
 ش (شین): ۲۱۱۵ جار هاتووہ.
 ص (صاد): ۲۷۸۰ جار هاتووہ.
 ض (ضاد): ۱۸۸۲ جار هاتووہ.
 ط (طی): ۱۲۰۴ جار هاتووہ.
 ظ (ظی): ۸۴۲ جار هاتووہ.
 ع (عهین): ۹۴۷۰ جار هاتووہ.
 غ (غهین): ۱۲۲۹ جار هاتووہ.
 ف (فی): ۹۸۱۳ جار هاتووہ.
 ق (قاف): ۸۰۹۹ جار هاتووہ.
 ک (کاف): ۸۰۲۲ جار هاتووہ.
 ل (لام): ۳۳۹۲۲ جار هاتووہ.
 م (میم): ۲۸۹۲۲ جار هاتووہ.
 ن (نوون): ۷۰۰۰ جار هاتووہ.
 ه (هی): ۲۶۹۲۵ جار هاتووہ.
 و (واو): ۲۵۵۰۶ جار هاتووہ.
 لا (لام نه لیف): ۱۴۷۰۷ جار هاتووہ.
 ی (ئی): ۲۵۷۱۷ جار هاتووہ.

۱۳) ریښمای بۆ ته فسر کردن: هه تا ده ست بداو
 بگونجیث، ته فسر به قورئان بکریث، خو نه گهر
 توانای نه وه نه بوو، نه وسا به هه رموودمگان،
 پاشان به وته و قسه ی هاو ده لان، نه و جا ته فسری
 پاشینان (تابعین) وه کو: (موجاهیدی کوری
 جبهه ر، سه عدی کوری جوبه یر، عیکره مه ی
 به نده ی ئیبن عباس) عه تای کوری ر مباح، شیخ
 حه سه نی به صری، مه سروق، سه عدی کوری
 موسه ییب، نه به له عالیه، ر مبیعی کوری نه نه س،
 هه تاده، زمحاکی کوری موزاحیم) و ده میان زانای
 تر، نه گهر چی ده گونجی له هه نده ی جیگادا
 (ئیسرائیلیات) وه (نه صرائیلیات) تی که ل به
 ته فسر ده کانیان کرابی، به تایبه تی نه گهر له

بكات.

(سيووتى) له كتيبي (ئيتقان) دا دهليت: ناودارو
هه لكه وتوانى هاو دلاڭ بۇ تەفسىرى قورئان، ئەم
(۱۰) كەسەن: (ئەبووبەكرى صديق، عومەرى
كۆرى خەتاب، عوسمانى كۆرى عەفان، عەلى كۆرى
ئەبى تالىب، ئىبن عەباس، ئىبن مەسعود،
ئوبەي كۆرى كەعب، زەيدى كۆرى سابت، ئەبو
مووسا ئەشعەرى، عەبدوللاى كۆرى زوبەير)
بەشيك لەخوار ئەمانەشەو خەلكىكى زۆر
بوون، وەكو: (ئەنەسى كۆرى مالىك، ئەبو
ھورەيرە، ئىبن عومەر، جابرى كۆرى عەبدوللا...
هتد) ديسان خاى بەبەزەمى لەهەموان خۇش
بىي و سەريان بەرز بكاتەو لە رۆزى پەسلان و
بەرى.

❖ تەفسىر لەئاخرى تەمەنى (بەنى ئومەيە) و
سەرەتاي سەرەلدانى (عەباس) يەكەندا
نووسرايەو، بەلام (فەرموودە) بەرلەو دەستى
کرد بە نووسىنەو، گرنگىيەكى ئىجگار زۆرى
پىدراو كرابە چەند (باب) يك، تەفسىرىش
(باب) يكى بوو، ئىتر وەكو ئىستا لەسەرەتاو بۇ
كۆتايى سوورمت بەسوورمت ئايەت بە ئايەت
تەفسىر نەكرابوو، دوايى كۆمەللىكى زۆر هەلسان
بە تەفسىر كردنى، بەلام بەشپەوى كتيب
نەكەوتە ناو، ئەوسا بۇ دواتر دەستەيەك هاتن
وەكو: (ئىبن ماجە / ۲۷۳ م)، ئىبن جەرىرى
تەبەرىي (۳۱۰ م) نەيسابوورىي (۳۱۸ م)، ئىبن
ئەبى حاتم / ۳۲۷ م) تەفسىرىان كىردو
(ئىسناد) يان دايە لاى، ئەووى رىوايەتيان
ليو كىردو، لەپىغەمبەرەو (، يان لەهاو دلاڭ،
يان لەپاشىنان، دواى ئەمانەش هەندىكىتر
پەيدابوون (ئىسناد) مەكانيان كورت كىردەو بى
ئەووى بلىين قەسى فلانەكەسە، لەمەو وای
ليها رىوايەتى راست و ناراست لەيەك ئالوزان و
جيا نەدەكرانەو.

(عەبدوللاى كۆرى سەلام) و (كەعبولئەحبار) و
(وھبى كۆرى مۇنەببە، عەبدولەلىكى كۆرى
عەبدولعەزىزى كۆرى جورمىج) رىوايەتيان
كردبىت، شياوى باسشە هەر ناوچە وولاتيك
(ئىمام) و پىشەوايەكى هەبوو، رىوايەتيان ليو
كىردو و تەفلىدو لاسايى ئەويان كىردۆتەو، بۇ
نمۇنە:

لەمەكەدا (عەبدوللاى كۆرى عەباس)
سەرەتالەو پىشەنگى رافەكەرانى قورئان بوو و
گوپيان بۇ ئەو گىرتو و لەو پەپرەويان
كىردو، پاشان شاگردو قوتابىيەكى زۆرىشى
پىگەياندو، جىي ئەويان گىرتۆتەو، وەك:
(سەئىدى كۆرى جوبەير، كە مخابن سالى (۹۵) ي
كۆچى بەدەستى (حەجاج) شەھىد كرا! يا
(موجاھىدى كۆرى جەبر) كە سالى (۱۰۴) ي
كۆچى مائاوايى كىردو دىيائى بەجىيشت، يان
(تاوسى كۆرى كەيسانى يەمەنىي) سالى (۱۶۰) ي
ك، كۆچى دوايى كىرد، يان (عىكرەمە) سالى
(۱۰۴) ي كۆچى، گەراو بۇ لاى خوا، يان (عەتاي
كۆرى ئەبى رەباح) كە سالى (۱۱۴) ي ك، كۆچى كىرد،
خاى دلوڧان لە گشت خۇش بىيت.

لە مەدىنەشدا (ئوبەي كۆرى كەعب) بوو بە
مامۇستاو پىشەوايان و گوپيان بۇئەو دىگرت و
چا و لەو دىگرا، ئەمانەش شاگردە
هەلگەوتو و مەكانىيەتى: (رۇفەيى كۆرى مەھران)
كە سالى (۹۰) ي ك، كۆچى دوايى كىرد.

دوودە: (مۇھەممەدى كۆرى كەعب) ي (قورمىزى
/ ۱۸ ك) كۆچى دوايى كىرد.
سىيەم: (زەيدى كۆرى ئەسەم / ۱۳۶ ك) مائاوايى
كىرد. خوا لىيان خۇش بىيت.

❖ لە (عىراق) شدا (عەبدوللاى كۆرى مەسعود)
پىشەوا قەسە رەواج بوو و، خەلكى لەمەو
قورئانان و مەگرت و، زۆرىكىش رىوايەتيان ليو
كىردو، خاى مەھربان سەربەرزى قىامەتيان

● تەفسىر دووبەشە:

يەكەم: تەفسىر بە (ئەسەر) ومكو ئەمانە:

۱- تەفسىرى ئىبن عەباس.

۲- تەفسىرى ئىبن عوئەينە.

۳- تەفسىرى ئەبى حاتم.

۴- تەفسىرى ئەبى شەيخى ئىبن حىببان.

۵- تەفسىرى ئىبن عەطىيە.

۶- ئەبى لەيسى سەمەرقەندىي (بحر العلوم).

۷- ئەبى ئىسحاق (الكشف والبيان عن تفسير القرآن).

۸- ئىبن جەررى تەبەرىي (جامع البيان في تفسير القرآن).

۹- ئىبن ئەبى شەيبە.

۱۰- معالم التنزيل (بەغەوي).

۱۱- تفسير القرآن العظيم (ئىبن كەسىر).

۱۲- الدر المنثور (سيووتى).

۱۳- فتح القدير (شەوكانى).

● ومركىپرانى قورئان: (ترجمة القرآن):

قورئان ومركىپران دووبەشە:

يەكەم: پىت بەپىت و(حرفى)ه، ئەمىش

برىتتىيە لەومركىپرانى بىژمە وشەكان،

لەزمانىكەو بۆ زمانىكىتر، بەشئودىيەك لە

ھۆنىنەووم رىكخستندا پىرپەپر لەيەك بچن.

دىارە ئەوانەى كە شارمزاى زمانن و، ئاگادارى

رىزمانن، چاك دزمانن كە: ومركىپرانى ئاوا

ھەركىز ومكو ومركىپراومكە -لەگشت روويەكەو-

دمرناچىت، چونكە ھەموو زمانىك شئودى

تايبەتى خوشخوانىي و پەوانىيىزىي و، رىزمانىي

خۆى ھەيە، زاناكان دەلئىن: ومركىپراومكە ھەرچەند

بالادەست بىت لە ومركىپراندا، ومركىپراومكە ناگات

بە پەلى ومركەپراومكە، بۆيە بەلايانەووم كارى و،

ھەرام و ناردەوايەو نابى دەرھەت بىرئىت.

دووم: ومركىپرانى تەفسىرى مەوزوعىيە، واتە:

گەيانەدى مانا مەبەستى قورئانەكەيە بە

دەستەوازەيەك نىزىك بىت لە دەقى قورئانەكەو،

بى شەك ومركىپران و تەفسىرى وا دروست و

پەداويە، (ئىبن تەيمىيە) دەلئىت: (وأما مخاطبة

أهل الإصطلاح باصطلاحهم و لغتهم فليس

بمكروه إذا أصبح إلى ذلك، وكانت المعانى صحيحة،

كمخاطبة العجم من الروم و الفرس و الترك

دووم: تەفسىر بە پەلى: واتە: لىكەندەوومى

قورئان بە راوبۇچوونى لىكەندەوومكە، بى ئەووم

لەگەل رۇخى شەرىعەتى ئىسلامدا بىخوات!

بىگومان تەفسىرى وا لە ھىلە سەردەككىيەكانى

قورئان دەچىتە دىرى و، دىكىتە خىزمەتكارى

راوبۇچوونى (موفەسسىر) -كەو لەسەر

(مەزھەب) و بىرۆكە خۆى نەك ھاودەلەن و

پاشىنانىان- تەفسىرى دەكات، ومكو تەفسىرى

(زەمەخشەرىي و، جوببايى و، ئىبنولئەسەم و،

ئىبن عەرمبىي)، زەمەخشەرىي تەفسىرەكەى

خۆى پىركەردووم لە راوبۇچوونى

(مەعتەزلىكە)كان، (ئىبن عەرمبىي) -ئىش -

كەناوبانگى بەموفەسسىرىكى صوفى دىركەردووم-

بەئارمىزووم مەيلى خۆى سوورمەت و ئايەتەكانى

لىكەندەووم، بۆ نموونە: لە تەفسىرى ئايەتى:

(ورفعناه مكانا عليا) مەريەم ۵۷/ دەلئى: جىگەى

رۇحانىيەتى (ئىدىرىس / عليه السلام) خولگەى

رۇزە (فلك الشمس)! دەتوانى پىر لە كىتەبى

بلغتھم و عرفھم ، فإن هذا جائز حسن للحاجة، و إنما کرهه الأئمة إذا لم یحتج إلیه..) ھەر لہبەر ئہمەش بوو پیغەمبەر ﷺ (فەرمانی بہ (زەمیدی کۆری سابیت) کرد، بچی فیۆری شیۆہ نووسینی زمانی (یەھوود) ببی! جا ھەرلەم سۆنگەشەوہ زاناگان بەدەر لہ ئہبی حەنیفە- ئەگەرچی دەلێن بەشیمان بوئەوہ- رێگە نادەن نوێژ بە غەیرەز عەرەبیی بخوینریت. لہکۆتاییشدا لہخوای کارجوان و بالادەست دەخووزین، موسلمانان پتر ڕوو بکەنەوہ قورئان و سوننەتی پیغەمبەر ﷺ،) ھەر وەکو چەرخی یەکەم وەری بگرن و کاری پێبکەن.

سەرچاوەی ئہم چەند زانیارییە لہبارە
قورئانەوہ:

- ۱- (اتحاف الإخوان بخلاصة علوم القرآن) نووسینی بەریز: جەنابی (مامۆستا مەلا عوسمان عبدالعزیز)ی رەحمەتی.
- ۲- مقدمة التحقيق (محمد إبراهيم البنا) لیکۆلەرەوہی (ئیبن کەسی).
- ۳- مقدمة ابن کثیر (تەفسیری ئیبن کەسی).
- ۴- پیشەکیی قورتوبیی، چاپی ۱۹۹۳ ز - ۱۴۱۴ ک.
- ۵- مباحث فی علوم القرآن (متاع القطان).
- ۶- حاشية الجمل على الجلالين.

ئەم بەرھەمە

لە مێژە ماخولانمە بۆ باشتەر تیگەیشتن لە قورئانی پیرۆز، بۆ دواپیش وەکو ئەمرکی سەرشارانی خۆم بینوووسم و بە دیاریی پێشکەش بە گەلەکەمی بکەم، بۆ ئەوە پتر بە ئەخلاق و ڕەوشت و (قەیهەم)ی بەرزو ناوازی قورئان خۆ پرازیئنەوه.

بۆ ئەوە ئابوورییەکی پاکز و حەلال و دوور لە گزەیی و خیانت و زیان گەیهنەر بە کۆمەلگە بنیات بنی. بۆ ئەوە فێری جیهاد و خەبات و هەول و تیکۆشان - بۆ ئازادی و سەربەخۆیی و، پاراستنی زمان و ھەرھەنگ و کەلتوور و خاک و ولات و نیشتمانی - ببی. بۆ ئەوە فێری شیوازی پێکەوه زیان و ھەلسوکەوت و مامەلە لەگەڵ یەکدی ببی. بۆ پاراستنی ھەواری یەکپزایی و تەبابی و، ناشتی و ھێمنیی و ئاسوودەیی، بۆ دروستکردنی براھەتی و خۆشەویستی لە ناو گشت توێژەکاندا، بۆ تەحری سیمما و پێکەومنانی (نوسرە) و خیزان، بۆ فێربوونی زانست و زانیاری، بۆ فێربوونی خوا پەرستیەکی راست و ڕەوان و پەسەند لای خوا.

جا لەبەر ھەموو ئەمانە، لەوکات و ساتە زۆر ئالۆز و شیواودا - لە عێراق و لە کوردستان - جوومە ژێر تەکلیف و ئەمرکی سەرشارانی خۆمەوهو، ئەم کورتە تەفسیرەم - وەکو خزمەتێک بە نەتەوێکەم - نووسی، بە ھیواو ئومیدی باشتەر پێکەیشتن و تیگەیشتن بۆ خزمەتی دین و ولات و نیشتمان و، تۆکمەتر پێکەوه بوون و پێکەوه زیان لەژێر سایە قورئاندا، بەوھیواپە ئەم نەوێو نەوێ ئاییندی نەتەوێ کوردمان ئاشناترو شارمەزاتر بی بە قورئان.. وایە ببی لێی کەبەرنامە زین و رۆژی سەلایە، بەرنامە جیهادو تیکۆشان و خەباتە، پێرەوی کارو کارنامە مەرفە، بۆ گشت بزووتن و جموجولێک، ئەم تەفسیرم بەنەندازی گروگرفتەکانی کوردستان، تەگەرە ھاتوووتە پێی، بۆیە ھەر جۆزێی، بەلکو ھەر سوورمەتی بەشیووم شیوازیکی جیواز لەوی تر وە بەر ھاتوو، ھەمە درێژتر و ھۆلەر، تێیدا پە تەفسیر بەقورئانە، یان بەھەردوو، یان بە ڕاوبۆچوونی ھاوھەڵان، یان پاشینان، ھەشیەتی ئامازە بە ھیچ کامێک لەوانە نەگراو، بەلام منیش، وەکو جیا سەر بەرزەکانی کوردستان لەبەردەم ئەو ھەموو لەمپەرو تەگەرەکاندا سەرم دانەنواند و تەسلیم نەبووم، ھەتا توانیم - بە یارمەتی خوا - شتیکی ئاوا پێشکەش بە نەتەوێکەم بکەم، بەو ھیواپە بۆ چاپی ئاییندە خوا یار بی - بتوانین تیرو تەسەلترو باشتری بکەین و ھەندێ جیگای پێویستی، پتر ڕاھە بکەین.

ھەولێ زۆریشم دا کە تەفسیریکی پاکز و بوختەتر بنوووسم، بەلام مەخابن ئەوێندە لەمپەرو ئەستەم زۆر بوو سەرنەکەوتم.

زۆریش سیاسی خۆپنەرائی ھێژا دیکەم کە بە چاوی دڵسوزانەو لێبوردنەو تەماشای کەم و کورتییەکانی بکەم و ناگادارمان بکەم لێیان، یان ھەر ڕاو بۆچوون و پێشنیازیکیان ببی، بەدیاریی بینێرن بۆمان، ھەتا لە ئاییندەدا بە ھەموومانەو ئەم بەرھەمە بکەینە بەرھەمیکی باشتەر و بوختەتر بۆ شکۆھەکانی کوردستان.

سوپاس ھەر بۆ خواپە.

دروودو سلاویش بۆ گشت پێغەمبەران.

١٤٢٦/٧/٣٠ ک - ٢٠٠٥/٩/٤ ز

تەنھەكەي پېۋېست

مروؤ گەلەك ھىواو ئاۋاتى ھەيە لەم دىنپەدا، ھەندىكىان تەنھا پەيۋەستىن بەم ژيانە كورت و بېراۋمەھومو ھەندىكى تىرىشيان ھىواو ئاۋاتى ناۋىرەمىيە و كارى بەردەھومى لەسەر دەكرىت، بەلام دىمىنجام ھاتنەدىي و سەرگەھوتن تىپايدا ئامانجىكى زۆر گەورەتر لەدىنپاى بېراۋى لەپشتەۋەيەو خاۋنەكەي ھەموو خەۋنەكانى بۇ سەرۋەرى ئايىنى خواپە لەم ژيانەداو سەر بەرزى و زىكارى خۇپەتى لەدىنپا ھەمىشەيەكەي تردا، مامۇستا مەلا ئەھمەد كاكە مەھمود يەككە بوو لەو پىاۋانەي كارى زۆرى كرد لەتەمەنى خۇپداو خەۋن و ئاۋاتى زۆرىشى ھەبوو لەم ژيانەدا كە بېتەدى، يەككە لە خەۋن و ئاۋاتە زۆر گەورەكانى بىننى تەفسىرەكەي بوو بەچاكرەۋى، تابزانىت ماندوۋوبوون و شەۋنخوۋنى خۇي لەپىناۋى نوۋسىنەۋەيدا بەرھەمى پېۋېستى ھەبوۋە و بەم كارەي خىزمەتلىكى بەھورنەكەي خواۋ بەندە باۋمردارەكانى كىردوۋە، مەخابىن ئەم ئاۋاتەي نەھاتە دىي و تەفسىرەكەي ئىستا بەبى بوۋنى خۇي لەژياندا چاپ و بلاۋكردنەۋەي بەخۇپەۋە بىننى و كەۋتە بەر دىدى خۇپنەرانى كورد، بەلام ئومىدىم ھەيە ئىستا لەگۆرەكەيدا بەناكاۋ دلخۇشەو دىزانىت كە ئىمە بەرھەمەكەيمان بەرېزو خورمەتەۋە لەنامىز گىرتوۋە.

خۇپنەرى خۇشەيىست : ئەم بەرھەمەي بەردەستت ئەنجامى ھەول و ماندوۋوبوون و شەۋنخوۋنى زاناۋ موفەسىرى مۇجاھىدى گەلەكەمانە كەچەندىن سال لەگەل نوۋسىنەۋەو رافەكارى ئاپەتە پېرۋزەكانى خواي گەورەدا ژيانى بەرې كىردوۋە و دىۋاجار ئەم تەفسىرە پۇخت و پۈۋنەي ئى بەرھەم ھاتوۋەو زۆرخەمى ئەۋەي بوۋە بەزىمانىك بىنوۋسىتەۋە كە ھەموو كوردىك لىي تىبگات و بەماناۋ مەبەستى قورئان ئاشنا بىت.

مامۇستا ئەھمەدى باۋكەم رۇپىشت و بەجۋانترىن شېۋە بۇلاي خواي خۇي بەرې كرا و مۇسلمانان چاۋ بەھرمىسك و دەم بەدوۋە خاۋافىزىيان ئى كرد، رۇپىشت و خۇي ئاسوۋدە كرد لەخەم و مەيىنەتەيەكانى دىنا و لەدۋاي خۇي خەرمانىكى گەورە لە كىتەپ و نوۋسىن و ھەسەو ئامۇژگارى لەبىرنەكرەۋى بۇ بەجىپىشتىن، ئەو زەخىرەمەكى نەبېراۋى بۇ قىيامەت لەگەل خۇپدا بەرد، بەسە بۇ مامۇستا مەلا ئەھمەد جىھاد و سەنگەرنىشىنى رۇۋە سەختەكان لەپىناۋى خواۋ سەر بەرزى باۋمردارەكاندا كەنەو يەككە لەپىشەنگان و عەلەمدارانى بوو، ھەروەھا بەسە بۇي ئەم بەرھەمە بەنرخەي كە روۋنكردنەۋەي ماناۋ مەبەستى قورئانە بۇ ئەۋانەي بەدۋاي ھەق و راستىدا دەگەرېن و ئەۋىندارى قورئان.

مىنىش ۋەك كورى ئەم زانا مۇجاھىد و موفەسىرەي قورئان، كە لەماۋەي نوۋسىنى ئەم تەفسىرەدا لەخىزمەتى مامۇستادا بوۋم و لەنەزىكەۋە لەخەم و ماندوۋوبوۋنى ئەو لەپىناۋى بەناكام گەياندىدا بەناكام، ۋەبەئىنم بە باۋكى خۇشەۋىستەم دابوۋ كە لەدۋاي بلاۋوبوۋنەۋەي و لەچاپى دوۋەمدا پىچاۋونەۋەو لىكۆلنەۋەيەكى شاپستەي بۇ ئامادە بكەم، ئىستاش دوۋبارە بەئىن بە ئىۋەي خۇشەۋىست و باۋكى بەرېزم دەدەمەۋە كە جگە لەۋەي رىبازەكەي بەرنادەم ئەو كارەش بۇ بەرھەمەكەي ئەنجام دەدەم و شەرفى ئەۋە بەخۇم دەدەم كە لەسەر ئەم تەفسىرەي باۋك و مامۇستا و رىئەمنىكارى ژيانە مامۇستا مەلا ئەھمەد كاكە مەھمود شىتەك بىنوۋسەم ، ۋەھەۋلى جىددى بۇ دەدەمىن كە بتوانىن بەھاۋكارى مۇسولمانان ئەو كىتەبەنەشى كە بەچاپ نەگەپشتوۋن بۇي چاپ بكەين انشاءالله؛ داۋاكەم لەگەل بىننىن و خۇپندىنەۋەي ئەم تەفسىرە ھەر بەرھەمەكى تىرى مامۇستاي رەھمەتەيدا، دوعاى خىرى بۆبەكەن و لەخواي گەورە بېارپىنەۋە كەلەگەل پىغەمبەران و شەھىدان و پىاۋچاكاندا ھەشەر بكىرىت (ۋەھسەن اولۇك رەفقا).

غىرھان ئەھمەد كاكە مەھمود

وتەى بلاو كەرەمەتى ئىحسان

وہ ناو خودا کہ دھندمو دلؤفانہ

سوپاس بؤ خوا کہ راھینەری جیہانہ

ھىژايانى خوينەر، خوينەرانى ھىژا

لەو کاتەوہى تیشكى خۆرەتاوى قورئانى پىرۆز، وەدەشت و بانى کوردستان کەوتوہ. سەرچەم بوارەکانى ژيانى گۆمەلایەتى و تاکەکەسى ئیمەى بە بارىكى باشترا گۆرپوہ. کە ئاماژە پىدانى خىرايچى مەودايەكى ھىچگار زۆرو پسپۆرپيەكى تايبەتى دەوى، بەلام ئەوئەندە فريادەکەوين بليين: سەرچەمى گەورە پياوانى مېزووسازى دوينيمان و زۆربەى ئەمپرومان، ئەلفوبىيى خويندنيان بە ئەلفوبىيى قورئان خويندن، لە حوجرەى مزگەوتەکانەوہ، دەس پى کردوہ کە شان لەشانى زانکۆ گەورەکانى دونيا دەدەن. بۆيە خزمەت بەقورئان، وپراى خزمەتپىكى ئاييىنى و ئەركىكى نىشتمانى. ريزلينان و خزمەتە بە مېزوو کولتوورى نەتەوايەتيمان. ئەوئەتە بە خوشحاليەوہ، ئەم بەرھەمە رازاومیە وەك حەلقەيەكىتر لەو زنجیرە خزمەتانەى بەقورئانى پىرۆز و کتیب خانەى کوردی کردوومانە پيشکەشى خوينەرى ھىژاى کوردی دەکەين. دلتيان کتیبخانەى کوردی زۆرتەر دەرپازينيئەتەوہو خوينەرى کوردی تامەزرۆى قورئان، تام و جيزى تايبەتى لى وەردەگرى.

جیى ئاماژە پىدانە کاتى سەرھالى ئامادەکردنى تەفسىرى پامان بووين، بەداخ و پەژارمىەكى زۆرەوہ ھەوالى کوچى دوايى نووسەرى پايەبەرز، گۆچکردوو مامۇستا مەلا ئەحمەد کاکە مەحموود بەدەستمان گەيشت. بەريزيان زۆر تامەزرۆى بينيى ئەم بەرھەمەى لە دەستى خوينەراندا دەکرد بەلام بەداخەوہ سەرھاپى ھەولتى تايبەتى و ئاواتى ئیمەيچ، تا سڤینەوہى تەنگ و چەللەمەى سەرپى، بەپيى فەرموودەى «کل نفس ذائقة الموت» بەئيزنى خوداى مەزن، دونياى نەمانى جى ھيشت و بەرەو دونياى ھەرمان گەراپەوہ. لەخواى بالادەست، دەس بە دۇعا دەرپازينيئەوہ (گۆچکردوو) بە بەھەشتى بەرىنى شادکات و تەفسىرى پامان بکاتە مايەى پلە و پاىەى بەريزيان. لە گۆتاييدا لە سەرچەم خوينەرانى ھىژا دە. خوازين، تيبينيە بەنرخە کانيان بؤ دەولەمەندتر کردنى ئەم تەفسىرە، بۆمان رەوانە بکەن تاگوو لە چاپى داھاتوودا رەچاو بکړين و ئیمەو نووسەرى (گۆچکردوو) و سەرچەم ئەو بەريزانەى بؤ پيگەياندى ئەم بەرھەمە ھەولتيان داوہ لە دۇعاى خەير بىبەش نەکەن.

بلاو کەرەمەتى ئىحسان

تاران، ھاويى ۱۳۸۶ ھەتاوى

سوڤاسنامه

سوڤاسی هه‌موو ئه‌و به‌رپزانه دمه‌که‌م، هاوکارییان کردم له ئاماده‌کردن و نووسینی
ئه‌م ته‌فسیره کورت‌ه‌دا، هه‌ر له تاپ‌کردنی، تاپیا چوونه‌وه و هه‌له‌گیری، به‌تایبه‌تی:

• ئه‌و برا موسلمان به‌رپزه، که ئه‌رکی چاپه‌که‌ی له ئه‌ستۆ گرت (خودا پاداشی
شیاوی بداته‌وه).

• مه‌لا (عیرفان)ی خو‌مان، که به‌راستی زۆر به‌په‌رو‌ش و به‌هه‌ول بوو، بۆ به
چاپه‌کیان‌دی.

• کاک مه‌لا (موسته‌فا محمد جه‌عفر)، که کات وساتیکی زۆری له‌گه‌ل ئه‌م ته‌فسیره‌دا
برده‌سه‌ر.

• کاک (محمد)ی خو‌مان، که هه‌میشه - بێ سه‌خ‌له‌ت و قه‌لس بوون - خه‌ریکی تاپ و
پیاچوونه‌وه‌و رێکخستنی بوو.

• (هودا) خانمی کچم، که به‌شیکی زۆری شه‌وو روژی، له شهن و که‌ودا بوو.
خودای د‌ل‌وفان، هه‌موان سه‌رکه‌وتوبکاو، چاودیریان ب‌یت.

ئه‌حمه‌د کاکه‌ مه‌حموود

● به گیانی پیروزی ماموستا مه لا عوسمان عبدالعزیز / موفه سیری قورئان و دامه زیننهری بزووتنه وهی ئیسلامی و، رابهر و مورشیدی رابوون، که به ئیخلاص و ئیمان به پر له ئوقره و دنیاییه کهی قورئانی لا خوشه ویست کردم هه تا بتوانم ئهم کورته تهفسیره بنووسم، به لام مه خابن که فریای په سهندنامه یه کی نه که وت بوی بنووسیت.

● به دایک و باوکم که زۆریک ماندوو و خهسته بوون له ری پیگه یاندن و تیگه یاندنم.

● به خیزان و تاکه تاکه منداله کانم که به راستی وهختیکی زۆرم لیگرتن و، وه پشتیوانیکی چاک و دلسۆزم بوون.

● به هه موو براو خوشه کانم که هه میسه پالپستم بوون بۆ خویندن.

● به هه موو ماموستا به ریزه کانم ههر له ئه لفیئی قورئانه وه تا زانیارییه کانن تر.

● به هه موو ئه و لاوه ئیماندارانه که به خوشه ویستی قورئان گوش کراون.

سەرچاوه‌كان

عه‌ره‌بى:

۱- ابن كثير

۲- طبرى

۳- أضواء البيان

۴- روح المعانى

۵- فى ظلال القرآن

۶- البيضاوى

۷- الكشف

۸- التفسير الكبير

۹- القرطبى

۱۰- المصباح المنير فى تهذيب تفسير ابن كثير

۱۱- المنار

۱۲- المراعى

۱۳- المقتطف

۱۴- الأساس فى التفسير

۱۵- صفوة التفاسير

۱۶- مجمع البيان

۱۷- الكاشف.

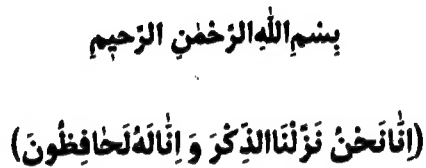
كوردي:

۱- ته‌فسىرى قورئانى پىروژ

۲- ته‌فسىرى نامى

۳- ته‌فسىرى خال

۴- وه‌رگىراوى ماموستا هه‌زار

و من الله التوفيق

سازمانی دارالقورنانی کدریم

